SOENDANEESCH-
HOLLANDSCH
WOORDENBOEK
DOOR
S. COOLSMA

# SOENDANEESCH-HOLLANDSCH

# WOORDENBOEK.

# SOENDANEESCH-HOLLANDSCH

# WOORDENBOEK

DOOR

**S. COOLSMA,**

**Oud-Afgevaardigde van het Nederlandsch Bijbelgenootschap, enz.**

---

**TWEEDE DRUK.**

LEIDEN,

A. W. SIJTHOFF's UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ.

1913.

# VOORREDE.

In de voorrede van mijn „Hollandsch-Soendaneesch Woordenboek" [1]) gaf ik mijn voornemen te kennen, van mijn „Soendaneesch-Hollandsch Woordenboek" een nieuwe editie te doen volgen, indien mij daartoe de weg geopend werd. Tot mijn vreugde is de weg inderdaad geopend. Op aanbeveling van Haren Adviseur voor Inlandsche zaken te Batavia verklaarde de Regeering zich namelijk bereid de uitgave van een nieuwen druk te willen bevorderen. Verzekerd van deze onmisbare hulp zette ik mij terstond aan den arbeid, terwijl ik A. W. Sijthoff's Uitgevers-Maatschappij bereid vond zich met de uitgave te belasten. Wij hebben thans het genoegen, deze nieuwe editie den belanghebbenden bij het Soendaneesch aan te bieden.

Het zij mij vergund, het ontstaan van dezen tweeden druk kortelijk toe te lichten. In de voorrede van den eersten druk verhaalde ik de geschiedenis der beoefening van het Soendaneesch tot 1884. Het daar gezegde zal ik hier niet herhalen. Niet lang na de verschijning van dat boek had ik goede gelegenheid, gedurende een driejarig verblijf te Bandoeng, den inhoud woord voor woord aan een onderzoek te onderwerpen en dien met menig nieuwe vondst te vermeerderen, waaraan ook later nog wel een en ander kon worden toegevoegd. Toch zou de woordenschat niet den tegenwoordigen omvang hebben gekregen, zoo niet anderen hunne medewerking hadden verleend. Ik acht het een plicht der dankbaarheid, hier hunne namen te noemen, daar zij niet alleen hebben verzameld, maar ook met mij in denzelfden

[1]) A. W. Sijthoff's Uitgevers-Maatschappij, 1911.

geest hebben gearbeid en mij hebben toegestaan hunne verzamelingen in dezen tweeden druk op te nemen.

En dan noem ik in de eerste plaats den Heer J. J. Meijer, die als Controleur van Goenoengkantjana (Juni 1885 tot April 1889) zich verdienstelijk gemaakt heeft met licht te ontsteken over het vóór hem zoo goed als onbekende Soendaneesch van Zuid-Bantam [1]). De nieuwe woorden, aan Meijer's geschriften ontleend, heb ik aangeduid met Z.-B., wat slechts zeggen wil, dat die woorden door hem in Zuid-Bantam zijn aangetroffen, maar waaruit geenszins behoeft te volgen, dat het gebruik tot Zuid-Bantam beperkt is. Men mag integendeel veilig aannemen, dat de meeste van die woorden ook buiten Bantam gangbaar zijn, alleen — zekerheid bestaat dienaangaande nog niet.

De Heer Meijer sprak in een van zijne geschriften den wensch uit, dat zijne ambtgenooten in Midden- en Noord-Bantam voor de kennis der taal in die streken mochten doen, wat hijzelf voor die van Zuid-Bantam gedaan had, maar bij mijn weten heeft niemand van hen aan dien wensch gevolg gegeven, en onze kennis van het Bantamsch zou dus na het vertrek van den Heer Meijer uit West-Pasoendan niet zijn vermeerderd, indien niet eenige jaren later in den Heer C. M. Pleyte een nieuw beoefenaar van het Soendaneesch was opgestaan, die op uitnemende wijze onze kennis van deze taal in het algemeen en van het Bantamsch in het bijzonder heeft aangevuld.

Dit is, naar mijn bescheiden meening, de groote verdienste van den Heer Pleyte, op dit gebied. Waren wij tot dusver vooral uitgegaan van de bestaande geschriften, de Heer Pleyte heeft inzonderheid de *Pantoen*'s, zoo ook de taal van het platteland over geheel de Pasoendan, en tevens de Badoej's met hun dialect tot onderwerp zijner studie gekozen. De resultaten daarvan getuigen van een helder taalinzicht, van geen gewonen ijver en van bijzondere bekwaamheid. Binnen het tijdsverloop van enkele jaren (1906—1912) deed de Heer Pleyte het licht zien de volgende *Pantoen*'s : „Raden Moendinglaja di Koesoema", „Njai Soemoer Bandoeng", „Tjijoeng Wanara" en „Loetoeng Kasa-

---

[1]) Zie „De Badoej's", door Dr. Jul. Jacobs en J. J. Meijer (1891). Verder de belangrijke opstellen van Meijer, geplaatst in de Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië, 5de volgreeks (1890).

roeng". Daarop verrijkte hij de Soendaneesche letterkunde met „Vijf-en-twintig Sprookjes (*Dongeng*'s)" afkomstig uit de verschillende deelen der Soendalanden, en deze werden op den voet gevolgd door zijn geschrift „Badoejsche Geesteskinderen", waarmede hij het bovenvermelde werk van den Heer Meijer heeft voortgezet en aangevuld. De genoemde geschriften brachten honderden nieuwe woorden aan, waarvan de Heer Pleyte mij met groote welwillendheid de verklaring toezond, met verlof alles op te nemen in dezen nieuwen druk. Buitendien zond hij mij een lijst van meer dan twee duizend woorden toe, door hem in verschillende streken van Pasoendan uit den mond van Soendaneezen opgeteekend. Ik heb natuurlijk niet geaarzeld al deze woorden op te nemen. Men zal ze in het Woordenboek aangeduid vinden met een P. Van vele woorden was mij de plaats van herkomst niet opgegeven, zoodat ik die niet heb kunnen vermelden. Zoolang het tegendeel niet blijkt, beschouwe men ze als gemeengoed van het Soendaneesche volk.

Tot de eerste beoefenaren van het Soendaneesch behoort, gelijk bekend is, de Heer C. Albers, met wiens medewerking ik mijn Hollandsch-Soendaneesch Woordenboek vervaardigde. Voor deze tweede editie gaf hij mij inzage van zijne geheele verzameling Soendaneesche woorden, met vergunning daaruit te kiezen wat mij dienstig zou voorkomen. Ik vond er een paar honderd woorden in, die nieuw voor mij waren en dus door mij zijn opgenomen. — Van den Heer B. M. Alkema, Oud-Zendeling, ontving ik mede een aantal nieuwe woorden, door hem opgeteekend, vooral in het Buitenzorgsche.

Van de tegenwoordig werkzame Zendelingen in Pasoendan hebben de meeste medegeholpen om dit Woordenboek zoo volledig mogelijk te maken. De Heer J. Verhoeven zond mij een collectie woorden, door hem verzameld te Kadipaten in het Cheribonsche. Ze zijn kenbaar aan het toevoegsel Kad. — Van den Heer A. van As ontving ik een lijst van woorden behoorende tot het Indramajoesch dialect en in het Woordenboek aangewezen met Indr. — Verder ontving ik bijdragen van den Heer H. C. G. Ruttink te Bandoeng; van den Inlandschen leeraar Titus aldaar; van den Heer J. H. Blinde te Tjiandjoer; van den Heer L. Borst, Directeur van de Zendings-Kweekschool te Bandoeng, en van den Heer A. van Dijk te Tjigĕlam.

Was de medewerking van genoemde Heeren mij welkom, niet

minder was het die van den Heer H. C. H. de Bie, Adjunct-Inspecteur van den Inlandschen landbouw, die zoo welwillend was mij voor dit boek af te staan een lijst van nieuwe woorden, door hem bij zijn verkeer met Soendaneezen successievelijk opgeteekend. Deze zijn te kennen aan de toegevoegde letter B.

Wat den ondervonden bijstand aangaat, heb ik echter nog niet alles gezegd wat ik te zeggen heb. Bij de herziening stuitte ik gedurig op een woord dat mij niet helder was en waarover ik opheldering had te vragen. Ik heb daartoe de hulp ingeroepen van de Heeren Pleyte, Borst, Ruttink, Blinde en van den Heer M. Tuiten op Pangharĕpan bij Soekaboemi. Geen enkele vraag, door mij gedaan, is onbeantwoord gebleven. De Heer Blinde raadpleegde in moeilijke gevallen mijn ouden medewerker en vriend Raden Ganda Koesoema, terwijl de Heer Borst mij de medewerking bezorgde van Mas Moehammad Rais, Leeraar in de Soendaneesche taal aan de Gouvernements-Kweekschool te Bandoeng, en van Mas Parta di Rĕdja, Leeraar in de Soendaneesche taal aan de School voor zonen van Inlandsche hoofden aldaar. Ook Mas Ardiwinata te Weltevreden en Mas Natawisastra te Bandoeng verleenden hun bijstand.

Van Hooger hand was mij de wenk gegeven, voor de juiste verklaring van de Arabische woorden en uitdrukkingen, in het boek op te nemen, de voorlichting te vragen van een deskundige. Ik heb aan dien wenk gaarne gevolg gegeven, en mij eerst gewend tot Dr. Ph. S. van Ronkel te Weltevreden, en later, om spoediger geholpen te worden, tot Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje te Leiden. Beide Heeren hebben met volle bereidvaardigheid aan mijn verzoek voldaan.

Voor alle genoemde en mogelijk niet genoemde medewerking betuig ik hier mijn warmen dank. Het was mijn wensch en streven, dit boek zoo volledig mogelijk te doen worden, en ik meen te hebben gedaan wat ik vermocht om dat doel te bereiken. Bij vergelijking zal men zich gemakkelijk kunnen overtuigen, dat de tweede druk heel wat rijker is dan de eerste[1]). De eer daarvan komt voor een goed deel toe aan mijne geëerde medewerkers.

Mij rest nog te verklaren, dat ik, wat Sanskritsche en Kawi-woorden aangaat, inzonderheid te rade ben gegaan met de laatste editie van

---

[1]) De aanwinst bestaat uit ong. 4500 woorden.

het Javaansch-Nederlandsch Handwoordenboek van Gericke en Roorda.

Na aldus verantwoording te hebben gedaan van het ontstaan van dezen tweeden druk, wensch ik iets te zeggen over de spelling. In de dagen toen wij Europeanen pas Soendaneesch begonnen te leeren en te schrijven, had ieder een spelling op eigen hand. Dat kon natuurlijk zoo niet blijven, en de Heer K. F. Holle, Adviseur van het Indisch Gouvernement, besloot te trachten daaraan een einde te maken. Met Dr. W. Engelmann, den Afgevaardigde van het Ned. Bijbelgenootschap, en met den toenmaligen Directeur der Kweekschool te Bandoeng, ontwierp hij een nieuw spelsysteem voor het Soendaneesch. Toen ik nu in 1873 was benoemd voor de Bijbelvertaling, in de plaats van Dr. Engelmann, noodigde de Heer Holle mij uit, dat systeem ook aan te nemen. Hij schreef mij, dat het de goedkeuring had verworven van gezaghebbende taalgeleerden in Nederland; dat het door de Regeering tot „officieele spelling" was verklaard; dat het op de Kweekschool te Bandoeng was ingevoerd enz., en hij riep mij toe: „Bederf nu de eenheid niet door een eigen stelsel naast het algemeene te willen aanhouden". Zijn laatste brief aan mij over dat onderwerp sloot met deze woorden: „Zullen wij nu allen ééne schrijfwijze volgen? Daartoe kunt gij veel bijdragen". Ik had een bedenking. Als ik die spelling aannam, dan zou daarin de Bijbel gedrukt worden en dan zou zij ook zeker de spelling van de Zending worden. Bestond er geen gevaar, dat bij verandering van personen de spelling wijziging zou ondergaan? In een boek als de Bijbel kan men niet gedurig de spelling veranderen. „Heb geen vrees", — zoo luidde Holle's antwoord — „onze spelling is door het Gouvernement voor de officieele verklaard en zal dus standhouden". In vertrouwen op die verzekering namen wij de nieuwe spelling aan en voerden ze in.

Maar wat gebeurde reeds nu na nog geen 40 jaren? Er is door 't Indisch Gouvernement in 't leven geroepen een „Commissie voor de Volkslectuur", en deze zorgt er nu met prijzenswaardigen ijver voor, dat het volk wat te lezen krijgt. Deze lectuur is over 't geheel van zeldzaam lichten aard en lang niet vrij van schadelijke bestanddeelen, maar het is hier de plaats niet, daarover te spreken. Die Commissie heeft terecht begrepen, dat in de van haar uitgaande geschrif-

ten éénzelfde spelling dient te worden gevolgd, maar doende alsof er geen officieel aangenomen en vastgestelde spelling bestaat, heeft zij een eigen systeem ontworpen [1]), dat zich (gelukkig!) wel nauw bij het bestaande aansluit, maar althans in één opzicht daarvan belangrijk afwijkt. Ik bedoel de zoogenaamde „overgangsletters”. Tot dusverre schreven we precies zóó als de Soendaneezen uitspreken en hunne beste auteurs schrijven. Zij zeggen b.v. duidelijk: *teja*, *pijas*, *sijeun*, *doewa*, *hoewi*, *koewĕs* enz., en zóó schrijft men en schreven wij dus ook. Nu echter wil de Commissie, dat men schrijven zal *tea*, *pias*, *sieun*, *doea*, *hoei*, *koeĕs* enz. Dat is tegen de officieele spelling, maar ook tegen de natuur. Verder beweert de Commissie, dat men vaak hoort zeggen *mowal*, wat beslist onjuist is, want geen Soendanees zegt anders dan *moal*, tenzij een Europeaan hem in verkeerde uitspraak is voorgegaan. Ik zal er thans niet meer van zeggen. Alleen wil ik er hier mijn leedwezen over uitspreken, dat de Commissie onnoodig een spelkwestie in het leven heeft geroepen. Ik voor mij houd mij aan de bestaande officieele spelling, die zich (gelijk gezegd is) nauw aansluit bij de uitspraak en schrijfwijze van het volk zelf. Ik geloof ook niet, dat het stelsel der Commissie er zal ingaan. Ik wil daarvoor een bewijs bijbrengen. De Commissie spelt *aoer*. Nu werd aan Mas Moehammad Rais (lid der Commissie, N. B.!), de vraag gedaan: „Is *aoer* hetzelfde als *awoer*?” Zijn antwoord luidde: „Hetzelfde, maar n i e t b e h o o r l ij k u i t g e s p r o k e n.” Zoo is het, en de Commissie moge dat oordeel van haar medelid ter harte nemen en terugkeeren van den verkeerden weg, nu het nog tijd is.

Ten slotte een enkel woord over de inrichting van het boek. Als regel is aangenomen, bij het stamwoord te vereenigen al wat daarvan is afgeleid, en alle afleidingen dáár te verklaren. Voor ongeoefenden komt het er bij gebruik van het boek dus op aan, h e t s t a m w o o r d t e k u n n e n v i n d e n. In Hoofdstuk VI van de Inleiding wordt de weg daartoe gewezen. Onregelmatig gevormde of moeilijke woorden zijn afzonderlijk vermeld. Samengestelde woorden en uitdrukkingen zoeke men steeds op bij het a c h t e r s t e lid. Achter de verklaring van het actieve werkwoord is in den regel de lijdende vorm vermeld.

---

[1]) Neergelegd in haar geschrift „Palanggĕran”, 1912.

Moeilijke woorden en uitdrukkingen zijn met voorbeelden, aan de spreektaal of de bestaande geschriften ontleend, opgehelderd, nog meer dan in den eersten druk reeds was gedaan. Het zou niet moeilijk zijn geweest, die voorbeelden nog met zeer vele te vermeerderen, maar er diende rekening te worden gehouden met omvang en prijs.

De wetenschappelijke namen der planten zijn, met weinig uitzonderingen, ook in dezen nieuwen druk niet opgenomen, ter vermijding van grootere uitvoerigheid. Men kan over die wetenschappelijke namen met vrucht raadplegen het „Nieuw Plantkundig Woordenboek voor Ned. Indië", van F. S. A. de Clercq.

Aan den eersten druk deed ik als Inleiding een kort begrip van Soendaneesche Spraakkunst voorafgaan. Aangezien ik eenige jaren later een volledige Spraakkunst heb doen volgen, had ik gemeend, dat „kort begrip" nu maar weg te laten. Van verschillende zijden werd mij echter te kennen gegeven, dat men het niet gaarne zou missen, en daarom nam ik het weer op, doch in eenigszins gewijzigden vorm.

Achterin zal men vinden een lijst van „Aanvullingen en Verbeteringen". De „Aanvullingen" kunnen doen zien, dat het boek bijgewerkt is tot het oogenblik van zijn verschijnen. De „Verbeteringen" betreffen enkele betreurde uitlatingen, en een aantal drukfouten die mijn oplettendheid ontsnapt zijn. Ik had, helaas! niemand om mij bij het moeilijk werk der correctie te assisteeren. Het beste zal zijn, dat ieder gebruiker voor zich even de fouten in den tekst verbetert. Onder het nalezen der afgedrukte vellen is mij gebleken, dat hier en daar een teeken den druk van de pers niet heeft vermogen te weerstaan. Dit gebrek kan ieder voor zich gemakkelijk met de pen herstellen.

Ik besluit met de slotwoorden der voorrede van den eersten druk: „Dit Woordenboek is ook een vrucht der Evangelische Zending. Indien iemand er dienst van mag hebben en er nut uit mag trekken, hij rekene het haar toe." Ik ben dankbaar, ook dit werk nog te hebben mogen volbrengen, en wensch aan mijne geëerde Medewerkers en aan allen die het boek zullen gebruiken: Heil!

Apeldoorn, Voorjaar 1913.

S. COOLSMA.

# INLEIDING.

## I. *De Soendaneesche Taal.*

Het Soendaneesch is nauw verwant aan het Javaansch en Maleisch, inzonderheid aan het Javaansch. Het wordt gesproken over geheel West-Java, met uitzondering van enkele betrekkelijk kleine gedeelten. Op de hoofdplaats Batavia namelijk, met inbegrip van de Ommelanden, is het Bataviasch Maleisch de hoofdtaal. De taal van Noord-Bantam bestaat uit een ruw mengelmoes, waarvan Javaansche woorden het hoofdbestanddeel uitmaken [1]). Langs de kuststrook van Oud-Krawang en in het Westelijk deel van Noord-Cheribon predomineert mede een Javaansch dialect. Wat de strook langs de Zuidkust, met name van de Djampangs en Zuid-Bantam aangaat, het Soendaneesch is daar bij de ontwikkeling der taal in het centrum van Pasoendan min of meer achtergebleven. Naar de Oostelijke grens van West-Java gaat de taal geleidelijk in het Javaansch over; ja, hier en daar overschrijdt zij aan die zijde zelfs de grens. — Sprekende van het Soendaneesch bedoelen we dus in het algemeen de taal van West-Java, maar bepaaldelijk die van de Preanger, van Zuid-Cheribon, van ruim de Zuidelijke helft der residentie Batavia, en van Bantam, met uitsluiting van de Noordelijke kuststrook. In het centrum echter van de Soendalanden is de taal het rijkst en het meest beschaafd. Behoudens plaatselijke eigenaardigheden treft men in het pasgenoemde, uitgestrekte gebied, één en dezelfde taal aan. De afwijkingen raken het wezen der taal

---

[1]) Men noemt dat dialect aldaar *Djawa kentasa.*

niet, maar vloeien voort uit de afgezonderde ligging der streek. Zij bepalen zich, behalve locale woorden, voornamelijk tot het minder, niet of ongeregeld gebruiken van hooge woorden, — iets dat men trouwens ook op het platteland van de meer beschaafde gedeelten van Pasoendan kan constateeren.

## II. *Schrift* en *Uitspraak.*

De Soendaneezen hebben geen eigen letterschrift. Zij bedienen zich èn van het Javaansche, èn van het Arabische, beide eenigszins gewijzigd. Ook ons letterschrift is reeds vrij algemeen bekend, en aangezien daarmede zoowel de Soendaneesche als de vreemde woorden nauwkeuriger zijn weer te geven dan met een der andere genoemde karakters, is bevordering van het gebruik van ons letterschrift aangewezen.

Het Soendaneesche alphabet telt 18 medeklinkers, die met onze teekens aldus worden geschreven: *h*, *n*, *tj*, *r*, *k*, *d*, *t*, *s*, *w*, *l*, *p*, *dj*, *j*, *nj*, *m*, *g*, *b* en *ng*. Deze letters worden alle uitgesproken met den *a*-klank, op deze wijze: *ha*, *na*, *tja*, enz. Naar de derde, vierde en vijfde letter noemt men het alphabet *Tjatjarakan.* Ten aanzien der uitspraak is het volgende op te merken: de *h* klinkt aan het einde van een lettergreep scherp, ongeveer als onze ch. Sluit zij een woord en krijgt dit een achtervoegsel, dan behoudt zij dien scherpen klank, zoodat b.v. *minoehan* (van *pinoeh*) uit te spreken is als *minoechan.* De *k* wordt aan het einde van een woord niet opgeslokt, gelijk wel bij verwante talen geschiedt, maar integendeel helder uitgesproken. De *g* klinkt zacht, gelijk b.v. in het Friesch. De *tj*, *dj*, *nj* en *ng* zijn elk slechts één letter en mogen dus niet gescheiden worden. Waar de *j* achter een *n*, *d* of *t* voorkomt en als afzonderlijke letter is te beschouwen, doet men wel haar met y te transcribeeren. Men schrijve dus *doenya* (en niet *doenija* of *doenia*), *wadya* (en niet *wadija* of *wadja*).

Er zijn 7 klinkers, namelijk *a*, *i*, *oe*, *e*, *o*, *ĕ* en *eu*. De *a* klinkt open als onze opene, of gesloten als onze geslotene a. In sommige woorden, b.v. *atji*, *andjeun*, *ladjĕng*, *mandjing* heeft zij een klank als dien waarmede men gewoonlijk deze letter in den naam „Antje" hoort uitspreken. De *i* en de *oe* klinken zacht, zonder uitzondering. De *e* daarentegen klinkt altijd scherp. De *o* eveneens; slechts in enkele woorden,

b.v. *bodo* en *bodjo*, klinkt zij minder scherp. De *ĕ*, uit te spreken als onze toonlooze e, is eigenlijk geen klinker; immers, zij dient slechts om in een woord een kleine scheiding te maken tusschen een paar medeklinkers, wier uitspraak gezamenlijk anders bezwaar zou opleveren. De *eu* wordt vol en lang uitgesproken, en klinkt ongeveer als onze u in „kunnen", als men in de uitspraak der eerste lettergreep de n loslaat en dus uitspreekt: ku-nnen.

## III. *De Spelling.*

Uitgaande van het beginsel: „te schrijven zooals men spreekt", is men gekomen tot de volgende hoofdspelregels [1]):

*a.* De medeklinkers worden niet verdubbeld, behalve in de volgende gevallen: 1. als het achterv. *na* komt bij een woord op *n* uitgaande; men schrijve dus *leungeunna*, *djalanna*; — 2. als het achterv. *keun* komt bij een woord op *k* uitgaande; men schrijve dus *ngadijoekkeun*, *ngaroeksakkeun*; — 3. als het voorv. *mang* komt te staan voor een werkw. met *ng* aanvangende; men schrijve dus *mangngasoepkeun* [ofschoon er niemand een verwijt van te maken is wanneer hij de eene *ng* weglaat, want een dubbele *ng* is moeilijk uit te spreken en het weglaten veroorzaakt geen verwarring].

*b.* De overgangsletters *w* en *j* worden, z o o z e i n d e u i t s p r a a k g e h o o r d w o r d e n, uitgedrukt. Men schrijve *doewa* (en niet *doea*), *hoewi* (en niet *hoei*), *bowek* (en niet *boëk*), *teja* (en niet *tea*), *sija* (en niet *sia*), *dijoek* (en niet *dioek*), *bejas* (en niet *beas*). Daarentegen *poë* (en niet *powe*), *poëk* (en niet *powek*), *moal* (en niet *mowal*). Is déze spelling naar de natuur, zij is ook noodzakelijk om b.v. *doewa* van *doea*, *ower* van *oër*, *sajid* van *said*, *kawoela* van *kaoela* te onderscheiden. Het Woordenboek wijst ook in dit opzicht den weg.

*c.* Bij herhaling wordt het herhaalde gedeelte óók geschreven, en dus niet door een herhalingsteeken [dat in o n z e wijze van schrijven een onding is] aangeduid. Men schrijve dus: *poera-poera*, *ngitjoeh-ngitjoeh*, *dikitjoeh-kitjoeh*, *adjret-adjretan*, *dikantet-kantetkeun*, enz.

---

[1]) Zie over de wordingsgeschiedenis de Voorrede en vergelijk het hoofdstuk „Schrift en Uitspraak".

## IV. *De Klemtoon.*

Regel is bij het spreken, dat de voorlaatste lettergreep van het woord den klemtoon krijgt. Heeft echter een woord in die lettergreep een toonlooze e, maar in de achterste een klinker, zoo verspringt de toon naar de laatste lettergreep. Doch er zijn uitzonderingen : bij ***sĕdja*** en ***dĕngki*** b.v. valt de klemtoon op de voorlaatste lettergreep; eveneens bij ***kalĕrĕsan***; daarentegen bij ***kabĕnĕran*** op de derde lettergreep van achteren. — Tweelettergrepige woorden, met een toonlooze e in beide lettergrepen, z.a. ***bĕnĕr***, ***lĕrĕs***, ***sĕdĕk***, krijgen den toon op de voorlaatste lettergreep, dus regelmatig. — Bij meerlettergrepige woorden brengt de toonlooze e onregelmatigheid teweeg. — Staat een eenlettergrepig woord in verband met een voorafgaand woord, zoo beschouwt men het als daartoe te behooren en dus krijgt dat voorafgaande woord in dit geval den toon op de achterste lettergreep, of is het eenlettergrepig, dan valt daarop de toon. — Het einde van eėn zin wordt doorgaans gerekt en zangerig uitgesproken en de voorlaatste lettergreep van den zin krijgt meestal een bijzonderen nadruk.

## V. *Hooge* en *Lage Woorden.*

Het verschil in rang, stand en leeftijd wordt door den beschaafden Soendanees, hetzij hij schrijft of spreekt, streng in het oog gehouden en in zijn taal uitgedrukt. Hij heeft daartoe te beschikken over hooge en lage woorden, waaromtrent we kortelijk het volgende opmerken :

*a*. De g e w o n e taal, zoo ook het enkele woord, waarvan men zich bedient in het dagelijksch leven a l s g e e n v e r s c h i l i n r a n g o f s t a n d b e h o e f t t e w o r d e n u i t g e d r u k t, en waarvan zich tevens de meerdere bedient tegen den mindere, heet ***basa kasar***, of kortweg ***kasar***. Men noemt het ook wel ***tjohag***. Bijzonder grove woorden, die in den mond van een beschaafd mensch eigenlijk niet passen, heeten ***kasar pisan***, grof.

*b*. De h o o g e (of fijne) taal, zoo ook het enkele woord, gebezigd tegen of van een meerdere, heet ***basa lĕmĕs***, of kortweg ***lĕmĕs***. In plaats daarvan noemt men zulk eėn woord ook wel eens ***kawi***, dichterwoord. Bijzonder fijne woorden noemt men ***lĕmĕs pisan.***

*c*. Buitendien heeft men nog een beperkt getal middenwoorden, *basa sĕdĕng*, of kortweg *sĕdĕng*, ook wel *basa panĕngah* geheeten. Deze worden gebezigd wanneer iemand van zichzelven of wel van iemand anders spreekt tot een meerdere, en verder in alle gevallen waarin *lĕmĕs* te hoog en *kasar* te laag zou zijn [1]).

Voorbeelden : 1. *kodjor* en *modar* k. p., *paeh* k., *maot* s., *poepoes* l., *palastra* l. p., sterven, gestorven, dood; — 2. *molor* k. p., *heës* k., *sasarean* s., *sare* l., *koelĕm* l. p., slapen.

## VI. *Stamwoorden* en *Afgeleide Woorden*.

Naar den vorm zijn in 't Soendaneesch de woorden te onderscheiden in stamwoorden en afgeleide woorden. Onder stamwoord versta men een woord, dat naar de heden geldende regelen der taal niet tot eenvoudiger vorm kan gebracht worden.

*Aanm*. Voor den leerling is het voor alles noodig, het stamwoord te kunnen vinden, wijl in het Woordenboek de afgeleide woorden onder het stamwoord verklaard zijn. Het volgende wijst den weg.

Afgeleide woorden zijn die, welke van stamwoorden zijn gevormd. De afleiding geschiedt :

*a*. Door voorvoegsels, invoegsels en achtervoegsels. De voorv. zijn : *n*, *nj*, *m*, *ng* of *nga*, *mang* (lijd. vorm *dipang*), *njang* (lijd. vorm *disang*), *barang*, *pi*, *si*, *ti*, *ting* (voluit *pating*), *di*, *ka* (of *k*), *pa* (of *p*), *pang*, *pĕr*, *pra*, *pri*, *pan*, *ba* en *sa*. — De inv. zijn : *oem* (bij een woord met een klinker aanvangende is het voorv., nl. *m*), *ar* of *al* (bij een woord met een klinker aanvangende vóórgevoegd), en *in*. — De achterv. zijn : *an*, *keun*, *na* (soms verlengd tot *ana*), *ing* en *eun*, hetzij op zichzelf of met een ander achterv. verbonden.

*b*. Door herhaling van den begin-medeklinker met bijbehoorenden klinker (reduplicatie), hetzij met of zonder een der achtervoegsels

---

[1]) De meeste Europeanen mopperen tegen dat onderscheid in hooge en lage woorden. Er wordt zelfs wel beweerd, dat het in goed Soendaneesch niet thuis behoort. Tegenzin en afkeuring kunnen het gebruik echter niet uit de wereld helpen en de eisch blijft bestaan: al wie beschaafd Soendaneesch wil spreken en schrijven, moet er de lĕmĕs-woorden bij leeren, wat trouwens best te doen is. (Zie Soend. Spraakkunst § 20—28.)

*eun* of *an*. Soms wordt tusschen de herhaalde lettergreep en het stamw. een *ng* ingeschoven, b.v. *teungteuingeun*, van *teuing*.

*c*. Door herhaling van het woord, met of zonder het achterv. *an*. Dikwijls gaat deze herhaling gepaard met verandering van klinkers.

*d*. Door samenstelling van twee of meer woorden.

## VII. *Woordsoorten*.

Men kan in 't Soendaneesch de volgende woordsoorten onderscheiden: werkwoorden, zelfstandige naamwoorden, telwoorden, voornaamwoorden, bijwoorden, voorzetsels, voegwoorden, tusschenwerpsels en nadrukswijzers. Slechts houde men hierbij in 't oog, dat bij deze verdeeling gelet wordt op den dienst, dien het woord gewoonlijk in den zin verricht. Het lidwoord ontbreekt. Waar dat noodig is wordt het onbep. lidw. door het telw. één en het bepalende door het aanw. voornaamw. *eta*, het betrekk. voornaamw. *noe*, het achterv. *na* of een der nadrukswijzers vervangen. Verder ontbreekt het bijvoeglijk naamw. De functie, door die woordsoort in onze taal uitgeoefend, wordt in het Soendaneesch waargenomen door een werkwoord of een zelfst. naamwoord. Ook mist het Soendaneesch het koppelw. zijn.

## VIII. *Het Werkwoord*.

### Stamwoordelijke Werkwoorden.

De werkwoorden zijn naar den vorm te verdeelen in twee hoofdsoorten, nl. stamwoordelijke en afgeleide. Onder stamwoordelijke werkwoorden zijn te verstaan: werkwoorden die het voorkomen hebben van een stamwoord. Wat de beteekenis aangaat kan men ze vergelijken met onze onbepaalde wijs. Als gezegde toegeschreven aan een subject zijn ze intransitief.

### Afgeleide Actieve Werkwoorden.

I. Werkw. met den neusklank (zonder achterv.). De belangrijkste en meestgewone werkwoordsvorming in 't Soend. is die door middel van den neusklank, die aan een woord de hoogste activiteit

mededeelt. Er zijn v i e r zulke neusklanken, nl. *n*, *nj*, *m* en *ng* (of *nga*). Zij worden bij het stamw. aangebracht op de volgende wijze :

A. Begint een woord met *t* (tandletter), dan komt daarvoor *n* (tandneusletter) in de plaats. Vb. : *tendjo* wordt *nendjo*.

B. Vangt een woord met *tj* of *s* aan (gehemelteletter), dan wordt die vervangen door *nj* (gehemelte-neusletter). Vb. : *tjĕloek* wordt *njĕloek*; *sawah* wordt *njawah*.

C. Woorden beginnende met *p*, *w* of *b* (lipletter), krijgen daarvoor *m* (lip-neusletter) in plaats, of nemen den klank *nga* (keel-neusklank) vóór zich. Vb. : *patjoel* wordt *matjoel*; *wĕdal* wordt *mĕdal*; *bikeun* wordt *mikeun*; *waroeng* wordt *ngawaroeng*; *watja* wordt *matja* of *ngawatja*; *boeroe* wordt *moeroe* of *ngaboeroe*.

D. Woorden aanvangende met een der overige letters (keelletters), krijgen den keel-neusklank *ng*, en wel aldus :

1. Bij woorden met een klinker beginnende vereenigt zich de neusklank met dien klinker. Vb. : *andjang* wordt *ngandjang*; *iring* wordt *ngiring*, enz.

2. Bij woorden met *k* aanvangende gaat deze letter in *ng* over. Vb. : *kadek* wordt *ngadek*.

3. Woorden beginnende met *h*, *n*, *r*, *d*, *l*, *dj*, *j*, *nj*, *m*, *g* of *ng* nemen den klank *nga* vóór zich. Vb. : *hormat* wordt *ngahormat*, enz.

E. Eenlettergrepige woorden worden eerst tweelettergrepig gemaakt door voorvoeging van de toonlooze e (*ĕ*) en krijgen dan daarvóór *ng*. Vb. : *tjap*, *ĕtjap*, *ngĕtjap*. [In den lijd. vorm verliezen deze woorden doorgaans de *ĕ* weer.]

De werkwoorden, op deze wijze gevormd, zijn bedrijvende werkwoorden. Van sommige is het stamw. als zoodanig niet in gebruik, van andere alleen in de geb. wijs. Ten deele zijn deze werkw. intransitief, ten deele transitief, ten deele causatief. Intr. is *meuting*, vernachten (van *peuting*, nacht); trans. is *ngera*, beschamen (van *era*, beschaamd); caus. is *ngaroeksak*, verderven (van *roeksak*, verdorven).

II. W e r k w. m e t d e n n e u s k l. e n h e t a c h t e r v. *an*. Bij een paar woorden wordt de begin-medeklinker met zijn klinker herhaald, terwijl dan tusschen deze herhaalde lettergreep en het stamw. een *ng* ingeschoven wordt. Vb. : *njeungtjeurikan* (van *tjeurik*). — Naar de beteekenis zijn deze werkw. transitief. Is echter het achterv. gehecht aan een werkw. 1ste kl. dat reeds transitief was, dan duidt

het aan, dat de werking herhaaldelijk of bij aanhoudendheid verricht wordt. *Ngadatangan* (van *datang*) bet.: komen over of tot iemand of iets, maar *ngadekan*: herh. of aanh. op iets houwen of hakken (van *ngadek*, ééns hakken, stam *kadek*).

III. Werkw. met den neuskl. en het achterv. *keun*. Bij enkele woorden wordt de begin-medeklinker met zijn klinker herhaald, op dezelfde wijze als bij II. — De bet. van dit werkw. is een causatieve, veroorzakende, teweegbrengende. Het object is òf de persoon zelf òf een ander persoon of zaak. Vb.: *ngadengekeun* (st. *denge*), zich tot hooren stellen, d. i. met aandacht naar iets hooren, luisteren; *ngadijoekkeun* (st. *dijoek*), doen zitten; *moengpoeloengkeun* (st. *poeloeng*), verzamelen, bijeenrapen.

IV. Werkw. met 't voorv. *mang* en 't achterv. *keun*. Door dezen vorm aan een stamwoordelijk of afgeleid werkw. te geven, duidt men aan, dat de handeling geschiedt voor of in plaats van, of wel uit vrees voor, ten behoeve of in het belang van, ten voordeele of ten nadeele van iemand, die onderscheiden is van hem die de handeling verricht. Vb.: *mangmeulikeun* (st. *beuli*), voor iemand koopen; *mangloempatkeun*, uit vrees voor iemand op den loop gaan (*loempat*, hard wegloopen); *mangnaliankeun*, iets of iemand voor een ander binden (*nalian*, iemand of iets binden, st. *tali*, touw).

V. Werkw. met 't voorv. *njang*. Door dit werkw. wordt een persoon of zaak voorgesteld, als ten opzichte van een ander persoon of zaak de richting aan te nemen of te hebben, die door het stamw. wordt aangeduid. Vb.: *njanghareup*, met het gelaat of front zich keeren of gekeerd zijn naar (van *hareup*, vóór). Door aan zulk een woord het achterv. *an* of *keun* te geven, kan men het transitief of causatief maken.

VI. Werkw. met 't voorv. *barang*. Vorming van stammen. Deze werkw. duiden een handeling aan, die zich bepaalt tot den persoon van wien ze uitgaat, of anders gezegd: een werking in onbepaalden, algemeenen zin, niet overgaande op een object. Vb.: *barangbeuli*, koopen (in 't algemeen), inkoopen doen; *baranggawe*, werken (in 't algemeen), arbeiden.

VII. Werkw. met 't achterv. *an*. Van zelfst. naamw. gevormd duiden deze werkw. aan, dat een persoon of zaak datgene voortbrengt of teweegbrengt, of ook wel voorzien is van datgene wat het woord,

waarvan ze zijn afgeleid, beteekent. Vb.: *anakan*, (van een dier) een jong of jongen werpen of hebben, jongen; (van een mensch) een kind of kinderen krijgen of hebben (*anak*, jong, kind); *kĕmbangan*, in bloei staan, bloeien (*kĕmbang*, bloem, bloeisel). — Van stamw. werkw. gevormd, duiden ze aan, dat iemand of iets tot eigenschap bezit of behept is met datgene, wat het stamw. werkw. beteekent. Vb.: *daekan*, gewillig, vlijtig (*daek*, willen); *moemoelan*, onwillig, traag (*moemoel*, niet willen).

VIII. Werkw. met 't achterv. *eun*. Men kan deze werkw. in twee soorten onderscheiden: *a.* zulke die een lijden of behept zijn beteekenen. Vb.: *tjatjingeun*, aan wormen of de wormziekte lijden (*tjatjing*, worm); — *b.* zulke die te beschouwen zijn als figuurlijke of spreekwoordelijke uitdrukkingen. Vb.: *sorejang-monjeteun*, om en om kijken als een aapje (*sorejang*, omkijken; *monjet*, de gewone aap).

IX. Werkw. met 't voorv. *pi* en 't achterv. *eun*. Vorming van stamw. werkw., van werkw. kl. I—III, van de passieve vormen en ook wel van een afgeleid zelfst. naamw. Dusgevormde werkw. drukken den toek. tijd uit. Vb.: *pihoedjaneun*, zullen regenen (*hoedjan*, regen); *pimoelangeun*, huiswaarts zullen gaan (*moelang*, naar huis gaan); *pikahartieun*, zullen verstaan worden (*kaharti*, verstaan worden).

X. Werkw. met herhaling van den begin-medeklinker en bijbehoorenden klinker. Vorming van stamw. De bet. is, dat men de handeling herhaaldelijk of aanhoudend verricht. Vb.: *tjatjarita*, gedurig-, aanhoudend of verschillende dingen verhalen; *toetoeloeng*, herhaaldelijk helpen, allerlei hulp verleenen.

XI. Werkw. met herh. van den begin-medekl. en bijbeh. klinker, met eenvoudig of verdubbeld achterv. *an*. Er zijn drie soorten: *a.* zulke die een samenwerken, een zijn-met-elkander of een wederkeerige werking aanduiden. Vb.: *moemoesoehan*, met elkander in vijandschap zijn of leven (*moesoeh*, vijand); — *b.* zulke die een bij herhaling of aanhoudend doen der handeling beteekenen. Vb.: *gĕgĕroan*, aanhoudend schreeuwen (*gĕro*, schreeuw); — *c.* zulke die een zich voordoen of een nadoen beteekenen. Vb.: *babatoekan*, gemaakt hoesten (*batoek*, hoesten); *njanjahoanan* (dubbel *an*), het air aannemen van te weten wat men werkelijk niet weet, betweterig (*njaho*, weten).

XII. Werkw. met 't voorv. *pa*, zonder of met 't achterv. *an*. Soms wordt het stamw. verdubbeld. Deze vorm wordt gebezigd van meer dan één persoon of zaak, tot uitdrukking eener tusschen deze bestaande betrekking, van een doen over en weer, enz. Vb.: *papanggih*, elkander ontmoeten (*manggih*, vinden); *paăloesaloes*, om het mooist doen, b.v. schrijven (*aloes*, mooi); *patembalan*, elkander antwoorden, om de beurt kraaien, enz. (*nembal*, antwoord geven).

XIII. Werkw. met 't voorv. *silih*. Vorming van werkw. kl. I—IV, met weglating van den neusklank. Bet.: een opzettelijke wederkeerige handeling. Vb.: *silih-tintjak*, elkander trappen; *silih-adjenan*, elkander eeren; *silih-hoedangkeun*, elkander ophelpen; *silih-pangnĕdakeun*, voor elkander bidden.

XIV. Werkw. met 't voorv. *si*. Vorming van stamw. Bet.: een verrichting of houding van het lichaam. Vb.: *sibeungeut*, zich het gezicht wasschen (*beungeut*, gelaat); *sidoeroe*, zich bij het vuur warmen (st. *doeroe*).

XV. Werkw. met 't voorv. *ti*. Vorming van stamw. Deze vorm duidt aan, dat een persoon of zaak geraakt of geraakt is in den toestand waarop het stamw. wijst, en wel bij ongeluk of ten gevolge der omstandigheden. Vb.: *tibalik*, omkantelen (*balik*, omkeeren, omgekeerd); *tisoledat*, uitglijden (st. *soledat*).

XVI. Werkw. met 't invoegsel *oem*. Vorming van stamw. werkw. en van enkele woorden die den vorm van het 2de pass. hebben. Vangt het stamw. met een klinker aan, dan komt *oem* dáárvoor te staan, maar valt de *oe* meest weg. Vb.: *matoer*, spreken, zeggen (van *atoer*); *doemeuheus*, voor een meerdere verschijnen of zich voor hem bevinden; *goemĕde*, zich voornaam voordoen; *koemawani*, zich moedig voordoen, zich verstouten (van *kawani*, st. *wani*, moedig). Zie de afzonderlijke woorden in het boek.

XVII. Werkw. met 't inv. *in*. Vorming van stamw., terwijl de bet. daarmee vrij wel overeenkomt. Vb.: *pinanggih*, vinden (st. *panggih*); *tinangtoe*, zeker zijn (*tangtoe*, zeker); *binangkit*, schrander zijn (st. *bangkit*).

### De Passieve of Lijdende Vormen.

Het eerste passief is kenbaar aan het voorv. *di*. Het wordt gevormd van werkw. van kl. I—V en ook wel eens van een stamw.

of een samengesteld woord. Het voorv. neemt de plaats in van den neusklank. De bet. staat tegenover die van het actief. Vb. : *ditjĕkĕl*, gegrepen worden (*njĕkĕl*, grijpen); *direudjeungan*, vergezeld worden (*ngareudjeungan*, vergezellen); *dikijeukeun*, aldus gedaan worden (*kijeu*, aldus).

Het tweede passief is kenbaar aan het voorv. *ka*, op dezelfde wijze voorgeplaatst als *di*. Het wordt gevormd van werkw. van kl. I—III. De bet. is vierderlei : 1°. wordt een persoon of zaak er door voorgesteld als iets lijdende, maar niet ten gevolge van iemands wil; vb. : *kadenge*, gehoord raken of zijn, iemand ter ooren komen; — 2°. dient dit passief om aan te duiden, dat iets aan een persoon of zaak overkomen is zooals bij ongeluk; vb. : *kabaledog*, bij ongeluk geraakt door een voorwerp dat geworpen werd; — 3°. bezigt men dit passief, wanneer men beleefdheids- of voorzichtigheidshalve de handeling wil doen voorkomen als onopzettelijk; vb. : *katjatoer* of *katjatoerkeun*, er wordt (is) gezegd, men zegt; — 4°. dient dit passief om uit te drukken wat wij doen door een bijv. naamw. met den uitgang baar of door de onb. wijs met te; vb. : *kabawa*, vervoerbaar, draagbaar, te dragen; *moal kahakan*, niet op te eten.

### De persoonsuitgang *eun.*

Een betrekkelijk klein aantal woorden (stamw. werkw., werkw. kl. I en 2de passief) krijgt, van een derden persoon gebezigd wordende, het achterv. *eun*. Het zijn uitsluitend woorden die een werkzaamheid der ziel uitdrukken. *Njahoëun* b.v. bet. : hij (zij) weet, zij weten. [In den 1sten en 2den pers. zegt men *njaho*].

### Het meervoud bij de Werkwoorden.

Dit kan worden uitgedrukt op drieërlei wijze :

1. door den klank *ar* of *al*. Deze wordt bij het stamw. aangebracht, en wel zóó, dat hij bij woorden met een klinker aanvangende wordt voorgevoegd en bij woorden met een medeklinker beginnende wordt ingeschoven tusschen dien medeklinker en zijn klinker. Vb. : *arasoep* (van *asoep*), *laleumpang* (van *leumpang*).

2. door het woord *pada* k., *sami* l., dat kan geplaatst worden voor

werkw. van alle klassen. Het bet. „gelijk" en wil dus zeggen, dat ieder der bedoelde personen of zaken de handeling verricht of ondergaat. De vormen 1 en 2 komen ook (ter versterking) vereenigd voor, b.v. *pada ngaromong*, zij spraken.

3. door het voorv. *ting*, voll. *pating*. Dit wordt geplaatst vóór een stamw., en wel gewoonlijk voor een drielettergrepig, dat in de tweede of ook wel in de eerste lettergreep een *r* of *l* heeft. Een tweelettergrepig woord moet, om dit voorv. te kunnen aannemen, eerst drielettergrepig worden gemaakt door invoeging van *ar* of *al*. Deze meervoudsvorm dient om uit te drukken, dat de handeling geschiedt door velen en verspreid. Vb.: *patingdjalĕrit*, gillen van velen en verspreid (stam *djĕrit*, gil; *ngadjĕrit*, een gil geven).

## De uitdrukking van den tijd.

Het Soendan. drukt den tijd niet uit door een verandering in den vorm van het werkw. Een uitzondering maken het werkw. kl. IX, dat den toek. tijd-, en het 2de pass., dat meestal den verl. tijd uitdrukt. Overigens geven afzonderlijke woorden, voor zoover noodig, den tijd aan. Daartoe dienen dan in de eerste plaats de tijdsbenamingen en de bijwoorden van tijd, en in de tweede plaats eenige hulpwoorden. Om uit te drukken dat men aan een handeling bezig is, dat een handeling aan den gang is, gebruikt men het hulpw. *keur* (of *eukeur*). — De verl. tijd kan worden uitgedrukt: 1. door het hulpw. *geus* (of *ĕnggeus*) k., *parantos* l., reeds, afgeloopen; 2. door voor een werkw. met den neusklank het woord *beunang* k., *kenging* l. te plaatsen, b.v. *beunang noelis*, geschreven; 3. door het 2de passief (zie boven); 4. door *manten* achter een werkw. te plaatsen, b.v. *palid manten*, bereids weggedreven; 5. door den nadrukswijzer *teja* (ook wel eens door *teh*) achter het woord of den zin te plaatsen. — De toek. tijd kan worden uitgedrukt: 1. door het werkw. kl. IX (zie boven); 2. door een der hulpw. *rek* (of *dek*) k., *kĕrsa* l., willen, zullen; 3. door het minder bepaalde *bakal* k., *bade* l.; 4. door *meureun*, „zeker wel"; 5. door de meer bepaalde hulpw. *tangtoe* en *tanwande* k., *tinangtos* l., vast, stellig; 6. door 't hulpw. *poegoeh* k., *kantĕnan* l., bepaald, gewis; 7. door *ĕngke*, „zoo meteen"; 8. door *mangke* (of *mĕngke*), in de toekomst, later.

## De Willende Wijs.

Er is bij de verschillende afdeelingen van de willende wijs te onderscheiden tusschen den subjectieven en den objectieven vorm. De eerste, kenbaar aan den neusklank, geldt het subject; de tweede, kenbaar aan 't gemis van den neusklank, geldt het object. We onderscheiden :

A. De gebiedende wijs. Deze wordt uitgedrukt : 1. door het werkw. op den toon des bevels uit te spreken; 2. door voorplaatsing van het hulpw. *geura*, eig. spoedig; 3. door het hulpw. *geuwat*, z. v. a. gauw wat; 4. door het hulpw. *koedoe* k., *kĕdahĕl*., moeten; 5. door een der hulpw. *poma* of *geuna*; 6. door het hulpw. *sing*, voll. *masing*, en het overeenkomstige hulpw. *mangka*, zeer, doe, laat, of ook te vertalen met onze aanv. wijs, terwijl beide woorden tevens dienen tot uitdrukking van een gebod ten aanzien van een derden persoon. In dat laatste geval voorziet men ze echter in den regel van het achterv. *na* (*masingna*, *mangkana*), terwijl *masingna* dan in het dagelijksch leven doorgaans verkort wordt tot *singna* of *sina*. [N.B. De beleefdheid brengt mede, jegens den meerdere in plaats van de gebiedende, liever de voorstellende of biddende wijs te bezigen.]

B. De verbiedende wijs. Deze wordt gevormd door het hulpw. *oelah*, moet niet, mag niet, doe niet, wees niet, of het zachtere *montong*, 't behoeft niet. Is versterking noodig, dan kan men *oelah* doen voorafgaan door *poma* of *geuna*. Verder bezigt men veel het hulpw. *papatjoewan*.

C. De voornemende of voorstellende wijs. Deze kan wat den 1sten pers. betreft worden uitgedrukt door *rek* of *dek*, al of niet voorafgegaan door een der hulpw. In den 2den pers. wordt de zin soms geconstrueerd zonder, maar in den regel met een hulpw., waartoe men in kasar gebruik maakt van *tjik*, *tjing*, *hajoe*, kom, welaan, of van *tjoba*, beproef, terwijl men in lĕmĕs *soemangga* of *mangga* bezigt. Om zijn verlangen aan iemand te kennen te geven iets gezamenlijk te doen, bezigt men het meerv. pers. voornw. *oerang*. Dat mag echter slechts tegen minderen en gelijken. Tegen meerderen vervangt men liefst de voorstellende door de biddende wijs.

D. De wenschende of biddende wijs. Deze wijs wordt

uitgedrukt door een der hulpw. *kaoelanoen* (*koelanoen* of ook eenv. *noen*), *aloeh*, *moegi*, *moega*, *moegi-moegi* en *moega-moega*.

De trappen van vergelijking.

De stellende trap wordt in den regel uitgedrukt door het stamw. werkw., b.v. *gĕde*, groot. — De vergelijking van gelijkheid wordt uitgedrukt door den stell. trap: 1. met hulp van *tjara* of *sapèrti* k., *sapèrtos* l., gelijk; 2. met hulp van *saroewa* k., *sami* l., evenzoo, waarbij *djeung* (met) dan de plaats van ons voegw. als inneemt. — De vergelijkende trap wordt uitgedrukt: 1. door *djeung* k., *sarĕng* l., vergeleken met; 2. door *ti*, *batan*, *manan*, *ti batan*, *ti manan*, *alah batan* of *alah manan*, dan; 3. door *leuwih* k., *langkoeng* l., meer; 4. door *hade* of *leuwih hade* k., *sae* of *langkoeng sae* l., beter; 5. door *mĕnding*, beter; 6. door *anggoer*, liever, eerder; 7. door *beuki*, meer worden; 8. door *katjek*, iets minder; 9. door *rada*, een weinig, ietwat; 10. door toevoeging van *an* aan den stell. trap, b.v. *gĕdean*, iets grooter. — De overtreffende trap wordt meestal van den stell. trap gevormd door voorv. van *pang* en achterv. van *na*, b.v. *panggĕdena*, de grootste. Tot versterking wordt vaak het stamw. herhaald.

## IX. *Het Zelfstandig Naamwoord.*

Ook de Zelfst. naamw. zijn naar den vorm te verdeelen in stamwoordelijke en afgeleide. Laatstgenoemde zijn te onderscheiden in de volgende veertien soorten:

I. Die met herhaling van den begin-medekl. (van 't stamw.) met bijbehoorenden klinker. Vb.: *tatangga*, nabuur; *lalambe*, iemands mond (die voor hem het woord voert), van *lambe*, lip.

II. Die met herh. van den begin-medekl. en bijbehoorenden klinker (of van de eerste lettergreep, zoo deze uit een enkelen klinker bestaat), met 't achterv. *an*. Vb.: *kĕkĕmbangan*, gebloemte; *oörajan*, een gemaakte slang.

III. Die met voorv. *pĕr*, *pra*, *pri* of *pan*. Vb.: *pĕrmata*, edelgesteente; *pradjoerit*, krijgsman; *priboemi*, inwoner; *pandoea*, heilbede.

IV. Die met 't achterv. *an* (achter den stam). Vb.: *omongan*, woord; *bilangan*, getal.

V. Die met 't voorv. *ka* (voor den stam). Vb.: *kahajang*, wensch; *kanjèri*, pijn.

VI. Die met 't voorv. *ka* en 't achterv. *an*. Vb.: *kasoesahan*, moeilijkheid; *kaboengahan*, blijdschap.

VII. Die met 't voorv. *pa* (hetzij voor den stam, hetzij voor het werkw. 1ste kl.). Vb.: *pawarta*, bericht; *pameuli*, koopprijs; *pamenta*, verzoek.

VIII. Die met 't voorv. *pa* en 't achterv. *an*. (vgl. VII). Vb.: *pasawahan*, aaneenschakeling van rijstvelden; *pagawean*, bezigheid; *pananjaän*, vraagbaak.

IX. Die met 't voorv. *pi* (voor den stam). Vb.: *piloewang*, kuil; *pitoeloeng*, hulp; *pikoekoeh*, inzetting.

X. Die met 't voorv. *pi* en 't achterv. *an*. Vb.: *pigoenoengan*, gebergte; *pisaboekan*, de plaats voor den gordel, de middel.

XI. Die met 't achterv. *eun*. Vb.: *seuseuheun*, wat te wasschen is, de wasch; *njeuseuheun*, iemand om de wasch te doen; *watjaeun*, iets om te lezen, lectuur; *arĕp-arĕpeun*, iets dat te hopen is, waarop men hopen kan; *pikiraneun*, iets om over te denken; *omongkeuneun*, iets dat uit te spreken is, dat men te spreken heeft.

XII. Die met 't voorv. *pi* en 't achterv. *eun*. Vb.: *pibadjoeëun*, stof voor een baadje, lap goed; *pingaraneun*, naam die iemand zal ontvangen; *pisalakieun*, man die de echtgenoot van zekere vrouw zal worden.

XIII. Die met 't voorv. *pang*. Vb.: *panghampoera*, vergiffenis; *pangrasa*, het gevoel; *pangĕrsakeun* (st. *kĕrsa*), iemands wil ten aanzien ergens van. — Hiertoe behooren ook de woorden aan welke dit voorv. de bet. geeft van: de reden waarom, dat; b.v. *pangdatang*, de reden van de komst, het komen; *pangbeungharna*, de reden waarom hij rijk is, zijn rijk zijn.

XIV. Die met 't voorv. *pang* en 't achterv. *an*. Vb.: *pangdijoekan*, zitplaats; *pangeureunan*, rustplaats; *pangharĕpan*, verwachting, hoop; *panganggeusan*, einde.

### Getal, Geslacht, Naamval.

Het **getal** kan bij het zelfst. naamw. worden uitgedrukt: 1. door den klank *ar* of *al* (op dezelfde wijze als bij het werkw.); 2.

door vóórplaatsing van *para*, doch dit wordt alleen gedaan bij woorden die een zekere waardigheid aanduiden; 3. door herhaling van het woord, doch daarmede is men in goed Soendan. spaarzaam. [N.B. Het werkw. geeft doorgaans gelegenheid het meerv. uit de drukken, zoodat het dan bij het zelfst. naamw. niet behoeft.] — Het Soendan. kent geen geslacht. Het wordt soms door een afzonderlijk woord, maar overigens (voor zooveel noodig) door de bepaling „mannelijk" of „vrouwelijk" (*lalaki*, *awewe*) aangeduid. — Naamvallen zijn aan het Soendan. volkomen vreemd.

## X. *Het Telwoord.*

1. De getallen van 1—10 zijn: ***hidji, doewa, tiloe, opat, lima, gĕnĕp, toedjoeh, dalapan, salapan, sapoeloeh.*** In samenstellingen (z. a. ***sapoeloeh***) wordt ***hidji*** doorgaans vervangen door *sa*. Van 11—19 vormt men de getallen met hulp van ***wĕlas***: ***sawĕlas, doewa wĕlas***, enz. Voor 20 zegt men ***doewa poeloeh.*** De getallen 21—29 worden gevormd met hulp van ***likoer***: ***salikoer, doewa likoer***, enz. Voor 25 zegt men echter ***salawe*** [2 × 25 ***doewa lawe***, enz.]; men mag evenwel ook zeggen ***lima likoer*** en ***doewa poeloeh lima.*** Van 30 af telt men ***tiloe poeloeh, tiloe poeloeh hidji***, en zoo verder. Voor 60 echter zegt men ***sawidak*** [2 × 60 ***doewa widak***, enz.]. Het getal 100 heet ***saratoes***; 101 : ***saratoes hidji***, enz. Het getal 1000 heet ***sareboe***; 10,000 : ***salaksa***; 100,000 : ***sakĕti***; 1,000,000 : ***sajoeta.***

2. Bij het tellen wordt veel gebruik gemaakt van h u l p t e l w o o r d e n, die met de soort van voorwerpen, welke geteld worden, moeten overeenstemmen. Voor twee planken zegt men dan: ***papan doewa bebek***; voor vier vruchten: ***boewah opat siki.***

3. Wat b r e u k e n aangaat: voor een half zegt men: ***satĕngah, sabeulah*** of ***saparo***; voor een vierde: ***saparapat.*** Anderhalf heet: ***kadoewa satĕngah.*** Alle andere breuken kan men uitdrukken door den teller voorop te plaatsen en aan den noemer het voorv. ***pĕr*** te geven, b.v. een-derde: ***sapĕrtiloe***; vijf-zesde: ***lima pĕrgĕnĕp.***

4. R a n g g e t a l l e n worden gevormd door vóór de getalsbenaming het voorv. ***ka*** te plaatsen, b.v.: ***kadoewa***, de tweede; ***katiloe pĕrkara***, ten derde. Voor eerste zegt men: ***kahidji, noe hidji*** of ***noe mimiti***; voor laatste: ***panoetoep*** of ***panganggeusan.*** — V e r z a m e l t a l l e n

vormt men met het achterv. *an*, b.v. *doewaän*, tweetal. — Om onbestemde grootheden aan te duiden, heeft men de voorv. *ba* en *mang*, waarbij het telw. verdubbeld wordt. Vb. : *baratoes-ratoes*, bij honderden; *manglaksa-laksa*, bij tienduizenden. — Herhalingstallen worden gevormd met *kali* en verdubbeltallen met *tikĕl*, *lipĕt* en *patikĕlaneun*.

## XI. *De Voornaamwoorden.*

1. Persoonlijke voornw. — 1ste pers. enk. (van hoog naar nederig) : *aing*, *dewek*, *kami*, *oerang*, *kaoela*, *djasadkaoela*, *koering*, *abdi*, *djisimkoering*, *djisimabdi*. — 1ste pers. meerv. *oerang* [sluit den aangesprokene in en wordt om die reden niet tegen meerderen gebruikt]. — 2de pers. enk. (van laag naar hoog): *sija*, *silaing*, *maneh* (ook *manehna*), *andika*, *sampejan*, *adjĕngan*, *andjeun*, *gamparan*. Van deze woorden (met uitzondering van *sija* en *andika*), kan een meerv. gevormd worden door invoeging van *ar* (zie boven). — 3de pers. enk. (van laag naar hoog): *manehna* of *manehanana*, *sampejanana*, *adjĕnganana*, *andjeunna* of *andjeunanana*. Van minderen en dingen zegt men verder *inja*, dat als het door een voorz. wordt voorafgegaan veelal *dinja* luidt. Van meerderen bezigt men naast *andjeunna* veel *mantĕnna*. Van deze woorden (met uitzondering van *inja* en *mantĕnna*) kan een meerv. gevormd worden door invoeging van *ar*. — Intusschen vervangen de Soendaneezen de pers. voornw. vaak door verwantschapstermen en titels.

2. Bezittelijke voornw. Hiertoe dienen: 1°. alle persoonl. voornw. met uitzondering van *inja* en *dinja*; 2°. de hierna te noemen refl. voornw.; 3°. alle termen en titels die in plaats van een voornw. gebruikt worden. Daarenboven heeft men 4°. voor den 3den pers. enk. en meerv. het achterv. *na*, dat bij woorden voorzien van een der achterv. *an*, *eun* of *keun* verlengd wordt tot *ana*.

3. Reflexieve voornw. zijn: *maneh*, *diri*, *awak* en *sorangan* k., *pribadi* s., *andjeun*, *mantĕn* en *salira* l.

4. Aanwijzende voornw. zijn: *ijeu*, deze, dit (voor wat zich in de onmiddellijke nabijheid bevindt); *eta*, die, dat (voor hetgeen verder af is), en *itoe*, gene, gindsche (voor wat in de verte wordt waargenomen).

5. Vragende voornw. (of liever vraagwoorden): 1. *na* of *naha*, om een eenvoudige vraag uit te drukken; — 2. *naon*, om naar zaken te vragen; hiervan *koe naon*, waarom? *pinaoneun* of *keur naon*, voor wat? waartoe zou het dienen? — 3. *saha*, om naar personen te vragen; — 4. *koemaha*, om naar het hoe of hoedanig te vragen; hiervan *pikoemahaeun*, hoe.zal? hoe zou? — 5. *sabaraha*, om naar het getal of de hoeveelheid te vragen; — 6. *mana*, om te vragen wie, welk of wat men van zeker aantal verlangt; hiervan: *di mana*, waar? *ti mana*, van waar? *ka mana*, waarheen? — 7. *iraha*, om naar den tijd te vragen; — 8. *lain* bet. z. v. a.: is het niet? — 9. *karah* en *koetan* dienen om in een vraag het onwaarschijnlijke dan wel verrassing of verbazing uit te drukken.

6. Betrekkelijk voornw. is *noe* (*anoe*), die, dat, enz.

## XII. *Voorzetsels.*

De voornaamste voorzetsels zijn: 1. *di*, voorz. van rust: in, bij, op, te, aan, onder, aangaande; — 2. *ka*, voorz. van beweging: naar, naar toe, tot, aan, tegen, op, jegens; — 3. *ti*, eveneens voorz. van beweging: van, uit, bij, over, aan; in vergelijkingen: dan; — 4. *koe*: door, bestaan uit, gemaakt van, op, aan, van, met, voor; — 5. *bawaning*: wegens, ter oorzake van, om; — 6. *balas*: vanwege aanhoudend; — 7. *ari* k., *doepi* l., aangaande, wat betreft; — 8. *tanpa* en *hanteu djeung*, zonder; — 9. *djaba* k., *djabi* l., behalve, uitgezonderd; — 10. *adjang*, *baris*, *geusan*, *keur* of *eukeur*, *pakeun* of *pikeun* k., *bade* l., voor, om te; — 11. *karana* k.. *karantěn* l., wegens, ter wille van, namens, om.

## XIII. *Voegwoorden.*

De voornaamste voegwoorden zijn: 1. *djeung* en *sarta* k., *sarěng* l., en; — 2. *bari*, en, terwijl, onder (verbindt twee gelijktijdige handelingen); — 3. *toer*, en ook, alsmede; — 4. *malah*, ook, ook nog, daarenboven; — 5. *soemawon*, noch; — 6. *toeloej*, *tidinja*, *seug*, *seg*, *heug*, *heg* k., *ladjěng* l., daarop, vervolgens; — 7. *geus*.(*sanggeus*) *kitoe* k., *saparantos kitoe* l., daarna; — 8. *oge* (*ge*), ook; — 9. *ari* en *děmi* k., *doepi* l., maar; — 10. *tapi* (*tatapi*) en *ngan* k., *tanapi* en *nanging* l., maar,

doch; — 11. *atawa* en *boh* k., *oetawi* en *atanapi* l., of; — 12. *sabab* k., *poerwa* l., omdat, om reden, dewijl; — 13. *karana* k., *karantĕn* l., want; — 14. *kawas*, alsof; — 15. *tjara* en *sapĕrti* k., *sapĕrtos* l., als, gelijk; — 16. *keneh*, *masih keneh*, nog; — 17. *wani*, *datang ka*, *nĕpi ka* k., *dongkap* s., *moenggah ka* l., totdat, zoodat; — 18. *lamoen* k., *manawi* l., als, indien, ingeval; — 19. *oepama* k., *oepami* l., ingeval, bijaldien; — 20. *sanadjan* en *sangkilang*, ofschoon, hoewel; — 21. *soepaja* en *sangkan* k., *soepantĕn* l., opdat.

## XIV. *Tusschenwerpsels.*

Drie soorten zijn te onderscheiden: gevoelsklanken, klanknabootsingen en werkwoordelijke tusschenwerpsels.

*a.* Gevoelsklanken zijn o. a. de volgende: 1. *wah*, *euj* en *hijap*, om aan te roepen; — 2. *eh* k., *noen* l., bij toespraak en antwoord; — 3. *tjik*, *tjoba* en *hajoe*, om aan te moedigen; 4. *moegi* en *atoeh*, om een wensch te kennen te geven; — 5. *ang*, *ah*, *ih*, *abong*, *bĕ* en *si*, om onwil of bestraffing uit te drukken; — 6. *ĕh*, *lah* en *adoeh*, om ontstemming of smart te kennen te geven; — 7. *aeh*, *naha*, *wĕt* (*bĕt*), *amboe*, *geuning*, *horeng* en *doemadakan*, om verwondering of verrassing uit te spreken.

*b.* Klanknabootsingen: 1. *doer*, *dor*, *djĕdoer* en *drel*, geluid van schieten; — 2. *goegoer*, *goeloedoeg* en *geledeg*, geluid van donder en onweer; — 3. *kiritjit* en *kerentjeng*, gerinkel of gerammel; — 4. *keresek* en *korosok*, geritsel; — 5. *tes* en *tjlak*, druppelen; — 6. *ngek*, *ngeng*, *ngong* en *koeng*, geluid van muziek; — 7. *tjitjit*, *ejong*, *haoeng*, *oĕ*, *ĕmoh* en *kongkorongok*, nabootsing van dierengeluiden.

*c.* Werkw. tusschenw. Deze gaan 1°. aan hun bepaald werkw. vooraf, als om in een gevoelsklank dat werkw. aan te kondigen; 2°. worden ze gebezigd om op korten toon iemand te gebieden de handeling welke ze aanduiden te verrichten, en 3°. treden ze op als gezegde. Een enkel voorb.: *pok ngomong*, hij sprak; *pok*! spreek! *teu daekeun pok*, hij wil niet spreken.

## XV. *De Nadrukswijzers.*

De nadrukswijzers zijn woordjes, die de bestemming hebben een zekeren nadruk te leggen op een woord, zinsnede of volzin. Het

zijn de volgende: 1. *nja*, dat vóór een woord of zinsnede geplaatst wordt; — 2. *pon* wordt eveneens vooropgeplaatst, maar komt alleen voor in staande uitdrukkingen; — 3. *teh*, dat achter een woord of zinsnede voorkomt, om een terugslag uit te drukken; — 4. *teja* staat ook immer achter een woord of zin, om aan te duiden dat daarover reeds gesproken is; — 5. *mah*, achter een woord of zin geplaatst, drukt een tegenstelling uit; — 6. *pisan* komt mede achter een woord te staan, en is doorgaans weer te geven met: zeer, geheel, ten volle, volstrekt; — 7. *teuing* dient tot aanduiding van een overmatigen trap of graad; — 8. *soteh* kan veelal vertaald worden met: wel, wel is waar.

---

NASCHRIFT. Met de Spraakkunst waarnaar in het Woordenboek gedurig is verwezen, is niet bedoeld deze Inleiding, maar de „Soendaneesche Spraakkunst door S. Coolsma, Leiden, A. W. Sijthoff's Uitgevers-Maatschappij."

# VERKORTINGEN.

| | | | |
|---|---|---|---|
| aanh. | *wil* | *zeggen* : | aanhoudend. |
| aanw. vnw. | „ | „ | aanwijzend voornaamwoord. |
| afl. | „ | „ | afleiding. |
| ald. | „ | „ | aldaar. |
| alg. | „ | „ | algemeen. |
| Ar. | „ | „ | Arabisch. |
| B. | „ | „ | H. C. H. de Bie, Adj. Insp. van den Inl. Landbouw, enz. |
| Bad. | „ | „ | Badoej, Badoejsch. Zie Woordenboek. |
| Band. | „ | „ | Bandoeng, Bandoengsch. |
| Bant. | „ | „ | Bantam, Bantamsch. |
| Bat. | „ | „ | Batavia, Bataviasch. |
| Bat.-Mal. | „ | „ | Bataviasch-Maleisch. |
| ben. | „ | „ | beneden. |
| bep. | „ | „ | bepaling, bepaaldelijk. |
| bet. | „ | „ | beteekent, beteekenis. |
| betr. vnw. | „ | „ | betrekkelijk voornaamwoord. |
| bez. of bezitt. vnw. | „ | „ | bezittelijk voornaamwoord. |
| bijz. | „ | „ | bijzonder. |
| *b. n.* | „ | „ | *basa neneh*, d. i. minzame (vriendelijke) uitdrukking. |
| *b. p.* | „ | „ | *basa pantoen*, d. i. woord of uitdrukking, uitsluitend of voornamelijk door *pantoen*-zangers gebezigd. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Buit. | *wil* | *zeggen* : | Buitenzorg, Buitenzorgsch. |
| b. v. | ,, | ,, | bij voorbeeld. |
| Cher. | ,, | ,, | Cheribon, Cheribonsch. |
| Chin. | ,, | ,, | Chineesch. |
| coll. mv. | ,, | ,, | collectief meervoud. |
| derg. | ,, | ,, | dergelijke. |
| d. i. | ,, | ,, | dat is. |
| dial. | ,, | ,, | dialectisch. |
| Djamp. | ,, | ,, | de Djampangs (Zuid-Preanger). |
| Djas. | ,, | ,, | Djasinga. |
| d. w. z. | ,, | ,, | dat wil zeggen. |
| eenv. | ,, | ,, | eenvoudig. |
| eig. | ,, | ,, | eigenlijk. |
| Eng. | ,, | ,, | Engelsch. |
| enk. | ,, | ,, | enkelvoud. |
| enz. | ,, | ,, | en zoo voort. |
| Europ. | ,, | ,, | Europeesch. |
| fig. | ,, | ,, | figuurlijk. |
| Gal. | ,, | ,, | Galoeh, Galoehsch. |
| Gar. | ,, | ,, | Garoet, Garoetsch. |
| gebr. | ,, | ,, | gebruikelijk, gebruikt. |
| gew. | ,, | ,, | gewoonlijk. |
| grondv. | ,, | ,, | grondvorm. |
| grondw. | ,, | ,, | grondwoord. |
| g. w. | ,, | ,, | gebiedende wijs. |
| hedend. | ,, | ,, | hedendaagsch. |
| herh. | ,, | ,, | herhaaldelijk, herhaling. |
| hetz. | ,, | ,, | hetzelfde. |
| Hind. | ,, | ,, | Hindoestani. |
| Holl. | ,, | ,, | Hollandsch. (In het Wboek zijn kortheidshalve niet alleen de woorden die u i t het Hollandsch, maar ook die d o o r het Hollandsch in het Soendaneesch zijn opgenomen, als „Hollandsch" opgegeven). |
| hulpw. | ,, | ,, | hulpwoord. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Indr. | *wil* | *zeggen* : | Indramajoe, Indramajoesch. |
| Inl. | ,, | ,, | Inlandsch. |
| inv. | ,, | ,, | invoeging, invoegsel. |
| inz. | ,, | ,, | inzonderheid. |
| Jav. | ,, | ,, | Javaansch. |
| Jav. Wb. | ,, | ,, | Javaansch-Nederlandsch Handwoordenboek van Gericke en Roorda. |
| k. | ,, | ,, | kasar (grof, taal van het dagelijksch leven), zie Wboek. |
| Kad. | ,, | ,, | Kadipaten (Madjalĕngka). |
| klankn. | ,, | ,, | klanknabootsing. |
| Koen. | ,, | ,, | Koeningan. |
| k. p. | ,, | ,, | kasar pisan (zeer grof, plat). |
| Kw. | ,, | ,, | Kawi, zie Woordenboek. |
| l. | ,, | ,, | lĕmĕs (fijn, hoog woord, fijne uitdrukking), zie Wboek. |
| lett. | ,, | ,, | letterlijk. |
| lidw. | ,, | ,, | lidwoord. |
| lijd. v. | ,, | ,, | lijdende vorm. |
| l. p. | ,, | ,, | lĕmĕs pisan (zeer fijn, zeer hoog woord). |
| M. | ,, | ,, | J. J. Meijer, Oud Ass.-Resident, te voren Controleur van Goenoengkantjana, enz. |
| Mal. | ,, | ,, | Maleisch. |
| Man. | ,, | ,, | Manondjaja, Manondjajasch. |
| mann. | ,, | ,, | mannelijk. |
| meerv. | ,, | ,, | meervoud. |
| Moh., Mohammed. | ,, | ,, | Mohammedaansch. |
| nab. | ,, | ,, | nabootsing. |
| nadruksw. | ,, | ,, | nadrukswijzer. |
| N.-B. | ,, | ,, | Noordbantamsch. |
| Ned. | ,, | ,, | Nederlandsch. |
| ngbr. | ,, | ,, | niet gebruikelijk, niet in gebruik. (Versta: voor zoover den vervaardiger van dit Wboek bekend is). |

| | | | |
|---|---|---|---|
| nl. | *wil* | *zeggen*: | namelijk. |
| o. a. | ,, | ,, | onder andere. |
| O.-J. | ,, | ,, | Oud-Javaansch. |
| ong. | ,, | ,, | ongeveer. |
| O.-P. | ,, | ,, | Oostpasoendan, het Oostelijk gedeelte van de Soendalanden. |
| O.-S. | ,, | ,, | Oud-Soendaneesch. |
| overdr. | ,, | ,, | overdrachtelijk. |
| P. | ,, | ,, | C. M. Pleyte, Leeraar aan het Gymnasium Willem III te Batavia, enz. |
| p., pers. | ,, | ,, | persoon. |
| Pam. | ,, | ,, | Pamanoekan, Pamanoekansch. |
| pers. vnw. | ,, | ,, | persoonlijk voornaamwoord. |
| Perz. | ,, | ,, | Perzisch. |
| Poerw. | ,, | ,, | Poerwakarta, Poerwakartasch. |
| Port. | ,, | ,, | Portugeesch. |
| Pr. | ,, | ,, | Preanger-Regentschappen. |
| P.-R. | ,, | ,, | Palaboewan-Ratoe(Wijnkoopsbaai). |
| Rijnl. | ,, | ,, | Rijnlandsch. |
| s. | ,, | ,, | sĕdĕng (middenwoord, tusschen hoog en laag in). |
| samengest. | ,, | ,, | samengesteld. |
| samengetr. | ,, | ,, | samengetrokken. |
| scheldw. | ,, | ,, | scheldwoord. |
| Skr. | ,, | ,, | Sanskrit. |
| Soek. | ,, | ,, | Soekaboemi, Soekaboemisch. |
| Soekap. | ,, | ,, | Soekapoera, Soekapoerasch. |
| Soem. | ,, | ,, | Soemĕdang, Soemĕdangsch. |
| Soend. | ,, | ,, | Soendaneesch. |
| Spraakk. | ,, | ,, | Soendaneesche Spraakkunst van S. Coolsma. |
| sprkw. | ,, | ,, | spreekwijs, spreekwoord. |
| stamw. | ,, | ,, | stamwoord, stamwoordelijk. |
| Tangg. | ,, | ,, | Tanggĕran, Tanggĕransch. |
| Tasikm. | ,, | ,, | Tasikmalaja, Tasikmalajasch. |
| tegenoverg. | ,, | ,, | tegenovergestelde. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Tjar. | *wil* | *zeggen* : | Tjaringin, Tjaringinsch. |
| Tjiandj. | ,, | ,, | Tjiandjoer, Tjiandjoersch. |
| telw. | ,, | ,, | telwoord. |
| tusschenw. | ,, | ,, | tusschenwerpsel. |
| uitdr. | ,, | ,, | uitdrukking. |
| vb. | ,, | ,, | voorbeeld. |
| verb. | ,, | ,, | verbastering. |
| verbl. | ,, | ,, | verbloemd. |
| verg. | ,, | ,, | vergelijk, vergelijken. |
| verk. | ,, | ,, | verkorting. |
| verkl. | ,, | ,, | verklaard. |
| verst. | ,, | ,, | versterkt, versterking. |
| vgl. | ,, | ,, | vergelijk. |
| vnw. | ,, | ,, | voornaamwoord. |
| voll. | ,, | ,, | volledig. |
| voornw. | ,, | ,, | voornaamwoord. |
| voorz. | ,, | ,, | voorzetsel. |
| vr. | ,, | ,, | vrouwelijk. |
| waarsch. | ,, | ,, | waarschijnlijk. |
| Wb. | ,, | ,, | Woordenboek. |
| werkw. | ,, | ,, | werkwoord. |
| werkw. tusschenw. | ,, | ,, | werkwoordelijk tusschenwerpsel. |
| w. o. | ,, | ,, | waaronder. |
| W.-P. | ,, | ,, | Westpasoendan (het Westelijk gedeelte van de Soendalanden). |
| z. a. | ,, | ,, | zooals. |
| Z.-B. | ,, | ,, | Zuid-Bantam, Zuidbantamsch. |
| Z.-Cher. | ,, | ,, | Zuid-Cheribon, Zuidcheribonsch. |
| zelfst. nw. | ,, | ,, | zelfstandig naamwoord. |
| Z.-P. | ,, | ,, | Zuid-Pasoendan (het Zuidelijk gedeelte van de Soendalanden). |
| z. v. a. | ,, | ,, | zooveel als. |
| = | ,, | ,, | gelijk. |

# A.

**A**, zie Spraakk., de beide tafels bij § 6 en § 7.

**AB-AB**, = *koesoet* (het tegenoverg. van *entep*), verward.

**ABAD** (Ar.), wat zonder eind is, eeuwige tijd, eeuw.

**AB'AD**, zie *soenat*.

**ABAH** (O.-S., nu zelden meer gehoord), vader. P. (Vgl. *ajah* en *bapa*.)

**ABAH-ABAH** (Jav.), zadelvormig juk (vgl. *sela*); ook in 't alg.: wat tot zadel gebezigd wordt (b. v. een kleed). P.

**ABANG**, I. (Jav), rood. (Vgl. *ĕbang*.)

II. Titel waarmede Bataviasche Maleiers door de Soendaneezen worden genoemd en aangesproken.

**ABAR**, = *sorot*, glans, uitstraling, luister, schoonheid, deugd; *hade abarna*, = *hade sorotna*, schoon van glans, glanzend; *eleh abar*, (van een mensch, een voorwerp, een handeling) onderdoen voor een ander of iets anders in geschiktheid, bruikbaarheid, voordeeligheid, enz.; *ngabar*, uitgetrokken (van een zwaard of ander wapen); *ngabar-ngabar*, zwaaien met iets dat men in de hand houdt (b. v. een mes); *ngabarkeun*, een zwaard of derg. wapen in de hoogte houden (laten glinsteren); *pangabaran*, of wel *oembang pangabaran*, een vreesaanjagend voorkomen hebben.

**ABDAS** (Perz., abdast), l. van *woeloe*, de wassching vóór de voorgeschreven gebeden.

**ABDI** (Ar.), slaaf, dienaar, knecht, dienares, dienstmaagd; *abdi gamparan*, ik ben uw knecht; *abdi gamparan poen bodjo*, uw dienstmaagd mijne vrouw; - ook pers. en bezittel. voornaamw. 1e pers.: ik, mij, mijn; = *koering*, maar nog iets onderdaniger; *djisimabdi* of *simabdi* (vgl. *djisim*), idem, maar zeer onderdanig (vgl. Spraakk. § 150, 7); *ngabdi*, knecht (van iemand) zijn, dienen; *ngabdikeun*, dienstbaar maken, doen dienen; *diabdikeun*.

**ABEH**, = 't meer gebr. *ambeh*.

**ABĔN**, ngbr.; *ngabĕn*, 1. van *ngadoe*, zie *adoe*; *pabĕn*, 1. l. van *diadoe* (zie *adoe*); 2. l. van *padoe* (zie *adoe*), een twist voeren; 3. l. van *pĕrang* (zie ald.); *mabĕn*, tegen iemand twisten; *ngabĕnkeun*, l. van *ngadoekeun* (zie *adoe*); *diabĕnkeun*.

**ABĔR**, verkl. met *matak kĕndor*, niet voortkunnen, z. a. wanneer iemand die in 't water duiken wil, een sarong aan heeft; *ngabĕr* (vgl. *awĕr*).

**ABĔR-ABĔRAN**, = *losloempatan*, hard heen en weer loopen (b. v. een losloopend paard), ronddraven.

**ABEWARA**, z. v. a. *oendang-oendang*, overal bekendmaken; verder: bekendmaking, rondzegging; *ngabewaraän*, aan lieden bekendmaken; *diabewaraän*; *ngabewarakeun*, iets alom bekendmaken; *diabewarakeun*.

**ABID** (Ar.), dienen, vereeren, aanbidden; als zelfst. nw.: godvruchtige; ook: iemand die in de eenzaamheid leeft en zich uitsluitend met de vereering Gods (*ibadah*) bezighoudt.

**ABIG**, = 't meer gebr. *ampig*; zie ald.; men zegt ook *abig-abig*.

**ABIR**, voll. *peso abir*, verkl. met *peso paragi ngalaän daoen tjaoe*, d. i. een mes om pisangbladeren van den stam af te snijden.

**ABLĔS**, = 't meer gebr. *amlĕs*.

**ABOE BAKAR** (Ar.), Aboe Baker, de eerste chalif (632—634).

**ABOER** (vgl. *boer*), g. w.; *ngaboer*, in het wild of zoo maar los laten loopen (inz. buffels); van kinderen: ze in 't wild laten opgroeien, hun opvoeding verwaarloozen; *diaboer*, vrij laten rondloopen; *ngaboerkeun*, = *ngadjarahkeun*, (vee) vrij laten rond-

loopen; *diaboerkeun*; *aboer-aboeran*, in 't wild of zoo maar los rondloopen, bandeloos; *maboer*, wegloopen, op den loop gaan, op hol gaan of zijn, vlieden; *mawa maboer*, wegvlieden met; de wijk nemen, medevoorende; - *kaboer*, zich uit de voeten maken, vlieden, vluchten; *kakaboeran*, = *boeboedalan*, ontsnappen, ontkomen, ontvluchten (inz. uit den strijd of uit de gevangenis); ook: vluchteling, ontkomene, uitgewekene.

**ABOES** (vgl. *boes*), = *asoep* k., *lĕbĕt* l., ingaan, binnengaan; *ngaboesan*, in iets gaan, binnendringen; *diaboesan ali ali*, er werd een ring aan (den vinger) gedaan; *ngaboeskeun*, in doen gaan, binnenbrengen; *diaboeskeun*.

**ABON**, I. draadsgewijs vaneengetrokken (geplozen) en vervolgens gebakken vleesch. (Hetzolfde als *sawoed*.)

II. Z. v. a. *sĕrĕdan*, overschot (inz van iemands disch); *soegan meunang abonna*, misschien krijgen we het overschot van zijn disch; *njijeun abon*, in Kad. z. v. a. „in de wacht sleepen" (gezegd b.v. van iemand die, gehuurd om hout te hakken, dit hout geheel of gedeeltelijk meesleept naar huis).

**ABONG**, tusschenw. tot uiting van minachting, afkeer, verbazing, afkeuring enz. over een pedante of eigenwillige handeling; men kan 't door foei! of iets derg. vertalen; *abong, biwir teu diwĕngkoe!* foei, dat men zijn tong (lippen) niet in toom houdt! *abong, sija oerang sisi!* foei, jij ongemanierd mensch (dorpeling)! - met verst. *abong-abong*, b. v. *alah, raden, abong-abong!* och, raden, foei toch! *oerang teh bĕt abong-abong!* ons aangaande, wel foei! (vgl. *kena*); *kabongan*, door omstandigheden van minder kwaliteit worden of geworden zijn, min of meer ontaard zijn [men spreekt van *djati kabongan, moentjang kabongan, djĕroek mipis kabongan*, enz.], verbasterd, gedegenereerd.

**ABOT**, l. van *beurat*, zwaar; verder: zwaartillend, bedrukt; ook: gehecht aan, verknocht aan (vgl. *bobot*); *kabot lawan*, overmocht (in getal of macht) door de tegenpartij; *kabotan lawan*, idem.

**ABRAG**, = 't meer gebr. *badag*, grof.

**ABRAG-ABRAGAN**, staan huppelen, staan te springen.

**ABRĔG**, met zijn velen zijn of komen; *semah teh wani abrĕg di imah*, het huis is vol gasten; *abrĕg-abrĕgan*, bij groepen komen. (Vgl. *ambrĕg*.)

**ABRET**, ngbr.; *ngabret*, springen, steigeren: *tingalabret*, idem, van velen (paarden enz.); *abret-abretan*, = *adjret-adjretan* en *abĕr-abĕran*, aanh. springen, steigeren, galoppeeren.

**ABRIK**, g. w.; *ngabrik*, = *ngoedag*, najagen, nazetten, vervolgen; *ngabrak-ngabrik*, met volharding nazetten of vervolgen (meer gewoon is echter *ngoebrak-ngabrik*); *diabrik*; *diabrik-abrik*; *ngoebrak-ngabrik*, met volharding nazetten of najagen; *oebrak-abrik, sing nĕpi kana raosna*, jaag het na tot gij het smaakt (verkregen hebt); *dioebrak-abrik*.

**ABRING**, ngbr.; *ngabring-ngabring*, = *noetoer-noetoerkeun*, achterna of achteraan loopen, meeloopen (b. v. met een *topeng*); *diabring-abring*; *abring-abringan*, heen en weer loopen, van de eene plaats naar de andere gaan (b. v. een optocht).

**ABROES**, ngbr.; *ngabroeskeun*, instorten, instrooien (b. v. zand in eten); *diabroeskeun* (Vgl. *aboes* en *goebroes*.)

**ABROET**, een sprong doen, van een hoogte springen, afspringen, naar beneden springen. (Vgl. *adjroet*.)

**ADAB**, I. (Ar.), beschaving, eerbied, beschaafd, goede manieren hebben, wellevend, eerbiedig; ook wel: regel, verplichting; *lampah adab*, wellevendheid; *gĕde adab*, zeer wellevend, zeer eerbiedig; *euweuh adab*, onbeschoft; *soewal adab*, = *tjoelangoeng*, zie ald. (P.); *adab-adaban*, goede manieren; *ngadaban*, iemand met beleefdheid (eerbiedig) behandelen; *diadaban*.

**AD-AD**, weifelen (b. v. tusschen geven en niet geven, tusschen gelooven en niet gelooven); *oelah dek ad-ad*, weifel niet.

**ADAG**, ngbr.; *ngadag*, ergens een standje gaan maken; *oedoeg-adag*, idem, herh. of aanh. (Vgl. *ngontrog* bij *ontrog*.)

**ADAH**, = *adoeh*, een uitroep: ach! och! *adah-adahan*, een klaaggeschrei aanheffen (doch zelden gebr.); *ngadahan*, roepen tegen.

**ADAM** (Ar.), de eerste mensch, Adam [door de Mohammedanen doorgaans *Nabi Adam* geheeten]; *anak Adam*, kind des menschen, menschenkind, mensch. (Vgl. *manoesa*.)

**ADAN** (Ar., bekendmaking), de aankondiging van den tijd ter verrichting van het rituëel gebed; *toekang adan*, verkl. met *toekang ngadjakan salat*, de aankondiger of uitroeper van het gebedsuur [waartoe men meestal jongelingen gebruikt die een heldere stem hebben]; *ngadanan*, over iemand (inz. over een pasgeboren kind of een doode) de *adan* uitspreken; *diadanan*; *pangadan*, de genoemde aankondiging.

**ADAT** (Ar.), gebruik, gewoonte, gewoonheid, manier, aard, hebbelijkheid; *Allah ngadamĕl adat*, God heeft (dat) tot gewoonte

gesteld; *saädat-saädatna*, elk naar zijn aard; *hoekoem adat*, het gewoonterecht; *ngasoepkeun adat batoer*, vreemde gewoonten invoeren; *ngadat*, een verkeerde gewoonte aannemen (z. a. b. v. een paard, dat te hard behandeld wordt, de gewoonte aanneemt lui te zijn), kuren hebben; in Z.-B. ook = *ambĕk*, zie ald.; *miadat*, zich tot gewoonte maken, zich aanwennen; *dipiadat*; *kapiadat*, (in goeden zin) gewoonte geworden zijn.

**ADĔG**, ngbr.; *adĕg-adĕg*, een stijl, midden tusschen de hoekstijlen van een huis geplaatst om den bindbalk te schragen; ook: stijl tot steun van den *soehoenan*; *saadĕgna*, = *satangtoengna*, de geheele lengte of hoogte ervan; *ngadĕg*, 1. in algemeenen zin: staan, vaststaan, overeind staan; verder: een ambt of waardigheid aanvaarden of bekleeden, zijn of worden dàt wat door het volgend zelfst. nw. wordt aangeduid, b. v. *ngadĕg radja*, den troon beklimmen, vorst worden of zijn; ook: beleggen, houden van een vergadering (*ngadĕg pakoempoelan*); 2. in bijzonderen zin: 1. van *nangtoeng*, en dan alléén van menschen: opstaan, overeind staan, staan; *ngadĕgan*, 1. van *nangtoengan*, bij iemand of iets staan; *diadĕgan*; *ngadĕgkeun*, overeind zetten, opzetten, oprichten, grondvesten, bouwen, stichten; verder: aanstellen, benoemen, verheffen tot iets (b. v. tot vorst); ook: aanrichten (b. v. een feest); *diadĕgkeun*; *adĕgan*, gebouw, ook wel: lichaam; *pangadĕg*, voll. *pangadĕg pake*, pak of stel kleeren; *sapangadĕg*, één (volledig) pak.

**ADEJAN**, het „tellen" van een paard, in den telgang gaan, huppelen, fier trippelen (van een paard); *adejan koe koeda beureum* (of *koe koeda batoer*) sprkw., ong. = ons: „pronken met eens anders veeren".

**ADĔK**, = *antĕl*, raken aan, tegen aan komen; *singsarwa adĕk*, zwaartillend.

**ADEN**, korter vorm *den*, titel dien men, gemeenzaam sprekende, geeft aan kinderen en jongelieden die *raden* zijn.

**ADEN-ADEN**, soort tooverkol of tooverheks. [Het bijgeloof verstaat hieronder een oude vrouw, die in een *karembong* of draagdoek een groot pak bij zich draagt. Zij wil dit aan niemand laten zien, en het tot geen prijs verkoopen. Dat pak nl. bevat haar aanstaand gewaad, hetwelk zij in de eenzaamheid aandoet, om er in over te gaan tot tijger. Kinderen worden vermaand zulk een oude vrouw geen last aan te doen, om de mogelijke gevolgen.] Vgl. *kadjadjaden*.

**ADĔP**, I. = *soehoed* en *idĕp*, eerbiedig zijn, met trouw-, toewijding of zorg iets doen, in eere houden (b. v. zijn *goeroe* of leeraar); *basa adĕp*, eerbiedige taal.

II. *Ngadĕp* s., *njanghareup* k., *majoen* l., zijn (zitten, staan) vóór (b. v. voor een tafel); *ngadĕp ka toekang tekin*, voor een teekenaar poseeren; *madĕp* s., voor het front komen, vóór komen; ook: met het gelaat of front gericht naar; *madĕpan* s., = *njanghareupan*, met het gelaat of front gericht naar; *ngadĕpkeun* s., iets, b. v. 't gelaat, richten naar (b. v. naar een meerdere).

**ADEUH**, I. = *adoeh;* zie ald.

II. = *adab* I.; zie ald.

III. = *kira-kira* (zie *kira*), gissing, vermoeden.

**ADI**, 1. (Kw.), het edelste, het beste, edel, uitmuntend, schoon; - 2. k., *raji* en *jaji* l., (jongere) broeder of zuster (vgl. *beuteung*); *dipiadi*, (van zeker persoon) door iemand jongere broeder of zuster geacht of genoemd worden; *kapiadi*, idem (maar fijner).

**ADIGANG-ADIGOENG**, zie *adigoeng*.

**ADIGOENA**, = *adigoeng*; *adigoeng-adigoena*, = *adigang-adigoeng*.

**ADIGOENG**, ook *digoeng*, trotsch, hoogmoedig, verwaand; *oelah rek pikir adigoeng*, wees niet hoogmoedig; *adigang-adigoeng*, = *adigoeng*, maar met verst.

**ADIL** (Ar.), rechtvaardig, rechtvaardigheid; *ditĕrapan adil*, gevonnist worden; *njoehoenkeun adil*, recht vragen; *mere* (*maparin* enz.) *adil* en *ngadilan*, z. v. a. *ngahampoera*, op iemand 't recht niet toepassen, kwijtschelding schenken; *diadilan*; *saädilna*, naar volle gerechtigheid (zonder *timbangan*); *kaädilan*, rechtvaardigheid; *njoehoenkeun kaädilan hoekoem*, recht verzoeken; *maparin* (*mere* enz.) *kaädilan*, recht doen; *pangadilan*, plaats waar het recht gesproken of voltrokken wordt; *korsi pangadilan*, rechterstoel; *gĕdong pangadilan* of eenv. *pangadilan*, gerechtshof.

**ADIM** (Ar., athlim), groot, grootsch, verheven; *Koeranoe'l-adim*, de verheven Koran.

**ADING** (*b. p.*), = *gading*. P.

**ADIPATI** (uit *adi* en *pati*, eig. opperheer), titel van verdienste, die door het Gouvernement wel aan regenten wordt verleend (hooger dan *toemĕnggoeng*); de volledige titel is dan: *dalĕm adipati*; *kadipaten*, het gebied van een *adipati*.

**ADJABON** (samenst. uit adja, Jav., en bon, Jav.), = *oelabon*, zie ald. en vgl. *oelamoen*.

**ADJAG**, bosch- of wilde hond, jakhals; *ki adjag*, naam van een boom; *ngadjag*, rondloopen te snuffelen of te zoeken; ook wel gezegd van een man, die rondloopt

om naar de vrouwen te zien; *adjag-adjagan*, al maar of aanh. zoo loopen rondsnuffelen.

**ADJAG-IDJIG**, druk in de weer zijn, al maar heen en weer loopen om een zaak te regelen.

**ADJAH**, = *atjah*, een uitroep: wel! wel zoo! *adjah, teu woedoe!* wel zoo, dat kan schikken! *hajang meunang adjah*, een prijsje willen hebben.

**ADJAHAN** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**ADJAIB** (Ar.), treffend, wonderlijk, wonderbaar, prachtig (b. v. van sieradiën), *adjaib'oellah*, wonderen Gods.

**ADJAK**, g. w.; *ngadjak* k., *ngaloengsoer* en *ngahatoeranan* l., noodigen, uitnoodigen, voorslaan; *diadjak*; *ngadjakan*, iemand noodigen, tot iets noodigen of dringen; *diadjakan*; *pangadjak*, uitnoodiging, voorslag.

**ADJAL** (Ar.), termijn, levenseinde, stervensuur, uiteinde, de overgang in de eeuwigheid; *geus nĕpi ka adjalna*, hij is de eeuwigheid ingegaan, hij is gestorven; *diadjalkeun*, tot zijn (levens)einde gebracht worden of zijn.

**ADJAM** I. (Ar., azam), vast voornemen, bepaald plan, besluit; *diadjam*, aangaande iets een plan gevormd hebben (b. v. ten aanzien van geld, waaraan men dat besteden zal).

II. (Ar.), zekere kampoeng in het gebied van Aspahan, waar de Dadjal zich manifesteeren zal.

**ADJANG**, = *eukeur* k., *bade* l., voor, bestemd voor, zullen dienen voor of tot; *ngarĕboet adjang Oemar Maja*, wegpakken wat bestemd was voor O. M.; *diadjang-adjang*, bereid of bestemd voor meerdere personen; *ngadjangan*, voor iemand of iets een of ander bestemmen of bereiden; *diadjangan*.

**ADJAR**, 1. kluizenaar, leeraar; 2. g. w.: leer! ook k., *woeroek* l., onderwijs, onderricht, opleiding; *koerang adjar*, geen opleiding (opvoeding) hebben gehad, onopgevoed, ongemanierd; *ngadjar* k., *ngawoeroek* l., onderwijzen, opleiden; *beunang ngadjar*, geoefend, gedresseerd, gewend; *diadjar*, 1. onderwezen worden; 2. aanleeren, zich eigenmaken, zich oefenen in; *diadjar tjeurik*, zich in weenen oefenen; *ngadjaran*, beproeven, probeeren, aanpassen, zien of iets past; *diadjaran; ngadjarkeun*, iets aan iemand leeren, in iets les geven, *diadjarkeun; pangadjaran*, onderwijs, les.

**ADJAWADJALA** (Ar., azzawadjala, samengest. uit azza, machtig, wa, en, benevens djala, groot, uitstekend), een titel van God, (God) de Machtige, de Heerlijke.

**ADJĔG**, overeind staan, recht overeind.

**ADJEN**, zie *adji* II.

**ADJĔNG**, ngbr.; *ngadjĕng*, l. van *ngarĕp*, verlangen, hopen, verwachten; *diadjĕng; ngadjĕng-ngadjĕng*, sterk verlangen; *diadjĕng; ngadjĕngkeun*, l. van *noenggoekeun*, doen wachten op, in gereedheid houden voor; *anoe diadjĕngkeun ka nabi Moehammad*, hetwelk in gereedheid gehouden wordt voor M.; *pangadjĕng-ngadjĕng*, hoop, verlangen, verwachting.

**ADJENG** (Indr.), helper, makker.

**ADJĔNGAN**, pers. en bezittel. voornaamw. 2de pers.: gij, uw; gebruikt tegen dezelfde personen als *andjeun*, maar speciaal tegen *goeroe*'s en personen die eenig geestelijk ambt bekleeden; men verbindt het ook veel met titels, b. v. *adjĕngan toewan, adjĕngan goeroe, adjĕngan panghoeloe*, en dan is het z. v. a. *kangdjĕng; adjĕnganana*, pers. en bezitt. voornw. 3de pers.: hij, zij, hem, haar, zijn, hun, van dezelfde personen als *adjĕngan*. (Zie verder Spraakk. § 152, 9 en § 154.)

**ADJĔR** (Buit.), ngbr.; *ngadjĕr*, uithuizig zijn (inz. van kinderen die telkens van huis loopen); *adjĕr-adjĕran*, 1. aanh. van huis loopen; 2. zich ophouden, nú in het huis van dezen, dàn in het huis van dien.

**ADJI**, I. = *djampe*, tooverformulier; *ari watĕk eta adji, gampang sagala kahajang*, het karakter van dat formulier is, dat men elken wensch spoedig verkrijgt; - verder k., *aos* l., g. w.; *ngadji*, den Koran lezen, een godsdienstig boek lezen; ook wel in het algem. lezen, b. v. een brief (vgl. *watja*); voorts: iets leeren (b. v. een vak); *diadji; adjiĕun*, iets om te lezen, lectuur; *adjian*, wat men geleerd heeft, het geleerde; ook z. v. a. *djampe*, tooverformulier.

II. Ook *pangadji* k., *pangaos* l., waarde, geldswaarde, gehalte, prijs; *taja adji sadoewit*, zonder eenige waarde; *ngadjian*, maar meestal *ngadjenan*, zie ond.; *adjen* (Jav. uitgang, samentr. van *ian*), waarde, waardij, eerbewijs, eere, achting; *ngadjen*, eeren, in waarde houden, hoogschatten, achting toedragen; *diadjen*; *kaădjen*, op waarde geschat, in waarde gehouden, in achting zijn; *ngadjenan*, iets of iemand in waarde houden, op prijs stellen, hoogachten, eerbiedigen, eeren; *ngadjenan maneh*, zichzelven eeren; *diadjenan*, geëerd worden; *silih-adjenan*, elkander in waarde houden, elkander eeren; *kaădjenan*, geëerd

zijn; *sipat kaădjenan*, eere; *ngadjen-ngadjen*, taxeeren, schatten; *diadjen-adjen*.

III. (Nu verouderd) leeraar; vgl. *paradji*.

**ADJIDAN**, het Holl. adjudant; idem.

**ADJIR**, stok of paaltje, in den grond te steken of gestoken, bij uitmeting of afbakening van een terrein; *kopi adjir*, tuinkoffie, door *dadap* overschaduwd; *ngadjiran*, (een terrein) met stokken of derg. afbakenen; *diadjiran*.

**ADJOEG**, het voetstuk der *palita* of Inlandsche lamp.

**ADJOEL**, g. w.; *ngadjoel*, afstooten (b. v. de vrucht van een boom met een stok), afslaan; *ngadjoel boelan koe asiwoeng*, de maan van den hemel stooten met een draadje katoen, sprkw. voor: het onmogelijke willen (ong. hetzelfde als *andjing ngagogogan kalong*); *diadjoel*.

**ADJOEN**, het Holl. adjunct; idem.

**ADJOER**, vergruizen, vergruisd worden of zijn, tot gruis worden of geworden (b. v. 't lichaam van een mensch, of zelfs een berg, enz.), tot pap geworden (b. v. een lichaam), vergaan, verrot, smelten, gesmolten, vloeiend, vloeibaar, dun; *asa adjoer awak teh*, 't is of mijn lichaam smelt; *adjoer teuing adonanana*, 't beslag is te dun (er is te veel water in; vgl. *kahkal*); *timah adjoer*, gesmolten lood; *lĕboer-adjoer*, vergruisd, tot pap geworden, verbrand, vergaan; *goenoeng lĕboer-adjoer*, de bergen vergaan; *oedjar-adjer*, vermorseld, verbrijzeld; *ngadjoerkeun*, smelten, doen smelten; *diadjoerkeun*.

**ADJOL**, ngbr.; *ngadjol*, een sprong doen, overspringen; *tingaradjol*, van velen: springen, springend voortgaan (b. v. wagens); *adjol-adjolan*, aanh. of herh. springen, springend voortgaan (b. v. een kikvorsch of ook een mensch); verder: spartelen (b. v. van iemand die een krissteek gekregen heeft).

**ADJRAG**, ngbr.; *ngadjrag*, in den bronsttijd van huis loopen (inz. van vee en huisdieren) om 't wijfje te zoeken.

**ADJRET**, ngbr.; *oedjrat-adjret*, al maar springen of huppelen, z. a. een jong hert; *adjret-adjretan*, springen, rondhuppelen, galoppeeren (inz. van een paard).

**ADJRIH** (vgl. *djĕrih*), = *isin*, bedeesd, beschroomd, verlegen, eerbiedige vrees voor een meerdere uit oorzaak van diens hoogheid, ontzag, eerbied, schroom; *adjrih koe Goesti noe maha agoeng*, ontzag hebben voor den hoogen God; *kaădjrih*, vreeze, ontzag, enz.

**ADJROEG-ADJROEGAN**, huppelen van blijdschap, vroolijk rondspringen.

**ADJROET**, = *abroet*, een sprong doen, van een hoogte springen, naar beneden springen, afspringen; *adjroet-adjroeten*, al springende voortgaan.

**ADOE**, alleen in samenst. (zie b. v. *hareup* en *biroe*); *koeda adoe*, harddraver; *ngadoe* k., *ngabĕn* l., tegen elkaar aan doen komen (b. v. van elkanders neus of voorhoofd), zich met elkander meten, b. v. *ngadoe kawani*, zien wie het dapperst is; *ngadoe tanaga*, (van twee personen) hun kracht meten; *ngadoe djoerit*, een wedstrijd of kampstrijd voeren; verder: spelen, b. v. *ngadoe kartoe*, kaartspelen; ook: kampen, strijden, zich met elkander laten meten, laten strijden, b. v. *ngadoe hajam*, hanen laten vechten; *toekang ngadoe*, speler, dobbelaar; *diadoe*, lijd. vorm, maar ook soms actief gebruikt (l. *pabĕn*), een twist voeren; *diadoe reudjeung batoerna*, zich meten met-, een kampstrijd voeren met zijn makker; *diadoe patoetoenggalan*, met zijn tweeën vechten; *ngadoean*, tegen iets of iemand in het strijdperk brengen, in een of ander opzicht tegen iemand een wedstrijd voeren om boven hem uit te blinken (b. v. als die een mooien hond heeft, zich een nog mooier aanschaffen); *diadoean; ngadoekeun*, twee dingen of partijen tegen elkander in het strijdperk brengen (om te zien wat of wie het sterkst is, wie wint); *ngadoekeun kasakti*, (van twee personen) hun bovennatuurlijke kracht meten, vechten om te zien wie 't sterkste is; *diadoekeun; adoean*, in *hajam adoean*, vechthaan; *adoe-adoean*, spellen, spelletjes (met knikkers enz.); *pangadoean*, plaats waar een wedstrijd gehouden wordt, kampplaats; - *padoe* (samentr. van *paădoe*, tegenover elkander) k., *pabĕn* l., met elkander over iets twisten of strijden, een strijd voeren (b. v. om het bezit van iets over een leerstuk, enz.), een rechtszaak hebben met iemand; verder: twist, strijd, woordenstrijd, debat (vgl. *hareup*); *pasang padoe*, een strijd gaan voeren; *batoer padoe*, de persoon met wien men twist of strijdt; *prakara padoe singkiran*, vermijd geschil; *papadoean*, 1. met elkander twisten of strijden; 2. strijdigheden, twisten; *madoean*, met of tegen iemand twisten, met woorden tegenstaan, iemand met woorden bestrijden; *dipadoean; papadon*, = *pasini*, samenspreken, afspreken; *dipapadonan*, ten opzichte van iets met iemand een afspraak maken; *madoekeun*, over iets (b. v. een *elmoe*) of over iemand twisten of strijd voeren; *dipadoekeun*.

**ADOEG**, ngbr.; *adoeg-adoegan*, spartelen, liggen te spartelen, krimpen, tegenspartelen. (Vgl. *adoeg-ladjĕr* bij *ladjĕr*.)

**ADOEH**, een uitroep van pijn of smart: och! ach! o wee! helaas! *doeh adoeh!* ach! o wee! *adoeh-adoeh*, klagen, jammeren; *aja noe lah adoeh-adoeh*, daar lag iemand te jammeren; *tingaradoeh*, kermen, klagen, jammeren, van velen; *adoeh-adoehan*, aanh. jammeren, weeklagen; *ngaădoeh-adoeh*, ach en wee roepen.

**ADOEJ**, week, rottig (z. a. een rijpe *gĕdang*), moes zijn geworden (van een kooksel). Vgl. *ajoed*.

**ADOEK**, gemengd, vermengd; ook g. w.; *ngadoek*, mengen, kneden; *diadoek; ngadoekkeun*, vermengen, kneden, ondereenmengen; *diadoekkeun; adoekan*, wat dooreengemengd is (b. v. kalk en zand), metselspecie.

**ADOES** (Jav.), = *mandi*, zich baden, wasschen.

**ADOL**, ngbr.; *atah-adol*, een gemeen scheldwoord, z. v. a. misbaksel, mispunt (alleen van menschen); *ngadol*, k. p. van *ngewe*, zie *ewe*.

**ADON**, samentr. van *adoean*, ngbr.; *adonan*, beslag van meel, deeg; *njijeun adonan*, deeg maken; *saădonan*, geheel het deeg, al het deeg; *ngadonan*, beslag of deeg maken, kneden; *diadonan; pangadonan*, voorwerp waarin het deeg gekneed wordt, baktrog.

**ADRI** (O.-S. en Skr.), = *goenoeng*, berg.

**AEB**, zie *aib*.

**AEH**, maar meestal *aeh*, *aeh*, een uitroep van verrassing of verbazing, = ons: ei! of eij! ei! *aeh! aeh! koetan radja Kawistana?* ei! ei! is dat de koning van Kawistana? *ngaeh*, al maar door praten, praatachtig; (van een zieke of oude) aanhoudend praten; (van een kind) klaaglijk schreien, krijten.

**AEN** (Ar., zaak, wezen, zelfstandigheid), verkl. met *beh* en *boekti*, blijkbaar, klaar (b. v. zien); ook z. v. a. stoffelijk; *anoe pĕrloe aen*, wat een duidelijke, onafwijsbare plicht is; *sakabeh pĕrloe aen*, dat is alles een onafwijsbare plicht.

**AER** (Mal.), water (zie *tjai*); *djamboe aer*, naam van een *djamboe*-soort.

**AERGĔLET**, of *ergĕlet*, glazen karaf.

**AERLODJI**, of *erlodji*, het Holl. horloge; idem.

**AERMAS**, of *ermas* (samentr. van *aer*, Mal., water, en *mas*, goud), verguldsel; *ngaermas*, vergulden; *diaermas*.

**AERMAWAR**, of *ermawar*, voll. *kĕmbang aermawar*, roos, inz. witte roos (vgl. *ĕros* en *goelo*); *tjai aermawar*, rozewater; *minjak aermawar*, rozenolie; *djamboe aermawar*, naam van een *djamboe*-boom die kleine rozeroode vruchten draagt, de rozeappel.

**AERPERAK** (samentr. van *aer*, Mal., water, en *perak*, zilver), kwikzilver, kwik.

**AES**, of *aes-aes*, versiering, tooisel, smuk, maar *lain saestoena*, d. i. smuk van minder allooi (b. v. om iets echts na te maken of af te beelden); *ngaes-ngaes*, versieren, opsmukken, oppronken, tooien; *diaes-aes; papaes* of *papaesan*, wat tot versiering dient, tooi, smuk, pronk, pronktuig, pronktent, pronkgebouw, enz. (Vgl. *aloes*.)

**AEUD**, = *owa*, een grijze aap; ook scheldwoord.

**AEUK-AEUKAN**, = *aloek-aloekan*, rouwklagen, huilen; ook minachtend van *nĕmbang* (*tĕmbang*-zingen).

**AGAG**, de hand opheffen om te slaan of den voet om te schoppen; *ngan tiba agag bae*, hij hief zijn hand slechts op; *diagag-agag*, heen en weer bewogen worden (van de hand die slaan of werpen zal, of van den voet die gaan zal, z. a. v. iemand die weifelt tusschen doen en laten); *sok diagag-agag heula*, eerst (door nú links, dàn rechts te gaan, z. a. de *entjang-entjang*) zien hoe men vooruit kan komen; *agagagagan*, dreigend de hand boven het hoofd tot slaan heen en weer bewegen; *ngagagkeun*, hand of voet opheffen om te slaan of te schoppen; *diagagkeun*.

**AGAHAN**, voornemen, zich voornemen.

**AGAMA**, I. (Skr., overlevering, overgeleverde leer), godsdienst (nl. het geheel der plechtigheden en leerstellingen, uitmakende den vorm van zekere godsvereering).

II. (Kw.), z. v. a. *tata;* zie ald.

**AGAN**, zoon (ook wel eens dochter) van een regent of wel van een vorst, uit de eerste vrouw in rang (*poetra dalĕm ti pawarang*); men zou het woord met prins (of prinses) kunnen vertalen; het wordt echter ook wel in plaats van *oedjang* en *agoes* gebruikt.

**AGE-AGE**, spoedig, schielijk, met haast, zich reppen.

**AGEH**, ngbr.; *ngagehan*, = *ninggalan*, iemand iets overlaten, voor iemand iets bewaren; *diagehan; ngagehkeun*, een deel (b. v. van den maaltijd) voor iemand overlaten, bewaren of wegleggen, iets overlaten; *diagehkeun*.

**AGĔL**, I. (Z.-B.), zekere vezelstof bereid uit *pondoh*. (Zie ald. en vgl. *boedĕg*.)

II. Palmiet. P.

**AGĔM**, I. 1., *sĕgoet* k., welgemaakt, welgevormd, schoon (b. v. van een huis), krachtig en welluidend (van stem), in 't alg.: indrukwekkend; *agĕmna sĕsĕgorna*, (van een paard) zijn indrukwekkend gesnuif.

II. *Ngagĕm* l., = *njandak*, grijpen, aanvatten, vasthouden; ook = *nganggo*, l. van *make*, aanhebben, gebruiken; *diagĕm; kaăgĕm; piagĕm*, akte van aanstelling; ook: diploma; *djaro piagĕm*, een der *djaro*'s van de buitengehuchten der Badoej's, door het Gouvernement aangesteld en dienstdoende als tusschenpersoon tusschen het bestuur en de kleine Badoejsche maatschappij. (Zie „De Badoej's" bl. 47.)

**AGĔNG**, l. van *gĕde*, groot (van lichaam, nl. van den mensch, vgl. *agoeng*); *ngagĕngan*, groot of grooter worden, groeien, opwassen.

**AGEP** (Buit.), = *bedja*, bericht, tijding; *ngagepkeun*, iets berichten; *diagepkeun; kaăgepkeun*.

**AGĔR**, I. naam van een zeeplant (*djoekoet laoet*), het bekende zeewier, waarmede geleien gemaakt worden, gelatine.

II. *Diagĕr-agĕr*, uitgejouwd worden; *agĕr-agĕran*, = *ajeuh-ajeuhan* en *raramean*, juichen, jubelen; *soerak ajeuh-ajeuhan*, idem.

**AGEUNG**, dial. voor *agĕng*.

**AGOEL**, zich verheffen op, opgeblazen, hoovaardig, zich (ergens op) verhoovaardigen; *dipake agoel*, zich er op verhoovaardigen; *ngagoelkeun*, hoog opgeven van, zich laten voorstaan op; *ngagoelkeun radja lijan*, hoog opgeven van een ander vorst; *naon noe diagoelkeun?* waarop laat ge u voorstaan? waarop verheft gij u? waarop zijt ge trotsch?

**AGOENG**, l. van *gĕde*, groot (in waardigheid, rang of derg.), aanzienlijk, voornaam (vgl. *agĕng*); *agoengna*, = *gĕdena*, het meest, vooral, bovenal (vgl. *djĕmbar*); *miagoeng*, groot achten; *dipiagoeng*, groot geacht worden; *kapiagoeng*, groot geacht zijn; *ngagoeng-ngagoeng*, grootmaken, verheffen, eeren; *diagoeng-agoeng; ngagoengkeun*, tot grootheid-, macht-, aanzien brengen, grootmaken, verhoogen, verheffen, verheerlijken (inz. God); ook: eer bewijzen, eeren (b. v. een kind zijn ouders); *ngagoengkeun ka diri sorangan*, zichzelven grootmaken; *adjĕngan anoe diagoengkeun*, Gij (God) zijt het die verheerlijkt wordt; *kaăgoengkeun*, verhoogd-, verheerlijkt worden of zijn; *kaăgoengan*, grootheid, verhevenheid, majesteit; *kagoengan* l., *gadoeh* s., *boga* en *banda* k., verkrijgen, hebben, bezitten, bezitting, eigendom; *kagoengan poetra*, een kind krijgen of hebben; *noe kagoengan*, eigenaar, bezitter, meester; *kamagoengan* (voor *koemagoengan*), = *angkoeh*, groot in eigen oogen, ingebeeld, hoogmoedig.

**AGOES**, = *oedjang*, titel voor *santana*'s beneden *asep*; ook wel in 't algemeen door ouders gegeven aan hun jonge zoons en door ieder aan personen die men niet kent, maar die een goed burgelijk voorkomen hebben.

**AGOESTOES**, het Holl. Augustus; idem; voll. *boelan Agoestoes*.

**AGRENG**, sterker dan *aloes*, fraai, schitterend.

**AH**, tusschenw. om zijn afkeuring te kennen te geven, zich van iets af te maken, of ook wel gezegd als men op een plan of gedachte komt: ah! ha! (Vgl. Spraakk. § 216, V 2 en VIII 11.)

**AHAD** (Ar., één), Zondag, voll. *poë Ahad; saăhad*, een week; *doewa ahad*, twee weken; *tĕpoeng ahad*, den volgenden Zondag.

**AHADIJAT** (Ar. ahadijjat), zie *martabat*.

**AHA-EHE**, klanknab. van jengelen, grienen.

**AHAM-EHEM**, zie *ehem*.

**AHA-OHO**, klanknab. van hoesten, gehoest.

**AHASA** (O.-S.), = 't betere *akasa*.

**AHĔNG**, aanvangswoord van *djampe*'s, *radjah*'s en andere derg. formulieren. P. (Vgl. *ahoeng* en *ong*.)

**AHENG**, ongewoon, schoon, wondervol, vreemd, zonderling, boven 't begrip verheven, opmerkelijk, belangrijk, merkwaardig; *moedjidjat aheng*, een boven 't begrip verheven wonder; *anak aheng*, een wonderkind; *diaheng-aheng*, als iets wondervols behandeld worden, iets beschouwen of behandelen alsof het heel wat is; *ngahengkeun*, boven 't begrip verheven maken of achten, als bovenzinnelijk vereeren; *diahengkeun; kaăhengan*, luister, glans, pracht, heerlijkheid, het wondervolle, de onbegrijpelijkheid; *kaăhengan Allah*, de onbegrijpelijkheid van het Goddelijk Wezen.

**AHERAT** (Ar., archirat), het leven hiernamaals, de eeuwigheid; *ti doenya tĕpi ka aherat*, van nu aan tot in eeuwigheid, voor immer; *doenya-aherat*, dit (in dit) en het toekomende leven.

**AH-IH-ĔH**, gedurig zuchtende *ah! ĕh!* zeggen (z. a. wanneer men verscheidene dingen doen moet en niet weet waarmede te beginnen).

**AHIR** (Ar., achir), laatste, einde (staat tegenover *awal*); *lohor ahir*, na *lohor*, in den namiddag; *asar ahir*, na *asar*, zoo tusschen half 5 en half 6; *poë ahir*, de laatste of jongste dag; *djaman ahir*, de laatste tijd, d. i. de laatste periode van 't bestaan der wereld; *mapan djaman ĕnggeus ahir*, we zijn immers reeds in 't einde des tijds; *ahir-ahir*, ten laatste,

eindelijk; *ahirna*, eindelijk, ten laatste; *awal-ahir*, vroeg of laat, te avond of morgen, te eeniger tijd; *ti awal tĕpi ka ahir*, van 't begin tot het einde, voor immer.

**AHLI** (Ar., volk, lieden), lieden die tot zekeren stand behooren, zich op een vak of kunst toeleggen of daarin ervaren zijn, behooren tot een kring, vereeniging, enz.; ook: deskundige, specialiteit; *ahli ibadah*, een die tot de godvruchtigen behoort; *ahli poĕk*, een die het duister liefheeft; verder: iemands familie of huisgenooten; *ahli kaoela*, de mijnen; *ahlina*, de zijnen.

**AHOENG**, hetzelfde als *ahĕng*. P.

**AÏ** (alleen in de spreektaal), samentr. van *ari;* zie ald.

**AIB**, ook *aeb* (Ar.), schande, smaad; verder: ondeugd, slechtheid; *kaăiban*, idem.

**AING**, pers. en bezitt. voornaamw. 1e pers.: ik, mij, mijn (in Z.-B. ook *ngaing*); het wordt gebezigd door ouders tegen hun kinderen (vgl. *ĕming*), door aanzienlijken tegen geringen, door iemand die op een ander scheldt of door twistenden onderling; het is dus grof; bij zichzelven sprekende kan men *kami* gebruiken, maar beter en algemeener is *aing* (zie Spraakk. § 150, 14); - *ijeu aing*, eig.: dit ben ik, of: hier ben ik, i k (met nadruk), zijn i k op den voorgrond stellen; *aing-aing*, elk of ieder voor zichzelf; *aing-aingan*, doen alsof men alléén bestaat, alsof men maar alleen op de wereld is, voor zichzelven leven, egoïstisch handelen. [In de Bant. *pantoen*'s voegt men voor *ngaing* dikwijls *simadjar ka*, zoodat men dan voor „ik" de uitdr. *simadjar ka ngaing* krijgt; waarsch. wil die uitdr. zeggen: „de zich ik noemende".]

**A'INOE'L-BANAT**, zie *soep* II.

**AIS**, in *pantoen*'s soms = *adi* k., *raji* l., jonger broeder of zuster; verder g. w.; *ngais* k., *ngĕmban* l., iets in een *karembong* of draagdoek voor de linkerborst dragen, b. v. een kind; *diais; aisan*, pakje of wat ook in een *karembong* gedragen wordt; verder: draagriem waarin de boomen of strengen passen bij een paardetuig (B.); *pangais*, 1. = *karembong*, draagdoek; 2. op een na de jongste van iemands kinderen, het voorlaatste kind, ook wel *p. boengsoe* genoemd.

**AJA** (Buit. en in Z.-B. k., *antĕn* l.), is, zijn, er is, er zijn, aanwezig zijn, zich bevinden, bestaan, voorhanden; ook wel gebezigd vóór een werkw., inz. veel vóór *tjalik*, en dan met dat werkw. een deelw. vormende: *aja tjalik*, zittende, gezeten; *piajaeun*, zullen zijn; ook: zullen aanbrengen of afwerpen; *dagangan noe piajaeun batina*, handel die winst zal aanbrengen; *saădjana*, al wat er is, wat in wezen is, wat aanwezig is; *saăja-aja*, zooveel er is, al wat voorhanden (voorradig) is; *ngajaăn*, iemand of iets ergens doen zijn, plaatsen, stationneeren; *di nagara eta geus diajaăn tiloe goeroe*, in die stad had men drie onderwijzers geplaatst; *ngajakeun*, doen zijn, 't aanwezen schenken, voortbrengen; ook: 't bestaan van iets erkennen (b. v. van een afgod, in dézen zin, dat men 't er voor houdt dat hij werkelijk iets is); *diajakeun; kaădjaan*, het zijn of wezen van iets, wezen; *pangaja*, het zijn of aanwezig zijn, reden waarom iets er is.

**AJAB**, naam van zeker schepnet.

**AJAH** k., = *bapa*, vader.

**AJAK**, g. w.; *ngajak*, zeven, wannen; *diajak; ajakan*, zeef, wan; ook: mand, luiermand; *ajakan tara meunang kantjra*, een zeef vangst geen karper, sprkw., z. v. a. *noe koeli tara meunang bajaran mantri*, een daglooner ontvangt niet het tractement van een minister; *ajak-ajakan* (Z.-B.), naam van een *katjapi*-wijs.

**AJANG**, ngbr.; *ngajang*, zich strengelen, zich slingeren (om een boom of ander voorwerp, van een slingerplant), voortkruipen; *paădjang-ajang*, aan elkander raken (het een aan het ander), elkander vasthouden (b. v. lieden die in een kring staan of dansen), aan elkander gestrengeld of verbonden (b. v. met een koord), aan elkander vastgebonden (van twee of meer personen of dingen); *ajang-ajangan*, loopen met den arm om elkander geslagen, gaan elkander omstrengeld houdende.

**AJANG-AJANGGOENG**, elkander den arm om den hals geslagen houden, elkander omstrengeld houden (van twee of meer personen onder 't gaan).

**AJAP**, ngbr.; *ngajap*, een voornaam persoon omringen; *diajap; diajap-ajap*, steeds begeleid worden. (Vgl. *obeng*.)

**AJAT** (Ar., teeken), vers, Koranvers, Bijbelvers, eenige woorden uit den Koran, den Bijbel enz., tekst.

**AJĔG**, ngbr.; *ngajĕg*, z. v. a. *njaeur* (zie *saeur*), vullen (b. v. met zand), ophoogen; *disaeur koe doewit*, z. v. a. *dikiriman loba djeung dihantĕm*, veel geld ergens in storten, groote sommen (aan iets) te koste leggen.

**AJEH** (vgl. *jeh*), ngbr.; *ngajehkeun*, gering achten, verachten; *diajehkeun*.

**AJĔM**, vriendelijk, minzaam, = *aris;* verder: rustig, bedaard, zacht, geduldig, =

*sabar; ngajĕm-ngajĕm maneh*, zich tot kalmte-, zich tot bedaren brengen.

**AJĔR**, ngbr.; *ngajĕr*, water zóó wegwerpen dat het rondom neerplast; ook: plasregen; verder: dun afgaan, diarrhee hebben; *ajĕr-ajĕran*, aanhoudend dun afgaan.

**AJEUH**, omliggen (inz. rijsthalmen door overzwaarte); *ajeuh-ajeuhan*, verkl. met *broeg ka kentja broeg ka katoehoe*, d.i. zich nú over de eene en dàn over de andere zijde werpen; ook = *rarameau*, pret maken; *soerak ajeuh-ajeuhan*, juichen met groote luidruchtigheid, jubelen met groot vreugdebetoon. (Vgl. *ambal-ambalan*.)

**AJEUNA**, thans, nu, heden, tegenwoordig, op het oogenblik; *ajeuna pisan*, nù (met nadruk); *ajeuna ijeu*, thans op dit oogenblik; *alam* (of *djaman*) *ajeuna*, de tegenwoordige tijd of eeuw; *mangsa* (of *waktoe*) *ajeuna*, deze tijd, deze ure; *dangĕt ajeuna*, idem; *poĕ ajeuna*, heden; *sadjeuna*, nù, op dit oogenblik, voor dit oogenblik, voor heden; *hiroep sadjeunaeun*, alléén voor het tegenwoordige leven.

**AJI**, l. van *adi* en = *raji*, maar vertrouwelijker of intiemer, (jongere) broeder of zuster [het wordt met name veel gebruikt door mannen van goeden stand tegen hun echtgenooten].

**AJID**, (van het vleesch van zeer jonge dieren) zeer malsch zijn, op het slijmige af. B.

**AJOE** (Jav.), schoon (van een vrouw), = *geulis* (zie ook *koening*); *raden ajoe*, titel waarmee, in navolging van wat onder de Javanen geschiedt, in den regel de gemalin van een regent wordt genoemd of toegesproken (haar eigenlijke Soend. titel is: *nji dalĕm, nji toemĕnggoeng*, enz.); ook de echtgenooten van districtshoofden, wier titel anders eenvoudig *nji wadana* is, worden reeds dikwijls zoo genoemd; in Z.-B. titel van vrouwen wier vader het predicaat *ĕntol* voert.

**AJOEB** (Ar.), Job, de bekende lijder uit het O. T. [door de Mohammedanen in den regel *Nabi Ajoeb* genoemd].

**AJOED**, = *adoej* en *boeroek*, week (inz. van den grond).

**AJOEH**, I. ngbr.; *ngajoeh*, een *doa* of gebed uitspreken om in het bezit van iets te geraken, iets te verkrijgen of te winnen (wordt verkl. met *ngadatangkeun*); *diajoeh; pangngajoehkeun*, verkl. met *pangnjiptakeun*, het door middel van een *doa* aanwezig doen zijn.

II. *Ngajoeh*, voor iemand koopwaren in commissie rondventen of verkoopen; *ngajoehkeun*, koopwaren aan iemand in commissie geven; *diajoehkeun*.

III. (Z.-B.), = *ijoeh;* zie ald.

**AJOEMAN**, g. w.; *ngajoeman*, verwisselen, vervangen (b. v. een beschadigde plant door een gezonde, een stukkende dakpan door een heele, enz.), inboeten, stukkende mazen van een net herstellen, een net vermaken; *diajoeman*.

**AJOEN**, g. w.; *ngajoen*, slingeren, wiegen; *diajoen*; *diajoen-ajoen*, aanh. gewiegd worden, aangenaam geschommeld worden; overdr. voor: prettig behandeld worden; *oejan-ajoen*, al maar in schommeling zijn; *ajoen-ajoenan*, heen en weer schommelen; *ngajoenkeun*, iets in slingerende beweging brengen, iets wiegen; overdr. z. v. a. *noeroetkeun sakahajangna*, een wensch of verzoek inwilligen, aan iemands wensch of verlangen voldoen; *diajoenkeun*; *ajoenan* en *pangajoenan*, wieg, hangmat, schommel.

**AJOER**, waterig, dun (van *boeboer* of pap); = *adjoer*.

**AJON**, ngbr.; *ngajon*, het gewicht van twee dingen vergelijken of gelijkmaken; ook: meten (b. v. rijst); *diajon; pangajonan*, weegschaal; overdr.: gelijkheid, evenredigheid, toegevendheid. (Vgl. *taradjoe*.)

**AJONG-AJONG**, naam van een slingerplant.

**AKA** (vgl. *ka* III), = *kaka* (doch gemeenzamer dan dit) k., *raka* l., (oudere) broeder (veel gebezigd onder geringe lieden, en dan vooral ook door de vrouw tegen haren man).

**AKAD** (Ar., overeenkomst), iets van iemand koopen of aan iemand verkoopen, op voorwaarde dat men 't op een bepaalden tijd, tegen teruggave van het geld, weer zal afstaan of weer in bezit kan nemen (zoo iets als hypotheek; vgl. *gade*); ook: voorwaarden van verkoop; *akad nikah*, zie *tikah*; *ngakadkeun*, = *ngagadekeun*, verpanden, maar op de bovengenoemde voorwaarde.

**AKAL** (Ar.), verstand, rede, list, uitvlucht, kunst, nuk; *njawa ditĕrangkeunana koe akal*, de ziel wordt verlicht door 't verstand; *eta tjĕk akal moehal*, dat, zoo zegt de rede, is ongerijmd; *owah akal*, krankzinnig; *koerang akal*, onverstandig; *tatjan boga akal*, (van kinderen) nog geen verstand hebben; *loba akal*, vindingrijk (eig. vol listen of streken); *mĕtakeun saboedi-akal*, al zijn vermogen (kracht enz.) aanwenden; *sadkal-akal*, zooveel mogelijk; *akal-akal*, een list bedenken; *oekoel-akal*, een list of listen (uitvluchten, streken enz.) bedenken; *piakaleun*, list of middel

voor of tot iets; *ngakal*, een list te baat nemen of aanwenden; *ngakalan*, op iemand of iets een list aanwenden; *diakalan*.

**AKANG**, 1. van *kakang*, (oudere) broeder (vgl. *aka*); ook veel gebezigd door de vrouw tegen haar man; *ngakangkeun*, iemand *akang* noemen.

**AKAR**, wortel (van boom of plant); *akaran*, wortelen, wortel schieten, een wortel hebben (ook in overdr. zin).

**AKAS**, ngbr.; *beusi akas*, buigzaam staal (z. a. dat van Europ. sabels en messen); *peso akas*, tafelmes.

**AKASA** (O-S., Skr. àkâça), lucht, uitspansel, hemel. P.

**AKBAR** (Ar.), groot; *Allahoe akbar*, God is groot! *hadas akbar*, een groote onreinheid.

**AKĔJ-AKĔJAN** (vgl. *kĕj*), aanh. luide lachen.

**AKEKAH** (Ar.), het slachten van een schaap of geit ten behoeve van een kind, gepaard met het eerste afscheren van zijn hoofdhaar, en wel op den zevenden dag na de geboorte. (Vgl. *ekah*.)

**AKEUL**, g. w.; *ngakeul*, (de gaargestoomde rijst, zoodra deze uit de *aseupan* in den *doelang* overgestort is) met een *pangarih* of houten spaan, onder bewaaiïng met een *hihid* dooreenwerken ter afkoeling en om de *kedjo* rul (*poelĕn*) te maken; *diakeul*; *akeuleun*, *kedjo* welke in den *doelang* moet dooreengewerkt worden.

**AKEUP**, ngbr.; *akeup-akeup*, = *akeup-andong*, zie *andong*; *ngakeup*, = *ngagandong*, op den rug dragen (b. v. een kind); *diakeup*.

**AKI** k., *ejang* l., grootvader; soms: voorouders; ook in 't algem. titel voor een oud man (vgl. *ĕmbah*); *aki-aki*, een onbekend oud man.

**AKIL** (Ar., vgl. *akal*), verstandig, de periode waarin zich 't verstand van een kind begint te ontwikkelen, tot verstand geraken; *kakara akil bae, tatjan baleg*, hij begint pas verstandig te worden, maar is nog niet zelfbewust; *teu akil*, onnoozel, onverstandig, zinneloos.

**AKING** (Jav.), = *garing*, dor, droog; *koeroe aking*, erg mager.

**AKIR**, = 't meer gebr. en betere *ahir*.

**AKMA**, verb. van *atma*; zie ald.

**AKOD**, g. w.; *ngakod*, = *ngagandong* (zie *gandong*) en = *ngakeup* (zie *akeup*), op den rug dragen; *diakod*.

**AKOE** k., *angkĕn* l., g. w.; *ngakoe*, erkennen, bekennen, belijden, ontvangen (van een gast), opnemen (z.a. in huis); verder: voorgeven te zijn (vgl. *dakoe*); *ngakoe ka kami*, mij belijden; *ngakoe aing Goesti*, voorgeven: ik ben de Heer; *ngakoe-ngakoe ngaran kami*, voorgevende mijnen naam (in mijnen naam); *diakoe*; *ngakoe-keun*, iets of iemand erkennen, van iets of iemand belijdenis doen, zeggen of voorgeven te zijn; *ngakoekeun dosa*, zijn zonde bekennen; *ngakoekeun ka Jesoes*, Jezus belijden; *ngakoekeun radja rasoel*, voorgeven de vorst der gezanten te zijn; *diakoekeun*; *paäkoe-akoe*, van weerszijden op iets aanspraak maken; *akoean*, = *serewel* k., *sareseh* l., gul in 't ontvangen van bezoekers en gasten, gastvrij, herbergzaam, voorkomend, vriendelijk, minzaam; ook gulheid; *akoean ka semah*, herbergzaam, gastvrij; *akon-akon*, voorgeven, voorwenden, liegen; *pangakoe*, belijdenis, bekentenis, erkenning, het ontvangen.

**AKOER**, z. v. a. *anoet*, volgen, meegaan, meedoen, zich bij anderen aansluiten.

**AKOET**, g. w.; *akoet-akoet* (Z.-B.), naam van een kleine wesp; *ngakoet*, heendragen, binnenbrengen (inz. van den oogst; *diakoet*; *ngakoetan*, = *ngakoet*, maar in meer dan één dracht; in Z.-B. van vogels: takjes enz. aandragen om het nest te bouwen; *diakoetan*.

**AKON**, zie *akoe*.

**AKSARA** (Skr.), letter, letters; ook: op- of onderschrift (zoo dit namelijk uit enkele letters bestaat); *daoen aksara*, naam van een plant wier bladeren als met Javaansche letters beschreven schijnen, letterblad.

**AKTI**, het Holl. akte; idem.

**ALA**, g. w.; *ngala*, 1. k., *ngangkir* s., *njandak* l., halen, nemen, zoeken, inzamelen, inoogsten; ook: afhalen; *ngala nagara*, een stad nemen, een stad in bezit nemen; - 2. k., *njaoer* l., roepen, ontbieden; *seug ngala hidji-hidji djalma noe baroga hoetang ka djoeraganana*, hij ontbood allen die iets schuldig waren aan zijn heer; - 3. (doch alleen 't k.-woord) visschen, voll. *ngala laoek;* 4. (ook alleen 't k.-woord) gelijken op, b. v. *ngala ka ramana*, hij gelijkt op zijn vader; *diala*; *kaäla*.

**ALAEKOEM ASSALAM** (Ar.), u zij vrede! (antwoord op de groete: vrede zij u! zie *assalam*).

**ALAH**, I. (vgl. *lah*), tusschenw. om leed uit te drukken: ach! o wee! o smart! helaas! *oeloeh-alah*, gedurig *alah* roepen; *alah-alahan*, aanh. *alah* roepen.

II. In samenst. met *manan* of *batan*; zie aldaar.

**ALAIHISSALAM** (Ar.), de vrede zij op hem! [vereerend toevoegsel tot den naam

van een engel en dergelijke personages].

**ALAK-ALAK**, zie bij *tjampaka.*

**ALAK-ILIK**, zie *ilik.*

**ALAM** (Ar.), de wereld, = *doenya*; verder: tijdperk, = *djaman*; ook: tijd, tijdstip (zie ook bij *martabat*); *saälam kabeh*, de geheele wereld; *keur alam nabi Soeleman*, ten tijde van Salomo; - [het woord wordt verder samengest. met *ajeuna, doenya, djaga, gaib, baheula*, enz., zie ald.]; *sapirang-pirang alam*, onheuglijke tijden, een zeer lang tijdsverloop; *ngalaman*, beleven, bijwonen, doorleven.

**ALAMAT** (Ar.), kenmerk, teeken, verschijnsel, kenteeken, voorteeken; ook: adres; *alamat djalma saleh*, dat is het kenmerk dat hij een vroom man is; *pialamateun*, = *pitandaeun*, een teeken of kenmerk waaraan men iets zal kunnen onderkennen, een teeken of aanwijzing van iets dat zal gebeuren; *lamoen nandjak pialamateun moedoen*, in 't stijgen ligt een voorteeken dat men dalen zal; *ngalamatan*, tot een voor- of kenteeken zijn (z. a. b. v. een betrokken lucht doet vermoeden dat het zal gaan regenen); verder: iets van een adres voorzien, adresseeren; *dialamatan*, van een adres voorzien worden; *palamatan*, kenteeken, voorteeken.

**ALAMIN** (Ar., mv. van *alam*), werelden; *Raboe'l-alamin*, de Heer der werelden.

**ALANG**, I. hindernis, wat in den weg ligt (meer gebr. is *halang*); ook: dwars; *kaälangan*, iets vóór zich hebben, zoodat 't uitzicht belemmerd is; - *palang*, iets dat ergens dwars overheen zit of ligt, iets dat ergens dwars vóór ligt, dwarshout, dwarsbalk; *malang*, dwars, dwars over iets liggen (b. v. over den weg), dwars zitten, in den weg liggen, den weg versperren, dwarsboomen; *maoeng malang*, een den weg versperrende tijger, overdr. voor: iemand den voet dwars zetten, dwarsdrijver; *gĕloeng malang*, zeker (deftig) kapsel van vrouwen, hierin bestaande dat het haar in vouwen van den hals af naar boven tegen het hoofd gelegd wordt; *pamalang*, iets dat dwars ligt (b. v. zekere balk van het dakgeraamte), wat dwars in den weg ligt; *kapalang* k., *kapambĕng* l., = *tanggoeng*, (lett. tegengehouden zijn door iets dat in den weg kwam) niet voort kunnen zetten of ten einde kunnen brengen, ten halve (doen), in iets blijven steken (voll. *kapalang lampah*); *koemapalang*, = *kapalang* (maar als toestand), ergens in blijven steken; *alang-koemapalang*, met *oelah* vóór zich: doe het niet ten halve; *palangan*, 1. wat hinderlijk is, hindernis, verhindering; ook: ongesteld, = *oedoer*; 2. l. van *bolon*, de maandstonden hebben; *mapalangen*, iemand iets in den weg leggen, iemand in iets den voet dwars zetten, hinderpalen in den weg leggen, doen „tegen" iets of iemand, verhinderen; *mapalangan paeh*, iemands dood verhinderen.

II. *Alang-alang* (Jav.), hoog rietgras. [In *sindir*'s soms dienende om te zinspelen op *kapalang*, zie *alang* I.] Vgl. *eurih.*

**ALANGAH-ELENGEH**, zijn best doen om zijn verlegenheid te verbergen, glimlachende de waarheid van iets ontkennen; ook z. v. a. „zoete broodjes bakken" bij iemand dien men eerst boos gemaakt heeft.

**ALANGAHOEN**, naam van de beste tabakssoort in de Preanger, ook *kawak* geheeten.

**ALANGKARA**, = *sageuj* en *pamohalan* (veelal door *sok* voorafgegaan, en soms door *teuing* tot versterking gevolgd), ondenkbaar, onmogelijk, ongerijmd; *sok alangkara!* dat is ongerijmd! *alangkara istri djadi pamĕgĕt*, 't is ongerijmd dat een vrouw een man zou worden; *alangkara teuing aing mandi*, 't is ongerijmd dat ik een bad nemen zou.

**ALANG-OEDJOER**, zie *oedjoer.*

**ALA-OLO**, zie *olo.*

**ALAP**, I. g. w.; *ngalap*, ong. = *ngala*, nemen, halen; ook = *ngarah*, beoogen, bedoelen, begeeren; *ngalap mantoe*, tot schoonzoon nemen; *ngalap elmoe*, naar kennis trachten; *ngalap ati*, iemands hart trachten te winnen; *ngalap kasoeka goeroe*, den leeraar trachten te pleizieren; *beunang ngalap tina kijas*, ontleend aan vergelijking; *dialap*; *kaälap*, krankzinnig, dolzinnig (door overspanning der geestvermogens), een vlaag of vlagen van verstandsverbijstering hebben; *pangalap*, het hoogstgelegen bed (*kotakan*) van een *sawah* (dat 't eerst het water ontvangt, staat tegenover *boentar*), ook *soengapan* genoemd; *pangalapan*, voll. *djalma pangalapan*, = *pangarahan* (zie *arah*), een uiterst hebzuchtig mensch; ook: de *goeroe* of leeraar, bij wien men zijn kennis opdoet.

II. *Alap-alap*, naam van een roofvogel, ter grootte van een duif, kleiner dan een *heulang*, wouw, gier. [Volgens P. een witte, op visch azende valksoort.]

**ALAS** (Jav.), bosch; 1. *kopi alas*, boschkoffie; *tali alas*, guirlandes van bladgroen; 2. z. v. a. *soegoeh*, onthaal, gerecht (eig. toespijs bij de rijst (*deungeun sangoe*); 3. (Band.) = *tobas*, plaats aan tafel, couvert; -

*ngalasan*, 1. in 't bosch jagen op; 2. opgaderen, lezen, verzamelen (van kruiden), brandhout in 't bosch zoeken; 3. = *njoegoehan*, iemand iets voorzetten, onthalen; - *djoeroe pangalasan*, onbeschaafd mensch, lomperd.

**ALATAN**, = *djalan* en *anoe djadi matak*, aanleiding, oorzaak, uit oorzaak van, naar aanleiding van.

**ALEAN** (Kad.), = *milih*, kiezen; zie *pilih*.

**ALEH**, zijn boosheid of verkeerde gezindheid hebben afgelegd; terwijl men eerst niet komen wilde, nu komen en vriendelijk zijn; niet aan zijn neiging of stemming toegeven (vgl. *eleh* en *kalah*); *oelah-aleh*, = *aleh*, maar met verst.

**ALEHISSALAM**, = 't betere *alaihissalam*.

**ALEKETEK**, ngbr.; *ngaleketek*, = 't betere *ngeleketek*; zie *eleketek*.

**ALĔM**, ngbr.; *ngalĕm*, roemen, prijzen; *dialĕm*; *alĕman*, (van een kind) gewoon zijn geprezen te worden en geen bestraffing kunnen verdragen, verwend zijn; *pangalĕm*, lofspraak. (Vgl. *moedji*, bij *poedji*, dat serieuzer is.)

**ALĔNG-ALĔNGAN**, hoog en lang uithalen van de stem (bij *nĕmbang*).

**ALĔPA**, = 't meer gebr. *alpa*.

**ALĔS**, dekkleed onder de schabrak (*sĕbrak*).

**ALEUT** (vgl. *leut*), ngbr.; *ngaleut*, in een lange rij loopen of voorttrekken; *ngaleut-ngaleut*, in lange rijen of in scharen voorttrekken; *dialeut-aleut koe djalma*, door scharen van menschen worden gevolgd; *aleutan*, een lange rij of schare (menschen of dieren), volgreeks, trein, stoet, sleep, zwerm; *saăleutan*, een lange rij-, een groep-, een zwerm-, een troep-, een schare vormen; ook: bondgenooten of deelgenooten zijn, eensgezind zijn; *aleut-aleutan*, in lange rijen of troepen voorttrekken.

**ALEWOH**, z. v. a. *tjektjok*, druk praten, hard door elkander praten; *alewoh njarita*, met veel drukte vertellen.

**ALHAMDOE'L-ILLAH** (Ar.), lof zij God! [een uitdrukking, die den naam draagt van *kalimah tahmid* en dienen moet om God te prijzen, maar in 't dagelijksch leven weinig meer dan een gedachtelooze uitroep is, z. v. a. gelukkig! prettig! dat doet me genoegen!].

**ALI**, I. k., *lelepen* en *tjingtjin* l., vingerring; *ali-ali*, schakel, schalm.

II. (Ar.), de vierde chalif (654—661).

**ALIH**, l. van *pindah*, g. w.; *ngalih*, zich verplaatsen, verhuizen; *alihan*, afwijken van de werkelijkheid, iets verkleind of vergroot voorstellen (z. a. door een glas); *alih-alihan*, = *pipindahan*, zich aanhoudend verplaatsen, aanh. van gedachte of van wensch veranderen, onvast; *ngalihkeum*, l. van *mindahkeun*, iets of iemand verplaatsen of verhuizen; *dialihkeun*.

**ALIM** (Ar.), 1. geleerd, kundig; 2 iets niet weten, met iets onbekend zijn; ook = *doeka*, ik weet niet; verder verbloemd voor: ik wil niet, ik dank er voor; *kaoela alim teuing*, ik weet volstrekt niet (zie ook *toetoet*); *aliman*, = *ĕmboengan*, onwillig (zie ook hieronder).

**ALIMAN** (Ar., van ilmoe), de zestiende der twintig eigenschappen, door de Mohammed. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *noe oeninga*, de Alwetende.

**ALING**, = *pipinding*, scherm; *taja aling-alingna*, zonder beschutting; *kaălingan*, een scherm vóór zich hebben, belet worden iets te zien. (Vgl. *alang*.)

**ALIP** (Ar., alif), de eerste letter van het Arabische alphabet; *alip-alipan*, aan de eerste beginselen van het spellen zijn; ook in 't algemeen: bezig zijn de beginselen van iets te leeren, b. v. *alip-alipan kana maling*, verkl. met *keur ngamimitian diadjar maling*, beginnen te leeren stelen; als zelfst. nw.: de eerste beginselen van iets.

**ALIT** (Jav.), klein, dun; *alit halis*, dun van wenkbrauwen; ook (nl. *alit*), l. van *leutik*, zie ald.

**ALJASA** (Ar.), de Mohammed. naam van den profeet Eliza [doorgaans *Nabi Aljasa* geheeten].

**ALKĔTIP** (Ar., alqatifat), vloerkleed, karpet, tapijt (vgl. *pramedani*); *alkĕtip kanteh Mĕsir*, vloerkleed van Egyptisch garen, Egyptisch vloerkleed.

**ALLAH** (Ar.), God; *Allah teh ngan sahidji*, er is slechts één God; *karna Allah* (of *karn' Allah*), om Gods wil, om niet; *ogan Allah* (Kad.), genoodigd om Godswil, ook wel gezegd van iemand die ongenood komt, een ongenoode gast; *aăllahan*, een god, afgod, goden (vgl. Ex. 20:3); *miallah*, wat geen God is als zoodanig vereeren, afgodsdienst plegen; *dipiallah*. (Vgl. *Batara*, *Jang*, enz.)

**ALLAHOE AKBAR** (Ar.), God is groot! [een uitdrukking die den naam draagt van *kalimah takbir* en dienen moet om God groot te maken].

**ALLAHOEMA** (Ar.), een uitroep: o God!

**ALMARI** (Port., almario), kast, losse kast (linnenkast, enz.), meest *lamari* uitgesproken.

**ALMĔNAK**, het Holl. almanak; idem; kalender.

**ALO**, neef, nicht (nl. zoon of dochter

van een ouder broeder of zuster). Vgl. *soewan.*

**ALOEK** (in Tomo), = *mĕnding* en *anggoer*, liever, beter; *malaoer tjitjing aloek digawe*, 't is beter te werken dan stil te zitten.

**ALOEK-ALOEKAN** (vgl. *aeuk-aeukan* en *alok*), weeklagen, jammeren, rouw bedrijven, rouwklagen; ook: rouwklacht, jammer; *tjeurikna aloek-aloekan*, hij weende jammerende, hij weende en jammerde.

**ALOEM**, verwelken, verflensen, verwelkt, verflensd (van bloemen en in 't algem. van planten), kwijnen (in algem. zin), een kwijnend voorkomen hebben, achteruitgaan (b. v. een stad); verder: bleek, betrokken, verzwakt, ingezonken (b. v. 't gelaat); ook van menschen en dieren soms = *ngahĕroek*, in zwijgende of gedrukte houding staan of zitten; *kaloeman*, z. v. a. *kĕsĕl* en *teu bĕtah*, niet op zijn gemak zijn, zich ergens niet prettig gevoelen, zich vervelen. (Vgl. *rijoek* en *mĕsoem*.)

**ALOEN**, golf, baar; *ngaloen*, met de golven medezwemmen, op de golven voortdrijven; *kadloenkeun*, door de golven medegevoerd worden of raken.

**ALOEN-ALOEN**, een ongeveer vierkant grasplein, aan de zijden met *tjaringin*-boomen beplant, voor de huizen van regenten en districtshoofden.

**ALOENG** (vgl. *loeng*), g. w.: werp! werp toe! *ngaloengan*, iemand of een dier iets toewerpen; *dialoengan*; *aloeng-aloengan*, elkander (iets) toewerpen; *ngaloengkeun*, = *ngabalangkeun* (maar minder forsch), iets bovenhands naar iemand of ergens heen werpen, wegwerpen, inwerpen; *dialoengkeun.*

**ALOER**, spoor, nagelaten spoor van een tijger, rhinoceros, enz.; overdr.: verleden, het verleden; ook = *bijasa*, gewoon, gewoon zijn; *adjĕngan ĕnggeus aloer*, gij zijt gewoon, gij hebt de gewoonte (vgl. *galoer*); *aloeran*, spoor.

**ALOES** k., *sae* l., fraai, schoon (van gedaante, van voorkomen, van de stem, enz.), goed (en zóó sterker dan *hade*) van gedrag, handelingen, enz.; verder: fijn, edel, best; ook euphemistisch voor *bangsar* of *koeris*, de pokken (*basa doekoen*); *lampah aloes*, goede-, edele daden; *milampah noe aloes*, het goede-, edele-, schoone doen; *ngaloes-ngaloes*, mooi maken, versieren; *dialoes-aloes; ngaloesan*, verfraaien; *dialoesan; ngaloeskeun*, fraai maken; ook: veredelen; *dialoeskeun; kadloesan*, fraaiheid, schoonheid (ook wel van een vrouw, doch zie *geulis*).

**ALOK**, I. z. v. a. *belot* en *djaoeh*, om, verder, een omweg vormen; *rada alok*, 't is een beetje om.

II. Roepen, uitroepen, uitschreeuwen, b. v. *alok moesoeh datang*, uitroepen dat de vijand komt; *alok maling*, roepen dat er een dief is; meestal echter met herhaling: *alok-alok*, uitroepen (b. v. dat iemand dood is), = *oewar-oewar*, een noodkreet laten hooren; ook = *akon-akon*, zie *akoe; alok-alokan*, = *gĕgĕroan bari tjeurik*, weeklagen, rouwklagen, jammeren; *ngalokkeun*, iemand of iets uitroepen; *anoe dialokkeun, kakang*, ik was het die uitgeroepen werd.

**ALON**, langzaam, zachtjes, bedaard, fluisterend; *bidjil alon*, zachtjes naar buiten gaan; *dialon-alon*, langzaam gedaan worden. (Vgl. *laoen*.)

**ALPA**, verkl. met *gampang*, opvliegend, licht boos worden, zich om een kleine beleediging zelfs wreken; ook = *ampag*, zich vergrijpen aan het goed van een ander.

**AM**, tusschenw. om een kind te gebieden te eten: eet! hap!

**AMA**, = *rama*, l. van *bapa*, vader (het wordt voornamelijk door de ouders en de kinderen gebruikt, en is intiemer of gemeenzamer dan *rama*); in Bant. = *pa*, vóór namen van vaders geplaatst (zonder onderscheid van l. en k.); *ama Joesoep* is dus in Bant. = *pa Joesoep* in de Preanger.

**AMAL** (Ar., werk, arbeid), een goed-, verdienstelijk werk (meest gezegd van aalmoezen geven of bijstand verleenen), een verdienstelijk werk verrichten; *ngamalkeun*, betrachten, in beoefening brengen, zich toeleggen op, inz. op hetgeen goed is; *diamalkeun.*

**AMAN** (Ar.), veiligheid, gerustheid.

**AMANAT** (Ar.), verkl. met *kapĕrtjajaän*, zekerheid, vertrouwen, getrouwheid, betrouwbaarheid; ook: geloofwaardig, betrouwbaar; verder: het toevertrouwde.

**AMANG**, de hand, een wapen of derg. opheffen en iemand daarmede dreigen (vgl. *agag*); *diamang*, zich met ontbloot zwaard of derg. in den weg van een mensch of dier stellen en hem vrees aanjagen door het wapen op en neer te zwaaien; *ngamang-ngamang*, dreigen (met iets, b. v. met een *gobang*); *diamang-amang; amang-amangan* en *oemang-amang*, de hand-, een zwaard of derg. dreigend boven zijn hoofd heen en weer bewegen; *ngamangkeun*, iets dreigend opheffen of over iemand uitstrekken; *diamangkeun; ngamang-ngamangkeun pakarang*, met een wapen dreigend zwaaien [wat *pamali* is].

**AMANTOE BILLAHI** (Ar.), het eerste van de zes Moh. geloofsartikelen. verkl. met *kaoela përtjaja ka Allah*, d. i. ik geloof aan God.

**AMAR** (Ar.), bevel. (Vgl. *komara.*)

**AMARAH** (vgl. *marah*), = *ambëk*, toorn, toornig, maar ook = *napsoe*, lust krijgen of hebben tot; *napsoe amarah*, hartstocht of booze lust om te toornen, drift.

**AMAS** (Z.-B.), zestien duiten.

**AMAT** (Buit.), = *tëmën*, zeer, bijzonder; *amat moerah*, zeer goedkoop; *lila amat*, zeer lang; *beurang amat*, ver op den dag; *pageto amat*, over-overmorgen; *amatanan*, = *amat*, maar met verst.

**AMATJAK**, ong. = *atjak-atjakan*, vele dingen welke men te doen heeft, te gelijk willen uitvoeren, waardoor ze alle half ongedaan blijven liggen.

**AMBA**, I. = *roengkang*, groot van omvang maar van betrekkelijk geringe zwaarte, volumineus; of ook: zwaar van gewicht maar van betrekkelijk geringe waarde; verder: zwaar van stem; ook: omhaal, omslag.

II. Ook *amba-amba*, = *ngarëp-ngarëp*; zie *arëp*. P.

**AMBAH**, ngbr.; *ngambah*, l. van *njorang*, gaan op, over of langs, zijn weg nemen over; *ngambah mega*, over de wolken gaan; *diambah*; *ambahan*, (eig. het te inspecteeren stuk land), gedeelte, gebied, onderhoorigheid.

**AMBAJ**, ngbr.; *ngambaj*, hangen aan (b. v. een slang aan den vinger), uithangen (b. v. de tong uit den mond), neerhangen (b. v. van de oogleden), afhangen (b. v. een doek ergens van); *ambaj-ambajan*, van iets af-, uit iets of bij iets neerhangen; *oemboej-ambaj*, al maar bij iets neerhangen of ergens uit hangen te slingeren.

**AMBAL-AMBALAN**, ong. = *ajeuh-ajeuhan*, aanh. juichen (verkl. met *geus soerak, soerak deui*); *soerak ambal-ambalan*, idem.

**AMBAR**, I. (Ar.), amber; *wangina ambar-ambaran*, zij verspreidde een geur als amber.

II. Een voorwerp, bevattende vier tot zes kleine potjes (*tjëtjëpoekan*) gevuld met *malam*, *minjak* enz., hetwelk door *ronggeng*'s soms aan den gordel gedragen wordt.

III. Een bosje toiletartikelen (tandenstoker, oorlepeltje, haartangetje enz., van zilver of koper), gedragen aan een zilveren band of ring, die soms met edelgesteenten ingezet is.

**AMBARAJAH**, verspreid liggen.

**AMBARIKOET**, verkl. met *loba babawaän*, veel of volop mededragen.

**AMBARITJIN**, naam van een vruchtboom. P.

**AMBAT**, ngbr.; *ngambat*, iemand in een zaak of in een rechtsgeding betrekken; *diambat; kaämbat*, in een zaak betrokken geraakt; *kaämbat njaksian*, in een zaak betrokken geraakt om getuigenis af te leggen.

**AMBATJAK**, = *amatjak;* zie ald.

**AMBEH**, = 't meer gebr. *ameh.*

**AMBĔK** k., *bëndoe* l., toornig, boos, driftig, drift, toorn; *ngambëk* k., *ngawëra* l., hijgen van toorn, driftig zijn, zijn drift geen meester zijn, zijn toorn botvieren, uitvaren, woeden; *piambëkeun*, reden tot toorn; *manggih piambëkeun*, iets ondervinden dat toornig maken kan; *njijeun* (*njijar*, *nejangan*) *piambëkeun*, iemand reden tot toorn geven, iemands toorn gaande maken of wekken; *ambëk-ambëkan*, uitvaren, te keer gaan; *aämbëkan*, adem, ademhaling; *sësëk ambëkanana*, zijn ademhaling is (was) beklemd; *ngambëkan*, ademen, ademhalen; ook: uitwasemen (van den grond).

**AMBĔN**, buikgordel (van een paard), buiksingel; *anbënan*, van een buikgordel voorzien zijn; *diambënan*, (van een paard) een buiksingel aankrijgen.

**AMBEN**, = *tëpas*, gaanderij, galerij, warande.

**AMBĔNG**, g. w.; *ngambëng*, = *mëtakeun piring*, (gevulde) borden gereed zetten; *diambëng; saämbëng*, uit één schotel-, aan één disch-, met elkander eten; *saämbëng reudjeung*, idem; *ngambëngan*, l. van *njoegoehan*, gereed zetten voor iemand (nl. spijze); ook in algemeenen zin: voor iemand gereed maken, klaar zetten; *diambëngan; ngambëngkeun*, l. van *njoegoehkeun*, de spijzen, die men voor een *hadjat* heeft bestemd, op de *tëpas*, op de tafel of derg. gereed zetten (de gasten scharen zich daar dan omheen, en nemen wat hun gevalt); *diambëngkeun; ambëngan*, de plaats waar men de spijzen heeft gereed gezet.

**AMBEU** k., *amboeng* en *angseu* l., geur, reuk; ook g. w.; *ngambeu*, ruiken; *diambeu; kaämbeu*, geroken; *ngambeuan*, aan iets ruiken, beruiken, iets opsnuiven, insnuiven; *diambeuan; aämbeuan*, reukwerk, odeur; *aämbeuan anoe seungit*, welriekend reukwerk; *pangambeu*, de reuk (als zintuig); *pangambeuan*, = *iroeng*, neus.

**AMBIJA**, zóó meestal in plaats van *anbija* (zie ald.), wijl het Soendan. vóór een lipletter, hier de *b*, een lipletter eischt.

**AMBIL** (Mal., nemen), ngbr.; *tanda ambilan*, aanhalingsteekens: „...”; *ambil-*

*ambilan*, zeker kinderspel (waarsch. afkomstig uit een Mal. land), pakkertjesspel. (Zie „Mangle".)

**AMBING**, ngbr.; *ngambing*, l. van *ngejong-ngejong* (zie *ejong-ejong*), een kind enz., dat men in den arm houdt, heen en weer bewegen, op de armen wiegen; *diambing*.

**AMBIT**, naam van een boom; voll. *ki ambit*.

**AMBLĔNG**, = 't meer gebr. *amlĕng*.

**AMBO**, = 't meer gebr. *amboe* II.

**AMBOE**, I. = *ĕma*, moeder; vooral als titel voor gehuwde vrouwen uit de volksklasse, en met name tegen of van bejaarde vrouwen.

II. Tusschenw.: o! he! wel! verbaasd! kijk eens! *amboe, itoe tingali!* o, kijk daar eens! - *amboe-amboe*, idem, met versterking: wel! wel! enz.

**AMBOEL**, ngbr.; *ngamboel*, drijven, niet zinken, boven drijven, b. v. in water gezet zaad (het tegenoverg. van *kalĕm*); ook: toornig worden (van iemand die van aard zachtzinnig is); *diamboel-amboelkeun*, gedurig in de hoogte geworpen worden (b.v. van iets, dat door een buffel op zijn hoorns genomen is). Vgl. *ampoel*.

**AMBOENG**, l. van *ambeu* en *tjijoem*, het kussen, kus; ook g. w.; *ngamboeng* l. van *ngambeu* en van *njijoem*, den neus aan iets, of iets aan den neus brengen, ruiken, kussen; *diamboeng*; *ngamboengan*, aan iets ruiken; *diamboengan*; *oembang-amboeng*, overal aan ruiken; *pangamboeng*, l. van *iroeng*, neus.

**AMBOERADOEL**, open- en uiteenspringen, bezwijken (b. v. een gebeukte deur), barsten, openbarsten, zich uitstorten (b. v. van de ingewanden), uitbreken (z. a. v. degenen die in een vesting zijn); verder: door elkander, in de war (b. v. een *barisan* of krijgsmacht, bijeengelegde vruchten, enz.).

**AMBOERAN**, het wijdere middengedeelte van een *lisoeng* of van een prauw, dàt gedeelte waarop gewerkt wordt of waarin men zit, dàt gedeelte van een rijstmolen waarop de rijst gelegd wordt.

**AMBOERASOET**, = *oedoelan*, uit elkander liggen (b. v. een boek), uit elkaar zijn, uit het verband zijn, uiteenliggen, in verwarring zijn.

**AMBOERATĔL** (vgl. *tĕl*), spatten (van vloeistof die uitgestort wordt) op meerdere voorwerpen.

**AMBOETJOEJ**, helder of schitterend rood, z. a. een geheel rijpe vrucht.

**AMBON**, I. het eiland van dezen naam in de Molukken; *tjaoe Ambon*, naam van zekere groote pisangsoort.

II. Verkl. met: *hajang diakoe koe noe ngewa*, d. i. liefde jegens iemand koesteren zonder dat deze beantwoord wordt, liefde van één kant; *oemambon*, idem, maar ook = *gĕtol nembongan*, d. i. zich bij iemand indringen, volstrekt bemind willen worden.

**AMBRĔG**, samen en te gelijk iets doen (b. v. schrijven, in een schip gaan, komen, afgaan van vuurwapenen, enz.); *ambrĕg-ambrĕgan*, idem, maar bij herhaling; *kaämbrĕgan*, door vele dingen te gelijk worden overvallen, met zorgen overladen, enz. (Vgl. *abrĕg*.)

**AMBRIH**, bedoelen, met de bedoeling dat; *diambrih*, bedoeld worden; *pambrih*, bedoeling, wat men bedoelt; *mambrih*, bedoelen, op het oog hebben, beoogen, streven naar; *noe dipambrih*, wat met iets bedoeld wordt, met de bedoeling.

**AMBRIN**, geheel op, kaal, ledig, ontvolkt. P.

**AMBROEG** (vgl. *broeg*), te gelijk neervallen (van vele voorwerpen), te gelijk instorten, te gelijk de rijststampers op 't rijstblok laten slaan, te gelijk aanvallen; *ngambroegkeun*, (van vele dingen) ze te gelijk doen slaan, blazen, neervallen, op iemand neerkomen, enz.; *diambroegkeun*.

**AMBROEK** (vgl. *ambroeg*), neerploffen (een geit, een olifant, enz.), maar inz.: te gelijk afschieten of losbranden (van eenige kanonnen); *ambroek-ambroekan*, zonder ophouden te gelijk losbranden.

**AMEH**, = *amrih*, bedoelen, en = *sangkan*, opdat; *ameh hanteu katara*, bedoelen dat iets niet openbaar zal worden; verder: laat het niet openbaar zijn, laat het niet in 't openbaar geschieden.

**AMEN**, ngbr.; *ngamen*, (van speellieden of kunstemakers) langs de huizen gaan, spelende of kunsten vertoonende, in de hoop dat er zijn die hen willen laten spelen of hen hunne kunsten willen laten vertoonen; *ngamenkeun*, iets ter vertooning rondvoeren, met iets (b. v. met zijn kunde) te koop loopen; *diamenkeun*, gezegd van hetgeen zoo rondgedragen wordt of van die zoo rondgeleid worden (b. v. *ronggeng*'s door den *pandjak*).

**AMĔNG**, l. van *oelin*, zich vermaken, zich amuseeren, zich uitspannen door spelen of iets anders; *rentjang amĕng*, l. van *batoer oelin*, speelmakker; *amĕng-amĕng* en *amĕng-amĕngan*, idem., met verst.; *amĕngan*, l. van *kaoelinan*, speelgoed; ook: uitspanning; verder: zich gaan ontspannen, zich vermaken, voor zijn genoegen uitgaan.

**AMĔRIKA**, het Holl. Amerika; idem.

**AMĔRIKAN**, het Holl. Amerikaansch;

idem; *kareta Amĕrikan*, een Amerikaansch rijtuig.

**AMEUR**, ngbr.; *diameur-ameur* (Z.-B.), verkl. met *ditjapek ka hareup*, (een sirihpruim) vóór in den mond kauwen.

**AMIL** (Ar., agent), een Mohammedaansch beambte voor een wijk of dorp, wijk- of dorpsgeestelijke (zóó te Tjiandjoer en omstreken; elders *lĕbe*). [Hij krijgt kennis van geboorte en sterfgevallen, is behulpzaam bij het innen der godsdienstige belasting, gaat bij familiefeesten en offermaaltijden voor in 't gebed, en houdt een *langgar*; hij trekt zijn bestaan uit een gering deel der godsdienstige belasting, en uit hetgeen hem gegeven wordt door hen aan wie hij diensten bewijst; eertijds was hij ook belast met het toezicht op de sawahs.]

**AMIN** (Ar., waarachtig, getrouw), ons „amen"; ook „amen" zeggen; *tadah amin*, 't opheffen der samengevoegde handen bij het uitspreken van het woord *amin* in de *salat*; *ngaminan*, „amen" zeggen (nà den *imam* door de *mamoem*).

**AMIR** (Ar.), bevelhebber, opperhoofd.

**AMIRAL**, het Holl. admiraal; vlootvoogd.

**AMIROE'L-MOEMININA** (Ar.), opperhoofd der geloovigen [titel der kalifen].

**AMIS**, zoet (vgl. *manis*); *ki amis*, naam van een kaneelboom (minder zoet, maar naar men zegt even samentrekkend als *kajoe manis*).

**AMIT**, verlof vragen om heen te gaan, afscheid nemen; *nèda amit*, verlof vragen om heen te mogen gaan; *amit-amitan*, van elkander afscheid nemen; *ngamitkeun*, voor een ander (b. v. voor zijn zoon) verlof vragen om te mogen heengaan; *diamitkeun*; *pamitan*, verlof vragen om heen te mogen gaan, afscheid nemen (te verstaan als samentr. van *paămitan*).

**AMJANG** = 't meer gebr. *omjang*; zie ald.

**AMLÈNG**, = *katjĕp* en *mĕdĕng*, doodstil (z. a. te middernacht); ook: niets hooren of vernemen van iemand of iets (b. v. van iemand die weggereisd is).

**AMLÈS**, indringen, inboren (b. v. een afgeschoten pijl in den grond), in den grond schieten of dringen (b. v. een zwaard dat geworpen werd), in den grond zakken of zinken (b. v. de voeten).

**AMLONGAN**, slijkkuil (b. v. in den weg), slijkput (waarin de wielen enz. blijven steken).

**AMOEK** (vgl. *ambĕk*), ngbr.; *ngamoek*, verwoed aanvallen en vechten, vechten als een dolle, hevig strijden, verwoed er op los slaan of er op in houwen, hevig te keer gaan; *diamoek*; *pangamoek*, het woeden, enz.; *oemak-amoek*, te keer gaan, razen, hevig aangaan, = *djĕdjĕbris*; *amoek-amoekan*, doen als een die ngamoek't, hevig aangaan, razen, als een dolle te werk gaan; *pamoek*, = *panggagahna*, voorvechter, vechtersbaas.

**AMOEM** (Ar.), = 't meer gebr. *mamoem*; zie ald.

**AMOENG**, l. van *ngan*; zie ald.

**AMPAG**, vrijpostig beschikken over het goed van een ander.

**AMPAR**, I. alleen in *săampar-samak*, zoo ver de mat strekt, overdr. voor *tĕpoeng-watĕs*, grenzen aan; *ngampar*, uitspreiden, uitgespreid liggen (b. v. een mat); *tjadas ngampar*, een uitgestrekte *tjadas*-bodem; *ngamparan*, iemand een mat of iets derg. spreiden; *diamparan*; *ngamparkeun*, iets spreiden of uitspreiden; *diamparkeun*; *amparan*, wat uitgespreid ligt op den vloer: mat, vloerkleed, tapijt, enz.

II. *Poleng-ampar*, een geruite saroeng-stof, geweven van verschillend gekleurde *kanteh*-soorten door elkander.

**AMPĚG**, l. van *mĕngi*, aamborstig, aamborstigheid, het asthma, het asthma hebben; ook = *antĕb*, zwaar, wichtig; overdr.: zwaar of verstopt in 't hoofd.

**AMPEL**, = 't meer gebr. *apel*; zie ald.

**AMPĚLAS**, voll. *tangkal ampĕlas*, naam van een boom wiens bladeren (*daoen ampĕlas*) gebruikt worden om glad te schuren of te polijsten.

**AMPÈR-AMPÈR**, een hapje vooraf (om voorloopig den honger te stillen), versnapering.

**AMPEUH**, ngbr.; *ngampeuh*, = *mĕngkĕk*, inhouden, weerhouden, bedwingen; ook: zich in acht nemen; *hanteu beunang diampeuh*, niet weerhouden kunnen worden, niet gestopt kunnen worden, zich niet laten weerhouden; *hanteu kaămpeuh*, niet te weerhouden, zich niet laten weerhouden, niet kunnen inhouden, niet kunnen nalaten, niet tegen te houden, zich niet kunnen weerhouden.

**AMPEUJ**, = *deukeut*, nabij. P.

**AMPIAN** (Z.-B.), onderdeel eener dessa, gehucht, = *tjantilan*.

**AMPIG**, = *abig*, driehoekig gevelstuk van gevlochten geplette bamboe (voor *leuit* en *imah-bapang*).

**AMPIH**, = *entep*, zorgvuldig voor iets zijn, netjes, ordelijk, iets goed onderhouden; *koerang ampih*, de dingen niet opbergen, niet goed voor de dingen zorgdragen; *ampih-ampih*, zeer zorgvuldig, zeer ordelijk zijn; *ngampih*, zich bergen, in huis gaan (*asoep ka imah*); *ngampihan* k., *njimpĕn* l.,

bewaren, wegbergen, bij beetjes wegleggen, opleggen, in bewaring nemen of hebben; *diampihan*; *ngampihkeun*, iets bergen of opbergen, ergens plaatsen of leggen ter bewaring, wegsluiten; *diampihkeun*; *dipangngampihankeun*, voor iemand iets in bewaring nemen of wegbergen; *pangampih*, l. van *baraja*, bloedverwant.

**AMPIL**, ngbr.; *ngampil*, de rijkssieraden dragen achter den vorst of in den stoet die een vorst geleidt; ook van de lijfwacht die den vorst begeleidt: wapens (b. v. zwaarden en speren) dragen; *ampilan*, verkl. met *parabot tjiri kaprabon*, de rijkssieraden.

**AMPJANG**, een soort gebak als *tengteng*.

**AMPLĔNG-AMPLĔNGAN**, (van tijd) zeer lang duren; *amplĕng-amplĕngan tara manggih lĕmboer*, gedurende langen tijd treft men geen dorp aan.

**AMPOEH** (vgl. *ampih*), goed, zachtzinnig (van aard en humeur), zachtaardig, stil en vlijtig, eerlijk, degelijk, best (vgl. *loenggoeh*); *mampoeh*, = *wani*, *koewat* en *kadoega*, aandurven, aankunnen, doen kunnen, kunnen bestaan; *hanteu mampoeh*, niet aankunnen, niet opgewassen tegen; (van wapens en kogels) niet treffen; *moal mampoeh*, niet opgewassen zullen zijn tegen, niet zullen kunnen bestaan; *pimampoeheun*, zullen kunnen bestaan, iemand zullen kunnen staan, zullen overmogen.

**AMPOEL**, licht als een veertje, licht op 't gewicht; *ngampoel*, zich opheffen (inz. van een golf); *kabawa ngampoel*, door een golf worden opgeheven; *ampoel-ampoelan*, (van de golven) deinen, dansen, dobberen; *ngampoelkeun*, opwerpen (b. v. met de hoorns), uitwerpen (b. v. uit een kuil). Vgl. *amboel*.

**AMPOEN** (Mal., Indr.), vergeving, vergiffenis. (Vgl. *hampoera*.)

**AMPOK**, voorschoot, schootsvel (volgens sommigen = *apok*, volgens anderen grooter en bepaaldelijk gebruikt voor „schort" en derg.); *ampok-ampok* (P.), z. a. v. *toeroeb anoe koerang sampoerna*, onvolkomen bedekt, onvoldoende aan den blik onttrokken (b. v. het lichaam van iemand die slechts een *tjangtjoet* draagt, een *saoeng* waarvan de wanden uit bladeren bestaan, en derg.)

**AMPREK**, ngbr.; *amprek-amprekan*, voll. *loempat amprek-amprekan*, hard wegloopen, weghollen.

**AMPRET** (vgl. *kepret*), ngbr.; *ngampret*, spatten op; ook: dat wat ergens op gespat is; *ampret-ampretan*, her- en derwaarts spatten of gespat (van iets dat uitgestort is), overal op zitten of aan kleven.

**AMPROET-AMPROETAN**, van het een op het ander springen; ook = *aproek-aproekan*, zie *aproek*.

**AMPROK**, = 't meer gebr. *aprok*.

**AMPROT**, ngbr.; *ngamprot*, nazetten, najagen, wegjagen, aanzetten (b. v. een paard met de zweep); *diamprot*; *amprotan*, barsch, ruw, wreed.

**AMRIH**, = 't meer gebr. *ambrih*.

**ANA**, I. = *ari* II. en III., wanneer, zoo wanneer, als, toen; - voor een werkw. staande, vormt het daarmede vaak een tegenwoordig deelwoord, b. v. *ana nendjo*, opziende; *ana ngadjawab*, antwoordende.

II. Bezitt. achterv. van den 3den pers.; vgl. *na*. (Zie Spraakk. § 159—161.)

**ANAJ** (Kad.), een klein soort *rinjoeh*, zelden uit den grond komend, maar meest verblijfhoudend in het dakwerk en daarom te meer gevreesd.

**ANAK**, van een dier: jong (zelfst. nw.); *garoeda anak*, adelaarsjong; - van een plant: loot; ook: rente (vgl. echter *boengah*); - van een mensch k., *seuweu* s., *poetra* l., kind, nl. kind van iemand (vgl. *boedak*), zoon, dochter; *anak-anakan* of *aănakan* k., *poepoetrian* l., pop, poppetje (inz. voor meisjes); *anaking*, samentr. van *anak aing*, bij toespraak: mijn kind (*b. n.*); *boedjang anak*, een aangenomen kind van geringe afkomst, dat voor zijn pleegouders moet werken; *nganak*, = *njeuweu*, 't uitschieten of uitstoelen der rijsthalmen en derg.; *dianak*, plat voor: bezwangerd worden; *anakan*, jongen werpen of hebben, jongen (ook wel van insecten); van menschen grof: een kind of kinderen krijgen of hebben; ook = *ngadjoeroe*, baren; *keur anakan*, jongen werpen, enz.; *geus anakan*, reeds gejongd hebben, reeds een jong (jongen) of kind (kinderen) hebben; *nganakkeun*, = *ngaboengahkeun*, geld op interest zetten, voll. *nganakkeun oewang*; *dianakkeun*; *pianakan*, baarmoeder.

**ANAKING**, zie *anak*.

**ANASIR** (Ar.), de vier elementen [nl. *seuneu*, *angin*, *tjai* en *boemi*].

**ANAWADAK**, = *poedot*, naam van zekeren vogel, iets kleiner dan de *koentoel* (houdt zich op bij moerassen en voedt zich evenals de *bango* met kikkers en derg.); in Soem. = *hahajaman*, waterhoen; volgens sommigen echter pelikaan.

**ANBIJA** (Ar., meerv. van *nabi*, profeet, en doorgaans *ambija* uitgesproken), profeten; *para anbija*, de profeten *tjarita*

***anbija*** of ***tjarita para anbija***, verhaal of geschiedenis van de profeten.

**ANDAM**, voll. ***pakoe andam***, naam van de slingervaren.

**ANDANG** (Z.-B.), een bamboestok, links en rechts van een klein vaartuig aangebracht, om het omslaan te voorkomen.

**ANDAR**, I. ngbr.; ***ngandar***, medeslepen, medesleuren, na zich slepen; ***ngandar hoetang***, schuld medeslepen; ***diandar***; ***kaĕndar***, medegesleept; ***ngangandar***, aanh. medeslepen of na zich slepen.

II. Z. v. a. ***teu moepakat*** en ***teu saroewa djeung batoer***, vreemd, zonderling; ***aja andar***, iets vreemds, iets ongehoords, iets onbehoorlijks; ***aja andar, boedak sagĕde kitoe geus oedoed!*** 't is iets ongehoords, dat zoo'n kleine jongen reeds rookt!

**ANDE**, I. ngbr.; ***sobat ande***, een vertrouwd-, oud vriend, iemands bijzondere vriend.

II. Gelijk, als; ***ande-ande***, in schijn iets doen of dragen, b. v. een bandje om den hals dragen, om den schijn aan te nemen alsof men een horloge op zak had; ***ngande-ngandean***, iemand iets voor- of uitteekenen (schilderen), nauwkeurig beschrijven; ***diande-andean; ngande-ngandekeun***, iets in bijzonderheden voor iemand verklaren of beschrijven, iets voor iemand uitteekenen (uitschilderen) om er hem een duidelijk begrip van te geven, aanduiden, uitduiden; ***diande-andekeun***, het genoemde ergens van doen.

**ANDĔG** (vgl.) ***adĕg***), g. w.: houd (hem, haar) staande! ***ngandĕg***, stilhouden, blijven staan; verder: iemand staande houden, ophouden, bij zich houden, niet laten gaan, terughouden; ook 1. van ***njiram***, bevrucht; in Z.-B. daarenboven = ***ngadĕg***, een ambt aanvaarden of bekleeden; ***diandĕg***, bij zich gehouden worden, enz.; ***kandĕg***, 1. van ***kagok***, niet voortkunnen, door eenig beletsel zijn weg niet kunnen vervolgen, verhinderd worden zijn voornemen te volvoeren, opgehouden, blijven staan, stokken, belet, stilstand, rust; ***hanteu ngandĕg***, zich niet ophouden, steeds doorgaan, doorreizen, zonder ophouden of rusten; ***hanteu kandĕg beurang-peuting***, dag en nacht reisde hij door; ***ngandĕgan***, staande houden, iemand ophouden; ook: 't ophouden van den stondenvloed; ***diandĕgan; kandĕgan*** (Cher.), = ***djĕnĕngan***, naam; ***pangandĕg***, het ophouden. (Vgl. ***randĕg***.)

**ANDĔKAK**, = ***ngadjemprak***, ***sila***-zitten op de gewone manier.

**ANDĔL**, ngbr.; ***ngandĕl***, vertrouwen in of op, betrouwen op, vertrouwen stellen in, gelooven; ***diandĕl***; ***andĕleun***, iemand om op te vertrouwen, vertrouwbaar persoon; ***piandĕl***, lichtgeloovig; ***ngandĕlkeun***, op iemand of iets vertrouwen of betrouwen; ***ngandĕlkeun diri***, op zichzelven betrouwen, van zichzelven vertrouwen (dat men is enz.); ***diandĕlkeun***; ***andĕlkeuneun***, iets of iemand waarop men vertrouwen kan; ***pangandĕl***, vertrouwen; ***andĕlan***, 1. licht vertrouwen, te goed van vertrouwen, lichtgeloovig; 2. persoon op wien men vertrouwt (b. v. een krijger), vertrouwde, = ***tanggĕlan***; ***Oemar Maja andĕlan bagenda Amir***, O. M. is de vertrouwde van bagenda A.; - ***kandĕl***, dik, stevig, dik (veel) haar of veeren hebben; ***djanggot noe kandĕl***, zware baard (onder de kin); ook: degelijk, b. v. ***kandĕl ibadahna***, zijn godsvrucht is degelijk (hecht); ***kandĕlan***, iets dikker; ***koemandĕl***, vertrouwen; ***ngandĕlan***, iets dikker of steviger maken, verdikken (b v. de muren van een stad); ***dikandĕlan***; ***mikandĕlan***, zich voordoen alsof men vertrouwbaar is, zich rijk enz. voordoen om bij iemand vertrouwen te krijgen.

**ANDĔLAS** (Ar.), Andaluzië, d. i. Spanje; voll. ***nagara Andĕlas***.

**ANDĔMAN**, de borst van een paard (zelden van andere dieren).

**ANDENG-ANDENGAN** ((*b. p.*), = ***parerendeng***; zie ***rendeng***. P.

**ANDEPROK**, nederhurken, neergehurkt zitten.

**ANDĔRĔWĔNG**, verkl. met ***andĕrwĕl*** en ***keukeuh-peuteukeuh***, koppig, vasthoudend, doordrijvend.

**ANDĔRWĔL**, doordrijvend, met haast doorzetten, haastig vertrekken; ***diandĕrwĕl***. (Vgl. ***andĕrĕwĕng***.)

**ANDEU** (*b. p.*), = ***ambo***; zie ald.

**ANDEUAR**, onophoudelijk heen en weer loopen, ong. = ***angkrag-ingkrig***. P.

**ANDEWI**, het Holl. andijvie; idem.

**ANDIH**, ngbr.; ***ngandih***, iemand verdringen of van zijn plaats verdrijven (b. v. een vorst uit zijn gebied), iemands plaats innemen of bezetten, zich in iemands plaats zetten, bemachtigen; ***ngandih ĕnggon***, iemand uit zijn plaats verdringen en die zelf innemen; ***diandih***; ***kaĕndih***, verdrongen, verdreven. (Vgl. ***lindih***.)

**ANDIHI**, forsch van lichaamsbouw, gezet, corpulent (sterker dan ***montok***).

**ANDIKA**, I. pers. en bezittel. voornaamw. 2de persoon: gij, uw [vrij wel gelijkstaande met ***maneh***, maar uitsluitend tegen vreemden gebruikt en wel tegen minderen, die men met een zeker respect toespreekt]. Zie Spraakk. § 152, 6.

II. ***Ngandika*** l. p., = ***nimbalan***, spreken;

*ngandikaďn*, tot iemand spreken; *diandikaďn*; *ngandikakeun*, spreken over, bespreken; *diandikakeun*; *pangandika*, woord.

**ANDIR**, I. de spoel die gebruikt wordt bij *mihane*.

II. Lieden, voorheen belast met het opzicht over een weg of gedeelte daarvan; *oendar-andir*, op de wegen toezicht houden.

**ANDJANG**, ngbr.; *ngandjang* k., *tjalik* en *linggih* l., een bezoek afleggen, bezoeken, te gast zijn; *ngandjangan*, iemand bezoeken; *diandjangan*; *ngandjangkeun*, iemand ergens een bezoek doen brengen (hetzij men hem geleidt of alleen laat gaan); *diandjangkeun*; *andjangan*, veel op bezoek gaan, uitlooperig; *andjang-andjangan*, elkander bezoeken; *kaďndjangan*, iemand op bezoek krijgen of hebben, visite hebben; *pangandjangan*, plaats des bezoeks (waar men gewoon is elkander te bezoeken), rendezvous. (Vgl. *ngendjeng* en *ngoendjoeng*.)

**ANDJASMARA**, naam van een patroon (b. v. in een tijk). P.

**ANDJENG**, ngbr.; *ngandjeng*, te verg. met *ngoegĕt* (zie *oegĕt*), wrikken, loswrikken, uitwrikken; *ngandjeng-ngandjeng*, idem, met verst.; *diandjeng*, *diandjeng-andjeng*. P.

**ANDJEUN**, 1. het beleefdste pers. en bezitt. voornaamw. 2de pers.: gij, uw; 2. reflexief voornw. (en zóó l. van *maneh* en *diri*), zich; 3. voorafgegaan door *koe*, dus: *koe andjeun* (l. van *koe maneh*), zelf, in eigen persoon, vanzelf; ook wel eens: *salira koe andjeun*; - *andjeunna* en *andjeunanana*, het beleefdste pers. en bezitt. voornw. 3de pers.: hij, zij, hem, haar, zijn, hun (vgl. *adjĕngan*). Zie Spraakk. § 152, 9, § 154 en § 168—170.

**ANDJI**, ngbr.; *ngandji*, = *ngewe*, (van dieren, zie *ewe*) bespringen, dekken; *diandji*; *ngandjian*, bespringen; *diandjian*.

**ANDJING**, hond; *koetoe andjing*, vloo; *ngandjingan*, een hond op iemand of iets afjagen, met een hond of honden jagen; *diandjingan*, gezegd van 't voorwerp of den persoon waarop men een hond afzendt; *didjogo-andjingkeun*, gemaakt of geplaatst worden in den stand van een zittenden hond (sterk hellend).

**ANDJOEK**, I. g. w.; *ngandjoek*, op krediet nemen of koopen, borgen; *mere* (k., *maparin* l.) *ngandjoek*, op krediet geven; *oendjak-andjoek*, al maar of bij dezen en genen op krediet nemen of borgen; *andjoek-andjoekan*, van vele personen (van hier en van daar) op krediet nemen; *ngandjoekkeun*, iets aan iemand op krediet geven; *ngandjoekkeun hade*, aan iemand weldaden bewijzen (om die in tijd van nood vergolden te krijgen); *diandjoekkeun*; *andjoekan*, dat wat men op krediet genomen heeft; *pangandjoekan*, persoon bij wien men op krediet koopt.

II. (Z.-B.), = *indjoek*; zie ald.

**ANDJOEN**, voll. *toekang andjoen* (Cher.), pottenbakker; *pandjoenan*, (Soem. enz.), idem; 't gewone Soend. woord is echter *toekang parijoek*.

**ANDJOG** k., aankomen, komen aan; ook: stilhouden, blijven staan (b. v. een kar); *ngandjogkeun*, doen aankomen, doen stilhouden; *diandjogkeun*; *kandjog*, komen (gekomen, beland) waar men eerst niet komen noch wezen wilde; ook = *kagok*, door tusschenbeiden komende omstandigheden zijn plan niet kunnen volvoeren.

**ANDJRAH**, algemeen verbreid of uitgestrekt. B.

**ANDJRĔK**, ngbr.; *ngandjrĕk*, vertoeven, thuisliggen, herbergen, logeeren; *ngandjrĕkan*, bij iemand logeeren; *diandjrĕkan*, gezegd van dengene bij wien iemand logeert; *kaďndjrĕkan*, iemand te logeeren hebben; *ngandjrĕkkeun*, iemand bij zich of een ander herberg geven; *diandjrĕkkeun*; *silih-andjrĕkkeun*, elkander herbergen; *pangandjrĕkan*, plaats waar men logeert, logies.

**ANDJROG**, ngbr.; *ngandjrogkeun*, = *ngagĕntakkeun*, aanzetten, aandrijven (vgl. *gĕntak*); *diandjrogkeun*.

**ANDOEK**, het Holl. handdoek; idem; = *topo*.

**ANDOEK-ANDOEK**, verkl. met *tarima salah*, schuld bekennen, vergiffenis vragen, zich excuseeren voor het heengaan, d. i. groeten; ook: iemand neerzetten, tot zachtheid trachten te stemmen. (Zie *sandoek-sandoek*.)

**ANDOEM** (Jav.), = *doeoem*, deelen, toedeelen (zie ook *salamĕt*); *diandoem*, toegedeeld worden; *andoemeun*, degene die een deel moet of zal ontvangen.

**ANDOENG** (Z.-B.), = *indoeng*; zie ald.

**ANDOET**, ngbr.; *lijang andoet*, l. van *lijang tai*, aarsgat, anus. (Vgl. *dadoet*.)

**ANDON**, uit eigen of vrije beweging ergens heengaan, zijn of dienen; *asal andon soeka*, uit vrije beweging (komen of doen). Vgl. *ngadon*.

**ANDONG**, I. een lederen zak of tasch; *akeup-andong*, = *koetoe-koeja*, naam van een insect dat zijn eitjes in den nek draagt. (Vgl. *kandoeng*.)

II. Het zilveren beslag aan een borsttuig en hoofdstel van een paard; *andong dada*, borsttuig of borstriem met zoodanig beslag.

III. (Buit.), voll. *awi andong*, naam van

een dikke bamboe-soort, = *awi soerat* (Soem.) en *awi gombong* (Tjiandj.).

**ANĔGENG**, een woord om zijn afkeuring te kennen te geven aan iemand (b. v. omdat hij zit waar hij niet behoort).

**ANEH**, = *loetjoe*, aardig (b. v. om te zien), lief; ook: bijzonder, zeldzaam, curieus; *barang noe aneh-aneh*, dingen die aardig, vreemd, bijzonder, zeldzaam zijn.

**ANG**, tusschenw., alleen in de spreektaal, z. v. a. *ĕmboeng*, ik wil niet! ik zou je danken!

**ANGAH**, ngbr.; *ngangah* k., *ĕngah* l., = *tjalangap*, den mond openen, of openhebben; *ngangahkeun*, den mond (eigen mond) opendoen; *aing sapoĕ ijeu teu hajang ngangahkeun soengoet*, ik wil vandaag geen mond opendoen; *ngangangahkeun*, een ander den mond opendoen, een dier den bek openen; voor beide is de lijd. vorm *dingangahkeun*.

**ANGAR**, schraal, droog, dor (van den grond (vgl. *sangar en keĕng*); *sawah angar*, een droge-, schrale *sawah*.

**ANGEL**, lang van duur, lang onderhanden zijn.

**ANGĔN**, = *pikir* en *hate* k., *manah* l., hart, gemoed; ook: maag; verder: wenschen, begeeren, verlangen; voorts: het begeervermogen; *angĕn hanteu datang ka tjoekoep*, de begeerte wordt niet voldaan; *njĕri angĕn*, = *prihatin*, harteleed, hartzeer, leed; ook: kniezen; *hoeloe angĕn*, de maagstreek, maag; *ngandoeng angĕn*, wrok koesteren; *koeris angĕn*, waterpokken; - *kangĕn*, ong. = *bogoh*, naar iets of iemand begeerig zijn of verlangen; ook: smachten; *masih kangĕn*, nog iemands bijzijn begeeren (zoodat men hem nog niet wil verlaten); *kangĕn taja toengtoengna*, verlangen zonder einde; *mangĕn*, zijn hart gesteld hebben op, wenschen te bezitten; *ngangĕn*, week, niet gaar van binnen (van gebak); *diangĕn-angĕn*, bedacht worden, behartigd worden; *mikangĕn*, naar iemand sterk verlangen, iemand zeer genegen zijn; *dipikangĕn*, gezegd van iemand naar wien men wenscht, verlangt of smacht. (Vgl. *angin*.)

**ANGĔT**, z. v. a. *katjida*, zeer, hevig, erg, sterk, groot, van hevigen-, ernstigen aard, bovenmate; *rada angĕt*, een weinig meer, een weinig sterker; *leuwih angĕt*, zeer erg, zeer sterk of hevig; *angĕt pisan*, zeer sterk, zeer ernstig; *angĕt katjida*, bovenmate, uitermate. (Vgl. *angot*, *bangĕt* en *sangĕt*.)

**ANGEUN**, soepachtig of papachtig kooksel of stoofsel, gekookte groente, stukjes vleesch of visch met water gekookt tot soep; *ngangeun*, groente stoven, soep koken; verder: gesneden vleesch, visch of groente tot pap of soep koken of stoven; *diangeun*. (Vgl. *pĕtjok*.)

**ANGGAH-OENGGOEH** (vgl. *oenggah*), z. v. a. *oendak basa*, beleefde woorden of handelingen jegens zijn meerderen, etiquette.

**ANGGAHOTA**, lid, leden, ledematen van het lichaam; *akal anggahota*, het Mohammed. voorschrift ten aanzien der zeven lichaamsdeelen (*mata*, *tjeuli*, *letah*, *beuteung*, *pardji*, *leungeun* en *soekoe*); *panggahota*, de ledematen.

**ANGGAJ-ANGGAJ**, 1. jonge paling; 2. kikkerlarve. P.

**ANGGAL**, = *heubeul* en *djaoeh*, lang geleden; ook: ver van vol; *anggal-anggal*, allengs, langzamerhand; *ti anggalna*, uit de verte, vooruit, van te voren, lang te voren.

**ANGGALEWOH** (*b. p.*), = *alewoh*. P.

**ANGGANG**, = *bĕnggang* (dat ook wel eens als l. van *anggang* wordt gebruikt), verwijderd, afgescheiden, op eenigen afstand; *nganggangan*, zich van iets of iemand verwijderen of verwijderd houden; *dianggangan*; *anggang-anggangan*, beide retireeren (b. v. bokken die op elkander willen aanvallen), zich van elkander verwijderen; *nganggangkeun*, iets van iemand of ergens van verwijderen; *dianggangkeun*; *kaänggangan*, = *kadjaoehan*, afstand, verte; *ti kaänggangan*, van op een afstand, uit de verte. (Vgl. *djaoeh*.)

**ANGGAP**, ngbr.; *dianggap*, verkl. met *diwaro*, aangehoord worden, gelet worden op, aangemerkt worden als; *saeutik koedoe dianggap*, ook op kleinigheden dient gelet te worden; *teu dianggap*, = *teu diwaro*, geen acht worden geslagen op. (Zie ook *sisiwo*.)

**ANGGAR**, gemonteerde bandelier of koppel.

**ANGGARA**, voll. *poĕ Anggara*, de oude benaming voor *Salasa*, Dinsdag. [Skr. naam van de planeet Mars.] Zie ook *kasih* bij *asih*.

**ANGGARESOL** (vgl. *garesol*), ongelijk (b. v. van hoogte), niet gelijk.

**ANGGEKLENG**, zich op een hooge plaats zetten. P.

**ANGGĔL** k., *bantal* of *kadjang mastaka* l., hoofdpeluw, hoofdkussen; *saroeng anggĕl*, kussensloop; *dianggĕl koe batoe*, een steen tot hoofdkussen nemen of hebben.

**ANGGĔM** (Z.-B.), = *agĕm* II.; *nganggĕm*, grijpen, vasthouden, hanteeren; *dianggĕm*.

**ANGGĔR** (vgl. *majĕng* en *dĕngdĕng*), op dezelfde hoogte blijven, blijven wat men

of wat het is, dezelfde of hetzelfde blijven, bestendig, stabiel, vast, z. v. a. *tĕtĕp satadi; kami teh anggĕr keneh bae*, ik ben nog steeds dezelfde; in Kad. ook g. w., z. v. a. vast! stop! (b. v. bij 't ophijschen niet aan het touw rukken, maar het strakhouden; een boom die op 't vallen staat met touwen nog staande houden); *nganggĕran*, iets doen blijven in den toestand waarin het zich bevindt; *dianggĕran; anggĕran*, 1. grens, uiteinde, bepaling, maatstaf, wet; *anggĕran sirah*, de grensscheiding van het hoofdhaar.

**ANGGEREMAN** (samengest. uit angger, Jav., = tole of 't Soedan. *oedjang*, en *heman*, liefde, genegenheid), z. v. a. lieve [het woord wordt alleen door *ronggeng*'s gebruikt, die er hare *sindir*'s mee aanvangen].

**ANGGEUH**, alleen in *hanteu kapianggeuhan*, men kan er niet op aan, men kan zich daarop niet verlaten.

**ANGGEUS** (vgl. *geus* en *ĕnggeus*) k., *parantos* l., ten einde zijn, afgedaan, voltooid, afgeloopen, gereed, uit, uit zijn, enz.; *anggeusnu*, ten slotte; *nganggeuskeun*, de laatste hand aan eenig werk leggen, ten einde brengen (nl. iets dat reeds voor een deel gedaan is), voltooien; *dianggeuskeun; panganggeusan*, de (het) laatste; *poë panganggeusan*, = *poë ahir* (ook wel eens *poë wĕkasan*), de jongste dag; *njijeun poë panganggeusan*, overdr. voor: een einde er aan maken.

**ANGGIT**, ngbr.; *nganggit*, z. v. a. *ngagoerit*, schrijven (inz. in versmaat, van een *tĕmbang*); *nganggit hikajat*, een verhaal schrijven; verder: dichten, inkleeden, verdichten, verzinnen, met woorden een wel fraaie maar niet ware voorstelling van een zaak geven; ook: verfraaien, verfijnen, polijsten; *omongan beunang nganggit*, opgesierde (gemaakte) woorden; *dianggit; anggitan*, wat op genoemde wijze is geschreven, beschreven of in woorden voorgesteld; ook: verdichtsel; verder: vrij spel uit het hart, fantasiespel; *dongeng anggitan aheng*, kunstig ingekleede (verdichte) fabelen; *toelisan anggitan* k., *sĕratan anggitan* l., schoonschrift.

**ANGGO**, l. van *pake*, dat wat men gebruikt, waarmede men zich kleedt, wat men aan heeft (b. v. een ring), kleeding; ook g. w.; *nganggo*, gebruiken, bezigen, aanhebben; verder: zich kleeden, aandoen; bepaaldelijk ook: zijn ambts- of feestgewaad aandoen of aanhebben, zich (daarmee) kleeden of gekleed zijn; *dianggo; anggoëun*, om te bezigen, om aan te trekken, ten gebruike voor; *anggoan* of *anggon* ('t tegenoverg. van *kokoden*), goed van kwaliteit, best; *kadnggo*, gebezigd, gebruikt, bruikbaar, op prijs gesteld door een meerdere; *nganggoan*, iemand iets aantrekken, iemand bekleeden; *dianggoan; nganggokeun*, iets (b. v. een kleedingstuk) iemand aantrekken of aandoen; *dianggokeun; anggoan*, kleed, kleeding, kleederen; *panggango*, 1. l. van *papakean*, gewaad, kleeding; 2. l. van *pamake*, wijze van doen, handeling, gedrag; *ngadeuleu panganggo ratoe*, ziende het gedrag van den vorst.

**ANGGOEKLOENG**, hoog en groot (b. v. een huis), te hoog naar evenredigheid, zich voor zijn stand te hoog of te groot voordoen.

**ANGGOER**, I. liever, eerder, veeleer, beter, beter is of zou zijn; *anggoer nĕda hoekoem adil*, vraag liever een rechtvaardig vonnis; *anggoer madjoe batan kaboer*, 't is beter voorwaarts te gaan dan te vluchten; *anggoer-anggoer*, veeleer (zie ook ben.); *anggoeran*, beter dan, eerder dan, beter dan dat is of zou zijn; *anggoeranan*, veeleer; - *nganggoer*, ledig zijn, werkeloos, zijn tijd verkwisten; *anggoer-anggoer*, uit verveling (om toch iets te doen); *nganggoerkeun*, iemand werkeloos laten; ook: ongebruikt laten; *dianggoerkeun; panganggoeran*, iets dat men doet voor tijdverdrijf (verkl. met *tamba tjitjing*); ook: voor de aardigheid doen, tijdkorting, knutselwerk, scherts, jokkernij.

II. (Perz., angoer), voll. *tji-anggoer*, druivensap, wijn; *boewah anggoer*, druif, druiven.

**ANGGOERSI** (samengest. uit *anggoer* en het bestraffende *si*), beter zou zijn dat, liever moest ge, of derg.

**ANGGOET**, ngbr.; *nganggoet*, zich nú voorover dàn achterover buigen; *anggoet-anggoetan*, aanh. die beweging maken (b. v. gedurig ja-knikken). Vgl. *oenggoet*. P.

II. *nganggoetan*, iemand uitstellen, al maar zijn afspraak jegens iemand verschuiven; *dianggoetan*.

**ANGGON** (samentr. van *anggoan*), zie *anggo*.

**ANGGRIT**, voll. *ki anggrit*, naam van een woudboom welke goed timmerhout oplevert. (Zie ook *majang* VI.)

**ANGIN**, wind, tocht, de wind; verder: waaien; ook vaak gebezigd waar wij „lucht" zeggen; *bedja angin*, los gerucht (ook alléén *angin*); *katĕbak angin*, aangewaaid worden; van een schip: voor den wind hebben; *poetjoek angin*, windhoos; *andjing angin*, hazewindhond; *roda angin*, of *kareta angin*, rijwiel; *njatoerkeun angin*, wind praten (onbeduidende dingen zeggen); *tjalik angin*,

zekere boomachtige heester in Z.-B.; *tangtang-angin*, rijst, gekookt in een driehoekig gevouwen bamboeblad; *nangtang angin* (lett.: den wind uitdagen), den wind roepen (b. v. door middel van fluiten); *nganginan*, aanwaaien; *dianginan; kaanginan*, aangewaaid, op den wind of den tocht zitten, tocht vatten; *ngangiukeun*, in den wind zetten of hangen, verluchten; *dianginkeun; kaänginkeun*, door den wind medegevoerd, uiteengedreven (b. v. wolken, zemelen, enz.); ook = *kabedjakeun*, bericht zijn; *angin-anginan*, nú sterker dàn zwakker (van geur of van een geluid); *hoedjan-angin*, een hevige stortbui, storm met regen; *ngahoedjan-anginkeun*, iemand er geweldig van langs geven; *dihoedjan-anginkeun*.

**ANGING**, = *nanging*, l. van *ngan*, slechts, dan alleen, maar, eeniglijk; *tapi aja oge anging*, doch er is ook een „maar" bij (er is ook een bedenking).

**ANGIR** k., *koeramas* l., g. w.; *diangir*, zich het hoofdhaar wasschen (b. v. met zeepwater); *diangir sareupna*, zich zoo 't haar wasschen om den avondtijd noemt men *pamali* (*matak paeh geus boeril*); *ngangiran*, een ander het hoofdhaar wasschen; *diangiran*.

**ANGKA**, I. (Skr.), getalmerk, cijfer, nommer.

II. Duchten, vermoeden (vgl. *sangka* en *angkanan*); *diangka bingoeng*, bang zijn voor, zich bezorgd of beangst maken over (verkl. met *risi memeh pek*).

**ANGKAG-INGKIG**, zie *ingkig*.

**ANGKAG-OENGKOEG**, onvast te paard zitten, heen en weer schudden (z. a. een slecht ruiter).

**ANGKANAN**, voornemen, een voornemen hebben, van plan zijn; *djalma oelah sok angkanan, koedoe djeung prakna*, men moet niet (slechts) een voornemen hebben, maar het ook volbrengen.

**ANGKANG-INGKING**, zie *ingking*.

**ANGKARIBOENG**, van onderen tot boven beladen zijn, z. v. a. *ngelek ngegel*.

**ANGKAT**, 1. g. w.: licht op! 2. l. van *indit* en van *leumpang*, vertrekken, op reis gaan, heengaan, trekken, gaan, reizen; *mangkat* k., en somtijds s., vertrekken, gaan, reizen; *ngangkat*, (van een feest of derg., z. v. a. *barang rek*), zullen aanvangen, openen; verder: oplichten, opheffen, verheffen, benoemen, aanstellen; *ngangkat katiga*, de opening of aanvang van den drogen tijd; *diangkat; pangangkat*, inleiding, het begin (inz. van een feest); *kaängkat*, op te lichten, kunnen oplichten; ook aandurven; *teu kaängkat*, niet op zich durven nemen, niet aandurven (z. v. a. *teu sanggoep*); *angkat-angkatan*, l. van *leuleumpangan*, loopen, wandelen; *ngangkatan*, het bij herh. doen van *ngangkat*; *diangkatan*; *ngangkatkeun*, iets oplichten, opheffen; *diangkatkeun*; - *sĕrat angkatan*, benoemingsbrief, schriftelijke aanstelling; - *pangkat*, rang, graad, waardigheid, ambt; ook: ambtenaar, overheid; *pangkat-pangkat*, ambtenaren, overheden; *para pangkat*, de ambtenaren, de overheden; *mangkatkeun*, iemand tot een ambt of waardigheid verheffen, iemand aanstellen tot een ambt; *dipangkatkeun*; *kapangkatan*, waardigheid, gezag. (Vgl. *djoeng*, *djoengdjoeng* en *djĕnĕng*.)

**ANGKÉD-ANGKÉDAN**, beurtelings voorover en achterover wippen.

**ANGKA-ONGKO**, zich aanh. of herh. bukken. (Vgl. *dongko*.)

**ANGKĔN**, l. van *akoe*, g. w.; *ngangkĕn*, erkennen, erkennen als of voor, beschouwen als, belijden; verder: ontvangen, ter harte nemen; *ngangkĕn doeloer*, iemand voor broeder erkennen; *ajeuna wasijat iboe koedoe diangkĕn pisan*, de laatste vermaningen van moeder moet ge ter harte nemen; *silih-angkĕn*, elkander erkennen, enz.; *pangangkĕn*, erkenning, beschouwing, opvatting van iets, belijdenis; ook: mededeeling.

**ANGKENG**, l. van *tjangkeng*, de lendenen.

**ANGKĔR**, vurig, vif, levendig, vlug (van geest), opgewekt; verder: snel, gezwind (b. v. loopen), haastig, met haast (b. v. geroepen worden), voortvarend, overhaast, dringend; *ngangkĕran*, iemand aanzetten, zich doen voortspoeden; *diangkĕran*; *ngangkĕrkeun*, tot spoed aanzetten; *diangkĕrkeun*.

**ANGKEUB**, bewolkt, donker, triestig (hetzij buiten of in huis). Zie ook *mĕdĕd*.

**ANGKEUH**, dunken, de meening hebben, zich (vast) voornemen, achten, houden voor, beschouwen als, een meening of gevoelen koesteren, het hart ergens op stellen of gesteld hebben, willen doen; ook: zich inbeelden; *diangkeuh*, beschouwd worden als; *ngadjĕgoerna koletjer diangkeuh sora goŏng*, het gonzen van het molentje beschouwde hij als het geluid der *gamĕlan*; *ngangkeuhkeun*, iets of iemand houden voor, beschouwen als, ten aanzien van iemand of iets denken dat, zich ten aanzien van iemand of iets verzekerd houden dat; *ngangkeuhkeun diri*, van zichzelven denken; *diangkeuhkeun boeroeng*, beschouwd worden als dwaas. (Vgl. *angkoh* en *angkoeh*.)

**ANGKEUT**, l. van *gado*, de kin.

**ANGKIK**, naam van een edelgesteente, voll. *batoe* of *intĕn angkik*, de sardonix.

**ANGKIR**, ngbr.; *ngangkir* s. van *ngala*, *njandak* l., medenemen, iemand afhalen naar, brengen naar; *diangkir*.

**ANGKLEUNG-ANGKLEUNGAN**, met de golven mededrijven, door den stroom meegevoerd (zóó dat het voorwerp even boven water zichtbaar is en op en neer dobbert.

**ANGKLOEK**, of ook *ngangkloek*, = *oengkĕd*, trippelen (van een paard); *angkloek-angkloekan*, idem, aanhoudend.

**ANGKLOENG**, naam van een muziekinstrument (en wel een schudinstrument), vervaardigd van bamboepijpen; *ngadoe angkloeng*, om het luidst de *angkloeng* bespelen; overdr. van tegen elkander in of om 't hardst schreeuwende stemmen; *toekang angkloeng* of *pangangkloeng*, *angkloeng*-bespeler (als beroep); *diangkloengan*, voor iemand of iets de *angkloeng* bespelen, d. i. toejuichen, aanzetten, aanhitsen.

**ANGKOEH**, verkl. met *hajang loehoer*, trotsch, verwaand, hooggevoelend, hoogmoedig, in hoogmoed wanen (vgl. *angkoh* en *angkeuh*); in Z.-B. ook = *angkeuh*, van plan zijn, voornemen; *ngangkoeh* (Z.-B.), zich voornemen, van plan zijn.

**ANGKOEL**, de ringen van het tuig, waar men de leidsels doorheen doet.

**ANGKOH**, meenen, zich inbeelden, het er voor houden dat, wanen dat; ook: inbeelding, verwaandheid; *boga angkoh*, in de meening of in den waan verkeeren, pretendeeren; *angkoh geus sampoerna*, zich inbeelden volmaakt te zijn. (Vgl. *angkeuh* en *angkoeh*.)

**ANGKONG** (Tjiandj.), = *wangkong* (Band.), de versiersels op een vlieger.

**ANGKRAG-INGKRIG**, zie *ingkrig*.

**ANGKREK**, in 't algem. orchidee, standelkruid; in 't bijz. vanielje.

**ANGKROEK**, ngbr.; *ngangkroek*, niet te eten hebben, niet te eten krijgen, honger moeten lijden (ook b. v. omdat men niets thuis brengt); *ngangkroekkeun*, een gast niet te eten geven, honger laten lijden; *diangkroekkeun*. (Vgl. *ngongkrong*.)

**ANGLENG**, een zekere lekkernij van *kĕtan*.

**ANGLER**, afgedaan, gereed; ook: afmaken (nl. het werk aan een veld); *nganglər*, afmaken, ten einde brengen.

**ANGLĔS**, ngbr.; *nganglĕs*, iets loochenen, ontkennen; *dianglĕs*.

**ANGLINGDARMA**, naam van een vorst van het rijk Malawar [verder niet bekend].

**ANGLO** (Chin.), komfoor van klei; ook wel: petroleum-toestel.

**ANGLOEH**, of ook *ngangloeh* l. p., *teu damang* l., *gĕring* k., onwel, ongesteld, ziek.

**ANGOB**, l. van *heuaj*, geeuwen.

**ANGON**, g. w.; *boedak angon*, een kind dat op vee passen moet; *ngangon*, hoeden, weiden; *ngangon pikir*, = *ngantĕpan pikir*, aan zijn gedachten den vrijen loop laten; *diangon*; *toekang ngangon*, herder over eens anders vee; *pangangon*, herder over eigen vee; *ngangonan*, weiden, hoeden, verzorgen, iemand van 't noodige voorzien; ook: (een kind) zijn gang laten gaan, toegeven, laten begaan, vertroetelen; *ngangonan amarah*, zijn lust weiden (laten gaan, botvieren); *diangonan*; *angonan*, kudde (die men weidt); *pangangonan*, weide.

**ANGOT**, in sterke of hooge mate, in sterken of hoogen graad, sterk, krachtig; *leuwih angot*, zeer sterk, zeer krachtig; *mingkin angot*, te meer, te krachtiger; *mingkin angot nja boengah*, te meer blijde zijn. (Vgl. *angĕt*.)

**ANGRĔM**, ngbr.; *ngangrĕm* (Jav.) = *njileungleum* (zie *sileungleum*), broeden, zitten te broeden.

**ANGSANA**, voll. *ki angsana*, naam van een gomhoudenden boom [de *geutah* of gom is sterk samentrekkend]; *pare angsana*, naam van een witte rijstsoort, kort behaard.

**ANGSAR**, ngbr.; *ngangsar*, tot den grond afhangen, schier langs den grond slepen (b. v. een kleed, of de buik van een zwijn); ook: tegen den grond liggen (van planten); *ngangsarkeun*, iets tot den grond toe doen reiken; *diangsarkeun*.

**ANGSĔG**, g. w.: zet in 't nauw! *mangsĕg*, naderen, nader komen, op (iets) aandringen, aanhouden (b. v. bij een vrouw om haar ja-woord); ook: hijgen, snikken; *ngangsĕg*, aandringen op, aanhouden op, op indringen, in het nauw brengen, benauwen (hetzij van een persoon ten opzichte van een ander, van één ten opzichte van velen of omgekeerd, van een leger op een stad, enz.); verder: het benauwd hebben, moeilijk kunnen ademen; in Kad. ook: iets met een ruk ergens op- of overheenwippen (b. v. een kar over een steen in den weg); *diangsĕg*; *ngangsĕgkeun*, aanzetten, aandrijven (b. v. een leger), dicht op iemand laten aanhouden (b. v. wapenen); *diangsĕgkeun*.

**ANGSĔL** (vgl. *asĕl*), ngbr.; *ngangsĕl*, opvullen, een stuk ergens invoegen tot bevestiging, vastmaken, vastzetten door opvulling; *diangsĕl*; *ngangsĕlan*, in iets

een stuk voegen tot vulling, iets opvullen; *diangsĕlan; pangangsĕl*, opvulsel.

**ANGSEU**, l. van *ambeu*, g. w.; *ngangseu*, ruiken, aan iets ruiken; *diangseu*; *kaďngseu*, geroken; *ngangseuan*, iets bebruiken, den reuk opsnuiven; *diangseuan*; *pangangseu*, de reuk.

**ANGSIT**, z. v. a. *gantjang* en *tereh*, spoedig, snel; *diangsit*, met spoed gedaan-, tot spoed aangespoord worden; *diangsit-angsit*, voortgedreven worden. P.

**ANGSOD**, = 't meer gebr. *asod*.

**ANGSOER** (vgl. *asoer*), ngbr.; *ngangsoerkeun*, iets schuiven naar de plaats waar het behoort, opschuiven (nl. van wat afgegleden is, b. v. een kussen of een stuk hout in 't vuur); *diangsoerkeun*.

**ANGSON**, ngbr.; *ngangsonan*, ophitsen, opstoken, aanhitsen, tot twist aanstoken; *diangsonan; kaďngsonan*, opgehitst, opgestookt.

**ANGSRET** (vgl. *angsrot*), een bamboezen spuit (om b. v. de wegen te bevochtigen); *ngangsret*, met een *angsret* spuiten; *diangsret*.

**ANGSROT** (vgl. *angsret*), spuit, klisteerspuit; *ngangsrot*, met een *angsrot* spuiten, een lavement zetten; *ngangsrotan*, bespuiten, inspuiten; *diangsrotan*.

**ANIJAJA** (Skr. anyâya), ngbr.; *kanijaja*, het onderdrukken, onderdrukking; ook: verdrukker; verder: hard (van een behandeling); *kanijaja teuing!* welk een harde behandeling! *saksi kanijaja*, een boos getuige (die iemand negeren wil); *nganijaja*, hard behandelen, geweld aandoen, onderdrukken, verdrukken; *dikanijaja; panganijaja*, harde behandeling, verdrukking, onderdrukking.

**ANIL** (Bant.), = *simpeureum;* zie ald.

**ANING** (*b. p.*), = *nanging*; zie ald.

**ANJAM**, g. w.; *nganjam*, vlechten (inz. rotan of bamboe); *nganjam samak*, een mat vlechten; *nganjam makoeta tjoetjoek*, een kroon van doornen vlechten; *dianjam; anjaman*, in 't alg.: vlechtwerk; in 't bijz.: de inslag bij vlechtwerk (vgl. *langan*).

**ANJANG-ENJENG**, zie *enjeng*.

**ANJAR**, nieuw, versch; ook = *kakara*, pas; verder: eindig (als eigenschap van al· het geschapene, in tegenstelling met den oneindigen Schepper), wat in den tijd ontstaan is; *raheut anjar*, een versche wond; *anjar keneh*, nog nieuw, nog versch; *panganten anjar*, jonggetrouwd, jonggetrouwde(n); *anjar datang*, pas aangekomen; *noe anjar*, het eindige, de eindige mensch; *anjar-anjar*, maar meestal *anjaran*, nog niet lang, pas, nog nieuw zijn, nog in den aanvang zijn; *anjaran kawin*, nog niet lang geleden of pas onlangs gehuwd zijn; - ook comperatief, soms door *rada* voorafgegaan (*rada anjaran*), iets nieuwer dan zeker iets; *nganjaran*, proeven, probeeren (b. v. een nieuw gewas); *sidĕkah anjaran*, een maaltijd aanrichten van de eerste rijst, welke men van een veld tehuis brengt of wel bij een aanvang van den veldbouw, enz.; *nganjarkeun*, vernieuwen, in goeden staat herstellen; *dianjarkeun*.

**ANJING** (Bant.), = *geuning*, kijk! zoo waar! P.

**ANJOEL** (Indr.), = *hejot*, fluiten (met den mond).

**ANJOR** (*b. p.*), z. v. a. *ambaj*. P.

**ANOE**, of de korte vorm *noe*, betr. voornaamw.: die, dat, dewelke, hetwelk, hetgeen, degene (hem, haar, hij, zij) die, hetgeen dat; ook = *boga*, bezitting; soms als bep. lidw. dienst doende, b. v. *anoe mimitina*, de eerste, de beginner, het eerste; *noe hidji*, de eene, *noe hidji deui*, de andere; *noe sedjen*, de andere, het andere, de anderen (zie ook bij *mana* en *matak*); *anoena*, het zijne, het hare, het hunne; - ook gebruikt in den zin van ons „die en die", of „N. N.", soms met *si*, *nji* of *ki* vóór zich. (Zie verder Spraakk. § 187—192.)

**ANOET**, l. van *noeroet*, volgen, gehoorzamen; *nganoetkeun*, doen gehoorzamen aan, iemand brengen tot gehoorzaamheid aan; *kaďnoetan*, gevolgd-, gehoorzaamd worden, het gehoorzaamd worden; *panoetan*, voorganger, leidsman, gids; *lalaki panoetan istri*, de man is de leidsman der vrouw.

**ANOM**, l. van *ngora*, jong, jeugdig; *radja* (of *paraboe*) *anom*, onderkoning, troonopvolger; *ti aďnom*, l. van *ti ngongora*, van jongs aan. (Vgl. *nonoman*.)

**ANSAR** (Ar., antsar), de eerste hulpbende, die Moehammad van uit Medina ondersteunde; in 't alg.: helper of helpers (van Moehammad).

**ANSLAH**, het Holl. aanslag (in de belasting), kohier; *nganslah*, aanslaan (in de belasting).

**ANTAJ**, ngbr.; *ngantaj*, (van eenige menschen die op een rij achter elkander staan) elkander iets aangeven; *paďntaj-antaj*, achter elkander staande elkaar vasthouden.

**ANTAL**, ngbr.; *paďntal-antal*, verkl. met *kabawa koe angin*, door den wind overal heen meegevoerd. B.

**ANTANAN**, naam van zekere kruipplant, welke men tot *lalab* gebruikt.

**ANTAPARAH**, verkl. met *tala-pasini; hanteu antaparah*, geen verlof vragen, geen praatjes maken, zoo gezegd zoo gedaan.

**ANTAP-ENTEP**, zie *entep.*

**ANTAR**, = *rata*, vlak, met den grond gelijk. P.

**ANTARA** (Skr.) k., *antawis* l., tusschenruimte, tusschentijd, tusschenin, omtrent, naar gissing, ongeveer; ook = *tempo*, uitstel; *kana antara langit*, naar wat tusschen aarde en lucht in is; *lawas pisan antarana*, een lange tusschentijd; *antara tiloe boelan*, ongeveer na drie maanden; *hanteu antara deui*, zonder verwijl, oogenblikkelijk; *diantaraän* (eig. een tusschentijd geven), uitstellen.

**ANTAWIS**, zie *antara.*

**ANTÉB**, = *beurat*, zwaar, wichtig, gewichtig, zwaarwichtig; *milih anoe antĕb*, een zwaar (pakje suiker b. v.) uitkiezen; ook: diep (b. v. in iets zitten of steken), innig, grondig; *koerang antĕb*, niet grondig; *antĕb-lĕlĕb*, diep-, innig-, erg bezwaard; verder (nl. *antĕb*) z. v. a. *tĕlĕg*, vast, standvastig; *panganteb*, versterking.

**ANTÉG**, g. w.; *ngantĕg*, zonder ophouden of tusschenpoozen losbranden (van geschut of geweren); *diantĕg; eta marijĕm oelah diantĕg teuing*, laat het kanon niet zoo aanhoudend afvuren.

**ANTEH** (Bant.) = *kanteh* elders, d. i. katoenen garen; ook: spinnen; *Nini Anteh* „de Spinster in de maan," te verg. met ons: „het Mannetje in de maan". P.

**ANTÉK** (Buit.), stekende pijn (inz. van een zweer); *antĕk-antĕkan*, idem, aanh.; *tingarantĕk*, stekende pijn z. a. v. vele zweren of van meerdere plekken in een verzwering.

**ANTEK**, z. v. a. *noengtoeng*, tot den graad van volmaaktheid toe, zoo volkomen mogelijk, in volkomen mate, volkomen doen, doen met volkomen toewijding (*soehoed*), vervuld-, volleerd-, volkomen zijn; *moerid noe geus antek*, een discipel die volleerd is; *mantek*, volhouden, met volharding voortgaan; *ngantekkeun*, of ook wel *mantekkeun*, = *noengtoengkeun*, (wat reeds ten deele gedaan is) tot het uiterste brengen (b. v. bij het denken), goed doordenken, alles wel overwegen, iets in volkomene mate doen, iemand tot de volkomenheid brengen. (Vgl. *antoek.*)

**ANTÉL** (vgl. *tĕl*), in aanraking komen met, raken aan, tegen aan komen; *ngantĕlkeun*, iets ergens tegen aan doen komen, doen raken aan; *diantĕlkeun; paänlĕl*, tegen elkander komen, aan elkander raken, tegen elkander sluiten.

**ANTÉLAS**, = *atĕlas;* zie ald.

**ANTÉN**, I. inwilligen, opvolgen (b. v. de lusten).

II. (Buit., Bad.), l. van *aja*, zijn; *hanteu antĕn*, niet zijn.

**ANTÉNAR**, het Holl. ambtenaar; idem.

**ANTÉNG**, rustig, vreedzaam, stil, zoet (inz. van een kind of van een vrouw); *boedi antĕng*, rustig, kalm, stil in 't gemoed, een stil gemoed; *ati antĕng sabar-darana*, een stil en lijdzaam hart hebben

**ANTÉP**, I. l. van *ingkeun*, g. w.: laat het (hem, haar)! laat maar begaan! laat maar blijven! *arantĕpan*, = *karadjeunan*, onverschillig; *ngantĕp*, aan zichzelven overlaten; *ngantĕp biwir*, zijn lippen vrijlaten, d. i. er maar lustig op los praten; *ngantĕp amarah*, aan zijn toorn toegeven; *diantĕp; ngantĕpan*, iemand of iets aan zichzelven overlaten, zijn gang laten gaan, laten varen, blijven laten; *ngantĕpan diri*, zich niet inhouden, zich niet matigen; *diantĕpan.*

II. Volharden, standvastig, met getrouwheid doen, vasthouden aan; *mantĕp*, = *soehoed*, getrouw, standvastig, volhardend; *sing mantĕp nĕda ka Allah*, zijt standvastig in 't bidden tot God; *mantĕp ka padjĕnĕngan Allah*, vasthouden aan God; *ngantĕp*, = *antek* en *katjida*, zeer, buitengemeen, ten volle; *diantĕpan*, vertrouwd worden; *antĕpkeun*, g. w., = *sing antĕp*, doe 't met ijver, met trouw of met volharding; *antĕpan*, standvastig, getrouw; *antĕp-antĕpan*, buitengemeen, in de hoogste mate, uiterst, heftig, strak, hevig; *pĕrang antĕp-antĕpan*, heftig strijden; *seuri antĕp-antĕpan*, hevig lachen; *mĕlongna antĕp-antĕpan*, hij staarde er strak naar; *kamantĕpan*, standvastigheid, volharding.

**ANTER**, vertoeven, treuzelen; ook: niet licht boos worden.

**ANTERO** (Port., enteiro), geheel, het geheel, het geheele getal, de geheele omvang, de geheele boel; ook = *sakabeh*, alle, alles.

**ANTEUR** k., *djadjap* l., g. w.; *nganteur*, begeleiden, medegaan, achter een lijk gaan, een doode grafwaarts geleiden; verder: toegeven, botvieren, vrijlaten; *nganteur hate*, eigen zin volgen; *nganteur kasoekaän*, zijn vreugde botvieren; *nganteur soekoe*, zijn voeten te vrij laten (te veel eigen weg laten gaan); *dianteur*; *dianteur-anteur*, steeds begeleid worden, steeds gevolgd worden; *nganteuran* k., *moepoendoetan* l., aan iemand iets brengen, b. v. spijs of een geschenk; *dian-*

*teuran; nganteurkeun* k., *ngadjadjapkeun* l., geleiden, uitgeleide doen, vergezellen, heenleiden, wegbrengen; *dianteurkeun*; *panganteuran*, dat wat aan iemand gebracht wordt (b. v. spijs).

**ANTI**, ngbr.; *nganti* k., *ngantos* l., wachten (nl. van een meerdere op een mindere); *nganti-nganti*, lang (of verlangend) wachten; *dianti-anti*; *ngantian*, op iemand (een mindere) wachten; *diantian*.

**ANTING**, I. oorsieraad (ring of bel); ook wel: neusring; *anting-anting*, oorsieraden; *aănlingan*, naam van een slingerplant met bloemen die op *anting* gelijken.
II. *Oentang-anting*, heen en weer gaan, aanh. heen en terug loopen; *poelang-anting*, idem, vice versa; *dioentang-antingkeun*, doen heen en weer gaan.

**ANTJA**, langzaam (loopen, lezen, schrijven, enz.).

**ANTJAK**, een plat voorwerp van gevlochten bamboe (om op te dragen, b. v. een *sidĕkah*).

**ANTJAL** (Z.-B.), voll. *hama antjal*, een ziekte in het padigewas, veroorzaakt door een worm.

**ANTJAL-ANTJALAN**, ongeregeld-, ongelijk werken (b. v. op vele plaatsen te gelijk), ongeregeld opkomen van zaad (hier wel, daar niet).

**ANTJAM**, ngbr.; *antjam-antjam*, g. w., z. v. a. *asaăn*, beproef het! *ngantjam*, proeven, beproeven; *diantjam*.

**ANTJĔLOEB** (vgl. *tjĕloeb*), te water gaan, zich in het water storten; als g. w.: spring in 't water! spring erin! *koeja antjĕloeb ka tjai*, de schildpad springt in 't water, sprkw. voor: naar zijn verblijf, oorsprong of voormalig bedrijf terugkeeren; *ngantjĕloeban*, in water zich storten; *diantjĕloeban*; *ngantjĕloebkeun*, iets of iemand in 't water storten, zóó dat men het voorwerp onderdompelt; *diantjĕloebkeun*.

**ANTJĔLOK**, = *atjĕlok;* zie ald.

**ANTJĔLOM**, in water of vocht vallen en zoodoende nat worden; *ngantjĕlomkeun*, iets in water of vocht doen, in 't water werpen (b. v. een *oeseup* of hengel), uitwerpen (van ankers), indoopen, indompelen; *diantjĕlomkeun*.

**ANTJENG**, ngbr.; *diantjeng-antjeng* of *dioentjang-antjeng*, (van een sirih-pruim in den mond) heen en weer geduwd of geworpen worden.

**ANTJĔROEB**, = 't meer gebr. *antjĕloeb*.

**ANTJIJAS**, = 't meer gebr. *antjis*.

**ANTJIK** k., zich ergens ophouden, vertoeven, zijn, wonen; *ngantjik*, staan of treden op, betreden, zijn op of in (b. v. in een land), „uithangen", wonen op, bewonen; *diantjikan*, gezegd van iemand bij wien (wie) een ander op bezoek komt, zich vestigt, enz.; *antjik-antjikan*, woonplaats.

**ANTJIN**, ong. = *tjĕmi*, bij beetjes eten, drinken, enz.

**ANTJIS**, het Holl. sjees; idem.

**ANTJLANG**, ngbr.; *ngantjlang*, rondslenteren, vagebondeeren.

**ANTJLĔNG**, ngbr.; *antjlĕng-antjlĕngan*, huppelen, springen, rondspringen.

**ANTJLONG**, ngbr.; *ngantjlong* (Mal. mĕlantjong), = *njaba*, er op uit gaan, rondloopen; *antjlongan*, verkl. met *teu daek matoeh*, *teu daek tjitjing*, gezegd van iemand die nooit thuis, maar altijd afwezig is, uithuizig; *oentjlang-antjlong*, zonder doel rondloopen, rondkuieren; *antjlong-antjlongan*, rondloopen.

**ANTJO**, ngbr.; *ngantjokeun*, z. v. a. *njawiskeun*, gereedmaken, bereiden; *antjoan*, = *tjawisan*, bereid, toebereid, bestemd voor.

**ANTJOE** (Z.-B.), = *intjoe*; zie ald.

**ANTJOEL**, springen, huppelen (z. a. een hert), dartelen; ook gezegd van een manke, die hard loopt; *oentjal-antjoel*, al heen en weer loopen te huppelen (van een dier, of ook van een jong mensch, uit vreugde); *antjoel-antjoelan*, aanh. springen of dartelen, rondhuppelen; *patingarantjoel*, van vele dieren: huppelen, springen, dartelen, huppelende voortgaan, galoppeeren.

**ANTJOEN**, een woord dat men zegt tegen iemand (inz. tegen een kind) om hem te beschamen (b. v. wanneer hij beweerd heeft iets te kunnen en het kwam anders uit; *ngantjoenan*, iemand voor *antjoen* uitmaken, uitsliepen; *diantjoenan*.

**ANTJOER**, = *adjoer*; zie ald.

**ANTJROED-ANTJROEDAN**, verkl. met *njaba teu poegoeh*, *ĕmboeng balik ka imah*, buiten (of ver van) eigen huis omzwerven, zonder plan daarheen terug te keeren.

**ANTOEK**, op-zijn, niet meer kunnen, uitgeput zijn, het niet verder kunnen brengen; ook: in de hoogste mate of volkomenheid (vgl. *antek*); *antoek kamoeljaăning Pangeran*, de hoogste heerlijkheid des Heeren; *ngantoek* (Jav. *mantoek*), = *noendoetan*, slaperig, geeuwen van den vaak.

**ANTOK** (Soem.), = *bidal*, vingerhoed.

**ANTOL**, I. stut waarop men een uitgespannen kar met het vooreind van den *tjatjadan* of boom doet rusten; ook: stut onder een overhellende pisangstruik, enz.
II. (Z.-B.), de *sasak* om van den wal op een prauw te stappen en omgekeerd.

**ANTOS**, g. w.; *ngantos*, l. van *nganti*, *ngadago* en *noenggoe*, wachten, wachten op, verwachten; *ngantoskeun*, doen of laten wachten op, met iets ergens op wachten; *diantoskeun*, laten wachten.

**AOEB**, l. van *ijoeh*, beschutting, schaduw, lommer; ook: bescherming; *saöeb pajoeng*, *satjaäng damar*, verkl. met *hanteu lèga*, *hanteu gĕde*, niet ruim, niet wijd; *ngaoeb*, eig. l. van, maar ook wel = *njalindoeng*, zich begeven onder de schaduw van, zich onder iemands hoede stellen; *ngaoeban*, l. van *ngijoehan*, iets of iemand beschaduwen, overschaduwen, onder de vleugels nemen, dekken, beschermen; *diaoeban*; *ngaoebkeun*, l. van *ngijoehkeun*, iets in de schaduw ergens van brengen (b. v. vee, tegen 't heetst van den dag); *diaoebkeun*; *pangaoeban*, plaats of voorwerp waaronder men schaduw of bescherming zoekt of geniet, schuilplaats; ook: beschutting, beschermheer, opperste of overste.

**AOEDOE BILLAHI MINHA** (Ar.), God beware ons daarvan! *aoedoe billahi minassetanirradjim* (Ar.), ik neem mijn toevlucht tot God tegen den gesteenigden satan.

**AOEL**, zeker fabelachtig dier. [Men zegt ervan, dat het zich in de bosschen ophoudt en gelijkt op den mensch, maar de beenen omhoog heeft getrokken; dat het loopt op handen en voeten, steeds om zich heen spuwende, terwijl het gedurig een schellen kreet: *oel! oel!* laat hooren; misschien de *orang oetan*.]

**AOENG**, tijgerwelp; *aoeng-aoengan*, brullen, inz. van een tijger. P. (Vgl. *haoeng*.)

**AOM**, titel van de echte zonen van een vorst of van een regent. (Vgl. *agan*.)

**AOR**, (van een kat) miauwen, krollen; (van een mensch) een schreeuw geven; *aor-aoran*, al maar miauwen, aanh. krollen; (van een kind) schreien, jengelen. (Vgl. *gaor*.)

**AOS**, I. l. van *adji* I. en van *watja*; g. w.; *ngaos*, lezen; *maos*, idem; *diaos*; *aoseun*, iets ter lezing, lectuur; *mamaos*, l. van *nĕmbang*, een *tĕmbang* zingen.

II. *Pangaos*, l. van *pangadji*, waarde, prijs. (Zie *adji* II.)

**APAL** I. (Ar., hafathl), in 't geheugen bewaren, van buiten of uit 't hoofd kennen, weten; *teu apal*, niet weten, niet kennen, zich niet herinneren; *ngapalkeun*, iets van buiten leeren, instudeeren; *diapalkeun*.

II. (Ar., af'âl), daad, werk, bezigheid.

**APAN**, immers; *apan tadi geus djangdji*, gij hebt mij immers onlangs beloofd; *kapan* en *mapan*, idem.

**APASI** (Indr., samenst. van *api* en *si*), = *dek naon* en *aja naon*, wat is er? wat wil je?

**APEL** I. het Holl. appèl; in hooger beroep komen, hooger beroep.

II. (Z.-B.), een soort gebak, gemaakt van rijst, zout en gestampte geroosterde pisang radja.

III. *Sawo apĕl*, naam van een *sawo*-soort, die ronde vruchten geeft. P.

**APĔM**, naam van een soort gebak van gerezen (verzuurd) meel.

**APĔNG-APĔNGAN**, I. drukking in het achterlijf bij aandrang tot ontlasting of baring (P.). Zie *pĕrĕngpĕng*.

II. L. van *apoeng-apoengan*; zie *apoeng*. P.

**APĔR-APĔRAN** (Z.-B.), te verg. met *ngalĕpĕr* (zie *kĕpĕr*), in trillende beweging zijn (z. a. b. v. een vliegend miertje). P.

**APĔS**, van kracht beroofd, machteloos, onmachtig; *hanteu apĕs*, zonder ophouden; *apĕs-apĕsna*, op zijn zwakst, op zijn minst; *ngapĕs-ngapĕs*, zwak maken, krachteloos maken; *ngapĕskeun*, van kracht berooven, verzwakken, machteloos maken; *ngapĕskeun kana sara'*, de wet Gods van kracht berooven; *diapĕskeun*.

**APET**, veel van iemand houden, iemand overal naloopen of vergezellen (uit genegenheid), iemand aanhangen, innig aan iemand verbonden zijn (een kind aan zijn moeder, een knecht aan zijn meester, enz.), aanhankelijk.

**API**, I. zie bij *apijora* en *apilain*; *api-api* (Mal.), = *poera-poera*, veinzen.

II. (Mal.), vuur (zie *seuneu*); *tali api*, vuurtouw, lont; *kĕmbang api*, vuurwerk; *kareta api*, vuurwagen, spoorwagen, spoortrein; *kakareta-apian*, spoortreintje (kinderspeelgoed).

**APIJOEN** (Ar., afijoen), amfioen, opium; *tangkal apijoen*, maankop, slaapbol, papaver.

**APIJORA** (uit *api* en *ora*, Bat.-Mal.), = *apilain*; *ngapijorakeun*, = *ngapilainkeun*, zie *apilain*.

**APIK**, nauwkeurig, nauwlettend, zorgvuldig, accuraat, net, ordelijk; ook: zindelijk (b. v. op 't klaarmaken van spijs); *ngapikan*, zorgvuldig voor iets zijn, iets zorgvuldig doen; *diapikan*.

**APILAIN** (uit *api*, Mal., en *lain*), zich onkundig van iets houden, ignoreeren, niet aanmerken, niet behartigen, onverschillig; *diapilain*, als niet bestaande aanmerken, genegeerd worden; *ngapilainkeun*, zich om iemand op iets niet bekommeren, iemand of iets negeeren; *diapilainkeun*.

**APILĔNGGAH**, zie *lĕnggah*.

**APING**, g. w.; *ngaping*, = *ngobeng*, ter

wederzijde van iemand gaan (om hem te beschutten, zijn paard te geleiden, enz.), om iemand heen zijn, in zijn nabijheid zijn (b. v. om op hem te letten), een gevangene geleiden, een geleide of bedekking vormen ter wederzijde van iemand, beschermend over iemand waken; *diaping*.

**APIS**, snoer, singel. (Zie ook *boentoet.*)

**APLAJ**, naam van een liaansoort. P.

**APLAL** (Ar., afdlal), uitmuntend, het beste is; *leuwih aplal*, beter, uitnemender; *pangaplalna*, het (de) uitmuntendste.

**APOE**, toebereide kalk, wandkalk, witkalk, sirih-kalk (vgl. *kapoer* en *gamping*); *batoe apoe*, een witte harde steen; *sendok apoe*, troffel; *meuleum apoe*, kalk branden; *pameuleuman apoe*, kalkoven; *piapoeĕun*, voll. *batoe piapoeĕun*, kalksteen; *dibeuleum-apoekeun*, op elkander gebakken worden (b. v. visch).

**APOEJ** (O.-S.), = *seuneu*, vuur; cijferwaarde: drie. P.

**APOEL**, = 't meer gebr. *ampoel.*

**APOEN**, een woord om meisjes aan te spreken, wier stand is *sahandapeun ĕnden*, d. i. beneden den hoogen adel (het vrouwelijk voor *asep* en *mas*).

**APOENG** (vgl. *poeng*), ngbr.; *manoek apoeng*, leeuwrik; *ngapoeng*, in de hoogte gaan (z. a. iets dat in de hoogte geworpen wordt, of van een pijl), de hoogte-, de lucht ingaan, omhoog stijgen (een vogel, een vlieger, een ballon, enz.); ook: opspringen (b. v. een strik); *diapoeng koe damar*, met een licht (men houdt 't gewoonlijk in de hoogte) ergens langs gaan (b. v. zoekende); *diapoeng-apoeng*, (van een kind) 't met beide handen omhoog houden en zoo laten dansen; *topina diapoeng-apoeng*, hij zwaaide met zijn hoed; *oepang-apoeng*, dansen (z. a. een vuurvlieg); *apoeng-apoengan* of *poeng-apoengan* k., *apĕng-apĕngan* l., al op en neer gaan, rijzen en dalen, dansen of dobberen (z a. op de golven); *ngapoengkeun*, omhoog laten gaan, de lucht laten ingaan, oplaten (inz. een vlieger); *diapoengkeun.*

**APOES**, I. voll. *awi apoes*, naam van zekere bamboesoort, = *awi tĕmĕn*. (Vgl. *singkara.*)

II. = *apis*, snoer, singel. (Zie ook *boentoet.*)

III. = *pĕlĕpĕs.*

IV. (Z.-B.), een stuk van een pisangtros (*toeroej*), bestaande uit drie *hoja.*

**APOK**, korte schort of rok tot dekking der schaamdeelen (nog wel gedragen, b. v. door *ronggeng*'s). Vgl. *ampok* en *popok.*

**APRAK**, voll. *hajam aprak*, naam van een haan met een zeer grooten kam. (Zie ook *soehoen.*)

**APRAK-APRAKAN**, zwerven, dolen, zonder bepaald doel al maar voortloopen (= *teu poegoeh noe disĕdja*), omzwerven, ronddolen, ronddwalen, nomadiseeren.

**APRĔL** (Z.-B.), naam van een vliegend miertje. P.

**APROEK**, ngbr.; *ngaproek*, = *njasab*, zoo maar in 't wilde (spreken), in de war of in dwaling zijn, nl. in 't spreken; *lain sĕsĕboetan ngaproek*, er zoo maar niet op los praten; *oeprak-aproek*, ronddolen, rondzwerven (b. v. een misdadiger of banneling); ook gezegd van een schip op zee, dat zijn stuur kwijt is); *aproek-aproekan*, aanh. omzwerven, ronddolen.

**APROK**, of wel *amprok* (vgl. *prok*) k., *tĕpang* l., samentreffen, ontmoeten; *padprok*, met elkander samentreffen; *ngaprokan*, iemand gaan ontmoeten, gaan opzoeken; *diaprokan.*

**ARA** (Z.-B.), ooit; *teu ara*, meest samengetr. tot *tara*, nooit. (Vgl. *ilok.*)

**ARAB** (Ar.), Arabië; *tanah Arab*, idem; *oerang Arab*, Arabier.

**ARAD**, = *ered*, een lang sleepnet; *ngarad*, met een *arad* visschen; *diarad.*

**ARAG**, ngbr.; *ngarag*, den grond dooreenwerken om de aarde mul te maken [men bezigt er een soort eg van bamboe toe]; *diarag.*

**ARAH**, ngbr.; *ngarah*, bedoelen, op 't oog hebben, doen om, trachten naar, pogen, zoeken te doen (soms met een goede, maar veelal met een slechte bedoeling), het op iemands verderf toeleggen; *ngarah kasĕnangan di aherat*, zoeken naar vrede in de eeuwigheid; *ngarah maehan*, zoeken (iemand) te dooden; *diarah; araheun*, te of om te wenschen, te begeeren, iets waarom men iemand zou begeeren, begeerlijks; *arahan*, voorwerp op welks verderf men het toelegt; *pangarah*, bedoeling, oogmerk, begeerte, wat iemands zoeken is, aanslag (op iemands leven); *pangarahan*, voll. *djalma pangarahan*, iemand die slechts eigen voordeel beoogt. (Vgl. *alap* I.)

**ARAH-ARAH**, zie *maksar.*

**ARAJ**, rijst die voorloopig los gebonden is (*tatjan dibeungkeut ĕnja*); *ngarajkeun*, *pare* uitspreiden om te doen drogen. (Vgl. *daraj.*)

**ARAJAD-OEROEJOED**, zie *oeroejoed.*

**ARAK**, ngbr.; I. *ngarak*, = *iring-iringan* k., *hĕlaran* l., feestelijk rondleiden (inz. een bruidspaar of een te besnijden kind), een optocht houden; ook: optocht, stoet;

*diarak; koedjang pangarak*, een wonderdoende *koedjang* (P.); *pangarakan*, wagen of draagstoel om iemand in rond te leiden.

II. Een bekend geestrijk vocht; *arak-arakan*, een drinkpartij houden, vroolijk samen drinken of zuipen, te zamen iemands of elkanders gezondheid drinken (onverschillig welk geestrijk vocht men daarbij gebruikt); *pangarakan*, arakstokerij, branderij.

**ARAL** (Ar., aradl), 1. toeval, accident, toevallige eigenschap; inz. menschelijke zwakte of gebrek; 2. zich opponeeren tegen, ontevreden, onvergenoegd, wrevelig, misnoegd; *aral koe daradjat batoer*, misnoegd over den voorspoed van den naaste; *aral ka papasten sorangan*, ontevreden over zijn lot; ook wel z. v. a. *handjakal*, zie ald.; *kaäralan*, misnoegdheid, murmureering. (Vgl. *basarijah*.)

**ARAM**, rijs, gras of derg., gebruikt tot stopping van een waterleiding, een flesch, enz.; ook: stop; *ngaram*, iets met gras of derg. stoppen; *diaram*.

**ARAN**, I. z. v. a. *ngan* en *tapi*, alleenlijk, evenwel, echter, slechts.

II. (Doch zelden) naam; zie *ngaran*.

**ARANG** k., *awis* l., zelden, zeldzaam; *arang-arang*, hoogst zelden. (Vgl. *tjarang*.)

**ARAP'AP-EUREUP'EUP**, nabootsing van stotteren (vgl. *eureup-eureup*), bedremmeld spreken.

**ARAPAT** (Ar.), Arafat, naam van een berg nabij Mekka. Zie 't meer gebr. *Arpah*.

**ARAS** (Ar., *arasj*), troon; inz. Gods troon.

**ARBA** (Ar.), meestal uitgesproken *rĕbo*, Woensdag.

**ARBEN**, het Holl. aardbeien; idem.

**ARDJOENA** (Skr., Arjuna), naam van een Indische godheid; *ngadagoan Ardjoena*, op A. wachten, d. i. wachten in het oneindige.

**ARE**, ong. = *taneuh angar*, slechte, schrale grond (geheel of den deele bestaande uit *taneuh porang*); - bij de Bad.: alles wat buiten hun gebied gelegen is; *oerang are* heet bij hen ieder die niet tot hun gemeenschap behoort.

**AREH**, ngbr.; *ngareh*, regeeren, besturen; *noe ngareh*, die regeert; *diareh*; *kaäreh*, onder 't bestuur zijn.

**ARĔJ**, I. = *sĕbĕl*, misselijk, koren; *ngarĕj*, idem.

II. *Ngarĕj*, = *njeksrek* en *ngaleugeudeut*, op- of voorttrekken (van een zwerm of troep; vgl. *aroej*); *arĕj-arĕjan*, in zwermen of troepen op- of voorttrekken.

**AREK**, zie *rek*.

**ARĔNAJ**, zie *ĕnaj*.

**ARĔNG**, houtskool; *batoe arĕng*, steenkool; *ki arĕng*, ebbenhout, ebbeboom; *arĕngan*, of wel *arĕng-arĕng*, naam van een zoetwatervisch; *pangarĕngan*, plaats waar men kolen brandt, kolenbranderij.

**ARĔP** (vgl. *harĕp*); *ngarĕp* k., *ngadjĕng* l., verlangen, hopen, verwachten; *diarĕp; ngarĕp-ngarĕp*, sterk hopen of verlangen naar; *ngarĕp-ngarĕp tereh boerit*, sterk verlangen naar den avond; *diarĕp-arĕp; arĕp-arĕpeun*, te hopen, b. v. *moal aja arĕp-arĕpeunana dina sanggeusna paeh*, die heeft niets te hopen na den dood; *piarĕp-arĕpeun*, om op te hopen; *lain piarĕp-arĕpeun*, niet om op te hopen (iets dat men niet op goeden grond kan verwachten); *pangarĕp-ngarĕp*, hoop, verlangen, verwachting; - *karĕp* k., *kĕrsa* l., voornemen, begeerte, verlangen; ook: zin, beteekenis; *karĕp sorangan*, eigen zin, willekeur, eigendunkelijk; *bejak karĕp*, ten einde raad; *dikarĕp*, begeerd worden, bedoeld worden; *pikarĕp*, ngbr.; *mikarĕp*, iets begeeren, bedoelen, verlangen hebben naar, zijn zinnen zetten op (b. v. op een meisje), zeer begeeren, streven naar; *mikarĕp ka aing*, ge begeert mij tot vrouw; *mikarĕp asoep*, begeeren in te gaan; *mikarĕp kana beunghar*, begeeren rijk te worden; *dipikarĕp*; *sakarĕp-karĕp*, al wat men verlangt: ook: willekeurig handelen; *pikarĕpeun*, verlangen ten aanzien van iets toekomstigs; ook: meening, voornemen, plan; verder: wat de beteekenis of zin van iets zal zijn; *pakarĕpan*, begeerte, wensch, verlangen, voornemen (veelal in een slechten zin), toeleg; *ngarĕpkeun*, iets bepaalds begeeren of bedoelen, zich iets bepaalds voornemen, streven naar, zich geheel toeleggen op; *ngarĕpkeun ngadji*, zich er op toeleggen om te leeren lezen; *ngarĕpkeun maripat ka Allah*, zich er op toeleggen God recht te kennen; *dikarĕpkeun*.

**ARES**, het Holl. arrest; idem.

**AREUH**, = *aroeh* en *adoeh*, ach! *areuh-areuh*, ach! ach!

**AREUJ**, slingerplant, kruipplant, klimplant, liane; ook: rank van lianen [niet langs den grond loopende ranken heeten *dahan*]; *taroem areuj*, een klim-*taroem* [welks bladeren tegen het uitvallen van het haar gebezigd worden]; *hampĕlas areuj*, een slingerplant met bladeren als van de *hampĕlas*; *teureup areuj*, naam van een slingerplant die wel als touw gebruikt wordt [de bladeren gelijken op die van den *karet*]; *ngareuj*, zich ergens omheen slingeren (van een *areuj*), kruipen, voortkruipen (van een plant); *djangkoeng-ngareuj*, lang en mager van persoon, een lange slungel;

*dijoek miareuj-leuweung*, zitten met afhangende beenen (z. a. op een bank); *areuj-areujan*, ranken schieten of hebben, ook z. a. v. doornstruiken.

**ARGOL**, het Holl. orgel; idem.

**ARI**, I. k., *doepi* l., aangaande, wat betreft; vb.: *ari noe keuna hoeloena* dat wat getroffen werd was zijn hoofd (zijn hoofd werd getroffen); ook een tegenstelling uitdrukkende: maar; vb.: *noe sawareh tjeurik, ari noe sawareh deui seuri*, sommigen weenden, maar anderen lachten. (Vgl. *dĕmi.*)

II. Als, indien, = *lamoen;* vb.: *ari hanteu kadoegaeun mah, montong*, als hij niet kan, behoeft het niet.

III. Toen, als; vb.: *ari beh sĕrat ti akang*, toen uw brief in 't gezicht kwam.

IV. = 't Mal. sĕmpĕt, geschikte tijd of gelegenheid; *ari, teu ari*, tijd of geen tijd, gelegenheid of geen gelegenheid; *keur ari*, den tijd of de gelegenheid voor iets hebben; *teu ari*, geen geschikten tijd-, geen gelegenheid hebben; *teu ari koe milang doewit*, geen gelegenheid hebben wegens geldtellen (niets anders kunnen doen omdat men 't druk heeft met geldtellen); ook (nl. *teu ari*): niet opschieten, geen resultaat hebben, niet tot stand brengen, niets van terecht komen.

**ARI-ARI**, I. (Skr. hari, = *poĕ*, dag), ngbr.; *sadri-ari* (Bad.), elders *sasari* (zie ald.), elken dag, dagelijks.

II. Voll. *tali ari-ari*, navelstreng.

**ARIJA**, in geschriften ook *arya*, titel die wegens verdienste geschonken wordt aan een *papatih* of *dĕmang*, voll. *arija patih*, enz.; *djoeragan arija*, mijnheer de *arija.*

**ARIP** (Ar., arif), kundig, verstandig.

**ARIPIN** (Ar., arifin), verstandige.

**ARIRAHA**, zie *iraha.*

**ARIS**, = *ajĕm*, minzaam, vriendelijk, zacht; *aris nja ngawangsoel*, minzaam antwoorden; *teu beunang dibawa aris*, zich niet door vriendelijkheid laten winnen.

**ARIT**, sikkelvormig mes, voornamelijk tot grassnijden gebezigd, sikkel, zeis; *ngarit*, snijden met een sikkel, inz. grassnijden, maaien; *noe nagih dititah ngarit*, sprkw., een maner gras laten snijden (om zijn vordering binnen te krijgen), d. w. z. hem niet betalen (hem met een kluitje in 't riet sturen); *diarit*; *ngaritan*, afmaaien; *diaritan*; *pangarit* of *toekang ngarit*, grassnijder; *aritan*, verkl. met *toengtoeng* (of *toenggoel*) *djoekoet*, wat na het snijden van gras op het veld staan blijft; verder: afgemaaid veld, en ook: nagras.

**ARO**, naam van een vliegensoort die op krengen enz. aast, bromvlieg. (Vgl. *meurit.*)

**AROE-ARA**, = *oeroe-ara*, zie ald.; *kadroe-ara*, alom bekend geworden.

**AROEB**, = *aoeb* (P.); *diaroeb-aroeban*, steeds beschut worden.

**AROEBIROE** (Jav ), stoornis.

**AROEH**, = *adoeh*, ach! *aroeh-aroeh*, ach! ach!

**AROEJ** (vgl. *arĕj*), ngbr.; *ngaroej*, veel water in den mond krijgen of hebben, z. a. bij 't zien van zuur, watertanden; verder: aanhoudend fijn motregenen; ook: een langen trein of sleep vormen (b. v. een vader of moeder met vele kinderen achter zich, een hen met vele kiekens, enz.; *aroej-aroejan*, idem, met versterking.

**AROELA-ARILEU**, krom-, met bochten zijn, kronkelend zijn, in bochten voortloopen (een mensch, een weg, enz.); ook: slingeren, z. a. een schip.

**AROEM**, geurig, welriekend (van een bloem, van olie, van iemand die iets welriekends aan zich heeft, enz.). Vgl. *roeoem.*

**ARON**, gekookte en daarop in de zon gedroogde rijst.

**AROROET**, Soendan. uitspraak van arrowroot; het meel noemt men: *sago aroroet.*

**AROS**, een soort *poleng* of geruit goed, nl. rood met wit of blauw met wit.

**AROT**, 1. van *inoem* en = *leueut*, g. w.; *piaroteun*, iets om te drinken; *ngarot*, l. van *nginoem*, drinken; ook l. van *njaneut*, ontbijten, en van *ngopi*, koffiedrinken; *ngarotan*, iemand te drinken geven; *diarotan.*

**ARPAH** (Ar.), de berg Arafat, ongev. 6 uren ten N.-O. van Mekka; ook *Arapat.*

**ARPOES**, het Holl. harpuis; idem; ook = *patri.*

**ARSIP**, het Holl. archief; idem.

**ARTA** (Skr.) k., *artos* l., schat (maar uitsluitend van geld, goud en edelgesteenten), geldmiddelen (vgl. *harta*); *ngartos*, l. van *ngadoewit*, voor geld koopen; *beunang ngartos*, voor een som gelds gekocht hebben.

**ARTI**, = 't meer gebr. *harti*, beteekenis; *ngarti* k., *ngartos* l., verstaan, begrijpen; *pangarti*, beteekenis, zin, doorzicht, verstandelijk vermogen, verstand, rede, kennis; *mangarti*, verstaan; *dileber* (*dibere* of derg.) *mangarti*, te verstaan geven, doen verstaan; *pangartian*, verstand, begrip, kennis, vernuft; *loba nakĕr pangartianana*, hij heeft veel kennis, hij heeft veel verstand.

**ARTJA**, afgodsbeeld.

**ARTOS**, I. l. van *arta*, schat (zie ald.

*ngartos*, l. van *ngadoewit*, voor geld koopen.

II. *Ngartos*, l. van *ngarti* (zie *arti*), verstaan; *pangartos*, beteekenis; *pangartosan*, verstand, kennis.

**ARWAH** (Ar., meerv. van roeh, geest, ziel), zaliger, wijlen; *sidĕkah arwah*, een lijkfeest ten behoeve der afgestorvenen. [Het woord wordt veelal *rĕwah* uitgesproken; zie ald.]

**ASA** (vgl. *rasa*) k., *raos* l., gevoelen, voorsmaak; verder: denken, meenen, naar mijn gevoelen, ik denk, ik vermeen, het ligt mij bij; ook: een gevoel hebben alsof, als het ware; men zegt ook *asana; asa-asa*, twijfelen, in onzekerheid zijn; *ngasaän*, iets proeven, smaken; *diasaän*.

**ASABAH** (Ar., atsabah), wat na aftrek van de *soemoem* van een nalatenschap overblijft.

**ASAD** (Ar.) leeuw, nl. het teeken van dien naam in den dierenriem (zelden verstaan).

**ASAH**, g. w.; *ngasah*, (door den smid) een stuk gereedschap bewerken, zoodat er èn smeden èn slijpen bij te pas komt; in 't alg.: slijpen, scherpen; *diasah; ngasahan*, iets slijpen; *diasahan; asahan*, voll. *batoe asahan*, slijpsteen; *ki asahan*, naam van een boom.

**ASAK**, I. rijp, gaar; verder: iets rijpelijk doen (b. v. denken); ook: geheel bereid, ten einde toe bewerkt (zoodat het nu gereed is); *sing asak nja njasar kana elmoe*, beproef de leer rijpelijk; *koelit asak*, gelooid leder; *ngasak*, koken (nl. gaar maken, vgl. *pasak*, hieronder); *ngasakan*, iets gaar maken, koken; ook: (leder) looien; *toekang ngasakan koelit*, leerlooier, lederbereider; *diasakan; ngasakkeun*, gaar koken (van iets dat op 't vuur staat, maar nog niet goed gaar is), gaar stoven; verder: rijpen, rijp maken, tot rijpheid doen komen (z. a. vruchten en derg. door God, of z. a. het koren zijn vrucht); ook wel: het laatste werk aan iets doen; *diasakkeun; kaäsakan*, (naar 't schijnt wegens hoogen ouderdom) uitgebloeid, uitgeleefd; - *pasak*, g. w.; *masak*, 1. koken, eten koken, stoven; 2. geld geven aan een *ronggeng*, na den dans; *toekang masak*, kok, kokin; *dipasak; masakkeun*, iets gaar doen worden, koken of stoven tot 't gaar is; *dipasakkeun; pamasak*, het geld dat men aan een *ronggeng* geeft na den dans; *pamasakan*, kookkachel, fornuis.

II. *Asakaneun* (Z.-B.), = *lalab-lalab*; zie *lalab*.

**ASAL** (Ar., atsal, vgl. *oesoel*), oorsprong, afkomst; ook k., *poerwa* l., oorzaak, aanleiding, aanleidende oorzaak, begin; verder: als maar, mits maar, z. v. a. *dapon; - asalna*, de eerste aanleiding van of tot iets; *njarita asal-asalna*, vertellen van het begin af; *koemaha asalna?* hoe was de eerste aanleiding? *tina asal-asalna*, van het eerste begin af. (Vgl. *teureus*.)

**ASANG**, kieuw, de kieuwen; *asangan*, kieuwen hebben.

**ASAR** (Ar., atsar, namiddag), het door den Islam voorgeschreven namiddaggebed (te half vier uren), voll. *salat asar;* ook: de tijd voor het middaggebed, voll. *waktoe asar*.

**ASEH**, het Holl. hachée; idem.

**ASĔL**, ngbr.; *ngasĕlan*, = *njĕla*, zich in een engte dringen, zich tusschen iets of tusschen twee personen dringen, tusschen doen, tusschenin zetten; *diasĕlan*.

**ASĔM**, tamarinde; *tangkal asĕm*, de tamarindeboom; *kapiasĕm* (P.), witjes lachen (hetzij van genoegen of uit verlegenheid).

**ASEP**, titel van *santana's* (een sport lager dan *raden*); - *kasep*, schoon (van een mannelijk persoon, vgl. *geulis*); *koemasep*, maar inz. *kakasepanan*, zich aanstellen alsof men een schoon man ware.

**ASEUK**, pootstok; ook g. w.; *ngaseuk*, een gat of gaten in den grond maken voor planten, stekken en derg., poten; *diaseuk pare djeung gandroeng*, de rijst en gerst werden in den grond gelegd; *ngaseukkeun*, in den grond steken; *diaseukkeun; aseukan*, met den pootstok te bewerken veld; ook *aseukaneun*.

**ASEUPAN**, of ook *haseupan*, een trechtervormig (van boven breed en naar beneden in een punt uitloopend) mandje van bamboe (om rijst enz. gaar te stoomen); *birit-aseupan* (Buit.), gezegd van een luiaard, die niets liever doet dan neerliggen op zijn zijde of rug [gelijk een *aseupan* meestal op zijn kant ligt]. Vgl. *haseup* en *seupan*.

**ASGAR** (Ar., atsgar), klein, kleinste; *hadas asgar*, een kleine (geringe) onreinheid.

**ASIH** (zie *sih*), l. van *njaäh*, liefhebben; verder: liefde, genegenheid; *noe asih dipoelang tai* (of *sĕngit*), die liefde bewijst wordt vergolden met drek (of stank), = ons: iemand stank geven voor dank; - *piasih*, ngbr.; *miasih*, liefhebben; *dipiasih; kaäsih*, geliefd, geliefde, begunstigde, gunsteling; *mikaäsih*, iemand of iets liefhebben; *dipikaäsih*, geliefd worden, bij iemand in de gunst zijn; - *kasih*, liefde; *kasihing Goesti*, de liefde des Heeren; *pilih-kasih*, z. v. a. *njaäh ka saoerang*, den een liefhebben boven den ander; *hanteu pilih-kasih*, geen

onderscheid tusschen personen maken, den persoon niet aannemen; *Anggarakasih* (O.-S.), een Dinsdag met volle maan, geluksdag (P.); *kakasih*, 1. geliefde, uitverkorene; *kakasih Allah*, Gods uitverkorene (een der titels van Moehammad); *dianggo kakasih*, iemand tot gunsteling aannemen of hebben; 2. l. p., *djĕnĕngan* l., *ngaran* k., naam; *kaäsihan*, welwillende gezindheid, liefde, gunst; *ngasihkeun maneh*, zich bij iemand aangenaam of bemind maken; maar ook: zich hij iemand indringen; *mamakasih*, toegeven aan alle wenschen van een stervende; ook: galgemaal (P.); - *asihan*, weldadigheid, genegenheid; *minjak asihan*, liefdeolie (om liefde op te wekken; *djampe* (of *kĕmat*) *asihan*, formulier om liefde op te wekken; *ngasihanan*, maar doorgaans *ngaäsihanan*, over iets de *djampe asihan* uitspreken; *kinasihan*, bemind worden of zijn; *taja banda* (of *doenya*) *kinasihan*, niets te lief hebben, alles voor iemand over hebben; *djampe kinasihan*, = *djampe asihan* (zie boven); *pangasih*, = *paparin*, gift, geschenk; - *pasih*, ngbr.; *pasihan*, l. van *pamere*, gave, gunstbewijs; *masihan*, l. van *mere*, aan iemand iets schenken; *dipasihan; pasihanan*, g. w.: geef (een gave); *masihkeun*, iets aan iemand schenken; *dipasihkeun*.

**ASIK**, = *tjĕngĕng* l.; zie ald.

**ASIN**, zoutachtig, ziltig, gezouten; *tjai asin*, zout water, zeewater; *ĕndog asin*, gezouten ei; *ngasin*, aan ziltige aarde likken (van dieren); *ngasin-ngasin*, spijzen in 't zout leggen, inzouten.

**ASISOR**, het Holl. assessor; bijzitter (in een rechtscollege).

**ASISTEN**, voll. *toewan asisten*, assistent-resident. (Ook *astisten*.)

**ASIWOENG**, gezuiverd katoen (*kapas beunang mĕteng*), in een soort cocons verdeeld om te worden gesponnen; *diasiwoeng*, de losse katoen in cocons verdeelen (dikte een vinger, lengte pl.m. 10 cM.).

**ASKAR**, een soort soldaten in Eng.-Indië, laskar.

**ASMA** (Ar.), l. p., = *padjĕnĕngan*, naam.

**ASMARA**, ngbr.; *kasmaran* (Jav.), verliefd, verzot; ook = *asmarandana*.

**ASMARANDANA**, naam van een *tĕmbang*-wijs, volgens P. samengest. uit *asmara* en *dahana*. [Men onderscheidt: 1. *Asm. djĕro* of *lĕbĕt*, bij welke sommige lettergrepen in 't zingen verlengd worden; 2. *Asm. kaoem*, de gewone wijze van zingen, ook *Asm. rantjag kaoem* geheeten.]

**ASO**, maar meestal *ngaso* l., = *eureun sakĕdap*, een oogenblik rusten, even ademscheppen, uitrusten; *ngasokeun palaj*, l. van *ngeureunan tjape*, uitrusten van vermoeienis.

**ASOD** (vgl. *isĕd*), ngbr.; *ngasod*, (van iemand die klimt) iets hooger gaan, een stootje hooger gaan; ook: iets dat op den rug gedragen wordt en afzakt, in de hoogte wippen; *asod-asodan*, met stootjes-, kleine sprongen of derg. vooruitgaan; *saäsodan*, één stootje vooruit; *ngasod-ngasodkeun*, iets aanh. een weinig vooruitschuiven; *diasod-asodkeun*. (Vgl. *kosod*.)

**ASOEH**, ngbr.; *ngasoeh* k., *ngatik* l., een kind oppassen, verzorgen, opkweeken, opvoeden; van een goed vorst kan worden gezegd: *ngasoeh rajat*, hij verzorgt zijn onderdanen; *diasoeh; pangasoeh* k., *pangatik* l., oppasser, verzorger of verzorgster van kinderen, opvoeder, pedagoog; *asoehan*, voedsterling, pleegkind.

**ASOEP** (vgl. *soep*), = *aboes* k., *lĕbĕt* l., ingaan, naar binnen gaan, in dienst gaan, op 't werk komen; verder: in begrepen zijn (z. a. een getal in een ander), behooren tot of bij, rekenen voor; ook: aannemen (b. v. een huwelijksaanvraag of een voorstel); voorts: passen (z. a. b. v. een ring); *teu asoep*, niet passen, enz.; *ka-loewar-asoepna oewang*, het uitgeven en ontvangen van geld; *kaäsoep*, = *kabilang* k., *kalĕbĕt* l., behooren tot of bij; *kaäsoep batoer*, metgezel zijn; *ngasoepan*, bij iemand binnengaan, dringen in iets, iets ergens in doen sluiten, ingaan tot; ook: leveren (b. v. gras of eetwaren); *diasoepan; ngasoepkeun*, doen ingaan, binnenbrengen, leiden in, steken in (b. v. het zwaard in de scheede, de hand in den boezem, enz.); *diasoepkeun; kaäsoepan*, = *kasoeroepan* en *katjalikan*, bezeten, bezeten zijn.

**ASOER**, ngbr.; *ngasoer* en *ngasoer-ngasoer*, opstoken, aanhitsen (inz. tot een rechtzaak); *diasoer*, *diasoer-asoer; ngasoerkeun*, vooruitschuiven, b. v. een brandhout in het vuur, of een lampepit, om de vlam aan te wakkeren; het laatste ook: *ngasoerkeun damar; diasoerkeun*. (Vgl. *angsoer*.)

**ASOJ**, I. (Z.-B.), een hengel met een snoer van koperdraad; *ngasoj*, met een *asoj* visschen.

II. *Ngasoj*, een ruk vooruit doen, z. a. iemand die of een dier (*bangkong*) dat zwemt; *asoj-asoj* of *asoj-asojan*, met horten of rukken vooruit zwemmen, zich schuivend vooruitwerken (inz. een kind dat nog niet loopen kan). Vgl. *asod*.

**ASONG**, ngbr.; *ngasongan*, = *njodoran*, iemand iets aangeven; *diasongan; nga-*

*songkeun*, iets (b. v. *wĕlit*) iemand aangeven of toesteken, buiten de deur enz. steken (b. v. iets dat men in de hand houdt); *ngasongkeun bobokong*, iemand zijn rug toehouden of toekeeren; *diasongkeun*; *koerban asongan*, beweegoffer (Ex. 29:24 enz.).

**ASOR** (Jav.), onder, laag; *handap-asor*, nederig (vgl. *rĕndah*); *ngasorkeun diri*, zich vernederen, zich nederig gedragen.

**ASPIRAN**, het Holl. aspirant; idem, leerling voor.

**ASRAH**, = *sĕrah*, overgegeven, onderworpen, zich schikken, zich onderwerpen (aan den wil van iemand, in den strijd, aan een vonnis, enz.), berusten, lijdelijk, gelaten, gedwee; *asrah kana pati*, bereid te sterven; - *pasrah*, = *asrah; ngasrahkeun*, of wel *masrahkeun* k., *njanggakeun* l., iets aan iemand overgeven, overleveren, zich overgeven, zich onderwerpen, zich stellen in iemands handen, zich aanbevelen; *diasrahkeun*; *dipasrahkeun*.

**ASREK** (vgl. *asroek*), ngbr.; *ngasrek*, met zijn velen iets gaan zoeken in de wildernis (*ka noe bala); diasrek*.

**ASRING** (Jav.), = *sĕring;* zie ald.

**ASROEK**, maar meestal *ngasroek*, een tuin, wildernis of bosch ingaan of zijn weg daar doorheen nemen; *ngasroek leuweung eurih*, door een alang-alang-wildernis dringen; *tingalasroek*, idem, van velen; *oesrak-asroek*, zijn weg aldoor nemen door bosch en wildernis, bosch in bosch uit gaan; *asroek-asroekan*, al maar door bosch of wildernis dringen.

**ASROG**, = *asrong* en *asong*, ngbr.; *oesrag-asrog*, = *oesrang-asrong* (zie *asrong*); *ngasrogkeun*, vooruitbrengen, naar toe brengen, nabijbrengen; *diasrogkeun*.

**ASRONG**, ngbr.; *oemasrong*, uit eigen beweging tot iemand (een meerdere, een ambtenaar) gaan om hulp of dienst te bewijzen, verkl. met *datang* (met 't doel om hulp te bewijzen) *hanteu diala; koedoe daek oemasrong ka padamĕlan*, ge moet uw dienst presenteeren bij het werk; *oesrang-asrong*, overal aangaan, overal ingaan, zich bij iedereen vertoonen, herhaaldelijk komen, zich te dikwijls bij iemand vertoonen; *ngasrongkeun*, te voorschijn brengen, aangeven, enz.; *diasrongkeun*.

**ASSALAM**, voll. *assalamoe alaekoem* (Ar.), vrede zij u!

**ASTA** (Skr., hasta), = *panangan*, l. van *leungeun*, hand, arm, maar inz. maat van den elleboog tot de vingertoppen; ook wel: de lengte van den geheelen arm, vrouwenel; *saästa*, één (zoodanige) el, enz.; *tanda-asta*, l. van *tanda-tangan*, handteekening; *diasta*, = *ditjandak*, in de hand genomen-, aangenomen-, in ontvangst genomen worden; *kadsta*, aangenomen.

**ASTAGA** (Ar.), een uitroep (b. v. als men iets vergeten heeft), z. v. a.: hoe is 't mogelijk! of iets dergelijks.

**ASTAGINA**, achthoekig. P.

**ASTANA** (Skr., vergadering, audiëntiezaal), = *koeboeran* k., *pasarean* s., *kaloewat* l., *padjaratan* en *makam* l. p., graf; ook: begraafplaats, maar in dezen zin beter *pakoeboeran*.

**ASTISTEN**, zie *asisten*.

**ASWAD** (Ar.), zwart; *hadjar-aswad*, naam van den zwarten steen, die zich bevindt in een der buitenhoeken van de kabah te Mekka.

**ATAEUN** (Z.-B.), = *etaeun*; zie *eta*.

**ATAH**, rauw, onrijp, niet gekookt, ongelooid; *atah keneh tapana*, zijn boetedoening is zonder effect; *moendoer koe atah-atah*, onverrichterzake terugkeeren.

**ATAK** (Z.-B.), acht duiten; *tĕloeng-atak* (ald.), 24 duiten.

**ATAK-ATAK**, I. ver, zeer ver; *teu njaho di atak-atakna*, ik weet niet hoe ver wel, d. i. heel ver.

II. *Ngatak-ngatakkeun*, iemand iets betaald willen zetten, dreigen met vergelding, iemand iets zoeken te vergelden; *diatak-atakkeun*.

**ATAL**, gele aarde uit kraters, gele kleurstof, geel oker, koningsgeel, operment [in vroeger tijd ook gebezigd tot *boboreh*, zie ald.].

**ATANAPI**, = *tanapi*; zie ald.

**ATA-OETOE**, overal vragen, overal gevraagd hebben; *djalma ata-oetoe*, iemand die niet weet wat hij wil; *teu njaho di ata-oetoe*, niet weten hoe het is of behoort, van niets weten, van boe noch ba weten. (Vgl. *eta* en *itoe*.)

**ATAR**, (in een gevecht) den tegenstander of vijand een slag toebrengen, maar terstond daarop terugwijken enz., dezelfde handeling al maar herhalende (den vijand niet recht aandurven); ook wel z. v. a. getroffen; *ngataran*, op een afstand van iemand of iets blijven (b. v. van iemand die boos is), z. v. a. *ngadjaoehan*; *diataran*.

**ATAWA** (Skr. athawa) k., *oetawi* en *atanapi* l., of; ook: noch; *ĕmas atawa perak*, goud of zilver; *oelah dijoek hareup teuing atawa toekang teuing*, zit niet te ver naar voren noch te ver naar achteren.

**ATĔLAS** (Ar., athlas), satijn; men zegt ook *antĕlas*.

**ATENG**, een adellijk predicaat, oorspron-

**kelijk** Bantamsch, thans nog gebezigd in de uitstervende Soendaneesche kolonie Djatinagara, onder Meestercornelis. P.

**ATĔR**, voll. *awi atĕr*, naam van zekere bamboesoort.

**ATEUL**, jeuken, kriewelen, jeuking; *sireum ateul*, de kleine roode mier; *sireum-ateulan*, overdr. voor: wel niet mooi, maar toch aangenaam voor 't gezicht; *taleus ateul*, een *taleus*-soort die jeuking in de keel veroorzaakt; *ngalijarkeun taleus ateul*, ook *njĕbarkeun taleus ateul*, spreekw., verkl. met *ngalijarkeun kagorengan*, kwaad verbreiden.

**ATI**, = *hate* k., *manah* l., hart, gemoed, het hart; in aanspraak: *eh ati!* o mijn hartje! *ngalap ati*, iemands hart winnen of trachten te winnen; *djantoeng ati*, z. v. a.: mijn hartepit; *gĕde teuing ati*, te hoog willen vliegen; *ati-ati* k., *atos-atos* l., opletten, op zijn hoede zijn; *mangka ati-ati*, wees op uw hoede! let goed op! - *piati*, ngbr.; *miati* k., *mimanah* l., ter harte nemen; *dipiati*; *ngatian*, moed inspreken, bemoedigen, aanzetten, aansporen.

**ATJA** (Buit.), = *kaka*, oudere broeder.

**ATJAH**, een uitroep: wel! wel zoo!

**ATJAK**, I. g. w.; *ngatjak*, nemen, wegnemen, voor zich nemen, afeten, opeten; van vogels = *matjok* (zie *patjok*), pikken; ook: (met de vingers enz.) door elkaar doen; *diatjak*; *diatjak-atjak*, al maar van afgenomen of afgegeten worden, enz.; *oetjoek-atjak*, dit en dat voor zich nemen, dit en dat opeten; *ngĕtjak-ngatjak*, van diverse spijzen iets nemen, van allerlei boeken iets lezen, enz. [wat afgekeurd wordt]; *atjak-atjakan*, = *tjoektjĕlok*, van het een op het ander springen, nú aan dit en dàn aan wat anders bezig zijn, nu hier- dan daarvan eten.

II. (Kad.) z. v. a. *pĕtjak*, probeer! beproef eens! *geura atjak-atjak bae!* kom, probeer het maar eens!

**ATJAN**, versterkend woordje bij ontkennende bijwoorden; *hanteu atjan*, *teu atjan*, of *tatjan*, nog niet; *hanteu* (*teu*).... *atjan*, zelfs niet (het hoofdwoord moet hierbij immer verdubbeld worden); vb.: *teu kadoegaeun dijoek-dijoek atjan*, hij kan zelfs niet zitten; *teu bisaeun ngoelangkeun rimbas-rimbas atjan*, hij kon zelfs geen *rimbas* oplichten.

**ATJAR**, I. ingemaakt zuur; *ngatjar*, in het zuur leggen; *pangatjaran* of *wadah atjar*, zuurstelletje.

II. Een maat, gelijkstaande met eenvierde *gedeng*; *saätjar*, één deze hoeveelheid. (Vgl. *gatjar*.)

**ATJE** (Z.-B.), een vriendelijke benaming (*b. n.*) voor jongens van stand, ong. = *asep*.

**ATJEH**, het bekende rijk en zijn hoofdstad op Sumatra; *batoe Atjeh*, een zachte slijpsteen, oliesteen; *ramboetan Atjeh*, een klein soort *ramboetan*.

**ATJĔL-ATJĔLAN**, (van te velde staande rijst) *beukah sawareh*, d. i. ten deele in bloei staan, of wel: de periode waarin de vruchtzetting begint; hetzelfde als *tjoel-tjĕl*.

**ATJĔLOK**, ngbr.; *ngatjĕlok*, springen, huppelen (van een kikvorsch, een vogel, enz., met alle pooten te gelijk opgeheven); *atjĕlok-atjĕlokan*, idem, aanhoudend; ook: al huppelende voortgaan.

**ATJENG** (vgl. *tjeng*), een vriendelijke benaming (*b. n.*) voor kleine jongens uit de volksklasse.

**ATJĔNG-ATJĔNGAN**, hard loopen, rennen (b. v. een *peutjang*).

**ATJEP** (*basa tjadel*, d. i. van iemand die krom praat), voor *asep*; zie ald.

**ATJEUK** (*b. n.*), = *lantjeuk*, l. van *teteh*, oudere zuster.

**ATJI**, I. het fijne, het beste, het hoofdbestanddeel, de quintessens van iets, fijn (geestelijk) bestanddeel, fijne (beleefde) uitdrukking; ook: resultaat (z. a. v. een wetenschappelijk onderzoek); *satĕmĕnna djalma teh aja atjina*, waarlijk in den mensch is een geestelijk bestanddeel; *atji-atjian*, vette-, vruchtbare bestanddeelen, bezinksel; *ahli atji-atjian*, scheikundige (B.); - *katji*, deugdzaam, volkomen; ook: geldig, van kracht; *boĕh katji*, fijn lijnwaad; *hanteu katji*. = *teu sah*, niet gelden, niet van kracht; *pangatjian*, ziel, geest, het menschelijk hart (fig.); *leungit pangatjianana*, (van een overledene) zijn geest is ontvloden.

II. = *teteh*, (oudere) zuster (door de Chineezen gebezigd).

**ATJIN**, z. v. a. *beuki*, lust of behagen [in iets scheppen. P.

**ATJIR**, I. (vgl. *tjoer*), ngbr.; *ngatjir*, met een boogje uit een pijp, tuit of derg. loopen (b. v. water), in een boog uitstaan, boogvormig uitstaan (z. a. b. v. een staart); *ngalatjir*, van planten: boogvormig (in een boogje) omhoogstaan.

II. (Vgl. *bĕtjir*), ngbr.; *ngatjir* of *loempat ngatjir*, hard loopen, hard wegloopen; *tingalatjir*, idem, van velen; *atjir-atjiran* = *loeloempatan*, hard heen en weer loopen; - *koetjar-katjir*, verkl. met *loempat bari kiih*, hard wegloopen en te gelijk zijn water laten loopen (van angst); ook: vluchten, of eig.: nú vlieden, dàn vlieden; verder z. v. a.: *pikir los ka dijeu los ka*

*ditoe*, onbestendig, onbeslist in zijn wenschen, iets willen maar voor het tot geheele uitvoering gekomen is weer iets anders aanvatten.

**ATJLĔNG** (vgl. *tjlĕng*), springen (van een sprinkhaan); *tingaratjlĕng*, idem, van vele; *atjlĕng-atjlĕngan*, (van een sprinkhaan of sprinkhanen) aanh. springen.

**ATJO**, ngbr.; *ngatjo*, onsamenhangende taal spreken, wartaal spreken, doorslaan, ijlen, razen, raaskallen; *atjo-atjoan*, idem, aanhoudend; ook: gebazel.

**ATJOENG**, I. naam van een bloem met een onaangenamen geur.

II. *Ngatjoeng*, onderstboven staän, op zijn hoofd staan, 't opgericht zijn van wat gewoonlijk naar beneden gericht is (b.v. de penis); *soekoe ngatjoeng ka loehoer*, met de voeten naar boven; *ngatjoengkeun*, omhoogheffen (b.v. de handen), opsteken, omhoogsteken, met het beneden- of uiteinde naar boven gericht zijn; *diatjoengkeun*.

**ATJONG** (vgl. *tjong*), de met de binnenzijden tot elkander gebrachte handen eerbiedig ter hoogte van den mond of aan de lippen brengen, bij het groeten of het spreken tot een meerdere; *atjong-atjongan*, idem, maar herhaaldelijk; *tingaratjong*, = *atjong*, maar van velen.

**ATJRIG-ATJRIGAN**, (van een klein voorwerp, b. v. een dwerghert) huppelen, springen.

**ATMA** (Skr. âtmâ), poëtisch voor *njawa*, ziel, gemoed, innerlijk.

**ATOEH**, een uitroep: o! och! toch! mocht toch! *atoeh, sae!* och, dat is goed! *atoeh, soekoer* (eig.: o, dank!), wel, dat doet mij genoegen! *ka dijeu atoeh!* kom toch hier!

**ATOER** (vgl. *hatoer*), g. w.; *atoer-atoer*, ong. = *beberes*, ordenen, regelen; *ngatoer*, regelen, opstellen (b.v. een leger), opzetten, ordenen (van spijzen, = ons: de tafel aanrichten); *diatoer*; *atoeran*, regel, voorschrift, regeling, regelmaat, ordening, organisatie, inrichting; ook: opgaaf; *atoeraning Jang Agoeng*, de door God gegeven ordening; *sadtoeran*, overeenstemming in de opgaven enz.; *ngatoeranan*, l. l. van *ngondang*, noodigen, uitnoodigen, bij zich vragen; 2. aanbieden; 3. (een meerdere) in iets tegengaan (ong. = *mepelingan*); *ngatoerkeun*, regelen, in orde zetten, gereed zetten, ordenen; ook: aanbieden; *diatoerkeun*; -*piatoer*, een zeggen (tot een meerdere); *miatoer*, en ook wel *matoer*, zeggen, spreken (tot een meerdere); *dipiatoer*; *pamatoer*, het spreken, mededeeling; - *katoer*, (in adressen) aan; *katoeran*, l. van *bageja*, voll. *katoeran soemping*, welkom! wees welkom! *ngatoerankeun*, iemand welkom heeten, verwelkomen; *dikatoerankeun*.

**ATOH** k., *goemira* l., in zijn schik zijn, blijde zijn, blijgeestig; *kadtohan*, schik, blijheid, vreugde.

**ATOS-ATOS**, l. van *ati-ati*; zie *ati*.

**ATROK**, ngbr.; *oetrak-atrok*, = *oedar-idĕr*, rondloopen; *atrok-atrokan*, bij den weg loopen (*pagawean noe moesapir*), zwerven, ronddwalen, in ballingschap ronddolen.

**AWAD**, voorgeven, voorwenden, veinzen; *awad-awadan*, al maar voorwendsels zoeken; *ngawadkeun*, iets voorwenden of voorgeven; *diawadkeun*.

**AWAHAN**, = 't betere *aweuhan*; zie ald.

**AWAHING**, = *bawaning*; zie *bawa*.

**AWAK**, = *badan* k., *salira* l., lichaam; - men gebruikt dit woord ook als reflexief voornw., = *diri* (zie Spraakk. § 168, 8°) en als pers. en bezitt. vnw. 2de pers., = *oerang* (zie Spraakk. § 152, 5); *haseum awak* zegt men van iemand aan wiens lijf kleedingstukken spoedig verkleuren; *pangawak*, bestaan, existeeren; *pangawakan*, lichaam; *pangawakan sabeulah*, een half lichaam zijn, d.i. geen man (vrouw) hebben.

**AWAL** (Ar., het tegenovergest. van *ahir*), begin, het begin, eerste, beginsel; *ti awal*, van het begin-, van de wording af; *ti awal nĕpi ka ahir*, van 't begin tot 't einde; *awal-awalna agama*, de beginselen van den godsdienst.

**AWAM**, = *bodo*, onwetend, onverstandig.

**AWANG-AWANG**, onderlucht, atmosfeer, dampkring; *hibĕr di awang-awang*, vliegen in den dampkring (of zooals wij zeggen: in de lucht); *ngawang-ngawang*, naar of in den dampkring (de lucht) zweven.

**AWAS**, = *tĕgĕs*, klaar, duidelijk, goed zichtbaar; als werkw.: goed onderscheiden, nauwlettend toezien; *masing awas nja ningali*, zie nauwlettend toe; *ngawas-ngawas*, nauwlettend gadeslaan; *ngawaskeun*, 1. verhelderen (b.v. het uitzicht); 2. iets aandachtig beschouwen, goed opnemen, nauwkeurig op iemand of iets acht geven; *diawaskeun*; - *kawas*, gelijken op iets maar het niet werkelijk zijn, als het ware, alsof, even alsof.

**AWAT-AWAT**, uitgestrekt en kaal (van een veld of landstreek); *tĕgal si awat-awat*, een gewijde landstreek. P.

**AWE** (Z.-B.), ook *sadwe*, twee duiten, = *djĕbir*.

**AWEH** (Jav.), = *mere* (zie *bere*), geven.

**AWĔN** = *geepaj*, zie ald.; *ngawĕn*, met de hand wenken; *diawĕn*.

**AWĔR** (vgl. *aber*), ngbr.; *ngawĕr*, inhouden (z. a. een paard), water minder hard doen stroomen; *teu beunang diawĕr-awĕr*, = *teu beunang dipĕngkĕk*, niet in te houden.

**AWET**, duurzaam zijn, duren of duren kunnen, goed blijven, blijvend, onvergankelijk; *barang anoe awet*, duurzame goederen.

**AWEUHAN**, weerklank, weergalm, echo.

**AWEWE** (vgl. *ewe*) k., *istri* l., vrouw (in 't algem.); ook: van de vrouwelijke kunne, vrouwelijk; *anak awewe*, vrouwelijk kind, dochter; *boedak awewe*, meisje; *awewe koering*, een vrouw uit den minderen stand; *biwir-aweweĕun*, een mond als een vrouw hebben, d. i. babbelachtig zijn.

**AWI**, algm. benaming der bamboesoorten, bamboe. (Vgl. *haoer*.)

**AWIR**, ngbr.; *ngawir*, afhangen, ergens uithangen (de tong uit den mond, een zakdoek uit den zak, enz.); *ngawirkeun*, iets ergens af of uit doen hangen; *diawirkeun*.

**AWIS**, I., ook *awisan*, voor, bestemd voor, met het oog op. (Vgl. *tjawis*.)

II. L. van *arang* en van *mahal*, zelden, zeldzaam, duur; *awis-awis*, hoogst zelden.

**AWIT**, l. van *mimiti* en van *asal*, begin, aanvang, eerste; ook: eerste inzet; verder: beginnen, aanvangen; ook wel: aanleiding; *anoe djadi awit*, wat 't begin is, die de eerste is, wat de aanleiding is; *awitna*, de eerste, het begin, eerst; *dina awitna*, in 't begin, in den aanvang; *noe ngawitan*, de eerste of eersteling zijn; - *kawit*, eerste, beginner, voorzitter; *pawitan*, z. v. a. *modal*, zie ald. (Vgl. *wiwitan*.)

**AWOEN**, maar meestal *awoen-awoen*, morgennevel, mist, heiligheid; verder: walm (boven een plaats die door de zon bestraald wordt), wasem, damp (uit 't water of van een veld opstijgend); ook z. v. a.: dampkring, de wolken, maar alleen in *katjĕloek ka awoen-awoen*, beroemd tot in wolken.

**AWOENTAH**, verkl. met *pikiran hanteu tĕtĕp*, ong. = *motah*, ongeregeld, onrustig, veel beweging makende; ook; kieskeurig.

**AWOER**, het strooien, enz.; ook g. w.; *ngawoer* en *ngawoer-ngawoer*, strooien, uitstrooien; *diawoer*; *diawoer-diawoer*; *awoer-awoeran*, al maar strooien; ook: onbedacht strooien, uitstorten of uitgieten; *oelah awoer-awoeran*, *bisi moedal*, je moet het er niet zoo maar instorten, het mocht eens over den rand gaan; *mawoer*, verspreid, verstrooid, uiteenliggen; *adjoer-mawoer*, in stukken verspreid liggen (b. v. een verbrijzeld lichaam); *ngawoeran*, bestrooien; *diawoeran*, bestrooid worden; *mastakana diawoeran koe taneuh ti pipir boemi*, haar hoofd bestrooide zij met aarde (stof) van de zijde van het huis; *ngawoerkeun*, iets strooien of uitstrooien, te grabbel gooien; *diawoerkeun*; *kaăwoerkeun*, uitgestrooid.

**AWOET-AWOET**, onordelijk, in wanorde, wanordelijk, gekreukt, verkreukeld; *awoet-awoetan*, in dezen toestand verkeeren; *ngawoet-ngawoet*, in wanorde brengen, verkreukelen, verfrommelen; *diawoet-awoet*, in wanorde gebracht worden (b. v. het hart door den duivel); *ngoewoet-ngawoet*, alles door elkaar gooien; *dioewoet-awoet*.

**AWON**, l. van *goreng*, leelijk, slecht, boos, gemeen, laag; het woord dient ook om een spreken tot een meerdere in te leiden, en bet. dan z. v. a.: ik mag niet nalaten (ong. = *salah*), b. v. *awon teu naros*, ik mag niet nalaten (ik wensch) te vragen; *awon teu ngoeninga*, ik mag niet nalaten (ik wensch) u mede te deelen; *awon hanteu kapioendjoek*, het zou verkeerd zijn het u niet te zeggen; *ngawonkeun*, l. van *ngagorengkeun*, kwaad spreken van iemand, bekladden, belasteren; *diawonkeun*; *ngawon-ngawon*, l. van *ngagogoreng*, lasteren; *diawon-awon*; *miawon*, l. van *migoreng*, lasteren; *dipiawon*.

**AWOR**, verkl. met *pada peupeus doewanana*, beide breken (b. v. twee dingen die men tegen elkander slaat); ook: zich onder elkander mengen (b. v. stemmen, *awor sorana*), onder elkander gemengd.

# B.

**BA**, I. zeventiende letter van het Soend. alphabet.

II. Een voorvoegsel dat, vóór telwoorden (termen van de schaal en algemeene) gevoegd, aan deze de beteekenis geeft van een onbepaald, maar groot aantal der hoeveelheden, met welker benaming het verbonden is (zie *poeloeh*, *ratoes*, *loba*, enz.); het wordt ook in denzelfden zin verbonden met *goenoeng*; verder heeft het, vóór sommige stammen gevoegd, daarvan afgeleide woorden gevormd (deze laatste

formatie schijnt afgeloopen]. Vgl. *mang* en inz. Spraakk. § 33, 14 *a* en *b*.

**BAÄL**, ongevoelig voor pijn (van eenig lichaamsdeel), ongevoelig, dof. [Zoo laat men iemand die besneden zal worden, eerst een poos in koud water, liefst in een rivier of sloot staan, om de amputatie minder pijnlijk te doen zijn.] Vgl. *nirisan* bij *tiris*.

**BAÄN**, g. w., samentr. van *bawaän*; *dibaän*, samentr. van *dibawaän*; zie *bawa*.

**BAB** (Ar., eigenl. deur), hoofdstuk, afdeeling, punt van bespreking of behandeling, over, handelende over, aangaande.

**BABAD**, I. in 't alg.: geschiedverhaal; in 't bijz.: kroniek der oude of vroegere geschiedenis, geschiedboek; ook wel voor: sage.

II. = *pantar* en *tanding*, gelijke, wedergade, evenknie.

III. *Ngababad*, gras en derg. met een *gobang*, *pĕdang* of stok af- of wegslaan, weghakken, gladmaaien, afmaaien; *dibabad*; *babadan*, wat op gezegde wijze gladgemaaid of afgemaaid is; *babadan patjing*, een plek waar *patjing* op stond, welke nu afgeslagen is.

**BABADONG**, zie *badong* II.

**BABAH**, I. titel, gegeven aan alle mannelijke Chineezen, zoowel aan kinderen als volwassenen.

II. Doorgebroken, doch alleen overdr.: *babah manah*, z. v. a. geschokt; *ngababah*, doorgraven van den wand van een huis (om in te breken), inbreken; *dibabah*; *babahan*, de weg waardoor een inbreker binnengekomen is, het gat van den inbreker.

III. Stinkende adem, voll. *baoe babah*, = *baoe soengoet* k., *baoe baham* en *baoe bĕkah* l.

IV. Dik, slijmerig (van *dahdir*, *leugeut* enz.). P.

V. Woonplaats (waarsch. dial. voor *bawahan*, zie *bawah*). P.

**BABAHAK**, op roof uitgaan, rooven (meestal met *bebegal*).

**BABAÏ**, ongeboren kind, vrucht in den moederschoot.

**BABAJ**, I. ngbr.; *kababajan*, zich bedoen, zich bedaan hebben.

II. *Ngababaj* (Z.-B.), = *ngabintrang*; zie *bintrang*. P.

**BABAJAN** (Z.-B.), ngbr.; *dibabajankeun*, ong. = *ditoeroenkeun*, overgeleverd worden of zijn.

**BABAJON**, zie *bajoe*.

**BABAK**, I. rauwe-, open of ontvelde huid (b. v. van den rug van een paard door het tuig, of van de billen door het paardrijden), blik (vgl. *birit*); *teu boesik-babak*, geen letsel hebben bekomen.

II. Stuk, melodie (op een muziekinstrument); *sababak*, één stuk, één melodie.

**BABAKAN**, I. (waarsch. van *babak* I.), een nieuwe vestiging op een tot dusver onbewoonde plek (hetzij één huis of meer); verder: gehucht, kolonie; *mabakan* en *ngababakan*, een woning bouwen op een tot dusver onbewoonde plek, zich in een onbewoond oord vestigen, een nieuwe vestiging of nieuw gehucht aanleggen, een kolonie stichten.

II. (Z.-B.), = *papagan*; zie *papag* II.

**BABAKAOER**, naam van een grooten, schadelijken duizendpoot.

**BABALAK** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**BABALOEK**, tegenstribbelen (inz. van een buffel, die geen *pasangan* op den nek wil hebben).

**BABANDOEL**, bal, appel (z. a. op een vaandel); verder: lood, loodje, z. a. voor een *sipatan* (*beungbeurat*), schietlood, paslood; ook: bezwaar (hetzij steen of wat ook) dat men doet opwegen tegen een vracht, die aan ééne zijde van een draagstok moet gedragen worden; *dibabandoelan*, van een *babandoel* (stukje lood enz) voorzien worden.

**BABANEH** (*b. p.*), = *aneh-aneh*, aardig, vreemd, zeldzaam. P.

**BABANG**, wegloopen, zich naar elders begeven en niet wederkeeren (b. v. iemand die straf gehad heeft).

**BABANGKAK**, plaag, verschikker, schrikaanjager (b. v. iemand die zich in den avond begeeft naar de woning zijner verstooten vrouw, om andere mannen op een afstand te houden).

**BABANJON**, zie *banjoe*.

**BABANTJIK**, = *golodog*, opstap, dorpel.

**BABANTJOEL**, zie *bantjoel*.

**BABANTJONG**, een verheven koepelvormig gebouwtje op de *aloen-aloen*, waarin wel vergadering wordt gehouden, van waar soms bevelen gegeven en waar wel betalingen gedaan worden, enz.; ook *sitinggil*.

**BABAR** I., = *mĕdal*, baren, bevallen, bevalling, verlossing, bevallen zijn, verlost zijn, ter wereld komen, geboren worden of zijn, en in 't algem.: uitkomen, voor den dag komen, aan 't licht komen; ook: ontknooping; soms = *djĕmbar* (zie ald.); *babar lajar*, de zeilen ontrollen; *babar pisan*, = *sapisan* (zie *pisan*); *dibabar*, uit (den mond) gelaten worden,

uitgesproken worden (van een woord); ***mabaran***, (bij het nettenknoopen) niet meer meerderen (*njeuweu*) en nu aan het verlengen gaan; ***dibabaran***, gezegd van een net dat men knoopt; ***ngababarkeun***, iets ronduit te kennen geven, uitbrengen (b. v. een geheim); ***dibabarkeun***.

**BABARANTING**, zie *banting*.

**BABARI**, = *gampang* k., *gampil* l., licht, gemakkelijk; ***babarian***, gemakkelijk tot iets komen, licht iets worden; ***babarian panas-ati***, licht toornig worden, driftig van aard.

**BABASAH**, 1. k., ***patĕlĕsan*** l., badkleed (verkl. met ***samping paranti mandi***; 2. staatsiekleed, staatsiekleeren, z. v. a. ***salinan***; ***ngababasahan***, iemand in prachtgewaad kleeden; ***dibabasahan***.

**BABASAN**, zie *basa*.

**BABAT**, maag van een herkauwend dier, pens.

**BABATEN**, zie *bati*.

**BABET**, I. zie *babit*; *mabetan*, voorwerpen door elkaar doen of schudden, zoodat ze rammelen of op andere wijze klank geven.

II. Oude vrijster.

**BABI** (Jav. en Mal.), = *bagong*; zie ald.

**BABIL** (Ar.), Babel, Babylon. (Zie *Baboel*.)

**BABIT** k., *babet* l., iets of iemand (b. v. een persoon met wien men vechtende is) op zijde slingeren of wegslingeren; *boebat-babit*, iets heen en weer of naar rechts en links slaan; *moebat-mabit*, met iets om zich heen slaan, iets (b. v. een zwaard) rechts en links zwaaien; ook: druk in de weer zijn (b. v. met het maken van toebereidselen); *diboebat-babit*, heen en weer gezwaaid worden; *ngababitkeun*, iemand of iets op zijde slingeren of wegslingeren; *dibabitkeun*.

**BABLAS** (vgl. *bras* en *gĕblas*), ngbr.; *dibablaskeun*, ong. = *digĕblaskeun*, open en rond uitgesproken worden.

**BABOE** (Jav., voedster, en ook: moeder); titel van Eva (*Baboe Hawa*, d. i. dus: moeder Eva); in 't algem. = *pangasoeh*, vrouwelijke bediende, voornamelijk ter oppassing van kinderen; *ngababoekeun*, een kind bij een min of voedster doen, aan de zorg van een andere vrouw toevertrouwen, een kind uitbesteden; *dibaboekeun*.

**BABOEK**, er maar in 't wild op in houwen; ***maboek***, neerslaan; ook: neerkomen op (van de gevolgen); in Kad. z. v. a. ***mĕntoer*** en ***ngabaledog***, werpen; ***ngababoek***, iets wegslaan; ***dibaboek; kababoek***, weggeslagen; ***boebak-baboek***, om zich heen slaan; ***moebak-maboek***, = ***moebat-mabit***, met iets om zich heen slaan; ***diboebak-baboek***, (met een wapen) gezwaaid worden; ***ngababoekan***, wegslaan, z. a. b. v. vliegen; ***dibaboekan***.

**BABOEL** (Ar.), Babel, Babylon, voll. ***nagara*** *Baboel*. (Zie *Babil*.)

**BABOET**, I. het uittrekken of uitrukken van gras of planten, inz. van *bibit* of rijstplanten ter verplanting; ***ngababoetan***, uit den grond trekken (van vele planten enz.); ***dibaboetan***.

II. (Eig. Jav., sprei van een matras), alleen in ***kasoer baboet***, vorstelijke legerstede.

**BABON**, I. verkl. met ***hajam tatjan bĕger***, een jong kippetje. (Zie ook *gatrik*.)

II. Een groote ***eundan*** (bos rijst), loon voor 't helpen snijden der rijst; ***ngababon***, ***babon***'s maken.

**BABROEH** (Perz., eig. babr.), naam van een leeuwachtig dier.

**BADA** (Ar.), 1. = ***mantas***, na, na afloop, kort na afloop, kort na; ***sabada***, terstond na; *sabada toewang*, terstond na den maaltijd. - 2. z. v. a. ***teu toeloes***, niet doorgaan, afspringen, niet plaats hebben; ***bada bae***, 't hoeft niet, houd het voor gezien, houd het voor gedaan; ***ngabadakeun***, niet door laten gaan, staken, opheffen (b. v. een bepaling), herroepen, voor gezien houden; *dibadakeun*, van iemand aflaten (hem niet doen wat men hem had willen aandoen), enz.

**BADAG**, = *kasar*, ruw, grof; *keusik badag*, (fijn) grind; *hama noe badag*, grove (d. i. hier grootere) landplagen (b. v. ratten en wilde zwijnen); *ati badag*, een grof-, ruw-, onbeschaafd mensch; *diri badag*, onze uitwendige mensch (vgl. *lĕmboet*); *basa badag*, grove, d. i. onbeleefde taal; *ngomong badag*, grof-, onbeleefd spreken.

**BADAGAL-BOEDOEGOEL**, verkl. met *eukeur goendoel teu make totopong*, d. i. het kale hoofd met geen hoofddoek gedekt hebben; ook: haveloos.

**BADAJA**, hofdanseres, hofdanseressen.

**BADAK**, rhinoceros; *tjeuli badak*, rhinoceros-oor; ook: naam der cactussoort die voor de cochenilleteelt gebezigd wordt; *tjaoe badak*, een pisangsoort die een zeer dikken stam krijgt; *tjangkoedoe badak*, een wilde *tjangkoedoe*, die echter geen verfstof oplevert; ***tareptep badak***, een onkruid, weinig verschillend van ***tareptep hajam*** (vgl. *tareptep*); ***hampĕroe badak***, rhinocerosgal; ook: naam van een plant welks wortel een sterk purgeerend vermogen heeft (vgl. *lĕmah*); ***sĕntak-badakeun***, als een rhinoceros-schreeuw (krachtig maar kort), sprkw. voor: een zeker werk krachtig aanvatten, maar na een oogenblik weder

staken; *babadak*, een trechtervormige korf, die met steenen wordt gevuld en dient tot afdamming enz. van een rivier; ook: kisting; *pangbadakan*, verblijfplaats van neushoorns (P.).

**BADAL** (Ar.), plaatsvervanger, gemachtigde. (Vgl. *wadal.*)

**BADAMI** (vgl. Mal. damai), beraadslagen, raadplegen, bespreken; *babadamian*, met elkander raadplegen; *ngabadamian*, met iemand afspreken; *dibadamian; ngabadamikeun*, raadplegen over; *dibadamikeun.* (Vgl. *pasini* en *rĕmpoeg.*)

**BADAN** (Ar.), = *awak* k., *salira* l., lichaam, lijf; *badan, njawa, sija teh koedoe prihatin!* o mijn lichaam, mijn ziel, je moet nu maar treuren! *badjoe badan*, onderkleed; *djakat badan*, boeten of boete voor een bedreven kwaad, ook *kiparat badan* genoemd.

**BADAR**, I. (Ar., Badr), naam van een plaatsje tusschen Mekka en Medina, waar in 623 de eerste strijd plaats vond tusschen de Moslims onder Moehammad en de Mekkaners onder Aboe Sofian; *pabadar* of *prang pabadar*, z. v. a. *prang sabil*, de heilige oorlog.

II. Een groenachtig zwarte steen.

III. Een jonge *kantjra* of karper.

**BADARAT** (vgl. *darat*), 1. k., *njatjat* l., te voet gaan, voll. *leumpang badarat; sĕrdadoe noe badarat*, voetvolk; 2. *badaratna*, mondelinge boodschap, aan een schriftelijke tot aanvulling toegevoegd; mondeling bevel, aan den overbrenger van een schriftelijken last gegeven.

**BADAWANG**, een pop ter grootte en van de gedaante van een mensch. (Vgl. *bĕbĕgig.*)

**BADE**, I. raden, gissen, voorzeggen; *djoeroe bade*, iemand die den uitslag van iets kan voorspellen; *ngabade*, raden naar, voorzeggen; *dibade*, geraden worden naar, voorzegd worden; *kabade*, geraden, voorzegd; ook: opgelost (z. a. een vraagstuk); *babadean*, elkander raadsels opgeven; *ngabadean*, iemand een raadsel opgeven; verder: ondervragen, overhooren, de les laten opzeggen; *dibadean.*

II. = *sĕmoe*, voorkomen; *bade adocan*, er strijdvaardig uitzien; *njolong bade*, = *maling roepa*, anders zijn dan het uiterlijk zou doen verwachten; ook uitroep, z. v. a. *teu njana!* dat had ik niet gedacht! *made*, 1. gelijken op; *made gambar*, gelijken op of er uitzien als een (geteekend, geschilderd of gephotographeerd) beeld; 2. zich gelijkstellen met; *tjetjendet made kijara*, de *tjetjendet* (een kleine plant) stelt zich gelijk met den *kijara* (een groote en zeer hooge boom), sprkw., gezegd van een gering mensch, die zich met den voornaamste meet; *hoenjoer madean goenoeng*, de mierenhoop meet zich met een berg, een sprkw. van gelijke beteekenis als het voorgaande.

III. L. van *bakal*, zullen; en tevens l. van *baris, pikeun*, enz.: voor, om te; *bade ka*, voor, bestemd voor.

**BADÉG**, I. ngbr.; *ngabadĕg*, buitengewoon veel (zijn).

II. (Indr.), weerspannig, tegenstrevend, koppig.

**BADEGA**, knecht, meid, dienstknecht, dienstmaagd; *ngabadega*, dienstknecht of dienstmaagd zijn. (Vgl. *abdi, boedjang* en *imah.*)

**BADEJOS**, ngbr.; *ngabadejos*, van iets of iemand heengaan, wegloopen; ook: van afzien (b. v. van een vrijer), afstand doen van; verder: doorloopen, zonder zich te bekreunen om iemand die roept; *dibadejoskeun*, iets of iemand laten voor wat hij (het) is.

**BADĔL**, verstokt-, verhard in 't kwade.

**BADĔNDĔN**, ngbr.; *ngabadĕndĕn*, zich opstuwen (van water), op een hoop staan; ook: gesloten, dicht (van bedgordijnen).

**BADENG** (Bant.), = *soegan*, misschien, misschien wel. P.

**BADEUR**, in 't algem. = *lojor*, astrant, onverbiedelijk; inz. gebruikt van iemand die gedurig terugkomt, hoewel men hem het huis verboden heeft; ook z. v. a. *kasijeun*, vrees.

**BADI**, ook *badi-badi*, een stootwapen met recht, puntig, eensnijdend lemmer en schuins omhoog gaand handvat [oorspronkelijk Sumatraansch en weinig in gebruik geweest, P.]; *kabadi*, geslagen met een ziekte of ramp (door een geest, om een beleediging hem aangedaan, b. v. door hem op 't hoofd te stooten met een paal dien men in den grond zette).

**BADIGOEL**, = *tanggihgoel*, lomp, log, plomp (b. v. z. a. een rhinoceros); ook: plomp en kaal; overdr.: langzaam in zijn bewegingen, droomerig.

**BADIGOENG**, ong. = *bĕdĕgong*, hoogmoedig; ook: ongemanierd, astrant; *ajeuna moal badigoeng*, ik zal mij nu niet hoogmoedig aanstellen.

**BADINGDANG**, zie *boentjis* II.

**BADIS**, = *toelen*, *pitoewin* en *ĕnja*, in werkelijkheid, ten volle, volkomen, echt, zuiver, door en door, geheel; *koeritjakan badis*, een echte kerel uit het volk; *karaman badis*, een echte muiter.

**BADJAG**, = *badjo*, zeeroover, zeeschuimer; *ngabadjag*, zeeroof plegen.

**BADJEG**, ngbr.; *ngabadjeg*, een mensch of dier (b. v. een dollen buffel) de hielspier doorsnijden of doorhakken; *ngabadjegan*, idem, van meer dan één dier; *dibadjeg; dibadjegan; babadjeg*, de hielspier of Achillespees (en wel tot in de dij toe).

**BADJÈNDIT**, het Holl. bajonet; idem.

**BADJI** (Kad.), opvulsel (b. v. een stukje hout ter opvulling bij 't inslaan van een te dunne keg [anders gezegd *paseuk pantjir*].

**BADJIGOER**, koffie met suiker en *tji-pati* of kokoswater, na de vermenging nog eens goed doorgekookt (inz. gebruikt door lieden die 's nachts waken moeten, b. v. bij een doode).

**BADJING**, de gewone eekhoorn. (Vgl. *kekes.*)

**BADJIR** (vgl. *hapa*) onvruchtbaar (van menschen en dieren); van menschen k., *gaboeg* l.; *madjir*, na den eersten keer geen jongen meer krijgen (b. v. een visch, die niet in haar element-, die in verkeerd water is), onvruchtbaar geworden.

**BADJO**, = *badjag*, zeeroover, zeeschuimer; *ngabadjo*, zeeroof plegen, kapen (op zee).

**BADJOE** (Mal., uit Perz.) k., *raksoekan* l., baadje, buis, kamizool; *beuheung badjoe*, hals-, kraag van een baadje; *leungeun badjoe*, mouw; *heës make badjoe*, slapen met het baadje aan (wat *pamali* heet, *matak ngimpi hibĕr*); *ngegelan badjoe*, op zijn baadje kauwen (heet eveneens *pamali, matak potong hoentoe*); *pibadjoeëun*, stof voor een baadje; *ngabadjoe*, een baadje aanhebben; overdr: ingeworteld (inz. van deugd of ondeugd, kwade of goede gewoonten); *dibadjoe*, een baadje aantrekken of aanhebben; *ngabadjoean*, een ander een baadje aantrekken; *dibadjoean*.

**BADJONG**, ngbr.; *ngabadjong*, bij een groote partij koopen (inz. om weer te verkoopen), inkoopen, in het groot koopen, voorraad inslaan; *toekang ngabadjong*, koopman in 't groot; *dibadjong*, in 't groot verkocht worden.

**BADODOJ**, achteraanslenteren (z. a. b. v. een volgeling die telkens stilstaat). P.

**BADODON**, een soort fuik die in groote rivieren uitgezet wordt om visch te vangen.

**BADOED**, z. v. a. *toekang ngabodor*, een potsenmaker (bij *angkloeng* en *dogdog*).

**BADOEG**, ngbr.; *ngabadoeg*, (van een dier) met den kop of de hoorns zijwaarts stooten; (van menschen) iemand met den arm of de elleboog aanstooten, tegen iets stooten; *dibadoeg*.

**BADOEJ**, voll. *nagara Badoej*, naam van een verdwenen plaats in het Zuiden van Bantam; *Tji-Badoej*, naam van een riviertje waaraan genoemde plaats gelegen was; *oerang Badoej*, de Badoej's, meer algemeen *oerang Kanekes*, *oerang Karang* enz. genoemd, naar de dessa's, thans door hen bewoond. [Zie Dr. Jul. Jacobs en J. J. Meijer, „De Badoej's", 1891. Verder: C. M. Pleyte, „Artja Domas", Tijdschrift voor Ind. T.-, L.- en Vk., deel LI, en „Badoejsche Geesteskinderen", Tijdschrift voor Ind. T.-, L.- en Vk. deel LIV.]

**BADOEJOET**, naam van een *areuj* (klimplant) als de *waloeh*.

**BADOEWI**, zie *Badwi*.

**BADOG**, ngbr.; *ngabadog*, straatroof plegen, wegnemen, rooven; *dibadog*. (Vgl. *bĕdag.*)

**BADONG**, I. naam van een bamboezen mand (soort fuik) om visch te vangen.

II. (Z.-B.), sluitplaat van een uit metalen schalmen bestaanden gordel (vgl. *bĕnten*), elders *babadong* geheeten. P.

III. Zeker rugversiersel bij *wajang*-helden. B.

**BADORI**, naam van een plant met witachtige bladeren [de vruchten bevatten een soort katoen].

**BADOT**, bok, geitebok; *babadotan*, naam van een sterkriekend onkruid met ondiepe wortels.

**BADRA** (Kw.), poëtisch voor *mĕndoeng*, regenwolk, donkere wolk, donkere lucht.

**BADWI**, of wel *Badoewi* (Ar.), woestijnbewoner, Bedouin, de Bedouinen; ook scheldnaam, wel gegeven door de Moh. Bantammers aan de nog heidensche Badoej's.

**BAE**, slechts, maar; ook: voortdurend, steeds; *dimanah-manah bae*, er steeds over denken; *madjoe bae*, steeds voortgaan; - in de spreektaal zegt men ook *wae*. [De plaats is immer achter het woord of den zin, waarbij het als bepaling gevoegd is.]

**BAETOELLAH** (Ar.), huis Gods.

**BAEU**, z. v. a. *hijap*, *hajoh* en *geura prak*, kom op! ga je gang! sla toe!

**BAEUD**, donker-, stuursch-, zuur-, norsch-, stroef kijken; *baeudan*, van aard zóó kijken, een stuursch uiterlijk hebben, nurksch zijn; *boewad-baeud*, aanh. of telkens een zuur gezicht zetten; *ngabaeudan*, iemand zuur of norsch aankijken; *dibaeudan*.

**BAGA**, ngbr.; *tarang-baga*, de schaamheuvel. (Vgl. *poeroes.*)

**BAGAD** (Z.-B.), een zeevisch die, naarmate hij grooter wordt, *mangapas* en *galang-tjangkek* heet.

**BAGAL**, I. de basis, grondslag of ondergrond van iets, de bonkwortel van de

pisang, de basis of grondvesten van een berg, de harde basis van een zweer, de onderlaag of onderste lagen van een *toempoek pare* of rijstbossenhoop, enz. (te verg. met *dasar*, *soekoe* en *dapoeran*); in Indr. ook: het vlezig gedeelte van een paardestaart; *ngabagal*, een harden knobbel vormen (b.v. een wordende zweer, *teuas di djĕro*, hard van binnen); *bagalan*, een *bagal* hebben, een bonkwortel hebben, enz.; *ngabagalan*, een ondergrond leggen voor.

II. (Ar.), = 't meer gebr. *bigal*, muilezel, muildier.

III. (Indr.), ledige maiskolf. (Vgl. *hapa*.)

**BAGANTI** (vgl. *ganti*), om en om, om de beurt, elkander vervangen; *saban poë baganti*, elken dag wisselden ze elkander af (of kwamen er anderen, b. v. versche troepen).

**BAGAWAN** (Skr. bhagawân), titel van voorname en heilige personen, alleen nog in *djampe*'s en *pantoen*'s in gebruik, P.); *ngabagawan*, zich uit de wereldsche zaken terugtrekken.

**BAGBAGAN**, I. verkl. met *boeboehan*, iemands deel, lot, bepaalde taak.

II. Verkl. met *djalan* en *hal*, weg, middel, zaak.

III. Bruggetje, vlondertje (iets breeder dan *tjoekang*).

IV. De dwarslatten welke den vloer dragen van een op neuten of korte posten staand huis. P.

**BAGBRAG**, trippelend loopen (van een paard).

**BAGBRAG-BIGBRIG**, zie *bigbrig*.

**BAGDJA** (Skr. bhâgya), lot, deel (zelfs van leed, maar in den regel 't tegenovergest. van *tjilaka*, dus) geluk, voorspoed; verder: gelukkig, voorspoedig; *djalma bagdja*, een voorspoedig-, een gelukkig mensch; *sabagdja*, één in geluk, hetzelfde geluk deelachtig; *ngabagdjakeun*, gelukkig maken; *dibagdjakeun*; *kabagdjaän*, geluk.

**BAGE**, I. = *bagija*, hetzij; *bage daek bage hanteu*, hetzij ge wilt of niet.

II. Samentr. van *bageja*, welkom. P.

III. (Jav.), aandeel; zie *bagi*.

**BAGĔDOEG**, het stampen van *kapas* om deze soepel te maken voor men er *kanteh* van spint, echter alleen toegepast tot het weven van *kasang*. P.

**BAGĔDOER**, alleen in *hideung bagĕdoer*, vuil zwart.

**BAGĔDOR**, het merg of de pit van een plant, inz. van de pisang.

**BAGĔGĔG**, z. v. a. *handjakal*, spijt gevoelen.

**BAGĔGĔL**, ngbr.; *ngabagĕgĕl*, inwendig een zwaar gevoel hebben (door kommer ergens over), zich bezwaard gevoelen.

**BAGEJA** (Skr. bhâgya, geluk, heil) k., *katoeran* of *katoeran soemping* (zie *atoer*) l., welkom! wees welkom! *ngabagejakeun*, iemand „welkom" toeroepen, iemand verwelkomen; *dibagejakeun*.

**BAGĔL**, = *bantat*, (van gebak) niet gaar, niet doorbakken; (van het hart) ontdaan zijn, ontstemd zijn; *ngabagĕl*, ong. = *ngabata*, hard worden (b. v. van den ondergrond).

**BAGEN** (Indr.), = *ingkeun*, laat het geschieden! het zij zoo! (Zie ook *bagenora*.)

**BAGĔNAH** (vgl. *gĕnah*), z. v. a. *gĕnah-gĕnah*, zich aangenaam gevoelen, genoegen smaken.

**BAGENDA**, hetzelfde als *baginda*.

**BAGĔNENG**, ngbr.; *ngabagĕneng*, verkl. met *ngadjantĕng*, zie *djantĕng*. P.

**BAGENORA** (Indr.), verst. van *bagen*, z. v. a. *ingkeun bae*, laat het zoo maar zijn! laat het maar geschieden!

**BAGEUR**, goedhartig, goedig, volgzaam, handelbaar, tam, lijdzaam, braaf, deugdzaam, eerlijk, oprecht; *teu bageur*, z. v. a. *koerang adjar*, onopgevoed, ondeugend, ongemanierd; *lain bageur*, niet zacht! niet zuinig! 't is geen kleinigheid! *kabageuran*, braafheid, deugdzaamheid, enz.

**BAGI**, het deelen; ook g. w.; *bagi tiloe*, deel het in drieën; *ngabagi*, deelen, verdeelen; *ngabagi ka*, deelen aan of onder; *dibagi*; *ngabagian*, onder diverse personen verdeelen; *dibagian*; *dibageanan*, = *dibagian*; *kabagian* of *kabagean*, een deel van iets bekomen, van iets medekrijgen, bedeeld worden of raken, mede in iets deelen, deel hebben aan; ook: beschikbaar zijn of overblijven voor; *ngabagikeun*, iets deelen of verdeelen, uitdeelen, deelen onder; *bagikeun ka batoer*, verdeel (b.v. die heining ter vernieuwing) onder elkander; *dibagikeun*; *bagian*, deel, aandeel; *babagian*, idem, b. v. van een erfenis. (Vgl. *doeoem*.)

**BAGIJA**, = *boh* en *dadija* (alleen voorkomende in herhaalden vorm): *bagija* .... *bagija* ...., hetzij .... hetzij ...., noch .... noch ....; *bagija kaoela disoesoekĕr*, *bagija kaoela dililipoer*, hetzij ik verdrukt-, hetzij ik vertroost word; *bagija ti maraneh*, *bagija ti noe sedjen*, noch van u, noch van anderen. (Vgl. *tjat*.)

**BAGILIR**, elkander afwisselen, elkander afwisselende of opvolgende (vgl. *gilir*); *bagilir-gilir*, idem, met verst.

**BAGINDA**, of ook wel *bagenda* (Mal.), een titel voor uitlandsche personen van

vorstelijke afkomst, met name titel der kalifen.

**BAGOEG**, maar meestal *ngabagoeg*, ong. = *nagog* (zie *tagog*), gereed staan (b. v. *oepatjara* of een draagstoel), gereed staan om er uit te kiezen, gereed zitten, zitten of staan wachten.

**BAGOL**, een lat of stuk bamboe, tot stevigheid ergens langs gebonden (b. v. langs den zwakken boom van een kar).

**BAGONG**, varken, zwijn; *anak bagong*, big.

**BAH** (O.-S.), drie. (Zie *tiloe*.)

**BAHA**, verkl. met *teu noeroet* en *moengpang* (maar sterker), zich verzetten, niet willen volgen of gehoorzamen, ongehoorzaam, in opstand komen of zijn, zich niet willen onderwerpen; *baha dititah koe aing*, gij zijt onwillig door mij gezonden te worden; *baha ka Allah*, ongehoorzaam aan God; *hanteu baha*, zich niet verzetten; *si baha*, een die zich verzet, ongehoorzame; *ngabahaän ka*, opstaan tegen, weerstaan, rebelleeren; *dibahaän*; *kabahaän*, ongehoorzaamheid, opstand, rebellie. (Vgl. *bahoela*.)

**BAHAJOE** (Cher.), = *bareto*, onlangs. P.

**BAHAM**, l. van *soengoet*, mond; *baoe baham*, = *baoe bĕkah*, l. van *baoe soengoet* en *babah*, een stinkende adem.

**BAHAN**, iets voor of tot iets (b.v. materialen tot het bouwen van een huis), grondstof, bouwstof, materiaal; verder: wat men behoeft (b. v. voor kleeding); ook: gave, gaven (b. v. de gaven of talenten, door God den mensch gegeven); *bahan kamanah*, stof om overdacht te worden; *manawi (aja) bahan katampa*, misschien ben ik voor u aannemelijke (bruikbare) stof; *mahanan* of *ngabahanan*, iemand iets geven, medegeven, van het noodige voorzien, bijstellen, toevertrouwen, ter beschikking van iemand stellen, iemand uitrusten; *mahanan balad*, iemand een leger ter beschikking stellen; *bahanan pajoeng*, geef hem een *pajoeng* mede; *dibahanan boedak*, iemand een bediende ter beschikking stellen; *ngabahankeun*, iets aan iemand medegeven (b. v een brief van aanbeveling); *dibahankeun; pamahanan*, wat men aan iemand medegeeft (b. v. aan een vertrekkende, aan een zoon of dochter die in 't huwelijk treedt en heengaat, enz.), dat waarmede men iemand uitrust of voorziet.

**BAHAR**, I. voll. *akar bahar*, een zeeplant (zwart), waarvan o. a. armbanden gemaakt worden, *geulang bahar* geheeten, welke als middel tegen rheumatiek vooral door visschers algemeen gedragen worden. P.

II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**BAHAS**, I. verspreid, in menigte ergens verspreid liggen.

II. (Band.), = *sarang* II.

**BAHBRAL**, g. w. (grof): maak open! leg open! (de naad van een kleed, een huis, omheining, bosch, *sawah*, enz.; *ngabahbral*, openmaken, openleggen, opendoen, ontginnen; *dibahbral*.

**BAHE**, omstorten, uitgestort, uitgestort raken; het geldt eigenlijk den inhoud van het voorwerp, maar wordt ook wel van het voorwerp zelf gebezigd, in den zin van: omvallen, omkantelen, nl. als er iets in is, en die inhoud wordt uitgestort (vgl. *tamplok*); *bahe teuing saoer*, zich te veel hebben laten ontvallen; *ngabahekeun*, iets omstorten, uitstorten, den inhoud van iets uitstorten; *tjai dibahekeun tina djahas*, het water uit de teil werd uitgestort; *kabahean*, lijd. vorm: vocht van iets dat omvalt of uitgestort wordt over zich krijgen of gekregen hebben.

**BAHEULA** (een oude afl. van *heula*), in den ouden tijd, oudtijds, lang geleden, in 't grijs verleden (vgl. *koena* en *bareto*); *alam baheula* en *djaman baheula*, de oude tijd; *ti babaheula*, van voor langen tijd, van oude tijden af.

**BAHEUM**, ngbr.; *maheum* of *ngabaheum*, iets in den mond steken of laten rollen (b. v. een koffieboon of rijstkorrels) en die vervolgens al zuigende doorslikken; *maheuman*, idem, herh. of aanh.; *dibaheum*; *dibaheuman*.

**BAHJA**, = 't meer gebr. *baja*; zie ald.

**BAHLA**, ongeluk, onheil, ramp; *ngabahlakeun*, onheil brengen over; *kabahlaän*, door een onheil getroffen.

**BAHOE**, l. (Skr., arm), het bovenste gedeelte van den bovenarm, onder den schouder; *kilat bahoe*, een ring of versiersel, dat om de *bahoe* gedragen wordt, armgesmijde (vgl. *geulang*); - 2. de schacht van een spies, hetzelfde als *gagang toembak*; - *babahoe*, lid van het dessa-bestuur.

**BAHOELA**, wederspannig, wederstreven, zich verzetten, halsstarrig; *djalma noe bahoela*, een wederspannig mensch; *bahoela kana kawasa*, zich verzetten tegen het gezag.

**BAITA'L-MOEKDAS** (Ar., lett. de heilige woning), de Arabische (Mohammedaansche) naam van Jerusalem.

**BAITOE'L-MAL** (Ar.), staatskas. [Op Java wel toegepast op moskeegoederen of ook op geadministreerde goederen van minderjarigen.]

**BAJ**, korte vorm van *gĕbaj;* zie ald.

**BAJA** (Skr. bhaya), gevaar, onraad

onheil, ramp; *kala-baja*, tijd van gevaar, gevaarvol oogenblik; *djaga-baja*, lijfwacht; *masang baja*, een aanslag tegen iemand smeden, een aanslag op iemand maken, iemand lagen leggen; *dipasang-baja*, gezegd van iemand tegen wien een aanslag gesmeed wordt; *pibajaeun*, een ramp of tot een ramp zullen zijn; *kabajaän*, door een ramp getroffen.

**BAJABAH**, ngbr.; *ngabajabah*, den grond (hetzij den bodem of een mat) bedekken (z. a. een plas bloed), over den grond stroomen (van bloed); *gĕtih ngotjor ngabajabah*, het bloed stroomde, den grond bedekkende.

**BAJAH**, I. long, de longen; *bĕlang bajah*, bonte longen hebben, verkl. met *goréng hate*, slecht van gemoed, een slechten aard-, een slecht karakter hebben.

II. *Ngabajahkeun*, = *ngoengkoelan*, meer zijn dan, te boven gaan, overtreffen, een ander te boven gaan of in de schaduw stellen (b. v. in schoonheid); *kabajahkeun*, in de schaduw gesteld, overtroffen.

**BAJAK**, op een vlakken grond of op een vlak veld verspreid (maar toch bijeen) zitten of liggen (van vele menschen, dieren of voorwerpen); *majak* en *ngabajak*, hetzelfde (maar bepaaldelijk als werkw.): zitten (b. v. eenige *ĕmban*'s rondom een prinses), verspreid gelegerd zijn (van eenige of vele menschen), verspreid liggen of legeren (van dieren), verspreid liggen (van slapenden, lijken, enz.), gekampeerd zijn (van een leger); *majakkeun*, doen legeren, doen weiden, b. v. van vele dieren.

**BAJAKA** (Z.-B.), voll. *soepa bajaka*, hetzelfde als *kakaboe*.

**BAJANGAN**, wild, woest of dol (van een dier dat door een kogel of een wapen getroffen is); *banteng bajangan*, een aangeschoten of verwonde *banteng*, die ten gevolge daarvan woest is geworden.

**BAJANGKANG**, draderig, vezelig, stokkerig, houtig; met vezels, stokjes of derg. vermengd (van vruchten of vleesch, thee, enz.).

**BAJAR**, het betalen; ook g. w.; *panon bajar panon*, een spreekwijs, = ons: oog om oog, tand om tand; *majar*, = *naoer*, bekostigen, betalen; ook: betaald zetten, vergelden; *dibajar*, bekostigd-, betaald worden of zijn, vergolden worden; *hina dibajar hina*, smaad wordt (is) vergolden met smaad; *kabajar*, betaald, voldaan, vergolden; *majaran*, op iets afbetalen, een deel van een schuld voldoen; *dibajaran*; *ngabajarkeun*, gebruiken tot betaling, betalen met; *dibajarkeun*; *bajaran*, betaling, bezoldiging, vergelding; *pamajar*, het betalen, betaling.

**BAJAWAK**, een soort reuzensalamander, leguaan.

**BAJĔM**, de Inlandsche spinazie.

**BAJEUNGJANG**, innerlijk benauwd, onrustig.

**BAJI** (Kad.), een vriendelijke benaming (*b. n.*) voor meisjes, hetzelfde als *otong* voor jongens, z. v. a. liefje, schatje.

**BAJOE**, verkl. met *soekma* en *kakoewatan*, kracht, levenskracht, sterkte; *mĕpĕt bajoe*, den adem inhouden; *soep bajoe ka koeroengan* (bezweringsformulier tegen het zich vergapen van kleine kinderen), z. v. a. „ga, levenskracht, weer naar binnen!" (P.); *babajon*, hetzelfde als *bajoe*; *mamajoe* k., *mamadjĕng* l., aansterken van de *bajoe*, aan de beterhand zijn, herstellende (reconvalescent) zijn; *ajeuna eukeur mamajoe*, hij (zij) is nu herstellende (aansterkende); *ngabajoean*, iemand verzorgen, onderhouden, in iemands behoeften voorzien; *dibajoean*.

**BAJOEBOED**, = *kĕmpring*; zie ald.

**BAJOEHJOEH**, zwaarlijvig, corpulent.

**BAJOER**, ngbr.; *koetoe bajoer*, een zeer kleine luis, waarmede vaak personen, die zich aan zinnelijke uitspatting overgeven, in hun schaamdeelen geplaagd zijn. [Het insect hecht zich zóó vast, dat het moeilijk kan verwijderd worden, en verspreidt zich ook naar andere behaarde lichaamsdeelen, zelfs naar de oogen.]

**BAJONDAH**, naam van een grassoort.

**BAJONG** (Z.-B.), een *bontjel* van de grootste soort.

**BAJONGBONG**, I. naam van een duizendpoot van ongeveer een voet lengte met een schubbige lichtbruine huid; ook genoemd *babakaoer tĕgal* [de beet is vergiftig].

II. Naam van een rietsoort als de *kaso*, maar in sloten, moerassen enz. [geschikt voor dak- en andere bedekking].

III. Het begin van een vlechtwerk (z. a. van *pandan* of bamboe). B.

**BAK**, I. het Holl. bak; de bak of vloer van een wagen; verder benaming die, in navolging van ons, gegeven wordt aan allerlei holle voorwerpen, waarvoor de Soendaneezen geen eigen naam hebben.

II. (Z.-B.), = *pek*; zie ald. P. (Vgl. *bĕk*.)

**BAKA** (Ar. *baqa*), voortbestaan, onvergankelijk, eeuwig; ook: tweede der twintig eigenschappen, door de Mohamm. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *langgĕng*, eeuwig; *nagri baka*, de eeuwige stad, de hemel. (Vgl. *kadim* en *pana*.)

**BAKAKAK**, naam van een schaap, kip of ander klein dier, dat na geslacht en gereinigd te zijn, opengespreid en in zijn geheel aan het vuur gebraden is; *ngabakakak*, een dier alzoo bereiden; *dibakakak*.

**BAKAL** k., *bade* l. (te vergel. met *bahan*), iets zullen worden, tot iets zullen zijn of dienen, materiaal, bouwstof, grondstof; *bakal keneh* (meerv. *barakal keneh*), van een kind of kinderen: nog wat worden moeten, nog opvoeding noodig hebben (vgl. *pi*); *aja bakal moesoeh*, er is iemand die (mijn) vijand zijn zal; *bakal garwa*, de echtgenoote (van iemand) zullen worden; verder hulpw. voor den toek. tijd bij de werkwoorden: zullen; *bakalan*, = *bakal*, maar bepaalder; *pibakaleun radja*, vorst zullen worden; *babakalan*, met elkander verloofd zijn; ook: verloofde, aanstaande (man of vrouw).

**BAKAT**, I. aangeboren-, ingeschapen aard, aangeboren neiging, instinct, natuurlijke gesteldheid, natuur, wezen, van nature; *bakat Allah*, de Goddelijke natuur; *bakat manoesa*, de menschelijke natuur; *ti bakatna*, van nature, van aard; *noeroetkeun bakatna*, zijn natuur enz. volgen.

II. (Z.-B.), deining (van de zee).

**BAKATAK**, naam van een wilde sirihsoort. (Vgl. *tjambaj*.)

**BAKATOEL**, een armenkost, uit gebroken rijstkorrels en fijne zemelen bestaande; deeg, daarvan vervaardigd, wordt veel in den vorm van kleine broodjes, in bladeren gewikkeld, in de heete asch gaar gesmoord, en deze heeten dan *païs bakatoel*.

**BAKBRAK**, = 't meer gebr. *barakbak*.

**BAKĔNAK** (Mal., van kĕnak), boeleeren.

**BAKĔTOET**, verkl. met *goreng patoet*, leelijk, een leelijk gezicht hebben, leelijk van voorkomen; ook: een leelijk gezicht zetten.

**BAKĔTRAK**, ngbr.; *ngabakĕtrak*, voll. *toehoer* (of *teuas*) *ngabakĕtrak*, hard en droog, hard als ijzer.

**BAKI**, het Holl. bakje; blad, theeblad, presenteerblad.

**BAKIJAK**, = *tjoetjoek-moelang*, achtersteek; op 't land ook = *taroempah*.

**BAKIJOAN** (waarsch. Chin.), Chineesche inkt. P.

**BAKISAR**, het jong van een *hajam* en een *tjangehgar*.

**BAKO**, I. (Port., tabaco), tabak; *sagĕblog bako*, = *sakodi bako*, een hoeveelheid stukken gekerfde tabak van 20 *lempeng*'s.

II. Naam van de rhizophoren of wortelboomen (mangrove) aan de stranden van Java; *babakoan*, idem.

**BAKOE**, vast of bepaald werk, beroep of bezigheid; verder: voor iets geschikt of bestemd zijn, wat iemand „vast" of eigenlijk is; ook: eigenlijk, naar recht, 't is eigenlijk, 't moet eigenlijk; *tjatjah bakoe*, vaste ingezetene, die huis en hof heeft (vgl. *kĕmpring*); *noe bakoe toenggoe*, vaste bewaker; *bakoe pitjeuneun*, in zichzelf of uit zijn aard verwerpelijk; *bakoena*, naar recht, eigenlijk, enz.; *babakoe*, eigenlijk, bepaaldelijk, voornamelijk; verder: iemands vaste bestemming, roeping, enz.; ook: uit zijn aard, uit beginsel; voorts: grondstof, stof ter verwerking, enz.; *ngabakoekeun*, bestemmen tot, bepaaldelijk doen dienen tot, stellen tot; *dibakoekeun*.

**BAKOEKOEL**, I. jonge (nog niet tot volle ontwikkeling gekomen) komkommer; ook: een vruchtknop van een komkommer (B.); volgens P. ook wel augurk.

II. = *kandoel*, traag, lui; *naha sija mana bakoekoel teuing*! wat ben je toch lui!

**BAKOEL**, een mand als een *saïd*, maar grooter, en doorgaans zonder *soko* of voet.

**BAKOENG**, naam van een lelie met groote witte bloemen; *hoewi bakoeng*, naam van een aardvrucht; *daoen bakoeng*, in Kad. naam van alle cactusachtige planten.

**BAKOETĔT**, ngbr.; *ngabakoetĕt*, = *ngabarogod*, iemand binden (b. v. handen en voeten); van voorwerpen: stevig inpakken, emballeeren; *dibakoetĕt*.

**BAKOEWAT** (een oude afl. van *koewat* of wel een Mal. afl. van dat woord), verkl. met *hanteu narima eleh*, aan zijn meening of derg. vasthouden.

**BAKOL**, alleen in *koas bakol*, naam van een *katjang*-soort.

**BAKSA**, dans, uitgevoerd door eenige mannen, voorzien van schilden, speren en derg., een soort van krijgdans; ook: dien dans uitvoeren.

**BAKTA**, iets meer nemen of opgeven dan strikt noodig is, om straks niet te kort te komen.

**BAKTI** (Skr. bhakti, onderdanigheid) k., *baktos* l., vereering, hulde, dienst (jegens meerderen, overheden en ook jegens God, zoowel van het dienen met het hart als van uiterlijk dienstbetoon); ook: aanbieden; verder: wat men (een meerdere) aanbiedt, vereert of geeft; *sĕmbah bakti* k., *sĕmbah baktos* l., in onderschriften van brieven, z. v. a.: met betuiging van onderdanigheid, met beleefde groete, met hoogachting, of derg.; *babakti*, geschenk (bestaande uit meerdere dingen) aan een meerdere; *hoekoem babakti*, wetten van den eeredienst (godsdienst); *ngabakti*, aanbieden, vereeren, eer

of hulde bewijzen, offeren, dienen (hetzij menschen of God); *dibakti*; *ngabaktikeun*, iets (aan een meerdere) aanbieden, vereeren, ten offer brengen; *dibaktikeun*; *pangabakti* of *pangbakti*, wat men aan een meerdere aanbiedt of vereert, gave, geschenk, huldeblijk, offer (ook aan God); verder: het dienen, dienst; *migawe pangabakti*, (God) dienen.

**BAKTOS**, zie *bakti*.

**BALA**, I. met gras of onkruid begroeid, woest liggen; verder: wildernis, onkruid; *bala imah*, overhoop liggen in huis; *noe bala*, wildernis.

II. (Skr.), = *balad*, krijgsvolk, leger; *wadya-bala*, legerscharen, legermacht; *sawadya-bala*, de geheele krijgsmacht, al de legerscharen.

III. In eenige verouderde uitdrukkingen z. v. a. *ĕmboeng*, niet willen; b. v. *bala kahirasan*, = *ĕmboeng dihiras*, niet willen bevolen-, niet willen gezonden worden; *bala dipikaheman*, niet willen bemind worden.

**BALABAH**, = *berehan*, milddadig, liefdadig, mededeelzaam, goedgeefsch; volgens B. ook wel: verkwistend; *kabalabahan*, mededeelzaamheid, milddadigheid.

**BALABAR**, een *pagĕr* (heining, afsluiting) gemaakt van bamboetwijgen, welke men met loof en al daartoe bezigt (zie ook *kawat*); *ngabalabaran*, iets (b. v. een weg) met zulk een heining afsluiten of afzetten; *dibalabaran*.

**BALABOEH** (het Mal. bĕrlaboeh), ten anker gaan, ankeren, voor anker liggen. (Vgl. *laboeh*.)

**BALABOER**, verspreid, zwerven (in dézen zin, dat hier en daar of bij dezen en dien een stuk is, b. v. boeken); *ngabalaboerkeun*, onder verschillende personen verdeelen of verspreiden; *dibalaboerkeun*.

**BALAD** (vgl. *bala* II), volk, veel volk, inz. krijgsvolk, leger, heerschaar; soms gebruikt van één krijgsman, als tot een *balad* behoorende, gelijk men ook andere woorden, die een collectief meervoud beteekenen (b. v. *oemat*), van één persoon gebruiken kan; *sabaladna*, zijn (het) geheele leger; *wadya-balad*, legermacht, legerscharen; *sawadya-balad*, de geheele krijgsmacht, al de legerscharen.

**BALADAH**, ngbr.; *ngabaladah*, toebereidsels maken tot eenig werk, met iets aanvangen (b. v. met het maken van een *sawah*, het bouwen van een huis, het schrijven van een verhaal); *ngabaladahan*, idem.

**BALADEWA**, voll. *pare baladewa*, naam van een witte, behaarde rijstsoort.

**BALADO**, voll. *simeut balado*, naam van een kleinen sprinkhaan.

**BALAGADAMA** (O.-S.), de hel; bij de Bad. de louteringsplaats der zielen vóór de hereeniging met *Batara Toenggal*. P.

**BALAGANDJOER**, een fanfare op *angkloeng* of *gamĕlan*, bij de opening van een feest, 't arriveeren van gasten of van den optocht, enz.; ook de wijs, die dan met volle kracht op genoemde instrumenten gespeeld wordt.

**BALAGANTRANG**, onvruchtbaar (van een vrouw, wegens het niet hebben der stonden).

**BALAGBAG**, naam van zekere *tĕmbang*-wijs; *ngabalagbag*, iemand (b. v. een misdadiger) de armen laten uitvademen, langs de geheele lengte der armen een bamboestok leggen en aan dezen de armen stevig vastbinden, om weerstand te beletten; *dibalagbag*.

**BALAGĔNDIR**, I. een haast volwassen luis, grooter dan *koewar*.

II. (Z.-B.), = *gĕgĕndir*. P.

**BALAGONDJANG**, ngbr.; *babalagondjangan*, verkl. met *njoba-njoba teu saĕnjana*, een poging wagen, maar niet in vollen ernst, z. v. a. ons: „een vischje (bij iemand) uitwerpen."

**BALAHAM-BELEHEM**, = *kalamas-kelemes*, bedeesd zien, bedeesd lachen.

**BALAHI**, ramp, onheil; ook: door een onheil getroffen; *pibalahiĕun*, een dreigend onheil; ook: door een onheil getroffen zullen worden; verder: wee!

**BALAI**, = *balahi*; *pibalaiĕun*, = *pibalahieun*, zie *balahi*.

**BALAJ**, muurtje, muur of pad, gemaakt van riviersteenen (*batoe*), plaveisel (vgl. *tembok*); *ngabalaj*, een muur of pad van riviersteenen maken, bestraten, plaveien; *dibalaj*.

**BALAKA**, verkl. met *sagĕblasna*, geheel en al, ten eenenmale; ook: onbewimpeld; *waktja-balaka*, z. v. a. *ngomong sagĕblasna*, onbewimpeld-, onomwonden (open, rond) spreken.

**BALAKATEPE** (Bant.), dak van *eurih* of rietgras. P.

**BALAKATIKTRIK**, verkl. met *beuteung moetiktrik*, zijn buikje rond eten. [Een versje, dat wel van *lĕbe*'s, die een feest voorzitten en dan zichzelven niet altijd vergeten, gebezigd wordt, luidt: *balakatiktrik balakatjombrang, beuteung moetiktrik bĕrkat meunang*, d. i. buikje rond, buikje vol, het buikje dik en nog wat mee naar huis.]

**BALAKATJOMBRANG**, verkl. met *beuteung moetiktrik bĕrkat meunang*, zijn buikje rond

eten en nog een deel van den maaltijd mee naar huis krijgen.

**BALAKATOEPAT**, naam van een hoofddoek-stof.

**BALAKETJRAKAN**, lekker eten en drinken met vrienden of gasten en zich onderwijl vermaken, brassen (soms den geheelen nacht door, maar: *hanteu make tanggapan*, d. i. zonder eigenlijk gezegde vermakelijkheden, z. a. muziek en derg.); ook: een braspartij. (Vgl. *etjrak-etjrakan.*)

**BALAKOETAK**, stormhoed, helm (gemaakt van leder enz.; *dibalakoetak*, een helm ophebben, gehelmd.

**BALANAK**, naam van een soort visch, die zich liefst ophoudt in de mondingen der rivieren.

**BALANDJA**, geld om inkoopen te doen, om van te leven, om de kosten ergens van te bestrijden, enz.; verder: inkoopen doen; ook: uitgave; *ka loewar balandja*, een uitgave of uitgaven doen, de kosten dragen; *babalandja*, een en ander inkoopen (z. a. op de markt), boodschappen doen; *ngabalandjaän*, iemand voorzien van geld om van te leven of om inkoopen te doen; *ngabalandjaän ka pamadjikan*, zijn vrouw van huishoudgeld voorzien; *ngabalandjaän sorangan*, zichzelven bezoldigen of onderhouden; *dibalandjaän; ngabalandjakeun*, = *meulikeun*, (geld) gebruiken of besteden tot het doen van inkoopen, gebruiken om er voor te koopen; *ngabalandjakeun diri*, zichzelven ten koste geven, d. i. overgeven voor; *dibalandjakeun*, uitgegeven worden aan; *dibalandjakeun kana djalan aherat*, ten koste gegeven worden voor den weg naar het eeuwige leven.

**BALANDONGAN**, loods, overdekte bergplaats, overdekte doorloop, overdekt gebouw dat opgericht is tot 't houden van een feest enz., houten gebouw, tabernakel.

**BALANG**, g. w.: werp! *dibalang*, geworpen worden; zie ook *bengsal; ngabalangan*, iemand ergens mede werpen; *dibalangan; ngabalangkeun*, iets werpen, wegwerpen, afslingeren, wegslingeren; *dibalangkeun*. (Vgl. *aloeng*, *baledog*, enz.)

**BALANGAH** (vgl. *langah*), onnadenkend, onachtzaam, zorgeloos, onnadenkend voortleven.

**BALANGKO**, I. met ruiten, geruit (van sarongs).

II. (Het Holl. blanko), beschrijvingsbiljet; ook wel aanslagbiljet; *dibalangkoan*, iemand een beschrijvingsbiljet uitreiken.

**BALANGSAK**, van alles ontbloot, nooddruftig, berooid, ellendig, rampzalig, jammerlijk; *kabalangsak*, ellendig zijn, in ellende verkeeren; *kabalangsakan*, armoede, nooddruftigheid, ellende.

**BALANGSIJAR**, hetzelfde als *barangsijar*, zie *sijar*.

**BALANTAR**, een bamboe waarop de *oesoek wangkilas* met het benedeneinde steunen.

**BALANTARA**, een lange *djangĕt* of leeren riem, waaraan twee *lajak*'s of strikken zijn bevestigd, en die men in bosschen spant om herten te vangen.

**BALANTIK**, handel, inz. kleinhandel, negotie; ook: venten; *kai* (*toekang* of *dagang*) *balantik*, langs de huizen trekkend koopman, handelaar, venter, rondtrekkend koopman, marskramer; *oewang dipake balantik*, van het geld dreef hij negotie; *babalantik*, kleinhandel drijven, met negotie gaan, venten, rondventen. (Vgl. *dagang.*)

**BALAP**, wedloop, wedren, om 't hardst iets doen (b. v. loopen); *babalapan*, met elkander om 't hardst loopen, roeien, draven, zeilen enz., met elkander een wedstrijd houden; *pabalap*, om 't hardst (b. v. vliegen); *pangbalapan*, plaats waar men een wedloop of derg. houdt, loopbaan, renbaan, enz.

**BALAR**, naam van een zeevisch.

**BALAS**, I. een ziekelijke woekering in de huid, die soms de grootte bereikt van een duivenei, uitwas; *babalasan*, naam van een *hama* of schadelijkheid in de rijst.

II. Een voorz.: vanwege onophoudelijk, wegens aanhoudend, vanwege voortdurend; b. v.: *balas tjeurik*, wegens aanhoudend weenen; *balas hibĕr poelang-anting*, vanwege aanh. heen en weer vliegen; *roeksak balas langlajeuseun*, omkomen wegens aanh. gebreklijden.

**BALASIMPANGAN**, = *soempang-simpang*, zie *simpang* II.

**BALATA-BOLOTO**, verkl. met *digawe teu poegoeh aloeran*, verlegen zijn hoe te doen of waarheen zich te wenden.

**BALATAK**, wanordelijk liggen, in wanorde liggen, hier een stuk en daar een stuk, verspreid liggen; *pabalatak*, idem.

**BALATJAT-BĔLĔTJĔT**, = *loewas-lejos*, stil heengaan zonder iets te zeggen; ook = *koedjat-kĕdjat*, (van een vlieger in de lucht) gedurig een sprong op zijde nemen.

**BALAWANAN** (*b. p.*), = *ngalawan* en *baha*. P.

**BALA-WIRI**, hetzelfde als *wara-wiri*, komen en gaan, er komen en er gaan, er kwamen en er gingen.

**BALE**, 1. een bamboezen rustbank; – 2. een soort voorhuis of vestibule van

aanzienlijke Inlandsche huizen, om gasten te ontvangen (*paranti narima semah*) enz. [hetzij van bamboe of van andere materialen]; ook in 't algemeen: hulpgebouw; *ka bala ka bale*, naar de wildernis en naar rijke lui's voorhuis, sprw.: *a.* zich evengoed in 't een als in 't ander thuis gevoelen, d. i. tact hebben om met menschen om te gaan, van alle markten thuis zijn; *b.* = *euweuh ngamaroena*, d. i. *kijeu bisa kitoe bisa*, van alles verstand hebben, allerlei kunnen; - 3. (Z.-B.), de dessamoskee, waarin ook de vreemdelingen gehuisvest worden; - 4. *toenggoe bale* (Z.-B.), naam van een zeevisch; - *babalean*, 1. een kleine bamboezen rustbank; - 2. een tijdelijke *bale*, tijdelijk voorhuis.

**BALEBAT**, het aanbreken van den dag, het krieken van den dageraad, als het morgenlicht begint te schemeren; ook: het morgenrood.

**BALĔDEH**, zijn baadje geheel open laten hangen. P.

**BALEDOG**, g. w.; *maledog* of *ngabaledog*, = *nimboelan*, met iets werpen, gooien, smijten; *ngabaledog setan*, den duivel (met steentjes) werpen [te Mina nabij Mekka, zijnde een der onderdeelen van de bedevaart]; *dibaledog; kabaledog*, geraakt (door een die smeet, maar op iets anders doelde); *babaledogan*, spelende met het een of ander werpen, gegooi; *sapamaledog*, één steenworp ver; *maledogan*, naar iemand of iets werpen; *dibaledogan; maledogkeun*, iets of met iets werpen; *dibaledogkeun*.

**BALEG** (Ar. balig), tot verstand gekomen, zelfbewust, voor zichzelven verantwoordelijk; verder: de huwbare leeftijd (tusschen het 9de en het 15de jaar), huwbaar, meerderjarig [alles volgens de Moh. wet]; ook verkl. met *geus hajang ka awewe*, en met *bĕger*, begeerte hebben tot de andere kunne; *akil-baleg* (vgl. *akil*), tot verstand gekomen, enz.

**BALEGBREG**, vorm waarin het ingedikte *kawoeng*-sap gegoten wordt, om het daarin te laten stollen tot *gandoe*. P.

**BALĔGĔR**, gaaf, ongeschonden (b. v. een stuk hout).

**BALEJOR**, hooren maar doen alsof men niet hoort en heengaan. (Vgl. *lejor* II.)

**BALELOL**, verkl. met *letahna asa ditarik ka djĕro*, zwaar ter tong, moeielijk-, onduidelijk-, slecht verstaanbaar spreken [wegens een gebrek aan de spraakorganen]. Vgl. *pego*.

**BALĔM**, de lippen samendrukken of stijf gesloten houden, niet willen spreken, zich verbijten, zich met moeite inhouden, zwijgen; *ngabalĕmkeun*, stijf gesloten doen zijn (b. v. den muil van een dier); *dibalĕmkeun*; *balĕman*, = *kandang*, hok (P.).

**BALEN** (Jav., van bali), = *balik*, keer, maal; *dirangket saratoes balen*, honderd keeren gegeeseld worden, d.i. honderd geeselslagen ontvangen. [Het gewone woord hiervoor is *kali*.]

**BALENG**, ontwijken, zich van iemand afwenden, iemand mijden.

**BALĔNTJAR**, zie bij *bĕntjar*.

**BALERONG** (Mal.), gehoorzaal.

**BALĔS**, vergelding; ook g. w.; *malĕs*, vergelden, wreken; *ngarah malĕs*, wraakzuchtig; *ngabalĕs*, vergelden; *ngabalĕs saoer*, iets ergens op antwoorden; *dibalĕs*; *malĕsan* en *ngabalĕsan*, iemand vergelden; *ngabalĕsan saoer*, iets ergens op zeggen (antwoorden); *dibalĕsan*; *malĕskeun* en *ngabalĕskeun*, z. v. a. *malikkeun*, iets op iemand verhalen of doen wederkeeren, wreken; *malĕskeun wiwirang*, aangedane schande wreken; *dibalĕskeun*; - *babalĕs*, vergelding; *babalĕsna kasoesahan*, vergelding voor gedane moeite; *balĕsan*, vergelding, wraak (die ondervonden wordt); *pamalĕs*, het vergelden, vergelding (die aangedaan wordt); *poĕ pamalĕsan*, dag der vergelding.

**BALĔSAT**, werkw. tusschenw. voor *loempat*; *balĕsat loempat*, het op een loopen zetten.

**BALEUM**, I. = *beuleum;* zie ald. P.

II. *Baleuman*, goot, greppel bij een huis, tot afvoer van spoel- en regenwater. P.

**BALGADABA** (uit Ar. bagal en dabat), muilezel, muildier.

**BALHOEM** (Ar.), de Moh. naam van den bekenden Bileam.

**BALI**, I. k., *santĕn* l., de moederkoek, nageboorte.

II. Voll. *poelo Bali*, het eiland Bali; *djĕroek Bali*, een groot soort *djĕroek*; *kalapa Bali*, naam van een kokossoort.

**BALIDA** (Z.-B.), naam van een zee- en riviervisch.

**BALIDĔG**, zware verkoudheid (*salesma*), met hoofdpijn, hitte van de huid, enz.

**BALIGO**, naam van een klimplant met een groote, groene, ronde vrucht (een soort pompoen) waarvan men *tangkoeweh* maakt.

**BALIJEUR**, het zich afkeeren van iemand; *ngabalijeur*, zich wenden, zich afkeeren van iemand, van iemand of iets niet willen weten, iemand niet willen kennen; *ngabalijeur kana kajaktian*, zich van de waarheid afkeeren; *ngabalijeurkeun*, iets (b. v. den blik) ergens van afwenden; *dibalijeurkeun*. (Vgl. *lijeus*.)

**BALIJOENG**, de Inlandsche bijl of dissel. (Vgl. *rimbas* en *kampak*.)

**BALIK** k., *moelih* l., omkeeren, terugkeeren, naar huis gaan; ook g. w.; verder (doch alleen 't kasar-woord): 1. keer, maal (b. v. loopen om iets binnen te halen), gang, omgang; *toedjoeh balik*, zeven omgangen; - 2. andere zijde, keerzijde; *di balik*, op de keerzijde, aan de achterzijde, achter; *di balik panto*, achter de deur; - 3. veranderen van zin of gedachte, voll. *balik pikir;* - 4. maar, daarentegen, integendeel, b. v. *teu walĕk miheulaĕn noembak, balik maneh ka kami geura pek noembak*, ik heb geen aard om eerst te steken, maar steek gij naar mij; *ajeuna oelah katoengkoel ngamanahan noe geus wapat, balik salira pribadi nja ngamanah koema pilampaheun oerang*, denk nu niet te veel aan den ontslapene, maar bedenk liever wat ons te doen staat; *balikan*, 1. keer, maal, gang; *sareboe balikan*, duizend keer (b. v. den Koran gelezen hebben); 2. maar, daarentegen, integendeel; *balik-balik, balikanan*, omgekeerd (in de rede), daarentegen, integendeel; - *sabalikna* k., *sawangsoelna* l., omgekeerd (in de rede), daarentegen, maar; *bangbalikan*, 1. contra-formulier om *djampe*'s en andere bezwerings-formulieren krachteloos te maken, z. v. a. *panoelak* en *panjinglar* (P.); 2. z. v. a. *hartina*, beteekenis, inz. van een *sindir*; *sindir bangbalikan*, verbloemde uitdrukking; - 3. ong. = *soesoewalan* (zie *soewal*), vier- of zesregelige versjes, waarvan de eerste helft bestaat uit verbloemde uitdrukkingen, terwijl de tweede helft (*eusina* of *hartina*) de beteekenis geeft (zie *soewal* II.); - *malik*, zich wenden, keeren, zich omkeeren, zich weer naar iemand toekeeren, zich weer omkeeren (gaan liggen als te voren); ook: terugspringen, z. a. van een gespannen boog (vgl. *nangkoeb* bij *tangkoeb* en *nanja* bij *tanja*); *dibalik*, omgekeerd worden; ook: het omgekeerde doen van hetgeen moet of van hetgeen een ander doet; *tibalik*, omkantelen, ondersteboven, omgekeerd, verkeerd; ook verkeerd van gemoed (*tibalik pikir*); doch men treft het woord ook aan in een goeden zin, b. v. *moegi masingna tibalik hate*, moge hij (ten goede) veranderd worden; *tibalik letah*, zie *letah*; *babalik*, van gedrag veranderen (hetzij ten goede of ten kwade), reactie, terugwerking, gevolg, uitwerksel, vergelding; *babalik pikir* (verkl. met *asal goreng djadi hade*), ten goede veranderen; *boelak-balik* en *boelang-balik*, door elkander, alles ondersteboven; ook: heen en weer loopen, uit en in gaan, onrustig; verder: goed overwegen; *moelak-malik*, om en om wentelen, zich om en om keeren, alles ondersteboven keeren, (aarde) aanh. omwerken; *moelak-mulik pikir*, verschillende opkomende gedachten overwegen; *diboelak-balik* of *diboelang-balik*, om en om gekeerd worden, (van den grond) terdege omgewerkt worden, (van een *elmoe* of leer) grondig bekeken worden; *malikan* en *ngabalikan*, omkeerend zich tot iemand of iets wenden, terugkeeren tot of om iets dat men heeft achtergelaten of vergeten; *dibalikan*; *malikkeun* en *ngabalikkeun*, iets omkeeren, onderstboven keeren, terug doen gaan, terugzenden, wedergeven, vergelden; *malikkeun omong*, terugspreken, tegenspreken; *dibalikkeun*, omgekeerd worden, teruggezonden worden, enz.

**BALIKAT** (Z.-B.), = *walikat*.

**BALILAHAN** (verb. van *bale*, = *tĕpas*, hier woning, en *lahan*, grond), alleen in *montong ingkah balilahan*, d. i. *montong pindah ka ĕnggon sedjen*, ge behoeft niet naar elders te gaan, ge behoeft niet heen te gaan.

**BALILIHAN**, voll. *njĕri balilihan*, moeite moeten doen bij het slikken, het op en neer gaan van den strot (z. a. bij het snikken), pijn in de keel van het snikkend schreien; *tjeurik balilihan*, in stilte snikkend schreien. (Vgl. *ĕlah-ĕlih*.)

**BALILOEH**, verkl. met *euweuh kanjaho*, onverstandig, dom (erger dan *bodo*).

**BALING**, het Holl. balein; idem; *tĕtĕkĕn baling*, een slap rottingstokje (wandelstokje).

**BALINGBING**, naam van een vruchtboom en van zijn veelkantige vrucht; *tangkal balingbing*, de boom.

**BALINGĔR**, ngbr.; *kabalingĕr* = *kabodoan*, overtroffen (van een schrandere door een die nog slimmer is), verschalkt worden of zijn; *pintĕr kabalingĕr, monjet kapalingan djagong*, sprkw., dat bet.: een slim mensch, wien door een nog slimmer mensch een vlieg is afgevangen; ong. = ons: „de bedrieger bedrogen".

**BALINTJOENG** (Kad.), hetzelfde als *patjoel bango*, een houweel om steenachtigen grond los te werken, pikhouweel.

**BALITOENG**, I. liquidatie; verder: met elkander afrekenen, verrekenen; *balitoengan djeung*, afrekenen met; *ngabalitoeng*, verrekenen, afrekenen. (Vgl. *itoeng*.)

II. Het eiland Billiton.

**BALIWĔT**, niet ronduit (b. v. een voorstel a annemen, een bekentenis afleggen, enz.).

**BALKĔTIL,** verb. van *brĕkiti*; zie ald. P.

**BALOAK-BALOĔK,** zie *paloak-paloĕk*. P.

**BALO-BALO,** 1. gedroogde gezouten *bandĕng* (zie *bandĕng* I.) - 2. (Z.-B.), naam van een melodie voor *angkloeng*, *topeng*, *gamĕlan* of zang. Bij zang is het refrein:

Moending disabrangkeun, Koeda [dipeuntaskeun,
Ka pasar ka Pandeglan, Adoeh akang, [balo-balo!
De buffels worden overgevaren, [De paarden worden overgezet,
Naar de markt naar Pandeglan, [Och broeder, balo-balo!

**BALOBORAN** (vgl. *bobor*), = *gĕtihan*, bloeden (van versche wonden), met bloed bemorst.

**BALOEBOER,** I. afdeeling, algemeene benaming voor bij elkander behoorende districten; *boekoe baloeboer*, het afdeelingsboek, soort journaal of register, waarin dingen betreffende de cultuur en andere belangrijke aangelegenheden worden aangeteekend, en dat eens in de maand den regent wordt voorgelegd, bij wien de aanteekeningen worden overgebracht in het regentsboek, dat denzelfden naam draagt.

II. Voll. *hateup baloeboer*, verkl. met *hateup-wĕliteun*, een dak ter bedekking met *wĕlit*, ten einde daaronder de geoogste rijst voorloopig te kunnen bergen.

**BALOEK** (Z.-B.), een vrouw die in de dessa rondgaat om *seureuh*, *bako* enz. te verkoopen (zie ook *ĕndoel*); *ngabaloek*, gezegd bedrijf uitoefenen.

**BALOEKANG,** een *manggar* waaraan geen vruchten meer zitten.

**BALOEKAR,** = *boekti*, in vervulling treden, vervulling (b. v. van een droom); ook = *antoekna* en *kadjadjadianana*, daartoe komen, het moet daartoe komen, gevolg, inz. een slecht gevolg hebben; *pibaloekareunana*, wat de vervulling of wat de beteekenis (van een droom of derg.) zal zijn; ook: wat het gevolg (ergens van) zal wezen; *eta impian naon pibaloekareunana*? wat zou die droom te beteekenen hebben? *ngabaloekarkeun*, de uitlegging (van een droom enz.) zoeken of geven.

**BALOENG,** de dikke of mergbeenderen, bonk, bonken; ook in 't algem. = *toelang*, been, beenderen; *ngahoeroen baloeng*, zitten met de armen geslagen om de opgetrokken beenen [beeld van iemand die droefgeestig of radeloos is; het wordt wel *pamali* genoemd], werkeloos nederzitten, de handen in den schoot leggen; *marĕboetkeun baloeng tanpa eusi*, vechten om een been waar niets in- of aanzit, sprkw. voor: strijden om niets; *tikĕl baloeng*, naam van een plant; *babaloeng*, de dikke beenderen; *toelang-babaloeng*, dunne en dikke beenderen; *rĕmoek babaloengna*, zijn beenderen zijn verbrijzeld.

**BALOENGBANG,** gegraven kuil of kuilen (b. v. langs een *pagĕr* of omheining); ook wel = *parigi*, sloot, gracht; *ngabaloengbang*, een kuil of kuilen-, sloot of slooten graven; *dibaloengbang*.

**BALOENGBOENG,** ngbr.; *ngabaloengboeng*, schoon, d. i. zonder gras, geboomte en derg. (b. v. een weg); *dibaloengboeng*, schoon gemaakt worden of zijn.

**BALOENTAS,** = 't meer gebr. *baroentas*.

**BALOER,** g. w.; *maloer*, insmeren (ergens mede); *dibaloer*, zich het lichaam met iets insmeren; *ngababoeran*, een ander het lichaam insmeren; *dibaloeran minjak*, met olie ingesmeerd-, ingewreven of gezalfd worden; *ngabaloerkeun*, olie enz. op het lichaam smeren, uitsmeren; *dibaloerkeun*.

**BALOEWAS,** met vrees, schrik of ontzetting bevangen worden of zijn, ontzet, verschrikt; ook: schrik; *matak baloewas*, oorzaak van schrik; *kataradjang baloewas*, van schrik bevangen; *kabaloewasan*, schrik, ontzetting.

**BALOEWĔNG,** door of met iemand of iets zóó ingenomen zijn, dat men aan niets anders denkt.

**BALOK,** het Holl. balk; idem.

**BALON,** I., voll. *per balon*, een soort van rijtuigje, karretje (om in te rijden).

II. *Pĕlok balon*, een slechts uit twee kleuren bestaand *poleng*-patroon (b. v. wit en rood, groen en paars, enz.). P.

**BALONG** (Band. enz., ook Indr.), = *koelah*, vijver (van middelmatige grootte, vgl. *empang*); in 't Tjiandj.: moerassig.

**BALONG-BENTOR,** zie *bentor*.

**BALONGKENG,** ngbr.; *babalongkengan*, hevig braken, doodbraken.

**BALONGKOTAN,** verkl. met *beh boektina* en *badis*, werkelijk, wezenlijk, in de werkelijkheid; *gĕdah balongkotan*, glas en niets anders; *djoerig balongkotan*, een werkelijk bestaande *djoerig*, d. i. een mensch.

**BAMBANG** (Jav.), titel van een zoon of leerling van een priester of kluizenaar.

**BAMI** (Chin.), zeker Chineesch gerecht.

**BAN,** het Holl. band; idem, = *pita*; ook band in ruimer zin, b. v. bretel.

**BANASPATI** (Skr. wanaspati, heer des wouds), vrouwelijke boschgeesten, die naar het volksgeloof boven in de boomen huizen en zich met spinnen (*nganteh*) onledig houden.

**BANAWASA** (Jav., samengest. uit bana en wasa), woud; *alas banawasa*, = *leuweung simagonggong*, een groot bosch met veel wild gedierte.

**BANDA**, I. (Skr. bhânda, kapitaal) k., *kagoengan* l., goed, goederen, bezitting, eigendom (zie ook *bawa*); *radja-banda*, goederen, bezittingen, schat; *arta-banda*, geld en goed, goederen, schatten; *babandaän*, = *bobogaän*, goederen, bezittingen; *saradja-bandana*, *sabanda-bandana* en *sababandaänana*, al iemands goederen of bezittingen; *babanda*, *banda* hebben of vergaderen; *pibanda*, aan 't aardsche goed verkleefd, geldgierig; *oelah pibanda*, wees niet geldgierig; *noe pibanda*, of *djalma pibanda*, iemand die aan de aardsche goederen verkleefd is, schraper, vrek, gierigaard (vgl. *doedoenya*); *mibanda*, wederrechtelijk bezitten of in bezit houden; *dipibanda*; *kapibanda koe noe soegih*, in bezit komen van een rijke; *moal kapibanda*, ik zal haar (het) wel niet krijgen.

II. (Skr. bandha, binding, band), touw enz. waarmede iemand gebonden is (met de handen op den rug), band, banden; *ngalaänan banda batoer*, den naaste van zijn banden bevrijden; *ngabanda*, binden, knevelen; *dibanda*; *ngabandaän*, iemand of iets binden of knevelen; *tjangkeng dibandaän koe saboek*, de lendenen werden gebonden met een gordel; *kabanda*, gebonden; - *babandan*, gebondene, gevangene (ook z. a. in den krijg).

**BANDALEUT**, ngbr.; *ngabandaleut*, achter elkander optrekken. P.

**BANDANG**, ngbr.; I. *tali bandang*, koord hetwelk door koningen in den strijd om den hals of over de borst geslingerd gedragen wordt, vangsnoer [symbool om aan te duiden dat men zijn vijanden overwinnen en binden wil]; *ngabandang* vereenigt in zich *meunangkeun* en *mawa*, gevangen nemen en wegvoeren; *kabandang*, = *kabojong*, gevangen weggevoerd.

II. *Ngabandang*, = *ngabandĕng;* zie *bandĕng* II.

**BANDAR**, I. (Perz.), zeehaven, koopstad, handelsplaats, handelswijk (aan de haven). Zie ook *sabandar*.

II. Rijk, vermogend (van iemand die zijn rijkdom gebruikt).

**BANDAWA** (Z.-B.), naam van een kleine *keujeup* of krab.

**BANDE** (Z.-B.), = *paseban*, zie *seba*. P.

**BANDEL**, I. (Z.-B.), lokvogel.

II. Ongevoelig voor vuistslagen. P.

**BANDÉNG**, I. naam van een visch, die in zoet water gekweekt wordt en er uitziet als een karper.

II. *Ngabandĕng*, sterker dan *mĕntjrong*, (staande) zien op, schouwen op, aanschouwen, staren op, staan te kijken; ook: starende kijken, z. a. een kunstoog. (Vgl. *pandĕng*.)

**BANDERA** (Port., bandeira), vlag, banier; *narik bandera*, de vlag hijschen; *nangtoengkeun bandera*, banieren planten.

**BANDÉRING**, = 't meer gebr. *bandring*.

**BANDIL**, I. een vorkachtige bamboestok; zie *tjagak*.

II. Zaakwaarnemer, zaakgelastigde.

**BANDING**, weerga, gelijke; *ngabanding*, plaatsen naast, vergelijken (= *nimbang*); ook: naast of bij iets of iemand zijn (= *njanding*), bij iemand gereed staan, z. v. a. *aja di gigireunana; ari koering ngabanding ti kadjaoehan*, ik ben uit de verte bij u, houd uit de verte op u het oog; *dibanding koe*, er naast plaatsen; *oetjing dibanding koe lilin*, hij zette de kaarsen naast de kat; *ngabanding-banding*, vergelijken; *ngabandingan*, nevensplaatsen, met iets of iemand vergelijken (vgl. *nandingan* bij *tanding*); *kabandingan*, verkl. met *kadeukeutan*, nabij zich hebben [en wel een geest of afgestorvene, die van hem bij wien hij zich voegt iets hebben wil; wordt dat verlangen niet spoedig voldaan, dan vervalt die mensch in ziekte, zoo niet erger]; *kasakitna kabandingan koe karoehoen, hajang wadjit*, zijn ziekte bestaat hierin, dat hij vergezeld wordt door een voorvader, die lekkernijen van hem hebben wil; *ngabandingkeun*, iets of iemand plaatsen bij, zetten naast, nevens elkander plaatsen (b. v. om er uit te kiezen), vergelijken; ook: voordragen (van twee of meer personen, om er een van te benoemen); *dibandingkeun*; *bandingan*, gelijke, wedergade, evenknie; *hanteu aja bandinganana*, daarmede is niets te vergelijken; *babandingan*, = *bandingan*.

**BANDJAR** (Jav.), rij, gelid (vgl. *djadjar*); *lagoe babandjaran* (Z.-B.), naam van een zangwijs.

**BANDJAT**, l. van *handjat*, uit het water komen, uit het water stijgen of klimmen.

**BANDJIR** (Jav. en Mal.), = *tjaäh*, hoog water, watervloed; in 't Soend. inz. van het met kracht en in massa afstroomen van water uit hooger gelegen streken, waardoor het water in een rivier soms plotseling aanmerkelijk stijgt; *kabandjiran*, eig. door een *bandjir* overvallen of weggeslagen, overdr. van een krijgsmacht, die door een andere (sterkere) wordt overvallen en als overstroomd. (Vgl. *bandjoer*.)

**BANDJOE** (Kad.), = *bondjor;* zie ald.

**BANDJOER**, g. w.; *ngabandjoer*, gieten op of over (b. v. water op de handen), begieten; ook: ingieten; *dibandjoer*.

**BANDOENG**, de hoofdstad van de Preanger-Regentschappen; *gobang Bandoeng*, zeker soort van *gobang; bale Bandoeng*, = *paseban*, zie *seba; ngabandoeng*, naast iets anders of naast elkander liggen of zijn (vgl. *banding*); *ngabandoengan*, iets te zamen doen (b. v. den Koran lezen, waarbij elk een boek heeft, de een voorleest, en de ander tot zijn leering nakijkt); *bandoengan*, een groote schouw of veerpont, bestaande uit naast elkander geplaatste prauwen, waarover een brug is gelegd, tot het overzetten van rijtuigen, enz.

**BANDRANGAN**, 1. staatsiepiek; 2. naam van de *oepatjara* die de staatsiepieken dragen (*oepatjara bandrangan*).

**BANDREK**, een verwarmende drank, gemaakt van gekookt water, suiker en kruiderijen.

**BANDRING**, slinger, behoorende tot het krijgstuig; *ngabandring*, uit een slinger werpen; *silih-bandring*, elkander uit slingers werpen; *dibandringkeun*, uitgeslingerd of weggeslingerd worden.

**BANE**, = *pedah*, dewijl, naardien; ook wel = *wantoe-wantoe* en *païngan*, zie ald. (waarsch. samentr. van 't Jav. bawanne, = *bawaning*); *bane njaäh oemat nabi*, uit liefde tot de volgelingen van den profeet.

**BENEDJA**, presenteerblad (niet van metaal, zie *talĕm*).

**BANEN**, I. naam van een kleine *tonggeret*.
II. Een groot wild zwijn.

**BANG**, I. korte vorm van *abang*, rood; *dawoek bang*, een schimmel met roode vlekken.
II. Het Holl. bank; bankinstelling, spaarbank; *kantor bang*, idem; *dikanabangkeun*, (geld) in de bank brengen.

**BANGAWAN**, een groote rivier, die in zee uitloopt; *bangawan Ĕnil*, de Nijl; *bangawan agoeng*, een groote stroom.

**BANGBA**, ong. = *bara* I., gloeien (van ijzer enz.). P.

**BANGBAJANG**, ngbr.; *ngabangbajang*, verkl. met *ngagĕbaj pandjang*, zie *gĕbaj*. P.

**BANGBALIKAN**, zie *balik*.

**BANGBALOEH**, (van een dier) losbreken en met dat waaraan het vastgemaakt was op den loop gaan; *ngabangbaloehan*, een dier op den loop jagen met een of ander voorwerp aan zijn hals gebonden, dat hem onder het gaan om de pooten slingert; ook: een paard temmen of leeren trekken, door het voor een balk te spannen; in 't alg.: een mensch of dier iets om den hals binden; *dibangbaloehan*.

**BANGBAN**, naam van een zwakke rietsoort, waarvan men hoeden en mandenwerk maakt; *katjanir-bangban*, in verlegenheid-, in het nauw-, in nood geraken.

**BANGBANG**, voll. *awak bangbang*, blank van huid, met een ietwat donkere roodachtige tint; ook (nl. *bangbang*, maar dan eig. Jav.): zekere ziekte van de rijstplant [roode of gele punten aan de bladeren].

**BANGBANGAN**, I. splinternieuw, ongebruikt, ongerept; *wah, ijeu mah ikĕt teh masih keneh bangbangan*, kijk, deze hoofddoek is nog ongbruikt; *leuweung bangbangan*, (verkl. met *leuweung anoe tara kasorang*), maagdelijk woud, ongerept bosch; *moending bangbangan*, een (nog) ongetemde buffel.
II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**BANGBARA**, een groote zwarte hommel of bij [die gaten maakt in hout en bamboe, en zich daarin ophoudt]; *elmoe bangbara*, de leer van de *bangbara*, sprkw. voor: in huis stil maar buitenshuis spraakzaam zijn; of ook: in huis niets hebben (*teu njeungeut damar-damar atjan*), maar buiten den grooten heer uithangen (*gigindingan*); *ngabangbara*, doen als de *bangbara* (zooeven verklaard); *hideung ngabangbara*, glanzend zwart, gitzwart.

**BANGBAROENG**, dorpel, drempel (vgl. *baroeng*); *dijoek dina bangbaroeng*, zitten op den dorpel (wat men *pamali* noemt).

**BANGBARONGAN**, zie *barong*.

**BANGBAT**, ngbr.; *ngabangbatkeun*, = *ngabangbĕrangkeun* (zie *bangbĕrang*); *dibangbatkeun*.

**BANG-BÉNG**, zie *bĕng*.

**BANGBĔRANG**, ngbr.; *ngabangbĕrangkeun*, zich verstrooien, afleiding zoeken, de gedachten verzetten, zorg of pijn trachten te verdrijven door verstrooiing of afleiding; ook: iemand afleiding geven, enz.; *dibangbĕrangkeun*. (Vgl. *bĕbĕrah*.)

**BANGBÉRENG**, de ong. *f* gestemde snaar van de *katjapi*, terwijl *bangbĕreng anak* de ong. *a* gestemde snaar van dit instrument is. P.

**BANGBOENG**, naam van een groote tor, de klapperboomtor.

**BANGBRANG**, hetzelfde als *bangbĕrang*.

**BANGEN** (het tegenoverg. van *bengsal*), deugdelijk tot iets, bekwaam of gelukkig in iets (b. v. in het hengelen, *ngoeseup*, zoodat men immer vangt, of z. a. een kat in 't rattenvangen, zoodat de sprong nooit mis is); in 't alg.: altijd raken, altijd vangen; *bangenan*, = *meunangan* (zie *beunang*), bekwaam, handig, gelukkig

in iets [als een hoedanigheid of eigenschap]; ook: voorspoedig.

**BANGĔT** (vgl. *angĕt* k., *sangĕt* l., bijzonder, erg, hevig, sterk, fel, buitengemeen; verder: zwaar (b. v. tabak), sterk (b. v. thee); *bako bangĕt*, zware tabak; *bangĕt ngahormat*, iemand bijzonder eeren; *bangĕt dilarang*, sterk verboden zijn; *bangĕt soesahna*, 't buitengemeen moeilijk hebben; *ngabangĕtkeun*, in hevige mate doen aanwezig zijn; *kabangĕtan*, felheid, hevigheid, enz.

**BANGGA** (Skr. bhangga, breuk, storing), 1. (te verg. met *baha*) zich verzetten, weerspannig, ongehoorzaam, zich niet willen onderwerpen; *radja bangga*, een weerspannig of rebelleerend vorst; - 2. zwaar of moeilijk te doen, loodzwaar wegen; *pagawean bangga*, zware of moeitevolle arbeid; - *dibanggakeun*, iets moeilijk-, bezwaarlijk maken.

**BANGGALA**, Bengalen; *ĕmbe Banggala*, een Bengaalsche bok; *djoekoet Banggala*, Bengaalsch gras (zie ook *malela*); *poetĕr Banggala*, zie *joetoen*.

**BANGKA**, 1. = 't meer gebr. *bangkar*. - 2. *toewa bangka*, een scheldwoord jegens oude lieden (verkl. met *kolot teu njaho di prijoga*, of *kolot teu njaho di oeroesan*), z. v. a. oude domkop! jou oude domkop!

**BANGKAJ**, ngbr.; *sawan bangkaj*, een stuip. (Zie *sawan*.)

**BANGKALA**, ong. = *samangsa* en *tijaptijap*, zoo wanneer, telkens als.

**BANGKALWARAH**, = 't meer gebr. *bangkawarah*.

**BANGKANANG** (Z.-B.), een jonge *banteng*.

**BANGKANG**, de steel van het sirihblad; in Kad. in 't alg. = *gagang*, steel.

**BANGKAR**, alleen in *paeh bangkar*, verkl. met *paeh euweuh noe njaho*), op onbekende wijze om het leven gekomen; ook wordt zoo genoemd de dood van zelfmoordenaars; (van dieren) hun eigen of een natuurlijken dood sterven, sterven door verstikking [van zulke dieren mag volgens de Moh. wet het vleesch niet gegeten worden].

**BANGKARAK**, afgesneden of afgescheurd stuk, snippers (papier); verder: een gescheiden vrouw of weduwe; ook: opgebruikt (van een paard enz.).

**BANGKAWARAH** (samengest. uit *bangka* en *warah*), zeer ondeugend, volstrekt onwillig om te gehoorzamen of goed te doen, euvelmoedig, boos, slecht; *djalma noe bangkawarah*, een euvelmoedig mensch.

**BANGKE**, = *boegang*, lijk, kreng; *kĕmbang bangke*, = *kĕmbang boegang*, zie *boegang*.

**BANGKĔLOENG**, sirihtakje.

**BANGKĔNAL**, = 't meer gebr. *bĕdang;* zie ald.

**BANGKĔNANG**, I. (Z.-B.), = *bangkanang*. II. Niet gaar te krijgen (van *hoewi* of *sampeu*). P.

**BANGKEOTAN** (Buit.), gezegd van zeer bejaarde menschen: haast een *bangke*, (doode) zijn, den dood nabij zijn.

**BANGKĔROET**, = *tjamĕroet*, den mond dichtknijpen, de lippen vast opeenhouden (van iemand die boos is), stug.

**BANGKEUNANG** (Z.-B.), = *bangkanang*.

**BANGKEUWANG**, naam van een soort krab. P. (Niet algemeen.)

**BANGKIT**, = *bisa*, kunnen, kundig, schrander, helder van verstand, verstand hebben van; *pintĕr djeung bangkit*, wijs en verstandig (of schrander); *teu bangkit ngaragadji*, geen verstand hebben van zagen; *binangkit*, kundig, verstandig, wijs, schrander, geestig; *kabangkit*, kunde; *kabangkitan* en *kabinangkitan*, schranderheid, verstandigheid, geestigheid.

**BANGKOE**, het Holl. bank; zitbank, slaapbank, sofa, divan, canapé, schaafbank.

**BANGKOEWANG**, voll. *hoewi bangkoewang*, = *hoewi hiris*, een witte ronde aardvrucht, die rauw gegeten wordt en zoet van smaak is.

**BANGKOL**, een plank boven een raam of deuropening.

**BANGKONG** [*karadak*; wordt door de Chineezen niet gegeten], naam van den gewonen kikvorsch; *batoe bangkong*, een ruwe steen; *batoek bangkong*, korte hoest, kinkhoest; *kahijeuman bangkong*, beschaduwd zijn als een *bangkong* (nl. door wat aan een ander behoort), overdr. voor: mooi weer spelen met eens anders goed; *ngaboentoet-bangkong*, gestaart als de kikvorsch, sprkw. voor: niets hebben, doodarm zijn.

**BANGKROENG**, verkl. met *kĕroeng ka loehoer*, naar boven omgebogen ('t tegenoverg. van *tjokrom*). P.

**BANGLOES**, juist van pas zijn of komen (b. v. een stuk hout, dat juist is zooals men noodig had), een hoeveelheid die beantwoordt aan de behoefte, iets ontvangen zooals men het begeerde, zijn wensch vervuld zien, er voldoening van hebben, goed gelukken; *poë noe bangloes*, een welgelegen dag.

**BANGO**, naam van een vogel, tot de orde der steltloopers behoorende, kraanvogel [men onderscheidt *bango bostak* en *bango sair*; zie deze woorden]; *patjoel bango*, pikhouweel (zie *balintjoeng*).

**BANGOEN**, = *dĕdĕg*, voorkomen, vorm,

uitwendige gedaante, lichaamsbouw, leest, fatsoen, stijl, bouw, bouworde; *mangoen*, opstellen, schrijven, vervaardigen (een verhaal of opstel); *noe mangoen tjarijos*, de schrijver van het verhaal; *noe mangoen goerit*, de schrijver van het gedicht; *ngabangoen*, stichten, bouwen, tot stand brengen, aanleggen (z. a. een tuin); *ngabangoen deui*, herstellen, wederoprichten, weer in de wandeling brengen; *dibangoen deui*, weer opgericht worden, weer in de wandeling gebracht worden (b. v. verouderde uitdrukkingen); *dibangoenkeun bilik*, tot muur opgestapeld (opgebouwd) worden; - *bangoenan*, stel (nl. muziekinstrumenten); *sabangoenan*, één stel. (Vgl. *wangoen*.)

**BANGOES**, (van een dier) snuit, snoet, bek, muil; ook van den mensch, maar dan k. p. (vgl. *soengoet*); *bangoes sija*, een scheldw., z. v. a. jou bek! jou leelijkerd! *dibabangoes*, van iemand tegen wien herhaaldelijk „*bangoes sija*" gezegd wordt.

**BANGOR**, stout, ondeugend, ongehoorzaam; *boedak bangor*, deugniet, bengel; *bangor sija*! jou deugniet! jou bengel! *kabangoran*, stoutheid, ondeugendheid, ongehoorzaamheid.

**BANGREUNG**, ong. = *bingbang*, onrustig van gemoed (z. a. iemand die op reis moet); *ngabangreung*, verbouwereerd staan kijken.

**BANGSA** (vgl. *basa*), familie, geslacht, natie, volk; ook: soort; *sabangsa*, van één familie, van één volk, van dezelfde soort; *dibangsakeun reudjeung*, geschaard of gerangschikt worden onder. (Vgl. *oemat*.)

**BANGSAL**, rijstkorrel (van het stroo, maar nog in den bolster); *ngabangsalkeun*, *bangsal* maken (door de korrels van het stroo af te stroopen of dat te treden met de voeten); *dibangsalkeun*.

**BANGSAR** k., *koeris* l., de pokziekte; *indoeng bangsar*, een pok van buitengewonen omvang (vgl. *aloes*); *ngabangsaran*, inenten (vgl. *tjatjar* II.); *dibangsaran*.

**BANGSAT**, schelm, dief, boosdoener, schurk, inbreker, boef, gespuis (vgl. *barangkot*); *ngabangsat*, een boosdoener zijn, zich als een boosdoener gedragen.

**BANGSEJOT**, hetzelfde als *bangsat*. P.

**BANGSING**, een soort fluit of klarinet, waarop men aan het eene uiteinde blaast.

**BANGSOEL**, dial. voor *wangsoel*; zie ald.

**BANISRAIL** (Ar.), = *anak-poetoe Israil*, de kinderen Israels.

**BANJAT**, = 't meer gebr. *bandjat*.

**BANJO**, = *banjoe*, water; *sibanjo*, zich de handen wasschen; ook wel *sibanjo leungeun*; *njibanjoan*, een ander (inz. een kind) de handen wasschen *disibanjoan ngabanjoan dampal*, de voeten met water begieten [gewoon gebruik in het Soemĕdangsche, door de bruid, bij ontvangst van haar bruidegom aan de voorgaanderij hunner woning]; *dibanjoan dampal*.

**BANJOE** (Jav.), water, = *tjai* (zie ook *banjo*); *pamijak banjoe*, naam van een *djampe*, dienende om het water te scheuren; *babanjon*, een vloeistof om de tanden zwart te maken [een voornaam bestanddeel is de schil van de *dalima*, die in gegist klapperwater opgelost wordt]; *sibanjoe*, zich de handen wasschen; *ngabanjoe*, den Christelijken doop toedienen; *dibanjoe*, gedoopt worden, voll. *dibanjoe Sarani*, den Christelijken doop ontvangen; *ngabanjoean*, iemand of meerdere personen doopen; *dibanjoean*; *pabanjoe* of *pangbanjoe*, de Christelijke doop.

**BANJOEMAS**, I. naam van een heester welken men veel tot *pagĕr* of heg gebruikt.

II. (Jav.) gouddraad; *sindjang herang dibanjoemas*, een glimmende sarong, met gouddraad doorweven.

**BANJOL** k., *goejon* l., schertsen, stoeien, ravotten; ook: scherts, boert; *ngabanjol*, schertsen, gekscheren, boerten, voor de grap doen of zeggen; *babanjolan*, met elkander schertsen; *ngabanjolan*, met iemand schertsen, met iemand een loopje nemen; *dibanjolan*.

**BANOESAN**, = *bangke*, lijk, kreng; *dibanoesan*, een doode verzorgen. P.

**BANTA** (Kad.), een klein rustbed, soort veldbed.

**BANTAH**, ngbr.; *ngabantah*, tegenstreven, tegenspreken; *bantahan*, tegenstrevig, tegenstribbelend (b. v. een zieke, die niet geholpen wil worden), koppig.

**BANTAJ**, ngbr; *ngabantaj*, in rijen-, in orde optrekken of oprukken; *bantajan*, 1. guirlande of draperie van gekleurd katoen of derg., ter versiering der plaats waar het bruidspaar zit; - 2. stamhouder (zelden).

**BANTAL**, l. van *anggĕl*, hoofdkussen, peluw; *babantal*, klein kussen, zitkussen, zachte zitting. (Vgl. *goeling*.)

**BANTAR**, ondiep maar snelstroomend water tusschen twee *leuwi*'s of diepten, stroomversnelling, sterk verval in een rivier; ook *babantar*. (Vgl. *paroeng*.)

**BANTARPAS**, het Holl. waterpas; idem; *ngabantarpas*, iets waterpassen; *dibantarpas*. (Vgl. *rata*.)

**BANTAT**, niet gaar willen worden, hard blijven (b. v. pisang die men bakt, of aardappels die men kookt), niet gaar van binnen (ook van gebak, enz.); verder: hard zijn (b. v. van den buik; *barantat keneh*

*beuteungna*, hunne buiken waren nog hard. (Vgl. *bagĕl* en *ngangĕn* bij *angĕn*.)

**BANTELOR** (Z.-B.), z. v. a. *bĕdĕgong*. P.

**BANTĔN** (Jav. zondebok, slachtoffer), naam van de (nu vervallen) vroegere hoofdplaats van het vorstendom Bantam en van dat vorstendom zelve; thans naam van de Westelijkste residentie van Java.

**BANTENG**, wilde stier (vgl. *lĕmboe*); *tjaoe banteng*, naam van een pisangsoort; *sakoeroe-koeroena lĕmboe, sarĕgeng-rĕgengna banteng*, sprkw., verkl. met: *sakoerang-koerangna oge moal koerang-koerang teuing*, d. w. z.: een *menak*, al is hij nog zoo arm en naakt, is toch altijd meer dan een *tjatjah*.

**BANTĔR**, driftig, volijverig, vurig; *bawaning bantĕr tapana*, wegens zijn volijverige boetedoening. (Vgl. *wantĕr*.)

**BANTING**, alleen in *bata banting* (Kad.), hardgebakken steen (die men tegen elkaar kan laten klinken zonder dat ze breken; zie *bata* I.); *ngabanting*, iets of iemand ergens tegen aan smijten of smakken; (van een waschman) het waschgoed tegen een steen slaan (om het schoon te krijgen); *dibanting*, gesmeten-, geslagen worden; ook: van zich afslaan (b. v. iemands hand), terugslaan; *kabanting*, neergesmeten, neer te smijten; *teu kabanting*, niet neer kunnen smijten (b. v. wegens de zwaarte van 't voorwerp); *babanting*, aanh. of gedurig (iets ergens tegen) slaan of smakken (b. v. het hoofd); *tibanting*, neerstorten, tegen den grond storten, neersmakken; *silihbanting*, elkander tegen den grond smijten; *babaranting*, her- en derwaats slingeren, langs den weg slingeren (van de eene zijde naar de andere); *boentang-banting*, zich aanh. tegen den grond werpen; ook: stampen (van een schip); *diboentang-banting*, al maar tegen den grond gesmakt worden, heen en weer geworpen of onophoudelijk neergeworpen worden (b. v. door de golven); *ngabantingkeun*, iets of zichzelven tegen den grond werpen, het huisraad stuk werpen, enz.; *dibantingkeun*; *kabantingkeun*, ergens op geworpen of gesmakt raken, neergesmakt zijn geraakt.

**BANTJANG**, I. een deel ergens van verliezen, kwijtraken, afnemen of ontnemen (b. v. door den dood, door diefstal, door verbruik, door verkoop, enz.), inbrokkelen; *ngabantjang* l. van *ngadjoewal*, van de hand doen, verkoopen; *rek dibantjang*, het zal verkocht worden.

II. (Eig. Jav.), twee of meer te gelijk (vangen, koopen, enz.), zie *pakewoeh*

**BANTJET**, naam van een kleine kikvorschsoort.

**BANTJEUJ**, bloode, (inz. in gezelschap) stil voor zich zitten kijken en (althans schijnbaar) van niemand notitie nemen (te verg. met *ngadaweung*, zie *daweung*).

**BANTJI**, verkl. met *lalaki noe njaroewakeun maneh djeung awewe*, man die zich het voorkomen geeft van vrouw te zijn, zich als vrouw voordoet.

**BANTJOEL**, het schieten met *moentjang*-noten; ook: de noot enz. waarmede men speelt; *babantjoel*, met *moentjang*-noten schieten (zeker spel, inz. van jongens).

**BANTJOENOER**, = *bĕntjoet*, buil (aan het hoofd, ten gevolge van stooten), met een buil of builen; *hoeloena kabeh bantjoenoer*, zijn hoofd was vol builen.

**BANTOE**, g. w.; *boenta-bantoe*, handlangersdiensten verrichten; *mantoe* of *ngabantoe*, medehelpen; *dibantoe*; *mantoean* of *ngabantoean*, iemand medehelpen, bijstaan; *dibantoean*; - *minantoe* k., *mantoe* l., schoonzoon, schoondochter (eig. medehelper, vgl. *pamadjikan* bij *padjik*); *dipoeloeng minantoe* (of *mantoe*), tot schoonzoon (of schoondochter) aannemen; *minantoean*, tot schoonzoon of schoondochter nemen of hebben; *pangbantoe*, medewerker, medehelper, handlanger; ook: hulptroepen.

**BANTOEN**, I. het touw van een *heurap* of werpnet.

II. G. w.; *ngabantoen* s. (van zichzelf tot een meerdere), *mawa* k., *njandak* l., medebrengen, met zich dragen; *dibantoen*; *kabantoen*, medegebracht; ook: te dragen.

**BANTOET**, dor, schraal, verdroogd (van planten en vruchten, b. v. rijstplanten, als ze gedurig droog staan, of djagongkolven, als ze te veel hitte hebben gehad; ook zoo als *païsan* wordt, als die gedurig uit het vuur wordt genomen). Verg. *bantat*.

**BANTOL**, ngbr.; *ngabantol*, = *ngahareupan*, vóór iets zitten; *dibantol*, vóór zich hebben; *ngababantol*, al maar vóór iets zitten; *dibabantol koe damar*, al maar een licht vóór zich hebben.

**BAO**, het vijfde geslacht in teruggaande orde, volgende op *boejoet*: oudovergrootvader, oudovergrootmoeder.

**BAOE**, I. rieken, stinken; ook: geur, reuk, stank (vgl. *babah*, *batjin*, *bijoek*, *hapeuk*, *pahang*, *pĕngar*, *pĕsing*, *sĕngak*, *tĕngi* enz.); *djoekoet baoe*, naam van een grassoort die sterk riekt; *baoe seungit*, aangename geur; *peutjang baoe*, onder de Bad. veelal voor *sigoeng*, bunsing; *babaoean* (coll. meerv.), geuren, reuken, onaangename- maar ook wel aangename geuren, reukwerk; *babaoean sawarga*, hemelsche geuren.

II. Een vlaktemaat van 500 vierk. Rijnl-

roeden (= 7.096 vierk. M.); *sabaoe*, één roede (bouw), enz. (Vgl. *toembak* II.)

**BAOED**, ngbr.; *ngabaoed*, zich met een zwart gezicht van iemand afwenden, niet willen antwoorden en uit toorn een boos gezicht zetten; *kabaoed*, medegevoerd worden of zijn, medegesleept, in 't ongeluk gestort; *kabaoed koe napsoe*, medegevoerd door de lusten; *kabaoed koe woedjoek*, medegesleept door vleierij; *tjeurik kabaoed*, met den hoop medeweenen. (Vgl. *baeud*.)

**BAOENG**, I. ngbr.; *ngabaoeng*, tjanken, huilen (van een hond of een *adjag*); *babaoeng*, aanh. tjanken of huilen, hard kermen, gehuil; *bangbaoengeun*, z. v. a. *singsijeuneun*, zie *sijeun*.

II. (Buit.), naam van een riviervisch, gelijkend op de *lele*, maar veel grooter.

**BAOER**, = *tjampoer*, maar op zichzelf ngbr.; *tjampoer-baoer*, ondereengemengd, vermengd; *babaoeran*, mengsel, mengeling, gemengde drank, enz.; *maoer*, dooréén (*hanteu ngawoengkoel*, niet op zichzelf, niet gescheiden), b. v. een oud ei, waarvan de dooier door het wit heen loopt; *adjoer-maoer*, verbrijzeld, ondereengemengd; *pabaoer*, dooréén, ondereen, gemengd, vermengd; *sok pabaoer*, omgang met elkander hebben; *ngabaoeran*, iets mengen in, vermengen; ook: bijleggen (b. v. geld doen bij dat van een ander, die tekort komt); *dagang dibaoeran djoelig*, onder handel kwade bedoelingen mengen; *baoeran*, mengsel; *ngabaoerkeun*, dingen vermengen, ondereen- of dooreendoen, iets toevoegen aan of mengen onder; *dibaoerkeun*.

**BAOK**, = *boeloe*, baardharen, lichaamsharen; *baokan*, = *boeloean*, van *baok* voorzien zijn.

**BAPA** k., *rama* l., vader (vgl. *pa*); *indoeng-bapa* k., *iboe-rama* l., vader en moeder, de ouders; *bapa desa*, *indoeng lĕmboer*, overdr. voor *dajeuh*, hoofdstad; *ngakoe bapa* en *moeloeng bapa*, iemand tot vader aannemen of als vader beschouwen, iemand opnemen en als vader erkennen; *sabapa*, van één vader zijn; *pibapaeun*, iemands vader zullen worden of zijn, ten vader zullen wezen; *mibapa*, iemand (die het niet is) vader noemen; *dipibapa*.

**BAPANG**, I. metalen plaat, gelijk door oppassers enz. op de borst gedragen wordt. (Vgl. *pĕlat*.)

II. = *limoes*, naam van een slechte *manggah*-soort.

III. *Imah bapang*, een huis met een *soehoenan* over zijn geheele lange zijde en met een driehoekig gevelstuk (*ampig*). Vgl. *lilimasan*.

IV. *Ngabapang* (Z.-B.), van een weegschaal: in evenwicht zijn; van een *koletjer*: horizontaal staan; *ngabapangkeun*, in evenwicht brengen; ook: iemand met de armen uitgebreid doen staan, de polsen vastgebonden aan een kruis; *dibapangkeun*.

**BAPÈM** (Z.-B.), het Holl. wapen, = *bapang* I.

**BAR**, werkw. tusschenw. voor: uitspreiden, uiteenleggen. (Vgl. *bĕr*.)

**BARA**, I. heete asch, gloeiende kool of kolen.

II. *Bara-bara*, verkl. met *oentoeng keneh*, nog van geluk te spreken hebben, 't is al veel! 't is al wel! *oerang bara-bara hiroep*! 't is al wel dat wij er 't leven afgebracht hebben! (Vgl. *oejoebara* en *pilangbara*.)

**BARABAJ** (vgl. *braj*), lichtflikkering (b. v. het door de lucht schieten van een *tai-bentang* of verschietende ster), uitstraling van licht, met name van het morgenlicht, gloren; *barabaj padjar*, de dageraad; *geus barabaj waktoe padjar* = *geus soeboeh*, de morgenstond is aangebroken; verder: vloeien, uitvloeien van vocht (b. v. water of bloed); *ngabarabaj*, hetzelfde; *tingbarabaj*, flikkeren, glimmen, van vele dingen (b. v. van ketenen).

**BARABAT**, = *saliwat*, een oogwenk, een moment (vgl. *kolebat*); ook: na een oogenblik; *marabat*, een moment slechts duren, snel overdrijven (van een regenbui).

**BARABE** = *soesah*, moeite; *ngabarabekeun*, = *njoesahkeun*, iemand moeite aandoen; *dibarabekeun*.

**BARADAL**, werkw. tusschenw. voor: losgaan, uit elkander gaan, uit elkander doen (b. v. de *gĕloeng*). P.

**BARADJA** (Skr. wajra), poëtisch voor *pakarang*, wapen; *tĕloeh baradja*, verkl. met *teu tahan neuleu gĕtih*, d. i. geen bloed kunnen zien, naar worden bij het zien van bloed, en verder: onmachtig om te strijden, door het zien van een wapen met bovennatuurlijk vermogen.

**BARAGADJOEL** (Z.-B.), aanvoerder of woordvoerder van klagers uit een dessa; ook: iemand die zijn dessagenooten ophitst om klachten bij de overheid in te brengen.

**BARAGAGAH-BEREGEGEH**, z. v. a. *sĕsĕgoetanan*, zie *sĕgoet*. P.

**BARAH**, slijm met bloed vermengd, bloederige fluimen, of ook alleen bloed zooals met hoesten loskomt en opgegeven wordt; ook: bloed opgeven; *kasakit barah*, idem

**BARAHA**, ngbr.; *sabaraha*, vragend bijw. van hoeveelheid: hoeveel? hoevelen?

*sabaraba lilana?* hoelang? Ook in stellige zinnen, b. v. *nadjan sabaraha lawasna*, al duurt het nog zoo lang; eveneens in ontkennende zinnen, b. v. *hanteu sabaraha*, van weinig beteekenis, de moeite niet waard, weinig, luttel; *hanteu sabaraha moeljana djeung hanteu sabaraha ngeunahna*, de heerlijkheid en het genot ervan zijn niet van beteekenis; *hamo sabaraha rejana*, het zal geenszins lang duren; - *sababaraha*, eenige, menig, vele, zeer vele, talrijke; *sababaraha taoen*, vele jaren; *sababaraha kali*, vele malen; *sabaraha-baraha*, = *sababaraha*.

**BARAHALA**, I. coll. benaming voor alle soorten van dieren, nl. land- en zeedieren (vogels en insecten uitgesloten), inz. voor de grootere land- en zeedieren; ook wel van levende wezens (b. v. van *siloeman*'s); *goenoeng barahala*, berg waarop zulke wezens huizen. (Vgl. *sato*.)

II. = *bĕrhala;* zie ald.

**BARAHAN**, = 't meer gebr. *berehan*.

**BARAJ** (Z.-B.), = 't betere *bajar*.

**BARAJA** k., *warga* of *koela-warga* l., *wargi* en *pangampih* l. p., *wĕdĕt* k. p., bloedverwant, familie; in de taalkunde (maar alleen k.-woord): synoniem (als nl. de beteekenis eenigszins verschilt, vgl. *doeloer*); *sanak-baraja* k., *sanak-warga*, *kadang-warga* en *kadang-koelawarga* l., *sanak-wargi* of *kadang-wargi* l. p., nabestaande, verwant, maagschap, vrienden en betrekkingen; *babarajaän djeung*, met iemand in familie- of ook wel in vriendschapsrelatie treden, zich vermaagschappen met; *mibaraja*, iemand als bloedverwant aannemen, als bloedverwant beschouwen; *dipibaraja*.

**BARAK** (vgl. *bajak*), ngbr.; *ngabarak*, verspreid liggen (b. v. beenderen), legeren, gelegerd zijn (van menschen en dieren), bivakkeeren.

**BARAKAL**, zie *bakal*.

**BARAKATAK**, ngbr.; *ngabarakatak*, schateren van lachen; ook: iets uitschateren; *babarakatakan*, aanh. schateren van lachen.

**BARAKBAK**, doch meestal *marakbak*, gloeien, glimmen, stralen, schitteren (van vuur), smeulen, glinsteren (van iets dat wit is, of van iets dat blinkt, b. v. zijde of metaal, in de zonnestralen), van licht stralen, licht zijn (b. v. een plek door de tegenwoordigheid van een nimf, of een landschap waarop de maan helder schijnt); inz.: in het zonlicht schitteren; verder: iemand tegenblinken; ook: opdoemen.

**BARALAK**, = *barangbang*, verdord afgevallen blad van een kokos of anderen palmboom; verder: (van een paard) vier witte voeten hebben; *ngabaralak*, (van een paard) zijn staart stijf en recht uitstrekken (zoodat die op een *baralak* gelijkt).

**BARALANG**, een uitroep, wel gebezigd als b. v. een tijger in het struikgewas voorbijsluipt, maar slechts zijn schim wordt gezien.

**BARAMAEN**, = 't meer gebr. *bĕrmaen*.

**BARAN**, = *malijoen*, = *sapoeloeh joeta*, tien millioen.

**BARANA** (Skr. âbharana, sieraden, tooisel), goederen, schatten, rijkdom; *radja-barana*, schat, schatten; *doenya-barana*, wereldsche goederen, schatten of rijkdom.

**BARANAH**, veel zijn, in ruime mate voorhanden zijn; *baranahan*, vruchtbaar, zich sterk vermenigvuldigen (van menschen en dieren gebezigd); van boomen en planten: veel loten of takken krijgen.

**BARANANG**, 1. schijnen, glinsteren (van vele lichten); - 2. wemelen (van menschen, landdieren en visschen); ook: vol, vol zitten (van *sĕbe* op een *sadji*, van pokken die uitgekomen zijn, enz.).

**BARANDAL**, oproermaker, opstandeling, muiter; *ngabarandal*, oproer maken tegen, opstaan tegen, muiterij plegen.

**BARANDJANG** (Z.-B.), een soort fuik, om visch (inz. *paraj*) te vangen.

**BARANG**, I. voorwerp, goed, goederen; *loba barang-barangna*, hij heeft vele goederen; *saroepaning barang noe aloes-aloes*, allerlei fraaie voorwerpen; *babarangan*, = *loemajan*, of wel *barang* in een verkleinden zin; *ari kĕrsa babarangan*, z. v. a.: zoo u 't voor lief wil nemen.

II. Ten tijde dat, toen, met dat. [In de Garoetsche geschriften vaak verkeerdelijk *barĕng* geschreven.]

III. Voorvoegsel tot vorming van een klasse van werkwoorden. [Het wordt geplaatst vóór den stam en vormt daarmede één woord, zoodat men het als onafscheidelijk te beschouwen heeft. De aldus gevormde woorden duiden een werking aan in algemeenen zin, maar die niet overgaat op een voorwerp, b. v. *baranghakan*, eten; *barangbeuli*, koopen; *barangtejang*, zoeken. Zie verder Spraakk. § 60.]

**BARANGAS**, maar doorgaans *barangasan*, driftig van aard, opbruischend, kittelachtig, lichtgeraakt.

**BARANGBANG**, = *baralak;* zie ald.

**BARANGKOT**, alleen in *barangkot bangsat*, verkl. met *noe geus poegoeh pangbangsatna*, d. i. een echte of doortrapte schelm, aartsdeugniet, spitsboef; *ngabarangkot*, zich als

een booswicht gedragen (rooven, moorden, enz.).

**BARANGSAJ**, pluisje, vlokje, nop; *patingbarangsaj*, in vlokken uiteen- of nedervallen.

**BARANGSANG**, I. = *baringsang*, zie ald. (P.); *kabarangsang*, het benauwd hebben (inz. ten gevolge van de hitte).

II. Opwekkend middel (aphrodiciacum). P.

**BARANI** (Mal.), = *wani*; zie ald.

**BARANING** (*b. p.*), = *datang ka*, in die mate dat. P.

**BARANJAJ**, ong. = *boerinjaj*, glinsteren, flikkeren.

**BARAT** (Bant.), = *koelon*, West; *barateun* (Bant.), = *koeloneun*, ten Westen van; 't volgende ook in de Preanger: *angin barat*, eig. Westewind, maar gebezigd in de bet. van: hevige wind, windvlaag, stormwind, storm; *oesoem barat* of *oesoem babaratan*, de regentijd.

**BARATA** (Kw.), verkl. met *angin*, wind.

**BARATAPA**, hetzelfde als *bĕrtapa* en *tapa*, boete doen.

**BARBARI** (uit het Ar.), Barbarije; *oerang Barbari*, iemand uit Barbarije, de Berbers.

**BAR-BĔR**, zie *bĕr*.

**BAREBEDAN**, zich met onnutte dingen bezighouden, zijn tijd of kracht aan onnutte zaken verspillen; *baroeboedan-barebedan*, keuvelen over koetjes en kalfjes. P.

**BARED**, zich schrammen, geschramd; ook: krab of schram op de huid.

**BAREGBEG**, ver uit elkander, uiteen, verspreid, z. a. b. v. de wortelstok van de *djahe* of gember. B.

**BARĔK**, I. ngbr. (vgl. *parĕk*); *noe pangbarĕk*, *poetra pangbarĕk* of *noe pangbarĕkna*, de dichtstbijzijnde, d. i. eerstgeborene, meestgeliefde. (Zie ook *barĕp*.)

II. Z. v. a. *ambrĕg*, van velen gezegd: in iets springen of vallen (b. v. in een gat).

**BARĔLIH**, om en om, om de andere, bij afwisseling (b. v. nú een groote dàn een kleine); *babarĕlihan*, idem.

**BARĔMPAG** (oude afl. van *rĕmpag*), l. van *barĕmpoeg*; zie ald.

**BARĔMPOEG** (oude afl. van *rĕmpoeg*) k., *barĕmpag* l., met elkander raadplegen.

**BARĔNG** k., *sarĕng* l., samen, te zamen, met elkander, te gelijk, te gelijker tijd; *koedoe barĕng hiroep barĕng paeh*, ge moet samen leven en samen sterven (d. i. bij elkander blijven); *barĕngan*, met; *babarĕngan*, met elkander, gezamenlijk; *marĕngan*, te gelijk met iets (anders) plaats hebben, zich paren aan, medewerken, samenwerken; *ngabarĕngan*, te gelijk doen met, beiden (allen) te gelijk (iets) doen, zich bij iemand voegen, zich iemand bijstellen, iemand vergezellen; *dibarĕngan ditjandak lĕbah hoeloena*, te gelijk greep hij hem bij den kop; *kabarĕngan*, juist terzelfder tijd; *ngabarĕngkeun*, samen doen zijn, bijeenvoegen, vergezeld doen gaan van; *dibarĕngkeun*. (Vgl. *djeung*, *reudjeung*, *baroeng* en *parĕng*.)

**BARĔNGOET**, (van het gelaat) gefronst.

**BARENO** (Z.-B.), naam van een boomsoort. P.

**BARĔNTIK**, zie *bĕntik*.

**BARĔP**, ngbr.; *pangbarĕpna*, de oudste van iemands kinderen [hier en daar als l. van *tjikal* gebruikt]; ook = *loeloegoe*, eerste, voorste, meeste, voornaamste (Vgl. *barĕk*.)

**BARERA**, I. een stuk van het Inlandsch weeftoestel, nl. de láde, waarmede na elken inslag het weefsel aangedrukt (aangeklopt) wordt.

II. Naam van een plant, voll. *ki barera*.

III. *Kabareraän*, hetzelfde als *kabarerangan*, zie *berang*.

**BARERANG**, zie *berang*.

**BARES**, = *sareh*; zie ald.

**BARĔSIH**, = 't meer gebr. *bĕrĕsih*.

**BARETO**, onlangs, vroeger, weleer, eertijds, te voren [in den regel een minder verwijderd tijdstip aanduidende dan *baheula*]; *mangsa bareto*, hetzelfde; *ti bareto*, van vroeger af, reeds lang; *ti baretona*, sedert lang, van voor langen tijd; *ti babaretona*, sedert lang, van over zeer langen tijd. (Vgl. *tadi*.)

**BAREUBEU**, naam van een woudboom, voll. *tangkal bareubeu*.

**BAREUH**, gezwollen, opgezet, ontstoken, zweren; verder: zwelling, verzwering, ontsteking, gezwel; *noe bareuh*, de verzwering, het gezwel; *babareuhan*, opgezette-, gezwollen-, ontstoken plekken; *njĕjar batoek pibareuheun* (waarsch. foutief voor *pibaraheun*), zijn best doen om een bloedhoest te krijgen. sprkw. voor: zijn ongeluk door een onvoorzichtige handeling nog vergrooten.

**BAREUHEUDEUN**, verbouwereerd, geen keuze kunnen doen. B.

**BARI**, I. een voegwoord, dat dient om twee gelijktijdige werkingen te verbinden: en, terwijl, onder; het kan met het volgend werkw. vaak vertaald worden door ons tegenw. deelwoord; *mikir bari leumpang*, denken en loopen, denkende loopen, denken onder 't loopen; *ngadjawab bari seuri*, antwoorden en lachen, lachen terwijl men antwoordt, of lachende antwoorden (zie Spraakk. § 300); *barina*, hetzelfde.

II. Oud, stijf, koud (van spijzen die lang

gestaan hebben), zuur worden, verzuurd, gegist, bedorven, goor, b. v. *lahang* die een dag of langer oud is; *tjai bari*, water dat lang in een karaf of derg. gestaan heeft, water dat duf ruikt.

**BARIBIN**, = *gandeng*, luidruchtig, rumoerig, leven maken; verder: gedruisch, rumoer; *kabaribinan*, van rumoer of gedruisch last hebben; *hoedang kabaribinan*, van gedruisch wakker worden.

**BARIDĚG**, = 't meer gebr. *baliděg*.

**BARIJEUK**, alleen in *barijeukeun* (vgl. *rijak*), draaien voor de oogen, draaierig (z. a. iemand die veel vreemde dingen ziet), in bet. ong. = *bingoeng*.

**BARIMBIT** (Z.-B.), (van tijgers) in menigte zich ergens ophouden; *oesoem barimbit*, de tijd dat zich in zekere streek veel tijgers ophouden.

**BARING**, toekomstig, in de toekomst, te eeniger tijd; *oepamana baring pamadjikan maot*, als te eeniger tijd de vrouw komt te sterven; *di baring*, of *di baringna*, in het vervolg, in de toekomst, later. (Vgl. *barang* II en *baringsoekpagi*.)

**BARINGBIT**, hetzelfde als *barimbit*.

**BARINGSANG**, benauwd, benauwend (van warmte, hetzij in huis of buiten, b. v. als de atmosfeer *ngalěkěb* is).

**BARINGSOEKPAGI** samengest. uit *baring*, *isoek* en 't Mal. *pagi* en verkl. met *isoeksore*), te avond of morgen, te eeniger tijd, naderhand; meestal voorafgegaan door *soegan* of *lamoen*, terwijl dan de bet. is: misschien zal te avond of morgen, misschien zal naderhand, zoo mettertijd, indien later, naderhand als; *soegan baringsoekpagi koela bagdja*, misschien heb ik te avond of morgen geluk; *lamoen parěng baringsoekpagi oetoen djadi radja*, als gij te avond of morgen koning wordt.

**BARIS**, I. lijn, streep, rij (b.v. knoopen), gelid, slagorde; ook: krijgsvolk, legerschaar, leger; verder: op een rij staan (b.v. knoopen), in orde geschaard staan of marcheeren, in 't gelid staan, in slagorde staan, opgesteld zijn (z. a. militairen); *baris koeda*, ruiterij (vgl. *toempak*); *boentoet baris*, achterhoede; *tata-baris*, in slagorde scharen (van krijgsvolk), een leger slagvaardig maken, in slagorde geschaard staan, zich ten strijde rusten; *nata* (*natakeun* of *masang*) *baris*, in slagorde stellen; *ngaděg* (of *ngaděgkeun*) *baris*, een leger vormen of strijdvaardig maken; *diadjar baris*, exerceeren; *ngabaris*, in een rij of in orde geschaard staan of zitten; *barisan*, krijgsvolk, troep soldaten, bende, legerschaar, garnizoen; *měrěnahkeun barisan*, ergens een garnizoen leggen; *pangbarisan*, legerplaats, legerkamp, oorlogstooneel (vgl. *pasanggrahan*); *benteng pangbarisan*, een sterkte die tot legerplaats dient.

II. = *adjang*, *eukeur*, enz. k., *bade* l., voor, om te, tot, zullen dienen tot; *baris pakarang*, tot een wapen; *oewang baris majar*, geld tot betaling.

III. (Z.-B.), aanduiding van een onbepaald meerv., b. v. *baris oepas*, oppassers.

**BARLEN**, Berlijnsch zilver.

**BAROB** (*b. p.*), = *kokod*, hand. P.

**BAROBAH** (oude afl. van *robah*), van plaats veranderen, in beweging zijn (van het hart, van wege vrees); ook: niet meer wel met elkander; *hanteu keuna barobah*, onveranderlijk; *barobah ati*, een verkeerde gezindheid toonen; ook z. v. a. *baroebah*, kommer, in moeite zijn; *ama teh langkoeng barobah*, ik ben zeer bekommerd.

**BAROE**, I., oud dubbeltje van 10 duiten, d. i. 8 of 8½ cent; *tiloe baroe*, 25 cents; verder benaming van het 25 centsstuk, kwartje (ook *tatalen* genoemd); *sabaroe*, één baroe, enz.; *laoek sabaroeěun*, voor een *baroe* vleesch.

II. (Mal.), = *anjar*, nieuw, versch; speciaal: nieuwe tuin, nieuwe ontginning; *ngabaroe*, ontginnen (inz. van een koffie- of theetuin); *pabaroe*, Nieuwjaar, de Nieuwjaarsdag.

**BAROEBAH**, l. van *soesah*, moeite, kommer, zorg; verder: bekommerd, in moeite zijn; *antěnar hanteu baroebah*, de ambtenaren hadden geen moeite; *ngabaroebahkeun*, l. van *njoesahkeun*, iemand moeite aandoen, hinderen, bemoeilijken; *dibaroebahkeun*.

**BAROEBOEDAN-BAREBEDAN**, zie *barebedan*.

**BAROEBOETAN** (vgl. *boeboet*), aan flarden; ook = *boeboetoetan*, versleten ding; *sabaroeboetan*, geheel aan flarden. P.

**BAROEJOENGAN** (P.-R.), de knievormige verbinding tusschen uitlegger en uitleggersboom van een vlerkprauw. P.

**BAROEK**, tusschenw., ong. = *teu njana*: wat! hoe! wat zeg je! wat praat je van! of derg; *baroek oewang*! wat praat je van geld!

**BAROENG** (vgl. *barěng*), te gelijk (komen) maar van verschillende of liever van tegenovergestelde kanten; ook: aan twee sarongs werken (om en om), voor twee lastgevers of patroons werken (om de beurt); *bangbaroeng*, dorpel, drempel; *ngabaroeng*, te gelijk (spreken, met anderen, d. i. zich in hun spreken mengen of daartegen ingaan), te gelijk spelen (van gelijksoortige instrumenten); *dibaroeng koe*

*tatabeuhan*, (terwijl men juichte) viel de muziek in, sloot zich daarbij aan, stemde daarmee in.

**BAROENGBOENG**, 1. de as van een *koletjer* of molentje; 2. het stukje rijststroo dat men bij het snijden der rijst onder de vruchttrosjes laat; 3. het handvatje van de *etem*; 4. verlengstuk van de *soempit*.

**BAROENGOET**, = *barĕngoet*. P.

**BAROENGSINANG**, ngbr.;*ngabaroengsinang*, verkl. met *reja pepentaănana*, dwingen nú om dit dàn om dat, dwingerig, dreinen, malen ergens om; in t algemeen z. v. a. *ngaroedjitkeun*, iemand last veroorzaken, moeite aandoen, het iemand lastig maken.

**BAROENTAK** (vgl. *barantak*), uitéén zijn, gescheiden zijn, met elkander overhoop liggen, tweedracht, z. v. a. *saroesoet*; verder z. v. a. *roeksak*, ten onder gaan, ondergang (b. v. van iemand wiens middelen geheel zijn uitgeput), een toestand van ellende, van armoede; ook: verval, in verval; *djadi baroentak*, in onmin met elkander geraken, ten onder gaan; *tĕmahna djadi baroentak nagara*, in 't eind gaat de stad onder; *matak* (of *mawa*) *baroentak*, veroorzaken dat men met elkander in onmin geraakt of overhoop komt te liggen, ondergang veroorzaken; *ngabaroentakkeun*, verwarring of tweedracht stichten.

**BAROENTAS**, naam van een plant die veel tot omheining gebezigd wordt.

**BAROEROETEUN**, het onaangenaam gevoel van iemand die ontwaakt maar niet uitgeslapen is.

**BAROES**, plaatsnaam, Baros (op N.-Sumatra); *kapoer Baroes*, kamfer.

**BAROESOEH**, (bij kinderen) zweertjes op de tong, spruw, rood aan kin en hals (z. a. van kinderen die erg kwijlen), branderig, vurig; ook: beslagen (van de tong).

**BAROETAH**, hetzelfde als *waroetah*, zie ald.; *maroetah*, nieuw opbouwen, herbouwen; *dibaroetah*.

**BAROETJOET**, met diepe rimpels, met voren, ploegen hebben, geploegd (van 't gelaat).

**BAROEWANG**, vergift uit het planten- of delfstoffenrijk; overdr.: tot een vergif zijn (b. v. een slecht mensch); *ngabaroewang*, met vergift vermengen of bestrijken, vergift ingeven, vergiftigen; *dibaroewang*.

**BAROGOD**, touw, band, keten, boei (waarmede iemand gebonden is); *ngabarogod*, iemand binden, zóó dat de armen stijf tegen het lichaam zitten; *dibarogod*; *kabarogod*. (Vgl. *banda* II en *bobontot* bij *bontot*.)

**BARONG**, I. een mensch, die zich als een tijger, draak (*naga*) of ander dier vermomd heeft; verder: vermomming, masker; *barongan*, *babarongan* en *bangbarongan*, idem.

II. Ong. = *bangka*, gloeien (van kolen of sintels). P.

**BAS**, het Holl. baas; timmerbaas; *toekang bas*, = *toekang kai*, timmerman.

**BASA**, I. (Skr. bhâsâ), taal; ook: een zeggen; *ari basana kijeu*: hun zeggen is aldus (zij spreken aldus); *hanteu basa*, het is geen taal, men zegt zoo niet; *djoeroe basa*, taalman, tolk; *oempak basa*, rangwoord, gezegd van woorden welker gebruik door stand en rang worden geregeld (nl. hooge en lage woorden, in dit Woordenboek aangeduid door *lĕmĕs*, *kasar*, enz.); *babasan*, manier van spreken, spreekwijs, spreekwoordelijk gezegde, kernachtige uitdrukking, spreuk, zinspreuk (vgl. *paribasa*); *ngabasaăn*, noemen; *dibasaăn*, genoemd worden; *ngabasakeun*, = *njĕboetkeun*, iets uitspreken, onder woorden brengen, aanspreken als, noemen; *dibasakeun bapa*, als vader aangesproken worden; *dibasakeun roekoen*, inzettingen genoemd zijn; *taja basakeuneunana*, niet uit te spreken, onuitsprekelijk.

II. Toen, tijdens, ten tijde dat; *keur basa* of *keur basana*, idem. (Vgl. *mangsa*.)

**BASADJAN**, verkl. met *midang hanteu*, *kotor hanteu*, d. i. middelmatig, de middelmaat (inz. in de kleeding) bewaren; ook: het schikt nog al.

**BASAH** (het Turksche bassa), pacha, generaal, krijgsbevelhebber.

**BASANGKAL** (vgl. *sangkal*), eigenzinnig, weerbarstig, tegenstrevend, weerspannig, ongehoorzaam, ondeugend, halsstarrig.

**BASAR** (Ar., batsar, ziende zijn), de twaalfde der twintig eigenschappen, door de Mohamm. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *ningali*, *hanteu koe sotja*), alziende.

**BASARIJAH** (Ar., basjarijat, menschelijkheid), gewoon menschelijk gebrek; verder: ontevreden, misnoegd, onvergenoegd; ook: morren; *aral basarijah*, idem, met verst. (Vgl. *aral*.)

**BASEUH**, vochtig, nat; ook: versch (b. v. vleesch of koorn); *gandoem baseuh*, versch (nog groen) koorn; *ngabaseuhan*, nat maken, bevochtigen, doorvochtigen; *dibaseuhan*; *kabaseuhan*, nat raken, nat geraakt; *babaseuh*, badsarong (vgl. *babasah*); *ngababaseuhan*, iemand (b. v. een kind dat besneden wordt) de oude kleeren uit- en de nieuwe aantrekken; *dibabaseuhan*.

**BASI**, een platte schaal of schotel; *basi toetoep*, dekschaal.

**BASIJAR**, = *pasijar* (Port. passear, wandelen, toeren), wandelen, een wandeling maken, een toertje maken te voet, per rijtuig, enz.

**BASIRAN** (Ar. batsiran, vgl. *basar*), de negentiende der twintig eigenschappen, door de Moh. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *anoe ningali*), de Ziende, de Alziende.

**BASISIR**, het strand, zeestrand. [Men zegt en schrijft ook *pasisir*.]

**BASIWAH**, achterlaten, nalaten. (Vgl. *siwah*.)

**BASKAT**, een onderlijfje (*tadah kesang*) behoorende tot de vrouwenkleeding [over elkander geslagen of op de zijden met bandjes vastgemaakt]; ook: korset.

**BASMI** (Skr. bhasmî, eig. tot asch vergaan), g. w.; *ngabasmi*, uitroeien, verdelgen, vernietigen; *basmi ati maneh noe takaboer*, verdelg uw hoovaardig hart, d.i. doe weg de hoovaardigheid van uw hart; *dibasmi*; *kabasmi*, vernietigd, verdelgd.

**BASOE** (vgl. 't Jav. asoe, hond), 1. een legendarisch gedrocht in de gestalte van een wilden ever met hondskop, behept met *boedoeg* of schurft, en dat Nji Sĕri, het rijstgewas, belaagde (P.); - 2. *boedoeg basoe*, zekere huiduitslag die het geheele lichaam bedekt.

**BAT**, z. v. a. *tĕroes*, zich uitstrekken in rechte richting (vgl. *kĕbat* en *ĕmbat*); *boetbat*, (van wegen) zich uitstrekken of loopen naar allerlei richting.

**BATA**, I. gebakken steen, straat- of metselsteen (vgl. *batoe*); *ngabata*, stijf worden, hard worden, verstijven, versteenen, verharden; ook: verstompt (van verstand of hart); *ngabataän*, 1. met *bata* bevloeren; 2. = *meuleum bata*, steenen bakken; *dibataän*, met steenen bevloerd worden.

II. $^1/_{500}$ *baoe* of vierkante roede (= *toembak*); *sabata*, één *bata*, per *bata*.

**BATAL** (Ar., bathal), zonder waarde, nietig, ijdel, niet geldig, van onwaarde (het gebed, een echtverbintenis, enz.); verder: breken, gebroken (b. v. de vasten); ook: verijdeld, niet doorgaan (b. v. een *hadjat*); *ngabatalkeun*, ijdel doen zijn, veroorzaken dat een handeling niet geldig is; *dibatalkeun*.

**BATAN**, = *manan*, meer (minder) dan; *ti batan* en *alah batan*, idem (zie Spraakk. § 110 c); *anoe batan kijeu*, nieteling (vgl. *kijeu*).

**BATANG**, alleen in *koeroeng batang*, een langwerpig vierkante kooi of hok, in den vorm van een *pasaran*; *babatang*, een dood mensch of dier, lijk (van een mensch), kreng (van dieren); *dioeroegan koe babatang*, iets met lijken overdekken; *pamatang*(Z.-B.), heuvelrug.

**BATARA** (Skr. bhattâra, heidensche godheid, god, goden), 1. van God, b. v. *Pangeran, Allah maraneh, nja Bataraning sakabeh batara*, de Heer, uw God, is een God der goden; *Batara wisesa*, de almachtige God; - 2. van een heidensche godheid, b. v. *batara Doerga*, de god Doerga; *batara-batara*, goden; - 3. soms van een vorst, b. v. *njanggakeun sĕrat ka batara Madajin*, hij gaf den brief over aan den vorst van Medië.

**BATARI**, het vrouwelijk van *batara*: godin, godinnen.

**BATAWI**, voll. *nagari Batawi*, Batavia.

**BATĔK**, I. ngbr.; *matĕk*, een zwaard of derg. wapen uit de scheede trekken; *pĕdang beunang matĕk*, een uitgetrokken zwaard; *dibatĕk*; - *batĕkan*, stuk (b. v. touw).

II. (Kad.), rekbaar, elastisch.

**BATI** (Skr., loon), wat men ergens op of bij wint, winst, voordeel (zie ook *seueul*); *babaten*, winst zoeken of bejagen met of van; *ngabatian*, op winst zetten of uitzetten, trachten van iets winst te krijgen; *dibatian*; *ngababatenkeun*, van iets winst trachten te behalen, ook b. v. van toevertrouwd goed; *dibabatenkeun*.

**BATIK**, uit de hand geschilderd (gebatikt) lijnwaad; ook: het zoo beschilderen van lijnwaad; *samping batik*, een sarong van gebatikt lijnwaad; *ngabatik*, lijnwaad uit de hand beschilderen; *dibatik*.

**BATIN** (Ar., bathin) k., *batos* l., het inwendige, innerlijke, verborgene; verder: het binnenste, het gemoed; ook: de onzichtbare wereld (het tegenoverg. van *lahir*), het wezenlijke leven; *di batin* en *di djĕro batin*, in het binnenste, in het gemoed; *lahir-batin*, uit- en inwendig, tijd en eeuwigheid, voor eeuwig; *ti lahir nĕpi ka batin*, voor immer en altijd.

**BATING**, alleen in *bating teuing*, z. v. a.: het baat niet. [Naar het schijnt een verbastering van *batin*, dat nog wel eens zóó uitgesproken wordt.]

**BATIS**, het Holl. batist; idem.

**BATJA**, = 't meer gebr. *watja*, g. w.: lees! *babatjaän*, zoo maar wat lezen, doen alsof men leest, het lezen nadoen.

**BATJAK**, ngbr.; *babatjak*, gereed gezet, gereed staan (van spijzen, zóó als op den disch); *babatjakan*, (van vele personen) een maaltijd te zamen houden.

**BATJANG**, I. = *limoes*, naam van een slechte *manggah*-soort. (Vgl. *bapang* II.)
II. (Djamp.), = *pitapak*; zie *tapak*.

**BATJATJAH**, ontbreken aan; *teu batjatjah*, niet aan ontbreken, compleet, volkomen.

**BATJEJO**, maar veelal *ngabatjejo*, praten in 't honderd, praten zonder zin (z. a. b. v. een *tjijoeng* of *bejo*, die men praten leert); verder: praten zonder verstand.

**BATJĚM**, ngbr.; *ngabatjĕm*, (visch of vleesch) onder de pekel zetten, (kleeren of stoffen) onder water zetten; *dibatjĕm*.

**BATJIN**, stinken; *baoe batjin*, stank; *bijoek-batjin*, kwade dampen.

**BATJOK**, I. ngbr.; *ngabatjok*, = *ngadek*, hakken (met een mes of derg.).
II. (Z.-B.), = *sorok* II., en ook: drinknap (kroes) van *awi kasap* [door de palmtappers in de binnenlanden in stede van drinkglazen gebruikt, P.].

**BATJOKAK**, = *djapakan*, een vuile-, loszinnige of wel beleedigende taal voeren; *ngabatjokak*, zich grievend of beleedigend tegen iemand uitlaten.

**BATJOT**, k. p. van *soengoet* en *biwir*, mond, bek, smoel, lip, snater; *sok reja batjot*, = *sok reja omong*, veel praats hebben, zijn snater roeren; *hamboer batjot moerah tjongtjot*, sprkw. voor: twistziek, maar goedgeefsch; *tamplok-batjoteun*, lett. omkantelen als de mond (met uitstorting van den geheelen inhoud), een sprkw. voor: zijn geld of goed verspillen of verkwisten, zoo maar uitstorten, weggeven aan wie maar vraagt (zie ook *batok*); *moerah babatjot*, verkwistend, spilziek; *ngabatjot*, 1. k. p. van *ngomong*, snateren; 2. (gezegd van een *soeroetoe* of sigaar) zoo goed als opgerookt zijn.

**BATOE**, steen (uit de natuur, vgl. *bata*); ook gebruikt van fraaie steenen, halfedelgesteenten (echte edelgesteenten heeten *intĕn*); *hoeroe batoe*, een *hoeroe*-soort; *djamboe batoe*, een *djamboe*-soort (ook *djamboe bidji* genoemd); *tjaoe batoe*, een pisangsoort; *simeut batoe*, een soort sprinkhaan; *poejoeh batoe*, een soort van patrijs; *goela batoe*, klontje, klontjes; *hoedjan batoe*, hagel, ook *hoedjan boewah* genoemd; *tjai batoe*, ijs; *goerat batoe*, merk in steen, overdr. voor: een woord of belofte dat of die zeker is, een zaak die stellig geschieden zal (vgl. *tjai*), zijn woord houden; *oelam batoe*, verbl. uitdr. voor *warangan*, en dit een speling op *piwarangan* (P.); *toekang batoe*, steenhouwer [nl. iemand die *tatapakan* enz. maakt]; *ngabatoe*, tot steen worden, steenhard geworden, hard als steen. (Vgl. *sipat* I. en *timbang* II.)

**BATOEK** k., *gohgoj* l., hoesten, hoest; *babatoekan*, gemaakt hoesten; *ngabatoekkeun*, doen hoesten, ophoesten, uithoesten; *ngabatoekkeun gĕtih*, bloed ophoesten; *dibatoekkeun*.

**BATOENG** (Z.-B.), = *bitoeng*.

**BATOER**, I. die er bij is of staat, die er bij behoort (van menschen en voorwerpen die bij elkaar zijn of behooren), de andere (z. a. van een paar of span), die iets medebdoet of in iets deelt, naaste, medemensch, en zoo verder: k., *rentjang* l., genoot, metgezel, kameraad, makker, collega, vennoot; ook: bediende; verder z. v. a. elkander, b. v. *pada ngomong djeung batoerna*, zij spraken tot elkander; *batoerna sare*, zijn slaapkameraad; *pibatoereun*, die iets zal mededoen, genoot of bediende zal zijn, of derg.; *pibatoereun agoes moelih*, om u gezelschap te houden op den terugweg; *babatoeran*, genoten van elkander zijn, omgang hebben met elkander, elkander gezelschap houden, te zamen, met elkander; *ngabatoeran*, zich bij iemand voegen, kameraadschap met iemand sluiten, zich tot iemand gezellen; *dibatoeran*, aan iemand tot makker of makkers medegeven.
II. Volgens P. plint, rollaag; *binatoer*, op een rollaag staande, van een plint voorzien zijn.

**BATOEWAH**, z. v. a. *kamatihan*, buitengewone kracht, buitengemeen vermogen; *teu njaho sija ka batoewah aing*? ken je mijn buitengemeen vermogen niet? *bedakeun batoewahna*, onderscheid hun vermogen.

**BATOK**, klapperdop of dop van een kokosnoot [gebruikt tot nap om uit te drinken, of met een steel er aan tot scheppen enz., terwijl er verder allerlei voorwerpen voor huiselijk gebruik van worden vervaardigd]; ook naam van een maat: één *gantang* heeft 20 *batok*; *sabatok*, één zoodanige maat, enz.; *koeja batok*, een klein soort *koeja*; *tamplok-batokeun*, wordt wel eens gezegd in plaats van *tamplok-batjoteun*, zie *batjot*; *babatok* k., hoofdschedel, hersepan; ook: afgeslagen hoofd (vgl. *tangkorek*).

**BATOS**, l. van *batin*; zie ald.

**BAWA** k., *bantoen* s., *tjandak* l., g. w.: neem mede! neem met u! breng! ook (doch dit geldt slechts van *bawa*): het mee- of bij zich dragen, wat men draagt of medebrengt; verder: oorzaak van, vanwege, door; *banda bawa*, rechtsterm ter aanduiding van de ten huwelijk medegebrachte goederen (P.); *bawana* 120 *marijĕm*, met zich voerende 120 kanonnen; *kitoe bawana ti waktoe dikandoeng*, hij

bracht dit mede uit den moederschoot (d. i. hij werd alzóó geboren); ***bawaning, bawaning koe, bawaning tina, koe bawaning, tina bawaning, koe bawaning tina,*** uit oorzaak van, vanwege, door; ***bawaeun,*** iets om te dragen, te brengen of mee te voeren; ***barangbawa,*** medenemen, medevoeren, dragen, brengen; *mawa* k., ***ngagoeboeg*** k. p., ***ngabantoen*** s., ***njandak*** l., met zich voeren, brengen, wegbrengen, heenvoeren; verder (maar alleen ***mawa***): in betrekken, medesleepen in (inz. in 't ongeluk), laten deelen in; ook: mede, met, in, oorzaak zijn van, leiden tot; ***mawa maneh,*** zichzelven medevoeren, d. i. eigenzinnig zijn; ook wel: zich op den voorgrond stellen; ***maot mawa iman,*** sterven met (d. i. in) 't geloof; ***paeh mawa dosa,*** sterven met (d. i. zonder bevrijd te zijn van) zonden, in de zonde sterven; ***sangoe mawa kakoewatan,*** de rijst geeft (veroorzaakt) kracht; ***mawa moekti,*** leiden tot (veroorzaken) rijkdom; ***dibawa; kabawa,*** medegebracht, medegegevoerd; ook: vervoerbaar, draagbaar, te dragen; ***sakabawana,*** zooveel als men maar eenigszins dragen kan, zooveel mogelijk; -***pamawa,*** gevolg, uitwerksel; -***pĕrbawa*** (Skr. prabhâwa, superioriteit), aard, toestand, neiging, kracht, beteekenis, uitwerksel (vgl. ***kasijat***); ***babawaän,*** wat iemand te dragen heeft of draagt, wat medegevoerd zal worden, dracht, vracht, last; ***tjai babawaänana,*** het water dat hij medebracht; ***mawamawa*** of ***mamawa*** k., ***njatjandak*** l., overal medevoeren, medesleepen, met iets rondsjouwen; ook: iemand in een zaak betrekken; ***sok mawa-mawa maneh,*** zich op den voorgrond plaatsen; ***dibawa-bawa, dibabawa; mawaän*** (in het spreken soms samengetrokken tot ***maän***), iemand iets brengen, aanbrengen, aandragen, aanvoeren; ***dibawaän*** (***dibaän***); ***mawakeun,*** iets naar iemand of ergens heen dragen; ***dibawakeun,*** iets naar iemand toe- of heenzenden, iets ergens heen- of inzenden; ***kabawakeun,*** medegevoerd worden; ook: geheel met iets vervuld of ingenomen (zoodat men zich alleen daarom bekommert); ***kabawakeun koe pangandika,*** geheel door het woord (of door ijver van het woord) worden medegesleept.

**BAWAH,** en ***di bawah,*** = ***handapeun*** en ***di handapeun,*** onder, nl. onder de macht, onder 't gebied of derg.; ***di bawah tangan,*** onder de hand, d. i. onder de macht; ***di bawah parentah,*** onder de heerschappij, onder 't gebied; ***di bawahna,*** in de onderhoorigheid; ***dibawahkeun,*** gebracht worden of zijn onder, onderworpen worden of geworden; -***bawahan,*** wat men onder zich heeft, onderhoorigheid; ***koendang bawahan,*** z. v. a. ***kapihapean,*** in bewaring hebben (P.).

**BAWAK,** het hout waarin het ijzer van den ***patjoel*** is gevat, anders gezegd: ***doran patjoel.***

**BAWAL,** naam van een zeevisch.

**BAWANG,** ui, uien; ***djangkrik bawang,*** een gele krekel; ***koelit bawang,*** uieschil; ***sakoelit-bawang*** of ***ngoelit-bawang,*** lichtgeraakt, spoedig driftig worden; ***ngageutah bawang,*** hetzelfde; ***babawangan,*** naam van een grassoort, op 't loof van uien gelijkend.

**BAWANING,** zie ***bawa.***

**BAWAT,** alleen in ***pajoeng bawat,*** een zonnescherm met franjes aan de punten, gelijk men nog bij de Chineesche huwelijken ziet gebruiken, staatsie-zonnescherm.

**BAWEL,** verkl. met ***nanja deui nanja deui,*** al maar blijven vragen: ook: al maar praten, maar doorpraten.

**BAWON,** benaming van het aandeel, dat zij die rijst helpen snijden van den oogst ontvangen.

**BĔ,** tusschenwerpsel om afkeuring uit te drukken, = ons: bah! (Vgl. ***bo.***)

**BEBAS,** 1. geheel weg-, geheel op zijn, niet meer zijn, weggevaagd (b. v. een leger dat in de pan gehakt is); -2. k., ***loenas*** s., ***impas*** l., afbetaald, aangezuiverd (van een schuld); in Kad. ook: vrijgesproken.

**BĔBĔD,** toegevouwen of toegeslagen ***oepih*** (bloemscheede van de ***djambe***); ook wat daarin verpakt is; ***ngabĕbĕd,*** iets pakken in ***oepih; dibĕbĕd.***

**BĔBĔGIG,** pop in de gedaante en ter grootte van een mensch, dienst doende bij optochten of als vogelverschrikker. (Vgl. ***badawang.***)

**BĔBĔK,** g. w.; ***mĕbĕk en ngabĕbĕk,*** stampen, fijn of fijner stampen, of stooten (vgl. ***ngagoegoeran bij goegoer***); ook: vergruizen; ***dibĕbĕk.***

**BEBEK,** I. = ***mĕri,*** de gewone eend.

II. Scheuren; ***tibebek,*** gescheurd raken of geraakt, opscheuren, ingescheurd; ***mebekkeun,*** in tweeën splijten of scheuren, met kracht open- of losscheuren; ***dibebekkeun,*** gescheurd-, afgescheurd-, op- of ingescheurd, in tweeën gescheurd worden of zijn.

III. Hulptelw. om planken te tellen, stuks; ***papan sabebek,*** één plank, enz.

**BEBEKA,** ngbr.; ***ngabebekakeun,*** = ***ngabangbĕrangkeun;*** zie ***bangbĕrang.***

**BĔBĔKIS,** verkl. met ***ambĕk-ambĕkan,*** het benauwd hebben (b. v. iemand die in den rook staat), dreigen te stikken.

**BĔBĔL,** k. p. van ***sirit,*** het mannelijk lid.

**BĔBĔLOEK**, een larve, behoorende tot de *hama* of schadelijkheden in het rijstgewas [larven van boorders; zij boren gangen in den padistengel en tasten den bloemstengel aan, waardoor de bloemaar of pluim voos blijft, B.]; in Kad. ook een der woorden om 't mislukken van het rijstgewas aan te duiden.

**BĔBĔNAH** of *ngabĕbĕnah*, een vertrek opruimen en in gereedheid brengen (b. v. om er te logeeren), een kamer inrichten, een slaapplaats of bed in orde maken of opmaken, het bed maken; *beunang ngabĕbĕnah*, in orde gebracht (van een vertrek), opgemaakt (van het bed); *ngabĕbĕnahan*, een bepaald vertrek of bepaalde slaapplaats in orde brengen of inrichten, het bed spreiden; *bĕbĕnahan ĕnggon*, maak de slaapplaats in orde, spreid het bed; *dibĕbĕnahan*.

**BEBENDJO**, ngbr.; *ngabebendjokeun*, een kind stilmaken of stilhouden, stillen; ook: pogingen aanwenden dat iemand zich over iets onaangenaams heenzet; *bebendjokeun*, houd (het) stil, sus het; *dibebendjokeun*; *kabebendjokeun*, afgeleid zijn.

**BEBENE**, zie *bene*.

**BĔBĔNG**, I. gelijk van grootte of dikte of wel van beiden, op alle punten gelijk van omvang; *soekoe bĕbĕng*, de vorm der pooten van een dier (rund b. v., zonder buiging, verdunning enz., overal gelijk). Vgl. *bĕngbĕng*.

II. *Kabĕbĕng*, niet tot braken-, tot afgaan-, tot baren kunnen komen.

**BĔBĔNJON**, = *babanjolan*, railleeren. P.

**BĔBĔNTĔR**, = *tjotjopet*; zie ald. P.

**BĔBĔNTING**, = *beubeur* en = *bĕbĕngkoeng*, zie ald.; *dibĕbĕnting*.

**BĔBĔNTJE**, = *pepeko*, het mannetje van de *poejoeh*, wachtel, kwartel; *bĕbĕntje rame disada, alamatna dek aja anoe maling*, de *bĕbĕntje*'s lieten zich druk hooren, als voorteeken dat er dieven zouden komen.

**BĔBĔR**, I. een band, gordelband, windsel of verband ergens om; ook: sjerp; verder: sluitlaken waarmede de buik eener kraamvrouw stijf omwikkeld wordt; *mĕbĕr*, een band, winsel enz. ergens omdoen (tot bevestiging, tot stevigheid, voor de warmte, enz.); *dibĕbĕr*; *mĕbĕran*, omwinden, omwoelen; *dibĕbĕran*. (Vgl. *beubeur*.)

II. Slik (niet algemeen, maar ook nog voorkomend in den plaatsnaam Tjibĕbĕr).

**BEBER**, uitgespreid of ontrold zijn, ontplooid; *meber*, uitspreiden, uitgespreid (b. v. een doek), geheschen of uitgespannen (b. v. een zeil); overd.: zich uitspreiden, d. i. „het breed laten hangen"; *djangdjang meber*, met uitgespreide vleugels; *dibeber*, ontrold-, uitgespreid worden; ook: geopend-, opengelegd worden (b. v. een brief), uitgespannen of geheschen worden (van een zeil); *meberkeun* en *ngabeberkeun*, iets uitspreiden, ontrollen, ontplooien; ook: breedmaken; *meberkeun akal*, het verstand ontplooien, ontwikkelen; *ngabeber-beberkeun maneh*, zich breedmaken, meer toonen dan men is; *dibeberkeun*.

**BĔBĔRAH**, g. w.; *ngabĕbĕrah*, iemand verstrooien of opfleuren; *ngabĕbĕrahkeun*, = *ngabangbĕrangkeun*, iemand genoegen aandoen (b. v. door hem bij vrienden en kennissen rond te leiden of hem op andere wijze genot te verschaffen), iemand afleiding of verstrooiing bezorgen; *dibĕbĕrahkeun*; *pangbĕbĕrah*, middel tot verstrooiing.

**BĔBĔRĔNDJES**, verkl. met *ngaginding teu matak pantĕs*, op ongepaste wijze pronken, ong. = ons: „een vlag op een modderschuit."

**BEBERETEAN**, naam van een doornstruik met zoete bessen, wilde framboos. [Men vindt ze hier en daar op een bergtop.]

**BĔBĔRO**, = *sangeuk*, ik wil niet; *kabĕbĕro*, het niet-willen.

**BĔBĔROED**, een houten cylinder of soort kleine *bĕdoeg*, aan de eene zijde met ongelooid leder overspannen, hetwelk in 't midden een pees heeft, die met *geutah* is bestreken. [Men trekt deze knijpend tusschen de vingers door, *djĕmbel*, waardoor het vel gaat trillen en het toestel een gebrul laat hooren, dat het gebrul van een tijger nabootst. Dient vooral om wilde zwijnen uit het gewas te houden.] B.

**BĔBĔROEK** (vgl. *broek*), = *toebroek*; zie ald.

**BĔBĔROET**, naam van een duifvogel.

**BĔBĔS** (vgl. *bĕs*), het ergens ingaan; *bĕbĕs ka soeklakna ka sikloekna*, verkl. met *dihantĕm ditejangan ka mana-mana*, overal heen- of ingaan om iemand of iets te zoeken; *mĕbĕs*, ingaan, zich ergens in verbergen (vgl. *moeboes*); *kabĕbĕs*, (van personen of zaken) er in gegaan zijn, er binnen gegaan zijn, ze afgeloopen hebben; *mĕbĕskeun* of *ngabĕbĕskeun*, iets doen in, stoppen in, verbergen in; *dibĕbĕskeun*.

**BĔBĔSARAN**, voll. *tangkal bĕbĕsaran*, naam van een soort moerbeiboompje [voor de teelt van zijdewormen gebezigd].

**BEBET** (Jav.), soort, slag van (mensch b.v.).

**BĔBĔTEK**, versierd hekwerk; *saoeng bĕbĕtek*, loofhut; *ngabĕbĕtek*, met *bĕbĕtek* versieren; ook wel eens voor „groenmaken"; *dibĕbĕtek*.

**BĔBODO** (Indr.), = *ngabobodo* (zie *bodo*), bedriegen.

**BEDA** (Skr. bheda, verdeeling, scheiding) k., *bentĕn* l., (van elkander of van iets) verschillen, verschillend, onderscheiden; ook: onderscheid; *beda Allah tadla djeung sakabeh anoe anjar*, God de allerhoogste is onderscheiden van al het geschapene; *beda-beda*, onderling verschillend; *ngabedakeun*, verschil maken of onderscheiden tusschen; ook: doen verschillen; *dibedakeun; ngabebeda*, aanh. onderscheiden; *dibebeda*.

**BĔDAG**, ngbr.; *ngabĕdag*, l. van *ngoedag*, achtervolgen, nazetten, najagen; *dibĕdag*; *kabĕdag*, l. van *kaoedag* en *kaboeroe*, achterhaald, ingehaald; *teu kabĕdag*, niet achterhaald; verder: niet afgekregen (b. v. zeker werk, omdat 't donker werd of om een andere reden); ook: er niet toe gekomen zijn; - *bĕbĕdag* (Indr.), als *koeli* dienen; *samping bĕbĕdag*, verkl. met *samping noe dipake sapopoĕ*, daagsche sarong; - *bĕdagan* (Indr.), = *koelian*, *koeli*-loon.

**BĔDAH**, barsten, scheuren, breken (de huid, leder, een net, enz.), doorbreken (b.v. een dijk), bezwijken (b.v. een stad of een leger, ten gevolge van een aanval); ook: een nieuwe *sawah* enz. aanleggen; *lahan bĕdaheun*, te ontginnen land, braakland; *ngabĕdah*, scheuren, verscheuren (b. v. een stuk katoen, waarvan men kleeren maken wil), doorbreken, openbreken, vermeesteren (b. v. een stad), uitdrijven, vrijlaten, heenvoeren; verder: uitbreken, uitvallen, een uitval doen (b.v. uit een vesting); ook: een nieuwe *sawah* enz. maken, ontginnen; *ngabĕdah badjoe* (of *pibadjoeĕun*), katoen enz. scheuren voor een baadje, knippen, snijden (een te maken kleedingstuk); ook (een kleedingstuk) maken; *dibĕdah*; *bĕdahan*, snit, fatsoen (inz. van een baadje); *bĕbĕdahan sawah*, meerdere *sawah*'s aanleggen; *ngabĕdahkeun*, een scheur ergens in maken, scheuren, afscheuren; verder: iets doorbreken (b. v. een dijk), openmaken (b. v. een vijver, zoodat men het water laat uitloopen), doen barsten, doen vaneenspringen; *dibĕdahkeun*; - *pangbĕdah*, de macht of den toeleg hebben om iemand tot iets te voeren, heen te drijven of te vervoeren.

**BĔDAJA**, = 't meer gebr. *badaja*.

**BĔDAK**, of wel *wĕdak*, welriekend poeder van rijstmeel met rozenwater enz. (dienende tot stuifpoeder of blanketsel); *dibĕdak*, zich met *bĕdak* poeieren; *ngabĕdak*, een ander met *bĕdak* poeieren.

**BĔDANG**, eigenzinnig, koppig.

**BĔDAS**, sterk (van kracht of geluid), spierkrachtig; verder: met kracht, forsch (b. v. roepen of trekken); *ngabĕdasan*, in kracht toenemen, aansterken; ook: iemand sterker maken, voor iemand zijn, iemand bijstaan, voorthelpen, zich iemand ter zijde stellen, iemand bijvallen; *dibĕdasan*; *ngabĕdaskeun*, sterk maken, versterken, sterker of luider doen zijn; *dibĕdaskeun*; *kabĕdasan*, sterkte, macht, kracht.

**BĔDĔGĔL** (Buit.), klein (kort) maar groot van omvang (inz. van personen die kort, maar breed en dik zijn).

**BĔDĔGOEL**, ongedekt; *bĕbĕdĕgoelan*, zonder hoofddoek en baadje rondloopen.

**BĔDĔGOENG**, = 't meer gebr. *bĕdĕgong*.

**BĔDĔGONG**, ook *bĕdĕgoeng* of *badigoeng*, grof, lomp, vlegelachtig; verder z. v. a. *langgoek*, ijdele hoogmoed, verwaand, trotsch, aanmatigend; ook: uit hoogmoed en verwaandheid weigeren of onwillig zijn om te volgen of te gehoorzamen, terwijl men dat in woorden en handelingen laat uitkomen. (Vgl. *bĕlĕngong*.)

**BĔDEL**, ngbr.; *mĕdel* en *ngabĕdel*, 1. een visch schoonmaken; 2. een mensch of dier den buik opensnijden; *dibĕdel*; *mĕdelan* of *ngabĕdelan*, = *mĕdel*, maar van meer dan één object; *dibĕdelan*. (Vgl. *toedal*.)

**BĔDIL**, geweer; *ngĕmbang-bĕdil*, als de bloem van het geweer, een verbl. uitdr. voor *obat*, kruit, en zoodoende een speling op *tobat*, excuus vragen (P.); *ngabĕdil*, schieten, op iemand of iets schieten; *dibĕdil*; - *bĕbĕdil*, schieten zonder bepaald doel, herhaaldelijk schieten; ook k., *boeboedjĕng* l., uit schieten (jagen) gaan; *kabĕdil*, bij ongeluk door een schot getroffen; *ngabĕdilan*, aanh. schieten op, beschieten; *dibĕdilan*.

**BEDJA** (Skr. wedya, te weten) k., *wartos* l., bericht, tijding; *aja bedja*, er is (was) een bericht; *pibedjaeun*, wat men te berichten heeft; *bebedja*, berichten, kennisgeven, komen zeggen; *ngabedjaän*, aan iemand berichten; *dibedjaän*; *ngabedjakeun*, iets berichten, een tijding brengen, aankondigen; *dibedjakeun*.

**BĔDJAD**, uiteenspringen, in stukken springen (b. v. een schedel), barsten (b. v. een schip dat stoot), uit elkander gesprongen; overdr. van iemand die vroeg oud of verzwakt is, inz. ten gevolge van ontuchtig leven (vgl. *rerempo*); *bĕbĕdjadan*, de stukken of brokken van iets dat op de wijze van *bĕdjad* uiteengesprongen is; *bĕbĕdjadan kapal*, wrakhout, drijvend hout; *ngabĕdjadkeun*, uiteen doen springen, doen verbrijzelen; *dibĕdjadkeun*.

**BEDJE**, ngbr.; *bedja bedje*, een bericht uit de tweede hand.

**BEDJER**, = *djedjer*, z. v. a. *djadjar*, op een rij liggen, uitéénliggen. (Zie ook *bejas*.)

**BEDJO**, naam van een bruinachtige kleur, en wel de kleur van de *sawo*-vrucht.

**BĔDJOG**, oud en versleten. P.

**BĔDO** (vgl. *bada*), z. v. a. *hanteu toeloes*, niet doorgaan; *ngabĕdokeun*, iets niet doen doorgaan, afzeggen (b. v. een verloving); *dibĕdokeun*.

**BĔDOED**, ngbr.; *ngabĕdoed*, z. v. a. *baeud*; zie ald. P.

**BĔDOEG**, de groote trom (zoo iets als een Turksche trom), waarop men aan moskee en *langgar* de gebedstijden aankondigt (gebedstrom), en waarop men slaat of roffelt in het middernachtelijk uur in de Mohammed. vastenmaand, alsook bij brand en andere onheilen, ter waarschuwing van het publiek; *nabeuh bĕdoeg*, op de *bĕdoeg* slaan; *djaoeh ka bĕdoeg*, d. i. *djaoeh ka dajeuh* (of *ka nagara*), sprkw. gezegd van iemand die niet weet hoe het hoort; *ngabĕdoeg*, slechts tot *tĕngange* (12 uren), dus ½ dag arbeiden; *kabĕdoegan*, door de *magrib-bĕdoeg* overvallen worden, zoodat men uit moet scheiden met hetgeen waarmede men bezig is, daar later te arbieden *pamali* heet (P.). Vgl. *dawoeh* en *doelag*.

**BĔDOEL**, = *bagong*, zwijn; *oraj bĕdoel*, naam van een zwarte, vergiftige slang.

**BĔDOG**, kapmes, door lieden uit het volk op weg en onder den arbeid in een scheede aan een riem om de middel gedragen; *ngaboeboej bĕdog*, sprkw.: een *bĕdog* in heete asch leggen, d. i. van iets te veel werk maken, het goede bederven; *ngabĕdog*, ong. = *ngababad* en *ngarĕngis*, opruimen, wegruimen (met de *bĕdog*) wat op een stuk grond staat (boomen, gras enz.), om ruimte te maken; *dibĕdog*.

**BEDOG**, een verstopten neus hebben (ten gevolge van verkoudheid of andere oorzaken); ook: het spreken van zoo iemand, door den neus spreken. (Vgl. *bindĕng*.)

**BĔDOL**, g. w.; *ngabĕdol*, aan iets hard trekken of rukken, met kracht uittrekken, uitrukken, ontrukken; *dibĕdol*.

**BĔDONG**, de windsels waarin men een pasgeboren kind kleedt, zóó dat ook de armen en beenen daarin gewonden worden; *ngabĕdong*, een kind in de *bĕdong* doen, bakeren; *dibĕdong*; *ngabĕdongan*, inbakeren; *dibĕdongan*.

**BEDOR**, = *paksi*, de ijzeren spits van een pijl.

**BEGAL**, straatroover, moordenaar; *goeha begal*, spelonk der moordenaars; *ngabegal*, straatroof plegen, op weg rooven; *dibegal*, op weg (b. v. in een bosch) overvallen worden door roovers; *bebegal*, al maar op roof uitgaan; *kabegal* = *kapĕgat*, verhinderd worden voort te gaan. (Vgl. *badjag* en *babahak*.)

**BĔGANG**, = *koeroe*, mager, afgemagerd; *aki-aki bĕgang*, een afgemagerd oud man; *ngabĕgangan*, vermageren; *beuki ngabĕgangan*, bij toeneming vermageren; *kasakit ngabĕgangan*, tering.

**BĔGBĔG**, verkl. met *gĕde beuheung*, een dikken hals hebben; overdr.: een brok in de keel hebben; ook: een bezwaard gevoel hebben (*tina soesah ngarasa beurat dina dada*).

**BĔGBRĔG**, = *boegbroeg*; *ngabĕgbrĕg*, op een hoop liggen, een hoop of stapel vormen; *ngabĕgbrĕgan*, op of in iets bijeenbrengen, samenpakken of opstapelen; ook: een barricade vormen; *dibĕgbrĕgan*; *ngabĕgbrĕgkeun*, allerlei dingen in één plaats samenpakken; *dibĕgbrĕgkeun*.

**BĔGER**, in 't alg.: lustig, dartel (van een vogel of ander jong dier, of ook van een jong mensch), jolig (b. v. feestvierenden); verder: naar iets verlangen of haken; *masing bĕger kana djalan kahadean*, heb verlangen (of haak) naar den weg der deugd; in 't bijz.: begeerte hebben tot het andere geslacht, weelderig, hittig, geil; *bĕbĕger*, idem.

**BEGOD**, ngbr.; *ngabegod*, blijven zitten of liggen, zich niet van een plaats verwijderen; inz.: *tjitjing ka ronggeng atawa ka dajang*, al maar in 't hoerenhuis blijven, aan de hoeren verslaafd zijn.

**BĔGOE**, = 't meer gebr. *bagong*.

**BĔGOG**, een hondennaam; *si bĕgog*, een scheldw.: hond! jou hond! *kokolot bĕgog*, een *kokolot* die zijn werk niet verstaat.

**BEH**, I. zichtbaar worden, te zien of in 't gezicht komen, zichtbaar zijn; ook tusschenw.: zie; *beh manggih tjai*, zie, ze kwamen aan een water; *boeh-beh*, 't herhaalde van *beh*: hier en daar in 't gezicht komen; *geus beh*, reeds zichtbaar, reeds aanwezig zijn; *tatjan beh*, nog niet zichtbaar, nog niet aanwezig; *koemaha behna*, zooals het uitvalt of gaan zal; *behna mah*, het blijkt; *behna mah bĕnĕr tjĕk paribasa*, het blijkt dat het spreekwoord gelijk heeft, dat zegt....

II. Korte vorm van *tĕbeh*, zijde, kant; *beh Wetan*, aan de Oostzijde, in het Oosten; in Kad. ook: *beh dijeu*, tot nu toe; *beh-beh ijeu*, in dit jaargetijde.

**BEJA**, belasting of accijns op artikelen van verbruik, impost, tol; *pabejan*, tolhuis. (Vgl. *tjoeke*.)

**BEJAK** k., *seĕp* l., op, op zijn, verteerd, verbruikt; verder: verstreken (van den tijd), ten einde; ook: ten volle, ten eenenmale; *bejak karĕp*, ten einde raad; *bejak nja idjid*, ten eenenmale verafschuwen; *bejak-bejak nja pĕrtjaja*, ten volle vertrouwen; *bebejakan*, ten einde toe, met alle macht, in de volste mate, alle moeite doen, alle kracht of de laatste kracht inspannen; *mejakkeun* en *ngabejakkeun*, opmaken, geheel verbruiken, geheel aanwenden, tot het einde doen komen; *mejakkeun tanaga*, al zijn krachten inspannen, uit alle macht; *mejak-mejakkeun*, = *mejakkeun*, maar met verst.; *dibejakkeun*.

**BĔJAR**, = *bjar* en *braj*, zie ald.; *bĕjar beurang*, het aanbreken van den dag.

**BEJAR**, droog (b. v. gekookte rijst, die eenige uren gestaan heeft), los, mul, korrelig, kruimelig; overdr.: helder, open, vriendelijk, opgewekt, minzaam, opgeruimd, spraakzaam (vgl. *bjar*); *hanteu bejar*, treurig, neerslachtig, droefgeestig; *bejar deui*, weer ophelderen, weer vriendelijk zijn, weer in opgewekte stemming verkeeren; *ngabejarkeun boedi*, het gemoed opwekken, het gemoed verkwikken; *taja kabejaran*, droefgeestig, neerslachtig, treurig.

**BEJAS**, ontbolsterde rijst; *njoŏ bejas*, spelen met rijst (wat *pamali* heet); *beurit ninggang bejas*, de muis valt in de rijst, sprkw. voor: 1. onverwachts een geluk deelachtig worden; 2. met zoodanig geluk kwistig omgaan; *katambang bejas*, = *kaoentoen tipoeng* (zie *tipoeng*); *dibedjer-bejaskeun* of *didjedjer-bejaskeun* (eig. de rijstkorreltjes naast elkander leggen), opgehelderd worden, nauwkeurig uiteengezet worden; *pabejasan*, de plaats waar de rijst zich bevindt, opslagplaats van de rijst.

**BĔJE**, zacht, week, b. v. het vleesch van vruchten, een doorregende grond, enz.

**BEJETEK**, z. v. a. *bĕje teuing*, zeer zacht, zeer week, te week.

**BĔJĔTOEK**, = *koejoemoet*, met stof bedekt, onder het stof liggen.

**BEJO**, een andere naam voor de *tjijoeng* (zie aldaar).

**BĔK**, werkw. tusschenw. voor: hakken, houwen (vgl. *habĕk*); *boek-bĕk*, links en rechts hakken of houwen.

**BEK**, het Holl. wijk; in 't Bataviasche: wijkmeester.

**BĔKAH**, voll. *baoe bĕkah*, l. van *baoe babah*, enz., stinkende adem. (Vgl. *babah* III.)

**BEKE**, bamboe met korte geledingen (*awi pondok roewasan*); ook: een mensch met korte armen en beenen.

**BĔKEH**, van elkander af, geopend, vanéén (van twee dingen, die in den gewonen toestand aaneensluiten); *ngabĕkehkeun*, van elkander doen, vanééndoen (door rechts en links op zijde te schuiven); *dibĕkehkeun*.

**BĔKEK**, = *pĕndek* en *pondok awak*, kort van lichaamsbouw; *badjoe bĕkek*, kort baadje.

**BĔKEKEK**, ngbr.; *ngabĕkekek*, openliggen; ook: openleggen (b. v. een kip die geroost zal worden); *ngabĕkekekkeun*, openleggen, vanééndoen; *dibĕkekekkeun*.

**BĔKĔL** k., *sangoe* l., leeftocht, inz. voor op reis, teerkost; ook: reisgeld; *mĕkĕl*, leeftocht op reis medenemen, medenemen wat men op reis zal behoeven, zich van reisgeld enz. voorzien of daarvan voorzien zijn; *bĕbĕkĕlan*, 1. zich van leeftocht enz. voorzien; 2. leeftocht, teerkost, reisgeld: *mĕkĕlan* en *ngabĕkĕlan*, tot leeftocht enz. medenemen; ook: iemand van leeftocht voorzien; *dibĕkĕlan*.

**BĔKĔM**, ngbr.; *ngabĕkĕm*, iemands mond sluiten (inz. door hem de hand ervoor te houden); *dibĕkĕm*, zich de hand voor den mond houden; *ngabĕkĕman*, iemand den mond sluiten; *dibĕkĕman*; *dibĕkĕmkeun*, de hand waarin men een wind gelaten heeft een ander voor den mond houden.

**BEKER**, naam van een gevlekten vogel met lange pooten, die zich veel in *sawah*'s ophoudt, watersnip of waterhoen.

**BĔKIK**, ngbr.; *ngabĕkik*, zonder rond te zien of zich op te houden met gebogen hoofd doorloopen.

**BĔKOEK**, = *bĕngoek*, een kromme neus; *ngabĕkoek* = *ngabĕngoek*, een paard dwingen zijn kop omlaag te houden, door het een breidel aan te leggen en dien over den nek te bevestigen; *dibĕkoek*.

**BĔKOK**, I. = *poewak*, veest, wind; *ngabĕkok*, tegen iemand een veest laten. P.

II. Het Holl. bekocht, maar zóó ngbr.; *ngabĕkok*, iemand een koopje geven, hem beetnemen, om den tuin leiden, bedotten; *dibĕkok*; *kabĕkok*, bekocht met iets, beetgenomen, bedrogen, bedot.

**BEKOM** (Band.), een klapperdop met tint en handvat. (Zie *tikoek*.)

**BEKONG** (Band.), = *bekom*.

**BĔKSĔK** (samenst. van *bĕk* en *sĕk*), er ferm en met effect op in hakken of houwen, alles om zich heen neerhouwen. (Zie *boeksĕk*.)

**BELA**, ter zijde staan, steunen, helpen, iemands lot vrijwillig met hem deelen; ook: het slachten van een dier te gelijk met de besnijdenis van een kind; *boemela*, iemand ter zijde staan, in iemands lot vrijwillig deelen; *ngabelaän*, iemand ter zijde staan, bijstaan, iemand vergezellen in zijn leed, deelnemen aan iemands vreugd of smart (*ngabelaän boengah, ngabelaän tjeurik*); verder: iemand navolgen (d. i. doen als hij doet of deed, *noeroet lampah*); ook: zich getroosten; *dibelaän*, voor iets (dit of dat) overhebben, zich ter wille ergens van iets getroosten; *dibelaän hesetjape*, er de moeite voor overhebben; *dibelaän ka loewar gĕtih*, er zijn bloed voor overhebben.

**BĔLABOER**, strooien, uitstrooien, rondstrooien, te grabbel gooien voor wie het nemen wil, prijsgeven aan het publiek (vgl. *boer*); *ngabĕlaboerkeun*, = *ngawoerkeun*, iets strooien, uitstrooien, enz.; *dibĕlaboerkeun*.

**BĔLAH**, ngbr.; *pabĕlah*, = *toekang meuntaskeun*, veerman.

**BĔLAK**, ngbr.; *bĕbĕlakeun*, = *rorombeheun*, kloven of barsten hebben in de zool van den voet.

**BĔLANG**, witte vlekken op een anders gekleurden achtergrond, bont, gevlekt. (Vgl. *wĕlang*.)

**BĔLAP** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**BĔLAS**, = 't meer gebr. *wĕlas*.

**BĔLĔDAG**, knallen (van een geweer of ander klein vuurwapen); idem van een zweep; *bĕbĕlĕdagan*, aanh. knallen.

**BĔLĔDĔG**, ngbr.; *ngabĕlĕdĕg*, uitgolven, omhoogstijgen (van rook).

**BĔLĔDEG**, klanknab. van een helder knallend geluid, knallen (b. v. van een donderslag).

**BĔLĔDIG**, ngbr.; *ngabĕlĕdig*, nazetten; *dibĕlĕdig*.

**BĔLĔDJOG**, ngbr.; *kabĕlĕdjog*, met iets bedrogen zijn (b. v. doordien men het te duur kocht, of zich slechte waar voor goede in de handen liet stoppen).

**BĔLĔDOEG**, klanknab. van een zwaar, dof of bulderend geluid; ook: een kokosnoot waaruit men het water verwijderd-, of een kalebas (*waloeh*) waaruit men de pitten weggedaan heeft, met *kĕtan* vullen en deze zoo gaar laten koken; *patingbĕlĕdoeg*, dof knallen (b. v. vuur), dof knallend of met doffe slagen uiteenspringen (van vele dingen en verspreid).

**BĔLĔDOG**, klanknb. van klappen of knallen, klappen als van een zweep, knallen als van afgestoken *pĕpĕtasan* of voetzoekers; *ngabĕlĕdog*, klappen (van een zweep enz.); *bĕbĕlĕdogan*, 1. herh. klappen of knallen; 2. (Indr.), vuurwerk, voetzoeker; *tingbĕlĕdog*, klappen van vele zweepen (verspreid).

**BĔLĔGĔDĔG**, een of ander voorwerp dat het uitzicht belemmert (b. v. een berg, regen die verhindert de lucht te zien, een schip dat den horizont voor het oog bedekt, enz.); *ngabĕlĕgĕdĕg*, aldus het uitzicht belemmeren; ook van rook: den dampkring vervullen.

**BĔLĔGOEG**, verkl. met *teu njaho di adabadaban*, niet weten hoe het hoort, hoe men zich heeft te gedragen, onbeschaafd.

**BĔLEH**, oogen of oogleden (gesloten door ziektestof als anderszins) openen; verder: een wond openen (door de wondlippen vanéén te doen, b. v. ter reiniging); *ngabĕlehkeun*, de oogleden of wondlippen van elkander doen; *dibĕlehkeun*.

**BELEK**, roode (zeere) oogen hebben, loopende oogen met roode randen hebben, teere (min of meer ontstoken) oogen hebben; voll. *belek panon*.

**BELEKE**, = *djĕg* en *njĕples*, gelijken, gelijken op; *hese-beleke*, het zeer moeilijk of zwaar hebben; ook: vele bezwaren maken.

**BĔLĔKEK**, naam van een soort snip.

**BĔLĔKĔSĔK**, daagsche kleeding; *dibĕlĕkĕsĕkkeun*, verkl. met *dipake oenggal poë*, elken dag gedragen worden.

**BELEKETEPE** (Kad.), 1. een van klapperblad (*palapah*) gevlochten vruchtenmandje; 2. een mat van *palapah*, om een feestloods rondom tot op ong. 1 M. hoogte af te sluiten tegen het binnenspatten van regenwater, van het dak vloeiende.

**BĔLĔKOK**, naam van een vogel, een kleine reiger, met bruin gekleurde veeren (*bangsa koentoel*).

**BĔLĔKONG** (Z.-B.), indrukken hebben, sporen vertoonen.

**BĔLEL** (vgl. *lel*), de tong even uitsteken bij 't proeven van iets onaangenaams. P.

**BĔLĔMAN** (Indr.), een vuurtje tot verwarming of tot verdrijving van muskieten. (Vgl. *beuleum*.)

**BĔLĔNDONG**, (Soem.), = *benggol*, het 2½ centsstuk.

**BĔLĔNGGOE** (Tamil wilangu), ijzeren halsband of kluister, aan de handen of aan de handen en voeten bevestigd, halsboeien; ook in 't algemeen: boei, boeien; *ngabĕlĕnggoe*, iemand een kluister aanleggen, in de boeien slaan, kromsluiten; *dibĕlĕnggoe*.

**BĔLĔNGKOK**, ngbr.; *kabĕlĕngkok*, z. v. a. *kapĕrgo*, betrapt, gesnapt.

**BĔLĔNGOER**, kaal, zonder gras enz. (van een berg); *tjoekoep bĕlĕngoer*, eerst welvarend (*tjoekoep*), nu arm (kaal, *bĕlĕngoer*); ook: het zijne weggegeven hebben en ten gevolge daarvan zelf gebrek lijden, *oelah sok tjoekoep bĕlĕngoer*, geef niet zooveel weg dat ge zelf arm wordt.

**BĔLĔNGONG**, ong. = *bĕdĕgong*, ongemanierd, onbeschoft, brutaal.

**BĔLĔNING** (vgl. *lĕning* en *lenang*), zeer schoon (een erf, een tuin, enz.).

**BĔLĔNJĔNG**, = *tĕlĕndjĕng*, er snel van door gaan, snel wegloopen, zich uit de voeten maken.

**BĔLĔNOE**, ong. = *boerajoet*, een dikken buik hebben; *si bĕlĕnoe*, een scheldw.: dikbuik.

**BĔLĔNONG**, hard (z. a. van het voorhoofd of de borsten eene maagd); verder al wat den vorm heeft van een bal (b. v. de bal op een vlaggestok), balvormig.

**BĔLĔNTOEK**, naam van een groot soort *bangkong*, die tegen den avond een dof, zwaar geluid doet hooren (een groote padde?).

**BĔLĔNTONG**, ngbr.; *bĕbĕlĕntongan* (Kad.), van een vrucht (b. v.) een *nangka*): aan de ééne zijde rijp, aan de andere zijde nog niet.

**BĔLĔSAT**, werkw. tusschenw. voor: met kracht los- of omhoogspringen; ook voor: 't afschieten en wegvliegen van een pijl; verder voor: op den loop-, aan den haal gaan; *mĕlĕsat*, (ontijdig) afgaan, afvliegen (de bijl van den steel b. v.), wegrennen; *gantjang ki Oemar Maja mĕlĕsat sapĕrti angin*, spoedig rende O. M. weg als de wind. (Vgl. *pĕsat*.)

**BĔLĔSĔK**, in den grond zakken; *tibĕlĕsĕk*, idem

**BĔLĔSOER**, = *bijoer*, werkw. tusschenw. voor: wegrennen, wegvliegen; *ki Toerbala bĕlĕsoer loempat*, T. rende weg.

**BĔLĔT**, stompzinnig, voll. *bĕlĕt hate*; *kabĕlĕt*, aandrang tot ontlasting krijgen of hebben; *ah, hajang njising, kabĕlĕt!* kom, ik zal me even verwijderen, ik heb aandrang (P.); *kabĕlĕtan*, stompzinnigheid.

**BĔLĔTES**, = *bĕlĕtoes*, maar een helderder klank gevende.

**BĔLĔTJĔN** (Kad.), een klein vlammetje, om b. v. iets even bij te lichten.

**BĔLĔTOEK**, = 't meer gebr. *bĕlĕwoek*.

**BĔLĔTOES**, klanknab. van openbarsten, openspringen; *ngabĕlĕtoes*, barsten, openbarsten, uiteenbarsten, met geweld losspringen.

**BĔLĔTOK**, klanknab. van ontploffen, knallen, knappen (van vuur enz.); *ngabĕlĕtok*, een knal of knap geven; *tingbĕlĕtok*, knallen, knappen (van vele dingen en verspreid).

**BĔLĔWĔK**, ngbr.; *tibĕlĕwĕk*, in de modder zakken.

**BĔLĔWĔR**, het waaien van den wind, het geuren van reuk of stank; *ngabĕlĕwĕr*, waaien, geuren.

**BĔLĔWOEK**, morsig, smerig, vuil, onrein (van de huid, de kleeding, geldstukken, enz.); verder: wanordelijk, slordig, onordelijk (ook van het gemoed).

**BĔLI**, zie *bli*.

**BĔLIK**, = *poendoeng* en *dĕlit*, boos van aard, nijdig.

**BĔLING**, scherf, diggel, scherven (van glas, verglaasd aardewerk, enz.); *barang bĕling* of *sipat bĕling*, verglaasd aardewerk, porcelein, met name borden en derg. [een onderdeel van *sipat beukeuh-pĕtjah*, breekbare waar]. Vgl. *talawengkar*.

**BĔLIS**, verbast. van *Iblis*, de Duivel.

**BĔLO**, jong paard, veulen [nl. een jong paard op zichzelf beschouwd; in verhouding tot de ouden heet het *anak*]. Vgl. *kepel* I.

**BĔLOEK**, I. = *bloek*.

II. Van 't *tĕmbang*-zingen, = *tarik*, met sterke of krachtige stem, maar met stooten (niet *leupas*, z. a. *mĕloeng*), verkl. met *bĕdas dipegeg*.

III. *Koekoek-bĕloek*, 1. naam van de *koekoek pandjang* of lange kalebas; 2. naam van een nacht-roofvogel, grooter dan *hingkik*. (Vgl. *boeweuk*, enz.)

**BĔLOELOEK** (Z.-B.), = *biroeloek*. P.

**BĔLOENG**, alleen in *tjiktjik-bĕloeng*, ong. = *itjikiboeng*, beurtelings met de holle en met de vlakke hand in het water slaan (als tijdverdrijf bij 't baden), waardoor een eigenaardig plompgeluid ontstaat en waarbij de kinderen zingen: *Tjiktjik-bĕloeng, bĕlĕndoeng, sora noe nipoeng di kampoeng, djangdjang odeng, nja panganten*. P.

**BĔLOET**, aal, paling; *parĕboet-bĕloet*, naar palingen grabbelen in de modder (een jongensvermaak); *tjoetjoek-bĕloet*, palinggraat; overdr. voor: gevlochten rand, z. a. aan een mat; ook: trens of lis aan een knoopsgat; *njoetjoek-bĕloet*, een mat van een gevlochten rand voorzien, een trens aan iets maken; *ditjoetjoek-bĕloet*; *mijoeni bĕloet*, sprkw., = ons: zoo glad als een aal; *bĕloet sisit saba darat*, een verbloemde sprkw. om *raraj* en eigenlijk *kapiraraj* aan te duiden (*bĕloet darat* = *oraj*); *mĕloet*, uitkruipen (als een aal), uit een opening komen kruipen; ook van menschen.

**BĔLOJ**, I. een armoedig-, ziekelijk voorkomen hebben; ook: langzaam, talmend. II. *Ngabĕloj*, stollen (van vet), dik worden (z. a. kokend vruchtensap).

**BĔLOK**, I. = *djĕblog*, slijk, modderig; *bĕlokan*, = *djĕblogan*, bemodderd; *bĕbĕlokan*, 1. modderkorst, bloedkorst, etterkorst; *bĕbĕlokan napok*, met modderkorsten enz. bedekt; 2. in slijk of modder rondbaggeren. II. Het Holl. blok (nl. houten blok om de voeten in te sluiten); *dibĕlok*, in het blok gezet of gesloten worden; *pangbĕlokan*, blok, stok.

**BELOT**, omweg, om zijn, langer weg dan een andere die naar hetzelfde doel voert; *dibelotkeun*, overdr. van een verhaal: het langs een omweg naar het doel leiden. (Vgl. *beulit.*)

**BEMA**, I. (Jav.), zich moeilijk maken, verstoord zijn. II. Zie *krama.*

**BĔMBĔM**, een vrucht als de *kaweni*, maar zuur van smaak; *tangkal bĕmbĕm*, de boom [hij behoort tot de *manggah*-soorten].

**BĔNANG**, garen van Europeesch fabrikaat, hetzij van katoen, zijde of andere stof, naaigaren. (Vgl. *kanteh* en *bola.*)

**BĔNDARA** (Jav., Skr. *bhândâgâra*), = *djoeragan*, heer, meester, meesteres; *bĕndara di dalam doenya*, meesteres in de wereld [titel door een minnaar wel aan zijn geliefde gegeven].

**BĔNDE**, bekken (een soort gong) om iets rond te klinken, vendutie aan te kondigen, en voor andere derg. doeleinden; *nabeuh bĕnde*, het bekken slaan, alarm slaan, enz.; *toekang bĕnde*, bekkenslager, omroeper; *ngabĕnde*, het bekken slaan, omklinken, enz.; *ngabĕndekeun*, bij bekkenslag bekendmaken; *dibĕndekeun.*

**BĔNDĔLEH**, ngbr.; *ngabĕnbĕleh*, vooruitsteken (van een grooten buik).

**BĔNDENG**, verkl. met *ngandoeng hate* en door *ngewa*, het land hebben, een hekel aan iemand of iets hebben; ook: oneenig zijn.

**BENDI** (Tamil wandi, Telugusch bandi), tilbury, sjees.

**BĔNDJIL**, = *bĕndjoel*, hobbeltje, kluitje; *barĕndjil*, met hobbeltjes of ongelijkheden.

**BĔNDJOEL** (vgl. *bĕndjil*), hobbel, kluit, knobbel, bonk, klomp; verder: hobbelig, met hobbels, knobbels, bonken of kluiten; *barĕndjoel*, hobbels enz., met kluiten (aarde); *mĕndjoel*, een weinig op- of uitgezet (b. v. de buik van een zwangere of de borsten van een jong meisje). Vgl. *pĕndjoel.*

**BĔNDJOET**, = 't meer gebr. *bĕntjoet.*

**BENDJOL**, hetzelfde als *bondjol*. P.

**BĔNDO**, den hoofddoek dragen op de wijze der Javanen, vast om het hoofd gesloten [de deftigste manier van hoofddoekdragen]; *tali bĕndo*, de tot band gedraaide slippen, die bij *bĕndo* onder de *ĕndol* worden vastgeknoopt; *ngabĕndo*, zich den hoofddoek als gezegd is bij *bĕndo* opzetten; *dibĕndo*; *ngabĕndoan*, een ander zóó den hoofddoek opzetten; *dibĕndoan*. (Vgl. *pinti.*)

**BĔNDOE**, 1. van *ambĕk*, toornig, toorn; *bĕbĕndoe*, toorn, gramschap, ongenade; *tadah bĕbĕndoe*, den toorn onderscheppen, d. i. iemand verzoeken zijn toorn op te schorten; *bĕbĕndon* (voor *bĕbĕndoean*), gramschap, ongenade; *ngabĕndoean* of *ngabĕndon*, op iemand toornen, iemand zijn ongenade doen gevoelen, iemand straffen; *dibĕndoean* en *dibĕndon*, in ongenade vallen, iemands toorn ondervinden; *kabĕndoe* en *kabĕndon*, onder iemands toorn liggen, in ongenade zijn gevallen, door iemands toorn of ongenade getroffen worden of zijn.

**BĔNDOEL**, ngbr.; *ngabĕndoel*, een kleine ronde verhevenheid vormen; *bĕbĕndoel*, kleine ronde verhevenheid, knop; hetzelfde als *pĕpĕntoel*, zie *pĕntoel.*

**BĔNDOENG**, g. w.; *ngabĕndoeng*, afdammen, afsluiten, tot een dam zijn, een afscheiding voor- of een dek over iets vormen; *dibĕndoeng*, afgedamd worden; *mĕndoeng*, hangen over (inz. regenwolken, b. v. over een berg), zich samenpakken (van wolken), zwart van wolken, bewolkt, dreigend (van den regen of ook van iemands toorn), betrokken (van de lucht), overspannen, overschaduwen (van een zeil of doek), de zon verduisteren (z. a. b. v. een in de lucht zwevende adelaar); *ngabĕndoengan*, in het stroomen tegenhouden, opstuwen; ook = *mĕndĕtan* (zie *pĕndĕt*), afsluiten; *dibĕndoengan*; *bĕndoengan*, dam, waterkeering, waterstuw, sluis; overdr.: een dam (slot) voor den mond.

**BĔNDOL** (vgl. *ĕndol*), knoedel of knoop in het haar op het achterhoofd; *mĕndol* of *ngabĕndol*, zulk een knoedel vormen, als een knoedel gezien worden.

**BĔNDON**, zie *bĕndoe.*

**BĔNDOT**, de grootste (nl. bij knollen, z. a. *boled* enz.). B.

**BENE**, ngbr.; *bebene*, of ook wel *kabene*, vrijster, verloofde; *bebenean*, een vrijster of verloofde hebben. (Vgl. *beureuh.*)

**BĔNĔR** k., *lĕrĕs* 1., recht, gerechtig, rechtvaardig, waar, goed, juist; verder recht zijn, recht hebben, waar zijn, zonder feilen, het is juist; - bij samenst., z. a. de volgende, alleen 't kasar-woord: *kalapa bĕnĕr*,

een kokossoort; *nangka bĕnĕr*, een *nangka*-soort; - *bĕnĕrna* of *bĕnĕrna mah* k., *lĕrĕsna* of *lĕrĕsna mah* l., het ware is, de waarheid is, in waarheid; ook: maar (tegenst. voegw.); *tjĕpĕt-bĕnĕr*, werkzaam, vlijtig, accuraat; *sabĕnĕrna* k., *salĕrĕsna* l., de geheele waarheid, in waarheid, in oprechtheid; *ngadamĕl bĕnĕr*, iemand rechtvaardigen; *didamĕl bĕnĕr*; *mĕnĕr*, recht op af(gaan, drijven, enz., b. v. een pijl of een schip); *tjĕpĕtmĕnĕr*, aanh. of met volharding rechtuitgaan; *mĕmĕnĕr*, (een schip) sturen; *ngabĕbĕnĕr diri sorangan*, aanh. zichzelf rechtvaardigen; *dibĕbĕner*, terecht gewezen worden; *mĕnĕran*, op iets of iemand recht af(gaan, drijven, enz.), op 't rechte punt afgaan, raken of treffen, den rechten tijd treffen, juist geschieden of vallen op (een zekeren tijd), waarvoor ook *keur mĕnĕran*; *ngabĕnĕran*, rechtspreken, richten, oordeelen (hetzij veroordeelend of in 't gelijk stellend); *dibĕnĕran*; *mĕnĕrkeun*, op den rechten weg leiden, recht naar iets heenleiden, iets recht uitstrekken of in rechten stand oprichten; *ngabĕnĕrkeun*, recht of goed maken, herstellen, op den rechten weg of recht naar iets heenleiden, op of naar iets richten, in het gelijk stellen, rechtvaardigen, voor recht-, waar of onschuldig verklaren: *ngabĕnĕrkeun maneh*, zich rechtvaardigen, *dibĕnĕrkeun*; *kabĕnĕran*, toestand van recht, rechtsverhouding, het recht, rechterlijke uitspraak, een rechtvaardige uitspraak, oordeel; *njijar bĕbĕnĕran*, recht zoeken; *njoehoenkeun bĕbĕnĕran adil*, een rechterlijke uitspraak verzoeken; *pabĕnĕran*, op de hoogte van of tegenover (iets) gelegen (b. v. van een huis); *kabĕnĕran*, rechtheid, gerechtigheid, goedheid, braafheid, deugd; ook: juist of toevallig treffen, plaats hebben of gebeuren, juist van pas, gelukkigerwijze, bij geval, toevallig; *teu kabĕnĕran*, niet goed-, niet recht zijn, niet aan de vereischten voldoen, niet zijn zooals het behoort, geen pas geven, onredelijk, onnoozel; ook: het niet getroffen hebben met iemand of iets; *taja noe kabĕnĕran*, niemand voldeed aan de vereischten; *pamĕnĕr*, z. v. a. *pamantĕs*, zie *pantĕs*.

**BĔNG**, werk. tusschenw. voor: wegvliegen, de vlucht nemen, zich uit de voeten maken; ook voor: gooien; *ka mana bĕngna?* waarheen zijn ze gevloden? *bĕngbĕng maledog teh!* gooi er maar flink op los! *bang-bĕng* en *boeng-bĕng*, naar alle kanten vliegen, uiteenspatten, enz.; *pĕrdjoerit boeng-bĕng*, de krijgslieden vlogen uiteen.

**BĔNGANG**, I. naam van een woudboom, voll. *ki bĕngang*.

II. Slijmvloed uit de pisbuis (hetzij bij mannen, hetzij bij vrouwen), druiper [bij verdere ontwikkeling ontstaat *sampar* en daaruit *radjasinga* als uiterste gevolg]; *kasakit bĕngang*, idem; *bĕngangeun*, aan *bĕngang* lijden.

**BĔNGAS-BĔNGIS**, zie *bĕngis*.

**BENGBAR** (vgl. *pengpar*), ngbr.; *dibengbarkeun*, verkl. met *disina njimpang tina djalan anoe lĕmpĕng*, op zijde doen gaan (een paard, een gedachte, enz.).

**BENGBAT**, ngbr.; *sabengbatan*, z. v. a. *sakeudeung*, een kort tijdsverloop; *kabengbat*, z. v. a. *kagoda*, in verzoeking gevallen; *bengbatan*, = *gembangan*, ongedurig (B.).

**BĔNGBĔNG** (vgl. *bĕbĕng*), gelijkmatig (b. v. van dikte, of van beweging, z. a. bij 't loopen); verder: op één hoogte blijven (z. a. water dat niet wegvloeit); ook: gedurig eenzelfde geluid geven (z. a. een geweer bij het schieten).

**BENGBRENG**, g. w.; *ngabengbreng*, = *ngadjadjar*, zich in orde, op een rij scharen, in orde geschaard staan; *ngabengbrengkeun*, in orde scharen, op een rij plaatsen; *dibengbrengkeun*.

**BĔNGEH**, = *tjalangap*, den mond opendoen of openhouden.

**BĔNGEN**, of ook *bĕngin* (Indr.), voorheen, eertijds. (Vgl. *tadi* en *bareto*.)

**BĔNGĔP**, verkl met *bareuh beungeut*, opzwellen-, opgezwollen van 't gelaat, een dik gezicht hebben (ten gevolge van een slag of stoot).

**BĔNGGANG**, = maar ook wel gebruikt als l. van *anggang*, verwijderd, op eenigen afstand.

**BĔNGGOEL**, buil, bult, dikke knop, knokkel; *bĕbĕnggoel*, bult (b. v. van een kameel); *ngabĕnggoel*, een bult zijn of vormen, een groote ronde verhevenheid vormen.

**BENGGOL**, het $2^1/_2$ centsstuk; verder: deze waarde; *sabenggol*, één *benggol*, enz. [Zóó in 't Tjiandj. en Band.; zie echter *bĕlĕndong*, *deblo*, *dibloeng* en *gĕmblong*.]

**BĔNGIN**, = *bĕngen*.

**BĔNGIS**, stuursch, norsch, een slecht humeur hebben, ruw, hard (van inborst), gruwzaam; *oelat bĕngis*, een norsch uiterlijk hebben; *bĕngas-bĕngis*, telkens *bĕngis* zijn; *ngabĕngisan*, tegen iemand norsch zijn, iemand norsch bejegenen; *dibĕngisan*.

**BĔNGKAH**, scheiden, van elkander gaan (b. v. broeders of vrienden ten gevolge van een twist), gescheiden (door verdeeldheid); *ngabĕngkahkeun*, vanééncheiden, uiteen doen gaan, scheuring maken tusschen; *dibĕngkahkeun*; *pabĕngkah*, verdeeld

van gevoelen, tweedrachtig; *paběngkahan*, scheuring, verdeeldheid, tweespalt; *kaběngkahan*, het verdeeld zijn, verdeeldheid.

**BĚNGKANG**, alleen in *nangkarak běngkang*, op den rug liggen, met opgetrokken beenen; *ngaběběngkang*, idem.

**BENGKEL**, I. het Holl. winkel; werkplaats, inz. timmermanswerkplaats van den Waterstaat.

II. Naam van den derden bloemsteel van den *kawoeng*, voll. *leungeun bengkel*, een der topstelen van den *kawoeng*.

**BĚNGKĚR**, I. hoepel, band om een wiel, velg; verder: bamboezen hoepel waarbinnen pasgeplukte koffie gedroogd wordt (vgl. *wěngkěr*); *ngaběngkěr*, een hoepel of band om iets maken; ook: krammen (z. a. met ijzerdraad); *diběngkěr*.

II. Opperste, voornaamste, eerste onder gelijken; *pangběngkěr*, idem. (Vgl. *wěngkěr* en *wěngkoe*.) P.

**BĚNGKOENG**, gekromd (z. a. de rug van een oud mensch), een hoogen rug hebben, gebocheld; ook: krom, een bocht hebben naar boven (b. v. een *pamikoel* of dakplaat); *běngkoeng ngarijoeng bongkok ngaronjok*, sprkw., verkl. met *hajang ngarijoeng moengpoeloeng*, alles bijeenkomen; ook: allen hetzelfde doen; *běběngkoeng*, lange breede doek, door vrouwen na hare bevalling om den buik gedragen, sluitlaken, sluitverband; *diběběngkoeng*, een sluitlaken omdoen of dragen; *ngaběngkoengkeun*, krom maken, verkrommen; *diběngkoengkeun*. (Vgl. *bingkěng*.)

**BENGKOK**, krom; *lakoe* (of *lampah*) *bengkok*, op verkeerde wegen gaan, zich aan verkeerde handelingen schuldig maken; *bengkok sěmbah*, z. v. a. *gindipikir*, van gezindheid of stemming veranderen; *bangsa bengkok*, een krom volk, menschen met een verkeerde gezindheid; *milampah bengkok*, verkeerd handelen, onrecht doen; *bengkok ka goesti*, jegens den vorst verkeerd of verdraaid handelen; *mengkok*, omgaan, een bocht vormen, een bocht of hoek in een weg of in een rivier (vgl. *malengkok*); *bebengkok*, kromhout (van een wiel, door de *běngkěr* bijeengehouden); *ngabengkokkeun*, krom maken, verdraaien, iemands woorden verdraaien; *ngabengkok-bengkokkeun omongan*, aanh. iemands woorden verdraaien; *dibengkokkeun*.

**BĚNGKONG**, maar meestal *ngaběngkong*, onafgebroken (in gebogen houding) zitten iets te doen; ook wel: zitten, neerzitten (in algemeenen zin).

**BENGKONG**, persoon die de besnijdenis voltrekt (*toekang njoenatan*).

**BENGO**, gebogen, met krommingen, niet recht; verder: een scheeve mond, een scheeven mond hebben; ook: scheef, z. a. schrift.

**BĚNGOEK**, = *běkoek*, een kromme neus (z. a. van een *laoek ěmas* (goudvisch) of van een arend), arendsneus; ook = *boewah koas*, naam der vrucht van de *koas*; *ngaběngoek*, of *ngaběkoek*, een paard dwingen zijn kop omlaag te houden, door het een breidel aan te leggen en dien over zijn nek te bevestigen; *diběngoek*.

**BĚNGONG**, = *hoökeun*, met open mond verwonderd of versteld staan kijken, verbaasd zien of staren, versteld staan.

**BENGRAS**, = *těrang*, helder, klaar, onbewolkt, glinsterig, blinkend, schitterend (het zonlicht, een witte muur, enz.).

**BENGSAL** (het tegenoverg. van *bangen*), niet slagen, missen, misraken (b. v. een schot), ongelukkig in iets zijn, niet voorspoedig, onbekwaam, ongeschikt; *geus poenah balang-bengsalna*, aan alle moeite en ellende is een einde gekomen.

**BĚNING** (eig. Jav.), z. v. a. *herang*, helder, klaar, zuiver; *bodas běning*, zuiver wit; *tjai běning*, helder water; *ati noe běning*, een rein hart; *dipoendoet ati noe běning*, iemands geheele hart, d. i. zijn geheele toewijding vragen.

**BĚNJE**, (van een kleedingstuk) met gaten (veroorzaakt door slijtage), rafelig; *oelah make samping ijeu, geus barěnje*, trek deze sarong niet aan, er zijn gaten in. P.

**BĚNJENG**, I. ngbr.; *ngaběnjeng*, zacht aan iets trekken (b. v. aan iemands mouw); *diběnjeng; ngaběnjengan*, herh. aan iets trekken; *diběnjengan*.

II. Naam van een plant, van wier wortel (*beuti*) men een soort kleine kaarsjes maakt, welke door arme lieden gebrand worden [op den Goenoeng Gĕde, wellicht ook elders; de aanslag van den walm, vergaderd door een kopje omgekeerd boven zulke brandende pitten te houden, gebruikt men wel om inkt te maken].

**BĚNJES**, ngbr.; *měnjes*, zwijgen, zich stilhouden (uit verlegenheid of beschaamdheid, omdat men het onderspit heeft moeten delven), zwijgend de plaat poetsen ten gevolge eener ondergane vernedering; *kaběnjes*, in zoodanigen toestand gebracht of geraakt zijn.

**BĚNTAK**, ngbr.; *ngaběntak*, = *njěntak*, iemand hard toespreken, toesnauwen; *diběntak; ngaběntak-běntak*, zeer heet zijn (b. v. van een dag in den drogen moesson).

**BENTANG**, ster, de sterren; ook: ordeof ridderteeken (doch in dezen zin meestal

*bintang*); *tai-bentang*, vallende of verschietende ster; *batoe bentang*, een ster van diamanten.

**BENTAR**, een slag van den bliksem, een slag van een *koletjer* of molentje, een schamp van een vallenden boom of derg.; ook: een stoot van een buffel of ander gehoornd dier; *dibentar*, door zoo iets geslagen of gestooten worden; *kabentar*, een slag, schamp of stoot gekregen hebben; *pabentar*, z. v. a. *paddoe* en *pasalija*, oneenig onder elkander, verschil hebben, voll. *pabentar pikir*. (Vgl. *bintih*.)

**BENTARA**, bekend; *ngabentarakeun*, bekendmaken; *dibentarakeun*.

**BĔNTAS**, g. w.; *ngabĕntas*, een heining doorslaan om een doorgang te maken; *dibĕntas*.

**BĔNTĔLI**, voll. *soepa bĕntĕli*, naam van een soort paddestoel.

**BĔNTĔLING**, ngbr.; *ngabĕntĕling*, ombuigen (b. v. de vingers), doorbuigen; *ngabĕntĕlingkeun*, iets ombuigen of doorbuigen; *dibĕntĕlingkeun*.

**BĔNTEN**, een metalen buikgordel, ketting van metalen platen; ook: gouden of zilveren plaat, vóór op den buikgordel (door vrouwen, maar ook wel door mannen gedragen, vgl. *pĕnding*); *dibĕnten*, zichzelven-, *dibĕntenan*, een ander een *bĕnten* aan- of omdoen.

**BENTĔN**, l. van *beda*, verschil, onderscheid.

**BENTENG** (eig. een schans of fort in den vorm van een ster, maar nu van algemeener beteekenis), fortificatie, schans, sterkte; *mibenteng*, iemand (b. v. God) voor vesting houden; *ngabentengan*, met een *benteng* of *benteng's* omgeven; *dibentengan*.

**BENTES**, duidelijk, fraai-, vloeiend spreken of lezen, zich net en juist uitdrukken, welbespraakt, welsprekend.

**BĔNTET**, k. p. van *seubeuh*, zat, zat zijn.

**BĔNTIK**, zich buigen, gebogen (tegen de natuur in), ingebogen (van den elleboog en de vingerknokkels, zóó dat ze naar binnen doorbuigen); ook: gekruld, omgebogen, van de ooghareu [een en ander wordt een schoonheid geacht bij het vrouwelijk geslacht]; verder: uitwijken, kromtrekken (b. v. een *lakop* of belegstuk, zóó dat de uiteinden naar buiten wijken); *barĕntik* en *bararĕntik*, omgekruld (van de oogharen, vgl. *tjĕntik*); volgens P. ook: glinsteren, schitteren.

**BĔNTIL**, puistjes, zweertjes (inz. aan het oor); *sirit-bĕntileun*, = *miringkil* (zie *piringkil*), krinkelen.

**BĔNTJAH**, ngbr.; *ngabĕntjah*, doorbrengen, verkwisten, doordraaien; *noe ngabĕntjah*, doordraaier.

**BENTJANG**, ngbr.; *pabentjang*, oneenig. (Niet algemeen.)

**BĔNTJAR**, uiteenspringen, uiteenbarsten, splijten (b. v. een deur of een gevallen kokosnoot), uiteengaan, zich verspreiden; *mĕntjar*, uiteen, verstrooid; *pabĕntjar*, = *paboentjar*, aan gruis vallen, van elkander gaan, uiteengaan, zich verdeelen of verspreiden; *bĕbĕntjaran*, stuk of stukken van iets dat zich verdeelde; *pabalĕntjar*, verspreid-, verstrooid zijn, in de verstrooiing zijn; *ngabalĕntjarkeun*, verstrooien; *dipabalĕntjarkeun*, verstrooid worden.

**BĔNTJI** (Mal., bintji), toornig, toorn.

**BĔNTJLANG-BĔNTJLOENG**, zie *bĕntjloeng*.

**BĔNTJLOENG**, ergens heengaan of komen, en wel uit eigen beweging; *bĕbĕntjloengan*, nú hier dàn daarheen gaan; *bĕntjlang-bĕntjloeng*, (van een verhaal of getuigenis) niet uit één stuk zijn, verward.

**BĔNTJLOK**, ngbr.; *bĕbĕntjlokan*, bij plekken of gedeelten (gewied, schoon gemaakt, rijpend, enz.).

**BĔNTJOENG**, = *bĕntjloeng*; *bĕbĕntjoengan*, hetzelfde als *bĕbĕntjloengan*, zie *bĕntjloeng*.

**BĔNTJOET** (ook wel *bĕndjoet*), buil, builen (aan het hoofd, inz ten gevolge van stooten); *mĕntjoet*, boven het omringende een weinig uitsteken, ongelijk, niet vlak, met verhevenheden. (Vgl. *pĕntjoet* en *bantjoenoer*.)

**BĔNTJOJ**, naam van een vrucht, nagenoeg = *menteng*, maar rood van binnen; *tangkal bĕntjoj*, naam van den boom.

**BĔNTOER**, g. w.; *mĕntoer*, werpen (b. v. met een steen), = *maledog* (zie *baledog*); *dibĕntoer*; *bĕbĕntoeran*, spelende met een of ander werpen; *mĕntoeran* of *ngabĕntoeran*, iemand of iets ergens mede werpen; *dibĕntoeran*.

**BENTOL**, een blaasje, rood plekje, zweertje, muggebeet (*oeroet reungit*) of derg. op de huid.

**BĔNTONG** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**BĔNTREK** (Bant.), = *betjek*; zie ald. P.

**BĔR**, werkw. tusschenw. voor: opvliegen, wegvliegen, nader uitgedrukt door *hibĕr*; *bar-bĕr*, telkens een wegvliegen, na elkander wegvliegen; *boer-bĕr*, idem.

**BER**, werkw. tusschenw. voor *meber*: uitbreiden, uitspannen (b. v. een zeil), laten waaien (van een vlag, enz.).

**BĔRA, I.** onbebouwd of braak liggen, inz. van een *sawah*; *sawah bĕra*, een braakliggende *sawah*; *ngabĕbĕra*, een nieuwe *sawah* aanleggen, op een stuk grond, dat nog niet door water besproeid wordt; *dibĕbĕra*.

II. Veel, in groote hoeveelheid voorhanden.

**BERAG**, hartstochtelijk blij of opgewonden (b. v. over een onverwacht geluk), uitbreken in jubel; in Indr. = *boengah*, blijde; *beragan*, licht iets breken, iemand die veel of licht iets breekt, lichtbreeksch, breek-al.

**BERAK**, mest (vgl. *gĕmoek*); *ngaberak*, bemesten; *diberak*; *pangberakan*, mestvaalt.

**BERANG**, z. v. a. *napsoe* en *ambĕk*, drift; *kabarerangan*, verkl. met *kabawa ambĕk*, in een ruzie of standje betrokken raken of geraakt zijn.

**BĔRBOEDI**, zie *boedi*.

**BĔRDJAMAAH**, zie *djamaäh*.

**BĔRE**, het Holl. breien; idem; ook: gebreid; verder: gebreide doek, halsdoek; *barera bĕre*, breinaald; *ngabĕre*, breien.

**BERE**, g. w.: geef! *barangbere*, geven; *mere* k., *maparin*, *ngaleler* en *masihan* l., iets geven; *dibere*; *merean*, aan iemand geven, iemand iets aangeven; *diberean*; *pamere*, gave, gift, geschenk.

**BĔRĔBĔS**, ngbr.; *mĕrĕbĕs* en *ngabĕrĕbĕs*, opborrelen, borrelende uitsijpelen (b. v. water uit een dam). Zie ook *mili* I.

**BĔRĔBĔT**, het aanvangen met iets dat snel in zijn werk gaat; ook werkw. tusschenw. voor: op den loop gaan, aan den haal gaan; idem voor: aan 't knippen gaan, enz.; *mĕrĕbĕt*, snel op elkander laten volgen (slagen, worpen, enz.).

**BEREBET**, z. v. a. *gĕbjar* en *boerinjaj*, licht uitstralen, blinken. P.

**BĔRED**, mooi gekleed langs den weg gaan, vooral van iemand die trouwlustig is (inz. van een jong persoon); *ngabĕred*, idem, maar van een bejaard persoon.

**BĔRĔDĔG** (vgl. *boeroedoeg* en *sĕlĕmpĕk*), ngbr.; *ngabĕrĕdĕg*, iemand onverhoeds overvallen; *dibĕrĕdĕg*; *kabĕrĕdĕg*, onverhoeds overvallen worden of zijn; *kabĕrĕdĕg karoeksakan*, door verderf of verwoesting worden overvallen.

**BĔRĔG**, gezwind, vlug van de hand gaan; ook = *habĕn*; *ngabĕrĕg*, nazetten, najagen, iemand op de hielen zitten (ong. = *ngoedag*, zie *oedag*); *dibĕrĕg*, in 't nauw gebracht worden, op de hielen gezeten worden. (Vgl. *gĕsĕl* en *wĕrĕg*.)

**BĔREG** (vgl. *berag*), opgeruimd, vroolijk.

**BĔRĔGĔDĔG**, ngbr.; *ngabĕrĕgĕdĕg*, sterker dan *ngabĕrĕg*, nazetten, op de hielen zitten; *dibĕrĕgĕdĕg; kabĕrĕgĕdĕg*, op de hielen gezeten worden. P.

**BĔRĔGIG**, ngbr.; *patingbĕrĕgig*, (van velen) een keel opzetten.

**BĔRĔGO**, sluier gelijk de vrouwelijke *hadji*'s dragen en die haar gelaat bedekt. (Vgl. *tĕlĕkoeng*.)

**BEREHAN**, (het tegenoverg. van *koret*), mild, goedgeefsch, vrijgevig, milddadig, liefdadig. (Vgl. *barahan*.)

**BĔRĔK**, k. p. van *bisa*, kunnen; *kabĕrĕk*, = *kabĕtjoes*, k. p. van *kabisa*, kunde.

**BĔREK**, blaren, bulken, schreeuwend huilen. P.

**BEREK** (Bant.), drukte-, leven maken. P.

**BĔRĔKAH**, = 't meer gebr. en betere *bĕrkah*.

**BĔRĔKAT**, = 't meer gebr. *bĕrkat*; *mĕrĕkat*, een *bĕrkat* meedragen.

**BĔRĔKBĔK**, ngbr.: *ngabĕrĕkbĕk*, z. v. a. *eungap*, het benauwd krijgen of hebben, stikken van benauwdheid.

**BEREKEKEH**, ngbr.; *ngaberekekeh*, zitten met opgetrokken en wijd van één gescheiden beenen.

**BERELE**, geblaat; *ngaberele*, blaten.

**BERELENG**, met iets gekleurds schuins omwonden zijn; *dibereleng*, met zoo iets schuins omwonden worden.

**BER-ELENG**, nab. van 't geroffel eener trom (tamboer).

**BĔRĔLONG**, gestreept. (Vgl. *bereleng*.) P.

**BĔRĔM**, I. *tji peujeum*, welke men heeft laten koken en dik worden. (Zie *peujeum*.)

II. *Dibĕrĕm*, geblinddoekt worden of zijn.

**BĔRĔMIK-MERAH** (Kad.), naam van een fijn kruipplantje met rooden stengel. [Het aftreksel der blaadjes wordt gedronken tegen dysenterie, om welke reden het plantje ook *daoen tadjam* heet.]

**BERENDEL**, ngbr.; *ngaberendel*, = *narapang*, iets met edelgesteenten of derg. bezetten, doch zóó dat deze op een rij staan [gelijk knoopen op een jas]; *diberendel*.

**BĔRĔNG**, naam van een klein en voor planten schadelijk insect, bladluis (meestal in lagen op elkaar zittende); *ngabĕrĕngan*, (van insecten) over iets of iemand zoemen (P). Vgl. *brĕng*.

**BERENG** of *bereng-bereng*, = *djore-djore*, zie *djore*. P.

**BĔRĔNGBĔNG**, = *bĕrĕbĕt*, aan den haal gaan; *mĕrĕngbĕng*, idem.

**BERENGENGENG**, nab. van 't geluid van de *tarompet* of trompet.

**BĔRĔNGGIL**, alleen in *patingbĕrĕnggil*, als knopjes of knoopjes ergens op zitten of liggen.

**BĔRĔNGKĔS** (vgl. *borongkos*), ngbr.; *bĕbĕrĕngkĕs*, (op een feest of onder de voorbereiding tot een feest) allerlei inpakken en mede naar huis nemen.

**BĔRĔNGOS**, een krijgshaftig voorkomen

hebben (met snor of baard); *bĕbĕrĕngos*, idem; *sakoer noe bĕbĕrĕngos*, allen die een krijgshaftig voorkomen hebben; *ngoesap-ngoesap bĕbĕrĕngos*, den knevel uitstrijken, krijgshaftig doende.

**BĔRĔNJIT**, een zeer klein vischje, glaszwemmertje; *boedak sagĕde bĕrĕnjit*, een kleine jongen, een klein meisje, dreumes.

**BĔRĔNOEK** I. (Z.-B.), een groote *kondjen*; = *kandjoet*.

II. (Z.-B.), naam van een heester die veel tot heining om dessa's wordt geplant.

III. (Z.-B.), naam van een zang- en *gamĕlan*-wijs, ook *bĕrĕnoek-moendoer* geheeten.

**BERES**, in orde, ordelijk, geordend, geregeld, net; *meres*, maar beter *beberes*, opredderen, opruimen, ordenen, schikkingen maken (b. v. om te verhuizen), zich reisvaardig maken; *ngaberes*, zich in een rij scharen, zich op een rij plaatsen; *meresan*, l. van *njisiran*, het haar uitkammen en opmaken; *diberesan; ngabereskeun*, in orde brengen of schikken, op regel brengen, ordenen; *ngabereskeun balad*, het leger strijdvaardig maken; *dibereskeun; pameres*, l. van *sisir*, haarkam; *kaberesan*, ordelijkheid.

**BĔRĔSĔL**, ngbr.; *ngabĕrĕsĕlkeun*, uitdrukken (z. a. een zweer); *dibĕrĕsĕlkeun*.

**BĔRĔSIH**, rein, zuiver, onbesmet, schoon; ook = *bejak*, geheel op, geheel verteerd, geheel verbrand, weg zijn, vergaan zijn (b. v. gras); *bĕbĕrĕsih*, reinigen, schoonmaken (in 't algemeen, zonder bepaald voorwerp); ook: schoonmaak; *mĕrĕsihan* en *ngabĕrĕsihan*, iets schoonmaken, reinigen; *mĕrĕsihan diri*, zich reinigen (b. v. voor eenige godsdienstige handeling); *dibĕrĕsihan*, gereinigd worden; *mĕrĕsihkeun* en *ngabĕrĕsihkeun*, rein doen zijn, rein maken, uitzuiveren; *ngabĕrĕsihkeun maneh*, zich schoonpraten, zichzelven rechtvaardigen; *dibĕrĕsihkeun; kabĕrĕsihan*, reinheid. (Vgl. *bĕrseka*.)

**BĔRĔSIN**, niezen.

**BĔRĔWIT** (verkl. met *hese* en *roegi*), moeilijk, ingewikkeld.

**BĔRGANDA**, voll. *njatoe bĕrganda*, woeker nemen, van woeker leven.

**BĔRHALA**, ook *brahala* en *barahala*, afgod, afgoden; *pibĕrhala*, = 't meer gebr. *pibrahala;* zie *brahala*.

**BERI**, een soort gong (maar zonder knop), die met andere muziekinstrumenten geslagen wordt bij feestelijke gelegenheden.

**BĔRIK**, g. w.; *ngabĕrik*, iemand bij het werk aanzetten, najagen, nazetten (vgl. *abrik*); *dibĕrik*, 1. nagezet worden, = *disoesoel;* 2. nagegaan-, onderzocht worden; *dibĕrik hidji-hidji*, één voor één nagegaan of onderzocht worden; *ngabĕbĕrik*, aanh. najagen, nazetten, verjagen, voortdrijven, vervolgen; *dibĕbĕrik*.

**BERIL**, de beril, een edelgesteente van zeegroene kleur.

**BĔRKAH** (Ar.) k., *djijad* l., zegen, voorspoed; verder: bevestigend antwoord op een vraag of ook wel een ongevraagde verklaring, in den zin van: ja wel, ja gelukkig, het is goed, het is wel, ik ben welvarend, hij (zij) is welvarend, enz. enz., voll. *bĕrkah djoeragan* [wat eigenlijk zeggen wil, dat de goede toestand aan den invloed of de voorbede van den meerdere wordt toegeschreven]; *bĕrkah iman*, zegen des geloofs; *nĕda bĕrkah djoeragan*, ik vraag mijnheers zegen; *ngabĕrkahan*, iemand zegenen; *dibĕrkahan; kabĕrkahan*, 1. gezegend zijn; 2. zegen, zegening.

**BĔRKAT**, met *bĕrkah* hetzelfde Arab. woord, doch bepaaldelijk voor: spijs, lekkernij enz., in één woord alles wat men van dezen aard van een feest mededraagt naar huis; *bĕrkateun*, iets dat *bĕrkat* zijn zal, als *bĕrkat* naar huis zal of mag meegedragen worden.

**BĔRLIJAN**, het Holl. briljant; geslepen diamant, voll. *intĕn bĕrlijan*.

**BĔRMAEN** (eig. Mal.), bedelen. (Vgl. *djaloek*.)

**BĔROD**, naam van zekeren riviervisch zonder schubben.

**BĔROEK**, een groote *batok* of klapperdop, met een betrekkelijk klein gat, voornamelijk dienende om rijst te scheppen en te meten.

**BĔROEL**, = 't meer gebr. *broel*.

**BEROK**, gevangenis (vgl. *boeï*); *oepas berok*, rakker; *ngaberok*, in de gevangenis sluiten; *diberok; dika-berokkeun*, naar (in) de gevangenis gebracht worden; *pangberokan*, gevangenis.

**BĔRSEKA** (zie *seka*), rein, zuiver, zindelijk (van het lichaam, de kleeding, enz.).

**BĔRSIH**, = 't meer gebr. *bĕrĕsih*.

**BĔRTAPA**, hetzelfde als *tapa*, boete doen.

**BĔS**, werkw. tusschenw. voor: ingaan, insteken (vgl. *boes*); *bĕs teuleum*, onder water duiken; *bĕs tandoeran pare*, plant er rijst op (in); *boes-bĕs*, = *bĕs*, maar van vele menschen of dingen.

**BESAN**, benaming over en weer van twee vaders of moeders, van wie de zoon van den (de) een met de dochter van den (de) ander gehuwd is, medeschoonvader, enz.; *bebesanan*, (van twee vaders of moeders) in zoodanige betrekking tot

elkander staan of komen, door een huwelijk als 't zooeven genoemde. (Vgl. *warang.*)

**BĔSEK**, ngbr.; *kabĕsekan*, zich verslikken, hoesten ten gevolge van verslikken.

**BĔSĔM**, dampig, vochtig (beter *baseuh*); verder: niet goed wit (b. v. brood), niet bruin, d. i. verbrand (van gebakken visch); *soeloeh bĕsĕm oge ari diasoer-asoer hoeroeng*, ook nat brandhout, als men 't maar vooruitschuift, gaat wel branden, sprkw. voor: zelfs een geduldig mensch, als men hem ophitst, wordt ten laatste boos.

**BESER**, dikwijls of ieder oogenblik aandrang hebben tot urineeren.

**BĔSĔSĔT**, nab. van het schurend geluid bij het insteken of uithalen van een voorwerp dat een klemmend omhulsel heeft. P.

**BĔSET**, g. w.; *ngabĕset* en *ngabĕsetan*, = *njisit*, de huid afstroopen of aftrekken met de hand; *dibĕset; dibĕsetan.* (Vgl. *sĕbet.*)

**BĔSLAG**, het Holl. beslag, d. i. beslaglegging; idem; *dibĕslag*, gezegd van iemand op wiens bezittingen beslag gelegd is of wordt.

**BESOEK** (Indr.), = *isoek*, morgen; *besoek iki* (ald.), morgenochtend.

**BĔSOT**, ngbr.; *ngabĕsot*, zuiveren, louteren (van koper, zilver of goud) door bij het gesmolten metaal *sĕndawa* of salpeter te mengen, of het gesmolten metaal in water te storten [eerstgenoemde manier heet *ngabĕsot koe seuneu*, de andere *ngabĕsot koe tjai*]; verder: smeden, bearbeiden van ijzer (het in 't vuur doen, uitsmeden, dan te zamen voegen, enz.), dooreenwerken; ook: rietsuiker of zout door koking witmaken, door er bij 't schuimen eiwit onder te mengen; *dibĕsot.*

**BĔT** (vgl. *wĕt*), tusschenw. van verrassing, verbazing of afkeuring, inz. over iets dat men niet verwacht had; veelal te vertalen met: zie! *bĕt, aja bangke*, zie! er was een kreng; *bĕt, ĕnja pisan*, zie! het was zoo; *bĕt, parohoĕun mawa parabot*, zie! zij hadden vergeten gereedschap mede te nemen.

**BET**, werkw. tusschenw. voor het ontvangen van een bericht; *ana bet meunang tjarijos*, toen hij de tijding vernam.

**BĔTAH**, ergens op zijn gemak wezen, op rust zijn, naar zijn genoegen ergens zijn, zich „thuis" gevoelen; ook: aanstaan; *manggih bĕtah*, op zijn gemak komen; *bejak bĕtah*, ergens geen genoegen meer hebben; *kabĕtah*, het gaarne ergens zijn, het zich op zijn gemak of op zijn plaats voelen; *pangabĕtah*, dat waardoor men *bĕtah* wordt of is.

**BETAH** (waarsch. een samentr. van *beh* en *tah*), een uitroep, z. a. bij het vinden van een makker die zich verstopt had; z. v. a. kip, ik heb je! - *dibetahkeun*, = *digĕbahkeun*, verjaagd worden, weggejaagd worden.

**BETAN**, = 't meer gebr. *batan.*

**BĔTE**, barsten, gebarsten (een vrucht, een wand, enz.); *ngabĕtekeun*, iets met de hand of met een werktuig spouwen; *dibĕtekeun.*

**BĔTĔK**, ngbr.; *bĕbĕtĕk*, een kleedingstuk of derg., dat men niet meer voor zijn eigenlijk doel gebruikt, maar bezigt voor dweil, voetveeg of zoo iets; *pabĕtĕkan*, idem; *pantĕs djadi pabĕtĕkan di pawon*, dat (die) is goed voor dweil in de keuken.

**BETET**, een andere naam voor de *ekek;* zie ald.

**BĔTJĔK**, = *betjek;* zie ald.

**BETJEK**, nat, vochtig, week, modderig, slijkerig, dras (van den weg of in 't algemeen van den grond; minder erg dan *djĕblog;* vgl. *bĕtjĕk*); *ĕnggon betjek*, een weeke, modderige plaats; - *bebetjek*, een kleine *sawah* op een moerassigen bodem (*oeroet sitoe* of *oeroet soesoekan*, d. i. waar voorheen een plas of een beek was); *ngabebetjek*, een *sawah*-bed, te klein voor beploeging, met den *patjoel* omwerken; *dibebetjek.*

**BĔTJIR**, maar meestal *ngabĕtjir*, op den loop gaan, zich wegspoeden, hard heenloopen, op de vlucht gaan (van een of meer personen), vluchten; *boetjar-bĕtjir*, hard hierheen en daarheen loopen. (Vgl. *bĕtjis.*)

**BĔTJIS**, maar doorgaans *ngabĕtjis*, = *bĕtjir* en *ngabĕtjir* (zie ald.); *boetjas-bĕtjis*, = *boetjar-bĕtjir*, zie *bĕtjir.*

**BĔTJOES**, k. p. van *bisa*, kundig, bedreven, doortrapt; *teu bĕtjoes*, k. p. van *teu bisa*, niet kunnen; *kabĕtjoes*, kunde, knapheid; *taja kabĕtjoes*, geen kunde hebben, niets weten, niets kunnen.

**BĔTJRE** (het Mal. bĕrtjĕrai, scheiden), z. v. a. *ka loewar*, van afgaan (b. v. van een erfenis); *teu aja bĕtjrena*, er gaat (ging) niets af, d. i. hij (zij) krijgt of kreeg alles.

**BĔTOES**, scheuren, barsten (b. v. een te stijf gevuld kussen, bij drukking); *teu bĕtoes*, niet uitbrengen, niet uitkomen (van een geheim), geheim houden, verbergen; *moal bĕtoes*, niet zullen verklappen of verraden; *ngabĕtoes*, een geheim vertellen of verraden; *kabĕtoes*, uitlekken, uitgelekt (een geheim).

**BĔTOK**, naam van een zoetwatervisch; *sisik-bĕtok* (Kad.), naam van een kruipplant met fijne blaadjes, van welke blaad-

jes een aftreksel als thee gedronken wordt tegen dysenterie.

**BĔTOT**, g. w.; *ngabĕtot*, aan iets hard trekken of rukken, naar voren of naar zich toe trekken, aftrekken (b. v. een tak van een boom); ook: uittrekken, uitrukken (b. v. de vlerken van een vogel); *dibĕtot; mĕmĕtot*, gedurig of aanh. aan iets trekken (b. v. een kind aan moeders sarong); *ngabĕtotan*, aanh. aan iets trekken; ook: meerdere dingen uittrekken; *dibĕtotan*.

**BĔTRAK-BĔTROEK**, speelgoed van kinderen (potjes, pannetjes en derg.), kleine zaken, dingen van weinig waarde; ook: het laatste en minste van een verhuisboel, resten van huisraad, rommelzoo.

**BĔTRIK**, ngbr.; *ngabĕtrik*, springen of terugspringen (van iets dat gespannen is); *dibĕtrik*, laten springen of terugspringen.

**BEUBEU**, gezegd van een vrucht die bijna rijp is.

**BEUBEUHEUL**, zie *beuheul*.

**BEUBEUR** (vgl. *bĕbĕr*), buikband, doek of band om de middel, of om den buik in te wikkelen; *meubeur* (Soekap. enz.), het bundelsgewijs omwinden met een *agĕl*-strookje van de scheringdraden voor *kasang*'s, vóór het verven, opdat de omwoelde draden geen kleur aannemen (P.); *dibeubeur*, zich een buikband omdoen, zich gorden; *ngabeubeuran*, een ander een doek of gordel om de middel binden; *dibeubeuran*; *ngabeubeurkeun*, een doek om de middel of om den buik wikkelen; *dibeubeurkeun*.

**BEUBEUREUH**, zie *beureuh*.

**BEUBEUT**, g. w.: sla! sla er op los! geef een slag! geef een pak slagen! *meubeut* en *ngabeubeut*, met kracht slaan, ranselen; *dibeubeut*; *tibeubeut*, tegen den grond slaan, ploffen of vallen, nederploffen; voll. *tibeubeut kana taneuh*; *ngabeubeutan*, aanh. slaan of ranselen, (een paard) afjakkeren; *dibeubeutan*; *ngabeubeutkeun*, iets tegen den grond smakken of smijten; *dibeubeutkeun*.

**BEUEUJ**, = *bĕje*; zie ald. P.

**BEUEUS**, vochtig, klam; verder: doorsijpelen, lek.

**BEUHEUL**, ngbr.; *kabeuheulan*, = *kaboehoelan* en *kabeureujan*, iets in de keel hebben zitten; *kabeuheulan koe toelang hajam*, een kippebeentje in de keel hebben zitten; *kabeubeuheulan*, idem; ook wel: aan verstopping lijden, niet kunnen afgaan, of wel: met moeite afgaan.

**BEUHEULA** (Bad.), = *baheula*.

**BEUHEUNG** k., *tĕnggĕk* l., nek, hals; ook (doch alleen 't kasar-woord): kraag van een kleedingstuk; *lĕlĕgok beuheung*, de halskuil.

**BEUHNGAR**, = 't meer gebr. *beunghar*.

**BEUKAH**, zich uitzetten, uitdijen, zwellen (b. v. een bloemknop), gisten, rijzen (van gedeesemd meel), opengaan of open zijn (van een bloem, vgl. *mĕkar*); *reuneuh-beukah*, die periode in den groei der rijst, als de eene halm reeds aren geschoten heeft, maar de andere nog niet; *ngabeukahkeun*, iets (b. v. zijn buik) zich doen uitzetten, zich opblazen.

**BEUKAS**, afgaan (inz. van een geweer), springen (b. v. een in bocht gezette bamboe); *mĕlĕngkoeng beukas njalahan*, gespannen — afgaan — misschieten, een fig. uitdrukking voor: zich inspannen om iets te zeggen, en als men 't uitbrengt, zeggen wat verkeerd of voor den hoorder beleedigend is; ook gezegd van iemand, die de goede verwachtingen welke men van hem koesterde teleurstelt; *meukasan* en *ngabeukasan*, afschieten, afvuren (inz. een geweer); *dibeukasan*; *ngabeukaskeun*, doen afgaan, afvuren; *dibeukaskeun*.

**BEUKI**, I. = *tambah* en *mingkin*, toenemen, meer worden, meer; *beuki loba*, meer in getal, in getal toenemen; *beuki katjida*, erger, verergeren; *beuki kolot beuki bangor*, hoe ouder hoe ondeugender (van een kind).

II. K., *sĕdĕp* l., graag op iets zijn, lusten, gaarne lusten, veel houden van, met graagte (eten), verzot zijn op; *kabeuki* k., *kasĕdĕp* en *kasantĕp* l., dat wat iemand graag lust, wat iemands liefste eten is; van een dier (alleen 't k.-woord): dat waarop het graag is; - ook in algemeener zin, dat waarvan iemand houdt, waarin hij zijn genoegen vindt, b. v.: *moal rek nampik moesoeh, wantoening pĕrang kabeuki*, ik wijs geen vijand af, want de krijg is mijn lust en leven.

**BEULAH**, zich splijten, in tweeën splijten, scheuren (ook van de lucht), gespleten; verder: splijtsel, kloof, spleet, bres; ook: helft; *sabeulah*, een helft, de eene helft, zijde, kant; *sabeulah si Wetan*, Oostzijde; *laoek sabeulah*, alg. naam van visschen als schol en derg. (vgl. *leledah*); *goela sabeulah*, (van een erf) aan ééne zijde, en wel de voorzijde, rechtgemaakt; *goela-sabeulahkeun ka djalan gĕde*, maak het (erf) recht langs den grooten weg; *doewa beulah*, (de) twee helften; *meulah*, klooven, klieven, splijten, doorklooven; *ngabeulah*, idem; *lir gĕlap ngabeulah boemi*, als een onweer dat de aarde klooft; *dibeulah*; *meulahan*, klooven van meer dan één ding; *dibeulahan*; *beubeulahan*, stuk dat van iets gespleten of afgekloofd is; *ngabeulahkeun*, iets klieven, openbreken (b. v. een kist); *dibeulahkeun*

**BEULEUGEUNDJEUR**, maar meestal *sabeuleugeundjeur*, halfnaakt, of zoo goed als halfnaakt.

**BEULEUM**, g. w.; *meuleum*, in het vuur doen, in of op het vuur branden (ook b. v. *doepa* of wierook), braden of bakken, inz. brood, pannen, of steenen bakken; *meuleum maneh*, zich verbranden (door in het vuur te gaan); *teu mais teu meuleum*, sprkw. voor: geen part of deel hebben aan de zaak (waarvan men beschuldigd of waarvoor men gestraft wordt); *dibeuleum*; *kabeuleum*, mede verbrand (geraakt); *beuleumeun*, wat te branden of te braden is, wat in 't vuur verbrand moet worden; *beuleuman*, wat gebrand is, b. v. *beuleuman apoe*, gebrande kalk; *beubeuleuman*, allerlei braden of bakken; *sipat beubeuleuman*, allerlei gebakken voorwerpen; *pameuleuman*, oven.

**BEULI**, g. w.; *barangbeuli*, koopen (zonder bepaald voorwerp), inkoopen doen (z. a. op de *pasar*); *meuli* k., *ngagaleuh* l., iets koopen, verwerven, winnen; *jasa meuli ati*, iemands hart winnen of trachten te winnen; *djoewal-beuli* of *djoewal-meuli*, koophandel of koopmanschap drijven, handelen, verhandelen; *soerat djoewal-beuli*, koopbrief; *boela-beuli*, al maar koopen, nú dit dàn dat koopen; *moela-meuli*, idem; *dibeuli*, gekocht worden; *kabeuli*, gekocht; *djalma kabeuli*, slaaf; *kabeuli-beuli*, voor iets gewonnen (b. v. voor een plan); *beulieun*, wat te koop is, wat men koopen kan; *beulian*, wat men gekocht heeft; *boedak beulian*, of *boedak beunang meuli*, slaaf, slavin; *beubeulian*, koopen in 't algemeen, inkoopen doen; *pameuli*, koopprijs (nl. de prijs die ergens voor betaald wordt, vgl. *ladang*); ook = *patoekon*, koopprijs voor een meisje; *meulikeun*, iets (inz. geld) gebruiken om er wat voor te koopen, besteden of uitgeven aan, spandeeren; *dibeulikeun*; *mangmeulikeun*, voor een ander iets koopen; *dipangmeulikeun*.

**BEULIT**, g. w.; *meulit*, zich om iets winden of strengelen (b. v. een slang om het been), omheen geslagen of gewonden zijn; *boelat-beulit*, herhaalde malen om iets heen zitten; *dibeulit*; *kabeulit*, omwonden (van iets waarom zich iets anders gewonden heeft); *sabeulit* (Z.-B.), = *soesoewalan*, zie *soewal*; *pabeulit*, inééngroeien (van takken), samenvlechten, in elkaar zitten, in de war of door elkander zitten; *beulitan*, l. van *saboek*, buikband, gordel; *dibeulitan*, l. van *disaboek*, zich gorden, zich den gordel omdoen, omgord zijn; *meulitkeun*, iets ergens omwinden; *dibeulitkeun*.

**BEUNANG** k., *kenging* l., verkregen, gegrepen, in zijn macht of bezit krijgen of gekregen hebben; verder: vrucht, uitwerksel of gevolg ergens van; *beunang djinah*, vrucht van hoererij; ook (nl. *beunang*): kunnen, vermogen (nl. van het object); *beunang diwoeroek*, kunnen onderwezen worden, vatbaar zijn voor onderricht; *oelah beunang ditjaram*, wees niet zoo dat gij kunt verboden worden, d. i. laat u niet verbieden, laat u niet verhinderen; - vóór een actief werkw. staande kan men *beunang* te zamen daarmede vertalen door een lijdend deelwoord, b. v.: *beunang meuli*, gekocht; *beunang noelis*, geschreven; - *sabeunang-beunang*, zooveel (het) kan, zooveel mogelijk; - *meunang* k., *kenging* l., mogen; *teu meunang*, niet mogen; *teu meunang hanteu*, volstrekt moeten; verder (nl. *meunang*): verkrijgen, in bezit krijgen, winnen, overwinnen, zegevieren; ook: kunnen (nl. van het subject); voorts duidt het soms 't resultaat aan van de handeling, door het volgende werkw. aangeduid, samen daarmede te vertalen met een lijdend deelw., b. v.: *geus meunang soesoetji*, geheiligd; *meunang tiloe poetra ti seh Djalidin*, zij kreeg die kinderen bij seh Dj.; - wijders: duren, gedurende, b. v.: *meunang taoen*, een jaar duren, een jaar (nog) leven; *meunang boelan*, een maand duren, een maand (nog) leven; *meunang tiloe boelan teu bisaeun leumpang*, gedurende drie maanden kon hij niet gaan; *sameunang-meunang*, zooveel (men) kan, zooveel mogelijk; *meunangan*, vermogen, vermogen tot iets, in of tot iets bekwaam zijn of deugen, in iets gelukkig of voorspoedig zijn, in iets nooit falen of missen (vgl. *bangen*, *bengsal* en *poereut*); *silih-beunangan*, aan weerszijden raken of treffen, van weerskanten winnen (zoodat de kansen gelijk blijven), op elkander voordeel behalen; *beubeunangan*, verkrijgen, opdoen; verder: wat men van iets verkrijgt, inkomst, opbrengst, product, resultaat (ook z. a. van nadenken); *nahaon beubeunangan*? wat hebt ge verkregen? wat is uw resultaat? *meunangkeun*, iemand of iets krijgen, in zijn macht krijgen, vangen, bemachtigen, vermeesteren, overwinnen; *dimeunangkeun*, doen of laten winnen; *dibeunangkeun*, bemachtigd worden of zijn, enz.; *oerang beunangkeun*, laten we (hem) bemachtigen.

**BEUNEUR**, vol en goed (b. v. rijstkorrels), goed gevuld (van aar of korrel), het tegenoverg. van *hapa*.

**BEUNGBEUNG**, bezweringsterm, welke

kinderen, zich op de borst kloppend, of ook elkaar op het hoofd trommelend, uitroepen na het spelen van *oetjing-oetjingan* of *monjet-monjetan*, om te voorkomen dat de spelers in het voorgestelde dier zouden veranderen; ook eenv. uitroep, z. v. a.: 't spel is uit! afgeloopen!

**BEUNGBEURAT**, zie *beurat*.

**BEUNGEUT**, = *raraj* k., *pameunteu* l., gelaat, aangezicht; *kandĕl koelit beungeut*, schaamteloos; *njijeun kandĕl beungeutna*, een schaamteloos gezicht zetten; *ipis koelit beungeut*, = *eraän*, zich lichtschamen; *nanggeuj beungeut*, zitten met het hoofd in de hand; *ngabeungeutan*, waarvoor ook *mere tingal*, 't aangezicht toekeeren of toonen, gezegd van een zieke, die gunstig reageerde op een geneesmiddel, maar daarna weer zieker werd; *sibeungeut* k., *sipeunteu* (Tjiandj. enz.; *ditamas*, Soem.) l., zich het gelaat wasschen; *njibeungeutan*, een ander (b. v. een kind) het gezicht wasschen; *disibeungeutan*; *njibeungeutkeun*, iets (b. v. een smeersel) van iemands gezicht afwasschen; *disibeungeutkeun*; - *kapibeungeut*, verkl. met *kadeuleu bae beungeutna*, bestendig iemand vóór zich hebben.

**BEUNGHAR**, = *soegih*, rijk, vermogend, rijk zijn; *ngabeungharkeun*, rijk maken; *dibeungharkeun*; *kabeungharan*, rijkdom, vermogen; *ngadji beunghar* of *ngadji kabeungharan*, leeren rijk worden, met zijn rijkdom leeren omgaan, in rijkdom leven; *beubeungharanan*, den rijke uithangen.

**BEUNGKAK**, = *boenghak*, opgezet (van den buik), opgeblazen; inz. echter: stijgen, rijzen, zwellen (van een rivier), gezwollen.

**BEUNGKAT**, ngbr.; *meungkat* of *ngabeungkat*, afsluiten (b. v. een vijver); *dibeungkat*.

**BEUNGKEUT**, wat samengebonden is, bundel; inz.: bos, garf, bussel; ook g. w.; *sabeungkeut*, één bundel, één bos, enz.; *meungkeut*, tot een bos of schoof samenbinden; verder: omwinden, binden, toebinden; *dibeungkeut*; *meungkeutan*, bundels of bossen maken, in bossen binden; *dibeungkeutan*; *beungkeutan*, bundel, bos, schoof, garf; *meungkeutkeun*, samenbinden; *dibeungkeutkeun*.

**BEUNJEUR**, wat in gebroken of verbrijzelden toestand verkeert, maar niet geheel fijn is (dus geen *boeboek*), grof gruis; inz. gebroken rijst en derg.; *bisoel beunjeur*, kleine maar pijnlijke zweren; *dibeunjeur*, tot *beunjeur* gemaakt worden of zijn.

**BEUNJING**, naam van een vijgeboompje; *beunjing meulit kana kai*, verbl. uitdr. voor *darangdan* (een speling op *dangdan*, zie ald. (P.)

**BEUNTA**, de oogen open hebben, 't gezicht hebben, kunnen zien; *lolong beunta*, blind, maar de oogleden open hebben (vgl. *mĕrĕm*); *ngabeuntakeun*, de oogen goed opendoen of openhouden, iemand de oogen openen, ziende maken; *mata beuntakeun kana djalan kahadean*, houd de oogen open naar den weg der deugd, d. i.: zorg er voor dien goed te onderscheiden; *dibeuntakeun*.

**BEUNTEUR**, naam van een klein zoetwatervischje.

**BEUNTJEUH**, = *djangkrik*, een krekel.

**BEUNTJING**, zie *bitis*.

**BEURANG** k., *sijang* l. (het tegenoverg. van *peuting*), daglicht, dag, bij dag, over dag (vgl. *poë*); *braj beurang*, het aanbreken van den dag, licht worden, dag worden, de dag breekt aan; *beurang pisan*, klaarlichte dag; *indoeng beurang*, vroedvrouw, baker; *ti beurang*, bij dag; *beurang-beurang* of *pabeubeurang*, ver op den dag; *kabeurangan*, te ver op den dag (opstaan, op het werk komen, enz.), te laat opstaan, te lang slapen; *hëës kabeurangan*, een gat in den dag slapen.

**BEURAT** k., *abot* l. (het tegenoverg. van *enteng* en *hampang*), zwaar, zwaar zijn, het zwaar hebben, bezwaard zijn; *kabeurat*, wat het iemand zwaar maakt, dat waaraan men in dit leven gehecht is, waarvan men bezwaarlijk scheiden kan; *ngabeuratan*, iemand of iets bezwaren; *dibeuratan*, bezwaard worden of zijn met; *kabeuratan*, 1. z. v. a. *karipoehan*, bezwaar hebben, bezwaard zijn, belast; 2. l. van *ngising*, *mitjeun*, enz., een groote behoefte doen (vgl. *kahampangan* bij *hampang*); - *beungbeurat*, wat zwaar maakt, bezwaar (van welken aard ook), gewicht, gewichten, blok, steen, ballast, enz.; *ngabeungbeuratan*, zwaar maken, tot een last-, gewicht of zwaarte iets toevoegen, gewicht op iets plaatsen, belasten; *kabeungbeuratan*, bezwaard worden of zijn met; *ngabeuratkeun*, zwaar doen zijn, iets zwaar maken, iemand bezwaren; *dibeuratkeun*.

**BEUREUH**, ngbr.; *bene-beureuh*, verloofd zijn, verloofden zijn, aan elkander verloofd zijn, verloofden; *beubeureuh*, of ook wel *kabeureuh*, verloofde, aanstaande, vrijer (vgl. *bebene* bij *bene*); *beubeureuhan*, een aanstaande-, een vrijer hebben.

**BEUREUJ**, ngbr.; *kabeureujan*, lijd. vorm, gezegd van iemand wien iets in de keel blijft zitten of steken, iets in de keel

hebben zitten (b. v. een vischgraat). Vgl. *kaboehoelan.*

**BEUREUM**, rood; ook: rood worden, kleuren (zie ook *ngora*); *taneuh beureum*, roode aarde; *tiwoe beureum*, een soort suikerriet; *pare beureum*, roode rijst; *patjar beureum*, balsemijn; *hama beureum*, een ziekte in de rijst, honingdauw; *tjarijang beureum*, naam van een plant; *bawang beureum*, roode ui; *koneng beureum*, en *koneng*-soort; *beusi beureum*, gloeiend ijzer; *lagoe kĕmbang beureum* (Z.-B.), naam van een zangwijs; *beureum ngĕmpoer* of *beureum tjahajaän*, hoog rood, vurig; *beubeureum*, zie *ĕndog; ngabeureum*, roodmaken, roodverven; *dibeureum; ngabeureuman*, rood worden (van 't gelaat), een kleur krijgen; *kabeureuman*, = *palangan* (zie *alang*); *pangbeureuman*, plaats waar men roodverft of op andere wijze roodmaakt.

**BEURIT**, muis, rat; *tjoekang beurit* (rattenbrug), een geheele bamboe, die gelegd wordt *op* de *soehoenan*, om de *wĕlit* van boven beter te doen aansluiten; *nangka beurit*, naam van een *nangka*-soort; *antjal beurit*, naam van een plant.

**BEUSI**, I. ijzer; *toekang beusi*, = *pandaj*, smid; *karantjang beusi*, ijzergaas; *tai-beusi*, ijzervijlsel, hamerslag; *manoek beusi*, naam van een zwarten watervogel; *ki beusi* (Kad.), ijzer-houtboom; *tjaoe beusi* (Z.-B.), naam van een pisangsoort; *saroewa beusina*, van hetzelfde ijzer, d. w. z. gelijkstaan (in stand, rijkdom, enz.); *toenggal sabeusi*, uit één ijzer gesmeed; overdr. voor: aaneengesmeed, geheel één zijn, innig verbonden (van echtgenooten en vrienden).

II. Dial. in Z.-P. nagenoeg overal gebruikt in plaats van of naast *bisi;* zie ald. P.

**BEUT** (Z.-B.), = *bĕt.*

**BEUTEUNG**, I. na, nadat; *beuteung dadaharan*, na het eten (te verg. met *mantas* en *bada*); *adi-beuteung* k., *ipar* l., schoonbroeder, schoonzuster (jonger dan de echtgenoot, en te verstaan als: *doeloer samantasna kawin*, vgl. *dahoean*); *sabeuteung*, na, terstond nadat, terstond op; *ngabeuteungan*, nà doen zijn, tot het verledene doen behooren; *ngabeuteungan njoesoe*, spenen; *dibeuteungan* (vgl. *sapih*).

II. K., *lamboet* en *padaharan* l., *gĕgĕmboeng*, k. p., de buik; ook wel: maag; *eusi beuteung*, de ingewanden; *njĕri beuteung*, buikpijn hebben; *paeh meuteung*, doodgeboren.

**BEUTI**, knol, bol, knolwortel, bonkwortel, bolwortel, bolgewas; *beutian*, een knol of knolwortel hebben, knol- of boldragend.

**BEUTOE** (Z.-B.), = *bitoe.*

**BEUTOENG** (Z.-B.), = *bitoeng.*

**BEUWEUNG**, = *tjapek*, g. w.; *meuweung*, fijn kauwen, met de tanden vermalen; *dibeuweung*; *mangmeuweungkeun*, ten behoeve van een ander iets kauwen (b. v. iets dat men tot diens bespuwing bezigen wil); *dipangmeuweungkeun.*

**BEWARA**, ong. = *bedja*, bericht; *datang bewara*, er kwam bericht; *dibewarakeun*, bekend gemaakt worden.

**BEWAT**, = *dĕnda*, boete; *ngabewat*, wegrukken (b. v een kind van den weg, bij de nadering van een tijger), medevoeren, medetroonen (z. a. met een mooi praatje), ontvoeren; *dibewat.* (Vgl. *iwat.*)

**BEWOK**, naam van een krekel, gelijkende op de *djangkrik*; *mewok*, ong. = *tjamejot*, afgezonderd zitten in een plaats waar veel drukte is (b. v. op een feest).

**BI**, korte vorm van *bibi* en *ĕmbi*, woord om vrouwen aan te spreken.

**BIBI** k., *ĕmbi* l., jongere zuster van vader of moeder; ook de vrouw van een *paman* of oom, derhalve: tante; verder veel gebruikt jegens vrouwen, die eigenlijk geen familie zijn [zoo noemen b. v. kinderen de medevrouw hunner moeder vaak aldus]; in Z.-B. algemeen tegen vrouwen die men niet kent.

**BIBIGANG**, ngbr.; *ngabibigang*, gemakkelijk in een stoel of op den grond liggen, met de beenen uiteen.

**BIBIKA**, rijstmeel met klapperwater tot deeg gekneed en even op een stuk pisangblad tot een soort brood gebakken; *bibika tipoeng tarigoe*, een verbl. uitdr. voor *roti*, brood, en een spelling op *ngarti*, verstaan.

**BIBILAK** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**BIBIS**, sprenkelen met water, z. a. b. v. de tabakverkoopers doen om de tabak vochtig te houden. B.

**BIBISANI**, ngbr.; *ngabibisani*, zie *bisa.*

**BIBIT**, wat tot voortplanting of voortteling dient of bestemd wordt, zaad, zaailing, zaadplant, of ook wel een tak of stek, visch die ter voortplanting dient, fokbeest enz., met één woord: alles waarvan iets afgeleid wordt of afstamt; ook van menschen gebezigd, vgl. *binih*); verder: pokstof; *bibit Madain*, uit 't geslacht van-, of afkomstig uit Medië; *doeloer asal sabibit*, van één vader en moeder afstammend, van dezelfde afkomstig; *mibit* en *ngabibit*, fokken, telen, aankweeken, aanfokken; *mibit sato*, vee fokken; *-bibitan* (Indr.), legkip; *pabibitan*, een dier dat bijzonder geschikt is voor de voortplanting; in Z.-B. = *pamadjikan*, huisvrouw; *lahan pabibitan*,

zaailand (b. v. langs een *pagĕr*, daar waar de grond het vetste is).

**BIBRIH**, naam van een zoetwatervisch.

**BIDAH** Ar. (verkl. met *anoe hanteu moepakat djeung sara'*), ketterij, ketttersch; *djalma bidah*, een kettersch mensch, ketter.

**BIDAK**, l. van *boedak* (maar zelden), knecht, slaaf.

**BIDAL** (Tjiandj. en omstreken), vingerhoed. (Vgl. *antok*.)

**BIDANI** (Kad.), naam van een vruchtboom, voll. *tangkal bidani* [de vrucht, *boewah bidani*, wordt gebakken gegeten tegen wormen in de ingewanden].

**BIDARA**, voll. *tangkal bidara*, lotusboom (vgl. *laoet*); *koeweh bidara*, gebak in den vorm van een krakeling.

**BIDJAKSANA** (Skr., wicaksana), schrander, bedreven, bekwaam.

**BIDJAL**, een lichte huidaandoening, veroorzaakt b. v. door een insect.

**BIDJIL**, = *ka loewar* k., *wĕdal* of *mĕdal*, *boetjal* en *mijos* l., naar buiten gaan of komen, uitkomen, te voorschijn treden; ook (maar alleen 't kasar-woord): opgaan (van zon, maan of sterren); *dina ĕnggon bidjil panon poë*, ter plaatse waar de zon opkomt (vgl. *soeroep*); *midjil*, gaan uit, naar buiten gaan of komen; ook naam van een *lĕmbang*-wijs; *bidjilan*, uitkomen, uitlaten, uitvloeien; vandaar: voortbrengsel van; *bihidjilan*, voortkomen, uit voortgekomen zijn; *bidjil-bidjilan*, na elkander uit- of opkomen (z. a. de sterren); *ngabidjilan*, uit zich doen gaan; *kabidjilan panon-poë*, zegt men van iemand over wien (b. v. op reis) de zon opgaat; *ngabidjilkeun*, naar buiten doen, uit doen komen, te voorschijn brengen of doen komen, voortbrengen, opbrengst geven, vrucht dragen; *taneuh ngabidjilkeun hasil*, de grond geeft opbrengst, draagt vrucht; *dibidjilkeun*; *pangbidjilan panon-poë*, de plaats waar de zon opkomt, de opgang der zon, het Oosten.

**BIDOERI**, naam van een roodachtigen steen met spelende strepen, behoorende tot de halfedelgesteenten, een soort agaat.

**BIGAL** (Ar.), muilezel. (Ook *bagal*.)

**BIGBRIG**, ngbr.; *ngabigbrig*, op een drafje loopen (van een mensch); *bagbrag-bigbrig*, huppelende loopen (op zijn plaats blijvende), huppelende springen, trappelen; ook: probeeren te dansen, maar het niet kunnen.

**BIGEUG**, ngbr.; *ngabigeug*, beteuterd, niet weten wat te zullen zeggen.

**BIHARI** (naar het schijnt een oude afl. van *hari*), = *baheula*, eertijds, voorheen (zelden gebruikt); *nagri Hindoestan geus soegih tjara bihari*, Hindostan was weer welvarend als eertijds; *baheula-bihari*, in den ouden tijd, eertijds.

**BIHBOEL**, een bosschage van kleine boomen, in een uitstekende bocht van een rivieroever. B.

**BIHEUNG** (verkl. met *boa* en *palangsijang*), wellicht, mogelijk, mogelijk wel, het zou kunnen zijn; gew. versterkt met den nadruksw. *teuing*, terwijl de bet. dan is: licht mogelijk; *hanteu isoek, biheung teuing sore*, gebeurt het 's morgens niet, dan licht mogelijk 's avonds; *biheung teuing aja, biheung euweuh*, licht mogelijk is (zijn) er, maar mogelijk ook niet.

**BIÏT** (Bad.), = *eutik*, weinig; *sabiït*, een weinig, niet veel.

**BIJANG**, moeder (zelden, 't meest in aanspraak); *adoeh bijang!* een uitroep: ach moeder! ach! helaas! (vgl. *bijoeng*); *poen bijang*, s. van *poen indoeng*, mijn moeder; *bijang-bijangan*, al maar om moeder roepen, weeklagen, jammeren.

**BIJAR**, of wel *bjar*, het eerste uitstralen van het morgenrood, gloren (van het morgenlicht), licht worden, dag worden, stralen, uitstralen (van licht). Vgl. *braj*.

**BIJAS**, ngbr.; *kabijas* (Tomo), = *palid*, met den stroom mededrijven, door den stroom medegevoerd. (Vgl. *tambijas*.)

**BIJASA** (Skr. abhyâsa, oefening, gewoonte, vgl. *ijasa*), gewoon, gewend, gewoon zijn, gewoonte; *adat-bijasa*, gewoonte; *bijasana*, gewoonlijk; *ngabijasakeun*, iemand aan iets gewennen; *ngabijasakeun maneh*, zich aan iets gewennen, zich aanwennen; *dibijasakeun*.

**BIJEK** (Indr.), = *bĕje*; zie ald.

**BIJĔR**, werkw. tusschenw. voor: springen, overspringen; *geus bijĕr loentjat*, reeds had hij (het) zijn sprong genomen. (Vgl. *bijoer*.)

**BIJEU**, = *tjikeneh*, zooeven, pas, een oogenblik geleden (dichter bij dan *tadi*).

**BIJOEK**, stinken, stinkend; *baoe-bijoek*, stank, stinken; *aja soengoet baoe-bijoek!* wat een stinkende mond (adem)! Vgl. *batjin*.

**BIJOEL**, naam van een klein roofdier, wezeldas.

**BIJOENG**, = *bijang*; 1. gebruikt in den uitroep: *adoeh bijoeng!* ach moeder! ach! helaas! 2. gebruikt in de samenst. *iloe-bijoeng* (lett. moeder naloopen), met anderen medeloopen.

**BIJOER**, werkw. tusschenw. voor: wegvliegen (van vogels) en voor: wegloopen, op de vlucht slaan; *bijoer bae loempat*, hij

sloeg (zij sloegen) op de vlucht, hij vlood (zij vloden) weg. (Vgl. *bĕr*, *ber* en *bijĕr*.)

**BIJOLA**, het Holl. viool; idem.

**BIKANG**, vrouwelijk; te Buit. en elders van alle vrouwelijke dieren; te Soem. en omstrek'n alleen van wijfjes die gejongd hebben; Westelijk van Tanggĕran: vrouw [omdat *awewe* aldaar op grond van *ewe* als min voegzaam geldt, P.]. Vgl. *awewe*.

**BIKEUN**, g. w.: geef! *bikeun hanteu bikeun*, willen of niet, gij (hij) moet 't geven (vgl. *daek*, *soeka*, enz.); *mikeun* k., *maparin* en *ngaleler* l., geven, overgeven, weggeven, (tot vrouw) geven, toestaan, afstaan; *dibikeun ka andjing*, den honden voorgeworpen worden; *mikeunan*, iemand iets aangeven, aan iemand iets geven of overgeven; *dibikeunan*.

**BIKO**, = *ireug*, simpel, onnoozel, onverstandig, idioot; *bikoan*, idem.

**BILAHI**, = 't meer gebr. *balahi*, ramp, onheil, door een onheil getroffen.

**BILAÏ**, hetzelfde als *bilahi*.

**BILAL** (Ar.), naam van den eersten Mohamm. gebedsuitroeper; ook: gebedsuitroeper in 't algemeen (doch zelden gebruikt, zie *adan*).

**BILANG**, g. w.; *milang* k., *ngetang* l., tellen, optellen, uittellen; *dibilang*; *kabilang*, geteld, opgeteld; ook: gerekend tot, behoorende tot; *teu kabilang*, 1. niet te tellen, ontelbaar; 2. niet gerekend tot, niet behoorende tot; *milangan*, iets tellen, optellen; ook: lezen (maar zelden, zie *walja*); *dibilangan*, geteld-, gelezen worden; *koe radja dibilangan*, (de brief) werd door den koning gelezen; *dipangmilangkeun*, (iemand) toegeteld worden; *bilangan*, 1. getal; *sabilangan*, naar het getal; 2 onderhoorigheid, gebied, ressort, grondgebied; *di bilangan nagri*, in (onder) het gebied der stad; *taja balanganana*, ontelbaar, onberekenbaar.

**BILAO**, het Holl. blauw; idem, maar inz. blauwsel.

**BILAS**, ngbr.; *bibilasan*, vruchten of iets anders na het rijstmaal nuttigen tot doorspoeling daarvan; *ngabilasan*, (iets dat bereids gewassen is) naspoelen met schoon water; *dibilasan*. P.

**BILATOENG**, I. made, worm (in lijken, krengen, vetspijzen en vruchten (soms afschuwelijk groot); *bilatoengan*, met maden of wormen zijn. (Vgl. *meurit*.)

II. In Z.-B. een verbloemde benaming voor *anak oetjing*, jonge kat. [Men mag daar namelijk deze uitdrukking niet bezigen, omdat de jongen dan door de moeder — naar men meent — gedood worden.]

**BILĔNG**, ngbr.; *ngabilĕng*, iemand strak aankijken of in 't gelaat zien; ook (van een man) een vrouw fixeeren, een vrouw aankijken met zinnelijke gedachten; *dibilĕng*.

**BILĔT**, = 't betere *wilĕt*.

**BILIH**, maar doorgaans *bok bilih*, l. van *bok bisi*, verst. van *bisi*, het mocht eens zijn.

**BILIK**, mat van gespleten-, glad- of gelijkgemaakte en daarna gevlochten bamboe (gebruikt tot wanden voor de woonhuizen en andere derg. doeleinden); ook: wand, inz. van zóó gevlochten bamboe, maar ook wel van andere materialen, zelfs van steen; *toekang njijeun bilik*, *bilik*-maker.

**BILINTIK** (vgl. *balantik*), ngbr.; *bibilintik*, sparen, verzamelen (inz. om vermogend te worden).

**BILIS**, I. (Z.-B.), hark.

II. (Z.-B.), naam van een kleinen zeevisch.

**BILLAHI** (Ar.), bij God!

**BILOEK**, verkl. met *saïlon*, mededoen, medegaan, doen als, volgen; *biloek kana pagawean doraka*, mededoen in ongerechtige handelingen; *biloek ka kapir*, medegaan met (doen als) de ongeloovigen, gemeene zaak maken met de ongeloovigen.

**BILOEL**, naam van een soort vischotter; ook: bijnaam van een man die geen vrouw met rust laat. B.

**BILOELOENG** (Jav.), alleen in *loempat tingbiloeloeng*, (van een menigte) in verwarring vluchten.

**BIMA**, I. (Skr., een der namen van Çiwa), alleen in *ngabima-paksa*, verkl. met *maksakeun maneh*, zich dwingen.

II. Naam van een woudboom, voll. *ki bima*.

**BINA** (Skr., bhinna), = *beda*, verschil, onderscheid, exceptie, verschillend; *moal bina*, er zal geen verschil-, geen onderscheid zijn, het zal niet verschillen; *moengkoe bina*, idem; *kabina-bina* (eig. zeer verschillend, nl. van het gewone), erg, uitermate, buitengewoon, hevig; *soeka kabina-bina*, uitermate verblijd; *tjeurik kabina-bina*, hevig of bitter weenen; *kabina-bina teuing*, te erg; *ngabinakeun*, verschil maken, een exceptie of onderscheid maken; *hanteu ngabinakeun djalma*, geen onderscheid tusschen menschen maken, d. i. niet partijdig oordeelen; *dibinakeun*.

**BINANG**, een soort van lans. P.

**BINANGKIT**, zie *bangkit*.

**BINASA** (Mal.), vergaan, verwoest; *ngabinasakeun*, vernielen, verderven, verwoesten; *dibinasakeun*. (Vgl. *roeksak*.)

**BINATANG** (Mal.), dier, gedierten. (Vgl. *sato*.)

**BINATOER**, zie *batoer* II.

**BINDĔNG**, door den neus praten; *bararin-*

*dĕng*, aldus praten in ijlende koorts. P. (Vgl. *bedog* en *ngiroeng* bij *iroeng*.)

**BINĔKAS**, = *pintĕr* en *bisa*, knap, kundig, handig, bijdehand.

**BINGAH**, modern l. van *boengah*, blijde; *kabingahan*, l. van *kaboengahan*, blijdschap.

**BINGBANG**, aan alle zijden *ngolowong* (open, ruim) zoodat men nergens een bekend teeken ziet, waarop men kan afgaan, in de war zijn, in twijfel zijn, twijfelmoedig, vertwijfelen, radeloos, wanhopig; *kabingbangan*, in twijfel geraakt, tot radeloosheid gebracht; ook: twijfelmoedigheid, radeloosheid, wanhoop; *ngabingbangkeun*, iemand in twijfel brengen, in onrust brengen, in de war maken, radeloos maken; *dibingbangkeun*. (Vgl. *bingoeng*.)

**BINGBAR** (*b.p.*), aan één kant afhangen. P.

**BINGBAT**, = *bengbat*.

**BINGBIN**, naam van een kleine, wilde pisangsoort, waarvan de bladeren o. a. voor *hateup* dienen. P.

**BINGBING**, z. v. a. *beber*; *dibingbingkeun*, uitgespreid worden of zijn (b. v. vleugels).

**BINGBIRANGAN** (Z.-B.), een begonia-soort, welke men o. a. bij de Badoej's vindt.

**BINGKĔNG**, gebogen, krom; *boengkangbingkĕng*, met bochten of krommingen zijn of loopen; *ngabingkĕngkeun*, krom maken, krom buigen, verbuigen; *dibingkĕngkeun*.

**BINGLOE**, naam van een boom, voll. *tangkal bingloe* [het hout gelijkt op dat van den *manggoe*].

**BINGOENG** k., *liwoeng* l., verslagen, mismoedig, in verlegenheid zijn, in de war zijn, niet weten wat te zullen doen, twijfelmoedig, geen middel-, weg of uitkomst weten, ten einde raad, radeloos, wanhopig (vgl. *bingbang*); *kabingoengan*, in mismoedigheid-, verlegenheid enz. gebracht zijn; ook: mismoedigheid, verlegenheid, verslagenheid, twijfelmoedigheid, radeloosheid, wanhoop; *ngabingoengkeun*, iemand *bingoeng* maken; *dibingoengkeun*. (Vgl. *bĕngong*.)

**BINI** (Mal.), vrouw (van een man), wijfje (van een mannetje); *noesa Bini*, z. v. a. Amazonen-eiland, volgens P.: Noesa-Kĕmbangan.

**BINIH**, zaad, nl. zaaizaad (vgl. *siki* en *bibit*), te zaaien of uitgezaaide rijst; ook: zaad van dieren en van menschen; verder: jonge planten, zaadplanten; *ngawoerkeun binih*, zaad strooien; *bibinihan*, allerlei zaden; *pabinihan*, zaai- of kweekbed voor *binih* of *bibit*.

**BINOES**, voll. *tangkal binoes*, naam van een gomhoudenden boom; *geutah binoes* de gom van dezen boom.

**BINOEWANG**, voll. *tangkal binoewang* naam van een boom.

**BINONG**, verkl. met *pajoeng*. P. (Zelden.)

**BINTANG**, I. = *bintrang*, maar platter. P.
II. (Mal.), ster (vgl. *bentang*); verder: ordeteeken, ridderorde, decoratie; *meunang bintang*, een decoratie krijgen, gedecoreerd.

**BINTAOS**, *b.p.* voor *bontos*. P.

**BINTARO**, voll. *tangkal bintaro*, naam van een boom wiens sap een sterk vergift is [men verkrijgt het door insnijding].

**BINTĔNOE**, voll. *tangkal bintĕnoe*, naam van een boom die een slechte houtsoort oplevert.

**BINTIH**, ngbr.; *ngabintih*, slaan met de vleugels (b. v. van een kip) of met de stekels (z. a. een egel); *dibintih*; *silih-bintih*, elkander zoo slaan; *ngabintihan*, herh. zoo slaan; *dibintihan*; *pabintih* = *pabentar*, oneenig, in onmin met elkander zijn.

**BINTIT**, rood geschreid, gezwollen van de oogen (van het weenen); *barintit*, idem, bepaald. van beide oogen. (Vgl. *tjindoel*.)

**BINTJANG**, ngbr.; *ngabintjang*, iets aan weerskanten ergens aan vastbinden; ook wel = *ngabarogod*, iemand binden, knevelen; *dibintjang*; *kabintjang*, ong. = *kapintjoet*, zie *pintjoet*.

**BINTJAROENG**, naam van een geel vogeltje, dat zoogenaamd „*koentroelijoer*" roept, een wielewaal.

**BINTJOERANG**, het scheenbeen, scheen, de schenen.

**BINTRANG**, = *ngadĕleh*, zie *dĕleh*.

**BIRA**, g. w.: jaag weg! *ngabibira*, vrees aanjagen, door vreesaanjaging verdrijven, vervolgen; *dibibira*.

**BIRAHI**, 1. in de periode zijn dat men verliefd kan raken, ook genoemd *sĕdĕng birahi*; verder: genoegen, genegenheid, genoegen hebben in, genegenheid voelen voor. - 2. Kennen, weten; ook: geleerd; *birahi sagala lampah*, hij was kundig in alle dingen; *pangeran Koedoes birahina leuwih*, de pangeran van Koedoes was zeer geleerd.

**BIRALOEK** (Z.-B.), een soort tijgerval, waaraan het aas zóódanig bevestigd is, dat, wanneer een tijger er aan rukt, hij met het toestel neerstort in scherpgepunte bamboe's (*boerang*).

**BIRAT**, (van velen) op den loop gaan, op de vlucht slaan; *ngabiratkeun*, op de vlucht drijven of jagen; *dibiratkeun*.

**BIRĔT**, knoesterig, kwastig (van hout).

**BIREUK**, z. v. a. *teu njaho*, niet weten, onbekend zijn met; *hanteu* (of *moal*) *aja-*

*noe bireuk*, niemand die 't niet weet, allen weten het; *oelah bireuk*, wees niet onwetend, u zij niet onbekend; *ngabibireuk* en *ngabireukkeun*, in onwetendheid doen verkeeren, in onwetendheid laten.

**BIREUNGEU**, = 't meer gebr. *bireungeuh*.

**BIREUNGEUH**, g. w.: zie! ook: het zien; *mireungeuh* s., *nendjo* k., *ningali* l., zien; *kabireungeuh*, gezien; *mireungeuhan*, bezien; *dibireungeuhkeun koe Allah kana sagala rasijah*, dien laat God de geheimenissen zien.

**BIRI-BIRI**, de bekende beri-beri-ziekte.

**BIRIBIS**, maar meestal *biribis-biribis* of *bibiribisan*, stofregenen, stofregen, motregen; *miribis*, voll. *hoedjan miribis*, idem [een zacht regentje dat het uitgaan niet belet, of gelijk men het wel eens noemt *teu boentoe djalan*].

**BIRIBIT**, werkw. tusschenw. voor: hard loopen, aan den haal gaan (vgl. *bĕrèbĕt*); *patingbiribit*, (van velen) op den loop gaan.

**BIRIGIDIG**, rillen, huiveren, ijzen, griezelen, rilling van ontzetting of afschuw; verder: de huid bewegen (schudden, z. a. b. v. een paard), van iets huiveren of ijzen, voor iets vreezen, een afschuw van iets hebben; ook: een angstwekkend voorkomen hebben of aannemen (*sèmoena matak gila*); *ngabirigidig*, huiveren, rillen (b. v. bij het eten van iets bitters); ook: rillen z. a. een bezeten *doekoen*; verder: een angstwekkende houding aannemen, iemand (gewild of onwillekeurig) door zijn voorkomen of optreden een griezeling op het lijf jagen; *bibirigidigan*, huiveren, sidderen, rillen, gruwen, rillingen hebben, door zijn houding enz. angst aanjagen.

**BIRIGIGIH**, ngbr.; *ngabirigigih*, daar staan in een angstwekkende houding.

**BIRING**, greep, handvat. P.

**BIRING-BOEROENG**, nab. van het geluid der *tĕrĕbang*.

**BIRINTIK**, ngbr.; *bibirintik*, = *ngoempoelkeun saoetak-saeutik*, bij beetjes opsparen, wegleggen of aankoopen.

**BIRIT** k., *imbit* l., bil, de billen, het achterste; ook (doch alleen het kasarwoord): bodem, b. v. *birit parijoek*, de bodem van een pot; *boewah birit*, de bilheuvel; *nĕpak birit*, met de hand op zijn achterste slaan; *ngoesap birit bari indit*, z. v. a. opstaan en vertrekken, met haast heengaan; *hampang birit*, licht van billen (zoo zegt men wel van iemand die, geroepen wordende, snel opstaat en komt of gaat. (Zie ook *aseupan*.)

**BIROE**, blauw, nl. marineblauw, hemelsblauw, purperachtig (vgl. *langit*); ook: naam van een plant; *bandera biroe*, de blauwe vlag [die op Java op de kustplaatsen geheschen wordt als landing gevaarlijk is]; *adoe biroe*, gelijk van kleur; *manoek biroe*, een fraaie blauwe vogel op de bergen. (Vgl. *paoel*.)

**BIROEJOENGAN**, ook *kabiroejoengan*, een uitroep, z. v. a.: inderdaad! waarlijk! P.

**BIROELOEK** (Z.-B.), een jonge kokosnoot, ter grootte van een vuist.

**BIROES**, een verkoelend smeersel (en wel *daoen boentiris*); *asa dipoepoek biroes*, 't is me of ik met *biroes* ingesmeerd ben, z. v. a.: *dadak-sakala sĕnang*, plotseling opgefrischt; *ngabiroes* (verkl. met *ngala anoe tatjan nĕpi kana waktoena*), ontijdig doen (b. v. *djarami* of rijststroo wegnemen vóór de oogst afgeloopen is, belasting vorderen of huur innen vóór de tijd van betaling dáár is); *dibiroes*.

**BIROEWANG**, beer.

**BIRON** (Jav. afl. van biroe, blauw gevlekt), ngbr.; *bata biron* (Kad.), niet gaar gebakken steen (zie *bata* I.).

**BIS**, = *meh*, bijkans, bijna; *bis-bis*, idem, met verst.; *bis-bisan*, er bijna ingeloopen zijn, bijna een ongeluk of derg. gekregen hebben, op 't punt zijn geweest van.

**BISA** k., *tjasa* s., *jasa* l., kunnen, vermogen; verder: knap, kundig, bekwaam, ervaren, verstand hebben van, kennen, geleerd; *boemisa*, zich voordoen als-, zich het air geven van een die kundig is; *bisaän*, kunde hebben, bekwaam zijn; *bibisaänan*, zeggen te kunnen, het air aannemen van te kunnen wat men in werkelijkheid niet kan; *kabisa*, kunde, bekwaamheid; *kabisaän*, kundigheid, bekwaamheid, bedrevenheid, kunstvaardigheid; *ngabibisani*, een Javanisme (verkl. met *njatjampah kana karèp batoer*), uit de hoogte of minachtend neerzien op, in verwaandheid zeggen dat iets zoo niet moet zijn of dat iemand iets niet kan; *hanteu ngabibisani*, niet uit de hoogte afkeuren, geen aanmerking maken op, niet euvel duiden, niet veroordeelen; *ngabisakeun*, iemand tot iets bekwaam maken, maken dat hij 't zijn kan of doen kan; *dibisakeun*; *pangabisa*, kundigheid, kunde, kennis, bekwaamheid tot iets, vaardigheid, kunst.

**BISAO** (Chin.?), zekere aangeleerde vaardigheid, waarin de Batavianen, maar vooral de Depokkers uitmunten, hierin bestaande om door boksen of schermen zich te verdedigen in een gevecht of tegen een aanval, zelfs van een talrijken vijand.

**BISAOS** (Indr.), maar, slechts.

**BISBOEL**, naam van een boom (Diospyros discolor), ook *mabolo* geheeten. B.

**BISI** k., *manawi* l., mogelijk, het is mogelijk, er (hij, zij, het) mocht (steeds met het oog op iets dat te vreezen is en daarom soms ook te vertalen met: opdat niet); *montong ngoempoelkeun eta djoekoet, bisi katjaboet tarigoena*, ge behoeft het onkruid niet te vergaderen, ge mocht eens de tarwe mee uittrekken; *montong indit ajeuna, bisi kahoedjanan*, vertrek nu niet, opdat ge niet nat wordt van den regen; *bisi aja noe aboes*, er mocht eens iemand in huis komen; *bok bisi* k., *bok bilih* l., idem, met verst.; *njingkiran sakoer bisi* alle mogelijkheden (mogelijke verkeerde gevolgen) ontwijken.

**BISKOEWIT**, het Eng. biscuit, beschuit.

**BISLOEWIT**, het Holl. besluit; beschikking of besluit der Regeering.

**BISMILLAH** (Ar.), in den naam van God! [men spreekt deze woorden veel uit bij het beginnen van eenig werk, vóór het eten, enz.]; *bismillahirrahmanirrahim*, in den naam van God den barmhartige, den ontfermer! [een term die, uit den Koran overgenomen, meestal aan 't begin van geschriften gesteld wordt].

**BISOE**, stom (vgl. *pireu*); *ngabisoe*, verstommen; ook: zich stom houden, niet willen spreken; *ngabisoekeun*, stom maken; *dibisoekeun*.

**BISOEL** k., *gamboeh* l., puist, zweer, gezwel.

**BISORO**, naam van een vijgeboom, weinig verschillende van den *kondang*, voll. *tangkal bisoro*.

**BISTIK**, het Holl. biefstuk; idem.

**BIT**, het Holl. beet; idem, nl. beetwortel.

**BITA**, ngbr.; *ngabibitaän*, iemand naar iets begeerig of graag maken; *dibibitaän*; *kabita* en *kabitaän*, begeerig (gemaakt of geworden) naar, belust zijn op; *matak kabita*, aanlokkelijk, uitlokkend, begeerig makend; *dipikabita*, begeerd worden.

**BITAN** (Z.-B.), = *batan*.

**BITI**, zeker spel, waarbij men tracht elkander met den dwarsen voet tegen de schenen te schoppen of te slaan; ook wel in ernst (b. v. in den strijd); *ngabiti*, de genoemde handeling verrichten; *silih-biti*, elkander met den dwarsen voet tegen de schenen slaan.

**BITING** (Kad.), = *seumat*; zie ald.

**BITIS** k., *wĕntis* l., het onderbeen, de onderbeenen; *boeloe bitis*, het haar van de onderbeenen; *njoekoeran boeloe bitis*, het haar van de onderbeenen afscheren [wat *pamali* is, *matak njĕri kiïh*]; *beuntjing bitis*, de kuit, de kuiten.

**BITJARA** (Mal.), raad; *gĕdong bitjara*, raadhuis, stadhuis.

**BITOE**, afgaan (van een vuurwapen), losbarsten, losspringen, ontspringen, in de lucht springen; ook: uitbarsten, uitbarsting (van een vulkaan).

**BITOENG**, voll. *awi bitoeng*, naam van een zware bamboesoort, die veel voor stijlen en derg. gebezigd wordt.

**BITOER**, ngbr.; *kabitoer*, bekend geworden of geraakt, aan den dag gekomen, uitkomen, ontdekt; *kabitoer dosana*, zijn zonde is aan den dag gekomen.

**BIWIR** k., *lambĕj* l., *lambe* l. p., lip, de lippen; verder (doch alleen het kasar-woord): ooglid; ook: rand van een gat; voorts: de schaamlippen; *kĕmbang biwir*, iemand over wien ieder spreekt, die op aller lippen is; *gĕde biwir*, = *gĕde omong*, veel praats hebben; *kandĕl biwir* (Z.-B.), naam van een zeevisch; *ateul biwir*, babbelachtig, praatziek; *rĕmpoeg sabiwir*, met éénen mond; ook: er is maar één roep over; *miwir*, een lip zetten, gaan huilen.

**BJAR**, = *bijar* en *braj*, licht worden; inz. gezegd van het eerste ochtendgloren.

**BJOER**, hetzelfde als *bjar*.

**BLA-BLO**, zoo maar wegwerpen (b. v. de modder bij 't omwerken van een *sawah*); ook: fluimen uitspuwen zonder er op te letten waar zij nederkomen. P. (Vgl. *bro*.)

**BLAK**, nab. van 't geluid van iets dat valt: kwak, met een kwak op den grond vallen, kwakken; verder werkw. tusschenw. voor: zich op den rug werpen (nader uitgedrukt door *nangkarak*: *blak nangkarak*).

**BLAKOETAK**, = 't meer gebr. *balakoetak*.

**BLANG**, ong. = *bejak*, op, weg (b. v. water, regen, duisternis, onkruid, boomen, enz.); *tjai sasitoe ajeuna geus blang*, al het water uit den plas is op (weggevloeid, uitgedroogd). Vgl. *tasblang*.

**BLAS** (vgl. *bras* en *gĕblas*), = *tĕroes*, doorgaan, doorloopen.

**BLAWE** (Indr., samentr. van *bĕli* en *haweh*), niet geven, niet afstaan, niet gegeven worden, niet krijgen.

**BLĔDOGAN**, = *bĕbĕdogan*, zie *bĕlĕdog*.

**BLĔG**, werk. tusschenw. voor: zich met haast nederzetten, zich nederwerpen of nedervallen (b. v. op een stoel), iets met haast nederzetten; *bloeg-blĕg*, rollen of nederstorten (b. v. van de golven).

**BLEG**, gelijken op. (Zie *nambleg*.)

**BLĔNG** (vgl. *brĕng* en *blang*), werkw. tusschenw. voor: alle wegspringen of wegvliegen.

**BLĔS** (vgl. *brĕs*), werk. tusschenw. voor: insteken, indoen (b. v. een brief in het couvert of de kris in de scheede); ook: geraken in, inzakken (b. v. de voet of de stok in het slijk). Vgl. *amlĕs*.

**BLESAK** (Indr., samentr. van *bli* en *esak*), zie *esak*.

**BLI**, of ook *bĕli* (Indr.), niet, neen; *blinana* (ald.), er niet zijn.

**BLIS**, hetzelfde als *bĕlis*.

**BLOEG**, = *broeg*, werkw. tusschenw. voor: neerploffen; *bloeg toeroen ti langit*, neerploffen uit de lucht; *bloeg laboeh kana taneuh*, hij plofte neder op de aarde, stortte ter aarde; *bloeg-bloeg*, bijna vallen; *dibloeg*, opgehouden (z. a. een voorwerp op een vendutie, als er niet voldoende op geboden is).

**BLOEG-BLĔG**, zie *blĕg*.

**BLOEK**, nab. van het doffe geluid van een vallend lichaam; verder werkw. tusschenw. voor: zich op den buik werpen (nader uitgedrukt door *nangkoeban*: *bloek nangkoeban*); ook in 't alg. werkw. tusschenw. voor: neervallen, neerstorten (nader uitgedrukt door *roeboeh*, *tibeubeut* enz.: *bloek roeboeh*, *bloek tibeubeut*), en voor: zich op 't aangezicht werpen (nader uitgedrukt door *njoeoeh*: *bloek njoeoeh*).

**BLOES**, = *boes*.

**BLOK**, I. werkw. tusschenw. voor: omkantelen (nader uitgedrukt door *tamplok*).

II. = *bohak* en *babak*, een gat hebben (van een muur, in den voet, in 't lichaam enz.).

III. (Indr.), = *bĕlok*.

**BO**, maar meestal *bo-bo* (vaak door *naha* gevolgd), 1. tusschenw. van bevreemding, afkeuring of verrassing: och! wel! wel, wel! maar! - 2. tusschenw. van berisping: wat! nou! nou, nou! - ook laat het zich wel eens vertalen door zeker! stellig! *bo ijeu sapaăt rasoel*! zeker is dit een gevolg der voorbede van den gezant!

**BOA**, ong. = *palangsijang*, wellicht, 't is mogelijk dat, 't zou kunnen wezen dat, waarschijnlijk; *boa itoe noe rijab*! wellicht zijn zij het, daar in het groepje bij elkaar! *boa pidjalaneun waktja*, mogelijk is dat een goede aanleiding om mij uit te spreken; - ook soms = *kakara*, dan alleen, dan eerst, b. v. *boa njatoe ngipajahan anak-rabi*, *koedoe njijar koelian*, dan eerst kan men eten en vrouw en kinderen voorzien, als men wat verdiend heeft; *boa teuing*, zeer waarschijnlijk; *moal boa*, = *moal gagal*, het is niet onzeker, het kan niet missen. (Vgl. *bae*.)

**BOBAD** (Indr.), liegen, bedriegen; *mbobadi* (ald.), iemand bedriegen; *dibobadi*.

**BOBO**, I. vermolmen, vermolmd, verteerd (van hout, bamboe, enz.).

II. slapen (van kinderen); *ngabobokeun*, een kind in slaap maken; *dibobokeun*.

**BOBOK**, g. w.; *mobok*, inslaan, een gat maken in (een voorwerp dat van binnen hol is), doorgraven; *mobok manggih gorowong*, een gat in iets hakkende, in eens in een hol komen (waardoor het werk belangrijk opschiet), sprkw. voor: ongedacht meeloopen, een meevaller hebben; *dibobok*. (Vgl. *bongbok*.)

**BOBOKO**, naam van een grove van bamboe gevlochten korf of mand, rond van vorm, ongeveer een voet hoog en een voet in middellijn, voorzien van een *soko* of voet; ook: blikken of koperen voorwerp van hetzelfde model; *njatoe saboboko reudjeung*, samen uit één *boboko* eten.

**BOBOLOKOT**, over het geheele lichaam met iets bevlekt zijn (b. v. met slijk, modder of bloed). Vgl. *lambokot*.

**BOBONGKONG**, soort popvorm waarin (naar het volksgeloof in Z.-B.) een mensch direct na het overlijden overgaat tot tijger. P. (Vgl. *bobontot* bij *bontot*.)

**BOBOR**, = *bĕdah*, openbreken, doorbreken, wegstroomen, wegloopen; *bobor karahajoean* wordt wel gezegd van iemand die tot heden voorspoedig was, maar wien het geluk ontvlood, tanen van voorspoed; *ngaboborkeun*, = *ngabĕdahkeun* (zie *bĕdah*); *diboborkeun*; *boboran sijam*, = *lĕbaran*, de opening of het einde der vasten, de vasten is geëindigd.

**BOBOREH**, een geurige gekleurde was, die op 't lichaam gesmeerd wordt (hetzij van een bruid of bruidegom, hetzij om een ziekte weg te nemen); *ngaboborehan*, iemand met *boboreh* insmeren; *diboborehan*.

**BOBOROT**, = *lamborok*, geheel met bloed bedekt of bevlekt.

**BOBOS**, ngbr.; *kabobosan*, = *kalolosan*, 1. van *hitoet*, een wind laten.

**BOBOSO**, naam van een riviervisch.

**BOBOT**, 1. l. van *beurat* en = *abot*, zwaar; ook wel eens: wegen, overwegen; *sabobot aing*, iemand van mijn zwaarte (d. i. iemand als ik); *kabobot*, opgewogen worden door, opwegen tegen; - 2. l. van *reuneuh*, zwanger; *ngabobotkeun*, l. van *ngareuneuhkeun*, zwanger zijn van, een kind onder het hart dragen; *dibobotkeun*, in zich ontvangen hebben, zwanger zijn van, onder 't hart gedragen worden.

**BOBOTOH**, I. verkl. met *poerah ngadoekeun*, iemand die een kamp of wedstrijd leidt, leider naar of van een kamp, matador; *ngabobotohan*, als *bobotoh* fun-

geeren, een partij of partijen in den kamp voeren; *dibobotohan.*

II. Gehakt, in pisangbladhulzen gekookt en daarin voorgediend. P.

**BODANG**, naam van een groote mand van bamboe, een soort *tjarangka.*

**BODAS**, wit, blank (vgl. *ngĕplak*); *ki bodas*, naam van een woudboom [groote boom, witte bast, bladeren van onderen wit, niet *ngalokop*, maar licht te schillen]; *lame bodas*, een *lame*-soort (M.); *koneng bodas*, een *koneng*-soort met witachtigen wortel; *bawang bodas*, witte ui; - *bobodas*, het wit van het oog, het wit van het ei; *ngabodaskeun*, witmaken; *dibodaskeun.*

**BODJAKRAMA**, manier, wijze van doen.

**BODJO** s., *pamadjikan* k., *geureuha* l., vrouw (van een man), echtgenoote; *boga* (of *gadoeh*) *bodjo*, een vrouw hebben, getrouwd zijn; *rek boga bodjo*, gaan trouwen; *mibodjo*, tot vrouw gebruiken; maar ook: tot vrouw hebben, getrouwd zijn met.

**BODJONG**, I. ook *bobodjong*, land dat in een hoek ligt (bij de samenvloeiing van twee rivieren); ook: het land liggende in een sterke bocht van een rivier, door welke bocht dat stuk nagenoeg tot een eiland is gemaakt, schiereiland.

II. Zie bij *boset.*

**BODO**, I. onwetend, onkundig, dom (vgl. *bĕlĕt*); *mangsa bodo*, hetzelfde als *mangsa borong*, zie *borong*; *ngabobodo*, foppen, bedriegen; *ngabobodo maneh*, zichzelven bedriegen; *dibobodo*; *kubobodo*, gefopt, bedrogen geworden; *bobodokeun*, g. w.: bedrieg hem (of haar); *kabodoan*, onkunde, onwetendheid, domheid.

II. (Z. B.) een toespijs, inz. bij de Badoej's, bestaande uit rottende kleine vischjes, welke men na koking onder toevoeging van zout in een *roewas* conserveert en vervolgens bij de rijst nuttigt, of in *tjeungtjeum* doet om er een beteren smaak aan te geven; *ngabodo, bodo* alzoo bereiden; - in de Pr.: gezouten visch in de aarde begraven (2 of 3 dagen lang), om ze te doen stinken; *dibodo.*

**BODOGOL** (Kad.), 't hart van *tjaoe batoe*, dat bij gebrek aan rijst en ander voedsel wel gegeten wordt.

**BODOL**, = *dobol* (zie ald.), barsten, openbreken; verder: een scheur hebben, met een gat zijn (b. v. een zak), openstaan (van den anus); ook = *boedal*, uittrekken (z. a. een troep); *bobodolan*, er van door gaan, ontvlieden.

**BODOR**, snaaksch, grappig; *basa bodor*, kwinkslag; *mĕrak bodor*, een snaaksche pauw; *toekang bodor* (of ook eenv. *bodor*), snaak, clown, potsenmaker, pias, nar; *ngabodor*, voor potsenmaker spelen, potsen maken.

**BOEBAH**, verkeerdelijk aangenomen stam van *moebah*; zie ald.

**BOEBAK-BABOEK**, zie *baboek.*

**BOEBAR** k., *gimbar* l., uitgaan (een vergadering, een school, enz.), uiteengaan, uit elkander gaan, elk zijns weegs gaan, scheiden; *saboebar*, terstond na 't uiteengaan; *boebaran*, na elkander heengaan; *ngaboebarkeun*, een vergadering doen uiteengaan; *diboebarkeun.*

**BOEBAT-BABIT**, zie *babit.*

**BOEBOE**, naam van een bamboezen voorwerp dienende om visch te vangen, soort fuik (vgl. *djoged* II.); *naheun boeboe*, een *boeboe* uitzetten; *naheun boeboe pahareup-hareup*, de fuiken tegenover elkander uitzetten, overdr. voor: bij elkander leenen of in de schuld staan.

**BOEBOEH** (zelden gebr., zie *ripoeh*); *boeboehan*, deel, lot, aandeel, gedeelte, afdeeling, troep, corps, hoop (inz. van menschen); verder: wat men ontvangt of ondervindt in dit leven, 's werelds beloop, toeval; ook: gebied, departement, bepaalde taak, toegewezen (arbeids)deel, bestemming; *marentah boeboehan menak*, heerschen is de bestemming (de taak) van den adel; *saboeboehan*, een hoop, een bende, een troep, een zwerm; *ngaboeboehan*, met troepen, in zwermen, met zijn velen.

**BOEBOEHARA**, = 't meer gebr. *boeboewara.*

**BOEBOEJ**, ngbr.; *moeboej* en *ngaboeboej*, in de heete asch leggen, in heete asch bakken, poffen; ook: vuur met asch bedekken; verder: iets (b. v. gestolen waar) in asch, slijk of derg. verbergen; *moeboej bĕdoel manggang oraj*, sprkw. voor: zulke goede vrienden zijn, dat men elkander ook in de moeilijkste omstandigheden trouw blijft; *diboeboej.* (Vgl. *pais.*)

**BOEBOEK**, wormpje (nl. molmworm) in bamboe, hout, rijst, enz. [dat het voorwerp uitvreet en bederft; men vindt het in ergens liggend molm]; ook: mot (z. a. in kleeren, vgl. *toko*); verder: molm (nl. de ronde korreltjes stof die de *boeboek* na 't vermolmen achterlaat); ook: gruis, kruimels, steengruis, rotsgruis; voorts: molmen, wormstekig worden, vermolmd, vergruisd, verbrijzeld (b. v. een deur die stuk geslagen is, een schip dat gestrand is, het lichaam van een mensch dat verpletterd is, enz.); *boeboek leutik*, van geringe beteekenis, een onbeduidend ding;

*ngaboeboekkeun*, vergruizen, verbrijzelen; *diboeboekkeun*. (Vgl. *rĕmoek*.)

**BOEBOEL**, wegspoelen, wegstroomen, weggespoeld, weggeslagen (van een dam of dijk).

**BOEBOELAK**, grasveld op de helling van een heuvel of berg.

**BOEBOER**, brij, pap, inz. rijstebrij, rijstepap; ook: moes; *moeboer*, brij koken, pap maken; *diboeboer*.

**BOEBOERAK**, g. w.; *ngaboeboerak*, jagen, opjagen, wegjagen, verjagen, verdrijven, voortdrijven, najagen, nazetten, vervolgen, rondjagen; *diboeboerak*. (Vgl. *bĕrik*, *abrik*, enz.)

**BOEBOEROEHOEN**, alles aanpakken wat men te doen krijgt, zich niet door zijn rang of stand laten weerhouden zelf de hand aan 't werk te slaan of zelf lichamelijken arbeid te verrichten. (Vgl. *borokoh*.)

**BOEBOET**, het kunstdraaien; *toekang boeboet*, draaier, kunstdraaier; *moeboet* en *ngaboeboet*, draaien (op een draaibank), kunstdraaien; *diboeboet*; *pangboeboetan*, draaibank.

**BOEBOEWAJ**, naam van een boom als de *tjaringin*; *hoë boeboewaj*, naam van een rotansoort; *pare boeboewaj*, naam van een witte behaarde rijstsoort.

**BOEBOEWARA**, = *djadjakah* en *mangkalan* (zie *pangkalan*), tijdelijk ergens heen verhuizen of zich ophouden, om er iets te verrichten (b. v. naar een buiten gelegen *sawah*, om te oogsten). Vgl. *paboewaran*.

**BOEBROEGAN** (Kad.), = *borong* II., een werk aannemen (maar met zijn velen). Vgl. *boegbroeg*.

**BOEDA** (Skr. Buddha, d. i. de Wijze), naam van den stichter van het Boeddhisme; verder: Boedist, Boedistisch; ook: oude benaming voor *Rĕbo*, Woensdag, voll. *poë Boeda*; *ratoe Boeda*, Boedistisch koning [naam door de Mohammedanen gegeven aan den koning van Madjapahit]; *djaman boeda*, de tijd der onwetendheid [toen men Allah niet kende en in afgoderij leefde, *njĕmbah ka kajoe ka batoe*].

**BOEDA-BOEDI**, zie *boedi*.

**BOEDAH**, schuim, bobbel (z. a. op kokend water); *ngaboedah*, schuimen, opbruisen; ook: schuim op den mond hebben; *ngaboedahkeun*, doen schuimen, opschuimen.

**BOEDAJOET**, hangende buik, hangbuik. B. (Wel hetzelfde als *boerajoet*.)

**BOEDAK** k., *moerangkalih* l., kind, in het algemeen (hetzij knaap of meisje, vgl. *anak*); ook: het nog ongeboren kind (zie echter *babai*); verder: knecht, slaaf, slavin (zie bij *beuli*); *mangsa boedak*, in de jeugd; *ngaran boedak*, kindernaam, voornaam; *ti boeboedak*, = *ti leuleutik* k., *ti boeboerĕj* l., van jongs af, van kindsbeen aan; *boeboedakeun*, (van een volwassene) doen als een kind, kinderachtig, jongensachtig; *kaboedakan*, het kind zijn; *paboedakan* (Z.-B.), de minderen.

**BOEDAL** k., *mijos* l., uittrekken, optrekken (van vele personen); *moedal*, overloopen (van toorn), over den rand loopen, overkoken, uitbarsten; *boeboedalan*, = *kakaboeran*, ontsnappen, ontvluchten (van velen, b. v. uit de gevangenis of uit den strijd); ook: op de vlucht gedrevenen, vluchtelingen, uitgewekenen, emigranten; *ngaboedalkeun*, (vele personen) doen uittrekken, doen uitgaan, doen optrekken, uitdrijven; *diboedalkeun*.

**BOEDAL-BADIL** (vgl. *boedal*), uit elkander spatten, barsten of springen, overal heenspatten; *polo boedal-badil*, hun hersens spatten naar alle kanten; *moedal-madil*, verwoed met zijn zwaard links en rechts slaan, de vijanden links en rechts nederhouwen.

**BOEDĔD**, = *bĕndo*; *ngaboedĕd*, = *ngabĕndo*; zie *bĕndo*.

**BOEDĔG** (Z.-B.), geknoopte *agĕl* voor het maken van netten, zeilen, enz.

**BOEDĔNG**, I. alleen in *timah boedĕng*, ongesmolten tin of lood. (Vgl. *radjasa*.)

II. = *torek*, doof; *soerat boedĕng* (Kad.), een anoniem schrijven.

**BOEDĔR** (vgl. *boendĕr*), rond omheen, omtrek; *ngaboedĕr*, omringen, omgeven; *diboedĕr*; *kaboedĕr*, omringd, omgeven.

**BOEDEUG**, = *bisoe*, stom; *ngaboedeug*, zich stom of stil houden, niet spreken.

**BOEDEUR**, = *boedĕr*, rond omheen, omtrek; *saboedeur-djagat*, als de omtrek der aarde.

**BOEDI** (Skr. buddhi, verstand, wetenschap), gemoed, inborst, gemoedsaard, karakter, humeur; ook z. v. a. *akal*, rede, verstand; verder: uitzicht, gelaat, voorkomen; *amis boedi* en *sareh boedi*, zacht van gemoed, vriendelijk, zachtmoedig, minzaam; *haseum boedi* en *kĕtjoet boedi*, zuur kijken, onvriendelijk, stuursch; *hade boedi*, een goed uiterlijk hebben; *kasilih boedi*, van zijn verstand beroofd; *beureum boedina*, zijn gelaat zag rood; *boeda-boedi*, gedurig een zuur gezicht zetten (P.); *ngowahan boedi*, zijn gelaat veranderen; *boeboedi*, een gezicht zetten als, er uitzien als; *bĕrboedi* (Mal.), verstandig; *ngaboedi* en *miboedi*, doen als; *ngaboedi-oetjing*, doen als een kat; *ngaboedian*, onvriendelijk jegens iemand zijn.

**BOEDI-DAJA**, 1. bedrieglijk van gemoed (zie *daja* II.); - 2. naam van een *manggah*-soort; - 3. (Jav.) dat waartoe men al zijn best doet, b. v. een onderneming; - 4. overgangswoord in *tĕmbang's*, om op *Kinanti* te komen.

**BOEDIG**, leelijk, slecht (zoowel van gedrag als van voorkomen).

**BOEDIGAL**, te verg. met *bĕdĕgong* en *sombong*, verwaten.

**BOEDIMAN** (Skr. budhimân), verstandig, wijs.

**BOEDJAL** k., *oedĕl* l., de navel. (Vgl. *poeseur*.)

**BOEDJANG** k, *nonoman* l., jongeling, jonkman; *masih keneh boedjang*, nog jongeling zijn; ook (maar alléén 't kasar-woord) algem. benaming voor vaste bedienden, vrouwelijke zoowel als mannelijke (vgl. *badega*); *baroedjang*, jongelingen; *djalma boedjang*, jongeling; *boeboedjangan*, als jongmensch of vrijgezel leven, ongetrouwd zijn; *boeboedjang*, bij iemand *boedjang* worden of zijn, iemand dienen; *ngaboedjang*, iemand als *boedjang* dienen, als bediende in huis opgenomen zijn.

**BOEDJANGGA**, I. geleerde, wijze, wijsgeer, letterkundige, *tĕmbang*-schrijver, auteur; *ahli boedjangga*, idem; *boedjanggana*, zijn (haar) wijsheid; *ngaboedjangga*, iets schrijven of beschrijven, als auteur optreden of werkzaam zijn; *ngaboedjanggaän*, idem.

II. Een andere naam voor *oraj santja*.

**BOEDJANGGOET**, naam van een plantje, in het wild groeiende.

**BOEDJĔL**, kort en dik. B. (Vgl. *boegĕl*.)

**BOEDJĔNG**, l. van *boeroe*, van *djoegdjoeg* en van *boro*; *ngaboedjĕng*, naar toe gaan, op af gaan, jagen op; *diboedjĕng*; *kaboedjĕng*, l. van *kaboeroe*, achterhaald, ingehaald; *boeboedjĕng*, l. van *boeboeroe* en van *bĕbĕdil*, jagen; *angkat boeboedjĕng*, op de jacht gaan.

**BOEDJIL**, naam van een *jaksa* of reus.

**BOEDJOEK**, = 't meer gebr. *woedjoek*.

**BOEDJOENA**, voll. *tjaoe boedjoena*, de kleinste aan het onderste eind van een tros zittende pisangs, die niet tot volle ontwikkeling zijn gekomen. B. (Vgl. *boetiti*.)

**BOEDJOER** k., *nonowe* l., de aars (zie ook *kapal*); *ngadjima' boedjoer* of *mantat boedjoer*, sodomie plegen; ook: sodomie. (Vgl. *doeboer*.)

**BOEDOEG**, een verspreide uitslag die (meestal) uit vuil ontstaat, schurft; *boeboedoegan*, om het kortste strootje trekken (ten einde uit te maken wie iets hebben zal of aan wie de beurt zal zijn).

**BOEDRA-BIDROE**, of *ngaboedra-bidroe*, = *ngaririweuh*, het iemand moeilijk maken, iemand last veroorzaken.

**BOEG**, werkw. tusschenw. voor: omvallen, omrollen.

**BOEGAG**, op de flesch, geruïneerd. P.

**BOEGANG**, lijk, kreng; *kĕmbang boegang*, naam van een plant welks bloem zeer onaangenaam riekt [op een snel opschietenden, groenen, zwartgevlekten stengel van ½ M. hoog, ontwikkelt zich op den top een sneeuwwitte, kelkvormige, rechtopstaande bloem, die tegen zonsondergang opengaat]; *nangka boegang*, naam van een *nangka*-soort; *tjikal boegang*, waarsch. hetzelfde als *tjikal pati*, zie *pati* II.; *ngadjampana-boegang*, zijn als een *djampana boegang*, de oude naam voor *pasaran*, lijkbaar, met welke uitdr. men wil zinspelen op *panasaran*, zich onvoldaan of onbevredigd voelen; *ngaboeboegang*, daar liggen als een lijk of kreng.

**BOEGBAG**, ngbr.; *ngaboegbag* (Z.-B.), een bosch ter ontginning openkappen, ontwouden. (Vgl. *boekbak*.)

**BOEG-BĔG**, z. v. a. *paädoe*, tegen elkander stooten, bonzen of botsen.

**BOEGBROEG**, ngbr; *ngaboegbroeg*, zich ophoopen, een hoop vormen; ook overdr., b. v. van iemands zonden; *ngaboegbroegan*, = *ngoeroegan*, op iets ('t een of ander) opstapelen, overhoopen met (b. v met *roentah*), bedelven; ook: barricadeeren; *diboegbroegan*; *kaboegbroegan*, bedolven, beladen; *ngaboegbroegkeun*, op elkander stapelen of hoopen, tot één hoop maken; *diboegbroegkeun*.

**BOEGĔL**, I. = *boedjĕl*, kort en dik. B.

II. (Jav.), stuk brandhout dat niet brandt, of uitgedoofd is.

**BOEGIGIG** ngbr.; *ngaboegigig*, zonder kleeding of gehavend nederliggen, daar neerliggen (z. a. een gewonde tijger, een doode buffel, enz.).

**BOEGIS**, voll. *oerang Boegis*, Boeginees *koeweh Boegis*, een soort klein gebak

**BOËH**, wit katoen of linnen, lijnwaad (vgl. *lawon*); *ngawadah-boëh*, een sprkw., verkl. met *pipiloeëun ngomong*, zich in een gesprek mengen.

**BOEHAHANG**, groot, diep (b. v. een scheur of wond. (Vgl. *boengangang*.)

**BOEHAJA**, krokodil; *tjaoe boehaja*, naam van een pisangsoort.

**BOEH-BEH**, zie *beh*.

**BOEHOEL**, ngbr.; *kaboehoelan*, lijd. vorm, gezegd van iemand dien 't eten in de keel blijft zitten; in de keel hebben zitten, een stuk in de keel hebben. (Vgl. *kabeureujan*.)

**BOEHOEN**, z. v. a. *koena* en *baheula*, zie ald.; *adat boehoen*, oude gewoonte.

**BOEÏ**, het Holl. boei; gevangenis; *paboeën*, hetzelfde, maar deftiger. (Vgl. *berok.*)

**BOEJAR**, maar meestal *boejar-boejar*, zich verspreiden, uiteengaan; *paboejar*, zich verspreiden, zich verdeelen, uit elkander gaan of liggen, verspreid, verstrooid.

**BOEJATAK**, bederven, bedorven (van vleesch of visch), rotten, verrot (zóó dat het voorwerp uiteenvalt).

**BOEJĔNG**, stofferig, vuil.

**BOEJOENG**, een steenen watervat met wijden mond. (Vgl. *gĕntong.*)

**BOEJOER** (Z.-B.), = *boeroej.*

**BOEJOET**, 1. het vierde geslacht in opgaande of neerdalende orde: overgrootvader, overgrootmoeder, achterkleinzoon, achterkleindochter; ook: voorgeslacht; *aki-boejoet*, idem; - 2. iets niet mogen nuttigen of gebruiken, ten gevolge van ontzegging, hetzij van het voorgeslacht, hetzij van zichzelven [het is niet van algemeenen aard, gelijk *pamali*]; - *boeboejoet*, k. p. van *indoeng*, moeder, moer; *boeboejoet sija*, jouw moer; *ngaboejoet*, in een rij achter elkander loopen; *kaboejoetan* uit den ouden tijd afkomstig, ten gevolge van oudheid voor heilig gehouden worden, ten opzichte van zekere spijs enz. onder het verbod van onthouding liggen; *marijĕm kaboejoetan*, een kanon uit den ouden tijd; *moesoeh* (of *satroe*) *kaboejoetan*, erfvijand, geslagen vijand, doodvijand.

**BOEK**, I. het Holl. bok; idem, nl. bok van een wagen.

II. Het Holl. boek; idem, nl. het 20ste deel van een riem papier.

III. Werkw. tusschenw. voor: houwen, hakken, = *bĕk.*

**BOEKA**, open zijn, openstaan, open, openhebben (b. v. den mond); ook: de vasten breken (z. v. a. *ngabatalkeun*); verder g. w.: doe open! *moeka*, openen, opendoen, ontrollen (z. a. een vlag), verklaren, den zin doen verstaan, open zijn, openstaan (b. v. de deur), losgaan; *diboeka*; *kaboeka*, open gemaakt; ook: aan 't licht gekomen; *tĕrboeka* of *tarboeka* (uit het Mal.), open, open zijn, openstaan; ook z. v. a. *tĕrang*, helder, klaar, tot het juiste inzicht van iets gekomen zijn; *boeboeka*, openen (van vele voorwerpen; ook: voorafspraak, voorrede, inleiding (waarvoor men ook zegt *moemoeka*); *boeboeka tjarita*, het uitgeven (in het licht geven) van een verhaal; *moekaän* en *ngaboekaän*, iets openen, openslaan, opslaan; *diboekaän*; *moekakeun* en *ngaboekakeun*, iets openen, opendoen, een geheim uitbrengen, iemand opening of licht ergens in geven, (voor) iemand opendoen; *koe maneh boekakeun lawang*, open voor hem den ingang; *diboekakeun*; *pamoeka*, in *akal pamoeka*, iets om open te doen.

**BOEKARĔMEN**, een niet navolgenswaardige volksuitspraak van *Goepĕrnĕmen*, het Ned. Ind. Gouvernement.

**BOEKBAK**, g. w.; *diboekbak*, (alles) omgehouwen worden.

**BOEK-BĔK**, zie *bĕk.*

**BOEKET**, het Holl. bouquet; idem.

**BOEKOE**, I. gewricht, knokkel, geleding, lid, verbinding; *njĕri boekoe*, pijn in de gewrichten, inz. rheumatische pijn; *boeboekoe*, gewrichten; *boekoean*, met gewrichten of geledingen, geledingen hebben (b. v. rijststroo of bamboe); *saboekoe-boekoena*, al de leden of geledingen; overdr.: al wat iemand is of heeft.

II. Het Holl. boek; idem. (Vgl. *kitab.*)

**BOEKOER**, de vaste stof of zelfstandigheid van iets dat met vocht gemengd is (b. v. de vaste deelen uit soep); ook naam der bloem van de *tjikoer*; *tjikoer saboekoer*, één *tjikoer*-vrucht; *saoer saboekoer* (*b. p.*), een enkel woordje; *ngaboekoeran*, vaste stof doen in vocht; *diboekoeran.*

**BOEKRAK-BAKREK**, in slechten staat verkeeren, vervallen (van een huis); ook: in de war, gedesorganiseerd (van een leger, enz.).

**BOEKSĔK** (samenst. van *boek* en *sĕk*), = *bĕksĕk*, er flink en met effect op inhakken (b. v. met een zwaard).

**BOEKTI** (Skr. bhukti), werkelijkheid worden of zijn, in vervulling treden of vervuld zijn, de verwezenlijking ergens van, vervuld, verwezenlijkt; ook: het bewijs ergens van, bewezen; *oeninga noe tatjan boekti*, weten wat nog geen aanwezen heeft; *saboektina*, geheel overeenkomstig de werkelijkheid; *moekti*, in goeden doen zijn, rijk zijn, vermogend; ook wel: begaafd, geleerd (B.); *soegih-moekti*, zeer vermogend; *kaboekti*, openbaar geworden, aan den dag gekomen, gebleken, bewezen, vervuld; ook: gedijen; *kaboektian*, verwezenlijkt, bewezen, gebleken, op de daad betrapt; *kamoektian* of *kamoekten*, schat, rijkdom, vermogen; *ngaboektikeun*, verwezenlijken, in vervulling doen treden, vervullen, doen geschieden; verder: bewijzen, den inhoud van iets onderzoeken, aan den dag brengen, constateeren; *diboektikeun*; *kaboektikeun*, aan den dag gekomen, enz.

**BOEL,** werk. tusschenw. voor: opstijgen, naar omhoog gaan (nader uitgedrukt door *ngĕboel, njamboewang,* enz.). Vgl. *kĕboel* en *timboel.*

**BOELA-BALI,** alleen in *hoedjan angin boela-bali,* zwaar weder, een alles vernielende storm (wind met regen).

**BOELA-BEULI,** zie *beuli.*

**BOÈLAEH,** ngbr.; *ngaboelaeh,* (van speeksel bij 't sirihkauwen) over de onderlip vloeien; (van schuim in een glas) over den rand vloeien.

**BOELAK,** ngbr.; *ngaboelak,* springen, uitspringen (van water); *ngaboelak omongna,* veel te vertellen hebben; *ngaboelakkeun omong,* spraak uitstorten; *tji-boelakan,* springader, wel, bronader.

**BOELAK-BALIK,** zie *balik.*

**BOELAN** k., *sasih* l., maan, maand; *tjaäng boelan,* maanlicht, lichte maan; *pareum boelan,* donkere maan; *meunang boelan,* een maand (of enkele maanden) duren, een maand (nog) leven; *kalangan boelan,* kring om de maan; *kadatangan boelan,* = *bolon,* zie ald.; *boelan-boelan,* 1. schijf om naar te schieten, schietschijf; 2. (Z.-B.), naam van een zeevisch; *boeboelanan,* voorwerp in den vorm van de maan, maantje; *moelan,* in de maneschijn zitten of wandelen; *moelanan* of *moelan-moelan,* eenige maanden, nl. geduurd hebben of geleden zijn.

**BOELANG-BALIK,** = *boelak-balik.*

**BOELANG-BALING,** 1. om zich heen slaan, rechts en links slaan (b. v. met een zweep of zwaard); 2. = *balik-mepeh,* zich om en om wentelen, woelen (z. a. een zieke die benauwd is, of een stervende).

**BOELANG-BENTOR,** = *boentar-bentor.*

**BOELAO,** = 't meer gebr. *bilao.*

**BOELAT-BEULIT,** zie *beulit.*

**BOELE,** ngbr.; *moending boele,* buffel met een witte maar roodachtig doorschijnende huid [velen zijn *boejoet* ten aanzien van diens vleesch]; *boedak boele,* albino.

**BOELĔN,** g. w.; *moelĕn,* iets ergens inpakken (b. v. in een zakdoek, en dat voorwerp toebinden), ong. = *ngagembol; diboelĕn; kaboelĕn,* ingebonden, in iets gepakt of geraakt zijn; *moelĕnan* of *ngaboelĕnan,* inbinden, inwikkelen, omwikkelen, omzwachtelen, verbinden (z. a. een wond); *diboelĕnan raheutna,* zijn wond werd verbonden (gezwachteld enz.).

**BOELĔNĔNG,** rond en glad (z. a. een geschoren kinderhoofd of een ei); *geus boelĕnĕng,* (van 't verstand) zich tot één zaak bepalen, niet meer van het een op het ander springen, ong. = *gilig.*

**BOELĔNG,** ook *krĕnĕng,* naam van een bamboezen mand tot vervoer van visch over een grooten afstand. B.

**BOELĔNGLĔNG,** ngbr.; *kaboelĕnglĕngan,* z. v. a. *kalĕlĕban,* bitter bedroefd zijn (b. v. over den dood van een kind of van zijn geliefde).

**BOELEUD,** rond, bolvormig; ook: in zijn geheel; *medja boeleud,* een ronde tafel; *diteureuj-boeleud,* in zijn geheel inslikken, iets zonder het vooraf te kauwen doorslikken; *saboeleudna,* in zijn geheel; *boeleudan,* in zijn geheel, in ongeschonden toestand, een afgerond geheel, ongedeeld, een geheel uitmaken, onvermengd. (Vgl. *poeloekan.*)

**BOELGARI,** voll. *tanah* (of *nagara*) *Boelgari,* Bulgarije.

**BOELI-BOELI,** een potje of fleschje van albast, om er olie in te doen.

**BOELIGIR,** naakt, bloot, niets aanhebben, ongewapend; ook: verdwenen (van iets dat weggenomen is); *saboeligirna,* zooals iets uit zichzelf is (zonder bewerking te hebben ondergaan); *tingboeligir,* naakt, bloot (van vele menschen); *ngaboeligir,* naakt zijn, bloot zijn.

**BOELIKLAK,** open (zonder geboomte); *ngaboeliklak,* open en bloot (b. v. een plek waar te voren bosch was, maar het plantsoen nu is weggekapt of vertrapt); verder: onbedekt, geheel zichtbaar; *diboeliklakkeun,* bloot gemaakt of gelegd worden of zijn. (Vgl. *boeloengboeng.*)

**BOELINGLOENG,** = *lilingloeng,* zie *lingloeng.*

**BOELISTIR,** glad, kaal (b. v. een berg); (van een paard) geen manen enz. hebben.

**BOELOE** k., *oelĕs* l., haar op het lichaam; verder (doch alleen 't k.-woord): haar van dieren, veer, veeren; ook: ruig (zie ook *mata*); *katjang boeloe,* naam van een boonsoort; *talĕm boeloe,* een soort *koeweh; kaen boeloe,* wollen stof; *boeloean,* harig, behaard, ruig, gevederd.

**BOELOEBAB-BĔLĔBĔB,** hakkelend-, stotterend spreken (b. v. uit angst).

**BOELOEBOES,** g. w.; *moeloeboes,* ingaan, indringen, tusschenin dringen, zich onder een troep (menschen b. v.) begeven. (Vgl. *moeboes.*)

**BOELOEDĔR,** het Holl. broeder; idem (nl. bruingebakken ketelkoek).

**BOELOEDROE** (Port., veludo), fluweel, fluweelen.

**BOELOEH,** voll. *awi boeloeh,* naam van een bamboesoort als de *tamijang,* maar iets dikker; *bentang boeloeh,* of ook *b. woeloeh,* het zevengesternte [zelden verstaan].

**BOELOEKAN**, met schimmel, beschimmeld, beschimmelen (van eetwaren, kleederen, boeken, enz.); ook: schimmel.

**BOELOENGBOENG**, ngbr.; *ngaboeloengboeng*, = *ngaboeliklak*, open (van een terrein dat te voren begroeid was, maar waarvan het plantsoen weggekapt of vertrapt is). Vgl. *boeliklak*.

**BOELOES**, voll. *koeja boeloes*, naam van een groote *koeja*; *kaboeloesan*, stijf of verstijfd van koude.

**BOEMBOE**, ook wel *boengboe*, de ingrediënten ergens van of voor, wat ergens in moet (inz. in saus of soep (vgl. *kari*); *diboemboean*, van *boemboe* voorzien worden.

**BOEMELA**, zie *bela*.

**BOEMEN-BOEMEN**, zie *boemi*.

**BOEMI** (Skr. bhûmi, de aarde, oord), l. van *imah*, huis, woning; verder (doch uitsluitend *boemi*): de aarde; ook: grond, land; *koelit boemi*, de aardkorst; *ahli boemi*, aardbewoner; *boemi toedjoeh*, de zeven aarden; *intĕn boemi*, naam van een edelgesteente met donkeren glans; *hasil boemi*, vrucht des lands, opbrengst van den grond; - *njela-boemi*, tusschen twee der hoofdwindstreken in; *asal boemi*, inboorling, inheemsch; *ĕusi-boemi*, dienstmaagd; *boedak-boemi*, idem; *saeusi-boemi*, het geheele gezin; *mangkoe-boemi*, rijksbestierder (vgl. *pangkoe*); *boemen-boemen*, l. van *imah-imah*, op zichzelf of op eigen gelegenheid wonen; *priboemi*, bewoner, bewoners, inboorlingen, burgers, inwoners; verder: eigenaar, heer van het huis of van het land; *menak priboemi*, de ingeboren- of landadel; *kapriboemian*, burgerschap.

**BOEMISA**, zie *bisa*.

**BOENAR**, voll. *awi boenar*, naam van een kleine bamboesoort, geschikt voor omheiningen (= of ong. = de *tamijang*).

**BOENDĔL**, ngbr.; *ngaboendĕl*, een kinkel of knoop in iets vormen, krinkelen; *ngaboendĕlkeun*, een knoop leggen (b. v. in het eene eind van een draad).

**BOENDĔR**, I. (eig. Mal. of Jav.), = *boeleud*, rond; *kĕmbang bodas boewah boendĕr*, een verbl. uitdr. voor *djĕroek* en doelende op *ngadĕroek*, treurend nederzitten; *boendĕran*, rond bloembed.

II. Het Holl. boender; borstel, boender; *ngaboendĕr*, borstelen.

**BOENDJAL**, = *boetjal*, zie ald.; *ngaboendjalkeun*, uit doen gaan, uitspuwen; *diboendjalkeun*. P.

**BOENEKA**, = 't meer gebr. *boneka*.

**BOENGAH**, I. k., *bingah* l., blijde, verheugd, vroolijk, verblijd; *toeroet boengah*, mede verblijd; *soeka-boengah*, zeer blijde; *ngaboeboengah*, iemand verblijden, tot blijdschap strekken; *diboeboengah*; *ngaboengahkeun*, blijde maken, verblijden; *matak ngaboengahkeun*, blijdschap veroorzaken; *diboengahkeun*; *kaboengahan*, blijdschap.

II. = *anak*, interest van uitgezet geld; *ngaboengahkeun*, geld op interest geven, geld op interest zetten; *diboengahkeun*.

**BOENGANGANG**, wijd open, wijde opening, wijd openstaan; *boengangang pintoe langit*, de hemeldeur staat wijd open; *lawang goeha geus boengangang*, de ingang der grot stond wijd open; ook overdr., evenals *tjopong*, voor: verruimd van gemoed. (Vgl. *boehahang*.)

**BOENGAOK**, verkl. met *ririwa peuting*, nachtspook, boeman (veelal voorafgegaan door *loklok*).

**BOENGBANG**, I. alles op, alles weg, alles schoon, opgeruimd (het erf, de tuin enz.); ook: plaats maken voor anderen of iets anders, 't veld ruimen (van vijanden enz.); *boengbang koe sawah*, weggeruimd (en vervangen) door *sawah*'s. (Zie ook *balangbang* en *timoer*.)

II. *Ngaboengbang*, een nacht opblijven of uitgaan, gepaard met vasten, met het doel om een ingeving te krijgen of om te slagen bij een voornemen.

**BOENGBANG-BANGBING** (van *boengbang* I.), verkl. met *taja naon-naon* en *geus bejak kitoe-kijeu*, d.i.: alles weg, alles weggeruimd, volkomen weggemaaid, niets meer over zijn.

**BOENGBAS**, hol, geheel hol (b. v. een *roewas*, tuit of koker), geheel uitgehold (b. v. een stuk bamboe); *lodong boengbas*, een holle koker, een hol vat; verder gebruikt men dit woord van een zieke, wiens maag en ingewanden geheel werkeloos zijn, zoodat wat hij opneemt hem onverteerd weer verlaat (*hanteu salin*), wiens ingewanden dus op een koker gelijken.

**BOENG-BĔNG**, zie *bĕng*.

**BOENGBOE**, = 't betere *boemboe*.

**BOENGBOELANG**, naam van een boom, voll. *ki boengboelang*. (Vgl. *peutjang*.)

**BOENGBOEN**, een *roempon* die afgesloten is met *laha*. B.

**BOENGBOEROENGAN**, zie *boeroeng*.

**BOENGHAK**, opgezet (z. a. de buik door winden), opgeblazen; ook: een hollen klank geven (z. a. een opgezette buik als men er op klopt).

**BOENGIN** (Z.-B.), zandbank of zandplaat in een rivier.

**BOENGKA**, naam van een slangensoort. (Vgl. *laoet*.)

**BOENGKAJOET**, z. v. a. *gĕde beuteung*, (van een zwangere vrouw of een zwanger dier) een grooten buik hebben.

**BOENGKAK**, vroolijk, blij; ook: zoet fluiten of kweelen (van vogels, inz. van de *titiran* of *poerkoetoet*).

**BOENGKANG**, opgezwollen (z. a. de buik van een drenkeling die veel water binnenkreeg); *soemoer boengkang*, een droge, niet meer gebruikte put.

**BOENGKANG-BINGKĔNG**, zie *bingkĕng*.

**BOENGKAR**, = 't meer gebr. *bongkar*.

**BOENGKAR-BANGKER**, zie *bongkar*.

**BOENGKĔM**, ngbr.; *moengkĕm* of *ngaboengkĕm*, blinddoeken (voll. *ngaboengkĕm raraj*); ook: muilbanden, den mond sluiten; *diboengkĕm*; *piboengkĕman*, voll. *djampe piboengkĕman*, een *djampe* dienende om iemand te doen verstommen; *ngaboengkĕman*, iemand blinddoeken, enz.; *dipiboengkĕman*, iemand den mond stoppen; overdr.: tot zwijgen gebracht worden; *kapiboengkĕman*, verstomd geraakt.

**BOENGKEULEUK**, of wel *boengkeuleukan*, = *balongkotan*.

**BOENGKIJANG**, grooter of dikker worden, opzwellen.

**BOENGKIL**, = *gĕblĕg* I., uitgeperste *soeoek* of *soeoek*-koek, soort lijnkoek.

**BOENGKING**, alleen in *sakoeriling-boengking*, geheel omheen, geheel in het rond, rond omheen. (Vgl. *koeriling*.)

**BOENGKOEL**, knobbel, dikte, buil, klapoor, pestbuil, negenoog; verder: knoest, knobbel, eelterigheid, eeltbult (b. v. op den rug van een paard, van 't dragen, enz.), uitwas aan een boom (voll. *boengkoel kai*), klomp (b. v. goud); ook wel: gewricht; *boengkoelan*, een knobbel of derg. hebben, in klompvorm zijn (b. v. goud); *boeboengkoelan*, klomp, klompen (b. v. goud).

**BOENGKOES**, omhulsel (een blad, stuk papier of derg.), omslag, kaft, zwachtel; in 't algemeen: dat waarin iets gepakt of gewikkeld is of wordt; verder: het omhulsel met wat er in is, pakje, bundel; ook g. w: wikkel in! pak in! *boengkoes dina djĕro hate*, wikkel het in uw hart; - *saboengkoes*, één bundel of pakje (geld b. v.); *moengkoes*, in een pakje doen, inpakken, emballeeren, inwikkelen (ook b. v. een doode); *diboengkoes*; *moengkoeskeun*, iets (b. v. een kleed) om iets doen, wikkelen of hullen om iets; *diboengkoeskeun*; *boengkoesan*, een pakje; *boeboengkoesan*, allerlei dingen inpakken, verpakken; *pamoengkoes*, dat waarin iets gepakt of gewikkeld is, omhulsel, emballage.

**BOENGLON**, gedurig van kleur veranderen (b. v. zijde waarop de zonnestralen spelen), rijk in kleurschakeering, weerschijn.

**BOENGOER**, naam van een bloemdragenden boom, voll. *tangkal boengoer*; *boengkoel boengoer* (*b. p.*), de klopper behoorende bij het bekken (P).

**BOENGSOE**, de jongste van twee of meer kinderen (zie *boetjit* en *aïs*); *noe boengsoe* en *boengsoena*, de jongste; *njijeun poĕ boengsoena*, iemand de bons geven; *pangaïs boengsoe*, op één na de jongste van iemands kinderen.

**BOENI**, verborgen, verborgen zijn, niet zichtbaar; ook: stil, in de stilte; *marĕk boeni-boeni*, in de stilte tot (een meerdere) gaan; *di noe boeni*, in het verborgen, in het geheim; *boeni ti*, verborgen van (voor); *saboeni-boeni noe ngising*, zoo verborgen als iemand die zich van zijn achterlast ontdoet, sprkw., verkl. met *lampah salah koedoe bae kanjahoan*, verkeerde handelingen komen stellig aan den dag; - *boenian*, een stille hoer (*teu asoep kolĕm*, d. i. niet ingeschreven); *diboenian*, verborgen worden; *ngaboenikeun*, iets verbergen, voor het oog onzichtbaar maken, op een verborgene plaats brengen of zetten; *diboenikeun*.

**BOENIJAGA**, voll. *djalma boenijaga*, een persoon (of personen) die zich kortelings op een plaats gevestigd heeft (hebben), het van elders komen en zich vestigen; *ngaboenijaga*, zich ergens (op een andere plaats) nederzetten of vestigen.

**BOENOET**, naam van een boom, voll. *tangkal boenoet* [de bladeren dienen tot *lalab*].

**BOENTA-BANTOE**, zie *bantoe*.

**BOENTAL**, 1. naam van een visch; - 2. dàt bij een buffel, wat *tjolat* heet bij een paard: een witte plek of streep over den kop hebben, bles.

**BOENTALA**, = het meer gebr. *patala* en z. v. a. *lapis*, laag; *toedjoeh boentala boemi*, de zeven aarden of aardelagen.

**BOENTANG-BANTING**, zie *banting*.

**BOENTAR**, het tegenoverg. van *pangalap*: de laagstgelegen *kotakan*, d. i. het laagstgelegen bed van een *sawah*.

**BOENTAR-BENTOR**, zie *bentor*.

**BOENTAS**, ontgonnen (van een *hoema*), doorgegraven (b. v. een berg), afgeloopen (van een zaak).

**BOENTĔK**, naam van een vergiftigen zoutwatervisch.

**BOENTĔL**, bundel, pakje; *boeboentĕlan*, bundels; *moentĕl*, zich inwikkelen (b. v. in een deken); *ngaboentĕl*, iets inwikkelen; *diboentĕl*, gepakt-, gewikkeld worden in;

*kaboentĕl*, gewikkeld geraakt in; ook: in een strik of derg. verward geraakt; *ngaboentĕlan*, iets in een bundel samenbinden; *diboentĕlan*; *boentĕlan*, bundel, pakje.

**BOENTĔT**, inéėngedrongen (van lijf of gestalte), samengetrokken.

**BOENTIRIS**, naam van een heesterachtig kruid [waarvan de fijngewreven sappige bladeren op wonden en zweren gelegd worden].

**BOENTJAR**, ngbr.; *moentjar*, zich verspreiden, uitéénspatten, uiteengaan (inz. van lichtstralen); *paboentjar*, in duizend stukken vallen, in gruis vallen, verbrijzeld (b. v. een hoofd).

**BOENTJĔLIK**, = *molotot*, groote oogen opzetten, met groote oogen iemand aankijken (z. a. iemand doet die boos is), de oogen wijd openhebben (ook van een doode); *boerijal-boentjĕlik* (Buit.), de oogen opslaan, z. a. een drenkeling wanneer hij bijkomt; *njolok mata boentjĕlik*, in open oogen steken, overdr. voor: *maling ti hareupeun*, voor iemands oogen stelen; *moentjĕlik*, hetzelfde als wilsdaad; *boeboentjĕlikan*, aanh. of bij herh. groote oogen opzetten of de oogen opsperren; ook: de oogen laten rollen.

**BOENTJIR**, zich uitzetten (b. v. de wanden van een zak door vermeerdering van den inhoud, de wanden van een *leuit* of rijstschuur; ook wel van den buik); *pinoeh boentjir* (of ook eenv. *boentjir*), tot barstens toe vol, een dikken (vollen) buik hebben.

**BOENTJIREUNG** (Z.-B.), van den buik: buitensporig opgezet. P.

**BOENTJIS**, I. het Holl. boontjes; de Europeesche-, en wel voornamelijk de prinsessenboonen, voll. *katjang boentjis*.

II. Naam van zekere melodie; *badingdang boentjis*, muziek bij *boentjis*.

**BOENTOE** (het tegenoverg. van *parat*), niet doorloopen, doodloopen (van een weg of derg.), niet kunnen doorgaan of voortgaan, iets (b. v. handel) ten gevolge van eenig beletsel niet kunnen voortzetten, versperd (zie ook *lakoe*, *modal* en *djoedjoel*); *ngodok lijang boentoe*, de hand steken in een gat dat doodloopt, overdr. voor: vergeefsche moeite doen; *njoesoep moentoe*, = *noeroet madjik*, zijn intrek nemen bij een ander; *ngaboentoekeun*, verkl. met *mĕgatkeun maksoed*, iemand beletten of verhinderen zijn voornemen te volbrengen of zijn wensch te erlangen; *diboentoekeun*.

**BOENTOENG**, afgekapt, afgeslagen; ook: afmissen (b. v. een hand of voet van het lichaam), verminkt (van een hand of voet); verder: geknot voorwerp, kort en dik overblijfsel, stomp; *lakoe boentoeng*, z. v. a. *teu madjoe*, ijdele-, vergeefsche-, geen nut aanbrengende handelingen; *koeda boentoeng*, een paard met een bolstaart; *ngaboentoengan*, iemand verminken (door hem een hand of voet af te houwen); *diboentoengan saeutik*, een stukje (van iets) afgekapt zijn (b. v. van een vin).

**BOENTOET**, staart; ook het einde van iets (b. v. van een ploeg); *teu aja boentoetna*, geen staart hebben; overdr.: geen gevolgen hebben; *apis boentoet*, staartriem.

**BOEOEK** k., *ramboet* l., hoofdhaar.

**BOEOET**, = *badjing*, eekhoorn; *honje boeoet*, naam van een plant wier vrucht gebezigd wordt om garen rood te verven.

**BOEPATI**, = 't meer gebr. *bopati*.

**BOEPATOS**, soms gebruikt als l. van *boepati*, zie *bopati*.

**BOEPET**, het Holl. buffet, het bekende meubelstuk; idem.

**BOER**, werkw. tusschenw. voor: wegloopen, op den loop gaan, wegsnellen, vluchten. (Vgl. *aboer*, *kaboer* en *bĕr*.)

**BOERA**, ngbr.; *moera*, spuwen (inz. het vocht van een uitgekauwd geneesmiddel, z. a. door een *doekoen*, op een mensch of dier); *moeraăn*, bespuwen (op gezegde wijze); ook van een slang: op iemand haar gif spuwen; *diboeraăn*; *moerakeun*, vocht van iets dat men uitkauwde uit den mond spuwen of spuiten op een mensch of dier; ook in 't alg.: iets uitspuwen; *diboerakeun*.

**BOERAHAJ**, blinken, nl. van geel. (Vgl. *omjang* en *obroj*.)

**BOERAH-BAREH**, met bloed bevlekt (de armen, het lichaam, enz.), bebloed, in zijn bloed wentelend; *diboerah-bareh*, met bloed besproeid worden.

**BOERAHOL**, naam van een boom, dezelfde als *toeralak*; voll. *tangkal boerahol*.

**BOERAHROH**, ngbr.; *ngaboerahroh*, op zijn vier pooten zitten. P.

**BOERAJAK**, benaming van alle jonge vischjes, aan welke het nog niet duidelijk is tot wat soort ze eigenlijk behooren.

**BOERAJOET**, groot van omvang (inz. van den buik eener zwangere); *tjaoe boerajoet* (Z.-B.), naam van een pisangsoort; *ngaboerajoet*, groot van omvang zijn (b. v. een pak dat iemand draagt).

**BOERAK**, I. = 't meer gebr. *borak*.

II. = *roentak* en *baroentak*, in verval komen, te gronde gaan (b. v. een stad of een land), vernield, geslecht, verdwenen.

**BOERAK-BARIK**, vernield, uitéėngeslagen, vernietigd (b. v. een leger), verwoest, een ruine geworden (b. v. een stad door

een aardbeving); *ngaboerak-barik*, uiteenslaan, uiteendrijven, verstrooien, alles overhoopgooien, verwoesten, vernielen, uitroeien; *diboerak-barik*. (Vgl. *balik*.)

**BOERAKRAKAN**, rotten, verrotten, verteren (hetzij van een deel des lichaams dat door een ziekte verwoest wordt, hetzij van een doode).

**BOERANG**, sterke bamboezen pen (in den grond of om in den grond te steken), stekel, voetangel; *ngaboerang*, prikken, steken; *diboerang; kaboerang*, geprikt, gestoken geraakt, zich steken; *ngaboerangan*, een puntig voorwerp ergens insteken (met de bedoeling dat zeker persoon daarin zal trappen of gaan zitten en zich alzoo verwonden); *diboerangan*.

**BOERANTAK**, ngbr.; *ngaboerantakkeun*, verstrooien; *diboerantakkeun; paboerantak*, uitéén, uiteenliggen (b. v. een huis), van elkander gescheiden, verspreid, verstrooid, dooreen; *paboerantak manah*, verdeeld-, verstrooid van hart; *dipaboerantakkeun*, verspreid-, verstrooid worden. (Vgl. *baroentàk*.)

**BOERAS**, *kedjo* die, in een pisangblad gepakt, in water gekookt, vervolgens koud gemaakt en zóó gegeten wordt.

**BOERAT**, 1. van *oebar*, geneesmiddel, medicijnen; *ngaboeratan*, (een zieke) een geneesmiddel of geneesmiddelen toedienen; *diboeratan*.

**BOER-BĚR**, zie *běr*.

**BOERĚJ**, l. van *leutik*, klein (doch alleen van een kind); ook wel: jong, en: aanvallig, aardig, lief; *pangboerĕjna*, de kleinste, de jongste; *ti boeboerĕj*, l. van *ti leuleutik*, van jongs af, van kindsbeen aan.

**BOERĚLIH**, I. borrelend koken; ook: het puntje van een puist; *ngaboerĕlih*, opbollen, opborrelen, uitborrelen; ook: uitpuilen; verder: schuld bekennen (inz. van een misdadiger); *boeboerĕlihan*, 1. aanh. borrelen; ook: uitpuilen; 2. ongelijk, hobbelig; *eta papan boeboerĕlihan keneh*, die plank heeft nog hobbels en bobbels, is nog oneffen.

II. Werkw. tusschenw. voor: in ééns doorslikken, inzwelgen (z. a. een slang een kikker doet), voll. *boerĕlih neureuj*, of ook *boeboerĕlihan neureujna*. P.

**BOERĚNG**, geschonden, bedorven, dof, beslagen (z. v. a. *soerĕm*), onleesbaar (van schrift, b. v. door een inktvlak).

**BOERĚS**, z. v. a. *bejak*, zie ald.; *baris boerĕs, hanteu tata*, het leger was vernietigd, daar het zich niet kon staande houden.

**BOERĚT**, = *birĕt*, knoesterig, kwastig (van hout, zoodat men het niet recht kan splijten); overdr.: duister in 't gemoed, dof van geest, verbijsterd, geen raad weten, benauwd, door zorg of kommer beneveld; *soekma boerĕt*, benauwd van geest, een benauwde geest. (Vgl. *roedĕt, roepĕk* en *tjoepĕt*.)

**BOEREUTEU**, een embonpoint hebben. P. (Vgl. *boentjir*.)

**BOERI** (Bant. en elders) = *toekang* I., achter; *ti boeri*, van achteren. (Vgl. *woeri*.)

**BOERIH**, de krop van een vogel; van menschen (k.), z. v. a. *hate*, maag, hart; *ipis-boerih*, z. v. a. *leutik hate*, kleinmoedig.

**BOERIHIL**, = *boerindil;* zie ald.

**BOERIJAL**, het opborrelen, het opengaan (zie ook *boentjĕlik*); *ngaboerijal*, opborrelen, springen (inz. het water van een fontein), ontspringen; ook: uitbarsten; *paboerijal* of *tingboerijal*, idem, op meer dan één plaats (b. v. in een *leuwi*).

**BOERIK**, gevlekt, gemarmerd (b. v. een slang of gemarmerd papier). Vgl. *rĕngge*.

**BOERILAK**, een blik op iemand werpen (hetzij uit liefde of uit haat); *boeboerilakan*, vonken schieten, fonkelen (van de oogen); *tingboerilak*, fonkelen, schitteren, glinsteren (b. v. de tanden).

**BOERINDIL**, kaal (b. v. een kip), vlerkloos, van zijn vlerken beroofd (b. v. een vlinder), bladerloos of dun in 't blad (van een plant of boom); overdr.: tot armoede vervallen zijn, berooid zijn; *ngaboerindil*, tot armoede vervallen zijn, in armoedige omstandigheden geraakt zijn. (Vgl. *boerihil*.)

**BOERINGAS**, = 't meer gebr. *boeringhas*.

**BOERINGHAS**, wild, eensklaps opspringen, zich plotseling opheffen, verbaasd-, verschrikt op of rondom zich zien, er verwilderd uitzien; ook wel: helder kijken, onbevreesd of dapper uit zijn oogen kijken; verder: zeer met iets ingenomen zijn, zich met ingenomenheid ergens op toeleggen.

**BOERINGKAL**, opspringen, opspatten (van water door visch), zich opheffen, in de hoogte gaan (b. v. een poort, die opgenomen wordt).

**BOERINJAJ** (vgl. *njaj*), het flikkeren, het glinsteren, een korte flikkering; *ngaboerinjaj*, (een oogenblik) flikkeren (z. a. spattend vuur, de bliksem of een zwaard); verder: blinken, glinsteren (van edelgesteenten), bliksemen; ook: phosphoresceeren (z. a. een *tjika-tjika* of vuurvlieg); *ngaboerinjajkeun*, doen flitsen, doen bliksemen, doen flikkeren, enz.; *patingboerinjaj*, idem (van vele voorwerpen en verspreid).

**BOERISAT**, ngbr.; *ngaboerisatkeun*, uit-

eendrijven, verstrooien; *paboerisat*, = *paboerantak*, uitéėngaan, zich verspreiden, zich verstrooien; ook: uiteenvliegen (b. v. een weggeschopt ding).

**BOERIT**, de avondschemering, avondtijd, avond (tusschen *sore* en *peuting*); *waktoe* (of *wantji*) *boerit*, idem; *paboeboerit*, tegen den avond. (Vgl. *barat*.)

**BOERKEK** (Kad.), = *bĕlĕkek*; zie ald.

**BOEROE**, zich haasten; *boeroe-boeroe*, zich zeer haasten, vliegensvlug; *moeroe* k., *ngaboedjĕng* l., ergens naar toe- of heengaan, ergens op afgaan, zich heen haasten; *moeroe-moeroe*, met haast ergens op af- of naar toe gaan; *ngaboeroe*, zich naar toe haasten; ook: nazetten; *diboeroe*, gezegd van den persoon of de plek waarheen men zich spoedt; *boeboeroe* k., *boeboedjĕng* l., jagen; *ngaboeroe-boeroe*, haast maken, zich spoeden; ook: tot haast aanzetten; *diboeroe-boeroe*; *diboeroekeun*, met haast gebracht worden; *kaboeroe* k., *kaboedjĕng* en *kabĕdag* l., achterhaald, ingehaald, bereikt, overvallen; *kaboeroe soeboeh*, door de morgenschemering overvallen; *kaboeroe manten koe oerang Djawa*, voorkomen zijn door de Javanen (zoodat deze er eerder waren); *paboeroe*, in *koeda paboeroe*, jagers- of jachtpaard, hardlooper, harddraver, renpaard; *parahoe paboeroe*, snelzeiler; *paboeroe-boeroe*, om het hardst (b. v. loopen); - *boeroean* k., *palataran* l., plek grond waarop een huis staat, erf, honk; *kĕmbang boeroean*, naam van een kind van tusschen 3 en 6 jaar (dat voortdurend om het huis speelt); *pamoeroean*, persoon of ding waarheen men zich spoedt of wendt, toevlucht; ook: rustplaats, drinkplaats van wild gedierte.

**BOEROEBOEL**, het komen of aankomen van een menigte menschen, toeloop; ook: het vertrekken of optrekken van een menigte menschen; *moeroeboel* en *ngaboeroeboel*, (van velen) naderen, in aantocht zijn, of ook: vertrekken, optrekken.

**BOEROEBOET**, (van vele voorwerpen of personen) van een hoogte naar beneden storten of rollen); *patingboeroeboet*, idem, en verspreid; *moeroeboet*, naar beneden rollen of vallen (b. v. vruchten), stroomen (van regen), vloeien (van tranen); *moeroeboet tji-panon*, zijn tranen vloeiden, hij stortte tranen; *diboeroeboetkeun*, in grooten getale naar beneden doen rollen (b. v. vruchten uit een boom). Vgl. *tjoeroeloek*.

**BOEROEDJOEL**, een ploeg met houten kouter (zonder *singkal*).

**BOEROEDOEG**, ngbr.; *ngaboeroedoeg*, iemand onverhoeds of eensklaps overvallen; *diboeroedoeg*; *kaboeroedoeg*, plotseling door iets overvallen. (Vgl. *bĕrĕdĕg*.)

**BOEROEDOEL**, uitkomen, van velen (b. v. vogels uit het struikgewas).

**BOEROEH**, een loonknecht of loonmeid (maar tijdelijk, niet vast), huurknecht; ook: loon; *batoer boeroeh*, huurknecht, huurknechten; *batoer abdi boeroeh*, mijn huurknechten; *boeboeroeh*, bij iemand voor loon dienen; ook: loonknecht, loonmeid, huurling, arbeider; *boeboeroeh maehan djalma*, voor loon moorden; *toekang boeboeroeh*, iemand die voor huur (loon) werkt; *moeroehan* en *ngaboeroehan*, iemand loon (huur) betalen, loon geven, beloonen; *moeroehan naon?* wat loon-, wat belooning zult gij geven? *diboeroehan*, beloond-, betaald worden; *boeroehan*, loon, dagloon, werkloon, huur (nl. van een bediende); *ngaboeroehkeun*, = *ngoelikeun*, iets voor loon laten doen, bewerken of uitvoeren; ook: aanwerven; *ngaboeroehkeun matjoel*, voor loon laten omspitten; *diboeroehkeun*. (Vgl. *badega*, *boedjang*, *gadjih*, *gandjaran*, *koelian*, *sewa*, enz.)

**BOEROEJ**, larve van een kikvorsch; ook: jonge kikvorsch. (Vgl. *boejoer* en *tjebong*.)

**BOEROEK**, rottig, rotten, verrot (van vruchten, zweren, open plekken, enz.); verder: versleten, afgedragen, oud, opgebruikt (b. v. kleeren); ook: verlegen, verouderd, vergaan, verteerd; *lamak boeroek*, vod, lor, vodden; *asa boeroek ati koering*, 't is of mijn hart vergaat; *ngaboeroekan*, verouden, slijten, verteren.

**BOEROELA**, spetten, spatten (van olie of ander vocht bij hevig koken). P.

**BOEROENDOEL**, verkl. met *teu badjoe teu samping*, niets aanhebben, naakt zijn, uitgekleed, naakt, uitgeschud; ook: haarloos (*boeloe-boeoek geus boeroendoel*); verder = *teu babandaăn*, niets in de wereld hebben, alles kwijt zijn, doodarm; - (van het Arabische letterschrift) ontbloot van (zonder) *erab* of klankteekens, zonder klankteekens geschreven zijn.

**BOEROENG**, 1. onrijp afvallen (van vruchten, b. v. ten gevolge eener aardbeving), niet rijp worden; verder: niet doorgaan, niet geschieden, belet of verhinderd worden, verijdeld; - 2. = *gelo*, zot, dwaas, mal, gek; verder: dwaas handelen, gek doen; *sato boeroeng*, een dol dier; ook scheldw., z. v. a. dol beest! jou dol dier! *ĕndog boeroeng*, bedorven ei, stinkei; - *teu boeroeng*, zeker doorgaan of tot stand komen, desniettemin toch kunnen; *teu boeroeng hiroep*, desniettemin (b. v. in weerwil van zijn armoede) toch kunnen

leven; *hamo* (*mo* of *moal*) *boeroeng*, het zal (of kan) niet missen, ongetwijfeld; *boeboeroengan*, iets dat dwaas is, dwaasheid; *boengboeroengan*, 1. teleurgestelde jongedochter of jongeling, wier (wiens) engagement verbroken is; 2. koopwaar die-, een gekocht voorwerp dat gekat wordt (is); *paboeboeroeng*, voll. *doewit paboeboeroeng*, kleine of grootere schadeloosstelling bij het niet doorgaan van een koop en verkoop, het verbreken van een aangegane verbintenis, enz.; *ngaboeroengan*, aan iemand iets verijdelen of maken dat iets aan iemand niet geschiedt; *diboeroengan*; *ngaboeroengkeun*, iets verijdelen, verhinderen, het plaats vinden van iets beletten, afbestellen, afschrijven; *diboeroengkeun*; *kaboeroengan*, het zot of dwaas zijn, zotheid, dwaasheid. (Vgl. *woeroeng* en *gagal*.)

**BOEROENGKOEL**, alleen in *tingboeroengkoel* (Kad.), in brokken verdeeld. (Vgl. *boengkoel*.)

**BOEROENOEK** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**BOEROESOET**, = *borosot*, het uitkomen of uitbreken van een kind bij de geboorte, 't ontvallen aan de zwangere vrouw van het kind, ter wereld komen; ook: uitrollen (b. v. rijst uit den zak); *orok saboeroesoetna*, een pasgeboren kindje; *ngaboeroesoetkeun*, doen ter wereld komen, doen geboren worden.

**BOEROET**, zak-, of waterbreuk (hydrocèle); *tjaoe boeroet*, naam van een pisangsoort.

**BOERON** (samentr. van *boeroean*), = *giras* en *babang*, uit schuwheid, bangheid of vrees voor iemand of iets wegloopen of hem ontloopen; *boeboeron*, dieren waarop jacht gemaakt wordt, wild.

**BOES**, = *soep*, werkw. tusschenw. voor: ingaan, indoen, enz. (nader uitgedrukt door *aboes*).

**BOESAK-BASIK**, zie *boesik*.

**BOES-BĔS**, zie *bĕs*.

**BOESIJAT**, = *mentjĕret*, een geringe onwillekeurige uitvloeiing van drekstof uit den anus (b. v. bij buikpijn); *kaboesijatan*, lijd. vorm, gezegd van iemand wien zoo iets overkomt.

**BOESIK**, letsel bekomen hebben, gedeerd, geschonden (vgl. *babak*); *teu boesik boeloe salambar*, geen haartje was gekrenkt; verder: ongeordend, verward, ordeloos, vuil, b. v. kleeding ('t tegenoverg. van *midang*); ook: verdorven, omgekomen (b. v. door het zwaard); *diboesak-basik*, geheel verdorven worden, z. v. a. *diroeksak*.

**BOESIL**, = *boerihil*; zie ald.

**BOESOEK** (Mal.), stinkend, verrot (vgl. *bosok*); *diboeboesoek* wordt gezegd van iemand over wien slecht gesproken wordt, verguisd worden.

**BOESOENG**, waterzucht, het water hebben, waterzuchtig, inz. buikwaterzucht; *kasakit boesoeng*, idem; *noe boesoeng*, iemand die aan waterzucht lijdt.

**BOESOESOET**, ong. hetzelfde als *bĕsĕsĕt*; zie ald. P.

**BOET**, korte vorm van *ĕmboet*; zie ald.

**BOETA**, I. gaaf (van hout, hoorns of derg.).

II. (Skr. bhûta), een fabelachtig wezen: reus, titan.

III. Niet zien, blind, inz. geestelijk blind (b. v. niet kunnen leeren, niet kunnen lezen), geheel onwetend, stompzinnig; *toenggoel boeta*, z. v. a. *euweuh kanjaho*, ten eenenmale onwetend; *leuwih boeta ka Jang Widi*, volkomen blind zijn ten opzichte van God; *ngaboetakeun*, iemand verblinden, maken dat hij niet ziet; *diboetakeun*. (Vgl. *rata*, *radjin*, *toeli*, *moena* en *djaladara*.)

**BOETAK**, kaal-, haarloos voor of midden op hoofd of kop, gedeeltelijke kaalheid; *kalah boetak moal kapanggih*, z. v. a.: al liep hij met zijn hoofd tegen den muur, hij zou het niet vinden; *kalah boetak nini doekoen*, een uitdrukking waarmee men iemand bespot, die hulp gezocht heeft bij een persoon van wien hij wel vooruit had kunnen weten, dat die hem niet zou kunnen helpen (vgl. *kalah*); *bango boetak*, een der *bango*-soorten, kraanvogel [vliegt zeer hoog, vandaar zijn kalen kop, zegt het volk].

**BOETATAÏAN** (waarsch. samentr. van *baoe tataïan*), in verregaanden staat van ontbinding verkeeren. P.

**BOET-BAT**, zie *bat*.

**BOETĔK**, donker in 't gemoed, niet helder van hoofd of hart, stomp van zinnen.

**BOETĔT**, verkl. met *taja pikir*, gedachteloos zijn.

**BOETIK**, ngbr.; *ngaboetik*, de *batok* met een *bĕdog* afslaan van het vleesch van de kokosnoot, een kokosnoot ontbolsteren; *diboetik*.

**BOETIN**, ong. = *roedin*, armoedig, haveloos (inz. van iemands kleeding).

**BOETITI**, onderste en minste van een tros vruchten. (Vgl. *seuhang* en *boedjoena*.)

**BOETJAK**, klein. P.

**BOETJAL**, 1. van *bidjil* en *ka loewar*, uitgaan, uit den dienst of uit zijn werk gaan, enz.; *ngaboetjalkeun*, uit doen gaan, ontslaan; *diboetjalkeun*.

**BOETJAR-BĔTJIR**, zie *bĕtjir*.

**BOETJAS-BĔTJIS**, zie *bĕtjis.*

**BOETJAT**, barsten, doorbreken, opengaan, stukgaan (b. v. een zweer, wat uitgezet of opgeblazen was, iemands buik, enz.); ook: uiteenbarsten (b. v. de oogen door een schot); *ngaboetjatkeun*, doen opengaan, doen barsten, enz.: *diboetjatkeun.*

**BOETJĔS**, of wel *ngaboetjĕs* k. (grover dan *molor*), slapen.

**BOETJIT**, = *boengsoe*, laatstgeborene, jongste; ook de laatste speler bij *bantjoel*. (Vgl. *tjikal.*)

**BOETJITRĔK**, een dikken, volgegeten buik hebben.

**BOETJOE**, = *boetiti*; zie ald.

**BOETOEH**, I. de zich ontwikkelende kiem in een uitloopende kokosnoot.

II. Behoefte hebben, gebrek, behoeftig zijn, noodig hebben, behoeftig; *boetoeh doewit*, geldgebrek hebben; *saboetoehna*, op zijn minst; *kaboetoeh*, lichamelijke nood, behoefte hebben of gevoelen aan, noodig hebben; verder: behoefte, gebrek, wat iemand behoeft of hem ontbreekt; *dipika-boetoeh*, gezegd van iemand dien men noodig heeft, aan wien men behoefte heeft; *kaboetoehan*, nooddruft, nooddruftigheid; *pangaboetoeh*, wat iemand nooddruftig maakt, behoefte, nooddruft; *sapangaboetoeh*, al de nooddruft.

**BOETOEN**, een zak van matwerk of derg.; *hoewi boetoen*, naam van een aardvrucht, waarsch. yam of yamswortel; *djĕroek boetoen*, een groot soort *djĕroek*; *ngaboetoen*, een kooi of derg. met een doek bedekken, een sarong of derg. aan het eene einde toeknoopen, om er iets in te doen; *diboetoen.*

**BOETOET**, versleten, afgedragen, op, onbruikbaar, vergaan (van kleederen en in 't algemeen van stoffen goederen); *ngabadjoe-boetoet*, een verbl. sprkw., waarmede gedoeld wordt op *ngabigbrig* (een *badjoe boetoet* is namelijk = *rĕbig*); *ngagoel-keun pajoeng boetoet*, sprkw. voor: zijn voorouders ophemelen; *boeboetoetan*, z. v. a. *sa-koer noe boetoet*, afgedragen kleeren, vodden.

**BOETOETOET-BĔTĔTĔT**, zich gereed of reisvaardig maken (al heen en weer loopend), soms gevolgd door *dangdan.*

**BOEWAD-BAEUD**, zie *baeud.*

**BOEWAH**, in 't alg.: vrucht, vruchten; te Band. en omstreken in 't bijz. alle soorten van *manggah*; *tangkal boewah*, vruchtboom; in het Band. in 't bijz.: *mang-gah*-boom; *pĕtetan boewah*, in het Band: *manggah*-plant; *hoewi boewah*, naam van een aardvrucht; *hoedjan boewah*, hagel, inz. hagelslag; *boeboewahan*, coll. meerv.: allerlei vruchten; *piboewaheun*, wat vrucht worden zal, bloesem; *boewahan*, in de vrucht staan, vrucht dragen; *boewahan noe hade*, goede vruchten dragen; *kaboeboe-wahan*, de nieren.

**BOEWAL**, ngbr.; *kaboewal*, (geld dat men in een zaak of onderneming stak) uit de opbrengst terug ontvangen; ook: beloond (b. v. de aangewende moeite door de goede resultaten).

**BOEWANA** (Skr. bhuwana), de wereld, het heelal; *saboewana*, idem; *saboewana kabeh*, de geheele wereld; *sangga-boewana*, een zwart paard met vier witte voeten en een halfwitten staart.

**BOEWANG** (Mal.), wegwerpen; *ngaboe-wang*, bannen, verbannen; *diboewang*; *boeboewangan*, banneling; *pangboewangan*, verbanningsoord.

**BOEWAT**, I. ngbr.; *piboewateun*, de te velde staande oogst; *diboewat* (niet lijdend, maar bedrijvend), oogsten; *miboewat*, oogsten; *dipiboewat*, geoogst worden; *miboe-watan*, iets oogsten of afoogsten; *dipi-boewatan.*

II. (Mal.), doen, maken (vgl. *djijeun*); ook maaksel; *noeroet boewat*, (van een zwangere vrouw) zich verzien; *njeueung djĕlĕma gelo, oelah diseungseurikeun, sabab maneh eukeur reuneuh, bisi noeroet boe-wat*, als ge een gek ziet, moet ge niet om hem lachen, want ge zijt in gezegende omstandigheden, ge mocht u eens verzien (P.); *saboewat* (gew. samengetrokken tot *sabot*), = *meungpeung*, bezig zijnde met, onderwijl, terwijl; *boe-watan*, maaksel, fabrikaat; *boewatan Batawi*, fabrikaat van-, gemaakt te Batavia; *boe-boewatan*, = *djidjijeunan* k., *damĕlan* l., maaksel; ook: wat men verkrijgt, wat men tot stand brengt; *moewatkeun sĕmbah* (Z.-Ch.), z. v. a. *dat njĕmbah*, de *sĕmbah* maken (P.); *kaboewat* (Z.-B.), z. v. a. *katahan*, verdragen, uitstaan.

**BOEWEUK**, katuil (vgl. *bĕloek* III); *boe-weuk beunang maboek*, neergeslagen katuil, overdr. voor: *teu aja dajana*, zich niet kunnen weren; *boeboeweuk*, een cirkelvormig voorwerp van bamboe, soort hoepel of ring, bevestigd in Inlandsche hoeden (*doedoekoej*), om ze vast op 't hoofd te doen staan.

**BOEWIH**, ngbr.; *moewih*, draaien, in de rondte draaien (van den wind b. v.); *nga-boewih*, (van water) al draaiende in een gat loopen, woelen; overdr.: een vloed van woorden voortbrengen, draaien, met draaierij omgaan, praatjes verkoopen, voll. *ngomong ngaboewih*. (Vgl. *poewih.*)

**BOEWIS**, ngbr.; *paboewis*, = *patjampoer*, verward door elkander zijn of loopen (van menschen, paarden, enz.), dooréénloopen (b. v. om een feest te organiseeren), door elkander krioelen.

**BOEWIT**, alleen in *bibit-boewit*, verkl. met *oesoel-asal* en *toeroenan*, geboortig of afkomstig van; *bibit-boewit oerang dinja*, een daar geborene.

**BOG**, = *doeg*, werkw. tusschenw. voor: gaan liggen, zich nederleggen (nader uitgedrukt door *ebog*); *bog ebog*, hij legde zich neder.

**BOGA** (Skr. bhoga, genot, inz. van spijs) k., *gadoeh* s., *kagoengan* l., hebben, bezitten; *boga pamadjikan*, een vrouw hebben, maar ook: een vrouw nemen, trouwen; *eta bogana ngan geulis*, haar éénig bezit was schoonheid; *noe boga*, de eigenaar, heer, meester (ook z. a. van een dier); *bobogaän*, = *babandaän*, 1. wat iemand bezit, bezitting, bezittingen; 2. euphemistisch voor de schaamdeelen (l. *kagoengan*); *sabobogaän*, al wat iemand bezit; *miboga*, iets wederrechtelijk in bezit nemen of houden; *dipiboga*; *kapiboga*; *ngabogaän*, in bezit nemen of hebben, bezitten; *ngabogaän ati ĕdir*, een trotsch hart hebben; *ngabogaän lampah haram*, bezitten (dat is hier bedrijven) wat verboden is; *dibogaän*; *kaboga*, wat men heeft, bezit; *kabogaän*, bezitting, eigendom; *kabobogaän*, wat men heeft, goed, bezitting; *ngan kabobogaän teh tjai herang djeung roti toehoer*, ik heb slechts (mijn eenig goed is) water en droog brood.

**BOGĔL**, verkl. met *tĕngah-tĕngahna aloen-aloen*, het midden van de *aloen-aloen*. (Vgl. *bagal* en *bagĕl*.)

**BOGEL**, verkl. met *meh ditarandjang*, zeer schamel gekleed (in den regel alleen met een *tjawĕt* of lap, die slechts het schaamdeel bedekt); in Z. B. ook: misvormd van nature, in den zin van te kort, te dik, enz. (b. v. een vinger, een vrucht, enz.); *pokek bogel*, een broek met bijzonder korte of haast geen pijpen, zoo iets als een zwembroekje.

**BOGO**, een klein soort *gaboes* (vgl. *tjingok* I.); ook een speling op *bogoh*; *tjaoe bogo*, naam van een pisangsoort.

**BOGOH**, veel houden van, lust hebben tot, genoegen vinden in, begeerte hebben naar [in den regel van ongeoorloofde begeerte], verliefd of verzot zijn op; *bogoh nanggap tjarita*, gaarne hooren verhalen; *bogoh ngadoe hajam*, verzot zijn op hanengevechten; *bogoh kana paeh*, gaarne willen sterven (b. v. strijders); *tambah bogoh ka nagara Salkian*, steeds sterker begeerte gevoelen om te gaan naar S.; *bobogohan*, verliefd zijn op elkander, maar inz.: ongeoorloofden omgang hebben met het andere geslacht; *kabogoh*, 1. = *kabita*, begeerte naar, het verzot zijn op; 2. het voorwerp van iemands begeerte of verliefdheid, minnaar, minnares.

**BOGOL**, = *tambaloeng*, een stuk hout voorzien van twee gaten (door welke de handen van een gevangene bij zijn vervoer gestoken worden om hem de beweging te beletten); *ngabogol*, iemand alzoo verzekeren; *dibogol*.

**BOGOR**, 1. drooggetapte *kawoeng* (*kawoeng noe geus loebar disadapna*); ook in 't algem.: bladerlooze en takloze boom; - 2. de Soendan. benaming van Buitenzorg, voll. *nagara Bogor*; *katjang Bogor*, een andere naam van *katjang tanah*, een ronde aardnoot.

**BOH**, 1. = *atawa*, of; *kĕrsa miloe ka mana, ka moesoeh boh ka Hindistan*? wien wilt gij helpen, den vijand of Hindistan? 2. = *bagija*, hetzij (en dan in herhaalden vorm); *boh njalawat atawa dikir*, *boh tĕmbang noe hasil* (we zullen dan) hetzij gebeden of lofprijzingen opzeggen, hetzij een nuttige *tĕmbang* zingen; *boh koe menak*, *boh koe goeroe ngadji*, *boh koe anoe soegih*, *boh koe pada batoer*, hetzij door een adellijk persoon, hetzij door een leermeester, hetzij door een rijke, hetzij door een gelijke.

**BOHAK**, open, ontveld, schram; inz. een diepe schram, barst, kloof of snede in de huid, gapende wond of wonden (ook z. a. b. v. van iemand die onder een wagen gelegen heeft).

**BOHONG**, liegen; verder: leugen (vgl. *wawadoel*); *soempah bohong*, valsch zweren, valsche eed, meineed; *ngarang bohong*, leugens smeden (uitdenken); *ngomong* (of *ngomongkeun*) *bohong*, leugen spreken; *lain bobohongan*, het is (was) geen praatje; *ngabohong*, met opzet liegen; *bohongan*, leugenachtig (verkl. met *saoetak-saeutik bohong*); *djalma bohongan*, leugenaar; *ngabobohong*, heeten liegen, ontkennen, loochenen (b. v. dat iets geschieden zal of kan); *ngabobohong kana djasad mangke*, het toekomstige lichaam ontkennen (d. i. de lichamelijke opstanding loochenen); *ngabohongan*, voorliegen; *silih-bohongan*, tegen elkander liegen, elkander voorliegen; *ngabohongkeun*, voor leugen uitmaken, heeten te liegen, ontkennen, loochenen, logenstraffen (b. v. dat iets geschied is); *dibohongkeun*; *pangbohongan*, een die gewoon is te liegen, leugenachtig mensch; *kabohongan*, leugen.

**BOJOBOS**, = *hampos*, samendrukbaar en zacht (van het hart van sommige planten).

**BOJONG**, ngbr.; I. *ngabojong*, krijgsgevangen maken, als buit medevoeren, gevangen wegvoeren; ook: overvoeren, verhuizen, doen verhuizen, verplaatsen (b. v. van het eene dorp naar het andere); *ngabojong nagri*, de stad in krijgsgevangenschap of in ballingschap wegvoeren; *beunang ngabojong*, wat men zóó medegevoerd heeft; *dibojong; kabojong*, krijgsgevangen gemaakt; *bojongan* en *bobojongan*, krijgsgevangene, krijgsgevangenen, in ballingschap weggevoerden.

II Een jongensspel (eenigszins als ons „haasje-over"), doorgaans gespeeld door 8 jongens, van welke 4 paard en 4 berijder zijn. [Een berijder werpt een opgerold voorwerp toe aan een ander berijder; vangt deze het niet, dan wordt hij paard, enz.]

**BOJOR**, het rijkelijk uitstroomen; ook g. w.; *ngabojor*, rijkelijk laten opstroomen (b. v. water op een *sawah*); *dibojor*; *bojorkeun*, laat uit! laat uitstroomen!

**BOK**, z. v. a. *bisi* en *manawa*, het mocht zijn, wellicht; *bok teu tingali*, mocht ge het niet weten, of: misschien weet ge niet; - het woordje wordt echter in den regel geplaatst vóór *bilih*, *bisi* of *manawa*, om de beteekenis dezer woorden te versterken.

**BOKER**, ngbr.; *ngaboker* en *ngabokerkeun*, wat op een hoop ligt (b. v. uitgewied onkruid) uit elkander doen en verspreiden; ook: iemands geheim verklappen; *dibokerkeun*; *ngaboker-bokerkeun*, aanhoudend uitéén doen.

**BOKETRAK**, ngbr; *paboketrak*, zonder orde door elkander staan (b. v. de meubels in een huis). ordeloos dooreenstaan of verspreid liggen.

**BOK-MANANGIS** (Z.-B.), naam van een *katjapi*-wijs (eig.: moeder schreit).

**BOKONG**, iets zóó achter zich houden dat het niet gezien wordt, weghouden; *bobokong*, de onderrug, de achterste deelen (b. v. van buffels), de stuit, het achterste; *ngabokong*, iets doen achter iemands rug, iemand in den rug of onverhoeds aanvallen of overvallen, op iemand van achteren aanvallen; *ti ngabokong*, van achteren onverhoeds aanvallen; *ngabokongan*, = *ngabokong; dibokongan*. (Vgl. *bongoh*.)

**BOKOR**, kom, bekken, spoelkom, waschkom, waschbekken; ook: een kleine kruik of kan, met of zonder deksel.

**BOKTĚL**, het Holl. wortel; peen.

**BOL**, werkw. tusschenw. voor: komen, voor den dag komen, uitkomen, aankomen. (Vgl. *djěboel*.)

**BOLA** (Port. bola), bol, bal, baljartbal, balon van een lamp, kluwentje naaigaren, en ook wel in 't algemeen naaigaren; *imah bola*, societeit; *medja bola*, biljart; *ngadoe bola*, biljarten.

**BOLA-BOLA**, naaf of nave van een wiel.

**BOLAJ**, verkl. met *teu djadi*, niet doorgaan; *ngabolajkeun*, terugkomen op een gedane belofte, zijn woord terugnemen.

**BOLANG**, naam van een plant met breede gladde bladeren, die als *lalab* gegeten worden; *tjatjar-bolang*, het wegmaaien (z. a. van vijanden); *njatjar-bolang*, zoo gemakkelijk of zoo volkomen als (de zeer broze) *bolang* omhakken (nl. vijanden); *ditjatjar-bolang; neundeun tjai dina daoen bolang*, water doen op een *bolang*-blad [waarop het geen vat heeft], sprkw. voor: vergeefsch werk doen, b. v. iemand vergeefs vermanen. (Zie ook *hijeum*.)

**BOLED**, voll. *hoewi boled*, naam van een aardvrucht (vgl. *mantang*); *ngěmbang-boled*, bloeien als de *boled*, overdr. voor *telela*, duidelijk; *boboledan*, 1. naam van een kruipende duinplant met paarse convolvulusachtige bloemen (P.); - 2. ongegeneerd (doch alleen van mannen. P.).

**BOLEGER**, rood, open (van een plek op de huid), rood zien, ontveld zijn, ontstoken zijn; ook (z. a. een wond) bloot zijn (*keur beureum hanteu ditoeroeban*). Vgl. *boeligir*.

**BOLEKER**, (van een stuk grond) uitgeput en zoodoende onvruchtbaar geworden. B.

**BOLEKLAK**, = *ngaboeliklak*, zie *boeliklak*.

**BOLENANG**, kaal, glad (z. a. iemand die geheel geschoren is, een rots, enz., ong. = *lenang*); ook: naakt.

**BOLER**, ngbr.; *kaboler*, niet af-zijn van iets op denzelfden tijd als iets anders dat er bij behoort.

**BOLETJEK**, open, bloederig (z. a. een plek op de huid ten gevolge van krabben).

**BOLOAMPAR**, ook *boroampar*, een sterke ontkenning, waarop soms bovendien door achtervoeging van *teuing* nog nadruk gelegd wordt: niet te denken, ondenkbaar, ondoenlijk, het mocht wat, het lijkt wat, volstrekt niet, volstrekt niet kunnen, enz. (het tegenovergestelde wordt dan, maar niet altijd, in den volgenden zin uitgedrukt, soms ingeleid door *anggoer*, veeleer); *boloampar migawe sakoemaha noe dipigawe koe maneh*, het is ondenkbaar dat hij doen zou wat gij gedaan hebt; *boloampar teuing ijeu djalmu dipaparin*

*tanda*, het mocht wat dat aan deze menschen een teeken gegeven zou worden; *boloampar meunang bati, djinis leungit*, niet te denken dat hij winst maakte, veeleer ging zijn kapitaal te loor; *boloampar meunang adji, sabalikna anggoer dioenghak*, laat staan dat hij eer behaalde, veeleer werd hij gehoond. (Vgl. *alangkara* en *boloraăh.*)

**BOLODOG**, naam van een zeeviscbje aan het strand. (Wordt niet gegeten.)

**BOLOKOTOK** (verb. van *boro kotok*), ngbr.; *dibolokotokkeun*, verkl. met *diobrot* en *dihantĕm dioedag-oedag*, met ijver nagezet worden (eig. nagezet worden zooals men een kip nazet).

**BOLOKOTONDO**, naam van een insect, schadelijk voor het rijstgewas [het zwarte stinktorretje, door Europeanen gewoonlijk „walang sangit" geheeten].

**BOLON**, = *kadatangan boelan* k., *hel, kapamalian* en *palangan* s. (het laatste vooral van zichzelve tegen een meerdere), *karĕsĕban* en *pambĕngan* l., de maandstonden hebben, de regels. (Vgl. *boelan.*)

**BOLONG**, = *tjopong*, doorloopend gat, opening; *sangkala-bolong*, de gave van het verborgene te kennen (b. v. weten wat zich in een gesloten voorwerp bevindt, waar gestolen of op andere wijze verloren gegane dingen zijn gebleven, waar iets verborgen is, enz., P.); *bolongeun*, een gat of gaten in de beenen hebben, een rottende wond in de beenen hebben; *bongbolong*, opening, licht in een zaak, een „gat" ergens in zien, raad; *mere bongbolong*, raad geven; *bongbolongan*, gat, opening; ook: de *larangan* eener vrouw; overdr.: iemand opening of licht geven, raad geven, raad; *ngabongbolongan*, iemand opening in een zaak geven, aan iemand raad geven; *dibongbolongan*.

**BOLONGOR**, = *boeliklak*, open, zonder wanden of afsluiting (b. v. een huis of een slaapplaats), zonder schaduw; (van Arab. schrift) geschreven zijn zonder klankteekens. (Vgl. *boeroendoel.*)

**BOLONGSONG**, = 't meer gebr. *borongsong*.

**BOLONJON**, werkw. tusschw. voor *lepot* en *lesot*, loskomen, losschieten, vrijkomen; *ngabolonjon*, (zich) loslaten, losraken.

**BOLOR**, uitpuilen, naar buiten treden (van de oogen, ten gevolge van ziekte); ook wel voor *mata*, oog.

**BOLORAĂH**, of wel *bororaăh*, = *boloampar*.

**BOLOS** (Z.-B.), = *podos*, een onwillekeurig ontsnappende wind; *kabolosan*, bij ongeluk een wind laten. P.

**BOLOSTRONG**, = *satarabasna;* zie *tarabas*. P.

**BOLOTOT** (Z.-B.), = *molotot*, zie *polotot*. P.

**BOLSAK**, het Holl. bultzak; = *kasoer*, matras.

**BOM**, het Holl. boom; 1. boom van een rijtuig, disselboom; - 2. de Boom of het tolkantoor van een havenplaats.

**BON**, I. alleen in *oelah bon* (*oelabon*), = *oelah moen* (*oelamoen*), niet alleen, niet slechts, laat staan (dat, maar ook, enz.). Zie ook bij *sariga*.

II. Het Holl. bon; idem (nl. schriftelijk bewijs, waarop het daarin vermelde kan worden uitgereikt).

**BONANG**, naam van een muziekinstrument, behoorende tot de *gamĕlan* en bestaande uit (in den regel) twaalf kleine ketels, geplaatst in twee rijen, elk van zes stuks, waarop geslagen wordt met een soort houten hamer. (Vgl. *kĕmpoel.*)

**BONDEL**, I. omgorden; *kabondelan koe awewe*, door de vrouwen verhinderd (b. v. zijn plichten te vervullen); *ngabondelkeun*, iets omgorden; *ngabondelkeun salipi kana tjangkeng*, zijn sirihdoosje om de lenden binden; *dibondelkeun*; - *bobondelan*, 1. hetgeen onwillekeurig medegedragen wordt, b. v. met bemodderde voeten (*sapĕrti rokrak katjintjak koe soekoe taneuhan*); - 2. naam van een boomsoort, waarvan de bast tot leerlooien wordt gebezigd [de vruchten worden gebruikt om den buik van kinderen, die aan moeilijken stoelgang lijden, te bestrijken; de vruchtinhoud wordt tegen hetzelfde euvel inwendig gebruikt]. P.

II. Het Holl. bundel; idem.

**BONDJOL**, eeltkussen, veroorzaakt door den druk van den draagstok of *rantjatan*. P. (Vgl. *poepoendakan* bij *poendak.*)

**BONDJOR**, pakje koekjes (*gandoe*) Javasuiker van 10 tot 12 stuks; *sabondjor*, één zoo'n pakje, enz.

**BONDOL**, naam van een muschvogel met bruine veeren en een witten kop, wel eens „witkop" geheeten; *bobondol*, (Z.-B.), naam van een zeevisch; *mondol*, alleen in *tali mondol*, = *tali bĕndo* (zie *bĕndo*).

**BONDOROJOT** k. p., familie, betrekkingen; *moelja ngabondorojot*, luisterrijk tot in geslachten.

**BONDOT**, = *geugeus* of *potjong*, een bos rijst van twee *eundan*; ook wel: voorloopig bij het snijden gebonden rijst, terwijl dan later, als die rijst droog en voor goed gebonden is, de bossen *geugeus* of *potjong* heeten; *bondotan*, 1. = *bondot* 2. g. w.: bind (de rijst) tot bossen!

**BONEKA**, of wel *boeneka* (Port. bonecat), pop, poppetje, nl. om mee te spelen. (Vgl. *golek* en *poepoetrian* bij *poetri.*)

**BONGAN**, eigen schuld, door eigen toedoen, 't is eigen schuld; *bongan maneh!* 't is je eigen schuld! *beunang kami bongan*, 't is mijn eigen schuld, door mijn eigen toedoen, ik heb het mijzelf te wijten; *ngabobongan*, aldoor iemand van iets de schuld geven; *ngabonganken diri* (of *maneh*), zichzelven beschuldigen, iets aan zichzelven wijten, zich ergens een verwijt van maken; *kabonganan*, zelfst. nw., eigen schuld.

**BONGBOJOS**, ngbr.; *ngabongbojos*, doorgaan, doorloopen (z. a. iemand die aangeroepen wordende daarop geen acht slaan). Zie *nojod.*

**BONGBOK** (vgl. *bobok*), een gat of spleet in een balk, een post of derg., rattenhol, rattennest.

**BONGBOLONG**, zie *bolong.*

**BONGBONG**. 1. een opening of passage in gras of wildernis (*bala*), b. v. waar een slang doorheen is gegaan; ook: opening, gat, hol; verder: bezweringswoord bij verslikken (P.); overdr.: er een „gat" in zien, licht in iets krijgen, verruimd van gemoed (b. v. iemand die eerst ergens mede verlegen zat, maar nu raad weet); *pikirna teu pisan bongbong*, hij zag er geen gat in, hij had er geen licht in (vgl. *tĕrang*, *lĕdjar* en *longsong*); *ngabongbong*, aan zijn lust of begeerte den vrijen teugel vieren; volgens P. ook: volstoppen, volproppen.

**BONGBOROSAN**, zie *boros.*

**BONGBOROTAN**, een kleine deur, een smalle weg, een klein kantoor (naast een grooter deur, een breeder weg, een grooter kantoor in gebruik).

**BONGKANG**, alleen in *tjangkorang-bongkang*, voorwerpen van geringe waarde.

**BONGKAR**, het lichten, het ophalen, het opbreken van iets; ook g. w.; *boengkarbangker*, ong. = *paboerisat*, uit elkander liggen, in verwoesten staat verkeeren (b. v. een huis); *ngabongkar*, (het anker) lichten, opbreken of opnemen (van een vloermat, vloerkleed enz.), (meubels) wegruimen, wegbreken (b. v. een huis), afbreken, uitbreken, doorbreken, aan stukken breken; *dibongkar.*

**BONGKEK**, ngbr.; *ngabongkek*, in elkander op den grond nederliggen, zonder kussen of iets derg.

**BONGKENG**, = *koelanas*, (van knollen) aangestoken door insectenlarven. B.

**BONGKO** (Z.-B.), = *boengkoes*; zie ald. P.

**BONGKOK**, gebogen, krom (inz. door ouderdom of door een gebrek), een hoogen rug of een bult hebben; ook: hooge rug, bult, bochel; *kotok bongkok*, een ei met een dood kuiken (vgl. *katjingtjalang*); *bongkokan*, een hoogen rug-, een bult hebben; *sĕrah bongkokan*, zich (b. v. aan den overwinnaar) ootmoedig overgeven, zijn onderwerping aanbieden.

**BONGKOL**, = *bengkel* II. (P.)

**BONGKOR**, overslaan, een beurt voorbij laten gaan, een termijn overslaan of niet voldoen (b. v. pacht of belasting); in Z.-B. ook: onbeplant, braakliggen; *bongkor keneh* (Kad.), nog niet bekwaam, nog onvolleerd; *ngabongkorkeun pagawean*, het werk een poos (b. v. een dag) laten rusten, slordig op 't werk komen, verzuimen; in Z.-B. ook: onbeplant laten, braak laten liggen; *dibongkorkeun.*

**BONGKOT**, het onderste gedeelte of ondereinde van een boomstam, dicht bij den wortel (nl. van een omgevallen of gevelden boom); ook: stomp van een afgeslagen tak; in Z.-B. bovendien = *tihoel* (P.); *bobongkotan*, ong. = *tjatang*, stuk boomstam.

**BONGOH**, (iets doen) achter iemands rug, achterbaks, iets doen in iemands afwezigheid of als hij er niet op verdacht is; ook wel: iets doen ten opzichte van iemand zonder dat hij er kennis van draagt; verder (= *balangah*), op iets niet verdacht zijn, zorgeloos; *keur waktoe bongoh*, tijdens (iemans) afwezigheid; *ngantosan bongohna*, wachten op het geschikte oogenblik dat iemand er niet is of er niets van merkt; *ngabongohan*, iemand van achteren of onverhoeds, als hij er niet op verdacht is, overvallen, aanranden of bespringen; ook: iemand overvallen z. a. uit een schuilhoek; *dibongohan*; *kabongohan*, onverhoeds overvallen, enz. (Vgl. *bokong.*)

**BONGROJ**, ngbr.; *kabongroj*, = *kabita* (maar sterker), begeerig, begeerig zijn naar (veelal in een kwaden-, maar ook wel in een goeden zin); *hatena kabongroj kana sagala barang*, zijn hart gaat uit naar de stoffelijke dingen; *matak kabongroj*, begeerlijk, aanlokkelijk.

**BONGROT**, een vorm van kinderpokken (maar minder kwaadaardig dan *bangsar*), valsche pokken; ook: deze ziekte hebben.

**BONGSOR**, I. vroeg groot, ouderen boven het hoofd groeien.

II. Wind- of waterpokken; ook wel gezegd van een licht soort echte pokken. (Vgl. *bangsar* en *bongrot.*)

**BONO**, voll. *bono hade*, liefje, beminde. (Vgl. *bene.*)

**BONTENG**, komkommer; *bobontengan*, augurk.

**BONTJEL** Z.-B.). = *gaboes* en *dèlèg*.

**BONTJÈLOK**, ngbr.; *bobontjèlokan*, verspreid (staan, liggen of voorkomen), groepjes vormen, (van het haar) met grijze plekken (Vgl. *èntjlok* en *gorombol*.)

**BONTJENANG**, duidelijk te voorschijn treden, duidelijk zichtbaar zijn; ook: op het doorbreken staan, een witten kop krijgen (van een zweer).

**BONTJERET**, met open oogen liggen, liggen te staren (b. v. iemand die niet slapen kan); ook: glinsteren, schitteren.

**BONTJOROT**, = *bontjeret*; ook: flikkeren, schitteren (van het zonlicht).

**BONTO**, bederven, adellijk; *laoekna koedoe dibejakkeun ajeuna, bisi bonto*, het vleesch moet heden opgegeten worden, het mocht anders bederven. P.

**BONTONGOR** (Bad.), onbeschaamd. P.

**BONTOS**, houten *sarangka* of krisscheede; *djongdjon bontos*, lett.: recht door als een krisscheede (alle krisscheeden zijn recht), z. v. a. *lèroes* en *teu aja ka gigirna*, d. i. recht doorgaan, niet ter zijde van den rechten weg afwijken, rechttoe, rechtuit; *bobontos* = *bontos*.

**BONTOT**, = *tihoel*, een stuk hout (houtsblok) in de asch begraven om vuur te houden; *bobontot*, een mensch, een lijk enz., mummieachtig ingebonden op onderstaande manier; *ngabobontot*, iemand zóó met iets binden dat hij zich niet bewegen kan, vast inbinden of inwikkelen (b. v. een doode); ook = *ngabarogod*, zie *barogod*; *dibobontot*, ingewikkeld worden; *diboengkoes dibobontot*, (een doode enz.) eerst inwikkelen en daarna vast inbinden.

**BOÖL**, het inwendige van het aarsgat, de endeldarm; *djamboe boöl*, naam van een, en wel de beste, *djamboe*-soort; *nonglot boöl*, uitwendige aambeien; *ngaboöl kana lijang tai*, sodomie plegen (vgl. *boedjoer*).

**BOPATI**, of wel *boepati* (Skr. bhûpati, vorst), landvoogd, vorst [titel van afhankelijke vorsten of leenmannen, vgl. *radja* en *praboe*]; op Java: titel van een regent; *kabopaten*, regentschap.

**BOPENG**, pokdalig, mottig (en wel behept met putjes die het midden houden tusschen *bowek*, grootere, en *moromot*, kleine putjes).

**BOPONG**, een kleur tusschen wit en geel in, de valkkleur, valkkleurig; *koeda bopong*, een paard van deze kleur, valk.

**BOR**, het Holl. boor; idem, = *rarik*; *ngèbor*, boren; *dibor*.

**BORAK**, of wel *boerak* (Ar. boraq), het gevleugeld paard of ander fabelachtig dier, waarop Moehammad volgens de overlevering zijn bekende nachtelijke reis naar den hemel gedaan heeft. (Vgl. *mirad*.)

**BORAK-BORAK**, onnut, vruchteloos, ijdel; ook: ijdele-, onnutte dingen doen; *ngomong borak-borak*, ijdele-, gemeene praatjes houden.

**BORANG**, = *sijeun*, vreezen, bevreesd; ook: vrees; *borangan*, vreesachtig van natuur, lafhartig, bevreesd.

**BORDEL**, het Holl. borduren; borduurwerk; *ngabordel*, borduren.

**BOREGAH**, (van een man) nog wel begeerte hebbend, maar niet meer in staat zijn tot den coïtus, en op die wijze impotent. B. (Vgl. *pèloeh*.)

**BOREJAS**, duidelijk, klaar; *ngaborejaskeun*, openbaren, verklaren, mededeelen; *diborejaskeun*.

**BORELENG**, geregelde afwisseling van kleuren of versieringen op eenig voorwerp; *toembak boreleng*, een piek met onderscheidene elkander afwisselende kleuren beschilderd, een veelkleurige piek; *koeloek boreleng*, een veelkleurige staatsiemuts. (Vgl. *bereleng*.)

**BORETE**, ngbr.; *morete*, opengevallen (van rijstbossen die op de stengels zijn gezet om te drogen); verder: de billen, schaamdeelen of borsten bloot hebben, in 't alg.: bloot hebben wat bedekt moet zijn; *moretekeun*, rijstbossen op de stengels zetten om ze doen openvallen, opdat de rijst droog worde; verder: zijn billen enz. of die van een ander ontblooten (zie ook bij *pasar*); *diboretekeun*.

**BORO**, I. een tusschenw. (z. v. a. *hanas* en *handjakal*): spijtig! hoe jammer! hoe spijtig! helaas! wat spijt het me! enz.; *boro bae ngaran radja!* 't is jammer dat gij koning heet! *boro oerang pada moendjoeng!* jammer dat we hem ons compliment maakten! (Zie ook *moen*.)

II. Op iets afgaan; ook g. w.; *boro-boro*, met haast-, haastig op iets afgaan of ergens naar toe gaan; ook g. w.; *djalma boro-boro* (Kad.), iemand die werk voor morgen verricht en zijn plicht van heden verwaarloost; *boboroan*, (iets) om 't snelst doen; *moro* k., *ngaboedjèng* l., jagen, najagen, jacht maken op; ook: ergens heengaan om iets bij te wonen of mede te vieren; *moro poewasa*, ergens heengaan om de vasten mede te houden; verder: heensnellen, heenspoeden (ook z. a. van water); *beunang moro*, op de jacht buitgemaakt wild; *diboro*, gejaagd-, nagejaagd worden; ook gezegd van het object waarheen men zich haast: snel naar toe gegaan

worden; *kaboro* k., *kaboedjĕng* l., achterhaald, bereikt, ingehaald, vóór de volvoering tegengehouden; *moro-moro*, met haast zich ergens heenspoeden, zich haasten naar, najagen; *diboro-boro*; *boroboroĕun*, iets of iemand waarheen men zich te haasten heeft, tot wien men zich terugspoeden moet; ook: een heenkomen hebben; *moroan*, iemand of iets najagen, nazetten; *diboroan*; *boroan*, het dier waarop men jacht maakt, wild; *pamoroan*, jachtveld, jachtgrond. (Vgl. *boeroe*.)

**BOROAMPAR**, = 't meer gebr. *boloampar*.

**BOROBOT**, het geknal van na elkander ontploffende *pĕpĕtasan*, het geluid van na elkander omstortende voorwerpen (een instortend huis, of derg.); *morobot*, knappen, knallen; ook klanknab. van 't inslaan der draden bij het weven; *boborobotan*, aanh. knallen, knappen of ontploffen; *tiborobot*, instorten (b. v. een tribune). Vgl. *bĕrĕbĕt* en *boeroeboet*.

**BOROD**, z. v. a. *taja kanjaho*, van niets weten; *djalma borod*, een dom mensch, de domme lieden; *morod*, zóó wel eens voor *mĕrod*, zie *pĕrod*.

**BORODJOL**, = *boeroesoet*, zie ald.; *morodjol*, ontsnappen, ontkomen (b. v. een kip uit de *tjalongtjong* of een vogel uit de kooi [niet door het deurtje].

**BOROG**, het Holl. borg; idem; ook wel: onderpand.

**BOROH**, = 't meer gebr. *borog*.

**BOROHOL**, er alles maar uitflappen, kwebbelen. praatachtig; *djalma borohol nakĕr*, een enge flapuit, een kwebbel; *boboroholan*, verkl. met *seuseurian*, al maar lachen, goedlachsch.

**BOROJOT**, ngbr.; *ngaborojot*, ong. = *ngagajot*, in een zak of bundel dragen.

**BOROK**, een uitgebreid en naar buiten doorbrekend gezwel, rotachtige zweren of uitslag op het lichaam, huidzweer (vgl. *boeroek*); *borok dirorodjok*, tot iemands leed nieuwe smart toevoegen; *barorokan*, verrot en vol gaten (b. v. *paloepoeh*).

**BOROKOH**, vuil (b. v. drek) wegruimen, niet vies zijn, iets ijverig van vuiligheid reinigen, vieze dingen redderen zonder tegenzin; ook: niet vies zijn in dézen zin, dat men van allen eten kan. (Vgl. *boeboeroehoen*.)

**BOROLOK**, groot en rond (van bloemen of figuren op een weefsel, kleed enz.); ook: groote oogen hebben.

**BORONDONG**, naam van een soort koekje van *heutjak* of *gandroeng* [de wijze van bakken of roosten veroorzaakt dat het onder die bewerking een knappend of knallend geluid maakt, *sada borondong* genoemd]; *ngaborondong*, knallen (van geweren).

**BORONG**, I. (vgl. *boeroeng* I.), onkundig, onwetend, dom, onnoozel; *mangsa borong*, = *mangsa bodo*, gij zult (of hij zal) niet onwetend zijn, gij zult (of hij zal) wel begrijpen, d. w. z.: ik laat het aan u (aan hem, aan uw oordeel, aan uwe of zijne beslissing) over; *teu borong* k., *teu ngalalangkoengan* l., ik wil niet wijzer zijn dan u (hij), ik laat het aan uwe (zijne) wijsheid over, ik stel volkomen vertrouwen in uwe (zijne) leiding; *teu borong manehna*, zooals gij doet is het goed; *ngaborongkeun* k., *ngalalangkoengan* l., iemand doen alsof hij dom was, beter willen weten dan, wijzer willen zijn dan; *hanteu ngaborongkeun* k., *hanteu ngalalangkoengan* l., het aan iemands wijsheid overlaten, niet wenschen tegen te spreken, enz.

II. Bijeennemen (z. à. bij koop of verkoop): één koop-, één partij van iets maken; ook: alles koopen; verder: aannemen (een onderdeel van zeker werk of wel het geheele werk), in één partij (koopen of aannemen); *ngaborong*, aannemen; *diborong*; *ngaborongkeun*, iets aanbesteden, een werk uitbesteden, laten aannemen; *diborongkeun*; *borongan*, één partij, in één koop samengedaan; verder: een werk dat men aanneemt; ook: wat bijeen behoort (b. v. ambtenaren van gelijken rang, lieden van denzelfden stand, zaken van overeenkomstigen aard); bovendien: hoofdinhoud, hoofdsom.

**BORONGKOS**, ngbr.; *ngaborongkos*, = *moengkoesan*, inpakken, iets inwikkelen (b. v. vruchten aan een boom, om ze spoediger en beter te doen rijpen); *diborongkos*. (Zie ook bij *kejong*.)

**BORONGSONG**, een soort hoofdstel of halster van een paard; ook: muilkorf, muilband; *ngaborongsong*, een dier een *borongsong* aanleggen. (Vgl. *tjalongtjong* en *sasaroeng*.)

**BORONTOK**, zwartbont, zwart met wit (van een kip), ong. = *tjarambang*.

**BORORAAH**, = 't meer gebr. *boloradh*.

**BOROS**, het binnenste of de zachte pit van sommige planten, inz. van jonge uitspruitsels of loten, welke rauw of gaar door armen of hongerenden gegeten wordt; *bongborosan*, coll. meerv., = *sagala boros*, allerlei zulke pitten.

**BOROSOT**, vrij wel hetzelfde als *boeroesoet*, zie ald.; *kĕdjot-borosot* of *djot borosot*, ijlings heengeen [een onbeleefdheid]; ook: ijlings of overijld handelen.

**BOROTJO**, naam van een plant, een soort „hanekam".

**BOSEH**, schepriem, pagaai (vgl. *dajoeng*); *ngaboseh*, met een *boseh* roeien; *diboseh*.

**BOSĔN**, er genoeg van hebben, iets moede zijn, wars van iets zijn, een weerzin, afkeer of afschuw van iets gekregen hebben; ook: weerzin, afkeer [er ligt in opgesloten, dat men bij gebruik van iets daarmede ophoudt]; *tajoh ĕnggeus bosĕn hiroep*, hij schijnt wars van het leven te zijn; *bosĕn kana ibadah*, genoeg van den godsdienst hebben.

**BOSET**, alleen in *bodjong-boset* (in Bagĕlen en ook wel te Bat. *boedjoeng-boeset*), een uitroep, dienende tot uitdrukking van de grootste verwondering. [In W.-P. *pamali*.]

**BOSETEK**, behoeftig; *si bosetek*, de behoeftige.

**BOSOK** (vgl. *boesoek*), rottig, stinkend; *djadi bosok*, stinkend zijn of zich gemaakt hebben, ten gevolge van verkeerde handelingen. [Niet algemeen verstaan.]

**BOSONGKOL**, er welgedaan uitzien, zwaar van lichaamsbouw, een krachtig voorkomen hebben.

**BOSONGOT**, verkl. met *siga wani*, er dapper-, onverschrokken uitzien, flink, moedig, onverschrokken.

**BOT**, = *bwat*. P.

**BOTEKAK**, waggelen (van zwaarte of dikte); ook: een waggelenden gang hebben (door het te ver uit elkander zetten der beenen, z. a. b. v. een kind dat verwend is door *didjegangkeun*).

**BOTJAH** (Jav.), = *boedak*, kind.

**BOTJEK**, alleen in *tjetjek-botjek*, zich ophouden met onbeduidende dingen, van alle bagatellen melding maken, gekrakeel over kleinigheden.

**BOTJEKRAK**, helder, klaar, duidelijk; *ngabotjekrakkeun*, helder-, klaar maken, ophelderen; *dibotjekrakkeun*.

**BOTJLENG**, ngbr.; *ngabotjleng*, = *ngabotjong;* zie *botjong*.

**BOTJONG**, ngbr.; *ngabotjong*, mede opzitten, met iemand op zijn paard, in zijn rijtuig enz. mederijden. (Vgl. *botjleng*.)

**BOTJOR**, lekken; verder: lek, lekkage (erger dan *iris*).

**BOTJOS**, I. barsten, gebarsten.

II. Eénoogig (zóó dat 't kwade oog nog wel aanwezig, doch zonder licht is; vgl. *petjak*).

**BOTOH** (Buit.), z. v. a. *aloes*, fraai, schoon; ook z. v. a. *donto* en *lintoeh*, mollig, vet; *motohan*, verfraaien; *dibotohan*; *motohkeun*, fraai maken; *dibotohkeun*.

**BOTOK** (Z.-B.), kokosnoot welke men heeft laten rotten, om er gemakkelijker de olie uit te kunnen persen door middel van een *kampaăn; pangbotokan*, plaats waar men op deze wijze olie bereidt. (Zie *ĕmpe*.) Vgl. *rongod* II.

**BOTOL**, I. een huidziekte die de zool van den voet aantast, eeltzweer aan den voet.

II. Ons: bottel, flesch; *sabotol*, één flesch, één flesch vol, enz.; *ngabotolan*, in een flesch of flesschen doen; *dibotolan*.

**BOTOR**, zaad of oude vrucht van de *djaḍt*. B.

**BOWEK**, pokdalig, mottig (en wel behept met de grootste soort putjes. (Vgl. *bopeng* en *moromol*.)

**BRAG**, ter wereld komen, geboren worden, voll. *brag ka doenya*; *barang brag*, als (het kind) ter wereld komt, bij de geboorte.

**BRAG-BRIG-BROEG**, nab. van 't geluid van aanh. op den grond ploffen, en ook wel van 't aanh. stampen met den voet.

**BRAHALA**, ook *barahala* en *bĕrhala*, afgod, afgoden; *pibrahala*, het met de afgoden houden, de afgoden dienen, afgoderij; *mibrahala*, afgoderij plegen.

**BRAHMA**, alleen in *lentah brahma* (Kad.), een kleine, roodachtige bloedzuigersoort.

**BRAJ**, het aanbreken of doorbreken van het licht, inz. het aanlichten van den dag, het uitstralen van het morgenrood; *braj beurang* (of eenv. *braj*), de dag breekt aan; *braj isoek*, de morgen breekt aan; *braj tjaăng*, licht worden, het werd licht; - ook licht worden z. a. wanneer de deur of het venster wordt opengedaan (*braj moeka*, *braj diboeka*); *braj nendjo* (nu) kunnen zien; verder: licht worden of opklaren van 't gemoed (*braj lĕga atina*), plotseling verrijzen voor het oog, b. v. een stad (*nagara braj geus djadi*); - *sabraj-beurang*, terstond na 't aanbreken van den dag; *sabrajna*, voll. *doeloer sabrajna* (Soem.) neef, nicht (zie *misan* en *mindo* bij *pindo*); *braj-brajan*, de morgenschemering.

**BRAK**, werkw. tusschenw. voor: aan den gang gaan of zijn (van een *sidĕkah* of maaltijd); *brak dadaharan*, ze gingen aan den maaltijd, ze gingen eten. (Vgl. *prak*.)

**BRAL**, werkw. tusschenw. voor: heengaan, vertrekken (nader uitgedrukt door *indit*, *leumpang*, enz.); *pibraleun*, zullen heengaan; *bingoeng ka mana nja pibraleun*, niet weten werwaarts te zullen gaan; *bralkeun!* doe vertrekken! *dibralkeun*, doen vertrekken.

**BRANA**, = 't meer gebr. *barana*.

**BRANGBRANG**, nab. van het geluid van een trom, getrommel; *ngabrangbrangan*, op de trom slaan, de trom roeren; *dibrangbrangan*.

**BRANG-BRENG-BROENG**, nab. van 't rinkelend geluid van borden en derg., rinkinken.

**BRAS**, recht doorloopen tot, leiden naar, uitkomen op (inz. van een weg); *bras nĕpi ka*, doorloopen tot; *nĕroes bras ka sagara*, hij liep recht door naar de zee; *broes-bras*, naar verschillende kanten of naar alle kanten gaan. (Vgl. *blas.*)

**BRĔG**, werkw. tusschenw. voor: met zijn velen op iemand aanvallen (*brĕg naradjang*, *brĕg ditoembakan*), op elkander aanvallen (*brĕg pĕrang*); ook voor: plotseling hard nedervallen (van een regenbui), in grooten getale en te gelijk komen (b. v. gasten); verder voor: uitbreken van gejuich (*brĕg pada soerak*); *brĕg-brĕgan*, aanh. komen (van velen te gelijk). Vgl. *brag*, *broeg* en *ambrĕg*.

**BREH**, werkw. tusschenw. voor: *ngebreh*, en = *beh*, zichtbaar worden of zijn, in 't gezicht komen of zijn. (Vgl. *ebreh.*)

**BRĔK**, werkw. tusschenw. voor: zich bukken (*brĕk dongko*), zich voor iemand nederwerpen (*brĕk mĕndĕk*), zich op de knieën werpen (*brĕk tapak-toeoer*), zich op 't aangezicht werpen (*brĕk njoeoeh*), enz.; ook: vallen, z. a. in ziekte, ziek komen te liggen. (Vgl. *broek.*)

**BRĔKITI**, naam van een mierensoort, ook wel *balkĕtil* genoemd. P.

**BRĔL**, werkw. tusschenw. voor: treffen; ong. = *pek.*

**BRENDI** (het Eng. brandy), brandewijn.

**BRĔNG**, werkw. tusschenw. voor: alle op- en wegvliegen. (Vgl. *bĕrĕng.*)

**BRĔNGBRĔNG**, hetzelfde als *brangbrang.*

**BRĔNOEK**, = *bĕrĕnoek.*

**BRĔS**, werkw. tusschenw. voor: in 't water of te water gaan; *brĕs mandi*, een bad nemen (daarvoor te water gaande); *ngabrĕs*, z. v. a. *sasab* en *kasasar*, verdwaald (P.). Vgl. *broes.*

**BRĔSIH**, = 't meer gebr. *bĕrĕsih.*

**BRĔSIN**, = 't meer gebr. *bĕrĕsin.*

**BRĔT**, werkw. tusschenw. voor *ngarit*, zie *arit.*

**BRIBIN** (Indr.), hetzelfde als *baribin.*

**BRING**, = *bral*, maar inz. in de bet. van: *sok pipindahan*, gedurig van plaats veranderen.

**BRO**, werkw. tusschenw. voor: neerploffen (*ngagĕbro*, zie *gĕbro*) en voor neersmijten; ook wel = *sok*, neerzetten, neerleggen. (Zie ook *bla-blo.*)

**BROEG**, werkw. tusschenw. voor: neerstorten, omstorten, op iets neerkomen, enz. (nader uitgedrukt door *ambroeg*). Vgl. *bloeg* en *brĕg.*

**BROEK**, werkw. tusschenw. voor vallen, neerstorten of zich neerwerpen; *broek njoeoeh*, zich op het aangezicht werpen. (Vgl. *brĕk.*)

**BROEL**, werkw. tusschenw. voor: heengaan, vertrekken, = *bral*, maar van velen of van een menigte (nader uitgedrukt door *boeroeboel*, *ngabroel*, *raboel*, enz.); *broel boedal*, uittrekken, optrekken (van velen of van een menigte).

**BROES**, werkw. tusschenw. voor: in 't water-, te water of in 't vuur gaan (nader uitgedrukt door *gĕbroes* en *goebroes*); *geus broes ka sagara*, reeds gegaan (ondergedoken) in de zee. (Vgl. *brĕs.*)

**BROES-BRAS**, zie *bras.*

**BROKOH** (Indr.), = *borokoh.*

**BROL**, werkw. tusschenw. voor: naar buiten dringen, te voorschijn komen, ter wereld komen (nader uitgedrukt door *borodjol*); *ti barang brol ka loewar ti kandoengan indoeng*, van 't oogenblik af dat ik den moederschoot verliet; *ti barangna brol ngadjoeroe*, van haar bevalling af; *sabroleun*, terstond na het te voorschijn komen, enz.

**BRONGKOS** (Indr.), = *borongkos*, inpakken; *mbrongkos*, iets inpakken; *dibrongkos.*

**BWANA** (O.-S.), = 't hedend. *boewana*, het heelal. P.

**BWAT** (O.-S.), = 't hedend. *bĕt*; zie ald. P.

# D.

**DA**, I. zesde letter van het Soend. alphabet.

II. Een tusschenwerpselachtig voegwoord, dienende om uitroependerwijs de verklaring of reden op te geven van iets dat pas gezegd is, doorgaans te vertalen met: immers, daar, daar toch, dewijl, want, vermits, naardien; *taja lalaki noe lijan, da ngan aing*, er is hier geen ander man, immers ik ben alleen; *da oerang teh hanteu miskin*, immers wij zijn niet arm; *da geus poetoes tadi*, immers er was (in de zaak) reeds uitspraak gedaan; *koela hanteu nijat ngabagi, da timoe koela pribadi*, ik ben niet

van plan te deelen, immers ik alleen ben de vinder.

**DABATOELARDI** (Ar., dabatoe'l-ardli), het groote beest, dat volgens de Moh. leer tegen het einde des tijds verschijnen zal.

**DADA**, borst, boezem (vgl. *harigoe*); *nĕpakan dada*, zich op de borst slaan; *neunggeulan dada*, zich met iets (b. v. met de vuist) op de borst slaan; *palang dada*, hetzelfde als *pamidangan*, zie *pidang*.

**DADAK** (alléén in samenst. met *sakala*), zie *kala* I.); *ngadadak*, iets haastig-, terstond-, op hetzelfde oogenblik gaan doen; ook: plotseling, onvoorziens, plotseling komen of gebeuren; *damang ngadadak*, plotseling hersteld zijn; *rasa kijamat ngadadak*, zij meenden dat plotseling de jongste dag was aangebroken (vgl. *ngadak-ngadak*); *didadak*, terstond gedaan worden; *doedoekdadak*, met haast iets doen of maken; *doemadak*, haastig, gezwind; ook tusschenw., doch zóó meestal *doemadakan*, zie! en zie! doch zie! vooral van iets dat plotseling of onverwachts geschiedt; ook wel z. v. a.: eens gebeurde het; *saking doemadak*, zeer gezwind, zeer haastig; *dadakan*, eig. wat met spoed of plotseling is opgericht, gemaakt, gehaald, enz., maar veelal in de daaruit afgeleide beteekenis van: pas, nieuw, versch; *pasanggrahan dadakan*, de pas gebouwde *pasanggrahan*; *tjai beunang ngala dadakan*, pas of versch gehaald water; *kareuwasan dadakan*, plotselinge vrees.

**DADALAN** (Jav., van dalan), weg, middel, aanleiding. (Vgl. *djalan*.)

**DADALI**, naam van een roofvogel, sperwer (nagenoeg even groot als de *alap-alap* en zeer wild).

**DADAMPAR**, dat wat op den grond of den vloer ligt of staat (inz. om te voorkomen dat iets op den kouden grond staat), legger, onderlegger; verder: kleed, stoel, bank enz. waarop men staat, voetstuk, verheven staan- of zitplaats, gestoelte (z. v. a. *bangkoe* of *palinggihan*); ook = *tataban* (zie ook *rorog*); *didadamparan*, ten behoeve van iets of iemand het een of ander nederzetten of nederleggen, ten einde het daarop te plaatsen of daarop plaats te nemen.

**DADAOELATAN**, zie *daoelat*.

**DADAP**, I. voll. *tangkal dadap*, naam van een boom die veel als schaduwboom in koffietuinen dienst doet.

II. Een andere benaming voor *kantjra* of karper.

**DADAR**, uitgespreid, plat; ook: eierkoek, eierstruif (vgl. *dahdar*); *ngadadar*, (dàt van kennis of in 't algemeen van dingen des harten, wat *mĕdar* is van goederen) zijn kennis blootleggen, iemand een inzicht geven in hetgeen men geleerd heeft of weet, mededeeling doen; vandaar ook = *ngawoeroek*, onderwijzen; *didadar*, blootgelegd worden, ten toon gespreid of medegedeeld worden; ook: laten blootleggen, mededeeling laten doen aangaande; *ngadadarkeun*, uitspreiden, uiteenleggen, blootleggen, vertoonen; ook = *ngawoeroekkeun*, het gehoorde of opgedane aan anderen mededeelen; *didadarkeun*.

**DADAS**, weggevaagd, schoon uitgehoosd (van water), uitgebeten (b. v. de tong door zout, de voet door water, enz.), geschaafd (b. v. de band van een boek), uitgeput (een stuk grond, enz.); ook: ledig; *ngadadaskeun*, ong. = *mejakkeun* (zie *bejak*), wegvagen, schoonmaken, iets uitputten, iets tot den grond onderzoeken (b. v. door den rechter); *didadaskeun*.

**DADIJA** (Jav., van dadi), = *bagija* en *boh*, zie ald.

**DADJAL** (Ar., eig. bedrieger), de Antichrist [de volledige benaming is: al-Masih al-dadjal, de valsche Christus].

**DADOE** (Port., dado), dobbelsteen; *maen dadoe*, dobbelen; *ngadadoekeun*, met dobbelsteenen ergens om gooien, om iets dobbelen; *didadoekeun*.

**DADOENG**, een dik touw (o. a. gebruikt om buffels te binden ter slachting); *didadoeng*, (van een dier) een *dadoeng* aankrijgen, aan een *dadoeng* voortgeleid worden.

**DADOET**, I. (Tjiandj.), een kinderwoord (*basa boedak*) voor *ngising*, maar soms ook als s. daarvan gebruikt, poepen. (Vgl. *andoet*.)

II. (Poerw.), groot van omvang (vooral van de borsten eener vrouw).

**DAEK** k., *poeroen* (in sommige gevallen) s., *kĕrsa* l., willen, bereid zijn te doen; *teu daek* k., *doeka* en *teu poeroen* s., *teu kĕrsa* l., niet willen, er voor bedanken; *oelah daek*, wil niet, wees er niet toe bereid; *daek teu daek*, willen of niet ('t moet); *daekan*, willig, gewillig (van aard), bereidvaardig, vlijtig; *kadaek*, het willen, de wil; *dadaekanan*, zich vermeten.

**DAGA**, = het meer gebr. *todjer*; *dagaeun*, = *todjereun*; zie *todjer*.

**DAGAL-DIGIL**, (van een kort en dik mensch) bezig zijn aan het een of ander met ontbloot bovenlijf en de sarong in de hoogte.

**DAGANG**, I. (vgl. *balantik*), handelen, handel; ook: handelaar; *djalma dagang* of *toekang dagang*, handelaar, koopman; *kapat*

*dagang*, handelsschip, koopvaardijschip; *doegoeng-dagang*, zoo maar wat handeldrijven (door iemand die geen koopman is); *dadagangan*, (van kinderen) koopman of koopvrouw spelen, winkeltje spelen; *ngadagangkeun*, met iets handel drijven; *ngadagangkeun doa*, (van een *moesapir* of bedelaar) gebeden opzeggen om een aalmoes te krijgen; *dagangan*, koopwaar; *padagang*, handelaar, inz. commissie-handelaar, commissionair; *padagangan*, plaats waar koophandel gedreven wordt.

II. *Dagangan*, = *soesoe*, borst, de borsten eener vrouw. P.

**DAGDAGAN**, verkl. met *ngaleungitkeun kasijeun* en *iklas*, zich verstouten, zich vermannen.

**DAGDAG-DEGDEG**, zie *degdeg*.

**DAG-DEG-DOG**, klanknab.: nú tegen dit dàn tegen dat stooten.

**DAGE**, I. het overblijfsel van sommige uitgeperste vruchten (b. v. van *kalapa* of *pitjoeng*), eenige dagen weggezet en vervolgens in bladeren geroosterd; *bilatoeng ninggang dage*, de made valt in de *dage*, z. v. a. met zijn neus in de boter vallen; *didage*, (van dusdanig overblijfsel) alzoo worden toebereid; *si dage*, een scheldw., z. v. a.: jou uitgeperste citroen!

II. *Simeut dage*, naam van een sprinkhaansoort.

III. Het zweeterig afscheidsel onder den arm; *ngadage*, vochtig, nat, beschimmeld, rottig (van gebak of vruchten), nat van zweet (van een kleedingstuk, onder den arm).

IV. Het onderspit delven, het verliezen in den strijd.

**DAGĔL**, = *kandĕl*, stevig, stevig zijn (b. v. iets dat sterk genoeg is om een of ander te dragen); ook: „er dik (warmpjes) in zitten", vermogend, welgesteld, bemiddeld.

**DAGING**, het zachte deel of vleesch van vruchten, het vleesch van een mensch of dier [het vleesch van een geslacht dier heet echter *laoek*]; *daging-gĕtih*, vleesch en bloed; *kadagingan*, voor iemand iets onmisbaars zijn geworden.

**DAGLA-DEUGLEU**, (van een klein kind) heen en weer dribbelen; ook wel van een krankzinnige: al maar heen en weer loopen. P.

**DAGLĔG**, vuil; ook: zwaar betrokken (van de lucht); *ngadaglĕg*, als vuil ergens op liggen, bezoedelen; *minjak ngadaglĕg dina samping*, de sarong is met olie bezoedeld; *tingdaraglĕg*, idem, van vele dingen. P.

**DAGO**, = *toenggoe*, g. w.; *ngadago* k., *ngantos* l., wachten; *ngadago-dago*, lang of aanh. wachten; *didago*; *didago-dago*; *dagoan*, g. w.; *ngadagoan*, op iemand of iets wachten; *didagoan*; *ngadagokeun*, iemand of iets doen (laten) wachten op; *didagokeun*.

**DAGOR**, g. w.; *ngadagor*, stooten ergens tegen; *tidagor*, zich stooten (b. v. 't hoofd); ook: iets stooten, met iets bij ongeluk ergens tegen stooten, tegen iets aanbonzen; *ngadagorkeun*, iets of met iets ergens tegen stooten; *ngadagor-dagorkeun*, idem, herhaaldelijk; *didagorkeun*; *didagor-dagorkeun*.

**DAHAM-DEHEM**, zie *dehem*.

**DAHAN**, tak (van een boom of plant).

**DAHAR** l., *hakan* k., eten; ook g. w.: verder: spijze; *dahar bari ngomong*, praten onder 't eten [wat *pamali* heet]; *dahareun*, iets om te eten; *ngadahar*, iets eten; *barangdahar* l. van *baranghakan*, eten (in 't algemeen, zonder bepaald voorwerp), het middagmaal gebruiken; *dadaharan* s., maar ook wel k., eten; verder: spijze; *ijeu paman berean dadaharan*, geef dezen man spijze; *ngadaharan*, te eten geven, laten eten; *didaharan*, gezegd van den persoon dien men te eten geeft; *ngadadaharanan*, = *ngadaharan*, maar k.; *didadaharanan; ngadaharkeun*, iets aan iemand te eten geven, laten eten; *didaharkeun*; *kadaharan*, l. van *kahakanan*, spijze; *manggah kadaharan ratoe*, *manggah*'s gelijk de vorsten eten; *koerban kadaharan*, spijsoffer; *padaharan*, l. van *beuteung* en = *lamboet*, buik. (Vgl. *toewang*.)

**DAHDAR** (vgl. *dadar*), ngbr.; *ngadahdarkeun*, iets blootleggen, opening of inzage van iets geven, met iets pronken of te kijk loopen, kleeren uithangen om te drogen of te luchten; *didahdarkeun*.

**DAHDIR**, speeksel of kwijl, inz. wat iemand in den slaap uit den mond vloeit [hetwelk naar de Mohamm. wet onrein is]; *ngadahdir*, uitvloeien (van speeksel), afloopen, kwijlen.

**DAHI**, een haarlokje ter zijde van het hoofd (hetzij naar beneden hangende gedragen, hetzij naar boven omgekruld, en zoowel bij mannen als vrouwen). Vgl. *galing* en *gandik*.

**DAHOE**, I. doorgaans echter *dahoean*, schoonbroeder of schoonzuster, ouder dan de echtgenoot (vgl. *adi-beuteung* bij *beuteung* I.); *padahoe-dahoe*, elkanders *dahoe* of *dahoean* zijn.

II. Naam van een grooten boom met eetbare, zure vruchten, voll. *tangkal dahoe*.

**DAHOENG**, ngbr.; *ngadahoeng*, z. v. a. *ngadaweung* (zie *daweung*), roerloos daar staan; *doemahoeng-dahoeng*, lang in die houding verkeeren.

**DAHOEP** (Jav.), = *nikah*, huwen.

**DAHOET** (Jav.), uit den grond trekken; *dadahoet*, meerdere dingen uit den grond trekken.

**DAJA**, I. macht, vermogen, kracht; verder: vermogen hebben (doch alleen in ontkennende zinnen gebruikt); *teu boga daja*, machteloos-, krachteloos zijn; *euweuh dajana*, in 't geheel geen kracht meer hebben, zich niet meer bewegen kunnen (z. a. een doode), onvermogend; ook: onvermogen. (Vgl. *oepaja*.)

II. List, bedrog; *tipoe-daja*, streken en listen, sluwheid, listigheid, arglistigheid; *boedi-daja* (Jav., dat waartoe men al zijn best doet), beleid; *dilawan koe boedi-daja*, hij streed tegen hen (weerstond hen) met beleid; verder wordt dit woord gebezigd aan het einde van een *tĕmbang*-zang, om op *Kinanti* te komen; - ook: naam van een *manggah*-soort; - *ngadaja*, een list ten iemands nadeele aanwenden, bedriegen; ook: ombrengen; *nipoe-ngadaja*, idem (met verst.); - *padaja*, ngbr.; *madaja*, met listigheid iemand in 't ongeluk storten, iemand ongelukkig maken, vermoorden, ombrengen; *pĕrdaja*, ngbr.; *mĕrdaja*, = *madaja*; *dipadaja*; *dipĕrdaja*; - *madajakeun*, = *madaja*; *dipadajakeun*.

III. Ngbr.; *sadaja*, l. van *sakabeh*, zie *kabeh*; *sadaja-daja*, of *sadaja-sadaja*, l. van *sakabeh-kabeh*, zie *kabeh*.

**DAJAGDAG**, ngbr.; *ngadajagdag*, achteroverzitten (z. a. een paardrijder als hij een hoogte afgaat); ook: niet vlak genoeg (b. v. de overdekking van een brug); *tidajagdag*, achteroverstorten, achterover van iets afvallen. (Vgl. *dĕngklang*.)

**DAJAK**, voll. *oerang Dajak*, Dajak, de Dajaks (de bekende volksstam op Borneo).

**DAJANG**, = *para-njai*, hofjuffer, hofdame; tegenwoordig echter algemeen: hoer; *dangdajang* (zelden), idem; *ngadajang*, zich hoer stellen, zich prostitueeren; *padajangan*, hoerenhuis.

**DAJEUH**, zetel van een vorst of een regent, hoofdplaats [doch slechts zoo daar de vorst of regent zetelt], residentie; *dajeuh Mĕkah*, de hoofdplaats Mekka; *hoeloe dajeuh*, bovenstad. (Zie ook *bapa*.)

**DAJOENG**, roeien; ook: roeiriem, roeiriemen (vgl. *boseh*); *ngadajoeng*, roeien met de *dajoeng*.

**DAJOET** (Kad.), in de volkstaal wel voor *boerajoet*; zie ald.

**DAKAR** (Ar., dzakar), de mannelijkheid, het mannelijk lid. (Vgl. *pardji*.)

**DAK-DĔK**, zie *dĕk*.

**DAKĔP**, ngbr.; *sidakĕp*, de handen over elkander slaan of geslagen hebben, nl. op de borst (onderscheiden van *nangkeup harigoe*, zie *harigoe*); *disidakĕpkeun*, (van de handen of armen) gekruist worden.

**DAKI**, vuil op de huid, een vuile korst op de huid, huidsmeer; *daki kelek*, huidvuil onder de oksels (vgl. *tai*); *lain koelit daki oerang*, niet van onze huid en ons huidsmeer, d. i. niet van ons volk.

**DAKOE**, maar meestal *dadakoe*, voorgeven, voorwenden; *ngadakoekeun*, iets voorgeven ten aanzien van zichzelven of van iemand anders, iets voorwenden; *didakoekeun geus dipotong*, hij gaf voor dat zij reeds gedood waren. (Vgl. *akoe*.)

**DAKOM**, ngbr.; *ngadakom*, ong. = *nangkoeban*, op den buik liggen (maar zóó, dat het lichaam van den grond gescheiden is en ergens op rust, hetzij op een kussen, hetzij op armen en beenen, of, z. a. bij een krokodil, op de pooten); *ngadakoman*, op de beschreven wijze op iets liggen; *didakoman*. (Vgl. *dĕkèm*.)

**DAKSA** (Skr., knap, handig), gezond van lijf en leden; *tampa-daksa* (of, gelijk het eig. behoort, *tanpa-daksa*), misvormd van lichaam, misvormig, gebrekkig.

**DAKSINA** (Skr.), het Zuiden; overdr. = *wĕkasan*, het einde; *poerwa-daksina*, het begin en het einde.

**DALAH**, I. = *malah*, ook, en ook, bovendien, en zelfs; *dalah maraneh ge*, ook gij, en ook gij; *dalah kangdjĕng soeltan eukeur linggih di dinja*, en ook de sultan was daar gezeten; *keur koempoel sagala mantri, bopati dalah antĕnar*, alle ministers waren bijeen, de regenten, en zelfs de ambtenaren; ook soms = *komo*, hoeveel te meer, hoeveel te minder; *sadalah*, = *samalah* en *parandene*, en ook, bovendien, hoewel, niettegenstaande; *da sadalah*, want ook.

II. Tusschenw. om vreugde uit te drukken (b. v. wannneer men iets vindt): kijk! ziedaar! *lah dalah*, *alah ka dalah*, ook *tah ka dalah*, ziedaar! hoezee!

**DALAK**, ngbr.; *ngadalak* k., *maloenggoeh* l., zich bij iemand beklagen over een van hem of de zijnen ondervonden beleediging, gaan tot iemand die ons belasterd-, beleedigd of op andere wijze verongelijkt heeft, om hem daarover te onderhouden, uit te schelden, enz.

**DALALAH**, ong. = *alamat*, teeken waaraan men iets weten of onderkennen kan, bewijs ergens van of voor.

**DALANG**, *wajang*-speler of *wajang*-vertooner; *topeng dalang*, een *topeng* waaraan een *dalang* of verteller verbonden is.

**DALANGSOENG**, ngbr.; *kadalangsoeng*, = *katoetoeloejan* (zie *toeloej*), in iets te ver gaan, zóó met iets vervuld zijn (b. v. met droefheid) dat men daardoor geheel wordt medegesleept. (Vgl. *langsoeng*.)

**DALAPAN**, acht; *kadalapan* of *noe kadalapan*, de (het) achtste; *dalapanan*, achttal, de acht.

**DALĔM**, 1. *di dalĕm* of *ing dalĕm* (eig. Jav.), = *di djĕro*, in, binnen zeker tijdsverloop; ook: op, per; *di dalĕm tiloe boelan*, binnen drie maanden; *ing dalĕm sakapala sareboe pradjoerit*, op één hoofd kwamen duizend man soldaten; - 2 titel van een regent; ook: de woning van een regent, hetzij het inwendige, of de geheele woning, of wel de woning met bijbehoorend erf (ook *lĕbĕt* genoemd); *kangdjĕng dalĕm*, de heer regent; *gĕbal dalĕm*, (in onderschriften van brieven aan een regent) uw dienaar, enz.; *padalĕman*, regents- of vorstenwoning, paleis.

**DALEUM** (Bad.), = *dalĕm*.

**DALIKAH** (Kad.), de korte balkjes waarop de vloer van een *padati* rust (vgl. *wadon*); ook = *daloeroeng*, vloerligger.

**DALIL** (Ar., eig. bewijs, argument), woord of bewijs uit den Koran, schriftwoord, tekst; ook de Schrift (nl. de Koran); vgl. *hadis*; *hadis-dalil*, overlevering en schriftwoord; overdr. voor *baraja*, bloedverwanten (verkl. met *toeroenan sanini-sadĕki*).

**DALIMA** (Skr., dâlima), granaat; *boewah dalima*, granaatappel; *tangkal dalima*, granaatboom.

**DALINGDING**, ngbr.; *ngadalingding*, zachtjes waaien, ruischen, suizen; ook: geuren (z. a. bloemen), voll. *seungit ngadalingding*. (Vgl. *mĕlĕbĕr*.)

**DALIT**, één zijn, vereenigd, nauw verbonden, vertrouwelijk, intiem, gemeenzame omgang hebben; ook: onder elkander gemengd; *sobat dalit*, een innig-, intiem vriend, boezemvriend; ook: innige vrienden zijn; *ngadalit* en *ngadalitan*, zich met iemand intiem maken; *didalitan*; *ngadalitkeun*, innig met elkander vermengen; *didalitkeun*.

**DALOE**, te rijp, overrijp, beursch; *dadaloean* (Kad.), zeker kinderspel, naar 't schijnt hetzelfde als *maen galah*, zie *galah*.

**DALOEGDAG** (Kad.), een veldteeken, standaard; ook: het hoogste baken gebezigd bij 't landmeten, enz.

**DALOEGDAG-DALIGDEUG**, het loopen van een zwak mensch of van iemand die duizelig is, wankelende of zwaaiende loopen; ook wel: zich wentelen; *daloegdag-daligdeug dina oetahna*, zich wentelen (b. v. een dronkene) in zijn uitspuwsel.

**DALOENG**, een groote *pĕndil*, koperen of aarden pan of pot, om in te koken. [Van aarde is de eigenlijke naam *pĕndil*.]

**DALOEROENG**, of wel *daroeroeng*, de geheele bamboes die op den *pananggeuj* rusten en waarop de vloer van een huis gelegd wordt, vloerligger.

**DALOEROES**, ngbr.; *didaloeroes* (Z.-B.), verkl. met *ditĕroesan*, vergezeld doen gaan van. P.

**DALOEWANG**, voll. *kĕrtas daloewang*, perkamentachtig (Inlandsch) papier, vervaardigd uit de schors van den *saeh*.

**DALON**, ngbr.; *kadalon-dalon*, in iets te ver gaan (b. v. in toorn), zich laten vervoeren of meesleepen (b. v. door drift), verkl. met *katoetoeloejan* (zie *toeloej*).

**DAM**, damschijf; *dam-daman*, het damspel spelen, dammen; *papan dam-daman*, dambord.

**DAMAJ**, ngbr.; *midamajkeun* (*b. p.*), spreken over voorgegane geslachten in beeldspraak. P.

**DAMANG**, l. van *tjageur*, gezond, welvarend; *geus damang deui*, hersteld; *teu damang*, ongesteld, ziek; *damangan*, iets beter, herstellende; *ngadamangkeun*, l. van *njageurkeun*, gezondmaken; *didamangkeun*.

**DAMAR**, 1. de bekende hars; - 2. een licht (hetzij een lamp of wat dan ook); - 3. = *sotja*, l. van *panon*, oog; - *ki damar*, de harsboom; *tji-damar*, traan, tranen; *dibabantoel koe damar*, gezegd van iemand bij wien een licht staat; *damarna saboemi*, het licht der aarde (een der titels van Moehammad); *tjaäng boelan dadamaran*, bij heldere maan met een lichtje loopen, sprkw. voor: een overbodig-, onnoodig werk doen; *ngadamaran*, bijlichten, voorlichten; *didamaran*.

**DAMAS**, het Holl. damast; idem.

**DAM-DAMAN**, zie *dam*.

**DAMĔL**, l. van *gawe*, doen, te doen hebben, het doen; *ajeuna damĕl naon*? wat hebt gij te doen? wat doet gij? verder: daad, werk, bezigheid, arbeid; ook: nut; *barangdamĕl*, l. van *baranggawe*, arbeiden, werken (in 't algemeen); *ngadamĕl*, l. van *njijeun* en *migawe*, maken, vervaardigen, werken, doen, bedrijven; *didamĕl*, lijd. vorm, maar ook bedrijvend, als l. van *digawe*, werken, doen; - *pidamĕl*, ngbr.; *midamĕl*, doen, verrichten (minder sterk dan *ngadamĕl*); *dipidamĕl*; - *damĕlan*, maaksel, voortbrengsel, werking; *dadamĕlan*, l. van

*djidjijeunan*, wat men gemaakt of gedaan heeft; *tanda dadamĕlan adjĕngan*, teeken door u gedaan; ook: de werken of al de werken, daden; *dadamĕlan Allah*, de (bestaande) werken Gods; verder: maaksel; *ngadamĕlkeun*, aan het werk zetten, laten (doen) werken; *didamĕlkeun*; *padamĕlan*, l. van *pagawean*, arbeid, bezigheid, werk (nog voortdurende), daad; *sapadamĕlan*, denzelfden arbeid hebben.

**DAMI**, ngbr.; *sadami*, vroeger = *sakĕdap*, een oogenblik; thans z. v. a. één tocht, één snik, één haal; *ambĕkanana sadami*, haar ademhaling tot op één tocht toe [uitdrukking, gew. gebezigd in den scheidbrief, van de vrouw die verstooten wordt, om te kennen te geven dat men haar terugzendt in denzelfden staat waarin men haar kreeg]; *njawana sadami*, de ziel tot op één snik toe, d. i. de geheele ziel, de ziel geheel [in denzelfden zin waarin men van 't lichaam *sakoedjoer* zegt].

**DAMIS**, hetzelfde als *damsi*.

**DAMO**, = *dapon;* zie ald. P.

**DAMPA**, I. dubbele pit in één vrucht (inz. bij *moentjang*); verder: vet en naar de zijden uitgezet (van de borst, met een holte ter hoogte van het borstbeen, zoodat de borst als in twee helften verdeeld schijnt).

II. Ook *dempe*, geul, vore (hetzij met een *patjoel* of een ploeg gemaakt). P.

**DAMPAL**, de palm (muis, binnenkant) van de hand, het plat of de zool van den voet; - ook l. p., *sampejan* l., *soekoe* k., voet, de voeten; *ngadampal* l. van *nintjak* en van *ngalengkah*, treden op, gaan over, voorttreden; *didampal*; *ngadampalkeun*, l. van *ngaleumpangkeun*, doen gaan, doen treden (van de voeten); *didampalkeun*.

**DAMPAS**, slechts vluchtig (gras en onkruid) snijden; *sawah dampasan* (Man.), slecht vluchtig bewerkte moeras-*sawah*, die geen grondbewerking ondergaan heeft vóór de beplanting. B.

**DAMPIJAK**, uitgebreid (van iets dat eerst of gewoonlijk in elkander zat of zit, en nu zich zóó uitgebreid heeft, dat het uit den bollen in den platten vorm overgegaan is).

**DAMPING**, I. ngbr.; *dadamping*, verkl. met *samping digoeloeng sabeulah*, den sarong aan de eene zijde omgeslagen hebben (P.); *didadamping*, ook wel *sadadamping*, slechts een *samping* (geen broek) aanhebben.

II. *Soemping damping*, = *dongkap datang*, komen, gekomen.

**DAMPIT**, I. naam van een grooten boom. P.

II. Tweeling van beiderlei kunne. P. (Vgl. *dompo* en *kĕmbar*.)

**DAMPOEL** (Kad.), = *kĕmil;* zie ald.

**DAMSI**, ook *damis*, = *pipi*, wang, de wangen.

**DAMSIK** (Ar. Damsjiq), Damascus; voll. *nagara Damsik*.

**DANAS**, ook *ganas*, ananas.

**DANG**, = *doeng*.

**DANGAH**, een houding waarbij hoofd en bovenlijf flink rechtop gehouden worden (minder echter dan bij *tanggah*), het hoofd rechtop houden; *ngadangahkeun*, het hoofd van een mensch of dier iets achterover buigen (b. v. om medicijnen in den mond te gieten); *didangahkeun*. (Vgl. *dangong*.)

**DANGAN**, licht (niet zwaar), gemakkelijk niet moeilijk); ook: verlichting hebben; *dangan kalakon*, gemakkelijk geschieden; *dangan ngalakonan gawe*, het werk gemakkelijk (zonder bezwaar) verrichten; *ngadangankeun*, verlichting schenken; ook: licht-, gemakkelijk noemen of achten wat inderdaad moeilijk is; verder: voor iemand iets licht doen zijn (b. v. een examen); in laatstgenoemden zin = *ngentengkeun* (zie *enteng*); *didangankeun*.

**DANGDAJANG**, zie *dajang*.

**DANGDAN** k., *dangdos* l., zich opmaken, zich bereiden, zich gereedmaken (b. v. tot vertrek), toerusten; ook: iets gereedmaken; verder: gereed, klaar, gekleed, toegerust; *dangdan-dangdan*, toebereidsels maken; *ngadangdanan*, in gereedheid brengen, toebereiden, uitrusten, reisvaardig maken, toerusten, bekleeden, optuigen, zadelen, uitdossen, versieren, inrichten, meubileeren, enz.; *didangdanan*, in gereedheid gebracht worden, toebereid-, uitgerust-, versierd worden; ook z. v. a. *dipigawe*, gemaakt-, vervaardigd worden; *dangdanan*, 1. wat tot gereedmaking van iets dient (b. v. bamboe en rotan voor de verzending van goederen); - 2. versierselen of derg. die iemand (b. v. een bruidspaar) worden omgehangen; - 3. dat waarvan iets gemaakt is of wordt, de stukken waaruit iets (b. v. een huis) bestaat, materiaal, stof; - 4. = *parabot*, gereedschap, materiaal, huisraad enz.; *dangdananing pĕrang*, krijgsgereedschap.

**DANGDAN-DONGDON**, zie *dongdon*.

**DANGDANG**, aarden pot voor het stoomen van rijst. [Van metaal gemaakt heet hij *seëng*.]

**DANGDANG-GOELA**, naam van een *tĕmbang*-wijs. (Zie Spraakk., Aanh.)

**DANGDANG-RAT**, overgang uit den regentijd in den drogen moesson, overgang tot

vast-, droog weder, voorjaarskentering (vgl. *dĕngdĕng*, *rat* en *mamareng*); *oesoem dangdang-rat*, de voorjaarskentering.

**DANGDANG-SAKARA**, = *dangdang-goela*.

**DANGDAOENAN**, zie *daoen*.

**DANGDEUNG**, verkl. met *liwat*, *ngaliwat*, passeeren. P.

**DANGDEUR**, 1. voll. *tangkal dangdeur*, naam van een boom; in Z.-B. de wilde kapok-boom (*randoe leuweung*); - 2. naam van een *hoewi* of knolgewas, ook *hoewi tjotjod* geheeten, de cassave-plant.

**DANGDING** (samentr. van *dang ding*, klanken welke men neuriet bij het maken van een *tĕmbang*), zangmaat, dichtmaat, maatklank, rhytmus, cadans; ook = *lagoe*, *tĕmbang*-wijs, melodie.

**DANGDOS**, l. van *dangdan*; zie ald.

**DANGĔT**, I. een l.-woord, ter vervanging van *mangsa* of *waktoe* (doch slechts voor den tegenw. tijd); *dangĕt ajeuna*, in dezen tijd, tegenwoordig, nu, thans; ook wordt het wel door een der genoemde woorden voorafgegaan, b. v. *mangsa dangĕt ajeuna* of *waktoe dangĕt ajeuna*, in den tegenwoordigen tijd.

II. Ngbr.; *midangĕt* (eig. Jav.) l., = *ngaroengoe*, hooren; *dipidangĕt*; *kapidangĕt*, gehoord worden of zijn, ter oore zijn gekomen.

**DANGIJANG**, zie *danyang*.

**DANGKA**, I. toebereidsels maken voor eenig werk, van te voren klarigheid maken.

II. *Djaro-dangka* (bij de Bad.), de vertegenwoordiger van den *girang poeoen* bij de *oerang panamping*.

**DANGKA-DONGKO**, zie *dongko*.

**DANGKAK**, ngbr.; *ngadangkak*, de beenen wijd (schrijlings) uit elkander doen, wijdbeens staan of zitten; *ngadangkakkeun*, iemands beenen wijd uit elkander doen; *didangkakkeun*. (Vgl. *dengkak*.)

**DANGKAL**, z. v. a. *papan* II., een weg of gelegenheid zoeken; *meunang dangkal*, de gelegenheid hebben of krijgen.

**DANGOE** l. p., *reungeu* en *roengoe* l., *denge* k., g. w.; *ngadangoe*, hooren, aanhooren; *didangoe*; *kadangoe*, gehoord worden of zijn, ter oore zijn gekomen; *ngadangoekeun*, naar iets hooren, toeluisteren; *didangoekeun*; *pangdangoe*, het gehoor.

**DANGONG**, ngbr.; *ngadangong*, = *dangah*, het hoofd in de hoogte, rechtop- of achteroverhouden; ook = *ngarandĕg*, stilhouden (van een wagen); *doengang-dangong*, gedurig stilstaan.

**DANGSA**, het Holl. dans; dansen, dans; *pesta dangsa*, danspartij, bal.

**DANO**, meertje (uit de natuur ontstaan), plas.

**DANOE**, hetzelfde als *dano*.

**DANTĔN**, een jong vrouwelijk dier, dat nog geen eieren heeft gelegd of nog geen jongen heeft gehad; *hajam dantĕn*, hen die nog niet gelegd heeft; *domba dantĕn*, schaap dat nog niet gejongd heeft. (Vgl. *dara*.)

**DANYANG** (Kw.), ook *dangijang*, naam van een geest of soort geesten, waarvan men geen nadere omschrijving weet te geven, maar van wie men gelooft dat ze beschermenden of verdervenden invloed kunnen uitoefenen en aan wie daarom wel offers gebracht worden.

**DAOEK** (Z.-B.), = *dijoek*.

**DAOELAT** (Ar., daulat), geluk, heil, fortuin, voorspoed; *dadaoelatan*, „op goed geluk” doen, wagen, trachten te doen, beproeven, zich verkloeken, ondernemen.

**DAOEN**, blad (van een boom, plant of tafel); *mantri daoen*, ambtstitel van iemand die onder de Bad. belast is met de zorg voor de bladsoorten, benoodigd voor het versieren der offers enz.; *manoek daoen* (Z.-B), naam van een vogel; *dikompetdaoenkeun*, tot één bundel samengevoegd worden (van goede en dorre pisangbladen), een sprkw. = ons: over één kam geschoren worden; *dadaoen*, = *gogodong*, het beveneinde van de krisscheede; *dangdaoenan*, coll. meerv., gebladerte (d. i. allerlei bladeren), kruiden.

**DAOET**, = *dahoet*; zie ald.

**DAON**, de eigenl. Soendan. benaming voor *nipah*, de moeraspalm, voll. *tangkal daon* [de bladen worden evenals die van den *kawoeng* voor *oedoed* gebruikt]; in Indr.: dakbedekking van *nipah*-bladen (vgl. *hateup*).

**DAPANG**, ngbr.; *ngadapang* k., *ngalanggir* l., z. v. a. *nangkoeban*, op den buik liggen (b. v. om te schrijven); *dadapangan*, idem, aanh.; *ngadapangkeun*, op den buik leggen (b. v. een kind); *didapangkeun*.

**DAPIT**, verkl. met *iga leuit*, de vakken waarin, door het uitwendig houten geraamte, een *leuit* verdeeld is; *sadapit*, één zoodanig vak, enz.; *ngadapit*, iets vatten of vasthouden tusschen een gespleten bamboe (gelijk wij met een tang doen), klemmen; *didapit*. (Vgl. *hapit*.)

**DAPOENG**, ngbr.; *hoeroe dapoeng*, naam van een *hoeroe*-soort.

**DAPOER**, I. k., *pawon* l., keuken; *eusi dapoer*, die in de keuken arbeidt of behoort, kok, kokin, keukenmeid. (Vgl. *pasak* en *koki*.)

II. Stronk boven den grond, bamboe-,

pisang- of padistoel; *taja dapoer*, overdr. voor: zonder voorbeeld, zonder handleiding; *njijeun toetoer taja dapoer*, een opstel maken zonder handleiding of voorafgaanden arbeid van anderen (d. i. de stof uit zichzelven putten); *dapoeran*, stronk boven den grond.

**DAPON**, maar meestal *darapon*, opdat, opdat maar, als maar, zoo maar, indien slechts (te vergelijken met *soepaja*); *dapon reja kari*, opdat er veel overblijve; *kadjeun dapon seubeuh njatoe*, 't doet er niet toe, als ik mij maar zat kan eten; *ngan darapon papak*, slechts opdat er gelijkheid zij; *oelah darapon sok bae*, (geef niet) alleen maar om te geven; - ook z. v. a. *gagabah*, iets onoplettend-, zonder attentie of zoo maar in het wilde doen.

**DAPTAR** (Perz., daftar), lijst, rol, tabel, register, inhoudsopgave; *daptar barang-barang*, een lijst van de goederen.

**DAR**, nab. van den knal van een geweerschot, van een donderslag, en derg. (vgl. *doer*); *dor-dar*, knal op knal, slag op slag.

**DARA** (Skr.), een jonge vrouw die haar eerste kind heeft; ook: een wijfjesdier dat voor 't eerst gelegd of haar eerste jong heeft; *hajam dara*, kip die voor de eerste maal gelegd heeft; *ngadjoeroe dara*, voor het eerst gebaard-, voor het eerst gejongd hebben (vgl. *dantĕn*); *dadara*, coll. mv. van *dara*.

**DARADAD**, I. geschaafd (b. v. de hand), ruw.

II. Werkw. tusschenw. voor *ngomong* enz., spreken; ook werkw. tusschenw. voor: aanpakken en derg., = *pek*.

**DARADJAT** (Ar.), trap, graad, rang, stand; verder: geluk, welstand, bezitting, dat wat iemand krijgt of heeft; ook: stijging van welstand, in eer, enz.; *soeda daradjat*, vermindering van waardigheid, stand of welstand; *geus bejak daradjat*, hopeloos staan, alle geluk verspeeld hebben.

**DARAGĔM**, donkerbruin, kastanjebruin (*beureum sĕmoe hideung*).

**DARAJ**, ngbr.; *ngadaraj*, uit elkander liggen, uiteenliggen, uitgespreid liggen; ook: liggen op den rug, met armen en beenen uitgespreid; *ngadarajkeun*, uit elkander doen, uiteendoen (b. v. koffieboonen, om ze beter te kunnen drogen), uitspreiden; *didarajkeun*.

**DARANA** (Skr. dhârana), z. v. a. *sareh*, zachtmoedig, geduldig; *sabar-darana*, lijdzaam, zachtmoedig, geduldig, geheel onderworpen; *hiroep soteh ngan manggih radja darana*, hij leefde alleen omdat hij een zachtmoedig vorst vond, d. i. hij leefde bij de genade van den koning.

**DARANGDAN**, I. naam van een soort vijg; *tangkal darangdan*, naam van den boom die deze vijgen draagt.

II. Hetzelfde als *mangandeuh*; zie ald. P.

III. (Kraw.), bladerlooze boom. P.

IV. (Kad.), paal of palen voor een dam.

**DARAPON**, zie *dapon*.

**DARAT** (Skr. dara), het droge, de aardbodem, land (in tegenoverst. van water), de vaste grond; *djalan darat*, over land gaan of reizen; *lentah darat*, landbloedzuiger, overdr. voor: woekeraar; *daratan*, het droge, het land (in ruimer zin dan *darat*), vasteland; overdr. voor: rust of tusschenruimte (b. v. tusschen elkander opvolgende schoten of rijtuigen); *teu tembong daratan*, den grond niet kunnen zien (vanwege de duisternis); *euweuh daratanana*, zonder rust, zonder ophouden (van schieten, het aankomen van boodschappen, enz.).

**DAR-DOER**, zie *doer*.

**DAREHDAH**, verkl. met *manis boedi*, minzaam.

**DAREHDEH**, hetzelfde als *darehdah*.

**DAREKSI** (verb. van het Holl. „Directie", welk woord men soms op een spoorwegwagen geschilderd ziet), spoorwegrijtuig.

**DARENGDENG**, naam van een grassoort [waterplant, welks pit tot lampepit dient; vgl. *djoedjoeloek*, waarmede zij veel overeenkomst heeft].

**DAREUDA**, weenende spreken of vragen, voll. *dareuda lemekna*, *njaoer bari dareuda*, *dareuda naros*, enz.; *doemareuda*, idem, aanhoudend.

**DARIGAMA**, = het betere *dirgama*.

**DARIH**, voll. *tji-darih*, stijfsel van halfgare rijst (vgl. *kandji*); *didarih*, in stijfselwater gedompeld worden (van geverfd garen, om het steviger te doen worden voor het weven).

**DARMA** (O.-S.; Skr. dharma, deugd, plicht), leer, inz. plichtenleer; verder, maar dan gew. *ngan darma*, enkel, alleen maar, slechts, niet meer dan; *ngan darma ngareuneuhkeun*, alleen maar het kind onder het hart gedragen hebben.

**DAROEBEUSI**, zeker bedwelmend vergift; *didaroebeusi*, onder den invloed van *daroebeusi* gebracht worden of zijn.

**DAROEGIAN**, onbestendig, veranderlijk; volg. een andere verklaring = *garetekan* (zie *getek*), lichtgeraakt, kittelachtig.

**DAROEKDĔK**, zie *doekdĕk*.

**DAROEROENG**, zie *daloeroeng*.

**DARONGDONG**, = *dĕrĕngdĕng*; zie ald. P.

**DASAR**, bodem, grond, bedding (van een rivier, van de zee, enz.); overdr. dat wat iemand of iets van zichzelven, van nature

of oorspronkelijk is (wat betreft aanleg, karakter, aard, lichaamsschoonheid, enz.); ook: grondkleur; *dasar goreng*, van aard slecht; *ĕmal-dasar*, plattegrond; *laklak-dasar*, z. v. a. *habĕn* en *bejak*, ten bodem toe, zóó dat men niet verder kan (P.); *dadasar*, overdr.: bodem, grond, vloer, grondslag, grondbeginselen, pricipe; *tangtoena anoe takaboer djadi dadasar naraka*, voorzeker de hoovaardigen zullen den bodem der hel vormen.

**DASI**, het Holl. dasje; das, halsdoek, dasje.

**DASTAR** (Perz.), = *sorban*, tulband, inz. een vaste tulband, dien men niet uit elkander nemen kan; *didastar*, een tulband opzetten of ophebben.

**DAT**, I. = *tjong*, werkw. tusschenw. voor het maken van een *sĕmbah* (zie ald.); *dat njĕmbah*, de *sĕmbah* maken.

II. (Ar.), wezen, inhoud, wat is; verder: het wezen, het zijn.

**DATANG** k, *dongkap* s., *soemping* l., aankomen, komen, aanlanden, bereiken; *tangtoe datang balahi*, er zal zeker een onheil komen; ook = *nĕpi* k., *dongkap* l., tot aan, tot aan toe, in die mate dat; *datang-datang*, bij of terstond na aankomst, met dat (hij) kwam, zoodra (hij) kwam; *sadatang*, na aankomst; *ngadatangan*, tot of over iemand of iets (met opzet) komen; *didatangan*; *kadatangan*, lijd. vorm, gezegd van iemand of iets tot wien, waartoe of waarover iets komt of gekomen is, overkomen, overvallen; ook: krijgen, b. v. *kadatangan moerijang*, de koorts krijgen; *ngadatangkeun*, doen komen, doen komen tot of aan, zijn bestemming doen bereiken, ten uitvoer leggen; *didatangkeun*.

**DATAR**, vlak, effen; ook: het vlak, het vlakke (vgl. *rata*); *tanah datar*, vlakte; *padataran goenoeng*, bergvlakte.

**DATAWALANG** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**DATĔNG** (uit 't Jav.), aan .... (in opschriften van brieven aan minderen); *doematĕng*, idem (maar aan gelijken of hoogeren).

**DATJIN** (Chin.), een unster of weegstok; *sadatjin*, een onbepaald gewicht van 25, 50 of 100 *kati*'s; *ngadatjin*, met een *datjin* afwegen; *didatjin*.

**DATOE**, voll. *tali datoe*, geweven buikgordel of buiksingel. P.

**DAWA** (Ar., eig. hulpgeschrei, vandaar) rechtvordering, aanklacht; ook: een rechtsvordering of aanklacht indienen; *ngadawa*, iemand voor den rechter dagen, hem een rechtsgeding aandoen, een rechtsvordering tegen iemand instellen, iemand verklagen of aanklagen *ka hoekoem*, d. i. bij het gerecht of bij den rechter; *silih-dawa*, elkander verklagen; *didawa*.

**DAWEUNG**, in een stijve of peinzende houding staan of zitten, een stijve (rechte) houding aannemen, stijf zijn (z. a. bij de komst van bezoekers, enz.); *daweungna*, (rechte) houding; *ngadaweung* k., *mangoemangoe* l., in stijve of parmantige houding daar staan; verder: in gedachten verzonken zitten of staan, roerloos voor zich uit staren; ook: staan te dralen, talmen, treuzelen; *doewang-daweung*, idem, aanh. of herhaaldelijk.

**DAWOEAN**, dam of dijk tot afleiding van water, de plek waar het water uit een rivier in een kanaal of leiding vloeit, uitloop.

**DAWOED**, David, de bekende koning van Israël, door de Mohammedanen *Nabi Dawoed* geheeten.

**DAWOEH**, I. = *waktoe*, tijd, stond; *arigeus nĕpi kana dawoehna*, toen de tijd gekomen was.

II. Benaming van de Vrijdags-*bĕdoeg*, nl. van de *bĕdoeg* die voor de godsdienstoefening op Vrijdagmiddag in de moskee geslagen wordt. [Het is 't gewone instrument, alleen de naam is veranderd.]

III. S., *parentah* k., *timbalan* l., last, gebod, bevel; *doemawoeh*, bevelen; *ngadawoeh* s., bevel geven, bevelen; *ngadawoehkeun*, iets bevelen, een last ter kennis brengen; *didawoehkeun*; *dawoehan*, bevel.

**DAWOEK**, schimmel (als benaming van een paard); *tjatjah dawoek*, z. v. a. *tjatjah toelen*, een echte *tjatjah* (man uit het volk); *si tjĕtoek dawoek*, een scheldw. jegens oude mannen, z. v. a.: grijskop, jou oude grijskop!

**DAWOENG**, g. w.: knip gelijk af! *ngadawoeng*, gelijk afknippen (een knevel, de manen van een paard, enz.); *didawoeng*.

**DĔBLE**, maar doorgaans *ngadĕble*, het baadje slechts met één knoop gesloten hebben.

**DEBLO** (Tasikmal.), = *benggol*, het 2½ centsstuk (Vgl. *dibloeng*.)

**DĔBOES** (Ar., strijdkolf, strijdhamer), een soort spel waarbij onkwetsbaarheid vertoond wordt, of juister: waarbij goocheltoeren verricht worden.

**DEDE**, op rijen plaatsen (B.); in Indr.: met waren te koop zitten; *lagi dede* (Indr.), nog zitten te verkoopen.

**DĔDĔG** (vgl. *dĕg* en *adĕg*), statuur, gestalte, figuur, leest, voorkomen, houding; *dĕdĕgan*, idem, inz. lichaamsbouw. (Zie ook *tandjĕk*).

**DĔDĔGLĔR**, verkl. met *taja timbangan* en = *sasangklĕng*, ruw, wreed, gruwzaam.

**DĔDĔK** (Mal., dĕdak), = *hoeoet*, zemelen.

**DĔDĔL**, in elkander geperst, stijf in of op elkander gepakt, samengedrongen; *ngadĕdĕl*, indrukken, inéénpersen, vast- of instampen; *ngadĕdĕl lĕmah*, zich bij het opstijgen tegen den grond afstooten, zich omhoogstooten; *didĕdĕl*; *tidĕdĕl*, ineengedrukt raken; *pangdĕdĕl*, voorwerp om iets vast te stampen, stamper.

**DEDEL**, = *bĕdah*, open (b. v. een heining die doorgebroken is), bres (b. v. in een slagorde waardoor zich de vijand heengeslagen heeft); ook: bezwijken (van een leger); *ngadedel*, (van buiten) inbreken, doorbreken, enz. (Vgl. *dehdel*.)

**DĔDĔLĔG**, zie *dĕlĕg*.

**DĔDĔMĔS**, ngbr.; *kadĕdĕmĕs*, z. v. a. *pidoewit*, op de penning zijn.

**DĔDĔR**, g. w.; *ngadĕdĕr*, jonge planten of boompjes voorloopig in den grond zetten, met het doel ze later hun vaste plaats te geven; *ngadĕdĕr kagorengan*, kwaad planten: *didĕdĕr*; *dĕdĕran*, kweekplant. (Vgl. *ipoek*.)

**DĔDĔROEK**, zie *dĕroek*.

**DEDES**, het muskusdier, civetkat; *baoe dedes*, de sterke en doordringende geur die van de *dedes* uitgaat, een ondraaglijke stank; *ngadedes*, zich verschuilen, zich schuilhouden, in een hoek wegschuilen.

**DĔDĔT**, vol, boordevol, tot aan den rand vol; *pĕtĕng dĕdĕt*, *sĕsĕk-dĕdĕt* en *sirĕp-dĕdĕt*, = *djĕdjĕl-pinoeh*, geheel vol, eivol, stampvol; *ngadĕdĕt*, vol drukken, vol stampen (van een maat); *didĕdĕl*, volgedrukt-, volgestampt-, neergedrukt worden of zijn; *padĕdĕt-dĕdĕt*, elkander verdringen; *ngadĕdĕtan*, iets boordevol maken; *didĕdĕtan*; *kadĕdĕtan*, tot aan den rand vol-, boordevol geraakt; *ngadĕdĕtkeun*, (iets wat zich ergens in bevindt) nederdrukken, indrukken, enz; *didĕdĕtkeun*.

**DEDEWAN**, zie *dewa*.

**DËENG**, rauw vleesch, in lapjes gesneden, gekruid en vervolgens in de zon gedroogd [meer bekend onder den naam van *dengdeng*, zie ald.]; *ngadeëng*, *deëng* maken.

**DEËT**, ondiep; overdr.: oppervlakkig; *sawah deët*, een ondiepe *sawah*, die beploegd kan worden; *ngadeëtan*, allengs minder diep worden.

**DĔG**, werkw. tusschenw. voor: staan (nader uitgedrukt door *ngadĕg* en *nangtoeng*); ook werkw. tusschenw. voor: oprichten (nader uitgedrukt door *ngadĕgkeun* en *nangtoengkeun*). Vgl. *adĕg* en *randĕg*.

**DEG**, het Holl. deeg; idem.

**DEGDEG**, ngbr.; *ngadegdeg*, beven, trillen; *ngadegdeg koe sabab reuwas*, trillen van ontzetting; *dagdag-degdeg* en *doegdagdegdeg*, = *kapar-kĕpĕr*, met haast maatregelen nemen, zich druk met (of om) iets maken. (Vgl. *gĕtĕr*, *gidir* en *kĕpĕr*.)

**DĔGER**, g. w.; *ngadĕger*, zich sterk inspannen, alle kracht inspannen, zwoegen; *didĕger*.

**DĔGIG**, 1. zich boven anderen verheven wanen (ong. = *angkoeh*); - 2. iemand uit trotschheid onbehoorlijk ontvangen (z. v. a. *teu akoean* of *teu ngakoe*), trotsch, onheusch, onwellevend.

**DĔGIL**, = *dĕdĕg*, statuur, figuur, houding.

**DĔGLAN** (Kad.), sukkel, suffer.

**DĔGOENG**, hangende *gamĕlan*.

**DEHDEL**, = *dedel*, open, opengebroken; ook: uitgevischt, schoon afgeplukt, geheel afgegeten (de bladeren van een boom).

**DEHE**, = *ingkab*, l. van *kelek*, oksel, de oksels.

**DEHEM** (vgl. *ehem*), kuchen (om iemands aandacht te trekken), hm! zeggen; *ngadehem*, kuchen (om de aandacht te trekken), hemmen; *dedeheman*, aanh. kuchen; *daham-dehem*, herh. kuchen (beide met gezegd doel), gehem.

**DEJANG**, ngbr.; *sidejang*, l. van *sidoeroe*, zich bij het vuur warmen; *ngadejangkeun*, iets bij het vuur houden om het te warmen of te drogen (vgl. *leumpeuh*); *didejangkeun*; *njidejangkeun*, l. van *njidoeroekeun*, iemand (b. v. een koud kind) bij het vuur zetten om zich te warmen; *disidejangkeun*.

**DEJOG**, kreupel, mank (algemeene benaming voor verschillende soorten van kreupel-zijn of mank-loopen).

**DĔK**, werkw. tusschenw. voor: hand aan 't werk slaan, = *pek*; *dĕk mariksa*, een onderzoek gaan instellen; inz. echter werkw. tusschenw. voor: slaan, stompen, en derg.; *barang dĕk ka*, terwijl hij sloeg naar; *dak-dĕk*, rechts en links stompen of derg. geven; *pidĕkeun*, zullen neerkomen op. (Vgl. *adĕk*.)

**DEK**, I. k., *kĕrsa* l., willen, zullen [hetzelfde als *rek*, behalve dat daarbij „zullen" op den voorgrond staat, vgl. *daek*]; *oelah dek*, ge moet niet willen (dit of dat doen; de uitdrukking veronderstelt, dat het voornemen nog niet aanwezig is).

II. Het Holl. dek (van een schip), scheepsvloer.

**DĔKĔM**, ngbr.; *ngadĕkĕm*, vooroverzitten (van een dier), gereed zitten om den sprong te doen (een kat, een tijger); *ngadĕkĕman* over een prooi gebogen zitten; *didĕkĕman*. (Vgl. *dakom*.)

**DEKEN** (Kad.), = *deët*, ondiep.

**DĔKĔR**, z. v. a. *prak* en *pek*; zie ald. P.

**DĔKIL**, vuil, ongewasschen (van kleederen enz); *si dĕkil, pinoeh koe daki!* jou vuilik, vol huidsmeer! P.

**DĔKLOEK**, = *dĕngkloek*; zie ald.

**DĔKOE**, = *dĕngkoel*, l. van *toeoer*, knie, de knieën; *darĕkoe*, zich buigen (van de knieën), zich nederbukken, knielen; *tapakdĕkoe*, op de knie vallen, een knie of de knieën buigen; *sidĕkoe*, op de knieën liggen; *ngadĕkoekeun toeoer*, de knieën buigen.

**DĔKOEL**, ngbr.; *ngadĕkoel*, zonder op te zien arbeiden, zich sterk inspannen, zwoegen; *tingdarĕkoel*, idem, van velen.

**DĔKOK**, diep in 't hoofd liggen (van de oogen) en daarbij een wipneus hebben.

**DĔL**, werk. tusschenw. voor: uitzetten, een omvang krijgen (een zweer, de buik, enz.).

**DĔLAK-DĔLEK**, zie *dĕlek*.

**DĔLAK-DĔLOEK**, zie *dĕloek*.

**DELAN**, I. alleen in *boemboeng-delan*, naam van een boom.

II. (Z.-B.), fijn gewreven, tot ballen geknede rottende visch of garnalen, bekend onder den naam van *tarasi*; *ngadelan*, *delan* maken; *ngadelanan*, iets met *delan* bereiden; *didelanan*.

**DĔLAP**, verkl. met *djaïl*, ondeugend, ondeugende streek, ondeugendheid; ook verkl. met *sok meupeuh ka batoer*, slaanderig, er spoedig bij zijn met er op los te slaan.

**DĔLĔG**, naam van een *gaboes* soort, = *bogo*; *dĕdĕlĕg*, ook *daging bobokong* geheeten, het stuk vleesch dat wij „het haasje" noemen. (Zie *sineureut*.)

**DĔLEH**, g. w.; *ngadĕleh*, = *bintrang* k. p., zien naar, bezien; *didĕleh*; *teu kadĕleh*, niet gezien worden of zijn, niet zien. (Vgl. *tendjo*, enz.)

**DĔLEK**, een verachtenden of nijdigen blik zijwaarts werpen; *dĕlak-dĕlek*, idem, maar naar weerskanten; *ngadĕlek* en *ngadĕlekan*, op iemand zijdelings een verachtenden blik werpen, iemand dwars aankijken, naar iemand nijdig-, boos-, wangunstig kijken; *didĕlekan*. (Vgl. *dilak*.)

**DĔLĔKA**, = *djoelig*, boos, kwaadwillig.

**DELENG**, = 't meer gebr. *teleng*, scheel, scheelzien.

**DĔLĔPAK** (Poerw.), het schoteltje van een Inlandsche lamp, waarin zich de olie met de pit bevindt; in de Pr. = *tai palita*, het vuil uit de *palita*; in Bant. = *adjong*, zie ald.

**DĔLĔS**, lemmet. wiek, lampepit. (Vgl. *simsim*.)

**DĔLIT**, knorrig, wrevelig, boos, kwaad, zich verongelijkt achten; *dĕlitan*, zich spoedig verongelijkt achten, lichtgeraakt.

**DĔLOEG**, (van een dier) hoog op de pooten zijn. P.

**DĔLOEK**, eenigzins gebogen van gestalte (b. v. van zeer lange personen); *dĕlakdĕloek*, knikkebollen (B.); *ngadĕloek*, = *ngadĕroek* (zie *dĕroek*).

**DĔMANG**, buiten de Preanger: districts- en tevens politiehoofd; in de Pr.: eeretitel, soms door de Regeering geschonken aan voorname hoofden.

**DĔMES**, een platten neus hebben, platneus.

**DĔMI**. I. k., *doepi* of *dopi* l., = *ari* I—III (doch de beteekenis is meer beperkt, minder ruim): aangaande, wat betreft, maar, doch, daarentegen; ook: als, toen.

II. In directe eedformules: bij: *dĕmi Allah!* bij God! *dĕmi kamoeljaän Pangeran!* bij de heerlijkheid des Heeren! *dĕmi rasoel!* bij den gezant! (Vgl. *insa* en *njĕboet* bij *sĕboet*.)

**DĔMIT**, = *rikip*, stil, geheim, in alle stilte; ook: geest, in bijgeloovigen zin; *dĕdĕmit*, een stille geest, nimf; *dĕdĕmitan*, = *ririkipan*, zachtjes, in alle stilte, in het geheim (doen.)

**DĔMOENG**, voll. *djoeroe-dĕmoeng*, 1. een oude titel voor beambten van minderen rang; *djoeroe-dĕmoeng anoe bade ngiring angkat*, de *dĕmoengs*'s die tot het geleide zullen behooren; - 2. naam van een *tĕmbang*-wijs (zie Spraakk., Aanh.); *soeroet-dĕmoeng* (Kad.), naam van een heester met rood blad, veel tot omheining gebezigd.

**DEMPE**, = *dampa* II.; *tjaoe dempe*, naam van een pisangsoort; *dahar tjaoe dempe dempe* pisang eten [wat *pamali* heet, *matak dempe anak*].

**DEMPEL**, alleen in *kotok dempel*, naam door de Bad. aan een eend (*mĕri*) gegeven.

**DĔMPĔS**, bij den wortel, bij den grond (afgesneden, afgehouwen of op andere derg. wijze weggenomen, van gras, planten, enz.).

**DĔMPES**, ngbr.; *ngadĕmpes*, nederduiken; verder: laag bij den grond-, tegen den wand of in een hoek wegkruipen of wegschuilen; *ngadĕdĕmpes*, idem, met verst.; ook: zich afgezonderd en doodstil houden.

**DĔMPET**, dat waarmede men iets vast- of dichtklemt; inz. de bamboe-lat, die dwars langs de *wilah* wordt gebonden; ook g. w., b. v. *eta dĕmpet djalma tjilakadoraka!* knijp dien rampzalige! *ngadĕmpet*, klemmen, knellen, knijpen, beknellen, vastknijpen; ook: persen, ineendrukken;

*didĕmpet*; *kadĕmpet*, bekneld geraakt zijn. (Vgl. *tjĕpet.*)

**DEMPET**, tegen elkander raken, aaneengesloten, aaneengegroeid van lichaamsleden (b. v. van twee vingers), tegen elkander aan staan (b. v twee huizen), palen aan, belenden, aanpalend, belendend.

**DEMPLON** (Buit.), z. v. a. *tĕgĕp*, een ferme houding-, een flink postuur hebben.

**DĔMPOEL**, stopverf; *ngadĕmpoel*, met *dĕmpoel* stoppen.

**DEN**, zóó spreekt men meestal kinderen of jongelieden aan die *raden* zijn, vooral wanneer men vriendelijk of gemeenzaam spreekt. (Zie *raden.*)

**DĔNAK**, voll. *taleus dĕnak*, naam van een *taleus*-soort (Tjiandj.), = *taleus djahe* (Band.).

**DĔNDA** (Skr., danda, stok, straf, boete), boete, geldstraf; *ngadĕnda*, in de boete slaan, beboeten; *didĕnda*; *ngadĕndaän*, meer dan één persoon beboeten; *didĕndaän*. (Vgl. *naïd.*)

**DĔNDĔN**, ngbr.; *ngadĕndĕn*, (van water) hoog staan, b. v. tot den nok van den dijk; (van een donkere lucht) een bank vormen, een zware onweerslucht; overdr.: alles in gereedheid zijn (b. v. in het huis van jongelieden die gaan trouwen)

**DĔNG**, werkw. tusschenw. voor: knappen, breken, doorbreken (b. v. een boom); *doeng-dĕng*, idem, van meerdere voorwerpen.

**DĔNGAK-DĔNGEK**, zie *dĕngek.*

**DĔNGDA**, = *dĕnda.*

**DENGDANG**, ngbr.; *sidengdang* k., *kempol* l., (van een vrouw) te paard zitten, met de beenen naar één kant; *padengdang* (Z.-B.), een dans, uitgevoerd door mannen; ook het orkest dat daarbij dienst doet.

**DENGDEK**, hellen, overhellen, hellend, in schuine richting, schuin, scheef, scheef staan, een schuinen stand hebben (ook z. a. van de zon); *ngadengdekkeun langit*, den hemel neigen (doen overhellen); *didengdekkeun*. (Vgl. *modeng.*)

**DĔNGDĔNG**, = *anggĕr*, op dezelfde hoogte of in denzelfden stand of toestand blijven, niet van gedaante veranderen, niet in voorkomen verouden, blijven wat en zooals het is, bestendig; *ngadĕngdĕng*, = *ngadingding* (zie *dingding*)

**DENGDENG**, = *deĕng*, maar zóó vooral van de *deĕng* die in de *waroeng* verkocht wordt en gesneden is naar gelang van den prijs, dien men er aan geven wil; ook = *beunang mapakkeun*, wat gelijkgemaakt is; *tjaäh dengdeng*, verkl. met *tjaäh hanteu hoedjan*, hoog water, als gevolg van regen in hooger gelegen streken, terwijl op de plaats zelf geen regen viel; *ngadengdeng*, gelijkmaken, gelijksnijden, enz.; *didengdeng*.

**DENGE** k., *koeping* s., *reungeu* en *roengoe* l., *dangoe* l. p., g. w.; *sadenge-denge tjeuli*, op het gehoor afgaan; *ngadenge*, hooren, aanhooren, gehoor geven aan; *didenge*, aangehoord worden, gehoor aan gegeven worden of zijn; *kadenge*, gehoord, aangehoord; *dengeĕun*, te hooren, om te hooren, aan te hooren; *dedengean*, hetgeen men hoort; *loba dedengean*, veel te hooren, veel dingen die men hoort; *taja dedengean*, er is niets te hooren of aan te hooren (b. v. in een bosch, als 't er doodstil is); *teu poegoeh dedengean*, niets op zichzelf of afzonderlijk kunnen hooren, een verward rumoer van stemmen of geluiden door elkander; *ngadengekeun*, iets aanhooren, naar iets hooren of luisteren, toeluisteren; *tjeuli oelah dipake ngadengekeun omongan sijasija*, gebruik uw ooren niet om naar ijdel geklap te luisteren; *didengekeun; dengekeuneun*, wat aan te hooren is, wat gehoord mag worden; *taja dengekeuneunana*, niets kunnen hooren noch verstaan (door rumoer of omdat velen te gelijk spreken); *ngadedengekeun*, nauwkeurig toeluisteren; *pangdenge*, het gehoor.

**DĔNGEK**, = *pĕtak*, het geven van een schreeuw of gil; *ngadĕngek*, een schreeuw of gil geven (bepaald met opzet); *dĕdĕngekan*, aanh. schreeuwen, gillen of jammeren, gegil, geschrei, gekrijsch; *dĕngak-dĕngek*, aanh. of gedurig een schreeuw geven; *ngadĕngek-dĕngek*, gedurig of met tusschenpoozen een schreeuw laten hooren; *patingdarĕngek*, geschreeuw, gejammer (van velen). Vgl. *djĕrit.*

**DENGKAK** (vgl. *dangkak*), het wijdbeens zitten; *ngadengkak*, wijdbeens (schrijlings) zitten (van iemand die op een paard-, of een kind dat op iemands heup zit; *doengkak-dengkak*, aanh. of gedurig zoo zitten; *ngadengkakkeun*, iemand wijdbeens of schrijlings doen zitten, een kind op de heup doen zitten; *didengkakkeun.*

**DĔNGKEK**, ngbr.; *ngadĕngkek*, iemand in benauwdheid brengen, iemand persen (b. v. om een schuld af te doen); *didĕngkek; kadĕngdek*, in moeite-, in benauwdheid zitten (b. v. iemand die betalen moet en geen geld heeft); *doemĕngkek*, bekneld zijn, in de knel zitten.

**DĔNGKENG**, ingebogen van den rug (bij menschen of beesten), holte in de lenden. (Vgl. *tĕnggeng.*)

**DENGKENG**, hetzelfde als *dempet.*

**DENGKET**, tegen aan komen (vgl. *dempet*); *padedengket*, tegen elkander aan (b. v. planten), aan elkander sluiten, aan elkander raken; *padengket-dengket*, idem.

**DĔNGKI**, misnoegd, nijdig, ijverzuchtig, naijverig op anderen; ook: nijd: *hiri-dĕngki*, hatelijk en nijdig, haat en nijd, boosaardig, arglistig; ook: boosaardigheid, arglistigheid; *dĕngkian*, verkl. met *salampah-lampah dĕngki bae*, d. i. nijdig-, boosaardig van aard zijn; *ngadĕngkian*, op iemand nijdig of naijverig zijn, benijden; *silih-dĕngkian*, op elkander nijdig zijn, elkander benijden; *kadĕngkian*, nijd.

**DĔNGKLAK-DĔNGKLOEK**, zie *dĕngkloek*.

**DĔNGKLANG**, ngbr.; *ngadĕngklang*, ong. = *ngadajagdag*, staan of zitten met het bovenlijf achterover.

**DĔNGKLOEK**, ngbr.; *ngadĕngkloek*, den kop buigen (z. a. een paard wanneer het struikelt); *tidĕngkloek*, struikelen (bij het opstappen van een hoogte); *dĕngklak-dĕngkloek*, mank loopen (van menschen of dieren die iets aan den voet hebben).

**DĔNGKLOK**, hetzelfde als *dĕngkloek*, ngbr.; *dĕdĕngklokan*, zich mank houden, loopen als iemand die mank is.

**DĔNGKOEL**, = 't meer gebr. *dĕkoe*.

**DĔNGKOET**, mank loopen met het eene been, zóó dat men het op de teenen van den voet laat rusten. (Zie *dengkol*.)

**DENGKOL**, hetzelfde als *dĕngkoet*.

**DENOK**, er goed, knap, welgevormd uitzien (van een vrouw, zonder nu bepaald *geulis* of schoon te wezen), een goed-, burgerlijk voorkomen hebben, burgerlijk. (Vgl. *gamboelĕng*.)

**DENTJENG**, nadeelig verschil, minder, minder hebben of zijn dan; *ngadentjengkeun*, iemand in zijn belangen verkorten, hem achterstellen bij anderen, aan iemand minder geven dan aan een ander; *didentjengkeun*.

**DĔPA**, = *dĕroem* (maar dit ook van kleine dieren), zich nederleggen, in rustige houding nederliggen (meestal met de pooten onder 't lijf); *dĕpa-dĕpa*, maar meestal *ngadĕpa-dĕpa*, zóó hard loopen (een paard, een hond, enz.) dat de buik bijna den grond raakt; *ngadĕpa*, (van een dier) gaan liggen met de pooten onder 't lijf; *ngadĕpakeun*, (een dier) zich doen nederleggen; *didĕpakeun*. (Vgl. *depe*.)

**DĔPANG-DĔPONG**, zie *dĕpong*.

**DEPE**, ngbr.; *dedepean*, in voorovergebogen (eerbiedige) houding loopen. (Vgl. *dĕpa*.)

**DĔPĔNG**, ngbr.; *dĕdĕpĕngan*, in gebukte houding (b. v. naderen).

**DEPOK**, verkl. met *patapan*, hermitage.

**DĔPONG**, g. w.; *sidĕpong*, op de knieën liggende, met het bovenlijf op den grond, ergens onder kijken of op iets loeren; *ngadĕpong*, zich nederbukken (z. a. een dier in zijn hol), loeren, gluren, mikken; *didĕpong*, op gegluurd of gemikt worden; *dĕpang-dĕpong*, rechts en links gluren, rondloeren; *ngadĕpongan*, naar iets gluren, begluren; *didĕpongan*.

**DĔPROEK** (vgl. *proek*), werkw. tusschenw. voor: neerstorten, instorten en derg.; *ngadĕproek*, nedervallen (b. v. een paard), instorten (b. v. een huis).

**DĔR**, = *gĕr*, werkw. tusschenw. om het ontstaan van geraas of rumoer aan te duiden; *gĕr aja lini*, er ontstond een aardbeving; *gĕr aja hoedjan*, er viel een harde regen; *gĕr gĕloet*, er ontstond een gevecht, enz. (Vgl. *doer*.)

**DERAH**, ngbr.; *ngaderah*, rekenen, berekenen; ook = *mĕrwintji*, deelen, verdeelen; verder: overdenken, overwegen; *diderah*, gedeeld-, verdeeld worden; *derahan*, deel; ook: berekening, gevoelen.

**DĔRAK**, ngbr.; *ngadĕrak*, opdisschen. P.

**DĔRBE** (Indr.), hebben, bezitten. (Vgl. *boga*.)

**DEREDED**, = *daradad* II. P.

**DĔRĔGDĔG** (vgl. *doeroegdoeg*), nab. geluid van: zich in beweging stellen, op den loop gaan, aan den haal gaan; *doeroegdoeg-dĕrĕgdeg*, idem, met verst.; *ngadĕrĕgdĕg*, knetteren (van geweervuur of *pĕtasan*).

**DEREK**, ngbr.; *saderek*, 1. van *doeloer*, broeder, zuster, broeders, zusters; *piderekan*, (werkelijke) broeders, broederschap; ook: bloedverwanten, en in dézen zin van neef af in een afgaande lijn; *ngaderek*, op een rij of in orde geschaard zijn, tot iemands dienst gereed zijn, wachten op het bevel van een meerdere, een meerdere volgen; *ngadederek*, z. v. a. *ngantos timbalan*, op bevel wachten.

**DĔREL**, = 't meer gebr. *drel*.

**DĔRĔMAGA**, dijkje, dammetje; *ngadĕrĕmaga*, een dammetje maken, een laagte ophoogen (inz. om er een waterleiding overheen te leiden naar een tegenoverliggende hoogte).

**DĔRĔNGDĔNG** (vgl. *dĕngdĕng*), werkw. tusschenw. voor: in beweging komen of in beweging stellen; (van den wind) een stevige bries, (van water) bruischen, klotsen, (van gedachten of woorden) zich in beweging stellen; *ngadĕrĕngdĕng*, (van een rivier) gezwollen zijn en bruisend stroomen.

**DĔRĔP**, voor het helpen rijstsnijden bij den

oogst van de vijf bossen één tot loon ontvangen (vgl. *gatjong*); *ngadĕrĕp*, op deze voorwaarde rijst helpen snijden.

**DĔRĔS**, gedurig of aanhoudend doen, zich gedurig herhalen, gedurig plaats vinden, al maar herhalen, dikwijls repeteeren (b. v. een *djampe* herhaaldelijk lezen of opzeggen), overlezen, overleeren; ook snel op elkander baren of jongen werpen; (van boomen) aanh. vruchtdragen; verder: met korte passen loopen (van paarden), verkl. met *kĕrĕp tintjakna*; *hoedjan dĕrĕs*, een aanhoudende dichte regen; *dĕrĕs mĕdal tji-sotjana*, gedurig had hij (zij) een traan in het oog; *ngadĕrĕs*, aanhoudend herhalen (b. v. het lezen van een boek); *eureun ngadĕrĕs*, ophouden met herhaald lezen.

**DERES**, ngbr.; *ngaderes*, = *ngaberes* en *ngadjadjar*, op een rij zijn, staan of zitten, zich op een rij plaatsen. (Vgl. *redes*.)

**DĔRĔWAK** (Z. B.), een tamelijk groote heester [het hout van de grootere exemplaren wordt veel gebruikt voor de stelen of *pĕrdah* van den *balijoeng*].

**DĔRĔWIS** (Perz. darwisj), Derwisch, Mohammedaansche bedelmonnik.

**DĔRIGAMA**, = 't meer gebr. *dirgama*.

**DĔRMA**, 1. hetzelfde als *darma*; - 2. (*b. p.*), hetzelfde als *bangsa*. P.

**DĔRMAGA** (Indr.), 1. = *dĕrĕmaga*; - 2 de groote weg, hoofdweg.

**DĔRMAGI** (Indr.), l. van *dĕrmaga*; zie ald.

**DĔROEK**, ngbr.; *ngadĕroek*, = *ngahĕloek*, met gebogen hoofd of (b. v. een vogel) met gebogen kop nederzitten, beschaamd of verslagen voor zich zien, in moeite of met bekommerd hart nederzitten; - *dĕdĕroek*, naam van een donkerbruinen tortel, iets grooter dan de *tikoekoer*, met een ring om den hals.

**DĔROEM**, of wel *ngadĕroem*, = *dĕpa*, nederliggen (van een groot dier, met de pooten onder het lijf); verder: zich op gezegde wijze nederleggen; ook wel (van dieren): in het water liggen, baden; *onta-onta singna dĕroem*, doe de kameelen nederliggen; *ngadĕroemkeun*, zich doen nederleggen (b v. een olifant); *didĕroemkeun*.

**DĔS**, = *gĕs*, werkw. tusschenw. voor: knappen, doorbreken (nader uitgedrukt door *pinggĕs*).

**DESA** (Skr. deça, oord, streek), verkl. met *lĕmboer gĕde*, groot dorp, vlek [tegenwoordig algemeen en officieel voor „dorp" en „platteland" gebruikt]; *oeloe desa*, hetzelfde als *mantri oeloe-oeloe*, zie *oeloe-oeloe*; *bale desa*, een publiek optrekje of lokaal [in den regel bestaande uit een lang voorvertrek met twee kamers tegen den achterwand] dienende tot vergaderplaats van het dorpsbestuur, tot doorgangshuis voor reizigers, tot lokaal voor samenkomsten van de jongelingen van het dorp, enz.]; *goeroe desa*, het Zevengesternte, waarvoor ook *kĕrĕti* en *bentang ranggeujan*; *pidesaän*, verzameling van dessa's.

**DESEH**, ngbr.; *kadeseh*, het verloren hebben in den strijd, overwonnen, verslagen; *kadeseh pĕrangna*, den strijd verloren hebben, overwonnen (zonder dat, naar men zegt, de overwonnene bepaald in de macht des vijands is).

**DĔSĔK**, = *deukeut*, nabij; *sĕsĕk-dĕsĕk*, dicht opéénzitten, propvol; *roepĕk dĕsĕk*, 't nauw hebben, benauwd, beklemd; *ngadĕsĕk*, dringen naar iemand of iets, op iemand aandringen, steeds nader komen; *didĕsĕk*; *ngadĕsĕk-dĕsĕk*, sterk op iemand of iets aandringen; ook: sterk er op aandringen dat iemand iets doen of aannemen zal. (Vgl. *sĕdĕk*.)

**DESEMBĔR**, het Holl. December; idem; *boelan Desembĕr*, de maand December.

**DET-DJIPET**, naam van een ekster. P.

**DETE**, kort, niet lang (van persoon); *hajam dete*, een soort kippen met korte pooten.

**DEUAG**, = *dengkol* en *dĕngkoet*, mank loopen (maar met beide beenen).

**DEUDEUH** (vgl. *deuh*), een woord om te sussen, z. v. a.: s...t! stil maar! wees maar stil! *ngadeudeuh*, of *ngadeudeuh-deudeuh*, sussen, stillen; *dipikadeudeuh*, vertroeteld worden.

**DEUDEUL**, stut (b. v. onder een huis), korte schoor, steunsel; ook overdr., b. v. *deudeul nagara*, steunpilaar van het land; *ngadeudeul*, stutten, schoren, onderschragen; *ngadeudeul satjongo ramboet*, stutten met een haarpunt (een nederige uitdrukking voor hetgeen een mindere den moerdere aanbrengt).

**DEUDEUPEUN** (Z.-B.), schrikken, verschrikt zijn.

**DEUGDEUG**, ngbr.; *ngadeugdeug*, verkl. met *nongton kana pĕrkara* en *nejang roesoeh-roesoeh*, te hoop loopen, toestroomen (van een menigte menschen); *patingdareugdeug*, idem, van velen; *deugdeugan*, dat wat kijkers lokt (b v. een drenkeling of een vertooning).

**DEUH**, tusschenw.: ach! *deuh, ahm!* ach, ik weet het niet! (Vgl. *deudeuh*.)

**DEUHA**, I. ngbr.; *sideuha*, zitten op den grond, met de eene hand ter zijde op den grond rustende.

II. Ngbr.; *tideuha*, = *tidjalikeuh*, en *toeloej djadi pintjang*, d. i. struikelen en daarop

mank worden; overdr. z. v. a. *rek njadh teu toeloes*, iemand wel genegen zijn maar om verkeerde handelingen zich aan hem stooten; daarom ook wel = *keuheul* en *geuleuh*, zie ald.; *matak tideuha*, oorzaak van aanstoot of ergernis, ergerlijk, aanstootelijk, stuitend, iemand tegen de borst stuiten.

**DEUHEUS**, = *deukeut*, nabij (van een mindere ten aanzien van een meerdere); *matak deuheus ka Allah*, middel om nabij God te komen; *pangkadeuheusna*, de dichtstbijzijnde, de voornaamste; *ngadeuheus*, naderen, op audiëntie gaan, zijn opwachting maken; *ngadeuheus ka Goesti*, naderen-, toegaan tot den Heer (tot God); *doemeuheus*, tot een meerdere gaan of vóór hem zijn; *ngadeuheusan*, voor een meerdere verschijnen, op audiëntie gaan, vóór een meerdere zijn; *dideuheusan*, gezegd van den meerdere voor wien zich een mindere bevindt; *ngadeuheuskeun*, voor een meerdere brengen; *dideuheuskeun*; *pangdeuheusan*, vertrek waarin verhoor verleend wordt; *kamar pangdeuheusan*, audiëntiezaal.

**DEUI**, nog, weder, meer, ook, eveneens, mede; *euweuh deui*, er is niet of niets meer, er is geen meer; *kitoe deui*, eveneens, insgelijks, alzoo ook; *djeung deui*, en ook, en verder, voorts, bovendien; *moal deui-deui*, het niet weer zullen doen; *deudeuieun*, al weer en al weer (vragen, doen, enz.).

**DEUJOEK** (Bad.), = *dijoek*; zie ald.

**DEUK**, dial. voor *dek* I., willen.

**DEUKEUT** k., *deuheus* en *parěk* l., na, nabij, nabij zijn, in de nabijheid zijn; *deukeut-deukeut*, zeer nabij; *noe pangdeukeutna*, de dichtstbijzijnde (dichtstbijwonende enz.); *deudeukeutan*, min of meer in de nabijheid gelegen of blijvend; *padeukeut-deukeut*, dicht bij elkander zijn; *ngadeukeutan*, l. van *njampeurkeun*, op iemand of iets afgaan, naderen, gaan tot; *lain deukeutaneun aing*, het is voor mij geen zaak hem (haar, het) te naderen, dichter bij hem (haar, erbij) te komen; *dideukeutan*; *ngadeukeutkeun*, nabij brengen, doen naderen, in de nabijheid houden, in de nabijheid gereedhouden; *dideukeutkeun*.

**DEULEU**, = *djeueung* k. (iets grover dan *tendjo*), g. w.: ziel *satoengtoeng-deuleu*, verkl. met *sadwasna panon těrang*, zoo ver het oog duidelijk kan onderscheiden; *neuleu* en *ngadeuleu*, zien; *dideuleu*, bezien worden; *kadeuleu*, gezien; *deuleueun*, te zien, wat te zien is of gezien mag worden; *doeloe-deuleu*, links en rechts zien; *deudeuleueun*, voorwerpen die te zien zijn, bezienswaardigheden; *deungdeuleueun*, iemand of iets bestendig voor oogen hebben; *neuleuan*, bezien; *dideuleuan*.

**DEUNG**, dial. voor *djeung*; zie ald.

**DEUNGEUN**, I. alles wat bij de rijst gegeten wordt, toespijs. (Vgl. *lalawoeh.*)

II. Geen huisgenoot, niet van de eigen familie, vreemde, een ander; *deungeun maloeloe*, wildvreemd, een wildvreemde; *kapapas katoewar deungeun*, overdr. voor: door een vreemde (een ander) in een geding betrokken zijn geraakt; *deungeun-deungeun*, vreemde, vreemden, een ander, de anderen; *mideungeun*, iemand voor een ander (voor een vreemde) houden.

**DEUNGKLEUNG**, I. een *lagoe ronggeng*.

II. *Ngadeungkleung*, een vrouw, op overspel betrapt, rondvoeren, achterstevoren op een paard gezeten, met niets anders aan dan een *tjawět*, haar hoofd bedekt met een *aseupan* en daarop een *wera*-bloem gestoken [vroegere rechtspleging]; *dideungkleung*, zóó rondgevoerd worden. (Vgl. *gěmbreng.*)

**DEUPA**, vadem; *sadeupa*, één vadem, enz.; *ngadeupa*, vademen, bij den vadem meten.

**DEWA** (Skr.), een heidensche godheid, god of godin (van lager rang dan *batara*); *dedewan*, geesten die zich als goden voordoen (meestal vereenzelvigd met *djoerig*). Vgl. *děwi*, *dewata*, *jang*, enz.

**DĚWANG**, ngbr.; *soěh děwang*, een groote scheur.

**DEWANGGA** (Kw.), voll. *soetra dewangga*, roodzijden stof, zoowel gebloemd als effen.

**DEWATA** (Skr.), een heidensche godheid, god of godin (zie *dewa*); *para dewata*, de goden; *Ratoening dewata*, een andere naam voor *Batara Goeroe*.

**DĚWĚGAN**, = 't meer gebr. *doewěgan*.

**DEWEK**, pers. en bezitt. voornaamw. van den eersten persoon: ik, mij, mijn [het voornw. komt overeen met *aing*, maar is iets minder grof; het wordt vooral door kinderen onderling, en met name door jongens gebezigd; volwassenen gebruiken het ook wel, maar minder menigvuldig; men bezigt het ook wel bij zichzelven sprekende; vgl. Spraakk. § 150, 2]; in Indr.: zelf, alleen.

**DĚWI**, I. (O.-S.), = *dwi*. P.

II. (O.-S.), = *dewi*. P.

III. Titel van aanzienlijke vrouwen, wier namen door den Islam ter kennis van de Soendaneezen zijn gekomen (b. v. *děwi* Sarah, *děwi* Marijam, *děwi* Ajisjah). Vgl. *siti*.

**DEWI** (Skr.), godin. (Zie *dewa.*)

**DI**, I. voorv. tot vorming van een passief van actieve werkwoorden. [Het treedt in plaats van den neusklank of de neusletter,' en waar deze de beginletter van het woord verving, wordt die letter vooraf hersteld; de beteekenis is het tegenovergestelde van het actief, b. v.: *neunggeul*, slaan, *diteunggeul*, geslagen worden.] Zie Spraakk. § 80—82 en vgl. *ka* I.

II. Voorz. van rust: in, bij, op, te, aan, onder, aangaande, wat aangaat. (Zie Spraakk. § 202, 1 en vgl. *ka* II. en *dina*.)

**DIBLEU**, waggelen.

**DIBLOENG** (Tasikm.), = *benggol*, het 2½ centsstuk. (Vgl. *deblo.*)

**DIDIS**, ngbr.; *ngadidis*, = *njaliksik*, inz. van vogels: zich vlooien, zich luizen; *disaliksik*.

**DIGA** (Z.-B.), = *djiga*; zie ald.

**DIGDIG**, ngbr.; *ngadigdig*, met haast loopen.

**DIGDJAJA** (Skr. digjaya, alverwinnend), dapper, heldhaftig, flink, wakker, deugdelijk, deugdzaam.

**DIGOENG**, = 't meer gebr. *adigoeng*.

**DIHIN** (Jav.), = *ti heula*, vooraf, te voren, van te voren (zie ook *pasti*); *ngadihinan*, z. v. a. *miheulaån*, iemand vóór zijn; *ngadihinan kĕrsa Allah*, Gods wil vóór zijn, d. i. in iets een besluit nemen vóór men Gods wil weet.

**DIJA** (Bant.), = *maneh* (zie ald.): gij, jij; *lalaki naon dija, euj?* wat ben jij voor een man, zeg? - *dijana*, = *manehanana*, hij, zij. P.

**DIJEU** (vgl. *ijeu*), hier; *oerang dijeu*, de menschen hier, de bewoners dezer plaats; *di dijeu*, hier, alhier; *ka dijeu*, naar hier, herwaarts; ook: kom hier! *ti dijeu*, van hier, van hier af; *ngadijeukeun*, naar hier doen of brengen; *ka-dijeukeun*, g. w.: doe (laat) hem (haar, het) hier komen, breng hem (haar, het) hier; *dika-dijeukeun*, naar hier gedaan of gebracht worden; *ka behdijeukeun*, naar dezen tijd toe. (Vgl. *dinja* en *ditoe*.)

**DIJOEK** k., *tjalik* l., *linggih* l. p., zitten, gezeten zijn; *dijoek di loehoer*, in hoogheid zitten, een rang of ambt bekleeden; *paloehoer-loehoer dijoek*, sprkw. voor: met elkander om den voorrang twisten; *ngadijoekan*, op iets zitten; *didijoekan*; *kadijoekan*, lijd. vorm, gezegd van iets waarop iemand, zonder het te willen, is gaan zitten; *ngadijoekkeun*, doen zitten, iemand zich laten nedeizetten; *didijoekkeun*; *pangdijoekan*, zitplaats.

**DIJOET**, ngbr.; *ngadijoet*, maar meestal *ngadingdijoet*, schreien.

**DIKA** (Indr.), pers. en bez. voornaamw. 2de p., = *andika* (zie ald.); te Indr. vooral tegen ouderen gebezigd.

**DIKÈS**, ngbr.; *tidikès*, omzwikken van voet of hand (in een val), omgezwikt; ook: hinken ten gevolge van verzwikken; overdr.: (van een koopman) schade lijden en derg.; (van een ambtenaar) ten val komen en derg.; *babakoe tidikèsan*, steeds gereed tot omzwikken.

**DIKIR** (Ar.. dzikr, herinnering, vermelding), eigenlijk en oorspronkelijk: de vermelding van Gods namen en eigenschappen; tegenwoordig een soort lofprijzing, welke geschiedt door eenige in een kring gezeten personen, bij feesten of in de Vastenmaand, en die bestaat in het aanhoudend te gelijk opzeggen der woorden *lâ ilâha illa'llâh*, er is geen God dan Allah, of alleen van het woord „Allah" of „Hoe", waarbij de maat allengs versneld wordt.

**DIKROE'L-MOT** (Ar., dzikroe'l-maut), verkl. met *ingĕt kana paeh*, het denken aan den dood, gedenken te sterven, zich met de gedachte van te zullen sterven vertrouwd maken.

**DILAK**, ngbr.; *ngadilak*, iemand van ter zijde met groote oogen bestraffend aanzien (vgl. *dĕlek*); *doelak-dilak*, de oogen laten ronddraaien, gluipend hoofd en oogen rechts en links wenden (b. v. om de bewegingen van den vijand na te gaan).

**DILEKTOR**, het Holl. directeur; idem.

**DILÈM**, naam van een welriekende plant, welker bladeren wel tusschen de kleeren gelegd worden en waaruit ook wel voor eigen gebruik reukolie wordt bereid.

**DILÈMAN**, voll. *per dilèman*, een soort karretje, de banken vis-à-vis [de zoogen. Deeleman-kar].

**DIM**, het Holl. duim (als maat); idem; *sadim*, één duim, enz.

**DIN** (Ar.), godsdienst, het rechte geloof.

**DINA**, = *di* II., maar wordt niet vóór namen gebezigd. (Zie Spraakk. § 202, 1.)

**DINAR** (Ar.), een goudstuk ter waarde van tien dirhams, d. i. *f* 2.50 à *f* 3.—; volgens anderen ter waarde van 4, 5 of zelfs 6 gulden.

**DINÈS**, het Holl. dienst; idem, nl. staatsdienst; ook: gewichtig, belangrijk, noodzakelijk; *pagawean dinès*, dienstwerk, verplicht werk, werk waar haast bij is; *pĕrkara dinès*, dienstzaak, gewichtige zaak, noodzakelijk werk; *kadinèsan*, iets noodzakelijks, noodzakelijke bezigheid, enz.

**DINGDIJOET**, zie *dijoet*.

**DINGDING**, 1. een bal klei, die in het graf onder het hoofd van een doode gelegd

wordt (P.); - 2. = *pipinding*, voorhang, scherm, voorwerp dat het gezicht ergens op wegneemt of ergens vóór staat, scheidsmuur, scheiding; *lantjah dingding*, naam van een groot soort spin; *masijat batin teh hidjab noe djadi dingding ka Allah*, inwendige rebellie (d. i. de zonde) is een scherm dat scheiding maakt (tusschen ons) en God (zie ook *kiripit*); *ngadingding*, in den weg staan, het uitzicht belemmeren, vóór iets staan (van een klein of groot, maar liefst van een groot voorwerp); *ngadingdingan*, iets ergens vóór plaatsen; *kadingdingan*, lijd. vorm, gezegd van een persoon of voorwerp waarvoor iets staat, dat het gezicht erop of wel het uitzicht belemmert.

**DINGIN** (Indr., = 't Jav. dihin), eerst, vooraf, te voren.

**DINGKLANG**, mank gaan over beide zijden.

**DINGKLIK**, ngbr.; *ngadingklik*, (meest verachtelijk) groot, groot van omvang.

**DINGKLOEK**, mank gaan. hinken, inz. van iemand die iets aan zijn heup heeft.

**DINGKOEL** (Kad.), = *tolok*; zie ald.

**DINGKOET**, hinken, mank gaan, inz. van iemand die een zeeren voet heeft, voll. *leumpang dingkoet*. (Vgl. *djingkroeng*.)

**DINI** (Bad.), = *dijeu*, hier; *ka dini*, = *ka dijeu*, naar hier, hierheen, herwaarts.

**DINJA** (vgl. *inja*), daar; ook voor: hem, haar, hen, het, die, dat; *koemaha dinja*, zooals het valt, zooals gij wilt, dat hangt van de omstandigheden af; *di dinja*, daar, aldaar; *didinja*, dan, alsdan; *ti dinja*, van daar, van hem (haar, hen, dat); *tidinja*, = *toeloej* k., *ladjĕng* l., daarop, vervolgens, toen; *ka dinja*, naar daar, daar heen; verder: aan hem (haar, hen, het, dien, dat); *ka-dinjakeun*, g. w.: doe (laat) hem (haar, het, dat) daar zijn, breng hem (haar, het) daarheen; *dika-dinjakeun*, naar daar gedaan of gebracht worden.

**DINTĔN**, l. van *poĕ*, dag; *dintĕn ijeu*, vandaag; *sadintĕn*, één dag, enz.; *sadintĕn-dintĕn*, l. van *sapopoĕ*, 1. den geheelen dag; 2. dagelijks.

**DIPANGGA** (Kw.), = *gadjah*, olifant.

**DIPATI**, = 't meer gebr. *adipati*.

**DIR**, of wel *edir*, hooggevoelend, zich voornaam dunken, laatdunkend, hoogmoedig, trotsch; verder: hoogmoed, laatdunkendheid; *pikir ĕdir*, trotsch van gemoed, een trotsch gemoed; *didirkeun*, = *diagoelkeun*, op iets trotsch zijn, zich op laten voorstaan.

**DIRADA** (Skr. dwirada), = *gadjah*, olifant.

**DIRGAMA** (Kw.), 1. z. v. a. *kira-kira*, overweging, oordeel; - 2. argwaan-, wantrouwen koesteren, kwaad vermoeden hebben, iemand verdenken, bedacht zijn op mogelijke slechtheid van iemand; ook: verdenking; *masang dirgama*, iemand in een valstrik lokken, het op zijn verderf toeleggen; *kadirgama*, onder verdenking liggen, verdacht worden. (Vgl. *tĕrka*.)

**DIRHAM** (Ar., van het Grieksche drachma), een kleine zilveren munt ter waarde van ruim vijf stuivers; *arta mas sareboe dirham*, goudgeld ter waarde van duizend dirham.

**DIRI**, = *awak* en *sorangan* k., *pribadi* s., *salira* l., en tevens = *maneh* k., *andjeun* l., zich, zelf; - gevoegd vóór een der andere hier genoemde woorden, met uitzondering van *salira*, dus: *diri sorangan*, *diri pribadi*, *diri maneh* k., *diri andjeun* l., bet. het: zichzelven; - *diri* wordt verder veel geplaatst vóór pers. voornaamw., verwantschapstermen en titels (wat met *salira* eveneens, doch in minder mate, het geval is), waar het dan òf met „zelf” te vertalen, òf als nadruk op te vatten is. (Vgl. Spraakk. § 157 slot.)

**DIRIHDIL**, ngbr.; *ngadirihdil*, onophoudelijk uitkomen, zonder ophouden uitkomen (b. v. rijst uit een zak waarin een gat is), elkander bestendig opvolgen (b. v. woorden of bevelen), zonder ophouden bevelen; ook: al maar doorpraten, (van vruchten) de een na de ander uitkomen.

**DISTRIK**, het Holl. district; idem, = *tjoetak*.

**DITE**, de oude benaming voor *Ahad*, Zondag.

**DITOE** (vgl. *itoe*), ginder, ginds; *di ditoe*, idem; *ti ditoe*, van ginds; *ka ditoe*, naar ginds, naar ginds heen, daarheen; *beh ditoeĕun*, aan gindsche zijde; *ka-ditoekeun*, g. w.: doe (laat) hem (haar, het) ginds zijn, breng hem (haar, het) naar ginds; *dika-ditoekeun*, naar ginds gedaan of gebracht worden.

**DJA**, I. de twaalfde letter van het Soend. alphabet.

II. (Z.-B.), = *nja*; zie ald.

III. (Z.-B.), = *apan*; zie ald.

**DJAÄR**, ngbr.; *didjaär*, verkl. met *dimoemoerah* en *dimonjah-monjah*, goederen verkoopen à tout prix of zoo maar wegdoen (inz. van goederen die door de ouders zijn bijeengebracht).

**DJAÄT**, voll. *katjang djaät*, naam van een zeer lange peulsoort.

**DJABA** k., *djabi* l., buiten, behalve, uitgezonderd, uitgenomen, met uitzondering; *sadjaba* en *kadjaba*, idem; *sadjabaning langit*, = *saloewar langit*, de geheele lucht; *sarta sadjaba ti eta* k., *sarĕng sadjabi* (of

*salijan) ti eta* l., (bij het opsommen van voorwerpen) en zoo voorts.

**DJABANIJAH** (Ar. zabanijah), de wezens die de hellestraffen aan de verdoemden voltrekken.

**DJABAR** (Ar.?), het *a* teeken (fatha) bij Soendaneesch met Arabisch schrift; *pangdjabar*, idem; *didjabar*, van het *a*-teeken voorzien worden of geworden zijn; *kadjabar*, het *a*-teeken hebben.

**DJABARAIL** (Ar.), de engel Gabriël [volgens de Mohammedanen de eerste der aartsengelen en de *poerah noeroenkeun wahjoe*, d. i. de overbrenger der openbaringen].

**DJABARIJAH** (Bad.), verb. van *djabarijat*, zie ald.; *didjabarijahkeun*, (van een mededeeling enz.) met onachtzaamheid behandeld worden. P.

**DJABARIJAT** (Ar.), machtig, geweldadig; ook: trotschheid, hoogmoed; *kaom Djabarijat*, de ketters die de leer der voorbeschikking zóó overdrijven, dat de mensch ten aanzien van zijn eigen daden geheel passief is.

**DJABĔL**, maar meestal *ngadjabĕl*, terugnemen, nemen met geweld, afnemen, wederom innemen, hernemen, herwinnen (b. v. een stad); *didjabĕl*.

**DJABI**, l. van *djaba;* zie ald.

**DJABING**, het haar dat bij *ngadjabing* het oor gedeeltelijk bedekt; *ngadjabing*, het haar, terwijl men met een *gĕloeng* gekapt is, over de ooren gestreken hebben, zoodat die gedeeltelijk bedekt zijn.

**DJABLEU**, k. p. van *tjitjing*, stil zijn; *ngadjableu*, zich stilhouden.

**DJABLOEG**, ngbr.; *ngadjabloeg*, happen, ophappen, verslinden (inz. van een *boehaja* of krokodil gezegd); *didjabloeg*.

**DJABOENG**, naam van een plant, een *lalab*-soort, die verbouwd wordt. (Zie ook *talapoeng*.)

**DJABOER**, I. (Ar., zaboer), Psalm; *Kitab Djaboer*, het boek der Psalmen; *ngadjaboer*, psalmzingen.

II. Ngbr.; *ngadjaboer*, = *ngadjamoe*, onthalen; *djaboeran*, onthaal; *djadjaboer*, verkl. met *ngabagikeun kahakanan*, spijze verdeelen of uitdeelen.

**DJABOR** (Kad.), verkl. met *pare noe koerang eusina*, rijst met ledige of slecht gevulde korrels. (Vgl. *hapa*.)

**DJABRAG-DJABROEG**, zie *djabroeg*.

**DJABRIG**, lang van haar (b. v. een hond of schaap); *katjang djabrig*, naam van een boonsoort; *djabrigan*, met lange haren, van lang haar voorzien zijn, ruig; (van een boom) luchtwortels hebben.

**DJABROEG**, ngbr.; *ngadjabroeg*, zoo maar wat langs den kant visschen zonder het water in te gaan, visschen met een *ajakan* of *lambit*; *djabrag-djabroeg*, verkl. met *gagabah*, zoo maar wat prutsen; *djadjabroeg*, allerlei onbeduidende bezigheden verrichten.

**DJADAH** (Perz., zadah), onecht kind, bastaard; *anak haram djadah*, onecht kind, hoerekind.

**DJADAN** (Kad.), = *barangbeuli*, koopen. (Zie *beuli*.)

**DJADI** (zie *djantĕn* III.), zijn, worden, ontstaan, tot stand komen, gelukken, gedijen, groeien; ook: in werking komen (z. a. een vulkaan); verder: zoodat, bijgevolg, dientengevolge, daarom, dan; voorts: de gevolgtrekking is; *djadi radja*, koning worden, koning zijn; *djadi kekere*, bedelaar worden of zijn; *lagoe pangkat djadi* (Z.-B.), naam van een zangwijs; *djadi mĕnding awak aing*, dan is het beter zóó als mijn lichaam is; *djadina*, uitkomst, uitslag, quotiënt; ook: zoodat, dientengevolge, daarom, dan; *ngadjadi*, worden, ontstaan, worden tot, tot stand komen, gelukken, gebeuren; *bawa ngadjadi*, alzoo geworden, van den moederschoot aan; *mĕrĕm bawa ngadjadi*, blind geboren zijn; *bali geusan ngadjadi*, gewone uitdrukking voor: geboorteplaats; *djadian*, z. v. a. *katoeroet*, voorspoedig, gelukkig, gezegend in iets; ook: iemand dien het medeloopt, gelukskind; *djadjadina*, wat ergens uit voortkomt of ergens van terechtkomt, uitvloeisel, uitwerksel, gevolg, resultaat; *aja djadjadina atawa hanteu?* heeft het resultaat gehad of niet? *moal aja djadjadina*, het zal geen resultaat hebben, het zal niets opleveren; *kadjadian* en *kadjadjadian*, wat ergens uit wordt (b. v. de *papatong* uit de *ninimini*), wat ergens uit voorkomt of van terechtkomt, gevolg, uitwerksel; *kijeu kadjadjadianana*, dit komt er van; *kadjadjaden*, idem (vgl. *aden-aden*); *matjan kadjaden*, een mensch die zich als tijger vermomd heeft (P.), ong. = *barong*; *ngadjadikeun*, aanzijn of bestaan geven, doen zijn, voortbrengen, scheppen; *didjadikeun; ngadjadjadikeun*, maken dat zekere zaak wat oplevert of winstgevend wordt, van iets winst trachten te bekomen, winst met iets doen, zorgen dat een bezitting in waarde stijgt; *djadjadikeun mangsa*, woeker met den tijd; *didjadjadikeun*.

**DJADJAB** (Kad.), z. v. a. *tjatjap*, tot aan het einde, ten einde toe.

**DJADJABAN** (Tjiandj., vgl. *djaba*), dat wat iemand, die zelf geen paard laat

loopen, bij een wedstrijd op de kans van zeker paard verwedt. (Vgl. *motjok* en *taroeh.*)

**DJADJABOER**, zie *djaboer* III.

**DJADJAH**, g w.; *ngadjadjah*, l. van *ngaronda*, de ronde doen, een rondreis maken om te inspecteeren, een tournée maken, rondreizen; *didjadjah*, rondreizende geinspecteerd worden; *djadjahan*, 1. tournée, rondreis; 2. gebied, grondgebied; *djalan djadjahan*, een kleine weg, binnenpad.

**DJADJAKA**, een ongetrouwde jonge man, jonkman, jonggezel (vgl. *tjatjaka*); *masih djadjaka keneh*, nog jonggezel (ongehuwd) zijn.

**DJADJAKAH**, = *boeboewara*; zie ald.

**DJADJAL**, = *tjoba* en *adjaran*, g. w.: beproef! *ngadjadjal*, beproeven, probeeren, onderzoeken; *ngadjadjal eurad*, een strik probeeren; *ngadjadjal sowara*, zijn stem beproeven; *didjadjal*; *ngadjadjalkeun*, iets beproeven aan of op; *didjadjalkeun*.

**DJADJALON**, zie *djaloe*.

**DJADJAMOE**, zie *djamoe*.

**DJADJAN**, snoepgoed koopen, snoepen (lekkernijen nuttigen); *doewit djadjan*, snoepcenten; *didjadjanan*, van snoepgoed voorzien worden; *djadjankeuneun*, (geld) om aan *djadjan* te besteden.

**DJADJANDO**, de borst of het borststuk van een geslacht beest (b. v. van een geit).

**DJADJANGKAR**, alleen in *hajam djadjangkar*, een jonge haan.

**DJADJAP**, g. w.; *ngadjadjap*, l. van *ngan-teur*, medegaan, geleiden; *didjadjap*; *ngadjadjapkeun*, iemand begeleiden, uitgeleide doen; *didjadjapkeun*.

**DJADJAR**, rij, reeks, regel, gelid; *sadjadjar*, één rij, één reeks, enz.; *ngadjadjar*, in of op een rij zijn, staan of zitten, zich in een rij scharen of geschaard zijn; *didjadjar*; *djadjaran*, wat op een rij staat, rij, regel; ook: plaats of tekst (in een boek); *Padjadjaran*, naam van het oude Soenda-rijk, welks hoofdzetel (*Pakoean*) naar men meent gelegen was nabij het tegenwoordige Bogor (Buitenzorg).

**DJADJAWAN**, zie *djawa*.

**DJADJAWARIKEUNEUN**, alleen in *lain djadjawarikeuneun*, verkl met *lain oenghakeun* en *lain lalaworakeuneun*, iemand met wien geen gekscheren is, die niet met zich laat sollen.

**DJADJĔM** (Ar., djazim), zich aan zijn belofte houdend, betrouwbaar, iemand op wien of iets waarop men aankan.

**DJAG**, werkw. tusschenw. voor: neerzetten; ook: afbreken (b. v. den draad van het verhaal); *djag toenda*, hier breken we den draad van ons verhaal af (vgl. *tjag*); in Soem. ook = *seug*, fluks, daarop, hierop, toen; *djag-djag*, zich haasten, fluks doen.

**DJAGA**, I. = *mĕngke*, in de toekomst, toekomstig; *di djaga*, idem; *alam djaga*, de toekomende wereld.

II. K., *djagi* l., g. w.; *djoeroe djaga* en *toekang djaga*, wächter, oppasser, wacht, = *toekang toenggoe*; *ngadjaga* k., *ngadjagi* l., waken, oppassen, bewaken, bewaren; *ngadjaga tjaroge toewang*, (van de vrouw) haren echtgenoot bedienen bij zijn maaltijd; *ngadjaga piwarangan*, op iemands bevelen wachten; *poerah ngadjaga*, (vaste) wacht; *didjaga*; *ngadjagaän*, iets of iemand bewaken of bewaren; *didjagaän*; *djagaän*, wachtplaats, wachtpost, wacht; overdr.: last, taak; *tjeu djagaän saha?* of *saha noe boga djagaän?* wie heeft hier wacht te houden? *padjagaän* of *pangdjagaän*, wachtplaats, wachthuis, wachtpost. (Vgl. *kĕmit.*)

**DJAGABAJA**, lijfwacht (wacht tegen gevaar).

**DJAGAL**, I. vleeschhouwer; *toekang djagal*, idem; *djagal koeda*, paardenslachter; *padjagalan* of *pangdjagalan*, vleeschhouwerij, vleeschhal. (Vgl. *potong*)

II. Verkl. met *djalma tjoekoep*, menschen die een zekere mate van welvaart hebben [algemeene benaming voor mannen die in staat zijn om te werken], heerendienstplichtigen.

**DJAGANG**, I. = *djegang*, het wijdbeens staan; *ngadjagang*, met de voeten of de beenen ver van elkander staan, of gaan staan.

II. De spil van de vruchtkolf bij *djagong*; *djagangna koe oerang, djagongna koe batoer*, sprkw., z. v. a.: aan ons de moeite, voor een ander de vrucht; *oelah hajang djagongna lamoen ĕmboeng djagangna*, sprkw., z. v. a.: hoop niet op de vrucht als ge de inspanning niet wilt.

**DJAGAT** (Skr.), de aarde, de wereld (van hare duurzame zijde beschouwd, vgl. *doenya*); ook: de natuur; *djaman noe mĕngke*, de toekomende wereld; *djalma eusi djagat*, de aardbewoners; *sadjagat*, de geheele aarde, de geheele wereld.

**DJAG-DJAG**, zie *djag*.

**DJAGDJAG**, gezond, wel, welvarend, krachtvol, tegen vermoeienis bestand; *djagdjag dina kapĕrtjajaän*, gezond in het geloof. (Vgl. *waringkas.*)

**DJAGĔR**, het Holl. jager; zóó noemt men vaak de *pradjoerit* of Inlandsche militairen.

**DJAGI**, l. van *djaga*; zie ald.

**DJAGO**, voll. *hajam djago*, haan, hanen;

*pĕrdjoerit djago*, dappere krijgslieden (hanen); *ngadjagoan*, verkl. met *ngagagahan* en *ĕmboeng taloek*, standhouden, uithouden; ook wel: aanvoeren.

**DJAGOEL**, = *tjabik*; zie ald. P.

**DJAGONG**, maïs; *tangkal djagong*, maïsplant; *boewah djagong*, maïskolf.

**DJAGOR**, k. p. van *awak*, lijf.

**DJAGRAG**, = *djogo* I., aanwezig zijn, tegenwoordig zijn, vóór iemand zijn; *ngadjagrag*, idem; *ngadjagragkeun*, aanwezig doen zijn vóór (iemand), stellen vóór (iemand); *didjagragkeun*.

**DJAH**, tusschenw. van verrassing: wel! he! wel zoo! *djah! silaïng boga tjeu!* he, heb jij dit!

**DJAHANAM** (Ar. Djahannam, van Gehenna, Grieksche vorm der uit het Hebr. afkomstige benaming van een dal nabij Jerusalem), voll. *naraka Djahanam*, in 't alg.: de hel; in 't bijz.: de eerste van de zeven afdeelingen der hel.

**DJAHAS**, een grooten houten bak (soort kuip), tobbe, teil. (Vgl. *tahang*.)

**DJAHE**, gember (zie ook *tĕgal*); *oelah tiïs-tiïs djahe*, overdr. voor *oelah ngeunah-ngeunah*, neem het niet te gemakkelijk op; *hoewi djahe*, naam van een knol; *taleus djahe*, zekere *taleus*-soort (zie *dĕnak*); *tjaoe djahe* (Z.-B.), naam van een pisangsoort.

**DJAHEUT**, schrijnen, een schrijnende pijn hebben; *djaheut pikir*, z. v. a. *njĕri hate*, inwendig pijn over iets hebben, leeddragen, gekrenkt zijn; *matak djaheut*, onaangenaam aandoen, inwendig pijn veroorzaken, bitter stemmen; *-pidjaheut*, een pijnlijk gevoel hebben in de liezen, open ten gevolge van krabben, schrijnen, branden, gloeien; *ngadjaheutan*, iemand inwendig zeer doen, krenken, kwetsen.

**DJAHIL**, kwaadgezind, kwaadwillig, baldadig, kwaadaardig, boosaardig; *noe djahil*, deugniet, booswicht, enz.

**DJAHIMOE** (het Ar. djahim, vuurpoel), naam, wel gegeven aan de zesde van de zeven afdeelingen der hel, voll. *naraka Djahimoe*.

**DJAÏL**, = 't meer gebr. *djahil*.

**DJAÏS** (Ar., djaiz), wettig, geoorloofd.

**DJAÏT**, het opkomen of uitkomen (z. a. uit het water); ook g. w.; *njaït* of *ngadjaït*, uit het water halen of nemen, ophalen (b. v. een anker), van of uit het vuur nemen, afnemen, aftillen; overdr.: helpen, redden (z. a. uit ellende); *njaït tina prihatin*, redden uit kommer; *poerah ngadjaït*, verlosser, redder; *didjaït*, opgehaald (b. v. het anker), uit- of afgenomen, gered, enz.

**DJAJA** (Kw.), een dichterswoord, z. v. a. sterk (z. a. iemand die lang jong blijft), krachtig; ook: de beste, voornaamste; verder z. v. a. *meunang*, overwinnen, zegepralen, zegevieren (vgl. *oenggoel*); *ngadjajakeun*, iemand doen zegevieren, iemand onverwinlijk maken; *didjajakeun*; *kadjajaän*, verkl. met *matak djaja*, overwinningskracht.

**DJAJAK**, ngbr.; *ngadjajak* l., = *njandak*, medenemen; ook z. v. a. *ngadjoengdjoengkeun*, iemands wenschen te gemoet komen.

**DJAJANTI**, naam van een heester welks bloemen in trossen (*raweujan*) neerhangen.

**DJAKARIA** (Ar., Zakaria), Zacharias, de vader van Johannes den Dooper.

**DJAKAT** (Ar., zakat), oorspronkelijk „door God bevolene of voorgeschrevene aalmoezen", in tegenoverst. van tsadaka (*sidĕkah*) of „vrijwillige aalmoezen"; later, maar nog in Moehammads tijd, staatsbelasting (nl. in den Moh. staat; [deze belasting behoort te worden opgebracht van de voornaamste veld- en boomvruchten, van het vee (per 100 buffels enz. 5 stuks), van het kapitaal dat men bezit (*f* 5.— van elke *f* 100.—), enz.; op Java wordt zij alleen gevorderd van het rijstgewas; het bedrag is een-tiende van de opbrengst; de eigenlijke bestemming is voor de armen (armentax), voor hen die de belasting innen, tot het maken van proselieten, voor slaven om zich vrij te koopen, voor den heiligen oorlog en voor reizigers; op Java vloeit het bedrag in de moskeekas, en dient het voornamelijk tot onderhoud der Moh. geestelijkheid]; *djadjakat*, de tienden voldoen; *ngadjakatan*, vertienen, de *djakat* voldoen van (ook *mĕrpoeloehan* genoemd); *didjakatan*. (Zie ook *pitrah*.)

**DJAKOEM** (Ar., zakoem), de zakoem- of helleboom, dragende zwarte vruchten als varkenskoppen en gevuld met vuur.

**DJAKONET**, het Holl. jaconnet; zekere fijne geweven stof, mousseline.

**DJAKSA** (Skr., adhyaksa, superintendent), Inlandsche fiscaal, officier van justitie, rechter van instructie, en bij terechtzittingen ambtenaar van het openbaar ministerie; *adjoen-djaksa*, adjunct-djaksa; *djadjaksaän*, (van kinderen) djaksatje spelen, een rechtzaak met elkander spelen.

**DJAKSI**, naam van een boom als *pandan* [hij draagt geurige bloemen en zijn bladeren worden tot vlechtwerk gebezigd]. Zie ook *poedak*.

**DJALA** (Skr. jâla, net), een handnet om visch te vangen; *djadjala*, kruiselings gevlochten bamboelatten, een kruiselingsche bamboeheining.

**DJALABRIJA**, voll. *koeweh djalabrija*, naam van een rond gebakje.

**DJALADARA** (Skr., jaladhara, een wolk), alleen in *boeta-djaladara*, z. v. a. *boeta-moena*, verstompt van zinnen, onnoozel (b. v. iemand die door den bliksem getroffen is), verduisterd van het gemoed (inz. door het volgen der *napsoe* of lusten). Vgl. *halimoen*.

**DJALADIRI**, = 't betere *djaladri*.

**DJALADJAT** (Z.-B.), = *djaroemat*; zie ald. P.

**DJALADRI** (Skr., djaladhi), poëtisch voor *sagara*, de zee, de oceaan.

**DJALAK**, naam van een vogel, soort spreeuw of lijster, ook *kerak* geheeten [hij is de trouwe metgezel van buffels]; *tapak-djalak*, kruisje × gelijk wel geschreven wordt in plaats van de naamteekening; in Z.-B. ook: kruisje dat men met kalk teekent op de deur, den dorpel enz., ter afwering van geesten en ziekten; *napak-djalak*, zulk een kruisje zetten. (Vgl. *tjakra*.)

**DJALAK-DJOLOK**, zie *djolok*.

**DJALAN**, pad, weg; ook: tot weg nemen, gaan over, langs of door; verder = *lantaran*, aanleiding, middel; voorts: vlotten; *djalan darat*, landweg, over land gaan; *djalan laoet*, zeeweg, over zee gaan; *djalan tjilaka*, weg der (tot) ellende; *djalan ka*, gaan langs of over; *ka mana djalan?* waarlangs gingt gij, of kwaamt gij? *pasalahan djalan*, elkander misloopen: ook: elkander onder weg kwijt zijn geraakt; *njorang djalan*, gaan langs of over; *sadjalan*, *sapandjang djalan*, *saparat djalan*, *sadjalan-djalan* en *sadjadjalan*, den geheelen weg langs; *pidjalaneun*, tot weg zullen strekken, tot middel zullen dienen; *ngadjalanan*, tot weg nemen, gaan door of over, begaan, betreden; *didjalanan*; *kadjalanan*, betreden zijn, overheen gegaan zijn, gepasseerd zijn; *ngadjalankeun*, doen gaan, op gang brengen, een paard of rijtuig besturen; ook: ten uitvoer leggen (b. v. een last of een vonnis), uitvoeren, volbrengen; *didjalankeun*.

**DJALANG**, krolsch (van katten en tijgers), maar ook in 't alg. van dieren: in den paartijd zijn, ritsig, loopsch; *oesoem djalang*, de paar- of teeltijd van dieren.

**DJALANTAH**, wat van olie bij het bakken in de pan blijft; ook: de olie die ligt op een *adjoeg* of achterblijft in een *palita*, oliedroesem.

**DJALANTIR**, I. naam van een soort onkruid met ondiepe wortels.
II. = *djangkoeng-leutik*; zie *leutik*.

**DJALARAN** (Jav.), = *lantaran*, weg aanleiding, middel; ook = *kadjaba*, behalve.

**DJALATAN**, naam van een heester. P.

**DJALATONG**, alleen in *poeloes djalatong*, naam van een boom die in de bosschen voorkomt en welks bladeren bij aanraking zwelling en koorts veroorzaken. (Vgl. *poeloes*.)

**DJALATRI**, naam van een boom, voll. *ki djalatri*.

**DJAL-DJOL**, zie *djol*.

**DJALĔR** (Jav), = *pamĕgĕt*; zie ald.

**DJALI**, z. v. a. *lambar*, draad; *sadjali doewa djali*, een of twee draden.

**DJALIDIN** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**DJALIKEUH**, ngbr.; *tidjalikeuh*, zich den voet verzwikken of verstuiken (inz. bij het stappen op iets dat hooger of lager ligt; ook: in wankeling komen, wankelen (mede in overdr. zin.).

**DJALIL** (Ar.), groot, heerlijk; *Raboe'l-djalil*, de grootmachtige Heer.

**DJALILIN** (Z.-B.), naam van een vogel.

**DJALINGDJING**, = *galingging*, kwakkelen, ziek liggen; *ngadjalingdjing*, rusteloos in beweging zijn, inz. van vischjes, maar ook wel van menschen. (Vgl. *lindjing*.)

**DJALINGEUR**, = *linghas*, wild, schuw; ook: beweeglijk, gehaast.

**DJALINGKAK**, in 't alg.: geen schaamte hebben, onkiesch, schaamteloos, oneerbaar; in het bijz. gezegd van een vrouw, indien zij doet als een man, in een boom klimt, enz.: *njalingkak*, zich alzoo gedragen.

**DJALIR**, van slag, van de wijs, van streek zijn, ontstemd; ook z. v. a. *gagal*, niet tot stand komen.

**DJALITRI**, voll. *tangkal djalitri*, naam van een boom.

**DJALMA** (Skr., janma, geboorte) k., *djalmi* l., in 't alg.: mensch, menschen (vgl. *oerang* en *manoesa*); in 't bijz.: man, mannen [van een vrouw gebruikt krijgt het woord de bepaling *awewe* achter zich, tenzij het verband duidelijk genoeg een vrouw aanwijst]; verder: bewoners, inwoners; *pada-djalma*, medemensch; *djalma lĕmboer Westan*, de bewoners van Westan (doch zóó beter *oerang*); ook: onderhoorige; *lain djalma aing*, hij is geen onderhoorige van mij; *djalmaăn*, door menschen bewoond, bevolkt; *djadjalmaăn*, op een mensch gelijkend, beeld van een mensch, pop; *midjalma*, iemand die geen onderhoorige is voor onderhoorige houden of als zoodanig behandelen.

**DJALMI**, l. van *djalma*; zie ald.

**DJALOE**, mannelijk (inz. van dieren, vgl.

*laki*); van menschen (Bant.) k., *djantĕn* l.; *ĕmbe djalon*, een mannetjes geit, bok vgl. *badot; djadjalon*, jonge mannelijke dieren (b. v. buffel, rund, schaap, geit) in de periode waarin de geslachtsdrift ontwaakt (*keur ngangkat bĕger*).

**DJALOEDJOER**, rijgsteek, voorsteek; verder: wat geregen of ingeregen is, naad met groote steken, rijgnaad; ook: het rijgen (vgl. *djoedjoer*); *ngadjaloedjoer*, met een rijgsteek naaien, rijgen, inrijgen (een naad vóór hij genaaid wordt). *didjaloedjoer*.

**DJALOEK**. maar doorgaans *djadjaloek*, vragen, om iets vragen, bedelen: *ngadjaloekan*, bij iemand om iets bedelen; *didjaloekan*; *didjadjaloekan*, aanh. bij iemand om iets gebedeld worden.

**DJALOENTJAT**, ngbr.; *djadjaloentjatan*, = *djadjarigdjeugan*, zie *djarigdjeug*. P.

**DJALON**, maar meestal *djadjalon*, naam van het bamboe-stokje, waar de *eurih* of *kiraj*-bladeren voor dakbedekking (*wĕlit*) omheengevouwen worden, waarna zij met *lĕlĕsan* of *toetoes* worden vastgeknoopt aan de ter weerszijden tegen het blad aangedrukte ronde latjes (*djambatan*); *sadjalon* of *sadjadjalon*, één zoodanige rist, enz.

**DJALOSI**, het Holl. jaloezie; blind, zonneblind, luik, jaloezieën.

**DJAM**, uur; ook: uurwerk, klok; *beungeut djam* (waarvoor ook *pĕlat*), wijzerplaat; *sadjam*, één uur; *doewa djam*, twee uur; *ngan djam djaman oerang hiroep*, ons leven telt slechts bij uren, d. i. het is kort van duur.

**DJAMAAH** (Ar.), bijeenkomst, gezelschap; *bĕrdjamaäh*, vergaderen, vergaderd zijn, bijeenzijn. (Vgl. *djoemaäh*.)

**DJAMAH** (Ar., djama'), ngbr.; *ngadjamah*, = *ngadjima'*, den bijslaap uitoefenen; *didjamah*; *djadjamahan*, lichtekooi, doch ook wel = *parĕkan*, bijwijf.

**DJAMAK**, gewoon, wat gewoon of gewoonte is, algemeen, profaan; verder: gewoonlijk, natuurlijk, alledaagsch, in den aard der zaak liggend; ook wel = *pĕrnah*, betamelijk; *teu djamak*, niet gewoon, ongewoon, buitengewoon.

**DJAMAKA** (Z.-B.), naam eener plant welker wortel men tot reukhout brandt.

**DJAMAN** (Ar., zaman), tijd, tijdperk, periode; ook z. v. a. *asal*, oorsprong; *keur djaman*, in den tijd of ten tijde van; *djaman harita*, in dien tijd; *ahir djaman*, het einde der tijden of des tijds; *nabi ahir djaman*, de profeet van het einde des tijds (bedoeld is Moehammad).

**DJAMANG**, 1. zeker voorhoofdsiersel, bestaande uit een gouden of zilveren plaat, een soort diadeem (*badaja*'s maken er nog gebruik van); - 2. (in Z.-B. en Djas.), = *badjoe*, baadje (vgl. *tarate*); - 3. = het Mal. lempeng, naam van een soort gebak, ook *djamangan* geheeten.

**DJAMANTRAT-DJAMONTROT**, zie *djamontrot*.

**DJAMBAK**, ngbr.; *ngadjambak*, iemand in het haar grijpen (b. v. in een vechtpartij); *didjambak*; *djadjambak* (Tjiandj.), = *gogombak*, de staart van een vlieger. (Vgl. *djĕnggoet*.)

**DJAMBAL**, naam van een grooten zoetwatervisch, zonder schubben en met een *pamatil* als de *lele*.

**DJAMBAN**, plaats aan een rivier waar men zich baadt, zijn drinkwater haalt en zijn behoeften doet, z. v. a. *tampijan*, badgelegenheid, badhuis; ook privaat; *ngadjamban*, een gegeven plaats tot *djamban* gebruiken.

**DJAMBANGAN**, = *djĕmbangan*, groote (glazen) bloempot, maar inz.: ijzeren of koperen pot met gaten in den bodem. [In zulk een pot doet men deeg, sluit hem van boven, en perst het deeg door de gaten, om er alzoo den vorm van lange draden, gelijk *laksa*, aan te geven, de zoogen. *poetoe-majang*.]

**DJAMBAR**, ngbr.; *djadjambaran*, een groote diepe bak of kom met voetstuk (doorgaans van aarde), waschvat of derg.

**DJAMBATAN**, brug (vgl. *tjoekang*); ook benaming van de ronde latjes waartusschen de *eurih* wordt geklemd (zie *djalon*).

**DJAMBE**, pinang- of betelnoot (vgl *roepihan*); *tangkal djambe*, de betelnoot palm; *kĕmbang djambe*, = *majang* I., de bloem van den betelnootpalm; *ngĕmbang-djambe*, (zijn als de *k. dj.*), verbl sprkw. voor *hajang*, wenschen, begeerte hebben; *tjaoe djambe*, naam van een pisangsoort; *djadjambean* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**DJAMBLANG**, 1. naam van een district in de Preanger; - 2. *djĕroek djamblang*, een groot soort *djĕroek*.

**DJAMBOE**, de rozeappel; *tangkal djamboe*, *djamboe*-boom (vgl. *boŏl*); *djoemamboe*, (van de borsten eener maagd) op *djamboe*'s gelijkend.

**DJAMBOEL**, klein bosje haar of veeren op den kop (b. v. van een kip), een kuifje op den kop, kuif, kroon; *djadjamboel*, een gemaakt kuifje (b. v. bij menschen); ook: vederbos, pluim. (Vgl. *djodjombol*.)

**DJAMBOERAJA**, verkl. met *djalma teu poegoeh imahna*, geen vast verblijf hebben, nú eens hier dàn daar vertoeven.

**DJAMBOERANG**, = *djambraolang*.

**DJAMBOERAOEL,** = *djambraolang.*

**DJAMBON,** voll. *pare djambon*, naam van een witte behaarde rijstsoort, veel aangeplant en lang te velde staande.

**DJAMBRAOLANG,** allerlei streken of kattekwaad uithalen.

**DJAMBRĔT,** het plukken-, afplukken van gras; *ngadjambrĕt*, grasplukken (met de hand): *didjambrĕt*; *ngadjambrĕtan*, bij herhaling gras afplukken; ook wel van een dier (b. v. een rund): gras afplukken met de tong; *didjambrĕtan.*

**DJAMBRONG,** hellebaardier, voll. *goelang-goelang djambrong*, of ook wel *djambrong goelang-goelang.* (Vgl. *djĕmbroeng.*)

**DJAMDJAM,** I. (Ar.), de bron Zamzam in de kabah te Mekka.

II. Zie bij *salawat.*

**DJAMĔDOED,** een effen-, strak of zwart gezicht zetten, zuur zien, stuursch kijken. (Vgl. *djamĕnoeng*, *djamontrot* en *mĕrĕngoet.*)

**DJAMĔLONG,** naam van een grooten bloedzuiger.

**DJAMĔNANG-DJAMĔNOENG,** zie *djamĕnoeng.*

**DJAMĔNOENG,** = *djamĕdoed*, zuur kijken, niet willen spreken van boosheid; *djamĕnang-djamĕnoeng*, idem, gedurig of aanh.

**DJAMĔNTROET,** z. v. a. *djamĕdoed*; zie ald.

**DJAMĔRO** (Kad.), = *tadjam*, dysenterie.

**DJAMĔROED** (Kad.), = *djamĕdoed.*

**DJAMI,** afgesneden maar nog in den grond staande halm, stoppel; verder: afgeoogst rijstveld, stoppelveld; *djarami*, rijststoppels, rijststengels; *roempak-djami*, afgeoogst (van een rijstveld, terwijl de bij het oogsten omvergetreden stoppels er nog op staan; ook: stoppelveld; *didjamikeun*, (van een rijstveld) het in afgeoogsten toestand laten.

**DJAMLANG,** I. = 't meer gebr. *djamblang.*

II. Geruit (van stoffen), met groote ruiten. (Vgl. *poleng.*)

**DJAMO** (Kad.), = *hamo*; zie ald.

**DJAMOE,** g. w.; *ngadjamoe*, onthalen; *didjamoe*; *djadjamoe*, gedroogde kruiden, specerijen (basten en wortels die geneeskrachtige eigenschappen bezitten), mengsel van onderscheidene *boengboe*-soorten; *toekang djadjamoe*, Inlandsche drogist; *djamoean*, onthaal.

**DJAMOEDJOE,** voll. *ki djamoedjoe*, een groote cypresachtige boom. [Hij heeft veel van den *ki poetri*, maar het hout is minder deugdzaam. Bij oudere exemplaren gaat het fijne loof in den naaldvorm over.]

**DJAMOEGA,** welvarend, gezegend, gelukkig, welgaan; *moen milampah goreng, moegi oelah djamoega koering*, als ik kwaad doe, moge het mij niet welgaan!

**DJAMOMOM,** ontstoken van een wond, nl. de randen; ook = *baeud*, zuur kijken. P.

**DJAMONTROT,** = *djamĕdoed*, zuur zien, stuursch kijken; *djamantrat-djamontrot*, slecht gehumeurd, gemelijk, norsch.

**DJAMPANA,** draagstoel van een aanzienlijke [de stoel rust op de draagstokken]. Zie ook *boegang* en vgl. *djoli.*

**DJAMPANG,** de Zuidwestelijke streek van de Preanger (verdeeld in de districten *Djampang-Koelon* en *Djampang-Wetan*); ook naam van een grassoort; *pare djampang* (Kad.), naam van een rijstsoort die veel weerstandsvermogen heeft tegen ziekte.

**DJAMPARING,** pijl. (Vgl. *pasĕr*, *panah* en *gondewa.*)

**DJAMPE,** spreuk tot bezwering of verdrijving van een ziekte, plaag, geest, enz., tot beveiliging tegen kwade invloeden, tot verkrijging van een begeerte, tot het welgelukken van een voornemen, om zich onkwetsbaar te maken, enz. enz., tooverformulier; ook: geneesmiddel; *njampe* en *ngadjampe*, een *djampe* over iemand of iets of ter wille van iets lezen of spreken, belezen; verder: geneesmiddelen toedienen onder het lezen van een *djampe*; ook: medicineeren zonder meer; *toekang njampe*, bezweerder, belezer, tooverdokter, enz.; *njampean* en *ngadjampean*, over iemand of iets een *djampe* lezen, enz.; *toekang ngadjampean*, = *toekang njampe*; *didjampean.* [Zie Soend. Bezweringsformules, door R. A. Kern, Bijdr. tot de T.-, L. en V. van Ned. Indië, 1904.] Vgl. *djawok.*

**DJAMPRAK,** = *rombjang*, het bovenstuk van een krisscheede. P.

**DJAMROET** (Ar., zoemoeroed), de smaragd, voll. *intĕn djamroet.*

**DJANABAT** (Ar., djinabat), een groote onreinheid naar de Mohamm. wet, ten gevolge van bijslaap of zaadvloeiing [zij verhindert het gebed enz. te doen]; *siram djanabat*, zich van zoodanige onreinheid door een bad reinigen.

**DJANAK,** de pinker bij het *gatrik*-spel.

**DJANAPRIJA** (Skr., bij de menschen bemind), in *pantoen*'s = *awoen-awoen*: *kakatjap ka djanaprija*, z. v. a. *katjĕloek ka awoen-awoen*, wijd en zijd beroemd.

**DJANARI,** de tijd tusschen middernacht en morgenstond, nanacht, dageraad, morgenschemering [men onderscheidt: *djanari gĕde*, ong. om 2 of 3 uur en *djanari leutik*, ong. om 3 of 4 uur]; *ti djanari*, van den dageraad, van de morgenschemering.

**DJANDELA** (Port., janella), venster (zoowel van een Inlandsch huis, waar het in den regel van houten tralies is voorzien, als van een Europeesch huis); ook: venster van een schip; verder: vensterluik, jaloezieën, blinden. (Vgl. *ram* II.)

**DJANEWĔR**, het Holl. jenever; idem. Vgl. *sopi*.)

**DJANG**, in gemeenzame taal veel in plaats van *oedjang*; zie ald.

**DJANGAWĔRSI**, voll. *djanggot djangawĕrsi*, een soort van baardmos. P.

**DJANGDJAN**, I. krokodilkleurig (van een paard), voll. *koeda djangdjan*.

II. Ngbr.; *kadjangdjanan* (*b. p.*), = *kakoerilingan* (zie *koeriling*). P.

**DJANGDJANG**, vlerk, vleugel, wiek; *manoek hibĕr koe djangdjangna*, een vogel vliegt met zijn vleugels, sprkw. voor *djalma hiroep koe akalna*, de mensch leeft door zijn verstand; *djangdjangan*, vleugels hebben, gevleugeld.

**DJANGDJAWING**, ngbr.; *ngadjangdjawing*, dun zijn, mager zijn; *koeroe ngadjangdjawing*, zoo mager als een hout, uitgemergeld; *koeroe aking ngadjangdjawing*, in de ergste mate mager.

**DJANGDJAWOKAN**, zie *djawok*.

**DJANGDJI** k., *soebaja* l., toezegging, belofte, afspraak, beding, overeenkomst, verbond; ook: beschikking, raadsbesluit (van God); verder: slechts in woorden bestaan; bovendien: de eindpaal van het leven, het uiterste, het sterven; *ka loewar djangdji*, een belofte afleggen; *make djangdji* k., *nganggo djangdji* l., een overeenkomst aangaan of sluiten; *masang djangdji* en *njijeun djangdji* k., *ngadamĕl djangdji* l., een verbond of overeenkomst aangaan of sluiten; *ngadjangdji*, beloven, toezeggen, uitloven; *ngadjangdjian*, aan iemand toezeggen, beloven; ook: iemand een zekere belofte of toezegging afvragen, iemand een bepaling, voorwaarde of termijn stellen; *didjangdjian*; *ngadjangdjikeun*, iets beloven of toezeggen; *didjangdjikeun*; *pĕrdjangdjian*, belofte, toezegging, overeenkomst, bond, verbond; *ahli perdjangdjian*, lid van den bond; *batoer ahli pĕrdjangdjian*, bondgenoot; *ngadamĕl pĕrdjangdjian*, een overeenkomst of verbond aangaan, sluiten, enz.

**DJANGĔT**, een reep of strook leer, lederen riem; *ngadjangĕt*, riemen uit leder snijden; *didjangĕt*.

**DJANGGA** I. (Kw.), hals, strot.

II. Het zesde geslacht in teruggaande orde, volgende op *bao*, d. i. betoud-overgrootvader of -moeder.

**DJANGGAL**, onwelluidend (van een woord of de taal van iemand of iets), wanklank, koeterwaalsch, onzin.

**DJANGGALA**, het oude rijk van dezen naam op Java.

**DJANGGAONG**, naar boven gericht; *ngadjanggaong*, naar boven richten, overeind stellen. P.

**DJANGGEL**, eigen naam voor *toelang djagong*, het houtachtig gedeelte van een maïskolf, stronk.

**DJANGGELEK**, zich oprichten (van iemand die ligt); *djanggelek roepa lawas*, verkl. met *beh roepa lawas*, den vorigen vorm-, de vorige gedaante teruggekregen hebben.

**DJANGGĔT**, = 't meer gebr. *djangĕt*.

**DJANGGILOES**, naam van een zeevisch, ong. zeven voet lang [niet smakelijk].

**DJANGGOL**, (in den ouden tijd) titel van een beambte van de *paseban*, staande onder den *kaliwon*; later: personen of koeli's die beschikbaar gesteld zijn voor een transport; *kapala* (of *oemboel*) *djanggol*, leider van een transport.

**DJANGGOT**, kinbaard of sik (van een man of een geit), maar ook wel baard in 't algemeen; verder: een baardachtig gewas op woudboomen, baardmos; ook: de luchtwortels van een *kijara*, enz. (zie ook *djangawĕrsi*); *djanggotan*, een kinbaard of sik hebben; (van een boom) baardmos hebben; *ngadjanggot*, in *pantoen's* wel: zich scheren (vgl. *tjoekoer*). Zie ook *godeg* en *koemis*.

**DJANGKA**, passer; ook: voorwerp met drie beenen, drievoet [gelijk door photografen, landmeters enz. gebruikt wordt].

**DJANGKAR**, zijwaarts uitstaande boomwortels; ook = *akar*, wortel; overdr.: begin (P.); verder: anker; *laboeh djangkar*, het anker laten vallen, ten anker gaan; *narik* (of *ngabongkar*) *djangkar*, het anker ophalen of lichten, het anker winden; *ngadjangkar-haoer*, doen als de wortels van *haoer*, d. i. niet loslaten; *djangkaran*, wortelgestel.

**DJANGKĔP**, een even of gelijk getal; ook: voltallig, vol (van zeker tijdsverloop); *djangkĕp salapan boelan*, rond negen maanden; verder: (nl. *djangkĕp*): veelvoud; ook: opgaan (van een som), deelbaar getal. (Vgl. *djĕdjĕg*, *ganĕp* en *gangsal*.)

**DJANGKOENG**, lichaamshoogte, lichaamslengte, hoogte (van planten, enz), hoog opgeschoten, hoog van statuur (vgl. *loehoer*); *samping djangkoeng*, lange of tot aan de oksels opgetrokken sarong; *sasamping-djangkoeng*, één lange sarong; *si djangkoeng* en *djadjangkoeng*, de middelvinger; *djadjangkoengan*, op stelten loopen;

*paranti djadjangkoengan*, stelten; *ngadjangkoengan*, langer worden, wassen (vgl. *gĕde*).

**DJANGKORANG**, onmatig lang (van een mensch); *si djangkorang*, lange lummel, boonenstaak.

**DJANGKRIK**, naam van een aardkrekel. [Men laat deze met elkander vechten, *ngadoe djangkrik*, onder het aangaan van weddingschappen.]

**DJANGLAR**, verkl. met *lĕga hate* en *ngeunah*, opgeruimd, opgewekt, onbezorgd, goedsmoeds.

**DJANGO**, verkl. met *rarangken sirib*, d. i. het tuig van de *sirib* of totebel. (Vgl. *djoekoeng*.)

**DJANOER**, de jonge bladen (*poetjoek*) van *kalapa*.

**DJANTĔN** I. (Z.-B.), l. van *djaro*, zie ald.

II. L. van *djaloe*; zie ald.

III. L. van *djadi* (zelden).

**DJANTĔNG**, ngbr.; *ngadjantĕng*, (van menschen) stilstaan (b. v. om na te denken, *ngadjantĕng barina mikir*); *ngadjadjantĕng*, lang stilstaan (b. v. wachtende op iemand).

**DJANTOENG**, het hart van een dier; ook gezegd van den mensch, maar in dit geval is 't k. (vgl. *hate*, enz.); verder: de bloem van de pisangstruik (ook *hantoeng* geheeten); bovendien: aar of klcs van de maïs; *dahar djantoeng*, de *dj*. eten [wat *pamali* is, *matak djantoengeun*]; *pelor djantoeng*, een soort kogel; *djagong sadjantoeng*, één maïs-aar, enz.; *djadjantoeng*, bloem van de pisang-struik, maar inz. het hart van een dier of mensch; *djantoengan*, maiskolf; *djantoengeun*, (van een mensch) al maar met de handen over elkaar zitten terwijl de anderen druk bezig zijn [gelijk de bloem van de pisang zich niet verroert].

**DJANTOER**, een groote maar kale haan.

**DJANTOWOR** (Z.-B.), van de lippen: opgezet, gezwollen (ten gevolge van een stoot, val, beet eener bij, enz.).

**DJANTRA**, waterrad, scheprad; ook = *kintjir* (Skr. câttra), spinnewiel; *geus lir djantra mĕta*, als een scheprad in beweging; *kadjantra*, z. v. a. *katewak*, gegrepen; *kadjantra koe boehaja*, gegrepen door een krokodil.

**DJANWARI**, het Holl. Januari; idem; *boelan Djanwari*, de maand Januari.

**DJAOEH**, ver, veraf (vgl. *anggang*); *djalma djaoeh*, iemand van verre; *noe djaoeh*, wie (wat) ver is, verte; *djaoehdjaoeh*, zeer ver (zie ook *gagang*); *poelang ti djaoehna*, terugkeeren uit de verte; *padjaoeh*, ver van elkander, uiteenloopend; *teu padjaoeh*, z. v. a. *dek saroewa*, niet ver van elkander, geheel of ten naasten bij overeenstemmend; *djadjaoeheun*, ver zijn van (b. v. van te krijgen), zich verre houden; *ngadjaoehan*, zich verwijderen van, ontwijken; *didjaoehan*, gezegd van iets waarvan men zich verwijdert of verwijderd houdt; *ngadjaoehkeun*, verwijderen, afwenden, afweren; *didjaoehkeun*; *kadjaoehan*, verte, afstand.

**DJAPAH**, het vocht dat uit een open zweertje of puistje vloeit. (Vgl. *nanah* en *sadid*.)

**DJAPAKAN**, een vuile-, loszinnige taal (van mannen of vrouwen); *omongan noe djapakan-djapakan*, zedelooze taal.

**DJAPAPANG**, ngbr.; *ngadjapapang*, op den buik liggen (b. v. een lijk), plat op 't lijf liggen (b. v. een krokodil in het water); ook = *ngadjĕhdjĕr*, verstijfd neerliggen, plat op den grond liggen.

**DJAPATI**, de tamme duif [zinnebeeld der nederigheid of van den ootmoed]; *lindeuk-djapati*, overdr. van een zedige vrouw of een zedig meisje: tam als een duif, versta: goed en vriendelijk, doch zich evenmin als de duif te na laten komen.

**DJAPILOES**, voor niets bang (als slechte hoedanigheid), onvoegzaam, verkeerd, hatelijk.

**DJAPOEH** (Z.-B.), naam van een zeevisch; *meuli tĕri meunang djapoeh*, hetzelfde als *njaïr hoerang meunang kantjra*, een buitenkansje hebben.

**DJAPOEN**, dial. voor *sapoen*; zie ald.

**DJARA**, els, schoenmakersels, priem, fret, schroefboor.

**DJARAH**, I. in het wild loopende buffels, kudde buffels die de eigenaar in het wild laat loopen, voll. *moending djarah*; *ngadjarahkeun*, in het wild los laten loopen, vrij laten rondloopen; *didjarahkeun*. (Vgl. *aboer*.)

II. Het buitmaken, plundering (nl. van overwonnen vijanden, steden, enz.); *ngadjarah*, rooven, buit medevoeren. een overwonnen vijand of in oorlog buitgemaakte zaken medevoeren, in krijgsgevangenschap voeren (vgl. *rajah* en *bojong*); *didjarah*; *kadjarah*, = *kabawa*, medegevoerd; *djarahan*, roof, buit; ook = *oepĕti*, oorlogschatting.

III. (Ar., zijarah), bezoeken, inz. een bezoek afleggen aan een graf; *djarah ka pasarean iboe*, een bezoek brengen aan de laatste rustplaats van moeder.

**DJARAK**, voll. *tangkal djarak*, naam van een kleinen boom, de palma Christi, uit wier pitten de castor- of ricinusolie

bereid wordt, die door de Inlanders naar het Hollandsch *minjak kastroli* genoemd wordt en ook wel in de *palila* wordt gebrand. (Vgl. *kaliki.*)

**DJARALANG**, naam van een aap als de *soerili*, maar *bĕlang*, d. i. gevlekt.

**DJARAM**, infectie-bacil bij schurft. (Vgl. *koeman.*) B.

**DJARAMBAH**, ver weg, ver van huis (loopen, spelen, enz.).

**DJARANGKANG**, = *kodjengkang*, op stap gaan. P.

**DJARAPAH**, verkl. met *tihang salimar*; zie *salimar.*

**DJARAT**, ngbr.; *padjaratan* l. p., = *makam*, l. p. van *astana*, graf, begraafplaats.

**DJARAWAT**, vurigheid in het aangezicht; verder: puistje op het aangezicht, zoogen. medeëter, comedones, ook *koehkoel* geheeten. P.

**DJARĔGDJĔG**, staanders, bedstijlen. P.

**DJARIAN**, vuilnishoop, mesthoop, mestvaalt; *djoerig djarian*, de geest die op zulk een plek zijn verblijf houdt.

**DJARI-DJARI**, spaak, spaken (van een wiel of stoel).

**DJARIDJI**, de ringvinger; *milangan djaridji*, de vingers tellen [een vorm van waarzeggerij].

**DJARIGDJEUG**, ngbr.; *ngadjarigdjeug*, wankelen, wankelend, onvast op de beenen staan of loopen (van een mensch of dier); *djoemarigdjeug*, idem, ten gevolge van zwakte of uitputting; *djadjarigdjeugan*, op zijn beenen wankelen, dreigen tegen den grond te slaan; *djaroegdjag-djarigdjeug*, aanh. met zulk een wankelenden gang loopen.

**DJARIJAH** (Ar.), dienstmaagd, slavin.

**DJARING**, lang vogelnet, sleepnet, zegen; *djamparing ngadjadi djaring*, de pijl werd tot een sleepnet; *ngadjaring*, met een sleepnet visschen; ook z. v. a. *ngaping*, iemand bewaken, behoeden; *didjaring.*

**DJARINGAO**, de kalmusplant, kalmus. (Vgl. *panglaj.*)

**DJARINGHAS**, (van dieren) = *linghas*, schuw; (van menschen) wild, moeilijk om mee om te gaan; ook: menschenschuw.

**DJARO**, I. de dikke bamboes welke men als stijlen bij een *kikis* gebruikt, om er de bevestigende dwarse bamboes doorheen te steken.

II. (Z.-B.) k., *djantĕn* l., dorpshoofd; in de Pr. verouderde titel van een dorpshoofd (zie *loerah*); *kadjaroan* (Z.-B.), het gebied van een *djaro.*

**DJAROEGDJAG-DJARIGDJEUG**, zie *djarigdjeug.*

**DJAROEM**, naald, naainaald, naald van een kompas, uurwijzer; *lijang djaroem*, het oog van een naald; *pantat djaroem*, = *sĕtik*, stiksteek; ook: stikken; *anggĕl djaroem*, speldenkussen; *tjaoe djaroem* (Z.-B.), naam van een pisangsoort; *sadjaroem leutikna basa pakarang, tangtoe matak raheut*, al is iets (een of ander kwaad) zoo fijn als een naald, het zal zeker wonden (leed veroorzaken); *djoemaroem*, als naalden uit den grond steken (b. v. pas opschietende rijstplanten); *djadjaroeman*, = *dom-doman*, naam van een grassoort wier halmen op naalden gelijken, naaldgras.

**DJAROEMAT**, stop (b. v. in een doek); *ngadjaroemat*, stoppen, een gat in een kleed of derg. stoppen; *didjaroemat.*

**DJARONG**, naam van een grassoort; in Kad. ook naam van een plant met een blauw bloempje [ze wordt daar veel voor heg gebezigd].

**DJAS**, I. nab. van 't sissen van gloeiend ijzer dat gebluscht wordt. P. (Zie ook *djoes.*)

II. Het Holl. jas; idem.

**DJASA** (Bant.), = *amat* en *njoso*, zeer, bijzonder, hevig, uitermate.

**DJASAD** (Ar.), lichaam (inz. ook van het opstandingslichaam gebezigd); verder: iets dat wel een gedaante heeft, maar niet duidelijk kan worden onderscheiden. (Zie ook *kaoela*, *awak*, *badan* en *djisim.*)

**DJASMANI** (Ar., van djisim, zie ald.), lichamelijk, stoffelijk; *bangsa djasmani*, wat lichamelijk of stoffelijk is; *barang djasmani*, het stoffelijke, de stoffelijke dingen.

**DJATAKE** (Z.-B.), = *gandarija*; zie ald.

**DJATI** (Kw.), echt, waar, wezenlijk, degelijk, uitnemend, edel; ook z. v. a. *asal*, oorsprong; *moelih ka djati*, *poelang ka asal*, terugkeeren tot den oorspronkelijken toestand; *tangkal djati*, de djatiboom, een Inlandsche eik, die het bekende voortreffelijke timmer- en meubelhout oplevert (het teakhout); *boeroek-boeroek papan djati*, is er ook iets rottigs in, het is toch een *djati*-plank, d. i. mankeert er al iets aan, er zit toch deugd in; *djatining djalma*, een oprecht-, uitnemend mensch; *sadjati* (eig. als *djati*), echt, deugdelijk, wezenlijk, deugdzaam, waar, oprecht, uitnemend; ook: van hetzelfde geslacht zijn (P.); *Allah noe sadjati*, de ware God; *djalma sadjati*, een oprecht-, uitnemend mensch; *istri sadjati*, een uitnemende, edele vrouw; *sadjatina*, = *saestoena*, in waarheid, degelijk, enz.; *kadjadjaten*, verkl. met *noe pangpoendjoelna*, de uitnemendste, wijste, enz.

**DJATNIKA** (Skr., âdhyâtmika, geestelijk

inwendig), z. v. a. *oetama*, goed voor het doel, doelmatig, passend; ook: overvloed hebben, van alles overvloed bezitten; *ngadjatnikakeun*, iemand goed behandelen, hem in voldoende mate geven wat hij behoeft, goed zorgen voor, bewaren.

**DJAWA** (vgl. *djaba*), voll. *poelo Djawa*, maar meer *tanah Djawa*, in 't alg. het eiland Java; in 't bijz. dàt gedeelte van Java hetwelk gelegen is ten Oosten der landen door de Soendaneezen bewoond (vgl. *Soenda*); *oerang Djawa*, Javaan; *kasakit Djawa*, venerische ziekte; ook gebezigd van *patek* en *botol*; *goela Djawa*, = *goela kawoeng*, Java- of aren-suiker; *aksara Djawa*, Javaansche letter, Javaansch schrift; *ambĕk-djawaeun*, opvliegend; *aksara djadjawan*, Soendaneesch geschreven met de Arabisch-Maleische letter, of wel het Arabisch-Maleische alphabet voor het gebruik van het Soendaneesch met de ontbrekende letters uit het Javaansch aangevuld.

**DJAWAB** (Ar.) k., *wangsoel* s., *walon* l., antwoord; ook g. w.; *ngadjawab*, antwoorden, beantwoorden; *didjawab*; *teu kadjawab*, niet beantwoord zijn, d. i. niet kunnen beantwoorden; *pangdjawab*, antwoord.

**DJAWADAH**, naam van een Inlandsche lekkernij, soort pannekoek (van meel, gierst, *katjang*, enz.).

**DJAWAREH** (samentr. van *djawa* en *sawareh*), half-Javaansch, d. i. Javanisme, bastaardwoord.

**DJAWAWOET**, naam van een soort gierst. Vgl. *koenjit*.)

**DJAWEL**, ngbr.; *ngadjawel*, in den bek nemen, in den bek pakken (zonder er in te bijten) en weer loslaten (b. v. van een hond); *didjawel*.

**DJAWER**, kam (van hoenders); *djaweran*, een kam hebben.

**DJAWI**, = *djabi*, l. van *djaba*, behalve, uitgezonderd; *kadjawi*, idem.

**DJAWIL**, ngbr.; *ngadjawil*, een geweer of pistool afdrukken; *didjawil*; *djadjawil* of *pangdjawil*, de trekker van een geweer of pistool.

**DJAWOERA** (Z.-B.), naam van een boom met eetbare, zure vruchten.

**DJAWOK** (Z.-B.), = *djampe*, formulier voor een of ander doel; *djangdjawokan*, verkl. met *djampe pondok*, een kort bezweringsformulier, z. a. b. v. dit: *oelah deukeut-deukeut ka dijeu! ka ditoe, ka sĕbrang, ka Palembang!* komt hier niet in de nabijheid! gaat naar ginds, naar de overzijde, naar Palembang! [uitgesproken als men een geluid van kleine dieren hoort, van welke men vermoedt dat het *djoerig's* zijn]; inz. worden dergelijke korte formulieren bij den landbouw gebezigd, ter afwering van ziekten in het rijstgewas.

**DJĔBAD** (Ar. en Perz. zabad), civet, muskus, zekere welriekende olie, tot zalving gebezigd; *kakang koe njai siraman koe djĕbad reudjeung kastori*, besproei mij met *djĕbad* en muskus.

**DJĔBA-DJĔBI**, zie *djĕbi*.

**DJĔBAG**, slordig, onordelijk, morsig; ook wel gezegd van iemand die ongemanierd groot en dik is.

**DJĔBANG-DJĔBENG**, zie *djĕbeng*.

**DJĔBENG**, = *lĕwe*, een lip zetten, de lip laten hangen; *djĕbang-djĕbeng*, idem, herhaaldelijk. (Vgl. *djĕbi*.)

**DJEBER**, breed en dik zijn; *djedjeber*, dat deel van een *tarawangsa* waarin de beide snaren gewonden zijn. P.

**DJĔBET**, nab. van het afgaan van een vuurwapen of het slaan met eenig voorwerp; ook: treffen (b. v. een schot); *djĕbet! digada*, pats! daar kreeg hij een slag met de *gada*. (Vgl. *djĕbot*.)

**DJĔBI**, de lip tot huilen zetten, het trekken van een lip; *ngadjĕbi*, een lip trekken, de onderlip laten hangen; ook: willen braken (vgl. *djĕbeng*, *djĕbleh* en *lĕwe*); *djĕba-djĕbi*, herh. een lip trekken, ook bij manier van *lelewa* (zie ald.); *ngadjĕbian*, tegen iemand een lip trekken of een leelijk gezicht zetten; *didjĕbian*.

**DJĔBIR**, een stukje kopergeld van twee duiten.

**DJĔBLAG**, het opensmijten of neersmijten van iets; *ngadjĕblagkeun*, met kracht openstooten (b. v. een venster), de deur of een luik opensmijten; ook: iets snel neersmijten; *didjĕblagkeun*.

**DJĔBLAH** (Kad.), van de zijden van iets, b. v. een goot: te schuins staan; in 't alg.: te vlak, te ondiep; *koerang djĕblah*, niet schuins genoeg staan, niet diep genoeg.

**DJĔBLEH**, een dikke neerhangende onderlip hebben; ook: naar buiten omgebogen (b. v. de bovenrand van een *tampolong*); *loemoer djĕbleh*, een beker met naar buiten omgebogen bovenrand; *ngadjĕbleh*, de onderlip laten hangen, een lip trekken, een leelijk gezicht zetten. (Vgl. *djĕbi*).

**DJĔBLES**, een trek of haal aan een pijp, inz. aan de opiumpijp; *sadjĕbles*, één haal of trek aan een pijp.

**DJĔBLOEG**, het plegen van afzetterij; *toekang djĕbloeg*, afzetter; *ngadjĕbloeg*, afzetterij plegen, afzetten, door afzetterij ontrooven, bedriegen, zijn schulden niet betalen, enz.; *didjĕbloeg*.

**DJĚBLOES**, werkw. tusschenw. voor: instoppen; *djěbloes ditoetoep di boei*, hij werd in de gevangenis gestopt. (Vgl. *djěblos* en *boes*.)

**DJĚBLOG**, slijkerig, modderig (b. v. een weg); *noe djěblog*, het modderige, het slijk, de modder; *tjangogo di noe djěblog*, neerhurken in de modder; *djěblogan*, met modder, bemodderd; *djědjěblogan*, met slijk of modder geheel bespat. (Vgl. *betjek*.)

**DJĚBLOS** (vgl. *djěbloes*), ingaan, indringen (b. v. een wapen in de borst); *ngadjěblos*, steken, insteken; overdr.: bedriegen, misleiden, beetnemen; *didjěblos*; *kadjěblos*, „er in geloopen", om den tuin geleid, bedrogen, door den schijn misleid. (Vgl. *gětjos*.)

**DJĚBOED**, dicht op elkaar staan, dik (van haren, gras enz.). P.

**DJĚBOEG**, een oude, rijpe en reeds gedroogde pinangnoot (*djambe*); in 't bijz. de harige binnenschil van de *djambe* (veel tot het poetsen der tanden gebezigd); *djambe djěboeg digambiran*, een *sindir*, aanduidende dat men na het *ngigěl* de *ronggeng* niet betaalde, om welke reden ze verder luidt: *ngadjěbloeg atjir-atjiran* (P.); - *ngadjěboeg*, of *ngadjědjěboeg*, een pruik worden of zich tot een pruik vormen (b. v. het benedeneinde van een *haloe* of rijststamper; verder: een groote pruik zijn of vormen (b. v. een knevel of baard, of ook wel van de halskwab van een haan, of van een ander dergelijk groot hangend voorwerp). Vgl. *djědig*.

**DJĚBOEL**, werkw. tusschenw. voor: komen, aankomen, = *hol*; men zegt soms *djěboel datang*, er kwam, maar beter is in zoodanig geval: *djěboel aja*; - *djěboel* treedt ook als gezegde op, b. v. *teu lila djěboel noe mawa tji-kopi*, niet lang daarna kwam er iemand met koffie.

**DJĚBOL**, ngbr.; *ngadjěbol*, verkl. met *teu kadoega madjoe*, *bejak tanaga* en *bejak kadaek*, niet voortkunnen, niet meer kunnen, bezwijken, uitgeput zijn, doodaf; ook: er genoeg van hebben.

**DJĚBOR**, of wel *padjěboran*, bak enz. waarin men b. v. aarde met zand of zemelen vermengt voor het vormen van metselsteenen, mengbak.

**DJĚBOT**, nab. van het geluid van den slag met eenig voorwerp (b. v. met een *gada* of knots). Vgl. *djěbet*.

**DJĚBRAG** (Buit.), k. p. van *gěde*, groot.

**DJEBRAG**, uitgespreid (z. a. de vingers of de teenen); *ngadjebrag*, hetzelfde. P.

**DJĚBRAS-DJĚBRIS**, zie *djěbris*.

**DJĚBRED**, nab. van den slag of den knal van den bliksem, een knal geven, knallen; *patingdjalěbred*, links en rechts of overal knallen.

**DJĚBRET**, nab. van het klappen eener zweep.

**DJĚBRIS**, ngbr.; *djědjěbris*, aangaan, te keer gaan, razen, tieren (b. v. een meisje of vrouw die haar zin niet krijgt); *djěbras-djěbris*, = *goebras-gěbris*, hetzelfde, maar aanh. of gedurig.

**DJĚBROD**, hetzelfde als *djěpret*.

**DJĚBROED**, werkw. tusschenw. voor: doorbreken, knappen (b. v. een touw).

**DJĚBROG**, reeds groot, opgeschoten (van kinderen, doch alleen in verwijtenden of smalenden zin). P.

**DJĚDAG**, ngbr.; *tidjědag*, achteroverstorten, achteroverslaan.

**DJĚDAG-DJĚDIG**, zie *djědig*.

**DJĚDAK**, werkw. tusschenw. voor: slaan, stompen (nader uitgedrukt door *neunggeul*, *diteunggeul*, *dipaehan*, enz.). Vgl. *djěkek*.

**DJĚDED**, werkw. tusschenw. voor: slaan, stompen, dichtslaan van een deur, enz. (vgl. *djědod*); *patingdjarěded*, slag op slag volgen (inz. van *gělap*, onweer).

**DJĚDES** (*b. p.*), z. v. a. *datang*, aankomen. P.

**DJĚDIG**, ngbr.; *ngadjědig*, = *ngadjěboeg*, een pruik krijgen of hebben, zich tot een pruik vormen (b. v. het benedeneinde van een rijststamper); *djědag-djědig*, er verward en ordeloos uitzien (van iemand wien het lange, verwarde haar ordeloos over het gelaat hangt); *ngadjědjědig*, (van het hoofdhaar) verward over het gelaat hangen.

**DJĚDING**, omgekruld zijn, vooruitsteken (van de lippen), voll. *biwir djěding*.

**DJEDJED**, naam van een kleinen zoetwatervisch.

**DJĚDJĚG**, voltallig, volledig, alles of allen bijeenhebben, compleet (vgl. *djangkěp* en *tjamplěng*); *hanteu djědjěg*, niet compleet, onvolledig; overdr.: niet recht wijs (ze niet bij elkaar hebben); *ngadjědjěgan*, completeeren, voltallig maken, aanvullen, bijpassen, afpassen; *didjědjěgan*; *ngadjědjěgkeun*, voltallig of compleet doen zijn, voltallig maken; *didjědjěgkeun*; *djědjěgan*, wat iets compleet maakt; *pidjědjěganeun*, wat ter completeering van iets dienen zal of kan.

**DJĚDJĚK**, tred; ook g. w.; *ngadjědjěk*, den voet op iets zetten, trappen, intrappen, stuktrappen, vertrappen, uittrappen, vooruitschoppen (vgl. *sepak*); overdr.: verbruiken, opmaken; *didjědjěk*; *kadjědjěk*, 1. getrapt, vertrapt, enz.; 2. verbruikt, op-

geraakt; *kadjĕdjĕk koe hakan*, opgebruikt aan eten; *djĕdjĕkan*, dorpel [niet algemeen].

**DJĔDJĔL**, dicht opeen, vol zijn, vol, gevuld (vgl. *pinoeh*); *djĕdjĕl koe kanjaho*, vol kennis; *djĕdjĕl koe kadorakaän*, vol van ongerechtigheid; *sĕsĕk-djĕdjĕl*, stijfvol, propvol; *ngadjĕdjĕl*, ☰ *njĕsĕg*, stoppen, volstoppen, volproppen; *didjĕdjĕl*; *ngadjĕdjĕlan*, stijf op of in elkaar stoppen, stijfvol doen; *didjĕdjĕlan*.

**DJĔDJĔM** (Ar., djazm, het besluiten), z. v. a. *tĕtĕp*, vast, vastbesloten; *ngadjĕdjĕman*, met vaste hand leiden.

**DJĔDJĔMBOEL**, zie *djĕmboel*.

**DJĔDJĔNGKOE**, = *toeoer*, knie. (Vgl. *dĕkoe*.)

**DJĔDJĔR**, I. leider, geleider, aanvoerder; in de taalkundige ontleding: onderwerp; *ngadjĕdjĕran*, lieden op den weg geleiden, aanvoeren; *didjĕdjĕran*.

II. = *roepa*, gedaante, gestalte, qualiteit; *djalma hade djĕdjĕr*, iemand van schoone gedaante.

**DJEDJER**, = *bedjer*, z. v. a. *djadjar*, op een rij liggen of staan; ook: ordelijk.

**DJEDJEREGED**, = *tjetjerege*. P.

**DJĔDOD**, werkw. tusschenw. voor: slaan, stompen. (Vgl. *djĕded*.)

**DJĔDOED**, I. werkw. tusschenw. voor: breken, b. v. een *tambang* of touw (nader uitgedrukt door *pĕgat*).

II. Uitrekken; *ngadjĕdoed*, idem. P.

**DJĔDOER**, nab. van een bulderend of donderend geluid, b. v. van geschut (vgl. *doer*): boem! ook: losbranden; *ngadjĕdoer*, losbranden, bulderen, donderen (inz. van geschut).

**DJĔDOG**, of wel *ngadjĕdog*, k. p., z. v. a. *tjitjing*, blijven in zekere houding; *koe naon maneh ngadjĕdog?* waarom blijf je daar zoo staan (zitten)? ook: ergens uithangen of blijven hangen, verblijven; *didjĕdogan*, z. v. a. *ditjitjingan*, gezegd van de plek of den persoon waar iemand zich ophoudt; *ngadjĕdogkeun*, iets ergens doen verblijven of laten bestaan (b. v. een kwaad in het hart); *didjĕdogkeun*.

**DJĔDOR**, klanknab. van het afgaan van een geweer of geweren (vgl. *dor*), knal, schot; ook: knallen; *sadjĕdoran*, één schot, (kruit) voor één schot. (Vgl. *djĕdoer*.)

**DJEËH** (Kad.), = *koetan*, en ook wel = *horeng*; zie ald.

**DJEËR**, I. het *i*-teeken (kesrah) bij Soendaneesch met Arabisch schrift, = *woeloe* of *panghoeloe* bij Javaansch schrift; *pangdjeër*, idem; *didjeër*, van het *i*-teeken voorzien worden of geworden zijn; *kadjeër*, het *i*-teeken hebben. (Zie Spraakk., de tafel bij § 7.)

II. (Z.-B.), = *geugeulisanan*, zie *geulis*. P.

**DJĔG**, = *djeg*, als, gelijk, zooals; *soesoeri djĕg koewoeng-koewoeng*, manen als de regenboog.

**DJEG**, = *djeg*, als, gelijk, zooals; *djeg koemaha sipatna?* als wat (hoe) ziet hij er uit? *djeg bentang ragrag ti langit*, gelijk een uit de lucht gevallen ster. (Vgl. *djiga*.)

**DJĔGANG**, = *heuras*, stijf (b. v. een kleedingstuk door overmaat van stijfsel); ook: strak (z. a. een nog niet rijpe puist). P.

**DJEGANG**, maar meestal *ngadjegang*, wijdbeens staan of loopen; *djoegang-djegang*, of ook *djoegang-djigang*, aanh. of gedurig zoo staan of loopen; *ngadjegangkeun*, de beenen van een kind uit elkander doen (om het op de heup te kunnen dragen); *didjegangkeun*.

**DJEGDJEG**, onophoudelijk heen en weer loopen. (Zie ook *tjeker*.)

**DJEGDJLEG**, ngbr.; *ngadjegdjleg*, (van een paard) vurig-, springend of steigerend loopen, niet bedaard willen loopen.

**DJĔGĔNG**, hetzelfde als *djĕgang*. P.

**DJEGENG** (Z.-B.), = *djawawoet*; zie ald.

**DJĔGĔR**, = *heuras*, stijf, niet te buigen, hard (b. v. de huid van een vogel); ook = *kodjor* k. p., dood, gestorven (vgl. *djogor* en *djĕngkĕr*).

**DJĔGER**, klanknab. van een geweerschot met los kruit.

**DJĔGIR**, ngbr.; *ngadjĕgir*, ong. = *ngadjĕntoel*, staan (van een groot voorwerp, b. v. een kanon, een zwaarlijvig mensch, enz.); *tjingdjalĕgir*, idem van vele groote voorwerpen.

**DJĔGOED**, = *soegih*, maar k., rijk, vermogend.

**DJĔGOER**, nab. van het geluid van den donder, een aardstorting, het losbranden van een kanon, enz.: boem! *djoemĕgoer*, een aanh. dof of zwaar gedruisch, gebulder; *ngadjĕgoer*, een dof of zwaar gedruisch maken, bulderen; *tjingdjalĕgoer*, idem, van vele dingen (kanonnen, golven, enz.).

**DJĔGOG**, klankn. en werkw. tusschenw. van *ngagogog*, blaffen; *djĕgog digogog andjing*, waf! daar werd hij door den hond aangeblaffen.

**DJĔGOH**, schreeuwen (van een *mĕntjĕk* of ree; *tingdjarĕgoh*, geschreeuw (van vele *mĕntjĕk*'s).

**DJĔGOR**, = *djĕgoer* en *djĕdor*; zie ald.

**DJEGOR**, ngbr.; *ngadjegor*, *sila*-zitten in de open lucht (b. v. op het erf).

**DJĔHDJĔR**, ngbr.; *ngadjĕhdjĕr*, = *ngadjohdjor*, verstijfd of bewusteloos nederliggen op den grond.

**DJĔKEK**, ong. = *djĕdak*, werkw. tusschenw. voor: met kracht tegen iets slaan of aanslaan (b. v. een golf tegen een klip). Vgl. *tjĕkek*.

**DJĔKOK**, werk. tusschenw. voor: iemand een slag geven ergens mee (b. v. met een wapen).

**DJĔLANTIR**, hetzelfde als *djalantir* II.

**DJĔLAT**, alleen in *sadjĕlat*, = *sakeudeung*, een oogenblik, na een oogenblik. P.

**DJĔLĔBET**, nab. van het klappen eener zweep en in 't alg. van het geluid van slaan: klap, knal, klets.

**DJĔLĔG** (vgl. *djlĕg*), plotseling ergens neervallen, zijn of staan; *ngadjĕlĕgkeun*, z. v. a. *ngadĕgkeun*, oprichten, stichten, bouwen; *didjĕlĕgkeun*.

**DJĔLĔGONG**, golvend (van den bodem), geunduleerd. P.

**DJĔLEH**, onwillig, niet aan willen, een afkeer hebben van; *ngadjĕleh*, afkeerig zijn van, een afkeer koesteren van; *sakadjĕleh*, één in afkeer ergens van; *ngadjĕlehkeun*, (iemand, of het hart) afkeerig maken van.

**DJĔLĔMA**, ⇐ 't meer gebr. *djalma*.

**DJĔLĔNGAT-DJĔLĔNGOET**, zie *djĕlĕngoet*.

**DJĔLĔNGIT**, ngbr.; *ngadjĕlĕngit*, harteleed (*njĕri ati*) hebben, inwendig pijn hebben.

**DJĔLĔNGOET**, het zwijgend nederzitten; *ngadjĕlĕngoet*, in smartgevoel zwijgend nederzitten, in smart verzonken zitten; *djĕlĕngat-djĕlĕngoet*, idem, aanhoudend.

**DJĔLER**, naam van een klein riviervischje.

**DJĔLINGEUR**, = 't meer gebr *djalingeur*.

**DJĔLOG**, = 't meer gebr. *djlog*.

**DJĔMBANGAN**, = 't meer gebr. *djambangan*.

**DJĔMBAR**, ong. = *lĕga*, ruim, wijd (een plek, een land), uitgebreid; ook: zich verruimen, uitbreiden, vermeerderen, het ruim hebben, rijkelijk, overvloedig; *djĕmbarna*, ruim genomen [het woord wordt veel gebruikt tegenover *singgĕtna* en *agoengna*, op déze wijze: *njoehoenkeun panghampoera*, *agoengna ka Pangeran*, *djĕmbarna ka koelawarga*, *singgĕtna ka doeloer-doeloer*, ik verzoek vergiffenis, bovenal aan den Heer, in 't algemeen aan de familie, in 't bijzonder aan broeders en zusters]; verder: vooral, inzonderheid, bijzonder (moeten); *ngadjĕmbaran*, zich uitbreiden, zich vermeerderen, zich vermenigvuldigen; *didjĕmbaran baris ngalengkah*, iemand ruimte geven om te gaan; *ngadjĕmbarkeun*, iets uitbreiden, doen toenemen, doen aanwinnen, rijk of overvloedig maken, ong. = *ngabeungharkeun* (zie *beunghar*); *didjĕmbarkeun*; *kadjĕmbaran*, ruimte van beweging, van middelen enz., welgesteldheid, overvloed, rijkdom; ook: verruiming des gemoeds, verkwikking.

**DJĔMBEL**, g. w.; *ngadjĕmbel*, knijpen (sterker dan *njiwit*, zie *tjiwit*); *didjĕmbel*.

**DJĔMBĔT**, verward door elkander zitten (van het haar of den baard).

**DJĔMBLĔM** (Indr.), rond, dik (van de wangen, hetzij van gezondheid, hetzij ten gevolge van een verzwering).

**DJĔMBLOENG**, I. = *toewoeng* en *toemboeng* II., een aarden of houten kom, schaal of nap (grooter dan een *pinggan*), urne; - 2. een grooten buik hebben; *si djĕmbloeng*, dikbuik.

**DJĔMBLONG**, = 't meer gebr. *djĕmlong*.

**DJĔMBOEL**, = *djĕmboet* (P.); *djĕdjĕmboel*, een bosje hooi of gras, of ook wol een vlokje goed, ergens opgestoken.

**DJĔMBOET**, de schaamharen, de okselharen; ook: de haren van de *djagoeng* of maïs; verder: de zoogen. *kĕntang djawa*, een aardvrucht.

**DJĔMBROENG**, gras of onkruid (ruigte) op een sawah, een weg, enz.; ook: een zware, lange baard (vgl. *djambrong*); *ngadjĕmbroeng*, met gras of onkruid begroeid, ruig, ong. = *bala*; ook: een zwaren, langen baard hebben; *ngadjĕdjĕmbroeng*, een zeer zwaren, langen baard hebben.

**DJĔMLOENG**, = 't meer gebr. *gĕmbloeng*.

**DJĔMLONG**, I. ook *ngadjĕmlong*, opengaan, openspringen, openbarsten (b. v. de grond); verder: een wijde gaping vormen (van een spleet), = *molongo*.

II. Nat, inz. een groote natte plek in de sarong of in het baadje hebben.

**DJĔMOEH**, ngbr.; *djĕmoehan*, vergadering, het vergaderde; *padjĕmoehan*, = *pakoempoelan*, vergadering, gemeente, vereeniging.

**DJĔMPE**, stil, rustig (in de natuur), eenzaam, doodsch; ook: gestild (b. v. een oproer); verder: zich stilhouden (b. v. een muziekinstrument), zwijgen (vgl. *simpe* en *rehe*); *ĕnggon noe djĕmpe*, een eenzame plaats; *djoemĕmpe*, stil-, rustig zijn (b. v. een stad in den nacht); *njĕmpe*, zich stilhouden; *didjĕmpe-djĕmpe*, iets stil laten afloopen; *njĕmpekeun maneh*, zich koest houden (b. v. iemand die iets op zijn geweten heeft).

**DJĔMPĔT**, hetzelfde als *djĕmbĕt*. P.

**DJĔMPLING**, z. v. a. *heĕs djongdjon*, doorslapen, en *tibra*, vast slapen; ook: alles doodstil; *ngadjĕmpling*, vast slapen.

**DJĔMPOL**, verkl. met *beuteung indoeng leungeun*, de binnenzijde van den duim; *sadjĕmpol*, één duimbreedte, enz.

**DJEMPRAK**, ngbr.; *ngadjemprak*, = *andèkak*, *sila*-zitten op de gewone manier.

**DJĔMPROENG**, = *proeng*, werkw. tusschenw. voor: *pĕgat*, breken; ook voor: losschieten; verder voor: *pĕpĕgatan*, van elkander scheiden (van echtgenooten); *djĕmproeng tali parĕgat*, daar braken de touwen.

**DJĔNAR**, poëtisch voor *hedjo*, groen; *gĕdah djĕnar*, groen glas.

**DJĔNAT**, voll. *si djĕnat*, een verdichte naam, waarmede de vrouw haren (afwezigen) minnaar bedoelt; *djĕnatna*, ten tijde van, tijdens het leven van (iemand die tot de overledenen behoort).

**DJĔNDI**, bij het loopen de voeten hoog optrekken; *djarĕndi*, idem. P.

**DJĔNDIL**, ngbr.; *ngadjĕndil*, kleine verhevenheden vormen op de huid.

**DJĔNDOL**, knop of prop achter in den hoofddoek (in den nek); *ngadjĕndol*, zich een prop achter op het hoofd maken (van iemand die geen of slechts kort haar heeft); ook: een prop zijn of vormen, uitpuilen (van een gezwel). Vgl. *bĕndol*.

**DJENDRAL**, het Holl. generaal; idem.

**DJĔNĔNG**, een waardigheid of rang bekleeden; ook: rang, waardigheid; *djĕnĕng nabi*, profeet zijn; *djĕnĕng panghoeloe*, priester zijn; *djĕnĕng radja*, vorst zijn; *djoemĕnĕng*, 1. = *djĕnĕng*, een rang of waardigheid bekleeden, den titel dragen of voeren van; - 2. l. van *hiroep*, zijn, leven; *djoemĕnĕng salalawasna*, (van God) leven tot in eeuwigheid; *ngadjĕnĕngan*, een ambt of waardigheid bekleeden; *ngadjĕnĕngan wadana*, districtshoofd zijn; *didjĕnĕngan*, onder het gezag staan van; *ngadjĕnĕngkeun*, iemand tot een rang of waardigheid verheffen, benoemen, aanstellen, installeeren, inhuldigen; *didjĕnĕngkeun*; *djĕnĕngan* l., *kakasih* l. p., *ngaran* k., naam, eerenaam, titel; *ngadjĕnĕnganan*, l. van *ngangaranan*, een naam geven, noemen; *didjĕnĕnganan*; *kadjĕnĕngan*, waardigheid, ambt waaraan gezag verbonden is, dienst, bediening; *padjĕnĕngan* of *pandjĕnĕngan*, titel, naam, waardigheid, stand.

**DJĔNG**, korte vorm van *kangdjĕng*; zie ald. en verg. *adjĕngan*.

**DJENGDJLENG**, ngbr.; *ngadjengdjleng*, steeds in beweging zijn, rusteloos (b. v. een rijpaard in gang). Zie ook *djĕngleng*.

**DJENGGEK**, I. naam van een slakje als de *tenggek*. P.

II. Hetzelfde als *toelang djagong*, stronk van maïs. P.

**DJĔNGGI**, voll. *noesa Djĕnggi* of *nagara Djĕnggi*, Koromandel. P

**DJENGGLENG**, ngbr.; *ngadjenggleng*, (van een huis) lief gelegen zijn.

**DJĔNGGOET**, ngbr.; *ngadjĕnggoet*, de handen in 't haar slaan, met de handen in 't haar zitten, aan 't haar rukken, zich het haar uitrukken (b. v. uit wanhoop); ook wel: grassprietjes uitrukken (P.); *didjĕnggoet*. (Vgl. *djambak*.)

**DJĔNGHAK**, ngbr.; *ngadjĕnghak*, (van het been) uit het gewricht schieten, het gewricht voorbijschieten; ook: het „spit" hebben.

**DJĔNGKANG**, ngbr.; *ngadjĕngkang*, zich achteroverwerpen; *patingdjarĕngkang*, van vele voorwerpen, b. v. boomen: ter aarde storten; *tidjĕngkang*, achterover ter aarde storten (vgl. *djongklok*); *ngadjĕngkangkeun*, achterover werpen of doen vallen; *ngadjĕngkangkeun maneh*, zich achterover werpen; *didjĕngkangkeun*.

**DJĔNGKAR**, I. veel worden, in getal toenemen, vermenigvuldigen, vermeerderen (van dieren, menschen, enz.); *ngadjĕngkarkeun*, = *ngalobakeun*, in hoeveelheid doen toenemen, vermeerderen; *didjĕngkarkeun*. (Vgl. *rĕkah*.)

II. L. p., *angkat* l., *indit* k., op weg gaan, op reis gaan, optrekken, vertrekken.

**DJENGKAT**, het opspringen; *ngadjengkat*, opspringen (z. a. uit een zittende houding) en heengaan, zich oprichten om te vertrekken, een been oplichten en verzetten (b. v. om niet getrapt te worden); *tingdjarengkat*, van velen: dartel loopen, dartelen, rondspringen. (Vgl. *djĕngket*.)

**DJENGKE**, met de teenen op den grond steunen (van iemand die op de knieën ligt), op de teenen staan of loopen; ook: op één been of poot staan; *ngadjengke*, op de teenen loopen (niet den voet plat op den grond zetten); *ngadjengkekeun*, de teenen op den grond doen rusten; *didjengkekeun*.

**DJENGKEL**, = *keuheul* en *garetek* (vgl. ook *djoehal*), ontevreden zijn, verdrietig over iets zijn, geen geduld meer hebben, iets of iemand moede zijn, zich getergd voelen, kregel, kregelig; *kadjengkel-djengkel*, verkl. met *mawa kana djengkel* of *matak djengkel*, vervelend, saai [vgl. soortgelijke vormen bij *hese* en *lila*]; *ngadjengkelkeun*, iemand *djengkel* maken; *ngadjengkelkeun pikir aing*, je verveelt me, je maakt me kregelig; *didjengkelkeun*.

**DJĔNGKĔR**, geheel stijf zijn (van een lijk of doode). Vgl. *djĕgĕr*.

**DJĔNGKET**, in drift oprijzen en heengaan; *ngadjĕngket*, idem. (Vgl. *djengkat*.)

**DJENGKET**, aaneenkleven, aan elkander

vastgekleefd zitten (inz. van het hoofdhaar).

**DJĔNGKING**, ngbr.; *kala-djĕngking*, naam van den kleinen (witachtigen) schorpioen. (Vgl. *langgir.*)

**DJĔNGKOEL**, het bewegen van het kniegewricht (vgl. *tikĕl*); *ngadjĕngkoel*, het kniegewricht bewegen; *didjĕngkoel-djĕngkoelkeun*, (van het kniegewricht), aanh. of gedurig gebogen worden. P.

**DJENGKOL**, naam van zekeren boom en van zijn ronde, bruine, stinkende vrucht [die bij vele Inlanders geliefd is, niettegenstaande de nadeelige gevolgen welke zij dikwijls op de piswerktuigen uitoefent]; *tangkal djengkol*, naam van den boom; *djengkoleun*, pijn op het water hebben ten gevolge van het eten van *djengkol*, zijn water niet kunnen loozen. (Vgl. *sĕpi* II. en *djengkel.*)

**DJĔNGLENG**, ngbr.; *ngadjĕngleng*, prachtig, grootsch (een woning, een paardenstal, enz.). Vgl. *djenggleng.*

**DJĔNGOS**, ngbr.; *ngadjĕngos*, z. v. a. *njĕntak*, snuiven, snauwen; *djĕdjĕngos*, snuiven (inz. van een buffel die los wil).

**DJĔNOEK**, talrijk, veelvuldig. P.

**DJĔNTAL-DJĔNTOEL**, zie *djĕntoel.*

**DJENTAS**, een bamboe, tot vlonder over het water gelegd. P.

**DJĔNTIK**, l. van *tjinggir*, de pink. [Niet algemeen.]

**DJĔNTOEL**, ngbr.; *ngadjĕntoel*, voorovervzitten in gebogen houding, in gepeins verzonken zitten, zitten mijmeren; ook: staan of liggen (van een groot voorwerp; van meerdere voorwerpen zegt men *taringgoel*); *ngadjĕdjĕntoel*, lang in gebogen houding nederzitten; *djĕntal-djĕntoel*, of *djoentaldjĕntoel*, = *hoelang-hoelĕng*, gedurig of aanhoudend in gepeins verzonken zitten.

**DJENTRE**, in orde, naar den eisch, geregeld; *njadjentrekeun*, in goede orde plaatsen, bewijzen dat iets is zooals het behoort; *didjentrekeun.*

**DJĔNTRENG**, nab. van 't geluid der *katjapi* en *tarawangsa*; *djĕntroeng-djĕntreng*, = *djĕntreng*, met verst. of bij herhaling. P.

**DJĔNTROENG**, de bassnaar van een *katjapi* en van een *tarawangsa*, waarmede de *goöng* wordt nagebootst. P.

**DJĔNTRONG**, klanknab. van het stooten met een staaf op iets hards (P.); *ngadjĕntrong*, met een staaf op iets hards stooten; *ngadjĕntrong-djĕntrong*, hetzelfde, bij herhaling of voortdurend.

**DJEOD** (Kad.), naam van een zwarten vogel.

**DJĔP**, werkw. tusschenw. voor: zich in eens stilhouden, in eens stil worden (nader uitgedrukt door *djĕmpe*, *rehe*, enz.); *djĕp djĕmpe-rehe*, het werd doodstil.

**DJĔPANG**, het Holl. Japan; idem, voll. *nagara* (of *tanah*) *Djĕpang*; *oerang Djĕpang*, Japannees.

**DJĔPAT**, ngbr.; *ngadjĕpat*, scheef of dwars liggen, vóór iets liggen, in den weg liggen (b. v. een dier); ook: voor iets hangen (b. v. een wolk).

**DJĔPIT**, knijper, nijptang, bankschroef; *ngadjĕpit*, klemmen, tusschen iets knijpen, in- of tusschenklemmen; overdr.: afzetten, afpersen, uitbuiten, uitzuigen; *letahna didjĕpit koe beusi*, zijn tong werd geklemd tusschen ijzer; *ngadjĕpitan*, afklemmen, afknijpen (z. a. met een tang); *didjĕpitan*; *djĕpitan*, = *djĕpit.*

**DJĔPLAK**, klanknab. van klappen of slaan: klets, pats; *djĕplak*, *pada mĕtjoet koeda*, pats! daar gaven ze hun paarden de zweep.

**DJĔPLOEK**, I. met een sprong vooruitgaan, vooruitspringen (b. v. een ruiter) en dan met snelle vaart voortstuiven; *djĕploek soeltan mĕtjoet koeda*, de sultan sprong vooruit, zijn paard de zweep gevende.

II. *Ngadjĕploek*, = *malikan deui*, op iets terugkomen, weer oprakelen; ook: terugkrabben.

**DJĔPLOK**, klanknab. van iets dat in 't water valt. P.

**DJĔPOEN**, verkl. met *aloes*, mooi, fijn (P.); *katjang djĕpoen*, naam van een peulsoort, dezelfde als *kadĕle*. (Zie ook *tahoe.*)

**DJĔPOET**, z. v. a. *tjamplang*, de geheele duur van een gegeven tijd, vol; *sapoĕ djĕpoet*, een volle dag, de geheele dag; *dalapan peuting djĕpoet*, volle acht nachten (dagen).

**DJĔPRET**, nab. van het knarsen van een sleutel in het slot. (Vgl. *djĕbrod.*)

**DJĔPROET**, werkw. tusschenw. voor *pĕgat*, breken, knappen.

**DJĔPROT**, werkw. tusschenw. voor het afgaan van een geweer, een pijl, enz.

**DJĔRAT-DJĔRIT**, zie *djĕrit.*

**DJERE** (Kad.), achtste bouw grond; *sadjere*, één achtste bouw; *teu sadjere-djereĕun*, geen achtste (ervan).

**DJEREBEBENG**, ngbr.; *ngadjerebebeng*, (van een vogel) de vleugels uitgespreid hebben; *ngadjerebebengkeun*, de vleugels uitslaan; *didjerebebengkeun*. (Vgl. *djiribibing.*)

**DJĔRĔLĔL**, ngbr.; *ngadjĕrĕlĕl* (Kad.), = *njĕrĕlĕng* (zie *tjĕrĕlĕng*), met een straaltje uitloopen.

**DJERETE**, ngbr.; *djedjereteun*, dartelen, z. a. een vischje in het water. P.

**DJĔRIH** (vgl. *udjrih*), verkl. met *teu paja* en *teu kaop*, niet of niets kunnen uitstaan of verdragen, niet tegen iets kunnen, vervaard; *djĕdjĕrih*, (het tegenovergest. van *gagah*), vreesachtig, bloode, licht vervaard, kleinmoedig.

**DJĔRIT**, gil, kreet; een schreeuw of gil geven; *djĕrit djalma noe raheut*, de gewonde gaf een gil; *ngadjĕrit*, z. v. a. *ngotjejak*, een gil of schreeuw geven (van vreugd, maar inz. van smart), schreeuwen, schreien, gillen, kermen; *djĕdjĕritan*, aanhoudend schreeuwen, schreien, kermen of jammeren; *djĕrat-djĕrit*, telkens een gil of schreeuw doen hooren, gedurig of herh. schreeuwen, kermen, enz.; *tingdjalĕrit*, gillen, schreeuwen, kermen (van velen en verspreid). Vgl. *dĕngek* en *kotjejak*.

**DJĔRO, I.** k., *lĕbĕt* I., 1. in, binnen, van binnen; *boedjang djĕro*, binnenjongen, huisbediende; *bĕrĕsih loewar-djĕrona*, rein van buiten en van binnen; - 2. diep; *soemoer djĕro*, een diepe put; ook overdr., b. v. *elmoe djĕro*, een diepe leer of kennis; - 3. laag zijn, laag staan (van water); - *di djĕro* of *dina djĕro*, in, binnen; *di djĕro hate*, in het hart; *di djĕro salat*, in het gebed; *di djĕro ngadji*, in (onder, tijdens) het lezen; *di djĕro* 8 *poĕ*, binnen 8 dagen; *djĕroning*, in, b. v. *soeka djĕroning prihatin*, blijde in de smart; *prihatin djĕroning soeka*, bedroefd onder de vreugde; *raos djĕroning pangimpen*, zich gevoelen als in den droom; *sadjĕro*, = *di djĕro*, b. v. *hanteu tĕroes djeung ati sadjĕro koemawoela*, niet van harte (bezig zijn) in het dienen; *sadjĕroning*, in, b. v. *sadjĕroning hate*, in het hart; *sadjĕroning boemi*, in (op) de aarde; *sadjĕroĕun*, in, b. v. *mikir sadjĕroĕun hate*, denken in het hart; *djĕdjĕroan*, innerlijk, b. v. *djĕdjĕroan soeka-ati*, z. v. a. *ngeunah pikir*, welgemoed; *pangdjĕrona*, de (het) diepste, de (het) onderste; *kawaj pangdjĕrona*, onderkleed; *ngadjĕroan*, dieper maken, uitdiepen, verdiepen; *didjĕroan*; *kadjĕroan* (bij de Bad.), binnenkampoeng, het verboden gebied; *oerang kadjĕroan*, de Badoej's in engeren zin, de „binnenpoorters". (Vgl. *dalĕm*.)

II. = *lĕbĕt* II. en *dalĕm*, de woning van een regent (hetzij het inwendige of de geheele woning, of wel de woning met bijbehoorend erf); *mantri djĕro*, wat wij noemen: kamerheer; *saeusining lĕbĕt*, alle bewoners van het regentshuis.

**DJĔROEK**, oranjeappel, chinaasappel, citroen; *tjai djĕroek*, citroensap; *tangkal djĕroek*, de *djĕroek*-boom.

**DJĔROEM**, ngbr.; *ngadjĕroem*, z. v. a. *pitĕnah*, iemand verdacht maken, betichten, valsch beschuldigen; *didjĕroem*; *djĕroeman*, = *pitĕnah*, betichting, oorblazerij, valsche beschuldiging.

**DJES**, hetzelfde als *djas* I. P.

**DJĔTA-DJĔTE**, beweeglijk, beweeglijkheid.

**DJĔTĔN**, ngbr.; *ngadjĕtĕn*, verkl. met *nangtoeng tjiijing*, d. i. staan en zich niet verroeren, roerloos staan.

**DJĔTIN**, zich te veel vrijheid jegens iemand veroorloven (zoowel van een vrouw als van een man).

**DJĔTJĔNG**, recht omhoog schieten (b. v. een vlieger), spichtig opgroeien. (Vgl. *djotjong*.)

**DJETOEN** (Ar., zaitoen), voll. *boewah djetoen*, olijf; *tangkal djetoen*, olijfboom.

**DJĔTOT**, werkw. tusschenw. voor: werpen, stooten, steken, enz.; verder: stoot, duw, steek; ook: raken, treffen (van een steek, een worp, een pijl enz.); *djĕtot nĕwĕk*, (hij) bracht (hem) een steek toe; *meh djĕtot*, bijna raken; *djamparingna djĕtot kana gĕnggĕrongna*, de pijl trof zijn strot; - in Kad. daarenboven (nl. *djĕtot*): een stekende pijn, b. v. in het oog; met verst. *tingdjalĕtot*.

**DJĔTREK**, maar doorgaans *ngadjĕtrek*, het neer- of dichtslaan van een gespannen haan. P.

**DJEUDJEUH** (vgl. *djadjah*), ngbr.; *sadjeudjeuh*, z. v. a. *satapak-soekoe*, een voet lengte (nl. de lengte van een menschenvoet, vgl. *kaki*); *teu sadjeudjeuh-djeudjeuh atjan*, zelfs niet de uitgebreidheid van een voetstap; *ngadjeudjeuhan*, iets met de voeten meten door voet vóór voet te plaatsen; *didjeudjeuhan*; *ngadjeudjeuhkeun*, z. v. a. *mĕnĕrkeun*, iemand stieren, bestieren, leiden (z. a. ouders een kind of overheden hun onderhoorigen), iemand of iets bevorderen, iemand voorthelpen, iemands goederen beheeren, zorgen voor; *ngadjeudjeuhkeun dirina koe maneh*, voor zichzelven zorgen; *didjeudjeuhkeun*, gezegd van hem (haar, het) waarvoor gezorgd wordt of wiens belangen bevorderd worden; *djeudjeuhan*, oplettendheid, nadenken; *teu boga djeudjeuhan*, geen nadenken hebben, onnadenkend, onoplettend.

**DJEUDJEUR**, een stok of staak (b. v. om er een vlag aan te bevestigen).

**DJEUDJEURAEUN**, = *singsiĕeuneun*, met schrik bevangen zijn (voor iets dat men ondervonden heeft), bevreesd om leed dat men eens ervaren heeft weder te ondervinden.

**DJEUDJEUT**, g. w.; *ngadjeudjeut*, (een net) knoopen; *ngadjeudjeut ramat*, een web

weven; *didjeudjeut*; *ngadjeudjeutan*, een net enz. knoopen of weven; *didjeudjeutan*; *djeudjeutan*, dat wat men breit, knoopt of weeft; verder: een onderhanden net, knoopwerk, weefsel; *padjeudjeut*, met knoopen, krinkels of kronkels (van garen, touw, enz.), in de war (van garen, enz.).

**DJEUEUNG**, = *deuleu*, iets grover dan *tendjo* k., *tingali* l., g. w.: zie! kijk! *njeueung*, zien; *didjeueung*, bezien worden; *kadjeueung*, gezien; *djeungdjeueungeun*, iemand of iets, vroeger gezien, niet meer kunnen vergeten, maar steeds voor oogen hebben; *njeueungkeun*, de oogen slaan op, aandachtig naar iets zien, iets aanstaren; *njeueungkeun batoer*, aandachtig zien hoe een ander doet; *djeueungkeun ka noe halal* doe (uw oogen) zien op hetgeen geoorloofd is.

**DJEUG**, = *djag*, werkw. tusschenw. voor: nederzetten; ook: afbreken (b. v. een verhaal). P.

**DJEUH**, korte vorm van *eudjeuh*; zie ald.

**DJEUN**, korte vorm van *kadjeun*; zie ald.

**DJEUNAH**, voll. *leungeun djeunah*, de eerste bloemsteel van den *kawoeng*-boom of arenpalm [eig. de tweede, maar de eerste welke getapt wordt; vgl. *tjaroeloek*].

**DJEUNG** k., *sarĕng* l., met, en, benevens; in vergelijkingen (naast-elkander-plaatsing in werkelijkheid of in de gedachte): dan, of, b. v. *djeung njĕmbah ka noe teu poegoeh mah hade kitoe*, beter dan ijdelheid te vereeren is het zóó te doen; *hade mana, noe taroengkoel djeung noe djarotjong?* welke zijn beter, die den top laten hangen of hem omhoogsteken? ook in de plaats van *oelah*, b. v. *poma Ali djeung katjiri*, d. i. *poma Ali oelah katjiri*, zorg, Ali! dat ge niet gezien wordt; *papatjoewan djeung kasorang*, d. i. *papatjoewan oelah kasorang*, bega (bedrijf) dat niet. (Vgl. *reudjeung*.)

**DJEUNGDJEUEUNGEUN**, zie *djeueung*.

**DJEUNGDJEURIHEUN**, aan pisopstopping lijden. (Vgl. *djĕrih*.)

**DJEUNGDJING**, naam van een boom, voll. *tangkal djeungdjing*.

**DJEUNGKAL**, span (nl. van den top des duims tot dien des middelvingers); *sadjeungkal*, één zulk een span, enz.

**DJEUNTAS**, stelling (om ergens bij te klimmen).

**DJEURAJ** (Z.-B.), naam van een riviervisch.

**DJEUREUH**, een groote boor.

**DJEUWANG**, ngbr.; *ngadjeuwang*, met haast of in boosheid iets wegnemen of van iemand aannemen.

**DJĔWET**, g. w.; *ngadjĕdjĕwet*, in kleine stukjes scheuren (b. v. een brief); *didjĕdjĕwet*, geheel verscheurd worden (b. v. door een tijger); *ngadjĕwetkeun*, een stuk ergens afscheuren (b. v. van papier); *didjĕwetkeun*.

**DJIBROEG**, = *tjiproek*, doornat, druipnat (van de kleeren), geheel nat, druipen (b. v. een mes van bloed).

**DJIBROET**, door de hand tusschen den oksel te knellen een geluid maken waarmede men leedvermaak aanduidt; *djidjibroetan*, aanh. zulk een vreugdebetoon maken.

**DJIDAL** (Ar.), redetwist, dispuut.

**DJIDJIGANG**, ngbr.; *ngadjidjigang*, zitten met de horizontaal uitgestrekte beenen vanéén.

**DJIDJINGKLAK**, ong. = *adjroeg-adjroegan*, springen (gepaard met een beweging der armen), rondspringen.

**DJIDOET**, een nieuw woord te Soemĕdang voor *djima'* en *nĕmah* (zie *tĕmah*).

**DJIG**, een toeroep, z. v. a. *bral*, ga! ga heen! loop voort!

**DJIGA**, = *siga* en *kawas*, schijnen te zijn, er uitzien als, alsof; *hanteu asa reudjeung djiga*, niet twijfelen, niet weifelen, niet aarzelen, zonder voorbehoud; *oelah asa reudjeung djiga*, gevoel u hier niet vreemd, gevoel u hier thuis (twijfel niet of gij dit of dat wel moogt); *djiga-djiga*, schijnen te zijn, het schijnt wel, hij (zij) schijnt wel te zijn.

**DJIGDJRIG** (vgl. *djogdjrog*), op een drafje loopen; ook: huppelen (van kinderen); *ngadjigdjrig*, idem. (Vgl. *bigbrig*.)

**DJIHAT**, windstreek, richting, hoek. B.

**DJIÏH**, = *mĕrĕdjih*, het uitbraden of uitdruppelen van vet uit een stuk vleesch of derg., dat men boven het vuur roost.

**DJIJAD** (Ar.), edel, edelmoedig, vrijgevig; in gebruik als 1. van *bĕrkah* en van *doa*, zegen, heil, gunst; ook: voorspoed ten gevolge van zegening of voorbede. (Vgl. *bĕrkah*.)

**DJIJEUN**, g. w.; *njijeun* k., *ngadamĕl* l., maken, vervaardigen, tot stand brengen; ook: veroorzaken; *didjijeun*; *djidjijeunan*, knutselen; verder: hetgeen men gemaakt heeft, maaksel, namaaksel, verzinsel, verdichtsel; ook: van eigen maaksel; *omong djidjijeunan*, gemaakte woorden, verzinsel.

**DJILID**, 1. (Ar. djild, huid), leeren band van een boek; ook: band, boekdeel; *ngadjilid*, een boek inbinden; - 2. (Ar. djald), verkl. met *rangket*, slaan, geeseling; *hoekoem djilid*, geeselstraf; ook: geeselslag; *saratoes opat poeloeh djilid*, honderd veertig geeselslagen; *ngadjilid*, geeselen; *didjilid*, gegeeseld worden.

**DJILOELOET** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**DJIMA'** (Ar.), geslachtelijke vereeniging, bijslaap; *ngadjima'*, den bijslaap uitoefenen; *ngadjima' ka lalaki*, een man bijliggen; *didjima'*, lijd. vorm, gezegd van het voorwerp van bijligging. (Vgl. *ewe* en *tĕmah.*)

**DJIMAT** (Ar., azimat), talisman, amulet; *dipidjimat*, iets (alsof het een amulet was) in hooge waarde houden. (Vgl. *isim.*)

**DJIMPO**, groote vierkante doek om iets in te bergen en mede te dragen (in gebruik o. a. bij de theeplueksters).

**DJIMPRAK**, ngbr.; *djidjimprakan* (eig. Jav.), springen of opspringen van vreugde.

**DJIN** (Ar.), geest, geesten (geniën), nl. een soort geesten die men zich voorstelt als tusschen engelen en menschen in staande en die men onderscheidt in *djin Islam*, dat zijn zulke die den Islam aangenomen hebben, en *djin kapir*, zulke die dat niet hebben gedaan; laatstgenoemden heeten ook *ipri* of *iprit.*

**DJINABAT** (Ar.), = 't meer gebr. *djanabat; adoes djinabat*, = *siram djanabat*, zie *djanabat.*

**DJINAH** (Ar., zina), ontucht, hoererij; ook: hoererij bedrijven (vgl. *ranjed*); verder: verkeerd inhaken (het haakje in een verkeerde trens steken); *djinah ka*, hoereeren met (een vrouw); [men onderscheidt: *djinah mata*, op elkander een begeerlijk oog werpen; *djinah hate*, hoereeren of begeeren in of met het hart; *djinah tangan*, als een man en een vrouw uit begeerlijkheid elkander iets geven; *djinah lampah*, de werkelijke daad van hoererij]; *beunang djinah*, uit hoererij geboren; *ngadjinahan*, hoereeren met (een vrouw); *didjinahan*; *mangdjinahkeun*, (van een vrouw) jegens haar man hoereeren (*mangdoewakeun*, zie *doewa*), afhoereeren.

**DJINAKA** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**DJINASAH** (Ar., djinazat), = *pasaran*, lijkbaar; in Kad. ook: lijkstatie, nl. van Inl. hoofden [waarvoor men in den regel een speciale, houten baar in voorraad heeft, die dan bij gebruik met wit doek wordt overdekt, z. a. een huifkar, en versierd met bloemen].

**DJINDIK** (Ar., zindiq), Magiër, vuuraanbidder, atheïst, goddelooze.

**DJINĔK**, bestendig, geregeld, vast in iets, ergens vast verblijven, geregeld gaan (van een uurwerk), geregeld leven, rustig, kalm (van het hart).

**DJINĔM**, I. naam van een soort *poleng* of geruite stof, tot *kasang* of kamerbehangsel gebezigd.

II. (Z.-B.), verkl. met *angĕn*, gemoed.

III. *Kadjinĕman*, geleider van gevangenen, rakker; ook genoemd *oepas berok.*

**DJINGDJĔT**, met kleine stapjes loopen (door stijfheid in de billen, kromheid van de knieën of een ander accident, hetwelk iemand verhindert om behoorlijk vooruit te komen).

**DJINGDJING**, g. w.; *ngadjingdjing*, oplichten met de hand, in of aan de hand dragen (zóó dat de arm langs 't lichaam afhangt); ook: in de klauwen dragen (van een roofvogel, b. v. van de *heulang*); *didjingdjing*; *djingdjingan*, ook wel *tenteng* genoemd, een dun staafje, ong. ½ vadem lang, van bamboe of *djambe*-hout, waarmede men bij het weven de draden oplicht (om de schietspoel door te laten); *djingdjingeun*, de jicht in de beenen hebben (en ten gevolge daarvan de beenen niet kunnen gebruiken), jichtig. (Vgl. *djoengdjoeng.*)

**DJINGGA**, oranjekleur, hoog oranje.

**DJINGKLOEK**, mank gaan, kreupel gaan, hinken.

**DJINGKROENG**, = *dingkoet*, hinken (door pijn aan den voet).

**DJINIS** (Ar.), soort (b. v. van een boom), qualiteit, gehalte; ook: het kapitaal, het grondkapitaal; - verder: de bedoelde persoon, de persoon dien het aangaat, in persoon, in eigen persoon, de persoon zelf; *poegoeh djinis nabi*, het is inderdaad de profeet in persoon; *sadjinis*, van één soort, van denzelfden oorsprong; *toewang djinis*, lachen om eigen grappen.

**DJINTĔN**, komijn, komijnzaad (wikke).

**DJIPRO**, het Holl. juffrouw, voll. *nona djipo*, juffrouw, nl. gouvernante, bonne, of andere ongehuwde vrouwelijke bediende van Europeesche afkomst. (Vgl. *nona.*)

**DJIRAK**, naam van een boom, voll. *tangkal djirak.*

**DJIRĔT** (vgl. *rĕt*), een strik van touw om een dier (b. v. een tijger), een vogel (zie *ratjik*), of ook wel een mensch te vangen (zie *eurad*), valstrik (vgl. *ridjĕt*); *ngadjirĕt*, een strik spannen (om een dier of mensch te vangen); *didjirĕt.*

**DJIRIBIBING**, ngbr.; *ngadjiribibing*, de vleugels uitspreiden of uitgespreid hebben; ook: (van een pauw) den staart uitspreiden of uitgespreid hebben. (Vgl. *djerebebeng.*)

**DJIRIM** (Ar.), lichaam, volume, al wat een plaats beslaat in de ruimte; verder: het stoffelijke, wat met de zintuigen is waar te nemen; vandaar ook = *sakoer noe anjar*, het geschapene, en: de massa.

**DJIRO**, vroolijk rondspringen, dartelen

speelsch (b. v. een paard dat pas van stal komt); *kĕbo djiro*, 1. voll. *lagoe kĕbo djiro*, een wijs (muziekstuk) waarmede de gasten welkom worden geheeten, vóór *balagandjoer*; - 2. een soort van *batik* voor hoofddoeken.

**DJIS**, hetzelfde als *djes*. P.

**DJISIM** (Ar.), lichaam, lijk. (Zie *abdi* en *koering* en vgl. *djasad*.)

**DJITOES** (samenst. van de laatste lettergrepen van *hidji*, één, en *ratoes*, honderd), verkl. met *hidji dilawan saratoes*, één tegen honderd, een ongelijken strijd voeren.

**DJITONG** (samenst. van de laatste lettergrepen van *hidji*, één, en *potong*, op de helft doorslaan), verkl. met *hidji koedoe dipotong*, d. i. wat hij, die iets in leen heeft (b. v. een net), daarmede wint, moet hij in twee gelijke deelen verdeelen tusschen den eigenaar en hemzelven, samen gelijk op deelen.

**DJIWA** (Skr.), ziel (vgl. *njawa*); in 't Soend. uitsluitend gebezigd om een zielental aan te duiden, b. v. *tiloe reboe djiwa*, drieduizend zielen.

**DJIWIR**, ngbr.; *ngadjiwir*, van voren opnemen (b. v. de sarong, om sneller te kunnen loopen); *didjiwir*.

**DJLAG**, stooten (z. a. een kar op een ongelijken weg); *djlog-djlag*, aanh. stooten (van een kar), stommelen. P.

**DJLAG-DJLIG**, zie *djlig*.

**DJLĔG**, I. werk. tusschenw. voor: plotseling ergens nederdalen, vallen, zich bevinden; ook: eensklaps, plotseling; *sadjlĕg*, = *sabarang*, terstond of oogenblikkelijk na, terstond daarop; *sadjlĕgna didinja*, op datzelfde oogenblik.

II. Vgl. *djĕlĕg*, statuur, lichaamshoogte van den mensch; *sadjlĕgna djĕlĕma*, ter grootte (hoogte) van een mensch.

**DJLĔNG**, werk. tusschenw. voor: *loentjat*, overspringen.

**DJLIG**, werkw. tusschenw. voor: afgaan, afspringen; *djlag-djlig*, op- en afgaan, open afspringen.

**DJLOG**, = *djlĕg*, plotseling ergens komen of aanwezig zijn.

**DJLOG-DJLAG**, zie *djlag*.

**DJOBANG**, naam van een kip met roode, zwarte en witte veeren en groene pooten.

**DJOBLANG**, handtrom, bij de *ogel* of kluchtspelers in gebruik; - ook naam van een *lagoe* of wijs. P.

**DJOBONG** (Kad.), een klein vertrekje in een grooter (b. v. de nis in een moskee, ter aanduiding der *kiblat*, zie *mihrab*); ook gezegd van de kleine vertrekjes waarin de houder van een bordeel een groot vertrek afdeelt, om aan iedere *ronggeng* gelegenheid te geven daarin haar bezoeker te ontvangen; verder = *oengkloek*, gemeen vrouwspersoon, lichtekooi; *soendal djobong*, allemanshoer.

**DJODANG**, naam van een groote *tjarangka*. P.

**DJODJO**, g. w.; *ngadjodjo*, = *mĕnĕran* (maar met opzet), recht op iets afgaan; ook: doelen op (b. v. bij schieten); *didjodjo*; *ngadjodjoan*, ten naasten bij of zoo goed mogelijk (b. v. recht schaven); *didjodjoan*. (Vgl. *bĕnĕr* en *poentjoeh*.)

**DJODJODE**, maar meestal *ngadjodjode*, op minder beleefde of wel onbetamelijke wijze iemand iets aanbieden of mededeelen; *didjodjode*, alzoo aangeboden worden, enz.

**DJODJODOG**, laag voet- of zitbankje, schabel.

**DJODJOËT**, ong. = *sosoĕh*, in kleine stukken scheuren; *ngadjodjoĕt*, verscheuren; *didjodjoĕt*. (Vgl. *djĕwet*.)

**DJODJOH**, verkl. met *njoso*, *angot* en *ngahantĕm*, iets sterk-, met kracht-, met grooten lust of ijver doen; *djeung djodjoh*, met kracht (doen); *beuki djodjoh*, bij toeneming, te meer.

**DJODJONG**, = 't meer gebr. *tonggoj*.

**DJODJONGKONG**, een soort *koeweh* van *kĕtan*-meel met van binnen suiker en *tji-pati*, gepakt in pisangblad en vervolgens *diseupan*; *djodjongkong amis tjangkeng*, een sprkw. voor: inwendig zoet.

**DJODO**, lot, bestemming, wat voor iemand bestemd-, voor hem weggelegd is; ook: de (het) voor iemand bestemde, wederhelft (van beide geslachten), echtgenoote, echtgenoot; *manggih djodo*, een wederhelft vinden; *nongtot djodo*, (van een meisje) telkens afspringen van haar huwelijk, maar niet tot trouwen komen; *pondok djodo*, (van den man) den echt verbreken; *pidjodoĕun*, aanstaande echtgenoot; *pidjodoĕun koering*, mijn aanstaande echtgenoot; *sadjodo*, = *sakoerĕnan*, een paar, ook wel van dieren; *ngadjodokeun*, paren, uithuwelijken, tot echtgenoot geven; *didjodokeun*.

**DJODOG** (Z.-B.), een niet overdekt uitstek op zij of achter het huis, waar men zich de voeten wascht alsvorens binnen te gaan.

**DJOEBAG** (Z.-B.), ten gevolge van ouderdom, ziekte of lichamelijk letsel niet meer in staat zijn om ingespannen lichamelijken arbeid te verrichten; ong. = *djompo*.

**DJOEBAH** (Ar.), tabbaard, lang en wijd overkleed [zooals de *hadji*'s het recht hebben te dragen, maar dat ook wel door

andere mannen gedragen wordt bij een gang naar de moskee]; verder: staatsiegewaad, toga.

**DJOEBLĔG**, I. Soem., = *koeblĕk* en *lisoeng pondok*, een kort rijstblok.

II. Een groote *tjarangka* (zie ald.).

III. Wezenloos, stil krankzinnig; *baroewang djoeblĕg*, een vergift dat wezenloos maakt; *ngadjoeblĕg*, wezenloos zitten staren, aan stille krankzinnigheid lijden. P.

**DJOEBOENG**, een cirkelvormig hol voorwerp, dat men in een pan met suiker doet om het overkoken te beletten; ook = *soeroemboeng*, zie ald. (P.)

**DJOEBOER**, verb. van *boedjoer*; zie ald.

**DJOED** (Ar., djoez, deel), een der dertig deelen waarin de Koran verdeeld is; *sadjoed*, zulk een dertigste.

**DJOEDI**, I. (Skr. jûdi), dobbelspel; *maen djoedi*, dobbelen.

II. (Skr. yodhî, strijder), strijd; *kadjoedi*, 1. overmeesterd, overwonnen; ook = *katiwasan*, door een ongeluk getroffen, omgekomen; - 2. verstaan, begrepen, doorzien; *teu kadjoedi*, niet verstaan worden of zijn, er niet bij kunnen.

**DJOEDJOE**, g. w.; *ngadjoedjoe*, den vrijen teugel laten; inz.: volop te eten geven; *didjoedjoe*.

**DJOEDJOEL**, = *boentoe*, stuiten, niet verder kunnen, niet verder willen (b. v. een *gobang* in de scheede, omdat het eind der opening bereikt is), het einde-, de grens bereikt hebben.

**DJOEDJOENG** (Z.-B.), naam van een riviervisch als *bontjel*, maar grooter.

**DJOEDJOER**, doorgaan, recht doorgaan, doorwerken, aanhoudend in dezelfde richting of op dezelfde wijze voortgaan (ong. = *djongdjon*); *ngadjoedjoer*, = *ngaladjoer*, door laten gaan, den teugel vrijlaten, vrij laten begaan, zijn gang laten gaan, botvieren, zijn zin doordrijven (voll. *ngadjoedjoer karĕp*); *didjoedjoer*. (Vgl. *anteur* en *oembar*.)

**DJOEDJOEROEPOET**, (niet algemeen), verkl. met *tjotjorokot*, wegnemen, wegpakken wat aan een ander behoort, behendig wegnemen.

**DJOEDJOET**, het uitzoeken van *kapas*-vruchten; *ngadjoedjoet*, *kapas*-vruchten nazien, uitzoeken en in het ruwe zuiveren; overdr.: bij zichzelven nagaan hoe men iets zal uitvoeren; ook wel: iets van het begin af ophalen; *didjoedjoet; ngadjoedjoetan*, uitpluizen (inz. van katoen (vgl. *pĕteng*); *didjoedjoetan; djoedjoetaneun*, uit te pluizen katoen.

**DJOEG**, werkw. tusschenw. voor: zich richten naar (nader uitgedrukt door *ngadjoegdjoeg*, zie *djoegdjoeg*).

**DJOEGALA** (Z.-B.), ong. z. v. a. *tjonggah*, aankunnen, opgewassen zijn tegen, vermogen; ook z. v. a. *tjoekoep* en *soegih*, voldoende hebben, vermogend; *koe djoegala*, geenszins (iemand) aankunnen.

**DJOEGANG**, I. een voorwerp (b. v. stuk bamboe of latje) dienende om twee dingen van elkander houden; verder: stut, steunsel, schoor; *ngadjoegang*, met een *djoegang* stutten, enz.; *didjoegang*.

II. Grafkuil. P. (Vgl. *roewang*.)

**DJOEGANG-DJAGING**, tegen elkander inloopen (b. v. van bamboelatten).

**DJOEGANG-DJEGANG**, zie *djegang*.

**DJOEGANG-DJIGANG**, zie *djegang*.

**DJOEGDJAG-DJIGDJEUG**, wankelende loopen, strompelen. P.

**DJOEGDJOEG**, g. w.; *ngadjoegdjoeg* k., *ngaboedjĕng* l., gaan naar, op afgaan, koers zetten naar, zich richten naar; ook: peilen; *didjoegdjoeg*; *teu pikadjoegdjoegeun*, niet te peilen, onpeilbaar diep; *silih-djoegdjoeg*, elkander te gemoet gaan; *ngadjoegdjoegan*, het dieplood uitwerpen, peilen, gronden; *hanteu beunang didjoegdjoegan*, niet kunnen gepeild worden; *pangdjoegdjoegan*, het diep- of peillood.

**DJOEGIL**, ngbr.; *ngadjoegil*, meten, opmeten.

**DJOEGOEL**, = *toegoe*, bamboezen stijlen aan de binnenzijde der deurposten, dienende voor de sluiting; *ngadjoegoel*, = *ngadjĕntoel*, zie *djĕntoel*.

**DJOEHAL** (Ar., zoehal), de planeet Saturnus; verder: het tegenoverg. van *moestari*, d. i. niet slagen, vergeefsche moeite doen, vergeefs ergens op uitgaan, enz.; ook: onaangenaam gestemd (z. v. a. *keuheul ati*), in of van iets verdriet hebben, 't land hebben, verdrietig gestemd zijn; *keuheul larangan boelan*, niet slagen omdat het de verboden dagen der maand zijn.

**DJOEKOENG**, 1. een vaartuig, jonk; - 2. = *django*, het tuig van de totebel; *rĕmpoe djoekoeng*, z. v. a. *saroewa*, allen in hetzelfde lot deelen, lotgemeen.

**DJOEKOET**, gras, kruid; *pangangonan soegih djoekoet*, grazige weide; *djoedjoekoetan*, coll. meerv., onderscheidene grassen of kruiden; *djoekoetan*, met gras begroeid, gras hebben (van een veld). Vgl. *daoen*.

**DJOEL**, = 't meer gebr. *djol*. P.

**DJOELANG**, neushoornvogel zonder *tjoela* of hoorn, een grootere soort dan de *rangkong* [hij voedt zich met visch]; *moro djoelang ngaleupaskeun peusing*, een *djoelang* najagen en daarvoor een *peusing* of

miereneter loslaten, sprkw. voor: het zekere loslaten voor 't onzekere, of: beter één vogel in de hand dan tien in de lucht.

**DJOELAT-DJALETONG**, (in *pantoen*'s, van een sarong) half blank gelaten, half gebatikt. P.

**DJOEL-DJOL**, zie *djol.*

**DJOELI**, het Holl. Juli, idem; *boelan Djoeli*, de maand Juli.

**DJOELIG**, sluw, listig, boos, boosaardig, schelmachtig, doortrapt; *lakoe djoelig*, schelmstuk, schelmerij; *ngadjoeligan*, iemand listig-, verraderlijk-, schelmachtig behandelen, op schelmachtige wijze bedriegen; *didjoeligan*; *kadjoeligan*, sluwheid, arglistigheid, boosheid, euveldaad, schelmstuk.

**DJOELOEK**, g. w.; *ngadjoeloek*, in een gat peuteren; *didjoeloek*; *djoedjoeloek*, naam van een grassoort, welks pit men op Java algemeen in nachtlampen gebruikt vindt; ong. = *darengdeng.*

**DJOELOENG-DJELENG**, rusteloos in verwaande houding heen en weer loopen (b. v. iemand die zwanger gaat van eerzuchtige plannen, of iemand die toornig is).

**DJOELOENG-DJOELOENG**, naam van een zeer kleine vischsoort, die levende jongen werpt.

**DJOEMAAH** (Ar.), bijeenkomst ter godsdienstoefening in de moskee (op Vrijdag, tegen den middag); ook: Vrijdag, voll. *poë Djoemaäh.* (Vgl. *djamaäh.*)

**DJOEMADI'L-AHIR** (Ar.), de zesde Mohammed. maand.

**DJOEMADI'L-AWAL** (Ar.), de vijfde Mohammed. maand.

**DJOEMAMBOE**, zie *djamboe.*

**DJOEMANTÈN**, naam van een edelgesteente van niet nader te omschrijven soort, maar doorgaans gelijkgesteld met *djamroet*, smaragd; ook z. v. a. *intĕn*, edelgesteente in 't algemeen.

**DJOEMARIGDJEUG**, zie *djarigdjeug.*

**DJOEMAROEM**, zie *djaroem.*

**DJOEMAROGDJOG**, eensklaps; *djoemarogdjog seg ditjokot*, eensklaps nam hij het weg.

**DJOEMBLAH**, = 't meer gebr. *djoemlah.*

**DJOEMBLĔNG**, ngbr.; *ngadjoemblĕng*, grootsch, groot en mooi (een gebouw, een vijver, enz.). Vgl. *djĕngleng.*

**DJOEMBOEL**, I. ngbr.; *djoedjoemboel*, kuif, kuifje, insz. van een pauw. (Vgl. *djodjombol* bij *djombol.*)

II. *Djoedjoemboelan*, = *teuteunggaran*, (van een dier) aanh. stooten. P.

**DJOEMĔMPE**, zie *djĕmpe.*

**DJOEMLAH** (Ar., het geheel), product van een som, in 't geheel, totaal, samen, som; *ngadjoemlah*, optellen; *didjoemlah*; *ngadjoemlahkeun*, een som of een aantal cijfers of getallen optellen; *didjoemlahkeun*; *djoemlahan*, optelsom.

**DJOEMLI** (Ar.), voll. *dalil djoemli*, z. v. a. algemeen bewijs [in tegenstelling met détail-bewijs].

**DJOEMPALIK**, omtuimelen, omrollen; *ngadjoempalik*, omvallen (b. v. een hut), omslaan (b. v. een schip), ter aarde vallen (b. v. een mensch), zich onderstboven werpen, nederstorten (b. v. een pilaar); *tidjoempalik*, onderstboven vallen, omtuimelen.

**DJOEMPIT**, ngbr.; *ngadjoempit*, op handen en voeten loopen; ook: achteruitslaan (van paarden). P.

**DJOEMPLOEK** (vgl. *ploek*), ngbr.; *ngadjoemploek*, een groep vormen, z. a. een dorp met zijn geboomte (*ngadjoemploek lĕmboer*); *patingdjaroemploek*, ong. = *tjloetjlo*, hier en daar liggen, onder het geboomte verspreid liggen (van dorpen).

**DJOEMPOEL**, naam van een kleine vischsoort.

**DJOEMPOER**, = *djoempoel.*

**DJOENDJOENAN**, = 't meer gebr. *djoengdjoenan.*

**DJOENG**, werkw. tusschenw. voor: opheffen, optillen, zich in beweging stellen, heengaan; ook = *neut*, zich oprichten (om te gaan) en = *bral*, vertrekken; *geura djoeng*, hef op! hef u op! ook: ga heen! (Vgl. *djoengdjoeng.*)

**DJOENGDJANG**, een stut, rustende op den *pamikoel* en steunende den *soehoenan*, in plaats van of = de *koeda-koeda*; *djoengdjang pandjang*, = *koeda-koeda*; *djoengdjangpondok*, = *doedoer.*

**DJOENGDJOENAN**, 1. heer, gebieder, nl. hij die het hoogste is, die de hoogste macht bezit, opperhoofd; *djoengdjoenan noe koemawoela*, heer der onderdanen; *djoengdjoenan sagala nabi*, (een der titels van Moehammad) opperhoofd der profeten; - 2. ring aan een net (*heurap*), die door middel van koorden met de kleine ringetjes correspondeert.

**DJOENGDJOENG** (vgl. *djoeng*), g. w. *ngadjoengdjoeng*, oplichten, optillen, opheffen; ook: verheffen (tot een ambt of waardigheid), verhoogen (in rang of waardigheid); verder: eeren, in eere houden, vereeren; *didjoengdjoeng linggih*, tot een ambt verhoven-, in rang verhoogd worden; *kadjoengdjoeng*, opgelicht, op te lichten; *teu pikadjoengdjoengeun*, niet op te lichten, niet zullen kunnen volbrengen

*silih-djoengdjoeng*, elkander eeren; *ngadjoengdjoengkeun*, iets opheffen (b. v. een vracht), in de hoogte heffen (b. v. de handen bij het gebed, verheffen (tot een ambt of waardigheid), verhoogen; ook: iemands wenschen te gemoet komen; *didjoengdjoengkeun*.

**DJOENGKAL-DJOENGKĔL**, zie *djoengkĕl*.

**DJOENGKAT**, ngbr.; *ngadjoengkatkeun*, iets omkeeren (naar zich toe), op den anderen kant keeren (b. v. een steen), afwentelen, wegwentelen; *didjoengkatkeun*; *mangdjoengkatkeun*, voor een ander iets afwentelen. (Vgl. *djoengkĕl*.)

**DJOENGKĔL**, ong. = *djoempalik*, omtuimelen, aftuimelen (b. v. van het paard); ook: een onbepaalde lengtemaat, zoo ver als de omwenteling van zeker voorwerp reikt; *sadjoengkĕl*, de afstand van één wenteling, enz.; *ngadjoengkĕl*, omtuimelen (niet naar déze, maar naar de andere zijde), omvallen, ter aarde storten; *tidjoengkĕl*, omrollen, omvallen; *tingdjaroengkĕl*, idem, van velen; ook (van velen): vallen (b. v. in den krijg); *djoengkal-djoengkĕl*, al maar voortwentelen, rondwentelen; ook: rente op rente zetten; *djoedjoengkĕlan*, zich om en om wentelen; *ngadjoengkĕlkeun*, iets omwentelen (nl. van zich af, vgl. *djoengkat*), afwentelen; *didjoengkĕlkeun*.

**DJOENGKĔRĔNG**, bestaan (nl. in de werkelijkheid), zichtbaar bestaan, lichamelijk en zichtbaar; ook: staan (zichtbaar zijn). Vgl. *djoengkiring*.

**DJOENGKIR**, op zijn hoofd (staan of loopen); *ngadjoengkir*, onderstboven, duikelen, onderstboven tuimelen, omtuimelen; *tidjoengkir*, (bij ongeluk) onderstboven tuimelen; *patingdjaloengkir*, idem, van velen; *djoedjoengkiran*, aanh. duikelen; ook: op zijn hoofd staan, buitelen.

**DJOENGKIRING**, ngbr.; *ngadjoengkiring*, zichtbaar zijn, in wezen zijn, aanwezig zijn, bestaan; ook: staan (van groote dieren of menschen), goed zichtbaar zijn; *sing ngadjoengkiring*, doe het zoo (b. v. het ophoogen) dat het (ding) goed zichtbaar is, dat het flink hoog is; *ngadjoengkiring ngambang*, boven water zichtbaar zijn. (Vgl. *djoengkĕrĕng*.)

**DJOENGKOENG**, nederzijgen, inéénzinken; *patingdjaroengkoeng*, idem, van velen; *ngadjoengkoeng*, staan in gebukte houding, met de handen op den grond steunende.

**DJOENGKRANG**, ong. = *djoerang*, diepe ravijn of bergkloof, afgrond.

**DJOENI**, het Holl. Juni, idem; *boelan Djoeni*, de maand Juni.

**DJOENOEB** (Ar.), = *djanabat*; zie ald.

**DJOENOEN**, verkl. met *ĕnja* en *soehoed*, zich geheel aan iets of iemand geven of wijden, met zijn geheele hart of met al zijn gedachten in iets bezig zijn of aan iets werken, toegewijd, verkleefd, enz.; *sing djoenoen*, wees (daarin) standvastig bezig, wijd u geheel (daaraan), wees met geheel uw hart (daar bij); *ĕnggeus djoenoen*, geheel of standvastig in of met iets bezig zijn; *hanteu djoenoen*, afgetrokken worden (van het hart).

**DJOENTAL-DJĔNTOEL**, zie *djĕntoel*.

**DJOENTI**, voll. *tangkal djoenti*, naam van een boom, welks hout weinig waarde heeft.

**DJOEOEH**, rijkelijk uitvloeien (van zog en melk, of ook van palmwijn, *lahang*, uit den *kawoeng*).

**DJOERAGAN**, heer, mijnheer, baas, meester, patroon, gebieder, vrouwe, meesteres, gebiedster [een titel die beantwoordt aan het Maleische toewan en gebezigd kan worden zoowel van onaanzienlijken als van aanzienlijken, zoowel van den minsten baas als van den vorst]; *midjoeragan*, iemand of iets tot of als meester erkennen, d. i. dienen; *midjoeragan kana napsoe*, de booze lusten dienen, d. i. volgen; *dipidjoeragan*, als meester behandeld worden, gediend worden alsof men de meester was.

**DJOERAK**, naam van een riviervisch.

**DJOERANG**, ravijn, bergspleet, bergkloof, afgrond; in laatstgenoemden zin ook van de hel; *djoerang djahanum*, de afgrond der hel. (Vgl. *djoengkrang*.)

**DJOERE**, de hoekbalk van een dak, hoekkeper. (Zie *pangoengkĕd* bij *oengkĕd*.)

**DJOERIG**, aardgeest, natuurgeest, geestelijke (maar altijd booze) invloed; ook: spooksel (maar in dezen zin bezigt men meer *ririwa*); [de *djoerig*, hoe onwezenlijk ook, zijn de schrik van alle Soendaneezen, onverschillig van wat stand; ze achten de geheele natuur door deze geesten bevolkt, en onderscheiden tallooze soorten, die allen een eigen gebied hebben; sommigen huizen in den grond, anderen in of onder steenen, anderen in boomen, enz. enz.]; *moal nejangan djoerig teu kadeuleu*, een uitdrukking b. v. voor: iemand bij wien men een gestolen (vermist) voorwerp vindt voor den dief houden, en niet onder afwezigen of vreemden zoeken. (Vgl. *soekma*, *djin*, *setan*, enz.)

**DJOERING**, = *tjĕntik* en *bĕntik*. P.

**DJOERINGKANG**, ngbr.; *ngadjoeringkang*, toespringen, zich op iets werpen; *patingdjoeringkang*, = *patingdjarĕngkang* (zie *djĕngkang*), van vele dingen, b. v. boomen: ter aarde storten. P.

**DJOERIT** (Kw.), poëtisch voor *pĕrang*, krijg, oorlog; ook z. v. a. *parĕboet-bĕloet*, zie *bĕloet*; *pakoening djoerit*, (poëtisch) legerbevelhebber; *pradjoerit* of *pĕrdjoerit*, in 't alg.: krijgsman, krijgslieden; in 't bijz.: titel van de Inlandsche militairen, die dienen tot bewaring van rust en orde, en onder het onmiddellijk bevel staan van het civiel bestuur [de Europ. militairen heeten *sĕrdadoe*]; *kapradjoeritan*, krijgsgewaad, wapenrusting, uniform.

**DJOEROE**, I. = *toekang* II. (doch niet van eigenlijke ambachtslieden gebezigd), iemand die een ambt of betrekking van lagen rang bekleedt, aangeduid door het woord dat volgt; *djoeroe koentji*, sleuteldrager, hofmeester; *djoeroe toelis*, schrijver.

II. (Uitspringende) hoek, de hoek of hoeken ergens van (b. v. van een mat, een huis, een heining, enz.); ook: vierde bouw grond (vgl. *djere*); *sadjoeroe*, een vierde bouw grond; *teu sadjoeroe-djoeroeĕun*, geen vierde (ervan); *di djoeroe*, in den hoek. (Vgl. *podjok*.)

III. *Ngadjoeroe*, (van dieren) jongen werpen, jongen; (van vrouwen) k., *ngowo* l., baren, bevallen, ter wereld brengen; *njĕri ngadjoeroe*, barensnood; *hoedang ngadjoeroe*, herstellen uit het kraambed; *ngadjoeroe sarta lalaki*, een zoon baren; *ngadjoeroekeun*, bevallen van, baren, ter wereld brengen; *didjoeroekeun*.

**DJOEROE-DĔMOENG**, naam van een *tĕmbang*-wijs. (Zie Spraakk., Aanh.)

**DJOEROEDJANA**, een slecht mensch, booswicht, schelm, roover, dief, schurk.

**DJOEROEDJOES**, het geluid dat veroorzaakt wordt als men gloeiend ijzer in water houdt of er mee brandt, sissen; *ditjap-djoeroedjoes*, gebrandmerkt worden.

**DJOEROELOENG**, ngbr.; *ngadjoeroeloeng*, (van ontlasting) in den vorm van een drol uitkomen. P.

**DJOEROENG**, g. w.; *ngadjoeroeng*, 1. iemand zijn verzoek toestaan (b. v. om te vertrekken, een *sidĕkah* te houden, enz.), laten trekken; *ngadjoeroeng lakoe*, idem; – 2. (nl. *ngadjoeroeng*) s., *nitah* k., *miwarang* l., zenden; *didjoeroeng*; *djoemoeroeng*, zijn bewilliging tot iets geven; ook = *laksana*, tot stand komen, in vervulling komen; *pandjoeroeng*, bewilliging, toestemming tot vertrek; *ngadjoeroengan*, iemand laten gaan, bewilligen in zijn vertrek; *didjoeroengan*; – *djoeroengan* s., *titahan* k., *piwarangan* l., afgezondene, bode, overbrenger van een boodschap van een mindere aan een meerdere; *ngadjoeroengkeun* s., *nitahan* k., *miwarangkeun* l., iemand zenden of afzenden (tot een meerdere); *didjoeroengkeun*.

**DJOEROENGKOENG**, boven de omgeving uitsteken, zonder dat men onderscheiden kan wat het eigenlijk is. P.

**DJOES**, I. nab. van 't sissen van gloeiend ijzer, dat gebluscht wordt. P. (Vgl. *djas*, *djis* en *djoeroedjoes*.)

II. = 't meer gebr. *djoed*.

**DJOESTISI**, het Holl. justitie; idem.

**DJOET**, het tegenoverg. van *tjat*, werkw. tusschenw. voor: afgaan, afdalen, omlaaggaan; *djoet ka loewar*, uit (het huis) gaan, (den opstap of de stoep af); *djoet toeroen*, afdalen (b. v. van een paard); *sadjoetna*, = *sanggeusna*, nadat, sedert, sinds.

**DJOETJOENG**, = *njoengtjoeng*, met een punt, in een punt uitloopen, puntig (b. v. van een punt-*gĕloeng* boven op het hoofd); van een jongen palmboom: puntig groeien; *didjoetjoengkeun*, in een punt (of scherp) doen uitloopen. (Vgl. *djotjong*.)

**DJOEWAL**, g. w.; *ngadjoewal* k., *ngabantjang* l., verkoopen; *didjoewal*; *kadjoewal*, verkocht; inz.: mede verkocht of bij ongeluk verkocht; *djoewaleun*, iets dat men verkoopen wil of zal; ook: te koop; *keur baris djoewaleun*, iets om te verkoopen; *ngadjoewalan*, verkoopen (nl. meerdere artikelen); *didjoewalan*, 1. verkocht worden of zijn (van meerdere artikelen); – 2. gezegd van iemand aan wien iets verkocht wordt of is; *pangdjoewal*, het verkoopen; ook: verkoopprijs. (Vgl. *beuli*.)

**DJOEWAR**, naam van een boom die veel langs de wegen wordt geplant, voll. *ki* (of *tangkal*) *djoewar*; in Kad. naam van den ijzerhoutboom en daar ook *ki beusi* geheeten (vgl. *koesambi*).

II. *Kadjoewaran*, of ook *padjoewaran* l., = *pakoelĕman*, slaapplaats.

**DJOEWĔT**, uit zijn humeur zijn, knorrig, verstoord, mismoedig, neerslachtig; verder: naargeestig, verbijsterd; ook: neerdrukkend; *djoewĕt pikir*, mismoedig, enz.; *soelit-djoewĕt*, gemelijk, wrevelig, knorrig; ook: zwaarmoedig; *djoewĕtan*, gedurig *djoewĕt* zijn, knorrig-, gemelijk of ook wel zwaartillend van aard, melancholiek. (Vgl. *roedĕt*.)

**DJOEWITA** (Kw., z. v. a. *poetri*, prinses), voll. *poleng djoewita*, een soort geruit goed voor sarongs, waarbij *beureum* (rood) vermengd is met *kajas* (rose).

**DJOG**, werkw. tusschenw. voor: komen, aankomen, belanden (nader uitgedrukt door *andjog*, *datang*, enz.); *djog datang* aankomen.

**DJOGDJOG**, naam van zeker vogeltje; *djogdjog neureuj boewah lowa*, de *djogdjog*

slikt een *loa*-vijg in, sprkw. voor: boven zijn kracht gaan.

**DJOGDJROG**, op een drafje loopen, draven (inz. van een paard); *didjogdjrogkeun*, (een paard) in draf zetten.

**DJOGED**, een uitvoering op drie *tĕrĕbang*'s, onder welke uitvoering een zekere dans wordt gemaakt (vgl. *pĕntja*); *ngadjoged*, zulk een uitvoering geven of houden; ook gebruikt voor *ngigĕl pasantren* [waar het gewone *ngigĕl* niet wordt toegelaten; men danst er dan met den rug naar elkaar toe, tot men zich eindelijk omdraait en elkaars hoofddoek tracht te grijpen]; *djodjogedan*, doen als bij *djoged*, d. i. dansen (b. v. van een paard).

II. Verkl. met *boeboe dijoek*, een staande vischfuik, met ingangen op zijde.

**DOJGLO**, verkl. met *saoeng leutik*, een kleine hut.

**DJOGO**, I. = *djagrag* en *djonghok*, aanwezig zijn, tegenwoordig zijn, gereed staan, vóór iemand zijn; *ngadjogo*, op de hurken zitten (met den stuit op den grond en de armen op de knieën rustend); van een dier: op zijn achterste zitten (vgl. *tjangogo*); *ngadjogokeun*, vóór iemand doen aanwezig of tegenwoordig zijn; *didjogokeun*.

II. *Katjang djogo*, naam van een boonensoort, ook *tjinde* geheeten.

**DJOGOL**, vechten, worstelen (met de handen van weerszijden in elkander); *toekang djogol*, worstelaar; *ngadjogolan*, met (tegen) iemand of iets worstelen; *didjogolan*.

**DJOGOR**, het tegenoverg. van *leuleus*, stijf, hard (b.v. van het haar). Vgl. *djĕgĕr*.

**DJOHAR** (Ar.), edelgesteente, juweel.

**DJOHDJOR**, ngbr.; *ngadjohdjor*, op den grond uitgestrekt liggen, bewusteloos of verstijfd nederliggen op den grond. (Vgl. *djĕhdjĕr*.)

**DJOHO**, naam van een plant die een gele verfstof oplevert, *koneng djoho* geheeten.

**DJOK** (waarsch. het Holl. jok), kleed of derg. dat (om zacht te zitten) op een zadel gelegd wordt, zadelkussen of wat anders daartoe dient.

**DJOL**, werk. tusschenw. voor: komen, aankomen, uitkomen, ter wereld komen, leiden heen (b. v. een poort naar de stad), enz.; *djol ka doenya*, ter wereld komen; *djol ti dinja*. daaruit (uit hen) voortkomen; *djol nĕpi ka Mĕsir*, aan Egypte komen; *djal-djol* of *djoel-djol*, aanhoudend of van verschillende kanten komen. (Vgl. *bol*, *hol*, *tondjol* en *torodjol*.)

**DJOLAG-DJOLAG**, met „zevenmijlslaarzen" komen aanstappen. P.

**DJOLANG**, 1. een uitgehold blok, tot etenstrog of drinkbak gebezigd; - 2. een schuitjevormig bakje (bak); - 3. een draagstoel zonder *saoeng* of kap.

**DJOLEDAR**, = *taledor*, zorgeloos, achteloos.

**DJOLI** (Skr., doli), vorstelijke draagstoel (prachtig uitgedost), ook voor het in optocht rondvoeren van een bruidspaar gebezigd; *djolian*, idem. (Vgl. *djampana*.)

**DJOLOK**, = *djaoeh*, ver, afgelegen; *djalakdjolok*, idem, van meer dan één plaats.

**DJOLOPONG**, het uitgestrekt liggen; *ngadjolopong*, liggen, uitgestrekt liggen (van een mensch, dier of voorwerp, maar inz. van groote dieren en groote voorwerpen); *tingdjolopong*, idem, van vele voorwerpen (b. v. dooden).

**DJOLOR**, I. het lang uitgestrekt liggen; *ngadjolor*, lang uitgestrekt op den grond liggen (b. v. een dood mensch, een doode aap, enz.). Vgl. *goler*.

II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**DJOMBANG**, een mengsel van gestoofde bladgroente.

**DJOMBLO**, = 't meer gebr. *djomlo*.

**DJOMBOL**, ngbr.; *djodjombol*, vlokje of dot haar op het hoofd (hetzij bovenop, ter zijde of van achteren); ook = *djamboel* I., kuif, kuifje.

**DJOMBOT**, ngbr.; *djodjombotan*, = *djodjomlokan*, zie *djomlok*.

**DJOMLO**, z. v. a. *hanteu lakoe*, geen aftrek vinden (van koopwaar), niet gevraagd-, niet gewild zijn (ook van een man of vrouw, met wien of wie niemand trouwen wil); verder: niet in trek zijn (b. v. een *ronggeng*); *disĕboet si djomlo*, zij wordt genoemd „een met wie niemand trouwen wil."

**DJOMLOK**, ngbr.; *djodjomlokan*, iemand het hoofd zóó scheren dat men hier en daar een dot haar laat zitten, plexsgewijs. (Vgl. *djombot*.)

**DJOMPLANG**, g. w.; *ngadjomplang*, = *ngantĕp* (zie *antĕp* I.), laten, laten voor hetgeen iemand of iets is, laten liggen, laten vervallen, laten varen; *didjomplang*, gezegd van het voorwerp dat men laat varen, enz.

**DJOMPO**, ten gevolge van ouderdom niet meer in staat zijn zwaar werk te verrichten, afgeleefd; *ki djompo*, oud (afgeleefd) mensch. (Vgl. *repoh*.)

**DJOMPONG**, I., (bij een paard) bosje haar van de manen, hetwelk vóór over den kop hangt; *djodjompong*, idem.

II. = *djompo*, zie ald.; *si djompong*, een oude vrouw, een oud man.

**DJONDOL** (Indr.), de nachtwacht.

**DJONGDJOLONG**, I. ngbr.; *tidjongdjolong*, strompelen, aan het strompelen raken door te struikelen.

II. Naam van een zoetwatervisch, ook *hampal* geheeten.

**DJONGDJON**, ongestoord-, onverstoord-, zonder stoornis of oponthoud of zonder zich met iets anders op te houden voortgaan, rustig voort(werken, slapen, enz.), aan iets zonder ophouden voortarbeiden; ook: iets blijven, bestendig; *djongdjon nja maroedji*, bestendig (God) prijzen; *bisoena teh djongdjon bae*, zijn stom-zijn was blijvend; *kadjongdjonan*, = *katoetoeloejan*, onwillekeurig iets blijven of met iets voortgaan, medegesleept of medegevoerd worden of zijn; *bisi toeloej kadjongdjonan*, dat (euvel) mocht eens van blijvenden aard zijn.

**DJONGDJONGAN**, de afstand van een gegeven punt tot een ander, rust- of pleisterplaats; *sadjongdjongan*, een zoodanige afstand, een eind; ook: een kort tijdsverloop, een wijl, een korte poos, een spanne tijds, een oogenblik; *watara sadjongdjongan*, na een korte poos.

**DJONGE** (Z.-B.), naam eener plant.

**DJONGGLO**, hoop drek van een karbouw [of een ander dier?]. B.

**DJONGHOK**, = *djogo* I. en *djagrag*, tegenwoordig zijn, aanwezig zijn, vóór iemand zijn, voll. *djonghok di hareupeun*; *djararonghok*, (van een veld of tuin) welig, tierig (P.); *ngadjonghokkeun*, vóór iemand doen tegenwoordig zijn, aanwezig doen zijn; *didjonghokkeun*.

**DJONGKENG**, het ter aarde storten; *ngadjongkeng*, = *roeboeh*, vallen, ter aarde storten (maar met het hoofd naar beneden). Vgl. *djĕngkang*.

**DJONGKLOK**, ngbr.; *tidjongklok*, voorover-storten; *hareup teuing tidjongklok*, *toekang teuing tidjĕngkang*, sprkw. voor: men moet het midden houden, of: vooraf zijn schreden overwegen, want gaat men *ka hareup salengkah*, één schrede naar voren, dan zal men zich misschien gedwongen zien *ka toekang doewa lengkah*, twee schreden achterwaarts te doen; *njĕjeun tidjongklok*, doen vooroverstorten; *sadjongklokan*, = *sadjongdjongan*, een korte poos, een spanne tijds; *ngadjongklokkeun*, iemand vooroverwerpen, iemand of iets omverwerpen, wegduwen, wegstooten, uitstooten; *didjongklokkeun*.

**DJONGKOT**, = *boekti*, openbaar, bekend, wat blijkbaar of gebleken is, wat uit iets uitgegaan of voortgekomen zijnde tot onze kennis geraakt; *teu djongkot katingali*, niet in werkelijkheid gezien worden, geen aanwezen hebben; *pamolahna noe geus djongkot*, een handeling welke openbaar is.

**DJONGOK**, = 't meer gebr. *djonghok*.

**DJONGOS**, het Holl. jongen; bediende, huisbediende, kajuitsjongen, enz.; *ngadjongosan*, als binnenjongen dienen.

**DJONGRANG**, voll. *simeut djongrang*, een lange sprinkhaan, gelijkende op de *tjongtjorang*.

**DJONTOR**, I. ook *djodjontor*, wat stomp uitloopt of in zijn loop gestuit of bekort is (b. v. een rots waarlangs een rivier stroomt, een boomtak welks uiteinde afgekapt is, de uiteinden van een *tjatang*, enz.); ook: landpunt, landtong, kaap; soms = *sisinggĕt*, nauwte of engte in iets (b. v. in een rivier).

II. *Soro djontor*, naam van een visch ter grootte van een middelmatige *kantjra*. (Zie ook *soro*.)

**DJONTROT**, = *djogo* en *djagrag*, vóór (iemand of iets) zijn; ook z. v. a.: de vóórstaande, aanwezige; *ngadjontrotan*, vóórhouden (b. v. geld); *didjontrotan*; *ngadjontrotkeun*, vóór (iemand of iets) doen zijn; *didjontrotkeun*.

**DJOPAK**, het op den grond vallen; *ngadjopak*, vallen, gevallen (b. v. in den strijd), op den grond uitgestrekt liggen (b. v. een zieke of een doode); *ngadjopak dina gĕtih*, daar liggen in zijn bloed; *patingdjaropak*, idem, van velen.

**DJOPRAK**, het op den grond storten; *ngadjoprak*, = *ngadjopak*, maar iets sterker, zie *djopak*; *patingdjaloprak*, = *patingdjaropak*, zie *djopak*.

**DJOR**, een toeroep = *los*, maar nog grover: voort! ga weg! pak je weg! scheer je weg! *geura djor*, idem (met verst.); *didjor-djor*, weggejaagd worden, de bons krijgen. (Vgl. *djig*, *bral* en *mantog*.)

**DJORANG**, ong. = *songong*, onbeleefd, onbeschoft, loszinnig.

**DJORE**, maar meestal *djore-djore*, z. v. a. *goreng*, slecht, gemeen; *ngadjore-djore* of *ngadjodjore*, miskennen (de waarde, deugdelijkheid, talenten enz. van iemand of iets); *didjore-djore*.

**DJORODJOJ**, verkl. met *pikiran* en *taksiran*, willen, genegen zijn, plan op iets hebben, gedachte op iets hebben, lust in iets hebben.

**DJOROG**, ngbr.; *ngadjorogkeun*, = *njoeroengkeun*, beetpakken en wegdoen (b. v. van den weg), iemand of iets wegduwen, wegdringen, van zich wegstooten, van zich afstooten; ook: weg- naar een ander sturen (*make disoeroeng tonggongna*); *didjorogkeun*.

**DJOROK**, = *odoh*, onrein, vuil, smerig.

**DJORONG**, z. v. a. *tjondong* en *dojong* (P.); zie ald.

**DJORONGKONG**, ngbr.; *tidjorongkong*, vooroverstorten. P.

**DJOS**, = *tjos*, werkw. tusschenw. voor: insteken (een wapen); men zegt ook *gĕdjos*.

**DJOT** (ook *kĕdjot*), komt alleen voor in samenst. met *borosot*; zie ald.

**DJOTANG**, naam van een plant.

**DJOTJONG** (het tegenoverg. van *toengkoel*), den top in de lucht steken (van planten en boomen), recht omhoogstaan (van dingen die uit hun aard slap zijn); van bladeren: stevig zijn, frisch staan.

**DJOTO** (Kad.), = *bĕndo*; zie ald.

**DJRÉK**, onverwachts-, eensklaps stilhouden. P. (Vgl. *djlĕg*.)

**DJREL**, = *brol*, naar buiten dringen, te voorschijn komen, ter wereld komen; *sadjreleun*, terstond na het te voorschijn komen, enz.; *eukeur sadjreleun*, op het punt zijn (te doen). P.

**DJRONG-DJRANG**, = *tinggalondjrang* (zie *gondjrang*), kletteren van wapenen, wapengekletter.

**DOA** (Ar.), gebed, nl. gebedsformule; ook: zegening; *matja doa*, een gebed lezen of opzeggen; *hauteu doa*, z. v. a. *hauteu soeka*, geen welgevallen hebben in; *ngadoa*, een gebed lezen of spreken (b. v. voor den maaltijd); *ngadoaän*, over iemand of iets een gebed lezen of spreken; *didoaän*; *ngadoakeun*, een gebed over iemand of iets lezen of uitspreken, afbidden over; *ngadoakeun kana kagorengan*, kwaad over iemand afbidden; *didoakeun*; *pandoa*, heilbede, heilwensch, zegenbede.

**DOBLANG**, een soort trom, kleine *bĕdoeg*; ook: een vertooning door zangers, waarbij het orkest bestaat uit vier *bĕdoeg*'s en vier *angkloeng*'s van afnemende grootte.

**DOBOL**, = *bodol* en *bĕdah*, barsten, openbreken; ook: openstaan; verder: verscheurd, verwoest (inz. gezegd van den anus van een gevorderden opiumrooker, welke zich niet meer sluiten wil en al wat het lichaam opneemt nagenoeg terstond weder ontlast).

**DODJA**, g. w.; *ngadodja*, = *njoba*, op de proef stellen, beproeven; ook: verzoeken (b. v. iemand plagen, om te zien of hij ook boos zal worden); *didodja*; *dododja*, = *tjotjoba*, beproevingen, verzoekingen; *pangdodjaän*, middel om op de proef te stellen. (Vgl. *goda*.)

**DODOHO**, g. w.; *ngadodoho*, = *ngabongohàn*, op de loer staan of liggen (b. v. onder een boom), sluipend naderen, iemand onverhoeds overvallen (van een tijger b. v.); *didodoho*.

**DODOK**, I. (Jav.), voll. *lakoe dodok*, = *gengsor*; zie ald.

II. (Indr., Mal. doedoek), zitten (hetzij op den grond, hetzij op een stoel of bank); *dodok ira ngĕndi* (ald.), samentr. van *dodok sira ingĕndi?* waar woont ge?

**DODOL**, I. een lekkernij, bestaande uit stijf gekookt meel vermengd met suiker. [Vaak vereenzelvigd met *djawadah*.]

II. Naam van een *manggah*-soort.

**DODOLO**, z. v. a. *wani*, waaghalzerig; *noe dodolo*, waaghals.

**DOEA**, = 't meer gebr. *doa*.

**DOEBOER** (Ar.), achterste, aarsgat, = *boedjoer*; *ngadoeboer*, tegennatuurlijke ontucht plegen; *djalma noe lampah ngadoeboer*, iemand die zich daaraan schuldig maakt; *toekang ngadoeboer*, schandjongen.

**DOEDA**, weduwnaar; ook: een man die van zijn vrouw gescheiden is, „onbestorven" weduwnaar; *ngadoeda*, als weduwnaar of man op zichzelf leven. (Vgl. *randa*.)

**DOEDOED**, I. het gonzend of snorrend geluid van een draaiend molentje (*kolətjer*); *ngadoedoed*, gonzen, snorren; *ngadoedoedan*, idem, aanh.

II. *Ngadoedoed*, niet luisteren naar de teugels, niet tot staan te brengen zijn, maar doordraven (van een paard); van een mensch: niet naar vermaning luisteren, maar voorthollen.

**DOEDOEH**, het ten laste leggen; *ngadoedoeh*, = *noeding*, ten laste leggen, betichten, beschuldigen, aanklagen; *didoedoeh*.

**DOEDOEK**, I. tot bestendigheid gekomen, een vaste of bestendige manier van loopen hebben (b. v. een paard), reeds een vaste hand van schrijven hebben, enz.; in 't alg.: in iets geoefendheid verkregen hebben, in iets vast zijn, geoefend, gedresseerd.

II. (Mal.), = *dijoek*, zitten; *lampoe doedoek*, staande lamp. (Vgl. *gantoeng*.)

**DOEDOEK-DADAK**, zie *dadak*.

**DOEDOEKOEJ** k., *toedoeng* l., de Inlandsche hoed; *make doedoekoej di djĕro imah*, zijn hoed ophebben in huis [wat *pamali* heet, *matak disambĕr gĕlap*].

**DOEDOEL**, of *si Doedoel*, naam van het paard van den kalif Ali.

**DOEDOER**, de balk die in het midden van den voorsten en achtersten bindbalk wordt opgericht en van boven steunt tegen de *koeda-koeda*, dienende tot stevigheid van het dakgeraamte.

**DOEDOEROEK** (Z.-B), naam van een zeevisch. (Vgl. *doeroek*.)

**DOEDOET**, I., naam van een koekoekvogel.

II. G. w.: ruk aan! ruk uit! *soepa doedoet*, naam een naar beneden puntig uitloopende paddestoel; *ngadoedoet*, rukken, rukken aan, rukken uit, uitrukken, uitplukken (haar, veeren, enz.), plukken (b. v. een kip); *ngadoedoet njawa*, iemand de ziel uitrukken (door God of een engel), d. i. iemands ziel of leven wegnemen; *didoedoet*; *ngadoedoetan*, uitplukken (haar, veeren, enz.), vele dingen uitrukken; *ngadoedoetan boeoek*, zich het haar uitplukken; *didoedoetan*, geplukt of uitgeplukt worden.

III. (Z.-B.), = *toetoet* (P.); zie ald.

**DOEG**, = *bog*, werkw. tusschenw. voor: gaan liggen, zich neerleggen; *geura doeg*, ga liggen! leg u neder!

**DOEGA**, kunnen, vermogen; *kira doega prajoga*, gebruikt in een zin als dezen: *hanteu meunang tinggal kira doega prajoga*, men moet niet achterwege laten „overweging, vermogen, passend", d. i. men moet bedenken of men iets kan en of het past; *doega-doega*, overwegen, wikken; *doedoega*, overweging, nadenken; ook: gepastheid; *kadoega* k., *wĕrat* s., *kijat* l., in staat zijn, vermogen, kunnen; *sakadoega-doega*, zooveel men vermag; *doegaän*, z. v. a. *taksiran*, het zich voorstellen, voorstelling; *taja doegaän timoe*, hij kon zich niet voorstellen het te zullen vinden (raden, uitvinden).

**DOEGAL**, ondeugend, baldadig, wild (b. v. een jongen), allerlei moedwil plegen; *djalma doegal*, iemand die er niet tegen opziet kwaad te doen.

**DOEGAL-DIGIL**, zich ijverig weren, met ijver werken, druk bezig zijn.

**DOEGDAG**, ngbr.; *didoegdag*, in één dag (zonder op weg te vernachten) bereikt kunnen worden.

**DOEGDAG-DEGDEG**, zie *degdeg*.

**DOEGĔL**, de eerste drie *potjong* rijst, welke bij het snijden tot één bos worden samengebonden en met de *indoeng-bapa* onaangeroerd in de *leuit* blijven. B.

**DOEGI**, = *dongkap*, l. van *datang* en *nĕpi*, aankomen, bereiken; verder: tot aan toe, in die mate dat; *doemoegi* l. p., idem.

**DOEGOEL**, = 't meer gebr. *goendoel*, kaalkop.

**DOEGOENG-DAGANG**, zie *dagang*.

**DOEH**, tusschenw. om leed of smart uit te drukken, een klacht te slaken, enz.: och! ach! o! helaas! o wee! enz. (Zie *adoeh*.)

**DOËH**, = *beres* en *loewis*, (van het haar) glad, ordelijk zitten, opgemaakt zijn; ook z. v. a. *loetjoe pĕndek*, kort maar aardig van statuur (P.); *ngadoëh*, zich het haar opmaken.

**DOEHOEL**, alleen in *kabal doehoel* (Ar., qabl doechoel), vóór het binnengaan, nl. van den man bij zijn vrouw; de toestand vóór het eerste samenzijn der jonggehuwden.

**DOEHOENG**, l. van *kĕris*, kris.

**DOEHOER**, verb. van *lohor*; zie ald.

**DOEJOENG**, zeekoe, die zich o. a. ophoudt aan de Zuidkust van Java [de kop heeft iets van een kinderhoofd; lengte van het dier 1—1.25 M.; het wordt wel eens door een hooge zee op 't strand geworpen; krijgt men het levend in handen, dan slaat men 't dier op den kop, tot het, naar men zegt, begint te weenen; de traanklieren vullen zich dan met een witte, geleiachtige stof, deze wordt in de zon gedroogd tot een wit poeder, dan met welriekende olie vermengd en in een doosje of kokertje gedragen; daarin steekt een naald, met welke men zich kruiselings over de buitenzijde van de wenkbrauwen krast tot opwekking of bevordering der vruchtbaarheid, enz.]; *ngadoejoeng*, iemand met een *doejoeng* betooveren (inz. tot opwekking van genegenheid); *kadoejoeng*, alzoo betooverd.

**DOEK**, = *dĕk*; zie ald.

**DOEKA** (Skr. duhkha, verdriet, zorg), 1. l. van *ambĕk* en = *bĕndoe*, toorn, toornig, toornig worden [zelden gebruikt]; *sadoeka-doeka ditĕda*, al uw toorn wordt door mij verzocht, d. i. ik waag mij aan uwen toorn, of: ik onderwerp mij aan uwen toorn; - 2. ik weet niet (soms ten overvloede gevolgd door *teu njaho* of ander derg. woord); beleefd voor: ik wil niet, ik bedank, ik zal er niet van gediend zijn; *doeka teuing*, ik weet volstrekt niet. (Vgl. *alim* en *narah* I.)

**DOEKAT**, het Holl. dukaat, idem.

**DOEKDĔK**, maar meestal *daroekdĕk* (vgl. *dĕk*), verkl. met *roepĕk* en *heurin*, in het nauw zitten, van zorgen of gevaren omringd zijn, van alle zijden benauwd worden; *djalan itikad sakitoe daroekdĕkna*, de weg des geloofs is vol benauwdheden (vol bezwaren, eig. zóó, dat men gevaar loopt zich nú hieraan, dàn daaraan te stooten).

**DOEKDOEK**, ngbr.; *ngadoekdoek*, z. v. a. *djongdjon*, aan één stuk doorgaan, zonder rusten of opzien doorwerken.

**DOEKĔT** (waarsch. hetzelfde als *doekat*, zie ald.), voll. *ĕmas doekĕt*, z. v. a. *ĕmas kolot*, zuiver goud, dicht goud.

**DOEKOEH**, I. eenige bij elkaar staande huizen met erven, gehucht; *pidoekoehan*,

I. van *pilĕmboeran*, al de wijken of kampoengs van een plaats, al de buurtschappen van een streek; *padoekoehan*, woning, woonplaats.

II. Naam van zekere vrucht, voll. *boewah doekoeh*; *tangkal doekoeh*, de boom die deze vrucht draagt.

III. Boomgaard; *doedoekoehan* en *padoekoehan*, idem.

**DOEKOEN**, benaming van lieden die zich met geneeskunde bezighouden, welke echter meer in het aanwenden van *djampe*'s enz. dan in het toedienen van medicijnen bestaat, Inlandsche arts, wonderdokter, tooverdokter; draagt een vrouw dezen naam, dan is zij doorgaans tevens *paradji* of vroedvrouw; *doedoekoen*, een *doekoen* of *doekoen*'s raadplegen; *ngadoekoen*, dokteren, zieken als *doekoen* behandelen; *doedoekoenan*, een *doekoen* nadoen, kwakzalverij plegen; *elmoe doedoekoenan*, de kunst om zieken te genezen door het lezen van *djampe*'s enz.; *ngadoekoenan*, over een zieke als dokter gaan, een zieke als *doekoen* of geneeskundig behandelen; *didoekoenan*; *ngadoekoenkeun*, zich onder behandeling van een *doekoen* stellen; *didoekoenkeun*, aan een *doekoen* in behandeling geven.

**DOEKSOERA** (vgl. Jav. diksoera), onbeleefd, onbeschoft, lomp.

**DOELAG**, naam van de *bĕdoeg* die op *Lĕbaran* geslagen wordt en als men tegen het einde der Vastenmaand opgeroepen wordt tot betaling der *pitrah*. [Het is dezelfde *bĕdoeg* als anders, alleen is de naam veranderd.]

**DOELAK-DILAK**, zie *dilak*.

**DOELANG**, een uitgeholde houten bak (*paragi ngakeul sangoe*, dienende om de gaargestoomde rijst door omroering af te koelen); zie ook bij *tande*; *njaăh doelang*, een zoodanige liefde van ouders tot hun kinderen, die zich bepaalt tot 't geven van eten (en dus niet verder reikt); *sangga doelang*, benaming van buffelhoorns die naar de zijden gericht zijn, maar waarvan de eene naar boven, de andere naar beneden omgekruld is; *sila-toempang sangga-doelang*, ongemanierd zitten (zie *toempang*), 't eene been over 't andere geslagen, 't andere been afhangend; *hoemileud* (of *tjatjing*) *doelang*, verkl. met *keur meudjeuhna njatoe*, (van kinderen) op den leeftijd tusschen 8 en 10 jaar zijn (als ze graag wat lusten).

**DOELE** (Z.-B.), naam van een fraaie duivensoort, van donkergroene kleur.

**DOELHADJI** (Ar., dzoe'l-hadj), de twaalfde Mohammed. maand, voll. *boelan Doelhadji*.

**DOELKAÏDAH** (Ar., dzoe'l-qaïdah), de elfde Mohammed. maand, voll. *boelan Doelkaïdah*; ook *Rajagoeng* geheeten.

**DOELOE-DEULEU**, zie *deuleu*.

**DOELOENGDOENGDĔNG**, verkl. met *teu poegoeh pikir*, (van het gemoed of de gedachten) in de war zijn, met iets verlegen zitten.

**DOELOER** k., *saderek* l., broeder, zuster; in de taalkunde: synoniem (als nl. de beteekenis gelijk is, vgl. *baraja*); *doeloer saăgama*, geloofsgenoot; *doeloer-doeloer*, de gezamenlijke broeders, broederschap; *sadoeloer*, van één vader en moeder, gebroeders, gezusters; *sadoeloer-doeloer*, al de gebroeders enz. (de een zoowel als de ander); *midoeloer*, iemand voor *doeloer* houden, met iemand als *doeloer* omgaan; *pisadoeloer*, g. w.: houd voor broeder (zuster); *doedoeloeran*, als broeders (zusters) voor elkander zijn, als broeders (zusters) omgaan; *padoedoeloer*, broeders (zusters) van elkander zijn; *noe doewa padoedoeloer*, de beide (echte) broeders (zusters); *hal kadoeloeran*, broederlijk verband.

**DOELPAKAR** (Ar., dzoe'l-faqar), het zwaard van den kalif Ali.

**DOEMADAKAN**, zie *dadak*.

**DOEMAHOENG**, zie *dahoeng*.

**DOEMAREUDA**, zie *dareuda*.

**DOEMAWOEH**, zie *dawoeh*.

**DOEMBLANG-DOMBLONG**, te verg. met *tjoerat-tjoret*, besmeren, bestrijken (b. v. houtwerk met teer, het gelaat eener bruid met *wĕdak*, enz. P.

**DOEMEH**, = *pedah* k., *sareh* l., omdat, dewijl, daar, naardien, doordat, enz.

**DOEMĔLAH**, het ondermaansch of aardsch bestaan; *saoemoer doemĕlah*, gedurende het aardsche leven.

**DOEMĔLĔG**, een mannelijk buffelkalf, ouder dan *eneng* en jonger dan *djadjalon*. (Vgl. *dĕlĕg*.)

**DOEMĔNGKEK**, zie *dĕngkek*.

**DOEMOEK**, = *tjitjing*, vertoeven, wonen; ook: verblijf; *teu poegoeh doemoekna*, zonder vast verblijf; *ngadoemoek*, verblijf houden.

**DOEMONTJA-DONTJA**, zie *dontja*.

**DOEMPĔL**, g. w.; *ngadoempĕl*, dichtmaken (nl. een gat), een stop ergens opdoen, een stuk ergens indoen, toemaken; *didoempĕl*.

**DOENAK**, een mand als de *tjarangka*, gebezigd inz. tot het vervoeren van ontbolsterde rijst.

**DOENG** (*b. p.*), z. v. a. *dek*; zie ald. P.

**DOENGA** (Jav.), = *doea*; zie ald.

**DOENGANG-DANGONG**, zie *dangong*.

**DOENGDANG**, voll. *soepa doengdang*, naam van een in het wild, in het bosch groeiende paddestoel.

**DOENG-DĔNG**, zie *dĕng*.

**DOENGDOEMAN**, = *doeoeman*; zie *doeoem*.

**DOENGDOENG**, ngbr.; *tidoengdoeng*, = *tisoesoet* (zie *soesoet*), vooroverstorten.

**DOENGKAK-DENGKAK**, zie *dengkak*.

**DOENGKAP**, = 't meer gebr. *dongkap*.

**DOENGKAR**, g. w.; *ngadoengkar*, uitgraven, uit den grond breken (b. v. een *dapoeran haoer*), wegruimen, opruimen (b. v. wildernis); *didoengkar*.

**DOENGKOEK**, het staan of liggen van een groot voorwerp; *ngadoengkoek*, staan of liggen van eenig groot voorwerp (b. v. een kanon of een olifant), als een hoop daar liggen; van een mensch: zwijgend nederzitten of nederliggen.

**DOENGKOET**, ngbr.; *ngadoengkoet*, bedaard loopen, wandelen (b. v. met de handen op den rug).

**DOENGOES**, eenig struikgewas, in een groep bijeen staande, bosschage (groot genoeg om b. v. er zich in te verbergen). Vgl. *roejoek* en *roengkoen*.

**DOENGSANG**, = *doesang*; *kadoengsang-doengsang*, = *kadoesang-doesang*, zie *doesang*.

**DOENOENG**, ngbr.; *ngadoenoeng*, een *pantoen*-woord voor: huwen (M.); *doenoengan*, = *djoeragan*, heer, vrouwe, patroon, meester, meesteres (ook wel door een man tegen zijn vrouw en door de vrouw tegen haren man gebezigd); *padoenoengan* (Z.-B., maar verouderd), echtgenoote; *ngadoenoengan*, iemand dienen; in Z.-B., maar verouderd: tot echtgenoote hebben.

**DOENYA** (Ar.), de wereld, nl. de tegenwoordige (vergankelijke) wereld, het tegenwoordige leven, het wereldsche, het aardsche; *ahir doenya*, het einde der wereld; *alam doenya*, eig. de tijd der wereld, de duur der tegenwoordige wereld (vgl. *alam*); ook: de wereld; *hoeboe doenya*, verkl. met *njaäh* (*rĕsĕp*, *bogoh*) *kana doenya*, de wereld of het wereldsche liefhebben; *hanteu ambrih kana doenya*, het wereldsche niet begeeren; *ahli doenya*, wereldling, wereldsch mensch; *kamoektian doenya*, wereldsche rijkdom; *tinggal doenya* k., *tilar doenya* l., overlijden, sterven; *eusi doenya*, de inwoners der wereld; *saeusi-doenya*, alle inwoners der wereld; *doenyana*, iemands stoffelijke belangen; *doedoenya*, aan de wereld verkleefd zijn, de wereld liefhebben, geldgierig; *pidoenya*, aan de wereld verkleefd zijn; *djalma pidoenya*, iemand die aan de wereld verkleefd is, wereldling; *midoenya*, de wereld dienen, het bezit van de wereld boven alles stellen.

**DOEOEH**, afdruppelen, inz. van dauw. Vgl. *djoeoeh*.)

**DOEOEM** (Buit. ngbr.), deel, aandeel (vgl. *bagi*); *sadoeoem*, een gelijk deel hebben; *ngadoeoem*, deelen (aan twee of meer personen), verdeelen; *didoeoem*; *ngadoeoeman*, verdeelen onder, toedeelen; *didoeoeman*; *kadoeoeman*, deel van iets bekomen, deel hebben aan, in iets deelen; *ngadoeoemkeun*, iets verdeelen onder, uitdeelen; *didoeoemkeun*; *doeoeman*, deel, aandeel, gedeelte.

**DOEPA** (Skr. dhûpa), wierook; *padoepaän*, wierookvat; *altar ĕmas pangdoepaän*, gouden reukaltaar.

**DOEPAK**, g. w.; *ngadoepak*, stooten of bonzen tegen, met kracht tegen iemand of iets aankomen, slaan of beuken tegen (b. v. de golven tegen een rots), stormloopen op of tegen, onderstboven loopen; *didoepak*, lijd. vorm, gezegd van een persoon of voorwerp waartegen iemand of iets aanbonst, enz.; *kadoepak*, zonder opzet gestooten, enz.; ook: (door den wind) medegevoerd; *padoepak*, tegen elkander stooten, bonzen, enz.

**DOEPI**, I., ook *dopi*, l. van *dĕmi* I. en van *ari*, aangaande, wat betreft, maar, doch, daarentegen, als, toen.

II. Een andere naam voor *tangtang-angin*, zie *angin*.

**DOER**, klanknab. van het geluid der *bĕdoeg* enz., maar inz. van het afgaan van een schot, = *dor*, paf! poef! (vgl. *djĕdoer*); *doer-dar* en *dar-doer*, 't herhaalde van *doer*; ook werkw. tusschenw. voor losbranden; *geura doer!* brand los! welke toeroep echter ook een uitdaging kan zijn, in den zin van: kom maar op!

**DOERAT**, zwaar. P.

**DOER-DAR**, zie *doer*.

**DOER-DOR**, zie *dor*.

**DOEREN**, voll. *tangkal doeren*, de doerianboom, welks vrucht *kadoe* heet.

**DOERGA**, voll. *batara Doerga*, naam van de gemalin van Çiwa; zij draagt ook den naam van *Kali*.

**DOERIJAS**, gaas, neteldoek.

**DOERIJAT**, I. = *djodo*, wederhelft, echtgenoot; *katalian koe doerijat*, aan een plaats gebonden zijn door zijn huwelijk (zijn wederhelft); *kapidoerijat*, tot wederhelft genomen worden of zijn.

II. = *bogoh*, verliefd; ook: liefde, genegenheid; *ari geus taja doerijat mah*, als ge geen liefde (voor haar) hebt.

III. = *pasti*, bepaald, van te voren bepaald; *nja koemaha doerijatna*, = *nja koemaha pastina*, gelijk te voren bepaald is.

**DOERMA** (Kw.), 1. = *maoeng*, tijger; — 2. naam van een *tĕmbang*-wijs (zie Spraakk., Aanh.).

**DOER-NIT-NGOK, DOER-DOER-NIT-NGOK,** nab. van 't geluid van de *tandji.*

**DOEROE,** ngbr.; *sidoeroe* k., *sidejang* l., zich warmen bij het vuur; *oelah sok sidoeroe,* warm je niet telkens [wat *pamali* is]; zie ook *isoek*; *njidoeroekeun,* iemand (b. v. een kind dat koud is) bij het vuur zetten om zich te warmen; *disidoeroekeun.*

**DOEROEGDOEG** (vgl. *dĕrĕgdĕg*), nab. van een sterk geluid, gelijk wanneer men op een trom een roffel slaat; ook: zich met groot gedruisch in beweging stellen; *ngadoeroegdoeg,* aan iets dat men vasthoudt trekken en daarbij hard wegloopen; *didoeroegdoeg.* (Vgl. *dorogdog.*)

**DOEROEGDOEG-DĔRĔGDĔG,** zie *dĕrĕgdĕg.*

**DOEROEK,** g. w.; *ngadoeroek,* in brand steken, in vlam zetten, verbranden; *ngadoeroekan,* idem, op meer dan één plaats; *didoeroek keur hiroep keneh,* levend verbrand worden; *kadoeroek,* mede-, of zooals bij ongeluk, verbrand zijn; *doeroekan,* op een hoop gelegde brandstof, takkenbos, brandstapel; verder: een vuur, mijt; ook: asch- of stofhoop, overblijfsel van een brand; *njijeun doeroekan,* een mijt-, vuur of brandje maken; *koerban doeroekan,* brandoffer; *Roh pangadoeroekan,* Geest der verbranding.

**DOEROEWIKSA** (Skr. dhurbhiksa), naam van een soort van geest, aardmannetje; verder: al wat (inz. in 't bosch) een kwaden invloed uitoefent, plaagt of leed kan aandoen.

**DOERSILA** (Skr. duççîla), slechtaard, booswicht; *lakoe doersila,* slechte streken.

**DOESANG,** ngbr.; *kadoesang-doesang,* verkl. met *njaba teu poegoeh noe didjoegdjoeg,* zonder bepaald doel voortloopen, rooddolen (b. v. van verdriet).

**DOESOEN,** boersch, lomp, onbeschaafd, onbeschoft, ongemanierd.

**DOET-DJĔNTRENG,** nab. van 't geluid der *katjapi.*

**DOETOEN,** ngbr.; *ngadoetoen,* = *djongdjon,* ongestoord voortgaan. P.

**DOEWA,** twee; *aja koe doewa* of *oejoe koe doewa,* z. v. a. laat staan, b. v.: *aja koe doewa mere, anggoer menta,* laat staan dat ik zou geven, veeleer wil (of kom) ik vragen; *doewaän,* tweetal, beide; *doewanana* (samentr. van *doewaänana*), de beiden, allebei; *kadoewa,* tweede; *noe kadoewa,* de tweede; *ngadoewa,* met zijn beiden op (één paard) zitten; *midoewa,* zich in tweeën verdeelen, uiteenloopen (b. v. de meening van twee personen); *djalan midoewa,* tweesprong; *midoewa kahajang,* uiteenloopende wenschen hebben; *midoewa pikir,* dubbelhartig; *padoedoewaän,* met zijn beiden doen; *dibatja padoedoewaän,* met zijn beiden lezen (vgl. *toenggal*); *ngadoewakeun,* in twee gelijke deelen verdeelen; *ngadoewakeun pikir,* zijn hart verdeelen tusschen twee personen of zaken, verdeeld van hart, dubbelhartig (b. v. een man die het met een andere vrouw-, of een vrouw die het met een anderen man houdt); *doewakeun djeung kaoela,* deel het met mij samen; *didoewakeun,* = *dibagi doewa,* in tweeën verdeeld worden; *mangdoewakeun,* z. v. a. *miloekeun,* (van een vrouw) haren man een anderen bijstellen, behalve haren man een anderen man genegen zijn of zich met een anderen man afgeven, hare genegenheid tusschen haren echtgenoot en een anderen man verdeelen; *dipangdoewakeun.*

**DOEWANG-DAWEUNG,** zie *daweung.*

**DOEWĔGAN,** voll. *kalapa doewĕgan,* een halfrijpe kokosnoot, waarvan men het water (het zoogen. klapperwater) drinkt.

**DOEWĔT,** voll. *tangkal doewĕt,* naam van een woudboom. [Uit de *papagan* of schors bereidt men een *sambal,* die vooral voor kraamvrouwen heilzaam wordt geacht.]

**DOEWIT,** het Holl. duit; idem; verder in 't algem.: geslagen geld, en in 't bijz.: kleingeld (vgl. *oewang*); *bidjil doewit,* geld uitgeven, betalen; *sadoewit,* één duit; *tiloe doewit,* drie duiten of 2½ cent, enz.; -*pidoewit,* op de penning zijn; *doedoewitan,* naam van een woekerplant welker blaadjes op kopergeld gelijken en die vooral op de koffieheesters veel wordt gevonden, duitblad; *ngadoewit* s., *meuli* k., *ngartos* en *ngagaleuh* l., koopen; *didoewit,* gekocht worden, gekocht hebben; *ngadoewitan,* iets koopen; *teu make didoewitan,* er geen geld voor geven, zonder betaling; *didoewitkeun,* te gelde gemaakt worden.

**DOGDOG,** een trom die slechts aan het eene einde overspannen is; *ngadogdog,* op de *dogdog* slaan; ook: iemand een duchtig pak ros geven. (Vgl. *dorogdog.*)

**DOGER,** dat waartegen men den voet plaatst, hem schrap zettende; *ngadoger,* zich schrap zetten, den voet naar achteren tegen iets aan zetten; ook: (den arbeid) ferm aanpakken.

**DOGONG,** ngbr.; *ngadogong,* maar meesta *dogong-dogong,* stutten, onderstutten (nl iets dat overhelt), schoren; *dogong-dogong noelak tjaoe, geus gĕde diloewar batoer,* een jonge pisangstruik stutten, maar als zij groot geworden is wordt zij door een ander omgehakt; sprkw., inz. voor: een meisje zorgvuldig opkweeken, om ze zich later ter vrouw te nemen, maar als zij groot geworden is gaat een ander met haar strijken.

**DOJONG**, neigen, zich neigen, voorovergaan, overhellen; ook: buiten het zenith staan (van een ster enz.); verder: scheef staan (van een meubelstuk, wand, huis enz.); *dojong ngaler*, naar het Noorden hellen of overhellen; *dojong-dojong*, sterk hellen, sterk gebogen (ook z. a. een oud mensch); *padojong*, naar elkander hellen.

**DOKAR**, het Holl. dogkar, tweewielig licht rijtuig; *dodokaran*, voor plezier in een dogkar rijden.

**DOK-DAK**, klanknab. van hamerslagen.

**DOKDOK** (Z.-B.), zeker vischtuig (schepnet) om kleine vischjes te vangen.

**DOKOM**, een dak dat van den *soehoenan* af in ééns doorloopt met één stel *oesoek*'s, zoodat men geen *wangkilas* gebruikt.

**DOKTOR**, het Holl. dokter; idem, nl. Europeesch geneeskundige (vgl. *doekoen*); *nji doktor*, vroedvrouw die een opleiding heeft gehad in een daartoe bestaande inrichting van het Gouvernement.

**DOLIM**, minder gewone uitspraak van het Arab. thlalim; zie *lalim*.

**DOLOG**, I. = *wani*, durven, onbevreesd, dapper; ook: willen (b. v. aanvallen of strijden); *oelah dolog*, wees niet overmoedig. II. Naam van een boom, voll. *tangkal dolog*.

**DOLOS**, stut (horizontaal aangebracht); ook: bamboestok die aan (op) een voorwerp horizontaal wordt gehecht en aan welks einden de stokken voor het dragen (*gotongan* of *rantjatan*) worden bevestigd; bij de Bad. bovendien = *daloeroeng* (P.), zie ald.; *ngadolos*, steunen (nl. horizontaal), voor instorten behoeden; overdr.: toegeven (aan zijn toorn, aan iemands zin, enz.); *didolos*, 1. gestut worden; 2. overdr. (gevolgd door *kĕrsa*, *kahajang*, *bĕndoe*, enz.), iemand in de volvoering van zijn wil of wensch behulpzaam zijn, tot volvoering zijner plannen hem de hand leenen of die bevorderen, aan een opkomenden toorn botvieren, enz. (Vgl. *oembar*.)

**DOM** (Jav.), naald (vgl. *djaroem*); *domdoman*, = *djadjaroeman*, naam van een grassoort (zie *djaroem*); *padoman*, kompas.

**DOMANG**, = *dongkang*, het voorover-bukken; *ngadomang*, = *ngarongkong*, zich vooroverbukken. P.

**DOMAS**, I. achthonderd; *tandoekna salaka domas*, met achthonderd zilveren hoorns.

II. = *gosali*; zie ald. P.

**DOMBA** (Perz., donba), schaap; *anak domba*, lam; *koelit domba*, schapevacht, schapeleder; *ngadomba*, als een schaap doen (wordt gezegd van een hert, als het zijn gewei verloren heeft, wisselt), z. v. a. *oentjal keur poegoer*.

**DOM-DOMAN**, zie *dom*.

**DOMPET**, een taschje van leder (*dompet koelit*), of matwerk (*dompet samak*), voor *oedoed*, *seureuh*, enz.

**DOMPO**, tweelingen, nl. meisjes. (Vgl. *dampa* en *kĕmbar*.)

**DONDOL**, ngbr.; *ngadondol* (Kad.), verkl. met *djaga gardoeh*, de wacht hebben in de *gardoeh*.

**DONGDANG**, een voorwerp van bamboe of hout, soort berrie, door twee man gedragen, dienende tot vervoer van borden, eetwaren enz., of ook wel tot vervoer van een zieke; *sidongdang*, zitten met afhangende beenen (z. a. op een bank).

**DONGDI** (Kad.), verkoeling, verwijdering tusschen twee personen [waarvan het einde is *paseja*].

**DONGDOLEK**, g. w.; *ngadongdolek* (waarsch. samenst. uit *ngadongdon* en *nalek*), aangaande iemand een onderzoek instellen (b. v. uit twijfel of hij wel degene is voor wien hij zich uitgeeft), navraag doen.

**DONGDOMAN**, = *dom-doman*, zie *dom*.

**DONGDON**, g. w.; *ngadongdon*, zoeken, onderzoeken, berichten inwinnen, informeeren naar iets of iemand, tot den grond onderzoeken, navorschen, trachten uit te vorschen; *ngadongdon warta*, een onderzoek naar het gerucht instellen; *didongdon*; *kadongdon*, onderzocht, gevonden, aan 't licht gekomen, gebleken; *dangdan-dongdon*, naarstig onderzoeken, bij meerdere personen of op meerdere plaatsen navraag doen, rondvragen; *pangdongdon*, onderzoek, informatie, navraag, navorsching; *dongdonan*, wat uit of bij onderzoek gebleken is, resultaat van onderzoek, informatie, inlichting; *geus meunang dongdonan*, inlichting (als resultaat van onderzoek) gekregen hebben.

**DONGENG**, legende, vertelling, vertelsel, fabel; *ngadongeng*, vertellen, een fabel enz. verhalen; *ngadongengkeun*, iets (een fabel) vertellen.

**DONGKANG**, = *rongkong*, het voorover-bukken; *ngadongkang*, zich vooroverbuigen; *didongkangan*, gezegd van iets waarnaar iemand zich vooroverbuigt.

**DONGKAP** s., *datang* k., *soemping* l., aankomen, komen, aanlanden, bereiken; verder l. van *nĕpi*, tot aan, tot aan toe, in die mate dat; *ngadongkapkeun*, l. van *ngadatangkeun*, iets doen komen aan of tot, zijn bestemming doen bereiken, doen geworden aan; *didongkapkeun*.

**DONGKAR**, = 't meer gebr. *doengkar.*

**DONGKE**, een andere naam voor *landak.*

**DONGKEL**, voorwerp om iets uit den grond te lichten of te breken, breekwerktuig; *ngadongkelan*, iets (b. v. een steen of boomwortel) uit den grond lichten of opbreken; *didongkelan.*

**DONGKIP**, modern l. van *dongkap*; zie ald.

**DONGKLAK**, hetzelfde als *donglak.*

**DONGKO**, zich vooroverbukken, voorovergebogen, in gebukte houding (eerbiedig) gaan; *dodongkoan*, idem, hetzij aanhoudend of wel uit aardigheid; *dangka-dongko*, of ook *angka-ongko*, zich aanh. of herh. bukken.

**DONGKOK**, welgedaan, goed in 't vleesch zitten; (van planten) flink uit de kluiten gewassen. P.

**DONGKOL**, I. naar voren omgebogen hoorns (van een buffel of ram).

II. Jav., gewezen, rustend; *patih dongkol*, de gewezen *patih.*

**DONGKONG**, maar meestal *ngadongkong*, = *ngalengkah*, schrijden, voortschrijden.

**DONGKRAK**, het Holl. dommekracht; idem; ook wel gebruikt voor: kraan (het bekende werktuig).

**DONGLAK**, = *sĕmplek*, afbarsten of afgebarsten (een stuk van een tafel, muur, enz.), stukstooten (b. v. zich den neus stukstooten); ook: een stuk van iets missen.

**DONGOS**, voll. *lagoe dongos* (Z.-B.), naam van een zangwijs.

**DONTJA**, g. w.; *ngadontja*, trekken; *didontja*; *dodontja*, al maar trekken (b. v. om vrij te komen); *silih-dontja*, elkander trekken; *doemontja-dontja*, (van een aap) met gestrekte handen en beenen loopen (P.).

**DONTO**, er welgedaan uitzien, goed in 't vleesch zitten, vet.

**DOPANG**, z. v. a. *antara* en *sĕsĕla*, tusschen. P.

**DOPARA**, = 't meer gebr. *alangkara.*

**DOPI**, = 't meer gebr. *doepi* I.

**DOR**, = *doer*, klanknab. van het afgaan van een geweer of pistool; *doer-dor*, idem van het herhaaldelijk afgaan van een geweer, enz.

**DORAKA**, ongerechtig, zondig, misdadig, goddeloos, strafschuldig (zie ook *herang*); *migawe doraka*, goddeloos handelen; *doraka dosana*, strafwaardig is zijn zonde; *doraka ti* heeft den zin van: rampzalig vanwege, gevloekt door, gestraft door; *doraka ti bapa djeung ti Pangeran*, gevloekt door vader en door den Heer; *djalma tjilaka-doraka*, goddelooze, rampzalige, nietswaardige; *kadorakaän*, ongerechtigheid, goddeloosheid, strafschuldigheid, misdaad.

**DORAN**, de steel van een *patjoel* of van een *balijoeng* [bij voorkeur van *limoes*-hout gemaakt].

**DORATI**, naam van een onreinen vogel [in de Sipat XX genoemd, maar op W.-Java niet bekend].

**DOR-DAR**, zie *dar.*

**DOROGDOG**, maar meestal *ngadorogdog*, het aanh. knallen van schoten, het rollen van een wagen of ander derg. geluid; ook: er ferm op los slaan, iemand een duchtig pak slaag geven; *tingdorogdog*, links en rechts knallen, knappen, enz. (Vgl. *dogdog* en *doeroegdoeg.*)

**DOROÏ**, ong. = *djoelig*; *ngadoroï*, iemands ongeluk zoeken, iemand ongelukkig maken op eenigerlei listige wijze; *didoroï.*

**DOSA** (Skr.), misdaad, misdrijf, zonde; verder: schuldig, schuld; *kalakoean anoe matak djadi dosa*, een handeling welke iemand schuldig maakt; *tanpa dosa*, zonder zonde, zondeloos; *teu dosa*, geen zonde hebben, onschuldig zijn; *boga dosa*, zonde of schuld hebben; *roemasa dosa*, schuld gevoelen, schuld bekennen; *djalma dosa*, zondaar; *nanggoeng dosa*, iemands zonde op zich nemen of dragen; *ngadosa*, zondigen, zonde bedrijven; *ngadosa ka*, zondigen tegen; *kadosaän*, zonde begaan hebben, met zonde behept zijn; ook = *kasalahan*, zonde, schuld; *ngadosakeun*, tot zonde brengen, doen zondigen; *didosakeun.*

**DOSOL**, navelbreuk.

**DOTJLO** (Kad.), sukkel, suffer.

**DOWANG**, = het beschaafder en meer gebr. *woengkoel*, enkel, alleen, uitsluitend; *koeda leumpangna dowang*, het paard draaft gestadig (met gestadigen tred).

**DRAMAGA**, = 't meer gebr. *dĕrĕmaga.*

**DREL**, klanknab. van vele schoten te gelijk, het gelijktijdig losbranden van een groot aantal geweren, salvo, pelotonsvuur; *ngĕdrel*, te gelijker tijd afvuren, een pelotonsvuur maken, een salvo afgeven, fusilleeren; *didrel*, gefusilleerd worden (door een peloton).

**DROEWIKSA**, = 't meer gebr. *doeroewiksa.*

**DWA** (O.-S.), = 't hedendaagsche *doewa*, twee. P.

**DWI** (O.-S. en Skr.) = 't hedend. *doewa*, twee. P.

**DYA** (Kw. en O.-S.), waarsch.: het is, dat is. P. (Vgl. *nja.*)

# E.

**É**, zie Spraakk., de tafels bij § 6 en § 7.

**E**, zie Spraakk., de tafels bij § 6 en § 7.

**ÉBANG**, het Jav. *bang*. rood (vgl. *beureum*); *ngĕbang*), chemisch ontkleuren van oude batikans met *tji-sapoe* en ze daarna opnieuw rood verven.

**EBAT**, = 't meer gebr. *hebat*.

**EBEG**, I. een schabrak, dat bij de *sĕnenan* of het tornooispel over het zadel gelegd wordt. (Vgl. *sĕnen*.)

II. De vang van een *koletjer*; meestal echter *ebeg-ebeg*.

**EBER**, ngbr.; *ngeber*, voll. *dagang ngeber*, in commissie handelen; *diĕber*, gezegd van goederen welke alzoo verhandeld worden; *toekang ngeber*, commissie-handelaar.

**EBI**, gezouten gedroogde garnalen.

**ÉBIR**, het Holl. bier; idem.

**EBOG** (vgl. *bog*), l. van *ngĕdĕng*, zich nederleggen, liggen (inz. om te slapen); *ngebogan*, liggen op; *diĕbogan*; *ngebogkeun*, nederleggen (een kind, het hoofd, enz.), te slapen leggen; *diĕbogkeun*.

**ÉBOR**, of *bor*, het Holl. boor; idem; *ngĕbor*, boren.

**EBREH** (vgl. *breh*), openbaar, zichtbaar, in het licht zijn, openbaar zijn; *ngebrehan*, iemand iets openbaren; *diĕbrehan*; *ngebrehkeun*, vertoonen, ontdekken, onthullen, openbaren; *diĕbrehkeun*.

**EDAH**, verkl. met *deukeut*, dichtbij; ook: de dichtstbijliggende bal bij biljarten of noot bij het *bantjoel*-spel; *paedah-edah*, (bij *bantjoel* enz.) strijden wie het dichtst bij het kuiltje is.

**EDAN**, verbijsterd, razend, dol, krankzinnig, waanzinnig; als uitroep: verbaasd! verschrikkelijk! enz.; *sawan edan*, een soort vallende ziekte; *edan-edanan*, doen als een krankzinnige, zich als een waanzinnige aanstellen, buiten zichzelven zijn; *edan-edanan sararewoteunana*, zij waren buiten zichzelven van woede; *kaedanan*, zichzelf niet meester zijn, de kluts kwijt of van streek zijn, dol om of op iemand of iets zijn (vooral op iets dat men niet heeft of kwijt is), verzot zijn op, dol houden van, smoorlijk verliefd zijn. (Vgl. *gelo* en *sasar*.)

**EDAS**, een uitroep, z. v. a. *edan* en *euleuh-euleuh*: wel verbaasd! he! kijk! *edas! Mar Maja, ngabibitadn kami!* he! Mar Maja, wat maak je me begeerig!

**EDEG**, wippen met het eene been over het andere geslagen; *edeg-edegan*, idem, aanhoudend.

**ÉDEK**, = *dek*; zie ald.

**ÉDIR**, hetzelfde als *dir*; zie ald.

**EDJAH** (Ar., hidja), spelling; *ngedjah*, spellen; *boekoe ngedjah*, spelboek (ook genaamd *tjatjarakan*); *diĕdjah*, gespeld worden.

**EDJEGELER**, ieder oogenblik van houding veranderen (nú staan dàn gaan zitten, nú naderen dàn zich verwijderen, enz.), zenuwachtig-, geagiteerd zijn, beweeglijk, opgewonden.

**EDOK**, (van een kind) dwingen om mee uit te gaan; *edok-edokan*, al maar daarom dwingen. P.

**ÉDOR**, ngbr.; *ngĕdor*, = *ngagĕdor*, zie *gĕdor*. P.

**E-E**, nab. van 't schreiend geluid van een pasgeboren kind; *karek rĕp, e-e! njoesoe*, nauwlijks is (het kindje) stil, (of men hoort weer) e! e! (en de moeder moet 't weer) zoogen.

**EËH**, samentr. van *aeh-aeh*, zie *aeh*.

**EGANG**, voorzichtig loopen [zóó als een jongen die besneden is, of iemand die een brandmerk gekregen heeft, of een die ergens een plek heeft welke schrijnt, dus uit angst dat de kleeren langs de gevoelige plek zullen schuren]; *patingaregang*, idem (van velen).

**EGAR**, ook *hegar*, = *soeka*, verruimd (van gemoed), opgeruimd, goedsmoeds, opgewekt; *egar pipikiran*, blijde moed, verruimd of opgewekt van gemoed.

**ÉGOL** (Z.-B.), ngbr.; *ngĕgol*, zijn schulden niet willen betalen (*lamoen ngandjoek tara naoer, moen ngahoetang tara majar*); *pangĕgolan*, iemand die schulden maakt en ze niet betalen wil.

**EGOL**, = *egang*, voorzichtig loopen; *patingaregol*, idem (van velen); *oegal-egol*, aanh. voorzichtig loopen.

**EGOS**, ngbr.; *ngegoskeun*, = *ngingĕrkeun*, wenden, iets omwenden. (Zie *ingĕr*.)

**ÉH**, tusschenw. om op klagenden toon verzuchtingen te slaken of tot iemand te spreken: o! ach! *ĕh! geuwat geura moelih!* ach! kom toch spoedig thuis! *ĕh·ama! koemaha koering hajang eureun atoeh!* ach vader! houd toch op! - *oeh-ĕh*, gedurig *ĕh* zeggen. (Vgl. *ah*, *eh* en *ih*.)

**EH** k., *noen* l., tusschenw. om iemand aan te spreken: o! [Sommigen bezigen in navolging van 't Maleisch *he*, doch dit is geen Soendan., en dus af te keuren.] Zie Spraakk. § 216.

**EHEM**, hm! zeggen, kuchen (als middel om de opmerkzaamheid te wekken), hemmen; *aham-ehem*, aanhoudend hemmen. (Vgl. *dehem*.)

**ÉJAH-ÉJAHAN**, gekheid maken, gekscheren.

**ÉJAK**, ngbr.; *ngejak-ngejak*, verkl. met *ngaheureujan* en *njeungseurikeun*, met iemand mallen, iemand ten speelbal kiezen, iemand bespotten of uitlachen, plagen, treiteren, sarren; *diĕjak-ejak*; *ejak-ejakan*, aanh. plagen, sarren, treiteren, enz.

**EJANG**, l. van *aki* en van *nini*, en tevens l. van *ĕmbah*, grootvader (*ejang pamĕgĕt*), grootmoeder (*ejang istri*), grootouders (*ejang pamĕgĕt-istri*, l. van *ĕmbah lalaki-awewe*).

**EJAR**, rumoer (inz. gepraat of geween) veroorzaakt door vele stemmen; *ejar nangis*, weenen (van velen), geween; *ejar midangdam*, huilen (van velen), gehuil; *ejar anoe midangdam*, er was een rumoer van huilende menschen; *ejar patingdarĕngek*, geschreeuw (van velen); *ngejar*, z. v. a. *disada*, aanh. geluid maken; (van een zuigeling) aanh. schreeuwen om de borst; (van een veulen) aanh. schreeuwen om de moeder, aanh. hinneken, enz. (Vgl. *ejor*.)

**EJONG**, I. de schreeuw van katachtige dieren, miauwen; *ejong-ejongan*, al maar miauwen; *oewang-ejong*, gemiauw. (Vgl. *mejong*.)

II. *Ngejong-ngejong* k., *ngambing* l., een kind of iets anders dat men in den arm laat liggen heen en weer bewegen, iets op de armen wiegen; *diejong-ejong*.

**EJOR**, geraas, rumoer (buiten het gezicht, b. v. in een belendend vertrek). Vgl. *ejar*.

**EKAH** (Ar., van aqiqah), een offer bestaande uit een buffel, geit of schaap, bij het sterven van iemand door zijn verwanten aan de Mohamm. geestelijkheid geschonken, en waarop de overledene, naar het volksgeloof, ongedeerd over de oordeelsbrug rijdt [het dier wordt door de geestelijkheid onder zich verdeeld en genuttigd]; *ngekahkeun*, ten behoeve van een afgestorvene een der genoemde dieren aan de geestelijkheid schenken; *diĕkahkeun*.

**EKEK**, naam van een groenen parkiet, grooter dan *sarendet*; *ngaĕkek-lĕmboet*, een verbl. spreekwijs: een *ekek lĕmboet* heet *sarendet*, en gedoeld wordt nu met deze uitdrukking op *soemeredet*, branden van begeerte.

**EKOL**, ong. = *akal*, middel, list (maar in een bepaald slechten zin), bedrieglijk doen of handelen, met draaierij omgaan, zijn woord niet houden, iemand een poets bakken; *leuwih bisa ekol*, sterk zijn in 't plegen van bedriegerij of draaierij; *oekal-ekol*, listen aanwenden, uitvluchten zoeken.

**EKSEL**, klein, nietig (van vruchten enz., en zoodoende ongenoegzaam tot voeding); ook: afgemaaid of afgegeten (van een grasveld, dat geheel geschoren is); verder: poover, kaal, karig.

**ELA**, naam van een plant, een variéteit van de cardamom (*kapol*). B.

**ÉLAH-ÉLIH**, benauwd in de keel, een gevoel hebben alsof de keel toegeknepen wordt, alsof men stikken zal (van een mensch of dier, bij te snel of te hevig eten); ook: met stokkende stem weenen, voll. *nangis ĕlah-ĕlih*; *ĕlah-ĕlih Maktal nangis*, met stokkende stem begon M. te weenen. (Vgl. *tĕlih* en *balilihan*.)

**ÉLAJ**, hetzelfde als *laj*, zie ald.; *ngĕlaj*, uit of langs den mond loopen (van kwijl of speeksel), kwijlen, zeeveren.

**ÉLAK**, het Holl. lak; idem; *ngĕlak*, lakken, toelakken; *diĕlak*.

**ELAK** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**ÉLAK-ÉLAKAN**, de huig; ook wel: keelgat.

**ÉLAK-ÉLOK**, zie *ĕlok*.

**ÉLANG**, een paar manden (of één ervan) gelijk de rondventende kooplieden gebruiken, koopmand of koopmanden (vgl. *tolok*); *dagang ĕlang* (Soem.) = *kolontong* (Tjiandj.), rondventer, marskramer.

**ÉLAR**, pees, koord van een boog. [Niet algemeen; te Bandoeng b. v. zegt men *tali gondewa*.]

**ÉLAT**, I. (vgl. *lat*), met tusschenpoozen, nú wel dàn niet; ook: uitblijven, achterwege blijven; *ĕlat naoer*, in gebreke blijven te betalen; *teu ĕlat*, niet nalaten, niet in gebreke blijven; *teu ĕlat baranghakan*, te eten hebben, maar meer ook niet; *soegoeh teu pisan ĕlat*, het onthalen hield niet op; *teu meunang ĕlat*, zonder verwijl; *teu ĕlat-ĕlat tjaina*, (van een rivier) nooit gebrek aan water hebben; - *kĕlat*, hetzelfde als *ĕlat*; *teu kĕlat peuting*, geen avond overslaan.

II. Het Holl. laat; idem; ook: te laat; *ĕlatna*, op zijn laatst; *kaĕlatan*, opgehouden, door omstandigheden te laat gekomen; *ngĕlatkeun*, het laat laten worden, lang werken, lang blijven, enz.; *ngĕlatkeun eureun*, laat opblijven.

**ÉLEB**, hetzelfde als *leb*, zie ald.; *ngĕleb*, rijzen, stijgen (inz. van het water).

**ELED**, ngbr.; *ngeledan maneh*, de minste zijn tegenover iemand (z.a. bij verschil), inschikkelijk zijn; *silih-eledan*, tegenover elkander de minste zijn. (Vgl. *eleh.*)

**ELEH**, = *kalah* k., *kawon* l., overwonnen, het verliezen, het verloren hebben, de nederlaag lijden, zwichten, onderdoen (mindor zijn dan een ander); ook: nederlaag; *eleh bĕdas*, minder sterk dan; *eleh koe saksi*, ontwapend door een getuige; *ngelehan maneh*, zich onderwerpen, zich overgeven, de minste zijn (z. a. bij verschil), toegeeflijk zijn, inschikkelijk (vgl. *eled*); *ngelehkeun*, ten onder brengen, onderwerpen; ook: overtreffen, te boven gaan, meer dan; *diĕlehkeun*, onderworpen worden.

**ĔLEK**, ngbr.; *ngĕlek*, garen van de *oendar* winden op de *ĕlekan*; *diĕlek*; *ĕlekan*, een spoel (van *tamijang*, p. m. een voet lang en een duim dik), behoorende tot de *kintjir*. [Wordt geschoven op de *galeger* en draait daarom; het garen, hierop gewonden, dient tot *mihane*.] Vgl. *oelak*.

**ELEKETEK**, g. w.; *ngeleketek*, iemand over de huid strijken, kneepjes geven enz., iemand kittelen; *diĕleketek*.

**ĔLEL** (vgl. *lel*), ngbr.; *ngĕlel*, uitgestoken (van de tong); *ngĕlelan letah*, tegen iemand de tong uitsteken; *ngĕlelkeun letah*, de tong uitsteken; *diĕlelkeun*. (Vgl. *lolol*.)

**ĔLĔP** (vgl. *lĕp*), g. w.; *ngĕlĕp*, rijstbossen in orde leggen in de schuur, nedervlijen; ook: (schatten enz.) opstapelen, opgaderen, opleggen; *diĕlĕp*; *ngĕlĕpan*, meerdere dingen opleggen, enz.; *diĕlĕpan*. (Vgl. *tĕbal*.)

**ĔLES**, het Holl. leidsel; toom, leidsel.

**ĔLID**, z. v. a. *akal*, list, streek (b. v. om ergens aan te ontkomen); *ĕliding boedi*, listen-, streken des gemoeds. (Vgl. *kĕlid*.)

**ĔLIK**, ngbr.; *ngĕlik*, naar boven omgebogen (de uiteinden van den knevel, een ijzeren stang, enz.); *ngĕlikkeun*, het uiteinde van iets ombuigen of omslaan; *diĕlikkeun*. (Vgl. *ĕloek*.)

**ELING** s. (doch ook niet zelden l.), *ingĕt* k., *emoet* l., indachtig zijn of worden, zich herinneren, gedenken aan, tot zichzelf komen, bij kennis of bewustheid zijn; *jaktos eling*, goed bij bewustheid zijn; *ngelingan*, aan iemand herinneren, iemand waarschuwen, vermanen; *diĕlingan*; *kaelingan* (ook wel *kelingan*), aan iets gedachtig worden of zijn, herinnerd worden of zijn; ook: aandenken; *ngelingkeun*, iets aan iemand herinneren of in de gedachten brengen, zich voor den geest roepen, gedenken; *diĕlingkeun*; *elingan*, gedachte, nagedachte, nadenken, geheugen, gedachtenis; *masing pandjang elingan*, denk goed na; - *peling*, herinnering; *keur peling*, „ter herinnering" (nl. aan den verkooper) zegt men in Kad. bij het toegeven op iets dat gekocht is (b. v. één op een tiental *doekoeh*'s, één op een honderdtal *sabrang*'s, enz.); *pepeling*, vermaning, waarschuwing, berisping, betuiging; *mepeling*, waarschuwen, vermanen; *mepelingan*, of *ngahatoeranan pepeling*, vermanen, waarschuwen, iemand ergens over onderhouden, berispen, betuigen; *dipepelingan*, of *dihatoeranan pepeling*; - *pangelingan*, 1. waarschuwing, vermaning; 2. middel om te doen gedenken, gedachtenis; *pangeling-ngeling*, 1. middel om te doen gedenken, of ter gedachtenis, aandenken; 2. zedenles, zedenspreuk, zedenleer; ook: geschrift dat leeringen zedenlessen en derg. bevat; *pamepelingan*, herinnering, aandenken; - *pakeling* (Jav. afleid.), vermaning, gedachtenis; *pikeun pakeling*, ter gedachtenis.

**ĔLIS**, het Holl. lijst; lijst van houtwerk, rand van een doek, raam, boord; *ngĕlis*, een lijst of rand ergens aan maken; ook: de tippen van den hoofddoek of derg. uitstrijken; *diĕlis*; *ngĕlisan*, aan iets een lijst of rand maken; *diĕlisan*; *ĕlisan*, lijst, rand, boord, omlijsting.

**ELMOE** (Ar., vgl. *ilmoe*), kennis, wetenschap, kunde, leer, leerstelsel, dogma; *ngelmoe*, een wetenschap of derg. beoefenen; *kaelmoe*, geleerd hebben, verstaan, kennen.

**ELO**, het Holl. el; idem; *saelo*, één el, enz.; *eloan*, ellestok, duimstok, meter. (Vgl. *asta*.)

**ELOD**, ngbr.; *ngelod*, rondloopen, ledig rondloopen; *elodan* en *pangelodan*, leeglooper, luilak.

**ĔLOEH**, zie *loeh*.

**ĔLOEK**, bocht, buiging, scherpe kromming; ook: haal (z. a. aan een letter); verder: gedeelte van een cirkel; *ngĕloek*, (het hoofd) naar beneden buigen, (het hoofd) op de borst laten hangen (b. v. een stervende, of ook wel uit schaamte); *ngĕloekkeun*, iets (b. v. 't hoofd) voorover naar beneden buigen; *diĕloekkeun*.

**ĔLOET** (Ar.), de Mohammed. naam van Loth, den neef van Abraham [doorgaans genoemd *nabi Ĕloet*, de profeet Loth].

**ĔLOK** (vgl. *ĕlak-ĕlakan*), ngbr.; *ĕlak-ĕlok*, een slikkend (klokkend) geluid met de keel maken; *ngĕlok*, klokken (van de keel), het slikkend geluid van de keel; *ngĕlokkeun*, de keel laten klokken; *diĕlokkeun*.

**ELOK** (Z.-B.), hetzelfde als *ilok*.

**ĔLOS**, I. hetzelfde als *los*; zie ald.

II. Het Holl. loods; planken hut, schuur

**ĔLOT**, het Holl. lot; idem. (Vgl. *lotĕre*.)

**ĔMA**, = *indoeng* k., *iboe* l., moeder [bij aanspraak, in *kasar*, bezigt men liefst dit woord]; - ook: titel voor gehuwde vrouwen uit den minderen stand (vgl. *ma*).

**ĔMAH-ĔMIH**, zie *ĕmih*.

**ĔMAL**, het Holl. mal, = *pola*, model, patroon, vorm om naar te knippen of te maken.

**EMAN**, = 't betere *heman*; zie ald.

**ĔMANG**, *basa neneh* voor *mamang*, l. van *paman*, oom (jongere broeder van vader of moeder).

**ĔMAS**, of *mas*, goud, gouden (vgl. *kantjana*); ook titel van *santana*'s (zie *mas*); *tjaoe ĕmas*, naam van een goudgele pisangsoort; *laoek ĕmas*, goudvisch; *keusik ĕmas*, goudzand, stofgoud; *bĕnang ĕmas*, gouddraad; *keusikan ĕmas*, goud aan korrels; *ĕmas-ĕmasan*, voorwerpen van goud, goudwerken; *ngĕmasan*, beter *ngamasan*, zie *mas*; *pangĕmasan*, voll. *pasir pangĕmasan*, goudheuvel, goudberg.

**ĔMBAH**, grootvader (= *aki*), grootmoeder (= *nini*) k., *ejang* l., zie ald.; voll. *ĕmbah lalaki, ĕmbah awewe*.

**ĔMBAL-ĔMBOL**, zie *ĕmbol*.

**ĔMBAN**, baboe, kindermeid, voedster; ook: verzorger-, verzorgster (van een kind); *ngĕmban*, l. van *ngaïs*, een kind dragen in den draagdoek (*karembong*); overdr. l. van *mawa* (zie *bawa*), dragen, brengen; *ngĕmban timbalan*, een bevel dragen, d. i. overbrengen; *diĕmban*, gedragen worden (van een kind), verzorgd worden, enz.

**EMBAR**, ngbr.; *ngembarkeun* (ook *ngaembarkeun*), = *ngoetarakeun* (maar min of meer l.), verkondigen, doen hooren, alom bekendmaken; *diembarkeun*; *kaembarkeun*, alom bekendgemaakt.

**ĔMBAT** (vgl. *bat*, *kĕbat* en *rĕmbat*), een lang en fraai rabat of val, langs den geheelen bovenkant van een *kasang*, of van boven om een gordijn van een slaapstede (vgl. *palisir*); *koedoe aja ĕmbatna*, ge moet het midden houden (b. v. tusschen vlug en langzaam); *ngĕmbat* (vgl. *kĕmbat* en *kĕbat*), een lange rechte lijn of rij vormen (b. v. van een weg, een stoet, enz.), zich uitstrekken zoo ver het oog reikt; *patingngarĕmbat*, (van vele dingen, b. v. stroomen) zich in een rechte lijn zoover het oog reikt uitstrekken; *ngĕmbatkeun*, = *ngĕbatkeun*, zie *kĕbat*.

**ĔMBE**, geit. (Zie *badot*.)

**ĔMBĔL**, ong. = *roejoek*, hoog gras en riet in een *rawa* of *sitoe*, rietmoeras.

**EMBER**, het Holl. emmer; idem. (Vgl. *timbadn* bij *timba*.)

**ĔMBI**, l. van *bibi*, tante (nl. de vrouw van een *paman*, vgl. *oewa*); *ngĕmbikeun*, zich iemands tante noemen; *diĕmbikeun*.

**ĔMBIK**, maar doorgaans *ĕmbik-ĕmbik*, stooten tegen de schaal (van een kuiken dat uit den dop wil), zich bewegen (z. a. de foetus in den moederschoot, een wand onder den winddruk, enz.). P.

**ĔMBIT**, = *ĕngke*; zie ald. P.

**ĔMBOEL-ĔMBOELAN**, gedurig op en onder duiken. (Vgl. *boel* en *timboel*.)

**ĔMBOEN**, ook *ĕmboen-ĕmboen*, *ĕmboenan* en *ĕmboen-ĕmboenan*, de fontanel (bij jonge kinderen), het bovenvlak van het hoofd, de kruin, schedel; *ti sĕrĕk dampal soekoe tĕpi ka ĕmboen-ĕmboenan*, van de voetzolen tot den schedel.

**ĔMBOENG**, niet willen, onwillig (grover dan *teu daek*), ik wil niet; *ĕmboengeun*, hij zij, het) wil niet; *ĕmboengan*, onwillig; *kaĕmboeng*, onwil. (Vgl. *ang* en *sangeuk*.)

**ĔMBOET**, beweging der lippen bij het gaan spreken; ook wel beweging der vingers bij het gaan doen van iets; *ĕmboet-ĕmboetan*, aanh. of gedurige beweging der lippen van iemand die spreekt; ook: lillen; *ngĕmboet*, met iets ergens zacht op drukken, b. v. met den vingertop (P.).

**ĔMBOH**, tusschenw. om iemand te gelasten iets los te laten: laat los!

**EMBOH**, er bij, meer; *ngemboh*, bijvoegen; *ngembohan*, = *nambahan*, bijdoen, aanhechten, aanvoegen, bijvoegen; *diĕmbohan*; *kaemboh-emboh* wordt gezegd van iets waarbij zich gedurig iets anders komt voegen; *pangembohan*, wat aan iets toegevoegd is of wordt, toevoegsel.

**ĔMBOK** (Soem.), = *ĕma*, moeder.

**ĔMBOL**, I. (vgl. *bol*), naar buiten komen, uitkomen (b. v. de hersenen of de darmen, door uitwendige beleediging); *ĕmbal-ĕmbol*, telkens naar buiten treden (van idem); ook (van dezen en genen): bij iemand, komen, wel eens aankomen; *ĕmbol-ĕmbolan*, naar buiten komen, weer naar binnen gaan, andermaal naar buiten treden enz. aanhoudend naar buiten en weer naar binnen gaan.

II. Naam van de *kĕmbang* of bloem van de *kĕlĕwih*.

**EMBRAT**, gieter, = *panjiraman*, zie *siram*.

**ĔMBRĔK**, g. w.; *ngĕmbrĕk*, opgestapeld liggen of blijven liggen (van koopwaren), blijven staan of liggen, niet verkocht raken; *ngĕmbrĕkkeun*, koopwaren opgestapeld of ingepakt laten, ophouden, niet van de hand zetten; *diĕmbrĕkkeun*.

**ĔME**, polsslag; ook: de pols.

**ĔME-ĔMEAN**, blaten (van schapen en geiten).

**ĔMEL**, I. verkl. met *omong* en *pamenta*, woord, verklaring, vraag, aanvraag.

II. Het Holl. mijl; idem; *saĕmel*, één mijl, enz. (Vgl. *pal*.)

**ĔMĔR**, een ceintuur van metaal [voor vrouwen; ook wel voor mannen, doch alleen als zij versierd zijn].

**EMES**, = *lopang*, naam van een slingerplant wier vruchten bij de rijst gegeten worden.

**ĔMET**, I., ngbr.; *saĕmet*, een zeer kleine hoeveelheid, een ziertje, een klein stukje, een sikkepitje.

II. (Indr.), halen, nemen.

**ĔMIH**, eten, aan 't eten zijn; *ĕmah-ĕmih*, al maar eten, lang eten, niet ophouden met eten, smikkelen, zich aan iets vergasten, schrokken.

**ĔMING** (samentr. van *ĕma* en *aing*), alleen bij aanspraak en als men op innigen toon spreekt: moeder! lieve moeder!

**ĔMOE**, ngbr.; *ngĕmoe*, inhouden, iets niet uitspreken, niet openbaren, verzwijgen; *ngĕmoe rasa*, iemands gedachten bevroeden; *diĕmoe*. (Vgl. *kĕmoe*.)

**EMOET** l. (en soms l. p.), *eling* s. (en soms l.), *ingĕt* k., indachtig zijn of worden, zich herinneren, gedenken aan, enz. (zie verder *ingĕt* en *eling*); *emoetan*, meening, gevoelen); *teu dipiĕmoet*, niet aan gedacht worden, niet in herinnering gehouden worden; *kaemoetan*, of ook *kemoetan*, aan iets gedachtig worden of zijn, herinnerd worden of zijn.

**ĔMOH**, het loeien van een rund; *ĕmoh-ĕmohan*, aanhoudend loeien.

**ĔMOJ**, = *ĕmpoek* en *hipoe*, zacht, indrukbaar (een peluw, een vrucht, een jonge tak, enz.).

**EMOK**, het zitten eener vrouw in beleefde houding [en wel op den grond, het bovenlichaam rustend op den arm, de beenen eenigszins naar achteren en dan zijwaarts uitgestrekt]; *emokan*, = *lahoenan*, schoot.

**ĔMOL**, of *mol*, moer (van een schroef).

**ĔMONG**, of ook *mong* (Indr.), = *ĕmboeng*, niet willen, ik wil niet.

**ĔMPAH-ĔMPIH**, = *ĕmah-ĕmih*; zie *ĕmih*.

**ĔMPAK**, = *oempak*, voetstuk van het Inl. weefgetouw. P.

**ĔMPAL**, een gerecht van gekookt of gestoofd vleesch, met kruiderijen toebereid.

**EMPANG**, I. een groote vijver (grooter dan *koelah* of *balong*).

II. L. van *pisin*, schoteltje (van een kopje).

**ĔMPE** (Z.-B.), = *batok*; zie ald.

**EMPEH**, = *repeh*, stil, rustig, vredig, veilig; ook: stilstaan van de pols, niet meer slaan.

**EMPER**, I. opstap (*golodog*, maar onder het dak), overdekte opstap van een *djampana* of draagstoel, overdekte gaanderij (eig. zij-, maar ook wel voorgaanderij), overdekt voorhof, balkon. (Vgl. *amben* en *tĕpas*.)

II. = *embar*; *kaemper-emper*, bekend geworden

**ĔMPES-ĔMPES**, onhoorbaar ademhalen, roerloos zijn, roerloos nederliggen (inz. van een stervende kort voor zijn dood). Vgl. *kĕmpes*.

**ĔMPET**, vast mondstuk van een fluit of trompet; *ĕmpet-ĕmpetan*, een fluitje hetwelk de kinderen maken van een kokosblad of van *djarami* (het onderstuk van rijststroo).

**ĔMPLAD**, ngbr.; *ngĕmplad*, veeren, doorbuigen (z. a. een draagstok of vlonder); *ĕmplad-ĕmpladan*, idem, aanhoudend; *ngĕmplad-ngĕmplad*, een voorwerp probeeren of het wil doorbuigen. (Vgl. *ĕnaj* II.)

**ĔMPLE**, ngbr.; *diĕmple-ĕmple*, aanh. zachtjes gedrukt of gekneed worden (b. v. klei).

**ĔMPLEK** (vgl. *sĕmplek*), hulpwoord om te tellen: stuk, brok; *ĕmplek tipoeng*, naam van een soort klein gebak; *saĕmplek*, één stuk, één brok, enz.

**ĔMPO**, titel van vrouwen die van Batavia afkomstig zijn, z. v. a. *bibi*.

**ĔMPOEK**, = *ĕmoj* en *hipoe*, zacht (b. v een rijpe vrucht, een peluw, een kussen, enz.); *ngĕmpoek-ngĕmpoek*, iemand tot kalmte trachten te brengen, tot zachtheid trachten te bewegen; *diĕmpoek-ĕmpoek*.

**ĔMPOS**, ngbr.; *ngĕmpos*, nog niet geheel rijpe pisang van den stam nemen, in een kuil leggen en bedekken met droge bladeren, zemelen en derg., die vervolgens in brand worden gestoken, om zoo de pisang gaar te smeulen; *diĕmpos*.

**ĔMPOT**, zie bij *hajam*.

**ĔMPRAK**, = *prak*; zie ald.

**EMPRAK**, in de handen klappen (van pret, uit leedvermaak, om aan te sporen, enz.), handgeklap; *noe emprak*, die in de handen klapt; *emprak-emprakan*, aanh. in de handen klappen, de handen samenklappen; *ngemprakan*, jegens iemand in de handen klappen; *diĕmprakan*; *ngemprakkeun*, de handen laten klappen; *diĕmprakkeun*. (Vgl. *tĕpak*.)

**EMPROJ**, zacht, murw (z. a. de grond in den regentijd). P.

**ĔNAJ**, I. glanzen (van vruchten, van de huid, van kleuren, enz.); *koneng ĕnaj*, lichtgeel, goudgeel (inz. van rijpe pisang en van de huid); veelal zegt men *arĕnaj*, en dan wel van 't glanzen van de huid, van rijpe vruchten, enz.

II. = *leuleus*, slap, zwak, doorbuigen (b. v. een brug).

**ĔNAL**, zie *nal*.

**ĔNAS**, zie *nas*.

**ĔNDAG**, of wel *ngĕndag*, z. v. a. *ojag*, bewegen, schudden; *ngĕndag-ngĕndag*, idem, aanh. P. (Vgl. *eundeuk*.)

**ENDAH** (Mal.), schoon, fraai, = *aloes; ngendahan*, iemand door zijn invloed tot het goede dringen; ook: iemand op zijn plaats of op zijn nummer zetten; *diĕndahan*.

**ĔNDANG**, z. v. a. *ĕndag*, ngbr.; *pantjoer-ĕndang*, een soort watermolentje met vier schoepen, dat een krukas doet draaien, waartegen kleppers slaan [dienende om *heulang*'s enz. van vischkweekerijen verwijderd te houden]. P.

**ĔNDAR**, ngbr.; I. *ngĕndar*, verkl. met *nejangan koekoerilingan*, d. i. rondgaan naar iets zoekende.

II. = *eundeur*; zie ald. P.

**ĔNDĔK**, verkl. met *kotor* en *kiroeh*, vuil, drabbig; *ĕndĕkna*, het zaksel of bezinksel ergens van, drabbig zaksel.

**ĔNDEN**, = *den* en *aden*, een eenigszins gemeenzame benaming voor personen die den titel van *raden* dragen, inz. voor jeugdigen van jaren; men bezigt het woord ook wel eens v a n een *raden*.

**ĔNDĔNG**, ngbr.; *saĕndĕng-ĕndĕng*, *saĕndĕngna* en *saĕndĕng-ĕndĕngna*, = *salalawasna*, immer, altijd, voor immer, voor altijd, altijddurend, eeuwig.

**ĔNDJAR-ĔNDJIR**, z. v. a. *toeroen-oenggah*, al maar uit en in loopen.

**ĔNDJI** (Z.-B. en ook elders), een vriendelijke benaming (*b. n.*) voor meisjes, als men ze aan- of toespreekt, = *ĕnok*, juffrouw, juffer.

**ENDJING** (Jav.), modern l. van *isoek* en van *isoekan*, morgen; „*salamĕt endjing!*" goeden morgen! zegt men tegenwoordig wel [zij 't dan ook vooral tegen een bekend Europeaan].

**ĔNDJOT**, ngbr.; *ngĕndjot*, een beweging vooruit doen (z. a. met de hand bij *nondjok* of stompen), maar haar terstond weder terugtrekken; een snelle beweging vóór- en rugwaarts verrichten; *diĕndjot*; *ĕndjot-ĕndjotan*, met horten en stooten.

**ĔNDOEH** (Z.-B.), niet willen, ik wil niet. (Vgl. *ĕmboeng*.)

**ĔNDOEL** (Z.-B.), voll. *toekang ĕndoel*, = *baloek;* zie ald. P.

**ĔNDOG**, ei, eieren; *ki ĕndog*, naam van een grooten boom; *tiwoe ĕndog*, = *tiwoe toeroeboes*, een soort suikerriet; *sompok ĕndog*, nest (*sajang*) in de beteekenis van woning (hut); ook: geboren zijn, wonen; *beubeureum ĕndog*, of ook *kokoneng ĕndog*, eidooier; *bobodas ĕndog*, eiwit; *potong-ĕndog*, afgeplat (inz. gezegd van een erf dat den vorm van een ei heeft, maar aan een der smalle zijden een recht (als afgeslagen) kantje heeft; *ĕndogan*, 1. (van kippen) in den leg zijn, eieren leggen; 2. (van een nest) met eieren zijn; *kawas hajam keur ĕndogan*, sprkw.: als een kip die een ei moet leggen, d. i. onrustig; *ngĕndog*, een ei leggen; (van een visch) kuit schieten; *ngĕndogan*, een ei of eieren leggen in het nest van een ander; *diĕndogan*, gezegd van een nest waarin een ei gelegd wordt.

**ĔNDOL**, I. langzaam (nl. gaan of loopen). Vgl. *gĕndol*.

II. De knoop in het haar (bij mannen) op het achterhoofd, spottenderwijs wel eens *ĕndog asin*, „gezouten ei" geheeten [bij gemis van haar wordt de knoop namelijk door zulk een prop vervangen]. Vgl. *bĕndol*.

**ĔNDONG** (Indr.), naar koopwaar kijken.

**ENDONG**, knapzak, tasch, bedelzak (grooter dan *gamlok*).

**ĔNEH**, I. = *mere*, geven (zie *bere*).

II. = *aneh*; zie ald.

**ĔNENG**, = *neng*; zie ald.

**ENENG**, buffelkalf [het jong van een koe noemt men *anak sapi*]; vgl. *meme*; *ngeneng-ngeneng*, *ngenengan* en *ngeneng-ngenengan*, iemand iets fraais of lekkers voorhouden, hem iets laten zien om hem te lokken of ergens toe over te halen; *diĕneng-eneng*; *diĕnengan*; *diĕneng-enengan*.

**ĔNGAH**, l. van *ngangah*, den mond openen (inz. om te spreken).

**ENGANG**, naam van een wesp, grooter dan de *papanting*. (Vgl. *kamarang*.)

**ĔNGAP**, het snakken naar adem; *ĕngap-ĕngapan*, aanh. naar adem snakken. (Vgl. *eungap*.)

**ĔNGEUH**, = *padoeli*; zie ald. P.

**ĔNGGAH-ĔNGGEH**, hijgen (z. a. iemand die veel gegeten heeft).

**ENGGAL**, l. van *tereh*, *geuwat* en *gantjang*, spoedig, haastig, met haast; *enggal-enggal*, l. van *geuwat-geuwat*, met den meesten spoed, oogenblikkelijk, terstond.

**ĔNGGAS**, het Holl. gas; idem; *palita ĕnggas*, gaslamp.

**ĔNGGEUS** (vgl. *geus* en *anggeus*) k., *parantos* l., reeds, af, geëindigd, gedaan; *saĕnggeus* of *sanggeus* k., *saparantos* l., na, nadat; *saĕnggeus kitoe*, nadat het aldus was, daarna.

**ĔNGGOEK-ĔNGGOEK**, nab. van het geluid van den *tikoekoer* of tortel, en te gelijk van de knikkende beweging welke hij daarbij maakt. (Vgl. *inggoek* en *oenggĕk*.)

**ĔNGGON**, leger, plaats, punt, plek, legerplaats; ook k., *pasarean* enz. l., slaapplaats, legerstede (vgl. *geusan*); *ngĕnggon*, huizen, verblijven, wonen, rusten in het graf; *ĕnggon-ĕnggon*, vast wonen, vast verblijf hebben, geen vreemde ergens meer zijn of geacht worden; *ngĕnggonan*, in of op iets verblijven, wonen, zich nederzetten of vestigen in of op; *diĕnggonan*; *kaĕnggonan*, lijd. vorm, gezegd van iets waarop of waarin iemand of iets is, verblijft of woont; *ngĕnggonkeun*, plaats geven, iemand of iets verblijf geven, iemand doen verblijven of wonen; *diĕnggonkeun*.

**ĔNGKAK-ĔNGKAKAN**, met tusschenpoozen-, moeilijk-, hokkend ademhalen (inz. van iemand die, in het water liggende, gaat zinken, en nu en dan nog eens ademhaalt, daarbij het binnengedrongen water uitspuwende).

**ĔNGKANG**, = *akang*, oudere broeder (gebezigd als men den broeder vertrouwelijk of gemeenzaam toespreekt, *b. n.*); verder veel gebezigd door de vrouw tegen haren man; ook wordt het wel van een ouderen broeder gezegd.

**ENGKANG-ENGKANG**, naam van een watervlieg; *paengkang-engkang*, verkl. met *ka ditoe salah ka dijeu salah*, en gezegd van lieden die, elkander willende passeeren, al maar tegen elkaar aan- of inloopen.

**ĔNGKE** (vgl. *ke*), = *mĕngke*, zoo meteen, straks, aanstaand; ook: wacht even! wacht! straks! *ĕngkena*, daarna, later, straks (zie ook *mĕngke*); *ngĕngkekeun*, uitstellen tot later; *oelah diĕngkekeun deui*, stel het niet (langer) uit.

**ĔNGKED-ĔNGKEDAN**, onophoudelijk met het achterlijf steigeren (van een paard).

**ENGKE-ENGKEAN**, hinken [het bekende kinderspel].

**ENGKLAK**, maar meestal *ngengklak*, beweging der handen en voeten bij het dansen (*ngigĕl*); *engklak-engklakan*, springen, dansen (van vreugde, vergezeld van *ngawih* of *soerak*), ong. = *djidjingklak*.

**ĔNGKLOENG**, hetzelfde als *ĕntjroeng*.

**ENGKLOK**, benaming van twee der tien *angkloeng*'s, die met de acht andere te zamen ter begeleiding van de *badoed* bespeeld worden; *ngengklokan*, = *nabeuh engklok*; overdr.: zich mengen in een onderhoud of woordentwist, ten voordeele van een der partijen; ook: zich aan iemands zijde scharen (nl. in hetgeen hij zegt), instemmen met iemands woorden; *boedak paseja teh lain disapih, anggoer diĕngklokan*, ge hebt de twistende jongens niet gescheiden, maar veeleer met de eene partij meegedaan.

**ĔNGKOENG**, hetzelfde als *ĕngkloeng*.

**ĔNGKOET**, (van de *oengkoet-oengkoet*, zie ald.) „koet" zeggen; *tingarĕngkoet*, hetzelfde, van vele zulke vogels.

**ĔNGKOL**, of ook wel *kol*, het Holl. kool; idem (nl. witte kool).

**ĔNGO**, = *tjijoem*, een kus, een kus geven; *ngĕngo*, kussen; *diĕngo*.

**ENGSEL**, het Holl. hengsel; scharnier.

**ĔNI** (*b. n.*), korte vorm van *nini*, grootmoedertje.

**ĔNIL** (Ar., Nil), de Nijl; *tjai bangawan Ĕnil*, de groote rivier Nijl.

**ĔNJA** (vgl. *nja*) k., *estoe*, maar vooral *jaktos* l., waar, juist, zeker; verder: echt, geloofwaardig, inderdaad, werkelijk, waarlijk; ook: eigenlijk; als antwoord ergens op k., *noen* l., ja! ja wel! 't is goed! enz.; *ĕnjana*, waar is, de waarheid is, maar, daarentegen, doch; *saĕnjana*, geheel waar, in der waarheid, waarlijk, zekerlijk, inderdaad, waarachtiglijk, in werkelijkheid; *saĕnja-ĕnjana*, idem, met verst.; *ngaĕnja-ĕnja*, voor zeker houden, oplettend behandelen; *diĕnja-ĕnja*, met oplettendheid behandeld worden; *ngĕnjakeun*, iets verzekeren, iets staande houden; *diĕnjakeun*.

**ĔNJAJ** (vgl. *njaj*), sprankje, vonkje (vuur); *saĕnjaj*, een sprankje (vuur.)

**ĔNJAN** (samentr. van *ĕnja noen*), beleefder dan *ĕnja*, als antwoord van iemand die geroepen wordt: ja wel!

**ENJENG**, ngbr.; *anjang-enjeng*, verward praten, door verlegenheid zich in de war praten; *menjeng*, de lip laten hangen, de lip tot huilen zetten (inz. van een kind).

**ĔNJOEK**, woordje om een *koenjoek* vriendelijk aan te spreken.

**ĔNJOT** (vgl. *njot*), ngbr.; *ngĕnjot*, aan iets zuigen, een trek of haal aan iets doen, uitzuigen, leegzuigen (b. v. door een rietje); verder: aan iets trekken, rukken of scheuren; ook = *ngadjĕpit*, (de menschen) uitzuigen; *diĕnjot*; *pangĕnjot*, los mondstuk van een pijp, zuiger van een pomp.

**ĔNO** (Tjiandj.), een vriendelijke benaming (*b. n.*) voor jonge meisjes, als men ze aan- of toespreekt, z. v. a. liefje. (Vgl. *enok*).

**ĔNOD**, I., in Z.-B., vriendelijke benaming welke de man tegen zijn vrouw bezigt; *diĕnod*, z. v. a. *dipikanjaăh*, geliefd worden; *kaĕnod*, geliefd zijn, geliefde; *dipake kaĕnod*, geliefd worden.

II. *Ngĕnod*, doorbuigen (b. v. een bamboezen brug); *ngĕnod-ngĕnod*, laten doorbuigen.

**ĔNOENG**, = *noeng*; zie ald.

**ĔNOH** (Ar., Noh), de Mohammed. naam van Noach, in den regel *nabi Ĕnoh*, de profeet Noach, geheeten.

**ĔNOK** (Buit.), = *ĕno*.

**ENOK**, = *eulis*, een woord (*b. n.*) waarmede men jonge meisjes vriendelijk aan- of toespreekt: liefje, enz. (Vgl. *ĕno* en *denok*.)

**ĔNOL**, het Holl. nul; idem.

**ĔNON**, of eenv. *non*, korte vorm van *nona*, titel voor meisjes van Europ. en van Chin. afkomst.

**ĔNONG**, zie *nong*.

**ENTA**, ngbr.; *ngenta*, om iets vragen [zelden gebruikt; men bezigt doorgaans *menta*, zie *penta*].

**ĔNTA-ĔNTE**, zie *ĕnte*.

**ĔNTAK**, ngbr.; *ngĕntak-ngĕntak*, (van een vlakte) wijd uitgestrekt en open; *tĕgal ngĕntak-ngĕntak*, een wijd uitgestrekte, open vlakte, zonder boomen, ja zonder iets dat schaduw geven kan; *ĕntak-ĕntakan*, geweldig heet zijn; *kapanasan ĕntak-ĕntakan*, 't geweldig heet hebben.

**ĔNTAS**, in de spreektaal wel voor *mèntas*, pas (b. v. iets gedaan hebben of met iets gereed zijn), komen van; *diĕntas*, verlost zijn [in dézen zin dat de ellende nu *ĕntas*, d. i. verleden is].

**ĔNTE**, ngbr.; *ĕnta-ĕnte*, trippelen, dribbelen, uit- en inloopen; *ĕnte-ĕntean*, (van een paard) al maar achteruitslaan, steigeren, gedurig het achterlijf opwippend, springen; ook: rondhuppelen (b. v. een veulen), = *adjret-adjretan*.

**ĔNTEH**, = *teh* II., thee.

**ĔNTEL**, een klein kluwen of strengetje garen (nl. het een-tiende van een *haloe-haloe*); *saĕntel*, één zoodanig strengetje, enz.

**ENTENG**, = *hampang*, licht, niet zwaar; *rada enteng*, vrij licht; *moesoeh lain enteng-enteng*, een vijand die niet licht is (d. i. niet licht te tellen is); *ngentengan*, het iemand (b. v. een gevangene) lichter maken, iemands lot verzachten; *diĕntengan*; *ngentengkeun*, lichter maken, verlichten, vergemakkelijken; *diĕntengkeun*; *kaentengan*, verlichting, gemak; *njijeun kaentengan*, 't zich lichter maken.

**ENTEP**, = *beres*, in orde, op orde, geregeld; ook: afgeloopen, klaar (b. v. een maaltijd); *antap-entep*, verschillende dingen ordenen, hier en daar ordenen; *ngentep*, ordenen, op orde brengen; *diĕntep*; *ngentepan*, iets in orde brengen, ordenen; *diĕntepan*; *ngentepkeun*, in orde schikken (b. v. boeken in de kast), goed- of op orde leggen; *diĕntepkeun*. (Zie ook *seureuh*.)

**ĔNTĔR**, z. v. a. *gĕtĕr*, zie ald.; *ĕntĕr-ĕntĕr*, = *ngagĕtĕr*, trillen, beven. P.

**ĔNTER**, ngbr.; *ngaĕnter*, = *ngentep*, in orde schikken. P.

**ĔNTET**, ngbr.; *diĕntet-ĕntet*, bij kleine beetjes (uitschenken).

**ĔNTIK**, I. een maat, zijnde een kleine *batok* of klapperdop, inhoudende *hakan hidji djalma sapoĕ, djadi doewa kali njatoe*, d. i. de hoeveelheid rijst welke een man, tweemaal per dag etende, noodig heeft; *saĕntik*, één zoodanige maat, enz.

II. Verkl. met *oesik leutik*, zich éven bewegen. P.

**ĔNTJAD-ĔNTJED**, levendig, beweeglijk, dartel.

**ĔNTJAN**, in de volkstaal soms voor *atjan* of *tatjan*; zie ald.

**ENTJANG-ENTJANG**, naam van een watervlieg, iets kleiner dan de *engkang-engkang*.

**ENTJANG-RENTJANG**, zie het achterste woord.

**ĔNTJE**, 1. een woord waarmee men jongens vriendelijk aan- of toespreekt (*b. n.*), ong. = *agoes* en *asep*. - 2. Titel voor Maleische kooplieden (*bangsa Palembang*, d. i. Palembangers).

**ĔNTJEP**, = *ĕntje*.

**ENTJER**, dun, niet gebonden, waterig (b. v. pap of iemands ontlasting), slap (b. v. van thee); *ngentjerkeun*, dunner maken, slap maken; *diĕntjerkeun*.

**ĔNTJES**, maar doorgaans *ngĕntjes*, watertanden. P. (Vgl. *aroej* en *oeroej*.)

**ĔNTJEUK**, = *atjeuk*, oudere zuster; gebezigd als men de zuster vertrouwelijk of gemeenzaam toespreekt (*b. n.*); ook wordt het wel van een oudere zuster gezegd.

**ĔNTJIT**, gedrukt katoen, sits.

**ĔNTJLOK** (vgl. *tjlok*), ngbr.; *tingarĕntjlok lĕmboer-lĕmboerna*, de dorpen liggen (in 't dal) verspreid; *ĕntjlok-ĕntjokan*, hier en daar iets of een beetje, hier en daar verspreid, hier en daar eenige grijze haren hebben, in groepjes bijeen staan (liggen, zijn); *diĕntjlok-ĕntjlok*, verdeelen, en wel een deel hier, een ander elders plaatsen. (Vgl. *bontjĕlok*.)

**ĔNTJOD**, ngbr.; *ngĕntjodkeun*, zijn afspraak met iemand niet houden, iemand teleurstellen, iemand bedrieglijk behandelen; *diĕntjodkeun*.

**ĔNTJOENG** (Indr.), naam van verschillende soorten van nachtschade.

**ĔNTJRAH-ĔNTJRIH**, ieder oogenblik verhuizen.

**ENTJRAK**, bikkelen. [Hiertoe worden zes steentjes gebezigd, *bekĕl* geheeten.]

**ENTJRAK-ENTJRAKAN**, vroolijk of dartel bijeenzijn of feestvieren (met of zonder *tanggapan* of vertooning), een (vroolijken)

maaltijd (*sidĕkah*) houden, een smulpartij houden.

**ĔNTJRENG**, ngbr.; *ngĕntjreng-ngĕntjreng*, = *ngĕntjroeng-ngĕntjroeng* (zie *ĕntjroeng*); *diĕntjreng-ĕntjreng*, in 't Gar. ook z. v. a. *dirija-rija*, gevierd-, opgehemeld worden.

**ĔNTJROENG**, ngbr.; *ngĕntjroeng-ngĕntjroeng*, een kind op de armen schommelen, terwijl degene die het doet, neuriet; *diĕntjroeng-ĕntjroeng*.

**ĔNTOD**, alleen in *djalma koerang ĕntod*, een gemeen scheldwoord, z. v. a. *atah-adol*; *ngĕntod*, het bewegen van het achterste, met zijn achterste in beweging zijn (inz. een dier bij *ngewe*); *ĕntod-ĕntodan*, in bestendige beweging zijn met zijn achterste. (Zie ook *leuntjang* II.)

**ENTOG**, naam van een eend met rooden snavel, de Manilla-eend.

**ĔNTOG-ĔNTOG**, opperhoofd, aanvoerder (inz. in den strijd).

**ĔNTOL**, I. (*b. n.*), een woord waarmede men kleine jongens vriendelijk aan- of toespreekt; in Z.-B. titel der mannelijke afstammelingen van zekeren Djoh, een der eerste bekeerlingen van den Islam [hunne dochters en vrouwen voeren het praedicaat *ajoe*].

II. Korte vorm van *kontol*; zie ald. P.

**ĔNTONG**, I. = *ontong*; zie ald.

II. (*B. n.*), een vriendelijke benaming voor jongens. P.

**ĔNTRAG**, verkl. met *ragĕm*, *rame* en *sadajana pada*, allen reeds druk in de weer zijn; *sakijeu geus ĕntragna njaramboel*, allen zijn reeds druk in de weer met de bewerking der *sawah*'s.

**ENTRES**, het Holl. interest; idem; = *boengah* en *anak*; *ngentresan*, geld op interest zetten; ook: interest betalen; *diĕntresan*; *ngentreskeun doewit*, geld op interest geven; *diĕntreskeun*.

**EPEK**, buikband van stof of leer (onder een anderen gedragen).

**EPESMEËR**, gevoelig, teeder (inz. van het oog), zwak, licht aangedaan; ook: kleinzeerig.

**ĔPLAN**, ngbr.; *ngĕplan*, zich stilhouden, zwijgen (P.); *ngĕplanan tjape*, uitrusten van vermoeienis.

**EPOK** I. van *salipi*, doosje (inz. van rotan) voor betel of *oedoed*, sirihdoosje, sigarettendoosje; *toekang epok*, (iemands) sirihdoosdrager.

**EPOT**, korte vorm van *lepot*; zie ald.

**ERA** k., *isin* s., *lingsĕm* l., zich schamen, beschaamd, beschaming (vgl. *wirang*); *teu eraeun koe mahloek*, hij schaamt zich niet voor het schepsel; *meunang era*, beschaming krijgen, beschaamd uitkomen, te schande worden; *eradn*, schaamachtig, zich schamen te doen, schaamte hebben; ook: kuisch, bloode; *eradn migawe kagorengan*, zich schamen kwaad te doen; *ngera*, beschamen, beschaamd maken; *ngerangera*, idem, met verst.; *diĕra-era*, of (saamgetrokken) *diĕera*, beschaamd gemaakt worden; *kaera*, beschaamdheid, schaamte; *anoe baris pikaeraeun*, wat tot schaamte zal strekken, wat iemand schande berokkenen zal; *mikaera ka*, zich iets of iemand schamen, zich schamen voor of over; *dipikaera*; *ngeraän*, iemand beschamen, beschaamd maken; *diĕradn*; *ngerakeun*, beschamen, beschaamd maken, beschaamd doen uitkomen; *diĕrakeun*; *kaeradn*, beschaamdheid; *djalma koerang kaeradn*, een man zonder schaamte, een onbeschaamd man.

**ERAB** (Ar., irab), toonteeken, klinkerteeken (vgl. *hoeroep*); *ngeraban*, Arabisch schrift van toonteekens voorzien; *diĕraban*. (Vgl. *boeroendoel*.)

**ERANG-ERANG**, bovendorpel van een deur- of raamkozijn; bij de Bad. (volgens P.) = *palang-dada*, zie *pidang*.

**ERED**, een net van eenige vademen lengte, om in zee of in ander groot water te visschen, zegen; *ngered*, met de *ered* visschen, sleepen; ook: een hollend paard in een strik opvangen; *diĕred*.

**EREG**, laadstok; ook: voorwerp om er kokers of buizen omheen te maken (een der werktuigen van den blikslager).

**ĔREH**, ngbr.; *ngĕreh*, = *ngareh*, regeeren, heerschen over; *diĕreh*; *kaĕreh*, geregeerd worden, onder iemands heerschappij staan.

**ĔREK**, hetzelfde als *rĕk*. (Vgl. *erek*.)

**EREK**, hetzelfde als *rek* (vgl. *ĕrek*); *ngerek*, met verst. *ngerek-ngerek*, de wacht houden (b. v. bij rijst die gedroogd wordt); ook: op iemand of iets wachten.

**EREL**, knot (*kanteh* of garen), bestaande uit 7 *njere*; *saerel*, één *erel*, enz.

**ĔRENG**, hetzelfde als *reng*.

**ERENG**, I. leiding, om het water uit een rivier af te voeren voor *marak*. (Zie *parak*.)

II. (Indr.), gehinnik; *ngereng*, langdurig, vooral dwingend, schreien, jengelen; in Indr.: hinniken; *ngereng-ngerengan*, nab. van 't geluid van een draaiend molentje (*koletjer*), gonzen, snorren.

**EREP**, I. z. v. a. *bejak*, op; *bĕkĕl teh geus erep*, de teerkost is op. P.

II. Inzet bij een spel, z. v. a. *taroeh*; *erep-erepan*, idem.

**ERETAN**, pont, veerpont; *manggih eretan*

*palid*, hij vond daar een weggedreven veerpont.

**ERGĔLET**, samentr. van *aergĕlet*, zie ald.

**ERGOELO**, = *goelo*, roos. (Vgl. *aermawar*.)

**ĔRIM**, het Holl. riem, nl. riem papier; *saĕrim*, één riem, enz.

**ERLODJI**, het Holl. horloge; idem; *beungeut erlodji*, wijzerplaat (waarvoor men ook *pĕlat* zegt).

**ERMAS**, = 't meer gebr. *aermas*, zie ald.

**ERMAWAR**, = 't meer gebr. *aermawar*, zie ald.; *djamboe ermawar*, zie *aermawar*.

**EROE** (Kad.), van een mat: niet haaks maar scheef gevlochten, zoodat zij een scheefhoekig parallelogram vormt. (Vgl. *menjon*.)

**ĔROH**, hetzelfde als *roh*, geest; *njaboet ĕroh*, iemands geest (leven) wegnemen.

**ĔROK**, het Holl. rok; vrouwenrok.

**ĔROL**, het Holl. rol, z. v. a. *kajoeh*, zie ald.; *saĕrol*, een rol, een stuk (katoen, zijde, enz.); *kantor ĕrol*, het kantoor waar de politierol gehouden wordt; *ngĕrol*, beknibbelen, korten [ontleend, hetzij aan de politierol, waar de veroordeelde in den regel minder krijgt dan geëischt werd, hetzij aan een rol sits of derg., waaraan dikwijls minder zit dan er aan zitten moet]; *diĕrol*, 1. afgehouden worden, gekort worden; 2. door den politierechter berecht worden.

**ĔRONG**, hol, gat, grot (aan den zeekant, bij vloed geheel of ten deele onderloopende). Vgl. *goeha*.

**EROPA**, het Holl. Europa; idem; voll. *tanah Eropa*.

**ĔROS**, of wel *ros*, het Holl. roos; idem (bloem en plant); voll. *kĕmbang ĕros*. (Vgl. *goelo*.)

**ERPOL**, het Holl. eervol; idem; *dilĕpas erpol*, eervol ontslagen worden of zijn.

**ĔSA**, één, éénig (van God), = *hidji*. (Vgl. *toenggal* en *ese*.)

**ESAK** (Indr.), mooi, netjes; *blesak* (ald., samentr. van *bli* en *esak*), niet mooi, leelijk.

**ESE**, = *siki*, korrel, zaadkorrel; verder hulpwoord om te tellen, = *hidji*, één, stuks; ook = *itil*; *saese*, één; *doewa ese*, twee stuks; *poetrana ngan doewa ese*, hij had slechts twee kinderen; *saese-ese*, elk afzonderlijk, stuk voor stuk.

**ESĔM**, ngbr.; *mesĕm*, l. van *imoet*, glimlachen; *mesĕm manis*, vriendelijk glimlachen; *moesam-mesĕm*, aanh. of herh. glimlachen; *pangesĕman*, iemand die veel of voortdurend glimlacht.

**ESROT**, wrat.

**ESTI** k., *esto* l. (eig. = *istoe* en *estoe*, waar, juist, zeker, doch het stamw. is ngbr.); *ngestikeun* k., *ngestokeun* l., = *nĕtĕpkeun*, bevestigen, onderhouden (van een gebod), waarnemen, volbrengen, bewaren, acht geven op, opletten; *diëstikeun*.

**ESTO**, l. van *esti* (zie boven, ngbr.); *ngesto*, onderdanig zijn, gehoorzaam (z. v. a. *toeroet*), trouw en nauwlettend in de opvolging zijner plichten; ook: iemand trouw dienen, al zijn bevelen volbrengen; *ngesto ka salaki*, (van een vrouw) aan haar man onderdanig zijn; *ngestokeun*, l. van *ngestikeun* (zie bij *esti*); *diëstokeun*; *pangesto*, onderdanigheid.

**ESTOE**, l. van *ĕnja* en = *jaktos* (vgl. *esti*), waar, juist, zeker, inderdaad, werkelijk, waarlijk; *salaki anoe ajeuna teu estoe*, mijn tegenwoordige man is niet de ware; *saestoe*, waar, waarachtig, waarlijk, werkelijk, echt, deugdelijk; *adjĕngan salaki anoe saestoe*, gij zijt mijn waarachtige man; *saestoena*, geheel waar, in der waarheid, waarlijk, zekerlijk, inderdaad, waarachtiglijk, in werkelijkheid; *ngestoekeun*, iets verzekeren, staande houden, de waarheid van iets betuigen, instemming betuigen; *diëstoekeun*; *kaestoean*, waarachtigheid, beproefdheid.

**ETA**, aanw. voornaamw. (voor meer of min verwijderde dingen): die, dat; *nja eta*, dát is het, díe is het, daardoor komt het ook k., *hartosna* l., dat is, dat wil zeggen, en wel, namelijk; *etaeun* wordt gezegd wanneer men op den naam van iemand of iets niet komen kan of dien naam niet noemen wil; *etanana*, dat, dat ding, die, dinges; ook wel gebezigd ter aanduiding van de mannelijkheid. (Zie verder Spraakk., § 171—174.)

**ETANG**, l. van *itoeng*, rekenen, houden voor (zie bij *itoeng*); *paetangan*, s. van *hoetang*, schuld; *petangan* (men zegt ook *patangan*), zekere wijze van waarzeggen (nl. het doen van aanwijzing door berekening waar zich iets dat verloren is moet bevinden, wie de dief is van iets dat gestolen is, op welken datum men zeker kan zijn van voorspoed op zijn onderneming, enz.); *elmoe petangan*, de kunst van zoo te kunnen waarzeggen; *ahli petangan*, of *poerah petangan*, waarzegger; *metangankeun*, iets aanwijzen of verklaren door middel van zoodanige waarzeggerij; *dipetangankeun*.

**ĔTEH**, = *teh* II.

**ETEH** (*b. n.*), = *teteh*, oudere zuster (inz. gebezigd wanneer men de zuster vertrouwelijk aan- of toespreekt); ook wel eens gebezigd door een kind tegen zijn moeder.

**ETEK**, sirihbladeren, *anoe bidjil tina areujna, lain tina tangkajna*, d. i. die aan den stam, niet die aan de takjes groeien [ze zijn voor het gebruik slecht].

**ETEM**, I. een mesje, uitsluitend bij den rijstoogst tot het afsnijden der aren gebezigd. (Vgl. *soleng* II.)

II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**ÉTER**, hetzelfde als *ter*.

**ETER**, = *gantang*, een maat van 20 *ĕntik*; ook wel in 't alg.: maat, inz. zoutmaat; *saeter*, één *eter*, enz.

**ETES**, = 't meer gebr. *tetes* II.; zie ald.

**ETJAG**, van den rug glijden, neerzetten (van iemand die of iets dat men op den rug draagt); *ngetjagkeun*, (wat men op den rug draagt) op den grond laten glijden of zetten; *diëtjagkeun*.

**ETJEK**, gering van hoeveelheid, weinig; ook: vlug doch met korte schreden loopen, tippelen, hard loopen en toch weinig vorderen.

**ETJENG**, naam van een plant op rijstvelden, welke als *lalab* bij de rijst gegeten wordt. (Zie ook *gendjer*.)

**ETJES**, (van een stem of geluid) z. v. a. *tetela*, helder, klaar; *diëtjes-etjes* of *diëtjes-etjeskeun*, duidelijk gemaakt worden.

**ETJET-ETJET**, een andere naam voor *tonggeret*; *etjet-etjet dina lintjar*, een *tonggeret* op de lambrizeering, een verbl. uitdr. voor: *anoe kasep arek lintar*, de mooie jongen wil gaan visschen. P.

**ÉTJIS**, hetzelfde als *tjis* II.

**ETJOM**, maar doorgaans *ngetjom*, (van kinderen) babbelen zonder zin; (van volwassenen) leuteren. (Vgl. *ngotjomang*.)

**ETJRAK-ETJRAKAN**, = *entjrak-entjrakan*.

**ETOPAN** (vgl. *top*), iemand in zijn werk hinderen (door b. v. gereedschap weg te nemen hetwelk hij gebruikt), iemand storen; ook: in iemands werk treden; *etopan gawe noe lijan*, zich met eens anders doen bemoeien.

**EU**, zie Spraakk., de tafels bij § 6 en 7.

**EUDEUG**, = *gelo*, zot, dwaas, gek.

**EUDEUK**, hetzelfde als *deuk* (Bant.), = *daek*, willen. P.

**EUDJEUH** (vgl. *djeuh*), een toeroep: 't is genoeg! 't is voldoende! 't heeft lang genoeg geduurd! houd op! (Zie verder bij *peudjeuh*.)

**EUDJEUN** (vgl. *heudjeun*), persing; ook: aambeien; voll. *panjakit eudjeun*.

**EUDJEUNG**, in 't dagelijksch leven wel eens voor *reudjeung*, en = *djeung*, met, en.

**EUGEUH** (vgl. *geugeuh*, ngbr.; *ngaeugeuh-eugeuh*, verkl. met *ngaĕnja-ĕnja*, met iemand ingenomen zijn.

**EUIH**, alleen in negatieve zinnen: *teu euih-euih*, = *teu eureun-eureun*, niet aflaten, niet ophouden (b. v. met kwaad te doen, zelfs niet na afmaning), aanhoudend iets doen; *euweuh euih-euihna*, doen zonder ophouden, zonder tusschenpoozen.

**EUJ**, tusschenw., gebezigd in een toeroep of een vraag die toegeroepen wordt, jegens lieden uit het volk, tot wie men op gemeenzamen toon spreekt, of wel in 't algemeen jegens minderen; ong. = ons: hei! zeg! [de plaats is steeds achteraan]; *dek naon, euj?* hei! wat wil je? *ka mana euj?* zeg! waar ga je heen? *ka dijeu euj!* hei! kom hier. (Vgl. *wah*.)

**EUJAH-EUJAHAN**, pret maken.

**EUJEUB**, compleet; *ngeujeuban*, 1. completeeren; 2. vermenigvuldigen. P.

**EUJEUD**, (van leemgrond) vast, stijf. B.

**EUKEUR**, of wel *keur*, 1. aan iets bezig zijn, bezig met; ook: onderwijl, terwijl; *eukeur mah*, juist (doen, gebeuren, enz.); - 2. = *adjang* en *baris* k., *pikeun* s., *bade* l., voor, bestemd voor, ten behoeve van.

**EULEUGEUG**, het hoofd in de hoogte steken (z. a. een trotsch mensch); *ngeuleugeugkeun beuheung*, den hals uitstrekken of uitrekken.

**EULEUH**, of ook *leuh*, ong. = *amboe* II., tusschenw. om vreugde uit te drukken (maar ordinair): o! wel! verbaasd! kijk eens! *euleuh! euleuh!* idem, met verst.

**EULIS**, korte vorm van *geulis*, een woord (*b. n.*) waarmede men jonge meisjes vriendelijk aan- of toespreekt: schoone, liefje.

**EUMEUJ**, ngbr.; *dieumeuj-eumeuj*, eenigen tijd in den mond gehouden worden (b. v. het speeksel bij het sirih-kauwen). P.

**EUMEUL-EUMEUL**, niet koud maar ook niet heet (dus) lauw, niet gaar maar ook niet rauw (dus) halfgaar.

**EUMEUR**, zacht, week, rottig (van vruchten).

**EUMPING**, verkl. met *siki djagoeng dibeuleum atawa dikoeloeb*, *seug ditoenoen*, *dipoë*, *disina amis*, d. i. gepofte of gekookte maïs, aan een draad geregen en in de zon gehangen om zoet te worden [waarna ze wordt gegeten].

**EUNDAN**, een rijstbos op maat (nl. een handvol), = *potjong* (½ *gedeng* of 1/400 *tjaeng*); *saeundan*, één zoodanige bos; *eundanan*, bos (handvol) rijst; ook: aan bossen; *eundaneun*, (*pare*) om tot bossen te maken; *ngeundanan*, (*pare*) aan bossen maken, in bossen binden; *dieundanan*. (Vgl. *geugeus*.)

**EUNDEUK**, het wiegelen; *ngeundeuk*, wiegelen (z. a. op een tak); ook: ergens

verblijven; *ngeundeuk-ngeundeuk*, met kracht (een tak en zoo ook den boom) doen wiegelen; *piït ngeundeuk-ngeundeuk pasir*, de *piït* wil den heuvel wiegelen, sprkw. voor: willen doen wat boven zijn macht gaat; *ngeundeuk-ngeundeuk geusan* (*ĕnggon*) *eunteup singna roentoeh*, *roentoeh ninggang ka awakna*, *tiwas koe polah pribadi*, d. i. een boom waarop men zit doen wiegelen om hem te doen omstorten; gebeurt dat, dan krijgt men hem op zich en bewerkt zoodoende zijn eigen ongeluk; sprkw. voor: een meerdere ten val brengen tot eigen schade, kwaad stoken (b. v. door laster) en daarvan zelf de gevolgen dragen; *eundeuk-eundeukan*, (van een aap of een mensch) zich al maar wiegelen op een tak; ook: wippen op een wipplank.

**EUNDEUN**, I. veel, talrijk.

II. In de volkstaal wel voor *teundeun*; zie ald. P.

**EUNDEUR**, daveren, dreunen, beven, schudden (van den grond, b. v. door kanongebulder; niet z. a. door een aardbeving); *eundeur sanagara*, de geheele stad dreunde; *moenggah eundeur boemi*, in die mate dat de aarde dreunde; *kaeundeur*, in schudding gebracht.

**EUN-EUNAN**, z. v. a. *timbangan*, toegeeflijkheid, consideratie; *hanteu pisan eun-eunan*, niet schromen, zich niet ontzien.

**EUNGAP**, benauwd, beklemd op de borst, een gevoel hebben alsof men stikken zal, tot boven toe vol, (van iemand die goed gegeten heeft) volop-, tot volle verzadiging gegeten of gedronken hebben; in dezen laatsten zin is het k., *warĕg* l.; - (van planten) verstikken; *eungapeun*, (van menschen) 3de pers.; (van planten, die aan licht en lucht gebrek hebben) verstikken.

**EUNGKEUT-EUNGKEUT**, vooruitgaan, vorderen (hetzij in het leeren of in genezing).

**EUNJEUH**, op het omvallen staan; ook: omvallen (een boom, huis, enz.); *nangkeup mawa eunjeuh*, iets dat men omarmd houdt in het vallen met zich ter aarde werpen, sprw. voor b. v.: iemand hulp vragen voor een slechte zaak, zonder hem te zeggen dat zij slecht is, en hem zoo bij ontdekking met zich in 't verderf storten.

**EUNTEUNG** k., *katja* l., spiegel; ook wel voor gewoon glas, b. v. *mindingan beungeut koe eunteung*, (sprkw.), zijn gelaat verbergen achter glas (wat natuurlijk ongerijmd is); *lamari eunteung*, glazen kast; *pieunteungeun*, tot spiegel zullen (kunnen) dienen, iets (b. v. een verhaal) dat tot spiegel strekken moet; *ngeunteung*, in een spiegel zien; *ngeunteungan*, zich in een spiegel bezien; *paeunteung-eunteung*, tegenover elkander, b. v. *paeunteung-eunteung lawangna*, hunne deuren staan tegenover elkander.

**EUNTEUP**, het zitten van of als een vogel; (van een vogel) op een tak zitten; ook: gaan zitten, zich neerzetten; *eunteup kana sisi koelah*, aan den vijverkant gaan zitten; *ngeunteupan*, zich op iets neerzetten (van of als een vogel); *dieunteupan*; *ngeunteup-ngeunteupkeun*, iets (op iemand) doen zitten, d. w. z. de verdenking van een misdaad op iemand werpen; *dieunteup-eunteupkeun*.

**EUNTJOE** (Z.-B.), = *intjoe*; zie ald.

**EUPAN**, lokaas (in werkelijken en in overdr. zin); *nĕrapkeun eupan*, het lokaas doen aan of in; *dieupan koe lelepen*, iemand als lokaas een vingerring voorhouden; *ngeupanan*, met lokaas in den val lokken; *dieupanan koe ĕmbe*, met een geit in den val trachten te krijgen.

**EURAD**, strik, werpstrik; ook: touw dat men spant (b. v. om een paard te vangen); *nintjak eurad*, in een strik trappen; *ngeurad*, met een *eurad* strikken of vangen, een strik over iemand of iets werpen; *dieurad*; *ngeuradan*, (voor een dier, b. v. een tijger) een strik leggen of spannen, om het te vangen; *dieuradan*.

**EUREUJ**, = *oeroej*, watertanden. P.

**EUREUN** k., *liren* l., ophouden, stilhouden, rust nemen, rusten, uitrusten, uit den dienst gaan; *teu aja eureunna* of *teu eureun-eureun*, zonder rusten, niet ophouden, onophoudelijk; *eureun-eureunan*, gedurig ophouden of rusten; *ngeureunan*, uitrusten van; ook: met rust laten; *ngeureunan tjape*, uitrusten van vermoeienis; *dieureunan*, met iets (b. v. verkeerde handelingen) ophouden; ook gezegd van de plek waar men rust; *ngeureunkeun*, doen ophouden, laten of doen rusten, uit den dienst ontslaan, van een ambt ontzetten; *dieureunkeun tina radja*, doen ophouden vorst te zijn; *pangeureunan*, pleisterplaats, rustplaats.

**EUREUP-EUREUP**, in den slaap of in den droom in benauwdheid zijn en niet kunnen spreken, enz., de nachtmerrie, de nachtmerrie hebben.

**EURIH**, I. naam van het hoog (lang) rietgras, meer bekend onder den naam van alang-alang; *leuweung eurih*, bosch

wildernis) van rietgras; *tĕgal eurih*, steppe.

II. *Eueurihkeun*, snikken, nokken; *ngeurihkeun*, overgieten of laten loopen uit het eene voorwerp in het andere (vocht, rijst, enz.), overschenken; *dieurihkeun*.

**EUSI**, dat waarmede iets gevuld is of wat in iets is, vulsel, inhoud; ook: gehalte; verder: inwoners, bewoners (vgl. *boemi*, *doenya*, *imah*, *nagara*, *pawon*, enz.); *saeusina*, al wat er in is (was); *pieusieunana*, inhouden-, bevatten kunnen; *eusian*, vulsel of inhoud hebben, bewoond; *hanteu eusian*, zonder inhoud, onbevolkt; *oemeusi*, vullen, ook: vol zijn, gevuld zijn; *toengkoel oemeusi*, geheel en al bezig zijn met het vullen van voorwerpen; ook: overhangen van zwaarte; *ngeusi*, indoen, vullen; ook: volbrengen; *ngeusi boewah*, de vruchtzetting; *dieusi*, waarin zich bevond, gevuld met, bewoond worden door; *ngeusian*, vullen, invullen, inschenken; ook: laden (b. v. een kanon), voldoen (b. v. een boete); verder: bewonen; *oedjang ngeusian karaton*, gij gaat het paleis bewonen; *dieusian*, gevuld worden, bewoond worden; *kaeusian*, vol of gevuld raken (b. v. met water of menschen); *ngeusikeun*, iets ergens indoen, iets gebruiken tot vulling ergens van; *dieusikeun*; *pangeusi*, wat vult; *pangeusi doenya*, wat in de wereld is.

**EUTI-EUTI**, naam van een klein, zwart, rond torretje, ook *kĕkĕboan* en *toenggeu* geheeten.

**EUTIK**, ngbr.; *saeutik*, een weinig, een beetje, een geringe hoeveelheid, een kleinigheid, een bagatel, een stukje, iets; ook: weinig; *lain saeutik*, niet een beetje, niet weinig; *sapiwoeroek rama teu ditinggal saeutik*, hij liet niets na van het onderwijs zijns vaders; *abdi saeutik gadoeh panoehoen*, ik wilde u iets verzoeken; *tĕgal saeutik*, een stukje grond; *saeutik-saeutik*, bij kleine hoeveelheden, bij beetjes; *lain saeutik-eutik*, geen beetje! 't is geen bagatel! (d. i. het is veel); *saeutik-eutikeun*, een weinig, een deel, enkelen, gedeeltelijk, nú een beetje dàn een beetje, bij stukjes en beetjes; *saoetak-saeutik*, 1. van alles een beetje; 2. ieder oogenblik, b. v. *saoetak-saeutik bohong*, ieder oogenblik liegen; *dieutik-eutik*, bij beetjes (b. v. verkocht worden), bij beetjes gevoederd worden.

**EUTJEUJ**, helder (maar donker) rood, z. a. rijpe vruchten. (Vgl. *objor* en *obroj*.)

**EUTJREUG**, z. v. a. *bĕnĕr*, goed, wel, naar behooren, zooals het behoort; *saniskara kalakoean teu aja eutjreugna*, onder al (zijn) handelingen was er geen naar behooren.

**EUWAH-EUWAH**, = *bangsat*, slecht mensch, deugniet, boef, roover, inbreker, dief, gespuis; *lampah euwah-euwah*, handelingen als van een roover; *manoek euwah-euwah*, roofvogel.

**EUWEUH**, = *teu aja* (maar minder wellevend), niet zijn; *teu njaho di euweuhna*, geen tijd kennen waarin men (iets) niet heeft (had), het gemis niet kennen; *ngeuweuhkeun*, te niet doen, wegdoen, verdoen, vernietigen; *dieuweuhkeun*.

**EWA**, maar meestal *ngewa*, = *geuleuh* en *idjid*, een afkeer hebben van, kwalijk nemen, verfoeien, verachten, haten; *kaewa* en *kangewa*, iemand of iets waarvan men een afkeer heeft (b. v. van laat opstaan); *mikangewa*, haten, verfoeien; *dipikangewa*, gehaat-, verfoeid worden.

**ĔWAR-ĔWOER**, strooien (b. v. geld), met geld gooien, verkwistend zijn. (Vgl. *awoer*.)

**EWATEUN**, uitslag of puistjes hebben op het aangezicht, vetpuistje.

**EWE** (vgl. *awewe*) k. p., gehuwde vrouw, of zij met wie iemand als met zijn vrouw leeft, wijf (vgl. *pamadjikan*, bij *padjik*); *maneh koedoe boga ewe*, je moet je een vrouw zoeken; *atah-ewe*, = *atah-adol* (zie *adol*); *anak-ewe*, vrouw en kinderen; *ewena*, zijn vrouw (of bijzit); *piĕweĕun*, zij die een man ter vrouw zal worden; *miĕwe*, tot vrouw hebben of gebruiken; *dipiĕwe*; *ngewe*, (van dieren, = *ngandji*, zie *andji*), bespringen, paren; (van menschen) k., *ngawati* l., den bijslaap uitoefenen, beslapen; *ewean*, 1. (van een dier) verhit, bespringen, dekken, paren; 2. een vrouw nemen of hebben (vgl. *lakian*); *ngewekeun*, (van dieren) doen dekken, doen paren.

**EWĔD**, 1. van *soesah* en van *hese*, verdriet, moeite, kommer; verder: verdriet hebben, bezwaard zijn; ook: moeilijk, bezwaarlijk; *ngĕwedkeun*, l. van *njoesahkeun* en van *ngahesekeun*, iemand moeite of verdriet aandoen, bemoeilijken; *kaĕwĕdan*, moeite, bezwaar, kommer, verdriet, nood; ook: in moeite geraken of verkeeren.

**EWER**, ngbr.; *ngewer*, uitwaaien, opwaaien, fladderen (b. v. van de sarong); *ewer-eweran*, heen en weer waaien of bewegen door den wind (P.); overdr.: in twijfel zijn (vgl. *oewar-awir*).

**ĔWIH**, ngbr.; *patingarĕwih*, weenen, snikken (van vele personen).

**ĔWIT**, naam van een hoofddoek-stof.

**EWOE** (O.-J.), = *reboe*, duizendtal; *baewoe-ewoe*, bij duizenden.

**EWOEH**, ong. = *ewĕd* en l. van *soesah*, zwaar, moeilijk; ook: bezwaard, bekommerd van gemoed; *ngewoeh-ngewoeh*, bezwaren opleggen, het iemand lastig maken; *pakewoeh* (een Jav. afleiding van *ewoeh*), moeilijkheid, bezwaar; *bantjang-pakewoeh*, verlies of bezwaar; *lamoen aja bantjang-pakewoeh*, als er verlies of bezwaar mocht zijn, d.i. als men soms een of andere moeilijkheid mocht ondervinden.

**EWON-EWON** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

# G.

**GA**, de zestiende letter van het Soend. alphabet.

**GAÄH**, (van kokend vocht) wit opschuimen; *goemaäh*, wit schuimen, wit schuim opgevend (b. v. palmsap).

**GAÄNG**, naam van een krekel, aardkrekel (Mal. andjing tanah); *kawas gaäng katintjak*, 't is of er op een *gaäng* getrapt wordt, overdr. voor: plotseling doodstil worden, plotseling ophouden van geraas [de *gaäng* namelijk maakt een oorverdoovend geraas].

**GABAG**, I. naam van een uitslagziekte, soort roodvonk.

II. *Ngagabag*, fladderen (van een *kalong*).

**GABAH**, ngbr.; *gagabah*, z. v. a. *taledor*, achteloos, onvoorzichtig, zorgeloos, licht iets breken, slordig werken of bewerken; *gagabah maparin ngandjoek*, onvoorzichtig krediet geven. (Vgl. *gagarabah*.)

**GABEL**, naam van een bloedzuiger [hierin van de gewone of *lentah* verschillende, dat hij zich met beide uiteinden vasthecht]; *ngagabel*, zich vasthechten.

**GABER**, ngbr.; *gagaber*, trillende lel, inz. halskwab van een rund; (van een haan enz.) de kwab of lel onder den bek; *gagaber tjeuli*, de oorlel, het tipje van het oor; *gagaberan*, een lel hebben, een kwab onder de kin (aan den hals) hebben; ook: van bloed druipen (eig.: het uitgestorte bloed bij gestolde stukken aan het lichaam hebben slingeren. (Vgl. *gĕbĕr*.)

**GABĔS**, voos, sponsachtig, vezelig (van *lobak*, *djĕroek*, enz.); *gabĕs-gabĕsan*, het niet lang uithouden (b. v. goudvisschen, die van een hooger- naar een lager gelegen veld zijn overgeplant). P.

**GABIG**, iets met een zwaai doen (b. v. over den schouder gooien; *digoebag-gabig*, heen en weer bewogen-, geschud of geslingerd worden (b. v. de *rĕngkong*).

**GABLÉG**, k. p. van *boga*, hebben, bezitten. (Vgl. *gadoer*.)

**GABLĔNG** (vgl. *blĕng*), werkw. tusschenw. voor: wegspringen; *mejongna gablĕng loentjat ka noe bala*, de tijger sprong weg in de wildernis.

**GABLIG**, ngbr.; *ngagablig* (Kad.), springen op (z. a. een jongen op zijn buffel).

**GABLOG**, ngbr.; *ngagablog*, een grooten bek opzetten (P.); zie echter *ngagaplok*, bij *gaplok*.

**GABOEG**, = *hapa*, ledig, loòs (z. a. van rijstkorrels); ook, en zóó l. van *hapa* en *badjir*, onvruchtbaar (van beide geslachten).

**GABOENG**, hulpwoord om te tellen: bosje; *sagaboeng*, één bosje, enz. [Niet algemeen.]

**GABOES**, naam van een vischsoort, behoorende tot de doolhofkieuwigen [ook in gedroogden vorm wordt zij veel gegeten]; zie ook *dĕlĕg; kajoe gaboes*, kurk, kurkboom.

**GABRAL** (Z.-B.), naam van een grooten boom, met eetbare, zure vruchten.

**GABRÉS** (vgl. *brès*), werkw. tusschenw. voor: zich steken of gestoken raken (b. v. van iemand die, naar de lucht kijkende, met de voeten in doorns trapt); ook: in een kuil vallen dien men niet opmerkte.

**GABRIG**, alleen in *katjang gabrig*, naam van een peulsoort; dezelfde als *katjang djabrig*.

**GABRIH**, wijd (van de pijpen eener broek).

**GABROEG** (vgl. *broeg*), werkw. tusschenw. voor: iemand om den hals vallen (*gabroeg ngarangkoel*), of: iemand te lijf gaan (*gabroeg dirontok*).

**GADA** (Skr.), knots, strijd- oorlogsknots [waarmede men slaat of ook wel werpt]; *ngagada*, met een knots slaan of beuken.

**GADAG-GIDIG**, zie *gidig*.

**GADAG-GODOG**, zie *godog*.

**GADANG**, = *baris* en *eukeur*, voor, om te; verder: voorloopig, tijdelijk, voorbijgaand; ook: iemand die voorloopig of tijdelijk een ambt waarneemt; voorts: candidaat; mede: aanleg hebben tot, er uitzien als te zullen kunnen worden; *tali gadang*, een tijdelijk bindsel; *meungkeut*

*gadang*, tijdelijk (voorloopig) binden; *gadang djoemĕnĕng ratoe*, tusschenkoning; *gagadangan*, tijdelijke helper of helpster, noodhulp; *ngagadang*, voorloopig maken of in iets voorzien (ter latere vervanging door het wezenlijke en betere), voorloopig een ambt waarnemen (in afwachting der definitieve aanstelling, enz.); ook: iets ergens voor bestemmen; *digadang*, of ook *digadang-gadang*, bestemd worden om op te volgen of te vervangen.

**GADE**, pand, pandje, dat wat men te pand gegeven of in de lommerd gezet heeft; ook: hypotheek; *toekang pak gade*, pachter van de lommerd, pandjeshuispachter; *tampa gade*, te pand nemen, als pand voor iets ontvangen; *goeda-gade*, al maar te pand geven, alles in de lommerd zetten; *ngagade*, verpanden, in de lommerd zetten; *ngagadekeun*, iets verpanden, iets in de lommerd zetten, iets voor geld in pand geven, verhypothekeeren; *digadekeun; gadean*, wat verpand is, pand; *soerat gadean*, lommerdbriefje; *panggadean*, pandjeshuis, lommerd.

**GADEMOL**, z. v. a. *montok*, dik, corpulent.

**GADENG**, ong. = *gatjong*, helpen rijstsnijden, maar tegen een-zesde van het gesnedene als loon, zoodat men van de zes bossen één krijgt. [Niet algemeen; vgl. *dĕrĕp*.]

**GADIL**, ngbr.; *ngagadil*, zijwaarts met de hoorns stooten; *digadil*.

**GADING**, de slagtanden van een olifant, elpenbeen, ivoor; ook: kalkachtig aanzetsel aan de tanden; *korsi gading*, een elpenbeenen zetel; *kalapa gading*, naam van een kokossoort; *hoeroe gading*, naam van een *hoeroe*-boom; *tjaoe gading*, naam van een pisangsoort; *pakoe gading*, ijzeren bout; *gadingeun*, met kalk aangezet (van de tanden).

**GADJAG-GIDJIG**, hard heen en weer loopen.

**GADJAH** (Skr. gaja), olifant (vgl. *sorati*); *pare gadjah*, naam van een een witte rijstsoort, behaard, met groote korrel; *ngadoekeun gadjah*, olifanten met elkaar doen strijden; overdr. van lieden die hunne heeren of meesters tegen elkander in 't harnas jagen; *soekoe gadjaheun*, platvoet; *gagadjah*, het hoofd- of middelstuk van een gebouw, het hoofdgebouw (zonder de aanbouwsels van buiten); *gagadjahan*, naam van een onkruid op *sawah*'s, boven de rijst uitgroeiende.

**GADJIH**, I. vet, smeer; *katjang gadjih*, naam van een peulsoort.

II. Het Holl. gage; loon, salaris, bezoldiging, traktement; *ngagadjih*, loon geven, bezoldigen, salarieeren; *digadjih*.

**GADJLĔNG**, werkw. tusschenw. voor: afspringen.

**GADJLIG**, = *gatoel* en *mentjog*, verkl. met *teu mĕnĕran*, fout doen, verkeerd doen, in een rechtzaak een verkeerde uitspraak doen.

**GADO** k., *angkeut* l., de kin; *njĕri gado*, pijn in de kin hebben; *nanggeuj gado*, de kin in de hand laten rusten; *ngadegdeg gado*, bibberen van den mond, klapperen van de tanden.

**GADOEH** s., *boga* k., *kagoengan* l., hebben, bezitten [eig. in leen hebben]; *gagadoehan*, wat in leen gegeven is, toevertrouwd goed, pand; *hiroep gagadoehan*, het leven is toevertrouwd goed; *njawa gagadoehan*, idem; *ngagadoehan*, toevertrouwen, in leen-, in bruikleen-, in bewaring geven; *digadoehan; ngagadoehkeun*, iets tijdelijk aan iemand afstaan, iets aan iemand toevertrouwen, in bruikleen afstaan; *digadoehkeun· kagadoehan*, in leen of in bewaring hebben; en als s.: in bezit hebben, bezitting.

**GADOENG**, naam van een knoldragende slingerplant die in de wildernis voorkomt [de knol, ongeveer gelijk die van *hoewi tihang*, wordt tot *gangsor*, schijven, gemaakt, gekookt en dan 24 uren lang in koud stroomend water gelegd]; verder: donkergroen; *raksoekan gadoeng*, een donkergroen baadje; - *weureu gadoeng*, bedwelmd ten gevolge van het gebruik van *gadoeng; sĕngir gadoeng*, naam van een *manggah*-soort; *simeut gadoeng*, naam van een groote groene sprinkhaan; *lagoe kĕmbang gadoeng* (Z.-B.), naam van een zangwijs; *gagadoeng*, een sterk aangegroeide spier aan de achtereinden der onderkaken (bij vette menschen, varkens enz.); *gagadoengan*, met een *gagadoeng* behept zijn, een dikken-, opgezetten hals hebben; ook wel in 't alg.: knobbel, bult (b. v. op een berghelling).

**GADOER**, = *gablĕg*, k. p. van *boga*, hebben, bezitten; *kagadoer*, bezitting.

**GADOG**, voll. *ki gadog*, naam van een grooten woudboom.

**GADO-GADO**, zekere *roedjak*, bereid van kool, *takoah*, *hoewi koemĕli*, *kiripik tangkil*, ei, *katjang gadjih* en *toge*, overgoten met *angeun*.

**GAGA**, droog rijstveld op boschgronden, welke slechts afgebrand, niet beploegd zijn; vgl. *tipar*. [Beide benamingen worden samengevat in *hoema*.]

**GAGABAH**, zie *gabah*.

**GAGABER**, zie *gaber*.

**GAGAH**, moedig, stoutmoedig, dapper, heldhaftig, onversaagd in den strijd; *kagagahan*, moed, stoutmoedigheid, dapperheid, heldhaftigheid. (Vgl. *pĕrkosa.*)

**GAGAK** (Skr. kâga), raaf (vgl. *kadk*); *taï-gagak*, zie *pari* IV.

**GAGAL**, = *loepoet*, niet gelukken, niet tot stand komen, mislukken; verder: vergeefs, ijdel, mis, ontgaan, verijdeld raken; *ngagagalkeun*, doen mislukken, het tot stand komen van iets verhinderen, iets verijdelen; *digagalkeun*.

**GAGALA**, verkl. met *geutah tangkal manggah*, boomlak [wordt in staven aan de markt gebracht]; ook wel genoemd *taï-sireum*.

**GAGAMAN**, eig. Jav., doch in geschriften vrij algemeen in gebruik nevens *pakarang*, wapen, wapens, oorlogstuig.

**GAGAMBANG** (vgl. *gambang*), tafelvormige, op pl. m. één voet hooge pooten staande bank, waarop men eet, zich onder gezelligen kout vereenigt, enz. P.

**GAGANDEN**, groote houten hamer; *gaganden beusi*, voorhamer.

**GAGANG**, stengel, steel (van een blad, vrucht, enz.), stift, schacht (van een spies), handvat, handvatsel, houder (van een pen, enz.); *djaoeh-djaoeh pandjang gagang*, sprkw., verkl. met *noe djaoeh ditejang, noe deukeut diliwat*, naar verre oorden gaan om iets te halen en wat in de nabijheid is ongebruikt laten; *gagangan*, een steel enz. hebben, gesteeld; *ngagagangan*, aan iets een steel maken ook: aan iets een steel laten (b. v. aan een rijstaar, door ze af te snijden ongeveer een span onder de kolf); *digagangan*.

**GAGANTING**, de geheele nek (P.); *digagantingkeun*, onthalsd worden.

**GAGANTJO**, 1. dubbele haak, waarmee de groote gongs worden opgehangen aan de *kakantjo*; - 2. bootshaak, ook duwboom, van onderen van een Λ ijzer voorzien; - 3. de stift van het drilboortje, waarmede jongens *moentjang*-noten tot knikkers slijpen. P.

**GAGARABAH**, ong. = *gagabah* (zie *gabah*), onvoorzichtig, hardhandig, lichtbreeksch, een breek-al; *djalma gagarabah*, stoethaspel.

**GAGAS**, ngbr.; *kagagas*, zeer geroerd, zeer bewogen.

**GAGASAH**, zie *gasah*.

**GAGAT** (Jav.), aanvang, aanvangen. (Zie ook *hariwajat.*)

**GAGEAN** (Indr., van 't Jav. gage), gauw, haastig, gezwind.

**GAHAR**, ong. = *haseum*, rinsch (van smaak); ook: geprikkeld (z. a. in den neus door rook).

**GAHGAR**, ngbr.; *ngagahgar*, ophouden of opgehouden zijn met vrucht te dragen.

**GAHIL**, I., meestal *ngagahil*, (van schuld) niet kwijt kunnen raken, er niet los van kunnen worden, er in zitten (nl. in de schuld), blijven bestaan, achterstallig, blijven hangen, (zijn vorderingen) niet binnen kunnen krijgen; *taja pisan ngagahilna*, er bleef (van hem) niets hangen, hij was niets kwijt geraakt, hij kreeg al het zijne terug.

II. (Z.-B.), wild zwijn.

**GAÏB** (Ar.), afwezend, geheim, verborgen, geheimzinnig; verder: wat verborgen is, geheimenis; ook: zelden; *gaïb mah woengkoel koe Allah, lain bagian djalma*, geheimenissen weet God alleen, zij zijn niet het deel van de menschen; *geus nitihan alam gaïb*, reeds zijn op (in) de (nog) verborgen wereld; *gaïb anoe njorang kana ramat*, zelden kwam iemand voorbij het web; *noe gaïb-gaïb*, de verborgene dingen.

**GAJA**, bedaard, zich niet overhaasten.

**GAJA-GOJO**, = *angka-ongko;* zie ald.

**GAJAM**, voll. *tangkal gajam*, naam van een grooten boom en van zijn eetbare vrucht, gelijkende op *manggah*; *gagajaman* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**GAJĔM**, maar meestal *ngagajĕm*, kauwen van iets dat tusschen de tanden is blijven zitten of van opgerispte dingen, herkauwen; *digajĕm*.

**GAJĔR**, bevochtigen, invochten; *ngagajĕr*, z. v. a. *ngĕtjrĕk*, aanh. neerstroomen (van regen); *oesoem ngidjih ngagajĕr hoedjan bae*, in den regentijd valt de regen bij stroomen; *digajĕr koe tjaï*, gezegd van een plant tot welke men aan het water toegang geeft.

**GAJOEH**, I. ngbr.; *ngagajoeh*, verkl. met *euweuh eureunna*, iets doen zonder te rusten, zonder ophouden of tusschenpoozen aan iets bezig zijn; van regen: aanhoudend nedervallen; *digajoeh*, gezegd van een voorwerp waaraan of waarmede iets zonder tusschenpoozen plaats heeft (b. v. van een Nieuwjaarsdag, wanneer het daarop aanhoudend regent).

II. G. w.: roep op! *ngagajoeh*, oproepen (b. v. den wind of den regen) om iets te doen; *kagajoeh*, opgeroepen, opgewekt, aangespoord.

**GAJOEN**, het slingeren; *ngagajoen*, hangen te slingeren (b. v. een *kalong* aan een tak); *goejan-gajoen*, heen en weer slingeren (b. v. een schip op zee). Vgl. *ajoen*.

**GAJOENG** (Tjiandj.), = *siwoer* (Gar. en Soem.), een schepvat (van een *batok* of klapperdop, of wel van blik gemaakt) met een steel, om water enz. mede te scheppen, waterschepper.

**GAJONG**, ngbr.; *ngagajong-gajong*, een zaak slepende houden, iets aanhouden, niet afdoen.

**GAJOT**, ngbr.; *ngagajot*, van onderen tegen iets zitten of hangen (een bijennest aan een tak, een kliergezwel aan den hals, enz.).

**GAKANG**, = *garang*, verkl. met *babari ambĕk*, opvliegend, driftig, twistziek.

**GAKGAK**, het luidkeels lachen; *ngagakgak*, hard-, luidkeels lachen.

**GAKSAK**, woest, wild, kwaadaardig, vernielend; *ngagaksak*, vernielen, verwoesten (b. v. plantsoen door gedierte); *digaksak*.

**GALA**, ngbr.; *sagala* (Skr. sakala), = *sakabeh*, al, alle, alles; *sagala karĕp*, alle voornemens; *sagala-gala*, alles of allen zonder uitzondering.

**GALAB**, = *garap;* zie ald.

**GALABAG**, gedroogd tabaksblad (gelijk door de tabaksopkoopers wordt gekocht); *toewan galabag*, Europeesche tabaksopkooper; *doedoekoej galabag*, een groote regenhoed.

**GALADAG**, 1. blokken of rollen welke men onder een voorwerp schuift om het beter te kunnen verplaatsen, inz. houtsblokken of balken die men in een moerassigen weg legt om dien berijdbaar te maken; - 2. = *koeda toendan*, zie *toendan*; - 3. slecht mensch, slechte vrouw, slechte lieden; *ngagaladag*, houtsblokken ergens onder of in een moerassigen weg leggen; *digaladag*, gezegd van zulk een weg, enz.

**GALAGAH**, hetzelfde als *kaso*; zie ald.

**GALAGAR**, verkl. met *dĕmpet pagĕr*, dwarslat of dwarsstok waartusschen de staande stokken of latten van een bamboezen heining worden geklemd. (Vgl. *galar*.)

**GALAH**, I. stok of boom om een boot voort te duwen, kloet.

II. Zeker kinderspel, overeenkomende met ons „stuivertje wisselen”; *manoek galah*, naam van een vogel die zich ophoudt aan het zeestrand. [Deze vogel heeft de gewoonte om, wanneer hij wordt opgejaagd, in de rondte te vliegen tot hij moe is, als wanneer men hem gemakkelijk grijpen kan.]

**GALAJAH**, hetzelfde als *golojoh*. P.

**GALAK**, wild, woest, ongetemd; *sato galak*, een wild dier, wild gedierte; *ngagagalak*, woest maken, aanhitsen (inz. van een hond).

**GALAKSAK**, ngbr.; *ngagalaksak*, vernielen, verderven, verwoesten; *digalaksak*.

**GALANG**, I. z. v. a. kloppen, raken, treffen; *pagalang-galang*, op elkander kloppen (b. v. *gobang*'s); *pagalangan*, timmerloods, timmerwinkel, werkplaats (inz. van den Waterstaat).

II. Hetzelfde als *kalang*; zie ald.

III. (Z.-B.), algem. naam voor sommige vischsoorten; men zegt ook *gĕlang* en *geulang*.

**GALANG-GELENG**, zie *geleng*.

**GALANG-TJANGKEK** (Z.-B.), naam van een vischsoort. (Zie *bagad*.)

**GALANTANG**, ong. = *gĕlĕndĕng*, pruttelend, meesmuilend (b. v. vertellen).

**GALAPAK**, = *kajapak*, laag bij den grond vliegen.

**GALAR**, dwarshout, dwarsbalk, dienende om twee stijlen te verbinden; ook = *palang-dada*, zie *dada*. (Vgl. *panto* en *galagar*.)

**GALAR-GILIR**, zie *gilir*.

**GALASAR**, werkw. tusschenw. voor: zich in beweging zetten, en: zich voortbewegen; = *goeloesoer*, maar minder luide.

**GALAT**, verkl. met *hese ngomong*, moeilijk spreken, een belemmering hebben in de spraak, stotteren, stamelen. (Vgl. *garap*.)

**GALATAK-GELETEK**, over den grond rollen; ook: op den grond liggen (van een enkel klein voorwerp).

**GALATAK-GOELITIK**, zie *goelitik*.

**GALATIK**, naam van een vogel, het rijstvogeltje, rijstdiefje.

**GALATJANG**, ngbr.; *gagalatjangan*, z. v. a. *leuleumpangan*, heen en weer kuieren. P.

**GALAWANG-GELEWENG**, zie *geleweng*.

**GALEGER**, 1. een lange dunne stok, onderdeel van de *kintjir* of het spinnewiel [de *ĕlekan* draait er om, door middel van het drijftouw]; - 2. een onderdeel van de *pakara* of het Inlandsch weefgetouw [dun staafje, waaraan het eene einde der scheringdraden vastgebonden wordt, waarna dat staafje gelegd wordt in een gleuf van de *hapit*, waarom het ook *galeger hapit* heet (zie *hapit*); *dikeureut tina galeger*, afgesneden worden van hetgeen waaraan het weefsel vastzit. (Vgl. *karap*.)

**GALĔJ**, ngbr.; *ngagalĕj*, vermengen, doorééndoen; ook: vermorselen; *digalĕj*; *ngagalĕjkeun*, iets ergens in doornat maken, doorweeken; *digalĕjkeun*.

**GALEJONG** (vgl. *gejong*), op en neer gaan, schommelen (op de golven), voortrollen; *ngagalejong*, idem; *gagalejongan*, verkl. met *ngajoen diri*, zich schommelen; (van een boot) in roeiende beweging zijn, op de

golven schommelen; ***galoewang-galejong***, in voortdurende beweging op en neer, heen en weer rollen (een schip, een wipstoel, enz), slingeren (van een vaartuig), zich heen en weer wentelen, langs den weg slingeren (b. v. een dronken mensch).

**GALEK**, I. voll. ***tjaoe galek***, een andere naam voor ***tjaoe tandoek***, een groot soort pisang.

II. G. w.: omhels en kus! ***goelak-galek***, al maar pakken en kussen; ***ngagalekan***, iemand pakken, omhelzen en kussen; ***digalekan***.

**GALÊMBRANG**, zie ***gĕmbrang***.

**GALENDO**, het uitkooksel (***hampas***) dat men overhoudt van kokosnoten, waarvan olie werd gemaakt.

**GALĔNG**, of wel ***galĕngan***, kleine, zich in de lengte uitstrekkende verhevenheid van aarde enz., rollaag; inz. aarden rand of dijkje langs de lage zijde der vakken van rijstvelden, koffieaanplantingen en van alles wat terrasgewijze is aangelegd en beplant; ***gagalĕngan***, ***galĕng***-achtige verheffingen, plooien, lobben, kwabben; ***beuteung ngagaralĕng***, een buik met plooien hebben (z. a. een vet mensch), hangbuik; ***ngagalĕngan***, om een ***sawah***-bed een dijkje maken; ***digalĕngan; ngagalĕngkeun***, aan iets den vorm van een ***galĕng*** geven; ***digalĕngkeun***. (Vgl. ***gĕmpĕng***.)

**GALENTOR**, zie ***gentor***.

**GALER**, knoest of kwast (in hout), met kwasten of knoesten; ook: krul in het haar, ong. = ***dahi***; - ***galeran***, knoesterig, kwasterig; ook: met krullen; ***rada galeran***, een beetje gekruld.

**GALEUH**, = ***manah***, l. van ***hate*** en ***pikir***, hart, gemoed; verder: het hart of binnenste (en als zoodanig beste) hout van een boom of balk (het tegenoverg. van ***manggoewal***), de eigenlijke houtlaag (vgl. ***galih***); ***ngagaleuh***, l. van ***meuli***, koopen; ***digaleuh***; ***kagaleuh***, 1. l. van ***kabeuli***, met iets medegekocht, in een koop begrepen; - 2. l. van ***kapake***, op prijs gesteld, te gebruiken; ***ngagaleuhan***, = ***ngamanahan***, l. van ***mikiran***, overdenken, nadenken over, behartigen; ***digaleuhan***; ***ngagaleuhkeun***, l. van ***meulikeun***, besteden tot het koopen van, besteden aan of voor; ***digaleuhkeun***.

**GALIB** (Ar.), = ***loembrah*** en ***kaprah***, algemeen (b. v. in gebruik), gewoon, algemeen gevonden worden, enz.

**GALIDEUR**, zie ***gideur***.

**GALIGIR**, alleen in ***ĕmas galigir***, z. v. a. ***poepoeton***, klomp ongevormd goud (vgl. ***galoegoer***); ***galigiran***, in ongevormden toestand verkeeren (van een stuk goud).

**GALIGOET**, of wel ***goemaligoet***, haastig (iets) zeggen, snel het woord nemen. P.

**GALIH** l. p., ***manah*** l., ***hate*** k., hart, gemoed (vgl. ***galeuh***); in Z.-B. het inwendige, harde hout van een boom (zie ***galeuh***); ***panggalih***, l. van ***panalar***, overdenking, overweging, behartiging.

**GALIJEUR**, = ***balijeur***; zie ald. P.

**GALING**, krullen, met krullen, gekruld, krul (van of in het haar; niet gekroest, zie ***rintit***; en vgl. ***moentang*** bij ***poentang***); ***katjang galing***, naam van een peulsoort.

**GALINGGĔM**, voll. ***tangkal galinggĕm***, naam van den wilden ***ramboetan*** [veel tot omheining gebezigd].

**GALINGGING**, dood hout; (van een mensch, inz. van een oude van dagen): kwakkelen, komen te liggen, ziek liggen; ook (vgl. ***ginggeung***) z. v. a. ***panas-tiris***, koortsig. (Vgl. ***djalingdjing***.)

**GALO**, vermengd, dooreengemengd, door elkaar gewerkt; ***digalo***, dooreengemengd-, vermengd worden; ***pagalo***, onder elkander gemengd, met elkander vermengd; ***pagalo djeung***, vermengd met; ***ngagalokeun***, dooreenmengen, vermengen, dooreendoen, verwerken; ***digalokeun***.

**GALOEDRA**, of wel ***garoeda*** (Skr. garuda), griffioen, adelaar; ***ngagaloedra***, benaming voor alle vogels die, evenals de ***galoedra***, twee vingers van den klauw naar voren en twee naar achteren hebben, z. a. de ***heulang***, ***alap-alap***, ***ekek***, enz. [deze zijn volgens de Mohamm. wet alle ***haram***, d. i. verboden]. Zie ook ***ngoepoek***.

**GALOEGOE**, even ontsproten palm (inz. van ***kalapa*** en ***kawoeng*** gebezigd). P.

**GALOEGOER**, een geheele boom, een ongeschonden geheele boomstam (zóó als hij in de aarde staat, vgl. ***poeloekan***); ***sagĕde galoegoer kalapa***, zoo dik als de stam van een kokosboom.

**GALOEH** (Skr. galû, een soort van edelgesteente), naam van een regentschap in de res. Tjirĕbon, in den ouden tijd een koninkrijk en tevens naam van de ***dajeuh*** of hoofdstad.

**GALOEMA**, voll. ***awi galoema***, naam van een dunne bamboesoort met lange geledingen.

**GALOENGAN**, I. voll. ***pĕrang galoengan***, handgemeen zijn. (Vgl. ***tjampoeh***.)

II. (*B. p.*), = ***golongan***. P. (Zie ***golong***.)

**GALOENGGANG**, honger en dorst hebben.

**GALOER**, spoor, achtergelaten merk of spoor (b. v. van een ***badak*** of rhinoceros, of van een boom die langs den weg gesleept is, vgl. ***aloer***); ***ngagaloer***, een spoor achterlaten (van een slak b. v.); ***gagaloer***, balk

waarin de stijlen van een huis worden geplaatst, de balken waarop een brug rust, enz., fondatiebalk.

**GALOEWANG-GALEJONG**, zie *galejong*.

**GALOMBRANG**, zie *gombrang*.

**GALONGGENG**, voll. *oebar galonggeng* (Kad.), iets dat in de nabijheid van het huis gelegd wordt om lieden die willen inbreken een huidziekte, verlamming of blindheid te bezorgen.

**GAMAH**, ontsteld, verschrikt, schuchter; ook van dieren, b. v. visch, ten gevolge van het in het water vallen van steenen, waardoor ze niet in het net wil; in laatstgenoemden zin z. v. a. *giras*; *ngagamahan*, opschrikken, verschrikken, wegjagen, maken dat de visch weggaat; *digamahan*.

**GAMBALANG-GEMBELENG**, verkl. met *loegag-legeg*, een zwierigen gang hebben. P.

**GAMBANG**, naam van een muziekinstrument, bestaande uit een bak waarop houten plankjes tot toetsen liggen [te vergelijken met het voorwerp dat wij „glaspiano" noemen]; *ngagambang*, op de *gambang* slaan (spelen).

**GAMBAR**, afbeelding, schilderij, portret, beeld, plaat; *ngagambar*, een afbeelding maken, portretteeren; *toekang ngagambar*, teekenaar, schilder; *ngagambarkeun*, iets afbeelden, uitteekenen, onder een beeld brengen, van iemand een portret nemen of maken, afteekenen, afschilderen; *digambarkeun*. (Vgl. *tekin*.)

**GAMBAWASA** (Z.-B.), z. v. a. *pangawasa* (zie *kawasa*), kracht, krachtig. P.

**GAMBIR**, 1. naam van een bekende plant; - 2. een uit de bladeren dezer plant vervaardigd praeparaat, dat sterk samentrekkende eigenschappen bezit, een bestanddeel uitmaakt van den sirihpruim en ook als stoppend geneesmiddel gebruikt wordt; - 3. de kleur van *gambir*, d. i. de Izabelkleur; *kĕmbang gambir*, naam van een bloem [purperkleurig, met wit in 't midden].

**GAMBLOENG**, onbewerkt blijven, onbewerkt liggen (b. v. een *sawah*); *ngagambloengkeun*, niet onderhouden (inz. van een tuin), onbewerkt laten, (een koffietuin) afschrijven. (Vgl. *garoeng*.)

**GAMBLOK**, = *gamlok*; zie ald.

**GAMBOEH**, I. 1. van *bisoel*, puist, zweer, gezwel.

II. Benaming van een soort van [Madoereesche] dansers; verder = *makoeta topeng*, het hoofdversiersel van een *topeng*; ook naam van een *tĕmbang*-wijs (zie Spraakk., Aanh.).

**GAMBOEHANG**, = *gĕmboel*, gulzig zijn, meer verlangen, schrokken; ook: op grooten voet leven, royaal leven.

**GAMBOEL**, ong. = *neunggar*, stooten, stompen; *gagamboel*, = *teuteunggar*, aanh. met de hoorns stooten of met de vuisten in de lucht slaan. P.

**GAMBOELĔNG**, ong. = *denok*, goed in het vleesch zitten en er knap uitzien (van een vrouw).

**GAMBOS**, elastisch, samendrukbaar (b. v. het hart of binnenste van een *kalapa*- of *djambe*-stam; verder: licht, luchtig (van voedsel), niet voedzaam (b. v. *borondong*, rijst waarin de *toko* is, enz.); *kai gambos*, zeer zacht hout; *gagambos* (Z.-B.), = *bajah* I., long.

**GAMBRANG**, = *hapa*; zie ald.

**GAMBRENG**, het mopperen; *ngagambreng*, mopperen, te keer gaan; *goembrang-gambreng*, aanh. mopperen.

**GAMEJA** (Z.-B.), een zeer groot bosch, oerbosch.

**GAMĔL**, ngbr.; *toekang gamĕl*, stalknecht; *ngagamĕl*, wrijven, opwrijven, iets wrijven om het mooi te krijgen, glad wrijven (b. v. een paard); *digamĕl*; *digamĕl-gamĕl*, aanh. opgewreven worden; *pagamĕl*, = *panajagan*, *gamĕlan*-speler.

**GAMĔLAN**, de Javaansche benaming van de *goŏng* (zie ald.), maar ook op W.-Java algemeen gebruikt, zelfs in de geschriften.

**GAMĔT**, voll. *katjang gamĕt*, hetzelfde als *katjang polong*, erwten, peulen.

**GAMLOK**, of ook *gamblok*, een linnen zakje dat aan een band over den schouder gehangen wordt, platte zak of tasch, bedelzak, knapzak, reiszak; *imah gamlok*, aanbouwsel [zooals een arme wel eens zet tegen het huis van een meervermogende, met diens goedvinden, voor de goedkoopte], hut, stulp.

**GAMPANG**, = *babari* k., *gampil* l., licht, gemakkelijk, niet moeilijk te doen, lichtelijk, op gemakkelijke wijze (vgl. *hampang*); *sarining gampang*, naam van zekere *djampe*, en ook wel: de beste *djampe*; *ngagampang*, het met iets gemakkelijk opnemen, het met iets niet zwaar nemen; ook: toevertrouwd goed zich toeëigenen of dat misbruiken; *ngagampang ka kagoengan radja*, zich vergrijpen aan het eigendom van den koning; *digampang*; *ngagampangkeun*, iets lichter maken, iets vergemakkelijken, het zich met iets gemakkelijk maken, weinig werk ergens van maken; *digampangkeun*.

**GAMPAR**, I. een heffing of soort van hoofdelijke omslag, in noodige gevallen door de Mohamm. geestelijkheid van de

belijders van den Islam geheven ten behoeve van den eeredienst, b. v. tot reparatie van een moskee [men kan echter tot betaling daarvan niet gedwongen worden]; in 't alg.: collecte of vrijwillige heffing; *ngagampar* of *ngagamparkeun*, voor een bepaald bedrag (ten behoeve van een doel als het genoemde) aanslaan, een heffing doen, een collecte houden; *digamparkeun*.

II. *Ngagampar*, verkl. met *meupeuh hanteu matjok*, d. i. slaan maar niet bijten (van een vechtenden haan); *digampar*, gezegd van het dier dat alzoo door zulk een haan gedaan wordt.

**GAMPARAN** k., *titihan* (maar niet alg.) l., houten voetzool, holsblok met een knop van voren welke tusschen den grooten en volgenden teen geklemd wordt [men gebruikt ze b. v. bij het baden of gaande langs een modderig pad]; verder: gebieder, heer, meester, meesteres [een hooger titel dan *djoeragan* en = of iets lager dan *goesti*]; ook gebruikt als titel in plaats van een pers. of bez. voornw. van den 2den pers. (vgl. Spraakk. § 159, 9); *doeka gamparan*, een beleefde uitdr. voor: ik weet het niet.

**GAMPIL**, l. van *gampang* en van *babari*; zie aldaar.

**GAMPING**, kalkrots, kalksteen, de rots of steen waarvan men kalk maakt; ook genoemd *piapoeĕun*. (Vgl. *apoe* en *tjeos*.)

**GAMPLÉNG**, werkw. tusschenw. voor: slaan en overwerpen of overflappen (nader uitgedrukt door *neunggeul*, *gamplĕng diteunggeul*, en door *ngaroengkoep*, *gamplĕng diroengkoep*); ook = *gĕboet*, werkw. tusschenw. voor: verkoopen, verkwisten, verkwanselen.

**GAMPOENG**, g. w.; *ngagampoeng*, een nalezing houden bij achterlijke rijstplanten; *digampoeng*. (Vgl. *poepoeri*.) B.

**GAN**, korte vorm van *agan*; zie ald.

**GANA** (Skr.), naam van een *batara*; *gana-gana*, z. v. a. *wawanianan* (zie *wani*), overmoedig.

**GANA-GINI**, naam van een *pohatji* (zie dat woord).

**GANAS**, = *danas*, ananas.

**GANDA**, I. (Skr. gandha, reuk, reukwerk), in Z.-B. naam eener plant.

II. *Diganda*, = *dipoendoerkeun*, een eind naar achteren geplaatst worden (b. v. bij een wedstrijd een paard of man, die of dat harder dan de tegenpartij kan loopen).

**GANDANG**, een fiere of statige houding; ook: zulk een houding hebben. (Vgl. *ginding*.)

**GANDANG-GINDING**, zie *ginding*.

**GANDAR**, I. de houten steel of schacht eener pijl.

II. Op een afstand, veraf; *oelah gandar teuing*, laat het niet te veraf zijn, wees niet te veraf; *ngagandaran*, verder van iemand of iets afgaan; ook: vieren; *digandaran*. (Vgl. *anggang* en *djaoeh*.)

**GANDARIJA**, naam van een kleine wrange vrucht welke ingezouten als toespijs gegeten wordt; *tangkal gandarija*, naam van den boom die deze vrucht draagt.

**GANDAROESA**, naam van een heester.

**GANDASOLI**, naam van een plant welke fraaie bloemen draagt.

**GANDAWÉSI**, vuursteen waaruit met een *paneker* (zie *teker*) vuur geslagen wordt.

**GANDEK**, l. van *pandakawan*, (mannelijke) bediende, lijfbediende (eig. bediende van een hooger soort, met wien zijn meester wel raadpleegt enz.); in ruimer zin ook wel voor soldaten; *ngagandek*, iemand als *gandek* dienen. (Vgl. *badega* en *boedjang*.)

**GANDELO**, = *gademol* en *montok*, vet, corpulent.

**GANDENG**, = *baribin*, geraas, rumoer, gedruisch, gekletter, leven; *ngagandengan*, geraas bij iemand maken (zoodat hij niet hooren kan); *digandengan*; *kagandengan*, lijd. vorm: geraas om zich heen hebben, van geraas last hebben.

**GANDĔRWO** (Skr. gandharwa, de muzikanten en zangers van de goden in Indra's hemel), naam van een soort geesten, kwelgeest, kwelduivel, plaaggeest; en verder: plager, boosdoener, ondeugd; *saha gandĕrwona noe migawe kitoe?* wie is de ondeugd die dat gedaan heeft?

**GANDĔS**, kortaf zijn, kort aangebonden, kort van stof zijn; *goendas-gandĕs*, idem, met verst. en beleedigend.

**GANDĔT**, kerf, inkeping, insnijding; ook = *sengked*, insnijding (ingesneden trede) in een boom, om bij het beklimmen den voet daarin te zetten; verder: inspringen (b. v. een regel die iets naar binnen staat); *gagandĕt*, hetzelfde; *ngagandĕt*, aan iets vasthaken, vast blijven zitten; *digandĕt-gandĕt*, met inkepingen of insnijdingen gemaakt worden, van inkortingen voorzien worden of zijn.

**GANDEUANG**, met lange passen voortschrijden en daarbij het hoofd flink opgericht houden. (Vgl. *gandang*.)

**GANDIK**, I. haarlok (= *dahi*, maar verder naar beneden hangende, tot op de kin, en van onderen in een krul eindigende), gedragen door *badaja*'s en bruiden.

II. (Z.-B.), vijzel.
III. (Z.-B.), naam van een riviervisch.

**GANDIL**, naam van het werktuig dat meer algemeen *tjagak oeneuk* genoemd wordt. (Zie *oeneuk*.)

**GANDJA**, het dwarse bovengedeelte van een kris of dolk, met het puntig stuk dat in het hecht gaat.

**GANDJAR**, g. w.; *ngagandjar*, beloonen; ook wel gebezigd voor: geven, schenken; *digandjar*, beloond worden; *digandjarkeun*, tot belooning doen strekken; *gandjaran*, belooning.

**GANDJĔL**, wat men ergens onder legt of wat onder iets ligt (om dat voorwerp vast te doen staan of het van den grond af te brengen), steunsel, klos, klosje; *ngagandjĕl*, iets (b. v. een steen) ergens onder leggen, stutten, steunen, ondersteunen (ook overdr.); *digandjĕl*; *ngagandjĕl-gandjĕl*, overdr.: nu en dan een steentje aanbrengen, b. v. in het huishouden), een tegemoetkoming geven, ondersteunen (b. v. met geld); *ngagandjĕlan*, ondersteunen; *ngagandjĕlan ka noe waloerat*, de behoeftigen ondersteunen; *digandjĕlan*.

**GANDJIL**, te min voor iemand (van een gift), te klein (van een paard, z. a. voor iemand die gewoon is op een grooter te rijden).

**GANDJOK**, ngbr.; *migandjok*, iemand ophouden, hem op een vraag of verzoek geen bepaald antwoord geven, iemand op sleeptouw houden, hem tusschen hoop en vrees laten slingeren; *dipigandjok*; *kapigandjok*.

**GANDJOR**, te kort zijn (b. v. een stijl die niet sluit aan de *poepoeroes*, omdat hij niet lang genoeg is).

**GANDJRANG-GANDJRING**, een rinkelend geluid maken. (Vgl. *gĕndjreng*.)

**GANDOE**, een schijfje (koekje) *goela Djawa* of Java-suiker (aren-suiker); *gandoean*, idem.

**GANDOEL**, voll. *gĕdang gandoel*, naam van een *papaja*-soort met langen bloemsteel [draagt weinig of geen vrucht; een aftreksel van het blad wordt als laxeermiddel gebruikt].

**GANDOEM** (Perz.), koorn, inz. rogge.

**GANDOJ**, ngbr.; *ngagandoj*, gezwollen, dik (van een lichaamsdeel), opgezet.

**GANDOK**, een aanbouwsel van een huis, een armoedige woning, ter besparing van bouwmateriaal, en dus van kosten, tegen het huis van een ander aangebouwd (vgl. *gamlok* en *sĕmpil*); *gagandok*, balkon.

**GANDOLA**, naam van een slingerplant.

**GANDON**, volgens P. samentr. van *gandoean*; zie *gandoe*.

**GANDONG**, g. w.; *ngagandong*, op den rug dragen (b. v. een kind of een schaap); *ngagandong leungeun*, staan of loopen met de handen op den rug; *digandong*; *ngagandongkeun*, iemand iets op den rug geven, op den rug leggen (opdat hij het zoo drage); *digandongkeun*, op den rug gelegd worden.

**GANDROEM**, voll. *djagong gandroem*, naam van een maïssoort.

**GANDROENG**, gerst [niet menigvuldig aangetroffen; men maakt er de zoogen. *koewoeh borondong* van].

**GANĔP**, = *djangkĕp*, even, een even getal; *gangsal-ganĕp*, oneven en even. (Vgl. *gĕnĕp*.)

**GANG**, het Holl. gang; gangpad, smalle doorgang.

**GANGAS**, hardvochtig, straf; ook gezegd van carnivoren (bij visch).

**GANGGAJONG**, het uitstellen, het verdagen; *ngaganggajong*, iets uitstellen, verschuiven, verdagen; *diganggajong*.

**GANGGANG**, = *poë*, in den zin van *panas*, heet; *ngaganggang*, even boven het vuur roosten of braden [ong. ¼ voet boven het vuur, op ijzers; minder dicht aan het vuur dan bij *panggang*; een of twee ijzers worden in het vleesch gestoken en deze worden gelegd op de beide ijzers, welke zich aan weerszijden van het vuur bevinden]; ook gezegd van gronden welke men onbebouwd laat (B.); *diganggang*.

**GANGGARANGAN**, naam van een klein roofdier, soort wezel [het voedt zich met muizen, ratten, kiekens enz.].

**GANGGAWANG**, zie *gawang*.

**GANGGĔNG**, naam van een plant (grassoort), die veel op den bodem van *sitoe*'s voorkomt.

**GANGGOE**, = *heureuj*, ergens aankomen, aanraken, beschadigen; verder: het kwellen, plagerij; *ngaganggoe*, aan iets komen, aanroeren, aanraken, aanstooten; ook: iemand lastig vallen, plagen, kwellen, treiteren; *diganggoe*, geplaagd worden, enz.; *teu diganggoe*, ongemoeid gelaten worden.

**GANGGONG**, ngbr.; *leuweung ganggong*, dicht-, ondoordringbaar bosch (vgl. *langgong*); *soetra ganggong*, een soort zijde.

**GANGSA**, I. een metaal, samengesteld uit geel en rood koper met ijzer, een soort brons of klokkenmetaal, klokkenspijs [men maakt er bekkens van; vandaar ook] bekken (om op te slaan); *batoek gangsa*, een hoest, ontstaan door het inademen der lucht van dat metaal bij het vervaardigen, koperhoest, kuch, droge chronische hoest, teringhoest. (Vgl. *paroenggoe*.)

II. Het Holl. gans; idem. (Vgl. echter *sowang*.)

**GANGSAL**, ondeelbaar, een ondeelbaar getal, oneven. (Vgl. *djangkĕp* en *ganĕp*.)

**GANGSENG** (Koen.), = *balaj*, muurtje, muur of pad van riviersteen (maar niet rondom een graf); *ngagangseng*, = *ngabalaj*, zulk een muurtje, muur of pad maken (maar met dezelfde beperking).

**GANGSIR**, g. w.; *ngagangsir*, ondergraven, doorgraven (van een huis), inbreken (door middel van ondergraving); *ngagangsir akar*, de wortels ondergraven; *digangsir*; *panggangsirna*, het (zijn) ondergraven.

**GANGSOER**, ngbr.; *ngagangsoer*, langs den grond kruipen, op den buik voortkruipen (b. v. een kind).

**GANGSOR**, g. w.; *ngagangsor*, *gadoeng* tot schijven (plakjes) schaven, door er een bamboezen voorwerp (zie hieronder) over heen te bewegen; ook: iets heen en weer trekken (b. v. onder het vechten de beenen van zijn tegenpartij); *digangsor*; *panggangsoran*, het voorwerp, tot *gangsor* gebezigd.

**GANITRI**, naam van een boom, welks vruchten (*boewah ganitri*) men wel gebruikt tot kralen voor een rozenkrans (*tasbeh*).

**GANJANG**, alleen in *garo-ganjang*, zich overal krabben. P. (Vgl. *garo* en *ranjang*.)

**GANJOL**, maar meestal *ngaganjol*, in den mond of in den bek nemen (z. a. een jong kind den tepel of een jong dier de speen). P.

**GANTAL**, = *djambe*; zie ald. P.

**GANTANA-GINTINI**, vroolijk rondloopen, „in de wolken zijn", rondjubelen.

**GANTANG**, een maat, inhoudende twintig *ĕntik* en = *eter*, d. i. een schepel of eentiende *pikoel*; *sagantang*, één *gantang*, enz.; *ngagantang*, met een *gantang* of bij de *gantang* meten.

**GANTAR**, een lange dunne bamboestok, droogstok, drooglat, enz.

**GANTAWANG** (vgl. *gontowong*), werkw. tusschenw. voor: haastig en luide iets zeggen, met verheffing van stem spreken, schreeuwen; *gantawang radja ngalahir*, de koning sprak met luide stem, zeggende; *goemantawang*, hetzelfde.

**GANTEL**, het hangen aan; *ngagantel*, hangen aan (z. a. b. v. een lantaarn aan een stang, een gewicht aan een ketting, enz.), neerhangen; ook: aangehecht, verbonden (b. v. een wagen aan een anderen); *ngagantelan*, hangen of hechten aan; *digantelan*; *ngagantelkeun*, iets hangen aan, inhangen; *digantelkeun*.

**GANTI** k., *gĕntos* l., veranderen; ook overdr., b. v. *ganti pikir* of *ganti panjana*, van meening veranderen; verder: vervangen, in plaats geven, in plaats treden; tevens: wat men in plaats geeft, voor het geleende teruggeeft, aflossing; ook: vervanger; voorts g. w.; *teu ganti waktoe*, geen volgenden tijd afwachten; *gantina*, iets ergens voor in plaats; *ganti-ganti*, afwisselen, om de beurt, bij afwisseling, elkander afwisselen; *ganti-ganti sorana*, een afwisselend geluid geven, afwisseling in het geluid brengen; *goenta-ganti*, telkens door of met een ander of elkander verwisselen; *gaganti*, iets of iemand in plaats voor of ter vervanging van, vervanger; *ngaganti*, vervangen, verwisselen; verder: overgaan (b. v. uit een wagen in een schip); ook: geleend geld teruggeven, terugbetalen, vergoeden; voorts: ter vervanging van, in plaats van, voor; *diganti*; *kaganti*, vervangen, verwisseld; *beurang kaganti koe peuting*, de dag werd door den nacht vervangen; *ngagantian*, iemand vervangen, afwisselen, in de plaats van iemand (b. v. regeeren), opvolgen, geleend geld terugbetalen, de waarde teruggeven, restitueeren, schadeloosstelling geven (zie ook *ngagĕntenan* bij *gĕnten*); *digantian*, vervangen worden, enz.; *ngagantikeun*, iets tegen iets anders verwisselen, omruilen; *digantikeun*; *pangganti*, vervanger; *panggantian*, wat tot vervanging dient, schadevergoeding, restitutie.

**GANTJANG** k., *enggal* l., snel, spoedig, met spoed, zich spoeden, vlug loopen, voorloopen (van een uurwerk), zich spoeden naar; *gagantjangan*, met grooten spoed; *pagantjang-gantjang*, om het snelst (b. v. vliegen); *ngagantjangan*, sneller (b. v. loopen) dan; *kagantjangan*, te haastig-, gehaast-, overhaast (doen); *ngagantjangkeun*, iets met snelheid-, met spoed verrichten (b. v. een tocht), tot spoed aanzetten, bespoedigen; *digantjangkeun*. (Vgl. *geuwat*.)

**GANTJAR**, onregelmatig, ongelijk van hoogte. P.

**GANTJLENG**, ngbr.; *ngagantjleng*, dagelijks over iets spreken of iemand vermanen; *digantjleng*.

**GANTOENG**, hangend; *sasak gantoeng*, hangende brug, hangbrug; *tjadas gantoeng*, overhangende rots; *lampoe gantoeng*, hanglamp (vgl. *doedoek* II.); *sipat gantoeng*, draad met een looden balletje, schietlood, paslood, loodlijn; *palajangan gantoeng*, een noodwaterleiding; – *gantoengna*, afstand, tusschenruimte, verschil in leeftijd; *djaoeh gantoengna*, groot is de afstand, groot is

het verschil in leeftijd; *oelah ĕlat teuing gantoengna*, laat er niet te groote tusschenruimte (van tijd) zijn; *oelah katjida teuing gantoengna*, laat het niet te veraf zijn; *ngagantoeng*, hangen, ophangen; *digantoeng*; *gantoengeun*, de (het) op te hangene; *goelagoemantoeng* (z. v. a. *goela noe rek asak*), de mooie kleur van het benedengedeelte der boven-voortanden en ook van het gedeelte der nagels dat met *patjar-koekoe* roodgeverfd is; *ngagantoengkeun*, iets of iemand ophangen; overdr.: iemand ten plicht stellen (z. a. de wet); *digantoengkeun*; *gantoengan*, voorwerp om iets aan op te hangen (P.); *panggantoengan*, galg.

**GANTOER** (Kad.), = *tjadĕh*. (Vgl. *goentoer*.)

**GAOEK**, een schreeuw geven, het schreeuwen; *ngagaoek*, schreeuwen, uitschreeuwen; ook = *ngagaoer*, brullen (b. v. een tijger die gestoken wordt); *gagaoekan*, aanh. schreeuwen, aanh. brullen, gebrul. (Vgl. *gaok*.)

**GAOER**, het brullen, gebrul; *ngagaoer*, brullen (z. a. een tijger of een leeuw). Vgl. *gaoek*.

**GAOK**, = *kadĕk*, kraai; ook: krassen, grauwen, snauwen; *sĕntak-gaok* (eig. ravengekras), grauwen en snauwen; *ngagaok*, iemand (op luiden toon) toeschreeuwen, toesnauwen, toegrauwen; *gagaokan*, aanh. krassen of schreeuwen.

**GAOR** (vgl. *aor*), miauwen, krollen.

**GAP**, werkw. tusschenw. voor: grijpen met den bek, bijten, in bijten, in happen; als g. w.: hap! enz.

**GAPIT** (Bad.), = *dĕmpet lajeus* (zie *lajeus*). P.

**GAPJOEK**, zich reppen, inz. om een gast of gasten behoorlijk te ontvangen; *priboemi gapjoek mĕtakeun soesoegoeh*, de bewoners repten zich om een onthaal gereed te maken. (Vgl. *garapjak*.)

**GAPLAH** (waarsch. 't Ar. ghaflah, onachtzaamheid), het doel niet bereiken, falen, vergeefs, nutteloos, ijdel; *lampah gaplah*, z. v. a. *lakoe boentoeng*, ijdele-, nuttelooze-, onvruchtbare handelingen; *hanteu aja dadamĕlan anoe gaplah*, hij doet niets dat nutteloos is; *oelah gaplah*, het zij niet nutteloos, het zij niet ijdel; *kagaplahkeun*, ijdel gemaakt worden (of zijn). Vgl. *gapong*.

**GAPLOK**, I. ngbr.; *ngagaplok*, op iemands rug hangen of bevestigd zitten (b. v. een zak).

II. Een klanknab. van slaan: klap; *ngagaplok*, = *neunggeul*, een klap geven; *djangdji ngagaplok*, verkl. met: *pok*, *tara ditimbang-timbang*, zoo maar wat praten, klappen, babbelen, zoo maar wat beloven, zonder 't voornemen te hebben die belofte na te komen; *goeplak-gaplok*, al maar klappen of babbelen; *digaplok*, een klap krijgen, geslagen worden; *ngagaplokan*, klappen geven, iemand aanh. of herh. slaan; *digaplokan*.

**GAPOEJ**, ngbr.; *ngagapoej*, hangen zóó, dat het benedeneinde goed den grond raakt (b. v. een gordijn, of iemand die aan een boomtak hangt), nederhangen, op den grond hangen, slepen.

**GAPOER** (Ar., gafoer), veelvergevend (van God); *Raboe'l-gapoer*, de veelvergevende Heer.

**GAPOERA** (Skr., gopura, poort), een hekje, of ook een liggende ladder of iets derg., voor een deur of gaanderij (inz. om kleine kinderen binnen te houden); ook: balustrade.

**GAPONG**, verkl. met *moal djadi*, ijdel, van geen nut, vergeefs, zonder waarde, ledig, zinledig; *omong gapong*, zinledige uitdrukking; *tara gapong*, nooit ijdel, nimmer vergeefs. (Vgl. *gaplah*.)

**GAPROEK**, aanvallen, een aanval doen (van menschen of dieren).

**GARADAH**, ngbr.; *ngagaradah*, ong. = *njaksrak* (zie *saksrak*), doorzoeken, visiteeren; *digaradah*.

**GARA-GARA**, I. teekenen of verschijnselen in de natuur, welke verwoestend vermogen hebben. (Vgl. *toenggara*.)

II. Aanleiding, aanleidende oorzaak; *naon gara-garana?* wat is de aanleiding daartoe?

**GARAJ**, voor loon rijst snijden bij den oogst (*koelian diboewat*, waarbij men $^1/_{20}$ van het gesnedene ontvangt. [Niet algemeen.]

**GARALANG**, ngbr.; *ngagaralang*, met striemen, gestriemd zijn.

**GARAMANG-GARIMING**, zie *gariming*.

**GARAMBEUH** (Kad.), gezwollen. (Vgl. *gamboeh* I.)

**GARAM-GĔRĔM**, zie *gĕrĕm*.

**GARANG**, = *gakang*, driftig, opvliegend, twistziek; *ngagarang*, boven het vuur drogen (inz. tabak of *deëng*); *digarang*; *panggarangan*, rooster.

**GARANGGAM** (van 't Jav. ganggam, weifelen in zijn gevoelen of besluit), ngbr.; *ngagaranggam*, denken over (iemand of iets) zonder tot een besluit te komen; *teu ngagaranggam ka noe sedjen*, men denkt (dan) over geen ander.

**GARANGGANG**, voll. *toembak garanggang*, een soort speer van bamboe.

**GARAP**, I. stameren, stotteren; ook [maar zelden] stotterend spreken (z. a.

iemand die driftig is). Vgl. *galat* en *tjadel.*

II. (Soem.), = *ragap*, zie ald.; *ngagarap*, = *ngaragap*, aanvatten, aanpakken; *ngagarap sawah*, het (een) rijstveld bewerken; *geus anggeus digarap*, bewerkt-, besteld zijn (van den akker).

**GARAPJAK**, = *soemejah* en *akoean*, vriendelijk, voorkomend. (Vgl. *gĕpjak* en *gapjoek*.)

**GARAS-GIRIS**, zie *giris*.

**GARAWAK**, ngbr.; *gagarawakan*, = *gogorowokan*, zie *gorowok*.

**GARDOEH** (verb. van 't Port. guarda), wachthuis of schilderhuis aan de wegen [waar de nachtwacht haar verblijf houdt en de *kohkol* hangt, waarop zoo noodig alarm geslagen wordt], nachtwacht [op haar rondgang heet deze echter doorgaans *ronda*]; *salisoeng gardoeh*, een verbloemde uitdr. voor *sakongkol*, konkelen [onder *lisoeng gardoeh* versta men de *kohkol*, het alarmblok, P.].

**GAREDJA** (Port., igreja), Christenkerk; ook: kerk houden, een Christelijke godsdienstoefening houden; verder: gemeente, nl. Christelijke gemeente; *manoek garedja*, musch; *ngadĕgkeun* (of *njijeun*) *garedja*, een kerk bouwen, de kerk stichten of bevestigen.

**GARĔGĔT**, = *gĕrĕgĕt*; zie ald.

**GAREPJAK**, = 't meer gebr. *garapjak*.

**GARĔS**, g. w.; *ngagarĕs*, vreten (van een dier); *digarĕs; ngagagarĕs*, k. p. van *ngahakan*, (van menschen) gulzig eten, vreten; *gagarĕs bae koe sija!* vreet jij dat maar op! *digagarĕs*.

**GARESOL**, ongelijk, onregelmatig (b. v. van de tanden of van op elkander liggende voorwerpen). Vgl. *karehol*.

**GARETJOK**, ngbr.; *digaretjok*, verkl. met *diririwoed*, het iemand lastig maken, en 2. door *norowetjo*, al maar tegenspreken.

**GAREUWAH**, door geraas te maken zich verraden of een schuilplaats aan den vijand ontdekken; ook in 't alg.: geraas maken; *digareuwah*, gezegd van dengene wiens schuilplaats alzoo verraden wordt of is; *ngagareuwahan*, iemands schuilplaats verraden door geraas te maken; *digareuwahan*.

**GAREWOL**, iets gehaast en daardoor minder accuraat doen; *garoewal-garewol*, idem, met verst.

**GARIHAL**, niet geheel fijn zijn (b. v. gestooten rijst, of meel waarin stukjes zijn die niet zijn fijngestampt; (van den stijl) niet vloeien.

**GARIM** (Ar.), schuldenaar.

**GARIMING**, maar meestal *ngagariming*, jeukte (z. a. door 't rondkrioelen van luizen, mieren, enz.); *tinggariming*, overal jeukte hebben (z. a. bij rooden hond, *indoeng kesang*); *tikoro tinggariming*, een verspreid jeukend gevoel in de keelholte hebben (z. a. bij een beginnende verkoudheid); *garamang-gariming*, de vingers, deze al bewegend, over eens anders lichaam laten weiden, kriewelen. P.

**GARINDJĔL**, zie *gindjĕl*.

**GARING**, verdorren, verdrogen, uitdrogen, verdord, verdroogd, uitgedroogd, dor, droog; ook: verkolen; verder: droog smaken (b. v. een tabakspruim); *ngagaringkeun*, droog-, kurkdroog laten worden; *digaringkeun*.

**GARINTIL**, ngbr.; *tinggarintil*, in elkaar gekruld, in elkaar gedraaid zitten (b. v. haar), klissen.

**GARINTOEL**, kluiten, steenen of derg. welke zich boven de oppervlakte verheffen, oneffen; verder: wat uitsteekt, wat aanwezen heeft; *awewe garintoel woengkoel*, er bevinden zich slechts vrouwen (zijnde de mannen uitgestorven).

**GARIS**, langs iets strijken, een lijn trekken, een streep zetten; verder: lijn, streep, meet, schrap; *goeras-garis*, gedurig langs iemand of iets strijken (b. v. bij het aanhoudend langs loopen), langs elkander strijken of schuren (b. v. twee menschen die elkaar passeeren); *ngagaris*, langs iemand of iets strijken of schuren; verder: een schrap of lijn trekken, een streep zetten; *digaris*; *kagaris*; *-pagaris*, langs elkander strijken of schuren; *ngagarisan*, het herhaalde van *ngagaris*; *digarisan*; *kagarisan*, lijd. vorm, gezegd van iemand of iets waar een die voorbij gaat langs strijkt; *panggaris*, = *mastar*, liniaal. (Vgl. *gasir*.)

**GARISOEL**, hetzelfde als *garesol*.

**GARIT** (vgl. *goerat*), lijn of voré, getrokken op den grond, inz. met een *patjoel*; *garitan*, idem.

**GARITJOE**, ong. = *garindjĕl*, zie ald.; *ngagaritjoe*, opkomen van pukkels of puisten, pukkels krijgen. P.

**GARO**, het zich krabben (met de nagels); *ngagaro*, zich krabben (met opzet); *gagaro*, zich aanhoudend krabben; *goera-garo*, zich hier en daar-, zich overal krabben (b. v. op het hoofd en op het lichaam, uit verlegenheid).

**GAROE**, I. het welriekend aloëhout, dat fijn of tot snippers gemaakt als reukwerk in vuur gebrand wordt (*tatalna dibeuleum*); *garoe Sijĕm*, Siameesche *garoe*.

II. Eg; *ngagaroe*, eggen; *digaroe*; *gagaroean*, een eggetje als speelgoed.

**GAROEDA** (Skr. garuda), hetzelfde als *galoedra*, griffioen, adelaar.

**GAROEGOES**, zie *goegoes*.

**GAROEGOET**, zie *goegoet*.

**GAROENG** (vgl. *garing*, eig. laten uitdrogen), ongebruikt of onbenuttigd laten, niet gebruiken, niet benuttigen, ongebruikt blijven (b. v. een *sawah*, een boom, een vrouw, een waarschuwing, enz.); ook: oude vrijster; - *ngagaroeng*, onbenut-, ongebruikt laten; *ngagaroengkeun*, iets ongebruikt laten, onbebouwd laten: (van een jongeling of jongedochter) in reinen ongehuwden staat bewaren (b. v. voor *tapa*); *digaroengkeun*.

**GARÓEWAL-GAREWOL**, zie *garewol*.

**GAROGOL**, een val om dieren (tijgers, zwijnen, ratten, enz.) te vangen; ook: een met paalwerk omheind perk, om er bij de jacht de dieren in te drijven; *ngagarogol*, zich op de vangst van dieren toeleggen met een *garogol*; *digarogol*.

**GAROGOT**, zie *gogot*.

**GAROK**, k. p. van *bopeng*, mottig; volgens P.: over 't geheele lijf mottig; *si garok*, een scheldw.: jou mottige!

**GAROKGEK**, oneffen, ongelijk, met kuilen en buiten (b. v. van een pad).

**GAROMENG**, zie *gomeng*.

**GARONG**, voll. *oetjing garong*, hetzelfde als *oetjing leuweung*, wilde kat.

**GARPOEH**, vork (om mede te eten).

**GARWA**, = *geureuha*, l. van *pamadjikan*, echtgenoote, gade, gemalin; *bakal garwa* of *pigarwaeun*, zij die men tot echtgenoote krijgen zal, aanstaande gemalin; *kagoengan garwa ka*, tot gade nemen, huwen met; *migarwa*, huwen; *dipigarwa*, tot gade genomen worden, gehuwd worden; *kapigarwa*, (iemand) tot gemalin zijn, iemands gade zijn. (Vgl. *istri*.)

**GAS** (Perz. gaz), lengtemaat, gerekend van de voetzolen tot de toppen der vingers van de rechtstandig omhoog gestoken armen. P.

**GASAB** (Ar.), het zich toeëigenen van eens anders goed; *ngagasab*, zich eens anders goed (b. v. toevertrouwd goed) toeëigenen, over eens anders goed beschikken (door het weg te nemen of te verkoopen), vervreemden; *digasab*.

**GASAH** (vgl. *asah*), z. v. a. *goesroek*, zie ald.; *gagasah*, (van een dier, inz. van een paard) zich uit jeukte tegen iets schuren; *digasahkeun*, z. v. a. *digoesroekkeun*, zie *goesroek*.

**GASAK-GISIK**, zie *gisik*.

**GASAL**, = *gangsal*; zie ald.

**GASAL-GESEL**, zie *gesel*.

**GASIK**, rap, vlug, gezwind (b. v. loopen, groeien), rad (b v. verhalen); *gasik-gasik*, zeer vlug, gezwind; *sing gasik-gasik!* gezwind! *goesak-gasik*, zeer gezwind.

**GASIR**, ngbr.; *ngagasir*, = *ngagaris*, langs (iets) strijken of sleepen (b. v. met de kleeren langs den muur), langs (iets) schuren; *digasir*, gezegd van het voorwerp waarlangs geschuurd wordt; *kagasir*; - *pagasir*, langs elkander schuren (b. v. in het voorbijgaan).

**GASRAK-GOESROEK**, zie *goesroek*.

**GASROEK**, ngbr.; *tigasroek*, botsen, zich stooten (b. v. iets of iemand die of dat van boven komt en botst tegen een zich lager of op den grond bevindend voorwerp); *pagasroek*, tegen elkander botsen of stooten; *dipagasroekkeun*, tegen elkander gebotst worden.

**GASTI**, ngbr.; *digasti*, een speling op en = *ditigas* (zie *tigas*), fijngehakt worden; *digasti didjijeun tjai*, fijngehakt en tot water gemaakt worden.

**GATAT-GÈTÈT**, alles met veel drukte doen.

**GATÈL**, of wel *gagatèl* (Djas.), rijst welke men aan een *loerah* geeft voor diens bemoeiingen.

**GATET**, onvoldoende, ontoereikend, gedeeltelijk.

**GATEUW**, de koningin der witte mieren (*ratoena*).

**GATI** (Bant.), z. v. a. *hese*, moeilijk, bezwaarlijk, onmogelijk; ook: van gewicht, van belang; *bedja gati*, bericht (of zaak) van aanbelang; *goemati*, ong. = *titen*, zorgvuldig, nauwlettend voor iets zorgen, ijverig over iets waken, nauwlettend vasthouden en betrachten, getrouw (in iets) zijn; *poma masing goemati ka ela wasijat iboe*, houd vast aan en betracht uw moeders laatste vermaningen; *garoemati koemawoela*, zij dienden getrouw (met getrouwheid); *kagoematian*, zorgvuldigheid, ijver (voor iets).

**GATJAR** (vgl. *atjar* II.), voor loon rijst snijden bij den oogst (*koelian diboewat*), waarbij men van de zes *gedeng* één *atjar* krijgt; *digatjarkeun*, een rijstveld op deze voorwaarde laten snijden. (Vgl. *dèrèp* en *gatjong*.)

**GATJONG** (volgens B. samentr. van de beide achterste lettergrepen van *sangga* en *potjong*), voor loon rijst snijden bij den oogst (*koelian diboewat*), waarbij men van de tien *potjong* één voor zich krijgt [zóó gewoonlijk in de Preanger; in 't Buit.

doorgaans *dĕrĕp*, zie ald.]; *digatjongkeun*, een rijstveld op deze voorwaarde laten snijden. (Vgl. *gadeng, gatjar*, enz.)

**GATOEL**, verkl. met *teu mĕnĕran*, fout doen, verkeerd doen, in een rechtzaak een verkeerde uitspraak doen; *ngagatoel*, niet geschieden, niet doorgaan, niet tot stand komen, teleurstellen.

**GATRA**, verkl. met *daek soekoer, hanteu kadjeun*, d. i. wil men (of gebeurt het), het is goed, wil men (of gebeurt het) niet, het zij zoo; verder: iemand noodigen alleen welstaanshalve; ook: op een koopwaar bieden, omdat men het niet best laten kan.

**GATRIK**, naam van een jongensspel, het pinkerspel of saniplak. [Het wordt gespeeld met een stukje bamboe, de pinker of sani, *djanak* geheeten, en met een spaanvormig plankje, de plak, *babon* genaamd, waarmee men den pinker doet opspringen en wegslaat.]

**GATROEK**, alleen in *tigatroek*, = *titadjong* en *tidagor*, zich stooten.

**GAWAJAH**, = 't meer gebr. *lalawora*, zorgeloos, onverschillig, lichtzinnig; *teu meunang gawajah*, men mag (daarbij) niet onverschillig te werk gaan.

**GAWANG**, tusschenruimte, afstand tusschen twee punten; ook: kloof; *sagawang pos*, één post ver (d. i. de afstand tusschen twee poststations); *gagawangan*, = *gawang*; *ngaganggawang*, openstaan (van iets waarin een groot gat is, b. v. van een *pagĕr* of heining), een stuk uit missen.

**GAWAWAK**, = *gowowok*; zie ald. P.

**GAWE**, I. k., *damĕl* l., werk, bezigheid, arbeid; ook: uitwerking, nut, nutten, baten; verder: = *paraboen*, middel tot betoovering; *teu pindo gawe* k., *teu pindo damĕl* l., iets (wijl het goed is) niet behoeven over te doen of over te zeggen, onnoodig (het) nog eens te doen of te zeggen; *torta gawe*, verkl. met *dipĕrih-pati en dipenta gawena* (P.), bevelen te doen, gelasten te maken; ook z. v. a. *njijeun*, maken; *sagawena-sagawena*, ieder zijn eigen werk hebben; *digawe* (bedrijvend), werken, arbeiden; *noe poerah digawe*, werkman, werklieden; *toekang digawe*, handwerksman; *baranggawe*, (in 't alg. zonder bepaald voorwerp) werken, arbeiden; *migawe*, werken, doen, maken, bedrijven, plegen; *dipigawe*; *ngagawe*, 1. werken; 2. = *maraboenan*, betooveren; *kagawean*, betooverd; - *pagawe*, werker, werkman, arbeider; ook: dienstplichtige (aan den weg, op iemands erf), degene die voor een ander heerendienst verricht; verder: dier dat voor den arbeid wordt gebruikt; *magawe*, = *njamboet*, een rijstveld voor de beplanting bewerken; *ngagawekeun*, iemand aan het werk zetten, doen werken; ook: een dier voor het werk gebruiken; *digawekeun*; *gawekeuneun*, om voor het werk te gebruiken (een dier b. v.); *panggawe*, werk, handeling, daad; ook: toovermiddel; *gagawean*, het gedoe, b.v. van een kind (P.); *pagawean*, werk, bezigheid, verrichting, handelwijze, daad, handeling (alles in ruimer zin dan *gawe*).

II. (In het Buit.), = *karijadn*, feest, inz. besnijdenisfeest.

**GAWIL**, blijven haken, ergens aan blijven hangen; *ngagawil*, hangen aan, boven den grond hangen. [Meer alg. gebruikt men tegenwoordig *gawing, ngagawing*.]

**GAWING**, blijven haken, aan iets blijven hangen; *ngagawing*, hangen aan (een muur of derg., b. v. een sleutel), boven den grond hangen (vgl. *njantel* bij *tjantel*); *goewang-gawing* (vgl. *oewang-awing*), aan een muur of derg. hangen, boven den grond hangen te slingeren, los hangen aan; *digoewang-gawing*, (van iets dat hangt) heen en weer geslingerd worden; *patinggarawing*, hangen (b. v. vruchten aan een boom); *ngagawingkeun*, iets ophangen boven den grond; *digawingkeun*; *gagawing*, slinger van een uurwerk.

**GAWIR**, een steile helling, aan welker benedenrand zich een afgrond bevindt, bergwand; ook: steil. (Vgl. *tĕmbing* en *lamping*.)

**GAWOEL**, verkl. met *kawoeng dilijangan paragi ngala laoek*, d. i. een groote ronde koker, gemaakt van een *kawoeng*-stam, die in een dam in een rivier geplaatst wordt om visch te vangen.

**GAWOK**, haastig opeten, haastig aannemen, enz.

**GE** (korte vorm van *oge*), ook, zelfs; *ramboet salambar ge kagoengan gamparan*, mijn haren zelfs één (d. i. tot één toe) behooren u.

**GĔBAH**, g. w.; *ngagĕbah*, dieren ergens van afjagen, uitjagen, wegjagen, verjagen, afhouden, weren; *digĕbah*; *gĕgĕbah*, aanhoudend dieren verjagen of van iets weren; *ngagĕbah-gĕbah*, opjagen, opdrijven; *ngagĕbahkeun*, een dier of dieren van iets verjagen of weren; *digĕbahkeun*.

**GĔBAJ**, maar doorgaans *ngagĕbaj*, (van 't haar, inz. van een vrouw, van een paardestaart, enz.) los neerhangen, (van behaarde rijstsoorten enz.) lange haren hebben; verder (van een doek enz.) los af- of neerhangen.

**GĔBAL**, onderdanige dienaar of dienares (zie *dalĕm* I.).

**GĔBANG**, voll. *tangkal gĕbang*, naam van een palmboom die inz. aan den zeekant gevonden wordt, waaierpalm.

**GĔBAR**, I. = *gĕbĕr*; zie ald.

II. Lap katoen, sits of andere stof ter lengte van 3 of 4 ellen, baan (vgl. *rirang*); *sagĕbar*, één lap van zoodanige lengte, één baan, enz.; *gĕgĕbaran*, 1. van dezelfde soort of qualiteit zijn (laken, sits, enz.); 2. aan elkander verwant zijn, verwanten zijn.

**GĔBĔG**, I., g. w.; *toekang gĕbĕg*, iemand met het verzorgen van een paard of van paarden belast; *ngagĕbĕg*, schoonmaken (een paard), gladmaken, wrijven; verder: polijsten, bruineeren; *digĕbĕg*.

II. Werkw. tusschenw. voor: schrikken, opschrikken; *gĕbĕg kaget ki Lahoeri*, L. schrikte op; *ngagĕbĕg*, opschrikken, ontstellen, van ontsteltenis beven; *ngagĕbĕg reuwas*, verschrikken, ontstellen; *goemĕbĕg* en *gĕgĕbĕgan*, in een toestand van ontsteltenis verkeeren; *ngagĕbĕgkeun*, een *angkloeng* in schuddende beweging brengen; *digĕbĕgkeun*. (Vgl. *randjoeg*.)

**GEBENG**, ngbr.; *gegebeng*, 1. = *gagaber* (zie *gaber*); 2. de vier scherpe kantjes van een *djaĕt*-peul, die iets lel-achtigs hebben; *gegebengan*, 1. een lel of halskwab hebben; 2. (van de *djaĕt*-peul) van zulke lelachtige kanten voorzien zijn; *katjang pandjang gegebengan*, een verbl. uitdr., doelende op *daradjat*, zie ald. [*katjang pandjang* is = *djaĕt*; uit samentr. van *djaĕt* ontstaat *djat* en zoo komt men op *daradjat*].

**GĔBĔR**, ngbr.; *ngagĕbĕr*, heen en weer waaien (van een boom, door den wind); *gĕgĕbĕr*, oorlel, het tipje van het oor; ook k. p. van *tjeuli*, het oor, de ooren; *digĕbĕr-gĕbĕr*, bewaaid worden (z. a. met een *hihid* of waaier); *ngagĕbĕran*, bewaaien, aanwaaien (b. v. vuur); *digĕbĕran*; *ngagĕbĕrkeun*, met iets waaien of waaiend heen en weer bewegen; *digĕbĕrkeun*.

**GEBER**, ngbr.; *gegeber*, lel (van een haan, vgl. *gagaber*); *gegeberan*, = *gagaberan*, halskwab van een rund; *ngageberkeun*, door de handen laten gaan (van koopwaar, z. a. sarongs, zakdoeken, enz.); *digeberkeun*.

**GĔBES**, hard niezen (vgl. *gĕbris*); verder, maar dan meestal *ngagĕbes*, = *njĕntak*, snauwen, toesnauwen; *gĕgĕbes*, = *sĕsĕntak*, aanh. tegen iemand snauwen.

**GEBES**, = *gĕbis*; zie ald.

**GĔBID**, overgroote dikke ooren of lippen hebben. P. (Zie ook *gĕbir* I.)

**GĔBING**, lapje vleesch (ong. ter grootte van een hand); *sagĕbing*, één zoodanig lapje, enz.; *gĕgĕbing*, = *gĕgĕbĕr*, k. p. van *tjeuli*, het oor, de ooren.

**GĔBIR**, I. = *gebid*; zie ald.

II. (Z.-B.), = *gimir*; zie ald.

**GĔBIS**, maar doorgaans *ngagĕbis*, misslaan (in dézen zin dat men iemand of iets raakt terwijl men op iets anders doelde). P. Vgl. *gebes* en *geubis*.

**GĔBJAG**, (van rijst) overal rijp zijn; ook: overal aan 't oogsten zijn (van de rijst).

**GĔBJAR**, glinster, lichtstraal; *ngagĕbjar*, een glinster werpen, stralen, licht uitstralen, schijnen, lichten, glanzen, glinsteren, schitteren; verder: het opslaan van de oogen; (van 't gelaat) verhelderen, opklaren, vriendelijk (lachend) zien; (van 't hart) opgewekt, vroolijk, glunder; *goemĕbjar*, vroolijk, opgewekt, er vriendelijk uitzien, opgewekt gestemd zijn. (Vgl. *bjar*, *gĕbraj*, enz.)

**GĔBJAR-GĔBJOER**, zie *gĕbjoer*.

**GĔBJOER**, maar meestal *ngagĕbjoer* of *goemĕbjoer*, = *ngagĕboer*, vlammen, fonkelen, gloeien, blinken, schitteren; *gĕbjar-gĕbjoer*, schitteren van vele dingen, door elkander schitteren; *kagĕbjoer-gĕbjoer*, weggespoeld worden door de golven (z. v. a. *kasoeroeng-soeroengkeun*).

**GĔBJOG**, plank in of van een wand of beschot (staande, en uitsluitend van de bewanding); ook: een huis met houten wanden, planken huis, voll. *imah* (of *boemi*) *gĕbjog*; *digĕbjog*, met planken beschoten worden.

**GĔBLAG**, ngbr.; *ngagĕblag*, omgevallen zijn, tegen den grond liggen (b. v. een muur of wand); verder: wijd openstaan (van een deur); *tigĕblag*, omvallen (een mensch, een wand, enz.); ook = *roedjoek*, met iets instemmen, bijvallen; *ngagĕblagkeun*, (een deur, enz.) openstooten, openwerpen; *digĕblagkeun*.

**GĔBLAG-GĔBLIG**, zie *gĕblig*.

**GĔBLAS** (vgl. *blas*), doorloopend, open, geen beletsel vinden, niets zijn dat den doortocht verspert, open zijn van hetgeen te voren toe was (b. v. een *pagĕr*); *sagĕblasna*, ronduit-, rechtuit-, zonder omwegen spreken; *ngagĕblas*, vrijuit (spreken); *ngagĕblaskeun*, doorslaan (openmaken), een beletsel dat den doortocht verspert verwijderen, ronduit ergens mede voor den dag komen (inz. in dézen zin dat hetgeen vroeger verzwegen was, nu ook wordt medegedeeld), de geheele waarheid zeggen, niets verzwijgen, zich geheel en onbewimpeld uitspreken; *gĕblaskeun bae*, zeg het maar ronduit; *digĕblaskeun*.

**GĔBLĔG**, I. uitgeperste *soeoek*, *soeoek*-koek, lijnkoek. (Vgl. *boengkil*.)

II. Z. v. a. *boeroeng*, zot, dwaas, gek.

**GĔBLEG**, hulptelw. om platte voorwerpen te tellen (b. v. stukken *bilik* en geldstukken), stuk, stuks; verder: geldstuk, tablet; *sagĕbleg*, één stuk, enz.; *ngagĕbleg*, een *gĕbleg* vormen, d. i. plat zijn; *gĕblegan*, in platte stukken zijn; ook: plaat van metaal; *beusi gĕblegan*, plaatijzer.

**GĔBLIG**, stampend loopen; *gĕblag-gĕblig*, idem, aanhoudend.

**GĔBLOEG** (vgl. *bloeg*), werkw. tusschenw. voor: van de hand doen, verkoopen, voll. *gĕbloeg didjoewal;* verder: nederploffen (van iets dat bij het vallen een dof geluid geeft, b. v. een kokosnoot); in meer algemeenen zin: op den grond ploffen, ter aarde storten, van het paard vallen, enz.; ook: kloppen (z. a. op een matras); *tinggarĕbloeg*, neerploffen (van vele dingen).

**GĔBLOES**, hetzelfde als *gĕbroes*.

**GĔBLOG**, I. ong. = *kajoeh*, stuk katoen of andere stof van een bepaalde lengte; ook: hoeveelheid tabak van 20 *lempeng*'s (zie *bako*); *sagĕblog lakĕn*, een stuk (of rol) laken; *ngagĕblog*, met een breed en plat voorwerp op het water slaan (b. v. om de visch op te drijven).

II. (Indr.), naam van een gebak van *kĕtan* met daarop geraspte klapper en gepofte *katjang idjo* (*katjang hedjo*).

**GĔBOEG**, g. w.; *ngagĕboeg*, slaan (inz. met een stok, roede of een zweep); overdr.: tuchtigen, kastijden: *digĕboeg; ngagĕboegan*, aanhoudend zoo slaan; *digĕboegan; - pagĕboeg*, aanstekende-, besmettelijke ziekte, plaag, epidemie, pest (vgl. *sasalad*); *- panggĕboeg*, roede (om mee te slaan), tuchtroede; *- pigĕboeg* (Z.-B.), werktuig bestaande uit drie boomstammen, om een tijger, als hij gaat rukken aan geplaatst lokaas, daaronder te verpletteren.

**GĔBOER**, het flikkeren; *gĕboer-gĕboer*, al maar flikkeren; *ngagĕboer*, opvlammen, glimmen, opflikkeren (van een vuur), flikkeren (z. a. een rood vaandel in de zon), fonkelen, schitteren, blinken (b. v. de tanden, edelgesteenten, paardetuig, wapens, enz.); *tinggalĕboer*, flikkeren, glimmen, blinken (van vele dingen).

**GĔBOET**, werkw. tusschenw. voor: vallen, neerstorten, afstorten, wegwerpen, van de hand doen, verkoopen, verkwanselen. (Vgl. *gamplĕng*.)

**GĔBOG**, I. stukken pisangstam [waarvan men drie gebruikt om een doode er op te leggen voor de wassching]; zie ook *toengkoe*.

II. Naam van een *tjarangka* (zie ald.) van de grootste in gebruik zijnde afmeting (*tjarangka panggĕdena*).

III. (Z.-B.) een hoeveelheid garen van 10 *kiriwil* of *ĕntel*; zie ald.

**GĔBOJ**, naam van een wijs bij *gamĕlan* en tandak; *ngageboj*, heupwiegend loopen; ook gezegd van dieren die wat slap van lenden zijn.

**GĔBOS**, het uitgolven (geblaas) van rook of stoom (b. v. bij een locomotief); *ngagĕbos*, rook, stoom of vuur van zich uitlaten, blazen tegen; ook: toesnauwen (z. v. a. *ngahaok* en *njĕntak*); *digĕbos; kagĕbos*.

**GĔBOT**, g. w.; *ngagĕbot*, slaan, kletsen; inz.: waschgoed, om het schoon te krijgen, slaan op een steen of stuk hout; ook: *soeoek* slaan met een stok om de schil te verwijderen; *ngagĕbot samak*, met een mat ergens op slaan [wat *pamali* heet, *matak dihakan boehaja*]; *digĕbot*.

**GĔBRAG**, klanknab. van slaan, stampen met den voet, of kloppen (b. v. op een mat); ook: het uitslaan of uitkloppen (b. v. van wandluizen uit een liggende mat); verder: alle of allen te gelijk; *mariksa make djeung gĕbrag*, ondervragen met vreesaanjaging (om de waarheid er uit te krijgen); *ngagĕbrag*, iemand ergens tegen innemen, van iets afkeerig maken, afschrikken; *digĕbrag; kagĕbrag*, bang gemaakt (b.v. voor een plaats waar een ziekte heerscht), ten gevolge van schrikaanjaging vervaard, afgeschrikt; ook: *kabawa kana djalan salah*, d. i. medegevoerd op den slechten weg, verleid; *ngagĕbragan, paloepoeh* uitkloppen (buiten), b. v. om wandluizen er uit te verwijderen; *digĕbragan*. (Vgl. *gĕbrig*.)

**GĔBRAG-GĔBROEG**, zie *gĕbroeg*.

**GĔBRAH**, diep doordringen (de houw van een scherp wapen, of een houw treffende op een zachte plek), een diepe en breede kloof maken; ook: in ééns doorhakken.

**GĔBRAJ** (vgl. *braj* en *gĕbjar*), licht worden, naar binnen stralen (z. a. wanneer men een venster opent), lichten, schijnen; *ngagĕbraj*, idem.

**GĔBRAS-GĔBRIS**, zie *gĕbris*.

**GĔBRĔG** (vgl. *gĕbĕg* II.); *ngagĕbrĕg*, schudden, in schudding zijn; (van regen) aanh. nedervallen; ook: in menigte voorhanden zijn; *sagĕbrĕgan*, één schudding, één aanpak (inz. door velen); *ngagĕbrĕgkeun*, iets forsch of met veel handen aanpakken (opdat het spoedig gereed zij): *digĕbrĕgkeun*.

**GĔBRET**, ngbr.; *hoedjan ngagĕbret*, wolkbreuk.

**GĔBRIG**, g. w.; *ngagĕbrig*, laten schrikken, iemand den schrik op het lijf jagen, aan het schrikken maken; verder: verjagen,

wegjagen (door met den voet te stampen en te schreeuwen); *digĕbrig; kagĕbrig*, verjaagd, verdreven; *andjing galak digĕbrigan*, een kwaden hond aanhitsen, sprkw. voor: zijn meester, als hij boos is, tot grooter toorn prikkelen. (Vgl. *gĕbrag*.)

**GĔBRIS**, nab. van 't geluid van niezen, het brieschen van een paard, en derg.; ook: steeds „*is*" antwoorden (uit onwilligheid); *gĕgĕbris*, idem; *gĕbras-gĕbris*, maar meer *goebras-gĕbris*, op bitsen toon tegen iemand spreken, bits antwoorden (b. v. als men van iets beticht wordt) en zich dan toornig verwijderen, te keer gaan, opspelen (b. v. een vrouw, als haar man er een tweede vrouw bij nam of wil nemen; vgl. *djĕbras-djĕbris*).

**GĔRRO** (vgl. *bro.*), ngbr.; *ngagĕbro*, neerploffen, neerstorten.

**GĔBROEG** (vgl. *broeg*), werkw. tusschenw. voor: vallen, storten, iemand op 't lijf vallen, haastig in de armen klemmen [doch in de beide laatste gevallen beter *gabroeg*]; als gezegde: vallen, ploffen (in het water of op den grond); *gĕbrag-gĕbroeg*, of *goebrag-gĕbroeg*, met de voeten stampen, te keer gaan, hevig aangaan (van een boos mensch, vooral van een booze vrouw); *ngagĕbroeg*, plompen (in het water), nederstorten (in een diepte); *ngagĕbroegkeun*, doen ter aarde storten, doen nederplompen (in het water, in een diepte); ook: (een deur) dichtgooien; *digĕbroegkeun; tigĕbroeg*, ter aarde of in een diepte storten, nederstorten, ineenstorten. (Vgl. *gĕbroes*, enz.)

**GĔBROEL** (vgl. *broel*), afgaan, afvallen, afvliegen (b. v. een stuk dat men ergens van afknipte, veeren die van een vogel afgeschoten zijn, haar dat afgesneden is, enz.); *gĕbroelan*, z. v. a. *goendoekan*, troep, zwerm, kudde; *sagĕbroelan*, = *sadleutan* en *sagoendoekan*, een troep, een kudde.

**GĔBROES** (vgl. *broes*), werkw. tusschenw. voor: inwerpen, indoen, zich werpen in (b. v. in zee); *tigĕbroes*, = *tikĕtjĕmploeng*, in het water storten; *ngagĕbroeskeun*, iemand of iets storten in (b. v. in de zee); *digĕbroeskeun*. (Vgl. *goebroes*.)

**GĔDAG**, schudden, bewegen, heen en weer schudden of zwaaien, zwiepen; *teu gĕdag-gĕdag atjan*, zich zelfs niet bewegen; *ngagĕdag*, iets schudden, iets heen en weer bewegen; *digĕdag*; *kagĕdag*, geschud worden of raken (b. v. door den wind), aangestooten; *kai kagĕdag koe angin*, een boom bewogen (alleen) door den wind, sprkw., gezegd van iemand die tot al wat hij doet door anderen moet aangezet worden; *ngagĕdag-gĕdag*, iets aanhoudend schudden; *ngagĕdagkeun*, iets heen en weer bewegen, iets schudden; *digĕdagkeun*.

**GEDAG**, ngbr.; *ngagedag*, omhoogslaan (van vuurvlammen), hard branden, woeden (van vuur). Vgl. *goedag*.

**GĔDAG-GĔDIG**, zie *gĕdig*.

**GĔDAH**, glas (de bekende harde, broze, doorschijnende stof); ook: van glas; *laoet gĕdah*, glazen zee.

**GĔDANG**, de vrucht, meer bekend onder den naam van papaja; *tangkal gĕdang*, de boom die deze vrucht draagt.

**GĔDAR-GĔDOR**, zie *gĕdor*.

**GĔDE**, 1. k., *agĕng* l., groot (van lichaam, nl. van den mensch); 2. k., *agoeng* l., groot (in waardigheid, rang of derg.), aanzienlijk, voornaam (zie voorts *agĕng* en *agoeng*); — verder: groot van omvang, gezet, dik, (een bamboe, een balk, het lichaam), wijd (een deur, een opening), sterk, krachtig (van den wind, van den regen); *djalan gĕde*, de groote weg; *tjai gĕde*, een groot water; *sidĕkah gĕde*, een groote maaltijd; *bakti gĕde*, een groot geschenk; *gĕde angin*, een groote (sterke) wind; *gĕde lawangna*, wijd is de deur; *toeloengna gĕde*, groot is zijne hulp; *djalma gĕde*, een voornaam mensch; *soedagar gĕde katjida*, een zeer aanzienlijk koopman; - *pare gĕde*, naam van een soort witte rijst; *hoewi gĕde*, naam van een aardvrucht; *koneng gĕde*, een *koneng*-soort met dikken wortel; *antanan gĕde*, naam van een *antanan*-soort; *haranggasah gĕde*, naam van een plant; - *djangkoeng-gĕde*, lang en zwaarlijvig, zwaargebouwd; *pondok-gĕde*, kort en dik; - *noe gĕde*, een groote, een voorname; *noe gĕde-gĕde, noe galĕde*, de grooten, de aanzienlijken; - *gĕdena*, de grootte-, de omvang ervan; verder: het meest, vooral, bovenal, inzonderheid; *gĕdena wadĕs*, inzonderheid wekte het een weemoedige stemming; *gĕde-gĕdena*, op zijn allermeest; *sagĕde*, zoo groot als, zoo dik als, zoo klein als; *sagĕde sasawi*, zoo klein als een mosterdzaadje; *sagĕde tipoeng*, zoo klein als een korreltje meel; *gĕdena sagĕde goenoeng*, zoo groot als een berg, van omvang gelijk een berg; ook z. v. a. *ninggang*, wat aangaat, wat betreft; *sagĕde kami mah*, mij aangaande, als het mij betrof; - *goemĕde*, zich groot voordoen, zich voornaam aanstellen, verwaand, hoogmoedig; *goemĕde hate*, hoogmoedig enz.; - *pagĕgĕde*, (van een kind) op volwassen leeftijd komen (vgl. *pakokolot* bij *kolot*); - *gĕgĕden*, groote, voorname, hooggeplaatste, opperste, gebieder; *noe gĕgĕden*, de grooten, de voornamen; *kagĕden*,

voll. *djalma kagĕdĕn* (Kad.), iemand die slechts voor het groote, het voorname, oog en hart heeft en het kleine niet acht; *oelah kagĕden*, volgens P. z. v. a. *oelabon*, zie ald.; *ngagĕdean*, (van den mensch) k., *ngagĕngan* l., grooter worden, in grootte toenemen, groeien, opwassen; verder (alléén 't k.-woord): grooter doen worden, doen toenemen, grootbrengen, opvoeden, verzorgen (ook van vee), aanwakkeren (van vuur); *digĕdean*; *ngagĕdekeun*, groot maken, grootbrengen, opkweeken (kinderen, vee, enz.), in sterke mate kweeken of hebben (b. v. *timboeroe* of achterdocht), bevorderen, tot macht en aanzien brengen, verheffen, verheerlijken; *teu ngagĕdekeun anak*, geen kinderen hebben grootgebracht; *digĕdekeun*; *kagĕdean*, grootheid.

**GĚDĚBAG-GĚDĚBOEG**, zie *gĕdĕboeg*.

**GĚDĚBĚG**, 1. = *gĕdĕboeg*; 2. = *kĕtjĕboek*, zie ald.

**GĚDĚBOEG**, ter aarde storten (b.v. iemand die door een wapen doodelijk getroffen is; ook: tegenaanvallen; *gĕrĕgĕs-gĕdĕboeg*, z. v. a. *roesoeh*, hals over kop (b. v. vertrekken of reizen); *ngagĕdĕboeg*, omvallen, tegen den grond vallen; *gĕgĕdĕboegan*, zich om en om werpen (van iemand die ligt), zich aanhoudend van de eene zijde op de andere werpen; *gĕdĕbag-gĕdĕboeg*, zich gedurig van de eene zijde op de andere werpen; *tigĕdĕboeg*, afvallen, afrollen, nederrollen, tegen den grond slaan, van een hoogte naar beneden storten, afstorten, in een diepte storten; *ngagĕdĕboegkeun maneh*, zich tegen (op) den grond werpen.

**GĚDĚBOES**, verkl. met *djalma gĕde bohong*, iemand die bedreven is in 't liegen.

**GĚDĚBONG**, I. naam van een grooten heester (kleinen boom), voll. *tangkal gĕdĕbong*.

II. (Kad.) de bast van de pisangstruik [gebezigd voor verzending van levende planten, vruchten en visch].

**GĚDĚBROES**, ngbr.; *tigĕdĕbroes*, = *tigĕbroes* (zie *gĕbroes*), ergens instorten.

**GĚDĚG**, I. benaming gegeven aan twee *moentjung*-noten die, na tegen elkander geklopt te zijn, beide nog in hun geheel zijn; verder: gelijk van kracht, even sterk (b. v. vechtenden).

II. *Ngagĕdĕg*, = 't meer gebr. *ngagoedoeg* (zie *goedoeg*), branden, opvlammen; *ngagĕgĕdĕg*, of *ngagĕdĕg-gĕdĕg*, aanh. branden, hevig opvlammen.

**GĚDEG**, een *pagĕr* of heining waarvan de bamboelatten in een schuinsche richting door elkander gestoken worden; ook (vgl. *garogol*): groote (hooge) heining, palissade, perk.

**GEDEG**, = *godĕg*, met het hoofd schudden van neen; ook van een vlieger: den kop aanhoudend heen en weer schudden; *gegedeg*, schudden van neen; *gedeg-gedeg*, aanh. met het hoofd van neen schudden. (Vgl. *gegebeg*.)

**GĚDĚGĚS**, = 't meer gebr. *gĕrĕgĕs*; zie *gĕdĕboeg*.

**GEDENG**, I. een rijstbos van twee *potjong*, $^1/_{200}$ *tjaeng*; *sagedeng*, één *gedeng*, enz. [Wanneer de rijst bij bossen verhandeld wordt, dan vormen 200 bossen één *tjaeng-gedeng* en dan wegen de bossen 5—8 *kati's*, maar 6 komt het meeste voor. Wordt de rijst bij het gewicht verhandeld, dan is één *tjaeng-kati* = 1000 *kati*, = 10 *datjin* of *pikoel*. In dit geval wegen de bossen meest 7 of 8 *kati*, maar ook wel meer. Moet de huur voor een *sawah* in bossen worden voldaan, dan moeten die bossen meestal 7 *kati* wegen. In Z.-B. weegt een *gedeng* gemiddeld 10 *kati*; zie *kait* II.]

II. L. van *gigir*, zijde, ter zijde; *gedengeun*, ter zijde van; *gegedeng*, = *pĕpĕdĕk*, l. van *goegoeling*, rolkussen; *pagedeng-gedeng*, aan elkanders zijde, zij aan zij; *gegedengan* (eig. zij aan zij), met zijn beiden (iets) uitmaken; *ngagedengkeun*, ter zijde van zich hebben, naast zich hebben, naast of nevens iemand doen zijn of plaatsen; *digedengkeun*, naast (iemand) geplaatst worden.

**GĚDĚR**, ngbr.; *goemĕdĕr*, trillen, beven; ook: ruischen (van vele stemmen); *ngagĕdĕr*, ruischen (van stemmen, hetzij door spreken, weenen, juichen of joelen veroorzaakt, of ook wel van het aanhoudend roffelen van de *bĕdoeg*); *ngagĕdĕr sowarana*, hunne stemmen joelden, maakten getier. (Vgl. *gidir*.)

**GEDER**, ong = *gidir* en *kĕder*, verschrikt, versaagd, kleinmoedig.

**GĚDĚROEG**, het bonzen ergens op; *ngagĕdĕroeg*, op iets (b. v. een deur) bonzen; ook (sterker dan *kĕtrok*): met geraas of bonzend neerstorten; *ti loehoer ragrag ngagĕdĕroeg*, hij stortte bonzend van boven neer; *digĕdĕroeg*, op gebonsd worden; *digĕdĕroeg-gĕdĕroeg*, aanh. op gebonsd worden.

**GĚDIG**, zich met een poot tegen het lijf slaan (van een paard); *gĕdag-gĕdig*, hard loopen en te gelijk met de armen slaan; *digĕdig*, van een paard: (door den berijder) met de voeten in de zijde gestooten worden, het paard de sporen geven.

**GĚDJĚD**, niet loopen kunnen (van iemand wiens beenen omwonden zijn).

**GĔDJLAG-GĔDJLIG**, zie *gĕdjlig*.

**GĔDJLAG-GĔDJLOG**, zie *gĕdjlog*.

**GĔDJLIG**, af- en tevens wegspringen; ook: stampen met den voet; *gĕgĕdjlig*, aanh. met den voet stampen (van boosheid); *ngagĕdjlig*, af- en tevens wegspringen, zich wegpakken, zich uit de voeten maken; *gĕdjlag-gĕdjlig*, nú hoog dàn laag stappen (van iemand die op een hobbelachtig pad gaat), nú met den eenen dàn met den anderen voet stampen (van ongeduld, verveling, aandoening, enz.), voll. *gĕdjlag-gĕdjlig koe soekoe*. (Vgl. *gĕdjlog*.)

**GĔDJLOG**, verkl. met *nintjak loehoer-handapan*, loopen (in werkelijkheid of voor zijn gevoel) op een hobbelachtigen (buffel)weg; *gĕdjlag-gĕdjlog*, nú hoog dàn laag stappen (van iemand die op een hobbelachtig pad gaat). Vgl. *gĕdjlig*.

**GĔDJOEL**, z. v. a. *gelo*, zot, mal, dwaas, onnoozel, gek; ook: onzinnig.

**GĔDJOS**, I. = *djos*, werk. tusschenw. voor: insteken, instooten. (Vgl. *gĕtjos*.)

II. Ong. = *koden* (zie *kodi*), namaak, valsch. B.

**GĔDJRET**, = *tjeret*, spatten (van iets dat valt), breken terwijl de inhoud rechts en links spat; *ngagĕdjret*, vocht werpen of uitwerpen in iemands nabijheid (ten einde hem daarmede te laten bespatten); *digĕdjret*, gezegd van den persoon dien men alzoo doet.

**GĔDOEK**, nab. van een dof geluid, veroorzaakt door het slaan b. v. tegen een boomwortel (*tjanir*) of op een voorwerp dat met iets zachts overdekt is; verder: ergens tegen stooten of stompen; *tigĕdoek*, zich stooten (b. v. tegen een deur); *kagĕdoek*, (zonder opzet) gestooten of aangestooten worden of zijn (b. v. tegen den arm).

**GĔDOER**, I. het fel branden; *ngagĕdoer*, fel branden (van vuur of van een *obor* of flambouw); *hoeroeng ngagĕdoer*, fonkelen, schitteren (b. v. de oogen).

II. Bonzen op een deur; *ngagĕdoer*, idem, (maar met den bepaalden wil om het te doen); *digĕdoer*, (van een deur) op gebonsd worden.

**GEDOG**, schudden, bewegen, zich bewegen, wankelen, bewogen worden (b. v. een troon); *goesti moal gedog pangkon*, uw schoot (troon) zal niet wankelen; *ngagedog maneh*, zich schudden, ook in den zin van: zijn gedaante afschudden, zich ontdoen van zijn lichaam [en iets anders worden]; *ngagedogkeun*, heen en weer schudden (b. v. een maat); *digedogkeun*. (Vgl. *gĕdag*.)

**GĔDOGAN**, 1. benaming van de groote stukken hout die het Inl. weeftoestel vormen (vgl. *pakara*); voll. *gĕdogan paninoenan*; - 2. paardenstal.

**GĔDONG**, groot huis, heerenhuis; in het algem. benaming van alle gebouwen van eenig aanzien, vooral die welke door Europeanen bewoond worden; in het bijz. nog van een gebouw, dat hier en daar bij de regentswoning staat, en bestemd is tot het logeeren van gasten en het geven van feesten (vgl. *goedang*); in Z.-B. verder die zijde van een muntstuk, waarop het wapen gestempeld is [de andere zijde heet *tjawang*]; - *katjang gĕdong*, naam van een peulsoort; *manggah* (of *boewah*) *gĕdong*, naam van een der fijnste *manggah*-soorten.

**GĔDOR** (vgl. *dor*), het tegen iets stompen; *ngagĕdor*, met iets hard ergens tegen stompen of kloppen (b. v. met een steen tegen een boom om vogels te verjagen); *digĕdor; ngagĕdor-gĕdor*, aanh. zoo kloppen; *digĕdor-gĕdor*; *gĕdar-gĕdor*, kloppen en slaan (z. a. bij het inéénzetten van een huis), gebeuk, gebons; *ngagĕdoran*, aanhoudend kloppen op (b. v. op de deur); *digĕdoran*; *ngagĕdor-gĕdorkeun*, (met iets) gedurig ergens tegen kloppen of stompen; *digĕdor-gĕdorkeun*.

**GEGEBEG**, het hoofd ontkennend schudden, schudden van neen. (Vgl. *godĕg* en *gedeg*.)

**GĔGĔBĔL** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**GĔGĔBĔR**, zie *gĕbĕr*.

**GĔGĔDEN**, zie *gĕde*.

**GĔGĔDOEG**, verkl. met *poerah marentah*, oudste, opperste, voorganger, aanvoerder, bevelhebber, vorst; in 't algem. iemand aan wien (het opperste) toezicht of bestuur ergens over is opgedragen; *kagĕgĕdoegan*, 1. onder een *gĕgĕdoeg* staan; 2. het gebied van een *gĕgĕdoeg*.

**GĔGĔDOG**, op iets met de vuist slaan (om gedruisch te maken).

**GĔGĔDROG**, = *gĕgĕdog*. (Vgl. *kĕtok* en *kĕtrok*.)

**GĔGĔK**, met klein gewas en onkruid begroeid, wildernis, sterk of geheel begroeid met boomen, planten enz., een rijke vegetatie; (van een stad of land) met menschen en huizen gevuld, goed bezet, dicht bevolkt.

**GĔGĔL**, ong. = *owĕl*, met zijn hart aan iets vastzitten of verkleefd zijn, dierbaar achten, gehecht zijn aan; *teu gĕgĕl*, niet gehecht zijn aan; *ngagĕgĕlan*, iets of iemand (b. v. een bediende) in waarde houden, niet willen missen, enz.; *digĕgĕlan; kagĕgĕlan*, 1. = *kaingĕtan*, zich iemand herin-

neren, aan iemand met genegenheid denken; 2. iets dat men ter gedachtenis of herinnering aan iemand geeft of zendt, wat men iemand geeft of toezendt als blijk dat men zijner gedenkt, bewijs van gehechtheid; ook: geschenk bij de geboorte van een kind (inz. een lap katoen).

**GEGEL**, bijten, het bijten; *ngagegel* (doorgaans samengetr. tot *ngegel*, van den mensch k., *ngalandĕp* l.), in den mond of den bek dragen, bijten, in iets bijten; *njijoem bari ngegel*, kussen en bijten, overdr. (van een veinzaard) met schoone woorden tot iemand komen, maar daaronder een slechte bedoeling verbergen; *digegel; kagegel*, bij ongeluk gebeten; *ngagegelan*, of *ngegelan*, herhaaldelijk aan of op iets bijten, door knagen van de buitenste schil ontdoen, knagen op, afknagen; *digegelan*.

**GĔGĔM**, de onbepaalde breedte van een vuist (vgl. *gĕnggĕm*); *sagĕgĕm*, één vuist breedte, enz.

**GĔGĔMBOENG**, k. p. van *beuteung*, buik.

**GEGEMPA**, uitgeperste *soeoek*. (Vgl. *gĕblĕg* en *boengkil*.)

**GĔGĔNDIR**, een lange en dikke stok, knuppel; ook: knots.

**GEGEP**, nijptang, buigtang, pincet; *hoentoe gegĕp*, greep van een nijptang.

**GĔGĔPLAK**, naam van een lekkernij vervaardigd van rijstmeel met suiker, meestal vermengd met geraspt klappervleesch. [Men geeft aan deze gebakjes doorgaans den vorm van een scheefhoekig parallelogram of van een ruit.]

**GĔGĔR**, verkl. met *toengtoeng soesoeri koeda*, dat wat tegen den nek van het paard zit, het punt waar de manen eindigen; ook dat punt van den nek bij andere dieren; verder: ruggestreng, ruggegraat (P.); bovendien: bergrug, voll. *gĕgĕr goenoeng*.

**GĔGĔS**, g. w.; *ngagĕgĕs*, aan iets knagen; ook: met een mes of ander scherp voorwerp over iets zagen om er een gat in te maken (b. v. in blik of in een planken beschot); *ngagĕgĕs pikir*, aan het gemoed knagen, het gemoed verderven (b. v. van den nijd); *digĕgĕs*.

**GĔGĔT**, I. schietwormpje, mijt; ook: mot; *ngagĕgĕt*, knagen; verder: een vogel van den tongriem snijden (om hem te leeren praten); *ngagĕgĕtan*, aanh. knagen; *digĕgĕtan*.

**GĔGĔTOEK**, naam van een zekere lekkernij [gerooste *sampeu*, gestampt en vermengd met geraspte klapper en zout].

**GEHENG**, aangebrand, geschroeid, gezengd (door vuur of door een gloeiend ijzer), verschroeid.

**GEHGER**, in opschudding-, in roer komen of zijn (een stad, een land, een leger, enz.); verder: opschudding, beroering; *gehgeran*, = 't Bataviasche lata, iemand (een vrouw) die men kan laten doen of zeggen wat men wil (een soort zenuwzwakte); *kagehgeran*, in opschudding geraken of geraakt; *ngagehgerkeun*, in beroering of opschudding brengen; *digehgerkeun*.

**GEJE**, z. v. a. *kĕrĕp*, dicht opeen (b. v. geplant), tegen elkander aan, dicht op elkander (zonder of bijna zonder tusschenruimte; *pageje-geje*, dicht op elkander (staan of geplant zijn).

**GĔJĔR** (vgl. *goejoer*), ngbr.; *ngagĕjĕr*, aanhoudend vallen (van regen), plasregenen; *kagĕjĕr*, aanhoudend beregend raken; ook: meegesleurd (B.).

**GEJONG**, draaien (b. v. een vrouw met haar achterlichaam); *ngagejong*, iets heen en weer bewegen (b. v. een rooster met visch er op) boven het vuur; *digejong*. (Vgl. *galejong*, *gojang* en *gijoeng*.)

**GEJOT**, slingeren; *gegel-gejot*, idem, aanhoudend; *goejat-gejot*, heen en weer slingeren, in slingerende beweging zijn, schudden (b. v. de billen); - *gejotan*, het voorwerp waarmede men slingert; ook: een bamboezen voorwerp (soort rooster) waarop gebakken visch is gelegd en dat boven het vuur heen en weer bewogen wordt; verder: vracht die aan een draagstok door meerdere personen gedragen wordt, = *gotongan* [met dit verschil, dat bij *gejotan* het voorwerp, hetwelk gedragen wordt, niet vast tegen de *rantjatan* sluit, maar eenigszins vrijgelaten is, waardoor een slingerende beweging mogelijk is].

**GEK** k., *rampoejoek* l., werkw. tusschenw. voor: gaan zitten, zich nederzetten; ook g. w.: ga zitten!

**GĔKGĔK**, verkl. met *seuri laoen balĕm*, binnensmonds lachen, in zijn vuistje lachen. P.

**GĔL**, werkw. tusschenw. voor *pĕgat*, breken.

**GĔLAK-GĔLIK**, nab. van het geluid van den *heulang* of kiekendief, = *kĕlak-kĕlik* (zie *kĕlik*); ook: eenzaam zijn, alléén zijn (vgl. *tjoenggĕlik*).

**GĔLANG**, I. (vgl. *geulang*), alleen in *tĕpoenggĕlang*, een cikel, een kring, cirkelrond ook: een kring vormen, geheel om (iets) heen zijn.

II. Hetzelfde als *galang* II.

**GELANG**, I. naam van een plant, de Inlandsche postelein; ook *djoekoet gelang* genoemd.

II. *Ngagelang*, = *ngagisik*, over elkander

wrijven (b. v. de handen); ook: iets tusschen de handen wrijven; *digelang djeung*, dooreengewreven worden met; *panggelang soeoek*, zie *soeoek*.

**GĔLAP**, I. ong. = *geledeg*, onweer, bliksem, donder (vgl. *gilap*); *sada gĕlap*, donderslag; *sowarana tjara gĕlap*, met donderende stem; *hoentoe gĕlap*, luchtsteen.

II. Mal., smokkelen; *lampah gĕlap*, smokkelarij; *milampah gĕlap*, smokkelarij plegen; *madat gĕlap*, gesmokkeld opium.

**GĔLAR**, zichtbaar, voor allen openbaar zijn, bestaan, zijn, leven (in de wereld); *ngagĕlar*, voor het oog blootliggen (b. v. goederen die onbedekt ergens zijn neergezet of neergelegd), in het openbaar zijn, voor elk zichtbaar zijn, liggen, aanwezig zijn; *goemĕlar*, leven (in de wereld, van menschen); *awet goemĕlar di boemi*, lang leven op de aarde; *noe goemĕlar*, wat in de wereld leeft, wat zich in de wereld beweegt; *ngagĕlarkeun*, het aanzijn geven, doen bestaan, in de wereld doen zijn; ook = *ngadjoeroekeun*, baren; *digĕlarkeun*; *gĕlaran* (*b. p.*), = *toetoeran* (zie *toetoer*); *pagĕlaran*, huis op het voorerf (vooral van de regenten, tot het houden van vergaderingen), vergaderzaal, vergaderlokaal; *magĕlaran*, vergadering houden.

**GĔLAS**, het Holl. glas; 1. = *gĕdah*, glas (in 't alg.); 2. = *loemoer*, drinkglas.

**GĔLĔBĔG**, een *padati* of voertuig met wielen uit één houtschijf gemaakt, tot vervoer van boomen en derg., mallejan; ook: affuit; bij de Bad.: schijf van *laban*-hout op de stijlen der rijstschuren (ten einde aan de muizen het binnenklimmen te beletten); *ngagĕlĕbĕgan*, iets op een *gĕlĕbĕg* plaatsen om het te vervoeren (b. v. een kanon); *digĕlĕbĕgan*.

**GĔLĔBĔR** (vgl. *bĕr*), werkw. tusschenw. voor: vliegen, aan komen vliegen of wegvliegen.

**GĔLĔBOEG**, het hard waaien; *ngagĕlĕboeg*, hard waaien, bulderen, loeien, stormen (van den wind).

**GĔLĔBOER**, = *galĕboer*, zie *gĕboer*.

**GĔLĔDĔG**, het geruisch van een naderenden regen, het gesis van een brand, enz.; ook: werkw. tusschenw. voor: hard loopen (*gĕlĕdĕg loempat*); als toeroep: handig! spoedig! *ngagĕlĕdĕg*, met haast heengaan, met spoed vertrekken; ook: zich snel verspreiden (van een vuur); *leuweung gĕlĕdĕgan*, = *leuweung kakalan*, groot bosch; *djalan gĕlĕdĕgan*, = *djalan gĕde*, de groote weg.

**GELEDEG**, knetterende donderslag, ratelslag; *ngagoeroeh sora geledeg*, een gedruisch als van den ratelenden donder; *pĕti geledeg*, een groote kist op wieltjes, tot bewaring van goederen en geldswaarde. (Vgl. *goeloedoeg*.)

**GĔLĔDOEG**, het donderend of bulderend geluid van geschut, brekende golven, hagel, regen, enz; *tinggĕlĕdoeg*, idem (van vele dingen); *tigĕlĕdoeg*, = *tigĕdĕboeg*, zie *gĕdĕboeg*.

**GĔLĔGĔR**, klanknab. van snorken; ook: bulderen (b. v. van geschut); *ngagĕlĕgĕr*, snorken; *gĕgĕlĕgĕran*, voll. *kerek gĕgĕlĕgĕran*, al maar snorken, aanhoudend snorken; *goemĕlĕgĕr*, snorken, brullen; ook = *soesoembar*, snoeven.

**GELEHE**, ngbr.; *ngageleha*, = *njangkere*, op zijde liggen (met de beenen uitgestrekt en den arm onder het hoofd); *gegelehean*, idem, aanhoudend.

**GĔLĔJĔR**, werkw. tusschenw. voor: zich in beweging zetten (b. v. een spoortrein), vooruitgaan, vooruitschieten; in het alg. = *madjoe*, voortgaan.

**GĔLĔK**, ngbr.; *ngagĕlĕk*, z. v. a. *ngarogrog*, alles te hoop loopen en zich om iemand of iets heenscharen (b. v. om hem nauwkeurig op te nemen); *ngagĕlĕk baris*, in een dichten drom oprukken; *digĕlĕk*, aan- of voortgedreven worden (van een of van velen, en zoowel van menschen als dieren); ook: doorgespoeld worden, met water of anderen drank door de keel gespoeld worden; *digĕlĕk-gĕlĕk*, met grooten spoed gedaan worden; *pagĕlĕk*, of *pagĕlĕk-gĕlĕk*, verkl. met *silih-sered* en *pada moro ka noe heurin*, d. i. elkaar voortduwen (b. v. van een zich voorwaarts bewegenden drom menschen); *ngagĕlĕkkeun diri kana katjilakaän*, zich moedwillig in onheil begeven (of storten).

**GĔLĔMĔNG**, ngbr.; *ngagĕlĕmĕng*, slechts den uitwendigen vorm van iets kunnen waarnemen, iets niet duidelijk kunnen zien (b. v. de maan, als zij door wolken bedekt is). Vgl. *rĕmĕng*.

**GĔLĔMPĔNG**, = *leundjeur*, stuk, stuks (van reepen waschzeep, staven ijzer of *gagala*, bamboestokken, enz.; *sagĕlĕmpĕng*, één stuk, één reep, enz.

**GĔLĔMPONG**, ngbr.; *ngagĕlĕmpong*, alleen in *ngagĕlĕmpong koneng*, een lichtgele huidkleur hebben. (Vgl. *omjang* en *sijang*.)

**GĔLĔNDĔNG** (vgl. *gĕndĕng*), het pruttelen; *ngagĕlĕndĕng*, morren, mopperen, pruttelen, bij zichzelven of binnensmonds murmureeren; ook: foeteren (vgl. *koemapang* en *gĕrĕndĕng*); *digĕlĕndĕng*, beknord worden; *gĕgĕlĕndĕng*, aanh. pruttelen, mopperen, murmureeren; *tinggĕlĕndĕng*, (van velen) tegen elkander, of onder elkander, of te zamen tegen iemand morren of mopperen.

**GĔLĔNDOENG**, (van een vallend voorwerp) een doffen klank geven; *patinggĕlĕndoeng*, (van vele dingen) met doffe slagen neder-vallen (b. v. steenen). Vgl. *gĕlĕndroeng*.

**GĔLĔNDOET**, ngbr.; *ngagĕlĕndoet*, verkl. met *dipapatahan loba*, iemand vermaning op vermaning toedienen; *digĕlĕndoet*.

**GĔLĔNDROENG**, het klank geven; *ngagĕlĕndroeng*, klank geven (van een hol voorwerp, als men er op slaat), = *ngĕntroeng*; brommen.

**GĔLĔNG** (Z.-B.), = *kĕlĕng*; *ngagĕlĕng*, = *ngĕlĕng*, zie *kĕlĕng*.

**GELENG**, alleen in *ekek geleng*, naam van een *ekek*-soort; *ngageleng*, (intransitief) omdraaien (van een wiel of rad), rijden over (iets of iemand, vgl. *rindĕs*); *digeleng*; *kageleng*, aangereden, overreden (door een voertuig, bij ongeluk); *digeleng-geleng*, gewreven worden (inz. een kind om het in slaap te maken); *galang-geleng*, zich om en om draaien (b. v. iemand die ligt en met lieden ter weerszijden spreekt); *gegelengan*, nederliggen (b. v. op een bank of op den grond); *ngagareleng*, = *miringkil*, krinkelen.

**GĔLĔNGGĔNG**, ngbr.; *ngagĕlĕnggĕng*, verkl. met *ngotjorna pantjoeran gĕde*, (van een *pantjoeran*) een dikken straal water uitwerpen.

**GELENJE**, z. v. a. *bĕger*, speelsch, wulpsch; verder: een jongen die aan een meisje-, een meisje dat aan een jongen het hof maakt.

**GĔLĔNJOE**, ngbr.; *ngagĕlĕnjoe*, = *imoet*, glimlachen.

**GELENTER**, ngbr.; *ngagelenter*, iets, losjes uitgespreid, in de zon drogen (b. v. rijst); *digelenter*.

**GĔLĔNTJĔNG**, = *potong*, stuk, in tweeën; ook: plotseling of schielijk doodblijven (b. v. een dier dat door den bliksem getroffen is); *sagĕlĕntjĕng*, = *sapotong*, één stuk; *ditilas gĕlĕntjĕng*, in tweeën gespleten worden of zijn.

**GELENTJENG**, ngbr.; *gegelentjengan*, beweeglijk zijn, in voortdurende beweging zijn (b. v. de tong).

**GĔLĔSĔR**, ngbr.; *ngagĕlĕsĕr*, gaan of kruipen (van een slang, een aal en derg. gedierte); van een dier met pooten z. v. a. *soekoe dikarajapkeun*, schuifelen; van een mensch: sloffen, met sleepvoeten loopen.

**GĔLĔTAS-GĔLĔTIS**, ong. = *gĕlik-gĕlik*, zachtjes spreken.

**GĔLĔTĔK**, I. ong. = *kĕrĕtĕg*, gevoelen; *nja koemaha gĕlĕtĕk manah pribadi*, zooals uw eigen gevoelen is.

II. Klanknab. van beweging of geluid; *gĕlĕtĕk-gĕlĕtĕk*, zich na elkander laten hooren (b. v. van muziekinstrumenten).

**GĔLĔTOEK**, nab. van het geluid van een op iets vallenden steen, z. v. a.: bons; ook: met het hoofd ergens tegen bonzen; in het alg.: het vallen of bonzen van iets hards op of tegen iets hards; *koemaha gĕlĕtoek batoe kĕljĕboer tjaina bae*, d. w. z. *koemaha mangkena bae* of *koemaha behna bae*, zooals het uitvalt.

**GĔLĔTOK**, nab. van het geluid van kluiven (ergens op).

**GĔLĔWEH**, = *lalawora*, onachtzaam, onnadenkend, iets licht opvatten.

**GELEWENG**, ngbr.; *tigeleweng*, over de zijde van iets aftuimelen; *galawang-geleweng*, niet vast zitten, heen en weer waggelen (inz. van iemand die te paard zit).

**GĔLIK-GĔLIK**, zachtjes spreken; *goemĕlik-gĕlik*, grienen.

**GĔLO** (vgl. *gelo*), g. w.; *ngagĕlo*, te verg. met *ngolo* (zie *olo*), beloven maar niet doen, iemand met kwade bedoeling tot iets pogen te verleiden, iemand bedotten, bepraten, bedriegen, om den tuin leiden, misleiden; *digĕlo*; *kagĕlo*, gefopt, bedot, bedrogen, misleid, verleid; *panggĕlo*, middel om te verleiden, verleiding.

**GELO**, zot, mal, dwaas, onnoozel, dol, gek, uitzinnig (vgl. *edan*, *boeroeng*, enz. [*gelo*, zoo zegt men: *teu matak ngaroeksak*, *edan* wel]; *si gelo*, jou gek, die onzinnige; *gegeloan*, zich gek of dol aanstellen (b. v. een dronken mensch); *ngagegelo*, iemand voor den mal houden (vgl. *bodo*); *digegelo*; *matak ngagelokeun*, zot-, dwaas maken; *kageloan*, onzinnigheid, zotheid, dolheid.

**GĔLOENG** k., *sanggoel* l., knoop waarin het haar in of boven den nek, of bij mannen op het achterhoofd, wordt opgebonden, haarwrong, kapsel (vgl. *poetri*, *ponggok*, enz.); ook: de omgekrulde kant van een *katjapi*, enz.; *njalindoeng ka gĕloeng*, onder de haarwrong schuilen; sprkw., verkl. met *awewena beunghar*, *salakina malarat*, d. i. de vrouw rijk, de man arm (m. a. w.: een man die van zijn vrouw leeft); *digĕloeng*, zich een knoop in het haar leggen, zich kappen; *ngagĕloengan*, een ander het haar opmaken; *digĕloengan*. (Vgl. *galing*.)

**GĔLOER**, = *goler*, liggen. P.

**GĔLOET**, vechten, worstelen (vgl. *goelĕt*); *ngadoe gĕloet*, kamp vechten, worstelstrijd; *gĕgĕloetan*, ravotten, bakkeleien; *ngagĕloetan*, iemand te lijf gaan, met iemand gaan vechten (maar *lain gĕloet saĕnjana*); *digĕloetan*.

**GĔLONG**, ngbr.; *ngagĕlong*, een groot stuk (brok) inslikken; *digĕlong*; *kagĕlong*, bij

ongeluk een groot stuk (brok) inslikken dat vervolgens in de keel blijft zitten, zich verslikken, een brok in de keel hebben.

**GĔLOR**, ong. = *karoŏh*, begeerig, hebzuchtig; inz. begeerig naar de bezitting van minderen.

**GĔMAH**, volkrijk, volkrijkheid. (Vgl. *gĕmoeh.*)

**GEMBANG**, ngbr.; *ngagembang*, iemand aftrekken van zijn werk, iemand van den goeden weg afbrengen, iemand van het goede aftrekken, misleiden, verleiden; *gembangan*, gedurig het werk laten rusten, gedurig zich met andere dingen dan met zijn werk bezighouden, ongedurig; ook: licht af te trekken of te verleiden; *digembang*, afgetrokken worden, misleid-, verleid worden; *kagembang*, van zijn werk of van den goeden weg afgetrokken raken of geraakt.

**GEMBEL** (Z.-B.), voll. *ĕmbe gembel*, = *domba*, schaap.

**GĔMBĔNG**, ngbr.; *ngagĕmbĕngan*, (van insecten) over iets of iemand zoemen.

**GĔMBES**, = 't meer gebr. *kasoer*.

**GĔMBIR** (Z.-B.), hetzelfde als *gĕbir*.

**GĔMBJOENG**, reizende bedelaars (dikwijls blinden), die door het geven van primitieve muziek op *rĕbana* of *bijola*, waarbij zij zingen, aan den kost trachten te komen. P.

**GĔMBLOENG**, opgeblazen, opgezet (van den buik), een dikken buik hebben; ook scheldw., z. v. a. *si gĕde beuteung*, dikbuik.

**GĔMBLONG**, I. (Soem.), = *benggol*, het 2½ centsstuk; *gĕgĕmblong*, naam van een soort klein gebak.

II. G. w.: smijt neer! of tegen een waschman: sla 't (op den steen)! *ngagĕmblong*, z. v. a. *ngabantingkeun*, iets (b. v. waschgoed) tegen iets (in den regel tegen een steen) slaan om het schoon te krijgen; *digĕmblong*.

**GEMBLONG**, ngbr.; *ngagemblong*, voll. *ngagemblong hedjo*, mooi in het groen staan.

**GĔMBOEL**, nog niet verzadigd, meer verlangen, gulzig, vratig, schrokken; ook: een gulzigaard.

**GEMBOL**, het iets met zich dragen in een doek; *ngagembol*, iets in een doek over den schouder met zich dragen, maar ook wel in ruimer zin: dragen, medevoeren; *ĕndol ngagembol, gantjang pintjang*, laat 't langzaam gaan, zoo men slechts wat met zich draagt, wie snel loopt wordt licht kreupel, sprkw., = ons: langzaam gaat zeker; *digembol*, in een doek over den schouder met zich gedragen worden; *kagembol*, zóó medegedragen; in ruimer zin = *kabawa*, medegevoerd; *gembolan*, bundel.

**GĔMBONG**, voll. *awi gĕmbong*, naam van een bamboesoort, ong. = de *tamijang* [zij wordt voor blaasroeren en derg. doeleinden gebruikt]. Vgl. *gombong.*

**GĔMBOR**, zacht, beursch (van een vrucht die gevallen of waarop geslagen is, en wel op de plek waarop zij gevallen of geslagen is); *tjaoe gĕmbor*, naam van een pisangsoort.

**GĔMBRANG**, het rinkelen, gerinkel; *ngagĕmbrang*, rinkelen (van glas of borden); ook: op de trom slaan; *galĕmbrang*, rinkinken. (Vgl. *brangbrang* en *gĕmbrong* II.)

**GĔMBRENG**, omroepersbekken (doch in dit geval beter *bĕnde*); verder: cimbaal (twee stuks); *ngagĕmbreng*, iemand die zich heeft schuldig gemaakt aan overspel, op bespottelijke wijze uitdossen en vervolgens rondvoeren, hetzij te voet, hetzij achterste voren op een paard gezeten, om hem of haar aan de verachting over te geven [oude rechtspleging]; *digĕmbreng*. (Vgl. *deungkleung* II.)

**GEMBRENG**, = *ginding*, pronken, ijdel zijn in kleeding of bewegingen; *ngagembreng*, idem.

**GĔMBROE**, een dikken buik hebben (van kleine menschen en dieren); ook: een kleine dikke vent, dik manneke. (Vgl. *gĕmbloeng.*)

**GĔMBROENG**, ngbr.; *ngagĕmbroeng*, = *ngagoeroeh*, een sterk gedruisch geven of maken.

**GĔMBRONG**, I. nab. van het geluid veroorzaakt door het breken van aarden voorwerpen, en ook wel in 't algemeen van breekbare waar.

II. *Ngagĕmbrong*, in grooten getale iets doen, bij menigten ergens te zamen-, in- of op zijn (b. v. vliegen op een kreng), zwermen, omzwermen.

**GĔMĔS**, met ijver zoeken of trachten om een mensch of dier kwaad te doen, iemands ongeluk wenschen of zoeken.

**GĔMĔT**, = *imeut*, nauwkeurig, met aandacht, oplettend, met attentie, naarstig, accuraat (b. v. naar iets zoeken, naar iets hooren, iets nagaan of iets onderzoeken); *dipariksa digĕmĕtan*, nauwkeurig ondervraagd worden; *ngagĕmĕtkeun*, iets nauwkeurig nagaan; *digĕmĕtkeun kalakoeanana*, zijn gedrag werd nauwkeurig nagegaan.

**GĔMI**, spaarzaam, zuinig; ook: iets zorgvuldig voor zich houden.

**GĔMOEH**, levendig, welvarend, bloeiend

en volkrijk (van een stad of land). Vgl. *gĕmah* en *hardja*.

**GĔMOEK**, vettig, vet zijn; verder: smeer, vet; tevens: mest (vgl. *gadjih* en *berak*); ook wel: zwaarlijvig, corpulent (doch deze beteekenis is eig. Mal.; zie *lintoeh* en *montok*); *ngagĕmoek*, de as van een voertuig enz. smeren; verder: mesten, bemesten; *digĕmoek*; *ngagĕmoekan*, mest om (een plant) leggen, bemesten; *digĕmoekan*; *panggĕmoek*, mestspecie, mest.

**GĔMPAL**, dik, ruw, gezwollen, hard (van de huid).

**GĔMPAR**, nederliggen (op den grond of op bedden, van zieken of dooden, en altijd in het meervoud); *pagalĕmpar*, idem; *ngagĕmparkeun*, doen nederliggen, nederleggen (van zieken of dooden); *digĕmparkeun*. [De vorm *galĕmpar* komt voor, maar ten onrechte, omdat *gĕmpar* reeds meervoudig is.]

**GĔMPEL**, g. w.; *ngagĕmpel*, te velde staande rijst afsnijden onder de aar (*didjijeun heutjak bae*), inz. omdat het gewas tegen den grond ligt, de halmen gebroken zijn en de gewone wijze van samenbinden niet kan gevolgd worden; *digĕmpel*.

**GĔMPĔNG**, ngbr.; *ngagĕmpĕng*, ong. = *ngagalĕng*, d. i. den vorm hebben van een *galĕng* of *sawah*-dijkje, er als een *galĕng* uitzien, dikke rimpels op het lichaam hebben (b. v. ten gevolge van stokslagen); ook van aderen of spieren: zich boven de oppervlekte verheffen. *ngagĕmpĕngkeun*, aan iets (aarde, gras enz.) den vorm van een *galĕng* geven; *digĕmpĕngkeun*.

**GEMPLEK**, veel op een hoop, veel bij elkander (z. a. vruchten aan een boom, b. v. *kalapa*), in elkander zitten, in de war zitten (van het haar); ook = *meuhpeuj*, rijk beladen. (Vgl. *gomplok*.)

**GĔMPOENG**, doch meestal *gĕmpoengan*, zich verzamelen, vergaderen, bijeenkomen, samenkomen, vergaderd zijn, bijeen zijn; ook: vergadering, samenzijn.

**GĔMPOER** (vgl. *poer*), neergehakt, geveld, vernield, verdelgd, verdaan, uitgeroeid [het stamw. wordt zelden gebruikt]; *ngagĕmpoer*, neerhakken, vellen (van een boom of geboomte), uitroeien, verdelgen, doen vergaan (een stad, een bevolking, een enkel persoon, een ding); *digĕmpoer*. (Vgl. *toempoer*.)

**GĔMPOL** (eig. Jav.), naam van een lekkernij van meel met kokosmelk, tot ballen gekneed.

**GEMPOR**, = *kempor*, lam in de onderste ledematen.

**GĔN**, werkw. tusschenw. voor: zetten op of in een gat of plaats waar het voorwerp (b. v. een pot of theepot) gewoonlijk staat; *gĕn ditanggĕrkeun*, hij zette het overeind. (Vgl. *tagĕn*.)

**GĔNAH**, = *ngeunah*, aangenaam, rustig, gerust, op zijn gemak zijn, tevreden, weltevreden, zonder zorg, genoeglijk, goedsmoeds, enz.; *gĕnah pikir* (of *hate*), schik of genoegen hebben, goeden moed hebben, weltevreden zijn; *ngagĕnahkeun*, iemands gemoed rustig maken, stillen; *digĕnahkeun*; *kagĕnahan*, gerustheid, genot, genoegen, aangenaamheid, enz.; *mangsa kagĕnahan*, tijd des welbehagens; *kagĕgĕnahan*, aan een aangenaam gevoel-, aan gerustheid of zorgeloosheid toegeven, zich aan een genoeglijk gevoel overgeven.

**GĔNDAM**, middel tot betoovering; *ngagĕndam*, overreden, overhalen, aandrijven (tot iets), prikkelen; verder: betooveren, begoochelen, vervoeren, misleiden, verleiden; *digĕndam*; *kagĕndam*, betooverd, misleid, bekoord, vervoerd, verleid; *kagĕndam koe ali*, betooverd door een ring; *ngagĕndaman*, iemand bepraten, trachten te overreden, verleiden; *digĕndaman*; *panggĕndam*, verleidend voorstel, middel der verleiding, betoovering, verleiding.

**GĔNDANG**, = 't meer gebr. *kĕndang*, een langwerpige trom.

**GĔNDĔNG**, voll. *koetoek-gĕndĕng*, pruttelen, grommen, klagen; *ngagĕndĕng*, = *koekoeloetoes* (zie *koeloetoes*), pruttelen, morren; ook: op iemand knorren of pruttelen; *digĕndĕng*; *gĕgĕndĕng*, een klein boschje (*roengkoen*); *ngagĕgĕndĕng*, bijeenstaan, verzameld staan. (Vgl. *gĕlĕndĕng*.)

**GENDENG**, g. w.: *ngagendeng*, zich naast iemand plaatsen of voegen (vgl. *gedeng*); *digendeng koe kawasaning Pangeran*, vergezeld (bijgestaan) worden door de kracht des Heeren.

**GĔNDER**, I. zwachtel, verband ergens om (vgl. *laha*); *ngagĕnder*, verbinden, zwachtelen (van hetgeen gebroken, stuk, van elkander af is); *digĕnder*, verbonden-, vastgebonden-, omwikkeld worden; *ngagĕnderan*, ombinden, omzwachtelen, omwinden; *digĕnderen*.

II. Doorstiksel (van een matras, een kussen en derg.); *ngagĕnder*, dóórstikken; *digĕnder*.

III. Naam van een muziekinstrument als de *kelenengan*. [Het wordt bij de *gamĕlan*, maar ook wel op zichzelf gebruikt.]

**GĔNDĔS**, ngbr.; *ngagĕndĕs*, te druk de bladeren of vruchten van een boom of plant plukken [waardoor die plant wordt benadeeld]; *digĕndĕs*.

**GĔNDING**, 1. gonggieter; - 2. naam van een melodie of wijs op de *gamĕlan*.

**GĔNDIS** (Jav.), suiker. (Vgl. *goela*.)

**GENDJAH**, = *hawara*, spoedig vruchtgevende, vroegrijp, kort te velde staande; *pare gendjah*, een vroegrijpe rijstsoort; *kalapa gendjah*, een vroegrijpe kokossoort; *kawoeng gendjah*, een vroegrijpe *kawoeng*-soort. (Zie ook *saer* I.)

**GENDJANG**, g. w.; *ngagendjang*, iemand aan weerskanten vasthouden (b. v. een gevangene); ook = *ngaping*, aan weerszijden van iemand zijn of gaan (b. v. van iemand die te paard zit) om hem te ondersteunen; *digendjang*.

**GĔNDJE**, een soort hennep [de bladeren worden na fijngesneden te zijn (*disiksik*) in tabak gerookt, of ook wel fijngewreven (*dirijeus*), met water vermengd en dan doorgezegen (*disaring*), waarna het sap met een drank wordt vermengd [het gebruik brengt, evenals opium, bedwelming te weeg]; *weureu gĕndje*, door *gĕndje* bedwelmd.

**GĔNDJĔR**, drilboor.

**GENDJES**, naam van een waterplant die als *lalab* gegeten wordt; ook *etjeng walanda* geheeten.

**GĔNDJIL**, ngbr.; *ngagĕndjil*, een harde plek, bonk of knobbel vormen.

**GENDJLONG**, in beweging komen, zich bewegen (b. v. de aarde bij een aardbeving); verder: schudden, slingeren, wankelen, waggelen (de aarde, de wereld, de zee, enz.).

**GĔNDJOT** (vgl. *djot*), ngbr.; *ngagĕndjot*, een snellen ruk aan iets doen, een snellen duw aan iets geven (om het te doen voortgaan); *digĕndjot*.

**GĔNDJRENG**, 1. verkl. met *beusi ninggang beusi deui*, kletteren, ratelen; ook wel: ritselen; verder: gekletter, wapengekletter; *tinggalĕndjreng*, idem (van vele wapens of metalen voorwerpen; ook gebezigd van het geruisch of geritsel van neerdalende nymphen. - 2. Naam van een *lagoe ronggeng* of zangwijs van de publieke danseressen (een *kĕtoek tiloe lagoe*, B.).

**GĔNDOE**, komt alleen voor in samenst. met *saoer*, *rasa* en *raos* (zie deze woorden); *ngagĕndoekeun*, in Z.-B. = *ngadoekeun*, zie *adoe* (P.).

**GĔNDOEK**, ngbr.; *ngagĕndoek*, opzetten, opzwellen, een opzetting of zwelling vormen, uitzetten, een verhevenheid vormen (b. v. een gezwel of de borsten eener vrouw); *ngagĕndoek-gĕndoek*, zich opblazen, „zich dik maken" (van iemand die boos is). Vgl *goendoek*.

**GĔNDOEL**, I. de zoogen. *moenijang lalaki* of enkelvoudige *moentjang*-pit. (Vgl. *dampa*.)

II. = *boeroeng*, dwaas, zot, onverstandig.

III. (Soem.), = *botol*, flesch.

**GĔNDOENG**, ngbr.; *goemĕndoeng*, (van vruchten) dauw op zich hebben, bedauwd. P.

**GĔNDOET** (Kad.), = *boerajoet*, groot van omvang (inz. van den buik eener zwangere vrouw of van een pak dat iemand draagt).

**GENDOJ**, ngbr.; *ngagendoj*, = *ngagandoj*; zie *gandoj*.

**GĔNDOL**, = *ĕndol*, langzaam (nl. gaan of loopen).

**GENDOL**, = *gembol*; *ngagendol*, iets in een bundel met zich dragen (hetzij in de hand, over den schouder gehangen of hoe dan ook); *digendol*.

**GĔNDONG**, zekere *lagoe* bij 't rijststampen; *gĕndongan*, voll. *nitir gĕndongan*, alarmslaan op het rijstblok (P.); ook = *toetoenggoelan*, zie *toenggoel*.

**GENDONG**, ong. = *ĕlang*, de twee groote manden met kramerijen van een marskramer; ook, maar voll. *toekang gendong*, marskramer (die met zulke manden vent); *ngadjoewal djaroem ka gendong*, naalden verkoopen aan een marskramer, sprkw., verkl. met *moal bisa ngabobodo ka noe pintĕr*, men kan een verstandig mensch niet bedotten; *ngagendong*, iets op den rug in een doek dragen (vgl. *gandong*); *digendong*.

**GĔNĔP** (vgl. *ganĕp*), zes; *gĕnĕpan*, de zes, zes stuks, zestal; *kagĕnĕp*, de (het) zesde.

**GENGGE**, schelletje, belletjes (z. a. van een kat of om de enkels van een kind), bellen, rinkel, rinkelbel (vgl. *gĕnta* en *gengseng*); *parija gengge*, naam van een *parija*-soort met kleine vruchten; *koepa gengge*, naam van een *koepa*-soort; *sawo gengge*, naam van een *sawo*-soort; *katjang gengge*, een soort aardnoot; *digenggean*, van bellen voorzien worden of zijn, aan iets bellen doen.

**GENGGEHEK**, naam van een riviervisch.

**GENGGELE** (*b. p.*), = *tjelegedeg* en *gek*. P.

**GENGGELEK** (*b. p.*), hetzelfde als *genggele*.

**GĔNGGĔM** (vgl. *gĕgĕm*), greep, handvol; *sagĕnggĕm*, = *sakeupeul*, één greep, één handvol, enz.; *ngagĕnggĕm*, in de gesloten hand of vuist houden of klemmen, met de vuist omklemd houden; ook: een kind vertroetelen, het in alles zijn zin geven; *digĕnggĕm*; *kagĕnggĕm*, iets in zijn hand hebben, vasthebben, met de hand omklemd houden, in zijn macht hebben; *kasakitan reudjeung kawarasan hanteu kagĕnggĕm*

*koe maneh*, ziekte en gezondheid hebt gij niet in uwe hand (macht).

**GĔNGGĔRONG**, = *tikoro* k., *tĕnggĕrokan* l., het keelgat, de strot, de keel of hals; *njanggakeun gĕnggĕrong*, zijn keel ter beschikking stellen (om straf te ontvangen).

**GENGGONG**, grond die aan de oppervlakte droog, maar onder den bodem week en drassig is, zoodat men, er op tredende, er in zakt; verder: schudden, bewegen (b. v. een huis bij een aardbeving); ook: naam van een *gamĕlan*-wijs; *rantja genggong*, een *rantja* met weeken ondergrond. (Vgl. *ginggeung*.)

**GENGSOR**, hurkend voortgaan (in gezelschap van meerderen).

**GĔNI** (Jav., Skr. agni), vuur (vgl. *seuneu*); *naraka gĕni*, het helsche vuur; *hantoe gĕni*, vuurspook; *walang gĕni*, zie *sangit*; *gĕgĕni*, = *sidoeroe* (zie *doeroe*); *pagĕnen* (Z.-B.), plek waar men gewoon is het erfvuil te verbranden.

**GĔNJAJ**, het glinsteren; *ngagĕnjaj*, glinsteren, schitteren. (Vgl. *njaj*, *ĕnjaj*, enz.)

**GĔNJAS**, ngbr.; *ngagĕnjas*, helder, doorschijnend (van water), glinsteren (b. v. gladde bladeren).

**GENJENG**, ngbr.; *garo-genjeng*, = *garo-ganjang*, zie *ganjang*. P.

**GĔNJĔNJĔNG**, werkw. tusschenw. voor: aanpakken en meenemen; *gĕnjĕnjĕng bae dibawa*, hij pakte het aan en nam het mee.

**GĔNTA** (Skr. ghantâ) bel, schel, klokje, de bellen om den hals van een kat, een olifant, enz. (vgl. *gengge*); ook de bel van een *padati* of kar; *ngagĕntaän*, aan iemand of iets een bel of bellen hangen; *digĕntaän*.

**GĔNTAK**, g. w.: haast je! spoedig! *gĕntak-gĕntak*, g. w.: haast je zeer! *ngagĕntak*, forsch aanpakken, gevoelig beetpakken, rukken aan; verder: met haast doen (b. v. opzien, spreken, enz.), haast maken, met iets voortmaken, met kracht stroomen; ook: in ééns (b v. breken, van een schip enz.), met een ruk, met kracht; *pinga-gĕntakeun*, er haast mede zullen maken; *digĕntak*, met haast-, met kracht aangepakt worden, enz.; *kagĕntak*, gehaast, overhaast; *ngagĕntak-gĕntak*, haasten, aansporen, voortjakkeren; *teu beunang digĕntak-gĕntak*, men kan er zich niet mede haasten; *ngagĕntakkeun*, in eens inhouden (b. v. een paard); verder: met iets haast maken, haast achter iets zetten, spoedig gereedmaken of doen, enz.; ook: aanzetten, aandrijven; *digĕntakkeun*.

**GĔNTEN**, ngbr.; *ngagĕntenan*, ong. = *ngagantian*, tijdelijk de plaats van een ander innemen, voor iemand die *ripoeh* is een oogenblik den last dragen, voor iemand invallen, enz.

**GĔNTENG**, I. smal of dun in het midden, hol, uitgehold (z. a. door slijtage, b. v. een mes); ook: het smalle of dunne gedeelte van iets; *soekoe gĕnteng*, het enkelgedeelte; *soekoe gĕnteng bĕlokeun*, een ootmoedige uitdr. voor: ik steek u mijn voeten toe om ze in het blok te sluiten; *sato gĕnteng*, klein gedierte, inz. insecten; *gĕnteng koe kadekna, lĕgok koe tapakna, reuntas koe polahna*, smal door eigen houwen, uitgehold door eigen voetspoor, omvallen door eigen handeling, sprkw. voor: zich door eigen streken in het ongeluk hebben gestort; - *gĕgĕnteng*, engte, nauwte (b. v. in een waterweg), smalle opening, het dunne (smalle) van een boom of van een lepel, smalle uitloop van een berg, versmalling, landengte.

II. Dial. voor *kĕnteng*, dakpan.

**GENTENG**, (van een hond, maar ook wel van een ander dier) het in den kop bijten van een anderen hond, enz.; *ngagenteng*, met den bek een anderen hond enz. bij den kop te pakken hebben; *silih-genteng*, (van honden enz.) elkaar met den bek bij den kop hebben.

**GĔNTĔR** (vgl. *gĕr*), geruisch, gedruisch (inz. van door elkander sprekende stemmen); *gĕntĕr ngaharewoskeun*, velen fluisterden er onder elkander over. (Vgl. *goentoer*.)

**GĔNTI**, hetzelfde als *ganti*; *silih-gĕnti*, elkander afwisselen of vervangen, om de beurt doen. (Men zegt ook *piligĕnti*.)

**GĔNTJAJ**, ngbr.; *ngagĕntjaj* (Z.-B.), = *ngagĕntjlang*, zie *gĕntjlang*. P.

**GENTJĔLEK**, in bossen bijeenzitten (van vruchten), in een verwarde bos of bossen zitten (van iemands hoofdhaar). Vgl. *gemplek*.

**GĔNTJET**, g. w.; *ngagĕntjet*, vast verbinden, nauw aaneensluiten, samendrukken, samenpersen (van goederen, b. v. in balen), uitdrukken, dringen, verdringen; ook: „iemand het vuur na aan de schenen leggen"; *digĕntjet*.

**GĔNTJLANG**, ngbr.; *ngagĕntjlang*, branden (van een lamp en derg.), schijnen, lichten.

**GĔNTONG**, een groot aarden watervat (met een hals; vgl. *boejoeng*).

**GĔNTOR**, het brommen; *ngagĕntor*, knorren, brommen; *digĕntor*.

**GENTOR**, werkw. tusschenw. voor: kussen, omhelzen; *ngagalentor*, = *njijoeman* (zie *ijijoem*), aanh. kussen; *digalentor*.

**GĔNTOS**, l. van *ganti* en *gĕnti*; zie *ganti*.

**GĔNTRA**, l. van *sowara* en van *sora*, geluid, stem; *ngagĕntra*, geluid geven, roepen; *ngagĕntraän*, een stem tot iemand

richten, iemand roepen, toeroepen, aanroepen; *digĕntradn*, aangeroepen-, toegeroepen worden.

**GĔNTRANG**, ngbr.; *ngagĕntrang*, nab. van 't geluid van het Inl. weefgetouw. P.

**GĔP**, werkw. tusschenw.: 1. = *gap*, zie ald.; 2. voor omarmen. P.

**GĔPAK-GĔPOEK**, zie *gĕpoek*.

**GĔPĔK**, ngbr.; *atah-gĕpĕk*, een scheldw., ong. = *atah-adol*, zie *adol*.

**GĔPENG**, plat, dun (b. v. een visch); *ngagĕpengan*, afplatten; *digĕpengan*; *ngagĕpengkeun*, plat of platter maken, pletten; *digĕpengkeun*. (Vgl. *gepeng*.)

**GEPENG**, plat, dun (van voorwerpen in 't algemeen). Vgl. *gĕpeng*.

**GĔPJAK**, op levendigen-, opgeruimden toon spreken (b. v. tot zijn gasten), door spraakzaamheid hen met wie men samen is vermaken, opgeruimd-, gezellig-, aangenaam-, onderhoudend zijn. (Vgl. *garapjak*.)

**GĔPLOEK** (vgl. *ploek*), nab. van het geluid van iets dat valt: plof; *ngagĕploek*, neerploffen, vallen.

**GĔPOEK**, een klop met gereedschap op hout; *gĕpak-gĕpoek*, kloppen en slaan; *ngagĕpoek*, 1. kloppen (op hout); 2. = *mekprek*, stukslaan, fijnkloppen; 3. = *matjoel*, den grond omwerken met de *patjoel*; *ngagĕpoek sirah*, iemand de hersens inslaan; *digĕpoek*, stukgeslagen worden, enz.

**GĔPOK**, ngbr.; *sagĕpok*, ding dat uit twee helften bestaat, twee bij elkander behoorende dingen (b. v. de beide stukken kuit van een visch); ook: een pak *pĕpĕtasan* of vuurwerk; *kagĕpok*, 1. = *kapeupeuh*, geslagen (van iets waartegen iemand aanslaat); 2. tot één gemaakt, aaneenverbonden, aaneengehecht; 3. = *kabawa* en *katarik*, medegevoerd, in iets betrokken raken of geraakt (b. v. in een rechtzaak).

**GEPOR**, ngbr.; *ngagepor*, op den grond zitten.

**GĔPRAK** (vgl. *prak*), werkw. tusschenw. voor: treffen, samentreffen, op elkander stooten; verder: ontmoeting, gevecht; *gĕprak neunggarna*, zij stietten elkander of op elkander; *sagĕprakan*, één treffen; *sagĕprakan make bĕdil*, bij een ('t eerste) treffen konden ze van hun geweren gebruik maken, ééns konden ze hun geweren afvuren (meer kruit en lood hadden ze niet).

**GĔPROEK**, het kletteren van wapens, het treffen of handgemeen worden van strijdenden, het neervallen of zich neerzetten van een vogel die niet hoog vliegen kan en nagezet wordt (b. v. de *poejoeh*).

**GĔPROK** (vgl. *gĕprak*), treffen, samentreffen (van tegenpartijen), aanval; *sagĕprokan*, één samentreffen, één aanval.

**GĔR**, werkw. tusschenw. voor iets dat met gedruisch, geruisch of rumoer gepaard gaat; *gĕr pĕrang*, daar ontbrandde de strijd; *gĕr hoedjan*, daar viel een stortregen; *gĕr seuseurian*, men brak uit in lachen; *gĕr diseuseul*, daarop werd hij uitgescholden; *gĕr patjektjokan*, er ontstond een twist, men geraakte in twist; *goer-gĕr*, het herhaalde van *gĕr*. (Vgl. *dĕr* en *gĕntĕr*.)

**GĔRA-GĔRO**, zie *gĕro*.

**GĔRAH**, = *soeka*, blijgeestig, zich verheugen, verheugd zijn, blijde zijn, lustig zijn, jubelen.

**GĔRANG-GĔROENG**, zie *gĕroeng*.

**GERE**, g. w.; *ngagere*, een molkrekel (*kasir*) halen uit zijn gat; verder: kapok ontdoen van de zaadjes (B.); ook: iemand met iets in den neus of in de ooren peuteren, kittelen; *digere*; *panggere*, een gedraaid touwtje met menschenhaar eraan, om een *kasir* te vangen of te halen uit zijn gat; verder in 't alg.: peuter, voorwerp om te kittelen; *boeloe panggere*, (van een vogel) pas korte veertjes hebben.

**GĔRĔBĔG**, ngbr.; *ngagĕrĕbĕg*, in menigte bij elkander zijn, in menigte tegenwoordig wezen, (van menschen of dieren) iemand omstuwen; *digĕrĕbĕg*, gezegd van iemand (b. v. een hoofd) die door een menigte omringd of omstuwd wordt.

**GĔRĔBONG**, een boogvormige tent ergens over, een (met een tent) overdekt voertuig (hetzij draagbaar, kar of wagen); *gĕgĕrĕbongan*, tent (b. v. over een afgesloten plek van een *sampan* of boot).

**GĔRĔDĔG**, het geluid of gedruisch van een rollenden wagen; *ngagĕrĕdĕg*, rollen (van een wagen), voortrollen, voortsnellen, voorbijsnellen; *digĕrĕdĕg teuing*, iets te hard aanzetten, inz. te veel vuur onder iets doen.

**GĔRĔGĔL**, het *gĕl* klinkend geluid van het doorsnijden der rijstaren; *ngagĕrĕgĕl*, (van een *etem*) rijstaren afsnijden. P.

**GĔRĔGĔS**, ngbr. (vgl. *gĕgĕs* en zie *gĕdĕboeg*); *gĕrĕgĕseun*, het graveel hebben; *wawatoe gĕrĕgĕseun*, graveelsteen, graveelgruis.

**GĔRĔGĔT**, maar doorgaans *gĕrĕgĕteun* (vgl. *gĕgĕt*), ontstemd, vergramd, nijdig, boos; ook: woeden (in het binnenste, van drift); *ngagĕrĕgĕt*, nijdig worden, boos worden, vergrimmen; *ngagĕrĕgĕt napsoena*, zijn drift ontstak.

**GĔRĔJĔK**, stampvol (met menschen); *di dapoer gĕrĕjĕk eusi-boemina*, in de keuken was het vol dienstboden.

**GĔREK**, = *kerek*, snorken. P.

**GERELENG** (vgl. *geleng*), rollen, zich over den grond rollen (van langronde voorwerpen); *ngagereleng*, idem; ook: iets (b. v. een stuk bamboe) over den grond rollen; *digereleng*; *gegerelengan*, heen en weer rollen, zich om en om wentelen op den grond; *ngagerelengkeun*, iets over den grond rollen of voortrollen; *digerelengkeun*.

**GĔRĔM**, maar meestal *ngagĕrĕm*, grommen, brullen, brommen (van een dier, van de zee, van een berg, enz.); *garamgĕrĕm*, aanh. of gedurig brullen of brommen; *gĕgĕrĕman*, al maar of aanhoudend brullen; *ngagĕrĕman*, iemand aanbrommen; ook: tegen iemand geweld maken of tieren; *digĕrĕman*. (Vgl. *harĕgĕm*.)

**GĔRĔMĔT**, I. ngbr.; *ngagĕrĕmĕt*, over iets in zijn binnenste nadenken (b. v. uit twijfel aan de waarheid), met gedachten aangaande iets vervuld zijn, twijfel aangaande iets koesteren.

II. *Gĕgĕrĕmĕtan*, zacht geruisch (in een bosch, wildernis of eenzaam oord); ook: zachtjes spreken, in alle stilte doen; verder: klein gedierte, insecten; *saroepaning gĕgĕrĕmĕtan*, allerlei insecten.

**GĔRĔNDAKA**, z. v. a. *karoesoehan*, zie *roesoeh*.

**GERENDEL**, het Holl. grendel; idem.

**GĔRĔNDĔNG**, het spreken in een aangrenzend vertrek [gelijk dat voor iemand die zich er buiten bevindt wel hoorbaar maar moeilijk te verstaan is, onderscheiden van *gĕlĕndĕng*, vgl. *gĕndĕng* en *gĕrĕndoeng*], in 't alg.: een doffe klank; *ngagĕrĕndĕng*, dof klinken; *tinggĕrĕndĕng*, spreken [van velen op gezegde wijze gehoord); *gĕgĕrĕndĕngan*, de klank van het met elkander spreken (zooals in een aangrenzend vertrek).

**GĔRĔNDIL**, verkl. met *loba*, veel en velerlei; *pikirna gĕrĕndil*, hij dacht aan veel en velerlei.

**GĔRĔNDJAL-GĔRĔNDJIL** (vgl. *gĕndjil*), veel harde plekken, kluiten, knobbels of bonken hebben.

**GĔRĔNDOENG**, het hol klinken; *ngagĕrĕndoeng*, luide maar onduidelijk, hol klinken (b. v. een stem van binnen uit een huis, uit een put, enz.). Vgl. *gĕrĕndĕng*.

**GĔRĔNG**, I. het grommen, gebrom; *ngagĕrĕng*, = *ngagĕrĕm* (zie *gĕrĕm*), grommen, brommen. (Vgl. *gĕroeng*.)

II. (Z.-B.), doorn van de doornbamboe. (Vgl. *oeneuk*.)

**GERENGSENG**, een plat-ronde koperen kookpan, ook *kekentjeng* genoemd.

**GĔRĔNJIH**, ngbr.; *ngagĕrĕnjih*, verkl. met *ngaririhan*, aanhouden met vragen, om iets aanhouden.

**GERENTEL**, kleine ronde dingetjes (b. v. schape- of geitekeutels); ook: klein balletje, pil; *oebar gerentel*, pil, pillen; *gegerentelan*, klein en rond (van vele dingetjes). Vgl. *goeroentoel*.

**GĔRĔNTĔS**, iets bij zichzelven hebben voorgenomen; *geus aja gĕrĕntĕs kalboe*, (ik) had reeds bij mijzelven voorgenomen; verder: met een enkel woord iets aanduiden of over iets spreken, iets maar even op het tapijt brengen; ook: fluisterend praten, pruttelen; *tinggĕrĕntĕs*, (van velen) onder elkander pruttelen of mompelen.

**GERESEL**, = *lekek*, werkw. tusschenw. voor: afzagen, doorsnijden.

**GĔRĔSIL**, ngbr.; *ngagĕrĕsil*, knagen, afknagen (inz. door een muis).

**GĔRĔT**, kerf, streep of schrap dwars over iets heen; *ngagĕrĕt*, een kerf, streep of groeve op (over) iets maken, kartelen; verder: afbakenen, afperken, iets bepalen, een bepaalde prijs of som vragen; *digĕrĕt*; *gĕgĕrĕt*, draad van een schroef; *gĕrĕtan*, gekarteld; *panggĕrĕt*, (het tegenoverg. van *palajoe*) de breedte van een vlak of in 't alg. van iets dat een oppervlakte heeft (b. v. een tuin, een huis, enz.); verder: balk die in de breedte van een huis op de stijlen gelegd wordt (eig. *watĕs rowangan*), dwarsbalk (vgl. *pamikoel* bij *pikoel*).

**GĔRET**, knarsen, knarpen (van een deur), het krassend geluid van een scherp voorwerp op iets hards (b. v. bij het trekken van een streep); *ngagĕret*, krassen, lijnen ergens op- of inkrassen (b. v. op een lei); *digĕret*. (Vgl. *gĕrit*.)

**GĔRĔTAK**, verkl. met *datang roesoeh*, d. i. komen met haast; *ngagĕrĕtak*, iemand onverhoeds of met haast beetpakken, met iets overvallen, tot iets haasten, iemand doen schrikken, verjagen; *digĕrĕtak ditjandak djeung dipariksa*, hij pakte hem onverhoeds beet en ondervroeg hem.

**GERETJEK**, verkl. met *akoean*, aanhalig, voorkomend, vriendelijk.

**GĔRĔWĔL**, het gevoel als iets langs ons heen gaat, een lichte aandoening; *ngagĕrĕwĕl*, langs de hand of den voet gaan (van een visch in het water); *tinggĕrĕwĕl*, idem (van vele visschen).

**GĔRĔWONG** (vgl. *gorowong*), wijd gapen (z. a. een kuil of spelonk); *ngagĕrĕwong*, een wijde opening vormen, diep inloopen.

**GĔRGĔSI**, naam van een grooten mythischen vogel, de griffioen of grijpvogel. (Zie *rok* II.)

**GĔRIM**, benaming voor diverse stoffen, en wel everlast, lustre, damast, alpaca, en derg.

**GĔRING** k., *teu damang* l., onwel, ongesteld, ziek, krank, lijdend; *gĕring hate* of *gĕring pikir*, hartzeer; *gĕringan*, gedurig ongesteld zijn, ziekelijk, sukkelen; *ngagĕringkeun*, ziek maken; *digĕringkeun*; *kagĕgĕringan*, ziek zijn (van), van streek zijn (van), zich iets aantrekken, kwijnen; *kagĕgĕringan bawaning njaďh*, liefdepijn, liefdesmart. (Vgl. *garing*, *gĕroeng* en *goreng*.)

**GĔRIP**, ook *kĕrep*, het Holl. griffel; idem.

**GĔRIT** (vgl. *gĕret*) het gepiep der wielen van een *padati*, of het knerren van een deur op hare duimen, kraken; *gĕgĕrit* (Z.-B.), naam van een zeevisch; *pagĕrit*, voll. *kai pagĕrit*, een paar houten, schuin over elkander, welke tegen elkander schuiven en geluid geven als ze door den wind worden bewogen; *ngagĕrit*, piepen, knerren, knarsen.

**GERMANI**, het Holl. Germanië, Duitsch; *tanah Germani*, Duitschland; *oerang Germani*, Duitscher; *basa Germani*, het Duitsch.

**GĔRO**, werkw. tusschenw. voor: roepen, uitroepen, schreeuwen; ook: schreeuw, roep; *gĕro bae ngadĕngek*, hij gaf een schreeuw (of gil); *ngagĕro*, = *njĕloek* k., *ngagĕntra* l., roepen, uitroepen, schreeuwen; *tinggarĕro*, idem, (van velen); *gĕra-gĕro*, gedurig of aanhoudend roepen of schreeuwen; *gĕgĕroan*, een geschreeuw aanheffen, zonder ophouden schreeuwen; *ngagĕroan*, tegen iemand roepen, aanroepen, binnenroepen, iemand toeroepen of toeschreeuwen, bijeenroepen; *digĕroan*; *silih-gĕroan*, tegen elkander roepen; *ngagĕrokeun*, iets uitroepen, uitschreeuwen; *digĕrokeun*.

**GĔROEH**, geruisch, gedruisch, iets met gedruisch doen (zóó dat het in 't oog valt); *hanteu gĕroeh*, geen gerucht maken, geen ruchtbaarheid aan iets geven, in de stilte (doen), onhoorbaar; *teu meunang gĕroeh saeutik*, volstrekt geen gedruisch (drukte) mogen maken.

**GĔROENG**, grommen, brommen, stenen, kreunen, kermen, janken; ook: gebrom, gesteen, enz.; *ngagĕroeng*, brullen, brommen, luid kreunen, het uitbrullen; *tinggarĕroeng*, idem (van velen); *gĕrang-gĕroeng*, telkens kermen, grommen, kreunen, janken, enz.; *gĕgĕroengan*, aanh. kreunen, klagend geroep (z. a. van duiven), gekreun, gesteen, geklag; *gĕroeng-gĕroengan*, aanh. of gedurig kermen, enz.; *kerek gĕroeng-gĕroengen*, klagelijk of stenend snorken.

**GĔROES**, geglansd; verder: glanzen, glimmen (van een sarong, hoofddoek, enz., ten gevolge van het gepolijst zijn met een *kĕwoek*); *ngagĕroes*, iets (een weefsel, leder enz.) met een *kĕwoek* polijsten, glanzen, gladmaken, gladden; *digĕroes*.

**GĔRONG** (Z.-B.), algemeene benaming van eenige zeevischsoorten.

**GERONG**, naam van zekere *lagoe ronggeng* (*ronggeng*-deuntje); *ngagerong*, z. v. a. *ngawih*, neuriën. (Vgl. *gĕroeng*.)

**GĔROT**, I. = *kahot*, sedert lang een betrekking waarnemen of waargenomen hebben, oud gediende, sinds lang iets doen of plegen (b. v. dieverij), en in dezen zin z. v. a. *bisa*; verder: een echte-, doorknede, doortrapte-, geboren (dief enz.); *siloeman gĕrot*, een oude-, echte of geboren *siloeman*; *gĕrotan*, in iets *gĕrot* zijn; *bangsat gĕrotan*, een oude (echte, doortrapte) boosdoener; *lĕbe gĕrotan*, een echte *lĕbe* (dat is een die zijn vak verstaat) *leuweung gĕrotan*, een oud bosch.

II. Het kraken van boomtakken, als zij door den wind over elkander schuren (vgl. *gĕret* en *gĕrit*); *ngagĕrot*, (bij zoodanig schuren) kraken.

**GĔRPOE** (Z.-B.), naam van een zeevisch, ong. = de *kakap*.

**GĔS**, = *dĕs*, werkw. tusschenw. voor *pinggĕs*, breken.

**GĔSAT-GĔSOET**, zie *gĕsoet*.

**GESEH**, verschillen, niet gelijk, verschillend zijn, anders zijn, afwijken; ook: afwijking, verschil; *teu geseh*, niet verschillen (b. v. een portret van het origineel); *ngagesehkeun*, iets van iets anders doen afwijken of verschillen; *digesehkeun*.

**GĔSĔK** (Gal.), = *gisik*, g. w.; *ngagĕsĕk*, tusschen de handen fijnwrijven; *digĕsĕk*. P.

**GĔSĔL**, = 't meer gebr. *bĕrĕg*; zie ald.

**GESEL**, ngbr.; *ngagesel*, = *ngeureut*, snijden; *digesel*; *digesel-gesel*, aanh. met een stomp mes over iets gezaagd worden; *gasal-gesel*, al maar met een stomp mes over iets zagen.

**GĔSĔNG**, I. = *kĕntjĕng*, snel, met snelheid verrichten; *ngagĕsĕng*, sterk aandringen, aanzetten tot iets; *digĕsĕng*.

II. Z. v. a. *gelang* II., g. w.; *goela-gĕsĕng*, zekere paardenkleur, nl. donkerbruin *ngagĕsĕng*, dooreenwrijven, mengen (b. v. asch met olie).

**GĔSOET**, ngbr.; *gĕsoet-gĕsoet*, haastig, met haast, schielijk, gezwind; *gĕsat-gĕsoet* [de meest gebr. vorm), idem, met verst.; *gĕsat-gĕsoet moelang*, schielijk naar huis terugkeeren; *geura gĕsat-gĕsoet geuwat indit*, haast u en vertrek.

**GESOH**, ngbr.; *ngagesoh* en *ngagesohan*, de *bejas* bij het wannen rechts en links doen gaan; *digesoh*. P.

**GESPER**, fraaie, versierde vrouwengordel of ceintuur, waarvan de haken vóór op 't lijf in elkaar sluiten.

**GĔSRĔK**, g. w.; *ngagĕsrĕk*, iets afslijpen, afvijlen of afzagen; in Kad.: nat waschgoed met beide handen over een plank met ribben schuiven; *digĕsrĕk*. (Vgl. *goesar* en *goesroek*.)

**GESREK**, ngbr.; *ngagesrek*, over elkander schuiven of schuren (b. v. het garen van twee vliegers); ook: twee stukken bamboe over elkander schuren om vuur te maken; *ngagesrekkeun*, over elkander doen schuren; *digesrekkeun*.

**GĔTAH** (Indr.), kleverig vocht dat uit sommige boomen en vruchten vloeit. (Vgl. *geutah*.)

**GĔTAK**, ngbr.; *ngagĕtak* (Bant.), = *ngagĕbah*, zie *gĕbah*. P.

**GĔTAPAN**, z. v. a. *reuwasan*, schrikachtig (van aard), schichtig.

**GĔTAS**, broos, licht breken (b. v. hout); overdr.: kribbig, prikkelbaar, licht boos worden, lichtgeraakt.

**GETEK**, I. = *rakit*, vlot (van bamboe of hout); verder: pont, schouw; *toekang getek*, vlotter; *pigetekeun*, (bamboe of hout) om er een vlot van te maken; *digetekkeun*, tot een vlot gemaakt worden.

II. Kriewelen, kittelen, het gevoel van iemand die gekitteld wordt, jeuken, jeukte; *garetek*, = *djengkel* en *keuheul*, geprikkeld zijn, zich geprikkeld voelen, iets niet meer kunnen uithouden, niet meer kunnen verdragen, wrevelig, kregel, kregelig, iets moede zijn; *garetekan*, licht *garetek* worden, lichtgeraakt, prikkelbaar van humeur.

**GĔTĔM**, z. v. a. *siga-siga*, doen alsof; *gĕtĕm sĕmoe isin*, een bedeesd gezicht zetten, bedeesd kijken (opzettelijk).

**GĔTEN**, = *toelaten* (waarmee het dikwijls wordt samengesteld), zorgvuldig, oplettend, zorgzaam; *ngagĕtenan*, nauwlettend op iemand of iets acht geven, zorgvuldig voor iemand of iets zijn, aan iemand of iets oplettendheid betoonen, steeds iemand of iets in het oog houden; *digĕtenan*; *kagĕtenan*, zorgvuldigheid.

**GĔTĔR**, het beven; *ngagĕtĕr*, trillen, beven (van ontsteltenis of schrik), inwendig beven, ontstellen, ontroerd, beving; *goemĕtĕr*, sterk beven; *galoemĕtĕr*, idem, meerv.; *tinggoemĕtĕr*, beven enz. (van velen); *ngagĕtĕrkeun*, doen beven; *digĕtĕrkeun*. (Vgl. *degdeg* en *kĕpĕr*.)

**GĔTIH** (vgl. *geutah*) bloed; *weureu gĕtih*, misselijk van bloed; *pinoeh koe gĕtih*, met bloed bedekt; *mandi gĕtih*, in bloed baden; *hoetang gĕtih*, bloedschuld; *gĕtihan*, met bloed zijn, bloeden, bebloed; *ngising gĕtih*, bloed afgaan; *ngagĕtih*, voll. *kasakit ngagĕtih*, bloedvloeiing (uit de scheede of uit den anus).

**GĔTING**, = *gĕten*, zorgvuldig, maar ook wel: bemoeizuchtig; *dipake kagĕting*, iemand tot voorwerp van zijn zorg stellen.

**GĔTJĔK** (Z.-B.), = *rĕmĕn*, nog al eens, dikwijls; *ngagĕtjĕk*, iets geheel fijn stampen; *digĕtjĕk*. P.

**GĔTJOS** (vgl. *tjos*), werkw. tusschenw. voor: steken, prikken; ook: prik, por, steek; *gĕtjos nĕwĕk*, hij stak hem (met een kris); *ngagĕtjos*, een por geven, prikken, steken; *digĕtjos*. (Vgl. *kĕtjok*.)

**GĔTOEN**, ngbr.; *gĕgĕtoen*, leed gevoelen, spijt hebben.

**GĔTOK**, ngbr.; *ngagĕtok*, ong. = *ngĕtok* en *ngĕtrok*, kloppen op, slaan op, inz. hameren, kloppen, tikken op metaal (z. a. b. v. door een goudsmid); verder: iemand met een knokkel of de knokkels op het hoofd slaan; *digĕtok*.

**GĔTOL**, = *daekan*, arbeidzaam, nijver, vlijtig, ijverig; *kagĕtolan*, ijver, vlijt, arbeidzaamheid.

**GETRENG**, verkl. met *sakeudeung-keudeung paseja*, d. i. twistgierig; ook = *patjogregan*, met elkander overhoop liggen, krakeelen; *ngagetrengan*, twist zoeken met.

**GĔTRIK**, ngbr.; *ngagĕtrik-gĕtrik*, bevelen, bevelen geven, werk te doen geven, enz.

**GEUBIG**, ngbr.; *ngageubig*, vlug en onbevracht loopen; *goebag-geubig*, = *koepatkapit*, loopen slingerende met de armen; *digoebag-geubig* (vgl. *goebag-gabig*), iets dat men draagt (b. v. een mensch of de *rĕngkong* dien men op den schouder heeft) heen en weer bewegen, schudden of laten slingeren; ook: een vracht door het heen-en-weer-bewegen van het lichaam van zich af trachten te schudden.

**GEUBIS**, l. van *laboeh* en *ragrag*, (alléén van een mensch) vallen (b. v. in een kuil, van een hoogte, van het paard enz.), afvallen, voorovervallen.

**GEUEUMAN**, dat waarvoor men vreest (b. v. een hoog ambtenaar), dat waarvoor men bang is (b. v. een groote boom), dat waarvan men naar of akelig wordt, schrikbeeld, boeman.

**GEUGEUH** (vgl. *eugeuh*), ngbr.; *ngageugeuh*, z. v. a. *njangking* (zie *tjangking*), in zijn macht of onder zijn bescherming hebben, macht hebben over, invloed of overwicht

hebben op; ook: hulp verleenen, beschermen; *noe ngageugeuhna*, die over (hen) het bevel voert; *digeugeuh*.

**GEUGEUJ**, z. v. a.: laat maar gaan! laat maar waaien! *ngageugeujkeun*, verkl. met *ngalampahkeun*, ten uitvoer leggen, volbrengen; *digeugeujkeun*.

**GEUGEUS**, = *gedeng*, twee *eundan* of rijstbosjes (zie deze woorden); *ngageugeus*, twee *eundan's* tot één bos samenbinden, in bossen (schoven) binden; *digeugeus*; *geugeusan*, twee samengebonden *eundanan*; verder: schoof, bos (ook z. a. van *katjang* of *djagong*).

**GEUGEUT**, verkl. met *teu daekeun djaoeh*, innig en bestendig liefhebben (sterker dan *njaah* en zelfs dan *sono*); ook: liefde (nl. van een verliefde, van een echtgenoot of van ouders); verder: verliefd; *kageugeut*, de persoon die (dien) men innig liefheeft, de persoon op wie (wien) men verliefd is, geliefde, beminde.

**GEUING**, g. w.; *ngageuing*, iemand wakker maken, wekken; ook: iemand iets voorhouden of te binnen brengen wat hij vergeten heeft, wakker maken om aan iets te denken, herinneren, iemand tot iets opwekken, tot het goede vermanen of aansporen; *digeuing*; *ngageuing maneh*, zich wekken, zich opwekken; ook: tot inkeer-, tot bezinning komen; *ngageuing-geuing*, meerdere menschen wekken of opwekken; *goewang-geuing*, al maar wekken of opwekken; *ngageuingkeun*, = *ngahoedangkeun*, iemand wakker maken, wekken, opwekken, weer levend maken; *digeuingkeun*.

**GEUJEUR**, te overvloedig water hebben; *kageujeur*, van te veel water lijden (b. v. planten).

**GEULANG**, I. k., *pinggĕl* l., groote ring, polssieraad, armband (zie *gĕlang*, *rante*, *tjoeroek*, *leungeun* en *soekoe*); *digeulangan*, om den pols gedaan worden (van een bandje enz.), van een *geulang* voorzien worden; *pigeulangan*, (eig. de plaats voor een *geulang*) de pols van hand of voet, het pols- of enkelgewricht.

II. Zie *galang* II.

**GEULEUH**, vuil, vies, morsig, onrein (vooral van iets waaraan drek zit); ook = *ngewa* enz., een afkeer-, afschuw of gruwel hebben van, verfoeien, haten, verafschuwen; *sipat geuleuh* of ook *geugeuleuh*, onrein, vuil, verfoeilijk; verder: wat vuil of onrein is, verfoeilijkheid, gruwelijkheid; *geuleuh-keumeuh*, zie *keumeuh* I.; *kageuleuh*, dat die) waarvan men afkeerig is; *migeuleuh*, verfoeien, haten, verafschuwen; *mikageuleuh*, jegens iemand of iets een afkeer hebben, haten, verfoeien; *dipikageuleuh*; *silih-pikageuleuh*, elkander haten, enz.; *ngageuleuhan*, bevuilen, bemorsen, bedoen; *ngageuleuhan ka*, iemand haten; *kageuleuhan*, 1. bevuild geraakt (b. v. een kleedingstuk door een klein kind); 2. haat, afkeer; ook: verfoeilijkheid, afschuwelijkheid, gruwelijkheid; *sipat kageuleuhan*, idem.

**GEULEUJEUR**, het drijven; *ngageuleujeur*, drijven, met den stroom mededrijven [een sterker woord dan *ngagoeloesoer*, zie *goeloesoer*].

**GEULIS** (vgl. *eulis*), schoon (van een meisje of vrouw, zie *kasep*); ook: bevallig, lieftallig; *awi geulis*, naam van een bamboesoort; *haoer geulis*, naam van een *haoer*soort [geschikt voor alle doeleinden]; *tjaoe geulis* (Z.-B.), naam van een pisangsoort; *geugeulis panon*, z. v. a. *soesoeganan*, zie *soegan*; *geugeulisanan*, (van een meisje of vrouw) doen alsof ze mooi was, de schoone uithangen, coquet; *kageulisan*, schoonheid.

**GEUMEUN**, ngbr.; *geugeumeuneun*, = *goemĕbĕg* (zie *gĕbĕg*), schrikken, ontstellen, zich ontzetten.

**GEUNA**, = *poma* en *peupeudjeuh*, een hulpwoord dienende tot versterking van een gebod of verbod, meestal verdubbeld tot *geuna-geuna*, vgl. Spraakk. § 102, VI. [Op zichzelf heeft deze nadrukswijzer geen beteekenis, evenmin als *poma* en de meeste andere nadrukswoorden.]

**GEUNEUK**, rood worden of zijn in het gelaat (b. v. van toorn), een roode plek op het lijf hebben (b. v. waar men geslagen is). Vgl. *reup*.

**GEUNGGEUREUH**, zie *geureuh*.

**GEUNING**, een tusschenw. dat dient om op levendigen toon iets aan te wijzen of uit te drukken: zie! kijk! immers! - voorafgegaan door *tah* (*tah geuning*) dient het om met klem op de klaarblijkelijkheid of de wezenlijkheid van iets te wijzen: zie! ziedaar! - de uitdrukkingen *mapan geuning* en *malah geuning* dienen om iemand iets te binnen te brengen of van iets te overtuigen: immers; - *geuninganan*, zie! kijk! (gebezigd b. v. als men bij een verhaal of betoog onverwachts een voorbeeld of bewijs vindt om het gezegde te staven).

**GEUNTEUL**, blauw zien, zwart zien (de lippen, de huid, gebak enz.), dik, gezwollen (b. v. wondlippen); *geuneuk geunteul sisina*, de randen zagen rond en gezwollen.

**GEURA**, 1. haast hebben, haastig zijn; *sor ka noe geura teja*, hij zette het neer voor hem die haast had (die zich haastte); -

2. als toeroep: haast u! haastig! fluks! in deze bet. geheel = *geuwat*, waarmee het vaak afgewisseld wordt; - 3. dient het om op levendigen toon iets te zeggen, iemands attentie ergens op te vestigen, iemand te waarschuwen, enz.; *geura bapa, aja maoeng!* vader, een tijger! *geura leumpang maneh*, loop maar toe! [gij komt er toch niet]; *geura! ĕngke oerang tangtoe tjilaka*, pas op! we zullen een ongeluk krijgen; *geura bae!* pas op! - 4. hulpw. voor de geb. wijs (maar alleen dáár gebruikt waar het gebod terstond of althans spoedig moet worden volvoerd); *geura-geura*, met spoed (doen); als g. w.: haast u zeer! (Zie verder Spraakk. § 102, II.)

**GEURAHEUN** (vgl. *gĕrah*), een uitroep, in 't alg. dienende om zijn verwondering ergens over, ook in afkeurenden zin (b. v. als iemand zich een sterfgeval in zijn familie niet aantrekt) te kennen te geven; men kan het woord weergeven op deze wijze: hoe is 't mogelijk! hoe kunt ge zoo zijn (doen)! hoe kan dat! ge hebt goed praten! hoe zou niet! het mocht wat! - ook z. v. a. *païngan*, 't is te begrijpen! natuurlijk! - het woord wordt dikwijls versterkt door den nadruksw. *teuing*, en dan staat het soms gelijk met *oentoeng teuing*, 't is nog gelukkig!

**GEURANG**, hetzelfde als *girang* II.

**GEUREUH**, = *gamah*, schrikken, schuchter, ontsteld, verschrikt; *sawan geureuh* of *awewe geureuh*, wordt gezegd van een meisje of vrouw dat (die) gedurig op trouwen staat, maar zonder dat het er toe komt; *andjing geureuh*, waakhond (?); *kageureuhan*, in den onder *geureuh* genoemden toestand verkeeren; *digeureuh-geureuh*, beknord worden; *ngageunggeureuh-keun*, iemand beknorren, bestraffend tegen iemand murmureeren, iemand verhinderen (iets) te doen, berispen, verbieden, tegengaan; *digeunggeureuhkeun*.

**GEUREUHA**, hetzelfde als *garwa*, l. van *pamadjikan*, echtgenoote, gade, gemalin. (Zie verder *garwa*.)

**GEUREUNG** (Z.-B.), aardworm (vgl. *loŏt* I. en zie *tjatjing*); *areuj geureung*, naam van een klimplant; *hoë geureung*, naam van een rotansoort; *beuheung geureung*, de streep onder aan een sarong.

**GEURI**, naam van een vogel als de *kerak*, zwart en veel leven makende; *ngageuri*, z. v. a. *njewot*, vergrimmen, grimmig-, vergrimd zijn, in toorn uitbarsten, woedend, op iemand aangaan, hevig tegen iemand uitvaren; ook: rood worden of zijn (van het gelaat); *pasĕmon raraj ngageuri*, het uitzicht van zijn gelaat werd rood; *beureum ngageuri*, vuurrood (van het gelaat, van toorn).

**GEUS**, gedaan, afgedaan, geëindigd, genoeg, reeds, al; ook en vooral: hulpwoord voor den verleden tijd. (Vgl. *gĕs*, *ĕnggeus* en *anggeus*, en zie Spraakk. § 99.)

**GEUSAN** k., = *ĕnggon*, in 't alg.: plaats; in 't bijz.: slaapplaats; verder = *eukeur*, *paranti*, enz., plaats voor, ten einde, voor, om te, tot; *geusan loenta*, de plek waar men heen wil gaan; *manggih geusan matoeh*, een plek vinden voor vast verblijf; *gampang geusan milih*, gemakkelijk om uit te kiezen; *ditoeliskeun geusan pangwarah*, het is geschreven tot waarschuwing; *pigeusaneun*, zullen dienen voor, zullen strekken tot, leiden tot, om te; *meunang pigeusaneun njĕratkeun*, iets te schrijven gekregen hebben.

**GEUTAH**, het kleverig sap van sommige planten, gom, hars. (Vgl. *gĕtih* en *toewak*.)

**GEUWANG** (Z.-B.), naam van een rivierkrab, ter grootte van een *kapiting*, doch in voorkomen gelijk de *keujeup*.

**GEUWAT** k., *enggal* l., gauw, haastig, spoedig, met spoed; ook g. w.; *geuwat-geuwat*, zeer spoedig, in de gauwigheid, oogenblikkelijk; ook g. w.; *geugeuwatan*, met grooten spoed; *ngageuwat*, met haast (doen), zich haasten, haastig, gezwind; *kageuwat*, spoed achter gezet worden of zijn; *ngageuwatkeun*, iets met haast doen, maken of voortzetten, bespoedigen, haast doen maken; *digeuwatkeun*; *geuwat-geuwat-keun*, maak er groote haast mede!

**GEUWEUNG-GEUWEUNG**, g. w.; *ngageu-weung-geuweung*, (van den mensch, met de handen; van een dier, met den bek) schudden, door elkander schudden; *digeuweung-geuweung*.

**GĔWAK-GĔWOK**, zie *gĕwok*.

**GEWEL**, ngbr.; *ngagewel*, zich hechten (inz. van een bloedzuiger).

**GEWEWEK**, het keffen; *gegewewekan*, keffen, aanhoudend keffen (van een hond); ook: aanhoudend schreeuwen.

**GĔWOK**, het snauwen; *ngagĕwok*, = *njĕntak*, snauwen, iemand toesnauwen; *gĕwak-gĕwok*, al maar snauwen (tegen iemand).

**GEWOK**, = *tjangkewok*, klein armoedig hutje, krot; *lĕmboer sagewok*, een krotachtig buitenhuisje; *ngagewok*, in een hoek van het huis of van de hut zitten, zonder meubels of derg.

**GIBAS**, ook *kibas*, voll. *domba gibas* of *domba kibas*, een schaap met een dikken

vetten staart, vetstaart. [Het soort behoort op Java niet te huis.]

**GIBĔG**, ngbr.; *ngagibĕg*, zich zacht heen en weer bewegend (zich zacht schuddend) voortgaan (van een vischje).

**GIBLĔG**, maar doorgaans *ngagiblĕg*, lichtgroen (b. v. jonge rijstplanten). P.

**GIBRIG**, het zich schudden; *gigibrig*, zich schudden, zich uitschudden (van een mensch of dier); *ngagibrigkeun*, van zich afschudden; *digibrigkeun*.

**GIDĔG**, met het hoofd afkeurend of van neen schudden; *gigidĕg*, idem, aanhoudend (z. a. b. v. een onwillig kind doet).

**GIDEUG**, = *gidĕg*, zie ald.; *galideug*, schudding veroorzaken (b. v. door hard over een bamboezen vloer te loopen); *ngagideugkeun*, iets of iemand heen en weer schudden of wrikken; *digideugkeun*.

**GIDEUR** (vgl. *gidir*, enz.), ngbr.; *galideur*, zich aanh. bewegen (b. v. het hoofd van een kind), beweeglijk; *teu galideur*, niet beweeglijk, vast, rustig (b. v. het hart); *ngagalideur*, zich aanh. naar rechts en links bewegen (b. v. het hoofd van een kind). Vgl. *gidĕg*.

**GIDIG**, maar meestal *ngagidig*, snel doorloopen (*nojod bae*) zonder om te zien; *goedag-gidig* en *gadag-gidig*, snel doorloopen, slingerende met de armen.

**GIDIR**, het beven; *ngagidir*, sterk beven, sidderen, gruwen, rillen (ook z. a. van strijdlust).

**GIDJIG** (*b. p.*), = *gidig*. P.

**GIGEUG**, = *ojag*, in schudding komen, slingeren, waggelen (b. v. een schip). Vgl. *igeug*.

**GIGIH**, halfgare rijst; *sari-gigih*, z. v. a. *rasa gigih*, smaken als halfgare rijst.

**GIGILI**, zie *gili*.

**GIGIR** k., *gedeng* l., zijde, aan de zijde, naast, ter zijde; *gigireun*, ter zijde van; *di gigir*, aan de (ter) zijde, naast; *ka gigir*, naar den kant, van den weg af, zijwaarts; *ti gigir*, ter zijde, van of aan de zijde; *sanggigir*, ngbr.; *njanggigir*, met de zijde gericht naar, op de zijde liggen; *ngagigirkeun*, ter zijde van iemand of iets zijn, naast zich hebben; *digigirkeun*.

**GIGIRINTING**, verkl. met: *beuneur sawareh, sawareh hanteu*, (van rijst) ten deele vol van korrel, ten deele niet. (Vgl. *gogorontong*.)

**GIJAK**, blijde, verheugd, in zijn schik zijn met iets.

**GIJAL**, ngbr.; *patinggarijal*, het hoofd of bovengedeelte van het lichaam heen en weer (naar de zijde) bewegen.

**GIJOEH**, z. v. a. *poekĕt*; *pagijoeh*, elkander omstrengeld houden (z. a. vechtenden).

**GIJOENG** (vgl. *gejong* en *gojang*), draaierig, misselijk, duizelig (b. v. ten gevolge van het eten van *djambe*, door bloedverlies, enz.), van streek zijn, bedwelmd, bedwelming (b. v. ten gevolge van het zien van een schoon jongeling of een schoon meisje), dronken, uitzinnig; *garijoeng*, idem, met verst.; *anggoer pagijoengan*, zwijmelwijn; *loemoer pagijoengan*, zwijmelbeker.

**GIKGIK**, ngbr.; *ngagikgik*, verkl. met *seuri dipĕngkĕk*, ingehouden lachen, lachen in zijn vuistje. (Vgl. *gakgak*.)

**GILA**, schuw, bang, griezelen (b. v. voor heet water, voor een vijand, enz.); verder: wild, woest (uit vrees), buiten zichzelven, dol; *matak gila*, griezelig; ook wel = *moetoeh*, maar sterker, b. v. *gila koe pamali*, 't is ten strengste verboden; *kagila*, schuwheid, bangheid, vrees; *ngagigila*, iemand schuw-, bang- of griezelig maken, iemand bevreesd maken voor; *digigila*; *ka gila-gila*, z. v. a. *matak gila*, zie boven; *patoetna ka gila-gila*, een griezelig gezicht; *waloengan ka gila-gila*, een griezelige stroom, een rivier waarvoor men bang wordt.

**GILANG**, schitteren, blinken, stralen; *goemilang*, idem.

**GILAP**, blinken, glad, glimmend (van kleederen, gepoetst koper, een zwaard, enz.); *ginggilapan*, = *goemoerilapan*, zie *goerilap*.

**GILĔK**, het zich draaien; *ngagilĕk*, zich een weinig draaien of verplaatsen; *ngagilĕk-gilĕk*, iets om en om draaien (b. v. het van alle kanten beschouwen om het goed te kennen); *goelak-gilĕk*, het hoofd nú rechts dàn links naar den schouder buigen; *ngagilĕkkeun*, iets om en om draaien of telkens een weinig verplaatsen; *ngagilĕkkeun kalimah*, een (moeilijk) woord van alle kanten beschouwen (om de rechte beteekenis te vinden); *digilĕkkeun*.

**GILĔR**, flikkering (b. v. een bloem die zich even keert, van een edelgesteente, van het oog, enz.); ook: een blik op zijde werpen, zijdelingsche blik; *goelar-gilĕr*, rollen, tintelen (van de oogen), met de oogen blikken, lonken of draaien; *ngagilĕran*, = *ngitjeupan* (zie *kitjeup*), een blik of lonk werpen op, een wenk geven aan; *gilĕrkeun mata!* wend uwe oogen af!

**GILI** (Bant.), = *kamalir*, zie ald.; *gigili*, een oever van kiezel (nl. aan den rivierkant).

**GILIDIG** (vgl. *lidig*), betreden, platgetreden en modderig (van een plek die veel betreden is, ten gevolge waarvan het gras enz.

vertrapt en de bodem min of meer modderig geworden is); *djalan gilidigan*, een goed begaanbare-, veelbetreden weg; *djalan tatjan gilidigan*, een nog niet goed begaanbare weg.

**GILIG**, verkl. met *pageuh*, vast, stevig; verder: tot zekerheid gekomen, tot een besluit of beslissing komen of gekomen, weten wat men wil, zich van zijn kracht bewust; *gilig mikiran*, tot een besluit gekomen zijn; *gilig-gilig*, vast besloten zijn; *- gigilig* (Z.-B.), naam van een zeevisch; *ngagiligkeun hate*, het hart (de gedachten) samentrekken op één punt, op één zaak, op een bepaald doel; *digiligkeun*.

**GILINDING**, schijf van hout (z. a. de *pĕrbol*); vandaar = *kikiping*, schijfwiel; verder: kleine kar met schijfwielen, schuifkar; ook: rolwagen.

**GILING**, rol, cylinder; *toekang* (of *djoeroe*) *giling*, molenaar; *kapoet giling*, rolzoom, rolnaad; *ngagiling*, malen, vermalen; *digiling*; *ngagilingan*, iets malen, vermalen; *tiwoe digilingan*, het suikerriet wordt gemalen; *ngagilingkeun*, den molen doen draaien; ook: omrollen, oprollen (b. v. de mouwen); *digilingkeun*; *panggiling*, oproller; *panggilingan*, rol, molen, het gebouw waarin zich een molen bevindt.

**GILINTJING**, ngbr.; *ngagilintjing*, alléén gaan, zonder gezelschap of beschutting gaan, van alles ontbloot zijn, niets in de wereld bezitten, doodarm.

**GILIPIR**, het Holl. griffier; idem.

**GILIR**, verwisselen, afwisselen, om en om, bij beurten, om de beurt; *gilir-gilir*, aanh. afwisselen of om en om doen; *bagilir*, zie ald.; *ngagilir*, zich omkeeren (op de andere zijde); *galar-gilir*, draaien, zich om en om keeren; *digilir-gilir*, om de beurt (b. v. gebruikt of gegeten worden); *ngagilirkeun*, iets verschuiven (b. v. de kris in den gordel van achteren naar voren schuiven of omgekeerd), iets omdraaien, iets verwisselen; ook: zich laten afwisselen; *ngagilirkeun awak*, zich omkeeren; *ngagilirkeun noe karĕmit*, de wacht aflossen; *digilirkeun*; *- giliran*, beurt, volgbeurt, toerbeurt, afdeelingen die om de beurt iets doen (b. v. de wacht houden); *giliran saha?* wiens beurt is het?

**GILISIR**, schuivende zich voortbewegen; *ngagilisir*, langs een wand, muur enz. strijken (b. v. een buffel); *tinggilisir*, van velen: zich schuivend of langs iets schuivend ergens heen bewegen. (Vgl. *gĕlĕsĕr* en *goeloesoer*.)

**GILIWIS**, z. v. a. *tepa*, zie ald. B.

**GIMBAL** (van haar, maar inz. van wol) stijf in elkander zitten, als 't ware in de klit zitten.

**GIMBAR**, l. van *boebar*, opstaan (b. v. van den maaltijd), uiteengaan (van een vergadering).

**GIMBOENG**, ngbr.; *ngagimboeng*, toestroomen, te hoop loopen, in grooten getale bijeenstaan (van een menigte), zich om iemand of iets, of z. a. voor de deur, verdringen; *koempoel ngagimboeng*, te hoop loopen.

**GIMBREUNG**, = *rame*, zie ald. P.

**GIMIR**, = *kĕder*, bloode, versaagd, flauwhartig, beducht, versaagd zijn, verschrikt worden of zijn, vreezen; *teu gimir*, niet versaagd zijn, niet vreezen; *aing teu gimir saboeoek*, ik ben geen haar bang; *kagimir*, het versaagd zijn, versaagdheid; *kagimiran*, versaagdheid, vreesachtigheid.

**GIMLING-GAMLANG**, een holle ruimte, wijd en breed.

**GINDI**, onregelmatig (b. v. een *moentjang*-noot met drie pitten), anders dan gewoon, afwijkend van hetgeen behoort; ong. = *owah*. (Vgl. *pikir*.)

**GINDING**, rijk, prachtig, zwierig gekleed gaan, een pronk aanhebben, pronken met fraaie kleeren; verder: praal, staatsie (vgl. *madangkrang*); *ngaginding*, loopen te pronken, ledig rondloopen; *gandang-ginding* en *goendang-ginding*, = *ginding*, maar in sterke mate of aanhoudend; ook: veel staatsie voeren; *gigindingan*, pronkerig; *gigindinganan*, niets doen dan maar mooi gekleed uitgaan; *paginding-ginding*, zich om het mooist kleeden; *kagindingan*, verwaandheid, verbeelding, pratheid.

**GINDJĔL**, ngbr.; *ngagindjĕl*, een harde plek of knobbel ergens in, hard voelen (van ééne plek, b. v. in een matras of in den buik); ook: verharden; *garindjĕl*, knobbels; *ngagarindjĕl*, knobbels vormen, als knobbels aanvoelen, het gevoel hebben alsof ergens knobbels zitten; *gigindjĕl*, nieren (van den buffel); in Z.-B. ook van den mensch (vgl. *boewah*).

**GINGGANG**, het Holl. gingang, ong. = *saloer*, katoenen weefsel (meestal gekleurd) met strepen.

**GINGGEUNG** (vgl. *inggeung* en *ringgeung*), in beweging of schudding zijn (b. v. de aarde door een aardbeving), in beroering zijn.

**GINGGIJAPEUN**, ong. = *singsijeuneun*, sidderen als men aan een ongeluk terugdenkt.

**GINGGILAPAN**, zie *gilap*.

**GINGSIR**, van plaats of van gedachten veranderen (sterker dan *owah*); *teu gingsir*,

niet van zijn plaats gaan, roerloos of onbeweeglijk bij iets zijn, de zinnen vast op iets gezet hebben; *hama gingsir*, misgewas door ontijdige cultuur; *hamo keuna owah-gingsir*, (van God) aan geen verandering onderhevig; *digingsir* (Buit.) = *diloengsoer*, in *digingsir tjalik*, bij zich genoodigd worden; - *goemingsir*, 1. = *gingsir*; 2. = *gimir* (zie ald.); *ngagingsirkeun*, l. van *njingkir-keun* (zie *singkir*), aan kant doen; ook = *ngabantjang*, l. van *ngadjoewal*, verkoopen; *digingsirkeun*.

**GINTIR**, het tweernen; *bĕnang* (of *bola*) *gintir*, getweernd garen; *ngagintir*, tweernen, touw of koord draaien [door het uit te spannen en aan het eene einde iets zwaars te hangen, hetwelk in draaiende beweging wordt gebracht]; *digintir*; *ngagintiran*, touw of koord alzoo draaien; *digintiran*; *gintiran*, wat getweernd of gedraaid is.

**GINTJOE**, een kleur- of verfstof, karmijn [gebezigd zoowel voor het verven van stoffen als van houtwerk enz.]; *poleng gintjoe*, geruite stof met karmijn als hoofdkleur.

**GINTOENG**, voll. *tangkal gintoeng*, naam van een boom die wrange vruchten draagt; *dipiamis boewah gintoeng* zegt men van iemand die meent dat anderen van hem houden; *pare gintoeng*, een donkerkleurige behaarde rijstsoort.

**GIPANG**, naam van zeker gebak.

**GIRA-GIROE**, = 't meer gebr. *goera-giroe*.

**GIRANG**, I. (het tegenoverg. van *hilir*), wat hooger op, stroomopwaarts of meer naar 't gebergte gelegen is, hooger gelegen plaats of streek; *tanah beh girang*, de bovenlanden; *girangeun*, boven een gegeven plaats liggen, dichter bij den oorsprong der rivier liggen; *di girang*, op hooger gelegen plaats, in hooger gelegen streek; *njaba ka girang*, hoogerop-, naar hooger gelegen plaats gaan; *ti girang*, van hooger gelegen plek of streek; *njijeun poetjoek ti girang*, sprkw. voor: iemand slecht behandelen en nog daarenboven boos op hem zijn; *pagirang-girang*, met elkander dingen of strijden om de hoogste plaats of om de eerste te zijn; *pagirang-girang dijoek*, allen het hoogst (bovenaan) willen zitten; *panggirangna*, de hoogst gezetene, eerste; *dijoek panggirangna*, of *dijoek di panggirangna*, bovenaan-, op de voornaamste plaats zitten. (Vgl. *heula*.)

II. Bij de Bad. z. v. a. *soenan* en *toewang* (zie ald. en vgl. *poeoen* en *seurat*).

**GIRAP**, z. v. a. *ngoredjat* (zie *koredjat*) en *ngagĕbĕg* (zie *gĕbĕg*), opschrikken, opspringen. P.

**GIRAS**, schuw, schichtig, schuchter, vreesachtig (van dieren, maar ook wel van menschen, b. v. van ambtenaren: hun superieur schuwen). Vgl. *giris* en *gamah*.

**GIRI** (Skr.), = *goenoeng*, berg; *pagiri-giri*, = *pagirang-girang* en *paheula-heula*. (Zie *girang* en *heula*.)

**GIRIBIG** (Soem.), = *kadjang*, mat- of vlechtwerk van fijn gespleten bamboe of van gespleten *kiraj*-takken.

**GIRIK**, stukje bamboe, gevoegd bij een geschenk en waarop de naam staat desgenen voor wien het geschenk bestemd is; in ruimer zin: merk, loodje, penning, etiquetje, adreskaart (label), enz.; ook: aanslagbiljet.

**GIRIMIS**, = *biribis*, motregen, stofregenen.

**GIRING** (vgl. *iring*), g. w.; *digiring* (van menschen) weggeleid worden; *ngagiringkeun*, opjagen, voor zich uit drijven, voor zich henen drijven, voortdrijven (inz. van dieren); *digiringkeun*. (Vgl. *kĕntjar*.)

**GIRINGSING**, I. kwakzalverij met geneesmiddelen, *djampe*'s enz. (om de lieden af te zetten), zwendelarij (zie ook *wajang*); *ngagiringsing*, kwakzalverij met zulke zaken plegen, bedriegen, oplichten; *noe ngagiringsing*, kwakzalver, bedrieger, zwendelaar; *toekang ngagiringsing*, idem, maar in dézen zin dat de bedoelde er bepaald zijn bedrijf van maakt.

II. Naam van zeker patroon bij stoffen.

**GIRIS**, = *gimir* en *giras*, versaagd, beducht, vreesachtig; *garas-giris*, schuchter, angstig, bang (b. v. onderdanen voor een toornigen vorst).

**GIRIWIL**, spartelen (inz. van een visch aan den haak, als hij uit het water wordt opgehaald).

**GIROE**, z. v. a. *riboet*, het druk hebben; *koering keur giroe*, ik heb het druk; *goera-giroe*, met grooten haast, haastig (loopen, binnengaan, enz.).

**GIROEK**, = *geuleuh*, *idjid* en *ngewa*, een haat, gruwel of afkeer tegen iemand of iets hebben, haten, verfoeien, gruwen van, verafschuwen; *matak giroek*, oorzaak van afkeer; *sipat giroek* of *sipat noe matak giroek*, gruwelijkheid, afschuwelijkheid; *kagiroek*, persoon, zaak of voorwerp dien (die, dat) men verfoeit of waarvan men een afkeer heeft, gruwel, afschuw; *dianggo kagiroek koe Allah*, God heeft er een afschuw van; *dipikagiroek*, voor iemand een voorwerp van afkeer of haat zijn; *saka-giroek*, één in afkeer; *kagiroekan*, afschuwelijkheid, gruwelijkheid; *lampah kagiroekan*

idem; *milampah* (*migawe*, *ngalampahkeun*) *kagiroekan*, gruwelijkheid doen.

**GISIK**, wrijven, zich de oogen wrijven of uitwrijven; ook: iets wrijven; *sija gisik koe aing*, ik zal je wrijven (je wasschen, je inpeperen); *ngagisik*, wrijven (b. v. een blad); *digisik*, gewreven worden; *gigisik*, zich aanhoudend ergens wrijven, aanh. zich de oogen uitwrijven; *gasak-gisik*, zich hier en daar wrijven, zich al maar wrijven.

**GITIK**, g. w.; *ngagitik*, slaan (met een *hoë*, een rietje, of een roede), geeselen; *digitik*; *kagitik*; *ngagitikan*, iemand aanhoudend zoo slaan of geeselen; *digitikan*; *panggitik*, voorwerp om mee te slaan, roede, geesel. (Vgl. *rangket*.)

**GITJĔL**, het waggelen; *ngagitjĕl*, waggelen, kantelen; *goetjal-gitjĕl*, waggelen, niet vast staan, zich al heen en weer bewegen (b. v. een rond voorwerp waarop men zit), wiebelen, gewiebel; *ngagoetjal-gitjĕl*, iets ronds heen en weer bewegen (b. v. een gewicht).

**GIWANG**, 1. iets dat tot inleggen gebezigd wordt (b. v. paarlemoer of hout van een andere kleur); ook: knoopjes van paarlemoer of derg.; - 2. (Buit.) oorbellen; - *ngagiwang*, (een kistje enz) met *giwang* inleggen.

**GIWAR**, een weinig uitwijken, een weinig op zijde gaan; *ngagiwar*, idem; verder: afschampen (b. v. een pijl); *goewar-giwar*, nú naar den eenen, dàn naar den anderen kant gaan (b. v. een paard of een rijtuig); *digoewar-giwarkeun*, iets op die wijze doen gaan.

**GIWING**, aan iets hangen te slingeren. P. (Vgl. *gawing*.)

**GOAH**, voll. *ladja goah*, naam van een *ladja*-soort; zie *ladja*.

**GOAK**, schreeuwen, het op een schreeuwen zetten (b. v. een kind); *goak-goak*, gedurig een schreeuw geven, al maar schreeuwen; *ngagoak*, krassen (van een kraai), een schreeuw geven, schreeuwen; *tinggaroak*, schreeuwen, een geschreeuw aanheffen (van velen); *gogoakan*, aanhoudend schreeuwen.

**GOBAG**, hoosvat, vischschepper (driehoekig van vorm, van *oepih*, boomschors of gevlochten bamboe) met handvat. (Vgl. *panawoe* bij *tawoe*.)

**GOBANG** I. k., *soengkĕlang* l., hak- of kapmes, sabel.

II. (Z.-B.), een der benamingen van het 2½ centsstuk.

**GOBED**, in Z.-B. een breede *arit*, zie ald.; *peso gobed*, verkl. met *peso paragi koedak-kadek*, een kapmes, voor verschillende doeleinden geschikt; *ragadji gobed*, schrobzaag; *ngagobed*, in Z.-B. = *ngababad*, zie *babad*.

**GOBJAG**, = 't meer gebr. *objag*.

**GOBJOG**, ngbr.; *ngagobjog*, met haast-, spoedig iets eindigen of afmaken, voortmaken, met haast afschieten (b. v. kanonnen); *digobjog*; *ngagobjogkeun*, iets met haast (gezamenlijk) verrichten of afwerken; *digobjogkeun*.

**GOBRAH**, ruim, wijd (b. v. de mouwen van een buis of de pijpen van een broek).

**GODA** (vgl. *dodja* en *tjoba*), verzoeking; ook g. w.; *gogoda*, verzoekingen, verleidingen (en wel van de zijde des duivels, door booze menschen of ook door aardsche dingen, maar steeds met het bepaalde doel om op den verkeerden weg te leiden: *dek mawa kana djalan salah*); *ngagoda*, iemand verzoeken, tot het kwade trachten te verleiden; *digoda*; *kagoda*, in de verzoeking vallen of gevallen zijn, verzocht, vervoerd, verleid; *panggoda*, middel tot verleiding, verzoeking.

**GODEBAG** (vgl. *gĕdĕboeg*), ngbr.; *tigodebag*, ter aarde storten, tegen den grond slaan.

**GODĔG**, met het hoofd schudden naar links en rechts (van verwondering); *gogodĕg*, idem, aanhoudend; *gogodĕgan*, idem. (Vgl. *gedeg* en *gegebeg*.)

**GODEG**, bakkebaarden; *godegan*, bakkebaarden hebben of dragen.

**GODĔN**, het Holl. gulden; idem (nl. een gulden van 100 duiten, of, gelijk men zegt, een gulden koper, ook genoemd *roepija tambaga* (vgl. *perak*; de waarde staat gelijk met *f* 0.83[6]); *sagodĕn*, = *saroepija tambaga*, één gulden koper, enz.

**GODI** (Jav., omwindsel); *digodi*, verkl. met *dibanda* en *ditalian*, stevig gebonden (omwonden, omwikkeld) worden.

**GODJEH**, z. v. a. *sĕgoet*, parmantig doen.

**GODJI**, g. w.; *ngagodji*, = *mĕrĕs* (zie *pĕrĕs*), melken; *digodji*.

**GODJOD**, ngbr.; *ngagodjod*, liggen met tegen de kin opgetrokken beenen; ook (van dieren en menschen) gebonden nederliggen (*geus diringkoes*); *ngagodjodkeun*, iemand (of ook een lijk) doen nederliggen met tegen de kin opgetrokken beenen; *digodjodkeun*.

**GODOG**, g. w.; *ngagodog*, = *naheur*, iets koken of stoven; ook: boven kokend water gaarmaken (b. v. *koeweh mangkok*, welke daartoe op een *sasak* boven kokend water geplaatst wordt); *digodog*; *gadag-godog*, koken of stoven van meerdere dingen; *gogodogan*, voll. *sipat gogodogan*, wat zoo in of boven kokend water gaargemaakt

wordt of is; *godogan* en *panggodogan*, voorwerp (pan) waarin men kookt of stooft.

**GODONG** (eig. Jav.), = *daoen*, blad; *sakĕpĕr godong waringin*, een blad van de waringin; *malam godong*, was, vergaderd van de bladen van sommige pisangsoorten; *gogodongan*, allerlei bladeren, gebladerte.

**GODOS**, I. (het tegenoverg. van *kèkĕr*) los of althans niet stijf gedraaid (van touw en derg.).

II. = *ngarendeng*, naast of nevens elkander zijn (b. v. twee vliegers); *sagodos*, of wel *sapagodos*, z. v. a. *tjotjog*, geheel gelijk, geheel en al overeenkomen, ook z. a. van twee of meer volzinnen; *digodos*, zich voegen bij, gaan liggen naast.

**GOEBAG-GABIG**, zie *gabig*.

**GOEBAG-GEUBIG**, zie *geubig*.

**GOEBAH**, g. w.; *ngagoebah*, voorwerpen (bloemen of andere versiersels) knippen of vervaardigen van papier (b. v. ter opluistering van een feest); *digoebah*, van versiersels worden voorzien (= *dirĕnggirĕnggi*; *goebahan*, zoodanige voorwerpen; *goegoebah*, bloemachtige versiersels (onverschillig van welken aard, hetzij ingegoten, ingesneden of opgelegd).

**GOEBAJ-GEBOJ**, = *loenghaj-lenghoj*, zachtjes naar toe zwemmen. P.

**GOEBĔL**, het met de hand aan iets zitten; *ngagoebĕl*, al maar met de hand of de handen aan iets zitten, inz. van een mannelijk persoon: al maar de hand aan het geslachtsdeel hebben of daarmee spelen (*njoŏ sirit*).

**GOEBLÉG**, geluid geven bij het schudden (b. v. een kokosnoot, een bedorven ei enz.), rammelen (van iets dat zich ergens in bevindt). Vgl. *goeplĕk*.

**GOEBOEG** (Z.-B.), wachthuis; *ngagoeboeg*, grof voor *mawa* (zie *bawa*), meenemen, meesleepen, wegsleepen, in de wacht sleepen.

**GOEBRAG**, vallen, neerstorten, zich werpen op; ook = *goeroedag*, ter wereld komen, geboren worden; *barang goebrag orok teh*, toen het kindje ter wereld kwam; *goebrag nindih*, zich werpen op; *tigoebrag*, storten in (b. v. in een sloot of kuil); *ngagoegoebrag*, opkloppen (eig. opbombardeeren); *digoegoebrag*.

**GOEBRAG-GĔBROEG**, = *gĕbrag-gĕbroeg*, zie *gĕbroeg*.

**GOEBRAS-GĔBRIS**, zie *gĕbris*.

**GOEBROEG**, ngbr.; *ngagoebroeg-goebroeg*, iets schudden, aan iets schudden, rammelen (b. v. aan een deur); *digoebroeg-oebroeg*.

**GOEBROES** (vgl. *broes*), ngbr.; *tigoebroes*, = 't meer gebr. *tigĕbroes*, vallen in, storten in; *ngagoebroeskeun*, iets of iemand ergens in storten of werpen (in een put, in het water, in het vuur); *ngagoebroeskeun maneh*, zich werpen in (een diepte enz.); *digoebroeskeun*.

**GOEDAG**, ngbr.; *ngagoedag*, branden, in brand staan, in vlam staan; ook = *ngagoelak*, uitslaan (van vlammen), hevig branden.

**GOEDA-GADE**, zie *gade*.

**GOEDAG-GADOG**, = *gogodĕg* (zie *godĕg*), al maar met het hoofd schudden (heen en weer).

**GOEDAG-GIDIG**, zie *gidig*.

**GOEDANG**, = *koedang*, pakhuis, magazijn, schathuis, schatkamer; *goedang doewit*, geldpakhuis, schathuis; *digoedangan*, in een magazijn of schatkamer opgeborgen worden. (Vgl. *gĕdong*.)

**GOEDAR-GEDOR**, zich links en rechts tegen den wand slaan; *goedar-gedor oge pangawak kaoela*, al sla (stoot) ik mijn lichaam links en rechts tegen den wand (= ons: al stoot ik mijn hoofd te pletter).

**GOEDAWANG**, openbarsten, opengebarsten; ook: een gapende wonde hebben gapen (van een wond).

**GOEDĔG**, ngbr.; *ngagoedĕg-goedĕg*, iets aanhoudend heen en weer bewegen of schudden (b. v. een boompje in den grond); *digoedĕg-goedĕg*; *ngagoedĕgkeun*, iets heen en weer bewegen of schudden; *digoedĕgkeun*. (Vgl. *gĕdag*.)

**GOEDEL** (Jav.), buffelkalf. (Zie *eneng*.)

**GOEDIG** (vgl. *gĕdag*), in de war raken (b. v. haar), verward; *rara-goedig* (Kad.), naam van een *dodol*-soort, gemaakt van *kĕtan*.

**GOEDINGDANG**, buitengewoon groot (van viervoetige dieren). P.

**GOEDJIH**, ong. = *pipiloeĕun*, zich met eens anders zaken bemoeien.

**GOEDJROED**, z. v. a. *roesoeh* en *gehger*, in beweging komen of zijn (van een volksmenigte), in opschudding; *ngagoedjroedkeun*, de menschen schrik aanjagen, verschrikken, in opschudding brengen; *digoedjroedkeun*. (Vgl. *goejoer*.)

**GOEDOEBOES**, een persoon die bij zijn schuldeischer in dienst gaat tot afbetaling zijner schuld, pandeling.

**GOEDOEG**, het hevig branden; *ngagoedoeg*, hevig branden; ook: koken of zieden van toorn; *ambĕk ngagoedoeg*, het koken of branden van den toorn in 't gemoed, kokende of ziedende toorn. (Vgl. *gĕdĕg* II.)

**GOEGAH**, l. p. van *tanghi*, zich oprichten,

opstaan (van zitten, liggen of uit den slaap); *ngagoegahkeun*, iemand (een voornaam mensch) wekken; *digoegahkeun*.

**GOEGAJ** (*b. p.*), = *loegaj*; zie ald. P.

**GOEGAT**, I. ngbr.; *ngagoegat*, weer opnemen (van den draad van een verhaal), het verhaal voortzetten van het punt waar men het had afgebroken (vgl. *sigĕg*, *toenda*); verder: een ouden twist of derg. oprakelen; ook = *malikan*, wat men heeft laten rusten weder opnemen en voortzetten; *digoegat*.

II. (Jav.), aanklacht (vgl. *toeding* en *kĕlak*); *ngagoegat*, iemand aanklagen; *digoegat*; *panggoegat*, aanklacht.

**GOEGOE**, g. w.; *ngagoegoe* (vgl. *ngawaro* bij *waro*), naar iemand hooren, in den zin van: zijn woord hooren, zijn vermaningen enz. aannemen en opvolgen, gehoor geven aan; ook: toegeven aan (een gevoel); *digoegoe*; *goegoean*, iets zoodra men het hoort aannemen, oogenblikkelijk ergens gehoor aan geven, zonder onderzoek afgaan op hetgeen men verneemt, lichtgeloovig (= *pĕrtjajaän*); ook: licht gehoor geven aan, licht te verleiden.

**GOEGOEDJĔG**, ngbr.; *ngagoegoedjĕg*, verkl. met *ngeukeuhan*, aandringen, sterk aandringen (en wel op geven, gaan of doen); *ngagoegoedjĕg menta*, = *keukeuh menta*, aanhouden om iets.

**GOEGOELA** (Z.-B.), bed voor plantsoen.

**GOEGOELOE**, = *loeloegoe*, voornaamste, eerste, leider; *ngagoegoeloekeun*, aanmoedigen, bevorderen (b. v. een twist); *noe ngagoegoeloekeun*, aanlegger, aanvoerder, de belhamel; *digoegoeloekeun*, bevorderd worden, aangevoerd-, aangehitst worden.

**GOEGOEMOEK** (Buit.), = *hoenjoer*, heuveltje.

**GOEGOEP**, gehaast, gejaagd, iets gejaagd doen, zich overijlen.

**GOEGOER**, 1. geruisch, geklater (als van een naderenden regen, van een verwijderden donder, enz.); ook: donder; *sada goegoer*, donderend geluid; *sowarana tjara goegoer*, met donderende stem (vgl. *goeloegoer*); *teu goegoer teu angin*, sprkw. voor: ergens komen-, iets ontvangen zonder voorafgaande kennisgeving; - 2. z. v. a. *owah*, van beteekenis veranderen; *ngagoegoeran*, rijst (*pare*) stampen, maar alleen voor zoover het begin betreft (*bangsal keneh*, *kakara ragrag tina sapoe*), dus: stampen in het ruwe; *digoegoeran*; *hoeoet goegoeran*, grove zemelen.

**GOEGOERAH**, l. van *kĕkĕmoe*, den mond spoelen, den mond met water reinigen; ook: zeker middel (*tamba*) dat men door den neus naar binnen laat loopen om het daarna uit te spuwen [het doel is om bij het *tĕmbang*-zingen een flinke, heldere stem te hebben]; *ngagoegoerah*, de eerste wegen reinigen (door een braak- of purgeermiddel); verder: het genoemde middel aanwenden; *digoegoerah*.

**GOEGOEROENG** (Z.-B.), duiker.

**GOEGOES**, beschadigd (b. v. goederen bij vervoer); *garoegoes*, overal beschadigd.

**GOEGOESI**, tandvleesch; ook: de (driedubbele) rand van een *hateup*-dak en de rand van een tuinbed; *toelang goegoesi*, kaak; *ngagoegoesi*, met het tandvleesch bijten of eten (van iemand die zijn tanden mist); van een maïskolf: niets meer aan zitten om te eten (*euweuh gegeleunana*), afgeknaagd zijn en er dus uitzien als het tandvleesch waaruit de tanden missen; *ngagoegoesian*, de *goegoesi* aan het dak maken; *digoegoesian*.

**GOEGOET**, het bijten; *ngagoegoet*, (van een dier of van een mensch) bijten; *digoegoet*; *ngagaroegoet*, afkluiven, afknabbelen; *digaroegoet*. (Vgl. *gogot*.)

**GOEGOETOEK** (O.-S.), steenklomp, rotsblok. P. (Vgl. Jav. goetoek.)

**GOEHA** (Skr. guhâ), grot, hol, spelonk.

**GOEJANG**, zich baden (van dieren), zich in het water of het slijk wentelen; van menschen = *mandi*, zich baden, zich wasschen, maar k. p.; *panggoejangan*, plaats waar dieren gewoon zijn zich te baden, inz. buffelwed.

**GOEJAT-GEJOT**, zie *gejot*.

**GOEJĔR** (vgl. *goejoer*), ngbr.; *ngagoejĕr*, z. v. a. *ngahantĕm*, met kracht doen; *ngagoejĕr bae djinah*, er maar op los hoereeren.

**GOEJOEB**, één lijn trekken, eensgezind, eendrachtig, vereenigd; *pagoejoeban*, vereeniging, vennootschap, bankinstelling, enz.; *noe sapagoejoeban*, lid of leden eener vereeniging, enz.

**GOEJOER**, = *roesoeh*, in beweging (onrust) komen of zijn, in rep en roer zijn (b. v. ten gevolge van een sterfgeval of van iets dat ontsteltenis veroorzaakt), beweging onder het volk, paniek, opschudding; *ngagoejoerkeun*, de menschen verschrikken, in opschudding-, in verwarring brengen, een paniek veroorzaken; *digoejoerkeun*.

**GOEJON**, l. van *banjol*, schertsen, malligheid maken, mallen; ook: scherts; *sĕmpalgoejon*, met elkander schertsen en lachen; *goegoejon*, l. van *babanjolan*, stoeien, ravotten, met iemand schertsen; ook l. van *ngabanjolan*, zich over iemand vermaken.

**GOËL** (Z.-B.), naam van zekere gierstsoort.

**GOELA** (Skr. gula), suiker (vgl. *pasir*, *kawoeng*, *gandoe* en *beulah*); *godogan goela* (Indr.), = *peueut*, stroop van Java-suiker; *kasakit goela*, de suikerziekte; *ngagoelaĕn*, suiker op of in iets doen; *digoelaĕn*.

**GOELAK**, het woeden van vlammen; *ngagoelak*, uitbarsten (van vlammen), woeden (van de vlammen bij een grooten brand), hevig branden (z. a. wanneer de vlammen het brandende voorwerp geheel inhullen); ook: met kracht uit een gat springen (van water), uitbreken (van het licht). Vgl. *golak* en *galak*.

**GOELAK-GALEK**, zie *galek* II.

**GOELAK-GILĔK**, zie *gilĕk*.

**GOELAK-GILOEK**, het heen en weer bewegen of draaien van een groot voorwerp.

**GOELALI**, naam van zekere snoeperij van suiker.

**GOELAMA** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**GOELANDJĔNG**, = *lĕndjang*, zie ald. P.

**GOELANGGAPER**, ngbr.; *digoelanggaper*, z. v. a. *diheureujan*, iemand (b. v. een slapende) bevoelen, betasten, enz.; in 't alg.: kwellen, plagen.

**GOELANGGASAHAN**, = *goelinggasahan*.

**GOELANG-GOELANG**, een soort dienaars of wachters, in dienst van den regent (of van den vorst) tot bewaking van de regentswoning (of het paleis) en tot handhaving der politie [oorspronkelijk waarschijnlijk „rondgaande wacht"]. Zie ook *loperes*.

**GOELANG-GOELING**, zie *goeling*.

**GOELANGKĔP**, nauwe verwantschap.

**GOELANGSING** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**GOELAR-GILĔR**, zie *gilĕr*.

**GOELAR-GOLER**, zie *goler*.

**GOELAWIR** (*b. p.*), = *wadah*, zie ald. P.

**GOELĔT**, = *dalit*, elkaar stijf beethebben (inz. van twee personen die met elkander aan het worstelen zijn); verder: innig verbonden, één zijn.

**GOELIDAG**, in menigte aanwezig zijn en door elkander loopen (b. v. buffels); *pagoelidag*, idem; *ngagoelidag*, (van een rivier) krachtig stroomen.

**GOELIGAH**, onrustig (b. v. iemand die gekweld wordt door onvervulde begeerten of wenschen), gekweld worden of zich kwellen (met zorgen of begeerten); *ngagoeligah*, idem; *hanteu ngagoeligah pikir*, rustig zijn, tevreden zijn; *goeligahan*, onrustig zijn, in onrust zijn, gejaagd; *hanteu goeligahan deui*, al zijn begeerten vervuld zien.

**GOELIMPANG**, nederrollen, nederstorten.

**GOELING**, maar meestal *goegoeling* k., *pĕpĕdĕk* en *gegedeng* l., rolkussen; *ngagoeling*, omrollen, omvallen, ter aarde storten; *goelang-goeling*, al maar rollen, aanh. omrollen, om en om rollen, zich om en om wentelen, gedurig zich van de eene zijde op de andere keeren, rondwentelen; *goegoelingan*, al maar rollen, heen en weer rollen (b. v. over den grond), zich wentelen of over den grond rollen (b. v. van droefheid), zich in het slijk wentelen (van dieren); *tigoeling*, omrollen, omkantelen; *ngagoelingkeun*, iets omrollen, wegrollen, voortwentelen, oprollen; ook: onderstboven werpen; *digoelingkeun*; *kagoelingkeun*; *pagoelingan* l., = *pakoelĕman*, slaapstede, bed; ook: slaapkamer.

**GOELINGGASAHAN**, of wel *goelanggasahan*, verkl. met *teu daek tjitjing*, onrustig, woelig, woelen (b. v. een zieke of barende); *ngĕdĕngna goelinggasahan*, hij ligt maar te woelen.

**GOELINTING**, het omtuimelen; *ngagoelinting*, omverduikelen, omtuimelen; *tigoelinting*, idem (bepaald bij ongeluk); *patinggoelinting*, van vele dingen: op den grond liggen.

**GOELIPAK**, over den grond rollen; *goegoelipakan*, heen en weer over den grond rollen.

**GOELITIK**, afkantelen, aftuimelen, van iets afrollen (b. v. van het paard); *tinggoelitik*, idem (van vele dingen of personen); *galatak-goelitik*, om en om kantelen, heen en weer rollen.

**GOELO**, voll. *kĕmbang goelo*, wilde roos [kruipplant met scherpe bladeren, *lentjop*, en roode rozen; ook *ergoelo* genoemd].

**GOELOEBOER**, hoog vliegen (vgl. *galapak*); *ngagoeloeboer*, flikkerend door de lucht vliegen.

**GOELOEDOEG**, het rollen van den donder (meer nabij dan *goegoer*), donderen; ook: de donder (vgl. *geledeg*); *goemoeloedoeg*, het rollen of rommelen van den donder, donderen, gedonder; *tinggoeloedoeg*, donderend gedruisch, veroorzaakt door vele dingen (b v door een schare krijgslieden); *ngagoeloedoegkeun*, doen donderen (b. v. zijn stem).

**GOELOEGOER**, donderen, bulderen (b. v. geschut, vgl. *goegoer*), gebulder; *tinggoeloegoer*, idem, van vele dingen (b. v. kanonnen), kanongebulder; *ngagoeloegoer*, een donderend gedruisch maken (b. v. een instortend huis), met donderend gedruisch (b. v. instorten).

**GOELOEKGOEK**, nab. van dierengeluid (b. v. van een wild zwijn).

**GOELOENG**, opgerold; ook: rol; overdr.: het met zichzelven één zijn, weten wat men

wil of doen zal, tot een besluit gekomen zijn (vgl. *gilig*); ook: slechts aan één ding denken, alleen met één zaak zich bezighouden; *manah goeloeng*, eenstemmig, één van hart; *sagoeloeng*, wat bij elkander gerold is, een rol; overdr.: samengevoegd, één van zin en gemoed; *goegoeloeng*, 1. oprollen (in 't alg.); 2. verschillende dingen oprollen; -*ngagoeloeng*, 1. iets oprollen (b. v. een mat); 2. = *ngarontok*, iemand aanvallen (b.v. van een hond), zich op iemand werpen; 3. met iets omdragen, op iets prat zijn of bogen, b. v. *ngagoeloeng bangsa*, prat zijn op zijn afkomst; 4. in groote stukken of klompen wegspoelen (aarde, door het water); *digoeloeng*, opgerold worden, aangevallen worden, enz.; *kagoeloeng*, gerold in; overdr. z. v. a. *kalipoetan*, geheel in of onder de macht van (b. v. van het hart: geheel onder de macht der lusten van het vleesch zijn); -*pagoeloeng-goeloeng*, 1. over elkander heen rollen; 2. de armen om elkander heen geslagen hebben, elkander omstrengeld houden (b. v. vechtenden of treurenden); *ngagoegoeloeng*, in de armen nemen of houden, met iets omdragen, iets in de armen geklemd ronddragen, liefkozen, knuffelen, moffelen; overdr.: zich op iets laten voorstaan, prat zijn op, dwepen met; *koenjoek ngagoegoeloeng kalapa* (sprkw.), de aap loopt rond met een kokosnoot, d. w. z. het is onzeker of men iets hebben zal aan hetgeen waarmede men zoo ingenomen is; *digoegoeloeng*; *ngagoeloengan*, meer dan één ding oprollen; *kabeh langit digoeloengan*, al de hemelen werden opgerold; *goeloengan*, 1. wat ergens omheen is gerold; 2. rol, oorkonde, voll. *lambaran goeloengan* of *kitab goeloengan*; *ngagoeloengkeun*, iets oprollen (een mat, een zeil, een blad papier, enz.), ineenrollen, samenrollen; *digoeloengkeun*.

**GOELOENTOENGAN**, in zijn geheel, ongebroken; ook: in levenden lijve (voll. *awak goeloentoengan*); *batoe goeloentoengan*, een geheele (ongebroken) steen. (Vgl. *boeleud* en *lantjar*.)

**GOELOESOER**, het slepend geluid van een voorwerp over den grond; Kad. ook: uitglijden; *ngagoeloesoer*, met den stroom meedrijven (met minder kracht dan bij *ngageuleujeur*); ook: kruipend of langzaam voortgaan (van een kruipend dier); *tigoeloesoer*, van iets afglijden; *goegoeloesoeran* (Kad.), in zwijm vallen. (Vgl. *goesoer*, *gĕlĕsĕr* en *gilisir*.)

**GOELOETOEK**, het geluid van een steen of van steenen die, geworpen zijnde, over den grond rollen; *ngagoeloetoek*, wentelen, over den grond rollen, zich wentelen (b. v. een zwijn), voortrollen (b. v. een steen of ander rond voorwerp); *tinggoeloetoek*, idem, van vele voorwerpen.

**GOELOETROEK**, gestommel; *goegoeloetroekan*, aanh. stommelen. P.

**GOEMAÄH**, zie *gaäh*.

**GOEMALĔDAG-GOEMALĔDOEG**, (van muziek) voortdurend *dag-doeg* klinken (P.), aanh. ruischen.

**GOEMANG**, of *goemang-goemang*, iets op den tast doen. P.

**GOEMANG-GAMĔNGAN**, zijn toorn koelen aan wien of wat ook, omdat men het eigenlijke voorwerp van zijn toorn niet aandurft of niet te pakken krijgen kan. P.

**GOEMANTAWANG**, zie *gantawang*.

**GOEMANTOENG**, zie bij *goela*.

**GOEMARĔGĔT** (vgl. *gĕgĕt* en *gĕrĕgĕt*), innerlijk boos, verwoed, zijn toorn opkroppen, naar wraak dorstend.

**GOEMATI**, zie *gati*.

**GOEMAWANG** (Jav.), schitteren, blinken.

**GOEMBĔL**, kreukel; *ngagoembĕl*, kreukelen. P.

**GOEMBIRA**, = 't meer gebr. *goemira*.

**GOEMBRANG-GAMBRENG**, zie *gambreng*. P.

**GOEMBRENG**, maar meestal *ngagoembreng* (Kad.), een geluid of stem wel hooren, maar niet verstaan wat gezegd wordt.

**GOEMĔBĔG**, zie *gĕbĕg*.

**GOEMĔDĔR**, zie *gĕdĕr*.

**GOEMĔL**, = *ngagaro*, zich krabben. P.

**GOEMELA** (Jav., van wela), = *boemela* (zie *bela*), ter zijde staan, bijstaan; *sĕdja goemela ke goesti*, hij wilde zijn heer bijstaan.

**GOEMĔLĔTĔR**, beven, sidderen, = *goemĕtĕr*, maar sterker. (Vgl. *gĕtĕr*.)

**GOEMĔLIK-GĔLIK**, zie *gĕlik*.

**GOEMĔNDOENG**, zie *gĕndoeng*.

**GOEMINGSIR**, zie *gingsir*.

**GOEMIRA**, 1. van *atoh* en van *boengah*, vroolijk, blijde, zich verheugen, verheugd zijn.

**GOEMOEDĔR** (Jav., van goedĕr), groot rumoer; *goemoedĕr noe seuseurian*, er was een gebrul van lachen.

**GOEMOEDJĔNG**, l. van *seuri*, lachen; *ngagoemoedjĕngkeun*, l. van *njeungseurikeun*, lachen om, uitlachen; *digoemoedjĕngkeun*.

**GOEMOELING**, verkl. met *kakara rek boeloean*, d. i. nog kaal, maar bezig zijn poddeveeren te krijgen (van jonge vogels).

**GOEMOENDA**, zie *goenda*.

**GOEMOENGGOENG**, zie *goenggoeng*.

**GOEMOERILAPAN**, zie *goerilap*.

**GOEMOEROEBOET**, tranen storten, vloeien van tranen; *goemoeroeboet tji-pa-*

*nonna*, hij stortte tranen, zijn tranen vloeiden. (Vgl. *boeroeboet*.)

**GOEMOEROEDOEG**, = *goemoeloedoeg*, zie *goeloedoeg*.

**GOEMOESTI**, zie *goesti*.

**GOEMOLANG-GOLANG**, zie *golang*.

**GOEMOROLONG**, zie *gorolong*.

**GOEMORONTJONG**, zie *gorontjong*.

**GOEMPLOEK** (vgl. *gomplok*), = *djoemploek*, ngbr.; *ngagoemploek*, een op zichzelf staand groepje vormen, z. a. een dorpje met zijn geboomte midden op een vlakte; *goemploekan*, zulk een groep.

**GOENA** (Skr., hoedanigheid, voortreffelijkheid, verdienste), 1. = *gawe*, nut, nuttigheid; *asa taja goena diri*, 't is mij of ik van geen nut ben; - 2. toovermiddel; *katĕrap goena*, getroffen door een *goena*, betooverd. (Zie ook *widjaja*).

**GOENDA**, naam van een onkruid, op de *sawah*'s voorkomende; *goemoenda* wordt gezegd van rijstplanten, en verkl. met *keur meudjeuhna ngora*, d. i. de periode als de planten de verplanting te boven zijn.

**GOENDAL**, begeleider, volgeling; *ngagoendal*, volgeling zijn, begeleiden; *digoendal*; *ngagoendalan*, iemand begeleiden; *digoendalan*.

**GOENDAM**, hardop droomen, in den slaap praten.

**GOENDANG-GINDING**, zie *ginding*.

**GOENDAS-GANDÉS**, zie *gandés*.

**GOENDIK** (Jav. en Mal.), = *parĕkan*, bijzit.

**GOENDIL**, zonder bladeren (van een plant wier bladeren b. v. afgeplukt zijn), zonder haar of veeren, kaal (b. v. een kip die in een *hawoe* gekropen is); ook: kaal van een kleed, een kale plek op een kleed; *pare goendil*, naam van een onbehaarde rijstsoort.

**GOENDJAE**, voll. *tangkal goendjae*, naam van een *peuteuj*-soort, bijna = *pĕtir*, maar met langer stengel.

**GOENDOE**, I. ouderen of oudsten, die bij de verdeeling van werkzaamheden (b. v. in een koffietuin) over een zeker aantal jeugdiger personen worden gesteld. (Vgl. *poendoeh*.)

II. De vier aan den eenen kant met kalk of krijt witgemaakte centen, bij het *kĕplek*-spel in gebruik.

**GOENDOEK**, troep, hoop, verzameling, kudde; *sagoendoek*, één troep, enz.; *ngagoendoek*, bijeen zijn, een troep zijn, op een hoop liggen, opgestapeld liggen, zich ophoopen (ook b. v. schuld of moeite); *tinggaroendoek*, (van tranen) in de oogen staan; *goegoendoekan*, in (bij) troepen of groepen; *ngagoendoekkeun*, op een hoop doen; *digoendoekkeun*; *digoendoek-goendoekkeun*, in groepen verdeeld of bijeengevoegd worden; *goendoekan*, hoop, zwerm, troep kudde, schare, ploeg; *ngĕrĕh sagoendoekan eta*, regeerende over die bijeenwonende afdeeling.

**GOENDOEL**, kaal, kaalhoofdig; *goegoendoelan*, idem; *ngagoendoelan*, zich of een ander kaal scheren; *digoendoelan*, kaal geschoren worden (door zichzelven of een ander). Vgl. *doegoel*.

**GOENĔM**, of wel *goenĕm-tjatoer*, = *badami*, samenspreken; *goegoenĕman*, samenspreken, met elkander raadplegen; *pagoenĕman*, idem; *ngagoenĕmkeun*, = *ngabadamikeun*, raadplegen over, beraadslagen over; *digoenĕmkeun*; *goenĕman*, samenspraak, mondeling onderhoud.

**GOENG**, nab. van 't geluid van de *goöng*.

**GOËNG**, ngbr.; *ngagoëng*, een gonzend geluid maken (inz. van een *koletjer* of molentje); verder: draaien, ronddraaien (inz. van een *koletjer*); ook: doen draaien, omdraaien; *ngagoëng koemis*, zijn knevel omdraaien, aan zijn knevel draaien; *digoëng*; *ngagoëngan*, iets aanh. omdraaien (b. v. iemands oor); *digoëngan*; *ngagoëngkeun*, iets om- of ronddraaien (b. v. een sleutel in het slot), doen draaien; *digoëngkeun*; *panggoëng*, handvat om te draaien, draaier, kruk.

**GOENGGOENG** (vgl. *agoeng*), lof, prijs; ook: het vertroetelen; *ngagoenggoeng*, iemand lof toezwaaien, in de hoogte steken (*ngagoeng-ngagoeng*), flikflooien, voortrekken, vertroetelen, bederven (een kind, door het te geven al wat het hebben wil); *digoenggoeng*; *goemoenggoeng*, groot doen, voornaam doen, zichzelven in de hoogte steken; *goenggoengan*, z. v. a. *kaäsih*, troetelkind, bedorven kind; *panggoenggoeng*, lof, prijs, enz.

**GOENGGOEROETOE**, naam van een plant, welker bladeren men wel over het haar strijkt om luizen te vangen [deze hechten er zich aan vast en worden op die wijze verwijderd].

**GOENJĔNG**, g. w.; *ngagoenjĕng*, aan iets rukken, trekken; *pagoenjĕng-goenjĕng*, aan weerskanten van iets trekken (wie het hebben zal), aan elkander trekken (b. v. twee personen die aan elkander gebonden zijn).

**GOENOENG**, berg; *tangkoer goenoeng*, naam van een plant; *gĕgĕr* (of *lamoesir*) *goenoeng*, bergrug; *toenggang goenoeng*, (van de zon) boven de bergen staan, d. i. ten ondergang neigen, tegen den avond (vgl. *lingsir*); *oemoer toenggang goenoeng*, nabij den dood zijn; *oemoer toenggang goenoeng*,

*angĕn-angĕn pĕtjat-sawĕd*, sprkw., verkl. met *geus deukeut ka paeh, ari hate ngongoraeun keneh*, d. i. den dood nabij zijn (hoog op jaren), maar nog jong van hart; *bagoenoeng-goenoeng* (in plaats van *pagoenoeng-goenoeng*), bergen hoog (torenhoog), opgehoopt, opgestapeld; *pagoenoengan* en *pigoenoengan*, gebergte, bergland, hoogland.

**GOENTA-GANTI**, zie *ganti*.

**GOENTAJ**, enclave (van stukken grond). B.

**GOENTAJANG**, ngbr.; *goegoentajangan*, op-, over- of langs klauteren (van een aap).

**GOENTAL-GANTIL**, slingeren. (Vgl. *gantel*.)

**GOENTING**, schaar; *saeran goenting*, naam van een *saeran*-soort; *goenting pameulahan djambe*, d. i. *katjip*, een verbl. uitdr. om *katjipta* aan te duiden; *ngagoenting*, knippen, uitknippen, afknippen; *digoenting*; *tatjan digoenting*, nog onaangesneden (van een stuk goed); *ngagoentingan*, een stuk goed in deelen knippen; ook: een schaap scheren; *digoentingan*; *panggoentingan*, knipsel.

**GOENTOER**, een sterke stroom, stortvloed, overstrooming, vloed (hooger en sterker dan *tjadĕh*), stroom of vloed van gloeiend slijk (lava) uit een krater; ook: hevige regen; *hoedjan goentoer*, een overstortende regen; verder (nl. *goentoer*): gedruisch, z. v. a. *sora raramean*; overdr.: hevig, heftig; *goentoer amarahna*, een stroom van toorn, d. i. een heftige toorn; *kabawa goentoer*, met den vloed medegevoerd worden of zijn; *ngagoegoentoer*, wegspoelen, afspoelen (b. v. onreinheid, door water), doorspoelen (door de keel), uitspoelen, gelijk laten spoelen (van den grond), uit laten spoelen (b. v. een engte); *digoegoentoer*; *kagoentoeran madoe*, een honingvloed tegen zich krijgen.

**GOENTRĔNG**, krakeelen (inz. van kinderen).

**GOEPAJ**, g. w.; *ngagoepaj*, iemand met de hand tot zich wenken of roepen; *digoepaj*; *goepoej-gapaj*, nú dezen dàn dien met de hand tot zich wenken, nú hier dàn daar iets vandaan halen (b. v. om te eten); *ngagoepajan*, iemand tot zich roepen, maar met herhaalde of aanhoudende beweging van de hand; *digoepajan*.

**GOEPĔK**, I. ngbr.; *ngagoepĕk*, op den blooten grond, op de aarde of in de modder nederzitten of gaan zitten; *goepĕkan*, verkl. met *panggoejangan moending*, plek waar buffels gewoon zijn te baden.

II. Snel (of steeds sneller) elkander met den voet iets (b. v. een *djĕroek*) toerollen (inz. van kinderen, die al spelende dicht bij elkander gekomen zijn); ook: het voetbalspel.

**GOEPĔL**, = *koetjĕl*, zie ald. P.

**GOEPĔRNĔMEN**, voll. *kangdjĕng Goepĕrnĕmen*, het Gouvernement, de Nederl. Indische Regeering. (Vgl. *koempĕni*.)

**GOEPĔRNOER**, het Holl. gouverneur; stadhouder, landvoogd; *kagoepĕrnoeran*, gouvernement, provincie.

**GOEPĔRNOER-DJENDRAL**, het Holl. Gouverneur-Generaal; idem; ook *Toewan Bĕsar*.

**GOEPIT**, nauw, smal (van een weg, een rivier, enz.); *ngagoepit*, zich vernauwen; *goepitan*, enge bergkloof, vernauwing in een rivier, nauwte, engte, doorgang zeeëngte.

**GOEPLAK-GAPLOK**, zie *gaplok*.

**GOEPLĔK**, het geluid dat teweeggebracht wordt als men een voorwerp waarin harde dingen zijn schudt (b. v. een doosje lucifers), rammelen. (Vgl. *goeblĕg*.)

**GOEPOEH** (Z.-B.), = *roesoeh*, haastig, gehaast; *goepoeh-goepoeh*, met groote haast. P.

**GOEPOEJ-GAPAJ**, zie *goepaj*.

**GOER**, werkw. tusschenw. voor: in brand vliegen, gaan branden (nader uitgedrukt door *hoeroeng*); idem van een sterk geruisch, inz. van een zwaren regen (vgl. *gĕr*).

**GOERA-GARO**, zie *garo*.

**GOERA-GIROE**, zie *giroe*.

**GOERAH**, = *boeboerak*, zie ald. P.

**GOERAJANG**, ngbr.; *goegoerajang* en *goegoerajangan*, met de handen om zich heen grijpen (b. v. iemand die in het water ligt of iemand die plotseling in het donker is geraakt) om iets te vinden waaraan men zich kan vasthouden, met de hand of handen om zich heen grijpen; ook gezegd van iemand die veel leent.

**GOERAME**, naam van een fijne en zeer smakelijke vischsoort die men veel in vijvers teelt of houdt.

**GOERANDIL**, voll. *opak goerandil*, naam van een soort *koeweh*, van *opak* gemaakt.

**GOERANG-GORENG**, zie *goreng*.

**GOERANTIL**, ngbr.; *patinggoerantil*, (van vele dingen) hangen aan, afhangen, naar beneden hangen. (Vgl. *goental-gantil*.)

**GOERANTING**, gezegd van een aanplant waarvan het gewas niet gelijkmatig in bloesem of vrucht is. B.

**GOERAS-GARIS**, zie *garis*.

**GOERAT**, lijn, haal, streep; ook: graad (°); *goerat noe herang dina tjai*, vaargeul; *ngagoerat*, een lijn of streep ergens op maken of trekken, linieeren; *digoerat*. (Vgl. *gĕret*.)

**GOERAWIL**, hangen, inz. vallende in of aan iets blijven hangen; *patinggoerawil*,

idem, van velen; *goegoerawilan*, zich, op gezegde wijze hangende, vastwerken.

**GOER-GĔR**, zie *gĕr*.

**GOERI** (Indr.), achter. (Vgl. *boeri*.)

**GOERIH**, aangenaam (nl. zoet en lekker) van smaak.

**GOERIJANG**, I. Geest, Godheid (samentr. van *Goeroe Jang* (of *Yang*), = *Batara Goeroe* of Çiwa); *Goerijang Toenggal*, d. i. *Goeroe Jang Toenggal*, anders gezegd *Batara Goeroe* of Çiwa; *Goerijang Toedjoeh* (de zeven Geesten), idem.

II. Vet, dik, corpulent; *goegoerijangan*, idem.

**GOERILAP**, licht van zich geven, glimmen (z. a. b. v. een *tjika-tjika*), lichten (van den bliksem), flikkeren; ook: weerlichten (doch zóó beter *boerinjaj*); *pĕdang goerilap*, het zwaard flikkert, de zwaarden flikkeren; *tinggoerilap*, (van meerdere dingen) schitteren, flikkeren, in elkander flikkeren; *goegoerilapan* of *goemoerilapan*, aanh. flikkeren of fonkelen, geschitter, geflikker. (Vgl. *gilap*.)

**GOERINDA**, een draai-slijpsteen om edelgesteenten enz. te slijpen; *ngagoerinda*, afhouwen, afbeitelen, verbeteren, verfraaien, inz. iets dat reeds tot stand gekomen en gereed is nog verder bewerken en het zoodoende bederven [te mooi maken]; ook: kunstelen; *digoerinda*.

**GOERINDJAL**, ngbr.; *ngagoerindjal*, zich pogen los te rukken of los te worstelen, zich trachten te ontworstelen; *goegoerindjalan*, aanh. trachten zich los te worstelen, pogen vrij te worden; ook gezegd van de bewegingen der vrucht in den moederschoot.

**GOERISA**, naam van een *tĕmbang*-wijs. (Zie Spraakk., Aanh.)

**GOERIT**, het maken van een *tĕmbang*; *ngagoerit*, ong. = *nganggit*, een *tĕmbang* maken, in dichtmaat schrijven; ook: verfraaien, iets fraai of netjes maken; *digoerit*; *goegoeritan*, bij wijze van amusement in dichtmaat schrijven; *ngagoeritan*, iets fraaier maken, verfraaien, opknappen; *digoeritan*.

**GOERITA**, navelbandje, buikband (met bandjes).

**GOERNAT**, het Holl. granaat; groote kogel, granaat, bom.

**GOERNITA** (Skr. ghûrnita, rollend), algemeen bekend, wereldkundig, het is algemeen bekend, het is van algemeene bekendheid, het wordt overal gezegd; *bedja ĕnggeus goernita*, het bericht werd overal bekend, de zaak is wereldkundig geworden.

**GOEROE** (Skr.), onderwijzer, leeraar, inz. leeraar van den godsdienst, godsdienstleeraar; *Batara Goeroe*, de God-leeraar, d. i. Çiwa (ook *Dewa Goeroe*, *Sangyang Goeroe* en *Ratoening Dewata* geheeten; zie ook *desa* en *goerijang*); *pigoeroeĕun*, iemand die tot leeraar wordt opgeleid; *iskola pigoeroeĕun*, of eenv. *iskola goeroe*, kweekschool voor onderwijzers; *goegoeroe*, bij iemand om onderwijs gaan, bij iemand les nemen of ter school gaan; *panggoegoeroe*, het onderwijs-nemen, het les-ontvangen; *ngagoeroean*, leeraar over iemand zijn, als *goeroe* onderwijs geven, ong. = *ngawoeroek*; ook wel: bij of van iemand leeren, in iets les nemen: *digoeroean*, 1. z. v. a. *diwoeroek*, onderwezen worden of zijn; 2. gezegd van dengene bij wien iemand onderwijs ontvangt; *oepama elmoena koe maneh hanteu kapanggih, goeroean!* als ge zijn leer niet verstaat, neem dan les bij hem! *ngagoeroekeun*, onderwijzen, onderricht geven in; *digoeroekeun*.

**GOEROEBAG**, = *goebrag*, nederstorten, in iets neerploffen; *tigoeroebag*, ergens in geraken, vallen in, neerstorten in.

**GOEROEBJOENG**, = *goeroeboeg*. P.

**GOEROEBOEG**, van schrik opspringen; *ngagoeroeboeg*, met geraas opspringen (b. v. een paard dat lag); *goegoeroeboegan*, aanh. opspringen of met zijn pooten stampen (b. v. een paard op stal).

**GOEROEDAG**, komen, uitbreken, aankomen; ook l. van *boeroesoet*, geboren worden, ter wereld komen; *ngagoeroedag*, onverwachts aankomen, ter wereld komen.

**GOEROEDJAG**, met rumoer aankomen of binnenkomen (van een mensch).

**GOEROEDOEG**, het rollen van een wagen langs den weg, het geraas dat men hoort als iets (b. v. een stoel) over een houten vloer gesleept wordt, gedruisch (z. a. van aankomende menschen, van dravende paarden, enz.); verder: in gang zijn, rollen (van een wagen); ook: komen, aankomen (van een mensch); *tinggoeroedoeg*, gedruisch van vele menschen, wagens, paarden, enz.; *goemoeroedoeg*, dreunen (b. v. de aarde); *ngagoeroedoeg*, een sterk gedruisch geven (b. v. een aardstorting); *ngagoeroedoegkeun*, doen optrekken van iets dat gedruisch maakt (b. v. een leger). Vgl. *goeloedoeg* en *gĕrĕdĕg*.

**GOEROEH**, een sterk of donderend geluid, geruisch of gedruisch (b. v. van een harden regen); *sapĕrti goeroeh di langit*, als een gedruisch in de lucht; *ngagoeroeh*, gedruisch (veroorzaakt b. v. door vuur, door geween, door soldaten, enz.), ruischen (b. v. van muziek, vleugels, enz.), bruisen (van de zee); en verder gebezigd van allerlei

ander sterk geluid; *goemoeroeh*, idem, aanhoudend.

**GOEROEK-GEREK**, (iets) haastig in de zon of boven 't vuur drogen (in stede van *dipoĕkeun*). P.

**GOEROEMOEJ**, = *koeroenjoeng*, voor den dag komen, ergens uit te voorschijn komen; *tinggoeroemoej*, achter elkander uitkomen of te voorschijn komen (van velen).

**GOEROEMOENG**, het gonzen enz.; *ngagoeroemoeng*, gonzen; verder: iemand omringen van alle kanten, om iemand of iets heen krioelen (b. v. mieren om suiker), om iets of iemand heen gonzen (van muskieten); *digoeroemoeng*; *patinggoeroemoeng*, gonzen (van vele muskieten, enz.).

**GOEROEMOET**, I. ngbr.; *ngagoeroemoetan*, een held, hoofd of vorst in grooten getale gemeenschappelijk aanvallen (door onderdanen of lieden die elk voor zich met hem zich niet zouden kunnen meten); *digoeroemoetan*.

II. *Goegoeroemoetan*, zich in *bala* of wildernis ophouden, in *bala* rondsnuffelen.

**GOEROENGGOESOEH**, = *roeroesoehan*, in groote drukte of zeer gehaast iets doen, ijlings of overijld handelen; *ngagoeroenggoesoeh*, = *ngageuwat-geuwat*, tot haast aansporen, met grooten haast doen; *digoeroenggoesoeh*, met grooten haast gedaan worden.

**GOEROENTOEL**, matig klein voorwerp van een ronden vorm (b. v. een stukje gambir, een klontje suiker, een kluit aarde, een *borondong*, enz.), balletje, klontje, klont, kluit, klomp; *tinggoeroentoel*, idem, van vele dingen; *goegoeroentoelan*, kluiten, klonters, aan kluiten of klonters zijn. (Vgl. *gerentel*.)

**GOEROENTOENG**, nab. van 't geluid van water dat men ergens in- of uitgiet.

**GOEROETOE**, maar meestal *ngagoeroetoe*, bij zichzelven mopperen (na een berisping ontvangen te hebben). P.

**GOEROETOEK-GOEROETOEK**, nab. van het geluid van een dravend paard, van katten of ratten die hard over den zolder loopen, enz.

**GOESAK-GASIK**, zie *gasik*.

**GOESAR** k., *pĕpĕr* II. 1., g. w.; *ngagoesar* k., *mĕpĕr* en ook wel *nĕtĕkan* l., tanden vijlen; *digoesar*; *ngagoesaran*, iemands tanden afvijlen; *digoesaran*; *goesaran*, het tandenvijlen.

**GOESOER**, g. w.; *ngagoesoer*, = *njered* (zie *sered*), iets langs den grond sleuren, sleepen, medesleepen, wegsleepen, voortsleepen; ook: zijn staart na zich sleepen; *digoesoer*; *kagoesoer*, medegesleept, medegevoerd; *ngagoegoesoer*, iets al maar voortsleepen, overal medesleepen, steeds met zich sleepen; *digoegoesoer*.

**GOESROEK**, ngbr.; *ngagoesroek*, iets ergens over heen bewegen (b. v. een wapen bij het slijpen, een zaag bij het zagen, enz.); *digoesroek*; *gasrak-goesroek*, iets al maar over of langs iets schuren (b. v. den rug); *digoesroekkeun*, over iets heenschurende het wegnemen.

**GOESTI**, heer, de Heer; *pigoestieun*, hij die iemands heer worden zal; *goemoesti*, iemand als heer erkennen, dienen of gehoorzamen (b. v. de ouders door het kind); *goemoesti-goesti*, aanh. *goesti!* roepen; *migoesti*, iemand die het niet is als heer erkennen, dienen of gehoorzamen; *dipigoesti*; *digoesti-goesti*, al maar (door iemand) *goesti* genoemd worden; *pagoesten* (samentr. van *pagoestian*), 1. = *goesti*, maar l. p.; 2. collectieve benaming voor allen die men boven zich heeft (b. v. voor God, den koning, de ouders enz.), superieuren.

**GOETJAL-GITJĔL**, zie *gitjĕl*.

**GOETOEK**, één om één, één voor één cent, één cent het stuk; ook = *idjen*, man tegen man (b. v. vechten).

**GOETRĔK**, ngbr.; *ngagoetrĕk-goetrĕk*, aan iets wrikken om het los te doen gaan, iets loswrikken; *digoetrĕk-goetrĕk*.

**GOETROET**, ngbr.; *ngagoetroet*, heen en weer bewegen (b. v. bij het slijpen); *digoetroet*; *ngagoetroet-goetroet*, idem, aanh.; verder: zagen over iets om het stuk te krijgen (b. v. met een bot mes); *digoetroet-goetroet*.

**GOEWAJ** (*b. p.*), = *goewar*. P.

**GOEWAM**, alleen in *taja* (*euweuh*, *geus taja* of *geus euweuh*) *goewamna*, zich niet meer bewegen, geen beweging meer maken, zich niet meer verroeren of roeren, geen tegenstand meer bieden (van menschen en dieren), volstrekt lijdelijk, weerloos.

**GOEWANG** (*b. p.*), z. v. a. *geuing*, zie ald.; *digoewang*, = *digeuing*, gewekt worden.

**GOEWANG-GAWING**, zie *gawing*.

**GOEWANG-GEUING**, zie *geuing*.

**GOEWAR**, g. w.; *ngagoewar*, uit elkander doen, uitpakken, ontpakken (b. v. aangekomen goederen), den inhoud onderzoeken, uit elkander leggen; ook: poken in (het vuur), roeren in (b. v. in schatten, d. i. er vrij over beschikken), het er ruim van nemen; *digoewar*; *digoewar-goewar koe patjoel*, met den *patjoel* uit elkander gedaan worden (b. v. mest); *ngagoewarkeun*, iets uit elkander doen (b. v. een zak koffie om den inhoud

te verspreiden); *digoewarkeun*; *panggoewar*, pook.

**GOEWAR-GIWAR**, zie *giwar*.

**GOEWIK**, het schreeuwen; *ngagoewik*, schreeuwen (van een varken, b. v. als het mishandeld wordt).

**GOEWIS**, g. w.; *ngagoewis*, dooreenroeren, omroeren, onder elkander mengen, door elkander werken (b. v. water en aarde, of suiker vóór die in den vorm gegoten wordt), gelijkmaken, effenen (gelijk b. v. door het laatste eggen aan een *sawah* geschiedt); *digoewis*; *ngagoewiskeun*, dooreenroeren, dooreendoen, onder elkander mengen; *digoewiskeun*; *panggoewis*, werktuig (molentje enz.) om verschillende dingen dooreen te mengen.

**GOEWOER**, overgieten; ook k. p. van *mandi*, een bad nemen. P.

**GOG**, werkw. tusschenw. voor: stilhouden, stilstaan, gaan zitten. (Vgl. *nagog* bij *tagog*.)

**GOGO**, ngbr.; *ngagogo*, aanvatten, grijpen (onder water); *digogo*.

**GOGOBROG**, k. p. van *imah*, huis, woning.

**GOGODOH**, naam van een soort *koeweh*, met kleursel vermengd.

**GOGODONG**, het boveneinde van een krisscheede, ook *dadaoen* (zie *daoen*) geheeten.

**GOGOG**, geblaf van een hond; *ngagogog*, blaffen; *ngagogogan*, aanblaffen, blaffen tegen; *andjing ngagogogan kalong*, de hond blaft tegen een vliegenden vos, sprkw. voor: het nabijzijnde veronachtzamen ter wille van het onbereikbare; *digogogan*.

**GOGOK** (Buit.), = *kĕndi*, aarden waterkruik.

**GOGOL**, I. schroefsleutel (voor een wagen); ook: hefboom; *ngagogol*, een wagenschroef (moer) los- of vastdraaien; ook = *njoengkal*, (met een hefboom) opheffen; overdr.: het voor iemand opnemen, iemand voorspreken; *digogol*.

II. *Ngagogol*, verkl. met *dirante leungeunna kentja-katoehoe*, iemand de handen binden.

III. (Z.-B.), 1. persoon die voor een ander in de dessa karbouwen opkoopt; *ngagogol*, het beroep van *gogol* uitoefenen; - 2. heler van gestolen goederen, handlanger van een dief; *ngagogol*, gestolen goed helen; *ngagogolkeun*, gestolen goed aan den man brengen; *digogolkeun*.

IV. = *kongkol*, zie ald. P.

**GOGOMBAK**, 1. (Band.), = *djadjambak* (Tjiandj.), de staart van een vlieger; - 2. kwast van een tulband.

**GOGORONTONG**, zie *gorontong*.

**GOGOT** (Z.-B.), naam van een zeevisch; *garogot*, ngbr.; *ngagarogotan*, afkluiven (van groote dingen, door een hond, een tijger enz.). Vgl. *goegoet*.

**GOHGOJ**, l. van *batoek*, hoesten; ook: hoest.

**GOHGOR**, naam van een klein soort tijgerkat. (Vgl. *kĕroed*.)

**GOJANG**, beweging, in beweging zijn (heen en weer of op en neer), wankelen, wiebelen, schommelen, wippen; ook: luiden (van een klok); verder: bewogen zijn (van het hart); in Indr. bovendien: uitrusten, schaften; *korsi gojang*, wipstoel, schommelstoel; *kĕmbang gojang*, versiersels van goud, verguld zilver of koper, die in de *sigĕr* of in de *gĕloeng* van een bruid gestoken worden bij den optocht; *ngagojangkeun*, iets in beweging-, in schudding of schommeling brengen, doen schommelen; ook = *mĕtakeun*, regelen, ordenen, besturen; *ngagojangkeun nagara*, de stad besturen; *digojangkeun*.

**GOJOR**, g. w.; *lagoe gojor* (Z.-B.), naam van een zangwijs; *ngagojor*, water op een *sawah* enz. laten loopen; verder: aan den loop zijn, den loop hebben, elk oogenblik naar achteren moeten; *digojor*, gezegd van de *sawah* enz. waarop men water laat stroomen.

**GOK**, werkw. tusschenw. voor: samentreffen, ontmoeten; ook als gezegde gebezigd; *goek-gok*, elkander gedurig ontmoeten.

**GOKGAK**, op schreeuwerigen toon, als schold men, iets mededeelen of verhalen. P.

**GOKGOKAN** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**GOKITA** (Indr., spreektaal, samentr. van *hanggo kita*), voor mij.

**GOLAK**, het koken; *ngagolak*, koken, aan de kook zijn (b. v. water); ook: aanh. bobbelen of borrelen (z. a. kokend water); *seuneu ngagolak*, kokend vuur. (Vgl. *gĕdoer*.)

**GOLANG**, ngbr.; *goemolang-golang*, al wentelende of draaiende aan komen rollen; *ngagolangkeun*, iets doen draaien (b. v. een *koletjer* of molentje), iets in beweging brengen; verder: met iets handel drijven (z. a. met een kapitaal), van iets zijn hantering maken, iets winstgevend maken, exploiteeren; *digolangkeun*.

**GOLEBAG**, alleen in *tigolebag*, afstorten, neerstorten, ergens afvallen.

**GOLEDAG**, maar doorgaans *ngagoledag*, achterover liggen op den grond (zonder kussen of iets te gebruiken); ook: spijzen zoo maar op de *rampadan* opdienen zonder borden te gebruiken; *digoledag*; *patinggoledag*, allen op den rug liggen (slapen); *tigoledag*, achterovertuimelen.

**GOLEJAH**, maar doorgaans *gogolejahan*,

= *gogolepakan* en *boelak-balik*, zich om en om wentelen.

**GOLEK**, pop, *wajang*-pop; *wajang golek*, een *wajang* die bij dag met poppen gespeeld wordt, poppenspel.

**GOLEMPANG**, ngbr.; *tigolempang*, omkantelen; *ngagolempangkeun*, iets doen omkantelen (b. v. een *gĕntong*, zóó dat deze op zijde komt te liggen); *digolempangkeun*.

**GOLENTE**, alleen in *tigolente*, = *tigolentjeng*, zie *golentjeng*.

**GOLENTJENG**, alleen in *tigolentjeng*, = *tigolente*, omrollen, onderstboven rollen, omtuimelen.

**GOLEPAK**, maar meestal *ngagolepak*, ter aarde storten, plat op den grond vallen; verder: op den grond neergesmakt liggen; *patinggolepak*, idem (van velen en verspreid); *golepakan*, maar meestal *gogolepakan*, zich om en om wentelen.

**GOLER**, liggen, op den grond liggen (b. v. geld, een schedel, een vermoeid mensch, enz.); *ngagoler*, rechtuit of uitgestrekt op den grond nederliggen; *tinggaloler*, idem (van vele menschen of dingen); *goelargoler*, hier en (of) daar liggen; *gogoleran*, op den grond liggende zich om en om wentelen; *ngagolerkeun*, iets op den grond uitgestrekt nederleggen; *digolerkeun*.

**GOLETAK**, ter aarde liggen; ook: openbaar geworden, gebleken; *pagoletak*, = *patoelajah* (zie *toelajah*), ter aarde liggen (van velen), over den grond verspreid liggen.

**GOLETI** (Indr.), zoeken. (Vgl. 't Jav. golek II. en 't Soend. *tejang*.)

**GOLETRAK**, ngbr.; 1. *patinggoletrak*, rammelend nedervallen (steentjes, geweerkogels, geld enz., en wel op de pannen, op hout of op *paloepoeh*). - 2. Naam van een *gamĕlan*-wijs.

**GOLEWANG**, alleen in *patinggolewang*, (van velen) omtuimelen, ter aarde storten. [Niet algemeen.]

**GOLOBRAS**, afvallen van rijpe vruchten. B. (Vgl. *goebrag* en *goebroes*.)

**GOLODOG**, stuk balk enz. dienende tot opstap voor een huis, stoep; men zegt ook *babantjik*; in Buit. bovendien = *tangga*, trap, trapladder. (Vgl. *papangge*.)

**GOLOJOH**, maar veelal *ngagolojoh*, zich richten naar, zich uitstrekken, zich nederleggen (in zwakte of onmacht, b. v. om te sterven), van vermoeidheid, zwakte enz. nederzinken; *tinggolojoh*, idem, van velen.

**GOLOK** (Mal.), = *bĕdog*, houwer, kapmes.

**GOLOKLOK**, het geluid van braken en van water dat uit een flesch of derg. gegoten wordt of daarin loopt, klokken; verder: leegloopen; ook: volloopen (b. v. iemand die in het water ligt); *patinggolokgok*, idem, van vele dingen of menschen.

**GOLONDONGAN**, in (of nog in) de schil zijn; verder: in ruwen staat verkeeren, onbeschaafd, ongemanierd, ruw; *kopi golondongan*, koffie in den bolster of in de roode schil; *tjatjah golondongan*, op en top een mensch uit het volk (in kwaden zin); *kolot golondongan*, een onbeschaafd-, ruw oud man; *masijat golondongan*, verkl. met *teu pisan bisa ngadji*, d. i. van godsdienst niets af weten, daar zoo maar heen leven zonder zich om de hoogere dingen te bekommeren, ongodsdienstig.

**GOLONG**, I. rol, bos of kluwen dik touw of rotan; ook: klos; *ngoeseup golong*, visschen zonder hengel, alleen maar met een haak waarvan het touw op een klos zit; *sagolong*, één rol, enz.; *ngagolong*, tot een rol maken, oprollen, kluwenen; *digolong*; *golongan*, 1. bos opgerold goed, kluwen, rol, enz. (zie ook *mangle*); 2. g. w.; rol op! 3. (O.-P.), lid van het dessa-bestuur (P.).

II. In de volkstaal soms voor *kolong*; zie ald. P.

**GOLOSOR**, z. v. a. *toeloej*, daarop; *ngagolosor*, afglijden (b. v. een pan van het dak), glijden, zich laten afglijden (b. v. van een glibberige hoogte).

**GOMBEL** (Z.-B.), I. = *gomber*. (Vgl. *pamĕlar* I.)

II. Prop, stop; ook: strottenhoofd, Adamsappel. P. (Vgl. *laki*.)

**GOMBER**, oorknop, = *soewĕng*, maar met kleiner insteek.

**GOMBONG**, voll. *awi gombong*, een groote (dikke) bamboesoort [van uitgebreid nut voor stijlen, watergoten, enz.]. Vgl. *andong* III.

**GOMBRANG** (vgl. *gĕmbrang*), het rinkelen; *ngagombrang*, rinkelen (inz. van een vallend metalen voorwerp, b.v. een *rampadan*); *galombrang*, rinkinken.

**GOMENG**, ngbr.; *ngagomengan*, iemand storen, gedurig storen; *teu digomeng-gomeng*, iets ongestoord laten, laten rusten; *oelah digaromeng-garomeng*, stoor hem (haar, het) niet.

**GOMPLOK**, in trossen neerhangen (bladeren, vruchten, enz.), weelderig gebladerd; ook: dik (zwaar, veel) en lang haar hebben; *kai noe gomplok*, lommerrijke boom; *gogomplokan*, hier en daar met trossen neerhangen. (Vgl. *gemplek*.)

**GONDALI** (Z.-B.), groote ijzeren of houten haak. P.

**GONDANG**, I. naam van een groote *toetoet*

of slak, die zich in moerassen ophoudt [grooter dan *kejong*].

II. (Buit.), een bamboezen korf [in de Preanger *kolanding* geheeten].

III. Zingen, en dat gezang begeleiden door op het rijstblok te slaan (*noetoe bari ngawih*); *lagoe gondang*, naam van de daarbij gebruikelijke zangwijs; *ngagondang*, het genoemde nadoen of spelenderwijs doen (*noeroetan gondang*).

**GONDENG**, g. w.; *ngagondeng*, een dier dat onwillig is te gaan, achter een ander doen loopen om het zoo voort te krijgen; verder z. v. a. *ngobeng*, een paard aan wederzijden bij de teugels houden en voortleiden, opdat zijn berijder er niet afvalle; ook wel: aan de hand leiden; *digondeng*.

**GONDEWA** (Skr. gândiwa), boog (eig. de boog zonder het koord), het hout of derg. dat men door het koord te spannen tot boog maakt [men vervaardigt ze bij voorkeur van *kai peueung*]; *mĕntang gondewa*, den boog spannen. (Vgl. *panah*.)

**GONDJAK**, ngbr.; *ngagondjak*, schertsen, gekscheren, gekheid maken; *digondjak*, gezegd van den persoon die een voorwerp van scherts is; *gogondjakan*, met elkander schertsen, railleeren; ook: aanhoudend den draak met iemand of iets steken.

**GONDJING**, naam van een *gamĕlan*-wijs.

**GONDJRANG**, het klinken of rammelen van (veel) geld; *tinggalondjrang*, kletteren van zwaarden, gekletter; *ngagondjrangkeun*, laten rammelen; *digondjrangkeun*. (Vgl. *gorondjang* en *kĕntjreng*.)

**GONDOK**, kropgezwel. (Zie ook *laki*.)

**GONDONGEUN**, een opzetting of zwelling van de oorklier; verder: aan zulk een zwelling lijden, een dik gezicht, de bof. [Het volksgeloof zegt dat, als men op zulk een zwelling *kedjo* legt en deze vervolgens een hond voorwerpt, het euvel op dien hond overgaat, zoo hij althans de rijst gegeten heeft.]

**GONGGONG**, I., ngbr.; *ngagonggong*, = *ngagogog*, blaffen (zie *gogog*).

II. Voll. *poejoeh gonggong*, een groote *poejoeh*, patrijs. (Zie *poejoeh*.)

**GONGSENG**, bel, rinkelbel (gelijk wel door honden of paarden gedragen wordt, grooter den *gengge*).

**GONI** (Mal.), de plant die het jute-vlas levert, waarvan de gonizakken gemaakt worden; *karoeng goni*, gonizak (gonjezak).

**GONJOK**, ngbr.; *ngagonjok*, omringen, omsingelen, zich op één punt verzamelen, samenkomen; ook: met menigte ergens op zijn (b. v. mieren op een stukje suiker); *gogonjokan*, in troepen samenrotten; ook (b. v. van sterren): groep, constellatie. (Vgl. *goronjok*.)

**GONTEWANG**, = *gantawang*. P.

**GONTOT**, onderbreken, onderbroken, niet voortzetten, halverwegen blijven steken (b. v. water dat men kookt, als het tot razen gekomen is niet verder vorderen, omdat het brandhout op is).

**GONTOWONG**, werkw. tusschenw. voor: grof spreken of schreeuwen; ook g. w.; *ngagontowong*, grof spreken, schreeuwen, snauwen; *gogontowongan*, al maar schreeuwen of snauwen. (Vgl. *gantawang*.)

**GOÖNG**, een koperen bekken, het voornaamste stuk van de *gamĕlan*; ook de *gamĕlan* zelf, het *gamĕlan*-stel; *goöng nabeuh maneh*, de *goöng* bespeelt zichzelf, sprkw.: eigen lof uitbazuinen, opsnijden. (Vgl. *renteng*, *salendro*, enz.)

**GOPRAK**, maar meestal *ngagoprak*, nab. van den klank veroorzaakt door het stooten of vallen van een steenen voorwerp.

**GORAH**, ngbr.; *ngagorah*, babbelen, zitten kletsen of zwetsen.

**GORDA**, naam van een boom; *gorda gĕde*, een groote *gorda*.

**GORDAH**, voll. *lagoe gordah* (Z.-B.), naam van een zangwijs.

**GOREHEL**, werkw. tusschenw. voor: voor den dag komen (van iets dat ergens onder lag of verloren werd geacht).

**GOREK**, I. het heen en weer draaien van een mes ergens in; *ngagorek*, een mes in een voorwerp heen en weer draaien (b. v. om het binnenste daaruit te krijgen); *digorek*. (Vgl. *gorok*.)

II. Het geluid van de *toeweuw*; ook wel naam van dat dier.

**GORENG**, I. k., *awon* l., kwaad, slecht, leelijk (van gedaante, van handelingen, enz.), gemeen, boos; *ngagogoreng* k., *ngawonngawon* l., iemand bekladden, iemand lasteren; *digogoreng; migoreng*, = *ngagogoreng; dipigoreng; ngagorengan*, iemand slecht behandelen, boosheid aandoen; *digorengan*; *ngagorengkeun*, iemand smaden, verguizen, bekladden, lasteren; *digorengkeun*; *kagorengan*, kwaad, het kwade, slechtheid, ondeugd, boosheid.

II. G. w.; *pisang goreng*, gebakken pisang; *ngagoreng*, braden (in een pan), bakken (vleesch, gebak, enz.); *digoreng*; *goerang-goreng*, nú dit dàn dat braden, allerlei braden of bakken; *gorengan* (Soem.), = *kokotot* (Tjiandj.), afval van vleesch; *gogorengan*, braden en bakken, onderscheidene dingen braden en bakken, allerlei gebraad maken; ook: gebraad; *sipat gogorengan*,

gebraden of gebakken voorwerpen; *panggorengan*, braadpan, bakpan, koekenpan.

**GOREWAL**, het omdraaien; *ngagorewal*, omdraaien, verdraaien (b. v. iemands hand); ook: iets (b. v. de *sarang*'s van een bamboezen vloer) bevestigen door invlechten (in plaats van het vast te binden); *digorewal*; *tigorewal*, een draai maken en zoodoende van zijn paard tuimelen.

**GORGAR**, hetzelfde als *gokgak*. P.

**GOROBAG**, I. goederen-, maar inz. personenkar; *kareta* (*api*) *gorobag*, goederentrein.

II. Tabaksmand, inhoudende 40 *lempeng*; *sagorobag*, één mand tabak van genoemde hoeveelheid, enz.

**GOROBAS**, in iets gaan, in iets verdwijnen (b. v. een tijger in de wildernis); *tigorobas*, in een gat, kuil of goot nederstorten. (Vgl. *boes* en *goebroes*.)

**GOROGOTEUN** (vgl. *gĕrĕgĕl*), branden van ongeduld om tot iets (b. v. spreken, opeten, aantrekken van een kleedingstuk) over te gaan.

**GOROH** (Jav.), = *bohong*, liegen, leugen.

**GOROK**, ngbr.; *ngagorok*, zich of een ander met een kris of derg. wapen door den mond in de keel steken en daarop het wapen ronddraaien; ook: de keel afsteken, den hals afsnijden; *digorok*; *ngagorokkeun*, stoppen, proppen, vullen (b. v. iemands mond); *digorokkeun*.

**GOROL**, ngbr.; *ngagorol*, verkl. met *kapadjoekeun gawe*, iets met minder nauwkeurigheid of attentie verrichten (de hand met iets lichten) om het maar spoedig af te krijgen; *digorol*; *gorolan*, taak, deel dat iemand voor zijn rekening heeft van een werk dat spoedig afmoet.

**GOROLONG**, het rollen, voortrollen; *ngagorolong*, rollen, voortrollen (b. v. van de golven); *tigorolong*, van een hoogte komen aanrollen, afrollen; *gogorolongan*, heen en weer rollen; *goemorolong*, (van het hoofdhaar) golvend afhangen; *ngagorolongkeun*, doen voortrollen (b. v. een wagen door stoom), iets ergens overheen rollen, een rol over iets heen doen gaan; *digorolongkeun*.

**GOROMBJANG**, hetzelfde als *goromjang*.

**GOROMBOL**, ngbr.; *gogorombolan*, hier en daar als een klein bosje staan (rijst op het veld, haar op het hoofd b.v. van iemand die er zweren op gehad heeft, en derg.). Vgl. *ĕntjlok* en *bontjĕlok*.

**GOROMJANG**, geluid geven (z. a. b. v. een muziekinstrument dat valt); *ngagoromjang*, rinkelen (van *gĕnta* of belletjes), klinken; ook: kletteren (van werktuigen, wapenen enz.); *tinggoromjang*, idem, van vele voorwerpen; *goromjangan*, de eigenschap bezitten van geluid te kunnen geven.

**GORONDJANG**, rinkelen (b. v. wapens met bellen), rammelen (z. a. een ketting); *tinggorondjang*, rinkelen, rammelen (van vele dingen). Vgl. *gondjrang*.

**GORONJOK**, = *gonjok*, zie ald.; *ngagoronjok*, in groote getale zich om iemand of iets scharen (b. v. om van hem hulp te vragen of spijze te ontvangen; ook z. a. kippen, om de gestrooide rijst op te pikken); *digoronjok*.

**GORONTJONG**, ngbr.; *goemorontjong*, (van het hoofdhaar) golvend afhangen. P. (Vgl. *gorolong*.)

**GORONTONG**, pleks- of bosjesgewijs; *gogorontong*, voll. *pare gogorontong*, (van te velde staande rijst) ten deele goed, ten deele mislukt; ook: de nog niet rijpe rijst welke men bij 't eerste snijden laat staan voor later; *ngagorontongan*, inzamelen (nalezen) op een reeds gesneden rijstveld van de later rijp geworden aren. (Vgl. *gampoeng*, *singgang*, *heutjak* en *poepoeri*.)

**GOROWOK**, het geven van een schreeuw; *ngagorowok*, een schreeuw geven, roepen, tot iemand roepen of schreeuwen, iemand te hulp roepen; *digorowok*; *gogorowokan*, schreeuwen, huilen, janken.

**GOROWONG**, een groot gat, hol of holligheid in iets (b. v. in een boom, ong. = *paroengpoeng*), een gapend gat in den grond, put (hetzij uit de natuur of gegraven), open, gapend (van een gat of kuil, b. v. van een graf), een holle plaats binnen in iets; *mobok manggih gorowong*, een gat ergens in makende, een holle plaats aantreffen, sprkw. voor: een onverwacht geluk deelachtig worden, een meevallertje hebben; *sodong-gorowong*, buikholte, moederschoot; *sija dikandoeng koe aing salapan boelan dina sodong-gorowong*, ik heb je negen maanden in mijn schoot (onder het hart) gedragen; *ngagorowong*, een gapend gat zijn, gapend zijn (van een gat, b. v. in het dak).

**GOSALI**, smidse.

**GOSEK**, ngbr.; *ngagosek*, om iets aan houden, op iets blijven wachten, niet heengaan tot men zijn zin gekregen heeft.

**GOSIRA** (Indr.), samentr. van *hanggo sira*, voor jou.

**GOSOK**, g. w.; *ngagosok*, schuren, afwrijven, opwrijven, afvegen, poetsen; overdr.: iemand tegen een ander opzetten; *digosok*; *kagosok*, opgehitst; *panggosok*, handdoek om af te drogen.

**GOSONG** (Bant.), ong. = *ĕnggon*, plaats waar men ligt, leger, inz. van dieren. P.

**GOT**, het Holl. goot; watergoot, riool; ook = *koeloewoeng*, buis.

**GOTJI**, steenen-, verglaasde-, met *hoë* omvlochten pot of kruik; ook: kruik met een buik.

**GOTJO**, het drukken met den duim op iets; ook g. w.; *ngagotjo*, met den duim op iets drukken of iets indrukken, door drukking met den duim vasthouden (b. v. een visch); ook: onder den duim houden; *digotjo*.

**GOTJRAK**, nab. van den klank van geld; verder: contant; *gotjrak bae dibajar*, hij betaalde contant.

**GOTONG**, g. w.; *ngagotong*, iets dragen (door twee of meer personen te zamen, met of zonder draagstokken); *digotong*; *gotongon*, hetgeen men alzoo draagt, vracht, last (voor twee of meer personen).

**GOTROK**, een hoest als van een oud mensch, een losse hoest waarbij veel slijm opgegeven wordt (verkl. met *batoek loba reuhakna*).

**GOWAH**, een bergplaats ter zijde van de *hawoe* of stookplaats, waar men provisie, borden en ander eet- en keukengereedschap bewaart.

**GOWAK**, dial. voor *geuwat*; zie ald.

**GOWENG**, een kleine (gefingeerde) munt ter waarde van de helft van een halve cent (vgl. *koentili*); *sagoweng*, ééns deze waarde, enz.; *ngagoweng*, twee stuks voor een halve cent koopen.

**GOWOK**, gat in een boom; *koepa gowok*, naam van een *koepa*-soort.

**GOWOWOK**, schreeuwen, razen, brullen; *gowowokan*, idem.

**GRENGSENG** (Indr.), = *gerengseng*.

**GRIGIS** (Indr.), = *girimis*.

**GROBAG**, hetzelfde als *gorobag*.

**GROMJANG**, hetzelfde als *goromjang*.

# H.

**HA**, eerste letter van het Soend. alphabet.

**HAÄT**, zorg, weldaad, gunst; *noe hadt*, die een weldaad bewijst, weldoener; *ngahaätan*, aan iemand zorg wijden, iemand weldoen; *dihaätan*.

**HABAKO** (Bad.), rijstmandje. (Vgl. *boboko*.)

**HABĔK**, I. = *bĕk*, werkw. tusschenw. voor: slaan, er op los slaan, ranselen.

II. Ong. = *kop*, werkw. tusschenw. voor: gaan eten, op gaan eten; *habĕk dihakan*, hij ging het opeten.

**HABĔN**, = *hantĕm*, iets flink-, ferm-, krachtig-, aanhoudend of dikwijls doen, met kracht, flink, met ambitie, ijverig, terdege; als g. w.: toe maar! pak flink aan! raak'm! sla er op los! enz.: *habĕn sibanjo*, zich ferm-, aanhoudend of dikwijls de handen wasschen; *ngahabĕn*, iets met kracht of ambitie doen.

**HABIL** (Ar.), de Moh. naam voor Abel, den tweeden zoon van Adam.

**HAD** (Ar.), grens, tot aan, grensscheiding; ook: bepaalde straf.

**HADAM** (Ar., chadam), bediende (speciaal voor den pelgrimstocht naar Mekka); *ngahadam*, zich bij iemand aansluiten om hem op den pelgrimstocht te dienen; ook: bij iemand in de leer gaan.

**HADAS**, I. (Ar., hadatz), staat van verontreiniging van een Mohammedaan, gedurende welken hij het gebed niet mag verrichten. (Vgl. *asgar* en *akbar*.)

II. 1. ong. = *pedah*, om, vanwege, b. v. *hadas koe sakitoe maneh datang ka ambĕk*, om zoo iets maakt gij u driftig; - 2. z.v.a. *ari eta*, wat nu aangaat, b. v. *hadas salira paman teh make oewang sabaraha?* wat u nu aangaat, hoeveel geld hebt ge noodig?

III. Naam van een soort *koeweh* of Inlandsch gebak.

**HADE** k., *sae* l., goed, wel, goed zijn; ook: met iemand goed (op goeden voet) zijn; als uitroep: goed! 't is goed! verder: beter; *waktoe noe hade*, te goeder ure; *hade balik hade tjitjing di dijeu?* wat is beter, terug te keeren dan wel hier te blijven? - *hade-hade*, *masing hade-hade*, *mangka hade-hade* of *koedos hade-hade*, let goed op! wees voorzichtig! wacht u! wees op uw hoede! *ngahade-hade*, goed opletten, nauwlettend zijn, goed zorgen voor, iemand zeer weldoen; *dihade-hade*; - *hahadean*, of *hahadean djeung*, met iemand op goeden voet staan; *pahade-hade*, de een het al mooier doen dan de ander, om het mooiste doen; *ngahadean*, iets goedmaken, verbeteren; ook: wel met iemand zijn, goed gezind zijn jegens, met iemand vrede maken, de vriendschap herstellen, zich verzoenen met; *dihadean* k., *disae* l.; - *mihade*, goed doen aan; ook: iemand prijzen, aanprijzen; *mihade maneh*, zichzelven prijzen of aanprijzen; *ngahadekeun*, iets goedmaken, herstellen; ook van jongelieden die als kin-

deren in het huwelijk verbonden zijn, maar toen nog te jong waren voor het huwelijksleven en die daarom voorloopig bij de respectieve betrekkingen bleven inwonen: bijeen doen wonen, het huwelijk doen zijn wat het behoort te wezen; *dihadekeun*; *kahadean*, 1. goedheid, deugd, goed werk, voll. *lampah kahadean; djalan kahadean*, het pad der deugd; 2. iemand met wien men op goeden voet staat, vriend (vgl. *sobat*).

**HADĔNG**, ngbr.; *ngahadĕng* (een Javanisme), op iemand wachten.

**HADĔP** (Mal.), = *hareup*. (Zie ook *adĕp*.)

**HADĔS**, naam van een plant en van de zaden dier plant, venkel, anijs.

**HADIJAH** (Ar.), geschenk, inz. aan een meerdere. (Vgl. *hadjat*.)

**HADIR** I. (Ar., hadlir), tegenwoordig, voor de hand.

II. Naam van een profeet, dezelfde als *Hilir*; zie ald.

**HADIS** (Ar., haditz, nieuwtje), gewijde overlevering, inz. verhaal uit het leven van Moehammad, dat hem aanleiding gaf tot mededeeling van leering aan zijn volgelingen. (Vgl. *dalil*.)

**HADJA**, ngbr.; *ngahadja*, iets met opzet of voorbedachtelijk doen; *teu ngahadja*, zonder opzet-, zonder erg doen; *dihadja*, met opzet gedaan worden; *ngahadjakeun*, iets met opzet en met een bepaalde bedoeling doen; ook: iets bepaald bestemmen voor; *dihadjakeun*.

**HADJAR** (Ar.), steen (zie ook *aswad*.); *Ibnoe Hadjar*, zoon des steens, naam van een *santri* die een steen door water zag uithollen en zoo tot volharding werd aangespoord, waardoor hij beroemd werd.

**HADJAT**, I. (Ar., behoefte), l. van *nijat*, bedoeling, zich een doel stellen. (Zie ook *kalahadjat*.)

II. (Ar., hadijah; zie ald.), l. van *sidĕkah*, geschenk, gave, feestmaal, feestmaaltijd; *dek hadjat*, een maaltijd willen houden; *hadjat-hadjatan*, maaltijden; *ngahadjatan* l., *njidĕkahan* k., iemand een gave geven (van welken aard ook); *dihadjatan*; *ngahadjatkeun*, l. van *njidĕkahkeun*, iets weggeven, wegschenken (inz. aan de armen); *dihadjatkeun*; *panghadjatan*, maal, maaltijd (door een ander aangericht).

**HADJĔLI** (Z.-B.), hetzelfde als *handjĕli*.

**HADJERE** (Z.-B.), hetzelfde als *handjere*.

**HADJI**, I. (Kw.), = *ratoe*, koning; *sang hadji*, samengetr. tot *sangadji*, hetzelfde; *ki hadji*, naam van een woudboom; *pakoe hadji*, naam van een groote varensoort, de koningsvaren.

II. (Ar., hadj.), de bedevaart naar Mekka in de laatste maand van het Moh. jaar (vgl. *oemrah*); ook: iemand die de bedevaart naar Mekka gemaakt heeft; *moenggah hadji*, ter bedevaart gaan, den pelgrimstocht naar Mekka maken.

**HADJIDIPA**, naam van een tooverformulier, door middel waarvan men b. v. de talen der dieren kan verstaan.

**HADRO**, een soort orkest, bestaande uit vier of meer *tĕrĕbang*'s en een trom, waarmede de muzikanten zichzelven begeleiden bij *njalawat Moeloed* (zie *salawat*).

**HAG**, = *heug*, pas op! wacht maar! ook z. v. a. *hanteu reuwas*, onverschrikt, niet ontsteld.

**HAGAROE** (Z.-B.), = *garoe*, zie ald.

**HAG-HEUG**, zie *heug*.

**HAH**, k. p. van *naon*, he? wat? wat zeg je? *hoeh-hah*, gedurig *hah* (wat?) zeggen; ook klanknab. van hijgen.

**HA-HE-HO** (vgl. *he-ho*), aanh. deze klanken uitstooten (van iemand die hijgt), hijgen.

**HAJAM**, hoender, kip, hen (vgl. *kotok* en *djago*); *anak hajam*, kuiken (vgl. *dantĕn*); *mata-hajam*, klein rond knoopsgat; ook: klein geldstukje, stuivertje; *tai-hajam*, = *tai-kotok*, 1. kippendrek; 2. naam van een plant, ook *salijara* geheeten; - *tareptep hajam*, naam van een kruid; *ĕmpet-hajam*, naam van een zeeplant, zeeroos [anders dan de *mĕkar*]; - *hahajaman*, 1. Tjiandj. = *pĕpĕtengan*, waterhoen, waarvoor men in 't Soemĕd. *anawadak* zegt [*hahajaman* is 't vrouwtje, *beureum-mata* 't mannetje]; 2. een gemaakt kippetje (stukje speelgoed); 3. kippetje spelen [zeker kinderspel: eenige kinderen vormen een kring, elkander bij de hand houdende; één kind is binnen den kring en stelt een kip voor; een ander is buiten den kring, stelt een *tjareuh* voor en moet de kip zien te pakken]; - *tjareham-hajameun*, zie bij *kotok*.

**HAJAN** (Ar.), de zeventiende der twintig eigenschappen, door de Moh. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *anoe hiroep*, de levende. (Vgl. *hajot*.)

**HAJANG** k., *hojong* l., wenschen, verlangen, begeeren; ook: aandrang hebben; *kahajang*, wensch, begeerte; *mikahajang*, iets zeer begeeren, iets vurig verlangen; *dipikahajang*.

**HAJAT** (Ar.), leven. (Vgl. *hiroep*.)

**HAJEUK**, ngbr.; *ngahajeukan*, vasthouden (nl. iemands hand); *hajeukan leungeun aing*! houd mijn hand vast! (d. i. ondersteun mij); *dihajeukan*; *pahajeuk-hajeuk leungeun*, elkander bij de hand vasthouden.

**HAJOE**, een uitroep: toe! voort! maak voort! kom! welaan! laten we! - verder

hulpw. voor de voorstellende wijze van spreken (propositief), = *tjoba* en *tjik* k., *soemangga* l., b. v. *hajoe oerang pada iman!* laten we allen in hem gelooven! *harajoe*, meerv. (zie verder Spraakk. § 108; - *sahajoena*, alleen omdat of voor zoo ver men er toe wordt aangezet; *ngahajoe-hajoe*, al maar aanzetten, aansporen, voortdrijven; *dihajoe-hajoe*; *ngahajoekeun*, iemand of iets aansporen, aanzetten, aandrijven; *ngahajoekeun baris*, de krijgsbende aanzetten (tot haast of tot den aanval); *dihajoekeun*.

**HAJOEWA**, hulpw. voor de verb. wijs: doe niet! wees niet! laat niet (P.); verder, maar dan doorgaans *hoemajoewa*, uitroep van spijt of berisping, soms door den nadruksw. *teuing* versterkt; ong. = *hanas* en *boro*: jammer! spijt! *hoemajoewa sija didjoeroekeun ka alam-doenya!* jammer dat ge ter wereld zijt gebracht! *hoemajoewa indoeng bareto ngadjoeroe!* spijt dat moeder me heeft gebaard!

**HAJOH**, tusschenw., verkl. met *geura heg* en *habĕn*: gauw wat! spoedig! laten we spoedig! ferm! frisch op! met kracht, enz.; *hajoh ngoendjoengan*, laten we hem spoedig hulde bewijzen; *hajoh dipasini*, met kracht-, met ijver bepraat worden; *ngahajoh*, z. v. a. *ngahantĕm*, (iets) met kracht doen; *ngahajoh-hajoh*, aanzetten, aandrijven.

**HAJOT** (Ar.), de tiende der twintig eigenschappen, door de Mohamm. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *hiroep*, leven, levend. (Vgl. *hajan* en *hajat*.)

**HAK**, I. (Ar., haq, recht, waarheid), verkl. met *bagian*, *warisan*, *ahli* en *toeroenan*, en ook wel met *oekoeran*, wat iemands recht is, wat iemand toekomt, dat waarop iemand aanspraak heeft; verder: nabestaande, erfgenaam; *maehan lain hakna*, dooden buiten het recht (zonder recht); *hakna*, ook = *ĕnjana*, de waarheid is, in waarheid; *dipihak teuing koe sorangen*, te veel (zijn goed) voor zichzelven houden.

II. Het Holl. haak; idem, inz. staafje met een weerhaak er aan; *ngahak*, haken.

**HAKAN** k., *tĕda* s., *dahar* l., g. w.: eet, eet op; ook: spijze, voedsel; *nejangan hakan*, spijze zoeken; *baranghakan*, eten, het middagmaal gebruiken; *dibere baranghakan*, iemand een middagmaal geven; *baranghakan bari leumpang*, zijn middagmaal gebruiken onder 't loopen [wat *pamali* heet: *paeh djadi bagong*]; *ngahakan*, eten, opeten, verslinden; ook: verteren (b. v. door het vuur); *dihakan*; *kahakan*, opgegeten; ook: op te eten; *teu kahakan*, niet op te eten, niet opgegeten kunnen worden; *hakaneun* en *pihakaneun*, iets om te eten, tot spijze zullen zijn, tot voedsel strekken voor; *ngahakanan*, iets eten, iets opeten; *dihakanan*; *kahakanan*, eetwaar, spijze, voedsel.

**HAKEKAT** (Ar., haqiqat, het tegenoverg. van *sareat*), de ware aard, de ware gesteldheid, de eigenlijke waarde, het wezenlijke; *hakekatna*, in werkelijkheid, in der waarheid, het wezenlijke ervan, in den eigenlijken zin.

**HAKIM** (Ar.), rechter, richter, regent; *para hakim*, de rechters of richters; *Hakim anoe langkoeng adil*, de rechtvaardige Rechter (God); *ngahakim*, als rechter fungeeren, als rechter uitspraak doen (nl. van iemand die eigenlijk geen rechter is); *ngahakiman*, rechter zijn over; *dihakiman*; *ngahakimkeun*, iemand tijdelijk over iets rechter maken; *dihakimkeun*, gezegd van de zaak die aan zoo iemand ter beslechting wordt gegeven.

**HAL** (Ar.), zaak, toestand, omstandigheid, in zake, wat aangaat, ten aanzien van, betreffende, over, oorzaak; *hal pĕrkara* k., *hal pĕrkawis* l, idem; *tina hal*, *koe tina hal*, uit oorzaak van, vanwege, wegens, om. (Vgl. *halta* en *padahal*.)

**HALABHAB** k., *palaj ngaleueut* l., dorst hebben, dorsten, dorst. (Vgl. *hanaăng*.)

**HALA-HALAEUN DJALAN**, midden in (op) het pad, in het gangpad.

**HALAL** (Ar.), geoorloofd te gebruiken, volgens de godsdienstige wetten der Mohammedanen (het tegenoverg. van *haram*); *ngahalalkeun*, geoorloofd maken of verklaren; *dihalalkeun*.

**HALANG**, I. (vgl. *alang*), ngbr.; *ngahalang*, tegenhouden, afweren; ook: in de rede vallen; *dihalang*, tegengehouden worden, in de rede gevallen worden; *oelah dihalang-halang*, leg geen beletselen in den weg; *ngahalangan*, iemand of iets tegenhouden, afweren, beletten, verhinderen te doen, iemand van kwaad weerhouden; ook: iemand het uitzicht belemmeren; *dihalangan*; *kahalangan*, verhinderd, tegengehouden, niet kunnen bereiken, niet kunnen gezien worden (door hindernis); - *halangan*, 1. verhinderd zijn, verhindering hebben; 2. beletsel, verhindering, wederwaardigheid, tegenkanting, tegenspoed; *mindĕng pisan halangan*, dikwijls verhinderd zijn geworden; *panghalangan*, afscheidsel, beletsel, scheidsmuur.

II. = *saloer*, gestreept. P.

**HALARANG-HALIRING**, hetzelfde als *hararang-hariring*, zie *hariring*.

**HALER-HALER**, z. v. a. *loenta-lanto*, (onverwachts) komen of aankomen. P.

**HALEUANG**, of *ngahaleuang*, 1. er van

door gaan (van een vlieger); 2. uit volle borst zingen; - in Kad. ook: een vreesaanjagend geluid maken; - *hahaleuangan*, aanh. met luide stem zingen, jubelen; *patinghaleuang*, (van velen) in jubel uitbreken.

**HALEUMHEUM**, overal betrokken (van de lucht), bedompt weer.

**HALIK**, = *hiling*, op zij! *halik, sija geura njingkir*! op zij, ga weg!

**HALILOELLAH** (Ar., chaliloellah), vriend Gods [titel van Abraham den aartsvader].

**HALIMOEN**, nevel, damp, mist; *boetahalimoenan*, geestelijk blind, (met den geest) niets kunnen onderscheiden.

**HALIMOERÈNTANG** (waarsch. samentr van *halimoen* en *rĕntang*), lichtgrijs; *loeloehoer halimoerĕntang*, een zolderbekleedsel van lichtgrijze stof.

**HALIMPOE**, (van de stem) krachtig maar niet schel.

**HALING** (vgl. *aling* en *alang*), ngbr.; *ngahalingan*, voor het gezicht bedekken, beletten te zien; *dihalingan*; *kahalingan*, z. v. a. *kahalangan* (zie *halang*), iets vóór zich hebben (zoodat men geen uitzicht heeft), iets niet kunnen zien (wegens een of andere hindernis).

**HALIRING**, = 't meer gebr. *hariring*.

**HALIS** k., *roembah* l., wenkbrauw, de wenkbrauwen. (Vgl. *aloes*.)

**HALISHOES**, z. v. a. *haliwoe*, met opgewondenheid vertellen.

**HALIWAWAR**, z. v. a. *keur padjar*, een weinig beginnen te schemeren, schemerdonker.

**HALIWOE**, z. v. a. *tjektjok* en *loba omong*; verder: met opgewondenheid-, op blijden toon (vertellen); ook: ruchtbaarheid aan iets geven, gerucht van iets maken; *oelah haliwoe koe sakitoe*! verspil daarover niet zooveel woorden!

**HALO**, geschreeuw; *haloan*, een geschreeuw aanheffen; *ngahalokeun*, over iets een geschreeuw aanheffen (b. v. bij ontdekking van een dief of wanneer een dier den tuin in wil), gerucht maken; *dihalokeun*.

**HALODO**, droog weder, fraai weder, droog zijn (niet regenen), droogte; *oesoem halodo*, de droge tijd (het tegenoverg. van *oesoem ngidjih* (zie ook *lantis*); *kahalodoan*, van den drogen tijd (het droge weer) te lijden hebben.

**HALOE**, I. rijststamper (behoorende bij de *lisoeng*); *lelengkah haloe*, (van een kind) loopen als een rijststamper, d. i. de eerste stappen kunnen doen, mits men het bij de beide handen vasthoudt [ong. een jaar oud zijn]; van een zieke of zwakke: loopen met een stok.

II. Streng *kanteh* of Inl. garen, bevattende 10 *ĕntel*; men zegt ook: *haloe-haloe*; *sahaloe*, één zoodanige streng, enz.

**HALOGHOG**, ong. = *bongsor* I., (van kinderen) vroeg groot (eig. *tereh djangkoeng-gĕde*).

**HALTA**, waarsch. samengetr. uit *hal* en *eta*), = *padahal*, een voegwoord dienende om een tegenstelling of tegenwerping uit te drukken: nochtans, evenwel, hoewel, ofschoon, echter, maar, doch, daar toch, niettemin.

**HALWAT**, of wel *kalwat* (Ar., chalwat), afzondering, eenzaamheid, plaats waar men alléén wil zijn, afgezonderd vertrek, kluis; *goenoeng halwat*, berg der afzondering of der ascese.

**HAM**, de Moh. naam van Cham, den bekenden zoon van Noach.

**HAMA**, schadelijkheid (b. v. een ziekte aan planten), wat schade, verwoesting of den dood aanricht, landplaag; ook wel in algemeener zin: plaag (van ziekten, vleermuizen, *boeta*'s, enz.); *hamaän*, met een plaag behept zijn.

**HAMBA** (Mal.), = *abdi*, dienaar.

**HAMBAL**, sport, trede, trap (b. v. van een preekstoel); *hambal-hambal*, in schuine richting evenredig oploopende vakken; *hambalan*, trede, sport.

**HAMBAR**, lauw (van water), flauw (van smaak, z. a. water dat in de zon gestaan heeft of dat in een *roewas* is gekookt), laf (van groente, vleesch enz. zonder zout), zouteloos; verder: laks, traag.

**HAMBARO**, een dam, schutting of beschot van bamboe of hout (tot steun of bescherming van een wal of dijk), een ophooping van bladeren, pisangstammen enz. langs den rand van een *sengked* of terras (om wegspoeling van aarde te voorkomen), kisting, schoeiing; *ngahambaro*, een kisting maken, dijk of wal van een *solokan* enz. ophoogen (ter voorkoming van het wegspoelen van aarde (*roeroed*); *dihambaro*.

**HAMBERANG**, naam van een vijgeboom, voll. *tangkal hamberang*.

**HAMBIROENG**, naam van een boom, voll. *tangkal hambiroeng*.

**HAMBOER**, verkwistend, kwistig, veel geld uitgeven, door verkwisting verloren gaan (b. v. aarde); *djalma hamboer omong*, windmaker, blaaskaak; *teu hamboer*, niet verkwisten, niet verkwistend, matig, zuinig; *ngahamboer*, verkwisten, verkwistend met iets omgaan, zijn goederen als

uitstrooien, met kwistige hand weggeven; *ngahamboer-hamboer*, idem, met verst.; *dihamboer*; *dihamboer-hamboer*.

**HAMHAM**, in onzekerheid verkeeren, onbeslist zijn, twijfelen, in twijfeling verkeeren, weifelen. (Vgl. *mangmang*.)

**HAMIN**, = 't meer gebr. *amin*.

**HAMIRANG** (Z.-B.), = *haroes*, zie ald. P.

**HAMO**, = *moal* (maar sterker), geenszins, in geenen deele, volstrekt niet (zullen doen, gebeuren, enz.).

**HAMPAL**, naam van een zoetwatervisch, ook *djongdjolong* geheeten.

**HAMPANG**, = *enteng*, licht, niet zwaar (het tegenoverg. van *beurat*), gemakkelijk; *kahampangan* (lett. verlichting krijgen of hebben), l. van *kiih*, wateren.

**HAMPAS**, het overblijfsel van iets waaruit men een extract getrokken heeft (b. v. uitgetrokken bladeren), het uitgetrokkene, uitgeknepene, uitgebradene, enz.; ook: af- of aanzetsel (b. v. het aanzetsel aan de wanden van een kokosnoot, de harde witte binnenwand dien men in oude vruchten vindt); *dihampas*, voor *hampas* achten, d. i. geminacht worden. (Vgl. *sasah* I.)

**HAMPĔLAS**, = 't meer gebr. *ampĕlas*. (Vgl. *areuj*.)

**HAMPĔROE**, gal; *kandjoet hampĕroe*, galblaas.

**HAMPO**, verkl. met *taneuh toehoer*, droge aarde [er zijn er die ze eten].

**HAMPOENTĔN**, l. van *hampoera*, zie ald.; *panghampoentĕn* of *pangapoentĕn*, gewone uitdrukking om zich aan een woning te melden, wanneer men die bezoeken wil en genaderd is zonder opgemerkt te worden, z. v. a. excuseer! neem mij niet kwalijk! (Zie ook *poentĕn*.)

**HAMPOERA** k., *hampoentĕn* l., vergeving, vergiffenis; *nĕda pandjang nja hampoera*, ik verzoek volle vergiffenis; *ngahampoera*, vergiffenis schenken, vergeven, kwijtschelden; *adjĕngan anoe pingahampoeraeun dosa*, Gij (o God) zijt het die de zonden kunt vergeven; *silih-hampoera*, elkander vergeven; *panghampoera*, vergeving, vergiffenis. (Vgl. *maäp*.)

**HAMPOS**, samendrukbaar en zacht (z. a. het hart of de pit van sommige planten, b. v. *kaso* en *mandjah*, het hart van een *kawoeng*-blad, enz.); *kahamposan*, l. van *hitoet* en beleefder dan *lolos*, een wind laten.

**HAN**, soms gebezigd (inz. in de spreektaal) in plaats van *ngan*, slechts, dan alleen, alleenlijk, maar.

**HANA**, ngbr.; *ngahanakeun*, iemand smadelijk behandelen, met opzet of voorbedachten rade tegen iemands gebod handelen en alzoo zijn toorn gaande maken. (Vgl. *hina* en *ngamaha* bij *maha*.)

**HANAÄNG**, dorst hebben, dorst lijden, dorstig, mat; *tanah hanaäng*, dorstig land; *keëng nja hanaäng*, dor en mat. (Vgl. *halabhab*.)

**HANAS**, 1. een uitroep, = *boro* en *handjakal*, dienende om leedwezen uit te drukken: spijt! 't is jammer! helaas! verder: spijtig, jammer, het rouwt me, enz.; — 2. z. v. a. *koe pĕrkawis* en *wondening*, voor het geval, gebeurt het echter, mocht het onverhoopt gebeuren.

**HANATAPI** (afleiding van *natapi*, door voorvoeging eerst van een *a* en daarna van een *h*), l. van *atawa* en = *oetawi*, of.

**HANDAJAKAN**, naam van een woudboom. P.

**HANDAP**, laag, gering (ook z. a. van stand of afkomst), nederig (b. v. spreken); *di handap*, beneden, onder; *ka handap*, naar beneden, naar onder; *ti handap*, van beneden, onder, onder zijn, onder liggen; *handapeun* en *di handapeun*, onder, beneden, onderaan; *sahandapeun*, één plaats lager, één jonger, in ouderdom of rang (naar beneden) onmiddellijk volgen op; *ngahandapan*, zich nederig gedragen; *dihandapan*, nederig bejegend (b. v. aangesproken) worden; *ka-handapkeun*, in de richting naar omlaag (doen, enz.); *ngahandapkeun*, iets naar omlaag doen, verlagen, vernederen; *ngahandapkeun sorangan* (k., *andjeun* l.), zich vernederen; *dihandapkeun*; *dika-handapkeun*, naar beneden gedaan worden; *kahandapan*, onder zijn, laag zijn, lager zijn, zich laag stellen, lage stand, nederheid; *kahandapan teuing*, zich te laag stellen. (Vgl. *asor*.)

**HANDAROE**, weerklank, weergalmen; *kotjejak handoera*, idem; *handaroean*, een weergalm of weerklank hebben of geven, weergalmen.

**HANDAROESA**, naam van een plant die veel tot omheining of beschutting gebezigd wordt; *hoemandaroesa*, (van pisang) beginnen rijp te worden.

**HANDAS**, = *hanas*.

**HANDEUEUL**, over iets spijt of berouw gevoelen, het land ergens over hebben, met iets te doen hebben, over iemand bewogen zijn.

**HANDEULEUM**, naam van een plant met karmozijnroode bladeren. (Zie ook *Sijĕm*.)

**HANDJAKAL**, spijt-, leedwezen of rouw over iets gevoelen; als uitroep = *hanas* en *boro*, spijtig! jammer! hoe spijtig! het rouwt me! wat spijt het me! helaas!

*koering koe handjakal*, ik heb er spijt van. (Vgl. *handeueul* en *kadoehoeng*.)

**HANDJAT** k., *bandjat* l., op iets gaan of klimmen, aan wal gaan; in 't algem.: van wat lager is zich begeven op wat hooger is; verder: uit iets klimmen of stijgen (b. v. uit het water); (van water) uit zijn bedding stijgen; *ngahandjat*, uitheffen, uit opheffen; *ngahandjat tina balahi*, uit een ramp heffen, d.i. verlossen; *ngahandjat tina masakat*, uit de ellende opheffen; ook wel instransitief: uit de ellende oprijzen, d. i. verrijzen; *ngahandjatkeun*, aan wal of op het droge brengen, ergens uit opheffen (b. v. uit het water), helpen of verlossen uit; *dihandjatkeun*.

**HANDJAWAR**, naam van een boom.

**HANDJĔLI**, naam van een plant, een soort gierst. (Vgl. *handjere*.)

**HANDJĔLOE**, verkl. met *nangkeup harigoe bari toengkoel*, met de handen over de borst en gebogen hoofd nederzitten, bezwaard nederzitten; overdr. „er in zitten."

**HANDJERE**, naam van een plant, de zoogen. Jobstranen [de zaden gelijken op die van de *handjĕli*, maar dienen alléén tot halskettingen voor kinderen en voor rozekranzen of *tasbeh*].

**HANDJĔTONG**, z. v. a. *handeueul* en *handjakal*, spijt hebben.

**HANDJOE**, ngbr.; *ngahandjoe*, achter adem zijn (b. v. iemand die hard geloopen heeft), hijgen; ook (van een stervende): rochelen, reutelen.

**HANDJOEWANG**, naam van een heester die veel op graven geplant wordt.

**HANDJOEWAR**, dorst hebben, amechtig.

**HANEJONG**, het stil of eenzaam hebben; *hanoewang-hanejong*, idem, met verst. (z. a. b. v. het gevoel der achterblijvenden na afloop van een feest), een verlaten gevoel hebben.

**HANEUT**, warm (vgl. *panas*); *haneuteun*, gezellig (b. v. in een huis of kring, het tegenoverg. van *tiïseun*); *ngahaneutkeun*, warm maken, opwarmen; *ngahaneutkeun kahakanan*, spijs warm maken of opwarmen; ook: (het) gezellig maken; *dihaneutkeun*.

**HANGGASA**, naam van een plant als de *lĕpoes*, maar met een vrucht als van de *hondje*; *tjaoe hanggasa*, naam van een pisangsoort.

**HANGGOR**, tros *peuteuj*; *sahanggor*, één tros *peuteuj*, enz.; *hanggoran*, *peuteuj*-tros.

**HANGGROE**, voll. *baoe hanggroe*, sterk ruiken (van het vleesch van sommige dieren, of z. a. een tijger); ook: lijklucht.

**HANGIT**, I. voll. *baoe hangit*, stinken (van iets dat brandt of verbrand wordt), stinken bij verbranding, brandlucht.

II. *Kĕding-hangit*, z. v. a. *baeud*, zwart-, norsch-, stuursch kijken.

**HANGKEUT**, nabij, zeer nabij, op til, op sprong van te gebeuren (b. v. een feest); *ngahangkeutkeun*, den tijd van iets nabij doen zijn, aandringen om iets spoedig te doen.

**HANGOE**, ngbr.; *ngahangoe*, hunkeren naar iets dat aan een ander toebehoort; ook = *ngoentoep*, het tegenoverg. van *ngadjenan*, iemand (b. v. zijn vrouw) met minachting of vernederend behandelen, iemand uit de hoogte bejegenen; *ngahangoe-hangoe*, idem, herhaaldelijk of in erge mate; *ngahahangoe*, idem; *dihangoe*; *dihangoe-hangoe*; *dihahangoe*.

**HANGSEUR**, voll. *baoe hangseur*, pislucht. (Vgl. *pĕsing*.)

**HANJĔLI**, in Z.-B. = *handjĕli*, zie ald.

**HANJERE**, in Z.-B. = *handjere*, zie ald.

**HANJERO** (Bad.), = *rendekeh*, stoel van planten; *hanjeroan*, in den toestand van uit te stoelen verkeeren. P.

**HANJIR**, voll. *baoe hanjir*, vleesch- of vischlucht; (van een klein kippetje of ander klein dier) slecht de lucht van vleesch of visch aan zich hebben (en geen vleesch, zoodat men er niets aan heeft); overdr.: geen partij zijn (b. v. om er tegen te vechten), te nietig, te gering, de moeite niet waard.

**HANJOEWANG**, = 't meer gebr. *handjoewang*.

**HANOEWANG-HANEJONG**, zie *hanejong*.

**HANTA**, verkl. met *asin hanteu tiïs hanteu*, d. i. flauw van smaak, laf, lauw, brak.

**HANTANG**, naam der vrucht van de *kalajar*; zie ald.

**HANTAP**, naam van een boom die vrij goed timmerhout oplevert. (Zie ook *heulang*.)

**HANTAR**, = *datar*, zie ald. B.

**HANTĔM**, = *habĕn*, iets flink-, ferm-, krachtig-, aanhoudend of dikwijls doen, met kracht, flink, met energie, ijverig, terdege, strengelijk; *hantĕm ditanja*, aanhoudend of terdege ondervraagd worden; *noe loempat hantĕm dibĕrik*, de vluchteling werd met kracht (ijverig) nagezet; *ngahantĕm*, met kracht-, krachtig-, aanhoudend-, ijverig-, ferm aanpakken of doen; *ngahantĕm sasambat*, met kracht (en aanhoudend) roepen; *ngahantĕm nanja*, terdege-, ijverig (en aanhoudend) vragen, uitvragen; *ngahantĕm diboentang-banting*, met kracht nú hier dàn daar op den grond geworpen worden; *ngahantĕm dipĕntjrong*, terdege beschouwd worden; *dihantĕm dibĕrĕsihan*, met ijver gereinigd worden;

*hantĕm-hantĕman* (Z.-B.), iets met kracht doen, kracht achter iets zetten.

**HANTEU** (vgl. *teu*), niet, neen, zonder (vgl. *lain* en *moal*); *teu koe hanteu*, zonder uitscheiden, zonder ophouden, voortdurend; ook: van het een in het ander vallen (b. v. van de eene ziekte in de andere); *hanteu rama hanteu iboe*, zonder vader (en) zonder moeder; *sahanteuna*, geheel niet; *ngahanteukeun*, ontkennen; *dihanteukeun*.

**HANTIGONG**, drukte maken; ook: een druktemaker, windmaker, windbuil.

**HANTJA**, werk waaraan men bezig is of was, taak, iemands aangewezen werk, aandeel in zekeren arbeid; ook wel: het resteerende van zekeren arbeid; *madjoe hantja batoer*, eens anders taak voortzetten; *dihantja*, nog eens (van voren aan) begonnen worden, voll.: *dihantja ti mimitina*.

**HANTJANG**, een lichte hand hebben (bij 't schrijven), een vlugge hand schrijven, vlug over 't papier glijden (van de pen); *tapak-hantjang* (ook *tapak-kantjang*), treden-, loopen-, voorttreden op het water.

**HANTJĔNG**, ngbr.; *hantjĕngan*, z. v. a. *bagian*, wat voor iemand bestemd is; *ngahantjĕnganan*, voor iemand iets bepaalds bestemmen; *dihantjĕnganan*; *ngahantjĕngkeun*, iets ergens uithouden om het aan zeker persoon te geven, iets bepaalds voor iemand bestemmen; *dihantjĕngkeun*. (Vgl. *tjadang*.)

**HANTJER**, slap (b. v. thee), flauw (b. v. groente of vleesch), zwak, niet krachtig, niet sterk vasthouden, zwak zijn in iets (b. v. in het geloof); *pĕrtjajana hanteu hantjer*, zijn geloof werd niet verzwakt.

**HANTJOER**, 1. gekookte *ka*; - 2. bereide verf; - 3. fijne metselspecie (kalk, zand, cement).

**HANTOE**, zekere booze geest (van welken geen nadere omschrijving kan gegeven worden); *keuna hantoe* (lett. getroffen door een *hantoe*), een ziekte hebben die door een *hantoe* is veroorzaakt; *manoek hantoe*, naam van een soort uil; *koekoepoe hantoe*, naam van een grooten nachtvlinder. (Zie ook *gĕni*).

**HANTOENG**, = *djantoeng*; zie ald.

**HANTRIWÉLI**, een andere naam voor *parija*; zie ald.

**HAO**, het praten van een kind dat pas aanvangt te leeren spreken; *ngahaokeun*, *hao*-zeggen, zijn best doen om te praten.

**HAOENG**, het gebrul van een tijger (vgl. *maoeng*); *ngahaoeng*, brullen; *hoewang-haoeng*, aanhoudend brullen; *tingharaoeng*, brullen van vele dieren en verspreid.

**HAOER**, algem. benaming voor bamboesoorten met korte geledingen en klein blad; *leuweung haoer*, een *haoer*-bosch; *mata haoer*, of beter *papanon haoer*, iets op een oog gelijkende onder aan *haoer* (waar een *senggeh* had willen uitschieten); *manoek haoer*, naam van een gevlekten vogel, soort ekster.

**HAOK**, het schreeuwen; *ngahaok*, schreeuwen, iets uitschreeuwen, tegen iemand snauwen, snauwend spreken of antwoorden; *hahaok*, al maar schreeuwen of snauwen; *hoewak-haok*, herh. een schreeuw geven, al maar snauwen, snauwend spreken of antwoorden; *hahaokan*, aanh. schreeuwen, geschreeuw, gebalk; *tingharaok*, schreeuwen of snauwen van velen en verspreid; *ngahaokan*, iemand toeschreeuwen, toesnauwen; *dihaokan*. (Vgl. *sĕntak* en *gĕbos*.)

**HAONG**, hetzelfde als *haoeng*.

**HAPA**, zonder inhoud, loos (inz. van een rijstkorrel), onvruchtbaar (van planten, zelden van dieren en menschen, vgl. *badjir* en *gaboeg*); *hapa eusi*, zonder korrel; *hahapaăn*, naam van een heester met looze bloemen (*hapa kĕmbangna*) welks bladeren bij verbranding een doordringenden onaangenamen reuk verspreiden [de vrucht wordt door de armen gebruikt in plaats van die van den kapokboom].

**HAPEUK**, voll. *baoe hapeuk*, kwalijkriekend, duf, vunzig, muf (van een ding of ook van een levend wezen).

**HAPHAP**, de vliegende hagedis of draak.

**HAPIT**, I. een onderdeel van het Inl. weeftoestel [nl. dat waartegen de *galeger* geklemd zit en dat de weefster tegen zich aan heeft; het weefsel, voor zoover het gereed is, wordt om de *hapit* gewonden en deze is met touw verbonden aan de *tjaor*]; *ngahapit*, zich ter weerszijden van iemand of iets bevinden, van weerszijden insluiten; ook: één ding ruilen tegen twee; *dihapit*, tusschengesloten zijn, van weerszijden ingesloten, tusschengelegen (b. v. een stuk land tusschen rivieren); *mihapit*, aan weerskanten zijn; *ari djalan dipihapitkeun koe goenoeng*, de weg was van weerszijden ingesloten door bergen.

II. *Ki hapit*, naam van een boom.

III. De elfde Mohammed. maand, ook *Doelkaïdah* geheeten [de Badoej's noemen de elfde maand *Hapit lĕmah* en de twaalfde: *Hapit kajoe*, P.].

**HAPOER**, witte huidvlekken, overblijfsel van huidziekte of van een wond [men onderscheidt: *hapoer beusi*, die erg jeukt en zeer besmettelijk is, maar door vervellen

geneest, en *hapoer kĕmbang*, die niet jeukt, maar moeilijker geneest]; *hoemapoer*, zich nieuw vormen (van de huid, tegen dat de korst wil afvallen), genezen (van een wond enz.).

**HARAÄNG**, begeerte hebben.

**HARA-HARA**, alleen in *tĕmpat hara-haraeun*, plaats van allerlei verdrietelijkheden, doordat men er zich behelpen moet.

**HARAJHAJ**, (van te velde staande rijst) beginnen te gelen; (van vruchten) beginnen te kleuren.

**HARAK**, twistziek, krakeelen (vgl. *gakang*); van kinderen z. v. a. *koewat-koĕt tjadah-tjidoeh*, d. i. krabben en spuwen.

**HARAKA**, naam van een boomsoort. P.

**HARAM** (Ar.), volgens de godsd. wetten der Mohammedanen: ongeoorloofd, verboden (het tegenoverg. van *halal*); verder: een ban, een ban zijn (hetzij van dingen of personen); *hoekoem haram*, onder verbod liggen; *aja noe hoekoem haram*, er is een ban; *asoep* (of *mandjing*) *hoekoem haram*, onder den ban liggen; *ngaharamkeun*, iets *haram* verklaren of achten, het gebruik van iets ontzeggen of verbieden; *diharamkeun*, ongeoorloofd verklaard worden, ontzegd worden; ook: bewaard worden van, b. v. *diharamkeun ka naraka*, van de hel bewaard worden; *gĕtih sampejan diharamkeun ragrag ka naraka saletes oge*, uw bloed zal bewaard worden van de hel, dat er geen druppel in valle.

**HARAMAJ**, naam van een plant uit welker vezels men garen of touw bereidt, waarvan de qualiteit door geen ander soort in de Soendalanden overtroffen wordt [in den handel bekend onder den naam van rameh], Indisch vlas; voll. *ki haramaj*.

**HARANGGASOE**, roet, roetzwart, aanslag van walm.

**HARARANG-HARIRING**, zie *hariring*.

**HARASHAS**, droge *pandan*-bladeren [waarvan men een soort *doedoekoej*'s of hoeden maakt, die inz. door vrouwen in den oogsttijd op het veld gedragen worden].

**HARDJA** (Kw., rahardja, eig. = *rahajoe*), bloeiend, volkrijk, welvarend (van een stad of land); *ngahardjakeun*, welvarend-, bloeiend maken, de welvaart van een stad of land bevorderen; *dihardjakeun*; *kahardjaän*, bloei, welvaart. (Vgl. *gĕmoeh*.)

**HAREËNG**, I. dwingerig, dreinen (van een kind); *boedak hareĕng*, een dwingerig kind. II. Een eenigszins verhoogde lichaamstemperatuur hebben bij koorts enz. P.

**HARĔGANG-HARĔGOENG**, zie *harĕgoeng*.

**HARĔGĔM**, het grommen, het binnensmonds brullen; *ngaharĕgĕm*, grommen, binnensmonds brullen, brommen; *ngaharĕgĕman*, tegen iemand grommen of brullen, iemand aanbrommen; *diharĕgĕman*. (Vgl. *gĕrĕm*.)

**HARĔGOENG**, het stenen, gesteen; *ngaharĕgoeng*, stenen, klagen, schreien, jammeren, kermen; *haharĕgoengan*, 1. doen als een die steent; 2. aanhoudend stenen; *hoemarĕgoeng*, stenen, klagen, schreien, jammeren; *harĕgang-harĕgoeng*, gedurig of bij herhaling stenen, enz.; *tingharĕgoeng*, stenen, jammeren, van velen en verspreid; *kahoemarĕgoengan*, het kermen, gekerm, gejammer.

**HARE-HARE**, te zamen gaan zonder dat de een zich inlaat met den ander, ieder op zichzelf zijn of gaan; ook = *sasama*, gelijke, even-, mede-, b. v. *hare-hare hiroep*, evenmensch (eig. medelevende); *pahare-hare*, maar meestal *papahare*, op zichzelf of afzonderlijk (gaan, zitten enz.), ieder op eigen gelegenheid (iets doen, maar met hetzelfde doel); *papahare njaba*, elk zijn eigen weg gaan, of ook wel: medereiziger; *papahare pada leumpang*, ieder een kant uitgaan (b. v. om iemand op te sporen); *papahare digawe*, te zamen arbeiden, in deelgenootschap met elkander, of wel: vereenigd arbeiden, maar ieder zijn eigen taak hebben; *papahare njijar rĕdjĕki*, = *sasama njijar rĕdjĕki*, mede-levensonderhoud-zoeker; *papahare djeung ngawoeroek*, het met de lessen niet eens zijn (en daarom eigen weg volgen); *papahare linggih*, afzonderlijk zitten.

**HARĔKĔNG**, ngbr.; *ngaharĕkĕng*, stenen (niet zóó als bij *ngaharĕgoeng*, maar met een geluid als van een ratel, met afgebroken stem); *hoemarĕkĕng*, idem, maar aanh.

**HARĔMIS**, ook *remis*, naam van een slak of schelpdier aan het zeestrand (kleiner dan de *toetoet*); ook: schelp; *tjangkang harĕmis*, het huisje van de *harĕmis*.

**HAREMPOJ**, geheel uitgeput, doodop, doodmoe. P.

**HARĔNDĔG**, hetzelfde als *harĕnĕg*, zie *hĕnĕg*

**HARENDONG**, naam van een kleinen heester, bessen dragende, de zoogen. jeneverboom; *tangkal harendong*, idem [de *akar* wordt veel tot houtskool gebrand: *roehak harendong*]; *harendong nangkod*, verbl uitdr. voor *mangandeuh* en speling op *kandeuh* (P.).

**HARĔNĔG**, zie *hĕnĕg*.

**HARENGHENG**, heet; verder: onaangenaam aangedaan, geprikkeld van humeur (b. v. door het hooren van iets onaan-

genaams); *haringhang-harengheng*, idem, met verst.

**HARĔP** (vgl. *arĕp*), hopen, wenschen, verwachten; *teu harĕp ka ĕnggon ni'mat*, geen hoop hebben op de plaats des geluks (de zaligheid); *diharĕp-harĕp*, gehoopt-, op gehoopt-, gewenscht worden; *ngaharĕpkeun*, hopen op, zeer verwachten; *diharĕpkeun*; *pangharĕpan*, hoop, verwachting. (Vgl. *hareup.*)

**HARETOK** (*b. p.*), = *haripeut*. P.

**HAREUDANG**, benauwd, beklemd op de borst (door hitte, vooral binnenshuis); *koe hereudang!* wat is 't (hier) benauwd! - *hareudang djeung bajeungjang*, benauwd en drukkend.

**HAREUEUS**, braamstruik, braam; *tangkal hareueus*, braamstruik.

**HAREUGA**, naam van een onkruid met ondiepe wortels.

**HAREUGEU**, ngbr.; *ngahareugeu*, verkl. met *ngarandĕg* en *nangtoeng*, staan te peinzen; *hareugeueun*, verbaasd staan, zich zeer verbazen, staan te kijken [waarbij het „staan" evenals in onze uitdrukking op den achtergrond treedt of wel geheel verdwijnt]. Vgl. *hareungeuh*.

**HAREUGOE** (Z.-B.), = *harigoe*, zie ald.

**HAREUJHEUJ** (Z.-B.), verkl. met *haneut meueusan*, warm, benauwd. P.

**HAREUNGEUH**, verbaasd, verslagen (door het zien van iets wonderbaars). Vgl. *hareugeu*.

**HAREUP** k., *pajoen* l., vóór (vgl. *bantol*); *hareupeun*, vóór iets zijn; *di hareup*, vóór, vóór (iets of iemand) zijn, voor het front; *di hareupeun*, idem; *ti hareup*, vóór iets, van voor iets, van voren, vooraan, voor het huis of in het voorhuis; *ti hareupeun*, idem; *ka hareup*, naar voren; ook: in de toekomst, in het vervolg; *ka hareupna*, in het vervolg; *pika-hareupeun*, wat (nog) in de toekomst ligt, toekomstig; *panghareupna*, de voorste, de eerste, de voornaamste, de overste; *hareup-hareupan*, *adoe-hareupan*, *padoe-hareupan* en *pahareup-hareup*, tegenover elkander (b. v. staan), aangezicht tot aangezicht; *ngahareup*, in Z.-B. = *njanghareup*, zie ben.; *ngahareupan*, vóór zich hebben, zich voor iemand of iets plaatsen, naar voren gaan om iemand te ontmoeten of te ontvangen, tot iemand gaan, bij iemand komen; *dihareupan*; *kahareupan*, vóór zich hebben (van iets dat komt, nadert of nabij is), nabijzijnd, komend; *pesta noe kahareupan*, het nabijzijnde-, het komende feest; *ngahareupkeun*, met de voorzijde of het gelaat keeren naar, iemand iets (b. v. een spiegel) voorhouden; *dihareupkeun*; *ka-hareupkeun*, in de toekomst, in het vervolg, naderhand; *njanghareup*, naar iets of iemand het front of gelaat richten, met het front of gelaat gericht naar; *njanghareupan*, idem; *disanghareupan*; *njanghareupkeun*, iets met het front of gelaat richten naar; *disanghareupkeun*.

**HAREWOS**, lispelen, fluisteren; *ngaharewos*, fluisteren, mompelen; *ngomong ngaharewos*, fluisterend spreken (in het oor); *haroewas-harewos*, herh. fluisteren; *haharewosan*, aanh. fluisteren; ook: met elkander fluisteren; *ngaharewosan*, iemand iets in het oor fluisteren; *diharewosan*; *ngaharewoskeun*, iets toefluisteren aan iemand, influisteren; ook: over iemand of iets mompelen; *diharewoskeun*.

**HARGA** k., *pangaos* l., waarde, prijs, kosten; *hargana koemaha oemoem*, voor den gewonen (gebruikelijken) prijs; *sahargana*, voor den vollen prijs; *ngahargaän*, op waarde schatten, op prijs stellen, waardeeren; *dihargaän*.

**HARIB-HARIB**, bijna, bijkans, schier, nagenoeg.

**HARIGOE**, het borstbeen, de borst, de boezem: ook: het gedeelte van het gewaad dat den boezem bedekt (vgl. *dada*); *kĕpĕng harigoe*, borstschild; *nangkeup harigoe*, de armen over den boezem gekruist hebben (vgl. *sidakĕp* bij *dakĕp*).

**HARIJANEUN**, z. v. a. *teungteuingeun* (zie *teuing*) en verkl. met *taja sihna*, erg, bar, liefdeloos, hard; *harijaneun teuing*, idem, met verst.

**HARIJANG**, naam van een plant, een begonia-soort.

**HARIJEUM**, zwart met rood, donkerbruin. (Vgl. *hijeum.*)

**HARIJEUS** (Kad.), alleen in *harijeusna beungeut*, den persoon zien, maar niet zijn gelaat. (Vgl. *lijeus.*)

**HARIKOEKOEN**, voll. *tangkal harikoekoen*, naam van een boom die een hard en taai hout oplevert. (Vgl. *koekoen.*)

**HARIMBIT** (Z.-B.), streek waar zich veel tijgers ophouden. P.

**HARIMOEMOE**, zwarte vuile spinrag, spinragdraden (b. v. aan den zolder of tegen den wand).

**HARINGHANG-HARENGHENG**, zie *harengheng*.

**HARINGHING**, naam van een boom als de *djoewar*, maar van minder qualiteit.

**HARIPEUT**, voll. *haripeut nampa*, verkl. met *gantjang-gantjang nampa*, iets haastig aannemen (zonder vooraf na te denken of men daaraan wel goed zal doen).

**HARIRING**, ook wel *haliring*, z. v. a. *pok*, werkw. tusschenw. voor: spreken, inz. voor zachtjes spreken; *hariring radja ngalahir*, de vorst sprak (zachtjes); *ngahariring*, zachtjes spreken, neuriën, een wijs of deuntje dreunen; *kahariringan*, = *kakawihan*, aanh. neuriën; *hararang-hariring*, gedurig of telkens weer neuriën. (Vgl. *haroeroeng* en *kawih*.)

**HARITA**, toen, op dat tijdstip, terstond, dadelijk; *pada-harita* of *sapada-harita*, terstond; *indit sapada-harita*, terstond vertrekken; *keur harita*, op dat oogenblik, op dien stond; *mangsa harita*, op dien tijd, destijds; *saharitaeun*, voor dat oogenblik, voor het moment; *mahi saharitaeun bae*, slechts voor dat oogenblik voldoende.

**HARIWAJAT**, alleen in *oelah sok gagat hariwajat*, waarop men dan laat volgen: *bisi djadi karoesoehan*, d. i.: maak er geen drukte van, er mocht eens kabaal uit voortkomen. P.

**HARIWANG**, = *salĕmpang*, bezorgd, in zorg, in angst, geheel vervuld zijn of ingenomen zijn van zorgen voor; *hariwang koe njoesoe orok*, geheel in beslag genomen door 't zoogen van het kind; *ringrang-hariwang*, in groote zorg of angst verkeeren.

**HARIWEUSWEUS**, met haast of in verschrikte stemming iets breedvoerig berichten of te kennen geven.

**HARKAT** (Ar.), z. v. a. *daradjat*, geluk, welstand, ook: in beter doen zijn, het nu ruimer hebben.

**HAROE**, ngbr.; *ngaharoe*, maar doorgaans *ngaharoe-haroe*, vermanen, verbieden, tegenhouden, van afhouden, beletten, verhinderen; *diharoe*; *diharoe-haroe*.

**HAROEDOEM**, doek of kleed om het bovenlijf of de schouders geslagen tot dekking tegen koude of regen, omslagdoek, mantel, dekkleed; *diharoedoem*, een *haroedoem* omhebben; *ngaharoedoeman*, iemand een kleed of mantel omslaan; *diharoedoeman*; *ngaharoedoemkeun*, iets (b. v. een kleed) omslaan; *diharoedoemkeun*.

**HAROEHAH-HAREHOH**, aanh. hijgen.

**HAROEHOEH**, alleen in *tingharoehoeh*, geschreeuw in de verte (b. v. van lieden die een drijfjacht houden).

**HAROEN** (Ar.), de Mohammed. naam van Aäron, den broeder van Mozes [doorgaans *nabi Haroen* betiteld].

**HAROENGAN**, hindernis, bezwaar, moeilijkheid, tegenspoed (sterker woord dan *halangan*); *ngaharoengan*, hinderen, iemand een bezwaar in den weg leggen; *diharoengan*.

**HAROEPAT**, zwarte spriet uit *indjoek*, de zoogen. aren-pen (inz. voor het schrijven van Arabisch schrift gebezigd); *pinggĕsharoepateun*, zoo licht breken als een *haroepat*, sprkw., verkl. met *babari ambĕk*, *euweuh leuleus-leuleus*, d. i. driftig, opvliegend, een „kruidje roer mij niet" zijn.

**HAROEROENG**, stenen, klagen, kermen; *ngaharoeroeng*, idem; *hoemaroeroeng*, idem, maar aanhoudend; *kaharoeroengan*, aanhoudend of gedurig kermen; *tingharoeroeng*, stenen of kermen van velen en verspreid. (Vgl. *hariring* en *harĕgoeng*.)

**HAROES**, luid, brommend, luidklinkend (b. v. van een *gĕnta* of bel), snorren (b. v. van een *koletjer* of molentje), bulderen (b. v. van een kanonschot).

**HAROEWAS-HAREWOS**, zie *harewos*.

**HAROGO** en *ngaharogo*, = *kagok*, zie aldaar.

**HAROÖNG**, verkl. met *deuleu-pantjoĕun*, verbijsterd of verslagen naar iets staren; *haroöngeun*, idem.

**HAROPAK**, bleek, doodsbleek (erger dan *pijas*); *sĕpa haropak*, doodsbleek en mager.

**HAROSHOS**, schor, heesch, geen geluid kunnen geven.

**HARTA**, = 't meer gebr. *arta*.

**HARTI** k., *hartos* l., hetzelfde als *arti*, zin, beteekenis; ook: het verstaan; *meunang harti*, inzicht krijgen, verstandig worden, leeren verstaan; *noe harti*, een verstandige, een verstandig mensch; *noe hararti*, de verstandigen; *hartina*, de beteekenis ervan, dat beteekent, dat wil zeggen, dat is; *pihartiĕunana*, te verklaren zijn met, dat beduidt, de beteekenis ervan is; *hartian*, iets spoedig vatten, vlug van begrip of bevatting; *ngaharti*, verstaan, begrijpen; *kaharti*, verstaan zijn, begrepen; *ngahartian*, ophelderen, verduidelijken; *dihartian*; *ngahartikeun*, duidelijk maken, doen verstaan, op iets nauwkeurig acht geven om het te begrijpen; *dihartikeun*; *teu aja hartikeunana*, het is niet (er is niets van) te begrijpen; *panghartina*, de beteekenis ervan; *naon panghartina?* wat beteekent dat? (Vgl. *soerti* en *djoedi*.)

**HARTOS**, l. van *harti*, zie ald.

**HASAPAH** (Ar., hasjafah), het mannelijk lid. (Vgl. *dakar*.)

**HASEUM**, I. zuur, zuur smaken; ook in algemeener zin van eetwaren: onsmakelijk zijn (vgl. *asĕm*, *awak* en *boedi*); *rada haseum*, rinsch; *manis-haseum*, zoowel zoet als zuur; *taneuh haseum*, slechte, steenachtige grond; *ngahaseuman*, iets zuur of zuurder maken; *dihaseuman*; *kahaseuman*, doorzuurd; *matak ngahaseumkeun*, zuur maken

(van stof die aan een andere stof een zuren smaak geeft).

II. *Ngahaseum* (Z.-B.), met een mesje gelijkkrabben. P.

**HASEUP**, rook, wasem, stoom, walm; *ngahaseupan*, met stoom enz. bedekken, bewasemen, berooken; *dihaseupan*; *haseupan*, of ook *aseupan*, een trechtervormig mandje van gevlochten bamboe, waarin men de rijst op de met water gevulde *seëng* of *dangdang* laat gaarstoomen, stoommandje.

**HASIJAT** (Ar., chatsijat), verkl. met *pangawasa*, natuurlijke-, kenmèrkende eigenschap; ook z. v. a. *përbawa*, invloed, inz. gelukaanbrengende invloed (b. v. van een baadje: iemand de macht verleenen van te kunnen vliegen). Zie ook *kasijat*.

**HASIL** (Ar., hatsil), voortbrengselen van den grond, vrucht welke men ergens van trekt, opbrengst, winst, voordeel; ook: gelukken, een gewenscht gevolg hebben; *bidjil hasil*, opbrengst geven, vrucht geven, productief zijn, rendeeren; *kahasilan*, producten, voortbrengselen; *pahasilan*, inkomen, wat iemand heeft om van te leven; *panghasilan*, wat voordeel geeft, gewin.

**HASIWOENG**, = 't meer gebr. *asiwoeng*.

**HASOED** (Ar.), nijdig, boos, benijden; ook: nijdigaard [veel naast *dëngki* gebruikt].

**HATA**, naam van de klimvaren.

**HATAM** (Ar., chatam), einde; inz. den cursus ten einde gebracht hebben, volleerd (b. v. van een *santri* of seminarist); *ngahatamkeun*, het van school gaan feestelijk vieren.

**HATE**, = *ati* en *angën* k., *manah* l., *galih* l. p., hart, gemoed, innerlijk; ook = *pikir*, verstand (vgl. *djantoeng*); *hoeloe hate* (of ook eenv. *hate*), de maag; ook: maagkuil; *boewah hate*, vrucht van mijn hart, d. i. liefste; *njëri hate*, smartgevoel, hartzeer, leed (vgl. *prihatin*); *leutik hate*, kleinmoedig, vervaard; *gëde hate*, moedig, durven, goeden moed hebben; *gëde teuing hate*, overmoedig; *pëtjah hate* (aan 't Mal. ontleend), gebroken van hart, berouwvol (vgl. *peupeus*); *ngandoeng hate*, leed of smart in het verborgen met zich omdragen; *mantëp hate*, standvastig, getrouw; *ngala hate*, iemands hart innemen; *ngahatean*, iemand moed inspreken, aanmoedigen, bemoedigen.

**HATEUP**, dakbedekking van *wëlit*, maar ook gebruikt van pannen, enz.; verder: dak, voll. *hateup imah*; *hateupna mirah widoeri*, het dak was van *mirah* en *widoeri* (edelgesteenten); *njijeun saoeng koe hateup djati*, een hut bouwen met een dak van *djati*-hout; *dëmpet-hateup*, stormlat; *ngahateup*, bladbedekking op een huis maken, een huis dekken; *dihateup*.

**HATOER** (vgl. *atoer*), wat men een meerdere aanbiedt of te kennen geeft, aanbieding, aanbod; *pihatoer*, een zeggen, een spreken, het spreken, voorstel, sprekende (tot een meerdere); *mihatoer*, (tot een meerdere) spreken, te kennen geven, (aan een meerdere) voorstellen; *kahatoer*, aangeboden zijn of worden; *moal kahatoer*, niet aangeboden-, niet afgestaan worden; *hatoeran*, het aanbieden; ook: wat voor iemand gereed staat of bestemd is; verder: mededeeling (aan een meerdere), voorstel, voordracht; *ngahatoeranan*, 1. l. van *mere*, aanbieden, iets aanbieden of voorzetten; - 2. = *ngatoeloengsoer*, l. van *ngala*, *ngadjak* en *ngondang*, noodigen, bij zich noodigen, uitnoodigen, tot iets roepen; *hatoeranan linggih*, noodig hem op bezoek; - 3. l. van *njarek*, (een meerdere) bestraffen, tegengaan, verbieden; *dihatoeranan*, lijd. vorm van 1, 2 en 3; *ngahatoerkeun*, iets aanbieden, iets te kennen geven; *geuwat hatoerkeun ka radja*, geef direct kennis aan den koning; *dihatoerkeun*; *kahatoeran*, l. p. van *seuri* en van *seuseurian*, lachen.

**HATONG**, naam van een blaasinstrument van bamboe, pansfluit, jachtfluit.

**HAWA** I. (Ar.), 1. damp, uitwaseming (z. a. van den grond), de buitenlucht, dampkring, lucht, klimaat; - 2. = *napsoe* (waarmede het veel wordt samengesteld), lust, booze lust, hartstocht, begeerte.

II. (Ar.), naam van de eerste vrouw, „moeder aller levenden", Eva [door de Mohammed. doorgaans *Baboe Hawa* geheeten].

**HAWARA**, z. v. a. *gendjah*, (van planten en gewassen) vroegrijpend, kort te velde staand (het tegenoverg. van *leuir*); *pare hawara*, vroegrijpe rijst; *djagong hawara*, vroegrijpe maïs.

**HAWAR-HAWAR**, 1. onzeker bericht, los of loopend praatje, loopend gerucht; meestal voorafgegaan door *warta*, b. v. *aja warta hawar-hawar*, er loopt een gerucht, men zegt; *meunang warta hawar-hawar*, hij vernam een gerucht; - 2. = *lapat-lapat*, iets éven zien (nl. een voorwerp dat zich op grooten afstand bevindt of dat men door het donker heen éven, maar onduidelijk zien kan).

**HAWATIR** (Ar., chawathir) k., *hawatos* l., deernis, medelijden, deernis hebben, medelijden gevoelen, deelnemen (b. v. in een huwelijks-aangelegenheid); *hawatir kana*, medelijden hebben met; *nandakeun hawatir*,

zijn medelijden of deelneming betoonen; *kahawatir*, medelijden, deernis.

**HAWATOS**, l. van *hawatir*, zie ald.

**HAWĔK**, eigenlievend, zelfzuchtig, hebzuchtig, baatzucht [men zegt ook wel *hawĕk sorangan*, maar dat is minder juist].

**HAWIJAH** (Ar., booze lust), naam, wel gegeven aan de zevende en laagste afdeeling der hel, de afgrond, voll. *naraka hawijah*.

**HAWIJOS**, alleen in *hawijosing sĕrat*, begin van den brief [een uitdrukking aan het Javaansch ontleend en waarmede men doorgaans een brief aanvangt].

**HAWOE**, stookplaats, haard, oven; *njijeun hawoe njanghareup ka wetan*, een stookplaats maken met het front naar het Oosten [wat men *pamali* noemt]; *tarang hawoe*, het bovenste gedeelte van een *hawoe*; *para hawoe*, ook *para seuneu*, zoldering boven de stookplaats [om keukengerei, zout, brandhout enz. op te leggen].

**HAWOEK**, vaal, aschgrauw, muiskleurig; *badjoena hawoek koe lĕboe*, zijn baadje zag grauw van de asch.

**HEAH**, een toeroep om trekdieren aan te zetten: voort! vooruit!

**HEAT**, zie bij *soenat*.

**HEBAT**, of wel *ebat* (Ar.), vrees, ontzag, geheel door iets ingenomen (aan niets anders dan aan dat ééne denken), overmeesterd, verslagen, bedwelmd.

**HEBOS**, ngbr.; *ngahebos*, tegen iets aanslaan (b. v. een vlam tegen een huis), iemand treffen (b. v. een ontploffing); *kahebos*, tegen zich aan krijgen (b. v. de adem van een *boeta*), aangeademd, aangeblazen, tegen zich krijgen, tegenaangeslagen (vuur, water enz.); *hebosan seuneu*, z. v. a. *djalan seuneu ngahebos*, het aanslaan (tegen iets) van de vlammen.

**HEDJO**, groen (vgl. *wilis*); ook: versch; *sipat noe hedjo*, het groen; *bangsa hedjo*, uit groen bestaande; *saroepaning noe haredjo*, al wat groen is, het groen; *beuneur hedjo*, die periode in den groei der rijst, als sommige aren uit den halm te voorschijn getreden zijn (groenen), terwijl de andere zich daartoe nog ontwikkelen; *laleur hedjo*, zie bij *wilis*; *haoer hedjo*, naam van een groene *haoer*-soort; *kalapa hedjo*, een hoofdsoort bij de kokosboomen; *katjang hedjo*, naam van een peulsoort; *loeloeb hedjo*, versche bast; *ĕmas hedjo*, groenachtig goud; *hedjoan* (Z.-B.), een overeenkomst van leening tegen interest [hetzij van *pare* of geld]; *ngahedjokeun* (Z.-B.), geld of *pare* tegen interest uitleenen.

**HEDJRAH** (Ar.), hetzelfde als *idjrah*, gelijk men meestal uitspreekt en schrijft; zie ald.

**HEËH**, tusschenw. van verbazing: wat! zeg! *heëh! saha maneh?* zeg! wie ben je? [inz. gezegd tegen iemand die trotsch optreedt].

**HEËS** k., *molor* k. p., *sasarean* s., *sare* l., *koelĕm* l. p., slapen; ook (doch alléén het kasar-woord): dik, gestold (van olie en al wat stollen kan); *ngomong di ĕnggon heës*, praten op de slaapplaats [wat *pamali* geacht wordt: *matak pipasejaeun*]; *ngaheëskeun* k., *njarekeun* l., te slapen leggen, in slaap maken, doen slapen; *diheëskeun*; *kaheësan*, in slaap vallen of gevallen, door den slaap overvallen zijn, indommelen; *pangheësan*, = *ĕnggon* k., *pasarean* l., slaapplaats, ledikant. (Vgl. *bobo* II.)

**HEG**, = *heug* en *seg*, ga je gang! goed! maak voort! ook: doorgaan, voortgang maken met iets; verder: daarop, vervolgens, toen; *oelah waka heg!* ga (er) niet (mee) door! *heg-heg*, haast je wat! gauw wat! doe het ras!

**HEGAK**, ngbr.; *ngahegak*, hijgen (z. a. iemand die een steilte beklimt).

**HEGAR**, of wel *egar*, ruim en open (van een uitzicht), niet bedompt, verruimd (van gemoed), opgeruimd, vroolijk, goedsmoeds, opgewekt; *halegar*, 1. ruim en open (van meer dan één ding); - 2. zeer opgeruimd, zeer opgewekt (van hart); *kahegar-hegar*, een beetje opgewekter zijn geworden; *ngahegarkeun*, ruim en open maken; *ngahegarkeun boedi*, iemands gemoed verruimen of opwekken; *dihegarkeun*.

**HÉH**, tusschenw. van bestraffing, = *hih*, maar minder sterk: foei! (Vgl. *ih*.)

**HEH**, tusschenw. om iemand te gelasten iets dat men toereikt, aan te nemen: neem aan! pak aan! *heh, tampanan!* hier, neem aan! *heh, ijeu ali bawa!* hier, neem dezen ring mede!

**HEHE** (W.-P.), = *hijĕm*, gehinnik; *ngahehe*, hinniken.

**HE-HO**, klanknab. van hijgen; *ngahe-ho*, hijgen, zwoegen, gehijg.

**HEJAR**, ngbr.; *ngahejarkeun*, uitspreiden om te drogen, te drogen zetten, hangen of leggen; *dihejarkeun*.

**HEJAS**, naam van een vruchtboom (in het Tjiandjoersche), voll. *tangkal hejas*; *boewah hejas* (of eenv. *hejas*, naam van de vrucht.

**HEJONG**, I. = *ejong* I.; zie ald.

II. Alleen in *tingharejong*, rinkelen (van kleine belletjes).

III. = *lejong*, zweven (b. v. een *boeta*), door de lucht zweven, naar omlaag zweven,

neerstrijken; ook: drijven; *ngahejong*, idem.

**HEJOT**, g. w.; *ngahejot*, fluiten (met den mond); *hehejotan*, lang of aanh. fluiten; *hehejotan di imah*, fluiten in huis [wat men voor *pamali* houdt: *matak teu boga bejas*]; *ngahejotan*, vóórfluiten (b. v. een vogel); *dihejotan*. (Vgl. *soewit*.)

**HEK**, het Holl. hek; idem; *pintoe hek*, een andere benaming voor *katja-katja*, zie ald.

**HEKAK**, = *kop* en *top*, werkw. tusschenw. voor: eten, opeten.

**HEKOK**, ngbr.; *ngahekok*, in een hoek zitten. P. (Vgl. *hĕmped*.)

**HEL** (Ar., hedl.), s. van *bolon*; zie ald.

**HELA**, voll. *daoen hela*, naam van een plant.

**HĔLA-HĔLOE**, zie *hĕloe*.

**HĔLANG**, het weerkaatsen; *ngahĕlang*, weerkaatsen in het water; *tingharĕlang*, idem, van vele voorwerpen (b. v. boomen).

**HĔLAR** (vgl. *lar* en *lalar*), ngbr.; *ngahĕlaran*, langs iemand of iets gaan; *hĕlaran*, l. van *ngarak* en van *iring-iringan*, een optocht houden; ook: optocht, stoet.

**HĔLAS** (vgl. *wĕlas*), ngbr.; *ngahĕlas*, met iemand begaan zijn.

**HĔLOE**, ngbr.; *ngahĕloe*, in gepeins-, met kommer nederzitten; *hĕla-hĕloe*, idem, aanhoudend of gedurig. (Vgl. *hĕloek*.)

**HĔLOEK**, ngbr.; *ngahĕloek*, = *ngadĕroek* (zie *dĕroek*), het hoofd nederbuigen, met gebogen hoofd zwijgend of in kommer nederzitten. (Vgl. *hĕroek*, *hĕloe* en *ĕloek*.)

**HELOK**, wonderlijk, zonderling, wonderbaar, singulier, ontzaglijk; ook: verwonderd zijn; *matak helok*, verwonderlijk, verwondering wekkend.

**HEMAN**, iemand goedgezind zijn, liefderijk, menschlievend, humaan, genegen [ong. = *njaăh*, maar terwijl dit eenvondig „liefhebben" beteekent, sluit *heman* tevens dikwijls het begrip „geven" in zich, nl. aan den geliefde]; *mikaheman*, iemand goedgunstig zijn, iemand liefde betoonen; *dipikaheman*; *kahemanan*, genegenheid, goedgunstigheid, liefde.

**HĔMAR-HĔMIR**, z. v. a. *maras-miris*, *risi* en *inggis*, geslingerd worden in zijn gemoed, bang, vol vrees; inz.: bang zijn een ongeluk te zullen krijgen, iets verkeerds te zullen doen, enz.

**HEMBOR**, ngbr.; *kahembor-hembor*, gezegd van iemand of iets waartegen de golven slaan, of die (dat) voortgezweept of voortgedreven wordt door de baren.

**HEMBOS**, hetzelfde als *hebos*; zie ald.

**HEMĔNG** (Buit.), z. v. a. *heran* en *helok*, verbaasd, 't is verbazend; *aing teh hemĕng katjida, apan tadi koe aing diteundeun di dinja*, ik ben zeer verbaasd, immers heb ik het zooeven daar neergelegd; *ah, hemĕng katjida! bĕt mĕsin bisa ngomong ajeuna*, wel verbaasd! een machine kan tegenwoordig praten.

**HĔMHĔM**, ngbr.; *sahĕmhĕm*, een onnoemelijke hoeveelheid, legio.

**HĔMO** (vgl. *mo*), een toeroep, dienende om een schreiende te sussen of om hem te gelasten zich stil te houden: wees stil! *hĕmo, oelah tjeurik!* wees stil, schrei niet!

**HEMPAK**, nederhurken of gehurkt zitten (in de tegenwoordigheid van een meerdere).

**HĔMPED**, ngbr.; *ngahĕmped*, in een hoek nederhurken; *kahĕmped*, in een hoek gedrukt zitten.

**HĔMPET**, zijn ontlasting bij beetjes (gedeelten) uitdrukken. P.

**HĔNANG-HĔNING**, zie *hĕning*.

**HENDEL**, ngbr.; *ngahendel*, dringen, tegenaan dringen, voortdringen, op zijde dringen; *silih-hendel*, elkander dringen, elkander voort- of op zijde dringen (b. v. onder een volksmenigte); *ngahendelan*, tegen een ander aan dringen, verdringen, wegdringen.

**HĔNĔG**, spijt hebben over het nietgelukken van zijn onderneming, teleurgesteld zijn; ook in 't alg: spijt of leed over iets gevoelen (ong. = *handeueul*); verder: ontstellen, schrikken, terugdeinzen van schrik, zich verschrikt-, zich ontdaan gevoelen; in Kad. ook: bek-af, buiten adem ten gevolge van vermoeienis; *harĕnĕg* of *harĕndĕg*, = *hĕnĕg*, maar met verst. of wel van vele personen.

**HENEN**, ngbr.; *ngahenen*, stilzitten, stilzwijgen (inz. met bedruktheid); *ngahenenkeun*, doen stilzitten; *dihenenkeun*.

**HĔNĔNG**, ngbr.; *ngahĕnĕng*, zich stilhouden (niet spreken, niet klagen, niet kermen); verder: den nacht in slapeloosheid doorbrengen (B.); in Kad.: sprakeloos van schrik; *pahĕnĕng-hĕnĕng*, zwijgend tegenover elkander staan, zwijgend bij elkander zitten of naast elkander voortgaan. (Vgl. *hĕning*.)

**HENGKER**, z. v. a. *pĕre* en *koerang tanaga*, zwak, krachteloos; *hengkeran*, zwak zijn (van aard), zwakheid hebben, aan zwakheid lijden; *kahengkeran*, zwakheid, krachteloosheid.

**HENGSEL**, hetzelfde als *engsel*.

**HĔNING**, ngbr.; *ngahĕning*, stil zijn, stil en alleen tehuis zijn, stil leven, rust hebben; *ngahĕnang-hĕning* (of ook wel *ngahĕnang-ngahĕning*), idem, met verst. (Vgl. *hĕnĕng*.)

**HĔNTEU**, hetzelfde als *hanteu*.

**HEPHEP**, ngbr.; *ngahephep*, = *ngahĕnĕng* (zie *hĕnĕng*), zich stilhouden; ook: zich verstoppen, zich schuilhouden, stil thuisblijven.

**HĔR** (kort, met ratelende tong uitgesproken), tusschenw. van bestraffing of afkeuring, z. v. a.: hoor me 'reis aan!

**HERAN** (Ar.), verwonderd, verbaasd, verrukt, zich verwonderen; ook: vreemd; *dipiheran*, bewonderd worden; *montong hajang dipiheran*, wensch niet bewonderd te worden; *ngaheranheun*, in verbazing zetten, in verrukking brengen, verbaasd maken; *ngaherankeun ka diri*, zichzelven bewonderen; *ngaheran-herankeun*, gedurig of voortdurend anderen in verbazing zetten of in verrukking brengen.

**HERANG**, helder, klaar, blank, doorzichtig; verder: blinken, glimmen, schitteren (edelgesteenten, kleeding, enz.); ook: blank zien, dun (van afgeschonken thee); *herang tjaina beunang laoekna*, sprkw., verkl. met *meunang hasil koe djalan beres*, voordeel verkrijgen langs een eerlijken weg; *tjadoe herang* en *doraka herang*, verkl. met *doraka teu kanjahoan*, onwillens of onbewust zondigen [waarbij 't hart rein blijft], maar ook: rampzalig; *katjang herang*, naam van een peulsoort (zie *toge*); *hoeroeng-herang*, alles glimmen en blinken, alles glimt en blinkt; ook: luisterrijk; *ngaherang*, helder wakker blijven, den slaap niet kunnen vatten; *beurang-peuting ngaherang bae koe sabab pikiran tjalak-tjolok*, dag en nacht klaar wakker zijn uit oorzaak dat men bij zichzelven veronderstellingen maakt [als eens dit, als eens dat gebeurde, b. v. als ik eens een zak met goud vond, dan zou ik enz.]; *herang-herang kari mata, teuas-teuas kari bintjoerang*, verkl. met *geus teu boga banda*, zoo goed als alles kwijt zijn; *saherang-herangna tji-bejas*, zoo helder als rijstwater, d. i. helder, maar 't is er naar; *diherangan*, doen glimmen (door poetsen, polijsten enz.); *ngaherangkeun*, blankmaken, gladmaken, doen glimmen (b. v. marmer); *diherangkeun*.

**HERDINÈS**, het Holl. heerendienst; idem.

**HĔRĔNG**, het spinnen van een kat; *ngahĕrĕng*, spinnen (van een kat); *ngahĕrĕngan*, = *ngagĕrĕman*, iemand of iets aanbrommen, tegen iemand of iets brommen, tieren, geweld maken; *dihĕrĕngan*.

**HĔRIT**, = *wĕrit*, onveilig (vanwege tijgers, *siloeman's* enz.); *ngahĕrit*, het spookachtige ruischen van den wind (b. v. door het gebladerte van bamboe).

**HERO** (vgl. *hiri*), alleen in *diheroan*, z. v. a. *dipikahajang*, beoogd-, bedoeld-, begeerd worden.

**HĔROEK**, ngbr.; *ngahĕroek*, zwijgend-, in kommer nederzitten (vgl. *hĕloek* en *dĕroek*), het hoofd gebogen hebben van smart; *ngahĕroekkeun*, iemand zich het hoofd (het hart) in smart doen nederbuigen; *njai teh ngahĕroekkeun teuing ka ama*, gij (dochter) doet vader (mij) in groote smart het hoofd (hart) nederbuigen.

**HEROJ**, ngbr.; *saherojan*, z. v. a. *sakeudeung*, een oogenblik. P.

**HERON** (Bad.), z. v. a. *ret*; zie ald.

**HESE** k., *roegĕl* en *ewĕd* l., moeilijk, bezwaarlijk; *pihesĕun*, het zal moeilijk zijn of gaan; *ka hese-hese*, het zal moeilijk zijn, b. v. *gamparan bae koelanoen, ka hese-hese nejangan*, word gij maar (koning), het zal moeilijk zijn een ander te zoeken [vgl. wat den vorm aangaat b. v. *lila* en *djengkel*]; *ngahesekeun*, iets bezwaarlijk maken, zich bezwaarlijk laten overhalen; *dihesekeun ngala rĕdjĕki*, het wordt iemand bezwaarlijk gemaakt zijn levensonderhoud te zoeken; *kahesean*, moeite, bezwaar.

**HĔTIB**, = 't meer gebr. *kĕtib*.

**HEUAJ** k., *angob* l., geeuwen, gapen. (Vgl. *mĕrĕlĕk*.)

**HEUBEUL**, = *lawas*, lang (van duur of tijd), oud; *barang noe heubeul*, oude dingen; *doewit heubeul*, oude munt; *geus heubeul*, 't is lang geleden, na langen tijd; *heubeul ti heubeul*, langer dan lang, d. i. na zeer langen tijd; *nahaon, doeloer! heubeul-heubeul teuing hanteu datang*? hoe komt het, broer! dat ge in zoo langen tijd niet hier geweest zijt? *kaheubeulan*, oud geworden.

**HEUDJEUN** (vgl. *eudjeun*), g. w.; *ngaheudjeun*, drukken, persen (bij de ontlasting of bij de baring).

**HEUEUH** (als antwoord ergens op) k. p., *ĕnja* k., *noen* l., ja! goed! juist! waarlijk! 't is goed! *diheueuh-heueuh*, iemand gelijk geven, van iets zeggen dat het juist is; *ngaheueuhan*, toestemmend antwoorden; *diheueuhan*.

**HEUG**, = *heg* en *seug*, ga je gang! goed! verder: daarop, vervolgens, toen; *heug pada leumpang*, daarop gingen zij heen; *heug mariksa*, vervolgens vroeg hij; *hag-heug*, gedurig *heug* ('t is goed of derg.) zeggen.

**HEUHEUJ**, ngbr.; *ngaheuheuj*, het schelle lachen eener vrouw, schel lachen.

**HEUJEUK**, ngbr.; *ngaheujeuk*, z. v. a. *ngome*, in orde brengen, in orde houden, verzorgen; *ngaheujeuk seureuh*, een sirihpruim in orde maken; *ngaheujeuk nagara*, stad of land besturen.

**HEULA**, eerst, eerst eens, vooraf, eerder;

*heulaeun* k., *pajoeneun* l., vóór iemand of iets (komen, loopen, enz.); *ti heula* en *ti heulaeun* k., *ti pajoen* en *ti pajoeneun* l., voorop, vooruit, eerst; *pangheulana* k., *pangpajoenna* l., de voorste, de eerste, de voornaamste; *heuladn*, eerst, vooraf, om mee te beginnen; *mangke heuladn*, wacht eerst, wacht even; *heuladnan*, vooraf, eerst, voorloopig, even; *saheuladnan*, idem; *mangke heuladnan*, wacht eerst, wacht even; - *piheula*, ngbr.; *miheuladn*, zijn vóór, vóór een ander iets doen, zich vooropstellen, vooruitloopen, voorbijkomen, voorbijstreven, iemand de loef afsteken; *euweuh noe miheuladn ka ajana Allah*, niemand bestond vóór God; *miheuladn oeloek salam*, het eerst groeten; *dipiheuladn*; *kapiheuladn*; *ngaheulakeun*, vooraf doen gaan, 't eerste doen zijn, van te voren of bij voorbaat (doen); *diheulakeun ditjokot*, bij voorbaat (van te voren) genomen worden of zijn.

**HEULAJ**, een hulptelw. om matjes (*samak*) te tellen; *samak saheulaj*, één matje; *samak doewa heulaj*, twee matjes of twee stuks matjes, enz.

**HEULANG**, de wouw of kiekendief, ook *heulang bĕnĕr* geheeten (vgl. *roejoek*); *hantap heulang*, naam van een *hantap*-soort (P.).

**HEULEUNG**, = *paloeng*, dwaas, mal, zot, simpel.

**HEULEUR**, I. bed voor het planten van boomen enz. [in de lengte aangelegd en van boven gerond]; *heuleur-heuleur*, deel het in (zulke) bedden af; *ngaheuleurkeun*, een bed of bedden (op gezegde wijze) aanleggen; *diheuleurkeun*; *heuleuran*, bed, op gezegde wijze aangelegd.

II. *Heuleuran*, l. van *ngeujeuk seureuh*, zie *seureuh*.

**HEULEUT** (vgl. *leut*), tusschenruimte, tusschentijd; *heuleut sapoĕ*, om den anderen dag; *heuleut doewa tiloe poĕ*, om de twee of drie dagen; *heuleut tiloe poĕ tina*, drie dagen na; *teu lila heuleutna*, niet lang daarna; *heuleut-heuleutan*, met tusschenruimten, bij tusschenpoozen, ongeregeld (b. v. komen); *diheuleut-heuleut*, afgewisseld worden; *ngaheuleutan*, tusschenruimte stellen; *diheuleutan*, afgewisseld worden met, tusschenin gedaan worden; *diheuleutan koe bandera*, tusschen hen in werden vaandels geplant; *kaheuleutan*, met tusschenruimte van, na, over; *kaheuleutan opat wĕlas taoen*, na 14 jaren; *kaheuleutan koe doewa poĕ deui rek pesta*, over twee dagen zal het feest zijn; *kaheuleutan sababaraha taoen*, na vele jaren.

**HEUM**, tusschenw. van afkeuring of ter aanduiding dat men ergens niet mede instemt; *heum! geuraheun lamoen tjoekoep koe sakitoe*, het mocht wat! dat men daaraan genoeg zou hebben.

**HEUMBAT**, ngbr.; *ngaheumbat*, raken (b. v. van een boom die valt: raken aan een huis); *diheumbat*, geslagen of gehakt worden op iets (met eenig werktuig of voorwerp); *kaheumbat*, = *kasabĕt*, neergehouwen, neergeveld.

**HEUMEUH** (waarsch. 't Holl. heumig of hummig), vuns, muf, vies.

**HEUMHEUM**, g. w.; *ngaheumheum*, iets lang in den mond houden, in den mond verbergen, op iets zuigen; *diheumheum*.

**HEUMPAS** (*b. p.*), = *tĕpoeng*. P.

**HEUMPIK**, = *tindih*, g. w.; *ngaheumpik*, iets nederdrukken door er wat op te leggen; ook: liggen of zitten op, klemmen; *diheumpik dina kelek*, geklemd worden in den oksel; *ngaheumpikan*, op iets zitten of liggen, iets door er op te zitten of te liggen bedekken, klemmen, drukken; *diheumpikan*; *kaheumpik*, of *kaheumpikan*, gezegd van dat waarop iemand of iets ligt of gelegen heeft, onder iets liggen, gedrukt of bekneld door iets, gelegen worden of zijn op; *panangan kaheumpikan*, hij lag op zijn hand.

**HEUNEU**, g. w.; *ngaheuneu*, het doen neerkomen van de opgeheven hand, van een opgeheven wapen of van een ander voorwerp; verder: treffen, slaan, houwen, enz.

**HEUNTJEUT** k., *momok* l., het vrouwelijk geslachtsdeel.

**HEURANGEUN**, = *tjatjingeun*, wormen hebben. (Vgl. *tjatjing*.)

**HEURAP**, groot werpnet (zonder stok); *batoe heurap*, stukje lood onder aan dit net; *ngaroengkoepkeun heurap*, de *heurap* uitwerpen; *moeloet heurap*, de *heurap* op- of binnenhalen; *ngaheurap*, met de *heurap* visschen [eig. foutief, want dit heet *lintar*].

**HEURAS** (het tegenoverg. van *leuleus*), stijf, onbuigzaam (ook z. a. van den nek), stijf uitstaan; verder: hard of hardvochtig in het spreken; *heuras ati*, onbuigzaam van hart, zijn hart niet willen buigen; *ngaheuraskeun*, stijf-, onbuigzaam maken, verharden; *diheuraskeun*. (Vgl. *teuas*.)

**HEUREUJ** k., *goejon* l., stoeien, gekheid maken, gekscheren, mallen, plagen, kwellen; ook: gekheid, scherts; *ngomong heureuj*, gekkernij praten, zottepraat; *bohong heureuj*, een leugen voor de grap (niet ernstig gemeend); *heuheureujan*, met elkander stoeien of gekscheren; *ngaheureujan*, iemand of een dier plagen, sarren, kwellen, met iemand spotten, hem in 't ootje nemen;

ook: verstoren; verder: zijn lust aan een vrouw of meisje botvieren; *diheureujan.*

**HEUREUT**, smal, klein (b. v. van een hoofddoek); *ikĕt heureut dibeberkeun*, een smalle hoofddoek uitspreiden, breed maken, sprkw., verkl. met *hajang kana roebak*, het breeder willen hebben, d. i. op grooter voet willen leven; *pondok-heureut*, (van het verstand) bekrompen; *ngaheureutan*, smaller worden.

**HEURIN**, vol (met menschen, meubels, enz.), elkander in den weg loopen, geen plaats meer zijn; *ngaheurinan*, in den weg staan, een plaats of te veel plaats innemen; *ngaheurinkeun*, iets (b. v. een weg) zóó vol doen zijn (b. v. met menschen) dat men er niet passeeren kan; *diheurinkeun.*

**HEUTJAK**, uitgevallen of bij het oprapen liggen gebleven rijsthalmen of aren, losse rijsthalmen of aren; *ngaheutjak*, het bijeengaren van zulke halmen; *diheutjakkeun*, (van in bossen gebonden rijst) tot *heutjak*, d. i. tot losse halmen of aren gemaakt worden; *pangheutjakan* (Z.-B.), bergplaatsje voor *heutjak*, ook *keseran* geheeten.

**HEWAN** (Ar.), = *sato*, dier, gedierte, d. i. landdieren [insecten, vogelen en visschen buitengesloten]; *sato-hewan*, gedierte, landdieren.

**HEWĔD**, = 't meer gebr. *ewĕd.*

**HEWOT** (Ar.), = *hajat.*

**HIBAR**, I. = *djijad* en *bĕrkah*, gunst, zegen.

II. Teruggekaatst lichtbeeld, afstraling, afschijnsel, weerglans, glans, afglans; *tjahaja hibar*, een groote glans, een schitterend licht; *kahibaran*, lijd. vorm, gezegd van iets waarop de glans van iets anders weerkaatst; ook: met glans overgoten worden of zijn.

**HIBAS**, ngbr.; *sahibas*, 1. = of ook wel 1. van *sapapak*, even hoog als, gelijk van hoogte met; *sahibas taneuh*, bij den grond (b. v. afsnijden); - 2. van af; *sahibas ramboet*, van het hoofdhaar af; *sahibas dampal*, van de voeten af.

**HIBAT** (Ar., hiba'), zijn bezittingen bij zijn leven vermaken, schenking [volgens sommigen zijn bij *hibat* deze vier dingen vereischt: *idjab*, *idin*, *kaboel* en *kabad*]; *ngahibatan*, aan iemand of aan meerdere personen bij het leven zijn bezittingen of een deel ervan wegschenken; *dihibatan*; *ngahibatkeun*, zijn bezittingen of een deel ervan bij zijn leven wegschenken; *dihibatkeun.* (Vgl. *waris.*)

**HIBĔR** (vgl. *bĕr*), vliegen, wegvliegen; *hibĕr-hibĕran*, of *hihibĕran*, heen en weer vliegen, rondvliegen; *ngahibĕran*, vliegen over; *dihibĕran*; *ngahibĕrkeun*, doen of laten vliegen, doen wegvliegen; *dihibĕrkeun.*

**HIBOET**, = *riboet*, het druk hebben; *pahiboet*, in drukte door elkander loopen; ook: geheel in de war zijn.

**HIDAJAT** (Ar., leiding op den rechten weg), voorspoed, geluk, winst, gelukkig, het geluk; *hidajat doenya-aherat*, gelukkig in dit leven en in het hiernamaals.

**HIDAP** (O.-S.), = *hidĕp*, zie ald. P.

**HIDĔNG**, verstaan, vatten, van iets begrip hebben, zijn plicht of roeping kennen; *hidĕng kana sowarana*, hij kent zijn stem.

**HIDĔP**, een nu verouderd pers. en bezitt. voornaamw. van den 2den persoon. (Zie Spraakk. § 152, 7.)

**HIDEUNG**, zwart, donkerkleurig; *awi hideung*, een donkerkleurige bamboe-soort; *koneng hideung*, een *koneng*-soort met donkerkleurigen wortel; *tjaoe hideung*, naam van een pisang-soort; *laoet hideung*, de Zwarte zee; *hihideung*, iets zwarts, een zwarte plek; *hideung-hideung*, zwartachtig; *ngahideungkeun*, zwart maken, zwart verven; *dihideungkeun.* (Vgl. *lĕntrĕng* en *leueut* III.)

**HIDHID**, maar doorgaans *ngahidhid*, rillen, sidderen (van koude, vrees, enz.). P.

**HIDING**, ngbr.; *teu ngahiding*, niet ontzien, niet in aanmerking nemen, geen acht slaan op; ten aanzien van menschen z. v. a. *teu ngadaban*, geen eerbied bewijzen; *teu ngahiding ka indoeng-bapana*, zijn ouders niet dien eerbied bewijzen, dat men b. v. ter wille van hen ervan afziet te doen wat men voorheeft; *lampah haram geus teu dihiding*, zich niet ontzien een handeling te plegen die *haram*, dat is door den godsdienst verboden is (geen eerbied hebben voor wat *haram* is).

**HIDJAB** (Ar.), gordijn, scherm, z. v. a. *dingding*; in overdr. zin gebruikt van de zonde, die den mensch in duisternis hult, of wel God voor hem onzichtbaar maakt.

**HIDJI**, één, ten eerste (vgl. *mimiti* en *satoe*); *mĕlong djadi mata hidji*, (van meerdere personen) zij waren één oog; *sabaraha hidji?* hoeveel stuks? hoeveel personen? hoevelen? *sahidji*, één; *noe hidji, noe hidji deui*, de ééne, de andere; *hidji-hidji*, één voor één, elk, ieder, elk voor zich, hoofdelijk, ieder afzonderlijk; *hidji-hidjina*, de eene en de andere, de eene zoowel als de andere; *hidji-hidjiĕun*, zoo een enkele, enkelen; *salah-sahidji* k., *salah-sawijos* l., een van beiden, de eene; *hidjian*, eenheid, eenheden; *kahidji*, de eerste, het eerste; *ngahidjikeun*, één maken, vereenigen; *dihidjikeun.*

**HIH**, tusschenw. om viesheid of walging, en tevens om afkeuring of bestraffing uit te drukken: foei! (Vgl. *ih.*)

**HIHID**, een plat voorwerp van gevlochten bamboe, soort waaier (om vuur mee aan te blazen, vgl. *kipas*); *hoemihid*, (van jonge vogels) de periode als ze pas de vleugels kunnen bewegen en leeren ze uit te slaan; *ngahihidan*, met een *hihid* bewaaien; *dihihidan*. (Vgl. *gĕbĕr.*)

**HIJA** (vgl. *hajoe*), ngbr.; *ngahijakeun*, iemand aansporen, aanmoedigen (om zoo voort te gaan, door te zetten of spoed te maken); *dihijakeun.*

**HIJANAT** (Ar., *chijanat*), ontrouw, trouweloosheid, bedrog, verraad; ook: bedrieglijk, verraderlijk, naijverig, boosaardig (sterker dan *dĕngki*); verder: ontrouw-, bedrog-, verraad plegen; *ratoe hijanat*, bedrieger, aartsbedrieger; *ngahijanat*, jegens iemand trouweloos zijn of verraad plegen, verraderlijk handelen; *dihijanat.*

**HIJANG** (vgl. *ijang*), verdwijnen; *ki hijang*, naam van een boom; *mata-hijang*, naam van een plant [de vruchten, ter grootte van een duivenei, worden fijngewreven op de fontanel van kleine kinderen gelegd om deze van wormen te bevrijden]; *sitoe hijang*, een *sitoe*, door de natuur gevormd; *tai-hijang*, roest (vuil ten gevolge van oxideeren); *hijang-hijang*, opbleeken (inz. van de huid), goede manieren aannemen, beschaafd worden; *tai-hijangan*, roestig, verroest, verroesten (vgl. *nahi*); *ngahijang*, = *ngaleungit*, verdwijnen, wegvlieten; *ngahijang-hijang*, verkl. met *ngadedengekeun*, nauwkeurig toeluisteren; *kahijangan*, woonplaats van een kluizenaar; *Prijangan*, voll. *tanah Prijangan*, de Preanger. [De benaming is volgens sommigen een samentrekking van *pĕrhijangan*, en zou dan beteekenen „land der verdwijners”, hieraan ontleend, dat de Soendaneezen oudtijds naar de binnenlanden vluchtten, toen men hen tot aanneming van den Islam dwingen wilde; volgens anderen z. v. a. plaats van de *jang* of goden, wat vrij ongerijmd is.]

**HIJAP**, tusschenw. om iemand tot zich te roepen: kom! kom hier! *ngahijap-hijap*, iemand aanh. tot zich roepen; *dihijap-hijap.*

**HIJAS**, het zich opknappen of versieren; *toekang hijas*, z. v. a. *noe mapantĕs*, een versierder; *ngahijas*, zich, iemand of iets opknappen (d. i. wasschen, kammen, zalven, blanketten, kleeden, versieren), opsieren, opppronken; *dihijas*, zich opknappen, zijn (haar) toilet maken, zich versieren; *hijas-hijasan*, gedurig zich sieren, opppronken; *ngahijasan*, iemand of iets versieren, enz.; *dihijasan*; *pĕrhijasan*, dos, versiersel, smuk; *boelan panon-poĕ pĕrhijasan alam*, maan en zon zijn versierselen der aarde.

**HIJĔM**, = *howang*, (van een paard) hinniken; *tingharijĕm*, idem, van vele paarden.

**HIJĔNG** (vgl. *hijoeng*), zacht gegons (z. a. van vliegende insecten); ook: het ritselend, gonzend geluid van insecten-vleugels; *ngahijĕng*, gonzen, ritselen, snorren; *tingharijĕng*, idem, van vele insecten enz.

**HIJEUM**, = *ijoeh* k., *aoeb* l., lommer, schaduw; overdr.: bescherming, macht; *koe naon maneh sijeun koe eta loerah? da geus euweuh hijeumna!* waarom zijt ge bang voor dien *loerah?* hij heeft immers geen lommer (macht) meer! [men zegt daarvoor ook: *geus euweuh wadjana*, er zit geen staal meer op]; *ngahijeuman*, overschaduwen, belommeren, beschaduwen; *dihijeuman*; *kahijeuman*, beschaduwd, in de schaduw zijn; *bolang kahijeuman*, z. v. a. *hideung santĕn*, donkergeel of lichtbruin van huid. (Zie ook *bangkong.*)

**HIJOE**, algemeene naam van haaiachtige visschen; volgens sommigen = *tjoetjoet*, haai.

**HIJOEK**, het geluid of geloei van den wind of van iets dat zich met kracht door de lucht beweegt; *hijoek-hijoek*, om wind roepen, den wind roepen.

**HIJOEL**, ngbr.; *ngahijoel*, met de armen kruiselings over elkander in gepeins of droefgeestigheid nederzitten; verder: met iets verlegen zitten, ten einde raad; *hoewal-hijoel*, al maar op iets zitten peinzen, geheel radeloos zijn; *tingharijoel*, van velen: ten einde raad zijn, verlegen staan (b. v. lieden die een blauwtje liepen).

**HIJOENG**, nab. van een gonzend of snorrend geluid; ook: klanknab. van schreien, huilen; *ngahijoeng*, gonzen, gieren, snorren; *hoewang-hijoeng*, al maar gonzen (b. v. een *bangbara*); *tingharijoeng*, gonzen, snorren van vele dingen (b. v. van pijlen die door de lucht vliegen). Vgl. *ngoewang-ngijoeng*.

**HIJOER**, voll. *ki hijoer*, naam van een wilden kastanjeboom. (Vgl. *sanintĕn.*)

**HIJOES**, I. ngbr.; *ngahijoes*, blazen, gieren (van den wind), waaien. (Vgl. *hiliwir* en *gĕlĕboeg.*)

II. Ngbr.; *pahijoes*, = *pahili* en *patjorok*, door elkander, in elkaar verward.

**HIKAJAT** (Ar.), historie, verhaal, geschiedenis. (Vgl. *tjarita.*)

**HIKEU** (Band. en Soemĕd.), = *soro* (Tjiandj.), naam van een zoetwatervisch.

**HIKMAT** (Ar.), Goddelijke wijsheid,

Goddelijke wondermacht; ook: kunstenarij, tooverkunst.

**HIKMĔT**, hetzelfde als *hikmat*.

**HILANG** (Mal.), = *leungit*, verliezen, verloren, weg zijn, te zoek zijn, verdwenen, gestorven.

**HILAP** (Ar., chilaf, oppositie, vergrijp); 1. *teu hilap*, z. v. a. *teu borong* (zie *borong* I.) en *teu ngalalangkoengan*, zich niet verzetten tegen, zich onderwerpen aan; *teu hilap kĕrsa*, ik verzet mij niet tegen uw wil; - 2. s., *poho* k., *lali* l., vergeten, vergeten zijn of hebben; *kahilapan*, in den toestand geraakt zijnde of verkeerende dat men vergeten heeft of van iets onkundig is; *Goesti Allah moal kahilapan*, God de Heer is er niet onkundig van.

**HILAPAT** (waarsch. van 't Ar. idlafat, betrekking, verhouding), gezicht, visioen of verschijning in den droom; ook wel = *alamat*, voorteeken.

**HILEUD**, rups, worm (op planten, in vruchten, enz.); *hileudan*, met rupsen of wormen, rupsen of wormen hebben (van een boom of plant), wormstekig; *hileudeun*, een zwelling aan de toppen of gewrichten der vingers hebben, omloop, fijt.

**HILI**, ngbr.; *ngahilian*, verruilen, verwisselen, vervangen; *dihilian*; *ngahilikeun*, iets met iets anders verwisselen; *dihilikeun*; *pahili*, op elkanders plaats, door elkander, omgewisseld; overdr.: in de war zijn, met elkander verwisseld, verkeerd; *pahili-hili*, met elkander (van iets) wisselen of ruilen (b. v. van sarongs).

**HILING**, g. w.: op zij! uit den weg! ga op zij! weg! *ngahilingkeun*, iets of iemand op zij doen of uit den weg zetten; *dihilingkeun*

**HILIR**, I. (staat tegenover *girang*), wat lager, stroomafwaarts of meer naar de laagte gelegen is, lager gelegen streek of plaats; *ti hilir*, van lager gelegen plek of streek, aan de lager gelegen zijde (b. v. van een *kotakan*), het lagereind; *di hilir*, op een lager gelegen plek of streek; *ka hilir*, naar een lager gelegen plaats, de hoogte af, stroomafwaarts. (Vgl. *pilir*.)

II. (Ar., Chidlr), voll. *nabi Hilir*, zeker in Moh. geschriften genoemd, maar niet nader bekend profeet.

**HILIWIR**, of wel *kiliwir*, zachtjes waaien, zacht blazen, een zacht of zoel windje, zefier; *ngahiliwir*, zachtjes waaien, suizen. (Vgl. *hijoes*.)

**HIMAH** (Ar., chemat), tent; *masang himah*, een tent of tenten opslaan of spannen.

**HIMAM** (Ar., eig. hamâm), verkl. met *djamban*, badhuis.

**HIMAR** (Ar.), ezel, woudezel. (Vgl. *kalde*.)

**HIMĔL**, ngbr.; *ngahimĕl*, smullen, smikkelen.

**HIMĔNG** (*b. p.*), ngbr.; *kahimĕngan*, in onzekerheid verkeeren.

**HIMI-HIMI**, naam van zeker zee-schaaldier.

**HINA**, laag, onaanzienlijk, gering van stand ('t tegenoverg. van *moelja*), gering of nietig van waarde, laag, slecht, gemeen, smadelijk (van een handeling, van woorden, van iemands dood enz.), oneer, schande; in 't alg. ook de toestand van ons, zondige menschen; *moelja-hina pada asih*, aanzienlijken en geringen hadden hem allen lief; *panjakit noe hina*, een gemeene ziekte; *paehna eta djalma hina*, smadelijk was de dood van dien man; *ngahina*, smadelijk-, gemeen-, laag bejegenen of behandelen; *dihina*; *ngahihina*, iemand aanhoudend smadelijk behandelen, iemand hoonen; *dihihina*; *pangahihina*, het smadelijk bejegenen, schimp, hoon; *ngahinakeun* (vgl. *hana*), iemand verachtelijk bejegenen, schande aandoen, smaden, hoonen, verguizen, beschimpen; *ngahinakeun diri*, zich gering aanstellen; *matak ngahinakeun diri*, het strekt onszelven tot oneer of schande; *dihinakeun*; *kahinaän*, laagheid, gemeenheid, geringheid; ook: aangedane smaad of hoon.

**HINAS** (vgl. *nas* en *ĕnas*), ngbr.; *sahinasna*, verkl. met *saboektina*, *teu ngoerangan*, *teu ngaleuwihan*, *saestoena pisan* en *satarabasna*, geheel naar waarheid, naar oprechtheid, eenvoudig, ernstig, in vollen ernst opnemen (b v. een gezegde); *ditetelaän djalan Allah sahinasna*, hij legde hem den weg Gods eenvoudig of in eenvoudigheid uit; *oelah sahinasna teuing*, men moet niet bij het uitwendige blijven staan [b. v. iets dat men ontvangt als een gave beschouwen en daarmee afgedaan, zoodat men niet bedenkt dat men dankbaar moet zijn].

**HINDĔSAN**, een werktuig, handmolentje, om *kapas* of katoen van de pitten te zuiveren (vgl. *pĕteng*); *ngahindĕsan*, katoen met de *hindĕsan* zuiveren; *dihindĕsan*.

**HINDI**, voll. *tanah Hindi*, Indië.

**HINDIJA**, hetzelfde als *Hindi*.

**HINDOE**, voll. *oerang Hindoe*, Hindoe.

**HINDOESTAN**, hetzelfde als *Hindoe*.

**HING**, I. werkw. tusschenw. voor: *tjeurik*, gaan weenen.

II. Hetzelfde als *ing*, zie ald.

**HINGGA**, 1. = *sanadjan*, ofschoon, hoewel ook, al; *hingga pĕgat njawa aing*, al breekt ook mijn ziel, d. i. al kom ik om; - 2. = *watĕs*, grens (maar alleen met een ontkenningwoord); *euweuh hinggana*, *geus taja hinggana*, onbegrensd, zonder einde, ein-

deloos, onbeperkt, ontelbaar, onmetelijk; - 3. z. v. a. *oepama*, in die mate dat (maar in dit geval meestal *sahingga*); *sahingga njangoean pisan*, in die mate dat hij hem van een onthaal voorzag; *sahingga tjara tina maot*, in die mate dat het was alsof hij uit den dood wederkeerde; - *sahingga moen*, = *oepama*, ingeval; *sahingga moen reja doewit*, ingeval men veel geld heeft; *sahingga moen taja maksoed*, ingeval men geen doel heeft.

**HING-HONG**, nab. van 't geluid der *hatong*.

**HINGKANG** (Jav.), = *anoe*, die, dat, welke, enz. [gebezigd vooral op adressen en in bovenschriften van brieven].

**HINGKIK**, naam van een nacht-roofvogel, ook *heulang koetoek* geheeten [de naam is ontleend aan zijn doordringend geluid; de vogel is grijs van kleur en houdt zich in eenzame streken op]. Vgl. *koekoek-bĕloek* bij *bĕloek* III.

**HINIS**, de buitenste schil van de bamboe [die, gescherpt, tot het afsnijden van den navelstreng, het besnijden enz. gebruikt wordt], vlijm; *maoet hinis*, met de hand strijken langs een *hinis*, overdr. voor: zeer vreezen, angstig zijn voor; *doeloer pĕt koe hinis*, degene wien met dezelfde *hinis* de navelstreng afgesneden is, = *doeloer saïndoeng-sabapa*, d. i. van dezelfde vader en moeder afstammende.

**HINJAJ**, vet, machtig (van soep of saus), in 't algem. gezegd van vocht waarop vet of olie drijft. P.

**HINJOET**, het kloppen van een zweer of puist; *tingharinjoet*, idem, hetzij van vele puisten, hetzij van één puist verspreid. P.

**HINOEM**, = 't meer gebr. *inoem*, zie ald.; *pahinoem*, een apothekersdrankje.

**HINTA**, ngbr.; *ngahinta*, = *prak*, iets doen, ten uitvoer leggen; *ngahinta deui*, iets opnieuw doen (b. v. van iemand die gegeten heeft: op nieuw beginnen); *ngahintakeun*, 1. = *madjoekeun*, voort doen gaan; 2. = *ninggangkeun*, doen neerkomen (b. v. een zwaard); *dihintakeun*.

**HINTOEL**, ngbr.; *ngahintoel*, stijf voor zich heen zitten kijken, zitten te suffen.

**HIPOE**, zacht, week (b. v. van gekookte rijst).

**HIRAS**, g. w.; *ngahiras*, iemand iets opdragen, iemand iets voor zich laten doen, iemand zenden; in Z.-B.: assistentie vragen op grond van onderling hulpbetoon, d. i. tegen verstrekking van voeding en versnaperingen; in enkele streken ook = *ngagampoeng* (zie *gampoeng*); *dihiras*; *kahirasan*, zie *bala* III.

**HIRAS-SAJA**, alleen in *ngahiras-saja*, verkl. met *menta toeloeng*, hulp vragen, te hulp roepen, iemands hulp inroepen.

**HIRI**, = en meestal vereenigd met *dĕngki* (maar niet zoo sterk), boos, slecht, nijdig; ook: tegenstreven, weerstaan, enz.; *hihirian*, met elkander twisten wie iets doen zal (in dézen zin dat geen van beiden er aan wil), iets voor elkander niet willen doen; *pahiri-hiri* en *pahiri-hirian*, idem; ook z. v. a. *ĕmboeng ti heula*, d. i. de eerste niet willen zijn.

**HIRIS**, naam van een peulvrucht; ook: de kleur der vruchten van die peul, d. i. grijs, paars; *hoewi hiris*, = *hoewi bankoewang*, naam van een aardvrucht; *simeut hiris*, naam van een grooten sprinkhaan met een grooten kop; *pĕntil hiris*, knop van de *hiris*, = *kĕpokan*, een verbl. uitdr. voor *kapok*, er genoeg van hebben (P.); *mĕntil hiris*, hetzelfde.

**HIROEP**, leven, het leven (van menschen k., *djoemĕnĕng* l.); verder: gaan (van een uurwerk); *paeh-hiroep*, levend of dood; *hiroep teu nangtoeng*, *paeh teu ngĕdĕng*, leven maar niet staan, dood maar niet liggen, sprkw. voor *ngan oekoer hiroep*, *teu aja kagadoeh*, het leven hebben en niets meer; *salawas hiroep*, *sapandjang hiroep* en *saoemoer-hiroep*, zoolang men leeft, het geheele leven, gedurende het geheele leven; *ditangkĕp hiroep*, levend gegrepen worden; *dipaparin hiroep*, = *dihiroepan*, in het leven gelaten worden; *barang hiroep*, een term bij commissie-handel, beteekenende dat, zoo de goederen niet *lakoe* zijn, niet van de hand gaan, men ze mag teruggeven (vgl. *paeh*); *tjai hiroep*, levend (stroomend) water; *batoe hiroep*, een levende steen; *hiroep-hiroep*, levend, nog levend, bij levenden lijve; *hiroep-hiroep bawa*, breng hem levend; *ĕmbe disisit hiroep-hiroep*, de geit werd levend gevild; *ngahiroepan*, laten leven, het leven laten of schenken, levend maken, doen herleven; *dihiroepan*; *ngahiroepkeun*, doen leven, levend maken, opwekken; *dihiroepkeun tina koeboer*, opgewekt worden uit het graf (vgl. *hoedang*); *kahiroepan*, levensbehoeften, voedingsmiddel (vgl. *rĕdjĕki*).

**HISAB** (Ar.), rekenen, berekenen; doorgaans gebruikt in den zin van *timbang*, overweging van omstandigheden, toegevendheid, vergevensgezindheid; *leuwih hisabna*, hij is zeer vergevend; *ngahisab*, de omstandigheden in aanmerking nemen, vergeven; *teu kahisab*, niet te berekenen, ontelbaar.

**HITOET** k., *lolos* l., een wind, een wind

laten (vgl. *bobos, hampos, poewak, sĕdoet*, enz.); *kahitoetan*, naam van een plant die zeer kwalijk riekt.

**HIWANG** (*b. p.*), = 't meer gebr. *hariwang*. P.

**HODHOD** (vgl. *hidhid*), ngbr.; *ngahodhod*, klappertanden.

**HODJAH**, ook wel *odjah, hoedjah* of *kodjah* (het Ar. hoeddjah, argument), verkl. met *wani, karĕp, nijat* en *sanggoep*, iets teruggzeggen of terugdoen, zeggen iets op zich te nemen, beweren, aandurven, durven ondernemen; *taja hodjahna*, hij heeft geen durf, hij heeft niets in de melk te brokkelen, hij verweert (verdedigt) zich niet, hij doet niets terug.

**HOË**, algemeene benaming voor rotan (rotting); *tjoetjoek hoë*, rotan-doorn, meestal *oeneuk* genaamd; *tjaoe hoë*, naam van een pisangsoort.

**HOEBOE-DOENYA**, zie *doenya*.

**HOED** (Ar.), naam van zeker onder de Mohammedanen genoemd profeet, voll. *nabi Hoed*.

**HOEDANG** k., *tanghi* l., zich oprichten, opstaan (uit zittende of liggende houding, uit den slaap, uit een ziekte, uit den dood), wakker worden; ook: ontwaakt, opgestaan; *hoedang gĕring*, uit een ziekte opstaan; *barang hoedang ti koeboer*, als ze uit het graf opstaan; *ngahoedang*, opwekken (b. v. van verzwakte kracht, verdoofde liefde, haat, hartzeer, enz.), opwaken; *ngahoedang koeda koe pare*, een paard flinker maken door het rijst te geven; *dihoedang*; *kahoedang*, opwaken (ten gevolge van omstandigheden), wakker worden, opleven (b. v. een herinnering, een gevoel van leed of smart, enz.); verwakkerd; *kahoedang ngingĕtkeun*, verwakkerd worden (raken) om te gedenken; *ngahoedangkeun*, wekken, opwekken, oprichten, verlevendigen; *dihoedangkeun*; *silih-hoedangkeun moen laboeh*, elkander als men valt ophelpen. (Vgl. *geuing* en *seuit*)

**HOEDJAH**, zie *hodjah*.

**HOEDJAN**, regenen, regen; *aja hoedjan kabawa koe angin*? is 't een regen medegevoerd door den wind? d. i. *maneh ka dijeu karĕp atawa lain*? komt ge uit eigen beweging of wordt ge gezonden? *hoedjan leutik*, een zachte regen; *hoedjan gĕde*, een sterke regen; *tji-hoedjan*, regenwater, regen; *pihoedjaneun*, zullen regenen, regenlucht; *ngahoedjanan*, als regen doen neerkomen op (b. v. van pijlen); *dihoedjanan djamparing*, de pijlen doen regenen op; *kahoedjanan*, in den regen staan of loopen, beregend worden of raken, nat geregend; *ngahoedjankeun*, iets in den regen zetten, laten beregenen; *dihoedjankeun*.

**HOEH**, tusschenw. om zijn voldoening te kennen te geven, b. v. als 't gaat regenen: o! och! zoo! [het wordt luide uitgesproken]; ook wel z. v. a.: zeg eens!

**HOEH-HAH**, zie *hah*.

**HOEJA**, in *sawan-hoeja*, verb. van *sawankoeja*, zie *koeja*.

**HOEK** (Z.-B.), bevestigen met ja, = *heueuh*, maar nog grover. P.

**HOEKOEM** (Ar.), recht, wet, bestuur, gerecht, rechtbank, rechtspraak, oordeel, gericht, vonnis, straf; ook z. v. a. *ĕnjana* (maar sterker), naar recht, in waarheid, inderdaad, staat gelijk met; *teu kagoengan hoekoem*, er geen wet (rechtspraak) op na houden; *hoekoeming Allah*, het recht-, de wet Gods; *njĕkĕl hoekoem*, het recht (de wet) handhaven; *kĕlak ka hoekoem*, bij het gerecht verklagen; *meunang hoekoem*, een vonnis krijgen, straf krijgen; *indoeng hoekoem*, handhaver der wet; *hoekoem ganggoe*, dat is rechtens (staat gelijk met) aanraken; *hoekoemna*, naar recht, rechtens; *hoekoemna haram*, het is naar het recht verboden, volgens de wet is het verboden; *ngahoekoem*, veroordeelen, een vonnis of straf aan iemand voltrekken; *dihoekoem*; *mihoekoem*, wederrechtelijk tot vrouw hebben; *dipihoekoem*, wederrechtelijk tot vrouw genomen worden, maar ook, van een vrouw: gehuwd worden; *dipihoekoemkeun*, (van een vrouw) getrouwd worden; *ngahoekoeman*, rechtspreken, uitspraak doen, iemand oordeelen, vonnissen; *dihoekoeman*; *silih-hoekoeman*, elkander oordeelen; *tĕmpat ngahoekoeman*, plaats der rechtspraak, rechthuis; *ngahoekoemkeun*, iets tot wet stellen; ook: beoordeelen als, rechtens gelijkstellen met; *dihoekoemkeun salah*, = *koe hoekoem disalahkeun*, in het ongelijk gesteld worden; *hoekoeman*, rechtspraak, oordeel, vonnis [zoowel ten aanzien van iemand die in het gelijk gesteld als van iemand die veroordeeld wordt]; *panghoekoeman*, rechthuis, gerichtsplaats, strafplaats.

**HOELAB-HĔLAB**, heen en weer waaien, gedurig opwaaien, fladderen door den wind, (Vgl. *kĕlab*.)

**HOELAG**, g. w.; *ngahoelag*, verbieden, tegenhouden, tegengaan; *dihoelag*.

**HOELANG-HOELĔNG**, zie *hoelĕng*.

**HOELDI** (Ar., choeldi, het Paradijs; vgl. *pirdoes*); *tangkal hoeldi*, de verboden boom van het Paradijs; *boewah hoeldi*, de vrucht van dien boom.

**HOELĔNG**, het verzonken zijn in gepeins;

*ngahoelĕng*, in gepeins verzonken zijn; ook: treuzelen, talmen; *tingharoelĕng*, idem, van velen; *hoelang-hoelĕng*, ernstig of aanhoudend voor zich starend over iets mijmeren of peinzen.

**HOEL-HOL**, zie *hol.*

**HOELOE**, van den mensch k., *sirah* s., *mastaka* l., hoofd, schedel; tevens (doch alleen 't k.-woord): kop, gevest; in Z.-B. daarenboven = *wolan*; ook: hulpw. om groote vruchten en menschen te tellen; *manoesa sahoeloe*, één mensch; *kalapa tiloe hoeloe*, drie stuks kokosnoten; verder (in het Band. en Soemĕd.) = *woeloe*, het *i*-teeken bij het Jav. schrift; -*rijeut hoeloe*, of eenv. *rijeut*, hoofdpijn; *nangkeup hoeloe*, de armen om het hoofd geslagen hebben; *karang hoeloe*, peluw (P.; vgl. *anggĕl*); -*pahoeloe-hoeloe*, met de hoofden tegen elkander (liggen); *hoeloean*, een kop of hoofd hebben; ook: in zijn geheel, ongebroken (b. v. een ei of een uie); *njanghoeloe ka djarian*, met zijn hoofd gericht naar de mestvaalt, overdr. voor *ngahormat ka noe hina*, eer bewijzen aan een onwaardige; *dihoeloe*, (van een letter bij het Jav. schrift) van het *i*-teeken voorzien worden of zijn; *hoeloeĕun* k., *siraheun* l., *mastakaeun* l. p., hoofdeneinde; *hoehoeloean*, koppen (b. v. van visch); *panghoeloe*, 1. het *i*-teeken bij het Jav. schrift, ook *woeloe* geheeten; 2. hoofd, opperhoofd, inz. iemand wiens taak het is de Mohammedaansche godsdienstige aangelegenheden te leiden, priester; *panghoeloe sakabeh nabi*, opperhoofd der profeten, een der titels van Moehammad; *manghoeloean*, het priesterambt bedienen; *kapanghoeloean*, het priesterambt of priesterschap.

**HOELOEBALANG** (Mal.), legerhoofd, voorvechter. (Vgl. *pamoek.*)

**HOEMA**, droog rijstveld [zoowel van *tipar* als van *gaga*]; *ngahoema*, een *hoema* aanleggen, *hoema*'s houden; *pahoemaän* en *pihoemaän*, complex velden tot *hoema*'s gebezigd; ook: de bewoners eener *hoema.*

**HOEMAJOEWA**, zie *hajoewa.*

**HOEMANDAROESA**, zie *handaroesa.*

**HOEMANDEUAR**, (vanwege leed, moeite of zorg) een zucht of klacht slaken (en wel hoorbaar, *soraän*), een verzuchting slaken (b. v. *ĕh, Allah*)! *hoemandeuar ngomongna teh*, hij slaakte de verzuchting; *ngalahir bari hoemandeuar*, hij sprak, de verzuchting slakende.

**HOEMARĔKĔNG**, zie *harĕkĕng.*

**HOEMBOET**, het hart, binnenste of merg van palmen, het zoogen. palmiet; ook: de pit van *kaso* en andere planten; *ngahoemboet*, zoo blank als het merg van een palm.

**HOEMOEK**, bobbel, bult; *haroemoek*, ong. = *garokgek*, hobbelig (van den bodem), met kuilen en bulten.

**HOENI**, naam van een grooten heester en van de zwarte bessen welke hij oplevert; *tangkal hoeni*, deze boom; *boewah hoeni*, de vruchten van de *hoeni*, *hoeni*-bessen; *djalan hoeni*, een smalle, door boomen of bloemen afgezette weg, kleine binnenweg, tuinpad, wandelpad. [Volgens sommigen heet zulk een pad eigenlijk *djalan soeni*; vgl. *soeni.*]

**HOENJOED**, ngbr.; *ngahoenjoed*, = *ngaboegbroeg*, ophoopen, zich opstapelen; *ngahoenjoedkeun*, iets opstapelen; *dihoenjoedkeun*; *hoenjoedan*, = *toempoekan*, hoop, stapel.

**HOENJOER**, witte-mierenhoop of nest; verder: terp, heuveltje; *hoenjoer madean goenoeng*, de terp meet zich met een berg, sprkw., wel gezegd van een kleine, die zich met een groote-, of van een geringe, die zich met een aanzienlijke gelijkstelt; *hoenjoeran*, grafheuvel, veelal = *koeboeran*; *hoehoenjoeran*, kleine terp; ook: heuveltjes.

**HOENOENG** (Z.-B.), moedervlek. (Vgl. *karang* en *tai-laleur.*)

**HOENTĔD**, ngbr.; *ngahoentĕd*, achterblijven, niet verder voortkunnen.

**HOENTOE** k., *waos* l., tand, kies (doch zie *tjareham*); ook (doch slechts 't k.-woord): 1. tand van een vork, kam en derg.; *koelit hoentoe*, de huid ter tanden, d. i. niets; *tjarang hoentoe* (Z.-B.), naam van een zeevisch; 2. korrel-, stukje-, greintje zout; *oejah sahoentoe*, een stukje-, een korrel-, een greintje zout.

**HOEOET**, zemelen, kaf; *ki hoeoet*, naam van een boom.

**HOERA**, voll. *ki hoera*, naam van een heester. [Volgens De Clercq worden de bladen tot inwikkeling gebezigd en wordt het palmiet gegeten.]

**HOERANG**, garnaal [houdt zich op in alle wateren]; *mijoeni hoerang*, de aard hebben van een garnaal, een uitdrukking welke verklaard wordt met *tai ka hoeloe-hoeloe* en *euweuh pikiranana* [hieraan ontleend dat bij een garnaal de drek door den kop uitgaat], overdr. voor: aartsdom, onbeschoft; *manoek hoerang*, naam van een groenen vogel met rooden snavel en een roode borst; *tjaoe hoerang*, naam van een pisangsoort, wier vruchten van buiten rood gekleurd zijn; *manggah hoerang*, naam van een *manggah*-soort; *njapit hoerang*, die periode in den groei der rijst, als de loten ter

weerszijden van de moederplant eenigszins opgeschoten zijn; *dihoerang-hoerang*, met uitsteeksels (punten) gemaakt worden of zijn (b. v. het dak van een huis).

**HOERAPOK**, ong. = *hapa*, ledig; inz. van de oogen: zonder licht, geheel donker. (Vgl. *haropak*.)

**HOERBATINNA**, = *saĕnja-ĕnjana*, bevestiging, bekrachtiging (door eedzwering); ook z. v. a. *antekna; dipenta hoerbatinna*, de bekrachtiging van iets (onder eede) vragen.

**HOERI** (Perz.), Paradijs-maagd, ong. = *wedadari*.

**HOERIK**, zwart, verbrand (inz. van de zon).

**HOERIP**, = *lilir*, opleven, herleven, levendig, frisch, fleurig zijn of staan (inz. van planten); *ngahoeripan*, doen opleven, doen opfleuren, doen herleven. (Vgl. *hiroep*.)

**HOERMAT**, dial. voor *hormat*.

**HOEROE**, I. g. w.; *ngahoeroe*, in brand steken, den brand in iets steken, brandstichten; *dihoeroe*, in brand gestoken worden, verbrand worden (ook wel van een mensch); *kahoeroe*, verbrand, mede verbrand, afgebrand, uitgebrand; *ngahoeroean*, meerdere dingen in brand steken, afbranden (b. v. een veld), verbranden (b. v. een bosch); *dihoeroean*, (van meerdere dingen) in brand gestoken worden, laten afbranden, enz.; *kahoeroean*, 1. brand hebben, in brand staan, verbrand worden (raken); - 2. brand; - als uitroep: er is brand! (Vgl. *beuleum* en *doeroek*.)

II. Naam van een klasse van boomen; *tangkal hoeroe*, *hoeroe*-boom.

**HOEROEN**, g. w.; ook: bundel, bos; *meungkeut soeloeh sahoeroen*, één bos brandhout binden [men noemt dat *pamali: matak gĕring saeusi-imah*; het moeten er twee bossen zijn]; *ngahoeroen*, samenbinden (b. v. wapens, z. a. *toembak*, *pĕdang* en *kĕris*, door er aan de uiteinden een touw of band om te winden), bijeenbinden, samenvatten, omvatten; *dihoeroen*; *ngahoeroenan*, meer dan één (bos) samenbinden; *dihoeroenan*; *hoeroenan*, bundel, bos, b. v. *hoeroenan soeloeh*, bos brandhout; *sahoeroenan*, één bos, enz.

**HOEROENG**, ontvlammen, gloeien, branden; ook: vlam, gloed; verder: stralen, blinken, flonkeren, glimmen, schitteren (van de oogen, het gelaat, edelgesteenten, meubels, enz.); *seuneu hoeroeng*, brandend vuur, het vuur brandt; *eta seuneu mangka hoeroeng!* stook het vuur wat op! *beusi hoeroeng*, gloeiend ijzer; *mas-hoeroeng*, naam van een steen met schitterende kristallen; *beureum kawas hoeroeng*, rood als de gloed van vuur (van iemand die een kleur krijgt); *hoeroeng nangtoeng, sijang leumpang*, blinkend als hij staat, stralend als hij gaat, een sprkw. voor *ginding*, zwierig-, rijk gekleed; *hoeroeng-hoeroeng mata maoeng*, de oogen der tijgers vlamden; *ngahoeroengkeun*, het vuur doen ontvlammen, opstoken, laten opvlammen; *seuneu dihoeroengkeun gĕde pisan*, het vuur hoog doen opvlammen.

**HOEROEP**, I. g. w.; *ngahoeroep*, met zijn velen één of weinigen overvallen, aanvallen of bespringen, aanvallen met overmacht; *dihoeroep*. (Vgl. *ronom*.)

II. (Ar., hoeroef), letter, inz. medeklinker; ook: duidelijk-, ordelijk spreken; *sahoeroep*, een klank, een lettergreep, een woord.

**HOES-HOS**, zie *hos*.

**HOESOES** (Ar., choetsoets, bijzonder, speciaal), verkl. met *djamak*, gewoonlijk, gebruikelijk, het ligt in den aard der zaak, het is natuurlijk; *bedja hoesoes*, speciaal bericht, maar meestal gebruikt in den zin van: hooren zeggen.

**HOETANG** k., *paetangan* s., *sambĕtan* l., het verschuldigde, schuld, schuldig zijn (ook in fig. zin); *hoetang asih*, liefde verschuldigd zijn; *rasa hoetang*, zich iemands schuldenaar gevoelen of erkennen; *hoetang maneh maehan*, uw schuld bestaat hierin dat gij gemoord hebt; *noe boga hoetang*, schuldenaar, debiteur; *ngahoetang*, schuld maken; *pihoetang*, uitstaand geld, uitstaande schuld, wat men van iemand te vorderen heeft, pretensie; *mihoetang*, iemand geld leenen; *ngahoetangkeun*, geld aan iemand leenen, geld aan iemand voorschieten, zich iemand tot schuldeischer maken; *ngahoetangkeun kahadean*, iemand goedheid leenen (eig. op afbetaling), goedheid bewijzen; *mihoetangkeun*, idem; *noe ngahoetangkeun*, *noe mihoetangkeun*, geldschieter, geldeischer, crediteur; *pihoetangkeun*, = *pihoetang*, uitstaande schuld, wat men men van iemand te vorderen heeft, uitstaand geld, credit; *kahoetangan*, aan iemand schuldig zijn, iemands schuldenaar zijn; verder: verplichte bijdrage tot een feest (P.), *kapihoetangan*, aan iemand schuldig zijn.

**HOETBAH**, of wel *hotbah* (Ar., chotbat), de Vrijdags-predikatie in de moskee, preek; *matja hoetbah*, de preek lezen of uitspreken.

**HOETJOEH** (vgl. *tjoeh*), g. w.; *ngahoetjoehkeun*, een hond aanhitsen; *dihoetjoehkeun*; *ngahoetjoeh-hoetjoeh*, een hond aanh. of gedurig aanhitsen; *dihoetjoeh-hoetjoeh*; *tingha-*

*roetjoeh*, (van velen) een hond of de honden aanhitsen.

**HOETMAH** (Ar., hoethmah, verbrijzeling), naam, wel gegeven aan de derde van de zeven afdeelingen der hel, voll. *naraka hoetmah.*

**HOEWA**, ngbr.; *ngahoewadn*, bamboe fijnsplijten voor bindsel, bindsel maken van bamboe; *dihoewadn.*

**HOEWAK-HAOK**, zie *haok.*

**HOEWAL**, ngbr.; *ngahoewal*, aanhaken, aan vast blijven zitten, aangehaakt, aan of in iets vastzitten; *dihoewal-hoewal*, heen en weer bewogen worden, heen en weer gewrikt worden; *ngahoewalkeun*, loswrikken, verwrikken, met een hefboom of derg. uitlichten; overdr.: oprakelen, in herinnering brengen; *ngahoewal-hoewalkeun*, idem, herhaaldelijk; *dihoewalkeun*; *dihoewal-hoewalkeun.*

**HOEWAL-HIJOEL**, zie *hijoel.*

**HOEWAM**, (van het oog) miszien.

**HOEWANG-HIJOENG**, zie *hijoeng.*

**HOEWAP** (vgl. *soewap*), beet, hap, mondvol (zie ook *lingkoeng*); *hoewapeun*, als een bete, een kleine hoeveelheid; *sahoewap*, een bete, een mondvol; *karek sahoewap indit*, pas had men een mondvol gegeten of men vertrok; *roti sahoewapeun*, een bete broods; *ngahoewap*, een hap nemen; *ngahoewapan*, laten happen (b.v. een kind); *dihoewapan*; *ngahoewapkeun*, iets iemand in den mond steken om te eten; *dihoewapkeun.*

**HOEWEUR-HOEWEUR**, hetzelfde als *halerhaler*, zie ald. P.

**HOEWI**, algemeene benaming voor knollen, aardvruchten en aardappels.

**HOEWIS** [*silalatoe* wordt soms als l. gebruikt, maar niet algem.], grijs (van haren); *tjĕmboel hoewis*, beginnen te grijzen (peper en zout); *hoewis salambar*, een grijs haar; *hoewisan*, grijze haren hebben, vergrijzen, grijs zijn (van ouderdom).

**HOEWIT**, ngbr.; *ngahoewit*, = *njarek*, verbieden, tegengaan (door een gebaar met de hand en een s....t!); *dihoewit.* (Vgl. *soewit.*)

**HOGA** (Ar.), pijp (om uit te rooken), tabakspijp. (Vgl. *padoedan.*)

**HOGHAG**, hard met elkander praten, tegen elkander aangaan.

**HOHO**, schateren, luid gelach; *patingharoho*, luid gelach, geschater (van vele personen).

**HOJA** (Z.-B.), = *sikat*, een rist pisang [drie *hoja's* noemt men daar *apoes*].

**HOJAH**, een toeroep: hou wat! hei! ook dienende om op te jagen, weg te jagen of voort te drijven: voort! weg! *ngahojahhojah*, = *ngagĕbah-gĕbah*, opjagen, verjagen, opdrijven; *dihojah-hojah.*

**HOJONG**, l. van *hajang*; zie ald.

**HOK**, tusschenw. om een paard te doen stilstaan: hou!

**HOL**, werkw. tusschenw. voor: komen; *hol aja*, er komt, er kwam (vgl. *djĕboel*); *hoel-hol*, onophoudelijk of gedurig komen (van vele personen), de een vóór, de ander nà aankomen, komen van verschillende kanten.

**HOLANG**, I. voll. *mata holang*, het kiembeginsel in de rijstkorrel, enz.; ook: de kuiltjes (oogen) in de schil van knolvruchten. P.

II. Het harde puntje aan de spits van den snavel. P.

**HOMPES**, ngbr.; *ngahompes*, = *ngompes*, zie *kompes.*

**HOMPET**, g. w.; *ngahompet*, z. v. a. *ngelek*, iets onder den arm dragen, tusschen den arm en het lijf knellen; *dihompet.*

**HONDJE**, naam van een heester die eetbare vruchten draagt; *djĕroek hondje*, naam van een *djĕroek*-soort, van welker vruchten men sukade bereidt. (Zie *tjombrang* en *katjoembrang.*)

**HONTAL**, g. w.; *ngahontal*, reiken, naar iets reiken, den arm uitstrekken om iets te krijgen, de hand uitstrekken en nemen, iets (b. v. een zwaard) naar het een of ander uitstrekken; *dihontal*, gezegd van iets waarnaar met het een of ander gereikt wordt; *noe kahontal*, wat (wie) men bereiken kan; *teu kahontal*, niet bereiken, niet te bereiken, niet dadelijk kunnen bereiken (b. v. met een bevel of kennisgeving, vanwege den grooten afstand); *ngahontal-hontalkeun maneh*, zich uitstrekken of uitrekken (om ver te kunnen reiken).

**HONTJEWANG**, verkl. met *teu tĕlĕg*, onvast (b. v. in doen of optreden), onhandig, geen vaste koers houden; *neunggeul koe leungeun kentja sok hontjewang*, slaande met de linkerhand is men vaak onvast.

**HOÖK**, I. z. v. a. *njadh*, met iemand of iets te doen hebben; *koe bawaning abdi hoök*, wijl ik (met haar, hem) te doen heb.

II. Zóó in den 1sten en 2den pers., in den 3den p. *hoökeun* (maar meestal zóó in alle drie personen), verwonderd en zwijgend staan kijken, iets verbaasd en zwijgend staan aankijken, versteld staan.

**HOR**, uitwasemen, iemand te gemoet komen (van stank), maar ook = *pĕlĕnghir*, uitgeuren, geur van zich uit laten gaan, lekker ruiken.

**HOREJAM**, duizelingwekkend, huiveringwekkend (inz. van een groote diepte); ook = *wĕgah*, tegen (iets) opzien, in zorg-, bezorgd-, bang zijn (b. v. dat er niet genoeg zal zijn, dat men de noodige kracht niet zal hebben enz.), angst, bangheid.

**HORENG**, of *sihoreng* [beide veel door den nadruksw. *teh* versterkt], ook *mana-horeng* en *horenganan*, tusschenwerpsels van dezelfde beteekenis, dienende om uit te drukken dat iets anders uitkwam dan men had gedacht; men kan ze teruggeven door: kijk! ziedaar! of door een woord dat een tegenstelling aanduidt, b. v. maar, of wel vereenigd: maar zie! doch zie! vb.: *eh loetoeng, sihoreng djangkrik menta deui bĕbĕnĕran*, ziedaar, *loetoeng*, de krekel komt nóg eens recht vragen; *lain nejangan tjai, horenganan balik deui ka nagara*, hij zocht geen water, maar zie, hij keerde naar de stad terug.

**HORMAT**, ook wel *hoermat* (Ar.), eerbied, hulde, eere; verder: eere of eerbied betoonen, eerbiedig, beleefd; *njanggakeun hormat*, eer betoonen; *ngahormat*, eer aandoen, beleefdheid bewijzen, eeren, eerbiedigen; *dihormat*; *ngahormatan*, aan iemand eere, eerbied of hulde bewijzen; *dihormatan*; *kahormatan*, eerbewijs, hulde, eere; *pahormatan*, wat dient of dienen moet om iemand eere of hulde te bewijzen, eerbetoon, eerbewijzen, eereteeken.

**HOS**, den laatsten snik-, den doodssnik geven; verder werkw. tusschenw. voor: den adem uitblazen, sterven; *hos paeh*, hij sterft, hij is gestorven; ook als gewoon werkw. gebezigd, b. v. *geus hos*, hij is dood; *sahoseun*, op sterven na dood; *hoes-hos*, elk oogenblik een sterven.

**HOTBAH**, = 't meer gebr. *hoetbah*.

**HOWANG**, het hinniken van een paard; *ngahowang*, hinniken, brieschen (van een paard); *hohowang*, al maar hinniken of brieschen; *tingharowang*, = *ngahowang*, maar van vele paarden en verspreid; *dihowangan*, gezegd van 't wijfje waartegen het mannetje hinnikt.

# I.

**I**, zie Spraakk., de tafels bij § 6 en § 7.

**IBADAH** (Ar.), het dienen van God, godsdienst, godsvrucht, godsdienstig, godvreezend, godvreezendheid [het behoort, volgens de Mohammedaansche geschriften, alleen op aarde thuis, zoodat de zaligen er vrij van zijn: *oerang sawarga hanteu pisan ibadah*, en omvat: 1. het inachtnemen van al wat verplicht is; 2. dat men aan zijn zonden denkt, ze berouwt en zonder ophouden om vergiffenis bidt, en 3. dat men den naasten wel doet]; *ahli ibadah*, een godsdienstig-, godvreezend mensch; *ngalakonan ibadah*, zijn godsdienstplichten verrichten; *koerang ibadahna* wordt gezegd van iemand die in de vervulling van zijn godsdienstplichten te kort schiet.

**IBARAT** (Ar.), = *oepama* en = *misil*, gelijkenis; verder = *tjonto*, voorbeeld; ook: gelijken op, te vergelijken zijn met, gelijk zijn als, gelijk, als; *doenya teh ibarat bangke*, de wereld is te vergelijken met een kreng; *eta kalakoean beunang didjijeun ibarat*, men kan die handelwijze tot een voorbeeld nemen; *ibarat heulang*, gelijk een kiekendief; *saïbarat*, gelijk, als; *ngibaratkeun*, iets vergelijken bij, iets onder een beeld voorstellen, iets tot voorbeeld stellen; *diïbaratkeun*.

**IBĔR**, een bode, voorbode, heraut, ook wel een brief of bericht, voor iemand uit gezonden; *miwarangan ibĕr*, een bode vooruitzenden; *ngibĕran*, een persoon, een brief of een bericht (ter kennisgeving dat men komt) vooruitzenden; *diïbĕran*. (Vgl. *palatoek*.)

**IBING**, ngbr.; *ngibing*, 1. van *ngigĕl*, dansen, zie *igĕl*; *pangibing*, danser, dansers.

**IBIT**, = 't meer gebr. *imbit*.

**IBLIS** (Ar.), de duivel. [Volgens de Mohamm. geschriften is hij de *karoehoen* of *pangawoelaän* van de *setan* of duivelen.]

**IBN**, of wel *ibnoe* (Ar.), zoon van; Oemar ibnoe Hathab, Omar de zoon van Hathab.

**IBNOE**, zie *ibn*.

**IBOE**, 1. van *indoeng*, moeder; *ratoe iboe*, koningin-moeder; ook symbool van Njai Sĕri, beschermgodin van de rijst [welk symbool na het binnenbrengen van den oogst een plaats krijgt in de schuur]; *piiboeĕun*, iemand tot moeder zullen of moeten zijn; *miïboe*, een ander als moeder erkennen, als eigen moeder beschouwen en bejegenen; *dipiïboe*.

**IBOEN**, voll. *iji-iboen*, dauw; *iboen sakĕtjlak*, een dauwdruppel; *hoedjan iboen*, fijne regen in den vroegen morgen; *diiboen*, in den dauw gezet worden; *kaïboen* en *kaïboenan*, bedauwd worden of zijn, van den dauw nat geworden zijn.

**IBRAHIM** (Ar.), Abraham [de aartsvader, door de Mohammedanen gewoonlijk *nabi Ibrahim* geheeten, met toevoeging van den titel *Haliloellah*, de Vriend Gods].

**IBRANI** (Ar.), Hebreër, voll. *oerang Ibrani*.

**IDAH** (Ar., eig. termijn), tijdperk waarin vleeschelijke omgang met een vrouw verboden is. [Men onderscheidt: 1. *idah leumpang*, als de vrouw, om welke reden ook, door haren man verlaten is, hij geruimen tijd niets van zich hooren liet, en zij daarom scheiding heeft aangevraagd; deze *idah* duurt 7 maanden en 10 dagen. — 2. *Idah wapat*, weduwstaat, ten gevolge van het overlijden van den man; deze moet 4 maanden en 10 dagen duren. — 3. *Idah pĕpĕgatan*; deze, ten gevolge van scheiding op vordering van den man, legt de vrouw de verplichting op 3 maanden en 10 dagen ongehuwd te blijven.

**IDANGAN** (Mal. hidangan), z. v. a. *hatoeran*, het aan te biedene-, het aangebodene-, het gereedgezette gerecht of gerechten, het deel dat bestemd is voor ieder genoodigde (met inbegrip dergenen die niet opkwamen).

**IDĔK**, g. w.; *ngidĕk*, treden op iets, den voet op iets zetten, intrappen, vertreden, vertrappen; *diïdĕk*; *kaïdĕk*, vertrapt, vertreden, enz.; *midĕk*, eig. platgetreden, maar alleen overdr.: plat, op; *tanaga midĕk*, zijn kracht was op (zoodat hij niet meer kon); *ngidĕk-ngidĕk*, aanh. of gedurig den voet op iets zetten, vertreden, vertrappen; *diïdĕk-idĕk*.

**IDĔLER**, het Holl. edele heer, titel waarbij men een lid van den Raad van Nederl.-Indië noemt, voll. *toewan idĕler*; meerv.: hunne hoogmogenden, hunne edelmogenden.

**IDĔM** (vgl. *sidĕm*), ngbr.; *diïdĕm*, in het gemoed besloten houden, iets niet laten blijken, voll. *diïdĕm di djĕro manah*.

**IDĔP**, verkl. met *ngesto* en *pageuh ngawoelana*, met ijver-, trouw-, toewijding dienen (b. v. een vrouw haren man, een leerling zijn leeraar, enz.); *adĕp-idĕp* [geen herhaling van *idĕp*, maar samenst. van déze twee verwante woorden], met volkomen toewijding dienen, eerbiedig, hoogachtend, ontzag hebben.

**IDĔR** (vgl. *koeriling*), g. w.; *bentang idĕr*, dwaalster; *saïdĕr*, rondgang, rond; *poewasa saïdĕr taoen*, vasten het jaar rond; *ngidĕr*, rondgaan, rond omheengaan, rondloopen, rondreizen; *diïdĕr*; *kaïdĕr*, geheel rondgegaan (zóó dat men overal geweest is); *midĕr*, een draai of omzwaai maken, omdraaien; *midĕr-midĕr*, rondloopen (b. v. in een stad); *oedar-idĕr*, overal rondgaan, al maar of aanhoudend rondgaan (b. v. in een huis), rondtrekken of rondreizen (in een stad, een land, enz.); *idĕr-idĕran*, aanh. rondgaan, rondtrekken, rondreizen; *ngidĕran*, alles doorkruisen, alle plaatsen bezoeken; *diïdĕran*; *ngidĕrkeun*, doen rondgaan (b. v. een brief of een beker), rondleiden (b. v. een olifant in een stad); *idĕrkeun sakoeriling dajeuh*, leid hem rond in de hoofdstad; *diïdĕrkeun*; *diïdĕr-idĕrkeun di nagara*, aanhoudend rondgeleid worden in de stad; *kapaïdĕr*, verdwaald, den weg bijster zijn; *idĕran*, = *koeriling*, maal rond, rondgang; *tiloe idĕran*, drie rondgangen; *parentah idĕran*, rondgaand bevel; *soerat idĕran*, rondgaand schrijven, circulaire.

**IDEUH** (Z.-B.), z. v. a. *adoeh*; die ald.

**IDIN** (Ar., idzin), verlof, vergunning (vgl. *widi*); *ngidinan* (en ook wel eens *ngaïdinan*), verlof geven, iemand iets vergunnen; *diïdinan*; *kaïdinan*, vergund, toegestaan; *ngidinkeun*, iets vergunnen, iets toestaan; *diïdinkeun*; *païdin*, verlof, vergunning.

**IDING**, woordje tot geruststelling gebezigd, z. v. a. *keun bae*. P.

**IDJAB** (Ar.), het uitspreken van zijn voornemen om iets te verkoopen, een *sidĕkah* te houden, zijn goed te vermaken (*hibat*) enz., of wel van zijn toestemming (nl. door den *wali*) tot het sluiten van een voorgenomen huwelijk; *ngidjabkeun*, zijn voornemen of toestemming tot een der genoemde handelingen of iets derg. uitspreken; *diïdjabkeun*. (Vgl. *kaboel*.)

**IDJATI** (Ar., van azza), machtig; *Raboe'l-idjati*, de machtige Heer.

**IDJEN** (Javanisme), = *patoetoenggalan* (zie *toenggal*), man tegen man (vechten of strijden); *pĕrang geus idjen deui*, het gevecht was weer man tegen man; *pada idjen*, ieder op zichzelf.

**IDJID**, iets sterker dan *geuleuh*, een afschuw of gruwel van iets of iemand hebben, haten, verfoeien; ook: afschuwelijk; *sipat noe matak idjid*, gruwelijke dingen; *miïdjid*, van iemand of iets een afschuw hebben, verfoeien; *kaïdjidan*, voll. *lampah kaïdjidan*, afschuwelijkheid; *migawe kaïdjidan*, gruwelijkheid doen.

**IDJMA** (Ar. idjmâ'), overeenstemming van gevoelens [t. w. der in haar geheel onfeilbare gemeente over punten van leer of wet]; ook: vergadering.

**IDJO** (Indr.), = *hedjo*, groen; *katjang idjo*, zie *hedjo*; *idjon*, iemand een voorschot geven op zeker gewas (te verg. met *timpah*); *idjonan*, zulk een voorschot.

**IDJON**, zie *idjo*.

**IDJRAH** zóó doorgaans in plaats van *hedjrah* (Ar.), de vlucht van Moehammad van Mekka naar Medina in het jaar onzes Heeren 622, van welke gebeurtenis de Mohammed. jaartelling begint; *taoen idjrah*, jaar der Mohamm. tijdrekening; - *geus bejak idjrahna*, z. v. a. *geus taja deui mangsana*, uit den tijd, afgeleefd, versleten.

**IDJRAÏL** (Ar.), voll. *malaikat Idjrail*, de aartsengel Uriël, volgens de Mohammedanen de engel des doods.

**IDRIS** (Ar.), de Mohammed. naam van Henoch [door de Mohammedanen in den regel *nabi Idris* geheeten].

**IGA**, rib, de ribben.

**IGAMA**, verb. van *agama*; zie ald.

**IGÉL**, ngbr.; *ngigĕl* k., *ngibing* l., dansen (met ronddraaiende beweging, tandakken); *tingarigĕl*, idem, van velen en verspreid; *iïgĕlan*, of *igĕl-igĕlan*, aanh. een beweging maken als door *ngigĕl* wordt uitgedrukt, ronddansen, gedans.

**IGEUG**, zich weer een weinig kunnen bewegen, weer een eindje kunnen loopen, er weer een beetje bovenop zijn (van iemand die uit een zware ziekte herstellende is); *oegag-igeug*, idem, met verst. (Vgl. *gigeug*.)

**IH**, tusschenw. van berisping of bestraffing, om aan te duiden dat iets verkeerd gedaan is, niet of niet aldus had moeten gedaan worden: foei! *ih! sampejan naha bodo teuing!* foei! wat zijt gij toch dom! *ih! naha misaoer kitoe!* foei! wat spreekt gij aldus! (Vgl. *hih en ah.*)

**IHBAR** (Ar., ichbar, meerv. van chabar, bericht), alleen voorkomende in *ngihbarkeun*, = *ngembarkeun*, bekend maken; *diïhbarkeun*.

**IHLAS** (Ar., ichlats) zuiver-, oprecht van bedoeling, oprecht zijn; ook: met iets in 't reine zijn, over een bezwaar heen zijn; verder: niet of niet meer geven om (maar in dézen zin doorgaans *iklus*); *ihlas pikir*, met een zuiver gemoed (doen).

**IHRAM** (Ar.), het eerste artikel van de *roekoen hadji* of regels voor de bedevaart (naar Mekka), het voorschrift inhoudende, dat de pelgrim aan de grenzen van het heilig gebied zijn gewone kleeding heeft af te leggen, zich moet reinigen en het pelgrimsgewaad aandoen.

**IHTIJAR** (Ar., ichtijar, vrije wil, vrije keus), verkl. met *nejangan*, zoeken (b. v. zijn levensonderhoud, kunde, enz.), zich op het verkrijgen van iets toeleggen, zijn best doen, zich inspannen; *ihtijar doenya*, de dingen der wereld zoeken.

**IHWAL** (Ar., meerv. van *hal*), = *hal* (maar zelden gebruikt); zie ald.

**IHWAN** (Ar., ichwan), makker, vriend.

**IIH**, tusschenw. van verbazing of verrassing: ei! *iïh! naha ijeu naon?* ei! wat is dit? (Vgl. *eĕh* en *aeh*.)

**IJANG**, = *indit* 2, k., *djĕngkar* l., heengaan, op reis gaan, vertrekken; ook: op de groote reis gaan, sterven (vgl. *hijang*); *mijang* k., *mijos* l., hetzelfde; *ijang-ijangan*, gedurig uitloopen, uitlooperig, veel uitgaan; *ngijangkeun*, doen optrekken, doen vertrekken; ook: (een brief) doen afgaan; *diïjangkeun*; *ijangkeuneun*, iemand om te doen gaan, iemand om te zenden.

**IJASA**, of wel *jasa*, l. van *bisa*, *tijasa* s., kunnen, vermogen, bekend zijn met, bekwaam, ervaren, kundig (zie verder *bisa*); *kaijasa*, l. van *kabisa*, kunde, kennis.

**IJATNA**, of wel *jatna*, behoedzaam, voorzichtig, op zijn hoede zijn, op iets bedacht zijn. (Vgl. *prajatna*, *prijatna* en *pĕrjatna*.)

**IJEU**, aanw. voornw. voor hetgeen zich nabij den spreker bevindt of nabij gedacht wordt: deze, dit (vgl. *eta* en *itoe*); ook: dit is het, hier is het, deze is het, ik ben het, enz.; *nja ijeu*, hetzelfde, met nadruk; verder wordt het veel gebruikt vóór pers. voornw. 1ste pers., op welke het dan nadruk legt (zie Spraakk. § 172); *oewa-ijeu*, gedurig *ijeu* (dit, hier) zeggen.

**IJEUH**, 1. tusschenw., gebezigd als men op geraakten toon spreekt, afkeurend of ook klagend (b. v. een kind dat geslagen wordt): fij! foei! o wee! *alah ijeuh!* ach, foei! - dikwijls kan men het slechts door den klemtoon weergeven, b. v. *teu njaho ijeuh!* ik weet het niet! *teu barangtejang ijeuh!* ik ga (er) niet heen, ik zoek (hem) niet op! - 2. z. v. a. *wantoe*; zie ald. (P).

**IJOEH**, ong. = *hijeum* k., *aoeb* l., loovèr, lommer, schaduw, in de schaduw zijn, beschaduwd, koel; *noe ijoeh*, in de schaduw (b. v. liggen), schaduw hebben, beschaduwd zijn; *geus ijoeh*, als er schaduw is (d. i. als het koel is, laat in den middag, tegen den avond); *ijoeh-ijoehan*, al wat schaduw geven kan, allerlei lommer; *ngijoeh*, schuilen onder; *mijoeh-mijoeh*, wegschuilen, zich schuilhouden; *ngijoehan*, beschaduwen, overschaduwen, bedekken (b. v. met de vleugels); ook: zich in de schaduw begeven of zijn, schuilen onder; *dipake ngijoehan*, er onder schuilen (b. v. onder een boom); *diïjoehan*; *ngijoehkeun*, iets in de schaduw ergens van brengen.

of plaatsen, laten beschaduwen; *diïjoehkeun.*

**IKĔT,** I. k., *totopong* s., *oedĕng* l., hoofddoek; *ĕntjit saïkĕt,* een lap *ĕntjit* voor een hoofddoek; *diïkĕt,* een hoofddoek opzetten of ophebben.

II. (Mal., binding), ngbr.; *ikĕtan,* voll. *ikĕtan basa,* woordschikking, zinsbouw.

**IKLAS** (verb. van *ihlas*), zuiver van bedoeling, oprecht, van geheeler harte; maar inz.: niet meer geven om, van iets los zijn, het hart ergens van afgetrokken hebben; *iklas-iklasan,* overgegeven zijn, ten aanzien van iets zich in de omstandigheden of in hooger wil schikken; *ngiklaskeun diri,* zich brengen in den toestand van *iklas* te zijn.

**IKRAL** (zóó meestal voor *ikrar,* Ar. iqrar), mondelinge verklaring of belijdenis aangaande iets (rechtens in tegenwoordigheid van getuigen), inz.: den Islam belijden, d. i. het getuigenis (de *sahadat*) afleggen; *ngikralkeun,* een verklaring afleggen ten opzichte van iets (b. v. hoe men zijn goederen verdeelt (*hibat*) of verlangt dat zijn nalatenschap geregeld worde; *diïkralkeun.*

**IKRAR,** = 't meer gebr. *ikral.*

**ILAB,** ngbr.; *ngilab,* verkl. met *moekadn,* (een boek) doorkijken, doorbladeren; *diïlab.* P.

**ILAHAR,** = 't meer gebr. *loembrah*; zie ald.

**ILAHI** (Ar.), 1. mijn God; *ja, ilahi!* o, mijn God! - 2. Goddelijk.

**ILA-ILA,** = *alamat,* teeken, voorteeken; *ila-ila radja kalah,* een voorteeken van de nederlaag des konings.

**ILAING,** = *silaing* (zie ald.), maar gemeenzamer of vriendelijk.

**ILANG** (Jav. en Mal.), = *leungit,* weg, verdwenen; *ngilangan hajam,* = *njijeuhkeun hajam,* een kip of kippen wegjagen; *ngilangkeun,* = *ngaleungitkeun,* wegmaken, doen verdwijnen; *diïlangkeun*; *kaïlangan,* = *kaleungitan,* missen, kwijt zijn.

**ILAPAT,** = 't meer gebr. *hilapat.*

**ILAR,** ngbr.; *ngilari,* soms als l. van *nejangan* gebruikt (zie *tejang*), zoeken, zoeken naar.

**ILAT,** l. van *letah,* tong; *djoekoet ilat* (of ook eenv. *ilat*), naam van een groote grassoort die aan den waterkant groeit; *ilat-ilat,* evenaar.

**ILĔNG,** g. w.; *ngilĕng,* over iets in gedachten zijn, iets nadenkend beschouwen; ook: iemand in 't oog houden; *diïlĕng,* nadenkend beschouwd worden; *tingarilĕng,* = *ngilĕng,* maar van vele personen; *oelang-ilĕng,* lang over iets in gedachten verzonken zijn, iets lang of van alle kanten aandachtig bezien. (Vgl. *lĕnglĕng.*)

**ILĔR** (vgl. *gilĕr*), ngbr.; *oelar-ilĕr,* met de oogen draaien; *ngilĕr-ngilĕr,* iets bestendig in het oog houden, over iets nadenken, op iets peinzen; *ngilĕr-ngilĕr djalan salah,* peinzen op het vinden van een misdrijf; *diïlĕr-ilĕr.*

**ILĔS,** ngbr.; *ngilĕs,* z. v. a. *ngaleungit,* zich stil verwijderen, wegloopen, ontloopen (b. v. iemand die komt leenen), de straf ontloopen, verdwijnen; *oelas-ilĕs,* ong. = *soesoeloempoetan,* nú zichtbaar, dàn onzichtbaar zijn. (Vgl. *lĕs.*)

**ILHAM** (Ar.), inspiratie, ingeving; *ngilhamkeun,* iets ingeven aan iemand, iemand een openbaring geven; *diïlhamkeun.* (Vgl. *wahjoe.*)

**ILHAR** (Ar., ithlhar), voor den dag brengen, doen uitkomen; verder wordt het woord gebruikt als technische term voor: het helder uitspreken van zekere medeklinkers in het Koran-reciet.

**ILIK,** g. w.; *ngilik,* naar iets zien; *barang-ilik,* zien (in 't algemeen, zonder bepaald voorwerp waarnaar men ziet); *alak-ilik,* om zich heen zien, her- en derwaarts zien, rondblikken; *ngilikan,* naar iets zien, aanzien, bezien; *diïlikan.*

**ILJAS** (Ar.), de Mohammed. naam van Elias [door de Mohammedanen in den regel *nabi Iljas* geheeten].

**ILMOE** (Ar., zie 't meer gebr. *elmoe*), kennis, wetenschap; ook: de negende der twintig eigenschappen, door de Mohamm. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *oeninga* of *oeninga ka sakabeh,* d. i. alwetendheid; *kaïlmoe,* = *kadjoedi,* verstaan, begrepen hebben.

**ILO,** g. w.; *ngilo,* bij zichzelven of zachtjes lezen, een geschrift doorzien (vgl. *watja* en *adji* I.); ook z. v. a. *ngeunteung,* zich spiegelen in; *diïlo,* zachtjes gelezen of doorzien worden; *kaïlo,* zachtjes gelezen zijn; ook z. v. a. *kapikir,* ingezien, verstaan, begrepen.

**ILOE,** mededoen, medeloopen, deelnemen aan; *ngiloe,* mededoen, medegaan; ook: mede, met; *ngiloe soeka,* mede verheugd; *ngiloe soesah,* mede bedroefd; *-piloe,* ngbr.; *miloe,* = *ngiloe* (maar beschaafder); *oela-iloe,* zich schikken naar degenen met wie men in aanraking komt; *pipiloeĕun,* ongeroepen of ongevraagd medeloopen, mededoen of zich ergens in mengen; *pipiloeĕun ka pagawean noe lijan,* zich mengen in (bemoeien met) het werk van een ander (vgl. *tĕtĕlĕpek*); *ngiloekeun,* of *miloekeun,* mee doen gaan; ook: te gelijk of meteen

doen; *dipiloekeun ka noe dagang*, ik heb hem medegegeven met een handelsman; -*ilon*, ngbr.; *sailon*, = *sakaït*, het samen eens zijn, samen weten, zich verbinden (nl. tot een kwaad doel), samenspannen, bondgenooten zijn, verbonden; ook: samenspanning, verbintenis; *ngilonan*, met iemand zich verbinden of samenspannen, iemand helpen (nl. bij het doen van kwaad), ook: helen; *diïlonan*.

**ILOK** (Z.-B.), ooit, immer; ook z.v.a. *sok*; *teu ilok*, nooit. (Vgl. *ara*.)

**ILON**, zie *iloe*.

**IMAH** k., *rorompok* s., *boemi* l., huis, woning; *imah-imah* k., *boemen-boemen* l., een huis inrichten, een woning hebben, wonen, behuisd; *parabot imah-imah*, meubels om het huis in te richten; *imah-imah djeung pamadjikanana*, hij woonde samen met zijn vrouw; *moelang saïmah-imahna*, terugkeeren elk naar zijn eigen huis; *eusi-imah*, slavin, dienstmaagd; ook, maar zelden, = *pamadjikan*, vrouw; *saeusi-imah*, het geheele gezin, de huisgenooten; *saeusi-imah maneh*, uw geheele huisgezin; *iïmahan*, klein huisje, dienende voor speelgoed, miniatuur-huisje, eendenkooi en derg.; *ngimahan*, een huis ergens op bouwen; ook: iemand (b.v. zijn vrouw) een huis geven, voor iemand een huis bouwen of koopen (om te geven); *diïmahan*; *païmahan*, een hoop steenen of derg. in een vijver voor de visschen, voll. *païmahan laoek*.

**IMAM** (Ar.), voorganger, inz. bij het gebed, maar ook in algemeener zin; *ngimaman*, een vergadering (vgl. *mamoem*) als *imam* voorgaan; *diïmaman*.

**IMAN** (Ar.), geloof, het geloof; ook: gelooven (vgl. *pĕrtjaja*); *ngimankeun*, vertrouwen stellen op, gelooven in, zich houden aan; ook z.v.a. *ngestoekeun*, betrachten, inz. een *papatah* of vermaning; *diïmankeun*, gelooid worden in, vertrouwd worden op; ook: ter harte genomen worden.

**IMBIT**, l. van *birit*, bil, de billen.

**IMEUT**, = *gĕmĕt*, naarstig, vlijtig, nauwkeurig, met vlijt, met naarstigheid; *ngimeutan*, nazien, nazoeken, napluk houden; *diïmeutan*; *diïmeut-imeutkeun*, met ijver gezocht of nagezocht worden.

**IMOET** k., *mesĕm* l., glimlachen, toelachen; ook: glimlach; *oemat-imoet*, telkens een lachend gezicht zetten, zich in 't glimlachen oefenen (b.v. voor den spiegel), al maar glimlachen; *dipake imoet*, over iets glimlachen; *imoet-imoetan*, gedurig of aanh. tegen iemand of tegen elkander glimlachen; *ngimoetan*, tegen iemand glimlachen, aanlachen; *diïmoetan*, of ook *dibere imoet*, gezegd van iemand tegen wien men glimlacht. (Vgl. *seuri*.)

**IMPAS** l., *loenas* s., *bebas* k., afbetaald (van schuld), vereffend; (van belasting) alles ingekomen.

**IMPEN**, zie *impi*.

**IMPI**, ngbr.; *ngimpi* k., *ngimpen* l., droomen; *di djĕro* (of *dina sadjĕroning*) *ngimpi*, in den droom; *ngimpikeun*, over iets of iemand droomen; *kaïmpikeun*, gedroomd hebben van, droomen van; *rĕmĕn kaïmpikeun koe bawaning sono*, dikwijls droomde (hij) van (haar) uit verlangen; *impian* k., *impen* of *impenan* l., droom; *pangimpian*, idem, b.v. *noe katendjo dina pangimpian*, hetgeen hij zag in den droom.

**IMPOEN**, I. naam der jongen van de *menga*. (Zie *lawe*.)

II. *Ngimpoenkeun* (Jav., van himpoen), = *ngoempoelkeun*, bijeenbrengen, verzamelen.

**IMPOENG**, ngbr.; *ngimpoeng*, of wel *ngimpoeng-ngimpoeng*, druk bezocht worden (b. v. een *waroeng*); *kaïmpoengan*, door velen omringd worden of zijn; *kaïmpoengan baraja*, omringd zijn door verwanten; *kaïmpoengan batoer*, omgeven van makkers.

**IMRAN** (Ar.), Amram, de vader van Mozes [en volgens de Mohammedanen tevens de vader van Maria, de moeder des Heeren].

**INANG**, I. s. van *soesoe*, de borst eener vrouw, borsten; *tji-inang*, s. van *tji-soesoe*, de moedermelk, zog; *nginang*, s. van *njoesoe*, zuigen; *nginangan*, de borst geven, zoogen; *diïnangan*; *panginang* (*b.p.*), tepel (P.).

II. Stapeltje of balkje, dat de snaren van een *rĕbab* of van een *katjapi* draagt.

**INDAH**, voorbijgaande diarrhee bij kleine kinderen (bij overgang in een nieuwe groeiperiode).

**INDANG**, vrouwelijke asceet, kluizenares, non.

**INDIT**, 1. k., *ngadĕg* l., oprijzen, zich verheffen, opstaan (van iemand die zit; vgl. *hoedang* en *nangtoeng*); *teu indit*, niet opstaan, niet van zijn plaats gaan; 2. k., *djĕngkar* l., heengaan, optrekken, vertrekken; *kaïndit*, opgeheven raken; *asa kaïndit*, een gevoel hebben alsof men van den grond wordt gelicht; *indit-inditan*, zich in postuur zetten om op te staan, maar weer gaan zitten, en deze handeling herhalen (z. a. b. v. iemand die driftig is); ook: herhaaldelijk opgeheven worden (van een schip op de golven), dansen op de golven; *nginditkeun*, doen vertrekken, doen optrekken; *diïnditkeun*; *pangindit*, het vertrek, het vertrekken. (Vgl. *ijang*, *leumpang*, enz.)

**INDJĔN** (waarsch. 't Eng. engine, werktuig, machine), as van een wagen en derg.

**INDJEUM** k., *tamboet* l., g. w.; *ngindjeum*, van iemand leenen; *ngindjeum hate*, moed leenen, moed grijpen; *hamo ngindjeum hate*, geen moed zullen leenen, d. i. geen gebrek hebben aan moed; *diïndjeum; oendjam-indjeum*, al maar leenen, links en rechts leenen; *ngindjeuman*, van iemand willen leenen, ontleenen; *diïndjeuman*; *indjeuman*, wat geleend is, het geleende; *ngindjeum-keun*, iets in leen geven, uitleenen; *diïn-djeumkeun*. (Vgl. *andjoek*.)

**INDJI** (Z.-B.), = *ĕndji*; zie ald.

**INDJIL** (Ar.), het Evangelie, het Nieuwe Testament; *djoeroe Indjil*, Evangelist.

**INDJOEK**, het zwart en harig weefsel van den *kawoeng*-boom, ter plaatse waar de bladen uitkomen; *tjara seuneu neuleu indjoek*, als vuur dat *indjoek* ziet [*indjoek* is licht ontvlambaar], sprkw. voor: elkander niet kunnen zien zonder te twisten; ong. = „olie in 't vuur".

**INDOENG** k., *iboe* l., moeder; bij aanspraak doorgaans vervangen door *ĕma* (zie ook *beurang*, *kesang* en *hoekoem*); *garoeda indoeng*, adelaar-moeder; *ngakoe indoeng*, *moeloeng indoeng* en *miïndoeng*, (een vreemde) als moeder erkennen, als eigen moeder beschouwen en bejegenen; *dipiïn-doeng*; *indoeng-indoeng*, een kind in slaap zingen (P.); *indoeng indoengan*, al maar om moeder roepen. (Vgl. *kandoeng*.)

**INDRA** (Skr.), naam van een Indische godheid.

**INĔB** (Jav.), luik; *nginĕb*, dichtdoen, sluiten; *inĕban*, luik. (Vgl. *tangkĕban*.)

**ING** (uit het Jav. overgenomen), 1. voorzetsel tot aanduiding van plaats, = *di*, waarvan men het als *lĕmĕs* kan beschouwen (inz. in opschriften en adressen van brieven gebezigd); *ing boemi*, in het huis; *ing nagri*, in de stad; - 2. achtervoegsel, dienstdoende als l. van *na*, in welke beteekenis het veel wordt gehecht aan een zelfst. naamw. dat door een ander zelfst. nw. als bepaling gevolgd wordt, b. v.: *ratoening sadjagat*, de vorst der wereld; *tangkaling kahadean*, de boom der deugd; zoo ook aan woorden die de functie van een zelfst. naamw. uitoefenen, b v.: *salĕbĕting sĕrat*, of *sadjĕroning toelis*, de inhoud des briefs; verder zijn er enkele andere woorden, die men gaarne van dit achterv. voorziet, b. v. *moenggoeh*, wat betreft, en *sareh*, naardien; ook zijn er enkele woorden die alleen met dit achterv. voorkomen, z. a. *istoening* (zie *istoe*) en *bawaning* (zie *bawa*); bij woorden die op een klinker eindigen, en ook wel eens bij *sareh*, wordt tusschen het woord en het achterv. een *n* ingeschoven.

**INGAN**, schatten, taxeeren. P.

**INGĔR**, ngbr.; *diïnger*, in rondgegaan worden; *diïngĕr-ingĕr*, idem, aanh.; *mingĕr-mingĕr*, rondgaan en bekijken (b. v. een tuin); *ngingĕrkeun*, wenden, omwenden, laten draaien of keeren (een paard, een rijtuig, een schip); *diïngĕrkeun*; *diïngĕr-ingĕrkeun*, gedurig of aanh. omgewend worden; *pangingĕr*, die wendt, wender, stuurman.

**INGĔT** k., *eling* s. (maar ook wel l.), *emoet* l. (of l p.), denken aan, indachtig zijn of worden, gedenken, zich herinneren, tot zichzelven komen, uit een flauwte bijkomen, bedachtzaam, omzichtig; ook: bij zinnen zijn; *saïngĕt*, zoolang (b. v. mij) heugt; *ngingĕt-ngingĕt*, denken over, zich trachten te herinneren of te binnen te brengen, voortdurend gedenken, in gedachte houden, toerekenen; *diïngĕt-ingĕt*; *miïngĕt*, overdenken; *dipiïngĕt*, overdacht-, herdacht worden; *kapiïngĕt*, terugdenken aan; *ngi-ngĕtan*, iemand herinneren, vermanen, waarschuwen, berispen, bestraffen; *diïngĕtan*; *kaïngĕtan*, herinnerd, indachtig gemaakt, terecht gewezen; ook: het gedenken, gedachtenis; *silih ingĕtan*, elkander vermanen, enz.; *ngingĕtkeun*, iets aan iemand te binnen brengen, in herinnering brengen, zich in het geheugen terugroepen, in herinnering houden, iets gezet overdenken, gedenken (ook in een beteekenis als deze: „den armen gedenken", d. i. mededeelen); *boga rĕdjĕki saoetak-saeutik ngingĕtkeun ka kolot*, als hij een of ander te eten had gedacht hij aan zijn ouders; *diïngĕtkeun*, in gedachte gehouden worden, enz.; *ingĕtan*, gedachte, bewustzijn, denkvermogen, geheugen, nagedachte, nadenken, gedachtenis; ook: bedachtzaamheid, voorzichtigheid; *pandjang ingĕtan*, nagedachte hebben, sterk van geheugen; *pondok ingĕtan*, weinig nadenken, kort van geheugen; *didjieun ingĕtan*, in gedachtenis gehouden (en tot voorbeeld gesteld) worden; *pangingĕt-ngingĕt*, middel om aan iets of iemand te gedenken, gedachtenis; *boga keur pangi-ngĕt-ngingĕt kana eta pĕrkara*, iets hebben om daaraan te gedenken; *soepaja oelah djadi pangingĕt-ngingĕt kana eta agama baheula*, opdat er geen gedachtenis zou zijn aan den godsdienst van den ouden tijd.

**INGGĔK**, alleen in *saïnggĕking hate* (*manah* enz.), gelijk het hart ingeeft, zooals het in iemands hart opkomt. (Vgl. *inggoek*.)

**INGGEUNG**, = *ojag*, zich bewegen, schudden (b. v. een huis bij een aardbeving). Vgl. *ginggeung* en *ringgeung*.

**INGGIH** (Jav.), in 't Kad. vaak gebezigd in plaats van *soemoehoen* (zie *soehoen*).

**INGGIL** (*b. p.*), = *oenggoel*, overwinnen.

**INGGIS**, = *rempan*, beangst, bezorgd, schromen, angstig, beducht, een angstig gevoel hebben, duchten; ook: huiverig (om iets te doen); verder: dat wat angstig maakt, angstverwekkend (b. v. een balk die op 't vallen ligt); *aringgis*, ja zelfs *araringgis*, idem, met verst.: vol angst, enz.; *kaïnggis*, angst, schroom; *dipikainggis*, geschroomd worden voor.

**INGGO**, er niet afgevallen, er nog aangebleven zijn (bij een of ander spel waarbij er telkens een afvalt doordat hij gepakt wordt, b. v. bij *oraj-orajan*). P.

**INGGOE**, (Skr., hinggu), voll. *daoen inggoe*. duivelsdrek.

**INGGOEK**, ngbr.; *nginggoek*, met het hoofd knikken (ten teeken van instemming of goedkeuring), „ja" knikken; ook: door met het hoofd te knikken iemand een wenk geven; *nginggoek-nginggoek*, aanhoudend „ja" knikken; *inggoek-inggoekan*, knikkebollen, schuddebollen. (Vgl. *oenggĕk*.)

**INGGRIS**, Engelsch; *tanah Inggris*, Engeland; *oerang Inggris*, Engelschman, de Engelschen; *basa Inggris*, het Engelsch.

**INGKAB**, l. van *kelek* en = *dehe*, oksel, de oksels (vgl. *singkab*); *ngingkaban*, (bij het zoeken naar iets) alles onderstboven halen: *diïngkaban*.

**INGKAH**, = *intjah*, van iets gaan, ergens vandaan gaan (vgl. *singkah*); *diïngkahkeun*, doen heengaan.

**INGKANG**, = *ingkah*. P.

**INGKAR** (Ar., inkar, loochening, verloochening), afscheiden of uitsluiten van of uit iets, zich scheiden van, afwijken (ook z. a. van een gebod), afgezonderd, niet in aanmerking genomen; *ingkar ti agama Islam*, zich afscheiden van het Mohammedanisme; *ngingkar*, van iets afgaan, zich ergens van verwijderen, zich van iets afscheiden; *diïngkar*, afgescheiden-, uitgesloten worden of zijn; *ngingkarkeun*, iets ergens van afscheiden, uitzonderen, afzonderlijk stellen, buitensluiten, een afscheiding maken; *diïngkarkeun*, uitgezonderd worden, ergens van buitengesloten worden.

**INGKAT**, afgelegen, eenzaam (b. v. een *saoeng* op een *hoema*).

**INGKEUN** k., *antĕp* l., laat maar, laat maar blijven, het doet er niet toe (vgl. *keun* en *kadjeun*); *mingkeun*, idem; *diïngkeun*, gelaten worden (gelijk het is).

**INGKEUNG**, = *intip*; *ngingkeung*, = *ngintip*, zie *intip*. P.

**INGKIG**, houding bij het loopen, wijze van loopen, een schokkende gang; *angkag-ingkig*, op een drafje loopen met schokkenden gang (z. a. b. v. een grassnijder met zijn juk op den schouder).

**INGKING**, ook *angkang-ingking* en *ingking-ingkingan*, = *angkariboeng*; zie ald.

**INGKLEUNG**, g. w.; *ngingkleung*, (iemand) ontvoeren. P.

**INGKOED**, het dragen, wegvoeren, medevoeren, *ngingkoed*, medevoeren, wegdragen, wegvoeren; *diïngkoed*; *ngingkoedan*, bij herhaling wegdragen (in dézen zin, dat men meerdere malen over iets draagt); *diïngkoedan*. (Vgl. *akoet*.)

**INGKRIG**, ngbr.; *ngingkrig*, het loopen van of gelijk een varken (hard, op een drafje), op een drafje loopen; *ingkrig-ingkrig*, al maar zoo op een drafje loopen; *angkrag-ingkrig*, op gezegde wijze heen en weer loopen.

**INGOE**, g. w.; *ngingoe*, = *njoŏ*, er op na houden (b.v. een vogel of vee), aankweeken, verzorgen (van een dier): *ngingoe koeda koeroe, ari geus lintoeh njepak*, een mager paard verzorgen, maar als het vet is slaat het achteruit, overdr. voor: een behoeftig mensch verplegen, en als men hem er bovenop geholpen heeft, dan wordt hij lastig; *diïngoe*; *baris ingoeĕun*, (een dier of dieren) om er op na te houden; *iïngoean*, tam dier, huisdier; - *ingon* (Javanisme), ngbr.; *ingon-ingon*, vee, maar ook in het algem. van alle gedierte dat men er op nahoudt (b. v. tam gevogelte); verder: kudde [wordt het vee genoemd, dan komt de naam als bepaling er achter, b. v. *ingon-ingon domba*, kudde schapen: *ingon-ingon sapi-moending*, kudden runderen en buffels; *ingon-ingonan*, kudde, kudden, vee; *ngingon-ngingon*, hoeden (van vee, enz.); *ngingonan*, in alle behoeften van iemand voorzien, iemand den kost geven, voeden, onderhouden; *diïngonan*. (Vgl. *angon*.)

**INGOES**, de droes, den droes hebben; *oengas-ingoes*, loopen te snuffelen, overal aan ruiken (b. v. iemand die een brandlucht ruikt, of van een hond).

**INGON**, zie *ingoe*.

**INGSOEN**, of wel *isoen* (Jav.), = *aing* (zie ald.); *ngingsoenkeun maneh*, zichzelven verheerlijken.

**INGSREUK** k., *singsreup* l., g. w.; *ngingsreuk* k., *njingsreup* l., snot, geur of water met den neus ophalen of opsnuiven; *oengsrak-ingsreuk*, idem, aanh. of gedurig; ook: snikken (vgl. ons: snotteren).

**INI** (Kw. en O.-S.), deze, dit (Mal. id.). P. Zie *ijeu*.

**INJA**, 1. pers. voornaamw. 3de pers., gebruikt van minderen, of ook van zaken, doch alleen in wat wij noemen den derden en vierden naamval: hem, haar, hen, hun, het, ze; *ka inja*, aan (naar) hem, enz.; – 2. daar (als bijw. van plaats), doch slechts met *ka* vóór zich: naar daar, derwaarts, daarheen. (Vgl. *dinja*.) Zie Spraakk. § 154.

**INJĔN-INJĔN** (Kad.), naam van een geel bloempje dat, tot een papje fijngewreven, op een abces gelegd wordt om het rijpworden te bevorderen.

**INKAR**, zie 't meer gebr. *ingkar*.

**INKISAR** (Ar., gebroken zijn; overdr. van een getal, ook van het hart), soms gebruikt voor: tafel van vermenigvuldiging [eig. met Arabische cijferletters]; ook: de tafel van vermenigvuldiging opzeggen; *ngaïnkisar*, vermenigvuldigen. (Zie ook *larab* en *poekoel*.)

**INOEM** k., *leueut* l., g. w.; *nginoem*, drinken; *mere nginoem*, te drinken geven; *diïnoem*; *inoemeun*, iets om te drinken, iets dat te drinken is, drinkbaar; *nginoeman*, te drinken geven, laten drinken, iemand ingeven (b. v. een geneesmiddel); *diïnoeman*; *nginoemkeun*, doen drinken, drenken, iets aan iemand te drinken geven, iets ingeven; *diïnoemkeun ka tjaï*, heengeleid worden naar het water om te doen drinken; *inoeman*, wat gedronken wordt, drinken, drank; *inoem-inoeman*, 1. allerlei dranken; 2. aanhoudend drinken, drinkerij, drinkpartij.

**INSA** (Ar., insja), alleen in *insa Allah*, zoo God wil; maar veelal = *dĕmi*, bij; dan is *insa Allah* dus = *dĕmi Allah*! bij God!

**INSAN** (Ar.), = *manoesa*, mensch. (Vgl. *kamil*.)

**INSAP** (Ar., intsaf), billijk, billijkheid (verkl. met *bĕrĕsih lampah*).

**INSINJOER**, het Holl. ingenieur; idem.

**INSPEKTOR**, het Holl. inspecteur; idem.

**INTĔN**, edelgesteente (vgl. *batoe*, *pĕrmata*, enz.); *ali intĕn*, een ring met edelgesteente.

**INTĔR**, g. w.; *ngintĕr*, rijst, koffieboonen of derg. in een *njiroe* schiften (door deze laatste heen en weer te bewegen), om groot en klein van elkander te scheiden; *diïntĕr*. (Vgl. *tapi* I.)

**INTIL** (Z. B.), naam van een gebak, bereid uit rijst met aren-suiker en geraspte klapper.

**INTIP**, I. g. w.; *ngintip*, maar meestal *ngintip-ngintip*, (uit een schuilhoek of uit het verborgen) gluren, begluren, bespieden, waarnemen, nagaan, beluisteren, afluisteren; *ngintip omongan*, iemands woorden afluisteren; *ngintip karĕpna*, iemands bedoeling nagaan, of: nagaan waar iets op zal uitloopen, waar iets heenleidt. *diïntip*; *diïntip-intip*; *kaïntip*, z. v. a. *kadjoedi*, verstaan, doorzien, begrepen.

II. = *kĕrak*, aanbaksel, aanzetsel (dat wat bij het koken, b. v. van rijst, zich aan den bodem van pan of pot hecht).

**INTJAH**, = *indit* en *leumpang*, heengaan, weggaan, vertrekken; *hanteu nijat intjah deui*, ik ben niet van plan weer heen te gaan.

**INTJOE** k., *poetoe* l., kindskind, kleinkind; *anak-intjoe*, afstammelingen, nakomelingen; ook wel gebezigd in het enkelvoud, b. v. *anak-intjoe Adam kami*, ik ben een nakomeling van Adam.

**INTJOK**, rheumatiek, jicht (en wel in de vingers, in de hand of in de armen); *saïntjok-intjok* (eig. in alle lichaamsdeelen *intjok* voelen), in elk geval, in allen gevalle.

**INTRA**, verkl. met *aen*, *beh boekti* en *kontan*; zie deze woorden.

**IPAR**, l. van *adi-beuteung*, (jongere) broeder of zuster van man of vrouw, schoonbroeder, schoonzuster; *boga ipar ka pĕrdjoerit*, een soldaat tot zwager hebben.

**IPAT-IPATAN**, = 't meer gebr. *omatomatan*, zie *omat* I.

**IPIL-IPIL**, bij beetjes verzamelen.

**IPIS**, (het tegenoverg. van *kandĕl*) dun; ook: fijn (b. v. van haar); *pikir geus ipis*, kleinmoedig, versaagd; *diipis-ipis*, dun gemaakt worden (inz. door afschillen).

**IPKAH** (Ar., ifkah), trouwkosten, nl. dat wat men bij het huwelijk aan den *panghoeloe* betaalt, in den regel *f* 1 — met spijzen, vruchten, enz., of alleen in geld *f* 2.50.

**IPLIK**, alleen in *kijara iplik* (Bant.), naam van een *kijara*-soort.

**IPOEK**, g. w.; *ngipoek*, zaaien (van zaad of pitten, ter verplanting; vgl. *dĕdĕr*); ook: een kind op school doen; *ngipoek kahadean*, deugd zaaien (waarvan men vroeg of laat de vrucht zal oogsten); *diïpoek dina lahan*, (van de zaden of pitten) in den grond gelegd worden of zijn; *ipoekan*, kweekplant; *pangipoekan*, zaadbed, kweekplaats.

**IPRI**, zóó dikwijls voor *iprit*; zie ald.

**IPRIT** (Ar., ifrit), voll. *djin iprit*, z. v. a. *djin kapir* of heidensche *djin*. (Zie dit woord.)

**IPTIRAS** (Ar., iftirasj), voll. *dijoek iptiras*, zitten (bij de *salat*) op het plat van den linkervoet, terwijl men het rechterbeen

(naar achteren) op den grond laat rusten, zóó dat de teenen naar voren (naar de *kiblat*) gericht zijn. [Zóó zijn alle zittende houdingen op de laatste na, die *tawaroek* heet; zie ald.]

**IRA**, korte vorm van *iraha*, zie ald. [Vgl. wat den vorm aangaat, *koema* en *na*.]

**IRADAT** (Ar.), verkl. met *kĕrsa* en *panĕdja*, wil, inz. de wil van God; in 't bijz. de achtste der twintig eigenschappen, door de Moh. Theologie aan Allah toegekend.

**IRAHA**, woord om naar den tijd te vragen: wanneer? op welken tijd? *ariraha*, idem, met verst., z. v a. wanneer toch? wanneer dan toch? *iraha bae* en *ariraha bae*, wanneer ook, wanneer dan ook.

**IRAK**, = *doega*, zie ald. P.

**IRANG-IRANG**, bedachtzaam, voorzichtig; ook: voorzichtigheid; *djalma noe gĕde irang-irang*, iemand die zeer bedachtzaam is; *ngirang-ngirang*, het voor en tegen van een zaak overwegen alvorens een beslissing te nemen (dus eig. = *ngira-ngira*, zie *kira*); *diirang-irang*.

**IRATEUN**, naam van een kleine bamboesoort (veel gebruikt om er touw van te maken).

**IREN** (uit 't Jav., afl. van hiri), afgunstig, naijverig, ook: achterdocht koesteren (vgl. *panasten*); *irenan*, afgunstig enz. van aard.

**IRĔNG** (Jav.), zwart, = *hideung*; *irĕngan*, die of dat zwart aan zich heeft, die of dat zwart is.

**IREUG**, onverstandig, onwetend, idioot, onvatbaar voor leering. (Vgl. *biko*.)

**IRID**, g. w.; *ngirid*, = *ngĕrid* (zie *kĕrid*), voor zich uit drijven, medevoeren; *diirid*, medegevoerd worden, medegesleurd worden (= *disered*), voortgedreven worden (= *disoeroeng*); *kairid*, medegevoerd, b. v. door den stroom, of overdr. b. v door de lusten, *napsoe*; *iridan*, = *iringan*, lieden die iemand (b. v. een aanvoerder) volgen, volgeling, gevolg; ook: troep, leger; *pangirid*, aanvoerder, leidsman.

**IRIHIL**, ngbr.; *iirihilan*, giechelen.

**IRIK**, g. w.; *ngirik*, treden, trappen; ook: uittrappen (b. v. zaad); *diirik*; *kairik*, getrapt (bij ongeluk), mede uitgetrapt; *pangirikan*, de plaats voor *ngirik*, z. v. a. dorschvloer.

**IRING**, g. w.; *ngiring*, l. van *noeroet*, achter iemand (nl. een meerdere) gaan, (een meerdere) volgen; ook: met, mede, mededoen (nl. met een meerdere); *ngiring kĕrsa*, iemands wil volgen; *ngiring goemoedjĕng*, medelachen; *ngiring tjeurik*, medeweenen; *diiring*, gevolgd worden; *diiring-iring koe andjing*, steeds (of trouw) gevolgd worden door de honden (of door zijn hond); ook: met honden (een hond); *kairing*, gevolgd-, achtervolgd worden; *pairing-iring*, achter elkander loopen; *ngiringan*, iemand volgen, gehoorzamen, naar zijn wil of woord doen; *ngiringkeun*, achter iemand of iets gaan (b. v. een diender achter een gevangene), leiden, wegleiden, henenleiden; *diiringkeun koe patjalang*, geleid worden door een diender [de gevangene voorop]; *diiringkeun koe sĕrdadoe opat reboe*, 4000 soldaten tot geleide hebben; *diiringkeun koe malaikat ti hareup ti toekang*, geleid worden door engelen van voren en van achteren; *iringan*, volgeling, gevolg; *iring-iringan*, = *ngarak* k., *hĕlaran* l., een optocht houden, optocht, stoet; *pangiring*, volgeling, gevolg.

**IRIS**, lekken, lek (in het dak). Vgl. *mits* en *botjor*.

**IROENG** k., *pangamboeng* l., *tjoeljoengak* k. p., neus; *tjoekang iroeng*, de voor-buitenrand van het neusbeen; *poetjoek* (of *tjongo*) *iroeng*, de punt van den neus; *ngiroeng*, door den neus spreken; ook: zoo maar wat zeggen of mompelen (b. v. uit verlegenheid).

**IROET**, g. w.; *ngiroet*, iemand door beloften, vreesaanjaging enz. trachten over te halen tot het doen van de begeerte desgenen van wien die werking uitgaat; ook: trachten door een toovermiddel iemand van zijn kracht te berooven; *kairoet*, z. v. a. *kagĕndam*, bepraat, door schoone woorden verleid, medegetroond; *pangiroet*, wat meesleept, betoovert, meevoert.

**IRONG**, ngbr.; *ngirong*, wenschen te bezitten (b. v. iets dat men ziet); *irongeun*, iets om te begeeren (b. v. geld), begeerlijk.

**ISA I.** (Ar., isja', avond), de tijd voor het nachtgebed (ong. om halfacht 's avonds); *waktoe isa*, de tijd voor *isa*; *salat isa*, het nachtgebed.

II. (Ar), Jezus [door de Mohammedanen *nabi Isa* geheeten].

**ISANG**, g. w.; *ngisang*, zich afwasschen na het volbrengen van een natuurlijke behoefte (vgl. *tjebok*); *batok ngisang*, een toestel bestaande uit een tusschen twee evenwijdige stijlen opgehangen klapperdop, die door 't water tegen op gelijke wijze aan schuinsche stijlen hangende kleppers van bamboe aangebonsd wordt, dienende om otters uit *sawah*'s en vijvers met goudvisschen enz te houden (P.); *ngisangan*, een ander na 't volbrengen van een behoefte afwasschen; *diisangan*.

**ISARAT** (Ar., isjarat), wenk, heenwijzing.

**ISĔD** (Vgl. *sĕd*), = *isĕr*, g. w.; *ngisĕd*

opschikken, inschikken, opschuiven, bijschuiven, wat dichter bij komen; *isĕd-isĕd*, al maar opschuiven, al dichter en dichter bijschuiven; *ngisĕdan*, de grenzen verschuiven (vooruit of terug), de maat (b. v. van zekere stof) iets ruimer of krapper nemen; *tjeu badjoe isĕdan gĕdena*, maak dit baadje iets ruimer; *tjeu badjoe isĕdan leutikna*, neem dit baadje iets in; *ngisĕdkeun*, iets of iemand een weinig verschuiven (verplaatsen); *diïsĕdkeun*.

**ISEN**, ngbr.; *ngisen-ngisenan* (een Javanisme), = *ngisinan* (zie *isin*), beschaamd maken; bepaaldelijk: een mindere beschaamd maken, door hem in hooge taal (dus nederig) toe te spreken, b. v. *kĕrsa ka mana?* waarheen gaat u?

**ISĔNG-ISĔNG**, z. v. a. *panganggoeran*, tot uitspanning of tijdpasseering iets doen of ergens heengaan.

**ISĔR** (vgl. *sĕr*), = *isĕd*, g. w.; *ngisĕr*, opschikken, inschikken, opschuiven, bijschuiven, wat dichter bij komen; *isĕr-isĕran*, al dichter en dichter bijschuiven.

**ISHAK** (Ar.), Izaäk, de zoon van Abraham [door de Mohammedanen *nabi Ishak* geheeten].

**ISIK**, ngbr.; *ngisikan*, rijst wasschen voor het koken; *diïsikan*; *isikan*, het voorwerp waarin men de rijst wascht.

**ISIM** (Ar.), een Koranspreuk of tekst uit den Koran, tot amulet gebruikt; *pantjĕr isim*, een thans nagenoeg buiten gebruik geraakte bezwering, waarbij de persoon dien ze geldt *dipantjĕr* zit (P.); zie *pantjĕr*.

**ISIN** s., *era* k., *lingsĕm* l., en ook = *adjrih*, bedremmeld, confuus, schroom gevoelen, beschroomd, schuchter, zich geneeren, gegeneerd, schroom, ontzag hebben voor een meerdere uit oorzaak van diens hoogheid; *meunang isin*, = *meunang era*, beschaamd uitkomen, te schande worden; *ngisin-ngisin* en *ngisinan*, = *ngera-ngera*, beschaamd maken; *diïsin isin*; *diïsinan*; *kaïsin*, beschroomdheid, schuchterheid, beschaamdheid, enz.; *dipikaïsin*, gezegd van iemand voor wien men ontzag heeft.

**ISING**, ngbr.; *ngising* k., *dadoet* (zie ald., Tjiandj.), *ka tjai* en *mitjeun* (Soem.) s., *kabeuratan* l., een groote behoefte doen, poepen; ook: stoelgang; *oetah-ngising*, braakloop; *ngisingan*, beschijten, bevuilen; *diïsingan*; *ngisingan maneh*, zich bedoen; *ngisingkeun*, uitpoepen, ontlasten; *diïsingkeun*; *kaïsingkeun*, met de ontlasting uitgedreven.

**ISKANDAR** (Ar.), Alexander; *nagara Iskandar*, Alexandrië.

**ISKOLA** (Port., escola), school (naar Europeesche inrichting, vgl. *langgar*); ook: op school gaan, schoolgaan.

**ISKROEP**, hetzelfde als *sĕkroep*, schroef.

**ISLAM** (Ar., eig. overgave of overgegevenheid aan God), de Islam of Mohammedaansche godsdienst, voll. *agama Islam*; *oerang Islam*, Islamiet, de Mohammedanen; *ngislamkeun*, iemand Islamiet maken; *diïslamkeun*.

**ISMAÏL** (Ar.), Ismael, Abrahams zoon uit Hagar [door de Mohammedanen *nabi Ismaïl* genoemd].

**ISOEK** (soms bezigt men *endjing* als l.), de vroege morgen, ochtend, voormiddag; ook: morgenochtend; een enkele maal = *poĕ*, dag; *bentang isoek*, de morgenster; *geus isoek deui*, toen het weer morgen was; *poĕ isoek*, morgen (nl. de volgende dag); *meunang sabaraha isoek*, gedurende eenige dagen; *sidoeroe isoek*, zich warmen in den morgen; overdr. voor: zonder drukte, in stilte (b. v. een plechtigheid volbrengen); *isoek-isoek*, zeer vroeg in den morgen; ook: den volgenden morgen vroeg, morgenvroeg; *isoekna*, de dag op een gegeven dag volgende; *poĕ isoekna*, den volgenden dag; *pangisoek*, = *isoek*; *lalakon toedjoeh pangisoek*, zeven dagreizen lang; *isoekan*, morgen (nl. de volgende dag); *diïsoekkeun*, tot den volgenden morgen (dag) doen duren of doen leven.

**ISOEN**, hetzelfde als *ingsoen*; zie ald.

**ISPOER**, het Holl. spoor; idem (nl. spoor of sporen gelijk men bij het paardrijden gebruikt).

**ISRAÏL** (Ar.), Israël; *oerang Israïl*, Israeliet, de Israëlieten. (Zie *Banisraïl*.)

**ISRAPIL** (Ar.), voll. *malaïkat Israpil*, de aartsengel Rafael, volgens de Mohammedanen de *poerah nijoep sangkakala*, de engel die de laatste bazuin zal blazen.

**ISTAL**, het Holl. stal; idem (vgl. *kandang* en *gĕdogan*); *dika-istalkeun*, naar den stal gebracht worden.

**ISTAMBOEL** (Ar.), Constantinopel; *minjak Istamboel*, zekere Turksche welriekende olie.

**ISTAN**, ong. = *mokaha*, een uitdrukking om aan te duiden, dat men iets lichtvaardig, hoewel zonder opzet, gedaan heeft.

**ISTANGGI**, zeker reukwerk om te branden [mengsel van allerlei; soms vereenzelvigd met *doepa*, maar ten onrechte].

**ISTAPĔL**, het Holl. konstabel, kanonnier. (Vgl. *saragĕni*.)

**ISTIDJRAD** (Ar., istidzradj), wondervermogen van-, of wonder verricht door den sa'an of door een ongeloovige.

**ISTIGPAR** (Ar. istigfar), het vragen om

vergiffenis; *matja istigpar*, zeker gebed om vergiffenis opzeggen.

**ISTIJAR**, = 't meer gebr. *ihtijar*.

**ISTIJARAH** (Ar., istiarah), het leenen van iemand, het ontleenen [sommigen verklaren het woord met *istijar* en *ngarah*, trachten naar, streven naar].

**ISTINGGIL**, verb. uitspraak van *silinggil*, zie ald.

**ISTIPAR**, hetzelfde als *istigpar*.

**ISTIRAHAT** (Ar.), ook *istirakat*, *istrihat* en *istrijahat* uitgesproken, en verkl met *toemaninah*, rusten, zijn gemak nemen, rust; ook verkl. met *tapa*, zich van alle onmatigheid en genot onthouden.

**ISTIRAKAT**, zie *istirahat*.

**ISTIWA** (Ar., evenredigheid), zonnewijzer.

**ISTIWĔL**, het Holl. stevel (ruiterslaars), rijlaarzen; *diïstiwĕl*, rijlaarzen aanhebben; *diïstiwĕl tambaga*, een koperen scheenharnas aanhebben.

**ISTOE** (vgl. *esti*, *esto* en *estoe*), alleen in *istoening*, waarachtig, voorwaar, inderdaad, in waarheid; ook: integendeel, daarentegen. maar integendeel.

**ISTOLOP**, het Holl. stolp; idem (nl. een stolp om een licht in te branden).

**ISTORI**, het Holl. historie; een historie ergens van maken, kwaad aanbrengen, valsch aanklagen, verdacht maken, oorblazerij plegen; *noe istori*, oorblazer, enz.; *noe istorian*, oorblazer (als hebbelijkheid), met oorblazerij omgaan; *ngistorikeun*, iemands kwaad aanbrengen, iemand verdacht maken, iemand valsch aanklagen; *diïstorikeun*.

**ISTRAMIN**, het Holl. stramien; idem, borduurgaas.

**ISTRI**, l. van *awewe*, vrouw van stand, dame; ook l. van *pamadjikan*, echtgenoote (vgl. *geureuha*); *para istri*, de dames; *gĕdong istri*, huis der vrouwen, harem; *poetra istri*, l. van *anak awewe*, dochter; *batoerna istri*, hare kennissen, hare vriendinnen; *ngistreni* (een Jav afl. van *istri*, eig. ngestrenni), alsook *ngestrenan*, goedkeuren, huldigen, gehoorzamen; ook = *ngaloeoehan*, iemand de eer aandoen (van b. v. aan zijn feest deel te nemen).

**ISTRIHAT**, zie *istirahat*.

**ISTRIJAHAT**, zie *istirahat*.

**ISTRIKA**, het Holl. strijken; strijkijzer; *ngistrika*, strijken, uitstrijken, gladstrijken; *diïstrika*, gestreken worden.

**ISTRIMAN**, het Holl. stuurman; idem; *ngistriman*, als stuurman dienst doen, stuurman zijn, (een schip) sturen; *ngistrimankeun*, als stuurman een schip besturen; *diïstrimankeun*.

**ISTRIPIKAT**, het Holl. certificaat; idem

**ISTROEKSI**, het Holl. instructie; idem, inz. regeeringsvoorschrift.

**ITAEUN**, = *etaeun*, zie *eta*.

**ITEUK** k., *tĕtĕkĕn* l., stok, wandelstok, staf; *koendang-iteuk* (van iemand die ziek is of geweest is, van een oud man of iemand die gebrekkig is) met een stok (of kruk) loopen. (Vgl. *gĕgĕndir*.)

**ITIDAL** (Ar.), het zich oprichten na een *roekoe* of buiging bij de *salat*.

**ITIK**, alleen in *itik-koerih*, zie *koerih*, en vgl. *eutik*.

**ITIKAD** (Ar.), gelooven, geloofsinzicht, ook gebezigd in den zin van *nijat*, bedoeling, opzet; *ngitikadkeun*, houden voor, beschouwen als; *diïtikadkeun*.

**ITIL**, de clitoris of kittelaar. (Vgl. *ateul*.)

**ITJAK**, een onbeduidend stukje *sawah*; *itjakan*, 1. een *sawah* uit eenige kleine *kotakan*'s bestaande (z. a. op een helling); - 2. een stuk bamboezen vlechtwerk, waarop te wegen padi wordt gelegd (B.).

**ITJAL**, ong. = *oetjoel*, losraken, loskomen.

**ITJEUS**, = *tjalakan*, vlug van bevatting, leerzaam.

**ITJIKIBOENG**, I. ook *tjikiboeng*, plassen, ploeteren in het water (inz. van kinderen) in het water rondplassen.

II. Naam van een wijs op de *katjapi*.

**ITJIL**, teloorgaan, verliezen, kwijtraken (van iets dat weinig waarde heeft of van een klein deel ergens van). Vgl *oetjoel*.

**ITJIP**, g. w.; *ngitjip*, of wel *ngitjip-ngitjip*, proeven, smaken; *diïtjip*; *diïtjip-itjip*; *ngitjipan*, ong. = *ngasaän* en *ngadjaran*, iets proeven, voorproeven, beproeven, probeeren, de proef van iets nemen (b. v. van iemands kracht), probeeren hoe sterk iemand is; ook: den strijd proeven, d. i. dien leeren kennen; *hajoe oerang itjipan!* laten we eens proeven! laten we er de proef van nemen! *diïtjipan*; *pangitjip*, de smaak (het zintuig).

**ITJIS**, ngbr.; *ngitjiskeun*, natte goederen of kleeren binnenshuis, in de schaduw of in den wind te drogen hangen; *diïtjiskeun*.

**ITJOEK**, ngbr.; *ngitjoek*, maar meestal *ngitjoek-ngitjoek*, de menschen lokken of „lijmen"; *diïtjoek*; *diïtjoek-itjoek*. (Vgl. *kitjoeh*.)

**ITOE**, aanw. voornaamw. voor wat zich op grooten afstand van den spreker bevindt (vgl. *eta* en *ijeu*): die, dat, gene, gindsche, die (dat) daar, gindsche; *itoeëun*, = *etaeun*, wordt gezegd wanneer men op den naam van iemand of iets niet komen kan of dien niet noemen wil (Vgl. Spraakk. § 174.)

**ITOENG** k., *etang* l., rekenen, rekenen

voor, houden voor; ook g. w.; *ngitoeng*, rekenen, uitrekenen, berekenen, zijn berekening maken, zijn gedachten laten gaan over, nadenken over, achten op; *hanteu ngitoeng tjape toendoeh*, hij achtte er niet op dat hij moede en slaperig werd; *diitoeng*, gerekend worden, gelet worden op, enz.; *kaïtoeng*, berekend, gerekend worden tot, opgenomen worden of zijn in, behooren tot (vgl. *asoep*); *teu kaïtoeng*, onberekenbaar, ontelbaar; *itoeng-itoeng*, rekenen als, beschouwen als, houden voor; *itoeng-itoeng mihape bae*, we rekenen (houden het er voor) dat het in bewaring is gegeven; *ngitoengkeun*, rekenen als of voor, rekenen tot, iemand toerekenen, in aanmerking nemen; *teu ngitoengkeun*, z. v. a. *teu ngarasakeun*, niet letten op, niet achten op, niet in aanmerking nemen; *diitoengkeun*, gerekend worden als, geacht worden als of voor; *itoengan*, berekening, rekenkunstig voorstel; ook wel: rekenen (b. v. van echtgenooten, zeggen: dit is van mij en dat van u). Vgl. *balitoeng*.

**IWAK** (Jav.) = *lae-k*, visch, vleesch; in het Cher. = *sële*, hulpw. om dieren te tellen; *iwak nangtang soedjen*, de visch daagt het braadspit uit, sprkw. voor: zijn ongeluk zoeken.

**IWAL**, bekendmaking, bekendstelling; *ngiwalkeun*, iets bekendstellen (b. v. dat men een *sidëkah* houden zal); *diiwalkeun*.

**IWAT**, g. w.; *ngiwat*, (een kind of mensch) stelen, (een meisje of vrouw) schaken, ontvoeren (vgl. *bewat*); *diiwat*; *kaïwat*, = *kapelet*, medegesleept, betooverd (inz. door de schoonheid van een vrouw, en wel zóó, dat men het voorwerp naloopt); *ngiwatan*, meer dan één ontvoeren; *diiwatan*.

**IWING**, het wegloopen of wegvliegen van een klein voorwerp.

**IWOEL** (Z.-B.), naam van een palmsoort.

**IWOENG**, loot uit een bamboestoel, jonge bamboespruit.

# J.

**JA**, I. dertiende letter van het Soendan. alphabet.

II (Ar.), tusschenw., = *eh* k., *noen* l., o! *ja Allah!* o God!

**JADJODJA** (Ar.), de Islamietische naam van Gog. (Zie Ezech. 38 en vgl. *Madjodja*.)

**JAHJA** (Ar.), Johannes; *nabi Jahja*, Moh. naam van Johannes den Dooper.

**JAHOEDI** (Ar), Jood, Joodsch; *oerang Jahoedi*, Jood, de Joden.

**JAJI**, = *raji*, l. van *adi*, maar intiem of vriendelijk, (jongere) broeder of zuster. [Ook veel gebruikt door den man tegen zijn echtgenoote, of door anderen, tot iemand van diens vrouw sprekende.]

**JAKIN** (Ar., jaqin), zeker, waar, gewis, wezenlijk, betrouwbaar, waarachtig; *sajakinna*, geheel de waarheid ervan; *ngajakinkeun*, iets tot waarheid maken, allen twijfel aangaande iets wegnemen, de gewisheid van iets aantoonen of bewijzen, van iets vergewissen; *ngajakinkeun salirana*, zijn aanwezen-, de gewisheid van zijn bestaan bewijzen; *dijakinkeun*.

**JAKOEB** (Ar.), Jacob, de zoon van Izaäk [door de Mohammedanen gewoonlijk *nabi Jakoeb* geheeten].

**JAKOET** (Perz.), naam van een rood edelgesteente, de sardis of sardius; ook: Inlandsch kristal, zoogen. Bandjarmasinsch diamant.

**JAKSA** (Skr. yaksa), reus, reuzin.

**JAKTI** (Skr. wyakti) k., *jaktos* l., = *ënja* en *estoe*, zeker, waar, juist, inderdaad, werkelijk, waarlijk; *sajakti* en *sajaktina*, geheel waar, ten volle waar, in der waarheid, waarlijk, zekerlijk, waarachtig, in werkelijkheid, getrouw; *ngajaktikeun*, tot waarheid maken, de waarheid of werkelijkheid van iets staande houden, iets bevestigen, iets boven allen twijfel verheffen; *dijaktikeun*; *kajaktian*, waarheid, werkelijkheid, waarachtigheid.

**JAKTOS**, l. van *jakti* en van *ënja*; zie ald.

**JANE** (Ar.), z. v. a. *nja eta*, dat beteekent, namelijk, dat is.

**JANG**, oorspronkelijk heidensche (Hindoesche) godheid; thans = 't Arab. *Allah*, God, het Goddelijk Wezen [deze benaming is alleen nog in gebruik in enkele nu verouderde uitdrukkingen, die zelden meer recht verstaan worden, z. a. *Jang Manon*, *Jang Widi* en *Jang Soekma*; zie die bepalende woorden; zij komt ook voor o. a. in het woord *sëmbahjang*]; *kajangan*, het godenverblijf (alleen nog in *pantoen*'s).

**JASA** (Skr., âyâsa, moeite, inspanning), = 't meer gebr. *ijasa*.

**JASPIS**, voll. *intën jaspis*, het edelgesteente van dezen naam.

**JATIM** (Ar.), = *pahatoe*, wees; *anak jatim*, weeskind.

**JATNA** (Skr., yatna, inspanning van krachten, streven, poging), = 't meer gebr *ijatna*, behoedzaam, voorzichtig; *prajatna* (Skr. prayatna), ook *prijatna* en *përjatna*, voorzichtig, behoedzaam; verder: behoedzaamheid, voorzichtigheid.

**JEH**, tusschenw. van verachting: jakkes! foei! (Vgl. *ajeh.*)

**JÉKTOS**, = 't meer gebr. *jaktos*.

**JEN**, het aanwijzend of anders gezegd grammatisch verbindend voegwoord dat; *Abidin geus nganjanadn jen eta doeloerna*, A. vermoedde reeds dat die zijn broeder was. (Zie Spraakk. § 308 en 309.)

**JEUJ**, tusschenw. van verachting: foei! *jeuj radja, kawas andjing!* foei vorst, je doet als een hond!

**JI**, korte vorm van *jaji*; zie ald. P.

**JOEDA** (Skr., yuddha), poëtisch voor *përang* en *djoerit*, strijd, oorlog, krijg; *lakoena ngarëmpak joeda*, lett.: wat voor de voeten komt omverloopen en vertreden, gelijk in den oorlog geschiedt; overdr. doordraven, door dik en dun gaan, naar geen rede luisteren; *përjoeda*, = *përdjoerit*, krijgsman, krijgslieden.

**JOEGA** (Skr., yoga), wat men verwekt heeft, teelt; *poetra joegana pribadi*, eigen teelt, eigen kind; *joejoega*, maar meest *ngajoega*, genereeren, verwekken, het aanzijn geven; *ngajoegakeun*, iets verwekken of verwekt hebben; ook = *ngawidalkeun*, ter wereld brengen, en = *ngadjënëngkeun*, aanstellen; *teu ingët sija dijoegakeun koe aing?* bedenk je niet dat ik je heb verwekt?

**JOEGJA**, = 't meer gebr. *jogja*.

**JOEJOE**, I. = *goegoe*, zie ald. P.

II. *Hampas kalapa*, welke men nog eens fermenteert, om er de laatste olie uit te persen.

**JOENANI** (Ar). Griek, Grieksch; *tanah Joenani*, Griekenland; *oerang Joenani*, Griek, de Grieken; *basa Joenani*, het Grieksch.

**JOENI**, I. = *watëk* en *adat*, aard, van aard, gestel; *loempoeh-joeni* of *leumpeuh-joeni*, verkl. met *teu kaop manggih reuwas atawa kasoesah*, gevoelig van gestel, een vatbaar gestel hebben, nerveus, weekelijk, zwak, licht te verleiden, licht verliefd; in Kad. ook: de kluts kwijt zijn, niet kunnen spreken noch denken vanwege schrik of uitputting; *sajoeni*, van denzelfden aard, van denzelfden geest; verder: licht met iets besmet worden, zeer vatbaar zijn voor besmetting (met huidziekten b. v.); *mijoeni*, den aard hebben van, den aard aannemen van.

II. = *alamat*, voorteeken, aanduiding (maar van een droom), droomgezicht; ook: de beteekenis van een droom; *joeni piewetun*, het is een voorteeken dat men een vrouw krijgen zal; *mijoeni*, een droomgezicht hebben; *mijoeni naon?* wat zaagt ge in het droomgezicht (in den droom)? *mijoeni moending*, ik zag in het droomgezicht een buffel.

**JOENOES** (Ar.), Jona; *nabi Joenoes*, de profeet Jona.

**JOESANG** (Ar.), de Moh. naam van Jozua [door de Islamieten *nabi Joesang* genoemd].

**JOESOEP** (Ar.), Jozef, de zoon van Jacob [door de Mohammedanen gewoonlijk *nabi Joesoep* geheeten].

**JOESWA** (Skr. âyus, ouderdom, leeftijd; âyusya, levenskracht), l. van *oemoer*, leeftijd, ouderdom.

**JOETA** (Skr., niyuta), millioen; *sajoeta*, één millioen, enz.; *joetadn*, in de millioenen; *bajoeta-joeta* en *mangjoeta-joeta*, bij millioenen.

**JOETOEN** (Z.-B.), naam van een duivensoort, fraai gekleurd, iets grooter dan de *poerkoetoet* en kleiner dan de *pone* [ook *poetër Banggala* geheeten].

**JOGJA** (Skr. yogya), = *prajoga* en *oetama*, geschikt, gepast, betamelijk, doeltreffend; *sajogja*, beleefde aanhef in een opschrift van een brief, z. v. a. *doemalëng*, aan; *pajogjadn*, iets dat een goed aanzien geeft, dat fraai en uitnemend maakt.

**JOJI**, ook *joji Bantën*, naam van een bloem. P.

**JOKI** (het Eng. jockey), rijknecht, pikeur die bij wedrennen het paard berijdt.

# K.

**KA**, I. de vijfde letter van het Soend. alphabet.

II. Voorv. tot vormig: 1°. van het zoogen. tweede passief (zie Spraakk. § 83—87); 2°. van zelfst. naamwoorden, waarbij te onderscheiden zijn zelfst. naamw. zonder en met het achterv. *an* (zie Spraakk. § 120—121); 3°. ranggetallen (zie Spraakk. § 142 en 143).

III. Voorz.: naar, naar toe, tot, aan,

tegen, op, jegens (zie Spraakk. § 202, 2); dit voorz. neemt (evenals *di*) dikwijls het achterv. *na* aan (*kana*), maar zonder dat daardoor de beteekenis gewijzigd wordt.

IV. Korte vorm van *aka*, *akang*, *kaka* en *kakang*, (oudere) broeder, inz. gebezigd wanneer men den broeder aanspreekt.

V. Een soort lijm of lak, vervaardigd uit buffelhuid; *ngaka*, met *ka* lijmen.

VI. Korte vorm van *mangka*; zie ald.

**KAÄK**, kraai (kleiner dan de *gagak*); *sajang kaäk*, 1. kraaiennest; 2. uitkijk (in den mast), ook genoemd *pangehkeran*.

**KABAGEAN** (lijd. vorm van *bage* = *bagi*), = *kabagianan* (zie *bagi*), mede-krijgen, van iets deel verkrijgen, aan iets deel erlangen; *teu kabagean*, geen deel aan of van iets erlangen, niets verkrijgen.

**KABAH** (Ar.), de bekende tempel te Mekka.

**KABAJA** (Perz., qabaja), = *kawaj* (maar minder algemeen), kabaai.

**KABAJAN**, in vroegeren tijd titel van den *poerah ngadjaga paseban*, tot wien men zich te vervoegen had zoo men aldaar verscheen; thans degene die met de leiding der zaken (of de bediening) op een *sidĕkah* belast is en daarvoor dan tijdelijk is aangesteld tot opziener, bedienaar; verder (veelal met *si* vóór zich) een verbl. naam voor: grappenmaker, leeperd, loozen vos, een „Uilenspiegel"; *ngabajan*, het werk van een *kabajan* verrichten.

**KABA-KABA**, naam van zekeren *djoerig*, die iemand een ziekte of plaag bezorgt; *kabawa koe kaba-kaba* wordt gezegd van iemand die zich door een ander laat meetroonen of die een ander zonder doel volgt.

**KABAL**, zie bij *doehoel*.

**KABALASON** (Jav. kablasa), = *katoetoeloejan* (zie *toeloej*), zijn doel voorbijgeraakt zijn. P.

**KABAR** (Ar., chabar), bericht, tijding; *nĕda kabar*, bericht vragen, antwoord verzoeken. (Vgl. *bedja* en *wangsoel*.)

**KABEH** k., *sadaja* l., alles, alle, alles bij elkaar, in 't geheel; *sakabeh* alles, alle, het geheel, geheele, algeheele; *teu tjara sakabeh*, niet als de groote menigte (zijn of doen); *kabeh-kabeh* of *sakabeh-kabeh* k., *sadaja-sadaja* l. [doch het laatste vrij zeldzaam, zoodat het eerste ook meestal als men *lĕmĕs* spreekt gebezigd wordt], lett.: alles en alles, d. i. ten volle, volkomen, zonder voorbehoud [een uitdrukking van onderwerping of onderworpenheid, of ook wel alleen als term van beleefdheid in een gezegde tegen een meerdere ingevlochten, b. v. *sakabeh-kabeh sĕdia ngestikeun timbalan*, wij onderwerpen ons volkomen aan uw gebod, of: wij zullen uw gebod volkomen volbrengen; *kabeh-kabeh koemaha bae pangĕrsakeun gamparan*, hoe ook uw wil is, ik onderwerp er mij aan; *abdi goesti kabeh-kabeh njanggakeun poetoe gamparan*, ik breng u hier (het zij mij ten goede gehouden) uw kleinzoon].

**KABĔT**, traag van bevatting, suffig.

**KABIL** (Ar.), de Moh. naam van Kaïn.

**KABIRI**, gesneden, ontmand, gelubd, gecastreerd; *djalma kabiri*, een gesnedene; *sapi kabiri*, os; *hajam kabiri*, kapoen; *mijoeni hajam kabiri, ngeplek djawer ngandar djangdjang, koemejok eleh koe bikang*, d. i. gelijken op een kapoen, den kam laten hangen, de vleugels meesleepen, en kakelend wegloopen voor de hen, sprkw. gebezigd van iemand die de vlag strijkt voor zijn vrouw, of gelijk wij zeggen, onder de pantoffel zit; *ngabiri*, castreeren, lubben, ontmannen; *dikabiri*.

**KABOEDAJAN**, alleen in *euweuh kaboedajan*, verkl. met *euweuh pisan kadaekna*, tot geenerlei arbeid lust hebben, loom, lui, traag, zijn tijd in ledigheid doorbrengen.

**KABOEL** (Ar., qaboel), verklaring van den kooper dat hij den koop sluit, een koop aannemen, tot stand gekomen; ook: verhoord, verhooring, gebedsverhooring; verder: vervuld (van een wensch of derg.; vgl. *makboel*); *idjab-kaboel* (vgl. *idjab*), verklaring van den verkooper dat hij verkoopt en van den kooper dat hij den koop sluit, tot stand gekomen, gesloten (van een koop en verkoop); *ngaboel*, toestemmen, verklaren dat men in iets toestemt; *dikaboel*, toegestemd worden of zijn, verhoord worden of zijn; *dikaboel nja panĕda*, het gebed is verhoord; *ngaboelkeun*, verhooren; *dikaboelkeun*; *kaboelan*, het nemen van een handvol gekookte rijst voor zich en zijn familie van de rijst waarover de *lĕbe* het gebed gelezen heeft bij de *sidĕkah moeloed*.

**KABOELI** (Perz., qaboeli), rijst dooreengekookt met vleesch of visch, olie of boter, zoetigheid, enz. [Naar men zegt in navolging van het gebruik in de stad Chaboel of Kaboel.]

**KABOEPATEN**, zie *boepati*.

**KABOER**, zie *aboer*.

**KABOET**, in verwarring uiteenstuiven; *kalang-kaboet* (samenst. van *kalang* en *kaboet*), in wanorde-, verward zijn, in verwarring verkeeren, verward dooreen zijn, een warboel; ook van een uitdrukking of volzin: verward-, voor misverstand vatbaar; *kaboer kalang-kaboet*, in verwarring

vluchten; *matak kalang-kaboet*, (van een zin of uitdrukking), tot misverstand aan-aanleiding geven.

**KABONGAN**, zie *abong*.

**KABOR** (Indr., verb. van *kabar*), vertellen, praten, babbelen; *ngabor*, idem.

**KABOT**, zie *abot*.

**KADAKA**, naam van een orchidee; - in Z.-B. naam van een reusachtige varen.

**KADAL**, de tuinhagedis. (Vgl. *orong-orong*, *tjaktjak*, *toke*, enz.)

**KADALI**, stang of gebit voor paarden; ook: toom, breidel; *djalma teu make kadali*, iemand die zijn tong niet in toom houdt, teugelloos; *ngadalian*, (een paard) een gebit in den mond doen, een toom of breidel aanleggen; *dikadalian*.

**KADANG**, I. nu en dan, somtijds (zie ook *kala*); *kadang-kadang*, zoo nu en dan eens, van tijd tot tijd, somwijlen, bijwijlen. (Vgl. *tampolanana*.)

II. = *sanak* (en somtijds als 1. daarvan fungeerende), verwant, bloedverwant, maagschap [veel samengesteld met *warga* en *wargi*, zie ald.]; ook, en evenzoo *sakadang*, geplaatst voor namen van dieren, b. v. *kadang peutjang*, *sakadang landak*, in welke beteekenis men het woord met „vriend" of „vriendje" zou kunnen vertalen.

**KADANTJA**, naam van een boschduif, ter grootte van een kraai.

**KADAR** (Ar., qadar), 1. vermogen, macht; - 2. wil of besluit Gods, = *papasten* en *takdir*; - 3. wat iemand past, positie, stand, toestand, staat, omstandigheid (waarin iemand geplaatst is); - 4. bepaalde hoeveelheid of maat; - 5. ongeveer; *pira kadar*, maar, slechts, alleen maar, b. v. *pira kadar bangsa warga*, hij is alleen maar (slechts) een bloedverwant; *sakadar*, 1. = *sameudjeuhna*, middelmatig, redelijk, toereikend, genoeg voor; *tjoekoep sakadar balandja*, toereikend tot dekking der uitgaven; - 2. naar gelang van, naarmate, b. v. *sakadar anoe misti*, naar gelang der behoefte; *sakadar kipajah*, naar gelang van de nooddruft; - 3. = *ngan*, slechts, alleen maar, alleen maar om of voor, b. v. *lain dagang sabab boetoeh*, *sakadar njĕnangkeun pikir*, hij dreef geen handel uit behoefte, maar alleen tot zijn genoegen; *sakadar ngalongok*, slechts een kijkje nemen; *sakadar kokolot desa*, slechts kamponghoofd zijn; - 4. ook zelfs, zelfs ook; *oelabon koering sipatna djalma*, *sakadar djagong ge aja bapana*, laat staan ik die een mensch ben, ook zelfs de maïs heeft een vader; *ngan sakadar*, voor een deel, ten deele; *sakadarna*, = *sasoekana*, zooveel men belieft, naar genoegen *sakadar-kadar*, = *sakira-kira*, zooveel als kan, zooveel (men) vermag; *sakadar-kadarna*, idem.

**KADARIJAH RAPIDI** (Ar., Kad. rafidli), naam eener niet-orthodoxe Moh. secte; *djeung oelah maneh rek noeroet kana Kadarijah rapidi*, en volg niet de *Kadarijah rafidli*.

**KADAS** (Kad.), ringworm. (Vgl. *koerap*.)

**KADATON**, = *karaton*, zie *ratoe*.

**KADE** (samentr. van *mangka* en *hade*), pas op dat niet! - ook wel eens = *bisi*, het mocht, het mocht eens zijn.

**KADEK**, g. w.; *ngadek*, slaan, hakken, kappen, houwen (met een zwaard, een bijl, enz.); ook: klooven, in tweeën klooven; *ngadek beuheung*, iemand den nek klooven, onthoofden; *dikadek*; *kakadek*, bij ongeluk door iemand die houwt geraakt; *kakadekan*, spelenderwijs hakken, enz.; *ngadekan*, herh. op iets hakken; ook: zonder doel of uit baldadigheid aanh. op iets hakken; *dikadekan*; *ngadekkeun*, (een voorwerp waarmede men houwt) op iets doen neerkomen, met iets houwen of hakken; *dikadekkeun*

**KADĔLE**, voll. *katjang kadĕle*, naam van een peulsoort, dezelfde als *katjang djĕpoen*.

**KADERAH** (Port. kadera, stoel), verkl. met *tandoean anoe digotong koe opatan*, d. i. een draagstoel die door vier man gedragen wordt.

**KADI**, I. poëtisch voor *sapĕrti*, gelijk, gelijk als.

II. (Ar., qadli), alleensprekend rechter in een Mohammedaanschen staat. [Het woord is weinig in gebruik, en wordt ook *kodi* en *kali* uitgesproken.]

**KADIM** (Ar., qadim), eeuwig (zonder begin), eeuwige; *sipat kadim*, eeuwig zijn, van eeuwigheid bestaan; *ti kadim*, van eeuwigheid.

**KADING** (Z.-B.), is het niet zoo? is het niet waar?

**KADIPATEN**, zie *adipati*.

**KADIR** (Ar., qadir), machtig; *kadiran*, de veertiende der twintig eigenschappen, door de Mohamm. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *anoe kawasa*, de almachtige.

**KADJADEN**, zie *djadi*.

**KADJADJADEN**, = *kadjadjadian*, zie *djadi*.

**KADJADJATEN**, zie *djati*.

**KADJANG**, I. = *giribig*, mat, gevlochten van fijngespleten bamboe of van de gespleten nerven van *kiraj*-takken [dienende tot vloer- en wandbedekking en tot zoldering]; *toekang njijeun kadjang*, *kadjang* maker; *toetoes-kadjang* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

II. Zie *mastaka*.

**KADJEUN** (korte vorm *djeun*), laat (hem, haar, hen, het), laat maar, laat maar blijven, het doet er niet toe, ik trek het mij niet aan, het kan mij niet schelen, 't is mij om het even, enz.; *kadjeunan*, onverschillig; *karadjeunan*, idem, met verst. (= *arantĕpan*, zie *antĕp* I.); *ngadjeunkeun*, iets laten, laten blijven, aan zichzelven overlaten, laten voor wat het is, laten begaan, enz.; *dikadjeunkeun*. (Vgl. *ingkeun*.)

**KADJOE** (Z.-B.), voll. *tangkal kadjoe*, hetzelfde als *djamboe made*, naam van een *djamboe*-soort; *boewah kadjoe* (of eenv. *kadjoe*), de vrucht van dien boom.

**KADOE**, naam der vrucht van den *doeren*-boom (in 't Mal. doerian geheeten); *bonteng ngalawan kadoe*, de komkommer weerstaat de *kadoe* [wat tot nadeel van eerstgenoemde moet uitloopen, want laatstgenoemde heeft een harde en stekelige schil], sprkw., ong. = *hoenjoer madean goenoeng*, (van een kleine of geringe) een sterke of aanzienlijke weerstaan; *ngĕmbang-kadoe*, doen als de *kadoe*-bloem, d. i. met open mond staan.

**KADOEHOENG**, berouw, wroeging, leed over een begane verkeerdheid. (Vgl. *handeueul* en *handjakal*.)

**KADOEKOEL**, naam van een kleine *balijoeng* of Inl. bijl.

**KADOET**, pens; ook: een uit elkander liggende *karoeng* of zak; *oraj kadoet*, naam van een slangensoort [niet vergiftig].

**KADONGDONG**, naam van een boom die eetbare vruchten draagt [het hout is niet deugdzaam]; *oetik kadongdong* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**KADONGDORA**, een uitroep: 't is te begrijpen! 't is geen wonder! *kadongdora ajeuna mah*, 't is geen wonder dat je nu (wilt)! *kadongdora wani!* 't is geen wonder dat je durft! *kadongdora wani ngalawan moesoeh, sabab keur manggih tjilaka!* 't is geen wonder dat je den vijand durft weerstaan, want hij is in zijn ongeluk! *kadongdora wani, da ka boedak!* geen wonder dat je durft, 't is immers tegen een kind!

**KADYA** (Kw.), z. v. a. *kaja*, gelijk. (Zie *kadi* I.)

**KAEL**, ngbr.; *ngael*, = *ngaït*, omheenslaan, aanhaken; *dikael*; *pakael*, hand in hand, arm in arm (doch naast elkander), gearmd; *pakael-kael*, idem.

**KAÈN** (Indr.), ginds, gindsche. (Vgl. *ditoe*.)

**KAEN**, gewone uitspraak van het Mal. kain, algemeene benaming voor katoenen waren. (Vgl. *tjita*.)

**KAGĔDEN**, zie bij *gĕde*.

**KAGET**, (eig. l. van *reuwas*, maar daarmee veelal gelijkgesteld) verschrikken, ontstellen, verschrikt, ontsteld; *ngagetkeun*, aan het schrikken maken, doen ontstellen, schrik aanjagen; *dikagetkeun*.

**KAGOENGAN**, zie *agoeng*.

**KAGOK** k., *kandĕg* l., belemmering in iets ondervinden, verhinderd worden iets te doen, zijn plan niet kunnen volvoeren [daar er iets in den weg kwam]; *hanteu kagok*, geen belemmering in iets ondervinden; ook z. v. a.: niet in de war raken; *mikagok*, oorzaak geven dat iemands voornemen niet volvoerd wordt; *ngagokan*, z. v. a. *mapalangan*, iemand ergens in belemmeren of storen (b. v. in het drinken). Vgl. *harogo*, en ook *kandjog* bij *andjog*.

**KAGOL** (Z.-B.), ong. = *kagok*.

**KAH**, korte vorm van *kaoelanoen* (zie ald.), en wel de eerste lettergreep van dat woord, die ten gevolge van de gerekte uitspraak de scherpe *h* achter zich heeft gekregen [inz. door vrouwen gebezigd, vooral als antwoord aan iemand die zich op een afstand bevindt], z. v. a.: ja! ja wel!

**KAHANAN**, verkl. met *wadjib* en *kawadjiban*; zie *wadjib*.

**KAHAR**, I. het Holl. kar; karretje (wagentje) op twee wielen, tot vervoer van personen, voll. *kahar per*, kar op veeren; verder: postkar, voll. *kahar pos*.

II. (Ar., qahar), geweld, macht, oppermacht (van God).

**KAHKAL**, dik, stijf (van deeg, vgl. *adjoer*); *kahkal teuing adonanana*, het deeg is te stijf [er is te weinig water in].

**KAHONDJOEK** (een Javanisme, ook wel samengetr. tot *kondjoek*), = *kaoendjoek* (van *oendjoek*), aangeboden; in adressen en opschriften van brieven z. v. a.: aan.

**KAHOT**, oud, lang bestaan hebben, sinds lang iets zijn of waarnemen, aloud; ook: uitnemend van iets op de hoogte, zeer ervaren (inz. van iemand die lang een betrekking heeft bekleed), geroutineerd; *boeta kahot*, een oude (echte) *boeta*; *sĕrdadoe kahot*, een oud soldaat, oud gediende, veteraan; *oraj kahot*, de oude slang. (Vgl. *gĕrot*.)

**KAÏ**, I. boom, woudboom; verder: hout, houten; *tangkal kaï*, boom, inz. groote boom; *toekang kaï*, timmerman; *gawe toewang kaï*, timmerwerk, timmeren; *kakaïan*, geboomte. (Vgl. *ki* II.)

II. Korte vorm van *kijaï*; zie ald.

**KAÏD** (Ar., qaïd), boei, band, beperking, bepaling; soms = *kaol*, voorwaarde.

**KAÏN** (Mal.), zie *kaen*.

**KAÏT**, I. weerhaak, kram, haak, hoek;

*sakaït*, het samen ééns zijn, één lijn trekken, bondgenooten zijn, een bondgenootschap vormen, zich verbinden of in bond zijn met (soms in een goeden-, maar meestal, = *saïlen* en *sakongkol*, in een slechten zin), samenrotten, samenzweren; *ngaït*, zich haken aan, zich hechten aan, grijpen in (b. v. de tanden van een raderwerk); *dikaït*, ingehaakt worden; ook: geënterd worden; *kakaït*, in elkander haken, in elkander vast geraakt; verder: voorwerp met een weerhaak (b. v. om wortels uit den grond te halen), windhaak, houten pen (z. a. in een *sampiran*), en in 't alg.: alle soorten van haken; overdr.: gebonden of verbonden; *kakaït koe bodjo*, verbonden aan zijn vrouw (en daardoor in zijn bewegingen belemmerd; *tikaït*, inhaken, in iets blijven haken, aan iets blijven vastzitten; *pakaït-kaït tjinggir*, pink aan pink (zitten of loopen); *ngaït-keun*, iets ergens in- of aanhaken; *ngaït-keun pikir*, het gemoed hechten aan; *dikaïtkeun*.

II. (Z.-B.), een hoeveelheid *pare*, wegende 10 *kati*, = *gedeng* [*kaït* geheeten, omdat de *gedeng*'s bij standaardgewicht van 10 *kati* aan den haak van de *datjin* uitgewogen worden, P.]; *ngaït*, *pare* in bossen van 10 *kati* binden.

**KAJA**, I. = *sapĕrti*, als, gelijk, zooals; *dikaja-kaja*, soms gebezigd in plaats van *dikanijaja* (zie *kanijaja*).

II. Mal., rijk (vgl. *beunghar* en *soegih*); *lĕpoeng kaja*, staande het huwelijk verworven bezit (P.); *radja-kaja*, roerende goederen, have.

**KAJAKAS**, naam van een zeekrab, in vorm = *keujeup*, maar kleiner.

**KAJANGKANG**, waarschijnlijk voordeel; *ngajangkang*, (van visch) dicht onder de oppervlakte van het water liggen of zich bewegen.

**KAJANGKANG-KOEJOENGKOENG**, er ongedaan en vuil uitzien, met een wrevelig gelaat. (Vgl. *kajang-koejoeng*.)

**KAJANG-KOEJOENG**, er wrevelig uitzien. (Vgl. *kajangkang-koejoengkoeng*.)

**KAJAPAK**, verkl. met *hibĕr handap*, d. i. bij den grond of langs den grond fladderen (b.v. een kip); *kakajapakan*, met de vleugels slaande zich langs den grond voortbewegen (van een aangeschoten vogel), rondfladderen; ook: met de vleugels slaande spartelen (b. v. een kip die in het water gevallen is); *ngajapak*, verkl. met *lĕga ka gigir*, wijd uitgestrekt (de zee, een vlakte, een rijstveld, enz.), (van een boom) zijn wijduitgestrekte takken af laten hangen, zoodat ze op den grond komen, (van het dak van een *saoeng* of loods) te vlak zijn en te ver oversteken, (van een stad of derg.) uit de verte zich vertoonen als een zich wijduitstrekkende verzameling van huizen.

**KAJAPAK-KOEJOEPOEK**, zie *koejoepoek*.

**KAJAR-KIJIR**, her- en derwaarts gaan. P. (Vgl. *koewar-kijĕr*.)

**KAJAS**, verkl. met *beureum ngora*, rozerood, rose.

**KAJÈN** (Tjiandj.), vuurroode *kanteh*; (Band.) lichtgele *kanteh*.

**KAJOE** (Mal.), = *kaï* I. (waarmede het dikwijls verwisseld wordt), hout, houten; *toekang kajoe*, z. v. a. *toekang kaï*, timmerman; *sapoet-kajoe*, uit één stof (b. v. jas en broek); *ikan-kajoe*, stokvisch; *kakajon*, = *kakaïan*, geboomte.

**KAJOEH**, geheele rol, vol stuk (katoen, laken of derg.); *sakajoeh*, één (geheele) rol, één (geheel) stuk, enz.

**KAJOENGJOEN**, verkl. met *matak karoenja*, *matak rĕsĕp* en *euweuh matak pikageulĕuheun*, d. i. beminnelijk, aantrekkelijk, beminnenswaardig, lief, bekoorlijk, lieflijk, aardig (vgl. *loetjoe*); ook z. v. a. *rĕsĕp*, lust hebben in, behagen scheppen in, houden van; *teu kajoengjoen ka*, geen behagen scheppen in, niet houden van.

**KAKA**, = 't meer gebr. *kakang*.

**KAKAB**, een stuk *indjoek*, zooals het in zijn geheel van den boom komt (ook *kĕping* genoemd); *sakakab*, één stuk *indjoek*, enz.

**KAKABOE**, voll. *soepa kakaboe*, naam van een sponsachtigen paddenstoel [veel gebruikt als middel tegen winden in den buik]; *kakaboeĕun*, een opzetting hebben van winden welke men niet loozen kan.

**KAKAJON**, zie *kajoe*.

**KAKALEN**, zie *kalen*.

**KAKAMA**, zie *kama*.

**KAKAMPIS**, = *kingkiïhan*, blaas, pisblaas.

**KAKANG** (vgl. *ka* III en *kaka*) k., *akang* en *raka* l., (oudere) broeder. [Zoo noemen tevens lieden uit het volk zichzelf, sprekende tot een jonger verwant of vriend, of wel tot de echtgenoote; ook noemt zoo veelal onder hen de vrouw haren man, terwijl anderen iemands ouderen broeder eveneens aldus betitelen.]

**KAKANTJO**, naam van het raam waarin de *goöng* hangt.

**KAKAP**, naam van een zeevisch, tot de baarzen behoorende, zeebaars.

**KAKAPA**, I. zak of andere bedekking van een lastdier, inz. van een *koeda oembal* [nl. dat waarop de last gelegd wordt]; ook wel: zadel (z. a. van een olifant).

II. Voll. *tihang kakapa* (P.-R.), stut op de achterplecht van een prauw, dienende om er het opgerolde zeil op te laten rusten P.

**KAKARA** k., *kakarek* en *nĕmbe* (zie *tĕmbe*) l., eerst, pas, thans eerst, dan eerst, nu pas, zoodra; ook: voor het eerst; *kakara ngadjoeroe*, voor het eerst jongen of bevallen.

**KAKAREK**, zie *karek*.

**KAKAREN** (Jav. afl. van *kari*), overschot van iets, dat wat overblijft of overgebleven is (b. v. van een *karijaän*). Vgl. *sesa*.

**KAKASIH**, zie *asih*.

**KAKAT**, g. w.; *ngakat*, opbreken (b. v. steenen of een pannen dak), opnemen en verleggen; ook: openbreken (b. v. een ijzeren kooi); *dikakat*; *ngakatan*, iets opbreken; *ngakatan golodog batoer*, de opstap van den naaste opbreken; *dikakatan*. (Vgl. *angkat*.)

**KAKATJOE**, voll. *soemboel kakatjoe*, een *soemboel* (soort mand) met bol deksel.

**KAKATOEWA**, naam van een bekenden vogel uit de Molukken, papegaai; ook: nijptang.

**KAKAWAH**, = *tji-kakama* (zie *kama*), vruchtwater.

**KAKAWÉD**, de bilnaad (en wel van het aarsgat tot de *tjoengtjoeroengan*; vgl. *palangkakan*).

**KAKAWEN** (een Javanisme), = 't Jav. *kakawin*: lied of gezang in Kawi (zie ald.).

**KAKHOES** (het Holl. kakhuis), sekreet, geheim gemak. (Netter zijn *djamban* en *patjiringan*.)

**KAKI**, I. (Mal.), voet (vgl. *soekoe*); als maat: Rijnlandsche voet; *sakaki*, één voet, enz.; *sĕrdadoe noe djalan kaki*, voetvolk.

II (Jav.), = *aki*, een oud man, grootvader; *koemaki*, den grootvader spelen, zich wijs aanstellen, waanwijs, verwaand, pedant.

**KAKOE**, = *heuras*, hard, stijf, onbuigzaam, stijf op iets staan; verder: stijf-, zwaar-, onduidelijk spreken, niet best uit zijn woorden kunnen komen of slechte zinnen maken; ook: gedwongen; *moerijang kakoe*, de zoogenaamde knokkelkoorts.

**KAKOES**, = *kakhoes*.

**KALA**, I. (Skr kâla), tijd; *sakala*, ngbr.; *dadak sakala*, plotseling, eensklaps, in een oogenblik, terstond; *dadak-sakala beunghar sarta geulis*, zij werd plotseling rijk en schoon; *sasakala*, ten tijde van, uit den tijd van; *kadangkala*, somtijds, soms, misschien; *sangka-kala* [*sangka* is een der attributen van Çiwa, nl. een als trompet gebruikte schelp], de bazuin des tijds, de laatste bazuin, die den oordeelsdag zal aankondigen; *kalan-kalan*, = *arang-arang*, zelden; *ngalaän*, een verzuim inhalen; *hanteu dikalaän*, z. v. a. *hanteu ditempoan*, aan geen tijd of termijn gebonden zijn, niet genoodzaakt zijn een verzuim (b. v. in de vasten) in te halen; ook: geen wapenstilstand krijgen.

II. *a*. (Skr., kâla), een categorie van booze demonen, reuzengestalten met vervaarlijke tanden; *hoentoe kala*, 1. de tanden van een *kala*; 2. zwaluwstaart (bij houtbewerking); *roda sapĕrti hoentoe kala*, (van raderen) in elkaar grijpen als de tanden van een *kala*; *ngahoentoe-kalakeun*, getand op de wijze van een *kala*, d. i. met in elkaar grijpende tanden; - *b*. schorpioen (zie ook *djĕngking*); *kala sagĕde gadjah*, schorpioenen zoo groot als olifanten; - *mapag kala*, zijn ongeluk in den mond loopen.

III. Ong. = *ngan*, slechts, enkel, alleen, slechts zin hebben voor, alleen lust hebben tot [steeds in een ongunstige beteekenis en immer gevolgd door *ka*]; *kala ka ginding*, voor niets zin hebben dan in mooi gekleed te gaan; *kala ka oedoed*, niets doen dan rooken; *kala ka baranghakan*, niets doen dan eten; *kala ka heës*, niets doen dan slapen, enz.

**KALABANG**, naam van een giftige duizendpoot-soort.

**KALAH**, 1. k., *kawon* l., = *eleh*, het verloren hebben, de nederlaag geleden hebben, overwonnen; *pĕrangna kalah*, hij heeft den strijd verloren; - 2. vergeefs; *kalah loeoet-leĕt kesang bae*, vergeefs zijn zweet hebben gestort, vergeefs zich vermoeid hebben; - 3. z. v. a. *datang ka*, al, al kwam het er toe (zie bij *boetak*); - 4. *kalah ka*, minder dan, beneden; *kalah ka harga*, (waarde) beneden den prijs; - 5. z. v. a. *anggoer*, eerder, veeleer, liever (doen dan iets anders), b. v. *kalah dĕpa* (van een dier, niet voortgaan maar) zich veeleer neerleggen; *kalah moendoer*, (in plaats van voorwaarts te gaan) liever achteruitgaan; *kalah seuri*, hij lachte maar, liever (dan te komen); - *ngalahkeun*, tot onderwerping brengen (zoodat de overwonnene een onderdaan wordt), de nederlaag toebrengen, overwinnen; *dikalahkeun*.

**KALAHADJAT** (Ar., samenst. van qadla en hadjat), een groote behoefte doen [netter uitdrukking dan *ngising*].

**KALAJAN**, zie *lajan*.

**KALAJANG-KOLOJONG**, zie *kolojong*.

**KALAJAR**, naam van een slingerplant met een bloedroode, niet eetbare vrucht.

**KALAJAR-KOLOJOR**, zie *kolojor*.

**KALAK**, naam van een ijzeren voorwerp beneden het gevest van een *golok*, om daarmede door slaan te verwonden (*golok kalak*); ook idem aan een ijzeren vingerring, om door stooten te verwonden; *kakalak*, ngbr.; *ngakalakkeun*, het op iemand gemunt hebben, d. i. hem in het oog houden, om hem, indien hij iets verkeerds doet, te kunnen treffen; *dikakalakkeun*.

**KALAKAJ**, dorre of droge op den grond liggende (gewone) bladeren; *ngalakaj*, verdorren (van de bladeren aan den boom).

**KALAKON**, zie *lakoe*.

**KALALEN**, zie *lali*.

**KALAM**, I. (Ar., qalam) pen, inz. een *haroepat* of een ganzepen. (Vgl. *penah*.)

II. (Ar., kalam), woord, rede; ook: de dertiende der twintig eigenschappen, door de Mohammed. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *ngandika*, hij spreekt (openbaart zich).

**KALAMAS-KELEMES**, verkl. met *sĕmoe era*, bedeesd, beschaamd, inz. bedeesd lachen.

**KALAMBERO**, nablijvende vruchten, achterblijvers (b. v. van *djĕroek*).

**KALAMPAT**, de scheiding tusschen voorhoofd en schedel, de haargrens.

**KALANANG-KELENENG**, zie *keleneng*.

**KALANG**, kring (z. a. om de maan), cirkel, omsloten ruimte, perk, strijdperk; ook: wat in een kring besloten is of zich in een kring bevindt (b. v. van *ronggeng*'s of publieke danseressen); *kalangan* of *pakalangan*, kring, perk, strijdperk, worstelperk; in laatstgenoemden zin = *medan*.

**KALANG-KABOET**, zie *kaboet*.

**KALANGKANG**, schaduw; ook schaduwbeeld, spiegelbeeld (z. a. in het water of in den spiegel); *ngarĕp kalangkang heulang*, hopen op de schaduw van een kiekendief, sprkw. voor: hopen op iets dat zeer onzeker is; *ngalangkang*, zijn schaduw op iets laten vallen, iemand in het licht zitten of staan.

**KALANGSOE**, te, te lang, te zeer, enz.; in 't alg.: overdreven.

**KALAN-KALAN**, zie *kala* I.

**KALANTAKA**, naam van een klein kanon op wielen.

**KALANTANG-KOELINTING**, zie *koelinting*.

**KALANTIH**, = *langlajeuseun*, honger lijden, van honger omkomen.

**KALAPA**, voll. *tangkal kalapa*, de kokospalm; *boewah kalapa*, of eenv. *kalapa*, kokosnoot; *simeut kalapa*, naam van een sprinkhaan-soort.

**KALASAK-KOELISIK**, zie *koelisik*.

**KALASI** (Perz.), matroos. (Vgl. *matros*.)

**KALATAK-KILITIK**, zie *kilitik*.

**KALATJAT**, = *terekel*, werkw. tusschenw. voor: klimmen; *kalatjat naek kana kĭjara gĕde*, fluks klom hij in een grooten *kĭjara*.

**KALATJES**, naam van een vogel.

**KALATJI** (Poerw.), = *tjotjolek*; zie ald.

**KALAWANG KOLEWENG**, slingeren-, heen en weer slingeren onder het loopen, waggelende-, wankelende loopen (inz. door duizeligheid).

**KALAWAR-KILIWIR**, zie *kiliwir*.

**KALAWAT-KOELOEWOET**, zie *koeloewoet*.

**KALBOE** (Ar., qalboe), = *galih* l. p., *manah* l., *hate* k., hart, gemoed.

**KALDE** (Tam., kaloedei), ezel.

**KALDOE**, (Port., caldo), vleeschnat, bouillon.

**KALĔBOEH**, schipbreuk lijden, vergaan (van een schip).

**KALEHKER**, I. gedroogde gare *peuteuj*, in asch gezet om ze tegen insecten te bewaren.

II. (Z.-B.), gedroogde zaden van *patjoeng*.

**KALEKED**, verkl. met *teu geura djoeng*, niet spoedig oprijzen, dralen, bezwaren of zwarigheden maken.

**KALĔM**, zinken (in het water), wegzinken.

**KALĔMBA**, naam van een plant die in 't wild groeit en als reukstof gebruikt wordt; *minjak kalĕmba*, een welriekende olie, uit genoemde plant bereid.

**KALEMOH**, ngbr.; *dikalemoh*, aanhoudend gekust worden; *ngalemohan*, iemand aanhoudend kussen, met kussen overdekken of overladen; ook: afzuigen (b. v. de pit eener vrucht); *dikalemohan* (Vgl. *tjijoem*.)

**KALEN**, maar meestal *kakalen* (Jav. van kali), groeve, goot, waterleiding, sloot. (Vgl. *kamalir*.)

**KALENG**, I. blik, van blik, blikken; *barang kaleng*, blikwerk, blikwaren; *toekang kaleng*, blikslager; *soerat kaleng*, anonieme brief (B.).

II. *Ngaleng*, den arm om iemands hals slaan; *dikaleng*; *pakaleng*, de armen om elkaars hals hebben; *pakaleng-kaleng di djalan*, over de straat gaan met de armen om elkanders hals [wat *pamali* heet].

**KALENGKANG**, naam van zeker fijn weefsel, neteldoek en derg.

**KALER**, Noord; *tĕbeh kaler*, in het Noorden, Noordelijk; *ti kaler*, ten of van het Noorden; *kalereun*, ten Noorden van; *ngaler*, naar het Noorden toe (staan, gaan, enz.).

**KALETJI**, knikker; *maen kaletji*, knikkeren.

**KALĔTOK** (Bant.), ong. = *bĕlĕtok*, klanknab. van kloppen, b. v. met een steen op een hard voorwerp (z. v. a. *tok tok* klinken). P.

**KALI**, I. maal, keer; ook voor wat wij met „slag", „schot" en derg. uitdrukken, z. v. a. *balen*; *diteunggeul tiloe kali*, hij ontving drie slagen; *pirang-pirang kali*, vele malen; *sakali*, één keer, eenmaal; ook: tevens, meteen, te gelijker tijd; *pada sakali* wordt wel eens gebruikt voor 't Mal. sama sakali, in 't geheel; *saban-saban sakali*, of *saban-saban kali*, elken keer, telkens; *sakali-sakalina*, elken keer, telkens; *sakalieun*, voor één keer; *sakali-sakalieun*, een enkele maal, nu en dan, van tijd tot tijd; *opat kalieun*, voor vier keer, in vier keeren te gebruiken; *doewa kali*, tweemaal; *kadoewakalina*, de tweede maal, ten tweeden male; *ngadoewa-kalian*, voor de tweede maal (iets doen); *niloe-kalian*, voor de derde maal (iets doen), enz.; - *sakalian* k., *sawadina* l., tevens, te gelijk, te gelijker tijd, gelijktijdig, en passant, meteen; *koering nijat maling bari sakalian njoba eta djambe*, ik vatte het plan op om te stelen en wilde dan meteen die *djampe* probeeren; *teu sakalian*, niet in eens, niet te gelijk; - *dikalian*, vermenigvuldigd worden, zeker aantal malen genomen worden; *disakalikeun*, in één keer gedaan worden, in ééns opgebruikt worden, te gelijker tijd gedaan worden.

II. Het delven; ook g. w.; *ngali*, delven, graven, opgraven, opdelven; *soemoer beunang ngali*, een gegraven put; *dikali*; *koela-kali*, zoo maar wat in den grond graven; *ngalian*, uitgraven, naar iets graven, iets opdelven, uitrooien; *dikalian*; *pangali*, een stuk bamboe, hout of ijzer om mede te graven.

III. (Ar.), = *kadi* II.

**KALIGATA**, galjeukte en de uitslag daarvan p de huid.

**KALIJAGE**, naam van een struik met lange scherpe doorns, soort haagdoorn; *pagĕr kalijage*, heg van *kalijage*; *iteuk kalijage*, doornstok.

**KALIJAN**, zie *lijan*.

**KALIKI**, voll. *tangkal kaliki*, naam van een kleinen boom, behoorende tot de *djarak*-soorten, uit wier pitten de castor- (wonder- of ricinus)olie verkregen wordt, die ook wel in de *palita* gebrand wordt.

**KALIKIBĔN**, een steek of steking in de zijde hebben [gelijk men wel bij hard loopen krijgt].

**KALILIPA**, (alleen bij dieren) de lever. (Vgl. *kawaja*.)

**KALIMAH** (Ar., kalimat, vgl. *kalam* II.), woord, uitspraak, uitdrukking, gezegde; *doewa kalimah*, een andere naam voor *sahadat*, en ook wel *kalimah sahadat* genoemd, de twee woorden (zinsneden), die het getuigenis of de belijdenis der Mohammedanen uitdrukken: „Er is geen God dan Allah en Moehammad is Zijn gezant"; *make pada kalimah*, z. v. a.: in proza.

**KALIMAT**, = 't meer gebr. *kalimah*.

**KALIMBAJA** (Bad.), = *kanjaăh*, (iemands) beminde P.

**KALIMBOEH** (niet algemeen), = *lijoeh*; zie ald. P.

**KALIMBOROT**, voll. *tangkal kalimborot*, naam van een hoogen boom, een soort van kastanje.

**KALINDĔN**, voll. *ki kalindĕn*, naam van een plant.

**KALINDĔNG**, in 't alg.: garen, draad (inz. van ananas-vezel); in 't bijz.: het koord zonder eind om het rad van een spinnewiel (B.).

**KALINTJĔS**, alleen in *kakalintjĕsan*, willen uitgaan (van een lamp of licht, waarvan het kousje of de pit bijna verbrand is); op het punt zijn uit te gaan; even opflikkeren, daarna weer donker worden, enz.

**KALIPAH** (Ar., chalifah, plaatsbekleeder), de vertegenwoordiger of vertegenwoordigers van den *panghoeloe* op een hoofdplaats, veelal met de voltrekking der huwelijken belast, en in 't alg. den *panghoeloe* bij diens verhindering vervangende.

**KALIROE**, zie *liroe*.

**KALIRON**, zie *liroe*.

**KALIS**, verkl. met *leungit ingĕtan*, iemand of iets uit zijn gedachten kwijt zijn, iemand vergeten hebben, aan iemand of iets niet meer denken; *kalis kapintĕran*, ontbloot zijn van wijsheid (geen gedachte van wijsheid hebben); *teu kalis* of *teu kalis bae*, iemand niet uit de gedachten kwijt zijn, iets niet van zich af kunnen zetten; *wĕlĕh, teu kalis*, vergeefs, gij raaktet mij uit uw gedachten niet kwijt; *kaï teu kalis koe angin*, de boom kan den wind niet vergeten, sprkw. voor: men is nooit zonder moeite of ziekte; *geus kalis*, iemand of iets uit zijn gedachten kwijt zijn, aan iemand of iets niet meer denken. (Vgl. *paler*.)

**KALITJANGKAS**, naam van een sprinkhaan soort. P.

**KALIWARA**, (van een bejaard mensch) veel eten, maar toch mager zijn of blijven.

**KALIWON**, een Inlandsch beambte, staande onder den *mantri* en belast met de zorg voor het transport van Gouvernements-reizigers en Gouvernements-goederen. [Deze betrekking is bij de reorganisatie van de Preanger afgeschaft.]

**KALKOENG**, het Holl. kalkoen; idem.

**KALKOSAR** (Ar.), voll. *talaga kalkosar*,

het meer waaruit Moehammad de geloovigen zal drenken op den dag der opstanding.

**KALO**, een kleine kom. P.

**KALOEHAN**, het touw door den neus van een buffel, dat vastgeknoopt wordt in zijn nek; *ngaloehanan*, een buffel een touw door den neus doen; *dikaloehanan*, = *ditĕrapan kaloehan*. (Vgl. *tendok*.)

**KALOELAH** (Kad.), hetzelfde als *manggoewal*; zie ald.

**KALOELON**, = 't meer gebr. *kaloeron*.

**KALOEMAN**, zie *aloem*.

**KALOENG**, I. band om den hals, halsband (ook van een dier), halsgordel, halsketen; verder: sieraad dat aan een halsketen op de borst hangt; *tjatjing kaloeng*, naam van een aardworm met een witten ring beneden den kop, een soort ringworm; *kangkaloeng*, l. van *kongkorong*, halsband, halsketen; *ngaloeng*, als een band of keten om den hals liggen (b. v. een litteeken); *ngaloengkenn*, om den hals doen (van of gelijk een *kaloeng*); *dikaloengkeun*.

II. Verkl. met *asoep kana ĕnggonna*, (van dieren) in hun hok, stal of kraal gaan, z. v. a. *ngandang*; *ngaloengkeun*, naar den stal drijven; *dikaloengkeun*.

**KALOENTJAR**, voll. *koeris kaloentjar*, waterpokken.

**KALOENTJIJEUR**, zie *koentjijeur*.

**KALOERON**, l. van *oedoel*, miskraam, een miskraam hebben.

**KALOETOEK** (Z.-B.), voll. *tjaoe kaloetoek*, naam van een pisangsoort.

**KALOEWA**, ingelegd ooft, suikerooft; *ngaloewa*, vruchten inleggen in suiker, konfijten; *dikaloewa*.

**KALOEWAT** (Ar. chalwat), l. van *roewangan* en van *koeboer*, grafkuil, graf; *ngaloewat*, l. van *ngaroewang* en van *ngoeboer*, begraven (vgl. *ngoerĕbkeun* bij *koerĕb* I.); *dikaloewat*. (Vgl. *halwat*.)

**KALOH** (Kad.), zeef.

**KALOKOP**, het weefsel dat zich aan den kokosboom en soortgelijke boomen om de basis van een tak vormt; *ngalokop*, een lossen bast hebben (z. a. sommige boomen van tijd tot tijd); (van een boom) zijn bast afwerpen, een nieuwen bast krijgen; *dikalokopan koelitna*, een boom van zijn bast ontdoen. (Vgl. *saloempit*.)

**KALOMBERAN**, modderige plek (op het erf), vuile plas; ook: nat, slijkerig, vuil (van een plek op het erf waar men gewoon is water uit te storten).

**KALONG**, naam van de (op Java) grootste vleermuissoort, de vliegende hond of vos; *tinggar-kalongeun*, het is den *kalong* geschoten, sprkw., = ons: het is den Moriaan gewasschen, d. i. er helpt niets aan, het wordt er eerder erger dan beter door; *poentang* (of *moentang*) *kalong*, hangenderwijs iets vasthouden; *ngalong*, op den uitkijk staan of zitten, in de deur zitten (naar buiten ziende), staan of zitten uitkijken.

**KALSĔDON**, voll. *intĕn kalsĕdon*, het edelgesteente chalcedon.

**KALWAT**. zie *halwat*; ook = *kaloewat*.

**KAMA**, voll. *sang Kama* (Skr.), de god der liefde; *tji-kama*, = *mani*, mannelijk zaad; *tji-kakama*, vruchtwater; *sakama-kama*, verkl. met *sakarĕp-karĕp* (zie *arĕp*), naar lust, naar hartelust, naar willekeur, naar verkiezing.

**KAMAGOENGAN**, zie *agoeng*.

**KAMAJANG**, naam van een bloem. P.

**KAMAJOENG**, voll. *hoewi kamajoeng*, naam van een aardvrucht.

**KAMALAKIAN**, naam van een plant met kleine bittere vruchten (de zoogen. purgeernoot), die tot *noewa* (zie *toewa*) gebezigd worden.

**KAMALANDINGAN**, naam van een kleine *peuteuj*-soort.

**KAMALANGKĔM**, veretteren, rotten, stinken (van een wond of open zweer).

**KAMALASEJO** (Kad.), naam van een eetbare bloem.

**KAMALE**, = *mangandeuh*, woekerplant.

**KAMALIR**, een groef, goot of greppel (tot afvloeiing van het water); *dikamalir*, van een greppel voorzien worden; *dikamaliran sakoeliring*, in het rond van een groef voorzien worden.

**KAMALOLE**, leed hebben, leed dragen, treuren; inz. van een klein kind: huilerig [naar men zegt doordien zijn vader of moeder *bĕger* is naar een ander].

**KAMANDANG**, = *pitandang* en *pitoeloeng*, l. van *toeloeng*, hulp.

**KAMANDJON**, halfgaar (inz. van gebak); ook: half helder schijnen (van een licht), ong. = *soerĕm*.

**KAMANGKARA** (zelden), = *alangkara*, onmogelijk, ongerijmd.

**KAMANGSEN**, zie *mangsi*.

**KAMANIGAN**, verkl. met *kajang teuing oentoeng kanteu oentoeng*, d. i. een hooge winst verlangen en daardoor ten laatste geen winst hebben, te veel begeeren, het onderste uit de kan willen hebben.

**KAMANJANGAN**, ngbr.; *bagdja kamanjangan*, dubbel gelukkig! maar meestal *soekoer bagdja kamanjangan*, driewerf gelukkig!

**KAMANOESAN**, zie *manoesa*.

**KAMAPHOEM**, zie *maphoem*.

**KAMAR**, I. het Holl. kamer; idem (vgl. *pangkeng*); *dikamaran*, met kamers gemaakt-, van kamers voorzien worden of zijn.

II. (Ar., qamar), = *boelan*, de maan.

**KAMARANG**, naam van een wesp, kleiner dan de *papanting*; *ngamarang*, (van kinderen) *kamarang*'s jagen en doodslaan, b. v. met dit versje: *Kamarang kamanting* (vgl. *papanting*), *oelah sok galak ka indoeng, ka deungeun-deungeun mah kadjeun* (P.).

**KAMARASAN** (waarsch. van *waras*, zie ald. en verkl. met *kangeunahan*), alleen in *taja kamarasan*, geen genot-, geen genoegen-, geen rust-, geen troost hebben, rust noch duur hebben.

**KAMARI**, gisteren; *kamari ijeu*, eergisteren, vóór een paar of vóór eenige dagen, jongstleden.

**KAMAROENGGI**, voll. *kedjo kamaroenggi*, rijst met asch vermengd. P.

**KAMASAN**, zie *mas*.

**KAMAT** (Ar., qamat, eig. stand), het opzeggen van de *adan*, staande en zonder verheffing en daling van stem, en ook vlugger dan bij de *adan* vóór het gebed geschiedt [en wel éénmaal, na de *salat soenat* en vóór de *salat pĕrloe*].

**KAMBANG**, drijvend; *sasak kambang*, pont, gierpont; *bale kambang*, een drijvend gebouw; *garoe kambang*, een drijvende eg (dienende om gras enz., op een *sawah* door het water losgemaakt, te verwijderen); *baloe kambang*, puimsteen; *ngambang*, vlot zijn, drijven, op het water dobberen; *koemambang*, al maar drijven, zich laten drijven; *mas koemambang*, 1. drijvend (d. i. licht) goud; 2. naam van een *tĕmbang*-wijs (zie Spraakk., Aanh.); *kambang-kambangan*, al maar drijven of dobberen op het water; *ngambangkeun*, laten of doen drijven; *ngambangkeun maneh ka koedrat*, zich op Gods macht verlaten; *dikambangkeun*.

**KAMBEUTI** (Z.-B.), een zak, gemaakt van een blad van den *gĕbang*-palm en dienende tot berging van rijst, tabak, enz.

**KAMBING** (Mal.), = *ĕmbe*, geit; *wali kambing*, naam van een wortel die, met eenig voedsel vermengd, gebruikt wordt om wilde zwijnen te vergiftigen.

**KAMBODJA** (Mal.), = *sambodja*, zie ald.

**KAMBOEL** (Jav.), ngbr.; *kakamboel*, met de hoorns in den grond woelen; overdr. voor: uitdagen; *ngamboelan*, z. v. a. *ngahoeroep*, met overmacht aanvallen; *dikamboelan*.

**KAMEDJA** (Port., camisa), hemd, zoowel onder- als overhemd.

**KAMĔRKAÄN**, zich overeten hebben, zich te buiten gegaan zijn aan eten, onmatig gegeten hebben.

**KAMI**, pers. en bezitt. voornaamw. 1ste persoon: ik, mij, mijn; *koema-kami*, al maar *kami* zeggen. [*Kami* is het voornaamwoord van de deftige of plechtige wijze van spreken, en wordt dus gebezigd door iemand die een hoogen rang bekleedt, maar alleen tegen iemand die beneden hem staat; kinderen, met name jongens, maken er ook wel gebruik van, vooral onderling. Zie Spraakk. § 150, 3.]

**KAMIL** (Ar.), volmaakt; *insan kamil*, een volmaakt mensch, de Volmaakte. (Zie ook bij *martabat* en vgl. *sampoerna* en *pasagi*.)

**KAMIRI** (Mal.), = *moentjang*; zie ald.

**KAMIS** (Ar., qamis), hemd, inz. het lange witte hemd dat door *hadji*'s enz. gedragen wordt, voll. *badjoe kamis*.

**KAMKAM**, = 't meer gebr. *kangkam*.

**KAMOEKTEN**, zie *boekti*.

**KAMOELOE**, = *koekoeloe* I.

**KAMOENGSIL** (Kad.), l. van *kontol*, zaadbal.

**KAMOENING**, naam van een boom met geel hout en die witte welriekende bloemen draagt.

**KAMOES** (Kad.), tasch, portefeuille [meestal van boomschors of gevlochten van fijne reepjes bamboe].

**KAMONTENG**, voll. *ki kamonteng*, naam van een woudboom. P.

**KAMOTI**, in de volkstaal wel voor *kambeuti*, zie ald. P.

**KAMPA**, ngbr.; *ngampa*, olie uitpersen (inz. uit de *soeoek* of aardnoot); *dikampa kampadn*, een handpers tot het maken van olie.

**KAMPAK**, de gewone (Europeesche) bijl (vgl. *balijoeng*); *patjoel kampak*, een houweel waarbij de steel door een gat gestoken wordt (zooals bij een bijl); *ngampak* met den bijl hakken; *dikampak*.

**KAMPAL-KOEMPOEL**, zie *koempoel*.

**KAMPIG**, = *ampig*, zie ald.

**KAMPIK**, = *mega*. P.

**KAMPIL**, geldzak, geldbuidel.

**KAMPIS**, naam van een grooten boom aan het Zuiderstrand van Bantam, voll. *tangkal kampis* [uit de zaden perst men lampolie]. M.

**KAMPOEH**, I. l. van *simboet*, deken, dek, inz. dek om onder te slapen; ook (eig. Jav.): staatsiekleed van aanzienlijke mannelijke personen [dat zij om het onderlijf dragen en dat met een sleep over de broek heen hangt], doch veelal = *sindjang*; *dikampoeh*, een deken gebruiken (over zich nemen), onder een deken liggen.

II. *Kikis-kampoeh*, een hooge en dichte

omheining; *dikikis-kampoeh*, met zulk een heining omgeven worden.

**KAMPOENG**, buurt, wijk, gehucht, klein dorp (vgl. *lĕmboer* en *desa*); ook: Inlandsch; *toewa kampoeng*, onder-*loerah* of onder-*koewoe*; *awewe kampoeng*, Inlandsche vrouw; *oebar kampoeng*, Inlandsch geneesmiddel; *pikampoengan*, verzameling van *kampoeng*'s, de wijken eener stad, de gehuchten en dorpen eener landstreek; *ngakampoeng ratoe*, een vorst (vorstin) tot een man (vrouw) uit het volk maken, z. v. a. *ngapĕskeun*.

**KAMPRET**, = *sĕnting*, naam van een (Chineesch) baadje zonder kraag en met één rij knoopen, voll. *badjoe kampret*.

**KANA**, voorz., zie *ka* II.

**KANAÄT** (Ar., qanaät, tevreden, genoegzaam), onthouding. [Indien iemand een wensch heeft, of een voornemen om zich ergens op toe te leggen, dan houdt hij soms een zekeren tijd, b. v. 7 dagen, *kanaät*, hierin bestaande dat hij alleen droge rijst eet en water drinkt.]

**KANAGA**, een mandje van gevlochten bladeren, met één vast deksel (vgl. *tingkĕm*), voll. *pĕti kanaga*); verder: „biezen kistje" [in oude verhalen, b. v. „Loetoeng Kasaroeng", soms gebezigd om er een klein kindje in te leggen en het zoo de rivier te doen afdrijven].

**KANAJAPAN**, naam van een zoetwatervisch.

**KANANGA**, naam van een boom die gele welriekende bloemen draagt; *kĕmbang kananga*, naam van de bloem.

**KANARI**, naam van een boom die in de Molukken thuis behoort, maar ook op Java voorkomt [de noot, eveneens *kanari*, voll. *boewah kanari* geheeten, bevat een pit, welker smaak met dien van amandelen overeenkomt, en die ook in Indië vaak de plaats van amandelen inneemt; men bereidt er ook olie uit].

**KANAS** (Z.-B.), hetzelfde als *ganas* en *danas*.

**KANDA**, z. v. a. *djangdji*, belofte; *ngandakeun*, iets beloven; *dikandakeun*.

**KANDANG**, hok, stal (met uitzondering van paardenstal, welke *gĕdogan* heet), kraal (voor beesten); *ngandang*, (van beesten) in hun hok, stal of kraal gaan; *ngandangkeun*, beesten in hun hok of kraal doen gaan; *dikana-kandangkeun*, (van beesten) in hun hok enz. gedaan worden; *pakandangan*, groote stal, kraal, met name buffelkraal; ook: de plek waar een stal of kraal gestaan heeft.

**KANDAR**, = *andar*; zie ald.

**KANDAR-KA-SISI** (Z.-B.), 1. naar de vrouwen zien uit de ooghoeken, al glimlachend (P.; vgl. *bilĕng*); - 2. naam van een onheilbrengenden vogel, ook *manoek pangalitan* geheeten.

**KANDAS**, vastraken, aan den grond raken stooten, stranden, aan den grond zitten (van een schip).

**KANDATAN** (*b. p.*), = *roendajan*; zie *roendaj*.

**KANDE** (Z.-B.), een zak van katoen of andere stof, gesloten met een knoop.

**KANDĔG**, zie *andĕg*.

**KANDĔGAN**, zie *andĕg*.

**KANDEK** (Indr.), zakje van katoen of derg. (Vgl. *kande*.)

**KANDĔL**, zie *andĕl*.

**KANDEUH**, = *handeueul*, zie ald. P.

**KANDEUW**, anders gezegd *imah papanting*, het van klei gemaakte nest van de *papanting* [tegen wanden, zolderingen enz. aan].

**KANDIL**, een betrekking aan boord van een schip, waarsch. hetzelfde als *tandil*, bootsman of bootsmansmaat.

**KANDJAJ**, g. w.; *ngandjaj*, verkl. met *noengtoen* en *narik*, leiden, voeren, trekken; *dikandjaj*. P.

**KANDJI**, stijfsel (nl. *boeboer* of rijstepap, tot stijven op gewasschen goed aangebracht); *ngandji*, in de stijfsel zetten, stijven; *dikandji*. (Vgl. *darih*.)

**KANDJOET**, buidel, geldbuidel, geldzak (zie ook *kapoek*); *tai-kandjoet*, het laatste geld uit de beurs; *dikandjoetan*, (van geld enz.) in een buidel gedaan worden.

**KANDJOG**, zie *andjog*.

**KANDOEL**, in de volkstaal soms voor *ngĕdoel*, lui; *kandoelan*, lui van aard. P.

**KANDOENG**, wat men bij zich draagt (b. v. in een kleedingstuk gewikkeld of gebonden); *ngandoeng*, een kind in den moederschoot dragen, zwanger zijn; ook: iets in een kleedingstuk (inz. vóór het lijf) dragen, bij zich dragen, mededragen; *ngandoeng bejas*, rijst dragen op genoemde wijze [wat men *pamali* noemt]; *ngandoeng anak lalaki*, zwanger zijn van een zoon; *ngandoeng kasoesah*, verdriet met zich omdragen, verdriet hebben; *ngandoeng kanjĕri*, smart met zich omdragen, smart lijden; *ti waktoe dikandoeng*, van den moederschoot aan; *ngaran ti masih dikandoeng*, naam reeds vóór de geboorte ontvangen; *kandoengan*, moederschoot; verder: zakachtig voorwerp, gemaakt van een der tippen van de sarong, om er iets in te bergen; verder: schoot; *ka loewar ti kandoengan indoeng*, voortgekomen uit

den moederschoot; *kakandoengan*, dat waarvan een vrouw zwanger is; verder: wat bij wijze van *ngandoeng* medegedragen wordt.

**KANDOEROEWAN**, titel, soms door de Regeering verleend aan ondergeschikte hoofden, die zich verdienstelijk hebben gemaakt.

**KANEKES**, een dessa in het Zuiden van Bantam, nu *tarikolot*, maar nog de officieele naam op de Gouvernements-staten, en thans samenvattende naam van de gehuchten Tjibejo, Tjikartawana en Tjikeusik; *oerang Kanekes*, de zoogen. Badoej's (zie *Badoej*).

**KANG**, I. korte vorm van *akang* en *kakang*, oudere broeder, doch alleen gebruikt als men den broeder aanspreekt. [Het woordje wordt ook wel uit beleefdheid vóór een titel geplaatst, b. v. *kang oepas*, wat een voudig bet.: oppasser. [*Kang* is dan ook eigenlijk meer beleefdheids- dan verwantschapstitel, en is dikwijls te beschouwen als de korte vorm van *kangdjĕng*; de alzoo betitelde behoeft dan ook niet bepaald ouder te zijn dan degene die hem zoo noemt. Krachtens deze beteekenis wordt het ook, als beleefd voorvoegsel, geplaatst vóór titels, die een nauwen graad van verwantschap aanduiden, z. a. *raji*, *rama*, *iboe*, *poetra*, *poetoe*, *ejang*, enz.]

II. (Jav.), = *anoe*, die, dat, welke, enz., evenals *hingkang* gebezigd in bovenschriften en in adressen van brieven.

**KANGDJĔNG**, vereerend voorvoegsel vóór titels van hooggeplaatste personen of corporaties (b. v. *toemĕnggoeng*, *toewan*, *njonja*, *goepĕrnĕmen*, *goesti*, enz.), z. v. a. weledele, weledelgeborene, edelachtbare, eerwaarde, enz.]

**KANGĔN**, zie *angĕn*.

**KANGKALOENG**, zie *kaloeng*.

**KANGKAM**, of ook *kamkam*, voll. *pĕdang kangkam*, zwaard met kromme punt.

**KANGKARENG**, naam van een kleinen neushoornvogel [kleiner dan de *rangkong* en ong. even groot als de *tjitjoeng*].

**KANGKOENG**, naam van een waterplant die men aan het water of in *rantja* plant, en wier jonge bladeren (*poetjoek*) een smakelijke groente opleveren, welker smaak doet denken aan onze boerenkool; *hoewi kangkoeng*, naam van zekere lange aardvrucht.

**KANGKOT**, partje, vakje, stukje (van een *kadoe*, een *djĕroek* of derg. vrucht). Vgl. *pasi*.

**KANIJAJA**, zie *anjaya*.

**KANJERE**, voll. *tangkal kanjere*, naam van een boomsoort.

**KANJOS**, geelachtig bleek, verbleekt, vervallen (van het gelaat); *tjahjana kanjos*, de glans (van zijn gelaat) was verbleekt; *kanjos roepana pijas*, zijn gelaat was vervallen en hij zag er bleek uit. (Vgl. *pijas* en *konejas*.)

**KANOEGRAHAN**, zie *noegrah*.

**KANTA** (Kw.), z. v. a. *roepa*, vorm, gedaante; *dikantakeun*, aan iets den vorm geven van.

**KANTANAN**, een voorwerp of persoon waarop iemand aanspraak maakt, dat (die) hij voor zich bestemt of vurig wenscht te bezitten, inz. uitverkoren meisje; *dikantanankeun*, voor zich bestemd hebben.

**KANTEH**, garen van Inlandsch fabrikaat (gesponnen uit *kapas*), katoenen garen (vgl. *bĕnang*); *nganteh*, garen spinnen; *dikanteh*.

**KANTĔNAN**, l. van *poegoeh*, zeker, stellig, gewis; *geus kantĕnan*, het is gewis, het is uitgemaakt; ook: hoeveel te meer; *teu kantĕnan*, onzeker, ongewis; *tatjan kantĕnan*, het is nog onzeker; *ngantĕnankeun*, l. van *moegoehkeun*, vaststellen, bevestigen; *dikantĕnankeun*.

**KANTET**, ngbr.; *ngantet*, aan elkander voegen (b. v. letters tot een woord), aan elkander rijgen, samenvoegen, aaneenschakelen, aan elkander binden of gebonden zijn, innaaien (b. v. losse bladen), binden (b. v. een boek); *dikantet*; *sakantetan*, wat aan elkander geregen-, gevoegd- of gebonden is; ook: met, met elkander, bij elkander; *ngantetan*, samenvoegen, aaneenrijgen, enz.; *dikantetan*; *ngantetkeun*, iets aan iets anders voegen, voegen bij, verbinden aan, aan een draad rijgen, enz.; *ngantet-ngantetkeun*, diverse dingen aan elkander rijgen, enz.; *dikantetkeun*; *dikantet-kantetkeun*; *pangantet*, wat verbindt, verbinding, lis; *pangantet hoeroep*, verbinding van letters.

**KANTI** (poëtisch), l. van *djeung* enz., met, met iemand zijn, aan iets of iemand kennis hebben; *kinanti*, naam van een *tĕmbang*-wijs.

**KANTIL**, of ook *kakantil*, klepel; *ngantil*, hangen aan, verbonden zijn aan; *mistina ngantil-ngantil*, men moet verbonden blijven [klepel en klok moet men niet van elkander scheiden]. Vgl. *kintil*.

**KANTJA**, l. van *batoer* (doch ook wel als daarmede gelijkstaande gebruikt), makker, naaste, metgezel, ambtgenoot, collega, mede-; *kantja radja*, medevorst, evenzoo vorst. (Vgl. *rentjang*.)

**KANTJAD-KINTJID**, zie *kintjid*.

**KANTJAH**, een groote ijzeren *katel* of pan.

**KANTJANA** (onzeker van beteekenis), nú

eens = *ĕmas*, goud; dàn = *roekmi*, geel goud; dàn weer = *ĕmas parada*, bladgoud; *poelo Kantjana*, maar men meent het eiland Borneo.

**KANTJANG**, ngbr.; *tapak-kantjang*, = *tapak-hantjang*, zie *hantjang*; *ngantjang*, z. v. a. *ngatjatjang*, ergens of ergens in heen en weer loopen of zwemmen, rondloopen, rondzwemmen.

**KANTJAS**, naam van een slingerplant als de *parïja* [de bladeren worden met kokend water begoten, *dilejob*, of gaargestoomd, en vervolgens gegeten].

**KANTJĔNG**, g. w.; *ngantjĕng*, uitspannen, vastbinden, vastleggen; *dikantjĕng*. (Vgl. *kĕntjĕng*.)

**KANTJEUH**, s. van *karoegrag* (zie *roegrag*), instorten, ingestort (van een zieke).

**KANTJING**, knoop (gelijk men aan kleederen gebruikt); ook: zwaluwstaart (invoeging van het eene einde van een hout in het einde van een ander); *lobang kantjing*, knoopsgat; ook: trens; *hantoe-kantjing*, mondklem, kaakkramp [wordt verondersteld door een *hantoe* veroorzaakt te worden]; *kantjingan*, van knoopen voorzien zijn, met knoopen; *ngantjing*, dichtdoen, den knoop in het knoopsgat doen; ook: (de deur, den mond enz.) sluiten; verder: het eene einde van een hout in het einde van een ander doen sluiten; *ngantjingan*, een knoop of knoopen ergens aan zetten; *dikantjingan*; *ngantjingkeun*, toeknoopen, vastknoopen; *dikantjingkeun*.

**KANTJOER**, een kleine ijzeren *katel* of pan, koekenpan.

**KANTJOLAH**, (van een meisje) doen als een jongen [in de boomen klimmen enz.]; ook (van jongens en meisjes): speelziek.

**KANTJRA**, karper; *njaïr hoerang meunang kantjra*, naar garnalen scheppen, maar een karper vangen, sprkw. voor: een onverwacht geluk vinden, een buitenkansje hebben.

**KANTOEN**, l. van *kari*, zie ald.

**KANTONG**, zakje, zak, knapzak, tasch, geldbeurs, geldzak; *kantong koelit disorendang*, een verbl. spreekw. voor *tĕrsimpoel* [*kantong koelit* namelijk is = *kimpoel*], = *katjangreud*, (in het hart) gebonden zijn, d. i. iemand in zijn hart dragen; *ngantongan*, iets in een *kantong* doen; *dikantongan*.

**KANTOR**, het Holl. kantoor, idem; verder: studeerkamer, schrijfkamer; ook: bureau, inz. van het Europeesch-, maar ook wel van het Inlandsch bestuur.

**KANTOS** (Gar.), = *parantos*; zie ald. en vgl. *antos*.

**KAOEL** (Ar., qaoel), gelofte [doch zonder godsdienstig doel, vgl. *nadar*]; verder: zulk een gelofte afleggen; *boga kaoel*, zulk een gelofte gedaan hebben; *naoer kaoel*, zulk een gelofte volbrengen; *pakaoelan*, zulk een gelofte [evenwel geen eigen, maar die van een ander]. Vgl. *kaol*.

**KAOELA** (zonder *w* gehoord, zie *kawoela*), pers. en bezitt. voornw. 1ste pers.: ik, mij, mijn [gebruikt door beschaafde lieden, en wel tegen gelijken, die dan worden aangesproken met *sampejan*; vgl. *koela*]; *djasadkaoela* (korte vorm *sadkaoela*) is beleefder. (Zie verder Spraakk. § 150, 5.)

**KAOELANOEN**, zie *noen*.

**KAOEM** (Ar., qaoem), 1. de Mohammedaansche geestelijkheid; - 2. de *kampoeng* waarin de moskee staat met de daaromheen liggende gebouwen, bewoond door die geestelijkheid; - 3. de geestelijke- of zoogen. priesterraad; - *koedoe kaoemkeun*, (gezegd van een *tĕmbang*) men zinge haar op de manier van de (Tjiandjoersche) *kaoem*. (Vgl. *kaom*.)

**KAOER**, = *ari* IV., geschikte tijd of gelegenheid; *keur kaoer*, den geschikten tijd of de gelegenheid voor iets hebben; *teu kaoer*, geen geschikten tijd-, geen gelegenheid hebben, niet in staat zijn, buiten machte zijn; *hanteu kaoer ngadĕg balas nangis*, hij kon niet blijven staan, zoo weende hij.

**KAOES**, ngbr.; *kakaoes*, = *kakamboel*, zie *kamboel*. P.

**KAOET**, ngbr.; *ngaoet*, krabben (met al de nagels van een hand of van de handen); *dikaoet*; *ngaoetan*, aanh. krabben; *dikaoetan*; *ngaoetkeun*, met iets ergens op krabben; *dikaoetkeun*. (Vgl. *koët*.)

**KAOL** (Ar., qol), woord, uitspraak, gezegde, rede [eig. hetzelfde als *kaoel*, maar door de Soendaneezen onderscheiden]; *kaoela kaol*, ik beding, ik stel tot voorwaarde; *tjek sakaol*, sommigen zeggen.

**KAOM** (Ar., qaom), stam, geslacht, familie, volk; *kaom nabi Soeleman*, het geslacht van Salomo; *noe doewa wĕlas kaom anak-poetoe Israil*, de twaalf stammen der kinderen Israëls.

**KAOP**, ngbr.; *teu kaop*, = *teu paja*, niet kunnen uitstaan, niet kunnen lijden of verdragen, niet kunnen uithouden; *teu kaop koerang nja eling*, geen gedachteloosheid kunnen uitstaan; *teu kaopan*, als eigenschap iets (dat genoemd wordt) niet kunnen verdragen, gevoelig, prikkelbaar, enz.

**KAOS**, I. het Holl. kous; sok, sokken, kous, kousen.

II. In de volkstaal (evenals *kos*) soms voor *kawas*, zie ald. P.

**KAP**, het Holl. kap; idem (nl. van een rijtuig).

**KAPAHOENG**, zie *pahoeng*.

**KAPAK**, ngbr.; *ngapak*, de vleugels uitslaan, met de vleugels ergens tegen aan of in slaan, klapwieken, wegvliegen; *dikapak*, gezegd van iets waartegen een kip of ander gevleugelte met de vleugels slaat, of wat een kip enz. met de vleugels wegslaat; *ngapakkeun*, (de vleugels) uitslaan, heenvliegen.

**KAPAL**, schip, inz. zeeschip (vgl. *parahoe*); *toekang kapal*, *eusi kapal* en *oerang kapal*, de bemanning van een schip.

**KAPALA** (Skr., kapâla, de schedel), hoofd, overste, hoofdman, aanvoerder, gezaghebber, overheid; *kapala gĕde*, een voornaam hoofd; *para kapala*, de opperhoofden, de hoofdlieden; *ngapalaän*, hoofd zijn over, gesteld zijn of gezag hebben over; *dikapalaän* wordt gezegd van hen die onder een *kapala* staan. (Vgl. *sirah* enz.)

**KAPAN**, = *apan*, immers; *kapan mah*, idem, met verst.

**KAPANG**, paalworm.

**KAPANI** (Ar., kafan), doodskleed. (Vgl. *oelĕsan*.)

**KAPAPANG-KOPEPENG**, al maar rondloopen.

**KAPARABON**, of ook *kaparabonan*, zie *paraboe*.

**KAPAR-KĔPĔR**, zie *kĕpĕr*.

**KAPAS** (Skr., karpâsa), de katoenstruik; ook: de fijne wol van deze struik; *soeren kapas*, naam van een *soeren*-soort; *tjaoe kapas*, naam van een pisang-soort; *ngĕmbang-kapas*, z. v. a. *tjara kĕmbang kapas*, een verbl. uitdr. voor: op een teleurstelling uitloopen (zie *kapiran*); *kakapasan*, 1. naam van een struik gelijkende op de *kapas*; 2. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**KAPAT** (van 't Jav. pat, vier), voll. *mangsa* (of *waktoe*) *kapat*, het vierde of laatste jaargetijde van het jaar.

**KAPATJIRITAN**, zie *tjirit*.

**KAPEUNG**, soms, somtijds; *sakapeung*, idem; *sakapeung...... sakapeung*, nú...... dàn, b. v. *sakapeung ĕnja sakapeung hanteu*, nú is het ja, dàn is het neen; *kakapeungan*, bij afwisseling of tusschenpoozen (z. a. b. v. de toestand van een zieke).

**KAPIDARA** (Jav.), = *kalĕngĕr*, zie ald.

**KAPIJAT**, verkl. met *kasijat*, *matih* en *papatah*; zie ald.

**KAPIJOER**, de strepen in een sarong (nl. in *poleng*) van boven naar beneden.

**KAPILAH** (Ar., qafilat), verkl. met *noe momot barang dina onta*, d. i. degenen die goederen vervoeren op kameelen, karavaan.

**KAPINDIS**, = 't meer gebr. *kapinis*.

**KAPINGWOERI** (Jav.), naderhand, te laat. (Vgl. *woeri* en *boeri*.)

**KAPINIS**, of ook *kapindis*, naam van een zwaluwensoort.

**KAPIR** (Ar., kafir), ongeloovig, ongeloovige, d. i. ieder die geen Mohammedaan is. (Vgl. *koepoer*.)

**KAPIRAN**, op een teleurstelling uitloopen, misloopen, vergeefsche moeite doen, slecht uitvallen, vergeefsch zijn, in iets teleurgesteld zijn, niet tot stand komen, onder weg blijven steken; - ook benaming der bloem van de *kapas* of katoenstruik.

**KAPIT**, ngbr.; *koepat-kapit*, onder het gaan met de armen zwaaien; *dikoepat-kapit*, (van een zwaard enz.) heen en weer gezwaaid worden; *ngapitkeun*, met iets zwaaien of slingeren; *dikapitkeun*.

**KAPITAN** (Port., capitano), scheepskapitein, gezagvoerder; ook titel van een hoofd der Chineezen. (Vgl. *kapten*.)

**KAPITING**, kreeft.

**KAPLAK-KEPLEK**, zie *keplek*.

**KAPLOK**, werk. tusschenw. voor *tjabok*, zie ald. P.

**KAPOEK**, boomwol die verkregen wordt uit de vrucht van den *randoe*-boom, en gelijk bekend is tot vulling van matrassen en kussens dient; *ngandjoet-kapoek*, sprkw. voor: langzaam-, traag zijn (b. v. in het betalen van zijn schuld), het op de lange baan schuiven [bij vulling van een zak met *kapoek* duurt het namelijk lang eer hij vol is].

**KAPOENDOENG**, voll. *tangkal kapoendoeng*, naam van een heester die veel overeenkomst heeft met de *bĕntjoj*; *boewah kapoendoeng* (of eenv. *kapoendoeng*, de vrucht van dien heester.

**KAPOENTJENG**, naam van zeker kinderspel. [Men speelt het twee aan twee, op deze wijze: de kinderen slaan hunne handpalmen zachtjes tegen elkander, zingen zekere formule die met *kapoentjeng* begint, en bij het uitspreken van het laatste woord keeren zij zich om en gaan met hunne ruggen tegen elkander staan.]

**KAPOER**, g. w.; *bilik kapoer*, bekalkte of gewitte wand; *ngapoer*, witten, d. i. met *apoe* of witkalk bestrijken; *dikapoer*; *ngapoeran*, met witkalk bestrijken, witten, aanwitten; *dikapoeran*; - *kakapoeran* (Z.-B.) naam van een riviervisch.

**KAPOET**, g. w.; *ngapoet*, naaien; *toekang ngapoet*, naaier, kleermaker, naaister; *oelah ngapoet sareupna*, naai niet in de

schemering [wat men *pamali* noemt]; *dikapoet*, genaaid worden; *ngapoetan*, toenaaien; *ngapoetan bari dipake*, iets naaien terwijl men 't aan het lijf heeft [wat *pamali* is]; *dikapoetan*; - *kapoetan*, naaisel, naad; *pangapoetan*, naaidoos.

**KAPOK**, een afschrik van iets gekregen hebben (zoodat men er genoeg van heeft); genoeg van iets hebben, beu van iets zijn, afgeschrikt (zoodat men niet terugkomt); *kakapokeun*, een gevoel hebben als iemand die *kapok* is; *mikapok*, (een mensch of dier) zoodanig tuchtigen, dat hij *kapok* (afgeschrikt) is, afleeren, verleeren; *dipikapok*; *ngapokan*, iemand iets afleeren, enz.; *dikapokan*.

**KAPOL**, naam van een heester wier bladeren tot geneesmiddel worden gebezigd, terwijl de pitten van de vrucht (*siki kapol*), bij ons bekend onder den naam van kardamom, hier en daar (b.v. in Singaparna) een niet onbelangrijk handelsartikel vormen.

**KAPONAKAN**, verre aanverwant, naneef.

**KAPOTANGAN** (eig. Jav.), samentr. van *kapihoetangan*; zie *hoetang*.

**KAPRAH**, = *loembrah*, algemeen-, allerwegen zoo zijn, overal of ten allen tijde hetzelfde, wat men algemeen vindt of wat algemeen de gewoonte of het gebruik is.

**KAPRIJEN**, zie *kĕpriwen*.

**KAPTEN**, het Holl. kapitein; de bekende militaire rang; ook: gezagvoerder, voll. *kapten kapal*. (Vgl. *kapitan*.)

**KAR**, het Holl. kaart; land- of zeekaart.

**KARA**, alleen in *teu aja* (of *teu djadi*) *sakara-kara*, = *teu djadi naon-naon*, geen nadeel veroorzaken, geen letsel van hebben, tot geen kwade gevolgen leiden, onschadelijk. (Vgl. *kakara*, *alangkara*, enz.)

**KARABAT** (Ar., qarabat), bloedverwant, afstammeling.

**KARADAK**, ruw (van ongeschaafd hout, van de huid van den *bangkong*, enz.).

**KARAE**, naam van een riviervisch.

**KARAH**, een vraagwoord, waarvoor in onze taal geen overeenkomstig woord bestaat en dat dient om het ongerijmde, onwaarschijnlijke, ondenkbare in een vraag uit te drukken; soms kan men het weergeven door „inderdaad" in de vraag op te nemen; vb.: *karah djalma noe lolong bisa noengtoen ka noe lolong deui*? kan een blinde een anderen blinde leiden? of: zou inderdaad een blinde een anderen blinde kunnen leiden? niet zelden laat men in dezen zin *naha* (of *na*) voorafgaan, b.v.: *ari Allah teh, naha karah koedoe dihinakeun koe djalma-djalma teh*? moet God (dan) door de menschen gesmaad worden? (Zie verder Spraakk. § 184.)

**KARAJAP** (vgl. *rajap*), ngbr.; *ngarajap*, met kleine pasjes loopen of kruipen (van insecten), voortkruipen; ook: voetje voor voetje loopen (van een mensch, b.v. een zieke of blinde); *koeroejoep-karajap*, al maar kruipen, aanh. kruipen, kruipend voortgaan; *kakarajapan*, aanh. langzaam voortkruipen, aanh. met kleine pasjes voortgaan; *noe tingkarajap*, al wat kruipt, het kruipend gedierte; *ngarajapan*, bij iets oploopen of opkruipen (b. v. van een mier).

**KARALANG-KOERILING**, zie *koeriling*.

**KARAMA**, of wel *krama* (Skr., verloop, orde), ngbr.; *tata-karama*, beleefdheidsvormen, goede manieren; ook: beleefd, welgemanierd; *tata-karama ka koering djeung ka menak*, de goede manieren jegens minderen en meerderen; *bema-karama*, = *adab*, beleefd, wellevend; *teu boga bema-karama*, onbeleefd.

**KARAMAN**, I. tusschenw., dienende om een tegenstelling uit te drukken, ong. = *horeng* of *sihoreng*, maar zie! doch zie! ook verkl. met *ĕnjana mah* en *padahal*, de waarheid is (was), de waarheid is (was) evenwel, echter, maar echter.

II. Muiter, muiteling, oproermaker; *ngaraman*, muiten, opstand-, oproer maken; *noe ngaraman*, oproermaker.

**KARAMAT** (Ar., adel, waardigheid), wonderkracht, wonderwerk; ook degene of datgene waarvan wonderkracht uitgaat, z. a. een heilig man, een heilig graf, een reliquie; (de geheele schepping is) *karamat Pangeran*, een wonderwerk des Heeren.

**KARAMBA**, een mandje, gevlochten van klapperblad.

**KARAMĔLOK**, hetzelfde als *karangmĕlok*.

**KARANA**, of *karna* (Skr.) k., *karantĕn* l., oorzaak; als voegw.: want; als voorz.: wegens, ter wille van, namens, om; *tanpa karana*, onmiddellijk, zonder dat men weet hoe, plotseling; *koe karana*, vanwege, om reden dat, omdat; *koe karana Allah*, of *koe karna Allah*, om Godswil; *teu karana*, zonder; *teu karana dingĕtan*, zonder het te willen; *dikaranaän*, door middel van iets of iemand gedaan worden, door middel van... bewerkstelligd worden; *dikaranakeun*, door middel van ... worden tot stand gebracht.

**KARANDANG**, ngbr.; *ngarandang*, zich op handen en voeten voortbewegen, kruipen (inz. van een mensch); *kakarandangan*, rondkruipen (inz. van een kind); *koemarandang*, kruipen (van menschen); *noe koe-*

*marandang*, wat kruipt, een verbl. benaming voor vee; *ajeuna gadoeh noe koemarandang*, ik bezit nu een beest (of beesten), vee.

**KARANDJANG**, groote, langwerpige mand of korf, waschmand, enz.

**KARANG**, I. schelp (beter *kĕrang*); ook wel: puimsteen (zie echter *kambang*); - verder: klip, rif, rots; *batoe karang*, eig. kalkrots, maar ook: rotssteen, graniet; *goenoeng karang*, rotsberg. (Vgl. *tjadas*.)

II. Moedervlek, sproet. (Vgl. *tai-laleur* bij *laleur*.)

III. Stuk grond of erf waarop een huis staat of gebouwd zal worden, werf; *pakarangan* k., *pakoewon* l., stuk grond of erf met een huis er op; *toenggal sapakarangan*, (van twee of meer gezinnen) op één erf wonen.

IV. *Ngarang*, verzinnen, uitdenken, uitvinden, verdichten, een opstel maken, een stuk (*tĕmbang* of boek) schrijven, redigeeren, stellen; ook: zoeken (b. v. zijn levensonderhoud); *ngarang kahadean*, iets goeds uitdenken; *ngarang kagorengan*, iets kwaads uitdenken (vgl. *anggit* en *goerit*); *dikarang*; *koeroeng-karang*, er maar op los schrijven; *karangan*, opstel, verhandeling, geschrift (inz. van een oorspronkelijk stuk); ook: verdicht verhaal, verdichting, b. v. *tjarita ĕnja atawa karangan?* is het een waar verhaal, of verdichting?

**KARANGMĔLOK** (Jav.), bol van in elkander gestoken *malati*-bloemen.

**KARANG-SAMBOENG**, naam van een onderdistrict in de afd. Madjalĕngka; het grenst ten Westen aan de Tji-Manoek. (Vgl. Tomo.)

**KARANJAH-KORONJOH**, zie *koronjoh*.

**KARANTĔN**, l. van *karana*, zie ald.

**KARANTJANG**, = *karohok* (van *kohok*), met gaten, gaten zijn in (b. v. in *bilik*); ook: gaasachtig (vgl. *beusi*); *karantjang bilikna*, de *bilik* is met (vol) gaten; *ngarantjang*, gaten of gaatjes in iets maken, perforeeren.

**KARANTJANG-KERENTJENG**, zie *kerentjeng*.

**KARAP**, spijltje van de *pihanean*; *dikarap* (van *kanteh* of draad) aan de *karap* gespannen worden; *galeger-karap*, een onderdeel van het weeftoestel [nl. een dunne lat waaraan de scheringdraden bevestigd zijn en die tevens dient om de draden op te lichten voor het passeeren van de *taropong*].

**KARAPJAK**, omheinde plaats, kooi (voor eenden, schapen enz.), groote open kraal voor vee ook: omheining (b. v. om een graf).

**KARARANGGE**, naam van een soort roode mier die fel bijt, voll. *sireum kararangge*.

**KARARAS**, droge pisangbladen.

**KARASAK-KOEROESOEK**, zie *koeroesoek*.

**KARASAK-KOROSOK**, zie *korosok*.

**KARASANAN**, zie *ras*.

**KARAS-KARAS**, naam van een soort van *koeweh*.

**KARASMEN**, zie *rasmi*.

**KARATAK**, ngbr.; *kakaratak*, zoekende rondloopen (b. v. in huis), loopen te snuffelen, het overal zoeken; *koeroetoek-karatak*, overal zoekende rondloopen.

**KARATJAK**, klein straaltje, klein plasje, druppeltje, ziertje (vgl. *keretjek*; *sakaratjak*, een druppeltje, een klein beetje, een ziertje; *taja tjai sakaratjak*, er is (was) geen druppeltje water; *tji-karatjak*, plasje afgedruppeld of afgeloopen water; *ngaratjak*, met een klein straaltje uitloopen.

**KARATON**, zie *ratoe*.

**KARAWAK**, = *korowok*. P.

**KARAWĔLANG**, naam van een krissoort in den vorm van een *oraj wĕlang*. P.

**KARDI** (poëtisch), = *gawe*, daad, werk, verrichting.

**KAREBAH**, naam van een plant welke men tot omheining bezigt.

**KARĔBĔT**, zie *kĕbĕt*.

**KARĔDJOET**, ook *kĕrĕdjoet*, samentrekken (inz. van de huid), rimpelen, verschrompeld; ook = *karisoet*, huidplooien, vouwen, rimpels.

**KAREËS**, een ondiepe plaats (ondiepte) in een rivier, waar op den bodem kiezel ligt.

**KAREHOL**, ongelijk van hoogte (b. v. de tanden).

**KAREJO** (Z.-B.), naam van zeker knolgewas; - ook naam van een watervogel, die echter meer algemeen *kakarejoan* genoemd wordt.

**KAREK**, maar meestal *kakarek*, l. van *kakara*, pas, eerst, nu eerst, dan eerst, nu pas, dan pas, zoodra; *karek nijat, moegi koering paeh!* zoodra het voornemen (bij mij) wil opkomen, moge ik sterven! (Zie verder bij *kakara*.)

**KARĔKĔB**, ngbr.; *ngarĕkĕb*, opeten, opvreten (inz. van een wild dier); *dikarĕkĕb maoeng*, door een tijger opgegeten worden.

**KAREKEL** (Bant.), = *kareës*.

**KARĔKĔT**, ngbr.; *ngarĕkĕtkeun*, z. v. a. *nahankeun* (zie *tahan*); *ngarĕkĕtkeun maneh* (k., *andjeun* l.), zich ergens tegen in zetten, zich bedwingen, zich verbijten, zich dwingen om iets uit te houden *dikarĕkĕtkeun* uitgehouden worden, enz. (Vgl. *parĕkĕt*.)

**KARĔM**, = *kalĕm*, zinken, gezonken; overdr.: verzonken (nl. in God).

**KARĔMBĔNG** (Z.-B.), een cylindervormige *leuït* of rijstschuur.

**KAREMBONG** k., *kĕkĕmbĕn* l., de salendang of draagdoek (ook *pangaïs* genoemd) waarin men een kind of ook wel iets anders draagt [de *karembong* is voorts een onmisbaar deel van het toilet der vrouw wanneer zij uitgaat; zij draagt dan den doek als sjaal los om den schouder en de middel geslagen, of ook wel, als de zon fel schijnt, over het hoofd].

**KARĔNAK-KARĔNIK**, omhaal, omslag, vertooning; ook: omslag maken, b. v. voor een gast; *reja karĕnak-karĕnik*, veel omhaal (inz. bij het binnenbrengen van de rijst van het veld).

**KARĔNDOE**, zie *kĕndoe*.

**KARENJENG**, verkl. met *keuheul* en met *gĕrégĕteun*, ongeduldig, niet langer kunnen wachten, geen geduld meer hebben, verlangen voorwaarts te gaan, wenschen spoedig tot zijn doel te komen (*hajang geura tĕpi*), spoedig willen gaan eten (*hajang geura kop*), enz.

**KARĔP**, zie *arĕp*.

**KARĔSĔBAN**, l. van *bolon*, de maandstonden hebben, de regels.

**KARĔSIL**, een knoop in den zakdoek.

**KARET**, gomelastiek; *ki karet*, de gomelastiek-boom.

**KARETA** (Port., carreto), wagen, rijtuig, wagon; *ngaretaän*, (een weg) met een wagen berijden; *dikaretaän*.

**KAREUEUT**, verkl. met *leuwih ti amis*, door en door zoet, honingzoet, doorzoet zijn, smelten in den mond.

**KAREUMBI**, naam van een boom met slecht hout, dien men veelvuldig aantreft en die evenals de *koeraj* op *reuma's* zeer snel opgroeit.

**KARI**, I. k., *kantoen* l., blijven, overblijven, achterblijven, overschieten, over zijn; *kari-kari* (een enkele maal zonder herh.), eig. er blijft slechts over, er blijft niets over dan, maar doorgaans overeenkomende met *padahal* en dus dienende om een tegenstelling aan te duiden: evenwel, nochtans, desalniettemin, echter, daarentegen, daar toch, enz.; ook = *ahir-ahir*, ten laatste, ten langen leste, eindelijk; *karina*, wat er (van) over is; *sakarina*, al wat er over is; *ngari*, = *njesa*, overschieten, overhouden; *ngarikeun*, over doen blijven, doen overschieten, iets overlaten, achterlaten; *dikarikeun*. (Vgl. *tinggal* en *sesa*.)

II. Kerrie, de bekende saus die over de rijst gegeten wordt, door Europeanen in den regel, door Inlanders bij feesten; *boengboe kari*, de ingrediënten van de kerrie-saus.

**KARIB** (Ar., qarib), nabij, naburig; *maha karib*, (van God) zeer nabij.

**KARIH**, ngbr.; *ngarih*, rijst die niet gaar is (niet voldoende zacht) dooreenroeren onder bijmenging van water (en zoodoende zacht maken); *dikarih*; *pangarih*, de houten schep of spaan die voor *ngarih* gebezigd wordt.

**KARIJA** (Skr., kriyâ, werk), een feest (bij het plechtig inhalen van iemand, bij iemands verheffing tot vorst, bij het vijlen der tanden of de besnijdenis, enz.); *karijaän*, een feest geven of hebben, een feest vieren, inz. (en dan k., *sĕpitan* l.) een besnijdenisfeest hebben, besnijdenisfeest *ngarijakeun*, en *ngarijaänkeun*, voor of ter wille van iemand (b. v. een kind dat besneden wordt) zulk een feest geven; ook: zich over iemand vroolijk maken, zich over iemand vermaken; *dikarijaänkeun koe djalma-djalma sanagara eta*, de menschen van die geheele stad maakten zich over hem vroolijk.

**KARIJEUM**, poëtisch voor *patingkaritjeup* (zie *kitjeup*). P.

**KARI-KARI**, zie *kari* I.

**KARIKIL**, kleine keisteentjes (kleiner dan *koral*), grof grind.

**KARIM** (Ar.), vrijgevig, mild.

**KARINAH**, oplichterij, de toeleg om op listige manier af te zetten, op te lichten, bij den neus te nemen, enz., afzetterij, bedriegerij; *ngandoeng karinah*, van bedriegerij zwanger gaan, een slinksche streek willen uithalen; *ngarinah*, ong. = *ngalitjikan*, bedriegen, oplichten, afzetten, iemand op listige wijze beetnemen, door bedrog ontvreemden; *dikarinah*.

**KARINDING**, een soort dwarsfluitje, herdersfluit of schalmei, gemaakt van een tak van den *kawoeng*; - *kawoeng karinding*, een goede *kawoeng*-soort.

**KARINGĔT**, voll. *tji-karingĕt*, l. van *kesang*, zweet.

**KARISOET**, z. v. a. *karĕdjoet*, vouwen of plooien welke men niet kan verwijderen, rimpels.

**KARISTAL**, het Holl. kristal; idem.

**KARNA**, hetzelfde als *karana*.

**KARO**, I. (Jav.), tweede; ook = *djeung*, met, en; bij de Bad.: naam van de tweede maand; *mangsa* (of *waktoe*) *karo*, het tweede jaargetijde van het jaar; *ngaroni*, = *ngiras*, (van één persoon) twee functies waarnemen (b. v. te gelijk *radja* en *patih* zijn).

II. *Tjaoe karo*, naam van een pisangsoort.
III. Naam van een zeevisch.

**KAROEHAN**, of wel *karoewan*, z. v. a. *poegoeh*, bepaald, zeker; *geus karoehan*, het is wel zeker; *teu karoehan*, z. v. a. *teu poegoeh*, niet zeker, onzeker, onbepaald, zonder zin, onzinnig, oneigenaardig, verkeerd, dwaas; *sasaoeran teu karoehan*, onzin praten.

**KAROEHOEN**, voorvader, voorouders, voorgeslacht.

**KAROEN** (Ar.), Korach (zie Num. 16); *ngaroen*, voll. *elmoe ngaroen*, zekere manier om zich rijkdom te verschaffen [in navolging van Karoen, van wien de Mohammedanen vertellen, dat hij in het bezit van groote schatten had weten te komen].

**KAROENDOENG**, naam van een *terong*-soort (sterk bedoornd).

**KAROËNG** (ook genoemd *raraweja* en *koas leuweung* of wilde *koas*), een *koas*-soort wier vrucht met fijne haartjes bedekt is, die bij aanraking jeuking en pijn veroorzaken.

**KAROENG**, grove geweven stof, gonje, grove zak, gonjezak, baal; ook: geldzak; *kaen karoeng*, zakkengoed; *karoeng ĕmas-perak*, zakken met goud en zilver; *nga-roengan*, in een zak of baal doen; *dika-roengan*.

**KAROENYA** (Skr., karunya) k., *wĕlas* l., deernis, medelijden, ontferming, deernis hebben; *karoenjaĕn*, medelijdend van aard, teerhartig; *mikaroenya*, over of met iemand deernis hebben; *dipikaroenya*; *ngaroenyaĕn*, iemand deernis of ontferming betoonen, zich over iemand erbarmen; *dikaroenyaĕn*. (Vgl. *koernija*.)

**KAROET**, g. w.; *ngaroet*, zoo maar wat dichtnaaien, met groote steken bij elkander halen (een zak, een gat, enz.); ook: vlechtwerk maken om een flesch of kruik tegen het breken, omvlechten; *dikaroet*.

**KAROEWAN**, = *karoehan*.

**KAROJA**, naam van een boom.

**KAROK** (Z.-B.), voll. *tjaoe karok*, naam van een wilde pisangsoort. (Vgl. *karo* II.)

**KAROÖH**, zich met kleinigheden bemoeien, dingen doen of zich met dingen inlaten welke beneden den stand of de waardigheid zijn van dengene die ze doet (b. v. als ouders begeerig zijn naar het goed van hun kind, of een *menak* naar de bezitting van een *tjatjah*); verder: prijs op iets stellen, op iets gesteld zijn, aanspraak op iets maken; ook wel = *karoenya* en *njaĕh*, deernis hebben met, te doen hebben met, niet gaarne kwijt willen zijn; *teu karoŏh*, zich niet bekommeren om, niet tobben over, niet gehecht zijn aan; *koe nagara teu karoŏh*, hij bekommert zich niet om zijn stad (land).

**KAROSEL**, het Holl. carousseI; idem, draaimolen.

**KARPOES**, zie 't meer gebr. *kĕrĕpoes*.

**KARSA**, = 't meer gebr. *kĕrsa*.

**KARTJIS**, het Holl. kaartje; visite-kaartje, plaatskaartje, en derg.

**KARTOE**, het Holl. kaart; speelkaart; ook wel land- of zeekaart, doch daarvoor zegt men meestal *kar*.

**KAS**, I. het Holl. kast; kist, pakkist, koffer. (Vgl. *lamari*.)
II. Het Holl. kas; idem, bergplaats voor geld.
III. Korte vorm van *kawas*, zie *awas*.

**KASA** (bij de Bad.), naam van de eerste maand; *mangsa* (of *waktoe*) *kasa*, het eerste jaargetijde van het jaar, de regentijd.

**KASAB** (Ar.), verwerven, gewinnen, verdienen; tevens: verwerving, verdienste, winst; ook = *hasil*, nut, voordeel; verder: bedrijf, beroep, werk; *padjĕg kasab*, belasting op het bedrijf; *lalar kasab*, verkl. met *hanteu hasil* en *tjoemah*, verloren arbeid, zich vergeefs inspannen, „monnikenwerk" doen; *dikasab*, = *dipigawe*, gewerkt-, verricht-, gedaan worden; *pakasaban*, hanteering, arbeid, bezigheid, beroep, bedrijf.

**KASAJ**, l. van *pangroeroe*, zie *roeroe*; *ngasajan*, l. van *ngaroeroean*, zie *roeroe*.

**KASAMBI**, voll. *tangkal kasambi*, naam van een boom, de ijzerhoutboom; *kai kasambi*, ijzerhout.

**KASANG**, stoffen wandbehangsel, behangdoek; *ngasangan*, met behangdoek bekleeden; *dikasangan*. (Vgl. *laboehan*.)

**KASANGON** (waarsch. van *sangoe*), begeerig naar het andere geslacht (inz. van wie of wat de geslachtsgemeenschap reeds gesmaakt heeft), hittig, geil, manziek, vrouwziek, zinnelijk, wellustig. (Vgl. *katagihan* bij *tagih* I.)

**KASAP**, = *karadak* en *keusrak*, ruw, oneffen, grof, ruig; *awi kasap*, naam van een bamboe-soort in Z.-B.

**KASAR**, = *badag*, grof, van grove of slechte qualiteit, ruw; ook: onbeschaafd; *diri kasar*, = *diri badag*, de uitwendige mensch (vgl. *lĕmboet*); *batik kasar*, grove *batik*; *basa kasar* (of eenv. *kasar*), = *tjohag*, gewone (dagelijksche) woorden, de gewone of dagelijksche taal (het tegenovergestelde van *lĕmĕs*; zie Spraakk. § 9).

**KASAT-KESAT**, = *gasal-gesel*, zagend snijden (iets dat taai is of met een bot mes); ook: zagen z. a. op een *rĕbab*. P.

**KASAWAT**, l. van *panjakit*, ongesteldheid, ziekte, kwaal.

**KASBIJAH** (Ar.), voll. *ni'mat kasbijah*, levensvreugde door inspanning verkregen.

**KASDIM** (Ar.), Chaldea; *oerang Kasdim*, Chaldeër, de Chaldeërs.

**KASEËR**, voll. *tji-kaseër*, zie *seër*.

**KASĔMĔK**, naam van een vruchtboom, de dadelpruim.

**KASEP**, zie *asep*.

**KASIH**, zie *asih*.

**KASIJAT**, hetzelfde als *hasijat*.

**KASIMOEKAN**, een sterkriekend kruit, dat windbrekende eigenschappen heeft en veel tegen kramp enz. wordt aangewend; buitendien worden de bladeren tot *lalab* gebruikt.

**KASINTOE**, berghoen, veldhoen (kleiner dan *tjangehgar*); *ngawoer kasintoe, njijeuhkeun hajam* (strooien voor berghoenders, (maar) de kippen wegjagen), sprkw. voor: aan vreemden weldoen, maar eigen familie verwaarloozen.

**KASIR**, I. molkrekel, veenmol [hij maakt diepe gaten in den grond; voor velen is hij een lekkernij, omdat hij zeer vet is; men vangt ze met een *panggere*, zie *gere*; ook laat men ze, evenals de *djangkrik*, met elkaar vechten, en gaat daarbij weddingschappen aan]; *diparĕboet-kasir*, woedend om iets gestreden worden.

II. (Ar., katzir, veel), ngbr.; *amal kasir*, het onder de *salat* doen van dingen welke er niet toe behooren (hard stappen, hard kloppen ergens op, zijn neus vegen, niezen enz.) en waarvan veelheid de *salat* stoort en nietig maakt, zoodat dan herhaling vereischt is.

III. Het Holl. kassier; idem.

**KASKOEL** (Perz.), kopje, napje.

**KASMARAN**, zie *asmara* en *samar*.

**KASMIRI**, het gebied Kasjmir in Eng. Indië; *soetra Kasmiri*, Kasjmirsche zijde, sjaal van deze zijde.

**KASO**, een hoog rietgewas, meer bekend onder den Javaanschen naam glagah; *tĕgal kaso*, rietveld; *manoek kaso*, naam van een vogel met zeer langen staart, rietzanger; *kaso-kaso* (Band.), = *oesoek*, dakspar; *dawoek kĕmbang kaso*, appelschimmel.

**KASOEMBA** (Skr., kusumbha), saffloer [men verkrijgt hiervan een zachtroode kleurstof die voor het verven van stoffen wordt gebezigd, licht rozerood. (Vgl. *tjangkoedoe*.)

**KASOENGKA**, naam van een slingerplant. [De vezel kan dienen tot vlechtwerk.]

**KASOER** matras; *tilam kasoer* k., *sĕpre* l., beddelaken, sprei; *kakasoeran*, het gestikte kussen dat van onderen tegen het zadel aanzit; ook: kussen van een rijtuig, en in 't alg.: zitkussen.

**KASOET**, muil, slof. (Vgl. *tjanela*.)

**KASONGKET**, naam van zeker rietachtig gras.

**KASTOEBA** (Skr., kaustubha, borstjuweel van Wisnoe), naam van iets waarvan men wel den staartriem (*apis boentoet*) van een paard maakte of waarmee men dien versierde [niet nader aan te duiden].

**KASTOP**, het Holl. kapstok; idem.

**KASTORI** (Skr., kastûrî, muskus), voll. *minjak kastori*, naam van een soort parfumerie.

**KASTROLI**, voll. *minjak kastroli*, castorolie, wonderolie. (Zie *djarak* en *kaliki*.)

**KASWARI**, of ook *sowari*, kazuaris (de bekende groote vogel).

**KATALAJAH**, geen ouders noch heer hebben, geen heenkomen noch onderkomen hebben, aan zichzelven overgelaten worden of zijn, door niemand verzorgd worden; ook: verworpeling; voll. *djalma katalajah*.

**KATALANDJOER**, zie *talandjoer*.

**KATALAWATJA**, verkl. met *kateler-teler*, met onachtzaamheid behandeld worden, aan zichzelven overgelaten worden of zijn; *noe heubeul katalawatja*, naar zijn eerste (vrouw) zag hij niet meer om.

**KATALĔDJOG**, = 't meer gebr. *katĕlĕdjog*.

**KATALIMBĔNG**, = *bingoeng*, ten einde raad, radeloos; ook = *kapijoehan*, zie *pijoeh*.

**KATAPANG**, naam van een niet-inheemschen boom met grooten bladeren en breede kruin; ook naam van de vrucht, een soort noot of amandel, voll. *boewah katapang*.

**KATARA** (Skr., kâtara), = *katjiri* k., *katawis* l., zichtbaar, blijkbaar, merkbaar, openbaar, aan den dag gekomen, gebleken, uitgekomen; *teu katara*, niet merkbaar, niet openbaar, onmerkbaar, niet opgemerkt; *ngatarakeun*, zekerheid trachten te verkrijgen ten aanzien van iets (b. v. een stem die men hoort); ook: onderkennen.

**KATAT-KOTOT**, = *kasat-kesat*.

**KATE**, dwerg (met evenredig kleine ledematen, vgl. *tjabol*); *hajam kate*, een kleine kippensoort, dwerg- of krielkip; *ĕmbe kate*, = *ĕmbe katjang*, zie *katjang*.

**KATEL**, I. braadpan.

II. Naam van een roodbruine, in een gat in den grond levende spin, die de kinderen wel uitgraven, zingende: *Doeg-doeg tel, doeg-doeg tel, Si Bĕdoeg maling katel*. - [Men legt deze spin ook wel bij

kleine kinderen in bed als middel tegen *ngompol* (zie *kompol*), enz.] P.

**KATĔLĔDJOG**, z. v. a. *kalĕpasan* en daardoor *kagok*, d. i. het doel voorbijgeloopen-, voorbijgevaren-, voorbijgeraakt zijn en het daardoor missen (zie *djĕblos*); *kapal ĕnggeus katĕlĕdjog*, het schip in zijn doel voorbijgevaren (en zoodoende op een dwaalspoor geraakt).

**KATELONG** (Z.-B), naam van een duizendpoot, gelijkende op, doch grooter dan de *titingi*.

**KATEPENG**, naam van een plant welker bladeren tegen ringworm gebezigd worden.

**KATI**, een gewicht van $1^1/_4$ pond, waarbij men in Ned.-Indië algemeen weegt; het is $^1/_{100}$ van een *pikoel*; *tjaeng kati* is = 1000 *kati*; *botol kati*, z. v. a. literflesch; *sakati*, één *kati*, enz.

**KATIBIN**, zie *Kiraman*.

**KATIGA**, droge tijd, droogte; *mangsa* (of *waktoe*) *katiga*, het derde jaargetijde; *oesoem katiga*, de droge moesson, droge tijd; *ngatiga* of *ngatigakeun*, het rijstveld bewerken in den drogen tijd (*njamboet dina oesoem katiga*). Vgl. *halodo* en *ngidjih*.

**KATIJA**, benaming van *tjai-malaka*, d. i. water uit de schors van den *malaka*-boom (dat gebezigd wordt om stoffen voor zwartverven te prepareeren, zie *sangkeul*); *dikatija*, in *katija* gedompeld worden.

**KATIK** (een Javanisme), met, met iemand zijn, bij zich hebben; *teu katik*, niet met, niet bij zich hebben, zonder; *teu katik batoer*, z. v. a. *teu mawa batoer*, niemand bij zich hebben; *ngatik*, l. van *ngasoeh*, een kind oppassen (verzorgen); *pangatik*, l. van *pangasoeh*, verzorger of verzorgster, opvoeder of opvoedster van een kind, voedsterheer, voedstervrouw; *sĕpoeh minangka pangatikna*, de oude is hem tot een opvoeder (verzorger, leidsman).

**KATIL**, rustbank, rustbed, slaapstede of slaapkoets [van aanzienlijken, vooral van vorstelijke personen]; *randjang katil*, idem; *katil ĕmas*, gouden rustbank.

**KATILAMBOENG** (Kad.), verkl. met *boeroek ngora keneh*, rotten vóór het rijp is, vroeg rot.

**KATIMANG**, gesp.

**KATIR**, handlanger en ook wel vervanger (nl. van een *loerah*, een *lĕbe*, enz.).

**KATJA**, 1. glas, glasruit (zie *gĕdah*); *pĕti katja*, kistje met glas; - 2. l. van *eunteung*, spiegel; - *ngatja*, *ngeunteung*, in een spiegel zien; ook: in iets (b v. in iemands hand) kijken als ware het een spiegel.

**KATJA-KATJA**, de twee gemetselde palen ter weerszijden van den weg, aan den ingang van een hoofdplaats, soms tot een boog verbonden, poort (van een stad, zie echter *lawang*); ook: eerepoort.

**KATJAMAH-KITJIMIH**, zie *kitjimih*.

**KATJAMBAH**, = 't meer gebr. *toge*; zie ald.

**KATJAMBANG**, = *katjambah*.

**KATJANG**, algem. benaming voor de menigerlei soorten van peulvruchten, erwten en boonen; *kawas katjang ninggang kadjang*, sprkw., verkl. met *pĕrlente* en *tjapetang*, goed ter tong, welbespraakt; *ĕmbe katjang*, ook *ĕmbe kate*, een klein soort geit; *ki katjang*, naam van een woudboom; *dibeulit-katjang*, overhands naaien; *kakatjangan* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**KATJAPAK-KETJEPEK**, zie *ketjepek*.

**KATJAPI**, I. naam van een liggend muziekinstrument, soort citer [in den regel met zes snaren, maar soms met meer; men vindt er zelfs met 20—24 toe]; *sora katjapi*, het geluid der *katjapi*; *ngatjapi*, de *katjapi* tokkelen of bespelen; *toekang ngatjapi*, citer-speler (die de kunst als bedrijf uitoefent of althans gewoon is het instrument te bespelen).

II. Naam van een woudboom, voll. *tangkal katjapi*; ook naam van de (zoete) vrucht, voll. *boewah katjapi*. (Vgl. *sĕntoel*.)

**KATJAPIRING**, naam van een bloemdragenden heester; *kĕmbang katjapiring* (of eenv. *katjapiring*), de bloem van dezen heester.

**KATJATJANG**, maar meestal *ngatjatjang*, z. v. a. *mĕta* (zie *pĕta*), onrustig heen en weer loopen, onrustig zijn; ook: een zwervend leven leiden, zonder bepaald doel rondreizen.

**KATJEK**, verschil, in den zin van: minder dan, minder zijn dan, onderdoen; *katjek gĕde*, minder groot; *katjek saeutik*, een weinig minder; *oelah katjek koe djoeragan*, ik wensch niet minder te zijn dan gij, niet voor u onder te doen; *katjek naon djisimkoering?* waarin ben ik minder?

**KATJĔMBANG**, naam van een plant.

**KATJĔP**, = *amlĕng*, doodstil; ook: niets van iemand hooren; verder: (van ontvangst) ergens aan opgaan; *katjĕpanan*, z. v. a. *kotjapanan*, zie *oetjap*.

**KATJĔR** (Kad.), naam van een bontgekleurden zangvogel.

**KATJEU** (Z.-B.), = *katji*, zie ald.

**KATJI**, zie *atji* I.

**KATJIDA**, ong. = *nakĕr* (zie *takĕr*), zeer (met nadruk), bij uitstek, uitermate, buitengewoon, erg, hevig, vreeselijk. [Goed gebruikt wordt het woord alleen in ongunstigen zin gebezigd, evenals *nakĕr*.]

**KATJILEN** (waarsch. van 't Jav. tjili = tjilik, klein), de moeite niet waard, onbeduidend.

**KATJINGTJALANG** (vgl. *tjalang*), verkl. met *ĕndog boeroeng*, vuil, bedorven (van een rauw ei waarin geen kuiken zit, vgl. *bongkok*); *dahar katjingtjalang*, een bedorven ei eten [wat men *pamali* noemt: *matak boeroeng*].

**KATJIP**, verkl. met *paragi meulahan djambe*, een voorwerp om *djambe*-noten mee te kraken; in 't alg.: notenkraker; *ngatjipan*, noten kraken; *dikatjipan*.

**KATJIR**, zie *atjir* II.

**KATJOEMBRANG** (Z.-B.), = *tjombrang*.

**KATOEHOE** (waarsch. van *toehoe*) k., *tĕngĕn* l., rechts, rechterzijde; *leungeun katoehoe*, de rechterhand; *di katoehoe*, aan de rechterzijde; *ka katoehoe*, naar de rechterzijde; *ti katoehoe*, ter rechterzijde; *katoehoeĕun* of *di katoehoeĕun*, rechts van; *ngatoehoe* k., *nĕngĕn* l., naar de rechterzijde, rechts af. (Vgl. *kentja*.)

**KATOEK**, naam van een plant; de vrucht van denzelfden naam, voll. *boewah katoek*, wordt tot *manisan* gebezigd.

**KATOEMBAR** (Jav. en Mal.), = *katoentjar*.

**KATOEMBIRI**, in 't alg.: regenboog; in 't bijz.: de middag-regenboog (vgl. *koewoeng-koewoeng*); *ngatoembiri*, regenboogvormig; *katoembirian*, met de kleuren van den regenboog voorzien zijn, in zich de kleuren van den regenboog hebben.

**KATOEMPANG**, naam van een plant welker bladeren tot geneesmiddel worden gebezigd.

**KATOENG**, een *roewas* of geleding bamboe, welke men ophangt en gebruikt om een of andere vloeistof in te doen of waarin men een vloeistof ergens naar toe brengt.

**KATOENTJAR**, korianderzaad; *tangkal katoentjar*, naam van de plant; *koeris katoentjar*, een soort pokken die zeer kleine putjes achterlaat (zie *moromot*).

**KATOER**, zie *atoer*.

**KATOET** (vgl. Jav. toet), met, mede, benevens, er bij, er op toe, met inbegrip van, met bijbehoorend (veelal gevolgd door *djeung*, *reudjeung* of dergelijk woord); *wadah katoet eusina*, het vat met den inhoud; *geureuha katoet djeung parĕkan*, zijn vrouw met de bijwijven; *anak maneh katoet kabĕndon*, uw zoon zal mede in ongenade vallen.

**KATOG**, lang van duur; *geus katog ajana di dijeu*, hij heeft reeds lang hier gewoond.

**KATOMAS**, naam van een boom of heester, croton.

**KATON** (Jav.), = *katembong*, zie *tembong*.

**KATONG**, poëtisch voor *ratoe*, vorst, koning; *sang katong*, idem.

**KATORAN**, te weinig water hebben, droogstaan; *teu katoran*, (van planten) voldoende water hebben.

**KAWADANAN**, zie *wadana*.

**KAWAH**, I. een groote en diepe kuil; verder: krater (zoowel een uitgebrande als een nog werkende); *kawahan*, een krater hebben.

II. Een groote kookpan.

**KAWAJ**, een luchtig bovenkleed van katoen of andere stof, de bekende *kabaja* of kabaai der Europeesche dames; soms ook = *raksoekan*, als l. van *badjoe*, baadje.

**KAWAJA**, de lever, de milt (vooral het eerste); *beukah kawaja*, opzetting der lever, leveropzetting, leverontsteking, leverziekte.

**KAWAK**, z. v. a. *kolot* en *heubeul*, oud, inz. van tabak en tamarinde; in 't Soem. = *alangahoen*, zie ald.; *bako kawak*, oude tabak; *asĕm kawak*, geprepareerde (gezouten) tamarinde.

**KAWALI** (Mal.), = *parijoek*, aarden of ijzeren pan (om in te koken).

**KAWALOE**, naam van de (drie) godsdienstige feesten bij de Badoej's. (Zie „De Badoej", bl. 32.)

**KAWALON**, l. van *tere*, stief-, voor-; *anak* (of *poetra*) *kawalon*, stiefkind, voorkind; *iboe kawalon*, stiefmoeder; *rama kawalon*, stiefvader.

**KAWAN**, een strengetje garen bestaande uit vijf *njere*; *sakawan*, één zoodanig strengetje, enz.

**KAWAO**, voll. *areuj kawao*, naam van een slingerplant, waarvan het sap uit den wortel wel gebruikt wordt in de *lodong*'s tegen het zuur worden van de *lahang*. (Vgl. *raroe*.)

**KAWARANEUN**, nieuwsgierig zijn ergens naar, iets wenschen te zien of te weten.

**KAWAS**, zie *awas*.

**KAWASA** (van 't Skr. waça, wil, macht, bedwang), machtig, de macht of het gezag in handen hebben, bevoegd; verder: macht, gezag, kracht, bevoegdheid; ook: gemachtigde; *soerat kawasa*, schriftelijke machtiging; *ngawasa*, macht hebben over; *koemawasa*, zich macht of gezag aanmatigen; *kakawasaän*, macht, machtsbetoon; ook: ontleende of verleende macht; *ngawasakeun*, iemand met macht bekleeden, tot iets macht of volmacht verleenen, machtigen; *dikawasakeun*; *pangawasa*, macht, kracht, vermogen, geweld; inz. ontleende of verleende macht; verder = *pĕrbawa* en *hasijat*, invloed; *pangawasa maot*, het geweld des

doods; *taja tangan-pangawasa*, geen macht hebben, machteloos zijn; *koerang tangan-pangawasa*, geen kracht meer hebben, geen kracht genoeg hebben.

**KAWAT**, draad van metaal (hetzij van ijzer, koper of ander metaal), snaar, telegraafdraad; *kantor kawat*, telegraafkantoor; *kabar kawat*, telegram; *balabar kawat*, een heining van metaaldraad, dienende tot afsluiting van een perk of tot ander derg. doel [doch naar het schijnt behoeft hier *kawat* niet volstrekt letterlijk te worden genomen]; *kawat kapalang*, overdr. = *rara*, koord (P.)

**KAWATIR**, = 't meer gebr. *hawatir*.

**KAWATOS**, = 't meer gebr. *hawatos*.

**KAWAWANG-KAWEWENG**, keffen; overdracht.: al maar (onnoodige) bevelen staan te geven, groote drukte maken met het eene bevel op het andere te laten volgen over onnoodige of althans niet bepaald noodige dingen (verkl. met *loba parentah teu oeroes*).

**KAWENI**, voll. *tangkal kaweni*, naam van een boom die tot de *manggah*-soorten behoort; *boewah kaweni* (of eenv. *kaweni*), de vrucht van dien boom.

**KAWEUL**, ngbr.; *ngaweul*, de *loeloemat* insteken ter zijde van het hoofd; *dikaweul*. P.

**KAWEUR**, verkl. met *bingoeng*, ten einde raad zijn, in verlegenheid zitten; *kaweur keneh*, nog in verlegenheid zitten, nog in de war zijn.

**KAWI** (Skr., dichter), voll. *basa kawi*, eig. de Kawi-taal of oude taal van Java, Oud-Javaansch; verder: dichterlijk woord, dichtertaal; ook wel = *lěměs*, hoog woord, fijne uitdrukking.

**KAWIH**, deuntje, liedje, zang (vgl. *njanji* en *poedji*); *ngawih*, neuriën, zingen; *kakawihan*, doen als bij *ngawih*: neuriën, kwinkeleeren; ook: liedje, lied, gezang; *ngawihan*, voor of bij iemand neuriën of zingen (b. v. voor of bij een kind, om het in slaap te maken); *dikawihan*; *ngaboseh dikawihan*, roeien en dat roeien met zingen begeleiden; *ngawihkeun*, iets opneuriën, iets zachtjes zingen; *dikawihkeun*.

**KAWIN** k., *nikah* l., huwen, gehuwd; ook g. w.: huw! neem tot vrouw! *prak bae kawin*, zij trouwden, zij traden in het huwelijk; *meunang kawin*, mogen trouwen; *mas-kawin*, de (overeengekomen) prijs of het geschenk waarvoor men zich een vrouw verkrijgt of verkregen heeft [soms wordt de waarde niet terstond uitgekeerd, in welk geval zij door den man moet worden voldaan wanneer hij zijn vrouw verstoot], huwelijksgift; *hajang mas-kawin hidji nagri?* (tot een vrouw) wenscht ge een stad tot huwelijksgift? *ngawin* k., *nikah* l., (van den man) een vrouw trouwen (vgl. *lakian* bij *laki*); *dikawin*, (van de vrouw) getrouwd worden, tot echtgenoot genomen worden; *ngawinkeun*, ten huwelijk uitgeven, uithuwelijken, in den echt verbinden; *dikawinkeun*; *kawinan*, voll. *siděkah kawinan* k., *rendengan*, voll. *hadjat rendengan* l., bruiloft, bruiloftsfeest, bruiloft houden.

**KAWISTA**, voll. *tangkal kawista*, naam van een vruchtboom; *boewah kawista* (of eenv. *kawista*), de vrucht van dien boom.

**KAWIT**, zie *awit*.

**KAWOEL**, = *loengloem*, zwam, tondel.

**KAWOELA** (vgl. *kaoela*), dienaar, dienares, = *abdi* en *koering*; *pada-kawoela*, = *pada-djalma*, evenmensch; *ngawoela*, dienen; *kami djalma ngawoela*, ik ben een dienstknecht; *pindah ngawoela*, van dienst veranderen; *dikawoela*, gediend of bediend worden; *ngawoelaän*, iemand dienen, diens wil of diens bevelen doen; *dikawoelaän*, gediend worden; *hanteu aja djoeragan anoe dikawoelaän ngan Allah*, ik heb geen heer welken ik dien, dan alleen God; *kawoelaäneun*, z. v. a. *anoe bakal dikawoelaän*, iemand die te dienen is; *kawoelaäneun oerang*, hij dien wij te dienen hebben; *silih-kawoelaän*, elkander dienen; *ngawoelakeun* (eig. zich *kawoela* of dienaar maken, nl. van een mindere), een ondergeschikte van werk vrijstellen door dat zelf te doen, een ondergeschikte voor werk vrijwaren, het werk van een ondergeschikte voor hem doen; in 't alg. (een mindere) helpen, bijstaan, dienen; *dikawoelakeun*; *koemawoela*, dienstbaar zijn, bestendig dienen; *noe koemawoela*, dienstbare, dienstbaren; *oeloen-koemawoela* (in Z.-B.sche *pantoen*'s), zich onderwerpen, de dienstbaarheid (aan een vorst enz.) aanvaarden; *ngoemawoelakeun*, dienstbaar doen zijn, tot dienstbaarheid brengen; *dikoemawoelakeun*; *pangawoela*, het dienen, dienst, dienstbaarheid; *pangawoelaän*, heer, gebieder [zóó noemt men vaak zijn regent, zijn vorst, enz.].

**KAWOENG**, voll. *tangkal kawoeng*, de palmboom, meer bekend onder den naam van aren-palm of aren-boom, waaruit de *lahang* of palmwijn verkregen wordt, uit welken weder de zoogen. *goela Djawa* of bruine Java-suiker door koking bereid wordt [de boom is buitendien tot allerlei nuttig; hij krijgt gewoonlijk op twintigjarigen leeftijd zijn eersten bloemsteel]; *roejoeng kawoeng*, oud *kawoeng*-hout; *sago*

*kawoeng*, het merg van den *kawoeng*-boom; *goela kawoeng*, = *goela Djawa*, zie boven; *daoen kawoeng*, of eenv. *kawoeng*, het *kawoeng*-blad, waarin men de tabak rolt voor *oedoed*.

**KAWOES** (Tomo), = *ripoeh*; zie ald.

**KAWOJANG** (Kad.), naam van een klimplant.

**KAWON**, l. van *eleh* en *kalah*; zie ald.

**KE**, korte vorm van het meer gebr. *ĕngke*, zoo meteen, straks; *ke kaoela pandeuri*, straks zal ik achter u aan komen.

**KĔBAK**, ngbr.; *ngĕbak*, den voet in water dompelen, baden in een groot water (waarin men kan rondzwemmen), plassen (in deze beteekenis l. van *mandi*); *ngĕbakkeun*, = *ngamandikeun*, iemand in water dompelen, iemand baden; *dikĕbakkeun*.

**KĔBAS**, = *kĕboet*; *ngĕbas*, *ngĕbasan*, zie de overeenkomstige vormen bij *kĕboet*. P.

**KĔBAT** (vgl. *bat* en *ĕmbat*), zich in een rechte lijn uitstrekken (een weg, een water), doorgaan; verder: op weg gaan of zijn, zijn reis-, werk enz. voorzetten, voortgaan, voorttrekken, naar zijn bestemming gaan; ook: (een handeling) terstond op een andere laten volgen; *ngĕbatkeun*, iets zich in rechte lijn doen uitstrekken, doen doorloopen, iets voortzetten, met iets doorgaan; *dikĕbatkeun*.

**KĔBĔK**, = *mabĕk*, vol, geheel gevuld, b.v. een huis: vol van geur of stank, of van het gelaat: geheel begroeid met haar.

**KĔBĔL**, ong. = *lila*, lang van duur, lang op weg blijven; *kĕbĕl teuleumna*, lang onder water blijven; *maneh kĕbĕl teuing ka pasar, euj!* je bent lang weggebleven naar de markt, zeg!

**KĔBĔT**, het geritsel van iets dat fladdert of hard loopt; *karĕbĕt*, idem, van meer dan één; *ngarĕbĕt*, loopen in of door *bala* (wildernis); *patingkarĕbĕt*, idem, van velen.

**KĔBET**, vel, blad (nl. papier of van een boek); *sakĕbet*, één blad, enz. (Vgl. *lambar*.)

**KĔBLAK** (vgl. *blak*), ngbr.; *ngĕblak*, (van een *sawah*-veld) vlak en gelijk, gereed ter beplanting. P.

**KĔBLOEK**, lang slapen, slaapkop; *hees teh kĕbloek nakĕr*, hij is een echte slaapkop; ook van een paard: niet loopen willen, niet voort te krijgen zijn.

**KĔBO**, = 't meer gebr. *moending*, buffel; *kĕbo balik ka kandangna*, sprkw. voor: tot zijn plaats of oorsprong terugkeeren; *loloh kĕbo*, naam van een plant; *kĕkĕboan*, = *eeti-euti* (P.).

**KĔBOEG** (Z.-B.), = *lintoeh*, vet, dik.

**KĔBOEL**, wat opstijgt (rook of damp), wat opstuift (stof); *ngĕboel*, opstijgen, omhoogstijgen, dampen, walmen; verder: (van rook, damp of stof), stuiven, opstuiven, wegstuiven; tevens: rooken; ook: bestoven (b.v. een tafel); *taneuh ngĕboel*, stuifaarde, stof, zand; *tai-kotok teh awoeran koe taneuh ngĕboel!* strooi wat zand op dien kippendrek! *kĕkĕboel*, stuifmeel; *gagang kĕkĕboel*, meeldraad.

**KĔBOET**, ngbr.; *ngĕboetan*, stof enz. met een doek van iets afslaan, afkloppen; *dikĕboetan*; *ngĕboetkeun*, uitslaan (b.v. een stoffig kleed), van iets afslaan, wegslaan; ook: medevoeren (z.a. door den wind), wegvegen; *dikĕboetkeun*, uitgeslagen worden (van een kleed enz.), medegevoerd worden (door den wind); *kakĕboetkeun*, weggeslagen (b.v. een prauw door den wind).

**KĔBON**, tuin, akker [alle aanplant, behalve *sawah*]; *sawah-kĕbon*, ook *sawah-taloen*, rijstvelden en tuinen; *toekang kĕbon*, tuinman, tuinknecht; *kĕkĕbonan*, coll. meerv., tuinen; *ngĕbon*, een tuin aanleggen, tuinieren; *toekang ngĕbon*, of *ahli ngĕbon*, tuinier, planter, landman; *dikĕbonan*, gezegd van een plaats die tot tuin of waar een tuin gemaakt wordt; *mikĕbonan*, een tuin aanleggen of houden tot levensonderhoud; *pakĕbonan*, akker, tuin, plantage; *pangĕbon*, tuinman, tuinbewerker, persoon die vast aan een tuin verbonden is; *pangĕbonan*, tuinier.

**KĔDAH**, l. van *koedoe*, zie ald.

**KEDAH**, ngbr.; *sakedah-kedah*, of (in samenst. met *polah*) *sakedah-polah*, zooveel in iemands vermogen is, zooveel men kan of vermag, uit alle macht.

**KĔDAL**, naar buiten, er uit zijn (b.v. een woord uit den mond); *ngĕdalkeun*, uiten, uitbrengen, uitspreken, zeggen; *dikĕdalkeun*.

**KEDANAN**, = *kaedanan*, zie *edan*.

**KĔDAP**, I. ngbr.; *sakĕdap*, l. van *sakeudeung*, een oogenblik, een wijle tijds; *ngĕdap*, z.v.a. *ngĕblak*, ontstellen (voorbijgaand); *koemĕdap*, z.v.a. *soemeredet*, aangedaan, getroffen; *teu koemĕdap sĕmbahna*, er kwam geen storing in hun dienstbetoon.

II. (Soem.), = *pamor*, zie ald.; *ngĕdap*, glad maken, doen glinsteren (van een wapen), wetten, aanzetten, afslijpen, vegen; *dikĕdap*; *ngĕdapan*, = *ngĕdap*, maar van meer dan één voorwerp; *dikĕdapan*.

**KEDE**, dial. voor *kedek*; zie ald.

**KEDEK**, = *ti kentja*, linker, links; *leungeun kedek*, = *leungeun kentja*, linkerhand; *ngedekeun*, linksch zijn, iets links doen.

**KĔDĔNG**, ngbr.; *ngĕdĕng* k., *ebog* l., liggen, nederliggen; *baranghakan bari ngĕdĕng*, lig-

gende eten [wat men *pamali* noemt: *matak gĕring-nangtoeng*); *kĕkĕdĕngan*, in gemakkelijke houding lui uitgestrekt liggen, liggende zich houden of men slaapt; *ngĕdĕngan*, liggen op iets (b. v. op een matras); *dikĕdĕngan*; *ngĕdĕngkeun*, iets of iemand nederleggen, doen liggen, in liggende houding brengen [van menschen k., *ngebogkeun* l.]; *dikĕdĕngkeun*.

**KĔDEP**, de opslag van het oog, blik, knipoogje; *sakĕdep*, een oogenblik (zie ook *metra*); *kĕkĕdepan*, aanh. of links en rechts oogjes geven; *sakĕdepan*, een oogenblik; *ngĕdep*, l. van *ngitjeup* (zie *kitjeup*), met de oogen knippen, lonken of wenken; *koemĕdep-tasma*, (van de oogen) schitteren als brilleglazen; *ngĕdepan*, l. van *ngitjeupan*, iemand toewenken, iemand een oogje geven; *dikĕdepan*.

**KĔDĔPRAK-KĔDĔPROEK**, zie *kĕdĕproek*.

**KĔDĔPROEK**, ong. = *gĕblig*, het geluid van een voetstap, trede, stap; *kĕdĕproekna leumpang ki semah*, het geluid der voetstappen van den gast; *kĕdĕprak-kĕdĕproek*, klotsen (met *gamparan*'s).

**KĔDER**, = *gimir*, vreesachtig, bloode.

**KEDĔR** (Indr., vgl. *kĕder*), in de war zijn, den weg niet weten, de richting bijster zijn.

**KĔDĔWĔK**, ong. = *kop*, werkw. tusschenw. voor: eten, aan 't eten gaan.

**KĔDĔWĔS**, alleen in *tingkĕdĕwĕs*, (van velen) zachtjes of fluisterend spreken.

**KĔDĔWĔT**, alleen in *tikĕdĕwĕt*, niet voortkunnen met loopen, onder het loopen met het eene been tegen het andere stooten, met het eene been in de broekspijp van het andere been verward raken, enz.

**KĔDĔWOEL**, vuil, ongedaan (b. v. een ongeroskamd paard); ook: onwetend, bekrompen van verstand.

**KĔDIK** (Jav.), = *eutik*; *sakĕdik*, een weinig; *teu sakĕdik*, niet zoo'n beetje.

**KĔDING**, I. alleen in verbinding met *hangit*; zie ald.

II. (Kad.), z. v. a.: tot zelfs, b. v. *sapoeloeh kali kĕding*, zelfs tot tienmaal toe; in Indr.: ook, en ook, eveneens.

**KĔDJAGAN** (Indr., vgl. *djaga* en *tahan*), uit te houden, kunnen verdragen, zich kunnen beheerschen; *bli kĕdjagan*, niet uit te houden, niet kunnen verdragen.

**KĔDJAT**, ngbr.; *ngĕdjat*, op zijde springen, uitwijken, de wijk nemen, ontwijken, ontvlieden; *koedjat-kĕdjat*, gedurig naar de zijde uitwijken; (van een vlieger in de lucht) gedurig een sprong ter zijde doen; *ngĕdjatkeun*, iemand of iets ontgaan, ontwijken of ontvlieden; *dikĕdjatkeun*. (Vgl. *kodjengkang*.)

**KĔDJĔBLOEG** (Indr., vgl. *djĕbloeg*), het hoofd stooten.

**KEDJEK**, ngbr.; *kekedjek*, stampen met den voet of de voeten (b. v. iemand die boos is); (van een hond enz.) trappen of schuifelen met de achterpooten; *kekedjekan*, aanh. met de voeten stampen; *ngekedjekkeun*, stof enz. (*ngĕrĕs*) van den voet of de voeten afstampen.

**KĔDJI** (Mal.), gemeen, afzichtelijk.

**KEDJO** k., *sangoe* l., gekookte (of juister gestoomde) rijst; *ki kedjo*, naam van een *areuj* of slingerplant; *tĕloeh kedjo*, machteloos zijn, niet kunnen loopen noch staan (ten gevolge van overmatig gebruik van *kedjo*); *pikedjo*, het op zijn rijst gesteld zijn, het op eten gesteld zijn; *mikedjo*, op rijst (eten) gesteld; *ngedjo*, rijst stoomen; *kekedjoan*, 1. wat rijst moet voorstellen (bij het spelen van kinderen); 2. op *kedjo* gelijkend schuim op het *indjoek*-verband van een pas afgeslagen tapsteel van een *kawoeng*-palm (P.); *-pangedjo* k., *panjangoe* l., rijstkoker of kookster; *sapangedjoan*, zoolang het stoomen van rijst duurt.

**KĔDJOT** (vgl. *djot*), plotseling een gedachte krijgen of een begeerte om iets te doen; *kĕdjoting manah*, z. v. a.: een voorgevoel hebben; *koemĕdjot*, (van het hart) in beweging zijn, ontstellen, een voorgevoel hebben.

**KĔDOEK**, het omgraven (vgl. *soengkoer*); ook g. w.; *ngĕdoek*, met een werktuig (b. v. een *patjoel*) vuilnis enz. dat op den grond ligt naar zich toe halen, uithalen, uitgraven (b. v. een vijver); *dikĕdoek*; *kĕkĕdoek*, met de pooten, de voeten of de handen in den grond krabben, graven of wroeten; (van een paard) met de voorpooten in den grond krabben; ook: trappelen (vgl. *totoker* bij *toker*); verder: geschoffel; *ngĕdoekan*, uithalen, uitgraven, uitbaggeren, uitdiepen; *dikĕdoekan*; *pangĕdoekan*, bagger.

**KĔDOEL**, maar meestal *ngĕdoel*, z. v. a. *moemoelan*, afkeerig van werken, traag, lui; ook: ledig zijn, leegloopen; *rĕdjĕki kakĕdoelan*, het brood der luiheid.

**KĔDOENG** (eig. Jav.), hetzelfde als *leuwi*, zie ald.

**KĔDOET**, I. ngbr.; *kĕkĕdoetan*, het zenuwachtig trillen van een lid van het lichaam, lillen; ook: het slaan van de pols (*ĕme*); *kĕkĕdoetan biwir*, het trillen van de lip. (Vgl. *koemĕdot*.)

II. = *kĕnjĕd*. P.

**KĔDOK**, masker, momaangezicht; *dikĕdok*, zich een masker voordoen, een masker voorhebben, gemaskerd.

**KĔDOKAN**, = *panggoejangan*, mooras, poel.

**KĔDOT**, ngbr.; *koemĕdot*, = *kĕkĕdoetan* (zie *kĕdoet*), het zenuwachtig trillen van een lid van het lichaam (inz. van iemand die toornig is); *koemĕdot biwir*, het trillen van de lip.

**KEËNG**, z. v. a. *garing* en *angar*, droog, dor, schraal; ook: mager (van lichaam); *lĕmah keĕng*, droge- en mitsdien schrale (dorre) grond.

**KEHED**, = *sirit*, maar k. p., het mannelijk lid; *si kehed sija*! een gemeen scheldwoord tegen jongens of mannen.

**KEHKEL**, naam van een kleinen riviervisch.

**KEHKER**, verb. van *keker*, kijker; *ngehker*, een kijker ergens op richten; *dikehker*; *pangehkeran*, uitkijktoren.

**KĔJ**, werkw. tusschenw. voor: luide lachen; *kĕj goemoedjĕng*, in lachen uitbarsten. (Vgl. *ngĕhkĕj*.)

**KEJAK**, schreeuw (inz. van een vogel dien men gevangen heeft en in de hand houdt); *kekejak* en *ngekejak*, (van zulk een vogel) al maar schreeuwen, geschreeuw. (Vgl. *kĕjĕk* en *kejok*.)

**KEJAN**, alleen in *sakejan-kejan*, = *sapirang-pirang*, zooveel als (er zijn).

**KĔJĔK**, schreeuw van een kind dat gepakt wordt; *kĕkĕjĕk* en *ngĕkĕjĕk*, (van zulk een kind) al maar schreeuwen, geschreeuw.

**KĔJĔMBĔNG**, ngbr.; *ngĕjĕmbĕng*, blijven staan, zich opstuwen (van water dat niet kan wegvloeien); *ngĕjĕmbĕngkeun*, water zich doen opstuwen.

**KĔJĔNG**, iets volstrekt willen hebben of doen.

**KEJOK**, een schreeuw geven (b. v. een kip of een jongen die het gevecht verloren heeft), het verloren hebben, onderliggen; *oelah ngejok memeh dipatjok*, schreeuw niet voor je gebeten wordt, = ons: schreeuw niet voor je geslagen wordt; *ngejok*, een schreeuw geven (b. v. een kip of haan, als men die wilde vastgrijpen, bij ontsnapping); *kejok-kejok*, herh. schreeuwen; *kekejokan*, aanh. of gedurig schreeuwen; *koewak-kejok*, al maar schreeuwen; *koemejok*, schreeuwen, zijn nederlaag uitkraaien.

**KEJONG**, naam van een rivierslak, grooter dan de *toetoet*; ook: het huisje van de *kejong*, slakkenhuisje; *diborongkos kejong*, (van inpakken gezegd) zoo maar in een bundeltje bij elkander doen (verkl. met *hanteu pantĕs*, *tatapi pageuh*).

**KĔK**, werkw. tusschenw. voor: aanpakken, beetpakken, aangrijpen, vastgrijpen, enz.; *sakĕk*, een greep, enz.

**KĔKĔB**, aarden deksel van een pot of pan, = *toeroeb*; ook g. w., = *toeroeban*, dek toe! *ngĕkĕb*, overdekken, toedekken (van iets dat op het vuur staat of warm is); *dikĕkĕb*.

**KĔKĔBA**, I. (Tjiandj.), = *tingkĕm*; zie ald. II. Ceremonie welke aan een vrouw die voor de eerste maal zwanger is in de 7de maand voltrokken wordt om haar een voorspoedige bevalling te verzekeren (vgl. Jav. *tingkĕb*). P.

**KEKEBET**, vlaggetje aan een piek (bij een feest) of aan de piek van de *oepatjara's*.

**KĔKĔD**, ngbr.; *ngĕkĕdkeun*, iets ergens op doen steunen (b. v. den grooten teen op den grond); *dikĕkĕdkeun*.

**KEKED**, krom (van een vinger of de vingers, b. v. door kramp of rheumatiek); *daek keked*, ik wil kromme vingers krijgen (b. v. als 't niet waar is; een soort vervloeking).

**KEKEDJEK**, zie *kedjek*.

**KĔKĔL**, stijf, vasthoudend, niet van zijn opinie afgaan, niet toegeven.

**KĔKĔMBĔN**, l. van *karembong*, zie ald.

**KEKENJOS** (Buit.), verlegen zijn, zich schamen.

**KEKENTJENG**, een plat-ronde koperen kookpan [elders *gerengseng* genoemd]; *peso kekentjeng*, naam van een mes voor keukengebruik gebezigd.

**KĔKĔNTONG**, ngbr.; *djalma kĕkĕntong*, verkl. met *djalma beunang mĕting*, uitgezochte-, uitgelezen menschen; *pĕrdjoerit kĕkĕntong*, uitgelezen krijgslieden.

**KEKEP**, = *rekep*, dicht, vast aaneengesloten, dicht op elkander staan (b. v. struiken); *ngekepkeun*, vast tegen elkander doen sluiten (b. v. de vingers; het tegenoverg. van *meberkeun*); *dikekepkeun*.

**KĔKĔPĔR**, zie *kĕpĕr*.

**KĔKĔPREK**, zie *kĕprek*.

**KĔKĔR** (het tegenoverg. van *godos* I.), stijf, dicht; (van touw), stijf gedraaid; *dikĕkĕr*, verzwegen worden.

**KEKER**, het Holl. kijker; idem, inz. verrekijker; ook: microscoop. (Zie ook *kehker*.)

**KEKERE**, bedelaar. (Vgl. *kokoro*.)

**KĔKĔRĔKĔT**, zie *kĕrĕkĕt*.

**KEKEREKET**, zie *kereket*.

**KEKES**, naam van een eekhoorn, grooter dan de *badjing*; *ramo kekes*, naam van een onkruid; *kopi kekes*, rijpe-, op den grond gevallen koffie [welk afvallen met de *kekes* in verband gebracht wordt]; *ngekes*, afgevallen koffie oprapen; *dikekes*.

**KEKESED**, zie *kesed*.

**KEKETJLEK** (Z.-B.), een zeer jonge *gaboes*.

**KĔKĔWĔK**, ngbr.; *dikĕkĕwĕk*, 1. = *ditjĕtjĕkĕl*, (van iets) al maar (door iemand) vastgehouden worden; 2. = *dipiboga*, onrechtmatig in bezit gehouden worden.

**KEL** (Kad.), verb. van *hel*, zie ald.

**KĔLAB**, ngbr.; *ngĕlab*, zich bewegen (nl. door den wind, b. v. een kleed); overdr. z. v. a. *hanteu tĕtĕp*, niet vast, niet bestendig; *kĕlab-kĕlab*, (van iets dat door de lucht zweeft) met flikkeringen voortgaan [in dézen zin, dat men 't nú eens ziet en dàn weer niet]; *dikĕlab*, te drogen gehangen worden (in den wind); *koemĕlab*, heen en weer waaien (b. v. een gordijn), wapperen (b. v. een vlag); overdr. = *soemĕblak*, onrustig, angstig, in ontroering of in onrust zijn; ook: onrustig-, onbestendig wonen; *ngĕlabkeun*, met iets slaan (b. v. met een sarong die men uitwascht); *dikĕlabkeun*.

**KĔLAJ**, ngbr.; *ngĕlaj*, ong. = *leuleus*, slap, zwak (b. v. van het enkelgewricht van een paard, en ten gevolge daarvan) doorzakken, kromgroeien, vergroeien; ook in 't alg.: doorbuigen; *tikĕlaj*, zwikken, achteroverzwikken (inz. van een klein kind dat gedragen wordt).

**KĔLAK**, het Holl. klacht; aanklagen, verklagen, aanklacht, beklag; *ngĕlak*, zijn beklag over iemand doen, aanklagen, verklagen; *dikĕlak*; *ngĕlakkeun*, iemand gerechtelijk aanklagen, iemand bij het gerecht enz. beschuldigen; *aja pingĕlakkeuneun*, iets hebben om iemand van te beschuldigen; *noe dikĕlakkeun*, bij het gerecht aangeklaagde; *pakĕlakan*, aanklacht, beschuldiging.

**KĔLAK-KĔLIK**, zie *kĕlik*.

**KĔLANG**, door en door droog, droog en hard, uitgedroogd; *noe kĕlang*, (van aarde) droog en hard (het tegenoverg. van *ridoeh*); *ĕnggon kĕlang*, droge (dorre) plaats of streek.

**KĔLAP-KĔLEP**, zie *kĕlep*.

**KĔLAR**, I. verkl. met *sono* en *hajang papanggih*, genegenheid voelen voor, begeerig zijn naar, verlangen te ontmoeten; *kĕlar panon*, een helder oog-, een levendigen blik hebben; *kĕlar ati*, helder-, opgewekt van gemoed; soms = *wadŭs* en *kĕlir*, weemoedig gestemd; *tatjan kĕlar*, nog niet met iets verzoend zijn, zich nog niet in iets kunnen vinden; *balik-kĕlar* (Bad.), = *woewoeng*, zie ald. (P.); *lagoe kĕlar* (Z.-B.), naam van een zangwijs; *ngĕlaran*, iemand opzoeken uit belangstelling; inz.: de bruid afhalen (door den bruidegom).

II. Het Holl. klaar; helder, klaar; ook uitroep van spoorweg-conducteurs, enz.

**KELAR** (vgl. *lar*), ngbr.; *ngelaran*, gedurig voorbij iets loopen (inz. met de begeerte het te bezitten), iemand of iets gédurig passeeren; *dikelaran*.

**KĔLAS**, het Holl. klas; klasse, inz. schoolklasse; *naek kĕlas*, een klas verhoogd worden.

**KĔLAT**, I. ngbr.; *ngĕlat*, ophangen aan een touw (in de hoogte, inz. van een vogelkooi); *dikĕlat*; *pangĕlatan*, staak waaraan een kooi met een tortelduif erin wordt opgeheschen.

II. Het Holl. klad; idem, ruw opstel.

III. = *ĕlat* I., zie ald.

**KELE**, een stuk bamboe, korter dan een *lodong*, om er water in te halen en te bergen.

**KĔLĔBĔK**, ngbr.; *tikĕlĕbĕk*, = *titeuleum*, zinken, verdrinken; *kĕkĕlĕbĕkan*, = *teuleuleuman*, gedurig onderduiken. (Vgl. *teuleum*.)

**KELEBET**, ngbr.; *ngelebet*, wapperen, uitwaaien (van een vlag of banier); ook: slaan (van een zeil); *tingkelebet*, wapperen (van vele vlaggen of banieren); *ngelebetkeun*, iets laten uitwapperen, doen uitwaaien; *dikelebetkeun*. (Vgl. *ngĕrab*.)

**KĔLĔBOET**, houten vorm waarom de doek voor een tulband gewonden wordt om er den gewenschten vorm aan te geven.

**KĔLED**, het Holl. kleed; jurk, japon.

**KELEHKER** (Z.-B.), gedroogde zaden van *patjoeng*.

**KĔLEK** (vgl. *kĕlik*), 't geluid van de *kolejangkak* enz.; *ngĕlek*, een schel geluid laten hooren, krijschen.

**KELEK** k., *ingkab* en *dehe* l., oksel, de oksels; *boeka kelek*, onder den oksel; *ngelek*, iets in den oksel dragen; *dikelek*; *ngekelek*, aanhoudend in den oksel knellen; *dikekelek*.

**KĔLĔKĔR**, klanknab. van *kerek*, snorken.

**KĔLĔM**, = *ngalĕlĕp*, in het zand of in het water zinken of verzinken; *ngĕlĕm*, (van het water) overdekken, verzwelgen; *dikĕlĕm*, overdekt-, verzwolgen worden (door het water); *kakĕlĕm*, met water bedekt of overstroomd zijn, door het water verzwolgen worden of zijn; *ngĕlĕmkeun*, iets laten zinken of verzinken (b. v. in de zee); *dikĕlĕmkeun*.

**KĔLĔMBOENG**, een *ĕmboeng*-gezicht zetten; *kĕkĕlĕmboengan*, aanh. of gedurig zulk een gelaat vertoonen. P.

**KĔLĔMĔT**, ong. = *kĕlĕsĕd*, stilletjes in-, rond- of voortsluipen; *tĕngah peuting kĕlĕmĕt asoep ka kĕbon*, midden in den nacht sloop hij stilletjes in den tuin.

**KĔLĔMPENG** (Z.-B.), gedroogde *peuteuj*-pitten.

**KĔLĔNDANG**, ngbr.; *koelĕmĕndang*, zich

bewegen (in den zin van *koemĕlip*), in leven zijn; verder: ergens loopen, heen en weer loopen; ook: verblijven; *sija moal aja koemĕlĕndang di dijeu*, jou is (wordt) hier geen verblijf toegestaan; *kĕlĕndoeng-kĕlĕndang*, her- en derwaarts rondloopen (voor zijn pleizier).

**KĔLĔNDOENG-KĔLĔNDANG**, zie *kĕlĕndang*.

**KĔLĔNENG** (vgl. *kĕneng*), het aanh. klinken van voorwerpen of muziekinstrumenten die een helderen klank geven.

**KELENENG** (vgl. *kĕlĕneng*), het klingelen; *ngeleneng*, klingelen, luiden (van een schel of bel); *kalanang-keleneng*, geklingel, gebengel, tingelingeling; *kelenengan*, een voorwerp bestaande uit eenige metalen staafjes, aan beide uiteinden voorzien van een gaatje, waardoor een koord wordt gestoken, dat strak wordt aangehaald [die staafjes worden bespeeld; om het geluid helderder te maken doet men ze rusten op een bamboezen koker].

**KĔLĔNG**, I. wat in stukken of stukjes gesneden is; ook van de hand gezegd, als de vouw aan de binnenzijde van den eenen kant naar den anderen recht doorloopt; *ngĕlĕng*, recht doorloopen (een vouw, een lijn, enz.); ook: ringen (van een boom); *dikĕlĕng*; *ngĕlĕngan*, in stukken of stukjes snijden; *dikĕlĕngan*.

II. (Bad.), = *gegeber* (zie *geber*), lel. P.

**KĔLĔNTENG**, Chineesche of Japansche afgodstempel.

**KELENTENG**, ngbr.; *ngelenteng*, om zijn tegenpartij heen loopen (z. a. in een gevecht); *dikelenteng*. (Vgl. *koelinting*.)

**KĔLĔNTING**, een vaasje, kruikje, inz. oliekruikje. [Het kan met een stop worden gesloten en in de hand of aan een band worden medegevoerd.]

**KĔLĔNTJI**, het Holl. konijntje; konijn; ook: haas.

**KĔLEP** l., *kĕlet* k. (maar dikwijls wordt ook *kĕlep* als k.-woord gebruikt), een zijdelingschen, verliefden blik op iemand werpen; *kĕlap-kelĕp*, idem, maar aanhoudend; ook: lodderig kijken; *karĕlep*, verliefde blikken op elkander werpen (van een verliefd paar); *tingkarĕlep*, (van velen) zulke blikken werpen; *ngĕlepan*, iemand verliefd aankijken, iemand oogjes geven, toelonken, toewenken; *dikĕlepan*.

**KĔLĔPĔK** (vgl. *pĕk*), in zwijm vallen; ook: plotseling sterven (inz. van dieren).

**KĔLĔPĔR**, zie *kĕpĕr*.

**KĔLĔPĔT**, ong. = *lĕs-lĕsan*, inslapen. P.

**KĔLĔPON**, naam van een Inlandsch gebak van *kĕtan*, met stroop erin.

**KĔLĔR**, = *roehak* en *arĕng*, kool, houtskool; ook = *mohong*, zie ald. (P.); *njijeun kĕlĕr*, houtskool maken (branden).

**KELĔR**, groote vierkante flesch, kelderflesch; ook wel: stopflesch; *ngelĕran*, in een kelder- of stopflesch doen; *dikelĕran*.

**KĔLĔSĔD**, zich bewegen, rondscharrelen enz. zonder gedruisch (b. v. iemand die van plan is te stelen), zonder gedruisch heengaan. (Vgl. *kĕlĕmĕt*.)

**KĔLET**, zie *kĕlep*.

**KELETEK**, = *kolotok*, een houten bel; *dikeletek*, z. v. a. *diïngoe*, steeds bij zich of in zijn nabijheid houden (b. v. een klein kind); *dikeletekan*, (een geit enz.) een houten bel omhangen.

**KĔLĔTIK**, het bereiden van olie uit kokosnoten (door raspen en koken); *minjak kĕlĕtik*, = *minjak kalapa*, kokosolie; *toekang kĕlĕtik*, bereider (bereidster) van kokosolie, olievrouw; *ngĕlĕtik*, olie bereiden uit kokosnoten; *dikĕlĕtik*. (Vgl. *kampa*.)

**KĔLĔWĔK**, *pitjoeng*-pitten, eetbaar gemaakt door ze eenige dagen in water te zetten, dan wel ze een of twee weken in de aarde te begraven.

**KĔLĔWĔNG**, werkw. tusschenw. voor: werpen; *kĕlĕwĕng ka dijeu balangkeun*! gooi het maar op! (Vgl. *kiliwing*.)

**KĔLĔWIH**, naam van een soort van broodboom, veel overeenkomst hebbende met de *soekoen* [de vruchten worden gegeten]; zie ook *koeloer*.

**KĔLĔWIR**, ngbr.; *ngĕlĕwir*, uitwaaien, wapperen (van banieren of andere voorwerpen; vgl. *kiliwir* en *kelebet*); *pating-kĕlĕwir*, idem, van vele voorwerpen.

**KĔLID** (vgl. *ĕlid*), kunnen ontwijken (b. v. een slag of stoot); *ngĕlid*, ontwijken, ontduiken (een slag, stoot, enz.); *diĕlidan*, ontweken worden.

**KĔLIK**, het geluid van den *heulang* of kiekendief; *kĕlik-kĕlik*, of *kĕlak-kĕlik*, aanhoudend *kĕlik* roepen, een schril geroep; *ngĕlik-ngĕlik*, een geluid maken als de *heulang*, met een schelle stem uithalen; *sora ngĕlik-ngĕlik*, een schelklinkende (schrille) stem. (Vgl. *kĕrik*.)

**KĔLIL** (Ar., chĕlil), vertrouwd vriend. (Vgl. *haliloellah*.)

**KĔLIN**, zoom (van een kleedingstuk en derg.); *ngĕlin*, zoomen; *dikĕlin*.

**KĔLING**, de kust van Koromandel; *oerang Kĕling*, iemand daar vandaan, een Klingelees; *patjar Kĕling*, naam van een heester die een welriekende bloem draagt.

**KELINGAN**, = *kaelingan*, zie *eling*.

**KĔLIR**, schutsel, horretje, tooneelgordijn, zeil; *ngĕlir*, zijn als een *kĕlir*, d. i. afsluiten;

ook: omgeven (z. a. b. v. een *koeta*); *dikikis ngĕlir*, iets met een dichte-, gesloten heining omringen.

**KĔLOEN**, I. het opstijgen (van rook of walm); *ngĕloen*, opstijgen, omhooggaan (van idem); *koemĕloen*, idem, maar aanh.

II. G. w.; *ngĕloen*, alle menschen bij elkander nemen (b. v. om ze weg te voeren), laten samenkomen, samenroepen, verzamelen (b. v. de *doekoen*'s van een land); *dikĕloen*, weggevoerd worden, enz.

**KĔLOH**, = *kĕntob*, deuk, ingedeukt.

**KELONG**, spook, geest; ook wel gezegd tegen kinderen, als ze ieder oogenblik zonder reden weg zijn, zoodat men ze zoeken moet. (Vgl. *korod* I.)

**KELOR**, naam van een boom [de wortel, als pap op het lichaam aangewend, heeft afleidend of verdeelend vermogen].

**KĔLOS**, het Holl. klos; idem, nl. voorwerp om garen op te winden.

**KĔMANG**, voll. *tangkal kĕmang*, naam van een *manggah*-soort; *boewah kĕmang* (of eenv. *kĕmang*), de vrucht van dezen boom.

**KĔMAS**, ngbr.; *ngĕmasan*, = *nĕkanan* (P.), zie *tĕkan*; *ngĕmasan pati*, iets met den dood betalen, omkomen.

**KĔMAT**, een *djampe* of tooverformule, inz. dienende om de genegenheid van een lid der andere sekse voor zich op te wekken; *ngĕmat*, zulk een *djampe* aanwenden; in 't alg.: belezen; *dikĕmat*, belezen worden of zijn; *pangĕmat*, naam van zoodanige *djampe*.

**KĔMBA**, verkl. met *hanteu kĕdal* en *ngoeloewoet*, zich niet uitspreken, gesloten van gemoed zijn. (Vgl. *kĕmoe*.)

**KĔMBANG**, bloesem, bloem; ook: plant die bloemen draagt; *baleg-kĕmbang*, de periode waarin de begeerte naar het andere geslacht gaat ontwaken (vgl. *baleg*); *kĕmbang njangsang dina tarang*, een verbl. uitdr. voor *tarĕtĕp*, en dit een speling op *tĕtĕp* (P.); *kĕmbang tjarita*, = *boeboeka*, inleiding, voorafspraak (P.); *kĕmbang-kĕmbang*, 1. bloemen; 2. kunstbloem; *kĕkĕmbangan*, coll. meerv.: allerlei bloemen, gebloemte; *kĕmbangan*, bloemen dragen, in bloei staan, bloeien; ook: gebloemd; *ngĕmbang* (op den dag na *Lĕbaran*) bloemen brengen naar en strooien op het graf of de graven der zijnen [en te gelijk dat graf of die graven schoonmaken]; zie ook *nadran*; *poĕ ngĕmbang*, dag der bloemstrooiing [de dag na *Lĕbaran*]; *ngĕmbang-ngĕmbang*, kunstbloemen maken, bloemen ergens op maken of in werken; *djilid dikĕmbang-kĕmbang*, de band (van het boek) was met bloemen getooid (gebloemd); *ngĕmbangkeun*, met de *kĕmbang tjarita* of inleiding aanvangen (P.).

**KĔMBAR**, tweelingen (nl. jongens, vgl. *dompo*); *bĕdil kĕmbar*, geweer met twee loopen; *kĕmbaran*, tweelingpaar.

**KĔMBAT**, = *kĕbat*; zie ald. en vgl. *ĕmbat*.

**KĔMBĔNG**, g. w.; *ngĕmbĕng*, onder water zetten; *dikĕmbĕng*; *koemĕmbĕng*, voll. *tjimata koemĕmbĕng*, tranen in de oogen hebben; *ngĕmbĕngan*, iets (b. v. een *sawah*) onder water zetten, iets bevloeien, irrigeeren; *dikĕmbĕngan*. (Vgl. *keueum*.)

**KĔMBOE**, een bamboezen mand voor visschers [cylindervormig, maar naar de einden toe nauwer wordende].

**KĔMBOENG**, I. opgezet, uitgezet, gezwollen (de buik, de handen, enz.), opgezwollen, met blaren zijn; (van meel) rijzen, gisten, gerezen.

II. Naam van een zeevisch.

**KĔMEK**, = *kĕtjap*, lettergreep, woord, een zeggen; *sakĕmek*, = *sakĕtjap*, één lettergreep, één woord, één zeggen.

**KEMĔNGAN** (Jav., van hemĕng), l. van *kasoesahan*, in moeite verkeeren, in verlegenheid zijn.

**KĔMIL**, ngbr.; *ngĕmil*, voedsel vóór men het doorslikt eerst een poos in de wang, op zijde in den mond, houden (vooral van apen gezegd); *dikĕmil*. Vgl. *kĕmol*.

**KĔMIR**, tomaat, tomaten. B.

**KĔMIS** (Ar., chĕmis, vijf, de vijfde), Donderdag, voll. *poĕ kĕmis*; *ngĕmis*, uit bedelen gaan, bedelen.

**KĔMIT**, het wachthouden; *anoe kĕmit*, wachter, waker, wacht; *noe karĕmit*, de wachters; *djoeroe kĕmit*, of *toekang kĕmit*, wachter of wachters van beroep, inz. nachtwacht; *ngĕmit*, de wacht houden bij of over, bewaken; *dikĕmit*; *ngĕmitan*, iemand of iets bewaken (b. v. een kind of een graf); *dikĕmitan*; - *kĕmitan*, z. v. a. *djagaän*, wachtpost, wacht; *pakĕmitan*, de woning van een *wadana* of districtshoofd. (Vgl. *djaga* en *toenggoe*.)

**KĔMOE** (vgl. *ĕmoe*), ngbr.; *ngĕmoe*, in den mond houden; verder: bij zich houden, geheimhouden; *dikĕmoe*; *kĕkĕmoe* (ook *sikĕkĕmoe*) k., *goegoerah* l., gorgelen; *kĕkĕmoe keur aja noe dahar*, gorgelen terwijl een ander eet [wat *pamali* heet: *matak ditampiling*].

**KEMOETAN**, = *kaemoetan*, zie *emoet*.

**KĔMOL**, ngbr.; *ngĕmol*, voedsel lang in den mond houden omdat het lekker is; *dikĕmol*. (Vgl. *kĕmil*.)

**KĔMONG**, vervallen van gelaat (b. v. door ouderdom), afgevallen (van gelaat), ingevallen (van de wangen).

**KEMOT**, ngbr.; *ngemotan*, met de tong in den mond rondlikken (van iemand die na het eten nog niet verzadigd is); *dikemotan*; *koemat-kemot*, aanhoudend doen als bij *ngemotan* is gezegd.

**KĔMPĔJANG**, naam van de *tĕrĕbang* die bij een uitvoering aanhoudend en regelmatig geslagen wordt [bij *dikir moeloed* en *njalawat* bezigt men drie stuks *tĕrĕbang*, die genoemd worden *indoeng*, *anak*, *kĕmpĕjang*]; *ngĕmpĕjang*, ong. = *nĕpak* (zie *tĕpak*), met de vlakke hand slaan op of tegen (b. v. op iemands rug); *dikĕmpĕjang*.

**KĔMPĔL**, I. = *gomplok*, dicht opeenhangen (van vruchten enz.), vol dichte trossen zijn; (van *eurih*) in een bos bijeen-staan, een dichten bos vormen.

II. L. van *koempoel* [maar nog niet algemeen], bijeenkomen, bijeenzijn (zie verder *koempoel*).

**KEMPER**, lam, verlamd. (Vgl. *kempor*).

**KĔMPES**, niet meer dik of opgezet, slinken (b. v. een gezwel), dun of plat geworden, geslonken; ook: plat (z. a. een ledige geldzak); *ngĕmpesan*, inkrimpen (z. a. een voorwerp waaruit allengs de lucht ontsnapt). Vgl. *pejot*.

**KĔMPIS**, een fleschvormige mand van bamboe (om b. v. visch in te doen), een kleine *korang*; *kĕkĕmpis*, zwemblaas van een visch; *ginding kĕkĕmpis*, pronken met niets (met dingen zonder waarde of dingen van een ander); vgl. *kakampis*.

**KĔMPIT**, ngbr.; *ngĕmpit*, onder den arm nemen of houden (van iets dat eenigen omvang heeft, b. v. een wandelstok of een boek); *kĕkĕmpit* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**KĔMPLANG**, I. nab. van den slag van de *kampak* of bijl. P.

II. Ngbr.; *ngĕmplang*, onder water staan; (van water) blank op iets staan, een groote plas of een groot vlak vormen; *dikĕmplang*, onder water gezet worden. (Vgl. *ngamplang*.)

**KĔMPLENG**, = *kĕmpes* en *kĕntel*; zie ald.

**KĔMPLOENG**, I. klanknab. van den slag van de *balijoeng* of dissel. P.

II. (Bad.), palmwijnkoker. P.

**KĔMPLONG**, ngbr.; *dikĕmplong*, (van boomschors) tot papier bereid worden, door middel van kloppen en drogen; *kĕkĕmplongan*, 1. het week (deel van den buik van een viervoetig dier); 2. k., *lamboeng* l., het weeke gedeelte van den buik tusschen de ribben en de heupen, de holte onder de ribben in de zijde.

**KĔMPOEL**, een instrument behoorende tot de *salendro* en bestaande uit drie kleine bekkens, waarop gedurende een uitvoering zonder tusschenpoozen wordt geslagen (vgl. *bonang*); *ngĕmpoel*, zonder ophouden aan het rijstblok staan en stampen; *geus eureun ngala tjai, kaoela ngĕmpoel di lisoeng*, als ik klaar ben met waterhalen, moet ik zonder verpoozing aan het rijstblok staan en stampen.

**KEMPOL**, zitten met de beenen bij elkander en die vooruitstekende (z. a. een kind dat gedragen wordt, *ngaïs*); ook l. van *sidengdang*, te paard zitten (van een vrouw, met de beenen naar één kant); *ngempolkeun*, iemand de beenen vooruit doen steken, de beenen ter zijde doen (zoodat men overzijde zit, gelijk een vrouw te paard); *dikempolkeun*; *angkat dikoempal-kempolkeun*, onder 't gaan de voeten naar rechts en links zetten.

**KEMPOR**, ook *gempor*, lam in de onderste ledematen; *ngempor*, lam in de onderste ledematen zijn, als een lamme gaan, kreupel zijn; *noe ngempor*, lamme (in de beenen), kreupele.

**KĔMPOT**, kuiltje in de wang, kuiltjes in de wangen hebben, voll. *kĕmpot pipina*.

**KĔMPRANG**, de schal van het aanslaan der draad bij het weven; *ngĕmprang*, den draad aanslaan. P.

**KEMPRENG**, geen kracht hebben in een of ander lichaamsdeel (b. v. in een der armen); *kalalempreng*, in een toestand van algemeene verlamming der ledematen verkeeren.

**KĔMPRING**, voll. *somah kĕmpring*, een gezin uit den minderen stand, welks hoofd geen grondbezitter is en geen eigen erf heeft (verkl. met *taja pikabeurateunana*); een andere naam is *bajoeboed*. (Vgl. *bakoe*.)

**KĔMPROENG**, maar meestal *ngĕmproeng*, (van instrumenten) aanh. klinken of ruischen.

**KĔMPROS**, los of hol (van den grond onder de oppervlakte, dáár waar men b. v. een stok in den grond steekt); ook gezegd van een rotte plek of een gat (b. v. in een brug); overdr.: blijken juist te zijn, uitkomen; *ngĕmpros*, juist, juist zijn, uitkomen (z. a. een gissing); *taksiranana sok ngĕmpros*, zijn voorstelling komt dikwijls uit.

**KENA**, z. v. a. *pedah*, naardien, omdat; ook: zich laten voorstaan op, prat zijn op, aanmatigend; *kena menak*, zich op zijn adeldom laten voorstaan; *kena djadi ratoe*, zich er op laten voorstaan dat men koning is; *oelah kena boga doewit*, laat er u niet op voorstaan dat gij geld hebt; *abong kena*, wat maakt het! wat doet het er

toe! *abong kena! lĕga tĕgal*, wat doet het er toe! (zegt men) het veld is groot; *abong kena! ĕnggeus roempak djami!* wat maakt het! (zegt men) het is pas oogst geweest [men behoeft op de rijst niet zuinig te zijn]; - *kenana*, = *pedahna*, naardien; maar ook: het zich op iets laten voorstaan; *kena-kena*, = *pedah-pedah*, naardien, daar (met nadruk); ook: hoog wegloopen met zichzelf of met wat men is; *oelah kena-kena aing*, denk niet: ik (ben zoo voornaam, zoo rijk, enz.).

**KĔNAK**, zie *kĕndak*.

**KĔNAP**, het Holl. knaapje, voll. *medja kĕnap*, knaapje, klein tafeltje.

**KĔNDAK**, of ook *kĕnak* (Mal.), boeleerder, boeleerster. (Vgl. *obod*, *sendel* en *ranjed*.)

**KĔNDAL**, voll. *tangkal kĕndal*, naam van een boom. [De vrucht wordt tot *pangrapĕt* gebezigd.]

**KĔNDANG**, I. hetzelfde als *gĕndang*, een langwerpige trom, aan de ééne zijde overspannen; *kĕndang gĕde pakaoeman*, een verbl. uitdr. voor *bĕdoeg*, moskeetrom, en speling op *gĕlĕdoeg* (zie ald.); *dikĕndangan*, over iemand of iets de groote trom roeren, d. i. hem (het) toejuichen.

II. Pak garen van veertien *haloe-haloe*; ook: riem papier; *sakĕndang*, één pak garen, één riem, enz.

**KENDARAN**, overtroffen-, overschaduwd worden.

**KĔNDAT**, afgebroken, afgebroken raken; ook: te kort (inz. van een sprong); verder = *tjatjap*, tot vervulling gekomen, vervuld, afgeloopen; *kĕndat lĕs-lĕsan*, z. v. a. *paparĕgatan*, bij tusschenpoozen; *teu kĕndat*, = *teu pĕtot*, zonder tusschenpoozen, onafgebroken; *teu kĕndat-kĕndat*, idem, met verst.

**KĔNDĔK**, verkl. met *eureun*, stilhouden, ophouden; *taja kĕndĕkna*, zonder ophouden; *ngĕndĕk*, zich ergens ophouden, voor een poos niet zingen of fluiten (van een vogel), zich stilhouden; *ngĕndĕk-ngĕndĕk*, zich voortdurend bij iets ophouden, stil bij iets vertoeven.

**KĔNDĔL** (vgl. *kandĕl* bij *andĕl*), vast van geest, betrouwen-, zelfvertrouwen hebben, onversaagd, vastberaden, vrijmoedigheid hebben om te durven; ook: rustig afwachten; verder: jegens iemand een goed vertrouwen hebben, hem tot iets in staat achten; *koemĕndĕl*, vast vertrouwen op (b. v. op God); *mikĕndĕlan*, iemand slechte waar of een slechte zaak aanpreeken, hem zoodanig bepraten dat hij er aan wil, vertrouwende dat de waar of de zaak goed is; *kakĕndĕlan*, moedigheid, vertrouwen, betrouwen.

**KĔNDI** k., *tjaratan* l., aarden of metalen waterkruik, waterkaraf, schenkkan.

**KĔNDIT**, een in de rondte ergens omheen loopende streep of ring, een smalle strook die ergens omheen gewonden is; ook: een soort buikband; verder: gestreept (van een geit, een kameel, enz.).

**KĔNDOE**, een plooi of rimpel; *karĕndoe*, plooien, rimpels; verder: gerimpeld (b. v. papier dat ergens opgeplakt is), niet glad zitten (b. v. een kleed); *ngĕndoe*, een plooi of rimpel vormen, zich plooien of rimpelen.

**KĔNDOENG**, bol staan (door den wind, b. v. een gordijn dat opwaait); *koemĕndoeng*, opwaaien, bol waaien.

**KĔNDOR** (het tegenoverg. van *kĕntjĕng*), langzaam, traag (loopen, werken, enz.), te langzaam gaan, naloopen (van een uurwerk), te langzaam binnenkomen (b. v. belasting); ook: slap zijn, slap hangen (b. v. een koord); *ngĕndoran*, langzamer doen gaan, den gang van iets vertragen, slapper maken, vieren (b. v. een touw), minder stijf maken (van een band of verband); ook: verflauwen (b. v. in ijver), slabakken; *dikĕndoran*, gevierd worden, enz.

**KENEH**, nog, ook, bovendien; *aja keneh*, er is nog, er zijn nog, het is er nog; *masih keneh*, nog, nog steeds; *eta keneh*, dezelfde, hetzelfde; *kitoe keneh*, ook aldus; *hanteu keneh*, toch niet, toch nog niet; *gĕde keneh*, nog grooter; *leutik keneh*, nog kleiner.

**KĔNEK**, het Holl. knecht; idem, maar inz.: helper van een kok of kokin, koksmaat, tweede kok of kokin.

**KĔNENG**, nab. van 't geluid van helderklinkende voorwerpen of muziekinstrumenten.

**KENGING**, l. van *beunang* en van *meunang*, kunnen, vermogen, krijgen, bekomen. (Zie verder *beunang*.)

**KENGKEN**, ngbr.; *ngengken*, laten maken, laten repareeren, in de maak geven, bestellen (vgl. *kongkon*); *ngengkenkeun*, iets laten maken, enz.; *dikengkenkeun*; *kengkenan*, bestelling.

**KENGKERANG**, het been dat de *walikat* aan de *harigoe* verbindt, sleutelbeen; *kengkeranganan*, idem.

**KENGKONG**, een stijven arm hebben (zóó dat de elleboog naar buiten staat; het tegenoverg. van *bĕntik*); *koengkang-kengkong*, de armen stijf houden, met de ellebogen buitenwaarts.

**KĔNING**, ngbr.; *ngĕningan*, een kind dat besneden zal worden of een jong mensch dat gaat trouwen het gelaat glad- en de

wenkbrauwen gelijkscheren; *dikĕning*, of *dikĕningan*. (Vgl. *koneng*.)

**KĔNJANG**, z. v. a. *bĕlot*, g. w.; *ngĕnjang*, aanhalen, aantrekken, rekken, medetrekken, medesleuren, uitrekken, uittrekken, uitrukken (b. v. een vleugel); *dikĕnjang*; *kĕkĕnjang*, ngbr.; *ngĕkĕnjang*, aanh. trekken of rukken aan; *dikĕkĕnjang*.

**KĔNJAT**, klef, z. a. zeewater, dat zich moeilijk laat afdrogen. P.

**KĔNJĔD**, g. w.; *ngĕnjĕd*, een ruk geven aan een touw, koord of ketting, trekken aan den toom van een paard, enz.; *dikĕnjĕd*; *kakĕnjĕd*, een touw hetwelk een dier aangebonden wordt om het in bedwang te houden (zie ook *kĕrĕnjĕd*); *ngĕnjĕdan*, aan iets trekken, aanhalen (b. v. de leidsels); *dikĕnjĕdan*.

**KĔNJED**, slap (inz. van de huid). Vgl. *kĕnjod*.

**KĔNJOD**, slap, week (b. v. de huid van een oud mensch); *karĕnjod*, idem, met verst.; *koelit aki geus karĕnjod*, uw vel, grootvader! hangt reeds slap. (Vgl. *kĕnjed*.)

**KENJOET** (Indr.), medegevoerd worden door water, op het water drijven.

**KENJOM**, open-en-toegaan (inz. van den mond of van den anus); *koenjam-kenjom*, al maar open-en-toegaan (nl. de mond van iemand die spreken wil, maar niets uitbrengt).

**KĔNJOT** (vgl. *njot*), het aan of op iets zuigen; *ngĕnjot*, aan of op iets zuigen, trekken (aan een sigaar enz.); *dikĕnjot*; *pangĕnjot* (*b.p.*), tepel (P.).

**KĔNOER**, snoer, koord (b. v. van een hengel), sim, hengelsnoer, = *tali oeseup*; ook 't koord van de *tjaor*, = *tali tjaor*, zie *tjaor*.

**KĔNONG**, een groote *koromong*, koperen of bronzen slaginstrument.

**KĔNTANG**, voll. *hoewi kĕntang*, naam van onze aardappelsoort.

**KENTASA** (N.-B.), z. v. a. *bae*, slechts; *Djawa kentasa* noemt men in N. B. het Javaansch dat daar gesproken wordt, z. v. a.: „het is er ook een Javaansch naar!" M.

**KĔNTĔL**, = *kimpĕl*, dik, van vloeistof.

**KĔNTEL**, plat, ledig (van den buik). Zie ook *lĕnteh* en *toelalet*.

**KĔNTĔNG**, ngbr.; *ngĕntĕng*, spannen, uitspannen; (van een spin) haar web spannen (weven); verder = *ngantĕng*, gespannen, uitgespannen; *ngarĕntĕng*, gespannen of uitgespannen van meerdere dingen; - *kĕkĕntĕng*, touw of derg., ergens voor of over gespannen; *ngĕkĕntĕngan*, een touw of derg. ergens voor of over spannen; *ngĕntĕngkeun*, iets spannen of uitspannen; *dikĕntĕngkeun*.

**KĔNTENG**, dakpan; *toekang kĕnteng*, pannenbakker; *imah kĕnteng*, huis met pannen gedekt; *ngĕnteng*, met pannen dekken; *dikĕnteng*.

**KĔNTJA**, koord of lijn, langs of over iets te spannen of gespannen (b. v. langs een weg, op een *sawah*-bed bij het planten, enz.) om daarlangs iets in rechte lijn te kunnen doen, richtsnoer, meetsnoer, rooilijn, plantlijn; *ngĕntja*, een *kĕntja* spannen of aanleggen, meten, richten, enz.; *dikĕntja*; *kĕntjaĕn*, meetlijn enz.; ook: het binnen de lijn gelegen stuk grond.

**KENTJA** k., *kiwa* l., links, linkerzijde; *leungeun kentja*, de linkerhand; *di kentja*, aan de linkerzijde; *ka kentja*, naar de linkerzijde; *ti kentja*, ter linkerzijde; *kentjaeun* of *di kentjaeun*, links van; *ngentja* k., *ngiwa* l., naar de linkerzijde, links af; *hoetang ngentja-ngatoehoe*, schuld hebben naar (aan) alle kanten.

**KĔNTJANG**, ook *koemĕntjang* [beide verouderd], het bespelen der *karinding*.

**KENTJANG** (vgl. *kĕntjĕng*), strak, vast, stijf aangehaald, strak gespannen; ook: recht, zonder bochten, in een rechte lijn; *ngentjangan*, strak-, vast aanhalen, een rechte lijn trekken, recht doorgaan; *dikentjangan*.

**KĔNTJAR**, ngbr.; *ngĕntjar*, uit het hok gaan of zijn, vrijraken, loskomen (ook b.v. van een gevangene), losbreken, vrij of los rondloopen (b. v. kippen); *meunang ngĕntjar*, vrij (los) kunnen komen; *ngĕntjarkeun*, z. v. a. *ngaleupaskeun*, uit het hok laten, loslaten, uitlaten, los of vrij laten rondloopen; *dikĕntjarkeun*.

**KĔNTJĔNG**, gespannen, strak (van een koord), gestrekt (loopen, draven, vliegen, enz.); verder: gezwind, snel, haastig, vlug; ook: streng (b. v. een bevel); tevens: geweldig; *sarta kĕntjĕng*, met haast, met geweld, enz.; *pos kĕntjĕng*, koerier; *koemĕntjĕng*, doen als iemand die zich haast (doch zonder op te schieten); *pakĕntjĕng-kĕntjĕng*, om het snelst, om het hardst; *ngĕntjĕngan*, strak aanhalen, meer spannen, strakker maken; ook: aanzetten (b. v. een loopend paard), aansporen; *dikĕntjĕngan*; *ngĕntjĕngkeun*, haast achter iets zetten, bespoedigen; ook: zekere maatregelen verscherpen; *dikĕntjĕngkeun*.

**KĔNTJENG** (Bat.), = *kontan*; zie ald.

**KĔNTJES**, = *kintjĕs*, volslagen blind, zoodat het licht geheel uit het oog of de oogen geweken is (b. v. ten gevolge van een zwaardslag); *lolong kĕntjes*, blind met

gesloten oogen (staat tegenover *lolong beunia*).

**KĔNTJRENG**, het klinken, rinkelen van (weinig) geld (vgl. *kerentjeng* en *gondjrang*); *ngĕntjreng*, rinkelen, klinken (helder, schel), helder klinken, een helderklinkende stem hebben [gepaard aan een goede voordracht, zoodat deze *bentes* is]; *ngĕntjrengkeun*, laten rinkelen of klinken; *dikĕntjrengkeun*.

**KĔNTOB**, een klein deukje of kuiltje; ook: een weinig uitgehold (b. v. een steen door den drup); *ngĕntob*, een deuk vormen, gedeukt, ingedeukt. (Vgl. *kĕloh*.)

**KĔNTRANG-KĔNTRONG**, nab. van het geluid veroorzaakt door het aanslaan van de draden bij het weven. (Vgl. *kĕtek*.)

**KĔNTROENG**, ngbr.; *ngĕntroeng*, (van een ledig voorwerp) een hollen klank geven, bommen, galmen; *ngĕntroengkeun*, geluid laten geven, (een hol voorwerp) laten bommen; *dikĕntroengkeun*.

**KĔPAK-KĔPOEK**, zie *kĕpoek*.

**KEPANG**, kruiselings gevlochten bamboe; *ngepang*, (bamboe) kruiselings vlechten; ook: kruiselings ergens op liggen, b. v. striemen op den rug van een dier; *dikepang*, kruiselings gevlochten worden.

**KĔPĔK** (Bant.), ngbr.; *dikĕpĕk-kĕpĕkkeun*, = *dibĕbĕrik* (zie *bĕrik*), nagezet worden. P.

**KĔPEK**, een mand of bak (van bladeren, leder of iets anders) tot vervoer van goederen gebezigd, pakmand; ook: tasch, reistasch, groote doos, valies, en derg.

**KEPEL**, I. veulen. (Vgl. *bĕlo*.)

II. Naam van de onderste tabaksbladen.

**KĔPĔNG**, rondas, schild; zie ook *harigoe*. (Vgl. *tameng*.)

**KEPENG**, een oude koperen munt ter waarde van een halven duit; in 't alg.: klein kopergeld; *sakepeng*, een geldstuk.

**KĔPĔR**, I. beven (vooral inwendig); *ngĕpĕr*, idem; *kapar-kĕpĕr* en *koepoer-kĕpĕr*, sterk beven; ook: met haast maatregelen nemen; *kĕkĕpĕr*, briefje, kaartje of derg., ergens aan gehecht of aan toegevoegd, bevattende den naam van het voorwerp of aanwijzing omtrent den inhoud, geleibriefje, geleibiljet, etiquette; *dikĕkĕpĕran*, van zulk een biljet enz. voorzien worden; - *kĕlĕpĕr* (voor *kalĕpĕr*), ngbr.; *ngĕlĕpĕr*, = *ngalĕpĕr*, innerlijk beven, ontroerd zijn; *ngalalĕpĕr*, idem, van meerdere personen; *tingkalĕpĕr*, beven, van velen; *kĕkĕlĕpĕran*, (van een vogel) klappen met de vleugels. (Vgl. *degdeg*, *gĕtĕr* en *gidir*.)

II. Naam van een woudboom, voll. *tangkal kĕpĕr*.

III. (Z.-B.), = *siraroe*, de vliegende witte mier.

IV. Hulpw. voor het tellen van platte voorwerpen; *sakĕpĕr*, één zoodanig voorwerp. P.

**KĔPER**, tenger, smal; *djalma kĕper*, een tenger man.

**KEPER**, I. = *kemper*, lam, verlamd.

II. het Holl. keper, naam van zeker weefsel; idem.

**KEPES**, ngbr.; *ngepeskeun*, van zich afslaan, afweren (b. v. iemands hand), iets van zich afhouden; *dikepeskeun*.

**KĔPĔT**, = *kipas*, waaier; *njikĕp kĕpĕt*, een waaier in den hand houden; *ngĕpĕt*, heen en weer gaan (van een waaier); *kĕpĕt ngĕpĕt sorangan*, een waaier die uit zichzelf heen en weer gaat, een automatische waaier; *ngĕpĕtan*, (met een waaier) bewaaien; *dikĕpĕtan*.

**KEPET**, = *meper*, zijn billen na ontlasting afvegen aan het gras of tegen den grond; *si kepet*, scheldnaam van een kind dat zoo iets doet; *ngepet*, 1. = *kepet*; 2. = *ngopet*, zie ald. (Vgl. *tjebok*.)

**KĔPING**, hulptelw.: stuk, stuks (van brieven, geld, stukken *indjoek*, enz.; vgl. *gĕbleg* en *kakab*); *sakĕping soerat*, een brief of briefje.

**KĔPIRIT**, naam van een vezelplant, een soort *haramaj*.

**KĔPLAK**, klanknab. van slaan of kloppen; *ngĕplak*, idem; *pakarang patingkarĕplak*, de wapens kletterden.

**KĔPLEK**, een spel met centen, ong. als het bij ons bekende „kruis- of muntspel." (Vgl. *sampak* II.)

**KEPLEK**, ngbr.; *ngeplek*, slap hangen, op zijde hangen (b. v. de kam van een *hajam kabiri* of kapoen); *ngeplek leungeun*, slap hangen van de handen; *kaplak-keplek*, aanhoudend-, voortdurend slap hangen, nú naar deze, dàn naar die zijde hangen; *ngeplekkeun djangdjang*, de vleugels neerlaten, de vleugels slap laten neerhangen.

**KĔPLOEK**, nab. van het geluid van iets dat valt en daarbij een doffen klank geeft (b. v. als een zware vrucht van den boom op den grond valt); *ngĕploek*, op iets hols kloppen (b. v. op den buik).

**KĔPLOK**, ngbr.; *ngĕplok*, geluid geven, een helderen klank geven (van eenig voorwerp, als men er op slaat); *kakĕplok*, gezegd van een voorwerp waarop men een slag gaf zonder de bedoeling te hebben er op te slaan, en dat op deze wijze een klank geeft.

**KĔPOEH**, naam van een boomsoort. P.

**KĔPOEK**, g. w.; *ngĕpoek*, naar iets slaan (b. v. met een doek), naar een vlieg of derg. slaan, stof van iets afslaan; *dikĕ*-

*poek*; *kakĕpoek*, (zonder opzet) geraakt of geslagen (door iemand die met een doek of zoo iets slaat); *silih-kĕpoek*, naar elkander slaan (b. v. met een doek); *kĕpak-kĕpoek*, links en rechts (met een doek of zoo iets) slaan, om zich heen slaan; ook: vlug in de weer zijn; *kĕrĕpoek* (voor *karĕpoek*), ngbr.; *ngĕrĕpoek*, (van vele personen) iemand aangrijpen, aanvallen, klop geven, afranselen; *dikĕrĕpoek*, (door velen) worden gegrepen, afgeranseld, enz.; *pakĕpoek*, met haast en met zijn velen schikkingen of toebereidselen maken (b. v. voor de ontvangst van een hoofd), bedrijvig; verder: rage, gejacht, gevlieg door elkander.

**KĔPOENG**, g. w.; *ngĕpoeng*, omringen, omsingelen, insluiten, belegeren; *dikĕpoeng*; *kakĕpoeng*, omringd, ingesloten, omsingeld; *kakĕpoeng koe balahi*, door gevaren omringd.

**KĔPOET**, ngbr.; *ngĕpoet*, = *njapoet*, geheel bedekken, overdekken, geheel omringen; ook: geheel bezetten (b. v. met edelgesteenten), overtrekken (b. v. met goud); *dikĕpoet koe pagĕr bata*, met een muur omringd worden; *kakĕpoet*, overtrokken, overdekt, alom bezet met, beslagen; *bilikna kakĕpoet, ditaretes koe pĕrmata*, de wanden waren geheel met edelgesteenten ingezet; *kĕkĕpoetan*, dat waarmede een voorwerp overtrokken of bedekt is, overtreksel.

**KEPOH**, binnenwaarts staan (van één der knieën), een binnenwaartsch staande knie hebben. (Zie *rimpoeng* en *kipas*.).

**KĔPOK**, voll. *tjaoe kĕpok*, naam van een pisangsoort.

**KĔPOKAN**, nog zeer jonge vruchten; *kĕpokan hiris*, jonge *hiris*-vruchten.

**KEPOT**, ngbr.; *koepat-kepot*, (van een dier) kwispelen met den staart, kwispelstaarten; *ngepotkeun*, op zijde doen (b. v. de staart van een paard); *dikepotkeun*.

**KĔPRAJ** (vgl. *gĕbraj*), ngbr ; *ngĕpraj*, licht worden (van binnen), opgewekt worden. P.

**KĔPRAK** (vgl. *prak*), naam van een paar harde houten die tegen elkander worden geslagen en dan een schellen klank geven; *kĕkĕprak*, met deze houten op elkander slaan; *ngĕprak*, afslaan (van vruchten); ook: fijnhakken (van gras en aarde, met den *patjoel*); *dikĕprak*; *ngĕprakan*, afkloppen (b. v. een *bilik*-wand); *dikĕprakan*.

**KĔPRAK-KĔPRIK**, zie *kĕprik*.

**KĔPREK**, maar doorgaans *ngĕprek*, verkl. met *matjoel mindo*, d. i. den grond, die bij het eerste omspitten omgewerkt is, met den *patjoel* stukslaan, fijnmaken, tot gruis slaan; ook in 't algem. stukslaan, verbrijzelen (inz. met een steen); *dikĕprek*; *kĕkĕprek*, de klepperplankjes aan een wajangkist of bij een uitvoering op de *rejog*, klep.

**KEPRET** (vgl. *ampret*), het afspatten; *ngepret*, spatten, afspatten (b. v. zemelen van den bek van een eend die slobbert; verder: sprengen of sprenkelen op; *kekepret*, de natte handen in de lucht slaan om ze droog te krijgen, (iets nats) uitslaan; *ngepretan*, sprenkelen op, besprenkelen, vochten; *dikepretan*; *ngepretkeun*, laten spatten op of tegen, iets sprenkelen, iets uitslaan of met iets slaan om stof of vochtigheid, daarop geraakt, er van te verwijderen; *dikepretkeun*; *pangepret*, bekken (waaruit men sprenkelt); *pangepretan*, dat wat bij het eten van een dier van zijn bek spat (*remeh*); ook: het besprengen, besprenging; *gĕtih pangepretan*, bloed der besprenging.

**KĔPRIK**, g. w.; *ngĕprik*, in draf zetten, aanzetten (van een paard); *dikĕprik*; *kĕprak-kĕprik*, aanh. slaan (b. v. met een rietje op den grond).

**KĔPRIWEN**, of ook *kaprijen* (Indr.), = *koemaha*, hoe? hoedanig?

**KĔPROEL**, fijne poeder, stof; ook: vlokje, pluisje; *sakĕproel*, een ziertje, zooals wij zeggen een vingerhoed (b. v. fijne koffie); *ngĕproel*, fijn zijn, poeder zijn, fijn neervallen (stof, aarde, poeder, regen); *adjoer-ngĕproel*, fijn stof; *kakĕproelan*, bestoven raken of zijn met iets als het genoemde.

**KĔPROK**, g. w.; *ngĕprok*, doen voorwaarts rukken; ook = *ngahajoe-hajoe*, aansporen, aanzetten, aanvuren (b. v. strijders); *dikĕprok*; *kĕkĕprok*, klepperplankjes die geslagen worden bij een uitvoering op de *dogdog* enz. (vgl. *kĕprek*); *ngĕprokkeun*, doen oprukken, doen voorwaarts rukken (van krijgsvolk enz.); *dikĕprokkeun*.

**KĔPROT**, aanzetten (b. v. een paard met zweepslagen, een tragen knecht met woorden, enz.).

**KEPROT**, ngbr.; *kekeprotan* (Kad.), zweepen met den staart (z. a. een hond of wild dier).

**KĔRAK**, = *intip* II., aanbaksel, aanzetsel.

**KERAK**, = *djalak*, naam van een vogel, soort spreeuw of lijster.

**KĔRANG**, naam van zeker week- of schaaldier, kokhaan; *tapok-kĕrang*, schelp; *apoe-kĕrang*, schelp- of sirihkalk.

**KĔRAS** (Mal. en Jav.), = *bangĕt*, hevig, fel, sterk; *aer-kĕras*, sterkwater.

**KERAS**, bitterachtig, een bitteren smaak op de tong hebben.

**KĔRAT-KĔRET**, zie *kĕret*.

**KĔRAT-KĔROT**, zie *kĕrot*.

**KERDJA-PAKSA** (aan het Mal. ontleend), dwangarbeid. (Vgl. *palis*.)

**KĔRE**, voll. *badjoe kĕre* k., *raksoekan*

*kère* 1., harnas, pantser; *dibadjoe-kère*, een pantser aandoen of aanhebben.

**KERE**, I. een stukje gedroogd vleesch of gedroogd mootje visch [niet dun als *deëng*, maar dikker].

II. Tot straf geen eten geven; *dikere*, tot straf geen eten krijgen. P.

**KÉRÉBÉK** (vgl. *koeroeboek*), het klokken van water enz. als men een kruik of derg. vult door onderdompeling, geklok; *koemĕrĕbĕk*, geraas van winden in den buik, rommeling in den buik (harder dan bij *koemoeroeboek*); *ngĕrĕbĕkkeun*, een kruik of derg. vullen door ze onder water te houden; *dikĕrĕbĕkkeun*.

**KÉRÉBÉT**, ngbr.; *ngĕrĕbĕt*, = *njoeksroek* (zie *soeksroek*), in of door *bala* of wildernis gaan, zijn weg door wildernis nemen; *tingkĕrĕbĕt*, idem, van velen; *kĕkĕrĕbĕtan*, worstelend door een wildernis dringen.

**KÉRÉBOET** (voor *karĕboet*), zie *kĕboet*.

**KÉRÉD**, ngbr.; *ngĕrĕd*, z. v. a. *mĕngkĕk* en *njandĕt* (zie *pĕngkĕk* en *tjandĕt*), intoomen, betoomen, bedwingen; *dikĕrĕd*; *ngĕrĕdan*, (een geslacht dier) opsnijden, aan stukken of reepen snijden; *meuntjit moending, ti boentoetna kĕrĕdan ka-hoeloenakeun*, slacht buffels en snijdt ze aan stukken van den staart naar den kop toe; *dikĕrĕdan*; - *kĕrĕdan*, 1. lapje vleesch, b. v. als loon voor den slachter van het beest; 2. hetgeen men den plaatselijken voorganger van eigen slacht geeft (gewoonlijk den kop).

**KÉRÉDJÉP**, ngbr.; *ngĕrĕdjĕp*, de oogen sluiten (om te slapen, z. v. a. ons „een oog dichtdoen"); *sare teu sakĕrĕdjĕp-kĕrĕdjĕp atjan*, geen oog dichtgedaan hebben.

**KÉRÉDJÉT**, ngbr.; *ngĕrĕdjĕt*, trekking of trilling (inz. in het been); *kĕkĕrĕdjĕtan*, trillen (inz. een been), nog trekkingen vertoonen (b. v. een geslachte kip).

**KÉRÉDJOET**, = 't betere *karĕdjoet*.

**KÉRÉJÉK**, ngbr.; *ngĕrĕjĕk*, iemand dien men in zijn macht gekregen heeft (inz. iemand die onderligt) toetakelen; *dikĕrĕjĕk*.

**KÉREK**, g. w.; *ngĕrek*, (een lucifer) afstrijken; *dikĕrek*; *kĕrekan*, een doosje lucifers.

**KEREK**, I. snorken (van een slapende); *kerek gĕroeng-gĕroeng*, kreunend snorken; *kekerekan*, snorken als een slapende [nadoen]; ook: aanh. snorken.

II. Schijf, katrol, trijsblok; *ngerek*, ophijschen (aan een katrol of trijsblok); *dikerek*; *ngerekan*, iets ophijschen of optrijsen; *dikerekan*; *kerekan*, katrol, blok of trijsblok (om iets op te hijschen).

**KÉRÉKÉB**, tusschen de tanden-, tusschen de scharen houden; *dikĕrĕkĕb*, (van iets hards, b. v. een klontje) met de tanden fijngemalen worden (in den gesloten mond en zóó dat een knarsend geluid gehoord wordt).

**KEREKES-KAES**, nab. van het geluid dat gehoord wordt als iemand *opak* of derg. eet.

**KÉRÉKÉT**, 1. = *karĕkĕt*; zie ald.; 2. = *kĕkĕrot* (zie *kĕrot*), klapperen, knarsen (van de tanden); *kakĕkĕrĕkĕt*, idem; *ngĕrĕkĕt* (Kad.), stijfkramp; - *tikĕkĕrĕkĕt*, trillen (van woede, van pijn, onder 't dragen van een zware vracht, enz.); verder: klapperen (van de tanden).

**KEREKET**, alleen in *tikekereket*, hetzelfde als *tikĕkĕrĕkĕt*, zie *kĕrĕkĕt*.

**KEREL**, snijden. P. (Vgl. *keureut*.)

**KERELENG**, = 't meer gebr. *gereleng*.

**KÉRÉLÉP** (vgl. *lĕp*), werkw. tusschenw. voor *teuleum*, onder water gaan, onderduiken, verzinken; *ngĕrĕlĕp*, zinken, ondergaan (b. v. een schip).

**KERELEP**, weerlichten. P. (Vgl. *kilab* en *singkab*.)

**KÉRÉM**, g. w.; *ngĕrĕm*, opsluiten, afsluiten van den omgang met menschen, in verzekerde bewaring stellen of houden; *dikĕrĕm bae di imah*, in huis opgesloten worden gehouden.

**KÉRÉMBA**, hetzelfde als *kalĕmba*, zie ald.

**KÉRÉMBÉNG**, = *koeroemboeng*, zie ald.

**KÉRÉMI**, maar meestal *kĕrĕmian*, jeukte of jeuking aan den anus hebben, maden hebben; *koemarĕmi*, in Z.-B. benaming van jonge dieren, op den leeftijd dat ze erg speelsch zijn.

**KÉRÉN**, een verplaatsbare *hawoe*, een groot komfoor of groote vuurpot (om *koeweh* enz. op te maken).

**KÉREN**, te verg. met *singĕr*, flink aanpakken.

**KÉRÉNAK-KÉRÉNIK**, hetzelfde als *karĕnak-karĕnik*.

**KÉRÉNG**, hartstochtelijk, vol gemoedsbeweging, driftig, bits, scherp; *kĕrĕng nanjana*, hij vroeg driftig (bits); *leuwih kĕrĕng sowarana*, (hij sprak) op zeer scherpen toon; *kĕkĕrĕngan*, op elkander aangaan, op elkander snauwen, met elkander twisten; *pakĕrĕng-kĕrĕng*, met elkander twisten, elkander met snauwen beantwoorden.

**KÉRÉNJÉD** (vgl. *kĕnjĕd*), trekking of schok in de spieren; *ngĕrĕnjĕd*, een schok of ruk voelen (b. v. aan een hengel); *kĕkĕrĕnjĕdan*, schokjes in de spieren voelen [waaraan voorspellende beteekenis wordt toegeschreven, P.].

**KERENTJENG**, gerinkel; *peso kerentjeng*, een mes dat men bij het weven gebruikt om de losse draden van het weefsel af te

snijden; *ngerentjeng*, rinkelen; *karantjang-kerentjeng*, idem, herh. of aanh.

**KĔRĔP**, dicht op of dicht naast elkander zijn (b. v. boomen); ook: zonder veel of lange tusschenruimte, snel op elkander volgend (vgl. *geje*); *koemĕrĕpan*, dicht op elkander liggen, b. v. bamboe's; ook: vol gras, geboomte, enz. (P.); *ngĕrĕpan*, dichter op elkander doen zijn; *dikĕrĕpan*; *ngĕrĕpkeun*, dicht op elkander doen zijn, dicht bij elkander zetten; *dikĕrĕpkeun*.

**KĔREP**, het Holl. griffel; idem.

**KĔRĔPĔK**, alleen in *kĕkĕrĕpĕkan*, fladderen (van een wilden vogel in de kooi, of z. a. een geslachte maar nog levende kip).

**KEREPEK**, alleen in *kekerepekan*, spartelen (van een visch op het droge).

**KEREPENG**, slaan met de hand (z. a. iemand doet die zich gebrand heeft); *kekerepengan*, idem, aanh. of herh.

**KEREPES**, z. v. a. *hiroep*, leven, levend; *diroewang kerepes*, levend begraven worden of zijn; *kekerepesan*, spartelen (z. a. een visch op 't droge, vgl. *kerepek*).

**KĔRĔPOEK**, zie *kĕpoek*.

**KĔRĔPOES** (het Holl. karpoets) k., *kĕtoe* s., *kopejah* l., muts, kapje.

**KĔRĔSA**, = 't meer gebr. *kĕrsa*.

**KĔRĔSĔK**, g. w.; *ngĕrĕsĕk*, verkl. met *njoenatan teu make raramean*, een plechtigheid (b. v. besnijdenis) voltrekken zonder omslag, zonder feestelijkheden; *dikĕrĕsĕk*. (Vgl. *sidoeroe-isoek*, bij *isoek*.)

**KERESEK** (vgl. *korosok*), geritsel (b. v. van een dier dat men niet ziet, z. a. een *kadal*), zacht geruisch van voetstappen.

**KĔRĔSIL**, verkl. met *kedjo atah sawareh*, (van gare rijst) met harde korrels gemengd.

**KĔRET**, ngbr.; *ngĕret*, knagen (van een rat of muis); *kĕrat-kĕret*, idem, aanhoudend of gedurig, geknaag; ook: bij kleine beetjes (b. v. voor een cent of een halfje) te gelijk koopen; *ngĕretan*, knagen aan (b. v. een muis aan hout). Vgl. *kĕrot*.

**KĔRĔTA**, = 't meer gebr. *kĕrta*.

**KĔRĔTAK-KĔRĔTEK**, hier en daar voelen of tasten.

**KĔRĔTAP** (*b. p.*), z. v. a. *koljap*, zie *oeljap*. P.

**KĔRĔTĔG**, zie *kĕtĕg*.

**KĔRETEK**, rammelen (z. a. losgeraakte wielspaken). P.

**KĔRĔTI** (Z.-B.), = *kĕrtĕka*; zie ook *kitri* II. en *desa*.

**KĔRĔTIKA** (Z.-B.), = *kĕrĕti*.

**KĔRĔTIP**, = *karĕtip*, zie *kĕtip*.

**KERETJEK**, = *karatjak*, klein straaltje, klein plasje, druppeltje, ziertje; *sakeretjek*, een klein straaltje, een ziertje; *ngeretjek*, uitloopen (van een klein straaltje), met een klein straaltje uitloopen.

**KĔRĔWĔD**, werkw. tusschenw. voor: een touw om iemand of iets werpen; *ngĕrĕwĕd*, een touw of strik over iemand of iets werpen; ook, maar in dézen zin meer *koemĕrĕwĕd*, met weerzin geven of zich overgeven.

**KĔRĔWĔK**, werkw. tusschenw. voor: grijpen, vastgrijpen (inz. met den bek of de pooten).

**KEREWEK**, = *korowok*. P.

**KEREWENG**, Soendan. naam voor *kipsao*, Chineesche trekpot van aardewerk.

**KĔRĔWĔS**, werkw. tusschenw. voor: eten, opeten; ong. = *rĕmoes*.

**KĔRI**, = *mereketetet*, dun-, achterlijk-, schraal zijn of staan (van *bibit* of planten, het tegenoverg. van *montok*); ook: schraal (van den grond) en mager (van het lichaam). Vgl. *koetet*.

**KĔRID**, g. w.; *ngĕrid*, alle dienstplichtigen oproepen, pressen; verder: een menigte voortdrijven (vgl. *peuti*); ook wel: meevoeren, meedragen; *dikĕrid*; *kĕridan*, een verzameling van personen die tot zeker werk van onbepaalden duur worden (zijn) geprest. (Vgl. *irid*.)

**KĔRIK**, nab. van het geluid dat een scherp voorwerp maakt als het over een ander (hard) voorwerp getrokken wordt, kras; ook g. w.; *ngĕrik*, afkrabben, afschrabben, afschrappen, uitschrappen, radeeren; ook: den baard wegnemen; verder: hartzeer hebben, leed hebben, leed dragen, treurig, aangedaan, bedroefd [in dezen overdr. zin doorgaans gevolgd door *ati*, *pikir*, *manah* of derg. woord]; *matak ngĕrik*, tot droefheid zijn, bedroeven; *dikĕrik*, afgeschrapt worden, enz.; *ngĕrak-ngĕrik*, doordringend schreeuwen, gillen; *ngĕrikan*, uitkrabben (b. v. een woord), doorhalen; *dikĕrikan*; *ngĕrikkeun*, iemands hart smart aandoen; *ngĕrik-ngĕrikkeun hate*, zich kwellen, zich bedroeven; *pangĕrikan*, afschrapsel, schraapsel.

**KĔRIS** k., *doehoeng* l., kris, een kris; *sasapoetan kĕris*, een met goud overtrokken of beslagen krisscheede (zie *sapoet*); *ngĕris*, met een kris steken.

**KĔRNA**, = 't meer gebr. *karna*.

**KĔRNALLAH** (samentr. van *kĕrna* en *Allah*), om Gods wil; *kĕrnallahan*, idem.

**KEROD**, bij elkander gehaald (met een draad, nl. van iets dat gescheurd is of van een gat); *ngerodan*, iets bij elkander halen; *dikerodan*; - *kekerod*, 1. bij elkander halen (b. v. een scheur), toehalen; - 2. de mond van den anus.

**KĔROED**, naam van een kleine tijgersoort, tijgerkat.

**KĔROEK** (vgl. *kĕrik*), ngbr.; *ngĕroek*, uitschrabben, afschrabben (b. v. een klapperdop); *dikĕroek*; *pangĕroekan*, uitschrabsel, afschrabsel.

**KĔROENG**, gebogen, hol gebogen, komvormig, hol; ook: de wenkbrauwen fronsen, zwart zien, iemand zwart aankijken. (Vgl. *tjeper* en *tjoerĕng*.)

**KĔROE-RAWIT** (Kad., waarsch. uit *kĕroe*, Kw., = *kiroeh*, en *rawit*, zie ald.), zekere huidziekte, gelijkende op gordelroos.

**KĔROK**, g. w.; *ngĕrok*, roskammen; verder: een maat afstrijken; ook: afristen, afstroopen (b. v. rijstkorrels van de aar); *dikĕrok*; - *kĕkĕrok*, roskam; *pangĕrok*, strijkhout (om een maat af te strijken).

**KEROK**, verkl. met *salah bilangan*, in de war raken of geraakt zijn bij het tellen, verkeerd geteld of gerekend hebben.

**KERONG**, g. w.; *ngerong*, = *ntīr*, iets ergens doorheen steken (b. v. een touw door de kieuwen van een visch), aan een snoer of touw rijgen; *dikerong*; *pangerong*, het touw of snoer dat men tot *ngerong* bezigt.

**KĔROT**, geknars (van de tanden); *kĕkĕrot*, 1. knarsen (van de tanden), tandenknarsen; 2. (Z.-B.), naam van een zeevisch; *koemĕrot*, aanh. knarsen; *kĕkĕrotan*, of wel *kĕratkĕrot*, herh. of gedurig met de tanden knarsen; *tingkarĕrot*, tandengeknars, van velen.

**KĔRSA** l., *daek* k., willen, verlangen; verder: begeerte, wil; *ngĕrsakeun*, willen (ten aanzien van iets bepaalds), bedoelen; *dikĕrsakeun*, gezegd van een persoon of zaak die het voorwerp is van een bepaald willen van een meerdere; *pangĕrsa*, begeerte, wil, bedoeling; *pangĕrsakeun*, een bepaalde wil ten opzichte van een persoon of zaak [vgl. wat den vorm betreft b. v. *pangrigĕlkeun* bij *rigĕl*].

**KĔRTA**, stil, rustig, vredig, veilig; verder: veiligheid, vrede, de rustige toestand waarin een plaats verkeert als men er veilig woont en verkeeren kan; *ngĕrtakeun*, rust doen heerschen; *dikĕrtakeun*.

**KĔRTAS** (Ar., karthas), papier; *oewang kĕrtas*, papieren geld; *ngĕrtasan*, met papier bekleeden, beplakken, behangen; *dikĕrtasan*.

**KĔRTĔKA** (Skr., krttikâ), het Zevengesternte.

**KESANG** k., *karingĕt* of *tji-karingĕt* l., zweet; *indoeng kesang*, zekere huiduitslag, de zoogen. roode hond; *ngesang*, zweeten; *kesangan*, zweet op de huid krijgen of hebben, zweeten, bezweet zijn.

**KĔSAT**, droog van smaak, stroef op de tong.

**KĔSĔD** k., *sĕpĕt* l., zuur, wrang, samentrekkend (van smaak).

**KESED**, g. w.; *ngesed*, de voeten schoonmaken (vegen, afschrappen) op een voetschrapper enz.; *kekesed*, voorwerp om de voeten op af te vegen of te schrappen, voetmat, vloermat, voetschrapper; *ngekesed*, de voeten vegen, enz.; *dikekesed*; *pangekesedan*, = *kekesed*.

**KĔSĔK**, ngbr.; *ngĕsĕk*, 1. = *ngagisik*, wrijven, schuren; 2. tusschen de tanden vermalen; *dikĕsĕk*; *ngĕkĕsĕk*, 1. aanh. wrijven of schuren; 2. aanh. tusschen de tanden vermalen; *dikĕkĕsĕk*.

**KĔSĔL**, onaangenaam gestemd zijn door lang wachten, zich vervelen, iets niet meer kunnen uithouden (vgl. *djengkel*); *teu kĕsĕl*, zich niet vervelen; *ngĕsĕlkeun*, iemand *kĕsĕl* maken (b. v. door hem te laten wachten); *dikĕsĕlkeun*.

**KESEL**, = 't meer gebr. *gesel*.

**KESER** (vgl. *ser*), = *isĕd* en *isĕr*, g. w.; *ngeser*, verschuiven, een weinig van zijn plaats gaan of raken; ook l. van *nalak*, zie *talak*; *koesar-keser*, al heen en weer schuiven (b. v. een zadel dat niet goed vast zit); *kekeseran*, bij kleine stootjes vooruitschoppen (z. a. een steentje door een jongen); *ngeserkeun*, doen of laten opschuiven, verschuiven, wegschuiven; *dikeserkeun*; - *keseran*, in Z.-B. een *leuit* of rijstschuur met verschuifbaar dak [dienende tot berging van *heutjak*].

**KESET**, ngbr.; *ngeset*, met een scherp werktuig over iets krassen, snijden of insnijdingen maken; ook: strijken (z. a. met een strijkstok over een snaarinstrument); *dikeset*; - *pangeset*, strijkstok.

**KĔSĔWĔL**, ngbr.; *ngĕsĕwĕl*, in iets peuteren (b. v. in het oog); ook: met iets teuten, iets doen waarmede men niet voort kan; *koesoewal-kĕsĕwĕl*, lang of aanh. met iets teuten.

**KĔSIT**, haastig, gezwind, bijdehand; verder: streng, straf, gestreng; ook: kort aangebonden (b. v. van een paard: *teu kaoer dipeupeuh*, als het geslagen wordt kwaad worden); *oelat kĕsit*, een gestreng uiterlijk hebben (ong. = *kĕtjoet*); *ngĕsitan*, iemand streng behandelen, narijden, achter iemand heenzitten om hem tot vlugheid enz. aan te sporen; *dikĕsitan*; *kakĕsitan*, gestrengheid.

**KESRAK**, ritselen. P. (Vgl. *keresek*.)

**KESREK**, naam van een afschuwelijke ziekte, waarbij de huid in witte stukken afschilfert, terwijl de lijder (lijderes) een

ondraaglijken reuk van zich geeft, een soort krets. [Deze ziekte schijnt uitsluitend het gevolg te zijn van een onzedelijk leven of van besmetting, en is, naar men zegt, ongeneeslijk.]

**KĔTAB**, ngbr.; *ngĕtab*, = *njĕblak*, ontstellen, ontroeren; *koemĕtab*, in ontsteltenis of ontroering verkeeren.

**KĔTAG-KĔTIG**, zie *kĕtig*.

**KETAH** (waarsch. uit *ka* en *eta* ontstaan), kijk! ziedaar! *teu ketah* of *teu sing ketah*, volstrekt niet (b. v. iets gedaan hebben).

**KĔTAN**, algemeene benaming van rijstsoorten die in garen toestand kleven, kleefrijst, voll. *pare kĕtan*; *sampeu kĕtan*, naam van een witte *sampeu*-soort.

**KETANG**, z. v. a. *ketah* en *geuning*, kijk! ziedaar!

**KETAP**, de beweging van den mond bij het eten; *saketap*, één zoodanige beweging; *ngetap*, op iets kauwen en daarbij gedurig den mond opendoen, met open mond op iets kauwen; *diketap*; *koetap-ketap*, bewegingen met de lippen maken alsof men eet (b. v. iemand die beschaamd is en dat tracht te verbergen), smekken.

**KĔTĔB**, = 't meer gebr. *padoeng*; zie ald.

**KĔTĔG**, het kloppen of bonzen van het hart; *kĕrĕtĕg* (voor *karĕtĕg*), het snelle kloppen van het hart, versnelde klopping van het hart; overdr.: wat in het hart of gemoed omgaat, inwendig gevoel, voorgevoel, voll. *kĕrĕtĕg hate*, *kĕrĕtĕging ati*; *sakĕrĕtĕging hate*, al wat er in het hart omgaat; *tingkĕrĕtĕg tingkoeroetoeg*, alles in onrust, alles in beweging; *koemĕrĕtĕg*, aanh. kloppen of bonzen van het hart, popelen (hetzij van ontroering, van deernis of van vreugde); *ngĕtĕg*, aanhoudend afgaan, zonder ophouden bulderen (van vuurwapenen); *kĕkĕtĕg*, hartslag, pols (vgl. *ĕme*); *ratoeg kĕkĕtĕgna*, zijn hart klopte hoorbaar, of sloeg hevig; *kĕkĕtĕgan*, kloppen (van het hart); overdr.: het kloppen, klopping van het binnenste (het geweten).

**KĔTĔJĔP**, ook *ngĕtĕjĕp* en *kĕtĕjĕp-kĕtĕjĕp*, voetje voor voetje loopen.

**KĔTĔK**, tikken (van binnen, z. a. een horloge); *kĕtĕk-kĕtĕk*, idem, aanh.; *ngĕtĕk*, tikken, kloppen (van binnen), voll. *ngĕtĕk pikir*; verder (nl. *ngĕtĕk*) z. v. a. *teu eureun pikir*, in beweging zijn (van het gemoed), met iets vervuld zijn, aanh. over iets denken; ook: onaangenaam gestemd; *ngĕtĕk-ngĕtĕk*, vol gedachten zijn, ten gevolge van vele gedachten die elkander opvolgen en verdringen besluiteloos zijn wat te zullen doen; *ngĕtĕk-ngĕtĕk djĕro pikir*, in onaangename-, driftige stemming verkeeren, gejaagd zijn. (Vgl. *kĕlĕg*.)

**KĔTEK**, I. nab. van het geluid, veroorzaakt door het aandrijven van den inslag; *ngĕtek*, den inslag aandrijven; *ngĕtekan*, idem, aanh. of gedurig. P.

II. Een verbl. naam voor *monjet* of *koenjoek*.

**KĔTEL**, goed, deugdzaam, van deugdelijke qualiteit; *barang kĕtelan* (het tegenoverg. van *kokoden*), waren van deugdzame (prima) qualiteit.

**KETEL**, het Holl. ketel; idem. (Vgl. *tjere*.)

**KETENG** (Z.-B.), de helft van een *koentili*; volgens P.: gehalveerd; ook g. w.: laten we ('t) met zijn beiden (b. v. uitmaken)! *saketeng*, voll. *lawang saketeng*, porte brisée, bewaakte in- en uitgang, hoofdpoort, slotpoort; *ngeteng*, bij kleine beetjes of in het klein verkoopen; *diketeng*; *ketengan*, met zijn beiden (P.).

**KĔTĔROK**, hetzelfde als *kĕtrok*, zie ald.

**KĔTES** (vgl. *tes* en *tetes*), druppel; *ngĕtes*, druppelen, afdruppelen.

**KĔTI**, honderdduizendtal (Skr. koti, tien millioen); *sakĕti*, één honderdduizend, enz.; *kĕtian*, in de honderdduizenden; *bakĕti-kĕti*, of *mangkĕti-kĕti*, bij honderdduizenden.

**KĔTIB**, of ook *hĕtib* (Ar., kĕthib), prediker [benaming van de Mohammed. geestelijken, die belast zijn met het lezen der preek in de moskee op Vrijdag].

**KĔTIG**, ngbr.; *ngĕtig*, met de vuist op iets slaan of bonzen; *kĕtag-kĕtig*, zich al maar met de vuisten slaan (b. v. op de beenen, uit radeloosheid); *dikĕtig koe ispoer*, het paard de sporen geven [doch zóó beter *digĕdig*]; *silih-kĕtig*, elkander met de vuist slaan, boksen.

**KĔTING**, naam van een zoetwatervischje.

**KĔTIP**, het met de oogen knippen, glinstering, flikkering; ook (Soem.) = *pitjis*, het tiencentstukje, dubbeltje; *sakĕtip*, één dubbeltje, enz.; - *kĕtip-kĕtip*, glinsteren, flikkeren (nu en dan, gedurig, zich telkens even latende zien, b. v. een vogel in de lucht); *karĕtip*, of *kĕrĕtip*, flikkeren, glinsteren (van vele dingen of gedurig); *patingkarĕtip*, of *patingkĕrĕtip*, lichten, glinsteren, flikkeren (van vele dingen en verspreid, b. v. lampen, de sterren, enz.); ook gezegd van schepen op grooten afstand, die door de golven op en neer bewogen worden, zoodat ze nu eens zichtbaar zijn en dan weer tusschen de golven verdwijnen; verder: (van velen) met de oogen knippen, knipoogen.

**KĔTIR**, 1. = *wads*, weemoedig, aangedaan; *matak kĕtir*, roerend; - 2. = *miris*, bang, bevreesd, beducht; *atina kĕtir*, zijn

hart is bevreesd; *dikĕkĕtir*, bevreesd gemaakt worden of zijn.

**KĔTJAP** (vgl. *oetjap*), lettergreep, woord, een gezegde, een zeggen; ook: stuks (dienende om woorden te tellen); *sakĕtjap*, één lettergreep, één woord, enz.; ook: een kort gezegde, een uitdrukking; *ngĕtjapan*, iemand iets vóórzeggen, woord voor woord voorlezen, dicteeren; *dikĕtjapan*. (Vgl. *kĕmek*.)

**KETJAP**, een donkerbruine dikke vloeistof (bereid uit de boonen der sojaplant), soja.

**KĔTJĔBĔR**, het plassen of geplas in ondiep water (als iemand er in rondloopt); ook: het plassen in bloed (op het slagveld); *ngĕtjĕbĕr*, plassen, rondplassen.

**KĔTJĔBOEK**, of *ngĕtjĕboek*, (van groote visschen wat *kotjepat* van kleine is) duikelen, onderduiken, over een andere heen duikelen; *patjingkĕtjĕboek*, idem, van vele groote visschen.

**KĔTJĔBOER**, nab. van het geluid van iets dat in het water plonst; ook: in het water plonzen; *ngĕtjĕboer*, zich in het water plonzen, zich in het water werpen (vgl. *njĕboer*); *tikĕtjĕboer*, (bij ongeluk) in het water plonzen; *ngĕtjĕboerkeun maneh*, zich in het water werpen.

**KĔTJĔLOEK** (Indr.), = *katjĕloek* (zie *tjĕloek*), den roep hebben, beroemd, alom bekend.

**KĔTJĔMPLOENG**, = *katjĕmploeng*, zie *tjĕmploeng*.

**KĔTJĔNG**, ngbr.; *ngĕtjĕng*, (van een klein vischje) van den wal in het water springen; *ngĕtjĕngkeun*, iets met een stok of dergelijk werktuig van den grond een eind weggooien; *dikĕtjĕngkeun*.

**KETJENG**, blind aan één oog (vgl. *petjak*); ook, g. w.: mik! *ngetjeng*, aanleggen, mikken (één oog dichtdoende), een wapen richten op, doelen; *diketjeng*. (Vgl. *kintjĕr*.)

**KĔTJĔP**, = *rĕntjĕp*, zachtjes spreken, zachtjes zingen, enz.

**KETJEPEK** (vgl. *tjepek*), met water spatten (inz. van kinderen bij 't baden); *tingketjepek*, idem, door velen; *katjapak-ketjepek*, gedurig of aanh. in het water slaan.

**KETJEPLEK**, ngbr.; *ngetjeplek* (Kad.), tegenspreken, iemand brutaliseeren.

**KĔTJĔR**, 1. van *peureuh*, oogdruppels; *ngĕtjĕran*, in een oog vocht laten druppelen, (het oog of de oogen) betten; *dikĕtjĕran*.

**KĔTJĔWAS-KĔTJĔWIS**, zie *kĕtjĕwis*.

**KĔTJĔWIS**, ngbr.; *ngĕtjĕwis*, veel praten, babbelen, meer praten dan noodig of goed is, kletsen, veel praten maar niets doen, lang dreigen maar niet handelen; *kĕtjĕwas-kĕtjĕwis*, aanh. babbelen over verkeerde dingen, al maar kletsen.

**KĔTJĔWOEK**, hetzelfde als *kĕtjĕboek*, zie ald.

**KĔTJING**, onwillig, ongenegen om iets te hooren of te doen; *koetjang-kĕtjing*, idem, met verst.

**KĔTJLAK** (vgl. *tjlak*), druppel; *sakĕtjlak*, één druppel, enz.; *ngĕtjlak*, druppelen, druipen; *ngĕtjlakan*, bedruppelen; *dikĕtjlakan*; *kĕtjlakkeun*, g. w.: doe (laat) druppelen op; *ngĕtjlakkeun*, druppelen op iets laten vallen; *dikĕtjlakkeun*. (Vgl. *kĕtes* en *tetes*.)

**KETJLAK** (vgl. *tjlak*), werkw. tusschenw. voor: opstijgen, te paard stijgen en derg., nader uitgedrukt door *toempak*, enz.

**KETJLOK**, bewegen, schudden (vocht in eenig voorwerp, het water van een vijver, van een plas of van de zee), in beweging zijn; *ngetjlok*, in schudding brengen, schudden uit; *ngetjlok doewit*, geld schudden uit, aan geld zien te komen; *paketjlok*, golfgeklots; overdr.: in beweging-, in verwarring zijn; *koetjlak-ketjlok*, heen en weer bewegen, golven, woelen (van water, vgl. *koeplak-keplok*); *dikoetjlak-ketjlok*, aanh. in beweging gebracht of gehouden worden (van het water of de golven).

**KETJOE** (Jav.), roover, rooversbende.

**KĔTJOET** (Buit.), zuur (gebezigd van wat erg zuur is (vgl. *haseum*); *kĕtjoet boedi*, stuursch, er stuursch-, stroef of onvriendelijk uitzien; *ngĕtjoetan*, goed (of erg) zuur maken; *dikĕtjoetan*.

**KĔTJOK** (vgl. *tjok*), = *gĕtjos*, steken, prikken.

**KĔTJRAK-KĔTJRIK**, zie *kĕtjrik*.

**KĔTJREK**, ngbr.; *kĕkĕtjrek*, metalen staafjes, aan elkander verbonden en dienende tot verhooging van het effect van muziekinstrumenten [men laat ze tegen elkaar kleppen met den voet, zooals de *kĕkĕprek*, die van hout zijn, of ook wel met de hand]; in 't alg.: klep; *ngĕtjrekkeun*, de *kĕkĕtjrek* doen kleppen; *dikĕtjrekkeun*.

**KETJREK**, een *moentjang*-noot gevuld met hagel, lood, enz. [bij *bantjoel* gebezigd]. Vgl. *kokodjo*.

**KĔTJRIK**, naam van een klein fijn werpnet (*heurap leutik*); *ngĕtjrik*, met de *kĕtjrik* visschen; *kĕtjrak-kĕtjrik*, idem, aanh.

**KĔTJROK**, ngbr.; *ngĕtjrok*, opslurpen (b. v. een *toeloet*), uitzuigen (b. v. een vischkop), afzuigen; *dikĕtjrok*.

**KĔTOE**, s. van *kĕrĕpoes*, muts, kapje; *kĕkĕtoe*, idem.

**KĔTOEG**, verkl. met *dĕkna kareuwas*, een schrik of aandoening krijgen (van blijdschap of iets anders).

**KĔTOEK**, 1. slag (b. v. met de *haloe* in de *lisoeng*; - 2. naam van een gongvormig metalen slaginstrument (zoowel afzonderlijk als bij de *gamĕlan* gebruikt). P.

**KĔTOK** (vgl. *tok*), het kloppen met de hand (b. v. op een deur); verder: het afslaan van een hoofd; ook g. w.; *djoeroe kĕtok*, hetzelfde als *toekang peuntjit* of *logodjo*, beul; *kari sakĕtokeun bae*, er ontbreekt (ontbrak) slechts een tikje (ietsje) aan, de slag was bijna gevallen; *ngĕtok*, ergens met de hand op kloppen; ook: iemand 't hoofd afslaan; *dikĕtok*; *ngĕtok-ngĕtok*, herh. of aanh. op iets kloppen, geklop; *dikĕtok-kĕtok*; *pangĕtokan*, plaats waar onthoofd wordt, schavot, gerichtsplaats, strafplaats.

**KĔTON**, het Holl. dukaton, oud-Holl. zilveren munt, ter waarde van *f* 3.15.

**KĔTOT**, niet vooruit willen (b. v. een paard of ook een mensch); verder: niet willen trekken (van een sigaar).

**KĔTREK**, iets dat men in de hand houdt ergens mede stukslaan of er stukken afslaan.

**KĔTROEK**, het kloppen ergens op (b. v. met een stok); *ngĕtroekan*, op iets ergens mede kloppen, op iets uitkloppen (b. v. een mand op het rijstblok); *dikĕtroekan*; *ngĕtroekkeun*, met iets ergens op kloppen (b. v. met een *roewas* op een steen).

**KĔTROK**, = *kĕtok*, het kloppen met de hand op iets (b. v. op een deur); *kĕkĕtrok*, aanh. kloppen; *kĕkĕtrok ti peuting*, bij nacht (op iets) kloppen [wat men *pamali* noemt: *matak ditoeroetan djoerig*]; *ngĕtrok-ngĕtrok*, kloppen, aanh. kloppen, geklop; *dikĕtrok-kĕtrok*.

**KETROK**, alleen in *paketrok*, tegen elkander stooten (zóó dat het geluid geeft, b. v. flesschen, rijststampers, enz.), botsen.

**KEUDEUNG**, ngbr.; *sakeudeung* k., *sakĕdap* l., een oogenblik; *sakeudeung deui*, nog een oogenblik, over een oogenblik; *sakeudeung deui pisan*, nog een korte poos; *sakeudeung-keudeung*, elk oogenblik; *sakeudeung-keudeungeun*, nú een oogenblik dàn een oogenblik, bij oogenblikken.

**KEUEUM**, g. w.; *ngeueum*, onder water zetten; ook: in water zetten, in de week zetten, weeken; (van *tjaďh* of hoog water) de velden overstroomen; *dikeueum*; *kakeueum*, in of onder water staan; *paeh kakeueum koe tjai*, sterven ten gevolge van onder-water-staan; *ngeueuman*, in of onder water zetten; *dikeueuman*. (Vgl. *kĕmbĕng*.)

**KEUEUNG**, eenzaam en verlaten zijn, zich eenzaam en verlaten gevoelen; *ngeueung*, bekommerd kijken, er bezwaard uitzien; *kakeueung*, het eenzaam hebben.

**KEUEUS**, = *kole*, wilde- of boschpisang (in Z.-B. alleen van de vrucht gebezigd); *seuseut batan neureuj keueus*, moeilijker dan een *keueus* door te slikken, gezegd van iets dat zeer moeilijk is; *keueuseun*, wolf aan de tanden [naar de overeenkomst met de vlekken op de bladen der *keueus*].

**KEUEUT**, volledig aan den boom gerijpt. P.

**KEUHEUL**, = *djengkel*, ontevreden-, verdrietig over iemand of iets zijn, geen geduld meer hebben, kregel, kregelig, ijverzuchtig, iets of iemand moede zijn, zich getergd gevoelen; *matak keuheul*, oorzaak zijn dat iemand *keuheul* wordt; *dipikakeuheul*, over iemand *keuheul* zijn; *brahala pakeuheulan*, afgoden die tot ijverzucht opwekken.

**KEUJANG**, verkl. met *geuleuh* en *keuheul*, een afkeer van iemand of iets hebben, wrevelig tegen iemand zijn; *meupeus-keujang* (vgl. *peupeus*), zijn toorn jegens iemand aan een ander of aan een voor de hand komend voorwerp koelen.

**KEUJEUP**, rivierkrab, schildkrab; *heulang-keujeup*, naam van een zwarten valk, die hoofdzakelijk van *keujeup* leeft; *ngeujeup*, 1. z. v. a. *madjoe ka gigir*, zijwaarts gaan; 2. z. v. a. *kĕndor*, traag zijn.

**KEUKEUH**, vast, b. v. slapen, door(slapen); verder: vast op iets staan, niet opgeven, niet toegeven, bij iets blijven, aanhouden, volhouden, vasthouden aan iets; *keukeuh djeung keukeuh*, volstrekt willen, blijven aandringen, op iets blijven staan; *ngeukeuhan*, iets bevestigen, iets volhouden, op iets aandringen, op of om iets aanhouden, iemand tot iets dringen of dwingen; *dikeukeuhan*; *pangeukeuhan*, het blijven aandringen, aandrang.

**KEUKEUP**, een kleine roodachtige langwerpige landkrab; *ngeukeupan*, iemand of iets overdekken, bedekken of toedekken; ook: naast iemand liggende den arm over hem (haar) heenslaan, met den arm over iemand heen liggen, omvangen; *dikeukeupan koe djangdjang*, bedekt worden met de vleugels.

**KEUKEUREUWEUT**, z. v. a. *keukeuh*, vast op iets staan, iets bepaald willen; *keukeureuweut nimoe*, er op staan te (willen) vinden.

**KEULANG** (Z.-B.), = *kilang*, zie ald.

**KEULING** (Z.-B.), = *Kĕling*, zie ald.

**KEUMBING**, ngbr.; *ngeumbing*, = *ngĕnjang*, naar zich toe trekken of rukken, medetrekken, medesleuren, voorttrekken; *dikeumbing*; *ngeumbing-ngeumbing*, al maar (iemand) medetrekken; *disoeroeng-keumbing*, weifelen tusschen doen en niet

doen (B.); *koemareumbing* (mv.), aanh. naar of met zich trekken.

**KEUMEUH**, I. alleen in *geuleuh-keumeuh*, afzichtelijk.

II. Dial. voor *kĭĭh*, zie ald.

**KEUMPLEUNG**, = de meer gebr. woorden *boeroeng* en *paloeng*: zie ald.

**KEUN** (korte vorm van *ingkeun*), laat maar, laat maar blijven, het doet er niet toe.

**KEUNA**, treffen, raken, neerkomen op, op of over iemand of iets komen, geraakt, getroffen, raak; *keuna koepitnah*, getroffen door laster; *dikeunaăn*, gezegd van iemand op wien men iets doet neerkomen, wien men met iets opzettelijk treft, op wien men iets toepast; *dikeunaăn hoekoeman*, het vonnis wordt (werd) op hem toegepast; *kakeunaăn*, getroffen door, op zich gekregen hebben, zonder opzet of zooals vanzelf; *ngeunakeun*, doen treffen, doen neerkomen op, toepassen; *ngeunakeun hoekoem*, de wet (op iemand) toepassen; *dikeunakeun*.

**KEUNEUNG** k., *toengkak* l., hiel, de hielen.

**KEUNGKANG** (Kad.), z. v. a. *hanteu wani*, bedeesd zijn, tegen iemand niet durven spreken.

**KEUPAT**, onder het gaan met de armen zwaaien; *ngeupatkeun*, iets dat men in de hand houdt (b. v. een zwaard) heen en weer zwaaien; (van een olifant) met zijn slurf slingeren; *dikeupatkeun*.

**KEUPEUL**, greep, handvol (de vingers naar beneden omgebogen, vgl. *tjanggeum*); *sakeupeul*, één greep, één handvol; ook: per greep; *ngeupeul*, de hand stijf gesloten houden, stijf in de hand houden, in de vuist klemmen; *ngeupeul ngahoewapan maneh*, zichzelven met volle hand voeren, = *malar oentoeng sorangan*, eigen voordeel najagen; *dikeupeul dina leungeun*, stijf in de hand gehouden worden; *kakeupeul koe leungeun*, in de hand hebben, vasthebben; *ngeupeulan*, 1. de hand ballen; 2. iemand met de gebalde hand stooten (*ditondjokan*); 3. in de gebalde hand kneden; 4. iemand de hand vullen (waarmede dan ook); *dikeupeulan*, in de hand gegrepen of gehouden worden, enz.; *ngeupeulkeun*, iets in de gesloten hand of in de vuist klemmen; *dikeupeulkeun*; *koerban keupeulan*, vuloffer.

**KEUPIH**, een soort van rasterwerk, dienende voor waterkeering. B.

**KEUR**, of wel *eukeur*, 1. aan iets bezig zijn, in een toestand verkeeren van doen of zijn, aan den gang zijn, bezig zijn met, juist (iets doen of derg.); verder: onderwijl, terwijl, tijdens, bij, onder (vgl., wat de laatste beteekenissen aangaat, *sabot* en *meungpeung*); *keur noelis*, bezig zijn te schrijven, aan het schrijven zijn, schrijvende; *keur naon maneh*? waaraan zijt ge bezig? wat voert ge uit? *keur hiroep*, terwijl men leeft, tijdens of bij het leven; - 2. = *adjang* en *baris* k., *pikeun* s., *bade* l., voor, bestemd voor, ten behoeve van.

**KEUREUJEUH**, maar meestal *ngeureujeuh*, langzaam aan, op geleidelijke wijze doen, zachtjes aan doen, beproeven of wagen te doen, zijn best doen om iets uit te voeren, zich wagen aan, voortstrompelen, doorworstelen, enz.; *dikeureujeuh*. (Zie ook *tikreuh-tikreuh*.)

**KEUREUT**, sneedje, schijfje, lapje, moot, plakje; *sakeureut*, één sneedje, één lapje (b. v. vleesch), enz.; *limoes-sakeureut*, een kantige, dikke, naakte slak, gelijkende op onze tuin- en onze kelderslak; *ngeureut*, snijden, stuksnijden, afsnijden, in stukken-, mooten, plakken of sneden snijden; *ngeureut koekoe*, zich de nagels snijden; *ngeureut bako*, tabak snijden (kerven); *ngeureut mitjeun*, overdr. voor *migeuleuh hanteu katara*, haten maar niet laten merken; *dikeureut*; *ngeureutan*, herh. snijden, herh. langs of over iets snijden, kerven; ook: lostornen (b. v. naaisel); *manah raos dikeureutan*, het was hem of zijn hart werd gekorven.

**KEUSAL**, 1. het sap van *djambe* [gebruikt voor het kleuren van *kanteh*]; 2. samentrekkend (z. a. b. v. *djambe, geutah angsana*, enz.); *ngeusal*, samentrekkend zijn, samentrekken.

**KEUSIK**, zand, kiezel, grind; *raraj keusik*, naam van een kleinen riviervisch; *sagara keusik*, zandzee; *ngeusik*, begrinden; *dikeusik*.

**KEUSRAK**, = *kasap*, ruw op 't gevoel.

**KEUTAR**, ong. = *palal*, sterk van smaak.

**KĔWAG**, ngbr.; *ngĕwag*, scheuren, gescheurd, gespleten (de grond, een berg, een muur); *ngĕwagkeun*, doen scheuren, enz.; *dikĕwagkeun*.

**KEWAL**, naam van een rijstsoort.

**KEWAT** (*b. p.*), = *sewot*, zie ald. P.

**KĔWEK**, naam van een vogel, die leeft van visch.

**KĔWĔL**, z. v. a. *roekĕt* en *patjĕkĕl-tjĕkĕl*, elkander stijf beet- of omklemd hebben. (Vgl. *kewel*.)

**KEWEL**, ngbr.; *ngewel*, zijn arm om iemand heen slaan (b. v. bij het vechten); *dikewel*. (Vgl. *kĕwĕl*.)

**KEWER**, of ook wel *kekewer*, een zijden gordel of sjerp, door vrouwen en meisjes gedragen, en wel zóó, dat de beide uiteinden aan de linkerzijde neerhangen; ook: oranjesjerp van officieren, of wel de

kwasten van die sjerp. (Vgl. *ower* en *kower*.)

**KEWĔS**, verkl. met *tĕgĕp*, welgemaakt; ook verkl. met *bisa ngomong*, goed ter tale.

**KĔWOEK**, ronde schelp of alikruik [o. a. voor *gĕroes* gebezigd], glansschelp, glanssteen.

**KĔWOENG**, hol (b. v. een diep bord of soepbord), komvormig, uitgehold (b. v. een steen door water); verder: gewelfd (b. v. een lampekap); ook: zich welven; *noe kĕwoeng*, wat gewelfd is; *disina kĕwoeng*, boogvormig gemaakt worden.

**KI**, I. beleefd of achtend voorvoegsel voor mannelijke persoonsnamen of titels; ook wel achtend voorv. voor andere benamingen, b. v. *ki semah*, gast, *ki majit*, de doode. [Dit voorv. staat geheel gelijk met *kijaï*, maar dit laatste is meer een titel voor leeraars, geestelijken en *hadji*'s.] Vgl. *si* II.

II. Korte vorm van *kaï*, boom; gewoon voorvoegsel voor benamingen van boomen en planten, inz. voor die van groote boomen. (Vgl. *tangkal*.)

**KIBAS** (Ar.), ook *gibas* (wat meer in gebruik is); zie ald.

**KIBIR** (Ar., kibr), groot zelfvertrouwen, trotschheid; ook: een groot zelfvertrouwen hebben, trotsch zijn.

**KIBLAT** (Ar., qiblat), richting naar Mekka, het punt of de plaats waarheen de Mohammedaan zich richt bij het ritueel gebed (*salat*), d. i. de kabah te Mekka.

**KIDAM** (Ar., qidam), van eeuwigheid, zonder begin; ook: de tweede van de twintig eigenschappen, door de Mohamm. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *ti heula* [het tegenoverg. van *anjar* of geschapen]. Vgl. *baka*.

**KIDANG**, = *mĕntjĕk*, ree; *simeut kidang*, naam van een sprinkhaansoort; *hoĕ kidang*, de rotansoort waarvan o. a. het fijne Soemĕdangsche vlechtwerk wordt gemaakt; *bentang kidang* (Z.-B.), het sterrenbeeld Orion.

**KIDEUP** (*b. p.*), = *kĕdep*. P.

**KIDIB** (Ar., kidzib), onwaarachtig [het tegenoverg. van *sidik*].

**KIDJING**, naam van een tweeschalig schelpdier dat zich in zoet water ophoudt en zich in schuinsche richting beweegt, riviermossel; *ngidjing*, z. v. a. *njangkeloh* (zie *sangkeloh* en vgl. *sila*).

**KIDJOE** (Port., queijo), kaas.

**KIDOEL**, Zuid, het Zuiden; *tĕbeh kidoel*, in het Zuiden, Zuidelijk; *ti kidoel*, van het Zuiden, ten Zuiden; *kidoeleun*, ten Zuiden van; *ngidoel*, naar het Zuiden (staan, gaan, enz.), Zuidwaarts gaan.

**KIDOENG**, zeker gebed om booze geesten af te wenden; *ngidoeng*, zulk een gebed opstellen of opzeggen.

**KIHKIL** (Z.-B.), = *kehkel*, zie ald.

**KIÏH** k., *kahampangan* l., wateren, urineeren; *kiïh di boeroean*, wateren op het erf [wat men *pamali* noemt: *matak disapa koe boemi*]; *tji-kiïh* k., *tji-kahampangan* l., water, urine; *njĕri kiïh*, pijn op het water; *ngiïhan*, bewateren, pissen op; *dikiïhan*; *ngiïhkeun*, iets (ongewoons, b. v. bloed) wateren; *dikiïhkeun*; *kingkiïhan*, de urinehouder, de blaas, pisblaas. (Vgl. *kakampis*.)

**KIJA**, ngbr.; *pakija-kija*, (bij *ngagotong*) zóó dragen dat de eene drager den draagstok heeft op den rechter- en de andere drager hem heeft op den linkerschouder, ongelijk dragen, de schoenen of sloffen verkeerd aanhebben, de paarden of buffels verkeerd hebben aangespannen, enz.; ook = *pakijeu-kijeu*, elk zijn zin-, elk zijn eigen wil doen, niet eenstemmig zijn, elk zijn eigen streng vasthouden.

**KIJAÏ** (vgl. *ki*), ook *kaï*, titel voor *goeroe*'s of leeraars, voor personen behoorende tot den Mohammedaanschen geestelijken stand, en voor *hadji*'s of bedevaartgangers; z. v. a. eerwaarde.

**KIJAMAT** (Ar., qijamat), de opstanding [samenvallende met het laatste oordeel of wereldgericht]; *poĕ kijamat*, de opstandingsdag [tevens oordeelsdag].

**KIJAMOEHOE BINAPSIHI** (Ar.), de vijfde van de twintig eigenschappen, door de Mohammed. Theologie toegekend aan Allah en verkl. met *djoemĕnĕng koe andjeun*, *moehal aja noe ngadjĕnĕngkeun*, d. i. Hij bestaat door Zichzelven, niemand heeft Hem het aanzijn gegeven.

**KIJARA**, voll. *tangkal kijara*, naam van een grooten vijgeboom (met zeer kleine oneetbare vruchtjes); *hoewi kijara*, naam van een aardvrucht.

**KIJAS**, I. (Ar., qijas), vergelijking, analogie, overeenkomst, betoog uit de analogie, gevolgtrekking; *aja pikeunna kijas*, materiaal hebben om te dienen tot bewijs (b. v. wat men wel eens ervaren heeft); ook, vooral in samenst. met *tarekah* (*kijas-tarekah*), z. v. a. *akal*, list, raad, middel; *Aboe Djahal bejak kijas-tarekah teh*, A. B. was ten einde raad; *ngijaskeun*, z. v. a. *ngande-ngandekeun*, uit vergelijking opmaken, een oordeel vellen na vergelijking van overeenkomstige zaken; *hanteu beunang dikijaskeun kana dosa anoe sedjen*, men kan (die zonde) niet vergelijken met de zonde van anderen.

II. (Kad.), stukje pisangblad, 'twelk

nooit ontbreekt in een mandje *bejas* dat men te koop aanbiedt [het heet de *sawena* of *tjiri*, dat de *bejas* moet beveiligen tegen booze invloeden].

**KIJAT**, 1. van *koewat* en van *kadoega* (het s. is *wĕrat*, maar men gebruikt ook *kijat* wel als s., en wel van zichzelven of een ander tot een meerdere), kunnen, vermogen, in staat zijn; *kijat maehan*, ter dood vermogen te brengen; *teu kijat dahar-dahar atjan*, zelfs niet kunnen eten.

**KIJĔN** (Indr.), deze, dit; *kijĕn gosira*, dit is voor jou. (Vgl. *ijeu* en *kijeu*.)

**KIJĔNG** (Indr.), lust hebben, willen; *kijĕng mangan bae, njĕbak gawe soengkan*, hij wil maar eten, in werken heeft hij geen lust.

**KIJĔR**, ngbr.; *ngijĕr*, ong. = *ngidĕr* (zie *idĕr*), rondloopen (b. v. zoekende); *koewar-kijĕr*, overal rondloopen (met dergelijk doel).

**KIJEU**, dus, aldus, alzoo (wijzend op wat tegenwoordig of toekomstig is, vgl. *kitoe*); *kijeu-kijeu*, zoo en zoo; *ijeu kijeu itoe kitoe*, deze dus, die zoo; *kitoe-kijeu*, of *koewa-kijeu*, dit of dat, zus of zoo, een of ander; *kitoe-kijeuna*, het zus of zoo zijn; *teu kitoe-kijeu*, of *teu koewa-kijeu*, zus noch zoo, het een noch het ander; *apĕs tjara kijeu*, zóó zwak, d. i. zoo zwak als ik; *batan kijeu*, zoo erg, zoo gering, zoo nietig; *anoe batan kijeu*, een onbeteekenend mensch, nieteling; *lain di kijeuna*, niet uit te drukken, niet onder woorden te brengen (hetzij omdat het daartoe te schoon of te leelijk is, b. v. iets dat men in den droom gezien heeft); *pakijeu-kijeu*, elk zijn zin doen, ieder zijn eigen wil doen, elk zijn streng vasthouden, niet eenstemmig zijn; *sakijeu*, aldus, alzoo; *hanteu dikijeu-kijeu*, aan iemand of iets niets doen of niets gedaan hebben, geen leed doen of gedaan hebben; *dikijeukeun*, alzoo gedaan of bejegend worden of zijn; *disakijeukeun*, geheel aldus of geheel aan iets gelijk gedaan of gemaakt worden.

**KIJOKAN** (Indr.), kaartspelen.

**KIKIK**, voll. *badjoe kikik*, hetzelfde als *badjoe sĕnting* (zie *sĕnting*). P.

**KIKIPING**, rad, wiel (nl. schijfwiel). Vgl. *roda*.

**KIKIR**, vijl; *tai-kikir*, vijlsel; *ngikir*, vijlen, doorvijlen; *dikikir*; *ngikiran*, bevijlen, afvijlen, doorvijlen; *dikikiran*.

**KIKIS**, een rechtopstaande, dicht aaneengesloten bamboe-omheining of *pagĕr*, staketsel, palissade; ook: de enkele gespleten bamboe-latten of -stokken van of voor zoodanige omheining; *dikikis*, met zulk een *pagĕr* omheind worden.

**KIKISIK** (vgl. *keusik*), zand, zeezand, inz. zandstrook of duin aan den zeekant.

**KIKITIR**, = *balangko*, beschrijvingsbiljet (voor de belasting).

**KIKOEK**, nab. van 't geluid van de *koeja*; ook: „*kikoek*" zeggen.

**KILAB**, ngbr.; *ngilaban*, = *njingkaban*, openslaan, openschuiven, openmaken (b. v. een gordijn), opslaan, omslaan (b. v. een boek), doorbladeren; *dikilaban*; *kingkilaban*, 1. naam van een plant wier bladeren van boven groen en van onderen wit zijn; 2. = *sisingkaban*, lichten, weerlichten.

**KILA-KILA**, = *ila-ila*, zie ald. P.

**KILANG**, I. = *nadjan*, hoewel, ofschoon, al is het, zelfs indien, niettegenstaande; *sangkilang* [eig. *sakilang* met ingeschoven *ng*], = *sanadjan*, hetzelfde.

II. Naam van een kleine roode mier, voll. *sireum kilang*.

**KILANGBARA** (Buit.), = 't meer algemeene *pilangbara*; zie ald.

**KILAP**, verb. uitspraak van *kilap*, zie ald.

**KILAT**, I. bliksem, weerlicht (vgl. *gĕlap*); *sakilat*, als een bliksemschicht, als de bliksem; *ngan sakilat*, slechts een oogwenk.

II. Zie *bahoe*.

**KILININGAN**, triangel (in gebruik b. v. bij de *toekang tandji*).

**KILIR**, om de beurt zijn vrouwen of bijwijven bezoeken en bij haar verblijven.

**KILITIK**, ngbr.; *ngilitik*, achternaloopen, nadrentelen; *kalatak-kilitik*, (van een klein kind) met kleine snelle passen loopen, dribbelen, iemand al maar naloopen, enz.

**KILIWING**, werkw. tusschenw. voor werpen [eig. het geluid gemaakt door een voorwerp dat geworpen wordt]; *kiliwing dialoeng ka loehoer*, met een zwaai wierp hij het naar boven. (Vgl. *kĕlĕwĕng*.)

**KILIWIR**, = *hiliwir*, zachtjes waaien; ook: een zoel of zacht windje; *ngiliwir*, zoel of zacht waaien; ook = *ngĕlĕwir* (zie *kĕlĕwir*), zachtjes wapperen; *kalawar-kiliwir*, als wind of tocht langs iemand gaan (b. v. van een vleermuis of een spook).

**KILOENG**, ngbr.; *ngiloengan*, zich onwetend houden, zeggen iets niet te weten, onwetendheid voorwenden; *dikiloengan*.

**KIMPĔL**, stollen, stremmen, runnen; verder: gestold, dik (van vloeistoffen); *halimoen kimpĕl*, rijm. (Zie *kĕntĕl*.)

**KIMPOEL**, anders gezegd *kantong koelit*, leeren zak, reiszak, reistasch, valies, ransel.

**KIMPOET** (Buit.), = *emes*; zie ald.

**KINA**, het Holl. kina en kinine; *esbar kina*, idem; *tangkal kina*, kina-boom.

**KINAJAH**, op iets geen prijs stellen, laten

omsleepen, er geen behoorlijke zorg voor dragen, onbeheerd liggen; *barang kinajah*, verkl. met *euweuh noe ngakoe*, onbeheerd goed; *dipake kinajah*, (van zijn goed) op onnutte wijze gebruikt worden.

**KINANTI**, zie *kanti*.

**KINARJA** (Jav., van karja, = *gawe*), z. v. a. *digawe* of *dipigawe*, zie *gawe* I.

**KINASIHAN**, zie *asih*.

**KINGKANG** (*b. p.*), z. v. a. *dika-kentjakeun*, naar links gedaan worden, zie *kentja*. P.

**KINGKIÏHAN**, zie *kiïh*.

**KINGKILA**, = *kila-kila*, zie ald. P.

**KINGKILABAN**, zie *kilab*.

**KINGKILIK**, ngbr.; *ngingkilikan*, iemand trachten te bepraten, opstoken, aanhitsen; *dikingkilikan*; *pangingkilikan*, aansporing, aanhitsing.

**KINGKING** (*b. p.*), bedroefd, bedrukt. P.

**KINGKIP**, naam van een doornstruik, ong. = *kalijage*.

**KINGKOENG** (*b. p.*), z. v. a. *dika-katoehoekeun*, naar rechts gedaan worden, zie *katoehoe*. P.

**KINI** (O.-S.), = 't hedend. *kijeu*, zie ald.; *sakini* (O.-S.), = 't hedend. *sakijeu*, zie *kijeu*. P.

**KINI-KINI**, of ook *nini-nini*, de larve waaruit de *papatong* of juffer voortkomt.

**KINTĚN**, l. van *kira*, zie ald.

**KINTEUR**, doen alsof men niets hoort of ziet, negeeren; *koentar-kinteur*, zich heren derwaarts bewegen. P.

**KINTIL**, ngbr.; *ngintil*, z. v. a. *noetoerkeun*, iemand op korten afstand naloopen; *dikintil; ngintil-ngintil*, ook *ngingintil*, aanh. iemand op korten afstand naloopen; *dikintil-kintil*. (Vgl. *kantil*.)

**KINTJA** (Chin.), = *peueut*, stroop van Java-suiker (*goela Djawa*) gemaakt.

**KINTJANG** de vlerk (uitlegger) eener vlerkprauw; *ngintjang*, (een prauw) van zulk een vlerk voorzien; *dikintjang*; *parahoe kintjangan*, vlerkprauw.

**KINTJĚR**, g. w.; *ngintjěr*, mikken. P. (Vgl. *ketjeng*.)

**KINTJĚS**, hetzelfde als *kěntjes*, het licht uit het eene of uit beide oogen missen. (Zie verder *kěntjes*.)

**KINTJID**, maar meestal *ngintjid*, hard loopen met korte passen (*kěrěp*, *tapi gantjang*); *kantjad-kintjěd*, aanh. zoo loopen of op deze wijze heen en weer loopen.

**KINTJIR**, het Inl. spinnewiel [wordt door middel van een kruk in beweging gebracht]; *koemintjir*, in het rond rennen (z. a. b. v. een jonge ree); *kikintjiran*, als een *kintjir* ronddraaien, in voortdurende draaiende beweging zijn. (Vgl. *djantra* en *nganteh* bij *kanteh*.)

**KINTOEN**, l. van *kirim*, zie ald.

**KIPAJAH** (Ar., genoegzaamheid, voldoende hoeveelheid), levensonderhoud, nooddruft; *nejangan kipajah*, zijn levensonderhoud zoeken; *mere kipajah*, levensonderhoud geven; *hanteu soesah koe kipajah*, geen zorg hebben voor het levensonderhoud; *hanteu mikir kana kipajah*, niet aan het levensonderhoud denken; *ngoeroeskeun kipajah*, voor het levensonderhoud zorgen; *ngipajahan*, iemand (b. v. een kind door de ouders) van levensonderhoud voorzien; *dikipajahan*.

**KIPARAT** (Ar., kifarat, eig. kaffarat, vergoeding voor een verzuim of overtreding), boeten voor een vroeger bedreven kwaad, ontgelden, verdiend loon, voll. *kiparat badan* (zie *badan*); *hadjat kiparat*, een *hadjat* of offerfeest (offermaaltijd) tot zoen voor een verzuim of overtreding; *ngiparatan*, voor een overtreding enz. zulk een *hadjat* geven.

**KIPAS**, I. = *kěpět*, waaier; ook: binnenwaarts staande knieën, ingebogen knieën hebben, zoogen. X-beenen (vgl. *kepoh*); *tjaoe kipas*, de waaierpisang; *ngipas*, met een *kipas* waaien; *dikipas*; ook (*b. p.*) z. v. a. *disingkiran*, zie *singkir*; *koemipas*, (van een jonge *kawoeng*-plant) reeds waaiervormige blaadjes hebben; ook: naam van zulk een plant; *ngipasan*, iemand bewaaien; *dikipasan*; *ngipaskeun*, met de hand wegslaan (b. v. iets dat men voor het gezicht heeft); *dikipaskeun*. (Vgl. *kepes*.)

**KIPLIK**, ngbr.; *ngiplik*, klapwieken; *kikiplik*, met de vleugels klappen of slaan (b. v. om zich te verweren of voor den aanval), aanh. klapwieken.

**KIPSAO** (Chin., kip-siau), een Chineesche trekpot van aardewerk (met tuit); Soend. *kereweng*.

**KIRA** k., *kintěn* l., denkelijk, ik denk, naar ik denk, naar gissing; *kira-kira*, wikken en wegen; verder: denkelijk, naar gissing, ongeveer; *teu kira-kira*, niet te denken, ondenkbaar, niet op te geven, niet te schatten, niet te tellen; *sakira-kira*, zooveel men vermag, zooveel als kan; *ngira* k., *ngintěn* l., denken, overwegen, wikken; ook: gissen, vermoeden; *dikira*; *ngira-ngira*, wikken en wegen, goed overwegen, overdenken, goed naspeuren; *teu beunang dikira-kira*, niet nagespeurd kunnen worden; *ngirakeun*, denken (van of over iemand of iets) dat; *ngikirakeun* (van *kira-kira*), iets nauwkeurig overwegen, iets zoo aanleggen dat; *pangira* k.,

*panginlĕn* l., het denken, het vermoeden, gedachte, gissing, ik denk, ik gis, ik dacht.

**KIRAB**, ngbr.; *kikirab*, afslaan, afschudden (inz. stof van een kleed), uitschudden (b. v. de sarong of gewied onkruid); *dikirab-kirab*, al maar uitgeschud worden; *ngirab-keun*, iets uitschudden, afschudden; *dikirab-keun*; *ngirabkeun maneh*, zich uitschudden.

**KIRAJ**, voll. *tangkal kiraj*, de sagopalm; *kadjang kiraj*, vlechtwerk gemaakt van de gespleten takribben van den *kiraj* en gebezigd tot vloermat, zoldering, binnenwand, enz.

**KIRAMAN**, en *Katibin*, namen van de beide engelen, die volgens de Moh. leer de daden der menschen opschrijven.

**KIRANG**, l. van *koerang*, zie ald.

**KIRATA** (poëtisch), de zin of beteekenis van een woord of uitdrukking.

**KIREUM**, ong. = *peureum*, de oogen voortdurend stijf dichtknijpen; *teu kireum-kireum*, de oogen niet dichtknijpen, d. w. z. zich niet schamen; *tingkarireum*, (van velen) de oogen stijf dichtknijpen.

**KIRIK**, of wel *kikirik*, = 't meer gebr. *kitjik*.

**KIRIM** k., *kintoen* l., g. w.: zend! breng (mede)! - *barangkirim*, zenden, medebrengen (in het algemeen, zonder bepaald voorwerp); *ngirim* k., *ngintoen* l., zenden, over- of toezenden, zenden naar; verder: voor iemand medebrengen, iemand iets aanbrengen of toedragen; *dikirim*; *silih-kirim*, aan elkander zenden; *kikirim* k., *kikintoen* l., 1. aan iemand (iets) brengen, voor iemand medebrengen; 2. dat wat men iemand toezendt of voor iemand medebrengt, een geschenk, geschenken; *kikiriman* k., *kikintoenan* l., wat toegezonden wordt, bezending, geschenk of geschenken; *ngiriman* k., *nginloenan* l., aan iemand toezenden (b. v. een brief); *dikiriman*; *ngirimkeun* k., *ngintoenkeun* l., iets verzenden, iets of iemand ergens heenzenden of zenden naar, iets aan iemand toezenden; *dikirimkeun*; *ngirim-ngirimkeun*, iets rondzenden; *pangirim* k., *panginloen* (of ook wel *pakintoen*) l., wat men aan iemand toezendt of voor hem medebrengt; *pangiriman*, zending, bezending.

**KIRINTJING**, rinkelen; *kikirintjingan*, aanh. rinkelen, met iets rinkelen. (Vgl. *kerentjeng*.)

**KIRIPIK**, een lekkernij van *taleus*, *sampeu*, *tangkil*, *kĕlan* enz., er eenigszins uitziende als *koeroepoek*. [Het gerecht wordt in de zon gedroogd, daarop gebakken en vervolgens in schijven gesneden.]

**KIRIPIT**, ngbr.; *dingding-kiripit*, = *soesoempoetan* (zie *soempoet*), verstoppertje spelen [daarbij wordt een aftelrijmpje opgezegd; de als zoeker aangewezene bedekt zich de oogen met de hand, *meungpeung*, roept *dingding kiripit!* en gaat zoeken]. P.

**KIRISIK**, voll. *awi kirisik*, naam van een bamboesoort.

**KIRITJIK**, ngbr.; *ngiritjik*, = *ngarintjik* (zie *rintjik*), het nedervallen van een fijnen regen.

**KIRITJIT**, nab. van het klinken van geldstukken; *ngiritjit*, klinken, rinkelen (van geldstukken).

**KIRIWIL**, = *erel*, zie ald.

**KIROEH**, troebel, drabbig; *kiroeh ti girang kiroeh ti hilir*, is het water drabbig boven, dan ook gewis beneden, een spreekwijs gelijk onze uitdrukkingen: „zoo heer zoo knecht", „zoo moeder zoo dochter", „hij heeft een aardje naar zijn vaartje"; *ngiroehan*, troebel maken, vertroebelen; *dikiroehan*; *ngiroehkeun*, troebel maken of doen zijn; *dikiroehkeun*. (Vgl. *lĕtjĕk*.)

**KISA**, een soort kabas, gemaakt uit dooreengevlochten palmbladeren en gebezigd tot vervoer van vruchten, kippen en eenden.

**KISAS** (Ar., qitsats), wraak, wedervergelding, doodstraf; *ngisas*, moord met doodstraf vergelden; *dikisas*, ter dood gebracht worden wegens moord, de doodstraf als vergelding moeten ondergaan.

**KISAT**, I. (Ar., qitsat), verhaal. [Zelden gebezigd, vgl. *tjarita*.]

II. *Ngisat*, zich van eten, slaap of van beide onthouden; *dikisat hakan*, z. v. a. *dikoerangan hakan*, (een mensch of dier) te weinig eten geven.

**KISI**, een lang en gedraaid dun stukje *djambe*-hout, aan het eene einde stomp, aan het andere in een punt uitloopende [met welke punt men het in de *kintjir*, het spinnewiel, plaatst, terwijl op het andere einde de *palĕt* of garenklos geplaatst wordt, die nu met de *kisi* ronddraait en het garen van de *oendar* overneemt]; - *oraj kisi*, naam van een niet giftige slangensoort; *koemisi*, die periode in den groei der rijst, als de halm goed uitgeschoten is en als met de punt naar boven staat; *kikisi*, (bij dieren) het gedeelte van de voorpooten boven de knie.

**KISI-KISI**, = *sarigsig*, tralie, tralies; ook: venster met dwarslatten (jaloezieën), tralievenster.

**KISMIS** (Perz.), krenten, rozijnen; *roti kismis*, krentenbrood.

**KISWA** (Ar., kiswat), ong. = *nipkah* (waarmede het ook wel wordt samenge-

steld), de *balandja* of het onderhoud, dat de man aan zijn vrouw geeft.

**KITA**, pers. en bezittel. voornaamw. voor den 2den persoon: gij, uw. [In de Preanger is het weinig in gebruik, maar in Madjalĕngka is het algemeen. In de geschriften komt het nog al eens voor, maar steeds tegen minderen; men kan het beschouwen als gelijk te staan met *maneh*.] Zie Spraakk. § 152, 3.

**KITAB** (Ar.), boek, boeken, inz. de heilige boeken, de Schrift; *Kitab Soetji*, de Heilige Schrift, de Bijbel. (Vgl. *boekoe*.)

**KITJA-KITJA** (Kad.), verb. van *tjika-tjika*, vuurvlieg.

**KITJEUP** k., *kĕdep* l., lonk, blik; *sakitjeup*, voll. *sakitjeup-mata*, een lonk, een oogwenk; *ngitjeup* k., *ngĕdep* l., met de oogen knippen, lonken of wenken, iemand een lonk toewerpen; *ngitjeup-ngitjeup*, idem, maar aanhoudend; *dikitjeup-kitjeup*; *patingkaritjeup*, het lonken (fonkelen) der sterren, tintelen (vgl. *kĕtip*); *kikitjeupan*, knipoogen; *koetjap-kitjeup*, al maar met de oogen knippen; *ngitjeupan*, iemand met de oogen een wenk geven, toewenken, toeknikken, toelonken; *dikitjeupan*; *ngitjeupkeun*, met de oogen knippen (z. a. wanneer men er een stofje in gekregen heeft); *dikitjeupkeun*.

**KITJIK**, voll. *andjing kitjik*, een jonge hond, hondje. (Vgl. *kirik*.)

**KITJIMIH**, ngbr.; *ngitjimih*, verkl. met *ngĕtjĕwis* en *reja omong*, veel of druk praten; *katjamah-kitjimih*, praatziek en daarbij vrijpostig, kletsen.

**KITJLIK**, ngbr.; *ngitjlik*, achter iemand aan loopen, achteraan sjokken, nadrentelen; *ngitjlik-ngitjlik*, idem, aanhoudend; *dikitjlik-kitjlik*. (Vgl. *kilitik*.)

**KITJOEH**, ngbr.; *ngitjoeh-ngitjoeh*, = *ngahajoe-hajoe*, opjagen; *dikitjoeh-kitjoeh*. (Vgl. *itjoek*.)

**KITJOEK**, hetzelfde als *kitjoeh*.

**KITMAN** (Ar., het verbergen of verborgen houden van een leer, een meening, een mysterie), zijn ware gedaante verbergen, ze achter de mouw hebben.

**KITOE**, aldus, alzoo (wijst terug, vgl. *kijeu*); *geus kitoe*, of *ari geus kitoe*, toen het aldus was, daarna [een uitdrukking waarmede men in het spreken en in geschriften veel een nieuwen zin aanvangt, om den vorigen te vervolgen]; *batan kitoe*, zoo erg, zoo gering, zoo nietig; *anoe batan kitoe*, een onbeteekenend mensch, nieteling; *kitoe deui*, zoo ook, eveneens, zoomede; *nja kitoe deui*, idem; *sakitoe*, aldus, alzoo; *dikitoe*, aldus (gelijk gezegd is) gedaan worden of zijn; *dikitoekeun*, aldus gedaan-, bejegend of behandeld worden of zijn.

**KITOE-KIJEU**, zie *kijeu*.

**KITRI**, I. een ontloken kokosnoot; *ngitrikeun*, kokosnoten laten ontkiemen (door ze op te hangen); *dikitrikeun*.

II. = *kĕrĕti*. P.

**KIWA**, I. l. van *kentja*, zie ald.

II. Ook *pangiwa*, = *panglakoe*, zie *lakoe*.

**KIWARI**, voll. *mangsa kiwari* k., heden ten dage, nu, deze tijd, dit moment, tegenwoordige tijd, om dezen tijd; *isoekan wajah kiwari*, morgen om dezen tijd; *tjara kiwari*, zoo als nu, zoo als tegenwoordig; *omongan kiwari*, hedendaagsche (moderne) uitdrukkingen.

**KIWAT**, = *liwat*, zie ald.; *sakiwat*, een oogenblik. P.

**KIWE** (Indr.), links, linker. (Vgl. *kiwa*.)

**KIWĔD**, plooi, plooiachtig litteeken (b. v. ten gevolge van geeseling), striem; *kariwĕd*, plooiachtige litteekens, striemen.

**KLING**, = 't meer gebr. *Kĕling*.

**KOAS**, naam van een *katjang*-soort. (Vgl. *bĕngoek* en *karoĕng*.)

**KOBAK**, een spel met centen, *moentjang*-noten of derg. die in een kuiltje moeten worden geworpen.

**KOBET**, ngbr.; *ngobet*, ong. = *ngodek* (zie *kodek*), met den nagel of de nagels krabben in een min of meer holle plaats van het lichaam, met den nagel uithalen, uitkrabben; *dikobet*; *kakobet*, door insteken van den nagel bereikt worden, met den nagel uitgehaald worden; *ngobetan*, iets aanh. op gezegde wijze krabben (b. v. zijn achterste); *dikobetan*.

**KOBIS** (Koen. enz.), kool. (Vgl. *ĕngkol*.)

**KOBOK**, g. w.; *ngobok*, in het water steken (b. v. de hand of handen); *dikobok*, gezegd van water waarin de handen gestoken worden; *wani dikobokkeun koe seuneu*, zich bereid verklaren om aan een vuurproef onderworpen te worden; *kokobok*, *kobokan*, of *pangobokan*, lampet- of waschkom; ook: vingerglas.

**KOBONG**, afgesloten hoekje op een *tĕpas*; ook in 't alg.: klein afgesloten kamertje (b. v. in een *pasantren*), slaapkamertje, hut op een schip; ook wel: kajuit.

**KOD**, werkw. tusschenw. voor *nangkod* (zie *tangkod*), aan den rug of op den rug van iemand gaan hangen; *kod digandong*, hij ging aan diens rug hangen en werd zoo door hem gedragen; *atoeh kod geura nangkod*, ga dan maar aan (op) mijn rug hangen.

**KODEK**, het met den nagel uitkrabben; *pintĕr kodek* (Kad.), z. v. a. *tjarĕdik*, schraapzuchtig; *ngodek*, = *ngokel*, met den nagel

uithalen, uitsteken, uitkrabben of afkrabben; *dikodek*. (Vgl. *kobet* en *koreh*.)

**KODI**, hoeveelheid van twintig stuks (b. v. stukken gekerfde tabak); *sakodi*, één zoodanige hoeveelheid, enz.; *kodian*, met twintig bij elkaar; overdr.: dingen of menschen die bijeenhooren, hoop, troep, aanhang, bende; *hanteu asoep kodian*, niet tot een zekere hoeveelheid, tot zekere bende enz. behooren; ook: niet in de termen vallen; *barang kokoden*, (het tegenoverg. van *kĕtelan*), waar van minder (inferieure) qualiteit, bocht.

**KODJA**, I. naam van een soort *deungeun*, van vleesch gemaakt.

II. Een soort tasch van netwerk, netje, dat men, onder andere doeleinden, bij het visschen voor het lijf hangt om er de gevangen visch in te doen.

III. (Perz., khodjah), benaming voor Mohammedanen uit Hindostan; *boeloe kodja*, een soort van *koeweh*; *kapala kodja*, zeker gebak (soort van tulband).

**KODJAH**, zie 't meer gebr. *hodjah*.

**KODJAJ**, ngbr.; *ngodjaj*, (van menschen) zwemmen; *tjai kodjajeun*, water om over of door te zwemmen, een water waardoor men zwemmen kan of moet (*lain radseun*); *kokodjajan*, zoo maar wat rondzwemmen; *ngodjajan*, naar iets zwemmen, om iets zwemmen (nl. om het te krijgen); *dikodjajan*. (Vgl. *lenghoj*, enz.)

**KODJENGKANG**, of wel *ngodjengkang*, opstaan-, zich verheffen en heengaan van de plaats waar men zit of ligt, op stap gaan; ook = *ngĕdjat*, een stap of sprong op zijde doen, een weinig op zijde gaan.

**KODJOR**, I. = *modar* (zie *podar*), k. p. van *paeh*, sterven, doodgaan, dood zijn. (Vgl. *djor*.)

II. Een hoeveelheid van vijf *gandoe* (schijfje Java-suiker); *sakodjor*, pakje van vijf schijfjes Javasuiker, enz.

**KODJOT**, ngbr.; *ngodjot*, iemand laten vallen door hem met den voet tegen een touw of zoo iets te laten aanloopen; *dikodjot*; *kakodjot*; - *tikodjot*, over een touw of iets dergelijks struikelen en vallen; *pakodjot*, met den voet in een touw of zoo iets vastraken.

**KODOK**, naam van een grooten, gladden kikvorsch [die door de Chineezen gegeten wordt]; ook: maat van de toppen der vingers tot aan den schouder, armslengte; *sakodok*, één armslengte, enz.; *ngodok*, de hand ergens in steken om iets te grijpen, met de hand iets uit den zak of derg. nemen, in den zak tasten; *ngodok doewit tina kandjoet*, geld uit den buidel nemen; *dikodok*; *kokodok*, hier en daar de hand insteken, om naar iets (b. v. naar een visch) te grijpen; *koedak-kodok*, (de hand) nú hier, dàn daar insteken, (de hand) nú in dezen, dàn in dien zak steken. (Vgl. *bangkong*.)

**KODOMANG**, de hand naar iets uitstrekken, naar iets reiken. P.

**KODOMPOL**, verkl. met *leutik sarta boetoet*, klein en armoedig (b. v. een huis).

**KODONGKANG**, = *kodomang*. P.

**KOE**, voorz. tot aanw. van de bewerkende of middellijke oorzaak van iets: 1. door; *kabawa koe ombak*, medegevoerd door de golven; - 2. met; *dipeupeuh koe tjamĕti*, geslagen worden met een zweep; - 3. vanwege, voor; *sijeun koe djoeragan*, vreezen voor mijnheer; *dibeuli koe doewit*, koopen voor geld; - 4. op; *leumpang koe beuteung*, loopen of kruipen op den buik; - 5. bestaan uit, gemaakt van; *ngadamĕl manoek koe leutak*, vogels maken van klei; - 6. wat aangaat; *hanteu kaharti koe karĕp bapa*, ik versta niet wat aangaat vaders verlangen, d. i. ik versta vaders verlangen niet; - 7. aan, van; *rahajoe koe*, ontkomen aan; *loepoet koe*, vrijblijven van; - 8. hoeveel te meer, = *soemawonna* (met verdubbeling van den naam van het voorwerp, waarop dit betrekking heeft); *ka maneh-maneh koe, ka aing oge teu daekeun*, mij wil hij niet hebben, hoeveel te meer u niet; in dezen zin wordt het soms met *teuing* versterkt; - verder komt *koe* veel voor in verbinding met andere woorden, b. v. *koe sabab* en *koe tina*, vanwege; *koe karana*, vanwege, om, ter wille van; *moenggoeh koe* k., *mĕnggah koe* l., of wel *koe moenggoeh* k., *koe mĕnggah* l., wat aangaat; *moetoeh koe, tjatjap koe, bejak koe, teuing koe*, enz., ten zeerste, buitengemeen, uitermate, in welken zin men echter vaak ook met *koe* alléén kan volstaan, als wanneer men het kan vertalen met hoe! wat! b. v. *koe aloes*! hoe mooi! *koe sijeun*! hoe bang ben ik! wat ben ik bang!

**KOEBANG**, I. een waterplas of vijver, uit de natuur ontstaan en zich bevindende in de laagte, niet op de bergen. (Vgl. *sitoe*.)

II. Voll. *goenoeng koebang* (Z.-B.), een groote berg. P. (Vgl. *koembang*.)

**KOEBĔK**, g. w.; *ngoebĕk*, met handen en voeten het water troebel maken [om de visschen naar boven te doen komen]; *dikoebĕk*.

**KOEBĔNG**, zie *oebĕng*.

**KOEBĔR**, g. w.; *ngoebĕr*, roeren, omroeren, doorroeren (b. v. een drank); ook: morrelen (met een stok in het water, b. v. om de visch dronken te maken); *dikoebĕr*.

**KOEBIK**, het Holl. kubiek; idem.

**KOEBIS**, = 't meer gebr. *kobis*.

**KOEBLĔK** (Tjiandj.), = *djoeblĕg* (Soem.), verkl. met *lisoeng pondok*, een kort rijstblok.

**KOEBOEL**, de pisbuis.

**KOEBOER** (Ar., qoeboer) k., *pĕtĕk* l., graf; *adat koeboer*, begrafenis, gewone begrafenis; *sakoeboer*, in één graf (b. v. liggen); *ngoeboer*, 1. in den grond begraven, wegbergen of verbergen (= *ngaroewang*, zie *roewang*); - 2. k., *ngaloewat* (zie *kaloewat*) en *ngoerĕbkeun* (zie *koerĕb*) l., ter aarde bestellen, begraven; *toekang ngoeboer*, doodgraver; *dikoeboer*; *kakoeboer*, in den grond mee begraven, in den grond verborgen; *ngoeboeran*, meer dan één begraven; *dikoeboeran*; - *koeboeran*, graf, grafstede; *pakoeboeran*, begraafplaats.

**KOEBRA**, I. (Ar., het vr. van *akbar*), groot; *kijamat koebra*, het groote wereldgericht, het eindgericht. (Vgl. *sagir*.)

II. Z. v. a. *teu toeloes* en *teu djadi naonnaon*, spaakloopen, op niets uitloopen.

**KOEDA**, paard; *baris koeda*, ruiterij (zie evenwel bij *toempak*); *koeda-koeda*, 1. timmermansbok, schraag; 2. de schuins opstaande dakbalken, het dakgeraamte (rustende op de *panggĕrĕt*'s en de *soehoenan* dragende; - *koekoedaän*, 1. al maar paardrijden (b. v. jagers of lieden die dagelijks of aanhoudend te paard zitten); 2. een gemaakt paard.

**KOEDAK-KODOK**, zie *kodok*.

**KOEDANG**, bergplaats, schuur, pakhuis, magazijn. (Vgl. *goedang*.)

**KOEDAWĔT**, ngbr.; *ngoedawĕt*, met den voet of de voeten in iets dat zich op den grond bevindt verward raken (b. v. in een *areuj*); *tikoedawĕt*, in zoo iets verward raken, over iets vallen; *tingkoedawĕt*, = *ngoedawĕt*, maar van meerdere personen.

**KOEDJADJĔT**, = *koedawĕt*, zie ald.

**KOEDJAMAS** (Soem.), = *koeramas*, zie ald.

**KOEDJANG**, een hakmes, breed aan de punt; *sarangka koedjang*, een andere naam voor *kopak*; *koedjang ngadek maneh*, het hakmes houwt zichzelf, sprkw. voor: op den persoon (dader) zelven neerkomen; *sakoedjang doewa pangadekan* (of *pangadekna*), twee vliegen in één klap vangen. (Zie ook bij *arak* I.)

**KOEDJAT-KĔDJAT**, zie *kĕdjat*.

**KOEDJOER**, zie bij *oedjoer*.

**KOEDOE**, I. in knop zijn, in knop staan; verder: knop (waaruit de bloem en de vrucht voortkomen), bloemknop, vruchtknop.

II. K., *kĕdah* l., moeten, noodig zijn, noodzakelijk zijn, het moet, het is noodzakelijk; *koedoe djeung koedoe*, volstrekt moeten; *hanteu koedoe*, het behoeft niet, het is niet bepaald noodig; *hanteu koedoe-koedoe*, het is niet bepaald noodzakelijk, het is niet bepaald noodig.

**KOEDOENG**, ngbr.; *dikoedoeng poetih*, zich een wit kleed om de schouders slaan (van voren toegeknoopt); *koekoedoeng*, dat waarmee men zich omhult, waarmee men zich het gelaat of wel het hoofd bedekt, omhulsel; *tansah koekoedoeng*, steeds gesluierd; *dikoekoedoeng*, het gelaat of het hoofd met een *koekoedoeng* bedekken of bedekt hebben; *dikoedoengan*, (van het hoofd of het gelaat) met een doek of derg. bedekt worden of zijn. (Vgl. *koekoeroedoeng*.)

**KOEDOEPOENG**, doch doorgaans *ngoedoepoeng*, zich niet meer op de beenen kunnen houden, er bij neerzinken, ineenzinken (b. v. van onmacht), ter aarde storten (onmachtig zijnde staande te blijven of voort te gaan); *laboeh ngoedoepoeng*, onmachtig ter aarde storten; *koekoedoepoengan*, ter aarde storten, dan zich oprichten, weer ter aarde storten, enz. (Vgl. *koedoeproek* en *rampijoel*.)

**KOEDOEPROEK**, ngbr.; *ngoedoeproek*, ineenzinken, nederzijgen, ter aarde storten (inz. ten gevolge van lichaamszwakte); *patingkoedoeproek*, idem, van velen.

**KOEDOES** (Ar., qoedoes), heilig. (Vgl. *soetji*.)

**KOEDOEWĔT** (Kad.), g. w.; *ngoedoewĕt*, iets voorzichtig openmaken (een pakje, een geweerpatroon, enz.); *dikoedoewĕt*.

**KOEDRANG**, extract of aftreksel van *tjangkoedoe*-bast met aluin en andere bestanddeelen, dienende om garen te kleuren. B.

**KOEDRAT** (Ar., qoedrat), macht, almacht; verder: zevende der twintig eigenschappen, door de Mohamm. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *kawasa ngadjadikeun moemkin*, d. i. machtig de gansche creatuur te scheppen; *bawa ti koedrat*, z. v. a. *bawa ngadjadi*, met iets ter wereld gekomen zijn; *mĕrĕm bawa ti koedrat*, blindgeboren.

**KOEHANAH** (Ar., chauwana), bedrog, bedriegerij, trouweloosheid.

**KOEHKOEL**, I. (Z.-B.), een puistje op het aangezicht [ook *djarawat* geheeten].

II. Z. v. a. *toengkoel*; zie ald. P.

**KOEJA**, zoetwater-schildpad (vgl. *pĕnjoe*); *sĕmoe* (*tjara* of *kas*) *koeja*, een schildpad lijken (gezegd van een man die niet in een boom kan klimmen); *nonggong-koeja*, als de rug van een schildpad, d. i. zacht gerond (z. a. b. v. een weg); *sawan-koeja*, stijf of verstijfd blijven zitten (z. a. b. v.

iemand die in een boom zit, plotseling door vrees bevangen wordt en niet naar beneden durft te komen); *koeloe-koeja*, schildpadluis (ook genoemd *akeup-andong* (zie *andong* I.) en volgens P. hetzelfde insect als *peupeundeujan*, zie *peundeuj*.

**KOEJOEK**, bamboespruiten (*iwoeng*), in slijk geweekt om te worden gegeten; *ngoejoek*, bamboespruiten in slijk stoppen, om ze alzoo geprepareerd op te eten; *dikoejoek*; *tikoejoek*, in de modder vallen.

**KOEJOEMBOENG**, ngbr.; *ngoejoemboeng*, = *ngĕjĕmbĕng*, zie *kĕjĕmbĕng*.

**KOEJOEMOET**, = *bĕjĕloek*, met stof bedekt, onder het stof liggen.

**KOEJOEP-KEJEP**, met de oogen schuins naar iets of iemand gluren (b. v. naar een vrouw).

**KOEJOEPOEK**, ngbr.; *ngoejoepoek*, = *ngagapoej*, afhangen, op den grond hangen, langs den grond slepen (b. v. van de sarong); *kajapak-koejoepoek*, idem, met verst.

**KOEKANG**, verb. van *toekang* I. P.

**KOEKĔROEK**, kirren (van duiven).

**KOEKOE**, nagel, klauw (van een mensch, een vogel, een tijger, enz.; van menschen k., *tanggaj* l.); *haneut koekoe*, lauw; *patjar koekoe*, naam van een heester, met welks sap men de nagels enz. roodverft; *tatah koekoe*, een beitel, dienende om langwerpige gaten te maken.

**KOEKOEBOEK**, bedreigingen jegens iemand uiten, maar ze niet volvoeren; ook z. v. a. *nangtang*, een krijgsgeschrei aanheffen, den vijand met geschreeuw uitdagen.

**KOEKOED**, ngbr.; *ngoekoed*, met de vingers of de handen iets naar zich toehalen, schrapen; *dikoekoed*.

**KOEKOEDOENG**, zie *koedoeng*.

**KOEKOEH**, I. stevig, vast; ook: sterk (b. v. een stad); verder: vasthoudend, consequent, volharden, blijven bij zijn eisch, plan, enz., onverzettelijk; *ati maneh koedoe koekoeh*, uw hart zij vast, zij onverzettelijk; *sing koekoeh lampahkeun papatah*, volbreng met volharding de vermaningen; - *pikoekoeh*, voorschrift, inzetting, instelling, verordening, bepaling (vgl. *roekoen*); *pikoekoeh Islam*, de instellingen of inzettingen van den Islam; *pakoekoeh-koekoek*, elk op zijn stuk blijven staan; *ngoekoehan*, aan iets vasthouden, onverzettelijk bij iets blijven, in iets niet willen toegeven; *dikoekoehan*; - *koekoehan*, wat vastgesteld is; ook: rechterlijke uitspraak; *kakoekoehan*, vastigheid.

II. Een soort zakje in een *heurap*, waarin de visch bij 't toehalen van de *poentang* gevangen zit; *poentang koekoeh*, naam van het touwtje in een *heurap*, dat bij 't ophalen aangetrokken wordt, waardoor de *koekoeh* gevormd wordt.

**KOEKOEJ**, ngbr.; *ngoekoej*, met de nagels, de pootjes of de vingers in de aarde wroeten, de aarde rondom iets weggraven, loswroeten; *dikoekoej*; *ngoekoejan*, om iets de aarde met de vingers wegdoen, iets uitgraven, loswroeten; *dikoekoejan*; *pangoekoejan*, wat op een hoop is bijeengegraven.

**KOEKOEK**, I. naam van een fleschvormige kalebas, kauwoerde. (Vgl. *laboe*.)

II. Zie *bĕloek* III.

**KOEKOELAR**, een eindje draad, een draadje, een draad in den naald.

**KOEKOELOE**, I. het tegenoverg. van *boetjit*, dus: de eerste, de voorste, het hoofd.

II. Naam van de *limoes hideung* of *limoes leuweung*, een *manggah*-soort.

**KOEKOELOENG** (Z.-B.), een leiding ter aftapping van water (b.v. uit een *soesoekan*); *ngoekoeloengkeun*, aan het irrigatie-water een andere richting geven; *dikoekoeloengkeun*.

**KOEKOEMBOEL**, dobber (van een hengel), = *lalantang*.

**KOEKOEMBOENG**, een staak of staken met *roentah* of opraapsel er boven aan, tot teeken van grensscheiding of derg. doel; ook: scherm of schutsel waarachter een besnijdenis wordt voltrokken; *nĕboek koekoemboeng*, het schutsel omstooten; overdr.: raken aan hetgeen waaraan men niet raken mag; *dikoekoemboengan*, om iemand die besneden zal worden een scherm plaatsen.

**KOEKOEN**, voll. *kikoekoen*, naam van een woudboom die deugdzaam hout oplevert.

**KOEKOEP** (Z.-B.), = *roengkoep*. P. (Vgl. *keukeup*.)

**KOEKOEPOE**, = *koepoe*.

**KOEKOEPRAK**, zie *koeprak*.

**KOEKOER**, g. w.; *ngoekoer*, raspen (b. v. een kokosnoot of jonge papaja); in Kad. ook = *ngĕroek*, uitschrabben (b. v. een klapperdop, doch niet om schoon te maken, maar om het uitschrabsel te gebruiken); *dikoekoer*; - *koekoeran*, rasp (tot omschreven doel gebezigd; vgl. *paroed*).

**KOEKOERAJEUN**, = *moeringkak*, het rechtop gaan staan (te berge rijzen) der haren op het lichaam; ook: koud over het geheele lichaam worden of zijn (b. v. iemand die de koorts krijgt), kippenvel krijgen.

**KOEKOEROED**, zie *koeroed*.

**KOEKOEROEDOENG** (vgl. *koedoeng*), ngbr.; *dikoekoeroedoeng*, een stuk katoen, een doek of een kleedingstuk om het bloote lijf en

over het hoofd geslagen hebben, zich in een doek enz. hullen.

**KOEKOEROEJOEK**, hetzelfde als *kongkorongok*, kraaien (van een haan.)

**KOEKOES**, test met wierook of ander reukwerk; ook: wat als reukwerk gebrand wordt; *bentang koekoes*, staartster; *ngoekoes*, wierook of derg. branden; *dikoekoes*; *ngoekoesan*, met wierook of derg. berooken (b. v. een sarong, een in optocht gedragen persoon of voorwerp, enz.); *dikoekoesan*; - *koekoesan*, wierooktest, wierookvat (ook *paroekoejan* genoemd).

**KOEKOET**, wat men heeft aangenomen als kind of van jongs aan heeft opgekweekt; *anak koekoet*, z. v. a. *anak poeloeng*, aangenomen kind, pleegzoon, pleegdochter; *gadjah koekoet*, een opgekweekte-, een tamme olifant; *ngoekoet*, een kind als het zijne aannemen, een dier als huisdier nemen of opkweeken; *ngoekoet anak maoeng*, een tijgerwelp opkweeken, z. v. a. ons: een adder aan zijn borst koesteren; *dikoekoet*; *koekoetan*, aangenomen kind, pupil; ook: huisdier.

**KOEKOETJIR** (vgl. *koentjir*), een bosje haar op het hoofd (b. v. een bosje dat men op een geschoren hoofd heeft laten staan), een lap, pluim enz. op een muts of hoed; *koekoetjiran*, zulk een bosje haar op het hoofd hebben, een pluim of derg. op muts of hoed hebben, gepluimd.

**KOELA**, pers. en bezittel. voornaamw. 1e persoon: ik, mij, mijn [wordt gebruikt door het volk onderling, en is minder deftig en gemeenzamer dan *kaoela*]. Vgl. Spraakk. § 150,5.

**KOELAH** (Tjiandj. en omstr.), = *balong* (Band. en omstr.), vijver, kleiner dan *empang*; *koekoelahan*, een waterkuiltje in den grond. vijvertje door kinderen gegraven.

**KOELAHEK**, ngbr.; *ngoelahek*, = *ngoelapes*, omliggen (van top of kop), top of kop laten hangen; ook: naar beneden gegroeid (van hoorns of takken); *tikoelahek*, achteroverzwikken (van een kind dat gedragen wordt).

**KOELAK**, een koperen kom welke men gewoon is als maat te gebruiken voor de *pitrah* (zie ald.); *ngoelak*, meten, afmeten, aftappen; overdr.: iemand tarten, tergen, beleedigen, uittarten, uitdagen; *ngoelak amarah*, iemands toorn uitlokken; *dikoelak*, gemeten-, afgemeten worden; *silih-koelak*, elkander tergen, enz.

**KOELA-KALI**, zie *kali* II.

**KOELAMBOE**, = *reregan*, gordijn; *dina* (*di djěro* of *dina djěro*) *koelamboe*, binnen of achter de gordijnen.

**KOELANAS**, = *bongkeng*, zie ald.

**KOELANOEN**, zie *noen*.

**KOELANTANG-KOELINTING**, z. *koelinting*.

**KOELANTOENG**, = *koelinting*, zie ald. P.

**KOELAPĚNGAN**, zekere witte schimmel op rijstplanten; ook in 't alg.: schimmel, beschimmeld. (Vgl. *soepa* en *boeloekan*.)

**KOELAPES**, ngbr.; *ngoelapes*, nederhangen, slap nederhangen (b. v. het hoofdhaar), sluik; ook: omliggen (b. v. de kraag); *ngoelapeskeun*, doen nederhangen, laten afhangen, doen omliggen; *dikoelapeskeun*.

**KOELAT**, verhard vuil aanzetsel aan de tanden, tandsteen; ook: vuil aan de *sirit* van een dier (b. v. van een paard, na paring). Vgl. *koeleud*.

**KOELA-WARGA**, zie *warga*.

**KOELA-WARGI**, zie *wargi*.

**KOELAWOE**, bruin, bruinachtig. P.

**KOELĚM** l. p., *sare* l., *sasarean* s., *hees* k., slapen; ook: ontslapen; verder l. van *meuting* (zie *peuting*), vernachten; *goegah koelěm*, opstaan van den slaap; *koelěm sarěng*, slapen met of bij; *kakoelěman*, in slaap geraakt, zonder het te willen in slaap gevallen; *dikoelěman*, (van een vrouw) beslapen worden; *dikoelěmkeun*, doen slapen, te slapen leggen, laten vernachten of logeeren; *pangkoelěman*, slaapstede.

**KOELEUD**, vuil, aangegroeid (b. v. de tanden); ook van het hart: onrein (wegens aanklevend vuil). Vgl. *koelat*.

**KOELI**, I. (Tamil), sjouwerman, sjouwer, losse arbeider, daglooner; ook: bij iemand als zoodanig werken, in dagloon arbeiden; *noe koeli*, sjouwerman, daglooner; *noe karoeli*, idem, meerv.; *ngoelikeun*, een werk door *koeli*'s laten verrichten, iets door een ander voor geld laten verrichten, uitbesteden; *ngoelikeun ka*, iemand ergens voor huren; *dikoelikeun*; *koelian* en *pakoelian*, loon, dagloon, arbeidsloon, werkloon.

II. Een groote lans voor de jacht op wilde zwijnen; *ngoeli*, met zoo'n lans werpen of steken; *toekang ngoeli*, jager op wilde zwijnen of ander wild gedierte, met een *koeli* tot wapen.

**KOELIBĚK**, alleen in *koekoeliběkan*, om iets heen zwemmen, zich in de nabijheid van iets drijvende houden.

**KOELIBĚNG**, ong. = *koeběng*, ngbr.; *ngoeliběng*, omringen, omgeven; *dikoeliběng koe tjai*, omgeven door (of van) water.

**KOELIJAH**, ngbr.; *sakoelijah*, = *sakabeh* en *satoengkěb*; zie bij *kabeh* en *toengkěb*.

**KOELIJAT**, ngbr.; *ngoelijat*, zich rekken of uitrekken; ook: krimpen, kromtrekken (inz. van een stuk hout); *koekoelijatan*,

rommeling in den buik; *ngoelijatkeun*, iets uitrekken, enz.; *dikoelijatkeun*.

**KOELILING**, = 't meer gebr. *koerilings* rondgaan, omgang; *rad-koeliling*, het omgaande gerecht [ook *rad-sambang* genoemd].

**KOELIMIS** (het Jav. klimis), glimmend, glad; ook z. v. a. *tjiproek*, geheel nat.

**KOELINGLANG**, z. v. a. *lenglang*, van boomen beroofd, boomloos. P.

**KOELINTING**, ngbr.; *ngoelinting*, heen en weer loopen; *ngoelintingan*, idem; *koekoelintingan*, aanh. in of op iets heen en weer of rondloopen; *kalantang-koelinting*, of *koelantang-koelinting*, idem, aanhoudend of gedurig, loopen rond te dwalen.

**KOELINTJĔR**, ngbr.; *ngoelintjĕr*, rondgaan (b. v. om geld te leenen), in het rond loopen, rondloopen, in de rondte draaien; ook = *ngalantoeng* en *njaba*, rondkuieren, rondslenteren.

**KOELINTJIR**, alleen in *koekoelintjiran*, de kruin (van het hoofd); ook: de teekens (goede of slechte) in het haar van dieren en menschen.

**KOELISIK**, zich verleggen of omkeeren (van iemand die ligt), aanstalten maken om op te staan; *ngoelisik*, verkl. met *obah saeutik*, zich een weinig verleggen, zich omkeeren (van iemand die ligt); *kalasak-koelisik*, zich al maar verleggen, zich om en om keeren.

**KOELIT**, huid, vel, leder, schors, zachte schil van vruchten, vlies (b. v. op melk); ook: het oppervlak (z. a. van water), korst; *karoeng koelit*, lederen zak; *beulitan koelit*, lederen gordel; *papan koelit*, perkament; *dirangket koe koelit badag*, gegeeseld worden met grove riemen; *ngasakan koelit*, leerlooien; *sakoeliting tjai*, de oppervlakte van het water; *sakoeliting laoet*, de geheele oppervlakte der zee; *pakoelitan*, de huid.

**KOELIWĔD**, maar meestal *ngoeliwĕd*, ong. = *mabal*, den weg dien men op moet voorbijgaan, niet komen aan het doel, een verkeerden weg inslaan.

**KOELOEB**, wat gekookt is; *koeloeb-koeloeb*, een kooksel waarvan men den naam niet weet, een onbekend kooksel; *ngoeloeb*, iets koken in zijn geheel (eieren, boontjes, aardappelen, enz.); *dikoeloeb*; *koekoeloeban*, dingen die in hun geheel gekookt worden of zijn (z. a. de genoemde); *tjai pangoeloeban*, afkooksel (b. v. van gehakt hout).

**KOELOEH** (P.-R.), bamboezen drijver van een zeezegen. P.

**KOELOEK**, een ronde muts, staatsiemuts of staatsiehoed.

**KOELOEMOED**, schel of vlies, bekleedsel van een vruchtenpit, schilletje (vliesje), om een boon of derg.; *koeloemoedan*, van een vlies voorzien zijn, met een schel bebedekt zijn; ook: aangezet (b. v. met slijk, van een in het water liggend of gelegen hebbend stuk hout, enz).

**KOELOEMOER**, het slijm op visch, dat meer algemeen *koekoemoer* heet; zie *koemoer*.

**KOELOENTOENG**, voorwerp bestaande uit een stuk dikke bamboe, dat geschoven wordt op een stok, die (vastgemaakt aan den wand) een hanger vormt, waarover de spinster het geverfde en gestijfde garen hangt om het te borstelen; *ngoeloentoeng*, zich krullen, zich in elkaar krullen, gekruld (b. v. een gedroogd *kawoeng*-blad); *ngoeloentoengkeun*, iets omkrullen; *dikoeloentoengkeun*.

**KOELOEP** (Ar., qoelf), voorhuid (vgl. *kokotjop*); ook: de voorhuid hebben, onbesneden zijn; *kakoeloepan*, het in de voorhuid of onbesneden zijn.

**KOELOER**, een andere naam voor *kĕlĕwih*; zie ald.

**KOELOETOEK**, voll. *tjaoe koeloetoek*, naam van een pisangsoort.

II. *Ngoeloetoek*, = *ngoeloetoes*, zie *koeloetoes*.

**KOELOETOES**, ngbr.; *ngoeloetoes*, = *ngagĕlĕndĕng*, pruttelen, morren (b. v. iemand die ontevreden is een gast te hebben); *koekoeloetoes*, aanhoudend morren of murmureeren. (Vgl. *gĕndĕng*.)

**KOELOEWOENG**, buis of watergoot (zijnde een doorboorde *kawoeng*-stam, *djambe*-stam of bamboe); ook: zinken of blikken goot (om het water van de *talang* of dakgoot af te voeren langs het huis), voll. *koeloewoeng talang*; verder: de zangbodem van een *tarawangsa*; in Z.-B. ook: 1. een cylindervormig, uitgehold stuk hout, dienende om de *haseupan* overeind te houden; 2. de houten cylinder van de *bĕdoeg*; - *ngoeloewoeng*, hol (van een lang voorwerp, zoodat men er doorheen kan zien); *ngoeloewoengan*, iets van een goot of waterleiding voorzien; *dikoeloewoengan*. (Vgl. *ngĕlĕwoeng*.)

**KOELOEWOET**, ngbr.; *ngoeloewoet*, met zorgen bezwaard, zwaarmoedig, neerslachtig, gedrukt, bezwaard van gemoed, verdrietig, moedeloos; *kalawat-koeloewoet*, idem, met verst.

**KOELON**, West, het Westen; *tĕbeh koelon*, in het Westen, Westelijk; *ti koelon*, van of ten Westen; *koeloneun*, ten Westen van; *ngoelon*, naar het Westen (staan, gaan, enz.), Westwaarts gaan; *ngidoel-ngoelon*, zich naar het Zuidwesten uitstrekken;

*ngaler-ngoelon*, zich naar het Noordwesten uitstrekken.

**KOEMA**, korte vorm van *koemaha*, zie ald.

**KOEMAHA**, vraagwoord van hoedanigheid, gesteldheid of aard: hoe? hoedanig? *koemaha bedja?* hoe is het bericht? wat hebt gij te zeggen? *koemaha noe matak kitoe?* hoe komt dat zoo? - soms wordt het voorafgegaan door het vraagwoordje *na*: *na koemaha maneh kitoe?* hoe zijt of hoe doet gij aldus? - in stellige zinnen: hoe, hoe ook, hoedanig ook, een of ander, zooals; *sanadjan koemaha radjin*, hoe ijverig ook; *moal djadi koemaha*, het zal niet worden een of ander, d. i. het zal geen kwade gevolgen hebben, het is niets; *ngamalkeun koemaha misti*, beoefenen zooals het behoort of moet; *moal di koemaha*, z. v. a. *moal djadi koemaha*, zie boven; *djadi dalah di koemaha!* wat blijft er anders te doen over! (hoe kan men anders handelen!); - *sakoemaha*, gelijk, zooals, geheel zooals, gelijkerwijs, zooveel als, al naar; *sakoemaha nja kasoeka*, zooveel gij verkiest; *teu koema-koemaha*, niets, het is niets, het maakt niets uit; - *pikoemahaeun nja rasa!* hoe zal ik mij dan gevoelen! - *ngoemaha*, vragen hoe men doen zal, raadvragen; - *dikoemahaăn*, ondervraagd worden, geraadpleegd worden; *taja koemahaaneun*, z. v. a. *taja tanjaăneun*, niemand hebben om raad aan hem te vragen; *pakoemahakoemaha*, of *pakoema-koemaha*, met elkander raadplegen; *taja geusan pakoemahakoemaha*, niemand hebben om met hem te kunnen raadplegen; *ngoemahakeun*, vragen hoe het komt, hoe het is, hoe men het hebben wil; in 't alg.: vragen naar iets; *kahajang maraneh teh dikoemahakeun koe kami?* hoe (wat) wenscht gijlieden door mij gedaan te worden?

**KOEMAKI**, zie *kaki* II.

**KOEMALA**, of ook *komala*, naam van een kostbaar edelgesteente [niet nader aan te duiden].

**KOEMALAMAR**, z. v. a. *asa-asa*, in twijfel zijn, onbeslist zijn; *hanteu aja koemalamar*, niet weifelen, niet onbeslist zijn; *oelah samar-koemalamar*, verkl. met *oelah asaasa*, gij moet (moogt) niet twijfelen (of weifelen).

**KOEMALANTJANG**, van *kalantjang*, zie *lantjang*.

**KOEMAMBANG**, zie *kambang*.

**KOEMAN**, naam van een zeer klein insect, zich ophoudende in puisten en zweren, schurftmijt. (Vgl. *djaram*.)

**KOEMANJANGAN**, verb. van *kamanjangan*, zie *manjang*.

**KOEMAONAM**, zie *onam*.

**KOEMAPALANG**, van *kapalang*, zie *alang*.

**KOEMAPANG**, ong. = *ngagĕlĕndĕng* (zie *gĕlĕndĕng*), grommen, pruttelen, foeteren, iemand verwenschen; *nangis koemapang*, schreien en grommen.

**KOEMAPOEROEN**, v. *kapoeroen*, z. *poeroen*.

**KOEMARANDANG**, zie *karandang*.

**KOEMAREUMBING**, zie *keumbing*.

**KOEMASEP**, zie *asep*.

**KOEMATJATJANG**, met iets aanhoudend in zijn gemoed bezig zijn, iets niet van zich af kunnen zetten.

**KOEMAT-KEMOT**, zie *kemot*.

**KOEMAWANI**, van *kawani*, zie *wani*.

**KOEMAWASA**, zie *kawasa*.

**KOEMAWOELA**, zie *kawoela*.

**KOEMBA**, een vogelknip die men voorzien van een lokvogel in een boom hangt, slagkooi.

**KOEMBAH**, g. w.; *ngoembah* k., *ngawasoehan* l., iets afwasschen, omwasschen, iets met water reinigen (vgl. *seuseuh*); *ngoembah raraj*, = *sibeungeut* (zie *beungeut*), zich het gezicht wasschen; *dikoembah*; *kakoembah*, afgewasschen, gereinigd; *silihkoembah soekoe*, elkander de voeten wasschen; *koekoembah*, meerdere dingen reinigen (inz. het eetgereedschap afwasschen, „de vaten doen"); ook: wasschingen; *pangoembah*, het wasschen, wassching, reiniging; *tjai oeroet pangoembahan*, water waarmede men iets afgewasschen heeft, waschwater, schotelwater.

**KOEMBANG**, I. = *bangbara*, een groote zwarte hommel; *mejong koembang*, naam van een tijgersoort (zwart met roode vlekken, *tarotol beureum*); *angin koembang*, de droge sterke wind die in den Oostmoesson waait; *adoe-koembang* (van *bangbara's*) met de koppen tegen elkander vliegen [wat veelal den dood van een van beide of wel van beide ten gevolge heeft]; *diadoekoembang*, of *diadoe-koembangkeun*, twee dieren (of ook menschen) met de koppen (hoofden) tegen elkander slaan.

II. Naam van een soort fluit.

**KOEMĔD**, = *koret*, gierig.

**KOEMĔDAP**, zie *kĕdap*.

**KOEMĔDEP**, zie *kĕdep*.

**KOEMĔDJOT**, zie *kĕdjot*.

**KOEMĔDOT**, zie *kĕdot*.

**KOEMEJOK**, zie *kejok*.

**KOEMĔLAB**, zie *kĕlab*.

**KOEMĔLĔNDANG**, zie *kĕlĕndang*.

**KOEMĔLI**, voll. *hoewi koemĕli*, onze gewone aardappel.

**KOEMĔLIP**, zijn, adem hebben, leven, het aanzijn hebben; *noe koemĕlip*, wat adem

heeft, wat leeft en zich beweegt (van menschen, dieren, maar ook van geesten), de bezielde schepping, de creatuur. (Vgl. *gĕlar.*)

**KOEMĔLOEN**, zie *kĕloen* I.

**KOEMĔMBĔNG**, zie *kĕmbĕng.*

**KOEMĔNDANG**, het Holl. kommandant; overste of aanvoerder van krijgsvolk, bevelhebber.

**KOEMĔNDĔL**, zie *kĕndĕl.*

**KOEMĔNDIR**, het Holl. kommandeeren; idem; *ngoemĕndiran*, kommandeeren over.

**KOEMĔNDOENG**, zie *kĕndoeng.*

**KOEMĔNTJANG**, zie *kĕntjang.*

**KOEMĔNTJĔNG**, zie *kĕntjĕng.*

**KOEMĔRĔBĔK**, zie *kĕrĕbĕk.*

**KOEMĔRĔPAN**, zie *kĕrĕp.*

**KOEMĔRĔTĔG**, zie *kĕtĕg.*

**KOEMĔRĔWĔD**, zie *kĕrĕwĕd.*

**KOEMĔROT**, zie *kĕrot.*

**KOEMĔTAB**, zie *kĕtab.*

**KOEMĔTIR**, het Holl. gecommitteerde; voorheen titel van zekere Inlandsche hoofden, belast met het toezicht over de cultuur, de wegen of anderszins; zij bezorgden ook de benoodigdheden der regenten (en werden zelfs *disĕmbah* door de *wadana's*).

**KOEMINTJIR**, zie *kintjir.*

**KOEMIPAS**, zie *kipas.*

**KOEMIS**, I. knevel, snor (ook van dieren), borstels (van een kat); *koemisan*, een knevel dragen, een snor of borstels hebben.

II. Het Holl. kommies; idem.

**KOEMISI**, I. zie *kisi.*

II. Het Holl. commissie; in commissie zijn, met een commissie belast zijn, lid of leden van een commissie zijn; ook: bestuur, comité; *ngoemisi*, een commissie of opdracht volbrengen.

**KOEMKOEMAN**, I. een soort welriekende olie [waarvan echter alleen de naam bekend is].

II. Zeker kinderspel, nl. het blindemannetjesspel.

**KOEMOELIJANG**, verb. van *koemolejang*, zie *kolejang*. P.

**KOEMOELOENGKOENG** (vgl. *koeng*), verkl. met *nabeuh sorangan* en *goemoenggoeng*, zichzelven groot achten, zichzelven in de hoogte steken, zichzelven roemen, grootspreken, snoeven.

**KOEMOENOED**, = *koenjoenjoed*. P.

**KOEMOEPOE**, zie *koepoe.*

**KOEMOER**, ngbr.; *koekoemoer*, of ook *koeloemoer*, het slijm op de huid van een visch; ook: slijmerig aanzetsel aan den kant van een watervat, enz.; *koemoer-koemoer*, vuil, vuiligheid, aanzetsel (b. v. in een waterglas).

**KOEMOERANG**, voll. *hoë koemoerang*, naam van een rotansoort.

**KOEMOEROETOEG**, kletteren (van regen of hagel).

**KOEMOESOET**, zie *koesoet.*

**KOEMOETOEK**, zie *koetoek.*

**KOEMOLEJANG**, zie *kolejang.*

**KOEMPAJ**, I. naam van een fraaie orchidee.

II. Ong. = *goepaj*, zie ald. P.

**KOEMPAL-KEMPOL**, zie *kompol.*

**KOEMPĔNI**, het Holl. compagnie; idem, inz. de (voormalige) Oostindische Compagnie; tegenwoordig = *Goepĕrnĕmen*, het Gouvernement, de Ned.-Ind. Regeering; *pagawean koempĕni*, verplichte diensten aan het Gouvernement.

**KOEMPOEL** (vgl. *kĕmpĕl*), bijeenkomen, zich vergaderen, vergaderd, bijeenzijn; *kampal-koempoel*, bijeenzoeken, bijeenscharrelen; *ngoempoel*, bijeen zijn, op een hoop liggen; *koempoelan*, te zamen komen, vergadering houden, vergaderd zijn; ook: zij die te zamen zijn, de vergaderden, vergadering, vereeniging, gezelschap; *koempoelan toewang*, samenkomen om een maaltijd te houden; *koekoempoelan*, herhaaldelijk samenkomen, bijeenkomen, bijeenzijn; *ngoempoelkeun*, bijeendoen, bijeenvoegen, bijeenrapen, te zamen brengen, samenvoegen, vergaderen, bijeenroepen; *radja ngoempoelkeun abdi-abdi*, de koning riep zijn onderdanen samen; *dikoempoelkeun*; *pakoempoelan*, verzameling, vergadering, vereeniging, gezelschap, genootschap; ook: verzamelplaats, vergaderplaats, voll. *ĕnggon pakoempoelan.*

**KOEMPRITAN**, ijzeren drievoet waaraan men den ketel hangt boven het vuur.

**KOEN**, alleen in *koen pajakoen* (Ar.), eig. *koen fajakoen(oe)*, een uitdr. die op verschillende plaatsen in den Koran (b. v. 2:111 en 3:42, 52) voorkomt, waar sprake is van het Goddelijke scheppingswoord en beteekenende: „Wees, en het is!" [De uitdr. dient vaak als aanknoopingspunt voor allerlei mystieke bespiegelingen.]

**KOENA**, verkl. met *heubeul* en *lila*, oud, lang geleden, lang iets zijn of geweest zijn; *moerid koena*, een oud discipel, iemand die reeds zeer lang discipel of volgeling geweest is; *koena-koena*, zeer oud, zeer lang geleden; *ti djaman koena-koena*, van oude dagen af.

**KOENANG-KOENANG**, naam van een groote vuurvlieg (vgl. *tjika tjika*); verder geesten die (volgens het bijgeloof) in den nacht van Donderdag op Vrijdag over een berg, veld of *sawah* zweven of rondwaren,

met een brandende toorts bij zich; ook: dwaallicht, dwaallichten.

**KOENANG-KOENING**, zie *koening*.

**KOENDANG** (vgl. *kandoeng*), bij zich hebben, medevoeren, voorzien zijn van (zie ook *iteuk*); *pakan-koendang*, (van jonge vogels) door de oude vogels worden meegevoerd, maar nog niet zelf het voedsel kunnen opsporen; *ngoekoendang*, iets met zich dragen, omdragen of medevoeren; *dikoekoendang*.

**KOENDJAL**, zie *oendjal*.

**KOENDOER**, naam van een kalebassoort. (Zie *tangkoeweh*.)

**KOENG**, verkl. met *sada goöng leutik*, d. i. het geluid van een kleine gong. (Vgl. *ngoengkoeng* bij *koengkoeng* II.)

**KOENGKANG**, de stinkvlieg, die vaak groote schade aanricht in het rijstgewas (nl. door de jonge korrels uit te vreten).

**KOENGKANG-KENGKONG**, zie *kengkong*.

**KOENGKOELOENG**, een touw door een stuk bamboe, om een hond, buffel of ander dier aan te leiden; *ngoengkoeloengan*, een dier een *koengkoeloeng* aanleggen; *dikoengkoeloengan*. (Vgl. *koengkoeng* III.)

**KOENGKOENG**, I., doch meestal *ngoengkoeng*, verkl. met *ngingoe*, (vrouw en kinderen, dieren enz.) verzorgen, onderhouden; *dikoengkoeng teu diawoer*, *ditjangtjang teu diparaban*, er op na houden maar niet er voor strooien, aan zich verbonden hebben maar ze geen voedsel geven [wel gezegd van een man die vrouw en kinderen niet verzorgt].

II. Herh. of aanh. den klank *koeng* (zie ald.) laten hooren; *ngoengkoeng*, een helderen, weergalmenden klank geven; *bĕnde ngoengkoeng*, een klinkend bekken; *ngoengkoengan*, de bekken-instrumenten bespelen.

III. (Z.-B.), een stuk bamboe, bevestigd aan de toomen van een span loopende paarden, opdat zij elkaar niet bijten.

**KOENGKOERAHAN**, g.w.; *ngoengkoerahan*, omspoelen (een kruik of flesch), uitspoelen; *dikoengkoerahan*.

**KOENGKOEWEUK**, ngbr.; *ngoengkoeweuk*, verkl. met *ngĕloek bawaning geus kolot*, (van menschen) gebogen van ouderdom. Zie ook *kongkoak*.

**KOENGSI**, = *nĕpi*, komen tot aan, het komen of rijzen van iets tot aan, plaats hebben, doorgaan, er toe komen (b. v. tot iets dat gewenscht of gevreesd werd), tot stand komen; *koengsi katingali*, komen tot gezien worden; *teu koengsi*, niet komen tot, niet plaats hebben, enz.; *ngoengsi*, komen tot aan, bereiken, aankomen.

**KOENING**, = *koneng*, geel; *ajoe-koening*, (van een vrouw) blank; *lajoe-koening*, verkl. met *aloes sĕmoe koening*, (van een vrouw) schoon en blank; *awi koening*, een gele bamboesoort; *pare seuri-koening*, een witte behaarde rijstsoort; *bĕlang koening*, *ekor koening*, *lowang koening* (Z.-B.), namen van zeevisschen; *koenang-koening*, witachtig geel (P.); *koeningan*, geel koper, messing (vgl. *tambaga*).

**KOENIR**, in Z.-B. en ook elders wel = *koneng*, kurkuma, de geelwortel; *koekoeniran* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**KOENJAM-KENJOM**, zie *kenjom*.

**KOENJAM-KOENJĔM**, looze bewegingen met de lippen maken, doen alsof men iets zegt.

**KOENJEDJED**, verkl. met *aja koeroe aja kĕnjed*, er slecht uitzien (mager zijn, terwijl de huid slap is).

**KOENJIT**, naam van een soort gierst [vogelzaad, maar ook gegeten door de menschen, en wel als *boeboer* of pap].

**KOENJOEK**, de bruine slankaap. (Zie ook *kĕtek*.)

**KOENJOENJOED**, het trekken van een visch aan het aas (vgl. *njĕd*), het op-enneer-gaan van den dobber.

**KOENOET** (Ar.), een speciaal gebed, dat in den „stand" na de tweede buiging van de morgen-godsdienstoefening, en ook wel in andere godsdienstoefeningen, wordt uitgesproken, voll. *doa koenoet*; *hadjat doa koenoet*, waarsch. speciale intentie waarmede men gezegd gebed uitspreekt.

**KOENTANG-KINTEUNG**, ong. = *tjoelangtjileung*, om zich heen zien als iets zoekende (*sĕmoe aja noe ditejangan*).

**KOENTAR-KINTEUR**, zie *kinteur*.

**KOENTI**, naam van een geesten-soort, eensluidend met *djoerig* [veelal dezelfde als *koentianak*].

**KOENTIANAK** (Mal. poentianak), naam van een *djoerig* of geest, waaronder men verstaat de geest van een vrouw die gestorven is tijdens hare zwangerschap of in het kraambed, en die nu in een kraamvrouw varen wil, om op deze wijze alsnog de moedervreugde te smaken, welke haar ontgaan was. [Een kraamvrouw, in wie zulk een geest vaart, wordt krankzinnig; vuren rondom en onder het huis moeten de barende er tegen beschutten.]

**KOENTILI** (Z.-B), een gefingeerde munt ter waarde van een halven duit. (Vgl. *goweng*).

**KOENTIT**, ngbr.; *ngoentit*, = *noetoerkeun*, iemand naloopen, achternaloopen; *lakoe ngoentit angin*, den wind naloopen (gezegd

van een ijdele handeling); *dikoentit*; *ngoe-koentit*, of *ngoengoentit*, al maar iemand naloopen; *dikoekoentit*. (Vgl. *poentit*.)

**KOENTJANG**, naam van een plant, dezelfde als *areuj leuweung*, wilde liane. P.

**KOENTJI**, I. = *sĕlot*, slot; ook k., *sosi* l., sleutel; *sorog koentji*, sleutel; *djoeroe koentji*, sleutelbewaarder, magazijnmeester, hofmeester; *ngoentji*, op slot doen, op slot zijn; *beunang ngoentji*, op slot gedaan, gesloten; *ngoentji biwir*, den mond sluiten; *dikoentji*, op slot gedaan worden of zijn; ook: opgesloten worden of zijn; *ngoentjian*, meerdere dingen op slot doen; *lawang-lawang dikoentjian*, de deuren werden op slot gedaan; *ngoentjikeun*, iets op slot doen; *panto dikoentjikeun*, de deur werd op slot gedaan; *pakoentjen*, sleuteldrager.

II. Naam van een knolgewas, voll. *hoewi koentji*.

**KOENTJIJEUR**, met verst. *kaloentjijeur*, = *kinteur*. P.

**KOENTJIR**, of wel *koekoentjir*, kuifje (z. a. op den kop van een kip), topje (z. a. op een hoed). Vgl. *koentjoeng*.

**KOENTJLANG**, ngbr.; *ngoentjlangan*, iets met water omspoelen (b. v. een *seĕng*); *dikoentjlangan*.

**KOENTJLOENG**, = *kĕtjĕmploeng*, het in 't water storten of plompen van iets; *tikoentjloeng*, (bij ongeluk) in het water storten of tuimelen; *ngoentjloengkeun*, iets of iemand in het water storten; *ngoentjloengkeun maneh ka soemoer*, zich in een put storten; *dikoentjloengkeun*.

**KOENTJOENG**, of wel *koekoentjoeng*, kuif (z. a. van een pauw); *koekoentjoengan*, een kuif hebben, gekuifd zijn; *anak mĕrak koekoentjoengan*, het jong van de pauw heeft een kuif, sprkw. voor: het kind is als de vader, of: „hij heeft een aardje naar zijn vaârtje"; *ngoentjoeng*, rechtop gaan staan, te berge rijzen (van veeren of haren, als teeken van bangheid); *dikoekoentjoengan*, van een kuif of wat daarop gelijkt voorzien worden of zijn.

**KOENTJOEP**, I. de vingertoppen aaneengesloten houden (het tegenoverg. van *njerekeh*. P.

II. Een bloemknop, op 't punt van open te gaan. P. (Vgl. *koedoe* I.)

**KOENTOEL**, naam van een witten vogel, soort reiger.

**KOENTOENG**, z. v. a. *oeroet*, overblijvend of overgebleven stuk of eindje (van een *oedoed*, een sigaar, een *obor*, een *tihoel*, enz.; ook (maar zeldzaam): gesnedene, zie *kabiri*; *padjĕg pakoentoengan* (Z.-B.), de belasting op het bedrijf.

**KOENTROELIJOER**, 't Holl. controleur; id.

**KOEOEK**, naam van een witten worm (in den grond), larve van een kever. (Vgl. *ongret*.)

**KOEOEL**, naam van zeker schelp- of weekdier (een soort *toetoet*, grooter dan *gondang*), zich ophoudende in zoet water, inz. in moerassen en op *sawah*'s.

**KOEOENG**, alleen in *tihang koeoeng* (Bad.), = *adĕg-adĕg soehoenan*, stuk van den nokbalk. P.

**KOEPA**, voll. *tangkal koepa*, naam van een vruchtboom, behoorende tot de mirten; *boewah koepa*, de vrucht van de *koepa*.

**KOEPANG**, I. = *kĕtip* en *pitjis*, dubbeltje.

II. (Z.-B.), de waarde van vier duiten; *tĕloeng koepang*, tien cents of twaalf duiten.

**KOEPANG-KAPENG**, druk in de weer zijn met het beredderen of in orde maken van iets, al in-en-uit-loopen (b. v. naar iets zoekende).

**KOEPAR** (Ar., koefar, eig. meerv. van kafir), ongeloovige, inz. iemand die zich niet tot den Islam bekeeren wil, beslist ongeloovig zijn.

**KOEPAS**, ngbr.; *ngoepas*, takken van een boom afslaan, toppen, gelijksnoeien; (van een kokosnoot) er van boven iets afslaan en er een gat in maken (b. v. om het vocht te kunnen drinken); *dikoepas*. (Vgl. *pangkas*.)

**KOEPAT**, gekookte kleefrijst in een vierkant gevouwen *kalapa*-blad, rijstkoekje. [De rijst wordt rauw in het blad gedaan en zoo lang gekookt tot zij zacht is geworden].

**KOEPAT-KAPIT**, zie *kapit*.

**KOEPAT-KEPOT**, zie *kepot*.

**KOEPĔT** (vgl. *kapit* en *keupat*), ngbr.; *ngoepĕtkeun*, iets heen en weer bewegen (een *oepĕt*, een vinger, enz.); *dikoepĕtkeun*.

**KOEPING** (Jav.), oor, zie *tjeuli*; *korek koeping*, oorlepeltje; *ngoeping* s. (de mindere van zichzelven tegen den meerdere), *ngadenge* k., *ngareungeu* enz. l., hooren; *dikoeping*; *kakoeping*, gehoord worden of zijn, gehoord; *ngoepingkeun*, iets aanhooren, aandachtig toeluisteren; *dikoepingkeun*; *kakoepingkeun*.

**KOEPJAK**, ngbr.; *ngoepjak*, = *ngopjak* (zie *kopjak*), waschgoed enz. door het water slaan, iets in water uitspoelen; *dikoepjak*.

**KOEPLAK-KEPLOK**, de beweging heen en weer (van water), woelen, klotsen, geklots; *dikoeplak-keplokkeun*, (van golven) al maar heen en weer geworpen worden

**KOEPOE**, verkl. met *sabangsa*, van denzelfden stand (*saroewa menakna* of *saroewa somahna*); *koepoe-koepoe*, of *koekoepoe*, vlinder, kapel, nachtvlinder, mot; *tangkal*

*koepoe-koepoe*, naam van een plant welker bladeren gelijken op een kapel met uitgespreide vleugels [ze sluiten zich des avonds]; *koemoepoe*, (van kuikens) nog de veeren hebben die ze uit het ei medebrachten.

**KOEPOER** (Ar., vgl. *kapir* en *koepar*, eig. het ongeloovig zijn), ongeloovig, ongeloovige; *paeh koepoer*, als een ongeloovige sterven [gezegd b.v. van een zelfmoordenaar].

**KOEPOER-KĔPĔR**, zie *kĕpĕr*.

**KOEPRAK** (vgl. *prak*), het geluid van iets dat valt; *tikoeprak*, = *gĕbloeg*, vallen, neervallen; *koekoeprak*, een klepper, bestaande uit twee of meer bamboe-plankjes die in een vruchtboom enz. geplaatst wordt en die men door aan een touw te trekken laat klepperen, ten einde de vogels weg te jagen; *ngoekoeprak*, iemand of iets ergens uitjagen, wegjagen, verjagen, voortjagen, aan- of voortdrijven, vervolgen; *dikoekoeprak*; *ngoekoeprakan*, het genoemde herh. doen; *dikoekoeprakan*. (Vgl. *koeroepak*.)

**KOËR**, = *koreh*, ngbr.; *ngoër*, aan iets krabben; *dikoër*, met de vingers of met de pooten omgewoeld worden (van aarde, zand, enz.); *dikoër-koër*, idem, aanhoudend; *kokoër*, aanh. woelen of wroeten in aarde, zand, enz., omwoelen, scharrelen, omwroeten; *ngoërkeun*, den grond enz. omwoelen; *dikoërkeun*.

**KOERABOE** k., *tjĕtjĕpan* l., oorknop, oorknoppen. (Vgl. *anting* en *soewĕng*.)

**KOERAD-KORED**, zie *kored*.

**KOERAH** (Z.-B.), = *koreh*, zie ald. P.

**KOERAH-KOREH**, zie *koreh*.

**KOERAJ**, voll. *tangkal koeraj*, naam van een boom die veel op *reuma*'s voorkomt en snel groeit, maar een slechte houtsoort oplevert.

**KOERAMAS**, l. van *angir*, zie ald.; *dikoeramas*, zich het hoofdhaar wasschen (b.v. met zeepwater). Zie ook *koedjamas*.

**KOERAM-KERAM**, = *koetap-ketap*, bewegingen met den mond maken (om verlegenheid, beschaamdheid of spijt te verbergen), smakken met den mond, zich verbijten, zich moeten schamen.

**KOER'AN** (Ar., Qoer'an, eig. leesboek), de Koran.

**KOERANG** k., *kirang* l., ontbreken, aan ontbreken, minder, minder zijn; *koerang pikir*, gebrek aan verstand hebben, niet nadenken; *koerangan*, iets minder hevig, in kracht of derg. afgenomen, iets minder erg, d.i. iets beter; *sakoerangna* en *sakoerang-koerangna*, op zijn minst, minstens, op zijn zachtst, als het op zijn best afloopt; *kakoerang*, leemte, behoefte, gebrek, wat noodig is, wat men behoeft, nooddruft; *sakakoerangna*, al wat er noodig is; *ngoerangan*, minder worden, verminderen, afnemen, minder maken; *dikoerangan*; *kakoerangan*, in behoefte geraken of geraakt zijn, behoeven; ook: behoefte, gebrek; *pakoerangan*, wat aan iets een mankement veroorzaakt; *aja naon pakoerangan?* wat scheelt er aan? *ngoerangkeun*, iets verminderen, minder doen zijn; *dikoerangkeun*.

**KOERAP**, ringworm, dauwworm, omloop.

**KOERAPOE** (Z.-B.), naam van een zeevisch, ook *gĕrpoe* geheeten; zie ook *njonja*.

**KOERAS** (vgl. *oeras*), het laxeeren, enz.; *lesang koeras*, niets kunnen behouden van al wat men ontvangt, alles kwijtraken; *toenggoel koeras* wordt gezegd van iets dat bewaard blijft of slechts in geval van nood verbruikt wordt; *ngoeras*, ontlasten, ledigen; *ngoeras soemoer*, een put ledigen; *ngoeras beuteung*, den buik ontlasten; *dikoeras*; *pangoeras*, laxeermiddel.

**KOERAT-KARET**, verkl. met *hanteu tjoekoep koe bawaning bahan saeutik*, niet genoeg hebben om te leven wegens te weinig verdienste.

**KOERAWĔT**, g. w.; *ngoerawĕt*, inwikkelen, inpakken; *dikoerawĕt*.

**KOERAWEUL**, voll. *tanda koeraweul*, verbindingshaakje, accolade.

**KOERAWIL**, krul of haal (z. a. bij de naamteekening).

**KOERBAN** (Ar., qoerban), offer, offerande (inz. bestaande uit een dier), (een dier) offeren: *ngoerban*, (een dier) offeren; *koekoerban*, offeren, inz. gedurig offeren; *ngoerbanan*, offeren aan; *dikoerbanan*; *ngoerbankeun*, iets (inz. een dier) offeren; *dikoerbankeun*.

**KOERĔB**, I. ngbr.; *ngoerĕb*, of wel *ngoerĕbkeun*, l. van *ngoeboer* en *ngaroewang*, ter aarde bestellen, een doode in het graf leggen, begraven [waarbij het lijk een weinig op zijde gelegd wordt, *rada nangkoeban*, naar de Inlandsche wijze van begraven]; *dikoerĕbkeun*. (Zie ook *kaloewat*.)

II. *Koemoerĕb*, met ijver en trouw dienen, met toewijding dienen, dienstvaardig; *koemoerĕb ka kĕrsa radja*, den wil des konings met toewijding volbrengen; *koemoerĕb sabisa-bisa*, iemand zoo trouw mogelijk dienen.

**KOERĔN**, I. zeker soort uitslag.

II. Paar (man en vrouw, mannetje en wijfje); *sakoerĕn*, een paar, echtpaar; maar ook wel in ruimer zin (b.v. een paar hoofdharen); *poetra sakoerĕn*, een paar (met elkaar gehuwde) kinderen; *lima koerĕn*, vijf echtparen; *ngoerĕn*, een paar vormen

een echtpaar zijn, getrouwde lieden zijn; *koerĕnan*, een paar-, gepaard zijn; *sakoerĕnan*, een paar, een echtpaar; *ngoerĕnan* (Kad.), het vaststellen van de belastingplichtige gezinnen [wanneer meerdere gezinnen in één huis wonen]; *dikoerĕnan*.

**KOERĔNTJANG** (vgl. *korontjong*), rinkelen; *pakoerĕntjang*, idem.

**KOERES** (Ar., Qoeraisj), voll. *oerang Koeres*, Korajsjiet, de Korajsjieten.

**KOEREUW** (Z.-B.), = *manoek oentjal*, zie *oentjal*.

**KOERIH**, alleen in *itik-koerih*, een maaltijd of onthaal van een arm mensch, een eenvoudige-, armoedige-, hier en daar vandaan gehaalde of bijeengeraapte maaltijd; ook: bij stukjes en beetjes bijeengebracht; *beunang aing itik-koerih*, z. v. a. *beunang aing kampal-koempoel saoetak-saeutik*, door mij bij beetjes bij elkaar gezocht [hier een beetje vandaan, daar een beetje vandaan, zoodat het een eenvoudig maal is geworden].

**KOERIHIL**, ngbr.; *ngoerihil*, dringend en aanhoudend iets verzoeken.

**KOERIJAK**, iets dat men bouwt, sticht, op- of aanricht (b. v. een huis, een stal, een feest, enz.); verder: zeker verwachten, stellig vreezen: ook: onheil; *njijeun koerijak*, een huis enz. bouwen, een feest aanrichten; ook: een onheil duchten; *njijeun pikoerijakeun*, een onheil veroorzaken; *koekoerijakan*, coll. meerv.: gebouwen, bouwwerken; ook: bouwerij.

**KOERILAPAN**, fel branden.

**KOERILING**, of ook *koeliling*, om heen, rond om heen, rondgaan, omgang, omloop, rondte; *toedjoeh koeriling*, de zeven omgangen (om de kabah); vandaar ook: duizelig, duizeligheid, aan duizeligheid lijden; *sakoeriling*, in de rondte om iets heen, geheel om iets heen, in het rond; ook: het (of over het) geheele terrein of gebied; *sakoeriling dajeuh*, de geheele-, in (door) de geheele stad; *ngoeriling*, omheen loopen, rondgaan; *dikoeriling*; *koekoerilingan*, al maar ergens of in iets rondloopen, rondreizen; *karalang-koeriling*, aanh. of bij herhaling rondgaan; *ngoerilingan*, om iets heen gaan of loopen; *dikoerilingan*; *kakoerilingan*, door iets omringd zijn, aan alle zijden omgeven zijn (b. v. een eiland door de zee); *ngoerilingkeun*, doen rondgaan, rondleiden, rondvoeren (b. v. in een stad); *dikoerilingkeun*.

**KOERINDANG**, wat voor de derde maal uit zaad of van een plant voortkomt [het tweede heet *toerijang*], inz. derde gewas uit rijstzaad en derde gewas uit een pisangstruik [van *pare* niet algemeen verstaan' omdat 1°. een *sawah* elk jaar opnieuw bewerkt wordt, en 2°. een *hoema* na den eersten oogst verlaten wordt]; ook z. v. a. *taja mangpadĭna*, zonder nut, en *teu ibadah*, ongodsdienstig; in Kad. daarenboven (nl. *koerindang*): volgelingen van iemand.

**KOERING**, dienaar, slaaf, ondergeschikte, bediende, onderdaan; ook pers. en bezittel. voornaamw. 1e persoon: ik, mij, mijn (door den mindere gebezigd tegen den meerdere of tegen hem dien men als zoodanig bejegent); *djisimkoering* (korte vorm *simkoering*), eveneens pers. en bezitt. voornw. 1e pers., maar ondergeschikter, d. i. beleefder, welgemanierder (vgl. Spraakk. § 150, 6); *oeloen-koering*, volk, onderdanen, het onder iemands bevel staande leger; *ngoering*, = *ngaboedjang*, dienen (als bediende, knecht of dienstmaagd); *dipikoering*, tot dienaar of slaaf gebruikt worden.

**KOERIPAN** (Soekap., waarsch. samentr. van *kaoeripan*), hetz. als *boerajak*, zie ald. B.

**KOERIS**, l. van *bangsar*, de (echte) pokken, de pokken hebben; *ngoerisan*, l. van *njatjar*, vaccineeren, inenten; *dikoerisan*.

**KOERISI** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**KOERITA**, veelvoet, poliep.

**KOERITJAKAN**, voll. *djalma koeritjakan*, proletariër, de onderste klasse van de maatschappij, het volk dat men niet medetelt, de paria's, het plebs, het gemeen, de heffe des volks.

**KOERNIJA**, gave, liefdeblijk, geschenk, gunst, gunstbewijs, genade; *sih-koernija*, gunst, genade; *mikoernija*, iemand genadig zijn, iemand genade betoonen; *dipikoernija*, een voorwerp van genade zijn (voor iemand); *ngoernijaăn*, iemand genade bewijzen, begenadigen; *dikoernijaăn*; *ngoernijakeun*, een liefdeblijk aan iemand schenken, iets uit gunst of genade aan iemand geven; *dikoernijakeun*.

**KOERO** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**KOEROE**, (van menschen, dieren en van den grond) schraal, mager [van menschen k., *langsip* l.]; *ngoeroean*, vermageren, uitteren, wegkwijnen; *kakoeroean*, magerheid.

**KOEROEBOEK** (vgl. *kĕrĕbĕk*), rommelen (van den buik, inz. als hij ledig is); *koemoeroeboek* idem, aanhoudend; *koekoeroeboekan*, aanh. rommelen, rammelen van den honger; *tingkoeroeboek*, idem (zoowel van één buik als van de buiken van meerdere personen).

**KOEROEBOET**, I. (vgl. *kĕrĕbĕt*), langs een ongebaanden weg gaan, gaan waar eigenlijk geen pad is, geheime wegen gaan; *koeroeboetna kalboe*, de sluippaden van het

hart; *ngoeroeboet*, binnensluipen, binnendringen (b. v. soldaten); *koekoeroeboetan*, in gebogen houding of kruipend door iets gaan (inz. door wildernis), sluipen.

II. Het aanvallen met zijn velen (vgl. *koeroep* en *ronom*); *dikoeroeboet*, (van één persoon) door velen aangevallen worden; *ngoeroeboetan*, met zijn velen aanvallen; *dikoeroeboetan*.

**KOEROED**, g. w.; *ngoeroed*, schrappen, met een mes afschrappen of afschaven (b. v. suiker van een suikerbrood), scheren, afscheren (vgl. *tjoekoer*); *dikoeroed*; *ngoeroedan*, meer dan één ding afschaven of afscheren; *dikoeroedan*; *koekoeroed*, aanbaksel (b. v. bij 't suikerkoken); ook: wat aan het schavende mes is blijven zitten (b. v. suiker). Vgl. *kored*.

**KOEROEJOEP-KARAJAP**, zie *karajap*.

**KOEROEMBOENG**, een eenvoudige heining van bamboe (b. v. om een boom, een put, een hoop grind, enz.); ook: hekje of iets dergelijks over vuur of op een reukschaal, om er kleeren op te leggen, ten einde ze te drogen of met geur te laten doortrekken; - in het Soekapoerasche ook: een kleine rijstschuur.

**KOEROEMOEJ**, alléén in *tingkoeroemoej* (het tegenoverg. van *tingsoeloesoep*), ergens uit te voorschijn komen, uitkomen, voor den dag komen (menschen uit een wildernis, mieren uit het nest, enz.).

**KOEROENG**, kooi; overdr.: haakje, parenthese, voll. *tanda koeroeng*; *lawang koeroeng*, middenpoort; *tjaringin koeroeng*, naam van de waringin-boomen die op een *aloen-aloen* staan; *damar koeroeng*, verkl. met *lampoe maling*, een soort dievenlantaarn; *badjoe koeroeng*, een lang vrouwenbaadje, nauwsluitend om den hals; *tatah koeroeng*, een beitel met cirkelvormig oog, om ronde gaten te maken; *ngoeroeng*, in een kooi doen, opsluiten, insluiten; ook: mede-rekenen, meetellen; verder: tusschen haakjes zetten; *dikoeroeng*; *kakoeroeng*, ingesloten, van alle zijden omringd, gevangen; in Z.-B. ook naam van zekeren zeevisch; *ngoeroengan*, in een kooi doen, insluiten, opsluiten; *dikoeroengan*; *sakoeroengkeun*, g. w.: doe ze samen in één hok (gevangenis, cel); *koeroengan*, overdr.: het gemoed; *pakoeroengan*, huis of plaats met cellen (zoo iets als een cellulaire gevangenis).

**KOEROENG-KARANG**, zie *karang* IV.

**KOEROENJOED**, = *kĕrĕnjĕd*, maar sterker. P.

**KOEROENJOENG**, voor den dag komen, uitkomen (b. v. een zwijn dat gejaagd wordt, uit het bosch); ook z. v. a. *kakara datang*, pas gekomen.

**KOEROEPAK**, klanknab. van iets dat valt, = *koeprak*; *tikoeroepak*, = *tigoeroebag* (maar van kleiner voorwerpen), vallen, in of op iets vallen.

**KOEROEPOEK**, de dikke huid van den nek van sommige dieren, vooral van buffels, welke, dun afgeschrapt en gedroogd, gebakken bij de rijst genuttigd wordt.

**KOEROESOEK** (vgl. *keresek* en *korosok*), ngbr.; *koekoeroesoekan*, geritsel, geruisch of gedruisch in het gebladerte; *sora koekoeroesoekan dina poetjoek-poetjoek tangkal*, geritsel in de toppen der boomen; *karasak-koeroesoek*, = *koekoeroesoekan*, maar aanhoudend of gedurig; *dikoeroesoekan* wordt gezegd van plantsoen of gebladerte waar doorheen geloopen wordt of is.

**KOEROETOEG**, alleen in *tingkoeroetoeg*, een speling op *tingkĕrĕtĕg*, zie *kĕrĕtĕg*.

**KOEROETOEK**, ngbr.; *ngoeroetoek*, leven-, gedruisch maken (b. v. een muis of een kip ergens in); *koekoeroetoekan*, idem, aanh.

**KOEROETOEK-KARATAK**, zie *karatak*.

**KOEROEWOEK**, = 't meer gebr. *koeroeboek*.

**KOERSI**, = 't meer gebr. *korsi*.

**KOESAK-KASIK**, z. v. a. *awoet-awoet* (maar nu verouderd), in wanorde zijn of liggen (b. v. papieren op de tafel), door elkander liggen; *dikoesak-kasikkeun*, in wanorde maken.

**KOESAR-KESER**, zie *keser*.

**KOESĔK**, (van een liggend dier) met de pooten slaan, spartelen; *koekoesĕkan*, aanh. zóó spartelen (ong. = *kokosodan*).

**KOESĔL**, ngbr.; *ngoesĕl*, frommelen (b. v. aan een touw om het los te krijgen, aan een draad om die door 't oog van een naald te krijgen, enz.); *koekoesĕlan*, idem, aanh.; *tingkaroesĕl*, = *ngoesĕl*, maar van velen.

**KOESI** (Bad.), naam van een cylindervormige mand, vervaardigd van *tjangkoewang*-bladeren en dienende tot berging van zout.

**KOESIJAL**, opstaan (van een groot dier; ook wel van menschen, maar dan k.); *kakara koesijal geus wajah kiwari*, ge zijt pas opgestaan, en 't is reeds zóó laat; *koekoesijalan*, wakker maar nog niet opstaan; ook: zich, wakker geworden, om en om keeren (als iemand die moet opstaan, maar er nog niet toe besluiten kan).

**KOESIKA** (Skr., Kuçika), eigennaam van een *rĕsi*.

**KOESIR**, het Holl. koetsier; idem;

*ngoesir*, koetsier zijn, mennen; *ngoesiran*, een rijtuig besturen; *dikoesiran*.

**KOESOEMA**, poëtisch voor *këmbang*, bloem; *parang-koesoema*, naam van een *batik*-soort.

**KOESOEMAH**, ong. = *saroemah*, omgang met geesten (wordt verkl. met *wawěeh djeung bangsa lëmboet* en *njipta noe gaïb*), bezwering; *ngoesoemah*, met geesten omgang hebben of houden, bezweren; *koekoesoemahan*, met geesten in verbinding staan of voorgeven met hen in verbinding te staan; *elmoe koekoesoemahan*, de leer dat men door de aanwending van zekere middelen zich met de geesten in verbinding kan stellen en met hunne hulp zekere dingen kan doen, bezweringskunst.

**KOESOET**, verward, in de war, dooreen, door elkander (het tegenoverg. van *beres* en *loewis*), wanorde, een warboel, warwinkel; *leuwih koesoet ati koering*, mijn hart is een warwinkel; *ngoesoet*, in de war zijn (b. v. het haar of de kleeren, met opzet gedaan); *koemoesoet*, voll. *koeda koemoesoet*, benaming van een veulen van 5 maanden tot ong. een jaar oud; *ngoesoetkeun*, in de war maken, verwarren; *dikoesoetkeun*; *kakoesoetan*, verwarring.

**KOESOEWAL-KÉSËWËL**, zie *kësëwël*.

**KOESOEWËL**, alleen in *tingkoesoewël*, (van velen) eenig licht werk verrichten met beide handen (zonder gereedschap). Vgl. *kësëwël*.

**KOESROEK**, ngbr.; *ngoesroek*, iemand omverstooten, zóó dat hij voorovervalt; *dikoesroek*; *tikoesroek*, vooroverduiken, voorovervallen, met den neus in water, slijk enz. vallen; *ngoesroekkeun manèh*, zich vooroverwerpen.

**KOËT**, ngbr.; *ngoët*, iemand krabben (met de nagels, vgl. *kaoet*); *dikoët*; *kokoët*, al maar krabben, krabbelen; *koewat-koët*, al maar op iets krabben of krabbelen.

**KOETA** (Skr.), ong. = *benteng*, wal, muur (om een stad), fort, sterkte, vesting, ommuurde plek; verder geheel algemeen: stad (afgezien van muur en vestingwerk), zetel van het Europ. bestuur; *ngoetaän*, een stad of plaats van een wal of omringende vestingwerken voorzien, ommuren; *dikoetaän*.

**KOETAN**, een vraagwoord, dienende om in een vraag zijn verrassing of verbazing uit te drukken over datgene wat het onderwerp der vraag is; bij benadering kan men het weergeven door in de vertaling der vraag een der woorden „dan" of „inderdaad" op te nemen; *koetan masih keneh koerang?* ontbreekt er dan nog iets aan? *maneh koetan ki Soera?* zijt gij dan inderdaad Soera? - soms doet men aan *koetan* het verwante vraagwoord *karah* voorafgaan en ook wordt het wel eens door *teh* versterkt. (Zie Spraakk. § 185.)

**KOETANG**, borstrok, lijfje of buis zonder mouwen; *badjoe koetang*, buis zonder mouwen; *beuheung koetang*, de hals van een borstrok; *dikoetang*, een *koetang* aanhebben.

**KOETAP-KETAP**, zie *ketap*.

**KOETET**, verkl. met *lila gëde*, lang klein blijven, langzaam of laat groeien, achterlijk (van kinderen, planten, enz.) Vgl. *këri* en *bongsor*.

**KOETIJAH**, verb. van *poetijah*, zie ald.

**KOETIL**, wen; *ngoetil*, verkl. met *maling leuleutikan*, een kleinigheid of kleinigheden wegnemen; *dikoetil*. (Vgl. *tjalikong*.)

**KOETJAJ** (Chin.), voll. *bawang koetjaj*, naam van een soort kleine witte uien, sjalot of look.

**KOETJAM-KOETJËM**, zie *koetjëm*.

**KOETJANG KËTJING**, zie *këtjing*.

**KOETJAP-KITJEUP**, zie *kitjeup*.

**KOETJAR-KATJIR**, zie *atjir*.

**KOETJËK**, ngbr.; *ngoetjëk*, = *ngoebër* (zie *koebër*), roeren, morrelen (b. v. met een stok in 't water); *dikoetjëk*; *ngoetjëkkeun*, omroeren, door elkander roeren; *dikoetjëkkeun*.

**KOETJËL**, vies, vuil (z. a. een voorwerp dat aanhoudend betast is); *ngoetjël*, de *tasbeh* of rozenkrans door de handen laten gaan, iets in de hand of in de handen moffelen, een rozenkrans bidden; *dikoetjël*.

**KOETJËM**, somber-, droevig-, bezwaard kijken, er gedrukt uitzien; *sëmoe koetjëm*, er bezwaard uitzien; *ngoetjëm*, een droevig of somber gezicht zetten; *koetjam-koetjëm sëmoe*, een somber-, droevig gezicht zetten, er bezwaard uitzien.

**KOETJING** (Mal.), = *oetjing*, kat; *madoe koetjing*, oude (verzuurde) honing.

**KOETJIR**, ngbr.; *ngoetjir*, den strijd ontwijken, uit bangheid. (Vgl. *atjir*.)

**KOETJIWA**, onvolkomenheid, gebrek, verkeerdheid (hetzij in physieken of moreelen zin); *ngoetjiwa*, zich bevlekken met een verkeerdheid (b. v. van een deugdzaam mensch).

**KOETJIWËK**, een klanknab. woord voor slaan of roeren (b. v. met een stok in 't water); ook voor steken (b. v. met een kris); *tingkoetjiwëk*, idem, van vele dingen, b. v. *tingkoetjiwëk poetjoeking këris*, de punten der krissen zeiden „*koetjiwëk*" (d. i.: boorden in het vleesch).

**KOETJLAK-KETJLOK**, zie *ketjlok*.

**KOETJOEBOEK**, = *koebĕk*, zie ald.

**KOETJOEBOENG**, I. een vergiftige nachtschade, die kleine appeltjes draagt, de doornappel; *weureu koetjoeboeng*, bedwelmd door het gebruik van *koetjoeboeng*.

II. Het vooreinde van een schietgeweer, de tromp, de loop, het geweer zonder het houten gedeelte, dat *pohpor* heet. (Vgl. *woewoeloeh*.)

III. Naam van een edelgesteente, de amethyst, voll. *intĕn koetjoeboeng*.

**KOETJOEBOER**, alleen in *tikoetjoeboer*, = *tikĕtjĕboer*, zie *kĕtjĕboer*.

**KOETJOEMĔL**, ngbr.; *ngoetjoemĕl*, met de hand streelen, met de hand over iets strijken, iets wrijven of poetsen; *dikoetjoemĕl*.

**KOETJOEMPLANG**, = *kĕtjĕboer*, zie ald.

**KOETJOER** (vgl. *tjoer* en *kotjor*), ngbr.; *ngoetjoer*, loopen (van vocht), vloeien, uitstroomen, afloopen, afvloeien; ook: druipen (water, tranen, zweet, enz.); *ngoetjoer tji-mata*, de tranen vloeien of vloeiden, tranen storten; *ngoetjoeran*, begieten, gieten op; *dikoetjoeran*; *ngoetjoerkeun*, iets uitgieten, doen stroomen, doen vloeien, vergieten; *ngoetjoerkeun tji-mata*, tranen laten vloeien, tranen vergieten (storten of plengen).

**KOETJOEWĔK** (vgl. *koetjiwĕk*), geplons in 't water (b. v. als iemand er door stapt).

**KOETOE**, luis (in 't algem.), inz. volwassen luis (vgl. *lisa*, *koewar*, *balagĕndir*, *otet*, enz.); ook: vloo (zie echter bij *andjing*); [van een meerdere gebruikt men als l. *oentang* of *poentang*]; *koetoe di hoeloe sapoe*, verbl. uitdr. voor *sijeur* (kippenluis) en een speling op *balijeur*, zich afwenden (P.); *koetoe-koetoe*, insecten; *koetoe-koetoe walang taga*, z. v. a. *sakoer noe koemĕlip*, al wat leeft.

**KOETOEK**, I. pruttelend, grommend; *amal koetoek*, een goed werk, maar dat pruttelende (dus niet van harte) verricht wordt of is; *koemoetoek* en *ngoetoek-ngoetoek*, pruttelen, mopperen, murmureeren.

II. *Heulang koetoek*, of ook *koetoek-koetoek*, naam van een nacht-roofvogel, dezelfde als *hingkik*, zie ald.

**KOETOEK-KOETOEK**, zie *koetoek* II.

**KOETOE-KOEJA**, zie *koeja*.

**KOETROEK**, = 't meer gebr. *koetoek*; zie ald., ook wat de afgeleide vormen aangaat.

**KOEWAH** (Chin., saus), verkl. met *angeun diadoek djeung kedjo*, d. i. gekookte rijst met gekookte groente vermengd; *tji-koewah*, het overblijvend vocht na het eten van *koewah*; *ngadagoan koewah beukah*, wachten tot de *koewah* gist, overdr. voor: *rĕsĕp kana sĕrĕdan*, happig zijn op overblijvend eten; *ngoewah*, voll. *ngoewah angeun*, zijn rijst in de groente doen en beide dooreenroeren.

**KOEWAH-KIJEUH**, ngbr.; *ngoewah-ngijeuh*, iemand geen rust laten, hem met bevelen overladen; *dikoewah-kijeuh*; *ngoewah-ngijeuhkeun*, iemand het ééne bevel vóór, het andere nà geven; iemand links en rechts sturen, iemand net commissies overladen; *dikoewah-kijeuhkeun*.

**KOEWA-KIJEU**, zie *kijeu*.

**KOEWAK-KEJOK**, zie *kejok*.

**KOEWALON**, = 't betere *kawalon*.

**KOEWANG-KOEWANG**, een diertje als een groote kakkerlak, dat zich in water ophoudt, maar ook vliegvermogen heeft.

**KOEWAR**, jonge luis. (Vgl. *koetoe*.)

**KOEWAR-KAWER**, morsen met iets dat men draagt, inz. gezegd van water. P. (Vgl. *oetjar-atjer*.)

**KOEWAR-KIJĔR**, zie *kijĕr*.

**KOEWAS**, het Holl. kwast; idem. (Vgl. *sapoe*.)

**KOEWAS-KOEWĔS**, zie *koewĕs*.

**KOEWAT** (Ar., qoewat) k., *wĕrat* s., *kijat* l., kracht; veel kunnende weerstaan, dragen of verdragen; stevig, krachtig, tot iets het vermogen of de middelen hebben; *koewat nanggap wajang*, de middelen hebben om een *wajang* te doen opvoeren; *hanteu koewat ditjalikan koe doewaän*, niet sterk genoeg voor twee om er op te zitten of te wonen; *sakoewat-koewat*, zooveel in iemands vermogen is, zooveel men kan, uit alle kracht of macht; *sakoewatna*, met al zijn macht; *ngoewatan*, iemand sterken, in kracht doen toenemen, steviger maken, versterken; *dikoewatan*; *ngoewatkeun*, krachtig-, stevig-, sterk-, hecht maken, versterken; *dikoewatkeun*; *kakoewatan*, kracht, macht, stevigheid, hechtheid, enz.

**KOEWAT-KEWAT**, z. v. a. *djĕbras-djĕbris*, hevig aangaan, te keer gaan, razen, tieren; *ngomong koewat-kewat*, idem.

**KOEWAT-KOËT**, zie *koët*.

**KOEWEH** (Chin., koe-we, gebak), algem. benaming voor alle soorten van koek, gebak en pudding, welke in de Soendan. huishouding voorkomen [de soortnaam wordt, gelijk in alle andere dergelijke gevallen, achter deze algemeene benaming geplaatst, b. v. *koeweh djalabrija*; het woord *koeweh* wordt ook wel eens weggelaten]; *toekang koeweh*, koekbakker, banketbakker, koekverkooper.

**KOEWĔL**, ong. = *kĕwĕl*, iemands arm vasthouden; *pakoewĕl-koewĕl*, = *patjĕkĕl-tjĕkĕl*, elkander vasthouden.

**KOEWĔN** (Indr.), die, dat.

**KOEWĔS**, ngbr.; *tingkaroewĕs*, z. v. a.

*tingharewos*, (van velen) onder elkander zachtjes spreken, fluisterend met elkander spreken; *koewas-koewěs*, binnensmonds praten, meesmuilen.

**KOEWĚS-KOEJĚM**, = *koenjam-koenjěm*, zie ald. P.

**KOEWIL**, naam van een groote snip.

**KOEWIWI**, naam van een apensoort; *koeroe djiga toelang koewiwi*, zoo mager als een apenbeen, d. w. z. zeer mager.

**KOEWOE** (in 't Soem. en verderop naar Cher., ook in 't Indr.), = *loerah*, dorpshoofd; *ngoekoewoe* (*b. p.*), als *koewoe* besturen; *pakoewon*, l. van *pakarangan*, het erf van een huis; ook wel = *lěmboer*, huis met erf, maar dan van een groot of heerenhuis; *makoewon*, een huis betrekken, een huis bewonen, zich gevestigd hebben, gevestigd zijn.

**KOEWOENG**, ngbr.; *ngoewoeng*, bont en blauw zien (z. a. een plek waarop iemand een slag gehad heeft), een groene plek in de huid (veroorzaakt door daaronder uitgestort bloed), tegen de huid dringen (van bloed), tegen de keel dringen of zitten (z. a. van iemands toorn); *gětih ngoewoeng*, uitstorting van bloed onder de huid; *koewoeng-koewoeng*, regenboog in het Westen (dus vóór den middag, vgl. *katoembiri*); *ngoewoeng-ngoewoeng*, schitteren, blinken; *tjahjana koewoeng-koewoengan*, schitteren in kleurenpracht (zooals de *koewoeng-koewoeng*).

**KOHKOL**, het holle houten blok dat in de *gardoeh*'s hangt en waarop men (in den nacht) door er op te slaan met den *panakol* het uur aangeeft en voorts alarm maakt bij brand of andere onheilen, alarmblok.

**KOHOJ** (Z.-B.), ong. = *toengkoel*, gebogen, kromloopend (hetzij van ouderdom, hetzij onder 't gewicht van een last dien men torst).

**KOHOK**, gat (in een zak, een beurs enz.), een doorloopend gat; *karohok*, = *karantjang*, met gaten; *ngohokan*, een gat of gaten in iets maken; *dikohokan*.

**KOJAN**, een maat van dertig pikoel, een last; *sakojan*, één last, enz.

**KOJO**, alleen in *moal kojo*, z. v. a. *moal loepoet*, het kan of zal niet missen, b. v. *moal kojo diséboet teu *boga pikir*, het kan niet missen of men zal van mij zeggen dat ik geen hart heb.

**KOJOPOS**, = 't meer gebr. *gambos*; zie ald.

**KOKI**, het Holl. kokje; kok, kokin.

**KOKOD**, k. p. van *leungeun*, hand, de handen.

**KOKODEN**, zie *kodi*.

**KOKODEREUN**, k. p. van *kotor*, zeer vuil, zeer onrein.

**KOKODJO**, *moentjang*-noot, steentje of derg., bij *bantjoel* gebezigd; stuiter. (Vgl. *ketjrek*.)

**KOKODOREUN**, z. v. a. *sangeuk* en *ěmboeng*, niet willen, er voor bedanken.

**KOKOH**, ngbr.; *ngokoh*, met de hand *koewah* eten; *dikokoh*.

**KOKOHOD**, ngbr.; *ngokohod* k., = *njětjěkěl*, al maar vasthouden; *eta dikokohod bae*, hij houdt het maar aldoor vast. (Vgl. *kokod*.)

**KOKOLA**, ngbr.; *ngokolakeun*, bereiden, toebereiden (grond, spijze, enz.); *kikokolakeun*.

**KOKOMBONG**, een groote kuip (*tahang*) om paarden te voederen, voederbak voor paarden. (Vgl. *kombong*.)

**KOKOMPRANG**, = *kokoprak*, zie *koprak*.

**KOKOPONG** (Z.-B.), = *pěda*, gezouten visch, ingevoerd uit Siam.

**KOKORO**, I. = *kekere*, bedelaar; ook: gebrek lijden; *kokoro koe kedjo*, gebrek hebben aan *kedjo* (aan eten); *ngadji kokoro*, z. v. a. gebrek leeren lijden, in armoede leven.

II. Naam van een plant.

**KOKOROMPONG**, = *rorongsokan* (zie *rongsok*), oude of versleten metalen voorwerpen, oude rommel; ook van menschen: versleten.

**KOKOS**, ngbr.; *ngokos*, in den bek nemen (b. v. een been, een schedel of ander hard voorwerp); *dikokos*; *ngokosan*, knabbelen aan iets; *dikokosan*; *kokosan*, voll. *tangkal kokosan*, naam van een vruchtboom met hard hout; *boewah kokosan* (of een v. *kokosan*), de vrucht van dien boom.

**KOKOT**, ngbr.; *ngokotan*, = *ngeukeupan*, iemand of iets overdekken, bedekken of toedekken; *dikokotan*.

**KOKOTJOLAN** (Z.-B.), naam van een jongen *gaboes*, als het vischje een duim dik is.

**KOKOTJOP**, het stukje huid dat bij de besnijding van het mannelijk lid afvalt, de eigenlijke voorhuid. (Vgl. *koeloep*.)

**KOKOTJROT**, ngbr.; *tji-kokotjrot*, = *mani*, het mannelijk zaad.

**KOKOTOT** (Tjiandj.), = *gorengan* (Soem.), afval van vleesch (b. v. stukken darm, pens en derg.). Vgl. *ranjed* II.

**KOKOWOWONGAN**, zie *kowowong*.

**KOL**, = 't meer gebr. *ěngkol*, het Holl kool; idem (nl. witte kool).

**KOLAK**, (van een broek) te kort van boven of te kort van pijpen.

**KOLAMPIS**, 1. voll. *tangkal kolampis*,

naam van een boom welks gom tot het maken van inkt wordt gebezigd. - 2. *Tjoetjoek kolampis*, naam van een doornstruik.

**KOLANDING**, een korf of mand (om bij het plukken koffie of andere vruchten in te verzamelen).

**KOLASI**, verb. van *kalasi*, zie ald.

**KOLE**, voll. *tjaoe kole*, naam van een bosch- of wilde pisang.

**KOLEBAT**, snelle wending, schittering, flikkering (vgl. *kolepat*); *sakolebat*, één schittering, één flikkering, één ondeelbaar punt des tijds (vgl. *barabat* en *saliwat* bij *liwat*); *ngolebat*, éven flikkeren, éven in het gezicht komen.

**KOLEJAB**, of wel *ngolejab*, (van een visch of van iemand die in het water wegzinkt) even geheel of gedeeltelijk bovenkomen; *kokolejaban*, (van een halfdooden visch) nú drijvend dàn zinkend; (van iemand die zinkt) herh. nog even boven komen, gedurig de hand nog even boven water steken enz.; ook van een vlieger: op en neer gaand naar beneden komen.

**KOLEJANG**, I. de bloem of vrucht van den *dadap*-boom; ook: het zweven, gaan zweven; in Z.-B.: op den grond liggende droge bladeren (vgl. *kalakaj*); *ngolejang*, licht, geen gewicht hebben, zweven (van wolken, van een vlieger, enz.), zwevend naar beneden komen (b. v. een vlieger of een *barangbang*), zwevend gaan; *koemolejang*, in zwevende beweging zijn; *kokolejangan*, aanh. zweven, heen en weer zweven.

II. Naam van een *lagoe ronggeng* of zangwijs bij de publieke danseressen in gebruik.

**KOLEJANGKA** (M., volgens P. *kolejangkak*), naam van een roofvogel met donkerbruine en grijze veeren, die zich door een schel geluid onderscheidt en meestal hoog in de lucht zwevende op aas loert.

**KOLEJAR**, = *kolejang*, zwevend gaan. P.

**KOLĔK**, = *kaloewa*, gekonfijte vrucht; *ngolĕk*, een vrucht (b. v. *waloeh*, *hoeni*, enz.) met suiker dooreenkoken, konfijten; *dikolĕk*.

**KOLEKTOR**, het Holl. collecteur (inzamelaar), ontvanger der belastingen.

**KOLELET**, in Z.-B. naam van den *karet*.

**KOLĔM**, het Holl. kolom, gedeelte eener in de lengte verdeelde bladzijde; ook: register, staat, legger; *asoep kolĕm*, ingeschreven, op het register voorkomend (vgl. *boenian* bij *boeni*).

**KOLENANG**, g. w.; *ngolenang*, huis aan huis gaan om navraag naar iets of iemand te doen; *dikolenang*. B.

**KOLENJAJ**, of wel *ngolenjaj*, éven flikkeren, een korte flikkering; *tingkolenjaj*, (van vele dingen) flikkeren, fonkelen. (Vgl. *njaj*.)

**KOLENTANG**, 1. naam der vrucht van den *kelor*. - 2. In verbinding met *tangtang* uitdagingsroep van jongens (P.).

**KOLEPAT**, zich wenden (van een visch, en daardoor een schittering veroorzaken); ook: plotseling; *sakolepat*, = *sakolebat*, zie *kolebat*.

**KOLERA**, het Holl. cholera; idem; voll. *kasakit kolera*.

**KOLESED**, ngbr.; *ngolesed*, zich bewegen (b. v. een bewustelooze die bijkomt); verder: de beweging maken van op te staan, zich oprichten; ook z. v. a. *oendoer*, zich verwijderen, heengaan.

**KOLESEH**, z. v. a. *obah* en *leumpang*, van zijn plaats gaan, zich bewegen; *samar koleseh*, niet stil kunnen zitten.

**KOLETJER**, molentje op een bamboestaak (om vogels enz. te verschrikken of voor de aardigheid), windmolentje; *ngoletjer*, als een molentje ronddraaien: *kokoletjeran*, met een molentje spelen.

**KOLEWANG**, I. het bekende kapmes, de klewang.

II. Vogelverschrikker van gevlochten klapperblad, een *heulang* voorstellend. P.

**KOLOBAK**, = 't meer gebr. *koropak*.

**KOLOHKOR**, maar doorgaans *ngolohkor*, z. v. a. *koropok*, vermolmd, hol van binnen, uitgevreten; *ngalolohkor*, idem, van vele voorwerpen. P.

**KOLOJONG** (Kad.), zijn werk (waarvoor men toch betaald wordt) laten liggen, luieren; *ngolojong*, nederstorten (b. v. een gewonde, of iemand die door een schrik of ontsteltenis bevangen is; ook: zich begeven naar; *patingkolojong*, idem, van velen; *kokolojongan*, zich overal heenwenden (b. v. uit vrees voor straf); *kalajangkolojong*, onder 't gaan gedurig struikelen of vallen, al strompelende voortgaan; ook eenv.: zich ergens heen begeven.

**KOLOJOR**, wandelen, daarheen wandelen; *kalajar-kolojor*, zonder doel rondloopen.

**KOLOKOP**, zaadhuis van sommige vruchten, klokhuis. (Vgl. *kalokop*, waarmee het woord wel eens verward wordt.)

**KOLOMBERAN**, hetzelfde als het betere *kalomberan*.

**KOLOMOD**, geheel bedekt of overdekt zijn (b. v. het lichaam met water, het gelaat met spuw, nl. van een ander); *dipangpeng kaliwat, ditjidoehan kolomod*, zoo een steen naar hem geworpen wordt, vliegt die hem voorbij, wordt hij bespo-

gen, zijn gelaat zal met spuw overdekt raken; een sprkw. om aan te duiden dat de dader van zeker kwaad in de onmiddellijke nabijheid moet gezocht worden.

**KOLOMPOK**, ngbr.; *kokolompokan* (Kad.), een gesprek voeren met gedempte stem (b. v. over een geheime zaak).

**KOLONDANG** (Z.-B.), = *karandang*, zie ald.; *kokolondangan*, al maar kruipen, heen en weer kruipen, zich kruipend voortbewegen.

**KOLONG**, I. de open plaats of ruimte ergens onder (b. v. onder een huis, een stoel, enz.); *di kolong langit*, onder den hemel; *sato kolong*, of *mĕntjĕk kolong*, bij de Bad. voor *ĕmbe*, geit; *asoep ka kolong*, onder het huis gaan [noemt men *pamali* voor kinderen: *matak rodek*]; *kolongeun*, onder (iets); *ngolong*, in de *kolong* gaan.

II. (Z.-B.), *padjĕg kolong*, hoofdgeld (de bekende soort van belasting).

**KOLONJI**, voll. *minjak kolonji*, eau de Cologne.

**KOLONTONG**, rammelaar van een marskramer; ook: houten bel van een buffel enz., = *kolotok*; verder: marskramer, rondventer, reizend koopman, voll. *dagang kolontong*; *ngolontongkeun*, (onder het rammelen met den rammelaar) met waren ten verkoop rondgaan; *dikolontongkeun*.

**KOLOPOK**, ngbr.; *kokolopokan*, rust noch duur hebben (wegens moeite enz.).

**KOLOPOR**, ong. = *gempor*, verlamd, lam.

**KOLOPOT**, of wel *kokolopot*, = *djibroeg*, druipnat zijn. P.

**KOLOR**, g. w.: maak losser (een halsband, touw of ketting); *ngoloran*, losser maken, wijder maken (van een halsband, enz.); *dikoloran*.

**KOLOSOD**, uit iets naar beneden slippen, iemand of iets dat men vasthoudt loslaten, zich trachten los te maken, zich loswringen uit omarming, enz.; *ngolosod*, zich van iets af laten glijden; *kokolosodan*, zich weren om vrij te komen (b. v. een kind dat gedragen wordt), zich loswringen; *ngolosodkeun*, iets (b. v. een kind dat gedragen wordt) naar beneden laten glijden of slippen, op den grond laten zakken; *dikolosodkeun*.

**KOLOT**, van menschen k., *sĕpoeh* l., oud, bejaard (vgl. *ngora*); ook: oude, ouden, ouders; (van kleuren) donker; (van goud) dicht, best; *seupah kolot*, een uitgekauwde sirihpruim; *karolot*, meerv.; in Z.-B. een der titels waarbij de *girang poeoen* door de Badoej's wordt aangesproken; *koloteun*, (staat tegenover *boeboedakeun*) doen als een bejaard mensch, oudachtig; ook: het verstand van een bejaard mensch hebben, voll. *pikir-koloteun*; *kolot-kolot*, een beetje oud; *ngolotan*, ouder worden; (van de maan) afnemen; *kokolot* k., *sĕsĕpoeh* l., oudste, ouderling, opziener, bewaarder, beheerder; *kokolot desa*, kamponghoofd; *kokolot masigit*, opziener of overste van een moskee; *pangasoeh kokolot*, het onmiddellijk op den *seurat* volgende hoofd van de Badoej's; *dipikolot*, als oudste beschouwd worden; *ngokolotan*, als oudste of opziener over iets toezicht, beheer of bestuur hebben; *dikokolotan*; *kokoloteun*, vlekken op de huid (z. a. oude menschen wel krijgen); *kokolotaneun*, zich als een bejaarde voordoen of aanstellen; *ngolotkeun*, 1. iets een poos of eenigen tijd laten staan of liggen (b. v. een of andere spijs) om het versche er te laten afgaan; 2. = *mejakkeun*, iets opmaken, geheel opmaken; *dikolotkeun*; *pakokolot*, ouder dan *pagĕgĕde* (zie *gĕde*), op gevorderden leeftijd; *boga anak pakokolot*, hij had (kreeg) een kind op gevorderden leeftijd (in zijn ouderdom).

**KOLOTOK**, een houten bel (welke men geiten, buffels of ander vee om den hals doet als men ze laat grazen). Zie ook *kongkorakan*.

**KOLOWONG**, opening, gat, scheur, gaping, scheiding; *ngolowong*, openstaan, een opening vormen, gapend (b. v. een hol of gat), een ruimte of opening tusschen menschen enz. vormend, hol, van binnen ledig.

**KOLSOEM** (Ar.), voll. *laoet Kolsoem*, de Roodezee.

**KOMALA**, of ook *kombala*, = *koemala*.

**KOMARA**, = 't meer gebr. *kombara*.

**KOMBAJA**, een soort van laken, dek, overdek.

**KOMBALA**, zie *komala*.

**KOMBARA**, of ook *komara* l., = *piwarangan*, last, bevel; *noempang di kombara*, op naam van zijn lastgever of zich verschuilende achter zijn lastgever verkeerde handelingen of afpersingen plegen.

**KOMBOJ**, harig, borstelig, dik met haar bedekt (van het lichaam of van eenig lichaamsdeel, bij menschen of dieren), ruigharig, langharig (van buffels, paarden of andere dieren).

**KOMBONG**, ngbr.; *ngombong*, 1. een paard voederen met natgemaakt voer of *loloh*; 2. zich ergens ophouden, verschuilen (inz. in het huis van een ander); *dikombong*, met 't genoemde gevoederd worden; *kombongan*, een kleine eenigszins diepe gegraven kom, correspondeerende met een *sitoe* en vervaardigd om de visch daarin te lokken

[van tijd tot tijd wordt de ingang gesloten, het water uitgeschept en zoo de visch gevangen]; *ngombongan*, op de gezegde wijze visch vangen; *dikombongan*; *ngombongkeun*, iemand (die daar niet behoort) in het huis van een ander plaatsen; *dikombongkeun*.

**KOMEDI**, het Holl. komedi; schouwburg, theater, schouwtooneel.

**KOMENG**, (van een man) klein geschapen en ten gevolge daarvan impotent.

**KOMEPANG**, = 't meer gebr. *ngopepang*.

**KOMĚT** (Z.-B.), een laag woord voor *doeka*, = *njao*, ik weet niet, ik wil niet.

**KOMISARIS**, het Holl. commissaris; idem.

**KOMO**, ong. = *soemawon*, te meer, te eerder, nog te meer, hoeveel te meer; ook: te minder, nog te minder, hoeveel te minder; *geus komo*, hetzelfde, maar met verst.; *geus komo teuing*, hetzelfde, met sterken nadruk; *kokomoan teuing*, het (met iets) te erg maken.

**KOMPA**, I. het Holl. pomp; idem; ook: brandspuit; *djalan kompa*, brandspuitweg [benaming van de smalle wegen die op de hoofdplaatsen door de kampoengs of wijken aangelegd zijn, om beter alle punten te kunnen bereiken, inz. met de brandspuit]; *ngompa*, met de brandspuit spuiten; ook: uitpompen (b. v. water uit een schip).

II. In Z.-B. naam van den *běrod*, een riviervisch zonder schubben.

**KOMPAN**, vierkante flesch. P.

**KOMPES**, ngbr.; *ngompes*, alles bij iemand aanwenden om hem tot bekentenis te brengen of om achter de waarheid te komen, iemand aan een pijniging onderwerpen om hem tot bekentenis te brengen, iemand ernstig en nauwkeurig ondervragen; *dikompes*.

**KOMPET**, ngbr.; *ngompetkeun*, pisangbladen in orde schikken en toevouwen; *dikompetkeun*; *kompetan*, toegevouwen pisangbladen.

**KOMPJANG**, zachtjes klateren, ritselen. P.

**KOMPLANG**, alleen in *tji-komplang*, afvalwater bij indigo-bereiding. B.

**KOMPOL**, ngbr.; *ngompol*, onbewust in het bed of in de sarong wateren (b. v. een kind in den slaap); *dikompolan*, gezegd van een sarong of bed waarin gewaterd is.

**KOMPOR**, I. het Holl. komfoor; idem.

II. Het Holl. koffer; idem; ook: trommel.

**KOMPRANG**, voll. *tjalana komprang*, een lange en zeer wijde broek. (Zie ook *sorong* II. en vgl. *kokomprang*.)

**KONDANG**, voll. *tangkal kondang*, naam van een grooten vijgeboom op het gebergte; *boewah kondang* (of eenv. *kondang*), de vrucht van dezen boom [naar men wil de meest eetbare van de Javaansche vijgen]; *kondang njampaj kana dahan*, verbl. uitdr. voor *darangdan*, en dit een speling op *dangdan* (P.); *kokondangan*, naam van een roofvogel, reigervorm, roodgekleurd, kleiner dan de *koentoel* en zich ophoudende in lage, eenzame streken.

**KONDE**, = *gěloeng*, haarwrong; *toesoek konde*, haarspeld, haarnaald.

**KONDEJAL**, ngbr.; *kokondejalan*, spartelen, springen, sprongen maken, veel beweging maken, worstelen om los te komen.

**KONDEKTOR**, het Holl. conducteur; idem.

**KONDJARA**, = 't meer gebr. *pandjara*, gevangenis.

**KONDJEN** (Z.-B.), een kleine zak tot berging van allerlei directe benoodigdheden. [Is zulk een zak groot, dan heet hij *běrěnoek*.]

**KONDJOEK**, in adressen en opschriften van brieven, samentr. van *kaoendjoek*, aangeboden, aan (zie *oendjoek*).

**KONEJAL**, hetzelfde als *kondejal*, zie ald.

**KONEJAS**, ong. = *kanjos*, bleek, geelachtig, een ziekelijke (gele) kleur hebben, er ziekelijk uitzien, taankleurig.

**KONENG**, geel, geel zijn; verder: licht (van huidkleur); *ki koneng*, geelwortel of kurkuma, de Indische saffraan [de wortel levert een gele verfstof op]; *haoer koneng*, naam van een gele bamboesoort; *kijara koneng*, naam van een *kijara*-soort (P.); *tiwoe koneng*, naam van een soort suikerriet; *kedjo koneng*, met specerijen geel gemaakte *kedjo* [die als een smakelijk gerecht geliefd is]; *hajang woengkoel kedjo koneng*, alleen datgene willen wat aangenaam is; *seuri koneng*, witjes lachen, verlegen lachen, „lachen als een boer die kiespijn heeft"; *kasakit koneng*, geelzucht; *kokoneng*, zie *ěndog*; *ngoneng*, geel maken, geel verven; *dikoneng*; *ngonengkeun*, geel doen worden (b. v. te veld staande rijst); *dikonengkeun*.

**KONG**, nabootsend geluid van de *bangkong*: kwak; *kong-kongan*, kwaken.

**KONGANG**, zie *oengang*.

**KONGAS**, = *mashoer* en *sohor*, vermaard, beroemd; *dikongaskeun*, vermaard of beroemd worden gemaakt; *kakongaskeun*, vermaard gemaakt of geworden, alom bekend of beroemd zijn geworden.

**KONGKOAK**, plant, opgeschoten uit een van een (grooten) vruchtboom gevallen of uit een in den grond gelegde zaadkorrel [volgens sommigen = *pětetan*, volgens anderen komt *pětetan* van *kongkoak*]; *ngongkoak*, als een *kongkoak* zijn; *ti ngongkoak něpi ka ngoengkoeweuk*, overdr. voor: *ti boeboedak*

*nĕpi ka geus kolot*, van zijn jeugd tot zijn ouderdom.

**KONGKOH**, afzonderlijk, op zichzelf zijn. (Vgl. *ongkoh.*)

**KONGKOJANG**, I. op of over den schouder hangen (b. v. de *karembong* of draagdoek); *ejong kongkojang*, een poes op (over) den schouder hebben hangen; *dikongkojangkeun*, (van de sarong, een mand enz.) over den schouder gehangen worden.

II. (Z.-B.), = *kongkorong*. P.

**KONGKOL**, het Holl. konkelen; bekonkelen, heulen, samenrotting; *sakongkol*, = *saïlon* en *sakaït*, het samen ééns zijn, samenspannen, zich samen verbinden tot een slechte handeling, samenspanning; *njijeun sakongkol*, een samenrotting of samenzwering maken.

**KONGKOLAK**, de holte van het oog, ooghOlte; *kongkolakan*, hetzelfde.

**KONGKOLONGAN**, g. w.; *ngongkolongan*, het bewerken van de lange zijde van een *sawah*-vak; *dikongkolongan*. B.

**KONGKON**, = *kengken*, zie ald.

**KONGKONGOK**, = 't meer gebr. *kongkorongok*.

**KONGKORAKAN**, = *kolotok*, zie ald.

**KONGKOROG**, ngbr.; *ngongkorogan*, een geweer of stuk geschut uitpompen; *dikongkorogan*.

**KONGKORONG** k., *kangkaloeng* (z. *kaloeng*) l., iets dat aan den hals gehangen wordt of hangt, halsketen, halssieraad enz.; *ngongkorongan*, iemand iets om den hals hangen; *dikongkorongan*; *ngongkorongkeun*, iets aan iemands hals hangen (b. v. zijn zondenregister); *dikongkorongkeun*.

**KONGKORONGOK**, het kraaien van den haan, kraaien, hanengekraai. (Zie ook *koekoeroejoek.*)

**KONGSEN** (Jav. afl. van *kongsi*), concessie.

**KONGSI** (Chin.), een compagnieschap, vereeniging, societeit, bond, handelshuis, firma, gild.

**KONJAK**, het Holl. cognac; idem.

**KONJAL** (Z.-B.), naam van zekere klimplant, welks vocht, dat men door insnijding verkrijgt, tegen buikziekte wordt aangewend.

**KONJEL** (Z.-B.), een jonge aap.

**KONJOD**, = *kĕnjang*, zie ald.; *dikokonjod*, = *dikĕkĕnjang*, al maar getrokken of gerukt worden aan.

**KONJONJOD**, langzaam (aan iets) trekken. (Vgl. *koenjoenjoed.*)

**KONO**, of wel *kokono*, in Z.-B. (en ook wel elders) = *poepoelih*, mededeelen; *mikono*, mededeeling doen; *ngonokeun*, iets mededeelen; *pikonokeun*, g. w.: deel het mede!

**KONTAN**, het Holl. kontant; idem; ook = *harita*, terstond, op staanden voet, onverwijld, voetstoots; *hajang kontan ajeuna*, ik wensch het onverwijld te weten; *teu kabar kontan*, niet op staanden voet kunnen berichten, niet terstond bericht krijgen.

**KONTJA**, I. de afhangende slippen van een *soder* [de salendang die bij het tandakken wordt gebruikt]; ook: de slippen van een tulband.

II. Een tijdelijk voorwerp om tabak in te bewaren.

**KONTJANG**, voll. *areuj kontjang*, naam van een slingerplant. P.

**KONTJARA** (van 't Skr. uccâra), beroemd, vermaard, algemeen geprezen; *kakontjarakeun*, = *kasohorkeun* en *kabedjakeun*, alom vermaard gemaakt of geworden zijn.

**KONTJER**, ngbr.; *ngontjer*, niet vast in elkander zitten; ook: niet goed in het geld zitten (d. i. in geldverlegenheid zijn); verder: den teugel vieren, het paard in zijn bewegingen vrijlaten; *dikontjer*. (Vgl. *kĕntjar.*)

**KONTOL**, de ballen, het scrotum; *siki kontol*, zaadbal; *kandjoet kontol*, de balzak; *koentji kontol*, hangslot; *sibeungeut kontol*, zich het gelaat wasschen met de schaamdeelen, door eerst langs deze en daarna langs 't gelaat te strijken [als voorbehoedmiddel tegen *kasima*, zie *sima*, P.].

**KONTRAK**, het Holl. contract; idem; ook z. v. a. *sohor*, vermaard, beroemd [alléén de contractant of aannemer levert; hij is dus een man van gewicht, een éénling]; *tanah kontrak*, landelijke onderneming, perceel (koffieland, theeland, enz.); *ngontrak*, (de levering enz. van iets) aannemen of aangenomen hebben; *kontrakan*, landelijke onderneming.

**KONTRONG-KONTRONG**, voll. *kolot kontrong-kontrong*, z. v. a. *tjikot*, stokoud.

**KOP**, 1. werkw. tusschenw. voor: eten; ook wel als gezegde optredende: *kop dadaharan*, gaan eten. - 2. Werkw. tusschenw. voor: aanvatten, aanpakken, = *top*.

**KOPAK**, houten of bamboezen scheede voor het mes dat men bij *njadap* (zie *sadap*) gebruikt; in het Buit.: houten scheede van de *arit*.

**KOPEJAH** (Ar.), l. van *kĕrĕpoes*, kapje (onder den tulband of ook wel in plaats van dezen gedragen); ook: muts, staatsiemuts (b. v. van *mantri*'s).

**KOPEK**, voll. *terong kopek*, naam van een *terong*-soort.

**KOPEL**, het Holl. koepel; idem; = *panggoeng*. P.

**KOPER**, = 't meer gebr. *kemper*, lam, verlamd; *tingkaloper*, tintelen, z. a. b. v. een hand waarop geslagen is (P.).

**KOPI**, het Holl. koffie; idem; *tangkal kopi*, koffieheester; *siki kopi*, koffieboon; *kĕbon kopi*, koffietuin; *tji-kopi* (of eenv. *kopi*), de drank uit koffie bereid; *ngopi* k., *ngarot* l., koffie drinken; *disoegoehan ngopi*, op koffie onthaald worden.

**KOPJAK**, ngbr.; *ngopjak*, of wel *ngopjak-ngopjak*, spoelen, in water uitspoelen (b. v. een net); *dikopjak kopjak*. (Vgl. *koepjak*.)

**KOPJOK**, ngbr.; *ngopjok* (Kad.) met water besproeien of behoozen; *dikopjok koe tjai*, met water besproeid worden (b. v. het hoofd tegen hoofdpijn).

**KOPLOK** (Soem.), = *kopok* (Tjiandj.), lange omgeslagen ooren hebben (van een hond, maar ook wel van een mensch); ook = *ngoelapes* (zie *koelapes*), slap hangen (b. v. bladeren); *ngoplok*, over de ooren zitten, los op het hoofd zitten (van den hoofddoek), los, niet stevig; verder: slap (z. a. magere billen), tegen elkander klappen van de billen uit vrees (*sada boewah birit*); *kokoplokan*, (van de billen) aanh. tegen elkander klappen.

**KOPO**, voll. *tangkal kopo*, naam van een boom, tot de mirten behoorende. (Zie ook *lalaj*.)

**KOPOK**, I. (Tjiandj.), = *koplok*, zie ald. II. (Soem.), = *torek*, doof.

**KOPONG**, uitgevreten, vermolmd, van zijn inhoud ontdaan, ledig. (Vgl. *gapong*.)

**KOPRAK**, geraas maken; *kokoprak*, = 't meer gebr. *koekoeprak*, zie *koeprak*.

**KOPRAL**, het Holl. korporaal; idem.

**KOPREK**, ngbr.; *ngoprek*, z. v. a. *njabak*, aanvatten, aanpakken (b. v. 't werk); in Kad.: de ronde doen [waarsch. oorspronkelijk met een klep, vgl. *koprak* en *kĕprek*], waken.

**KOPROT**, ngbr.; *ngoprot*, nazetten; *dikoprot*; *dikokoprot*, aanh. nagezet worden.

**KORAL**, keisteen.

**KORANG**, een mand in den vorm van een fuik, vischmand, vischben (die echter ook wel voor andere doeleinden gebruikt wordt). Vgl. *kĕmpis*.

**KORAS** (Ar.), katern (papier); *sakoras*, één katern, enz.

**KORED**, een ijzeren voorwerp om den grond van onkruid te zuiveren, wiedijzer; *hoĕ kored*, naam van een rotansoort; *ngored*, den grond van onkruid zuiveren (met de *kored*, de *parang* of een ander werktuig); *dikored*; *koerad-kored*, hier en daar voor zijn genoegen of z. a. uit tijdpasseering het onkruid verwijderen; *ngoredan*, verschillende plekken op gezegde wijze van onkruid zuiveren; *dikoredan*.

**KOREDJAT**, oprijzen, opspringen; *koredjat hoedang*, hij sprong overeind, hij richtte zich met een sprong op; *ngoredjat*, haastig oprijzen, opspringen, met een sprong zich oprichten, in de hoogte springen.

**KOREH**, ngbr.; *ngoreh*, met de vingers, pooten of met eenig voorwerp in den grond krabben of woelen; ook: in iemands haar woelen; *dikoreh*; *kokoreh*, aanh. zoo woelen of wroeten, scharrelen; ook: bijeenscharrelen; *koerah-koreh*, gedurig of aanh. wroeten; *ngorehan*, zoekende naar iets den grond of het zand omwoelen, opgraven, uitgraven (b. v. een steen uit den grond); *dikorehan*, uitgegraven worden; *ngorehkeun*, in den grond wroeten, den grond omwroeten (zoekende naar iets). Vgl. *koĕr*.

**KOREJAK**, 1. naam van een nachtvogel; 2. = *kotjejak*, een gil of schreeuw geven (van een aap, een kraai, enz.); *kokorejakan*, = *kokotjejakan*, aanh. gillen of schreeuwen, snateren.

**KOREK**, = *koreh*, zie ald. (Vgl. *kodek*.)

**KORELENG**, verkl. met *bral balik deui*, terugkeeren op zijn schreden. (Vgl. *koeriling*.)

**KORENG**, l. van *radang* en *rodek*, uitslag, huiduitslag, schurft, hoofdzeer. (Vgl. *korong*.)

**KORES**, naam van zekeren gulzigen vogel; *peudjit koreseun*, uitgehongerd zijn.

**KORET**, gierig (in dézen zin dat men van het zijne niet af kan; het tegenoverg. van *berehan*); *koret koe doewit*, gierig op zijn geld; *ratoening koret*, aartsgierigaard; *ngoretkeun*, op iets gierig zijn, iets niet willen geven of missen; *dikoretkeun*. (Vgl. *pĕrĕtjit*.)

**KORI**, ngbr.; *lawang kori*, dubbele deur, porte-brisée (hetzelfde als *lawang saketeng*, zie *keteng*); ook: poort, voorpoort, hekdeur; *bonteng kori*, naam van een in 't wild groeiende komkommersoort, met punten op de groene huid.

**KORMA** (Perz., chorma), dadel; idem, voll. *boewah korma*; *tangkal korma*, de dadelpalm.

**KORNEL**, het Holl. kolonel; idem.

**KOROBET**, ngbr.; *ngorobet*, vaneenrijten, uit elkander plukken; *dikorobet*. P.

**KOROBONG**, = *korombong*.

**KOROD**, I. = *kelong*, spook, geest.

II. K. p. van *bowek*, pokdalig; *si korod*, scheldw.: jou mottige! - *hoĕ korod*, naam van een pokdalige rotansoort (P.).

**KOROKOT**, ngbr.; *ngorokot*, krabben,

iemand toetakelen met de nagels; *dikorokot.*

**KOROMBONG**, ngbr.; *ngorombongan*, omhullen, omheinen, omsluiten; ook z. v. a. *ngoeroengan*, opsluiten (in een kooi); *dikorombongan.*

**KOROMOD**, = 't meer gebr. *kolomod.*

**KOROMONG**, een instrument bij de *goŏng* of *gamĕlan* behoorende; zie *renteng* II.

**KOROMPJANG**, naam van een muziekinstrument als de *tjetjempres.*

**KORONDANG**, = 't meer gebr. *karandang.*

**KORONG**, het verhard afscheidsel uit den neus, snotkorst of korsten; *ngorong*, in den neus peuteren.

**KORONJOH**, ngbr.; *ngoronjoh*, verachtelijk voor *datang*, komen; *karanjah-koronjoh*, idem, herhaaldelijk.

**KORONTJONG**, rinkelen, rammelen (vgl. *karantjang* en *kerentjeng*); *pakorontjong*, idem; *kokorontjongan*, aanhoudend rinkelen of rammelen (b. v. bellen).

**KOROPAK**, boekentrommel, tasch, brievenbus (z. a. hier en daar aan den weg is geplaatst, waarvoor men ook *kolobak* zegt; vgl. *kowak*).

**KOROPOK**, uitgevreten, vermolmd, hol. (Vgl. *kopong.*)

**KOROSOK**, = *keresek* (maar luider), het schuifelen of ritselen van bladeren, gras en derg., geritsel; *ngorosok*, op-, over of door gebladerte loopen; in Kad. ook: de reeds rijpe *pare* snijden; *karasak-korosok*, = *ngorosok*, maar aanhoudend; *patingkorosok*, = *ngorosok*, maar van velen; *kokorosokan*, al maar door iets ritselends loopen.

**KOROTJOK**, werkw. tusschenw. voor *ngĕdrel*, 't kogels op iemand laten regenen.

**KOROWOK**, met een klein gaatje, waarachter zich een diepe uitholling bevindt. (Zie ook *karawak* en *kerewek* en vgl. *ngolohkor.*) P.

**KOROWOT** (vgl. *orowot*), ngbr.; *ngorowot*, morrelen (b. v. in de ingewanden van een dier), wroeten, graven, doorwroeten; *dikorowot*; *ngorowotan*, uitvreten (b. v. een *kadoe* of *nangka* door een *badjing*); *dikorowotan.*

**KORSET**, het Holl. korset; idem.

**KORSI** (Ar.), zetel, stoel, troon.

**KOS**, in de volkstaal wel voor *kawas*, zie ald. P. (Vgl. *kas.*)

**KOSALA** (Skr., kaçala), welvaart, welstand.

**KOSARA**, een dik touw, dikke lijn.

**KOSEH**, alleen in *kokosehan*, spartelen, met armen en beenen liggen te slaan (z. a. in het water), met de pooten slaan (b. v. een hond die ligt te sterven).

**KOSEN**, = *gagah*, dapper, moedig; ook z. v. a. *ginding*, prachtig uitgedost zijn, pronken; *kokosenan*, zich als dapper voordoen, zich een manhaftig voorkomen geven.

**KOSĔNILI**, het Holl. cochenille, scharlakenverf [afkomstig van de schildluis].

**KOSEWAD**, werkw. tusschenw. voor: van een hoogte vallen; *tikosewad*, van een hoogte glijden, afglippen (b. v. van een bank).

**KOSOD**, alleen in *kokosodan*, op den buik voortkruipen (van een kind). Vgl. *asod.*

**KOSOK**, g. w.; *ngosok*, zich ferm wasschen, boenen, poetsen, schuren, slijpen (met schuurgoed), wrijven, inwrijven, afwrijven, oppoetsen; *dikosok*; *ngosokan*, iets, iemand of zichzelven ferm wrijven, wasschen of boenen; *dikosokan*, ferm ingewreven-, gewasschen of geboend worden; *silih-kosokan*, elkander ferm wasschen, enz.

**KOSONG**, ledig, zonder inhoud, onbebouwd, onbewoond; ook ong. = *sĕpi*, ledig zijn van, niet in zich hebben; *nagara teh kosong rampog sĕpi paling*, de stad was vrij van roovers en dieven; *lahan kosong*, onbebouwde grond; *lĕmboer kosong*, een onbewoond dorp; *poelo kosong*, een onbewoond eiland; *ngosongkeun*, ledig maken, ruimen, doen ontruimen; *dikosongkeun.* (Vgl. *soewoeng.*)

**KOSRAK**, ong. = *korosok*, geschuifel door het gebladerte; *tingkalosrak*, schuifelen of geschuifel van velen door het gebladerte.

**KOSRENG**, ngbr., *ngosreng*, slijpen, schuren, poetsen; volgens sommigen ook: schoffelen; *dikosreng.*

**KOSTA** (waarsch. Skr., kusta), uit den vreemde, uit het buitenland, uitheemsch (maar alleen in samenstellingen); *tjaoe kosta*, naam van een pisangsoort; *mĕri kosta*, een andere naam voor *entog*, zie ald.

**KOSTIM**, het Holl. costuum; idem; ook: livrei.

**KOTA**, = 't meer gebr. *koeta.*

**KOTAK**, I. vak, perk, bed (inz. bed van een *sawah* of nat rijstveld, de grootte is onbepaald, vgl. *petak*); ook: ruit (z. a. in een doek, effen, vlak met rechte zijden en zonder bloemen); verder: paneel (in een kast, schrijftafel enz.), en soms gebruikt voor: laadje; *lamari kotak*, kast met paneelen, zonder ornamenten; *ĕntjit kotak-kotak*, doek met effen ruiten; *sakotak*, 1. één *sawah*-bed; 2. te zamen één vak vormen; *iroeng sakotak djeung mata*, de neus vormt één vak met de oogen (gezegd van een plat gezicht, P.); *kotakan*, = *kotak.*

II. Kakelen (van kippen); *kokotak*, idem, aanhoudend. (Vgl. *kotok*).

III. Een langwerpig vierk. kist voor de voorwerpen van een *wajang*, *wajang*-kist.

**KOTEJAP**, ngbr.; *sakotejap*, één schijntje; ook: één klein oogenblik; *ngotejap*, éven zichtbaar zijn. (Vgl. *kolebat*.)

**KOTEKTAK**, ngbr.; *ngotektak*, overal zoeken, rondzoeken, zoeken in alle richtingen, naspeuren, doorzoeken, snuffelen, voll. *nejanjan ngotektak*; *dikotektak*, overal gezocht worden, enz.

**KOTETENG**, ngbr.; *ngoteteng*, aanhoudend rondloopen om iets of iemand te zoeken; *tingkoteteng*, idem, van velen.

**KOTJAK**, trotsch, verwaand, ingebeeld, zichzelven behagen.

**KOTJAP**, zie *oetjap*.

**KOTJEJAK**, gil, schreeuw; verder: een gil of schreeuw geven, schreeuwen, gillen, gieren (van alles wat een schelle stem heeft, inz. van vrouwen, vogels en apen); *ngotjejak*, = *ngadjĕrit*, een gil-, een schreeeuw geven; *ngomong ngotjejak*, (van een vrouw) gillend spreken; *patingkarotjejak*, schreeuwen, gillen, van velen en verspreid; *kokotjejakan*. aanh. schreeuwen of gillen, het uitgieren. (Vgl. *korejak*.)

**KOTJEPAT**, of ook *ngotjepat*, (van kleine visschen wat *kĕtjĕboek* van groote is) duikelen, onderduiken, over een andere heen duikelen; *patingkotjepat*, idem, van vele kleine visschen.

**KOTJEPLAK**, het geluid van het water als er iets uit opgehaald wordt of als een visch er over heenscheert; ook: minder krijgen dan waarop men had gerekend of gehoopt; *laoek ngotjeplak*, de visch scheert (schiet) over het water.

**KOTJETJEK**, nab. van den schreeuw van een *monjet*. P.

**KOTJETJET**, hetzelfde als *kotjetjek*.

**KOTJLAK**, de beweging-, het geluid (geklots) van water of ander vocht in een voorwerp dat geschud wordt (b. v. een kokosnoot), klokken; ook wel: rammelen (b. v. harde boonen). Vgl. *kotjlok*.

**KOTJLOK**, = *kotjok*. (Vgl. *kotjlak*.)

**KOTJOJ**, ngbr.; *ngotjoj*, tranen (van het oog); *ngotjojan*, = *njaktjlakan*, in laten druppelen (b. v. *boeboer* of dunne pap in den mond van een zieke), met beetjes of zachtjes ingieten; *dikotjojan*.

**KOTJOK**, het geplas in water (b. v. wanneer iemand de handen wascht); ook g. w.; *kotjok bae sibanjo*, *pek dadaharan*, hij wiesch zijn handen en ging eten; *ngotjok*, schudden, doorschudden, omschudden (een drank, speelkaarten, enz.); *dikotjok*; *kokotjok*, z. v. a. *sibanjo*, zich de handen wasschen.

**KOTJOP**, bijeenzijn, bijeenhebben (b. v. de vingertoppen); *ngotjop*, of wel *ngotjopkeun*, dichtdoen, dichtslaan (b. v. een *pajoeng*). P. Vgl. *perepet*.

**KOTJOPOK**, een plassende beweging (z. a. van een visch in 't water, als hij schrikt en met een sprong weggaat; *ngotjopok*, dat geluid veroorzaken; *patingkotjopok*, idem, van vele visschen en verspreid; *kokotjopokan*, aanh. of gedurig zulk een plassend geluid maken.

**KOTJOR** (vgl. *koetjoer*), ngbr.; *ngotjor*, loopen, vloeien (van vloeistof), stroomen (b. v. een rivier), uitstroomen, uitvloeien, afvloeien, afloopen (b. v. zweet); *kokotjoran*, uitstrooming, uitwatering, tak of uitlooper van een rivier of kanaal; *kakotjoran*, gezegd van een rivier waarin zich een stroom uitstort, en in het algemeen van iets waarop of waarin zich loopend water ontlast; *ngotjorkeun*, vloeistof ergens op laten loopen, laten vloeien, laten stroomen, afvoeren (b. v. water langs een bedding); *dikotjorkeun*.

**KOTJOWAK**, geplas in ondiep water.

**KOTOK**, = *hajam*, kip, hen; *tai-kotok*, 1. kippendrek; 2. naam van een plant (zie bij *hajam*); *djawer kotok*, naam van een plant; *moerijang kotok*, koude koorts; *mata-kotokeun*, oogen hebben als de kippen, d. i. kippig, bijziende, zoodra het wat donker is niet kunnen zien; *tikoro-kotokeun*, een kippestrot hebben (gezegd van iemand die alles eet wat hem voor den mond komt, die alles door de keel jaagt), een slokop; *tikoro-kotokeun*, *tjareham-hajameun*, (lett.: een kippestrot-, een hoenderkies hebben), een verbl. uitdr. voor *gorogoteun*, zie ald.

**KOTOPLAK**, hoefgetrappel van een galoppeerend paard.

**KOTOR**, vuil, morsig, onrein, smerig; *keur kotor*, (van een vrouw) de regels hebben (= *keur bolon*); *kokotoran*, coll. meerv.: allerlei onreinheid of vuilheid; ook: pluisje enz. op de kleeren; *ngotoran*, bemorsen, bevuilen, bezoedelen; *kakotoran*, verontreinigd zijn, bevuild geraakt, bemorst, bezoedeld, bevlekt. (Vgl. *lodro*, *roto*, *bĕlĕwoek*, enz.)

**KOTREK**, I. schermen; *pakotrek*, tegen elkander aankomende geluid geven, kletteren tegen elkander (stokken, wapens, slagtanden enz.), de wapens kruisen, schermen; *pakotrek-iteuk*, met de stokken tegen elkander slaan zóó dat het klinkt, overdr. voor *kolot pisan*, zeer oud [*oepama nini-nini djeung aki-aki pada make iteuk leumpang barĕng*, *tangtoe iteukna diadoe*].

II. Het Holl. kurkentrekker; idem.

**KOWAK**, gleuf, brievenbus. (Vgl. *koropak*.)

**KOWEN** (Jav.), z. v. a. *lobang* en *baloeng-bang*, gat, kuil in den grond.

**KOWER** (vgl. *ower*), hetzelfde als *kewer*.

**KOWI**, smeltkroes. (Vgl. *panglĕboeran*, bij *lĕboer*.)

**KOWOWONG**, ngbr.; *ngowowong*, janken (van een hond die slaag heeft gehad); (van een kind) huilen, grienen; *koko-wowongan*, aanhoudend janken.

**KRAKAL**, z. v. a. *palis* en *kerdja-paksa*, dwangarbeid.

**KRAMA**, = 't meer gebr. *karama*.

**KRANA**, = 't meer gebr. *karana*.

**KRANG**, = 't meer gebr. *kĕrang*.

**KRAPJAK**, = 't meer gebr. *karapjak*.

**KRĔNDA**, z. v. a. *wadah seupaheun* k., *tampekan* l., sirihdoos of sirihmandje (d.i. doos of mandje bevattende de ingrediënten voor het betelkauwen; vgl. *epok*).

**KRĔNĔNG**, = *boelĕng*, zie ald. B.

**KRISOLIT**, naam van zeker edelgesteente, de chrysoliet.

**KRISOPRAS**, naam van zeker edelgesteente, de chrysopraas).

**KRISTĔN**, Christelijk, Christen; *oerang Kristĕn*, Christen, de Christenen; *agama Kristĕn*, de Christelijke godsdienst. (Vgl. *sarani* en *masihi*.)

**KRISTOES**, Christus (Gezalfde, Zaligmaker).

**KRONDJO**, een mandje, gevlochten van *tjangkoewang*- of andere bladeren.

# L.

**LAÄN**, g. w.; *ngalaän*, ontbinden, losmaken, (een kleed, wapen of sieraad) afleggen, iets ergens af- of uitdoen (b.v. een doek uit den mond), verwijderen; *dilaän*; *ngalaänan*, ontbinden, losmaken (b.v. een touw of touwen), afleggen (kleederen, wapenen, sieraden, enz.); *dilaänan*.

**LAÄS**, verbleeken, verkleuren, verschalen, in iets zich oplossen, ophouden zelfstandig te bestaan; verder: van kleur, smaak of kracht beroofd (b.v. gebak dat lang gestaan heeft); ook: bleek (b.v. inkt waarbij water is gedaan), kleurloos, smakeloos.

**LABAJ** (Z.-B.), verkl. met *sampaj*, zie ald.; *dilabajan*, gezegd van iets waarvan een of ander voorwerp afhangt. P.

**LABAN**, voll. *tangkal laban*, naam van een boom die geschikt timmerhout oplevert.

**LABAR-LEBER**, zie *leber*.

**LABĔT** (Kw.), achtergebleven spoor of teeken (van iets vroegers), ong. = *oeroet*.

**LABOE** (Skr., alâbu), naam van een vrucht, een soort kalebas, voll. *boewah laboe* [volgens sommigen dezelfde als *koekoek* I.]; *tjoepoe laboe*, een potje, van een *laboe* gemaakt.

**LABOEH**, I. k., *geubis* l., (van menschen) voorover op den grond vallen; ook (maar alleen 't k.-woord): vallen van het anker, het anker laten vallen, voll. *laboeh djangkar*; *ngalaboehkeun*, laten vallen, doen vallen; *ngalaboehkeun maneh*, zich voorover tegen den grond werpen; *dilaboeh-keun*; *palaboewan* (voor *palaboehan*), ankerplaats, baai, reede.

II. *Laboehan*, hulptelw. voor *kasang*'s; *kasang salaboehan*, één geheel wandbehangsel, één stuk behangdoek.

**LABOER**, uitgieten, uitstorten, uitstroomen.

**LABRAK**, g. w.; *ngalabrak*, (een dier of mensch) zweepslagen toedienen, afranselen; *dilabrak*, met de zweep geranseld worden.

**LADA**, peperig, heet van smaak, heet op de tong (b.v. *tjabe* of Spaansche peper); *sireum lada*, naam van een zwarte mier die, als men ze doorbijt, heet op de tong is; *ladaeun*, heet of brandig om den mond. (Vgl. *sabrang*.)

**LADANG**, verkoopprijs, de prijs waarvoor men iets verkocht heeft (vgl. *pameuli* bij *beuli*); *ngaladangan*, den verkoopprijs van iets bepalen; *diladangan*.

**LADĔG**, ngbr.; *ngaladĕg*, in groote hoeveelheid of in grooten getale ergens aanwezig zijn (b.v. goederen op de markt).

**LADEN**, alleen in *djoeroe laden*, persoon die bedient; ook z.v.a. diaken, diakones; *ngaladenan*, zich ter beschikking stellen, bedienen; *ngalaladenan*, = *ngalalajanan*, bedienen, inz. aan tafel; *diladenan* of *dilaladenan*; *silih-laladenan*. elkander bedienen.

**LADJA**, naam van een plant welker knol of onderste gedeelte tot *sambara* of specerij gebezigd wordt. (Zie ook *goah*.)

**LADJĔNG**, 1. van *ladjoe* en *toeloej*, voortgaan, verder gaan, vervolgen, met iets

voortgaan op de wijze als tot hiertoe; verder: vervolgens, daarop, toen; *laladjĕngan*, doorgaan, verder gaan, zijn tocht vervolgen; *ngaladjĕngan*, l. van *noeloejan*, met iets voortgaan, iets voortzetten; *diladjĕngan*; *ngaladjĕngkeun*, l. van *noeloejkeun* en van *ngaladjoekeun*, iets vervolgen, met iets verder voortgaan, iets voortzetten; *diladjĕngkeun*.

**LADJĔR**, I. een stok die bij planten en bloemen gezet wordt om ze daaraan op te binden, tuinstok; ook in 't alg.: steun, steunsel (b. v. tegen een hellend huis); *ngaladjĕr*, steunen, voor omvallen behoeden; *diladjĕr*; *ngaladjĕran*, bij een bloem of plant een stok steken, bij een stok opbinden; *diladjĕran*, *pangladjĕr*, steunsel; ook overdr.: steun, behoeder, helper.

II. Een maat, gelijkstaande met twintig *gedeng*, d. i. $^1/_{10}$ *tjaeng* of 100 *kati*; *saladjĕr*, één zoodanige maat, enz.

III. *Adoeg-ladjĕr*, krimpende van pijn zich om en om wentelen (b. v. iemand die *djengkoleun* is, een barende vrouw of een stervende), liggen te stuiptrekken; *toedjoeh-ladjĕr*, hysterie.

**LADJOE** k., *ladjĕng* l., = *toeloej*, voortgaan, verder gaan, voortzetten, zijn tocht enz. vervolgen, met iets voortgaan of vorderen; verder: voortgegaan, heengegaan, weggegaan; ook g. w.; *ngaladjoekeun* k., *ngaladjĕngkeun* l., iets vervolgen, iets voortzetten; *diladjoekeun*. (Vgl. *padjoe*).

**LADJOER**, ngbr.; *ngaladjoer*, = *ngadjoedjoer* (zie *djoedjoer*), iemands zin doen of geven, iemand zijn gang laten gaan, aan iets den vrijen loop laten, zijn zin doordrijven, botvieren; *ngaladjoer karĕp*, zijn zin doordrijven; *ngaladjoer omongan*, aan zijn woorden den vrijen loop laten; *diladjoer*.

**LADOENI** (Ar.), verkl. met *noe gaïb*, wat verborgen-, wat geheim is; *ilmoe ladoeni*, leer aangaande geheime dingen, inz. door God geïnspireerde wetenschap alleen aan Zijne uitverkorenen.

**LADOET**, bot, stomp (P.), *loemadoet*, idem.

**LADOG** ngbr.; *ngaladog*, = *ngalantrah* (zie *lantrah*), rondloopen, rondslenteren; *laladog*, wat rondloopen; *loedag-ladog*, aanh. rondloopen.

**LADRANG**, 1. naam van het fatsoen van den kop van een krisscheede in den vorm van een blad; *kĕris ladrang*, een kris met een alzoo bewerkte scheede. - 2. Naam van een *tĕmbang*-wijs.

**LAER**, lang (b. v. van een neerhangenden boomtak), laag hangen, te laag hangen, te laag zijn (b. v. een broek die sleept); *baraja laer*, verre familie; *dilaeran*, lang of langer gemaakt worden (b. v. een touw waaraan een vogel vastzit); ook: zijn sarong langer maken, lager laten hangen. (Vgl. *landoeng*.)

**LAESA KAMISLIHI** (Ar., laïsa kamithlihi), Zijn (Gods) gelijke is er niet.

**LAGA**, I. (Kw.), poëtisch voor *pĕrang*, oorlog, krijg; *meunang tiloe kali laga*, driemaal strijden, driemaal een aanval doen; *lalaga*, strijden, een kampstrijd voeren; *ngalalaga* (Bant.), z. v. a. *ngaheureujan*, zie *heureuj*; *dilalaga*.

II. (Ar., lagha, ijdel, onnut), zonder doel, (b. v. een tocht), zonder nut (b. v. een bezigheid) nutteloos, afkeurenswaardig; *taja kalakoean laga*, geen onnutte dingen doen.

III. (Ar., lagha, ijdel spreken), naam, wel gegeven aan de tweede van de zeven afdeelingen der hel, voll. *naraka laga*.

**LAGADAR**, statig voorbijgaan.

**LAGAG-LOGOG**, zie *logog*.

**LAGAJANG**, een *djampe*-woord, verkl. met *aing aja di sija*. P.

**LAGAN** (Indr.), met; *lagan sira*, met jou.

**LAGAR**, ngbr.; *ngalagar*, het paard zonder zadel berijden; *dilagar*, uitgetrokken worden of zijn (b. v. een zwaard uit de scheede); *lalagaran*, onopgetuigd, ongezadeld. (Vgl. *tjaboet* en *loegar*.)

**LAGAS**, zonder man of zonder vrouw; *lagas keneh*, nog geen man-, nog geen vrouw hebben, nog ongehuwd zijn. (Vgl. *lengoh*.)

**LAGÉDOE**, of ook *lĕgĕdoe*, ong. = *bĕlĕwoek*, vuil, een korst op zich hebben, onder het vuil zitten (hetzij van het lichaam, hetzij van de kleeding).

**LAGI** (Mal.), = *deui*, nog, weder, nog steeds; *salagi*, z. v. a. *samalah* en *sanadjan*, ook, zelfs ook; *salagi awakna oge, geuning, ditinggalkeun*, zelfs ook zijn lichaam, zie, men laat het achter [bij den dood]; *kalagian*, z. v. a. *nĕmĕn* (zie *tĕmĕn*), onverpoosd, ongestoord, terdege (b. v. eten of slapen); *sare kalagian*, onverpoosd slapen, vast slapen, doorslapen.

**LAGOE**, wijze, melodie, zangtoon, toon van spreken; in Z.-B. ook = *oesoem* (P.); *ngalagoe*, 1. = *ngawih*, neuriën; 2. z. v. a. *oesaha njijar kahiroepan*, iets doen voor zijn onderhoud; *teu pisan ngalagoe*, hij voerde niets uit.

**LAGONDI**, naam van een struikgewas, dat tot *pagĕr* of heining dienen kan, tot beschutting van plantsoen tegen den wind. [De plant ruikt onaangenaam.]

**LAH**, korte vorm van *alah* en = *doeh*, tusschenw. van smart, pijn of kommer: ach! o wee! ach wat! och heden! hoe jammer! ook z. v. a: wat kan 't me sche-

len! *lah-lahan*, onverschillig zijn, ergens niet om geven (b. v. of men sterft dan wel blijft leven); *lalahan*, ong. z. v. a.: jammerlijk; *lalahan imah sakitoe leutikna*, zijn huisje was zoo jammerlijk klein.

**LAHA**, 1. een soort gordijn of voorhang bestaande uit dunne bamboestokjes, op korten afstand van elkander gebonden [tot afsluiting of tot belemmering van het inkijken gehangen op een *tĕpas* of gaanderij, enz.]; - 2. spalk (voor een gebroken arm, den gebroken arm van een stoel, enz.); *ngalaha*, spalken; *dilaha*.

**LAHAN**, land of grond om te bebouwen, bouwland, bebouwde grond, akker; ook: plaats, plek (b. v. om te zitten); *njĳar lahan anoe soewoeng*, woesten grond (d. i. nog niet in cultuur gebrachte bouwgrond) zoeken; *lahan saloewoek*, een stuk grond, een akker; *pilahaneun*, grond die nog te ontginnen is, dien men nog tot akker maken kan.

**LAHANG**, voll. *tjai lahang*, palmwijn (d. i. het sap verkregen uit den *kawoeng*-boom of suikerpalm, door het afkappen van den vruchtentros van den bloemstengel [elders sagoweer geheeten; Mal. toewak]. Zie ook *sadap*.

**LA HAULA WALA KOEWWATA ILLA BILLAHI'L-ALIJJI'L-ALIM** (Ar.), er is geen hulpe en geen sterkte dan alleen in Allah.

**LAHIR** (Ar., thlahir, het tegenoverg. van *batin*), het uiterlijke, uitwendige, zichtbare, aardsche, wereldsche; verder: in 't zichtbare getreden, aan 't licht gekomen, geboren; ook = *boekti*, openbaar, bewezen; verder l. van *omong* enz., een zeggen, een spreken, een woord; *lahirna*, l. van *pokna* enz., hij (zij) zeide, zeggende; *di lahir*, in de zichtbare wereld, in of voor het tegenwoordige; *ngalahir*, l. van *ngomong* enz. (hooger dan *njaoer*), spreken, zeggen; - *pilahir*, woord, gezegde; *milahir*, spreken; *dipilahir*; *ngalahiran*, l. van *ngomongan*, het woord tot iemand (een mindere) richten, iemand toespreken; *dilahiran*; *ngalahirkeun*, iets zeggen, iets uitspreken, iets bespreken; *dilahirkeun*, gesproken-, besproken of uitgesproken worden of zijn; ook: ter wereld gebracht worden of zijn, geboren zijn; - *lahiran*, woord, gezegde; *kalahiran*, 1. aangesproken zijn, een woord of bevel ontvangen hebben; 2. woord, gezegde; 3. *elmoe kalahiran*, een *elmoe* of leer die zich alleen met het vergankelijke (wereldsche) bezighoudt, inz. natuurkunde, physica.

**LAHLAH-LEHLEH**, zie *lehleh*.

**LAHOEN**, g. w.; *ngalahoen* k., *mangkon* l., een kind (of ook wel iets anders) op schoot nemen of hebben; *dilahoen*; *lahoenan* k., *pangkon* l., schoot.

**LAHOETA**, verkl. met *euweuh kasĳeun*, ongepast handelen, onfatsoenlijk doen [gezegd b. v. van een vrouw die in een boom klimt].

**LAÏN**, niet zóó (maar anders) zijn, geenszins, niet, neen, ander, anders; ook vraagwoord: is niet? is het niet? *laïn eta*, het is niet dat (maar iets anders); *laïn beunang maling*, het is niet (geenszins) gestolen [het is op eerlijke wijze verkregen]; *ĳeu laïn geus boerit?* is het niet reeds avond? *laïn beunang nimoe?* hebt gij het niet gevonden? *tjoba manah, laïn lĕrĕs eta kitoe?* denk eens na, is dat niet de waarheid? *dipilaïn*, als niet bestaande aangemerkt worden; *ngalaïnkeun*, ontkennen, loochenen, ontveinzen, weerspreken; *hanteu beunang dilaïnkeun*, niet kunnen ontkend-, niet kunnen weersproken worden. (Zie ook *apilaïn*.)

**LAING** (*b. n.*), korte vorm van *silaïng*, zie ald.

**LAÏP** (Ar., dlaïf, zwak, broos), arm, behoeftig, nooddruftig, zwak, gebrekkig, hulpbehoevend; verder: armoedig (ook z. a. b. v. de taal van een geschrift); in Kad. daarenboven: 1. gevoelloos (b. v. als een kranke niet meer voelt hoe alles hem ontloopt); 2. werkeloos (b. v. een geneesmiddel); *kalaïpan*, behoeftigheid, armelijkheid, armoede, zwakheid. (Vgl. *lara* en *waloerat*.)

**LAÏS**, acrobaat en goochelaar; ook: goochelkunst en acrobatische kunsten. (Vgl. *soelap*.)

**LAJ**, werkw. tusschenw. voor: het afloopen of uitvloeien van een dikke kleverige vloeistof (inz. van gom); ook z. v. a. *roj*, werkw. tusschenw. voor *mando* (P.). Zie ook *kĕlaj* en *ngĕlaj*.

**LAJAD**, g. w.; *ngalajad*, gaan naar een plaats waar iets te doen is (b. v. waar alarm wordt gemaakt), een bezoek van deelneming brengen (b. v. daar waar men in moeite is, waar men eèn sterfgeval heeft, aan een kraamvrouw, aan iemand die van Mekka terug kwam, enz.); *dilajad panglajad*, bezoek van deelneming of belangstelling; *soerat panglajad*, brief van deelneming of van rouwbeklag.

**LAJAH**, ngbr.; *ngalajah*, iets bedekken, overdekken (van een menigte voorwerpen of dieren), legeren, zich gelegerd hebben (b. v. een kudde); *loejoeh-lajah*, verkl. met *sing saroewa loba*, van alles overvloed hebben, veel hebben; *lalajah* (Kad.), = *kawali*, zie ald.; *ngalajahkeun*, voorwerpen ergens over verspreiden; *dilajahkeun*.

**LAJAH-LEJEH**, zie *lejeh*.

**LAJAK**, I. betamelijk, passend, waardig tot iets, waardig iets te zijn of te doen; *hanteu lajak*, niet passend, niet waardig; *lain lajakna*, hij past daar niet voor; ook: dat waarvoor iemand niet past, wat hem niet betaamt, waarvoor zijn aard, stand enz. niet geschikt is; *ngalajakkeun*, waardig tot iets maken, bekwaam maken iets te zijn of te doen; *dilajakkeun*.

II. Strik of lus (inz. aan een *balantara*).

**LAJA-LEJE**, hetzelfde als *lajah-lejeh*.

**LAJAN**, te zamen gaan, vereenigd, bij elkander, een paar zijn; *salajan*, de ééne van een paar (manden b. v.); *lajanna*, de andere van een paar, wedergade; ook: tegenwicht; *lajanan* of *lalajanan*, een wedergade of genoot hebben, gepaard zijn; *ngalajan*, samendoen, met een ander in overeenstemming zijn; *ngalajanan*, wederkeerig doen, met gelijk vergelden, op gelijke wijze beantwoorden, ter wille zijn; *hanteu dilajanan kĕrsana*, zij was hem niet ter wille; *oelah dilajanan poendoeng*, beantwoord hem (die toornig is) niet met toorn; - *kalajan* (een enkele maal ook *palajan*), l. van *kalawan*, van *reudjeung* enz., met, en, benevens; *kalajanan*, gemakkerd, gesteund door een makker, op gelijke wijze beantwoord (b. v. liefde met liefde); *ngalalajanan*, = *ngalaladenan*, bedienen, inz. bij den maaltijd; *dilalajanan*.

**LAJANG**, I. ngbr.; *ngalajang*, zweven, in de lucht drijven (van een adelaar, een *heulang*, een *boeta*, een *djin*, enz.); ook van het gemoed: zwevend, onvast in zijn streven, enz.; *langlajangan*, vlieger.

II. (Jav.), brief, geschrift, boek. (Zie *toelis* en *soerat*.)

III. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**LAJAP-LĔJĔP**, zie *lĕjĕp*.

**LAJAP-LEJEP**, met verliefde blikken naar iemand kijken.

**LAJAR**, I. zeil; ook werkw.: zeilen, varen; *pasang lajar*, de zeilen bijzetten; *ka kapal dagang lajar teh*, hij voer met een handelsschip; *lalajaran*, zeilen, varen, zeereizen maken; in Z.-B. ook naam van een zeevisch; *ngalajarkeun*, doen of laten varen of afvaren, te scheep verzenden; ook = *malidkeun*, weg laten drijven; *dilajarkeun*; - *palajaran*, zeereis, nl. reis per zeilschip; ook l. van *sakarat*, op sterven liggen, de eeuwigheid ingaan; - *panglajar*, het *r*-teeken bij het Jav. schrift, den vorm hebbende van een prauwenzeil en dienende om een lettergreep met *r* te sluiten (zie Spraakk., de tafel bij § 6.)

II. *Lajaran*, een indirecte openbaring, b. v. in den droom (P.); *panglajar*, bemiddelaar tusschen gelieven, postillon d'amour *dipanlajaranken*, bemiddeld worden (inz. van een huwelijksaanzoek), door een ander worden overgebracht of bemiddeld.

III. Z v. a. *barangsijar*, zie *sijar*. P.

**LAJAT**, ngbr.; *ngalajat*, opsporen; *dilajat*; *ngalajatan*, iemand of iets opsporen; *dilajatan*. P.

**LAJEUD**, ngbr.; *ngalajeud*, z. v. a. *nakleuk* (zie *takleuk*), een groote menigte vormen.

**LAJEUS**, = *oesoek*, dakspar; *dĕmpet lajeus*, klem voor de daksparren.

**LAJEUT**, z. v. a. *sanijat*, vereenigd, eensgezind, één (b. v. echtelieden); *salajeut*, hetzelfde; *salajeutna*, overeenstemming (tusschen twee of meer voorwerpen), sympathie.

**LAJOE**, I. = *aloem*, verkwijnen, verwelken, verwelkt; *lalajoe*, alleen in *lalajoesĕkar*, zie *sĕkar*; *lajoean*, doode, lijk.

II. Schoon van voorkomen (van een vrouw); zie ook *koening*. P. (Vgl. *ajoe*.)

**LAJOENG**, de stralen der ondergaande zon, het avondrood; *sarijak-lajoeng*, verkl. met *dek datang lajoeng*, tegen of ten tijde van het avondrood; *loemajoeng*, lichtgeel (gezegd van een *moentjang*-noot die op 't punt is rijp te worden, ja, ook wel eens van een koornveld); *ngalajoeng*, in het avondrood schitteren (b. v. een nimf), in het avondrood (fijn gekleed enz.) gaan wandelen; *ngalanglajoeng*, aan een onherstelbare ziekte lijden, kwijnen.

**LAJOER**, naam van een zeevisch, zeeaal.

**LAJON** (Jav.), = *lajoe* en *aloem*, verkwijnen, verwelken, verwelkt; ook l. van *majit*, een doode, lijk.

**LAK**, maar meestal *ĕlak*, het Holl. lak; idem.

**LAKA**, naam van een houtsoort.

**LAKA-LEKE**, zie *leke*.

**LAKAR**, I. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

II. Verkl. met *soepaja*, *ngan soepaja*, *asal* en *ngan asal*, opdat, als maar, op conditie, mits; *teu soesah koe djalma, lakar daek majar bae*, men behoeft niet verlegen te zijn om menschen, als men maar betalen wil.

**LAKBOK** (Z.-B.), een tijger van meer dan gewone grootte.

**LAKĔN**, het Holl. laken (de bekende geweven wollen stof); idem.

**LAKĔRAN**, maat (*oekoeran*) van rijstvelden (*sawah*'s), zich regelende naar de opbrengst; *sawah lakĕran gĕnĕp tjaeng*, een *sawah* welke onder gewone omstandigheden zes *tjaeng*'s rijst opbrengt.

**LAKI**, man, mannelijk [alleen in samen-

stellingen; van het geslacht: *lalaki*]; ook: stamper (van een *loeloempang* of vijzel); *gondok laki*, het vooruitstekend gedeelte van het strottenhoofd, de adamsappel; *oraj laki*, een zeer groote (fabuleuze) slang; *njere laki*, een ronde *haroepat* (P.); - *lalaki* k., *pamĕgĕt* l., man, mannelijk, van het mannelijk geslacht; *boedak lalaki*, jongen, knaap; *sing djadi lalaki*! wees een man! wees manhaftig! *awewe-lalaki*, mannelijk en vrouwelijk, mannen en vrouwen; - *salaki* k., *tjaroge* l., man (echtgenoot); *maneh sing boga salaki*, gij moet een man hebben (d. i. gij moet huwen); *kaoela ka adjĕngan koedoe boga salaki*, ik moet u tot man hebben; *ewe-salaki*, man en vrouw; *pisalakieun*, aanstaande man of echtgenoot; *misalaki*, tot man nemen of hebben; *dipisalaki*, tot man genomen worden of hebben; *lakian* k., *tjarogean* l., een man nemen, een man krijgen of hebben, tot man hebben; verder (doch alleen 't k.-woord): met een man geslachtsgemeenschap hebben, paren (vgl. *ewe*); - *dilakiankeun*, (van een meisje of vrouw) aan een man helpen, uitgehuwd worden aan; - *kalalakian*, manheid, manhaftigheid; *leungit di kalalakian*, zijn manhaftigheid verloren hebben, d. i. versaagd zijn; *panglaki*, een mannetjesdier dat men om zijn goede eigenschappen voor de voortplanting bezigt.

**LAKLAK**, zie bij *dasar*.

**LAK-LAKAN**, of wel *ĕlak-ĕlakan*, de huig; ook: het keelgat.

**LAKOE**, = *lampah* (maar wel iets grover), gang, loop, tocht; verder: gedrag, daad, handeling; ook = *pajoe* en *laris*, gangbaar (b. v. geld), van de hand gaan, gewild of in trek zijn (b. v. koopwaar); *tamboeh-lakoe*, = *tamboeh-polah*, onnutte dingen doen, een nutteloozе handeling, nutteloos; *boentoe lakoe*, niet voortkunnen, hokken, stokken; ook: doodloopen (van een weg), keerweer; verder: vergeefs pogen, vergeefsch; *ngalantoeng lakoe*, zonder doel rondslenteren; - *loemakoe*, gaan, in gang zijn, wandelen, reizen; verder: tocht, reis; ook: het doen of handelen van iemand; *ladjĕng loemakoena*, zijn tocht vervolgen; - *milakoe*, gaan, begaan, verrichten, uitvoeren; *ngalakoekeun*, iets verrichten, uitvoeren, volbrengen, doen, van de hand zetten; *dilakoekeun*; - *kalakoean*, 1. gedrag, handelwijze, daad; 2. z. v. a. *wantoe wantoe*, aangezien, daar; *lakon* (Javanisme, samentr. van *lakoean*), ngbr.; *ngalakonan*, doen, volbrengen, volvoeren; *ngalakonan pĕrang*, den strijd voeren; *dilakonan*; *kalakon*, of ook wel *kalakonan*, gedaan, volbracht, geschied, gebeurd, ten uitvoer gelegd; *tatjan kalakon*, nog niet gedaan, nog niet gebeurd, nog niet voorgekomen; *bakal kalakon*, zullen geschieden; - *lalakon*, 1. = *lalampahan*, handeling, ervaring, wat iemand overkomt, wat hij doet, levensgeschiedenis; verder: bedrijf, onderdeel van een tooneelstuk; ook wel naam van een *pantoen*-verhaal; 2. gaans, reizens, varens; *lalakon tiloe djam*, drie uren gaans; *ngalalakon*, er op uitgaan, reizen, trekken; - *panglakoe*, verkl. met *toekang njaoeran*, iemand wiens taak het is lieden op te roepen (inz. hen die bij een hoofd hebben te verschijnen); ook: persoon belast met het overbrengen der bevelen van het dorpshoofd aan den kleinen man, bode (zie ook *pangiwa* bij *kiwa*).

**LAKON**, zie *lakoe*.

**LAKOP**, lat of klamp die ergens tot bevestiging op gespijkerd wordt (b. v. op de uiteinden of plaats der aanhechting van *bilik*-wanden), verbindingslat, tengel; *ngalakop*, ergens een lat of klamp op bevestigen; *dilakop*.

**LAKSA**, I. (Skr., honderdduizend), tienduizendtal; ook: tien *lempeng*'s tabak, tien *kati*'s van zekere waar, enz.; *salaksa*, tienduizend; ook: tien *lempeng*'s tabak, enz.; *doewa laksa*, twintig duizend, enz.; *laksaän*, in de tienduizenden; *balaksa-laksa* of *manglaksa-laksa*, bij tienduizenden.

II. (Skr., lâksâ), lange, uit meel vervaardigde stelen of dunne pijpjes, die overeenkomst hebben met de Europ. vermicelli, en ook tot kleefstof kunnen dienen; - ook zeker feest bij de Badoej's (zie „De Badoej's", bl. 35).

**LAKSANA** (Skr.), z. v. a. *boekti*, tot vervulling komen, werkelijkheid worden, vervuld, bewaarheid, volbracht, met de daad bevestigd (b. v. een gelofte); *moegi-moegi laksana*! moge het tot vervulling komen! *ngalaksanakeun*, vervullen, volbrengen, nakomen, verhooren, met de daad bevestigen; *dilaksanakeun*; *kalaksanakeun*, volbracht, nagekomen, vervuld, verhoord.

**LALAB**, blad of bladeren, moeskruid of moeskruiden dienende om (rauw) tot toespijs bij de rijst gegeten te worden (vgl. *angeun*, *roembah* en *sajoer*); *lalab-lalab* en *lalab-lalaban*, coll. meerv.: allerlei dergelijk gebladerte, allerlei moeskruiden; *ngalalab*, gedurende eenige dagen slechts *lalab* eten [als boetedoening, ter verkrijging van een begeerte].

**LALADJO**, een vertooning of schouw-

spel gaan zien of daarnaar kijken, toeschouwen of toehooren het een of ander dat in het openbaar voorvalt of dat ergens vertoond wordt of te zien is; *panglaladjoan*, schouwplaats. (Vgl. *tongton.*)

**LALAEH**, = *djodjode.* P.

**LALAHAN**, zie *lah.*

**LALAJ**, de gewone vledermuis; *kopo lalaj*, naam van een vruchtboom.

**LALAJAH**, zie *lajah.*

**LALAJOE**, zie *lajoe.*

**LALAK**, voll. *ki lalak*, naam van een woudboom. P.

**LALAKON**, zie *lakoe.*

**LALANG**, z. v. a. *masih* en *sanadjan*, ofschoon, al was het ook; *teu patoet lamoen teu daek, lalang sapoeloeh garwana*, het past u niet te weigeren, al had hij ook reeds tien vrouwen (d. i. gij moet zijn aanzoek toch aannemen).

**LALANGKO** (Kad.), lus of strik waardoor een draagstok gestoken wordt voor twee man om te dragen.

**LALANGSE**, l. van *reregan*, gordijn.

**LALANTANG** (Buit.), = *koekoemboel*, dobber.

**LALAOS** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**LALAR**, I. alleen in *lalar gawe* en *lalar kasab*, verkl. met *hanteu hasil*, nutteloos.

II. (Vgl. *lar*), = *liwat*, het voorbijgaan; *noe lalar-liwat*, die voorbijgaan, die voorbijreizen; *ngalalar*, langs heen gaan, voorbijgaan, passeeren; verder = *ngaronda*, inspecteeren; *dilalar*; *salalaran*, = *saliwat*, een oogenblik, een kort tijdsverloop, een kort poosje (b. v. op school gaan).

**LALAREN**, zie *lari.*

**LALATJA**, ngbr.; *ngalalatja* (*b. p.*), = *ngoembara* en *idĕr-idĕran* (zie *oembara* en *idĕr*).

**LALAWAK**, naam van een zoetwatervisch.

**LALAWOEH**, verkl. met *deungeun ngopi*, toespijs bij het ontbijt en het koffiedrinken (zie *tjaneut* en *kopi*); ook wel eens: toespijs bij de rijst (zie echter *deungeun* I.).

**LALAWORA**, zorgeloos, achteloos, onoplettend, onverschillig, lichtzinnig of ijdel met iets omgaan of iets doen, lichtzinnig zijn, ijdel zijn; ook: zinledig, ijdel; *kawih lalawora*, een zinledig of ijdel liedje; *ngalalaworakeun*, zorgeloos-, roekeloos of lichtvaardig met iets omgaan, iets ijdel of lichtzinnig behandelen (b. v. een geschenk); *dilalaworakeun.* (Vgl. *gawajah.*)

**LALĔMPĔR**, gekookte *kĕtan* of kleefrijst, vermengd met vleesch en *sambara* of specerijen, en gewikkeld in een blad.

**LALEMPOJ**, zie *lempoj.*

**LALĔNDĔNG**, zie *lĕndĕng.*

**LALEUR**, naam van de gewone vlieg; *lir laleur dina boegang*, als vliegen op een kreng; *tai-laleur*, vliegendrek; ook: vlekje op de huid, zomersproet. (Vgl. *karang* II.)

**LALĔWANG**, zie *lĕwang.*

**LALI** (vgl. *loeli*), l. van *poho*, vergeten, vergeten hebben; *kalalian*, iets vergeten zijn of hebben; *kalalen*, idem; *dilalikeun*, (opzettelijk) vergeten worden.

**LALIM** (Ar., thlalim), onrechtvaardige, despoot, tiran; *djalma lalim*, dwingeland; *radja lalim*, despoot; *lampah lalim*, dwingelandij, tiranniek.

**LALINDĔNG**, zie *lindĕng.*

**LALIS**, = *poepoes*, l. van *paeh*, sterven, dood, overleden; *njadĥ koe noe geus lalis*, te doen hebben met den overledene.

**LALOE** (Kw.), z. v. a. *ladjoe* en *toeloej*, doorgaan, zijn weg of werk vervolgen; *ngalaloe*, vasten zonder het door een maaltijd des nachts (*saoer* II.) te onderbreken.

**LALOERAT** (Ar., dlaroerat), doorgaans *waloerat* uitgesproken, zie ald.

**LALOERI**, = 't meer gebr. *laroeri.*

**LALOEWASA**, vrij zijn, onbeperkte vrijheid hebben; ook: meer van zekere stof hebben dan voor het voorwerp dat men maken wil noodig is, de ruimte hebben, ruimschoots van iets voorzien zijn, overhebben, over-zijn, te veel zijn; verder ook z. v. a. *loeloes*, voorspoedig, gelukkig (b. v. een huwelijk).

**LAMAD**, vlies. (Vgl. *lamoed.*)

**LAMADANG** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**LAMAGA**, gestalte, vorm, gedaante, figuur.

**LAMAK**, lap, een lap (in het algem., vgl. *panambal* bij *tambal*); *lalamakan*, 1. coll. zelfst. nw.: lappen (van onderscheidene soort); - 2. pens (van een dier).

**LAMAR**, g. w.; *ngalamar*, l. van *nanjadĥ*, een meisje of vrouw ten huwelijk vragen; *dilamar*; *panglamar*, huwelijksaanzoek; *soerat panglamar*, brief waarin men een meisje of vrouw ten huwelijk vraagt, schriftelijk huwelijksaanzoek; *manglamarkeun*, voor een ander een meisje of vrouw ten huwelijk vragen; *dipanglamarkeun.* (Vgl. *lĕmar.*)

**LAMARI**, zóó doorgaans in plaats van *almari*, kast, inz. losse kast.

**LAMAT**, hetzelfde als *lambat*, zie ald.

**LAMBA** (*b. p.*), = *lĕga*, breed, uitgestrekt. P.

**LAMBAJOENG**, = *loemajoeng*, z. *lajoeng.* P.

**LAMBAK**, I. een groote golf (in onderscheiding van *ombak*, welk woord ook van

kleine golven gebruikt wordt), inz. golf op de kust, branding. (Zie ook *oempal.*)

II. *Laoek lambak*, taai vleesch, zóó hard gebakken dat het bros (*rangoe*) is.

**LAMBANG**, naam van een *tĕmbang*-wijs. (Zie ook *sari.*)

**LAMBANG-LIMBOENG**, zie *limboeng*.

**LAMBAR**, I. hulpwoord om bladen papier, boombladeren, haren, eindjes touw of band en derg. te tellen: stuk, stuks; *salambar*, één (blad, haar, enz.); *doewa lambar*, twee bladen enz.; *lambaran*, blad, draad, bladzijde; ook: bij bladen, aan bladen; verder: naam van een plant, ong. = *kalijage*, zie ald.; *beusi lambaran*, plaatijzer.

II. *Njanghoendjar lambar*, overeind zitten, maar met de beide beenen uitgestrekt. (Zie *sanghoendjar.*)

**LAMBAT**, of ook *lamat*, = *lila* k., *lami* l., lang (van duur), lang aanhouden, lang duren, lang blijven, zich lang uitstrekken, langdurig, langgerekt; ook: lang uit- of wegblijven; verder: lang uithalen (nl. de stem, gelijk b. v. een *ronggeng* wel doet). Vgl. *lamboet* II.

**LAMBAT-LAMBOET**, zie *lamboet* II.

**LAMBE** l. p., *lambĕj* l., *biwir* k., lip, de lippen; soms ook in den zin waarin wij „mond" bezigen; *lalambe*, eens anders mond zijn, persoon die voor een ander het woord voert.

**LAMBĔJ** l., *lambe* l. p., *biwir* k., lip, de lippen; soms ook in den zin waarin wij „mond" bezigen; *lalambĕj*, = *lalambe*, zie *lambe*.

**LAMBEREH**, maar meestal *ngalambereh*, overvloeien. P.

**LAMBĔTA**, naam van een grassoort.

**LAMBING**, voll. *tjeuli-lambing*, de ooren van een *kintjir*.

**LAMBIT**, een schepnet, aan een hoepel bevestigd; *ngalambit*, met een *lambit* visch vangen.

**LAMBOENG**, I. l. van *kĕkĕmplongan* (zie *kĕmplong*), de holte onder de ribben in de zijde.

II. Groot (b. v. van schrift); *ngalamboengan*, grooter maken, grooter letters schrijven; *dilamboengan*.

**LAMBOES**, Inlandsche blaasbalg voor goud- en zilversmeden (vgl. *oeboeban* bij *oeboeb*); *ngalamboes*, aan den blaasbalg trekken.

**LAMBOESIR** (vgl. *lamoesir*), het lendestuk van een rund, lende.

**LAMBOET**, I. = *padaharan*, l. van *beuteung*, de buik.

II. Lang (van duur); *lambat-lamboet*, verkl. met *pandjang djeung salamĕtna*, lang en gelukkig (leven, regeeren, bij iemand dienen, enz.).

**LAMBOKOT**, ook wel *lamokot*, geheel nat (b. v. de handen, van sap enz., zoodat het vocht er afdruipt); ook: geheel bemorst (met slijk, bloed, enz.); *lambokot pinoeh koe gĕtih*, hij was geheel met bloed bevlekt. (Vgl. *bobolokot.*)

**LAMBON**, ngbr.; *ngalambon*, = *njampoeran*, iets ergens indoen, mengen onder; *katoewangan beunang ngalambon koe sihir*, spijze vermengd met een toovermiddel; *dilambon*.

**LAMBOROK**, bemorst aan de randen (b. v. een broek met modder, de muil van een dier met bloed, enz.).

**LAMBRAH**, zie *loembrah*.

**LAME**, voll. *langkal lame*, een boom als de *karet*. [Een aftreksel van de fijngehakte schors wordt tegen buikziekte aangewend.]

**LAMEH**, = *saneh*, goedig, zachtzinnig, vriendelijk; *loemah-lameh*, overvriendelijk, huichelachtig vriendelijk, zoetsappig; verder: iemand door overvriendelijkheid voor zich trachten te winnen.

**LAMĔR**, = *kiroeh*, troebel, drabbig; *lamĕr-lamĕr*, al maar troebel zijn. P.

**LAMĔTA**, = 't meer gebr. *lambĕta*.

**LAMI**, l. van *lila* en van *lambat*, lang (van duur); *lami ti lami*, na langen tijd; *salamina*, de geheele duur ervan, gedurende; *ngalamikeun*, iets lang maken, lang met iets bezig zijn, iemand lang met iets ophouden; *dilamikeun*.

**LAMIS**, zacht, vleiend, mooi (nl. spreken of praten, vgl. *lĕmĕs*); *omongan lamis*, schoon spreken, mooi (vleiend, verleidelijk) praten; *loemas-lamis*, voll. *omongan loemas-lamis*, iemand met fraaie (vleiende, pluimstrijkende, inpakkende) woorden bepraten of om den tuin leiden), flikflooien; *ngalamisan*, iemand met zachtheid toespreken, met zachtheid behandelen; *dilamisan*; *kalamisan*, zachtzinnigheid, bescheidenheid.

**LAMO**, blindelings handelen, iets doen zonder er bij te denken, zich aan iemand hechten zonder goed te weten wie hij is. (Vgl. *loma.*)

**LAMOED** (vgl. *lamad*), vlies voor de oogen (dàt voor de oogen hebben wat bij vruchten *koeloemoed* heet); *kalamoedan*, iets als een *lamoed* voor de oogen hebben, iets (hoewel het nabij is) niet onderscheiden.

**LAMOEÏR**, rood (b. v. van de lippen) en blank (schoon) er omheen; ook: met rood afgezet; verder: net, goed, schoon (b. v. het gelaat), glimmend. (Vgl. *lĕmir.*)

**LAMOEK**, donker-, nevelachtig voor het gezicht, beneveld van gezicht *ngalamoek*,

zich in de verte (maar onduidelijk) aan het oog vertoonen, voor de oogen schemeren, opdoemen (b. v. uit zee).

**LAMOEN**, 1. (vgl. *moen*) k., *manawi* l., als, indien, ingeval dat, zoo wanneer [men zegt ook *ari lamoen*, doch dit is een pleonasme en dus af te keuren]; *oelah lamoen*, zie het meer gebr. *oelamoen*; *ngalamoen* of *lalamoenan*, veronderstellenderwijze spreken, veronderstellingen maken; - 2. z. v. a. *ngan*, dan, dan slechts; *euweuh deui nja kaidjid, lamoen ka eta djalma*, ik heb van niemand grooter afkeer dan van dien man; - 3. = 't betere *jen*, dat; *hilap lamoen djadi soeltan*, hij vergat dat hij sultan was. (Zie Spraakk. § 308.)

**LAMOER**, zwak van gezicht.

**LAMOEROE** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**LAMOESIR**, = 't meer gebr. *lamboesir*, zie ald.; *lamoesir goenoeng*, zie *goenoeng*.

**LAMOKOT**, zie *lambokot*.

**LAMOT**, ngbr.; *ngalamot*, aflikken, afzuigen (een vinger, de pen, enz.); *dilamot*; *ngalamotan*, meer dan één ding afzuigen; *dilamotan*.

**LAMPAH**, = *lakoe* (maar wel iets hooger), gang, loop, tocht; verder: het doen, daad, handelwijze, gedrag; *lakoe-lampah*, handelingen, gedragingen, iemands doen en laten, iemands daden; *salakoe-lampah*, de handelingen van iemand, het geheele gedrag, al de daden; *loemampah*, gaan, wandelen, in gang zijn, in vaart zijn; ook: het doen, het gedrag van iemand; *lalampahan*, 1. handelingen, verrichtingen, daden, ervaringen, lotgevallen, levensgeschiedenis; 2 = *lalakon*, gaans, reizens, varens; *kalampah*, algemeen gebruik, algemeen gevolgde gewoonte, algemeen gebruikelijk, gewoon, algemeen; ook: gangbaar; - *pilampah*, ngbr.; *milampah*, doen, verrichten, volbrengen, uitvoeren, begaan; *dipilampah*; *kapilampah*, gedaan, ten uitvoer gebracht, volvoerd, begaan; *ngalampahan*, iets doen, iets ten uitvoer leggen, volbrengen, nakomen; *dilampahan*; *ngalampahkeun* en *milampahkeun* (het eerste meer actief), doen, ten uitvoer brengen, volbrengen, in praktijk brengen; *dilampahkeun*; *kalampahkeun*, ten uitvoer gelegd, volbracht, enz.

**LAMPANJAT**, verkl. met *djangkoeng-leutik*, groot maar tenger van lichaamsbouw, slank; *ngalampanjat*, hetzelfde.

**LAMPAR**, voll. *lampar panjabaďnana*, verkl. met *djaoeh panjabaďnana*, ver van huis zijn; ook: ver van huis geweest zijn, bereisd; *panglamparna*, verkl. met *pangdjaoeh-djaoehna panjabaďnana*, het punt waartoe men op zijn allerverst zijn reis of reizen uitstrekt of uitgestrekt heeft.

**LAMPAT**, g. w.; *ngalampat*, iets besmeren of bestrijken (met gom, leem en derg.), beijmen; ook: door bestrijken stoppen (b. v. het lek in een waterleiding); *dilampat*; *kalampat koe boeoek*, gedekt met (bedekt door) het hoofdhaar; *taneuh dilampatkeun ka*, het leem werd gestreken op.

**LAMPENENG**, voll. *tjaoe lampeneng*, naam van een pisangsoort die zeer groote vruchten draagt.

**LAMPÉNI**, naam van zekere bittere plant.

**LAMPERENG**, geelachtig, blank; *ngalampereng*, z. v. a. *gandang-ginding*, prachtig gekleed zijn.

**LAMPING**, uitlooper van een berg, berghelling (en wel beneden de *toetoegan*), hellend terrein, hellend (en wel sterker dan *majat*); *di noe lamping*, op de berghelling; *lahan lamping*, hellend bouwland; *kĕbon lamping*, een tuin op hellend terrein; *sawah lamping*, een nat rijstveld op hellend terrein; *lalamping*, hetzelfde als *lamping*.

**LAMPIT**, vloermat van rotan; *kĕrid-lampit*, hetzelfde als *kĕrid-peuti* en *boedal kabeh*, allen uittrekken, allen optrekken; *toekang njijeun lampit*, *lampit*-maker; *ngalampitan*, den vloer met een *lampit* dekken; *dilampitan*.

**LAMPOE**, het Holl. lamp; idem. (Zie ook *doedoek* II. en *gantoeng*.)

**LAMPOED** (vgl. *lamoed*), bekleeding van metaal, email; *dilampoed*, bekleed worden of zijn met (b. v. met een vlies), geheel verguld worden of zijn (b. v. een hoed), met email of glazuur bekleed worden; *ngalampoedan*, een oneffenheid, gat enz. (b. v. in hout) opvullen, gelijk of gaaf maken; *dilampoedan; kalampoedan*, z. v. a. *karimboenan*, bedekt, overdekt, overkleed met iets; ook z. v. a. *kalipoetan*, geheel medegevoerd door, geheel onder de macht geraakt van (b. v. van de *napsoe* of zondige lusten).

**LAMPOEJANG**, I., voll. *hoewi lampoejang*, naam van zekere aardvrucht (zie ook *roeoem*); *lalampoejangan*, naam van een grassoort met diepe wortels.

II. Ngbr.; *ngalampoejang*, = *ngaloempoejoeng*, zie *loempoejoeng*.

**LAMPOENG**, het Zuidelijk deel van Sumatra, door ons de Lampongs genoemd; *bĕnde lampoeng*, een groote *bĕnde*, groot bekken (om op te slaan); *bĕnde lampoeng kaboejoetan*, heilig bekken uit den ouden tijd afkomstig.

**LAMPOEROEK**, = *rampoejoek*, ie ald. P.

**LAMPOES** (Kw.), poëtisch voor *poepoes*, dood, gestorven.

**LAMPOJONG**, = *sampojong*, in gebukte houding eerbiedig naderen tot of zich verwijderen van een meerdere.

**LAN** (Ar., dlan), meening, waan.

**LANA**, I. ong- = *awet*, het lang uithouden, lang duren, het lang maken, standhoudend, bestendig, duurzaam; *hamo lana goemĕlarna di boemi*, hij zou het niet lang maken op de aarde.

II. (Ar.), verkl. met *raos* en *ngeunah*, een aangenaam gevoel.

**LANANG** (Jav.), man, mannelijk; *lalanang*, = *lalaki*, zie *laki*.

**LANAS** (Kad.), naam van een wormpje dat 't meel uit den knol (*beuti*) van aardvruchten vreet.

**LANAT**, I. (Ar.), vloek, banvloek; ook: gevloekte, vervloekte; *ngalanat*, iemand vloeken, vervloeken; *geus dilanat koe Jang Widi*, door God vervloekt zijn; *panglanat*, vervloeking, vloek.

II. = *lampat*, g. w.; *ngalanat*, besmeren, bestrijken, belijmen; *dilanat*.

**LANDAK**, egel, stekelvarken. (Vgl. *dongke*.)

**LANDEAN**, gevest van een kris [veel gemaakt van *asĕm*- of tamarindehout].

**LANDĔNG**, ngbr.; *ngalandĕng*, = *ngalajeud*, een groote menigte vormen (inz. van een afstand gezien), in een groote, onafzienbare menigte optrekken, voorttrekken of aankomen.

**LANDĔP** (Jav.), scherp (van sneede of punt), het scherp van iets (vgl. *seukeut*); *landĕp manah*, scherpzinnig; *ngalandĕp*, l. van *ngegel* (zie *gegel*), bijten; *dilandĕp*; *kalandĕp*, = *kasĕdĕp*, l. van *kabeuki*, dat wat iemand graag lust; *panglandĕpan*, idem.

**LANDĔS**, nauw verwant; *wargi-wargina noe landĕs*, zijn naaste bloedverwanten.

**LANDEUH** (het tegenoverg. van *tonggoh*), lager liggend terrein, wat bergafwaarts ligt; *njanglandeuh*, (van een terrein) afwaarts loopend; ook: zich naar lager gelegen terrein richten.

**LANDI**, ngbr.; *ngalandi*, iemand een anderen naam geven; *ngalandi maneh*, zich anders noemen; *dilandi*, met een anderen naam genoemd worden, aan iemand een anderen of nieuwen naam geven; *lalandi*, nieuwe naam dien men aangenomen of ontvangen heeft.

**LANDING**, een soort scheermes.

**LANDJA**, ngbr.; *ngalandja*, zeker werk of zekere handeling overdoen; verder: een tweede vrouw bij de eerste nemen, een andere vrouw nemen, een geldschieter of leverancier er bij nemen; in Bant.: in deelbouw verhuren; in Tomo = *njewa*, huren (b. v. een *sawah*); *kalandja*, z. v. a. *kasorang*, over iemand of iets komen (P.).

**LANDJAK** (Z.-B.), een net of strik om herten, wilde varkens enz. te vangen; *ngalandjak*, met een *landjak* trachten te vangen; *dilandjak*; *ngalandjakan*, een *landjak* spannen of uitzetten om (een dier) te vangen; *dilandjakan*.

**LANDJAK-LOENDJOEK**, zie *loendjoek*.

**LANDJAM**, ploegschaar, ploegijzer (Vgl. *singkal*.)

**LANDJANG**, eigenlijk l. van *tjawene*, jongedochter, maagd; maar ook in 't algem.: jongedochter; hier en daar bovendien (b. v. in Soem.): dienstmaagd; *lalandjang*, als *landjang* dienen; *kalandjangan*, de maagdelijke (ongehuwde) staat.

**LANDJANG-LINDJING**, zie *lindjing*.

**LANDJOENG**, = *lijeur*, licht in 't hoofd, duizelig, draaierig, duizelen.

**LANDOENG**, lang, nl. naar beneden (van iets dat hangt of afhangt); *parena landoeng*, de rijstaren zijn lang; *landoengna nĕpi ka mana*? hoe lang is het (baadje)? tot hoever reikt het? (Vgl. *laer*.)

**LANDONG**, = *boerat* l., *oebar* k., *tamba* s., geneesmiddel; *lalandong*, l. van *tatamba*, genezing zoeken; *ngalandongan*, l. van *ngoebaran*, (een zieke) een geneesmiddel toedienen, iemand medicineeren; *dilandongan*.

**LANDRAT**, het Holl. landraad [rechtbank voor Inlanders, op de hoofdplaatsen, bestaande uit twee of meer voorname Inlandsche hoofden als leden, den hoofdpanghoeloe als adviseerend lid, den hoofddjaksa als officier van justitie, en een Nederlandsch beambte als griffier; voorzitter is een Nederl. rechtsgeleerde]; *kantorlandrat*, het lokaal waarin de landraad zitting houdt; *ngalandrat*, vonnissen (door den landraad, maar ook wel in algemeenen zin, zelfs wel gebezigd van het jongste gericht); *dilandrat*, gevonnist worden.

**LANG**, = 't meer gebr. *ĕlang*, zie ald.

**LANGAH**, zorgeloos, onachtzaam; *lain langah deui*, het is geen onachtzaamheid meer (het is niet meer bij ongeluk, d. w. z. het is *dihadja*, opzet). Vgl. *balangah*.

**LANGAK-LONGOK**, zie *longok*.

**LANGAN**, of wel *lalangan*, de schering bij vlechtwerk (z. a. van bamboe). Vgl. *anjaman* bij *anjam*.

**LANGĔN**, alleen in *kalangĕnan*, l. van *tjotjoĕan*, voorwerp of zaak waarmede men zich vermaakt, speelt of zich uitspant; dat wat iemand tot lust of genoegen is, verlustiging, uitspanning, lustoord, buitenverblijf, villa, vorstelijk verblijf.

**LANGEU**, ngbr.; *ngalangeu*, = *ngadaweung*, zwijgend voor zich uit zitten staren; *loenga-langeu*, aanhoudend of gedurig zóó nederzitten.

**LANGGAN**, vaste leverancier, maar ook: vaste klant; *ngalanggan*, immer met denzelfden persoon zaken doen, steeds van denzelfden persoon koopen, iemand met de klandizie begunstigen; ook: zich abonneeren, geabonneerd zijn; *lalangganan*, 1. koop- of handelszaken doen (met); 2. z. v. a. *sosobatan*, vriendschappelijk omgaan (met).

**LANGGANG** (niet algemeen), lang (b. v. van hals), uitgerekt, wijd van elkander. (Vgl. *anggang* en *langgĕng*.)

**LANGGAR**, I. hut of huis, dienende tot Mohammedaansche lagere school, waar in het leeren lezen van den Koran onderricht gegeven wordt (vgl. *iskola* en *pasantren*); de lokaliteit dient tevens meestal tot bidhuis voor het hoofd der school (den *lĕbe*) en diens gezin, zoo ook voor de bewoners der buurt.

II. *Ngalanggar*, iemands werk of genoegen verstoren door zich in diens plaats te dringen, onderkruipen, onderhuren, enz.; ook z. v. a. *ngarĕmpak* (zie *rĕmpak*), inbreuk maken op een wet of voorschrift, iemands wil of een wet overtreden; *dilanggar*.

**LANGGARI**, de bloemsteel van den *kawoeng* of suikerpalm [waaruit door afsnijding van den vruchtentros de *lahang* of zoogen. palmwijn verkregen wordt]; ook *leungeun kawoeng* geheeten.

**LANGGE**, zeker schepnet dat aan een hoepel is bevestigd; *ngalangge*, met de *langge* visschen. (Vgl. *lambit*.)

**LANGGEJOR**, maar meestal *ngalanggejor*, statig loopen (met een sierlijke, flinke houding).

**LANGGĔNG**, steeds voortduren, immerdurend, altoosdurend, oneindig, altijd, eeuwig (in den zin van nimmer eindigend); *rek langgĕng kitoe lampah?* wilt ge op die wijze immer voortgaan? - *salalanggĕngna*, eeuwigdurend, in alle eeuwigheid; *ngalanggĕngkeun*, eeuwig doen duren, eeuwig met iets voortgaan, vereeuwigen; *ngalanggĕngkeun dosa*, z. v. a. *tonggoj njijeun dosa*, in de zonde volharden; *kalanggĕngan*, de eeuwigheid; *dina alam kalanggĕngan*, in de eeuwigheid. (Vgl. *lenggang* II., *langgang* en *langgong*.)

**LANGGIR**, groote, zwarte, lichtschuwe schorpioen (vgl. *djĕngking*); *kala-langgir*, naam van een groot soort schorpioen; *manoek langgir*, een zwart vogeltje dat in holen nest; *nejangan langgir kalieun*, een uit te graven schorpioen zoeken, of ook wel *mere langgir kalieun*, iemand een uit te graven schorpioen geven, een uitdrukking verkl. met *teu poegoeh meunang*, d. i. onzeker is of men (het begeerde) verkrijgen zal; *ngalanggir*, l. van *ngadapang* en *nangkoeban* (zie *dapang* en *tangkoeb*), op den buik liggen met de beenen in de hoogte; *lalanggiran*, hetzelfde, aanh. [men noemt dit *pamali*: *matak indoeng tereh paeh*].

**LANGGOEK**, = *loehoer*, hoog, inz. hoog van hart, voll. *pikir langgoek*; *ngalanggoekan*, = *ngaloehoeran*, zich over iemand of iets heenbuigen, over iets of iemand heengebogen staan; *dilanggoekan*; *langgoekan*, = *toedoeng*, l. van *doedoekoej*, de Inl. hoed.

**LANGGOEROEK** (Z.-B.), z. v. a. *nangkoeban* (zie *tangkoeb*), vooroverliggen; *ngalanggoeroekkeun*, iets (b. v. een weefsel) voorover (op de voorzijde) doen liggen; *dilanggoeroekkeun*. P.

**LANGGOKO**, de vrucht van den *kiraj* of sagopalm.

**LANGGONG**, voll. *leuweung langgong*, een zeer dicht en groot bosch. (Vgl. *ganggong* en *langgĕng*.)

**LANGGOSAR**, een *pantoen*-woord voor: dood neervallen.

**LANGIT**, het zwerk, het uitspansel, de lucht, het firmament, de sterrenhemel (vgl. *awang-awang* en *sawarga*); *biroe* (of *bilao*) *langit*, hemelsblauw; *sisi langit*, de horizon; *langit toedjoeh*, de zeven hemelen; *saloewar langit*, de geheele lucht; *maratan langit*, (van een geluid) de lucht doordringen; *sada di langit*, in de lucht gehoord worden, door de lucht dringen; *langit-langit*, hemel van een ledikant (vgl. *loeloehoer* bij *loehoer*); *lalangit*, 1. gehemelte; 2. hemel van een ledikant; *ngalalangit*, tegen het gehemelte aan zitten of vastzitten (eten, vet).

**LANGKA**, zeldzaam, ongewoon, zelden of nooit, schaars; *barang noe langka*, goed dat zeldzaam voorkomt, zeldzame dingen, rariteiten; *di noe langka tjai*, waar geen of weinig water is; *langka aja djalma miskin*, er waren zelden of nooit armen; *langka boga bejas*, zelden of nooit rijst hebben; *langka-langka*, hoogst zeldzaam, zeer zelden voorkomende; *noe langkalangka*, zeldzaam voorkomende zaken, inz. de merkwaardigheden (b. v. eener stad).

**LANGKAH**, schrede (langer dan *lengkah*); *ngalangkah*, met groote schreden over iets heengaan, stappen door of over, schrijden, overschrijden; *ngalangkah lawang*, door den ingang stappen; *kalangkah*, overheen gegaan, overheen gesprongen, overschreden [in den zin van te ver], voll. *kalangkah*

*kalĕpasan*; *ngalangkahan*, overstappen, overspringen; *dilangkahan*; *ngalalangkahan*, z. v. a. *ngaloehoeran*, zich boven iemand plaatsen of verheffen, uit de hoogte op iemand neerzien; *dilalangkahan*.

**LANGKAP**, voll. *ki langkap*, naam van een boom.

**LANGKARAK**, = 't meer gebr. *tangkarak*, op den rug liggen; *lalangkarakan*, aanh. op den rug liggen.

**LANGKĔP** (vgl. *rangkĕp*), = *lĕngkĕp*, voltallig, volkomen, compleet, geheel gereed, toegerust; *pĕpĕk-langkĕp*, geheel volledig, volkomen toegerust; *ngalangkĕpkeun*, volkomen uitrusten, volledig toerusten, geheel gereedmaken; *dilangkĕpkeun*.

**LANGKO**, draagstok met een dubbel stel bamboezen draagzeelen, om brandhout, baksteenen enz. te vervoeren. P.

**LANGKOEB**, maar meestal *ngalangkoeb*, met over elkander geslagen armen zitten peinzen.

**LANGKOENG**, l. van *leuwih* en *liwat*, zeer, bijzonder, buitengewoon; ook: te, over, te veel zijn; *langkoeng beunghar*, zeer rijk; *langkoeng nja matak watir*, zeer medelijdenswaardig; *langkoeng-langkoeng* en *liwat-langkoeng*, buitengemeen, in groote mate, uitermate, erg, hevig; *kalangkoeng* l., *kaliwat* k., zeer, in bijzondere mate, erg; *kalangkoeng soeka*, uitermate verheugd; *kalangkoeng-langkoeng* en *kaliwat-langkoeng*, gansch zeer, extra buitengemeen; *ngalangkoengan*, of *ngalalangkoengan*, 1. l. van *ngoengkoelan*, overtreffen, te boven gaan, overheen gaan; 2. l. van *borong* en *ngaborongkeun* (zie *borong* I.), wijzer willen zijn dan (een ander, een meerdere), eigen inzicht of wil stellen boven het inzicht of den wil van (een ander, een meerdere); *teu ngalalangkoengan*, ik wensch u niet tegen te spreken, ik wil niet wijzer zijn dan u (zie verder *borong* I.).

**LANGKOEROEK**, verkl. met *dĕpa bari toengkoel*, (van een dier) gaan liggen met gebogen kop. P.

**LANGKOJANG**, verkl. met *pandjang-tjangkeng*, een lang en dun middellijf hebben.

**LANGLAJANGAN**, zie *lajang*.

**LANGLAJEUSEUN**, uitgehongerd zijn, hongerlijden, verhongeren; *langlajeuseun hakaneun*, naar spijze hongeren; *loba langlajeuseun*, gezegd van iemand die zeer matig-, zeer sober leeft; *paeh langlajeuseun*, den hongerdood sterven. (Zie ook *kalantih* en vgl. *lempok*.)

**LANGLAJOENG**, zie *lajoeng*.

**LANGLANG**, I. ngbr.; *silanglang*, op den rug in het water liggen; *ngodjaj silanglang*, op den rug zwemmen.

II. *Djoeroe langlang*, z. v. a. *toekang ngaronda*, persoon die de ronde moet doen, met inspectie van een kampong enz. is belast; ook: nachtwacht; *ngalanglang*, naar iets gaan zien, speuren, ergens een onderzoek gaan instellen, de ronde doen, inspecteeren; *ngalanglang ningal ka loewar*, (van een hoogte) in het rond speuren; *dilanglang*; *ngalanglangan*, iets opnemen, iets inspecteeren (b. v. een *sawah*); *dilanglangan*.

**LANGLAOENG**, alleen in *oelah dilanglaoeng*, z. v. a. *oelah diantĕp*, laat (het, hem, haar) niet aan zichzelf over.

**LANGSAR** (vgl. *lengsar*, verkl. met *hanteu boengkal-bengkol*, zonder bochten en kronkelingen, oprecht, eenvoudig, zuiver van gemoed, rechtuit, eerlijk, naief; van een boek of verhaal z. v. a. *babari diwatjana sarta tĕrang*, d. i. gemakkelijk te lezen en duidelijk van inhoud; *langsar hate*, eenvoudig enz. van hart; *kalangsaran*, oprechtheid, eenvoudigheid, enz.

**LANGSĔP**, voll. *tangkal langsĕp*, naam van een vruchtboom; *boewah langsĕp* (of eenv. *langsĕp*), de vrucht van dezen boom.

**LANGSIP**, l. van *koeroe*, mager, vermagerd, afgevallen, ingezonken [alleen van den mensch gebezigd].

**LANGSIT**, verkl. met *koeroe* en *leutik*, zie ald. P.

**LANGSOED**, ngbr.; *ngalangsoed*, zich op den buik voortbewegen (z. a. een kind dat nog niet loopen kan); *lalangsoedan*, spartelen, zich wentelen, met handen en voeten slaan (b. v. een verslagene, voor hij den laatsten adem uitgeblazen heeft).

**LANGSOENG**, uit de hoogte, trotsch, meesterachtig, hoogmoedig; *langsoeng saoer*, uit de hoogte of meesterachtig spreken, grootspreken, snoeven, zwetsen, bluf; *omongan sok langsoeng*, zich vaak aan grootsprekerij of snoeverij schuldig maken; *ngalangsoengan*, iemand uit de hoogte of vernederend toespreken, iemand verbluffen of overbluffen; *dilangsoengan*.

**LANGSOER**, ngbr.; *ngalangsoer*, op den buik gaan, op den buik kruipen (z. a. een kind dat nog niet loopen kan).

**LANJAP**, z. v. a. *ngoenghak* enz., vrijpostig, vermetel, ongemanierd; ook wel: ontuchtig.

**LAN-LAN**, = *mang-mang*, in twijfel verkeeren, twijfelmoedig.

**LANOES**, kwijnen, verwelken (inz. van een kind dat nog aan de borst is, terwijl de moeder reeds weder zwanger is).

**LANTAJ**, I. ngbr.; *lantajan*, bamboestokken, horizontaal vastgemaakt aan rechtop in den grond staande stokken of paaltjes, en dienende om pasgesneden rijst daaraan te drogen te hangen [ze zijn tegen den regen met *hateup* of derg. overdekt]; in 't algem.: droogstok; *ngalantajkeun*, rijst op de *lantajan* hangen tot gezegd doel; *dilantajkeun*.

II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**LANTANG**, ngbr.; *lalantangan*, voll. *hoedjan lalantangan*, van tijd tot tijd regenen, buiïg; ook z. v. a. *dangdang-rat*, zie ald.; *silantang*, voll. *hoedjan silantang*, een sterke (meest van een op een afstand neervallende) regenbui.

**LANTARAN** k., *margi* l., middel, weg of middel tot iets (om ergens toe te geraken), middel waardoor iets tot stand is gekomen, aanleiding, door, door middel of tusschenkomst van; *koe lantaran*, door middel van, door, met; *pilantaraneun*, middel of aanleiding zullen zijn, = *pidjalaneun*; *lantaranana*, het middel daartoe is, door; *ngalantarankeun*, het middel tot iets zijn, tot middel of weg bezigen, als middel gebruiken, door middel van iets of iemand doen; *dilantarankeun ka*, door middel of tusschenkomst van iets of iemand (bewerkt-, gegeven-, tot stand gebracht worden, enz.).

**LANTAS**, I. (van bamboe gezegd) z. v. a. *pandjang roewasan*, lange geledingen hebben.

II. (Indr.), vervolgens, daarop. (Vgl. *toeloej*.)

**LANTERA** (Port. lanterna), lantaarn; *pal-lantera*, lantaarnpaal.

**LANTIP**, scherpzinnig, vernuftig, gevat, helder van hoofd, voll. *lantip boedi*; *manah masing lantip*, bedenk goed, denk er scherp over na, laat de zaak u goed helder worden.

**LANTIS**, met vocht doortrokken of verzadigd, doorweekt, doornat; *halodo sataoen lantis koe hoedjan sakali*, al is het een jaar lang droog geweest, één (tropische) regenbui doorweekt den bodem; sprkw. voor: een lange reeks van goedheden wordt door één slechte daad te niet gedaan. (Vgl. *lokot*.)

**LANTJAB**, alleen in *lalantjab* (Z.-B.), = *ramping*, zie ald. P.

**LANTJAH**, spin; *imah lantjah*, het huis van de spin, haar web (*ramat*); *ngalantjah*, doen als de spin (niet werken, in de verwachting dat het levensonderhoud wel vanzelf komen zal).

**LANTJA-LINTJI**, verkl. met *hanteu tĕtĕp kalakoeanana*, onbestendig, veranderlijk, ongedurig, wispelturig, ongeregeld, onstandvastig; ook: zijn woord niet houden. (Vgl. *loentja-lentje*.)

**LANTJAN**, = *lawan*, tegenstander (P.); *pitandak-lantjaneun* (*b. p.*), iemand die met een ander zal tandakken; *ngalantjanan*, stijden tegen; *dilantjanan*.

**LANTJANG**, I. luchtig over iets heen gaan, het niet nauw nemen, lichtvaardig met iets te werk gaan, overmoedig (*lain tĕmpatna wani*, *eta wani*); *lantjang wani ngahoetang*, lichtvaardig schuld maken; *lantjang soempah* of *lantjang soepata*, lichtvaardig zweren; *lantjang leungeun*, zijn handen niet thuis houden, ze misbruiken tot het nemen van eens anders goed; *kalantjang*, ngbr.; *koemalantjang*, zich overmoedig gedragen, overmoedig, driest, stout; *ngalantjangan*, z. v. a. *ngaloehoeran*, zich boven iemand verheffen; *dilantjangan*; *ngalalantjangan*, = *njanjahoanan* (zie *njaho*), betweterig, eigenwijs.

II. *Lalantjang*, voorwerp in den vorm van een schuitje, waarin voorname dames de sirih presenteeren.

**LANTJAR**, zonder wildernis (z. a. onder groote boomen), helder licht; overdr. = *paham*, helder van begrip, iets goed weten, goed machtig zijn (b. v. goed kunnen lezen); ook: de woorden duidelijk uitspreken; in Indr.: de lange sarong, wel door vrouwen gedragen, zonder *kapala* (de zoogen. kain pandjang); *djati lantjar*, naam van een *djati*-soort (P.); *salantjar*, = *kĕbat*, doorloopen, doorloopend, uit één stuk (zonder naad); verder: eenvoudig; ook: bij den eersten oogopslag, oppervlakkig, vluchtig; *ngalantjarkeun*, z. v. a. *ngapalkeun*, overleeren, overlezen (b. v. een moeilijk Koranvers), zich inspannen om iets te verstaan of te kunnen; *dilantjarkeun*.

**LANTJEUK**, l. van *kakang* en = *raka*, oudere broeder; ook l. van *teteh*, oudere zuster, vgl. *atjeuk*. [Men bezigt dit woord van (niet tot) iemand, of ook wel van zichzelven sprekende tegen een jonger broer of zuster.]

**LANTJINGAN**, l. van *tjalana*, broek (nl. de gewone lange broek).

**LANTJOENG**, I. = 't meer gebr. *rantjoeng*.

II. Onecht.

**LANTJOER** (Z.-B.), naar buiten spuiten, uit iets spuiten; *lantjoeran*, de persoon die een besnijdenis- of huwelijksfeest geeft.

**LANTJONG**, ngbr.; *ngalantjong*, er op uit gaan, een loopje maken, eens rondloopen; ook: doelloos rondloopen, langs de straat

slenteren, rondslenteren; *lantjongan*, iemand die graag ledig rondloopt, lediglooper.

**LANTO**, ngbr.; *ngalanto*, uitgaan, naar buiten gaan, naar buiten komen; ook wel: aankomen; *loenta-lanto*, hetz., met verst.

**LANTOENG**, I., maar doorgaans *ngalantoeng*, ong. = *ngalantjong*, slenteren, rondloopen, loopen te wandelen, rondkuieren; *loemantoeng*, al maar wandelen, rondwandelen; *loentang-lantoeng*, rondloopen, rondslenteren, doelloos of ledig rondloopen; *ngalantoengan*, langs iets kuieren; *ngalantoengan pare*, langs of over het rijstveld kuieren; *dilantoengan*; *dilantoengkeun*, met iets rondloopen, iets op zijn wandeling medenemen (d. i. als men b. v. een bezwaar heeft, wat gaan rondloopen om zich te verzetten).

II. *Minjak lantoeng*, z. v. a. *minjak tanah*, steenolie, aardolie [men verstaat er ook wel eens onder een oliesoort van paardenvet gemaakt].

**LANTOER**, ngbr.; *ngalantoer*, rust noch duur hebben, een zwervend leven leiden, vagebondeeren, een los leven leiden, losbandig of ongeregeld leven; *djalma palantoeran*, vagebond, landlooper.

**LANTOR**, verkl. met *gĕde-pandjang*, lang en dik.

**LANTRAH**, ngbr.; *ngalantrah*, los rondloopen (b. v. een paard dat zijn honk kwijt is), ronddolen (b. v. een schaap dat verdwaald is geraakt), zonder doel of zonder koers loopen of varen, voortloopen, voortdrijven, dolen, omdolen, rondzwerven; *salantrah-lantrahna*, (van een schip) zonder koers of stuur ronddrijven [een speelbal zijn van wind en golven]; (van een dier en ook wel van een mensch) zonder koers of doel voortloopen of rondloopen, enz.

**LANTRAK**, = *awoer-awoeran* (P.), zie *awoer*; *ngalantrak*, gaan, trekken, zonder bepaald doel (*teu poegoeh noe didjoegdjoeg*). Vgl. *lantrah*.

**LANTRAK-LINTRIK**, zie *lintrik*.

**LAO**, de steenen vorm waarin de *goela pasir* (suiker uit riet) gegoten wordt; *ngalao*, z. v. a. *ngabobodo*, bedriegen, beetnemen; *dilao*; *kalao*, bedrogen, beetgenomen, gefopt (b. v. door den schijn).

**LAOEK**, vleesch dat gegeten wordt, het vleesch van een geslacht dier (vgl. *daging*); ook: visch (voll. *laoek tjai*); *laoek moending*, buffelvleesch; *ngala laoek*, visch vangen, op de vischvangst gaan of zijn; *mijara laoek*, visch telen, vischteelt; -*pilaoek*, op vleesch of visch belust zijn, een vleesch- of vischliefhebber; verder: vooral voor het zinnelijke hart hebben, vleeschelijk gezind zijn; *ngalaoekan*, vleesch ergens indoen, visch ergens in- of opdoen; *dilaoekan*.

**LAOEN**, langzaam, zacht, bedaard, nietgeruchtmakend; *laoen-laoen*, langzaam aan, na een poosje, langzamerhand, van lieverlede; *lalaoenan*, zachtjes, langzaam, langzamerhand, zachtjes aan, stillekens, zachtkens, bedaard; *ngalaoenkeun*, zacht doen zijn, zachtjes doen gaan, verzachten (b. v. de stem bij het bidden); *dilaoenkeun*.

**LAOER**, I. werkw. tusschenw. voor: in den steek laten, laten staan (b. v. een schreiend kind op den weg); ong. = *tjoel*.

II. Gang, manier van loopen; *hade* (of *aloes*) *laoer*, een fraaien gang hebben; *laoer-laoer*, zich bewegen, aan komen loopen (van iemand dien men in de verte ziet loopen of naderen; te verg. met *lapat-lapat*). Vgl. *lar*, *lĕjar* en *gandang*.

**LAOET**, zee, de zee (vgl. *sagara*); *sisi laoet*, zeekant, kust; *tĕngah laoet*, het midden van de zee, de volle zee; *koeda-laoet*, zeepaard; *boengka-laoet*, naam van een slangensoort; *bidara laoet*, naam van een *bidara*-boom; *bolon laoet*, naam van een plant; *waroe laoet*, zee-*waroe*, naam van een *waroe*-boom die nabij de kust gevonden wordt; *laoetan*, de groote zee; verder: zoo uitgebreid als de zee; ook z. v. a. *karĕp* en *adat*, aard (van een mensch, of ook wel van een dier, b. v. een paard); *bala laoetan*, zeesoldaten, mariniers; *sanadjan elmoe laoetan*, al is de kennis ook zoo uitgebreid als de zee; *laoetan pĕrmata*, zee van edelgesteenten, d. i. een onschatbaar geluk; *koedoe njaho laoetanana*, men moet zijn aard kennen; *hanteu njaho di laoetanana*, iemands aard niet kennen of niet kunnen doorgronden; *ngalaoetan*, iemands aard kennen, met iemand overeenkomstig zijn aard handelen, menschkundig handelen.

**LAP**, korte vorm van *hilap*, werkw. tusschenw. voor *poho*, vergeten.

**LAPA**, = *rata*, vlak, gelijk. P. (Vgl. *lepa*.)

**LAPAK** (Bant.), = *tapak*, zie ald. P.

**LAPAL** (Ar., lafathl), woord, term, uitdrukking, formule, machtspreuk; *ngalapalkeun*, een term, formule enz. uitspreken, iets in woorden uitdrukken; *dilapalkeun*.

**LAPANG**, onbebouwde vlakke grond, steppe, voll. *tĕgal lapang*; *rantja noe lapang*, een moerassige vlakte.

**LAPAR** (Mal.), honger hebben. (Zie ook *mata*.)

**LAPAT-LAPAT**, iets zien in het verschiet en het daarom maar éven en onduidelijk waarnemen; ook: flikkeren, glinsteren (eig. op een afstand, maar ook wel meer in de nabijheid). Zie ook *tjelak-tjelak*.

**LAPEH** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**LAPIS**, laag, bij lagen, op lagen liggen; ook: rij, op rijen zijn; verder: (zooveel) voud, voudig of dubbel; bovendien: voering; *koeweh lapis*, een taart of koek, uit eenige verschillende laagjes bestaande; *salapis*, één laag, één rij; *make badjoe toedjoeh lapis*, zeven baadjes over elkander aanhebben; *manglapis-lapis*, vele lagen of rijen vormen, (van dingen of menschen die in vele lagen op elkander liggen of in vele rijen achter elkander staan of zitten); *ngalapisan*, een laag ergens op leggen, bij lagen op elkander leggen; ook: voeren (b. v. een kleedingstuk); *dilapisan*.

**LAPOEN** (Z.-B.), ngbr.; *ngalapoen*, vogels vangen door boven het nest een korfje te hangen en dit te laten zakken wanneer de vogels in het nest zitten; *dilapoen*.

**LAPOER** (vgl. *poer*), van geen waarde, ijdel; verder: teloorgaan, kwijt zijn, ontkomen (b v. een vogel uit de kooi), gevlogen zijn; ook: voor goed verloren, voor goed kwijt zijn, vervlogen, verjaard; *lapoer pamadjikan*, zijn vrouw kwijt zijn; *lapoer njawa*, zijn ziel (leven) verloren hebben; *ngalapoerkeun*, doen teloorgaan, doen verloren gaan, kwijt doen raken, iemand (iets) doen ontgaan; *dilapoerkeun*; *kalapoeran sasarean*, van slaap beroofd.

**LAPOET**, zoo diep als de lengte of hoogte van een man (mensch), manslengte; verder: boven iemands hoofd gaan, iemand overstroomen; *lapoet tina sirah*, (iemand) boven het hoofd gaan; *lapoet ka maneh*, u boven het hoofd gaan, u overstroomen; *salapoet*, één manslengte diep, tot boven het hoofd komen (van water boven het hoofd van iemand die er in staat); *dosa salapoet hoeloe*, (mijn) zonde komt tot boven (mijn) hoofd (d. i. bedekt mij); *doewa lapoet*, twee manslengten diep, enz.; *ngalapoet kana sirah*, boven (iemands) hoofd stijgen; *kalapoet*, overdekt, door het water bedekt. (Vgl. *lipoet*.)

**LAPOR**, het Holl. rapport; idem; verder: rapporteeren, van iets (aan een ambtenaar of in het algemeen aan een meerdere) kennisgeven of aangifte doen, indienen (b. v. een bericht), overhandigen (b. v. schatting), verantwoorden, verantwoording doen (b. v. van beheer); *pikeun lapor ka ramana*, om te rapporteeren aan zijn vader; *ngalaporan*, aan iemand rapporteeren of verantwoording doen; *dilaporan*; *ngalaporkeun*, iets aan iemand rapporteeren; *dilaporkeun*; *laporan* en *lalaporan*, rapport, bericht, mededeeling aan een superieur, verantwoording, rekenschap; *njijeun lalaporan*, zijn verantwoording opmaken, rekenschap afleggen.

**LAR**, werkw. tusschenw. voor: passeeren, voorbijgaan, nader uitgedrukt door *ngaliwat*. (Vgl. *lalar*, *kelar*, *lĕjar* en *laoer*.)

**LARA** (Ar., dlarra), leed, kommer, verdriet, pijn, smart; verder: verdriet of leed hebben (vgl. *malarat*); *ngalaraän*, iemand verdriet of pijn aandoen; *dilaraän*; *ngalara-lara*, (iemand) aanh. verdriet of smart aandoen, kastijden, tuchtigen; *dilara-lara*; *dipilara*, gekastijd-, getuchtigd worden; *ngalarakeun*, leed over iemand brengen, iemand leed aandoen; *dilarakeun*; *kalaraän*, moeite, kommer, verdriet, smart, ziekte, kwaal.

**LARAB** (Ar., dlarab, slag), ngbr.; *ngalarab*, vermenigvuldigen (in de cijferkunst), = 't Soend. *moekoel*, zie *poekoel*; *laraban*, tafel van vermenigvuldiging.

**LARANG** (vgl. *rarang*), duur; *ngalarang*, 1. van *njaram*, verbieden, ontzeggen; *dilarang*; *larangan*, 1. verbod, wat verboden is; 2. de geslachtsdeelen, waarvoor men in Kad. meestal *lalarangan* zegt.

**LARAP**, I. het doel, de bestemming of de aanwending van iets; ook: bezigheid voor iemand geschikt; *reja larapna*, van velerlei àanwending, tot allerlei doeleinden geschikt, voor veel nuttig of bruikbaar; *pilarapeun*, waar iets toe dienen moet of zal, waartoe iets aangewend zal worden, tot beteekenis of toepassing hebben, ten doel hebben; *ngalarapkeun*, bestemmen tot (b. v. tot zekere bezigheid), uitgeven of opdragen (b. v. zekere bezigheid), van aanwending of toepassing maken op; *dilarapkeun*. (Vgl. *tĕrap*.)

II. (Jav., vaart, snelle loop), ngbr.; *tanpalarapan*, ook *torodjog tanpa-larapan*, binnenkomen bij iemand (een meerdere) zonder zich vooraf aan te dienen.

**LARAS**, of ook *raras*, hetzelfde als *tali gondewa*, pees van een boog.

**LARATAN**, hetzelfde als *raratan*, zie ald.

**LARI**, = *tapak*, spoor; *nitik lari tapak gadjah*, het nagelaten spoor van een olifant volgen; *noengtik lari njijar boekti*, sprkw. voor: iemands spoor volgen (d. i. zijn handelingen nagaan, om het kwaad waarvan hij beschuldigd is bewezen te vinden); *kaleungitan lari*, het spoor bijster zijn; *lalaren* (Z.-B.), verlaten weg (P.); *ngalari*, het spoor (b. v. van een *mĕntjĕk* bij het jagen) volgen; *dilari*, *panglari* (Bad.), = *pamikoel*, zie *pikoel* (P.).

**LARIS**, ook *raris*, van de hand gaan gewild zijn (inz. van koopwaar, goed van de hand kunnen zetten, veel kunnen omzetten. (Vgl. *lakoe* en *pajoe*.)

**LAR-LOER**, zie *loer*.

**LAROE**, hetzelfde als *raroe*, zie ald.

**LAROENG**, ngbr.; *ngalaroeng*, overslaan, verzuimen, iemand voorbijgaan in of met iets; *dilaroeng*, overgeslagen worden; ook: voorbijgegaan (niet beschreven) worden; *lampah noe goreng dilaroeng*, slechte handelingen bedreef hij niet; *kalaroeng*, voorbijgegaan, overgeslagen hebben of zijn (z. a. bij vergissing).

**LAROERI** (Ar., dlaroeri, staat tegenover *nalari*), noodwendig, klaarblijkelijk, practisch; *wadjib laroeri*, idem.

**LAS-LÈS**, zie *lès*.

**LASOEN**, een klein viervoetig roofdier met bruine kleur, behoorende tot de viverren. [Het is kleiner dan de *adjag* en grooter dan de *oesoeng-esang*.]

**LASOENG** (Z.-B.), hetzelfde als *lisoeng*.

**LASTARI**, poëtisch: 1. voor *parantos*, afgeloopen, tot stand gekomen; 2. voor *loeloes*, goede afloop, gelukt; 3. voor *wapat*, verscheiden, overleden.

**LAT**, I. (vgl. *ĕlat*), het bewustzijn verliezen, geen bewustzijn meer hebben, vergeten, vergeten hebben (in dézen zin z. v. a. *teu ingĕt*); *lat-latan*, = *heuleut-heuleutan*, bij tusschenpoozen buiten bewustzijn raken of zijn, bij tusschenpoozen of ieder oogenblik zijn bewustzijn verliezen; *loet-lat*, hetzelfde.

II. Werkw. tusschenw. voor: aanvullen, opvullen; *lat koe lĕmah*, opgevuld met aarde [nl. de ruimte in het graf, boven de *padoeng*, zie *roep*].

**LATA**, of *latah* (Mal.), = *gehgeran*, zie *gehger*.

**LATAK** (Bad.). = *leutak*, zie ald. P.

**LATAM-LETEM**, het naar beneden gebogen hoofd beurtelings rechts en links wenden en te gelijk een smakkend geluid met den mond maken (van iemand die beschaamd is), met beschaamde kaken staan.

**LATAR**, l. van *boeroean*, erf (van een woning); in algemeener zin: voorerf, voorplein, plein, hof; ook: voorzaal (b. v. van een regentswoning); verder: het midden van een doek, dat wat binnen den rand valt, de grondkleur, het veld (vgl. *modang*); *palataran*, terrein waarop een gebouw staat, buitenerf, hof, inz. plein vóór een huis; verder: het grondgebied of terrein waarop een stad of dorp gelegen is.

**LATIP** (Ar., lathif), teeder, zwak; *djisim latip*, het zwakke lichaam, het vleesch.

**LATJAK**, spoor, nagelaten spoor. (Vgl. *lari*.)

**LATJI**, het Holl. laatje; la, lade.

**LATJOER**, een liederlijk-, ongebonden-, ontuchtig leven leiden; *djalma latjoer* (of ook eenv. *latjoer*), een slecht sujet, doorbrenger, losbol; ook: ongeluksmensch; *kalatjoeran*, ongebondenheid, ontuchtigheid; *panglatjoeran*, doorbrenger, losbol, lichtmis, wellusteling. (Vgl. *pogor*.)

**LAT-LATAN**, zie *lat*.

**LATRI** (Kw.), poëtisch voor *wĕngi*, l. van *peuting*, nacht.

**LAWAJ**, ngbr.; *ngalawaj*, l. van *ngeujeuk*, garen gereedmaken voor het weven; *lawajan*, garenwinder (dienende om strengen te maken).

**LAWAN**, wat of wie ergens bijbehoort, wedergade, wederhelft, metgezel; ook: tegenpartij, tegenstander, concurrent; *dĕdĕg pilawaneun*, een figuur die bij iemand (b. v. bij een schoone vrouw) zal passen; *euweuh pilawaneunana*, zijn wedergade was (is) er niet, niemand die hem staan kon (kan); *ngalawan*, tegenstaan, wederstaan, weerstand bieden, zich kanten of verzetten tegen; *dilawan*; *kalawan* k., *kalajan* l., met, en; *teu kalawan*, zonder; *lalawanan*, elkanders tegenpartij zijn, concurrenten zijn; ook: uitersten, uiterste punten, aan elkander tegenovergesteld, staan tegenover, het tegenovergestelde zijn van; *ngalawanan*, beantwoorden, aan dezen kant doen wat of gelijk men aan gene zijde gedaan heeft; *dilawanan*, beantwoord worden met; *dilawankeun*, tegen iemand in het veld gebracht worden, gebruikt worden om te weerstaan; *mangngalawankeun*, ook wel *manglawankeun*, in iemands plaats diens vijanden of vervolgers weerstaan, het voor iemand opnemen, iemand verdedigen; *dipangngalawankeun* of *dipanglawankeun*.

**LAWANG**, deuropening, uitgang, ingang, poort (hetzij voorzien van deuren, hetzij zonder deuren); overdr.: bemiddelaar, tusschenpersoon, iemand die een zaak tusschen twee partijen bemiddelt, middelaar, borg; *ajeuna geus aja di lawang*, hij is reeds in de poort; *lawang langit*, de poort des hemels; *panto lawang*, de deur der poort; *djoengdjang lawang*, = *sikoesikoe*, schoor voor de deurposten; *noe toenggoe lawang*, de portier; *moekakeun lawang*, de poort openen; *menta lawang*, z. v. a. *menta toelak*, aankloppen, toegang of ingang vragen, vragen de deur of poort te openen; *mere lawang*, toegang verleenen; *kabeh lawang diparintoe*, de poorten (deuren) werden gesloten; *montong daek djadi lawang*, wees liever geen bemiddelaar (borg); *ngalawangan*, een doorgang-, uit-

of ingang ergens in maken, iets van een uit- of ingang voorzien; *dilawangan*; *palawangan*, de uitwendige openingen in het lichaam (b. v. ooren, neusopening); ook: het vrouwelijk schaamdeel.

**LAWAS**, = *heubeul* k., *lami* l., lang van duur of van tijd; verder (doch bij voorkeur 't k.-woord): lang geleden, van vroeger tijd, oud; *ratoe lawas*, de oude (vroegere) koning; *doewit lawas*, oud (vroeger) geld; *doenya noe lawas*, de oude wereld; *lawas ti lawas*, na langen tijd; *lawas-lawas*, ten laatste; *salawas*, = *sapandjang*, zoolang als; *salawasna* en *salalawasna* k., *salamina* en *salalamina* l., steeds, altijd, ten allen tijde, immer, voortdurend; *salalawasna ge tatjan*, nog nooit; *langgĕng salalawasna*, eeuwig, voor eeuwig, tot in eeuwigheid; *kalawasan*, lengte van tijd, duur; *panglawasna*, het langst, op zijn langst; *dilawaskeun*, oud gemaakt worden of zijn [zóó dat het geacht wordt tot het verleden te behooren].

**LAWE**, vijf-en-twintig-tal; ook: benaming voor 25 *gedeng* rijst; in Z.-B. = *kanteh*, katoenen garen (zie ook *rontek*); *salawe*, eenmaal vijf-en-twintig (waarvoor men ook zegt: *lima likoer* of *doewa poeloeh lima*); *doewa lawe*, tweemaal vijf-en-twintig, enz.; *tjaoe salawe* (Z.-B.), naam van een pisangsoort; *lawean*, vijf-en-twintigtallen, bij vijf-en-twintigtallen; *njalawe*, op de *impoen*-vangst gaan [op den 25sten der maand namelijk gaat men hier en daar, b. v. aan de *Palaboewan-Ratoe* of Wijnkoopsbaai, naar de monding der rivier, om de *impoen* te vangen, die dan in groote menigten zeewaarts gaan; het is een plaatselijke feestelijkheid].

**LAWĔR**, = *lila*, lang van duur; *angkatna geus lawĕr pisan*, hij is reeds voor langen tijd vertrokken.

**LAWET** (*b. p.*) = *walet*, zie ald. P.

**LAWOENG**, bijeenzijn van klager en aangeklaagde met de getuigen (voor den rechter); *adoe-lawoeng*, iets onder elkander uitmaken; *ngalawoengkeun*, klager-, aangeklaagde en getuigen bijeenroepen, confronteeren; *dilawoengkeun*.

**LAWON**, = *boĕh*, katoen of linnen [doch de stof behoeft niet bepaald wit te zijn]; *lawon beureum*, rood doek, roode vlag.

**LAWONG**, het wijde einde van een trompet of roeper; ook: spreken door de als trompet gevormde hand, door een trompet of roeper, of met de hand boven den mond (om de stem verder te doen dragen); *nganggo dilawongan*, door een scheepsroeper enz. spreken; *teu kalawongan*, z. v. a. *teu mahi*, niet voldoende zijn, niet genoeg hebben.

**LEB**, werkw. tusschenw. voor: het stijgen van-, het vol worden met water of andere vloeistof; als werkw.: rijzen, stijgen; *ngaleb*, vullen (z. a. b. v. veel volks een stad); *kaleban*, = *kapinoehan*, vol geraakt; *taman kaleban koe sitoe* (een *siloka*), de tuin raakt overstroomd door de *sitoe*, d. i. volop hebben, volop genieten.

**LĔBAH**, op de hoogte van, ter hoogte van, omtrent, tusschen, (zich bevinden) onder; ook: wat aangaat, aangaande; *salĕbah*, aangaande, betreffende; *di lĕbah*, *palĕbah*, *pĕlĕbah* en *di palĕbah*, ter hoogte van, omtrent, onder, wat aangaat, betreffende, enz.; *dilĕlĕbah*, z. v. a. *dikira-kira*, ten opzichte van iets een gissing wagen, een slag ernaar slaan.

**LĔBAK**, dal, vallei, laagte; *lĕbak nadahan tji-leungtjang*, het dal vangt het wegvloeiend regenwater op, sprkw. voor: de arme hoopt dat hem het noodige zal toevloeien.

**LĔBAR**, beschadigd, vernield; verder: bederven (b. v. iets dat te veel gebruikt wordt), verdorven (ook in zedelijken zin), ontaard; ook wel: jammer, het jammer vinden; *lĕbar pikir*, verdorven van gemoed; *ngalĕlĕbar*, beschadigen, bederven, vernielen, doorbrengen; *pikir dilĕlĕbar*, het gemoed wordt verdorven (vgl. *lĕboer*); *lĕbaran*, de eerste dag der 10de Mohammed. maand (Sawal), op welken men de dertigdaagsche vasten van Ramĕdan opent. (Vgl. *loebar*.)

**LĔBE**, titel van den ondergeschikten Mohammed. geestelijke, die elders *amil* genoemd wordt (zie ald.); ook gebruikt in de bet. van: vroom man, vrome.

**LĔBĔNG**, ngbr.; *ngalĕbĕng*, mesten, vetmesten; *sapi noe beunang ngalĕbĕng*, een gemest rund; *dilĕbĕng*.

**LEBER**, boorde- of overloopend vol, stampvol; verder: overvloeien, overloopen; *leber wawanen*, vol van durf; *geus pinoeh di aloen-aloen*, *malah geus leber ka pasar*, de *aloen-aloen* was zóó vol (menschen) dat ze overvloeiden naar de markt; *labar-leber*, naar alle kanten overvloeien; (van een stad enz.) boordevol inwoners, zóó dat men zelfs buiten de poorten woont; *kaleberan*, het (tot aan den rand) vol zijn, het overvloeien. (Vgl. *pinoeh* en *limpas*.)

**LĔBĔT**, 1. l. van *asoep* en van *mandjing* (zie *pandjing*), ingaan, binnengaan; 2. l. van *djĕro*, in, binnen; 3. = *dalĕm* l., woning van een regent (hetzij het inwendige, of de geheele woning, of wel de woning met bijbehoorend erf); *mantri toenggoe lĕbĕt*, kamerheer, intendant; - *di lĕbĕt*, in, binnen;

ook: in de regentswoning; *salěbětna* en *salěběting*, = *oengělna* en *oengěling*, l. van *oenina* en *sadjěroning*, de inhoud ervan (nl. van een brief of geschrift), luidende, in (den brief, het geschrift); *kalěbět*, l. van *kadsoep*, behooren tot, rekenen voor, gerekend worden voor of bij; *ngalěbětan*, l. van *ngasoepan*, in iets gaan of dringen, binnengaan bij iemand; *dilěbětan*; *ngalěbětkeun*, l. van *ngasoepkeun*, iets of iemand ergens indoen, leiden in, voeren in, doen binnengaan, rekenen onder, opnemen onder; *dilěbětkeun*.

**LĚBIH**, = *leuwihan*, over-zijn, overschieten; *tanpa lěbih* (meestal uitgesproken *tampa-lěbih*), verkl. met *taja oeroet-oeroetna atjan*, *taja bedja-bedja atjan*, niets over zijn, geen spoor (van iets) zijn overgebleven; *moesna tanpa-lěbih*, spoorloos verdwenen.

**LĚBO**, (iemand) goed kennen, (met iemand) zeer intiem zijn.

**LĚBOE**, asch, stof; *hoedjan lěboe*, vulkanische aschregen; *bejak ka lěboe-lěboena*, tot de asch toe op [een uitdrukking waarmede men te kennen geeft, dat hetgeen iemand bezit volkomen opgeteerd is]; *ngalěboean*, asch ergens opdoen, met asch bestrooien; *dilěboean*.

**LĚBOEH** (vgl. *laboeh*), alleen in *lěboeh baoer-binih bae*, een verbl. uitdr. voor *widjen*, en dit een speling op *idjen*, z. ald.; *ngalěboehkeun*, iets ergens in laten vallen (b. v. een bloem in 't water); *dilěboehkeun*.

**LĚBOER**, vergruizen, smelten, dooien, tot gruis geworden, vernield (b. v. een overwonnen stad), gesmolten; *ngalěboer*, vergruizen, tot gruis maken, fijn maken, smelten; ook: verteren, verslinden, vernielen, uitroeien, doorbrengen; *dilěboer*; *lělěboeran*, worden als iets dat *lěboer* is, ten onder gaan; *ngalěboerkeun*, vergruizen, vernielen, enz.; *dilěboerkeun*; *panglěboeran*, smeltkroes, smeltoven (vgl. *kowi*).

**LĚBOK**, k. p. van *hakan*, g. w.: eet (vreet) dat! eet (vreet) op! *ngalěbok*, eten (vreten), opeten, haastig (met groote stukken) eten, verslinden; *dilěbok maoeng*, door een tijger opgegeten worden, door een tijger verslonden zijn; *lělěbokeun*, al maar eten willen, gulzig; *baranglěbok*, het middageten gebruiken; ook: zwelgen; *ngalěbokan*, iets eten, opeten (opvreten), verslinden; *dilěbokan*; *kalěbokan*, k. p. van *kahakanan*, spijze.

**LĚBON**, behekst, betooverd (B); *ngalěbon*, beheksen; ook z. v. a. *ngagělo*, foppen, bedriegen; *dilěbon*.

**LEDAG**, alleen in *leledag*, afleiding zoeken. P.

**LĚDAG-LĚDIG**, zie *lědig*.

**LEDAH**, alleen in *leledah* (Z.-B.), naam van een zeevisch, gelijkende op tong; ook *laoek sabeulah* geheeten.

**LEDAT**, alleen in *tiledat* (*b p.*), = *tisoledat*, zie *soledat*. P.

**LĚDĚK**, betreden, vertreden, platgetreden, vastgetrapt (van een pad, van gras waarin een pad geloopen is, enz.). Vgl. *lědig*.

**LĚDIG**, = *lidig*, platgetrapt, begaan (van den grond); *ngalědig*, den grond plattrappen; overdr.: ledig rondloopen (vooral op de *pasar* of markt); *lědag-lědig*, niets anders doen dan *ngalědig*, ledigloopen, lanterfanten. (Vgl. *lědoeg*.)

**LĚDIS**, geheel op, schoon opgegeten (zoodat alleen het oneetbare, b. v. van vruchten de schillen en pitten, over is), ledig-gegeten.

**LĚDJAR**, gemakkelijk te splijten (van hout), droog; verder = *lěmpěr*, tot kalmte komen, kalmeeren, bedaard (b. v. na weenen), gerust, tot rust gekomen (b. v. na angst); *ngalělědjar*, iemand tot bedaren pogen te brengen, iemand trachten te kalmeeren; *ngalělědjar maneh*, zich kalmeeren, zich afleiding verschaffen; *dilělědjar*; *ngalědjarkeun*, = *ngalěmpěrkeun*, stillen (inz. van toorn); *dilědjarkeun*; *lědjaran*, iets kalmer geworden; ook: rust, verademing.

**LEDJET**, = *waloeh*, pompoen, kalebas.

**LĚDJO**, ngbr.; *ngalědjokeun*, iemand om den tuin leiden, misleiden, bedriegen; *dilědjokeun*.

**LĚDOEG**, z. v. a. *oeroet nintjak*, vertreden, ontbloot, kaal (van den grond, inz. daar waar het gras is dood getreden).

**LĚDOK**, modderig, slijkerig, doorweekt (b. v. een rijstveld); *leutak lědog*, modderig slijk.

**LEDOT**, (van iemand of iets) afglijden, (op iemand of iets) afstuiten (b. v. vermaningen).

**LEĔH**, vloeibaar (van teer, lak, stroop, lood, enz.), vloeibaar worden, smelten, gesmolten.

**LĚG**, werkw. tusschenw. voor: inslikken, doorslikken (nader uitgedrukt door *neureuj*, zie *teureuj*); *lěg-lěgan*, al maar of herhaaldelijk doorslikken.

**LĚGA**, ruim, wijd, breed, uitgebreid, uitgestrekt; *lěgal lěga*, ruim grasveld, alang-alangveld, steppe, woestijn; *lěga ati* (of *hate*) k., *lěga manah* l., verruimd van hart, goeden moed hebben; *lěgana*, uitgestrektheid, grootte; *salěgana*, de geheele uitgestrektheid van iets; *ngalěgaän*, iets ruimer of breeder maken, uitbreiden, grooter

maken (b. v. een tuin), verbreeden (b. v. een *solokan*); *dilĕgaĕn*.

**LEGE**, kever, meikever. [Men onderscheidt: 1. *lege malela*, een gladde, die niet gewild is; 2. *lege waroe*, die ruig is als de spruitjes en jonge blaadjes van den *waroe*; dezen eet men gaarne; 3., in Kad., de *lege minjak*, een lichtbruine kever, dien men ook gaarne eet om zijn vele vetdeelen, en 4. *lege sapi*, een groote kever.]

**LĔGĔDĔJ**, ong. = *lĕkĕtĕj*, langzaaam uit iets komen, langzaam uitvloeien, enz. P.

**LĔGĔDOE**, = 't meer gebr. *lagĕdoe*.

**LEGEG**, een goeden gang hebben; ook: gang in 't algem., maar steeds in een goeden zin; verder: voorkomen, het voorkomen hebben van, er uitzien als (vgl. *lojog*); *loegag-legeg*, een zwierigen gang hebben.

**LEGĔR**, het Holl. legger; idem, register; voll. *boekoe legĕr*.

**LEGER**, het Holl. legger; groot vat, teerton, okshoofd, enz.; *leger wadah tjai*, groot watervat.

**LĔGĔT** (vgl. *leugeut*), kleverig (b. v. van stroop of *geutah*).

**LĔGI**, verkl. met *ngeunah*, aangenaam, prettig, verkwikkelijk.

**LĔGIG**, een drijver op de jacht (deze wordt geacht zijn tijd in ledigheid door te brengen, vandaar) *ngulĕgig*, = *ngaligeuh* (zie *ligeuh*), geen werk hebben, zijn tijd in ledigheid doorbrengen.

**LEGIOEN**, het Holl. legioen; idem.

**LĔGLĔG** (vgl. *lĕg*), ngbr.; *ngalĕglĕg*, doorslikken zonder te kauwen, opslokken, verslinden; *dilĕglĕg*.

**LĔGOEK**, = *rĕgot*, teug, slok, dronk; ook g. w.: drink maar! drink maar uit! *salĕgoek*, één teug, enz.; *ngalĕgoek*, het geluid van slokken (van water of eenigen anderen drank), „klokken" in de keel; verder: haastig-, met groote slokken drinken, inslokken, inzwelgen; *dilĕgoek*.

**LĔGOER** (vgl. *goer*), snork; *ngalĕgoer*, snorken; *ngalĕgoer-lĕgoer*, aanh. snorken. (Vgl. *kerek* I.)

**LĔGOK**, een diep dal, een diepe vallei (inz. tusschen twee hoogten in, vgl. *lĕbak*); ook: holte, kuiltje (tusschen twee hoogten of twee knokkels in); verder: hol of uitgehold (een bord enz.); *lĕgok djalan*, het punt waar twee *poedoenan*'s elkander bereiken; *lĕlĕgok*, diepe kom, kuil; *milĕgok* [zelden verstaan], verkl. met *ngangeunahkeun hate batoer*, den naaste genoegen aandoen; *ngalĕgokan*, ten gevolge van het gebruik hol worden, uitslijten; *dilĕgokan*, uitgehold worden.

**LEHAT** (Buit.), ngbr.; *ngalehat*, langzaam-, traag van beweging; *loehat-lehat*, z. v. a. *lalawora*, overschillig; *kalehatan*, het traag zijn van beweging.

**LEHEK**, het hoofd op den schouder laten hangen ('tzij het lichaam in liggende 'tzij in opgerichte houding is); *lalehek*, idem, maar meerv.; *ngalehek*, het hoofd buigen, 't hoofd op den schouder laten hangen; *lelehekan*, aanhoudend 't hoofd van de eene zijde naar de andere werpen; *loehak lehek*, het hoofd nú rechts dàn links op den schouder laten hangen. (Vgl. *lehleh*.)

**LEHLEH**, ngbr.; *ngalehleh*, het hoofd afgemat laten hangen (van een kranke), als een kranke het hoofd laten hangen; ook: uitgeput-, krachteloos of bezwijmd daar nederliggen; in 't alg. z. v. a. *teu aja dajana*, machteloos zijn, onvermogend zijn iets te doen (b. v. een overwonnene); *lahlah-lehleh* en *loehloeh-lehleh*, 't moede hoofd nú naar deze dàn naar gene zijde laten nederhangen; ook: aanhoudend in doodzwakken of machteloozen toestand nederliggen.

**LEHO** k., *olol* l., snot; *ki leho*, naam van een plant; *loemeho*, snotterig, slijmerig (van het aanzetsel aan de wanden van een jonge kokosnoot).

**LĔJ**, werkw. tusschenw. voor: *ngalĕj*, aanhoudend uit- of afvloeien.

**LEJAH**, plat, niet bol (z. a. een bord of schotel, een *doedoekoej* of hoed, een *njiroe*, enz.), licht gebogen (minder sterk dan *kĕroeng*).

**LEJAK**, ngbr.; *ngalejak*, strijken over; ook: wegduwen (z. a. met den voet); *dilejak*; *ngalejakkeun*, deeg of iets derg. uitstrijken op een plank; *dilejakkeun*.

**LĔJAR**, = *laoer* II., wijze van loopen, gang; *aloes lĕjar*, een fraaien gang hebben.

**LEJAT**, naam van een zoetwatervisch.

**LEJEH**, maar meestal *ngalejeh*, langzaam loopen, traag voortgaan; *lajah-lejeh* of *loejah-lejeh*, idem, met verst., maar ook: een houding aannemen, verwaand doen.

**LĔJĔK**, g. w.; *ngalĕjĕk*, = *ngirik*, trappen, treden (b. v. leem); *dilĕjĕk*; *ngalĕjĕkan*, vertreden, vertrappen; *dilĕjĕkan*; *kalĕjĕk*, vertrapt geraakt, onder de voeten raken.

**LĔJĔP**, ngbr.; *lĕlĕjĕpan*, toevallen (de oogen, vanwege slaperigheid), dutten, sluimeren, insluimeren; *lajap-lĕjĕp*, slaap hebben, er slaperig uitzien; ook: gedurig toevallen van de oogen (van iemand die slaap heeft).

**LEJOB**, g. w.; *ngalejob*, iets met heet of kokend water begieten (b. v. een geslachte kip); *dilejob*; *kalejob*, (zonder opzet) met kokend water begoten geraakt, door kokend water gebrand zijn.

**LĔJOER**, brijachtig, modderig (van klei of aarde, b. v. op een *sawah*); ook: week (b. v. frikadel); verder: versmelten, oplossen, z. a. zout of suiker in water (B.).

**LEJOK**, omkantelen; *ngalejok*, buigen, ombuigen, omzwiepen, omvallen door den wind; overdr. van iemand die zich buigt, of die valt b. v. ten gevolge van een verzoeking; *loewak-lejok*, heen en weer gieren of zwiepen (z. a. bamboe of een boom door den wind), slingeren (b. v. een schip op zee); overdr.: geslingerd worden of zijn (van het hart), onvast, weifelend, onbeslist, wankelend, voll. *loewak-lejok boedi* of *loewak-lejok pikir*; *ngaloewak-lejokkeun*, iemand wankelende maken, iemand in een toestand van weifeling, onvastheid of onbeslistheid brengen.

**LEJONG** (vgl. *lajang*), ngbr.; *ngalejong*, in de lucht zweven, drijven (op den stroom of op den wind), zwevend voortgaan in de lucht (b. v. een *boeta*), aan komen drijven, voortdrijven (op den stroom).

**LEJOR**, I. naam van een slingerplant en van hare vrucht, een soort van lange pompoen.

II. = *palid*, op den stroom wegdrijven; *loewar-lejor*, 1. = *loewas-lejos*, zie *lejos*; 2. kruipen, voortkruipen (van een slang).

**LEJOS** (vgl. *los*), vertrokken, heen zijn gegaan, er van door zijn; *ka Mĕkah geus lejos*, hij is er van door (hij is vertrokken) naar Mekka; *ngalejos*, vertrekken, weggaan, er van door gaan; *loewas-lejos*, gedurig wegloopen, van de eene plek naar de andere loopen, rust noch duur hebben.

**LEJOT**, ngbr.; *ngalejoten*, = *njangling*, zie *sangling*. P.

**LĔKASAN**, voll. *poĕ lĕkasan*, dag der sluiting van een feest; *geus lĕkasan*, (van een feest) afgeloopen. (Vgl. *wĕkasan*, bij *wĕkas*.)

**LEKAWATI** (O.-S.), naam van een godin. P.

**LEKE**, het losjes of met een losse beweging doen; *ngaleke*, slordig-, wanordelijk of onordelijk gekleed zijn (b. v. het haar onopgemaakt hebben, het baadje niet dicht hebben, geen buikband aanhebben, enz.); *lake-leke*, idem, met verst.

**LEKEK**, werkw. tusschenw. voor *meuntjit*, slachten, maar ook wel 1. van *meuntjit*, zie *peuntjit*.

**LĔKĔTĔJ**, het zich langzaam verschuiven; *ngalĕkĕtĕj*, zich langzaam verschuiven, verschuiving (van aarde, van een dam, enz.), aardverschuiving; verder: langzaam van zijn plaats glijden; ook: schudden, zwiepen, waggelen (b. v. een jonge boom bij beklimming); verder: langzaam vloeien (b. v. olie die overgegoten wordt (P.).

**LEKETEK**, = 't meer gebr. *eleketek*.

**LEKLEK**, ngbr.; *ngaleklek*, er bij hangen (b. v. de flarden van een kleed.) Vgl. *lehleh*.

**LEKNAN**, het Holl. luitenant; idem [men zegt ook *loĕwitnan*].

**LĔKOER**, g. w.: doe dat! verricht dat! *lĕlĕkoer*, ong. = *keureujeuh*, beproef te doen! *ngalĕkoer*, maar meestal *ngalĕlĕkoer*, probeeren te doen, zachtjes aan doen; ook: niet aan iets anders beginnen, voortgaan met hetgeen men doet, ergens blijven; *ngalĕlĕkoer digawe*, zachtjes aan (gestadig) met zijn werk voortgaan; *ngalĕlĕkoer ngoembah piring*, zachtjes aan met het wasschen der vaten voortgaan; *dilĕlĕkoer*.

**LĔKOH**, dik, sterk, inz. van koffie [in dezen zin dat er veel koffie in het kopje is; men is namelijk gewoon een hoeveelheid gestampte koffie in het kopje te doen en daarop kokend water te gieten, op dezelfde wijze als wij een kop water-chocolade maken, vgl. *mĕdok*]; van omgewerkte *sawah*'s of van poelen: dik, drabbig, = *kiroeh*.

**LEKOR** (vgl. *likĕr* en *lekroh*), ngbr.; *ngalekor*, doodmoede zijn. P.

**LEKROH** (vgl. *lekor* en *likĕr*), ong. = *ngadjĕbol*, niet voortkunnen, doodmoe. P.

**LEL**, werkw. tusschenw. voor: het uitsteken van de tong. (Vgl. *ĕlel* en *bĕlel*.)

**LELA**, z. v. a. *lilah* en *iklas* (waarsch. verb. van *rila*).

**LELANG** (Port., leilão), publieke verkooping, vendutie, boelgoed, veiling; *anoe lelang*, venduhouder; *kantor lelang*, vendukantoor; *toekang lelang*, vendumeester; *ngalelang*, publiek verkoopen; ook: in het groot-, bij een groote partij koopen; *dilelang*, publiek verkocht worden; *ngalelangkeun*, iets publiek verkoopen; *dilelangkeun*.

**LELE**, naam van een visch met lange scherpe doorns of sprieten aan de vinnen nabij den kop [hij houdt zich op in vijvers en rivieren, aan den kant, in het slijk of in gaten]. Zie ook *lĕndi*.

**LĔLĔB**, zwaar, ernstig, hevig (b. v. een ziekte, vgl. *antĕb*), bezwaard, moedeloos (b. v. iemand die den moed heeft laten zinken), den moed verloren hebben, neerslachtig zijn, zich iets aantrekken, iets diep voelen, diep, innig, hartelijk; *mesĕm lĕlĕb*, lief-, vriendelijk glimlachen: *manis lĕlĕb*, innig lief, hartelijk; *santĕn-lĕbĕb*, innemend, bevallig; *antĕb lĕlĕb*, erg (innig) bezwaard zijn; *montong lĕlĕb dipikiran*, z. v. a. *montong dihabĕn dipikiran*, men behoeft zich daarover niet bekommerd te maken, trek het u niet zoo aan; *kalĕlĕban*,

1. overstelpt door droefheid, kommer, enz.; 2. het overstelpt zijn door droefheid, bezwaardheid, neerslachtigheid, troosteloosheid; *kalĕlĕban taljan sae*, het is met zijn neerslachtigheid nog niet beter; *paeh kalĕlĕban*, van droefheid-, kommer of neerslachtigheid sterven.

**LELED**, g. w.; *ngaleled*, oprollen, inéén doen (een mat, een deken, een weefsel, enz.); *dileled*. (Vgl. *sengled*.)

**LELEDAH**, zie *ledah*.

**LĔLĔGĔD**, k. p. van *roepa*, voorkomen, vorm.

**LĔLĔK**, ngbr.; *ngalĕlĕkan*, aanhoudend of lang naar iemand zien (b. v. omdat men hem meent te herkennen), aanh. vragen of navragen (b. v. over het gehoorde, omdat men het nog niet heeft begrepen), doorvragen, voortvragen; *dilĕlĕkan*.

**LĔLĔNDJĔR**, z. v. a. *tjiri* en *tĕlĕngĕr*, teeken, bewijs. P.

**LĔLĔNDJING**, hetzelfde als *laki loeloempang*, stamper van een vijzel.

**LĔLĔNGEN**, zie *lĕngen*.

**LĔLĔNTJĔR**, zie *lĕntjĕr*.

**LĔLĔNTOEK**, een andere naam voor *tetelo*, zie ald.

**LĔLĔP** (vgl. *lĕp*), ingezonken (nl. in het water of in slijk); *ngalĕlĕp*, = *teuleum*, zinken, onderduiken, bezinken; *tilĕlĕp*, inzakken, zinken, verdrinken; *disina tilĕlĕp*, laten verzinken, laten verdrinken; *ngalĕlĕpkeun*, indompelen (b. v. een deken in het water), onderdompelen; iets in water, slijk of in een waterput laten zinken, in het slijk bedelven of verbergen; *dilĕlĕpkeun*; *kalĕlĕpkeun*, bedolven enz. geraakt.

**LELEPE**, z. v. a. *lilipĕtan*, vouw, plooi, plooien; *ngalelepe*, vouwen, inslaan, een plooi of plooien leggen in; *dilelepe*. P.

**LELEPEN**, = *tjingtjin*, l. van *ali*, ring, vingerring. (Vgl. *lepen*.)

**LĔLĔR**, (van den wind) luwen, gaan liggen; (van de golven, den wind, de koorts enz.) bedaren; verder: bedaard, gekalmeerd; *lĕlĕran*, een weinig luwen of bedaren, iets kalmer, iets bedaarder.

**LELER**, g. w.; *ngaleler* l. (iets minder hoog dan *maparin*), *mere* k., geven, schenken; *dileler*; *ngalelerkeun*, iets aan iemand geven; *dilelerkeun*; *pangleler*, gave, gift, geschenk.

**LĔLĔSAN**, bindsel (*tali*) van bamboe, dat men voor het binden van *wĕlit* gebruikt.

**LĔLĔSON**, zie *lĕsoe*.

**LĔLĔT**, = *sĕsĕpan*, l. van *oedoed*, cigarette, strootje (dat men rookt); *ngalĕlĕt*, = *njĕsĕp* (zie *sĕsĕp*), een cigarette enz. rooken.

**LELET**, ong. = *tjotjeng*, beschadigd.

**LELETJE**, zie *letje*.

**LELEWA**, zie *lewa*.

**LĔMAH**, 1. = *taneuh*, aarde, grond; 2. = *lahan*, bouwgrond, akker; 3. = *ĕnggon*, plaats, plek; *toeroen lĕmah* of *moedoen lĕmah* noemt men in Kad. de gebeurtenis, als 't kind voor 't eerst gaat loopen (en wel over een reeks rijksdaalders); *sidĕkah lĕmah* (Kad.), feestmaaltijd als het kind kan loopen; *oraj lĕmah*, een zwart en zeer vergiftig aardslangetje; *hampĕroe lĕmah*, naam van een plant gelijk de *hampĕroe badak*, maar met kleiner wortel; *lĕlĕmah* (Z.-B.), naam van een zeevisch; *lĕlĕmahan* en *palĕmahan*, grond, bouwgrond, stuk grond, erf; *ngalĕmah*, zich ergens of in iets vastmaken, in iets thuis raken, aan iets wennen, in iets blijven; *ngalĕlĕmah*, een stuk grond vlakmaken (b. v. om er een huis op te bouwen); *dilĕlĕmah*; *ngalĕmahan*, ergens wennen, thuis raken, op zijn gemak raken; *ngalĕlĕmahan*, = *ngalĕlĕmah*; *dilĕlĕmahan*.

**LĔMAR**, g. w.; *ngalĕmar*, l. van *njeupah*, betel kauwen; *dilĕmar*; *lĕmareun*, l. van *seupaheun*, de benoodigdheden voor het betelkauwen. (Vgl. *lamar*.)

**LĔMBAH**, ngbr.; *ngalĕmbah*, = *ngalĕwe* (zie *lĕwe*), een lip trekken, den mond tot schreien zetten.

**LEMBANG**, voll. *djoekoet lembang*, naam van een grassoort; *ngalembangkeun*, wat reeds gewasschen is (inz. rijst) in de *bŏboko* diep in het water steken om overgebleven ontuig te doen bovendrijven, overwasschen; *dilembangkeun*.

**LĔMBEK**, niet heet meer, reeds lauw (van water); ook = *leuleus*, slap, zacht; verder: gekalmeerd, bedaard; overdr.: flauwhartig.

**LĔMBĔNG**, ngbr.; *ngalĕmbĕng*, = *ngalĕmĕng*, zie *lĕmĕng*.

**LEMBER**, naam van een *soepa*-soort [ook djamoer-koeping geheeten, B.]; *pinoeh koe lember*, vol van zulke paddestoelen of zwammen.

**LEMBEREH**, uitgespreid liggen; *ngalembereh*, ong. = *ngaloekrah* (zie *loekrah*), een groote natte plek of plas vormen (inz. van uitvloeiend of uitgevloeid bloed).

**LĔMBET** (Z.-B.), = *lĕmboet*, zie ald.

**LĔMBING**, naam van een klein insect (een der vele schadelijkheden of *hama* in te velde staande rijst), rijstwormpje; *ngalĕmbing*, (van een *langlajangan* of vlieger) ten gevolge van een verkeerden wind op zijn kant naar beneden vallen.

**LĔMBOE**, wilde koe, het wijfje van den *banteng*; volgens sommigen echter = *ban-*

*teng*; - *oraj lĕmboe*, naam van een groote slang (de grootste in de Soendalanden).

**LĔMBOENG**, maar doorgaans *ngalĕmboeng*, z. v. a. *kĕmboeng* en *mĕlĕntoeng* (zie *pĕlĕntoeng*), rijzen (van meelbeslag, doordat er *ragi* aan is toegevoegd); ook: opbollen (van den grond, door ontkiemend zaad, P.).

**LĔMBOER**, huis met erf, hoeve; ook = *kampoeng*, buurtschap, gehucht, klein dorp, wijk; *oerang lĕmboer*, iemand van het land, buitenman, buitenlieden, boer, de boeren; *pilĕmboeran*, verzameling van *lĕmboer*'s, de wijken eener stad, de dorpen van een landstreek, de onderhoorige plaatsen van een stad; *milĕmboeran*, al de *lĕmboer*'s rondgaan (b. v. om ze te inspecteeren of om iemand te zoeken); ook: zich op het land ophouden.

**LĔMBOET**, klein (kleiner dan *leutik*), zeer klein, luttel; verder: zacht (van stem), dun, fijn (b. v. van haar); ook: het inwendige, geest; tevens: spook; *diri lĕmboet*, de inwendige mensch, het geestelijk deel van den mensch (vgl. *badag* en *kasar*); *ampĕlas lĕmboet*, naam van een *ampĕlas*-soort; *antanan lĕmboet*, naam van een *antanan*-soort; *lĕlĕmboetan*, het inwendige van den mensch, ziel, geest; tevens: spook; *ngalĕmboetkeun*, klein maken, fijn stooten, fijn maken (b. v. aarde door middel van *ngarag* (zie *arag*); *dilĕmboetkeun*.

**LEMBOK**, voll. *hedjo lembok*, een spreekw. uitdr. voor: floreeren (van planten, inz. van kool); van een huis: niets aan ontbreken; van een mensch: in goeden doen zijn, welgesteld.

**LEMBONG** (Buit.), = *lenang*, schoon, rein, aangeveegd, opgeruimd (b. v. het erf).

**LĔMBRAH**, zijden doek voor om den hals, sjaaltje. (Vgl. *tjala*.)

**LEMEK**, k. p. van *omong* en *ngomong*, een zeggen, spreken; *dipilemek*, besproken worden, bepraat worden; *kalemekan*, op ieders tong zijn (zie ook *sĕnen*).

**LĔMĔN**, ngbr.; *lĕlĕmĕn*, naam van zeker weefsel. P.

**LĔMĔNG** (vgl. *rĕmĕng-rĕmĕng*), ngbr.; *ngalĕmĕng*, iets wel kunnen zien, maar niet duidelijk kunnen onderscheiden (b. v. iemand dien men door een gordijn ziet of iets dat door de huid schemert), schemerachtig, doorschemeren.

**LĔMĔS** (het tegenoverg. van *badag* en *kasar*), fijn, zacht op 't gevoel, poezelig; *lalĕmĕs*, meerv.; *papakean lĕmĕs* k., *pangango lĕmĕs* l., zachte kleederen; *basa lĕmĕs* (of eenv. *lĕmĕs*), hoog woord, de hooge taal (zie Spraakk. § 9).

**LĔMIR**, = *lamoeir*, met rood afgezet.

**LEMO**, voll. *djĕroek lemo*, naam van een klein soort *djĕroek*, ook wel *djĕroek limo* geheeten.

**LĔMOE**, = *leutjir*, glad, glimmend, glinsterend; *hideung wani lĕmoe*, glinsterend zwart; *ngalĕlĕmoe*, verkl. met *ngaleuleusan*, iemand paaien, iemand in het gevlij spreken of komen, met zachte woorden trachten iemand tevreden te stellen of in een goede luim te brengen, iemand vleien; *dilĕlĕmoe*.

**LĔMPAG**, g. w.; *ngalĕmpag*, werpen met een speer of met een aangepunt stuk bamboe; *dilĕmpag*; *ngalĕmpagkeun*, een speer of derg. wapen werpen, de spies schieten; *dilĕmpagkeun*. (Vgl. *lempar*.)

**LĔMPAH**, rijstepap (om op een gezwel te leggen, vgl. *boeboer*); *ngalĕmpah*, een pap maken, pappen; *dilĕmpah*, gepapt worden.

**LĔMPAJ**, verkl. met *djangkoeng-leutik* en *langkojang*, net van statuur, een goed figuur hebben.

**LEMPAR**, vlak, effen (vgl. *rata*); *batoe lempar*, een vlakke steen; *taneuh lempar*, vlak land; *ngalemparkeun*, 1. vlak of effen maken (b. v. grond die ongelijk is); 2. iets uitspreiden; 3. een lans enz. onderhands werpen; *dilemparkeun*. (Vgl. *lĕmpag*.)

**LĔMPENENG** (Z.-B.), voll. *tjaoe lĕmpeneng*, naam van een pisangsoort.

**LĔMPĔNG**, recht, rechtlijnig, lijnrecht, recht doorloopen, zuiver recht zijn (vgl. *bĕnĕr*); *dilĕmpĕng*, recht gemaakt-, recht gebogen worden; *ngalĕmpĕngkeun*, iets recht maken, zich in rechte lijn doen uitstrekken; *dilĕmpĕngkeun*.

**LEMPENG**, zode, graszode; ook: stuk platgeperste tabak ter grootte eener gewone graszode [zijnde een-honderdste van een *pikoel* tabak; vgl. *kodi* en *gĕblog*]; *salempeng*, één zode, één zoo geperst stuk tabak, enz.; *lelempeng*, zode; *ngalelempeng*, zoden afsteken; *ngalempengan*, (van gras of tabak) *lempeng*'s maken; *dilempengan*.

**LĔMPĔR**, tot kalmte komen, tot zichzelf komen, tot bedaren gekomen; verder: bedaard, gekalmeerd, kalm (na droefheid, toorn, enz.; vgl. *lĕdjar*); *ngalĕmpĕrkeun*, stillen (van drift of toorn enz.); *dilĕmpĕrkeun*.

**LEMPER**, verlamd van armen of beenen (b. v. ten gevolge eener beroerte).

**LEMPERENG**, maar meestal *ngalempereng*, ong. = *ngalontreng* (zie *lontreng*), mooi gekleed ledig rondloopen; *patinglempereng*, idem, van velen.

**LEMPES**, slap gaan hangen, om gaan liggen (b. v. iemands knevel als hij erg

bang is); verder z. v. a. *aloem*, verflensen, verwelken; ook: van kracht beroofd, machteloos zijn, niets kunnen uitvoeren.

**LĔMPOE** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**LĔMPOENG**, = *porang*, kleiaarde, leem, voll. *taneuh lĕmpoeng.*

**LĔMPOER**, week, zacht (z. a. b. v. omgewerkte klei)

**LĔMPOG**, zeker gerecht, bereid uit het binnenste van de *kadoe*, met meel en suiker vermengd.

**LEMPOH** (vgl. *loempoeh*), alleen in *kalempohan*, honger-, dorst-, ontbering lijden (ook wel van dieren gebruikt), van honger of dorst smachten of versmachten; *paeh sabab kalempohan*, van ontbering omkomen. (Vgl. *langlajeuseun.*)

**LEMPOJ**, ong. = *lĕsoe*, zwak in de beenen, (van zwakte) het eene been niet voor het andere kunnen krijgen; *lalempoj*, idem, met verst.

**LEMPRAH**, ngbr.; *ngalemprah*, uitgespreid zijn (b. v. een net); *ngalemprahkeun* (een net enz.) uitspreiden; *dilemprahkeun.*

**LENANG**, maar doorgaans *ngalenang*, zuiver, schoon, rein zijn; zonder gras, vuilnis enz. (van den grond, inz. onder een boom); verder: schoon afgeplukt (van een boom, enz.); ook: opgeruimd. (Vgl. *leneng.*)

**LĔNAS**, niet zijn, weg zijn, niet te vinden, verloren of weg zijn (in dézen zin dat het niet teruggevonden kan worden).

**LENDAM** (Z.-B.), dun en scherp. P.

**LĔNDE**, ngbr.; *ngalĕnde*, leunen of rusten tegen; *loemĕnde*, idem. P.

**LENDEH**, ngbr.; *ngalendehan*, iets op de zijde leggen, omleggen (b. v. rijsthalmen die over een pad hangen); ook: het lichaam tot iemand of iets heenbuigen, zich met het hoofd tegen iemand aan leggen, voll. *ngalendehan kana dada*; *dilendehan.*

**LĔNDĔNG**, doch meestal *lalĕndĕng*, = *lijeur*, verbijsterd, beneveld van verstand (b. v. een beschonkene). Vgl. *lindĕng.*

**LĔNDI**, naam van een zoetwatervisch als de *lele*, maar iets grooter.

**LĔNDJANG**, groot (lang) en middelmatig gezet van gestalte; ook wel eens gebruikt in denzelfden zin als *lĕnggik*, rank. (Vgl. *lĕndjĕng.*)

**LĔNDJĔNG**, verkl. met *lĕmpĕng ka loehoer*, recht naar de hoogte, recht omhooggaan.

**LĔNDO**, bedaard, langzaam, zachtjes aan (b. v. loopen of werken); *sawareh lĕndo leumpangna*, sommigen gaan langzaam.

**LENDO**, voll. *taneuh lendo*, vette (zware) grond (het tegenoverg. van *angar*); *sawah lendo*, een vette *sawah*; *ngalendoan*, (den grond door bemesting) vet of zwaar maken; *dilendoan.*

**LENDONG**, I. = 't meer gebr. *landong.*
II. = *ladog.* P.

**LENENG**, zuiver, schoon (nl. zonder gras, vuilnis enz.); ook: baardeloos. (Vgl. *lenang.*)

**LĔNG**, werkw. tusschenw. voor: in het donker komen, door innerlijke duisternis overvallen worden, de kluts kwijtraken, van streek raken, het bewustzijn verliezen (nader uitgedrukt door *kapoĕkan* of derg. woord); *lĕng-lĕng*, gedurig in den toestand van *lĕng* geraken; *lĕng-lĕng bingoeng dina ati*, het werd hem keer op keer duister in 't gemoed; *lĕng-lĕngan*, 1. = *lat-latan* (zie *lat* I.), elk oogenblik in een flauwte vallen of het bewustzijn verliezen; 2. strijden met de woede der vertwijfeling.

**LĔNGA** (Jav.). = *minjak*, olie; *lĕlĕnga*, id.

**LĔNGAS-LĔNGIS**, zie *lĕngis.*

**LĔNGEN**, fluks, snel; *lĕlĕngen*, doorgaans = *kĕndor* en *weja*, langzaam doen of gaan, teuten, talmen, dralen; *oelah lĕlĕngen*, houd u niet op, talm niet, wees niet langzaam, doe het ras; ook zonder *oelah* in de bet. van *geuwat* en *sing kĕntjĕng*, haast u! spoed u! gezwind!

**LĔNGĔR**, ong. = *bangkawarah*, stout, ondeugend, kwaadwillig; *loemĕngĕr*, ondeugend-, stout-, tegenstrevig zijn; *kalĕngĕr*, 1. van *kapaehan*, flauw vallen of liggen, in zwijm liggen; *kalĕngĕran*, ondeugendheid, kwaadwilligheid.

**LENGER**, verkl. met *babari kagoda*, licht te verleiden, veil, wulpsch; ook gebruikt in den zin van *bangkawarah*, ondeugend, en van *latjoer*, ontuchtig.

**LĔNGGAH**, = *linggih*, zitten, resideeren, wonen (inz. gebruikt in opschriften of adressen van brieven); *pilĕnggah* (of *apilĕnggah*) *ing panagari Bandoeng*, resideerende te B.; *palĕnggahan*, = *palinggihan*, zetel.

**LĔNGGAK**, doch meestal *ngalĕnggak*, het hoofd in den nek laten vallen of werpen (b. v. iemand die sterft); ook: met het hoofd achteroverliggen (b. v. van een bewustelooze); *lĕlĕnggakan*, bij herhaling het hoofd in den nek werpen (b. v. bij het lachen); *seuri lĕlĕnggakan*, het hoofd gedurig achteroverwerpen van lachen; *lĕlĕnggakan nangis*, het hoofd gedurig schreiend achteroverwerpen; *ngomong bari lĕlĕnggakan*, terwijl hij sprak wierp hij herhaaldelijk het hoofd al lachend in den nek. (Vgl. *lĕnggoek.*)

**LĔNGGAK-LĔNGGOEK** (samenst. van deze beide woorden), herhaaldelijk het hoofd naar achteren en naar voren bewegen (van iemand die schik heeft).

**LENGGANG**, I = *keupat*, loopen zwaaiende met de armen.

II. *Ngalenggang*, helder, kristalhelder, doorzichtig, doorschijnend, zonneklaar, voll. *herang* en *ngalenggang*. (Vgl. *langgĕng*.)

**LĔNGGĔRĔK**, maar doorgaans *ngalĕnggĕrĕk*, machteloos inéénzinken, machteloos of bewusteloos nederstorten.

**LENGGERENG**, maar meestal *ngalenggereng*, of ook *ngalenggereng koneng*, schitterend mooi, blank als een lelie (van een meisje of een jongeling).

**LĔNGGĔT**, = *rĕnggĕt*, zie ald.

**LĔNGGIK**, rank van lichaamsbouw, dun van lenden (een vrouw, een jongeling, enz.). Zie ook *ramping*. [*Lĕnggik* wordt beschouwd als een der kenmerken van lichaamsschoonheid.]

**LĔNGGOEK**, (het tegenoverg. van *lĕnggak*) het hoofd vooroverbuigen of voorover-houden, het hoofd op de borst houden; ook: knikken (door het hoofd voorover te bewegen), een knik (aan iemand) geven; *lĕnggoek-lĕnggoekan*, herh. of aanh. alzoo knikken.

**LĔNGGOET**, werkw. tusschenw. voor *noendoetan*, het knikkebollen van iemand die indut; *ngalĕnggoet*, vooroVervallen van het hoofd, knikken van het hoofd (z. a. van iemand wien de slaap overmant); *lĕlĕnggoetan*, knikkebollen (in den slaap).

**LENGGOK**, het overhellen; *ngalenggok*, overhellen, overstag gaan (van een prauw of schip); *loenggak-lenggok*, (van een schip) zich aanh. van de eene zijde op de andere werpen; *tilenggok*, kantelen, omslaan, onderstboven raken (van een schip).

**LENGHOJ**, ngbr.; *ngalenghoj*, zwemmen (van een visch of slang, vgl. *ngodjaj* bij *kodjaj*); ook: draaiend-, met wendingen loopen (b. v. een krokodil of een coquette vrouw); *loenghaj-lenghoj*, zachtjes naar toe zwemmen; *tinglalenghoj*, wemelen, door elkander wemelen (inz. van visschen in het water, vgl. *siripit*), wremelen.

**LĔNGIS**, ngbr.; *ngalĕngis*, l. van *nalangsa*, bewogen, ontroerd, beangst, bedroefd, innig aangedaan (b. v. bij het afscheid); ook: klagend spreken; *sorana ngalĕngis*, (spreken) met bewogen stem; *lĕngas-lĕngis*, of wel *loengas-lĕngis*, = *mĕlas-mĕlis*, met droevige stem-, op treurigen of meewarigen toon (spreken enz.). Zie ook *ngĕlas-ngĕlis*.

**LENGKAH**, trede, schrede (vgl. *langkah*); *salengkah*, één schrede, één stap, enz.; *sapolah-salengkah*, één van handeling en treden, d. i. eensgezind; *ngalengkah* k., *ngadampal* l., stapvoets loopen, stappen; *lelengkah*, zie bij *haloe*; *lelengkahan*, heen en weer stappen, eerst vooruit- en dan weer terugstappen.

**LĔNGKEH**, dun van middel, een dunnen middel hebben.

**LENGKENG**, voll. *boewah lengkeng*, naam van zekere ronde gedroogde vruchten ter grootte van hazelnoten, die uit China worden ingevoerd en wier pit van een zoet en aangenaam smakend bekleedsel is voorzien.

**LĔNGKĔP**, = *langkĕp*, voltallig, volkomen, compleet, geheel gereed; *lĕngkĕp pisan pangasoehna*, zij had een compleet stel verzorgsters; *salĕngkĕping pakarang*, een volledige wapenrusting.

**LĔNGKĔRĔK**, een schrik krijgen, schrikken. (Zie ook *lĕnggĕrĕk*.)

**LENGKET**, aan elkander kleven (van metalen, zanderige aarde, enz.), samenkleven, samenhangen; *pilengketan*, een *djampe* of *doa* die over iemand wordt gelezen of uitgesproken om hem te verhinderen zijn werk te verrichten of zich vrij te bewegen.

**LENGKONG**, sterker dan *segogan*, baai, inham, golf. (Vgl. *segog*.)

**LENGLANG**, helder, onbewolkt (van de lucht), mooi weer; ook: open en ruim (b. v. een tuin of veld waar geen omheining het uitzicht belemmert).

**LĔNG-LĔNG**, zie *lĕng*.

**LĔNGLĔNG** (vgl. *ilĕng*), ngbr.; *ngalĕnglĕng*, nadenkend beschouwen; *dilĕnglĕng*, of ook wel *dilĕnglĕng ditingali*, nadenkend beschouwd worden. (Vgl. *langlang* II.)

**LĔNGO** (vgl. *langeu*), ngbr.; *ngalĕngo*, ong. = *nĕmpo*, aandachtig in gebukte houding naar iets staren.

**LĔNGOES**, verkl. met *angkoeh* en *koemaki*, ingebeeld, verwaand; ook: snoeven zwetsen.

**LENGOH**, onbevracht, niets bij zich hebben, niets met zich dragen, niets medebrengen, ongewapend; ook: ledig; verder = *lagas*, nog ongehuwd zijn. (Vgl. *ngoda*.)

**LENGSAR**, vlak en effen (zonder hindernissen), zonder zich op te houden met geregelde snelheid loopen. (Vgl. *lempar* en *lingsir*.)

**LENGSER**, I., in den ouden tijd: hoofdbeambte aan het hof; later: een ondergeschikt beambte in de *paseban*, staande onder den *djaga-satroe*; *dipilengser*, z. v. a. *dipiwarang*, gelast-, gezonden worden of zijn (P.).

II. Z. v. a. *lĕpas*, vlug, snel, gezwind (loopen).

**LĔNING**, maar meestal *ngalĕning*, = *ngalenang* (zie *lenang*, gezuiverd, schoon (van een stuk grond); *ngalĕlĕning*, idem (van meer dan één stuk grond).

**LĚNJAP**, verkl. met *hoedang pikir*, boos worden, driftig worden; *lĕnjap-lĕnjap*, in heftige beweging zijn (van het hart); *salĕnjap*, een korte slaap, dut, voll. *hĕĕs salĕnjap*; *ngalĕnjap*, 1. een oogenblik slapen, even inslapen of sluimeren; - 2. opwaken, in de herinnering oprijzen, met een schrik wakker worden, ontstellen; *loemĕnjap*, 1. in de herinnering wakker worden, aan iets terugdenken; - 2. = *soemĕblak* (zie *sĕblak*), ontstellen, ontroeren.

**LĚNJĚP** (vgl. *lĕnjap*), voll. *lĕnjĕp pikir*, helder van hoofd, wakker van hart.

**LENTAB**, ngbr.; *ngalentab*, tegen iets aanslaan, likken (van vlammen, b. v. tegen een muur); *ngalentaban*, idem; *kalentab*, door het uiteinde van een vlam aangeraakt worden of zijn. (Vgl. *hebos*.)

**LENTAH**, bloedzuiger (zie ook *moending* en *brahma*); *lentah darat*, woekeraar; *tjeuli-lentaheun*, een oor als een bloedzuiger hebben; sprkw. voor: hooren naar alles wat de lieden zeggen. (Vgl. *patjet*.)

**LĚNTAH-LĚNTEH**, zie *lĕnteh*.

**LĚNTANG**, zich voortbewegen, wandelen, kuieren (P.); *loemĕntang*, idem.

**LENTANG**, = *lĕntang*. P.

**LĚNTEH**, een ledige maag of ledigen buik hebben, slap of afgemat zijn ten gevolge van langdurig vasten of ontbering; *lĕntah-lĕnteh* of *loentah-lĕnteh*, soms met *kĕntel* vóór zich, hetzelfde, maar met verst.

**LĚNTING**, (van iets dat vliegt) klein worden voor 't gezicht door omhoog te gaan. P.

**LĚNTJĚR**, alleen in *lĕlĕntjĕr*, edel, rechtvaardig. P.

**LENTJOP**, spits uitloopend (b. v. van de vingers), puntig, scherp.

**LĚNTONG**, I. ong. hetzelfde als *lĕnting*. P.

II. Toon van spreken, uitspraak (ong. = *lagoe*); *lĕntong Bandoeng*, Bandoengsche uitspraak.

**LĚNTRĚNG**, voll. *hideung lĕntrĕng*, geheel of glanzend zwart, pikzwart (van de huid of eenig ander voorwerp). Vgl. *lĕmoe*.

**LĚP**, werkw. tusschenw., 1. voor: in lagen leggen (nader uitgedrukt door *ngĕlĕp*, zie *ĕlĕp* en vgl. *tilĕp*); 2. voor: zinken, verzinken; *lĕp tileuleum*, hij verzonk in de diepte; 3. voor: schipbreuk lijden, voll. *lĕp kalĕboeh* (vgl. *lĕlĕp*).

**LEPA**, = *lapa*. P.

**LĚPAS** (vgl. *leupas*), los, vrij, uit dienst, ontslag; ook: snel, gezwind; *sadsta lĕpas*, = *doewa asta*, = ½ *deupa* of vadem (P.); *milĕpas*, voortvliegen (b. v. een afgeschoten pijl), voortsnellen (b. v. een rat); *sok milĕpas kana ngoepat*, al pratende komen tot kwaadspreken; *ngalĕpas*, den dienst opzeggen, ontslaan; *dilĕpas*, afgeschoten worden (van een pijl, vgl. *pĕsat*), uit den dienst ontslagen worden, uit school worden weggezonden; *ngalĕpaskeun*, vrijlaten, vrijstellen, vrijverklaren, (een pijl) afschieten; *dilĕpaskeun*; *kalĕpasan*, 1. loslating, vrijheid; 2. z. v. a. *kapongpongan*, zich verpraten; ook: onwillekeurig in iets te ver gaan of gegaan zijn, het punt waarop men doelde voorbijgeraakt zijn, medegevoerd of medegesleept raken (b. v. door het aanzien van den strijd, zoodat men ook zelf naar de wapens grijpt).

**LĚPAT**, 1. l. of ook s. van *loepoet*, missen, enz. (zie verder *loepoet*); - 2. l. of ook wel s. van *salah*, verkeerd enz. (zie verder *salah*); - 3. s. van *poho*, vergeten (zie verder *poho*); - *kalĕpatan*, maar doorgaans *kalĕlĕpatan*, l. en s. van *kaloeloepoetan*, een verkeerdheid begaan hebben; ook: fout, misslag, verkeerdheid.

**LEPE**, de gedeeltelijk gevlochten rand van een (bamboe- of *pandan*-)mat. B.

**LĚPEH** (Kad., eig. Jav.), = *oetah*, uitspuwen, braken; *ngalĕpehkeun*, = *ngoetahkeun* iets uitspuwen, uitbraken; *dilĕpehkeun*.

**LEPEN** (Indr.), ring. (Vgl. *lelepen*.)

**LEPET**, = *leuleus*, slap, zwak worden of zijn, machteloos, van kracht beroofd zijn; ook: slap van iemands beurs, d. i. ledig.

**LĚPIH**, ngbr.; *ngalĕpih*, ontvreemden, iemand door bedrog iets afhandig maken; *dilĕpih*.

**LĚPIT**, I. sirihpruim [*lĕpit pandjang* heeten de langwerpige opgerolde sirihpruimen welke bij het huwelijk van een jongedochter gekauwd worden, vgl. *loekoen*]; *koering* (of *tjatjah*) *lĕpit*, op en top een mindere man.

II. Vouw, plooi, rimpel; *lĕpit tjeuli*, de rand van de oorschelp; *lĕlĕpit* en *lĕlĕpitan*, plooien, rimpels; *ngalĕlĕpit*, rimpels krijgen, rimpelen. (Vgl. *tilĕp*.)

**LEPO**, = *sangkeloh*. P.

**LĚPOES**, I. bekwaam zijn in iets. (Vgl. *watjis*.)

II. (*B. p.*), = *sanggeus*. P.

**LEPOT** (vgl. *pot* en *lesot*), losgeraakt (b. v. van iemands kapsel), afleggen, van zich doen (b. v. zijn wapenrusting), ontglippen, ontslippen, uit de hand enz. glijden; *ngalepotkeun*, iets afleggen, van zich doen, loslaten, laten glippen of slippen, enz.; *dilepotkeun*.

**LĚRĚB**, = 't meer gebr. *rĕrĕb*.

**LĚRĚK**, = 't meer gebr. *rĕrĕk*.

**LERENG**, hetzelfde als *rereng*.

**LĚRĚS**, l. van *bĕnĕr*, recht, waar, goed, juist; verder: recht zijn, recht hebben, waar

zijn; *hanteu lĕrĕs*, niet recht- niet juist zijn; *lĕrĕsna* of *lĕrĕsna mah*, l. van *bĕnĕrna* en van *bĕnĕrna mah*, het ware is, de waarheid is; ook: maar (tegenst. voegw.); *salĕrĕsna*, l. van *sabĕnĕrna*, de geheele waarheid, in waarheid, in oprechtheid; *ngalĕrĕsan*, op iets *lĕrĕs* zeggen, zijn instemming ergens mede (nl. met een zeggen of doen van een meerdere) te kennen geven, iets toejuichen; *dilĕrĕsan*; *ngalĕrĕskeun*, l. van *ngabĕnĕrkeun*, recht of goed maken, in het gelijk stellen, rechtvaardigen; *dilĕrĕskeun*; *kalĕrĕsan*, = *kabĕnĕran*, juist (zijn, komen of gebeuren), toevallig treffen; - *lĕrĕsan*, l. van *bĕbĕnĕran* en van *hoekoeman*, toestand van recht, rechtsverhouding, rechterlijke uitspraak, oordeel. (Zie verder bij *bĕnĕr*.)

**LERES**, = 't meer gebr. *reres*, zie ald.

**LERET**, = 't meer gebr. *reret*, zie ald.

**LĔS**, werkw. tusschenw. voor: verdwijnen, uit het gezicht raken, zich onzichtbaar maken, het bewustzijn verliezen, enz. (nader uitgedrukt door *leungit*, *moesna*, *teu ingĕt*, enz.); *las-lĕs*, verkl. met *sakapeung aja sakapeung hanteu*, d. i. nú aanwezig dàn afwezig zijn, nu in 't gezicht dàn uit 't gezicht zijn, nú bij kennis dàn buiten kennis zijn; *lĕs-lĕsan*, (van iemand die inslaapt) even weg zijn, weer wakker worden, en zoo allengs „onder zeil" raken. (Vgl. *los* en *ngilĕs*.)

**LESAH**, alleen in *lelesaheun*, los van iemand of iets (b. v. van zijn geld) zijn, er niets van voelen als men zijn vrouw verstoot of verliest, ongevoelig zijn.

**LESANG**, glad, glibberig (van de huid, een plank, enz.).

**LĔSĔR**, een dikwijls gehoorde uitspraak van en = *lĕrĕs*, zie ald.

**LĔS-LĔSAN**, zie *lĕs*.

**LESNAR**, het Holl. lessenaar; z. v. a. *wadah soerat*, d. i. al wat men gebruikt om er brieven, papieren of gedrukte stukken in te doen, brieventasch, porteteuille; ook: schrijfcassette.

**LĔSOE**, zeer vermoeid, afgemat, slap, krachteloos, zwak, uitgeput (van het strijden, van vasten, enz.), machteloos zijn; *tanaga lĕsoe*, de kracht is uitgeput; *ngalĕsoe*, slap-, lenig of zwak maken; *dilĕsoe*, slap-, lenig of zwak gemaakt worden; verder: (van *napsoe* of drift) tot kalmte gebracht worden; ook = *dilĕmpĕng*, recht gemaakt-, recht gebogen worden; *lĕlĕson* (eig. Jav.), wat rust nemen, zich wat ontspannen.

**LESOT** (vgl. *sot* en *lepot*), losgaan, loslaten, los zijn (b. v. de ouders van hun kind), van iets af zijn of losraken; *lalesotan*, losgaan, uiteengaan, afvallen (b. v. een ketting); *ngalesotkeun*, losmaken, ontbinden, loslaten, vrijlaten; *dilesotkeun*.

**LĔSTRĔNG**, = *lĕntrĕng*, zie ald.

**LET**, het Holl. lid; idem (nl. lid van een of ander college).

**LETAH** k., *ilat* l., tong, de tong; *tatali letah*, de tongriem; *tibalik letah*, verkl. met *tadi bĕnĕr*, *ajeuna teu bĕnĕr*, na eerst de waarheid gezegd te hebben nu anders spreken. (Vgl. *letak*.)

**LETAK** (vgl. *letah*), g. w.; *ngaletak*, oplikken; *loetak-letak*, zich al maar om den bek likken; ook: overal aan likken; *ngaletakan*, oplikken, aflikken, belikken, *diletakan*; - *kaletak*, opgelikt (gezegd van water dat door het vuur is opgezogen, van een huis enz. dat door een brand wordt aangetast, van een stad waarop een oproer van elders overslaat, enz.; vgl. *lentab*).

**LĔTEH**, = *leuleus*, lenig, buigzaam.

**LĔTĔNG**, voll. *toewa lĕtĕng*, naam van een wortel dien men de visschen laat eten om ze te bedwelmen, ten einde ze gemakkelijk te kunnen vangen. (Zie *toewa*.)

**LETJE**, ngbr.; *loetja-letje*, veranderlijk, wispelturig, een gegeven belofte niet nakomen; *ngaleletje*, in gebreke blijven aan een belofte, overeenkomst of afspraak (b. v. betreffende betaling) te voldoen; *dileletje*.

**LĔTJĔK**, ong. = *kiroeh*, drabbig, modderig; ook: slecht (van water); *ngalĕtjĕkkeun*, drabbig maken; *dilĕtjĕkkeun*.

**LETJET**, ruw, ontstoken, puistachtig (van de huid, ten gevolge van wrijving); ook = *bohak*, open, ontveld, geschaafd; *loetjoetletjet*, los in elkander zitten (b. v. een stoel). Vgl. *lotjot*.

**LETOD**, verkl. met *leuleus*, *taja tanaga*, d. i. machteloos, krachteloos; *patinglaletod*, idem, van velen.

**LĔTOEK** (*b. p.*), = *bloek*, zie ald. P.

**LETRA**, = *bĕrĕsih*, rein; *leletra*, = *bĕbĕrĕsih*, reinigen. (Vgl. *setra*.)

**LEUBEUT**, = *meuhpeuj*, (van een vruchtboom) veel vrucht dragen, rijk beladen. (Vgl. *nimplik* bij *timplik*.)

**LEUEUR**, glibberig, glad (inz. van een slijkerigen weg of van een boom); *hoeroe leueur*, naam van een *hoeroe*-soort.

**LEUEUT**, I. l. van *inoem*, g. w.: drink! - ook l. van *tjidoeh*, speeksel; *neureuj leueut*, zijn speeksel inslikken; *ngaleueut*, = *ngarot*, in 't alg. l. van *nginoem*, drinken; in 't bijz. l. van *njaneut*, ontbijten; *dileueut*; *ngaleueutan*, iemand te drinken geven; *dileueutan*; *ngaleueutkeun*, iets aan iemand te drinken geven, iemand laten drinken; *dileueutkeun*; *leuleueutan*, l. van *inoeman*, drank, dranken.

II. *Hideung leueut*, pikzwart (van kippen of vogels, b. v. van een kraai).

**LEUGEUDEUT**, of wel *ngaleugeudeut*, in een lange rij achter elkander loopen (van een groote menigte). Vgl. *aleut*.

**LEUGEUT**, = *geutah*, het kleverig sap van sommige planten, gom, hars, vogellijm; *ngaleugeut*, = *ngarapĕt*, doen kleven, hechten; *bisa ngitjeup ngaleugeut*, de kunst verstaan de lieden te trekken en aan zich te verbinden; *ngaleugeutan*, met *leugeut* hechten, doen kleven; *dileugeutan*.

**LEUH**, korte vorm van *euleuh*, zie ald.

**LEUHANG**, een afkooksel van planten of bladeren, dat warm over het lichaam uitgegoten wordt als geneesmiddel tegen uitslag.

**LEUHEUNG**, verkl. met *mènding* en *taloeng-taloeng*, beter is of zou zijn, het is te hopen dat; *leuheung basa lamoen*, iets anders zou het zijn als, b. v. *leuheung basa lamoen meunang*, iets anders zou het zijn als gij mocht overwinnen; *leuheung basa lamoen ĕnja pangsalahna*, iets anders zou het zijn als het verkeerde (van die leer) vaststond; *leuheung basa lamoen hasil*, iets anders zou het zijn als het voordeel opleverde; *leuheung-leuheung lamoen meunang*, 't is te hopen dat gij overwint; *leuheung-leuheung oerang aja bagdja*, 't is te hopen dat we een meevaller hebben; *saleuheung*, een klein voordeel hebben, iets gemakkelijker zijn; *mileuleuheungkeun*, z. v. a. *ngaloemajankeun*, voor lief nemen, nemen voor wat het is, ten goede houden; *dipileuleuheungkeun*.

**LEUÏR**, (staat tegenover *gendjah* en *hawara*) lang te velde staan, laatrijp, spade; *pare leuïr*, lang te velde staande rijst, spade rijst; *djagong leuïr*, lang te velde staande maïs; *leuïr-leuïr teuing*, verkl. met *ĕlat-ĕlat teuing*, lang op weg zijn of geweest zijn, te spade komen of gekomen; *kaleuiran*, achteraan komen, later dan anderen komen (b. v. van een rijstsoort: later rijp zijn dan een andere soort).

**LEUÏT**, rijstschuur.

**LEUKEUN**, vlijtig, zeer naarstig, met volharding doorwerken; *ngaleukeunan*, iets met vlijt en volharding doen; *dileukeunan*; *kaleukeunan*, volhardende naarstigheid.

**LEUKEUR**, I. een eenigszins afgedragen *sorban* of tulband; *leukeuran*, wat eenigszins afgedragen is.

II. Zeker vlechtwerk van klappernerven, om pannen en schotels op te plaatsen. B.

**LEUKLEUK**, verkl. met *ngarasa horeyam*, tegen iets opzien (tegen een rechten verren weg, tegen een moeitevol werk, en derg.); *sakitoe leukleukna*, er zóó tegen opzien, zóó zijn dat men (vanwege de moeilijkheid) er tegen moet opzien.

**LEULEUJ**, zachtjes vlieten (van een rivier of beek); verder: zachtjes spreken, zacht van gemoed, nederig (*handap-asor*); ook z. v. a. *meudjeuhna* en *hanteu bangĕt teuing*, middelmatig van sterkte (van tabak, een aftreksel, enz.), tusschenbeide; *bako leuleuj*, middelsoort tabak. (Vgl. *tjameubleu*.)

**LEULEUS**, I. (het tegenoverg. van *heuras* en te verg. met *lepet* en met *lĕleh*), lenig, buigzaam; verder: zacht (b. v. hoofdhaar), week (b. v. rijst die lang gestaan heeft), niet stevig, teeder, zwak, slap (b. v. in de beenen of van jonge planten), af-zijn, krachteloos zijn (b. v. van honger of ten gevolge van mishandeling); ook: zachtzinnig, gedwee; *hoĕ leuleus*, naam van een fijn-, buigzaam soort rotan; *omong leuleus* of *basa leuleus*, een zacht woord, zachte uitdrukking, zich zacht uitdrukken; *leuleus awak*, slap van lichaam, overdr.: vlug, vlijtig, vaardig een bevel gehoorzamen; *leuleus kedjopoĕna*, week is de rijst van een dag oud, sprkw. voor: in het begin goed, maar daarna slecht en hoe langer hoe slechter; ook gezegd van iemand die eerst boos geweest en nu dubbel zacht gestemd is, verteederd; *leuleus djeudjeur lijat tali*, lenig is de stok en taai (elastisch) is het snoer, sprkw., verkl. met *koedoe pĕngkoeh kana parentah*, met volharding gehoorzamen aan ontvangen bevelen; *ngaleuleusan*, zacht maken (b. v. leder); verder: iemand met zachtheid-, met toegeeflijkheid behandelen; ook z. v. a. *ngalĕlĕmoe* (zie *lĕmoe*), iemand in een goede luim trachten te brengen; *dileuleusan*; *ngaleuleuskeun*, zacht-, buigzaam maken; *ngaleuleuskeun hate bĕngis*, een stug hart zacht maken; *dileuleuskeun*.

II. Onder de Bad. voor *lalaj*, voll. *manoek leuleus*, vleermuis.

**LEUMEUNG**, *kĕtan* (*leumeung kĕtan*) of ook wel ander voedsel in een *roewas* of geleding bamboe gekookt met een weinig water; *ngaleumeung*, zoodanig gerecht koken, *leumeung* maken; *dileumeung*.

**LEUMPANG** k., *angkat* l., loopen, gaan, wandelen, reizen, trekken, varen; ook: vertrekken, heengaan, heentrekken, enz.; *leumpang nangkoeban*, op den buik loopen, zich op den buik voortbewegen; *leumpang nangkarak*, op den rug loopen, zich op den rug voortbewegen; *disina leumpang*, doen (laten) loopen; *poelang ka leumpang*, heen en terug, retour; *leuleumpangan*, loopen, wandelen, op reis zijn; ook: reis, tocht; verder: heen en weer loopen

wandelen, rondkuieren; *sakaleumpang-leumpang*, of zelfs *leumpang sakaleumpang-leumpang*, doelloos voortloopen; *ngaleumpangkeun* k., *ngadampalkeun* l., iets in gang brengen; (van de voeten) ze tot gaan gebruiken; *dileumpangkeun*; *pangleumpangan*, tocht, reis.

**LEUMPEUH**, I. zacht, buigzaam (b. v. ten gevolge van verwarming); ook: weekelijk, zwak (vgl. *joeni* I.); *ngaleumpeuh*, iets bij het vuur houden om het zacht of buigzaam te maken (b. v. bladeren voor *moengkoes* of inpakken); *dileumpeuh*.

II. Tomo, = *loempoeh*, zie ald.

**LEUNDJEUR**, z. v. a. lang en recht (vgl. *londjor*), hulpwoord om geheele bamboe's, rotan's, stukken suikerriet en reepen waschzeep te tellen; *saleundjeur*, één (geheele) bamboe, enz.; *teu leundjeuran*, verkl. met *hanteu bĕnĕr* en *reja salahna*, geen „voet bij stuk" houden, niet bij de zaak blijven, van het een op het ander overgaan, niet geregeld iets doen; *leuleundjeuran*, recht uitgestrekt liggen.

**LEUNGEUN** k., *panangan* l., *kokod* k. p., hand, de handen; verder (maar alleen 't k.-woord): de voorpooten van een dier (inz. van een dier dat met de voorpooten grijpen of slaan kan), de bloemsteel van den *kawoeng* of suikerpalm (ook *langgari* geheeten), mouw van een kleedingstuk, leuning of arm van een stoel, en derg.; *indoeng-leungeun*, de duim; *boekoe* (of *boengkoel*) *leungeun*, het handgewricht; *pigeulang leungeun*, hetzelfde; *poehoe leungeun*, het onderste gedeelte van de hand, de onderhand; *dampal leungeun*, handpalm; *hampang leungeun*, handig; ook: spoedig gereed om te slaan; *ateul leungeun*, een jeukende hand hebben, overdr.: zijn handen niet thuis kunnen houden, zich licht vergrijpen aan wat van den naaste is; *pandjang leungeun*, lange handen hebben, = ons „lange vingers hebben", diefachtig zijn; *koembah leungeun*, een intieme *sidĕkah* die op den 7den dag na de bevalling gehouden wordt om de onreinheid van allen, die middellijk of onmiddellijk daarbij betrokken waren, weg te nemen (P.); *leungeunan*, een arm of armen hebben, van een armleuning of armleuningen voorzien zijn.

**LEUNGGEUH**, I. ngbr.; *ngaleunggeuh*, bijeenkomen om een aanvang te maken met een te vieren feest; ook: opening van het feest, voll. *waktoe ngaleunggeuh*.

II. Z. v. a. *reureuh*, rusten; ook: langzaam werkend (b. v. vergift); *poĕ leunggeuh*, de dag na iemands geboorte (vgl. *titis* I.); *baroewang leunggeuh*, langzaam werkend vergift (P.); *ngaleunggeuhan*, = *ngareureuhan*, uitrusten van. (Vgl. *loenggoeh* en *linggih*.)

**LEUNGIT**, te loor gaan, verliezen, verloren, weg zijn, zoek zijn, kwijt zijn, verdwenen (vgl. *lĕs*, *lĕnas*, *lapoer*, enz.); *leungiteun*, lijden aan verlies, vermissen, iets of iemand missen, het gemis van iemand of iets gevoelen (b. v. van een afwezig kind); *koela teh leungiteun ĕmbe*, ik vermis mijn geit; *rama koe agoes leungiteun pisan*, uw vader mist u zeer; *leuleungiteun*, verloren hebben, missen; ook: verloren dingen; *lamoen aja leuleungiteun*, als er dingen verloren zijn, als er iets vermist wordt; *ngaleungit*, zich (stil of op geheime wijze) verwijderen, wegkomen, verdwijnen; *ngaleungitan*, tot verdwijning komen, allengs verdwijnen; *kaleungitan*, iets verloren hebben, kwijt zijn, missen; ook: (aan iemand) ontvallen; *ngaleungitkeun*, te zoek maken, wegmaken, maken dat iets niet meer is, te niet doen (b. v. iemands ingebeelde volkomenheid, door God); *soesah ngaleungitkeun asih*, de moeite doet de liefde te niet; *dileungitkeun*.

**LEUNGSING**, een wormachtige slak (z. a. men wel in de salade enz. vindt: dun, lang, zwartachtig en zonder huisje), een slakachtige of wormachtige bloedzuiger.

**LEUNGSIR**, voll. *ki leungsir*, naam van een boom.

**LEUNGTJANG**, voll. *tji-leungtjang*, op den grond staand regenwater, plas regenwater; ook: over den grond stroomend regenwater.

**LEUNJAJ**, naam van een glimworm [behoorende tot de duizendpooten, betrekkelijk kort en zeer dun, vergiftig; sterk gewreven verspreidt dit insect een phosphorisch licht]; in Kad. ook: een bruine oorworm, welks steek pijnlijk is.

**LEUNTJA**, naam van een heester met bittere bladeren [die tot *deungeun kedjo* of toespijs bij de rijst worden gebruikt]; *loemeuntja*, (van jonge planten) het aanzien hebben van de *leuntja* (die laag bij den grond wast), d. i. nog jong, teeder, in het begin der ontwikkeling zijn.

**LEUNTJANG**, ngbr.; *ĕntod-leuntjang*, naam van een zwemvogel, de duiker; *leuntjangeun*, rood of ontveld (b. v. de voeten van iemand die lang in het water gestaan heeft), los of stuk zijn van de huid (door water), rottig, verrot (van *pare* die te lang en te diep in het water gestaan heeft).

**LEUPAS** (vgl. *lĕpas*), losraken, ontkomen, los (uit den val, uit de gevangenis, uit

den stal), losgelaten, vrij; *leupas siksa*, vrij of verlost van de straf, aan de straf ontkomen of ontkomen zijn; *ngaleupaskeun*, iets of iemand loslaten, vrijlaten, ontslaan, bevrijden; *dileupaskeun*; *kaleupasan*, bevrijding, verlossing.

**LEUPEUT**, rijst die gekookt is in pakjes van pisangblad. (Vgl. *koepat.*)

**LEUSEUH**, ong. = *loesoeh*, (van een kleedingstuk) het nieuw of het mooi eraf zijn, slap, verbleekt, vuil, half versleten, afgedragen; *ngaleuseuhan*, verkl. met *nganjar-nganjar*, een nieuw kleedingstuk voor den eersten keer aanhebben, (iets nieuws) voor het eerst gebruiken; *dileuseuhan*. (Vgl. *pĕras.*)

**LEUSOENG** (Z.-B.), = *lisoeng*, rijstblok.

**LEUT**, werkw. tusschenw. voor: in een rij achter elkander loopen (nader uitgedrukt door *ngaleut*, *leugeudeut*, enz.; vgl. *heuleut*); *leut-leutan*, bij troepen, afdeelingen of scharen optrekken.

**LEUTAJ** (Z.-B.), tot stof vergaan, tot poeder geworden.

**LEUTAJ-LETOJ** (Z.-B.), totaal verslapt.

**LEUTAK**, modder, slib, slijk, slik; ook: lava (voll. *leutak panas*); verder: aardhars, asphalt; *leuleutakan*, in de klei werken.

**LEUTIK** (tegenwoordig vrij algemeen *alit* l.), klein, onaanzienlijk, luttel, gering (van grootte of stand), dun (b. v. een stokje), laag (van water), fijn, zacht, zachtjes (van de stem); *djalma leutik*, de „kleine man”, de „kleine luiden”, het volk; ook: een gering mensch; *angin leutik*, zachte wind, overdr. voor: ademtocht, aanademing; *leutik ati*, klein van hart, kleinmoedig, versaagd; *sasaoeran leutik*, zachtjes spreken; *goemoedjĕng leutik*, fijn (eventjes) lachen; *djangkoeng-leutik*, lang maar tenger; *tjokot leutikna*, neem het geringste, het minste; *leutik-leutik*, gering, onbeteekenend, nietig; *tjeu pĕrkara lain deĕt leutik-leutik*, dit is geen oppervlakkige noch nietige zaak; *ti leuleutik*, = *ti boeboedak* k., *ti boeboerĕj* l., van kinds af, van der jeugd aan, van kindsbeen aan; *leuleutikan*, van luttele waarde of beteekenis, onbeteekenend, gering, zachtjes; ook: een kleinigheid, een bagatel; *pĕrkara leuleutikan*, een onbeteekenende zaak, een bagatel; *pihoetangkeun leuleutikan*, onbeteekenende schuldvorderingen; *tjeurik leuleutikan*, zachtjes weenen; *ngamoek soteh leuleutikan*, hij vocht zoo maar een beetje, zoo maar wat voor de leus; *ngaleutikan*, kleiner worden, verkleinen, beperken, minder maken; *dileutikan*. (Vgl. *lĕmboet.*)

**LEUTJIR**, = *lesang* en *loewis*, glad (b. v. van vel), spiegelglad, blinken; *tarang leutjir*, glad van voorhoofd; *ngaleutjirkeun*, doen blinken; *dileutjirkeun*.

**LEUWEUNG**, bosch, woud, woestenij, uitgestrekte wildernis; ook: wild (vgl. *loewang-liwoeng*); *leuweung langgong*, een groot dicht bosch; *leuweung eurih*, een groot alang-alangveld, wildernis; *sato leuweung*, wilde dieren (vgl. *galak*); *oetjing leuweung*, wilde kat; *randoe leuweung*, de wilde kapokboom; *bonteng leuweung*, wilde komkommer, kolokwint; *sasawi leuweung*, wilde mosterd; *antanan leuweung*, een wilde *antanan*; *leuleuweungan*, door een bosch trekken, in een bosch omdolen of ronddolen; *mileuweungan*, door een bosch trekken.

**LEUWI**, diepte in een rivier, kolk, maalstroom; *ka tjai djadi saleuwi, ka darat djadi salĕbak*, sprkw. voor *sahate*, één van zin, gevoelen en doen.

**LEUWIH** k., *langkoeng* l., meer, meer dan; ook: over, te veel, zeer; *kalintang-leuwih* of *kaliwat-leuwih*, buitengemeen, uitermate; *saleuwihna*, wat er meer of over is, wat er meer benoodigd is; *anoe saleuwihna ti sakitoe*, wat daar boven gaat; *leuwihan*, over-zijn, een rest of overschot hebben, meer dan genoeg zijn, overvloed hebben; *ngaleuwihan*, = *nambahan*, bijdoen, toevoegen, over de maat geven; *ngaleuwihan ti*, meer zijn dan, te boven gaan, overtreffen; *dileuwihan*; *ngaleuwihkeun*, over doen zijn, te boven doen gaan, doen overtreffen, bevoorrechten; *dileuwihkeun*; *kaleuwihan*, te veel zijn, te veel geworden, te erg; ook: overdaad, meerderheid, voorrecht, uitnemendheid.

**LEWA** (vgl. *lĕwe*), ngbr.; *lelewa*, een voorkomen of houding (jegens iemand) aannemen [soms in goeden zin: *hade lelewana*, maar meest in ongunstige beteekenis], een leelijk gezicht zetten, den neus (tegen iemand) optrekken, grijnzen, grijnslachen; ook: grijns, grijnslach, grimas; *lelewa tjeu aing*, met zijn houding willen zeggen: „hier ben ik”; *loba lelewa*, veel grillen hebben, veel grimassen maken; *ngalelewadn*, tegen iemand gezichten trekken, iemand met de oogen bewerken (inz. van een vrouw gezegd), tegen iemand grijnzen, iemand nabauwen, napraten, bespotten; *dilelewadn*.

**LEWAH** (te verg. met *lewaj*), ngbr.; *dada lewah*, een zwakke, vooruitstekende borst, een kippeborst hebben.

**LEWAJ**, schuins afloopen (b. v. iemands schouders); (van een wiel) heen en weer gieren of zwieren, zwak in elkander zitten.

**LĔWA-LĔWE**, zie *lĕwe*.

**LĔWANG**, z. v. a. *aringgis*, angstig, dui-

zelig (vooral bij het neerzien in een diepte); *lalĕwang*, idem, met verst.; *ngalĕlĕwang*, het gevoel dat men bij het neerzien in een diepte ondervindt, duizelingwekkend, angstwekkend; ook: iemand die kwaad gedaan heeft vrees aanjagen, bang maken voor de straf die hem wacht; *dilĕlĕwang*; *lĕwangan*, 1. licht *lĕwang* worden; 2. angstwekkende diepte.

**LĔWE**, het trekken van een lip; *ngalĕwe*, een lip zetten, een lip trekken, den mond tot schreien zetten; *lĕwa-lĕwe*, of *loewa-lĕwe*, een lip trekken, de lip laten hangen, een scheven mond zetten, den mond tot schreien zetten, gaan schreien; *biwir djĕbi lĕwa-lĕwe*, zij trok een lip en ging schreien; *nini loewa-lĕwe bari tjeurik*, de oude vrouw liet de lip hangen en weende. (Vgl. *lelewa*.)

**LEWEH**, z. v. a. *tjeurik*, (van een kind), weenen, schreien; *leleweh*, het huilen of schreien van een kind nabootsen.

**LEWEK**, ngbr.; *ngalewekan*, iemand een veeg of smeer geven met drek, slijk enz.; *dilewekan*; *ngalewekkeun*, drek-, slijk of iets derg. op iemand smeren; *dilewekkeun*.

**LIBOER**, ngbr.; *ngaliboer*, = *maok* (zie *paok*), wegpakken, stelen (bij dag), smokkelen; *diliboer*; *kaliboer*, weggepakt, meegepakt; ook: bij vergissing eens anders vracht enz. hebben op- of medegenomen.

**LIDĔG**, ngbr.; *ngalidĕg*, in menigte bijeenzijn.

**LIDIG**, platgetrapt, begaan (inz. van een weg of pad).

**LIGAR**, afwijken, van elkander wijken (b. v. de blaadjes van een bloem), afvallen (van de blaadjes eener bloem, en wel na elkander); *dawoek ligar*, een schimmel, wiens donkere haren geheel of bijna geheel in wit zijn overgegaan; *ngaligarkeun*, van elkander doen wijken, van elkander verwijderen; *diligarkeun*. (Vgl. *loegar*.)

**LIGEUH**, ngbr.; *ngaligeuh*, ledig of werkeloos rondslenteren, een nutteloos leven leiden, niets te doen hebben; *loegah-ligeuh*, al maar ledig rondloopen, werkeloos rondslenteren.

**LIGLAG**, ngbr.; *ngaliglag*, open en bloot, onbedekt, onbeschermd; verder: openhangen (van het baadje), de bovenkleeren open hebben, het bovenlijf naakt hebben; *eta soemoer ngaliglag teuing, koedoe dipagĕran*, die put ligt daar te open, men moet hem omheinen.

**LIGOER**, ngbr.; *ngaligoer*, ong. = *ngaringkoek* of ook wel = *ngaboegbroeg*, inéén gerold liggen, op elkander of op een hoop liggen (b. v. pakken of vrachten).

**LIJAN**, 1. van *sedjen* en = *sanes*, ander, anders, verschillend, behalve; *nagara lijan*, een andere stad, een ander land, elders; *lijan ti*, anders dan, behalve dat; *salijan ti eta*, of *salijan ti dinja*, en alle andere van dat soort, en alle andere dergelijke; *djeung noe salijan ti eta*, en zoo voort; *kalijan*, = *kalajan*, 1. van *kalawan*, *reudjeung* enz., met, en, benevens; *ngalijankeun*, iemand als vreemdeling behandelen of toespreken (b. v. door *andika* tegen hem te zeggen); *dilijankeun*.

**LIJANG**, opening, gat, halsgat, enz.; *ngalijang*, een gat maken; *ngalijangan*, een gat ergens in maken; *dilijangan*.

**LIJAR**, vloeien (van papier, vgl. *soeoeb*); verder: zich verspreiden (van een gerucht, een gezegde, van vogels, visschen enz.); tevens: ter algemeene kennis komen; ook z. v. a. *njaba*, er op uitgaan; *ngalijar*, de scheringdraden spannen op 't getouw; *dilijar* (P.); *ngalijarkeun*, alom verspreiden of verbreiden, iets ter algemeene kennis brengen; *dilijarkeun*; *kalijaran*, z. v. a. het meer gebr. *kadjĕmbaran*, zie *djĕmbar*; *panglijaran*, wandelplaats (b. v. van het wild gedierte).

**LIJAS**, ngbr.; *kalijasan*, gevolg van iets; *kalijasanana*, het gevolg daarvan, het slot of einde ervan, ten laatste; *kalijasanana dewi Sarah hatoeran ka nabi Ibrahim*, ten slotte sprak Sara tot Abraham, enz. (Vgl. *palijas*.)

**LIJAT**, (het tegenoverg. van *heuras*) buigzaam, elastisch, lenig, taai; ook: zachtzinnig; *basa lijat*, z. v. a. *basa leuleus*, een zacht woord, zich zachtzinnig uitdrukken; *leuleus-lijat*, zachtzinnig, kalm, bedaard.

**LIJEUK**, een blik; *ngalijeuk* k., *ngareret* l., een blik ter zijde werpen, zijwaarts zien, ter zijde zien; *ngalijeuk ka toekang*, naar achteren zien, achteromkijken; *dilijeuk*, (ter zijde) aangezien worden; *kalijeuk*, met een zijdelingschen blik gezien; *loewak-lijeuk* k., *roeroet-reret* l., links en rechts zien, om zich heen zien, rondkijken, naar iets of iemand uitkijken; *ngalijeukan*, een zijwaartschen blik naar of op iemand of iets werpen, rondkijken (z. a. b. v. iemand die zoekt); *dilijeukan*.

**LIJEUR**, duizelen, draaien voor de oogen, draaierig, duizelig. (Vgl. *poejĕng*.)

**LIJEUS**, ngbr.; *ngalijeus*, het hoofd-, het gelaat afwenden; *ngalijeus ka*, het hoofd afwenden van; *kalijeus*, gezegd van het voorwerp waarvan men het hoofd of gelaat afwendt; *ngalijeuskeun*, het gelaat, het hoofd-, den blik enz. ergens van afwenden. (Vgl. *balijeur*.)

**LIJO**, steen- of pannenbakkerij, tichelbakkerij.

**LIJOED**, ngbr.; *ngalijoed*, ong. = *ngalimboeng* II., (van een menigte) bijeenkomen of bijeenzijn zonder bepaald doel of zonder iets te doen, wemelen (van menschen), zich voortbewegen (van een opeengedrongen menigte); *tinglalijoed*, (van vele menschen) door elkander loopen, wemelen; *loewad-lijoed*, al maar bij elkaar komen, bij elkaar staan, door elkaar loopen (zonder bepaald doel), samenscholen; ook: samenscholing, oploop; *lilijoedan*, in groote maar ongeregelde beweging zijn (van een volksmenigte), door elkander wemelen.

**LIJOEH**, stil water, stilstaand water (inz. in een rivierhoek), water waarin geen of weinig beweging is.

**LIJOENG**, ngbr.; *ngalijoeng*, = *ngarijoeng* en *ngalingkoeng* (zie *rijoeng* en *lingkoeng*), omringen, omsingelen; *dilijoeng*; *kalijoeng*, omringd, omgeven.

**LIJOER**, I. zacht (inz. iets dat eerst hard was, maar door koking zacht is geworden). II. *Lilijoeran*, verkl. met *silih-toeloeng*, elkander helpen, wederzijds elkander bijstaan; in Z.-B. bet. *lilijoer* of *lilijoeran* onderling hulpbetoon met verplichte wederkeerigheid.

**LIKA**, naam van een zoetwatervisch als de *djambal*, doch grooter.

**LIKĔR** (vgl. *lekor*), ngbr.; *ngalikĕr*, doodmoede zijn. P.

**LIKĔT**, kleverig, kleiachtig, lijmig; *taneuh likĕt*, klei (de stof waarvan men pannen enz. maakt); *biwir likĕt*, een lijmige uitspraak hebben.

**LIKOER**, een woord ter vorming der getallen-namen van een-en-twintig tot en met negen-en-twintig; *salikoer*, een-en-twintig; *doewa likoer*, twee-en-twintig, enz. [25 heeft daarenboven een eigen benaming, nl. *salawe* (van *lawe*), doch men zegt daarvoor ook *lima likoer*]; *likoeran*, in de twintig.

**LILA** k., *lami* l., lang van duur, lang duren, uitblijven; *teu lila*, niet lang, van korten duur, voorbijgaand; *moal lila*, het zal niet lang duren; *ari ĕnggeus lila*, eenigen (of ook wel langen) tijd daarna; *sabaraha lila*, voor een tijd, gedurende zekeren tijd; *sabaraha lilana*, hoelang, hoelang ook; *hanteu sabaraha lilana*, niet zeer lang; *di djĕro sakitoe lilana*, gedurende dat tijdsverloop; *lila ti lila*, na langen tijd; *lila-lila*, na langen tijd, ten laatste; *ka lila-lila*, het zal lang duren; *panglilana*, het langst, op zijn langst, op het allerlangst; *dilila-lila*, gedurig uitgesteld of verschoven worden, op de lange baan geschoven worden; *ngalilakeun*, lang doen duren, verschuiven, uitstellen, op de lange baan schuiven; *dililakeun*.

**LILAH** (gewone uitspraak van 't Ar. ridla, zie *rila*), tevreden zijn met, behagen hebben in; *kalilahan*, gunst, welgevallen.

**LILIH** (vgl. *ririh*), z. v. a. *sabar*, geduldig, lijdzaam; ook: geduld.

**LILIN**, kaars; *tĕmpat lilin*, blaker; *taneuh lilin*, een witte kleisoort (waarvan men o. a. wel *gĕntong*'s maakt); *banteng lilin*, een witte *banteng*.

**LILIP** (vgl. *lĕlĕp*), ngbr.; *ngalilip*, op een hoop liggen, een hoop vormen (b. v. boeken), opgehoopt, zich ophoopen; ook = *ngarejaän*, zich vermeerderen; *kalilipan* ong. = *karimboenan*, overdekt, bedekt.

**LILIR**, bijkomen, opleven, opfleuren, herleven (een plant, een kwijnende stad, enz.); verder: opwaken, ontwaken, even wakker worden (*njaring sakeudeung*); ook: gekalmeerd (b. v. na een twist), bedaren (b. v. geween); *koelĕmna ĕnggeus lilir*, hij was uit den slaap ontwaakt; *liliran*, met tusschenruimten zich hooren laten (b. v. de *bĕdoeg*).

**LILITO**, ngbr.; *ngalilito*, ong. = *ngalitjikan* en *ngabobodo* (zie *litjik* en *bodo*), iemand fraaie beloften doen om hem te winnen en daarna zijn beloften niet houden; ook verkl. met *ngabingkĕngkeun djalan lĕmpĕng*, krom maken wat recht is; *dililito*.

**LIMA**, vijf; *limaän*, vijftal, de vijf; *kalima*, vijfde; *noe kalima*, de vijfde.

**LIMAN** (Kw., = *gadjah*, olifant), voll. *tapak-liman*, naam van een distelsoort met blauwe bloempjes. (Zie *tjĕngtjĕng*.)

**LIMAR**, naam van een *batik*-soort.

**LIMAS**, een vorm voor gebak enz. van pisangblad; *lilimasan*, een huis met een zoogen. wolvedak (korte *soehoenan*) waarvan de gevel niet rechtstandig, maar overhellend is. (Vgl. *bapang*.)

**LIMBA**, ngbr.; *ngalimba*, vochtige oogen krijgen of hebben (z. a. iemand die op het punt is te gaan weenen), de tranen in de oogen krijgen of hebben. (Vgl. *tjalimbam*.)

**LIMBANG-LIMBOENG**, ngbr.; *ngalimbang-limboeng*, verkl. met *loentang-lantoeng*, rondloopen. P. (Vgl. *limboeng* II.)

**LIMBAS**, = 't meer gebr. *rimbas*.

**LIMBOE**, maar doorgaans *ngalimboe*, wieling van het water in een draaikolk. P.

**LIMBOEH**, ngbr.; *limboehan*, ook *limoehan*, 1. een deel van het Inl. weeftoestel [stok van ong. 1 M. lang en rond; men steekt hem tusschen de scheringdraden, dicht bij de *tologan*]; 2. staf, inz. van een hoofd

[teeken zijner waardigheid]; tevens wapenstok [de vorm is lang en dik]; *lilimboeheun*, plooien of rimpels hebben (rond en dik als een *limboehan*).

**LIMBOENG**, I. zwaar van boven, topzwaar, tuitelig; *ngalimboeng*, op eenzelfde hoogte blijven zweven (b. v. een vlieger die in een wervelwind is geraakt); *lambang-limboeng* of *loembang-limboeng*, niet voortkunnen.

II. *Ngalimboeng*, = *ngagimboeng*, verzameld om, zich verzamelen om, om iemand of iets heen zijn of staan; *lilimboengan*, (van velen) al maar of gedurig om iemand of iets heen zijn of staan.

**LIMBRAH**, zie bij *loembrah*.

**LIMIT**, (van de huid, het gelaat, een geschoren hoofd) glad; (van het aangezicht) baardeloos; (van de stem) zuiver, schoon, rein; (van iemands werk) netjes.

**LIMO**, voll. *djĕroek limo*, zie *lemo*.

**LIMOEHAN**, hetzelfde als *limboehan*.

**LIMOES**, een algemeen verspreide maar slechte *manggah*-soort (zie ook *keureut*); *kolejang limoes* (Z.-B.), droge *limoes*-bladeren, waarvan een aftreksel wel gedronken wordt als thee.

**LIMPAS**, loopen over den rand (van vloeistof), overstroomen, over dijk of dam loopen (van water); ook: uitlaten (b. v. een geheim of zijn wrok); *ngalimpas*, (van water) iets overdekken.

**LIMPÉS**, alleen in *kalimpès*, z. v. a. *kaliwatan* (zie *liwat*), voorbijgegaan zijn, gepasseerd zijn, overschreden hebben (b. v. het budget).

**LIMPEU**, ovнад vermoeid.

**LIMPEUR**, vergeetachtig; *limpeuran*, vergeetachtig van aard. (Vgl. *lingloeng*.)

**LIMPOENG**, verkl. met *leuleus* en *loempoeh*, slap, zwak, inz. in de beenen.

**LINDANG** (*b. p.*), = *sindang*, zie ald. P.

**LINDÉNG**, alleen in *lalindĕng*, zich onwel voelen, duizelig zijn, hoofdpijn hebben. (Vgl. *lĕndĕng*.)

**LINDÉT**, ngbr.; *ngalindĕt*, = *ngalidĕg*, zie *lidĕg*.

**LINDEUK**, (het tegenoverg. van *galak*) tam, mak (zie ook *tjoŏ* en *tjoemboe*); *ngalilindeuk*, tam maken, temmen; *dililindeuk*; *ngalindeukan*, zich met iemand gemeenzaam maken; *dilindeukan*; *kalindeukan*, gezegd van iemand voor wien de dieren niet schuw zijn.

**LINDIH** (vgl. *andih*), g. w.; *ngalindih*, op iets gaan liggen, maar inz. (iemand of een stad) onderwerpen, (een stad of land) overweldigen, vermeesteren, aan den heerscher ontnemen; verder: overwinnen, verdringen (en zichzelf op de plaats des verdrongenen zetten); *ngalindih nagara*, een stad (of land) onderwerpen; *ngalindih padjĕnĕngan*, iemand uit zijn waardigheid of ambt verdringen en zich die (dat) toeëigenen *kalindih*, tot onderwerping gebracht, overweldigd, overwonnen (zóó dat de overweldiger in de plaats van den overwonnene gekomen is); *leungit pikir abdi kalindih asih ka goesti*, de gedachte aan mijzelven verdween en de plaats werd ingenomen door de liefde tot u; *poma maneh oelah kalindih koe kagorengan, nja koedoe ngalindih kagorengan koe kahadean*, word van het kwade niet overwonnen, maar overwin het kwade door het goede.

**LINDJING**, ngbr.; *ngalindjing*, niet willen gaan zitten, staan blijven (maar in groote beweeglijkheid, b. v. iemand die boos is); *landjang-lindjing*, al maar in beweging zijn, rusteloos heen en weer loopen. (Vgl. *djalingdjing*.)

**LINDOE**, = *lini*, aardbeving; *kalindoean*, door een aardbeving in schudding gebracht worden of zijn; *oelah oenggoet kalindoean, oelah gĕdag kadnginan*, wees niet zóó dat ge slechts in schudding komt door een aardbeving, in beweging komt als de wind tegen u blaast, d. i.: wacht niet met dat te doen tot ge een bepaald gebod zult hebben ontvangen; of ook wel: wees standvastig! laat u niet medevoeren!

**LINDOEK**, stil, niet waaien; ook: beschut voor den wind, uit den wind, luw; *ngalindoekan*, iets uit den wind houden, beschutten; *dilindoekan*.

**LINDOER**, ngbr.; *ngalindoer*, slaapdronken en alzoo geheel in de war zijn (z. a. iemand die plotseling uit den slaap is opgestaan); ook: slaapwandelen; *tjatoer noe ngalindoer*, taal van een slaapdronkene, d. i. wartaal. (Vgl. *loeloengoe* en *tjangtjaoengeun*.)

**LINGGA** (Skr., teeken, aanduiding, vorm), verkl. met *rinjoeh gĕde*, een groote termiet; andere verkl. = *siraroe minjak* [men vindt 't woord voorts nog terug in plaatsnamen, b. v. *Argalingga*, eig. de kop van een *lingga*; *Linggamanik*, waarsch. hetzelfde als *poentjak-manik*, zie *manik*]; — *lilingga*, de knop van een *gamparan*; *ngalingga*, of *ngalilingga*, als een *lilingga* zijn, op een *lilingga* gelijken.

**LINGGÉR**, draaien (van een gewricht); *lilinggĕran*, omdraaiing, de draaiing van een gewricht; ook het gewricht zelf (= *boekoe*); *koedoe njaho lilinggĕranana*, z. v. a. *koedoe njaho laoetanana*, zie *laoet*.

**LINGGI** (P.-R.), de stevenkrul eener prauw. P.

**LINGGIH** l. p., *tjalik* l., *djoek* k., zitten, rusten op, verblijven, resideeren, wonen, vast ergens zijn; verder: ergens heengaan of komen, ergens een bezoek brengen; ook vereerend toevoegsel vóór pers. voornaamwoorden, verwantschaps-termen en titels, b. v. *linggih raka*, oudere broeder; *linggih djoeragan*, mijnheer; *linggih soeltan*, Zijne Majesteit de Sultan; *linggih ing panagari Bandoeng*, resideerende (of wonende) te B.; - *moegi linggih*, gelieve te komen; *geura linggih*, kom spoedig; *ngaloeloengsoer linggih*, (een meerdere) bij zich noodigen; *ngalinggihan*, ergens op zitten of zijn; ook = *njangking* (zie *tjangking*); *ngalinggihan doewa nagara*, hij heerschte over twee landen; *dilinggihan*, gezegd van een voorwerp waarop een meerdere rust of woont, waarover hij heerscht, enz.; *ngalinggihkeun*, iemand verzoeken plaats te nemen; *dilinggihkeun*; *palinggihan* of *panglinggihan*, zetel, zitplaats, troon; *sapalinggihan*, samen op één zetel of troon zitten.

**LINGGIR**, alleen in *lilinggiran*, = *galigiran*, zie *galigir*. P.

**LINGGIS**, verkl. met *paragi noegaran*, d. i. voorwerp om mee te graven of uit den grond te graven of te breken, breekijzer, koevoet. (Vgl. *soeligi*.)

**LINGGOET**, ngbr.; *ngalinggoet*, met iets niet ophouden, voortgaan, doorgaan, een handeling uitstrekken, lang en aanhoudend spreken, eten, arbeiden, enz.

**LINGHAS**, (van een dier) wild, schuw, schichtig, weggaan als men het grijpen wil.

**LINGIH**, = *linjih*, zie ald.

**LINGKOENG**, g. w.; *hoewap-lingkoeng*, een oud gebruik, hierin bestaande dat pas gehuwde jongelieden elkander een balletje rijst in den mond stoppen, achter elkanders hoofd om; *ngalingkoeng*, zich ergens omheen plaatsen (b. v. om een tafel), omringen, omsingelen, insluiten; *dilingkoeng*; *kalingkoeng*, omringd, omsingeld, ingesloten; *ngalingkoengan*, omringen, omsingelen, insluiten (b. v. door een dubbele rij of door meerdere rijen); *dilingkoengan*.

**LINGKOEP**, dicht, toe, gesloten, toe zijn (b. v. een *pajoeng* of een boek); *ngalingkoep*, gesloten zijn, dicht zijn; *ngalingkoepkeun*, dichtdoen, sluiten (een opengemaakte vrucht, een boek, de trede van een rijtuig, enz.); *dilingkoepkeun*.

**LINGLAP**, = *hilap*, vergeten; *kalinglap*, in den toestand geraken of geraakt zijn van te vergeten. P.

**LINGLING**, ngbr.; *ngalingling*, speurende uitzien, rondzien (b. v. naar wild), rondkijken, zoeken, opzoeken, onderzoeken; *ngadjoeroeng ngalingling*, iemand uitzenden om te zoeken of om te onderzoeken; *ka oenggal lĕmboer dilingling*, in alle dorpen gezocht worden (b. v. een verloren kind).

**LINGLIR**, = 't meer gebr. *lilir*.

**LINGLOENG**, vergeetachtig (z. a. een oud mensch, vgl. *limpeur*); ook wel z. v. a. *kapaïdĕr*, den weg bijster zijn; *lalingloeng*, idem, met verst.

**LINGOET**, ngbr.; *ngalingoet*, verkl. met *tjeurik bae*, aanhoudend weenen of schreien.

**LINGSĔM** l., *isin* s., *era* k., beschaamd, zich schamen; ook: te schande worden of geworden zijn; *ngalilingsĕm*, iemand beschaamd maken, schande aandoen; *kalingsĕman*, 1. beschaamd gemaakt, te schande geworden; 2. beschaamdheid, schaamte.

**LINGSIG**, zindelijk, knap op zijn (haar) lijf zijn; ook: vlug, handig.

**LINGSIR**, in schuinen stand staan (inz. van de zon); *lingsir wetan*, als de zon nog laag staat in het Oosten; *lingsir koelon*, als de zon reeds laag staat in het Westen; *keur lingsir*, (van de zon) een schuinen stand hebben; *ĕnggeus lingsir*, (de zon) is gedaald, afnemen (van den dag); *poë teh geus lingsir*, de dag is gedaald.

**LINI**, aardschudding, aardbeving; *lilinieun*, (van het lichaam) schudden, beven, beverig (b. v. de hand onder het schrijven). Vgl. *lindoe*.

**LINIH**, = *linjih*.

**LINJIH**, = *bĕrĕsih*, zonder vuil of vuilnis, schoon.

**LINJOK**, liegen, leugen. (Vgl. *bohong* en *wadoel*.)

**LINOE**, bijten, een bijtend gevoel aan het tandvleesch hebben ten gevolge van het eten van iets scherps; ook z. v. a. *paoer*, *lĕndĕng* en *lijeur*, duizelig (b. v. door gebrek aan slaap), snerpen, snerpend (van pijn), doordringend (van smaak of van smart).

**LINOEHOENG**, zie *loehoeng*.

**LINTANG**, maar meestal *kalintang* of *sakalintang*, uitermate, buitengemeen; *kalintang leuwih*, uitermate zeer.

**LINTAR** k., *moepoeh* (zie *poepoeh* II.) l., met een *heurap* of werpnet visschen; *ngalintaran*, verkl. met *ngaroengkoepan tjai koe heurap*, de *heurap* uitwerpen; *dilintaran*, = *diroengkoepan*, gezegd van het water waarop de *heurap* uitgeworpen wordt.

**LINTING**, de vrucht van den *djarak* of den *kaliki* stampen, met *kapoek* vermengen en tot een pit draaien (welke dan in plaats van olie wel door arme lieden gebrand wordt); ook: naam van de zoo toebereide pit; *ngalinting*, *linting* maken; verder: gedraaid tot een pit enz.; (van

den hoofddoek) zoo maar om het hoofd geslagen zijn, als een touw om het hoofd zitten [teeken van armoede].

**LINTJAR**, houten richel of plank van onderen langs een wand of beschot, plint, lambrizeering [dient in den regel tot *pamantĕs*]; *pakoe lintjar*, lange spijker; *andjing kadĕmpet koe lintjar*, een hond tusschen een *lintjar* bekneld (blaft naar links en rechts), sprkw., verkl. met *loba parentah teu oeroes*, d. i. zonder de omstandigheden in aanmerking te nemen het eene bevel voor en het andere na geven; *toetoep djoeroe oempak lintjar*, een verbl. uitdr. voor *tambal* en een speling op *tembal*, geef antwoord; ook verbl. uitdr. voor *tjowak* en een speling op *waktja*, spreek ronduit (P); *ngadeupaän lintjar*, het plint van een huis met een vadem meten [door iemand die niet op het feest aldaar genoodigd werd; en wel om de aandacht te trekken].

**LINTOEH**, vet (van lichaam, van aarde enz.), dik, zwaar van lichaam; *ngalintoehan*, vet maken (ook van den grond), vet mesten. (Vgl. *lĕbĕng*, *gĕmoek* en *montok*.)

**LINTOER**, een kuil met water (b. v. op het erf), kreek.

**LINTRIK**, ngbr.; *ngalintrik*, rondloopen (b. v. van iemand die in benauwdheid is), voor iets heen en weer loopen of om iets heen loopen, een ingang zoekende; ook in 't alg.: rondloopen, kuieren; *lantrak-lintrik*, al maar heen en weer loopen.

**LIPĔT**, = *tikĕl* (vgl. *tilĕp*), -voud, -dubbel, voudig; *doewa lipĕt*, tweevoudig, dubbel; *tiloe lipĕt*, drievoudig, driedubbel; *lilipĕtan*, vouwen (of liever samenvoegingen) in het lichaam, holten, buigingen, plooien, rimpels; *ngalipĕt*, in een vouw leggen, een vouw in iets leggen, vouwen; *dilipĕt*; *ngalipĕtan*, (van meer dan één ding) vouwen, toevouwen, opvouwen; *dilipĕtan*; *ngalipĕtkeun*, iets op- of toevouwen; *dilipĕtkeun toedjoeh poeloeh*, (b. v. van de zon) zeventigmaal [zoo heet gemaakt worden] als gewoonlijk.

**LIPLAP**, het Holl. liplap; persoon van gemengd (Europeesch met Indisch) bloed.

**LIPOER** (vgl. *poer* en *lapoer*), getroost, kalm, rustig, bedaard (b. v. na toorn), gestild (b. v. droefheid); *matak lipoer*, tot troost zijn; *lilipoer*, troost, vertroosting; *ngalilipoer*, troosten, vertroosten; *dililipoer*; *ngalipoeran*, iemand troosten of vertroosten; *dilipoeran*; *kalipoer*, getroost worden of zijn, troost verkrijgen; *panglipoer*, vertrooster; *panglilipoer*, vertroosting; *kalipoeran*, het vertroost zijn; *loemoer panglipoeran*, beker der vertroosting. (Vgl. *oepah*.)

**LIPOET** (vgl. *lapoet*), bedekt, overdekt, toegedekt (ook van een zonde); verder: dicht, genezen (van een wond, vgl. *lita*); ook: ongedaan gemaakt, verdwenen; *sabab tobat hanteu lipoet*, (die zonde) wordt door boete niet toegedekt (niet weggenomen); *ngalipoetan*, toedekken, overdekken (z. a. b. v. de huid het lichaam), bedekken, onzichtbaar maken; ook: te boven gaan, uitdooven (z. a. b. v. de *tjahja* of glans van een schitterend voorwerp, den luister van andere voorwerpen overtreffende, die als uitdooft); *dilipoetan*; *kalipoetan*, overdekt, bedekt (b. v. met gras), bedolven (b. v. een prauw door de golven); ook: zóó door iets ingenomen dat men al het andere vergeet; *kalipoetan koe karepotan doenya*, (als) bedolven onder de beslommeringen der wereld.

**LIR**, poëtisch voor *sapĕrti*, gelijk, als, evenals, alsof, zijn alsof.

**LIREN**, l. van *eureun*, ophouden, ergens mede eindigen, rusten; *teu liren-liren*, zonder ophouden; *panglirenan*, l. van *pangeureunan*, rustplaats. (Zie verder *eureun*.)

**LIRIK**, = *lijeuk*, blik ter zijde; *hanteu kapanggih koe lirik*, men vindt (verkrijgt) dat niet door (slechts) een blik ter zijde te werpen; *ngalirik*, een blik zijwaarts werpen, ter zijde zien; *ngalirik ka mantoe*, hij keek ter zijde naar zijn schoonzoon; *dilirik*.

**LIRING**, alleen in *saliring*, = *saniskara*, al, alle; *saliring lakoe-lampah*, alle handelingen; *saliring pagawean*, alle werk.

**LIRIS** (Jav., zacht, van wind of regen), alleen in *oedan liris*, lett. zacht regentje (= *hoedjan miribis*), naam van een soort *batik*.

**LIROE**, ngbr.; *kaliroe*, = *pahili*, met elkander verwisseld, in de war zijn, verkeerd; ook: zich vergissen; *ngaliron* (Javanisme, samentr. van *ngaliroean*), = *njingloer* (zie *singloer*), l. van *noekeur* (zie *toekeur*), ruilen, verruilen; *diliron*; *kaliron*, = *kaliroe*.

**LIRON**, zie *liroe*.

**LISA** k., *paseuk* l., neet, neten.

**LISAH**, l. van *minjak*, olie; *minjak lisah*, zalfolie; *dilisah*, l. van *diminjak*, zich zalven; *ngalisahan*, l. van *ngaminjakan*, olie ergens opdoen, met olie insmeren of inwrijven, iemand zalven (inz. van het hoofd gebezigd); *dilisahan*; *panglisahan*, het zalven, zalving.

**LISAN**, I. (Ar., tong, spraak), woord, een woord, gezegde, spraak, het spreken; ook: mondeling; verder: een goede uitspraak (van een taal); *ngalapalkeun koe lisan*, in woorden uitspreken, mondeling uitdrukken.

II. *Ngalisanan* l., *njĕrahkeun* s., *mitjeun* k., zijn vrouw verstooten; *geureuha sampejan ĕnggeus dilisanan*? hebt gij uw vrouw reeds verstooten? *dilisanan*.

**LISOENG**, uitgehold houtsblok om er rijst enz. in te stampen, rijstblok [het wordt veel van *tjampĕdak*-hout gemaakt]; *imah lisoeng*, huisje van het rijstblok.

**LISOES**, voll. *angin lisoes*, verkl. met *angin ngagĕlĕbĕg*, stormwind.

**LISONG** (waarsch. Chin.), = *soeroetoe*, sigaar (alleen in scherts).

**LITA**, goed genezen (van een wond), goed gelijk geworden, onzichtbaar geworden, goed effen zijn, dicht (van een scheur), verdwenen (van de sporen ergens van). Vgl. *lipoet*.

**LITJIK**, bedrieglijk-, valsch zijn of doen, egoïstisch, listig, listigheid (vgl.. *pĕlit*); *maen litjik*, valsch spelen; *ngalitjikan*, iemand bedrieglijk of ook wel partijdig behandelen, bedrog jegens iemand plegen; *noe litjik dilitjikan*, de bedrieger is (wordt) bedrogen.

**LITJIN**, zonder ruwigheid, haarloos, glad (ook z. a. een boom, door *loekoet*, of omdat hij geschild is).

**LIWAR**, ook *lower*, niet willen hooren, niet willen gehoorzamen, anders doen dan men in last heeft, verkeerd of verdraaid van hart.

**LIWAT**, voorbij, verleden; ook k., *langkoeng* l., over (een zekeren tijd); verder: zeer; *liwat ti*, meer zijn dan, over zijn; *saliwat*, een klein oogenblik, een oogwenk, een moment; ook: vluchtig; *ngaliwat*, gaan over, voorbijgaan, passeeren, overtreffen; *ngaliwat di djalan*, langs den weg gaan, den weg passeeren; *seuri keur aja noe ngaliwat*, lachen als iemand voorbijgaat [wat men *pamali* noemt: *matak deukeut tjilaka*]; *diliwat*; *kaliwat*, 1. voorbijgegaan, voorbij, overheen gegaan, gepasseerd, overgeslagen; 2. k., *kalangkoeng* l., zeer, bijzonder, uitermate; *kaliwat soegih*, zeer rijk; *kaliwat poerba*, zeer machtig; *ngaliwatan*, overheen gaan, passeeren, voorbijgaan; ook: te boven gaan, overtreffen; *diliwatan*; *kaliwatan*, voorbijgegaan, overtroffen worden; ook: te ver gegaan, te erg; *oelah heureuj kaliwatan*, drijf het met een grap niet te ver; *papaliwat*, elkander passeeren, elkander (b. v. bij den aanval) missen; *ngaliwatkeun*, iets ergens voorbij of over doen gaan, doen passeeren, doen oversteken, doen uitsteken; *diliwatkeun*; - *liliwatan*, plek waar een mensch of dier gewoon is te passeeren, passage.

**LIWĔT**, rijst in water gekookt, voll. *kedjo liwĕt* k., *sangoe liwĕt* l.; *ngaliwĕt*, rijst in water koken; *diliwĕt*.

**LIWOENG**, l. van *bingoeng*, verslagen, in verlegenheid zijn, in de war of radeloos zijn.

**LIWOER** (Buit.), = *lipoer*, zie ald.

**LOBA** (Skr.), veel, velen (meer dan *reja*) [als l.-woord doet *pirang* dienst, meestal verdubbeld, en in Tjiandjoer bovendien *rowa*]; *lolobana*, de meeste; *baloba-loba*, bij menigten; *ngalobaän*, in getal toenemen, vermeerderen; *dilobaän*; *ngalobakeun*, veel of velen doen zijn; *dilobakeun*; *kalobaän*, menigte.

**LOBAK**, naam van een langen knol of raap, de Inlandsche radijs.

**LOBANG**, = *lombang*, kuil, gat in den grond (zie ook *kantjing*); *toetoep lobang kari lobang*, een kuil stoppen, maar daardoor weer een kuil maken, een spreekwijs b. v. voor: een schuld voldoen met geleend geld; *ngalobang*, een knoopsgat maken; *dilobang*.

**LOD**, z. v. a. *ngagĕdean*, toenemen, grooter worden; *teu kanjahoan lodna*, van het opgroeien (b. v. van een kind) geen ooggetuige zijn geweest; *lod-lodan*, steeds grooter worden, toenemen, in rang opklimmen (vgl. *moerĕngkĕd* bij *poerĕngkĕd*).

**LODAJA**, voll. *mejong lodaja*, de koningstijger.

**LODAN**, een zeer groote visch, de walvisch, voll. *laoek lodan*.

**LODEH**, naam van een gerecht dat met *kari* of kerrie overeenkomt, doch zonder *koneng* wordt bereid.

**LODJI**, het Holl. loge; Europeesch etablissement, factorij, inz. woning van het Europeesch hoofd van plaatselijk bestuur (met daarbij staande gouvernementsgebouwen), bestuursvestiging; *kampoeng lodji*, de buurt waarin of waarbij deze woning en gebouwen liggen.

**LODJO**, ngbr.; *ngalodjokeun*, iemand met een zelfzuchtig of boos doel van den goeden weg afbrengen en een verkeerden weg op doen gaan, iemand op den slechten weg leiden, iemand onder zekere voorwendsels bedriegen; *dilodjokeun*.

**LODOK**, ngbr.; *ngalodok*, pikken, bijten, slobberen (van een vogel met een breeden snavel, z. a. een *bango*, een gans, een eend enz.); ook in het alg. van vogels: drinken; *dilodok*. (Zie ook *sosor*.)

**LODONG**, een stuk bamboe ter lengte van twee geledingen (*roewas*) met een gat in het midden, dat met een prop gesloten kan worden, en aan het eene einde open [het wordt als watervat gebezigd, tot de doeleinden waartoe bij ons de emmer

dient]; *lodong kosong sok ngěntroeng*, een ledige *lodong* bomt; sprkw. gelijk ons: „ledige vaten bommen 't hardst", of: „veel geschreeuw maar weinig wol"; *dilodongan*, in een *lodong* gedaan worden.

**LODOR**, spits toeloopend (z. a. een ei of de kop van een visch); *bangkong lodor tjaktjak lewaj*, een verbl. uitdr. voor *kadal* (tuinhagedis) en een speling op *halal*, geoorloofd (P.); *ngalodor*, hetz. als *lodor*.

**LODRO** (te verg. met *odoh* en *kotor*), vuil (van een servet of ander linnengoed), goor.

**LOEBAK-LIBOEK**, van alles (spijs, kleeding enz.) welvoorzien zijn, zich in overvloed baden, van alles volop hebben. (Vgl. *roebak*.)

**LOEBANG**, naam van een zeer groote paling met ooren [zich ophoudende in holen en gaten in binnenwateren]; *tjaoe loebang* (Z.-B.), naam van een pisangsoort.

**LOEBAR** (vgl. *loewar* en *boebar*), met iets ophouden of opgehouden, een gewoonte afleggen (eig. daaruit gaan); *moepakat bareto koedoe loebar*, met dat oud gebruik moet men ophouden; *ngaloebarkeun*, buiten gebruik stellen; ook: met iets ophouden; *diloebarkeun*.

**LOEBARAN**, = 't meer algemeene *lěbaran*, zie ald.

**LOEBOEK** (*b. p.*), = *doesoen* P.

**LOEDAG**, (van een vrouw) = *latjoer*, los van zeden, ontuchtig.

**LOEDAG-LADOG**, zie *ladog*.

**LOEDAH**, l. van *tjidoeh*, speeksel; *ngaloedah*, l. van *njidoeh*, spuwen; *ngaloedahan*, bespuwen; *diloedahan*; *loedah-ladeh*, achteloos 't sirih-speeksel uitspuwen, zoodat het op den rand in plaats van in de kwispeldoor terecht komt; *pangloedahan*, l. van *tampolong*, kwispeldoor.

**LOEDAH-LADEH**, zie *loedah*.

**LOEDAK-LEDOK**, = *oelas-ales*, geheel en al besmeren. P.

**LOEDAT-LEDOT**, = *goelak-galek*, zie *galek* II.; *diloedat-ledot*, aanh. gepakt en gekust worden.

**LOEDĚN**, ngbr.; *ngaloeděn*, vadsig, gemakzuchtig.

**LOEDĚS**, alleen in *toempoer-loeděs*, = 't meer gebr. *toempoer-roeděs*, zie *roeděs*.

**LOEDEUNG**, vrijmoedig, onbevreesd, onversaagd; [*ngaloedeungkeun maneh*, moed grijpen, zich vermannen; *kaloedeungan*, vrijmoedigheid, onbevreesdheid, onversaagdheid.

.* **LOEDIRA** (Skr., rudhira), poëtisch voor *gětih*, bloed.

**LOEDJĚNG**, verk. van *wiloedjěng*, zie ald.

**LOEDJOE**, z. v. a. *aseuk*, aangepunte stok.

**LOEDOEH** (vgl. *oedoeh*), zacht worden (b. v. *daki* onder het wasschen), gemakkelijk te verwijderen; *laloedoeh*, idem, van vele vuile plekken, enz. P.

**LOEGA**, l. van *oetah*, braken, opgeven; zie verder bij *oetah*.

**LOEGAG-LEGEG**, zie *legeg*.

**LOEGAG-LEGOG**, (bij iemand) met ledige handen komen.

**LOEGAG-LOGOG**, zie *logog*.

**LOEGAH-LIGEUH**, zie *ligeuh*.

**LOEGAJ**, uiteen, uitgerold (b. v. een slang die eerst ineengerold lag); open zijn of open doen (van de hand), de beenen uitstrekken (van iemand die ze eerst opgetrokken hield); ook: uitgestrekt houden (de beenen enz.); als g. w.: ontrol u! open u! verder z. v. a. *indit*, vertrekken; *ngaloegaj*, openen, uiteendoen (b. v. de armen), uitdoen (b. v. de bovenkleeren), het bovenlijf ontbloot hebben (vgl. *liglag*).

**LOEGAR**, losgaan (b. v. het haar); *gěloeng loegar koe djamparing*, haar kapsel raakte los door den pijl. (Vgl. *lagar* en *ligar*.)

**LOEGAS**, ontbloot (van een wapen waarbij een scheede behoort); *loeloegasan*, idem, van vele wapenen. P.

**LOEH**, of ook *ěloeh* (O.-S.), = 't hedend. *tji-panon*, traan, tranen. P.

**LOEHAK-LEHEK**, zie *lehek*.

**LOEHAR-LOHER**, zie *loher*.

**LOEHAT-LEHAT**, zie *lehat*.

**LOEHLOEH-LEHLEH**, zie *lehleh*.

**LOEHOENG**, z. v. a. *leuwih*, uitnemend, voortreffelijk; *linoehoeng*, de of het meeste, de of het hoogste, de of het uitnemendste.

**LOEHOER**, I. hoog (van lengte, van plaats en ook van stand); *kai loehoer*, een hooge boom (vgl. *djangkoeng*); *bangsa loehoer*, van voorname afkomst; *maha loehoer*, (van God) zeer verheven; *manoesa teh leuwih loehoer*, de mensch is van zeer hoogen stand; *di loehoer*, op, boven, over, boven op; *loehoereun* en *di loehoereun*, boven (iets); *ka loehoer*, naar boven, opwaarts; *ti loehoer*, van boven, aan het boveneinde, bovenaan; *loehoerna*, op zijn hoogst, op zijn meest; *saloehoereun*, boven (iemand of anderen, in leeftijd, rang enz.); *noe saloehoereun*, die boven iemand staat, zijn superieur; *loeloehoer*, een horizontaal uitgespannen doek, hemel van een ledikant of slaapplaats, katoenen zoldering; O.-S.: voorvader, voorouders, zie *karoehoen* (P.); *ngaloehoeran*, boven iemand zijn, (van den hemel) zich boven (ons) welven; ook: heerschen over; verder: zich boven iemand of anderen verheffen; *ngaloehoeran bisa*, zich boven anderen verheffen (b. v. in het weten); *diloehoeran*, gezegd van iemand of

iets waarboven een ander zich verheft, waarover iemand heerscht, enz.; ook: hooger gemaakt of gebouwd worden; *kaloehoeran*, zich te hoog stellen, te veel uit de hoogte (spreken); ook: hoogheid; *ngaloehoerkeun*, verhoogen, iemand verhoogen of verheffen; *diloehoerkeun*; *dikaloehoerkeun*, verheven worden.

II. = 't meer gebr. *lohor*, zie ald.

**LOEJAH-LEJEH**, zie *lejeh*.

**LOEJOEH-LAJAH**, zie *lajah*.

**LOEK** (korte vorm van *ĕloek*), bocht, buiging, scherpe kromming.

**LOEKAK**, verkl. met *euweuh adab*, ongemanierd.

**LOEKOEN**, een op een bepaalde manier in de lengte gerolde sirih-pruim, hier en daar nog in zwang bij het huwelijk van een maagd, maar nu meer algemeen *lĕpit pandjang* geheeten (zie *lĕpit*); *diloekoen*, zulk een sirihpruim maken.

**LOEKOET**, kroos (en in 't alg. al het fijne groen dat in het water of aan den waterkant op de steenen groeit), mos (en in 't alg. al het fijne groen dat men op boomen aantreft); *loekoetan*, met kroos zijn, met mos begroeid zijn, bemost. (Vgl. *loemoet*.)

**LOEKRAH**, = *loba*, veel (P.); *ngaloekrah*, een natte plek vormen (inz. van uitgestort bloed, minder erg dan bij *ngabajabah*).

**LOELI**, alleen in *kaloeli-loeli*, verkl. met *kapohoan*, vergeten hebben. (Vgl. *lali*.)

**LOELOEB**, schors van den *waroe*-boom, wilgebast (nl. de binnenbast) in water geweekt ten einde er touw van te kunnen maken (vgl. *sĕbet*); *ngaloeloeb*, *waroe*-schors tot gezegd doel in water zetten. (Vgl. *lĕlĕb*.)

**LOELOEGOE**, het eerste of voornaamste voedingsmiddel [op Java rijst], het voornaamste kleedingstuk [op Java de *samping*], de voornaamste van de *roekoen Islam* of regelen van den Islam (nl. de *sahadat* en de *salat*); verder: eerste, voornaamste, matador, hoofd, voorganger, leider, aanlegger van iets, eersteling (eerste vruchten, eerste opbrengst); ook: ten eerste, in de eerste plaats, hoofdwaarheid, hoofdstelling; *noe asal loeloegoe njĳeun pitnah ka diri koering*, die de eerste is geweest een valsch getuigenis tegen mij te spreken. (Vgl. *goegoeloe*.)

**LOELOEH**, in 't Band. = *loeloek*, zie ald.; in Kad.: metselspecie; *ngaloeloeh*, treden, onder den voet treden, vertreden (b. v. een veld waarin veel geloopen wordt); in Kad. ook: kalk, tras, zand en water met den *patjoel* vermengen tot metselspecie; *diloeloeh*; *kaloeloeh*, getreden, platgetreden, vertreden.

**LOELOEJ**, rijst (*kĕtan* of wel gewone) in een blad gekookt; *ngaloeloej*, rijst koken in een blad; *diloeloej*.

**LOELOEK**, verkl. met *tjai patjampoer djeung leutak* en door *leutak soemoer*, slik, slib, slijk, slikbodem. (Zie ook *loeloeh*.)

**LOELOEMAT**, zie *loemat*.

**LOELOEMBAN**, zie *loemba*.

**LOELOEMPANG**, vijzel; *laki loeloempang*, de bij de vijzel behoorende stamper, ook wel *lĕlĕndjing* geheeten.

**LOELOEN**, opgerold (zie ook bij *samak*) *ngaloeloen*, tusschen de handen rollen; *diloeloen*.

**LOELOENGKOET**, ngbr.; *ngaloeloengkoet*, wakker liggen na den slaap (van iemand die nog geen lust heeft op te staan); ook: na in den vroegen morgen te zijn opgestaan weder gaan slapen; *miloeloengkoet*, id.

**LOELOENGOE**, slaapdronken, zich den slaap uit de oogen wrijven. (Vgl. *ngalindoer* bij *lindoer*, en *sareukseuk*.)

**LOELOER**, smeersel gemaakt van *koneng*, *bejas* en water, waarmede een *panganten* of iemand die besneden zal worden geheel wordt ingesmeerd; *ngaloeloer*, iemand met *loeloer* insmeren; *diloeloer*.

**LOELOEROENG**, straat, weg, inz. van de wegen of straten die door een stad loopen; *loeloeroeng gĕde* (of *agoeng*), de groote weg, heerbaan; *kĕmbang loeloeroeng*, straatbloem [euphemistisch voor publieke vrouw, die 's avonds langs den weg slentert].

**LOELOES**, onbelemmerd voortgaan, bestendig, blijven wat iemand of iets is, duurzaam, degelijk, voorspoedig, gelukkig, op goeden voet of gelukkig zijn met; ook: overeenstemmen; *loeloes djeung hoekoem sara'*, met de Goddelijke wet overeenstemmen; *ngaloeloesan*, = *ngaroedjoekan*, zijn goedkeuring aan iets geven, iets beamen; *diloeloesan*; *ngaloeloeskeun*, doen gelukken, doen gedijen, tot stand doen komen; *diloeloeskeun*; *kaloeloesan*, duurzaamheid, bestendigheid, geluk, voorspoed, heil.

**LOELOET**, naam van een gevleugeld insect ter grootte van een mier [ze zijn steeds in menigte bij elkander, vgl. *mĕloet*; in een *waroeng* heeft men ze gaarne, „omdat ze winst aanbrengen"; ook stopt men er wel in een strootje, om bij den rooker liefde op te wekken]; *saloeloet*, verkl. met *teu daekeun patoeraj* en *teu daekeun anggang*, nauw vereenigd, innig verbonden, eensgezind; ook: de vleeschelijke gemeenschap smaken; *kaloeloetan*, omgeven zijn of aangehangen worden door een kring

van vrienden of toegenegenen; *kaloeloetan koe koering*, aangehangen worden door zijn ondergeschikten, populair zijn.

**LOELOETJON**, zie *loetjoe*.

**LOEMADAK**, = 't meer gebr. *doemadak*, zie *dadak*.

**LOEMADJA**, alleen in *loemadja poetra* en *loemadja poetri*, zie *poetra* en *poetri*.

**LOEMADOET**, zie *ladoet*.

**LOEMAH**, verkl. met *tjambal*, zie ald.; *ngaloemahan*, = *ngadjampean* (zie *djampe*), over iemand een *djampe* of bezweringsformule uitspreken, iemand medicineeren onder het uitspreken van een *djampe*; *diloemahan*.

**LOEMAH-LAMEH**, zie *lameh*.

**LOEMAJAN** (vgl. *lajan*), een nederige uitdrukking, gebezigd van iets dat men heeft, gedaan heeft of aanbiedt, z. v. a.: gering, van geen of weinig waarde (*taja hargaän*), van weinig beteekenis, maar zóó zóó, zoo maar wat (b. v. bewerken), de hand met zekeren arbeid lichten; ook inderdaad van weinig waarde, rommel, een rommeltje; verder: het schappelijk-, schikkelijk-, redelijk maken of gemaakt hebben; *loeloemajanan*, gebrekkig, armelijk, bij gebrek aan beter, slecht; *ngaloemajankeun*, iets of iemand als een *loemajan* aannemen, goedgunstig aannemen, aannemen voor wat het is, voor lief nemen; *diloemajankeun*.

**LOEMAJOENG**, zie *lajoeng*.

**LOEMAKOE**, zie *lakoe*.

**LOEMAMAS**, (van kokende *wedang*) dik geworden. P.

**LOEMAMPAH**, zie *lampah*.

**LOEMANTOENG**, zie *lantoeng*.

**LOEMAR**, voll. *soepa loemar*, naam van een soort paddenstoel.

**LOEMAS-LAMIS**, zie *lamis*.

**LOEMAT**, I. strengetje haar, dat 't kapsel op zijn plaats houdt; *loeloemat*, idem; *ngaloemat*, het kapsel met een *loemat* bevestigen. P.

II. (Z.-B.), = *eupan*, lokaas.

**LOEMBA** (Kw., opspringen), ngbr.; *loeloemban*, = *soekan-soekan*, zich vermaken, pret maken.

**LOEMBAJANG**, ngbr.; *ngaloembajang* (Z.-B.), = *ngaroembaj*, zie *oembaj*. P.

**LOEMBAK-LIMBOEK**, = 't meer gebr. *loebak-liboek*, zie ald.

**LOEMBANG-LIMBOENG**, zie *limboeng* I.

**LOEMBANG-LOMBANG**, zie *lombang*.

**LOEMBOE** (Kad.), hetz. als *taleus*, zie ald.

**LOEMBOEK**, ngbr.; *ngaloemboek*, op een hoopje liggen (b. v. een kleedingstuk dat van de kapstok is gevallen), opgerold op den grond liggen, bijeenliggen (ook z. a. van ketenen die iemand afgedaan en nu op een hoopje op den grond gelegd zijn).

**LOEMBOENG** (Jav.), = *leuit*, rijstschuur.

**LOEMBRAH** (als l. bezigt men wel *lambrah* en *limbrah*), algemeen, gewoon, een gewone zaak, iets dat men algemeen zoo aantreft, algemeene regel, algemeen gebruik; *saloembrah*, hetzelfde; *kitoe loembrahna*, zóó is de gewone wijze van doen, zóó is de gewone wijze van zich uit te drukken, zóó is het algemeen gebruik. (Vgl. *djamak* en *kaprah*.)

**LOEMEHO**, zie *leho*.

**LOEMĔNDE**, zie *lĕnde*.

**LOEMĔNGĔR**, zie *lĕngĕr*.

**LOEMĔNJAP**, zie *lĕnjap*.

**LOEMĔNTANG**, zie *lĕntang*.

**LOEMEUNTJA**, zie *leuntja*.

**LOEMEUR**, = *oemeur*, troebel. P.

**LOEMIRING**, glooiend (niet in één lijn, maar met telkens onderbroken helling). Vgl. *miring*.

**LOEMOER**, het Holl. roemer; glas, drinkglas, wijnglas, beker, kelk; *loeloemoeran*, voorwerp dat op een kelk gelijkt (b. v. bekerbloem, bloemkelk); *tjoekoep-loemoer*, lett.: een voldoend gevulde roemer; een uitdrukking, waarsch. ontleend aan de gewoonte welke men in den ouden tijd bij Europeanen zag, van iets met volle roemers af te drinken; thans: het door de vingers zien of vergeven van een fout of zonde; *ditjoekoep-loemoer*, door de vingers gezien worden, verontschuldigd worden, vergeven worden.

**LOEMOET** kort fijn mos, groene mosachtige uitslag op muren (vgl. *loekoet*); *bonteng loemoet*, naam van een slingerplant; *tjaoe loemoet*, naam van een pisangsoort; *loeloemoetan*, coll. mv., verschillende mossen.

**LOEMOEWIS**, zie *loewis*.

**LOEMPAJANG**, I., maar doorgaans *ngaloempajang*, lang afhangen. P.

II. Z. v. a. *djangkoeng-koneng*, lang en blank van huidkleur. P.

**LOEMPAT**, hard loopen, hard wegloopen, op den loop gaan, hollen, vluchten; ook: het hollen, ren; *toekang loempat*, hardlooper; *dibawa loempat*, met iets of iemand hard wegloopen, meesleuren; *laloempatan*, hard loopen of wegloopen (van velen); *loeloempatan*, hard heen en weer loopen of hollen, rondhollen; *sakaloempat-lampet*, loopen of hollen uit al zijn macht; *ngaloempatkeun*, hard doen loopen, doen hollen (vgl. *tĕgar*); *diloempatkeun*; *mangloempatkeun*, voor iemand op den loop gaan, voor iemand

het hazenpad kiezen, iemand ontloopen; *dipangloempatkeun*; *pangloempatan*, springplaats.

**LOEMPAT-LAMPET**, zie *loempat*.

**LOEMPING** (Indr.), leder; volgens P.: het vel van het oor; *koeda loemping*, een paard van leder (dun, niet opgevuld) dat iemand zich bij een feest over den schouder hangt om er pret mede te maken.

**LOEMPOEH**, pijn of lammigheid in de beenen, zwakte in de beenen; een zenuwaandoening of nerveusheid, vooral in de onderste extremiteiten (vgl. *joeni* I.); verder: krom, samengetrokken, lam, machteloos (inz. van de beenen of van de beenen en lendenen, z. v. a. *leuleus* en *taja tanaga*, of ook wel = *kemper*); *dipiloempoehan*, zwak gemaakt worden (b. v. door een *djampe*).

**LOEMPOEJOENG**, ngbr.; *ngaloempoejoeng*, glanzen.

**LOEMPOEK**, ngbr.; *ngaloempoek*, = 't meer gebr. *ngaloemboek*, zie *loemboek*.

**LOEMPRAH**, ngbr.; *ngaloemprah*, z. v. a. *ngijih-ngajah*, zich verspreiden in het rond (van vocht dat ergens op is gevallen of van wegloopend water), een groote natte plek vormen. (Vgl. *loekrah*.)

**LOENAS**, I. s. van *bebas*, afbetaald, voldaan (van schuld); *ngaloenasan*, (een schuld) afbetalen; *diloenasan*.

II. (Bij de Bad.), = *samping*, de sarong of Inl. rok.

**LOENDJAK**, ngbr.; *ngaloendjak*, verkl. met *ogoan* en *wani ka kolot* (vooral het laatste), bedorven (van een kind en ten gevolge daarvan) brutaal.

**LOENDJAR**, ngbr.; *ngaloendjar* (Z.-B.), = *ngalondjor*, zie *londjor*. P.

**LOENDJOEK**, ngbr.; *ngaloendjoek*, zich overeind zetten op de achterpooten, steigeren, springen (inz. van een paard); *loeloendjoek*, aanh. steigeren; *landjak-loendjoek*, springen (inz. van een hond, van blijdschap).

**LOENDJOENG**, te hoog, bovenmatig hoog; *ĕnggon loendjoeng*, een bovenmatig hooge (te hooge) plaats.

**LOENG**, werkw. tusschenw. voor: werpen, toewerpen, wegwerpen (nader uitgedrukt door *ngaloengkeun*); als geb. wijs: gooi op! werp toe! (Vgl. *aloeng*.)

**LOENGAK-LONGOK**, zie *longok*.

**LOENGA-LANGEU**, zie *langeu*.

**LOENGAS-LĔNGIS**, zie *lĕngis*.

**LOENGGAK-LENGGOK**, zie *lenggok*.

**LOENGGOEH**, (van een vrouw), = *timpoeh*, in nederige houding nederzitten (*emok*) met gebogen hoofd; verder (van mannen zoowel als vrouwen): nederig, zacht van gemoed, zachtzinnig, zedig, ingetogen, stil, rustig (verkl. met *tjitjing*, *sabar*, enz.); *timpoeh-loenggoeh*, en *ampoeh-loenggoeh*, nederig en minzaam zijn, zachtmoedig, zachtzinnig (zie ook *toetoet*); *loeloenggoehan*, zich een zacht-, nederig voorkomen geven; *loenggoehan* (aan 't Jav. ontleend), vorstelijke waardigheid; *sapaloenggoehan*, = *sapalinggihan*, samen op één zetel zitten (vgl. *linggih*).

**LOENGGOER**, ngbr.; *ngaloenggoer*, z. v. a. *ngarĕmpak*, omverloopen, wegschoppen; *diloenggoer*. (Vgl. *langgar*.)

**LOENGHAJ-LENGHOJ**, zie *lenghoj*.

**LOENGKAJ-LINGKEUJ** (Z.-B.), verkl. met *lĕsoe* en *teu nangan*, zie *lĕsoe* en *tangan*. P.

**LOENGKAR-LINGKEUR** (Z.-B.), zich kronkelen (z. a. een worm).

**LOENGKAWING**, zeer steil, nagenoeg zonder glooiing.

**LOENGLOEM**, = *kawoel*, zwam, tondel.

**LOENGSAR**, ngbr.; *ngaloengsar*, = *ngadjolor*, op den rug uitgestrekt liggen (inz. van menschen, b. v. uit machteloosheid); ook: de beenen (of de pooten) uitgestrekt hebben.

**LOENGSE**, moede, afgemat, uitgeput (door vasten of inspanning); ook: hongerig zijn.

**LOENGSI**, I. = *tjatjing*, worm. P.

II. Hetzelfde als *loesi*. P.

**LOENGSIR**, hetzelfde als *loesi*. P.

**LOENGSOER**, l. van *toeroen*, afdalen, nederdalen, naar beneden gaan, afstijgen, uit het huis gaan; *ngaloengsoer*, iemand die de pokken gehad heeft inwrijven met *bejas* en *koneng bodas* (dooreengewreven); ook: afleggen, niet meer dragen (van een kleedingstuk), een kleedingstuk afdanken; *diloengsoer*; *ngaloeloengsoer* (meestal gevolgd door *tjalik* of *linggih*,) iemand (nl. een meerdere) bij zich noodigen, (een meerdere) op bezoek noodigen; *diloeloengsoer tjalik*, bij zich genoodigd worden, op bezoek genoodigd worden; *ngaloengsoeran*, nederdalen op; *diloengsoeran*; *ngaloengsoerkeun*, doen afdalen, doen nederdalen, (de regeering of het ambt) overdragen op een zoon of opvolger; *diloengsoerkeun*; - *loengsoeran*, afgelegd kleedingstuk.

**LOENJOE**, zacht op het gevoel (z. a. b. v. zeepwater); *ngaloeloenjoe*, = *ngalamisan*, iemand met zachtheid toespreken of bejegenen; *diloeloenjoe*.

**LOENTA**, heenloopen, heengaan, ver weggaan, ver op reis gaan; *kaloenta-loenta*, voorbij het doel raken, het doel voorbij

en zoo verdwaald raken, al verder en verder afdwalen; ook = *aproek-aproekan* en *leuleuweungan*, dwalen, omdolen; *ngamoek kaloenta-loenta*, verwoed of dolzinnig vechten.

**LOENTAH-LĔNTEH**, zie *lĕnteh*.

**LOENTAK** (Z.-B.), = *impas*, afbetaald.

**LOENTA-LANTO**, zie *lanto*.

**LOENTANG-LANTOENG**, zie *lantoeng*.

**LOENTJA-LENTJE**, ong. = *lantja-lintji*, onachtzaam, achteloos, nalatig in zijn werk zijn, iets niet van harte verrichten (ong. hetzelfde als *lalawora* en het tegenoverg. van *sarĕgĕp*).

**LOENTJAT**, een sprong doen, springen, afspringen (b. v. van een schip), uitspringen (b. v. een kris uit de scheede); ook: sprong; *katjĕkĕl saloentjat*, op sprong gepakt, op de daad gegrepen; *loeloentjatan*, al maar springen, springende voortgaan; *ngaloentjatan*, over iets heen springen (b. v. over een sloot of over een lijk); *diloentjatan*.

**LOENTJOE-LENTJE**, = *loentja-lentje*, z. ald.

**LOENTOER**, van kleur verschieten, verkleuren; overdr.: ten goede (jegens iemand) gestemd, iemand (nu) gunstig gezind; *loentoering galih*, goedgunstigheid. (Vgl. *moentah*.)

**LOEOEH**, I. huilende aankomen.

II. *Ngaloeoehan*, z. v. a. *ngistrenan*, iemand de eer aandoen (van b. v. aan zijn feest deel te nemen).

III. *Ngaloeoehan* (Z.-B.), = *noengkoelan* (zie *toengkoel*); *diloeoehan*.

**LOEOET**, druipen (b. v. van zweet); *loeoet kesang ki patih*, het zweet van den *patih* droop (van zijn gelaat).

**LOEOET-LEËT** (zie *loeoet*), sterk zweeten, tappelings van het lichaam loopen (van zweet).

**LOEPOET** k., *lĕpat* l. (of ook wel s.), missen, niet plaats hebben, niet geschieden, mislukken, verijdeld raken, mis, vergeefs, misloopen, ontgaan, ontkomen, vrijraken van; verder: verkeerd doen, zich misdragen, gezondigd hebben, schuldig zijn; *moal loepoet*, zonder twijfel, stellig, enz.; *loepoet waloeja*, behouden ontkomen; *saloepoetna*, op zijn minst, bij den besten afloop; *ngaloepoetkeun* k., *ngalĕpatkeun* l., niet doen plaats hebben, verhinderen, verijdelen, te niet doen, doen ontgaan, doen ontkomen aan, bevrijd laten blijven of doen zijn van; *diloepoetkeun ti waktoe panggoda*, doen ontkomen aan de ure der verzoeking; *diloepoetkeun ti noe maniangoel*, bevrijd worden van de ongehoorzamen; -*kaloeloepoetan* k., *kalĕlĕpatan* l. (en ook wel s.), 1. een verkeerdheid begaan hebben; 2. fout, feil verkeerdheid, misslag, misdrijf, overtreding, zonde. (Vgl. *salah*, *poŏs* en *pogog*.)

**LOER**, I. verkl. met *teu dioeroes* en *kadjeun teuing*, niet om geven, laten blijven, zich om iets niet bekreunen; *lar-loer*, idem, van velen.

II. (*B. p.*), = *lar*. P.

**LOËR**, het Holl. luier; idem (nl. voor een Europ. kind).

**LOERAH**, in 't alg.: hoofd, aanvoerder (b. v. van een bende); in 't bijz.: hoofd belast met het bestuur en de politie over een kampong of samenvoeging van kampongs (te vergelijken met ons burgemeester). Vgl. *koewoe*.

**LOERIK**, (van stoffen) gestreept. [Niet algemeen.]

**LOEROED**, = 't meer gebr. *roeroed*, zie ald.

**LOEROEG**, = 't meer gebr. *roeroeg*, zie ald.

**LOEROES**, = *reres*, geregeld, op orde, in orde. (Vgl. *loeloes*.)

**LOESE**, = 't meer gebr. *loengse*.

**LOESI**, de lange scheringdraden van geweven goederen. (Vgl. *pakan*.)

**LOESOEH**, ong. = *leuseuh*, verkleuren, verbleeken; verder: verkleurd, verbleekt half versleten, halfsleten.

**LOETAK-LETAK**, zie *letak*.

**LOETJA-LETJE**, zie *letje*.

**LOETJIR**, z. v. a. *leutjir* en *litjin*, glad.

**LOETJOE**, z. v. a. *kajoengjoen*, lief, aardig, lieftallig, aanvallig, bevallig, beminnelijk; ook wel: houden van; *lelewa loetjoe katjida*, haar houding was hoogst bevallig; *hajang dipiloetjoe*, wenschen dat men van (ons) houden zal; *kaloetjoe*, lieftalligheid; *dipikaloetjoe*, bemind worden, geliefd worden; *pikaloetjoeĕun*, beminnenswaardig; *loeloetjon*, z. v. a. *banjol* en *goejon*, grappen maken, moppen tappen; ook: grap, kwinkslag, mop, ui.

**LOETJOET-LETJET**, zie *letjet*.

**LOET-LAT**, zie *lat*.

**LOETOENG**, de zwarte langharige aap *tjaoe loetoeng*, naam van een pisangsoort.

**LOEWAD-LIJOED**, zie *lijoed*.

**LOEWAH**, ook *tji-loewah*, sirihspeeksel (vgl. *loedah*); *ngaloewah*, spuwen bij het sirihkauwen; *nonggong nji-loewahkeun*, (terwijl men vóór iemand zit) zich even omdraaien ten einde zijn sirihspeeksel uit te spuwen.

**LOEWAK-LEJOK**, zie *lejok*.

**LOEWAK-LIJEUK**, zie *lijeuk*.

**LOEWA-LĔWE**, zie *lĕwe*.

**LOEWANG**, I. (vgl. *lĕwang*, *lawang* en *roewang*), kuil, groeve; *ngaloewangan*, een kuil (ergens voor) graven; -*piloewang*, kuil,

val; *miloewang*, vangen of trachten te vangen (in een kuil); *miloewangan*, een kuil (val) maken om er iemand of iets in te vangen; *dipiloewangan*.

II. = *oemoem*, algemeen gebruik, gebruikelijk, algemeen, gewoonlijk, doorgaans; verder: ervaring hebben, ondervinding; *teu loewang*, strijdig met de gewoonte, niet gebruikelijk; *koerang loewang*, weinig ervaring hebben; *reja loewang*, veel ondervinding hebben; *piloewangeun*, wat algemeen gebruik of vaste gewoonte zal zijn; *dipiloewang*, algemeen gevolgd worden (van een gewoonte of gebruik); *kaloewangkeun*, ervaren hebben, vroeger ondervonden hebben; *kaloewangan*, ondervinding, ervaring.

III. Verzuimen, nalaten, overslaan, ong. = *towong*; *teu loewang*, niet nalaten, niet ophouden, steeds, immer; *teu loewang poë*, geen dag verzuimen, geen dag overslaan; *teu loewang ngaboelkeun*, immer verhooren; *ngaloewangkeun*, iets nalaten, iets verzuimen te doen; *diloewangkeun*.

**LOEWANG-LIWOENG**, wijd uitgestrekt (inz. van een bosch, vgl. *liwoeng*); *leuweung loewang-liwoeng*, een zeer uitgestrekt bosch.

**LOEWAR**, buiten, buitenzijde, uiterlijk, uitwendig; *deukeut loewar koeta*, dicht aan de buitenzijde (vóór) de vesting; *oerang loewar*, buitenmensch, buitenlieden; *badjoe loewar*, buitenkleed, overkleed; *loewar-djĕro*, van buiten en van binnen; *pĕrtjajana teh ngan woengkoel loewar*, zijn geloof is bloot uitwendig; *elmoe loewar*, uitwendige kennis [staat tegenover *elmoe lĕmboet* of *elmoe batin*]; *di loewar*, buiten, buiten zijn; *di loewar lawang*, buiten vóór de poort; *ka loewar*, naar buiten; *ti loewar*, van buiten, de buitenkant; *loewareun*, buiten (iets); *saloewar*, geheel de buitenzijde de omtrek, het geheel; *saloewar kĕbon*, de geheele tuin; *saloewar nagara*, de geheele stad; *saloewar diri*, over het geheele lichaam; - *piloewaran*, voll. *oerang piloewaran*, = *oerang pasisian*, buitenvolk, de buitenlui, landbewoners; - *kaloewaran*, 1. z. v. a. *babar*, bevallen van; *radja poetri kaloewaran poetra istri*, de prinses beviel van een prinsesje; 2. afgang; 3. goederen die uitgevoerd worden, uitvoer, afvoer, afkomstig van; *oerang kaloewaran* (Z.-B.), de Badoej's die buiten het heilig gebied wonen, ook *oerang panamping* geheeten; *ngaloewarkeun*, uit doen gaan, naar buiten doen, uitbrengen, uitdoen, te voorschijn brengen, voortbrengen, naar het buitenland voeren, uitvoeren; *dika-loewarkeun*.

**LOEWAR-LEJOR**, zie *lejor* II.

**LOEWAS-LEJOS**, zie *lejos*.

**LOEWAS-LOEWIS**, zie *loewis*.

**LOEWEUR**, slijkerig, modderig.

**LOEWIS**, glad, gladgestreken (b. v. het haar), gladharig (b. v. een paard); ook: geregeld en net, ordelijk en net gebouwd (b. v. een stad); in het algemeen het tegenoverg. van *koesoet* of wanorde; *loewas-loewis*, al maar of telkens het haar doen, meer dan noodig is zich met het in-orde-schikken van het hoofdhaar bezighouden; *loemoewis*, verkl. met *meudjeuhna oemoer*, den geschikten leeftijd hebben; *keur loemoewis*, op den geschikten leeftijd zijn; *loeloewis*, 1. = *loewas-loewis*; 2. regelen, ordenen (van meerdere dingen); *toekang loeloewis*, regelaar, beslechter van geschillen; *ngaloewis*, het haar netjes kammen en gladstrijken, het haar opmaken; ook in 't alg.: in orde brengen, regelen, ordenen; *diloewis ngaloeloewis*, het herhaald of aanhoudend doen van *ngaloewis*; *diloeloewis*.

**LOEWITNAN**, het Holl. luitenant, waarvoor men ook zegt *leknan*.

**LOEWOEK**, plaats, plek, stuk, deel, troep; ook hulpw. om stukken grond, plekken of deelen te tellen; *saloewoek*, één plek, enz.; *taloe doewa loewoek*, op twee plaatsen gewond zijn; *lahan tiloe loewoek*, drie stukken land; *aja laoet toedjoeh loewoek*, er zijn zeven zeeën; *noe saloewoek ngamoek*, een deel (van de krijgsmacht) streed verwoed; *loewoekan*, stuk (grond); *loeloewoekan*, plekken, bij plekken, hier een plek en daar een plek.

**LOGAK**, 1. gat of kuil van weinig omvang (b. v. voor zaad); ook: grafkuil, „putje"; *salogak*, één zoodanige kuil; ook: te zamen in één kuil, overdr. voor: lotgemeen; *lologakan*, met kuilen, kuiltjes of holten; - 2. (nl. *logak*, z. v. a. *loewoek*, stuk, stuks; *sawah doewa logak*, twee stuks (twee bedden) *sawah*.

**LOGAT** (Ar.), een klank met beteekenis woord, rede, spraak; ook z. v. a. *hartina* meening, beteekenis; *kitab logat*, lexicon, woordenboek.

**LOGODJO**, (Port. algoz), scherprechter, beul.

**LOGODOR**, het glijdend voortschuiven van een slang, voortkruipen; *ngàlogodor* (van een slang) glijdend voortschuiven; (van spijzen) naar binnen glijden; *tinglogodor*, van vele slangen: glijdend voortschuiven.

**LOGOG**, den hals uitstrekken of uitgestrekt hebben, den kop vooruitsteken om beter te kunnen zien (b. v. een *bango*); *lagag-logog* of *loegag-logog*, het hoofd of den kop nú naar de eene dàn naar de andere

zijde vooruitsteken, brutaal bij een ander inkijken.

**LOGOJOR**, bevallig loopen, een bevalligen gang hebben (van een vrouw).

**LOGOR**, wijd, ruim, te groot zijn (b. v. een ring); *makoetana logor dipake koe koela*, de kroon is mij te ruim (te groot).

**LOGROG** (Z.-B.), losmaken, zich ontdoen van. P.

**LOH** (Ar.), plank-, bordje waarop men schrijft, inz. de tafel waarop het lot der menschen geschreven staat, tafel des noodlots, voll. *loh-mahpoel*.

**LOHDJINAWI** (sameng. uit loh, stroom, en djinawi, verb. van 't Skr. Jâhnawî, de Ganges), waarsch.: rijk bedeeld met stroomen.

**LOHEN**, zekere wijze zan hoofddoekdragen.

**LOHER**, ngbr.; *ngaloher*, liggen te slapen (nl. ergens buiten de *ĕnggon* of slaapplaats); *loehar-loher*, z. v. a. *kĕkĕdĕngan*, liggende (op gezegde wijze) zich houden of men slaapt.

**LOHONG**, schalksch, kluchtig, klucht; verder = *bangor*, ondeugend, onverbiedelijk (ook van dieren, b. v. een kip die, telkens weggejaagd, toch telkens terugkomt); *noe lohong*, schalk; *ngalohong*, de lieden aan 't lachen maken, om zich laten lachen. (Vgl. *lojor*.)

**LOHOR** (Ar., thlohor), middag, de middagtijd; *wantji poekoel doewa lohor*, om 2 uur in den middag; *waktoe lohor*, de middagtijd, de tijd voor het Mohammed. middaggebed; *salat lohor*, het Mohammed. middaggebed.

**LOJANG**, 1. zekere menging van metaal, een soort compositie; volgens P.: geelgieterswerk; - 2. een metalen vorm om gebak te maken. (Zie ook *sari*.)

**LOJOG**, = *legeg*, houding, gang, ook: gang hebben naar, zich bewegen in de richting naar; verder: recht geven tot goede verwachting; *eta boedak lojogna kana santri*, die jongen wekt de verwachting dat hij zal kunnen studeeren (of: hij heeft aanleg voor studie); *djagong mah loba pisan lojogna*, maïs heeft veel aanbevelenswaardigs.

**LOJOR**, ong. = *lohong*, onverbiedelijk, astrant; ook van een dier (b. v. een kraai die, hoe vaak ook weggejaagd, telkens terugkeert); verder: hevig, hevigheid (b. v. van een koorts die in plaats van te wijken, telkens wederkeert).

**LOKA**, voll. *sawarga loka* (Skr.), de hemel (het verblijf) der gelukzaligen.

**LOKAT**, ngbr.; *panglokatan*, = *pamandian*, badplaats. P.

**LOKET**, het Holl. loket; 1. portemonnaie, geldbeursje; - 2. opening in een deur, muur enz. waardoor geld wordt ontvangen, biljetten worden gegeven, enz.

**LOKLAK**, voll. *ali loklak*, naam van zekeren dikken witten ring.

**LOK-LOK**, nab. van het geluid van de *mĕrak* of pauw; ook benaming van een soort geesten of spoken (verkl. als te zijn *mĕrak ditoempangan djoerig*, d.i. een pauw bereden door een spook); *lok-lokan*, het op en neer gaan van het strottenhoofd bij het slikken, inz. van een kip; aanh. doorslikken, zwelgen; *ngaloklok*, (van kippen en ander gevogelte) eigen eieren of die van een ander oppikken; *diloklok*.

**LOKOT**, = *lantis*, nat van iets; met water, olie of ander vocht doortrokken of doorweekt (zoodat het er uitsijpelt of uitloopt), doornat, kletsnat; tappelings afvloeien van zweet, bloed enz.; van het lichaam of langs het aangezicht loopen.

**LOKOTOJ**, zich op elegante wijze bewegen (b. v. zich neerzettende voor een meerdere, *mando*); (van een boom) langzaam vallen. (Vgl. *lĕkĕtĕj*.)

**LOKTJAN**, een soort van zijde (uit China afkomstig).

**LOKWAT**, Japansche mispel, ook wel *papaladn* geheeten. B.

**LOL**, werkw. tusschenw. voor: het hoofd-, de hand of iets anders vooruitsteken; ook: uit iets steken. (Vgl. *lolol*.)

**LOLO**, z. v. a. *lodro*, vuil, ongewassen (van kleuren). P.

**LOLODOH**, zekere ziekte bij padi, tabak en andere planten, hierin bestaande dat de stengelbasis slijm afscheidt of slijmerig wordt en wegrot.

**LOLODOK**, het vijzeltje waarin oude (tandelooze) lieden de sirihpruim stampen. P. (Vgl. *radjeh*.)

**LOLOG**, ngbr.; *ngalologan*, een lus loshaken. P.

**LOLOH**, kooksel van onderscheidene dingen onder elkander tot voeder voor dieren, draf; *ngaloloh*, een dier met draf voederen.

**LOLOL** (vgl. *lol*), ngbr.; *ngalololkeun*, iets uitsteken of vooruitsteken (b. v. de tong); *dilololkeun*.

**LOLONG**, blind (met open oogleden, vgl. *mĕrĕm*); *ngalolongkeun*, blind maken; *dilolongkeun pikir*, (zijn) zinnen zijn verblind.

**LOLONGKRANG**, ruimte of spleet tusschen twee voorwerpen, zich uitstrekkende tot op den bodem; verder: vak tusschen twee voren (*tapak singkal*), alzoo de strook grond waarop gezaaid of geplant wordt; ook z. v. a. *antara*, tusschenruimte, inz. tusschentijd, vrije tijd, vrije uren.

**LOLONTJONG** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**LOLOS**, l. van *hitoet*, een wind, een wind laten; *kalolosan*, idem (zie ook *kahamposan* bij *hampos*); *ngalolos*, ong. = *minggat*, stil heengaan, heimelijk vertrekken, wegsluipen, uitknijpen, er van door gaan, ontvluchten, heimelijk de wijk nemen of het land verlaten; *ngalolos minggat*, idem, met verst.

**LOLOTJO**, het stampen van een sirihpruim in een koker voor dit doel bestemd; *ngalolotjo*, een sirihpruim stampen; *dilolotjo*.

**LOMA**, op goeden voet met elkander staan, vertrouwelijk of eigen met elkander zijn, intiem, gemeenzaam; *ngalomaän*, zich vertrouwelijk met iemand maken, zich bij iemand aansluiten; *dilomaän*; *kalomaän*, 1. lijd. vorm, gezegd van iemand met wien een ander eigen is; 2. zelfst. nw., het eigen- of gemeenzaam zijn, intimiteit.

**LOMBANG** (vgl. *lobang*), kuil, gat in den grond, inz. gegraven kuil; *loembang-lombang*, gaten en kuilen [vgl. wat den vorm aangaat *toelang-taleng*]; *ngalombangan*, een kuil of kuilen ergens in maken; *dilombangan*; *palombangan*, plaats met kuilen.

**LOMPONG**, de steel van de *taleus*. B.

**LONDA** (Z.-B.), = *lĕndo* en *laoen*, langzaam; *lolondaän*, = *lalaoenan*, zachtjes aan, langzamerhand.

**LONDJOR**, ngbr.; *ngalondjor*, = *ngadjolor*, uitgestrekt liggen (een zieke, een gewonde, een verslagene, enz.); *ngalondjorkeun*, uitgestrekt doen zijn, uitstrekken (b. v. de armen); *dilondjorkeun*. (Vgl. *leundjeur*.)

**LONDOK**, kameleon [men noemt hem in Buit. wel aankondiger van den Oostmoesson, zie *toeraes*]; *lolondokan*, doen als het kameleon [dat de kleur aanneemt van het voorwerp waarop het zich geplaatst heeft], d. i.: zich voegen naar de menschen bij wie men zich bevindt [zoowel in een gunstigen als in een ongunstigen zin].

**LONENG**, hek of leuning ergens om (b. v. om een plat dak), balie, hekje.

**LONG** (Chin.), een groote *mĕrtjon* of zwerver; ook: vuurpijl; *long-longan*, verkl. met *olok* en *babari bejak*, verkwistend, spilziek, spoedig opraken.

**LONGGAR**, verloopen zijn (van een slot).

**LONGGER**, los, loszitten (b. v. een spijker, het handvatsel van een stuk gereedschap, een tand enz. (Vgl. *lontjer* en *longgar*.)

**LONGKEJANG**, of ook *ngalongkejang*, verkl. met *teu babawaän*, onbevracht, ledig (b. v. naar huis gaan).

**LONGLOJONG**, of wel *ngalonglojong* (*b.p.*), = *djongdjon*, zie ald.

**LONG-LONGAN**, zie *long*.

**LONGOK**, blik, kijkje (b. v. om een hoek); *salongok*, zulk een kijkje; *ngalongok*, om een hoek naar iemand of iets zien, om een hoek gluren, bij iemand ingluren, even een kijkje nemen; *langak-longok* of *loengak-longok*, = *tĕmpa-tĕmpo*, rechts en links om een hoek of ergens onder gluren, rondgluren; *lolongok*, her- en derwaarts zien, de plaats of omgeving met den blik opnemen, verspieden; in Z.-B.: achterdeurtje of getralied venstertje in een dorpswoning; *djalma noe lolongok*, of eenv. *noe lolongok*, verspieder, spion; *miwarang lolongok*, laten spioneeren, laten bespieden.

**LONGSER** (vgl. *loengsar*), alleen in *lolongseran*, ong. = *gogoleran*, op den grond liggende zich om en om wentelen of met de beenen slaan (z. a. b. v. een driftig kind).

**LONGSONG**, I. rijst, met kruiden in een blad gedaan en op die wijze gaar gestoomd (*diseupan*).

II. = *bongbong* en *tĕrang*, en verkl. met *pikir teu aja kitoe-kijeu*, zonder bezwaar of bekommernis zijn, wel te moede zijn, in opgewekte stemming verkeeren; *manahna longsong*, zijn hart was wel te moede; *koemawoela longsong*, met opgewektheid dienen.

**LONGSOR**, alleen in *lolongsoran*, = *lolongseran*, zie *longser*.

**LONJOD**, verkl. met *boeleud ĕndog*, langwerpig rond, ovaal; *medja lonjod*, ovale tafel.

**LONJOH**, slijmziekte bij cultuurgewassen. B.

**LONTAR**, het blad van den *lontar*-palm, voll. *daoen lontar*; ook: de *lontar*-palm, voll. *tangkal lontar*; *kawas peso ninggang lontar*, als het mesje (schrijfstift) vallend op een *lontar*-blad, z. v. a. „met zijn neus in de boter vallen."

**LONTE**, = *dajang*, hoer. (Vgl. *loenta* en *lanto*.)

**LONTJER**, los in elkaar zitten, loszitten (b. v. het handvatsel van een stuk gereedschap; vgl. *longger*).

**LONTOR** (Jav., vreten), alleen in *lolontor*, k. p. van *njatoe* en z. v. a. *lĕbok*, eten, vreten.

**LONTRENG**, ngbr.; *ngalontreng*, z. v. a. *ngaginding* (zie *ginding*), ledig rondloopen.

**LOÖT**, I. (Z.-B.), verkl. met *geureung leutik*, een kleine aardworm.

II. (Z.-B.), geconserveerde jonge *patjoeng*-vruchten [gekookt en vervolgens met een weinig zout vermengd bewaard in een *roewas*, waarin men ze tot gedeeltelijk bederf laat overgaan; men eet vervolgens dit preparaat als toespijs bij de rijst en bezigt

het om aan *tjeungtjeum* een pikanter smaak te geven]: *ngaloŏt*, *loŏt* bereiden.

**LOPANG**, ong. = *emes*, naam van een klimplant; *lopang pait*, een zeer bittere plant; *dahar lopang, lopang* eten [wat *pamali* is: *matak rĕmbĕt hate*]; *lolopangan*, de zeediertjes welke het phosphoresceeren veroorzaken.

**LOPERES**, een Inl. ambtenaar, *poerah ngabalandjaĕn oerang lĕbĕt*, d. i. persoon die voor de bewoners van het paleis of van de regentswoning heeft te zorgen en tevens hoofd is van de *goelang-goelang*, z. v. a. intendant, ook: gevangenbewaarder.

**LOPOR**, het Holl. looper; een looper of loopers bij een postkar of een rijtuig; ook: palfrenier; *loporan*, van een looper voorzien zijn; *pangloporan*, de plaats van den looper of palfrenier.

**LORAH** (Z.-B.), opening tusschen twee dingen, spleet, ravijn, z. v. a. *lolongkrang* en *sĕla-sĕla*. (Vgl. *lorak*.)

**LORAK**, gleuf, sponning, gemetselde goot (b. v. langs de *waroeng's*, rail; *ngalorak*, een groef of gleuf maken (b. v. in den grond, voor een fondament), een sponning in houtwerk maken, uithakken, uitgraven; *dilorak*; *lorakan*, groef, gleuf, sponning, uitgraving (b. v. voor een fondament), mijngang, loopgraaf.

**LORENG**, of ook *roreng*, bruin en zwart gevlekt of gestreept (inz. van een kat of van den koningstijger); ook wel in het alg.: mengeling van kleuren (inz. aan den kop van een dier); *loloreng* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**LORIS**, g. w.; *ngaloris*, in oogenschouw nemen, iets nazien, onderzoeken, nagaan, inspecteeren, revue houden, monsteren; verder: toezicht houden; ook wel: ondervragen, onderzoeken; *toekang ngaloris*, toeziener, opzichter, enz.; *diloris*; *kaloris*, nagezien of onderzocht worden of zijn; ook: verzorgd worden of zijn; *lorisan*, 1. monstering, opname, schatting, berekening; 2. belastingschuldigen, heerendienstplichtigen.

**LOS**, werkw. tusschenw. voor: weggaan, heengaan; als g. w.: weg! pak je weg! ga weg! als gezegde: heengaan, weggaan, er van door gaan. (Vgl. *bral*, *lejos*, *lolos*, *manteg*, *djig* en *djor*.)

**LOSIAN** (*b. p.*), = *loeloemat*, zie ald. P.

**LOSIN**, het Holl. dozijn; idem; *salosin*, één dozijn; enz.

**LOSOENG** (Bant.), hetzelfde als *lisoeng*.

**LOT**, voll. *waroe lot*, naam van een lage *waroe*-soort (veel aan den waterkant gevonden en ook wel gebezigd tot *pagĕr*).

**LOTENG** (Chin., samentr. van lao en teng), bovenverdieping, zolder, kamer of verblijf boven. (Vgl. *para*.)

**LOTÉRE**, het Holl. loterij; verloting; *ngalotere*, loten, verloten; *ngalotĕrekeun*, iets verloten, het lot werpen, over iets loten: *dilotĕrekeun*.

**LOTJENG** (Chin.), een groote bel, klok, slaguurwerk; *babandoel lotjeng*, klokkestoel. (Vgl. *gĕnta*, *djam* en *katil*.)

**LOTJOK**, te verg. met *rodjok*; alleen in *bĕdil lotjok*, een tromplader (wijl daarbij de lading in het vooreinde ingestampt wordt). P.

**LOTJOT**, uitsteken (b. v. het gevest van een wapen uit de scheede), uitvallen, uit iets vallen (b. v. de arm uit haar holte); *landean aing geus lotjot*, mijn gevest (voor *kĕris*) hangt reeds uit de scheede, d. i. ik ben strijdvaardig; *ngalotjotan*, = *ngoetjoelkeun*, afdoen (b. v. een ring van den vinger); *dilotjotan*; *ngalotjotkeun*, doen afvallen, afscheuren (b. v. een nagel); *dilotjotkeun*.

**LOWA**, I. voll. *tangkal lowa* of *kai lowa*, naam van een grooten vijgeboom, welks vrij groote vruchten echter niet door den mensch gegeten worden; *boewah lowa* (of eenv. *lowa*) de vrucht van dezen boom; *djogdjog neureuj boewah lowa*, de *djogdjog* (zeker klein vogeltje) wil een *lowa* doorslikken, sprkw. voor: boven zijn kracht gaan.

II. (Chin.), premie of prijs bij het kaartspel; *toekang lowa*, persoon die handel drijft in oud goed, door hem gekocht op een verkooping (*lelang*); *ngalowakeun*, iets op het spel zetten, dobbelen om, verspelen; *dilowakeun*.

**LOWAMAH** (Ar., lawmah), berisping, verwijt; *napsoe lowamah*, de zucht of lust om alles van de donkerste zijde te bezien, op alles aanmerking te maken, niets goed te vinden en zelf het goede ook niet te willen.

**LOWER**, = *liwar*, zie ald.

**LOWONG**, I. ruimte, opening, een ledig; ook: eindweegs of streek waar geen politietoezicht is; *di noe lowongna*, in (zoodanige) tusschenruimte; *lowongan*, open ruimte, vacature.

II. (Z.-B.), naam van een zeevisch; zie ook *koening*.

# M.

**MA**, I. vijftiende letter van het Soend. alphabet.

II. Korte vorm van *ĕma* k., *iboe* l., moeder. {Onder de *tjatjah*'s neemt de moeder na de geboorte van haar eerste kind den naam van dat kind aan, met *Ma* als titel ervoor, evenals de vader dien naam gaat dragen met *Pa* ervoor.]

III. (*B. p.*), korte vorm van *moega*, zie ald. P.

**MAÄN**, samentr. van *mawadn*, zie *bawa*.

**MA'ANI** (Ar.), voll. *sipat ma'ani*, vereenigende benaming voor de zevende tot en met de dertiende eigenschap. door de Moh. Theologie aan Allah toegekend.

**MAÄP** (Ar., maäf), vergeving, excuus; ook: vergeving vragen; als g. w.: vergeef mij! neem mij niet kwalijk! pardon! excuseer! verder: sta mij toe! *hatoer madp*, zijn excuus aanbieden, vergeving vragen; *mamadpan*, z. v. a. *tatabean*, vergeving of excuus vragen bij het komen of heengaan; *ngamadp*, excuseeren, vergeven; *dimadp*. (Vgl. *hampoera*.)

**MAÄS**, verkl. met *teu boga*, behoeftig, arm.

**MABAL** (vgl. Jav. babal), van den weg wijken, den grooten weg verlaten om een korteren weg of een pad dat een stuk afsnijdt te nemen, een verkeerden weg inslaan, door iets anders dan door de deur uitgaan (hetzij door een venster, door een gat in den wand te maken of hoe dan ook); *elmoe mabal*, dwaalleer.

**MABĔK**, = *kĕbĕk*, vol van geur of stank (b. v. een plaats waar zich iets zeer welriekends of zeer stinkends bevindt); *eta imah mabĕk koe seungitna minjak teja*, het huis werd vervuld van den geur dier olie; *baoe mabĕk*, sterke geur, erge stank.

**MABĔN**, zie *abĕn*.

**MABĔR**, = *mabĕk*, vol van geur of stank; *baoe naon mabĕr teuing?* wat stinkt hier zoo verschikkelijk? of: wat ruikt hier zoo heerlijk?

**MABOED** (Ar.), aangebeden, de (het) aangebedene of gediende, Godheid; *ahli maboed*, volk des Aangebedenen, aanbidders of vereerders (van God).

**MABOER**, zie *aboer*.

**MABOH**, ngbr.; *samaboh*, verkl. met *daek tjampoer*, gemeenzaam zijn.

**MABOK**, dronken; ook: zeeziek; *soekà mabok-mabokan*, er van houden zich dronken te drinken; *pamabokan*, een dronkaard.

**MABOLO**, een andere naam voor *bisboel*. B.

**MABRA**, verkl. met *tjaäng pisan*, helder licht; ook: duidelijk zichtbaar; *edas, boelan teh wani mabra, kawas beurang bae!* verbaasd, de maneschijn is zoo helder of het dag was!

**MABRAS** (vgl. *bras* en *bablas*), ong. = *nobros* (zie *tobros*), uitbreken (uit een huis, een stal enz., nl. niet door de deur maar door den wand), door iets heen breken doorbreken; ook: door iets heen zakken, doorzakken. P.

**MADAJIN** (Ar.), oude naam van het Noordwestelijk gedeelte van het tegenwoordige Iran, voll. *tanah* (of *nagara*) *Madajin*; *oerang Madajin*, iemand van *Madajin*.

**MADAK**, l. van *oepama*, indien, ingeval, als, zoo; *madak-madak*, idem, met verst., z v. a. ingeval eens; *madakan*, = *manawi*, l., misschien.

**MADANAN**, zie *pada* I.

**MADANG**, I., zie *wadang* en *padang* II.

II. *Hoeroe madang*, naam van een *hoeroe*-boom; *lantjah madang*, naam van een spinnensoort.

**MADANGKRANG**, z. v. a. *ginding*, rijk gekleed, prachtig uitgedost. (Zie ook *medengkreng*.)

**MADANI** (Jav., van pada), = *njaroewadn* zie *roewa*.

**MADAT**, = *tjandoe*, bereid opium; ook: opium rooken, schuiven; *nginoem madat*, opium rooken (vgl. *njĕret*); *pamadatan*, opiumkit.

**MADAWA**, kwaad gevolg (b. v. gebrek, straf, ziekte, ten gevolge eener verkeerde handeling, inz. ten gevolge van onkuischheid); *sok aja madawana*, dat heeft vaak kwade gevolgen.

**MADE**, zie *bade* II.

**MADEJA**, een halve *tjaeng* of 100 *gedeng* rijst; *samadeja*, één s deze hoeveelheid, enz.

**MADĔP**, zie *adĕp* II.

**MADHAB** (Ar., madzhab), leerwijze, stelsel (in den godsdienst), afdeeling eener kerk (bestaande uit menschen die dezelfde leer aanhangen); ook: afdeeling welke zich van de hoofdkerk afgescheiden heeft, secte, inz. de vier of een der vier hoofdafdeelingen van de Mohammed. kerk vandaar: de vier of een der vier hoofdwindstreken of hemelstreken; *noe opatmad-*

*hab*, de vier winden of hemelstreken; *oenggal-oenggal madhab*, iedere windstreek.

**MADINAH** (Ar.), de stad Medina in Arabië, voll. *nagara Madinah*, of ook *radla* (*radlat*) *Madinah*.

**MADJA**, I. zie *madya*.

II. De vrucht van een woudboom die den naam van *tangkal madja* draagt.

**MADJADJ**, of wel *madjadji* (Ar., madjaz, metaphoor), oneigenlijk, in oneigenlijken zin; *roemaos kolot madjadji*, ik heb 't gevoel niet in werkelijkheid (slechts in naam) ouder te zijn.

**MADJADJNA** (zelden), z. v. a. *meudjeuhna*, zie *peudjeuh*.

**MADJĔLIS** (Ar.), zitting, vergadering, genootschap.

**MADJĔMOENG** (Ar., madjmoeng), wat bijeengebracht is, verzameling.

**MADJIKAN**, verk. van *pamadjikan*; in Z.-B. en ook in Indr. = *djoeragan*, heer, meester, meesteres. (Zie *padjik* en *djoeragan*.)

**MADJMOE** (Ar.), voll. *minjak madjmoe*, naam van zekere Arabische reukolie.

**MADJODJA** (Ar.), de Islamietische naam van Magog. (Zie Ezech. 38 en vgl. *Jadjodja*.)

**MADJOEM**, werk, met kalk, olie enz. vermengd tot *pakal*, om mede te breeuwen.

**MADJOESI** (Ar.), Magiër, wichelaar, toovenaar.

**MADKOER** (Ar., madzkoer), voornoemd, bovengenoemd.

**MADOE** (Skr.), honing; *amis alah batan madoe*, zoeter dan honing; *ratoening madoe*, het zoetste van den honing, honingzeem.

**MADYA** (Skr.), z. v. a. *sĕdĕng* en *meudjeuhna*, middelmatig; 1. gebruikt in de uitdrukking *madya* of *loemadja poetra* (*poetri*), zie bij *poetra* en *poetri*; - 2. voorkomende in de uitdrukking *nista*, *madya*, *oetama*, zie *oetama*.

**MADYA-GANTANG** (eig. Jav.), verkl. met *tĕngah awang-awang*, het midden van den dampkring.

**MAEN** (Mal., main), = *ngadoe* (zie *adoe*), spelen, inz. kaartspelen, dobbelen en derg.; ook: spel, inz. hazardspel.

**MAGAE**, naam van een doornachtige plant met groote bladeren en zeer bittere vruchten.

**MAGAK**, zie *pagak*.

**MAGANG**, volontair op een bureau enz.

**MAGATROE**, of ook wel *magatroeh*, naam van een *tĕmbang*-wijs. (Zie Spraakk., Aanh.)

**MAGRIB** (Ar., het tegenoverg. van *masrik*), het Westen (vgl. *koelon*); *waktoe magrib*, de tijd voor het door den Islam voorgeschreven avondgebed; *salat magrib*, het avondgebed, met zonsondergang (te ongeveer zes uren); *bada magrib*, terstond na afloop van het *magrib*-gebed.

**MAH**, een nadrukswijzer die geplaatst wordt achter het woord, het zinsdeel of den zin waarop hij betrekking heeft, en die door den sterken nadruk dien hij daarop legt, een tegenstelling vormt. (Zie verder Spraakk. § 229.)

**MAHA** (Skr.), groot, hoog, verheven, aanzienlijk, voornaam; ook z. v. a. *leuwih* k., *langkoeng* l., zeer; *ngamaha*, tegen beter weten in overtreden, met opzet-, opzettelijk kwaad doen; *dimaha*, gezegd van iemand dien een ander tergt door voort te gaan tegen zijn gebod te handelen; *ngamahakeun*, = *ngagoengkeun*, zich of iemand anders groot maken of verheerlijken; *dimahakeun*. (Vgl. *tamaha*, *hana* en *hadja*.)

**MAHAL** k., *awis* II. l. (het tegenoverg. van *moerah*), duur, kostbaar; *ngamahalkeun*, den prijs verhoogen, duur maken, op hoogen prijs stellen, duur verkoopen; *dimahalkeun*.

**MAHARADJA** (Skr.), groote vorst, grootvorst.

**MAHDI** (Ar.), op den rechten weg geleid; inz. de door Allah op den rechten weg geleide vorst, dien de Mohammedanen tegen het einde des tijds verwachten, en die „de aarde met recht zal vervullen, gelijk zij thans vervuld is met onrecht".

**MAHER**, = **MAHIR**, zie ald.

**MAHI**, = *tjoekoep* k., *tjĕkap* l., genoeg, toereikend, voldoende, volstaan; ook: bestand tegen, opgewassen tegen; *ngamahikeun*, iets dat eigenlijk niet genoeg of voldoende is, maar voor genoeg houden, iets genoeg doen zijn; *dimahikeun*. (Vgl. *soembat*.)

**MAHIR** (Ar.), knap, verstandig, kundig, bekwaam, bedreven, ervaren; verder: iets verstaan, verstand van iets hebben; *manahna mahir*, zijn hart was verstandig; *tatjan mahir*, nog niet bedreven.

**MAHIWAL** (Ar.), onderscheiden, verschillend van anderen of iets anders; afwijken van de gewoonte, van het bestaande of van wat recht en goed is; zonderling, raar, eenzelvig, vreemd, absurd, uitzondering; *lampah mahiwal*, een zoodanige handeling; *balahi noe mahiwal ti adat*, een niet gewone ramp; *ngamahiwalkeun*, anders doen dan wat recht, wet of gebruik is; onderscheid maken (b. v. bij een uitdeeling); *dimahiwalkeun*. (Zie ook *pahiwal* en vgl. *moerka* en *mintjoelak*.)

**MAHLOEK** (Ar., machloeq), de bezielde schepping, creatuur, schepsel; met name de mensch.

**MAHMAH-MIHMIH,** = *ĕmah-ĕmih* (maar sterker), schrokken, inz. van iemand die geruimen tijd zonder spijs is geweest.

**MAHPOEL** (Ar., mahpoedl, in het geheugen bewaard), alleen in *loh-mahpoel* (zie *loh*), de tafel waarop het lot der menschen geschreven staat, de tafel des noodlots; *papasten loh-mahpoel*, het op die tafel geschreven noodlot.

**MAHRADJA,** = *maharadja.*

**MAHSAR** (Ar., mahsjar, verzamelplaats van menschen), het opstandingsveld (d. i. de tot een vlak veld gemaakte aarde, waar de uit den dood opgewekte menschen voor het laatste oordeel zijn bijeengebracht), voll. *padang mahsar* of *arah-arah mahsar*; *ahli mahsar*, het volk dat op de *mahsar* bijeen zal zijn.

**MAÏ,** het Holl. Mei; de maand Mei, voll. *boelan Maï.*

**MAJAKPAK,** zich zeer in de breedte uitstrekken (b. v. een huis of eig. een verzameling van huizen); (van een leger) zich op een vlakte hebben uitgespreid, zich zoo uitspreiden; (van water) met den rand gelijk zijn, tot aan den rand vol; (van menschen) een dichte, breede schare vormen.

**MAJAN,** ngbr.; *pada-majan*, iemand ergens mede overvallen, onverwachts, op hetzelfde oogenblik, terstond, in ééns, plotseling; *ditjawad pada-majan*, op staanden voet-, onverwachts berispt worden; *sapadamajan*, op hetzelfde oogenblik, terstond daarop; ook = *dadak-sakala*, onverwachts; *sĕmono-majan* (Indr.), hetzelfde.

**MAJANG,** I. naam der bloem van de *djambe* of betelnootboom; *boeloe-majang*, schaamhaar; ook: de teelveeren van een hen (en in 't alg. van een vogel) welke uitkomen ten tijde der geslachtsrijpheid; *bidjil boeloe-majang*, van een meisje: huwbaar worden of zijn; ook van jongelieden in 't algemeen, z. v. a. *geus bĕger*, begeerte hebben tot het andere geslacht; - *majang kalangkangan atawa hanteu?* vraag van een man aan een vrouw, zoo hij met haar gemeenschap hebben wil [is zij genegen dan luidt haar antwoord: *kalangkangan*].

II. *Akar-majang*, de fijne wortels van een plant, haarwortels.

III. *Poetoe-majang*, naam van een *poetoe*-soort, zie *poetoe* II. [Bij het deeg wordt een even groote hoeveelheid water gedaan; over de bewerking van het deeg zie *djambangan.*]

V. Uitgeplozen spieren van buffels, gebakken. [De volgorde bij de bewerking is deze: eerst *ditoehoerkeun*, dan *digodog*, dan *ditjiwilan*, daarop *dioejah-asĕm*, vervolgens *dipoë* en eindelijk *digoreng.*]

V. Zie *pajang* II.

VI. *Ki majang*, naam van een boom, dezelfde als *ki anggrit.*

**MAJAT,** zacht hellen, geleidelijk op- of afloopen (b. v. een weg).

**MAJĔNG,** = *anggĕr*, in denzelfden toestand blijven, bestendig zijn; (van een vuur) met gelijke kracht of gelijkmatig voortbranden; (van een boom) onafgebroken bloeien en vruchtdragen; (van een rivier) bestendig stroomen; (van levensonderhoud) voortdurend de eenvoudige vervulling zijner behoeften hebben, niet verarmen en ook niet rijker worden.

**MAJIT** (Ar.) k., *lajon* l., een dood mensch, een doode, lijk (nl. van een mensch). Vgl. *bangke* en *boegang.*

**MAJOEMOET,** wollig.

**MAJOR,** I. ook wel *majoran*, lekker eten, smullen.

II. Het Holl. majoor; idem.

**MAKAM** (Ar., maqam, staanplaats), plaats, residentie; *makam Moehammad* wordt verkl. met: *eta ĕnggon kangdjĕng nabi maparin sapaät ka oemat-oematna djaga eukeur ngahoekoeman dina poë kijamat*, d. i.: de plaats waar de profeet voorbede verleenen zal aan zijn volk bij het oordeel op den jongsten dag; verder z. v. a. *koeboeran bangsa loehoer*, het graf van een aanzienlijke (inz. van een profeet), praalgraf, tombe.

**MAKASAR,** naam van de bekende hoofdplaats en afdeeling op Celebes; *koeda Makasar*, Makasaarsch paard.

**MAKBOEL** (Ar., maqboel), = *kaboel* (in het Arab. van denzelfden stam), het verhooren (van een gebed, een wensch, enz.); ook: zijn wensch verkrijgen, tot vervulling van zijn wensch gekomen zijn, verhoord; *ngamakboel*, verhooren; *dimakboel*, verhoord worden of zijn, geschonken worden of zijn.

**MAK-MAK** (Indr.), inhalig, hebzuchtig, steeds maar weer om iets vragen.

**MAKMAK-MĔKMĔK,** verkwistend in de hoogste mate, „leven van den hoogen boom".

**MAKOETA** (Skr.), kroon; *makoeta anbija*, de kroon der profeten [een der titels van Moehammad]; *noeloejkeun makoeta*, verkl. met *noeloejkeun damĕl karadjaän*, in de regeering opvolgen; *mamakoetaän*, kroon in oneigenlijken zin, bovendeel eener zuil, kapiteel, enz.; *dimakoeta*, zich een kroon opzetten, een kroon ophebben; *ngamakoetaän*, iemand een kroon opzetten, kronen;

*dimakoetaän kamoeljaän*, met eer gekroond worden of zijn.

**MAKPLAK**, = *ngaplak* en *ngamplang*, een groote watervlakte vormen, blank staan.

**MAKROEH** (Ar.), eig.: hatelijk, walgelijk; verder: afkeurenswaardig, verkeerd; - uit het oogpunt van de Moh. godsdienstige wetten: wat goed is vermeden te worden [hoewel het doen of gebruik niet strafbaar is]; ook gezegd van een mensch die te vermijden is (b. v. een gierigaard); *moebah-makroeh*, 1. zoowel het geoorloofde als het afkeurenswaardige; 2. iets dat wel geoorloofd maar niettemin afkeurenswaardig is.

**MAKSAD**, modern l. van *maksoed*, zie ald.

**MAKSAR**, hetzelfde als *mahsar*, zie ald.

**MAKSOED** (Ar.) k., *maksad* l., doel, voornemen, wat bedoeld wordt, bedoeling, meening, beteekenis; *ngamaksoed* of *mimaksoed*, bedoelen, streven naar; *naon noe dimaksoed?* of *naon noe dipimaksoed?* wat is uw voornemen? wat bedoelt ge?

**MAKTOEB** (Ar.), geschreven.

**MALA** (Buit.), = *rasamala*; *ki mala*, (ald.), de *rasamala*-boom.

**MALADARA**, verkl. met *teu poegoeh*, zie *poegoeh*. P.

**MALAGI**, = *palagi*, en dit weer = 't meer gebr. *paragi*, zie ald.

**MALAH** (vgl. *malih*), en (er bij komend), ook, ook nog, daarenboven (zie ook *mandar*); *samalah*, en ook, bovendien, daarenboven; *malahan*, bovendien, zelfs, ja (met nadruk); *malahan oentoeng*, zelfs is dat een winst; of: ja! dat is een winst; *samalahan*, idem; *malah-malah*, daarenboven, bovendien, zelfs.

**MALAÏKAT** (Ar.), engel; *para malaïkat*, de engelen.

**MALAJOE**, Maleisch. Maleier; *oerang Malajoe*, Maleier, de Maleiers; *basa Malajoe*, het Maleisch; *ngamalajoekeun*, in het Maleisch vertalen; *dimalajoekeun*.

**MALAKA**, voll. *tangkal malaka*, naam van een vruchtboom.

**MALAKIJAN**, voll. *ki malakijan*, naam van een kleinen boom, de zoogen. purgeernoot.

**MALAKOE'L-MAOT** (Ar.), de engel des doods.

**MALAM**, was.

**MALANDANG**, de persoon die het *oedjoengan*-spel leidt en o. a. de strijdenden scheidt zoo zij mochten gaan vechten. [Niet algemeen.]

**MALANGKABO**, het rijk Minangkabaoe (Menangkabau). P.

**MALANG-KABOET**, dial. voor *kalang-kaboet* zie *kaboet*), van streek raken, enz.

**MALANGMANG**, onduidelijk, niet zichtbaar in de détails, wel zichtbaar maar niet duidelijk (b. v. een visch in het water, zon of maan achter de wolken, of ook van een voorwerp dat men door glas ziet).

**MALANGMANG-MOELOENGMOENG**, geheel onwetend, van niets afweten, echt verstandeloos.

**MALANGPANG-MOELOENGPOENG**, = hetzelfde als *malangmang-moeloengmoeng*.

**MALAOER** (te verg. met en soms gelijkluidend met *anggoer*), liever, liever hebben, liever zien, liever doen; ook wel te vertalen met: dan; *malaoer bidjil gĕtihna, hanteu daek pisah djeung doewit sadoewit*, liever zou hij zijn bloed geven dan te scheiden van een enkelen duit; *malaoer .... anggoer ....*, dan .... liever ...., b. v. *malaoer bĕrmaen, anggoer tjitjing di doeloer*, dan te bedelen, moet ge liever blijven bij uw broeder, of: blijf liever bij uw broeder dan te bedelen; *malaoer ngahoeroen-baloeng, leuwih hade pĕpĕlakan*, dan niets te doen, moet men liever een of ander gaan planten, of: men moet liever het een of ander gaan verbouwen dan niets uit te voeren [de schikking wordt ook wel eens omgekeerd, zoodat dan *leuwih hade* voorop en *malaoer* achter komt te staan.

**MALARAT** (Ar., madlarrat, vgl. *lara*), schadelijkheid, nadeel, maar inz.: arm, behoeftig, nooddruftig, gering, het arm of bekrompen hebben; *ngadji malarat*, = *ngadji kokoro*, armoede leeren, in armoede leven; *kamalaratan*, armoede, behoeftigheid. (Vgl. *waloerat* en *miskin*.)

**MALATI** (Skr., mâlatî), voll. *kĕmbang malati*, de bekende laag bij den grond groeiende onaanzienlijke plant, welke de beroemde kleine witte welriekende bloemen draagt (een soort van jasmijn); *gadoeng malati* (Jav.), zekere *batik*-soort.

**MALAWADING**, = *wandoe*, tweeslachtige of liever geslachtlooze menschen.

**MALAWEUNG**, verkl. met *teu poegoeh pipikiran*, versuffen, dof van hoofd worden, zijn gedachten kwijtraken, suf zijn; *teu malaweung teuing*, niet (meer) zoo erg suf zijn.

**MALAWOENG**, = *njamboewang*, opstijgen (van geur enz.). P.

**MALAWO-LAWO** (*b. p.*), verkl. met *ngapoeng*, opwaarts zweven. P.

**MALE**, oefenen, wennen, „trainen" (een vechthaan, een renpaard, enz.).

**MALELA** (Kw., staal), voll. *beusi malela*, glinsterend staal (vgl. *wadja*); *keusik malela*, een zwart glinsterend zand; *djoekoet malela*, hetzelfde als *djoekoet Banggala*, naam van een fraaie grassoort; *poeloes malela*, een

*poeloes*-soort welke, tot kastijden gebezigd, een hevige pijn veroorzaakt; *lege malela*, zie *lege*

**MALĔM**, de nacht (met inbegrip van den avond) die een gegeven dag voorafgaat en bij dien dag gerekend wordt; *malĕm Rĕbo*, de nacht van Woensdag [waarvoor wij zeggen Dinsdagavond en Dinsdagnacht, vgl. *peuting*]; *sĕdĕp malĕm*, naam van een bloem (tuberoos), die des avonds en des nachts een zeer welriekenden geur verspreidt; *mamalĕman*, de oneven nachten in de Vastenmaand, van den 21sten af.

**MALĔNGĔK**, = 't meer gebr. *mĕlĕngĕk*.

**MALENGKOK** (vgl. *bengkok*), een bocht of kromming vormen (van een weg of een rivier); ook: een kromming, bocht of hoek omgaan.

**MALENGKOT**, = *malengkok*.

**MALĔNGSĔNG**, = 't meer gebr. *mĕlĕngsĕng*.

**MALENI** (Jav., van bali), = *malikan* (zie *balik*), terugkeeren tot iets dat men verlaten of achtergelaten had.

**MALERAT**, zie *merat*.

**MALĔS** (Mal.), lui; *korsi malĕs*, ruststoel; *pamalĕs* (W.-P.), luiaard. (Zie ook *balĕs*.)

**MALIBIR**, z. v. a. *mipir* en *njisi*, naar de zijde (van den weg) gaan, langs den kant gaan.

**MALIDING-SANAK**, z. v. a. *pilih-kasih*, zie *asih*.

**MALIGE**, 1. = *palinggihan*, vorstelijke zetel, gouden stoel, troonzetel; 2. = *panggoeng*, koepel; ook wel: lusthuis.

**MALIH** (eig. Jav., maar soms dienstdoende als l. van *malah*), en, ook, wederom; *kalijan-malih*, l. van *djeung deui* en van *kitoe deui*, en verder, daarenboven, voorts, wijders, bovendien.

**MALIJOEN**, een hoeveelheid gelijkstaande met *baran* of 10 *joeta*; *samalijoen*, éénmaal 10 millioen, enz.

**MALIK** (Ar.), koning. (Vgl. *radja*.)

**MA'LIM** (samengetrokken vorm van het Ar. *moealim*, onderwijzer, meester), iemand die over een soort van wezens een geheimzinnige (magnetische) macht bezit, zoodat hij ze aan zich weet te doen gehoorzamen (b. v. over tijgers: *malim mejong*; over krokodillen: *malim boehaja*; over slangen: *malim oraj*, enz.).

**MALINA** (vgl. Jav. lina, onachtzaam), ngbr.; *kamalinaän*, door onachtzaamheid of door zich aan genoegens over te geven tot plichtverzuim komen.

**MALINDJO**, de keep van een pijl (waarmede deze op het koord geplaatst wordt). Vgl. *njĕnjĕp*.

**MALINGPING**, = *malipir*, zie *pipir*.

**MALIPIR**, zie *pipir*.

**MALOELOE**, verkl. met *ĕnja* en *woengkoel*, enkel, louter, heelemaal, enkel en alleen, ten eenenmale; *geus siga majit maloeloe*, er heelemaal als een doode uitzien; *tjatoer wawadoel maloeloe*, enkel leugen spreken.

**MA'LOEM** (Ar.), bekend, weten; ook: vergiffenis; *nĕda ma'loem*, vergiffenis vragen; *ngama'loem*, vergeven, excuseeren; *dima'loem*, vergeven worden; *kama'loem*, 1. = *kanjahoan* en *kaharti*, geweten worden, verstaan; 2. vergeven worden of zijn.

**MAM** (vgl. *am*), werkw. tusschenw. om een kind te gelasten te eten: hap! eet! - ook wel als gewoon werkw. voor het eten van een klein kind.

**MAMA**, 1. = *bapa*, vader; 2. = *oewa*, oom.

**MAMADJĔNG**, l. van *mamajoe*, zie ald.

**MAMAH**, = *mam*, zie ald.

**MAMAJOE** k., *mamadjĕng* l., zie *bajoe*.

**MAMAKASIH**, zie *asih*.

**MAMALA**, een weg versperren, een plaats op den weg onveilig maken (inz. van een tijger); ook: gevaar opleveren.

**MAMANAS**, zie *panas*.

**MAMANG**, l. van *paman*, oom, jonger broeder van vader of moeder, zie *mang* en *oewa*. [In Bantam wordt *mamang*, evenals *mang*, gebruikt zonder onderscheid van stand.]

**MAMAOS**, zie *aos* I.

**MAMARAKAN**, zie *parak*.

**MAMARENG**, zie *mareng*.

**MAMAS**, = *pĕlat*, l. van *sirit*, het mannelijk lid.

**MAMATAHAN** en *mamatahkeun*, zie *papatah*.

**MAMATIH**, zie *matih*.

**MAMBOE**, z. v. a. *baoe*, stinken, kwade reuk.

**MAMOEM** (Ar.), het volk, de leeken, degenen die bij het gebed den *imam* of voorganger in zijn handelingen volgen.

**MAMPAÄT**, zie *mangpaät*.

**MAMPOEH**, zie *ampoeh*.

**MAMPROENG**, = 't meer gebr. *mangproeng*.

**MAN**, I., hetzelfde als *mam*, zie ald.

II. Korte vorm van *paman*, woord om mannen uit het volk aan te spreken.

**MANA**, 1. vraagwoord van plaats: waar? *gamparan radja mana*? waar is u koning? *di mana*? waar? ook in een stelligen zin, b. v. *doeka di mana ajana*, ik weet niet waar hij is [beter is echter: *doeka* of *teu njaho ĕnggonna*]; *dimana* (aaneengeschreven): zoo wanneer; *di mana bae*, waar ook; *di mana-mana*, overal; *nadjan di mana-mana*, waar hij ook zij; *ti mana*? van waar?

*ka mana?* waarheen? *teu ka mana-mana*, nergens heen (zie ook *mĕndi*). - 2. Dient *mana* om te vragen welke of wat men van een zeker aantal verlangt, wien of wat men kiezen zou, enz., b. v. *dina poë mana?* op welken dag? *mĕnding mana?* welke (wat) is beter? *nagri mana nja imah?* in welke stad woont gij? *anoe mana?* welke? welke is het? welke zijn het? ook: *mana* of *anoe mana* k., *mawi* of *anoe mawi* l., om welke reden, van hier (of daar) dat, reden waarom, enz.; *ka mana?* bij welken, bij wien? *manana*, om welke reden, zoodat; *mana-mana*, welke ook, wie ook, hij die (uit een aantal), enz. - 3. Treedt *mana* op als tusschenw., krijgt dan vaak *na* of *naha* vóór zich, neemt soms den nadruksw. *teuing* achter zich, en wordt ook wel door *sok* voorafgegaan en door *teuing* gevolgd, b. v. *naha mana kitoe!* hoe kunt ge zoo doen? *mana teuing kongasna ka mana-mĕndi!* hoe zal dat overal bekend worden! *pimanaeun*, hoe zou! hoe zou dat kunnen! hoe zou hij (het) komen tot! *pimanaeun dek njangking kawasa!* hoe zou hij de macht in handen kunnen hebben! *lamoen boga lampah kitoe, pimanaeun djadi wadana!* als hij zóó handelt, hoe zou hij dan *wadana* kunnen worden!

**MA'NA** (Ar.), = *harti*, zin, beteekenis.

**MANAH**, l. van *hate* en van *pikir*, hart, gemoed, gedachte; *Ibrahim mikir di djĕro manah*, Abraham dacht bij zichzelven; *tĕrang manah*, goedvinden; ook (nl. *manah*) g. w.: bedenk! overweeg! *pimanaheun*, l. van *pikarĕpeun*, voornemen, plan; *ngamanah*, l. van *mikir*, denken, overdenken, nadenken, overwegen, bedenken, uitdenken, achten voor; ook: iemand goedgunstig zijn, behagen hebben aan of in, willen hebben; en als zoodanig ook = *ngagaleuh*, l. van *meuli*, koopen; *dimanah*; *kamanah*, ter harte genomen, overdacht; ook: voorwerp zijn van genegenheid of gunst (eens meerderen); *teu kamanah*, niet ter harte genomen, geen lust hebben in, onwelgevallig, niet letten op, niet achten op; *pikamanaheun*, zóó zijn dat iemand (een meerdere) er behagen aan of in hebben kan, welbehaaglijk zijn aan; *mamanahan*, denken, overwegen; ook: overdenking, gedachte, denkbeeld, oordeel; *mimanah*, l. van *mikarĕp* (zie *karĕp*), behagen hebben in, begeeren, verlangen te hebben; *dipimanah*, maar meestal *dipikamanah*, gezegd van iemand of iets in wien (waarin) een meerdere behagen of welgevallen heeft; *ngamanahan*, l. van *mikiran*, overdenken, overwegen, bij zichzelven overleggen; *dimanahan*.

**MANAHA**, = *tada*, een uitroep, steeds met den nadrukswijzer *teuing* achter zich en soms door *sok* voorafgegaan (vgl. *mana*): hoe! wat zal! hoe zal! hoeveel zal! wat zal zijn! b. v. *manaha teuing soekana!* wat zal hij blijde zijn! *manaha teuing ĕngke ĕmana njarekan!* wat zal zijn moeder je uitschelden! *sok manaha teuing!* hoeveel te meer!

**MANA-MĔNDI**, zie *mĕndi*.

**MANAN**, = *batan*, dan (in vergelijkingen), eerder dan, liever dan; *manan daek dibere bĕdog, anggoer menta koepat sahidji*, ge vraagt liever een rijstkoekje dan een kapmes; *ti manan* en *alah manan*, hetzelfde.

**MANANTĔN**, = *manawi*, l. van *manawa*, zie ald.

**MANASI** (samengest. uit *mana* en *si* II.), een uitroep die den zin heeft van: hoe! het mocht wat! van waar! hoe zou ik er aan komen! (een sterke ontkenning dus, te vergelijken met *sageuj*); *manasi boga doewit!* van waar zou ik geld hebben! hoe zou ik aan geld komen! (Vgl. *anggoersi*.)

**MANAWA** k., *manawi*, *manantĕn* en *minantĕn* l., = *lamoen*, indien, ingeval, zoo; ook = *soegan*, misschien, en = *bisi*, het mocht zijn dat; *bok manawa ĕnja nabi*, misschien zijt gij inderdaad de profeet; *mamanawaän*, = *soesoeganan*, een „misschien" bezigen, onderstellenderwijs spreken.

**MANAWI**, l. van *manawa*, *lamoen*, *bisi* en *soegan*; zie ald.

**MA'NAWIJAH** (Ar.), voll. *sipat ma'nawijah*, vereenigende benaming voor de veertiende tot en met de twintigste eigenschap, door de Moh. Theologie aan Allah toegekend.

**MANDAH**, leider, aanvoerder (van een kudde herten of ander wild gedierte, van wien men gelooft dat hij onkwetsbaar is). B.

**MANDALA** (Skr., maṇḍala, omtrek), ong. = *lĕmboer*, oord; *mandala noe singkah*, afgelegen oord.

**MANDALIKA**, de vrucht, bij Europeanen meer bekend onder den naam van „zuurzak", voll. *boewah mandalika*; ook naam van den boom, voll. *tangkal mandalika*, de zuurzakboom. (Zie ook *selong*.)

**MANDAP**, in nederige houding nederzitten voor een meerdere; *mamandapan*, in gebogen houding een meerdere nederig naderen of passeeren.

**MANDAR**, alleen in *malah-mandar*, of misschien, of het zijn mocht, mocht het zijn dat; *karangan wali sadaja koe oerang moedoe diadji, malah-mandar mampaät doenya-aherat*, de geschriften van de *wali*'s moeten we lezen, of het mocht zijn dat we er nut uit trokken voor dit en het toekomende leven.

**MANDARA**, hetzelfde als *mandala*.

**MANDARASI**, naam van een grooten boom, voll. *ki mandarasi*.

**MANDAWA**, = 't meer gebr. *manawa*.

**MANDĔG-MAJONG**, z. v. a. *moendoer-madjoe* (zie *padjoe*), besluiteloos, aarzelend, weifelachtig.

**MANDĔG-MANGOE**, z. v. a. *roendag-randĕg*, gedurig in gedachten verzonken staan blijven, besluiteloos, weifelachtig. (Zie ook *mangoe*.)

**MANDĔLOEK**, *basa pantoen* voor *ngahĕloek*, zie *hĕloek*. P.

**MANDĔPOEN**, geborduurd en met goud-draad versierd doekje, soms ook een matje, om *poesaka*'s en wijgeschenken mede te bedekken. P.

**MANDI**, zich baden; ook: druipen, b. v. van bloed; [van menschen k., *ngĕbak*, zie *kĕbak*, en *siram* l.]; *kamar mandi*, badkamer; *mandi mantas dahar*, baden na het eten [wat men *pamali* noemt: *matak lesang koeras*]; *ngamandian*, iemand (b. v. een kind) baden; *dimandian*; *ngamandikeun*, iets baden of dompelen in water; *dimandikeun*; *pamandian*, bad, badplaats, badwater; ook: plaats om paarden te baden, wed, voll. *pamandian koeda*.

**MANDILA**, = 't meer gebr. *manila*.

**MANDIRA** (Skr., bhandîra), iedere groote boom, maar vooral de *tjaringin*; *linggih di handapeun mandira*, hij zette zich neder onder een grooten boom.

**MANDJA**, verkl. met *asal*, afkomstig; *mandja ti Kĕling*, afkomstig uit *Kĕling*.

**MANDJAH**, naam van een struik, soort rietgewas.

**MANDJANGAN** (Z.-B.), = *oentjal*, hert.

**MANDJARE** (Z.-B.), = *njere*, zie ald. P.

**MANDJILAH** (waarsch. 't Jav. mĕndjila, niet bij elkander op dezelfde plaats), alleen in *salah mandjilah*, verkeerd staan, niet op zijn plaats staan, misplaatst zijn (b. v. een meubelstuk in de kamer).

**MANDJOER** (vgl. Mal. andjoer), verkl. met *hidajat*, anderen vóór zijn, geluk hebben, gelukkig in iets zijn (b. v. in het spel); ook: van niets tot iets gekomen, van arm rijk geworden zijn; *kamandjoeran*, fortuin hebben, een meevaller of buitenkansje hebben.

**MANDO**, zie *pando*.

**MANDOG-MAJONG**, = 't meer gebr. *mandĕg-majong*.

**MANDOR** (Port., mandador), opziener, opzichter, baas; in 't bijz.: opziener over een koffietuin; in het Buit. ook = *loerah*, dorpshoofd; *mandor kadaharan*, spijsmeester, hofmeester.

**MANEH**, pers. en bezittel. voornw. 2de pers.: gij, uw [het wordt gebezigd door den meerdere tegen den mindere, als hij beschaafd, vriendelijk, waardeerend tegen hem spreekt; de spreker kan dan van zichzelven *kami*, *kaoela* of *oerang* gebruiken]; verder wederkeerend voornw.: zich, zichzelven, en als zoodanig k., *andjeun* of *mantĕn* l.; ook: eigen; *koe maneh* k., *koe andjeun* l., zelf, in eigen persoon; ook: vanzelf; *ngadjeudjeuhkeun dirina koe maneh*, voor zichzelven zorgen; *mawa maneh*, zich op den voorgrond plaatsen, eigenzinnig zijn; *samaneheun*, wat iemand zelven aangaat, wat zich tot iemand zelven bepaalt; - *manehna*, 1. pers. en bezitt. voornw. 2de pers., = *maneh*, maar beleefder; 2. evenals *manehanana*, pers. en bezitt. voornw. 3de pers. (van minderen gebezigd): hij, zij, hem, haar, van hem, van haar, hunne. (Zie verder Spraakk. § 152, 4; 154, 158, 167 en 169.)

**MANEUH**, stevig, vast, hecht, goed of stevig vastzitten, uit één stuk zijn; ook z. v. a. *matoeh*, vast wonen; *ti mana dajeuh maneuh*, *lĕmboer matoeh*, *bandjar karang pamidangan*, *nagara antjik-antjikan?* een omhaal van woorden, waarmede men vraagt: waar zijt ge vandaan? (*ti mana nja asal?*); - *peso maneuh*, een mes welks hecht ook van ijzer is, een mes dat met het hecht uit één stuk is; *korsi maneuh*, een stoel welks zitting ook van hout is; *dajeuh kamaneuhan*, hoofdplaats waar men zijn vaste woonplaats heeft.

**MANG**, I. korte vorm van *mamang*, 1. van *paman*, oom (jonger broeder van vader of moeder). - [Bij aan- en toespraak, zoomede bij samenst. met den naam des ooms, heeft *mang* de voorkeur; in Bantam gebruikt men beide woorden zonder onderscheid van stand.]

II. Een voorv. dat (evenals *ba*) gebruikt wordt bij een der termen van de schaal van het talstelsel of bij sommige onbepaalde telwoorden, om aan te duiden dat het getal is een groote hoeveelheid of ontelbare menigte. (Zie Spraakk. § 145.)

III. Een voorv. dat (met behulp van het achterv. *keun*) de vierde klasse van werkwoorden vormt, welke aanduiden dat hetgeen zij beteekenen geschiedt voor of in plaats van, uit vrees voor, ten behoeve of in het belang van, ten voordeele of ten nadeele van iemand, b. v. *mangmeulikeun*, voor iemand koopen, van *meuli* (stam *beuli*), koopen. (Zie Spraakk. § 53-55.)

**MANGANDEUH**, een woekerplant op boomen en gewassen [waarvan het zaad door een vogel of door den wind is over-

gebracht] en die bestaat op kosten van den boom of het gewas waarop zij leeft. (Zie ook *kamale*.)

**MANGANGKANG**, = *ngambang* (zie *kambang*), drijven, b. v. op de wolken. P.

**MANGANTI**, alleen in *sri-manganti* (eig. de vorst wacht, vgl. *anti*), hetzelfde als het meer gebr. *pantjanii*, gehoorzaal, receptiezaal, audiëntiezaal.

**MANGANTOS**, alleen in *sri-mangantos*, l. van *sri-manganti*, zie *manganti*.

**MANGAPAS** (Z.-B.), zie *bagad*.

**MANGĔN**, zie *angĕn*.

**MANGGA**, verk. van *soemangga*, *z. sangga*.

**MANGGAH**, voll. *boewah manggah* (of ook eenv. *boewah*), de vrucht van een *tangkal manggah* of *manggah*-boom, waarvan W.-Java vele soorten rijk is; *hoeroe manggah*, naam van een *hoeroe*-boom.

**MANGGALA**, voll. *tjaoe manggala*, naam van een pisangsoort.

**MANGGAR**, de vruchttros van de *kalapa* of kokospalm; *manggaran*, 1. een *manggar* of *manggar*'s krijgen of hebben; 2. vruchttros van de *kalapa*; zie ook *baloekang*.

**MANGGOE**, de manggistan-vrucht; *tangkal manggoe*, naam van den manggistanboom.

**MANGGOELANG-MANGGOELING**, alleen voorkomende als bepaling bij *sakti* en verkl. met *bisa ngagoelingkeun anoe gĕde* (vgl. *goeling*), z. v. a.: nergens voor staan, alles en iedereen aankunnen.

**MANGGOET**, maar doorgaans *manggoet-manggoet*, verkl. met *tjongklang lĕmboet*, (van een paard) galoppeeren in een korten trippelenden pas.

**MANGGOEWAL**, het lichte zachte hout, dat in den stam tusschen de eigenlijke houtlaag (*galeuh*) en den bast ligt, het spint.

**MANGHAP-MANGHAP**, hijgen, achter adem zijn (b. v. van vermoeidheid), zieltogen. (Vgl. *mĕngap-mĕngap*.)

**MANGKA**, I. = het meer gebr. *masing*, hulpw. van de geb. wijs, en dienende om ten aanzien van iets een wil of verlangen uit te drukken, b. v. hoe men wenscht dat iets geschieden zal, in den zin waarin wij gebruik maken van een der woorden: zeer, doe, laat, of van de bijvoegende wijs; dient het hulpw. tot uitdrukking van een gebod ten aanzien van een derden persoon, dan luidt het doorgaans *mangkana*; - *minangka*, tot iets dienen of strekken (maar het niet werkelijk zijn), dienen voor, zijn tot, zij, worde; *minangka toelak balahi*, dat diene tot afwending van onheil; *dimangkana*, = *disina*, laten, doen; *oelah dimangkana poepoes di djĕro boemi*, laat hem niet sterven in huis. (Zie verder Spraakk. § 102, VII en VIII.)

II. = *malak*, oorzaak, reden; *noe mangka*, om welke reden, daarom; *pamangkaān*, de reden voor of tot iets.

**MANGKALA** (Kw., vgl. *kala*), ten tijde dat, zoo wanneer.

**MANGKARA**, = *alangkara*, zie ald.

**MANGKAT**, zie *angkat*.

**MANGKE**, ook *ĕngke* en *mĕngke*, nog een oogenblik! eventjes! wacht! wacht even! zoo meteen, aanstonds, straks; ook: in de toekomst, later; en zoo tevens dienende tot uitdrukking van een toekomenden tijd (en wel meer bepaald dan *bakal*; zie Spraakk. § 100 *h*); *ngamangke-mangke* en *ngamamangke*, gedurig uitstellen of verschuiven; *dimangke-mangke*, *dimamangke*; *ngamangkekeun*, iets uitstellen, den tijd van iets verschuiven; *dimangkekeun*; *ngamangke-mangkekeun*, iets gedurig of telkens weer uitstellen; *dimangke-mangkekeun*.

**MANGKĔRĔD**, krimpen, samenkrimpen, ineenkrimpen, ook z. a. door koude. (Vgl. *moengkĕrĕd* en *moerĕngkĕd*.)

**MANGKILANG**, = 't meer gebr. *sangkilang*; zie *kilang*.

**MANGKOEK**, in huis zijn, in stad zijn, in huis of in de stad achtergebleven zijn, tehuis zijn [door een afwezige gezegd van de zijnen die tehuis bleven]; verder: duren; *teu mangkoek saprapat djam*, het duurde geen kwartier; ook: inheemsch; *manoek mangkoek*, z. v. a. *manoek priboemi*, vogels welke vast verblijf hebben, inheemsche vogels; *mangkoekna*, = *kamari ijeu*, eergisteren.

**MANGKOK** (Mal.), = *tjatjangkir*, kopje (om uit te drinken); *koeweh mangkok*, naam van een soort gebak dat in een kopje behoort vervaardigd te worden [maar ook wel in een blad gemaakt wordt].

**MANGKON**, zie *pangkoe*.

**MANGLE**, aaneengeregen *rampe* of bloemen, welke rist door vrouwen door den haarwrong geslingerd wordt; *golongan mangle* (of ook eenv. *mangle*), krans, bloemkrans; *dimangle*, aaneengeregen worden (van *rampe* of bloemen); *ngamanglean*, iemand of iets met een *mangle* tooien; *dimanglean*; *ngamanglekeun*, (bloemen enz.) tot een *mangle* aaneenrijgen; *dimanglekeun*

**MANGLID**, voll. *tangkal manglid*, een woudboom die fraai en duurzaam hout oplevert; *kai manglid*, *manglid*-hout.

**MANGLOH** (waarsch. Jav., van pangloh), alleen in *mangloh diri*, zichzelven beschuldigen (b. v. van een ondoordachte handeling).

**MANG-MANG**, z. v. a. *asa-asa* en *bingbang*, tusschen gelooven en niet-gelooven verkeeren, twijfelen, aan iets twijfelen, over iets in twijfel zijn, twijfelmoedig, wankelmoedig. (Vgl. *ham-ham* en *lan-lan*.)

**MANGOE**, I., in den regel *mangoe-mangoe*, l. van *ngadaweung*, stil of in gedachten verzonken staan of zitten, roerloos naar iets staren; *mandĕg-mangoe*, 1. = *roendag-randĕg*, gedurig stilstaan (b. v. iemand die in gedachten verzonken is); 2. naam van een *lagoe* op de *dĕgoeng* (P.); *ngamangoe*, in gedachten verzonken staan of zitten.

II. *Mangoe-mangoe* (Z.-B.) naam van een zeevisch.

**MANGOENGKOENG**, = *mangangkang*. P.

**MANGPAÄT** (Ar., manfaät), ook *mampaät*, *manpaät* en *mapaät*, nut, voordeel, gewin; *matak mangpaät*, oorzaak van nut, tot nut zijn; *pimangpaäteun*, nut dat ergens uit zal voortkomen, tot nut zullen zijn of strekken; *ngamangpaätan*, ten nutte van iemand doen, iemand nutten; *dimangpaätan*.

**MANGPAN**, naar het schijnt alleen in samenst. met *wani*: *mangpan wani*, niet hooren (b. v. naar vermaning), ongehoorzaam zijn; *taja mangpan wani*, ongehoorzaamheid komt niet voor; *ka woeroekna oelah mangpan wani*, wees aan zijn lessen niet ongehoorzaam.

**MANGPANG-MĔNGPĔNG**, zie *mĕngpĕng*.

**MANGPAOENG**, met een zaak verlegen zijn, in de war zitten, aan den goeden uitslag twijfelen.

**MANGPĔLĔM**, of ook *mĕngpĕlĕm*, naam van een kleine ronde *manggah*-vrucht, voll. *boewah mangpĕlĕm*; *tangkal mangpĕlĕm*, naam van den boom.

**MANGPLANGAN**, (van de *kohkol*) *plang* klinken. P.

**MANGPRANG-MENGPRENG**, helder klinken. P.

**MANGPROENG**, op zij springen (b. v. een paard), op hol gaan, losbreken, op den loop gaan; (van een schip) er van door gaan, voortstuiven (b. v. door een harden wind), voortvliegen (b. v. een pijl); *kabawa mangproeng*, (door een pijl enz.) in zijn vaart medegevoerd.

**MANGRAÏ**, mooi praten, inz. mooi kunnen praten maar daarbij een slechte bedoeling hebben; *ahli mangraï*, mooiprater.

**MANGROEPA**, zie *roepa*.

**MANGSA**, I. tijd, tijdruimte, ten tijde, toen; ook: de tijd voor iemand om te sterven, iemands tijd of uur (vgl. *adjal*); verder: de tijd voor iets; *keuna koe mangsa*, getroffen door het stervensuur; *lamoenna pĕtana kitoe*, *mangsana koedoe djeung aing*, als het er zoo mee staat, dan is het tijd dat ikzelf uittrek; *mangsa ka hareup*, de toekomst *kala-mangsa*, ten tijde dat; *titi-mangsa*, dagteekening; *katiti-mangsa*, gedagteekend *sahidji mangsa*, op zekeren tijd; *samangsa* of *samangsa-mangsa*, wanneer eens, zoo wanneer, als eens, zoodra, als, indien; *samangsa geus*, zoo wanneer reeds, indien reeds; *dimangsa*, iemands tijd (om te sterven) doen komen, laten (doen) sterven *ngamangsakeun*, iemand doen sterven *dimangsakeun*.

II. Z. v. a. *moal*, zal wel niet, geenszins; inz. voorkomende in de uitdrukkingen *mangsa bodo* en *mangsa borong*, zie *borong* I.

**MANGSAR-MINGSIR**, huiveren; *mangsar-mingsir tiris*, huiveren van koude; ook = *aringgis*, huiverig (b. v. om aan iets te beginnen).

**MANGSĔG**, zie *angsĕg*.

**MANGSEUH** (Z.-B.), = *moesoeh*, vijand. P.

**MANGSI**, inkt; *wadah mangsi*, inktflesch, inktkoker; *pamangsen*, inktstel.

**MANGSOÏ**, naam van een boom (voll. *tangkal mangsoï*), welks bast tot de *djadjamoe* (zie *djamoe*) behoort [het is een zoogen. *oebar panas*].

**MANGSRANG-MINGSRING** (zelden), in een kwade luim zijn. (Vgl. *moengsrang-mangsring*.)

**MANI**, I. (Ar.), menschelijk zaad, teelvocht (vgl. *kama*); *hoedjan mani*, de bevruchtende regen die, naar Mohammed. gevoelen, 40 dagen lang vallen zal op de *padang mahsar*, om alle schepsel te doen herleven.

II. Zie *wani* II.

**MANIK** (Jav., het zwarte middelpunt in den oogappel, pupil); *poentjak-manik*, de punt van de rijst die men in een *haseupan* heuvelvormig gemaakt en geplaatst heeft in de *saoeng-sanggar*; *tjoepoe-manik*, een potje waarin men eertijds zijn *djimat* of amuletten bewaarde; *dilandean tjoepoe-manik*, in de *tjoepoe-manik* opgevangen worden of zijn; *mamanik*, iets in den bek van sommige visschen, zich bevindende aan het gehemelte en den vorm hebbende van een huig. [Nabij Bandoeng ligt een plaats die den naam draagt van *Artja-Manik*.]

**MANIKĔM** (Tamil, mânikkam), z. v. a *sosotja*, edelgesteente, juweel.

**MANILA**, 1. het eiland van dezen naam; 2. de manilla-eend, ook genoemd *entog*; *sawo manila*, naam van een vruchtboom; *soeroetoe manila*, manilla-sigaar.

**MANING** (Indr.), nog, weder, nogmaals.

**MANINTIN**, naam van een vogel die veel overeenkomst heeft met de *manoek sapoe*

en gelijk deze tot de kwikstaarten behoort.

**MANIS**, 1. = *amis*, zoet; overdr.: zoet, lief, vriendelijk; 2. naam van den eersten dag der oude week; - *kajoe manis*, de echte kaneelboom en de daarvan gewonnen kaneel (zie bij *amis*); *hoewi manis*, naam van een aardvrucht; *mamanis*, het tegenoverg. van *papaït*, overdr.: wat zoet-, aangenaam-, prettig is; ook: hom; *samamanis*, één in zoet, het lief met elkander deelen; *manisan*, zoetigheid, confituren, suikerwerk, snoepgoed; *kamanisan*, vriendelijkheid.

**MANJANG-MOENJOENG**, wijd uitgestrekt (van een vlakte); *oerang manjang-moenjoeng*, een verafstaande, vreemde, ong. = *deungeun-deungeun*.

**MANJAR**, de wevervogel, behoorende tot de muschvogels.

**MANJEUSEUP** (waarsch. samentr. van *manoek* en *njeuseup*, zie *seuseup*), naam van een vogeltje, de bloemzuiger; *kodja manjeuseup* (Z.-B.), een geknoopte *kodja*.

**MANJINGNJONG**, in *batik manjingnjong*, een *pantoen*-woord, z. v. a. *batik* van niks.

**MANJOEN**, stil naar boven of voor zich uit zitten kijken, met vooruitgestoken lippen; *ngamanjoen*, idem, maar opzettelijk.

**MANJOENG** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**MANOA**, een vrucht, meer bekend onder den naam van boewah nonna, voll. *boewah manoa*; *tangkal manoa*, de nonna-boom.

**MANOEK**, vogel; *djalma manoek*, omzwervende lieden, menschen die geen vaste woonplaats hebben, „trekvogels", nomaden; *oraj santja manoek*, naam van een slangensoort; *poer-manoek*, hetzelfde als *lĕpas-tangan* (zie *tangan*); *boeloe manoek*, veer, veeren; *geura boeloe-manoekkeun*, zeer plat voor: teelt voort! vermenigvuldigt u! - *saoer-manoek*, = *saoer paksi*, allen te gelijk spreken; *mamanoekan*, een gemaakte vogel.

**MANOESA** (Skr., manusa en manusya), mensch (als soort van wezen), de mensch (vgl. *oerang* en *djalma*); *anak manoesa*, kind des (kinderen der) menschen; *bapa manoesa kabeh*, de vader der menschen, d. i. Adam; *bangsa manoesa*, de menschheid; *kamanoesaän*, verkl. met *sakoemaha bijasa manoesa*, het mensch-zijn, dat wat den mensch maakt; *kamanoesan*, menschachtige of vermenschlijkte wezens.

**MANON** (Kw., zien, vgl. *panon*), alleen in *Jang Manon*, een der oude benamingen voor het Goddelijk Wezen, in geschriften ook nu nog gebruikt in afwisseling met *Allah*, z. v. a. de Alziende, de Alwetende. (Zie ook *Widi* en *Soekma*.)

**MANON-TARA** (samengest. uit *manon*, zie ald., en *tara*, Skr. helder stralend, hoog), alleen in *Jang Manontara*, de Hooge God.

**MANPAÄT**, zie *mangpaät*.

**MANTAK**, = 't meer gebr. *matak*.

**MANTANG**, voll. *hoewi mantang*, naam van een aardvrucht, dezelfde als *hoewi boled*.

**MANTANGOEL**, verkl. met *teu daek sarta ngalawan*, ongehoorzaam (sterker dan *moengpang*, zie *poengpang*), zich ergens tegen verzetten, wederspannig.

**MANTARE**, verkl. met *samangsa* en *sabot*, zoo wanneer, zoodra, terwijl; in het Cherib. ook = *harita* of *pada-harita*; verder (maar niet algemeen) = *manten*, zie ald.

**MANTAS**, ook *mĕntas* (vgl. *ĕntas*), pas (b. v. iets gedaan hebben of met iets gereed zijn), komen van, na; *samantas*, terstond na, sedert, sinds.

**MANTEGA** (Port., manteiga), boter.

**MANTEK**, zie *antek*.

**MANTĔL**, het Holl. mantel; idem; maar inz.: plaid, reisdeken.

**MANTĔN**, I. = *andjeun*, 1. van *maneh*, zich, zichzelf; *madjar mantĕn*, 1. van *madjar maneh*, zich diets maken; *bade ka mantĕn*, voor zichzelven; *koe mantĕn*, = *koe andjeun*, zelf, in eigen persoon; *salira koe mantĕn*, zichzelven; *mantĕnna*, = *andjeunna*, pers. en bezitt. voornw 3de pers., van aanzienlijke personen (zie Spraakk. § 154).

II. In Indr.: rustend, gewezen, ontslagen; in Soem. en Man. 1. van *maren*, zijn ambt neerleggen, rusten; verder: voormalig, gewezen (zie ook *pareman*); *wadana mantĕn*, gewezen *wadana*, oud-*wadana*.

III. Zie bij *masi*.

**MANTEN**, een woord hetwelk aanduidt, dat zekere handeling of zaak zoo pas afgeloopen is en er niets meer aan te veranderen valt, de hulp te laat komt, enz. (te verg. met *sĕdĕk*), alreeds, bereids (zie Spraakk. § 99, *d*); *samantenan*, vóór, aleer; *mamantenan*, z. v. a. *saheulaänan*, tijdelijk (van iets dat later zal worden verwisseld).

**MANTĔP**, zie *antĕp* II.

**MANTĔRA**, = *mantra*, zie ald.

**MANTING**, zie *panting*.

**MANTJAGAG-MONTJOGOG**, zie *montjogog*.

**MANTJAK**, overal blank staan (zoodat alle kuilen en laagten gevuld zijn).

**MANTJALA** (Jav., van den stam tjala) zich het voorkomen geven van, het voorkomen aannemen van.

**MANTJA-NAGARA**, zie *nagara*.

**MANTJANGAH**, verkl. met *loehoer* en *sĕsĕmoean taja kaïnggis*, parmantig, verwaand, hoovaardig.

**MANTJIRANG**, naam der bloem van de *tipoes.*

**MANTJRIT**, verkl. met *leutik loetjoe*, klein maar aardig; *imah mantjrit*, een klein maar aardig huisje.

**MANTOEK** (Jav.), = *moelih* (zie *poelih*), huiswaarts gaan.

**MANTOG**, I. een uitroep (doorgaans met *geura*, *geura los* of *geura djor* vóór zich), voort! pak je weg! scheer je weg! ga weg (van mij)! - ook: voortgaan; *dek mantog ka mana?* waar ga je naar toe?

II. = *neunggar* (zie *teunggar*), stooten tegen (b. v. met een balk dien men op den schouder draagt ergens tegen aan stooten).

**MANTRA**, gelijken; *teu pisan mantra*, in het geheel niet gelijken (op); *tatjan mantra*, of met verst. *tatjan mantra-mantra*, het gelijkt er nog heelemaal niet op; ook z. v. a. *tangeh keneh pitembongeun*, nog lang niet in 't gezicht komen (en dus nog zeer ver af zijn).

**MANTRANG-MOENTROENG**, verkl. met *djalma teu njaho di bĕdoeg-bĕdoeg atjan*, (van een mensch) zoo dom zijn als een ezel, van niets weten, een stommerik.

**MANTRI** (Skr., mantrî), in de geschriften en verhalen: minister of raadsman van den vorst [ondergeschikt aan den patih], eerste beambte van de *paseban*; *mantri djĕro*, kamerheer, of ook wel kamerdienaar; in het dagelijksch leven is *mantri* nu titel van een aantal ondergeschikte ambtenaren, b. v. *mantri tjatjar*, vaccinateur; *mantri goedang kopi*, koffiepakhuismeester; *mantri goeroe*, hoofd van een Inl. school, enz.

**MAOEDJOED** (Ar.), voorhanden, werkelijk aanwezig, bestaand.

**MA'OE HAJAT** (Ar., eig. ma'oe 'l-hajat), water des levens; ook *tjai ma'oe hajat.*

**MAOENAT** (Ar.), hulp, bijstand; ook z. v. a. *mangpaät*, nut gewin; *dipenta maoenatna*, iemands hulp inroepen.

**MAOENG**, = *mejong*, tijger; *njĕboet maoeng ti peuting*, over een tijger spreken bij nacht [wat men *pamali* heet: *matak disampeurkeun maoeng*]; *oraj maoeng*, naam van een slangensoort; *ki maoeng*, naam van een woudboom (P.); *mamaoengan*, (van iemands neus), blazen als een tijger.

**MAOS**, zie *aos* I.

**MAOT**, (Ar.), s. van *paeh* k., *poepoes* l., sterven, gestorven, dood; ook: de dood; *badan pamaotan*, het lichaam des doods.

**MAPAÄT**, zie *mangpaät.*

**MAPADANI** (een Javanisme), = *mapadaän*, zie *pada* I.

**MAPALANGAN**, zie *alang.*

**MAPAN**, = *apan* en *kapan*, immers; *mapan ditjĕgah koe Sara'*, het is immers door de Schrift verboden.

**MAPARO**, zie *paro.*

**MAPHOEM** (Ar., mafhoem, van faham, vgl. *paham*), verstaan, begrijpen; *kamaphoem*, verstaan-, begrepen hebben.

**MARA**, voll. *ki mara*, naam van een boom

**MARABAÏT**, = 't meer gebr. *mĕrbaït.*

**MARABON**, zie *paraboe.*

**MARAG**, zie *parag.*

**MARAH** (Kw.), = *ambĕk*, toorn, toornig; *marahan*, toornig zijn. (Vgl. *amarah.*)

**MARAHMAJ**, (van 't gelaat) stralen van genoegen, gloren.

**MARAJ**, een gewijzigde uitspraak van *majar*, betalen; zie *bajar.*

**MARAKAJANGAN**, voll. *setan marakajangan*, naam van een soort booze geesten. P.

**MARANGGI**, I. krisscheedenmaker.

II. Gekookt en vervolgens aan het spit gebraden vleesch.

**MARANGINAN**, voll. *ki maranginan*, naam van een woudboom die deugzaam hout oplevert.

**MARAPIT**, = *ngahapit*, aan weerskanten zijn, van weerszijden insluiten; *geus marapit pradjoeritna*, van weerszijden door het krijgsvolk ingesloten.

**MARARAT**, = 't meer gebr. *malarat.*

**MARAS**, I. vreezen, bang zijn (vgl. *miris*); *goesti oelah maras!* mijnheer vreeze niet!

II. (Jav., long, longen), ngbr.; *mamaras*, = *bajah*, long, de longen. P.

**MARASI**, naam van een cultuurgewas veel gelijkend op *tjongkok*. B.

**MARAS-MIRIS**, zie *miris.*

**MARASOEDJI** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**MARAWINTJI**, zie *pĕrwintji.*

**MARBASALAM**, voll. *tangkal marbasalam*, naam van een boomsoort. P. (Vgl. *salam* II.)

**MARDJAN** (Ar.), koraal, bloedkoraal. (Vgl. *moete.*)

**MAREKBEK**, het loslaten van de bast van boomen, de korst van een zweer, en derg.; *marekbekan*, (van een boom) zijn bast laten vallen; (van een zweer) de korst kwijtraken.

**MAREME**, naam van een boom, welks jonge bladeren tot *lalab* dienen; voll. *tangkal mareme.*

**MAREN** (Jav. afl. van mari) k., *mantĕn* l., zijn ambt neerleggen, rusten, rustend, voormalig; *kami teh rek maren*, ik wil mijn ambt neerleggen. (Zie ook *pareman.*)

**MARENG** (Kw.), meestal *mamareng*, de overgang (uit den drogen- in den regen-

tijd, de najaarskentering; buiig-, stormachtig weder; *oesoem mamareng*, de najaarskentering.

**MARĔT**, het Holl. Maart; de maand Maart, voll. *boelan Marĕt*.

**MARĔTJOET**, zie *pĕtjoet*.

**MARGA** (Skr., mârga, weg, pad) k., *margi* l., = *djalan* en *lantaran*, weg (in overdr. zin), middel; *koe marga*, door middel van, door, met.

**MARGI**, l. van *marga* en van *lantaran*; zie deze woorden.

**MARHOEM** (Ar.), overleden, wijlen; *anoe ĕnggeus marhoem*, de overledene(n).

**MARIJĔM**, kanon, geschut.

**MARINGKAWOET**, = *maroengkawoet*.

**MARINJOE** (Z.-B.), = *panglakoe*, zie *lakoe*.

**MARIPAT** (Ar., marifat, van arif, vgl. *arip*), erkentenis, de rechte kennis, inz. van God; *maripat ka Allah*, God recht kennen, de rechte kennis van God.

**MARJAM** (Ar.), Maria; inz. de moeder des Heeren, voll. *dĕwi Marjam*.

**MARJI** (Ar.), slokdarm, krop, maag; ong. hetzelfde als *tĕlih*.

**MARMĔR**, het Holl. marmer; idem; *batoe marmĕr*, marmersteen; *tihang marmĕr*, marmeren zuil.

**MARMOT**, het Holl. marmot; het knaagdier van dezen naam [vrij bekend in de Soendalanden en hier en daar in het wild aangetroffen].

**MAROE**, medevrouw [benaming, door de eene vrouw van een man aan zijn andere vrouw of vrouwen gegeven], de andere vrouw; *hanteu dipimaroe*, (van een vrouw) haar medevrouw niet voor *maroe* (maar voor zuster) houden; *ngamaroe*, moeite met iets hebben, ergens niet best mee voortkunnen, met iets niet kunnen vorderen, niet op dreef zijn, niet vlotten, ongeschikt, onhandig; *euweuh ngamaroena*, alles vlot hem (haar), wat hij (zij) ook aanvat gelukt; *mamaroean*, zijn als *ngamaroe*.

**MAROEDAH**, zich aanhoudend bewegen, niet stilzitten.

**MAROEHMOEJ**, zacht (z. a. een zandige-, droge bodem), los; ook: donzig; verder: neerslag; *hoedjan maroehmoej*, = *hoedjan ngĕproej*, fijne stofregen, neerslag.

**MAROEK**, ngbr.; *samaroekna*, naar of volgens zijn (haar, hun) meening; *maroekan*, wanen, meenen, vermoeden, in den waan verkeeren dat; *maroekankeun*, iets wanen te zijn, wanen of meenen dat.

**MAROEKIKING**, ong. = *bareuh*, opgezet, gezwollen.

**MAROENGKAWOET**, telkens boos of nijdig, om elke kleinigheid boos zijn.

**MAROES**, I. het bloed van een geslachten buffel, dat na gestold te zijn gekookt is en zoo gegeten wordt [men verkoopt het langs den weg].

II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

III. Naam van een onbehaarde rijstsoort, met korrels kleiner dan *kĕtan*; voll. *pare maroes*. P.

**MAROETA** (Skr., mâruta), poëtisch voor *angin*, wind.

**MAROETAH**, zie *baroetah*.

**MARO-TINGAL**, zie *tingal*.

**MARSĔKALĔK**, het Holl. maarschalk; id.

**MARTABAK** (Ar., verb. van moetabbak, eig. uit lagen bestaand), een gebak bestaande uit een opeenstapeling van dunne pannekoeken, tusschen elke twee waarvan iets (kaas, suiker enz.) gelegd wordt.

**MARTABAT** (Ar.), trap, graad, rang, waardigheid; ook soms = *daradjat*, welstand, geluk; *martabat tiloe*, drie opeenvolgende graden van het begrip „Eenheid" (in pantheïstischen zin), nl. *Ahadijat*, *Wahdat* en *Wahidijat*, behoorende tot de *martabat toedjoeh* (Jav. martabat ingkang pipitoe), de zeven graden van het Zijn, die de zelfopenbaring van het Absolute Zijn uitmaken en door den *Insan Kamil*, den Volmaakten Mensch, weer in het uitgangspunt terugkeeren. Op de drie genoemde volgen deze vier graden: *Alam misal*, *Alam arwah*, *Alam adjsam*, *Alam Insan Kamil*.

**MAS**, I. ook *ĕmas*, goud, gouden; *kamasan*, voll. *toekang kamasan*, goud- en zilversmid; *ngamasan*, goud of zilver bewerken.

II. Titel van *santana*'s, wier moeder een *raden* en wier vader van lager afkomst is [de kinderen van een *mas* dragen denzelfden titel]; *lagoe kaï mas* (Z.-B.), naam van een zangwijs.

**MASA** (Mal.), eig: toch wel niet, het zal wel niet; doorgaans gehoord als uitroep: hoe is 't mogelijk! wat! *masa Allah!* God, hoe is 't mogelijk!

**MASAKAT** (Ar., masjaqat), = *waloerat*, ellendig, behoeftig, arm.

**MASALAH** (Ar.), = *soewal*, vraag, vraagstuk; inz. rekenkundig voorstel, rekenkundige opgave; - ook (maar foutief) gebruikt in den zin van *kasalahan* (zie *salah*), verkeerdheid, fout.

**MASDJID** (Ar.), eig. plaats tot verrichting der *soedjoed* of aanbidding, bedehuis, Mohammedaansche moskee [doorgaans zegt men *masigit*].

**MASGOEL** (Ar.), geheel door iets bezig gehouden, in zorgen gewikkeld, bekommerd van hart, bezwaard.

**MASHOER** (Ar., masjhoer), = *sohor*, be-

roemd, vermaard; ***kamashoer***, beroemd geworden, vermaard zijn; ***ngamashoerkeun***, vermaard maken, beroemd doen zijn; ***dimashoerkeun***; ***kamashoerkeun***, vermaard of beroemd gemaakt of geworden zijn.

**MASI**, het plantaardig preparaat [verbrand hout, dat gloeiend tegen ijzer gehouden wordt en daarop zwart afzet] dat men gebruikt om de tanden zwart te maken en ook wel tegen kies- en tandpijn; *dimasi* k., *dimantĕn* l., zich de tanden zwart maken; *ngamasian* k., *ngamantĕnan* l., de tanden van een ander zwart maken; *dimasian*.

**MASIGIT**, Mohammedaansch bedehuis, moskee, synagoge. (Zie *masdjid*.)

**MASIH**, 1. nog, nog steeds; *masih risi*, nog steeds bang zijn; *masih keneh*, nog steeds, nog immer; *masih kitoe keneh bae*, nog maar immer zóó zijn [gelijk gezegd of bekend is]; 2. (nl. *masih*), = *sanadjan*, al, alhoewel, ofschoon, ofschoon ook.

**MASIHI** (Ar.), Christus; *taoen Masihi*, de Christelijke tijdrekening.

**MASIJAT** (Ar., matsijat), ongehoorzaam, wederspannig, oproerig, rebelleerend; ook: ongehoorzaamheid, wederspannigheid, rebellie; verder: ongerechtigheid, misdaad, kwaad; *lampah masijat*, wederspannigheid, enz.; *migawe masijat*, wederspannigheid enz. bedrijven; *ngalampahkeun masijat*, hetzelfde; *djalan masijat*, weg der ongehoorzaamheid, de weg des kwaads; *djalma masijat*, een oproerig-, wederspannig-, ongehoorzaam mensch; *masijat batin*, verkl. met *doraka anoe di djĕro hate*, innerlijke wederspannigheid, rebellie van het hart, boezemzonde; *kamasijatan*, ongehoorzaamheid, goddeloosheid, ongerechtigheid, enz.

**MASINA** (samentr. van *masihna* en) = *nja lamoenna*, alleen maar, alleen als, voor het geval dat.

**MASING**, zie *sing*.

**MASINGNA**, zie *sing*.

**MAS-KAWIN**, zie *kawin*.

**MAS-KOEMAMBANG**, zie *kambang*.

**MASRIK** (Ar., masjriq), = *wetan*, het Oosten. (Vgl. *magrib*.)

**MASTAKA** (Skr.) l. of l. p., *sirah* l. of s., *hoeloe* k., hoofd, het hoofd; *kadjang mastaka*, = *bantal*, l. van *anggĕl*, hoofdkussen; *mastakaeun*, hoofdeneinde.

**MASTAR** (Ar., mistharat), liniaal. (Zie *panggaris* bij *garis*.)

**MATA**, = *panon* k., *sotja* l., oog, de oogen; ook (maar alleen 't k.-woord): figuur (z. a. b. v. in vlechtwerk); in Bant. daarenboven z. v. a. *siki* en *ese*, stuk, stuks; *samata*, één stuk, één; *lapar mata*, z. v. als ons „het oog is grooter dan de buik”, trek in eten hebben maar na een paar hapjes reeds verzadigd zijn; *boeloe mata*, de oogharen; *tjahja mata*, licht mijner oogen, d. i. dierbaarste schat; *toengtoeng-mata*, de hoeken van het oog; *neuleu koe toengtoeng-mata*, zien met de hoeken van het oog, gezegd van iemand die erg scheel ziet; *mata ati*, de oogen des harten; *peungpeuk-mata*, oogklep of oogkleppen van een paard; *tji-mata*, = *tji-panon* k., *tji-sotja* l., traan, tranen; *amis-mata*, naam van een plant; *amis-mata beureum*, idem; *beureum-mata*, naam van het mannetje van de *hahajaman*, een waterhoen; *mata-mata*, = *sotja-sotja*, geheime agent van politie, spion; *mamata*, = *galer*, kwast in hout (anders gezegd: *tapak-ontjer*); *mataän*, met oogen, oogen hebben.

**MATAK** k., *mawi* l., oorzaak, reden, reden dat, oorzaak van, leiden tot, voeren tot, aanleiding, zoodat; *noe matak* k., *noe mawi* l., de reden, de reden waarom, dat, de reden dat, weshalve, waarom, waardoor, daarom; *eta* (of *kitoe*) *noe matak*, dat is de reden, daarom of daardoor is het, zoodat.

**MATAKAN**, = *ngadjakan*, uitdagen; *matakan djogol*, tot een gevecht uitdagen.

**MATANG**, afgaan (van een geweer of pistool); *teu matang*, niet afgaan, ketsen; *pamatang*, jager (te voet of te paard, en gewapend met een *toembak*, een *gobang* of een *eurad*; vgl. *paninggaran* bij *tinggar*); *koeda pamatang*, jagerspaard, hardlooper.

**MATANGPOELOEH**, voll. *sidĕkah matangpoeloeh*, benaming van het lijkfeest op den veertigsten dag na het overlijden.

**MATĔK**, I. zie *batĕk* en *watĕk*.

II. Z. v. a. *ngadjangkoengan*, grooter worden, langer worden (van een kind), opschieten.

**MATENI**, zie *pati* II.

**MATI**, zie *pati* II.

**MATIH**, machtig, krachtig, machtig van werking of invloed, ongewone of bovennatuurlijke kracht bezitten; ook: vergiftig, venijnig; *oebar matih*, een werkzaam of krachtig geneesmiddel; *oraj matih*, een vergiftige slang; *mamatih*, het meest werkzame bestanddeel van iets (B.); *kamatihan*, vermogen, wonderkracht, wondermacht, werking, energie; *rangkĕp kamatihanana*, dubbel in het vermogen (de kracht).

**MATI-MATI**, ingeval dat; *mati-mati dipoendoet ijeu mah, hajang aja gantina*, ingeval gij dit van mij vordert, verzoek ik er iets voor in plaats te krijgen: ook: in dat geval, b. v. *mati-mati paeh abdi*, in dat geval kom

ik om; *mati-mati ge*, al is het ook, hoezeer. (Zie ook bij *pada* I.)

**MATJAKAL**, zelfstandig een beroep uitoefenen.

**MATJAK-MATJAK**, onder water staan (b. v. een veld), maar zóó dat de bodem slechts even bedekt is en de verhevenheden van den bodem zichtbaar zijn.

**MATJAN** (Jav.), = *maoeng* en *mejong*, tijger; *mamatjanan*, een soort damspel, bij ons bekend onder den naam van „de wolf en de schapen".

**MATJANGKARAMA**, zie *tjangkrama*.

**MATJÉM**, eig. Mal. en z. v. a. *roepa*, model, mode; *matjĕm baroe*, nieuwmodisch, nieuwerwetsch.

**MATJEUH**, verkl. met *katjida* en *rosa*, erg, buitensporig, hartstochtelijk (b. v. van een drinker of speler).

**MATOER**, zie *atoer*.

**MATONG**, zie *patong*.

**MATROS**, het Holl. matroos; idem. (Vgl. *kalasi*).

**MAWANDE**, verb. van *mowande*, zie ald.

**MAWAT**, verkl. met *pĕrbawa*, geluk of ongeluk aanbrengende eigenschap, een goeden of slechten invloed uitoefenend; *reuntas* (of *koesoet*) *mawatna*, onheil aanbrengend; *salamĕt mawatna*, heil of geluk aanbrengend; *tjandra-mawat*, naam van een kattenkleur, zoogen. *boeloe tiloe*, kat met drie kleuren, nl. rood, wit en zwart, met zwarte vlekken op den snoet [zulke katten worden als voorbehoedmiddel hoog geschat en vaak duur betaald, P.].

**MAWEH** (Jav. afl. van aweh, zie ald.), = *mere* (zie *bere*), geven; *mere-maweh*, = *moerah-mareh*, goedgeefsch; *moerah tangan mere-maweh*, mild van hand en goedgeefsch, d. i. groot van milddadigheid.

**MAWI**, I. 1. van *mana* en van *matak*; zie aldaar.

II. Poëtisch voor *make* (zie *pake*), gebruiken; *teu mawi*, niet gebruiken, niet behoeven.

**MAWOE**, = *hawoe*, stookplaats; *danoe hawoe*, 't meertje van de stookplaats, overdr. voor *seĕng*, zie ald.

**MAWOER**, zie *awoer*.

**MEBLENG** (*b. p.*), verkl. met *lĕndjang-leutik*, zie *lĕndjang*. P.

**MĔDAH-MĔDOEH**, verkl. met *barangbawa loba* en *reja rĕdjĕki*, zwaar bevracht; verder: rijkelijk voorzien zijn van hetgeen noodig is, ook z. a. b. v. een *sawah* van water.

**MEDAK**, zie *pedak*.

**MĔDALI**, het Holl. medaille; idem.

**MEDAN** (Ar.), eig. renbaan, maar doorgaans: exercitieveld, oorlogsveld, slagveld; ook wel: plaats waar men samenkomt, vergaderplaats, plein; *medan pĕrang*, oorlogsveld.

**MĔDANG**, I. zie *pĕdang*.

II. *Pare mĕdang*, een witte behaarde rijstsoort; *tali-mĕdang*, ook *mata-mĕndang*, = *beunjeur*, gebroken rijst (P.). Vgl. *mĕnang*.

**MEDE**, voll. *djamboe mede*, naam van een *djamboe*-soort.

**MĔDĔD**, z. v. a. *angkeub*, donker (van de lucht), betrokken. (Vgl. *mĕdĕm*.)

**MEDED**, zekere manier van den hoofddoek te dragen, waarbij de doek op beide zijden met punten uitstaat.

**MĔDĔK**, zie *pĕdĕk*.

**MĔDĔM**, = *reueuk*, donker (van den nacht, van den dag, van een lamp, enz.), dampig, mistig; *mĕdĕm poĕk koe haseum bĕdil*, (de lucht) was verduisterd door den kruitdamp.

**MĔDĔNG**, = *amlĕng*, niets van iemand hooren, volstrekt geen tijding van iemand ontvangen; ook: niets ontvangen, niets komen.

**MEDENGKRENG**, = *madangkrang*, rijk gekleed, prachtig uitgedost; *praboe anom ti sapandeurieun djolian medengkreng*, de kroonprins ging onmiddellijk achter de draagstoel in prachtgewaad.

**MĔDIT**, verkl. met *teu daek mere*, niets willen missen, vrekkig, gierig.

**MEDJA** (Port., meza), tafel, disch; *djaga-medja*, tafelbediener, tafelknecht; *ngarijoeng* (of *ngĕpoeng*) *medja*, den disch omringen, aanzitten om den disch; *ngahareupan medja* k., *majoenan medja* l., aan tafel zitten.

**MĔDJE**, 1. doffe knal van vochtige voetzoekers, poef; - 2. = *pareum*, maar grof. P.

**MĔDOE**, opzwelling van den buik; *dek* (of *daek*) *mĕdoe*, zekere verwensching of vervloeking, die in den mond der Soendaneezen bestorven ligt, z. v. a.: ik wil opzwellen als het niet waar is. (Vgl. Jav. mĕdoek.)

**MĔDOK**, (van *sambal*) goed gemengd, gebonden, dik; (van koffie in een kopje) dik, sterk (in dézen zin dat er veel gestampte koffie in het kopje is, zoodat de drank min of meer dik of gebonden is, ong. = *lĕkoh*; verder: sterk (van thee enz.); van taal of stijl: gebonden; in W.-P. ook: mollig (P.); *sobat mĕdok*, een dik vriend.

**MĔDOT**, zich naar beneden buigen (van een vruchttros door zwaarte).

**MEËNG**, ong. = *potol*, leeggeplunderd, berooid, op de flesch zijn, platzak.

**MEGA** (Skr., megha), wolk, de wolken.

**MĔGAG**, tot de vervulling of volbrenging van een voornemen niet overgaan, iets niet doorzetten, niet doen; ook: zich geweld aandoen, zich bedwingen of inhouden, zich

geretireerd houden, aan zijn gevoelens of wenschen geen uiting geven; *bisi rek mĕgag ati*, gij mocht u anders geretireerd houden; *oelah mĕgag pikir*, bedwing u niet, houd u niet in, zeg gerust wat er in uw hart is, doe en neem wat u gelust, geneer u niet, enz.; *oelah mĕgag-mĕgag pikir* k., *moegi oelah mĕgag-mĕgag galih* l., hetzelfde, met verst. (Vgl. *megeg* bij *pegeg*.)

**MĔGAH**, ngbr.; *kamĕgahan* (niet algemeen), ong. = *kamagoengan* (zie *agoeng*), weelde, grootschheid, grootsch leven, in grootschheid of weelde leven; *matak kamĕgahan*, een oorzaak zijn tot een weelderig leven; *doenya oelah dipake kamĕgahan*, gebruik de wereld niet tot een weelderig leven.

**MĔGAH-MĔGOEH**, tot verzadiging eten en nog overhouden.

**MEGANTARA** (Kw.), voll. *koeda megantara*, een schimmel (*gambir*-kleur met vlekken, *gambir tjĕplok*).

**MĔGAP-MĔGAP**, hijgen, aanhoudend hijgen. (Vgl. *mĕngap-mĕngap*.)

**MĔGATROEH**, zie 't meer gebr. *magatroe*.

**MĔGIL** (W.-P.), koppig, weerbarstig. P.

**MEH**, = *bis*, bijna, bijkans, op het punt, zoo goed als; *dek meh bejak kahoeroean*, op het punt van geheel te verbranden; *meh-meh*, = *meh*, met verst.; *memeh*, vóór, aleer, alvorens; *samemeh*, vóór iets anders plaats hebben, zijn of gebeuren aleer iets anders is of gebeurt; *ti memeh*, idem; *samemeheun*, vóór en aleer iets of iemand anders; *meh-mehan*, = *bis-bisan*, op het punt van iets te doen of te ondergaan, maar er niet toe komen, bijkans (b. v. gevallen zijn).

**MEHONG**, = *mohong*, zie ald.

**MEÏ**, = *Maï*.

**MEJONG**, = *maoeng*, tijger; *lantjah mejong*, een groote spin die in gaten in den grond leeft, de tarantula; *tjeuli mejong*, staartpeper of cubebe; *katĕmpoehan boentoet mejong*, lett. aansprakelijk voor den tijgerstaart; sprkw. om aan te duiden, dat iemand voor eens anders verkeerdheid of misdaad aansprakelijk gesteld wordt of is; ook z. v. a. „het gelag betalen"; *ngahoedangkeun mejong heës*, een slapenden tijger wakker maken, sprkw. voor: zich moedwillig een onheil op den hals halen.

**MĔKAH** (Ar., Makkah), voll. *nagara Mĕkah*, de stad Mekka.

**MĔKAR**, 1. opengaan, even open zijn (van een bloemknop). - 2. Naam van een zeegewas, de zeeroos; zie ook *ĕmpot-hajam*.

**MĔLA-MĔLOE**, voll. *djaoeh mĕla-mĕloe*, zeer ver, op zeer grooten afstand; ook: wijd uitgestrekt.

**MĔLANG** k., *mĕmĕngan* l., bezorgd-, ongerust-, bekommerd over, angst of zorg hebben voor, genegenheid of liefde voor een afwezige gevoelen; ook wel: uit zorg of genegenheid verlangen naar; *mĕlangeun ka nagara*, hij verlangde naar zijn stad; *kamĕlang*, zorg, bezorgdheid; *sakamĕlang*, één in bezorgdheid, elkanders bezorgdheid deelen; *pikamĕlangeun*, een oorzaak van zorg of angst zullen zijn (b. v. een kind, als men het alleen thuis laat); ook: iemand om zich bezorgd of beangst over te maken.

**MELANG**, naam van een zoetwatervisch.

**MĔLAS-MĔLIS**, meewarig, weemoedig, droevig, treurig (van de stem, de klank van een fluit, enz.); *omong leuleus mĕlas-mĕlis*, hij sprak op zachten, weemoedigen toon; *oendjoekan mĕlas-mĕlis*, hij zeide op meewarigen toon. (Vgl. *lĕngis*.)

**MĔLAT** (*b. p.*), = *gilap*. P.

**MĔLĔBĔB**, of wel *rada mĕlĕbĕb*, triest, flauw, flauw van schijnsel, dof.

**MĔLĔBĔR**, = *ngadalingding* (zie *dalingding*), maar sterker: een geur van zich geven, geuren, een aangenamen geur verspreiden.

**MELED**, op zijde gaan (b.v. voor een rijtuig), uit den weg gaan; *meleding-sanak*, zich neigen tot een verwant of kennis, ter wille van verwantschap of vriendschap iemands feil door de vingers zien.

**MĔLĔDĔG**, omhoogslaan (van rook of vlammen).

**MĔLĔDOEG**, zie *pĕlĕdoeg*.

**MĔLĔK**, opgaan, in den neus krijgen (van geur enz.).

**MĔLĔMPĔS**, = *mĕlĕpĕs*, zie *pĕlĕpĕs*.

**MĔLĔNGĔK**, ook *malĕngĕk*, = *hoŏkeun*, getroffen, ontzet, verbaasd, met ontzetting bevangen, verslagen, verslagen staan.

**MĔLĔNGHIR**, zie *pĕlĕnghir*.

**MĔLĔNGMĔNG**, = *malangmang*, onduidelijk, niet zichtbaar in de détails, iets als in een nevel zien, wel zichtbaar maar niet duidelijk (b. v. de maan achter een wolk of z. a. een splinter onder de huid).

**MĔLĔNGOEK**, = 't meer gebr. *mĕlĕngĕk*.

**MĔLĔNGSĔNG**, ook *malĕngsĕng*, = *mĕlĕnghir* (zie *pĕlĕnghir*), een aangenamen geur van zich geven, geuren.

**MĔLĔNTJING**, lui, traag, loom, vadsig, te lui om te werken, traag werken, allerlei voorwendsels zoeken om het werk te laten liggen, traag zijn of worden in iemands dienst of in zijn roeping, luieren. (Vgl. *kĕdoel* en *moemoel*.)

**MĔLĔNTOENG**, zie *pĕlĕntoeng*.

**MĔLĔS**, effen, van één kleur (hetzij zwart, groen of een andere kleur).

**MĔLĔSAT** (in plaats van *malĕsat*, zie *pĕsat*), ontijdig afgaan (van een wapen).

**MĔLĔTEK**, opkomen, boven den horizon verschijnen (inz. van de zon).

**MĔLID**, = *moemoelan*, traag, onwillig; verder: niet willen hooren, niet willen gehoorzamen (*teu ngagoegoe parentah*); ook: naar den bekenden weg vragen (B.); *mĕmĕlid*, traag zijn; *kamĕlidan*, traagheid.

**MĔLIK**, alleen in *siksik-mĕlik* (verb. van 't Jav. sisik-mĕlik), verkl. met *poendoengan*, knorrig van aard, licht knorrig worden.

**MĔLOENG**, sterk uithalen (van de stem), de stem verheffen [bij zingen of bij het voordragen van een *tĕmbang*]; ook: doordringend (van de stem).

**MEMANG**, vroeger, van vroeger, van natuur, vanzelf, den aard hebben van, in den regel, doorgaans, wat men gewoonlijk ziet gebeuren, algemeen gebruik; *sĕpoeh memang mĕlang ka poetra*, het ligt in de natuur dat ouders zich ongerust maken over hunne kinderen; *memangna kasalahan teu karasa*, in den regel ziet men zijn fouten niet in.

**MEME** (Soek.), = *eneng*, buffelkalf.

**MĔMĔDI** (eig. Jav. van wĕdi), eertijds = *reungit*, muskiet; thans ong. = *djoerig*, spooksel.

**MEMEH**, zie *meh*.

**MEMEN**, ngbr.; *ngamemenan*, liefderijk verplegen, koesteren, verzorgen, oppassen, opkweeken, opvoeden; *dimemenan*. (Vgl. *asoeh* en *moemoele*.)

**MĔMĔNGAN**, l. van *mĕlang*, zie ald.

**MĔMĔTOT**, zie *bĕtot*.

**MĔMPAN** (*b. p.*), = *mampoeh*, zie ald.

**MEMPĔR**, gelijken op, nagenoeg gelijk; *teu mempĕr*, niet gelijken op. (Vgl. *mimpĕr*.)

**MEMPO** (samentr. van *maen po*), zie *po*.

**MENAK**, de hoogste stand, de hooge adel (vgl. *santana* en *tjatjah*); verder: lid van den hoogen adel (d. i. ieder die recht heeft den titel van *raden* te voeren), edelman, edelen, edellieden; *para menak*, de edelen; *bangsa menak*, de stand der edelen, de hooge adel; ook (nl. *menak*) de hoogste in rang, gebieder; *ngamenakan*, als gebieder over een volk of land regeeren; *dimenakan*.

**MĔNANG**, = *mĕnir* en *beunjeur*, gebroken rijst.

**MĔNDA**, z. v. a. *soeda* en *bosĕn*, van iets minder of in 't geheel niet meer houden, iets beu zijn; *hanteu mĕnda kana kedjo?* krijgt ge geen tegenzin in rijst? wordt ge niet beu van rijst? *taja mĕndana*, niet ophouden van iemand of iets te houden; ook: onverdroten.

**MĔNDANG**, = *mĕdang* II.; *tali-mĕndang*, ook *mata-mĕndang*, gebroken rijst.

**MĔNDĔJANG**, opgezet, uitgezet (van den buik); ook: een waggelenden gang hebben (inz. van iemand die zwaarlijvig is).

**MĔNDĔK**, zich voor een meerdere nederwerpen, iemand te voet vallen, voor iemand in nederige houding op den grond zitten of neergehurkt zijn; in Indr.: gehurkt zitten, met de voeten plat op den grond.

**MĔNDĔLIK**, = *moendĕlik* (zie *poendĕlik*), met opgesperde oogen zijwaarts zien. (Vgl. *polotot*.)

**MĔNDĔPOEN**, doekje (veelal van gekleurd katoen) waarmede men een geschenk, dat men op een presenteerblaadje aanbiedt, overdekt.

**MĔNDI**, = *mana* [doch op zichzelf zelden gebr.]; *mana-mĕndi*, overal, allerwegen; *oerang mana-mĕndi*, iemand die overal en nergens thuis hoort; *di mana-mĕndi*, = *di mana-mana*, overal, allerwegen, heinde en ver; *ka mana-mĕndi*, overal heen; *ti mana-mĕndi*, van alle zijden, overal vandaan.

**MĔNDING**, beter, beter is het, verkieslijk, het is beter; ook: iets beter zijn, vooruitgaande, herstellende; *mĕnding ti balan*, ook *mĕnding djeung*, beter dan; *anggoer mĕnding*, beter is het, beter zou het zijn; *anggoer mĕnding lakian*, beter zou het zijn als zij een man nam; *mĕndingan*, of *aja mĕndingan*, iets beter (van een zieke), het is redelijk.

**MĔNDO**, niet willen stollen (van Javasuiker, in de vormpjes gegoten), zacht, niet hard (van koekjes Javasuiker).

**MĔNDOENG**, zie *bĕndoeng*.

**MĔNDOET** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**MĔNDOL**, zie *bĕndol*.

**MENDONG** (Kad.), naam van een *hama* in rijst, ten gevolge waarvan de bloem geen vrucht zet.

**MĔNDOT**, = 't meer gebr. *mĕdot*.

**MĔNĔKOENG** (Jav., van tĕkoeng), in gebogen houding zittende met diepe aandacht bidden.

**MĔNĔNG**, doodstil zitten, zich niet verroeren noch teeken van leven geven; *sirĕp-mĕnĕng*, taal noch teeken geven.

**MĔNGA**, alleen in *teu meunang mĕnga*, niets kunnen zeggen (b. v. tot verantwoording).

**MENGA**, naam van een visch die zich liefst ophoudt in de mondingen der rivieren, de zoogen. zuigvisch.

**MĔNGAP-MĔNGAP**, ong. = *roenghap-renghap*, halen (met de borst), moeilijk ademhalen, hijgen, achter adem zijn (b. v. ten gevolge van vermoeidheid); *ngomong bari mĕngap-mĕngap*, hijgende spreken. (Vgl. *manghap-manghap*.)

**MĔNGAR** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**MĔNGGAH**, l. van *moenggoeh*, zie ald.

**MENGGER**, wind- of waterpokken.

**MENGGOK**, verkl. met *njimpang*, zich keeren (naar of van); (van de zon) de middaghoogte gepasseerd zijn); *menggok kana kahadean*, zich keeren tot de deugd.

**MENGGRET**, = 't betere *mengret*.

**MĔNGHAP-MĔNGHAP**, = 't meer gebr. *mĕngap-mĕngap*.

**MĔNGHOEL**, (van een buffel, hert en verdere hoorndragende dieren) een beginsel van hoorns (kleine stompjes) hebben.

**MĔNGI** k., *ampĕg* l., aamborstig, aamborstigheid, het asthma, het asthma hebben.

**MĔNGKE**, hetzelfde als *mangke*, zie ald.

**MENGKLED**, = *ngongkled*, zie *ongkled*. P.

**MĔNGKOEK**, = *mĕntroeng*, P.; zie ald.

**MENGKOK**, zie *bengkok*.

**MĔNGKONON** (Indr.), alzoo.

**MENGMRENG**, zeker fabelachtig rijdier, in sommige geschriften vermeld, meestal in gezelschap van *balgadaba*.

**MENGPEJOT**, verschrikt op den loop gaan, zich uit de voeten maken, een schuilplaats zoeken (van een bang mensch). Zie ook *mingpijoet*.

**MĔNGPĔLĔM**, = 't meer gebr. *mangpĕlĕm*.

**MĔNGPĔNG** (vgl. *meungpeung* bij *peungpeung*), = *nĕdĕng*, de tijd voor of van iets (b. v. van zeker gewas), rijp zijn; *keur meudjeuhna mĕngpĕng*, juist rijp zijn, geoogst kunnende worden; *mangpang-mĕngpĕng*, denken „dat het niet op kan", dat aan de hoeveelheid geen eind zal komen.

**MENGRET**, (van de zon) met volle kracht schijnen, steken, blaken; verder: brandend heet (van de zonneschijn bij een onbewolkte lucht). Vgl. *bengras*.

**MENGSRET**, ong. = *rĕdjet*, verpletterd, verbrijzeld, uit elkander spatten (b. v. een kikvorsch onder den voet).

**MĔNIR** (Jav.), = *beunjeur*, gebroken rijst; *tali-mĕnir*, idem, P. (Zie ook *mĕdang* II.)

**MĔNIT**, zie *pĕnit*.

**MĔNJAN**, de benzoë-hars of storax [evenals *doepa* of wierook als reukmiddel gebrand]; *ki mĕnjan*, de benzoëboom.

**MĔNJAT**, er weer boven op komen (b. v. een koopman wiens zaken achteruit gingen of iemand die ernstig ziek was), levend worden, herleven, op verhaal komen, op nieuw zijn rang of ambt bekleeden; ook z. v. a. in leven blijven, iets overleven; *taja pisan taksiran bakal pimĕnjateun deui*, er is geen denken aan dat hij er van op zal komen.

**MENJENG**, zie *enjeng*.

**MENJON** (Kad.), = *eroe*, zie ald.

**MENO** (Kad.), hetzelfde als *menok*.

**MĔNOER**, de *sihoeng* of slagtanden van een *badak* of rhinoceros.

**MENOK** (Kad.), een heel klein kopje (dienende tot maatje voor zout, koffie, enz.).

**MĔNTAK**, hetz. als (het betere) *matak*, zie ald.

**MĔNTAL**, = *teurak*, treffen (b. v. een wapen), uitwerking of invloed hebben; ook: (iemand) aankunnen; *teu mĕntal*, niet treffen, niet aankunnen, niet van kracht zijn, geen uitwerking hebben, onwerkzaam (b. v. een geneesmiddel); *taja noe mĕntal*, niets trof, niets had uitwerking, niets hielp.

**MĔNTANG-MĔNTANG** (Buit.), = *abongabong*; zie ald.

**MĔNTAS**, hetzelfde als *mantas*; zie ook *ĕntas*.

**MĔNTE** (Indr.), onrijp, ongaar, rauw; (van water) ongekookt.

**MĔNTĔGĔG**, = *bagĕgĕg*, spijt gevoelen.

**MĔNTEK**, voll. *hama mĕntek*, 1. naam van een soort rups, schadelijk voor het rijstgewas; - 2. in Kad. z. v. a. *sĕre*, gezegd van de rijstplant, als de stengel te veel zij-uitloopers heeft, ten gevolge waarvan de plant te weinig vrucht draagt.

**MĔNTĔLĔNG** (vgl. *tĕlĕng*), purperkleurig zijn. P.

**MENTENG**, voll. *tangkal menteng*, naam van een vruchtboom; *boewah menteng* (of eenv. *menteng*), de vrucht van dien boom.

**MĔNTER**, verkl. met *baleg* en *bĕger*, zie ald.

**MENTER**, moeraskoorts, malaria, typheuze koorts, voll. *moerijang menter*, ook wel *moerijang tai-kotok* genoemd.

**MENTJED** (Indr.), op de teenen staan of loopen.

**MĔNTJĔK**, = 't Jav. kidang, een klein soort van hert, de ree; *mĕntjĕk lalaki*, reebok. (Vgl. *oentjal*.)

**MENTJENGES**, boven anderen uitstekende (b. v. in schoonheid).

**MENTJĔRET**, = *boesijat*, een geringe onwillekeurige uitvloeiing van drekstof uit den anus (z. a. bij iemand die aan buikziekte lijdt; ook: diarrhee hebben. (Vgl. *moentjĕrat*.)

**MENTJOG**, zie *pentjog*.

**MENTJRANG**, = *montjorong*, stralen, schitteren; *tjahja mentjrang*, stralen van licht, schitterend schoon.

**MĔNTOED**, = *mintoel*, stomp (inz. van de punt van iets).

**MĔNTOENG**, opgehoopt vol, overloopend vol (b. v. een *daloeng* of pot).

**MĔNTRANG-MĔNTRING** (vgl. *pĕntrang*), verkl. met *panas katjida*, zeer heet; *panas mĕntrang-mĕntring*, gloeiend heet; *tĕngah poë mĕntrang-mĕntring*, op het midden van

den dag toen het gloeiend heet was; *panas-poë mĕntrang-mĕntring*, idem.

**MĔNTROENG** (Z.-B.), = *mĕngkeek*, heuveltop, bergtop.

**MEPEH**, alleen in *balik-mepeh*, z. v. a. *boelang-balik*, zich om en om wenden of wentelen, zich onrustig van de eene zijde op de andere werpen (b. v. iemand die in groote benauwdheid nederligt, of z. a. een stervende).

**MEPER**, het ontlastingsorgaan na ontlasting niet met water reinigen [gelijk het gebruik is], maar ergens mede afvegen, of (gelijk sommige dieren) het over den grond of langs het gras schuren.

**MERAD**, = *mirad*.

**MĔRAK**, pauw; *ki mĕrak*, naam van een boom als de *ki poetri* [maar het hout is iets rooder, en ook deugdzamer]; *mĕmĕrakan*, 1. = *ki mĕrak*; 2. een gemaakt pauwetje; - *mĕrak-mĕrakan*, een suggestiespel, waarbij een der spelers (door hem onder een doek te doen liggen) al zingend tot pauw gemaakt wordt; om de suggestie te doen ophouden, noemt men den gewaanden pauw bij zijn jongensnaam; is dit niet voldoende, dan beukt men hem onder 't uitschreeuwen van verhaspelde Koranspreuken op zijn schedel (P.)

**MERANG**, kriewelen, kriewel; *merang ieuing awak kami! hanteu kawawa!* wat heb ik een kriewel over het lichaam! ik kan het niet uitstaan! - ook: fijne haartjes (als van rupsen), of kleine vezeltjes welke aan de huid kleven en krieweling veroorzaken; *hileud merang*, naam van een langharige rups die krieweling veroorzaakt. (Zie ook *njamoe*.)

**MERAT**, schoon van gedaante en van lichaamsbouw; *malerat*, schoon en evenredig (z. a. wanneer de onderscheidene deelen des lichaams met elkander in harmonie zijn).

**MĔRBAÏT**, ook wel *marabaït*, wat bij de ter-aarde-bestelling en daarna, tot de gezette tijd verloopen is, voor een doode gedaan of aan een doode te koste gelegd wordt; de verzorging van een doode; *mĕrbaïtan*, hetzelfde.

**MĔRBOT**, zie *mĕrĕbot*.

**MĔRDIKA** (Skr., maharddhika, vermogend), vrij, vrij zijn, een vrij mensch zijn; *ngamĕrdikakeun*, een mensch vrijmaken, vrijlaten, de vrijheid geven; *dimĕrdikakeun* (waarvoor men ook wel abusievelijk *dipĕrdikakeun* zegt); *kamĕrdikaän*, vrijheid, onafhankelijkheid.

**MĔRĔBOT** (Ar.), moskee-dienaar, koster of bewaarder eener moskee, en tevens *toekang nakol bĕdoeg*, d. i. belast met de moskee-trom te slaan, vóór de *toekang adan* tot het gebed oproept.

**MEREDJEL**, uit de hand schieten als men het knijpt (van iets glibberigs, b. v. een pisang), ontschoten, ontsnapt, ontkomen (ook z. a. uit de gevangenis); *aja noe meredjel*, er waren er die ontsnapten. (Vgl. *morodjol* bij *borodjol*.)

**MĔRĔDJIH**, = *djiïh*, het uitbraden of uitdruppelen van vet uit een stuk vleesch dat men boven het vuur houdt (roost of braadt).

**MĔRĔJI** (Kad.), het beeld dat de *pare* vertoont als men gemengd zaad heeft gezaaid [wat soms met opzet gedaan wordt].

**MEREKETETET**, = *kĕri*, op één hoogte blijven (van planten), niet vooruit willen, niet willen gedijen, achterlijk, ziekelijk.

**MĔRĔKIS**, z. v. a. *boentjir*, stijfvol, propvol, stampvol.

**MĔRĔKPĔK**, ranselen (b. v. een paard).

**MĔRĔLĔK**, een woord om geeuwen aan te duiden, voll. *mĕrĕlĕk heuaj*, geeuwen, gedurig gapen.

**MĔRĔM**, blind (met gesloten oogleden); *djalma mĕrĕm*, zulk een blinde. (Vgl. *lolong* en *peureum*.)

**MĔRĔNGĔS**, helder, licht, stralend; *hideung mĕrĕngĕs*, blinkend zwart.

**MĔRĔNGOET**, = *djamĕdoed*, norsch zien, zuur kijken.

**MĔRĔNJĔNG**, niet tegen te houden, niet tegengehouden kunnen worden (inz. van een boos mensch).

**MĔRI**, = *bebek*, de gewone eend; *mapatahan ngodjaj ka mĕri*, een eend leeren zwemmen, sprkw. voor: een wijs mensch onderrichten; *mĕmĕrian*, 1. een gemaakt eendje; 2. een wild eendje, taling.

**MĔROD**, zie *pĕrod*.

**MĔROEL**, zie *pĕroel*.

**MĔRONG**, groote oogen opzetten, verbaasd opkijken. (Vgl. *mĕlong* bij *pĕlong*.)

**MĔRTABAT**, = 't meer gebr. *martabat*.

**MĔRTJON**, vuurwerk bestaande uit aaneengeregen zwermers. (Vgl. *pĕpĕtasan*.)

**MĔRTOEWA**, 1. van *mitoha*, zie ald.

**MĔSAPIR**, of ook *misapir* (Indr.), = *moesapir*.

**MESEK**, zie *pesek*.

**MESĔM**, zie *esĕm*.

**MĔSI** (eig. Jav.), een heffing of pacht om in moerassen te mogen visschen; *ngamĕsi*, zulk een heffing opbrengen. B.

**MĔSIN**, het Holl. machine; idem, inz. naaimachine; *kareta mĕsin*, rijwiel, fiets, inz. motorfiets.

**MĔSIR** (Ar.), voll. *nagara Mĕsir*, Egypte.

**MĔSOEM**, verkl. met *euweuh beragna*, betrokken-, flets-, bedroefd-, somber-, bezwaard zien, er somber of treurig uitzien; ook: zuur-, onvriendelijk of stuursch kijken.

**MESTER**, 1. het Holl. meester; schoolmeester. - 2. Meestercornelis (hoofdplaats en afdeeling).

**MET** (Indr.), = *ĕmet* II.

**MĔTAT**, verkl. met *hanteu lepot-lepot*, iets niet afleggen, steeds aanhouden, steeds gebruiken.

**MĔTĔNG** (eig. Jav., van wĕtĕng), = *reuneuh*, zwanger; *paeh mĕtĕng*, = *paeh reuneuh*, sterven tijdens de zwangerschap.

**MĔTĔT**, verkl. met *leber*, overloopend vol.

**MĔTETI**, landman, landbouwer. P. (Z. *tani*.)

**MĔTJAH**, veel, vele, in menigte, in grooten getale of in groote hoeveelheid aanwezig zijn (b. v. rupsen of schapen); ook: voorttelen, zich vermenigvuldigen; *mĕtjah roepana*, velerlei; *beuki mĕtjah*, toenemen (in getal, in menigte, in drift, enz.).

**MĔTJAK-MĔTJĔL** (een uit 't Jav. overgenomen uitdrukking, zie Jav. pĕtjak en pĕtjĕl), zeker gerecht bereiden van aan vezels gescheurd kippevleesch, met een saus van *sambal* en kokosmelk.

**MĔTOE** I. (Tamil, mãttoe), een woord, evenals ons karaat, dienende ter gehalte-bepaling van goud.

II. Zie *wĕtoe*.

**METRA**, ngbr.; *sakĕdep-metra* (zoo doorgaans in pl. van *sakĕdep-netra*, zie *netra*), één oogenblik, één oogwenk slechts, in één oogenblik; *sakĕdep-metra dikaboel sapanĕdana*, in één oogenblik werd zijn gebed verhoord.

**MEUDJEUH**, zie *eudjeuh*.

**MEUEUS**, een weinig, iets of wat; verder: redelijk, het gaat wel, nog al gaan, er nog al mee door kunnen; *mĕnding meueus*, een weinig beter (met iets staan of gesteld zijn); *meueus-meueus*, bij alle kleinigheden, ieder oogenblik, b. v. *meueus-meueus geus tjong istori*, telkens als er een kleinigheid gebeurde ging hij zijn beklag doen; *meueus-meueus heës*, elk oogenblik een slaapje doen; *meueusan*, een weinig, een beetje, iets beter zijn; ook: zachtjes (b. v. weenen); *aja oge meueusan*, het is redelijk, het is een weinig beter, het gaat nog al; *meumeueusan*, zachtjes, b. v. *ngomong meumeueusan*, fluisterend spreken; *tjeurik meumeueusan*, zachtjes of bij zichzelven weenen.

**MEUGEUS**, = *ĕnggeus* en *eudjeuh*, houd op! genoeg! het is genoeg! *meugeus tapa*, houd maar op met boetedoening; *meugeus! montong reuwas-reuwas*, genoeg! wees niet verschrikt.

**MEUHPEUJ**, = *leubeut*, (van een vruchtboom) veel vrucht dragen, rijk beladen.

**MEUMEUT**, = *asih*, 1. van *njadh*, liefhebben; *kameumeut*, persoon of zaak die het voorwerp van iemands liefde is, geliefde, beminde; *kameumeut Baboe'l-alamin*, de beminde van den Heer der werelden; *pangkameumeutna*, de meest geliefde.

**MEUNGPEUNG**, zie *peungpeung*.

**MEUNTJREUNG**, mooi lichtkleurig van een *koelit langsĕp* (zie *langsĕp*). P.

**MEUPEUS-KEUJANG**, zie *keujang*.

**MEUREUDEUJ**, met de oogen knippen *haseum meureudeuj*, zeer (erg) duur.

**MEUREUN**, zeker wel (een mindere graad van zekerheid uitdrukkende dan *tangtoe*); *tan-meureun* (gevormd naar analogie van *tan-wande*, eig. niet zeker), voorzeker, stellig, bepaaldelijk; *meureunan*, zeker (meer stellig dan *meureun*); *ngameureunkeun*, voor zeker houden; *dimeureunkeun*.

**MEURIT**, een microscopisch organisme, bacterie, bacil; verder: kleine worm of made (kleiner dan de *bilatoeng*, in vleesch, visch, gezwellen enz., en naar gezegd wordt veroorzaakt door vliegen, met name door *aro* en *laleur*); *ipis djalan meurit, molongo djalan bilatoeng*, klein is de weg door een *meurit*-, wijd is de weg door een *bilatoeng* gemaakt, sprkw., gezegd van een kwaad dat klein was in het begin, maar allengs een grooter omvang kreeg (b. v. als lieden die vrienden waren door een kleinen twist allengs geheel van elkander zijn verwijderd geraakt).

**MEUS**, = 't meer gebr. *meueus*; *meusmeus*, = 't meer gebr. *meueus-meueus*, zie *meueus*.

**MEUWEUH**, verkl. met *loba* en *mĕtjah*, veel, overvloedig, veel doen aan, zich druk maken met; *boeboewahan keur meudjeuhna meuweuh nakĕr*, er is op 't moment een overvloed van vruchten; *baroedak dina Lĕbaran meuweuh kana pĕpĕtasan*, de jongens maken zich op Lĕbaran druk met 't afsteken van vuurwerk.

**MIDĔK**, zie *idĕk*.

**MIDĔR**, zie *idĕr*.

**MIDJAH**, samenscholen, spelen, paren (van visschen); *laoek boeroek miloe midjah*, de doode visch wil meespelen, een sprkw., in bet. = *pipiloeëun*, zich bemoeien met of mengen in handelingen waarmede men niet te maken heeft.

**MIDJI** (Jav., van widji), z. v. a. *samĳoek* (zie *mĳoek*), eensgezind; *djalma midji*, een voornaam mensch.

**MIHMIL** (Buit.), bij zichzelf praten (z. a. een oud mensch), grommen, brommen.

**MIHPIL**, zwaar beladen (van een boom

met vruchten), dicht bezet met iets (b. v. met bellen). Vgl. *meuhpeuj* en *leubeut.*

**MIHRAB** (Ar.), nis in de moskee, de richting naar Mekka aanwijzende; ook: *ĕnggon paragi imam,* de plaats van den voorganger in de moskee bij het gebed.

**MIÏS**, (van water of ander vocht) indringen, doordringen, doorslaan, doorlekken (van zout, olie enz.) sieperen, doorsijpelen; (van water uit den grond) uitsijpelen; verder: uitslaan, nat, uitgeslagen (van een voorwerp waarin of waarop vocht is, b. v. een *kĕndi* of waterkruik), poreus. (Vgl. *iris* en *bo'jor.*)

**MIJANG**, zie *ijang.*

**MIJOEH**, zie *ijoeh.*

**MIJOEK**, ngbr.; *samijoek*, verkl. met *sanijat* en *sapikir*, verbonden, vereenigd, eendrachtig, eenstemmig, eensgezind.

**MIJOENI**, zie *joeni* II.

**MIJOS**, 1. l. van *mijang*, zie *ijang*; - 2. l. van *bidjil*, zie ald.; - 3. l. van *boedal*, zie ald.

**MIKAÏL** (Ar.), voll. *malaïkat Mikaïl*, de aartsengel Michael.

**MIKĔNDĔLAN**, zie *kĕndĕl.*

**MIKOENG**, larve, in 't algemeen; wordt verkl. met *noe teu boeloean teu boentoetan*, d. i. die geen haar en geen staart heeft; vandaar overdr.: anders zijn dan men schijnt, zijn waren aard verborgen houden; *ngahoeloe-mikoengkeun*, iets voorzien van een knop als de kop van een *mikoeng.*

**MILĔT** (Indr.), = *toemoet*, volgen, medegaan.

**MILI** (Jav. van ili), vlieten, vloeien, inz. van tranen; *mĕrĕbĕs mili*, het opwellen van tranen, zijn (haar) tranen welden op.

II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

III. (Z.-B.), ngbr.; *ngamili*, het houden van een *sidĕkah* voor een pas overledene. P.

**MILIK** (Ar.) k., *kagoengan* l., eigendom, rechtsbezit, wat iemand rechtmatig toekomt; *meunang milik*, in eigendom verkrijgen; *boga milik*, in eigendom hebben; *saha noe boga milik?* wiens eigendom is het? wie is de eigenaar? *ngamilik*, in eigendom hebben, bezitten; ook: zich toeëigenen, naasten; *dimilik*, in bezit nemen of hebben; *halal koe oerang dimilik*, het is geoorloofd dat wij het in bezit hebben; *aria riba dimilik*, (gij) hebt u onrechtmatig verkregen goed toegeëigend; *kamilik*, in eigendom bezitten, in bezit hebben; *ngamilikkeun*, in eigendom geven; *dimilikkeun*; *kamilikkeun*, in eigendom gegeven zijn. (Vgl. *boga* en *banda.*)

**MILINTIR**, terugspringen en zich in elkaar krinkelen (z. a. een afgeknapte of afgeknipte draad), inz. van een draad die eerst strak gespannen was.

**MILOE**, zie *iloe.*

**MIMBAR** (Ar., minbar), kansel, preekstoel; *pamimbaran*, idem.

**MIMI** (Kad., eig. Jav.), naam van een soort van zeekrab.

**MIMIS**, hagel (om mee te schieten; vgl. *pantjaroetah*).

**MIMITI** k., *awit* l., beginnen, aanvangen, beginnen met; ook: begin, aanvang, eerste; *manoesa mimiti*, de eerste mensch; *noe dipake mimiti*, waarmede (de brief) begon, het begin van den brief; *barangmimiti*, bij het begin, beginnende, de (het) eerste; *adab noe barangmimiti*, de eerste regel van wellevendheid; *ti barangmimiti*, van dat men begon; *mimitina* k., *awitna* l., begin, aanvang, eerste; *noe mimiti* k., *noe awit* l., de (het) eerste; *ngamimitian* k., *nĕmbean* (zie bij *tĕmbe*) l., met of aan iets beginnen; *dimimitian*, (aan of mede) begonnen worden; *dimimitian deui*, nog eens van voren aan begonnen worden, hervat worden; *lampah goreng oelah rek dimimitian*, maak (zelfs) geen aanvang met het kwade.

**MIMPĔR**, = *mempĕr*, gelijken op; *mimpĕr-mimpĕr*, sterk gelijken op, veel hebben van.

**MINA** (Ar.), naam van een dal nabij Mekka, waar de pelgrims op hun tocht moeten overnachten.

**MINANG**, zie *saraja.*

**MINANGKA**, zie *mangka* I.

**MINANTĔN** l., = *manawi*, zie *manawa.*

**MINANTOE**, zie *bantoe.*

**MINATOE** (oude afl. van *matoe*, werkw. van *batoe*, steen), waschman, waschbaas, voll. *toekang minatoe.*

**MINDA**, poëtisch, hetzelfde als *lir*, gelijk; ook: zich gelijkmaken aan, het voorkomen aannemen van; *Goeroe Minda*, de godenzoon die op aarde neerdaalde, de gedaante van een aap aannam (Loetoeng Kasaroeng) en de lieftallige Poerbasari huwde.

**MINDĔL**, l. van *repeh*, zwijgen; ook z. v. a. *teu ngeunah* en *handjakal*, ontstemd zijn en weinig of in 't geheel niets zeggen.

**MINDĔNG**, = *rĕmĕn* k., *sĕring* l., dikwijls, meermalen, vaak; *sok mindĕng*, idem, met verst.; *mimindĕngna*, het vaakst, meestal.

**MINDI**, I., voll. *ki mindi*, naam van een boom.

II. (Van een *moentjang*-noot) drie pitten hebben. (Vgl. *dampa.*)

**MINDRING**, het Holl. mindering; idem, korting; ook: afbetaling. (Zie ook *pindring.*)

**MING**, woordje om een kat te roepen, z. v. a.: poes!

**MINGE**, z. v. a. *eureun* en *sĕnang*, rust; *teu meunang minge*, geen rust hebben.

**MINGĔR**, zie *ingĕr*.

**MINGGAT**, ong. = *ngĕntjoel*, weggaan zonder iets te zeggen, zich uit de voeten maken, deserteeren, de vlucht nemen ergens van daan, losbreken (z. a. uit de gevangenis), ontvluchten. (Vgl. *lolos* en *kaboer*.)

**MINGGOE** (Mal., het Port. Domingo), = *Ahad*, Zondag; ook: week; *saminggoe*, = *sadhad*, één week, enz.; *minggoean*, bij de week, per week.

**MINGKEUN**, zie *ingkeun*.

**MINGKIN**, te eer, te meer, te minder, meer en meer, minder en minder, des te meer, des te minder, bij toeneming; ook: inzonderheid, vooral; *mingkin angot nja boengah*, zich te meer verblijden; *mingkin koedoe ati-ati*, des te meer moet men op zijn hoede zijn; *mingkin aja tatamoe koedoe ka dijeu pisan*, inzonderheid (of juist) als er gasten zijn moet gij hier komen; *mingkin peuting isoek oelah hauteu datang*, vooral ook morgenavond moet gij volstrekt komen; *mingkin .... mingkin ....*, hoe .... hoe meer ...., of hoe .... hoe minder ....; *mingkin lawas mingkin woejoeng*, hoe langer hoe meer verliefd worden; *samingkin*, = *mingkin*. (Vgl. *beuki*.)

**MINGPIJOET**, = *mengpejot*, zich uit de voeten maken, zich weghaasten.

**MINJAK** k., *lisah* l., olie; ook: vet (doch zie *gadjih*); *tai-minjak*, bezinksel van olie; ook = *boengkil* en *gĕblĕg*, zie ald.; *minjak sapi*, rundvet; *lege minjak*, zie *lege*; *sireum minjak*, naam van een groote zwarte (olieachtige) mier; *diminjak*, zich olie op het haar doen; *minjakan*, van olie voorzien zijn; ook: vettig, smoutig; *ngaminjakan*, olie ergens op of in doen, van olie voorzien; ook (en dan *ngalisahan* l.), zalven; *diminjakan*.

**MINKAÏL**, hetzelfde als *Mikaïl*.

**MINOET**, het Holl. minuut; idem; *saminoet*, één minuut, enz.

**MINTAR** (Kw., entar), weggaan.

**MINTJIG**, springen, dansen (van pret).

**MINTJOELAK**, = *mahiwal*, anders zijn of doen dan anderen, raar doen, een uitzondering maken op den regel (b. v. van een man als hij ringen in de ooren draagt); ook: buitengewoon goed of buitengewoon slecht zijn.

**MINTOEL**, stomp, bot; overdr.: verstompt, afgestompt; *mintoel hate*, verstompt van hart.

**MINTOER**, alleen in *miloe-mintoer*, verkl. met *miloe-miloe* en *pipiloeĕun*, ongevraagd mededoen, zich mengen in of onder, aan iets deelnemen zonder daartoe bevoegd of gevraagd te zijn.

**MIPIS**, voll. *djĕroek mipis*, naam van een klein soort citroen (zoowel van de vrucht als van den boom), limoen.

**MIRAD** (Ar., miradj), de beweerde nachtelijke reis van Moehammad naar den hemel; *pamiradan*, idem. [Men zegt ook *merad* en *pameradan*.]

**MIRAH**, I. voll. *intĕn mirah*, robijn, karbonkel.

II. Modern l. van *moerah*, mild; *kamirahan*, l. van *kamoerahan*, mildheid.

**MIRANAN** (*b. p.*), = *moerana*. P.

**MIRIBIS**, zie *biribis*.

**MIRIKIWIT**, verkl. met *soesah* en *leutik hate*, kleinmoedig, bezorgd, bekommerd.

**MIRIKSIL**, verkl. met *rĕmĕn*, dikwijls, aanhoudend; *miriksil bae mentana*, hij houdt niet op met vragen.

**MIRING** (vgl. *piring*), hellen, in hellenden stand zich bevinden, op zijde liggen (b. v. een schip), overhellen; verder: in hellende richting zijn of gaan, scheef gaan; ook: een zekere manier van hoofddoek-dragen; *taneuh miring*, hellend terrein.

**MIRIS** (vgl. *iris*), bang, beducht, vervaard, versaagd, twijfelmoedig; *pikirna geus miris*, zijn gemoed is vervaard, de moed is hem ontzonken; *hanteu miris*, onversaagd; *maras-miris*, verkl. met *aja sijeun aja wani*, tusschen hoop en vrees in zijn, nu eens durven dan weer niet, vlagen van *miris* hebben, versaagd zijn, schromen.

**MIROEHA**, vuur maken [door een paar stukken hout of bamboe op elkander te wrijven].

**MIRONG**, het tegenoverg. van *lĕmĕn*, nl. valsch, onoprecht; *mirong koemawoelana*, onoprecht zijn in den dienst. (Vgl. *miring*.)

**MISAN**, zie *pisan*.

**MISAPIR** (Indr.), = *mĕsapir*.

**MISIL** (Ar.), gelijkenis, beeld (in de rede), symbool, zinnebeeld, figuurlijke taal; *djijeun misil*, neem dat tot beeld, neem dat tot gelijkenis of ter vergelijking; *ngamisil*, tot voorbeeld nemen; *ngamisilkeun*, door een beeld of gelijkenis ophelderen of verklaren, onder een zinnebeeld of gelijkenis voorstellen; *dimisilkeun kana ĕmas*, vergeleken worden bij goud.

**MISKAL** (Ar., mitsqal), zeker gewicht en zekere munt.

**MISKAT** (Ar.), voll. *nagara Miskat*, de stad Maskat; *dodol miskat*, naam van een soort *dodol*; zie dit woord.

**MISKIN** (Ar.), arm, behoeftig, armoedig; *si miskin*, arme; *djalma miskin* of *noe miskin*, een arm mensch, een arme, de arme; *kamiskinan*, armoede.

**MISTI**, moeten, volstrekt noodig, niet mo-

gen worden nagelaten, niet achterwege kunnen blijven; *liwat ti misti*, meer dan noodig is; *samistina*, naar wat noodig is, naar hetgeen betaamt, geheel het noodige, geheel het betamen; *ngamistikeun*, tot een „moet" maken, vaststellen dat iets gedaan moet worden, ten plicht stellen, iemand tot iets verplichten; *dimistikeun*; *kamistian*, lijd. vorm: in de noodzakelijkheid zijn of onder de verplichting liggen van iets te moeten volbrengen; *hanteu kamistian*, onverplicht; *pamistian*, dat waartoe iemand verplicht wordt of is, verplichting of verplichtingen die op iemand rusten; *pamistian radja dalapan pĕrkara*, de verplichtingen van den vorst zijn ten getale van acht; *sapamistian hoekoem*, al wat verplichtend gemaakt is door de wet.

**MITJIK**, vrekkig, karig (zijn of geven); *noe mitjik* of *djalma mitjik*, een vrekkig of karig mensch; *kamitjikan*, vrekheid, karigheid.

**MITOHA** k., *mĕrtoewa*, of wel *wongatoewa* l., schoonvader, schoonmoeder, schoonouders [zoo noodig te bepalen door *lalaki* of *awewe* k., *pamĕgĕt* of *istri* l.]. Vgl. *towa*.

**MITRA** (Skr.), vriend.

**MIWAH**, 1. = *sarĕng*, l. van *reudjeung*, en; - 2. z. v. a. *teu bĕnĕr lakoena*, afwijken (b. v. van hetgeen recht is), verkeerd handelen.

**MIWANG** (Z.-B.), = *moeng*, zie ald. P.

**MO**, korte vorm van *hamo*, zie ald.

**MOA**, naam van een zeer groote en dikke zoutwateraal.

**MOAL** (waarsch. hetzelfde als *mohal*, maar minder krachtig; sterker dan *hanteu* en tevens toek. tijd van *hanteu*), niet zullen, geenszins, in geen geval, geenszins zullen, volstrekt niet. (Zie Spraakk. § 200.)

**MOATJAN** (samengest. uit *hamo* en *atjan*), nog wel niet, zeker wel niet; *moatjan bisa*, het zal nog wel niet kunnen [een verzachte uitdrukking voor: het kan niet].

**MOBIL**, het Holl. automobil; idem.

**MODAL**, geld om iets te beginnen, om een onderneming (groot of klein) op touw te zetten of om handel te drijven, het geld dat men in zijn zaak gestoken heeft of waarvan men goederen heeft gekocht ten verkoop, bedrijfs- of handelskapitaal; ook: prijs ergens voor besteed; soms: reden, grond, b. v. *ari modalna noe matak dipikadsih koe radja*, de reden (grond) waarom hij door den koning werd geliefd, was enz.; *boentoe modal*, geen winst trekken van zijn bedrijfskapitaal; *ngamodalan*, iemand geld geven om handel te drijven of een zaak te beginnen, tot een zeker bedrijf of zekere onderneming iemand geld schieten; *dimodalan*, van geld tot een of andere onderneming voorzien worden; ook: voor iets overhebben, b. v. *dimodalan soesah*, voor iets moeite overhebben (nl. om het te verkrijgen); *ngamodalkeun*, = *ngagolangkeun*, met een som gelds handel- of een andere zaak drijven; *dimodalkeun*.

**MODANG**, benaming van zijden of katoenen stof welke in het midden blank of effen van kleur en langs den rand gebloemd of gedrukt is; verder: dat effen middelstuk (b. v. van een hoofddoek); *modangan*, van een *modang* voorzien zijn.

**MODEL**, het Holl. model; ontwerp, plan, voorbeeld; ook: wijze, manier, mode, inz. nieuwe manier, nieuwtje; *model baroe*, nieuwerwetsch, naar den nieuwsten smaak.

**MODENG**, = *dengdek*, hellen, hellend, schuin staan, schuins afloopen.

**MODIN** (verb. van het Ar. moeadzin), handlanger (*katir*) van den *mĕrĕbot* [niet aangesteld, zooals deze laatste]. Zie ook *moeadin*.

**MODJANG**, adellijk meisje, juffer. P.

**MODJOED**, = 't meer gebr. *maoedjoed*.

**MOE'ADIN**, aankondiger van het gebedsuur. (Zie *modin* en *adan*.)

**MOE'AKAD** (Ar., moe'akkad), welbevestigd, o. a. van onverplichte bestanddeelen der *salat*, welke men echter toch als daartoe behoorende beschouwt, voll. *soenat moe'akad*.

**MOE'ALAM** (Ar., moe'allam), onderwezen, onderricht.

**MOE'ALAP** (Ar., moe'allaf, eig. „die verzacht-, (aan den Islam) gewend moet worden"), nieuwbekeerde tot den Islam, proseliet, bekeerling; *njijeun moe'alap*, een proseliet of proselieten maken.

**MOE'ALIM** (Ar.), iemand aan boord van een schip die met het regelen van den koers is belast, stuurman, loods (vgl. *istriman*); *ngamoealiman*, een schip loodsen of sturen; *dimoealiman*.

**MOE'ALIP** (Ar., moe'allif), auteur.

**MOEBADIR** (Ar.), vegeetsche moeite, missen, doelloos, nutteloos, onnut, onvruchtbaar (van een ei), niet te gebruiken, onbruikbaar; *disina moebadir*, doelloos doen zijn.

**MOEBAH** (Ar.), geoorloofd. (Zie ook *makroeh*.)

**MOEBAK-MABOEK**, zie *baboek*.

**MOEBAL**, uitbarsten, uitbreken, doorbreken (van de vlammen van een groot vuur).

**MOEBAT-MABIT**, zie *babit*.

**MOEBJAR** (vgl. *bjar*), schitteren (b. v. van een edelgesteente); *moeroeb-moebjar*,

zeer schitteren, een grooten luister van zich doen uitgaan, stralen van glans, luisterrijk.

**MOEBOES**, gaan in (b. v. in een bosch of in het gebergte, om zich te verbergen); *maroeboes ka pigoenoengan*, (van velen) het gebergte ingaan, een toevlucht of schuilplaats in 't gebergte zoeken; *pamoeboesan*, plaats waarin men zich verbergt, schuilplaats. (Vgl. *boes*, *aboes* en *bĕbĕs*.)

**MOED** (Ar.), zekere maat, nl. zooveel als liggen kan op de beide handen en armen tot de ellebogen, wanneer men die naast elkander houdt en uitstrekt met de platte zijde boven (inz. gebruikt bij het geven van een *sidĕkah kiparat*); *maneh koedoe sidĕkah kiparat doewa moed*, gij moet twee *moed* geven als *sidĕkah kiparat*.

**MOEDABILE** (waarsch. samengest. uit 't Mal. moeda, jong, en ?), het woord wordt verkl. met *boedjang ngora anoe kasep*, d. i. een schoon jongeling, schoone jongelingen [maar is overigens onbekend].

**MOEDAH-MOEDAHAN** (Mal., wellicht), soms gebruikt in den zin van: *laoen-laoen* en *sabar-sabar*, allengs, langzamerhand.

**MOEDAL-MADIL**, zie *boedal-badil*.

**MOEDAWAMAH** (Ar., eig. standvastigheid), het terugkeeren van denzelfden tijd, steeds op denzelfden tijd iets bepaalds verrichten (b. v. om iets bidden, of z. a. een haan: kraaien).

**MOEDAWARAH** (Ar., moedawarrah), een doek (wit of gekleurd) waarin de vrouw hare haren wikkelt om die geheel onzichtbaar te maken.

**MOEDĔGDĔG**, buikpijn hebben ten gevolge van ophooping van winden in den buik, geen winden kunnen loozen. (Vgl. *moedigdig* bij *poedigdig*.)

**MOEDI**, ngbr.; *djoeroe-moedi*, de man aan 't roer, roerhouder; *kamoedi*, roer; te P.-R. ook: achtersteven van een vaartuig (P.); *ngamoedi* of *njangking kamoedi*, het roer houden of hanteeren, sturen; *ngamoedian*, het roer houden, een schip sturen; *dikamoedian*.

**MOEDIK**, I. (Mal., van oedik, = *girang*), een rivier opvaren.

II. *Si koekoek moedik*, naam van zekere *djampe*, dienende om genegenheid bij een lid der andere sekse op te wekken.

**MOEDJA-SĔMEDI** (uit *moedja*, werkw. van *poedja*, en *sĕmedi*, Skr. samâdi), ernstige godsdienstige overpeinzing.

**MOEDJDALIPA** (Ar.), het dorp Moezdalifah in Arabië, tusschen Mina en Arafat, waar de pelgrims moeten overnachten op den terugtocht van den berg Arafat.

**MOEDJIDJAT** (Ar., moedjizat), wonderwerk, een wonder.

**MOEDJISAT**, verb. van *moedjidjat*, zie ald.

**MOEDJOER**, zie *oedjoer*.

**MOEDOE**, = *koedoe* en *ngoedoe* k., *kĕdah* l., moeten, noodig zijn, noodzakelijk zijn, het moet, enz. [Het gebruik varieert; *moedoe* komt echter voor als een verzachting der andere vormen en *ngoedoe* is grover.]

**MOEGA**, zie *moegi*.

**MOEGI**, of ook *moega*, hulpwoorden voor de wenschende of biddende wijze van spreken: moge [*moega* is iets deftiger, maar *moegi* is meer algemeen]; *moegi-moegi* of *moega-moega*, hetzelfde, met verst. (Zie Spraakk. § 109 c.)

**MOEHADJIR** (Ar.), vluchteling, uitgewekene; inz. degenen die ter wille van den Islam met Moehammad Mekka verlieten. (Vgl. *ansar*.)

**MOEHAK**, ngbr.; *ngamoehak-moehak*, = *ngamonjah-monjah*, in hooge mate verkwistend met iets omgaan; *dimoehak-moehak*. P.

**MOEHAL**, zie 't meer gebr. *mohal*; *pamoehalan*, = *pamohalan*, zie *mohal*.

**MOEHALAPATOE'L-I-HAWADISI** (Ar.), de vierde der twintig eigenschappen, door de Mohamm. Theologie aan Allah toegekend, en verkl. met *beda-beda* (*Allah taäla*) *djeung sakabeh anoe anjar*, d. i. (God is) onderscheiden van al het geschapene.

**MOEHAMMAD** (Ar.), naam van den profeet van den Islam, gewoonlijk *nabi Mohammad*, de profeet Moehammad geheeten.

**MOEHARA**, de plaats waar een rivier in een andere valt, het vereenigingspunt van twee rivieren, de plaats waar een rivier zich in zee uitstort, uitwatering, monding; *ngamoehara*, uitloopen, uitwateren. (Vgl. *soengapan*.)

**MOEHARAM** (Ar.), voll. *boelan Moeharam*, de eerste maand van het Mohammed. jaar.

**MOEHIBAT** (Ar.), verkl. met *njaäh*, liefhebben, liefde.

**MOEHLIS** (Ar., moechlits, veelal *moeklis* uitgesproken en geschreven, zie ald.), zuiver, ongeveinsd; (van zaken) in orde, in het reine.

**MOEHOENG**, ngbr.; *ngamoehoeng*, verkl. met *ngawoengkoel* en *ngabakoe*, zich uitsluitend met één ding-, één werk bezighouden, zijn kracht wijden aan één taak; *ngamoehoengkeun*, iemand uitsluitend voor zekere zaak-, zekere taak-, zeker werk bestemmen; *dimoehoengkeun*.

**MOEHRIM** (Ar., doorgaans *moekrim* uitgesproken, zie ald.), ontzegd (nl. aan een ander, inz. van een vrouw, dus z. v. a. eigen);

*awewe anoe lain baraja moehrim*, een vrouw die geen eigen verwante is (d.i. niet iemands eigen vrouw is); *istri noe lain moehrimna*, een vrouw die niet iemands eigen (d. i. echtgenoot) is. Vgl. *haram*.

**MOEHTASAR** (Ar., moechtatsar), kort begrip, résumé.

**MOEJOEBOEH**, mul, gemakkelijk in elkaar vallen. B.

**MOEJOEDOEN**, hetz. als *mojongkod*, z. ald.

**MOEJOENGKOENG**, de sarong of een deken om de schouders geslagen hebben (*diharoedoem*) uit onwel-zijn of z. a. iemand die koud is.

**MOEKA**, 1. zie *boeka*. - 2. Naam van zeker viervoetig dier ter grootte van een kleine kat [in de bosschen levende], halfaap. - 3. (Skr., mukha, aangezicht), = *beungeut*; *aer-moeka*, voorkomen, gelaat.

**MOEKAHA**, = 't meer gebr. *mokaha*.

**MOEKAKAT**, verb. van *moepakat*, zie ald.

**MOEKALAP** (Ar., moekallaf), verkl. met *akil-baleg*, aan de (Mohammed.) wet onderworpen, voor eigen doen en laten verantwoordelijk zijn.

**MOEKARAB** (Ar., moekarrab), nabijgestelde, aartsengel.

**MOEKARABIN** (Ar., eig. meerv. van moekarrab), aartsengel, de aartsengelen.

**MOEKASAPAT** (Ar., moekasjafat), onthulling tegenover iemand (b. v. van God tegenover een door beoefening der mystiek voorbereid mensch).

**MOEKĔNA** (Ar., moeqĕna'), de witte sluier welke een vrouw bij het verrichten der *salat* behoort te gebruiken en die bepaaldelijk gedragen wordt door de vrouwelijke *hadji*'s.

**MOEKIM** (Ar., moeqim), verkl. met *tjitjing*, vertoeven, verblijven, wonen; *andon moekim*, z. v. a. *andon tjitjing*, bij iemand een heenkomen zoeken, bij iemand zijn intrek nemen.

**MOEKLIS**, hetzelfde woord als *moehlis*, maar bepaaldelijk gebruikt in den zin van: ongemengd, zuiver, louter, onbestreden; *tjilaka noe moeklis*, louter ellende; *geus moeklis milik pribadi*, het was onbestreden zijn eigen goed.

**MOEKOE** (Z.-B.), de jonge vrucht van de *tjaoe karok*. (Zie *karok*).

**MOEKOEKOENG**, opgezet (van den buik) een grooten buik hebben. (Zie ook *koekoeng* en *moeroekoekoeng*.)

**MOEKOEL**, de *mas-kawin* van een man ontvangen hebben en daarna niet met hem maar met een ander trouwen, de huwelijksgift beet hebben maar het huwelijk zelf niet willen, met de huwelijksgift gaan strijken.

**MOEKOENG**, = *kĕmboeng*, opzetten, uitzetten, zwellen, rijzen. P. (Vgl. *moekoekoeng*.)

**MOEKRIM** (hetzelfde woord als *moehrim*), verkl. met *milik* en *banda maneh*, eigendom, toebehoorend, recht hebben op; *itoe tangkal moekrim?* behoort die boom (tot dit erf)? *oerang teh lain pimoekrimeun sahoewap-hoewap atjan*, wij hebben geen recht (of aanspraak, nl. tegenover God) zelfs op een enkel hapje eten; *ijeu boemi, noe kamoekrimkeun ka dijeu, sĕmĕt mana watĕsna?* hoe ver strekt dit erf zich uit?

**MOEKTI**, zie *boekti*.

**MOELA** (Skr., mûla, wortel, oorsprong, begin), = *mimiti*, begin, beginnen.

**MOELAH** (O.-S.), z. v. a. *oelah* en *papatjoewan*, hulpw. tot versterking van een verbod, b. v.: *moelah mo jatna-jatna reungeu sabda sang pandita, ingĕtkeun, hajoewa lali*, laat toch niet na te hooren naar de bevelen van den leeraar, let er op en vergeet ze niet. P.

**MOELAK-MALIK**, zie *balik*.

**MOELAMANTI**, noodzakelijk, moeten; *wĕwĕkas moelamanti ka poetoe-poetra sadaja, koedoe pada rĕsĕp bae kana ijeu tjarijos*, ik vermaan mijn nakomelingen, dat ze behagen moeten scheppen in dit verhaal.

**MOELAWARA** (verouderd), = *bentara*, bekend; *ngamoelawarakeun*, = *ngabentarakeun*, bekendmaken; *dimoelawarakeun*.

**MOELĔK**, omlaag blijven hangen en rondwarrelen (van rook), niet opvlammen (van vuur), in draaiende beweging zijn (z. a. water in een kolk); ook van winden: in den buik rondgaan of werken (zonder dat men ze loozen kan).

**MOELELET** (verouderd), = *oelet*, zie ald.

**MOELĔS**, kramp of snijdingen in den buik, buikkramp hebben, aandrang hebben tot ontlasting (doch niet kunnen afgaan); ook z. v. a. *njĕrĕp* en *soeroep* (P.); *moelĕs kana angĕn*, in 't gemoed dringen, het gemoed aandoen.

**MOELI**, voll. *tjaoe moeli* (Z.-B.), naam van een pisangsoort.

**MOELIJA**, = 't betere *moelja*.

**MOELINTANG**, voll. *malang-moelintang*, verkl. met *gĕnah* en *taja kabeurat*, welgemoed, vrij van zorgen; *teu malang-moelintang*, z. v. a. *diantĕp karĕpna bae*, maar stil laten begaan.

**MOELJA** (Skr., mûlya, prijs, waarde), heerlijk, luisterrijk, kostbaar, kostelijk, schoon, prachtig; *moetijara moelja*, een kostbare parel; *sosotja moelja*, een kostelijk edelgesteente; *ngamoeljakeun*, heerlijk maken, den luister van iemand of iets verhoogen, verheerlijken; *dimoeljakeun*; *kamoeljaän*,

heerlijkheid, luister, pracht, majesteit, eere; *tangtoe manggih kamoeljaän*, eere zullen verkrijgen.

**MOELOED** (Ar., eig. kind, kindsheid), geboorte, geboortedag (nl. van Moehammad), het feest van Moehammads geboorte (als wanneer er goed wordt opgedischt); ook: de 3de maand van het Mohammed. jaar, d. i. de maand waarin Moehammad volgens de overlevering geboren is, voll. *boelan Moeloed* of ook *Rabioe'l-awal* geheeten; *Silih-moeloed*, de maand volgende op *Moeloed*, anders gezegd: *Rabioe'l-ahir*; *kokoro manggih Moeloed*, volop mogen eten; *moemoeloedan*, doen als menschen die *moeloed* houden.

**MOELOEK**, zie *poeloek*.

**MOELOENTOE**, = *boeroendoel*, naakt en bloot(geworden), geruïneerd, alles kwijt zijn.

**MOELOES**, verkl. met *taja kitoe-kijeuna*, zóó zijn dat er niets aan mankeert, in goeden staat zijn, fleurig, gezond, krachtig, gezond opgroeien, tieren, gezond en frisch staan; ook: goed oppassen, onberispelijk zijn van gedrag.

**MOEMAJIS** (Ar., moemajjiz, onderscheidend), te verg. met *akil-baleg* (zie *baleg*) en verkl. met *pintĕr*. [De kinderen worden *moemajis* ong. met hun zevende jaar; het is 't ontstaan van het oordeel des onderscheids tusschen goed en kwaad, nuttig en schadelijk, enz.]

**MOEMBOEL**, zie *oemboel* II.

**MOEMĔL**, = *ngagaro*, zich krabben. P.

**MOEMIN** (Ar.), geloovig, geloovige; *anoe moemin* of *djalma moemin*, geloovige, de geloovigen.

**MOEMKIN** (Ar.), mogelijk, denkbaar, wat mogelijk-, wat denkbaar is.

**MOEMOEL**, (het tegenoverg. van *daek* en = *ĕmboeng*) niet willen, onwillig; *moemoelan*, (het tegenoverg. van *daekan*) onwillig, lui, traag.

**MOEMOELE**, het verzorgen (van een kind, een doode, enz.), het verplegen [omvattende spijs, kleeding en handel en wandel: *ngoeroes hakanna, pakena, lampahna*]; *ngamoemoele*, = *ngarawatan* k., *moelasara* l., verzorgen, verplegen, zorgen voor, opleiden, opvoeden; ook: in acht nemen, houden, vieren (b. v. een feest of feestdag); *dimoemoele*; *pangmoemoele*, wat tot verzorging of verpleging dient.

**MOEMOELOEK**, zie *poeloek*.

**MOEMOENGGANG**, laagte tegen de helling (*lamping*) van een heuvel of berg, of ook wel tusschen twee hellingen in.

**MOEN**, korte vorm van *lamoen*, indien, als, zoo, mits; ook wel: zooveel als, gelijkstaan met; *moenna*, hetzelfde; *sok moen*, het zij zoo, mits; *geus poegoeh moen*, vooral wat aangaat; *naha moen!* och, als eens! och, dat maar! enz., b. v. *naha panon-poë moen tembong!* och, dat de zon scheen! *naha moen datang!* och, dat hij kwam! *naha moen tadi!* och, hadt ge dat van te voren bedacht! *oelah-moen*, of samengetr. *oelamoen* (ook *boro moen* en *oelabon*) .... *sanadjan* (of *oge*) ...., laat staan ...., zelfs ...., b. v. *oelamoen tampa oewang sakitoe, neuleu oge hanteu*, laat staan dat ik die som gelds zou hebben ontvangen, ik heb ze zelfs niet gezien.

**MOENA**, alleen in *boeta-moena*, verkl. met *euweuh naon-naon noe kadeuleu*, stekeblind; ook: stompzinnig; *oelah boeta-moena teuing!* wees niet al te stompzinnig!

**MOENAPEK** (Ar., moenafiq), verkl. met *ati moengkir beungeut njanghareup*, anders zijn dan men schijnt, zich anders voordoen dan men is, huichelen, huichelachtig, huichelaar; *oelat moenapek*, een huichelachtig gezicht-, een huichelachtig voorkomen hebben.

**MOENARA** (Ar., moonarat), de drie boven elkander gebouwde daken van een moskee, waarvan het hoogere telkens kleiner is dan het lagere en vanwaar het gebedsuur wordt uitgeroepen; minaret; ook wel: hooge koepel of toren, tot dit doel dienende; verder: vuurtoren, kustlicht.

**MOENASABAH** (Ar., verkl. met *narimbang* (zie *timbang* II.), met iemand of iets in overeenstemming, overeenkomstig, harmonieerend; *moenasabah ka pastian diri*, overeenkomen met hetgeen over iemand besloten is; *teu moenasabah*, niet overeenstemmen, niet harmonieerend (b. v. *de kjara*, wiens stam dik en hoog is, maar wiens vruchten onnoozel klein zijn).

**MOENDING**, buffel; *wawoeh-moending*, kennen als de buffel, d. i. iemand alleen van aanzien kennen; *toetoeroet-moending*, volgen als een buffel, d. i. blindelings-, gedachteloos volgen, nadoen, napraten; *adoe-moending*, met de hoofden tegen elkander stooten, als buffels; *lentah moending* (Kad.), een groote zwarte bloedzuigersoort met een dikke huid; *diadoemoendingkeun*, z. v. a. *dirangkĕpkeun*, twee stuks *wĕlit* met de koppen of boveneinden tegen elkander binden (tot *woewoeng* of bedekking van de zijden en de nok van een dak, waarvoor bij bedekking met pannen de vorsten dienen); *moemoendingan*, (van kinderen) buffeltje spelen [de een gaat daarbij op handen en voeten en een ander zit op zijn rug].

**MOENDJOEKOEL**, een geringe verheffing op den bodem, of z. a. op den weg (b. v.

door een waterleiding), zich een weinig verheffen (van den bodem).

**MOENDJOENG**, zie *oendjoeng.*

**MOENDOE**, voll. *boewah moendoe*, naam van een fijne vrucht met een aangenamen smaak; *tangkal moendoe*, de *moendoe*-boom.

**MOENÈL**, een bijzonder buitenkansje hebben.

**MOENG**, evenals *amoeng* en *namoeng* in gebruik genomen als l. van *ngan*, slechts, maar, enkel, alleenlijk.

**MOENGĚL**, zie *oengěl.*

**MOENGEUL**, = *poengkil*, het beste, het vetste, dat wat van iets het beste of vetste is (b. v. van een koe), dat wat van iets de meeste waarde heeft, het voornaamste is; *pangmoengeulna*, het beste, het uitnemendste.

**MOENGGAH**, zie *oenggah.*

**MOENGGARAN**, voor het eerst iets zijn (b. v. ziek), voor het eerst iets doen (b. v. vruchtdragen); *boewah moenggaran*, de eerste vruchten welke een boom draagt.

**MOENGGOEH** k., *měnggah* l., ong. = *ari* (hetwelk er ook wel eens vóór geplaatst wordt), wat aangaat, wat betreft, aangaande, betreffende; *moenggoehing*, idem.

**MOENGKAL**, een *pantoen*-woord voor *toenggoel* en *bongkol*, zie ald. P.

**MOENGKAR**, zóó dikwijls voor *moenkar*, zie ald.

**MOENGKĚRĚD**, achteruitkrabbelen, op een genomen besluit terugkomen. (Vgl. *mangkěrěd.*)

**MOENGKIR** (zóó meestal in plaats van *moenkir*, Ar.), ontkennen, loochenen, den rug toekeeren, zich afkeeren van, afvallen; *moengkir ka Moesa*, afvallen van Mozes; *moengkiran*, geneigd tot afkeeren; *pamoengkir*, de daad van afkeering; *kamoengkiran*, afkeering, afval. (Vgl. *moertad* en *ngangl*ěs bij *anglěs.*)

**MOENGKOE**, zie bij *bina.*

**MOENGKOEK**, een hoogen rug-, een korten nek hebben; zoo dik en vet zijn dat men bijna geen hals meer heeft; *tjijoeng moengkoek*, naam van een *tjijoeng*-soort.

**MOENGOEK**, alleen in *galatik moengoek*, naam van een *galatik*-soort, en wel van een zeer beweeglijke.

**MOENGPOELOENG**, zie *poeloeng.*

**MOENGSRANG-MANGSRING**, een kwade uim hebben, slecht geluimd zijn en dat aan ieder doen gevoelen, knorrig, gemelijk.

**MOENGSRAT-MANGSRET**, overal heenspatten, naar alle zijden uit spatten (b. v. bloed dat op den grond plast). Vgl. *angsret.*

**MOENI**, zie *oeni.*

**MOENJENJEN** (Kad.), huiveren, rillen, griezelen van (b. v. van koud water). Zie echter *monjenjen.*

**MOENKAR** (Ar.), 1. slechte, booze, verwerpelijke; ook: niet erkend, verworpen; *moenkar ti nabi*, verworpen van den profeet (Moehammad) maar ook gebezigd in de beteekenis: den profeet verwerpen of verloochenen. - 2. Een der beide engelen die de afgestorvenen in het graf ondervragen [de andere heet *Nakir*]. Vgl. *moenkir.*

**MOENKIR**, zie *moengkir.*

**MOENTAB**, branden, woelen, om zich heen grijpen (van vlammen bij een brand); *moentabna seuneu*, het hevig branden (woeden) des vuurs; *moentab-moentab*, hevig branden, woeden (van een vuur of van de vlammen); *roehaj moentab-moentab*, lichterlaaie branden; *seuneu hoeroeng moentab-moentab*, het vuur brandde hevig, zoodat de vlammen omhoog sloegen (of uitsloegen).

**MOENTAH**, z. v. a. *loentoer*, verkleuren.

**MOENTJANG**, voll. *boewah moentjang*, de vrucht van den *moentjang*-boom [een noot die eenige gelijkenis heeft met onze walof okkernoot; uit deze noten wordt wel olie bereid en voorts dienen ze der jeugd bij *bantjoel* enz.]; *tangkal moentjang*, de *moentjang*-boom; *moemoentjangan*, enkel, de enkels.

**MOENTJĚRAT**, spatten (b. v. water dat op den grond plast), naar alle zijden heenspatten. (Vgl. *mentjěret.*)

**MOENTJĚRAT-MANTJĚRET**, overal (in het rond) heenspatten, rondspatten. (Vgl. *moentjěrat.*)

**MOENTJĚRĚNG**, iemand aanhoudend strak aanzien, fixeeren.

**MOENTJĚROET**, = *mentjěret*, maar heviger.

**MOENTJOEGOEG**, hoog zijn, het hoofd opsteken, het hoofd in de hoogte houden; overdr.: ingebeeld; *moentjoegoeg nja iroeng*, den neus omhoog (in den wind) steken.

**MOENTJOEL**, z. v. a. *timboel*, naar boven komen, opkomen. P.

**MOENTJOEN** (Z.-B.), = *njana*, meenen, denken; *teu moentjoen-moentjoen rahajoe*, ik had niet gedacht, dat ge behouden terug zoudt keeren. P.

**MOENTOEK**, alleen in *teu moentoek-moentoek*, verkl. met *teu datang-datang* en *teu tembong-tembong*, niet voor den dag komen.

**MOEPAKAT** (Ar., moeafaqat), samenstemmen, overeenstemmen; verder: raadplegen, beraadslagen; *adat-moepakat*, een gewoonte waarin men algemeen overeenkomt, algemeen gebruik; ook: de natuur der dingen; *teu moepakat*, eig.: niet conform Gods wet, en dus: verkeerd, dwaas, on-

zinnig, absurd, abominabel; *ngamoepakatkeun*, iets aan beraadslaging onderwerpen, over iets raadplegen; *dimoepakatkeun*.

**MOEPOEWAS**, zie *poewas*.

**MOER** (Ar.), mirre.

**MOERAD** (Ar.), doel, bedoeling, beteekenis; *moeradna sahidji-hidji*, de beteekenis (of bedoeling) der afzonderlijke dingen; *ngamoeradan*, de beteekenis van iets opgeven, toelichten, verklaren; *dimoeradan*.

**MOERAH**, veel en voor een geringen prijs te bekomen, goedkoop; ook: weinig waard (b. v. een slechte knecht); verder: mild, weldadig, goedertieren; *soegih moerah*, rijk in goedertierenheid, rijk in ontferming; *moerah-mareh*, goedgeefsch; *ngamoemoerah*, den prijs van iets goedkoop stellen, voor een prijsje laten gaan; ook: weinig voor iets bieden; *dimoemoerah*; *ngamoerahkeun*, den prijs verminderen, tegen verminderden prijs uitverkoopen; *dimoerahkeun*; *kamoerahan*, mildheid, goedheid, weldadigheid, barmhartigheid.

**MOERAH-MAREH**, zie bij *moerah*.

**MOERAKABAHAN** (Ar., van moerakabat), het loeren op iets, het bespieden van iets; in de Moh. mystiek z. v. a. het zoeken van de gemeenschap met het Goddelijk Wezen.

**MOERANA**, niet meer zijn, opgehouden hebben te zijn (van opvolgende geslachten), uitgestorven; *ratoe tara moegoeran, menak tara moerana*, de vorsten sterven niet uit en de hooge adel houdt niet op te zijn. (Vgl. *poegoer*.)

**MOERANGKALIH**, l. van *boedak*, kind, in het algemeen (hetzij knaap of meisje), jongeheer, jongejuffrouw, jongmensch; *ti moemoerangkalih*, l. van *ti boeboedak*, van jongs af, van kindsbeen aan.

**MOERANG-MARENG**, in een kwade luim zijn, slecht geluimd, slecht gehumeurd, boos zijn op iedereen, foeteren, tieren.

**MOERANG-MOERING**, = *moerang-mareng*.

**MOERDA** (Skr., mûrdhâ, hoofd), alleen in *kasoehoen kalingga moerda*, (een bevel enz.) op zijn hoofd nemen, d. i. volledig aanvaarden.

**MOERĔNGKÉD**, zie *poerĕngkéd*.

**MOERID** (Ar.), leerling, scholier, discipel; *ngamoerid*, = *goegoeroe*, bij iemand gaan leeren, bij iemand scholier of leerling worden of zijn.

**MOERIDAN** (Ar.), de vijftiende der twintig eigenschappen, door de Mohamm. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *anoe kĕrsa*, willend, wil hebbend.

**MOERIJANG** k., *njĕnjĕpan* l., de koorts hebben, de koorts; *moerijang panas*, een heete koorts hebben, heete koorts; *moerijang tiris*, een koude koorts hebben, koude koorts.

**MOERKA** (Skr., mûrkha, dwaas, dom), = *mahiwal*, een ander mensch dan een gewoon, iemand die altijd een uitzondering maakt, een die steeds anders is en doet dan anderen, zonderling, raas, bizar; *djalma moerka*, een zonderling, een rare kwant.

**MOEROEB**, zie bij *moebjar* en bij *pantjoer*.

**MOEROEBOEJ**, het vallen van enkele groote regendruppels, het druppelen van een beginnenden regen.

**MOEROED**, verkl. met *ngahijang*, de wijk nemen, zich terugtrekken, zich verwijderen, uit het land enz. wijken; *kang rama teh ĕnggeus moeroed*, verder heeft het land verlaten; *pamoeroedan*, wijkplaats. (Vgl. *mĕrod* bij *pĕrod*.)

**MOEROEDOEL**, rafelen, uitrafelen (z. a. wanneer men naait zonder inslag); ook: afvallen, afkruimelen, afrollen (z. a. kalk, zand en derg.). Vgl *mĕroel*.

**MOEROEJ**, zich spiegelen in het water (hetzij dit zich in een *batok* of in een grooter voorwerp bevindt); *pamoeroejan*, voorwerp waarin men zich spiegelt.

**MOEROEK**, zie *woeroek*.

**MOEROEKOEKOENG** (vgl. *moekoekoeng*), opgezet, uitgezet, met een bult, een bult hebben.

**MOEROEKOESOENOE**, stuursch kijken, wrevelig gestemd zijn.

**MOEROES**, diarrhee hebben, buikloop; *dimoeroesan*, iemand laten purgeeren.

**MOEROETJOET**, snijdingen of roering in den buik hebben, loslijvig, afgaan met geraas; overdr.: ongeregeld, zich aan geen orde storen [z. a. iemand die aan diarrhee lijdt, zoodra hij pijn voelt een gelegenheid opzoekt, om 't even waar hij is of waaraan hij bezig is], ongeregeld leven.

**MOERSAL** (Ar.), naam van iemand die door de Mohammedanen profeet (*nabi*) wordt genoemd, maar niet nader bekend is.

**MOERSID** (Ar., moersjid), den rechten weg gaande, rechtwandelend, vroom, godvruchtig.

**MOERTAD** (Ar.), afvallen van God of van het geloof, den godsdienst verzaken; *djalma moertad*, afvallige, renegaat.

**MOERTADLA** (Ar.), Gode welgevallige [predicaat van Ali, den kalif].

**MOËS**, z. v. a. *moal mikeun*, geenszins willen afstaan.

**MOESA** (Ar.), de Mohammed. naam van Mozes, voll. *Nabi Moesa*, de profeet Mozes.

**MOESAM-MESÉM**, zie *esém*.

**MOESANIP** (Ar.), eig. opsteller van een

boek; ook: stellen, opstellen; verder: verklaring, opheldering; *ngamoesanipan*, verkl. met *ngahartian*, verduidelijken, ophelderen, verklaren; *dimoesanipan*.

**MOESAPIR** (Ar., moesafir), bedelen; ook: bedelaar. (Vgl. *kekere*, *djadjaloek*, *bĕrmaen*, enz.)

**MOESAWARAH** (Ar., moesjawarah), met iemand overleggen, raadplegen, beraadslagen (vgl. *badami*, *rĕmpoeg*, enz.); *ngamoesawarahkeun*, aangaande iets iemands oordeel of advies vragen; *dimoesawarahkeun*.

**MOESEUR**, zie *poeseur*.

**MOESIBAT** (Ar., moetsibat), ongeluk dat iemand treft, onheil.

**MOESIK**, het Holl. muziek; idem; *moesikan*, muziekdoos, speeldoos.

**MOESIM** (Ar.), = *oesoem*, getijde, seizoen, moesson; *gagal moesim*, het seizoen mislukt, mislukking van den oogst; *samoesim*, (van twee of meer streken) gelijkstaan wat den moesson betreft (d. i. op denzelfden tijd den regen- en den drogen moesson krijgen).

**MOESKIL** (Ar., moesjkil), ingewikkeld, moeilijk.

**MOESLIHAT** (Ar., moetslihat), verkl. met *ngeunah hate*, vrede smaken, gemoedsvrede.

**MOESLIM** (Ar., vgl. *islam*), belijder van den Islam, moslim, muzelman.

**MOESNA**, verdwijnen, te niet gaan, verdwenen, weggegaan (van iets dat verbrand is, van toorn enz., en wel voor goed of voor immer); van een mensch ong. = *ngaleungit*, maar nog sterker: weggaan, verdwijnen, voor goed heengegaan, voor immer verdwenen; *ngamoesnakeun*, doen verdwijnen, te niet maken; *dimoesnakeun*. (Vgl. *sirna*.)

**MOESOEH**, = *satroe*, vijand, tegenpartij, tegenstander; *djalma moesoeh*, een vijandig mensch, een vijand; *andĕling-moesoeh*, iemand die door den vorst met een last tot den vijand gezonden wordt, iemand die namens zijn vorst met den vijand onderhandelt, parlementair; *ngamoesoeh*, iemand of iets vijandig of tegen zijn, zich tegen iemand stellen, vijandig jegens iemand handelen; *dimoesoeh*; *moemoesoehan*, met elkander in vijandschap zijn of leven, elkander vijandig gezind zijn; *ngamoesoehan*, jegens iemand vijandig handelen; *dimoesoehan*; *ngamoesoehkeun*, iemand (jegens een ander) vijandig gezind maken; *dimoesoehkeun*. (Vgl. *lawan*.)

**MOESOENG** (Z.-B.), = *sanglir*, slechts één zaadbal hebben; in 't Buit.: één pit in een noot (in onderscheiding van *dampa*).

**MOESRIK** (Ar., moesjrik), een veelgodendienaar, polytheist.

**MOESTADJAB** (Ar.), aangenaam (inz. van een gebed); *hanteu moestadjab*, (van een gebed) van geen uitwerking.

**MOESTAHIL** (Ar.), onmogelijk, ongelooflijk; *teu moestahil*, niet onmogelijk, niet ongelooflijk; *asoep moestahil*, tot het ongelooflijke behoorend; *ngamoestahilkeun*, voor onmogelijk houden; *dimoestahilkeun*.

**MOESTAKIM** (Ar.), recht, rechtuit; *siratoe'l-moestakim*, de gerichtsbrug welke, volgens de Mohammed. beschouwing, door alle menschen op den oordeelsdag zal moeten worden gepasseerd.

**MOESTAMAL** (Ar.), verkl. met *kotor*, (water) dat tot reiniging gebruikt is; *tjai moestamal*, z. v. a. *tjai oeroet pangoembahan* water dat reeds tot reiniging gebruikt is.

**MOESTAPA** (Ar., moetsthafa), uitverkorene [een der titels van Moehammad].

**MOESTARI** (Ar., moesjtari), de planeet Jupiter, de Fortuin [het tegenovergest. van *djoehal*]; verder: fortuinlijk, voorspoedig, gelukkig; *waktoe moestari*, het gelukkige oogenblik [voor een of andere onderneming].

**MOESTIKA**, het beste-, de bloem-, het puikje van iets, het voortreffelijkste of uitnemendste, pronkstuk, meesterstuk, puikjuweel; *moestikaning pakarang*, het beste-, voortreffelijkste wapen; *moestikaning hiroep*, het beste of uitnemendste van het leven (d. i. gemoedsvrede).

**MOETABAR**, algemeen bekend, overal verspreid.

**MOETADJILAH** (Ar., moetazilah), naam van een Moh. secte, nl. rationalisten.

**MOETAKALIMAN** (Ar., vgl. *kalam*), de laatste der twintig eigenschappen, door de Mohammed. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *anoe ngandika*, sprekend die spreekt.

**MOETAMAD** (Ar.), dat waarop men zich verlaat, gezaghebbend (b. v. een overlevering), geloofwaardig; ook: een algemeen gevoelen; *sarta tina moetamadna anoe djaradi oetoesan*, en omdat het 't algemeen gevoelen is van de gezanten.

**MOETANADJIS** (Ar.), verkl. met *anoe katjampoeran koe noe nadjis*, wat vermengd is met iets onreins.

**MOETE** (Skr., mutya, parel), glazen kraal of kraaltje.

**MOETĔLAK** (Ar., moethĕlaq), onbeperkt, onvoorwaardelijk, algemeen; *djoewal moetĕlak*, verkoopen zonder verhaal.

**MOETIH**, zie *poetih*.

**MOETIJARA** (Skr., mutya), parel, parels.

**MOETIKTRIK**, opgezet (van den buik), een dikken buik hebben (ook z. a. ten gevolge

van veel eten), opgeblazen (ten gevolge van winden of van veel eten).

**MOETJĔKIL**, rijkelijk, overvloedig (b.v. oogsten).

**MOETJITJID**, z. v. a. *ngaboeligir*, geen kleeren aanhebben, arm en naakt en als zoodanig aan wind en weer blootgesteld.

**MOETJOENG**, zie *poetjoeng* II.

**MOETMAÏNAH** (Ar., moethmaïnah), rustigheid, kalmte; *napsoe moetmaïnah*, een kalme stemming, een rustige aard.

**MOETOE**, verkl. met *laki tjoĕt*, krom stampertje voor een *tjoĕt*.

**MOETOEH**, ten volle, uitgemaakt, in de hoogste mate, in den volsten zin; *si moetoeh*, ong. z. v. a. een „erge", een „engert", iemand die tot niets deugt; *ĕnggeus moetoeh bae euweuh noe bageur*, het is uitgemaakt dat er aan u niets goeds is; *moetoeh koe*, zie bij *koe* (en vgl. *tjatjap*, *panteg* en *saking*).

**MOETOENG**, verkl. met *nikĕl*, dubbel; *tjeu teh batina moetoeng*, de winst hiervan is het dubbele [van den inkoopsprijs of van de waarde].

**MOEWAK-MAWIK**, in boosheid met iets om zich heen slaan; *radja bĕndoe moewak-mawik*, de koning sloeg in boosheid den boel kort en klein.

**MOEWALAT** (Ar.), verkl. met *toetoeloejan*, het aaneengesloten op elkaar volgen, inz. van de deelen der godsdienstoefening. (Vgl. *tartib*.)

**MOEWAT**, = *momot*, dragen, beladen zijn met, bevracht zijn met; ook: opladen; verder: inhouden, laden, vracht, last (van een dier, wagen of schip); *bakal moewat*, zullen dragen, enz.; *ngamoewatan*, beladen, bevrachten, opladen; ook: (een vracht) dragen (b. v. van een kameel); *dimoewatan*, beladen of bevracht worden; *ngamoewatkeun*, iets ergens op- of inladen, opleggen (van een last), verschepen; *dimoewatkeun ka kapal*, geladen worden in een schip; *moewatan*, vracht, last. (Vgl. *boewat* I.)

**MOGOK**, = *mopo*, uitgeput van vermoeienis, niet meer voortkunnen; ook: blijven steken (b. v. een wagen in de modder), vast blijven zitten, niet meer voort te krijgen; verder: niet willen (b. v. spelen); ook wel (van een dier dat wordt aangevallen) zich te weer stellen.

**MOHA** (Skr., verbijstering), verkl. met *baha* en *tjidra*, onwil, ondank; *dipoelang moha*, ong. = *dipoelang tai*, met ondank vergolden worden.

**MOHAL** (Ar.), ongerijmd, onmogelijk, onbestaanbaar, absurd, stellig niet; *pamohalan*, idem (maar sterker); ook ongerijmdheid, onmogelijkheid, enz.

**MOHEHED**, doodarm. (Vgl. *moskel*.)

**MOHO**, met graagte (eten).

**MOHONG**, het zwarte aanbrandsel of aanzetsel onder tegen den bodem van een pot of ketel; ook: met zwart beklad of bekrast (vgl. *tjerong*); *pare mohong*, zwarte rijst [maar inhoudende een witte korrel].

**MOHPOL**, I. zie *pohpol*.

II. Verkl. met *liwat tina hipoe*, d.i. meer dan zacht (b. v. een gekookte kip, als die zoo zacht is dat het vleesch los is van de beenderen).

**MOHPROK**, = *amprok*, zie ald. P.

**MOJAN**, zie bij *poĕ*.

**MOJANG**, voll. *nini-mojang* (Mal.), de voorouders, het voorgeslacht.

**MOJEG**, zich voortdurend bewegen, wiemelen (b. v. een tafel waartegen gedurig gestooten wordt); ook: beweeglijk, druk (minder sterk dan *motah*). Vgl. *ojag*.

**MOJO**, een klein soort luis, z. a. *sijeur* [inz. aangetroffen op wollen goed en op behaarde plaatsen van het lichaam].

**MOJONG** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**MOJONGKOD**, er ziekelijk uitzien, lusteloos zijn; ook: verkleumd zijn van koude. (Zie ook *moejoedoen*.)

**MOKAHA** (waarsch. samentr. van *moal matak koemaha*), de moeite niet waard zijn, van weinig of geen belang; als uitroep: het is de moeite niet waard! wat geeft dat nu! verder: iets een kleinigheid of van weinig belang achten, iets licht opnemen, lichtvaardig; *milampah sok mokaha*, lichtvaardig handelen; *sĕmoe mokaha*, het schijnt van niet veel belang; *rasa mokaha*, denken: 't komt er niet op aan! - *mokahaän*, de dingen licht opnemen, roekeloos, lichtvaardig; *oelah rasa mokahaän kana lampah anoe goreng*, denk niet lichtvaardig over slechte handelingen.

**MOKLA** (zelden), verkl. met *gĕtih*, bloed.

**MOKPROK** (vgl. *prok* en *sangrog*), samenkomen, elkander ontmoeten, van alle zijden bijeenkomen.

**MOL**, ook *ĕmol*, moer (van een schroef).

**MOLE**, alleen in *bako mole*, Inlandsche (Preanger) tabak. (Zie *tampang*.)

**MOLELEL**, voll. *paït molelel*, boven alle beschrijving bitter.

**MOLOG**, verkl. met *loepoet* en *hanteu djeung pikiran*, ijdel, vergeefs (vergeefsch), nutteloos; ook: ondoordacht, onbezonnen, gedachteloos, oppervlakkig; *djalma molog*, een gedachteloos (oppervlakkig) mensch; *molog pamilih*, gedachteloos of ondoordacht iets doen; zich door een lust, begeerte enz. meer dan door zijn verstand laten leiden.

**MOLOHOK**, zie *olohok*.

**MOLOKOR** (Kad.), = *molotok*, ontveld, enz.

**MOLONGPONG**, = *molongo*, open zijn, openstaan, doorloopen (van een opening of gat), een vrij-, onbelemmerd gezicht op of in iets hebben, een helder inzicht in iets hebben; ook: verruimd of verlicht van gemoed; *molongpong ka aherat*, een goed vooruitzicht hebben ten aanzien der eeuwigheid. (Vgl. *bongbong*.)

**MOLOPOS**, door iets heenloopen, dwars door een hoop menschen gaan.

**MOLOR**. k. p. van *heës*, slapen, ronken.

**MOLOS** (Bant.), = *moeboes*, ingaan (b. v. in wildernis; *dibawa molos*, meevoeren de wildernis in.

**MOLOTOK**, los (z. a. gekookt vleesch van het been, het vleesch eener vrucht van de pit, b. v. bij *ramboetan*); verder: ontvellen, ontveld (b. v. de hand nadat men ze gebrand had door kokend water); ook: afschilferen (van de huid).

**MOMOJ**, ngbr.; *ngamomoj*, = *ngogo* (zie *ogo*), troetelen; *dimomoj*.

**MOMOK**, de geslachtsdeelen van een meisje (kind); ook l. van *heuntjeut*, en als zoodanig ook van volwassenen (aanzienlijken).

**MOMONG**, = 't meer gebr. *mongmong*.

**MOMONONG**, = *heuntjeut* (P.); zie ald.

**MOMORE**, ngbr.; *ngamomore*, z. v. a. *ngaloemajankeun*, voor lief nemen, genoegen met iets of iemand nemen; *ngamomorekeun*, 1. iets aanbieden als van weinig waarde; 2. veronachtzamen, met onverschilligheid behandelen, verwaarloozen, aan zichzelven overlaten; *dimomorekeun*.

**MOMOT**, = *moewat*, dragen, beladen zijn met, bevracht zijn met, inhouden, laden; ook: vracht, last; *onta momot*, kameel gebezigd tot lastdragen; *koeda momot*, lastpaard; *bakal momot*, zullen dragen, als vracht zullen innemen; *ngamomotan*, beladen, bevrachten, opladen; *ngamomotan maneh*, zich beladen; *dimomotan*, beladen worden of zijn; *ngamomotkeun*, iets ergens op- of inladen, opleggen (van een last); *dimomotkeun*; *momotan*, vracht, last.

**MONDOJOT**, uitzakken (z. a. b. v. een volle broekzak).

**MONDOL**, = *ĕndol* II.; *tali mondol*, de beide uiteinden van den hoofddoek, vastgebonden om den *ĕndol*.

**MONG** (Indr.), = *ĕmong*.

**MONGKLENG**, voll. *poëk mongkleng*, stikdonker (zie ook *radjin* II.); *kamongklengan*, het stikdonker, diepe duisternis.

**MONGKONONG**, = *sirit* (P.); zie ald.

**MONGMONG**, ngbr.; *ngamongmong*, handelen naar eigen welgevallen, zijn eigen zin doen; ook: zich te goed doen; *ngamongmong kĕrsa*, iemands (b. v. eens kinds) wenschen inwilligen; *hojong ngamongmong salira*, het leven eens goed willen genieten (lett. eigen zin en wil doen); *dimongmong*.

**MONGPLO**, z. v. a. *donto* en *botoh*, goed in 't vleesch zitten, mollig. P.

**MONGPLONGAN**, verkl. met *taja noe ngahalangan*, zonder belemmering, onbelemmerd (P.); vgl. *plong*.

**MONJAH-MONJAH**, ong. = *olok*, zie ald.; *ngamonjah-monjah*, met iets verkwistend omgaan, iets verspillen, zijn goed doorbrengen, zijn goed verkwanselen of voor een appel en een ei van de hand doen, zijn goed aan Jan en Alleman weggeven; *dimonjah-monjah*.

**MONJENJEN**, ziekelijk of in elkaar gedoken nederzitten, lusteloos nederzitten, ziekelijk van gestel.

**MONJET**, de gewone aap of meerkat [ook soms uit behoefte als algemeene benaming voor „aap" gebezigd]; *tjaoe kole monjet* (Z.-B.), naam van een wilde pisangsoort; *tjalana monjet*, hanssop; *sorejang-monjeteun*, aanhoudend links en rechts omkijken [gelijk een *monjet* gewoon is te doen]; *momonjetan*, of wel *monjet-monjetan*, zeker kinderspel [een der kinderen stelt een boozen aap voor, die op de andere kinderen een aanval doet].

**MONJONG**, vooruitsteken (uit de natuur, van de lippen of van den snuit, b. v. van een varken), een vooruitstekenden mond of bek hebben, een varkenssnuit hebben; ook: den mond tot een snuit zetten.

**MONONG**, harde plekken (eeltplekken) in de handen of op de voeten; *kokod-monongeun*, (van vruchten die dikwijls beetgepakt worden) harde plekken hebben of krijgen.

**MONTERENG**, het Holl. monteering; gelijkvormige kleeding, militaire kleeding, monteering, kostuum, liverij; ook: titel van den commandant der *oepatjara*; *dibadjoe-montereng*, een liverij-baadje enz. aanhebben.

**MONTJOGOG**, vrijpostig, brutaal, ongemanierd; *mantjagag-montjogog*, zich ongemanierd gedragen, brutaal naar dit of dat kijken, zich ongepaste vrijheden veroorloven.

**MONTJONGOK**, in gedachten verzonken naar iets zien of hooren.

**MONTJORONG**, stralen, uitstralen, schitteren, glinsteren; verder: glansrijk, schitterend (van de zon, edelgesteenten, de schoonheid eener vrouw, schoone oogen,

enz.); *tjahjana montjorong*, de glans ervan is schitterend; *lantjah montjorong* (Kad.), een groote spin, ong. 8 cM. in middellijn [het zwarte lijf vertoont witte, blinkende vlekken, vandaar de naam; vele Inlanders vinden ze een lekkernij].

**MONTOK**, 1. = *lintoeh*, dik, zwaarlijvig, vet; - 2. = *moeloes*, er flink uitzien, zonder gebreken zijn, tieren (inz. van planten).

**MONTONG**, zie *ontong*.

**MONTOR** (Kad., eig. Jav.), toornig, vergramd.

**MOPO**, zeer moede, uitgeput van vermoeienis, doodaf, van afgematheid niet verder voortkunnen, bezwijken; *mopo ka timbalan*, afgemat zijn ten opzichte van de bevelen, d. i. gehoorzaamheid weigeren; *mopo memeh nanggoeng*, al moe zijn vóór men draagt, ong. = ons: „al moe zijn vóór men springt", d. i. een last niet aanvaarden, enz.

**MORANG**, aan iemand of iets ongehoorzaam, eigenwillig.

**MORELENG**, zie *poreleng*.

**MORENGAH**, = *tjoeringhak*, verbaasd opkijken, verbaasde oogen opslaan.

**MORERET**, zie *poreret*.

**MORI**, fijn garen, onverschillig van welke kleur (staat tegenover *badag* of grof); ook: lijnwaad of linnen (de gemaakte Europ. stof); *kapas mori*, de beste katoensoort; *boĕh* (of *lawon*) *mori*, dun (geen best) katoen.

**MORODJOL**, zie *borodjol*.

**MOROGODOD**, = 't meer gebr. *morokododod*.

**MOROKODODOD**, verkl. met *notrot* en *hanteu beunang digeunggeureuhkeun*, zich niet laten weerhouden, zich niet laten gezeggen, zijn eigen gang gaan, zijn wil of voornemen doorzetten.

**MOROMOT**, pokdalig, mottig (en wel behept met kleine putjes, van *koeris katoentjar*). Vgl. *bopeng* en *bowek*.

**MORONTOD**, verkl. met *tereh gĕde*, voorspoedig opgroeien.

**MOROS**, verkl. met *poepoendoet ka menak*, een gave brengen aan zijn hoofd [onder mededeeling dat men een feest zal gaan vieren].

**MOSET** k. p., = *modar*, doodgaan, crepeeren.

**MOSKEL**, doodarm. (Vgl. *mohehed*.)

**MOTA**, zeildoek (z. a. voor tenten).

**MOTAH**, = *mojeg* (maar sterker), beweeglijk, onrustig, woelig (van een kind, de zee, enz.); verder: druk (b. v. een kind, zich druk maken, aangaan, te keer gaan, veel beweging of drukte ergens om maken; *motah ngambĕkna*, zich erg opwinden, hevig te keer gaan.

**MOTJOK**, iemand in zijn werk (voor loon) medehelpen, voor iemand een deel van zijn werk afmaken en het daarvoor bepaalde loon [dat anders dien persoon zou toekomen] ontvangen; verder: voor een korten tijd (b. v. een of twee dagen) ergens gaan werken (*hanteu boga babakoe*, d. i. het niet tot eigen taak hebbende); ook (althans te Soem.): van iemand een deel in een weddenschap of een deel van een lot overnemen (vgl. *djadjaban*).

**MOTOKOR** (Soem.), = *mogor*, zie *pogor*.

**MOTOTROT**, hetzelfde als *keukeureuweut*, zie ald.

**MOWANDE** (samenst. van *hamo* en *wande*), 1. = *tanwande*, voorzeker, stellig; *mowande katjĕrĕk*, voorzeker zal (zou) hij gegrepen worden; - 2. = *hamo; pĕrang mowande moendoer*, in den strijd geenszins zullen wijken.

**MWANG** (O.-S.), = *miwang* en *moeng*, zie ald. P.

# N.

**NA**, I. tweede letter van het Soend. alphabet.

II. Korte vorm van het vraagwoord *naha*, en gebezigd in nagenoeg alle gevallen waarin *naha* vereischt wordt, vooral in de spreektaal; het is ook als uitroep in gebruik en wordt bovendien veel vóór andere vraagwoorden gezet (Zie *naha* en Spraakk. § 176.)

III. Bezittelijk achterv. voor den derden persoon, dat bij woorden welke een der achtervoegsels *an*, *eun* of *keun* hebben verlengd wordt tot *ana*; *anakna gĕring*, zijn kind is ziek; *teu njana kitoe pitoengtoengeunana*, ik had niet gedacht dat het einde ervan aldus zou zijn. (Zie verder Spraakk. § 159—162.)

**NAÄM**, I. (Ar.), z. v. a. *soemoehoen* en *lĕrĕs*, ja! ja wel! zoo is het!

II. (Ar.), struisvogel, voll. *manoek naäm*.

**NAÄS** (Ar., nahs, onheil), ongelukkig, onheilspellend; ook z. v. a. *teu boga*, niets hebben, en z. v. a. *apĕs*, onvermogend; *keur naäs*, z. v. a. *keur teu boga* of *keur apĕs*, in den toestand verkeerende van niets te hebben of onvermogend te zijn; *poĕ naäs*, ongeluks-

dag; *naďs awak*, ook wel *naďs diri*, de laatste dag van iemands levensjaar; *naďs awak poë isoek*, morgen is mijn ongeluksdag (laatste levensdag).

**NABI** (Ar.), profeet (vgl. *anbija*); *nganabian*, profeet zijn van een volk (nl. in Mohammed. zin: als profeet over een volk heerschen); *dinabian*; *kanabian*, het profeetzijn, de waardigheid van profeet.

**NADAR** (Ar., nadzar), gelofte [met een godsdienstige bedoeling, vgl. *kaoel*], een gelofte afleggen; ook: een *sidĕkah* of offermaaltijd aanrichten ter eere van een profeet, van Seh Abdoe'l-kadir Djelani of van een anderen heilige [om hun tusschenkomst te erlangen tot verkrijging van zeker verlangen]; *boga nadar*, een gelofte doen of hebben gedaan, onder een gelofte liggen; *nganadaran*, ten aanzien van iemand of iets een gelofte doen; *dinadaran*; *panadaran*, 1. het afleggen eener gelofte (inz. als men over eens anders *nadar* spreekt of over eigen *nadar* tegen een ander); 2. de vervulling van een *nadar* of gelofte; 3. dat wat tot vervulling der *nadar* of gelofte geslacht, gegeven, gegeten wordt.

**NADJAN**, = *kilang* l., ofschoon, hoewel, al is het, zij het ook, ook zelfs, zelfs indien, niettegenstaande; *sanadjan*, hetzelfde.

**NADJIS** (Ar.), onrein (inz. in godsdienstigen, doch ook in algemeenen zin); verder z. v. a. *ĕmboeng*, er niet aan willen; *aing nadjis*, ik wil er niet aan, ik moet er niets van hebben; *nadjis batin*, innerlijke onreinheid; *nadjis batin eta langka noe oeninga*, zelden of nooit is er iemand die zijn inwendige onreinheid kent; *nganadjisan*, verontreinigen; *dinadjisan*; *kanadjisan*, verontreinigd (door iets van buiten af); ook: onreinheid; *noe kanadjisan*, de verontreinigde, de onreine; *nganadjiskeun*, onrein doen zijn, onrein maken; *dinadjiskeun*.

**NADRAN**, = *ngĕmbang* (zie *kĕmbang*), bloemen brengen naar en strooien op een graf.

**NAEUN** (Z.-B.), = *naon*, zie ald.

**NAGA** (Skr., nâga), een groote fabuleuze slang, draak; *hoeloe naga*, drakenkop; *dihoeloe-naga*, van een drakenkop voorzien worden of zijn; *pare sisit naga*, rijst met drakenschubben: naam van zekere witte, behaarde rijstsoort; *tjap sirah naga*, een stempel met een drakenkop; *nanagaďn*, een gemaakte of afgebeelde draak.

**NAGARA** (Skr.) k., *nagari* l., stad, land, burgerlijke gemeente (vgl. *tanah*); *eusi nagara*, wat in een stad is (dingen en menschen), bewoners; *djalma sedjen nagara*, vreemdeling; *mantja nagara*, de van de hoofdplaats afgelegene districten, de provincies; *pakoe nagara*, een der titels van een vorst; *panagara* k., *panagari* l., = *nagara*, stad, land (maar in deftiger taal).

**NAGARADJA**, voll. *batara Nagaradja*, naam van een *batara*.

**NAGARI**, l. van *nagara*, zie ald.

**NAGASARI**, een plantennaam. [Men onderscheidt: 1. *nagasari leutik*, naam van een heester, acacia, met gele, welriekende bloemen; - 2. *nagasari gĕde*, naam van een boom, de acacia]. Vgl. *pilang*.

**NAGĔL**, het Holl. nagel; drevel.

**NAGEL**, (los ergens) aan hangen (b. v. een kris aan de zijde of een sleutelbos aan de kast), los ergens in zitten; ook van een bamboestoel enz.: horizontaal in een helling zitten (Vgl. *nogel* bij *togel*.)

**NAGRAG**, schraal en droog (van den grond), onvruchtbaar.

**NAGRI**, hetzelfde als *nagari*.

**NAHA** (vgl. *na*), een vraagwoord dat dient: 1°. om een eenvoudige vraag uit te drukken; *naha boga anak lalaki?* hebt ge zonen? — 2°. om naar het bestaan, de reden of toedracht van iets te vragen, zijn verwondering in een vraag uit te drukken, of ook wel om op deze wijze een berisping toe te dienen: *naha geus hajang gok bae?* hebt ge reeds verlangen naar een ontmoeting? *naha tjahja toeroen ka imah noe kapir?* hoe komt het dat het licht neerdaalt op het huis van een ongeloovige? *naha kaoela teh bohong?* wat! lieg ik dan? - 3°. als uitroep, in den zin van: ach! hoe! wat! waarom toch! - *naha moen*, hoe zou het zijn! wat zou het geweest zijn! *teu naha-naha*, niet vragen hoe of wat, geen aanmerking maken, bereid zijn te doen; *dinaha-naha*, gevraagd worden: waarom? waarom? (Vgl. Spraakk. § 176.)

**NAHAEUN** (O.-S. en Bad.), = *nahaon*, zie ald.

**NAHAON**, zie *naon*.

**NAHI**, I. (vgl. *taï*), roesten, roestig, verroest; (van een voorwerp) roest mededeelen aan wat er in is; (van de roest van een voorwerp) zich vermengen met den inhoud ervan; (van vertinsel of soldeersel van een ketel of pan) loslaten.

II. (Ar.), verbieden.

**NAHNAJ**, ong. = *lĕsoe*, moede worden, uitgeput raken, afgemat, geen kracht meer hebben, uitgeput zijn (b. v. van vasten); *nahnaj koe tjape*, uitgeput van vermoeienis.

**NAHOE** (Ar.), voll. *ilmoe nahoe*, Spraakkunst.

**NAHON**, hetzelfde als *naon*.

**NAÏB** (Ar., eig. plaatsvervanger), titel van den hoogsten Mohammed. geestelijke op

een districtshoofdplaats, meer algemeen *panghoeloe distrik* geheeten.

**NAÏD**, ong. = *dawa*, aanklagen tot het verkrijgen van boete; met name het indienen door de vrouw van een aanklacht bij den *panghoeloe* tegen haren man, inz. omdat deze niet bij haar vernacht [haar wordt dan per nacht een gulden vergoeding toegekend]; *panaïd*, boete; *manaïdan*, beboeten; *dipanaïdan*, beboet worden.

**NAÏM** (Ar.), lieflijk; *boemi naïm*, lieflijke woning [naam van een moskee te Mekka].

**NAJAKA** (Skr.), een oud woord, z. v. a. *kabajan* in de vroegere beteekenis; in de tegenw. beteekenis verkl. met *toekang ngawarah ngigĕl*, dansmeester.

**NAJEUM**, ngbr.; *nangnajeumeun*, of ook *nanajeumeun*, verkl. met *bejetek* en met *di djĕrona baseuh, di loewarna toehoer*, van binnen vochtig blijvend en ten gevolge daarvan rottend (inz. van zaad in den grond).

**NAJOEB**, een dansfeest met *ronggeng*'s onder begeleiding van de *salendro*; *najoeban*, hetzelfde.

**NAKĔR**, zie *takĕr*.

**NAKIR** (Ar.), een der beide engelen die de dooden in het graf ondervragen. (Zie *Moenkar*.)

**NAKSABANDI** (Ar.), naam van een Tsoefische secte, die ook onder de Soendaneezen vele leden telt, in kringen vereenigd, welke in den avond, na het *Isa*-gebed, met elkander vrome oefeningen houden. [Zie Tijdschrift voor Ind. T.-, L.-, en Vkk. 1886 bl. 67.)

**NAKSI**, zie *saksi*.

**NAKTOE** (Ar., noeqthah), de waarde van een letter als cijfer gebruikt bij het zoeken van de *rĕpok* (zie ald.), bij *metanganken* (zie *petangan*) en dergelijke berekeningen.

**NAL**, of ook *ĕnal*, prop of tap op de lading in een vuurwapen.

**NALA**, poëtisch voor *hate*, het hart; *dipinala*, = *dipiati*, ter harte genomen worden.

**NALAKTAK**, overal aan- of inzitten, speelsch, bij-de-hand zijn (van een levendig kind).

**NALANGSA**, bedroefd, treurig zijn, hartzeer of leed hebben, droevig, bewogen, aangedaan, treuren; ook: droefenis, leed, hartzeer; *nganalangsakeun*, iemand droefheid aandoen, bedroefd maken; *dinalangsakeun*.

**NALAR** (Ar., nathlar), betrachting, overlegging, overweging. (Zie echter *talar*.)

**NALARI** (Ar., nathlari), staat tegenover *laroeri*, speculatief, metaphysisch, beschouwend; *wadjib nalari*, verkl. met *anoe hese kahartina koe akal*, wat zich niet zoo maar met de zinnen laat waarnemen, wat men weet langs beschouwenden weg.

**NALENDRA**, poëtisch voor *radja*, vorst, koning; voll. *sri nalendra*.

**NALIKA** (Skr.), poëtisch voor *mangsa* en *waktoe*, toen, ten tijde dat.

**NAM**, werkw. tusschenw. voor: vooruitzenden, vooruit laten gaan; als geb. wijs z. v. a. *los*; *nam ti heula!* ga jij maar vooruit.

**NAMA** (Skr.) k., *nami* l., naam; *nganamaän*, een naam geven, noemen; *dinamaän*. (Vgl. *ngaran*.)

**NAMBAT** (niet algemeen), zich uitstrekken tot, reiken tot, duren tot, het uithouden tot. (Vgl. *heumbat* en *lambat*.)

**NAMBLEG** (vgl. *bleg*), verkl. met *noeroen*, gelijken op; *nambleg pisan bapana*, hij gelijkt sprekend op zijn vader. (Vgl. *ala* en *tjĕples*.)

**NAMI**, l. van *nama* en van *ngaran*, zie ald.

**NAMNAM**, naam van een vruchtboom welks vruchten aan den stam groeien [gestoofd smaken deze eenigszins als gestoofde peren].

**NAMOENG**, = *amoeng*, zie ald.

**NAMPONG**, naam van een plant.

**NAMROED** (Ar.), Nimrod (Gen. 10:8—10).

**NANAH**, etter; *nanahan*, etteren, met etter zijn, etterig.

**NANAHAON**, zie *naon*.

**NANAHAONAN**, zie *naon*.

**NANAH-NENEH**, zie *neneh*.

**NANAMPAN**, verkl. met *baki leutik*, een klein thee- of presenteerblaadje.

**NANAONAN**, zie *naon*.

**NANDANG**, oude afl. van *sandang*, zie ald.

**NANDJOENG**, zie *tandjoeng* I.

**NANG** (Indr.), een vriendelijke benaming (*b. n.*) voor een knaap. (Vgl. *neng* en *noeng*.)

**NANGAN**, zie *tangan*.

**NANGGĔRANG** (vgl. *noenggiring*), hoog in 't gebergte gelegen, inz. vallei tusschen bergtoppen.

**NANGING**, = *anging*, l. van *ngan* en van *tapi* II., slechts, dan alleen, enkel, alleenlijk, doch, maar.

**NANGKA**, naam van een vruchtboom, voll. *tangkal nangka*, en ook van diens vrucht, voll. *boewah nangka*; *ese-nangka*, naam van zekeren vogel die een schel geluid doet hooren; *paros-nangka*, zekere manier van den hoofddoek te dragen; *tjatjagnangkaeun*, in het wilde hakken als op een *nangka* [de jonge *nangka*-vrucht wordt namelijk veel tot *deungeun-sangoe* fijngehakt], een uitdr. welke gebezigd wordt van iemand die onvast is in zijn gemoed, die gedurig verandert; *nanangkaän*, naam van een bittere plant.

**NANGKEL**, aan iemands lijf of schouder hangen, hangen aan het lijf der moeder (b. v. jonge apen), hangen aan een rijtuig

(z. a. een looper die achter op de plank staat en zich met de hand vasthoudt, of van iemand die er achter op geklommen is).

**NANGKEROK**, = *njangkerok*.

**NANGKLEK**, overal met iemand of iets medegaan (b. v. van iemand die zich vasthoudt aan een persoon die wegloopt, of van iemand die een ander overal volgt, of z. a. een speer of pijl, meegevoerd door een aangeschoten dier).

**NANGKODA** (Perz., nachoda), een handelaar die met een schip handel drijft en zelf op zijn schip het gezag voert, koopvaarder; in 't alg.: scheeps-kapitein, gezagvoerder.

**NANGNAJEUMEUN**, zie *najeum*.

**NANG-NENG-NONG**, nab. van 't geluid van de *gamělan*.

**NANG-NING**, nab. van den klank van fijne instrumenten, z. a. *katjapi* en *karinding*.

**NANGOENDJAR**, = 't meer gebr. *njanghoendjar*, zie *sanghoendjar*.

**NANGREU**, overeind, rechtstandig (inz. van het hoofd van den mensch), het hoofd flink omhooghouden.

**NANGSA**, naam van een boom. P.

**NANGSI**, naam van een boom; *lagoe tjai nangsi* (Z.-B.), naam van een zangwijs.

**NAON** (eig. *naeun*, nl. *na* met *eun*, vgl. *etaeun*, enz.), een vraagwoord dat dient om naar zaken te vragen: wat? *bapa, eta manoek naon?* vader, wat is dat voor een vogel? *matak naon lamoen oerang teh noeroetan?* wat zou het voor kwaad kunnen indien wij hem navolgden? *dek naon?* wat wilt ge? - gevolgd door *teja* vraagt het naar iets bepaalds of iets dat reeds besproken is; - *keur naon?* waartoe? *koe naon?* door wat? waardoor? waarom? *moal naon deui*, niet anders dan; *teu naon*, dat (het) is niets, dat maakt niets uit, daar komt geen kwaad van; *teu aja naon*, er is niets; *aja naonna?* is er iets van aan? is dat werkelijk? bestaat dat (die)? *pinaoneun*, waartoe zullen zijn? waartoe zullen doen? - *naon-naon*, wat ook, wat slechts, allerhande; *naon-naon oge*, wat er ook slechts moge zijn, wat ook, waarin ook; *lain sabab naon-naon*, niet omdat er iets is (alsof er iets was), niet of er een oorzaak was; *dina sakabeh naon-naon*, in alle dingen; *kahiroepan naon-naon*, allerhande levensmiddelen; - *nahaon*, *nanahaon*, *nanaonan* en *nanahaonan* worden geheel in denzelfden zin gebezigd, doch dienen voornamelijk voor de langzame-, gerekte en zoo dan ook voor de plechtige wijze van spreken. (Vgl. Spraakk. § 177.)

**NAPAS**, I. (Ar., nafas), = *amběkan*, adem, ademhaling.

II. Een kleur van paardenhaar, nl. voskleurig; *koeda napas*, voskleurig paard.

**NAPI** (Ar., nafi), verworpen, afgekeurd, inz. gezegd van iemand of iets waarmede men zich niet moet inlaten; *nganapikeun rědjěki*, een aangeboden gift weigeren.

**NAPSIJAH** (Ar., nafsiat), voll. *sipat napsijah*, onderscheidingsnaam voor de eerste eigenschap welke de Mohammed. Theologie aan Allah heeft toegekend, en die het „zijn", het „bestaan" van God uitdrukt.

**NAPSI-NAPSI** (eig. Ar., van den stam nafsa), verkl. met *pada-pada*, elk voor zich elk zijn meening hebben, ieder zijn zin doen, elk zijn weg gaan.

**NAPSOE** (Ar.), begeerte, lust, inz. hartstocht, drift, zinnelijke begeerte; ook: zich driftig maken, driftg zijn; *karěp napsoe*, de begeerte van den lust; *bangět napsoena*, hevig was zijn drift; *ngadjoedjoer napsoe*, zijn lusten volgen; *hawa-napsoe*, booze lusten, de hartstochten.

**NARAH**, I. (Soem., Garoet enz.), = *doeka* (Tjiandj.), een beleefde uitdrukking voor: ik wil niet, ik bedank er voor, ik zal er niet van gediend zijn.

II. Zie *tarah*.

**NARAKA** (Skr.), de onderwereld, de hel; *dika-narakakeun*, of *dialoengkeun ka naraka*, in de hel geworpen worden.

**NARATAJAN**, zich van den een op den ander voortplanten (b. v. een gerucht), de een het aan den ander vertellen, de een het van den ander hooren, van den een op den ander overslaan (b. v. een ziekte).

**NARDOES**, voll. *minjak nardoes*, de nardusbalsem. (Zie *oesar* en *wangi*.)

**NAROETOES**, = *něroes*, maar verst. (zie *těroes*), regelrecht doorgaan. P.

**NAROKNOK**, (van iets dat in wording is) in beginsel dáár zijn, zich in beginsel vertoonen (b. v. de uitloopers die een plant zal krijgen, de kleine haartjes die weer opkomen na het afscheren van hoofd of baard, enz.).

**NARPATI** (Skr., narapati), poëtisch voor *radja*, heer, vorst, koning, voll. *sri narpati*.

**NAS**, of ook wel *ěnas* (Ar., nats), tekst, bewijsplaats uit den Koran of andere gezaghebbende schriften; ook z. v. a. *hartina*, de beteekenis ervan, en verder z. v. a. *ěnjana*, de waarheid ervan; *saěnasna*, = *saěnjana*, in waarheid. (Zie ook *hinas*.)

**NASARANI** (Ar., natsarani), Nazarener, Christen, voll. *oerang Nasarani* [het woord wordt meestal verk. tot *Sarani* en er kleeft nog de oorspronkelijke verachting aan, waarom er dan ook vaak het minachtende *si* voorgevoegd wordt

**NASEHAT** (Ar., natsehat), goede raad, vermaning, waarschuwing; *nganasehatan*, iemand ten goede raden, vermanen, waarschuwen; *dinasehatan.*

**NASIB** (Ar., natsib), z. v. a. *boeboehan*, het iemand beschoren lot.

**NASTITI**, hoffelijk, correct, nauwkeurig, nauwlettend; ook: inschikkelijk zijn; *njĕmbah nastiti*, op hoffelijke of correcte wijze de *sĕmbah* maken.

**NATAKOE**, verkl. met *bangĕt* en *pohara*, erg, vreeselijk, hevig; *koretna natakoe*, hij is vreeselijk gierig.

**NATAN** (waarsch. samentr. van *nataän*, zie *tata*), geregeld (b. v. zeker bedrag ontvangen).

**NATAPI**, = *tanapi*, zie *tapi* II.

**NATOES** (oude afl. van *ratoes* of van 't Jav. *satoes*), lijkfeest op den 100sten dag na iemands overlijden; voll. *sidĕkah natoes.*

**NATRAT**, verkl. met *djongdjon* en *hanteu pĕgat*, zonder zich op te houden doorgaan; ook: langs den geheelen weg dien men gegaan is een spoor hebben achtergelaten; (van een aangeschoten dier) bloedsporen achtergelaten hebben langs den geheelen weg dien het in zijn vlucht gegaan is.

**NĔDĔNG**, oude afl. van *sĕdĕng*, zie ald.

**NEDĔRLAN**, het Holl. Nederland; idem; ook Nederlandsch.

**NEDĔRLAN-HINDIJA**, het Holl. Nederlandsch-Indië; idem.

**NĔDJA**, zie *sĕdja.*

**NEGLA**, open plaats, ruim of onbelemmerd uitzicht; verder: helder, duidelijk, openbaar; *di noe negla*, in het openbaar, in het publiek.

**NĔGRAK**, = *negla*, voor aller oog zichtbaar, openbaar; ook: zonnig.

**NEJEKTEK**, (van stoffen) een roode grondkleur met gele bloemen.

**NEKA**, zie *teka.*

**NĔKANI** (Javanisme), = 't betere *nĕkanan*, zie *tĕkan.*

**NEKI**, een oud aanw. voornaamw. (alleen nog in geschriften voorkomende): deze, dit.

**NĔLOEH**, zie *tĕloeh.*

**NĔMBOEN** (Bad.), = *ĕmboeng*, niet willen, onwillig. P.

**NĔNDENG** (*b. p.*), z. v. a. *tahan*, zie ald. P.

**NĔNĔB**, 1. afkoelen; 2. = *nonob*, vernachten; *nganarĕnĕb*, zich naar een koel plekje begeven om uit te blazen; *panĕnĕban* = *panĭisan* (zie *tiis*).

**NENEH**, troetelen, vertroetelen (van een kind); *basa neneh*, minzame uitdrukking (inz. tegen een kind), troetelnaam; *nanah neneh*, aanhoudend troetelen, vertroetelen, aanh. iemand (inz. een kind) een troetelnaam geven; *dineneh*, vertroeteld worden.

**NENG**, of wel *ĕneng*, een vriendelijke benaming (*b. n.*) voor een kind (inz. voor een meisje), als men het toespreekt of er over spreekt (inz. voor het kind van een aanzienlijke; vgl. *noeng*).

**NĔNGGANG**, = *noenggĕlis*, alléén zijn, alléén staan (een boom, een berg, enz.), op zichzelf staan, alleenstaand, afgezonderd van anderen staan of zitten.

**NĔNGGEL**, = *nĕgel* (zie *tĕgel*), verkl. met *mahi*, iemand aankunnen, tegen iemand opgewassen zijn.

**NENGGEL** (Tjidamer), alléén zijn, arm zijn, niets in de wereld hebben; *somah nenggel* = *somah kĕmpring*, zie *kĕmpring.*

**NĔPONG** (waarsch. samentr. van *noempang*), alleen in *noeroet nĕpong*, bij iemand dienen (vgl. *tĕpoeng*); ook: bijdragen in de kosten.

**NEREMBEL**, verkl. met *teu eureun njarekan* (of *ngomong*), d. i. zonder ophouden schelden, zonder ophouden praten, maar doorpraten of doorschelden. (Vgl. *nembal* bij *tembal.*)

**NĔRĔSTĔS** (vgl. *tĕs*, *pitĕs*, enz.), bros, gemakkelijk te brokkelen [b. v. *daoen hanjoewang*, in gesmolten suiker gedoopt en daarna gedroogd].

**NERING**, het Holl. nering; voll. *padjĕg nering*, belasting op nering, bedrijf, eigendom, enz.

**NETRA** (Skr.), poëtisch voor *panon*, oog; ook z. v. a. *taja aling-alingna*, een ruim uitzicht hebben; *sakĕdep-netra* (waarvoor in den regel *sakĕdep-metra*), één oogopslag, een oogenblik.

**NEUHNEUR**, bol, rond.

**NEULEU**, zie *deuleu.*

**NEUREUS**, veel visch bij elkander; *oesoem neureus*, de tijd dat er veel visch is [hetzij van één soort of van verschillende soorten]; *paneureusan*, plek waar veel visch is.

**NEUT**, werkw. tusschenw. voor: oprijzen, opstaan, zich oprichten (nader uitgedrukt door *hoedang*, *indit*, *nangtoeng*, enz.); *neutneutan*, (van kleine kinderen) gedurig trachten op te staan, zijn best doen om op te staan; *eukeur neut-neutan*, de leeftijd waarop kleine kinderen beginnen te staan.

**NGABEUÏ**, voorheen een titel voor hoofden, een rang aanduidende beneden *kandoeroean* [de volgorde was, van onderen af: *ngabeuï*, *kandoeroean*, *rangga*]; in geschriften ook z. v. a. opzichter, opziener, b. v. *ngabeuï berok*, opzichter der gevangenis. (Zie *ngabihi.*)

**NGABIHI** (in het Cher.), titel van een onder-*koewoe* of onder-*loerah*. (Zie *ngabeuï.*)

**NGABLOE**, verkl. met *njaba teu poegoeh*, er van door gaan, op verkeerde wegen gaan.

**NGABROEL** (vgl. *broel*), opbreken, optrekken of trekken (van vele personen of van een menigte); ook: in menigte aankomen, opkomen of over iets komen; *ngabroel moelang*, optrekken om huiswaarts te keeren.

**NGADAK-NGADAK** (vgl. *dadak*), plotseling, eensklaps; *ngadak-ngadak radjin*, eensklaps naarstig geworden zijn; *ngadak-ngadak katodjo koe tjahja ti langit*, plotseling werd hij omschenen door een licht van den hemel.

**NGADALOGDOG**, nab. van 't geluid van de *dogdog*.

**NGADJALINGDJING**, onverschillig, onoplettend (b. v. een aangesprokene), geen teeken van belangstelling geven.

**NGADJANGKARI** (waarsch. uit *adjang* en *kari*), overlaten, overhouden voor het toekomende.

**NGADON**, ergens (zonder genoodigd te zijn) heengaan of komen (met een bepaald doel, dat in het volgende woord wordt aangegeven); *ngadon njatoe*, ergens komen eten, klaploopen; *ngadon tjoetjoerak*, ergens komen smullen; *ngadon ngomong*, ergens komen om wat te praten; *ngadon ngawangkong*, ergens komen kletsen; *ngadon molor*, ergens komen om te slapen; *ngadon ewean*, ergens een vrouw (buiten 't huwelijk) hebben zitten; *ngadon nangis*, ergens komen om (mede) te weenen; *ngadon njeuseul*, ergens komen om te schelden, enz.; ook (nl. *ngadon*) naar de plaats van herkomst gaan om de opbrengst van zeker product op te koopen, ten einde het elders in het klein weer te verkoopen; *ngadon bako*, op gezegde wijze en tot gezegd doel tabak komen zoeken.

**NGAÏNG**, zie *aïng*.

**NGAJAH**, (van water, zand, enz.) op iets zijn, iets bedekken of overdekken, op iets liggen; *ngijih-ngajah* en *ngoejoeh-ngajah*, hetzelfde, maar in grooter omvang.

**NGAJAR**, waarsch. = *njoektjĕroek*, zie *tjoektjĕroek*. (Vgl. *ajĕr* en *ngojor*.)

**NGALABARI**, = *ngadalingding* (zie *dalingding*), geuren. P.

**NGALANA**, z. v. a. *ngalakon* en *njaba*, meestal *ngalalana*, = *ngalalakon* (zie *lakoe*), op reis gaan, een tocht ondernemen (b. v. om boete te doen of om kennis te vergaderen), vreemde landen bezoeken, op avonturen uitgaan, rondreizen.

**NGALEDAT** (vgl. *soledat*), uitschampen (b. v. een mes), zich in de hand snijden ten gevolge van het uitschampen van het mes.

**NGA-LÉGÉNA**, de Javaansche letter(medeklinker) op zichzelve, zonder klinkerteeken; *ngalĕgĕna*, z. v. a. *ngeunah*, aan niets behoefte hebben, bezitten al wat men slechts wenschen kan.

**NGALĔJ** (vgl. *lĕj* en *arĕj*), aanhoudend uitvloeien of uitloopen (b. v. etter uit een wond); aanh. afvloeien (b. v. zand of aarde van een *pasir oeroeg*); in Kad. ook: persing (doch zonder dat drekstof wordt ontlast).

**NGALĔKĔB**, blijven hangen (van rook of damp); ook z. v. a. *hareudang*, zoel, benauwd, tot stikkens toe heet (z. a. in een kamer waar alles gesloten is, bij hitte buiten).

**NGALĔMPREH**, stil nederliggen (van een zieke of slapende); *sare ngalĕmpreh*, stil liggen te slapen (*sare hanteu kerek*, d. i. slapen zonder te snorken). Vgl. *lemprah*.

**NGALEU**, z. v. a. *ngahaleuang*, uit volle borst zingen of blazen.

**NGALEUJ**, schiften-, uitlezen van zaad voor plantmateriaal. B.

**NGALEUJA**, in menigte-, in groote hoeveelheid voorhanden of aanwezig zijn.

**NGALOHKOR**, verkl. met *di loewarna hade keneh, di djĕrona geus roeksak*, van buiten nog goed, maar van binnen reeds verteerd. B.

**NGALONG**, zie *kalong*.

**NGAMBAK** (Buit.), = *majak* (zie *bajak*), bij menigte ergens op of onder liggen (b. v. afgevallen vruchten onder den boom).

**NGAMBENG** (vgl. *ambĕng*), onder het loopen uit de hand eten; *ngambeng bonteng*, op die wijze van een komkommer eten.

**NGAMPLANG**, = *ngaplak*. (Vgl. *kĕmplang* en *ngoemplang*.)

**NGAMPRAH**, overvloeien, overstroomen (van een rivier of van de zee), buiten de oevers treden.

**NGAN** k., *anging* of *nanging*, ook *moeng*, *amoeng* of *namoeng* l., slechts, dan alleen, enkel, alleenlijk, maar, doch. (Vgl. *han* en *kala* II.)

**NGANDAN-NGANDAN**, een dubbele *pajoeng* of zonnescherm, boven één persoon gehouden (voll. *pajoeng doewa ngandan-ngandan*).

**NGANDJOR**, = *ngadon*, zie ald.

**NGANGAH**, zie *angah*.

**NGANGGRÉS**, foutieve uitspraak of schrijfwijze van *ngangrĕs*, zie ald.

**NGANGKANG**, (van visschen en van *boehaja* of krokodillen) zichtbaar zijn, aan de oppervlakte van het water zijn of zwemmen.

**NGANGKAOENG**, huilen, huilend schreeuwen, hevig huilen.

**NGANGKARAWAK**, gescheurd, met een scheur zijn (en wel over een aanmerkelijke lengte), b. v. een sarong, een baadje, een plank, enz.

**NGANGKAWAK** (Kraw.), = *ngangkarawak.*

**NGANGRĔS** (vgl. *ras* en *ngĕrĕs* II.), droevig zijn, bewogen, getroffen, aangedaan, deernis gevoelen (bij het zien van iemands ellende, bij een sterfbed, enz.).

**NGANTĔNG**, gespannen (b. v. een koord), uitgespannen zijn. (Vgl. *ngĕntĕng* bij *kĕntĕng* en *pantĕng.*)

**NGAOER** (samentr. van *ngagaoer*, gelijk *ngegel* van *ngagegel*), brullen (van een tijger enz.), bulderen (van geschut). Vgl. *aor.*

**NGAP**, ong. = ons hap, den mond openen en weer sluiten, snakken, naar lucht happen, enz.; *ngap-ngapan*, gedurig of aanhoudend naar iets happen, aanh. naar lucht happen, enz.

**NGAPIT** (samentr. van *ngahapit*, zie *hapit*), van twee personen of voorwerpen: aan weerszijden van iemand of iets zijn, van weerskanten iemand of iets insluiten.

**NGAPLAK**, = *ngamplang*, een groote watervlakte; wijd uitgestrekt, een groot vlak vormen (van water), overal slechts water zien, blank staan, onder water staan; *ngaplak-ngiplik* of *ngiplik-ngaplak*, ook *ngoeploek-ngaplak*, hetzelfde, maar met verst.

**NGAPLAK-NGIPLIK**, zie *ngaplak.*

**NGARAN** k., *wasta* s., *nami* en *djĕnĕngan* l., *kakasih* l. p., naam; ook: den naam dragen van, heeten; *njĕboet ngaran bapa*, zijns vaders naam uitspreken, is voor kinderen *pamali*; *ganti ngaran*, een anderen naam krijgen (vgl. *landi*); *ngangaranan*, 1. aan iemand of iets een naam geven, noemen; ook: opnoemen (vgl. *njĕboetan* bij *sĕboet*); 2. iemand een slechten naam geven, belasteren, betichten; *dingaranan; oerang ngaranan*, laten we hem (haar, het) noemen (gelijk volgt); *ngangarankeun*, z. v. a. *njĕboetkeun*, iets noemen, vermelden; *dingarankeun.*

**NGARANDAPAN**, verkl. met *njorang ngalampahan*, in de noodzakelijkheid komen van te doen, ondergaan.

**NGARASKEUN**, zie *ras.*

**NGAS** (Indr., verb. van het Holl. as), de as van een wagen of rijtuig. (Zie *indjĕn.*)

**NGASIK**, = *ngagadil* (zie *gadil*), met de hoorns stooten.

**NGATJAH** (Buit.), = *ngĕlaj* (zie *ĕlaj*), kwijlen, z. a. een kind bij het tandenkrijgen.

**NGATJAJ**, ong. = *ngĕlaj*, watertanden, kwijlen, zeeveren.

**NGATJAMBLING**, het spreken van een waanzinnige, onzin praten, als een waanzinnige praten, gekkenpraat voeren.

**NGATJAPRAK**, = *ngetjembrek*, (van vrouwen) maar doorkwebbelen.

**NGATJATJANG**, zie *katjatjang.*

**NGAWAHAN**, een eind achterwaarts gaan om een sprong te nemen of een stoot toe te brengen, een aanloop nemen.

**NGĔBOER** (vgl. *boer*), nab. van 't geluid van water dat men met de hand opschept en weer uitstort; *ngĕtjak-ngĕboer*, z. v. a. *soekan-soekan*, pret maken, veel verteringen maken.

**NGĔBRAG** (vgl. *brag*), helder licht, zoo licht als de dag.

**NGĔDREL**, zie *drel.*

**NGEGEL**, zie *gegel.*

**NGEHKEH**, aanhoudend hoesten; (van een hond) aanhoudend keffen. (Vgl. *ngohkoh.*)

**NGĔHKĔJ** (vgl. *kĕj*), aanhoudend lachen; *pada ngĕhkĕj ngĕlĕtĕk seuseurian*, ze lachten aanhoudend op ingehouden wijze.

**NGĔK**, werkw. tusschenw. voor: boos worden.

**NGEK**, I. nab. van 't geluid van strijkinstrumenten, maar inz. van het schetteren eener trompet; *sĕngek tarompet*, de trompet schettert.

II. Tusschenw., z. v. a. *tjoen* of *antjoen*, zie ald. P.

**NGEKREK**, z. v. a. *misit* (zie *pisit*), niets missen kunnen, karig, gierig.

**NGĔLAJ**, zie *ĕlaj.*

**NGĔLAK**, I. verkl. met *disada*, al maar fluiten of zingen (van een vogel), aanhoudend geluid geven, aanh. schreien of jengelen (van een kind), aanh. blaffen (van een hond); *ngĕlak-ngĕlak*, uithalen van de stem (b v. zingende roeiers). Vgl. *kĕlik.*

II. Een drogen mond hebben, een ergen dorst hebben; *lamoen tatjan ngĕlak pisan oelah rek nginoem*, drink niet zoolang ge geen drogen mond hebt. (Vgl. *ĕlak-ĕlakan.*)

III. Zie *kĕlak.*

**NGĔLAS-NGĔLIS**, = *lĕngas-lĕngis* (zie *lĕngis*) en = *mĕlas-mĕlis*, op droevigen of meewarigen toon spreken; ook: zeer aangedaan zijn.

**NGĔLĔJĔP**, ong. = *njolondong*, zie *solondong.* P.

**NGĔLĔKĔB**, te warm, benauwd, zonder versche lucht (z. a. een gesloten plaats).

**NGĔLĔMĔNG**, = 't betere *ngalĕmĕng*, zie *lĕmĕng.*

**NGĔLĔNONG** (vgl. *kĕnong*), klinken of luiden (van een bel, klok of bekken).

**NGĔLĔNTROENG**, = *ngĕntroeng* (maar sterker), bommen, galmen, gegalm (zie *kĕntroeng*).

**NGĔLĔTĔK**, I. = *antĕng*, stil-, zoet zijn (van een kind), zoet spelen.

II. Verkl. met *seuri dipĕngkĕk*, ingehouden lachen, inwendig om iets lachen;

verder: aan iets twijfelen, geen geloof aan iets slaan.

**NGĔLĔWIR**, zie *kĕlĕwir*.

**NGĔLĔWOENG**, hol en boogvormig of rond (z. a. b. v. een *batok* of z. a. de lucht), gewelfd, gewelf; ook: zeer diep (van een gat in den grond, een put of een hol), den bodem van een gat of hol niet kunnen zien; *goeha ngĕlĕwoeng*, een holle, boogvormige grot. (Vgl. *koeloewoeng*.)

**NGĔLĔWONG**, hetz. als *ngĕlĕwoeng*, zie ald.

**NGĔMASAN**, I. zie *ĕmas*.

II. Alleen in *ngĕmasan pati*, een Javanisme, z. v. a.: het met den dood betalen.

**NGEMBER** (Kad.), verkl. met *djaga*, wachthouden.

**NGEMPLOH**, z. v. a. *hedjo-lembok*, mooi groen staan, welig groeien.

**NGĔMPLONG**, verkl. met *taja halanganana*, niets in den weg hebbende; (van een weg) recht, vlak, ruim, fraai enz., welgebaand, een recht aangename weg, een vlak terrein; (van het gemoed) geen moeite, verdriet of iets anders hebben dat bekommert; *ngarĕmplong*, idem, met verst.

**NGĔMPOER**, roodgloeiend, vurig, brandend, schitterend (van een hel roode kleur, van iemands gelaat, van goud, enz.); *beureum ngĕmpoer*, roodgloeiend, vurig, gloed uitstralen.

**NGĔMPRAJ**, = *ngagĕbraj*, helder licht; *ngĕmpraj tjaäng boelan*, heldere maneschijn.

**NGĔNANG-NGĔNING**, den klank *nang ning* (zie ald.) doen hooren.

**NGĔNDĔK**, zie *kĕndĕk*.

**NGENDJENG**, een bezoek ergens of bij iemand brengen en dan een poosje blijven logeeren [dit laatste onderscheidt het van *ngandjang*, zie *andjang*].

**NGĔNDONG** (*b. p.*), = *mĕlĕndoeng*, zie *pĕlĕndoeng*. P.

**NGENDONG** (vgl. *endong*), verblijven of logeeren in eens anders huis, bij iemand logeeren of voor korten tijd verblijf houden.

**NGĔNE**, steeds voorafgegaan door een ontk. bijw.: *teu ngĕne*, z. v. a. *teu pira*, niet van beteekenis, niet van belang, niet veel om 't lijf hebben; *teu ngĕne lilana*, niet van langen duur zijn; *moal ngĕne*, = *moal pira*, niet van belang zullen zijn, enz.

**NGĔNĔB**, I. z. v. a. *ngĕndĕk* (zie *kĕndĕk*), bezinken. P.

II. = *nginĕb*, zie *inĕb*. P.

**NGĔNĔS**, z. v. a. *nalangsa* en *gĕnah*, bedroefd, treurig, zielsbedroefd; *kangĕnĕsan*, treurigheid, bedroefdheid. (Vgl. *ngangrĕs*.)

**NGENG** (vgl. *ngong*), gesuis of geruisch in het oor (z. a. bij een doove), klinken in de ooren, tuiten; ook werkw. tusschenw. voor hooren, b. v. *ngeng ngadĕnge tjarita*, hij hoorde vertellen; *ngoeng-ngeng*, ieder oogenblik iets hooren; *ngeng-ngengan*, al maar in de ooren ruischen of klinken, tuiten (van de ooren).

**NGENGE**, naam van een boomsoort. P.

**NGĔNGĔT** (Kad., eig. Jav.), naam van een zeer klein insect, boekworm, papier- en kleerenmijt [met zoo iets als voelhoorntjes bij den staart].

**NGENGKET**, verkl. met *deukeut*, *teu djaoeh*, nabij, niet ver.

**NGENGKRENG**, (van de stem of van een geluid) verkl. met *tarik leutik*, schel maar fijn, schril, gillend, doordringend.

**NGENG-NGENGAN**, zie *ngeng*.

**NGENGTJĔP**, of wel *ngengtjĕp-ngengtjĕp*, z. v. a. *djĕmpe-rehe*, doodstil.

**NGĔNTAB**, z. v. a. *ngagedag*, omhoogslaan (van vlammen), hard branden, brandend (heet); *ngĕntab ati*, brandend of heet zijn van gemoed (van toorn, verlangen, deernis, enz.); *ngĕntab-ngĕntab napsoena*, zijn drift brandde of ontbrandde.

**NGĔNTAK-NGĔNTAK**, zie *ĕntak*.

**NGĔNTĔG**, een lange reeks of rij vormen, geen eind aan komen (van voorbijtrekkend krijgsvolk, uitvliegende *siraroe*'s, enz.).

**NGĔNTĔNG**, zie *kĕntĕng*.

**NGĔNTJOEL** (vgl. *tjoel*), verkl. met *njaba hanteu poegoeh*, weggaan zonder reden of zonder bepaald doel, er van door gaan, de plaat poetsen, deserteeren; ook: voortvluchtig; *ngĕntjoel minggat*, zich stil uit de voeten maken, ontvluchten, enz.

**NGĔNTJROED**, er van door gaan, de plaat poetsen.

**NGĔNTOENG**, = *ngĕntroeng*, zie *kĕntroeng*.

**NGĔNTRANG**, brandend of gloeiend heet (door de zon, op een open plek, vgl. *tĕrang* en *pĕntrang*); *ngĕntrang-ngĕntring*, = *mĕntrang-mĕntring*, brandend of gloeiend heet.

**NGĔNTRANG-NGĔNTRING**, zie *ngĕntrang*.

**NGĔPAK**, zie *pak*.

**NGĔPLAK**, I. zuiver, onbevlekt, onbezoedeld (van iets dat wit is), zuiver wit, hagelwit.

II. Zie *kĕplak*.

**NGĔPROEJ**, = *maroehmoej*, neerslag; *hoedjan ngĕproej*, zeer fijne stofregen, regen in den vroegen morgen, neerslag.

**NGĔRAB**, op en neer gaan, wuiven op den wind (b. v. palmtakken), fladderen (van haren, manen, kleederen, enz.); *bandera ngĕrab-ngĕrab*, de vlaggen wapperen. (Vgl. *kelebet*.)

**NGĔRAK-NGĔRIK**, zie *kĕrik*.

**NGERAN**, verk. van *Pangeran*, zie ald.

**NGĔRE**, zekere manier van den hoofddoek te dragen, waarbij de rand langs het hoofd en de *modang* op het achterhoofd zichtbaar is.

**NGERELEK** (van een *pantjoeran* enz.) met een klein straaltje loopen; ook: op den grond of op den vloer rollen (b. v. geldstukken).

**NGERENG**, zie *ereng* II.

**NGĔRĔNTOENG**, ledig zijn (b. v. een fleschje). Vgl. *kĕntroeng*.

**NGĔRĔS**, deeltjes zand of stof ergens op of in (b. v. in rijst of groente, op meubelen, op de voeten, op den grond, enz.); *noe ngarĕrĕs*, wat als stof of derg. ergens op of in is, wat met stof is, waar stof op ligt, bestoven.

**NGĔRĔWIH**, verkl. met *beuki ngomong* of *reja omongna*, praatlustig, veel praats hebben.

**NGESTRENAN**, zie *istri*.

**NGETAN**, zie *wetan*.

**NGĔTĔK-NGĔTĔK**, zie *kĕtĕk*.

**NGĔTĔTĔR**, dial. voor *ngagĕtĕr*, zie *gĕtĕr*.

**NGĔTJAK**, ong. = *ngatjak*; zie *atjak* I. en *ngĕboer*.

**NGĔTJAK-NGATJAK**, zie *atjak* I.

**NGĔTJAP**, zie *tjap*.

**NGETJEMEH**, = *ngetjembrek*, zie ald.; ook wel: tegen iemand dreigementen uiten.

**NGETJEMBLEK**, hetzelfde als *ngetjembrek*.

**NGETJEMBREK**, = *ngatjaprak*, (van vrouwen) maar doorkwebbelen.

**NGĔTJĔJ**, uitvloeien van vloeistof in kleine hoeveelheden (sap uit een vrucht, gom uit een boom, etter uit een wond, enz.).

**NGĔTJET**, zie *tjet*.

**NGĔTJRĔK** (vgl. *ngidjih*), aanhoudend nedervallen van den regen (inz. van den regen die in den West-moesson valt), aanhoudend regenen, plasregenen; *beurangpeuting ngĕtjrĕk bae*, dag en nacht viel de plasregen neer; *keur oesoem ngĕtjrĕk hoedjanna*, ten tijde der plasregens, in den regentijd; *ngĕtjrĕk-ngidjih*, zie *ngidjih*.

**NGĔTRĔK**, verkl. met *tonggoj digawe*, naarstig werken, zonder opzien of rusten doorwerken.

**NGĔTROEK**, zie *troek*.

**NGEUJEUK**, in enger zin k., *ngalawaj* l., garen gereedmaken voor het weven; in ruimer zin (maar dan veelal *sangkirngeujeuk*): omvattend woord voor *mĕteng*, *ngintjir*, *ngoendar* en *ninoen*, dus de geheele bewerking van het katoen, zoodat het woord een breeder beteekenis heeft dan *nganteh*; *pangeujeukan*, vast lokaal voor *ngeujeuk*. (Zie ook bij *seureuh*.)

**NGEUJEUP**, zie *keujeup*.

**NGEUNAH** k., *raos* l., lekker, smakelijk, aangenaam van smaak; ook: zich aangenaam gevoelen, wel zijn, opgewekt zijn; *teu ngeunah* k., *teu raos* l., niet aangenaam, niet wel zijn, onwel, naar, zich naar gevoelen; *rasa teu ngeunah*, zich onwel, ongesteld of naar gevoelen; *matak teu ngeunah*, gezegd van iets waarvan men onwel of naar wordt; *ngeunah-ngeunah*, lekkerlijk; *ngangeungeunah*, iemand „lekker" maken, iemand in een aangename stemming trachten te brengen (maar met zelfzuchtige of andere verkeerde bedoeling); *dingeungeunah*; *kangeunahan*, lekkerheid, aangenaamheid, verkwikking, genot, genoegen; *kangeungeunahan*, op zijn gemak gesteld zijn, zijn gemak of genoegen najagen; *ngangeunahkeun*, het iemand aangenaam maken (b. v. een ondergeschikte), iemand „lekker" maken, maken dat iemand zich prettig gevoelt; *ngangeunahkeun abdi-abdi*, zijn onderdanen het leven veraangenamen; *matak ngangeunahkeun hiroep*, strekken tot veraangenaming van het leven; *dingeunahkeun*.

**NGEUNGAH**, z. v. a. *liwat-saking*, zeer, erg, uitermate, buitengemeen; *sangeungah*, verkl. met *teu ing t ka pagawean*, geheel met iets vervuld zijn; *heran sangeungah*, ten uiterste verbaasd zijn.

**NGEUNGKEUJ**, z. v. a. *ngarĕj* en *ngaleut*, een lange onafgebroken rij vormen; in een lange onafgebroken rij gaan, op- of voorttrekken; *ngaleut ngeungkeuj*, hetzelfde, met verst.

**NGIDJIH**, = *ngĕtjrĕk*, een aanhoudende regen; ook: aanhoudend regenen; *oesoem* (of *moesim*) *ngidjih*, de regentijd [staat tegenover *oesoem katiga* of droge tijd]; *ngĕtjrĕk-ngidjih*, aanhoudend regenen, plasregen; *keur ngĕtjrĕk-ngidjih*, ten tijde der plasregens.

**NGIDJIK**, z. v. a. *madjik* (zie *padjik*), bij iemand inwonen.

**NGIJIH-NGAJAH**, zie *ngajah*.

**NGILĔS**, zie *ilĕs*.

**NGINGHAK**, grienen, schreien.

**NGIPLIK-NGAPLAK**, zie *ngaplak*.

**NGIRAS**, z. v. a. *ngaragoem* (zie *ragoem*), bij eigen functie een andere waarnemen, b. v. *patih ngiras wadana*, de *patih* neemt tevens de functie van *wadana* waar (vgl. *ngaroni* bij *karo*); verder: tevens omvatten, in zich begrijpen.

**NGISTRENI**, zie *istri*.

**NGODA**, = *lengoh*, onbevracht; ook zonder man, zonder vrouw.

**NGOEDOE**, = *koedoe* k., *kĕdah* l., moeten.

**NGOEJOEH-NGAJAH**, zie *ngajah*.

**NGOEJOENG**, ziekelijk, zwak (inz. van zieke hoenders); van menschen: lijdende, er lijdend uitzien, sukkelend; ook: er gedrukt uitzien (b. v. iemand die hartzeer heeft of een kind dat straf heeft gehad).

**NGOEKĚJ**, zich bewegen maar niet van zijn plaats komen.

**NGOELAJAB**, een onrustige-, onbestendige levenswijze voeren (b. v. iemand die geen thuis heeft of veel van huis is); verder: aanhoudend in zijn gedachten met iets bezig zijn, zonder ophouden aan of over iets denken; ook: in onrust zijn ten gevolge van begeerlijkheid, onmatig zijn in zijn begeerten; *ngoelajaban*, in een der beschreven gesteldheden verkeeren; *hanteu ngoelajaban hate*, niet in onrust verkeeren.

**NGOELANGKOEB**, ngbr.; *ngolejang-ngoelangkoeb*, eig. in de lucht op en neer zweven; overdr. voor: in onrust verkeeren, „het overal zoeken" maar nergens kunnen vinden, zeer onrustig-, zeer gejaagd zijn. (Vgl. *kolejang*.)

**NGOELĚJ-NGOELĚJ**, voll. *seuri ngoelěj-ngoelěj*, schudden van het lachen.

**NGOELET**, 's morgens lang slapen, laat opstaan.

**NGOELOEKOETĚK**, stil op een en dezelfde plaats blijven; *ngoeloekoetěk di imah*, stil in huis blijven.

**NGOEMPLANG**, overloopend vol, overloopen, overvloeien. (Vgl. *ngamplang*.)

**NGOENDĚK-NGOENDĚK**, = *ngoeněk-ngoeněk*.

**NGOENDOENG-NGOENDOENG**, = *ngoenoeng-ngoenoeng*.

**NGOENĚK-NGOENĚK**, zie *oeněk*.

**NGOENG**, geruisch in 't oor (doffer dan *ngeng*).

**NGOENG-NGENG**, zie *ngeng*.

**NGOENGOEN**, verkl. met *soesah*, in moeite zijn, bezwaard zijn.

**NGOENJANG-NGENJONG**, = *boelak-balik*, zie *balik*. P.

**NGOENOENG-NGOENOENG** (samentr. van *ngagoenoeng-goenoeng*), berg op berg, als bergen zoo hoog, torenhoog, een grooten hoop vormen, op een stapel liggen, opgestapeld zijn; ook: zeer veel goederen bezitten; *ngoenoeng-ngoenoeng těpi ka mega*, ze liggen opgestapeld tot de wolken.

**NGOEPLOEK**, nab. van het geluid van de *heulang*.

**NGOEPLOEK-NGAPLAK**, zie *ngaplak*.

**NGOEPOEK**, (van vogels enz.) plat op het lijf zitten in stof, asch of zand (in 't alg. in iets dat stuift), zich bakeren in het zand (b. v. een kip); verder: plat op den grond staan (dus niet op palen (van een huis); ook (van hoenders en andere vogels): de vleugels uitschudden; *ngagaloedra-ngoepoek*, gezegd van een terrein (stad, dorp) dat vrij nauw door heuvels of bergen is ingesloten (z. a. b. v. Soemědang), dus: in een vrij nauw ingesloten dal liggen [dat in den regel waterrijk en dus ook vruchtbaar is].

**NGOESIBAT** (Buit.), verkl. met *teu bageur* en *koerang adjar*, ongemanierd, onopgevoed.

**NGOEWANG-NGIJOENG**, gonzen (b. v. een *bangbara*), snorren; (van kinderen) jengelen, jengelig. (Vgl. *hijoeng*.)

**NGOHKOH**, aanh. hoesten. (Vgl. *ngehkeh*.)

**NGOJOK**, verkl. met *tjitjing dina tjai*, in het water blijven (b. v. iemand die baadt); *ngojok bae dina tjai*, hij bleef maar in het water.

**NGOJOR** (Bant.), waden door, doorwaden.

**NGOK**, werkw. tusschenw. voor: kussen (nader uitgedrukt door *tjingok*), smok.

**NGOK-NGEK**, nab. van 't geluid van de *rěbab* en de *tarawangsa*.

**NGOKOK**, verkl. met *teu daek njaba*, *tjitjing bae di imah*, niet houden van uitgaan, stil in huis blijven, huiselijk zijn.

**NGOLEMBAR**, (van een visch in 't water) even zichtbaar zijn en dan weer verdwijnen; verder: zich niet op zijn plaats gevoelen, niet op zijn gemak zijn.

**NGOLETRAK**, droog zijn, droog liggen (een rivier, een *parakan* of een put), uitgedroogd.

**NGOLOHKOR**, z. v. a. *bědjad*, zie ald.; ook van iets dat er van buiten mooi uitziet: van binnen vermolmd, uitgevreten, verteerd (*di loewarna aloes, di djěrona koropok, kawas kai dihakan rinjoeh*).

**NGOLOWONG**, zie *kolowong*.

**NGOMBONG**, zie *kombong*.

**NGONG**, = *ngeng*, geruisch of gesuis in het oor (z. a. bij een doove), klinken in de ooren, tuiten; ook: werkw. tusschenw. voor hooren; *ngong ti koelon kongkorongok hajam*, daar hoorde men in het Westen hanengekraai.

**NGONGKONG**, I. nab. van 't geluid van den *bangkong*.

II. Zóó achteloos zitten dat de schaamdeelen zichtbaar zijn. P.

**NGONGKRONG**, niet te eten hebben, hongerlijden, gebrek lijden. (Vgl. *ngangkroek* bij *angkroek*.)

**NGONTJAR**, (van een vrouw) zonder man zijn, z. v. a. *lengoh*; (van een man) zonder werk zijn; (van een kind) uithuizig zijn (van een bruigom) niet naar zijn bruid omzien; (van een paard enz.) aan een lang touw in de weide loopen. (Vgl. *kěntjar*.)

**NGONTONG**, zie *ontong*.

**NGOPEK**, zich niet stilhouden (b. v. een kind dat naar alles grijpt); verder: zich ijverig weren of roeren, vlijtig werken; *lamoen teu ngopek moal njapek*, z. v. a.: wie niet werkt zal niet eten.

**NGOPEPANG**, veel beweging maken met armen en handen, overal de handen aan slaan, nu dìt dan dát aanvatten; ook: gesticuleeren.

**NGOPET** (vgl. *ngepet* bij *kepet*), zijn billen na ontlasting afvegen aan het gras of op den grond; verder: zijn eigen drek eten [in het dwaas idee daardoor rijk te zullen worden]; *elmoe ngopet*, de leer of kunst om door aanwending van zekere geheime middelen en het eten van zijn eigen drek rijk te worden. [Menschen die deze *elmoe* te hunnen bate hebben aangewend, worden, zoo zegt het volksgeloof, na hun dood door Hooger Macht uit hun graf genomen en *dipalidkeun* of *ditjatjag*, d. i. in den stroom geworpen of in stukken gehouwen, en zoo naar hun huis terug gezonden. Er zijn ook andere verklaringen, b. v. deze: iemand doet zijn gevoeg op de plek waar hij *taleus* plant; de aarde wil het overschot van zoo iemand niet opnemen en daarom moet hij in den stroom geworpen worden, terwijl hij in stukken gehakt wordt onder 't geroep: „*Bagong! Bagong!*"]

**NGORA**, (van menschen, dieren en planten het tegenoverg. van *kolot*) jong, jeugdig; (van menschen k., *anom* l.); verder, doch alleen 't k.-woord: versch (b. v. gebak), nieuw (b. v. een stad), frisch (b. v. van het groen), licht (in tegenoverg. van donker, van kleuren, metalen, enz.); *mangsa ngora, keur ngora*, in de jeugd; *hedjo ngora*, lichtgroen; *beureum ngora*, lichtrood; *toelang ngora*, kraakbeen; *boelan ngora*, wassende maan; *ĕmas ngora*, jong (d. i. niet heel best) goud; *oetjoet ngora*, ontijdige bevalling, vroeggeboorte, onvoldragen vrucht [van een vrucht die in het leven blijft, althans had kunnen blijven leven; vgl. *oedoel*]; *daoen ngora*, nieuw blad; overdr. verjongd; *Soemĕdang didaoen-ngora*, Soemĕdang is nieuw geworden, is verjongd; *di ngora-ngora*, op (nog) jeugdigen leeftijd; *ti ngongora*, = *ti boeboedak*, van jongs af, van der jeugd aan; *ngongoraeun*, (van een bejaard mensch) zich jong voelen, zich als jong voordoen; *ngangorakeun*, iemand jonger maken dan hij is (b. v. door hem *adi* te noemen, terwijl men hem met *kakang* had moeten aanspreken); ook: omsmelten (van oude metalen), nieuw maken; *dingorakeun*; *kangoraän*, jonkheid.

**NGOROK** (vgl. *kerek* I.), een snorkend geluid geven met de keel (z. a. iemand wien slijm voor de keel zit), snorkend spreken, snorkend kraaien, enz. (uit oorzaak dat er iets in de keel zit of dat keel of borst aangedaan is); ook: reutelen, rochelen (van een stervende).

**NGORONTJOD**, = 't meer gebr. *njorotjod*, beven of knikken van de knieën.

**NGOSER**, zie *oser*.

**NGOSOM**, onduidelijk spreken (omdat men den mond vol heeft); ook wel voor: een vollen mond hebben, d. i. eten, etende zijn.

**NGOTEPANG**, = *ngopepang*.

**NGOTJEMBAR**, = *ngolembar*.

**NGOTJOMANG**, in 't alg.: praten, babbelen; in 't bijz.: verward spreken, wartaal spreken, allerlei onzin praten, ijlen. (Vgl. *atjo*.)

**NIBOENG** (Mal.), naam van een palm, dezelfde als *djambe*.

**NIGANG**, = 't meer gebr. *sigĕr*.

**NIJAT** (Ar.), voornemen, doel, plan, van voornemen zijn; verder: meenen, meening, bedoeling; ook wel: opzet, opzettelijk; *owah nijat*, van stemming of gezindheid veranderen; *nganijatan*, zich ten doel stellen, wenschen, bedoelen, in het oog houden; *dinijatan tapa*, z. v. a. *diangkeuhkeun tapa*, iets met onthouding (zelfbeheersching) volbrengen; *nganijatkeun*, doen met het doel om, bestemmen voor (b. v. iets dat men maakt); *dinijatkeun*; *panijatan*, plan, bedoeling, voornemen, doel. (Vgl. *sĕdja*.)

**NIKAËN** (Indr.), aanw. voornw. voor iets dat zich op eenigen afstand bevindt, z. v. a. *eta*, zie ald.

**NIKAH** (Ar.), l. van *kawin*, huwen. (Zie verder *tikah*.)

**NIKIJËN** (Indr.), aanw. voornw. voor iets dat vlak bij is, z. v. a. *ijeu*, zie ald.

**NIKOEWËN** (Indr.), aanw. voornw. voor iets dat heel ver af is, z. v. a. *itoe*, zie ald.

**NIKTRIK** (Buit.), alleen in de uitdr. *teu soedi niktrik*, ong. = *hanteu soedi ngawoelaän*, niet willen doen, iets niet willen uitvoeren (een werk, een bevel, enz.).

**NILA** (Skr.), de kleurstof verkregen uit de *taroem*, indigo; *nila-nila* (Z.-B.), naam van een zeevisch: *panimba nila*, verbl. uitdr. voor *tjarog* en dit een speling op *tjaroge*.

**NILAKANDI**, naam van een fraaien steen, voll. *batoe nilakandi*.

**NILAM**, zie *tilam*.

**NILËM**, I. (Perz.), naam van een blauw edelgesteente, de saffier, voll. *intĕn nilĕm*.
II. Naam van een zoetwatervisch.

**NI'MAT** (Ar.), verkl. met *ngeunah*, genot, inz. geestelijk genot, genoegen, genieting, geneugte, aangenaamheid; ook: weldaad; verder: aangenaam, genotvol, zalig.

**NIMBAL**, zie *timbal.*

**NING** (Cher.), samentr. van *nanging*, zie ald.

**NINGNANG**, verkl. met *gĕde hidji*, d. i. ongelijk van grootte; ook z. v. a. *teu pantĕs*, niet staan, niet bij elkander passen (b. v. een leelijke man en een mooie vrouw, een leelijk mensch en fraaie kleeding, menschen van verschillende richting, enz.).

**NINI** k., *ejang* l., grootmoeder; ook benaming voor oude vrouwen in het algemeen; *nini-nini*, 1. oud vrouwtje, best; - 2. = *kini-kini*, zie aldaar.

**NIPAH**, zie *daon.*

**NIPAK**, verkl. met *roemasa*, indachtig, aan zichzelven gedachtig, niet hooger van zichzelven denken dan men inderdaad is; *teu nipak*, z. v. a. *teu roemasa* of *teu ngaroemasakeun maneh*, niet indachtig zijn aan hetgeen men is, zijn stand vergeten, trachten naar hetgeen boven ons bereik is.

**NIPAS** (Ar., nifas), bloederige afscheiding na de bevalling. [Zoolang deze duurt is de vrouw *nadjis*, d. i. uit godsdienstig oogpunt onrein.]

**NIPKAH** (Ar., nafaqah), het onderhoud dat de man, volgens het Mohammed. recht, verplicht is aan zijn vrouw te geven; huishoudgeld, onderhoud; *nganipkahan*, in de behoeften zijner vrouw (en van zijn gezin) voorzien, aan zijn gezin levensonderhoud geven; *dinipkahan.*

**NIRMALA** (Skr.), zonder vlek, onberispelijk.

**NIRON**, zie *tiroe.*

**NIRTJA**, verkl. met *pindah*, verhuizen; *nirtja koemawoela*, in een anderen dienst gaan, van dienst veranderen.

**NISAB** (Ar., nitsab, eig. minimum van belastbare hoeveelheid), verkl. met *leuwih ti noe dipake*, d. i. dat wat men overhoudt, wat men voor het gebruik niet behoeft, het overvloedige; *sanisabna*, het overvloedige-, het overschot ergens van.

**NISBAH** (Ar.), betrekking, verhouding; verder: betrekkelijk, relatief, naar verhouding.

**NISKALA** (Skr., ongedeeld, ondeelbaar), volgens P. onstoffelijk. (Vgl. *kala.*)

**NISKARA**, maar in den regel *saniskara* k., *saniskantĕn* l., al, alle, alles.

**NISTA** (Skr.), laag, gemeen, slecht, schandelijk, verachtelijk, min, een schande zijn voor, een vlek werpen op (zie ook bij *oetama*); *nista tĕmĕn*, in-gemeen, een erge schande zijn voor, enz.; *mikanista*, iets voor *nista* houden; *dipikanista*; *nganistakeun*, in discrediet of minachting brengen, verachtelijk maken, gemeen-, onheilig maken; *dinistakeun*; *panistaän*, hetgeen niet goed-, laag-, min of schandelijk is, of wel tot dergelijke verkeerdheid aanleiding kan geven; *kanistaän*, gemeenheid, oneerbaarheid, schandelijkheid, enz.

**NJA**, I., veertiende letter van het Soend. alphabet.

II. Korte vorm van *ĕnja*, zeker, waar, juist; inz. nadrukswijzer, welke geplaatst wordt vóór een woord of zinsnede waarop men nadruk leggen wil. De voornaamste gevallen, waarin van dezen nadruksw. gebruik wordt gemaakt, zijn de volgende: 1°. komt hij veel te staan voor een aanw. voornaamw., voor een pers. voornaamw., voor een bijw. van hoedanigheid, maar ook wel voor eenig ander woord, b. v.: *nja ijeu*, deze (dit, hij, enz.) is het; *nja eta*, die (dat, hij enz.) is het, dat is, en wel, namelijk; *nja kaoela*, ik ben het; *nja kijeu*, *nja kitoe*, aldus, alzoo, op deze (die) wijze; *ngan kakara nja ajeuna pisan nja nendjo ka adjĕngan teh*, eerst heden zie ik u. - 2°. De gewone volgorde van de deelen van een zin is deze, dat het onderwerp voorop komt te staan, maar soms wordt deze orde omgekeerd, om het onderwerp meer te doen uitkomen, en dan krijgt dit bovendien *nja* vóór zich, b. v.: *narima pondok nja akal* (in plaats van *narima akal pondok*), ik erken dat mijn verstand bekrompen is. - 3°. De gewone constructie van den zin is, dat een bepaling komt te staan achter het bepaalde woord, maar soms wordt deze orde omgekeerd, om de bepaling meer te doen uitkomen, en dan krijgt deze bovendien *nja* vóór zich, b. v.: *koedoe poĕ eta nja leumpang* (in plaats van *koedoe leumpang poĕ eta*), ge moet op dien dag vertrekken. - 4°. Bestaat de bepaling van een zelfst. naamw. uit twee leden, dan worden deze niet door een voegw., maar door middel van *nja* aaneengeschakeld, b. v.: *wadah gĕde nja aloes*, een groot en sierlijk vat. - 5°. Dient deze nadruksw. om uit te drukken wat wij doen door de woorden zooveel .... als, even .... als, b. v.: *di koeboer teh nja poĕk nja njĕri*, in het graf heeft men het zoowel donker als pijnlijk. Deze constructie is in het algemeen op haar plaats bij veelvoudigheid van onderwerp, gezegde of bepalingen, b. v.: *di mana nja nagara, nja boemi, nja lĕmboer?* waar ligt uw land, uw huis, uw dorp? (Zie verder Spraakk. § 225.)

**NJAÄH** k., *asih* l., liefhebben, beminnen, gehecht zijn aan, niet kunnen afstaan, niet kunnen missen; ook: het liefhebben, liefde, genegenheid; *njaäh mere barang*, zijn goed-, net zijne niet kunnen missen;

*njadhan*, liefde bezitten, liefderijk, weldadig; ook: verkleefd; *njadhan kana banda*, verkleefd aan de aardsche goederen; *kanjadh*, liefde, genegenheid; ook: geliefde, vertrouwde; *anak kanjadh*, geliefd kind; *pikanjadh*, g. w.: heb lief! *mikanjadh*, iemand of iets liefhebben, beminnen; *dipikanjadh*; *silih-pikanjadh*, elkander liefhebben; *kanjadhan*, liefde, genegenheid. (Vgl. *ĕnod* I. en *heman*.)

**NJADOER**, verkl. met *njarita teu poegoeh*, onzin praten. (Zie ook *sadoer*.)

**NJAH**, werkw. tusschenw. voor: de oogen openen (nader uitgedrukt door *beunta*). P.

**NJAHNGEUJ**, met het hoofd een weinig opgeheven zitten; (van visschen) naar de oppervlakte komen om lucht te happen; ook = *njangheuj*, zie *sangheuj*. P.

**NJAHNJAH-NJOHNJOH**, schrokkend uit de rechter- en linkerhand te gelijk happen.

**NJAHO** k., Buit. en Tjiandj. *wĕroeh* s., *oeninga* l., Band. enz. *oeninga* s., *tingali* l., weten, kennen, verstaan; *mere njaho*, kennisgeven; *teu njaho ka toekang ngarit*, 't kan mij niet schelen al is het een grassnijder (d. i. ik wil hem toch wel trouwen); *njaho di lalaki*, (van een vrouw) met een man in intieme aanraking zijn geweest; *njaho-njaho*, pas tot kennis komen, bij het komen tot inzicht; *njanjahoanan*, zeggen dat of zich voordoen alsof men iets weet (maar het inderdaad niet weten), betweterig, eigenwijs, betweterij, wijzer willen zijn dan; *njanjahoanan ka Allah*, wijzer willen zijn dan God, zich boven God verheffen; *nganjahoan*, aan iemand kennisgeven, mededeelen, doen weten; *dinjahoan*; *nganjahokeun*, iets aan iemand te kennen geven of doen weten; ook: zich er toe stellen om iets goed te weten, kennen, erkennen; *dinjahokeun*; *kanjahokeun*, g. w., meestal *kanjahokeun koe maneh!* er worde door u geweten! weet! *dikanjahokeun*, maken dat men iets weet, zich eigen maken, geweten worden; *nganjaho-njahokeun maneh*, verkl. met *hanteu njaho madjar maneh njaho*, zich diets maken dat men iets weet of kent, zich voordoen alsof men iets weet; *kanjaho*, kennis, kunde, wetenschap; *kanjahoan*, gekend of geweten worden, kennis dragen, geweten, bekend; *nganjahoankeun* (van *kanjahoan*), te weten komen, kennis erlangen of dragen van.

**NJAÏ**, I. titel die in het algemeen aan Inlandsche vrouwen en meisjes gegeven wordt (vgl. *nji*); ook noemt de man zijn vrouw wel aldus (tot of van haar sprekende); verder wordt het wel gebruikt in de beteekenis van vrouw of echtgenoote; *njaïna*, zijn echtgenoote; - in het bijzonder betitelt men zoo de bijzitten van Europeanen en Chineezen (in onderscheiding van *njonja*); *para-njaï*, hofjuffer, hofdames; *njaï-njaï*, 1. = *para-njaï*; 2. een bij den spreker onbekende Inl. juffrouw of dame.

II. (Z.-B.), grootmoeder; *njaï-njaï* (ald.) naam van een zeevisch.

**NJAÏT**, ziet *djaït*.

**NJAJ** (korte vorm van *ĕnjaj*), een flikkering van licht of vuur; *njaj-njaj*, herh. flikkeren; *njarajnjaj*, idem, met verst. *njaj-njajan*, gedurig een flikkering uitlaten of geven (b. v. vuurvliegen of lichtjes).

**NJAJEUD**, verkl. met *loba* en *reja*, in groote getale, de meeste. P.

**NJALANGKROENG**, zie *tjangkroeng*.

**NJALĔSĔR**, zie bij *sĕsĕr* I.

**NJALINJIT**, zachte maar aanhoudende (knagende of stekende) pijn hebben (inz. in een tand of in den buik); *seuri njalinjit*, lachen „als een boer die kiespijn heeft", smartelijk lachen.

**NJALISIB**, langs den rand of het kantje loopen (b. v. langs den rand van een *kampoeng*), langs de zijde gaan (b. v. van een kogel, maar zóó dat de buitenkant van het voorwerp beschadigd raakt).

**NJAMA**, eieren (van de *pĕnjoe*) zoeken aan het strand, schildpadeieren zoeken.

**NJAMBIRAT**, buiten den rand, buiten de opening (b. v. gieten of zijn gevoeg doen); ook: naar buiten komen, zich uitstorten (b. v. de hersenen).

**NJAMBOEWANG**, ong. = *njĕlĕboeng*, opstijgen (van rook, geur of stank), zich verspreiden (van geur of stank), geuren, rieken; *njamboewang ka awang-awang*, de geur steeg op in de lucht.

**NJAMOE**, voll. *sipat njamoe*, benaming voor alle soort van stoffen of manufacturen (z. a. linnen, katoen, zijde, enz.); ook: de asch die overblijft na het verbranden van zulke stoffen; *samerang-njamoe*, een ziertje; *baoe njamoe*, brandlucht (ontstaan door het schroeien of branden van dergelijke stoffen).

**NJAMOS**, z. v. a. *lapoer*, te loor gaan, alles kwijt zijn.

**NJAMPE**, zie *djampe*.

**NJAMPLOENG**, I. stuk of part van een *nangka*-vrucht; *sanjamploeng*, één zoodanig stuk, enz.; *njamploengan* (van de *nangka*-vrucht) met parten, uit stukken bestaande.

II. Naam van een grooten boom, waaruit olie verkregen wordt, voll. *ki njamploeng*.

**NJANA** (Skr., jnâna, kennis, besef) k., *njantĕn* (doch niet algemeen) l., meenen, denken, gissen; *teu njana*, niet gegist-, niet

gedacht hebben; ook: dat had ik niet gedacht! *nganjanadn*, aangaande iets of iemand denken of gissen, vermoeden; ook: verdenken; *nganjanadn goreng*, van iets of iemand kwaad denken, van kwaad verdenken; *dinjanadn*; *kanjanadn*, gedacht-, gemeend-, gegist-, vermoed worden of zijn; *panjana*, meening, gissing, gedachte, vermoeden; ook: ik meende, ik dacht, ik vermoedde.

**NJANG**, een voorv. dat, vóór stamw. geplaatst, daarvan een klasse van werkw. vormt, die een richting te kennen geven. (Zie Spraakk. § 56-58.)

**NJANGKEROK**, of ook *nangkerok*, (van het water in een stroom, beek of put) op een enkel plasje in een kuiltje of kolkje na verdwenen zijn; *njalangkerok*, idem, doch van meerdere zulke plasjes.

**NJANGLANDEUH**, zie *landeuh*.

**NJANGONTO**, z. v. a. *ngadjagrag*, voorhanden-, aanwezig zijn.

**NJANGORONG** (Z.-B.), een vooruitstekend gebit hebben.

**NJANJAOETAN**, zie *saoet*.

**NJANJI**, ook wel *manjanji* (eig. Mal.), zingen; *nganjanjikeun*, een lied zingen; *dinjanjikeun*; *njanjian*, gezang, lied. (Vgl. *poedji* en *kawih*.)

**NJANTĔN**, l. van *njana*, zie ald.

**NJANTONG**, gereed zijn, gereed staan; *pamasangan ĕnggeus njantong*, het blad (met gerechten enz.) staat (of stond) gereed.

**NJAO**, grof voor *doeka*, en = *teu njaho teuing*, ik weet het niet! ik weet er niets van!

**NJARA**, het weefgetouw (de *pakara*) opslaan. P.

**NJARING**, wakker zijn, waken (niet slapen), wakker blijven; ook: wakker worden, ontwaken uit den slaap; *masih njaring*, nog wakker zijn, nog niet slapen; *njaring bae*, steeds wakker of wakend zijn; *njaring ati*, wakker van hart (of geest). Vgl. *hoedang* en *lilir*.

**NJAROSOL**, zie *njosol*.

**NJASAJ**, afgemat, zeer vermoeid, uitgeput, niet of bijna niet meer voortkunnen (b. v. iemand die loopt of zwemt); *ngodjajna geus njasaj*, hij was uitgeput van het zwemmen.

**NJASAPAN**, samentr. van *njasarapan*, onder iets leggen (b. v. vloei onder papier dat men wil beschrijven); *njasapankeun*, iets zóó ergens onder leggen. (Vgl. *sasarap*.)

**NJAT**, zie *tjat* I.

**NJATA** (Skr., niyata, uitgemaakt zeker), z. v. a. *boekti*, blijkbaar, duidelijk, aanschouwelijk, gebleken, aan het licht getreden, bewaarheid, bevestigd; *nganjatakeun*, tot helderheid trachten te brengen, blijkbaar doen worden, aan het licht doen treden, doen blijken, openbaren; *alam sedjen noe dinjatakeun koe Allah*, God zal een andere wereld in 't aanzijn doen treden; *kanjataän*, blijkbaarheid, afdruksel, beeld; *manoesa teh djadi kanjataän Goesti*, verkl. met *sipat Allah njatana dina manoesa*, d. i. de eigenschappen Gods zijn zichtbaar in den mensch.

**NJATJAREKKEUN**, zie *tjarek*.

**NJATJAS**, verkl. met *herang*, helder, klaar; ook: goed uitkomen (b. v. een kleur), een goed figuur maken (b. v. iemand in zijn officieel kostuum).

**NJATJAT** (vgl. *tjat*), l. van *badarat*, te voet gaan.

**NJATOE**, grof voor *ngahakan*, eten, inz. het middagmaal gebruiken; ook in algemeener zin: gebruiken, genieten; *njatoe bako*, tabak gebruiken (kauwen); *beuki njatoe*, vraatzuchtig; *njatoean*, eten (vreten), grazen (van dieren); (van een ziekte, van roest enz.) voorteten, om zich grijpen, invreten, doorvreten.

**NJAWA**, ziel, de ziel (vgl. *djiwa*); overdr.: leven; ook z. v. a. lieveling; *adoeh, njawa!* ach, mijn ziel! *poepoet njawa*, of *bejak njawa*, den doodsnik geven, sterven; *samběr njawa*, naam van zeker vergiftig preparaat (P.); *ngala* (of *njaboet*) *njawa*, iemands ziel wegnemen; *moendoet njawa*, de ziel opeischen; *ngaleupaskeun njawa*, zijn (eigen) ziel bevrijden; *mĕgatkeun njawa*, het leven afsnijden; *poma, njawa, oelah angkat!* ook, lieveling, ga toch niet heen! *tjitjing di njawa batoer*, verkl. met *tjitjing di noe lain ahlina*, d. i. onder vreemden verkeeren; *hiroep koe iboen, gĕde koe poĕ, tjitjing di njawa batoer*, d. i. zonder eigen woning zijn (buiten, in de bergen of in het veld verkeeren en zoo onder vreemden verblijven); - *njawadn*, een ziel hebben, bezield zijn; *pinjawa*, verkl. met *woengkoel kana njawa bae*, zich aan het hoogere (geestelijke) niet laten gelegen liggen, alleen voor het lagere leven; *nganjawadn*, bezielen; *dinjawadn*.

**NJĔBOER**, met de voeten plassen (van iemand die zwemt). Vgl. *kĕtjĕboer*.

**NJĔD**, werkw. tusschenw. voor: trekken aan (b. v. een visch aan het aas, een vlieger aan het garen, enz.); ook: beet hebben; *njĕd-njĕd*, gedurig beet hebben; *njĕd-njĕdan*, op en neer gaan (van den dobber); ook: den dobber laten dansen op 't water; verder: door korte rukjes aan het garen den vlieger doen opgaan.

**NJEH**, I. werkw. tusschenw. voor: lachen (nader uitgedrukt door *seuri*).

II. Werkw. tusschenw. voor: scheuren (nader uitgedrukt door *sĕweh* enz.).

**NJEKSREK**, = *ngarĕj* (zie *arĕj* II.), in een troep achter elkander loopen; (van een school visschen) tegen den stroom op zwemmen.

**NJĔLĔBOENG**, uitgolven (b.v. een stroom), uitslaan (van rook of van de vlammen), opgaan (van geur of stank). Vgl. *njamboewang*.

**NJELED**, op zijde gaan. (Vgl. *seled.*)

**NJĔLĔG**, in de keel blijven steken (van iets dat men bezig was door te slikken).

**NJĔLĔGON**, zie *tjĕlĕgon*.

**NJĔLĔNJIT**, = *njalinjit*, zie ald.

**NJELEWER**, (van een vrouw) haren man ontrouw worden, verkl. met *mangdjinahkeun*, afhoereeren; ook *mangnjelewerkeun*.

**NJĔLIK** (waarsch. Jav. van tjĕlik), verkl. met *hanteu bĕnĕr hate*, bedrieglijk ten aanzien van iemand handelen, iemand teleurstellen; *oelah njĕlik ka toewa*, stel je ouders niet teleur in hun verwachting.

**NJEMĔL**, = *njambal* (zie *sambal*), *sambal* maken (wrijven).

**NJĔMPLOE**, een grooten buik hebben (van iemand die veel gegeten heeft of van een zwangere); *padoe-njĕmploe*, zich bij het eten er niet om bekreunen of het lekker is als men zich den buik maar dik eten kan, zich dik eten.

**NJĔMPLONG**, = 't meer gebr. *nonggeng*, zie *tonggeng*.

**NJĔN**, werkw. tusschenw. voor het plooien van den mond tot een lach of ook voor het lachen zelf; *njĕn imoet*, hij plooide den mond tot een lach.

**NJENANG**, schitteren (van iets dat zich in het donker bevindt); ook gezegd van de oogen van iemand die in het donker ligt te staren; *kokoro njenang*, blinkende armoede.

**NJĔNGIR**, snuivend met den neus het aangezicht afwenden van iemand of iets die of dat stinkt; ook wel: den neus (voor iets of iemand) optrekken.

**NJĔNGTJĔRĔGĔNG**, z. v. a. *heuras*, zie aldaar. P.

**NJĔNJĔP** (vgl. *tjĕp*), 1. knijpend, snijdend (inz. koud, z. a. wanneer men de hand steekt in ijskoud water); 2. de keep (eig. knijper) van een pijl (waarmede deze op het koord geplaatst wordt; zie *malindjo*); *njĕnjĕpan*, 1. van *moerijang*, de koorts hebben; ook: koorts.

**NJĔNTOK**, zie *tjĕntok*.

**NJĔNTRENG**, niet van werken houden maar liever mooi gekleed bij den weg slenteren, pronkziek.

**NJĔNTREU**, 1. (van een kind, doch ook van een vrouwtje dat eigenlijk nog een kind, maar reeds zwanger is) een grooten buik hebben; - 2. klein, maar net (*loetjoe*) zijn.

**NJERE**, I. de nerf (steel of graat) der bladeren van palmen [die der kokospalmbladeren worden bij handvollen saamgebonden tot bezems; van die der *kiraj*-palmbladeren maakt men de zoogen. *kadjang*-matten of *giribig*]; *sapoe njere*, bezem, bestaande uit een handvol samengebonden bladstelen van den kokospalm. (Zie ook *laki*.)

II. Strengetje (garen) waarvan er zeven in een knot gaan; *sanjere*, één zoodanig strengetje, enz.

**NJEREKEH**, uitspreiden, uiteendoen (van de vingers), uit elkander gaan (b. v. een gebak); ook z. v. a. *njeuweu* (zie *seuweu*), uitloopers maken, uitstoelen (suikerriet rijst, enz.)

**NJERELEK**, zie *serelek*.

**NJĔRET** (vgl. Jav. sĕret), amfioen rooken of schuiven. (Zie *madat*.)

**NJĔRI**, zeer doen, pijn doen, pijn hebben de barensweeën hebben; ook: pijn, smart barenswee; *toeroet njĕri*, lijden met; *nganjĕnjĕri*, iemand pijn of leed aandoen iemand smart veroorzaken; *dinjĕnjĕri*: *nganjĕrikeun*, maken dat iemand pijn heeft; pijn-, smart of leed aandoen; *dinjĕrikeun*; *kanjĕri*, pijn, smart; *kanjĕrian*, smart, pijn, lijden; *tjeurik kanjĕnjĕrian*, pijnlijk (smartelijk, bitter) weenen.

**NJETA**, soms in de spreektaal voor *nja eta*, zie *eta*.

**NJEUEUNG**, zie *djeueung*.

**NJEULEUAN**, dial. voor *neuleuan*, zie *deuleu*.

**NJEUNGSEUNG**, een weinig uit- of opgezet (van de borsten van een meisje); *keur njeungseung*, de periode waarin een meisje huwbaar wordt.

**NJEUNGSEURIKEUN**, zie *seuri*.

**NJEUNGTJEURIKAN**, zie *tjeurik*.

**NJEUNGTJLEU**, alléén op een hoogte zitten, b. v. op een kameel (terwijl de anderen in de laagte zijn).

**NJEURIH** (Bad.), = *njĕri*, pijn hebben, pijn. P.

**NJEUROE**, (Z.-B.), = *njiroe*, zie ald.

**NJI**, in de spreektaal veelal, en in samenst. bijna altijd gebruikt in plaats van *njaï*, b. v. *nji toemĕnggoeng*, *nji wadana*, *nji doktor*, enz. (Zie verder *njaï*.)

**NJIGIRKEUN** (*b.p.*), = *ngagigirkeun*, z. *gigir*

**NJIJEUN**, zie *djijeun*.

**NJIKTJRIK** (Z.-B.), = *napi*, zie *tapi*. P.

**NJILEUK**, zie *tjileuk*.

**NJILIWOERI**, zich stilletjes mengen onder

degenen die toebereidsels maken voor een feest [om zich daarbij te bevoordeelen].

**NJINGSIJEUNAN**, zie *sijeun*.

**NJINGTJING** (Z.-B.), z. v. a. *ngadjingdjing* (zie *djingdjing*), in de hoogte tillen. P.

**NJINGTJRIWILAH**, steeds om zich heen kijken. P.

**NJIRIKTJLIKAN**, te verg. met *mirilik*, aanh. neervallen of op iets vallen, b. v. zaadjes.

**NJIROE**, naam van een ronde mand, soort van wan (vgl. *tapi*); *njiroean*, naam van een kleine (middelmatige) honingbij [zij maakt haar nest in boomholen en rotsspleten]; *para-njiroean*, honingraat; *sajang njiroean*, bijennest, bijenzwerm; *lir sora njiroean pindah*, als een gonzende bijenzwerm (vgl. *odeng* en *teuweul*); *njiroean tara njeuseup noe pait*, een bij zuigt nooit uit wat bitter is, sprkw. voor: men zoekt vriendschap met een rijke, enz.

**NJITJIAN**, zie *tji*.

**NJITJIKEUN**, zie *tji*.

**NJOBEK**, z. v. a. *ngolahkeun*, eetbaar maken; *njobek ontjom*, *boengkil* maken tot *ontjom*, *boengkil* eetbaar maken.

**NJOEBLÈK**, z. v. a. *lĕgok*, zie ald.

**NJOEDIR**, ongewapend zijn, nl. op reis of op weg [elders echter: gewapend zijn]; ook: de sarong slordig lang dragen (vgl. *soder*).

**NJOED-NJĔD**, zie *njĕd*.

**NJOEKLEUK**, verkl. met *njanglandeuh* en *moedoen*, sterk afloopen, b. v. de bedding eener rivier (sterker dan *njangsaja*, zie *sangsaja* II.).

**NJOENGKĔDAL-NJOENGKĔDIL**, een speling op *wĕdal*, uitgaan, en *bĕdil*, geweer, zoodat het geheel moet beteekenen: uitgaan met een geweer. P.

**NJOENGKĔDANG**, in schuinschen stand staan of geplaatst zijn (b. v. een kar, met den boom in de hoogte).

**NJOENGKĔDIL**, z. *njoengkĕdal-njoengkĕdil*.

**NJOENGKĔLIT**, een pijnlijk gevoel hebben; *matak njoengkĕlit nja ati*, dat veroorzaakt een pijnlijk gevoel in het hart.

**NJOEROEDOET**, zie *tjoeroedoet*.

**NJOET-NJOT**, zie *njot*.

**NJOGLENG**, een wijze van de kris te dragen, waarbij alleen de punt der scheede in den gordel steekt en het geheele bovengedeelte er van boven uitkomt.

**NJOKTJOKAN**, verkl. met *hajam keur njatoean*, het pikken of gepik van hoenders. (Vgl. *patjok*.)

**NJOLONG-BADE**, zie *bade* II.

**NJOLOPA**, verkl. met *tjitjing dina hidji logak*, zich ophouden in een kuil of kuiltje.

**NJOLOWEDOR**, onverschillig voor, met onverschilligheid beantwoorden (b. v. een liefdesverklaring of vermaning), zich niet storen aan, afkeerig zijn van.

**NJOMANA**, samentr. van *teu njaho mana* (vgl. *njao*), meestal als kort, bijtend antwoord gegeven op de vraag naar wien of wat, z. v. a.: weet ik het! weet ik wie! hoe kan ik het zeggen!

**NJOMPLONG**, van verre te zien, een vrij gezicht of uitzicht op iets hebben; in Z.-B.: geïsoleerd zijn (van de aandeelen in een *hoema*, toekomende aan verschillende personen); ook: geïsoleerd gelegen.

**NJONGSOËNG** (Z.-B.), = *siheun*.

**NJONGSOROT**, zie *sorot*.

**NJONGSRONG**, verkl. met *panas*, vurig; *beuki njongsrong bae maksoedna*, zijn streven werd steeds vuriger; *teu njongsrong teuing*, iets niet meer zoo vurig verlangen.

**NJONGTJLO**, ong. = *tjĕlok*, ergens zijn of staan, daar staan, midden in of op staan; *Oemar Mahdi masih njongtjlo, hanteu toeroen tina koeda*, O. M. stond nog steeds daar, zonder af te stijgen; *ngadon njongtjlo*, zich midden op iets zetten (b. v. op iemands hoofd).

**NJONJA** (Chin., njo-njah), titel voor gehuwde Europeesche en Chineesche vrouwen, mevrouw (vgl. *nona* en *njai*); *koerapoe-njonja*, naam van een zeevisch aan de Tjaringinsche kust (M.).

**NJOROMPOD**, verkl. met *asoep ka noe bala*, zijn weg nemen langs een pad dat met struiken of geboomte dicht begroeid is.

**NJOROTJOD**, beven of knikken van de knieën; *njorotjod toeoerna*, zijn knieën knikten. (Vgl. *ngorontjod*.)

**NJOSO**, ong. = *katjida* en *ngahantĕm*, sterk, zeer sterk, hevig, met inspanning, met alle kracht, ongestoord voortgaan, aan iets zonder ophouden voortwerken; ook: hunkeren; *ngarĕp-ngarĕp njoso pisan*, met kracht hopen op; *njoso ngadji*, ongestoord voortleeren lezen; *bogoh njoso*, sterk of in hevige mate verliefd zijn; *Oemar Maja njoso ngĕdoekna piloewang*, O. M. werkte zonder ophouden voort aan het uitgraven van den kuil.

**NJOSOL**, uitsteken (van een been, b. v. een gebroken rib); verder z. v. a. *tembong*, zichtbaar zijn (uit of boven iets); ook (maar dan gewoonlijk *njarosol*) zich vertoonen van gezond vleesch hier en daar (bij het genezen van een wond, gezwel, enz.).

**NJOT** (korte vorm van *ĕnjot*), elastisch-, buigzaam zijn, rekken, krimpen enz.; *njoet-njot*, elastisch, rekken en krimpen. (Zie verder *ĕnjot*.)

**NJOTJOD**, zie *tjotjod*.

**NOD**, werkw. tusschenw. voor: meetrek-

ken (b. v. een hengel door een visch), aanhalen; ook: zich ergens voelen heentrekken, zich getrokken gevoelen; *noed-nod*, zich her- en derwaarts getrokken voelen.

**NOE**, korte vorm van het betr. voornw. *anoe*, zie ald.

**NOEDJOEM** (Ar.), sterrewichelaar, astroloog, waarzegger; ook z. v. a. *njĕboetkeun anoe tatjan kasorang*, waarzeggen, voorzeggen (door sterrenkijkerij of planeetlezerij, vgl. *pelangan*); *soekma noedjoem*, een waarzeggende geest; *djoeroe* (of *ahli*) *noedjoem*, sterrewichelaar, waarzegger; *elmoe noedjoem*, astrologie, de kunst van waarzeggen; *noenoedjoeman*, een wichelaar nadoen; *kaoela pangnoedjoemkeun!* voorspel mij eens! *panoedjoem*, het waarzeggen; *panoedjoeman*, wichelarij, waarzeggerij; *kitab panoedjoeman*, hand- of leerboek voor sterrewichelarij of waarzeggerij.

**NOED-NOD**, zie *nod*.

**NOEGRAHA**, ook wel *noegrahan*, maar meestal *kanoegrahan* (Skr., anugraha, gunst, zegen), weldaad, genadegave, gunstbewijs (zie ook *noergaha*); *dinoegrahan*, begunstigd worden of zijn.

**NOEHOEN** (oud werkw. van *soehoen*, maar thans als stamw. beschouwd), bedanken, dankzeggen; in aanspraak: dank! heb dank! dank u! *hatoer noehoen*, dank aanbieden, danken; *noenoehoen*, verzoeken, smeeken, vragen (in algemeenen zin; iets bepaalds verzoekende bezigt men *njoehoenkeun*); ook: ervoor bedanken om iets te doen; *kaoela sangĕt noenoehoen miloe ka ki Baksan dĕngki*, ik bedank er ten sterkste voor mij te voegen bij dien boozen Baksan; - *dinoehoen*, met dank ontvangen worden; *paeh dirampes hiroep dinoehoen*, gewillig zijn om te sterven, maar verlenging des levens toch met dank zullen aannemen; *nganoehoenkeun*, dank voor iets zeggen; *dinoehoenkeun*; *panoehoen*, verzoek, bede; *panoenoehoen*, bede, smeeking, een bede uitspreken, smeeken. (Vgl. *soekoer*.)

**NOELI** (Jav.), = *toeloej*, vervolgens, naderhand.

**NOEMPI**, zich liggen of zitten te verkoelen [door het hoofd in den wind te houden], uitblazen; van een slang gebezigd z. v. a. *meulit hĕës*, d. i. in elkaar gekronkeld liggen slapen; verder ook: al maar ergens liggen of blijven, niet voor den dag komen, zich schuilhouden.

**NOEN** (samentr. van *noehoen*), in het algemeen dienende: 1°. tot antwoord op het spreken van een meerdere; 2°. tot sluiting van een antwoord of mededeeling aan een meerdere; 3°. (als l. van *eh*) tot inleiding van een mededeeling, vraag of verzoek [in deze drie gevallen wordt het in deftig Soendaneesch vervangen door *kaoelanoen* of door het minder deftige *koelanoen*]; bepaaldelijk dient *noen* om te kennen te geven dat men iets verstaan heeft, dat men een bevel ter volbrenging op zich neemt, of wel om een toestemmend, goedkeurend antwoord te geven: ja wel! zeer goed! het is wel! enz. [in déze beteekenis is *noen* l. van *ĕnja* k., *heueuh* k. p.]; - *ngarah sanoeneun* (gezegd van een kleedingstuk), om er fatsoenlijk mede voor den dag te kunnen komen [zoodat men zich vertoonen kan bij iemand tegen wien men *noen* heeft te bezigen].

**NOENDOETAN**, onder iets in slaap vallen en daarbij knikkebollen, indommelen, indutten.

**NOENG**, I. ook wel *ĕnoeng*, een vriendelijke benaming (*b. n.*) voor een kind (inz. voor een jongen), als men het toespreekt of er over spreekt (inz. voor het kind van een aanzienlijke; vgl. *neng*).

II. Nab. van het dof geluid van sommige muziekinstrumenten, z. a. de *kĕtoek*.

**NOENGGÉLIS**, eenzaam en alleen, alleen op de wereld zijn met treurend hart. (Vgl. *tjoenggĕlik* en *nĕnggang*.)

**NOENGGIRING**, zich boven de omgeving verheffend, boven alles uitstekend, reusachtig, kolossaal; ook: de grootste, de hoogste; verder: vrij van belemmeringen (b. v. van een vogel dien men schieten wil: voor het schot zijn).

**NOENOEK**, I. naam van een vruchtboom; *boewah noenoek*, de vrucht van dien boom.

II. Spook in de gestalte van een gebocheld bestje. P.

**NOENOEN-NENEN**, voorkomend, vriendelijk, iemand alle mogelijke attenties betoonen.

**NOER** (Ar.), uitstraling, licht.

**NOERBOEWAT** (Ar., profetische luister), verkl. met *tjahja paparin Pangeran*, (door den Heer) verleende glans of majesteit; *mahal noerboewat boepati*, kostbaar is de vorstelijke majesteit.

**NOERGAHA**, voorrecht, geluk. (Vgl. *kanoegrahan* bij *noegraha*.)

**NOEROES-TOENDJOENG**, zie *toendjoeng* I.

**NOESA**, = *poelo*, eiland.

**NOESOED** (Ar., noesjoez), kwaadgezind, ondeugend, wederspannig (inz. van de vrouw jegens haren man).

**NOET-NOET-NIT**, nab. van 't geluid van de *salendro*.

**NOHOL**, = *nonghol*, zie ald.

**NOJEK**, veel, talrijk.

**NOJOD**, verkl. met *toeloej bae*, doorloopen, doorgaan (inz. van iemand die aangeroepen wordt maar daarop geen acht geeft), zich niet ophouden, zonder ophouden doorgaan (vgl. *ngabongbojos* bij *bongbojos*); *kanojodan*, door boosheid enz. voortgedreven worden of zijn; verder: blindelings doorgaan, in domheid voortleven, op den slechten weg zonder ophouden voortgaan.

**NOK**, of ook *ĕnok* (Buit.), = *ĕno*, zie ald.

**NOM**, maar meestal *anom*, l. van *ngora*, jong, jeugdig; *nonoman*, l. van *boedjang*, jonkman, inz. jonge edele, edelknaap; ook: jeugd, jonkheid; *para nonoman*, de jongelieden, de jonge edelen, de edelknapen.

**NOMBRO** (vgl. *bro* en *gĕbro*), ongesteld, ziek, inz. bedlegerig; ook: gebroken, stuk (b. v. een rijtuig).

**NOMĔR**, het Holl. nommer; 1. nummer, cijfer; 2. z. v. a. *aloes*, fraai, schoon, de eerste soort, het beste, het hoogste, prima; *pangnomĕrna*, de (het) fraaiste, schoonste, beste, prima; *nganomĕran*, nummeren; *dinomĕran*.

**NONA**, I. (Port., nonna), benaming voor meisjes van Europeesche of van Chineesche afkomst: jongejuffrouw, juffrouw. (Vgl. *njonja*.)

II. Naam van een vrucht, dezelfde als *manoa*, voll. *boewah nona*; *tangkal nona*, de nonna-boom.

**NONG**, I. nab. van het geluid van sommige muziekinstrumenten, z. a. *kĕnong*, *kĕtoek* en de *renteng*; voll. *nong-nong goeng*.

II. Ook *ĕnong*, een vriendelijke benaming (*b. n.*) voor een knaap van aanzienlijke afkomst, = *noeng*.

**NONGHOL**, = *nongtot* (zie *tongtot*), uitsteken, naar buiten komen, er uit steken.

**NONGNONG**, vooruitstekend (inz. van het voorhoofd).

**NONGTORENG**, voll. *panas nongtoreng*, verkl. met *panas ti handap ti loehoer* gloeiende hitte, gloeiend heet.

**NONOB**, overnachten (= *mondok*, zie *pondok* I., doch langer dan drie nachten); *panonoban*, nachtverblijf; (van dieren) plaats waar zij gewoon zijn te overnachten (P.). Vgl. *rĕrĕb*.

**NONOMAN**, zie *nom*.

**NONOWE**, l. van *boedjoer*, de aars van een mensch.

**NOPEMBĔR**, het Holl. November; idem; voll. *boelan Nopembĕr*, de maand November.

**NORI**, een kleine papegaaiensoort, lori. (Vgl. *kakatoewa*.)

**NOROTOT**, zie *torotot*.

**NOROWETJO**, verkl. met *loba omong*, praatziek, babbelziek, veel praten, met een vloed van woorden tegenspreken of antwoorden.

**NOTĔS**, het Holl. notitie; notities, aanteekeningen; *boekoe notĕs*, notitieboekje.

**NOTROT**, zich niet laten weerhouden of bepraten, zijn voornemen doorzetten.

# O.

**O**, zie Spraakk., de tafels bij § 6 en 7. [In sommige geschriften, in den laatsten tijd onder Europeeschen invloed verschenen, treft men een tusschenw. o! aan, alsof dat Soendaneesch ware. Dat is een dwaling: het Soendan. heeft geen tusschenw. o, wel *oh*.]

**OBAH** (vgl. *owah*), ong. hetzelfde als *oesik*, heen en weer gaan, zich bewegen, zich verroeren; *obah boemi tjara lini*, de aarde bewoog zich als bij een aardbeving; *ngobahkeun*, iets bewegen, in beweging brengen, iets verroeren; ook: besturen (b. v. een land); *diobahkeun*. (Zie ook bij *oela*.)

**OBAT**, buskruit; *njarangka-obat*, verbl. uitdr. voor *bĕdil*, en dit een speling op *njoengkĕdil*, zie ald. P.

**OBENG**, schroevedraaier (kleiner dan *gogol* I.); ook g. w.: neemt (hem, haar) tusschen u in! *ngobeng*, iemand omgeven, omringen; ook: iemand begeleiden (b. v. door een eerewacht), met zijn velen iemand aan alle zijden aanvatten en vasthouden (b. v. om hem te beschermen), escorteeren, aan weerskanten ondersteunen (inz. van iemand die te paard zit), een paard aan wederzijden bij de teugels houden en voortleiden, opdat zijn berijder er niet afvalle; verder z. v. a. *ngalaladenan*, iemand bedienen; *diobeng*, omringd-, begeleid worden; *ngobengan*, iets of iemand omringen, omgeven; *diobengan*; *pangobeng*, z. v. a. *djaga-medja*, tafelmeester op een feest (belast met de zorg voor de tafel, d. i. voor eten en drinken). Vgl. *ajap*.

**OBJAG**, ook wel *oebjag* of *gobjag*, verkl. met *beureum kabeh* of *koneng kabeh*, over 't geheel rood, of over 't geheel geel, d. i. over 't algemeen rijp voor den oogst (van de rijst op verschillende *sawah's*, van

vruchten, enz.); ook: eenstemmig, eendrachtig; *objag pada nejangan poetri*, ze gingen eendrachtig de prinses zoeken.

**OBJOR**, = *obroj*, helder rood, schitterend of gloeiend rood (van vruchten, bloemen, edelgesteenten, enz.); ook wel = *roehaj*, gloeien, fonkelen; *intěn objor*, een schitterend rood edelgesteente.

**OBLOG**, ngbr.; *ngoblog*, z. v. a. *molongo*, openstaan (b. v. een deur); verder: onbebouwd, onbewoond, ongebruikt (van een stuk grond), renteloos liggen; *oebloeg-oblog*, idem, van meerdere velden of een uitgestrekt veld; *ngoblogkeun*, open laten liggen, ongebruikt of onbebouwd laten; *dioblogkeun*.

**OBOD**, boel, boeleerder, boeleerster. (Vgl. *sendeng*.)

**OBONG**, ngbr.; *ngobong* (Kad., eig. Jav.), branden, bakken (van steenen). Zie *beuleum*.

**OBOR**, fakkel, flambouw; *ngobor*, bij fakkellicht doen; *ngobor bangkong*, bij avond met een fakkel kikkers verschalken; *madjoe obor-oboran*, voorttrekken bij fakkellicht; *ngoboran*, met een fakkel voor- of bijlichten, een fakkel bij of over iets houden; *dioboran*.

**OBOS**, het Holl. overste; idem, nl. majoor (bij het leger).

**OBREK**, g. w.; *ngobrek*, z v. a. *ngabrik* (zie *abrik*), najagen, nazetten, jagen naar; *diobrek*; *ngobrek-ngobrek*, aanhoudend najagen, met ernst jagen of streven naar; *diobrek-obrek*.

**OBROG** (vgl. *abrag*), grof; inz. van tabak (*bako obrog*): grof gekerfd, slecht van qualiteit, ong. = *bako sěboel*.

**OBROJ**, = *objor*, licht en schitterend rood, lichtrood, zuiver rood; *obroj tjahja pěrmata*, de glans der edelgesteenten was schitterend rood. (Vgl. *eutjeuj*.)

**OBROL**, het al maar uitgeven; ook: het al maar praten, babbelen, klappen; *ngobrol*, al maar uitgeven; ook: al maar praten, klappen; *oelah diobrol-obrol*, z. v. a. *oelah dihamboer-hamboer*, verkwist het niet, geef het maar zoo niet uit; *pangobrolan*, verkl. met *toekang ngawangkong*, prater, klapper.

**OBROT**, g. w.; *ngobrot*, = *ngaběrěg*, nazetten, najagen; *diobrot*.

**ODENG**, naam van een bijensoort die dikwijls zwermt en gaarne nestelt in holen van boomen, een honingbij (vgl. *njiroean* bij *njiroe*); *amis odeng* (Z.-B.), bijenhoning, ingezameld in de bosschen; *pangodengan*, verblijfplaats van *odeng*'s.

**ODJAH**, zie *hodjah*.

**ODJOJ**, toezegging, belofte, uitzicht ergens op openen; *geus aja odjojna rek maparin*, hij heeft toegezegd het te zullen geven.

**ODJOL**, = 't meer gebr. *toekeur*, zie ald.

**ODOH**, z. v. a. *djorok* en *loba daki*, onrein, vuil, smerig; *odohan*, 1. vuil zijn; 2. vuiligheid, onreinheid; -*pangodohna*, de vuilste.

**OE**, zie Spraakk., de tafels bij § 6 en 7.

**OË**, nab. van het geluid van den buffel, het loeien van den buffel. (Vgl. *ěmoh*.)

**OEBAJA** (Skr., eig. beide), z. v. a. *djangdji*, beloven, zich verbinden, zich verbonden hebben; ook: belofte, verbintenis; *pasang oebaja*, = *djangdji-pasini*, een afspraak maken of hebben, een verdrag aangaan of gesloten hebben; *tjidra oebaja*, de belofte schenden, de afspraak of verbintenis breken.

**OEBAL**, ngbr.; *ngoebal*, een zinkend of gezonken voorwerp, in het water, met stukken pisangstam of iets anders dat drijven wil onderbinden, om het te doen bovendrijven; *dioebal*; *pangoebal*, wat alzóó tot onderbinding gebezigd wordt.

**OEBAR** k., *tamba* s., *boerat* en *landong* l., geneesmiddel; *oebar-oebaran*, coll. meerv., onderscheidene (of allerlei) geneesmiddelen; *ngoebaran*, iemand (of een dier) geneesmiddelen toedienen, iemand medicineeren; *dioebaran*; *ngoebarkeun*, een medicijn aanwenden; *dioebarkeun*.

**OEBĚD** (Tomo), = *bohong*, zie ald.

**OEBĚK**, g. w.; *ngoeběk*, alles overal of door elkander halen om iets te vinden, alles nazoeken, doorzoeken, naspeuren, nasnuffelen, iets of iemand overal zoeken; *dioeběk*; *ngoeběk-ngoeběk*, iets aanh. of met inspanning zoeken; *dioeběk-oeběk*.

**OEBĚNG**, ngbr.; *ngoeběngkeun*, iets boven het hoofd of in de hoogte met de hand of de handen ronddraaien (b. v. een mensch dien men in de hoogte getild heeft); *dioeběngkeun*; - *koeběng*, ngbr.; *sakoeběng*, rond omheen, geheel om iets heen, rondom; *ngoeběng*, rondgaan, omheengaan, omheen zijn (b. v. een heining om een woning), omgeven; *ngaroeběng*, (van velen) zich om iemand scharen; *dikoeběng koe tjai gěde*, omgeven zijn door een groot water (groote rivier); - *oeběngan*, = *iděran* en *koeriling*, maal rond, rondgang; *toedjoeh oeběngan*, zeven rondgangen.

**OEBĚR**, ngbr.; *ngoeběr*, nazetten, najagen; *dioeběr*; *kaoeběr*, nagezet; ook: alles nagezocht; *ngoeběr-ngoeběr*, aanh. iemand of iets nazetten; *dioeběr-oeběr*.

**OEBIN**, voll. *batoe oebin*, tegel, steenen vloer; *oebin batoe hedjo*, een vloer van groene steenen; *diamparan oebin*, geplaveid worden of zijn met tegels.

**OEBJAG**, hetzelfde als het meer gebr. *objag*, zie ald.

**OEBLOEG-OBLOG**, zie *oblog*.

**OEBOEB**, ngbr.; *ngoeboeb*, met de *oeboeban* werken, den blaasbalg trekken; *oeboeban*, smidsblaasbalg. (Vgl. *lamboes*.)

**OEBRAK-ABRIK**, zie *abrik*.

**OEBROEG**, een *balandongan* of schuur waarin men de toebereidsels voor een feest maakt.

**OEDAG**, g. w.; *ngoedag* k., *ngabĕdag* l., iemand aehternagaan, achtervolgen, achternajagen, nazetten, vervolgen; verder (maar alleen 't k.-woord): den prijs van koopwaren gelijkstellen met dien waarvoor een ander verkoopt; ook: gelijk of ten naastenbij gelijk (b. v. iemands leeftijd aan dien van een ander, de beteekenis van zeker woord aan die van een ander, enz.); *ngoedag begal*, den roover nazetten; *ngoedag ti pandeuri*, achternaloopen; *ngoedag loempat pandeuri*, hard achter iemand aanloopen; *dioedag*; *ngoedag-ngoedag*, aanh. of met inspanning najagen; *dioedag-oedag*; *oedagan*, persoon dien (dier dat) men najaagt. (Vgl. *abrik*, *obrek*, *soesoel*, enz.)

**OEDALAH** (*b. p.*, samentr. van *oeh* en *ka dalah*), zie bij *dalah*.

**OEDAN** (Jav.), = *hoedjan*, regen. (Zie *liris*.)

**OEDANG** (Mal.), = *hoerang*, zie ald.

**OEDAR**, losgaan, uit elkander gaan (b. v. een knoop of de haarwrong), los, uit elkander zijn; ook: niet nakomen, verbreken (van een afspraak of belofte); *ngoedar*, uiteendoen, losdoen, ontbinden, losmaken, ontknoopen; *dioedar*; *ngoedaran*, iets ontbinden, iets losser maken, iets uiteendoen; *dioedaran*; *ngoedarkeun*, uiteendoen, uit elkander doen (b. v. een touw), los doen zijn, losmaken, loswikkelen; *dioedarkeun*. (Vgl. *wĕdar*.)

**OEDAR-IDĔR**, zie *idĕr*.

**OEDAT** (vgl. *oerat*), bies, streep (b. v. op een broek), ader in marmer; *dioedat*, van een bies of streep voorzien worden of zijn; *patingaroedat*, vol strepen zijn of worden (b. v. de lucht tegen den opgang der zon).

**OEDĔG-OEDĔG**, het achtste geslacht in teruggaande orde, volgende op *wareng*; hetzelfde als *kait-siwoer*.

**OEDĔL**, l. van *boedjal*, navel. (Vgl. *poeseur*.)

**OEDĔNG**, l. van *ikĕt* en van *totopong*, hoofddoek.

**OEDJA** (*b. p.*), = *ari*. P.

**OEDJABON**, verb. van *adjabon*, zie ald.

**OEDJAG-ADJIG**, verkl. met *poelang-anting*, heen en weer trekken.

**OEDJANG**, = *agoes*, titel voor *santana*'s beneden den rang van *asep*; ook noemt men zoo wel in het algemeen, vriendelijk sprekende, knapen en jongelieden, zelfs adellijke. (Vgl. *boedjang*.)

**OEDJAR**, z. v. a. *omong* en *oetjap*, wat geuit of gezegd wordt, uitgesproken woord of woorden, een zeggen, gezegde.

**OEDJAR-ADJER**, zie *adjoer*.

**OEDJĔG**, naam van een kleinen riviervisch.

**OEDJI**, het beproeven van metalen; ook g. w.; *batoe oedji*, toetssteen; *ngoedji*, toetsen; *dioedji*; *ngoedjian*, iets toetsen; *dioedjian*; *oedjian*, het toetsen, het beproeven; ook: schatting, naar schatting, waarde.

**OEDJOEB** (Ar., van denzelfden stam als *adjaīb*), verkl. met *heran kana diri maneh*, zichzelf bewonderen, met zichzelf ingenomen zijn, hooggevoelend, verwaand, grootspreken, roemen (in een slechten zin), in dwaasheid meenen; ook: eigenwaan. (Vgl. *takaboer* en *rija*.)

**OEDJOEG**, plotseling, eensklaps, op eens; *oedjoeg-oedjoeg*, idem, met verst.; ook: in eens op het doel afgaan, plotseling doen.

**OEDJOENG**, I. punt; ook: = *tandjoeng*, landpunt, kaap; *tjaoe oedjoeng* (Z.-B.), naam van een pisangsoort; *saoedjoeng-ramboet*, als een haarpunt.

II. *Oedjoengan*, een schermspel, soort kampstrijd, waarbij de tegenstanders naar zekere regelen elkander met een *hoĕ* of rietje tegen de beenen slaan [men pleegt, of placht, zich minstens drie dagen op dat spel voor te bereiden door onthouding van eten, van den bijslaap, enz.]; *dioedjoengkeun*, wordt gezegd van lieden, die men dat spel laat uitvoeren. (Zie ook *malandang*.)

**OEDJOER**, in 't lang; verder: recht vooruit, recht op aan, recht, goed, in den haak; ook z. v. a. *badis*, werkelijk, ten volle, echt; *bangsat oedjoer*, een echte schelm; *ngaragragkeun maneh oedjoer*, hij wierp zich werkelijk ter aarde (zoodat het voor ieder duidelijk was dat hij het deed); *alang-oedjoer*, lett.: dwars en rechtuit, verkl. met *koewakijeu*, zus of zoo; *hanteu poegoeh alang-oedjoerna*, noch het een noch het ander; *tatjan poegoeh alang-oedjoerna*, (van kinderen) nog niets geleerd hebben, het nog tot niets gebracht hebben; *teu oedjoer* of *teu oedjoer-oedjoer*, niet recht, niet goed, niet deugdelijk; - *koedjoer*, lengte van het liggende lichaam; ook synoniem van *awak*, lichaam; *ngoekoer ka koedjoer*, *nimbang ka awak*, naar eigen lengte afmeten, naar eigen zwaarte afwegen, sprkw. voor: men moet zijn eigen kracht kennen, men moet weten of men tot iets in staat is; *sakoedjoer*, de geheele lichaamslengte, zijn ge-

heele persoon, zichzelven geheel; *ngalondjor sakoedjoerna*, liggen in zijn volle lengte; *badan sakoedjoer*, het geheele lichaam; *djalma sakoedjoer*, de geheele mensch; *diri sakoedjoer*, zich geheel, zichzelven (zie Spraakk. § 170, 2°); *ngoedjoer*, in 't lang, in de lengte gericht of zich uitstrekken naar; *moedjoer* l. = *ngoedjoer*, zie boven; 2. z. v. a. *kataekan* en *katoeroet*, geluk hebben (b. v. in den landbouw of in den handel), in gelukkige omstandigheden verkeeren, voorspoedig zijn in zijn onderneming; ook: uitermate; *wiwirangna moedjoer*, hij was uitermate beschaamd; *ngoedjoerkeun*, iets in de lengte richten of zich doen uitstrekken naar; *dikoedjoerkeun*. (Vgl. *djoedjoer*, *ladjoer*, enz.)

**OEDJRAT** (Ar.), verkl. met *boeroehan*, loon, belooning.

**OEDJRAT-ADJRET**, zie *adjret*.

**OEDOED** k., *sësëpan* l., cigarette [gelijk door de Inl. bevolking van Java gerookt en door ieder zelf gemaakt wordt, bestaande uit een weinig tabak, gerold in een reepje blad van *daon*, *kawoeng*, enz.], strootje; ook: een *oedoed* rooken; *diadjar oedoed*, leeren rooken [wat voor kinderen *pamali* genoemd wordt: *matak bëlët*]; *paoedoedan*, tasch of koker voor *oedoed*; *sapangoedoedan*, zoolang het rooken van een *oedoed* duurt. (Vgl. *soeroetoe* en *padoedan*.)

**OEDOEG-ADAG**, zie *adag*.

**OEDOEH**, zacht, week, papperig (van hout, aarde, gebak, enz.); ook: verteerd (b. v. een kreng).

**OEDOEL** k., *kaloeron* l., miskraam, een miskraam hebben; *anak oedoel*, de met een miskraam afgedreven vrucht, misdracht; *oedoelan*, bij stukken uitkomen (b. v. de vrucht bij een ongelukkige bevalling), bij stukken afvallen (b. v. een wegterende hand); *ngoedoelkeun*, iets (b. v. een zak) omkeeren en den inhoud uitstorten, uitschudden, ledigen; *ngoedoelkeun saeusi pikirna*, hij laat zijn geheelen geest uit; *dioedoelkeun*; *ngoedoel-ngoedoelkeun*, meerdere voorwerpen leegstorten; *dioedoel-oedoelkeun*.

**OEDOER** (Ar., oedzoer) k., *pambëngan* l., reden tot verontschuldiging, verhindering, belet, beletsel (inz. van een ziekte), ongesteld zijn, ziek zijn, ongemak, ongesteldheid; *teu pisan aja oedoerna*, er is geen enkele reden tot verontschuldiging; *paoedoeran*, wat reden tot verontschuldiging geeft, wat verhindering veroorzaakt, ziekte, enz.

**OEGA**, alleen in *oegana*, verkl. met *mangsana*, de tijd voor of tot iets, bestemde tijd; *geus ninggang ka oegana*, gekomen zijn tot den bestemden tijd.

**OEGAG-IGEUG**, zie *igeug*.

**OEGAL-EGOL**, zie *egol*.

**OEGANG-AGING**, al maar heen en weer loopen; *dina loehoer goenoeng eta oegang-aging*, ik liep op dien berg al maar heen en weer.

**OEGËL**, de buiging der pooten van een paard, het enkel- of voetgewricht van een paard, ook *pigeulangan* genoemd.

**OEGËR**, I. ngbr.; *ngoegër*, = *njangtjang*, een dier ergens aan vastbinden of vastleggen [doch alleen van groote dieren gebezigd]; *dioegër*; *oegëran*, een zekere vaste regel, een logische redeneering, een besliste wijze van voorstellen.

II. *Oetah oegër*, verkl. met *oetah pohara*, hevig braken, zijn ingewanden als uitbraken.

**OEGËT**, ngbr.; *ngoegët*, wippen (b. v. een stoel); *dioegët-oegët*, op en neer bewogen worden; *ngoegëtkeun*, iets laten wippen, doen overhellen naar den éénen kant; *dioegëtkeun*.

**OEGI**, modern l. van *oge*, zie ald.

**OEGIK**, ngbr.; *ngoegik-ngoegikkeun*, dreigend heen en weer bewegen (b. v. den vinger); *dioegik-oegikkeun*. P. (Vgl. *oejëk*.)

**OEGOENG** (vgl. *agoeng* en *goenggoeng*), ngbr.; *ngoegoeng*, iemand (inz. een kind) zijn zin geven, toegeven, vertroetelen; verder: iemand zijn ingenomenheid betoonen, iemand vleiend bejegenen, ophemelen, iemand weldaden bewijzen; *dioegoeng*; *dioegoeng-oegoeng*, zeer vleiend bejegend worden; *dihormat dioegoeng-oegoeng*, hij werd op het hoogste geëerd.

**OEH**, werkw. tusschenw. voor *doeoeh*. P.

**OEHAK-IHEUK**, snikken (nl. zóó als tusschen schreien en stil-zijn in).

**OEHAK-OHEK**, zie *ohek*.

**OEH-ÉH**, zie *ĕh*.

**OEH-EH**, door het uitstooten van klanken als *oeh! eh!* aan zijn ontevredenheid lucht geven; z. v. a. och! och!

**OEJAB**, ngbr.; *ngoejab*, iets (dat ineengedrukt of opeengepakt is) losser schudden, opschudden; *dioejab*.

**OEJAH**, zout (zelfst. naamw.); *ngoejahan*, zouten, in het zout leggen, inzouten, zout doen in, inleggen; *dioejahan*. (Vgl. *asin* en *pangset*.)

**OEJAN-AJOEN**, zie *ajoen*.

**OEJANG**, ngbr.; *ngoejang*, uit gebrek (inz. in duren of schralen tijd) er op uitgaan of rondgaan om voedsel te zoeken; in Kad. ook: (in den schralen tijd) iets op crediet koopen [wat minder beschamend

wordt geacht dan *ngandjoek*]; *ngoejang dadaharan*, voedsel zoeken; *mangsa* (of *oesoem*) *ngoejang*, dure tijd, schrale tijd, tijd van gebrek aan levensonderhoud (vgl. *patjĕklik*); *ngoejang bangĕt*, een zware hongertijd; *oejanganeun*, voedsel of levensonderhoud waar men zich in nood heen begeven kan om het voor zich te bekomen.

**OEJĔK**, in beweging zijn; *ngoejĕk-ngoejĕkkeun*, iets (b. v. een vinger) op en neer bewegen; *dioejĕk-oejĕkkeun*. (Vgl. *oegik*.)

**OEJOE**, alleen in *oejoe koe doewa*, zie *doewa*.

**OEJOEBARA**, met verst. *oejoebara teuing*, een uitroep, den zin hebbende van: 't is (was) vergeefsch! 't is (was) ijdel! 't is (was) niet verplicht! hoe jammer! spijt! (Vgl. *bara* II. en *boro*.)

**OEJOEHAN**, een uitroep, den zin hebbende van: 't is boven verwachting! 't is geluk! toch in leven zijn gebleven! toch er boven op zijn gekomen! toch genoeg! - ook wel eens den zin hebbende van: wat hoefde dat ook! *teu paeh ge oejoehan!* 't is geluk dat ik niet omgekomen ben!

**OEJOEN**, I. naam van een grassoort in *rantja's* [men maakt er bezems van].

II. Ngbr.; *batoe saoejoen*, overdr. voor: eendrachtig; *oejoenan*, persoon die als iemands leider en beschermer optreedt, maecenas; *saoejoenan*, eensgezind; *paoejoen-oejoen*, hand aan hand (b. v. gaan).

**OEJOEP**, g. w.: drink uit! *saoejoep*, één keer slorpen; *ngoejoep*, hoorbaar drinken, in één teug of schielijk uitdrinken, slurpen, uitslurpen; ook z. v. a. *ngoentoep* (zie *oentoep*), iemand uit de hoogte behandelen, zich met iemand durven meten (wetende dat de tegenpartij *kaoejoep* is); *dioejoep amarahna*, hij slurpt zijn toorn uit, d. i. aan zijn toorn den vrijen teugel laten; *kaoejoep*, lijd. vorm, gezegd van iemand dien men zijn mindere weet of voelt; *ngoejoepkeun*, iets aan iemand te drinken geven (in één teug); *dioejoepkeun*.

**OEJOEP-AJAP**, verkl. met *roempoe-rampa*, om zich heen tasten (z. a. in de duisternis), hier en daar een greep doen, hier iets en daar iets vandaan nemen of halen (om bijeen te krijgen wat men behoeft).

**OEKAL-EKOL**, zie *ekol*.

**OEKAL-OEKEL**, verkl. met *teu bisa akal, atawa hese*, geen weg met iets weten; *saoekal-saoekel*, z. v. a. *parondok pisan*, zeer kort (b. v. van *potongan kai* of stukken hout). P.

**OEKIR**, snijwerk (vgl. *rintjik* II.); ook g. w.; *ngoekir*, letters-, bloemwerk of andere figuren in hout, steen of metaal snijden, beitelen of graveeren; *dioekir*; *oekireun*, wat in hout enz. te snijden is; *toekang ngoekir*, graveur; *oekiran*, voll. *gawe oekiran*, wat in hout enz. gesneden is, graveersel, lofwerk.

**OEKOEH**, ngbr.; *ngoekoeh*, z. v. a. *ngoempoel*, in menigte bijeenzijn. P.

**OEKOEH-EKEH**, dreigen te bezwijken onder een last.

**OEKOEL-AKAL**, zie *akal*.

**OEKOEP**, ngbr.; *ngoekoep*, de hand eerst boven reukwerk en daarop onder den neus houden om te ruiken; *dioekoep*.

**OEKOER**, afgemeten, afgepast, bepaald; ook: slechts, maar, alleen maar; *tali oekoer*, meetsnoer; *oekoer raheut*, slechts gewond-, alleen maar gewond zijn; *ngan oekoer aja sakadar*, alleen (slechts) hebben wat noodig is; *oekoer-oekoer*, zoo eventjes (b. v. genoeg), voldoende maar krap omkomen; *saoekoer*, naar berekening, naar gissing, ongeveer, op de maat af; ook = *saoemoer*, even oud; *ngan saoekoer mahi*, maar juist voldoende, maar zoo eventjes toereiken; *ngoekoer*, de maat van iets nemen, meten, afmeten, opmeten, uitmeten; ook: toemeten (b. v. voorspoed of tegenspoed); *dioekoer*; - *oekoeran*, 1. maat (nl. lengtemaat); 2. de bepaalde duur (b. v. van een ziekte); 3. naar gissing voor, waarvoor benoodigd ongeveer, b. v. *oekoeran saratoes djalma*, (om dien steen op te lichten) zullen honderd man benoodigd zijn; *liwat ti oekoeran*, buiten de maat, buitenmate, uitermate; *ngoekoeranan*, z. v. a. *ngira-ngira*, naar evenredigheid van, overeenkomstig met; *make-make koedoe bisa ngoekoeranan diri*, men moet zich kleeden overeenkomstig hetgeen men is; *ngoekoerkeun*, iets als maat aanleggen; *ngoekoerkeun maneh ka dirina*, zichzelven met zichzelven meten; *dioekoerkeun*.

**OEKON**, het Holl. dukaton; id. (vgl. *kĕton*).

**OELA** I. (Jav., slang, zie *oraj*); *ngoesik-ngoesik oela mandi*, aan een badende slang roeren, sprkw. = *ngobah-ngobah matjan toeroe*, een slapenden tijger schudden, overeenkomende met ons: „slapende honden wakker maken" en „oude koeien uit de sloot halen".

II. *Oela-oela*, voll. *toelang oela-oela*, de (afzonderlijke) wervels van de ruggestreng of *toelang tonggong*.

**OELABON**, samentr. van *oelah bon*; zie *bon* en *moen*.

**OELAD-ALID**, hangen te slingeren; ook: op en neer wippen; overdr.: onbeslist in het spreken, onvast, onbepaald, omwegen maken, om den kant heen praten; ook: veranderlijk in zijn besluit.

**OELA-ELO**, slingeren, slingerend.

**OELAH**, hulpw. voor de verbiedende wijze van spreken: moet niet, mag niet, doe niet, wees niet [men kan het verbod versterken door *poma* of *papatjoewan* vóór *oelah* te plaatsen]; *oelah rek* of *oelah dek*, wil niet; *oelah dek salĕmpang*, wil u niet bezorgd maken; *soepaja oelah*, dat niet, opdat niet; *dioelah-oelah*, tegengehouden worden, verhinderd worden. Vgl. *montong*. (Zie verder Spraakk. § 104.)

**OELAH-ALEH**, zie *aleh*.

**OELA-ILOE**, zie *iloe*.

**OELAK**, ngbr.; *ngoelak*, = *ngĕlek* (zie *ĕlek*), garen van de *oendar* winden op de *oelakan*; *dioelak*; - *oelakan*, = *ĕlekan*, een spoel. (Zie verder bij *ĕlek*.)

**OELAL-ELOL**, het gaan van een worm of slang: al heen en weer gaan, zich kronkelen, slingerende voortgaan.

• **OELAM**, worm in rottig hout, b. v. in een rottigen *kawoeng-* of klapperboom [soms bereiken deze wormen de dikte van een vinger; volgens het volksgeloof zijn zeer kleine *oelam*'s de oorzaak van kiespijn]. Vgl. *tjangkiloeng*.

**OELAMA** (Ar., meerv. van *alim*, maar ook als enkelv. gebezigd), geleerde, wijsgeer, geleerden.

**OELAMOEN**, samentr. van *oelah moen*, zie *moen*.

**OELANG**, ngbr.; *ngoelang*, opheffen (b. v. de hand); *oelang-aling*, links en rechts met iets zwaaien (b. v. met een zwaard); *tingaroelang*, wuiven op den wind (b. v. koren op het veld); *dioelang-oelang*, gezwaaid worden, wuiven met (b. v. met de hand); *ngoelangan*, iets zwaaien, met iets wuiven (b. v. met een doek), toewuiven; *dioelangan*, tegen (iemand) gewuifd worden; *ngoelangkeun*, iets opheffen boven het hoofd (b. v. een stuk gereedschap waarmee men werkt, z. a. een *patjoel*, een *balijoeng*, enz.); *dioelangkeun*; *oelah dipangngoelangkeun balijoeng*, hef (over dat geboomte) den bijl niet op, d. i. sla er den bijl niet in. (Vgl. *oelang-oeloeng*.)

**OELANG-ALING**, zie *oelang*.

**OELANG-ILĔNG**, zie *ilĕng*.

**OELANG-OELOENG**, alleen in *dioelang-oeloeng*, geschermd worden met (b. v. met een *toembak*).

**OELAR-ILĔR**, zie *ilĕr*.

**OELAS**, ngbr.; *ngoelas*, strijken op, smeren op, witten, verven; *dioelas*; - *poelas* k., *pilas* l., dat wat ergens op gesmeerd, of door verven, schilderen enz. ergens op is aangebracht, kleurstof, verfstof, verf, pleister, kalk [ergens op gesmeerd zijnde, ergens op zittende]; ook wel: kleur (z. a. v. een stof); *moelas* k., *milas* l., smeren, verven, witten, enz. (zóó dat het voorwerp met de stof bedekt is); *moelas koe gĕtih*, bloed ergens op strijken; *geulis lain dipoelas*, geen opgesmeerde schoonheid (geen schoonheid die er als vernis op zit); *ngoelasan*, bestrijken, besmeren, insmeren, inwrijven; *ngoelasan panon*, de oogen bestrijken; *dioeloesan minjak*, bestreken worden met olie; *ngoelaskeun*, iets smeren op; *dioelaskeun*; *pamoelas*, het stokje behoorende bij de *sipatan* en bestemd om af te schrijven, schrijfhoutje; ook wel: kwast; *ngoelasngales*, overal smeren, overal op smeren; *dioelas-ales*; *ngoelaskeun*, iets smeren op; *dioelaskeun*; *ngoelas-ngaleskeun*, iets overal op smeren; *dioelas-aleskeun*; *moelaskeun*, iets smeren op (zóó dat het voorwerp geheel met de stof bedekt wordt); *dipoelaskeun*.

**OELAS-ALES**, zie *oelas*.

**OELAS-ILĔS**, zie *ilĕs*.

**OELAT**, I. uiterlijk voorkomen, gelaat, gezicht, uitzicht; *oelat soesah*, een bedrukt gelaat, er bekommerd uitzien.

II. Voll. *hama oelat*, heele kleine rupsen, welke de planten beschadigen.

**OELAWERAN**, langs den rand van iets loopen en daarop over de geheele lengte van den rand naar beneden druppelen of vloeien (b. v. water of de hersens van een verbrijzeld hoofd).

**OELAWIR**, voll. *oelawir njeupah*, sirih kauwen, of al maar sirih kauwen.

**OELĔG**, ngbr.; *ngoelĕg*, dooreenmengen, dooreenroeren; *dioelĕg ĕngjeus dalit*, goed dooreengemengd zijn.

**OELEH**, wrijfsteenen waarmee de *sambal* gewreven wordt.

**OELEN**, hetzelfde als *oeli*, zie ald.

**OELĔNG**, ngbr.; *dioelĕng*, maar meestal *dioelĕng-oelĕng*, iemands (lange) haar zich om de hand gewonden hebben en er hem vervolgens bij door elkander schudden of voortslepen; *silih-oelĕng*, of ook *oelĕng-oelĕngan*, elkander zóó in het haar grijpen of bij het haar te pakken hebben en worstelen. (Vgl. *oelang*.)

**OELĔNG-ALING** (vgl. *oelang* en *oelĕng*), zich kronkelen (wormen, slangen, enz.). P.

**OELĔS**, l. van *boeloe*, haar op het lichaam; ook wel (maar dan k.): haar van dieren, veer, veeren; verder (maar zelden): = *roepa*, kleur; *oelĕsan*, doodskleed, lijkkleed; *ngoelĕsan*, een doode het lijkkleed aandoen, in het doodskleed wikkelen; *ngoelĕsan make seuseungitan*, een doode het lijkkleed aandoen met gebruikmaking van balsemach-

tige stoffen; *dioelĕsan kaen poetih*, in een wit lijkkleed gewikkeld worden. (Vgl. *oelas.*)

**OELET**, niet komen tot opstaan, lang slapen, een langslaper; *ngoelet*, lang of veel slapen.

**OELI**, of wel *oelen*, naam van een soort van rijstgebak.

**OELIK** (vgl. *ilik*), ngbr.; *ngoelik*, zoeken, onderzoek doen naar, ondervragen, denken of peinzen over, naspeuren, uitvorschen, een zaak uitpluizen, uitvisschen, napluizen; *ngoelik kagorengan*, kwaad van iemand opsporen; *dioelik*, tot voorwerp van nadenken-, betrachting of naspeuring gemaakt worden; - *oelikan*, op het vinden van kwaad uit zijn (als hebbelijkheid).

**OELIN** k., *amĕng* l., spelen, zich spelend vermaken (inz. van een kind); *batoer oelin*, speelmakker; *ngoelinan*, met iemand spelen (in kwaden zin), met iemand een loopje nemen; *dioelinan*; - *oelinan* of *kaoelinan*, speelgoed; *lain kaoelinan*, 't is geen speelgoed, niet „zoo" maar, niet zoo'n beetje, niet zoo maar voor een aardigheid; *dipake kaoelinan*, tot (als) speelgoed gebruikt worden, een spel achten.

**OELOE** (vgl. *hoeloe*), ngbr.; *mantri oeloe-oeloe*, een Inlandsch beambte van minderen rang, belast met het toezicht op het aanleggen en onderhouden van waterleidingen; men noemt hem ook *oeloe desa.* (Vgl. *oelon-oelon.*)

**OELOEH-ALAH**, zie *alah.*

**OELOEK**, alleen in samenst. met *salam*; zie ald.

**OELOEN**, slaaf, dienaar, onderdaan (hetzelfde als *koering*, maar nu zelden anders dan in samenst. met dat woord gebruikt); in *pantoen*'s ook = *ngawoela*, dienen.

**OELOENG**, onkwetsbaar (vgl. *mandah*); *ngoeloeng*, een voorwaartschen stoot geven (b. v. met een speer); ook: hard op iets toeloopen; *dioeloeng*, forsch aangegrepen worden (b. v. door een hond).

**OELOER**, I. los, losstaan, loszitten (van een tand of tanden).

II. *Ngoeloer*, iets met een touw neerlaten of laten zakken; *dioeloer.*

**OELOETOED**, moedernaakt.

**OELON-OELON** (vgl. *oeloe*), aanvoerder, opperhoofd [inz. van lieden die een slecht doel hebben].

**OEMAK-AMOEK**, zie *amoek.*

**OEMAMBON**, zie *ambon.*

**OEMAN**, in de volkstaal soms voor *doeoeman*; zie *doeoem.*

**OEMANG**, de purperslak [die geen eigen huisje heeft, maar zich in dat van een ander indringt]; *mijoeni oemang*, of *tjara oemang*, sprkw., verkl. met *hanteu hajang boga imah sorangan, di mana imah batoer diasoepan*, d. i. geen eigen huis verlangen maar liefst ten laste van een ander leven.

**OEMANG-AMANG**, zie *amang.*

**OEMAR** (Ar.), Omar, de tweede chalif (634—644).

**OEMASRONG**, zie *asrong.*

**OEMAT** (Ar.), volk (in een godsdienstigen zin), bondsvolk, volk Gods, gemeente, lid van Gods volk, volgeling van zekeren profeet; *oemat Allah*, het volk Gods; ook: lid van het volk Gods; *oemat saha eta?* tot wiens gemeente-, tot wiens volgelingen behoort hij?

**OEMAT-IMOET**, zie *imoet.*

**OEMBAL**, ngbr.; *djalma oembal*, vrachtdrager, loondrager, koeli; *koeda oembal*, een paard tot lastdragen bestemd, lastpaard; *oembalan*, vrachtloon, huur voor een paard, transportkosten, passagegeld.

**OEMBANG**, verkl. met *roepa*, voorkomen, uiterlijk; *hade oembang*, z. v. a. *hade roepa*, een goed uiterlijk hebben; *oembang pangabaran*, zie *abar.*

**OEMBANG-AMBOENG**, zie *amboeng.*

**OEMBAR** (vgl. *aboer*), ngbr.; *ngoembar*, loslaten, vrijlaten, laten loopen, iemand vrij zijn gang laten gaan, iemand de vrije beschikking over zichzelven laten, den vrijen teugel laten (b. v. aan de *napsoe* of lusten), botvieren; *dioembar.* (Vgl. *anteur* en *djoedjoer.*)

**OEMBARA**, ngbr.; *ngoembara*, naar den vreemde trekken, ergens als vreemdeling verkeeren; *tjitjing di dijeu ngoembara*, ik woon hier als vreemdeling; *rasa lain keur ngoembara* het is (was) mij als ben (was) ik niet in den vreemde; *pangoembaraăn*, vreemdelingsreis, vreemdelingschap.

**OEMBOEJ-AMBAJ**, zie *ambaj.*

**OEMBOEL**, I. titel van zeker Inlandsch beambte. [Uit elk der districten moest voorheen een *oemboel* op de hoofdplaats aanwezig zijn; zij waren de zaakgelastigden uit de districten, om bevelen te ontvangen van en boodschappen over te brengen naar de *paseban.*] Zie ook *djanggol*, *papatjĕkan* bij *patjĕk*, en *pogor* II.

II. *Oemboel-oemboel*, veldteeken, vaandel, banier, wimpel; in Kad. ook: opborrelen van schuim van een kokende vloeistof; *moemboel*, rijzen, stijgen, opstijgen (ook z. a. rook of schuim); verder: in de hoogte springen, in de lucht stijgen; ook z. v. a. *teu teurak*, niet treffen, missen, niet wonden, afstuiten; *pĕdang radja moemboel*, het zwaard van den koning miste.

**OEMBRAH-AMBREH**, z. v. a. *boerah-bareh*, zie ald. P.

**OEMBROEK** (vgl. *èmbrèk*), ngbr.; *ngoembroek*, ophoopen, opstapelen; ook: toestoppen; *ngoembroek-ngoembroek poetrana*, hij stopte zijn zoon voortdurend (geld enz.) toe; *dioembroek*.

**OEMEUR** (Z.-B.), I. naam van een soort van mug.

II. = *loemeur*, troebel. P.

**OEMJOENG**, verkl. met *ngagoeroeh* en *ngagĕdĕr*, ruischen, druischen, inz. vroolijk ruischen (van muziek); *gamĕlan oemjoeng ngagoeroeh*, vroolijk ruischte de *gamĕlan*.

**OEMOEM** (Ar.), algemeen, gewoon, gebruikelijk, gewoonlijk, zooals de natuur (van het voorwerp) het medebrengt, overeenkomstig de natuur (van het voorwerp); *walagri koemaha oemoem*, gezond als naar gewoonte; *hargana koemaha oemoem*, voor den gebruikelijken prijs; *salija ti oemoem*, strijdig met wat men algemeen vindt, afwijkende van de natuur, tegennatuurlijk; *teu oemoem*, strijdig met de gewoonte, niet gebruikelijk, niet denkbaar, het gebeurt niet (nooit), het kan niet, het gaat niet; als uitroep: het is dwaas! het mocht wat! het is absurd!

**OEMOER** (Ar.) k., *joeswa* l., leeftijd, duur van het leven, ouderdom; ook: ouderdom-, duur of lengte van de maan of maand; *menta oemoer*, iemands leven eischen; *satoetoep-oemoer*, tot aan het einde des levens, levenslang; *saoemoer*, *sapandjang oemoer*, of *saoemoer-oemoer*, het geheele leven, zoolang men leeft, levenslang.

**OEMPAK** (vgl. *toempak*), liggen op; verder: laag (b. v. van goederen), met lagen; ook: verdieping, trap, trede, trapachtig voorwerp om op te zitten; *panglinggihan teh gĕnĕp oempakna*, de troon had zes treden; ook z. v. a. *tatapakan* (zie *tapak*); voorts benaming van het onderstel van het Inl. weefgetouw, voll. *oempak gĕdogan* (de houten blokken waarin de *gĕdogan* is geplaatst); overdr.: rangorde, opklimming, naar rang en stand, het verschil in rang en stand; *oempak basa*, zie *basa*; *ngoempak*, iets opklimmend maken; *dioempak-oempak*, evenredig opklimmend gemaakt worden (b. v. een trap); *oempakan*, verhevenheid, trap, verdieping. (Vgl. *oendak*.)

**OEMPAL**, de op- en neergaande beweging van het water, golf, golslag; *oempalan*, golvend water, golving. (Vgl. *lambak* en *ombak*.)

**OEMPLÈNG** (Indr.), naam van een klein soort lampje.

**OEMRAH** (Ar., oemra), de pelgrimstocht naar Mekka. (Zie ook *hadji*.)

**OENAK-ANIK**, hetz. als *oenang-aning*, z. ald.

**OENANG-ANING**, z. v. a. *oesoek-esek*, zie ald.

**OENDA**, vogelkruk; *dioenda*, op een kruk gezet of gehouden worden; (van een krekel) op de hand gezet worden [waarna men van onderen tegen de hand slaat, zoodat de krekel in de hoogte springt of geworpen wordt].

**OENDAG**, = 't meer gebr. *oedag*.

**OENDAK**, klimmen, toenemen, stijgen (van prijs, van uitgaven, enz.); ook: vorderen; verder: hooger, van hooger orde; tevens: trap, trede, stadie, opstap; *saoendak*, een trap, een trede; *doewa oendak*, twee treden, enz.; *oendak-oendak*, met trappen, met graden, terrasgewijs stijgend; *oendakan*, verdieping; *toedjoeh oendakan*, zeven verdiepingen hoog; *oendak-oendakan*, met treden (trappen) opgaan, trapsgewijs of terrasgewijs opklimmen. (Vgl. *oempak*, *oesoek* en *poendak*.)

**OENDAK-OESOEK**, zie *oesoek*.

**OENDANG**, I., meestal *oendang-oendang*, algemeen bevel, proclamatie, manifest, afkondiging, bekendmaking, publicatie, wet; *oendang-oendang karadjaän*, de wet (of wetten) des koninkrijks, de koninklijke wet; *ngoendang*, of *ngoendang-ngoendang*, een algemeen bevel geven, een bekendmaking of wet afkondigen; *ngoendang-ngoendangkeun*, iets uitroepen of doen uitroepen; *dioendang-oendangkeun*.

II. = 't meer gebr. *ondang*, zie ald.

**OENDAR**, verkl. met *paragi ngĕlek*, een soort haspel of garenwinder [een toestel behoorende bij de *kintjir* of het spinnewiel; op deze *oendar* wordt het garen gehangen, dat vervolgens bij het ronddraaien van de *kintjir* op de *ĕlekan* wordt overgebracht]; *tjeuli oendar*, de ooren (of gelijk wij zeggen, de armen) van de *oendar*.

**OENDAR-ANDIR**, zie *andir* II.

**OENDÈM**, een groote *batok*, inhoudende 4 of 5 *ĕntik*.

**OENDEUR**, ngbr.; *ngoendeur*, verkl. met *ngala deungeun sangoe*, bladeren plukken (om ze te eten); *dioendeur*.

**OENDI** (Tamil), loten, door middel van stukjes papier, van een dobbelsteen of op andere wijze [b. v. wanneer men een kind een naam wil geven, eenige namen schrijven op stukjes papier, die vervolgens over den grond werpen en er dan een uitnemen]; *djoeroe oendi*, iemand die den afloop van iets weet te voorspellen; *dioendi*, gezegd van lieden tusschen wie door het lot iets beslist moet worden (b. v. wie van hen koning worden zal).

**OENDJAK-ANDJOEK**, zie *andjoek*.

**OENDJAL** (Indr.), overbrengen van de eene plaats naar de andere, verplaatsen; *oendjal-oendjal*, meerdere voorwerpen overbrengen of verplaatsen; - *koendjal*, g. w.: los (het), draag het aan land; *ngoendjal*, ong. = *ngakoet*, aandragen; verder: afladen (b. v. van een schip of van den zolder), lossen, aan wal dragen; ook: afleveren; in Z.-B. vooral: de reeds in bossen gebonden gedroogde *pare* van de *lantajan* naar de schuur overbrengen [waarvoor men in de Preanger *ngakoet* zegt]; *dioendjal*, of *dikoendjal*, gelost worden, enz.; *ngoendjalan*, = *ngoendjal*, doch herhaaldelijk; *dioendjalan*, of *dikoendjalan*.

**OENDJAM-INDJEUM**, zie *indjeum*.

**OENDJOEK**, het ter kennis brengen van of te kennen geven aan (een meerdere); *ngoendjoek* en *oendjoekan*, spreken tot, te kennen geven aan (een meerdere); *pioendjoek*, een zeggen (tot een meerdere), mededeeling; *sangsang-pioendjoek*, l. van *talatah*, mondelinge boodschap, mededeeling of opdracht; *mioendjoek*, spreken (tot een meerdere), te kennen geven, mededeelen; *kaoendjoek*, of *kondjoek*, aan [in adressen of opschriften van brieven; eig.: aangeboden aan]; *awon teu kaoendjoek*, het zou verkeerd zijn niet mede te deelen, d. i. ik mag niet nalaten u mede te deelen; *ngoendjoekkeun*, iets te kennen geven, mededeeling doen, doen weten, zeggen (aan een meedere); *dioendjoekkeun*.

**OENDJOENG**, het eerbiedig groeten; - *poendjoeng*, verheven, heerlijk, groot, magnifiek; *ngoendjoeng*, of *moendjoeng*, eerbiedig groeten, hulde bewijzen, complimenteeren; verder: godsdienstige vereering bewijzen aan; in Z.-B. ook (nl. *moendjoeng*): een stapel hooger maken; *toetoempakan oelah moendjoeng deui, bisi roeboeh*, maak den stapel niet hooger, hij mocht eens instorten (P.); *ngoendjoengan*, of *moendjoengan*, iemand eerbiedig groeten, iemand zijn hulde aanbieden, huldigen; verder: godsdienstige vereering bewijzen aan; ook: eerbiedig afscheid nemen; *dioendjoengan*; *dipoendjoeng-poendjoeng*, hoog geëerd worden (b. v. een profeet), vereerd worden (b. v. een afgodisch voorwerp); - *pandjang-poendjoeng*, zeer of in alle deelen verheven, hoogheerlijk, luisterrijk, weidsch, prachtig (b. v. een stad of land); ook: nú dit dàn dat vereeren; *dipandjang-poendjoeng*, z. v. a. *diahengkeun*, gevierd worden, hoog vereerd of hoog in eere gehouden worden; - *poepoendjoeng*, hulde bewijzen (in godsdienstigen zin), vereeren, vereering brengen, godsvereering brengend, godsdienstig; ook: offeren; in dézen zin = *poepoedja* [doch bij dát woord is steeds aan een bepaald verwijl ter plaatse te denken]; *pamoendjoengan*, beroemd, vermaard (b. v. ten gevolge van geleerdheid of schoonheid), hoog verheven, uitstekend; ook: voorwerp zijn van vereering.

**OENDOEH**, g. w.; *ngoendoeh*, verkl. met *ngala masing reja*, vruchten van een boom plukken; ook: *lalab* verzamelen; *dioendoeh*.

**OENDOER**, retireeren, wijken, terugdeinzen, terugkeeren; ook: heengaan (b. v. een ziekte), weggaan, iemand of iets verlaten; *oendoer toekang*, achterwaarts keeren (b. v. een leger); *dibawa oendoer*, met iemand of iets weggaan; *oendoer-oendoer*, naam van een insect dat met achterwaartsche beweging in het zand graaft en zoo een kuiltje boven zich doet ontstaan, myrmeleon; *roewas si oendoer-oendoer*, naam van een *djimat* (P.); *oendoer-oendoeran*, al maar achterwaarts gaan, aanhoudend of gaandeweg terugwijken; - *poendoer*, ngbr.; *moendoer*, achterwaarts gaan, wijken, terugdeinzen, terugkeeren, (van een ziekte enz.) iemand verlaten; verder (Band., Soem. enz.) s. van *moelang*, zie *poelang* (waarvoor te Tjiandj. en Buit. *wangsoel*), naar huis gaan, ik ga naar huis; *nĕda idin moendoer*, = *nĕda idin wangsoel*, ik vraag verlof om te mogen heengaan, om naar huis te mogen gaan; *poepoendoeran*, wijken, achterwaarts wijken; *ngoendoeran*, ontwijken, de wijk nemen voor, zich onttrekken aan; *dioendoeran*, gezegd van een persoon of zaak waarvan iemand afwijkt of terugwijkt; *kaoendoeran*, van iets of iemand beroofd; *ngoendoerkeun*, terug doen keeren, terugdrijven, doen weggaan, wegzenden; *dioendoerkeun*; - *moendoerkeun*, iets terugzetten, achterwaarts doen gaan, achteruit doen gaan; *dipoerdoerkeun*.

**OENDOERBĔROEK**, het Holl. onderbroek; idem; ook = *pokek*, korte broek.

**OENĔK** (vgl. *oeneuk*), ngbr.; *ngoenĕk-ngoenĕk*, verkl. met *teu wĕleh ngarah*, geraakt, geprikkeld, verstoord (ten gevolge van een ondervonden beleediging), zinnen op wraak, haatdragend; *oenĕk-oenĕkeun*, in een verbitterde-, haatdragende-, wraakgierige stemming verkeeren.

**OENEUK**, I., hetzelfde als *tjoetjoek hoĕ*, rotandoornen (o. a. voor *bandil*'s gebruikt); *tjagak oeneuk*, of eenv. *oeneuk*, vork met doornen, voorhanden in de *gardoeh*'s en dienende tot 't opvangen van schelmen. (Zie ook *tjagak* en *gandil*.)

II. Naam van een groote vlieg, welker beet pijnlijk is.

**OENGAH-ENGOH**, een woordspeling op *lengoh*, met ledige handen komen.

**OENGAK**, = 't meer gebr. *oenghak*. zie ald.

**OENGANG**, ngbr.; *kaoengang*, of (gelijk men meestal zegt en schrijft) *kongang*, ong. = *meunang* (vgl. *kenging*), de macht hebben van te doen, ergens macht of vermogen toe hebben, de vrije beschikking hebben over, vrijheid hebben te bedrijven, ongestraft kunnen doen; in 't alg.: bevoegd zijn, vrijstaan, de vrijheid hebben van te doen, kunnen, mogen, vermogen, geoorloofd; *kongang bohong*, mogen liegen; *teu kongang*, niet mogen, niet vermogen, enz.; *kakongangan*, de vrijheid of macht tot iets, het vermogen (om iets te doen), bevoegdheid; - *dioengang*, maar doorgaans *dioengang-oengang*, dàt bij het spreken wat *diagag-agag* is bij het slaan of schoppen: weifelende vooruitgeschoven en dan weer teruggenomen worden (van een woord op de tong).

**OENGAS-INGOES**, zie *ingoes*.

**OENGĔL**, l. van *oeni*, luiden, inhoud van iets; *oengĕlna* of *oengĕling*, luidende, inhoud ervan; *dina oengĕling Koer'an*, in de woorden van den Koran, luidens den Koran; *moengĕl*, l. van *moeni*, klank of geluid geven (b. v. een muziekinstrument), luiden (b. v. een geschrift), zeggen (b. v. een boek); *ngoengĕlkeun*, geluid laten geven; (een instrument) laten spelen; ook l. van *njĕboetkeun*, vermelden (z. a. in een brief of geschrift); *dioengĕlkeun*; *kaoengĕlkeun*, vermeld worden of zijn, vermeld staan (in een boek of geschrift), geschreven zijn of staan; *oengĕlan*, wat in een brief of boek geschreven staat, wat een brief of boek zegt; *dina Kitab aja oengĕlan kijeu*: in de Schrift staat aldus geschreven, de Schrift zegt (als volgt).

**OENGEU** (Kad.), = *tjatjaka*; zie ald.

**OENGGAH**, opgaan, naar omhoog gaan, rijzen, stijgen, opstappen, beklimmen; *toeroen-oenggah*, stijgen en dalen, op en neer gaan; *moenggah*, 1. l. van *oenggah* en *naek*, opgaan, optrekken, opstijgen, opvaren; 2. l. van *wani* en *datang*, komende tot, in die mate dat, tot aan, zoodat; *ngoenggahan*, 1. klimmen op, beklimmen; 2. z. v. a. *ngadatangan*, komen over; *dioenggahan*; *ngoenggahkeun*, naar omhoog doen, iets ergens op plaatsen, verhoogen (b. v. den prijs van koopwaar, iemands loon of rang, enz.); *dioenggahkeun*. (Vgl. *naek* bij *taek*.)

**OENGGAH-OENGGOEH** (Jav.), z. v. a. *tindak-tandoek*, aan anderen of aan elkander eer bewijzen overeenkomstig ieders stand en waardigheid.

**OENGGAK-OENGGĔK**, zie *oenggĕk*.

**OENGGAL**, = *saban* (dat echter soms als l. gebruikt wordt), elk, ieder, een iegelijk *oenggal-oenggal*, idem, met verst.

**OENGGĔK**, wenken, knikken met het hoofd; ook: nik, knik; *ngoenggĕk*, bevestigend knikken, ja-knikken; *oenggak-oenggĕk*, iets te kennen geven door met het hoofd te schudden (z. a. b. v. een stomme doet); *oenggĕk-oenggĕkan*, al maar knikken met het hoofd; *ngomongna oenggĕk-oenggĕkan*, zij spraken met bewegingen van het hoofd [om geen gedruisch te maken]; *ngoenggĕkan*, iemand toewenken, toeknikken; *dioenggĕkan*.

**OENGGĔR**, losstaan (een tand, een boom, enz.). Vgl. *oeloer* I.

**OENGGEUK**, hetzelfde als *oenggĕk*.

**OENGGOEL**, hooger zijn in vergelijking met iets van dezelfde soort dat lager is (P); gewone bet.: overwinnen, zegevieren, zegepralen; ook: overwinning, zege, zegepraal (vgl. *meunang* bij *beunang*, en *djaja*); *paoenggoel-oenggoel*, om het zeerst, om het meest, om den voorrang strijden; *ngoenggoel*, op een hoop gooien, optassen; *oenggoelan*, = *toempoekan*, hoop, stapel; *oenggoelan roentah*, = *djarian*, zie ald. (P.).

**OENGGOET**, zich eerst naar voren en dan naar achteren bewegen (of omgekeerd); *ngoenggoet*, verkl. met *hanteu eureun-eureun*, zonder opzien of ophouden iets doen (werken, schrijven, zingen, enz.); *ngoenggoet-ngoenggoet*, aanh. met het hoofd knikken; *oenggoet-oenggoetan*, aanh. met het hoofd in voor- en achterwaartsche richting schudden, schuddebollen; *ngoenggoetkeun*, = *ngagĕdagkeun*, aan iets wrikken, iets heen en weer bewegen, iets schudden; *dioenggoetkeun*.

**OENGHAK**, ngbr.; *ngoenghak*, zich te veel vrijheid jegens iemand veroorloven, vrijpostig-, onbeschoft-, brutaal jegens iemand (een meerdere) zijn, (een meerdere) op beleedigende wijze bejegenen; *dioenghak*, onbeschoft-, beleedigend behandeld worden.

**OENGKAB**, ngbr.; *ngoengkab*, alles overál halen (bij het zoeken naar iets), in iets rommelen, met ijver zoeken, iets doorzoeken, alles nazoeken om iets te vinden; *dioengkab*; *ngoengkaban*, alles overál halen, alles van zijn plaats nemen, alles doorzoeken; ook: (een geschrift) doorbladeren; *dioengkaban*.

**OENGKARA**, of ook *ongkara*, stijl (van een geschrift); *soepaja oengkara loeloes*, opdat de stijl vloeiend zij.

**OENGKĔD**, die beweging in het galoppeeren van een paard waarbij het zich opheft; *ngoengkĕd*, zich opheffen (van een

galoppeerend paard); *oengkĕd-oengkĕdan*, (van een paard) herhaaldelijk of aanhoudend zich met het voorlijf oprichten, steigeren; ook: stampen (van een schip); *ngoengkĕdkeun*, laten wippen, opwippen, over de eene zijde doen hellen; *dioengkĕdkeun*; *pangoengkĕd*, verlengstuk beneden aan de *djoere*, dienende om het verlengde van het dak eenigszins op te heffen.

**OENGKIL**, ngbr.; *ngoengkil*, opwippen, heffen (door middel van een hefboom); *dioengkil*.

**OENGKLOEK**, hetzelfde als *dajang*, gemeen vrouwspersoon.

**OENGKOE**, alleen in *paoengkoe-oengkoe*, bij of tegenover elkander zitten (van twee of meer personen). Vgl. *toengkoe*.

**OENGKOED**, ngbr.; *ngoengkoed*, = *ngoengkoeg* (zie *oengkoeg*), doorgaan, niet stilhouden, niet omkijken; *oengkoed-oengkoedan*, loopen, den kop schuddende (een hond, een varken, enz.).

**OENGKOEG**, ngbr.; *ngoengkoeg*, = *ngoengkoed* (zie *oengkoed*), aanhoudend en snel doorloopen (zelfs niet stilstaan als men aangeroepen wordt).

**OENGKOEL**, ngbr.; *dioengkoel*, gezegd van een persoon of voorwerp waarboven iets gehouden wordt, b. v. *dioengkoel koe pajoeng*, men hield boven hem een zonnescherm; *ngoengkoelan*, boven iets of iemand zijn; zich uitstrekken, zweven, enz. boven; ook: boven iemand of iets houden; verder: te boven gaan, overtreffen; *ngoengkoelan kakoewatan*, boven (iemands) kracht; *ngoengkoelan djalan*, boven den weg uitsteken; *dioengkoelan*; *kaoengkoelan*, lijd. vorm, gezegd van iemand of iets waarboven zich iets bevindt; *kaoengkoelan koe mega*, onder de wolk zijn; *ngoengkoelkeun*, iets (b. v. een zwaard) omhoog heffen boven iemand of iets, boven iemand uitstrekken; *dioengkoelkeun*, boven iets gehouden worden.

**OENGKOEŘ**, ngbr.; *saoengkoerna*, z. v. a. *saĕnggeusna*, na, nadat; *oengkoer-oengkoeran*, elkander den rug toekeeren, ieder zijn eigen weg gaan; - *poengkoer*, 1. l. van *toekang* k. (*pĕngkĕr* l. p.), achter; 2. l. van *pandeuri*, achter, na, achteraan, achterna komen; 3. l. van *poendoek*, nek; 4. l. van *tonggong*, rug; - *di poengkoer*, achter zijn; ook: nakomen; *masih di poengkoer*, hij (zij) komt achteraan, is achter mij (ons), komt straks; *ti poengkoer*, van achteren; *ka poengkoer*, naar achteren; ook: verleden, in het verleden; *poengkoereun*, of *di 'poengkoereun*, achter (iemand); *sapoengkoer*, na (iets), daarna; *moengkoer*, l. van *noekang* (zie *toekang*), zich keeren, den rug toekeeren, rugwaarts, achterwaarts; ook: zich afkeeren van; *moengkoer tina kahadean*, zich afkeeren van de deugd; *moengkoerkeun*, l. van *mandeurikeun*, achter zich laten, achteraan plaatsen; *dipoengkoerkeun*; *pamoengkoer*, l. van *panoekang*, persoon of personen, toegevoegd aan een beambte.

**OENGKOET-OENGKOET**, naam van een vogel, soort hoppe, die „koet! koet!" laat hooren. P.

**OENGKRAH-ANGKRIH**, verkl. met *pipindahan*, gedurig verhuizen, nú hier dàn daar wonen, onbestendig; *dioengkrah-angkrih*, gedurig verhuisd-, verplaatst of heen en weer gesjouwd worden.

**OENGSRAK-INGSREUK**, zie *ingsreuk*.

**OENI** k., *oengĕl* l., luiden, inhoud van iets; *oenina*, luidende, inhoud ervan; *teu oeni*, geen geluid geven, niet luidbaar, geen zin hebben, een wanklank zijn; *moeni* (k., van een mensch en ook wel eens van een ding: *moengĕl* l., zie *oengĕl*), klank of geluid geven (b. v. een muziekinstrument), ontbranden, knallen (b. v. geschut), spreken (b. v. een dier), zeggen (b. v. een geschrift); *teu moeni*, geen geluid geven, d. i. geen antwoord geven, niets zeggen; *oeni-oenian*, uitspraak (van een boek of geschrift).

**OENING** (Indr.), = *oeninga*, weten.

**OENINGA**, in het Westen der Preanger l., *wĕroeh* s., *njaho* k.; in het overig deel s., *njaho* k., *tingali* l., weten, kennen, verstaan; *hatoer oeninga*, (aan een meerdere) te kennen geven, ik geef (u) kennis; *ngoeninga*, (aan een meerdere) kennis geven, berichten, mededeelen; *dipioeninga*, kennis van (iets of iemand) nemen, (opzettelijk) gekend worden; *kaoeninga*, geweten-, gekend worden, bekend; *ngoeningaån*, aan (een meerdere) te kennen geven; *dioeningaån*; *ngoeningakeun*, aan (een meerdere) doen weten, berichten; ook: ik geef (u) kennis; (van een meerdere) kennis nemen, kennen, weten; *dioeningakeun*; *pangoeninga*, mededeeling; *kaoeningaån*, kennis, wetenschap, wijsheid.

**OENJAJ**, blinken, lichten; *tingaroenjaj*, (van de zee) lichten, flikkeren. (Vgl. *njaj*.)

**OENJAR**, ngbr.; *oenjar-oenjaran*, flikkeren, gedurig opflikkeren; *tingaloenjar*, flikkeren (van vele voorwerpen); *ramona tingaloenjar*, zijn vingers flikkerden (van met edelgesteenten ingezette ringen).

**OENJOENG-OENJOENG**, ergens zijn zonder dat men weet hoe hij (zij, het) daar gekomen is, zich ergens bevinden zonder door den ingang te zijn binnengekomen.

**OENOEN**, g. w.; *ngoenoen*, boven het vuur rooken, boven het vuur drogen, eesten ook (doch zelden): drogen in de zon; *di-*

*oenoen*; *ngoenoenkeun*, iets alzoo rooken of drogen; *dioenoenkeun*.

**OENTAJ**, = *haloe-haloe* (zie *haloe* II.), streng (garen); *eta samping sabaraha oentaj?* hoeveel strengen zijn voor die sarong gebruikt? *saoentaj*, één streng, enz.; *ngoentaj*, iets (b. v. *loeloeb*, *indjoek* enz.) ineendraaien tot touw, touw (inz. dik) draaien; *dioentaj*.

**OENTAL**, ngbr.; *ngoental*, iets doorslikken zonder het vooraf stuk gebeten of fijn gekauwd te hebben (b. v. een worm door een kip, een geit door een slang, enz.); *dioental*.

**OENTANG**, maar doorgaans *poentang*, l. van *koetoe*, luis.

**OENTANG-ANTING**, zie *anting* II.

**OENTJAL**, hert (vgl. *mĕntjĕk*); *manoek oentjal*, naam van een duifvogel (bruin gekleurd, met een langen staart; het geluid doet denken aan dat van het hert). Zie ook *koereuwo*.

**OENTJAL-ANTJOEL**, zie *antjoel*.

**OENTJANG-ANTJENG**, zie *antjeng*.

**OENTJLANG-ANTJLONG**, zie *antjlong*.

**OENTJOEL**, meer, meerder, hooger, uitnemender, uitstekend, uitmunten; *pangoentjoelna*, de meeste, enz.

**OENTOEJ**, ngbr.; *ngoentoej*, z. v. a. *ngaleugeudeut*, achter elkander loopen; *paoentoej-oentoej*, vóór elkander gespannen (b. v. paarden), achter elkander gehecht (b. v. wagens); *oentoej-oentoejan*, in een lange rij achter elkander loopen; ook: achter elkander zijn (staan) en elkander vasthouden.

**OENTOEN**, vlecht; ook: gevlochten touw; *ngoentoen*, vlechten (b. v. garen of haar); *dioentoen*. (Zie ook *tipoeng* en vgl. *anjam*.)

**OENTOENG**, winst, voordeel, gewin, geluk; verder: meeloopen, voorspoed hebben; ook: lot; *moen aja oentoeng*, als het meeloopt; *oentoeng teuing!* 't is een geluk! 't is nog gelukkig! *saoentoeng*, één lot hebben, lotgenooten of lotgemeen zijn; *oentoengna*, op zijn best, zoo men er goed afkomt; *oentoeng-oentoengan*, z. v. a. *dadaoelatan*, beproeven, trachten te doen, zien of men iets gedaan kan krijgen; *ngoentoengkeun*, den eigenaar of dader voordeel of winst afwerpen, bevoordeelen; *kaoentoengan*, 1. lijd. vorm: voordeel hebben, gewinnen, winst hebben of verkrijgen; 2. zelfst. nw.: voordeel, winst, gewin.

**OENTOEP**, maar meestal *ngoentoep*, zich boven of tegenover iemand verheffen, uit de hoogte spreken, roemen dat men iets kan of weet, dat men meer is dan anderen, enz.; ook: iemand staan; *kawĕlasan teja ngoentoep kana hoekoeman*, de barmhartigheid roemt tegen het oordeel; *oentoepan*, moed hebben tot iets, iets durven; *taja oentoepan ngalawan*, geen moed hebben tegenstand te bieden; *kaoentoep*, 1. gebrutaliseerd worden; 2. = *kadoega*, vermogen, in staat zijn; *teu kaoentoep*, gezegd van iemand dien men niet aan kan.

**OEOESEUPEUN**, zie *oeseup*.

**OEPADI**, I. z. v. a. *komo*, te meer, hoeveel te meer.

II. L. van *oetama*, uitnemend, uitmuntend.

**OEPAH**, = *gandjaran*, loon, belooning; *ngoepah-ngoepah*, tot iets trachten te bewegen of over te halen; *dioepah-oepah*; *dioepah-apeh*, gesust worden; *ngoepahan*, beloonen; verder = *ngawoedjoek*, paaien, sussen, stillen; ook: iemands leed verzachten, lenigen, iemand troosten; *ngoepahan diri*, zichzelven sussen, zich stillen; *dioepahan*.

**OEPAH-APEH**, zie *oepah*.

**OEPAJA** (Skr., upâya), zoeken, opsporen; *teu aja daja-oepaja*, geen kracht van zichzelven hebben, onmachtig zijn; *ngoepaja*, zoeken, inz. levensonderhoud zoeken; *dioepaja*. (Vgl. *tejang* en *sijar*.)

**OEPAJ-APOEJ**, ong. = *ngagapoej* (zie *gapoej*), laag nederhangen, inz. de sarong zeer laag laten afhangen. P.

**OEPAMA** (Skr., upamâ) k., *oepami*, *oepantĕn* en *madak* l., ingeval, indien, bijaldien, zoo, als eens, bij voorbeeld, gelijk, gelijkenis; *taja oepamana*, er is geen beeld (gelijkenis) voor, het is zonder voorbeeld; *naon oepamana?* wat is de gelijkenis ervan? waaraan is het gelijk? *saoepama* k., *saoepami* of *saoepantĕn* l., indien, ingeval, als eens, bij voorbeeld; *ngoepamakeun*, iets voorstellen onder een beeld, iets als beeld uitdrukken, vergelijken bij iets; *dioepamakeun*, vergeleken worden bij. (Vgl. *ibarat*, *misil*, enz.)

**OEPAMI**, l. van *oepama*, zie ald.

**OEPANG-APOENG**, zie *apoeng*.

**OEPANTĔN**, l. van *oepama*, zie ald.

**OEPAS**, I. (Mal. en Jav.), vergif, venijn. (Zie *baroewang* en *peurah*.)

II. Het Holl. oppasser; oppasser of bode van een Europeeschen of Inlandschen ambtenaar, ook voor politiediensten gebezigd, politie-agent.

**OEPAT**, ngbr.; *ngoepat*, buiten iemands tegenwoordigheid iets van hem vertellen, hetzij waar, hetzij valsch, dat hem niet tot eer verstrekt, achterklappen, kwaadspreken; *lakoe ngoepat*, achterklap; *toekang ngoepat*, achterklapper; *dioepat*; *silih-oepat*, van elkander kwaadspreken; *oepatan*, achterklappig, kwaadsprekend; *oepat-oepatan*, allerlei achterklap.

**OEPATJARA** (Skr., upaçara), 1. rijkssiera-

den (bestaande uit gouden voorwerpen, vooral dieren voorstellende); 2. voorrijders (vooruitrijders) die eertijds op een dienstreis een vorst, den gouverneur-generaal, den regent of ook wel een hoofdambtenaar eershalve te paard voorafgingen [het kostuum bestond uit: hooge hoed, rood baadje met geel afgezet, lange witte broek en huzarensabel; de commandant heette *montereng*]. Zie ook *sapton*.

**OEPĔT**, verkl. met *obor leutik*, een kleine flambouw; ook: lont (b. v. om een sigaar aan te steken; vgl. *koepĕt*).

**OEPĔTI** (Skr., utpatti, opbrengst), voll. *oewang oepĕti*, schatting, inz. oorlogsschatting, tribuut.

**OEPIH**, de bloemscheede van de *djambe* of betelnootboom [verdord zijnde valt zij af]; *oelah njeungseurikeun oepih ragrag*, sprkw.: lach niet om een afvallende *oepih*, d. i. lach niet om een oud, gebrekkig mensch [het zal u, als gij oud wordt, gaan als hem], lachen om hetgeen men zelf eens zal moeten ondergaan of ondervinden; *boeka-oepih*, naam van een vogel als de *kokondangan*, maar met bruin en wit gekleurde veeren, in Z.-B. *balik-oepih* geheeten: *kĕris balik-oepih*, naam van een bijzondere soort van kris (P.).

**OEPLĔK**, I. luidruchtig. P.

II. = *lĕkoh*, zie ald. P.

**OEPRAK-APROEK**, zie *aproek*.

**OEPSIR**, het Holl. officier; idem.

**OER**, werkw. tusschenw. voor: gieten, ingieten, uitgieten, overgieten. (Vgl. *tjoer*.)

**OËR**, het schutblad van de *djantoeng* of pisangbloem; in Kad. = *djantoeng*, de pisangbloem.

**OERAB**, mengsel van spijzen, spijzen ondereengemengd, eten onder elkaar (b. v. rijst met mais); *ngoerab*, spijzen dooreenmengen, eten onder elkaar stampen; *dioerab*.

**OERAJ**, naam van een werktuig, dienende om touw te draaien; *ngoeraj*, touw draaien; *ngoerajan*, idem; *dioerajan*, tot touw gedraaid worden of zijn; *oerajan*, gedraaid touw.

**OERAK**, ngbr.; *ngoerak-ngoerak*, schudden (b. v. room in een stopflesch, om er boter van te maken); *dioerak-oerak*.

**OERANG**, I. (de enkele) mensch, (de enkele) menschen, persoon, individu, iemand; verder: inwoner, bewoners; *sabaraha oerang?* hoeveel personen? *oerang mana maneh?* vanwaar zijt gij? waar behoort gij thuis? *oerang Soenda*, inwoner of inwoners van Soenda, Soendanees, de Soendaneezen; *oerang Ban-Israïl*, Israeliet; *oerang dinja*, iemand (of lieden) van daar; *saoerang*, één mensch, een persoon, iemand, bij eenen, per persoon; *djalma saoerang*, één mensch, een eenig persoon, iemand alleen; *noe saoerang*, de eene, *noe saoerang deui*, de andere (vgl. *hidji*); *noengtoet saoerang doewaĕn*, komen bij eenen en bij tweeën; *saoerang-saoerang*, bij eenen, hoofd voor hoofd, elk afzonderlijk, individueel. (Vgl. *djalma* en *manoesa*.)

II. Persoonl. en bezittel. voornaamw.: 1. voor den eersten persoon enkelv., gebezigd door den meerdere tegen den mindere, wanneer men vriendelijk of gemeenzaam spreekt [de plaats is tusschen *kami* en *kaoela*]; 2. voor den eersten persoon meerv., maar het sluit den aangesprokene of de aangesprokenen in, en kan derhalve naar den aard der taal slechts tegen gelijken of minderen gebezigd worden; 3. voor den tweeden persoon, en wel tegen minderen, vriendelijk sprekend, in dezelfde gevallen als waarin men hen met *awak* aanspreken kan. (Zie verder Spraakk., § 150, 4; § 151, en § 152, 5.)

**OERAS**, rijst met zout in een pisangblad, gaargestoomd in een *aseupan*.

**OERAT**, ader, spier, zenuw, vezel; ook: bies (b. v. op kleeren); *ki oerat*, naam van een plant, de groote weegbree, weegblad; *dioeratan*, van een bies of biezen voorzien worden (b. v. een broek).

**OERAT-ARET**, overal op spatten of gespat zijn, overal op druipen of gedropen zijn (inz. van bloed); *oerat-aret koe gĕtih*, overal met bloed bespat (of bedropen).

**OERE** (Jav.), alleen in *ĕmas oere*, stofgoud; hetzelfde als *ĕmas pasir*.

**OERĔD** (vgl. *rĕd*), g. w.; *ngoerĕd*, binden, vastbinden (b. v. een krijgsgevangene); *dioerĕd*.

**OERĔK**, een vischtuig (snoer zonder hengel) waarmede men naar aal vischt, aalsnoer; *ngoerĕk*, 1. hengelen naar aal; 2. aandachtig over iets nadenken, zinnen op een middel of weg; 3. z. v. a. *teu ngeunah pikir*, niet welgemoed.

**OERIL**, 1. schroef (voll. *oeril iskroep*); 2. moer (voll. *oeril ĕmol*); 3. schroefboor; 4. kurketrekker. (Vgl. *poeril*.)

**OERITAN** (Kad., eig. Jav. van oerit), = *tĕbar*, zie ald.

**OEROE**, ngbr.; *ngoeroean*, een purgeermiddel ingeven; ook: een middel ingeven tot bevordering der menstruatie of van de kraam; *dioeroean*; *oeroe-oeroean*, zeker mengsel van kruiden, tot *ngoeroean* dienende [*daoen tjarijoe* of *tjariwoeh*, *boros koneng*, *bawang bodas*, enz.].

**OEROE-ARA**, in 't ongereede zijn, in verwarden toestand verkeeren (b. v. een land welks koning gestorven is); ook = *aroe-ara*, alom bekend; *dioeroe-arakeun*, rondverteld-, rondgebazuind worden (b. v. dat iemand beschaamd is gemaakt).

**OEROEBAJA**, hetzelfde als 't meer gebr. *oejoebara*.

**OEROEG**, afschuiven, verschuiven, neerstorten (inz. van aarde), instorten (b. v. een berg of helling), bergstorting; *ngoeroegan*, iets overstorten, bedelven, ergens geheel mede overdekken (b. v. om het te verbergen), ergens onder begraven, vullen (b. v. een kuil), aanaarden, toestoppen, dempen, plempen; *dioeroegan*; *kaoeroegan*, overstort, onder een storting bedolven geraakt; *ngoeroegkeun*, storten, doen in- of nederstorten; *dioeroegkeun*. (Vgl. *tjoeroeg*, *saeur* en *boegbroeg*.)

**OEROEJ**, maar doorgaans *ngoeroej*, afrollen, afglijden (b. v. zand), van een hoogte glijden, naar beneden rollen; ook: sterke begeerte naar iets hebben, watertanden; *ngoeroejan*, zand van een hoogte naar beneden laten rollen of schuiven; *dioeroejan*. (Vgl. *aroej* en *poeroeloek*.)

**OEROEJOED**, verkl. met *teu pararageuh*, slordig zitten, los aan het lijf hangen (van kleeding); *arajad-oeroejoed*, alles even slordig aan het lijf hangen.

**OEROEP**, het drijven van ruilhandel; in Indr.: wisselen, inz. van geld; ook g. w.; *ngoeroep*, ruilen of inruilen tegen, ruilhandel drijven; *dioeroep*; *kaoeroep*, geruild of ingeruild zijn, te ruilen zijn voor; *oeroep-oeroepan*, al maar ruilhandel drijven; *ngoeroepkeun*, iets ruilen of inruilen tegen; *dioeroepkeun*.

**OEROES**, g. w.; *teu oeroes*, z. v. a. *teu poegoeh*, zonder orde, zonder regel, zoo maar doen, ongeregeld, wanordelijk, onverstandig, verkeerd; *oeroes-oeroes*, bezig zijn, schikkingen maken (b. v. voor vertrek); *oeroes-oeroes djeung*, rechten met, een geding met elkander voeren; *barang-oeroes*, schikkingen of regelingen maken, zich moeite ergens voor geven; *teu barang-oeroes*, geen omslag maken; *ngoeroes*, regelen, in orde brengen, ordenen, schikkingen maken, beredderen, zorgen voor (b. v. voor iemands levensonderhoud), voorzien; ook: oordeelen, rechten; *dioeroes*; *toekang ngoeroes*, persoon met de regeling of beleddering van iets belast, regelaar, beredderaar, opzichter; *pangoeroes*, opziener, verzorger; *ngoeroeskeun*, iets regelen, redderen, iets in orde brengen, enz.; *dioeroeskeun*; *koedoe oeroeskeun ka*, laat dat (die) beredderen door; *oeroesan*, zaak, ding, aangelegenheid, bemoeiing, handeling, geding, twist, twistzaak, rechtzaak; *oeroesan pĕrang*, de aangelegenheid des oorlogs; *parĕboet-oeroesan*, over iets met elkander geschil hebben, twisten, twist; *liwat ti oeroesan*, buiten de maat, uitermate.

**OEROET**, I. spoor ergens van, achtergelaten merk, overblijfsel, overschot; verder: wat ergens voor gediend heeft of door iemand is gebruikt, afgelegd, nagelaten; ook: wat iemand geweest of van iemand geweest is, voormalig, gewezen, verleden; voorts: plek of plaats waar iets was, stond, geschiedde, voorviel, trof, enz.; *oeroet imah*, de plek waar eertijds een huis stond; *oeroet pamadjikan*, de gewezen vrouw (van iemand); *raheut oeroet pakarang*, wond ter plaatse waar een wapen trof; *tina oeroet*, na (b. v. te hebben doorstaan); *tina oeroet sakitoe soesahna*, na in zoo groote moeite te hebben verkeerd; *saoeroet-oeroetna*, overal waar iemand of iets langs gekomen is.

II. G. w.; *ngoeroet*, over of lang iets strijken, over den buik drukkend strijken, den buik wrijven, uitdrukken door strijken (een wond enz.); *ngoeroetan*, herh. of aanh. den buik drukkend strijken (b. v. bij een barende vrouw, of bij een visch wier kuit men kunstmatig afdrijft); *dioeroetan*; *ngoeroetkeun*, iets strak of drukkend langs of over de huid strijken (b. v. zalf); *dioeroetkeun*.

**OERSIH**, waarsch. het Holl. hoezee; idem; *oersih! kawon*; hoezee! hij heeft 't verloren.

**OESAHA** (Skr., krachtsinspanning, poging), werken om, trachten naar, inz. levensonderhoud zoeken; verder: middel van bestaan, beroep, bedrijf; *oesaha-oesaha*, met ijver zijn onderhoud zoeken.

**OESAP**, aai, veeg, streek; ook g. w.; *saoesap*, een aai of veeg ergens mede; ook: een beetje, b. v. *meunang saoesap*, een beetje soelaas krijgen; verder z. v. a. *sasĕmĕt*, tot aan de grens, b. v. *saoesap ramboet*, tot aan de haargrens; *ngoesap*, aaien, strijken over (inz. met de hand), streelen, (zijn knevel) uitstrijken; verder: smeren op, overheen smeren, wegvegen; *ngoesap-ngoesap*, aanh. of gedurig over iets strijken of vegen, gestreel; *dioesap*, (met de hand) over gestreken worden, gestreeld worden, bestreken of besmeerd worden; *dioesap koe*, besmeerd worden met; *dioesap-oesap*, aanh. bestreken of besmeerd worden; *kaoesap*, een aai gekregen hebben, geaaid, bestreken; *kaoesap setan*, verleid door den duivel; *tingaroesap*, allen strijken over (b. v. over den baard);

*ngoesapan*, aanh. over iets strijken, verschillende dingen streelen of bestrijken; *dioesapan*; *ngoesapkeun*, met iets ergens langs of over strijken; *dioesapkeun*.

**OESAR**, naam van een plant, ook *akar wangi* en *djoekoet wangi* geheeten, d. i. reukgras. [De bladen worden bij *ngampa* gebruikt en de wortel wordt tot reukmiddel gebezigd; men kan er de nardusolie uit bereiden.]

**OESAR-OSER**, zie *oser*.

**OESEUP**, vischhaak (aan een lijn), vischangel, peur; *ngoeseup*, visschen met een haak aan een lijn; ook: opvisschen (zie *golong*); *toekang ngoeseup*, hengelaar (nl. iemand die het hengelen als bedrijf uitoefent); *oeoeseupeun*, zwelling van de amandelklier, een opgezette keel hebben, keelpijn hebben [men zegt: *tambana tjai oeseup beunang ngeueum*]. Vgl. *pantjing* en *tĕger*.

**OESIK**, zich verroeren, zich bewegen, zich een weinig verplaatsen; ook: ontroeren, ontroerd; *heurin-oesik*, te vol om zich te bewegen, propvol, stikvol, volte, gedrang; *ngoesikkeun*, iets bewegen of verroeren, in beweging brengen, zich doen bewegen; *dioesikkeun*. (Zie ook *oela*.)

**OESIL** (Buit.), iets overal vertellen, rondvertellen.

**OESIR**, ngbr.; *ngoesiran* (*b. p.*), = *ngaboeroe*, zie *boeroe*. P.

**OESOE-ASA**, hetz. als *soewasa*, zie ald. P.

**OESOED**, ngbr.; *ngoesoed*, verkl. met *nejangan*, zoeken, naar iets zoeken, onderzoeken, trachten uit te vinden; *dioesoed*. (Vgl. *soesoed*.)

**OESOEK** (Tjiandj. enz., *kaso-kaso* Band. enz.), dakspar; *oendak-oesoek*, z. v. a. *tindak-tandoek*, ieder naar zijn stand kunnen toespreken of bejegenen. (Zie ook *lajeus*.)

**OESOEK-ESEK**, allerlei dingen welke ergens bij voorkomen, te pas komen of behooren; *loba oesoek-esekna*, daar komt van allerlei bij voor, daar is van allerlei bij noodig. (Zie ook *oenak-anik* en *oenang-aning*.)

**OESOEL** (Ar., oetsoel, meerv. van atsal of *asal*), beginselen, grondregels; *Kitab Oesoel*, Boek der Beginselen [naam van een der leerboeken van de *pasantren*].

**OESOEM**, jaargetijde, seizoen, de (vaste) tijd voor of van iets (vgl. *moesim*); *lain oesoem*, het is niet de tijd (van of voor iets, b. v. van slapen); *oesoem balik*, de tijd om naar huis te gaan; *taja oesoemna*, er is geen (vaste) tijd voor.

**OESOENG**, ngbr.; *ngoesoeng*, uitleiden (b. v. een paard uit den stal), wegvoeren, heenvoeren; *dioesoeng*.

**OESOENG-ESANG**, een klein roofdier ter grootte van een *sero* en kleiner dan een *lasoen*. [Het volksverhaal zegt o. a., dat de *oesoeng-esang* zijn prooi, zelfs wel een buffel, bemachtigt door in het aarsgat te kruipen; hij zou namelijk vooral belust zijn op de *peudjit* of ingewanden.]

**OESOER** (Ar., oesjoer, eig. het een-tiende gedeelte), recht dat de *kaoem* van boedels heft die door hem beredderd worden; ook in 't alg.: onkosten voor de regeling van een of ander door de *kaoem*, den *panghoeloe*, een *hoekoem* of *hakim*; *dioesoer*, door een gift ertoe gebracht zijn om iets te doen; *ngoesoeran*, de *oesoer* van een boedel enz. uitkeeren; *dioesoeran*.

**OESRAG-ASROG**, zie *asrog*.

**OESRAK-ASROEK**, zie *asroek*.

**OESRANG-ASRONG**, zie *asrong*.

**OESTARA**, ngbr.; *kaoestara*, = 't meer gebr. *kaoetara*, zie *oetara*.

**OETAG-ATOG**, = *talag-tolog*, zie *tolog*.

**OETAH** k., *loega* en *ongkek*, l., braken, overgeven; ook: het uitgebraakte, braaksel (zie ook *oegĕr*); *dek oetah*, willen braken, misselijk zijn, koren, ik zou er van gaan braken; *oetah-oetahan*, aanh. braken; *ngoetahkeun*, opgeven, overgeven, uitbraken, uitspuwen; *dioetahkeun*. (Vgl. *sĕbĕl*.)

**OETAMA** (Skr., uttama) k., *oetami* l., goed voor het doel, passend, doelmatig, geschikt, practisch, voegzaam, behoorlijk, best, uitmuntend; *nista*, *madja djeung oetama*, een uitdr. waarmee men aanduidt, dat een zaak haar hoogtepunt heeft bereikt [men past ze toe op vermaning, overtreding, het bewijzen van weldaden enz., nl. als zoo iets ten derde male heeft plaats gehad, vgl. ons „alle goede dingen bestaan in drieën"]; *leuwih oetama*, beter, geschikter, passender; *liwat ti oetama*, meer dan passend of dan betamelijk is; *istri noe oetama*, een geschikte vrouw; *oetamana*, het beste is; wat betamelijk-, behoorlijk is; *oetamana mah*, veelmeer, veeleer; *pangoetamana*, beste, geschiktste, uitnemendste; *ngoetamakeun*, iets goed-, geschikt-, passend-, doelmatig maken, iemand passend behandelen, goed aan iemand doen, iemand in voldoende mate geven wat hij behoeft, iemand vriendelijkheid bewijzen, iemand weldoen; *dioetamakeun*; *kaoetamaän*, uitnemendheid.

**OETAMI**, l. van *oetama*, zie ald.

**OETARA**, alom bekend; *kaoetara*, alom bekend geworden of geraakt; *ngoetarakeun*, alom bekendmaken, uitbreiden, verbreiden; *dioetarakeun*; *kaoetarakeun*, overal verbreid geraakt.

**OETAS**, I. een bos *djangĕt* (tot *rawe* gebezigd); *saoetas*, één zoodanig bos, enz.

II. G. w.; *ngoetas*, wegkappen, snoeien, besnoeien; ook: een boek innaaien; *dioetas*.

**OETAWI**, l. van *atawa*, zie ald.

**OETĔK-OETĔK**, een beweging op en neer (b. v. met den vinger); *ngoetĕk-ngoetĕk*, iets (b. v. den vinger) aanh. op en neer bewegen; *ngoetĕk-ngoetĕk ati*, van binnen koken, in heftige beweging zijn (van het hart); *dioetĕk-oetĕk*, aanh. op en neer bewogen worden.

**OETEUK**, de hersens; ook z. v. a. *hoeloe* en *tangkoerak*, kop; *tĕroes kana oeteuk*, doordringen in de hersens; *oeteuk tongo*, kop van een zandvloo; *djalma oeteukan*, een man met hersens (verstand).

**OETIK** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**OETJAH-ATJEH**, over iets babbelen, kletsen; *dioetjah-atjehkeun*, babbelende iets uitbrengen.

**OETJANG-OETJANGAN**, zittend met de hangende beenen slingeren.

**OETJAP**, = *omong*, woord, iets dat men spreekt, uitdrukking, rede; *ngoetjap*, spreken, iets zeggen; *oetjap-oetjapan*, 1. herhaaldelijk over iets spreken; 2. uitdrukkingen; *ngoetjapkeun*, iets zeggen of spreken, uitspreken, vermelden, bespreken; *dioetjapkeun*; *pangoetjap*, het spraakvermogen, de spraak, de rede; *paoetjapan*, woord, gezegde; *kaoetjap*, of (samengetr. op Jav. wijze) *kotjap*, er wordt (is) gezegd, men verhaalt; *kaoetjapkeun*, *kotjapkeun* en *kakotjapkeun*, er wordt (is) verhaald, men verhaalt (heeft verhaald); *kotjapanan*, z. v. a. *wani* II., komen tot, er toe komen, b. v. *gandek-gandek kotjapaneun raboel*, de bedienden kwamen er allen toe uit te loopen. (Vgl. *tjatoer* I.)

**OETJAR-ATJER**, storten, gedurig storten (b. v. water uit een ketel dien men draagt). (Vgl. *kotjor* en *atjir*.)

**OETJĔNG**, I. bloesem en vruchtknop van den *tangkal sake* (zie *sake*).

II. Naam van een visch als de *lele* (zonder schubben).

**OETJI**, voll. *katjang oetji*, naam van een peulsoort.

**OETJING**, kat; *si podol oetjing*, jou kattedrek! (een gemeen scheldwoord); *ngamandian oetjing*, de kat baden [wat geen gewoonte en *pamali* is: *matak hoedjan-angin*); *ngaboedi-oetjing*, naar de kat aarden, sprkw., overeenkomende met ons: „stil en bestendig, de knepen inwendig"; *koemis oetjing*, (vgl. *singkir* II.), naam van een plant [een afkooksel van de bladeren wordt, als thee gedronken, tegen niersteenen en graveel aangewend]; *oetjing-oetjingan*, katje spelen [van kinderen in een kring; één is de kat, de anderen zijn ratten; de kat moet deze, als ze in de *kalang* of kring komen, tikken].

**OETJIT** (Kad.), de larve van de muskiet.

**OETJOE**, verk. van *loetjoe*, een vriendelijke benaming voor een meisje (*basa neneh*).

**OETJOEK-ATJAK**, zie *atjak*.

**OETJOEL** (vgl. *tjoel* en *tjoetjoel*), losgaan, losraken, uitglippen, ontglippen, uit de hand vallen, uit den zak rollen, los of vrij worden of zijn (b. v. een slaaf); *rantena geus oetjoel*, zijn ketenen vielen af; *oetjoel tina hoekoem*, vrij zijn van de wet; *ngoetjoelan*, z. v. a. *ngalaăn*, een kleed of de kleederen uitdoen of afleggen; *dioetjoelan*; *ngoetjoelkeun*, iets uit- of afdoen, afwerpen (b. v. een *haroedoem* of mantel); *dioetjoelkeun*.

**OETJOET**, zich van elkander scheiden, uiteenvallen, uiteengaan (zie ook *ngora*); *oetjoetan*, ontbinden (van een lijk), in ontbinding overgaan; *boeroek-oetjoetan*, tot ontbinding overgaan of overgegaan zijn; *ngoetjoetkeun*, rijst-, koffieboonen of derg. uit iets (b. v. uit een zak) laten loopen (door den mond van het omsluitend voorwerp voorover te houden), uitstorten, uitlaten (ook b. v. zijn kennis); verder: een horloge enz. uit elkander nemen; ook: de vrucht afdrijven; *dioetjoetkeun*.

**OETJRAT-ATJRET**, druipen van bloed; *gĕtih oetjrat-atjret*, het bloed druipt; *oetjrat-atjretna*, 1. het druipen; 2. het afgedropene (bloed b. v.).

**OETOEN**, een woord om zonen van *menak*'s vriendelijk of gemeenzaam toe te spreken.

**OETOES**, g. w.; *ngoetoes* s., *nitah* k., *miwarang* l., (iemand) zenden; *dioetoes*; - *pioetoes*, zending, opdracht; ook: gezant; *manggoel pioetoes*, een opdracht hebben te vervullen; *mioetoes*, een zending aan iemand opdragen, iemand zenden; *dipioetoes*; *ngoetoesan*, iemand zenden of afvaardigen; *dioetoesan*; *oetoesan*, afgezondene, bode, gelastigde, gezant, gezantschap; *oetoesan Pangeran*, een gezant des Heeren.

**OETRAK-ATROK**, zie *atrok*.

**OEWA** k., *towa* l., oom, tante (nl. oudere broeder of zuster van vader of moeder); *oewa basa*, *toewan pĕrnahna*, oom zeggen, maar (inderdaad) een mijnheer (hier een vreemde) zijn, sprkw. voor: spreken en doen alsof men familie was, maar in werkelijkheid een vreemde zijn. (Vgl. *paman*.)

**OEWAH-IJOEH**, z. v. a. *geura geuwat*, met groote haast.

**OEWA-IJEU**, zie *ijeu*.

**OEWAJ** (Z.-B.), werkw. tusschenw. voor *goepaj*, zie ald.

**OEWAK-AWIK**, ngbr.; *ngoewak-ngawik*, (woedend) om zich heen slaan; *dioewak-awik*, gezegd van het voorwerp waarmede men alzoo om zich heen slaat.

**OEWAK-IWĔK**, slingerende loopen (inz. van een weg of een rivier), met vele bochten, bochtig, kronkelend.

**OEWALAN**, lontarpalmvrucht. P.

**OEWANG**, I. = *wang*, geld (in het algemeen, vgl. *doewit*), inz.: groot geld, kapitaal; *djoeroe oewang*, geldbeheerder, penningmeester, schatmeester, rentmeester; *pĕti oewang*, geldkist; *mata oewang*, = *gĕbleg*, geldstuk.

II. Oud stukje kopergeld van 8 duiten; *saoewang*, ééns deze waarde, enz.

III. Meestal *oewang-oewang*, kaak, kakebeen, kinnebak; *tali oewang*, een riempje dat een deel van het hoofdstel uitmaakt en om de onderkaak van het paard bevestigd wordt. (Vgl. *tjatjapek* bij *tjapek*, en *goegoesi*.)

IV. Ngbr.; *dioewang-oewangkeun* (Z.-B.), = *dioelas-oelaskeun*, zie *oelas*. P.

**OEWANG-AWING**, ngbr.; *dioewang-awing*, (van iets dat hangt) heen en weer geslingerd worden. (Vgl. *gawing*.)

**OEWANG-EJONG**, zie *ejong* I.

**OEWAR**, ngbr.; *oewar-oewar* en *ngoewar-ngoewar*, allerwegen verkondigen, rondvertellen; *ngoewaran*, aan iemand verkondigen of bekendmaken; *dioewaran*; *ngoewarkeun*, verkondigen, prediken; *dioewarkeun*; *kaoewarkeun*, overal verkondigd; *ngoewar-ngoewarkeun*, of *ngoewar-ngaerkeun*, overal verkondigen, alom bekendmaken; *dioewar-oewarkeun* of *dioewar-aerkeun*; *pangoewaran*, verkondiging, prediking.

**OEWAR-AER**, zie *oewar*.

**OEWAR-AWIR**, heen en weer bewegen door den wind. P.

**OEWAT-AWOET**, zie *awoet*.

**OEWAW** (Z.-B.), naam van een duizendpoot, grooter dan *katelong* en dan *titinggi*.

**OEWING**, = *koering*, ik, mijn. [*Basa boedak*, een kinderwoord, maar aan den dwazen kant.]

**OEWIR**, ngbr.; *saoewir*, een stukje papier; *saoewar-saoewir*, nú een stukje dàn een stukje papier (b. v. aan iemand geven).

**OGAN**, zie bij *ala*; *ngogan*, = *ngondang*, ter maaltijd of op een feest noodigen, iemand uitnoodigen om ergens bij tegenwoordig te zijn; *diogan*; *oganan*, = *ondangan*, genoodigde.

**OGE**, of ook wel *ge* k., *oegi* l., ook, wel, zelfs; *aja oge*, er is wel (maar weinig), er zijn wel (maar weinigen), nogal; *hade oge*, wel goed (maar niet uitstekend), nogal goed, vrij goed, tamelijk.

**OGEH**, dial. voor *oge*, zie ald.

**OGEL**, vertooner of vertooners van kluchten [waarbij de *angkloeng*, de *dogdog* en ook wel een *goŏng awi* worden bespeeld en dezelfde deuntjes als die der *ronggeng*'s worden gezongen], kluchtspeler of -spelers; *ngogel*, als *ogel* een voorstelling geven.

**OGEN** (Kad.), = *oge*, zie ald.

**OGO**, ngbr.; *ngogo*, troetelen, toegeven, vleien, (een kind) bederven; *diogo*, getroeteld-, toegegeven worden (van een kind); *ogo-ogo*, aanh. of bestendig troetelen of toegeven; *ogoan*, gewoon gestreeld of getroeteld te worden, gewoon gevleid te worden, besproken wenschen te worden, bedorven, verwend, ijdel, prat, ingebeeld; *pangogo*, vleierij, enz.

**OGONG**, naam van een rivierslak, grooter dan de *toetoet*, ong. = de *kejong*.

**OGOR**, verkwistend, inz. veel geld uitgeven voor het spel en aan slechte vrouwen. (Vgl. *pogor*.)

**OH**, tusschenw., meestal dienende om een lichte afkeuring uit te drukken. (Vgl. *ah*, *ih* en *ĕh*.)

**OHEK**, de keel schrapen, een rochel ophalen; *oehak-ohek*, herh. of aanh. zoo de keel schrapen; ook z. v. a. *sĕbĕl*, misselijk zijn, neiging hebben tot braken, koren.

**OJAG**, beven, schudden, wankelen; ook: schudding, stoot; overdr.: verschrikken, in opschudding komen of zijn, veranderen of veranderd zijn van stemming, ontevreden zijn; *kaojag*, geschud worden of zijn (b. v. door den wind); *diojag-ojag*, in schudding of opschudding gebracht worden of zijn; *ngojagkeun*, iets schudden (door het naar voren en achteren te bewegen), tegen iets stooten; *diojagkeun*. (Vgl. *mojeg*.)

**OJAK-OJAKAN**, voll. *soerak ojak-ojakan*, juichen, jubelen. [Niet algemeen, zie *ajeuh*.]

**OJOS**, g. w.; *ngojos*, om een plant heen den grond van onkruid zuiveren (zóó dat men steeds naar de plant toe wérkt), wieden (op gezegde manier); *diojos*.

**OJOT** (Tasikm. en Galoenggoeng), = *towa*, zie ald.

**OKO** (Z.-B.), korte vorm van *bongko*, zie ald. P.

**OKTOBĔR**, het Holl. October; idem, voll. *boelan Oktobĕr*, de maand October.

**OLA**, voll. *soeoek ola*, naam van een *soeoek*-soort [naar men zegt door K. F. Holle ingevoerd en naar hem genoemd].

**OLAB**, (van kleine kinderen) overvloedige melk weer opgeven, spuwen, zuur

spuwen; (van oude lieden) kwijlen; *ngolabkeun*, vocht dat men gedronken of nog in den mond heeft weer uitspuwen; *diolabkeun*.

**OLAH**, I. het koken; *toekang olah*, kok, kookster; *ngolah*, koken; *olah-olah*, meerdere (of allerlei) dingen koken; *popolah*, koken, bakken, braden; *ngolahkeun*, iets koken; *diolahkeun*; *kaolahan* (of *kolahan*), wat gekookt is, kooksel, gerecht; *olah-olahan*, (van kinderen) „kokentje" spelen. (Vgl. *pasak* en *masak* bij *asak*.)

II. *Olah-olah*, of *saolah-olah*, als het ware, zooveel als, gehouden worden voor, geacht worden als; *saolah-olah ngadjoewal diri*, als het ware zichzelf verkocht hebben; *saolah-olah pangangon*, als was hij een herdersknaap.

**OLEGRENG**, = 't betere *njolegreng*, zie *solegreng*.

**OLENG**, zie *panganten*; *ngoleng*, omheen zijn, omgeven (vgl. *ngaloeng* bij *kaloeng*).

**OLE-OLEAN**, een fluitje van rijstgras, zoo genoemd naar het geluid [de kinderen maken ze en blazen erop tegen den oogsttijd].

**OLIH** (Indr.), verkrijgen, bekomen.

**OLIJA** (Ar., meerv. van wali), iemand die nabij God leeft, een vroom mensch, vroom.

**OLO**, ngbr.; *ngolo* (vgl. *ngala hate* bij *hate*), vleien, door vleierij misleiden, om den tuin leiden; *diolo*; *kaolo*, door vleierij verleid of overgehaald; *kaolo koe poedji*, door lof om den tuin geleid; *toekang ngolo*, vleier, mooiprater; *olo-olo*, 1. vleien, aanh. vleien; 2. z. v. a. *ogoan*, toegankelijk voor vleierij, ingebeeld, ijdel; *ala-olo*, gedurig vleien, iemand al maar vleien; *ngolo-ngolo*, prijzen, flikflooien, iemand door vleierij of zoetvloeiende woorden trachten over te halen, door vleierij misleiden of verleiden; *teu beunang diolo-olo*, niet vatbaar voor vleierij, zich niet laten verleiden; *pangolo*, vleierij, flikflooierij, verleiding; *pangoloan*, dat waarmede men iemand om den tuin leidt, misleiding.

**OLOHOK**, of wel *molohok*, z. v. a. *hareungeuh*, met open mond verbaasd naar iets kijken, verbaasd staan te kijken, enkel verbazing zijn. (Vgl. *tjolohok*.)

**OLOK**, meer dan noodig is uitgeven of gebruiken, verspillen, verkwisten, vermorsen; ook: er bij inschieten; *sijeuneun olok doewit*, hij was bang te veel geld uit te geven. (Vgl. *tombok*.)

**OLOL**, 1. van *leho*, snot.

**OLONG**, ngbr.; *ngolong*, het hof maken (aan een meisje); *diolong*; *ngolongan*, 1. aan een meisje het hof maken; 2. (in sommige streken) z. v. a. *nanjadn*, een meisje ten huwelijk vragen; *diolongan*. (Vgl. *oleng*.)

**OMAH**, ngbr.; *ngomah-ngomahan diri* (of *maneh*), op zichzelven acht geven, toezien dat men een ander geen leed of last veroorzaakt.

**OMANG** (*b. p.*), = *omjang*. P.

**OMAS**, voll. *hoë omas*, naam van een rotansoort; *Tji-omas*, naam van een landgoed nabij Buitenzorg.

**OMAT**, I. z. v. a. *peupeudjeuh* (zie *peudjeuh*), het moet, het moet volstrekt, het mag niet anders dan; *ngomatan*, iemand inscherpen, scherp vermanen; *diomatan*; *ngomat-ngomatan*, z. v. a. *mapakoean* (zie *pakoe* II.), iemand iets inprenten of inscherpen, streng gebieden of verbieden; *diomat-omatan*, scherpelijk of streng bevolen worden; *omat-omatan*, nadrukkelijk bevel geven of gegeven hebben, op het hart drukken.

II. = 't meer gebr. *oemat*, zie ald.

**OMBAK**, golf (vgl. *lambak*); *sada ombak*, voll. *sada ombak di sagara*, een gedruisch als van de golven der zee (b. v. van een optrekkend leger); *kaombakan*, door de golven aangeslagen of bespoeld. (Vgl. *ambĕk* en *amoek*.)

**OMBAR**, ngbr.; *ngombar*, aan één kant afhangen. P.

**OMBER**, ruimte van beweging, speelruimte; *mere omber*, iemand weg of ruimte geven, toegang verleenen, binnenlaten; *merean omber*, idem; *dibere* (*diberean*) *omber*, toegelaten-, binnengelaten worden; *omberan*, g. w.; *ngomberan*, verkl. met *ngalĕgadn* en *mere djalan*, ruimte (voor iemand of iets) maken, ruimbaan geven; ook (inz. ten opzichte van een kind): aan eigen zin en doen overlaten, in niets hinderen; *diomberan*.

**OMBJAK**, maar meestal *ngombjak*, golven. P. (Vgl. *ombak*.)

**OMBOL**, z. v. a. *olok*, doch bep.: te ruim zaaien, te ruim uitplanten, te veel zaad gebruiken, te veel planten doen in een gat.

**OME**, g. w.; *ngome*, zorgen voor, in orde brengen, verbeteren, herstellen, verzorgen (b. v. visch), bewerken (b. v. een veld); *diome*; *ngomean*, iets in orde brengen, verbeteren, herstellen, repareeren; *diomean*; *omeaneun*, wat te verbeteren is, wat herstelling moet ondergaan; *ngomekeun*, z. v. a. *ngabĕnĕrkeun*, iets in orde brengen, in het gereede maken; *diomekeun*.

**OMEL**, ngbr.; *ngomel*, verkl. met *teu daek tjitjing*, niet stil zijn, niet stil willen zijn, den mond niet houden of niet willen houden, knorren; verder: grommig, zanekerig, sikkeneurig.

**OMJANG**, dát van geel, wat *obroj* van rood en wat *ngèplak* van wit is: zuiver-, onvermengd-, helder of hoog geel; ook: helder verlicht, b. v. *baheula djalan gède poëk teu kintën, dëmi ajeuna mah omjang koe palita ënggas*, voorheen was het op den grooten weg zeer donker, maar nu is het er helder verlicht door het gas.

**OMJOK**, schouderversiersel (b. v. op de uniform van officieren), nestel, epaulet; verder: kwast (van een tulband, een sabel, een kleed enz.).

**OMONG** k., *saoer* s. (maar ook wel als l. gebruikt), *lahir* l., een woord, een zeggen, dat wat men uitspreekt, praat, gepraat; *djangdji omong*, lett. een belofte in woorden, ijdel woord, zottepraat, ijdel geklap, zotteklap, een gezegde waarvan men niets meent; *goreng omong*, leelijke (vuile) praat; *malikkeun omong*, weerspreken, tegenspreken; *omongna*, hij (zij) zegt of zeide, zeggende; *saomong*, 1. een woord (vgl. *kètjap*); 2. (van twee of meer personen) hetzelfde spreken; *oelah saomong-omongna*, men moet niet zoo alles zeggen wat voor den mond komt; *omong-omongan* k., *sasaoeran* l., samenspreken; *ngomong*, spreken, zeggen; *ngomong bari moentang-lalaj*, praten en zich vastklemmen als een vleermuis, d. w. z. staan praten in de deur, met de omhooggeheven handen de deurposten vasthoudend [hetgeen, vooral van jongelui, voor onwelvoeglijk gehouden wordt, P.]; *piomong*, ngbr.; *miomong*, bespreken, bepraten; *dipiomong*, gesproken worden over, besproken worden; *ngomongan*, spreken tegen (iemand), iemand trachten te bepraten, om te praten of over te halen; *diomongan*; *ngomongkeun*, over iets of iemand spreken, bespreken; *diomongkeun*; *'omongkeuneun*, iets ter bespreking of ter mededeeling; *omongan* k., *kasaoeran* enz. l., woord, gezegde, uitdrukking; *paomongan*, een gewone uitdrukking, algemeen gezegde, gemeenspreuk.

**OMPONG**, tandeloos, zonder tanden; *si ompong*, een scheldwoord: jou tandelooze! jou oud wijf! jou oude kerel! *bëdil kosong maoeng ompong*, een ongeladen geweer, een tandelooze tijger, sprkw. voor: *taja baja*, geen gevaar, niets te duchten.

**ONAM**, in Z.-B. z. v. a. *bijasa*, gewoonlijk, gebruikelijk, naar de gebruikelijke wijze; *onamna ilok pëlëkik*, hij gedraagt zich in den regel trosch; verder (algemeen): *koemaha onam*, of (samengetr.) *koemaonam*, z. v. a. *koemaha adat* en *koemaha misti*, gelijk de gewoonte is, naar de gewone wijze, zooals het behoort, uit den aard der zaak voortvloeiende; tevens: een of ander, wat maar, wat ook, hoedanig ook; inz. een of ander gevaar, iets dat dreigt, iets dat iemand onaangenaam kan zijn of leed kan doen; *sijeun koemaonam*, ik vrees dat mij iets mocht overkomen; - *onaman*, de gewone of naar de gewone wijze, in den gebruikelijken zin van het woord; ook wel z. v. a. *mah*, b. v. *ari atoheun onaman sageuj*, hij zal wel niet bepaald blij zijn.

**ONANG**, alleen in *kaonang-onang*, z. v. a. *kaoetarakeun*, overal bekend raken. P.

**ONAR** (Port.), een (kortstondige) opschudding, geruchtmakende zaak, burengerucht, drukte, spats, een schandaal, een standje; *njijeun onar* k., *midamël onar* l., doen wat gerucht maken kan, burengerucht maken, een standje maken; *hajang onar*, verkl. met *hajang kanjahoan koe sarereja*, wenschen dat iets ruchtbaar worden zal.

**ONDANAN**, afwezig maar toch medegeteld, zich even verwijderd hebben van zijn makkers (b. v. een kind onder het spelen) maar toch medegeteld worden als er bij zijnde.

**ONDANG**, g. w.; *ngondang* k., *ngahatoeranan* l., ter maaltijd of op een feest noodigen; *diondang*; *kaondang*, genoodigd, uitgenoodigd; *ngondangan*, meerdere personen noodigen; *diondangan*; *kaondangan*, genoodigd zijn (van velen); *ondangan*, genoodigde. (Vgl. *ogan*.)

**ONDAR**, hetzelfde als *onar*, zie ald.

**ONDE**, naam van een *gamëlan*-wijs, ook geheeten *Soekma ilang*.

**ONDI**, 1. een rond gebakje van *këtan*-meel, vermengd met geraspt klappervleesch en suiker; - 2. een balletje van *këtan*-meel, door koking bereid onder bijvoeging van stroop en gember.

**ONDOROSOL**, uit gaten of reten rollen (b. v. rijst uit een zak), uitrollen.

**ONËNG**, 1. van *sono*, zie ald.

**ONG**, de heilige syllabe o m, waarmede de Indische Brahmanen hun gebeden aanvangen en die men nog aantreft in sommige *djampe*'s, b. v. *Ong! sirëp! plos ka tikoro mejong, plas ka mamaras matjan, top maoeng!* (Vgl. *ahëng*.) P.

**ONGANG**, een jonge *lajoer* of zeeaal.

**ONGGENG**, = *dongko*, bukken, zich voorover bukken, gebukt, voorovergebukt. (Vgl. *tonggeng*.)

**ONGGER**, naam van zeker gerecht, nl. *këtan* met klapper toebereid; *ngongger*, *ongger* maken; *diongger*.

**ONGGET**, ong. = *oenggoet*, zich bewegen.

**ONGGOK**, de *hampas* van sago, cassave en derg. P.

**ONGGOL-ONGGOLAN**, = *ambal-ambalan*, zie ald.

**ONGGONG**, ngbr.; *ngonggong-ngonggong*, voortgaan met vallen en opstaan, z. a. een kind dat begint te loopen. (Vgl. *lelengkah haloe*, bij *haloe*.)

**ONGKARA**, hetz. als *oengkara*, zie ald.

**ONGKEK**, = *rijak*, l. van *reuhak*, fluim, slijm, rochel; ook wel l. van *oetah*, dat wat men opgeeft.

**ONGKEL**, ngbr.; *ngongkelkeun*, iets opwippen, uit den grond breken, opheffen met een hefboom (b. v. een boomwortel); *diongkelkeun*.

**ONGKÉP** (Indr.), benauwd (ten gevolge van warmte), drukkend.

**ONGKLED**, de uitspruitsels onder aan de ananas-vrucht; *ngongkled*, van onderen lang en schuins uitsteken. P.

**ONGKLONG**, eigennaam; *Nini Ongklong*, *Aki Ongklong*, twee goede Bantamsche geniën [*Nini*'s verblijf is de Poelasari, *Aki*'s verblijf is de Karang]. P.

**ONGKOH**, 1. ong. z. v. a. *mapan*, immers, toch; *djalma-djalma ongkoh njaraho, jen beda dirina djeung sato-sato*, de menschen weten immers, dat zij onderscheiden zijn van de dieren; *ongkoh koering ĕnggeus moepoelihan*, ik heb het u immers gezegd; in dezen zin zegt men ook *mapan ongkoh*, b. v. *mapan ongkoh beda-beda*, ze zijn immers onderling verschillend; soms wordt het woord versterkt door den nadruksw. *mah*, b. v. *kangdjĕng rama ongkoh mah ĕnggeus maparin*, vader heeft het immers reeds gegeven; - 2. z. v. a. ja, wel, b. v. *ongkoh oerang ibadah saoemoer-oemoer, tapina disiksa*, wij hebben, ja (wel), godsvrucht beoefend ons geheele leven, maar worden nochtans gestraft; - 3° in een vraag z. v. a. dan, b. v. *naha kami ongkoh lain marentah ka maraneh?* hebben wij u geen bevel gegeven? (immers ja); - 4° ook, en ook, bovendien, b. v. *hajang boga anak ongkoh*, bovendien wenschende een kind te hebben; *mawa pajoeng ongkoh*, bovendien een zonnescherm meevoerende; - 5° zoowel.... als...., b. v. *panas ongkoh tiris ongkoh*, zoowel koud als heet; *ongkoh-ongkoh*, z. v. a. *pada-pada*, elk voor zich, elk op zich zelf.

**ONGKOL** (Z.-B.), = *djantoeng*, zie ald.

**ONGKO-ONGKOAN**, in gebogen houding loopen maar zich bij iederen stap een weinig opheffen. (Vgl. *dongko*.)

**ONGKOS**, het Holl. onkosten; idem; *ngongkosan*, (aan iets) te koste leggen, aan kosten uitgeven; *diongkosan*.

**ONGKRAK**, hetzelfde als *dongkrak*, zie ald.

**ONGOL-ONGOL** (Z.-B.), zekere lekkernij, bestaande uit meel met aren-suiker, dooreengekookt tot een gebonden massa, die met geraspte klapper vermengd wordt.

**ONGRET** (Z.-B.), I. larve van een kever; zie echter *onggret*. (Vgl. *koeoek*.)

II. = *orot*. P.

**ONJAM**, naam van een kleinen boom, voll. *tangkal onjam*. [De vruchten worden gegeten en de bladeren wel in sommige spijzen gebruikt om daaraan een zuren smaak te geven.]

**ONJANG-ANJENG**, alleen in *dionjang-anjeng*, (van de sirihpruim) ze aanhoudend van de eene zijde van den mond naar de andere doen verhuizen. P.

**ONTA**, kameel.

**ONTAN**, menie [behalve tot verven, vooral van hoeden, *boboko*'s enz., ook gebezigd tot het kleuren van *agĕr* en *koeweh*].

**ONTJER**, neus aan een boom (waaruit een nieuwe tak ontspruit).

**ONTJOG**, ngbr.; *ngontjog* (Bant.), = *ngontrog*, zie *ontrog*. P.

**ONTJOM**, eetbaar gemaakte *boengkil*, z. ald.

**ONTJOR** (Kad.), = *obor*, flambouw.

**ONTOHOD**, kangoeroe [het woord is algemeen in gebruik, maar de eigenlijke beteekenis is bij de meeste gebruikers onbekend]; in 't dagelijksch leven z. v. a. monster, gedrocht, ontaard wezen; *sija siga ontohod!* je lijkt wel een monster!

**ONTONG**, (vriendelijk of minzaam sprekende, vooral tegen kinderen, overigens en meestal) = *montong*, hulpw. voor de verbiedende of ontradende wijs (zachter dan *oelah*): het behoeft niet, het is niet noodig, men kan het nalaten; *ngontong*, idem (doch zelden gebruikt). Zie Spraakk. § 104.

**ONTROG**, ngbr.; *ngontrog*, zich naar iemands huis begeven om hem een standje te maken; *diontrog*. (Vgl. *ngadag* bij *adag*.)

**OPAK**, een luchtige, bruin gebakken koek van rijstbloem.

**OPAT**, vier; *kaopat*, vierde; *noe kaopat*, de vierde; *opatan*, de vier, viertal.

**OPEN**, verkl. met *heureuj* en *ngarah*, het zich bemoeien met een ander of diens zaken (hetzij uit bemoeizucht of uit andere verkeerde beweegreden); *openan*, zich gaarne met de zaken van een ander bemoeien, bemoeizucht, een bemoei-al zijn; *ngopenan*, zich (uit verkeerde beweegreden) bemoeien met een ander of met diens zaken, zich in iets mengen wat ons niet aangaat, vitten op; ook: iemand (of ook een dier) moeite aandoen, leed of kwaad doen aan; in Kad. ook: iets behartigen, in goeden staat onderhouden (b. v. het gedeelte van de *pagĕr* om de gemeenschappelijke rijst-

akkers, dat door iemand in goeden staat moet worden gehouden); *teu ngopenan*, iemand (of een dier) niets doen, geen leed doen, enz.; *diopenan*.

**OPONG**, naam van een schadelijk insect in de rijst dat de korrel uitvreet of vermolmt, rijstwormpje, korenworm.

**OPOR**, zekere wijze van bereiding van een geslachte eend of kip, een soort van wildbraad [na gereinigd te zijn wordt het geslachte dier met een mengsel van kruiderijen enz. opgevuld en dan gebraden]; *opor mèri*, een eend, op gezegde wijze toebereid; *ngopor*, (een eend of kip) alzoo toebereiden.

**OPSENDÈR**, het Holl. opzichter; idem; inz. opzichter bij den waterstaat.

**ORA** (Jav.), = *hanteu* en *laïn*, neen, niet; *Batawi ora*, Batavianen of Maleiers die *ora* zeggen, d. i. koeterwaalsch spreken; *apiora*, juister *apijora*, zie ald.

**ORAJ**, slang; *manoek oraj*, naam van een vogel die jacht maakt op slangen, de slangenvogel; *oŏrajan*, een gemaakte slang.

**ORAT** (Ar.), in beperkten zin: het schaamdeel, de schaamdeelen, de naaktheid; in ruimer zin: het gedeelte van het menschelijk lichaam van den navel tot de knieën; ook: dat gedeelte bloot hebben; verder: schamel gekleed zijn, schamel zijn, het schamel hebben; *orat tĕmĕn*, het zeer schamel hebben; *hakan djeung pake teu orat*, wat voedsel en kleeding aangaat had ik het niet zoo schamel; *djalma orat pisan*, een schamel mensch; *noetoepan orat*, zijn naaktheid dekken.

**OREHE**, vallen van een kleine hoogte, waarbij iemands schaamdeel ontbloot raakt.

**OROK**, een pasgeboren kind, zoogkind, zuigeling; *hileud orok*, naam van een zwarte rups; *djimat orok*, zekere *djimat* of amulet, bestaande uit een gedroogd kindje, doodgeboren op Vrijdag bij een eerste bevalling [het bijgeloof zegt dat men ontvangt, wat men er ook aan vraagt; om de opgraving van zulk een kind door dieven te voorkomen, laten lieden, bij wie zich zulk een bevalling heeft voorgedaan, het grafje 7 dagen en nachten bewaken]; *orokan*, een klein kind hebben, een zuigeling hebben; *orok-orokan*, een pop van meel bij de Badoej's (zie De Badoej's, bl. 36); *ti oŏrok*, = *ti boeboedak*, van kindsbeen aan.

**OROKAJA**, maar, doch, alleen, evenwel, daarentegen, niettemin; ook: alleen maar, niet anders dan; soms z. v. a. *soemawonna* en *komo*, inzonderheid, hoeveel te meer; *ngan orokaja*, alleenlijk, evenwel; *tapina da orokaja!* maar wat wil (kan) men er aan doen!

**ORONG-ORONG**, een tuinhagedis, eenigszins verschillend van de gewone of *kadal*.

**OROT**, zakken, lager worden van den waterstand, gezakt; verder: verkoken, verstoomen, verkookt; ook: minder worden (b. v. winst), nagenoeg op zijn (b. v. teerkost), mager zijn geworden (b. v. een zieke); *ngorot* of *ngorot-ngorot*, doen afnemen, doen verminderen; *ngorotan*, water laten wegvloeien (zoodat de waterstand lager wordt), zakken, lager worden; *diorotan*.

**OROWODOL**, naam van zeker fabelachtig dier; overdr.: slordig gedaan of gemaakt, slecht in elkander zitten, los ingebonden zijn, enz.

**OROWOT** (Bant.), ngbr.; *ngorowot*, zie *korowot*. P.

**OSER** (vgl. *ser*, *keser*, enz.), ngbr.; *ngoser*, heen en weer schuivende zachtjes vooruitgaan; ook van een persoon die zit: iemand den rug toedraaien en met den voet naar hem schuifelen over den grond (geste van boosheid); *oesar-oser*, al heen en weer schuivende zachtjes vooruitgaan.

**OSMAN** (Ar., Otzman), Othman, de derde chalif (644—654).

**OSOG**, I. verkl. met *gĕde hate* en *wani*, (zoowel in goeden als in kwaden zin), moedig, overmoedig.

II. (Kad.), naam van een lichtgele rijstsoort met groote korrel, voll. *pare osog*.

**OSOL**, ngbr.; *ngosol*, vleien, bepraten, ompraten; *diosol*; *kaosol*, bepraat, omgepraat.

**OTEL**, (van volwassenen) stoeien, plagen; *ngotelan*, tegen iemand malligheid maken, iemand plagen of sarren; *diotelan* (Vgl. *otjon* en *banjol*.)

**OTET**, = *koetoe*, luis; ook: in de luizen zitten, veel luizen hebben; in Z.-B. naam van een insect dat veel heeft van de gewone mier, maar zoo dik is als de witte mier (M.).

**OTJAL**, ngbr.; *ngotjal-ngotjal*, een kansje wagen, probeeren; *diotjal-otjal dibeuli*, probeeren te koopen.

**OTJEK**, g. w.; *ngotjek*, omroeren (b. v. beslag voor gebak), beslag maken, omwerken; ook: zich bestendig met iets bezighouden (om het te begrijpen of beter te leeren kennen), vlijtig doorzien, bestudeeren, beoefenen; *diotjek taneuhna*, de aarde wordt (werd) omgewerkt. (Vgl. *rotjek*.)

**OTJON**, verkl. met *banjol* en *heureuj*, gekheid, scherts; *ngotjon*, gekheid maken, schertsen; *ngotjonan*, ong. = *ngaheureujan*, met of tegen iemand schertsen, iemand plagen, kwellen; *eta djalma hanteu beunang*

*diotjonan*, die man verdraagt geen gekheid. (Vgl. *otel*.)

**OTO**, een soort borstlap [veel gedragen door jonge kinderen, vooral door meisjes], slabbetje.

**OTONG**, een vriendelijke benaming (*b. n.*) voor knapen van hooge afkomst, z. v. a. lieve, of derg.

**OTOT**, een nu verouderd woord voor *soemsoem*, merg.

**OWA**, = *aeud*, een grijze aap, wouwou.

**OWAH**, I. (vgl. *obah*), aan verandering (in ongunstigen zin) onderhevig, verbasteren; (van 't verstand) dwalen, in de war zijn, verbijsterd (zie ook *akal* en *sĕmoe*); *hanteu owah*, of *hanteu owah-owah*, niet veranderen, niet aan verandering onderhevig; *eta hadis hamo owah*, de Schrift is onveranderlijk; *pĕrtjajana hanteu owah-owah*, zijn geloof was niet aan verandering (wankeling) onderhevig; *ngowah*, veranderen, verandering in iets brengen; *ngowahan*, iets veranderen, wijzigen, afwijking maken van; *ngowahan adat*, van de gewoonte afwijken; *ngowahan adil*, van de rechtvaardigheid afwijken, de gerechtigheid schenden; *ngowahan djinis*, de qualiteit of het gehalte van iets veranderen (d. i. slechter maken); *hanteu beunang diowahan*, niet kunnen (mogen) worden gewijzigd.

II. Hetzelfde als 't meer gebr. *wah*, z. ald.

**OWAR**, naam van een dunne rietsoort.

**OWĔL**, ook *wĕl*, ong. = *gĕgĕl*, aan iets hechten of gehecht zijn, iets dierbaar achten, iets niet kunnen of niet willen missen; ook: op iets staan, blijven bij zijn verlangen om iets te bekomen; *teu owĕl*, niet hechten of niet gehecht zijn aan, niet te lief hebben; *teu owĕl koe djĕnĕng ratoe*, zijn rang van koning niet te dierbaar achten; *hanteu owĕl ka njawa*, zijn leven niet te dierbaar achten; *ngowĕlkeun*, zuinig omgaan met, iets ontzien, iets sparen, iets onthouden; *teu ngowĕlkeun*, niet te lief hebben, niet sparen, afstand doen van; *diowĕlkeun*.

**OWER**, ngbr.; *ngower*, slap neerhangen (de staartveeren van een haan, een sjerp, en derg.). Vgl. *kewer* en *kower*.

**OWO**, ngbr.; *ngowo*, l. van *ngadjoeroe*, bevallen, baren; *ngowokeun*, (een kind) ter wereld brengen, (een kind) baren; *diowokeun*. (Vgl. *wĕdal* en *babar*.)

# P.

**PA**, I. elfde letter van het Soendan. alphabet.

II. Voorvoegsel, dienende: 1°. tot vorming van een klasse van werkwoorden (zie Spraakk. § 68), en 2°. tot vorming van twee klassen van zelfst. naamwoorden. (Zie Spraakk. § 123 en 124.)

III. korte vorm van *bapa*, vader. [Onder de *tjatjah*'s neemt de vader na de geboorte van zijn eerste kind den naam van dat kind aan, met *Pa* als titel ervoor, evenals de moeder dien naam gaat dragen met *Ma* ervoor.]

**PABADAR**, zie *badar* I.

**PABALIJOET**, door elkander wemelen of krioelen, gewemel; *djalma reja pabalijoet*, de menigte krioelde door elkander; *pabalijoet anoe nongton*, het was een gewemel van toeschouwers.

**PABARĔNTJAJ**, zich verspreiden, zich verstrooien (over een grooten afstand), verstrooid zijn; *dipabarĕntjajkeun*, (over een grooten afstand) verstrooid worden.

**PABAROE**, zie *baroe* II.

**PABEJAN**, zie *beja*.

**PABĔN**, zie *abĕn*.

**PABOEËN**, zie *boei*.

**PABOEWARAN** (vgl. *boeboewara*), volgens P. rustplaats; in Kad. = *kandang*, kraal, hok, stal.

**PABRIK**, het Holl. fabriek; idem.

**PADA**, I. k., *sami* l., zoowel de een als de ander, samen, allen, gelijk; inz. hulpwoord tot vorming van een meervoud bij de werkwoorden [met de beteekenis dat ieder der personen van wie de werking uitgaat, of elk der personen of zaken waarop de werking overgaat, voor zich beschouwd wordt te zijn, te doen of te ondergaan wat door het werkw. wordt uitgedrukt; zie Spraakk. § 93 en 94]; verder: gelijke, mede-; *Soenda pada Soenda*, Soendaneezen onder elkander; *pada batoer*, metgezel, maat, medemensch, enz. (zie ook *pisan* en *harita*); - *papada*, 1. = *sasama* k., *sasami* l., gelijke, evengelijke, wedergade, mede-; - 2. ook *pada-pada* of *papadaning*, = *mati-mati*, ingeval dat, in dat geval, dan, maar dan, b. v. *pada-pada wangsoel oge koering hajang njoren pakarang*, maar al ga ik ook naar huis, ik wensch gewapend te zijn; *tapi papadaning kitoe*, maar ingeval gij dat doet; *sapapadana*, dergelijke, soortgelijke; - *madadn*, gelijkkomen met,

evenaren; ***madanan***, gelijkstaan-, gelijkkomen met, gelijk; ***mapadaan***, = ***njasamaän***, zich gelijkstellen met; ***madakeun***, gelijkstellen, gelijkmaken, op één lijn plaatsen; ***dipadakeun reudjeung hewan***, gelijkgemaakt worden met het gedierte.

II. (Skr., voet, versafdeeling, dichtregel), scheid- of rustteeken tusschen twee regels van een *tĕmbang*-vers (*pada leutik*) of tusschen twee verzen (*pada gĕde*); ook: *tĕmbang*-regel (meer bep. *pada leutik*), en *tĕmbang*-vers (meer bep. *pada gĕde*).

**PADAHAL**, evenwel, nochtans, echter, hoewel, ofschoon, daartoch, maar, daarentegen. (Vgl. *hal* en *halta*.)

**PADAJA**, zie *daja* II.

**PADA-MAJAN**, zie *majan*.

**PADANG**, I. (Mal.), boomlooze vlakte. (Zie ook *mahsar*.)

II. (Z.-B.), = *wadang*, z. ald.; *madang*, rijst eten, het middagmaal gebruiken; *dipadang*.

III. (Jav. en *b. p.*), = *tjaäng*. P.

**PADANGKRANG**, of wel *madangkrang*, zijwaarts uitstaan en dan naar boven omgebogen (van buffelhoorns of van den knevel); overdr.: vaardig, wel toegerust, moedig, fier, kranig.

**PADATI**, kar, nl. goederenkar, vrachtkar. (Vgl. *roda* en *parered*.)

**PADĔM** (Kw. en Indr.), z. v. a. *poepoes*, l. van *paeh*, gestorven, dood.

**PADĔMEN**, het Holl. fondament; idem, grondslag; *padĕmen djagat*, de fondamenten der wereld; *pipadĕmeneun*, wat tot grondslag ergens van dienen zal; *padĕmenan*, gefondeerd.

**PADĔT**, rauwe visch, ingemaakt met *oejah* en *kedjo*; ook: saamgepakt, een klodder vormen; *madĕt*, *padĕt* maken; ook: aanstampen, vaststampen, b. v. meel in de *lisoeng*, of aarde; verder: samengeperst, vast ineengedrukt of ineengestampt; *dipadĕt*.

**PADIK**, alleen in *papadikan*, = *babadamian*, samenspreken, met elkander overleggen.

**PADJAH**, = *padjar* II., een zeggen of voorgeven; *madjah maneh*, voorgeven, zeggen te doen of te zullen doen; *madjahkeun*, = *madjarkeun*, van iets of iemand denken-, zeggen- of voorgeven dat.

**PADJAR**, I. (Ar., fadjr), het aanbreken van den dag, het gloren van den morgen, de dageraad; *barabaj padjar*, hetzelfde; *geus barabaj ti wetan*, de dageraad is aangebroken in het Oosten. (Vgl. *soeboeh*.)

II. Een zeggen of voorgeven, zeggende, voorgevende, zegt men, men zegt; *padjar maneh*, hij (zij) zeide of gaf voor; *madjar*, zeggen, voorgeven, beweren, men zegt; ook wel: hier en daar of tegen iedereen zeggen; *teu madjar koemaha*, verkl. met *teu aja omong kitoe-kijeu*, niets ergens tegen inbrengen; *teu aja noe madjar koemaha*, er is (was) niemand die raad schaft (schafte); *madjar maneh* k., *madjar mantĕn* l., zich diets maken, voorwenden, voorgeven, beweren, zeggen; *madjarkeun*, van iets of iemand denken-, zeggen- of voorgeven dat; *madjarkeun geus paeh*, gij hebt beweerd dat hij dood was; *hajang dipadjarkeun*, wenschen dat men van ons zeggen zal dat; *bisi dipadjarkeun salingkoeh*, gij mocht eens denken dat ik de volle waarheid niet zeg.

**PADJĔG**, landhuur, pacht, landrente, schatting, grondbelasting; ook: wat iemand (vooruit) aan een *ronggeng* of *dajang* geeft om haar te gebruiken; *oewang padjĕg*, landrente, enz.; ook: belastingpenningen; *padjĕg dokar*, belasting op karretjes; *madjĕg*, een stuk grond, huis, dansmeid enz. huren (en de huur vooruit betalen); ook: (van de dochter of dochters in een gezin waar slechts één zoon is en een of meer dochters) eens per jaar een geschenk geven aan haar broeder, omdat hij, als de vader er niet meer zal zijn, als haar *wali* zal optreden; *dipadjĕg*, van iets huur, pacht of schatting betalen; *pamadjĕg*, huur (met name aan een dansmeid of hoer), belooning, hoerenloon (vgl. *panorog* bij *torog*).

**PADJĔNG**, I. l. van *pajoeng*, regen- en zonnescherm; *madjĕngan*, boven iemand een *pajoeng* houden; *dipadjĕngan*.

II. L. van *padjoe*, zie ald.

III. L. van *pajoe*, zie ald.

**PADJIK**, ngbr.; *madjik*, bij iemand inwonen; *dipadjikan*, iemand bij zich hebben inwonen; *pamadjikan*, 1. de persoon bij wien iemand inwoont of verblijft, gastheer, patroon; 2. k., *geureuha* l., huisvrouw, echtgenoote; *boga pamadjikan*, (van een man) trouwen, een vrouw hebben; *boga pamadjikan ka*, gehuwd zijn met; 3. (in Bant.), z. v. a. (in de Preanger enz.) *djoeragan* en *gamparan*, heer, meester, meesteres; *-pamadjikanan*, een vrouw hebben, (van den man) getrouwd zijn; *pipamadjikaneun*, zij die iemands vrouw zal worden.

**PADJOE**, = *ladjoe* k., *padjĕng* l., g. w.; *madjoe* k., *madjĕng* l., voorwaarts gaan, vooruitgaan, vorderen, voortvaren, voortzetten; ook: in den strijd gaan (voll. *madjoe pĕrang*, zie *pĕrang*); *dipadjoe*; *moendoer-madjoe*, nú voor-, dàn achterwaarts gaan; overdr.: aarzelend, weifelachtig; *madjoekeun*, iets vooruit doen gaan, bevorderen, voortzetten; *awewe dipadjoekeun pĕrang*, de vrouwen in den strijd brengen; *kamadjoean*, het vorderen, vooruitgang.

**PADJOERAWET**, alleen in *dipadjoerawetkeun*, van weerszijden aan iets rukken (b. v. eenige honden aan een stuk vleesch). Vgl. *pagorenjang*.

**PADMI**, poëtisch voor *pawarang*, vrouw van den eersten rang van een vorst.

**PADOE**, zie bij *adoe*.

**PADOEDAN**, de opiumpijp; ook in 't algemeen: pijp (om uit te rooken). Vgl. *oedoed* en *pipa*.

**PADOEK** (vgl. *doepak*), ngbr.; *madoek*, tegen iets stooten, tegen iets aanslaan (b. v. de klepel tegen de bel); *papadoek-padoek*, tegen elkander stooten of botsen.

**PADOELI** (Ar., fadloeli), ook *pidoeli* of *pĕrdoeli*, zich mede inlaten, zich bemoeien met; *padoeli teuing!* wat gaat mij (ons) dat aan! wat kan het mij (ons) schelen! *hanteu padoeli*, zich niet om bekreunen, zich niet aan storen, onverschillig; *padoelian*, onverschillig, zorgeloos (van aard); *madoeli*, zich laten gelegen liggen aan, zich bekreunen om; *hanteu dipadoeli*, zich niet gelegen laten liggen aan, zich niet om bekreunen.

**PADOENG**, de plank die in schuinen stand over het lijk in het graf wordt gezet vóór het graf met aarde wordt gevuld [ook *kĕtĕb* geheeten], grafplank (zie ook *roep*); *madoeng*, z. v. a. *madĕt* (zie *padĕt*), samengeperst; *kapadoeng-patjoel*, een verbl. uitdr. voor *bawak*, en dit een speling op *kabawa* (P.), zie *bawa*.

**PADOE-RAKSA**, zie *raksa*.

**PADOMAN**, zie *dom*.

**PADRI** (Port., padre), geestelijke der Christelijke kerk. (Vgl. *pandita*.)

**PAEDAH** (Ar., faidah), = *gawe*, nut, voordeel.

**PAEH** k., *poepoes* l., sterven, dood; ook: stilstaan (van een uurwerk), gesloten (van een lettergreep); *paeh hos hiroep neut*, sprkw. uitdr. voor: onverschillig er voor zijn, of men moet sterven dan wel mag blijven leven; *barang paeh*, een term bij den commissiehandel, aanduidende dat men geen goederen mag teruggeven en ook wat niet *lakoe* is houden moet (vgl. *hiroep*); *bawa paehna bae*, (als hij niet levend te grijpen is) breng hem dan maar dood; *maeh*, 1. (van een medeklinker) een lettergreep sluiten; *maeh h*, gesloten door een *h*; *mandjing dihoekoem paeh*, des doods schuldig zijn, de doodstraf moeten ondergaan; 2. z. v. a. *njipoeh* (zie *sipoeh*), glimmend maken (leer, een rotting, enz.); *maeh-maeh maneh*, of wel *mapaeh maneh*, zich dood houden; *dipaeh*, 1. met een medeklinker gesloten worden; 2. glimmend gemaakt worden; *papaehan*, zich dood houden; *maehan* k., *nĕlasan* l., dooden, vermoorden, ombrengen, een doodslag begaan; *noe maehan*, of *djalma maehan*, doodslager, moordenaar; *toekang maehan*, moordenaar van beroep; *dipaehan*; *kapaehan* k., *kalĕngĕr* l., in zwijm vallen of liggen; *maehkeun*, doen sterven, het leven benemen, dooden (door God, door een werktuig of door vergift); *dipaehkeun*; -*pamaeh*, sluiter of sluitteeken van een lettergreep (bij het Jav. en het Arab. schrift).

**PAESAN**, hetzelfde als *toetoenggoe*, grafpaaltje. (Vgl. *aes*.)

**PAGAG**, ngbr.; *magag*, onderscheppen, onderbreken, afbreken (b. v. onderwijs, door den onderwijzer in de rede te vallen); *dipagag*. (Vgl. *poegag*.)

**PAGAH**, = *pagar* en *padjar* II., een zeggen, een beweren of voorgeven; *magah*, leeren, leeren te doen, les geven, onderwijzen, africhten; ook z. v. a. *njĕboet* (zie *sĕboet*), vermelden; *dipagah*, = *disĕboet*, vermeld worden; *magahan*, = *mamatahan* (zie *papatah*), iemand iets leeren, te verstaan geven, de les lezen, inscherpen, ergens over onderhouden; *dipagahan*; *silih-pagahan*, elkander vermanen, elkander leeren; *magahkeun*, 1. zeggen, voorgeven; *poegoeh inlĕn-sosotja*, *pagahkeun ĕmas*, het zijn blijkkaar edelgesteenten en gij beweert ervan dat het goud is; 2. iets aan iemand leeren of onderwijzen; *mamagahkeun*, idem, aanhoudend; *dipagahkeun*; *pamagahan*, vermaning, wenk, les, onderricht, rede.

**PAGAK**, ngbr.; *magak*, = *njawad* (maar sterker), berispen, hekelen, afgeven op; *magak kana woeroekna*, afgeven op hun onderwijs; *dipagak*.

**PAGALENTOR**, verkl. met *pagaris* (zie *garis*), langs elkander strijken.

**PAGALIWOET**, in verwarring door elkander loopen, een verwarde boel.

**PAGALIWOTA**, verkl. met *pagalo* (zie *galo*), door elkander gemengd, met elkander vermengd; ook wel: een verwarde boel.

**PAGAR**, = *pagah* en *padjar* II., een zeggen, een voorgeven, bewering, zeggende, voorgevende, zegt men, men zegt; *noe pagar*, van wien gij (men) voorgeeft, van wien men zegt; *magar*, voorgeven, zeggen, beweren, zeggen te zijn; *magar maneh*, beweren, voorgeven, zich diets maken; *dipagar*; *magarkeun*, van iets of iemand het een of ander beweren, voorgeven of zeggen; *dipagarkeun*.

**PAGAS**, ngbr.; *magas*, = *noetoeh* (zie *toetoeh*), afslaan (met een werktuig); inz.: de vruchttros van den *kawoeng* afslaan door den bloemstengel door te kappen, ter bekoming van den *lahang* (palmwijn); ook =

*mangkas* (zie *pangkas*), snoeien; *dipagas*; *magasan*, meer dan één ding afslaan; *dipagasan*; - *pagasan*, = *sadapan* (zie *sadap*).

**PAGĔBOEG**, zie *gĕboeg*.

**PAGĔLĔWOET**, = *pagaliwoet*, in verwarring door elkander loopen, door elkander wremelen.

**PAGĔNEN**, zie *gĕni*.

**PAGĔR**, omheining, schutting (hetzij van bamboe, steen of andere materialen), heg; *pagĕr njatoe pare*, de heining eet de rijst op, sprkw., verkl. met *noe ńgadjaga njilakakeun*, de waker verderft; *papagĕran*, 1. = *pagĕr*; 2. collect. meerv.: allerlei omheiningen; *magĕr*, omheinen, omperken; ook: omringen, omgeven, omheen-zijn; *dipagĕr koe malaïkat*, omgeven zijn van engelen; *dipagĕrkeun*, tot *pagĕr* gebezigd worden.

**PAGETO**, overmorgen; *pageto amat*, overovermorgen.

**PAGEUH**, vast, vast zijn, vaststaan, vastzitten, vasthouden, vast gelooven aan, innerlijk verzekerd; *mageuhan*, vastmaken, stevig maken, bevestigen, bekrachtigen, onderhouden, in stand houden, staande houden; ook: onder zijn berusting houden, bij zich houden; *talari kolot pageuhan*, onderhoud de inzetting der ouden; *dipageuhan*; *mageuhkeun*, iets vastmaken, bevestigen, aan iets vasthouden, volharden te doen; *mageuhkeun barang masĭjat*, in de ongerechtigheid volharden; *dipageuhkeun*; *pamageuh*, wat tot vastmaken of tot bevestiging (ergens van) dient, vastmaker, bevestiger.

**PAGO**, een lezenaartje (zes of acht duim hoog, om onder het lezen het boek op te leggen); ook: stelling (van hout of bamboe), rak of rek. (Vgl. *palanggar*.)

**PAGOELIDAG**, zie *goelidag*.

**PAGOESTEN**, zie *goesti*.

**PAGOET**, ngbr.; *magoet*, ergens tegen aan stooten, botsen tegen (b. v. tegen rotsen), aanvaren tegen iets; *dipagoet*, (met opzet) gestooten worden; *kapagoet*, (zonder opzet) gestooten worden, een stoot krijgen.

**PAGON**, blijven ter plaatse waar men is, standhouden; *pagon pikir*, op iets blijven staan; *papagon*, wat bepaald of vastgesteld is, wat iemand is opgelegd, verplichting, = *papakon* (zie *pakoe*); *papagon hoekoem*, bepaling der wet, verplichting door de wet opgelegd, wat door de wet is opgelegd of vastgesteld; *dipapagonan*, ten opzichte van iets een bepaling of bepalingen maken, iemand tot iets verplichten, iemand een last opleggen. (Vgl. *pakoe* II.)

**PAGORENJANG**, alleen in *dipagorenjangkeun*, van alle kanten aangepakt worden, gebeten worden door velen (b. v. een hert door een troep honden); ook: van alle kanten weggehaald worden (b. v. iemands huisraad). Vgl. *padjoerawet*.

**PAHA** (Mal.), = *pingping*, het bovenbeen dij, de dijen.

**PAHALA**, I. ngbr.; *mahala*, iemand slaan, mishandelen, doodslaan; *dipahala*; *silihpahala*, elkander slaan, elkander mishandelen.

II. Hetzelfde als *pahla*, zie ald.

**PAHAM** (Ar., faham), ong. = *apal*, verstaan, inzien, inzicht hebben; ook: volleerd; verder: inzicht, verstand, kennis, ervarenheid; *teu paham*, niet verstaan, geen inzicht hebben, onervaren; *lain pahamna sorangan*, hij wist dat niet uit zichzelven; *dipahamkeun*, iets aan iemand doen verstaan, maken dat iemand iets verstaat.

**PAHANG**, onaangenaam rieken, een sterken en onaangenamen (zuren) geur van zich geven (chinaasappelschillen, kruiden enz.), voll. *baoe pahang*; *baoe-pahangeun*, van *baoe pahang* te lijden hebben.

**PAHATOE**, wees, weeskind (niet slechts van heele-, maar ook wel van halve weezen), voll. *boedak pahatoe*; *liwat-langkoeng nja pahatoe*, zich erg wees (verlaten) gevoelen. (Vgl. *jatim*.)

**PAHEKA** (poëtisch), list, kunstgreep om te bedriegen.

**PAHIBOET**, zie *hiboet*.

**PAHIDO**, = 't meer gebr. *païdo*.

**PAHING**, I. = *tjĕgah* en *pantrang*, ontzegd, verboden; *dipahing*, = *ditjĕgah*, ontzegd-, verboden worden of zijn; *moen kitoe koedoe dipahing*, als dat zoo is moet het worden verboden.

II. De tweede dag van de oude week [alleen nog in *djampe*'s gehoord].

**PAHIWAL**, verkeerdelijk aangenomen stam van *mahiwal* (zie ald.); *dipahiwalkeun*, anders gedaan worden dan wat recht, wet of gebruik is; doen verschillen met de gewone wijze, iets doen op een wijze verschillend van wat het moest zijn.

**PAHLA** (Skr., phala), vrucht van eenig werk, voordeel, belooning, loon.

**PAHLAWAN** (Perz.), held, aanvoerder van een leger, legerhoofd.

**PAHOEGI**, ngbr.; *mahoegi*, een geschenk geven aan een meisje (vrouw) of aan een man, om hare (zijne) liefde te winnen; *mahoegikeun*, iets aan een vrouw of man geven tot gezegd doel; *dipahoegikeun*.

**PAHOEL**, een stuk hout of bamboe, gebruikt om een band of verband, dat ergens omheen zit, maar nog niet genoegzaam gespannen is, door winding strakker te

spannen, windspaak; ook: buigtang; *gegep pahoel*, een buigtang welke gebruikt wordt voor het spannen van telegraafdraden, enz.; *mahoel*, een touw of band met een *pahoel* winden; *dipahoel*.

**PAHOENG**, alleen in *kapahoeng*, z. v. a. *sasab*, afdolen, den rechten weg missen, verdoold, verdwaald, in ellende geraakt; ook: zinneloos.

**PAHOK**, maar meestal *pararahok*, duister voor de oogen, den slaap nog in de oogen hebben, verblind (z. a. iemand die uit een schel licht komt, vgl. *serab*); *pipahokan*, een *djampe* of *doa* om te bewerken dat iemand niets bemerkt van wat men hem gaat doen; *mipahokan*, een *pipahokan* lezen of uitspreken over iemand (b. v. over iemand dien men bestelen of op andere wijze benadeelen wil); *dipipahokan*.

**PAHPRAL**, ngbr.; *mahpral*, afslaan met een scherp werktuig (b. v. takken van een stam of doorns van een stok), afkappen, afsnijden, doorkappen; *dipahpral*; *mahpralan*, (oude takken enz.) afsnijden of afkappen; *dipahpralan*.

**PAÏDO**, of ook *pahido*, mistrouwen, wantrouwen, ongeloof; *maïdo*, z. v. a. *teu ngandĕl*, iemand of iets mistrouwen, niet vertrouwen, niet gelooven; *dipaïdo*, niet geloofd-, mistrouwd worden.

**PAÏDON**, of wel *pangidon* (Kad., eig. Jav.), = *tampolong*, kwispeldoor.

**PAÏLA**, nood (ontstaan door ziekte, oorlog of hongersnood, ten gevolge waarvan de menschen uiteengaan). Vgl. *patjĕklik*.

**PAÏNGAN**, een uitroep, soms door *nja* voorafgegaan, en in den regel te vertalen met: 't is te begrijpen! dan is het te begrijpen! o, daarom is het! natuurlijk! *païngan tjarek babasan!* natuurlijk! daarom zegt dan het spreekwoord; *païngan oge*, dat is (was) nog te begrijpen! *maïngankeun*, iets natuurlijk of begrijpelijk vinden.

**PAÏR** (bij de Bad.), de tijd voor het gebruik van den *wajoe*-drank vóór den maaltijd (hun borreluurtje); *papaïran* (ald.), met elkander *wajoe* drinken in de *bale desa*; *maïran*, = *njiitjian*, opgieten, opschenken; ook: iemand die danst (tandakt) uit een meegebracht glas al dansende laten drinken; *dipaïran*.

**PAÏS**, wat men in de heete asch (in blad gewikkeld) gaar heeft laten smoren; ook g. w.; *païs ĕndog*, gesmoorde eieren; *poewaspaïs*, diverse gesmoorde eetwaren; *maïs*, iets gaar laten worden door het (inz. wanneer het uit deeg bestaat) in een blad te wikkelen en in het vuur of in de heete asch te leggen; *teu maïs teu meuleum*, sprkw. voor: ergens geen schuld aan hebben; *dipaïs*; - *païsan*, = *beunang maïs*, wat op gezegde wijze gaargesmoord is; *oetjing nganding païsan*, de kat zit bij *païsan*, sprkw. voor: zóó nabij het goede zijn dat men het maar voor het grijpen heeft; *njotjolan païsan*, zie *tjotjol*; - *papaïs*, meel met water aangemengd, in een blad gewikkeld en vervolgens in een *haseupan* gaargestoomd. (Vgl. *boeboej* en *beuleum*.)

**PAÏT**, bitter; *djampang paït*, naam van een grassoort welke een bitteren smaak heeft; *papaït*, het tegenoverg. van *mamanis* (zie *manis*), alleen overdr.: wat bitter, onaangenaam of smartelijk is; *sapapaït*, één in bitter, het bittere met elkander deelen; *papaïtan*, bittere zaken, bitterheden; *maïtkeun*, iets bitter maken; *dipaïtkeun*.

**PAJA**, tegen iets kunnen, verdragen-, verduren kunnen, kunnen uitstaan [meest in ontkennende zinnen]; *hanteu paja*, niet kunnen verdragen, niet kunnen uitstaan, een antipathie hebben tegen; *hanteu paja tjitjing*, niet kunnen stilzitten; *hanteu paja ka piwoeroek*, het onderwijs niet verdragen; *teu pajaän*, hier niet tegen kunnen en daar niet tegen kunnen, niets kunnen uitstaan, spoedig ontstemd zijn, teeder, teergevoelig. (Vgl. *djĕrih* en *kaop*.)

**PAJAH** k., *walĕs* l., in hevigen graad ziek zijn of pijn hebben, ernstig of gevaarlijk ziek, in bedenkelijken toestand verkeeren, den dood nabij zijn; *majah-majah maneh*, zich erg ziek houden, doen alsof men erg ziek is (b. v. iemand die te lui is om te werken); *kapajahan*, het hard hebben (b. v. in den strijd). Vgl. *parna*.

**PAJAKOEN**, zie *koen*.

**PAJANG**, I., g. w.; *dipajang*, tusschen twee of meer personen weggedragen of weggeleid worden (= *digendjang*, maar bij *pajang* zijn de voeten des gedragenen van den grond, *hanteu nintjak taneuh*); *mapajang*, iemand tusschen zich wegleiden of wegdragen; *dipapajang*.

II. Een treknet van *lawe* of *agĕl*, om in zee te visschen, zeezegen; *majang*, met een *pajang* visschen, in zee visschen (*ngala laoek*); *tatjan datang anoe majang*, de visschers zijn nog niet aan wal; *parahoe majang* (ook wel *pamajangan*, voll. *parahoe pamajangan*), het vaartuig voor *majang* gebruikt, visschersschuit; *majangan*, zachtjes vieren, zachtjes laten inglijden (b. v. zout of rijst in de maat, opdat er zoo weinig mogelijk inga); *dipajangan*.

**PAJOE**, = *lakoe* k., *padjĕng* l., gewild, van de hand gaan, aftrek vinden, gangbaar, in trek (inz. van koopwaar); *hanteu*

*pajoe*, niet gewild, niet in trek, niet in aanzien. (Vgl. *laris*.)

**PAJOEN**, l. van *hareup*, vóór; *pajoeneun*, vóór iemand of iets; *di pajoen*, vóór, in het voorhuis; *di pajoeneun*, vóór iemand of iets; *ti pajoen*, van voren; ook: vóór iemand zijn of staan; *ti pajoeneun*, van voor iemand of iets; *ka pajoen*, naar voren; ook: in 't vervolg, voortaan, in de toekomst; *ka pajoeneun*, naar vóór iemand of iets, gaan of komen voor iemands aangezicht; *majoen*, l. van *njanghareup*, met het front naar; *majoenan*, vóór zich hebben, met het gelaat of de voorzijde gekeerd naar; verder (l. van *ngahareupan*): zich tegenover iemand of iets plaatsen; ook: in 't verschiet, te wachten hebben; *dipajoenan*; *pangpajoenna*, l. van *pangheulana*, de voorste, de eerste, de voornaamste; *papajoen-pajoen*, tegenover elkander, voorzijde naar voorzijde gekeerd.

**PAJOENG** k., *padjĕng* l., regen- en zonnescherm; *kĳara pajoeng*, naam van een *kĳara*-soort; *aoeb pajoeng*, overdr.: iemands gebied (grond), grondgebied; *papajoeng*, overdr.: beschutting; *majoengan*, boven iemand of iets een *pajoeng* houden; verder: zich over iets uitbreiden, overschaduwen (b. v. een boom over een huis), beschermen; *dipajoengan*.

**PAJOES**, verkl. met *pantĕs* en *loeloes*, bij iets passen, overeenkomen, overeenstemmen; *majoesan*, = *ngaloeloesan*, zijn goedkeuring aan iets schenken, met iets instemming betuigen, beamen; *dipajoesan*.

**PAK**, I. het Holl. pacht; idem; *toekang pak*, pachter; *ngĕpak*, pachten, land huren; *ngĕpakkeun*, iets verpachten.

II. Werkw. tusschenw. voor: geluid geven, spreken. (Vgl. *pok*.)

**PAKAJA**, door arbeid levensonderhoud zoeken; verder: middel tot levensonderhoud (inz. akkerwerk, landbouw); ook: wat op het veld staat voor levensonderhoud; in 't algem.: kostwinning, onderhoud; *noe boga pakaja*, die arbeidt (het land bebouwt) tot levensonderhoud; *njabak pakaja*, arbeid (landbouw) verrichten tot het vinden van levensonderhoud; *makaja*, arbeiden, het land bebouwen, werken voor levensonderhoud, zijn onderhoud zoeken; *makajakeun*, verkl. met *ngoeroeskeun hakan-pakena*, in het onderhoud der zijnen voorzien; *pamakajakeun*, het zorgen, de zorg (bestaande in het onderhouden der zijnen).

**PAKAKAS** (Jav. en Mal.), = *parabot*, zie ald.

**PAKAL**, wat men bezigt om te breeuwen, breeuwsel, werk; *makal*, breeuwen, kalefaten; *dipakal*. (Vgl. *madjoem*.)

**PAKAN**, I. de inslagdraden van geweven goederen, inslag (vgl. *loesi*); *sapakan*, één inslag; *makanan*, door (de schering) heenweven; *dipakanan*; *dipakankeun kana tinoenan*, als inslagdraden met iets samengeweven worden.

II. Ngbr. (zie echter *koendang*); *makanan*, (van een vogel) zijn jongen voederen; *dipakanan*; *pamakanan*, z. v. a. *pangokopan* voederbak, ruif.

**PAKANG**, een sterke vezel aan den *kawoeng*-boom, die men gebruikt tot *tali oeseup* of vischlijn.

**PAKARA**, ook *parabot tinoen*, de stukken van het Inl. weeftoestel en ook dat weeftoestel zelve [zie *barera*, *dadampar rorogan*, *djingdjingan*, *galeger*, *gĕdogan*, *hapit*, *limboehan*, *rorogan*, *soeri* en *tjaor*).

**PAKARANG**, wapen, wapenen; *makarangan*, iemand wapenen; *dipakarangan*. (Vgl. *gagaman*.)

**PAK-DINGDANG-DINGKOENG**, nab. van 't geluid van de *gĕndang pĕntja*.

**PAKE** k., *anggo* l., g. w.: trek aan! gebruik! ook: kleed, kleeding; *dahar-pake*, voedsel en kleeding; *hade pakena*, goed in de kleeren, goed gekleed; *satjoekoepna pakeëun noe laki-rabi*, zooveel als gehuwde lieden behoeven; *pipakeëun*, wat tot kleeding dienen zal; *make*, aandoen, aanhebben, gekleed met, voorzien zijn van, dragen, gebruiken, aanwenden; ook: met, door; *mere make*, kleeding geven, kleeden; *koedoe make*, zich moeten kleeden, kleeding behoeven; *sisina make loeloeroeng*, langs den kant voorzien zijn van wegen; *hanteu make*, niet aanhebben, niet gebruiken; ook: niet met, zonder; *tjara djam teu make djaroem*, als een uurwerk zonder wijzers; *dipake*; *kapake*, gebruikt, aangewend; ook: te gebruiken, bruikbaar, op prijs gesteld; *hajang kapake sorangan*, wenschen alléén gewaardeerd te worden; *make-make*, zich fraai kleeden; *pamake*, gewoonte, gebruik; *pakean*, kleed, gewaad, buis; ook: paardentuig, wagentuig; *makeanan*, aandoen, aantrekken, kleeden; *makeanan maneh*, zich bekleeden, zich versieren; *dipakeanan*; *papakean*, (de geheele) kleeding, de kleederen, het gewaad; *make papakean beureum*, roode kleederen aanhebben; *mapakeanan* iemand aankleeden, bekleeden met; *dipapakeanan*; *makekeun*, iets iemand aantrekken of aandoen, iets ergens aandoen of bevestigen; *dipakekeun*.

**PAKEL**, jonge vruchten van *manggah* boomen (zooals vaak van de boomen vallen)

**PAKĔLAT**, ngbr.; *makĕlatkeun*, in veiligheid brengen, naar behooren zorgen voor; *makĕlatkeun indoeng*, naar behooren zorgen voor moeder; *ngan makĕlatkeun dirina*, hij zorgde alleen voor eigen veiligheid (of voor zichzelven); *dipakĕlatkeun*.

**PAKELING**, zie *eling*.

**PAKĔNA** (O.-S.), nut. P. (Vgl. *pakeun*.)

**PAKEUN**, 1. = *pikeun*, voor, tot, om te; *sĕrat pakeun ka soeltan*, een brief voor den sultan; - 2. goed, geld, schatten; in 't algem.: wat tot het leven noodig is; *ari aja pakeun mah, nja meuli naon bae*, als men het noodige bezit, dan koopt men maar wat men wil; *heureut pakeun*, er smal bijziten, overdr. voor: *miskin*, arm.

**PAKEWOEH**, zie *ewoeh*.

**PAKIH** (Ar.), zoowel rechtsgeleerdheid (fiqh), als rechtsgeleerde (faqih); *elmoe pakih*, het Mohammedaansche recht; *kitab pakih*, of ook wel eenv. *pakih*, naam van een geschrift, dat handelt over de godsdienstige instellingen van den Islam.

**PAKIHI**, ngbr.; *makihikeun*, verkl. met *ngoeroeskeun*, zorgen voor, verzorgen; *dipakihikeun*; *pangmakihikeun*, het zorgen voor, verzorging.

**PAKIR**, hetzelfde als 't meer gebr. *pĕkir*, zie ald.; *makir*, = *mĕkir*, zie *pĕkir*.

**PAKIRĔT**, nijver, arbeidzaam.

**PAKIRINGAN** (Kad.), verb. van *patjiringan*, zie ald.

**PAKOE**, I. de varenplant; *Pakoean*, naam van den rijkszetel van het oude Soenda-rijk *Padjadjaran* [zie C. M. Pleyte, Raden Moending Laja di Koesoema, Tijdschrift Bat. Gen., deel 49); *radjah Pakoean*, naam van zekere *radjah* (zie ald.); *taroek-pakoekeun* (*b. p.*), knijp de punt van de varen af, overdr. voor *gantjangna* (P.).

II. Spijker (zie ook *nagara* en *djoerit*); *makoe*, een spijker inslaan, spijkeren; *dipakoe*; - *pakon* (samentr. van *pakoean*) en *papakon*, = *kamistian* en *babakoe* (vgl. *pagon*), wat opgelegd is, last (in overdr. zin), gebod, inzetting, wat men te volbrengen heeft, verplichting; *papakon Allah*, gebod of inzetting Gods; *papakon rasoel*, gebod of inzetting van den gezant [Moeh.]; *papakoean*, z. v. a. *omat-omatan*, strengelijk bevelen, een streng bevel geven, iemand iets inscherpen, inprenten; *mapakoean*, iemand strengelijk bevelen of inscherpen; *dipapakoean*; *mapakonan*, iemand een last, gebod of verplichting opleggen; *dipapakonan*; *makonkeun*, een bevel geven of opleggen, opdragen; *dipakonkeun*.

**PAKOENG**, ngbr.; *makoeng*, iemand aanhouden, met geweld terughouden, vasthouden, vastzetten, opsluiten; ook: een gast enz. bij zich houden, niet laten gaan; *dipakoeng*.

**PAKOENTJEN**, zie *koentji*.

**PAKOETJROET**, verkl. met *patjektjokan* en *paseja*, kibbelen, twisten, harrewarren.

**PAKOEWIS**, het Holl. pakhuis; zoutpakhuismeester, voll. *toewan pakoewis*.

**PAKOEWON**, zie *koewoe*.

**PAKON**, zie *pakoe* II.

**PAKPRAK**, een geluid dat men teweegbrengt door het snel openen der samengeperste lippen (b. v. om een paard te roepen, stil te doen houden, enz.).

**PAKROL**, het Holl. procureur; pleitbezorger, praktizijn, advocaat, procureur. (Men zegt ook *pokrol*.)

**PAKSA** (Skr.), g. w.: dwing! ook: dwang (vgl. *piroesa*); *maksa*, dwingen, noodzaken; ook: (een meisje of vrouw) schenden, verkrachten, onteeren (vgl. *poeroegoel*); *dipaksa*; *kapaksa*, gedwongen, genoodzaakt, in de noodzakelijkheid komen of geraakt, uit nooddwang; *kapaksa koedoe boeboeroeh*, in de noodzakelijkheid verkeeren van voor loon te moeten werken; *ngamaksa*, doorzetten; *maksakeun*, dwang op zichzelven of op iemand anders aanwenden, dwingen tot iets, met geweld doorzetten.

**PAKSI**, I. = *bedor*, de ijzeren spits van een pijl.

II. (Skr.), = *manoek*, vogel; *saoer-paksi*, z. v. a. *goenĕm-tjatoer*, samenspreken; *ejar saoer-paksi*, allen te gelijk of door elkaar spreken.

**PAL**, het Holl. paal; idem, inz. mijlpaal; *lantera pal*, lantaarn (op of aan een paal); *sapal*, de afstand van één paal of mijl van 400 Rijnl. roeden; *doewa pal*, twee mijlen; *dikana-palkeun*, aan de paal (ter geeseling) gebonden worden.

**PALA** (Skr., phala, vrucht), voll. *boewah pala*, muskaatnoot; *tangkal pala*, muskaatboom; *kĕmbang pala*, muskaatbloem, d. i. foeli; *papalaän*, de Soend. naam voor *lokwat*, zie ald. (B.)

**PALABOEWAN** (zóó volgens de algemeene uitspraak voor *palaboehan*), ankerplaats, reede, baai. (Zie *laboeh*.)

**PALAGI**, = 't meer gebr. *paragi*, zie ald.

**PALAHLAR**, naam van een gomboom, voll. *tangkal palahlar*.

**PALAJ**, l. van *hajang*, *ponjo* en *tjape*, een verlangen of wensch naar iets koesteren, verlangen, begeeren, inz. wenschen te eten, eetlust of trek hebben, honger of dorst hebben, graag zijn; verder: vermoeid zijn, wenschen te rusten; *kapalaj*, = *kahojong*, l. van *kahajang*, wensch, begeerte; *dipi-*

*kapalaj*, begeerd worden, verlangd worden; *papalaj* en *papalajeun*, zie *papalaj*.

**PALAJAN**, zie *lajan*.

**PALAJANGAN**, uitweg voor het water, noodwaterleiding.

**PALAJOE** (staat bij voorwerpen welke een zekere oppervlakte hebben tegenover *panggèrèt*), de lengte van een gebouw of van een stuk grond.

**PALAK** (Ar., falak), de hemelboog of dierenriem; *elmoe palak*, astronomie of sterrenkunde; ook = *elmoe noedjoem*, astrologie, sterrenwichelarij; *ahli palak*, sterrenkundige, maar meestal = *ahli noedjoem*, sterrenwichelaar.

**PALAKRAMI**, een oud woord, = 't tegenw. *laki-rabi*, man en vrouw zijn, gehuwd.

**PALAL**, een bitteren en tevens peperachtigen smaak hebben (vgl. *keutar*), een onaangenamen nasmaak hebben; ook gezegd van den nasmaak verwekt door een onaangename bejegening of een onaangenamen brief, een bitteren nasmaak hebben.

**PALALANGON**, een *papanggoengan di tĕgal*, d. i. een koepel of uitkijk op het veld (b. v. ten behoeve van een jachtpartij), jachthuis.

**PALAMARTA** (poëtisch), goed, goedig, genadig; verder: goedheid, genade; ook wel: in orde zijn. (Vgl. *palamĕrta* en *pamĕrta*.)

**PALAMATAN**, = *alamat*, zie ald.

**PALAMĔRTA**, = *palamarta*, zie ald.

**PALAMPORAN** (Buit.), = *pamojanan pare*, droogplaats voor de rijst. P.

**PALANG**, zie *alang*.

**PALANGA-POLONGO**, zie *polongo*.

**PALANGGAR**, een stelling van bamboe, om het een of ander op te leggen of om op te drogen, droogstelling. (Vgl. *pago*.)

**PALANGGĔRAN** (vgl. *anggĕr*, eig. maatstaf), voll. *palanggĕran basa*, regel van taalgebruik, spelregels, schrijfregels.

**PALANGI**, voll. *soetra palangi*, een soort zijde [in het midden geel, aan de kanten rood, of ook wel op andere wijze gekleurd); *karembong palangi*, roodzijden sjaal.

**PALANGKAKAN**, de bilnaad (en wel van het schaamdeel tot het aarsgat; vgl. *kakawĕd*).

**PALANGKI**, het Holl. palankijn, een geheel gesloten houten rijtuig (een soort van vigelante).

**PALANGSIJANG**, allicht, wellicht, wie weet, het schijnt, mogelijk, vermoedelijk, het mocht; *palangsijang tjeu nabi*, mogelijk is dit de profeet; *palangsijang kawirangan diri aing*, het schijnt dat ik te schande zal worden; *njingkahan ka palangsijang*, een „wellicht" ontwijken.

**PALANTJA-POLONTJO**, verkl. met *hanteu poegoeh piomongeun*, verlegen zijn hoe het aan te leggen (van iemand die in een vreemde plaats komt of in een vreemd huis en niemand heeft of kent bij wien hij zich kan aansluiten).

**PALAOER**, zie *paoer*.

**PALAPAH**, palmblad, blad van een palmboom (vgl. *baralak* en *barangbang*); *malapah-gĕdang*, verkl. met *bengkokna lalaoenan*, van lieverlede krom worden, een uitdr. voor: iemand zijn fout langzaam-aan onder 't oog brengen, opdat hij niet boos worde, maar zijn verkeerdheid inzie.

**PALAPAS**, achterlijk, schraal, b. v. een rijstplant: dunne halmen en aan die halmen kleine en weinige aren hebben, enz.

**PALAPIT** (Z.-B.), = *hapit*, ngbr.; *malapit*, aan weerszijden van iets zijn.

**PALAR**, = *pambrih* en *pandang*, bedoeling, met de bedoeling, met het inzicht dat; *malar*, bedoelen, beoogen, met het doel om, dat (opdat); *dipalar*; *pamalar*, bedoeling.

**PALASARI**, naam van een klimplant (*areuj*) welks bast behoort tot de *djadjamoe* (zie *djamoe*) en aangewend wordt tegen buikwaterzucht (*boesoeng*), enz.

**PALASERO**, maar meestal *palaseroe*, = *papatoengan* (zie *patoeng*), samen iets doen en daartoe ieder wat bijdragen (b. v. gemeenschappelijk iemand een geschenk geven, een feestje houden, enz.).

**PALASEROE**, zie *palasero*.

**PALASTRA**, l. p., *poepoes* l., *paeh* k., sterven, overleden, gestorven.

**PALATAT-POLOTOT**, zie *polotot*.

**PALATJIDRA** (Skr., paracchidra, fout of gebrek in een ander, vgl. *tjidra*), bedriegen, bedrog plegen; ook: bedrog, ontrouw, trouweloosheid, bedriegerij; *palatjidra tina djangdji*, aan een belofte ontrouw worden, een belofte of verbond schenden of breken; *toekang palatjidra*, aartsbedrieger.

**PALATJOETI**, een oud woord, = 't hedend. *palatjidra*, zie ald.

**PALATOEK**, ong. = *ibĕr*, iemand die vooruitgaat (b. v. om kennis te geven dat N. N. in aantocht is), voorlooper; ook wel eens voor: aanvoerder.

**PALATOK** (Kad.), naam van het blok waarop men de rijst bindt in bossen of *geugeus*.

**PALAWAH**, onder water staand land.

**PALAWIDJA**, collectieve benaming voor alle voedingsmiddelen uit het plantenrijk met uitzondering der rijst [ook wel „tweede gewassen" genoemd, omdat ze veelal wor-

den verbouwd op de rijstvelden, na afloop van den oogst]; *malawidja*, zulke gewassen aanplanten.

**PALE**, een soort zwarte pomade of cosmetiek; *dipalean*, met *pale* bestreken worden.

**PALÈBAH**, zie *lèbah*.

**PALÈBIT**, verward, alles dooreengehaald.

**PALEDANG**, koperslager [ook wel *toekang seëng* genoemd, omdat zijn voornaamste werk in het maken van *seëng*'s bestaat].

**PALEKAT**, vlug van beweging, zich reppen, spoedig uit het oog verdwijnen.

**PALELE**, = 't meer gebr. *parele*.

**PALEMBANG**, de stad en residentie van dezen naam op Sumatra; *tjaoe Palembang*, naam van een pisangsoort.

**PALENGOS**, of wel *malengos*, = *ngalijeus*, zich afwenden; maar ook: zich wenden, zich omkeeren en teruggaan; *malengoskeun*, (den blik, het aangezicht) afwenden; *dipalengoskeun*, afgewend worden (van den blik of het aangezicht).

**PALÈNGPÈNG**, voll. *ki palèngpèng* (Z.-B.), algemeene benaming voor orchideeën. (Vgl. *angkrek*.)

**PALENGPENG**, ngbr.; *malengpeng*, z. v. a. *maledog* (zie *baledog*), naar iemand of iets met een stok of stuk hout smijten, b. v. naar een vrucht, om die van den boom te doen vallen; *dipalengpeng*. (Vgl. *pangpeng*.)

**PALER**, verkl. met *laäs*, van iets waaraan men voorheen gehecht was zijn zinnen afgetrokken hebben, van iets los zijn, verkoelen of koel geworden voor, een verlangen hebben opgegeven; *kanjaähanana datang ka paler*, hun liefde kwam tot verkoeling; in Kad. ook z. v. a. bevredigd, voldaan [zoo zal b. v. een moeder die haar verloren kind terugvindt zeggen: *sono koering geus paler*, mijn vurig verlangen is bevredigd]; *mapaler*, trachten iemand van een zeker denkbeeld of van een zekere gewoonte af te brengen; *dipapaler*.

**PALÈT**, garenklosje, bij het weven gebruikt in de *taropong*. [Ter dikte van een vinger, lengte ong. 8 cM. Het garen wordt er op gewonden door het op de *kisi* te plaatsen. Het loopt niet zonder de *taropong*.]

**PALID**, loopen, vloeien (van water enz.), stroomen; ook: met den stroom of op de golven heendrijven (vgl. *ngalejong* bij *lejong*), door den stroom worden medegevoerd; *teu pati palid*, niet sterk (dus zachtjes) stroomen (vgl. *tjameubleu*); *waloengan tjai palid*, een stroomende rivier; *kapal palid dina aloen*, het schip dreef voort op de baren; *noe palid*, wat wegvloeit op het water, een drenkeling; *kawas leungeun noe palid*, sprkw. voor: overal met de handen aanzitten (gelijk een drenkeling aangrijpt wat hij grijpen kan); *malidkeun*, iets, iemand of wel zichzelven in den stroom werpen; *dipalidkeun*; *kapalidkeun koe angin*, door den wind weggevoerd (b. v. een stem of geluid).

**PALIH**, l. van *paro*, helft, deel; *sapalih*, l. van *saparo* en van *sawareh* (zie *paro* en *wareh*).

**PALIJAS**, I. naam van een grassoort.

II. Z. v. a. *sageuj* (meestal door *teuing* versterkt), bewaar mij! dat zij verre! dat ik daarvoor bewaard blijve! ook: geenszins; *palijas teuing koerang roengoe!* gij zijt geenszins slecht van gehoor! *eta mah palijas teuing!* dat zij verre! *palijas teuing rek moedji!* het zij verre dat ik zou roemen! *djampe palijas*, een formulier om door een geest of ziekte niet getroffen te worden; *kapalijasan*, bewaring, behoedzaamheid; ook z. v. a. *kamalihan*, onvatbaarheid voor een ziekte of plaag, bestand tegen den invloed der geesten, enz.

**PALIKA**, visscher die met netten in groote wateren vischt.

**PALILAH** (Ar., fadlilah, verdienste, voorrecht), verkl. met *panggonan pikeun bade pangtjalikan kangdjèng nabi Ibrahim sarta sahabatna kabeh*, d. i. bevoorrechte plaats voor den profeet Abraham en al zijn vrienden. (Zie ook *wasilah*.)

**PALINDÈS**, ngbr.; *malindès*, overslaan op (van een ziekte, van brand, enz.); overdr.: zinspelen op, van toepassing zijn op, betrekking hebben of doelen op; *pimalindèseun*, van toepassing zullen zijn op; *dipalindèskeun*, van toepassing gemaakt worden op (een ander).

**PALING**, dief; *maling*, 1. stelen; 2. dief; *noe maling*, die steelt, dief; *djoeroe maling* of *toekang maling*, dief wiens bedrijf het is te stelen; *digaro maling*, zich in den slaap krabben; *maling-maling*, steelswijze (stilletjes) doen; *dipaling*, gestolen worden; *papalingan*, steelswijze doen; *malingan*, iets stelen, bestelen; *dipalingan*; *kapalingan*, bestolen zijn of raken; ook: verliezen, kwijt raken; *pamalingan*, diefstal.

**PALINTANG**, I. = *hambaro*, zie ald.; *malintang*, 1. een heining of schutting met touw overdwars vastbinden; 2. in een helling een uithakking maken (hetzij voor een pad of om de gemaakte *sengked* te beplanten); 3. = *ngahambaro*, zie *hambaro*; 4. aanvatten en omdraaien (b. v. iemands lichaam of hoofd); *dipalintang*; *malintangkeun*, iemand bij iets (b. v. bij zijn lichaam of zijn hoofd) aanvatten en dat omdraaien; *dipalintangkeun*.

II. De wieken van een *koletjer* of molentje.

**PALINTJANG**, ngbr.; *malintjang*, iets kruiselings doen, kruisvormig maken, kruiselings wegnemen (b. v. de rechterwenkbrauw en de linkerhelft van den knevel); *dikoeroed koemisna, dipalintjang djeung halis*, zij schoren de helft van hun knevel weg en de tegenoverliggende wenkbrauw. (Vgl. *tjingtjang*.)

**PALIPID**, = *palisir*, rand, zoom; inz. de gele of ook anders gekleurde rand om een matras; *malipid*, langs den kant of den zoom gaan, langs den wal varen.

**PALIPISAN** (ook *pipilis* en *pipilingan* genoemd), de slaap of slapen van het hoofd.

**PALIRE**, = 't meer gebr. *parire*, zie ald.

**PALIS**, het Holl. paleis; dwangarbeid [dit gebruik van het woord is van Bataviaschen oorsprong en vermoedelijk hieruit ontstaan, dat de tot dusdanigen arbeid veroordeelden bij het paleis of gouvernementsgebouw te Batavia hun straf ondergingen]; *dipalis*, tot dwangarbeid veroordeeld worden; *palisan*, dwangarbeider.

**PALISIR**, rand, zoom; verder: rand, lijst, plint (langs den bovenkant van iets, b. v. van den wand); inz. rabat of rand met franje (ook wel van een *rarahab* of zadeltuig, vgl. *ĕmbat*).

**PALIT** (Bad.), = *soemboe*, lampepit. P.

**PALITA**, het olielampje dat op de *adjoeg* staat.

**PALITOER**, het Holl. politoer; idem; *malitoer*, politoeren; *dipalitoer*.

**PALKAH** (waarsch. 't Bat. palka, scheepsluik), z. v. a. dek.

**PALOAK-PALOĔK** (ook *baloak-baloĕk*), = *katamboleran* (maar alleen van vrouwelijke personen), zie *tamboler*. P.

**PALOE**, hamer (van metaal, vgl. *gagandén*); *maloe*, met een hamer slaan; *dipaloe*, met een hamer geslagen worden; *maloean*, herh. met een hamer slaan, hameren; *dipaloean*.

**PALOEK**, uitgezocht, uitgekozen, uitgelezen, beste, schoonste, edelste; *noe paloek*, een uitgelezene, de beste, enz.; *maloek*, kiezen, uitzoeken, uitkiezen; *dipaloek*. (Vgl. *pilih* en *pĕting*.)

**PALOENG**, zot, onverstandig, dwaas (en wel *leuwih ti boeroeng*, d. i. erger dan *boeroeng*); *djalma paloeng*, een zot, een dwaas.

**PALOENGGOEH**, ngbr.; *maloenggoeh*, l. van *ngadalak* (zie *dalak*); *dipaloenggoeh*.

**PALOEPOEH**, uitgeslagen bamboe (voornamelijk tot vloer in de Inlandsche woningen gebezigd); ook: de vloer van *paloepoeh*; *maloepoeh*, *paloepoeh* maken; ook overdr., en dan verkl. met *teu poegoeh tjatjaganana, loba omongan teu poegoeh bae*, d. i. er maar op los praten, onzin praten; *dipaloepoeh*; *maloepoehan*, een vloer leggen van *paloepoeh*, een woning of derg. met *paloepoeh* bevloeren; *dipaloepoehan*.

**PALSOE**, het Holl. valsch; bedrieglijk, valsch, gewaand, valsch zijn; ook: bedrog onder een goeden schijn verborgen; *goeroe palsoe*, een valsche leeraar (d. i. die zich als leeraar voordoet, maar het niet is); *malsoe*, valsch-, bedrieglijk handelen, iemand bedriegen, misleiden; *toekang malsoe*, maar ook wel *toekang palsoe*, valschaard, bedrieger; *dipalsoe*, bedrogen worden of zijn; *kapalsoe*, valsch behandeld zijn, bedrogen zijn.

**PAMADANGAN**, zie *wadang*.

**PAMADJĔG**, zie *padjĕg*.

**PAMADJIKAN**, zie *padjik*.

**PAMAEH**, zie *paeh*.

**PAMAHANAN**, zie *bahan*.

**PAMAKANAN**, zie *pakan* II.

**PAMAKE**, zie *pake*.

**PAMALI**, van ouds en voor iedereen verboden of ontzegd; ook: iets verboden achten (vgl. *boejoet*); *kapamalian*, (van de vrouw, in een toestand verkeeren waarin zij *pamali* is, dus niet genaderd mag worden), l. van *bolon*, de maandstonden hebben; *pamalikeun*, g. w.: houd dat voor verboden (terrein, enz.).

**PAMAN** k., *mamang* l., oom (nl. jongere broeder van vader of moeder, vgl. *oewa*); ook wel in 't alg. gezegd tegen lieden uit de volksklasse, met wie men niet eigen is.

**PAMANGGOEL**, zie *panggoel*.

**PAMANGSEN**, zie *mangsi*.

**PAMAOETAN**, zie *paoet*.

**PAMATANG**, I. zie *matang*.

II. Heuvelrug, vgl. *batang*.

**PAMATI**, zie *pati* II.

**PAMATIL**, zie *patil*.

**PAMATOEK**, zie *patoek*.

**PAMBĔNG**, ngbr.; *kapambĕng*, l. van *kapalang*, zie *alang* I.; *pambĕngan*, 1. l. van *oedoer*, lichte ongesteldheid (welke belet uit te gaan), verhindering; ook: bezwaar tegen iets hebben; - 2. = *palangan* (zie *alang* I.), l. van *bolon*, de maandstonden hebben.

**PAMBRIH**, zie *ambrih*.

**PAMEËS**, zie *peĕs*.

**PAMÉGĔT**, l. van *lalaki*, mannelijk, van het mannelijk geslacht; *poetra pamégĕt*, zoon; *poepoetra pamégĕt*, een zoon gewinnen.

**PAMĔLAR** (Z-B.), I. een sierlijker naam voor *gombel*.

II. Regel aan den buitenkant ter bevestiging van de *bilik*. P.

**PAMĔNGGĔR**, voorhoofdsieraad van bloemen. P.

**PAMĔNGKANG**, voll. *gĕdong pamĕngkang*, een gebouw behoorende tot het vorstelijk paleis [de vorst verleent daarin audiëntie, houdt er gericht, verleent er receptie, enz.; ook bij sommige regentswoningen bevindt zich een gebouw dat dezen naam draagt en tot dergelijk doel wordt gebezigd]; ong. hetzelfde als *sri-manganti* en *pantjaniti*.

**PAMĔPĔT**, zie *pĕpĕt* II.

**PAMĔRĔDIH**, zie *pĕrĕdih*.

**PAMERES**, zie *beres*.

**PAMĔRTA** (eig. Jav. en zelden gebruikt), iemand die verlost of gelukkig maakt, ong. = *djoeroe-salamĕt*, zaligmaker. (Vgl. *palamarta*.)

**PAMEULEUMAN**, zie *beuleum*.

**PAMEUNTEU**, zie *peunteu*.

**PAMIKAT**, zie *pikat*.

**PAMINGĔL**, l. van *geulang*, armband. P.

**PAMINGKAL**, zie *pingkal*.

**PAMITAN**, zie *amit*.

**PAMOEDJAÄN**, zie *poedja*.

**PAMOEK**, zie *amoek*.

**PAMOELANGAN**, zie *woelang*.

**PAMOELOE**, uiterlijk, iemands uiterlijk, lichaamsvorm; *lĕmboet pamoeloe*, zacht-, fluweelachtig van huid (vgl. *rĕsag*); *sapamoeloe*, gelijk van uiterlijk, precies op elkander gelijken.

**PAMOENAH**, zie *poenah* II.

**PAMOENDJOENGAN**, zie *oendjoeng*.

**PAMOEROEAN**, zie *boeroe*.

**PAMOEROEKAN**, zie *woeroek*.

**PAMOESTOENGAN**, verkl. met *pangleuwih-leuwihna*, de (het) uitstekendste (hetzij in een goeden of kwaden zin), volslagen, het meest, het ergst, het zeerst; *pamoestoengan boeroeng*, een volslagen dwaas; *pamoestoengan nja kangewa*, de meest gehate, iemand tegen wien men een ingekankerden haat heeft.

**PAMOETJATAN**, zie *poetjat* II.

**PAMOPOJAN**, zie *popojan*.

**PAMOR**, witachtige strepen of vlammen in stalen wapenen [die zichtbaar worden als men ze schoonmaakt, b. v. met citroen; een bewijs van voortreffelijkheid], gedamasceerd, wat gadamasceerd is; ook: vlammen in hout; van menschen z. v. a. *tjahja*, innerlijke deugd, aangeboren voortreffelijkheid, enz. [vroeger verborgen, maar onder gunstige omstandigheden voor den dag gekomen]; *mamoran*, damasceeren.

**PAMORAS**, donderbus. (Vgl. *torobos* II.)

**PAMOT** (*b. p.*). = *pangot*, zie ald.

**PAN**, korte vorm van *apan*, immers.

**PANA** (Ar., fana'), broos vergankelijk, voorbijgaand (van alle aardsch bestaan); overdr.: in beschouwing van God of in godsdienstige overpeinzing verzonken en zoodoende aan het zichtbare onttrokken zijn, in vertrekking of afgetrokkenheid der zinnen verkeeren [men verklaart het woord in dezen zin wel met *hanteu ingĕt*]; *nagri pana*, het tegenoverg. van *nagri baka*, de (deze) vergankelijke wereld; *geus pindah ti nagri pana ka nagri baka*, hij is overgegaan uit de vergankelijke in de onvergankelijke wereld.

**PANADJEN**, zie *sadji*.

**PANAGAN**, een droogstelling voor koffie, met beweegbaar overdek. (Vgl. *paratag*.)

**PANAH**, pijl en boog (afzonderlijk genoemd *djamparing* en *gondewa*); *toekang panah*, boogschutter; *papanahan*, een boog om mee te spelen; ook: spelende schieten met een boog; *manah*, met pijl en boog schieten; *dipanah*; *manahan*, ergens met pijl en boog op schieten, beschieten; *dipanahan*; *manahkeun*, voll. *manahkeun panah*, een pijl afschieten; *pamanah*, boogschutter; *sapamanah*, zoover als men met pijl en boog schieten kan.

**PANAÏTAN**, of wel *Djoengkoelan Panaïtan*, Prinseneiland.

**PANAJAGAN**, *gamĕlan*-speler.

**PANAJOGEAN**, = 't betere *panajogjaän*.

**PANAJOGJAÄN**, doel, wit, oogwit, schijf of derg. om naar te schieten, paal of ander teeken om naar te springen; in 't algem.: iets waaraan men het een of ander beproeft, iets dat bij een wedstrijd zal beslissen.

**PANAKAWAN**, = 't betere *pandakawan*.

**PANAKOL**, zie *takol*.

**PANAKSEN**, zie *saksi*.

**PANAN**, verbasterde uitspraak van *panon*, zie ald.; *panan-poë*, verbasterde uitspraak van *panon-poë*, zie *poë*.

**PANANGAN**, zie *tangan*

**PANANJAÄN**, zie *tanja*.

**PANARAWANGAN**, zie *tarawang*.

**PANAROSAN**, zie *taros*.

**PANAS** (vgl. *haneut*), heet, heet zijn, warmte, hitte; overdr.: driftig, toornig, verbitterd, jaloersch, naijverig; ook: drift, verbolgenheid, verbittering; *sina panas ati!* dat hij (zij) jaloersch worde! *kaen panas*, flanellen hemd; *kasakit panas*, verkoudheidskoorts; *moerijang panas*, catarrhale koorts, gastrische koorts; *ngoekoer panas*, de temperatuur (inz. van het lichaam) opnemen; *oekoeran panas*, thermometer; *panasan ati*, licht toornig, verbitterd of jaloersch worden; *papanas*, g. w.; *mapanas*,

iemands toorn, nijd of naijver opwekken, iemand verbitteren, naijverig maken, irriteeren; ook: iemands begeerte of liefde opwekken (verkl. met *ngarah soepaja noeroet kana lampah kabageuran*, en: *ngarah soepaja ngĕrik pikirna*); *mamanas*, idem; *oerang papanas!* laten we hem (haar) jaloersch maken! *dipapanas*; *papanasan*, in de hitte loopen; *manasan*, beginnen te gloeien (z. a. iemand die de koorts heeft); ook: in toorn ontbranden, gloeien van toorn; *manaskeun*, warm of heet doen zijn, warm of heet maken, koesteren, opwarmen; *dipanaskeun*; *kapanasan*, van de hitte te lijden hebben, aan den gloed der zon of van een vuur blootstaan of blootgestaan hebben.

**PANASARAN** (vgl. *sasar* II.), in onzekerheid of ook wel in ongerustheid ten aanzien van iets verkeeren, van iets het rechte nog niet weten, verlangen om meer-, om het eigenlijke van een zaak te weten, onvoldaan zijn, zich onbevredigd gevoelen, nieuwsgierig, weetgierig; *soepaja kaoela oelah panasaran*, opdat ik niet in onzekerheid verkeere; *geus teu panasaran*, niet meer ongerust over iets zijn, zijn verlangen bevredigd zien, het zijne ergens van hebben; *hanteu aja panasaran*, geen begeerte hebben om iets te leeren, niet weetgierig zijn, zelfgenoegzaam, zelfvoldaan; *oelah koerang panasaran*, laat het u niet aan de begeerte (om het te kennen of te hebben) ontbreken; *masing bejak panasaran nja nejangan*, zoek zoolang tot ge volkomen bevredigd zijt.

**PANASDID**, zie *tasdid*.

**PANASTREN**, = *sirik*, wangunstig, nijdig; ook: wangunst, nijd; *iren-panastren*, zeer wangunstig, enz.; *panastrenan*, wangunstig van aard zijn, niet kunnen velen dat iemand meer bevoorrecht is of hooger in gunst staat.

**PANATA**, zie *tata*.

**PANDAGAN**, = 't meer gebr. *panagan*.

**PANDAJ**, ijzersmid; *mandaj*, het beroep van smid uitoefenen.

**PANDAK**, klein van gestalte maar niet bepaald kort (wat men uitdrukt met *pĕndek*); *pandak-leutik*, kort van gestalte.

**PANDAKAWAN** k., *gandek* l., lijfbediende (onderscheiden van *boedjang* en *badega*); *mandakawan*, als *pandakawan* dienen; *dipipandakawan*, iemand verzorgen of oppassen alsof men zijn *pandakawan* was.

**PANDAN**, naam van een plantensoort [van sommige *pandan*'s dienen de bladeren tot het vlechten van matjes, van andere worden de welriekende bladeren fijn gesneden en met bloemen en gourige olie vermengd door vrouwen in het haar gedragen]; *ekek pandan*, naam van een groote *ekek*-soort; *tjaoe radja pandan*, naam van een pisangsoort in Z.-B.

**PANDANG**, I. = *pambrih*, bedoeling, dat (opdat); *mandang*, bedoelen, beoogen, streven naar; *dipandang*; *pamandang*, bedoeling, het streven.

II. = 't meer gebr. *pandĕng*, zie ald.

**PANDANG-PINDING**, zie *pinding*.

**PANDAPA**, ook wel *mandapa*, achterhuis, achterkamer (hetzij aan de zijden open dan wel gesloten).

**PANDE**, voorkomen, er uitzien als, een gunstig voorkomen hebben; ook wel: knap, bedreven, kundig· *saoemoer kakara manggih anoe kitoe pandena*, voor 't eerst in mijn leven trof ik iemand aan die er zóó uitziet.

**PANDEKAR** (Kw.), schermmeester, wakkere strijder, held.

**PANDĔNG** (vgl. *bandĕng*), het zien op, staren op, het zich voor den geest stellen; ook g. w.; *mandĕng*, naar een bepaald punt kijken, ergens op staren, blikken op, aanzien, beschouwen, in liefde het oog gericht houden op, zorgvuldig over iemand waken, met het hart of den geest zich iets vertegenwoordigen, in den geest zich voorstellen, zich voor den geest stellen; *dipandĕng*; *pandĕngan*, de afstand zoo ver het gezicht reikt; *pamandĕng*, 1. het staren op iets; 2. vooruitzicht.

**PANDEURI** (bepaling van tijd, niet van plaats) k., *poengkoer* l., *pĕngkĕr* l. p., het tegenoverg. van *heula*, achter, na, later, achteraan komen, nakomen; *heula-pandeuri*, vóór en achter, voor en na; *noetoerkeun pandeuri*, iemand achternaloopen; *ĕngke pandeuri*, straks zal ik (het) u volgen; *pandeurieun*, na (iemand of iets); *mandeurikeun* k., *moengkoerkeun* l., achteraan plaatsen, achteraan of na doen komen; *mandeurikeun maneh*, (opzettelijk) achterblijven; *dipandeurikeun*; *kapandeurian*, door omstandigheden achteraan komen, te laat komen, iets misloopen.

**PANDITA** (Skr., iemand wiens geest zich bezighoudt met geestelijke-, bovenzinnelijke dingen), asceet, kluizenaar, wonderdoener, toovenaar; ook wel: wijze, geleerde, leeraar; verder: Christenleeraar, predikant, pastoor (zie echter *padri*); *mandita*, als kluizenaar leven.

**PANDJAK**, *gamĕlan*-speler, muzikant (vgl. *panajagan*); ook: houder en opleider van *ronggeng*'s; *mandjak*, helpen de *gamĕlan* slaan, medespelen, als dilettant de *gamĕlan* mede bespelen.

**PANDJANG**, 1. lang, uitgestrekt; ook:

wijdloopig, breedvoerig; *katjang pandjang*, naam van een lange peulsoort; *koekoek pandjang*, hetzelfde als *koekoek-bĕloek*, een lange kalebas-soort; - 2. z. v. a. *lila*, lang van duur; *hanteu pandjang dipikiran*, er niet lang over denken; - 3. (Perz., phandjan), naam van een langwerpigen schotel; *pandjang ĕmas*, gouden schotel; - *sapandjang*, of *sapandjangna*, zoolang als, gedurende, den geheelen (weg) over, steeds, immer; *sapapandjangna* k., *sapapaosna* l., immerdurend, steeds, eeuwigdurend, voor immer, voor altijd; *papandjangan*, lang, langdurig, wijdloopig, gerekt (verhalen); *papandjang-pandjang*, zien wie de langste (b. v. haren) heeft; *mandjangan*, lengen, zich verlengen, langer worden (b. v. planten); ook: iets verlengen; *tjaoe mandjangan* (Z.-B.), naam van een pisangsoort; *dipandjangan*, verlengd worden; *mandjangkeun*, iets lang doen zijn, lang laten groeien, lang laten worden (b. v. het haar), zich in de lengte doen uitstrekken, lang rekken, lang doen duren; *dipandjangkeun*.

**PANDJANG-POENDJOENG**, zie *oendjoeng*.

**PANDJARA** (Skr., panjara, kooi), hok of kooi om iemand in op te sluiten (b. v. een krankzinnige of misdadiger); *mandjara*, iemand in een hok sluiten, gevangen zetten; *dipandjara beusi*, in een ijzeren kooi opgesloten worden.

**PANDJĔL**, ngbr.; *dipandjĕl-pandjĕl*, = *dipĕnggĕl-pĕnggĕl*, in stukken gehouwen worden; *dipandjĕl-pandjĕl awakna*, zijn lichaam werd in stukken gehouwen.

**PANDJĔR**, I. g. w.; *mandjĕr*, steken op, steken aan, op een staak of paal steken, steken door (b. v. door een ijzeren stang of derg., in den grond staande); *dipandjĕr*, op een staak of paal gestoken worden (b. v. een afgehouwen hoofd); *pamandjĕr*, schandpaal.

II. Handgeld, nl. geld dat men vooruit op iets betaalt; *mandjĕr*, vooruit op iets betalen, handgeld geven; *dipandjĕr*; *pamandjĕr*, dat wat vooruit op iets betaald wordt, gedeelte van den koopprijs dat voor de levering wordt uitgekeerd, handgeld, onderpand; *pamandjĕr totopong*, wat op een hoofddoek wordt vooruitbetaald. (Vgl. *timpah*.)

**PANDJI**, I. (Kw.), z. v. a. *bandera*, banier, vlag.

II. (Jav.), een titel onder de afstammelingen van een vorst.

**PANDJING**, ngbr.; *mandjing*, = *asoep* k., *lĕbĕt* l., ingaan, binnengaan; verder: aannemen (een anderen godsdienst), overgaan tot zich doen opnemen in; ook: in het hart varen (van een geest, zie echter *soeroep*); voorts: in aanmerking komen voor, waardig zijn te ontvangen, passen, passend, voegzaam, juist van pas (b. v. wat grootte aangaat); bovendien: begrepen in; *mandjing Islam*, den Islam aannemen; *mandjing koepoer*, een ongeloovige worden; *mandjing siksaān*, strafwaardig zijn; *mandjing dihoekoem*, schuldig-, strafbaar zijn; *mandjing ratoesan*, in de honderden loopen; *mandjingan*, in iemand of iets gaan of varen; *mandjingan ka* k., *ngalĕbĕtan ka* l., (van een man) ingaan tot (een vrouw); *hewan teu dipandjingan boedi*, aan de dieren is geen verstand gegeven; *kapandjingan*, bezeten (vgl. *randjing*); *mandjingkeun*, iets ergens indoen of in doen gaan; *dipandjingkeun*.

**PANDJI-PANDJI**, voll. *lantjingan pandji-pandji*, een lange broek, waarvan het bovengedeelte der pijpen wijd is, maar die nauw om de enkels sluit en daar met knoopjes wordt bevestigd.

**PANDJOENAN**, zie *andjoen*.

**PANDJOET** (Kw., = *damar*, licht), ngbr.; *mandjoet*, bij avond met een *obor* op de *sawah*'s naar visschen, sprinkhanen, palingen enz. zoeken; ook wel: bij avond vogels vangen (zie echter *ngaronom* bij *ronom*).

**PANDO**, ngbr.; *mando*, in nederige houding voor een meerdere nederzitten (met de beenen kruiselings onder het lijf en gebogen hoofd), aan iemands voeten zitten; *dipandoan*, z. v. a. *ditoengkoelan*. zie *toengkoel*; *pamandoan*, de plaats waar iemand *mando*'t.

**PANDOA**, zie *doa*.

**PANDOEK**, = *sapoek*, toestemmen, instemmen, bewilligen; *manawi pandoek sarĕng kĕrsa*, misschien geeft gij uwe toestemming en vindt gij het goed; *kapandoekan*, met iets ingestemd worden.

**PANDOENGA** (Jav.), = *pandoa*, zie *doa*.

**PANĔDJA**, zie *sĕdja*.

**PANEËR**, dwarsbalk (liggende ongeveer midden tusschen den *pananggeuj* en den *pamikoel* in), verbindingsbalk tusschen de stijlen (*rowang*).

**PANĔKA**, voll. *lambak* (of *ombak*) *panĕka*, de tweede (kleinere) golf welke op de eerste (grootere) volgt; in 't alg.: branding.

**PANEL**, het Holl. paneel; idem.

**PANĔMOE**, zie *tĕmoe* II.

**PANEN**, ruim of overvloedig voorhanden en daarom algemeen te bekomen zijn (van eenig product tijdens den oogst); *oesoem panen*, de oogsttijd (als namelijk van zeker product veel voorhanden is).

**PANĔTĔG**, zie *tĕtĕg*.

**PANEULEUNG**, zie *teuleung.*

**PANEWOE** (Jav.), titel van een Inlandsch ambtenaar beneden den rang van *kaliwon.*

**PANG**, voorv., dienende: 1°. (hetzij zonder of met het achterv. *an*) tot vorming van zelfst. naamwoorden (zie Spraakk. § 129 en 130); — 2°. om te zamen met het achterv. *na* den overtreffenden trap te vormen, b. v. *pangkolotna*, de oudste; *pangkawasana*, de machtigste (zie Spraakk. § 110*d*); - 3°. het mooiste, het voortreffelijkste, enz.; *pangpangna*, het allervoortreffelijkste, enz.

**PANGADA**, een *njere* of iets derg., bij wijze van balein in den hoofddoek om het hoofd gedragen, om aan den hoofddoek een netten vorm te geven, spanveer; *pangadaän*, 1. = *pangada*; 2. rand met figuren aan de zijde van een sarong of hoofddoek.

**PANGADANG**, verkl. met *mamantenan*, persoon die tijdelijk een ambt waarneemt, vóór de rechthebbende dat zelf aanvaardt. (Vgl. *gadang.*)

**PANGAÏS**, zie *aïs.*

**PANGAKSAMA** (van aksama, Kw.), = *panghampoera*, vergiffenis.

**PANGAKSAMI**, = *pangaksama.*

**PANGALASAN**, zie *alas.*

**PANGALITAN**, z. v. a. *dělitan* (zie *dělit*), iemand die zich niet wil laten vermanen en vermaand wordende in toorn ontsteekt; lichtgeraakt, een „Kruidje-roer-mij-niet"; *manoek pangalitan* (Z.-B.), zie *kandar-ka-sisi.*

**PANGAN**, = *hakan*, voedsel; *sandang-pangan*, voedsel en deksel, levensbenoodigdheden in ruimen zin.

**PANGANTĚB**, zie *antěb.*

**PANGANTEN**, bruidegom, bruid, jonggehuwde, jonggehuwden; *papanganten*, het bruidsbed smaken (hetzij voor het eerst of na een poos gescheiden te zijn geweest); ook in 't algem. (en zóó l. van *mondok*, zie *pondok*), de echtelijke gemeenschap smaken; *oleng-panganten*, = *papanganten*, het bruidsbed smaken; ook: de „wittebroodsdagen"; *mangantenkeun*, 1. uithuwelijken; 2. voor iemand (inz. voor zijn zoon of dochter) een bruiloftsfeest geven; *dipangantenkeun*; *kapangantenan*, trouwgewaad, voll. *rarangken kapangantenan.*

**PANGAPOENTĚN**, zie *hampoentěn.*

**PANGARAK** (vgl. *arak* I.), voll. *koedjang pangarak*, naam van een *koedjang*-soort. P.

**PANGAROEH**, ong. z. v. a. *hasijat* of *kasijat*, 1. gelukaanbrengend teeken; - 2. van gelukkigen invloed zijn op; - 3. voorspoedig, gelukkig (van iemand wien alles meeloopt); ook wel van een dier: in alles voorspoedig.

**PANGĚGOLAN**, zie *ěgol.*

**PANGERAN** (waarsch. van *era*, zich schamen, dus: degene die beschaamdheid inboezemt), Heere (van God, vgl. *Goesti*); - ook: hoogste titel van een regent [doch na het overlijden van den regent van Soemědang, wien deze titel verleend was, thans in de Soendalanden door niemand meer gedragen]; *Goesti Pangeran*, de Heere Heere; *mangeran*, als Heer vereeren; *mangeran kana seuneu*, aan het vuur Goddelijke eer brengen.

**PANGĚRĚT**, hetzelfde als (het betere) *panggěrět*, zie *gěrět.*

**PANGĚROD**, g. w.; *mangěrod*, met kracht toehalen (b. v. de band van een slaapbroek of een strik), toestrikken, dichtstrikken; ook: takken naar omlaag rukken; verder: dichtgaan (b. v. een *eurad*); *dipangěrod*, toegehaald-, toegestrikt worden; *kapangěrod*, z. v. a. *katjangreud*, in de knoop geraakt.

**PANGESĚMAN**, zie *esěm.*

**PANGĚT** (Z.-B.), z. v. a. *watěs* en *sěmět*, zie ald. P.

**PANGGAHOTA**, zie *anggahota.*

**PANGGAJOR** (Kad.), een vierkant stuk *bilik*, horizontaal hangend aan een draagstok en waarop twee mannen aarde, grind, mest enz. vervoeren; ong. = *tjikrak.*

**PANGGAL**, een tol, bromtol; *papanggalan*, met een tol spelen. (Vgl. *sintir*.)

**PANGGALEK**, voll. *tjaoe panggalek* (Z.-B.), naam van een pisangsoort.

**PANGGANG**, I. wat aan 't spit gebraden is, wat geroost of (even) gebakken is; ook g. w.; *panggang sěpat*, gerooste (gebakken) *sěpat* of spiering; *manggang*, aan het spit braden, roosten, bakken; *dipanggang*; *panggangan*, spit; *panggangan beusi*, ijzeren spit. (Vgl. *ganggang* en *goreng* II.)

II. Naam van een boomsoort waarvan de vruchten als *lalab* worden genuttigd en het vocht als vogellijm gebezigd wordt. B.

**PANGGĚR** (vgl. *anggěr*), standvastig, onverzettelijk, onomkoopbaar.

**PANGGIH**, ngbr.; *manggih* k., *měndak* l., vinden, ontmoeten, aantreffen; ook = *meunang*, verkrijgen, bekomen; *manggih daratan*, land aantreffen; *manggih oentoeng*, geluk vinden, voordeel erlangen; *manggih tiwas*, gezegd van iemand wien een onheil treft; *manggih tědoeh*, een bewolkte lucht krijgen [gelijk ook wij zeggen: regen krijgen]; *samar manggih poë deui*, het is onzeker of ik den dag van morgen halen zal; *kapanggih*, gevonden-, aangetroffen worden of zijn; *pinanggih*, aantreffen, vinden, ondervinden, bekomen, erlangen, deelachtig worden of zijn; *anjar pinanggih*, voor het

eerst ondervinden, in het leven ervaren (b. v. wat te voren besloten is); *papanggih*, samentreffen met, elkander ontmoeten; *pipanggiheun*, of *pipapanggiheun*, zullen ontmoeten, zullen aantreffen; *pamanggih*, wat men gevonden of bevonden heeft, vinding, ondervinding, bevinding, wedervaren, avontuur; ook: uitvinding; *manggihan*, iemand of iets opzoeken, naar iemand of iets toegaan met het bepaalde voornemen daartoe; ook: vinden (nl. van iemand die zoekende is), vinden wat men zoekt; *dipanggihan*; *manggihkeun*, iets ergens doen vinden, doen aantreffen; ook: iets bepaalds vinden; *dipanggihkeun*; *dipapanggihkeun*, elkander doen ontmoeten, doen samentreffen met; *papanggihan*, wat men vindt of gevonden heeft, vondst; *mapanggihan* (zelden), = *manggihan*. (Vgl. *sampak*.)

**PANGGOEH**, z. v. a. *tĕgĕs*, *sĕgoet* en *soeroep*, goed staan, schoon staan, bevallig, welgemaakt.

**PANGGOEL**, g. w.; *manggoel*, op den schouder nemen of dragen (een geweer, een lans, een boomstam, een lijk, enz.); *manggoel pioetoes*, een last overbrengen; *dipanggoel dina taktak*, op den schouder gedragen worden; *dipapanggoel*, aanhoudend of overal op den schouder medegedragen worden (b. v. een *katjapi*); *manggoelkeun*, iemand iets op den schouder leggen of op den schouder doen dragen; *dipanggoelkeun*; *pamanggoel*, een die aan 't hoofd ergens van staat, de uitstekendste (grootste, knapste, schoonste enz.).

**PANGGOENG**, I. koepel, uitkijk, toren; *manggoeng*, boven de wolken; ook wel voor: hemel; *ngĕboel koekoesna ka manggoeng*, de rook van het reukwerk steeg ten hemel; *ti manggoeng*, van boven, van den hemel; *dipanggoeng-panggoeng*, (een kind of iets anders) op de handen op en neer bewegen; *papanggoengan*, koepel, toren.

II. *Manggoeng*, gereed staan; ook: onaangeroerd staan (van spijs of drank), onaangeroerd blijven liggen (b. v. een lijk, zonder dat men het aflegt of begraaft); *manggoengan*, = *njanghareupan*, met het front gericht naar; *dipanggoengan*; *manggoengkeun*, iets onaangeroerd laten staan of liggen; *dipanggoengkeun*.

**PANGHOELOE**, zie *hoeloe*.

**PANGIDON** (Kad.), = *païdon*, zie ald.

**PANGKALAN**, plaats op korter of grooter afstand van de eigen woning, waar men tijdelijk vertoeft (b. v. op een *sawah*, om te arbeiden of te oogsten); *mangkalan*, naar zoodanige plaats gaan of er toeven zoolang men er voor zijn zaken noodig heeft.

**PANGKAS**, g. w.; *mangkas*, snoeien, afsnoeien, besnoeien; ook: op stomp kappen (van een koffieboom, een rozenstruik, enz.); *dipangkas*; *kapangkas*, afgesnoeid, afgesneden; *mangkasan*, meerdere boomen of tuinen snoeien, enz.; *dipangkasan*. (Vgl. *rambas*.)

**PANGKAT**, zie *angkat*.

**PANGKEK**, g. w.; *mangkek*, samenbinden, inz. een bos gesneden rijst in schooven binden (voll. *mangkek, njijeun beungkeutan*); *dipangkek*.

**PANGKENG**, kamer (in een Inlandsch huis), inz. slaapvertrek. Vgl. *kamar*.

**PANGKOE**, g. w.: neem op! *mangkoe*, met de handen opnemen (een kind, een spiegel, enz.), in de handen houden, op de armen nemen, op de armen dragen, op of in den schoot dragen; verder: onder zijn bescherming nemen, regeeren, beheerschen; *dipangkoe*; *dipapangkoe*, aanh. op de handen of armen gedragen worden; – *pangkon* (samentr. van *pangkoean*), 1. van *lahoenan*, schoot; *aja di pangkon*, in iemands schoot zijn, in iemands onmiddellijke nabijheid zijn; *indit ti pangkon radja*, heengaan uit de tegenwoordigheid des konings; *mangkon*, 1. van *ngalahoen*, op den schoot nemen of houden (inz. een kind), op de armen houden; *dipangkon*.

**PANGKOEK**, het Holl. pannekoek; idem.

**PANGKOER**, naam van een *tĕmbang*-wijs, voll. *poepoeh pangkoer*.

**PANGKON**, zie *pangkoe*.

**PANGLAJ**, naam van een plant welker knol men tot reukmiddel, tot geneesmiddel en tot *moera* (zie *boera*) bezigt [meestal tot eenig bijgeloovig doel, en veelal te zamen met *djaringao* aangewend]. Zie *singlar* en *tĕrawas*.

**PANGLARI**, zie *lari*.

**PANGLING**, iemand niet herkennen; *hanteu pangling*, iemand herkennen, zich iemand nog herinneren, iemand nog kennen; *kapanglingan*, in den toestand geraakt zijn of verkeeren van iets of iemand niet te kunnen onderkennen.

**PANGNAMDJIN**, naam van het teeken // bij het Arab.-Soendan. letterschrift, dienende tot rustteeken, ter afscheiding van zinnen of aan het einde van een stuk. (Zie Spraakk., de tafel bij § 7.)

**PANGOBROLAN**, zie *obrol*.

**PANGOEDAL**, purgeermiddel, braakmiddel.

**PANGOELOE**, = 't betere *panghoeloe*, zie *hoeloe*.

**PANGOENGKĔD**, zie *oengkĕd*.

**PANGOEROES**, zie *oeroes*.

**PANGOKOPAN**, kribbe, voederbak voor beesten. (Vgl. *kop.*)

**PANGOT**, voll. *peso pangot*, een mesje of stift, geheel (met het hecht) van ijzer, en eertijds dienende om op bamboe of in *lontar* te schrijven of te graveeren, schrijfstift, schrijfpriem, graveernaald; *peso pangot ninggang lontar*, een *sindir* of verbl. uitdr., ong. = ons: „met den neus in de boter vallen"; men zegt ook: *peso pangot ninggang lontar* (z. v. a. *titis*), *daloewang katinggang mangsi* (z. v. a. *toelis*), *soegan bae katoeliskeun*, en dan is de bedoeling: misschien is 't bepaald (*titis toelis*), dat ge eens mijn vrouw wordt (P.).

**PANGPANG**, een doode maar nog groene tak. (Vgl. *pangpoeng.*)

**PANGPARANG**, liggende bamboes of planken, rustend op stijlen (*tihang pangparang*) ten einde in de hoogte als op een stelling te werken; verder: de dwarsliggers van een ledikant (die de matras dragen); ook: ra; *mangparang*, dwars over twee voorwerpen liggen; *mangparangkeun*, een stok van hout of bamboe dwars over twee eenigszins van elkander verwijderde voorwerpen leggen (b. v. om tot *sampajan* te dienen); *dipangparangkeun.*

**PANGPENG**, ngbr.; *mangpeng*, = *maledog*, werpen, smijten, gooien; *dipangpeng*; *mangpengkeun*, iets werpen of wegwerpen, met iets smijten, iets wegslingeren; *dipangpengkeun ka tĕngah laoet*, weggeslingerd worden in de zee; *sapamangpeng*, een steenworp ver.

**PANGPOENG**, dorre tak, dorre takjes, rijs; *moeloeng pangpoeng sakeupeul*, een handvol rijzen verzamelen. (Vgl. *pangpang.*)

**PANGROD**, hetzelfde als (het betere) *pangĕrod*, zie ald.

**PANGROEDJI**, (Bad.), = *tali woewoeng*, klemtouw van de vorstbedekking. P.

**PANGSET**, = *asin*, zout van smaak, ziltig, pekelachtig, hartig; *dipangsetan*, iets zout of zouter maken, zouten.

**PANGSIJOEN**, het Holl. pensioen; idem.

**PANILI** het Holl. vanielje; idem; = *angkrek*.

**PANITIH**, het Port. alfinete, speld; *manitihan*, met een speld vaststeken.

**PANITIK**, = 't juistere *panitih.*

**PANJAMBOENGAN**, zie *samboeng.*

**PANJARA**, = 't meer gebr. *pandjara.*

• **PANJAWAH**, zie *sawah.*

**PANJEUMPAL**, zie *tjeumpal.*

**PANJOENGSOEM**, z. v. a. *panjamboeng* (zie *samboeng*), toegift.

**PANOEDJOE**, zie *toedjoe* II.

**PANOEH** (Z.-B.), = *pinoeh*, zie ald.

**PANOEHOEN**, zie *noehoen.*

**PANOEKANG**, zie *toekang* I.

**PANOEKOEH**, zie *toekoeh.*

**PANOEMBAS**, zie *toembas.*

**PANOENOEHOEN**, zie *noehoen.*

**PANOETAN**, zie *anoet.*

**PANON**, = *mata* k., *sotja* l., oog, de oogen; ook (doch slechts 't k.-woord): maas (z. a. van een net); *siki panon*, oopappel; *djoeroe panon* en *toengtoeng panon*, de hoeken van het oog; *boeloe panon*, de ooghaien; *njĕri panon* k., *kasawat sotja* l., pijn in het oog of de oogen hebben, oogziekte; *tji-panon*, traan, tranen; *panonan*, oogen hebben, van oogen voorzien zijn. (Zie ook *panan.*)

**PANOROP**, naam van een vuurwapen uit vroegeren tijd. P.

**PANTA** (te verg. met *oempak* en *pangkat*), trap, graad, rang, rij, orde, volgorde, verdieping; *ari naraka teja toedjoeh panta lobana*, er zijn zeven op elkander volgende hellen; *panta-panta*, met rangen, met trappen of graden, onderscheiden, verschillend, naar gelang van, naar evenredigheid van; *aja panta-panta*, er zijn rangen of volgorden, er is verscheidenheid of onderscheid; *koemaha panta-panta kakoerangna*, naar evenredigheid van (of in verhouding tot) ieders behoefte; *sapanta-pantana*, elk naar zijn stand of orde.

**PANTANG**, = 't meer gebr. *pantrang.*

**PANTAR**, gelijkstaan, gelijk zijn, gelijke (in leeftijd, stand, kracht, schoonheid enz.), wedergade, evenknie; *sapantar*, gelijkstaan met, gelijk zijn aan; *mantaran*, = *mapakan* en *njaroewadn*, gelijkstaan met, zich gelijkstellen met, beantwoorden aan; *pantaran*, iemand die met een ander gelijkstaat, iemands wedergade, de gelijke van iemand in een of ander opzicht; ook: *didjoeroekeun barĕng sapoĕ*, d. i. iemand die met een ander op één dag geboren is.

**PANTAT** (zie *djaroem*); *mantat*, = *ngadjima'*, het inbrengen van het mannelijk lid. (Zie ook *boedjoer.*)

**PANTEG**, = *moetoeh*, zeer, bijzonder, ten volle, buitengemeen, volstrekt; in *pantoen*'s ook = *poetoes*, afgedaan; -*panteg teu bogoh*, volstrekt geen zin in iemand hebben; *panteg teu soeroep pikirna*, zijn gemoed stemde er volstrekt niet mede in; *panteg nja soeka*, grooten lust hebben tot; *njadĕh panteg*, iemand of iets zeer liefhebben.

**PANTĔNG**, g. w.; *mantĕng*, spannen (een koord, den boog, enz.), gespannen, uitgespannen, strak; ook z. v. a. *teu pĕgat*, gestadig-, onafgebroken met iets voortgaan; *mantĕng nĕnĕda*, onafgebroken bidden; *dipantĕng*, gespannen-, uitgespannen-, met

touwen of riemen uitgerekt worden. (Vgl. *ngantĕng* en *pĕntang*.)

**PANTĔS,** = *lajak* en *patoet* (maar vaak fungeerend als l. van dit laatste woord), met de waarde-, waardigheid-, hoedanigheid-, kleur enz. van iets overeenkomende of daaraan beantwoordende, bij elkander passen; verder: geschikt, gepast, betamelijk, waardig, fatsoenlijk, op gepaste wijze, welvoeglijk; ook: net van figuur, postuur, enz.; *koemaha pantĕs*, gelijk het behoort of betaamt; *sapantĕsna*, naar waarde, naar behooren; *mapantĕs*, ordenen, in orde schikken, zichzelven of aan iemand of iets een ordelijk of gepast voorkomen geven, bij iets wel doen voegen of passen, zijn toilet maken, iets opknappen, verfraaien, versieren; *dipapantĕs*; *pamantĕs*, wat tot *mapantĕs* dient, z. a. versiering, opschik, sieraad, toilet, enz.; *mantĕskeun*, iets of iemand zóó maken, dat hij (het) goed voor den dag komt, verfraaien, versieren; *dipantĕskeun*; *kapantĕsan*, welvoeglijkheid, gepastheid, waardigheid, betamelijkheid, fatsoen.

**PANTING**, ngbr.; *manting*, verkl. met *ngagogog bari ngoedag*, aanslaan (van een hond op de jacht); ook: keffen; *dipanting*, aangeblaffen of tegen gekeft worden.

**PANTJA** (Skr., panca), = *lima*, vijf [alleen voorkomende in eenige hieronder volgende samenstellingen].

**PANTJABAGAH**, verkl. met *hanteu roentoet*, verdeeldheid, b. v. tusschen echtgenooten.

**PANTJABAJA** (niet algemeen), ong. = *katiwasan*, een groot gevaar, een groote ramp. (Vgl. *baja*.)

**PANTJADRIJA** (uit pantja, vijf, en 't Skr. indriya, zintuig), de vijf zintuigen. (Niet algemeen verstaan.)

**PANTJAH,** = *djampe*, zie ald.; *marantjahan*, door middel van een *djampe* uit de verte onttooveren, ontwijden (*ditjamahan*) of bezweren; *diparantjahan*.

**PANTJAKAKI** (vgl. *kaki*), met iemand spreken over wederzijdsche afkomst, de onderlinge verwantschap nagaan of noemen, iemand naar zijn afkomst vragen of hem daarover inlichtingen geven; ook: familie of in de familie zijn; *deukeut keneh pantjakaki*, nog nà in de familie zijn.

**PANTJAKAN,** een slecht werkman, iemand die zijn vak niet verstaat, een prul van een werkman.

**PANTJAL,** g. w.: klim op! stijg op! *mantjal*, klimmen op, stijgen op, opspringen (b. v. op een muur), overspringen, overstappen (b. v. over een heining); verder: doortrekken (b. v. door een stad, zonder zich op te houden), loopen over (b. v. water over een dam); ook: scheiding vragen van haren man (door een vrouw aan den *panghoeloe*, met voorbijgang van haren man); *mantjal koeda*, te paard stijgen; *mantjal parahoe*, scheep gaan; *dipantjal*; *mantjalkeun*, z. v. a. *ngaliwatkeun*, doen overspringen, doen overheen gaan, doen voorbijgaan, doen passeeren; *dipantjalkeun*.

**PANTJALONGOK** (uit *pantja* en *longok*), een vervolgde die, zonder kwade bedoelingen, zich in eens ander huis verbergt, om onder bescherming van het recht van asyl, dat dit hem biedt, zich voor mishandeling enz. te vrijwaren. P.

**PANTJANITI**, ook *sri-manganti* genoemd, een gebouw nabij de regentswoning, dienende voor de zittingen van den landraad en andere vergaderingen, en ook wel tot receptiezaal; *dilandrat di pantjaniti*, hij werd veroordeeld in de *pantjaniti*. (Vgl. *pamĕngkang*.)

**PANTJAR**, brandhout van gekloofde stukken bamboe; *mantjar*, (van bamboe) geschikt voor *pantjar*; *seuneu hoeroeng dipantjaran*, sprkw., verkl. met *noe keur ambĕk diangsonan*, twistende lieden aanhitsen. (Vgl. *soeloeh*.)

**PANTJARÉSI**, de vijf heiligen. [Vereerde persoonlijkheden uit den Hindoe-tijd, dikwijls nog in *djampe*'s aangeroepen, maar overigens in 't vergeetboek geraakt. Hunne namen zijn: *Sang Koesika, Sang Garga, Sang Mĕsti, Sang Poeroesha* en *Sang Patandjala*.] P.

**PANTJAROETAH**, hagel (grooter dan *mimis*).

**PANTJAS**, ngbr.; *mantjas*, z. v. a. *ngĕtok* (zie *kĕtok*), afslaan, afhouwen; *pamantjasan*, = *pangĕtokan*.

**PANTJAT** (vgl. *tjat*), ngbr.; *mantjat*, stappen op, klimmen op, beklimmen, opklimmen; (van water enz.) stijgen, klimmen tot, stijgen tot; *mantjatkeun*, zetten op (iets dat hooger ligt of staat); *dipantjatkeun*; *pantjatan*, of *papantjatan*, een breede houten ladder (inz. om op den zolder te kunnen klimmen).

**PANTJATÉNGAH**, voll. *boewana pantjatĕngah*, de aarde, als het middelpunt der wereld gedacht. (Vgl. *tĕngah*.)

**PANTJAT-PEUNTJIT**, zie *peuntjit*.

**PANTJAWARNA**, voll. *kĕmbang pantjawarna*, vijfkleurige bloem (een sprookjesbloem). P.

**PANTJAWOERA**, ngbr.; *mantjawoera*, zich naar alle kanten verspreiden of verstrooien, overal heenspatten (b. v. bloed dat uitgestort wordt); ook: verstrooid, verspreid

*mantjawoerakeun*, uiteendrijven, naar alle kanten verstrooien; *dipantjawoerakeun.*

**PANTJĔG**, passen, voegen, gepast, geschikt, bruikbaar, deugdelijk, juist, precies; *pantjĕg akal*, deugdelijk van verstand; *djalma pantjĕg*, een geschikt man; *pantjĕg pisan poekoel gĕnĕp*, het is precies 6 uur, precies te 6 uren.

**PANTJEN** (Jav. afleiding van pantji), ong. = *toegoer*; *papantjen*, het iemand toegewezen werk, dienstbaarheid, taak, verplichting, plicht, deel, lot; *mapantjen*, op iemand rusten, iemand opgelegd zijn, (z. a. een toegewezen arbeid, een taak, een bestemming); *kapantjenan*, lijd. vorm; *sato hanteu kapantjenan wadjib*, den dieren zijn geen plichten opgelegd; *mapantjenan*, z. v. a. *ngamistian*, iemand ten plicht stellen, verplichten tot; *dipapantjenan*; *mantjenkeun*, iets aan iemand opleggen, iets aan iemand toedeelen; *dipantjenkeun.*

**PANTJĔR**, penwortel (zie ook *isim*); *sapantjĕr*, twee aan elkander grenzende *rorog*'s of *sawah*-vakken; *mantjĕr*, 1. (van de zon) vlak boven het hoofd, in het zenith staan; - 2. opspuiten (van water, met een minder groote straal dan bij *ngaboelak*, zie *boelak*); - 3. aanspijkeren, opspijkeren (b. v. het hoofd van een veroordeelde aan een paal); *dipantjĕr*, 1. = *dipĕntrang*, in de zon gezet worden (inz. van een misdadiger), te pronk gesteld worden; - 2. aan- of opgespijkerd worden; *mantjĕran*, (van de zon) in het zenith of culminatiepunt staan, loodrecht haar stralen laten vallen; ook: de middagtijd; *kapantjĕran*, lijd. vorm, gezegd van een persoon of voorwerp waarop de zonnestralen loodrecht nedervallen; *pantjĕran*, een penwortel of penwortels hebben.

**PANTJI**, het Holl. pannetje; pan, pannetje (inz. van Europeesch fabrikaat). Vgl. *parijoek.*

**PANTJING**, hengel; *tali pantjing*, hengelsnoer; *mantjing*, met de *pantjing* visschen; *kapantjing*, met een hengel opgevischt. (Vgl. *oeseup* en *tĕger.*)

**PANTJIR**, 1. wig [men gebruikt er twee bij de *kampaĕn* of katjangoliepers; ze heeten *pantjir bĕnĕr* en *pantjir maling*]; - 2. = *toelak*, wervel.

**PANTJO**, I. ngbr.; *mantjo*, vóór (iets) zijn; ook = *mĕlong*, met onafgewende blikken naar iets staren; *dipantjo.*

II. (Z.-B.), zeker werktuig, dienende om visch te vangen; *mantjo*, visch met een *pantjo* vangen, met een *pantjo* visschen.

**PANTJOEH**, 1. pen (b. v. van een kapstok), pin; ook z. v. a. *paranti njangtjangkeun tambang*, d. i. staak of derg. om een buffel enz. aan vast te binden; - 2. = *pandjĕr* II., handgeld; *mantjoeh*, een geschenk geven aan een meisje of vrouw, als men haar trouwen wil en daartoe de toestemming kreeg; een onderpand geven; *pamantjoeh*, naam van zoodanig geschenk.

**PANTJOENG**, ngbr.; *mantjoeng*, uitsteken, vooruitsteken (b. v. een groote neus); ook een andere naam voor *sintoeng*, de bloemscheede van de kokosnoot; *tatambak mantjoeng* (Z.-B.), naam van een zeevisch; *mantjoengkeun*, iets laten uitsteken, iets vooruitsteken; *dipantjoengkeun.*

**PANTJOER** (vgl. *tjoer* en *rĕndang*), ngbr.; *mantjoer*, stralen, lichten, schijnen, uitstralen, schitteren; *mantjoer ka ĕnggon djaoeh*, stralen in de verte; *hoeroeng-mantjoer*, en *moeroeb-mantjoer*, zeer schitteren; *pating-palantjoer*, schitteren, van vele voorwerpen; *pantjoeran*, bamboezen koker of goot, dienende tot waterleiding; in 't algemeen: buis, pijp.

**PANTJOERĔNDANG**, 1. een soort vogelverschrikker, inz. op rijstvelden gebruikt [een bamboezen koker, ong. een arm lang, die met een stokje aan twee paaltjes wordt bevestigd en door middel van water in schommeling wordt gebracht, ten gevolge waarvan een der uiteinden tegen een steunsel slaat, wat een klepperend geluid maakt en de vogels verjaagt]; - 2. zekere manier van den hoofddoek te dragen, waarbij men de beide punten van dezen naar boven laat steken (uit pronkzucht); verder: pronklustig, pronkerig.

**PANTJONG**, ngbr.; *mantjong*, pikken (van vogels, inz. van kippen; vgl. *matjok* bij *patjok*); ook: bijten (van een slang en derg.); *dipantjong*; *mantjongan*, herh. pikken of bijten; *dipantjongan*; *pamantjong*, bek van een vogel (vgl. *pamatoek* bij *patoek*).

**PANTO**, deur (vgl. *lawang*); *menta panto*, vragen de deur te openen. vragen binnengelaten te worden; *lawang panto*, deuropening; *galar panto*, een andere naam voor *toelak* (P.); *mantoan*, iets van een deur voorzien; *dipantoan.*

**PANTOEN**, verhaal, ballade, sprookje of vertelling, ontleend aan een legende of historie uit den ouden tijd, meestal het rijk Padjadjaran tot onderwerp hebbende [wordt zingende voorgedragen, onder begeleiding van een *tarawangsa* of *katjapi*]; *toekang pantoen*, of ook wel *toekang mantoen*, een *pantoen*-zanger, bard of minstreel, sprookjes-dichter en voordrager; *mantoen*, een *pantoen* voordragen; *papantoenan*, een *toekang pantoen* nadoen.

**PANTONG**, g. w.; *mantong*, inslaan (b. v. een bout of sluitboom in een gat); *dipantong*.

**PANTRANG**, wat iemand vermijden moet of hem ontzegd is (b. v. een zieke), wat een zieke verboden is; ook: niet aan willen, niet verdragen; *pantrang kaloehoeran omong*, niet verdragen uit de hoogte te worden toegesproken; *mantrang*, aan iemand het gebruik van iets ontzeggen (omdat het hem nadeelig zou kunnen zijn), iemand een dieet voorschrijven; *dipantrang*. (Vgl. *pahing*.)

**PAOED**, g. w.; *maoed*, afscheren van het buitenste of de huid (b. v. het buitenste van het *kawoeng*-blad, om dat blad voor *oedoed* te bereiden) met een mes of ander scherp werktuig; ook: hekelen, kammen, zuiveren (inz. van *haramaj* of vlas); *dipaoed*.

**PAOEH**, voll. *tangkal paoeh*, naam van een boom.

**PAOEL**, lichtblauw; *hoeroe paoel*, naam van een *hoeroe*-soort.

**PAOER**, stekende pijn in een kies of tand, zoodat men angstig is ergens in te bijten (b. v. ten gevolge van het eten van zuur), snerpen, snerpend; overdr. (maar dan meestal *palaoer*): angstig, beangst, buiten zichzelf van angst, beangstheid.

**PAOET**, ngbr.; *maoet*, iets tusschen de bijeengevoegde vingertoppen laten doorgaan, het uitstrijkende naar het einde toe; het haar-, den baard of den knevel uitstrijken (tusschen de vingertoppen); iets uitstrijken, opstrijken, iets ergens van afstrijken (tusschen de vingertoppen); *maoet njere ka tjongona*, sprkw., verkl. met *beuki leutik beuki leutik*, steeds verminderen (b. v. in rang), en ook met *beuki kolot beuki soesah*, hoe ouder hoe meer bezwaren; *dipaoet*; *kapaoet*, onder het uitstrijken uitgetrokken (b. v. haar); *boeloe kapaoet*, sprkw., verkl. met *kabawa-bawa*, en door *pipiloeëun*, medegesleept, medeloopen; *maoetan*, gedurig of herh. iets tusschen de vingertoppen uitstrijken; *dipaoetan*; *pamaoetan*, het blad (spruit) nabij den rijsthalm, dat vaak mede afgesneden wordt, maar dan terstond van den halm afgestroopt en weggeworpen wordt.

**PAOK**, een zwarte roofvogel; ook: dief die bij dag steelt; *maok*, bij dag stelen, wegpakken, kapen, zakkenrollen; *dipaok*. (Vgl. *sĕbrot*.)

**PAOR**, slecht van gezicht (zooals wanneer het iemand schemert voor de oogen).

**PAOS**, ngbr.; *sapapaos*, l. van *sapapandjang* (zie *pandjang*), immerdurend, voor altijd, eeuwig.

**PAPA** (Skr., slecht, boos, gemeen), ongeluk, ramp, ellende, kommer, tegenspoed, ziekte; verder: arm zijn, in ellende verkeeren.

**PAPADJANG**, ngbr.; *mamadjang*, een *papadjangan* maken; *papadjangan*, een tijdelijk gebouw tot het houden van een feest (b. v. ter gelegenheid van een besnijdenis), feestloods, feesttent, kiosk.

**PAPADO**, jukbeen, ook *toelang pipi* geheeten.

**PAPADON**, zie *adoe*.

**PAPAES**, zie *aes*.

**PAPAG**, I. g. w.; *mapag*, iemand te gemoet gaan, afhalen, iemand inhalen, een meerdere te gemoet gaan en bij zijn komst verder geleiden, iemand beleefd ontvangen door hem te gemoet te gaan; *djĕngkar mapag*, vertrekken om iemand te gemoet te gaan; *angin mapag*, tegenwind; *mapag angin*, den wind van voren hebben; *saban soemping dipapag*, telkens als (haar man) thuis kwam, ging zij hem te gemoet (ontving hem beleefd aan de deur); *dipapag koe boehaja*, door een krokodil opgevangen worden; *kapapag*, ontmoeten, eig. ontmoet worden door (zonder dat zij die elkander ontmoeten hunne ontmoeting beoogd hebben), toevallig iemand ontmoeten [men zegt ook *kapapag djeung*, maar volgens sommigen is dat foutief voor *papapag*]; - *papapag*, elkander te gemoet gaan; *papapag djeung*, elkander ontmoeten; *mapagkeun*, iemand te gemoet gaan, iemand afhalen; *dipapagkeun*, te gemoet gegaan worden, afgehaald worden.

II. G. w.; *mapag*, afdoen, afstroopen (b. v. *indjoek* van den *kawoeng*-boom); *dipapag*; *papagan*, het buitenste deel van den bast van boomen, de buitenbast; *ngala papagan*, den buitenbast wegnemen. (Zie *popog*.)

**PAPAGON**, zie *pagon*.

**PAPAH**, een woord dat men tot een kind zegt als men het leert loopen, z. v. a.: loop nu! loop nu! *mapah*, alléén kunnen loopen; ook in 't algemeen: gaan, ergens te voet heengaan; *pintĕr mapah*, (van een jong kind) reeds goed kunnen loopen; *mapahkeun*, (een kind) laten loopen, leeren loopen; ook: in omloop of in den handel brengen, in den handel steken (van geld, vgl. *golang*); *dipapahkeun*.

**PAPAHARE**, zie *hare*.

**PAPAH-PEUPEUH**, zie *peupeuh*.

**PAPAJ**, g. w.: ga langs! *mapaj*, gaan langs (b. v. langs een water), loopen langs, de rij langs gaan, langs; *mapaj ka poehoe leungeun*, sprkw. voor: zijn ouders, meester, dan wel de ouders of meester van een ander ergens in betrekken; *dipapaj*; *mapaj*-

*mapaj*, al maar langs gaan, op het rijtje af gaan; *mapaj-mapaj imah*, langs de huizen gaan; *dipapaj-papaj*; *kapapaj*, de rij af gepasseerd, langs gegaan; *mapajkeun*, iets ergens langs doen gaan (b. v. den vinger langs een regel); ook: achternagaan, een werkelijk of vermoedelijk spoor volgen; *dipapajkeun*.

**PAPAJON**, een tijdelijke-, overdekte loods, alleen op stijlen rustend, dus zonder *soehoenan* (dienende b. v. voor muziek of om toebereidsels voor een feest te maken); ook: afdak.

**PAPAK**, gelijk (b. v. van hoogte of in rijkdom), vlak; *pipapakeun*, gelijk zullen worden; *mapak*, met iets gelijk worden; *mapakan*, = *njaroewaän*, gelijkstaan met; met iets even groot, even hoog, even veel worden; zich gelijkstellen of gelijkmaken met, zich op gelijke hoogte enz. met iemand stellen, iemand op zijde streven, evenaren; *mapakkeun*, iets gelijkmaken of gelijkstellen met (iets anders); *dipapakkeun*. (Vgl. *rampak*.)

**PAPA-KALESA** (samenst. van papa, Skr., slecht, boos, en klêça, Skr., moeite), snood, misdadig; *djalma papa-kalesa*, een snoodaard. (Vgl. *lesah*.)

**PAPAKON**, zie *pakoe*.

**PAPAL**, ngbr.; *mapal*, bladeren eten van een boom of plant (b. v. door een geit), afeten; (van menschen) de vruchten van een *peuteuj* of derg. achtereenvolgens opeten; *ngadago oentjal mapas*, lett. wachten op een hert dat de bladeren komt afeten, een uitdr. voor: wachten zonder te weten wanneer het komen of gebeuren zal, wachten in het oneindige, ad calendas graecas; *dipapal*.

**PAPALA**, ngbr.; *soegan papala* (*b. p.*), z. v. a. *palangsijang*, wellicht.

**PAPALAJ**, doch meestal *papalajeun*, een uitroep, waarin een terechtwijzing opgesloten ligt, bij benadering weer te geven met: immers! zelfs! ook: vroeger kon dat wel (hoeveel te meer nu)! of: (nu kan het) hoeveel te meer kon het vroeger!

**PAPALAJON**, naam van een *gamĕlan*-wijs. (Vgl. *lajoe*.)

**PAPALATAN** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**PAPAN**, I. plank (vgl. *bebek*); in ruimer zin: plat voorwerp), bord (van hout, steen, enz.), plaat; ook: zangbodem van een muziekinstrument; verder noemt men zoo de *peuteuj*-peulen; *sapapan*, één peul, één stuk, enz.; *papan koelit*, stuk leder; *papan ĕmas*, gouden plaat; *papan batoe*, steenen plaat; *papan panoelisan*, schrijfbord, schrijfplank of derg (Vgl. *gĕbjog*.)

II. Z. v. a. *pĕpĕta*, zich in postuur zetten, zich verweren; ook = *paragi en paranti*, dienen tot, b. v. *papan soerak* of *papan rek soerak*, lieden die dienen om te applaudisseeren; *teu meunang papan*, zich niet kunnen verweren, geen gelegenheid hebben zich te verdedigen; *papan-papan*, = *papan*, maar met verst.; *dipapan gobang*, een *gobang* opheffen om er mede te slaan; *mapanan*, op zijn hoede zijn (b. v. in een gevecht), tot tegenweer gereed zijn of een wapen gereed houden; ook = *njawisan*, gereed maken of zetten voor; *dipapanan tjai*, voor hem werd water gereed gezet.

**PAPANGGE** (Soem., elders *golodog* of *babantjik*), opstap voor een huis; bij de Bad.: voorgalerij onder een afdakje (zie „De Badoej's", bl. 51); ook: doorgang in een heining, met zóó hoogen dorpel dat geen dieren kunnen binnenkomen en waarvoor dus een op- en afstapper van een of twee treden noodig is (P.).

**PAPANGGO**, een tijdelijke *gardoeh*, tijdelijk wachthuisje (b. v. voor de dessa-politie).

**PAPANTING**, naam van een wesp, grooter dan de *kamarang* (Vgl. *panting*.)

**PAPANTJEN**, zie *pantjen*.

**PAPARAH** (vgl. *arah*), verkl. met *karĕp* en *pikarĕpeun*, willen, het plan of de bedoeling hebben; *djalma tiloe paparahna hajang noebroek*, de drie mannen wilden zich op hem werpen; *dipaparah*, verkl. met *hanteu ngoeroes noe dipilih*, zoo maar in het wilde-, op goed geluk af gedaan worden; ook gezegd van iets waarnaar men maar een slag slaat.

**PAPARAKOAN**, zie *parako*.

**PAPARÈM**, naam van een welriekend poeder of blanketsel; *maparèman maneh*, zich blanketten.

**PAPARETOT**, alleen in *tipaparetot*, zóó hard loopen dat men bijkans valt, halsoverkop wegloopen.

**PAPARIN**, zie *parin*.

**PAPAS**, I. g. w.; *mapas*, (hout) afhakken, bedisselen, behouwen, effen maken (inz. met een *rimbas* of dissel); *toekang mapas kai*, iemand wiens bedrijf het is hout met den dissel te bewerken; *dipapas*; *kapapas*, bij ongeluk geraakt (met het gereedschap van iemand die aan 't disselen is); *papasan*, 1. g. w.; 2. wat gepapas't is, een behouwen stuk hout; *mapasan*, (hout) afhakken, behouwen, gelijkmaken, effen maken; *dipapasan*.

II. *Papasan*, naam van een *areuj* of slingerplant, tot de komkommerachtigen behoorende. [Andere verklaring: = *tjatjabean*, zie *tjabe*.]

**PAPASOENG**, zie *pasoeng*.

**PAPASTEN**, zie *pasti*.

**PAPAT**, ngbr.; *mapatkeun*, een *doa* of *djampe* opzeggen (lezen) over of met betrekking op; *dipapatkeun*.

**PAPATAH**, vermaning, leer of leering, les, onderricht, waarschuwing; *mapatahan* (of gelijk men veelal zegt *mamatahan*), onderrichten, vermanen, leeren, bestraffen; *mapatahan kana adab*, iemand onderrichten in hetgeen welvoeglijk is; *dipapatahan*; *mapatahkeun*, of *mamatahkeun*, iets aan iemand onderwijzen, enz.; *dipapatahkeun*; *pamapatahan*, leering, onderricht.

**PAPATEN**, zie *pati*.

**PAPATIH**, zie *patih*.

**PAPATJAL**, vrucht beginnen te dragen (b. v. in een klappertuin, als voor 't eerst hier en daar een vrucht zich vertoont); ook wel (eveneens van vruchten): hier een rijp, dáár een rijp; *keur papatjal*, verkl. met *tjoel-tjèl*, hier en daar voor het eerst een vrucht hangen, hier en daar een vrucht rijp zijn.

**PAPATJOEWAN**, zie *tjoewa*.

**PAPATONG**, zie *patong*.

**PAPATYA**, zie *patya*.

**PAPILIS**, bamboezen regel langs het linkerboord van een *parahoe majang*, waarover de *pajang* wordt binnengehaald. P.

**PARA**, I. zolder, zoldering [dienende tot bergplaats; zie ook *hawoe* en *njiroean*].

II. Een hulpw. tot vorming van een meerv. bij deftige benamingen van standen of titels (b. v. bij *bopati*, *istri*, *malaïkat*, *nabi*, *panghoeloe*, *wadana* en derg. Zulk een meervoud omsluit dan de geheele soort of het geheele getal dat aanwezig is; zie verder Spraakk. § 183 *b*).

**PARAB**, voeder, voedsel; *maraban*, (een dier of dieren) voederen, voedsel geven (inz. aan dieren, doch ook wel aan menschen), te eten geven, onderhoud geven; verder: tot voedsel strekken voor; *maraban hajam*, de kippen voeren; *maraban anak-rabi*, vrouw en kinderen voeden (onderhouden); *maraban waloengan*, (van water) een rivier voeden; *maraban seuneu*, het vuur voeden, tot voedsel strekken voor het vuur: *diparaban*; *marabkeun*, iets tot voeder of voedsel geven aan; *diparabkeun*.

**PARABOE**, ook wel *praboe* of *pèrboe* (Skr.), titel voor machtige heerschers: alleenheerscher, monarch; keizer; *marabon*, als *paraboe* heerschen; *kaparabon*, gebouwen door de bevolking in heerendienst gemaakt en onderhouden; *kaparabonan*, keizerlijke kleeding of staatsie; ook: keizerrijk. (Vgl. *radja*.)

**PARABOEN**, middel tot betoovering, toovermiddel; *maraboenan*, iemand betooveren door hem iets in te geven; ook = *ngabaroewang*, vergiftigen; *diparaboenan*.

**PARABOT**, gereedschap, werktuig, eetgereedschap, meubel, huisraad, en derg.; ook gebezigd van de ledematen des lichaams als werktuigen van het verstand; *paparabotan*, coll. meerv., allerlei gereedschap, meubelen, huisraad, enz.; *marabotan*, een huis of kamer meubileeren, stoffeeren; *diparabotan*.

**PARADA** (Skr., kwikzilver), valsch bladgoud, verguldsel, klatergoud, vertinsel; *èmas parada*, bladgoud; *marada*, iets met *parada* beleggen, opleggen of vertinnen; *diparada*.

**PARADAH** (Skr., prada, gevend), of wel *maradah*, het voor iemand opnemen (b. v. door zijn schuld te voldoen, een ander voor hem af te kloppen, enz.; zie ook bij *wani*); *era paradah*, verkl. met *mangerakeun batoer*, de schaamte van een ander op zich nemen of dragen; *diparadah*.

**PARADAJ-PEUREUDEUJ**, zie *peureudeuj*.

**PARADJAKAH** (Bant.), = *parawan*, zie ald. P.

**PARADJI** (vgl. *adji* III.), vermogen, toovermacht (ong. = *pangawasa*); verder: Inlandsche dokter of dokteres, vroedvrouw, besnijder of besnijdster; *maradji*, zich als een *paradji* aanstellen of voordoen; *maradjian*, een vrouw als *paradji* assisteeren; *diparadjian*.

**PARAG**, ngbr.; *marag*, verkl. met *ngadjakan diadoe atawa maen*, iemand lokken tot hazardspel en derg.; *diparag*; *paragan*, = *sasalad*, epidemie.

**PARAGAT**, = *tigas*, afgehakt, afgesneden; verder: afgeloopen, ten einde, geëindigd, uit, dood; *dèmi geus paragat timbalan*, toen hij geëindigd had te spreken.

**PARAGI**, = *paranti*, tot bepaald gebruik voor, vast dienende voor of tot; *gèdong paragi nèndèda*, huis tot verrichting van het gebed, huis des gebeds.

**PARAGPAG**, z. v. a. *ngadjadjar* en *ngaberes*, op een rij staan.

**PARAHIJANGAN**, = 't meer gebr. *prijangan*, zie ald.

**PARAHOE** (Skr. wahitra), sloep, boot, vaartuig, schuit (vgl. *kapal* en *sampan*); *Tangkoeban-Parahoe*, voll. *goenoeng T.-P.*, naam van een vulkaan in de nabijheid van Bandoeng, op een afstand gelijkende op een omgekeerde prauw; *nintjak parahoe doewa*, verkl. met *ngawoela ka doewa djoeragan*, twee heeren dienen; *marahoe*, in een *parahoe* varen; *beunang diparahoean*,

(van een rivier enz.) bevaarbaar; *paparahoean*, voor zijn pleizier in een bootje varen, spelevaren.

**PARAÏL**, ngbr.; *paparaïlan*, = *pasini* en *babadamian*, met elkander raadplegen; *maraïlkeun* (*b. p.*), deelen, verdeelen; *diparaïlkeun*.

**PARAJ**, naam van een kleinen zoetwatervisch, iets grooter dan de *beunteur*.

**PARAJAJI** (Z.-B.), beambte, ambtenaar. (Vgl. *prijaji*.)

**PARAK**, ngbr.; *marak*, een gedeelte van een rivier afdammen om de visch te bekomen; *diparak*, 1. afgedamd worden; 2. z. v. a. *teu dibere njatoe*, niet te eten geven; *mamarakan*, = *marak*, maar spelende, van kinderen; *parakan*, deel van een rivier dat afgedamd is.

**PARAKATANGTANG-PIRIKITINGTING**, van blijdschap over iets niet weten wat te zullen doen, buiten zichzelven zijn van vreugde, uitgelaten. (Vgl. *tangtang-tingting*.)

**PARAKĔNTJILAN**, ongelijk, niet gelijktijdig (b. v. vorderen of eindigen met zeker werk waaraan men te gelijk begon), ongelijktijdig of ongelijkmatig werken.

**PARAKO**, haardstede, vuurstede [bestaande uit vier stukken bamboe of hout in het vierkant gelegd en in het midden gevuld met aarde; daar bovenop plaatst men de *hawoe* of het fornuis]; *dijoek dina parako*, zitten op de *parako* [wat men *pamali* noemt: *matak loba anak*]; *njidoeh ka parako*, op de *parako* spuwen [ook dat is *pamali*: *matak baoe soengoet*]; *paparakoan* (Kad.) noemt men het, wanneer op den rijstakker hier en daar een polletje rijsthalmen staat te bloeien, vóór de overige halmen.

**PARALAJA** (*b. p.*), = *parele*. P.

**PARALAK**, het geluid van iemand die spreekt, klank van woorden; verder: het geluid van het vallen van enkele groote regendruppels, in druppels nedervallen (van regen), voll. *hoedjan paralak*, waarvoor men ook *hoedjan tjarang* zegt (vgl. *perelek*); *paparalakan*, het geruisch van een herhaald kort regenbuitje met groote druppels.

**PARALAT-POERILIT**, zie *poerilit*.

**PARALOEN**, verkl. met *madp*, vergiffenis vragen [een oud woord en weinig meer in gebruik, maar soms nog uitgesproken bij het passeeren van een plek welke den naam heeft de zetel van een geest te zijn, verder bij het spreken over geesten of hooge personen, enz.]; *nĕda agoeng nja paraloen, reh njarita noe sakti-sakti*, ik verzoek nederig vergiffenis, wijl ik vertelde (of ga vertellen) van menschen met bovennatuurlijk vermogen [wat eigenlijk niet betaamt].

**PARAM** (vgl. *pareum*), uitdooven; ook het kiemvermogen verliezen. B.

**PARAMODITA** (O.-S., Skr., pramudita), verheugd.

**PARAN** (Jav., weg), ngbr.; *sakaparanparan*, = *sakaboentar-bentor*, loopen of drijven waar het lot heenvoert, geen koers hebben, op goed geluk voortloopen of varen, enz. (vgl. *lantrah* en *leumpang*); *maranan*, (van een man) den nacht met slechte bedoeling bij een meisje of vrouw doorbrengen, (van een meisje of vrouw) den nacht op zoodanige wijze bij een jongeling of man doorbrengen; met de vrouw of den man van een ander overspel bedrijven; - in *pantoen*'s ook wel: ergens op bezoek gaan.

**PARANAKAN** (vgl. *anak*), de vrucht van gemengd ras of bloed (zoowel van dieren als van menschen gebezigd), bastaard; *paranakan djin*, de vrucht der vermenging van een *djin* met een mensch.

**PARANDENE**, nochtans, desniettegenstaande, in weerwil van, in weerwil daarvan, niettemin, echter; *parandene kitoe*, nochtans, toch, desniettegenstaande.

**PARANDJE**, plaats waarin men kippen of kleinvee houdt, kippenhok, ren, geitenof schapenhok.

**PARANENE**, = 't meer gebr. *parandene*.

**PARANG**, kleine sikkel, inz. sikkelvormig ijzeren voorwerp gebezigd tot het afslaan van gras, onkruid, enz. (Zie ook *koesoema*, *roesak* en *sena*.)

**PARANGAS-POERINGIS**, zie *poeringis*.

**PARANGI**, aard, karakter, inborst, innerlijke of zedelijke hoedanigheid, humeur, uiterlijk, gelaat, iemands wezen, de uitdrukking welke er op iemands gezicht ligt; *parangi anoe hade*, een goed karakter, enz.; *parangi anoe goreng*, een slecht karakter, enz.; *aloes parangi*, een goed gezicht; *goreng parangi*, een slecht gezicht; *parangi sakabeh nabi*, het karakter van alle profeten; *parangi beungeutna*, de uitdrukking van zijn (haar, hun) gelaat; *awak dirarangkenan koe parangi anoe hade*, zijn lichaam werd versierd door een goed gelaat.

**PARANGKAL-PERENGKEL**, zie *perengkel*.

**PARANGKAT**, rij-, regel-, dozijn of stel knoopen, stel *koeraboe* of oorknoppen, en derg.; *saparangkat*, één stel, enz.

**PARANGKO**, het Holl. franco; frankeerzegel, postzegel; *marangkoan*, frankeeren; *diparangkoan*.

**PARANGPANG**, verkl. met *loba noe kohok*, vol gaten; verder verkl. met *loba damar*, veel lichten, vol lichten; in 't alg.: vol met of van iets.

**PARANTAS** (Tjiandj.), = of iets beleefder dan *parantos*, zie ald.

**PARANTI**, 1. = *paragi*, tot bepaald gebruik voor, dienende voor of tot; 2. = *talari*, oud of algemeen gebruik, voorvaderlijke gewoonte of instelling; *taliparanti*, en *loewang-paranti*, oude gang, sleur, slenter, sleurwerk; *noeroet tali-paranti*, den ouden sleur volgen; *maranti*, een vaste gewoonte hebben; ook: zeker voorwerp of werktuig steeds tot eenzelfde bepaalde doel bezigen; *maranti pondok tatamoe*, gewoon logement van vreemdelingen; *make noe geus maranti*, bezigen wat daartoe gebruikelijk is, wat daartoe naar gewoonte dient.

**PARANTJAH**, zie *pantjah*.

**PARANTOS**, 1. van *ĕnggeus*, *anggeus* en *sadija*. zie *rantos* en de aangehaalde woorden.

**PARAPAS**, z. v. a. *ngaliwat*, passeeren. P.

**PARAPAS-PARAPAS**, = *prat-pret*, nab. van het geluid van het vallen van losse regendruppels (z. a. wanneer het begint te regenen).

**PARAPAT**, I. (vgl. *pat*), vierde; ook g. w.: maak (hem) met een scheermes een kruis over (zijn) hoofd! *saparapat*, één vierde, enz.; *marapat*, of wel *marapat opat*, viersprong; *diparapat*, in vieren gedeeld worden; verder: iemand van voren naar achteren en van de eene zijde naar de andere met een scheermes een kruis over zijn hoofd maken, zóó dat het haar in vieren gedeeld is [het is een middel tot vernedering]; *parapatan*, viersprong.

II. = *dat* I., zie ald. P.

**PARAPEN** (eig. Jav., van api, vuur), haard of oven van een zilver- en van een kopersmid, vuuroven, smeltoven.

**PARAPTI** (Soem., Band. en Gar.), = *tarapti* (Tjiandj. en Buit.), gereed.

**PARARAHOK**, zie *pahok*.

**PARARĔJOGANA** (van *pĕrjoga*), z. v. a. voldoende bijdragen (voor een feest).

**PARAS**, 1. van *tjoekoer*, g. w.; *maras*, scheren, afscheren; *diparas*, zich scheren; *marasan*, iemand scheren; *diparasan*, geschoren worden; *parasan*, het scheren.

**PARASABĔN**, = 't meer gebr. *pĕrsabĕn*, zie ald.

**PARASI**, voll. *kawoeng parasi*, een slecht groeiende *kawoeng*, die slechts weinig *lahang* of palmwijn oplevert.

**PARAT**, doorheen, doorheen loopen, door iets heen dringen; verder: doorloopend (een weg, een woud, enz.); ook: doorboord; *saparat-djalan*, den geheelen weg langs (vgl. *pandjang*); *maratan*, doorboren, doorheen dringen (b. v. een schreeuw door de lucht); *diparatan*, doorboord worden; *maratkeun*, een niet doorloopend gat of een niet doorloopenden weg enz. doorloopend maken; *diparatkeun*.

**PARATAG**, loods voor het drogen van koffie, enz. (Vgl. *panagan*.)

**PARATARA**, z. v. a. *kataradjang*, getroffen worden of zijn door.

**PARAWAN**, = *tjawene*, meisje, jongedochter (maar bepaaldelijk een huwbaar meisje); *kaparawanan*, voll. *banda kaparawanan*, de maagdelijkheid, de maagdom.

**PARAWANTĔN**, gave, offer (bestaande uit verscheidene soorten van spijzen enz., aan de *paradji*, na een verlossing of besnijdenis); ook: offer dat na de opstelling van het dak van een nieuw of vernieuwd huis aan den *soehoenan* gehangen wordt [in den regel bestaande uit een paar nieuwe sarongs, wat pisang, rijst enz.; te verg. met onzen „Meiboom"]. Zie ook *sasampajan* bij *sampaj*.

**PARDJI** (Ar., fardji), het vrouwelijk schaamdeel; ook in 't alg.: schaamdeelen. (Vgl. *dakar*.)

**PARE**, rijst, in 't algemeen; in 't bijz. de te velde staande rijst en de rijst in de aar (vgl. *bangsal* en *bejas*); *tangkal pare*, stengel (stam) van de rijst; *gagang pare*, stengel (halm) van de rijst.

**PARĔK**, 1. van *deukeut*, nabij-, dichtbij iemand (vgl. *tjakĕt*); *parĕk ka Allah*, nabij God; *marĕk*, = *ngadeuheus*, voor een meerdere verschijnen, tot een meerdere naderen of zich vóór hem bevinden; *diparĕk koe garwa djeung mantri*, vóór hem bevonden zich zijn vrouwen en ministers; *kaparĕk*, 1. nabij zich hebben; *kaparĕk koe Allah*, God nabij zich hebben; - 2. vertrouwd persoon, vertrouweling; - 3. harem, vrouwenverblijf; - *parĕkan*, 1. = *sĕlir*, bijzit; ook: vrouwelijke hofstoet van een vorst; - 2. (bij de Bad.) benaming der drie (of zeven) personen die den raad van een gehucht uitmaken (zie „De Badoej's" bl. 31). Vgl. *barĕk* en *pĕdĕk*.

**PARĔKĔT**, ngbr.; *marĕkĕtkeun*, = *ngarĕkĕtkeun*, zie *karĕkĕt*.

**PAREKET**, 1. gedraaid zijn als een kurketrekker (van de hoorns van een ram. - 2. (Gar.) = *tjangkang djengkol*, peul waarin de vruchten zitten van de *djengkol*.

**PAREL**, = *ered*, sleepnet; als g. w.: sleep bij elkaar! verzamel! *marel*, ong. = *mapaj* (zie *papaj*), langs gaan (b. v. langs de buurt) om te verzamelen; *diparel*; *kaparel*, (van meerdere dingen) bijeengenomen, tot één gebracht, verzameld.

**PARELE**, geregeld, ordelijk, naar volgorde; ook: samenhangend (een verhaal en derg.); *papareulean*, regelen, ordenen; *marele-*

*keun*, iets regelen, ordenen; *dipareleukeun*. (Vgl. *patitis*.)

**PAREMAN**, het Holl. vrijman; rustend-, oud-, emeritaat; *wadana pareman*, rustend *wadana*, oud-districtshoofd; *mareman*, zijn ambt neerleggen, zijn emeritaat nemen, van zijn ambt rusten (vgl. *maren*); *mareman di sajang hajam*, een verbl. uitdr. voor *sijeur* (kippenluis) en speling op *balijeur*, zich afwenden (P.).

**PARĔMAS**, = *aermas*, verguldsel; *diparĕmas*, = *diaermas*, verguld worden.

**PARENDE**, g. w.; *marende*, een kind in slaap maken door er zich bij neder te leggen en het te zoogen, te bewaaien, enz.; *diparende*. (Vgl. *pengkong*.)

**PARĔNG**, gebeuren, voorvallen, iemand overkomen, eens gebeurde het; verder: iemand gegeven worden, bij geval, bij geluk, toevallig, juist treffen; *pinarĕng*, idem; *keur parĕng*, juist gebeuren, toevallig treffen; *lamoen parĕng*, als het mag gebeuren, als het (mij) gegeven wordt; *hanteu parĕng*, z. v. a. *hanteu pinanggih*, niet dàt erlangen of bereiken wat men ergens mede beoogde; *parĕngna*, wat iemand bij geval overkomt, wat over iemand besloten is, iemands lot of deel, tijdsomstandigheid; *dimana parĕngna*, als het (hem) gelegen komt; *kaparĕng*, te beurt vallen, gebeuren, juist; *kaparĕng taja rĕdjĕki*, juist had men geen leeftocht; *soegan kaparĕng manggih*, misschien zal mij te beurt vallen te vinden; *marĕngan*, ong. = *mĕnĕran* en *noedjoe*, juist treffen, neerkomen op, toevallig treffen (zie echter ook *barĕng*); *kaparĕngan*, gebeuren, te beurt vallen; *lamoen kaparĕngan*, als het eens gebeurt; *marĕngkeun*, iets zóó leiden of besturen (door God) dat het geschiedt, doen geschieden, beschikken; ook: toelaten, goedvinden; *diparĕngkeun koe Allah*, door God beschikt (of toegelaten) worden; *diparĕngkeun hanteu djadi*, (God) beschikte dat het niet gebeurde.

**PARENGKEL**, of wel *marengkel*, krinkelen, gekrinkeld; ook: krom trekken, krampachtig optrekken (van een been of beide beenen); *marengkelkeun*, optrekken, omhoogtrekken (van een been of de beenen); *diparengkelkeun*.

**PARĔNGPĔNG**, maar meestal *marĕngpĕng*, hard loopen.

**PARENGPENG**, I. = *parĕngpĕng*; *marengpeng*, = *marĕngpĕng*, zie *parĕngpĕng*.

II. Voll. *soeren parengpeng*, naam van een *soeren*-boom die deugdzaam timmerhout oplevert.

**PARENTAH**, 1. k., *timbalan* l., bevel, gebod, last; ook g. w., = *titah*, beveel! gelast! 2. onderdorpshoofd of *mandor*; *parentaheun*, = *titaheun*, iemand om te zenden; *saparentah*, het geheele gebod; ook: naar of overeenkomstig het gebod; *marentah*, l. = *nitah* k., *nimbalan* l., bevelen, gebieden; 2. gebieden over, regeeren, heerschen; *diparentah*, bevolen worden, onder bevel staan; *kaparentah*, bevolen, een bevel ontvangen hebben; ook: onder 't gebied staan; *paparentah*, rechts en links bevelen geven, gekommandeer; *pamarentah*, overheid, beheerscher; *marentahan*, iemand bevelen; *diparentahan*; *marentahkeun*, iets aan iemand bevelen; *diparentahkeun; paparentahan*, ambtenaren (niet algem. in gebruik).

**PAREPEH** (vgl. *paripih* en *repeh*), middel tot afwering of verzoening, zondebok; *marepehan*, een bloedig offer brengen tot zuivering of uitdrijving van booze geesten of schadelijke invloeden, inz. het begraven van een menschenhoofd in den grond ter bevrediging der geesten, op de plek waar men wil graven of bouwen; ook: na het koopen van een nieuwe *seĕng* een kip slachten, het bloed tot reiniging in de *seĕng* doen en het vleesch eten tot *njalamĕtkeun*; in 't algemeen: zuivering-, wijding-, bevrediging der geesten door bloed; *diparepehan*, gezegd van het voorwerp waaraan zoodanig offer gebracht wordt; *pamarepehan*, zoodanig offer. (Zie ook *tjoelik*.)

**PAREPEN**, verb. van *parapen*, zie ald. P.

**PARERED**, een kleine *padati* of kar zonder *saoeng* of overdekking.

**PARERET** (Buit.), = *rereng*, zie ald.

**PARES**, ngbr.; *maresan* (niet algemeen), = *mĕsek* (zie *pĕsek*), een kokosnoot ontdoen van de buitenste bekleeding; *diparesan*.

**PARET** (vgl. *parat*), rij (b. v. knoopen van een buis); *maret*, ong. = *mapaj*, de rij langs gaan (b. v. knoopen of strikken vastmakend), langs de rij gaan z. a. b. v. de dood langs de rijen der menschen), allen op weg aandoen, allen op de beurt treffen; ook: losliggende bamboe's (inz. *sarang*) aan een andere bamboe welke dwars ligt (*pamaret*) vastbinden; *diparet*; *pamaret*, de bamboe dienende (zie boven) om er losliggende bamboe's aan vast te binden.

**PAREUM**, uitgaan (van een licht of van vuur), uitgegaan, uitgebluscht, uitgedoofd, uitgewischt, uitgedaan, uit zijn; ook: donker, niet schijnen (van de maan); *mareuman*, uitdoen, dooven, blusschen, uitdooven, uitwisschen; *dipareuman*; *mareumkeun*, doen uitdooven (b. v. vuur door water), uitblusschen, doen ophouden (b. v. iemands toorn); *dipareumkeun*.

**PARI**, I. de rogvisch, voll. *laoek pari*.

II. Naam van een *manggah*-soort, zoowel van den boom (voll. *tangkal pari*) als van zijn vrucht (voll. *boewah pari*).

III. In *sapari-polah*, zie *polah*.

IV. (Voll. *tai-pari*, de eerste (pekachtige) ontlasting van een pasgeboren kind (ook *tai-gagak* geheeten), kindspek (meconium); verder: de drekstof welke een stervende ontloopt.

**PARIBASA** (Skr., paribhâsâ, vgl. *basa*) k., *paripaos* l., spreekwoord, spreekwoordelijk gezegde, spreekwijs [voor spreekwijs verdient echter *babasan*, zie *basa*, de voorkeur].

**PARIGĔL**, zie *rigĕl*.

**PARIGI**, een gegraven sloot of gracht (b. v. om een huis of buffelkraal, ten einde inbreken, stelen enz. te beletten); ook: sloot waarin men zijn gevoeg doet; verder: schacht; *marigi*, een sloot of gracht ergens om graven; *diparigi*, gezegd van het voorwerp om hetwelk gegraven wordt of is.

**PARIJA**, naam van een klimplant welker vruchten en bladeren gegeten worden [deze hebben een zeer bitteren, onaangenamen smaak].

**PARIJASAN**, verb. van *pĕrhijasan*, z. *hijas*.

**PARIJEUS**, zie *rijeus*.

**PARIJOEK**, aarden pot of pan om in te koken; *toekang parijoek*, pottenbakker; *Tandjoeng-parijoek*, de bekende haven van Batavia.

**PARIJOS**, l. van *pariksa*, zie *riksa*.

**PARIKSA**, zie *riksa*.

**PARILIT**, ngbr.; *marilit*, een kink of kinken hebben (b. v. rotanbindsel), zich krinkelen; *diparilitkeun*, = *digoëngkeun*, omgedraaid worden (b. v. iemands oor).

**PARIMPĔN** (vgl. *simpĕn*), = *ampih* en *apik*, zorgzaam, net op iets zijn, zorgvuldig, zorg voor iets dragen.

**PARIN**, ngbr.; *marin* (zelden), = *maparin* (zie ben.); *marinan* (zelden), = *maparinan* (zie ben.); *paparin*, = *pasihan*, l. van *pamere*, gave, gift, geschenk; - ook g. w., l. van *bere*, geef! *maparin*, l. van *mere*, geven, schenken; *dipaparin*; *maparinan*, aan iemand (iets) geven; *dipaparinan*; *kapaparinan*; *maparinkeun*, iets aan iemand schenken; *dipaparinkeun*. (Vgl. *leler* en *asih*.)

**PARINIKAN**, onderbuik, de bekkenstreek.

**PARINTJI**, waarsch. hetzelfde als *pĕrwintji*, zie ald.; *diparintji*, in bijzonderheden verhaald worden.

**PARIPAOS**, l. van *paribasa*, zie ald.

**PARIPIH**, I., voll. *djimat paripih*, amulet ter afwering van-, ter beveiliging tegen- of tot bevrediging (van een geest); *didjijeun* (k., *dianggo* l.) *djimat paripih*, gebruikt worden tot een amulet ter beveiliging, enz. (Vgl. *parepeh*.)

II. G. w.: vraag! ondervraag! *maripih*, naar iets vragen (b. v. naar den prijs ergens van), navraag doen, ondervragen, uithooren, uitvragen; *diparipih*.

**PARIPOERNA** (Skr.), volkomen, in alle deelen goed. (Vgl. *poerna* en *sampoerna*.)

**PARIRE**, ngbr.; *marire*, zorgen voor, achten op, orde stellen op, zich laten gelegen liggen aan; *diparire*; *teu diparire*, geen acht geslagen worden op, verwaarloosd worden.

**PARIRIMBON** (vgl. Jav. rimboe), voll. *kitab paririmbon*, *doa-* of *djampe*-boek, tooverboek.

**PARIS**, een langwerpig schild. (Vgl. *kĕpĕng* en *tameng*.)

**PARISIHAN**, 't meer gebr. = *parisikan*.

**PARISIKAN**, verkl. met *wawadahan* (zie *wadah*), voorwerpen om iets in te doen; *hileud parisikan*, verbl. uitdr. voor *opong*, doelende op *kapongpongan* (zie *pongpong*), door de (zinnelijke) liefde worden medegevoerd.

**PARNA**, = *pajah*, bedenkelijk (van een zieke of ziekte), in hoog ernstigen toestand verkeeren; ook: doodelijk.

**PARO** k., *palih* l., helft, deel; *saparo*, een helft, de helft, een gedeelte, eensdeels; *noe saparo*, de eene helft, het eene deel *noe saparo deui*, de andere helft, het andere deel; *maro*, in tweeën deelen, halveeren (zie ook *tingal*); *diparo*; *maparo*, in tweeën deelen, ieder de helft; *marokeun*, iets in tweeën doen; *diparokeun*.

**PAROED**, rasp; *maroed*, raspen; *toenggoel diparoed*, *tjatang dirĕmpak*, de tronken raspen, de liggende stammen wegschoppen, sprkw. voor: doordraven; *maroedan*, iets raspen; *diparoedan*. (Vgl. *koekoeran* bij *koekoer*.)

**PAROEK** (Ar., faroeq), rechtschapene, eig. „die het ware van het valsche onderscheidt" [titel van den kalif Omar: *Oemar Paroek*].

**PAROEKOEJAN**, voorwerp om vuur over te dragen, vuurpan, test, inz. wierooktest, wierookvat.

**PAROENG**, = *bantar*, ondiep maar snelstroomend water tusschen twee *leuwi*'s of diepten, sterk verval in een rivier, stroomversnelling.

**PAROENGGOE**, het metaal waarvan *goong*'s gegoten worden, brons. (Vgl. *gangsa*.)

**PAROENGKOET**, ngbr.; *maroengkoet*, krimpen, ineenkrimpen (van koude of kramp), inkrimpen (door samentrekken), ineengekrompen liggen (door kramp, enz.); *oerat-*

*maroengkoet*, de kramp in de spieren hebben; *paparoengkoetan*, zich gedurig krommen (van pijn), krampachtige samentrekking der spieren.

**PAROENGPOENG**, hol of gat in een boom; ook: het asgat van een *koletjer* of molentje.

**PAROEPOEJAN**, hetz. als *paroekoejan*, zie ald.

**PAROK** (alleen voorkomende met een ontk. bijw.): *teu parok*, niet gelijkstaan, niet overeenkomen, onderscheiden; *teu parok djeung koelawarga*, niet gelijkstaan met de verwanten; *djalmana teu parok djeung manoesa anoe sedjen poelo*, de bewoners zijn onderscheiden van de menschen van de andere eilanden; *marokkeun maneh*, zich gelijkstellen met.

**PAROL**, ngbr.; *marol*, afstroopen, afristen (b. v. bladeren of koffieboonen van een tak); *diparol*; *marolan*, herhaaldelijk deze handeling verrichten; *diparolan*.

**PAROMAN**, zie *roman*.

**PARONGPONG**, zie *pongpong*.

**PAROS**, g. w. (zie ook *nangka*); *maros*, in blad wikkelen; *diparos*.

**PARTIKOELIR**, zie 't meer gebr. *pĕrtikoelir*.

**PAS**, het Holl. pas; 1. reispas, vrijbrief, geleibiljet, voll. *soerat pas*. - 2. Eveneens het Holl. pas; stap, pas (bij het dansen).

**PASAGI**, vierkant; ook z. v. a. *pĕpĕk*, van alles voorzien zijn (b. v. een stad); ook z. v. a. *taja kakoeranganana*, volkomen, volmaakt; *djalma pasagi*, een volmaakt mensch; *masagikeun*, iets vierkant maken; *dipasagikeun*.

**PASAK**, zie *asak*.

**PASAKA**, z. v. a. *pohara*, groot, sterk, krachtig, gewichtig.

**PASAL** (Ar. fatsal), hoofdstuk, artikel, onderwerp, vak, stuk; ook: opzicht; *dina pasal kitoe*, op dat stuk, in dat opzicht.

**PASAMOAN** (Jav., van samoea), vergadering; *masamoan*, vergaderd, bijeenzijn, een samenkomst hebben of houden. (Vgl. *koempoel*.)

**PASANG**, I. (van sommige dingen) gereed, in orde; verder: ingespannen (b. v. een wagen), opgesteld (b. v. een leger), gericht (z. a. een wapen), geheschen of uitgestoken (z. a. een vlag, enz.); ook: gereedmaken, toerustingen maken; als g. w.: maak gereed! span in! leg aan! enz.; *masang*, inspannen, richten, opstellen, (een vlag of zeil) hijschen; verder: opsteken, ontsteken, afschieten; ook: gereed zetten (b. v. spijzen voor den maaltijd, enz., vgl. *baja* en *baris*); *dipasang*, opgestoken worden (van een lamp), enz.; *masangkeun*, (een wagen) inspannen, (een wapen) richten, (een tent) spannen, enz.; *masangkeun tjeuli*, het oor stellen om te hooren; *pasangkeun tjeuli!* stel het oor tot hooren (span het oor in)! *dipasangkeun*; *pamasangan*, een *talĕm* of blad gevuld met bordjes gebak en derg. hetwelk aan gasten wordt voorgezet. (Vgl. *rampadan*, en *sisihan* bij *sisih*.)

II. Paar, span (vgl. *rakit*); *sapasang*, één paar, een span, tweespan, enz.; *tiloe pasang moending*, drie span buffels; *pasangan*, 1. juk of jok, eig. voor een span dieren, maar ook wel voor een enkel trekdier; - 2. benaming van den medeklinker die bij het Jav. schrift als beginletter van een nieuwe lettergreep, onder of in sommige gevallen naast den gesloten medeklinker der voorgaande lettergreep geschreven wordt (zie Spraakk., § 6); *masangan*, = *ngalajanan*, een span vormen met een ander, „een juk aandoen" met, zich paren met of voegen bij; *oelah rek masangan ka djalma goreng*, paar u niet aan een slecht mensch; *dewek pasangan!* wees gij mijn makker (b. v. bij het spel)! *papasangan*, de andere van een paar, tegenhanger, tegenstuk, pendant; ook (van twee of meer lieden) gelijk gekleed gaan.

III. Het tegenoverg. van *soeroed*: vloed, tij; *keur pasang*, het is tij, tijdens den vloed.

IV. Naam van een grooten woudboom, de eik, voll. *ki pasang*.

**PASANGGIRI**, verkl. met *taki-taki noenggoe dirontok koe moesoeh*, den aanval van den tegenstander afwachten; ook: tegenpartij.

**PASANGGRAHAN**, kamp, legerplaats, legerkamp, bivak; ook: een openbaar gebouw, tot tijdelijk verblijf voor Europeesche en Inlandsche ambtenaren, vooral op hunne dienstreizen; *masanggrahan*, zijn kamp of legerplaats opslaan, kampeeren, legeren.

**PASANTREN**, zie *santri*.

**PASAR** (Tamil, pasâr, uit Perz. bazâr), markt; ook: de weg waarlangs de *waroeng*'s of winkels staan marktweg; in Garoet verder = *waroeng*, winkel; *djadjar-pasar*, regelmatig, geregeld, gelijkmatig, net; *harga pasar*, marktprijs; *moreiekeun lijang tai di pasar*, sprkw., verkl. met *nembongkeun wiwirang sorangan*, eigen schande laten zien, d. i. eigen schande publiek maken; *papasar*, de markt bezoeken, ter markt gaan; *papasaran*, = *dadagangan*, (van kinderen) marktje spelen, winkeltje spelen.

**PASARAMPAJ**, zie *sampaj*.

**PASARAN**, lijkbaar [onder de Inlandsche bevolking wordt zij van bamboe gemaakt en slechts ééns gebruikt]. Zie ook *sariri*.

**PASEBAN**, zie *seba*.

**PASEH**, voll. *djĕroek paseh*, naam van een soort *djĕroek*; *tangkal paseh*, naam van den boom.

**PASEHAT** (Ar., fatsihat), welsprekend, welsprekendheid; *djalma pasehat*, een welsprekend mensch.

**PASEJA** (vgl. *sija*) k., *sĕndat* l., twisten, kijven, een woordenstrijd voeren, vechten; ook: ruzie; *toekang paseja*, twister, ruziemaker, vechter; *masejaän*, met iemand twist zoeken, tegen iemand twisten, ruzie maken; *dipasejaän*. (Vgl. *padoe* en *pĕtjoh*.)

**PASĔK**, vol, geheel vol, stampvol.

**PASEK** (Ar., fasiq), euvel handelen, weerbarstig, goddeloos zijn; *djalma pasek*, een weerbarstig-, goddeloos mensch; *gawepasek*, weerbarstigheid, goddeloosheid, slechtheid.

**PASEKON**, een winkelhaak, op welke de maat in Rijnl. duimen is aangegeven. (Vgl. *sikoe*.)

**PASĔMON**, zie *sĕmoe*.

**PASĔR**, de pijl van een *soempit* of blaasroer.

**PASET**, voll. *intĕn paset*, diamant.

**PASEUK**, I. houten pen om iets vast te zetten (bij wijze van spijker); verder: een stuk hout enz., dat tot vulling of sluiting ergens in of tusschen gestoken of geslagen wordt, tusschenstuk, pen, kegge; in 't alg.: al wat ergens in of tusschen gestoken wordt; *maseuk*, een stuk tot vulling ergens tusschensteken; *dipaseuk*; *maseukan*, een houten pen ergens inslaan, enz.; *dipaseukan*.

II. L. van *lisa*, neet, neten.

**PASI**, hulptelw. tot het tellen van partjes, deelen, stukjes, sneedjes, schijfjes en derg.; *sapasi*, één deel, één partje, één sneedje, enz.; ook wel = *sabeulah*, helft (b. v. van een vrucht); in Kad. daarenboven: een-vierde *lempeng* gekorven tabak; *dipasi*, in stukken verdeeld-, in deelen gesneden worden; *dipasi-pasi*, in vele stukken of deelen verdeeld worden.

**PASID** (Ar., fasid), verdorven, slecht, ondeugend, oneerlijk, onoprecht.

**PASIH**, zie *asih*.

**PASIJAR**, ook *basijar* (Port., passear, wandelen, toeren), kuieren, wandelen, een toertje maken (te voet, te paard, per rijtuig enz.). Vgl. *sijar*.

**PASING**, zie *sing*.

**PASINI**, = *badami*, samenspreken, overleggen, afspreken; ook: onderhoud, ruggespraak; *djangdji-pasini*, een afspraak maken; een overeenkomst-, verdrag of verbond maken; *teu make tata-pasini*, geen complimenten of plichtplegingen maken; *masinian*, met iemand over iets samenspreken, raadplegen, iemand een voorstel doen; *dipasinian*; *masinikeun*, iets met iemand bespreken of overleggen; *dipasinikeun*.

**PASIR**, I. heuvel, kleine berg. Zie *goenoeng*.)

II. (Mal.), zand; *goela pasir*, de gewone (fijne) suiker (vgl. *djawa* en *kawoeng*); *ĕmas pasir*, stofgoud (vgl. *oere*); *ngamoending-pasir*, een verbl. uitdr. [*moending pasir* is = *badak*, en het geheel is een speling op *dadak* of *ngadadak* (P.), zie *dadak*].

**PASISIR**, = 't meer gebr. *basisir*.

**PASMAT**, het Holl. Spaansche mat; rijksdaalder; *sapasmat*, één rijksdaalder, enz. (Vgl. *ringgit*.)

**PASMEN**, het Holl. passement; galon, passement, garneersel; *dipasmenan*, met passement of galon afgezet of belegd worden of zijn.

**PASO**, een steenen-, houten of metalen kom of kuip van onbepaalde grootte (uit één stuk), waschvat, waschkuip, tobbe.

**PASOAN** (Jav., l. van paseban), = *paseban* (maar zelden gebruikt), zie *seba*.

**PASOEMBON**, zie *soemboe*.

**PASOENDAN**, zie *soenda*.

**PASOENG**, 1. uitstekende hoek of punt, z. a. van den hoofddoek; 2. naam van een soort gebak van *kĕtan*, ook *papasoeng* geheeten; *masoeng*, z. v. a. *njoengtjoeng* (zie *tjoengtjoeng*), in een punt of hoek uitloopen, uitsteken (b. v. van een hoek); *papasoeng* (niet algemeen), neuswortel; *masoengkeun*, het haar boven het midden van het voorhoofd wegscheren, om aan het voorhoofd een hoogen, naar het midden puntigen vorm te geven; *dipasoengkeun*.

**PASRAH**, zie *asrah*.

**PASTEL**, het Holl. pastei; idem; voll. *koeweh pastel*.

**PASTEN**, zie *pasti*.

**PASTI**, vast, zeker, stellig, gewis, bepaald, vastgesteld, uitgemaakt, vast besloten, zonder eenigen twijfel, volstrekt; *pasti dipaehan*, stellig zullen gedood worden; *pinasti*, vast bepaald, stellig besloten; *dihin pinasti*, van te voren (van eeuwigheid) besloten; *mastikeun* k., *mastenkeun* l., iets vaststellen, bepalen, verordenen, onveranderlijk of onherroepelijk vaststellen; *dipastikeun* k., *dipastenkeun* l.; *papasten* (samentr. van *papastian*), vast besluit, raadsbesluit Gods, voorbeschikking, wat onherroepelijk over iemand besloten is (vgl. *takdir*); *papasten pribadi*, eigen deel of lot, wat men persoonlijk heeft te doen of te ondergaan.

**PASTOLA**, verb. van *patola*, zie ald. P.

**PAT** (Jav.), vier (zie *opat*); *pingpat* (Jav.),

de (het) vierde; *doeloer mingpat*, of *sabrajna mingpat*, ook wel *doeloer kapingpat*, de verwantschapsterm voor wederzijdsche kinderen van *doeloer mintěloe* (d. i. lieden die van éénzelfden *djangga-wareng* afstammen), achterneef, achternicht.

**PATAÏP**, = 't meer gebr. *pasini*, zie ald.

**PATAKAR-PATEKER**, zie *teker*.

**PATALA** (Skr., pâtâla, onderwereld), z.v.a. *panta* en *oendak*, laag, afdeeling, verdieping; *sapatala*, de eerste verdieping van de onderwereld; *boemi toedjoeh patala*, de zeven aarden; *sawarga toedjoeh patala*, de zeven hemelen.

**PATANGAN**, beter *petangan*, zie *etang*.

**PATAPAN**, zie *tapa*.

**PATAT**, voll. *hoewi patat*, de arrowrootplant en arrowroot-wortel.

**PATEHAN**, zie *teh*.

**PATEK**, ong. = *sampar*, zekere besmettelijke ziekte, framboesia.

**PATEL**, ook *pětel*, een kleine *balijoeng*, bijltje.

**PATELE** (*b. p.*), = *parele*, zie ald. P.

**PATEPOK**, ngbr.; *matepokkeun*, aan elkander uithuwelijken (met name van jonge kinderen, waarvoor men thans meer algemeen *ngareremokeun* zegt); ook: voor de leuze al wat vrouwelijk en ongehuwd is uithuwelijken (b. v. wanneer het praatje gaat dat een *tjoelik* de ongehuwde vrouwen wil komen weghalen); *dipatepokkeun*.

**PATĚR**, ngbr.; *tipatěr*, = *tipělěk* (zie *pělěk*), in het slijk zinken of vast blijven zitten, inzakken; *kapatěr*, idem; *patěran*, slijkput, zinkput.

**PATETEGEL**, vlak tegen elkander staan (b. v. *waroeng*'s langs den weg).

**PATEUH**, zich verstuiken, verrekken, verstuikt, verrekt, verdraaid, mank (vgl. *misalah* bij *salah*); *pateuh djangdjang*, vleugellam; *malěskeun djoerig pateuh*, sprkw., verkl. met *ngangaranan noe teu boga dosa*, een onschuldig mensch beschuldigen of betichten. (Vgl. *sěmpal*.)

**PATI**, I., alleen in *pěrtangga-pati* (Kw.), voll. *sri pěrtangga-pati*, poëtisch voor *srangenge*, l. van *panon-poě*, de zon.

II. Het sterven, iemands dood, de dood (vgl. *paeh*); ook: dood lichaam, lijk; niet zelden hebben wij het woord echter te vertalen met: leven, lijf; *hoekoem pati*, doodvonnis, doodstraf; *baja-pati*, doodsgevaar; *bela-pati*, voor een gesneuvelde of gevallene opkomen om hem te wreken; ook wel: mede in den dood gaan; *tjikal-pati*, degene die vooraan gaat in den strijd (*memeh paeh noe reja, eta heula*): *amběk-pati*, verwoed (strijden); *talang-pati*, voor een ander zijn leven stellen of sterven; ook benaming van een soort soldaten; *nalangan pati*, in plaats van een ander den dood ondergaan; *kala-pati*, stervensuur (P.); *djaga-pati*, benaming van een soort soldaten; *ngarah pati*, het op iemands leven toeleggen; *njanggakeun pati*, zijn leven ter beschikking stellen; *njokot pati*, iemands leven nemen; *ihlas ka pati*, wars zijn van het leven; *hoetang-pati*, bloedschuld; *mihoetangkeun pati*, zich bloedschuld maken, zijn lijf verbeuren; *dipěrih-pati*, verkl. met *koedoe daek paeh*, opgevorderd worden of zijn om het leven te wagen; ook z. v. a. *dipenta soekana*, iemands bereidwilligheid tot iets vragen; *patina ěnggeus katjangking*, iemands leven reeds in zijn hand (macht) hebben; - *mati*, = *paeh*, sterven, dood, gestorven; *pamati*, of *pěrmati*, centraalpunt-, het centrum van het leven (waar een mensch of dier doodelijk kan worden getroffen); *ngamatikeun*, dooden; *mateni* (Jav. afl. van pati), 1. = *parna*, doodelijk; 2. des doods waardig; *dosa anoe mateni*, een misdaad die met den dood moet gestraft worden; - *papaten*, een doode; *kapapatenan* k., *kapoepoesan* l., (van een huis of familie) een doode hebben; *kamatian*, hetz. als *kapapatenan*, zie boven.

III. K., *patos* l. (het laatste zelden gebr.), zeer, bijzonder (doch alleen met een ontkenningswoord vóór zich); *hanteu pati aloes*, niet zeer fraai; *hanteu pati wani*, niet bijzonder moedig; *kapati-pati* (Jav.), uitermate.

IV. Alleen in *tji-pati*, klapper- of kokoswater [verkregen van oude noten, door middel van raspen, kneden, enz.], de zoogen. kokosmelk.

**PATIH**, of wel *papatih*, het op den regent in rang volgende Inlandsche hoofd, die hem bijstaat of ook wel vervangt of vertegenwoordigt in alle dienstzaken.

**PATIHAH** (Ar., fatihah), de eerste soera ('t eerste hoofdstuk) van den Koran.

**PATIK**, kleine bijl, bijltje; in Soem. = *kampak*, bijl; ook in 't algem. = *leutik*, klein; *hewan patik*, kleine dieren; *papatik* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**PATIL**, ngbr.; *matil*, steken, prikken; *dipatil*; *pamatil*, de scherpe pennen of sprieten in de vinnen aan den kop van sommige visschen (b. v. van de *lele*).

**PATING**, zie den korten vorm *ting*.

**PATINGGI**, een Inlandsch hoofd, belast met het bestuur en de politie over een onderdeel van een district.

**PATITIS**, zie *titis*.

**PATJAKOEP**, zie *tjakoep*.

**PATJALANG**, politiedienaar, agent van

politie; ook: grenswachter; *kopral patjalang*, hoofd van *patjalang*'s.

**PATJANG**, ngbr.; *dipatjang*, verdeeld worden; *matjang-matjang*, z. v. a. *masing-masing*, elk voor zich, elk zijn (onderling verschillend) aandeel hebben; *papatjangan*, = *babakalan* en *bene-beureuh*, met elkander verloofd zijn, verloofden, verloofde; *papatjangan aing*, mijn verloofde; *geus boga papatjangan ka*, verloofd zijn met; *dipatjang-patjangkeun*, verloofd worden of geworden zijn aan.

**PATJAR**, naam van een heestersoort welke welriekende bloemen draagt (zie *beureum*, *kĕling*, *koekoe* en *tjoelan*); *matjar*, de nagels rood kleuren (inz. met het sap van de *patjar-koekoe*).

**PATJARA**, zie 't meer gebr. *oepatjara*.

**PATJÉK**, ngbr.; *matjĕk*, in den grond dringen (inz. van wortels), in den grond geworteld; ook = *ewean* (zie *ewe*), van dieren: dekken, paren; *koeda pamatjĕk*, dekhengst; *matjĕkkeun*, = *ngewekeun*, doen dekken, doen paren; *dipatjĕkkeun*; -*papatjĕkan*, een plaatsbekleeder van een gewest bij den vorst, om diens orders te ontvangen (vgl. *oemboel*).

**PATJÉKLIK**, schrale en dure tijd, hongersnood; *oesoem patjĕklik*, tijd waarin hongersnood heerscht. (Vgl. *paĭla*.)

**PATJER**, dunne beenen hebben, spillebeen.

**PATJET**, de springbloedzuiger welke zich in de bosschen ophoudt en zich sterk vastklemt aan de huid van een mensch of dier; *matjet*, vast op-, om of aan iets zitten (zóó dat men het niet of nauwlijks los kan krijgen). Vgl. *lentah*.

**PATJIKEUH**, ngbr.; *matjikeuh*, iemand op slinksche wijze berooven, oplichten; *dipatjikeuh*.

**PATJIKRAK**, naam van een vogeltje; *patjikrak ngalawan mĕrak*, sprkw., z. v. a. *bonteng ngalawan kadoe* (zie *kadoe*), de kleine weerstaat den groote, de zwakke weerstaat den sterke [wat op het nadeel van den kleine en den zwakke moet uitloopen].

**PATJILINGAN**, = 't meer gebr. *patjiringan*, zie ald.

**PATJINAN**, zie *tjina*.

**PATJING**, naam van een plant met een brozen stengel; *kĕmbang patjing*, be bloem van de *patjing*; in Kad. = *kĕmbang bangke* of *kĕmbang boegang*, zie *boegang*; *tigas patjing*, een uitdr. voor: zonder moeite verslagen; *sakali tigas patjing*, in één slag geveld.

**PATJINGKLANG** (Kad.), nab. van een knerpend geluid (z. a. van een draaiende maar niet recht op den wind staande *koletjer*).

**PATJI-PATJI**, naam van een plant.

**PATJIRINGAN**, geheim gemak (aan den kant van het water, b. v. op een schip), stilletje.

**PATJOEGRAG-PATJOGREG**, zie *tjogreg*.

**PATJOEL**, Inlandsche hak of houweel [waarmede van boven af in den grond geslagen wordt en die (dat) dient tot het werk waartoe men bij ons spade en schop gebruikt], zie ook *kampak*; *matjoel*, met een *patjoel* in den grond werken, spitten, graven; *dipatjoel*; *patjoeleun*, stuk grond dat met den *patjoel* om te werken is.

**PATJOENG** (Z.-B.), = *pitjoeng*, zie ald

**PATJOEWAN**, zie *tjoewa*.

**PATJOGREG**, zie *tjogreg*.

**PATJOK**, ngbr.; *matjok*, pikken (van een vogel die een scherpen snavel heeft, vgl. *pantjong*); *dipatjok*, gepikt worden, met den snavel beetgepakt worden; *matjokan*, iets pikken, oppikken, uitpikken (vgl. *njoktjokan*); *dipatjokan*.

**PATLOT**, het Holl. potlood; idem.

**PATOBAT**, zie *tobat*.

**PATOEH**, ngbr.; *matoeh*, zich vestigen, gevestigd zijn, vast inwoner zijn, voor vast ergens wonen, gezeten inwoner zijn, vast blijven; *kapatoeh*, tot een gewoonte of hebbelijkheid zijn geworden; *bisina bohong kapatoeh*, het liegen mocht eens gewoonte worden; *matoehkeun*, iets ergens vast doen blijven, aan iets een vaste plaats geven; *dipatoehkeun*.

**PATOEK**, ngbr.; *matoek* (Z.-B.), = *matjok* (zie *patjok*), pikken; *dipatoek*; *matoekan*, herh. pikken; *dipatoekan*; -*pamatoek*, bek van een vogel, snavel; ook: bek van een schildpad; verder = *wawajang*, de haan van een geweer.

**PATOEKON** (eig. Jav. van toekoe), = *pameuli*, koopprijs, inz. koopprijs welke voor een meisje betaald wordt om haar tot vrouw te kunnen krijgen. (Vgl. *tjangtjang* en *toembas*.)

**PATOENG**, g. w.; *hajoe oerang patoeng!* laten we samendoen! *matoeng*, in vereeniging met elkander-, gemeenschappelijk iets doen; voor gezamenlijke rekening iets ondernemen (b. v. een handel); *papatoengan*, = *palaseroe*, samen iets doen en daartoe ieder wat bijdragen, gemeenschappelijk een geschenk geven, voor gezamenlijke rekening of in compagnieschap handel drijven, enz. (Vgl. *sasamajan*.)

**PATOET**, 1. gedaante, uiterlijk, uitwendig voorkomen (vgl. *sĕmoe* en *roepa*; - 2. k., *pantĕs* l., geschikt, gepast, behoorlijk, voegzaam, betamelijk, recht, billijk, oorbaar; *saha noe patoet koe kami dititah balik?* wie is de geschikte persoon om door mij naar

huis te worden gezonden? (vgl. *lajak*); *pipatoeteun*, wat aan iemand of bij iemand zal passen, wat met iemands aard enz. zal overeenkomen; ook: iemands bestemming; *sapatoet*, evengelijk van voorkomen, overeenkomen; *matoet*, een bepaalde gedaante of maat hebben; *gĕde teu matoet*, groot buiten de maat, plomp; *dipatoet*, gestemd worden (b. v. een *gamĕlan*); *patoetan*, klaarblijkelijk, ontwijfelbaar; O.-S.: spruit, telg uit een wettige vrouw gesproten (P.).

**PATOG**, piketpaaltje.

**PATOKAN**, z. v. a. *tjiri* en *watĕs*, teeken, begrenzing, bepaling; ook z. v. a. *palanggĕran*, zie ald.

**PATOLA** (Skr.), naam van een fijne zijden stof.

**PATONG**, ngbr.; *matong* [waarvoor ook *matjan kadjaden*], een mensch die zich als tijger vermomd heeft (vgl. *barong*); *papatong*, zeker vliegend insect, nl. het juffertje of de glazenmaker.

**PATOPAN**, zie *top* II.

**PATORENDJANG**, = *pagorenjang*, z. ald. P.

**PATOS**, l. van *pati* III., zie ald.

**PATRĔM** (Skr., pattram), naam van een oud soort wapen, verkl. met *badi-badi*, zie *badi*.

**PATRI**, soldeersel; *matri*, soldeeren; *dipatri*.

**PATROL**, het Holl. patrouille; persoon of personen belast met het bewaken der grenzen, wachtpost, wacht, grensbezetting; *neundeun patrol*, een wachtpost leggen; *matrol*. de wacht op de grenzen houden; *dipatrol*.

**PATROM**, het Holl. patroon; idem, nl. patroon van een vuurwapen; *bĕdil patrom*, achterlader.

**PATWA** (Ar., fatwa), eig. rechterlijke uitspraak, d. i. uitspraak van een bevoegd Mohammedaansch rechtsgeleerde; in het Soendan. alleen voorkomende in den zin van: goede raad, les, vermaning, en dan meestal *pitoewah* uitgesproken, zie ald.

**PATYA** (Kw.), hetzelfde als *patih*; *papatya*, hetzelfde als *papatih*; zie *patih*.

**PAWANA** (Skr.), z. v. a. *angin*, wind.

**PAWARANG**, vrouw van den eersten rang. nl. van een vorst of regent [soms gelijkluidend met *prameswari*], gemalin, sultane, voll. *geureuha pawarang*. (Vgl. *padmi*.)

**PAWISTRI** (Z.-B.), vrouw uit den aanzienlijken stand. (Vgl. *istri*.)

**PAWIT**, zie *awit*.

**PAWON**, l. van *dapoer*, keuken, kombuis; *eusi dapoer*, keukenmeid; *oerang dapoer*, keukenbediende, keukenpersoneel.

**PAWONG** (Jav., van wong, persooon); *mawongan*, dienen (als meid of knecht, zie echter *koering*, *boedjang*, enz.); *pawongan* (Indr.), bediende; in *pantoen*'s z. v. a. *saloehoereun*, de oudere.

**PEBĔRWARI**, het Holl. Februari; idem, voll. *boelan Pebĕrwari*, de maand Februari.

**PĔDA**, naam van een kleinen zeevisch; ook: gezouten zeevisch [ingevoerd uit Siam, vgl. *kokopong*]; *katjang pĕda*, naam van een peulsoort.

**PEDAH** (samentr. van *paedah*), nut; *taja pedahna*, zonder nut, onnut, nutteloos; ook (nl. *pedah*), = *doemeh* k., *sareh* l., omdat, dewijl, naardien, daar; *sapedah*, dewijl, naardien.

**PEDAK** (Buit.), ngbr.; *medak*, met den voet op iets treden (opzettelijk), den voet in of op iets zetten, in iets trappen (b. v. in vuil op den grond); *medakan*, hetzelfde, maar herh.; *dipedakan*.

**PĔDAL**, I. verkeerdelijk aangenomen stamwoord van *mĕdal*; moet zijn *wĕdal*, zie ald.

II. Het Holl. pedaal; de trapper van een piano, van een orgel, van een fiets.

**PĔDANG**, zwaard; *mĕdang*, met een zwaard slaan; *dipĕdang*, met een zwaard geslagen worden; *mĕdangan*, meerdere personen met een zwaard slaan; *dipĕdangan*; *mĕdangkeun*, een zwaard gebruiken om te slaan of te houwen naar; *dipĕdangkeun*.

**PĔDAR**, g. w.; *mĕdar*, buiten brengen in de lucht om te drogen, uithangen, luchten; *dipĕdar*. (Vgl. *wĕdar*.)

**PĔDĔK**, = *parĕk*, nabij, inz. nabij een meerdere; *mĕdĕk*, = *marĕk*, voor een meerdere verschijnen, tot een meerdere naderen of vóór hem zijn; *dipĕdĕk*; *mĕdĕkan*, voor een meerdere verschijnen, zijn opwachting bij een meerdere maken; *dipĕdĕkan* (vgl. *deuheus*); - *pĕpĕdĕk*, l. van *goegoeling* (zie *goeling*), rolkussen.

**PĔDĔS**, de gewone peper (hetzij witte of zwarte); ook: sterk gekruid met peper, peperig. heet op de tong; *tangkal pĕdĕs*, de peperplant; *ki pĕdĕs*, naam van een boom welks schors een sassafrasachtigen smaak heeft; *mĕdĕsan*, peperen; *dipĕdĕsan*. (Vgl. *tjabe* en *sabrang*.)

**PĔDET**, langzaam komen, langzaam naderkomen [het woord is verouderd; men zegt nu: *kĕndor* of *talangke*]; - *tipĕdet*, = *tidjalikeuh*, wankelen.

**PEDJET**, wanstaltig (van mensch of dier); *hajam pedjet*, een bonte kip, eenigszins verschillend van de *rĕngge*. (Vgl. *petot*.)

**PĔDJOEH**, k. p. van *mani* enz., menschelijk zaad, teelvocht; zelden anders dan

bij schelden gebruikt; men zegt dan b. v.: *sija teh pědjoeh si Anoe* (of *nji Anoe*).

**PĚDOT**, = *pědet*; *tipědot*, = *tipědet*; z. *pědet*.

**PEËS**, het *oe*-teeken of de dlamma bij het Arabisch schrift, = *soekoe*; *pameës*, idem, = *panjoekoe*; *dipeës*, van het *oe*-teeken voorzien worden; *kapeës*, van het *oe*-teeken voorzien zijn. (Zie Spraakk., de tafel bij § 7.)

**PĚGAR**, ngbr.; *mĕgar*, uitkomen (van kuikens, jonge vogels en van alles wat uit een ei komt); ook: de huid wisselen (van een slang); *mĕgarkeun*, uitbroeden, doen of laten uitkomen (van eieren); *dipĕgarkeun*; - *pamĕgaran oraj*, afgeworpen slangenhuid.

**PĚGAT**, knappen, breken, afbreken (van garen, touw, een ketting, een web, een strik, enz. (vgl. *rampoeng*); ook: scheiden (van een der echtgenooten); *hanteu pĕgat*, niet breken, zonder af te breken, onafgebroken, zonder ophouden; *hanteu pĕgat-pĕgat*, idem, met verst.; *sorana pĕgat-pĕgat*, met gebroken stem; *taja pĕgatna*, zonder ophouden; *pararĕgat*, en *paparĕgatan*, hakkelend-, stootend-, afgebroken spreken; *ngagĕntra paparĕgatan*, bij sprak met gebroken stem; *mĕgat*, in den weg treden, iemand staande houden of aanhouden, tegenhouden, versperren; *dipĕgat*; *kapĕgat*, tegengehouden, staande gehouden, verhinderd; *pĕpĕgatan* k., *pirak* l., van elkander scheiden of gescheiden zijn (van echtgenooten); *mĕgatan*, iemand of iets tegenhouden, beletten voort te gaan, den weg versperren; ook: van zich houden, afweren; *nagri mĕgatan djalan*, de stad lag in (aan) den weg; *mĕgatan tjai*, het water weren; *dipĕgatan*; *kapĕgatan*, tegengehouden, versperd; *mĕgatkeun*, vaneenscheiden, iets verbreken; *dipĕgatkeun*; *pamĕgatan*, post door een jager bezet op een punt waar het wild moet passeeren.

**PĚGĚG** (Kad.), = *pegeg*.

**PEGEG**, ngbr.; *megeg*, = *mĕngkĕk*, bedwingen, tegenhouden, keeren; ook: zich verbijten; *dipegeg*.

**PĚGĚL**, verkl. met *tjangkeul* en *kĕsĕl*, stijf of stram in de leden; ook: onaangenaam gestemd, ontstemd, iets niet meer kunnen uitstaan, hartzeer hebben, voll. *pĕgĕl hate*.

**PĚGĚNG** (vgl. *pĕgoeng*), ngbr.; *mĕgĕng*, tegenhouden, zich weerhouden van (b. v. van *toendoeh* of slaperigheid); *dipĕgĕng*.

**PEGO**, krom praten, een slechte uitspraak hebben (vgl. *balelol*); *pegon*, (van een geschrift) met Arabische karakters geschreven.

**PĚGOENG**, ngbr.; *mĕgoeng*, den adem inhouden; *mĕgoeng napsoe*, zijn drift of lusten bedwingen; *dipĕgoeng*; *napsoe kapĕgoeng*, het gelukte hem zijn drift (lust) te be teugelen.

**PEGON**, zie *pego*.

**PEHEM**, verkl. met *tjabar* en *goreng*, van zijn moois of van zijn kracht beroofd; ook: het verliezen, het afleggen.

**PEJAR**, licht van kleur.

**PEJOT**, verkl. met *tina gĕde ngaleutikan*, slinken (b. v. van een gezwel of dikte), zacht-, week-, klein worden, zich samentrekken (van een blad, de huid, een gezwel, een wond enz.), rimpelen, geslonken ineengekrompen (b. v. een blad dat in de zon gelegen heeft); *parejot*, = *karĕdjoet*, ineengekrompen, gerimpeld, verschrompeld. (Vgl. *kĕmpes*.)

**PĚK**, werkw. tusschenw. voor: in zwijm vallen. (Vgl. *kĕlĕpĕk*.)

**PEK**, werkw. tusschenw. voor: de hand slaan aan, aangrijpen, aanvatten, slaan, hakken, houwen, enz.; ook in ruimer zin: aan een werk of handeling beginnen; *pek indit*, gaan vertrekken; *pek ngadjawab*, gaan antwoorden; *pek nintjak*, treden, trappen op; *poek-pek*, het herhaald plaats vinden van *pek*.

**PĚKĚT**, met elkander in verband staan, het ééns zijn, samenstemming (vgl. *moepakat*); *pĕkĕtna*, samenstemming; *sapĕkĕt*, = *saïlon*, zich vereenigen, verbinden, overeengekomen zijn dat men in alles eenzelfde lijn zal trekken, eenstemmig, samenstemmen.

**PĚKING**, naam van een muschvogel, niet veel verschillende van de *bondol*.

**PĚKIR**, ook wel *pakir* (Ar. faqir, behoeftige, arme), iemand die vrijwillig arm is (ter wille van den godsdienst), bedelmonnik; *mĕkir* of *makir*, als een *pĕkir* doen of leven. (Vgl. *miskin*.)

**PEKPREK**, g. w.; *mekprek*, stukslaan (b. v. een noot), aan gruis slaan; *dipekprek*. (Vgl. *perekpek*.)

**PEKSI**, voll. *wang peksi*, getuigengeld; *meksi*, iemand tot getuige nemen (b. v. bij het verkoopen van een paard); *meksikeun*, = *njaksikeun*, iemand tot getuige van een zaak nemen, enz. (zie verder bij *saksi*).

**PĚLAG** (Bant.), ngbr.; *kapĕlag*, in iets vast blijven zitten, z. a. in een opening.

**PELAG**, I. = *pĕrlente*, zie ald. P.

II. Schoon van uiterlijk of postuur. P.

**PELAH** (Z.-B.), naam van een vogel.

**PĚLAK**, wat geplant is, aanplant; ook g. w.; *mĕlak*, planten, telen; *mĕlak laoek*, visch doen in water, in een vijver, op een *sawah* of derg., om die daar te doen voorttelen en groeien; *dipĕlak*; *pĕpĕlakan*, 1. (meerdere gewassen) planten; 2. coll. zelfst.

nw.: aanplant, aanplantingen (van onderscheidene gewassen), plantsoen; *mĕlakan*, beplanten; ook: menschen plaatsen in een onbewoond land, visch in een vijver of derg. doen; *dipĕlakan*; *mĕlakkeun*, iets planten, een plant of planten in den grond zetten; *dipĕlakkeun*. (Vgl. *tadjoer*.)

**PĔLAT**, I. = *mamas*, l. van *sirit*, het mannelijk lid.

II. Het Holl. plaat; 1. wijzerplaat (waarvoor men ook *beungeut erlodji* of *beungeut djamdjaman* zegt; - 2. hetzelfde als *bapang* I., zie ald.

**PĔLĔBAH**, zie *lĕbah*.

**PĔLĔDOEG**, wat stuift, opstuift of opgestoven is, stofwolk, stof op de voeten van iemand die bestoven is (voll. *pĕlĕdoeg soekoe*); ook: rook die opstijgt; *taneuh pĕlĕdoeg*, stof; *mĕlĕdoeg*, = *ngĕboel* (zie *kĕboel*), opstuiven, stuiven, wegstuiven, verstuiven; verder: omhooggaan, opstijgen (van rook of stof); *doesoen mĕlĕdoeg*, verkl. met *doesoen kabina-bina*, volslagen boersch, onbeschoft; *mĕlĕdoegkeun*, stof doen opstuiven; *dipĕlĕdoegkeun*.

**PĔLĔJA-PĔLĔJE**, ong. = *ngadjĕbi* (zie *djĕbi*), pruilen. P.

**PĔLĔKARA**, = 't betere *pĕrkara*.

**PĔLĔKAT**, het Holl. plakkaat; idem, publicatie.

**PĔLĔKIK**, pedant, verwaand, ingebeeld, trotsch. (Vgl. *angkoeh*, *reueus*, enz.)

**PĔLĔKONG** (vgl. *pĕlĕndong* en *pĕlĕngkoeng*), ngbr.; *mĕlĕkongkeun*, iets ombuigen; *dipĕlĕkongkeun*.

**PĔLĔM**, verkl. met *reja gadjihna*, malsch van smaak, smijdig, smoutig, vettig; inz. van vleesch en visch, maar ook wel van andere dingen die gegeten worden, b. v. *dangdeur* en *sanintĕn*; verder: zwaar, moeilijk te verteren.

**PĔLEN**, stier (van runderen en buffels); *dipĕlenkeun*, (van planten) niet afgesneden worden, door laten groeien.

**PĔLĔNDING** (Kad.), een andere naam voor *peuteuj Selong*, Ceylonsche *peuteuj*.

**PĔLĔNDOENG**, zeepbel; *mĕlĕndoeng*, zich uitzetten, opblazen, bol, opgeblazen, gezwollen; ook: uitzetten, kiemen (van boonen en derg.); *mĕlĕndoengkeun*, zich of iets zich doen uitzetten, opblazen, bol maken; *dipĕlĕndoengkeun*.

**PĔLĔNDONG**, ngbr.; *mĕlĕndong*, doorbuigen, slap zijn of hangen (het draad van een vlieger, een tak, een boom, enz.).

**PĔLĔNG**, g. w.; *mĕlĕng*, onafgewend naar iets of iemand staren, aanstaren (vgl. *poerĕlĕng*); ook en vooral: *nendjo koe mata ati*, d. i. met (in) den geest beschouwen; *dipĕlĕng*; *pamĕlĕng*, het zien, het staren, het bezien, het innerlijk beschouwen. (Vgl. *pĕlong*.)

**PĔLENG**, ngbr.; *mĕleng*, = *lalawora*, nalatig (in 't volbrengen van een plicht enz.).

**PĔLĔNGAK-PĔLĔNGOEK**, zie *pĕlĕngoek*.

**PĔLĔNGHIR**, het geuren, geur van zich geven, welriekend zijn (vgl. *hor*); *mĕlĕnghir*, een sterken reuk of geur uitwasemen, sterk rieken (b. v. de *malati*, des avonds). Vgl. *mĕlĕbĕr* en *ngadalingding*.

**PĔLĔNGKOENG**, halfboogvormig voorwerp [rustende op rechte, staande zijden, en dus onderscheiden van *kĕwoeng*, waarbij geen recht gedeelte is]; inz. halfboogvormige stokken met vlaggen, gebezigd bij optochten; *mĕlĕngkoeng*, halfboogvormig zijn, in een halven boog uitwapperen (van de *pĕlĕngkoeng*), zich in een halven boog buigen of krommen, bol zijn (b. v. van de aarde); *tingpĕlĕngkoeng*, met een boogje opkomen of uit den grond komen (b. v. vele peulvruchten).

**PĔLĔNGKOK**, alleen in *kapĕlĕngkok*, = *kapĕrgo* (zie *pĕrgo*), gesnapt, betrapt.

**PĔLĔNGOEK**, ngbr.; *mĕlĕngoek*, = *ngahoelĕng*, peinzend vóór zich zitten staren; *pĕlĕngak-pĕlĕngoek*, idem, aanh. of gedurig.

**PĔLĔNGOK** (vgl. *pĕlĕngoek*), ngbr.; *mĕlĕngok*, groote oogen opzetten (van verbazing); *tingpĕlĕngok*, idem, van velen; *pĕpĕlĕngokan*, het aanhoudende van *mĕlĕngok*; *kapĕlĕngok*, = *kapĕlĕngkok* (zie *pĕlĕngkok*).

**PĔLĔNONG**, = 't meer gebr. *pĕlĕndong*.

**PĔLĔNTOENG**, I. het fluiten of zingen van een vogel (b. v. van de *poerkoetoet*); *patingpĕlĕntoeng*, idem, van vele vogels.

II. Opkomen, opgekomen zijn (b. v. *katjang*); *mĕlĕntoeng*, 1. uit den grond opschieten, opkomen; - 2. ongelijk (nú hoog dàn laag), oneffen; - 3. een verhevenheid vormen; - 4. z. v. a. *kèmboeng*, blaar; *doedoekoej pĕlĕntoeng*, een puntig uitloopende *doedoekoej*.

**PĔLĔPĔS** (vgl. *pĕpĕs*, verkl. met *babari pareum*, licht uitgaan, dikwijls uitgaan (van nat brandhout), ieder oogenblik uitgaan (van een *oedoed* of sigaar); *mĕlĕpĕs*, idem. (Vgl. *apoes* III.)

**PĔLER**, met de hand onder het hoofd en gesloten oogen zitten, als iemand die slaapt (b. v. luisterende).

**PĔLES**, het Holl. flesch; kleine flesch, fleschje, inz. medicijnfleschje [groote flesschen noemt men doorgaans *botol*].

**PELESED**, ngbr.; *melesed*, uitglijden, van een ladder enz. glijden (vgl. *polosod*); *tipelesed*, ten gevolge van uitglijden naar beneden storten; *kapelesed*, 1. z. v. a. *kapaksa*

*kana pitjilakaeun*, onverhoeds in een ongeval geraken; - 2. z. v. a. *geusteu bisa malĕs deui*, overwonnen, nergens heen kunnen, vastgezet.

**PĔLĔSIR**, het Holl. pleizier; voor zijn pleizier of genoegen uitgaan, wandelen, kuieren of toeren.

**PELESTER**, het Holl. pleister; idem; *melester*, pleisteren, een pleister leggen op; *dipelester*.

**PELET**, I. gevlamd, gevlekt (b. v. hout of steen); *batoe pelet*, gevlamd marmer.

II. Betooverings- of bezweringsmiddel (inz. gezegd van de *doejoeng*, zie ald.); *moestika pelet*, de beste-, de uitnemendste *pelet*; *melet*, iemand door middel van een *doejoeng*, *djampe* of andere wijze van betoovering of bezwering er toe brengen dat hij den wil doet van hem of haar die het middel aanwendt (b. v. in liefde voor hem of haar ontsteekt, enz.); *dipelet*; *kapelet*, = *kapintjoet*, betooverd, medegesleept, geheel aan iemand als vastgeketend zijn. (Zie ook *kapoereut* bij *poereut*.)

**PĔLĔTĔNG**, ngbr.; *mĕlĕtĕng*, werkw. tusschenw. voor: haastig loopen; *mĕlĕtĕng bae loempat*, hij liep snel heen.

**PĔLĔTĔR**, ngbr.; *mĕlĕtĕr*, iemand flink aan 't werk zetten of houden (*dihantĕm digawekeun*); *dipĕlĕtĕr*.

**PĔLĔTIK**, 1. het wegspatten van bradend vet of bradende olie; 2. het aanbrengen (van iets); *mĕlĕtik*, 1. wegspatten van bradend vet, enz.; 2. aanbrengen, verklikken; *kapĕlĕtik*, aangebracht, verklikt; *kapĕlĕtikan*, met heet vet of heete olie bespat raken; *oelah deukeut teuing ka wadja, minjak keur ngagolak, bisi kapĕlĕtikan*, kom niet te dicht bij den haard, de olie kookt, ge mocht eens bespat raken (P.)

**PĔLĔTOEJ**, maar meestal *mĕlĕtoej*, te verg. met *mĕlĕdoeg* (zie *pĕlĕdoeg*), en *ngĕproel* (zie *kĕproel*), als stof neervallen, stuiven, motregenen.

**PELING**, zie *eling*.

**PĔLIT**, te vergel. met *tipoe*, *daja* en *litjik*, listig, leep, sluw, slim, op eigen voordeel bedacht, uitgerekend, door list zich willen verrijken, alleen aan zichzelven denken of voor zichzelven zorgen, slim-, geslepen zijn in het vinden van middelen om zich te verrijken; ook: gierig, inhalig, vrekkig; *dipĕlitan*, met list of sluwheid bejegend worden.

**PĔLOEH**, (van den man) impotent (door zwakheid van het lid). Vgl. *boregah*.

**PĔLOEK**, = *ngarangkoel*, omarmen, omvatten; *silih-pĕloek*, elkander omarmen; *mĕloekkeun*, neigen, buigen; *mĕloekkeun sirahna*, zijn hoofd vooroverbuigen, neigen.

**PELOG**, een groote *gamĕlan*.

**PĔLOK**, I. de pit of het zaad van de *manggah*; *pĕpĕlok* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

II. Een soort van grof garen (P.). Zie ook *balon* II.

**PELOK**, ngbr.; *melok*, omliggen (van de snede van een wapen); overdr.: niet kunnen, niet durven (van iemand die eerst een groot woord voerde); *dipelokkeun*, doen omliggen.

**PĔLONG**, g. w.; *mĕlong*, = *mĕlĕng*, met onafgewenden blik naar iets staren, iemand aankijken, aanstaren, uitkijken, nastaren; *mĕlong ka loewar*, naar buiten staren (b. v. iemand wachtende); *dipĕlong*, aan- of nagestaard worden; *silih-pĕlong*, elkander aanstaren (b. v. een verliefd paar).

**PĔLONGO**, = 't meer gebr. *polongo*.

**PELOR** (Port., pelouro), kogel; *dipeloran* met een kogel geladen worden.

**PENAH**, het Holl. pen (vgl over den uitg. *pipah*), schrijfpen, inz. stalen pen. (Vgl *haroepat* en *kalam*.)

**PENAL**, met een „zwarte kool" geteekend staan, geen vertrouwen genieten, in discrediet zijn.

**PENDAH** (Kw.), gelijk, als.

**PĔNDAK**, 1. van *panggih*, zie ald.; *mĕndak*, 1. van *manggih*, vinden (zie verder de overeenkomstige vormen bij *panggih*); *pamĕndak*, 1. vondst, vinding, uitvinding, bevind van zaken, bevinding; ook: ervaring, wedervaren; 2. een ringetje om het benedeneinde van het handvat eener **kris**, onder de *wĕwĕr*.

**PĔNDAT**, ngbr.; *mĕndat*, (bereid garen) in de schaduw drogen (P.); *dipĕndat*; *mĕndatan*, herh. gezegde handeling verrichten; *dipĕndatan*.

**PĔNDEK**, = *pendek*, kort van gestalte, klein van persoon, kort; *katjang pĕndek*, naam van een korte (laag bij den grond groeiende) kleine peulsoort.

**PENDEK**, 1. = *pĕndek*, kort van gestalte, klein van persoon (vgl. *pandak*); 2. 1. van *pondok* II., kort (niet lang); *pendekna*, in 't kort, om kort te gaan, kort gezegd.

**PĔNDĔLIK**, dial. voor *poendĕlik*, zie ald.

**PĔNDĔM**, g. w.; *mĕndĕm*, = *ngaroewang*, (iets of iemand) in den grond begraven; *dipĕndĕm*; *mĕndĕman*, iets of iemand begraven in den grond; *dipĕndĕman*; *pĕpĕndĕman*, wat met graven in den grond kan gevonden worden, een schat in den grond; verder in 't algem.: wat men voor den kwaden dag weggezet of weggelegd heeft, „een spaarpot" in overdr. zin.

**PĔNDĔNG**, of wel *parĕndĕng*, opzwellen (inz. van de aderen van het voorhoofd). Vgl. *poendoeng*.

**PĔNDĔT**, I. = *poendoet* (zie ald., ook voor de afleidingen); *poendoet-pĕndĕt*, dít vorderen en dàt vorderen, dít vragen en dàt vragen. II. G. w.; *mĕndĕt*, = *meundeut*, sluiten (doch alleen van het sluiten of afsluiten eener waterleiding door een dam), afdammen; *dipĕndĕt*; *mĕndĕtan* (water) in het stroomen tegenhouden, opstuwen; *dipĕndĕtan*; *-pĕndĕtan*, stop (in een waterleiding). Vgl. *pĕpĕt* I.

**PĔNDIL**, I. een kleine *daloeng*, aarden of koperen pot (om in te koken); *sapĕndil*, een pot vol; *ĕmas sapĕndil*, een pot vol goud; *intĕn sapĕndil*, een pot vol edelgesteenten. II. Een glazen stolp, om een licht in te plaatsen.

**PĔNDING**, z. v. a. *bĕnten*, een buikplaat welke van buiten als één geheel gezien wordt en dus de haken (*tjantel*) aan de binnenzijde heeft, een ceintuur.

**PĔNDJOEL**, = *bĕndjoel*, met hobbels en bobbels, oneffen, ongelijk; *parĕndjoel*, met oneffenheden zijn.

**PENDJOL**, verkl. met *hanteu bĕnĕr boeleud*, niet zuiver rond.

**PĔNDOEL**, de bloesem van sommige vruchtboomen (z. a. *peuteuj*, *pĕtir*, *peundeuj*, *goendjae* en *kamalandingan*), bloesem of knop waaruit zich een eetbare vrucht ontwikkelt; *mĕndoel*, zich tot een knop of knobbel vormen. (Vgl. *bĕndoel* en *bĕndol*.)

**PĔNDOK**, een kris met gouden, zilveren of koperen scheede (de gewone houten scheede omsluitende); *dipĕndokan*, (van een mensch of pop) van een *pĕndok* voorzien worden.

**PĔNG** (vgl. *poeng*), werkw. tusschenw. voor: dalen, neerdalen. (Vgl. *djoet* en *poengpĕng*.)

**PĔNGAR**, een sterke reuk of lucht (inz. uielucht), voll. *baoe pĕngar*.

**PĔNGEK**, een dichten neus hebben, kleine of geen gaten in den neus hebben; *mĕngek*, zich of iemand anders den neus toeknijpen; *dipĕngek*.

**PĔNGGĔL**, afgedeeld stuk, afsluiting, beschot; verder: plak (b. v. goud); ook g. w.; *mĕnggĕl*, afsluiten (b. v. een weg), afdammen, toedammen (van een water); verder: afdeelen (van een vak of ruimte, b. v. door een beschot); ook overdr., b. v. den weg tot de kennis afsluiten; *dipĕnggĕl*; *kapĕnggĕl*, afgesloten, afgesneden (b. v. een weg), verhinderd; *pamĕnggĕl*, afsluiting, beschot (b. v. in een kamer). Vgl. *pĕndĕt* II. en *pĕpĕt* I.

**PĔNGKĔK**, g. w.; *mĕngkĕk*, = *megeg*, inhouden (b. v. den toom van een paard, of den adem), ophouden (z. a. de ontlasting), bedwingen (zijn toorn, zijn lusten, enz.); *mĕngkĕk diri*, zichzelven in toom houden of bedwingen, kuisch zijn; *bĕndoena dipĕngkĕk*, hij bedwong zijn toorn; *mĕngkĕkan*, iets bedwingen of inhouden, b. v. *mĕngkĕkan soekoe*, zijn voeten bedwingen; *lila mĕngkĕkan ambĕkna*, lang bedwong hij zijn toorn; *dipĕngkĕkan*. (Vgl. *pĕpĕt* I.)

**PĔNGKĔR** l. p., *poengkoer* l., *toekang* I. k., achter; *di pĕngkĕr*, achter, achter zijn, na komen; *ka pĕngkĕr*, naar achteren, in het verleden; *taoen ka pĕngkĕr*, verleden jaar; *ti pĕngkĕr*, van achteren, achteraan.

**PĔNGKI** (eig. Chin., poeng-ki), een eenvoudig wanvormig mandje (b. v. om er aarde of vuilnis in weg te dragen), platte stalmand.

**PĔNGKOEH**, = *koekoeh*, vasthouden, onbeweeglijk in iets zijn, standvastig, volharden, zich trouw aan iemand of iets houden; *leuwih pĕngkoeh njĕkĕl adil*, zeer standvastig zijn in het uitoefenen van rechtvaardigheid; *koekoeh-pĕngkoeh*, in iets standvastig zijn, vast bij iets blijven, volharden in iets.

**PENGKOL**, een draai, een bocht, een kromming (in den weg of in een rivier); *poengkal-pengkol*, vol bochten ef krommingen; *djalan anoe poengkal-pengkol*, een kromme weg, een weg vol bochten; *mengkol*, afbuigen (z. a. een weg), afhouden (b. v. een rijtuig), een draai nemen, een hoek omslaan; *mengkolkeun*, af doen buigen (b. v. een weg), een bocht of kromming doen maken; *dipengkolkeun*; *pengkolan*, of *pepengkolan*, hoek (z. a. van een straat of weg), bocht, kromming.

**PENGKONG**, ngbr.; *mengkong*, = *marak* (maar op groote schaal), een gedeelte van een rivier langs den kant afdammen om de visch daaruit te vangen; ook: zich naast een kind leggen (zóó dat de kleine in den schoot maar toch op het bed of op den grond ligt); *dipengkong*. (Vgl. *parende*.)

**PENGKOR**, verkl. met *paeh soekoe sabeulah atawa doewanana*, lam, verminkt, gebroken (van een been of poot of wel van beide beenen of pooten), kreupel. (Vgl. *regoh*.)

**PENGPAR** (vgl. *bengbar*), ngbr.; *mengpar*, (van een dravend paard) op zijde springen (*ngĕdjat ka sisi*) en er van door gaan (ten gevolge van schrikken).

**PENGPEJONG**, alleen in *kapengpejongan*, = *kapijoehan*, in zwijm vallen of liggen.

**PENGPELANGAN**, de lies; *toelang pengpelangan*, het schaambeen.

**PENGPELEK**, scheef, scheef staan; *toe-*

*doeng makena dipengpelekkeun*, hij zette zijn hoed op één oor. P.

**PĔNGPĔT**, hetz. als *pĕpĕt*, zie ald.

**PENI** (Kw.), kostbaar, van hooge waarde; *radja-peni*, kostbare voorwerpen.

**PĔNIT**, ngbr.; *mĕnit*, z. v. a. *moewih* en *moentir*, draaien (inz. van de wieken van een *koletjer* of van een *kintjir*); ook: draaierig, duizelig; *kapĕnit*, rondgedraaid worden of zijn; *pĕnitan*, draaiend ding, overdr. voor *kintjir*.

**PĔNJOE**, zeeschildpad (vgl. *koeja*); *ĕndog pĕnjoe*, eieren der zeeschildpad [een niet onbelangrijk handelsartikel, vooral voor de bewoners der Zuidkust van Java].

**PĔNOD**, z. v. a. *pĕnol*; *mĕnod*, = *mĕnol*; zie *pĕnol*.

**PĔNOL**, ngbr.; *mĕnol*, (van een tak) buigen onder de zwaarte van den last (z. a. door de veelheid der vruchten, enz.); *mĕnolkeun*, een tak (terwijl men op den grond staat) omlaag buigen of trekken (b. v. om er de vruchten af te nemen); *dipĕnolkeun*; *kapĕnolkeun*, naar omlaag getrokken.

**PENTA** (vgl. *enta*), g. w.; *menta* k., *nĕda* s. (nederig van zichzelf), *njoehoenkeun* l. (d. i. vereerend voor den meerdere; van dezen laatste gebruikt men *moendoet*, zie *poendoet*), om iets vragen, verzoeken [naar iets vragen: zie *tanja*]; *dipenta*; *pepenta*, al maar vragen; *dipepenta*, aanhoudend om gevraagd worden; *poenta-penta*, hier iets vragen en daar iets vragen, aan dezen vragen en aan dien vragen; *mentaän*, iemand om iets vragen; *dipentaän*; *pentaäneun*, iemand wien men om iets vragen kan; *pamenta*, verzoek, bede; *pepentaän*, iets dat men vraagt of eischt.

**PĔNTANG**, g. w.; *mĕntang*, spannen (inz. den boog, *gondewa* of *panah*); ook: uitspannen (b. v. een buffelhuid om ze te drogen); *mĕntang letahna*, hij spant zijn tong; *dipĕntang*.

**PĔNTES**, ngbr.; *mĕntes*, aandringen, aanhouden om iets; *dipĕntes*; *pĕpĕntesan*, ong. = *pĕpĕrĕnian*, geld wegleggen tegen den tijd dat men tot betaling van iets (b. v. belasting) wordt opgeroepen.

**PĔNTIL**, vruchtknop of aankomende vrucht; ook werkw.: knoppen (maar daarvoor beter: *bidjil pĕntil*); zie ook *hiris*; *pĕpĕntil*, het lelletje of knopje aan de voorzijde van het oor; *mĕntil*, vruchtknoppen krijgen, knoppen; overdr.: het uitzetten der tepels, tepels krijgen; *mĕntilan*, knoppen krijgen, vrucht zetten. (Vgl. *pĕntol* en *pĕntoel*.)

**PĔNTJA**, een uitvoering op twee *kĕndang*'s (of *gĕndang*'s), een *goöng lĕmboet* en een *tarompet* [onder het bespelen dezer instrumenten wordt een dans uitgevoerd, *ngigĕl*, en heeft er tusschen de dansers een schermpartij plaats, *mĕntja*, met stokken, *gobang*'s of andere wapens]; *pĕpĕntjaän*, doen als lieden die dit spel uitvoeren (*niroe tjara pĕntja*).

**PĔNTJAL**, ngbr.; *mĕntjal*, = *misah*, gescheiden, afgescheiden, onderscheiden, anders zijn dan; *mĕntjalkeun*, iets onderscheiden, scheiden van; *dipĕntjalkeun*. (Vgl. *pĕntjil*.)

**PĔNTJAR**, = *pentjar*, afstammeling; volgens P. ook: zwellen (van knoppen, enz.); *mĕntjar*, zich verspreiden.

**PENTJAR**, ngbr.; *mentjar*, = *mantjawoera* (zie *pantjawoera*), zich verspreiden (b. v. zaad of planten), voorttelen, zich uitbreiden; *pepentjaran*, afstammeling, geboortig; *pepentjaran mana ijeu?* van waar is deze geboortig?

**PĔNTJET**, g. w.; *mĕntjet*, drukken, nederdrukken, (in de hand) knijpen, in elkander knijpen, uitknijpen; *dipĕntjet*; *mĕntjetan* k., *meuseulan* l., iemand knijpen (inz. langs de spieren, om lenigheid in de leden te brengen, het meer bekende piedjieten), masseeren; *mĕntjetan beuteung*, den buik knijpen, wrijven of masseeren; *toekang mĕntjetan*, een „wrijfdokter", masseur; *dipĕntjetan*; *mĕntjetkeun*, vast aaneen doen sluiten, samenknijpen; *dipĕntjetkeun*.

**PĔNTJIL** (vgl. *pĕntjal*), ngbr.; *mĕntjil*, alleen overblijven, alleen achterblijven, alleen verder gaan (nl. één persoon van een gezelschap); *dipĕntjil*, alléén achtergelaten worden, enz.; *kapĕntjil*, alleen (zonder opzet) achtergelaten zijn; ook: zich geklemd hebben (b. v. tusschen de deur).

**PĔNTJLOET**, = 't meer gebr. *pĕntjoet*.

**PĔNTJOAN**, de vier reepen (bamboe, *pandan*, enz.) welke reeds in elkander gevlochten zijn, ten einde later te worden afgewerkt. B.

**PĔNTJOEG**, g. w.; *mĕntjoeg*, den grond (inz. *tĕgal*) diep omwerken met den *patjoel* (zonder te ploegen); *dipĕntjoeg*.

**PĔNTJOET**, of ook *pĕntjloet*, hoogte, heuvel heuveltop. (Vgl. *bĕntjoet* en *pontjot*.)

**PENTJOET**, alleen in *kapentjoet*, = 't meer gebr. *kapintjoet*, zie *pintjoet*.

**PENTJOG**, schuins tegenover elkander staan . · . · (b. v. koffieboomen of eetborden); *mentjog*, = *gadjlig* en verkl. met *teu mĕnĕran*, afwijken, afwijkend, van de waarheid afwijkend, in een rechtszaak een verkeerde uitspraak doen, falen; *teu mentjog*, niet afwijken, niet van afwijkend gevoelen zijn; *dipentjog*, gezegd van iets dat door een

kruisverband verbonden is of wordt; *dipentjogkeun*, van het recht of het rechte doen afwijken, doen falen.

**PĔNTJOK**, = *angeun* (dat echter een ruimer beteekenis heeft), gekookte of gestoofde groente (b. v. *pĕntjok djagong*, *pĕntjok kiris*, enz.); zie ook bij *saeng*; *mĕntjok*, = *ngangeun*, groente koken of stoven; *dipĕntjok*.

**PENTJOS**, ngbr.; *mentjos*, naar het eind toe dunner worden, spits toeloopen, in een punt uitloopen; ook: scherp (b. v. een hoek); *peso mentjos*, een soort mes (gebruikt b. v. om visch te kerven); *mentjoskeun*, iets naar het eind toe dunner maken, spits doen toeloopen; *dipentjoskeun*.

**PĔNTJRONG**, g. w.; *mĕntjrong*, (met groote oogen) naar iets of iemand staren, aanstaren; *dipĕntjrong*; *mĕntjrong-mĕntjrong*, aanhoudend (inz. met een begeerig oog) naar iets staren; *dipĕntjrong-pĕntjrong*.

**PĔNTOEL**, knop (b. v. van een speld); *parĕntoel*, zich voordoen als verhevenheden boven de oppervlakte (van dingen die uitsteken, b. v. schepen op zee, steenen op een vlakken bodem, *pajoeng*'s boven een menigte menschen, enz.); *pĕpĕntoel*, 1. knop (vgl. *bĕndoel*, *bĕntjoet* en *pĕntil*); 2. balletje gehakt en gekruid vleesch, aan de punt van een speetje samengepakt en geroost.

**PĔNTOG**, ngbr.; *mĕntog*, stooten (b. v. een wagen tegen een steen) en daardoor blijven staan; overdr.: iemand met zekere onthullingen overrompelen, aan het licht brengen, openbaar maken (b. v. voor het gerecht), plotseling iemands zonden hem voor oogen stellen, iemand zonder omwegen zijn zonden voorhouden; *dipĕntog*. (Te vergel. met *njangkol* bij *tjangkol* II. en met *naragas* bij *taragas*.)

**PĔNTOL**, een dikke knop; *pĕpĕntol*, idem; *mĕntol*, een dikken knop vormen; *dipĕntolan ĕmas*, van een dikken gouden knop voorzien worden of zijn. (Vgl. *pĕntil* en *pĕntoel*.)

**PĔNTRANG**, ngbr.; *mĕntrang*, te pronk stellen (inz. van een misdadiger voor hij gebannen wordt); *dipĕntrang* (vgl. *mĕntrang-mĕntring* en *pantjĕr*); *pamĕntrangan*, plaats (verhevenheid) waar iemand te pronk wordt gesteld.

**PĔPĔD**, stomp, afgesleten (een zwaard, een *toembak*, enz.); van een stuk hout waarmede men slaat of stampt: een pruik gekregen hebben (vgl. *djĕboeg*); *mĕpĕdan*, stomp of stomper maken, afstompen; *dipĕpĕdan*. (Vgl. *mintoel*.)

**PEPED**, I. onmachtig, ten eenenmale buiten staat zijn om iets te doen; ook z. v. a. *bejak*, op, verbruikt, uitgeput; *geus peped pangawasana*, zijn kracht is uitgeput; *peped akal*, z. v. a. *bejak akal*, geen uitweg weten, ten einde raad zijn (vgl. *pĕpĕd*); *kapeped*, ten gevolge van omstandigheden niet in staat zijn dit of dat te doen.

II. (Tomo), ngbr.; *meped*, = *njisi* naar den kant gaan; *mepedkeun*, = *njisikeun*, naar den kant doen gaan; *dipepedkeun*.

**PĔPĔDĔK**, zie *pĕdĕk*.

**PĔPĔG**, ngbr.; *mĕpĕg*, met een breed voorwerp ergens op slaan, iets platslaan, verpletteren; ook: in den grond drijven, heien (met een steen, een blok, enz.); *dipĕpĕg*.

**PEPEGON** (Z.-B.), een ploeg of eg die door slechts één buffel wordt getrokken.

**PEPEH**, ngbr.; *mepeh*, een ijzeren voorwerp, wapen of ander stuk gereedschap nog eens in het vuur leggen en oversmeden (b. v. om een of ander gebrek weg te nemen); *dipepeh*. [*Balik-mepeh*, zie *mepeh*.]

**PĔPĔK**, bijeen, voltallig, alles of allen aanwezig zijn; ook: geheel ontwikkeld; *hanteu pĕpĕk*, onvolledig, enz.; *mĕpĕk*, verzamelen, b. v. een leger ten strijde, voll. *mĕpĕk balad*; *mĕpĕkan*, voltallig maken, vol maken, vervullen; *mĕpĕkan papagon hoekoem*, al de geboden der wet vervullen; *dipĕpĕkan*; *kapĕpĕkan*, het vervuld zijn, vervulling; *pĕpĕkan*, in vollen getale bijeen; *mĕpĕkkeun*, completeeren van iets waaraan nog een of ander ontbreekt, bijeen doen zijn, verzamelen, ten strijde vaardig maken; *dipĕpĕkkeun*.

**PEPEKA**, I. praten, redeneeren, praatjes maken; *oelah reja pepeka!* je moet niet zooveel redeneeren!

II. (Tomo), = *tada*, zie ald.

**PEPEKO**, het mannetje van de *poejoeh*, hetzelfde als *bĕbĕntje*.

**PĔPĔL**, vol korrels (van een aar), geheel vol (korrels, peulen, vruchten, enz).

**PEPELING**, zie *eling*.

**PĔPĔLOENG**, naam van een *manoek rantja*, een klein soort snip met geelachtig-bruine ronde vlekken op de slagpennen.

**PEPENDE**, g. w.; *mepende*, een kind in slaap sussen of in slaap maken door het te wrijven of te kloppen [hetzij loopend, zittend, dan wel liggend]; *dipepende*. (Vgl. *pengkong* en *parende*.)

**PĔPĔNGENG**, naam van een krekel als de *tonggeret*, maar groen.

**PĔPĔNTOENG**, een lenig bamboestokje met een *djambe*-noot, vastgestoken op het puntig uiteinde en dienende om er mede te slaan; ook: rietje, voor roede gebezigd.

**PĔPĔR**, I. ngbr.; *mĕpĕr*, iemands toorn

stillen, iemand tot kalmte brengen; *dipĕpĕr*. (Vgl. *lĕdjar* en *lĕmpĕr*.)

II. *Mĕpĕr*, l. van *ngagoesar*, tandenvijlen; *dipĕpĕr*; *mĕpĕran*, iemands tanden afvijlen; *dipĕpĕran*; - *pĕpĕran*, het afvijlen der tanden.

**PĔPĔRĔKĔT** (Kad.), tetanus of stijfkramp. (Zie ook *kĕrĕkĕt*.)

**PĔPĔRĔNIAN**, iets opsparen of wegleggen voor den kwaden (schaarschen) tijd, opgelegde voorraad, spaarpenning.

**PEPERET**, ong. = *poporot*, iets geven boven den koopprijs (uit genoegen b. v.), iets geven boven het loon (hetzij voor extra-werk of ter belooning van vlijt); ook: iets geven voor het lezen van een *djampe*, enz.

**PĔPĔS** (vgl. *pĕs*), ngbr.; *mĕpĕs*, uitdoen, blusschen; verder: bedaard, bezadigd; ook: zijn vaste gewoonte hebben, een vasten regel hebben aangenomen; *dipĕpĕs*, gebluscht worden, uitgedaan worden; ook: aan een vasten regel gewend worden. (Zie ook *pĕlĕpĕs* en *pepes*.)

**PEPES**, uit, uitgebluscht (van een brand of vuur, in dézen zin dat men geen vlam meer ziet); ook: opgedroogd (b. v. zweet); *pepes kĕmbang*, uitgebloeid; *mepes*, droog geworden, opgedroogd; ook: een weinig fijngewreven *moentjang* doen in de suikerstroop om ze spoedig dik te doen worden; verder: goud louteren, goud schoonmaken; *mepes kesang*, opdrogen (b. v. zweet); *dipepes*.

**PĔPĔT**, I. vast gesloten, goed dicht, verstopt, toegestopt; ook: vol (b. v. een straat met menschen, zoodat men er niet door kan); *mĕpĕt*, afsluiten (van water, een weg, enz.); verder: den adem inhouden (vgl. *mĕngkĕk* bij *pĕngkĕk* en *megeg* bij *vegeg*); ook: volgroeid, b. v. een *kawoeng* (P.); *dipĕpĕt*, afgesloten worden (niet van den adem gebr.); *mĕpĕtan*, 1. = *njotjokan* (zie *tjotjok*), de ooren toestoppen; 2. verstoppen (b. v. den neus door iets dat er in zit); 3. aan iets een einde maken, geen verdere inlichtingen geven, het onderwijs sluiten; *dipĕpĕtan*; *kapĕpĕtan*, z. v. a. *katoetoepan*, toegestopt, verstopt (b. v. den neus door iets dat er in zit), gesloten, afgesloten; *mĕpĕtkeun*, vast toegesloten doen zijn; *dipĕpĕtkeun*. (Vgl. *pĕndĕt* II., *pĕnggĕl* en *pĕngkĕk*.)

II. Het *ĕ*-teeken, de toonlooze e; *pamĕpĕt*, idem; *dipĕpĕt*, van het ĕ-teeken voorzien worden of zijn. (Zie de beide tafels bij § 6 van de Spraakk.)

**PEPET**, = *tjetjepet*, vin, inz. de buik- en staartvin; *mepetan* (Tjiandj.), = *moendajan*, (Band.), l. van *njijaran* (zie *sijar*), luizen zoeken op iemands hoofd, iemand luizen; *dipepetan*.

**PĔPĔTASAN** (van het Mal. pĕtas), vuurwerk, bestaande uit een rist zwermers of voetzoekers, kleiner dan *mĕrtjon*, klapper; *njeungeut pĕpĕtasan*, *pĕpĕtasan* afsteken.

**PEPETEK**, naam van een klein zeevischje; *mepetek*, zoo plat als een *pepetek* zijn; overdr. voer: platzak, zeer arm geworden.

**PĔPĔTEN**, zie *pĕti*.

**PĔPRES**, alleen in *kapepres* (Kad.), den rijststamper bij het stampen op den voet gekregen hebben [waarmede men uitgesprongen korrels in de holte van het rijstblok terugschoof].

**PĔR**, I. voorv. tot vorming van zelfst. naamw. (Zie Spraakk. § 118 *a*.)

II. Voorv. tot vorming van breuken bij de telwoorden. (Zie Spraakk. § 139.)

III. Werkw. tusschenw. voor: trillen, beven, tikken en kloppen (nader uitgedrukt door *kĕpĕr*). P.

**PER**, het Holl. veer; idem, nl. springveer, wagenveer, horlogeveer; *kahar per*, tweewielig karretje op veeren.

**PĔRAH**, een speling op *pĕroeh*, zie ald.

**PERAH**, handvat, hecht, steel, greep, gevest; *perahan*, van een handvat-, hecht of gevest voorzien zijn.

**PERAK**, zilver (vgl. *salaka*); verder: gulden zilver (ter onderscheiding van gulden koper, zie *tambaga* en vgl. *roepijah*); *oewang perak*, zilvergeld; *ĕmas perak*, goud en zilver; *saperak*, één gulden zilver; *doewa perak*, twee gulden zilver, enz.

**PĔRANG**, I. (als l. wel eens *pabĕn*), oorlog, strijd, gevecht; *kapala pĕrang*, krijgsbevelhebber; *angkat pĕrang*, ten strijde gaan; *madjoe pĕrang*, ten strijde gaan, in den oorlog trekken, in den strijd gaan; *awewe dipadjoekeun pĕrang*, vrouwen in den strijd (of gelijk wij zeggen: in het vuur) brengen; *ngadjak pĕrang*, uitdagen ten strijde (vgl. *tangtang*); *ngalawan pĕrang*, strijden tegen; *lampah pĕrang*, handelingen van den oorlog; *ngiring* (of *ngiloe*) *pĕrang*, medestrijden; *tjampoeh pĕrang*, handgemeen-, slaags zijn; *moendoer pĕrang*, wijken uit den strijd; *eureun pĕrang*, den oorlog staken; *moelang pĕrang*, uit den strijd huiswaarts keeren; *parabot pĕrang*, wapenrusting, krijgsmateriaal, wapentuig; - *mĕrang*, oorlogvoeren, strijden; *dipĕrang*, beoorlogd worden; - *pĕpĕrang*, aanhoudend strijd voeren; ook: strijd in figuurlijken zin; *pĕpĕrangan*, doen alsof men oorlog voert, schermutselen; ook: exerceeren; *mĕrangan*, beoorlogen, strijden tegen; overdr.: strijden tegen de lusten, enz.; *napsoe*

*pĕrangan koe sabar*, bestrijd de lusten door geduld; *dipĕrangan*; *pangpĕrangan*, oorlogsveld, slagveld. (Vgl. *djoerit*, *sabil* en *roeroeg*.)

II. *Pĕrang-pĕrang* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**PERANG**, verdorren, verdord, verschroeid, verdroogd, verzengd (van planten of boomen, door de hitte); *merangkeun*, (van de zon gezegd) doen verdorren; *diperangkeun*. (Vgl. *garing*.)

**PĔRANGKAT**, = 't meer gebr. *parangkat*.

**PĔRAS**, ngbr.; *mĕras*, voor het eerst gebruiken, in gebruik nemen, openen, inwijden; *dipĕras*; *mĕrasan*, iets (b. v een kleedingstuk) voor het eerst dragen; verder: openen, in gebruik nemen, inwijden (b. v. een huis); *dipĕrasan*. (Vgl. *leuseuh*.)

**PĔRBADI**, = 't meer gebr. *pribadi*.

**PĔRBAWA**, zie *bawa*.

**PĔRBOE**, = 't meer gebr. *paraboe*.

**PĔRBOT** (onderscheiden van *parabot*), de twee houten schijven of *gilinding*, waarop de *toekang parijoek* of *pandjoenen* zijn werk maakt. [De onderste schijf (welke rust) heet *lalakina*; de bovenste (welke draait) heet *awewena*.]

**PĔRDAH**, het benedeneinde van den steel (*perah*) van een *balijoeng* [dat waarin het werktuig bevestigd wordt].

**PĔRDAJA**, zie *daja* II.

**PĔRDATA**, poëtisch voor *padoe*, twist.

**PĔRDIH**, = 't meer gebr. *pĕrĕdih*.

**PĔRDIJO**, het Holl. pro Deo, z. v. a. *koe karna Allah*, gratis.

**PĔRDIKA**, soms verkeerdelijk beschouwd als stamw. van *mĕrdika*, zie ald.

**PĔRDJOERIT**, hetzelfde als *pradjoerit*, zie *djoerit*.

**PĔRDOELI**, zie 't meer gebr. *padoeli*.

**PĔRE**, I. z. v. a. *hengker*, zwak, zwakkelijk, nl. zwak van natuur, een zwak lichaam hebben, tegen geen inspanning bestand; van menschen ook z. v. a. *teu koewat njaring*, licht in slaap vallen; van visschen z. v. a. *babari paeh*, licht dood gaan (b. v. de *tawes*).

II. Het Holl. vrij; idem. (Vgl. *pareman*.)

**PĔRĔBOET**, = *parĕboet*, zie *rĕboet*.

**PĔRĔD**, ong. = *seuseut*, stroef gaan (b. v. een touw door een nauw gat), stroef, houterig, met moeite een bevel opvolgen; *mĕrĕdan*, stroef maken (b. v. door middel van zand); *dipĕrĕdan*.

**PĔRĔDIH**, ngbr.; *mĕrĕdih*, om iets vragen, op iets aandringen, vermanen, gelasten; *dipĕrĕdih tani*, er bij iemand op aandringen dat hij zich op den landbouw zal toeleggen; - *pĕrĕdihan*, elk oogenblik of gedurig om iets vragen; *pamĕrĕdih*, het aandringen, vermaning.

**PĔRĔDJĔL**, ngbr.; *mĕrĕdjĕlkeun*, ong. = *mĕtjĕl* (zie *pĕtjĕl*), iets ergens uitknijpen of uitpersen; *dipĕrĕdjĕlkeun*.

**PEREG**, rad met de tong zijn, snel spreken maar ten gevolge daarvan een weinig stotteren (*garap*); *radja pereg*, een verbloemde naam voor de *toĕd*.

**PEREHEL**, alleen in *tingperehel*, (van vele dingen van dezelfde soort) rond en klein zijn, z. a. b. v. schapenkeutels [men zegt ook *tjingkerehel*].

**PĔRĔKPĔK**, hetzelfde als *perekpek*.

**PEREKPEK** (eig. hetzelfde woord als *pekprek*, maar in het gebruik onderscheiden, vgl. *pek*); *merekpek*, slaan zonder tusschenpoozen, iemand ranselen, afrossen, afranselen; *diperekpek*.

**PERELE**, het roepen van een *monjet*; *perele-perele*, en *pepereleun*, (van een *monjet*) aanh. roepen.

**PERELEK**, wat korrelsgewijs (z. a. rijst uit een gat in een zak) of keutelsgewijs ergens uitvalt of uitrolt (vgl. *paralak*); *merelek*, korrels- of keutelsgewijs ergens uitvallen of uitrollen, bij korrels uitrollen, met keutels kakken (z. a. een schaap).

**PĔRĔLOE**, = 't meer gebr. *pĕrloe*.

**PEREN**, ngbr.; *peperen*, opruimen; *merenkeun*, aan kant doen, aan kant zetten, opruimen (z. a. dingen die overál zijn, werk waaraan men bezig is, enz.); *diperenkeun*.

**PĔRĔNAH**, = 't meer gebr. *pĕrnah*.

**PERENG**, I. voll. *tangkal pereng*, naam van een vijgeboom.

II. (Jav.), de afhelling of afhellende oever of kant van een rivier of ravijn. (Vgl. *miring*.)

**PERENGKEL**, het zich oprollen (z. a. een slang), zich ineenrollen, samenkrimpen; *merengkel*, opgetrokken (van een been of poot, van de beenen of pooten); ook: verbogen, krom (b. v. een kris); *parangkal-perengkel*, zich samentrekken (z. a. b. v. de huid), plooien vormen. (Vgl. *porongkol*.)

**PĔRĔNGPĔNG**, drukking in het achterlijf bij aandrang tot ontlasting of baring, = *apĕng-apĕngan*; *mĕrĕngpĕng*, met zulk een drukking hard ergens heen loopen.

**PĔRĔPĔT** (vgl. *pĕt*), nab. van 't geluid van klapperen, b. v. van een zeil; *pĕpĕrĕpĕtan*, aanh. klapperen.

**PEREPET**, werkw. tusschenw. voor het opzetten van een *pajoeng* (ontleend aan het knappend geluid, vgl. *kotjop*); *merepet*, knappen en vonken laten spatten (van brandend hout); *peperepetan*, een knappend

of knetterend geluid (z. a. wanneer een mensch of dier door droge *eurih* loopt).

**PĔRĔS**, g.w.; *mĕrĕs*, uitdrukken, uitpersen, melken; *dipĕrĕs*; *mĕrĕskeun*, iets ergens uitknijpen, uitwringen; *dipĕrĕskeun*; *pamĕrĕsan*, 1. pers om uit te drukken; 2. leksteen.

**PĔRĔSEN**, het Holl. present; geschenk, fooi; ook: percent, ten honderd; verder: prijs, eereprijs; *meunang pĕrĕsen*, percenten ontvangen, enz.; *mĕrĕsen*, een geschenk geven; *mĕrĕsenan*, iemand een geschenk geven; *dipĕrĕsenan*; *pamĕrĕsen*, geschenk.

**PĔRĔSOET**, naam van een visch, bruinvisch. (?)

**PĔRET**, ngbr; *tali-pĕret*, wartel tot het aanhalen van een verbinding (P); *mĕret* (Kad.), twee draden *kanteh* in elkaar draaien tot garen; *dipĕret*.

**PĔRĔTĔK**, g. w.; *mĕrĕtĕk*, z. v. a. *ngagĕntakkeun*, aanzetten, kracht achter iets zetten; *dipĕrĕtĕk*.

**PĔRĔTEK**, niet opgeruimd zijn, overal vol staan of liggen (met meubels, met steenen, enz.), rommelig.

**PĔRĔTIWI**, hetzelfde als *pĕrtiwi*, zie ald.

**PĔRĔTJIT**, verkl. met *hajang dibere ĕmboeng mere*, wel willen ontvangen maar niet geven, hebzuchtig, geldgierig, inhalig, schraapzuchtig [anders dan *koret*, dat bet: van het zijne niets willen missen]; *kapĕrĕtjitan*, hebzucht, inhaligheid, geldgierigheid.

**PĔRĔWANTĔN**, = 't m. gebr. *parawantĕn*.

**PĔRGASA**, ngbr.; *mĕrgasa*, verkl. met *meupeuh-neunggeul*, slagen toedienen, mishandelen, kwaad doen, kwellen; *dipĕrgasa*.

**PĔRGASI**, het Holl. purgatie; purgeermiddel; *dipĕrgasi*, = *dimoeroesan*, iemand laten purgeeren. (Vgl. *pangoedal*.)

**PĔRGO**, alleen in *kapĕrgo*, betrapt, gesnapt; *sija oge kapĕrgo*! daar heb ik je gesnapt!

**PĔRGOGOK**, = 't meer gebr. *sĕgoet*, welgemaakt; *tjakĕp-pĕrgogok*, kloek en welgemaakt.

**PĔRIH**, hinderlijke gewaarwording, smart, pijn, wee, zeer doen (vgl. *njĕri* en *peurih*); *mangka pĕrih*! wees ernstig gestemd! *moedoe pĕrih*, gij moet ernstig gestemd zijn; *soeka-pĕrih*, vreugd of smart hebben; *pĕrihmanah*, 1. van *pĕrihatin* of *prihatin* (zie dit laatste woord); *mĕrih*, smart aandoen; *dipĕrih*, getuchtigd worden, onder de tucht gebracht worden; *mĕpĕrih*, iemand onder de tucht brengen, kastijden, tuchtigen, bestraffen (vgl. *pijasat*); *dipĕpĕrih*; *pamĕpĕrih*, kastijding, tuchtiging, tucht.

**PĔRJAJI**, = 't meer gebr. *prijaji*.

**PĔRJATNA**, zie *jatna*.

**PĔRJOEDA**, zie *joeda*.

**PĔRJOGA**, = 't meer gebr. *prajoga*.

**PĔRKARA** (Skr., prakâra, geval) k., *pĕrkawis* l., zaak, ding, onderwerp, omstandigheid, aangelegenheid; ook: rechtzaak (doch voor dit laatste liever *prakara*); *sapĕrkara*, en ook wel *hidji pĕrkara*, een zaak, enz.; verder: ten eerste, in de eerste plaats; *doewa pĕrkara*, ten tweede, in de tweede plaats, enz.; *hal pĕrkara*, zie *hal*; *mĕrkarakeun*, iemand een proces aandoen, een aanklacht tegen iemand inbrengen, iemand verklagen; *dipĕrkarakeun*.

**PĔRKASA** (Skr., prakaça, schitterend, beroemd), z. v. a. *hese*, zie ald. en verg. *pĕrkosa*.

**PĔRKAWIS**, l. van *pĕrkara*, zie ald.

**PĔRKĔDEL**, het Holl. frikkadel; gehakt.

**PĔKĔSIT** (Skr., prakâçitâ, glans, licht), naam van een soort *batik*; *sindjang pĕrkĕsit*, een sarong van zoodanige *batik*-stof.

**PĔRKOSA** (vgl. *pĕrkasa*), sterk, machtig, moedig, dapper; *gagah-pĕrkosa*, heldhaftig; *kapĕrkosaăn*, kracht, sterkte, heldhaftigheid.

**PĔRLAJA** (Skr., pralaja), allen dood of vernietigd, allen uitgeroeid of uitgestorven (ten gevolge van een ramp of plaag); *kabeh geus pada pĕrlaja*, ze zijn allen uitgeroeid.

**PĔRLAK**, het Holl. verlakt; idem, nl. verlakt leder.

**PĔRLENTE**, duidelijk, goed verstaanbaar, helder (lezen, spreken of zich uitdrukken), welbespraakt, welluidend; ook: vloeiend (lezen of spreken). Vgl. *bentes*.

**PĔRLOE** (Ar., fardloe), plicht, verplicht, noodzakelijk, noodig (vgl. *wadjib*); *mĕrloekeun*, zich of een ander iets ten plicht stellen; *dipĕrloekeun*; *kapĕrloean*, iets noodzakelijks, noodzakelijke dingen (*kadinĕsan*), z. a. eten, een noodzakelijke bezigheid enz.

**PĔRLOP**, het Holl. verlof; idem.

**PĔRMANA**, verkl. met *tetela* en *sidik*, duidelijk, zeker, uitgemaakt; *mĕrmanakeun*, = *njidikkeun*, zekerheid aangaande iets zoeken; *dipĕrmanakeun*.

**PĔRMATA** k., *sosotja* l., edelgesteente, juweel; *pĕrmata makoeta*, de edelgesteenten van de kroon. (Vgl. *intĕn*.)

**PĔRMATI**, zie *pati* II.

**PĔRMEDANI**, hetzelfde als *pramedani*.

**PĔRMIJOS**, l. van *pĕrmisi*, zie ald.

**PĔRMISI**, het Holl. permissie; k., *pĕrmijos* l., verlof, permissie, vacantie, vrijaf.

**PĔRNAH**, 1. = *ĕnggon*, plaats, plek; (van een stad enz.) liggen, ligging; *hanteu djaoeh pĕrnahna ti nini Selan*, niet ver gelegen van *nini S.*; *mĕrnah*, plaats maken of bereiden, zich een verblijf toebereiden, zich nederzetten of nedergezet hebben, een plaats hebben, onder dak of geplaatst zijn,

verblijven, rusten; *mĕrnahan*, plaatsen-, stellen of bouwen op; *dipĕrnahan*, gezegd van de plek waarop iets geplaatst of gebouwd wordt of is; *kapĕrnahan*; *mĕrnahkeun*, iemand of iets ergens plaatsen, onder dak brengen, een verblijf bezorgen; *dipĕrnahkeun*; - 2. verhouding of betrekking van iemand tot een ander; *pĕrnahpaman*, tot iemand staan in betrekking van neef, hem tot oom hebben; *kapĕrnah*, in betrekking tot iemand staan als, verwant; - 3. z. v. a. *pantĕs* en *lajak*, betamelijk, gepast, waardig; *hanteu pĕrnah*, ongepast, onbetamelijk; *ninggang pĕrnahna*, of *ninggang pipĕrnaheunana*, zoo als het daarbij (bij hem, bij haar) voegt of betaamt; in overeenstemming met zijn (haar) doel, staat of bestemming (b. v. van de leden des lichaams); goed bij iemand of iets passen; *lain pipĕrnaheun kami*, het staat niet bij mij, het komt mij niet toe (dit of dat te zeggen of te doen).

**PĔRNATA**, zie *tata*.

**PĔRNEL**, het Holl. flanel; idem (vgl. *panas*).

**PĔROD**, ngbr.; *mĕrod*, op den loop-, aan den haal gaan (b.v. een paard), losbreken, op den loop zijn, hollen, doorhollen, niet naar den teugel luisteren; overdr.: doordraven, onbesuisd-, eigenzinnig handelen (*ngoedoepak pibajaeun*); - *pĕpĕrod*, van een dier) aanh. aan zijn touw rukken om los te komen; *kapĕrod*, medegesleurd worden of zijn (door een paard of ander dier, dat op den loop gaat of ging).

**PĔROED**, verkl. met *paranti obor*, *paranti tjolen*, (eertijds) voorwerp (pit) van hars (*geutah*) om tot flambouw of lichtstokje te dienen.

**PĔROEH**, zich naar voren of naar de eene zijde buigen, omgebogen; ook: geneigd, tot iemand heengeneigd zijn (van het hart); *dipĕrah dipĕroeh*, naar alle kanten omgebogen kunnen worden; *mĕroehkeun*, buigen, overbuigen, ombuigen, naar beneden buigen (b. v. een boom); *mĕroehkeun pikir*, het gemoed buigen; *dipĕroehkeun*.

**PĔROEL**, g. w.; *mĕroel*, rafelen, uitrafelen, (van steken of naaisel) niet houden, weer loslaten, losgaan (omdat de stof uitrafelt); verder: los, mul; ook: aanh. neervallen (b. v. stof; vgl. *ngĕproel* bij *kĕproel*); bovendien z. v. a.: *loba noe datang*, aanh. aankomen (van menschen, b. v. gezondenen, van drijfhout, enz.); *dipĕroel*, gezegd van lieden op wie iemand gunsten laat regenen en derg. (Vgl. *moeroedoel*.)

**PĔROENG**, een oor of de ooren missen (vgl. *soempoeng*); *mĕroeng*, iemands oor om- of er af draaien; *dipĕroeng*.

**PEROL**, ngbr.; *merolkeun*, verkl. met *didjoewal dimoemoerah*, voor een prijsje van de hand doen; *diperolkeun*.

**PĔRON** (Kad., eig. Jav.), naam van een slingerplant, welks zaden worden gebruikt om de visschen te bedwelmen.

**PERON**, het Holl. perron; idem, nl. stoep om een stationsgebouw, optred.

**PERONG**, g. w.; *merong*, iemand een veeg in het gelaat geven (met een of andere kleurstof of met houtskool); *diperong*; *poerang-perong*, zich of een ander met kleurstof hier een veeg en daar een veeg geven. (Vgl. *tjerong* en *oesap*.)

**PĔRSABĔN**, of ook *parasabĕn*, uitstel vragen; *pĕrsabĕn bae!* ik vraag uitstel! later maar! kom later maar eens terug! (gezegd b. v. tegen een bedelaar wien men thans niet geven wil); *mĕrsabĕnan*, uitstel vragen (van betaling, van het sterven, enz.), den dood trachten te verschuiven; *dipĕrsabĕnan*, tot later weggezonden worden, weggezonden worden met de boodschap later maar eens terug te komen.

**PĔRSADOE**, zie *sadoe*.

**PĔRSATYA**, zie *satya*.

**PĔRSEJA** (niet algemeen), zich bekommeren-, zich bekreunen om. (Vgl. *roseja*.)

**PĔRSĔKOT**, het Holl. voorschot; idem.

**PĔRSEN**, zie 't meer gebr. *pĕrĕsen*.

**PĔRSĔTYA**, zie *satya*.

**PERSI**, voll. *tanah Persi*, Perzië; *koeda Persi*, een Perzisch paard.

**PĔRTANGGA**, zie *pati* I.

**PĔRTĔGĔS**, Portugees; *tanah Pĕrtĕgĕs*, Portugal; *basa Pĕrtĕgĕs*, het Portugeesch.

**PĔRTELA** (vgl. *tetela*), opheldering, inlichting, verklaring; *mĕrtela*, ophelderen, inlichten, toelichten, verklaren; *mĕrtelakeun*, iets ophelderen, ten opzichte van iets inlichting geven of een verklaring afleggen; *dipĕrtelakeun*; *pĕrtelaän*, opheldering, verklaring, getuigenis.

**PĔRTĔNGAHAN**, zie *tĕngah*.

**PĔRTENGTANG**, z. v. a. *pĕrlente*, z. ald. P.

**PĔRTIKOELIR**, het Holl. particulier; idem; ook: particuliere (persoonlijke) inzichten, enz.; *pĕrtikoelir sapopoĕ*, het particuliere leven, het dagelijksch leven.

**PĔRTIWI** (Skr., prthiwî), de aarde.

**PĔRTJAJA** (Skr., pratyaya, vgl. *tjaja*) k., *pĕrtjantĕn* l., gelooven, vertrouwen, geloovig; ook: geloof (vgl. *iman*); *pĕrtjajaän*, lichtgeloovig (vgl. *goegoean* bij *goegoe*); *mĕrtjaja*, in iemand vertrouwen of krediet stellen; *dipĕrtjaja*; *mĕrtjajakeun*, iets aan iemand toe- of aanvertrouwen; *dipĕrtjajakeun* (vgl. *titip*); *kapĕrtjajaän*, 1. geloof,

vertrouwen; 2. iemand in wien men vertrouwen stelt.

**PĔRTJANTĔN**, 1. van *pĕrtjaja*, zie ald.

**PĔRTJEKA**, = 't meer gebr. *pratjeka.*

**PĔRTJIT**, = 't meer gebr. *pĕrĕtjit.*

**PĔRTOBAT**, zie *tobat.*

**PĔRWATĔK**, zie *watĕk.*

**PĔRWINTJI**, deel, onderdeel, van ondergeschikt belang; *mĕrwintji*, ook wel *marawintji*, = *ngaderah*, deelen, verdeelen, in zijn deelen ontbinden; ook: ieder zijn plaats hebben; *dipĕrwintji.* (Vgl. *rintji* en *bagi.*)

**PĔRWIRA**, zie *wira.*

**PĔRWOELON** (van het Jav. woloe, acht), achtste (als breuk); *sapĕrwoelon*, één achtste, enz. (Vgl. *dalapan.*)

**PĔRWOLOE** (van 't Jav. woloe, acht), achtkantig, veelkantig.

**PĔS**, werkw. tusschenw. voor: uitgaan, uitdoen (b. v. een licht); ook: sterven; *pĕs damar dipareuman*, het licht werd uitgedaan; *sanggeus ramana pĕs mati*, nadat zijn vader den geest had gegeven. (Vgl. *hos, pĕpĕs* en *pĕlĕpĕs.*)

**PESAK**, het Holl. vestzak; zak in een kleedingstuk.

**PĔSAT** (vgl. *bĕlĕsat*), g. w.; *mĕsat*, afgaan (van een boog), wegvliegen (z. a. een pijl van den boog), haastig op stap gaan (b. v. een paard); verder: aftrekken (b. v. een kleedingstuk van den kapstok), aftrekken, afvuren (b. v. een geweer), het zwaard trekken; ook: (uit den grond) opschieten, groeien; *dipĕsat*, afgetrokken worden, afgeschoten worden; *patingpalĕsat*, van vele dingen: afvliegen, wegvliegen, enz.; *mĕsatkeun*, 1. van *ngalĕpaskeun*, (een pijl) afschieten; *dipĕsatkeun.*

**PĔSEK**, g. w.; *mĕsek*, van den buitenschil ontdoen, (een kokosnoot) ontdoen van de buitenste bekleeding), schillen, afschillen, doppen, uitdoppen; *dipĕsek.*

**PESEK**, (van den neus) plat en breed (P.); *mesek*, z. v. a. *bĕbĕrĕsih*, zich terdege wasschen, zich „boenen", zich lang afwrijven; *mesek ngosokan salira*, hij wiesch zich terdege, zich boenende; *pamesek*, doek om zich te wasschen, badhanddoek.

**PĔSĔN** (eig. Mal.), het bestellen; *mĕsĕn*, bestellen, ontbieden, laten komen; *dipĕsĕn.*

**PESER**, halve-centstuk, halfje; *sapeser*, één halve cent, enz.; *meser*, z. v. a. *ngadoewit* (zie *doewit*), koopen.

**PĔSING**, hetzelfde als *baoe hangseur*, de lucht van urine, pislucht.

**PESO**, mes; *ngindjeumkeun peso dipeutingkeun*, zijn mes uitleenen den nacht over [wat men *pamali* noemt].

**PESOK** (*b. p.*), z. v. a. *pasengsol*, z. *sengsol.* P.

**PESTA** (Port., festa), festijn, feest, maaltijd; *ngadĕgkeun pesta*, een feest aanrichten; *ngangkat pesta*, z. v. a. *ngamimitian pesta*, het feest openen of aanvangen; *pepestaän*, feesten houden, fuiven; *mestaän*, ter wille van iets (b. v. van een nieuwe brug die geopend wordt) een feest geven; *dipestaän*; *mestakeun*, ter wille of ter eere van iemand of iets een maaltijd of feest aanrichten of geven; ook: eere bewijzen aan, vereeren *dipestakeun.*

**PESTOL**, het Holl. pistool; idem.

**PĔT**, werkw. tusschenw. voor: knappen, breken, en ook voor: afslaan, afsnijden enz. (Vgl. *hinis.*)

**PĔTA** (vgl. *tata*), wijze van zijn of doen, de manier waarop iets geschiedt, het hoe of het zijn van iets; tevens: maatregel; verder: zich in postuur zetten, zich gereed maken, een beweging maken met de hand (b. v. om te wenken), gebaar; ook: ruimte van beweging, gelegenheid hebben (ong. = *papan* II.); *diadjak kana kapal koe pĕta bae*, zij noodigden hen door bewegingen met de hand om op het schip te komen; *sakitoe meunang pĕta*, hij had zulk een goede gelegenheid; *pipĕtaeun*, te nemen maatregelen, zullen doen, zullen aanleggen; *mĕta*, zich schikken tot iets, schikking maken, zich gereed maken (b. v. tot den aanval), maatregelen nemen; ook: zich bewegen; *mĕta sorangan*, zich vanzelf bewegen, automatisch werken (vgl. *molah* bij *polah*); *mĕta rek ngadjoeroe*, in arbeid zijn van te baren; *pĕta-pĕta*, toebereidsels maken; *pĕpĕta*, door bewegingen met de hand of gebaren iets te kennen geven; ook: zich verweren; *pĕpĕtaän*, = *lalampahan*, handelingen, gedragingen; *mĕtakeun*, iets schikken of regelen, beschikken, in orde maken (b. v. de lamp), opstellen (z. a. krijgsvolk), aanwenden (b. v. een *djampe*), vorm aan iets geven, voorstellen, toepassen; *dipĕtakeun.*

**PĔTAK**, I. z. v. a. *dĕngek*, een harde schreeuw, een sterk geroep; verder: sterk roepen, een harden schreeuw geven; *mĕtak*, sterk roepen, hard schreeuwen.

II. Witte ui. P.

**PETAK**, perk, bed, tuinvak, = *kotak* I., doch van een *hoema* of droog rijstveld [de grootte is onbepaald]; *petakan*, idem.

**PETANGAN**, zie bij *etang.*

**PĔTĔK**, 1. van *koeboer*, graf; *tipĕtĕk*, = *tipatĕr* (zie *patĕr*), in het slijk zinken of vast blijven zitten; *tipĕtĕk watĕs angkengna*, tot aan de middel in het slijk zinken.

**PĔTEL**, hetzelfde als 't betere *patel.*

**PETEL**, vonk, vuurvonk; ook: vonk van vuurwerk; verder: afspattend stukje hout

of steen (bij het kappen), hamerslag; *pepetelan*, idem, meerv.; *pepetelan seuneu*, vonken; *metel*, afvliegen of afspatten (van vonken); *kapetelan*, lijd. vorm, gezegd van iemand tegen wien een vonk, steentje enz. aanspat. (Vgl. *pidjĕr* I. en *silalatoe*.)

**PĔTĔNG**, I. (vgl. *pĕting*); *pĕpĕtĕng*, een vertrouwd persoon, iemand die met het beheer van een zaak belast is, beheerder; *kapĕtĕngan*, van beproefde bekwaamheid (b. v. een krijgsman die gehard is in den oorlog), van bekende moed en dapperheid [in de Soepĕna wordt melding gemaakt van een corps van 10,000 man *kapĕtĕngan*, dienende tot lijfwacht]; ook: politieman, gerechtsdienaar.

II. In samenst. met *dĕdĕt*, zie ald.

**PĔTENG**, I. een werktuig om de *kapas*, nadat zij in het ruwe van de pitten is ontdaan (*dihindĕsan*) verder te zuiveren (*ngadjoedjoet*), nl. een boog van hout of rotan, met een koord tot pees, welke in trilling kan worden gebracht door middel van een haakje; kaarde; *mĕteng*, de *kapas* los en luchtig maken door middel van de *pĕteng*, egreneeren, kaarden (vgl. *asiwoeng*).

II. *Pĕpĕtengan*, hetzelfde als *hahajaman*, zie *hajam*.

**PETET**, kleine oogen hebben (ten gevolge van het neerhangen der oogleden). Vgl. *potet*.

**PĔTETAN**, jonge plant of planten, uit zaad voortgekomen; *pĕpĕtetan*, idem, maar inz. allerlei zulke jonge planten.

**PĔTI**, doos, kistje, kist; *pĕti oewang*, geldkistje, geldkist; *pĕpĕten*, doosje (b. v. om kostbaarheden in te bewaren), juweelendoosje; *dipĕtian*, in een doos, kistje of kist gedaan worden.

**PĔTIK**, g. w.; *mĕtik*, afplukken, afbreken (van een bloem, blad of twijgje), aflezen (vruchten, bladeren, enz.); *dipĕtik*; *mĕtikan*, aanh. plukken; *dipĕtikan*; - *pĕtikan*, z. v. a. *toekilan*, bloemlezing. (Vgl. *pipit*.)

**PĔTING**, g. w.; *mĕting*, uitlezen, uitkiezen; *sĕrdadoe noe beunang mĕting*, uitgelezen krijgsvolk; *dipĕting*; *mĕtingan*, uitkiezen, uitzoeken; *dipĕtingan*; - *pĕtingan*, wat uitgelezen is, uitgelezen, uitgezocht. (Vgl. *pilih*.)

**PĔTIR**, voll. *tangkal pĕtir*, naam van een *peuteuj*-soort; *manoek pĕtir*, naam van een vogel.

**PĔTIS**, I. een mengsel van suiker, zout en *tjangkoedoe* of iets anders (b. v. *boewah randoe*) met een weinig water, gebruikt als saus met onrijpe vruchten; *dipĕtis*, tot *pĕtis* gemaakt worden of zijn.

II. Vizier (van een vuurwapen); ook = *sipatan* (zie *sipat* I.).

**PĔTJAH** (eig. Mal., stuk, in stukken breken), schiften, runnen, zuren, geschift (b. v. melk); overdr.: breken of gebroken van hart, voll. *pĕtjah hate*; *sipat beulah-pĕtjah*, = *sipat bĕling*, breekbare waar; *pĕtjahan*, breuk (in de cijferkunst).

**PĔTJAK**, g. w.; *mĕtjak*, = *njoba*, beproeven, probeeren (b. v. een schouder, of die sterk genoeg is; een geneesmiddel, of het helpen wil, enz.); ook z. v. a. *ngadjaran* (zie *adjar*), aanpassen, probeeren of iets past, zien hoe een nieuw kleedingstuk zit, enz. (zie ook *mĕtjak-mĕtjĕl*); *dipĕtjak*; *mĕtjak-mĕtjak*, aanh. beproeven of probeeren, pogingen aanwenden om iets tot stand te brengen; *dipĕtjak-pĕtjak*; *mĕtjakan*, iets probeeren; *dipĕtjakan*.

**PETJAK**, éénoogig, zóó dat het ééne oog blind is of gemist wordt (vgl. *botjos* II.); *djalma petjak*, een éénoogige, éénoog.

**PĔTJAT** (vgl. *tjat*, *poetjat* en *potjot*), vallen van of uit, van iets af raken of zijn, gevallen van, uitgevallen (zie ook *sawĕd*); *pĕtjat iman*, van het geloof vervallen of afgevallen; *pĕtjat ti sih-koernija*, gevallen uit de genade; *pĕpĕtjatan*, een voorwerp om dieren te vangen, soort spring; *tipĕtjat*, ergens van af raken, afvallen, afstorten, afwaaien of afvliegen (b. v. een hoed van het hoofd); *mĕtjatan*, iets ergens afrukken of afwippen; *dipĕtjatan*; *mĕtjatkeun*, iets ergens van afwerpen, maken dat iets ergens afvalt (b. v. een hoed van het hoofd), opwippen, ophalen (b. v. een hengel of een visch met den hengel); *dipĕtjatkeun*.

**PĔTJĔL**, ngbr.; *mĕtjĕl*, loswerken (van zaden), pellen (b. v. koffie, door de vrucht tusschen duim en vinger te knijpen en zoodoende de boon uit te duwen); ook: vertrekken, vertrokken; *dipĕtjĕl*, losgewerkt -, gepeld worden.

**PĔTJĔNGHOEL**, z. v. a. *torodjol*, uit iets te voorschijn komen, de punt of den kop boven den grond steken.

**PETJI**, het Holl. pet, petje; idem.

**PĔTJIL**, van een kind: klein (en dan l. van *leutik*); *poetra pĕtjil anoe boerĕj*, het kleine jonge kind; in Z.-B. en Indr. is *pĕtjil* = *poetra*, l. van *anak*, kind, nl. zoon of dochter.

**PĔTJING** (Z.-B.), een bamboestokje, aan het boveneind omwonden met een lap, gedrenkt in urine, petroleum of derg. vocht [zulke stokjes worden in den grond gestoken om de varkens van 't veld af te houden] *pĕpĕtjing*, idem; *mĕtjing*, (bij 't spel), een kleinigheid aan den winner vragen; ook: een

kleinigheid vragen voor zijn moeite (b. v. door den ambtenaar van personen die koffie inleveren of belasting betalen); verder: een kleine collecte houden; *pĕpĕtjingan*, geld dat op die wijze betaald wordt.

**PĔTJLĔNG** (vgl. *atjlĕng*), ngbr.; *mĕtjlĕng*, een sprong nemen, op- of uitspringen; ook: neerspatten (van water, enz.); *tipĕtjlĕng*, = *tipĕtjat*, zie *pĕtjat*; *kapĕtjlĕngan*, bespat raken (met water, modder, enz.).

**PĔTJOEK**, naam van een vogel als de *kokondangan* (zwart van kleur, met een breede vlucht).

**PĔTJOET**, zweep, rijzweep (vgl. *tjamĕti*); *mĕtjoet*, met een zweep slaan; *dipĕtjoet*; *marĕtjoet*, (van de vingers) spits toeloopen; *mĕtjoetan*, herhaald. met de zweep slaan; *dipĕtjoetan*.

**PĔTJOH**, = *paseja*, kijven, twisten.

**PĔTOE**, soms verkeerdelijk genomen als stam van *mĕtoe* II. enz., zie *wĕtoe*.

**PETOK**, voll. *peso petok*, een soort mes.

**PETOL**, alleen in *kapetolan*, in iets gehinderd worden, met iets niet voortkunnen; *kapetolan njaoer*, door iets gehinderd worden in het spreken; *taja kapetolan*, verkl. met *sing saroewa bisa*, d. i. van niets onkundig zijn, alle dingen kennen, een alzijdige kennis hebben, op geen vraag het antwoord schuldig blijven; *sing oelah kapetolan*, dat hij (zij) in niets onwetend zij.

**PĔTOT**, steeds voorafgegaan door een ontk. bijw.; *hanteu pĕtot*, = *hanteu pĕgat*, zonder ophouden, zonder rusten, onafgebroken, onophoudelijk; *hanteu pĕtot-pĕtot*, idem, met verst.

**PETOT**, misvormd, wanstaltig (inz. van een vrucht welke rond behoorde te wezen, maar een anderen, b. v. platten, vorm heeft); ook: een wanstaltigen mond hebben. (Vgl. *pedjet*.)

**PEUDJEUH** (vgl. *eudjeuh*), ngbr.; *meudjeuh*, genoeg zijn, voldoende zijn, lang genoeg geduurd hebben; als toeroep: het is nu genoeg! scheid nu uit! (vgl. *meugeus*);— *meudjeuhna* (Skr. madhyama, middelste), middelmatig, gemiddeld, toereikend, voldoende, juist van pas, redelijk, matig; *keur meudjeuhna*, tijdens, onder, te midden van; *sameudjeuhna*, gemiddeld, middelmatig, gematigd; *peupeudjeuh*, z. v. a. *omat* en *poma-poma* (steeds uitroependerwijs gebezigd), volstrekt, het moet volstrekt; *ngameudjeuhan*, z. v. a. *nitah ĕnggeus*, voldoende doen zijn, laten uitscheiden; *dimeudjeuhan*; *ngameudjeuhnakeun*, middelmatig-, gemiddeld doen zijn, het gemiddelde voor iets stellen; *dimeudjeuhnakeun*.

**PEUDJIT**, de dikke darmen (vgl. *tamboesoe*), ingewand, de ingewanden; overdr.: de slang van een brandspuit en derg.; *katjang peudjit*, naam van een lange peulsoort; *dipeudjitan*, verkl. met *dilaănan peudjitna*, (wat den vorm aangaat vgl. *sisit*), de ingewanden uitnemen (inz. uit een visch).

**PEUEUNG**, voll. *tangkal peueung*, naam van een grooten boom welks schors stijfvol doorns zit. [Het hout is, om zijn taaiheid, voor *gondewa*'s en derg. geschikt.]

**PEUEUS**, ngbr.; *meueuskeun*, z. v. a. *njaoer*, ontbieden, roepen; *dipeueuskeun*.

**PEUEUT**, = *kintja*, wordende suiker (die nog niet dik is), dik suikervocht, stroop; *kawas goela djeung peueut*, verkl. met *dalit pisan*, z. v. a. ons: „koek en ei".

**PEUHEUR**, scherp en samentrekkend van smaak (z. a. b. v. *terong*); *terong peuheur*, naam van een *terong*-soort.

**PEUJEUH**, schor, heesch van stem. (Vgl. *peura* en *sĕrak*.)

**PEUJEUM**, anders gezegd *kĕtan diragian*, d. i. *kĕtan* welke men door *ragi* laat of heeft laten verzoeten; in Z.-B. = *ngĕmpos* (zie *ĕmpos*), nog niet rijpe pisang en ook wel andere vruchten kunstmatig rijpmaken (door ze in te kuilen enz.); *meujeum*, *peujeum* maken; *dipeujeum*; *tji-peujeum*, *peujeum-water* (zie ook *bĕrĕm*).

**PEUNDEUJ**, naam van een vruchtboom, nagenoeg = de *pĕtir*; *peupeundeujan*, naam van een zwart, glinsterend waterinsect ter grootte van een grooten kakkerlak [volgens P. hetzelfde insect als *koetoe-koeja*].

**PEUNDEUT**, deurtje, luikje (van een val, een kippenhok, en derg.), deurtje in de omheining van een tuin, zolderluik, enz.; ook g. w.; *meundeut*, dichtgaan, toeslaan (b. v. een deur), toe zijn, gesloten zijn; *meundeutan*, sluiten, dichtdoen, toesluiten, inz. van meer dan één deur; *dipeundeutan*; *meundeutkeun*, iets sluiten, iets toesluiten; *dipeundeutkeun*.

**PEUNGGAS**, breken, doorknappen, in stukken breken of knappen; *meunggaskeun*, iets doorbreken; *dipeunggaskeun*; *silihpeunggaskeun iga*, elkander de ribben breken.

**PEUNGKEUR** (het tegenoverg. van *bĕje*), vast, stevig, hard (van vleesch, hetzij van dieren of van vruchten).

**PEUNGPEUK** (zie *mata*); *meungpeuk*, sluiten, stoppen, toestoppen; *dipeungpeuk*; *meungpeukan*, iets sluiten, iets voor de oogen of ooren doen, iets toestoppen (b. v. den mond of de ooren), afsluiten; *dipeungpeukan*.

**PEUNGPEUN**, ngbr.; *meungpeun*, de hand of handen, dan wel iets anders, voor de

oogen houden (b. v. uit schaamte; zie ook *tjarang*); *meungpeunan*, zich of een ander de handen, dan wel iets anders, voor de oogen houden; *meungpeunan pameunteu*, zijn gelaat bedekken; *dipeungpeunan*; *kapeungpeunan*, (van de oogen) zonder opzet bedekt geraakt (b. v. met een doek).

**PEUNGPEUNG**, maar doorgaans *meungpeung*, = *sabot*, terwijl, terwijl nog, gedurende den tijd dat. (Vgl. *mĕngpĕng*.)

**PEUNTAS**, overzijde, overkant (van een rivier, een straat, enz. (vgl. *sĕbrang*); *di peuntas*, aan den overkant; *ka peuntas*, naar de overzijde; *ti peuntas*, van den overkant; *peuntaseun*, ter overzijde van, tegenover; *meuntas*, overgaan, oversteken, overvaren; *aja djalan* (of *tjoekang*) *komo meuntas*, [zoo-een weg komt men wel over een rivier] hoeveel te meer als er een weg is, sprkw. o. a. voor: [iemand op wien men het voorzien heeft, al is hij onschuldig, kwellen] hoeveel te meer zoo hij inderdaad een feil heeft begaan; *peupeuntasan*, of wel *paragi meuntas*, de plek waar men een rivier enz. doorwaadt of oversteekt; *meuntasan*, een rivier enz. oversteken; *dipeuntasan*; *pameuntasan*, hetzelfde; *meuntaskeun*, overzetten; *toekang meuntaskeun*, = *pabĕlah* (zie *bĕlah*), veerman; *dipeuntaskeun*.

**PEUNTEU**, I., meestal *pameunteu*, l. van *beungeut* en *raraj*, aangezicht, gelaat; bij de Bad. = *doedoer*, zie ald. (P.); *sipeunteu*, l. van *sibeungeut*, zich het gelaat wasschen. (Vgl. *tamas*.)

II. (Kad.), z. v. a. *noe nanggoeng* (zie *tanggoeng* III.), de persoon die ergens voor instaat, borg; *saha peunteuna*? wie is de borg? (Vgl. *lawang*.)

**PEUNTJIT**, g. w.; *toekang peuntjit*, slachter; ook: beul (vgl. *kĕtok*); *meuntjit* k., *lekek* l., de keel afsnijden, slachten, dooden, een slachting aanrichten; *meuntjit maneh*, zich om hals brengen; *nendjo moending* (enz.) *dipeuntjit*, het slachten van buffels aanzien [wat voor kinderen *pamali* heet]; *peuntjiteun*, wat te slachten is of geslacht zal worden; *pantjat-peuntjit*, maar beter *poentjat-peuntjit*, allerlei beesten slachten; *peupeuntjitan*, slachtbeesten; *meuntjitan*, meer beesten dan één, of bij herhaling slachten; *dipeuntjitan*; *mangmeuntjitkeun*, voor of ten behoeve van een ander slachten; *dipangmeuntjitkeun*; *peuntjitan*, het geslachte; *koerban peuntjitan*, slachtoffer; *pameuntjitan*, slachplaats (vgl. *pamotongan* bij *potong*).

**PEUPEUDJEUH**, zie *peudjeuh*.

**PEUPEUH**, g. w.; *meupeuh* k., *nanganan* l. (zie *tangan*), slaan (hetzij met de hand of met een voorwerp), een slag geven; *dipeupeuh*; *kapeupeuh*, geslagen, zonder opzet; overdr.: geslagen, verslagen, overwonnen (b. v. in een dispuut); ook = *karagoem* en *kawĕngkoe*, in iets zijn, in iets begrepen of opgenomen zijn (z. a. b. v. de vele namen van grassoorten begrepen zijn in het woord *djoekoet*); *papah-peupeuh*, slaan in 't algemeen, op de een of andere wijze slaan; *meupeuhan*, herhaalde malen slaan; *dipeupeuhan*; *peupeuhan*, slag; *meupeuhkeun*, met iets ergens op slaan; *dipeupeuhkeun*. (Vgl. *teunggeul*.)

**PEUPEULEUKEUK**, overmoedig, vermetel.

**PEUPEUNDEUJAN**, zie bij *peundeuj*.

**PEUPEUR**, week, rottig (van een gevallen vrucht, en wel aan de zijde waarop zij gevallen is); ook: beursch.

**PEUPEUREUDEUJAN**, = *kikitjeupan*, met de oogen knippen (z. a. iemand wien het licht in de oogen schittert).

**PEUPEUS**, breken, in stukken breken, aan stukken zijn, gebroken, kapot, verbrijzeld; ook: doorgebroken (z. a. b. v. een zweer, vgl. echter *boetjat*); *peupeus hate*, gebroken van hart; *soekma noe peupeus*, een gebroken geest; *matak peupeus hate koering*, dat breekt mij het hart; *meupeus*, breken (van de golven op 't strand); *meupeuskeun*, doen breken, verbreken, verbrijzelen; *dipeupeuskeun*.

**PEURA**, = *peujeuh*, heesch, schor.

**PEURAH**, speeksel of slijm van een slang, slangenvenijn, zwadder; verder: smetstof; ook = *kamatihan*, kracht, kracht of steun om iets te doen gelukken; *matihing peurah*, de kracht van het venijn.

**PEURAJ**, uit elkander gaan (b. v. een kluit meel of een klontje suiker), dun worden (van olie), verteren (van suiker), zich oplossen, vergaan.

**PEUREUDEUJ**, (ééns) met de oogen knippen, het knippen met de oogen; *paradaj-peureudeuj*, of *poeroedoej-peureudeuj*, bij herhaling of gedurig met de oogen knippen.

**PEUREUH** k., *kĕtjĕr* l., oogdruppels, oogwater; *dipeureuh*, gezegd van iemand dien men vocht in het oog laat druppelen; ook: zich indruppelen; *meureuhan* k., *ngĕtjĕran* l., in een oog vocht laten druppelen, indruppelen, zijn oogen betten met vocht; *dipeureuhan*; *meureuhkeun*, vocht in een oog laten druppelen; *dipeureuhkeun*.

**PEUREUM**, de oogen sluiten of gesloten hebben (z. a. bij het slapen, vgl. *pareum* en *mĕrĕm*); *peupeureuman*, de oogen gesloten houden maar toch wakker zijn, doen alsof men de oogen goed gesloten heeft maar ze in werkelijkheid niet geheel dicht hebben; ook: de oogen sluiten, even

opendoen, weer sluiten, enz.; *peureum-hajam*, of *peupeureuman-hajam*, de oogen half gesloten houden; *kapeungpeureumeun*, behept met een oogontsteking welke de oogleden doet samenkleven; *meureumkeun* (staat tegenover *ngabeuntakeun*), de oogen sluiten om iets niet te zien, eens anders oogen sluiten; ook: de oogen voor iets sluiten; *peureumkeun mata kana djalan kagorengan*, sluit de oogen voor den weg der ondeugd; *dipeureumkeun*.

**PEUREUP**, vuist; *sagĕde peureup*, zoo groot als een vuist; *meureup*, de hand ballen; *leungeun meureup*, gebalde hand.

**PEUREUS**, pijn gelijk men bij het uittrekken van haren gevoelt, zeer, zeer doen.

**PEUREUT**, ngbr.; *meureut*, vocht ergens uitdrukken, uitknijpen, wringen overdr.: bedwingen, betoomen (van drift); *dipeureut*, uitgedrukt enz. worden.

**PEURIH** (vgl. *pĕrih* en *njĕri*), bijtende pijn in de oogen (als er iets in zit, van het staren of door bijtend vocht), snijdende pijn (b. v. in de ingewanden, *peurih peudjit*), vlijmende pijn, smart, snerpen, snerpend; *peupeurih*, of *peupeuriheun* (te verg. met *pilangbara* en *papalajeun*), anders is het geval, anders is de zaak als, 't is nu eenmaal niet anders (met insluiting van het begrip *kadjeun*), 't is nu eenmaal zoo, 't is nu eenmaal uitgemaakt, het ligt er nu eenmaal toe, er is nu eenmaal niet aan te veranderen, het zij nu zoo, mij blijft slechts over; ook wel eens te vertalen met: daarentegen; *peupeurih djaoeh djeung iboe-rama, geuna-geuna goeloeng djeung saderek*, ge zijt nu eenmaal ver van uwe ouders (daaraan valt niets te doen), welnu blijf dan vereenigd met uwe broeders!

**PEUSAR** (Z.-B.), naam van een grooten boom met eetbare vruchten, op de *nangka* gelijkend.

**PEUSEUH**, ngbr.; *dipeuseuh*, verkl. met *dihantĕm diadjar*, met vlijt onderwezen worden of zijn.

**PEUSEUL**, ngbr.; *meuseulan*, l. van *mĕntjetan*, zie *pĕntjet*; *dipeuseulan*.

**PEUSING**, de miereneter.

**PEUTAG**, naam van een boom.

**PEUTEUJ**, naam van een boomvrucht gelijkende op groote tuinboonen [een onder de Inlanders zeer geliefde toespijs bij de rijst, maar onder de Europeanen weinig gewild om den sterken onaangenamen reuk], de stinkboom; *tangkal peuteuj*, de *peuteuj*-boom [hij bereikt een aanzienlijke hoogte]; *peupeuteujan*, dat gedeelte van den bovenarm hetwelk grenst aan de *sikoe* of elleboog (beneden den *bahoe*), hol been, pijp, opperarmbeen.

**PEUTEUKEUH**, = *keukeuh*, vasthoudend, onverzettelijk, stijf volhouden, vast op zijn stuk staan, koppig; *keukeuh-peuteukeuh*, onverzettelijk, stokstijf volhouden, vasthoudend, volhardend, stijfkoppig.

**PEUTI**, een groote bruine luis, schapenluis, teek; *kĕrid-peuti*, z. v. a. *gĕbrag toembila* (zie *toembila*), allen zonder uitzondering oproepen, allen heenzenden (b. v. naar een koffietuin of in den oorlog), allen wegvoeren, krijgsgevangen voeren, enz.; *hoeloepeutieun*, groot van lichaam, maar klein van hoofd.

**PEUTING** k., *wĕngi* l. (het tegenoverg. van *beurang*), nacht (vgl. *malĕm*); *poĕk peuting*, de duisternis van den nacht; *wantji peuting* of *ti peuting*, des nachts, bij nacht; *peuting-peuting*, diep in den nacht; *beurang-peuting* k., *sijang-wĕngi* l., dag en nacht; *sapeuting*, één nacht, den geheelen nacht door of over; *sapoë-sapeuting*, een dag en nacht, een etmaal; *sapeupeuting*, gedurende den geheelen nacht; *meuting* k., *sare* l., *koelĕm* l. p., overnachten, vernachten (vgl. *ngarĕrĕb* bij *rĕrĕb*); *meuting djeung*, den nacht doorbrengen met; *peutingan*, de nacht aan een gegeven dag voorafgaande; *meutingkeun*, iets den nacht doen overstaan; *dipeutingkeun*.

**PEUTJANG**, dwerghert, gazel; bij de Bad. ook naam van de *sigoeng* of bunzing, voll. *peutjang baoe*; *boengboelang peutjang*, naam van een boom.

**PEUTJEUK**, rossig; bij de Bad.: zwart [*hideung* is namelijk bij hen *boejoet*]; *si peutjeuk*, naam voor zwarte honden (P.)

**PEUTRI**, in Z.-B. = *poetri*, zie ald.

**PI**, een voorv. waarover het volgende is op te merken: 1°. voor stamw. gevoegd, vormt het daarvan zelfst. naamw. (zie Spraakk. § 125); - 2°. komt het soms te staan vóór een door middel van het voorv. *ka* afgeleid zelfst. nw., als men daarvan een werkw. vormen wil; tot dit laatste doel wordt dan de *p* van het voorv. in *m* veranderd, b. v. *kahajang*, wensch, *pikahajang*; *mikahajang*, wenschen; lijd. vorm *dipikahajang* (zie Spraakk. § 42 Aanm. 3); - 3°. dient het om, met behulp van het achterv. *eun*: *a*. van actieve, ja ook wel eens van passieve werkw., nieuwe werkw. te vormen, welke dan den toekomenden tijd uitdrukken (zie Spraakk. § 63 en 64), en *b*. van zelfst. naamw. nieuwe zelfst. naamw. te vormen, met de beteekenis dat iets datgene worden zal wat het stamw. aanduidt (zie Spraakk.

§ 42 Aanm. 3); - *pi keneh*, nog in de toekomst liggen.

**PIAGĔM**, zie *agĕm* II.

**PIBOENGKĔMAN**, zie *boengkĕm*.

**PIDANG**, ngbr.; *midang*, fraaie kleederen aandoen, fraai gekleed zijn; *papakean midang*, fraaie kleederen, het „Zondagspak"; *randa midang*, „'t pronkende weeuwtje", naam van een sierplant met paarse bloemen [het blad gelijkt op dat van onze afrikaan]; *midang oenggal poë*, elken dag de mooie kleeren aanhebben, [wat men *pamali* noemt]; *koedoe maridang*, zij moeten hun fraaie kleeren aandoen; *pipidangan*, loopen te pronken, veelvuldig fraai gekleed uitgaan om te pronken, „het heertje uithangen"; *pamidangan*, 1. prachtkleed, feestkleed, staatsiekleed, versiersel; 2. z. v. a. *paneër* en *palang dada*, verbindingsbalk tusschen de stijlen [de reden van dezen naam ligt hierin, dat de balk dient om het gebouw recht en dus fraai te doen staan: *soepaja aloes nangtoengna*].

**PIDANGDAM**, ngbr.; *midangdam*, luide klagend weenen, huilen; *loeloempatan midangdam*, huilend heen en weer loopen; *tjeurik bari midangdam*, weenen en huilen; *dipidangdam*, huilen over.

**PIDANGDOEK**, ngbr.; *sapidangdoekan*, een stel van twee. P.

**PIDANGDOENG**, alleen in *djalma kapidangdoeng*, man die tusschen twee partijen of standen in staat [tot geen van beide behoorende: *asoep ka menak laïn, ka tjatjah hanteu*], een „middenman".

**PIDĔL**, de slaapzucht of slaapziekte hebben, vast slapen, moeilijk wakker te krijgen, slaperig, suffig, dodderig, loom; verder: langzaam, traag; ook z. v. a. *bĕlĕt*, traag van bevatting zijn, bezwaarlijk iets vatten, een domoor; *soekma papidĕlan*, geest des diepen slaaps. (Vgl. *kĕbloek*.)

**PIDIK**, afgunstig, nijdig uit afgunst, naijverig; *sirik-pidik*, idem, met verst.; *pidikan*, afgunstig (van aard).

**PIDJĔR**, I. de wegspattende vonken van ijzer dat gesmeed wordt, hamerslag. (Vgl. *petel*.)

II. Een hars welke bij het soldeeren van metalen gebezigd wordt; ook: hechten, houden, b. v. twee voorwerpen van hetzelfde of van verschillend metaal; *teu daekeun pidjĕr*, ze willen niet hechten (of houden); *midjĕran*, samenvoegen (b. v. goud en ijzer); *dipidjĕran*.

**PIDOELI**, hetz. als 't meer gebr. *padoeli*.

**PIGANDJOK**, zie *gandjok*.

**PIGASOL**, een groote val (groote *tjara*) om tijgers te vangen.

**PIGĔNG**, ngbr.; *migĕng*, z. v. a. *ngandĕg*, iemand staande houden; *dipigĕng*.

**PIGEUJ**, ngbr.; *migeujkeun* (Z.-B.), iemand naäpen of nabauwen; *dipigeujkeun*.

**PIGOERA**, het Holl. figuur; de voorstelling van een persoon of voorwerp, schilderij achter glas, gravure, plaat, enz.; in 't algemeen: wandversiering.

**PIHANE**, ngbr.; *mihane*, het garen voor een *samping* enz. opzetten voor het weven; *dipihane*; *pihanean*, voorwerp waarop de scheringdraden voor het weven worden gespannen, scheerraam. [Men versta hieronder een dik hout of dikke bamboe, ter lengte van 4.5 of 5 M., in overeenstemming met het te weven doek. Het toestel heeft drie stijlen (*tihang*), aan elk uiteinde één, om welke het garen gewonden wordt, en een beetje naar het midden de derde (de *tihang karap*), aan welken de draden worden bevestigd, opdat deze niet door elkander geraken. Het toestel wordt, als men het gebruikt, schuins van buiten tegen een der zijwanden van het huis geplaatst.]

**PIHAPE** (vgl. *titip*), dat wat in bewaring gegeven wordt of is; *mihape* k., *wĕwĕrat* of *ngawĕwĕratan* l., aan iemand in bewaring geven, aan iemands zorg toevertrouwen; *mihape hajam ka heulang*, een kip in bewaring geven aan een kiekendief, sprkw. voor: een of ander goed toevertrouwen aan een schelm; *pipihapean*, = *titipan*, wat men aan iemand in bewaring gegeven of toevertrouwd heeft; *mihapekeun*, iets aan iemand toevertrouwen of in bewaring geven; *dipihapekeun*; *silih-pihapekeun diri*, zich aan elkander toevertrouwen.

**PIHATOE**, = 't meer gebr. *pahatoe*.

**PIÏK**, klein (van een vogel); *ti pipiïkna*, van jongs af.

**PIÏT**, naam van een klein vogeltje, tot de vinken behoorende; *manggah piït*, naam van een klein soort *manggah*; *piït neureuj boewah beunjing* (of *lowa*), = *patjikrak ngalawan mĕrak*, (van een kleine of zwakke) het tegen een grooten (sterken) opnemen.

**PIJAK**, ngbr.; *mijak*, op zijde gaan om iemand door te laten; *pamijak*, zie bij *banjoe*; *mijakkeun*, op zij doen gaan, op zij duwen of dringen, zich een weg banen door een menigte, zich ruimbaan maken; *dipijakkeun*.

**PIJANO**, het Holl. piano; idem; *nabeuh pijano*, pianospelen; *toekang nabeuh pijano*, pianospeler, pianist.

**PIJARA** (eig. Mal.). g. w.; *mijara*, houden, er op na houden (hetzij menschen, dieren of planten), in dienst hebben; ook: aankweeken (planten of dieren, inz. visschen);

verder: onderhouden, verzorgen; *dipijara.* (Vgl. *tjoŏ.*)

**PIJAS**, bleek (van gelaat), bleek worden, betrekken (van het gelaat), bleek zijn, verbleeken; *parijas*, of ook *pararijas*, meerv., maar soms van één persoon gebezigd en dan = *pijas*, maar met verst.

**PIJASAT**, tuchtiging, kastijding; *mijasat*, tuchtigen (sterker dan *mĕpĕrih*, maar minder hevig dan *njiksa*), kastijden, afstraffen, kwellen, pijnigen; *mijasat ka badan*, zijn lichaam kastijden; *dipijasat.*

**PIJATOE**, hetzelfde als *pihatoe.*

**PIJĔNG**, alleen in *tingparijĕng*, (van velen) verslagen, ontmoedigd.

**PIJOEH**, ngbr.; *dipijoeh* (Kad.), ineengedraaid worden of zijn; *kapijoehan*, = *kapaehan* en *kapoĕkan*, in zwijm vallen of liggen; ook: bezwijken. (Vgl. *ijoeh* en *pengpejong.*)

**PIKAT**, ngbr.; *mikat*, een vogel lokken of vangen in een kooi, strik, of door middel van een lokvogel; overdr.: doen om, beoogen; *mikat rĕdjĕki*, een maal eten beoogen; *dipikat*; *mikatan*, het herhaalde van *mikat*; *dipikatan*; *pamikat*, voll. *manoek pamikat*, lokvogel.

**PIKEUN**, = *baris* k., *bade* l., om te, voor, bestemd voor. (Vgl. *pakeun* en *adjang.*)

**PIKIR** (Ar. fikr) k., *manah* l., voorstelling van den geest, gedachte, overdenking, gevoelen, meening, oordeel, oordeelen, begrip, gemoedsgesteldheid; ook: binnenste, gemoed, zin, hart; *poĕk pikir*, duister-, verduisterd van verstand; *tĕrang* (of *tjaäng*) *pikir*, helder van verstand of van hoofd, verlicht; *reuntas pikir*, wanhopig, wanhoop; *sasar pikir*, in de war of dwalend van verstand, malende zijn; *gindi pikir*, = *owah nijat*, veranderen of veranderd van stemming of gezindheid (in ongunstigen zin; vgl. *babalik* bij *balik*); *paeh pikir*, dof, suf; *djoedjoer pikir*, doordenken, doordenkend; *teu ngeunah pikir*, het land hebben; *sapikir*, eensdenkend, eenstemmig, van dezelfde meening zijn; *mikir* k., *ngamanah* l., denken, zinnen, nadenken, overdenken, bedenken; *ahli mikir*, een denker; *teu dipikir*, 1. niet bedacht worden; 2. zonder bedenken doen; *kapikir*, bedacht, overdacht, door nadenken gevonden; *teu kapikir*, niet bedenken, niet er op bedacht zijn of geweest zijn; *mikir-mikir* k., *ngamanah-manah* en *ngaraos-raos* l., er goed of nauwgezet over denken; *dipikir-pikir*; *mikiran* k., *ngamanahan* l., over iets denken of nadenken, iets overdenken, bij zichzelven overwegen, bedenken; *dipikiran*; *mikirkeun*, indenken, zich in een toestand verplaatsen; *koedoe pikirkeun ka diri*, verplaats uzelven eens in dien toestand; *dipikirkeun*; *pamikir*, het denkvermogen, gedachte, oordeel; *keur pamikir ama*, ik dacht; *pamikiran*, het bedenken; *pikiran*, gedachte, gevoelen, meening; verder: denkvermogen, begrip, gemoed, verstand; *datang pikiran*, een (of de) gedachte krijgen; *dina pikiran koering*, naar mijn meening; *sapikiran*, van één gevoelen zijn, hetzelfde oordeel hebben; *pipikiran*, gedachten; ook: verstand, begrip.

**PIKOEL**, inhoudsmaat van 20 *eter* of *gantang*, of van 10 *gantang* Holl. maat; verder: een gewicht van 100 *kati* of 125 oude ponden; *sapikoel*, één pikoel, enz.; - *pamikoel*, de twee dakplaten of balken die in de langste afmeting van een huis op de stijlen gelegd worden en het dak dragen, draagbalk, architraaf (vgl. *panggĕrĕt* bij *gĕrĕt*).

**PIKOEN**, zwak van geheugen, zwak van hoofd, vergeetachtig (van een oud mensch), kindsch; *nini pikoen*, een kindsche oude vrouw. (Vgl. *limpeur.*)

**PILALAGI**, alleen in *pon pilalagi*, = *komo*, laat staan, nog veel meer, nog veel minder, hoeveel te meer, hoeveel te minder.

**PILANG**, voll. *ki pilang*, naam van een acacia-boom, bezet met zeer lange doorns [hij krijgt een flinken omvang; het kernhout is zeer goed voor timmerhout en de schors bevat looizuur].

**PILANGBARA**, ook *pirangbara* of *kilangbara*, een tusschenw., z. v. a.: het zij zoo dat niet (mits), zij het ook niet dat, mocht het ook niet zijn dat, al is het ook niet dat (als dan maar, hetgeen volgt.) Vgl. *bara* II. en *pira.*

**PILAR**, I. minder worden, nl. minder luid-, minder duidelijk zingen of spreken (inz. van een vogel, b. v. een die eerst „*poerkoetoet*" zei en het nu slechts tot „*poerkoe*" brengt), voll. *manoek pilar.*

II. Het Holl. pilaar; steenen paal, pilaar, zuil.

**PILAS**, I. modern l. van *poelas*, zie *oelas.*

II. (Z.-B.), witachtig.

**PILĔG**, l. van *salesma*, verkouden zijn, verkoudheid.

**PILĔNGGAH**, zie *lĕnggah.*

**PILENGKETAN**, zie *lengket.*

**PILEULEUJAN** (vgl. *leuleuj*), een toeroep: vaarwel! goede reis! het ga je goed! of derg.; *adoeh, njawa, pileuleujan!* ach, mijn ziel, vaarwel! *mileuleujankeun*, iemand vaarwel zeggen, een vaarwel toeroepen; *dipileuleujankeun.* (Vgl. *bageja.*)

**PILIGĔNTI**, = *silih-gĕnti*, zie *gĕnti.*

**PILIH**, g. w.; *taja pilihna*, geen onderscheid maken, hij (zij) maakt geen onderscheid (b. v. tusschen vreemden en eigen,

zie ook *kasih* bij *asih*), niet kieskeurig; *piliheun*, om uit te kiezen; *milih*, kiezen, verkiezen, uitkiezen; in Z.-B. ook voor *pikir*, gemoed, gedachte; *balik milihna* (ald.), z. v. a. *ganti pikir*, van gedachten veranderen; *hanteu milih djalma*, zonder aanzien des persoons; *pangmilih*, het verkiezen, verkiezing; *dipilih*; *kapilih*, uitgekozen, uitverkoren; ook: favoriet; *milihan*, uitzoeken; *dipilihan*; *pamilih*, de gave om te kunnen onderscheiden (b.v. tusschen adel en volk), onderscheidingsvermogen, oordeel, keuze, tact; ook: overdenking, overweging, smaak; *koerang pamilih*, gebrek hebben aan oordeel, onoordeelkundig; *pilihan*, dat waarop iemands keuze gevallen is; *pipilihan*, uitgelezen (b.v. van strijders); *pamilihan*, wat men bij het uitkiezen heeft laten liggen, uitschot.

**PILIR**, ngbr.; *milir*, = *ka hilir*, bergafwaarts of stoomafwaarts gaan, zich begeven naar een lager gelegen streek, inz. een rivier afzakken; *milirkeun*, naar lager gelegen streek afvoeren; ook (zonder acht te slaan op hooger of lager ligging): producten afvoeren naar een stapelplaats of pakhuis; *dipilirkeun*; *kapilirkeun*.

**PILIS**, wal, oever. P.

**PILIT**, stroom (inz. van een rivier).

**PILOE**, zie *iloe*.

**PINANG** (Mal.), = *djambe*, de betelpalm; *njatang-pinang*, als een liggenden pinangstam; overdr. voor: een lange rij vormen; *noenggoel-pinang* (vgl. *toenggoel*), alléén overgebleven zijn, alléén zijn in de wereld.

**PINANGGIH**, zie *panggih*.

**PINARĔNG**, zie *parĕng*.

**PINAREUP**, l. van *soesoe*, de borsten eener vrouw; *tji-pinareup*, l. van *tji-soesoe*, moedermelk, zog; *minareup*, l. van *njoesoe*, aan de borst zijn, zuigen; *minareupan*, l. van *njoesoean*, de borst geven, zoogen; *dipinareupan*.

**PINARING**, of ook *pinaringan* (Jav.), = *kapaparinan*, zie *parin*.

**PINASTI**, zie *pasti*.

**PINDAH** k., *ngalih* l., zich verplaatsen, verhuizen; van woning, dienst enz. veranderen; *pindah nagri*, naar een andere stad gaan wonen; *mindah*, verplaatsen, naar een andere plaats overbrengen; *mindah roepa*, van gedaante verwisselen; *mindah-mindah*, idem, bij herhaling of aanhoudend; *pipindahan*, gedurig zich verplaatsen of verhuizen, telkens verhuizen; *omong pipindahan*, nú zus dàn zoo spreken; *dipoendah-pindah*, gedurig van de eene plaats naar de andere verzet worden; *mindahan*, verzetten, verplaatsen; *dipindahan*; *mindahkeun*, iets of iemand verplaatsen, verzetten, op een andere plaats zetten, verhuizen, overplaatsen; *dipindahkeun*.

**PINDANG**, zeevisch of ook wel vleesch, gestoofd met een goede maat zout [gaar zijnde wordt er het water afgegoten en het stoofsel blijft dan verscheidene dagen goed; wil men het eten, dan maakt men er een soort ragout van]; *mindang*, *pindang* maken.

**PINDING**, ngbr.; *minding-minding*, iets verbergen, voor het oog bedekken, aan het oog onttrekken, achterhouden; *kamiskinan teu beunang dipinding-pinding*, armoede kan op den duur niet verborgen gehouden worden; *mandang-minding*, al maar verborgen houden, al maar weghouden; *paminding*, dat waarachter men zich of iets verbergt; *pipinding*, voorhang, scherm, scheidsmuur, dekmantel; *mindingan*, zich-, een ander of iets achter het een of ander verbergen, met een scherm bedekken; ook: verhinderen, beletten; *mindingan awak*, het lichaam beschermen (b. v. door een schild); verder: zich verbergen, zich niet bekendmaken; *mindingan wiwirang*, zijn schande bedekken; *dipindingan ka*, verborgen gehouden worden voor; *kapindingan*, lijd. vorm: iets vóór zich hebben en daardoor niet zichtbaar zijn, verborgen voor; *ĕnggon noe kapindingan*, plaats waar iets vóór staat en die daardoor verborgen is.

**PINDJI**, = *djoedjoet*; *mindji*, = *ngadjoedjoet*; *dipindji*. P.

**PINDO**, de tweede maal; verder g. w. (zie ook *gawe*); *mindo*, voor de tweede maal doen, nog eens doen, herhalen, repeteeren (ook meermalen); *doeloer mindo* (Tjiandj.), of *sabrajna mindo* (Soem. enz.), kinderen van *doeloer misan*, of lieden die afstammen van één *boejoet*, d. i. van één overgrootvader of -moeder (vgl. *pintĕloe*); *dipindo*, voor de tweede maal gedaan-, herhaald worden; *kapindo*, voor de tweede maal gedaan zijn, herhaald; ook: ten tweede; *pamindo*, de tweede maal, herhaling, repetitie; *mindoan*, iets voor den tweeden keer doen, herhalen, repeteeren; *dipindoan*.

**PINDRING**, verkeerdelijk aangenomen als stam van *mindring*, zie ald.; *dipindring*, in mindering afbetaald worden.

**PINEUH** (Indr.), = *ngĕdĕng* (zie *kĕdĕng*), liggen; in Kad. z. v. a. *heës*, slapen.

**PING** (Jav.), in samenstelling met telwoorden, om de (het) hoeveelste en hoeveel maal aan te duiden; in het Soend. algemeen gebruikelijk in dateering van brieven enz., z. v. a: de, b. v. *ping sawĕlas April*, de elfde April.

**PINGGAN** (Perz., pindzjan), een nap, kom

of schaal met een voet (kleiner dan een *toewoeng*); ook: vaas, beker, flool; *pinggan angkik*, een vaas van *angkik*. (Vgl. *djĕmbloeng.*)

**PINGGÉL**, l. van *geulang* zie ald.

**PINGGÉS**, = *pitĕs*, knakken, knappen, doorbreken (van iets hards); verder: breken (b. v. zijn afspraak), geknakt, een knak gekregen hebben (b. v. iemands fortuin); *pinggĕs modalna*, een knak krijgen of gekregen hebben in zijn kapitaal; *minggĕskeun*, iets knakken, doorbreken; *dipinggĕskeun.* (Vgl. *peunggas.*)

**PINGGIR** (eig. Mal.), rand, kant, zoom (van een rivier); soms in plaats van *gigir*, ter zijde van; *di pingger basisir*, aan den kant van het strand; *minggiran*, aan de zijden afzetten, omzoomen (b. v. een kleed), een rand aan of om iets maken, omranden, omboorden; *dipinggiran*, omzoomd of afgezet met.

**PINGGOEL**, versiering op een stijl, pilaar, lijst, enz. (nl. afronding van een hoek of de hoeken); *minggoel*, (een stijl, pilaar enz.) aan den rand of de uiteinden wat bijwerken (b. v. door een randje of iets derg. aan te brengen), afronden.

**PINGGOET**, ngbr.; *radjah pinggoet*, naam van zekere *radjah* (zie ald.).

**PINGIT**, ngbr.; *mingit* (verkl. met *ngèrĕm*, *teu meunang bidjil*), opsluiten, afsluiten (inz. een jongedochter of vrouw op de *loteng*), ophouden, verhinderen, beletten (b. v. een man te nemen); *mingit sorangan*, zichzelf op- of afsluiten, zichzelf verhinderen een man te nemen; *dipingit*; *pingitan* of *pipingitan*, voll. *parĕkan pipingitan*, meisjes die in den harem worden opgekweekt tot bijzitten voor den vorst; *poetri pipingitan*, opgesloten prinses of prinsessen.

**PINGKAL**, naam van een schrijfteeken bij het Javaansche letterschrift, dat de *ij* vervangt, en gevoeglijk door de *y*, ter onderscheiding van de *j*, kan worden weergegeven [zoo schrijft men doorgaans *wadya* voor *wadija*, soms *patya* voor *patija* = *patih*, een enkele maal *sadya* voor *sadija*, enz.; ook het woord *doenya* (zie ald.) behoort aldus geschreven te worden]; - *pamingkal*, idem. (Zie Spraakk. § 6, tafel.)

**PINGKAR**, = 't meer gebr. *ingkar*, zie ald.

**PINGKÉL**, ngbr.; *pipingkĕlan*, = *sosongkolan*, over den grond rollen (b. v. van lachen).

**PINGKOE**, voll. *ki pingkoe*, naam van een boom.

**PINGPING**, het bovenbeen, dij of de dijen; bij een dier het bovengedeelte der achterpooten, schenkel; *motong tjoeroek dina pingping*, iemand den wijsvinger afkappen op eigen dij, sprkw. voor: iemand verklagen, maar er zelf inloopen door medeplichtigheid aan hetgeen de ander gedaan heeft; „een put graven voor een ander, maar er zelf instorten"; *poehoe pingping* k., *tjetjeotan* l., het opperdijbeen, de heupkom, de dij; *pingpingan*, schenkels hebben, van schenkels voorzien zijn.

**PINGPIRING**, ngbr.; *mingpiringan*, iemand begeerig maken; *dipingpiringan*; *mingpiringkeun*, iemand van iets verhalen om de begeerte ernaar bij hem op te wekken; *dipingpiringkeun.*

**PINGPITOE**, zie *pitoe.*

**PINGSAL**, alleen in *kapingsal*, alléén overgelaten zijn. (Vgl. *singsal.*)

**PINING**, naam van een heester, gelijkende op de *hondje*, voll. *tangkal pining.*

**PINOEH** (vgl. *eusi*), vol; *pinoeh koe tali*, vol koorden, geheel met touw omwikkeld; *pinoeh koe manis*, vol van zoet; *pinoeh koe bingoeng*, geheel verslagen, geheel radeloos zijn; *hiroep pinoeh koe prihatin*, het leven is vol leed; *djĕdjĕl-pinoeh*, propvol; *sapinoehpinoehna*, de geheele inhoud; *minoehan*, vullen; inz. iets dat reeds gedeeltelijk gevuld was tot den rand vol maken, aanvullen, bijvullen, geheel vervullen; *dipinoehan sĕdjana*, zijn voornemen (wensch) werd vervuld; *minoehkeun*, iets vol doen zijn, geheel met iets vervullen; *dipinoehkeun*; *kapinoehan*, het vol- of vervuld zijn, volheid.

**PINOETRI** (*b. p.*), = *poetri*, zie ald.

**PINTAS**, = *balikan* en *kali*, keer, maal.

**PINTÉLOE**, ngbr.; *mintĕloe*, voor de derde maal doen, ten derden male; *doeloer mintĕloe* (Tjiandj.), of *sabrajna mintĕloe* (Soem. enz.), kinderen van *doeloer mindo*, of lieden die van eenzelfden *bao* afstammen (vgl. *pindo* en *pat*); *dipintĕloe*, voor de derde maal gedaan worden.

**PINTÉR**, verstandig, wijs, ervaren, kundig, geleerd, bijdehand, vindingrijk; *pintĕr sorangan*, alleen zichzelven voor wijs houden, wijs in eigen oogen; *pintĕr kana dagang*, verstandig in den handel zijn; *pintĕr kana ngadji*, knap zijn in het Koranlezen; *mintĕran*, z. v. a. *ngakalan* (zie *akal*), een list jegens iemand aanwenden, iemand te slim af trachten te zijn; *pipintĕran*, elkander te slim af trachten te zijn; *pipintĕranan*, zich als knap of kundig voordoen, zich wijzer dunken dan anderen, waanwijs, een wijsneus; *mintĕrkeun*, wijs maken; *kapintĕran*, verstand, wijsheid, vernuft, kunde; *elmoe kapintĕran*, philosophie.

**PINTI**, I. ngbr.; *minti*, = *bĕndo* en *nga-*

*bèndo* (zie *bĕndo*); in Z.-B.: den hoofddoek eenvoudig om het hoofd slaan, zóó dat de punt achter komt, die daarna over het hoofd gelegd en van voren ingestoken wordt [gelijk oude lieden gemakshalve wel doen]; in Kad.: garen draaien, *kanteh* ineendraaien, tweernen; *dipinti*, = *dibĕndo*.

II. = *pipi*, wang. P.

III. (Z.-B.), = *gĕloeng*. P.

**PINTJANG**, mank aan den eenen voet (doordat het eene been korter is dan het andere), kreupel; ook: mank gaan, hinken (zie ook bij *gembol*); *gantjang djadi pintjang*, haast maakt mank, z. v. a. „haastige spoed is zelden goed"; *pipintjangan*, als een manke of kreupele loopen, een kreupele nadoen.

**PINTJOEK**, peperhuisje (zakje); *sapintjoek*, één peperhuisje (b. v. met *rampe*).

**PINTJOET**, alleen in *kapintjoet*, = *kapelet* (zie *pelet*), betooverd, medegesleept, geheel door iemand of iets bekoord, geheel onder de macht van iets betooverends zijn of geraken.

**PINTJRAK**, ngbr.; *mintjrak*, z. v. a. *motah*, zich druk bewegen, beweeglijk.

**PINTOE** (Mal.), = *panto*, deur; *mintoe maneh*, z. v. a. *noetoep maneh*, zich sluiten, vanzelf dichtgaan.

**PINTON**, ngbr.; *minton*, zien naar; *dipinton*; *kapinton*, gezien; *mintonan*, 1. naar iets zien, iets bezien; 2. aan iemand laten zien; *dipintonan*; *mintonkeun*, iets laten zien, voorhouden, vertoonen, tentoonstellen; *dipintonkeun*; *pintonan*, teeken waaraan men iets onderkennen kan.

**PIPA**, het Holl. pijp; idem, nl. tabakspijp. (Vgl. *padoedan*.)

**PIPAH**, het Holl. pijp (langwerpig vat); vaatje, inz. botervaatje, tonnetje; *sapipah*, één vaatje (b. v. boter), enz.

**PIPAHOKAN**, zie *pahok*.

**PIPES**, verb. van 't Holl. veepest; idem.

**PIPI**, wang, de wangen; *njĕripipi*, wangpijn; *beureum pipina*, blos. (Vgl. *damsi*.)

**PIPIHI** (Kad.), naam van een klein, zeer fijn gekleurd torretje.

**PIPILINGAN**, de slaap of slapen van het hoofd; *toelang pipilingan*, slaapbeen. (Zie ook *pipilis*.)

**PIPILIS**, de slaap of slapen van het hoofd (ook *palipisan* en *pipilingan* genoemd); *dipipilis*, zich de slapen van het hoofd insmeren (met zalf); *mipilisan*, een ander de slapen (met zalf) insmeren; *dipipilisan*.

**PIPIR**, zijde, kant (ong. = *sisi* en *pongpok*); ook: langs, aan, bij; *pipir batoe*, langs (bij) steenen; *pipir goenoeng*, aan den kant van (bij) den berg; *pipir damar*, bij het licht; *dipipir*, ter zijde, aan, bij; *di pipir imah*, ter zijde van (bij) het huis; *pipireun*, ter zijde van, bij, aan; *pipireun djodjodog*, naast het voetenbankje (vgl. *mapaj* bij *papaj*); - *malipir*, gaan langs, varen langs, langs den kant gaan (vgl. *malipid* bij *palipid*).

**PIPISAN**, steen (al of niet uitgehold) om op te wrijven, wrijfsteen; *laki pipisan*, stamper om mee te wrijven.

**PIPIT**, g. w.; *mipit*, met de hand plukken, afplukken (een blad, bloem of vrucht); *dipipit*; *mipitan*, meerdere dingen afplukken; *dipipitan*. (Vgl. *pĕtik*.)

**PIPITI**, doos (kleiner dan een *sosokan*).

**PIRA** (in het Jav. = 't Soend. *sabaraha*), z. v. a. *koemaha*, hoedanig (doch nimmer als vraagwoord gebezigd (vgl. *ngĕne*); ook wel = *tiba* en *oekoer*, alleenlijk, slechts; *moal pira*, = *moal sakoemaha*, dat is van geen beteekenis! dat is niets! wat zou dat! ook: nietsbeteekenend; *pira koe teuing*, of eenv. *pira koe*, z. v. a. *moal ĕnja*, in geenen deele, volstrekt niet; *sakitoe ge pira-pira!* 't is zoo al redelijk! 't is al mooi zoo! *teu pira teuing*, *teu sapira*, of ook wel *sapira teuing*, z. v. a. *teu sakoemaha*, dat is niets, dat beduidt niets, dat maakt niets uit, dat mag geen naam hebben, dat is geen bezwaar; ook: van weinig beteekenis-, waarde of belang zijn; *dimanah sapira*, iets gering achten; *njapirakeun*, gering schatten, klein achten, iets niet achten, zich aan iets niet storen; *disapirakeun*.

**PIRAK**, 1. van *pĕpĕgatan* (zie *pĕgat*), van echtelieden: scheiden, gescheiden zijn.

**PIRANG**, meestal *pirang-pirang*, = *loba* (maar soms als 1. van *loba* en *reja* gebezigd), veel, zeer veel, zeer velen; *sapirang-pirang*, de geheele menigte; *sapirang-pirang balana*, de geheele menigte van zijn leger; *mangpirang-pirang*, een groote menigte zijn, menigten, bij menigten.

**PIRANGBARA**, = 't meer gebr. *pilangbara*.

**PIRAON** (Ar.), Farao, de bekende koning van Egypte.

**PIRDOES** (Ar., firdaus), het paradijs.

**PIREU**, niet kunnen spreken, stom zijn (vgl. *bisoe*); *torek-pireu*, doofstom zijn; *mireumireu maneh*, zich stom houden.

**PIREUPEUN**, alleen in *kapireupeunan*, iets (b. v. stof) in het oog of in beide oogen hebben.

**PIRIG**, sterk geluid (nl. van de *gamĕlan*); *mirig*, (van de *gamĕlan*) ferm-, krachtig bespelen; *dipirig*, 1. krachtig bespeeld worden; 2. overal heen vergezeld of begeleid worden (P.).

**PIRILIK**, ong. = *perelek*, zie ald.; *mirilik*, kruimelsgewijze afvallen, bij kleine be-

dragen binnenkomen (b. v. winst). Vgl. *poĕroeloek.*

**PIRING**, bord om van te eten, tafelbord, schotel; *piring ĕmas*, gouden bord. (Vgl. *miring.*)

**PIRINGKIL**, ngbr.; *miringkil*, = *ngagareleng* (zie *geleng*), krinkelen, een krinkel of krinkels hebben (z. a. garen of touw); *pipiringkilan*, met vele krinkels zijn, vol krinkels. (Zie ook *bĕntil.*)

**PIRITAN**, hetzelfde als *tai laoek*, uitwerpsel van een visch, drek van visschen; *piritan miloe ĕndogan*, sprkw. = *laoek boeroek miloe midjah*, zie *midjah*.

**PIRMAN** (Perz., farman), bevel.

**PIROEN**, g. w.; *miroen* (*seuneu*), een vuur aanleggen of aanmaken in een *hawoe*; *dipiroen*; *miroenan*, een brandje maken, in brand steken [buiten de *hawoe*, b. v. aanveegsel]; *dipiroenan*; *piroenan*, een vuur [buiten de *hawoe*].

**PIROEROEHAN**, brandstapel, stookplaats, oven.

**PIROES**, (Perz.), voll. *batoe piroes*, een ondoorzichtige-, blauwgroene steen, de turkoois.

**PIROESA** (Skr., parawaça, in de macht van een ander), = *paksa*, dwang; *miroesa*, dwingen, pressen, noodzaken; *dipiroesa.*

**PIROETJA**, ngbr.; *miroetjaän*, z. v. a. *ngamimitian*, aan of met iets beginnen, inz. *panganggoeran dimimitian*, d. i. zoo maar voor de aardigheid (al spelenderwijs) ergens aan beginnen; *dipiroetjaän.*

**PIROEWANG**, zie *roewang* en vgl. *loewang.*

**PISAH**, scheiden, zich afzonderen, gescheiden, afgezonderd, afzonderlijk; ook: vreemd aan iets zijn; *misah*, zich van iemand of iets scheiden, afscheiden; ook: van iets af-gaan of af-zijn, afzonderlijk zijn; *pangmisah*, afscheidingsteeken (z. a. tusschen twee letters); *papisah*, van elkander scheiden, uiteengaan, gescheiden zijn; *pipisahan*, van elkander gescheiden zijn; *misahkeun*, een scheiding maken, iets van iets anders scheiden, van elkander scheiden; *dipisahkeun.*

**PISAN**, een nadrukswijzer, dienende tot versterking van een woord of gezegde, en veelal naar den zin te vertalen met: zeer, geheel, ten volle, volstrekt, of anders weer te geven door den klemtoon (zie Spraakk. § 231); *hade pisan*, heel goed; *loba pisan*, zeer veel; *pada pisan*, terstond; *hanteu pisan-pisan*, volstrekt niet; *sapisan*, ééns, in ééns, in één keer, op eenmaal, voorgoed; *paeh sapisan*, éénmaal sterven; *bejak sapisan*, in ééns of in één keer op of leeg; *barĕng sapisan*, allen op éénmaal; *pada-sapisan*, = *pada-harita*, in ééns, meteen, op hetzelfde oogenblik, terstond; *misan*, omkomen, om het leven komen, sterven, subiet dood; *paeh misan*, morsdood; *doeloer misan*, de verwantschapsbetrekking tusschen lieden die van één grootvader of grootmoeder afstammen: neef, nicht; *sabrajna misan* (waarvoor men ook wel *doeloer sabrajna* zegt), idem; - *kapisanan*, sterven, dood, gestorven; *roeboeh kapisanan*, morsdood neervallen.

**PISĔK**, z. v. a. *roegi*, schade; *dipisĕkkeun*, met schade verkocht of van de hand gedaan worden.

**PISIN** k., *empang* 1, schoteltje (van een kopje), schaaltje, reukschaaltje.

**PISIT**, ngbr.; *misit*, = *tjĕtjĕl*, karig zijn, karig geven; *dipisit*, karig bedeeld worden (b. v. een kind door zijn vader, opdat het niet gulzig of verkwistend worde).

**PISITAN**, naam van een vrucht welke veel overeenkomst heeft met de *doekoeh*, maar eenigszins wrang of bitterachtig van smaak is [de pit heeft koortsverdrijvend vermogen]; *tangkal pisitan*, de *pisitan*-boom.

**PISTA**. (inz. van vrouwen) = *poendoeng*, gemelijk of boos op iemand zijn, een tegenzin in iemand hebben (b. v. een jonge vrouw in den man die haar opgedrongen is), mokken, pruilen; *djeung tjarogena eukeur pista*, zij en haar man waren boos op elkander; *dipista*, = *dipoendoengan*, voorwerp van iemands misnoegdheid of toorn zijn; *mipista*, tegen iemand mokken.

**PISTONG**, slaghoedje (eig. het stiftje voor het slaghoedje); *mistongan*, een vuurwapen van een slaghoedje voorzien; *dipistongan.*

**PIT**, werkw. tusschenw. voor *mipit*, plukken; *sapitna*, een begin gemaakt hebben met plukken.

**PITA** (Port., fita), lint, veterband, veter.

**PITĔMBĔJAN**, zie *tĕmbĕj.*

**PITĔNAH**, = 't meer gebr. *pitnah.*

**PITĔS** (vgl. *tĕs*), = *pinggĕs*, knakken knappen, in stukken knappen of breken, geknapt, geknakt, gebroken; *mitĕskeun*, iets afbreken, b. v. een stengel; *dipitĕskeun.*

**PITEUK**, brems, horzel.

**PITI**, uit genegenheid steeds aan iemand denken. P.

**PITIK**, I. klein kuiken.

II. *Tali pitik*, reepen bamboe (tot bindmiddel gebezigd).

**PITJAMTJAM**, ngbr.; *mitjamtjam*, met elkander spreken over iets, handelen over, verhandelen; *dipitjamtjam*; *mitjamtjamkeun*, iets met elkander bespreken of verhandelen; *dipitjamtjamkeun.*

**PITJANGTJAM**, = 't meer gebr. *pitjamtjam.*

**PITJĔPET** (Z.-B.), zie *tjĕpet.*

**PITJEUN**, g. w.; *mitjeun*, wegwerpen, verwerpen, afstand doen van; ook: een stuk afsnijden van den weg door een korteren weg te nemen; verder s., *ngising* k., *kabeuratan* l., zijn gevoeg doen, stoelgang; overdr.: van iemand of iets afstand doen, iemand de bons geven, iemand links laten liggen; inz. (en dan k., *njĕrahkeun* s., *ngalisanan* l.) zijn vrouw verstooten; *mitjeun diri*, zichzelven verbannen; *mitjeun adat*, van zijn (kwade) gewoonten afstand doen; *mitjeun kapir*, breken met het Heidendom; *dipitjeun*; *kapitjeun*, weggeworpen, enz.; *taja kapitjeunna*, er wordt niets weggeworpen, er valt niets af; ook: geen oogenblik ongebruikt laten; *mitjeunan*, herhaaldelijk of meer dan één voorwerp wegwerpen; *dipitjeunan*; *pipitjeunan*, wegwerpsel, afval, uitschot, puin; ook wel: banneling; *perak pipitjeunan*, verworpen zilver; *pamitjeunan*, = *djarian*, vuilnishoop en derg. (eig. plaats waar men vuilnis of *roentah* kan of mag wegwerpen).

**PITJIS**, I. (Buit. en Tjiandj.), = *kĕtip* (Soem. enz.), dubbeltje; *sapitjis*, één dubbeltje, enz. II. = *kĕris*, zie ald.; *mipitjis*, met een kris executeeren; *dipipitjis*. P.

**PITJOENG**, naam van een boom (zie ook *kĕlĕwĕk*); *oraj pitjoeng*, naam van een slangensoort; *mitjoeng*, 1. niet kunnen *oetah*, *kiih* of *ngising*, inz. ten gevolge van het eten van te veel *pitjoeng*; in 't alg.: niet kunnen loozen wat naar buiten moet; ook: een besloten *bĕngang* of druiper; -in Z.-B. daarenboven: visch conserveeren door middel van jonge *pitjoeng*-noten; *pitjoengan* (Z.-B)., visch op gezegde wijze geconserveerd.

**PITJOENGTJIBOER**, eerst geluk, maar daarna tegenspoed hebben.

**PITNAH** (Ar., fitnah), te verg. met *istori* en *djĕroem*, kwaad aanbrengen, verdacht maken, een valsche beschuldiging uitbrengen; verder: kwaadstokerij, oorblazing, betichting, bekladding, laster; *nejangan pitnah*, valsche beschuldiging zoeken; *mitnah*, kwaad aanbrengen, bekladden, lasteren, betichten, in verdenking brengen; *silih-pitnah*, elkander bekladden, enz.; *mitnahkeun*, iemand in verdenking brengen, kwaad van iemand spreken, iemand slechte dingen ten laste leggen, blameeren, lasteren, betichten, valsch beschuldigen; *dipitnahkeun*.

**PITOE** (Jav.), zeven; *naĕs pitoe* (eig. zevenvoudig onheil), ongelukkige dag; *ninggang naĕs pitoe*, juist treffen op een ongelukkigen dag; *kapingpitoe* (eig. de zevende), zevenmaal (b. v. zoo sterk).

**PITOEWAH** (verb. van *patwa*), raad, les, vermaning, aanwijzing (zooals niet iedereen geven kan); inz.: inlichting hoe men ten aanzien eener bepaalde zaak heeft te handelen; ook: uitsluitsel; *mitoewahan*, iemand raad-, aanwijzing of inlichting geven, iemand terechtwijzen.

**PITOEWIN** (eig. Balineesch), echt, recht, onvervalscht, onvermengd, echt waar, ontwijfelbaar; *ĕmas pitoewin*, echt-, zuiver goud; *oerang Karawang pitoewin*, een echt (geboren) Krawanger; *bogana pitoewin*, het is echt zijn eigen (niemand anders heeft er over te zeggen).

**PITRAH** (Ar., fithrat), een gave (belasting) welke tegen het einde der vasten wordt opgebracht aan de Moh. geestelijkheid en die bestaat in een *koelak* rijst, of de waarde daarvan, per hoofd, d. i. voor ieder die *akil-baleg* is en den Islam belijdt; in Z.-B. ook: inhoudsmaat voor koffie in de hoornschil (verdeeld in twee *oendĕm*); *mitrah*, de *pitrah* opbrengen. (Vgl. *djakat.*)

**PIWARANG**, g. w.; *miwarang*, l. van *nitah*, gelasten, bevelen, zenden; *dipiwarang*; *miwarangan*, iemand *piwarangan* maken; verder: iemand iets gelasten (b. v. te schrijven); ook: iemand zenden, afvaardigen; *miwarangan djalma*, een gezant of gezanten zenden; *dipiwarangan*; *dipiwarangkeun*, aan iemand bevolen worden te doen, te gaan, enz.; *piwarangan*, 1. l. van *titahan*, gezant, bode; 2. l. van *parentah*, bevel, last, gebod. (Vgl. *parentah*, *oetoes*, enz.)

**PLAK-PLIK-PLOEK** (vgl. *ploek*), nab. van het geluid van na elkander op den grond vallende voorwerpen.

**PLANG**, nab. van het geluid van de *kohkol*. P.

**PLANG-PLONG**, zie *plong*.

**PLAS**, = *tjek* II., werkw. tusschenw. voor: houwen, hakken; *saplasna*, = *satjekna*, een houw in 't wilde, hoe die dan ook uitvalle en waarop die ook neerkome.

**PLĔNG**, werkw. tusschenw. voor: suizen voor de ooren, niets hooren (z. a. v. iemand die een oorvijg kreeg); ook: niets vernemen van iemand die heengegaan is, ong. = *amlĕng*.

**PLOEK**, nab. van 't geluid van een op den grond vallend voorwerp.

**PLOK**, klanknab. voor: vallen, op iets vallen of neerkomen (vgl. *tjoplok*, enz.); *plok-plokan*, hoefslagen van een galoppeerend paard.

**PLONG**, (van een uitzicht) onbelemmerd, helder, ruim; *ploeng-plong*, naar alle zijden ruim, enz.; *plongan*, een beetje licht of eenige opening in een zaak gekregen hebben.

**PO** (Chin.), zeker Chineesch kaartspel; *maen-po*, met Chineesche kaarten spelen.

**PODAR**, ngbr.; *modar*, = *kodjor*, k. p. van *paeh*, sterven, crepeeren, dood zijn; *modaran*, dooden, ombrengen; *dipodaran*.

**PODĔNG**, het Holl. pudding; idem.

**PODJOK** (vgl. *djoeroe*), hoek, nl. binnenhoek, inspringende hoek; *di podjok*, in den hoek, achteraf, daar achteraf, daar hooger op; *modjok*, in een hoek gaan, zich in een hoek verbergen, in een hoek een schuilplaats zoeken.

**PODOL**, k. p. van *tai*, drek (zie ook *oetjing* en *tjadoek*); *modol*, k. p. van *ngising*, zijn gevoeg doen, kakken; ook als zelfst. nw. gebruikt, en wel scheldwoord, z. v. a. smeerpoets; *kĕbo modol*, een slordige manier van den hoofddoek te dragen (los om het hoofd, zoo maar omgeknoopt, zitten als een hoop buffeldrek).

**PODONGHOL**, het uitkomen (z. a. de bloem van de pisang), het te voorschijn treden (z. a. een mensch uit zijn woning); *modonghol*, uitkomen, voor den dag komen, naar buiten treden.

**PODOS** (Z.-B.), een onwillekeurig ontsnappende wind (= *bolos*); *kopodosan*, bij ongeluk een wind laten.

**POË** k., *dintĕn* l., tijdruimte tusschen op- en ondergang der zon, dag (vgl. *beurang*); *koerang poë*, op denzelfden dag vertrekken als waarop men gekomen is [hetgeen *pamali* geacht wordt, P.]; *pondok poë pandjang peuting*, overdr.: kort is het leven, lang duurt de doodstoestand; *tĕngah-poë*, middag; *poë ijeu*, vandaag; *poë ajeuna*, vandaag, heden; *kedjo poë*, rijst van den vorigen dag [deze is stijf; zie *leuleus*]; *panon-poë* en *matapoë* k., *srangenge* l., de zon; *sapoë*, één dag, per dag; *sapoëeun* voor één dag; *tiloe poëeun*, voor drie dagen (b. v. medicijnen); *itoeng poëpoë bae*, z. v. a. *hanteu boga rasa lila*, (van den tijd) kort duren, snel voorbijgaan, omvliegen; - *moë*, in de zon zetten, drogen; ook: een dag overblijven; *dipoë*, gedroogd worden in de zon; *kapoë*, in de zon gestaan hebben, gedroogd; - *pojan* (samentr. van *poëan*), even boven den horizon zijn en beginnen warm te schijnen (van de zon); verder: even den dag in, in den morgen; *geura njaring, geus pojan!* word wakker, de zon is reeds boven de kimmen! *rada pojan*, als het reeds een poosje dag is; *hoedjan-pojan*, regen gepaard met zonneschijn; *moëan*, of (gelijk men doorgaans zegt) *mojan*, zich in de zon warmen of koesteren; *haneut-mojan*, de morgenstond [kort na het opgaan der zon, als het na den koelen nacht wat warm gaat worden en men zich in de zon koesteren kan]; *Kadal-mojan* (Bad.), = *tjoekang-beurit*, zie *beurit* (P.); *pamojanan pare*, droogplaats voor de rijst; *kapoëan*, door de zon beschenen, b. v. *djiga tjai kapoëan*, glinsteren als water waarin de zon schijnt; *moëkeun*, iets in de zon (of ook alleen maar buiten) plaatsen om te luchten of te drogen; *dipoëkeun*; *kapoëkeun*, zonder opzet in de zon gedroogd; - *sapopoë* (samentr. van *sapoë-sapoë*), den geheelen dag [insluitende het begrip van iederen dag, dus ook] dagelijks [en dan van den morgen tot den avond]; *sapopoëna*, dagelijks; *poëan* en *keur poëan*, ten dage, ten tijde dat; *dina poëan*, op een bepaalden dag; *keur mangsa poëan lahir*, ten dage toen hij geboren werd; - *popoëan*, 1. een uitgespannen touw of derg. om op te drogen, drooglijn; 2. op sommige dagen, met tusschenruimte van enkele dagen, bij dagen, binnen het bestek van eenige dagen.

**POEDAK**, naam van een boom als de *djaksi*, maar zonder stekels aan de bladeren [hij draagt geurige bloemen].

**POEDĔDĔS**, ngbr.; *moedĕdĕs*, achteruitgaan in zijn zaken, bankroet gaan, niets overhebben of overblijven; *beuki moedĕdĕs beuki moedĕdĕs*, hoe langer hoe meer achteruitgaan.

**POEDIGDIG**, maar doorgaans *moedigdig*, veeren krijgen (b. v. een kale kip), haar hebben, veeren hebben; ook: ongekamd, verward, verwilderd; verder: dik worden; overdr.: in goeden doen komen, in welvaart vooruitgaan, er weer bovenop komen. (Vgl. *moedĕgdĕg*.)

**POEDJA** (Skr., pûjâ; vgl. *poendjoeng* bij *oendjoeng*), het brengen van godsdienstige vereering; *moedja*, offeren aan of op een voorwerp van godsdienstige vereering (b. v. op een graf, met een verwijl ter plaatse); *dipoedja*; *poepoedja*, = *poepoendjoeng*, hulde bewijzen (in godsdienstigen zin), vereering brengen, offeren; *poepoedjaän*, 1. doen als *moedja* (nl. nadoen of spelenderwijs); 2. = het volgende woord *pamoedjaän*, voorwerp of plaats van godsdienstige vereering. (Vgl. *poedji*.)

**POEDJANGGA**, = 't betere *boedjangga*.

**POEDJI**, lof, prijs, roem, glorie (vgl. *alĕm*); *meunang poedji*, roem of glorie hebben, ontvangen of behalen; *matak ngadjadikeun poedji*, tot roem strekken; *moedji*, iemand of iets prijzen, roemen; ook: zich beroemen; *moedji maneh*, zichzelven prijzen; *moedji lampah pribadi*, eigen daden roemen; *dipoedji*; *poedjieun*, te loven, te prijzen, tot roem zijn, prijzenswaardig; *poedjian*, 1. lof, prijs, roem (door iemand ontvangen);

verder: loffelijkheid; 2. op lof gesteld zijn, gaarne lof ontvangen; *poepoedjian*, lofzang, liederen; ook: lofliederen aanheffen, zingen (vgl. *kawih* en *njanji*); *poepoedjieun*, ong. = *ogoan*, naar menschenlof haken (b. v. iemand die den vrome uithangt); *kapoedjian*, voll. *sipat kapoedjian*, lofwaardige eigenschappen; *lampah kapoedjian*, lofwaardige handelingen; *pamoedji*, lof, roem, prijs; *pamoedjian*, 1. door allen geprezen, roemrijk; 2. persoon, voorwerp of zaak over wien (waarover) men roemt, voorwerp van lof; *papakean pamoedjian*, geprezen gewaad. (Vgl. *poedja*.)

**POEDOEN**, ngbr.; *moedoen*, 1. het tegenoverg. van *nandjak* (zie *tandjak*), dalen (b. v. een weg), afloopen, van een hoogte dalen; *oelah seuri eukeur nandjak, tangtoe bakal moedoen*, lach niet als ge stijgt, ge zult zeker straks dalen, sprkw. voor: verhef u niet als u goed gaat, er zullen wel weer eens andere dagen komen (zie ook *lĕmah*; - 2. (Z.-B.) naam van een zeevisch; - *poedoenan*, afloop, daling (b. v. van een weg), helling.

**POEDOT**, = *anadawak*, zie ald.

**POEG**, I. (Kad.), stuk, eind; *tiloe poeg* drie stukken, drie einden (hout b. v.).

II. (Z.-B.), = *djoet*.

**POEGAG**, verkl. met *loepoet* en *kagok*, mislukken, niet tot stand komen, verijdeld raken, in iets gestoord of verhinderd worden of zijn.

**POEGAS** [niet algemeen], hevig aangedaan, diep bedroefd; *poegas tĕmĕn awak kami*, ik ben zeer aangedaan.

**POEGĔR**, naam van een *batik*-soort.

**POEGOEH** k., *kantĕnan* l., gewis, zeker, vast, stellig, bepaald, uitgemaakt, vastgesteld; ook: vooral, inzonderheid; *poegoeh djinis nabi*, inzonderheid als het de profeet in persoon is; *tatjan poegoeh*, nog niet zeker, onzeker; *hanteu poegoeh*, z. v. a. *hanteu oeroes*, zonder orde of regel, zoo maar doen, ongeregeld, wanordelijk, zonder beteekenis, onzinnig, verkeerd, onverstandig, dwaas, onzin; *hanteu poegoeh losna*, het is onzeker waarheen hij gegaan is; *geus poegoeh*, het is zeker; ook: hoeveel te meer; *geus poegoeh moal*, hoeveel te minder; *moegoehkeun*, iets vaststellen, bepalen, bevestigen, verzekeren; *dipoegoehkeun*. (Vgl. *pageuh*.)

**POEGOER**, zonder kruin (van een boom), zonder takken en bladeren daar staan (z. a. een doode boom); ook: slechts één hoorn hebben (b. v. een buffel), den eenen hoorn missen; verder: de eene punt afgebroken (van een schaar, enz.); overdr.: van macht of middelen beroofd; ook: uitsterven, geen nakomeling hebben; *ratoe moal poegoer*, de vorsten sterven niet uit, houden niet op er te zijn, volgen elkander steeds op; *hanteu poegoer-poegoer teuing*, niet gansch en al uitsterven of uitgestorven zijn; *moegoeran*, kaal worden (van een boom), zijn blad verliezen, sterven (b. v. een boom), uitsterven (van een familie of geslacht); *dipoegoerkeun*, kaal gemaakt worden of zijn, van loof beroofd worden of zijn. (Zie ook *moerana*.)

**POEH**, het Holl. voogd; idem; *dipoehkeun*, tot voogd aangesteld worden of zijn.

**POEHARA**, = 't meer gebr. *pohara*.

**POEHATJI**, = 't meer gebr. *pohatji*.

**POEHOE**, (het tegenoverg. van *tjongo*) het dikkere einde (de schacht) van iets, het onderste of ondereinde van iets (b. v. van een plant of boom), de voet van iets; maar ook: het boveneinde van iets, ingeval dit dikker dan het ondereinde is, b. v. het boveneinde van een stok of staf, *poehoe tĕtĕkĕn* (zie ook *leungeun* en *soekoe*); *moentjang laboeh ka poehoe*, sprkw., verkl. met *dek balik ka asal*, te verg. met ons: „de appel valt niet ver van den stam".

**POEHOEN**, begin, aanvang, eerste, voornaamste (vgl. *poeoen*); *mipoehoen*, beginnen; *mangmipoehoenkeun*, voor een ander ergens een begin mede maken; *poehoenan* (Kad.), wat men daags vóór het oogsten van de *pare* in de *poepoehoenan* gereed zet als offer voor Nji Sĕri; ook (ald.): een (vrij) offer aan de hoofden wanneer men een feest geeft; *poepoehoenan*, ook wel eens *pipoehoenan*, hetzelfde als *saoeng sanggar*, een kleine hut, welke bij het begin van den rijstoogst op het veld wordt opgericht en waarin men een offer neerzet voor Nji Sĕri.

II. De holte achter het oor.

III. (Mal.), boom; zie *tangkal* en *kai*.

**POEHOENG** (*b. p.*), = *parĕng*. P.

**POEJANG-PAJENG**, verkl. met *teu poegoeh pipikiran*, (van het hart) in de war geraken of zijn, van streek zijn, verward en verbijsterd zijn. (Vgl. *poejĕng*.)

**POEJANG-PAJINGAN**, = *poejang-pajeng*, zie ald.

**POEJAR**, week, zacht, goed fijn, los (inz. van den grond); *dipoejarkeun*, (van aarde) los-, zacht gemaakt worden.

**POEJĔNG**, in 't alg. = *lijeur*, draaierig, duizelig, draaien voor de oogen; in 't bijz. l. van *rijeut*, hoofdpijn, hoofdpijn hebben.

**POEJOEH**, het wijfje van de *bĕbĕntje* of *pepeko*, wachtel, kwartel [men temt ze om ze met elkaar te laten vechten, waarbij wed-

denschappen worden aangegaan, soms tot een hoog bedrag]; - *kalapa poejoeh*, naam van een klein soort kokospalm; *djambe poejoeh*, dwerg-*djambe*; *angin poejoeh*, dwarrelwind, wervelwind, windhoos.

**POËK**, het tegenoverg. van *tjaäng*, donker, duister; *noe poëk*, wat donker is, duisternis; *pikir poëk* k., *manah poëk* l., donker in 't gemoed; *ki poëk*, naam van een boom; *keur poëkeun*, in het onzekere over iets zijn; *poëkeun ka*, in het onzekere zijn over, niet verstaan; *popoëkan*, (iets) in 't donker doen; *mopoëk*, in het donker doen (b. v. vergaderen); *moëkan*, verduisteren, iemand in het licht staan of zitten; *dipoëkan*; *kapoëkan*, lijd. vorm: 1. gezegd van iemand wien een ander of wien iets in het licht staat; 2. van een licht: verduisterd worden; 3. = *kapaehan*, bewusteloos worden of zijn; - *moëkkeun*, duister doen zijn, verduisteren; *dipoëkkeun*.

**POEKAH**, losgaan, losraken, van iets af gaan, los, van iets af; *moekah*, ong. = *ngalotjotan*, uit elkander doen, vaneendoen, losmaken, uitdoen (b. v. een baadje), lostornen, uittornen; ook: scheiden (b. v. vechtenden, vgl. *sapih*); *dipoekah*.

**POEKĔT**, ngbr.; *moekĕt*, zich vast om iets slingeren, elkaar stijf beethebben (van vechtenden), omstrikken, verstrikken; *kapoekĕt*, verward (b. v. in een strik of web), verstrikt; *kapoekĕt koe panggawe goreng*, verward (verwikkeld, verstrikt, ingewikkeld) in booze werken; *kapoekĕt koe doenya*, verstrikt in het wereldsche leven.

**POEKOEL** (aan het Jav. en Mal. ontleend), klokslag, uur (vgl. *tabeuh*); *poekoel sabaraha?* hoe laat is het? *poekoel lima*, vijf uur; *moekoel*, 1. slaan, verslaan (z. a. in den strijd); 2. vermenigvuldigen (in de rekenkunde, vgl. *larab* en *inkisar*); 3. = *marentah*, bevelen, heerschen over; *dipoekoel*; *kapoekoel*, = *kapeupeuh*, geslagen, verslagen (z. a. in een dispuut); ook: uit het veld geslagen; *poepoekoel* of *pamoekoel*, = *panakol*, voorwerp om mede op een instrument te slaan, trommelstok en derg.; *poekoelan*, vermenigvuldigsom.

**POEK-PEK**, zie *pek*.

**POELAK**, ngbr.; *dipoelakkeun* (Kad.), iets dat in huis in den weg staat (b. v. een tafel) naar buiten brengen.

**POELANG** (vgl. *poelih* en *balik*), terugkeeren, naar huis gaan, terugkeeren van (z. v. a. *mantas*); ook: wat terugkeert of van iets terugkomt, terugbekomen, vergelding; *poelang ti Mĕsir*, terugkeeren van Egypte; *poelang ngarit*, terugkeeren van grassnijden, pas gras gesneden hebben; *poelang poë*, denzelfden dag terugkeeren; *poelang ngaran*, of *ngan poelang ngaran*, verkl. met *paeh di panjabaän*, op reis sterven [zoodat slechts de naam huiswaarts keert]; *poelang piwoeroek*, ter vergelding voor het onderricht; *teu bisa poelang modal*, zijn inkoopsprijs (zelfs) niet voor iets kunnen maken; - *moelang* k., *moelih* l., huiswaarts keeren, tehuiskomst, terugkeeren; ook (doch alleen 't k.-woord): teruggeven, vergelden; *tjaï moelang*, wederkeerend water [dat in zijn loop op een hindernis stuit], draaikolk (zie *poeseur*); *loentjat moelang*, z. v. a. *hanteu tĕtĕp*, onvast; *seureuh moelang*, een sirih-rank welke, in plaats van op te klimmen, zich ombuigt naar den stam; *tjoetjoek-moelang*, = *bakijak*, achterstreek; *dipoelang*, vergolden worden; *papoelang-poelang*, aan elkander teruggeven wat men van elkander heeft; *pamoelang* k., *wangsoelna* l., wedergift [op het ontvangen van een geschenk], tegengeschenk; ook: wederschrijven of antwoord op een schrijven; verder: wederdienst; eindelijk: wat men terugkrijgt van een uitgegeven geldstuk, geld terug; *moelangkeun*, doen teruggaan, naar huis zenden, teruggeven, terugzenden, restitueeren; *dipoelangkeun*; *pamoelangkeun*, *djampe* tot onttoovering, tot banning van den duivel, enz.

**POELANTER**, een kleine *lodong* of bamboezen koker, welken men aan een *kawoeng*-boom, die afgetapt wordt, tegen den grooten *lodong* bindt, om het wegloopen van *lahang* bij eventueel overloopen van den *lodong* te voorkomen [de koker wordt ook eenv. *roewas* geheeten].

**POELAS**, zie *oelas*.

**POELASAN**, naam van een soort *ramboetan* of *toendoen* met korte prikkels; *tangkal poelasan*, de *poelasan*-boom.

**POELASARA** (Skr., purahsara, begeleider), ngbr.; *moelasara*, l. van *ngamoemoele* en van *ngarawatan*, verplegen, verzorgen (inz. van een kranke of een doode); *dipoelasara*.

**POELĔM**, naam van een niet nader te omschrijven edelgesteente.

**POELĔN**, zacht (inz. van vruchten of pitten), rul (b. v. *kedjo*), gemakkelijk te bijten, gemakkelijk door de keel glijden (b. v. *kĕlĕwih*, kastanje, *hoewi dangdeur*, enz.); *daoen poelĕn* (Kad.), een hoog opgaande klimplant, waarvan de *beuti* in den schralen tijd (als aardappel gekookt) gegeten wordt; *ngising poelĕn* (Kad.), velerlei afwijkingen van een gezonden stoelgang.

**POELĔT**, ngbr.; *moelĕt*, aandachtig of aanhoudend naar omlaag en ter zijde staren; ook: nastaren; *dipoelĕt*.

**POELIH** (vgl. *poelang*), terugkeeren tot vroegeren (goeden) toestand of staat (de kleeding, de gezondheid, enz.), terugbekomen (b. v. zijn inkoopsprijs); *papakean poelih deui*, weer in de kleeren komen; *soegan banda leungit bisa poelih deui*, misschien zal men de verloren bezitting terugbekomen; *moelih*, 1. van *moelang* en van *balik*, terugkeeren, naar huis gaan; *poelihan*, g. w.; *moelihan*, = *moenahan*, afbetalen, terugbetalen; *dipoelihan*; *dipoelihkeun deui*, iets tot vroegeren staat terug doen keeren.

**POELIJA**, alleen in: *teu njangga poelija*, z. v. a. *teu tahan*, het niet houden kunnen in den strijd, niet kunnen standhouden, geen weerstand kunnen bieden, een aanval niet kunnen verduren.

**POELIR**, = *poeril*, zie ald.; *moelir*, draaien (van winden in den buik), rommelen.

**POELISI**, het Holl. politie; in 't algem.: politie, de politie; in 't bijz. politie-agent, diender.

**POELO**, eiland. (Vgl. *noesa*.)

**POELOEH**, tiental; *sapoeloeh*, tien; *doewa poeloeh*, twintig, enz.; *poeloehan*, bij (in de) tientallen; *moeloehan*, voor tien of tientallen genoeg; *moeloehan poë*, voor tien (of vele) dagen genoeg; *sapoeloehanana*, de tien; *sapĕrpoeloeh*, tiende gedeelte; *sapĕrpoeloehan*, een tiende, het tiende; *mĕrpoeloehan*, vertienen; *dipĕrpoeloehan*; *bapoeloeh-poeloeh*, bij tientallen, verscheidene tientallen.

**POELOEK**, I. ngbr.; *sapoeloek*, = *sahoewap*, een hap, een beet, een mondvol; *moeloek*, 1. z. v. a. *ngala*, inzamelen; 2. = *ngahakan*, eten, gebruiken; ook: schransen; *dipoeloek*; *kapoeloek*, gegeten worden, in den zin van: verkregen of deelachtig worden (b. v. de opbrengst van een land dat men bearbeid heeft), genoten worden, de vruchten van zijn arbeid plukken of genieten; ook = *kamanah*, ter harte genomen worden of zijn; *moemoeloek*, in haast iets gebruiken (b. v. als men op reis zal gaan); *poeloekan*, hap, bete (een ander zie ben.); *tiloe poeloekan*, drie happen of mondvollen; *sapoeloekaneun*, = *sahoewapeun*, een mondje (eten); ook: nederige benaming voor den maaltijd dien men aanbiedt, z. v. a. „een eenvoudige maaltijd"; *roti sapoeloekaneun*, een bete broods, een mondje eten.

II. (Z.-B.), z. v. a. *loehoer*, hoog; *moeloek*, steil omhooggaan, omhoogstijgen, omhoogschieten (z. a. een vogel, vlieger en derg.).

**POELOEKAN**, z. v. a. *boeleudan*, een boom in zijn geheel, een geheele boom; inz. een tegen den grond liggenden boomstam, ongekloofd. (Vgl. *galoegoer*.)

**POELOENG**, g. w.; *anak poeloeng*, aangenomen kind (vgl. *koekoet*), pleegkind; *bapa poeloeng*, pleegvader; *moeloeng*, bijeenrapen, samengaren, oprapen, van den grond opnemen; *dipoeloeng anak*, tot kind worden aangenomen; *moeloengan*, opzamelen, herh. oprapen of opnemen, samenrapen; *ngagĕdag bari moeloengan*, schudden en oprapen, sprkw. voor: 1. iemand vragen doen (*njoewal*) en de leering welke hij geeft voor zich opzamelen; 2. kwaad stoken en met de gevolgen zijn voordeel doen; *dipoeloengan*; *poeloenganeun*, op te rapen dingen (b. v. kennis); *ngarijoeng moengpoeloeng*, allen bijeenzijn; *moengpoeloengkeun*, bij beetjes verzamelen, opgaderen, bijeenleggen, opsparen (b. v. in een spaarpot); *dipoengpoeloengkeun*.

**POELOES**, een soort netel die de grootte van een flinken boom kan krijgen [o. a., met *sareuni*, gebruikt tot middel om te kastijden]; *dipoeloes*, met *poeloes* geslagen of gewreven worden (b. v. een dier, om het boos te maken).

**POELOET**, ngbr.; *moeloet*, inhalen (een touw, een net), een net optrekken of aan land halen; *dipoeloet*.

**POEN**, een voorv. waarvan men zich bedient tegen meerderen of personen die men als zoodanig eert, en dat 1°. geplaatst wordt vóór verwantschapstermen, ter vervanging van het bezitt. voornaamw., b. v. *poen anak*, mijn kind; *poen pamadjikan*, mijn vrouw; *poen akang*, uw oudere broeder, d. i. ik; spreekt men over een derden persoon, dan wordt dit duidelijk gemaakt door het achterv. *na*, b. v. *poen bapana*, zijn vader; – 2°. geheel in denzelfden zin bezigt men het bij de onderteekening van brieven enz., b. v. *sĕmbah poen akang*, de groete van uwen ouderen broeder (mij); plaatst men het voornaamwoord (b. v. *sĕmbah djisimkoering*, de groete van mij), dan laat men *poen* in den regel volgen, zoodat dit dan te staan komt vóór den naam; kortheidshalve kan de geheele onderteekening bestaan uit *poen* met den naam; in dézen zin heeft men het voorv. op te vatten als hebbende de bet. van „uw", of „uw dienstwillige"; — 3°. dient *poen*, eveneens tegen meerderen, ter vervanging van het voorv. *si*, zie aldaar. (Zie verder Spraakk. § 165.)

**POENAH**, I. afgedaan, afbetaald (van schuld), aangezuiverd, vereffend, voldaan; *moenahan*, een schuld voldoen bij afbetaling, bij gedeelten aanzuiveren; *dipoenahan*; *kapoenah*, betaald, afbetaald, voldaan; ook: vergolden (b. v. iemands vlijt door een rijken oogst); *moenahkeun*, *poenah*

doen zijn, geheel afbetalen, geheel aanzuiveren; *dipoenahkeun.* (Vgl. *bebas.*)

II. Bezweren, door bezwering trachten af te wenden (vgl. *pondah*); *pamoenah*, een bezweringsformule om iets af te wenden; *radjah-pamoenah*, idem.

**POENAR**, ngbr.; *moenar*, = 't meer gebr. *ngawaroetah*, vernieuwen, herbouwen; *dipoenar.*

**POENDAH-PINDAH**, zie *pindah.*

**POENDAJ**, I. ngbr.; *moendajan* (Band., = *mepetan*, zie *pepet*, Tjiandj.), l. van *njijaran*, luizen zoeken op iemands hoofd, iemand luizen; *dipoendajan.* (Vgl. *saliksik.*)

II. *Moendaj*, l. van *ngaroengkoep*, uitwerpen (van een net, inz. van een *heurap*); *moendajkeun*, het net uitwerpen; *dipoendajkeun.*

**POENDAK** (vgl. *oendak*), dat gedeelte van den nek dat tegen den schouder zit en waarmede men zware vrachten draagt, schouder, nek; *moendak*, iets op den nek nemen of dragen; *moendak kahinaän*, smaad dragen; *dipoendak*; *poepoendakan*, eeltkussen tegen den nek, vetbult tegen den nek van koeien, *banteng*'s enz., ook wel van vette menschen (vgl. *bondjol*); *moendakkeun*, iets op iemands nek leggen; *dipoendakkeun.* (Vgl. *poendoek.*)

**POENDAT**, I. kort, te kort (van het lijf van een baadje, z. v. a. *poerĕk*; *poendat ati*, = *leutik ati*, kleinmoedig. (Vgl. *poengsat.*)

II. *Moendat*, *moendatan*, hetzelfde als *mĕndat*, *mĕndatan*, zie *pĕndat*. P.

**POENDĔLAK-POENDĔLIK**, zie *poendĕlik.*

**POENDĔLIK**, doch meestal *moendĕlik*, met opgesperde oogen zijwaarts staren; *poendĕlak-poendĕlik*, of *poepoendĕlikan*, nú rechts dàn links met groote oogen kijken, met groote oogen rondkijken. (Vgl. *dĕlek* en *dilak.*)

**POENDI** (Z.-B.), z. v. a. *tarima*, aannemen, aanvaarden. P.

**POENDIRĔNG**, alleen in *poepoendirĕngan*, = *poepoerĕlĕngan*, zie *poerĕlĕng.*

**POENDJOEL**, boven andere personen of voorwerpen uitsteken, uitmunten, uitstekend, uitmuntend, andere (personen of voorwerpen) overtreffen, voortreffelijk, uitnemend, voornaam; ook: er bij, er boven, plus; *djalma poendjoel*, een buitengewoon-, een voortreffelijk mensch; *soedagar poendjoel*, een groot koopman; *roepa poendjoel*, een voortreffelijke gestalte; *patoelna hanteu poendjoel*, niets uitstekends of onderscheidends hebben; *poendjoel sapoeloeh*, plus tien; *poendjoelna mah*, maar vooral, bovenal; *moendjoel*, uitsteken, overtreffen; *moendjoelkeun*, iemand of iets verheffen, hoogelijk eeren of achten; ook: iets vergrooten, overdrijven; *moendjoelkeun maneh*, zich verheffen boven; *moendjoelkeun pangarti*, eigen kennis verheffen of hooger achten dan die van anderen; *dipoendjoelkeun ti*, doen uitsteken boven, verheven worden boven; *kapoendjoelan*, verhevenheid, uitnemendheid, voortreffelijkheid.

**POENDJOENG**, zie *oendjoeng.*

**POENDOEH**, hetz. als *goendoe* I., zie ald.; ook hetz. als *toewa kampoeng*, zie *kampoeng.*

**POENDOEK** (vgl. *poendak*) k., *poengkoer* l., de nek; *njĕri poendoek*, een stijven nek hebben; *poendoek basangkal*, een weerbarstigen nek (die niet dragen wil) hebben; *saloehoerna poendoek tara ngaliwatan hoeloe*, hoe hoog de nek ook is, hij steekt toch niet boven het hoofd uit, sprkw. voor: hoe knap de leerling ook is, hij wint het toch niet van den meester; *moendoek toeoer*, een *pantoen*-woord voor knie.

**POENDOENG**, = *pista*, verstoord zijn, misnoegd, toornig op iemand zijn, boos, gemelijk, uit zijn humeur zijn, mokken, pruilen, kwalijk nemen, verontwaardigd; *poendoengan*, licht boos enz. worden, lichtgeraakt; *moendoengan*, op iemand misnoegd zijn; *dipoendoengan*, gezegd van iemand op wien men misnoegd of toornig is; *moendoengkeun*, iemand boos of uit zijn humeur maken; *dipoendoengkeun.*

**POENDOER**, zie *oendoer.*

**POENDOET** (vgl. *pĕndĕt* I.), g. w.; *moendoet*, vragen om (van een meerdere aan een mindere), vgl. *menta* bij *penta* en *nĕda* bij *tĕda*), eig.: eischen, iets eischen, vorderen, opvorderen; *dipoendoet mantoe*, van iemand verlangen dat hij (des eischers) schoonzoon worde; *pamoendoet*, eisch, vordering, verlangen, opdracht, hetgeen iemand verlangt, enz.; - *poepoendoet*, nú dit dàn dat eischen, onophoudelijk een of ander voor zich vragen; ook: bedienden (z. a. bij een feest) die heen en weer loopen met spijzen of ververschingen om te bedienen; *poepoendoetan*, l. van *pepentaän*, iets dat men eischt; *moepoendoetan*, l. van *nganteuran*, iemand te eten brengen of zenden; *dipoepoendoetan*; *pamoepoendoet*, en *pamoepoendoetan*, l. van *panganteuran*, dat wat aan iemand gebracht wordt (inz. spijze).

**POENG**, werkw. tusschenw. voor: oplaten, in de hoogte doen gaan (inz. van een vlieger). Vgl. *apoeng.*

**POENGAK-PINGOEK**, niet weten hoe men het heeft, wat men ergens van denken moet, of wat men zal aanvangen; ook z. v. a. *roengah-reungeuh*, om zich heen zien,

rondkijken (b. v. iemand die niet weet wat hij ergens van denken moet).

**POENG-APOENGAN**, = *apoeng-apoengan*, zie *apoeng*.

**POENGGAWA**, hetzelfde als *ponggawa*.

**POENGGĔL**, ngbr.; *moenggĕl*, den top (van een plant of boom) afkappen; ook: bij stukken afkappen; *dipoenggĕl*.

**POENGGOE**, ngbr.; *moenggoe*, iets, b. v. een kind, op den schouder dragen, het vasthoudende met de handen [men onderscheidt: *moenggoe dina taktak*, waarbij de gedragene met het gelaat vooruitzit, en *moenggoe dina harigoe*, waarbij de gedragene achteruitzit]; *dipoenggoe*.

**POENGKAL-PENGKOL**, zie *pengkol*.

**POENGKAS**, 1. zich in bepaalde termen uitlaten, een beslissend antwoord geven; 2. = *panganggeusan*, einde, slot, ten einde; *poengkasan tjarita*, het einde van het verhaal.

**POENGKIL**, het dik van vleesch (van dieren of vruchten), dat waar het vleesch het dikste is, het beste stuk vleesch.

**POENGKIR**, soms verkeerdelijk aangenomen stamw. van *moengkir*, zie ald.

**POENGKOER**, zie *oengkoer*.

**POENGLAK**, uitvallen (van een tand); *moenglakan*, tanden wisselen.

**POENGOET** I. (Z.-B.), = *tjokot*, zie ald. II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**POENGPANG**, ngbr.; *moengpang*, ongehoorzaam aan de bevelen zijner meerderen, onwillig te gehoorzamen; *dipoengpang*, gezegd van hetgeen iemand weigert te doen.

**POENG-PĔNG** (samengest. nit *poeng* en *pĕng*), rijzen en dalen, opvaren en weer nederdalen (van meerdere dingen).

**POENGPOEHOENAN**, hetzelfde als *poepoehoenan*, zie *poehoen*.

**POENGPOELOENG**, zie *poeloeng*.

**POENGPOENG**, ngbr.; *moengpoeng*, = *raboel*, in menigte komen; *nangkoda soedagar moengpoeng*, schippers en kooplieden kwamen (bij hem); *dipoengpoengkeun*, doen komen tot (van een menigte).

**POENGPOEROETAN**, zie *poeroet*.

**POENGSAT**, z. v. a. *poerĕk*, kort, te kort, te klein (van allerlei kleeding, b. v. van een broek die slechts tot de kuiten reikt).

**POENTANG**, het zich vasthechten of vastklemmen; ook = *oentang*, 1. van *koetoe*, luis; *moentang*, met de handen aan iets hangen (b. v. aan een boom), zich (hangende) ergens aan vastklemmen, zich aan iemand hangen (hechten) om hem hulp te vragen; *moentang ka Pangeran*, zich vastklemmen aan den Heer, den Heer aanhangen; *galing moentang*, fraai golven of krullen (van haar of baard, zóó dat de eene golf aan de andere raakt of de eene krul in de andere grijpt); *moentangan*, zich aan iets of iemand vasthouden of vastklemmen; ook: iemand gedurig beetpakken; *dipoentangan*; *-poentanganeun*, iets of iemand om zich aan vast te klemmen; *pamoentang*, voorwerp of persoon waaraan men hangt of zich vastklemt; *pamoentangan*, idem; ook: toevlucht.

**POENTA-PENTA**, zie *penta*.

**POENTAR-POENTIR**, zie *poentir*.

**POENTĔN**, korte vorm van *hampoentĕn*, zie ald.; *poepoentĕnan*, (van een bezoeker) herhaaldelijk *panghampoentĕn!* roepen.

**POENTIR**, ngbr.; *moentir*, draaien (b. v. een tolletje of een wiel), wenden, omwentelen; *pĕlĕdoeg moentir*, ronddraaiend-, dwarrelend stof; *poepoentir*, een soort *koeweh* welke, na gebakken (*sangraj*) te zijn, in een *sapoe pare* gedaan en daarin rondgedraaid wordt; *poepoentiran*, al maar ronddraaien; *poentar-poentir*, al maar achterom kijken over beide zijden; *moentirkeun*, iets wenden, omwenden, omdraaien, losdraaien, indraaien, toedraaien; *dipoentirkeun*. (Vgl. *poewih*.)

**POENTIT**, 1. = *anak bĕloet*, jonge aal of paling; 2. = *koentit*, zie ald.; *moentit*, = *ngoentit* en = *noetoerkeun*, iemand of iets naloopen, achternaloopen; *dipoentit*; *moentit-moentit*, aanh. iemand of iets achternaloopen; *dipoentit-poentit*.

**POENTJAK**, top (van een berg), spits; verder: kruin (van een boom).

**POENTJAT-PEUNTJIT**, zie *peuntjit*.

**POENTJĔLAK**, = *poentjak* (niet algemeen).

**POENTJOEH**, ngbr.; *moentjoeh*, = *ngadjodjo*, afgaan op, zich richten naar; *moentjoeh panonna*, hij richtte (doelde) op zijn oogen; *dipoentjoeh*, gericht worden op.

**POENTOENG**, gesnedene, eunuch. (Vgl. *kabiri*.)

**POEOEH**, ngbr.; *moeoehan*, in de gaten de korrels doen (bij het pooten met den pootstok, vgl. *aseuk*); *dipoeoehan*; *moeoehkeun*, de korrels in de gaten doen; *dipoeoehkeun*.

**POEOEK**, vol gedierte (b. v. een wond); ook: overstelpt (b. v. met bezigheden); *moeoek*, = *napoek* (maar: *koedoe djeung ngaroeksak*), in menigte op iets komen of zijn, in menigte zich op iets neerlaten, iets geheel bedekken (b. v. suiker door mieren); *dipoeoek poesing*, bedekt-, vol-, overladen met *poesing* (met drukte); *kapoeoek*, overstelpt.

**POEOEN**, titel van de geestelijke hoofden van de Badoej's, veelal voorafgegaan van het vereerend toevoegsel *girang* [elk van de drie gehuchten der Badoej's heeft zijn eigen *poeoen*, zie „De Badoej's", bl. 28]; vgl. *seurat*.

**POEPOE**, I., g. w.; *moepoe*, = *ngala*, plukken (van alles wat aan boomen of planten zit), bloemen plukken, vruchten inzamelen; *dipoepoe*; *kapoepoe*, = *kadla*, geplukt, ingezameld.

II. Zie bij *tjeuli*.

**POEPOEDAK**, buikriem van een paard.

**POEPOEDJOEH**, ngbr.; *moepoedjoehkeun*, stillen, tevredenstellen, bezighouden (b. v. een kind), bezigheid bezorgen, aan het werk zetten; ook: iemand afleiding (b. v. een amusement) verschaffen; *dipoepoedjoehkeun*. (Vgl. *peupeudjeuh* bij *peudjeuh*.)

**POEPOEG**, ngbr.; *moepoegkeun*, z. v. a. *mejakkeun* (zie *bejak*, alles opmaken; *moepoegkeun tai-kandjoet*, zijn laatste geld uitgeven (b. v. voor een feest, denkende: dit is het laatste); *dipoepoegkeun*; *poepoegan*, verkeerde en weggeworpen *hateup*.

**POEPOEH**, I. versmaat, zangwijs voor *tĕmbang*, *tĕmbang*-wijs.

II. *Moepoeh*, l. van *lintar*, met een *heurap* of werpnet visschen; *moepoehan*, l. van *ngalintaran*, de *heurap* uitwerpen; *dipoepoehan*.

III. Z. v. a. *pĕrang*, strijd, oorlog; ook: *pĕrang-poepoeh*.

IV. (Z.-B.), z. v. a. *poepoel*, zie ald. P.

**POEPOEHOENAN**, zie *poehoen*.

**POEPOEK**, smeersel dat tegen hoofdpijn op het voorhoofd wordt geappliceerd; *moepoek*, iemand zóo insmeren; *dipoepoek*, zich het voorhoofd zóó insmeren; *moepoekan*, iemand het voorhoofd besmeren; *dipoepoekan*; *moepoekkeun*, iemand *poepoek* op 't voorhoofd smeren; *dipoepoekkeun*.

**POEPOEL**, afgeven (van een kleur, z. a. bij wasschen of zweeten) ook g. w.; *moepoel*, inhalen, binnenhalen (b. v. wat men geoogst heeft), belasting of contributie innen; ook: wegnemen, de tafel afnemen, weghalen, beslag op iets leggen, aanslaan, verbeurd verklaren; *poerah moepoel*, inzamelaar (van *padjĕg*, *tjoeke*, enz.); *dipoepoel*; *moepoelan*, iets inhalen, binnenhalen, belasting enz. innen, de tafel afnemen, weghalen; *dipoepoelan*.

**POEPOELIH**, = *popojan*, (aan een gelijke of mindere) mededeelen, berichten, kennisgeven, iemand verwittigen; ook g. w.; *moepoelih*, = *mopojan*, aan iemand mededeeling doen, enz.; *dipoepoelih*; *moepoelihan*, aan iemand mededeelen; *dipoepoelihan*; *moepoelihkeun*, iets mededeelen; *dipoepoelihkeun*.

**POEPOELOER**, = *soegoeh*, onthaal; inz. belooning in voedsel, kippen enz., verstrekt b. v. aan iemand dien men bij zich aan 't werk heeft, en zoo ook = *koelian*, loon; *poepoeloer memeh mantoen*, verkl. met: *tatjan prak digawe geus hajang koelian*, d. i. loon verlangen vóór men helpt, sprkw. voor: de vruchten willen plukken vóór men gezaaid of gearbeid heeft.

**POEPOENDOET**, zie *poendoet*.

**POEPOER**, poeder of blanketsel vervaardigt uit rijstmeel, stuifpoeder; *moepoer*, een ander poederen; *dipoepoer*, zich poederen, zich blanketten, gepoederd of geblanket zijn.

**POEPOERI**, zie *poeri* II.

**POEPOEROES**, zie *poeroes*.

**POEPOES**, l. van *paeh* enz., sterven, gestorven, overleden (vgl. *lalis*); *ratoe poepoes*, 1. de vorst sterft; 2. overleden vorst; *moepoesan*, modern l. van *maehan*, dooden; *dipoepoesan*; *kapoepoesan*, l. van *kapapatenan*, een doode hebben, den dood van iemand te betreuren hebben.

**POEPOET**, uit, afgedaan; ook: afvallen (van het naveltje, zie *poeseur*); verder: niet meer meerderen (z. a. bij het nettenknoopen), voll. *poepoet seuweu* of *poepoet njeuweu* (zie ook *njawa*); in Kad. daarenboven: in bloei staan (van den geheelen rijstakker); *moepoet*, uitblazen (b. v. rook); *dipoepoet*, berookt worden, laten berooken (b. v. tabak); *kapoepoet*, aangerookt, berookt; *poepoetan*, g. w.; *moepoetan*, uitrooken, berooken; *dipoepoetan*; *kapoepoetan*, berookt, aangerookt (van iets dat in den rook is geweest); *moepoetkeun*, l. = *nijoepkeun*, iets uitblazen (b. v. rook, of den geest bij het sterven); in Kad. ook: (van een vrouw) na de baring de geslachtsdeelen boven een smeulend vuurtje berooken, om de kraamzuivering te bespoedigen; - 2. = *mejakkeun* en *noetoepkeun*, ten einde brengen, afdoen; *dipoepoetkeun*. (Vgl. *pĕpĕt* I.)

**POEPOETON**, zie *poetoe* II.

**POER**, werkw. tusschenw. voor: vrijkomen, ontkomen, er van door gaan, loslaten, vrijlaten; *poer koentoel kari toenggoel*, *poer gagak kari toenggak*, de reiger vliegt weg en laat een tronk-, de raaf vliegt weg en laat een boomwortel achter, sprkw. voor: die schuld heeft ging er van door, de borg moet betalen. (Vgl. *lapoer*.)

**POERA** (Skr., pura), paleis of residentie van een vorst. (Vgl. *poeri*.)

**POERABAJA**, naam over een *wajang*-held.

**POERAG** (vgl. *ragrag*); *moerag*, (van dingen) vallen (van een hoogte), afvallen, uitvallen; *maroeragan*, (van meerdere dingen) na elkander vallen, afvallen of uitvallen; *poeragan*, g. w.; *moeragan*, iemand iets afwerpen (b. v. een vrucht van den boom); *dipoeragan*; *moeragkeun*, naar beneden laten vallen, afwerpen (b. v. vruchten, door iemand die in den boom zit); *dipoeragkeun*.

**POERAGA**, aan twee of meer personen iets overgeven om er wat van te maken (b. v. de ingrediënten voor een gebak); verder (in Tomo en omstreken), = *toegoer* en *pantjen*, elk zijn deel hebben van zekeren arbeid, om de beurt moeten uitkomen, om de beurt zekeren arbeid moeten verrichten; *moeragakeun*, een werk onder twee of meer personen verdeelen; *dipoeragakeun*.

**POERAH**, voor, om te, zijn voor, belast zijn met [in samenstellingen z. v. a. *djoeroe* I. en *toekang* II., doch alleen vóór werkwoorden geplaatst, ter aanduiding van iemand die belast is met de uitoefening van datgene wat het werkw. beteekent].

**POERAJ**, uiteenvallen, uiteenraken (b. v. een hoop *kedjo*, een stuk suiker, en derg.), verbrokkelen, verbrokkeld, in stukken gevallen; *moerajkeun*, iets tegen den grond werpen om het te doen verbrokkelen (b. v. een kluit aarde); *dipoerajkeun*.

**POERAK**, g. w.; *moerak* k., *ngadahar* enz. l., (wat men met zich draagt of heeft medegebracht, nl. spijs of drank) gaan gebruiken; ook: zoo iets openmaken (of van vruchten: schillen, in stukken deelen) en gaan eten; en dan verder in ruimer zin: iets eten, van iets eten, verorberen, nuttigen, opeten; *dipoerak*.

**POERANG-PERONG**, zie *perong*.

**POERANTENG**, alleen in *peunggas poerantengkeun* (*b. p.*), = *taroek-pakoekeun*, zie *pakoe* I. P.

**POERA-POERA**, den schijn aannemen van, zich houden alsof, kwansuis, veinzen; *kapoera-poeraän*, veinzerij.

**POERASANI**, voll. *beusi poerasani*, magneet.

**POERAT-PARET**, = 't betere *poerat-perot*.

**POERAT-PEROT**, verkl. met *roeroesoehan*, met haast of in agitatie iets doen, in agitatie of in overhaasting schikkigen maken (b. v. bij ontvangst van een onverwachten gast).

**POERBA**, machtig; *kaliwat poerba*, oppermachtig; *moerba*, macht of oppermacht hebben over, onder zijn macht hebben; *ratoe moerba*, een vorst die oppermacht heeft en uitoefent, oppermachtig vorst; *kapoerba*, onder de macht van iemand zijn; *kapoerbaän*, oppermacht, heerschappij. (Vgl. *poerwa*.)

**POERĔK**, te klein, te kort (inz. van een baadje). Vgl. *poendat* en *poengsat*.

**POERĔLĔNG** (vgl. *pĕlĕng*); *moerĕlĕng* k., *neuteup* l., iemand of iets opmerkzaam beschouwen of gadeslaan, aanstaren; *dipoerĕlĕng*; *poepoerĕlĕngan*, het aanhoudende van *moerĕlĕng*.

**POERĔLIT** (vgl. *poerilit*), achterwaarts in 't rond draaien. P.

**POERĔNGKĔD**, ngbr.; *moerĕngkĕd*, krimpen, kleiner worden (vgl. *mangkĕrĕd*); *moerĕngkĕdkeun*, de hand in gebogen houding (bij het aannemen van iets) niet uitstrekken, maar eeningszins terughouden; *dipoerĕngkĕdkeun*.

**POEREUT**, I. verkl. met *sok meunangan* en te verg. met *bangen*, in den regel gelukkig zijn, in den regel winnen of vangen (b. v. een jachthond); *moereut*, z. v. a. *ngĕmat* (zie *kĕmat*), een *djampe* aanwenden om bij iemand de genegenheid voor zich op te wekken; *kapoereut*, = *kapelet*, zie *pelet*.

II. Stemsleutel (b. v. van een *katjapi*). P.

**POERI**, I. (Skr., vr. van pura), = *poera*, paleis of residentie van een vorst; *patinggi poeri*, opperhofmeester of hofmaarschalk.

II. Ngbr.; *poepoeri*, g. w.; *moeri-moeri*, maar meestal *moepoeri*, verkl. met *geus diala*, *diala deui* en = *ngimeutan*, een nalezing of napluk houden (van bloemen, vruchten, knollen, enz.); ook: met zorg tot in het kleine behartigen, veel zorg aan iets besteden; *dipoepoeri*; *geusan poepoerieun*, ter nalezing; *moepoerian*, op of in iets een nalezing houden; *dipoepoerian*.

**POERIDING**, of wel *moeriding*, opstaan, zich oprichten, overeind staan (van haren, stekels of veeren, inz. van de veeren van een haan die gaat vechten of aan het vechten is); *awak koering moeriding*, mijn haren rijzen te berge; *tingparoeriding*, = *moeriding*, maar van velen; *dipoeridingkeun*, haar of veeren tegen de gewone richting in opstrijken (b. v. de wenkbrauwen). Vgl. *poeringkak*.

**POERIGIL**, bladerloos (ten gevolge van afvallen of afgegeten zijn). Vgl. *rigil*.

**POERIK**, = *ambĕk*, toornig, boos, boos zijn.

**POERIKIL**, ong. = *poeroetjoel*, geen kleeding aanhebben dan alleen een *tjawĕt*; *poepoerikil*, aanh. of gewoonlijk slechts een *tjawĕt* aanhebben; *patingpoerikil*, (van vele personen) slechts een *tjawĕt* aanhebben.

**POERIL** (vgl. *oeril*), omgedraaid; *moeril*, omdraaien (een schroef, den knevel, enz.); *dipoeril*; *moeril-moeril*, gekruld; *moerilkeun*, iets omdraaien, aandraaien; *dipoerilkeun*.

**POERILIT**, ngbr.; *moerilit*, gedraaid, omgedraaid, ineengedraaid; ook: zich draaien, op zijde wenden (staande of zittende); *tangga-moerilit*, wenteltrap; *paralat-poerilit*, zich links en rechts wenden, nú naar dezen dàn naar dien kant wenden (b. v. iemand die in moeite zit).

**POERING**, 1. algemeene naam voor alle

croton-soorten (P.); - 2. *kajoe poering*, naam van een heester waarvan de jonge bladeren gegeten worden.

**POERINGIS**, ngbr.; *moeringis*, verkl. met *sĕmoe sijeun*, er bevreesd uitzien, de vrees in 't lijf hebben, schrikachtig; *oelat moeringis*, er bevreesd uitzien; *patingpoeringis*, = *moeringis*, maar van velen; *poepoeringisan*, bevreesd of verschrikt om zich heen zien; *parangas-poeringis*, verschrikt om zich heen zien, bevreesd rondkijken (b. v. iemand die onverhoeds aangegrepen wordt). Vgl. *palengos*.

**POERINGKAK**, ngbr; *moeringkak*, = *koekoerajeun*, zich oprichten, rechtop gaan staan (van de haren des lichaams), te berge rijzen, kippenvel krijgen; ook: een koud gevoel in den nek krijgen (b. v. uit vrees of wanneer iemand plotseling een schrik op 't lijf valt), huiveren; *moeringkak nja poendoek*, een gevoel van koude in den nek krijgen; *maroeringkak saboeloe-boeloe*, al zijn haren rezen te berge; *tingpoeringkak*, = *moeringkak*, maar van velen. (Vgl. *poeriding*.)

**POERKOETOET**, naam van een klein torteldulfje (ringduif), ook *titiran* genoemd en bij de Inlanders zeer geliefd.

**POERNA** (vgl. *poer*), 1. korte vorm van *lapoerna*, zie *lapoer*; 2. korte vorm van *sampoerna*, volledig, volkomen, volmaakt.

**POERNAMA** (Skr., pûrnamâ), voll. *boelan poernama*, volle maan.

**POEROEDOEJ-PEUREUDEUJ**, zie *peureudeuj*.

**POEROEG**, I., alleen in *dipoeroegan*, = 't betere *diroeroegan*, zie *roeroeg*.

II. Z. v. a. *meunangan* (van *beunang*), voorspoedig, gelukkig (b. v. een net in het vangen van visch); in Z.-B. z. v. a. *mindĕng*, meer dan eens, gedurig, dikwijls; *sok poeroeg*, nog al eens, van tijd tot tijd.

**POEROEGOEL**, maar meestal *moeroegoel*, zijn eigen weg gaan (zoodat men zich stoort aan recht noch wet), onbesuisd handelen, dol of onbesuisd doordraven (b. v. een jongeling die alle vermaningen in den wind slaat), halsstarrig zijn; verder: aan een meisje of vrouw zijn lust botvieren, een meisje verkrachten (= *maksa*, maar sterker); ook: iemands bezitting inrekenen of wegnemen, *hanteu make bĕbĕnĕran*, d. i. zonder hem vooraf een rechterlijk onderzoek en vonnis te doen ondergaan (= *ngarampas*); *dipoeroegoel*.

**POEROELOEK**, wat afkruimelt of afschilfert (inz. kalk); ook: het vallen van druppels (b. v. zweet); *moeroeloek*, afvallen (b. v. stof of kalk), afkalken, korrelen, afkruimelen, bij beetjes of met een klein straaltje uitloopen (b. v. rijst uit een mand, onder het dragen); *taneuh moeroeloek*, fijne (losse) aarde; *moeroeloekan*, op iets zand, asch of derg. laten loopen, op iets strooien of kruimelen; *dipoeroeloekan*; *moeroeloekkeun*, doen kruimelen, loopen of uitloopen op gezegde wijze; *dipoeroeloekkeun*.

**POEROEN**, s. van *wani*, *sanggoep* en *daek* [gebezigd waar men het kasar- noch het lĕmĕs-woord gebruiken mag of wil), durven, den moed hebben, op zich willen nemen, tot iets willen overgaan, willen, lust hebben, geneigd; *hanteu poeroen*, niet durven, niet willen, enz.; *kapoeroen*, begeerd-, verlangd worden, neiging hebben tot, durf hebben, durf; *koemapoeroen*, s. van (beleefder dan) *koemawani*, zich verstouten; ook: stout, driest.

**POEROENGGOE**, verb. van *paroenggoe*, zie ald.

**POEROENGKOET**, ngbr.; *moeroengkoet*, onjuist voor *maroengkoet*, zie *paroengkoet*.

**POEROENJOES**, verkl. met *alĕman*, gaarne geprezen worden, ijdel.

**POEROES**, ngbr.; *baga-poeroes*, hermaphrodiet; *poepoeroes*, het verdunde einde of de pen van een stuk hout, waarmee het in een ander stuk wordt bevestigd; ook (maar beter *lijang poepoeroes*), het gat in een stuk hout of een wand voor het inzetten van een ander stuk dienende; *moepoeroes*, een *poepoeroes* maken (hakken) in; ook gezegd van een balk die in een muur of wand gaat.

**POEROET** (Z.-B.), naam van een grooten boom met eetbare, zuurachtige vruchten [hij gelijkt veel op den *peusar*]; *djĕroek poeroet*, een *djĕroek*-soort; *poengpoeroetan*, naam van een boompje welks vruchten op *poeroet* gelijken [en die zich als een klit aan iemand hechten].

**POEROETJOEL**, en ook (ofschoon minder goed) *moeroetjoel*, bloot-, ontbloot-, ongedekt-, onbedekt zijn (hetzij van het hoofd of van het bovenlijf); ook: ongewapend; overdr.: ontbloot van middel van bestaan, uitgekleed (van iemand die er warm inzat); *dipoeroetjoel*, ontbloot worden; (van een boom) van zijn takken ontdaan worden; *poepoeroetjoelan*, naakt of halfgekleed rondloopen. (Vgl. *tarandjang*, *boeligir*, enz.)

**POEROETOEL**, = 't meer gebr. *poeroetjoel*.

**POERWA** (Skr., eerste), 1. van *asal* en *sabab*, oorsprong, begin, aanleiding, oorzaak, reden; *oelah poho ka poerwa*, vergeet uw oorsprong (geboorteplaats) niet; *asal-poerwana*, de eerste aanleiding, de grondoorzaak. (Vgl. *poerba*.)

**POERWAKANTI** (sameng. uit *poerwa*, =

*mimiti*, en *kanti*, = *ngiloe*), verkl. met *noe mimiti ngiloe ka* (*noe pandeuri*), zekere „dichterlijke speling", waarbij de laatste lettergreep van een *pada* of regel (doorgaans verdubbeld) herhaald wordt als eerste lettergreep van den volgenden regel. B. v.:

Ajang-ajanggoeng - goeng,
goeng goöngna rame - me,
menak ki mas Tanoe - noe,
noe djadi wadana - na,
naha mana kitoe - toe,
toekang olo-olo - lo,
loba anoe giroek - roek,
roekŏt sakoempĕni - ni,
nijat djadi pangkat - kat,
katon kagorengan - ngan. Enz.

In 't algemeen: herhaling van den eindklank (hetzij aan het begin van den volgenden regel, hetzij aan het eind van dien regel, een soort van rijm dus).

**POESAKA**, erfstuk, reliquie (vgl. *sasaka*); *moesakaĕn*, aan iemand iets vermaken, in of tot erfenis geven; *moesakaĕn banda*, aan iemand zijn goederen vermaken; *dipoesakaĕn*.

**POESEUR**, het stukje navelstreng dat bij pasgeboren kinderen bij de onderbinding aan den navel wordt gelaten; ook: navel (vgl. *oedĕl* en *boedjal*); verder: centrum, middelpunt, b. v. *poeseur nagara*, het centrum der stad; *poeseur boemi*, het centrum der aarde; *njalamĕtkeun poepoet poeseur*, het feest dat soms voor het gelukkig afvallen van het naveltje gehouden wordt; *oedĕlna moeseur*, een bekervormigen navel hebben; *tjai moeseur*, draaiend water (z. a. voor een opening waar het door moet), woelwater, ook *poeseuran* geheeten, draaikolk (vgl. *poelang*).

**POESING**, zorg-, moeite-, drukte-, beslommering hebben, in zorg of moeite gewikkeld, onder zorgen of drukte gebukt gaan; verder: het druk hebben, omloopen of in de war zijn van iemands hoofd (ten gevolge van overkropte bezigheden, tegenspoed, enz.); ook: ten einde raad; *moesing*, het iemand druk of lastig maken; *kapoesing*, beslommering, moeilijkheid, verlegenheid, radeloosheid; *moesingkeun*, het iemand moeilijk of lastig maken, iemand vermoeien door zijn gedrag, iemand ontstemmen of disperaat maken; *dipoesingkeun*; *kapoesingan*, verwarring, verlegenheid, verbijstering.

**POESPA** (Skr., puspa, bloem), naam van een grooten woudboom.

**POESPARAGĔM** (Skr., pusparâga), naam van een gesteente van roode kleur en schitterenden glans, aventurien.

**POESPITA** (Skr., gebloemd, met bloemen); *tjinde poespita*, naam van zekere gebloemde zijden stof; *naga-poespita*, naam van een heester met schoone bloemen.

**POESTI** (Skr., pusti, welstand), ngbr.; *moesti-moesti*, in hooge eere houden; meestal gebruikt men echter den lijd. vorm: *dipoesti-poesti*, hoog worden gewaardeerd, (b. v. een vriend door een vriend) in hooge eere worden gehouden, hoogelijk vereerd worden, nauwlettend worden bewaakt en verpleegd.

**POESTIJASA**, ngbr.; *moestijasakeun* (*b.p.*), z. v. a. *boekti*, zie ald.

**POETANG**, naam van een mandje van klapperblad, inz. dienende voor *wadah bĕrkat*, d. i. om hetgeen men van een feest huiswaarts draagt daarin te doen.

**POETAT**, voll. *tangkal poetat*, naam van een boom als de *ramboetan* [de bladeren worden tot *lalab* gebruikt].

**POETĔG**, naam van een soort vlieg, wel „buffelvlieg" geheeten.

**POETĔR**, omdraai, omgang (b v. om een stad); *moetĕr*, iets doen ergens om heen (b. v. de aarde rondom een plant weggraven); ook: draaien om een spil, ronddraaien (b. v. de wijzers van een klok); *dipoetĕr*; *moetĕrkeun*, iets in de rondte doen, in de rondte zwaaien (b. v. een knods of lans); *dipoetĕrkeun*; *dipoetĕr-poetĕrkeun*, aanh. of herh. in de rondte gezwaaid worden *poetĕran*, 1. een rondloopende weg, weg om heen, singel; *djalan poetĕran dajeuh*, weg om de hoofdplaats heen; 2. een met aarde aan den wortel uit den grond gegraven plant; *pamoetĕr*, spil, windas; *moen bejak pamoetĕrna*, als de spil afgeloopen is.

**POETIH** (Mal.), wit, = *bodas*; *djalma koelit poetih*, blanke, de blanken; *kajoe-poetih*, voll. *tangkal kajoe-poetih*, naam van den boom in de Molukken die de bekende kajoe-poetih-olie (*minjak kajoe-poetih*) oplevert; *moetih*, gedurende eenige dagen slechts rijst met zout eten (als boetedoening, tot verkrijging van een verlangen); *poetihan*, de aan reepen getrokken *pandaj*-bladen welke, na gedroogd te zijn, gebruikt worden om er matten (*samak*) van te vlechten.

**POETIJAH** (Chin., poe ti'ah), ong. = *soedagar*, groothandelaar.

**POETJAT**, I. = *pijas*, bleek (van gelaat), bleek zien, ontdaan, verslagen zijn.

II. Van iets afvallen door los te gaan, uit elkander gaan of zijn (van iets dat in elkaar zat of z. a. van soldeersel), uiteengaan en zoodoende afvallen van het voorwerp waarom het zat; *moetjat*, zich den hoofddoek afdoen, den hoed afzetten, het

hoofd ontblooten; *dipoetjat*; *moetjatan*, iets losmaken (b. v. de *pasangan*); *dipoetjatan*; *pamoetjatan*, plaats waar men de buffels van den wagen afspant (omdat de weg niet meer rijst).

**POETJĔNGIS**, langzaam en ongemerkt naderen. P.

**POETJĔT**, = *poetjat* I.

**POETJOEK**, uiteinde (b. v. van een tak), top (b. v. van een boom of een mast), punt (b. v. van een kris); ook: nieuw spruitje aan een boom of plant (inz. zulk een dat zit aan het uiteinde van een tak); *poetjoek angin*, zie *angin*; *oraj poetjoek*, naam van een slang, nagenoeg gelijk de *boengka*; *tjongo poetjoek*, toppunt; *poetjoeking baris*, voorhoede; *poepoetjoekan*, collect. mv., uiteinden, toppen; *poepoetjoek*, eerste, de eerste, het eerste, beginner, beginsel, aanvang; *pĕrang poepoetjoek*, de eerste (eersten) die ten strijde gaat (gaan); *poepoetjoekna tanda*, het eerste teeken; *poepoetjoeking roesoeh*, de aanvang der onlusten; *poepoetjoek ngaroeksak adil*, beginsel van rechtsverkrachting; *moetjoek*, in een top of punt uitloopen, dicht bij den top zijn (b. v. van een nest); ook *b. p.* voor *loehoer*, zie ald. (P.); *moepoetjoekan*, een eersten aanvang maken, een begin of beginsel maken; *dipoepoetjoekan*.

**POETJOENG**, I. (Jav.), = *pitjoeng*, zie ald.; verder: naam van een *tĕmbang*-wijs; *moetjoeng*, = *baeud*, norsch-, kwaad-, stuursch kijken.

II. Ngbr.; *moetjoeng*, meer dan genoeg, overvloedig; *moetjoengkeun*, een kop ergens op doen (b. v. op een gevulde maat); *dipoetjoengkeun*.

**POETJOENGHOEL** k. p., = *djol* en *datang*, komen, aankomen [waar het woord als werkw. tusschenw. optreedt, wordt het niet door *datang* gevolgd, maar door *aja*].

**POETJOES**, ong. = *djadjantoeng*, het hart van een kip, en in 't alg. van een vogel; van een mensch k.; ook z. v. a. *karĕp*, wensch, begeerte; *leutik poetjoes*, kleinmoedig.

**POETOE**, I. l. van *intjoe*, kleinkind; *poetra-poetoe*, of ook wel *anak-poetoe*, kinderen en kleinkinderen; verder: kinderen van *poetoe*, enz. enz., d. i.: nakroost, nageslacht, nakomelingschap.

II. Naam van een soort van *koeweh*, uit meel en suiker vervaardigd (zie ook *majang* III.); *poepoeton*, stukken of klompen ongevormd goud (in gedaante op de ongevormde *poetoe* gelijkend).

**POETOES**, afgedaan, afgeloopen; ook: beslist (b. v. een rechtzaak); *moetoes*, afdoen, beslissen, uitspraak doen; *noe pimoetoeseun*, die uitspraak zal doen, die scheidsrechter zal zijn; *dipoetoes*; *moetoeskeun*, een zaak afdoen, afhandelen, ten einde brengen, uitmaken, beslechten, beslissen; *dipoetoeskeun*; *poetoesan*, beslechting, beslissing, uitspraak, vonnis; *pamoetoesan*, plaats waar uitspraak gedaan of vònnis geveld wordt.

**POETOET**, verkl. met *ratoening djalma goreng*, of *djalma sok ngagoreng-gorengkeun*, schelm, doortrapte deugniet.

**POETRA** (Skr., putra, kind, zoon) l., *anak* k., *seuweu* s., kind (van iemand, vgl. *moerangkalih*), zoon of dochter van [is het noodig het geslacht aan te duiden, dan zegt men *poetra pamĕgĕt*, zoon, *poetra istri*, dochter]; *kagoengan poetra*, een kind krijgen of hebben; *meunang poetra ti*, een kind krijgen bij; *madya-*, *mamadya-* of *loemadja-poetra*, (van een jongen) op huwbaren leeftijd zijn; *poetradn*, een kind krijgen of hebben; *poepoetra*, een kind verwekken; in geslachtlijsten: gewinnen, gewon; *dipoepoetra*, verwekt worden of hebben; *dipoetrakeun*, zijn kind aan een ander tot kind geven.

**POETRI** (Skr., poetrî, dochter van een vorst, prinses), prinses; *ki poetri*, naam van een grooten woudboom [gelijkende op den ceder: sierlijk loof; dikke, platte naalden; hooge, rechtopschietende stam; prachtig, roodachtig, duurzaam en deugdzaam hout]; *madya-*, *mamadya-* of *loemadja-poetri*, (van een meisje) op huwbaren leeftijd zijn; *gĕloeng-poetri*, haarwrong achter op het hoofd (gelijk meestal door jonge meisjes gedragen wordt); *poepoetrian*, pop.

**POEWA**, mierennest, hangende aan een boom.

**POEWADE**, vertrek of lokaliteit (versierd) waar bruid en bruidegom in staatsie neerzitten, ook wel *kamar panganten* geheeten [oudtijds heette zoo ook het vertrek waar een te besnijden zoon van een aanzienlijke gezeten was].

**POEWAH**, I. (O.-S.) vereerende titel voor vrouwen. P.

II. (O.-S.), melk. (Zie *tji-soesoe*.) P.

**POEWAK**, = *hitoet*, een wind, veest; ook: een wind laten; *moewak*, bij of tegen iemand aan een wind laten, tegen iemand veesten; *dipoewak*.

**POEWA-POEWA** (vgl. *poewa*), benaming voor menschen met zwarte lichaamskleur en gekroesd haar, nl. de Papoewa's.

**POEWARIJAH**, een verouderd woord, verkl. met *rame-rame*, druk, woelig (z. a. op een *karijadn*).

**POEWAS**, voldaan zijn, zijn zin of wensch hebben; inz.: voldaan of tevreden zijn bij

het zien van iemands ongeluk [om reden men dat wenschte of daarin een verdiend loon ziet], leedvermaak hebben; als uitroep: goed zoo! zoo mag ik het! dat is gelukkig! die heeft zijn verdiende loon! *moewas-moewas*, of *moepoewas*, zich vermaken of zijn vreugde betuigen over iemands (zijns vijands) ongeluk; *dipoewas-poewas, dipoepoewas*. (Vgl. *tjotjoh-tjotjoh*.)

**POEWASA** (Skr., upawâsa) k., *saoem* l., vasten (hetzij een voorgeschreven of vrijwillig), de vasten; *boelan poewasa*, de Vastenmaand (9de maand van het Moh. jaar, Ramadan). Vgl. *sijam*.

**POEWAS-PAÏS**, zie *païs*.

**POEWAT**, in het Tangg. wel gebruikt als stamw. van *moewat*, zie ald. P.

**POEWIH**, ngbr.; *moewih*, = *moentir* (zie *poentir*), draaien, omdraaien; *dipoewih*; *moewihkeun*, iets omkeeren of omdraaien; *dipoewihkeun*. (Vgl. *boewih*.)

**POGOG**, z. v. a. *loepoet*, niet tot stand komen, vervallen; *tatamba pogog*, bij gebrek aan beter; *mogog*, weigeren (b. v. te schrijven), een verzoek of noodiging afslaan (hetzij uit onwil of uit onmacht om er aan te voldoen); *mogogan*, iemand (iets) weigeren, zich op grove wijze jegens iemand verontschuldigen; *dipogogan*; *mogogkeun*, iets aan iemand weigeren; *dipogogkeun*.

**POGOR** (vgl. *ogor*), ngbr.; *mogor*, slechte vrouwen naloopen, zich aan de vrouwen verslaven; *dipogor*, (van slechte vrouwen) door een man nageloopen worden, enz.; *pamogoran*, een liederlijk mensch. (Vgl. *motokor* en *latjoer*.)

II. *Oemboel pogor*, verkl. met *dajeuh*, hoofdplaats.

**POGOT**, I. = *těměn*, waar, echt, wezenlijk, van den echten stempel; soms in ongunstigen zin: graag willen, op iets verzot zijn; *ibadahna pogot*, zijn godsvrucht is van den echten stempel.

II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**PO-ANG**, een voortand missen. (Vgl. *ompong*.)

**POHARA**, groot, imposant, krachtig, met kracht, forsch, geweldig, gewichtig, van gewicht, van belang, belangrijk; ook: imposant doen, op groote schaal doen, enz.; *ieu pěrkara pohara*, dit is een zaak van gewicht. (Vgl. *tohaga*.)

**POHATJI**, ook wel *poehatji*, benaming voor een vrouwelijk wezen van goddelijken oorsprong, godin [wordt de naam genoemd, dan gaat doorgaans de titel *nji* vooraf]; *para* (of *pra*) *pohatji*, de godinnen.

**POHENG**, ngbr.; *moheng*, z. v. a. *ngeukeuhan* en *maksa*, bij iemand aanhouden om iets, dwingen; *dipoheng*.

**POHO** k., *hilap* en *lěpat* s., *lali*, l., vergeten, vergeten hebben, vergeten zijn; *pohoan*, vergeetachtig; *popohoan*, onwillekeurig vergeten (b. v. zijn plicht); *dipoho-poho teu lali*, getracht hebben iets te vergeten, maar vergeefs; *kapohoan*, vergeten hebben of zijn; *mopohokeun*, zich er toe zetten om iemand of iets te vergeten, uit zijn geheugen bannen; *dipopohokeun*.

**POHPOL**, z. v. a. *wěleh*, vergeefs, niet geschieden; ook: iets opgeven, van iets afzien, niet willen; *teu meunang pohpol*, niet mogen in gebreke blijven of nalaten; *mohpol*, = *pohpol* (maar als bepaalde wilsdaad), zich onttrekken, iets opgeven, van iets afzien.

**POHPOR**, I. de kolf met verder houten gedeelte van een geweer. (Vgl. *koetjoeboeng* II.)

II. Ngbr.; *mohpor*, vreten, knagen (z. a. witte mieren in hout of wormen in vleesch), doorknagen; *dipohpor*.

**POHPROL**, ngbr.; *dipohprol-pohprol*, te verg. met *dikorowot* en *dikodokan*, met de handen in geroerd worden. P. (Vgl. *pahpral*.)

**POJAN**, zie bij *poë*.

**POJOK**, hoon, spot, belaching; *mojok*, hoonen, bespotten, belachen; *toekang mojok*, spotter; *dipojok*; *pojokeun*, ter bespotting zijn; *mojokan*, iemand aanhoudend belachen, bespotten of verguizen; *dipojokan*; *pojokan*. spotlustige, spotvogel, spotter; *popojokan* en *pamojokan*, iemand die uitgelachen wordt, tot belaching zijn; *kapojokan*, spottend gedoe, spotternij; *pamojok*, bespotting, spot.

**POJONGKOD**, alleen in *popojongkodan*, z. v. a. *dodongkoan*, in gebukte houding doen of gaan.

**POK** (vgl. *pak*, *tjek* en *pek*) k., *soer* l., werkw. tusschenw. voor: gaan spreken ('t geluid van iemand die begint te spreken), 't woord nemen, zeggen, uiten (nader uitgedrukt door *ngomong*, *njěboet*, *ngadjawab*, enz.); *pokna*, hij (zij) zegt of zeide, zeggende, luidende; *pok-pokanana*, de bewoordingen waarin iets bestaat of vervat is (b. v. van een *djampe* of een *kawih*), de inhoud van een spreken, van een verklaring, enz.; ook: de bewoordingen waarvan men zich bedient of bediend heeft; *sapok-pokanana djadi*, al zijn woorden gaan in vervulling; *mokpokkeun*, verkl. met *njatjarekkeun*, zich op ontevreden toon ergens over uiten; verder: gedurig over de lippen gaan, aanhoudend praten over, murmureeren of mopperen over; *dipokpokkeun*.

**POKAL**, eigen zin, eigen lust, eigen begeerte.

**POKEK**, I. voll. *tjalana pokek*, een korte broek die slechts tot boven de knieën reikt; in Bant. = *tjalana*, broek. (Vgl. *oendoerbĕroek*.)

II. Naam van een riviervisch.

**POKO**, I. (Chin.), verwarmingsmiddel (bladeren, enz.), verwarmende pleister; *minjak poko*, de bekende vluchtige olie, sterke pepermuntolie die in kleine hoeveelheid tot verdrijving van pijn ingewreven wordt, b. v. op het voorhoofd of de slapen, tegen hoofdpijn [volgens zeggen kan deze olie ook bereid worden uit de *kapol*-plant]; *moko*, verwarmende bladeren op den buik leggen; *dipoko*; *mokokeun*, een verwarmend middel op den buik aanwenden; *dipokokeun*.

II. Het oorspronkelijke van iets, het origineel, voorbeeld, grondoorzaak; ook: norm, regel, formule.

**POKROL**, = *pakrol*, procureur; *mokrolkeun*, tegen iemand een rechtsgeding aanspannen; *dipokrolkeun*.

**POKSANG**, iemand in zijn aangezicht brutaliseeren of hem allerlei leelijks zeggen, iemand op minachtende wijze bejegenen.

**POLA**, patroon (b. v. van een baadje).

**POLAH**, ong. = *lampah* en *tingkah*, iemands doen, handeling, handelwijze, bedrijf; *taja polahna*, niets doen, zich niet verweren; *tamboeh polah*, een handeling in het onzekere en daarom onnuttig, vergeefs; *tingkah-polah*, iemands doen en laten, gedrag en handelingen, handel en wandel, levenswijze; *sakedah-polah*, zooveel in iemands vermogen is, zooveel men kan of mag; *sapari-polah* (eig. Jav.), in alle opzichten; *sapolah*, één van handeling, eendrachtig (zie ook *lengkah*); *molah*, zich bewegen, zich weren, werken, doen, uitrichten; zich uit zichzelf-, werktuigelijk of automatisch bewegen; ook: in beweging brengen, bewerken, bearbeiden (b. v. een veld); *molah sorangan*, uit zichzelf in beweging komen; *pakarang teu bisa molah*, de wapenen kunnen niets uitvoeren; *dipolah*, actief, = *digawe*, werken, arbeiden; *pomolah*, het in beweging brengen, hanteeren of bewerken van iets, de bewerking (b. v. van den grond); ook: handelwijze; *popolahan*, handelingen, gedragingen; *molahkeun*, iets in beweging brengen (b. v. een zwaard), iets zich doen weren, iets behandelen, flink roeren; in Z.-B. ook = *ngolahkeun*, zie *olah*; *molahkeun gadjah*, een olifant inhouden, aanzetten, bewegingen laten uitvoeren, kunsten laten maken, laten manoeuvreeren; *dipolahkeun*.

**POLENG**, ruit, geruit (van stoffen), met ruitjes. (Vgl. *djamlang* II.)

**POLES** (waarsch. het Holl. polijsten, vgl. echter *poelas*), glazuur, email; *moles*, iets bestrijken of dekken ergens mee (b. v. met verf of verlak), polijsten, verven, vernissen, verlakken, verglazen, emailleeren, vergulden, verzilveren; *dipoles*; *djalma popolesan*, een gepolijst (glad) mensch, een valsch mensch [wiens innerlijk bestaan niet beantwoordt aan zijn voorkomen]; *pamoles*, kwast, penseel.

**POLET**, streep, strepen (z. a. op een *pajoeng* of op een *doedoekoej*).

**POLKA**, het Holl. polka, (van achteren) kortgeknipt haar; *dipolka*, (van 't haar) van achteren kortgeknipt worden.

**POLMAK**, het Holl. volmacht; gevolmachtigde, volmacht, mandaat; ook: procuratiehouder; *soerat polmak*, schriftelijke machtiging, procuratie.

**POLO**, de hersenen; *dahar polo*, hersenen eten [voor kinderen *pamali*: *matak tereh hoewisan*].

**POLOJ**, = *ramboet*, l. van *boeoek*, hoofdhaar. P.

**POLONG**, voll. *katjang polong*, peulen, doperwten, groene erwten.

**POLONGO**, ngbr.; *molongo*, wijd open zijn, wijd open staan; ook z. v. a. *hoŏkeun*, groote oogen opzetten, met groote oogen zien of aanstaren; *tingpolongo*, idem, van velen; *popolongoan*, met groote opgespalkte oogen zien of aanstaren; *palanga-polongo*, al maar met groote oogen rondkijken; *molongokeun*, wijd openzetten, op- of opensperren, ook z. a. de oogen of ooren; verder: (een plek) onbeschreven laten; *dipolongokeun*. (Vgl. *boeka* en *molongpong*.)

**POLOS**, I. niets bijzonders-, niets onderscheidends vertoonen, niets kenmerkends hebben, dus: gewoon; *istri noe teu polos*, een vrouw die iets kenmerkends heeft, die zich boven andere vrouwen onderscheidt (inz. door verstandigheid).

II. *Kĕris polos*, naam van een soort *kĕris*

**POLOSOD**, = 't meer gebr. *porosod*.

**POLOTOT**, ngbr.; *molotot*, groote oogen opzetten, de oogen opspalken of openspalken, met groote oogen staren of iemand aanzien (b. v. van iemand die boos is of een stervende); ook: uitpuilen (van de oogen); *palatat-polotot*, idem, aanhoudend; *popolotot*, woest of dreigend uit de oogen zien; *molototan*, iemand met groote oogen aanzien of aanstaren; *dipolototan*.

**POMA**, of wel (tot verst.) *poma-poma*,

een hulpw., op zichzelf geen beteekenis hebbende, maar dienende tot uitdrukking van een krachtig gebod of verbod [men mag het alleen tegen minderen en gelijken bezigen; tegen meerderen gebruikt men in plaats van *poma*: *moegi*, *moegi oelah*]. Zie verder Spraakk. § 102 V en 104 *b*.

**PON**, I. een nadrukswijzer vóór *kitoe keneh*, *nja kitoe* of *nja kitoe keneh*, evenzoo, desgelijks, geheel op dezelfde wijze; het woordje komt ook, maar zelden, op zichzelf voor, maar is dan te beschouwen als te staan in plaats van de volledige uitdrukking *pon nja kitoe keneh*; verder komt het immer te staan vóór het woord *pilalagi*, zie ald.; - *geus pon*, = *geus soemawonna*, inzonderheid, hoeveel te meer. (Zie Spraakk. § 226.)

II. Het Holl. pond; idem; *sapon*, één pond, enz. (Vgl. *kati*.)

**PONDAH**, ngbr.; *mondah*, sussen, stillen, bepraten; verder: tegenhouden, beletten voort te gaan, iemand in de rede vallen, verbieden (b. v. te weenen); *dipondah*; *pamondah*, het sussen, het tegenhouden, enz.; verder: wat dient om tegen te houden; ook: tegenspraak, tegenredenen.

**PONDENENG**, verb. van *wondeneng*, zie ald.

**PONDOH** (Z.-B.), het jonge blad van den *gĕbang*, waarvan men *agĕl* maakt.

**PONDOK**, I. plaats om te vernachten, huis of plaats waar men overnacht, hut, nachthut, logement; *para-pondok*, zie *sandak*; *pipondokeun*, wat tot nachtverblijf zal dienen; *mondok* k., *koelĕm* l., vernachten, overnachten; in Z.-B. ook (nl. *mondok*) ergens verblijven; *pimondokeun*, zullen (kunnen) vernachten; *mondokan*, vernachten bij, den nacht doorbrengen of logeeren bij; *dipondokan*, gezegd van den persoon bij wien men den nacht doorbrengt; *kapondokan*, te logeeren hebben; *mondokkeun*, doen overnachten, iemand nachtverblijf geven, iemand logeeren; *dipondokkeun*; *pamondokan*, nachtverblijf, rustplaats, pleisterplaats, herberg, logement, legerkamp. (Vgl. *peuting*, *saoeng* en *pasanggrahan*.)

II. K., *pendek* l., het tegenoverg. van *pandjang*, kort, laag; ook: beperkt of bekrompen (van verstand); verder: een einde aan iets maken (b. v. aan een huwelijk); bovendien z. v. a. *singgĕt*, kortelijk, zakelijk, in 't kort; *pondokna*, in 't kort, kortelijk, om kort te gaan; *mondokan*, korter worder; *dipondokkeun*, een einde gemaakt worden aan (b. v. aan iemands *oemoer*, leeftijd of leven).

III. Ngbr.; *popondok* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**PONDONG**, ngbr.; *mondong*, iemand of iets met één of met beide armen omvatten en zoo dragen, (zijn bruid) met beide armen om de heupen vatten en zoo het huis indragen, of ook wel, na afloop der festiviteiten haar naar de *pagoelingan* of slaapstede dragen [wat er zoo bij schijnt te behooren, te oordeelen naar de geschriften]; *dipondong*.

**PONE**, naam van een wild duifje, nagenoeg gelijk aan de *walik*.

**PONENENG**, hetzelfde als *pondeneng*.

**PONES**, voll. *hoë pones*, een gedoornde rotansoort. P.

**PONGAH** (Kw.), z. v. a. *bodo*, onwetend (z. a. een kind).

**PONGES**, (van den neus) geschonden, zonder neus; als g. w.: sla (hem, haar, het) den neus af! *mongeskeun*, (een mensch of dier) den neus afslaan; *dipongeskeun*.

**PONGGAWA** (Skr., punggawa), ergens verklaard met *parentaheun ratoe*, rijksgroote, hofgroote, hoveling, trawant.

**PONGGOK**, I. voll. *gĕloeng ponggok*, zekere manier van het haar op te maken.

II. Z. v. a. *tjokot* en *poengoet*. P.

**PONGGOL**, verkl. met *toelang daoen tjaoe*, de nerf of ribbe van een pisangblad; *ponggolan*, een geheel pisangblad.

**PONGKEL**, alleen in *sapongkel*, een klein deel ergens van, een stuk, een brok, enz.

**PONGKOL**, = *kongkol*, een complot smeden, gemeene zaak maken; *maneh pongkol djeung*, ge hebt gemeene zaak gemaakt met; *sapongkol*, een complot of derg. vormen; *dibawa sapongkol*, in een complot vereenigen.

**PONGPET**, geheel of zoo goed als geheel dicht, nagenoeg verstopt (van een gat of opening, b. v. van den neus, het oog van een naald, enz.).

**PONGPOK**, de smalle zijde van langwerpig vierkante voorwerpen (huizen, doozen enz.), zijde, flank.

**PONGPONG**, ngbr.; *parongpong*, geheel ledig; *kapongpongan*, z. v. a. *kalĕpasan*, zich vergeten, te ver in iets gaan, zich verpraten; ook: door iets (b. v. door de liefde) te ver worden gevoerd, geheel worden medegevoerd; verder z. v. a. *kasĕdĕkkeun*, iets zeggen of doen als gevolg van een geprikkelde gemoedsstemming.

**PONGPORANG**, voll. *ki pongporang*, naam van een boom.

**PONJO** k., *palaj dahar* l., trek tot eten hebben, hongeren, honger hebben; ook: trek, honger; verder: met gretigheid eten of drinken, hongerig, graag (vgl. *halabhab*); *ponjo kana kahakanan*, trek hebben in eten;

*liwat-saking ponjona*, hij had grooten honger, of: hij at met graagte.

**PONTEL**, ngbr.; *montel*, iemand als zijn schim volgen, het opgejaagde wild op den voet volgen (door den jager of de honden); ook van een hond: zijn meester trouw volgen; verder: met iets medegaan, er zich aan vasthoudende; *dipontel*.

**PONTENG**, sterk hellend of glooiend naar beneden; *monteng*, sterk (naar beneden) hellen of glooien, steil naar beneden gaan; ook: recht naar beneden schieten, nederschieten (z. a. b. v. een roofvogel naar een begeerde prooi); *dipontengan*, gezegd van hetgeen waarop zulk een vogel neerschiet; *montengkeun*, iets of iemand met den kop of het hoofd recht naar beneden houden; *dipontengkeun*.

**PONTJOR**, ngbr.; *montjor*, (met het hoofd voorop) ergens in gaan (b. v. in een gat), door een gat kunnen; *montjorkeun*, iets ergens in- of doorsteken; *dipontjorkeun*.

**PONTJOT**, top (van een boom), spits van een berg); *tjongo pontjot*, toppunt. (Vgl. *poentjak* en *poetjoek*.)

**PONTRANG**, met strepen om en om, bij afwisseling (z. a. b. v. op de scheede van een *gobang*: zilver en zwart, of een andere kleur, met elkaar afwisselend); verder: om den anderen keer, om den anderen dag; *gobang pontrang*, of eenv. *pontrang*, een *gobang* met een scheede als pas beschreven; *dipontrang*, 1. om en om (om den anderen) gedaan worden; 2. met een *pontrang* afgehakt worden; *dipontrangkeun bodas*, om de andere een witte streep ergens op maken.

**POÖS**, = *loepoet* en *lapoer*, niet krijgen wat men wenschte (b. v. een meisje), ontgaan; verder: kwijtraken wat men had, te loor gaan of gegaan zijn, kwijt zijn, niet meer hebben, beroofd zijn van; van een vrouw wier kinderen allen dood of gestolen zijn: *poös koe anak*; van een man wiens vrouw dood is: *poös koe pamadjikan*. (Vgl. *pogog*.)

**POPOG**, ngbr.; *mopog*, ontveld (inz. door heet water), zonder bast zijn (geheel of ten deele; zie *papag* II.); ook: rottig; *mopogkeun*, den bast (van een plant of boom) aftrekken; *dipopogkeun*; *popogan*, 1. = *sarib*, staketsel; 2. uitbrander van een hoogere in rang (P.).

**POPOJAN**, = *poepoelih*, een zeggen, mededeeling of verhaal (aan een gelijke of mindere); *kami popojan*, ik deel u mede; *mopojan*, (aan een gelijke of mindere) zeggen, mededeelen, verhalen, iemand verwittigen; *dipopojan*; *mopojanan*, aan iemand mededeelen, berichten, verhalen; *dipopojanan*; *mopojankeun*, iets mededeelen, enz.; *dipopojankeun*; *pamopojan*, of *pangmopojan*, mededeeling, verhaal.

**POPOK**, bestrooid, bedekt (b. v. met zand), bedolven (b. v. onder zand, aarde of modder); *mopok*, iets met klei of derg. besmeren (b. v. om zijn glans te dooven); *dipopok*; *mopokan*, iets besmeren, bestrijken, bepekken, enz.; *dipopokan*; *mopokkeun*, iets (b. v. een geneesmiddel) ergens op smeren, strijken, leggen of drukken; *dipopokkeun*.

**POPOLAH**, zie bij *olah* I.

**POPONOL** (Kad.) = *bĕndo*, zie ald.

**POPOROGOK**, hut (*imah leutik*), stulp.

**POPOROT** (vgl. *porot*), ong. = *peperet*, dat wat men voor het lezen van een *djampe* en derg. betaalt, loon aan een *doekoen* en derg. [bestaande in levensmiddelen, benoodigdheden voor het sirih-kauwen, enz.].

**PORANG** (vgl. *perang*), droge witte klei die veel water indrinkt, pijpaarde, voll. *taneuh porang* [wordt gebruikt tot *angir*, als zeep, en met andere aardsoorten vermengd tot het bakken van pannen, steenen enz.; men verzamelt deze klei, brengt er water op en laat er vervolgens buffels in loopen, *ngaloeloeh*, om de klei te maken tot *taneuh likĕt*].

**POREJAT**, ngbr.; *morejat*, met het hoofd of den kop naar beneden (b. v. afdalen); ook: in rang achteruitgaan; *morejatkeun*, iets of iemand (b. v. een kind) onderstboven houden; *diporejatkeun*.

**POREKAT**, vóór den tijd planten. B.

**PORELENG** (vgl. *poerĕlĕng*), ngbr.; *moreleng*, schuins loopen (b. v. de streep van een stof), schuins dragen (b. v. een bandelier over den schouder), scheef, niet recht (b. v. een gat); ook: iemand schuins nakijken.

**PORERET**, de blik of het schitteren van het oog; *moreret*, z. v. a. *mengret*, onbewolkt, helder (van de lucht), geen wolkje aan den hemel.

**POROG**, een val voor *oentjal*'s en *mĕntjĕk*'s

**POROGOGOG**, k. p. van *patoet*, tronie, uitzicht, voorkomen; *goreng porogogogna*, een leelijke tronie hebben.

**POROJ**, = *rokoj*. P.

**POROLOK**, = *paralak*, in druppels nedervallen (van den regen); *morolok*, (van *kedjopoë*) korrelig zijn, droog geworden zijn; *patingporolok*, in gruis neervallen.

**PORONG**, zwart of vuil op het gezicht (inz. om den neus) hebben, een zwarten snoet hebben; *morong*, iemand iets aansmeren (b. v. koper voor goud), iemand „knollen voor citroenen verkoopen"; *kaporong*, gezegd van iemand die op genoemde manier is beetgenomen.

**PORONGKOL**, ngbr.; *morongkol*, zich ineenrollen, opgerold zijn (b. v. lint); verder: de beenen omhoog trekken, met opgetrokken beenen in elkander zitten; *poporongkolan*, zich om en om rollen of wentelen; *morongkolkeun*, iets oprollen, ineenrollen; *diporongkolkeun*. (Vgl. *perengkel*.)

**PORONGOS**, ngbr.; *morongos*, een dreigend gezicht tegen iemand zetten, iemand dreigend aanzien, een dreigende houding tegen iemand aannemen; *poporongos*, idem, met verst. of aanhoudend.

**POROS**, alleen in *tiporos*, doorheen zakken, in een gat of z. a. door den vloer trappen en naar beneden zakken, doorslippen, doorvallen. (Vgl. *tobros*.)

**POROSOD**, werkw. tusschenw. voor: uit de hand laten; *morosod*, uitzakken, afzakken (b. v. de sarong), uitglippen, uitglijden, uitschieten (b. v. de voet), van een gladde plek glijden; *morosodkeun*, iets laten afzakken, laten glippen, enz.; *diporosodkeun*. (Vgl. *sorosod*.)

**POROT**, = *lesot*, loslaten, uit de hand laten, laten glippen, ontglippen, losraken, uitraken, afraken, van iets af geraken; *kaporotan*, z. v. a. *kapandeurian*, gezegd van iemand wien iets ontgaat of ontgaan is, te laat komen of gekomen zijn, achter 't net visschen.

**PORTENG**, de gewone (nette) wijze van den hoofddoek te dragen [doordat de doek gesteven is, kan hij als een muts op- en afgezet worden]; *diporteng*, zóó den hoofddoek opzetten of ophebben.

**PORTO**, het Holl. porto; briefport, postzegel. (Vgl. *parangko*.)

**POS**, het Holl. post; de brievenpost, posterij; ook: postloods (voor verwisseling der postpaarden); *kahar pos*, postkar voor het brievenvervoer; *kareta pos*, reiswagen; *koemis pos*, postcommies.

**POSO**, voll. *pash poso*, den dood voor iets of iemand willen ondergaan, voor iets of iemand willen sterven; *poposoan*, gevaren verachten, den dood trotseeren.

**POSONG**, I. een soort fuik om paling te vangen.

II. Suikermand (*wadah goela pasir*).

**POSONGKOL**, = 't meer gebr. *sĕgoet*, welgemaakt.

**POSWESĔL**, het Holl. postwissel; idem.

**POT**, = *sot*, werkw. tusschenw. voor: laten glippen, laten gaan, loslaten, ontglippen (nader uitgedrukt door *lepot*); ook: ergens mede opgehouden, er mede uitgescheiden zijn, er niet meer aan doen; *meh pot*, er bijna geheel mee opgehouden zijn; *pot-potan*, nu en dan zonder (b. v. eten) zijn.

**POTET**, sluike oogen hebben (van iemand wiens bovenoogleden naar omlaag hangen, zoodat hij de oogen niet goed openen kan; ook = *petet* en *pongpet*, zie ald.; *si potet*, scheldnaam voor iemand die geen gaatjes in de ooren heeft.

**POTJEL**, g. w.; *motjel*, met den nagel de pit of korrel uit iets nemen, b. v. uit *djagong*; *dipotjel*; *motjelan*, bij herh. zoo pit of korrel uitnemen; *dipotjelan*.

**POTJI**, het Holl. potje; theepot, trekpot, suikerpot.

**POTJOL**, ngbr.; *motjol*, (van een man) zijn lange haar om de kruin geheel of ten deele afsnijden [hetzij om het afgesnedene aan zijn vrouw af te staan voor een *tjamara*, hetzij uit een oogpunt van gezondheid, enz.]; *dipotjol*.

**POTJONG**, = *eundan*, rijstbos van een halve *gedeng*; *sapotjong*, één zoodanig bos, enz.

**POTJOT** (vgl. *pĕtjat*), g. w.; *motjot*, afzetten, ontslaan, van een post ontzetten; *motjot andjeun*, zichzelf afzetten, abdiceeren, afstand doen, zijn ontslag nemen; *dipotjot*. (Vgl. *rorod*.)

**POTLOT**, ook *patlot*, 't Holl. potlood; idem.

**POTOL**, geruïneerd, berooid, tot armoede vervallen; *potol ngadoe*, geruïneerd door het spel; *popotolan*, voll. *bangsat popotolan*, iemand die door slecht gedrag (inz. door *latjoer* en *maen*) tot armoede is vervallen en daardoor weer tot diefstal enz., schurk.

**POTONG**, breken, doorbreken, in stukken breken, gebroken, stuk zijn; ook: doorgeslagen, afgeslagen, afgehouwen; verder: stuk, stuks, bij het stuk; *potong soekoe*, een gebroken been; *potong hoeloe*, den kop afgeslagen; *potong tjangkeng*, de middel doorgeslagen; *sapotong*, één stuk, enz.; *motong*, iets doorbreken, in stukken breken of snijden, stukslaan, doorslaan, doorhouwen, afslaan; ook: aftrekken (in de rekenkunde); snijden (b. v. een weg), dwars loopen over of door (b. v. een weg door een bosch); *motong beuheung*, den hals afsnijden, het hoofd afslaan; *dipotong*, stukgeslagen-, stukgehouwen-, afgehouwen worden, enz.; *motongan*, meerdere dingen in stukken slaan of snijden, enz.; *dipotongan*; *motongkeun*, iets doorbreken, in stukken breken, afslaan, afhouwen, afsnijden; *dipotongkeun*; *potongan*, afgeslagen stuk; in 't algemeen: stuk, deel; verder: aftreksom; ook: stijl, vorm; *popotongan*, een afgesneden stuk, wat ergens van afgeslagen is; inz.: een gescheidene of verlaten vrouw; *pamotongan*, plaats waar een geslacht beest in stukken gehouwen en verkocht wordt,

vleeschhouwerij, vleeschhuis (vgl. *pameuntjitan* bij *peuntjit* en *djagal* I.).

**POTRASOLI**, het Holl. peterselie; idem. P.

**POTRET**, het Holl. portret; idem; *toekang potret*, photograaf; *motret*, photographeeren; *dipotret*.

**PRA**, I. voorv. tot vorming van eenige zelfst. naamw. (Zie Spraakk. § 118*b*.)
II. Samentr. van *para* II., zie ald.

**PRABOE**, zie 't meer gebr. *paraboe*.

**PRABOT**, zie 't meer gebr. *parabot*.

**PRADJI**, = het betere *paradji*.

**PRADJOERIT**, zie *djoerit*.

**PRAH**, korte vorm van *kaprah*, algemeen-, allerwegen zoo zijn, overal of ten allen tijde hetzelfde.

**PRAHOE**, = 't meer gebr. *parahoe*.

**PRAHOELOE**, naam van een plant.

**PRAJATNA**, zie *jatna*.

**PRAJOGA** (Skr., prayoga, gebruik, aanwending) k., *prajogi* l., ong. = *pantĕs* en *lajak*, goed staan, wel staan, passend, behoorlijk, welvoeglijk, eerbaar, deftig, waardig, edelmoedig, betamelijk, geschikt, schoon, welgevormd, welgemaakt, enz.; *prajogana*, of wel *pararĕjogana*, 1. edelmoedige-, waardige handelwijze; 2. (bij *njamboengan* of het bijdragen tot een feest) z. v. a. *mere loba*, veel geven; *dibalĕs saprajogana*, vergolden worden naar behooren; *kaprajogaän*, welvoeglijkheid, deftigheid, waardigheid, geschiktheid, enz.

**PRAJOGI**, l. van *prajoga*, zie ald.

**PRAK**, = *pek*, werkw. tusschenw. voor: de hand slaan aan, hand aan 't werk slaan, ter hand nemen, aanvatten, aan iets beginnen, er toe overgaan iets te doen, een paard enz. bestijgen, enz.; *sarta djeung prakna*, metterdaad.

**PRAKARA** (Skr., geval) k., *prakawis* l., in het algem. = *pĕrkara*, onderwerp, aangelegenheid; in het bijz.: rechtzaak.

**PRAKAWIS**, l. van *prakara*, zie ald.

**PRAKOSA** (Skr., prakaça), zie 't meer gebr. *pĕrkosa*.

**PRALAJA** (Skr.), = 't meer gebr. *pĕrlaja*.

**PRAMEDANI**, ook *pĕrmedani*, vloerkleed, tapijt, karpet (fraaier dan *alkĕtip*).

**PRAMESWARI** (Skr., paramêçwarî, opper-vrouwe), vorstin, koningin (vgl. *pawarang*); *kaprameswarian*, vorstinnelijke kleeding.

**PRANATA**, zie *tata*.

**PRANG**, = 't meer gebr. *pĕrang*.

**PRANGANGAH** (Jav., het gloeien, gloed), alleen in *tingprangangah*, glinsteren, schitteren, stralen (b. v. vorsten of hoofden in prachtgewaad).

**PRANITI**, zie *titi*.

**PRANTOS**, = *parantos*, zie *rantos*.

**PRAPAT**, = 't meer gebr. *parapat*.

**PRAPTA** (Skr.), poëtisch voor *soemping*, komen, aankomen.

**PRAS**, een nu verouderd woord, = *saroewa*, zie *roewa*.

**PRASAPA**, zie *sapa*.

**PRASATYA**, zie *satya*.

**PRASMAN**, voll. *oerang Prasman*, Fransch-man, de Franschen; *nagara Prasman*, Frankrijk; *basa Prasman*, het Fransch.

**PRAS-PRIS**, klanknab. van het vallen van enkele losse regendruppels, beginnen te regenen, druppelen, het druppelt.

**PRATJEKA** (van Skr. cheka), verkl. met *pintĕr* en *bidjaksana*, verstandig, schrander.

**PRAT-PRET**, = *pras-pris*, klanknab. van het vallen van enkele losse regendruppels, druppelen, het druppelt.

**PRAWASA** (O.-S., Skr. parawaça), verwoesting. P.

**PRAWIRA**, zie *wira*.

**PRAWOE**, 't betere *paraboe*.

**PRĔDJAKA** (Indr.), = *djadjaka*, zie ald.

**PREMAN**, = 't meer gebr. *pareman*.

**PRĔSĔN**, het Holl. Pruisen; *oerang Prĕsĕn*, Pruis, de Pruisen; *tanah Prĕsĕn*, Pruisen.

**PRĔSIDEN**, het Holl. president; idem, voorzitter.

**PRĔT**, werkw. tusschenw. voor *pĕgat*, breken; *prĕt eta rara pĕgat*, daar brak het touwtje.

**PRĔWASA**, hetzelfde als *prawasa*.

**PRI**. voorv. tot vorming van eenige zelfst naamw. (Zie Spraakk. § 118*c*.)

**PRIBADI**, 1. s., *maneh*, *diri*, *awak* en *sorangan* k., *andjeun*, *mantĕn* en *salira* l., zich, zelf, zichzelf, eigen; 2. s., *sorangan* k., *njalira* l., alléén, alléén zijn-, doen of ondervinden; *diri pribadi*, zichzelf. (Zie verder Spraakk. § 167—170.)

**PRIBOEMI**, zie *boemi*.

**PRIGĔL**, = *parigĕl*, zie *rigĕl*.

**PRIHATIN** (samengest. uit *pĕrih* en *ati*, door *n* gesloten) k., *pĕrihmanah* l., *pĕrihgalih* l. p., harteleed, hartzeer, kommer, verdriet, rouw; verder: bedroefd, treurig; ook: ernstig, ernstig gestemd, ernst met iets maken, met ernst, stemmig; *koedoe pihatin*, verkl. met *oelah pĕgat angkeuh*, *oelah pĕgat nĕnĕda*, *koedoe hajang meunang*, d. i. ge moet (dat) ernstig begeeren, streef er ernstig naar; *kaprihatinan*, 1. leed, hartzeer, kommer, droefenis, rouw; 2. in droefheid of rouw verkeeren.

**PRIJAJI**, (in vroegeren tijd) persoon of personen met het overbrengen of bezorgen van dienstbrieven belast.

**PRIJANGAN**, voll. *tanah Prijangan*, de

Preanger-Regentschappen, kortheidshalve „de Preanger" genoemd; *oerang Prijangan*, bewoner of bewoners der Preanger. (Zie *hijang*.)

**PRIJAT** (Indr., eig. l. van *paragat*), afgedaan, klaar.

**PRIJATNA**, zie *jatna*, voorzichtig zijn, op zijn hoede zijn.

**PRIJOS** (Indr.), = *parijos*, zie ald.

**PRIWEN** (Indr.), korte vorm van *kĕpriwen*, zie ald.

**PROEK**, werkw. tusschenw. voor: werpen, uitwerpen (van een net); tevens werkw. tusschenw. voor *ngadoekeun*, laten vechten; *proek diadoekeun*, men deed ze met elkander vechten (vgl. *prok*).

**PROENG**, werkw. tusschenw. voor: op den loop gaan, van wal steken, wegsnellen; en ook voor: *pĕgat* of *pĕpĕgatan*, scheiden, van elkander scheiden (van echtgenooten). Zie *djĕmproeng* en *sĕmproeng*.

**PROK**, werkw. tusschenw. voor: ontmoeten, samentreffen (nader uitgedrukt door *aprok* of *amprok*, *papanggih* en *patĕpoeng*).

**PROTESTAN**, het Holl. Protestant; idem; ook: Protestantsch.

**PWA** (O.-S.), hetzelfde als *poewah* P.

**PWAH** (O.-S.), hetzelfde als *poewah*. P.

# R.

**RA**, vierde letter van het Soendan. alphabet.

**RAÄNG**, = *ratĕng*, het aanwezig zijn of bijeenzijn van vele lichten; *raäng loba damar*, daar zijn (of waren) vele lichten.

**RAÄS**, = *raät* (*basa pantoen*), ngbr.; *ngaraäs*, te voet door een rivier gaan, een rivier doorwaden; *eta tjai beunang diraäs*? kan men die rivier doorwaden?

**RAÄT**, ophouden, opgehouden (van den regen), weer droog zijn. (Vgl. *halodo*.)

**RABANA**, naam van een muziekinstrument, bestaande uit drie kleine *tĕrĕbang*'s, die te zamen gebruikt worden.

**RABĔNG**, met zijn velen aan iets bezig zijn (b. v. zoeken), door elkander loopen of snellen (*loba noe laloempatan*); ook van vele dingen: in de lucht vliegen.

**RABI**, I. (Ar., rabbi), mijn Heer (tot of van God).

II. = *bodjo*, vrouw, echtgenoote (vgl. *pamadjikan*); *teu boga rabi*, geen vrouw hebben, niet getrouwd zijn; *anak-rabi*, vrouw en kinderen; *laki-rabi*, man en vrouw worden of zijn, huwen, gehuwd zijn; *rarabi* en *mirabi*, iemand tot vrouw nemen of hebben; *dipirabi*.

**RABIG**, slaphangen (van de borsten eener vrouw); verder: verflensd, haar schoon verloren hebben (van een vrouw); *roebag-rabig*, haar schoonheid kwijt zijn (b. v. een jonge vrouw die er als meisje goed uitzag, nadat zij kinderen gekregen heeft); ook: slap of slordig langs het lijf hangen (van de kleeding).

**RABIOE'L-AHIR** (Ar.), de vierde Mohammed. maand.

**RABIOE'L-AWAL** (Ar.), de derde Mohammed. maand.

**RABOEL**, het komen, aankomen of uitkomen van een menigte. (Vgl. *boel*, *djĕboel*, *boeroeboel* en *moengpoeng* bij *poengpoeng*.)

**RABOET**, g. w., = *tjaboet*; *ngaraboet*, (een plant of planten) met de wortels uit den grond trekken, uitrukken; *diraboet*; *ngaraboetan*, meerdere planten uitrukken; *diraboetan*.

**RABOK**, langharig (van honden).

**RAD**, het Holl. raad; college met rechtsprekende macht, rechtbank, gerecht; ook het lid van zulk een college.

**RADA**, een weinig, een beetje, ietwat, iets, in geringe mate [met volgend bijv. naamw. dienende tot uitdrukking eener vergelijking van meerderheid of minderheid, maar immer in een geringen graad. Zie Spraakk. § 110 *c*.]

**RADANG** k., *koreng* l., puist of puisten op de huid, huiduitslag, schurft. (Vgl. *boedoeg*.)

**RADEN** (zóó meestal in plaats van *rahaden*), titel voor de mannelijke en vrouwelijke leden van den Soendan. hoogen adel (de *menak*). Zie ook *den*, *aden* en *ĕnden*.

**RADEUN** (Bad.), = *radin*. P.

**RADIALLAHOE ANHOE** (Ar., radlia'llahoe anhoe), de vrede zij op hem! [vereerend toevoegsel tot den naam van een kalif].

**RADIG**, ngbr.; *ngaradig*, niet net gekleed zijn, in négligé; *roedag-radig*, slordig-, schunnig of vuil gekleed zijn.

**RADIN** (Kw.), z. v. a. *soedi*, zin-, lust hebben.

**RADJA**, = *ratoe*, vorst, koning, vorstin, koningin; *radja gĕde* of *radja agoeng*, een groot koning; *tjaoe radja*, naam van een der algemeenste en beste pisangsoorten; *ngaradja*, koning zijn, als koning

heerschen; *ngaradjaän*, als koning over een land of volk regeeren, als koning heerschen; *diradjaän*; *karadjaän*, 1. koninkrijk; 2. koninklijke kleeding, koninklijke luister; *korsi karadjaän*, stoel des koninkrijks, koninklijke troon.

**RADJAB** (Ar.), de zevende Mohammed. maand.

**RADJAH**, proloog van een *pantoen of těmbang*, inhoudende de bede om vergiffenis van de goden, voor het geval men in zijn verhaal of geschrift iets mocht zeggen, dat hun onaangenaam is; in 't algemeen = *toembal*, bezweringsformulier (zie ook *pamoenah* bij *poenah* II.); *ngaradjah*, een *radjah* aanwenden; *diradjah*, gezegd van iets of iemand waarover of over wien een *radjah* is gelezen of uitgesproken, ten gevolge waarvan hij b. v. onoverwinnelijk is gemaakt; *ngaradjahan*, over iemand of iets een *radjah* lezen of uitspreken; *diradjahan*. (Vgl. *djampe*.)

**RADJANG**, een soort mes of korte sabel (inz. door vrouwen gebruikt).

**RADJASA** (Skr.), verkl. met *timah kolot*, tin; in Kad. ook = *patri*, tinsoldeer; verder: Berlijnsch zilver [valsche munters maken wel geld van dit metaal]. Vgl. *boedĕng* I.

**RADJASINGA**, syphilis.

**RADJAWALI**, de arend.

**RADJA-WISOENA**, zie *wisoena*.

**RADJĔG**, staan (van velen); in Indr.: houten omheining; *radjĕg wĕsi*, gestreept (Jav.); *ngaradjĕg*, een houten omheining maken; *diradjĕg*.

**RADJEH**, soort vijzel waarin de sirihpruim wordt gestampt ten behoeve van tandelooze personen; *ngaradjeh*, een sirihpruim in een *radjeh* stampen; *diradjeh*.

**RADJEK**, ngbr.; *ngaradjek*, herhalen, verdubbelen (nl. een woord of lettergreep); *diradjek*; *pangradjek*, herhalingsteeken ter verdubbeling van een woord of lettergreep (zie de tafels bij § 6 en 7 van de Spraakk.); men noemt het teeken ook *pangrangkĕp* (zie *rangkĕp*).

**RADJET**, verscheurd, aan flarden, vernield zijn; *roedjat-radjet*, idem, met verst., geheel aan flarden zijn, volkomen vernield zijn; *ngararadjet*, verderven, vernielen, verwoesten; *diraradjet*.

**RADJEUN**, 1. meestal door *sok* voorafgegaan: wel eens, soms, nog al eens, van tijd tot tijd; - 2. z. v. a. *keur parĕng*, b. v. *ari radjeun boga doewit*, als hij (zij) eens geld heeft, als 't geval wil dat hij (zij) geld heeft; *barangpiradjeunan*, zich aanwennen, zich iets tot gewoonte of hebbelijkheid maken; *miradjeunan*, zich iets aanwennen, zich iets tot gewoonte maken, bij een gewoonte blijven; *dipiradjeunan*, tot gewoonte gemaakt-, aangewend worden.

**RADJIM** (Ar.), gesteenigd; *arradjim*, de gesteenigde, de verdrevene, d. i. de duivel.

**RADJIN**, I. vernuftig, naarstig, nijver, vindingrijk, kunstvaardig, kunstig; *karadjinan*, vernuftigheid, naarstigheid, vinding, kunstvaardigheid, industrie, nijverheid, vindingrijkheid: ook: iets kunstigs, kunstig voorwerp.

II. *Boeta-radjin*, van wege duisternis niets kunnen onderscheiden; ook: volstrekte duisternis; *poĕk boeta-radjin*, of (nog sterker) *poĕk mongkleng boetja-radjin*, stikdonker, volslagen duisternis.

**RADJOE** (Z.-B.), een aantal van veertig (bij het tellen van visch).

**RADJOENA**, = Ardjoena.

**RADJOET**, I. ergens van afgescheiden of afgezonderd zijn (b. v. van een feest).

II. Een geknoopte of gehaakte beurs, met of zonder kralen; verder: een fijn netje om geld in te bewaren; in 't algemeen: geldzak, geldbeurs.

**RADJOL**, uitspringen (z. a. een rat uit den val), rondspringen (z. a. visschen in een *boeboe*); verder: op iets toespringen; ook: bij éénen, gedeelten of na elkander aankomen. (Vgl. *djol*.)

**RADLA** (Ar.), veld (zie *Madinah*).

**RADLAT**, hetzelfde als *radla*.

**RAEH**, ngbr.; *ngaraeh*, het een of ander dat reeds af of op zichzelf genomen goed is verfraaien of versieren (waardoor het in waarheid minder fraai of zelfs leelijk wordt); *diraeh*.

**RAGA**, z. v. a. *awak*, lichaam (van een levende); ook (evenals *awak*) z. v. a. *diri*, zich, zichzelven; *mitjeun raga*, z. v. a. *mitjeun diri*, zich wegwerpen, d. w. z. zich er aan wagen; *raraga*, het lichaam, en wel het lichaam zonder ziel; ook: geraamte (van een mensch, een huis, enz.); *ngaraga* en *miraga*, zie bij *soekma*.

**RAGAB**, I. gelijkelijk, te gelijk, eenstemmig, in overeenstemming; *moeloeh bae koe ragab*, (van zangers enz.) volkomen eenstemmig.

II. Beschroomd, schroomvallig; ook: achten dat iets niet voegt; *oelah ragab pipikiran!* wees niet schroomvallig!

**RAGADJI**, zaag; ook g. w.; *tai-ragadji*, zaagsel; *ngaragadji*, zagen, inzagen, afzagen, doorzagen; *diragadji*.

**RAGAG-RIGIG**, zie *rigig*.

**RAGAMANG**, de vingers tot grijpen stellen.

**RAGAMANG-RIGIMING**, zijn schaduw volgen bij kunstlicht, om zich met het korter

of langer worden daarvan te vermaken [gaslantaarns zijn daartoe bijzonder geschikt]. P.

**RAGAP**, = *tjabak* k., *tjandak* l., g. w.; *ngaragap*, de hand op of aan iets leggen, aanraken, aanvatten; *diragap*; *roegoep-ragap*, = *tjabak-tjibik*, nú dit dàn dat aanraken of in de hand nemen, overal aankomen, nú hier dàn daaraan voelen of komen, rondgrijpen.

**RAGA-ROGO**, zie *rogo*.

**RAGAS** (vgl. *rĕgis*), zoo mager als een geraamte, broodmager; *awak lintoeh asa ragas*, mijn lichaam, dat vet was, komt mij als een geraamte voor.

**RAGĔDĔD**, = 't betere *rĕgĕdĕd*.

**RAGEG**, het kort-, half jankend aanslaan van een troep honden, achter wild; ook van vele menschen: te gelijk en door elkaar tegen iemand praten. (Vgl. *rakek*.)

**RAGĔM**, = *barĕng*, gezamenlijk, te zamen doen, eenstemmig, eenparig, het met elkander eens zijn; *raragĕman*, = *babadamian*, raadplegen, samen overleggen; *ngaragĕman*, zich eendrachtig op iets toeleggen; *diragĕman*; *ngaragĕmkeun*, iets in discussie brengen, het gevoelen van een vergadering over iets vragen; *diragĕmkeun*; *karagĕman*, 1. lijd. vorm, gezegd van iets waarmede iemand instemt; 2. raadsvergadering; *sakaragĕman*, de geheele raad; *paragĕman*, vergadering die in eenstemmigheid handelt.

**RAGET**, verkl. met *pinoeh koe boedoeg*, vol schurft zitten.

**RAGI**, verkl. met *panghaseuman*: een preparaat om te verzuren, of althans een dergelijke werking te doen plaats grijpen. [Men onderscheidt: 1. *ragi ontjom*, dat is *boengkil lain beunang ngeueum*, of *boengkil* die niet in water heeft gestaan; 2. *ragi peujeum*, dat is een preparaat uit *tipoeng bejas* of rijstmeel, *bawang bodas* of witte uien en *djahe* of gember; 3. *ragi apĕm*, waaronder te verstaan is: *batoerna oeroet kamari*, d. i. iets van het oude deeg; men laat namelijk het deeg een nacht staan om te verzuren, en wil men dan nog verder *apĕm* maken, dan laat men een gedeelte van het oude deeg staan voor het nieuwe, of z. a. men zegt: *ninggalkeun eukeur ragi*.]

**RAGIJEUNG**, = 't meer gebr. *ranggijeung*.

**RAGOEM**, g. w.; *ngaragoem*, twee of meer dingen te gelijk waarnemen, beoefenen of uitoefenen (b. v. van een *lĕbe*: twee *bale's* te gelijk bedienen); *diragoem*; *karagoem*, = *karampid*, bij iets inbegrepen worden of zijn, in of onder iets begrepen zijn.

**RAGOK**, verkl. met *pak-pŏk*, werkw. tusschenw. voor het spreken of vragen van velen; *ragok pada nanja*, zij vroegen.

**RAGRAG**, (van menschen) k., *geubis* l., vallen (van een hoogte, vgl. *laboeh*); in 't algemeen (doch alleen 't k.-woord), vallen, afvallen, neerstorten, naar beneden storten; overdr.: belanden; *ka mana ragragna?* waar is het neergevallen? waar is het beland? (zie ook *moerag* bij *poerag*, en *talak*); *karagragan*, lijd. vorm, gezegd van het voorwerp waarop iets valt, neerkomt of gevallen is; - *ragragan*, vallen (van meerdere dingen na elkander); *ragragran tji-panon*, tranen storten; *ngaragragkeun*, iets laten vallen, naar beneden storten, doen vallen op, werpen in; ook: afwerpen (b. v. een paard zijn berijder); *diragragkeun*.

**RAHAB**, ngbr.; *ngarahab*, iemand uitrusten, voorzien van kleeding enz., in iemands behoeften voorzien; *dirahab*; - *rarahab*, = *rarangken*, tuig (z. a. van een rijpaard); *ngararahaban*, optuigen; *beunang ngararahaban*, opgetuigd; *dirarahaban*; - *rahaban*, een woord om *heurap*'s te tellen, stuk, stuks.

**RAHADEN**, meestal samengetr. tot *raden*, zie ald.

**RAHADJĔNG**, l. van *rahajoe*, zie ald.

**RAHAJAT**, of wel *rajat* (Ar.), onderhoorige, dienstbare, onderdaan, de onderhoorigen of onderdanen [voorheen in 't bijz. personen die voor Inl. hoofden en ambtenaren diensten presteerden en daardoor van andere heerendiensten vrijgesteld waren].

**RAHAJOE** k., *rahadjĕng* l., vrij van leed of rampen, niet door leed getroffen, het gevaar ontkomen of ontkomen zijn, ongedeerd, vrij, behouden [altijd in dézen zin, dat men niet getroffen is door het leed, het gevaar enz. dat dreigde, terwijl *salamĕt* beteekent dat men eruit behouden is, er dus wel in geweest, maar er niet in omgekomen is]; *rahajoe koe*, ontkomen aan, vrijblijven van, verschoond door of van; *ngarahajoekeun*, ongedeerd doen blijven; *dirahajoekeun*; *karahajoean*, ongedeerdheid, bevrijding, welzijn, welstand, voorspoed, vrede; *nĕda karahajoean*, vrede vragen.

**RAHARDJA**, = 't meer gebr. *hardja*.

**RAHEUT** k., *tatoe* l., wond, gewond zijn; *raheut manah*, een hartewond hebben; *ngaraheutan*, iemand een wond toebrengen, wonden, verwonden; *diraheutan*; *karaheutan*, gewond geraakt.

**RAHIM** (Ar.), barmhartig, ontfermend. (Zie *rahman*.)

**RAHMAN** (Ar.), de barmhartige, erbarmer; ook: barmhartig zijn. (Vgl. *rahim* en *rahmat*.)

**RAHMAT** (Ar.), ontferming, erbarming,

barmhartigheid, genade (vgl. *rahim* en *rahman*); *moelih ka rahmatoellah*, teruggekeerd (huiswaarts gegaan) tot de barmhartigheid Gods, d. i. overleden.

**RAHNGAP,** = *reuhngap*, naar adem snakken. P. (Vgl. *renghap.*)

**RAHOEH,** ngbr.; *rahoeh-rahoeh*, verzuchtingen; *ngarahoeh*, blazen, hijgen (van vermoeienis), zuchten (van verbazing, verslagenheid, verdrietigheid, over de onverbiedelijkheid van een kind, enz.); *roehah-rahoeh*, al maar zuchten; ook: naar adem snakken; *roemahoeh*, een zucht of zuchten slaken; *tingroemahoeh*, idem, van velen. (Vgl. *renghap* en *hoemandeuar.*)

**RAHOEL,** grootspreken, snoeven, zwetsen, overdrijven, liegen; verder: bluf, snoeverij; *djalma rahoel*, een blaaskaak. (Vgl. *soewaban* en *rahong* I.)

**RAHONG,** I. = *rahoel*, zwetsen, snoeven, grootspreken, overdrijven, liegen; *rarahong*, idem van velen.

II. In Z.-B.: een bosch aan den oorsprong eener rivier.

**RAHRAH,** g. w.; *ngarahrah*, visiteeren, doorzoeken (b. v. iemands papieren of kasten); ook: huiszoeking; *dirahrah.*

**RAÏ** (vgl. *raraj*), aangezicht; *malik raï*, (van de ondergeschikte hoofden) hun opwachting maken met hun echtgenooten bij den nieuwen superieur (hetzij een *wadana*, *bopati* of vorst) en dezen geschenken aanbieden [eig.: zich van den vroegeren superieur af- en den nieuwen toewenden].

**RAJ,** werkw. tusschenw. voor: donker worden, en voor: bleek worden; *raj pijas*, hij werd bleek, hij verbleekte; *roej-raj*, 1. zich huiverig gevoelen; 2. z. v. a. *rirjakan*, zie *rijak* I. (Vgl. *raraj* en *braj.*)

**RAJA** (Kw.), z. v. a. *gĕde*, groot (niet algemeen); *hari-raja*, z. v. a. groote dag, gelijkluidend met *lĕbaran*, zie ald.; *djalan-raja*, de groote weg of postweg, doorgaans *djalan gĕde* geheeten.

**RAJAGOENG** (waarsch. uit het Mal.), voll. *boelan Rajagoeng*, een andere naam voor de maand *Doelkaïdah.*

**RAJAH,** g. w.; *ngarajah*, wegnemen, plunderen, buitmaken, rooven; *anoe beunang ngarajah*, het door plundering verkregene, het geroofde, roof; *dirajah*; *ngarajahan*, berooven, uitplunderen; *dirajahan.* (Vgl. *djarah.*)

**RAJAP,** een verspreide menigte (z. a. b. v. paarden, schapen of herten op een veld), zich door elkander bewegen, wemelen, krioelen (b. v. lieden die een vorst volgen of menschen op een oorlogsveld); *rajap ngarala boewah*, het wemelde van lieden die vruchten van de boomen haalden. (Vgl. *karajap.*)

**RAJAT,** = *rahajat*, onderhoorige, onderdanen; *sarajat-rajatna*, met al zijn onderdanen.

**RAJI,** l. van *adi*, jongere broeder of zuster [mannen van goeden stand noemen zóó veelal tevens hunne echtgenooten, en ook anderen noemen haar vaak aldus, wanneer zij tot den meerdere van diens echtgenoote of gemalin spreken; een liever woordje (*b. n.*) is *aji*]; *dipiraji*, door iemand (een vreemde) jongere broeder of zuster geacht of genoemd worden; *kapiraji*, hetzelfde.

**RAJOED,** neerhangend en groot zijn (van de borsten eener vrouw).

**RAJOENGAN,** verkl. met *lar hidji bogoh ka dinja*, *lar deui bogoh deui*, (van beide geslachten) veel liefjes of liefhebbers hebben, op de heele wereld verliefd zijn, met iedereen het houden, ongebonden, losbandig; van een kind: alles en nog wat willen hebben.

**RAKA,** l. van *kakang*, oudere broeder [lieden van goeden stand noemen zoo zichzelf, sprekende tot een jonger verwant of vriend, dan wel tot de echtgenoot; ook noemt zoo veelal onder hen de vrouw haren echtgenoot of gemaal, terwijl ook anderen, sprekende over den ouderen broeder van iemand van goeden stand, hem alzoo betitelen]; *dipiraka*, door een ander (een vreemde) *raka* genoemd of geacht worden; *kapiraka*, hetzelfde.

**RAKAÄT** (Ar., vgl. *roekoe*), buiging van het bovenlichaam bij het gebed; ook: de afdeelingen waarin het voorgeschreven gebed verdeeld is, elk bestaande uit twee tot vier buigingen, vergezeld van het uitspreken van formulieren, enz.; *salat tiloe rakaät*, een gebed van drie buigingen.

**RAKATJAK,** ngbr.; *ngarakatjak*, verkl. met *lĕboer*, kapot (in overdr. zin); *awak aing ngarakatjak*, 't is voor mijn gevoel of mijn lichaam kapot is, ik ben er kapot van; *ngarakatjak atina*, het hart brak hem.

**RAKEK,** gepiep van jonge en kleine dieren (b. v. van jonge honden; hetzelfde wat bij vogels *retjet* heet).

**RAKĔT,** = *rapĕt*, kleven, kleven aan, zich hechten of gehecht zijn aan, verkleefd; (van den buik) ledig, zóó dat de wanden aan elkander kleven; *anoe rakĕt di awak*, wat aan het lijf kleeft, wat men op het bloote lijf heeft of draagt; *djoekoet rakĕt*, naam van een grassoort; *rakĕting sosobatan*, hechte vriendschap; *ngarakĕtan*, aan iets kleven of vastgekleefd zijn; ook: aan iemand kleven of verkleefd zijn; *dirakĕtan*;

*ngarakĕtkeun*, doen kleven aan, vastkleven; ook: zich doen vasthechten aan; *dirakĕtkeun*. (Vgl. *rakit* en *roekĕt*.)

**RAKIT**, wat aangebonden is (een span buffels, een vlot van hout of bamboe, enz.); verder: paar, span, juk, vlot (vgl. *getek*); *sarakit*, één span, één paar; *leungeunna doewa rakit*, hij had twee paar handen; *tihangna sareboe rakit*, duizend paar pilaren; *lagoe rarakitan* (Z.-B.), naam van een zangwijs; *ngarakit*, samenbinden, samen aanspannen; verder: tot paren maken, bij paren opstellen; ook: een paar uitmaken (b. v. canapé's of bloempotten), bij paren; *dirakit*; *ngarakitan*, samenbinden, tot een vlot maken; *dirakitan*. (Vgl. *pasang* II.)

**RAKOES**, = 't meer gebr. *rampoes*.

**RAKRAK**, ngbr.; *ngarakrak*, = *ngaroewag*, uit elkander nemen (b. v. een huis), afbreken; *dirakrak*; *pangrakrakan*, puin (z. a. van een afgebroken huis).

**RAKSA** (Skr., raksâ), g. w.: bewaar! beveilig! behoed! *padoe-raksa* (Skr., pâdaraksa, [olifanten]pooten beschermende soldaten), twee houten paaltjes, aan weerskanten van den ingang (*lawang*) van een huis, van boven min of meer gebeeldhouwd; *raksaeun*, te bewaren zijn van, te behoeden zijn tegen, dat waarvan men bewaren moet; *ngaraksa*, beschermen, beveiligen, behoeden, bewaren; ook: zich in acht nemen voor; *diraksa*; *pangraksa*, bescherming, bewaring, hoede.

**RAKSASA** (Skr., râksasa), z. v. a. *boeta*, mannelijke titan, reus. (Vgl. *rasĕksi* en *jaksa*.)

**RAKSOEK**, ngbr.; *ngaraksoek*, 1. ontkiemen, opkomen (van zaad en planten), opgekomen zijn, goed boven den grond zijn; - 2. aantrekken; *ngaraksoek parabot prang*, zijn wapenrusting aandoen (Javanisme); - 3. = *ngabadjoe* (zie *badjoe*), van een ziekte of derg. (b. v. krankzinnigheid): ingeworteld, onherstelbaar zijn; - *raksoekan*, 1. van *badjoe*, baadje, kamizool: *diraksoekan rangkĕp toedjoeh*, zeven baadjes over elkander aandoen of aanhebben.

**RAM**, I. werkw. tusschenw. voor: aankomen met de hand (nader uitgedrukt door *rampa*).

II. Het Holl. raam; idem, nl. vensterraam, voll. *ram katja*.

**RAMA** (vgl. *ama*), l. van *bapa*, vader; *iboe-rama*, l. van *indoeng-bapa*, vader en moeder, de ouders; *rama-rama* en *piramadn*, verkl. met *anoe pĕrnah paman* en *pĕrnah towa*, een andere benaming voor: oom.

**RAMADAN**, hetzelfde als *ramĕdan*.

**RAMANG-RAMANG**, iets door de schemering of in het donker zien maar niet goed kunnen onderscheiden, aan de omtrekken kunnen gissen wat het is maar de afzonderlijke deelen door het donker niet kunnen waarnemen, onduidelijk zien, schemerachtig.

**RAMANTĔN**, naam van de gele *ramboetan*; *tangkal ramantĕn*, gele *ramboetan*-boom.

**RAMAT**, web, spinneweb, rag; ook: net (nl. zoo lang het niet geheel afgewerkt is); *ngaramat*, een web maken; *roemamat*, als rag zijn, draderig; *ngaramatan*, een web voor of over iets maken; *diramatan*.

**RAMBAJ** (vgl. *ambaj*), het naar beneden hangen, afhangen, afloopen, langs de wangen loopen; *ngarambaj*, afhangen, langs de wangen loopen, enz.

**RAMBANG**, I. een afgedankt net (*heurap*) om een terrein gespannen, ten einde kippen enz. daarvan verwijderd te houden.

II. Veel doode visch ergens in zijn of drijven.

**RAMBANGAN**, span, van paarden; ook: stel, twee of drie spannen, dus 4 of 6 paarden. (Vgl. *rombongan*.)

**RAMBAS**, = *pangkas*, zie ald.; *ngarambas*, afsnijden, snoeien; *dirambas*.

**RAMBASBAS** (vgl. Jav. rambas), = 't meer gebr. *rambisak* (P.); zie ald.

**RAMBAT**, het klimmen bij iets op; *mejong rambat*, een kleine wilde kat; *ngarambat*, bij iets op klimmen (b. v. bij een boom), klouteren in, klimmen, opklimmen (z. a. van een klim- of slingerplant); ook: langs den grond kruipen (van een plant, vgl. *rĕmbat*).

**RAMBĔNG**, = *pĕndĕng* en *parĕndĕng*. P.

**RAMBET**, het wieden; ook g. w.; *ngarambet*, wieden (door het onkruid uit den grond te rukken), uitwieden; *dirambet*, gewied worden; *roembat-rambet*, hier wat en daar wat vandaan halen (om te eten of te leven). Vgl. *kored*.

**RAMBETEK**, afhangen in ongelijke lengte (inz. van nog niet gelijkgesneden *wèlit* op een afdak); verder: ongelijk, onregelmatig (b. v. regels schrift); met name: niet gelijk van voren.

**RAMBĔTOEK**, naam van een stekend mugje, kleiner dan de *reungit*.

**RAMBEUH**, een stortvloed van bevelen.

**RAMBIJOM**, ngbr.; *ngarambijom*, overhangen (b. v. de manen van voren over den kop, peulvruchten over de heining, enz.).

**RAMBINGAN** (Bant.), 1. opgezet, gezwollen (van de uiers); 2. behaard. P.

**RAMBISAK**, (van *tji-panon* of tranen) biggelen, overloopen, over de oogen loopen.

**RAMBOE**, 1. de zoogen. slag, het dunne uiteinde van een zweep; 2. dat gedeelte

van de scheringdraden hetwelk om de *galeger* bevestigd is en dat na het afsnijden aan het weefsel blijft, zelfkant; 3. pluksel; *raramboe*, zoom, de zoom; ook overdr., b. v. *raramboe tĕgal*, de zoom van het veld; *raramboe leuweung*, boschrand.

**RAMBOET**, I. van *boeoek*, hoofdhaar; *kaen ramboet*, weefsel van paardenhaar; *ramboetan*, een der smakelijkste Indische vruchten, met een schil die dicht met stekels bezet is; *tangkal ramboetan*, de *ramboetan*-boom (vgl. *ramantĕn* en *poelasan*).

**RAMBOEWEUK**, natuurlijk pony-haar van jonge meisjes; *ngaramboeweuk*, (van het haar) kroes of verward over het voorhoofd hangen.

**RAME** (Skr., ramya, pleizierig), lustig, vroolijk, druk, woelig, levendig, luidruchtig; *rame pada naranja*, zij vroegen druk; *rame-rame*, een feest hebben of houden, feestvieren, pret maken; *raramean*, pret maken; ook: pret, feestelijkheid, feest; *dirame-rame*, iets met feestelijkheden gepaard doen gaan; *ngaramekeun*, levendigheid aanbrengen, leven in iets brengen (b. v. in een kring van menschen), vroolijkheid maken, de deelneming algemeen maken; *diramekeun*; *karamean*, pret, feestelijkheid, feest, vreugdebedrijf, vermakelijkheid, volksspel; *njijeun karamean*, pret maken, enz.

**RAMĔDAN** (Ar., Ramadlan), de negende Mohammed. maand, zijnde de vastenmaand of *boelan poewasa*.

**RAMEUS**, ngbr.; *ngarameus*, met de hand of handen kneden; ook: wellustig met de hand betasten (inz. de borsten eener vrouw); *dirameus*; *ngarameusan*, iets aanh. kneden, drukken of betasten; ook: meerdere dingen betasten of met de hand drukken; *ngarameusan leungeun*, zich de handen wringen, z. a. uit radeloosheid; *dirameusan*, gekneed of betast worden. (Vgl. *rĕmĕd*.)

**RAMO** k., *rema* (maar niet algemeen) l., vinger, teen; ook: de vingers (pooten) van een *tjaktjak*, enz.; *beuteung ramo*, de binnenkant van een vinger, enz.; *roewasan ramo*, vingerlid; *saramo*, één vinger (lang, dik, breed); *kandĕlna saramo*, zoo dik als een vinger; *pandjangna saramo*, zoo lang als een vinger; *pandjangna saboekoe-ramo*, zoo lang als een vingerlid.

**RAMOHONG**, zwart zijn (z. a. b. v. iemand die in roet gewerkt heeft).

**RAMPA** (vgl. *ram* I.), tasten, voelen (als een blinde); *ngarampa*, aanvatten, aanraken, betasten, voelen aan; *dirampa*; *karampa*, gevoeld-, aangevat worden; door rond te voelen getast of gevat worden of zijn; *roempoe-rampa*, *rimpi-rampa*, of *rampa-rimpi*, voelen en tasten, om zich heen tasten of voelen, rondtasten (z. a. een blinde of iemand die in 't duister staat); *rarampa*, op het gevoel (op den tast) iets doen; *ngarampaĕn*, bevoelen, betasten; *dirampaĕn*. (Vgl. *ragap* en *tjabak*.)

**RAMPADAN**, rond houten blad in den vorm van een platten schotel, dienbak (waarin men de spijzen opdient); *sarampadan*, zulk een blad gevuld of vol met iets. (Vgl. *talĕm*.)

**RAMPAJAK**, horizontaal uitgestrekt (van de armen, de takken van een kapokboom, enz.).

**RAMPAK**, gelijk, effen, gelijk-zijn, gelijkstaan; *pada ngamoek rampak*, zij streden met gelijke woede. (Vgl. *papak*.)

**RAMPAL**, verkl. met *sabĕt sakabeh*, afgehouwen, afgeslagen, er alle af zijn (van meerdere voorwerpen en te gelijk, b. v. de vingers eener hand); *teu rampal tjoeroek*, geen pink was er af.

**RAMPA-RIMPI**, zie *rampa*.

**RAMPAS**, I. g. w.; *ngarampas*, inrekenen, wegnemen, inpakken (b. v. iets dat op verboden grond komt), verbeurd verklaren, in beslag nemen, confisqueeren; ook: rooven; *barang beunang ngarampas*, weggepakt goed [wat volgens de Mohammed. wet *haram* is]; *dirampas*; *roempoes-rampas*, al maar wegpakken of rooven; *rampasan*, dat wat weggenomen-, ingerekend-, verbeurd verklaard is. (Vgl. *poeroegoel*.)

II. Ngbr.; *rampasan*, een stel van twee, paar (*taroempah*'s, kousen, *goŏng*'s, enz.); *kaos sarampasan*, een paar kousen.

**RAMPE**, de welriekende bladeren van de *pandan rampe*, zekere *pandan*-soort [deze bladeren worden gekerfd, met bloemen (liefst rozen) en welriekende olie vermengd, en zoo door de vrouwen in het haar (den haarwrong) gedragen]; *toekang rampe*, vervaardigster van *rampe*. (Vgl. *mangle*.)

**RAMPEJOL**, alleen in *tirampejol*, op 't omvallen of instorten staan (b. v. een huis).

**RAMPĔNAS**, waarsch. het Holl. rammenas.

**RAMPES**, een toeroep, z. v. a. *sawawi* en *hade*: goed! best! 't is goed! - *dirampes*, van iets zeggen dat het goed is, dat men er vrede mede heeft; *paeh dirampes*, zeggen dat men bereid is den dood te ondergaan; *ngarampesan*, op iets zeggen: „ja", of: „'t is goed"; *dirampesan*.

**RAMPID**, ngbr.; *dirampid*, (van *asiwoeng*) tegen de *andir* gehouden worden om ze te doen ronddraaien (nl. als men gaat

spinnen); *karampid*, medegedragen-, medegevoerd worden (bij ongeluk of zonder opzet, nl. van iets dat ergens in of onder geraakt is; verkl. met *kabawa kasoempoetkeun*, d. i. medegenomen zonder dat men het wist); 2. = *karagoem* (zie *ragoem*), bij iets inbegrepen zijn.

**RAMPIJOEL**, ong. = *ngoedoepoeng* (zie *koedoepoeng*), ineenzinken, neerzijgen (b. v. in onmacht).

**RAMPING**, rank, slank, tenger (van een vrouw; meestal voorafgegaan door *lĕnggik*); verder: dun, scherpsnijdend (b. v. een zwaard); *raramping*, tenger, dun (van de onderscheidene lichaamsdeelen).

**RAMPOEJOEK**, 1. van *gek*, werkw. tusschenw. voor: gaan zitten, zich nederzetten; *ngarampoejoek*, ineenzinken, nederzijgen, ter aarde storten.

**RAMPOENG**, afgeslagen, afgehouwen (van een hand, een voet, een oor, of van beide handen, voeten of ooren, van den nek, enz., b. v. door een zwaard); verder: vanéén, vanéén zijn (z. a. door een houw of zwaardslag); in 't alg.: van iets af zijn (ten gevolge van een slag of houw); in Bant. ook = *anggeus*, voltooid; in Kad. daarenboven: een rechtzaak beslissen; *ngarampoengkeun*, breken, verbreken (b. v. een strik, web, ketting, enz.); verder: afslaan, doorslaan, van iets af houwen; *dirampoengkeun*. (Vgl. *roempoeng*.)

**RAMPOES**, verkl. met *sagala beuki*, alles lusten, graag zijn in het eten, met graagte eten (van menschen en dieren), gulzig, vraatzuchtig. (Vgl. *rakoes*.)

**RAMPOG**, straatschender, roover, plunderaar; ook: horde; *djoeroe rampog*, roover (van beroep); *rarampog*, al maar rooven, niets doen dan rooven; *ngarampog*, aanranden, straatschenderij plegen, rooven, berooven; *dirampog*.

**RAMPOHPOJ**, verkl. met *leuleus lĕsoe* en *taja tanaga*, geheel zwak, zonder kracht, machteloos.

**RANDA** (Skr.), weduwe; ook wel = *popotongan* (zie *potong*), gescheiden vrouw, soms met *randa hiroep* aangeduid (vgl. *doeda*); *boeroeng randa*, z. v. a. *teu toeloes randana*, gezegd van een vrouw die, na verstooten te zijn, door haar man weer wordt (is) aangenomen; *laki randa*, naam van een klein vliegje dat om den avondtijd zich onder geboomte ophoudt en gaarne iemand in de oogen vliegt (zie ook bij *midang*); *rarandaän*, (van een gehuwde vrouw) als een weduwe leven, een onbestorven weduwe; *karandaän*, weduwschap.

**RANDAKAH**, ngbr.; *ngarandakah*, de takken wijd uitbreiden, zich wijd vertakken, wijd uitgespreid zijn (van de takken van een grooten boom of van de hoorns van een hert). Vgl. *rangkadak* en *rantjabang*.

**RANDĔG** (vgl. *andĕg*), het staanblijven of stilhouden; *teu aja randĕgna*, er blijft niets staan, er beklijft niets (b. v. van onderwijs); *ngarandĕg*, stil blijven staan, halt maken, stilhouden (ook van den wind), stilstaan; *ngarandĕg pikir*, stilstaan of stilstand in de ontwikkeling; *roendag-randĕg*, ieder oogenblik-, gedurig-, van tijd tot tijd stilstaan; ook: weifelachtig, besluiteloos; *ngarandĕgkeun*, doen stilstaan; *dirandĕgkeun*.

**RANDJAGAN**, voll. *lagoe randjagan* (Z.-B.), naam van een zangwijs.

**RANDJAH**, ngbr.; *ngarandjah*, (van dieren) in een aanplant of bebouwd veld komen en daar schade aanrichten; *dirandjah*.

**RANDJAM** (Ar., radjam, steeniging), het steenigen; *ngarandjam*, iemand slaan of geeselen, tot er de dood op volgt; *dirandjam*. (Vgl. *rangket*.)

**RANDJANG**, een bamboezen rustbank van onbepaalde grootte (tot zit-, maar meest tot slaapplaats gebezigd), bank, rotanbank, rustbank, rustbed, sofa; *rarandjangan*, een kleine *randjang*.

**RANDJAP**, maar meestal *ngarandjap*, (iets) in kleine stukken snijden; *dirandjap*. P.

**RANDJENG**, een terrasvormige dam; *ngarandjeng*, een *randjeng* maken; *dirandjeng*, van een *randjeng* voorzien worden.

**RANDJI**, naam van een zuurachtige vrucht, geliefd bij de Chineezen; *tangkal randji*, naam van den boom.

**RANDJING**, ngbr.; *ngarandjing*, = *asoep*, in iets zijn; ook van den duivel: zijn in iemand; *karandjingan*, door iemands geest beheerscht, iemands geest of beginselen in zich hebben opgenomen, bezeten zijn; *ngarandjingkeun*, in elkander zetten, ineenzetten (van dingen die men pasklaar gemaakt heeft, b. v. een huis, een stoel, enz.); ook: inschuiven; *dirandjingkeun*.

**RANDJOEG**, ngbr.; *ngarandjoeg*, z. v. a. *kaliwat reuwas*, een schok krijgen, opschrikken, van schrik opspringen, hevig ontstellen of ontroeren; *tingrarandjoeg*, idem, van velen. (Vgl. *rendjag*.)

**RANDO**, z. v. a. *batoer* en *wakil*, makker, helper, iemand om zoo 't noodig is bijstand te verleenen of in te springen.

**RANDOE**, de kapokvrucht (vgl. *kapoek*); *tangkal randoe*, de kapokboom [die niet alleen de kapok oplevert, maar ook op Java dient tot (levende) telegraafpaal; het

hout is tot niets bruikbaar]; *randoe asak*, een rijpe kapokvrucht die openbarst en haar inhoud blootlegt; *ngarandoe-asak*, of *tjara randoe asak*, een verbl. uitdr. voor: kletsen.

**RANE**, algem. naam der Lycopodiaceaen of wolfsklauwachtigen (M.).

**RANGAH**, voll. *kadali rangah*, een gebit of stang, voorzien van scherpe punten of doorns; *dirangah*, (van een paard) op de stang gereden worden; *koeda mĕrod koedoe dirangah*, een paard dat er van door wil gaan moet een breidel aanhebben, sprkw. voor: iemand die te hard van stal wil loopen moet wat ingetoomd worden.

**RANGAH-REUNGEUH**, zie *reungeuh*.

**RANGDA**, = 't betere *randa*.

**RANGGA**, titel door het Gouvernement wel geschonken aan verdienstelijke Inlandsche hoofden, z. a. *patih*, *wadana* en (voorheen) *koemètir*.

**RANGGAH**, ong. = *rantjoeng*, (van hoorns) omhoogstaan; *oentjal ranggah*, mannelijk hert.

**RANGGAKGAK**, vertakte hoorns hebben (z. a. een hert), gewei. (Vgl. *ranggekgek*.)

**RANGGAP**, een groote ronde opengewerkte bamboezen mand of korf (om b. v. kippen onder te zetten).

**RANGGEJONG**, I. z. v. a. *galejong*, zich in beweging zetten, zich schikken om op te staan, zich op weg begeven. P.

II. (Z.-B.), bos, nl. rijst, = *eundan*.

**RANGGEKGEK** (vgl. *ranggakgak*), (van een boom) veel omhoogstaande takken hebben; (van een visch) uitstaande vinnen met doorns hebben; *ngaranggekgek*, hetzelfde als werkw.

**RANGGĔNÈNG** (Bant.), de eerste lichtstrepen aan den hemel in den vroegen morgen, flauwe morgenschemering. P.

**RANGGETENG**, (van tanden, z. a. bij een hond, of ook wel van een *boeta*) *tjarang sareukeut*, d. i. van elkander af en scherp.

**RANGGEUIK**, mager, schraal van lichaam. (Vgl. *koeroe*.)

**RANGGEUJ**, tros, aar; *saranggeuj*, één tros of aar, enz.; *ranggeujan*, trossen of aren hebben, met trossen of aren; ook: tros, aar; *bentang ranggeujan*, sterrengroep, sterrenbeeld; *hapa-hapa ge ranggeujan*, verkl. met *malarat oge boga salaki*, (van een vrouw) arm zijn maar toch een man hebben; *raranggeujan*, trossen krijgen of hebben. (Vgl. *tangkaj*.)

**RANGGEUM**, ngbr.; *ngaranggeum*, zich met de klauwen of pooten ergens aan vasthechten (z. a. roofvogels en insecten), in de klauwen pakken, de klauwen ergens inslaan; *diranggeum*.

**RANGGIJEUNG**, ngbr.; *raranggijeungan*, even opkunnen (van een zwaren zieke die nu herstellende maar nog zeer zwak is); *tiranggijeung*, in beweging komen (P.); *roemanggijeung*, onvast-, wankelende loopen, loopen te waggelen.

**RANGGINANG**, naam van een soort *koewoeh* (nl. *kedjo kĕtan*, waaraan men den vorm van *opak* geeft en die men vervolgens bakt).

**RANGGOAS**, lang, z. a. b. v. de pooten van een spin.

**RANGGOKO**, hetz. als *langgoko*, zie ald.

**RANGGON**, 1. zolder van een buffelstal; 2. een *saoeng* of hutje op palen; 3. ligplaats in den vorm van een *bale*, gemaakt boven in een vruchtboom, op de takken (en waarin men voorzien van licht den nacht doorbrengt, ten tijde dat de boom vruchten draagt, ten einde dien tegen de *kalong*'s te beschermen); 4. (Z.-B.) z. v. a. *panggoeng*, wachthuisje, schuilplaats voor jagers.

**RANGGOSAJ**, maar meestal *ngaranggosaj*, uitgeput van vermoeienis, zich uitermate slap gevoelen; *roemanggosaj*, verkl. met *koerang tanaga*, zwak van lichaam.

**RANGHAP** (vgl. *renghap*), den bek openhouden, op voeder wachten (z. a. visschen die de koppen boven water steken); ook wel bij manier van spreken van kinderen die niets te eten hebben; verder z. v. a. *reja parabaneun*, velen te onderhouden hebben; ook wel: talrijk.

**RANGIN**, I. voll. *baksa rangin*, een krijgsdans welken men met een schild in de hand uitvoert.

II. Naam van een soort van gebak.

**RANGKAD**, verkl. met *dibawa kabeh babandaănana*, vertrekken of verhuizen met al zijn have en goed.

**RANGKADAK**, ngbr.; *ngarangkadak*, = *ngarandakah* (zie *randakah*), de takken of de wortels in de breedte of wijd uitspreiden, de takken uitslaan, zich wijd vertakken.

**RANGKAJ**, verkl. met *tatjan anggeus*, nog niet af zijn, nog niet voltooid zijn (b. v. een huis).

**RANGKAS**, doorloopend, in elkander loopen (z. a. twee gaten die vroeger gescheiden waren maar nu vereenigd zijn).

**RANGKEK**, ngbr.; *ngarangkek*, in een boom klimmen [op déze manier, dat men den boom knelt tusschen het plat van de voeten, zoodat de knieën buitenwaarts staan].

**RANGKENG**, (van den bovenkant van een *pagĕr*) ongelijk, doordat de eene bamboe langer is dan de andere. P.

**RANGKÈP** (vgl. *roengkoep*), zich voegen tot iets of iemand, zoodat men daarmee

een tweetal vormt tot één verbonden (inz. van den huwelijken staat gebezigd), dubbel, -voudig, -voud; *toedjoeh rangkĕp*, zevenvoudig, zevendubbel; *rangkĕp deui*, weer tot elkander gekomen, weer saam verbonden zijn (van echtelieden die zich van elkander gescheiden hadden); *ngarangkĕp*, tweevoudig of dubbel zijn, met zijn tweeën zijn (z. a. de twee vrouwen van éénen man); ook: meervoudig (doch dan moet een telwoord de hoeveelheid aanduiden); *dirangkĕp*, bijeengevoegd worden (b. v. twee karren); *ngarangkĕpan*, verdubbelen, bij een nog een voegen, dubbel maken, overkleeden; *dirangkĕpan*; - *rangkĕpan*, in het dubbel of meervoud voorhanden zijn, meer dan één of meer dan één stel hebben; *teu boga pikir rangkĕpan*, geen slag om den arm houden, niet dubbelhartig zijn, geen achterdocht koesteren; *ngarangkĕpkeun*, één maken (door verbinding, van twee voorwerpen of personen), (twee) bijeendoen, samenvoegen, vereenigen; *dirangkĕpkeun*; *pangrangkĕp*, hetgeen op of onder iets gedragen wordt of op iets tot stevigheid gelegd wordt; ook (doch zelden) = *pangradjek*, zie *radjek*.

**RANGKET**, slaag, ros, ransel, geeseling, geeselstraf; ook g. w.; *meunang rangket*, een pak ransel-, een geeseling krijgen; *ngarangket*, ranselen, geeselen, afranselen; *dirangket saratoes kali*, honderd geeselslagen krijgen; *pangrangket*, de roede of derg. waarmede men geeselt, geesel.

**RANGKIBOENG**, = *rangkoebang*. P.

**RANGKOBANG**, (van buffelhoorns) *pandjang ka gigirna*, d. i. lang en zijwaarts uitsteken.

**RANGKOEBANG**, ngbr.; *ngarangkoebang*, op de knieën liggende de handen vóór zich op den grond doen steunen. P.

**RANGKOEJANG**, mager, vermagerd. (Vgl. *ranggeuik* en *koeroe*.)

**RANGKOEL**, ngbr.; *ngarangkoel*, iemand omarmen, omhelzen; *dirangkoel*; *silihrangkoel*, elkander omarmen (b. v. bij het afscheid); *rarangkoelan*, elkander omarmd houden.

**RANGKOENANG**, zich statig ergens heen begeven.

**RANGKOENG**, alleen in *rampa-rangkoeng*, om zich heen tasten, iets zoekende.

**RANGKOJANG**, hetz. als *rangkoejang*, z. ald.

**RANGKONG**, neushoornvogel, kleiner dan de *djoelang* en voorzien van een *tjoela* of hoorn [voedt zich met visschen, slangen, en z.].

**RANGOE**, hard gebraden of gebakken, broos; *roti rangoe*, beschuit (zie ook *lambak* II.); *katjang rangoe*, naam van een peulsoort.

**RANGRANG**, verkl. met *dahan noe teu aja daoenan*, (van een tak of takken) dor-, zonder bladeren zijn; ook: afgeslagen takken; *oraj rangrang* (Kad.), naam van een dun, bruin, zeer vergiftig slangetje; *ngarangrangan*, de bladeren laten vallen; overdr.: oud worden, afvallen, mager worden, in kracht afnemen; *mingkin ngarangrangan*, steeds magerder worden, gaandeweg afnemen.

**RANGSAD**, ngbr.; *ngarangsadan*, iemand de huid afstroopen, iemand de kleeren van het lijf rukken, iemand uitstroopen of uitschudden; *dirangsadan*.

**RANGSAK**, = *radjet*, gescheurd, aan flarden of met gaten zijn.

**RANGSANG**, I. ngbr.; *ngarangsang*, met iemand plukharen, iemand toetakelen, krabben, havenen, de kleeren stuk rijten; *dirangsang*, gekrabd-, toegetakeld worden.

II. (Z.-B.), g. w.; *ngarangsang*, oprichten, bouwen (b. v. een wachthuis); *dirangsang*.

III. Ngbr.; *ngarangsang* en *roemangsang*, reeds hoog staan (van de zon), loopen tegen den middag.

**RANGSĔB**, met doorns, stekels of andere scherpe dingen zijn, vol scherpe dingen (punten) zijn, vol prikkels zitten, doornig, gratig, stekelig.

**RANGSOD**, ngbr.; *ngarangsod*, hetzelfde als *ngarangkek*, zie *rangkek*.

**RANGSOM**, het Holl. rantsoen; idem; *ngarangsom*, iemand zijn rantsoen geven; *dirangsom*.

**RANJANG**, overal jeuk hebben.

**RANJED**, I. overspeler, boeleerder, overspeelster, boeleerster; *anak ranjed*, hoerekind (vgl. *djadah*); *ngaranjed*, overspel bedrijven; *ranjedan*, voll. *djalma ranjedan*, iemand die zich bij herhaling aan overspel schuldig maakt, overspelig, losbandig; *ngaranjedan*, met iemand overspel bedrijven; *diranjedan*; *mangranjedkeun*, (van een gehuwde) overspel bedrijven tegenover zijn vrouw of tegenover haar man [door het met een ander aan te leggen]. Zie ook *doewa* en *djinah*.

II. *Raranjed* of *roenjad ranjed* (Soem.), = *kokotot* (Tjiandj.), afval van vleesch.

**RANJOEH** (Z.-B.), = *rinjoeh*, zie ald.

**RANTAB**, in menigte aanwezig zijn, als bezaaid zijn met; *gĕdong rantab pinggir basisir*, langs het strand was het als bezaaid met groote huizen. (Vgl. *rajap* en *parĕntoel* bij *pĕntoel*.)

**RANTAG**, een lange rij vormen, in grooten

getale aanwezig zijn (b. v. menschen langs den weg).

**RANTAJ**, aaneengeregen, aaneengeschakeld (b. v. scheepjes), een aaneengeschakelde rij vormen (vgl. *rantoej*); *rantajan*, wat aaneengeregen of aaneengeschakeld is.

**RANTAK** (Mal.), met geweld ergens aan trekken, rukken.

**RANTAS**, = *pĕgat* en *rampoeng*, knappen, stuk springen (b. v. een ketting), breken (b. v. een *djirĕt* of strik, enz.).

**RANTE**, keten, ketting, boeien; *geulang rante*, schakel van een ketting; *ngarante*, iemand ketenen, in ketens slaan, boeien; *dirante*; *parantean*, een geketende, „kettingjongen", banneling.

**RANTING**, verkl. met *geus oeroet-oeroet*, slechts overblijfsels van een of ander (b. v. van *sambal*) meer over zijn; *roentang-ranting*, verscheurd, aan flarden, haveloos (van iemands kleeding), schunnig; verder: uit elkander geslagen, in verwarring gebracht, der vernietiging nabij (van een leger); ook: in verval zijn, in vervallen toestand verkeeren (van een mensch, een stad, enz.).

**RANTJA**, waterplas met veel modder, weeke grond, moerassige bodem [die echter met gras en struiken begroeid is en met rijst beplant kan worden, niet zooals *rawa*], ondiep moeras, poel.

**RANTJABANG**, ngbr.; *ngarantjabang*, = *ngarandakah*, de takken wijd uitspreiden; overdr.: onbestendig zijn in zijn wenschen of gevoelens.

**RANTJAG**, het knikkend loopen van een paard met zwakke pooten; ook van een mensch: knikkend-, onvast loopen.

**RANTJAGE**, verkl. met *rebo* en *taja kapetolan*, van alles hebben, van alles verstand hebben.

**RANTJAK**, een voorwerp van dwars over elkander gelegde gespleten bamboelatten (hetzij om op te dragen, hetzij tot stevigheid van een dam); in Kad. ook: balken, steenen enz. met tusschenruimten opstapelen [zoodat de wind er doorheen kan spelen, om ze te drogen].

**RANTJANA**, verstoring der gemoedsrust, verzoeking, vrede-verstoring; *ngarantjana*, = *ngagoda*, verzoeken-, trachten te verleiden tot het kwade; *dirantjana*; *karantjana*, tot het kwaad verleid, in verzoeking gevallen.

**RANTJANG** (*b. p.*), = *gantjang*, weldra, spoedig. P. (Vgl. *rintjang*.)

**RANTJATAN**, een gespleten gebogen bamboestok, die tot dragen (hetzij *nanggoeng* of *ngagotong*) gebezigd wordt (en die bij *nanggoeng* met den bollen kant op den schouder gelegd wordt), draagstok, handboom. (Vgl. *gotongan* bij *gotong*.)

**RANTJINGAS**, er gezond-, welvarend-, krachtig uitzien, welvarend zijn; of ook wel: er lustig-, opgewekt uitzien.

**RANTJOENG**, 1. met de uiteinden of punten naar boven gericht (z. a. wapens of de hoorns van een dier); van bladeren: stevig omhoogstaan; *dirantjoeng-rantjoeng*, met naar boven gerichte punten of uitsteeksels voorzien worden of zijn; - 2. een voorwerp van een paar voet hoogte, gemaakt uit een *kawoeng*-tak, en waarin stokjes gestoken zijn, met de uiteinden naar boven gericht, dienende om er iets op te hangen of op te leggen.

**RANTJOETJOET**, = *tjiproek*, doornat, druipend.

**RANTOEJ**, = *raweuj*, hangen, afhangen (van vele dingen), in grooten getale of in menigte hangen (b. v. bloemen, vruchten, lampen enz.).

**RANTONG**, het klepperen van vele *kolotok*'s bij elkander.

**RANTOS**, ngbr.; *sarantos*, een oogenblik tijd; *parantos*, 1. van *geus*, *anggeus* en *sadija*, reeds, geëindigd, voleindigd, volbracht [als hulpw. van den verleden tijd sluit het woord vanzelf *geus* buiten]; *parantosan*, afgeloopen, voleindigd.

**RAOES**, = *rejos*, zie ald.

**RAOET**, g. w.; *peso raoet*, een mes om bamboe of rotan te schillen, te splijten, te verdunnen, enz.; *ngaraoet*, (bamboe of rotan) afschillen, splijten, verdunnen, enz.; *diraoet*; *roewat-raoet*, het gedurig of aanh. doen van *ngaraoet*; *raraoetan*, een of ander of allerlei werk verrichten dat tot de rubriek *ngaraoet* behoort; *roentoet-raoet*, in innige vereeniging of onscheidbare gemeenschap leven, innig verbonden zijn, in de beste eensgezindheid leven [inz. van echtelingen; hieraan ontleend, dat de afschaafsels van bamboe en rotan, evenals krullen, zich hechten aan elkaar]; *pangraoetan*, afschaafsel van rotan of bamboe.

**RAONG**, = *rejang*, werkw. tusschenw. voor: hard gaan schreien, huilen, roepen of schreeuwen (en wel van vele personen); als gewoon werkw. optredende: roepen, schreeuwen, geschreeuw of getier maken.

**RAOS**, 1. van *rasa* (hetwelk men vergelijke, ook wat de afleidingen betreft), gevoel, smaak; ook: gevoelen; *gĕndoe-raos*, 1. van *gĕndoe-rasa*, beraadslagen, raadplegen; ook: overlegging; *raraosan*, 1. van *rarasaan*, gevoelen, denken, meenen; ook: gevoel, meening; *raraosan asa ngimpi*, hij had een

gevoel alsof hij droomde; *roemaos*, l. van *roemasa*, gevoelen, zich bewust zijn; *ngaraos*, l. van *ngarasa*, proeven, smaken, genieten; *ngaraos istri sedjen*, een andere vrouw proeven, met een andere vrouw gemeenschap hebben; *diraos*; *karaos*; *ngaraos-raos*, l. van *mikir-mikir*, goed over iets denken, bij zichzelven beproeven, overdenken, overwegen; *diraos-raos*, overdacht-, beproefd worden; *miraos*, = *mirĕmpag*, bespreken, raadplegen; *dipiraos*, besproken worden, enz.; *pamiraos*, l. van *pangrasa*, gevoel, gevoelen, meening; *ngaraosan*, l. van *ngasaän* en *ngarasäan*, proeven, smaken; *diraosan*.

**RAP**, werkw. tusschenw. voor: het komen van iets op of over iets anders, het aandoen-, aantrekken, aanpakken-, ten uitvoer leggen van iets. (Vgl. *tĕrap* en *larap*.)

**RAPA** (Ar., rafa', aangifte, van welken aard ook), op Java speciaal aangifte der vrouw (aan de *kaoem*, de *hoekoem*), dat een der voorwaarden, waarvan haar man zijn *talak* afhankelijk gesteld heeft, vervuld is, met verzoek aan de *kaoem*, om nu het intreden van de *talak* te constateeren.

**RAPAL**, verb. van *lapal*, zie ald.

**RAPAT**, ong. = *rapĕt*, goed aansluiten, een goed geheel vormen, zonder oneffenheden of ongelijkheden; ook: bedektelijk, in 't geheim; inz. aan een kwade daad een goed voorkomen geven (b. v. stelen, maar zóó dat men het in letterlijken zin geen diefstal noemen kan), oneerlijk handelen.

**RAPEKAN**, verkl. met *bisaän*, van alles afweten, alzijdig knap zijn, van alle markten thuis, bijdehand; *djalma rapekan*, iemand die kundig is in allerlei.

**RAPĔNG**, rechts en links vliegen (van pijlen), door elkander zwieren (van vele vliegers); door elkander vliegen, zwermen of krioelen (van muggen).

**RAPĔT** (vgl. *rakĕt*), aaneengesloten, verbonden (door middel van iets, b. v. lijm), sluiten (z. a. van twee planken tegen elkander), kleven, aankleven, vastkleven; overdr.: onafgebroken doorgaan; *kajoe rapĕt*, naam van een plant [de bast behoort tot de *djadjamoe* en wordt aangewend tegen wonden, als samentrekkend middel; een aftreksel wordt ook wel door vrouwen gedronken tegen vloeiing]; *ngarapĕt*, hechten, samenhechten, plakken, doen sluiten, verbinden; *ngarapĕtan*, aaneensluiten, nauw samenvoegen, vast verbinden; ook: iemand inpakken door vleierij door vleitaal iemand voor zich winnen, *dirapĕtan*; *ngarapĕtkeun*, doen hechten, doen samenkleven, vastkleven, plakken, opplakken, vast verbinden met elkander; *dirapĕtkeun*; *pangrapĕt*, wat tot verbinding of aaneenhechting noodig is, kleefstof, ouwel en derg.

**RAPIH**, wel met elkander zijn, op goeden voet met elkander staan, eensgezind zijn, in vrede leven, verzoend; ook: vredelievend, vreedzaam; *hanteu rapih*, niet wel met elkander zijn, onverzoend zijn; *rapih deui*, weer wel met elkander zijn, weer verzoend zijn; *ngarapihan*, weer op goeden voet met iemand trachten te komen, zich verzoenen met; *dirapihan*; *ngarapihkeun*, de (verbroken) goede verstandhouding herstellen, tot eensgezindheid brengen of terugbrengen, verzoenen; *dirapihkeun*; *pangrapih*, die (hetgeen) verzoent, verzoening; *karapihan*, eensgezindheid, het verzoend zijn.

**RAPLOEK** (Z.-B.), = *rapot*, zie ald.

**RAPOEH**, = *rĕgas*, bros, broos, onsterk; *tiwoe rapoeh*, naam van een soort suikerriet.

**RAPON**, ngbr.; *ngaraponan*, met zijn velen ergens naar toe gaan (b. v. naar een *sidĕkah*), of op af gaan (b. v. naar een *sitoe* waarin veel visch is): ook: met zijn velen iemand aanvatten of vastgrijpen; *diraponan*.

**RAPOT**, neerkomen als een hagelbui (van vallende vruchten, kogels, enz.); snel op elkander volgen (b. v. bevelen); ook: dicht, dik (een hagelbui, een kogelregen, enz.).

**RARA**, I. gevlochten bindsel, dun touw of koord, bindgaren, snoer (zie ook *goedig*); *ngarara*, bindgaren of koord draaien.

II. = *lara*, leed; *nadjan rara, djeung iboe*, heb je ook leed, je bent bij moeder.

**RARAB**, I. een boschje, boschaadje, wildernis (*bala*); *kararaban*, als *rarab* zijn; *teu kararaban sangoe*, z. v. a. *teu kasorang sangoe*, geen rijst gesmaakt hebben.

II. = *larab*, zie ald.; *ngararab*, vermenigvuldigen; *raraban*, tafel van vermenigvuldiging.

**RARAD**, ngbr.; *ngararad*, een *hoë* of derg. ontdoen van de doorns; *dirarad*; *ngararadan*, een stam ontdoen van de takken; *diraradan*.

**RARAHAN**, een stuk grond bestemd tot *hoema*, koffietuin of derg., waarvan het hout reeds gekapt is, zoodat men tot het afbranden kan overgaan.

**RARAHI** (Jav.), = *raraj*, gelaat, aangezicht.

**RARAJ** (vgl. *raj* en *raï*), = *beungeut* k., *pameunteu* l., het gelaat, het aangezicht; *kapiraraj*, = *kapibeungeut* (zie *beungeut*) en verkl. met *asa beh asa beh bae*, iemand dien men kent gedurig voor oogen hebben.

**RARAK** (Buit.), naam van de zoutwateraal, welke elders *moa* heet.

**RARANG**, I. = *larang*, duur, zelden.

II. = *dahan*, tak, twijg, inz. takje zonder bladeren; *waroe ditoetoehan rarangna*, de bladerlooze takjes van een *waroe*-boom afsnijden.

**RARANGKEN**, = *rarahab* (zie *rahab*), 1. het tuig van een rijpaard; 2. = *dangdanan*, kleeding en versiersels (van een bruid of bruidegom, van een kind dat besneden zal worden, enz.), opschik, smuk; ook: versiersels, z. a. van een lusthof; 3. zekere letter- en leesteekens behoorende bij het Jav. schrift (zie Spraakk., de tafel bij § 6); ook: voor- of achtervoegsel (van een woord); *rarangkenan*, opgetuigd zijn; (van een huis) gemeubileerd zijn; *ngararangkenan*, (een paard) optuigen, (een huis) meubileeren, iemand mooi aankleeden, uitdossen; ook: letters enz. van bovenbedoelde teekens voorzien; *dirarangkenan*.

**RARANGKING**, alleen in *rarangking pĕrang*, oorlogsbehoeften, krijgsmateriaal.

**RARANTJANG**, het geraamte ergens van (inz. van een vlieger).

**RARAP**, = 't meer gebr. *larap* I.

**RARAPEN**, buiten gebruik gesteld (van een voorwerp, wegens ouderdom, slijtage enz.); ook: gedroogd gras, hooi; *mirarapen*, buiten gebruik stellen, niet gebruiken.

**RARAS**, I. hetzelfde als *laras*, pees van een boog (*tali gondewa*).

II. *Ngararas*, van haar of veeren wisselen, ruien, verharen.

**RARASMIAN**, zie *rasmi*.

**RARAT**, veel, doch zonder nut; *rarat koe obar*, veel raad, weinig baat; *rarat koe sambara*, door te veel specerijen te nemen de spijs bederven; ook verkl. met *make*, *talapi saeutik*, iets wel gebruiken, maar er te weinig van nemen.

**RARATAN**, pad waarlangs het gedierte uit het bosch gewoonlijk zijn weg neemt; *kadantja mĕgat raratan*, de *kadantja* (een boschduif) versperit de *raratan*, een verbl. uitdr., z. v. a. *tikoro andon peso*, zijn ondergang zoeken.

**RARAT-RERET**, zie *reret*.

**RARAWEJA**, een andere naam voor *karoĕng*, zie ald.

**RARAWIS**, franje, kwast; *ngararawisan*, aan iets kwastjes of franje maken; *dirarawisan*.

**RARE** (Indr.), l. van *anak*, kind (in 't alg.).

**RARIK**, een gewone boor.

**RARIS**, = 't meer gebr. *laris*.

**RAROE**, het sap van de *kawao*, dat men wel in de *lodong*'s doet [als ze aan den *kawoeng*-boom gehangen worden na uitgerookt te zijn], ten einde den *lahang* of palmwijn voor zuur-worden te bewaren.

**RARONG**, anders gezegd *anak hoerang*, het jong van een garnaal, jonge garnalen.

**RAS**, werkw. tusschenw. voor: wakker worden, tot bewustheid komen, tot inkeer komen, gedachtig worden aan, te binnen schieten, gedachtig zijn aan; *hanteu ras mangkena*, niet gedachtig zijn aan de toekomst; *roes-ras*, tegenstrijdige gedachten ten aanzien van een persoon of zaak hebben; *ras-rasan*, idee, plan hebben te doen, denken te doen; *taja ras-rasan*, aan iets of iemand niet meer denken, geen gevoel (z. a. van iets of voor iets) hebben, zich niet om iets bekommeren, ongevoelig, onverschillig; *ngaraskeun*, bedenken, in aanmerking nemen (b. v. eens anders moeite of lot), bij zichzelven afmeten, zich indenken, zich in eens anders toestand verplaatsen; *diraskeun*; *karasanan*, z. v. a. *kapĳara*, goed voor gezorgd, goed verzorgd; *teu karasanan*, z. v. a. *teu kapĳara*, verwaarloosd; *ngarasanan*, z. v. a. *ngarawatan*, verzorgen, oppassen, verplegen (b. v. een zieke); *dirasanan*. (Vgl. *ingĕt*, *pikir*, enz.)

**RASA**, I. (Skr., vgl. *asa*) k., *raos* l., gevoel, aandoening, smaak; ook: gevoelen, meening; *taja rasa toja sari*, zonder smaak en zonder geur; *panghoedang rasa*, middel tot opwekking van den smaak, het gevoel of den lust; *boga rasa*, meenen, dunken, wanen; *boedi-rasa*, bewustzijn, het innerlijk weten, zich bewust zijn; ook: geweten; *tampa-rasa*, wel eens als k. genomen van *tampa-raos*, naar foutief (zie *tampa-raos*); *gĕndoe-rasa* k., *gĕndoe-raos* l., beraadslagen, raadplegen; ook: overlegging, overdenking; *rarasaăn*, gevoel, gevoelen, zienswijze, meening, stemming; ook: denken, wanen; *roemasa*, gevoelen, zich bewust zijn van, indachtig zijn aan, tot zichzelven inkeeren; *boedi-roemasa*, zich bewust zijn van zonde of verkeerdheid, schuldbewustzijn hebben, aan zijn zonden gedenken, zich bewust zijn van, van iets bewustheid hebben; ook: zelfbewustzijn; *ngarasa*, gevoelen, iets gevoelen, proeven, smaken (b. v. wat iets is), gewaar worden, ondervinden, nadenken, in zichzelven zoeken; *ngarasa paeh*, den dood smaken, d. i. ondergaan; *dirasa*, gevoeld worden, in den zin van: willen gevoelen, b. v. *tjoetjoek hanteu dirasa*, zij wilden de doorns niet voelen sloegen er geen acht op dat de doorns hen staken; *karasa*, gevoeld, enz.; *ngarasa-rasa*, aan een gevoel zich overgeven, ter wille van een pijn rust nemen, een pijn

uitvieren; *dirasa-rasa*: - *pirasa*, ngbr.; *mirasa*, gevoelen, gewaarworden, lekker smaken; *mirasa lalaki*, z. v. a. *njaho di lalaki*, gemeenschap hebben met een man; *ngarasaän*, iets proeven, smaken (doch zóó beter *ngasaän*), iets bevoelen, betasten; ook: over iets nadenken; *dirasaän*; *ngarasakeun*, zich zetten om iets te gevoelen, aan het gevoel van iets (z. a. van pijn) zich overgeven, een ziekte of pijn uitvieren, bij zichzelven onderzoeken, beproeven; *teu ngarasakeun noe paït*, het bittere niet proeven, d. i. er geen acht op slaan dat het bitter is; *oelah ngarasakeun tiris*, bekommer er je niet om als je koud wordt; *rasakeun bae koe diri, naon noe mawa eling ka Goesti Allah*, onderzoek maar bij uzelven, wat het is dat u aan God den Heere kan doen denken; *dirasakeun*; *taja rasakeuneunana*, er met zijn gevoel niet bij kunnen, er zich geen voorstelling van kunnen maken, niet in te denken; *ngararasakeun*, bij zichzelven onderzoeken, beproeven, overwegen, de proef nemen, voelen hoe het gaat; *dirarasakeun*; *pangrasa*, het gevoel; ook: gevoelen, meening; *sapangrasa*, van één gevoel, van hetzelfde gevoelen zijn.

II. (Skr., kwikzilver), foeli van kwik (van een spiegel), bladtin.

**RASAH**, g. w.; *ngarasah*, = *njisit* (zie *sisit*), villen; *dirasah*.

**RASAMALA**, naam van een grooten woudboom, die fraai en duurzaam hout oplevert, voll. *kai rasamala*. [Uit de schors vloeit een hars, als heldere tranen, maar in den Inlandschen handel komt zij alleen voor als een ondoorschijnende, lichtgrijze, dikke gom, waarsch. ten gevolge van aanlengen.]

**RASANAN**, zie *ras*.

**RASE** (Jav.), = *dedes*, zie ald.

**RASĚKSI**, 't vr. van *raksasa*, titane, reuzin.

**RASI**, = *kandji*; *ngarasi*, = *ngandji*; *dirasi*; zie *kandji*. P.

**RASIJAH** (Skr., rahasya), geheim, geheimenis, verborgenheid; ook: het geheim van iets, geheimmiddel; *dirasijah*, geheim gehouden worden; *rasijahkeun*, g. w.: houd het geheim! *ngarasijahkeun*, ergens een geheim van maken, geheimhouden; *dirasijahkeun*.

**RASMI**, aangenaam, liefelijk, prettig, verrukkelijk; ook: genoegen, pret; *rasmi katendjona*, aangenaam om te zien; *sarasmi*, vleeschelijke gemeenschap tusschen man en vrouw, geslachtelijke vereeniging; *rarasmian*, nagemaakte vreugde, voorgewend genoegen; ook wel: stoeien; *karasmen*, verkl. met *sagala tatanggapan*, allerlei vermakelijkheden.

**RASOEL** (Ar.), gezant, apostel [men gebruikt ook in denzelfden zin het meerv. *roesoel*].

**RASOELA**, ngbr.; *ngarasoela*, wederstreven, tegenpruttelen, meesmuilen, wederstrevend, onwillig te gehoorzamen, veel tegen te pruttelen hebben, in toorn gehoorzaamheid weigeren; *pikir oelah ngarasoela!* dat uw gemoed niet wederstrevend zij!

**RASPATI**, I. bevallig, welgemaakt, fraai, aangenaam.

II. Oude benaming van *Kěmis*, Donderdag, voll. *poë Raspati*.

**RAT**, I. (Kw.), z. v. a. *djajat*, de wereld.

II. Hetzelfde als *raät*, zie ald.

**RATA**, vlak, effen, gelijk, gelijkelijk, evenredig; *ěnggon noe rata*, een vlakke plaats; *sipat-rata*, paslood, waterpas; *poekoel-rata*, dooreengenomen, gemiddeld; *dipoekoel-rata*, het gemiddelde van iets genomen worden; *ngabagi rata*, gelijkelijk verdeelen; *gěbrag rata*, lett. vlak kloppen, z. v. a. vlak, gelijk (b. v. van aarde); verder: met elkander op dezelfde hoogte zijn, te gelijker tijd aan iets bezig zijn; *boeta-rata*, voll. *poëk boeta-rata*, stikdonker; *rarata*, overal gelijkmaken; *ngaratakeun*, vlak-, gelijkmaken, gelijk doen zijn, slechten, gelijkstellen met; *diratakeun*; *ngararatakeun*, overal gelijkmaken; *dirararatakeun*. (Vgl. *walatra* en *tara* II.)

**RATĚNG**, het bijeenzijn of bijeenvliegen (zwermen) van vele insecten; het bijeenzijn van vele vliegers, van vele lichten of lampen, enz.; *damar ratěng*, er waren vele lichten. (Vgl. *raäng* en *rapěng*.)

**RATIB** (Ar.), het voortdurend zingend opzeggen van de woorden „*la ilaha illallah*”, hetzelfde als *dikir* [doch met dit verschil, dat *dikir* steeds zittende geschiedt, terwijl *ratib* ook gezegd wordt van het zingend begeleiden van een doode], *ngaratiban*, genoemde woorden aanhoudend zingend opzeggen ten behoeve van een doode; *diratiban*.

**RATJĚLEK**, overal liggen, gezaaid liggen (b. v. kippendrek).

**RATJĚLOK**, springen, opspringen (z. a. visschen in het water).

**RATJIK**, strik of lus van touw of derg., om vogels of kippen te vangen [trapt een vogel of kip erin, dan haalt de houder den strik toe]; ook: valstrik; verder z. v. a. *radjet* en *roeksak*, erg beschadigd, vernield, vermorzeld; *raratjik*, tooverstrik, d. i. toovermiddel om een schuldige aan het licht te brengen; *ngaratjikan*, (voor vogels of kippen) een *ratjik* spannen; *diratjikan*.

**RATJLĚNG**, uiteenvliegen (inz. van sprinkhanen). Vgl. *atjlěng*.

**RATJOEN** (Mal.), vergift, venijn; overdr. wel van een slecht mensch: tot verderf zijn. (Vgl. *baroewang.*)

**RATJOET** ngbr.; *ngaratjoet*, uit elkander nemen (b. v. een ledikant), uiteennemen; ook wel: zijn kleeren uittrekken, zich ontkleeden; verder = *ngarobah*, opheffen, afstand doen van; *agama sasari geus diratjoet*, de gevestigde godsdienst was opgeheven.

**RATJOK**, allen na elkander spreken.

**RATNA** (Skr., juweel), = *sosotja*, juweel, edelgesteente (zie ook *tjampaka*); - 2. titel van vrouwen van hooge afkomst.

**RATOE**, = *radja*, vorst, koning, vorstin; in Z.-B. hoogste titel van adellijke vrouwen, wier vader het predicaat *toebagoes* voert; ook: ergste, slechtste; *ratoe koemaki*, de meest waanwijze; *ratoening goreng*, de slechtste; *ratoening koret*, de gierigste; *ngaratoe*, vorst zijn, als koning heerschen; *ngaratoean*, als koning over een land of volk regeeren, heerschen; *diratoean*; *karaton*, paleis.

**RATOEG**, snel of hevig kloppen, hoorbaar kloppen, bonzen van 't hart (zie ook bij *kětěg*); *kěkětěgan ratoeg*, hevig bonzen van het hart; verder: het geluid van het aanhoudend neerkomen der rijststampers in het blok; *aing moal sijeun mitjeun pamadjikan ari masih ratoeg lisoeng mah*, d. i. ik maal er niet om mijn vrouw weg te zenden, zoolang het geklop op de rijstblokken nog gehoord wordt [waaruit blijkt dat er nog meisjes en jonge vrouwe zijn].

**RATOES**, honderdtal; *saratoes*, een honderd; *doewa ratoes*, twee honderd, enz.; *ratoesan*, honderden, d. i. tusschen 100 en 1000; *baratoes-ratoes*, bij honderden.

**RAWA**, moeras (diep en zonder gras, vgl. *rantja*).

**RAWAH-RIWIH**, of ook wel *rawah-riwih tjeurik*, zachtjes weenen, stil schreien.

**RAWAJAN**, een *sasak leutik* of kleine bamboezen brug.

**RAWANG**, verkl. met *loba lijang*, veel gaten ergens in zijn, vol gaten (b. v. *keujeup*-gaten in een *gawir*); *karawang*, vol gaten zijn. (Vgl. *lawang.*)

**RAWAT**, het onder zijn zorg nemen, enz.; *ngarawat*, zorgen voor, in bewaring nemen, de zorg voor iets op zich nemen, onder zijn hoede nemen, in bezit nemen (een stuk grond dat men kocht, een vrouw die men trouwde, enz.); ook: in beslag nemen (b. v. buit); *dirawat*, verzorgd worden, in bezit of beslag genomen worden, enz.; *dirawat deui*, weer onder zijn hoede enz. genomen worden, weer (in gunst) opgenomen worden; *roemawat*, oplettend verplegen of verzorgen, zorgvuldig; *ngarawatan*, = *ngamoemoele* k., *moelasara* l., iets of iemand onder zijn hoede nemen of houden, verzorgen, oppassen, verplegen, (een doode) verzorgen, (een gevangene) in verzekerde bewaring brengen; *dirawatan*, in bewaring-, onder verpleging genomen worden, verzorgd-, verpleegd worden; ook z. v. a. *diala*, gehaald-, geroepen worden; *pangrawatankeun*, verzorg hem (haar, het) voor mij.

**RAWE**, strik van touw of *djangět*, uitgespannen op den grond, om herten enz. te vangen, jachtgaren; ook = *eurad*, strik die iemand over 't hoofd geworpen wordt; *ngarawe*, een *rawe*-, of ook wel in algemeener zin een strik of web uitspannen; *beunang ngarawe*, op deze wijze gevangen zijn; *dirawe.*

**RAWEK**, gescheurd, opengescheurd, opgescheurd, zwaar verwond; *roewak-rawek*, verscheurd, vaneengereten, aan flarden gescheurd.

**RAWEL**, ngbr.; *ngarawel*, in beweging zijnde (b. v. iemand die zwemt) naar iets grijpen; *roewal-rawel*, op die wijze nú naar dit dàn naar dat grijpen; *ngarawelan*, herh. naar iets grijpen; *dirawelan.*

**RAWEUJ**, I. = *rantoej*, hangen, afhangen (van vele dingen, b. v. vruchten, boonen); *raweujan*, tros.

II. Ngbr.; *piraweuj*, = *tjengtjelengan*, spaarpot, spaarduitje; *teu hojang boga teundeun piraweuj?* verlangt ge dan niet een spaarduitje te bezitten? P.

**RAWIG**, = *rombeng*, gescheurd, een scheur of scheuren hebben (b. v. een kleedingstuk); *ngarawig*, met gescheurde kleeren loopen; *roewag-rawig*, verscheurd, aan flarden.

**RAWING**, gehavend, met een scheur of scheuren, haveloos (b. v. een kleedingstuk), stuk zijn (b. v. een *samak* of matje aan den rand of de hoeken), er haveloos uitzien; *roewang-rawing*, = *roentang-ranting*, verscheurd, haveloos, aan flarden. (Vgl. *rombeng.*)

**RAWIT**, voll. *tjabe rawit*, naam van een kleine groene *tjabe*-soort; *katjang rawit*, naam van een peulsoort.

**RAWOE**, wat men op de saamgevoegde handen van den grond kan opnemen; *sarawoe*, wat men zóó in één keer opneemt; *ngarawoe*, met de saamgevoegde handen van den grond opnemen of opscheppen (een kind, aarde, grind, enz.); verder onder het vechten iemands voet tusschen de handen vatten en oplichten; ook: iemands voeten aanraken en vervolgens de handen naar den mond brengen [de

gewone nederige eerbiedsbetooning], zich voor iemand vernederen (nl. zijn voet kussen); ook wel: de armen om iemand heenslaan, hem omarmen; *ngarawoe koe sikoe*, met de ellebogen willen opnemen, overdr.: veel begeeren, weinig bekomen; *dirawoe*; *ngarawoean*, bij herh. met de handen van den grond opnemen; *dirawoean*.

**RAWOEH**, I., meestal *sarawoeh*, l. van *reudjeung* enz., met, en, benevens.

II.=*soemping*, komen, aankomen (zelden).

**RAWOEN**, I. verzameling van dingen welke verbrand worden, met het doel om een erge stinklucht teweeg te brengen, ten einde daardoor ongedierte van de *sawah*'s of ook wel booze geesten [oorzaak van epidemiën en plagen] te verdrijven [men bezigt ervoor: zemelen, dorre bladeren, saliebladeren, stukken leder, beenderen, zwavel, enz.]; *ngarawoen*, branden of verbranden van zoo iets als het genoemde en tot gezegd doel.

II. De kleur van *koelit owa*, en wel: vaal, lichtgrijs, muisvaal.

**RAWOT**, gescheurd, verscheurd, vernield (b. v. een weefsel waarop getrapt is); overdr.: in zorg-, nood- of kommer verkeeren.

**REBA** (Kad.), naam van een heester die voor heg gebezigd wordt.

**RĔBAB** (Perz.), naam van een muziekinstrument met twee koperen snaren, een soort van bas of violoncel.

**RĔBAH**, = *roeboeh*, neerstorten, ter aarde storten [ook wel eens als l. van *roeboeh* gebruikt].

**RĔBIG**, (van een baadje) oud, versleten, ong. = *boetoet*; *badjoe rĕbig*, versleten baadje.

**RĔBING**, breed (van het oor); ook = *tjĕtjĕwir*, k. p. van *tjeuli*, oor; *tjeuli rĕbing teu poegoeh*, zijn oor voor niets aan het hoofd hebben zitten.

**RĔBO** (verb. van het Ar. arba', vier), Woensdag, voll. *poë Rĕbo*; *ngarĕboan*, Woensdag houden, d. i. op Woensdag naar de *leuït* of rijstschuur gaan en van daar voor de voorliggende week rijstvoorraad nemen.

**REBO** (vgl. *reboe*), veel, veel hebben, rijk zijn, met zijn velen zijn; ook: rijkelijk; *poho rebo*, vergeten dat men rijk is; *tapi oerang oelah rebo-rebo*, doch wij moeten niet met te velen gaan. (Vgl. *rowa*, *loba* en *soegih*.)

**REBOE**, duizendtal; *sareboe*, één duizend; *doewa reboe*, twee duizend, enz.; *reboean*, in de duizenden (nl. tusschen 1000 en 10,000); *bareboe-reboe*, en *mangreboe-reboe*, bij duizenden, bij duizendtallen.

**RĔBOEN**, verkl. met *keur oesoem iboen keneh*, de tijd als het dauwt, heel vroeg in den morgen.

**RĔBOET**, strijden, twisten, vechten om; ook g. w.; *rĕboet omong* k., *rĕboet saoer* l., een woordenstrijd hebben; *ngarĕboet*, ontrukken, losrukken, grissen, ontweldigen, met geweld ontnemen; ook: uitredden; *dirĕboet*; *karĕboet*, ontrukt, ontweldigd; ook: gered; *rĕboetan*, om of over iets strijden, twisten, grabbelen; verder: strijd over meeningen enz., verdeeldheid, partijschap; *parĕboet*, grabbelen, met elkander over of om iets twisten, elkander iets betwisten; *parĕboet djadi kapala*, twisten wie opperhoofd worden zal; *parĕboet bĕnĕr*, twisten om gelijk te hebben; *parĕboet nanja*, er over twisten wie vragen zal (zie ook bij *oeroes*); *marĕboetkeun*, of *mĕrĕboetkeun*, over of om iets met elkander strijden of twisten, elkander iets trachten te ontweldigen; ook: over iets een woordenstrijd voeren; *diparĕboetkeun*.

**RĔBON** (Jav.), een klein soort van riviergarnalen; *Tji-rĕbon*, de bekende hoofdplaats en residentie.

**RĔD**, werkw. tusschenw. voor: binden. (Vgl. *oerĕd*.)

**RĔDĔM**, = *padĕt*; *ngarĕdĕm*, = *madĕt*; *dirĕdĕm*. (Zie *padĕt*.)

**REDES**, = *deres*, zie ald.; *ngaredes*, = *ngadjadjar* en *ngaberes* (zie *djadjar* en *beres*), op een rij zijn, geschaard staan, geordend.

**RĔDJAG**, l. van *risi*, zie ald.

**RĔDJANG** (Z.-B.), een dans, uit de Rĕdjangstreken overgenomen en in Mĕnes en omstreken nog wel uitgevoerd door vrouwen uit de volksklasse [geen dansmeisjes].

**RĔDJĔKI** (Ar., rizq), levensonderhoud, dagelijksch brood [in 't algemeen alles wat tot onderhoud des levens noodig is, maar inz. voedsel].

**REDJEN** (Kad.), naam van zeker gevlochten mandje, een bennetje.

**RĔDJĔNG**, ngbr.; *ngarĕdjĕngan*, iemand met zijn velen (de een hier en de ander daar) aanpakken; *dirĕdjĕngan*.

**RĔDJET**, gescheurd, opengescheurd, verscheurd; verder: verbrijzeld (b. v. het oog door een val), verpletterd, vermorzeld, kapot, vernield (vgl. *mengsret*); ook g. w.; *eta adjoer rĕdjet awak simkoering*, mijn lichaam was vermorzeld en verscheurd; *ngarĕrĕdjet*, openscheuren, verscheuren, in stukken of stukjes scheuren, uitéénrukken; *dirĕrĕdjet*.

**RĔG**, werkw. tusschenw. voor: blijven staan, ophouden (nader uitgedrukt door *ngarandĕg*, vgl. *dĕg*).

**RĔGA**, = 't m. gebr. *harga*, prijs, waarde.

**RĔGAH-RĔGIH**, zie *rĕgih*.

**RĔGAH-RĔGOEH**, zie *rĕgoeh*.

**REGAN** (Z.-B.), = *kabeh* en *sakabeh*, z. ald. P.

**REGANG**, de korte, fijne takjes van de bamboe; ook wel: afgevallen of afgekapt boom- of bamboetakje, sprokkels; *regangan*, (van bamboe) zulke takjes hebben; *roemegang*, nog klein zijn (inz. van een pisangstruik); *reregangan*, sprokkelhout.

**RĔGAS**, broos, bros (b. v. hout of touw), onsterk; *rĕgas manah*, zich iets aantrekken, licht boos-, licht toornig worden.

**REGE**, insnijdingen of inkervingen hebben, kartel, gekarteld.

**RĔGĔD**, onrein, bevlekt; verder: vlek, smet (ook in zedelijken zin); *hanteu aja rĕgĕdna*, zonder vlek zijn, onbesmet; *rĕrĕgĕd*, onreinheid, vlek, smet; *ngarĕgĕdkeun*, bevlekken, besmetten, bezoedelen, verontreinigen; *dirĕgĕdkeun*; *karĕgĕdan*, 1. lijd. vorm: besmet worden of raken; 2. zelfst. nw.: vlek, smet, onreinheid. (Vgl. *kotor*, *koetjiwa*, enz.)

**RĔGĔDĔD**, g. w.; *ngarĕgĕdĕd*, iets of iemand stevig vastbinden, vastkluisteren; *dirĕgĕdĕd*.

**RĔGEH**, ngbr.; *ngarĕgeh*, achter adem zijn, hijgen, snel ademhalen (z. a. een aamborstige); *roegah-rĕgeh*, naar adem hijgen, naar adem snakken, halen of snikken (z. a. iemand die schreit). Vgl. *rĕgoeh*.

**REGEL**, 1. = *rigil*, toploos, bladerloos; 2. = *rompang* (maar in hoogen graad), kerf of breuk in het scherp van een werktuig; verder (voll. *regel talak*): ten volle (d. i. driemaal) uitgesproken scheiding tusschen man en vrouw.

**RĔGĔMĔK**, ngbr.; *ngarĕgĕmĕk*, = 't betere *ngarĕnggĕnĕk*, zie *rĕnggĕnĕk*.

**REGEMENG**, naam van een zoetwatervisch. P.

**RĔGEN**, het Holl. regent [officieele titel van het hoogste Inlandsche hoofd; diens eigenlijke nationale titel in *dalĕm*, terwijl men hem onder 't volk ook niet zelden *pangawoelaän* noemt; in deftige taal draagt hij bovendien den titel van *bopati*].

**RĔGĔNG**, alleen in *adoe-rĕgĕng*, verkl. met *pakeukeuh*, bij verschil van meening ieder op zijn stuk blijven staan.

**RĔGENG**, zeer mager zijn. (Vgl. *koeroe*.)

**RĔGĔP**, op zichzelf ngbr.; *hanteu rĕgĕp*, niet oplettend, onachtzaam, achteloos; *sarĕgĕp*, geheel aandacht, met naarstigheid, met vlijt, met allen ijver, zich bevlijtigen, zich benaarstigen, aandachtig luisteren; *masing sarĕgĕp!* benaarstig u! *sarĕgĕp nja koemawoela*, met allen ijver dienen; *sarĕgĕp dadaharan*, met vlijt eten; *sarĕgĕp ngiring*, met naarstigheid volgen; *kasarĕgĕpan*, aandacht, oplettendheid, naarstigheid, benaarstiging; *soemarĕgĕp*, = *sarĕgĕp*, maar iets meer l.; *rĕgĕpkeun*, g. w.; *ngarĕgĕpkeun*, aandacht of oplettendheid aan iets schenken, nauwkeurig op iets acht geven of acht nemen, met aandacht hooren of luisteren naar, toeluisteren, ter harte nemen; *dirĕgĕpkeun*; *njarĕgĕpkeun*, ong. = *ngahartikeun*, zijn volle aandacht aan iets wijden, terdege op iets letten, aandachtig toeluisteren (om het gehoorde te verstaan).

**RĔGIH** ngbr.; *ngarĕgih*, beginnen te schreien; *rĕgah-rĕgih*, voll. *tjeurik rĕgah-rĕgih*, aanh. schreien.

**RĔGIS**, mager, schraal; verder: magerheid (vgl. *koeroe*); ook: naam van een kleinen zoetwatervisch.

**RĔGISTĔR**, het Holl. register; idem.

**RĔGOEH**, ngbr.; *ngarĕgoeh*, heesch praten (z. a. een aamborstige); *rĕgah-rĕgoeh*, hijgen of zagen op de borst (z. a. bij een aamborstige wanneer hij spreekt). Vgl. *rĕgeh*.

**RĔGOEK**, werkw. tusschenw. voor: gaan weenen, 't op een huilen zetten (nader uitgedrukt door *tjeurik* of *nangis*); *rĕgoek tjeurik*, hij begon te weenen. Vgl. *sĕgroek*.)

**RĔGOH**, ngbr.; *ngarĕgohan*, (van een *monjet*) krijschend en de tong uitstekend tegen iemand gezichten trekken.

**REGOH**, = 't meer gebr. *pengkor*, zie ald.

**REGOL**, wijk of buurt waar de bedienden van een vorst of regent wonen [nabij den *dalĕm*]; *djoeroe regol*, opzichter van den *regol*; *paregolan*, hetzelfde als *regol*.

**RĔGOT**, = *lĕgoek*, teug, dronk, slok; *sarĕgot*, één teug; *ngarĕgot*, met groote teugen drinken, slokken.

**REGREG**, op een rij staan (menschen, bloemen enz., waarbij de eene wat verder naar voren, de andere wat naar achteren kan staan); *ngaregreg*, zich alzoo op een rij plaatsen; *diregreg*. (Vgl. *rogrog*.)

**REH**, ook *rehna*, *rehing*, *sareh*, *sarehna*, *sarehing* of *wireh*, alle l. van *pedah* en *doemeh*, daar, dewijl, vermits, nademaal, naardien, aangezien.

**REHE**, = *djĕmpe*, stil, bladstil, windstilte; verder: doodsch, eenzaam; ook = *soewoeng*, onbewoond, verlaten, ontvolkt, niet zijn; *ĕnggon rehe*, wildernis; *ĕnggon noe rehe*, een eenzame-, woeste plaats; *djĕmpe-rehe*, zeer stil, doodstil, groote stilte.

**REHENG**, ong. = *poendoeng*, boos op iemand zijn, niet tegen iemand willen spreken; *ngareheng*, boos zijn op iemand en hem dat laten gevoelen, een wrok jegens iemand koesteren; *poendoeng ngareheng*, idem; *direheng*; *pareheng*, op elkander boos

zijn, tegen elkander niet willen spreken, jegens elkander een wrok koesteren.

**REHING**, zie *reh.*

**REHNGAP**, = het betere *renghap.*

**REJA**, = *loba* (maar minder sterk), veel, velen; *koerang reja*, te weinig; *rejana*, 1. ten getale van, in 't geheel; 2. op zijn meest, op zijn hoogst; *dipake sawělas doewit, rejana lima wělas*, hij gebruikte ervan elf duiten, op zijn hoogst vijftien; *rerejana*, de (het) meeste; *sarereja*, allen (die tegenwoordig zijn of ergens deel van uitmaken), de geheele menigte, allemaal; *ngarejaän*, toevoegen aan; ook: toenemen, in getal meerder worden, zich vermenigvuldigen; *direjaän*, aan toegevoegd worden; *karejaänana*, de velen, de meesten; *karejaän teuing*, te veel; *ngarejakeun*, veel doen zijn, vermenigvuldigen; *direjakeun.*

**REJAL** (Port., real), de reaal of Spaansche dollar [tegenwoordig alleen gewicht ter bepaling der zwaarte van goud en zilver].

**REJANG**, I. = *raong*, werkw. tusschenw. voor: hard gaan schreeuwen of huilen (van vele stemmen door elkander); als gewoon werkw.: schreeuwen (in verwarring door elkander), huilen (van velen), gehuil.

II. *Roejoeng-rejang*, ngbr.; *ngaroejoeng-rejang*, vasthouden aan beide zijden (van een persoon of een voorwerp, door twee of meer lieden, b. v. een zieke, of een aanzienlijk man die langs een gladde helling zal afdalen); *diroejoeng-rejang*; *ngarerejang*, = *ngagendjang* en *ngaroejoeng-rejang*, iemand ter weerszijden vasthouden en zoo geleiden, omstuwen; *direrejangna koe mega*, hij werd omstuwd door een wolk. (Vgl. *rijoeng.*)

**RĚJES**, verkl. met *pantěs*, sierlijk, prachtig.

**REJOD**, niet stevig in elkander zitten (b. v. een stoel of tafel), wiebelen; in Kad.: schudden, schommelen (z. a. bij een aardbeving).

**REJOG**, een soort kluchtspelers, die hun voorstellingen geven onder begeleiding van muziek (een *goöng*, twee *angkloeng*'s en vier *dogdog*'s).

**REJOK**, keisteen [nu veelal *koral* geheeten]; *batoe rejok*, gladde keisteen ter grootte van een vuist; *keusik rejok*, keisteentje, kiezel.

**REJONG**, ngbr.; *ngarejong*, maar meestal *rerejongan*, wankelende gaan (z. a. iemand die pas herstellende is uit krankheid), slingerende of zigzagsgewijze loopen; *roejoeng-rejong*, wankelende loopen, naar weerskanten wankelen (van een klein kind). Vgl. *rejang* II.

**REJOS**, g. w.; *ngarejos*, iets haastig met groote monden vol eten, spoedig iets op hebben omdat het lekker smaakte; ook van een suikermolen: in een ommezien het riet vermalen.

**REK**, ook *ěrek*, *arek* of *erek* k., *kěrsa* l., zullen, willen; verder: ten einde (het doel van een handeling uitdrukkende). Vgl. *dek.*

**REKA** (Skr., rêkhâ, teekening, afbeelding), ngbr.; *ngareka*, onder zekeren vorm voorstellen of afbeelden, boetseeren, nabootsen, nabouwen; *ngareka moending*, in den vorm van een buffel; *ngareka-reka*, hetz. als *ngareka*; *direka*, gemaakt worden of zijn in den vorm van, met afbeeldingen voorzien worden van (b. v. vogels); *ngarekakeun*, aan iets een zekeren vorm of zekere gedaante geven; *direkakeun.*

**RĚKAH**, z. v. a. *djěmbar* en *ngarejaän*, toenemen, wassen, goed gedijen, zich vermeerderen, zich uitbreiden; *ngarěkahan*, zich vermeerderen, voorttelen; *ngarěkahkeun*, veel doen zijn of worden; *dirěkahkeun.*

**RĚKAK-RĚKOEK**, = *rěkat-rěket*, zie ald.

**RĚKAT-RĚKET**, zie *rěket.*

**REKE** (*b. p.*), = *goreng*, zie ald. P.

**REKEP**, vast gesloten (b. v. een deur), vast aaneengesloten (b. v. een slagorde), goed dicht zijn, waterdicht, ondoordringbaar, nauw sluiten; *ngarekepkeun*, vast aaneen doen zijn (b. v. de vingers), aaneen doen sluiten, goed gesloten doen zijn (b. v. de gordijnen); *direkepkeun.*

**RĚKES**, het Holl. request; idem, verzoekschrift.

**RĚKĚT**, = *rakět*, zie ald.; *sanak rěkět*, innig verbonden vriend.

**RĚKET**, kraken (van hout, leder enz.); *rěkat-rěket*, telkens of aanh. kraken; *tingrarěket*, overal kraken, alles kraken.

**RĚKĚTĚK**, stevig-, vast aanhalen; ook werkw. tusschenw. voor: binden; *rěkětěk bae ditalian*, hij bond (den zak) toe.

**REKIN**, het Holl. rekenen; idem; *ngarekin*, rekenen, uitrekenen, berekenen; *direkin*; *rekinan*, rekening, berekening. (Vgl. *itoeng.*)

**REKOT**, kraken (bij of door schudding, z. a. een huis door een aardbeving); *roekatrekot*, aanh. of gedurig „krik, krak" zeggen, herh. kraken.

**REKREK**, ngbr.; *ngarekrek*, = *njatjar* (zie *tjatjar* I.), omhakken, weghakken; *direkrek.*

**REM** (Paman.), z. v. a. *pek*, hand aan 't werk slaan, inz. bij *diboewat*, het oogsten. (Vgl. *rengrem.*)

**REMA**, soms gebezigd als l. van *ramo*, zie ald.

**RĚMAS-RĚMOES**, zie *rěmoes.*

**RĚMBAT** (vgl. *ěmbat*), ngbr.; *ngarěmbat*, naar weerszijden of naar alle richtingen

uitloopers zenden (een weg, een rivier, een *areuj* of liane, enz.). Zie ook *bat* en *rambat*.

**RĚMBĚS**, dampig, vochtig, doorweekt, drassig (z. a. een stuk grond dat beneden den waterspiegel van een nabijzijnde *siloe* ligt); ook: doornat van tranen, enz.

**RĚMBĚT**, dicht begroeid; ook: overheen gegroeid (b. v. rijst over de *galĕngan*); *rĕmbĕt hale*, = *bĕlĕt*, zie ald.

**RĚMĚD**, ngbr.; *ngarĕmĕd-rĕmĕd leungeun*, = *ngarameusan leungeun* (zie *rameus*), zich de handen wringen.

**REMEH**, gevallen of verspreid liggende kruimels.

**RĚMĚK** (vgl. *rĕmek* en *rĕmoek*), in stukken vallen, tot verbrijzeling komen, te pletter vallen, aan gruis vallen, verbrijzeld, verpletterd; *ĕndog sasajang rĕmĕk hidji rĕmĕk kabeh*, een nest vol eieren, raakt daar één van verbrijzeld, dan raken ze alle verbrijzeld, sprkw. voor: die bij elkander behooren of zijn, allen hetzelfde lot ondergaan; *asa ramĕmĕk nja toelang*, 't is of mijn gebeente verbrijzeld is; *rĕmĕmĕkan*, wat verbrijzeld is (b. v. de stukken van een gebroken spiegel), gruis, scherven, gruizelementen; *ngarĕmĕk*, verbrijzelen, vernielen, verwoesten; *ngarĕmĕkkeun*, iets verbrijzelen, vernielen; *dirĕmĕkkeun*.

**RĚMEK**, = *rĕmĕk*, zie ald.

**RĚMĚN**, = *mindĕng* k., *sĕring* l., nog al eens, van tijd tot tijd, gedurig, bij herhaling, dikwijls [meestal door *sok* voorafgegaan].

**RĚMĚNG**, voll. *ki rĕmĕng*, naam van een woudboom.

**RĚMĚNG-RĚMĚNG** (vgl. *lĕmĕng*), een geringe schemering, dampig, wazig, triestig, donker; ook: iets of iemand als in een nevel (onduidelijk, onvolkomen) zien; *oekoer rĕmĕng-rĕmĕng*, men kon (den vijand) slechts even zien (door den kruitdamp). Vgl. *roemang* en *rimang*.)

**RĚMĚTOEK** (Z.-B.), = *rambĕtoek*, zie ald.

**RĚMIS**, = *harĕmis*, zie ald.

**RĚMOEK** (vgl. *rĕmĕk*), verbrijzeld, verpletterd, vergruisd, te pletter vallen, aan gruis vallen; *rĕrĕmoekan*, wat verbrijzeld is, gruis, scherven, gruizelementen; *ngarĕmoekkeun*, iets verbrijzelen, verpletteren, vergruizen; *dirĕmoekkeun*.

**RĚMOES**, ngbr.; *ngarĕmoes*, z. v. a. *meuweung*, iets opknabbelen, knappen (in den zin van eten), iets (b. v. *opak*) opeten; *dirĕmoes*; *rĕmas-rĕmoes*, aanh. knabbelen of met de tanden kraken of knappen; *karĕmoes*, opgeknabbeld, geknapt, opgegeten.

**RĚMPA** (Z.-B.), maar doorgaans *rĕmpa-rĕmpa*, = *djadjamoe*, gedroogde kruiden; in 't algemeen: de waren van den drogist. (Zie ook *tjĕraki*.)

**RĚMPAG**, I. afstorting van aarde van een *gawir*, een slootkant, en derg.

II. L. van *rĕmpoeg*, zie ald., ook voor de afleidingen.

**RĚMPAK**, = *roempak*, zie ald.; *ngarĕmpak*, omverloopen, onder den voet loopen, vertrappen, vertreden; overdr.: met voeten treden, trappen, vertrappen, overtreden (z. a. een gebod, en zich daardoor bezondigen); *dirĕmpak*.

**REMPAN**, = *inggis*, beangst, bezorgd, angstig zijn, schromen, duchten, zich bezorgd maken; *rarempan*, idem, met verst., of wel van meerdere personen; *karempan*, angst, bezorgdheid, bekommernis, schroom.

**REMPANG**, naam der vrucht van *djahe* of gember; *djahe sarempang*, één gembervrucht.

**RĚMPĚG**, compleet (z. a. een stel muziekinstrumenten, b. v. de *salendro*); ook: gelijkelijk; *geus rĕmpĕg kabeh boewahan*, ze dragen alle gelijkelijk vrucht.

**RĚMPĚT**, ong. = *bala*, wildernis; bepaaldelijk: kruipers.

**RĚMPOE**, I. z. v. a. *rĕmoek*, uit elkaar liggen, verbrijzeld; *ngarĕmpoekeun*, iets verbrijzelen; *dirĕmpoekeun*.

II. Z. v. a. *rĕmpoeg* en *saroewa*; alleen in *rĕmpoe-djoekoeng*, zie *djoekoeng*.

**RĚMPOEG** k., *rĕmpag* l., met iets instemmen, overeenstemmen, het ééns zijn, van één gevoelen zijn, eenparig; ook z. v. a. *tarekah*, raadgeving, raad; *rĕmpoeg djeung hockoem sara'*, overeenstemmen met de Goddelijke wet; *rĕmpoegna*, de (zijn, haar) raadgeving of raad; *ngarĕmpoeg*, te zamen een zekeren arbeid verrichten; *rĕrĕmpoegan*, met elkander raadplegen of beraadslagen, met elkander overeengekomen zijn of afgesproken hebben; *beunang rĕrĕmpoegan*, een afspraak gemaakt hebben, overeengekomen zijn; *pirĕmpoeg*, gevoelen, voorstel, raadgeving; *mirĕmpoeg*, bespreken, raadplegen; *dipirĕmpoeg*; *ngarĕmpoegan*, in iets toestemmen, zijn toestemming geven tot, met iets instemmen, iets goedvinden; *dirĕmpoegan*; *karĕmpoegan*, toegestemd of goedgekeurd worden of zijn; *ngarĕmpoegkeun*, 1. over een zaak raad vragen, een zaak in beraadslaging brengen, ter beraadslaging overgeven; ook: samen in beraadslaging nemen; 2. iets gezamenlijk doen, iemand gezamenlijk overvallen of aanvallen; *dirĕmpoegkeun*; *parĕmpoegan*, 1. beraadslaging, afspraak, overeenkomst; 2. vergadering, zitting, raad; *pangrĕm*-

*poegan* k., *pangrĕmpagan* l., raadsman. (Vgl. *badami*, *goenĕm*, *pasini*, *ragĕm*, *sapoek*, enz.)

**RĔMPOEH** (Kw.), = *rĕmĕk* en *rĕmoek*, z. ald.

**RĔNA** (Jav.), = *soeka*, tevreden, voldaan, blijde; *soeka-rĕna*, z. v. a. *soeka-boengah*, zeer verheugd.

**RENDA** (Port.), kant (het bekende fijne naaldenwerk); ook: galon; *ngarenda*, kant maken, galon maken; *direnda ĕmas*, met goud gegalonneerd worden of zijn.

**RĔNDAH**, laag (niet hoog); overdr.: nederig van gemoed, nederig-, ootmoedig zijn, zich gering houden; *kalapa rĕndah* (vgl. *rende*), dwergkokos; *rĕrĕndahanan*, den schijn van nederigheid aannemen, nederig zijn in schijn; *ngarĕndahkeun*, nederig maken, vernederen, verootmoedigen; *ngarĕndahkeun diri*, zich verootmoedigen; *dirĕndahkeun*; *karĕndahan*, nederigheid, ootmoed. (Vgl. *asor* en *handap*.)

**RĔNDANG**, in grooten getale of in menigte bijeen zijn (b. v. herten).

**RENDE**, voll. *djambe rende*, naam van een kleine *djambe*-soort, dwerg-*djambe*.

**RENDEKEH** stoel van planten; *ngarendekeh*, uitstoelen, welig tieren, lustig groeien en bloeien. (Vgl. *randakah*.)

**RĔNDĔNG**, hetzelfde als *ngidjih*, zie ald.

**RENDENG**, ngbr.; *ngarendeng* k., *soemanding* l., op één lijn met-, naast iemand of naast elkander zijn, zitten of loopen; *parerendeng*, op één lijn of naast elkander zijn, staan, zitten of loopen, op één lijn zijn, één rij vormen; *ngarendengkeun*, op één lijn met elkander of naast elkander plaatsen; *dirwęndengkeun*; *rendengan*, l. van *kawinan*, 1. bruidspaar (naast elkander zittend); 2. bruiloft, bruiloft houden, bruiloftsfeest.

**RENDJAG**, het opschrikken of verschrikt zijn; *ngarendjag*, z. v. a *ngarandjoeg*, een schok krijgen, opschrikken, van schrik opspringen, hevig ontstellen of ontroeren; *roemendjag*, hetzelfde.

**RENDJEH**, op zijn, weg zijn (b. v. een aanplant die door beesten opgegeten is).

**RĔNDO** (Z.-B.), 1. = *ronggeng* (zie ald.); 2. een orkost, bestaande uit een *tarawangsa*, een *soeling* en een *rĕbab*.

**RENDON**, ngbr.; *ngarendonkeun*, voegen bij, brengen onder (zeker gebied); *direndonkeun*, gevoegd worden bij.

**RENDOS**. g. w.; *ngarendos*, fijnwrijven, vermalen; ook: overrijden; *direndos*. (Vgl. *rĳeus* en *gelang* II.)

**RENG**, of ook *ĕreng*, dwarslat of -latten, panlatten (van hout of bamboe) die over de *seboek*'s worden gelegd en waarop men de pannen laat rusten.

**RĔNGAK**, = 't betere *rĕngat*.

**RĔNGAK-RĔNGIK**, zie *rĕngik*.

**RĔNGAT**, barsten, scheuren, gebarsten (b. v. aardewerk, in sterker mate dan *rĕntĕng*); verder: barst, scheur, reet, spleet; *rĕngat manah*, gekrenkt in het gemoed, kwalijk nemen, boos worden om iets. (Vgl. *reungat* en *tjĕrah*.)

**RĔNGĔS**, ngbr.; *ngarĕngĕs*, uitkappen (van oud hout of oude boomen, opruiming houden van oude of doode boomen enz.; ook = *ngababad*, zie *babad* III.; *dirĕngĕs rĕngĕsan*, gekapt (dood of oud) hout.

**RĔNGES**, ngbr.; *ngarĕnges*, afknijpen, afslaan, b. v. iemands neus; *dirĕnges*.

**RENGES**, scherp (van steenen, rotsen, van een hoek, enz.).

**RENGET** (Indr.), veel praten, veel vragen, aanh. afdingen, al maar tegenspreken.

**RĔNGGANG**, niet sluiten, niet aaneensluiten; verder: gescheurd, gebarsten, met scheuren (z. a. b. v. de grond bij hevige droogte); *parĕnggang*, (van twee dingen, stukken hout b. v.) zich van elkander verwijderen.

**RĔNGGA-RĔNGGI**, = *rĕnggi*.

**RĔNGGE**, alleen in *hajam rĕngge*, een bonte kip (zwart met wit).

**RENGGE**, I. = *rege*, zie ald.

II. *Ngarerengge*, hout sprokkelen. (Vgl. *rorotek*.)

**RĔNGGĔNĔK**, ngbr.; *tetĕp rĕnggĕnĕk*, z. v. a. *hanteu pindah-pindah*, stil op zijn plaats blijven, stil thuisblijven; *ngarĕnggĕnĕk*, gezegd van een berg, een hoop, een golf, een grooten boom, enz., om aan te duiden dat zoodanig voorwerp zeer hoog, zeer groot is; een gevaarte zijn; *aja tembong ngarĕnggĕnĕk*, er deed zich een gevaarte voor het oog op (uit zee); *patingrarĕnggĕnĕk*, idem, van vele dingen (b. v. van de torenhooge golven bij stormweer). Vgl. *roenggoenoek*.

**RĔNGGĔT**, insnijding, kerf, kartel; *rĕrĕnggĕtan*, van insnijdingen of inkervingen voorzien zijn (b. v. snijwerk of een hanekam), gekarteld; *ngarĕnggĕt*, kartelen; *dirĕnggĕt*; *dirĕnggĕt-rĕnggĕt*, van insnijdingen, inkervingen of kartels voorzien worden of zijn; *rĕnggĕtan*, gekarteld; *sarĕrĕnggĕtan*, van één snijwerk, d. i. snijwerk dat één geheel vormt.

**RĔNGGI**, ngbr.; *dirĕnggi-rĕnggi*, = *digoebah-goebah*, van versiersels voorzien worden of zijn, versierd worden of zijn; *rĕngga-rĕnggi*, met veel lof- of snijwerk versierd.

**RĔNGGING** (Z.-B.), = *ramping* en *lĕnggik*, zie ald.

**RĔNGGONG** (Z.-B.), = *rĕngging*.

**RENGGONG**, voll. *koeda renggong*, een paard dat op de maat van de muziek danst, danspaard.

**RENGHAP**, hijgen, het hijgen; *sarenghap*, een zucht, een snik; *ngarenghap*, lucht happen (b. v. visschen), naar lucht snakken, puffen (van de warmte), diep ademhalen, een zucht slaken, zuchten, den laatsten snik geven; *renghap-renghap* en *roenghap-renghap*, al maar of aanh. hijgen of snakken, aanh. of gedurig zuchten; *tingroemenghap*, zuchten, hijgen enz. van velen. (Vgl. *rahoeh, hoemandeuar* en *ronghejap*.)

**RĔNGHAT**, = 't meer gebr. *rĕngat*.

**RĔNGHIK**, = 't meer gebr. *rĕngik*.

**RĔNGIK**, een zacht geluid maken; *ngarĕngik*, zacht kreunen of klagen, zacht neuriën of zingen; *patingrarĕngik*, idem, van velen; *rĕngak-rĕngik*, aanh. of herh. zoo kreunen of klagen, drenzen, grienen.

**RENGKAK**, manier van loopen, houding onder 't gaan; *rengkak-rengkak*, steigeren, trippelen (van een paard); *sarengkak-rengkak*, (iemands) geheele wijze van gaan.

**RENGKAS**, g. w.; *ngarengkas*, (een dier, b. v. een *keujeup*) de pooten breken; *direngkas*.

**RENGKEBENG**, ngbr.; *ngarengkebeng*, den staart uitzetten (van een pauw), de armen uitslaan (z. a. een danseres).

**RĔNGKĔD**, ineengegroeide wortels of wel scherpe steenen op den bodem van een *sitoe* of in 't algemeen van water, aan welke dingen het vischnet kan blijven haken.

**RĔNGKĔNG**, stijf (van een spier of de spieren, of z. a. de armen door te nauwe mouwen); *awakna rarĕngkĕng*, hij was stijf over zijn geheele lichaam.

**RENGKENG**, = *pangkeng*. P.

**RĔNGKĔP**, = *heurap* (maar niet algemeen), werpnet; *ngarĕngkĕpkeun*, = *ngaroengkoepkeun*, het net uitwerpen; *dirĕngkĕpkeun*. P.

**RENGKET**, met de bolle handen de kluit aarde om den wortel goed aandrukken bij het verspenen van zaailingen. P.

**RENGKOD**, een krom been of krommen voet hebben.

**RĔNGKOEH**, geknielde houding waarbij de beenen aan elkander sluiten, het achterste aan de hielen raakt, de handen op de knieën rusten en het bovenlijf voorovergebogen is; overdr.: eenstemmig; volgens B. ook = *adat-bijasa*, vaste gewoonte.

**RENGKOH**, hetzelfde als *rengkod*.

**RENGKOL** (vgl. *ringkĕl*); *ngarengkol*, op zijde liggen met kromme knieën (b. v. iemand die *djengkol* is, of een die in een strik is vastgeraakt, of wel onwillekeurig); *parengkol-rengkol*, (van twee personen) op de beschreven wijze liggen met het gelaat naar elkander gekeerd.

**RĔNGKONG**, een banboestok waaraan men over den schouder de nieuwe rijst van het veld binnendraagt, en die zóó gemaakt is dat bij heen en weer bewegen over den schouder een schel, schurend geluid teweeg gebracht wordt. (Zie ook *soenoek*.)

**RĔNGOE** (Jav.), = *poendoeng*, verstoord, misnoegd.

**RENGREM** (vgl. *rem*), in Paman. z. v. a. *reres* en *anggeus*, zie ald.

**RENGRENG**, I. ngbr.; *ngarengreng* (Kad.), de laatste hand aan eenig werk leggen, iets afmaken; inz. na afloop van den rijstoogst de *saoeng* afbreken en de verschillende gereedschappen opbergen.

II. *Rengrengan*, bijzitter of bijzitters van een rechter of in een rechtbank; *parengrengan*, zitting van een rechtbank; ook wel: vergadering van ambtenaren.

**RENGROT**, alleen in *teu rengrot-rengrot*, niet vermageren, in weerwil van ziekte of harden arbeid (van menschen of vee).

**RENGSE**, = *reres*, afgedaan, afgemaakt, klaar, gereed; *sarengsena*, nadat het gereed was.

**RĔNJAH**, scheuren, losscheuren, uitscheuren, afscheuren van; *ngarĕnjahkeun*, doen scheuren; ook: scheuren z. a. vanzelf en een stuk medenemen van datgene waarvan het scheurt.

**RĔNJAH-RĔNJEH**, zie *rĕnjeh*.

**RĔNJEH**, verkl. met *kawas dek seuri*, een lachend gezicht zetten; *rĕnjeh-rĕnjeh*, of *rĕnjah-rĕnjeh*, elk oogenblik zijn gezicht tot lachen vertrekken, aanhoudend een lachend gezicht zetten. (Vgl. *rĕnjoh*.)

**RĔNJĔK** (vgl. *ronjok*), de op een gebatikt doek uit de hand geteekende kleine figuren, op allerlei wijze door elkander aangebracht [in onderscheiding van *rereng*]; *ngarĕnjĕk*, z. v. a. *narapang* (zie *tarapang*), dicht bezet met (edelgesteenten b. v.).

**RĔNJĔM**, overal jeuk hebben, overal krieuwelen; *rĕnjĕm ati*, veel weten, veel kunnen zeggen of vertellen. (Vgl. *renjom*.)

**RĔNJOE**, ngbr.; *ngarĕnjoean*, tegen iemand grijnzen, aangrijnzen; *dirĕnjoean*.

**RĔNJOH**, ngbr.; *ngarĕnjohan*, de lippen vooruitsteken, gepaard met op en neer bewegen van de onderkaak (gelijk apen doen). Vgl. *rĕnjeh*.

**RENJOM**, aanhoudend praten (vgl. *rĕnjĕm*); *roenjam-renjom* (Kad.), vervelend praten, kletsen.

**RĔNOENG**, I. zacht of teeder worden (van

planten of boomen), uit gaan spruiten, uitbotten, uitloopen.

II. Talrijk, in grooten getale. P.

**RĔNTANG**, maar meestal *rĕntang-rĕntang*, iets op verren afstand en daarom onduidelijk zien. (Vgl. *roentoeng-roentoeng.*)

**RĔNTĔB** (Z.-B.), = *lĕmpĕr*, zie ald. P.

**RENTEK**, I. met stekels of rechtopstaand scherp voorzien (b. v. de bovenrand van een muur met stukken glas, om het overklimmen te beletten).

II. (Z. B.), = *repeh*, zie ald. P.

**RĔNTĔNG**, barst, scheur, reet, spleet (minder erg dan *rĕngat*); *rĕntĕng manah*, zich iets aantrekken, zich om iets boos maken; *ngarĕntĕng*, barsten, scheuren (maar niet erg), een scheurtje of barstje hebben.

**RENTENG**, I. hetzelfde als *tjongo awi*, bamboespits; *rerenteng*, idem; *garoe renteng*, een *garoe* van *renteng* gemaakt.

II. *Goōng renteng*, naam van een *gamĕlan*, bij welke men alleen de *koromong*, *gĕndang* en *goōng* bezigt en die door vijf personen bespeeld wordt; *pangrentengan*, huisje of koepel voor de *renteng*.

III. Rij; *goōng renteng* (anders dan boven), op rijen geplaatste gongs [omdat het hoofdinstrument bestaat uit een raam van 2 × 14 onderling verbonden vakken, waarop respectievelijk tien en negen kleine gongs liggen]; in Z.-B. z. v. a. *rendeng* (zie ald.); (van paarden) naast elkander in het span loopen; *bĕdil renteng*, dubbelloopsgeweer; *koeda renteng*, een span gelijksoortige paarden; *ngarenteng*, 1. op een rij plaatsen, 2 naast elkander zijn of loopen; *ngarentengkeun*, naast elkander doen zijn of loopen; *direntengkeun.*

**RĔNTĔT**, klein blijven (van planten). B.

**RENTET**, naast elkander, samen, vereenigd; *ngarentet*, zich voegen naast of bij, vereenigd of verbonden zijn; *rerentetan*, te zamen zijn of gaan, vereenigd zijn, aan elkander verbonden zijn; *ngarentetkeun*, plaatsen naast elkander, aan elkander vastbinden of verbinden, samenvoegen; *direntetkeun*. (Vgl. *roentoet* en *kantet.*)

**RENTJANG**, 1. van *batoer*, bediende, volgeling, makker, metgezel, medegenoot, ambtgenoot (vgl. *kantja*); *entjang-rentjang*, = *batoer-batoer*, al iemands bedienden; *sarentjangna*, het geheele gevolg of personeel van iemand, al de metgezellen; *ngarentjangan*, zich bij iemand voegen, iemand vergezellen, iemand bijstaan of helpen; *direntjangan.*

**RENTJED**, = 't meer gebr. *kapalang*, zie *alang.*

**RĔNTJĔM**, z. v. a. *manis*, lief, aangenaam; ook z. v. a. *rĕsĕp*, behagen hebben in.

**RĔNTJENG**, ngbr.; *dirĕntjeng-rĕntjeng*, = *dirame-rame*, met feestelijkheden gevierd worden.

**RĔNTJĔP**, = *rikip*, stil zijn, zich stilhouden, iets stil doen, niet hard spreken of zingen, in 't geheim doen; *rĕrĕntjĕpan*, zich zeer stil houden, in alle stilte of zeer in 't geheim doen.

**RĔNTJOD**, knikken (van de knieën, uit zwakte of wanneer iemand tegen de knieholte slaat); *rĕrĕntjodan*, herh. of aanh. met de knieën knikken (z. a. b. v. *toekang dĕboes* bij hunne omgangen om het vuur, ter voorbereiding van het vuurloopen); ook = *njirig*, (van een paard) trippelende gaan (zie *sirig*).

**RENTJOH**, losstaan of niet meer op elkander sluiten (van de tanden van een oud mensch).

**RENTOG**, ngbr.; *ngarentog*, op iemand aandringen, allen de handen naar iemand uitsteken (b. v. om hem te helpen), allen iemand willen medicineeren, enz.

**RĔP**, werkw. tusschenw. voor het invallen van stilte, stil worden, zich stilhouden; *rĕp djĕmpe*, het werd stil; *rĕp teu ngomong*, hij hield zich stil. (Vgl. *reup* en *sĕrĕp.*)

**REPEH** (vgl. *empeh*), stil, stil zijn (niet spreken), stil zijn z. a. een ontvolkte stad, zich stilhouden, zwijgen; *taja repehna*, zonder ophouden; *rerepehan*, iets stil of in alle stilte verrichten, iets doen zonder gedruisch te maken of er ruchtbaarheid aan te geven, ergens stil heengaan, uit- of ingaan zonder opgemerkt te worden; *ngarerepeh*, zich stillen, zich stilhouden; *ngarepehan*, stillen (z. a. een schreiend kind), laten ophouden (b. v. muziek); *direpehan*; *ngarepehkeun*, zich stil laten houden, tot zwijgen brengen, stil doen zijn, stillen (z. a. rumoer of muziek); *direpehkeun.*

**RĔPĔT**, dicht, z. a. een bosch of geboomte; overdr. = *boerĕt*, bezwaard, bedrukt, bedroefd; *karĕpĕt*, in 't nauw geraakt.

**REPOH**, voll. *kolot repoh*, zeer oud, hoog bejaard, stokoud, afgeleefd. (Vgl. *ropoh.*)

**RĔPOK** (ook *patangkĕpan*, zie *tangkĕp* I.), de onderlinge betrekking of verstandhouding tusschen een man en een vrouw [is deze verhouding van zoodanigen aard dat men een huwelijk van den een met de ander gelukkig zou kunnen noemen, dan heet zij *hade rĕpokna*, goede harmonie; is zij daarentegen zóó dat men 't huwelijk ongelukkig zou moeten noemen, dan heet zij *goreng rĕpokna*, slechte harmonie];

*manggih rĕpok* noemt men het vinden van een wederhelft met wie de vinder gelukkig is; *nejangan rĕpok*, onderzoeken (door middel van berekening) hoe de verstandhouding zou zijn, zoo het tusschen twee personen tot een huwelijk komen mocht; *dirĕpokkeun*, (van een meisje of vrouw) in het huwelijk verbonden worden met. (Zie ook *tandjĕk*.)

**REPOT**, verkl. met *loba pagawean*, veel bezigheden of beslommeringen hebben, de handen vol hebben met iets, drukte; ook z. v. a. *ripoeh*, het zwaar of moeilijk hebben (b. v. wegens ouderdom), in moeilijke omstandigheden zich bevinden, in benarden toestand verkeeren; *repot koe ngaraksa istri*, de handen vol hebben aan de bescherming zijner echtgenoote; *karepotan*, 1. lijd. vorm: het zwaar of moeilijk hebben, in benarden toestand zich bevinden; 2. zelfst. nw.: beslommering, zorgen.

**RĔPOTAN** (Jav., van 't Holl rapport), een vergadering van vele menschen; *pangrĕpotan*, vergaderplaats.

**RERAB**, verhit, geblakerd, verschroeid; *ngarerab*, vuur tegen iets houden, de oppervlakte van iets branden, zengen, verschroeien, afzengen, met vuur den brand in iets steken, met vuur in brand zetten; *direrab*, gezengd-, geblakerd- of verschroeid worden of zijn; *karerab*, gezengd, geblakerd, verzengd, verschroeid.

**RĔRĔB**, ngbr.; *ngarĕrĕb* k., *liren* l., (ergens) een korte rust of een kort verblijf houden [in den regel niet langer dan twee of drie nachten], pleisteren, toeven, rusten, verblijven, vernachten (vgl. *pondok* I.); *pangrĕrĕban*, pleisterplaats, rustplaats, nachtkwartier.

**REREG**, = 't meer gebr. *kĕntjĕng*, zie ald.

**REREGAN** k., *lalangse* l., gordijn, voorhangsel (z. a. voor de slaapplaats of ter afsluiting van een gedeelte van het vertrek). Vgl. *koelamboe*.

**REREH**, ngbr.; *ngarereh*, overslaan, zich mededeelen (van vuur, oorlog, een ziekte, enz.).

**REREHAN**, = 't meer gebr. *baraja*, zie ald.

**RĔRĔK**, voll. *ki rĕrĕk*, naam van een grooten boom, de • zoogen. zeepboom, wiens bittere vrucht dient tot geneesmiddel, ter reiniging van kleederen enz., tot bijtmiddel, ter verwijdering van wormen uit bloempotten, tot het dooden van hoofdluizen, enz. [men wrijft 20-25 pitten af in een emmer water, dat nu prachtig gaat schuimen en wendt het daarop aan tot het beoogde doel; bij begieten van bloempotten zorge men de planten zelve van het water vrij te houden, terwijl overgieten met schoon water aanbeveling verdient]; *ngarĕrĕk*, *ngarĕrĕkan*, bewerken-, begieten met *rĕrĕk*-sop; *dirĕrĕk*, *dirĕrĕkan*.

**RĔRĔMI**, ngbr.; *ngarĕrĕmi* (Soem. en Tomo), z. v. a. *ngarah* en *ngalitjikan*, bedrieglijk jegens iemand handelen; elders z. v. a. *ngaloemajankeun*, zie *loemajan*.

**REREMO**, ngbr.; *ngareremokeun*, (een kind, meisje of jongeling) bestemmen voor, verloven aan; *direremokeun*; *pangreremokeun*, de (door de ouders) voor een zoon of dochter bestemde verloofde.

**REREMPO**, lijden aan de gebreken des ouderdoms, niet meer kunnen werken; inz. vroeg oud zijn, vroeg versleten (van menschen). Vgl. *bĕdjad*.

**RERENG**, de op een gebatikt doek uit de hand geteekende kleine figuren die, in onderscheiding van *rĕnjĕk*, vierkant zijn en in onderling verband zijn aangebracht.

**RĔRĔS**, hetzelfde als *lĕrĕs*, zie ald.

**RERES**, in orde, gereed, geëindigd, afgeloopen; *reres dahar*, klaar zijn met eten.

**RERET** (vgl. *ret*), l. van *lijeuk*, oogopslag, blik; ook g. w.; *sareret*, in één oogopslag; *ngareret*, een blik op iemand werpen, inz. ter zijde zien; *ngareret ngiwa-nĕngĕn*, naar links en rechts blikken; *rarat-reret*, en *roeroet-reret*, naar links en rechts zien, om zich heen zien.

**RERO**, spreken met afgebroken stem (b. v iemand die benauwd op de borst is of slijm in de keel heeft; inz. gebruikt van een oud mensch); *rero-reroan*, spreken met een stem die elk oogenblik stokt.

**RĔSAG**, ongeschaafd, slecht geschaafd, ruw op 't gevoel, grof van huid; overdr.: ruw in woord of handelwijze, ruw (onbeschaafd) in 't spreken.

**RĔSAK**, l. van *roeksak*, zie ald.

**RĔSĔB**, alleen in *karĕsĕban*, = *palangan*, l. van *bolon*, de maandstonden, de stonden hebben.

**RĔSĔK**, ritselen (z. a. een nieuw of stijf kleedingstuk). Vgl. *keresek*.

**RĔSĔP**, ong. = *soeka* (hetwelk echter, evenals ook *sĕdĕp*, soms voor l. van *rĕsĕp* fungeert), lust-, gevallen-, behagen hebben of scheppen in, lust of begeerte hebben tot, houden van; *rĕsĕp kana arak*, van drank houden; *rĕsĕpan*, veel genoegen hebben in, gesteld zijn op; *rĕsĕpan kana kahakanan*, veel van eten houden; *rĕrĕsĕpan*, voor zijn pleizier of voor de aardigheid doen; *ngomong rĕrĕsĕpan*, zoo maar voor de aardigheid zeggen; *karĕsĕp*, lust, behagen, welgevallen, genot; *pikarĕsĕpeun*, oorzaak van welgevallen zijn; *teu matak pikarĕsĕ-*

*peun*, niet behaaglijk zijn; *mirĕsĕp*, behagen scheppen in; *dipirĕsĕp*; *mikarĕsĕp* k., *nganggo karĕsĕp* l., welgevallen hebben in, met welbehagen op iemand of iets neerzien, genot in iemand of iets scheppen; *dipikarĕsĕp*; *karĕsĕpan*, behagen, genot, vermaak, liefhebberij; *tina karĕsĕpan*, uit vermaak of door zijn genoegen (doen b. v.).

**RĔSI** (Skr., rsi), een heilige, nl. een *dewa* geworden *pandita*.

**RĔSIDEN**, het Holl. resident; idem; *karĕsidenan*, residentie.

**RĔSIK**, = *bĕrĕsih* (maar zelden gebr.), rein, zuiver.

**RĔSMI**, hetzelfde als *rasmi*, zie ald.

**RĔSPATI**, = 't betere *raspati*.

**RĔT** (vgl. *rĕd*), stel kleeren; *sarĕt*, één pak of stel kleeren (d. i. net zooveel als men aanheeft en van ieder één stuk); *sarĕteun*, één stel kleeren; *doewa rĕteun*, twee stel kleeren, enz. (Zie ook *djirĕt*.)

**RET**, werkw. tusschenw. voor: de oogen opslaan, opzien, een blik werpen, zien (nader uitgedrukt door *ngareret*, *nendjo*, *ningali*, enz.).

**RETEP**, jeuk, jeukte, kriewelen, gekriewel. (Vgl. *tep* en *getek*.)

**RĔTJAH**, ngbr.; *ngarĕtjah*, vleesch van een dood of geslacht dier afsnijden; *dirĕtjah*.

**RETJEH**, stuk of stukje kopergeld; *doewit retjeh*, kopergeld; *retjeh doewa siki*, twee koperen geldstukjes.

**RETJET**, gekweel, gezang van de vogels in den morgenstond; verder: een geroep of gehuil aanheffen (van kinderen, dieren, enz.), geraas van door elkaar schreeuwende stemmen; *retjet boedak pada tjeurik*, de kinderen hieven een geschrei aan.

**RETJOK**, verkl. met *loba noe ngomong*, (van vele lieden) te gelijk of door elkander spreken, gepraat.

**RĔTNA**, hetzelfde als *ratna*, zie ald.

**RĔTNADI** (Jav., uit rĕtna en adi), naam van een edelgesteente, anders genoemd *ratna tjampaka*.

**RETOP** (vgl. *top*), voedsel grijpen met beide handen, beurt om beurt (zoodat de mond niet stilstaat).

**REUAJ**, veel in getal, talrijk (van kinderen, herten, kippen, enz.).

**REUDJEUNG** (vgl. *djeung*), = *barĕng* k., *sarĕng* l., en, met, tevens, te gelijk, te gelijker tijd, met elkander, te zamen, gemeenschappelijk, gemeen hebben; *paeh hiroep reudjeung iman*, leven en sterven in (met, hebbende) 't geloof (vgl *bawa*); *salmah reudjeung*, met iemand hetzelfde huis bewonen; *ngadjoeroe sapoĕ reudjeung*, op denzelfden dag bevallen; *njaloe sabobeko reudjeung*, samen uit één *boboko* eten; *hanteu reudjeung*, zonder; *reureudjeungan* k., *sasarĕngan* l., met elkander zijn, gaan of doen; te zamen of gemeenschappelijk verrichten; *ngareudjeungan* k., *njarĕngan* l., zich bij iemand voegen, medegaan, gaan of zijn met; *direudjeungan*, gezegd van dengene bij wien een ander zich voegt of gevoegd wordt; *ngareudjeungkeun*, samen doen zijn of gaan, doen medegaan, samenvoegen, vereenigen, te zamen of te gelijker tijd doen plaats vinden; *direudjeungkeun*.

**REUEUJ**, water, getrokken op de fijngestooten schors van den *salam*-boom, gebruikt om een net rood (bruin) te verven en te gelijk sterker te maken; *ngareueuj*, een net in *reueuj* zetten tot dat doel.

**REUEUK**, dampig, nevelachtig, mistig, rookerig, dof; *kareueukan*, met damp, mist, wolken of rook bedekt of daarin gehuld, beneveld, verduisterd (inz. de hemel of een der hemellichten). Vgl. *mĕdĕm*.

**REUEUN** (Z.-B.), = *reueuj*, zie ald.

**REUEUS**, ong. = *kena*, zich op iets laten voorstaan, trotsch of prat zijn op, zich verheffen op of tegen, pochen; verder: trotsch, aanmatigend; *oelah reueus dipikadĕsih*, laat er u niet op voorstaan dat men van u houdt; *ngareureueus*, van iets hoog opgeven, op iets prat zijn, pochen op iets.

**REUGEUDJEUG** (Z.-B.), 1. = *hade-hade*, acht geven, opletten, terdege; - 2. z. v. a. *djagdjag*, zie ald.

**REUGREUG**, ong. = *pageuh*, stevig, hecht, sterk gebouwd, vast zijn, vast staan; *nagara reugreug*, een vaste of sterke stad; *banda reugreug*, vaste (onroerende) goederen. (Vgl. *wĕwĕg*.)

**REUHAK** k., *rijak* en *ongkek* l., fluim, slijm, rochel; *ngareuhak*, halen of schrapen (eens) met de keel [ook teeken van verachting], slijm-, een fluim-, een rochel opbrengen of uitspuwen; *roemeuhak*, idem *roehak-reuhak*, aanh. of gedurig met de keel schrapen, rochelen, naar links en rechts rochels uitspuwen. (Vgl. *tjidoeh*.)

**REUHNGAP**, = *rahngap* en *rohngap*, naar adem snakken. P.

**REUHREUJ**, tusschen heet en koud in, lauw; verder in 't algemeen: tusschen twee dingen in, zoo tusschenbeiden zijn.

**REUJEUM-REUJEUM**, tusschen donker en licht, niet geheel donker maar ook slechts een weinig licht zijn (b. v. des avonds, of des nachts bij lichte maan, als deze door wolken bedekt is), schemer, schemerachtig.

**REUJEUNG**, alleen in *kareujeungeun*, uit zijn humeur zijn, slecht gehumeurd zijn.

**REUMA**, verlaten bouwland (*hoema*), ver-

laten of afgebrande grond; *ngagadjah-reuma*, verbl. uitdr. voor *landak* (*gadjah reuma* = *landak*) en dit een speling op *dadak* of *ngadadak*, plotseling, in ééns (P.)

**REUMBAJ** (vgl. *rambaj*), over de wangen loopen, langs de wangen biggelen of rollen (van tranen).

**REUMBEUJ**, rijst (*kedjo*) gemengd met *sagoe kawoeng* (het merg van den *kawoeng*) of met iets derg.; *ngareumbeuj*, rijst met *sagoe* of iets derg. vermengen; *njangoe direumbeuj*, idem.

**REUMIS**, regen- of dauwdruppels op het veld of op het gebladerte, morgendauw.

**REUMPAK** (Bant.), alleen in *kareumpak*, z. v. a. *karoengkoep*, over zich heen krijgen of gekregen hebben, onder iets gevangen, enz. P.

**REUMPEUK**, ong. = *pĕndĕt*, dammetje, dijkje, versperring; *ngareumpeuk*, afsluiten, versperren, verbieden (b. v. te betreden); *direumpeuk*. (Vgl. *rĕmpak*.)

**REUNDAH**, alleen in *reureundahan*, ongestadig (b. v. van loopen: nú flink doorloopen dàn blijven staan; van regen: nú ferm regenen dàn droog zijn; van de weeën: niet doorstaan, nú de pijn voelen dàn zonder zijn; in 't alg.: zúlk een toestand waarbij het voordeel door de schade teloor gaat.

**REUNDEU**, naam van een plant, soort berenklauw [de bladeren worden gegeten].

**REUNDEUJ** (vgl *roendaj*), ngbr.; *ngareundeuj*, = *ngaleut* en *ngeungkeuj*, zie ald. P.

**REUNDEUK** (vgl. *eundeuk*), zich (hetzij staande of loopende) even opheffen op de teenen; *reundeuking kitjeup*, oogopslag; ook: iemand of iets slechts met een oogopslag gezien hebben [zonder te hebben opgemerkt wat hij uitvoerde]; *ngareundeuk*, zich even opheffen, even op de teenen gaan staan; *reureundeukan*, zich herhaaldelijk opheffen op de teenen, onder het loopen zich gedurig opheffen (zóó ongeveer als iemand die op de teenen loopt); van vrouwen: beweeglijk-, draaiende-, trippelende (coquet) loopen (vanwege *angkoeh* of *geugeulisanan*).

**REUNEUH** k., *bobot* l., zwanger, zwangerschap (vgl. *njiram* bij *siram*); *gĕde reuneuh*, of *reuneuhna geus gĕde*, in verren staat van zwangerschap verkeeren; *paeh reuneuh*, sterven tijdens de zwangerschap (vgl. *mĕlĕng*); *ngareuneuhkeun*, zwanger zijn van, een kind onder het hart dragen; *direuneuhkeun*, in zich ontvangen hebben, onder het hart gedragen worden.

**REUNGAS**, voll. *ki reungas*, naam van een grooten boom, die deugdzaam hout oplevert. [Het oude, zwarte hout wordt veel gebezigd voor scheeden (*sarangka*); het sap (*geutah*) van den boom veroorzaakt op de huid van den mensch zwarte, pijnlijke blaren, om welke reden boom en vrucht ontzien worden.]

**REUNGAT**, geknakt, gekneusd. (Vgl. *rĕngat*.)

**REUNGEU** l., *dangoe* l. p., *denge* k., g. w.: hoor! *ngareungeu*, hooren; *direungeu*; *kareungeu*, gehoord; *reureungeuĕun*, dingen die aan te hooren zijn, welke men aanhooren mag of moet; *ngareungeukeun*, naar iets of iemand hooren, toeluisteren; *direungeukeun*; *pangreungeu*, het gehoor.

**REUNGEUH**, ngbr.; *rangah-reungeuh*, = *poengak-pingoek*, nadenkend om zich heen kijken, om zich heen zien (z. a. iemand die niet weet wat hij ergens van denken moet); *tingrareungeuh*, idem, van velen. (Vgl. *roengah-ringeuh*.)

**REUNGIT**, de gewone muskiet, mug. (Vgl. *rambĕtoek*.)

**REUNGKANG**, verlegen, beschroomd (b. v. om iets te zeggen); *kareungkang*, in 't nauw gebracht, in verlegenheid zijn; ook: verlegenheid.

**REUNGREUM**, = *reueuk*, zie ald.; *ngareungreuman*, 't donker maken, de lucht verdonkeren; *kareungreuman*, = *kareueukan*, verdonkerd.

**REUNJOEH** (Z.-B.), = *rinjoeh*, zie ald.

**REUNTAS**, omvallen, instorten, omgevallen, ingestort; overdr.: in het ongeluk gestort; *reuntas pikir*, den moed opgeven.

**REUNTEUJ**, ngbr.; *pireunteujan* (*b. p.*), ong. = *pileuleujan*, zie *leuleuj*.

**REUNTEUT**, maar doorgaans *ngareunteut*, op iets drukken, aandrukken, samendrukken; ook: kwaad denken of vermoeden; *hanteu ngareunteut manahna*, geen kwaad denken; *direunteut*; *ngareunteutan*, iets samendrukken, nederdrukken; *direunteutan*; *ngareunteutkeun*, iets naar beneden drukken; *direunteutkeun*.

**REUP** (vgl. *rĕp*), werkw. tusschenw. voor 1. invallen van het donker, donker worden (het tegenoverg. van *braj*); - 2. voor: rood worden (van het gelaat), kleuren (nader uitgedrukt door *beureum* en *geuneuk*); - 3. voor: in slaap gaan, in slaap vallen, gaan slapen; - *reup peuting*, de nacht viel in, het werd nacht; *reup beureum rarajna*, hij kreeg een kleur; *reup sare*, hij viel in slaap; *sareupna*, de avondschemering; *wantji sareupna*, of *barang reup sareupna*, toen het donker werd, terstond na het ondergaan der zon of na het donker worden; *keur*

*sareupna*, tijdens de avondschemering; *reup-reupan*, avondschemering.

**REUREU**, ngbr.; *pangreureu*, het haaltje onder de *p* of *b* bij 't Jav. schrift, dat de *p* tot den klank *rĕ* of *reu*, en de *b* tot een klinker *i* maakt; *direureu*, (van de genoemde medeklinkers) dat haaltje krijgen of daarvan voorzien zijn. (Zie de tafel bij § 6 van de Spraakk.)

**REUREUH**, = *eureun*, rusten, rust nemen, rust; ook: gestild (z. a. toorn); *reureuh ambĕkna*, zijn toorn was gestild (of bedaard); *taja reureuhna*, zonder rusten, zonder ophouden; *sareureuh-boedak*, de tijd als de kinderen slapen (zoo ongeveer om 8 uur 's avonds); *ngareureuh*, zich stilhouden, zich aan de rust overgeven; *ngareureuhan*, uitrusten van; *ngareureuhan palaj*, uitrusten van vermoeienis; *ngareureuhkeun*, tot rust brengen, doen rusten, doen ophouden; ook: stillen (z. a. toorn); verder: in rust laten, laten rusten (b. v. een veld); *direureuhkeun*; *tjai kareureuhan*, z. v. a. *tjai matak reureuh*, wateren der rust; *pangreureuhan*, rustplaats.

**REUTEUM**, vol met iets of van iets, bedekt met iets (b. v. een boom met vogels, een veld met hutten, enz.); *reuteum dina goenoeng*, het was vol op den berg, de berg was bedekt of bezaaid (met menschen).

**REUTJEUH**, fijngesneden *bonteng* of komkommer; *ngareutjeuh*, *reutjeuh* maken; *direutjeuh*, tot *reutjeuh* gemaakt worden.

**REUWAS** k., *kaget* l., ontstellen, verschrikken, ontsteld, verschrikt, onthutst; ook: schrik; *matak reuwas*, oorzaak van schrik; *reuwasan*, schrikachtig; *ngareureuwas*, iemand gedurig verschrikken, iemand keer op keer schrik aanjagen; *direureuwas*; *ngareuwaskeun*, iemand doen ontstellen, doen schrikken, schrik aanjagen; *direuwaskeun*; *kareuwasan*, verschrikking, schrik.

**RĔWAG-RĔWIG**, zie *rĕwig*.

**RĔWAG-RĔWOG**, zie *rĕwog*.

**RĔWAH**, gewone uitspraak van *arwah*, zie ald.; *boelan Rĕwah*, een andere naam voor *Saban*, de achtste maand van het Mohammed. jaar, welke bij voorkeur gekozen wordt tot het houden der offermaaltijden ten behoeve van een overledene of van de overledenen (*arwah*), dus z. v. a. Mohammedaansch allerzielen; *ngarĕwahkeun*, een offermaaltijd (*sidĕkah*) houden ten behoeve van een overledene of van de overledenen.

**REWANG** (Jav.), = *rentjang*, zie ald.

**RĔWEG**, ngbr.; *ngarĕweg*, verkl. met *pada njokot djeung pada marĕboetkeun*, met zijn velen ergens op aanvallen en ieder een deel wegnemen of een stuk afscheuren, grissen.

**RĔWIG**, ngbr.; *ngarĕwig*, het haar over 't voorhoofd hebben, slordig gekleed gaan [en dat niet uit armoede maar ten gevolge van een slordigen aard]; *rĕwag-rĕwig*, z. v. a. *papakean bararoetoet*, haveloos gekleed zijn; *ngarĕrĕwig*, = *ngarĕwig*, maar met verst.

**REWOE**, = 't meer gebr. *reboe*.

**RĔWOG**, (het tegenoverg. van *tjĕmil*) veel of onmatig eten, schransen, gulzig zijn, vreten; *toekang rĕwog*, gulzigaard; *oelah rĕwog-rĕwog teuing*, je moet niet zóo schransen, wees niet te gulzig, wees geen gulzigaard; *rĕwag-rĕwog*, steeds-, gedurig- of bij iedere gelegenheid onmatig eten of vreten.

**REWONG**, ngbr.; *ngarewong*, iemand storen, hinderen, lastig vallen, plagen, iemand ophouden (b. v. bij zijn werk); *direwong*.

**RI**, tusschenw. om eenden te roepen.

**RIBA** (Ar.), woeker, oneerlijk (door woeker, roof of derg.) verkregen goed, onwettige winst, toegeëigend goed; verder: woekeren; zich eens anders goed toeëigenen; in de dagelijksche taal ook wel = *ridoe*, zie ald.; *arta-riba*, of *banda-riba*, goed dat met *riba* verkregen is; *njatoe banda-riba*, leven van oneerlijk verkregen goed.

**RIBĔG**, = 't meer gebr. *riboeg*, zie ald.

**RIBĔNG**, = 't meer gebr. *rabĕng*, zie ald.

**RIBOEG**, = *djibroeg* en *tjiproek*, doornat; *roebag-riboeg*, geheel doornat, alle kleeren druipnat; *ririboeg*, een voorloopige en tijdelijke woning (*tamba kahoedjanan*) die men occupeert tot zijn huis gereed is.

**RIBOET**, stormwind (met regen), stormachtig; overdr.: het druk hebben, drukte hebben, druk in de weer zijn; *angin riboet*, stormwind; *riboet hoedjan-angin*, storm (nl. regen met wind); *hoedjan-riboet*, regen met harden wind, ruw weder, stormvlaag; *kariboetan*, door *riboet* overvallen worden of zijn.

**RIBRIB**, verkl. met *ridoe* en *barabe*, zie ald.

**RIDIH**, rijkelijk of overvloedig vruchtdragen; ook: goed uitgekomen, in goeden getale voorhanden (van vruchten of vruchtentrossen).

**RIDJĔT**, valstrik (iets dikker dan *djirĕt*); ook overdr., b. v. van aardschen rijkdom; *ngaridjĕt*, iemand een strik spannen, een strik om de beenen leggen; *diridjĕt*; *karidjĕt*, in een strik gevangen zijn, verstrikt-, misleid-, verleid zijn; *karidjĕt koe paririmbon*, zich hebben laten verstrikken door het tooverboek.

**RIDJKI**, = 't betere *rĕdjĕki*, zie ald.

**RIDO**, verb. van *rila*, zie ald.

**RIDOE**, zwaar (van gewicht), bezwarend, het zwaar hebben, het gewicht of den druk

van iets gevoelen, iets niet meer dragen kunnen; ook: het te volhandig hebben; *ridoe koe rante*, de zwaarte der ketenen voelen, zich door de ketens bezwaard gevoelen; *oentjal tara ridoe koe tandoek*, een hert voelt zich niet bezwaard door zijn hoorns, sprkw. voor: een man voelt zich niet bezwaard door zijn verstand, enz.; *karidoe*, 1. lijd. vorm: bezwaard zijn met, bezwaar hebben; 2. zelfst. nw.: bezwaar, last, druk, bekommernis; *ngariridoe*, iemand bezwaren, tot last zijn; *ngariridoean*, iemands last verzwaren, zijn vracht zwaarder maken, iemand bezwaren of tot last zijn; *diriridoean*; *pangriridoe*, dat wat voor iemand een bezwaar is.

**RIDOEH**, los, mul, mullig (van aarde); *taneuh ridoeh*, mulle aarde, tuinaarde; *ngaridoeh-ridoeh*, de aarde mul of los maken.

**RIGAH**, ngbr.; *ngarigah*, ophalen (met den neus, z. a. iemand die snikt); *ririgahan*, aanh. zoo ophalen; *roegah-rigah*, herh. of gedurig zoo ophalen.

**RIGĔL**, ngbr.; *roegal-rigĕl*, al maar goederen omzetten, al maar kwanselen en schachelen, al maar het een tegen het ander verkoopen; *ngarigĕlkeun*, omzetten, verhandelen, aan den man brengen; verder: leiden, besturen, voorstaan; ook z. v. a. *mĕrĕloekeun*, zich ten plicht stellen, zich met vlijt ergens op toeleggen; *dirigĕlkeun*; *diroegal-rigĕlkeun*, links en rechts gestuurd worden, overal op uitgestuurd worden; *pangrigĕlkeun*, verkl. met *pangnoedoehkeun* en *pangmĕtakeun*, regeling of aanwijzing voor of ten behoeve van iemand, wat men ten behoeve van iemand beschikt of regelt, zorg, leiding, bestel, opzicht, bestuur; *parigĕl*, iemand die met voordeel zaken weet te doen, handig of bedreven in iets (b. v. in den handel, in het koken, enz.); verder: welgevormd (zonder mooi te zijn), netjes, eenvoudig; ook = *paniës*, welvoeglijk, gepast.

**RIGEN**, een van blad gevouwen bakje, o. a. bij *parawantĕn* voor de zeven soorten van *roedjak* gebruikt. P.

**RIGEUG** (vgl. *igeug* en *gigeug*), in beweging komen, zich in beweging zetten, even schudden (z. a. een huis bij een aardbeving).

**RIGIDIG**, = *rigeug*, zie ald.

**RIGIG**, ngbr.; *ngarigig*, in het wilde rondspringen, allerlei malle sprongen of bokkesprongen maken (b. v. een potsenmaken); *ragag-rigig*, idem, aanh. of gedurig.

**RIGIL**, uit-, af-, of opgevreten (z. a. bladeren door rupsen of andere insecten); *daoenna rigil*, de bladeren waren afgevreten. (Vgl. *poerigil*.)

**RIGISI**, alleen in *njijeun rigisi*, verkl. met *njijeun anoe matak pikasijeuneun*, bang-, bevreesd maken; ook wel: iemand prikkelen, trachten hem boos te maken.

**RIJA** (Ar.), verkl. met *dipoedji koe djalma*, jacht maken op menschenlof, en door *mapadani ka Allah*, zich aan God gelijk willen maken; in 't alg.: vertoon, praalzucht, eigenwaan; *oedjoeb-rija*, met zichzelven ingenomen zijn, zichzelven bewonderen, hoog zijn in eigen schatting, grootheidswaan.

**RIJAB**, in menigte, een boel, in grooten getale (aanwezig zijn, komen of gaan); *amboe, eta langlajangan koe rijab!* verbaasd, wat een boel vliegers!

**RIJAJA**, z. v. a. *raja*, zie ald.

**RIJAK**, I. flikkeren, stralen, weerkaatsen, het uitstralen van het avondrood (zie ook *lajoeng*); *tingrarijak*, idem, van vele dingen; *ririjakan*, het dansen van den gloed (z. a. boven den weg wanneer de zon er op brandt, of ook z. a. de letters voor de oogen van iemand die zwak van gezicht is); verder: sterretjes voor de oogen hebben; ook: een mengeling van kleuren; *soetra ririjakan*, zijde met een weerschijn (die door het opvallen der lichtstralen verschillende kleuren vertoont).

II. L. van *reuhak*, en = *ongkek*, fluim, rochel.

**RIJAP** (*b. p.*), = *rap*, zie ald.

**RIJEUS**, g. w.; *ngarijeus*, fijnwrijven (op een steen of in een vijzel); *roewas-rijeus*, verschillende zaken fijnwrijven; *parijeus*, ngbr.; *marijeus*, den nek omdraaien (b. v. een kip); *diparijeus*; *marijeuskeun*, (den nek) omdraaien; *diparijeuskeun*; *pangrijeusan*, wrijfsteen, vijzel.

**RIJEUT** k., *poejĕng* l., hoofdpijn hebben, pijn in 't hoofd (meestal aangevuld met *hoeloe* k., *sirah* l.); *kami teh rijeut sirah*, ik heb hoofdpijn.

**RIJOED**, alles medenemen zonder te vragen of ook een gedeelte achterblijven moet of waar hetgeen men medeneemt behoort gebracht te worden.

**RIJOEK**, te verg. met *aloem*, er versuft uitzien, versuft zijn, er uitzien als iemand die in 't nauw zit, in 't nauw zitten; *djalma tiloean rijoek, hanteu wani*, de drie mannen waren versuft, zij durfden niet.

**RIJOENG**, omheen, ergens omheen; *ngarijoeng*, omringen, rondom iets gaan of zijn, in een kring zijn, of ook wel in 't algemeen bijeenzijn; verder: bij elkander liggen of gelegen zijn (b. v. de graven van betrekkingen); *ngarijoeng dijoek*, in een kring zitten, bijeenzitten, bijeenzijn; *dirijoeng*;

*karijoeng*, omringd zijn, omgeven zijn; *ngarijoeng-rijoeng*, aanh. of gedurig omringen; *dirijoeng-rijoeng*; - *roewang-rijoeng* en *ririjoengan*, hier een kring en daar een kring vormen, in groepen bijeenzitten of bijeenzijn, samenscholen; *ngarijoengan*, iemand of iets omringen of omgeven; *dirijoengan*; *ngarijoengkeun*, om iemand of iets heen doen zijn, bijeen doen zijn, verzamelen; *dirijoengkeun*; *parijoengan*, bijeenzijn, samenzijn, groep; *karijoengan*, kring (b. v. van vrienden), gezelschap. (Vgl. *tingkĕr*.)

**RIJOET**, het ineenkrimpen; *djoekoet rijoet* (Kad.), een „kruidje-roer-mij-niet" [het wordt, fijngewreven, tegen gehouwen wonden aangewend]; *ngarijoet*, krimpen, inkrimpen; ook: verkleinen, verkorten, korter maken, inkorten, kleiner maken (b. v. een huis); *ana ngarijoet*, als het krimpt, of: als het gekrompen is; *ngarijoetan*, iets verkleinen, enz.; *dirijoetan*; *ngarijoetkeun*, iets doen krimpen, de jeugd-, het leven verkorten, iets kleiner maken; *dirijoetkeun*.

**RIJON**, = *riwan*, zie ald.

**RIKA** (Indr.), = *dika*.

**RIKĔS**, = *boeboek* en *pararotong*, in gruis zijn, geheel in stukken-, geheel vernield zijn; in Kad. ook: verfrommeld (inz. van een kleedingstuk).

**RIKIP** (vgl. *rekep*), = *rĕntjĕp*, stil, ongemerkt, zonder geraas te maken, tersluiks, geheim, verborgen, in 't geheim; *ririkipan*, = *rerepehan* en *rĕrĕntjĕpan*, iets in stilte-, in 't geheim of in 't verborgen doen. (Zie ook *dĕmit*, *gaïb* en *rasijah*.)

**RIKRIK**, met overleg (niet schriel noch ook vertwistend) zijn geld en goed gebruiken, zuinig.

**RIKSA** (vgl. *raksa*), g. w.; *ngariksa*, zorgdragen voor, nauwkeurig nagaan, met zorg nazien, nauwlettend zorgen voor (b. v. ouders voor hun kind); *poerah ngariksa*, bewaarder; *diriksa*; *kariksa*; - *pariksa* (Skr. parîkshâ) k., *parijos* l., onderzoek, ondervraging; ook g. w.; *mariksa* k., *marijos* l., ondervragen, onderzoeken, informeeren, examineeren; *dipariksa*; *kapariksa*, ondervraagd, onderzocht; *papariksa*, in bijzonderheden of ook wel bij meerdere personen onderzoeken; *mariksakeun*, iets of naar iets onderzoeken, een onderzoek instellen naar; *dipariksakeun*; *pariksaän*, ondervraging, onderzoek, ook rechterlijk onderzoek, examen, verhoor.

**RILA** (Ar., ridla), tevreden, gevallen of welgevallen hebben aan, behagen hebben in; verder: tevredenheid, behagen, welgevallen [het woord wordt ook *lilah* uitgesproken en geschreven en soms als l. van *soeka* gebruikt].

**RILALLAHOE ANHOE**, zie *radia'llahoe anhoe*.

**RIMANG**, half blind, de dingen slechts als schaduwen zien. (Vgl. *rĕmĕng-rĕmĕng*.)

**RIMBAG**, alleen in *sarimbag*, z. v. a. *sakaroepa*, sprekend gelijken, precies gelijk (inz. in voorkomen), gelijkvormig; *batasarimbag*, = *baloe saoejoen*, overdr. voor: eendrachtig; *ngarimbag* (Kad.), breken; *rimbagan*, 1. mal voor 't bakken van steenen; 2. voorwerp waarin tabak gekerfd wordt, kerfbank; - 3. (Gar.), = *gagarabăh*, hardhandig, lichtbreeksch.

**RIMBANG**, ngbr.; *sarimbang*, dial. voor *sarimbag*, zie *rimbag*.

**RIMBAS**, dissel (met een *perah* of steel, verschillende van de *balijoeng*).

**RIMBIL**, vol (b. v. een tak met vruchten, het lichaam met uitslag of zweren, een rijtuig met menschen, enz.).

**RIMBIT** (Jav.), alleen in *sarimbit* l., z. v. a. *istri* en *geureuha*, echtgenoote, gemalin; *kalajan sarimbit*, met echtgenoote, met gade.

**RIMBOEN**, ngbr.; *ngarimboenan*, iets bedekken, toedekken of overdekken (b. v. met aarde, zand, een doek, enz.); *dirimboenan*; *karimboenan*, bedekt, verborgen; ook: in het vergeetboek geraakt (b. v. woorden of uitdrukkingen).

**RIMPI-RAMPA**, zie *rampa*.

**RIMPOENG**, = 't meer gebr. *kepoh*, zie ald.

**RINDAT**, ngbr.; *ngarindat*, de wenkbrauwen optrekken of fronsen; *roendat-rindat*, gedurig of herhaaldelijk de wenkbrauwen fronsen.

**RINDĔS**, ngbr.; *ngarindĕs*, = *ngageleng* (zie *geleng*), gaan over iemand of iets (b. v. van een rijtuig); *karindĕs*, (een wiel of iets derg.) over zich heen gekregen hebben.

**RINDIK**, voll. *lagoe rindik* (Z.-B.), naam van een zangwijs.

**RINEH**, het niet druk hebben, het rustig hebben, niet door drukke bezigheden in iets worden gehinderd of verhinderd.

**RINGGEUNG**, = *inggeung* en *ojag*, zich bewegen, schudden, bewogen worden (vgl. *ginggeung*); *roenggang-ringgeung*, idem, aanh. of herhaaldelijk.

**RINGGIT**, = *pasmat*, doch minder algemeen.

**RINGHAK** (vgl. *rĕnghik*), ngbr.; *ngaringhak*, zachtjes schreien; *tingraringhak*, idem, van velen.

**RINGKANG**, het zich ergens heen begeven; *ngaringkang*, passeeren, langs loopen; *roengkang-ringkang*, heen en weer loopen, loopen te draaien; *sakaringkang*, op al den

loop, overal waar men zich wendt; *ngaringkangan*, loopen langs; *diringkangan*.

**RINGKĚB**, = *toetoep*, gesloten; ook g. w.; *riringkĕb* (Z. B.), een muizenval, gelijkende op een *tjara*; *ngaringkĕb*, sluiten, dichtdoen (b. v. een deur of venster); *diringkĕb*; *ngaringkĕban*, iets, of wel meerdere dingen, sluiten; *diringkĕban*.

**RINGKĔL**, ngbr.; *ngaringkĕl*, ong. = *ngaringkoek*, lui in elkander nederliggen (b. v. een luie jongen), in elkaar gekronkeld liggen (z. a. een slang); *roengkal-ringkĕl*, zich kronkelen, in duizend bochten liggen of zijn, gekronkeld zijn (z. a. een pad); *ringkĕlan*, wat in krinkels is, wargaren.

**RINGKĔS**, I. kort, beknopt, verkleind, verkort, kort samengevat; *ringkĕsna*, de korte of hoofdzakelijke inhoud, de hoofdsom van iets, de hoofdzaak; *ngaringkĕs*, in het kort samenvatten, samendringen, een uittreksel ergens uit maken, verkleinen, bekorten; *diringkĕs*; *ngaringkĕskeun*, iets kort samenvatten, samentrekken, inkorten, in 't kort verhalen, in uittreksel geven, vereenvoudigen, verkleinen; *diringkĕskeun*.

II. Het bij nacht uit een huis stelen; *ngaringkĕs*, stelen bij nacht als alles stil is, iemand bij nacht in zijn huis bestelen; *diringkĕs*.

**RINGKID**, de een zoowel als de ander, allen een gelijk lot ondergaan; *ringkid ditambaloeng kabeh*, allen (de een zoowel als de ander) werden in boeien gesloten; *ngaringkid*, alles en allen medevoeren of wegvoeren; *diringkid*; *karingkid*, alles en allen medegevoerd of weggevoerd zijn.

**RINGKIK**, maar meestal *ngaringkik* of zelfs *ngariringkik*, z. v. a. *teu digĕloeng*, (van het haar) los en verward om het hoofd hangen, met loshangend haar.

**RINGKINIK**, groot van omvang zijn (b. v. een last, maar minder groot dan *roengkoenoek*); zich boven den omtrek verheffen (zonder dat men nauwkeurig kan zien wat het is); *ringkinik sagĕde pasir*, zich als een heuvel voordoen. P.

**RINGKIWIK**, ngbr.; *ngaringkiwik*, (van haar of veeren) verward door elkander zitten.

**RINGKOEK**, het in elkaar gaan liggen; *ringkoek bae heës*, in elkaar gekromd gaan liggen slapen; *ngaringkoek*, in elkaar-, in elkaar gerold of gekromd nederliggen (b. v. een hond, een *peusing*, een tijger, een gebondene, een doode, enz.), zich in elkaar gerold nederleggen; *patingraringkoek*, van velen: hoofd voor hoofd in elkaar gerold nederliggen of gaan liggen.

**RINGKOES**, dat wat tot *ngaringkoes* dient, band waarmede een mensch of dier weerloos gemaakt is; *ngaringkoes*, iemands armen en beenen bij elkander binden (zoodat hij zich niet verroeren kan), de pooten van een dier bij elkaar binden (b. v. een dier dat men slachten wil); overdr.: iemand vangen, verstrikken, vastzetten; *diringkoes soekoena*, zijn beenen (of pooten) werden bij elkaar gebonden; *karingkoes*, vastgeraakt of omstrikt (van de beenen), zoodat men zich niet meer kan bewegen; overdr.: er in geloopen, verstrikt, vastzitten; *ringkoesan*, de band enz. waarmede een mensch of dier gebonden ligt.

**RINGRANG**, z. v. a. *risi*, angst hebben ergens voor; *teu ringrang*, geen angst hebben, niet duchten (zie ook *hariwang*).

**RINJOEH**, witte mier, de witte mieren of termieten. (Vgl. *galeuw*, *siraroe* en *sireum*.)

**RINOE**, cubebe of staartpeper. (Vgl. *pĕdĕs*, *tjabe*, enz.)

**RINTAKAN**, maal, keer; ook: bui (regen b. v.); *sarintakan*, een keer, een bui; *doewa rintakan*, twee keeren, enz.; *nĕmpoehna nĕpi ka opat rintakan*, ze vielen tot viermalen aan.

**RINTIH**, toegerust (z. a. tot den strijd), op zijn hoede zijn; ook: onder alle drukte of gewoel goed zijn tegenwoordigheid van geest behouden.

**RINTIT**, rechtopstaand en gekruld (van haar of veeren), gekroesd; *boeoek rintit*, krulhaar, kroeshaar; *hajam rintit*, een hoen (hoendersoort) met gekrulde veeren [ook wel *hajam setan* genoemd].

**RINTJANG** (eig. Jav.), = *gantjang*, met haast, haastig (Vgl. *rantjang*.)

**RINTJI**, bosje (vooral van rijsthalmen); *sarintji*, één bosje, enz.; *ngarintji-rintjikeun*, een bos rijst in kleine bosjes verdeelen, ten einde ze spoedig droog te krijgen; ook = *mĕrwintji*, deelen, verdeelen, iets in zijn deelen ontbinden, ontleden, rangschikken, soort bij soort leggen; *dirintji-rintjikeun*.

**RINTJIK**, I., ngbr.; *hoedjan ngarintjik* of *hoedjan ngaririntjik*, het aanhoudend nedervallen van een fijnen regen.

II. Z. v. a. *oekir*, snijwerk; *boemi rintjik*, huis met snijwerk. P.

**RINTJOEG**, hinken (ten gevolge van pijn aan den voet).

**RIPĖMIR**, het Holl. gereformeerd; idem; ook voor: Protestant, Protestantsch.

**RIPOEH** (vgl. *repeh*), ong. = *repot*, er slecht aan toe zijn, in een treurigen-, gevaarlijken- of bedenkelijken toestand verkeeren (z. a. ten gevolge van armoede, ziekte of ongeluk), in nood verkeeren, zeer hulpbehoevend zijn (b. v. door ouderdom),

er onderdoorgaan (b. v. iemand die met arbeid overladen is), bezwijken, te gronde gaan; *boeboeh ripoeh*, het ongeluk hebben van niet meer te kunnen (werken); *tatamba ripoeh*, voor nood, om nood af te wenden; *ngaripoehkeun*, iemand beroeren, in ontsteltenis of verslagenheid brengen, iemand in een ellendigen toestand brengen; *diripoehkeun*; *karipoehan*, jammer, ellende, afgematheid, uitputting, nood.

**RIRANG**, stuk, stuks (katoen, huiden, leder, sarongs en derg.); ook: de breedte van de stof, baan; *sarirang*, een geheel stuk, een geheele huid, enz.; ook: één baan, enz.; *samping doewa rirang*, twee stuks sarongs.

**RIRIBĔG**, ngbr.; *ngaririběg*, het iemand lastig maken, iemand overlast aandoen, iemand het hoofd breken; *diririběg*. (Vgl. *riweuh*.)

**RIRIG**, I. aard en wijze van doen.

II. = *los* (maar als werkw.), gaan, heengaan; *ka mana ririgna?* z. v. a. *ka mana leena?* in welke richting is hij gegaan?

**RIRIH** (vgl. *lilih* en *reureuh*), bedaard, kalm, tot bedaring gekomen, soulaas, verzachting; *ngaririh-ririh*, tot kalmte-, tot bedaren brengen; *diririh-ririh*; *ngaririhan*, z. v. a. *ngeukeuhan*, aan blijven houden, op iets bij iemand aanhouden, iemand bepraten, trachten over te halen, pressen; *beunang ngaririhan*, door aanhouden verkregen; *diririhan*.

**RIRIWA**, spook, spooksel (en wel geest van een afgestorvene, die naar het volksgeloof in het nachtelijk donker bij of in zijn vroegere woning komt spoken), schrikaanjagende geesten; *ngaririwaăn*, spoken, schrik aanjagen, laten schrikken; *diririwaăn*.

**RIRIWIT**, verkl. met *mindĕng kataradjang kasakit*, dikwijls ziek zijn, ziekelijk.

**RISĔK**, verfrommeld, verkreukeld; ook: uit elkaar zijn (een boek, een wagen, enz.); *ngarisĕkkeun*, iets verfrommelen; *dirisĕkkeun*. (Vgl. *rĕsĕk*.)

**RISI** k., *rĕdjag* l., bang zijn, schromen, angstig, bevreesd, beangst; ook: vrees, bangheid; *karisi*, angst, bangheid, vrees; *ngaririsi*, iemand herh. of aanh. vrees aanjagen of angstig maken; *diririsi*; *ngarisikeun*, iemand bang maken, vrees doen koesteren, angst veroorzaken; *dirisikeun*. (Vgl. *adjrih*, *inggris*, *isin*, enz.)

**RISPIS** (het Holl. recepis), hetzelfde als *perak*, gulden zilver; *sarispis*, één gulden zilver; *doewa rispis*, twee gulden, enz. (Vgl. *roepijah*.)

**RITJĔNG**, een ongesteldheid of gebrek aan de oogen, dat den patiënt er mede doet knippen; *riritjĕngan*, met één of beide oogen knippen (z. a. iemand die in de zon loopt).

**RITJIT**, het tjilpen of getjilp van kleine vogels.

**RIWAJAT** (Ar.), overlevering, overgeleverd verhaal of gezegde; ook wel in 't algemeen: verhaal.

**RIWAN**, in droomenden toestand in den geest bezig zijn met iets waarover men lang gedacht heeft of waarnaar men zeer verlangt; in wakenden toestand droomen, in de war zijn, niet weten wat te doen. (Zie *impi* en *rijon*.)

**RIWEUH**, verkl. met *bingoeng pipikiran*, geen raad weten (van iemand wien 't hoofd omloopt door allerlei zaken), overladen zijn met bezigheden; ook: suf; *ngariweuh-riweuh*, of *ngaririweuh*, = *ngaririběg*, iemand het hoofd breken, het iemand lastig maken (b. v. door hem met bezigheden te overladen of over allerlei dingen aan te spreken): *diriweuh-riweuh*, *diririweuh*; *kariweuhan*, beroering, onrust.

**RIWIH-RAWAH**, = *rawah-riwih*, zie ald.

**RIWOED** (te verg. met *riboet* en *riweuh*), overkropt of overladen zijn met werk, verwikkeld in bezigheden, het onrustig of druk hebben, in zorg of moeite zitten; *pondok oemoer pinoeh riwoed*, kort van dagen vol van onrust; *rariwoed*, drukke arbeid, opeenstapeling van bezigheden; ook: allerlei arbeid, bemoeilijking of moeite hebben; *darariwoed*, gezegd van iemand wien het lastig gemaakt wordt; *ngariwoedkeun*, iemand met zaken of arbeid overladen, iemand met allerlei dingen te gelijk lastig vallen, iemand in allerlei arbeid of zorgen wikkelen, iemand moede maken; *ngariwoedkeun diri*, zich in arbeid of zorgen wikkelen, zich druk maken, zich ontrusten; *diriwoedkeun*; *kariwoedan*, drukte.

**ROB**, werkw. tusschenw. voor: iemand met zijn velen te lijf gaan of aanvallen.

**ROBAH** (vgl. *obah*); *ngarobah*, verkl. met *ngaganti atoeran*, verandering in iets brengen, wijzigen, vervalschen (b. v. een bevel, last of geschrift); *dirobah*; *ngarobahkeun*, iets veranderen, in iets wijziging of verandering brengen, aan iets een ander voorkomen geven, iemand tot andere gedachten trachten te brengen, iemand afvallig maken; *teu beunang dirobahkeun*, niet voor verandering vatbaar, onherroepelijk. (Vgl. *ratjoet*.)

**ROBAN** (Bant.), = *djoerig*, geest, inz. kwade geest (*anoe sok njilakakeun*).

**ROBAT-RABET**, zie *robet*.

**ROBET**, versleten, gescheurd, aan stukken, aan flarden; *robet hate*, verward-, verdeeld van gemoed, nadeel lijden aan 't gemoed (b. v. ten gevolge van verkeerd gezelschap); *ngarobet*, verscheuren, aan flarden scheuren; *dirobet*; *roebat-robet* of *robat-rabet*, geheel verscheurd, geheel aan flarden.

**RODA** (Port.), 1. rad (met spaken), wiel, wagenrad (vgl. *kikiping* en zie ook *angin*); 2. = *padati*, vrachtkar; *toekang roda*, vrachtrijder, geleider van een vrachtkar.

**RODAMA**, een hermaphrodiet met mannelijke eigenschappen, manwijf; ook = *rodamala*. (Vgl. *wandoe*.)

**RODAMALA**, verkl. met *koeda bikang sihoengan*, een merrie met haaktanden [welk laatste voor een slecht teeken gehouden wordt]; ook gezegd van kippen die sporen aan de pooten hebben.

**RODEK** k., *koreng* l., een uitslag, hierin bestaande dat het hoofd of het lichaam met korsten bedekt is; in 't bijz.: hoofdzeer.

**RODJOK**, ngbr.; *ngarodjok*, met zijn vinger of een ander puntig voorwerp ergens in peuteren, prikken, steken; *dirodjok*; *ngarorodjok*, herh. of voortdurend in iets porren, peuteren, prikken of steken; *dirorodjok*; *ngorodjokan*, met iets ergens in steken of prikken; ook: aanporren; *dirodjokan*.

**RODJONG**, ngbr.; *ngarodjong*, met zijn velen te gelijk iemand overvallen, aanvallen of aangrijpen (b. v. roovers een reiziger), bij iemand te zamen op iets aandringen, te zamen iemand om iets verzoeken of van gedachten trachten te doen veranderen; ook: iemand te zamen blijken van goedkeuring geven (in dezen zin ook wel eens van slechts één persoon gebezigd); verder: samenspannen tegen iemand; *dirodjong*, (door velen) overvallen of gegrepen worden; ook wel: goedgekeurd worden, enz.; *roemodjong*, = *djoemoeroeng*, zijn goedkeuring aan iets schenken; *pangrodjong*, gemeenschappelijk verzoek, gezamenlijke aandrang of vermaning.

**ROEBAG-RABIG**, zie *rabig*.

**ROEBAG-RIBOEG**, zie *riboeg*.

**ROEBAK**, (het tegenoverg. van *heureut*), breed, breedte, uitgebreidheid; ook: groot (b. v. van het oor, vgl. *gĕde*); *diroebakkeun*, hetzelfde als *didjijeun roebak*, breed gemaakt worden.

**ROEBAT-ROBET**, zie *robet*.

**ROEBIJAH** (Kw., Kad.), een ander woord voor *pamadjikan*, *rabi* enz., gehuwde vrouw, echtgenoote.

**ROEBOEH**, inzakken, instorten (b. v. een huis), omvallen (b. v. een boom), nederstorten, ter aarde storten; *roeboeh kapisanan*, dood nederstorten, of ook: nederstorten en sterven; *ngaroeboehkeun*, doen inzakken, doen instorten, doen nederstorten; *diroeboehkeun*. (Vgl. *rĕbah*.)

**ROEBOENG**, ngbr.; *ngaroeboeng* l., iemand of iets omringen, omgeven, omstuwen; *diroeboeng*; *karoeboeng*, omringd-, omgeven zijn; *ngaroeboeng-roeboeng* of *ngaroeroeboeng*, iemand van alle zijden omringen (soms met inbegrip van vasthouden, slaan, enz.), z. v. a. *ngarodjong* (zie *rodjong*); *diroeboeng-roeboeng*, *diroeroeboeng*. (Vgl. *rijoeng*, enz.)

**ROEDAG-RADIG**, zie *radig*.

**ROEDAL-RADIL**, uit elkander springen (b.v. de hersenen of ingewanden bij een val).

**ROEDĔS** (vgl. *loedĕs*), alleen in *toempoer-roedĕs*, geheel verdelgd of uitgedelgd (b. v. een geslacht ten gevolge van Gods toorn, omdat het hoofd des geslachts een valschen eed heeft gedaan of om een andere oorzaak), uitgeroeid, geheel weg.

**ROEDĔT**, = *djoewĕt*, verstoord, gemelijk, knorrig, neergedrukt, zwaarmoedig; *tjoepĕt-roedĕt*, verkl. met *euweuh pisan djalan*, geen weg zien (door doornen of andere hindernissen), geen uitweg weten, geen raad weten, donker, duister in 't gemoed, verbijsterd; *ngaroedĕtkeun*, iemand verstoord-, knorrig of verdrietig maken; *ngaroedĕtkeun ati batoer*, het hart van een ander mismoedig maken, iemand vervelen; *diroedĕtkeun*; *karoedĕtan*, verstoordheid; ook: oorzaak tot knorrigheid. (Vgl. *boerĕt* en *roepĕk*.)

**ROEDIG**, waarsch. verb. van *roedin*, haveloos.

**ROEDIN**, = *potol*, berooid, tot armoede vervallen, haveloos [ontleend, naar men wil, aan den naam van een vroegeren bewoner van Soekaboemi, die, na al zijn goed met dobbelen en amfioenschuiven doorgebracht te hebben, berooid naar Bandoeng vluchtte]; tot den bedelstaf geraakt; *ngaroedin*, zijn goed doorbrengen, tot armoede vervallen, tot den bedelstaf geraken.

**ROEDJAD**, uit elkaar zijn, uiteenliggen (b. v. een wiel); ook: geleden hebben, verwoest zijn (van de oogen, ten gevolge van weenen); *ngaroedjadan*, uit elkander nemen, uiteennemen; *diroedjadan*.

**ROEDJAK**, fijngemaakte vruchten vermengd met suiker en aangemengd met water [een verfrisschende drank, soort van limonade]; *toekang roedjak*, vervaardiger en verkooper van *roedjak*; *roeroedjakan*, coll. meerv., onderscheidene soorten van *roedjak*.

**ROEDJAT-RADJET**, zie *radjet*.

**ROEDJIT**, leelijk, leelijk zijn, leelijk staan; verder: morsig, vies, vuil, slecht van gedrag, ongepast, gemeen, gruwelijk;

*raroedjit*, idem, met verst.; *djalma roedjit*, een slecht-, gruwelijk mensch; *ngaroeroedjit*, iemand bevuilen, bekladden; ook z. v. a. *njoesahkeun*, iemand moeite aandoen, iemand last veroorzaken; *diroeroedjit*; *ngaroedjitkeun*, vuil maken, verontreinigen; verder: het iemand lastig maken, iemand last of moeite veroorzaken; *diroedjitkeun*. (Vgl. *baroengsinang*.)

**ROEDJOE**, ngbr.; *ngaroedjoe*, tot zijn verstootene vrouw terugkeeren, zijn verstootene vrouw terugnemen [dit kan, met inachtneming der ter zake bestaande Mohammed. bepalingen, geschieden zonder dat het huwelijk andermaal kerkelijk behoeft te worden voltrokken]; *diroedjoe*.

**ROEDJOEK**, = *rĕmpag*, 1. van *rĕmpoeg*, met iets instemmen, in iets bewilligen, iets goedvinden, goedkeuren; *ngaroedjoekan*, met iets zijn instemming betuigen of te kennen geven, tot iets zijn inwilliging geven, aan iets zijn goedkeuring schenken; *diroedjoekan*; *karoedjoekan*, gezegd van datgene waarmede iemand instemt of waaraan hij zijn goedkeuring geeft.

**ROEGAH-RĔGEH**, zie *rĕgeh*.

**ROEGAH-RIGAH**, zie *rigah*.

**ROEGAL-RIGĔL**, zie *rigĕl*.

**ROEGA-ROGO**, zie *rogo*.

**ROEGĔL**, 1. van *hese*, moeilijk, bezwaarlijk; *tjĕpilna hanteu roegĕl*, zijn oor hoort niet bezwaarlijk; *karoegĕlan*, bezwaar, moeilijkheid.

**ROEGI**, schade, verlies, nadeel; *matak roegi*, en *ngaroegikeun*, tot schade zijn, nadeelig zijn, schade toebrengen, maken dat iemand schade lijdt; *diroegikeun*; *karoegian*, schade, verlies.

**ROEGOEL**, verkl. met *geus taja daoen*, *taja dahan-dahan atjan*, (van een boom) zonder bladeren en takken, geheel kaal.

**ROEGOEP-RAGAP**, zie *ragap*.

**ROEGRAG** (vgl. *ragrag*), alleen in *karoegrag* k., *kantjeuh* s., *kaseuit* l., instorten (van een zieke), ingestort.

**ROEG-RĔG** (vgl. *rĕg*), besluiteloos zijn. (Zie ook *roendag-randĕg*.)

**ROEGROEG**, instorten (een berg, een huis enz.), invallen, naar beneden vallen; *langit roegroeg*. de hemel stortte in.

**ROEHAH-RAHOEH**, zie *rahoeh*.

**ROEHAH-REHOH**, = *roehah-rahoeh*.

**ROEHAJ**, branden, vlammen, flikkeren, gloeien, glimmen (b. v. kolen); ook: gloed; *teu roehaj*, niet willen branden, niet opvlammen (b. v. van *pantjar*); *tjahja roehaj*, het licht vlamt; ook: een gloeiend schijnsel. (Vgl. *hoeroeng*.)

**ROEHAK**, stuk vuur, kool vuur, vuurbrand, gloeiend vuur, gloed; ook: doove kool, en daartegenover soms *roehak seuneu*, vurige kool.

**ROEHAK-REUHAK**, zie *reuhak*.

**ROEHAM-RAHEM**, zoo maar eten op den weg; ook: snoepen van spijzen onder het bereiden daarvan [hetgeen *pamali* is, P.].

**ROEHROEJ**, verkl. met *leubeut djeung asak* (*beureum*), van een boom: vol rijpe roode vruchten, beladen met vruchten, en alle rood en rijp.

**ROEJOEK** (vgl. *doengoes*, *roengkoen* en *ĕmbĕl*), 1. boschje, loover; 2. hetzelfde als *areuj waloeh*, de slingerplant waaraan de *waloeh* groeit; *heulang roejoek*, naam van een soort wouw, grooter dan de gewone *heulang*; *ngaroejoek*, hoererij plegen (*djinah*) met een vrouw (in een *roejoek* of op den blooten grond); *ngaroejoekkeun*, met een vrouw op genoemde wijze hoererij plegen *diroejoekkeun*.

**ROEJOENG**, zwartachtig (z. a. oude *gombong* of oud hout; zie ook bij *kawoeng*); in Z.-B. soms = *indjoek*, zie ald.; *dawoek roejoeng*, een zwartachtige schimmel, ijzerschimmel.

**ROEJOENG-REJANG**, zie *rejang* II.

**ROEJOENG-REJONG**, zie *rejong*.

**ROEJ-RAJ**, zie *raj*.

**ROEKA**, losgaan, uit elkander gaan (b. v. aarde, gelaten om de wortels van een plant welke men verplaatsen wil).

**ROEKAT-REKOT**, zie *rekot*.

**ROEKĔM**, naam van een met doornen bezette heester.

**ROEKĔT** (vgl. *rakĕt*), elkander omklemmen, onder het vechten elkander stijf met de armen omvat houden, elkander vast omklemd houden; ook: vast samen verbonden zijn, één zijn; *goelĕt-roekĕt*, innig samen verbonden zijn (door vriendschap); *ngaroekĕtan*, zich klemmen aan; ook: vastsjorren; *diroekĕtan*.

**ROEKMI** (vgl. *ĕmas*, geel goud, geelgouden; *bangkoe roekmi*, een geelgouden zitbank of sofa.

**ROEKOE** (Ar.), de buiging van het bovenlichaam bij de voorgeschreven gebeden; ook: zich buigen (bij het gebed). Vgl. *rakaät*.

**ROEKOED**, ngbr.; *ngaroekoed*, met de nagels ergens in krabben of wroeten (b. v. in de aarde); *diroekoed*.

**ROEKOEN** (Ar., eig. pilaar, steunsel), inzetting, voorschrift, bepaling, vereischten, ong. = *pikoekoeh* [de leerregels van het Mohammedanisme worden onderscheiden in *roekoen iman*, de zes pilaren of vereischten van het Islamietisch geloof en *roekoen Islam*, de vijf pilaren of vereischten

van den Islamietischen godsdienst]; *roentoet-roekoen* (niet algemeen), = *roentoet-raoet*, zie *raoet*.

**ROEKROEK**, een andere naam voor de *dĕdĕroek*, zie *dĕroek*. P.

**ROEKSAK** k., *rĕsak* l., vernield, bedorven, verknoeid, verdorven, verwoest, zwaar beschadigd, zwaar gewond; *ibadahna roeksak*, zijn godsvrucht is bedorven; *keuna koe roeksak*, vergankelijk, verderfelijk; *hanteu keuna koe roeksak*, onvergankelijk, onsterfelijk; *parang-roeksak*, naam van een hoofddoekstof; *raroeksak*, 1. vernield, verdorven (van meerdere dingen); 2. verwoesten, vernielen (in 't algemeen, zonder bepaald object); *ngaroeksak*, vernielen, verderven, te gronde richten; *diroeksak*; *ngaroeroeksak*, aanh. vernielen; *diroeroeksak*; *ngaroeksakkeun*, iets bederven, verwoesten; *diroeksakkeun*; *karoeksakan*, verwoesting, ruïne, verderf, ondergang.

**ROËL**, een kleine *angkloeng*; *ngaroël*, een *roël* bespelen; *diroël*.

**ROEM** (Ar.), Rome (nl. Byzantium); *oerang Roem*, Byzantijner; *nagara Roem*, Byzantium; *garedja Roem*, de Roomsche kerk.

**ROEMADJA**, = *loemadja*, zie ald.

**ROEMAHOEH**, zie *rahoeh*.

**ROEMANG**, maar doorgaans *roemang-roemang*, in de verte, maar onduidelijk, zien; zien z. a. van iets dat in het donker voor de oogen schemert. (Vgl. *rĕmĕng-rĕmĕng*.)

**ROEMANGGIJANG**, z. v. a. *risi*, angstig, beducht.

**ROEMANGGIJEUNG**, zie *ranggijeung*.

**ROEMANGGOSAJ**, zie *ranggosaj*.

**ROEMANGSANG**, zie *rangsang* III.

**ROEMAOS**, zie *raos*.

**ROEMAS**, ngbr.; *ngaroemas*, nog niet gewend zijn aan, nog vreemd zijn, zich nog niet met iemand op zijn gemak voelen, zich niet thuis gevoelen (vgl. *bĕtah*); ook: niet willen tieren (van planten), kwijnen.

**ROEMASA**, zie *rasa*.

**ROEMAWAT**, zie *rawat*.

**ROEMBAH**, 1. l. van *halis*, wenkbrauw, de wenkbrauwen; *roembahna boelan toemanggal*, zij had wenkbrauwen als de nieuwe maan; - 2. hetzelfde als *lalab*, bladeren die rauw bij de rijst gegeten worden tot toespijs, moeskruid; *lalab-roembah*, moeskruiden; *roembahan*, behaard, harig (d. i. *koemisan*, *djanggotan*, enz.).

**ROEMBAK**, (van een boom) verdorren, sterven (van ouderdom), dood zijn. Zie ook bij *tjaringin*.

**ROEMBANG-ROMBENG**, zie *rombeng*.

**ROEMBAT-RAMBET**, zie *rambet*.

**ROEMBE**, wat afhangt, franje, = 't meer gebr. *rarawis*; *ngaroembe*, iets van franje voorzien; *diroembe*; *roeroembe*, franje.

**ROEMBĔT**, zwak van begrip, moeilijk iets vatten.

**ROEMBIT**, ondoordringbare-, althans dichte wildernis; overdr.: ingewikkeld; *leuweung roembit*, dicht bosch, ondoordringbare wildernis.

**ROEMENGHAP**, zie *renghap*.

**ROEMEUHAK**, zie *reuhak*.

**ROEMEUK**, niet helder zien, voor de oogen schemeren (z. a. van iemand die pas uit den slaap ontwaakt is); verder: beslagen (z. a. witte dingen waarop regen gekomen is); ook: vuil (b. v. een bord of het aangezicht).

**ROEMODJONG**, zie *rodjong*.

**ROEMOEHOEN** (Kw., van *roehoen*, ook nog bewaard in *karoehoen*), eerste; *sang roemoehoen*, de eerste vorst; *djaman roemoehoen*, z. v. a. *djaman baheula*, zie *baheula*.

**ROEMOENG**, ngbr.; *ngaroemoeng-roemoeng*, (van velen) iemand omringen en hem elk wat geven; *diroemoeng-roemoeng*. Vgl. *roeboeng*.

**ROEMPAH**, alleen in *roeroempaheun*, = *ngaloemajankeun* (zie *loemajan*), iemand verzoeken het eenvoudige voor lief te nemen. P.

**ROEMPAJ**, ngbr.; *ngaroempaj*, = *ngaroendaj*, los nederhangen (b. v. het hoofdhaar), ergens af- of bijhangen (b. v. een kleed van de tafel of een deken van het bed), overhangen; *ngaroempajkeun*, iets af laten hangen, iets laten nederhangen; *diroempajkeun*.

**ROEMPAK**, = *rĕmpak* en *doepak*, het loopen tegen iets, het omverloopen van iets; ook g. w.; *roeroempak*, alles omverloopen, alles vertreden; *ngaroempak*, met kracht tegen iets loopen, iets omverloopen, onder den voet loopen of treden; overdr.: met voeten treden, overtreden, zich bezondigen aan; *toenggoel diparoed, tjatang diroempak*, een tronk raspen en een liggenden boomstam vertreden, sprkw., verkl. met *djalma taja kasijeun*, een man die om niets geeft, die nergens voor staat; *karoempak*, omvergeloopen, vertreden, overtreden.

**ROEMPIL**, moeilijk (*hese*), b. v. een weg of de ingang tot een grot.

**ROEMPOEJOEK**, ngbr.; *ngaroempoejoek*, nederhurken, nederzinken, ter aarde zinken, ineenzinken (z. a. een machtelooze, arme of kranke, die niet meer loopen kan).

**ROEMPOENG** (vgl. *rampoeng*). dàt in algemeenen zin wat bij den neus *soempoeng* heet, d. i. er af, van iets af zijn,

missen of zonder, kwijt zijn; *roempoeng soekoe*, de voeten missen.

**ROEMPOE-RAMPA**, zie *rampa*.

**ROEMPOES-RAMPAS**, zie *rampas*.

**ROEMPOET** (Mal.), = *djoekoet*, gras.

**ROEMPON**, verkl. met *leuwi dibĕgbrĕgan, ngarah laoek koempoel di dinja*, d.i. takken enz. in een diepe plaats in een rivier ophoopen, opdat de visch zich daarin verzamele, ten einde ze gemakkelijker te kunnen vangen (vgl. *wide*); *moeka roempon*, een *roempon* openmaken.

**ROENDAG-RANDĔG**, zie *randĕg*.

**ROENDAJ**, ngbr.; *roendaj-roendaj*, afstammelingen, nakomelingen; *ki anoe, saha roendaj-roendajna ka dijeuna?* wie zijn de afstammelingen van N. N. naar deze zijde? *ngaroendaj*, loshangen (b. v. het hoofdhaar), slap langs het lichaam hangen (van de armen, enz.); *ngaroendajkeun*, los of slap laten hangen (b. v. het haar), het haar los laten hangen; *ngaroendajkeun boeoek di djalan*, het haar los laten hangen op straat [wat men *pamali* noemt]; *diroendajkeun*; *roendajan*, 1. van *toeroenan*, afstammeling, nakomelingen. (Vgl. *roempaj*.)

**ROENDAT-RINDAT**, zie *rindat*.

**ROENDJANG** (Jav.), ngbr.; *ngaroendjang*, op iets los- of instormen; *diroendjang*.

**ROENGAH-RINGEUH**, = *roengas-ringĕs*, om zich heen kijken (z. a. iemand die niet weet wat hij van iets denken moet. (Vgl. *poengak-pingoek*.)

**ROENGAS-RINGĔS**, z. v. a. *roengah-ringeuh* en *tjoengas-tjingĕs*, zie ald.

**ROENGGA**, verkl. met *noe ngahalangan*, wat in den weg ligt, wat den weg of den doorgang verspert (b. v. afgekapte takken in een vijver, een tijger op den weg, enz.); ook: tronk, stronk (inz. van een bamboestoel).

**ROENGGANG-RINGGEUNG**, zie *ringgeung*.

**ROENGGOENOEK** (vgl *rĕnggĕnĕk*), ngbr.; *ngaroenggoenoek*, zich verheffen boven, boven de omringende voorwerpen uitsteken (van iets dat men in de verte ziet als een gevaarte, maar niet duidelijk kan onderscheiden); *naon itoe ngaroenggoenoek?* wat is dat groote ding hetwelk zich daar verheft?

**ROENGHAL**, ngbr.; *ngaroenghal*, huwen terwijl de oudere broeders of zusters nog ongehuwd zijn [wat *pamali* genoemd wordt]; *karoenghal*, (van een ouderen broeder of oudere zuster) nog ongehuwd zijn terwijl de jongeren reeds getrouwd zijn.

**ROENGHAP-RENGHAP**, zie *renghap*.

**ROENGKAD**, ontworteld, omgeworpen raken of zijn (van een boom, z. a. door den wind); *disina roengkad*, (een boom) doen omvallen.

**ROENGKAL-RINGKĔL**, zie *ringkĕl*.

**ROENGKANG**, groot van omvang, volumineus (maar betrekkelijk licht van inhoud of zwaarte); verder: stoffelijk, grof, zinnelijk; *djasad roengkang*, het stoffelijk lichaam (Vgl. *amba*.)

**ROENGKANG-RINGKANG**, zie *ringkang*.

**ROENGKOEN**, = *roejoek* en *doengoes*, boschje, bosschage.

**ROENGKOENOEK** (vgl. *ringkinik*), groot van omvang zijn (b. v. een last); ook: zich boven de omgeving verheffen; *roengkoenoek sagĕde goenoeng*, zich als een berg voordoen. P. (Vgl. *roenggoenoek*.)

**ROENGKOEP** (vgl. *rangkĕp*), g. w.; *ngaroengkoep*, 1. werpen op of over (b. v. een kleed), uitspreiden over, overheen spreiden; ook: zich werpen op, overdekken (b. v. golven een schip); verder: overschreeuwen, overbluffen; 2. k., *moendaj* 1., uitwerpen (nl. een net); *diroengkoep*, overspreid-, overdekt worden; ook: uitgeworpen worden (van een net); *karoengkoep*, gezegd van datgene wat men met iets overspreid of overflapt heeft; ook: gevangen (z. a. visch in een uitgeworpen net); verder: iets waarover men een net of een kleed zou kunnen uitwerpen; *ngaroengkoepan*, spreiden of werpen over; *diroengkoepan*; *ngaroengkoepkeun*, iets werpen over, iets uitspreiden over, een net uitwerpen; *diroengkoepkeun*.

**ROENGOE**, = 't meer gebr. *reungeu*, 1. van *denge*, het hooren; *ngaroengoe*, hooren; *diroengoe*; *karoengoe*, gehoord; *ngaroengoekeun*, naar iets of iemand hooren, toeluisteren; *diroengoekeun*; *pangroengoe*, het gehoor.

**ROENGROENG**, ngbr.; *ngaroengroeng*, = *madjik* (zie *padjik*), zijn intrek ergens nemen, ergens of bij iemand inwonen; *ngaroengroengan*, bij iemand wonen of inwonen; *diroengroengan*, bij zich ter inwoning hebben.

**ROENGSĔB**, ook *roesĕb*, (van kleine visschen) gratig zijn, enkel of hoofdzakelijk graat zijn.

**ROENGSING**, pruilen, zeuren, zaniken (b. v. om iets te hebben), dwingerig; *ngaroengsing*, tegen iemand om iets zeuren of zaniken, onophoudelijk om iets vragen; *diroengsing*, gezegd van hem tegen wien men om iets zanikt.

**ROENGSIT** (Z.-B., vgl. *soge*), een bosch enz., waarin (naar het volksgeloof) geesten huizen en dat men niet straffeloos kan betreden.

**ROENJAD-RANJED**, zie *ranjed* II.

**ROENJAM-RENJOM**, zie *renjom*.

**ROENTAH**, aanveegsel, vuilnis, stof, in 't algemeen wat weggeworpen wordt of is (b. v. bladeren, uitgetrokken gras of onkruid, afval van papier, enz.); ook wel: nop of pluisje (z. a. op de kleeren).

**ROENTAK**, in verval (b. v. een stad of land). Vgl. *boerak* II. en *baroentak*.

**ROENTANG-RANTING**, zie *ranting*.

**ROENTIK**, verkl. met *ngĕnĕs*, *ngĕrik* en *gĕring ati*, droevig gestemd, droefgeestig, kregel, wrevelig.

**ROENTJANG**, gleufje (b. v. de uitholling tusschen den neus en de bovenlip; *ngaroentjang*, een gleufje ergens in maken; *diroentjang*.

**ROENTOEH**, omvallen, instorten (een huis, een boom, enz.); *ngaroentoehkeun*, doen omvallen, doen instorten, omwerpen; *diroentoehkeun*.

**ROENTOEJAN**, = *rantajan*, zie *rantaj*. P.

**ROENTOENG-ROENTOENG** (Jav.), z. v. a. *païring-iring*, de een den ander volgende; *mangkat roentoeng-roentoeng*, de een achter den ander gaande.

**ROENTOET**, eensgezind, eendrachtig, eenstemmig, in de beste verstandhouding met elkander zijn, in vrede of goede harmonie leven (z. a. echtelieden of vrienden, zie ook *raoet*); *njobatna teüing koe roentoet*, hun vriendschap kenmerkte zich door groote eensgezindheid; *loeloes-roentoet*, eig. bestendig eensgezind, maar doorgaans den zin hebbende van: in volkomen harmonie; *karoentoetan*, eensgezindheid, eendracht, onderlinge) vrede.

**ROEOEM** (vgl. *aroem*), naam van een plant, dezelfde als *djoekoet wangi* (zie *wangi*, en zie ook *lampoejang*); verder z. v. a. *seungit*, geuren; *roeroeoem*, reukwerk; *paroeoem-roeoem*, om het lekkerst geuren.

**ROEP**, werkw. tusschenw. voor: iets ergens op rollen, iets ergens over werpen, storten op, dekken over, omdoen, zich kleeden (vgl. *rap*); *roep koe padoeng lat koe lĕmah*, toegedekt met de grafplank, (de ruimte) aangevuld met aarde, een gewone uitdrukking voor: tot den dood toe.

**ROEPA** (Skr., rûpa) k., *roepi* l. (vgl. *warna*), uiterlijk voorkomen, zichtbare vorm, gestalte, fatsoen, figuur; verder: kleur, soort; *hanteu roepa*, geen zichtbare gedaante hebben (van God); *tanpa roepa*, zonder zichtbare gedaante, geen lichamelijke gedaante hebben; *goreng roepa*, leelijk van gedaante; *salin roepa*, van gedaante veranderen; *mindah roepa*, van gedaante verwisselen; *roepa-roepa*, van onderscheiden aard, vorm, kleur of soort, verscheidene, onderscheidene, veelsoortig, velerlei, allerlei; *saroepa*, één van vorm, éénvormig, gelijk, als; ook: iets, een of ander; *migawe saroepa*, een of ander doen; *saroepaning*, allerlei; *sakaroepa*, van denzelfden vorm, van dezelfde soort, aan iets of iemand gelijk, gelijkvormig; *miroepa*, een gedaante krijgen, in werkelijkheid aanwezig zijn; ook: de gedaante van iets of iemand aannemen; *mangroepa*, de gedaante krijgen welke het hebben moet, den vorm hebben van, in den vorm van, er uitzien als; *roeroepaän*, er uitzien als; *ngaroepaän*, aan iets vorm of gedaante geven; *diroepaän*; *ngaroepakeun*, vormen, een vorm of gedaante aan iets geven, fatsoeneeren, afbeelden; ook: de gedaante aannemen van, zich voordoen in de gedaante van; *ngaroepakeun istri*, zich voordoen in de gedaante van een vrouw; *diroepakeun*, (aan iets) de gedaante gegeven worden van; *njaroepakeun*, gelijkmaken aan of met; *disaroepakeun*; *miroepakeun*, de gedaante aannemen van, zich veranderen in; -*paroepaän*, gedaante, vorm, inz. nagemaakt ding, wat nageteekend is, afbeelding, afbeeldsel.

**ROEPAK** (*b. p.*), = *loekak*, zie ald. P.

**ROEPĔK**, het tegenoverg. van *djĕmbar* en verkl. met *sing sarwa adĕk*, nauw, zeer nauw (b. v. een doorgang); ook: benauwd op de borst of in 't gemoed; *ati kami roepĕk*, mijn hart is benauwd (beklemd); *sĕsĕk-roepĕk*, zeer benauwd, het erg benauwd hebben, doodsbenauwd; *raroepĕk*, = *roepĕk*, met verst.; *karoepĕkan*, 1. lijd. vorm: benauwd zijn of worden; 2. benauwdheid, beklemdheid. (Vgl. *boerĕt* en *tjoepĕt*.)

**ROEPI**, l. van *roepa*, zie ald.

**ROEPIHAN**, vruchttros van de *djambe* of betelpalm.

**ROEPIJAH** (Skr.), gulden (hetzij koperen, *roepijah tambaga*, of zilveren, *roepijah perak*); *saroepijah*, één gulden, enz.

**ROEPIT**, = *goepit*, smal van een pad (zóó dat het slechts breed genoeg is voor één voetganger); ook: smal van een stof, van een mat, enz.

**ROERAH**, = 't meer gebr. *loerah*, zie ald.

**ROEROE**, ngbr.; *ngaroeroe* k., *ngasaj* l., zich het lichaam stevig wasschen; *ngaroeroean* k., *ngasajan* l., een ander het lichaam stevig wasschen of afboenen met een doek of ander voorwerp; *diroeroean*; *silih-roeroe*, elkander afboenen; *pangroeroe* k., *kasaj* l., het voorwerp tot zoodanige reiniging gebezigd.

**ROEROEB**, g. w.; *ngaroeroeb*, (een lijk) met een kleed bedekken; *diroeroeb*; *ngaroeroeban*, een lijk met een kleed bedekken; *diroeroeban*. (Vgl. *toeroeb*.)

**ROEROEBA,** dat wat tot besteking of omkooping gebezigd wordt of gegeven is, geschenk om het leven of de vrijheid te koopen, omkoopgeld; *tampa roeroeba*, omkoopgeld aannemen; *ngaroeroeba*, iemand iets aanbieden of geven met het doel hem om te koopen; *diroeroeba*; *ngaroeroebadn*, iemand besteken, iemand omkoopen; *diroeroebadn*; *paroeroeba*, wat men iemand aanbiedt of geeft ter omkooping. (Vgl. *tataroeb* I.)

**ROEROED,** 1. z. v. a. *palid*, wegspoelen, z. a. aarde van een dam (niet algemeen); - 2. = *rorod* II., zijn ambt nederleggen; *ngaroeroed*, aftrekken, uittrekken, iemand van zijn ambt ontzetten, ontslaan; *diroeroed*; *ngaroeroedan*, iets verwijderen, afwasschen; *diroeroedan*.

**ROEROEG,** g. w.; *ngaroeroeg*, ten oorlog of op expeditie gaan, ten strijde trekken tegen, beoorlogen; *diroeroeg*; *ngaroeroegan*, tegen een vorst of land oorlog voeren; *diroeroegan*. (Vgl. *pĕrang*.)

**ROEROEH,** ngbr.; *ngaroeroeh*, in brand steken, verbranden, afbranden; *diroeroeh*. P.

**ROEROEHIT,** haak, inz. weerhaak; *ngaroeroehitan*, een haak of weerhaak ergens aan maken; *diroeroehitan*.

**ROEROEK,** ngbr.; *paroeroek-roeroek*, samenwonen; ook = *patoengkoe-toengkoe* (zie *toengkoe*); verder: (van twee kippen) samen in één nest leggen of op één nest zitten; - *siroeroek*, ngbr.; *njiroeroek*, bij een ander inwonen; (van jonge vogels) onder de vleugels der moeder kruipen of zijn; *njiroeroekan*, 1. de jongen onder de vleugels hebben; 2. bij iemand zijn intrek nemen; *disiroeroekan*.

**ROEROENTOEK,** (van een kleedingstuk) aflegger; verder: versleten en niet meer gebruikt wordende of wel (uit ouderdom) weggedane metalen voorwerpen, oud roest; *bĕdog roeroentoek*, een oude-, versleten *bĕdog*; *roeroentoekan*, verkeeren in den toestand van *roeroentoek*. (Vgl. *rongsok*.)

**ROEROET-RERET,** zie *reret*.

**ROËS,** alleen in *rorоësan*, met de armen slaan (z. a. een klein kind of iemand die in 't water ligt); ook: trachten bij den wal of bij den kant op te klauteren (b. v. een paard).

**ROESAK** (Jav.), = *roeksak*; *parang-roesak*, naam van een *batik*-soort.

**ROESĔB,** = 't meer gebr. *roengsĕb*, zie ald.

**ROESIJAT** (Kad.), verb. van *boesijat*, z. ald.

**ROESIT,** of wel *roeroesit* (*b. p.*), = *roedjit*. P.

**ROESOEH,** leven, geraas, rumoer, luidruchtig en tevens wanordelijk, in oproer zijn; ook: opschudding, paniek, oproer (vgl. *goejoer*); verder: haastig, gehaast; *roesoeh-roesoeh*, of *roeroesoehan*, in groote beweging zijn; met veel beweging, drukte of haast doen; in opschudding zijn, met groote haast, zich reppen; *ngaroeroesoeh*, tot haast aansporen; *diroeroesoeh*; *ngaroesoehan*, de menschen in opschudding of oproer brengen; *diroesoehan*; *ngaroesoehkeun*, in opschudding brengen, oproer verwekken; *diroesoehkeun*; *karoesoehan*, wanordelijk geschreeuw, opschudding, beroering, oproer.

**ROESOEL** (Ar., meerv. van *rasoel*, en dus eig. gezanten, doch ook enkelvoudig gebruikt, zie *rasoel*), gezant, gezanten.

**ROES-RAS,** zie *ras*.

**ROET,** klanknab. van en werkw. tusschenw. voor: *ngising*; zie *ising*.

**ROETJAH,** losbandig, ontuchtig, een losbandig of ontuchtig leven leiden; *karoetjahan*, losbandigheid, ontuchtigheid, lichtzinnigheid; *djalan karoetjahan*, de weg der ontuchtigheid; *djalma karoetjahan*, een ontuchtig mensch. (Vgl. *latjoer*.)

**ROETJITA,** verkl. met *sagala bisa* en door *binangkit*, kundig, schrander, knap.

**ROETJOE,** ngbr.; *ngaroetjoe*, verkl. met *ngarampas langlajangan batoer*, eens anders vlieger kapen; *diroetjoe*.

**ROETJOEK,** palen of stokken tusschen welke men een dam maakt ter afkeering van water.

**ROEWA,** ong. = *roepa*, eigenschap, hoe iets is, het zijn van iets; *salin roewa*, van eigenschap-, voorkomen of aard veranderen; *saroewa* k., *sami* l., gelijk, overeenkomstig, hetzelfde; ook: gelijk zijn; *njaroewadn*, = *mapakan*, zich gelijkmaken aan, zich gelijkstellen met; *njaroewakeun*, iets aan wat anders gelijkmaken of met wat anders in overeenstemming brengen; *disaroewakeun*. (Vgl. *sama* I. en *papak*.)

**ROEWAG,** ngbr.; *ngaroewag*, afbreken (van een huis, om het te verplaatsen); ook wel: slechten; *diroewag*; *ngaroewagan*, een huis-, een gebouw afbreken; *diroewagan*.

**ROEWAG-RAWIG,** zie *rawig*.

**ROEWAK-RAWEK,** zie *rawek*.

**ROEWAL-RAWEL,** zie *rawel*.

**ROEWANG** (vgl. *loewang*), g. w.; *ngaroewang*, (in den grond) begraven; *diroewang*; *karoewang*, bedolven of mede bedolven geraakt, ingegraven, in den grond zitten; (van de oogen) weggedoken achter den vetten omtrek; - *piroewang*, val, kuil [meer algemeen is echter *piloewang*]; *roewangan*, grafkuil; *ngaroewang-roewang*, de eerste pijnen voor de baring, de eerste bewegingen der zakkende vrucht.

**ROEWANG-RAWING,** zie *rawing*.

**ROEWANG-RIJOENG**, zie *rijoeng*.

**ROEWAS** (vgl. *ros* I.), geleding (bamboe of derg.); *saroewas*, één geleding, enz.; *roewasan*, geleding; ook: lid (z. a. van een vinger); verder: geledingen hebben; *ngaroewasan*, iets in een *roewas* doen; *diroewasan*. (Vgl. *lantas* en *poelanter*.)

**ROEWAS-RIJEUS**, zie *rijeus*.

**ROEWAT**, het aanwenden van *ngaroewat*; - *ngaroewat*, door middel van wassching (*dimandian*), zalving, het houden van een *sidĕkah*, met of zonder vertooning van een *wajang* of *pantoen*, onttooveren en zuiveren van een plaag of ziekte (een huis, een plek, een zieke, enz.); *ngaroewat maneh*, zichzelven alzoo zuiveren; *diroewat*; *roewatan*, het aanwenden van *ngaroewat*; *pangroewat*, middel tot onttoovering, enz.

**ROEWAT-RAOET**, zie *raoet*.

**ROEWĔD** (Jav., verward, versuft), z. v. a. *ngewa* en *geuleuh*, van iets een afkeer hebben. P.

**ROEWIS**, het touw of koord van een net, dienende om het uit te zetten.

**ROGAHALA**, ngbr.; *ngarogahala*, z. v. a. *mĕrgasa* (zie *pĕrgasa*), maar sterker: iemand kwellen, mishandelen, beleedigen, verguizen, ombrengen; *dirogahala*.

**ROGES**, z. v. a. *garok*, mottig; *bopeng roges*, erg geschonden van de pokken.

**ROGO**, ngbr.; *ngarogo*, = *ngarandĕg* (zie *randĕg*), stilhouden (omdat zich op den weg een bezwaar voordoet, b. v. een sloot of kloof); *raga-rogo*, of *roega-rogo*, elk oogenblik stuiten op een bezwaar en stilhouden; ook z. v. a. iemand die leest, maar niet voortkan.

**ROGOG**, = *nagog* 2 (zie *tagog* en vgl. *rogrog*).

**ROGOK**, uitsteken (van sommige palen uit een rij of van sommige der *oesoek*'s of daksparren); ook gezegd van een aantal gevelde of naar boven gerichte lansen.

**ROGOL** (Jav.), = *ragrag*, vallen.

**ROGROG**, ngbr.; *ngarogrog*, te zamen stroomen, te hoop loopen (om naar iemand of iets te kijken); verder: zich om iemand scharen, iets of iemand omringen en met de blikken opnemen; *dirogrog*. (Vgl. *ronghok*.)

**ROH** (Ar.), Geest van God, geest uit God, bovenaardsche geest.

**ROHAKA**, = *pohara*, zie ald.

**ROHANG**, dial. voor *rowang*, zie ald.

**ROHANI** (Ar., afl. van roh), geestelijk; *sipat rohani*, wat geestelijk is.

**ROHNGAP**, = *reuhngap*, naar adem snakken. P.

**ROÏS** (*b. p.*), = *rawis*, zie ald. P.

**ROJ**, werkw. tusschenw. voor *mando*, enz.

**ROJAL** (het Holl. royaal), royaal leven, veel uitgeven, verkwistend zijn; *karojalan*, het verkwistend zijn, royaliteit.

**ROJOM**, ngbr.; *ngarojom*, overhangen, hangen over (b. v. een boomtak over den weg of de knevel over den mond).

**ROK**, I. hij of zij die 't is (bij het krijgertje spelen), de krijger; *rok-rokan* (Soem.), = *tjing-tjingan* (Tjiandj.), krijgertje spelen; men zegt ook *tjoktjangan*. [Om te weten wie 't eerst *rok*, krijger, zal zijn, wordt, evenals bij ons, afgeteld. De kinderen doen dat b. v. met de volgende woorden:

Djoengdjang,
si djoengdjang si djambe wajang,
kĕtoek hidji pangdaringan,
nini-nini moepoe kĕmbang,
kĕmbang naon? tingtiligoeng -,
nong!

Pakt de krijger een makker, dan tikt hij hem onder 't uitspreken van het woord: *nong*.]

II. Voll. *manoek rok*, naam van een grooten mythischen vogel, ook *gĕrgĕsi* genaamd.

**ROKE**, ngbr.; *djalan roke*, oneffen en smal bergpad.

**ROKI**, het Holl. rok; idem, nl. opperkleed van een man, naar Europeesch model: heerenrok, jas; *badjoe roki*, soldatenjas.

**ROKO** (van het Holl. rooken), sigaar [beter is *soeroetoe*]; *ngaroko*, een sigaar rooken; ook in 't algemeen: rooken.

**ROKOJ**, omgebogen (en wel van dingen die dat van nature zijn, b. v. volwassen bamboe, rijpe *pare* en derg.); overdr.: tot iemand komen (b. v. van geluid). P.

**ROKOTOJ**, = *lokotoj*, zie ald.

**ROKRAK**, kleine stukjes hout, eindjes, afgehakte punten van stokjes, afval, takjes en derg. (z. a. men wel op den weg vindt liggen); ook: penseeltje van bamboe (B.).

**ROKTOK**, maar meestal *ngaroktok*, = *noroktok*, zie *toroktok*. P.

**ROL**, het Holl. rol; zie *ĕrol*; *dirol*, = *diĕrol*, zie *ĕrol*.

**ROMAL** (Bant.), hoofddoek. (Zie *ikĕt*.)

**ROMAN**, ong. = *roepa*, voorkomen, gedaante, gestalte, uiterlijk; *paroman*, idem.

**ROMBAK**, ngbr.; *ngarombak*, wegnemen, opruimen (b. v. een aanplant in een tuin) en iets anders ervoor in plaats zetten; ook: terugnemen (b. v. een antwoord) en dat door een beter vervangen; *dirombak*.

**ROMBEH**, de bloem van de *hondje*; *rorombeheun*, = *bĕbĕlakeun*, zie *bĕlak*.

**ROMBENG**, = *rawing*, scheuren, gescheurd, een scheur of scheuren hebben, stuk zijn, met een gat zijn (b. v. een *njiroe* of wan); *roembang-rombeng*, geheel gescheurd zijn,

haveloos, aan flarden, met gaten zijn; *njiroe-rombengeun*, gelijk zijn aan een stukkende wan, sprkw. voor: zijn woorden niet inhouden, zijn tong niet in toom houden, babbelachtig (inz. van een vrouw gezegd). Vgl. *sombeng*.

**ROMBJANG**, = *djamprak*, het bovenstuk van een krisscheede. P.

**ROMBONGAN**, stel(muziekinstrumenten).

**ROMPANG**, verkl. met *sĕmplek tina seuseukeutna*, een kerf of breuk in het scherp van een snijtuig, met stukken eruit en stomp (zoodat het werktuig onbruikbaar is); een stuk uit het scherp missen, schaard, schaardig, geschaard. (Vgl. *regel*.)

**ROMPEK**, z. v. a. *djĕmpe* en *rehe*, stil, eenzaam, verlaten, doodsch (b. v. een stad).

**ROMPES**, ngbr.; *ngarompes*, hoog in den nek zitten (van de kraag of de *karembong*), zoodat die tegen de *gĕloeng* aankomt; *ngarompesan*, de punt van een plant (b. v. *sampeu*) afbreken vlak onder den top; *dirompesan*.

**ROMPI** (het Oud-Holl. rompje), vest; ook wel = *koetang*, zie ald.

**ROMPOK**, ngbr.; *ngrompok* (Indr.), met zijn velen iemand of iets najagen of nazetten; elders: *rorompok* s., *imah* k., *boemi* l., iemands woonhuis, iemands woning.

**RONDA** (Port.), rondgaande nachtwacht, nachtronde; *ngaronda* k., *ngadjadjah* l., de ronde doen (onverschillig op welken tijd), rondgaan om te inspecteeren, een rondreis maken; *dironda*; *karonda*, op den rondgang bezocht, geïnspecteerd; *ngaroronda* (Z.-B.), een kransje houden [door eenige jongelingen, elk voorzien van een *katjapi*, die zij bij afwisseling tokkelen, ter begeleiding van hunne eenvoudige zangen, P.].

**RONDJANG**, ngbr.; *ngarondjang*, opspringen bij iemand of iets (z. a. een hond); *ngarondjangan*, bij iemand of iets, of tegen meerdere personen of zaken, opspringen; *dirondjangan*. (Vgl. *rondjat*.)

**RONDJAT**, ngbr.; *ngarondjat*, opspringende naar iets grijpen (b. v. naar vruchten), grijpen of springen naar iets dat zich in de hoogte bevindt, naar iets springen; *ngarondjatan*, springen naar; ook: herh. springen naar; *dirondjatan*; *ngarondjat-rondjatkeun maneh*, z. v. a. „te hoog vliegen”, boven zijn krachten gaan.

**RONDON**, voll. *antjak-rondon*, een kleine *djampana*, zooals in een optocht wel mede wordt rondgedragen.

**RONGGENG**, publieke danseres, die het dusgenaamde *ngigĕl* (tandak) uitvoert; *topeng ronggeng*, een *topeng* waarbij een publieke danseres optreedt; *roronggengan*, dansen als een *ronggeng*, een *ronggeng* nadoen. (Vgl. *pandjak*.)

**RONGHEJAP**, een zucht loozen, diep zuchten, den adem diep ophalen (b. v. iemand die haastig geloopen heeft of gevallen is), hijgen; *tingronghejap*, idem, van velen. (Vgl. *renghap*.)

**RONGHOK**, te hoop loopen om naar iets of iemand te kijken; *raronghok*, idem, van velen. (Vgl. *rogrog*.)

**RONGKAH**, 1. = *gagah*, dapper, krachtig, verwoed (b. v. strijden); - 2. hevig, in sterke mate, geweldig, niet te weerstaan (b. v. een aanval, of z. a. van den wind); *angin rongkah*, z. v. a. *angin gĕde*, een hevige of sterke wind.

**RONGKONG**, het vooroverbukken; *ngarongkong*, zich vooroverbukken (b. v. om iets op te rapen); *dirongkong*, gezegd van hetgeen waarnaar men bukt. (Vgl. *dongko*.)

**RONGOD**, I. de zaden van de *tĕpoes* [die evenals bij de *hondje* uit den wortel opschieten].

II. Vuil (z. a. iemand die met zwart besmorst was en vervolgens daar regen overheen kreeg); ook = *bowek*, pokdalig.

**RONGRONG**, klein gedierte. P.

**RONGSOK**, alleen in *rorongsokan*, oude of versleten voorwerpen van metaal, oude rommel, oud ijzer, oud koper, enz. (Vgl. *roeroentoek* en *kokorompong*.)

**RONJOK** (te verg. met *rijoeng*), in menigte bijeenzijn; *ngaronjok*, = *ngarijoeng*, in menigte samenkomen of bijeenzijn, in grooten getale zich om iemand of iets verzamelen of verzameld zijn (zie ook bij *bĕngkoeng*); *ngararonjok*, = *ngaronjok*, maar met verst.; *roronjokan*, in troepen of groepen bijeen of verzameld zijn.

**RONOM**, I. g. w.; *ngaronom*, met zijn velen of allen te gelijk op iemand, eenigen of iets aanvallen; met zijn velen iemand, eenigen of iets omringen (met slechte bedoeling); *dironom*.

II. (Z.-B.), bij avond met een flambouw vogels zoeken en ze door middel van een bamboestaak met *leugeut* vangen.

**RONTEK**, voll. *lawe rontek*, een vlaggetje aan een lans.

**RONTJOD**, = *lesot*, van iets los, van iets af; *karorontjodan*, = *karoegian* (maar sterker), door schade getroffen zijn.

**RONTJONG**, veel opengekapte plekken hebben, inz. van een bamboe-aanplant; met ledige-, onbeplante, onbewoonde plekken.

**RONTOG**, vernield, verwoest (een rijsthalm door de vogels, een tuin, enz.); verder: oud, weinig meer opleverende (b. v. een koffietuin); ook: een koffietuin afschrijven,

aan zichzelven overlaten; *rorontogan*, afgedankt; *ngarontogkeun*, (een tuin) niet onderhouden, laten verwilderen; *dirontogkeun*.

**RONTOK**, g.w.; *ngarontok*, zich met kracht op iemand of iets werpen (b. v. een tijger op zijn prooi of een jager op een dier dat hij najaagt), met kracht grijpen, iemand forsch aangrijpen; ook: in vervoering of haastig omhelzen of omvatten; *dirontok*; *parontok-rontok*, zich op elkander werpen, elkander forsch aangrijpen, enz.

**ROPEJA**, ngbr.; *ngaropeja*, ong. = *ngarawatan*, op iets acht slaan, van iets notitie nemen, zich met iets bemoeien, iets regelen; *diropeja*.

**ROPOH** (vgl. *ripoeh*), = *repoh*, zeer oud, hoogbejaard, stokoud; ook: te oud (b. v. te velde staande rijst of eenig ander gewas).

**ROPONG**, verkl. met *lalijangan*, met gaten, vol gaten zijn.

**RORAK**, = 't meer gebr. *lorak*, zie ald.

**RORENG**, = 't meer gebr. *loreng*, z. ald.

**RORIS**, = 't meer gebr. *loris*, zie ald.

**ROROD**, ngbr.; *ngarorod*, 1. een stuk goed dat gebatikt is van de was ontdoen (*batik geus beunang ngahideung diasoepkeun kana tjai, soepaja ragrag malamna*); ook in 't algemeen: afweeken; - 2. (van vorsten of andere voorname lieden) het overschot van hun maaltijd aan ondergeschikten laten voorzetten; - 3. (vgl. *roeroed*) ontzetten van zijn ambt, uit zijn ambt verwijderen, afstooten, verdrijven, ontslaan (vgl. *potjot*); *dirorod*; *tirorod*, afvallen (b. v. een slingerplant boven van den boom, om welken zij zich had geslingerd); *rorodan*, l. van *sesa*, overschot van den maaltijd van een voornaam mensch, afval.

**ROROG**, een aaneenschakeling van *sawah*-vakken, geen bepaalde maat aanduidende; *rorogan*, idem; ook: een onderdeel van het Inl. weeftoestel [zijstuk, bamboezen koker, ook tot bergplaats dienende]; *dadampar rorogan*, een blok waarin de *rorogan* met twee houten steunsels bevestigd zit.

**ROROGOH**, ngbr.; *ngarorogoh*, iemand terwijl hij slaapt iets ontfutselen of ontnemen; ook: een vrouw in haren slaap overvallen om haar te onteeren.

**ROROK**, ong. = *pangatik*, oppasser, oppasster, verpleegster (van een kind); in Soem. ook = *baboe tete*, zoogster, min; *ngarorok*, = *ngatik* (zie *katik*), een kind verplegen, oppassen, verzorgen; *dirorok*, (van een kind) verpleegd-, verzorgd worden; ook: door iemand tot kind worden of zijn aangenomen. (Vgl. *poeloeng*.)

**ROROMPOK**, zie *rompok*.

**RORONG**, geheel bezet met groote edelgesteenten. P.

**RORONGKENG** (Z.-B.), een kleine soort van kikvorsch, soort *bantjet*.

**RORONGKO** (Z.-B.), = *rorompok*, zie ald.

**RORONGKONG**, karkas, rif (van een dier of mensch).

**RORONGO**, naam van een soort kleine vliegen.

**ROROS**, = 't meer gebr. *lolos*, zie ald.

**ROROSON**, licht stampen (b. v. een kleine hoeveelheid rijst, om de korrels niet te breken). P.

**ROROTEK**, ngbr.; *ngarorotek*, naar iets zoeken (z. a. in een bosch); *ngarorotek soeloeh*, hout sprokkelen; *dirorotek*. (Vgl. *tjokrek*.)

**ROS**, I. = *roewas*, geleding.

II. Het Holl. roos; idem, voll. *kĕmbang ros*. (Vgl. *aermawar* en *goelo*.)

**ROSA**, sterk, krachtig, krachtvol, hevig; verder: kracht; ook wel z. v. a. *reja*, veel; *ngarosa*, in kracht of hevigheid toenemen, aanwakkeren, met kracht doen; *rorosaanan*, zich inbeelden sterk te zijn, zich als sterk voordoen; *karosaän*, kracht, sterkte, hevigheid.

**ROSEJA**, ngbr.; *barangroseja*, zich in eenig opzicht laten gelegen liggen aan, zich inlaten met; *teu barangroseja*, zich niet bekreunen om; *miroseja*, zich aan iemand gelegen laten liggen, voor iemand goed zorg dragen; *naha teu miroseja?* bekommert gij u daar niet over? *dipiroseja*.

**ROSKAM** (het Holl. roskam), idem; in gebruik nevens *kĕkĕrok* (zie *kĕrok*).

**ROSLAN**, het Holl. Rusland; idem, voll. *tanah Roslan*; *oerang Roslan*, Rus, de Russen.

**ROT**, werkw. tusschenw. voor drinken en ook wel voor ruiken. (Vgl. *rĕgot*.)

**ROTI** (Hind.), brood; *roti toehoer*, droog brood; *toekang roti*, broodbakker.

**ROTJEK** (vgl. *otjek*), opgekrabd of omgewoeld zijn (van den grond, z. a. wanneer er met voet of poot in gewoeld is).

**ROTJOP** (vgl. *tjop*), het steken van vele doorns of scherpe steenen, in den voet; ook: de pijn die men voelt als men zich aan doorns of andere scherpe dingen bezeert, stekende pijn; *rarotjop*, overal in den buik een steking gevoelen.

**ROTO**, = *bĕlĕwoek*, morsig, bemorst, vuil.

**ROWA**, l. van *loba* (Tjiandj., Tomo en elders, maar in het centrum der Preanger niet in gebruik), veel, velen.

**ROWAJ**, voll. *katjang rowaj*, naam van een peulsoort [men heeft een zoete die

onschadelijk is, maar ook een bittere en eenigszins bedwelmende soort die schadelijk is, vooral voor zwakke kinderen]; *rowaj ngora*, verbl. uitdr. voor *kĕpokan*, en dit een speling op *kapok*, zie ald. (Vgl. *raweuj*.)

**ROWAK**, ngbr.; *ngarowak*, zich de huid openschaven of openscheuren; *karowakan*, (van de huid) opengescheurd. P.

**ROWANG**, de onbepaalde afstand of ruimte tusschen twee stijlen van een huis; *imah opat rowang*, een huis van vier stijlen breed; *rowangan*, met *rowang*'s, in *rowang*'s afgedeeld zijn.

# S.

**SA**, I. achtste letter van het Soend. alphabet.

II. Een voorv. (eig. de korte vorm van *ésa*, één). Het heeft in 't Soend. een zeer omvangrijke taak te vervullen, waarvan hier alleen de hoofdpunten kunnen worden vermeld: 1° wordt het verbonden met telwoorden, die dan worden aangeduid als de eenheid der getalsbenaming, door het woord uitgedrukt, b. v. *sahidji*, één, een enkele; *sapoeloeh*, één tiental, tien; *salawe*, één vijf en twintigtal, vijf en twintig. - Geheel dezelfde bet. heeft het 2°, zoo het geplaatst is voor andere benamingen van hoeveelheid (het wisselt dan in 't gebruik dikwijls af met *hidji*), b. v. *sapoĕ*, een dag; *sadjam*, een uur; *satĕngah*, een helft, de helft; *sapasang*, een paar, een span; *sasiki*, een korrel, een; *saeutik*, een beetje, een weinig; *sakitjeup-mata*, een oogwenk; *sapangoedoedan*, ééns het rooken van een *oedoed*, d. i. zoolang het rooken van een *oedoed* duurt, enz. - In gevallen als zoo pas opgegeven, staat het 3° ook voor ons: „in de", „per", b. v. *sadjam sasendok*, per uur een lepel; *gadjihna saboelan lima rispis*, zijn loon is per maand vijf gulden. - 4° heeft *sa* de bet. van: „gemeen hebben met elkander" (van twee of meer personen), nl. datgene wat door het woord waarvoor het gevoegd is wordt aangeduid, b. v. *saroepa*, hetzelfde voorkomen hebben, gelijk zijn van gedaante; *sanijat*, denzelfden zin hebben, één van zin zijn; *sabagdja-satjilaka*, geluk en ongeluk gemeen hebben, in geluk en ongeluk één zijn; *saboboko reudjeung*, uit dezelfde *boboko* met elkander eten, enz. - 5° bet. dit voorv.: „geheel, al, met inbegrip, met alles, met allen" [herhaling van den begin-medeklinker met bijbehoorenden klinker of wel van het geheele woord is hierbij menigvuldig], b. v. *sanagara*, de geheele stad; *saparabotna*, al de meubelen, al de gereedschappen; *saoemoer* of *saoemoer-oemoer*, het geheele leven; *sapandjang*, de geheele lengte, over de geheele lengte, zoolang als; *sapopoĕ*, den geheelen dag; *sapeupeuting*, den geheelen nacht; *saănak-intjoena*, met (met al) zijn kinderen en kleinkinderen, met al zijn nakomelingen; *sakoewat-koewat*, met (uit) alle macht, enz. - 6° drukt het voorv. uit ons begrip „naar", b.v. *sakoemaha*, geheel zooals, naar; *satimbalan*, naar het bevel; *sapiwoeroek*, naar het onderwijs. - 7°. dient het veelvuldig tot meerdere bepaling of tot versterking van het begrip, door het woord waarmee het verbonden is uitgedrukt, b. v. *samemeh*, vóór, van *meh*, bijna; zoo ook bij *sakijeu*, *sakitoe*, *sadjaba*, *sadjĕro*, *sapisan*, *samalah*, *sangĕt* (van *angĕt*) en een groote menigte andere woorden. - Uit de beteekenis van „geheel", vloeit 8° voort die van: „terstond op, terstond na", b. v. *saĕnggeus* of *sanggeus*, na afloop, nadat; *sabada*, terstond na; *sadatang*, na aankomst; *saboebar*, nadat men uiteen gegaan was. - 9° bet. dit voorv. z. v. a. ieders eigen (ook hierbij wordt de beginmedeklinker met bijbehoorenden klinker of wel het geheele woord herhaald), b. v. *ngaroewang sapapatenna-sapapatenna*, ieder zijn eigen dooden begraven; *moeroe saĕnggon-ĕnggonna*, ieder zich begeven naar zijn eigen huis. - Volgens P. heeft *sa* 10° in Bantam ook de beteekenis van „aandoen, voorzien zijn of zich voorzien van", b. v. *sasamping*, een sarong aandoen, en wordt dit voorv. daar zóó ook in de g. w. gebruikt.

**SAÄB**, warm (z. a. een plek in een *hawoe* die zich in de nabijheid van het vuur bevindt); ook in 't alg.: de uitwerking die een nabijzijnd warmer mensch, dier of voorwerp, heeft op een kouder mensch, dier of voorwerp; warmte of gloed van zich doen uitgaan of afgeven. (Vgl. *soeoeb*.)

**SAÄPAN**, een bamboezen voorwerp dat, aan weerszijden verlengd, in een rivier geplaatst wordt met de opening stroomopwaarts, om visch te vangen.

**SAÄR**, ngbr.; *njaärkeun*, = *ngeuweuhkeun*, te niet doen; *disaärkeun*.

**SAÄT**, I. droog, droog liggen (een rivier, een *sawah*, een vijver, enz.), opgedroogd, niet meer vloeien, gestelpt; ook: geen zog meer hebben, geen melk meer geven; *noe saät*, het droge; *njaätan*, droogmaken, het water laten wegloopen, droog laten worden, droog laten liggen (b.v. een *sawah*); *disaätan*; *kasaätan*, door droogte overvallen worden of zijn, in hevige mate dorstig zijn, niet te drinken hebben; *njaätkeun*, droog doen of laten worden, droog doen zijn, laten opdrogen; *disaätkeun*.

II. (Ar.) wijle, poosje, oogenblik; *sasaät*, een wijle, een oogenblik.

**SABA** (Skr., sabhâ), ngbr.; *njaba* k., *angkat* l., er op uitgaan, op reis gaan of zijn; *disaba*, = *disorang*, begaan-, betreden worden (b. v. een weg); *kasaba*, = *kasorang*, begaan, betreden, bereisd; *lawas teu kasaba djalma*, in lang niet door menschen begaan; *njanjabaän*, uitstapjes of reizen maken; *mangnjabakeun*, ter wille van iemand er op uit gaan, iemand uit den weg gaan, ontloopen; *dipangnjabakeun*; *-pangnjabaän*, reis, tocht.

**SABAB** (Ar.) k., *poerwa* l., reden, oorzaak, om reden, omdat, dewijl; *teu aja noe djadi sabab*, er is geen reden voor, er is geen aanleiding toe; *mariksa sabab*, naar de beweegreden van iets onderzoek doen, verantwoording vragen; *tina sabab*, om reden, omdat; *tapi euweuh sababna*, maar zonder reden (oorzaak). Vgl. *karana* en *matak*.

**SABAK**, lei om op te schrijven, schrijflei.

**SABAN**, I. = *oenggal* (maar fijner, zoodat het ook als l. gebezigd wordt), elk, elke, ieder, een iegelijk; *saban-saban*, idem, met verst.

II. (Ar., *sjaban*), naam van de achtste Mohammed. maand, voll. *boelan Saban* [ook *boelan Rĕwah* genoemd].

**SABANDAR** (Perz., sjahbandar), havenmeester. (Zie ook *bandar* I.)

**SABAR** (Ar., tsabar), geduld, kalme berusting, lijdzaamheid; verder: geduldig, gedwee, lijdelijk, lijdzaam, zacht van gemoed, overgegeven, onderworpen, lankmoedig; *masing sabar*! weer geduldig! *milampah sabar*, geduld oefenen; *njabar-njabar maneh*, zich kalmeeren; *njabaran*, jegens iemand of iets geduldig zijn, iemand met geduld verdragen; *disabaran*; *silihsabaran*, elkander verdragen; *njabarkeun*, tot lijdzaamheid aansporen, tot kalmte brengen, trachten te verduren of te verdragen; *njabarkeun pikir*, zich tot lijdzaamheid of geduld dwingen of stemmen; *disabarkeun*; *kasabaran*, geduld, lijdzaamheid, lankmoedigheid. (Vgl. *sareh* en *asrah*.)

**SABARA**, verk. van *sabaraha*, zie *baraha*.

**SABATAE**, = *samĕmĕnah* en *toemaninah*, ong. hetzelfde als *sĕnang ati*, rusten van den arbeid, tot rust komen, rusttijd houden; verder: door niets of niemand gestoord worden, ongehinderd zijn gang gaan, zich aangenaam gevoelen, op zijn gemak zijn, vrij zijn van zorgen, het ruim hebben, door geen zorgen gekweld worden.

**SABDA**, z. v. a. *lahiran*; *njabda*, z. v. a. *ngalahir*; zie *lahir*.

**SABĔLIT** (Z.-B.), hetzelfde als *ikĕt* en *romal*, hoofddoek.

**SABĔT**, g. w.; *njabĕt*, slaan (met een zwaard of derg.), houwen, afhouwen, afslaan; *sakali njabĕt meunang tiloe djalma*, in één (zwaard)slag trof hij drie man; ook wel van slaan met iets anders dan een zwaard gebezigd (b. v. met een zweep); *disabĕt koedana*, hij sloeg zijn paard (met de zweep); *kasabĕt*, 'neergehouwen, neergesabeld, verslagen (z. a. door het zwaard).

**SABIL** (Ar., eig. weg, wijze, verplichting), voll. *sabiloellah*, de weg Gods, d. i. de Mohammed. godsdienst; verder: de heilige strijd voor den Mohammedaanschen godsdienst; *pĕrang sabil*, hetzelfde; *leungeun koedoe dipake pĕrang sabil*, gebruik uw arm tot den heiligen oorlog; ook (nl. *sabil*): hevig strijden, strijden met doodsverachting; *sĕdjana ĕnggeus sabil*, zij waren besloten te overwinnen of te sterven; overdr.: strijd voeren in het gemoed (z. a. tegen een boozen lust, tegen een hartstocht of tegen verzoeking), inwendig strijd hebben, in zielestrijd zijn, in hevige benauwdheid zijn, tweestrijd; ook van een barende vrouw: het zwaar hebben, het benauwd hebben; *maot sabil*, gesneuveld in den heiligen oorlog.

**SABIT**, ngbr.; *njabit*, zich ergens mede inlaten of bemoeien, met iets te maken hebben; *njabit-njabit kana Hindoe*, z. v. a. *mawa-mawa kana Hindoe*, op Hindoesche wijze ingericht, alle kenmerken van Hindoeschen oorsprong dragen; *kasabit*, in iets betrokken raken (inz. in een kwade zaak), door iets medegevoerd worden of zijn.

**SABLA** (*b. p.*), = *sabda* en *omong*, z. ald. P.

**SABLAK**, = 't meer gebr. *sĕbret*, zie ald.

**SABOEK** k., *beulitan* l., gordel [door jongens en mannen gebezigd tot bevestiging van de sarong]; *pisaboekan*, = *tjangkeng*, het middel; *disaboek*, zich gorden, omgord zijn; *njaboekan*, iemand gorden; *disaboekan*.

**SABOEN**, I. (Ar., tsaboen), zeep; *tji-saboen*,

zeepwater; *njaboen*, afzeepen; *disaboen*, met zeep gewasschen worden.

II. (Bad.), beteldoos.

**SABOET** (Z.-B.), de harige, vezelachtige schil van sommige vruchten (b. v. *djĕboeg*, *kalapa* en derg.).

**SABONGBRONG**, = *samaneja*, gewoon, natuurlijk, gemeen; *leu* (of *lain*) *sabongbrong*, niet gewoon, niet natuurlijk, ongewoon, buitengemeen.

**SABOT** (samentr. van *saboewat*, zie *boewat* II.), = *meungpeung*, terwijl, onderwijl, bezig zijnde met, gedurende den tijd dat; *sabot keur koempoel*, onderwijl zij vergaderd waren, gedurende de vergadering.

**SABRAHA**, = *sabaraha*, zie *baraha*.

**SABRANG**, groene Spaansche peper (vgl. *tjabe*); *sasabrangeun*, brandig (een branderig gevoel hebben) aan mond of lippen; *njabrangan*, in of op iets *sabrang* doen; *disabrangan*.

**SABRĔN** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**SAD**, verk. van *djasad*, zie ald.

**SADA**, geluid, toon, stem (inz. van dieren en voorwerpen, maar ook wel eens van menschen; vgl. *sora* en *oeni*); *disada*, geluid geven, zich laten hooren, fluiten, zingen, klinken, ruischen (van muziek), knallen, bulderen, losbranden (z. a. geschut), enz.

**SADAGORI**, naam van een plant met een geel bloempje, een onkruid. [Het sap wordt voor oogwater gebruikt.]

**SADAJA**, zie *daja*.

**SADANG**, voll. *tangkal sadang*, naam van een boom.

**SADAP**, ngbr.; *njadap*, palmwijn (*lahang*) aftappen; *toekang njadap*, aftapper van palmwijn; *disadap*, (van den *kawoeng*-boom) getapt worden; *sadapan*, de bloemstengel van den *kawoeng* (*leungeun kawoeng*), of liever de opening daarin, waaronder men den *lodong* hangt om het uitdruppelende vocht op te vangen; *toengkoel ka djoekoet tanggah ka sadapan*, sprkw. voor: zich alleen met eigen arbeid of zaken, van welken aard die dan ook mogen zijn, bemoeien; *panjadapan*, het aftappen van het *kawoeng*-vocht; *taja halodo panjadapan*, er is geen droog weer (geen geschikt oogenblik) om den *kawoeng* te tappen, sprkw. voor: met zijn huisgenoot of huisgenooten geen oogenblik in vrede leven, maar bestendig twisten, tot nadeel ook van den arbeid.

**SADARIJAH** (Ar., *tsadarijah*), een overkleed door Arabieren en *hadji*'s gedragen, een soort van lang vest.

**SADAR-SODOR**, zie *sodor*.

**SADID** (Ar., tsadid), verkl. met *djapah*, bloederig vocht, vurig water (z. a. b. v. uit een zweer of zweertje vloeit).

**SADIJA** (Skr., sajja), = *sajaga* k., *sajagi* en *parantos* l., gereed, bereid; ook: zich rusten; *geura sadija!* maak je gereed! *sasadijaän*, in gereedheid brengen, in orde maken, toebereidsels maken (b. v. voor een feest); *njadijaän*, voor iemand bereiden of toebereidsels maken, voor iemands ontvangst klarigheid maken; *disadijaän*; *njadijakeun*, iets of iemand gereedmaken, uitrusten of toerusten; ook: iets gereedleggen; *disadijakeun*; - *poë* (*peuting*) *panjadijaän*, dag (nacht) der voorbereiding (b. v. voor *Lĕbaran*). Vgl. *tjawis*.

**SADIK** (Ar., tsadiq), oprecht, waarachtig, getrouw. (Vgl. *sidik*.)

**SADJARAH** (Ar., sjadjarah), geslachtsboom, geslachtlijst, stamboom; *soerat sadjarah*, geschreven geslachtlijst. (Vgl. *sarsilah*.)

**SADJI**, een rond, veelal met *sĕbe* versierde bak, welke gezet wordt over een geschenk dat men iemand aanbiedt; ook: geschenk, offer (b. v. aan een *goeroe* of *paradji*); *malar sadji*, een geschenk of gave bedoelen of begeeren; *toetoep sadji*, hetzelfde als *sadji*, de genoemde bak; *sasadjen*, 1. = *soesoegoeh*, maal, gastmaal; - 2. geschenk, offer (nl. van spijs); - 3. = *bĕbĕkĕlan*, toebereide spijzen om op reis mede te nemen; *panadjen* (Kad.), 1. dat wat iemand voor een *djampe* of voor de daarbij behoorende medicijnen betaalt; 2. het geheim, de eigenlijke invloed van een *djampe*: *panadjenna*.

**SADO**, gewone Inl. benaming van het tweewielig rijtuig, bekend onder den naam van dos-à-dos.

**SADOE**, I. ngbr.; *sasadoe*, vergiffenis vragen; *kasadoe*, alleen in de oude uitdr.: *poen sapoen kasadoe poehoen*, een term welke dient om bij den aanvang eener onderneming vergiffenis te vragen voor een mogelijk te begane feil; *pĕrsadoe*, = *prasapa*, zich met een eed of vervloeking verbinden; *pasadoean*, ong. = *radjah*, formulier tot het vragen van vergiffenis voor eventueele tekortkomingen bij het voordragen eener *pantoen* (P.).

II. (Waarsch. samentr. van *saddoe*, zie *adoe*; *njadoekeun*, *disadoekeun*, met 't gezicht naar elkander toe zitten praten. P.

**SADOEKI**, voll. *ahli Sadoeki*, Sadduceër.

**SADOER**, een metaalmengsel dienende tot verzilvering van *koeningan* of geelkoper; *njadoer*, een voorwerp van *koeningan* verzilveren; *disadoer*.

**SADRAH**, = *pasrah*, overgegeven, onderworpen; *banda sadrah*, goed dat aan nie-

mand bepaald toebehoort; *njadrahkeun*, = *masrahkeun*, overgeven, zich onderwerpen; *disadrahkeun*.

**SADYA**, poëtisch voor *sadija*, zie ald.

**SAE**, l. van *hade* en van *aloes*, goed, schoon, fraai; ook: het is goed, het is schoon; *sae pisan*, zeer goed, 't is zeer goed; *disae*, l. van *dihadean* (zie *hade*); *njaekeun*, iets goed maken, herstellen, verfraaien; ook: het huwelijk van jongelieden, die reeds in hun jeugd met elkander verbonden waren, zijn beslag geven; *disaekeun*; *kasaean*, l. van *kahadean* en van *hahadean*, 1. goedheid, deugd, braafheid; - 2. iemand met wien men op een goeden voet is; met iemand op vriendschappelijken voet omgaan.

**SAEH**, naam van een boompje dat tot beschaduwing van koffieplanten gebezigd wordt [van de schors maakt men *daloewang* en ook een soort van touw].

**SAEMBARA**, met elkander een wedstrijd voeren om iets (b. v. om een prinses); *njaembarakeun salira*, om zich een wedstrijd laten voeren.

**SAENG**, ngbr.; *pĕntjok saeng*, een soort van lans (P.); *sasaengan*, = *reureudjeungan* (van *reudjeung*) en *palaseroe*; zie ald. en vgl. *sewang*.

**SAER**, I. ngbr.; *saeran*, naam van een zwart vogeltje, tot de roofvogels behoorende [het aast op *papatong*'s en andere derg. insecten]; *kawoeng saeran*, een andere naam voor *kawoeng gendjah* (zie *gendjah*).

II. *Soemaer*, verkl. met *loewak-lejok*, wiegelen, staan te wiegelen; *awi soemaer*, bamboe die reeds hoog is opgeschoten maar nog geen of slechts enkele bladeren heeft; *awi soemaer di pasir*, sprkw. voor: met alle winden waaien, onstandvastig, trouweloos.

**SAEUR**, g. w.; *njaeur*, in (een kuil) laten loopen (zand of derg.), vullen, hoogen; *disaeur*; *njaeuran*, vullen (z. a. een kuil met zand), ophoogen (z. a. een laagte), aanaarden, volgooien, dempen; *njaeuran goenoeng koe keusik* (*taneuh*), sprkw. voor: geven door iemand die minder heeft aan een die meer heeft. (Zie ook *oeroeg* en *sagara*.)

**SAG**, = *hag*, pas op! wacht maar!

**SAGA**, naam van een plant (ook *tjae* geheeten) die spruwwerende eigenschappen bezit (*oebar sarijawan*); *siki saga*, of eenv. *saga*, de roode pitjes van *saga*, die door *kamasan*'s veel tot goudgewicht gebruikt worden.

**SAGAH-SOEGOEH**, zie *soegoeh*.

**SAGALA**, zie *gala*.

**SAGARA** (Skr., sâgara), = *laoet*, zee, oceaan; *ngawoerkeun oejah ka sagara*, zout in den oceaan strooien, sprkw. voor: door iemand die minder heeft geven aan een die meer heeft. (Vgl. *saeur*.)

**SAGĔD**, I. (Jav.), = *bisa*, zie ald.

II. = *sĕsĕg* II., zie ald.

**SAGEUJ**, een uitroep, ong. = *moal* en *hamo*: 't is niet mogelijk! het is volstrekt zoo niet! het laat zich niet denken! dat zij verre! (Vgl. *palijas* en *alangkara*.)

**SAGIR** (Ar., tsagir), klein, gering; *kijamat sagir*, het kleine wereldgericht, d. i. de zondvloed [in tegenstelling met den grooten oordeelsdag of jongsten dag, die dan *kijamat koebra* heet].

**SAGOE**, het voedzame merg van sommige palmboomen (inz. van den *kiraj*- of sagopalm), sago; *sasagoeĕun*, een huidziekte, inz. voorkomende bij paarden die niet behoorlijk worden schoongemaakt, nl. korsten van vuil, zweet enz. op den rug; *sasagon*, naam aan een soort *koeweh*.

**SAGOENG**, I. (samentr. van *sadgoeng*), = *kabeh*, allen, gezamenlijk. (Niet algemeen.)

II. (Bant.), hetzelfde als *sigoeng* I., zie ald.

**SAH** (Ar., tsah), recht, wettig, geldig, van kracht; *hanteu sah*, niet wettig, ongeldig.

**SAHA**, vraagwoord om naar den naam van personen te vragen: wie? *saha maneh?* wie zijt gij? *saha noe boga ijeu?* van wien is dit? *saha ngaran maneh?* (wie is uw naam?) hoe heet gij? - ook in stellige zinnen gebruikt (maar zelden): degene, dewelke, zoo wie; *saha-saha*, al wie. (Zie verder Spraakk. § 178.)

**SAHAB**, een net om vogels te vangen, vinkennet, slagnet; *naheun sahab*, een *sahab* ter vogelvangst uitzetten.

**SAHABAT** (Ar., tsahabat), vriend, vriendin [in het dagelijksch leven zegt men meestal *sobat*, zie ald.].

**SAHADAT** (Ar., sjahadat), getuigenis, betuiging, zijnde de formule: er is geen God dan Allah en Moehammad is zijn gezant, - welke formule men ook *kalimah kalih*, „de twee woorden", noemt; *disahadatan*, iemand de *sahadat* laten opzeggen.

**SAHANG** (Kw., Indr.), peper; in Kad.: heet, nl. door te veel peper.

**SAHARA** (Ar., tsacharah), rotssteen; met het lidw.: de rots van Jerusalem.

**SAHENG**, razen (z. a. water in een ketel); overdr.: geraas, rumoer, gerinkel (van vele stemmen door elkaar of 't rinkelen door elkaar van bellen, *gongseng*; *rame saheng*, er was een groot geraas (van stemmen).

**SAHID** (Ar., sjahid), getuige, bloedgetuige, martelaar. [Het woord wordt ook wel *saïd* uitgesproken en geschreven.]

**SAHLAT** (Ar., sachlat, uit 't Perz. saqarlat), laken.

**SAHOER** (O.-S.), antwoord; *njahoer*, antwoorden. P. (Vgl. *saoer.*)

**SAHWAT** (Ar., sjahwat), begeerte, maar inz. wellust, geslachtsdrift.

**SAHWI** (Ar., sjahwi), alleen in *soedjoed sahwi*, een *soedjoed*, toegevoegd tot die van een verplicht gebed [inz. om een begaan verzuim te herstellen].

**SAÏ** (Ar., sa'j), de wandeling, behoorende tot het volbrengen van de *hadji* of bedevaart, en die bestaat in een zevenmaal herhaald (gedeeltelijk stapvoets, gedeeltelijk hardloopend) heen en weer gaan van den heuvel Tsafa naar den heuvel Marwa [beide nabij Mekka gelegen].

**SAÏD**, I. een groote mand van bamboe (om b. v. vruchten in te doen).

II. (Ar., sjahid), zie *sahid* en *sajid.*

**SAÏR**, I. een schepnet in den vorm van een zeef; *intjoe boeboe paranakan saïr bintjang*, verbl. uitdr. voor *lambit*, en een speling op *amit*, afscheid nemen (P.); *njaïr*, met een *saïr* scheppen (b. v. visch uit het water).

II. *Bango saïr*, naam van een grooten *bango* (met langer hals en hooger vlucht dan de gewone *bango* of *bango bĕnĕr*). Waarsch. dezelfde als *bango seĕr.*

III. (Ar., sjaïr), een op rijm gebracht verhaal; *noe saïr*, iemand die een *saïr* opzegt.

IV. (Ar., sjaïr), gerst of garst (*makanan koeda*, d. i. paardenvoer).

V. (Ar., sa'ir, hevig vuur), naam, wel gegeven aan de vijfde van de zeven afdeelingen der hel, voll. *naraka sa'ir.*

**SAJAB**, ngbr.; *njajab*, verkl. met *maling ti beurang*, bij dag stelen, kapen, wegnemen wat voor de hand ligt of wat men maar krijgen kan (b. v. bij het passeeren van een stalletje); *disajab*, gekaapt-, weggepakt worden.

**SAJAGA**, = *sadija* k., *sajagi* l., gereed, bereid, toegerust; ook z. v. a. *santosa* en *taja kakoerang*, geen gebrek-, aan niets gebrek hebben; *njajagakeun*, toebereiden, gereedmaken, toerusten; *disajagakeun.*

**SAJAGI**, l. van *sajaga* en van *sadija*, zie ald.; *disijagikeun*, toebereid worden of zijn.

**SAJAH** (Kw., sjah), = *roeksak*, zie ald.; *kasajahan*, 't onderspit delven.

**SAJANG**, nest, inz. vogelnest; ook: zwerm (b. v. van bijen); *njajang*, een nest bouwen, nestelen; *panjajangan*, plaats waar iemand zich nestelt, woning, verblijf.

**SAJJID** (Ar.), heer; in 't bijz. (evenals *sjarief*) erfelijke titel der afstammelingen van Moehammad (door Hasan en Hoesain, de zonen van Ali); *sajjidi*, mijn heer; *sajjidina*, onze heer (vooral van profeten, heiligen enz. gezegd); *sajjidina Djabaraïl*, onze heer Gabriël.

**SAJJIDI**, zie *sajjid.*

**SAJJIDINA**, zie *sajjid.*

**SAJOER**, of wel *sajoeran*, groente welke op Europeesche wijze gestoofd gegeten wordt (vgl. *angeun* en *lalab*); *njajoer*, groente stoven; *kĕbon sajoeran*, groentetuin, moestuin; *sajoer-sajoeran*, allerlei groenten.

**SAK** (Ar., sjak), twijfel, twijfelen, twijfelachtig (b. v. of iets *haram* dan wel *halal* is); ook: aanstoot nemen, zich stooten of ergeren; *sak kapada-kawoela*, zich stooten aan zijn medemensch.

**SAKALOR**, de vallende ziekte, epilepsie, een toeval; ook: aan toevallen lijden.

**SAKAPRIK**, voll. *pare sakaprik* (Kad.), naam van een mooie rijstsoort, maar met kleine korrels.

**SAKAR** (Ar., saqar, branden), naam, wel gegeven aan de vierde van de zeven afdeelingen der hel, voll. *naraka sakar.*

**SAKARAT** (Ar., sakrat, bewusteloosheid) k., *palajaran* l., op sterven liggen, het sterven, de doodsstrijd, de stervensure, de eeuwigheid ingaan; *keur sakarat*, stervende zijn, op sterven liggen.

**SAKE**, naam van een boom (voll. *tangkal sake*) en van diens vrucht (voll. *boewah sake*). Dezelfde als *tangkil.*

**SAKĔDOEK**, verb. van *sakĕdoep*, zie ald.

**SAKĔDOEP** (Ar., sjoeqdoef), overdekte zitplaats op den rug van een kameel [ook *sasaoengan* geheeten, zie *saoeng*].

**SAKĔLAT** (Perz., saqarlat), scharlaken (zoowel de stof, rood laken, als de kleur, hoogrood); *beureum tjara sakĕlat*, rood als scharlaken; *kaen sakĕlat*, fijne, hoogroode wollen stof; *rarahab sakĕlat*, tuig van scharlaken.

**SAKETENG**, zie *keteng.*

**SAKETJI**, of wel *sakotji*, het Holl. schuitje; idem, nl. boot, bootje, jacht, enz.

**SAKING** (Jav. afl. van saka, = *tina*), ong. = *moetoeh* en *panteg*, zeer (met nadruk), uitermate, erg, sterk (soms door *koe* voorafgegaan of gevolgd); *saking malarat*, uitermate arm; *saking sadijana*, opperbest in orde; *liwat saking*, ook *kaliwat-saking*, uitermate, erg, hevig, buitengemeen; *saking koe hajang*, sterk verlangen; *koe saking njĕrina*, erge pijn hebben.

**SAKIT**, I. in *roemah sakit* (Mal.), ziekenhuis, hospitaal; *kasakit* k., *kasawat* l., ziekte, ongesteldheid, krankheid; *kasakitan*, een ziekte hebben; *sasakitan* (niet algemeen), = *kanjĕnjĕrian* (zie *njĕri*); *panjakit* k., *kasawat* l., ziekte, kwaal; *manjakit*, = *panjakit*; *sakitan*, gevangene.

II. Ook *sakitna* en *sakitanan*, ong. = ***kabĕnĕran***, gelukkigerwijze, bij geluk, gelukkig treffen; ook z. v. a. *pedah*, uithoofde, naardien.

**SAKIWAT**, verb. van *saliwat*, zie *liwat*. P.

**SAKOE**, het Holl. zak; idem, nl. zak van een kleedingstuk. (Vgl. *pesak*.)

**SAKOER** k., *soegri* l., = *sagala*, al, allen, alles, degenen, al hetgeen, al wie, al wat.

**SAKOETA**, ngbr.; *njakoeta*, verkl. met *njoekoep*, in iemands nooden of behoeften voorzien, voll. *njakoeta kana kasoesahan*; *disakoeta*.

**SAKOETOE** (Mal.), deelgenoot, metgezel, compagnon.

**SAKOETRI**, naar 't schijnt z. v. a. kajuit.

**SAKOTÉNG**, lichtrood (een sarong enz.).

**SAKOTJI**, zie *saketji*.

**SAKSAK**, = *saksrak*, zie ald.

**SAKSI** (Skr.), getuige; *koela nja saksi sarta saksi Jang Soekma*, ik ben getuige en getuige is God de Geest; *saksina ngan hate maneh*, getuige is alleen het eigen hart; *menta saksi* k., *njoehoenkeun saksi* l., iemand vragen getuige te willen zijn; *njaksi*, een onderzoek in loco instellen, den persoonzelf of de zaakzelf onderzoeken; ook: getuigen of belijden te zijn, als getuige kennen; *disaksi*, ter plaatse onderzocht worden of zijn; *kasaksi*, ten overstaan, in tegenwoordigheid; *hanteu kasaksi*, van iets geen ooggetuige zijn geweest, niet bij zijn geweest, niet gezien hebben; *njaksian*, van iets ooggetuige zijn, bij iets getuige zijn, ergens bij tegenwoordig zijn; verder: een oog op iets of iemand houden; ook wel (maar minder juist): getuigenis afleggen van; *disaksian*, gezegd van iets waarbij iemand getuige of waarvan hij ooggetuige is (was); *kasaksian*, bij tegenwoordig zijn of geweest zijn, ooggetuige van iets zijn; *njaksikeun*, iemand tot getuige van een zaak nemen (b. v. het kampoenghoofd, z. a. van een gesloten koop), dus z. v. a. *menta saksi* [beter is in dezen zin *meksi*, zie *peksi*]; verder: kennisgeven (b. v. aan iemand dien men in zijn nabijheid ziet, van een vondst); in 't alg. z. v. a. *menta dibantoean nganjahokeun*, d. i. mede kennis doen dragen; *disaksikeun*; *panjaksi*, wat men aan iemand geeft opdat hij ergens getuige van zij, of b. v. ingeval van verlies den eigendom van den bezitter stave; ook: getuigengeld; *naksi*, (van een vrouw) over haren man bij den *panghoeloe* gaan klagen (b. v. als zij door haren man verlaten is), opdat deze hem vermane; ook (mede van de vrouw): bij den *panghoeloe* bekendstellen dat zij van haren man een scheidbrief ontvangen heeft, den scheidbrief vertoonen tot bevestiging der echtscheiding; *naksikeun*, (van een vrouw) haar beklag doen (over haren man); *panaksi*, voll. *oewang panaksi*, het geld dat aan den *panghoeloe* bij *naksi* betaald wordt (*f* 1.— of *f* 1.50); *panaksen* (Jav. afl. van *saksi*), tegenwoordigheid ergens bij als getuige, ong. = *njaksian*; *nĕda panaksen*, z. v. a. *nĕda disaksian*, iemand verzoeken ergens bij tegenwoordig te willen zijn.

**SAKSRAK**, ngbr.; *njaksrak*, of ook *njaksak*, met inspanning of overal naar iets zoeken, ook z. a. naar levensonderhoud; verder: nazoeken; *disaksrak*; *soeksroek-saksrak*, overal rondloopen om voedsel te zoeken of bijeen te bedelen.

**SAKTI** (Skr., çakti), bovennatuurlijk vermogen, bovenmenschelijke macht of kracht; verder: zoodanig vermogen bezitten, onkwetsbaar; ook: miraculeus; *soemakti*, zich het air geven van *sakti* te zijn; *kasaktian*, bovennatuurlijk vermogen, enz. (Vgl. *matih* en *wĕdoek*.)

**SALA**, I. soms verkeerdelijk in plaats van *salah* II., zie ald.

II. (Skr., sala), zaal; alleen voorkomende in *sala manggoeng*, versierde naam van *papanggoengan* (zie *panggoeng*), verhoogd verblijf, opperzaal in de woningen van aanzienlijken. P.

**SALABAR**, bekendmaken, publiceeren; *soerat salabar*, schriftelijke bekendmaking, schrift door middel waarvan men ergens publiciteit aan geeft of algemeen mededeeling van doet; ook wel: aanplakbiljet; *njalabarkeun*, iets dat gevonden is, of dat aan een dief ontnomen is, tentoonstellen, ter bezichtiging rondzenden of bekendstellen, opdat de eigenaar het moge terugerlangen; *disalabarkeun*.

**SALABROENG**, zie *sĕlĕbroeng*.

**SALADA**, het Holl. salade; idem.

**SALADAK-SÉLÉDÉK**, = *saladak-soeloedoek*, zie *soeloedoek*.

**SALADAK-SOELOEDOEK**, zie *soeloedoek*.

**SALADRI**, het Holl. selderij; idem.

**SALAGI**, zie *lagi*.

**SALAH**, I. k., *lĕpat* l. (maar ook wel s.), verkeerd, mis, abuis, fout, verkeerdheid, misslag, misdraging, misdaad, schuld; ook: abuis hebben, zich vergissen; *boga salah*, verkeerd hebben gedaan, zich misdragen hebben, schuld hebben, schuldig zijn; *tarima salah*, schuld erkennen, schuld bekennen; *moal salah*, het zal (kan) niet missen; *ngahoekoeman salah*, verkeerd straffen; *misalah*, uit het gewricht gaan, ont-

wrichten, verstuiken van een gewricht; *dipisalah*, misgedaan-, misgeraakt worden; *njalahan*, iets verkeerd doen, niet goed doen, missen, misraken, misschieten, misslaan, enz. (zie ook bij *beukas*); *teu njalahan*, niet missen, niet mis zijn; ook: (b. v. een droom) uitkomen; *pasalahan djalan* (vgl. *salingsing*), elkander op weg misloopen, elkander langs verschillende wegen tegen de bedoeling zijn gepasseerd, elkander op weg kwijt zijn geraakt; *njalahkeun*, iemand verkeerd laten doen, verkeerd doen zijn; ook: iemand van iets de schuld geven, iemand in 't ongelijk stellen, veroordeelen; *disalahkeun*; *kasalahan*, 1. in een verkeerdheid of misdaad zijn vervallen; ook: zich vergissen;- 2. verkeerdheid, fout, misslag, misdaad, overtreding, schuld.

II. *Salah-sahidji* en *salah-sawijos*, zie *hidji*.

**SALAHI**, fijne wollen stof, thibet.

**SALAJ**, ngbr.; *njalaj*, rijstbossen op de *rantjatan* hangen; *njalajkeun*, iets ergens over hangen; *disalajkeun*.

**SALAJA**, verschillend, oneens, strijdig; ook: verschil, afwijking, tegenstrijdigheid; *hanteu salaja*, niet strijdig, enz. (Vgl. *salija* en *soelaja*.)

**SALAJANG-SALOJONG**, zonder bepaald doel her- en derwaarts gaan; (van karbouwen, kippen enz., die op een vreemd erf komen) nú naar dezen dàn naar dien kant gaan. P.

**SALAK**, naam van een doornstruik die een wel fijne, maar wrange vrucht draagt.

**SALAKA**, poëtisch voor *perak*, zilver, zilveren.

**SALAKAT-SELEKET**, zie *seleket*.

**SALAKI**, zie *laki*.

**SALAM**, I. (Ar.), vrede, vredegroet, heilwensch; als groet (naar Arab. wijze): vrede! wees gegroet! *eh Aïsah, salam kami ka njai!* o Aïsjah, ontvang mijn vrede (vredegroet)! *mere salam* (of, aan 't Jav. ontleend: *aweh salam*), den vredegroet geven, vrede toeroepen; *osloek salam* k., *oendjoek salam* l., (het eerst) groeten, iemand vrede toeroepen, iemand zijn groet aanbieden; *ngadjawab salam* k., *ngawalon salam* l., iemands groet beantwoorden; *ngirim salam*, iemand zijn groet zenden; *salamoellah*, de vrede Gods; *sasalaman*, met iemand een groet wisselen, elkander groeten. (Vgl. *salamĕt*.)

II. Naam van een boom, voll. *tangkal salam*. (Vgl. *reueuj* en *woedoek*.)

**SALAMĔT** (Ar., salamat, van salam) k., *wiloedjĕng* l., heil, welzijn, welvaart, welstand; verder: heil hebben, vrede hebben, wel zijn, ongedeerd zijn of ergens uit verlost zijn, verlost, bevrijd, gelukkig, zalig (vgl. *rahajoe*); *mo salamĕt*, het zal u (hem, haar) niet welgaan; *andoem salamĕt* (eig. Jav.), heil wenschen bij het afscheid, vaarwelzeggen; *njalamĕtkeun*, iemands heil of welzijn bewerken, gelukkig maken, behouden, redden, verlossen, zaligmaken; ook: een *sidĕkah* of offermaaltijd houden of geven voor het welzijn van iemand, het welslagen van een onderneming, tot heil van een huis, enz.; inwijden; *matak djadi njalamĕtkeun ka dirina*, hij zal daardoor zichzelven behouden; *disalamĕtkeun*; *kasalamĕtan*, heil, welzijn, geluk, zaligheid.

**SALAMPAK**, stukken ongelooid leder (om op reis onder de voeten te dragen).

**SALAMPAT-SOELOEMPOET**, zie *soeloempoet*.

**SALANANG-SALONONG**, = *salajang-salojong*. P.

**SALANG**, I. zeel of touw van rotan of *indjoek* (b. v. om manden aan een *rantjatan* te dragen), draagzeel.

II. Zie *soeroep*.

**SALANGGOETOER**, naakt, niets aanhebben, bloot, spiernaakt; ook: ongewapend.

**SALAPAN**, negen; *salapanan*, met zijn negenen; *kasalapan*, negende.

**SALASA** (Ar., tzalatza, drie, de derde), Dinsdag, voll. *poë Salasa*.

**SALASAH** (Jav., spoor), alleen in *mitjeun salasah*, de schuld van een begaan misdrijf van zich werpen, de oogen der lieden van zich afwenden om straf te ontgaan, door een list zijn vervolgers op het dwaalspoor brengen of misleiden (b. v. door onder het gaan plotseling van koers te veranderen).

**SALASAR**, een lange *kadjang*-mat.

**SALAT** (Ar., tsalat), het door den Islam voorgeschreven ritueel gebed [hetwelk de belijder gehouden is op de bepaalde uren, vijfmaal in het etmaal, en op de vastgestelde wijze in de Arab. bewoordingen uit te spreken]; ook k., *nĕtĕpan* l., de *salat* verrichten; *ngadĕgkeun salat* of *nĕtĕpkeun salat*, de *salat* houden; *njalatkeun*, voor (ten behoeve van) iemand (b. v. een doode) de *salat* verrichten; *disalatkeun*, gezegd van den persoon ten behoeve van wien de *salat* verricht wordt; *pasalatan*, bidplaats, bidvertrek. (Vgl. *sĕmbahijang* en *tĕda* I.)

**SALATON**, de laatste stuiptrekkingen van een mensch of dier; ook: (van een stervende) verward spreken.

**SALATRI**, een hevigen aanval van honger krijgen (b. v. iemand die nog niet gegeten heeft), den geeuwhonger hebben of krijgen.

**SALAWAT**, I. (Ar., meerv. van *salat*), gebeden; ook: het geld dat bij een begrafenis verdeeld of uitgedeeld wordt; *matja sala-*

*wat*, gebeden lezen of opzeggen; *njalawat*, gebeden zingen onder het slaan op de *tĕrĕbang* [men onderscheidt *njalawat Moeloed*, waarbij de woorden Arabisch-, en *njalawat djamdjam*, waarbij ze Soendaneesch zijn]; *njalawatan*, aan de lieden bij een begrafenis geld uitdeelen.

II. Ngbr.; *njalawat*, op een spreken terugkomen, hernemen.

**SALBA**, ongestoord zijn gang gaan, nemen of doen wat men wil of verkiest (z. a. b. v. een verwend kind); *njalbaän*, iemand vrij laten begaan, ongehinderd laten in zijn begeeren en doen; *disalbaän*.

**SALBIJAH** (Ar.), voll. *sipat salbijah*, vereenigende benaming voor de tweede tot en met de zesde eigenschap, door de Moh. Theologie aan Allah toegekend.

**SALDJOE** (Ar., tzaldjoe), sneeuw.

**SALE**, gedroogde vruchten (inz. gedroogde pisang); *njale*, vruchten drogen.

**SALĔBĔR** (vgl. *bĕr* en *hibĕr*), werkw. tusschenw. voor: door de lucht vliegen (z. a. eenig lang voorwerp dat geworpen wordt, b. v. een stuk bamboe); *salĕbĕrna tohok*, het vliegen van de werpspies.

**SALĔBROENG**, zie 't meer gebr. *sĕlĕbroeng*.

**SALEH**, I. (Ar., tsalih), braaf, vreedzaam, vroom, godvruchtig.

II. (Ar.), naam van een onder de Mohammedanen genoemd profeet (*nabi Tsaleh*), niet nader bekend.

**SALEJA**, ngbr.; *njaleja*, zwemmen (doch alleen van watervogels); *disaleja mĕri*, er hebben eenden in gezwommen. P.

**SALĔMPAJ**, l. van *sapoetangan*, neusdoek, zakdoek, zweetdoek.

**SALĔMPANG**, zich bezorgd of bekommerd over iets maken, bezorgd-, bekommerd zijn; ook: kommer, bekommering.

**SALENDRO**, een volledige samenstelling der muziekinstrumenten, waaruit de *goöng* of *gamĕlan* bestaat, een vol *gamĕlan*-orkest, voll. *goöng salendro*.

**SALĔP**, het Holl. zalf; idem.

**SALERANG**, hetz. als *sarerang*, zie ald.

**SALESER**, een uitwas op het lichaam.

**SALESMA** k., *pilĕg* l., verkouden, verkoudheid.

**SALIGOETOER**, = *salanggoetoer*.

**SALIJA** (vgl. *salaja*), ander, anders, verschillend, afwijkend, strijdig, in strijd met, verschillen, oneens zijn, verschil hebben; ook: verschil, afwijking, tegenstrijdigheid; *salija ti oemoem*, in strijd met de natuur; *Oemar Maja salija djeung kami*, O. M. is het met mij oneens; *pasalija*, met elkander verschillen, onderling 't niet eens zijn; *pasalija pikir*, met elkander van gevoelen verschillen.

**SALIJARA**, benaming in sommige streken gegeven aan de plant *tai-hajam*, wegens de snelle verbreiding en de algemeene verbreidheid dezer plant [sommigen zeggen dat deze plant aldus genoemd is naar den resident De Serrière, die ze hier en daar moet hebben ingevoerd]; *njalijara*, zich alom verspreiden, verbreid raken (b. v. een gerucht). Zie ook *tarebak* en *tjĕnte*.

**SALIKSIK**, het pluizen; *njaliksik*, pluizen, uitpluizen, zich op het hoofd krabben, zich vuil van 't hoofd krabben, zich luizen, zich vlooien; *njaliksik ka boeoek leutik*, overdr. voor: den kleinen man af halen; *njaliksikan*, iemand op het hoofd krabben, iemand luizen; *disaliksikan*. (Vgl. *sijar* en *soegri* II.)

**SALIMAR**, zitbank of zitbanken in een prauw; ook: de overdekte lokaliteiten voor, midden of achter in een groote prauw (met inbegrip der zit- en rustbanken); *tihang salimar*, de houten of bamboezen steunsels waarop dan de *salimar* rust.

**SALIMOED**, = *salingkoeh*, achterhouden, verbergen; *salingkoeh-salimoed*, nú dit dàn dat achterhouden, al maar achterbaks houden.

**SALIN**, verwisselen, veranderen, van iets verwisselen of veranderen (b. v. van voorkomen of van godsdienst); ook: de overgang van dit leven in het toekomende; verder: verteren (van voedsel in de maag); *njalin*, verwisselen, veranderen (b. v. van gedaante), vertalen, afschrijven, in den overgangstijd zijn van groeien tot rijp-worden (van het rijstgewas), tusschenin komen (z. a. een vreemde dynastie tusschen de afstammelingen van éénzelfde vorstenhuis); *disalin*, verwisseld worden (b. v. kleeding), overgeschreven-, vertaald worden; - *sasalin*, vàn kleeding verwisselen; - *njalinan*, iets verwisselen, iemand van andere kleeren voorzien, iets vertalen; *disalinan*; - *salinan*, afschrift, vertaling; *pisalin*, wisselkleed; *misalin*, iemand andere kleeren geven; ook wel in 't algemeen: iemand kleeren geven om te dragen; verder: iemand in betere omstandigheden zetten; *dipisalin*; - *pasalinan*, wisselkleed; ook: kleedingstuk om te dragen bij bijzondere gelegenheden (b. v. om naar de moskee te gaan, voor wat wij noemen „Zondagspak"); verder: een oud kleedingstuk ter vervanging van een beter [om dat te sparen]. Vgl. *ganti*.

**SALINDANG** (Jav. en Mal. salendang, = *karembong*, zie ald.); *njalindangkeun*, een kleedingstuk (b. v. zijn *badjoe* of *samping*,

of wel een zakdoek) op den schouder of als een sjerp dragen; *disalindangkeun.*

**SALINDOENG**, ngbr.; *soempoet-salindoeng*, zich nú hier dàn daar schuilhouden, zich niet in het openbaar (durven) vertoonen; *njalindoeng*, zich verbergen (b. v. onder een boom), schuilen, zich verschuilen, een toevlucht zoeken; *koering njalindoeng ka Allah*, ik zoek mijn toevlucht bij God; ook: ik beroep mij op God; *njalindoeng ka tjaängna*, in 't licht schuilen, sprkw. voor wat wij noemen: een wolf die zich in schaapskleeren steekt, zich mooi voordoen [*aja babari ngarahna*, d. i. dan kan men 't gemakkelijkst zijn kwade oogmerken volvoeren]; ook wel: zich blootgeven; *salindoenganeun*, plaats om te schuilen; *sasalindoengan*, zich al maar schuilhouden; *disalindoengan*, gezegd van dengene bij wien iemand schuilt; *panjalindoengan*, schuilplaats, toevlucht.

**SALING**, = *siling*, en dit = 't betere *silih*, zie ald.; *soelang-saling*, grillig-, kluchtig-, kris en kras door elkander gewerkt (van kleuren), kakelbont; *njoelang-njaling*, iets of iemand beschilderen of aankleeden met allerlei kleuren, bont door elkander (b. v. een *bodor* of potsenmaker); *disoelang-saling*.

**SALINGKĔR**, ngbr.; *njalingkĕr*, zich verbergen achter iets. (Vgl. *singkoer*.)

**SALINGKOEH**, aanvertrouwd goed of iets dat men heeft af te geven gedeeltelijk of wel geheel verbergen of achterhouden en verzekeren dat men het niet of niet meer heeft; door achterhouding (ook z. a. van de waarheid of een deel der waarheid) bedrog plegen, de waarheid verbergen of loochenen, onoprecht zijn, achterhoudend, geretireerd, gereserveerd; *oelah rek salingkoeh*, houd niets achter; *teu kĕrsaeun salingkoeh*, hij wilde het (de waarheid) niet verbergen; *njalingkoehkeun*, aanvertrouwd goed, of ook wel iets dat men heeft af te geven of waarvan men mededeeling heeft te doen, geheel of gedeeltelijk voor zich of geheim houden, achterhouden, terughouden; *disalingkoehkeun.*

**SALINGSING**, alleen in *pasalingsingan*, elkander misloopen, elkander missen of gemist hebben. (Vgl. *pasalahan* bij *salah*.)

**SALIPI**, k. van *epok*, zie ald.

**SALIRA** (Skr., çarîra), 1. l. van *awak* en *badan*, lichaam; - 2. = *andjeun*, l. van *diri*, *maneh* en *sorangan*, zich, zichzelf; *salira koe andjeun*, l. van *maneh sorangan*, in eigen persoon, gijzelf; - 3. vereerend voorvoegsel vóór titels, pers. voornaamwoorden en verwantschapstermen, b. v. *salira akang*, oudere broeder; *salira njaï*, mejuffrouw; *salira andjeunna*, l. van *dirina sorangan*, zichzelven; - *salirana*, 1. l. van *awakna*, zijn lichaam; 2. l. van *soranganana*, zichzelven; - *njalira*, l. van *sorangan* en van *njorangan*, alléén, alléén zijn, alléén gaan, voor zich alleen. (Zie verder Spraakk. § 167-170.)

**SALIROE**, = *kaliroe* (zie *liroe*) en = *pahili* (zie *hili*), verward, in de war, door elkander zijn.

**SALISIH**, I. ngbr.; *njalisihan*, offeren aan een geest ter vervanging (met de bedoeling om een ziekte, plaag enz. te doen ophouden, zie *tektek*); ook in 't algemeen: vervangen, plaatsvervanging; *disalisihan*; *panjalisihan*, de plaats waar zoodanig offer gebracht wordt.

II. = 't meer gebr. *salingsing*.

**SALIWAH**, zie *siwah*.

**SALIWANG**, verkeerd hooren (z. a. iemand die hardhoorig is), verkeerd verstaan, misverstaan; *njaliwang*, tegen het gehoorde in handelen, opzettelijk anders doen dan men gelast was; ook z. v. a. *njalahan*, anders worden, anders uitvallen of uitloopen dan men bedoeld had.

**SALLA'LLAHOE ALAIHI WASALLAM** (Ar.), God zegene hem en geve hem vrede! [vereerend toevoegsel tot den naam of den titel van Moehammad].

**SALOBONG**, 't meer gebr. *solobong*.

**SALOEMPIR**, iederen zak waarin bij de *kampaän* de olie opgevangen wordt; ook: iederen beenbekleedsel (P.).

**SALOEMPIT**, het bekleedsel dat bij bamboe om de geledingen gevonden wordt en dat als het droog is afvalt; verder: het omkleedsel aan het benedeneind van een kokosboom (vgl. *kalokop*); ook (maar zelden): kous, kousen.

**SALOENGKAR-SALINGKOER** (vgl. *singkoer*), verkl. met *koekoerilingan nejangan anoe boeni*, rondloopen om een verborgen plek of schuilhoek te vinden.

**SALOER**, gestreept, met strepen (b. v. stoffen of een tijger); *saloerna beureum*, met roode strepen, rood gestreept. (Vgl. *selang*.)

**SALOESOEH**, = *karoegrag*, instorten (van een zieke); *djampe saloesoeh*, naam van een *djampe* die na herstelling wordt toegepast om instorten te voorkomen. P.

**SALOESOER**, naam van een riviervisch.

**SALOET**, = *salah* en *gagal*, mis, missen, verkeerd; ook: misraden.

**SALON**, het Holl. salon; salonmeubel, maar inz. = *randjang*, canapé, rustbank, sofa.

**SALONGSONG**, = *kosong*, ledig, hol. P.

**SALONTRENG**, een baadje dat tot aan de heupen reikt en van voren een insnijding heeft, met een boordje om den hals.

**SALOPA**, I. buidel, tasch (P.); *njalopa*, z. v. a. *ngaringkoek*, in elkaar liggen.

II. Een *roewas* (geleding bamboe), gesloten met overschuivend deksel (stop).

**SALSE** (eig. 't Mal. sĕlĕsej) l., ong. = *parantos*, gereed, gedaan, afgeloopen, in orde.

**SAM** (Ar., Sjam), Syrië; *tanah Sam*, hetzelfde; *oerang Sam*, Syriër.

**SAMA**, I. (Skr.) k., *sami* l., gelijk; *sasama* k., *sasami* l., = *pada* en *papada*, gelijke, wedergade, evengelijke, mede-; *sasama djalma*, = *pada djalma*, evenmensch, medemensch; *taja sasamana*, zijn gelijke of weerga niet hebben; *njasamaĕn*, = *njaroewaĕn*, zich gelijkstellen met.

II. (Ar., sama', hooren), de elfde der twintig eigenschappen, door de Mohammed. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *ngareungeu*, hooren. (Zie ook *samian*.)

**SAMAGAHA** (Skr., grahana), eklips, verduistering (van zon of maan); ook: het geraas dat tijdens een verduistering door het slaan op rijstblokken enz. gemaakt wordt; overdr.: verduisterd van het hart, in 't duister zijn, onrustig, gejaagd, niet weten wat te doen.

**SAMAK**, mat, nl. zitmatje van gevlochten *pandan*; *pandan samak*, de *pandan* waarvan men *samak*'s vlecht; *loeloen-samak*, lett. opgerolde mat, naam van een boosaardigen watergeest, die gezegd wordt zich in *leuwi*'s op te houden en vaak menschen tot zich naar beneden te trekken, nikker; *sasamakan*, een van papier enz. gevlochten matje; *njamak*, een *samak* vlechten; *njamakan*, voor iemand een *samak* spreiden; *disamakan*.

**SAMAKTA** (Skr., samâpta, voltooid) k., *samaktos* l., z. v. a. *entep* en *sadija*, in orde, gereedstaan (inz. van de spijzen op den disch).

**SAMAKTOS**, zie *samakta*.

**SAMAMBOE** (*b. p.*), = *sĕsĕmoe*, zie *sĕmoe*. P.

**SAMANEJA**, = *sabongbrong*, gewoon, natuurlijk, niet bijzonder, gemeen; *djalma samaneja*, een gewoon man (als alle andere menschen); *lain samaneja*, niet gewoon, buitengewoon, ongewoon, ongemeen, raar, vreemd, onbegrijpelijk; *lain djalma samaneja*, geen gewoon (d. i. een buitengewoon) man; *lain koeda samaneja*, geen gewoon (d. i. een bijzonder) paard; *lain boedak samaneja*, geen gewoon (d. i. een buitengewoon) kind, een wonderkind.

**SAMANGGEN** (Kad., 't Jav. sĕmanggi), naam van een kruid dat op waterachtige plaatsen groeit.

**SAMANGKA**, naam van een plant en haar vrucht, watermeloen.

**SAMAPOEN** (O.-S.), = *sapoen*, zie ald. P.

**SAMAR**, geheim, verborgen, vermomd, onherkenbaar; verder: onzeker, twijfelachtig, niet te denken, niet waarschijnlijk; ook: in onzekerheid zijn, onbekend zijn met, onkundig zijn van, weifelen; *teu samar*, inzien, verstaan, weten; *hanteu samar dina*, niet onbekend zijn met; *Allah moal samar*, God is er geenszins onkundig van; *oelah samar ati*, wees er niet onkundig van; *sing sarwa samar teu poegoeh*, geheel verlegen zijn, met zichzelf geen raad weten, zóó verlegen zijn dat men niet weet wat te doen; *samar-samar*, onzeker, zeer onzeker, onwaarschijnlijk; ook = *asa-asa*, weifelen, in onzekerheid over iets zijn; *samar-samar noe disĕdja*, onzeker waarheen zich te begeven; *njamar*, = *njamoer*, zich vermommen, vermomd zijn; *njamarkeun*, iets voor iemand bedekken, iets vermommen; ook: iets onwaarschijnlijk achten; *njamarkeun hiroep*, van zijn leven niet zeker zijn; *disamarkeun*, bedekt worden, onzeker of onwaarschijnlijk geacht worden; *kasamaran*, ook wel *kasmaran*, weifelend, in onzekerheid gebracht, in verlegenheid geraakt (b. v. ten aanzien van den weg dien men te volgen heeft); *Allah hanteu kasamaran*, God verkeert niet in onwetendheid, het is God niet onbekend.

**SAMARA**, I. (Z.-B.), = *sambara*, zie ald.

II. (O.-S.), strijd. P.

**SAMARANG**, I. = 't betere *sambarang*, zie ald.

II. De stad en residentie van dezen naam; *djamboe Samarang*, naam van een vrucht, de gewone witte *djamboe*; *tangkal djamboe Samarang*, naam van den boom.

**SAMAS** (Z.-B.), = *amas*, zie ald.

**SAMBAJA** (Kw.), verkl. met *djangdji*, de afgesproken ontmoetingsplaats.

**SAMBAL**, toespijs bij de rijst (gekruid, inz. met Spaansche peper); *badag sambal*, de *sambal* is grof, overdr. voor *doesoen*, lomp, boersch; *sambal-sambal*, onderscheidene of allerlei *sambal*'s.

**SAMBANG** (Jav., het rondgaan); *radsambang*, omgaande rechter, rechtbank van omgang [ook genoemd *rad-koeliling*]; *kasambang*, = *kabawa*, medegevoerd, omgevoerd; *kasambang koe djoerig*, medegevoerd door een geest.

**SAMBARA**, specerij, kruiderij; *sambara-sambara*, allerlei of onderscheidene specerijen; *njambaraĕn*, iets met kruiderij vermengen, kruiden; *disambaraĕn koe oejah*, met zout gekruid worden.

**SAMBARANG**, of ook *samarang*, al, allen, alles; *sambarang ĕnggon*, alle plaats; *sam-*

*barang tingkah-polah*, alle (of allerlei) handelingen.

**SAMBAROEP** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**SAMBAT**, geklag, geroep, gekerm; *sambat-sambat*, al maar roepen, weeklagen; *sambat-soemambat*, aanh. klagelijk iemand aanroepen; ook: gedurig iemand (een vreemde) binnenroepen; *njambat*, iemands naam noemen, tot iemand roepen, iemand aanroepen, iemand tot zich roepen, om hulp roepen, iemand noodigen binnen te komen, inroepen, uitnoodigen te gaan zitten; *disambat*; *kasambat*, genoemd worden, geroepen worden of zijn; *sasambat*, of *njambat-njambat*, aanhoudend iemand klagend aanroepen; aanhoudend roepen, tot zich roepen of om hulp roepen; smeeken; *panjambat*, het aanroepen, enz.; ook: smeeking.

**SAMBAT-SOEMAMBAT**, zie *sambat*.

**SAMBEJANG**, verb. van *sĕmbahijang*, z. ald.

**SAMBĔR**, het inslaan, het treffen, enz. (zie ook *njawa*); *njambĕr*, naar de aarde schieten, inslaan, treffen (van het onweder), aanvliegen of neerschieten op (van een roofvogel), snel aanvallen (z. a. op een vijand), snel grijpen of pakken; *disambĕr gĕlap*, door het onweder getroffen worden of zijn; *kasambĕr*, getroffen, geraakt; *pating-salambĕr*, (van bliksemstralen) aanh. naar de aarde schieten; *njambĕran*, uit de hoogte zich storten of neerschieten op (nú hier dàn daar, b. v. van strijdende *boeta*'s); *disambĕran*.

**SAMBĔT**, een klein handnet om visch of vogels te vangen.

**SAMBĔTAN**, l. van *hoetang*, schuld, geldschuld.

**SAMBEWARA**, = *lalawora* en *gagabah*, onvoorzichtig, onattent, achteloos; ook: plichtverzuim; *oelah sambewara*, wees niet achteloos, enz.

**SAMBIAN**, terloops, in 't voorbijgaan, gelijktijdig met, te gelijk met, tevens, te gelijker tijd; *ngan sambian bae*, zoo maar terloops. (Zie ook *sĕsĕmben*.)

**SAMBIL**, I. ngbr.; *disambil*, vergezeld doen gaan van, aan iets gepaard worden (b. v. een bezigheid aan een andere); *sambil-sambil*, privaatarbeid, werk of arbeid nevens een verplichten arbeid of nevens zijn eigenlijke taak waargenomen, te gelijk waarnemen van iets met iets anders; *njambil-njambil*, behalve zijn eigenlijken arbeid of zijn eigenlijke kostwinning nog iets waarnemen (b. v. een handel), iets tusschentijds., of gelijk wij wel zeggen, tusschen de bedrijven in doen; *disambil-sambil*, te gelijk met iets anders of tusschen de bedrijven in gedaan worden.

II. *Sambilan*, hetzelfde als *santolo*, de twee houten pennen welke in schuinsche richting in de *pasangan* of het juk bevestigd worden, sluiten om den nek van het dier en aan den hals worden vastgemaakt met de *sawĕd*.

III. *Sambilan*, of wel *batoe sambilan*, oud (voortreffelijk) goud [iets minder van qualiteit dan *doekĕt: sahandapeun doekĕt*].

**SAMBODJA**, = 't meer gebr. *samodja*.

**SAMBOENG**, verlengsel, toevoegsel; ook g. w.; *soekoe samboeng leumpang*, *biwir samboeng lemek*, verkl. met *ngan darma piwarangan*, alleen maar de overbrenger zijn; *njamboeng*, samenvoegen, aanhechten, aanzetten, verlengen, aan elkander voegen, aanknoopen; *disamboeng*; *kasamboeng koe*, bij wie zich aansloot (aansloten); *soemamboeng*, = *njamboeng*; *njamboengan*, iets ergens aanhechten of aanzetten, iets met een stuk verlengen, toevoegen, aanvoegen, bijvoegen, bijdragen tot een feest, enz.; *disamboengan*; *kasamboengan*, aangehecht-, aan toegevoegd worden of zijn; - *samboengan*, wat toegevoegd is, aanhangsel, aanzetsel, naschrift; *panjamboeng*, verlengsel, verlengstuk, wat toevoegt, toevoegsel, bijdrage; *panjamboengan*, idem; *kawas hajam panjamboengan*, sprkw., verkl. met *semah teu diakoe* [een *hajam panjamboengan* is namelijk een kip die aangeboden wordt in een *tjalongtjong*, zich niet vrij bewegen kan en niets krijgt].

**SAMBOET**, g. w.; *njamboet*, 1. de hand aan iets slaan, ter hand nemen; inz. een stuk grond (voor het eerst) bearbeiden, maar ook: beginnen met de bewerking van een *sawah*; - 2. een *sĕmbah* beantwoorden (door de handen van iemand die dit huldebetoon verricht aan te raken en dan wederkeerig een *sĕmbah* te maken); ook: een saluutschot beantwoorden; verder: iemand onderscheppen, verhinderen een *sĕmbah* te maken of de voeten te kussen; *disamboet*; *kasamboet*, 1. bewerkt, omgewerkt (van een *sawah*); - 2. getroffen, gevallen (z. a. in den strijd, ong. hetzelfde als *kasabĕt*).

**SAMBOETOET**, den mond geheel vol of volgepropt hebben (van iemand die eet).

**SAMBORONG**, een uitroep, z. v. a. *païngan*, natuurlijk! 't is te begrijpen! *samborong teuing euweuh, ari koe maneh ditjokot mah!* natuurlijk is er niets, als gij het weggenomen hebt!

**SAMĔMĔNAH**, = *sabatae* en *toemaninah*, verademing hebben, rust hebben, zich op

zijn gemak gevoelen, van zorg of vrees ontheven zijn, zich gered gevoelen, enz.

**SAMI**, 1. van *sama*, gelijk, en tevens van *pada*, hulpw. tot uitdr. van een meerv. bij de werkwoorden (zie Spraakk. § 93); verder: 1. van *saroewa*, gelijk, overeenkomstig, hetzelfde; ook: gelijk zijn; *sasami*, 1. van *susama* en van *papada*, gelijke, wedergade; *njamikeun*, gelijkmaken, gelijkstellen; *disamikeun*.

**SAMIAN** (Ar., zie *sama* II.), de achttiende der twintig eigenschappen, door de Mohammed. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *anoe ngareungeu*, de hoorende.

**SAMITA** (eig. Jav.), wenk, voorteeken, voorspellend teeken.

**SAMODJA**, naam van een boom die geurige witte bloemen draagt als zijn bladeren afgevallen zijn [hij wordt veel op begraafplaatsen geplant], voll. *tangkal samodja*; *kĕmbang samodja*, de *samodja*-bloem.

**SAMOEN**, verkl. met *tiïseun* en *teu kapijara*, somber, eenzaam, doodsch, verlaten, onbezocht, onbewoond; *koe samoen nagara teh!* wat is het doodsch in de stad! *samoenan*, doodsch zijn (van een stad of land).

**SAMOER** (vgl. *samar*), vermomd, verkleed, niet kenbaar; *njamoer*, = *njamar*, zich vermommen, zich onkenbaar maken, zich verkleeden om niet herkend te worden, incognito reizen; *disamoer*, niet te voorschijn laten komen, niet laten blijken (b. v. vrees of medelijden); verder: zijn voorkomen verstellen; ook: iets door genot of anderszins pogen te vergeten.

**SAMOEWAL**, werkw. tusschenw. voor het in den mond stoppen van een groot stuk; *njamoewalkeun*, (een groot stuk) in éénmaal in den mond stoppen (b. v. uit vrees dat een ander ervan nemen zal); *disamoewalkeun*. (Vgl. *sĕlĕwĕg*.)

**SAMPAJ**, ngbr.; *njampaj*, hangen aan, op of over; ook (z. a. iemand die vermoeid is): ergens overheen hangen; *sampajan*, iets (b. v. een gespannen lijn of een bamboestok) om kleeren of derg. over of op te hangen, drooglijn, droogstok; *awak sampajaneun*, ong. = ons: een bedelaarslijf hebben (van iemand wien alles past); *pasarampaj*, aan elkander hangen (z. a. wormen of slangen); *sasampajan*, 1. = *sampajan*; 2. een paar kleedjes, een paar bossen rijst, een klapper enz., aan een rak van hout of bamboe op een nieuw gebouw gehangen als het gebint erop staat [bij wijze van onzen „Meiboom"]. Vgl. *parawantĕn*.

**SAMPAK**, I. ngbr.; *njampak* k., *njondong* l., ongezocht aantreffen, vinden, tehuis vinden (vgl. *manggih* bij *panggih*); *kasampak*, aangetroffen, tehuis getroffen, gevonden; *njampakan*, iemand aantreffen, iemand ergens mede voorkomen; *disampakan*; *njampakkeun*, iemand iets doen vinden of aantreffen (b. v. een onthaal bij zijn aankomst, of een leger dat hem opwacht); *disampakkeun*; *sampakan*, zaken of personen die men ergens (b. v. bij zijn vestiging) aantreft.

II. Een spel met centen, = *kĕplek* [doch terwijl men daarbij vier centen opwerpt, bezigt men bij *sampak* slechts drie].

**SAMPAL**, ngbr.; *njampal*, op een weide grazen, weiden; *sampalan*, een stuk grond met gras en boomen begroeid, grasveld, weidegrond, weide; *sampalan lĕga*, een uitgestrekt grasveld.

**SAMPAN** (Chin., san-pan, drie planken), groote roeiboot, jol, prauw voor afvoer van producten, lichter; ook = *sakotji*, schuitje; *sampan wawalinian*, boot van biezen.

**SAMPANA**, naam van een krissoort met veel bochten.

**SAMPANG**, voll. *hoë sampang*, naam van een zwaar soort rotan.

**SAMPAR**, besmettelijk, besmettelijke ziekte, inz. besmettelijke vrouwenziekte (vgl. *bĕngang*); ook: kanker; verder: besmetting, besmet. (Vgl. *patek*.)

**SAMPARANI**, voll. *koeda samparani*, gevleugeld paard, Pegasus.

**SAMPEJAN**, 1. l. van *soekoe*, voet, de voeten (zie ook *dampal*); - 2. pers. en bezitt. voornaamw. 2de pers. (hooger dan *maneh* en lager dan *andjeun*): gij, u, uw. (Zie Spraakk. § 152, 8.)

**SAMPEU**, voll. *hoewi sampeu*, naam van een aardvrucht, soort cassave (zie ook *tjapeu* en *kĕtan*); *atji sampeu*, het fijne zetmeel uit de wortels der *sampeu*, tapiocca.

**SAMPEUR**, g. w.; *njampeur*, naar iemand of iets toegaan, halen, aanhalen, afhalen, onder weg opnemen of medenemen; *disampeur*; *sampeureun*, dat waar men naar heeft toe te gaan; *pasampeur-sampeur*, elkander naderen; *njampeurkeun* k., *ngadeukeutan* l., iemand of iets naderen, naar toegaan, naderbij gaan of komen; *disampeurkeun*. (Vgl. *sandĕr*.)

**SAMPING** k., *sindjang* l., rok of kleed, door mannen en vrouwen om het onderlijf gedragen (Mal. sarong); *tĕgoeh samping*, (bij de Bad.), de acht- of tienjarige leeftijd; *bisi beurit ngegel samping*, het mocht eens gebeuren dat de muis in de sarong beet [wat een ongepaste vrijheid zou zijn], sprkw. voor: ik mocht u (hij mocht hem) eens te na komen, ik (gij, hij) mocht zich daaraan eens vergrijpen of schuldig maken; *disamping*, een sarong aantrekken of aan-

hebben; *disamping laer teuing*, de sarong te laag dragen [wat *pamali* is]; *njampingan*, iemand een sarong aandoen; *disampingan bodas*, met een witte sarong gekleed worden.

**SAMPIR**, ngbr.; *sindir-sampir*, iemand op bedekte wijze zijn verkeerdheid te verstaan geven, inz. door die in een ander, dien men in zijn tegenwoordigheid toespreekt, te berispen; zinspeling; *sampiran*, schutsel, scherm, kapstok (met pennen).

**SAMPOELOER** (Jav.), welgemaakt, niets aan mankeeren, volkomen; *istri sampoeloer*, een dame op wie niets aan te merken valt.

**SAMPOERA**, = *hampoera*, vergeving, vergiffenis; in Soem. ook = *doeka*, ik weet niet, ik weet er niet van. (Zie ook *soen.*)

**SAMPOERNA** (vgl. *poer* en *poerna*), niet zijn, verdwijnen, verdwenen zijn, b. v. *ari didjĕdjĕk tiloe kali, pandjara moesna, hilang, sirna, sampoerna, leungit*, toen hij driemaal tegen de gevangenis (kooi) geschopt had, verdween ze, ging ze weg, was ze niet meer, was ze te niet, werd ze niet meer gevonden; - verder: volkomen, volmaakt, volledig, voleindigd; *teu sampoerna*, onvolmaakt; *njampoernakeun*, volmaken, tot volkomenheid brengen, voleindigen; *disampoernakeun*; *kasampoernaän*, voll. *sipat kasampoernaän*, volmaaktheid, volkomenheid.

**SAMPOJONG**, = *lampojong*, in gebukte houding eerbiedig naderen tot of zich verwijderen van een meerdere; *njampojong*, hetzelfde.

**SANADJAN**, zie *nadjan.*

**SANAK** (samentr. van *saänak*) k., *kadang* l., stamgenoot, maagschap, bloedverwant; ook wel: vriend (vgl. *baraja* en *warga*); *ki sanak*, waarvoor men ook *baraja* zegt, bij aanspraak: verwant, vriend; *njanak*, vriendschap aanknoopen; *sasanakan*, = 't meer gebr. *sosobatan* (z. *sobat*); *pasanakan*, magen, maagschap, bloedverwanten (niet zoo na als *koelawarga*), magen en vrienden.

**SANAPANG**, het Holl. snaphaan; idem, vuurroer, geweer.

**SANDA**, ngbr.; *njanda*, verkl. met *dijoek njarande*, zitten, tegen iets leunende (een zieke of een kraamvrouw); in de kussens zitten; *njandakeun*, iemand alzoo doen zitten; *disandakeun.*

**SANDAK**, alleen in *para-sandak*, ook wel *para-pondok* geheeten, de beide zoldertjes in een *leuit* of rijstschuur [één voor en één achter; op het achterzoldertje bewaart men de *bibit*].

**SANDANG**, kleeding, deksel (vgl. *pangan*); *njandang*, of wel *nandang*, aanhebben, dragen; ook: te dragen hebben, ondergaan, lijden, moeten verduren; *njandang kahinaän*, smaadheid dragen of verduren; *njandang sangsara*, lijden dragen of ondergaan; *disandang*, z. v. a. *dilakonan*, op zich genomen worden, gedragen worden; *njandangan*, iets (of wel meerdere dingen) op zich nemen of dragen; ook wel: verdragen; *disandangan*; - *sandangan*, leeren voetzolen. (Vgl. *njorang* bij *sorang.*)

**SANDE** (vgl. *ande* II.), voorbeeld, model; *sandena*, = *sanadjan* (zie *nadjan*); *njandekeun*, iets tot voorbeeld bezigen (b. v. ter opheldering), onder een beeld voorstellen hoe iets is; *disandekeun.*

**SANDEKALA**, het tijdstip waarop de geesten beginhen rond te waren, de avondschemering (vgl. *kala*); *loba sandekala*, z. v. a. *loba pibalahieun*, vele te wachten gevaren.

**SANDĔL**, Sandelhout (d. i. Soemba); *koeda Sandĕl*, naam van het Soembaneesche paardenras; overdr. z. v. a. *ginding*, zie ald.

**SANDĔR**, ngbr.; *njandĕr*, = *njampeurkeun*, op iets of iemand afkomen (b. v. een dier, om te bijten); *sasandĕr*, al dichter bij gaan; *sasandĕran*, herhaaldelijk op iemand of iets afgaan [op déze wijze, dat men nadert, retireert, opnieuw den aanval beproeft, enz.]; *njandĕrkeun*, = *madjoekeun*, doen voortgaan (b. v. een paard); *disandĕrkeun.*

**SANDI**, I. = *boekoe*, gewricht; ook: tijdsgewricht (P.), b. v. *sandi taoen*, de wisseling des jaars, *sandi boelan*, de wisseling der maand; *njandi*, l. van *njoeroep* en *ngĕnggon*, invaren, zich vestigen in, gaan wonen in (niet algemeen).

II. Verkl. met *omongan dibalik*, een woord van achteren naar voren uitspreken of lezen.

**SANDING** (vgl. *banding*), tegen (iets) aan, dicht aan, ter zijde, op zijde van, b.v. *sanding pipinding*, tegen het beschot aan; *sanding pakoeboeran*, bij of ter zijde van de begraafplaats; *njanding*, tegen iets aan zijn, ter zijde van iets zijn, leunen tegen, grenzen aan, b.v. *kĕbon sajoeran njanding ka sisi waloengan*, de moestuin ligt ter zijde van een rivier; *soemanding*, l. van *ngarendeng* (zie *rendeng*), naast elkander zijn, zitten of staan; *njandingkeun*, ong. = *ngagigirkeun*, op zijde van iets-, dicht bij of tegen iets aan doen zijn, zich bij of ter zijde van iets hebben geplaatst, ter zijde van zich hebben (b. v. een rivier); ook: gereed houden; *disandingkeun*; *kasandingan*, in betrekking staan met of bezeten zijn door (een geest).

**SANDOEK-SANDOEK**, = *sasadoe*, vergiffenis vragen. (Zie *andoek-andoek.*)

**SANDOENG**, ngbr.; *kasandoeng*, = *kapaïdĕr*, den weg kwijt zijn, verdwaald zijn; *san-*

*doengan*, (van een paard) licht of gedurig struikelen.

**SANEH** (vgl. *aneh*), = *sareh*, zacht, minzaam, vriendelijk; *disaneh*, met zachtheid bejegend worden.

**SANEKALA**, = 't betere *sandekala*.

**SANES**, l. van *sedjen* en = *lijan*, ander, anders; ook (door een mindere van een meerdere): anders zijn, anders doen (dan voorheen of dan gewoonlijk).

**SANG**, beleefd voorvoegsel voor titels of namen van goden, vorsten of vorstelijke personen, hetzij mannelijke of vrouwelijke, b. v. *sang dĕwi*, *sang ratoe*, *sang poetri* enz. [te beschouwen als l. p. van *si*].

**SANGADJI**, zie *hadji* I.

**SANGAR** (vgl. *angar*), onheil, plaag, ramp; verder: een onheil of ramp over iets brengen; (van een mensch) een plaag of onheil voor anderen zijn; (van een land) niet bewoonbaar, doodaanbrengend, (ergens) niet pluis zijn; ook: om een of ander gemeden worden; *matak sangar*, onheil- of verderfaanbrengend; *poelo sangar*, een gevaarlijk eiland.

**SANGAWĔDI**, = 't betere *sanggawĕdi*.

**SANGĔT** (samentr. van *saăngĕt*), l. van *bangĕt*, zeer, erg, ernstig, volstrekt; *sangĕt ngantos*, iemand verlangend of met spanning wachten; *sangĕt teu waras*, ernstig ziek; *sangĕt teu ngandĕl*, volstrekt niet (op) vertrouwen; *sasangĕtan*, schadelijkheden.

**SANGEUK** (vgl. *ang*), volstrekt niet willen, ten eenenmale onwillig zijn, er den brui van geven; ook: onwil.

**SANGEUNGAH**, zie bij *ngeungah*.

**SANGGA**, I. de hoeveelheid van vijf *gedeng* of tien *potjong* rijst (*pare*); *njanggakeun*, gesneden rijst tot *sangga*'s maken; *disanggakeun*.

II. *Beubeurat-sangga*, die periode in den groei der rijstplant, als de aar zich sterk benedenwaarts buigt; *njangga*, op de armen nemen of houden, met de armen (of handen) ondersteunen; verder: op zich nemen, aandurven, weerstand willen bieden, iemand staan; *hanteu njangga*, z. v. a. *hanteu tahan*, niet kunnen weerstaan, geen weerstand kunnen bieden (zie ook *poelija*); *disangga*; *anoe kasangga koe lĕmah*, gedragen door de aarde; *njanggakeun*, l. van *mikeun*, *mere* en *njelehkeun*, iets een meerdere aangeven, aanbieden, toezenden, te zijner beschikking stellen; verder: iemand voordragen (z. a. voor zekere vacature of betrekking); ook: iets aan iemands voeten leggen; *disanggakeun*; *kasanggakeun*, (een meerdere) aangeboden-, toegezonden-, ter beschikking gesteld-, overgegeven of overgelaten worden of zijn; *teu kasanggakeun*, niet aangeboden worden of zijn, enz.; ook gewone term door kooplieden gebruikt, als zij iets voor den geboden prijs niet willen geven; *moal kasanggakeun*, hetzelfde, maar verst.; ook: niet aangeboden-, niet ter beschikking gesteld of gegeven zullen worden; - *soemangga*, of bij verk. *mangga*, gezegd tegen een meerdere, als men hem iets aanbiedt of als men wil te kennen geven dat men aan een gegeven last zal gehoorzamen; ook eenvoudig dienende om aan een meerdere een toestemmend antwoord te geven, z. v. a.: ja! ja wel! 't is wel! - voorts gebruikt in den zin van onze uitdrukkingen: als 't u belieft! eilieve! wees zoo goed! *soemangga tjalik!* wees zoo goed te gaan zitten! *soemangga atoeh!* nu, toe dan maar! *soemangga teh teuing!* het is zeer wel! ik zal 't doen! ik zal gaan! enz.; - ook (nl. *soemangga* of *mangga*) hulpw. voor de voorstellende wijze van spreken (propositief) en als zoodanig l. van *hajoe*, *tjing*, *tjik* en *tjoba*: welaan! kom! enz. (zie Spraakk. § 108); *njoemanggakeun*, tot iets zich bereid verklaren, in iets toestemmen; *disoemanggakeun*.

**SANGGAL**, I. naam van een paddenstoelsoort.

II. Het eeltachtige dat aan de pooten van jonge dieren zit bij hun geboorte; *sasanggaleun*, eelt aan de handen of ter zijde van de voeten; ook: dat eelt hebben.

**SANGGAN**, het hoofd of den kop een weinig achteroverhouden.

**SANGGAOEWANG**, stijgbeugelband. P.

**SANGGAP**, g. w; *njanggap*, vangen (nl. van iets dat valt of toegeworpen wordt); *njanggap saoer*, een woord (dat gesproken wordt) opvangen (d. i. ontvangen); *disanggap koe kentja*, met de linkerhand worden opgevangen; *kasanggap*, opgevangen; *njanggapan*, iets opvangen; *disanggapan*.

**SANGGAR**, ngbr.; *saoeng-sanggar*, = *poepoehoenan* (zie *poehoen* I.).

**SANGGARANG-SANGGERENG**, zie *sanggereng*.

**SANGGATOEWANG**, de aderen in het voorhoofd in den vorm van een V hebben [hetgeen als een bijzonder gunstig kenmerk geldt]. P.

**SANGGAWĔDI**, stijgbeugel, de stijgbeugels.

**SANGGĔLENG** (*b. p.*) = *toelaten*. P. (Vgl. *sangling*.)

**SANGGĔM**, I. l. van *sanggoep*, zie ald.

II. *Sanggĕmna*, z. v. a. *pihatoerna* en *pioendjoekna* (zie *hatoer* en *oendjoek*).

**SANGGERENG**, ngbr.; *njanggereng*, de

tanden laten zien (z. a. iemand die lacht met den mond open); *sanggarang-sanggereng*, al maar de tanden laten zien (z. a. een boos dier); ook van den mensch, in den mede bij ons gebruikten overdr. zin; *njanggerengan*, aan iemand of een ander dier de tanden laten zien; *disanggerengan*.

**SANGGET**, z. v. a. *kaït*, haak; *njangget-keun*, aan iets vasthaken, aan een haak ophangen (b. v. om het voorwerp te vergelijken met iets anders); *disanggetkeun*.

**SANGGEUS**, zie *ĕnggeus*.

**SANGGIGIR**, zie *gigir*.

**SANGGITI**, een verouderd woord, waarvoor men nu *saeutik* zegt: een weinig.

**SANGGOEL**, I. van *gĕloeng*, haarknoop, haarwrong, kapsel; *sanggoel disoesoen-soesoen*, z. v. a. *gĕloeng malang*, het haar zóó opgemaakt hebben dat het van den hals af in vouwen over het hoofd ligt, in dit geval daarenboven zoo ver mogelijk naar het voorhoofd gebracht en hoog opgewerkt; *njanggoel*, oprollen, opschieten (z. a. een touw of kabel); *disanggoel*.

**SANGGOEP** k., *poeroen* s., *sanggĕm* l., op zich nemen te doen, beloven te doen, zich verbinden; *menta sanggoep*, de voorwaarde stellen; *koedoe sanggoep*, zich moeten verbinden; *soemanggoep*, hetzelfde als *sanggoep*; *njanggoepan*, tegenover iemand beloven te doen, zich tot iets bereid verklaren, zich tot iets verbinden, de zorg voor iets op zich nemen, zich belasten met; *disanggoepan*; - *sanggoepan*, verbintenis; *sasanggoepanan*, zich lichtvaardig verbinden, maar van alles op zich nemen te doen; *pasanggoepan*, (uit vrije beweging) op zich nemen, verbintenis, belofte.

**SANGGOET**, ngbr.; *njanggoet*, (van een visch) bijten, aanbijten; in 't alg.: afhappen (b. v. een stuk van een pisang); *disanggoet*.

**SANGGORONG**, ngbr.; *njanggorong*, = *njanggereng*, zie *sanggereng*. P.

**SANGGRAH**, ngbr.; *njanggrah*, iets voor zich bespreken (een vrouw, een huis, enz.); *disanggrah*.

**SANGHAREUP**, zie *hareup*.

**SANGHEUJ**, ngbr.; *njangheuj*, in schuine eenigszins leunende houding bovenop iets hoogs liggen; *njangheujkeun*, iets zóó leggen of doen liggen; *disangheujkeun*.

**SANGHIWAR**, ngbr.; *njanghiwar*, uit het spoor of van den rechten weg wijken, uitwijken (b. v. voor een voorbijganger), van den goeden weg raken, misraken; *njanghiwar-keun*, uit het spoor brengen, doen uitwijken (z. a. van den weg, van den koers dien men in zijn spreken volgde, enz.); *disanghiwarkeun*.

**SANGHOENDJAR**, ngbr.; *njanghoendjar*, overeind zitten met uitgestrekte beenen; *njanghoendjar njanghareup ngidoel*, zóó zitten met het front naar het Zuiden; *njanghoendjarkeun*, iemand *njanghoendjar* doen zitten; *disanghoendjarkeun*.

**SANGIT**, branden, brandig; *walang sangit* of *daoen walang sangit*, naam van de echte distel, ook *walang gĕni* en *katoentjar walanda* geheeten [de bladeren hebben de bekende distelreuk]. Vgl. *sĕngĕt* en *sangĕt*.

**SANGKA**, I. gissing, waan, meening; *njangka*, gissen, wanen, meenen, zich inbeelden, vermoeden; *disangka*; *njangkaän*, meenen of gissen ten aanzien van; *disangkaän*; *njangkakeun*, ten opzichte van iemand of iets zich de meening gevormd hebben of in de meening verkeeren; *disangkakeun*; *panjangka*, meening, waan, gissing.

II. (Z.-B.), = *mimiti*, zie ald. P.

**SANGKAKALA** (Skr., uit çangkha, trompet, en kâla, tijd, lett.: bazuin des tijds), in 't alg.: bazuin; in 't bijz.: de laatste bazuin [die den oordeelsdag zal aankondigen]; *sangkakala panganggeusan*, de laatste bazuin; *sora sangkakala*, het geluid der bazuin; *nijoep sangkakala*, bazuinen; *sangkakala bakal njowara*, de bazuin zal slaan. (Vgl. *songsong*.)

**SANGKAL**, onmogelijk, ongerijmd.

**SANGKALA**, zie *bolong*.

**SANGKAL-SINGKIL**, zie *singkil*.

**SANGKAL-SONGKOL**, zie *songkol*.

**SANGKAN**, I. = *soepaja*, opdat, ten einde, dat.

II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**SANGKEH**, g. w.; *njangkeh*, los (zacht) op den arm houden (b. v. een ziek kind), los in den arm houden (b. v. een dame bij het dansen naar Europeesche manier); ook: iemand een arm geven, iets onder den arm nemen (b. v. een stoel); verder: iemands hoofd of lichaam ondersteunen; bovendien: op de heup (zijde) dragen; *disangkeh*.

**SANGKELOH**, 1. het doen van *njangkeloh*; 2. = *harempoj*, doodmoe, uitgeput van kracht; *sangkoelah-sangkeloh*, idem, met verst.; *njangkeloh*, zich zittend eerbiedig schuins vooroverbuigen met de linkerhand op de knie en de rechter op den onderarm of omgekeerd [z. a. de vrouwen, *emok*-zittend, doen]. P. (Zie ook *kidjing*.)

**SANGKĔP**, = *djangkĕp* en *lĕngkĕp*, zie ald.

**SANGKERE**, ngbr.; *njangkere*, op de zijde liggen, rustende met het hoofd op de hand of den arm; *njangkerekeun*, iemand zóó op zijde leggen; *disangkerekeun*. (Vgl. *gigir*.)

**SANGKET** (vgl. *sangget*), ngbr.; *njangket*,

aan vast blijven zitten, haken aan; *sangketan*, gordijnhaak (*kakait*, om een opengeslagen bedgordijn op te houden).

**SANGKEUL**, ngbr.; *njangkeul*, wit katoen dompelen in *katija* om het voor zwart verven te prepareeren; *disangkeul.*

**SANGKILANG**, zie *kilang.*

**SANGKILAT**, touw of band waarmede men de voeten aan elkander verbindt om zich het beklimmen van een hoogen boom gemakkelijker te maken.

**SANGKILOENG**, = *kiloeng*, zie ald. P.

**SANGKIR**, verkl. met *gĕtol digawe kanteh*, ijverig in het maken van garen voor het weven. (Vgl. *ngeujeuk.*)

**SANGKOE**, een groote schaal met deksel, van Europeesch maaksel, voor het opdoen van spijzen.

**SANGKOELAH-SANGKELOH**, z. *sangkeloh.*

**SANGKOET**, ngbr.; *njangkoet*, inhaken, in vasthaken, vastraken aan, aan vast blijven zitten (b. v. een hengel bij het ophalen, aan iets dat in het water ligt); *kasangkoet*, z. v. a. *kabawa*, medegevoerd, verleid.

**SANGKRONG**, het komen bij of aan iets; *njangkrong*, op of aan iets komen, met iets in aanraking komen; *njangkrongkeun*, iets vooruit-, voor het front doen komen (om het zichtbaar te doen zijn); *disangkrongkeun.*

**SANGLI**, verkl. met *sasab* en *sasar*, dwalen, dolen. P.

**SANGLING**, een voorwerp van staal om goud-, zilver- of koperwerk te polijsten, bruineerstaal; *njangling*, (goud, zilver of koper) polijsten, gladmaken of bruineeren; in 't alg.: gladden, doen glanzen; *njangling koe wadja*, met staal gladden; *disangling.*

**SANGLIR**, slechts één zaadbal hebben. (Zie ook *moesoeng.*)

**SANGOE**, 1. l. van *kedjo*, gaargestoomde rijst; - 2. l. van *bĕkĕl*, teerkost, leeftocht, reisgeld [onder de Bad. is *sangoe* rijst in 't algemeen; zij onderscheiden *sangoe atah*, = *bejas*, en *sangoe asak*, = *kedjo*]; *dahar sangoe djeung goela*, rijst met suiker eten [wat men *pamali* noemt]; - *pisangoeĕun*, wat tot teerkost op reis zal dienen; *njangoean*, l. van *mĕkĕlan*, iemand van teerkost voorzien, teerkost medegeven; *njangoean doea*, iemand een heilbede medegeven op weg; *disangoean*; *panjangoe*, l. van *pangedjo*, rijstkookster, rijstkoker.

**SANGRAJ**, g. w.; *njangraj*, branden (b. v. koffie of *katjang*, zonder olie), roosten; *disangraj*; *sangrajan*, steenen voorwerp tot *njangraj* [niet diepe steenen pan].

**SANGROG**, het aankomen en staan blijven; *njangrog*, stilhouden, aankomen en staan blijven, aanleggen (van een schip), stilliggen, op strand zitten; *pasangrog*, z. v. a. *mokprok*, op zeker punt samentreffen; *njangrogkeun*, doen stilstaan, doen stilhouden (b. v. een paard of wagen), doen ophouden; *disangrogkeun.*

**SANGSAJA**, I. (Skr., sançaya, twijfel, onzekerheid), z. v. a. *nalangsa*, verdriet, leed, verdriet hebben, verdrietig zijn.

II. *Njangsaja*, een schuinsche richting hebben, hellen, zacht glooiend; ook: afdrijven, naar den kant drijven (van een vaartuig enz.); *njangsajakeun*, doen hellen, aan iets helling geven (z. a. aan een steilte, waardoor die te beklimmen is); *disangsajakeun.*

**SANGSANG**, iets ergens op of aan hangen; *sangsang-pioendjoek*, l. van *talatah*, aan iemand een boodschap hangen (d. i. opdragen); *soemangsang*, hangen aan of op; *soemoeroep-soemangsang*, aan allen met dezelfde of even groote genegenheid hangen; ook: overal thuis zijn en nergens; *njangsang*, ergens op of aan hangen, aan iets blijven hangen (b. v. een vlieger aan een boom), zich aan iets hechten (b. v. iets dat drijft aan den kant), heendrijven, tegen iets aan komen drijven, heenspoelen, terechtkomen, (b. v. aarde die wegspoelt); overdr.: indruk maken, ingang vinden (b. v. onderwijs in het hart), beklijven, blijvend voordeel opleveren; *kasangsang*, gezegd van iets waar het een of ander aan is op of vast geraakt; *njangsangan*, aan iemand of iets hangen (b. v. kleeren aan iemands lijf), iemand iets aanleggen (b. v. banden); *disangsangan tali*, gebonden worden of zijn; *kasangsangan*, = *katalatahan*, in opdracht hebben, een commissie voor iemand te vervullen of een boodschap voor iemand over te brengen hebben; *njangsangkeun*, iets ergens aan- of ophangen, iets aanleggen, b. v. *njangsangkeun tali*, (iemand) banden aanleggen; *disangsangkeun.*

**SANGSARA** (Skr., sansâra, vgl. *talangsara*), lijden, foltering, kwelling, smart; *njangsara*, iemand pijnigen, folteren; *disangsara*; *kasangsara*, gepijnigd, gefolterd; *njangsarakeun*, iemand lijden doen ondergaan; *disangsarakeun.* (Vgl. *lara* en *njĕri.*)

**SANIKIJĔN** (Indr.), tegenwoordig, nu. (Vgl. *ajeuna.*)

**SANINTĔN**, voll. *boewah sanintĕn*, kastanje; *tangkal sanintĕn*, kastanjeboom; *tjaoe sanintĕn* (Z.-B.), naam van een pisangsoort.

**SANISKANTĔN**, l. van *saniskara*, zie ald.

**SANISKARA** k., *saniskantĕn* l., al, alle, allen, alles. (Vgl. *sakabeh*, *sagala* en *sakoer.*)

**SANTANA** (Skr., familie, geslacht), algemeene titel van den kleinen (halven) adel, nl. afstammelingen van *raden*'s uit huwelijken met minderen gesproten [voornamelijk onderscheiden in *asep*, *mas* en *oedjang*]; *soemantana*, zich als een *santana* voordoen. (Vgl. *menak* en *tjatjah*.)

**SANTAP**, alleen in *kasantap* (Z.-B.), betooverd. (Vgl. *santĕp*.)

**SANTĔK**, dicht bij het bepaalde tijdstip; in Kad. ook z. v. a. *pajah*, (van een kranke) bedenkelijk, hopeloos.

**SANTĔN**, I. geurig, smakelijk, = *sari* (waarvan het, naar den vorm, l. zou moeten zijn); ook l. van *bali*, de nageboorte; *mesĕm santĕn*, of *imoet santĕn*, = *mesĕm manis*, vriendelijk glimlachen; *hideung santĕn*, of eenv. *santĕn*, lichtbruin van kleur en er lief uitzien; *koneng santĕn*, naam van een *koneng*-plant die gebezigd wordt om (fijngestooten en dan als pleister) op het naveltje van pasgeboren kinderen te leggen (vgl. *tĕmĕn*); *tji-santĕn*, een andere naam voor *tji-pati*, kokosmelk. (Zie ook bij *lĕlĕb*.) II. = *koengsi*, zie ald. P.

**SANTĔP**, alleen in *kasantĕp*, l. van *kabeuki*, dat wat men gaarne lust, lievelingsspijs.

**SANTJA**, voll. *oraj santja*, naam van een groote slang, reuzenslang, de python [kan wel 5 M. en langer worden]; *hoeroe santja*, naam van een *hoeroe*-boom die goed hout oplevert. (Zie ook *saroeni* I.)

**SANTJANG**, voll. *mejong santjang*, naam van een langen dunnen tijger, panter.

**SANTOEN** (Jav.), = *sasih*, l. van *boelan*, de maan, maand.

**SANTOK**, ngbr.; *njantok*, happen, bijten, happen of bijten in (van een visch, een slang, enz.), ophappen, afhappen; ook: tegen aan komen, tegen stooten (b. v. een schip tegen den wal); *disantok*.

**SANTOLA**, = 't meer gebr. *sambilan*. (Zie *sambil* II.)

**SANTONG**, ngbr.; *njantong*, gereedliggen (b. v. een schip), gereedstaan (b. v. spijzen), op de loer liggen, gereedliggen om een aanval of sprong te doen (b. v. een slang); ook: aangapen (P.); *njantongkeun*, iets voor de hand leggen, iets zóó leggen dat het in 't oog valt; *disangtongkeun*.

**SANTOSA** (Skr., genoegzaamheid), het tegenoverg. van *apĕs*, stevig, hecht, sterk, in goeden staat verkeeren, welvarend (b. v. een stad of dorp), standvastig, onverzettelijk, onwrikbaar; *njantosaän*, sterker maken, versterken, den welstand bevorderen, sterken, stichten; *disantosaän*; *njantosakeun*, hecht of sterk maken, in goeden staat brengen, welvarend maken; ook = *ngoetamakeun*, goed zorgen voor; *njantosakeun maneh*, zich versterken; *disantosakeun*; *kasantosaän*, hechtheid, sterkte, kracht, goede staat, welstand, standvastigheid.

**SANTRI**, leerling van een Mohammed. seminarie, seminarist, student; ook wel in 't algemeen: scholier; *njantri*, student-, scholier of leerling worden of zijn; *pasantren*, Mohammed. seminarie [zijnde een particuliere inrichting, onafhankelijk dus van de geestelijkheid en van het gezag; leeraar (*goeroe*) is doorgaans slechts één persoon, en de vakken van onderwijs zijn hoofdzakelijk de Koran en de instellingen van den Islam; vgl. *langgar*]; *masantren*, leerling worden of zijn op een *pasantren*; *masantrenkeun*, iemand op een *pasantren* doen tot het nemen van onderwijs; *dipasantrenkeun*.

**SANTRONG**, ngbr.; *njantrong*, iets dicht bij iemand plaatsen. P.

**SAOED** (Jav.), alleen in *disaoed* en *kasaoed*, = *kabawa*, weggevoerd, medegevoerd; *kasaoed koe mega*, medegevoerd door een wolk.

**SAOEH**, anker (vgl. *djangkar*); *saoeheun*, l. naam van een grassoort; 2. gebruikt van iemand die veel *lisa* of neten op het hoofd heeft, in welk geval men daarvan zegt: *ngan djoekoet-saoeheun] bae*.

**SAOEK**, een voorwerp (soort zak) van fijngespleten bamboe, waarin men de *soeoek* doet wanneer die in de *kampaän* zal geperst worden.

**SAOEM** (Ar., tsaoem), l. van *poewasa*, vasten. (Vgl. *sijam*.)

**SAOENG**, hut, prieël, looverhut, loods; ook: kap, overdek (van een wagen of kar); *sasaoengan*, 1. hutje op palen, looverdak of iets derg. op een paal of palen; - 2. hetzelfde als *poepoehoenan*, zie *poehoen*; - 3. hetzelfde als *sakĕdoep*, zie ald.; - *pisaoengan*, verkl. met *noe babakoe kana paranti saoeng*, de vaste plaats voor een *saoeng*; *njaoengan*, over iets een loods, hut of kap maken; *disaoengan*.

**SAOER**, I. l. (maar minder hoog dan *lahir* en daardoor ook vaak als s. gebezigd), *omong* k., een zeggen, een woord, dat wat men uitspreekt (vgl. *soer*); ook l. van *tjĕloekan*, g. w.: roep! *gĕndoe-saoer*, beraadslagen, raadplegen, overlegging (vgl. *rasa*); *saoerna*, hij (zij) zeide, zijn woord is (was), zeggende; *oelah sasaoer-saoerna*, men moet niet zoo alles zeggen wat maar voor den mond komt; *njaoer*, 1. l. of s. van *ngomong*, zeggen, spreken; - 2. l. van *njĕloekan* en *ngala*, roepen, laten roepen, ontbieden; ook: voor

het gerecht roepen, dagvaarden; *disaoer*; *sasaoeran*, 1. van *omong-omongan*, samenspreken; ook s., spreken, redeneering; *ditjandak sasaoeran*, iemand (een mindere) bij zich nemen om te praten; ook wel: met iemand (een mindere) praten; *njaoeran*, s. van *njarekan*, iemand de les lezen, berispen, schelden, bestraffen; *disaoeran*; *njaoerkeun*, over iemand of iets spreken, bespreken; *disaoerkeun*; -*pasaoer*, samenspreken, met elkander spreken; *pisaoer*, een zeggen, een woord, mededeeling; *misaoer*, spreken, verhalen, mededeelen, bespreken, bepraten; *dipisaoer*; *misaoerkeun*, over iets spreken, iets bespreken; *dipisaoerkeun*; *kasaoeran*, woord, gezegde; *panjaoer*, 1. het roepen; 2. persoon door wien men iemand laat roepen; 3. roeping, oproeping; *soerat panjaoer*, oproepingsbrief; *pangnjaoer*, het roepen, roeping, beroeping. (Vgl. *sahoer*.)

II. (Ar., sahoer), eten vóór zonsopgang in de Vastenmaand, om zich te sterken tot het vasten van den komenden dag.

**SAOET**, ngbr.; *soemaoet*, prikkelen, steken (z. a. een zweer vóór het doorbreken), schietende pijn; *njaoet*, nemen (b. v. iets dat te koop aangeboden wordt), aannemen; *disaoet kabeh*, opgekocht worden of zijn, de geheele partij gekocht hebben; *njanjaoetan*, (van pijn) knijpen, steken, gedurig een kneep (van pijn) krijgen. (Vgl. *tĕbas* en *badjong*.)

**SAOEWAR-SAOEWIR**, zie *oewir*.

**SAOS**, I. 1. van *bikeun*, van *seleh* en van *sodor*, geven, aanbieden, ter beschikking stellen, overgeven; *geus saos*, ter beschikking gesteld hebben, enz.; *njaosan*, iemand iets geven of overgeven, iemand iets ter beschikking stellen; *disaosan*; *kasaosan*, aangeboden, ter beschikking gesteld; *njaoskeun*, 1. van *mikeun*, van *njelehkeun* en van *njodorkeun*, iets aan iemand aanbieden, geven, overgeven, leveren of ter beschikking stellen; *disaoskeun*.

II. Het Holl. saus; jus, jeu, saus.

**SAP** (Ar., tsaf), rij, gelid; *sap-sapan*, in rijen-, in gelederen staan.

**SAPA** (Skr., çâpa), verwensching, vervloeking; *njapa*, verwenschen, vervloeken; *disapa*, vervloekt worden of zijn; *sing disapa*! vervloekt zij! die zij vervloekt! - *sasapa*, vervloeking; *sasapaän*, 1. aanh. vervloeken; 2. elkander verwenschen of vervloeken; *soepoe-sapa*, verwenschingen uiten, al maar verwenschen of vervloeken, gevloek; *prasapa*, met vervloeking zich verbinden; *panjapa*, vervloeking; *keuna panjapa*, vervloekt zijn; *dikeunaän panjapa*, getroffen worden of zijn door vervloeking. (Vgl. *sapana* en *lanat*.)

**SAPAÄT** (Ar., sjafa'at), voorbede; ook: wat men aan de voorbede van iemand te danken heeft; *njapaätan*, voorbidden, voorspreken (inz. bij God); *disapaätan*.

**SAPAGODOS**, zie *godos* II.

**SAPAN**, hetzelfde als *wide*, zie ald.

**SAPANA** (waarsch. *sapa* plus *na*), vervloeking; *njapanakeun*, iemand ingevolge eener van hem ondervonden beleediging daarvoor straf toewenschen of toebidden; *disapanakeun*.

**SAPAR** (Ar., tsafar), de tweede Mohammed. maand, voll. *boelan Sapar*.

**SAPAT**, in ééns door- of afgekapt, doorgeslagen, afgebroken, afgehakt, eraf, gescheiden; ook z. v. a. *taja toeroenanana*, geen nakomelingen hebben; *teu sapat*, niet doorgeslagen, niet afgebroken, niet eraf zijn; *njapatkeun*, iets dat geknakt of halverwegen doorgehakt is doorbreken, doorhakken of afslaan; *disapatkeun*.

**SAPATOE** (Port., sapato), schoen, laars; *toekang sapatoe*, schoenmaker; *njapatoean*, iemand schoenen aan de voeten doen; *disapatoean*.

**SAPEH**, overdadig mild, verkwistend weggeven.

**SAPĔRTI** k., *sapĕrtos* l., = *tjara*, als, gelijk, zooals, evenals; *disapĕrtikeun ka*, gelijk worden gemaakt of gesteld met.

**SAPĔRTJIS**, het Holl. asperge; idem.

**SAPĔRTOS**, l. van *sapĕrti*, zie ald.

**SAPI**, koe, rund; ook: het wijfje van den *banteng*; *sapi anoet ka banteng*, sprkw. voor: de vrouw volgt den man; *anak sapi*, kalf (vgl. *eneng*); *soeroeng-sapi*, een jongensspel waarbij twee jongens de handen of schouders tegen elkander zetten en elkander trachten weg te duwen; *ki sapi*, naam van een woudboom (P.); *mata-sapi*, spiegelei; *lege sapi*, zie *lege*.

**SAPIH**, g. w.; *njapih*, tusschenbeiden komen, scheiden (nl. twistenden); ook z. v. a. *ngabeuteungan*, een kind van de borst nemen, spenen; *disapih*, gescheiden worden; *disapih njoesoena*, (een kind) van de borst doen, gespeend worden; *panjapih*, tusschenkomst, bemiddeling; *soerat panjapih*, brief tot bijlegging van een geschil.

**SAPIWALI**, verkl. met *loeloemat*, zie *loemat* I. P.

**SAPOE**, dat gedeelte van het rijststroo hetwelk met de vrucht is afgesneden [dus daaraan is gelaten]; verder: veger, stoffer, bezem (inz. van rijststroo, maar ook in 't algem.); ook wel: ververskwast; *manoek sapoe*, naam van een vogel, een kwikstaart; *neunggeul koe*

*sapoe*, slaan met een veger [wat men *pamali* noemt: *matak djingdjingeun*]; *tji-sapoe*, een soort loog [*sapoe dibeuleum*, *roehakna diti-njoeh koe tjai*]; *sapoe-sapoe*, ververskwast; *njapoe*, vegen, aanvegen; ook: langs den grond slepen; *sindjangna njapoe lĕmah*, haar sarong sleepte langs den grond; *disapoe*; *sasapoe*, vegen (zonder bepaald object); *njapoean*, iets aanvegen; ook: ragen; *disapoean*; *njapoekeun*, iets wegvegen; *disapoekeun*; *panjapoean*, opveegsel, aanveegsel.

**SAPOEK**, overeenstemmen, samenstemmen, instemmen; *sapoek djeung kĕrsana*, overeenstemmen met zijn wil; *madak-madak sapoek*, indien u er mede instemt.

**SAPOEN**, alleen in de oude uitdrukkingen *poen sapoen kasadoe poehoen* en *sampoera sapoen* (zie *sadoe* en *sampoera* en vgl. *ampoen* en *hampoentĕn*).

**SAPOERATINA**, volkomen, compleet, geheel (z. a. b. v. een geheel pak kleeren, een compleet stel meubelen, en derg.).

**SAPOET** (vgl. *kĕpoet*), overtrek, overtreksel, bekleedsel (inz. van goud); ook: de stof waaruit iets bestaat (zie b. v. *kajoe*); *njapoet*, = *ngĕpoet*, geheel bedekken (b. v. met goud), overtrekken (inz. met goud); *disapoet ĕmas*, met goud overtrokken; *kasapoet*, alleen in *kasapoet peuting*, door den nacht overvallen, door de nachtelijke duisternis omhuld zijn, verrast of overvallen zijn door den nacht; - *sasapoetan*, geheel overtrokken met iets (inz. met goud), beslag; *sasapoetan ĕmas*, gouden beslag; *sasapoetan kĕris*, een met goud overtrokken of beslagen krisscheede; *njapoetan*, een voorwerp met iets (inz. met goud) overtrekken; *disapoetan*.

**SAPOETANGAN** (Mal., sameng. uit sapoe en tangan, lett. handveger) k., *salĕmpaj* l., zweetdoek, neusdoek, zakdoek. (Vgl. *tjaretjet*.)

**SAPRANTOE**, voll. *tangkal saprantoe*, naam van een boom waarvan de vrucht voor geneeskundige doeleinden gebruikt wordt.

**SAPTA** (Skr.), = *toedjoeh*, zeven.

**SAPTOE** (Ar., sabtoe, eig. rusten), Zaterdag, voll. *poë Saptoe*.

**SAPTON** (Kad., van 't Jav. saptoe), = *oepatjara*, zie ald.

**SARA'** (Ar., sjara'), de Goddelijke wet, de heilige Schrift (d. i. de Koran), voll. *hoekoem sara'*. (Vgl. *sareat*.)

**SARAB**, ngbr.; *landak sarab*, dieren of ook menschen, die niets ontzien, rijp en groen af- of opeten, wegnemen en niets overlaten; *njarab*, verkl. met *nejangan keur hakaneun*, er op uit gaan om voedsel te zoeken [en als men 't niet krijgt het nemen]; *saraban*, verkl. met *sing-sing dihakan* of *gagabah baranghakan*, d. i. niet kieskeurig zijn, alles opeten wat men vindt [zonder te vragen of het goed dan wel niet goed is].

**SARAD**, ngbr.; *njarad*, iemand tot iets dwingen, pressen; ook: van eens anders rij- of trekdier enz. eigenmachtig gebruik maken; *disarad*; *paeh kasarad*, (door een ander) in 't verderf gesleept worden of zijn.

**SARADAN** (Kad., eig. Jav.), naam van een plant, een soort distel.

**SARADAT**, alleen in *tisaradat*, gezegd van iemand wien beide beenen ter zijde uit onder 't lijf uitglijden en die ten gevolge daarvan valt. (Vgl. *soledat* en *sorodot*.)

**SARAGĔNI**, naam van een soort soldaten, kanonnier. (Vgl. *istapĕl*.)

**SARAH**, I. verkl. met *sakoer anoe ngambaj di tjai*, d. i. al wat op het water drijft (b. v. vuilnis); *toempak sarah*, zich zetten op iets dat op het water drijft; *sarah palid*, vuilnis met den stroom medegevoerd en zich vasthechtende waar zich daartoe een gelegenheid voordoet; overdr.: zich nederzetten of blijven waar men welkom is.

II. *Sarahna*, = *toëdoehna*, aanwijzing, inhoud (b. v. van een *djampe*).

**SARAJ**, voll. *tangkal saraj*, naam van een soort palm; *soemaraj*, (van een hert) één uitlooper aan den hoorn hebben.

**SARAJA** (Skr., âçraya, steun, toevlucht, bescherming), lieden die in den strijd helpen, hulptroepen; *menta saraja*, hulp vragen ten oorlog; *minang saraja*, hulp zoeken of vragen ten oorlog; *njaraja*, hetzelfde; *dipinang-saraja* of *disarajaän*, om hulp gevraagd worden ten strijde; *njarajakeun*, elders verstrooiing zoeken.

**SARAJOEDA**, g. w.; *njarajoeda*, geld vragen, geld ophalen (b. v. door een *topeng*, een *ronggeng*, enz.).

**SARAKAH**, moeite bij of van iets ondervinden, oorzaak van moeite of verdriet zijn (b. v. *lintar* in den nacht); overdr.: moeilijk, moeitevol, zwaar; ook: nood, ellende, lijden; *mangsa noe sararakah*, zware-, moeitevolle tijden.

**SARALAK**, de dwarslatten (bamboe) in een *pagĕr* of heining.

**SARAMPANG**, het gooien naar iets met een lang voorwerp (b. v. met een talhout); *njarampangkeun*, met zulk een voorwerp naar iets gooien (b. v. naar een hond); *disarampangkeun*. P.

**SARANDE**, ngbr.; *njarande*, met den rug leunende tegen iets liggen, zitten of staan; *sasarandean*, hetzelfde, maar gedurig of aanhoudend; *panjarandean*, rugleuning.

**SARANDOE**, ngbr.; *njarandoe*, z. v. a.

*nĕpoengan* (zie *tĕpoeng*), zich tot iemand begeven om zijn hulp in te roepen; *teu beunang disarandoean*, gezegd van iemand aan wien men geen hulp kan vragen, omdat hij ze toch niet wil verleenen.

**SARANDOG**, ngbr.; *njarandog*, = *njarandoe* (zie *sarandoe*); *pasarandog*, elkander op weg tegenkomen (van lieden die naar elkaar op weg waren).

**SARANG**, I. (vgl. *saring*), indrinken, inzuigen (z. a. een droog veld het daarop komende water); verder: veel noodig hebben (b. v. een lamp die veel olie verbrandt of een *seëng* die spoedig droog wordt), z. v. a. *tereh bejak*; *njarang*, de *haloe* of rijststampers rechtop zetten en omwinden (*ditijoeng*) met een of ander om droog weer te krijgen; *disarang*, van de rijststampers: op de beschreven wijze geplaatst worden; *kasarang*, niet meer ten huwelijk gevraagd of genomen worden (inz. van een vrouw of man, bekend staande als slecht van levensgedrag).

II. (Tjiandj.), = *bahas* (Band.), vloermatten van gespleten bamboe, liggende dwars over de *daloeroeng*, tot steun voor de *paloepoeh*.

**SARANGENGE**, = 't meer gebr. *srangenge*.

**SARANGGOENTING**, naam van een vogel.

**SARANGKA**, scheede (voor een mes, kris, zwaard, speer, enz.); ook: pijlkoker [doch daarvoor zegt men liever *wadah djamparing*]; *njarangkaĕn*, de koker of scheede om een wapen enz. doen; *disarangkaĕn*. (Vgl. *saroeng* I. en *bontos*.)

**SARANI** (verk. van het Ar. natsarani), Nazarener, Christen [er ligt in dezen naam een minachtende beteekenis]; *oerang Sarani*, Christen, Christenen; *agama Sarani*, de Christelijke godsdienst.

**SARANTA**, = 't meer gebr. *barabe*.

**SARANTANG-SERENTENG**, zie *serenteng*.

**SARAPAT**, voll. *dat sarapat*, een voorkomen hebben waaruit alles gemaakt kan worden.

**SARAPIN**, het Holl. seraf of serafijn; idem; *para sarapin*, de serafijnen.

**SARAPOENG**, = 't betere *soerapoeng*.

**SARAT** (Ar., sjarth), vereischte, conditie, beding, voorwaarde, voorschrift; verder: middel of door middel, het noodzakelijke voor of tot iets, de elementen of samenstellende deelen waaruit iets bestaat, de artikelen welke men ergens voor noodig heeft, hoofdbestanddeel, grondstof; ook: tot iets bezigen (als middel), voor (iets, b. v. koopen); *sarat doeroekan*, het noodige voor een brandstapel (d. i. hout en vuur); *sarating djagat*, de elementen der wereld; *sarat salamĕting badan*, voorwaarde voor de welvaart des lichaams; *sarat kaoem*, het personeel of de helpers van den *panghoeloe* (nl. *kalipah*, *kĕtib* en *modin*), vandaar dat *sarat* ook in 't alg. bet.: (ondergeschikt) helper of medehelper, gedienstige, handlanger (b. v. van een ambtenaar, van 't Gouvernement, van een leeraar, enz.); *disaratan*, door middel van iets gedaan of verkregen worden.

**SARATAOEN** (samentr. van *sangsara* en *taoen*), naam van een soort damp. P.

**SARATEN**, ngbr.; *njaratenkeun*, openmaken (b. v. van een geslachten vogel), spouwen; *disaratenkeun*. P.

**SARAT-SOROT** (samenst. van deze twee woorden: *sarat*, het benoodigde geld, *sorot* of de elite), al wat aan een feest glans kan bijzetten.

**SARAWEDI**, zeker slijpwerktuig; *toekang njarawedi*, diamantslijper, juweelzetter.

**SARBA**, = 't meer gebr. *sarwa*.

**SARBAD** (Ar., sjarbat), zekere verfrisschende drank, bereid uit citroenwater met suiker, sorbet [eig. rozijnen in water gekookt, met toevoeging van citroensap en een weinig muskus].

**SARDENTJIS**, het Holl. sardijntjes; idem, het bekende vischje in blik.

**SARDJOE**, ong. = *roedjoek*, met iets instemmen, inwilligen; ook: goedkeuring, welgevallen.

**SARDJOEK**, hetzelfde als *sardjoe*.

**SARE**, I. 1., *sasarean* s., *heës* k., *koelĕm* l. p., slapen; *sare djeung* of *sare sarĕng*, slapen met of bij; *njarekeun*, l. van *ngaheëskeun*, in slaap maken, doen slapen; ook: te slapen noodigen, nachtverblijf aanbieden of verstrekken; *disarekeun*; *pasarean* of *pangsarean*, 1. l. van *panghеёsan*, slaapplaats; - 2. s. van *pakoeboeran*, begraafplaats.

II. (Z.-B.), = *paloepoeh*. P.

**SAREAT** (Ar., *sjareat*), 1. wet, gebod, instelling, voorschrift; *sareat nabi*, inzetting-, gebod of voorschrift van den profeet; - 2. het tegenoverg. van *hakekat* (tot hetwelk het staat in verhouding gelijk *lahir* staat tot *batin*), het uitwendig voorkomen, het uitwendige, de buitenzijde van iets (b. v. een daad of handeling), het nietwezenlijke der dingen; *koemaha sareat bae, da teu tembong atina mah*, zooals (de handeling) zich uitwendig voordoet, immers het hart is niet zichtbaar; *njareat*, (van iets op zichzelf onzichtbaars, b. v. een *djin*) zichtbaar worden of zijn, zich manifesteeren.

**SARĔGĔP**, zie *rĕgĕp*.

**SAREGSEG**, zie *seg.*

**SAREH**, I. ong. = *saneh* en *lameh*, zachtmoedig, minzaam, vriendelijk, lijdzaam, geduldig; *kasarehan*, zachtmoedigheid, vriendelijkheid, toegevendheid, enz.

II. Zie *reh.*

**SAREJAN**, het Holl. sergeant; idem.

**SARENDET**, naam van een kleinen groenen parkiet. (Vgl. *ekek.*)

**SARĔNG**, l. van *djeung*, *reudjeung*, *barĕng* en *sarta*, en, met, mede, te gelijk, samen; *sasarĕngan*, l. van *reureudjeungan* en *babarĕngan*, met elkander zijn, gaan of doen; *sinarĕngan*, = *sasarĕngan*, maar ook wel eenv.: en; *njarĕngan*, l. van *ngareudjeungan* en *ngabarĕngan*, zich bij iemand voegen, medegaan, zijn of gaan met, deelnemen; *disarĕngan*; *kasarĕngan*, gezegd van iemand of iets waarmede een persoon of zaak samenstemt, instemt of gemeenschap houdt.

**SARĔNGGAT**, ngbr.; *sasarĕnggatan*, = *rĕrĕnggĕtan*, zie *rĕnggĕt.* P.

**SARENING**, = 't meer gebr. *sarehning*, zie *reh.*

**SARERANG**, tak van den *kawoeng*-boom, zonder de *daoen* of bladeren.

**SAREREN**, na, nadat, na afloop van.

**SARESEH**, l. van *akoean* en *serewel*, voorkomend tegen gasten, gastvrij, gul; ook: minzaam, spraakzaam; *njaresehan*, een gast ontvangen met of onthalen op; *kasaresehan*, voorkomendheid, gulheid, gastvrijheid.

**SAREUKSEUK**, het pijnlijk of stijf gevoel dat iemand, die niet uitgeslapen is, soms in de oogen heeft; ook: pijn in de oogen ten gevolge van lang weenen.

**SAREUNI**, naam van een brandnetel, mede *poeloes hajam* geheeten [en ook wel *tareptep*, doch ten onrechte].

**SAREUPNA**, zie *reup.*

**SARI** (vgl. *santĕn*), geurig, welriekend (z. a. vruchten of spijzen), geur; verder: smakelijk, hartig; ook: het voortreffelijke-, het uitnemende van iets, de keur ergens van; *moekti sari*, heerlijke schatten, uitnemende rijkdommen; *timah sari*, zink; *lambang-sari* (Jav.), overdr. voor: bijslaap; *ngalambang sari*, den bijslaap uitoefenen; *pagĕr-sari*, of ook *pamagĕr-sari*, kring van woningen of tenten die het verblijf van den vorst omringen; ook: lijfwacht; *magĕrsari*, een kring van woningen of tenten, of wel een lijfwacht, om den vorst vormen; *lojang-sari*, naam van zeker vlechtpatroon voor *bilik*; *sarina pradjoerit*, de bloem van het leger; - *sarian*, een aangenamen smaak hebben, welsmakend zijn; *topeng sarian*, een nette *topeng*, waarbij de danseres een gehuwde vrouw is.

**SARIB**, I. een afscheiding of afsluiting om water te keeren; ook: soort staketsel om b. v. een hert te beletten den strik te ontgaan [een andere naam is *popogan*]; *njarib*, zulk een afsluiting maken of plaatsen; *disarib*, met een *sarib* omringd worden of zijn.

II. G. w.; *njarib*, besprenkelen, besproeien (met water, welriekende olie, enz.); *disarib.*

**SARIGA**, zie *siga.*

**SARIGSIG**, = *kisi-kisi*, tralie, raam met tralies, tralievenster; ook: vlechtwerk tot schoeiing van een wal; *nĕmpo tina sarigsig*, uit het tralievenster (naar buiten) gluren; *njarigsig*, een *sarigsig* maken; *njarigsigan*, iets van *sarigsig* voorzien; ook: vlechtwerk plaatsen in een waterleiding, om vuil te keeren; *disarigsigan.*

**SARIJAT**, = 't betere *sareat.*

**SARIJAWAN**, 1. uitslag (z. a. onder den neus, van verkoudheid); - 2. spruw in de ingewanden, de Indische spruw; ook: scheurbuik; - 3. naam van een plant, tot *oebar sarijawan* gebezigd.

**SARIKAJA**, = *sirikaja*, zie ald.

**SARIKAT** (Ar., sjarikat), maatschap, deelgenootschap, aandeel; *indoeng-bapana meunang sarikat gandjaranana*, zijn ouders krijgen aandeel in zijn loon; *sasarikat*, elk het zijne nemen (b.v. bij een echtscheiding elk medenemen wat men in den boedel gebracht heeft); *kasarikat*, toegedeeld, van iets zijn deel krijgen (b. v. van iemands smaad, omdat men met hem omgang heeft).

**SARIMPĔD**, alleen in *kasarimpĕd*, z. v. a. *tikodjot* (zie *kodjot*), met den voet verward in slingerplanten, in een touw of derg.

**SARING** (vgl. *sarang*), g. w.; *njaring*, = *noeras* (zie *toeras*), doorzijgen; *disaring*; *saringan*, maar inz. *panjaringan*, zeef of derg. dienende om door te zijgen, filtreer, vergiettest.

**SARINING-GAMPANG**, naam van zekere *djampe.*

**SARIP** (Ar., sjarif, edele, verhevene), erfelijke titel der afstammelingen van Hasan, den oudsten zoon van Ali, scherif.

**SARIRA**, = 't meer gebr. *salira.*

**SARIRI**, = *pasaran*, lijkbaar.

**SARISIT**, naam van een groote vlieg die zich gaarne op krengen zet.

**SARIWOET**, ngbr.; *njariwoet*, stelen bij gelegenheid van een feest, in volksgewoel, bij brand, enz., rollen; *disariwoet.*

**SARODJA** (Skr., saroja, een lotus), naam van een soort *pagĕr* of heining, inz. ijzeren hek. (Vgl. *tadjoeg* I.)

**SAROE**, gelijk, overeenstemmend; ook:

in elkaar loopen, ineenvloeien (b. v. de letters voor de oogen van iemand die zwak van gezicht is); *teu saroe djeung ati*, niet bevallen, niet aanstaan; *njaroe*, ong. = *njamar*, iets bedekt zijn, zich anders voordoen dan men is, zich vermommen; *kasaroe*, 1. bij vergissing doen of gedaan hebben; ook: iemand voor een ander aanzien; 2. z. v. a. *kaboeroe*, plotseling, eensklaps.

**SAROEBANG**, een soort van keurslijf. P.

**SAROEMAH** (uit *sa* en *roemah*, hetzelfde huis bewonen), ong. = *koesoemah*, zie ald.; *njaroemah*, een geest in zich hebben, door een waarzeggenden geest bezeten zijn, met geesten omgang hebben of houden; *doekoen noe sok njaroemah*, een *dōekoen* die met geesten omgang heeft; *toekang njaroemah*, iemand wiens bedrijf het is met hulp der geesten ziekten te genezen, enz.; *kasaroemahan*, ong. = *kasoeroepan*, door een geest bezeten zijn; *dadakoe kasaroemahan*, voorgeven door een geest bezeten te zijn.

**SAROENG**, I. overtreksel, foedraal, scheede, koker. (Vgl. *sarangka* en *sasaroeng*.)

II. Ngbr. (vgl. *serong*); *kasaroeng*, dwalen, in dwaling verkeeren, verdwaald zijn; *elmoe noe kasaroeng*, dwaalleer. (Vgl. *mabal*.)

**SAROENGTANGAN** (Mal.), handschoen, handschoenen.

**SAROENI**, I. naam van een plant, de Roomsche kamille; *oraj santja saroeni*, naam van een *santja*-soort.

II. (Perz.), naam van een blaasinstrument, soort hobo of klarinet.

**SAROESOET**, = *koesoet*, in de war, verward zijn, met elkander ongenoegen hebben of overhoop liggen; *moelih saroesoet*, heengaan uit oorzaak van ongenoegen.

**SAROEWA**, zie *roewa*.

**SAROMPET** (Z.-B.), naam van een zee- en riviervisch, = *kompa* en *bĕrod*.

**SARON**, een deel van de *gamĕlan*, nl. de metalen stoven, naast elkander op een hol voorwerp liggende en die bij het bespelen verschillende geluiden voortbrengen.

**SARONDENG**, voll. *sambal sarondeng*, fijngekerfde *kalapa* (d. i. hier het aanzetsel aan den wand der noot), gebakken met olie en suiker of met andere bijmengsels, en dienende tot *sambal*.

**SARONI**, = 't meer gebr. *saroeni*.

**SAROSOPAN**, ongelijk (van aard, kleur, wasdom, rijpheid, enz.).

**SAROWOK**, = *sosowak*, schreeuwen.

**SAROWONG**, = *gorowong*, uitgehold (z. a. b. v. het rijstblok). P.

**SARSAN**, hetzelfde als *sarejan*, zie ald.

**SARSILAH** (Ar., salsilat), geslachtlijst. (Vgl. *sadjarah*.)

**SARSOEP**, verkl. met *ka loewar-asoep*, uit- en ingaan.

**SARTA** k., *sarĕng* l., en, met, tevens, zoomede; *hanteu sarta*, zonder; *soemarta*, ook, en ook, daarenboven; *kasartaän*, gepaard gaan met, vereenigd zijn met.

**SARWA** (Skr.), hetzelfde als *saroewa*, gelijk, gelijkelijk, evenzeer; *sing sarwa* of *singsarwa*, de een zoowel als de ander, het een zoowel als het ander, allen gelijkelijk of evenzeer; *sing sarwa aloes*, alles of allen even fraai, het een even fraai als het ander; *singsarwa geus djadi anjar*, het is alles nieuw geworden.

**SASAÄK**, verscheuren, of wel: al maar verscheuren; *njasaäk*, van een mensch of dier: (een mensch, dier of ding) in woede in stukken scheuren, verscheuren; *disasaäk*. (Vgl. *soĕk*.)

**SASAB** (vgl. *sasar* en *saroeng* II.), dwalen, dolen, verdwalen, in dwaling verkeeren, in de war, verdwaald; ook: dwaling; *djalma sasab*, een verdwaald mensch; *njasab*, geraken op een plaats waar men niet wezen moet, verdwalen; (in het spreken of leeren) van den weg af zijn, in de war zijn, dwalen; *elmoe njasab*, dwaalleer [ook *elmoe mabal* genoemd]; *kasasab*, van den weg-, uit den koers geraakt, verdwaald zijn; *njasabkeun*, iemand tot dwaling brengen, doen dwalen; *njasabkeun diri sorangan*, zichzelven doen dwalen, zichzelven misleiden; *disasabkeun*; *panjasaban*, dwaling, oorzaak van dwaling, verleiding.

**SASADJEN**, zie *sadji*.

**SASAG**, een voorwerp van gespleten bamboe, open gevlochten, of ook wel een stuk dergelijke bamboe; *disasag*, met *sasag* belegd worden; *disasagkeun*, tot *sasag* gemaakt worden.

**SASAGON**, zie *sagoe*.

**SASAH**, I. dat wat men uitknijpt om het vocht er van te bekomen. (Vgl. *hampas*.)

II. Naam van een boom (*tangkal sasah*) welks schors men bij het roodverven bezigt.

**SASAHAT**, hulpw. tot versterking van een gebod (ong. = *poma-poma*); *sasahat toeloengan*, help hem zonder mankeeren, gij moet hem volstrekt helpen; *sasahat oelah hanteu tjalik*, gij moet absoluut komen; *sasahat oelah teu dibere*, gij moogt niet nalaten het mij te geven; *oelah hanteu sasahat*, zonder mankeeren moeten.

**SASAK**, brug van bamboe of hout. (Vgl. *djambatan* en *tjoekang*.)

**SASAKA**, I. = *poesaka*, erfstuk, vaderlijke erflating.

II. (Gal., volgens R. A. Kern), titel van de dorpsbestuurders buiten 't dorpshoofd.

**SASAKALA**, zie *kala* I.

**SASALAD**, ong. = *pagĕboeg*, plaag, een heerschende ziekte, epidemie; *oesoem sasalad moerijang*, een tijd of de tijd dat koortsen heerschen. (Zie ook *paragan* bij *parag*.)

**SASALON** (Kad., eig. Jav. van saloe), = *babalean* (zie *bale*), een kleine rustbank, klein rustbed.

**SASAMAJAN**, ieder zijn eigen weg gaan maar met éénzelfde doel; *leumpang sasamajan, djoewal-meuli papatoengan*, op gezegde wijze reizende voor gemeenschappelijke rekening handeldrijven [waarvan men zegt: *sok goreng toengtoengna*, d. i. een slecht einde hebben, omdat ieder zijn eigen zin heeft en volgt]; ook heeft deze uitdr. wel den zin van: samen op weg gaan maar onder weg scheiden, samen beginnen maar daarna van elkander gaan.

**SASAMPOER**, verkl. met *karembong leuwih pandjang, anoe sok diboelat-beulit kana birit awewe anjar orokan*, d. i. een zeer lange *karembong*, gelijk men gewoon is te winden om het onderlijf eener kraamvrouw.

**SASANA** (Skr., çâsana), bevel, gebod. P.

**SASANARI** (Buit.), = *sasari*, zie ald.

**SASANGKLĔNG**, ong. = *tĕlĕngĕs* en *dĕdĕglĕr*, en verkl. met *taja ras-rasan*, vermetel, driest, roekeloos, ruw, woest, wreed.

**SASAP**, ngbr.; *njasap*, gelijk- of vlak- maken (b. v. *bilik*), met den grond gelijkmaken, bij den grond afslaan; *disasap*; *njasapan*, afhakken, (een geslacht beest) klein houwen; *disasapan* (P.).

**SASAR**, I. = *sasab*, dwalen, ronddwalen, uit den koers zijn, verdwaald; ook: van streek zijn (van iemands hoofd), niet wel bij 't hoofd, zot, in de war, delireeren, ijlen, wartaal spreken (*lain piomongeun dipiomong*), van zijn zinnen beroofd, uitzinnig, waanzinnig, zinneloos; *kasasar*, uit den koers geraakt, verdwaald zijn; verder: dwalen, in de war zijn; *hate kaoela asa kasasar*, het is mij of mijn gemoed in de war is; *njasarkeun*, doen dwalen, op een dwaalspoor brengen; *disasarkeun*.

II. Ngbr.; *njasar*, voelen, aanvoelen, betasten, bevoelen; ook: beproeven (b. v. een *elmoe* of leer); *soesoer-sasar*, al maar voelen of bevoelen; *sasaran*, g. w.; *njasaran*, bevoelen, betasten; *njasaran diri*, zichzelven onderzoeken; *panjasar*, onderzoek, zelfbeproeving; *koedoe asak nja panjasar*, ge moet uzelven rijpelijk onderzoeken. (Vgl. *panasaran*.)

**SASARAP**, kleed of iets anders (b. v gras of *dangdaoenan*) om onder iemand of iets te leggen, er iets op te plaatsen of erop te gaan zitten, onderlegger; *disasarap*, gespreid of uitgespreid worden onder iemand of iets (om daarop geplaatst te worden of er plaats op te nemen), onder zich hebben, zitten of liggen op; *disasarapkeun*, als *sasarap* onder iemand gelegd worden.

**SASARI** (vgl. *ari-ari* I.), dagelijks (dagelijksch), alledaagsch, gewoonlijk, gewoon, in den regel, doorgaans; *adat sasari*, dagelijksche gewoonte, vast gebruik; *koemaha adat sasari*, overeenkomstig de vaste gewoonte; *oelat maneh hanteu tjara sasari*, uw gelaat is niet als gewoonlijk; *papakean sasari* of *noe dipake sasari*, iemands dagelijksche (daagsche) kleeding.

**SASAROENG**, lederen hoofdstel. (Vgl. *saroeng* I., *sĕsĕr* II. en *borongsong*.)

**SASA-SISI**, zie *sisi*.

**SASAT** (Skr., sâksât), gelijk als, zooveel als, staat gelijk met, 't is hetzelfde als, alsof, als ware het, quasi; *hiroep sasat geus hilang*, zijn leven is als ware hij reeds dood; *sasat dipasrahkeun nagri*, in schijn had hij de stad overgegeven; *sasat hanteu naoer kaheman*, het zou zijn alsof wij ondankbaar waren; *njasat*, 1. = *sasat*; 2. z. v. a. *kadongdora* (zie ald.); *njasat masih keneh hamham*, 't is te begrijpen dat men nog in twijfel verkeert.

**SASATE**, stukjes rauw vleesch, gekruid, aan een bamboestokje (*tjotjolek*) geregen en vervolgens over het vuur gebraden.

**SASAWI**, mosterd; ook: het mosterdzaad, voll. *siki sasawi*; *sagĕde siki sasawi*, zoo groot (klein) als een mosterdzaadje.

**SASE** (Bad.), = *bilik*, bamboezen wand. P. (Vgl. *sisi*.)

**SASIH** ('t Jav. sasi, Skr. çaçî), l. van *boelan*, maan, maand.

**SASMITA** (Skr.), verkl. met *misil* en *tanda*; zie deze woorden.

**SASTRA** (Skr., çâstra), = *toelis*, schrift.

**SATAK** (Z.-B.), = *atak*, zie ald.

**SATIJA** (eig. Mal., 't Skr. satya), getrouw.

**SATJOENG**, I. z. v. a. *tjitjiptan*, iets slechts in schijn zijn; *loetoeng satjoeng*, slechts in schijn een aap zijn. P.

II. Z. v. a. *angkĕr*, zie ald. P.

**SATO** (Skr., sattwa, een dier, een wezen), dier, beest (inz. viervoetig dier, vgl. *barahala* en *hewan*); *sasatoan*, gedierte, allerlei dieren of beesten.

**SATOA** (Skr., sattwa), dier, de dieren. Zie 't meer gebr. *sato*.

**SATOE** (Mal.), = *hidji*, één; bep. gebezigd in *poekoel satoe*, één uur, om één uur [waarvoor men nergens *poekoel hidji* zegt].

**SATRIJA** (Skr., ksattriya, iemand van de kaste der krijgslieden), ridder, edelman,

krijgshaftig man, krijgsman; ook wel titel van de zonen van voorname hoofden; *samping* (of *totopong*) *satrija*, z. v. a. *samping* (of *totopong*) *pangaloesna*, fraaiste sarong of hoofddoek; *kasatrijaän*, krijgsgewaad.

**SATROE** (Skr., çatru), in den regel gelijk maar soms eenigszins l. van *moesoeh*, vijand, tegenpartij, tegenstander; *djagasatroe*, (in den ouden tijd) titel van een beambte van de *paseban*, staande onder den *djanggol*; *njatroe*, iemand vijandig zijn, jegens iemand vijandschap plegen; *disatroe*; *njatroean*, iemand vijandig behandelen; *disatroean*, vijandig of als vijand behandeld worden; *sasatroean*, met elkander in vijandschap zijn of leven.

**SATYA** (Skr.), ook *sĕtya*, verkl. met *bĕrĕsih*, rein (van hart); *prasatya* of *pĕrsĕtya*, reine bedoeling, loutere gezindheid, louterheid; verder: verschooning vragen (inz. aan zijn betrekkingen, op *Lĕbaran*).

**SAWAB**, = 't meer gebr. *sabab*.

**SAWADINA**, I. l. van *sakalian* en = *samalihna*, tevens, te gelijk, te gelijker tijd, meteen doen; ook: voor het geval dat, ingeval dat; *sawadina ngoeninga*, en tevens deel ik mede; *sawadina mihatoer*, en te gelijk vertelde hij, dat enz.

II. (Van het Jav. wĕdi, vrees) uit voorzichtigheid, uit behoedzaamheid, er mocht eens iets gebeuren.

**SAWADJAR**, of *sawadjarna*, gewoon, niet bijzonder; op de gewone-, dagelijksche manier (b. v. zich kleeden of gekleed zijn); eenvoudig, onopgesmukt.

**SAWAH** k., *serang* (doch niet algemeen) l., rijstveld dat kunstmatig bevloeid wordt (vgl. *hoema*); *oraj sawah*, een tamelijk groote en niet schadelijke slangensoort; *njawah*, een *sawah* bebouwen, zich op *sawah*-bebouwing toeleggen; *ahli njawah*, rijstbouwer, rijstplanter; *sasawah*, de rijstbouw op *sawah*'s; ook: zich op zoodanigen rijstbouw toeleggen; *panjawah* k., *panjerang* l., beheerder van iemands rijstvelden; *pasawahan*, een complex *sawah*-velden.

**SAWAL** (Ar., sjawal), de tiende Mohammed. maand, voll. *boelan Sawal* [ook *Doelhidjah* geheeten]; *njawalan*, de eerste zes dagen van Sawal vasten [onverplicht, maar verdienstelijk, *soenat*, als toevoegsel, *njamboeng*, tot de verplichte vasten van Ramadan].

**SAWALA**, ook wel *soewala*, tegenspraak, verzet; ook: verschillen, verschil; *taja noe sawala*, bij niemand vond dat tegenspraak, niemand verzette er zich tegen; *njawalaän*, iemand (met woorden) tegenstaan, zich tegensprekende tegen iemand verzetten; *haram anak teh njawalaän ka parentah indoeng-bapana*, het is (van Gods zijde) niet geoorloofd dat kinderen zich tegen hun ouders verzetten.

II. (Z.-B.), de zeekomkommer of tripang.

**SAWAN**, stuip, een stuip hebben.

**SAWARGA** (Skr., swarga), de hemel (woonplaats van God, de engelen, enz.; zie ook *loka* en vgl. *langit*); *ahli sawarga*, hemelbewoner, hemeling; ook: hemelschgezind mensch; *djalan ka sawarga*, de weg naar den hemel; *njawargakeun*, in den hemel brengen; *dika-sawargakeun*, in den hemel gebracht worden. (Vgl. *sawargi*.)

**SAWARGI** (vgl. *sawarga*), zaliger; *rama sawargi*, (uw) vader zaliger.

**SAWAT**, I. naam van een soort *batik*. (Zie ook *tjoemangkirang*.)

II. *Njawat*, in een hol, grot of derg. gaan om te visschen (*lintar*); *disawat*.

**SAWAWA**, verkl. met *gĕde-loehoer*, (van iemands gestalte) groot en dik, corpulent, zwaargebouwd.

**SAWAWI**, ook wel eens *soewawi*, een toeroep, = *rampes* en *hade*: goed! best! het is goed! *njawawikeun*, op iets „ja!" of „goed!" zeggen.

**SAWE**, I. (Z.-B.), = *awe*, zie ald.

II. (Kad.), z. v. a. *tjiri*. (Zie *kijas* II.)

**SAWĔD**, de lederen band of band van rotantouw welke de *pasangan* (het juk of eig. de *sambilan* van het juk) bevestigt aan den hals van den buffel; *pĕtjat sawĕd*, de *sawĕd* is van den hals, d. i. de buffel is los, vrij, overdr. voor: de morgenstond, en tevens voor: jong, jeugdig. (Zie ook *goenoeng*.)

**SAWEN**, = *tjiri*, teeken, merkteeken, merk (inz. op een veld); in Kad. ook = *poepoehoenan* (zie *poehoen*); *njawen*, een teeken of merk plaatsen; *njawenan*, = *njirian*, iets van merkteekens voorzien, teekens uitzetten (inz. op een veld); *disawenan*.

**SAWER**, inslaan, het inslaan van den regen, inregenen; *njawer*, iemand bestrooien (b. v. een bruidspaar of een pas besneden kind) met geld, rijst vermengd met geldstukken, enz.; *disawer*; *panjaweran*, hetzelfde als *taweuran*, de strook grond rondom het huis [vallende onder het afdak].

**SAWEUJ**, = *taheunan*, wat dient om een dier te vangen, strik, knip of derg., inz. vogelnet, vogelstrik; *njaweuj*, een *saweuj* uitzetten; *toekang njaweuj*, iemand die van het strikken van vogels enz. zijn bedrijf maakt.

**SAWIJAH** (Ar.), voll. *napsoe sawijah*, een booze of boosaardige gemoedsgesteldheid, booze lust, lust tot boosheid.

**SAWIJAT**, hetzelfde als *sawijah*, zie ald.; *kasawijatan*, plaats der slechtheid, plaats voor de slechten.

**SAWISTRA**, ngbr.; *disawistrakeun* (*b. p.*), tot echtgenoote gegeven worden. P. (Vgl. *pawistri* en *istri*.)

**SAWITAN**, zie *wit*.

**SAWO**, zie bij *manila*.

**SAWOED**, hetzelfde als *abon* I., zie ald.

**SAWOENG** (Indr.), = *hajam*, kip (zoowel haan als hen); *njawoeng* (Z.-B.), = *ngadoe hajam*, hanen laten vechten, een hanengevecht houden.

**SAWOER**, ngbr.; *njawoer*, overstemmen (van zeker geluid door een ander); *disawoer*; *kasawoer*, = *karoengkoep*, overstemd, overschreeuwd.

**SAWOET**, het omkleedsel van een vruchtpit.

**SAWON** (Indr.), l. van *salah*, verkeerd, fout.

**SEBA**, een geschenk als teeken van onderwerping, tot eerbetooning, uit vrije beweging en op een onbepaald tijdstip gebracht; *njeba*, aan een vorst-, hoofd of ander superieur een zoodanig geschenk brengen; *njebakeun*, iets alzoo aanbieden; *njebakeun ka setan*, iemand aan den duivel overgeven; *disebakeun*; - *paseba*, aanbieding van een geschenk; verder: huldeblijk, geschenk; - *paseban*, 1. wat men aan een vorst enz. schenkt; 2. gebouw bij de woning van een vorst of Inlandsch hoofd, waar men zijn hulde komt betoonen; ontvangzaal, gehoorzaal, enz.; van daar gaan tevens de bevelen en dienstbrieven uit, terwijl politie- en andere dienstzaken daar worden geregeld en er ook de rechtspraak geschiedt. (Zie ook *watang*.)

**SĔBAR**, I. het zaaien door uitstrooien van zaad (vgl. *tĕbar*); *njĕbar*, zaaien, uitzaaien; *disĕbar*; *njĕbarkeun*, zaad uitstrooien, zaaien; *disĕbarkeun*; *kasĕbarkeun*, (onwillekeurig) gezaaid zijn of gezaaid liggen.

II. Ngbr.; *njĕbar*, iemand of iets overal zoeken; *ajeuna keur disĕbar*, hij wordt op dit oogenblik overal gezocht.

**SĔBAT**, l. van *sĕboet*, zie ald.

**SĔBE**, naam van een plant wier vruchten (eveneens *sĕbe* geheeten) men veel op *sadji's* gebruikt. (Vgl. *baranang*.)

**SĔBĔL**, akelig-, misselijk van smaak, neiging tot braken hebben, kwalijk of misselijk zijn; *matak sĕbĕl*, om er misselijk van te worden, walglijk; *sĕbĕl manah*, in zijn gemoed van iemand of iets walgen; *djalma kasĕbĕlan*, een misselijke-, walglijke kerel, iemand die als bij misselijkheid uitgebraakt is, een uitgeworpen of verworpen mensch.

**SĔBER**, 1. barsten, gebarsten (b. v. het uiteinde van een stuk bamboe; - 2. verkl. met *satĕngah sijeun satĕngah wani*, = *kĕder*, vreesachtig, versaagd; *kasĕber*, versaagdheid, vrees; *njĕberkeun*, iemand vreesachtig of versaagd maken, iemand het hart „week" maken, ontmoedigen; *disĕberkeun*.

**SĔBĔT**, handgauw.

**SĔBET** (vgl. *bĕset* en *sĕbit*), g. w.; *njĕbet*, aftrekken (b. v. de *loeloeb* van de buitenschors); *disĕbet*; *kasĕbet*, afgescheurd, met iets anbers afgetrokken; *njĕbetkeun*, iets aftrekken, afscheuren ergens van; *disĕbetkeun*.

**SĔBIT**, g. w.; *njĕbit*, openrijten (b. v. de huid), aftrekken (b. v. de schil van een onrijpe pisang, zoodat er van het vleesch aan de schil blijft zitten, of ook z. a. een oor of de ooren van het hoofd); verder: uiteentrekken, uiteenscheuren; *disĕbit*.

**SĔBLAK**, werkw. tusschenw. voor schrikken; *sĕblak Djaja teh reuwas*, Djaja schrikte, of: de schrik sloeg Djaja om het hart; *njĕblak*, ontstellen, schrikken, ontsteld, ontroerd, verslagen; *soemèblak*, ontsteld zijn (bij eenigszins langen duur), in ontroering verkeeren; *njĕblakkeun*, doen ontstellen, doen ontroeren; *disĕblakkeun*. (Vgl. *lĕnjap*.)

**SEBLOK**, ngbr.; *njeblok*, slaan tegen, tegen aanslaan (inz. de golven tegen het strand), water werpen tegen, wegspoelen, afspoelen; *diseblok*, afgespoeld-, weggespoeld worden; *kaseblok*, gezegd van iets (b. v. een schip) waartegen het water aanslaat, door de golven worden gebeukt; *njeblokkeun*, water op iemand of iets werpen, water tegen iets aan doen slaan of spoelen (b. v. de zee), iets met kracht uitwerpen; (van golven) een schip, wrakhout enz. op het strand werpen; *diseblokkeun*; *kaseblokkeun*, voortgezweept worden (z. a. door de golven), op het strand geworpen raken. (Vgl. *hembor* en *hembos*.)

**SĔBOEL**, weinig smaak hebben, flauw van smaak zijn (van tabak), voll. *bako sĕboel*. (Vgl. *obrog*.)

**SĔBOET** k., *sĕbat* l., het noemen of uitspreken van iets; ook g. w.; *njĕboet* k., *njĕbat* l., uitspreken, noemen, vermelden, roemen; *njĕboet djĕnĕngan Pangeran*, den naam des Heeren vermelden (roemen); *disĕboet*; *kasĕboet*, genoemd, vermeld, geprezen; ook: zoogenaamd; *sĕsĕboetan*, verkl. met *omongna bae, hanteu tĕgĕs*, d. i. lippentaal; *njĕboetan*, = *nataän*, na elkander opnoemen, opsommen; ook: bij 't opsommen van voorwerpen den klemtoon leggen op de achterste lettergreep der woorden, b. v. *lamp o e*, *med j a*, enz.; *disĕboetan*; *njĕboetkeun*,

iets vermelden, een naam geven, noemen, bij den naam noemen van; *disĕboetkeun*; *kasĕboetkeun hade*, een goede reputatie hebben; *panjĕboet*, het vermelden, vermelding.

**SĔBRAK**, het Holl. schabrak; idem.

**SĔBRANG**, de andere zijde of overzijde der zee (vgl. *peuntas*); *di sĕbrang*, aan de overzijde; *njĕbrang*, de zee oversteken; *panjĕbrangan*, plaats waar de overvaart pleegt te geschieden.

**SĔBRAT-SĔBROET**, zie *sĕbroet*.

**SĔBRET**, werkw. tusschenw. voor het met haast uit de scheede trekken van een zwaard of ander wapen (nader uitgedrukt door *njaboet* of *matĕk*); *sĕbret panas*, ong. = *hareĕng*, warmte uit- of afstralen (P.); *njĕbret*, den neus snuiten door beurtelings een der gaten met den vinger dicht te drukken, vgl. *njingsring* bij *singsring* (P.); *patingsalĕbret pĕdang*, van velen: ze hadden hunne zwaarden uit de scheede getrokken.

**SĔBRIT**, = 't meer gebr. *sĕbroet* en *sĕmproeng*; zie ald.

**SĔBROET**, 1. opslaan (b. v. een hengel); 2. ook *salĕbroet*, het uiteenvliegen (z. a. door den wind), uiteenstuiven, uiteengevlogen; *tingsalĕbroet*, alles door elkander stuiven, uiteenstuiven, verstuiven, wegstuiven (b. v. de dingen dezer wereld op den oordeelsdag); *njĕbroet*, verkl. met *leumpang ngagĕntak*, met een vaart loopen, loopen met een niet te stuiten vaart (ook van een schip); *sĕbrat-sĕbroet*, van een menigte: in woeste vaart voortloopen of voorthollen; *pasalĕbroetan*, links en rechts door elkander stuiven of vliegen (van menschen, enz.).

**SĔBROT**, I. het met kracht uitspuiten, enz.; *njĕbrot*, met kracht uitspuwen, uitsnuiven (z. a. uit den neus), met kracht uitstroomen of uitspuiten, gutsen (z. a. bloed uit een wond); *njĕbrotkeun*, iets met kracht uitspuiten (b. v. uit mond of bek), doen uitstroomen; *disĕbrotkeun*.

II. Dief die iets wegneemt wat men aanheeft of gebruikt; *njĕbrot*, z. v. a. *njajab* (zie *sajab*), wegpakken, grissen, wegnemen, wegstelen, kapen; *disĕbrot*; *kasĕbrot* (vgl. *sĕbroet*), medegevoerd door een harden wind, weggestormd; *kasĕbrotan*, bestolen (op gezegde wijze).

**SĔD**, werkw. tusschenw. voor: opschuiven, inschuiven (nader uitgedrukt door *sĕd*); *sĕd rada pondok*, een weinig korter, maar daarentegen *sĕd rada pandjang*, een weinig langer.

**SEDA**, = *poepoes* en *palastra*, overlijden, overleden.

**SĔDĔK** (vgl. *dĕsĕk*, *sĕsĕk* en *sĕlĕk*), het gebeuren van iets éér iets anders, dat voorgenomen was of verwacht werd, kan of kon worden volvoerd, vlak van te voren, in den weg komen (vgl. *manten*); *sĕdĕk kaboeroe*, achterhaald worden (eer men zijn doel had bereikt); *sĕdĕk ngalahir*, spreken (vóór een ander die iets zeggen wilde dat doen kon); *sĕdĕk bejak*, op, dood, b. v. soldaten (eer men er zijn voordeel mede heeft kunnen doen); *njĕdĕk*, naar boven werken (z. a. b. v. winden of wormen in het lichaam), opkruipen, opweiken tegen de keel, benauwen, opstijgen van het bloed, op 't punt zijn van in toorn uit te barsten; ook: iets onverwachts opvragen (b. v. uitgeleend goed); *disĕdĕk*, gedrongen-, opeengedrongen-, benauwd worden; *kasĕdĕk*, 1. = *sĕdĕk*; 2. achterhaald-, ingehaald-, overvallen worden of zijn, in 't nauw gebracht-, vastgezet zijn; - *sĕsĕdĕkan*, geval van nood; *leuït mah keur sĕsĕdĕkan bae*, de rijstschuur werd pas aangesproken in geval van nood; - *njĕsĕdĕk*, in 't nauw brengen (b. v. door redeneering), vastzetten, pressen; *disĕsĕdĕk*; *njĕdĕkkeun*, heendrijven, heendringen, op iemand aandringen, iemand dringen of verdringen; *disĕdĕkkeun*; *kasĕdĕkkeun*, gedrongen worden of zijn, in 't nauw of in de engte gedrongen zijn, vastgezet zijn; *silih-sĕdĕkkeun*, elkander dringen, samendringen; *pasĕdĕk-sĕdĕk*, of *pasĕsĕdĕk*, hetzelfde.

**SĔDĔNG**, middelmatig (z. a. b. v. tusschen hoog en laag in), gemiddeld, voldoende; *sĕdĕng oemoerna*, hij (zij) is van middelbaren leeftijd; *sĕdĕng boewahna*, de vruchten zijn voldoende rijp; *sasĕdĕngna mangsa*, voor een middelmatigen tijd; - *nĕdĕng*, de tijd voor of van iets (b. v. van zeker soort vruchten, d. i. als ze er zijn of rijp zijn); ook de tijd dat de rijst rijp is; *keur nĕdĕng djadina*, reeds flink opgeschoten zijn; *mangsa nĕdĕng moesimna*, als de tijd van rijp-zijn gekomen is. (Vgl. *meudjeuhna* bij *eudjeuh*.)

**SĔDĔP**, geurig, welriekend, verkwikkelijk, prettig, lekker, aangenaam (zie ook *malĕm*); ook = *sĕnĕng*, l. van *rĕsĕp*, lust of behagen scheppen in; verder l. van *beuki*, gaarne lusten; *matak sĕdĕp*, een aangenamen geur verspreidend, genot of genoegen veroorzakend; *kasĕdĕp*, = *kasĕnĕng*, l. van *kabeuki*, dat waarvan men veel houdt, wat men gaarne lust, lievelingsspijs, enz.; verder: lust, genoegen; *dianggo kasĕdĕp*, behagen hebben of scheppen in.

**SĔDET**, zich iets aantrekken, gevoelig worden over een beleediging; *soemĕdet*, hetzelfde. (Vgl. *sĕdot*.)

**SĔDIH**, 1. (Buit. en Tjiandj.), = *prihatin*, droevig, verdrietig, ontstemd, onaange-

naam gestemd over; *sĕdih pikir*, droevig gestemd, ontstemd; - 2. (Band. en Soem.) = *ngewa*, een afkeer hebben van; verder: kommer, leed, hartzeer; - *kasĕdih*, 1. kommer, verdriet, leed; 2. = *kangewa*, afkeer.

**SĔDJA** (Skr., sâdhya), plan, doel, voornemen; verder: van plan zijn, het voornemen hebben; ook: ten einde; *soemĕdja* s. (tegen een meerdere), van voornemen zijn, het voornemen hebben; - *nĕdja* en *sinĕdja*, het voornemen hebben, van plan zijn; *noe disĕdja*, hetgeen bedoeld-, beoogd wordt, ten doel hebbende; - *pisĕdja*, ngbr.; *misĕdja*, bedoelen; *dipisĕdja*, bedoeld worden; *disĕdjakeun*, bij of met iets doelen op, iets doen met het oog op of voor; - *panĕdja*, maar doorgaans *pasĕdjaän*, voornemen, doel, plan.

**SĔDJAK**, wijze, manier, mode, trant (b. v. van lezen of van zich te kleeden).

**SEDJEN** k., *sanes* l., ander, een ander, anders, verschillend, anders zijn; *sedjen badan, toenggal nijat*, onderscheiden van lichaam, maar van hetzelfde gevoelen; *sedjen-sedjen*, onderscheiden van elkander, verschillend; *sedjen-sedjen ĕnggon*, onderscheidene plaatsen. (Vgl. *lijan*.)

**SĔDOEH**, ngbr.; *njĕdoeh*, koffie zetten door heet water te gieten op gestampte (of gemalen) koffie in een kopje; *disĕdoeh*.

**SĔDOET**, een harden wind land. (Vgl. *hitoet*, enz.)

**SEDOK**, dial. voor *tjedok*, zie ald.

**SEDONG**, ong. = *sodong*, uitgegraven plek of uitholling (z. a. in den wal of in een helling); *njedong*, een hol of uitholling vormen; ook: een plek open laten (z. a. in een graf de plaats waar het lichaam rust).

**SĔDOT**, het snel rukken aan, het snel voortgaan (z. a. van een spoortrein), het snel voortschieten, in volle vaart zijn; *tingsarĕdot* (Kad.) een schietende pijn (in een zweer, in het oog, enz.); *njĕdot*, een ruk ergens aan doen, rukken, wegrukken; ook: krachtig stroomen of afstroomen (z. a. water langs een helling); *soemĕdot*, = *soemĕblak*, ontstellen, ontroeren, ontsteld, ontroerd.

**SEËL**, voll. *hoĕ seĕl*, naam van een soort rotan; *seĕleun*, (van den buik) zeer doen, z. a. van iemand die lang gelachen heeft. (Vgl. *seueul*.)

**SEËNG**, een (meest) koperen voorwerp met vrij nauwen hals, soort ketel of goteling, ter koking van het water waarboven de rijst wordt gaargestoomd tot *kedjo* [de rauwe rijst wordt daartoe gedaan in een *haseupan* en deze wordt vervolgens op (in) de opening der *seĕng* gezet]. Vgl. *dangdang*.

**SEËP**, 1. van *bejak*, op, op zijn, ten einde zijn; *njeĕpkeun*, iets opmaken; *diseĕpkeun*.

**SEËR**, I. ngbr.; *tji-seĕr*, of *tji-kaseĕr*, = *tji-sotja*, 1. van *tji-panon*, traan (van het oog).

II. Ngbr.; *bango-seĕr* (N.-B.), waarsch. dezelfde vogel als *bango saïr*, pelikaan. (Zie ook *seser*.)

**SEËT** (Soem.), = *seĕp*, zie ald.

**SEG**, = *heg* en *seug*, ga je gang! goed! fluks! ras! schielijk! verder: hierop, daarop, vervolgens, toen; *seg geura malĕs!* fluks (of goed), vergeld het! *ari seg diïnoem*, toen het daarop gedronken werd; *geus kitoe koe nabi seg dipariksa*, vervolgens werd hij door den profeet ondervraagd; - *seg-seg*, haast je wat! schielijk! ras! doe het ras! gezwind! verder: gezwind doen, zich haasten; *koedoe seg-seg seg-seg*, ge moet u zeer haasten; *saregseg*, snel, haastig, rad (b. v. spreken).

**SEGAG**, ngbr.; *njegag*, bijten (van een hond); *disegag*.

**SĔGAH**, 1. van *soegoeh*, zie ald.

**SEGAH**, verkl. met *pĕpĕgatan sakeudeung*, tijdelijk afstand doen van zijn vrouw (tijdelijk *njĕrahkeun*), waarbij deze voor eenigen tijd naar hare familie gaat; tijdelijke scheiding van echtelieden [uit bijgeloof, of om een ziekte, armoede of andere plaag te overwinnen; binnen drie maanden en tien dagen *beunang diroedjoe deui*, d. i. kan de man haar terugnemen; zoo niet, dan *koedoe kawin deui*, d. i. moeten ze weer voor den *panghoeloe* huwen].

**SĔGAH-SĔGEH**, zie *sĕgeh*.

**SĔGAK**, maar doorgaans *njĕgak*, brandend heet smaken (van peper); verder: prikkeling in den neus, veroorzaakt door tabaksrook enz.

**SĔGEH**, het zagen op de borst bij de ademhaling van een aamborstig mensch; *sĕgah-sĕgeh*, aanhoudend zagen op de borst.

**SEGEL**, het Holl. zegel; idem (vgl. *tjap*); *soerat segel*, brief op zegel, gezegeld papier; *njegelan*, zegelen; *disegelan*.

**SEGENG** (Z.-B.), een soort van krijgsdans of spiegelgevecht, dat door eenige jongelieden op de *aloen-aloen* uitgevoerd wordt.

**SĔGĔR**, frisch, wel, frisch zijn, zich wel gevoelen, verfrischt, verkwikt, opgefrischt; *sĕgĕr deui*, weer frisch zijn; *njĕgĕran*, verkwikken, verfrisschen; *disĕgĕran*; *njĕgĕrkeun*, frisch doen zijn, verfrisschen, verkwikken, zich met spijs enz. versterken; *disĕgĕrkeun*; *kasĕgĕran*, het frisch zijn, het verkwikt zijn, verfrissching, verkwikking.

**SEGET**, g. w.; *njeget*, (van een dier) bijten aan, afbijten, bijten aan den kant (b. v. aan de schors van een boom), bijten aan

de oppervlakte van den grond (z. a. b. v. een paard); *diseget*; *njegetan*, het herhaald. of aanhoudend doen van *njeget*, afeten (b. v. gras door een paard); ook: afkluiven (een vischgraat, een maïskolf, enz.); *disegetan*.

**SĔGOEK**, nab. van het geluid van een *koletjer* tegen den wind in; *njĕgoek*, zoodanig geluid maken.

**SĔGOER**, = *sĕgor*, zie ald.

**SĔGOET** k., *agĕm* l., ferm, flink, van zessen klaar, zich goed voordoen, welgemaakt, welgekleed, welbespraakt, welluidend; *sĕsĕgoetanan*, zich het air geven van *sĕgoet* te zijn, de houding van een flink mensch aannemen; *njĕgoetkeun*, zich ferm voordoen, goed voor den dag komen; (in het spreken) duidelijk en met den juisten toon de woorden uitspreken; *disĕgoetkeun kĕtjapna*, de woorden werden duidelijk en met den juisten toon uitgesproken.

**SEGOG**, ngbr.; *njegog*, (van water, inz. van de zee) in het land dringen, een inham of baai vormen; *segogan*, of *sesegogan*, inham, kleine bocht of baai. (Vgl. *lengkong*.)

**SEGONGAN** (Gar.), = *segogan*, zie *segog*.

**SĔGOR**, het blazen, brieschen of snorken; *njĕgor*, tegen iemand brieschen of snauwen; ook: blazen, snorken; *sĕsĕgor*, blazen (met den neus), snuiven, brieschen (van een paard); verder: snorken, grommen, snauwen, grauwen, gesnuif, geblaas. (Vgl. *sĕntak* en *gĕbes*.)

**SĔGRAK-SĔGROEK**, zie *sĕgroek*.

**SĔGRAK-SĔGROK**, zie *sĕgrok*.

**SĔGREK**, het snorken, gesnork; *njĕgrek*, een gesnork aanheffen, snorken. (Vgl. *kerek*.)

**SĔGROEK**, werkw. tusschenw. voor: in tranen uitbarsten, gaan huilen, het op een huilen zetten (nader uitgedrukt door *tjeurik* k., *nangis* l.); *njĕgroek*, uitbarsten in tranen, „een keel opzetten"; *soemĕgroek*, snikken; *ngadjawab bari soemĕgroek*, hij antwoordde snikkende; *sĕgroek-sĕgroek*, knorren (z. a. een varken); *tingsalĕgroek*, van velen: in tranen uitbarsten, luide snikken; *sĕgrak-sĕgroek*, hevig of aanhoudend snikken; *sĕgroek-sĕgroekan*, of *sĕsĕgroekan*, hevig snikken.

**SĔGROK**, knorren (van een varken); *sĕsĕgrok*, aanhoudend knorren, geknor; *sĕgrak-sĕgrok*, telkens of aanh. knorren, snorken; *ngĕgrokan*, (van een varken) tegen iemand knorren; *disĕgrokan*.

**SEH** (Ar., sjech of sjaich, grijze, oude), titel van *pandita*'s, en ook van *goeroe*'s of Mohammedaansche leeraars.

**SEHAT** (Ar., tsihat), gezond, welvarend (te verg. met *tjageur* en *waloeja*); *sehatan*, = *mĕndingan*, iets beter, beterende, beterschap; *njehatkeun*, verbeteren wat niet goed of onvolmaakt is, wegnemen wat een gebrek is; *disehatkeun*.

**SEJAH**, ruischen (b. v. te velde staand koren, de toppen der boomen, enz.), murmelen (z. a. een stroomend water), geruisch, gemurmel; *soemejah*, 1. ruischen, murmelen; 2. iemand voorkomend en vriendelijk ontvangen, hem sprekende aangenaam bezighouden; in 't alg. = *akoean*, gul, minzaam, voorkomend, innemend, welwillend; *soemejah manis*, minzaam, vriendelijk; - *sesejah* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**SEJAK**, of wel *njejak*, knetteren (bij het verbranden, het uitstrooien van grind, enz.). P.

**SEJOR**, het geluid van het vallen van kleine harde dingen (z. a. koffieboonen of rijstkorrels) op planken of op iets anders dat hard is.

**SEJOT**, = *sijĕr* en *sĕmproeng*, voortschieten, voortvliegen (b. v. een boot of een pijl), door de lucht vliegen of snorren, door het water schieten; ook z. v. a. fluks; *soewat-sejot*, heen en weer schieten of snorren.

**SĔK**, werkw. tusschenw. voor: dood nedervallen; *soek-sĕk*, nú een dàn een-, of de een na den ander dood nederstorten; *soek-sĕk paeh*, ze vielen de een na den ander dood neder; *soek-sĕk patingdjaloengkir*, ze tuimelden na elkander dood ter aarde.

**SEKA**, g. w.; *kain seka*, vaatdoek, stofdoek, droogdoek; *njeka*, afvegen, omdrogen, afdrogen, uitvegen (met een doek); *diseka*. (Zie ook *bĕrseka*.)

**SĔKAR**, 1. poëtisch voor *kĕmbang*, bloem, bloesem (zie ook *soehoen*); *lalajoe-sĕkar* (lett. verwelkt als een bloem), half versleten, halfsleten (van een kleedingstuk; 2. de asch van een sigaar of *oedoed*; ook: dat wat van een lampepit of kousje verbrand is (vgl. *tjalatjah*); *wadah sĕkar*, aschbakje; - *sĕsĕkar*, de bloem-, het puikje van iets.

**SEKE**, I. = *siki*, zie ald.

II. Zijtak van een rivier, kleine rivier of beek (*soesoekan leutik*), bijstroompje, uitlooper van een stroom; ook: klein *sawah*-bed (naast een grooter), bijbed.

**SĔKĔL**, vast in elkander zitten, een vasten klomp vormen (b. v. rijst); ook: een stevig, sterk mensch.

**SEKE-SELER**, zie *seler*.

**SEKĔT** (Jav.), = *lima poeloeh*, vijftig.

**SĔKIN** (Ar., sikkien), dolkmes.

**SĔKOEL**, voll. *djagong sĕkoel*, naam van een maissoort.

**SĔKON**, het Holl. seconde; idem.

**SĔKOT**, het Holl. schout; idem, politiehoofd.

**SĔKROEP**, het Holl. schroef; idem; *njĕkroep*, inschroeven; *disĕkroep*.

**SEKSEK**, ngbr.; *njeksek-njeksekkeun*, grove woorden bezigen. P.

**SĔLA** (vgl. *asĕl* en *sela* III.), tusschenin, tusschenruimte; *sĕla ramo*, tusschen twee vingers; *sĕla mangsa*, tusschen de twee moessons, de kentering; *sĕla-sĕla*, of *sĕsĕla*, tusschenruimte, doortocht, doorgang; *mangsa sĕsĕlana*, de tijd tusschen de beide moessons in, tusschentijd; *njĕla*, tusschendoor gaan, door het midden (b. v. van een schare) gaan; *taja geusan njĕla*, geen weg hebben om er tusschendoor te gaan; *disĕla*, in de rede gevallen worden. (Vgl. *sĕlang*.)

**SELA**, I. (Port., sella), zadel; *njeladn*, zadelen; *diseladn*. (Vgl. *dangdan*.)

II. (Skr., çilâ, steen), = *batoe*, steen, inz. rotssteen.

III. *Njela*, holte of verbinding tusschen twee bergen of bergtoppen (op een zadel gelijkende en door ons soms aldus genoemd); ook gebruikt in samenst. met *boemi*, zie ald. (Vgl. *sĕla*.)

**SĔLANG** (vgl. *sĕla*), tusschenin, tusschenruimte, tusschentijd; *sĕlang-sĕlang*, tusschenin, in den tusschentijd, tusschenpoos, een tusschenpoos of rusttijd hebben, ter afwisseling (b. v. doen); *njĕlang*, iets even laten rusten (om wat anders te doen), tijdelijk afbreken of vervangen; ook: dralen, toeven; *disĕlang*, afgebroken-, onderbroken worden (om eerst iets anders te doen); *oelah disĕlang*, of *oelah sok disĕlang*, draal-, toef- of wacht er niet mede, stel het niet uit, doe het zonder verwijl; *kasĕlang*, tusschenin gekomen; ook: in de rede gevallen; *teu kasĕlang*, niet tusschenin gekomen, onafgebroken voortgaan of voortgegaan zijn; *njĕlangan*, iemand even-, voor een poos of tijdelijk afwisselen, even of tijdelijk in iemands plaats treden; *disĕlangan*; - *pasĕlang*, ongeregeld, door elkander, in wanorde; ook: om en om (van verschillende soorten of kleuren), elkander afwisselen; *hanteu pasĕlang*, niet door elkander, d. i. ordelijk, geregeld, soort bij soort; *masĕlangkeun*, tusschen elkander steken, b. v. *masĕlangkeun ramo*, de vingers tusschen elkander steken, de handen vouwen; *dipasĕlangkeun*; - *pasĕlangan*, met elkander overhoop liggen; - *panjĕlang*, iets dat ergens tusschen geschoven wordt (b. v. in een verhaal), ook: iemand die tijdelijk een ander vervangt; verder: tusschen-echtgenoot, zie *tjinaboeta*; *radja panjĕlang*, tusschenkoning.

**SELANG** (vgl. *sĕlang*), voll. *mejong selang*, naam van den gestreepten tijger [zwarte grondkleur en roode strepen: *saloerna beureum*].

**SĔLANG-SĔLING**, zie *sĕling*.

**SĔLAP**, wat tusschen andere dingen zit of zich bevindt (b. v. een schubbe welke tusschen andere geklemd zit, of z. a. een zwarte veer tusschen witte veeren); *hajam djago anoe sisitna sĕlap*, een haan met tusschen andere zittende schubben [wat een teeken van kracht heet: *tjitjiren matih*]; *njĕlap*, tusschen twee dingen ingaan, zich tusschen twee dingen in dringen, zich in een gat of in een scheur vastzetten (b. v. van een pannetje); *tisĕlap*, tusschen twee dingen geklemd of bekneld zitten; *njĕlapan*, tusschen twee dingen het een of ander insteken, invoegen; *disĕlapan*; *njĕlapkeun*, iets ergens tusschen voegen, inlasschen, doen of steken in of tusschen (b. v. een bloem in het haar of de vingers tusschen de teenen), tusschen iets ingaan, dringen of gaan zitten, zich tusschen iets dringen; *disĕlapkeun kana boeoek*, (van de vingers of een bloem) tusschen het haar gestoken worden.

**SĔLAR**, naam van een kleinen zeevisch.

**SĔLAT**, zeestraat.

**SĔLE**, I. een hulpw. om dieren te tellen, stuk of stuks. (Vgl. *siki*.)

II. Het Holl. gelei; idem.

**SĔLĔBROENG**, alleen in *pasĕlĕbroengan*, ook *pasalĕbroengan* of *pasalabroengan*, verward door elkander loopen (van een menigte); *tagiwoer pasĕlĕbroengan*, in verwarring door elkander loopen, in rep en roer zijn.

**SĔLĔBROET**, = *salĕbroet*, zie *sĕbroet*.

**SELED**, = 't meer gebr. *sengled*.

**SELEH** (vgl. *eleh*), = *seren*, het overgeven of overdragen van iets (b. v. van de regeering); *rek seleh*, ik wil overdragen; *soemeleh*, overgeven, overdragen; *seselehan*, of *pada seselehan*, aan elkander overdragen; *njelehan*, aan iemand iets overgeven of overdragen; *njelehan soerat*, iemand een brief overgeven; *njelehan diri*, zichzelven overgeven; *diselehan*; *njelehkeun* k., *njanggakeun* l., iets aan iemand ter hand stellen, afgeven, overgeven, overleveren, overdragen; *diselehkeun*; *silih-selehkeun*, elkander overleveren. (Vgl. *sĕrah*.)

**SĔLĔK**, g. w.; *njĕlĕk*, op aanhouden, op aandringen, in het nauw brengen, insluiten, beklemmen; ook z. v. a. *keukeuh*, aandringen, aanhouden, om iets aanhouden; *disĕlĕk*, op aangedrongen worden; *kasĕlĕk*, in het nauw gebracht zijn; ook gezegd van iemand wien een stuk in de keel bleef zitten; *kasĕlĕk katalamoean*, plotseling of onver-

wachts door een gast of gasten overvallen worden.

**SELEK** (vgl. *sĕlĕk*), ngbr.; *seselek*, g. w.; *njeselek*, aanh. of dringend vragen, vragend aandringen, nog eens vragen (b. v. om iets goed te verstaan); *diseselek*.

**SĔLĔKE**, ngbr.; *njĕlĕke*, dringen of wringen om door een nauwe opening te komen; *njĕlĕkekeun maneh*, zich door een nauwe opening dringen of wringen.

**SELEKET** (te verg. met *soeloesoep*), ngbr.; *njeleket*, ergens in- of tegen op kruipen; *soemeleket*, voortkruipen; *seseleketan*, ergens langs gaande overal inkruipen; *salakat-seleket*, gedurig of aanh. ergens in- of tegen op kruipen; overdr.: moeilijke dingen onderzoeken; *njeleketkeun maneh*, zich ergens in verbergen, daarin kruipende.

**SĔLĔMPANG**, = 't meer gebr. *salĕmpang*.

**SĔLĔMPĔK**, g. w.; *njĕlĕmpĕk*, onverwachts een inval doen, onverhoeds overvallen (b.v. een vijand of een dief in huis); *disĕlĕmpĕk*; *kasĕlĕmpĕk*, overvallen worden of zijn, onverhoeds of plotseling door iets overvallen worden of raken. (Vgl. *boeroedoeg* en *sĕdĕk*.)

**SĔLĔNDĔP**, ngbr.; *njĕlĕndĕp*, tusschen iets gaan, tusschen iets doorgaan. (Vgl. *sĕla*.)

**SĔLĔNTANG** (vgl. *lĕntang*), zich voortbewegen; ook = *sĕlĕnting*.

**SĔLĔNTING**, geur, mare, los gerucht [men zegt ook *sĕlĕnting bawaning angin*]. Vgl. *lĕnting*.

**SĔLĔPA**, doos voor de ingrediënten van rooken of pruimen.

**SELER**, een loot of uitlooper van een plant welke hare wortels langs den grond heeft (z. a. b. v. de *seureuh*); ook: uitlooper van een rivier of beek (vgl. *seke*); verder: overgeschoten lap; *seke-seler*, uitloopers; ook k. p. van *baraja*, bloedverwant; *sasekeselerna*, al de uitspruitsels; ook: al de afstammelingen, al de bloedverwanten; *-seleran*, 1. uitlooper van een beek of rivier; 2. overgeschoten lap.

**SELESEK**, omzetting van en = *seselek*, zie *selek*.

**SĔLĔSĔP**, ngbr.; *njĕlĕsĕp*, = *njoeloesoep*, insluipen, inkruipen; *tingsĕlĕsĕp*, idem, van velen. (Vgl. *sĕp*.)

**SĔLĔSĔR**, ngbr.; *njĕlĕsĕr*, allengs verschuiven, zachtjes voortschuiven; ook: zachtjes aandringen, zachtjes al verder en verder vragen. (Vgl. *sĕsĕr* I. en *selek*.)

**SĔLĔWĔG**, ong. = *samoewal*, zie ald.

**SĔLING** (vgl. *sĕlang*), ngbr.; *sĕlang-sĕling*, bij tusschenpoozen (b. v. aan iemand denken of aan iets arbeiden); *pasĕling*, = *pasĕlang*, bij afwisseling.

**SĔLIR**, uitverkorene, (en daarom ook) geliefde, favoriet; ook in 't alg. = *parĕkan*, bijzit; *njĕlir*, = *milih*, uitzoeken, uitkiezen, verkiezen; *disĕlir*; *kasĕlir*, uitgezocht, uitverkoren; ook: uitverkorene; *sinĕlir*, uitverkoren; *nabi sinĕlir*, uitverkoren profeet [een der titels van Moehammad]; *sĕsĕliran*, uitgekozene, uitgezochten; *pradjoerit sĕsĕliran*, de keur der krijgslieden, keurbende.

**SĔLOEK**, knoopsgat (nl. voor een lossen knoop, zie *kantjing*); *pasĕloek*, = 't meer gebr. *pasĕloep*, zie *sĕloep*.

**SĔLOEP**, alleen in *pasĕloep*, door elkander liggen, alle op een verkeerde plaats liggen, verward.

**SĔLOET**, een ring ergens om (b. v. om een pennehouder of een speer, dienende om uit- en in te schuiven); ook: dat waarmede men iets omwindt en het zoo bevestigt (b. v. wat men windt of gewonden heeft om twee einden, met het doel ze aan elkander te verbinden); *njĕloet*, een ring of band ergens om maken, aan elkaar verbinden.

**SELONG**, het eiland Ceylon; *peuteuj Selong* (of eenv. *Selong*), naam van een *peuteuj*-soort; *nangka Selong*, een andere naam voor *mandalika*, zie ald.

**SĔLOP**, het Holl. slof; idem, muil, pantoffel, sloffen.

**SĔLOT**, het Holl. slot; idem, nl. deurslot en derg. (Vgl. *koentji*.)

**SĔMABROEK** (Kad.), naam van zeker geliefkoosd gerecht, bestaande uit kool met kerrie.

**SEMAH**, = *tamoe*, bezoeker, logé, vreemdeling, reiziger; *oerang semah di dijeu*, wij zijn hier vreemdelingen; *mĕgat semah noe ngaliwat*, reizigers aanhouden; *akoean ka semah*, een gast goed ontvangen, gastvrij; *njemah*, ergens gast zijn, logeeren, vreemdeling zijn; *soememah*, als een vreemde doen, zich niet thuis gevoelen, verlegen zijn (bij een ander); *kasemahan*, een gast of gasten hebben, visite hebben.

**SĔMANG**, 1. van *soengkawa*, zich iets aantrekken, bezorgd, bekommerd, beangst, bevreesd; *oelah sĕmang manah*, trek u dat niet aan, maak u daarover niet bezorgd. (Vgl. *mangmang*.)

**SĔMBADA**, verkl. met *gĕde-loehoer*, lang en gezet (van lichaamsbouw), regelmatig gevormd, goedgevormd, welgemaakt; ook = *pantĕs*, passend, b.v. *sĕmbada dianggo mantoe*, het is passend hem tot schoonzoon te nemen; *njĕmbadadn*, z. v. a. *njaroewadn*, gelijkstaan met, zooveel zijn als.

**SĔMBAH**, de handen, met de platte zijde tegen elkander gehouden, even ter hoogte van het aangezicht opheffen, zóó dat de duimen den neus raken [een eereblijk,

huldebetoon of eeregroet, den meerdere in gebogen of neergehurkte houding bewezen door een mindere, als deze tot hem komt of van hem heengaat, tot hem spreekt, hem iets overreikt of iets van hem aanneemt, maar dat ook door den mindere herhaaldelijk verricht wordt onder het spreken van den meerdere, als bewijs van instemming, enz.]; - in onderschriften van brieven z. v. a. onze uitdrukkingen: met eerbiedige groete, met hoogachting, enz.; *sĕmbaheun*, persoon wien toekomt de *sĕmbah* te ontvangen: heer, gebieder; *njĕmbah*, voor iemand een *sĕmbah* maken, zijn compliment maken; verder = *ngabakti* (zie *bakti*), eere bewijzen aan, vereeren, dienen; ook: aanbidden (God of een afgod); *dat* (of *tjedok*) *njĕmbah*, het doen of volbrengen van de *sĕmbah*; *disĕmbah*, gezegd van den persoon wien de *sĕmbah* bewezen wordt; verder: vereerd-, gediend-, aangebeden worden; *sinĕmbah*, z.v. a. *disĕmbah*, de *sĕmbah* ontvangen; *anoe wadjib sinĕmbah*, die recht heeft (hebben) op 't ontvangen van de *sĕmbah*; *sĕsĕmbaheun*, die te vereeren-, te aanbidden-, te dienen is; *pikeun sĕsĕmbaheun*, ter aanbidding; *njĕmbahkeun*, z. v. a. *ngabaktikeun*, iets aan iemand aanbieden of vereeren; *disĕmbahkeun*. (Zie ook *sĕmbahjang*.)

**SĔMBAHIJANG**, zie *sĕmbahjang*.

**SĔMBAHJANG**, of wel *sĕmbahijang* (eig. Godsvereering, vgl. *sĕmbah* en *Jang*), vereering brengen aan-, zijn gebed richten tot (God of een als God vereerd wezen, z. a. een afgod of geest); dikwijls vereenzelvigd met *salat*, het ritueele (Moh.) gebed verrichten, en met *nĕnĕda*, bidden, aanbidden; *njĕmbahjang*, de *sĕmbahjang* verrichten; *disĕmbahjangan*, aangebeden-, godsdienstig vereerd worden.

**SEMBARA**, samentr. van *saembara*, zie ald.

**SĔMBAWA**, gelukzalig. P.

**SĔMBER**, het tegenoverg. van *etjes*, dof (van een stem of geluid). P.

**SĔMBOENG**, voll. *daoen sĕmboeng*, salie [een niet zeer hooge plant met groote, grove bladeren].

**SĔMBOER**, of ook *simboer*, = *moera*, het bespuwen of bespuiten van iemand uit den mond (meest met bijgeloovig oogmerk of ter appliceering van een gekauwd geneesmiddel); *njĕmboer*, zóó spuwen, water enz. uit den mond spuiten; *njĕmboeran*, iemand zóó bespuwen of uit den mond bespuiten; *disĕmboeran*; *njĕmboerkeun*, vocht van iets dat men uitkauwde uit den mond spuwen of spuiten (op een mensch of dier); *disĕmboerkeun*.

**SĔMEDI**, zie bij *moedja-sĕmedi*.

**SĔMEN**, het Holl. cement; idem.

**SĔMĔPĔR** (Kw. sĕpĕr, Jav. soemĕpĕr), ergens aangaan, op bezoek komen, gaan bezoeken.

**SĔMĔT**, = *sĕpĕt* II. en *sipĕt*, limiet, grens, van af, tot aan toe; *sasĕmĕt*, geheel tot aan toe, tot en met, met inbegrip van; *ti sĕmĕt*, van af. (Vgl. *wangkid* I.)

**SĔMI**, I. 1. van *sĕmoe*, zie ald.

II. Jonge *djagong*-vrucht.

III. (Jav., uitbotten, uitloopen), ngbr.; *soemĕmi*, uitspruiten, uitbotten, uitloopen.

**SĔMOE** k., *sĕmi* l., voorkomen, aanschijn, uiterlijk, zweem, mine, uitzicht, het aanzien, het uitwendig voorkomen; ook: het schijnt, het laat zich aanzien, het heeft 't voorkomen dat, het gelijkt op; verder: zweemen naar, overeenstemmen met (*soeroep*); *mere sĕmoe*, een gezicht zetten, inz. een vriendelijk gelaat toonen (vgl. *oelat*, *tajoh* enz.); *owah sĕmoe*, van voorkomen veranderen, van gelaatskleur verschieten (b. v. op het hooren van iets waarvan men schrikt); *sedjen sĕmoe*, van gedaante of kleur veranderen (vgl. *roepa* en *salin*); *mitjeun sĕmoe*, iets (z. a. een gemoedsbeweging) op zijn gelaat niet laten blijken, zijn gemoedsaandoening verbergen; *mere sĕmoe*, of *merean sĕmoe*, een houding jegens iemand aannemen, iemand door zijn (haar) houding iets te verstaan geven; *ahli sĕmoe*, gelaatkundige; *njĕmoe*, of met verst. *njĕmoe-njĕmoe*, zich voordoen als, zich het voorkomen geven van, mines maken; *njĕmoekeun*, zich het voorkomen geven van, zich kleeden als, er uitzien als; *njĕmoekeun maneh*, zich voordoen als; *njĕmoekeun oelat aloes*, een schoon gelaat aannemen; *njĕmoekeun siga noe beunghar*, zich voordoen als een rijk mensch; - *sĕsĕmoean* of *sĕsĕmon*, het voorkomen aannemen of hebben van; *njĕsĕmonan*, zich het voorkomen geven van, door zijn (haar) voorkomen iemand iets te verstaan geven; ook: iemand aan de kaak stellen of beschaamd maken (b. v. door hem iets te gelasten waarvan men weet dat hij het niet kan); *pasĕmon*, voorkomen, gedaante, gestalte; *njijeun pasĕmon*, het voorkomen aannemen van, zich voordoen als, veinzen te zijn; *owah pasĕmon*, = *owah sĕmoe*, zie bov.

**SĔMONO-MAJAN**, zie *majan*.

**SĔMPAD** (Buit.), ngbr.; *njĕmpad*, tegenover anderen eigen werk afkeuren.

**SĔMPAL**, = *pateuh*, zich verstuiken, verrekken, verstuikt; ook: afgescheurd, afgerukt, afgebroken (een stuk of deel van iets), uit 't lichaam gescheurd (zie ook

*goejon*); *njĕmpal*, ong. = *ngeureut*, een stuk ergens uit snijden; *disĕmpal*; *njĕmpalan*, in stukken doen, in stukken verdeelen; *disĕmpalan*; *sĕmpalan*, afgebroken of afgescheurd stuk; ook: een afgeperkt deel van een stuk boschgrond, weidegrond, weide (vgl. *sampalan*); *sĕmpalan tjarita*, fragment van of trek uit een verhaal.

**SEMPAR**, ook *sempar-sempar*, of wel *sebasempar*, gezegd van iemand die ergens nooit op bezoek is geweest en nu daar plotseling komt; *kasempar*, overvallen worden of zijn. P.

**SEMPER**, verkl. met *tjeper-ipis*, breed en vlak. P.

**SĔMPIL**, een woning, gebouwd tusschen twee huizen (nl. *imah bapang*) in, zoodat de arme bewoner geen zijwanden behoeft te maken. (Vgl. *sosompang* en *gamlok*.)

**SĔMPLAK**, scheuren, afbarsten (van een paal enz., en wel van het kleinere deel, terwijl het grootere nog gaaf is); verder: afbreken, afgebroken (van een tak, enz.); *barangbang-sĕmplak*, zekere manier van den hoofddoek te dragen [waarbij 't haar boven op het hoofd onbedekt is; van het achterhoofd hangt een slip af, die soms naar voren omgeslagen wordt; 't is de wijze die 't meest in gebruik is bij *koeli*'s en dergelijke personen, terwijl voorts iemand die in haast zich kleedt, ook soms zoo den doek opzet]; *dibarangbang-sĕmplak*, den hoofddoek op die manier opzetten of ophebben; - *sĕsĕmplakan*, afgebroken stuk (b. v. van een *dahan* of tak); *njĕmplakkeun*, afbreken (z. a. een tak), afscheuren (b. v. een vleugel); *disĕmplakkeun*. (Vgl. *sĕmplek* en *sontak*.)

**SĔMPLANG-SĔMPLONG**, zie *sĕmplong*.

**SĔMPLEK** (samentr. van *sa* en *ĕmplek*, zie dat woord), afgebroken, afgebrokkeld; ook: een (met de hand) afgebroken of afgebrokkeld stuk, brok; *sasĕmplek*, één brok, één stuk, enz.; *nete sĕmplek nintjak sĕmplak*, dat waar men dan voet op zet brokkelt af, dat waar men op treedt breekt, sprkw. = ons: alles bij de hand afbreken; *sĕsĕmplekan*, in stukken of brokken breken, brokkelen; *njĕmplekan*, (met de hand) iets in kleine stukken breken, iets verbrokkelen; *disĕmplekan*. (Vgl. *sĕmplak*.)

**SĔMPLONG**, het zichtbaar zijn van iemands aars; *njĕmplong*, verkl. met *tembong boedjoer*, zijn aars onbedekt hebben; *sĕsĕmplongan*, ook *sĕmplang-sĕmplong*, herh. of aanh. zijn aars onbedekt hebben.

**SĔMPOER**, voll. *ki* (of *tangkal*) *sĕmpoer*, naam van een boom wiens hout bijzonder aanleg heeft tot versteening [de vrucht wordt als surrogaat van zeep gebruikt]; *batoe sĕmpoer* (of ook eenv. *sĕmpoer*), versteend hout.

**SĔMPOG**, barsten, afbarsten; *njĕmpog*, een groot stuk ergens van afsnijden (b. v. van een tak), een groot stuk ergens uitsnijden (b. v. uit vleesch of kaas); *disĕmpog*, gezegd van het voorwerp waarvan een stuk is af- of uitgesneden; *kasĕmpog*, afgebrokkeld (b. v. door den stroom).

**SĔMPONG**, beschadigd, geschaard (b. v. het scherp van een *rimbas* door het raken van een steen, of ook van een steen geraakt door een *rimbas*).

**SEMPONG**, (van een vogel) een naar de zijde gebogen staart hebben; *njempong*, zich naar de eene zijde buigen (b. v. bij het *emok*-zitten); *njempongkeun*, iets schuins afsnijden; *disempongkeun*.

**SĔMPROENG** (vgl. *proeng*), zich met haast in beweging stellen, met haast op weg gaan of heengaan, wegsnellen, zich weg- of heenspoeden, wegrennen, snel van wal steken, voortschieten (z. a. een vaartuig); ook: snel, gezwind; *sĕmproeng boedal*, gezwind trokken zij uit; *njĕmproeng*, hetzelfde (maar bep. als daad van den wil); *njĕmproeng madjoe*, gezwind trok men voorwaarts.

**SĔMPRONG**, cylindervormig lichaam, z. a. een kijker, verrekijker, teleskoop, lampeglas, opgerolde oblie, enz.; *njĕmprong*, door een kijker zien of waarnemen; *disĕmprong*.

**SĔMSĔM**, = 't meer gebr. *sĕngsrĕm*, z. ald.

**SEN**, het Holl. cent; idem (vgl. *doewit*); *sasen*, of *doewit sasen*, één cent; *doewa sen*, twee centen, twee cents, enz. (Vgl. *peser*.)

**SENA**, I. (Skr. sênâ, leger), = *balad*, z. ald.
II. *Parang-sena*, naam van een *batik*-soort waarbij de varenvorm is nagebootst.

**SĔNAG-SĔNIG**, ong. = *poejang-pajeng*, in onrust zijn, in heftige beweging zijn (van het hart), branden van begeerte.

**SĔNANG**, gerust, weltevreden, kalm, vergenoegd, verkwikt, uitgerust, nieuwe kracht hebben; ook: draaglijk (z. a. pijn), uit te houden, het wel kunnen uithouden (z. a. bij eenig werk); verder: kalmte, vrede, gemoedsrust; *sĕnang oge*, wel iets draaglijker of iets beter zijn, iets nu wel kunnen uithouden; *ati* (of *pikir*) *sĕnang*, rust-, kalmte-, vrede in 't gemoed hebben, vrij van zorg of kommer zijn; *sĕnang ati*, hetzelfde; *sĕnangan*, *aja sĕnangan*, of ook *aja sĕnang*, iets beter, redelijk (van pijn enz.), draaglijker, lichter, beter uit kunnen houden; ook: soulaas; *njĕnangkeun*, iemand tot rust brengen, tevreden doen zijn, iemand opbeuren, verkwikken, vertroosten; *disĕnang-*

***keun***; ***kasĕnangan***, vrede hebben; verder: verademing, verlichting, verkwikking, vertroosting, gemoedsrust, vrede; ***tjalik sarta kasĕnangan***, in vrede wonen.

**SENAPATI**, legerhoofd, legerbevelhebber; *kasenapatian*, de waardigheid of ook de wapenrusting van een *senapati*.

**SĔNAT-SĔNIT**, verkl. met *dek pok teu wani*, *dek pok teu wani*, telkens iets willen zeggen, maar niet durven, bedremmeld.

**SĔNDAH**, baar, golf (niet algemeen). Vgl. *ombak*, enz.

**SĔNDAL**, g. w., = *rĕboel*, ontruk! *njĕndal*, ontrukken; ook: twee lieden vaneenrukken en zich tusschen hen plaatsen; verder: wederstaan (nl. met woorden); overdr.: iemand het woord ontrukken (d. i. hem in de rede vallen en tegenspreken); *kasĕndal*, in iets gestoord of verhinderd [door iets tusschenbeiden-komends], in de rede gevallen; *pasĕndal-sĕndal*, van wederzijden aan iets rukken; ook: elkander gedurig of aanhoudend tegenspreken, twisten.

**SĔNDAT**, l. van *paseja*, twist hebben, twisten; *pasĕndatan*, met elkander verschil, ongenoegen of twist hebben, in tweedracht leven, met elkander op voet van onvrede zijn; ook: oneenigheid.

**SĔNDAWA** (Skr., saindhawa), salpeter.

**SĔNDĔKĔL**, ngbr.; *sĕsĕndĕkĕlan*, = *talĕnan*, blok of iets anders dat gebruikt wordt om er iets op te hakken of door te hakken, of ook wel om ergens onder te leggen; *njĕndĕkĕlkeun*, iets leggen op een blok of iets anders, om het daarop te hakken of door te hakken; *disĕndĕkĕlkeun*.

**SENDEL** (vgl. *sender* en *hendel*), ngbr.; *njendelan*, dringen, weg- of op zijde dringen (z. a. het eene trekdier het andere); *disendelan*.

**SENDENG**, = *obod* en *kabogoh*, boel, boeleerder, boeleerster.

**SENDER**, = *sendel*, ngbr.; *njenderan*, = *njendelan*, tegen aan dringen; *disendelan*. (Vgl. *sigeung*.)

**SENDOK**, de gewone eetlepel. (Vgl. *sindoek* I.)

**SĔNĔB** (Bant.), = *sĕbĕl*, zie ald.

**SĔNEH** (Z.-B.), = *sareh* en *doemeh*, dewijl.

**SĔNEN** (Ar., itsnain, twee), de tweede dag der week, Maandag, voll. *poë Sĕnen*; *sĕnen kalemekan* k., *sĕnen saoer* l., druk of door iedereen besproken worden, over ieders tong gaan [hieraan ontleend, dat eertijds op Maandag bij bekkenslag bekendmakingen werden gedaan]; *sĕnenan*, tornooi, tornooispel, spiegelgevecht [dat wel op volksfeesten en vooral op Lĕbaran gehouden wordt].

**SĔNĔNG** (vgl. *sĕnang*), = *sĕdĕp*, l. van *rĕsĕp*, lust of behagen in iets scheppen of hebben; *kasĕnĕng*, = *kasĕdĕp*, l. van *kabeuki*, dat waarvan iemand veel houdt of dat hij gaarne lust; verder: lust, genoegen.

**SENG**, het Holl. zink; idem.

**SĔNGAK**, kwalijk rieken (b. v. een plant), stinken; ook: stank.

**SĔNGAK-SĔNGEK**, zie *sĕngek*.

**SĔNGEK** (vgl. *ngek*), schel geluid, een schel geluid doen hooren, een gil of schreeuw geven; ook: schal, geschetter; *sĕngek tarompet*, de trompet schalt, de trompetten schetteren; *sĕsĕngekan*, geschetter, geschal; *sĕngak-sĕngek*, aanh. of gedurig schetteren; ook: gegil; *njĕngekan*, ten behoeve van lieden blazen (schetteren) op een trompet (b. v. in een koffietuin, om de arbeiders te verzamelen); *disĕngekan*.

**SĔNGĔT**, I. = *sĕmĕt*, zie ald.

II. Ontvlambaar, licht vlam vattende, goed brandbaar, goede brandstof; ook: licht aangedaan, teergevoelig (z. a. b. v. de reukzenuwen). Vgl. *seungeut*.

**SĔNGGAK**, ong. = *soerak*, jubel, triomfkreet, geschal; *soeka-sĕnggak*, opgetogen, blij tot jubelens toe; *tingsarĕnggak*, van velen: jubelen; *sĕsĕnggakan*, jubelen, aanh. juichen; *njĕnggakan*, iemand toejuichen; *disĕnggakan*.

**SENGGAL**, naam van een zoetwatervisch als de *lele*, maar rood, en kleiner; *senggal hideung*, zwarte *sĕnggal*, verbl. uitdr. voor *lele* en dit een speling op *parele*, zie ald.

**SĔNGGANG** (Kad., eig. Jav.), afgeloopen (van een werk of taak), gereed, ten einde.

**SENGGANG**, naam van zeker onkruid [er zijn twee soorten, welke alleen hierin verschillen, dat de eene soort dicht met doorns bezet is, terwijl de andere zonder doorns is; de bladeren van beide dienen tot *bajĕm*]; *boewah senggang*, de vrucht van de *senggang* [waarop de vogels azen].

**SENGGEH**, bijloot (z. a. van de ananas, van onder de vrucht, uit den vruchtstam schietende), bijspruit (z. a. uit een *seuweu* van rijst); verder: bijduim, bijpink, bijteen (aan een hand of voet), lid of spoortje (dat soms te veel aan den klauw van een kip enz. zit); *senggehan*, zulk een *senggeh* hebben; (van de hoorns van een hert) zijtakken hebben, getakt zijn.

**SENGGERENG**, zie 't betere *sanggereng*.

**SENGGOL**, I. (Jav.), ngbr.; *njenggol*, even tegen iets aankomen of stooten; *kasenggol*, gezegd van iets waartegen even gestooten wordt.

II. (Jav.), zacht geluid van de *gamĕlan*; verder: (bij *nĕmbang*) de buigingen der stem, trillers, draaien enz., waarmee de

zanger de wijs opsiert [wat men in Nederland wel eens „vroome nootjes" noemt].

**SENGGOTAN**, wip, zwengel (van een put).

**SĔNGHAP**, het uitblazen of ademscheppen; *njĕnghap*, ook wel *njenghap*, uitblazen, ademscheppen (z. a. na vermoeienis), op adem trachten te komen, zich verpoozen, uitrusten van vermoeienis (*ngeureunan tjape*); ook: het aangenaam hebben, het ruim hebben (b. v. een plant); *teu meunang njĕnghap*, niet mogen ademscheppen, niet mogen rusten (*koedoe tĕroes bae*); *sĕsĕnghapan*, (van een visch) den bek open en toe doen.

**SENGHAP**, ngbr.; *njenghap*, = 't betere *njĕnghap*, zie *sĕnghap*.

**SĔNGIR**, naam van een *manggah*-soort.

**SĔNGIT**, nijdig, boos, boos zijn op, een afkeer hebben van, haten; ook: afkeer, haat; *disĕngit*, nijdig of norsch bejegend worden; *kasĕngit*, gehaat worden of zijn, een voorwerp van afkeer zijn.

**SENGKED**, de plek waar aan een boom een tak heeft gezeten of waar zich een uitwas of derg. bevindt, waarop men bij het beklimmen den voet zetten kan; verder: gehakte trede, keep of inkeping (z. a. in een boom voor de beklimming, vgl. *tjangkĕd*); ook: terras (z. a. van een veld tegen een helling aan of van een weg tegen een helling op), terrasvorm; *njengked*, een inkeping of terras maken; *disengked*; *njengkedan*, = *njengked*, maar van meer dan één inkeping of terras; *disengkedan*; *sesengked*, trede (in bovengenoemden zin), terras; *koenjoek dibere sesengked*, voor den aap treden in een boom maken, om hem de beklimming gemakkelijker te maken, sprkw., verkl. met *ditoedoehan djalan*, het den dief gemakkelijk maken om te komen stelen (b. v. door de deur niet behoorlijk te sluiten); *sesengkedan*, met *sengked*'s zijn, voorzien zijn van inkepingen, terrasvormig zijn aangelegd.

**SĔNGKEH** (Chin.), benaming voor een nieuwaangekomen Chinees die de landtaal nog niet spreekt, een volbloed Chinees. (Vgl. *toto*.)

**SĔNGKĔK**, korthalzig (van iemand bij wien het hoofd nagenoeg op den schouder zit.)

**SĔNGKĔR**, ngbr,; *sĕsĕngkĕran* (eig. Jav.), z. v. a. *pipingitan* (zie *pingit*), prinses die den huwbaren leeftijd bereikt heeft en uithoofde daarvan in het vrouwenverblijf opgeborgen is.

**SĔNGKLANG** (Bad.), z. v. a. *toekang* I., achter. P.

**SENGKOL**, slecht ter been.

**SENGLED**, ngbr.; *njengled*, = *ngaleled*, oprollen (z. a. een mat); verder: wenden, zwenken, de gelederen openen [van een leger dat den moed verliest en voor den vijand wijkt]; *njengledkeun*, iets dat gedeeltelijk omgeslagen is verder geheel oprollen (b. v. de armen van een baadje); *disengledkeun*.

**SĔNGOR**, ngbr.; *njĕngor*, z. v. a. *ngagaok*, tegen iemand snauwen; *disĕngor*, (van iemand) toegesnauwd worden. (Vgl. *sĕntor*.)

**SENGROD**, alleen in *kasengrod*, verward geraakt ergens in (z. a. in slingerplanten, b. v. een hond).

**SĔNGSĔM**, = 't meer gebr. *sĕngsrĕm*, z. ald.

**SENGSERANG**, I. (steeds gevolgd door *panon*), verkl. met *bĕger* en met *aja soeka aja hanteu*, rondkijken naar iemand op wie (wien) men zijn (haar) genegenheid zou kunnen vestigen.

II. Het dunne einde van den tapsteel van een *kawoeng*. P.

**SENGSOL**, maar doorgaans *njengsol*, niet recht tegenover een anderen of de anderen staan (b. v. een koffieboom, een stijl, enz.), uit de lijn staan; *pasengsol*, niet recht tegenover elkander staan.

**SĔNGSRĔM**, alleen in *kasĕngsrĕm*, ook *kasĕngsĕm* en *kasĕmsĕm*, ong. = *kabita*, met iets vervuld zijn, met iets bestendig in zijn gedachten bezig zijn, begeerig zijn naar, belust op, haken naar; ook z. v. a. *beuki*, veel van houden, gaarne lusten; *Allah langkoeng kasĕngsrĕm ka njawa sampejan*, God is zeer begeerig naar uwe [Moeh.'s] ziel; *kasĕngsrĕm koe tjarita*, zijn begeerte is opgewekt door het verhaal; *djalma kasĕngsrĕm koe banda*, de mensch is belust op het aardsche goed.

**SĔNOEK**, naam van een alleen in geschriften voorkomend dier, volgens sommigen de tapir; volgens anderen = *naga*, draak.

**SENTAD**, alleen in *tisentad*, = *tisoledat*, uitglijden.

**SĔNTAK**, een korten rauwen schreeuw geven (z. a. b. v. een rhinoceros, zie *badak*); ook: op korten en bitsen toon spreken; snauwen, grauwen; verder: snauw, grauw, *sĕsĕntak*, aanh. snauwen of grauwen; *soentoek sĕntak*, snauwen en grauwen; *njĕntak*, iemand bits toespreken, toesnauwen, tegen iemand uitvallen of uitvaren; *disĕntak*. (Vgl. *sĕgor*, *sĕntor* en *gĕbes*.)

**SĔNTAR**, gebarsten, met een barst of met barsten (b. v. een *rantjatan* of draagstok); ook: afgebroken (b. v. een der punten van een pen of passer).

**SĔNTAR-SĔNTOR**, zie *sĕntor*.

**SENTE**, naam van een *taleus*-soort; in Kad. ook: naam van een witte tulpvormige bloem.

**SÈNTEG**, ijzeren knip of stap om muizen en ratten te vangen, klem. (Vgl. *tjoebloek.*)

**SÈNTING**, een buisje zonder kraag en met één rij knoopen, voll. *badjoe sènting.* (Vgl. *kampret.*)

**SÈNTOEG**, ngbr.; *njèntoeg*, tegen iets aandrijven, aanvaren, aanrijden, enz.; *njèntoegkeun*, tegen iets aan doen rijden, enz.; *disèntoegkeun.*

**SÈNTOEL**, naam van een woudboom als *katjapi* II., voll. *tangkal sèntoel*; ook naam van de vrucht; *koelawoe-sèntoel*, het rood van een (rijpe) *sèntoel*-vrucht, steenrood.

**SÈNTOR**, verkl. met *wani*, krachtig optreden, doortastend handelen, maar inz.: iemand met groote oogen aankijken en tegen hem uitvaren; ook: grauw, snauw; *sèsèntor*, aanh. tegen iemand uitvaren; *sèntar-sèntor*, schelden en tieren, snauwen en grauwen; *njèntoran*, tegen iemand uitvaren, op iemand tieren, iemand den mantel uitvegen; *disèntoran*; - *pasèntor-sèntor*, op elkander aangaan of razen. (Vgl. *sèntak.*)

**SENTROK**, het stooten tegen iets; *njentrok*, tegen iets stooten; *disentrok*; *pasentrok*, tegen elkander stooten (b. v. aarden potten), botsen.

**SÈP**, werkw. tusschenw. voor: insteken, steken in (b. v. met een scherp voorwerp in een pisangstruik). Vgl. *soep*.

**SEP** (korte vorm van *asep*, zie ook *kasep*), een woordje waarmede men knapen en jongelieden uit den goeden stand aan- of toespreekt [eig.: gij schoone knaap of jongeling, vgl. *eulis*]; men bezigt het woord echter ook wel in 't algemeen, om mannelijke personen aan- of toe te roepen.

**SÈPA**, uitgewrongen, uitgeperst (b. v. suikerriet); verder: melig, inwendig droog (van vruchten); ook: bleek, bleek zien (zie ook *haropak*).

**SÈPAH**, l. p. van *sèpoeh*, zie ald.

**SEPAK** (vgl. *tedjeh*), het achteruitslaan of achteruitschoppen (z. a. van een paard); ook g. w.; *njepak*, met poot of voet achteruitslaan, achteruitschoppen of terugslaan; *disepak*; *sesepak*, herh. achteruitslaan of achteruitschoppen; *silih-sepak*, elkander zóó slaan of schoppen; *njepakan*, bij herh. of meer dan één zoo schoppen; *disepakan*; *njepakkeun*, iets (b. v. een steen) achteruitschoppen; *disepakkeun*. (Vgl. *djèdjèk.*)

**SÈPAT**, naam van een kleinen zoetwatervisch, zoo iets als spiering.

**SÈPEH** (Kad.), naam van een plant met roode bloem en kokervormig blad.

**SÈPEN**, het Holl. spinde; idem, provisiekamer; *toekang sèpen* (of ook eenv. *sèpen*), huisjongen, huisbediende.

**SÈPÈT**, I. = *seuseut* I., stroef; ook l. van *kèsèd*, samentrekkend, wrang; *tjaoe sèpèt*, naam van een pisangsoort; *kasèpètan*, z. v. a. *kasoesahan*, benauwdheid, nood.

II. = *sèmèt* en *sipèt*, grens, tot aan; *sasèpèt*, tot aan, tot en met.

**SÈPI**, I. l. van *soewoeng* en = *sèwèng*, niet zijn, van huis zijn, afwezig, uitzijn; verder: eenzaam, ledig (b. v. een kamer); ook: niet voorhanden zijn (b. v. getuigen); *njèpi*, in afzondering leven; *ahli njèpi*, kluizenaar; *kasèpian*, verstoken zijn van, ontberen, derven, missen.

II. Hetzelfde als *djengkol*, naam van zekere vrucht (zie ald.); *njèpi*, *sèpi* (d. i. dus *djengkol*) in de aarde begraven, opdat ze zich uitzetten en zacht worden.

**SÈPIT**, een fijn nijptangetje (om b. v. vuil uit gesmolten suiker te nemen), pincet; *njèpit*, zich knellen; verder: in blijven zitten, tusschen blijven zitten (b. v. tusschen een naad of reet); ook: tusschen knellen (b. v. iets dat men tusschen den arm en het lijf draagt); *disèpit*, gekneld worden; - *sèpitan*, l. van *karijaän*, een besnijdenisfeest hebben, besnijdenisfeest; *njèpitan*, l. van *njoenatan*, besnijden; *disèpitan.*

**SÈPOEH** l, *sèpah* l. p., *kolot* k., oud, ouder (vader, moeder), ouders; ook: bejaarde bloedverwant, bejaard man; *ki sèpoeh* (eig. de oude), vader; ook wel in 't algemeen van een bejaard man; *sèpoeh-sèpoeh*, bejaarde bloedverwanten; ook: het voorgeslacht; *sèsèpoeh*, l. van *kokolot*, oudste, opziener, huisverzorger; *pangsèpoehna*, oudste, eerstgeborene (vgl. *tjikal*); *kasèpoehan*, 1. ouderdom; 2. l. van *mitoha*, iemands schoonouders; 3. ouderlijke woning, d. i. woning der ouders of schoonouders; 4. bejaard man; - *pisèpoehan*, ouders.

**SÈPOER**, het Holl. spoor; idem, de sporen; *njèpoer*, (een paard) de sporen geven; *disèpoer*.

**SÈPON**, het Holl. spons; idem.

**SÈPRE**, het Holl. sprei, l. van *tilam kasoer*, beddelaken, sprei.

**SEPTEMBÈR**, het Holl. September, de maand September, voll. *boelan Septembèr.*

**SÈR**, werkw. tusschenw. voor: schuiven, aanschuiven, voortschuiven, naar voren schuiven; ook: iets vooruitkomen (nader (uitgedrukt door *isèr*); *soer-sèr*, idem, van meerdere personen. (Vgl. *soer* I., *sor* en *ser.*)

**SER** (vgl. *sir*, *sèr* en *oser*), werkw. tusschenw. voor: naderen, bijschuiven, het op-

komen van een scherp gevoel (b. v. van toorn), enz.; *ser ka dijeu!* kom dichterbij! *ser-seran*, gezegd van iemand bij wien de toorn gedurig opkomt (b. v. op het hooren van beleedigende woorden).

**SERAB**, hel, schitterend, oogverblindend (van licht of gloed), het oog verblinden, in de oogen schitteren; ook: verblind zijn (z. a. door een schitterend licht), zonneblind; *dipikaserab*, in hooge eer of aanzien staan, in hooge eer gehouden worden.

**SĔRAH** (ong. = *asrah*, vgl. *seleh*), het overgeven (in den zin van: afstand doen, wat ook geldt van de afleidingen van dit woord); *sĕsĕrahan*, aan elkander afstaan, elkander (iets) geven, geschenken wisselen (b. v. bij het trouwen); ook: het toezenden van feestbenoodigdheden enz. door de ouders van een bruidegom aan die van de bruid [wat steeds geschiedt op den dag vóór de sluiting van de echtverbintenis]; *soemĕrah*, aan iemand overdragen (b. v. zijn ambt), afstand doen; ook: overgegeven, bereid te ondergaan, berusten; *njĕrahan*, aan iemand overgeven of afstaan, iemand iets overdragen; *disĕrahan nagara*, aan iemand het land (rijk) overdragen; *njĕrahkeun*, iets overgeven-, overdragen of afstaan aan iemand, overleveren, iemand aan een ander toevertrouwen (afstaan), afstand van iets doen; ook s., *mitjeun* k., *ngalisanan* l., zijn vrouw overgeven, d. i. afstand van haar doen, haar verstooten; *njĕrahkeun andjeun*, zichzelven overgeven of overleveren; *disĕrahkeun*.

**SERAH**, rijstkorrels welke nog in den bolster zijn, gemengd met ontbolsterde rijst of *bejas*; in Kad. ook: onbruikbaar bezinksel (b. v. het onoplosbaar bezinksel in witkalk); *seraheun*, gevoeligheid in de borsten of in de tepels (bij vrouwen).

**SĔRAK**, ong. = *peujeuh*, schor, heesch (b. v. een *pandjak* die lang aan het woord is geweest).

**SERANG**, I. l. van *sawah*, nat rijstveld; *hoema serang*, het veld waarop de Badoej's hunne „heilige rijst" verbouwen (zie „De Badoej's", bl. 31); *njerang*, 1. l. van *njawah*, een *sawah* bebouwen; 2. van bijen (*njiroean*): uitzwermen (*boedal sabatoerna*); *panjerang*, l. van *panjawah*, zie *sawah*.

II. Z. v. a. *pĕlong*, inkijken, gluren; *njerangkeun*, = *ngawaskeun*, nauwlettend zien naar; *diserangkeun*.

**SĔRAT**, l. van *soerat* en *toelis*, schrift, brief, geschrift; *djoeroe-sĕrat*, l. van *djoeroe-toelis*, schrijver; *njĕrat*, l. van *noelis*, schrijven, inz.: een brief schrijven, waarvoor ook *njĕrat sĕrat* en *njĕrat soerat*; *disĕrat*, geschreven worden; *kasĕrat*, geschreven zijn; *sinĕrat*, geschreven worden of zijn (inz. gebezigd in brieven); *njĕratan*, l. van *njoeratan*, aan iemand een brief schrijven, richten of zenden; *radja njĕratan deui ka Mansoeri soerat wangsoel*, de vorst schreef een brief naar M. tot antwoord; *disĕratan*, gezegd van iemand aan wien een brief geschreven of gericht wordt of is; *njĕratkeun*, l. van *noeliskeun*, iets schrijven, opschrijven, beschrijven; *disĕratkeun*; *kasĕratkeun*, geschreven of beschreven worden of zijn.

**SĔRBAD**, = *sĕrĕbad*, zie *sarbad*.

**SĔRBET**, = 't meer gebr. *sĕrĕbet*.

**SĔRDADOE** (Port., soldado), soldaat, militair; inz. benaming van de Europ. militairen, terwijl dan de Inlandsche *pradjoerit* heeten; met name: infanterist, fuselier.

**SĔRE**, voll. *tjaoe radja sĕre*, naam van een fijne pisangsoort (zie ook *tjĕre*); *tiwoe sĕre*, suikerriet bij 'twelk uit de geledingen te veel bladeren spruiten, ten gevolge waarvan de hoofdstengel niet groeit en weinig of geen suikersap vormt.

**SĔRĔBAD**, = 't meer gebr. *sarbad*.

**SĔRĔBĔNG**, bloemen, op het voorhoofd onder de *sigĕr* gedragen. P.

**SĔRĔBET**, het Holl. servet; idem.

**SERED**, g. w.; *njered*, = *ngagoesoer*, iets langs den grond sleuren, sleepen, medesleepen, wegsleepen, voortsleepen; *disered*; *silih-sered*, of *pasered-sered*, elkander voortsleepen; *njesered*, wegsleepen, sleuren, met zich sleepen, voortsleepen; *disesered*; *njeredan*, het herhaalde doen van *njered*; *diseredan*; - *seredan*, voorwerp om op te sleepen, slede; *seredan ngirik*, dorschslede.

**SĔRĔDAN**, = 't meer gebr. *rorodan*, zie *rorod*.

**SEREDET**, ook *njeredet* en *soemeredet*, geprikkeld-, gekrenkt zijn (z. a. ten gevolge eener ondervonden beleediging); ook: branden (z. a. van begeerte).

**SĔRĔG**, nauw, niet inkunnen, te nauw zijn, te klein zijn (b. v. een ring), knijpen, knellen, als toegesnoerd zijn (van den hals); ook: moeilijk door de keel gaan, in de keel blijven steken; *sĕrĕg di boewana, logor di lijang djaroem*, beklemd in 't heelal, ruim in 't oog van een naald, gezegd van iemand die zich in 't publiek niet durft vertoonen en zich daarom 't behaaglijkst voelt in het verborgen.

**SEREH**, citroenkruid [men bereidt er voor eigen gebruik wel olie uit]; *ki sereh*, naam van een woudboom die deugdelijk hout oplevert dat een citroenachtigen geur heeft.

**SĔRĔK**, = *sĕmĕt*, *sĕpĕt* II. enz., tot aan, tot aan toe.

**SEREK**, spoed maken, zich zeer haasten.

**SEREKEBEBENG**, = *djerekebebeng*, zie ald.

**SERELEK**, I. naam van een vogel, het zoogen. witgatje.

II. Haastig, met haast; *njerelek*, haastig omgaan, omvliegen, snel voorbijgaan (van den tijd); *njerelekkeun*, dakpannen naar beneden laten glijden langs een *gantar*; *diserelekkeun*.

III. Het zachtjes uitloopen, zich zachtjes voortbewegen; *njerelek*, zachtjes uitloopen (b. v. het water uit een omgevallen *kele*).

**SERELENG**, = *serelek* III.

**SĔRĔM**, I. = *sijeun*, zie ald. P.

II. Hetzelfde als *soerĕm*, zie ald P.

**SĔRĔMBIH**, ngbr.; *njĕrĕmbih*, sijpelen, uit- of doorsijpelen (b. v. water van de zijde waar een put is, maar zóó weinig dat het niet tot *njaktjlak* of druppelen komt); *tingsĕrĕmbih*, overal doorsijpelen.

**SEREN**, = *seleh*, het overgeven of overdragen van iets; *seseren*, of *seserenan*, aan iemand iets (b. v. een ambt) overdragen; ook: abdiceeren; *soemeren*, voormalig, rustend (leeraar b. v.); *njerenan*, aan iemand iets overdragen; *diserenan*; *njerenkeun* k., *njanggakeun* l., iets aan iemand overgeven, overdragen of overleveren; *diserenkeun*. (Vgl. *sĕrah*.)

**SĔRĔNG**, de scherpe geur of lucht van iets (z. a. van *djĕroek* bij het knijpen in den schil, of van een uie); overdr.: tegenzin, afkeer, haat; *njĕrĕng* (Z.-B.), van scherpe spijs of drank: een prikkeling in den neus veroorzaken; overdr.: een afkeer hebben van, een haat koesteren tegen; *kasĕrĕng*, tegenzin, afkeer, haat; *kasĕrĕngan*, een tegenzin krijgen in.

**SERENG**, I. ngbr.; *njereng*, z. v. a. *dengdek*, zie ald.; inz. van een vlieger: met zijn kop op zijde zijwaarts gaan; *njerengkeun*, een vlieger ter zijde af doen gaan (b. v. voor een wedstrijd); *disereŋgkeun*; *disereng-serengkeun*, al maar zoo ter zijde af doen gaan.

II. = *sĕgak*, zie ald. P.

**SERENGEH**, ngbr.; *njerengeh*, de bovenlip optrekken, opgetrokken van de bovenlip (zoodat de tanden zichtbaar zijn); *seserengeh*, lachen, schateren; *soeroengah-serengeh*, lachen (aanh. of van vele personen), lachend praten.

**SERENTENG**, ngbr.; *njerenteng*, zich spoeden naar, op iets of iemand aanvliegen (b. v. van een hond); *sarantang-serenteng*, idem, aanh. of gedurig.

**SĔRĔP** (vgl. *rĕp* en *soeroep*), ngbr.; *njĕrĕp*, ingaan, indringen (z. a. b. v. water in papier), inzinken, doordringen, intrekken, doortrekken (b. v. zout in vleesch of water in den grond); ook: er diep ingaan (b. v. een leering in het hart van den hoorder); *njĕrĕp kana koelit kana daging*, huid en vleesch doordringen; *njĕrĕp kana hate*, zinken in of doordringen tot het hart; *soemĕrĕp*, = *njĕrĕp*.

**SERESET**, verkl. met *peurih*, bijtende-, stekende of snijdende pijn; *soemereset*, idem, aanhoudend, maar inz.: inwendig pijn voelen, ontdaan-, ontroerd zijn; *tingsereset*, hevig en aanhoudend kloppen (van het hart, ten gevolge van angst of schrik).

**SĔRĔT**, g. w.; *njĕrĕt*, afgesloten zijn (b. v. een *tampian*); *disĕrĕt*, afgesloten worden (van een toegang); ook: beteugeld-, ingehouden, verboden worden; *pisĕrĕt*, een strik van touw, ong. = *pitapak*, dienende om dieren te vangen.

**SĔRĔWAL** (een oud woord, en k., *basa sisi* of *basa goenoeng*), lange, of ook wel korte broek.

**SEREWEL**, = *akoean* k., *sareseh* l., voorkomend tegen gasten, gastvrij, gul.

**SĔRI**, maar doorgaans *nji Sĕri*, naam der gemalin van den god Wisnoe en beschermgeest van het rijstgewas; *bangsa sĕri*, overdr. voor: rijstgewas.

**SĔRIH**, gelijk, gelijkstaan.

**SĔRIK**, = 't betere *sirik*, zie ald.

**SĔRING**, I. l. van *sok*, *rĕmĕn*, *mindĕng* en *radjeun*, nog al eens, gedurig, vaak, dikwijls; *masing sĕring ngadeuheusan*, bezoek (uwe ouders) dikwijls.

II. Een kleine *ajakan* of mand, waarin men de kleine benoodigdheden voor het weven bewaart.

**SĔRISIT**, I. (Z.-B.) een vliegensoort, kleiner dan *piteuk*, doch grooter dan *laleur* [zoo genoemd naar den pijnlijken steek].

II. Hetzelfde als *sereret*, zie ald. P.

**SĔRIT**, verkl. met *sisir kĕrĕp*, fijne kam.

**SERO**, I. zeker verscheurend zoogdier met zwemvliezen, otter.

II. Naam van zeker voorwerp om visch te vangen; *sero-sero*, hetzelfde.

**SĔROE**, = *bĕngis*, norsch-, barsch-, bits-, vinnig-, bitter of schamper spreken.

**SERONG**, ongelijk (b. v. papier), een weinig uit de goede richting, scheef, schuins; verder: op zijde afgaan, niet recht doorgaan, afwijken, geeren; ook: niet recht zijn (van iemands handelingen), van de gerechtigheid afwijken; als zelfst. nw.: geer; *ati serong*, een hart dat niet recht is, een verkeerd hart; *taja serongna saeutik*, hij week in 't minst niet af van de gerechtigheid; *njerongkeun*, schuinen, schuin maken, doen geeren, van het recht doen afwijken; *njerongkeun hoekoem*, het recht afbuigen; *diserongkeun*.

**SĔROT**, laatkop, nl. de punt van een hoorn, van boven doorgestoken [men maakt een wondje op de plek waar men koppen wil, plaatst er den hoorn op en zuigt vervolgens aan de punt, waardoor het bloed uit het wondje vloeit]; *njĕrot*, uitzuigen (z. a. een wond), opzuigen, inslorpen; *disĕrot*; *kasĕrot*, opgeslorpt-, opgezogen raken of zijn; *njĕrotkeun*, iets uitzuigen, leegzuigen; *disĕrotkeun*. (Vgl. *njĕret*.)

**SĔROTONG** (Z.-B.), pijp voor strootjes, sigaren of tabak.

**SERPIS**, het Holl. servies; stel vaatwerk.

**SĔRTA**, = 't meer gebr. *sarta*, zie ald.

**SĔRTOE**, ngbr.; *njĕrtoe*, iets afwasschen, schoonmaken, zuiveren, reinigen; inz. van godsdienstige reiniging gebezigd, b. v. wanneer een *ronggeng*, een Chineesche of Christenvrouw in 't huwelijk zal treden met een *moslim*; *disĕrtoe*.

**SĔRWA**, = 't meer gebr. *sarwa*, zie ald.

**SESA** (Skr., çesa), overschot, wat overblijft of overbleef, rest, overblijfsel; ook k., *rorodan* l., het overschot van een maaltijd; *sasesana*, = *sakarina*, de geheele rest, al wat overbleef; *sasesana baranghakan*, wat men na gegeten te hebben nog van zijn geld overheeft; *sasesana anoe kaboer*, de rest der gevluchten, d. i. degenen die niet mede gevlucht zijn; *njesa*, overlaten, overschieten, overblijven; *njesa ari dahar*, overlaten als men eet [wat men *pamali* noemt: *matak daradjat koe batoer*]; *njesakeun*, overlaten, iets voor iemand overlaten, overlaten van, in reserve houden; *disesakeun*.

**SĔSAH**, soms als l. van *soesah* gebruikt, moeilijk, moeite.

**SESAKALA**, verb. van *sasakala*, zie *kala*.

**SESEBRED**, = *sisindiran* (zie *sindir*), vierregelig versje; de eerste twee regels bestaan uit verbloemde uitdrukkingen, de laatste twee geven de verklaring. Voorb.:

Hampĕlas raraga djati,
Palataran babalean,
Ikĕlas raga djeung pati,
Lantaran koe kahadean.

D. i.: schuurblad van 't geraamte van [djatihout,
Plein van de rustbank,
Overgegeven ben ik met lijf en leven,
Door middel van mijn vriend (vriendin).

**SĔSĔG**, I. g. w.; *njĕsĕg*, = *ngadjĕdjĕl*, vullen (b. v. een matras), stoppen, instoppen, proppen, volstoppen; ook: naderbij komen, op iemand aandringen, iemand in 't nauw brengen (b. v. door om antwoord aan te houden); *disĕsĕg*; *njĕsĕgan*, iets volstoppen; ook z. v. a. *njĕsĕdĕk*, bij iemand aandringen (b. v. op een verklaring); *disĕsĕgan*. (Vgl. *sĕsĕk* en *seseg*.)

II. = *sagĕd*, net gekleed (zóó dat alles om het lichaam sluit), net van houding en manieren, de vormen in acht nemen, beleefd.

**SESEG**, een hekje van korte en dunne bamboestokjes; *kaseseg*, z. v. a. *kadĕsĕk*, in 't nauw gebracht (b. v. door een aandringenden vijand), het verliezen, het onderspit delven; *njesegan*, een *seseg* ergens omheen maken; *disesegan*. (Vgl. *sĕsĕg*.)

**SĔSĔK** (het tegenoverg. van *lĕga*), eng, gedrongen, opeengedrongen, geen plaats meer (over) zijn, het nauw of benauwd hebben, beklemd, benauwd (van de ademhaling); *sĕsĕk djalanna*, nauw (eng) is de weg; *sĕsĕk sora*, een benauwde stem, met benauwde stem (zie ook *djĕdjĕl*); *njĕsĕk*, naderkomen, aandringen; *disĕsĕk*, gedrongen worden, in 't nauw gebracht worden, ingesloten worden (b. v. schepen op zee); *kasĕsĕkan*, in het nauw-, in de knoei zitten; *njĕsĕkkeun*, opeendrijven, samendringen; *disĕsĕkkeun*. (Vgl. *sĕdĕk*.)

**SESEKELAN**, weerpijn; ook: opzetting (inz. onder den arm of in de lies, b. v. bij bloedvergiftiging).

**SĔSĔL**, ngbr.; *njĕsĕlan*, openingen (b. v. tusschen steenen welke een *bĕndoengan* vormen) dicht maken; *disĕsĕlan*.

**SESEL**, ngbr.; *njeselan*, de huid van een geslacht beest ontdoen van stukjes vleesch, welke daaraan bij het villen bleven zitten, en zoo de huid schoonmaken; *diseselan*.

**SĔSĔMBEN** (eig. Jav. van sambi, vgl. *sambian*), iets doen tot tijdkorting of verpoozing, bijwerk. (Vgl. *anggoer* I.)

**SĔSĔMON**, zie *sĕmoe*.

**SĔSĔNDOE**, = *bĕbĕndoe* (zie *bĕndoe*), toorn, gramschap.

**SĔSĔP**, g. w.; *tĕmpat sĕsĕp*, sigarenkoker of derg.; *njĕsĕp*, l. van *njeuseup* en *njoesoe*, zuigen, inzuigen, rooken; *disĕsĕp*; *njĕsĕpan*, l. van *njoesoean*, zoogen; *disĕsĕpan*, gezogen worden (aan de borst); ook: laten zuigen, gezoogd worden; *njĕsĕpkeun*, laten zuigen, een kind aan de borst leggen; *disĕsĕpkeun*; *sĕsĕpan*, l. van *oedoed*, strootje, cigarette.

**SĔSĔR**, I. (vgl. *sĕr* en *isĕr*), g. w.; *njĕsĕr*, vooruitschuiven, verder voortgaan, zich uitbreiden; *njĕsĕr-njĕsĕr*, al dichter en dichter bij komen, al dichter bij schuiven, al verder voortschuiven; *njalĕsĕr*, z. v. a. *ngalĕlĕkan* (zie *lĕlĕk*), al maar blijven vragen, op antwoord aandringen, inlichtingen vragen (P.); *kasĕsĕr*, z. v. a. *katjokot*, door iets verslonden of opgeraakt zijn; *kasĕsĕr*

*koe hakan*, z. v. a. *bejak koe hakan*, opgegeten zijn.

II. Hoofdstel van touw of koord, inz. voor een paard; halster. (Vgl. *sasaroeng*.)

**SESER**, voll. *bango seser*, naam van een *bango* met witte en zwarte veeren, pelikaan.

**SÉSĔTIL**, het slaghoutje in een val of wat anders veroorzaakt dat een val zich sluit.

**SETA** (Indr.; Skr. çweta, wit, zilver), naam van zeker oorversiersel.

**SETAN** (Ar., sjaithan), satan, duivel, booze geest, demon [in de Mohammed. geschriften voorgesteld als de afstammelingen of onderdanen van *Iblis*]; *anak setan*, duivelskind; *hajam setan*, kip met gekrulde veeren; *djoekoet setan*, naam van een plant, een „kruidje-roer-mij-niet".

**SĔTASIJOEN**, het Holl. station; idem (nl. station aan den spoorweg).

**SĔTAT**, het Holl. staat; idem, nl. rol, lijst, register, opgave.

**SĔTEK**, voll. *simeut sĕtek*, naam van een sprinkhanensoort.

**SĔTENG**, een halfkoper-dubbeltje (*oewang*) of vijf duiten, gelijkstaande met 3½ cent.

**SĔTI**, voll. *hoë sĕti*, naam van een *hoë*-soort.

**SĔTIK** (van het Holl. stikken of wel van steek), stiksteek, ook genoemd *pantat djaroem*; *njĕtik*, stikken; *disĕtik*, gestikt worden.

**SĔTJANG**, een donkerrood verfhout, sapanhout of provinciehout; *ki sĕtjang*, naam van den boom die dat verfhout oplevert.

**SĔTOEM**, het Holl. stoom; idem.

**SĔTOEP**, het Holl. stoven; (van spijzen) stoven, gestoofd; verder: gestoofd eten; ook g. w; *disĕtoep*, gestoofd worden.

**SĔTOET**, het Holl. stoot; idem, inz. van een locomotief; *njĕtoet*, (van een locomotief die een wagen voortduwt), stooten.

**SETRA** (Skr., ksetra, een reine-, heilige plaats), 1. (in Z.-B.) een lijk op een afgezonderde plaats in de wildernis neerleggen (P.); - 2. z. v. a. *bĕrĕsih pisan*, geheel rein, volkomen schoon of zuiver; *tĕgal setra* (in *poentoen*'s ook *tĕgal koeroe setra*, doodenakker (P.); *badan setra*, een rein lichaam; *boĕh setra*, rein linnen; *njetrakeun hate*, het hart reinigen; *disetrakeun*; *kasetraän*, reinheid, zuiverheid.

**SĔTRAP**, het Holl. straf; idem, = *siksa*; *disĕtrap*, = *disiksa*, gestraft worden of zijn.

**SĔTRIP**, het Holl. streep; bies, streep, galon. (Vgl. *oerat*.)

**SĔTROEP**, het Holl. stroop; idem; zie ook *sirop*.

**SĔTYA**, hetzelfde als *satya*, zie ald.

**SEUAT**, ngbr.; *seuseut-seuat*, verkl. met *bejak karĕp*, slechts met de grootste moeite of inspanning, ternauwernood, maar eventjes, nauwlijks; *seuseut-seuat bisa mĕgatan ka eta djalma*, ternauwernood konden zij de menschen tegenhouden. (Zie ook *seuseut* II.)

**SEUBEUH** k., *warĕg* l., *bĕntet* k. p., verzadigd zijn, van iets zijn bekomst hebben (inz. van spijs en drank), maar ook wel van andere dingen, van iets of iemand genoeg hebben, zat zijn; *seubeuh heës*, genoeg geslapen hebben, uitgeslapen zijn; *seubeuh djadi radja*, het koningschap zat zijn; *seubeuh koe panjarek*, zat zijn van uitschelden (van uitgescholden worden); *tatjan seubeuh djeung anak-ewe*, nog niet verzadigd zijn van het samenzijn met vrouw en kinderen; *weureu-seubeuh*, meer dan zat; *teu seubeuhan*, onverzadelijk; *miseubeuhan*, iemand verzadigen; *dipiseubeuhan*.

**SEUEUL**, (van genoten spijs) zwaar in de maag liggen, de maag bezwaren; ook: pijn in de maag hebben ten gevolge van eten, maagpijn, voll. *seueul beuteung*; *angĕn seueul, bati napsoe*, men verkropt het (want als men anders deed, men zou slechts dit winnen dat men driftig werd (P.).

**SEUEUR**, veel, in groote hoeveelheid, volop, overvloedig (inz. van rauwe of gekookte rijst gebezigd); *seuseueurna*, de meeste.

**SEUG**, = *heug*, *seg* en *heg*, ga je gang! goed! fluks! schielijk! verder: hierop, daarop, vervolgens, toen: ook: het zij zoo, het zal geschieden; *Karoen sambatna nĕda hiroep*; *lahiran bagenda Amir; Seug, koe kami dihiroepan*, K. bad om zijn leven; vorst A. sprak: Het zij zoo; ik zal u in het leven laten; - *seug-seug*, maak voort! rep je haast je! en ook: zich haasten.

**SEUG-SEUG**, herh. van *seug*, zie ald. *njeugseugkeun*, tot haast aansporen.

**SEUGOENG** (Z.-B.), = *sigoeng*, zie ald.

**SEUHAH**, het uitademen of blazen met open mond; *njeuhah*, blazen (z. a. wanneer men iets, dat sterk of heet is, at of doorslikte); *soemeuhah*, den mond openhouden en sterk ademen (b. v. om de door specerijen verhitte tong te verkoelen), blazen, geblaas; *seuseuhahan*, aanh. zoo doen; *njeuhahan*, tegen iemand ademen, iemand adem aanblazen.

**SEUHANG**, de bovenste (grootste) *sikat* van een pisangtros; verder: de eerstgekomene, bovenste-beste van een tros vruchten. (Vgl. *boetiti*.)

**SEUIT**, ngbr.; *njeuit*, l. van *njoewat*, de huid openmaken, een wond openrijten;

overdr.: kwaadstoken, iemand tegen een ander opzetten (b. v. door een verkeerde handeling van dezen in herinnering te brengen); *diseuit*, zich de huid enz. openrijten; *kaseuit*, l. l. van *karoegrag*, instorten (z. a. een zieke die herstellende was); 2. = *kahoedang*, opwaken, opleven, herleven (b. v. een herinnering, een gevoel van leed of smart en derg.).

**SEUKAH** (waarsch. dial. voor *singkah*), vermijden, ontwijken. B.

**SEUKEUT**, scherp (van een wapen, werktuig, het verstand, het oog, enz.); *seukeut tendjona*, scherp van gezicht; *seukeut tampa*, vlug van aannemen (van bevatting); *seuseukeut*, scherpte, scherpe kant van een werktuig of wapen, het scherp; *seuseukeutan*, scherpe voorwerpen; *njeukeutan*, scherpen, aanpunten, slijpen; *diseukeutan*.

**SEUKSEUK**, ngbr.; *njeukseukan*, ong. = *omat-omatan*, met ernst vermanen, met kracht aandringen; *diseukseukan*.

**SEULEUJEUH** (vgl. *seureujeuh*), ngbr.; *njeuleujeuh*, = *njolondo*, zie *solondo*.

**SEUMAT**, fijne bamboezen naald om iets vast te steken; *njeumat*, iets (b. v. een toegevouwen blad) met *seumat* vaststeken; *diseumat*.

**SEUNDAK**, golf, branding; *njeundak*, iemand of iets met den schouder duwen, voortduwen, wegduwen, achteruitduwen (b. v. bij het worstelen); *diseundak*.

**SEUNDEUH**, ngbr.; *kaseundeuhan*, drukke aanloop hebben, veel bezoek krijgen; *njeundeuhkeun*, z. v. a. *njĕdĕkkeun*, zie *sĕdĕk*; *diseundeuhkeun*.

**SEUNEU**, vuur; *para seuneu*, hetzelfde als *para hawoe*, zie *hawoe*; *koerban seuneu*, vuuroffer; *njoŏ seuneu*, spelen met vuur [wat men *pamali* noemt: *matak gĕderaheut*]; *njeuneuan*, iets van vuur voorzien, vuur in of op iets doen, aansteken, stoken; *diseuneuan*; *paseuneuan*, vuurhaard, stookplaats (b. v. op een *hoema*).

**SEUNGEUT**, g. w.; *njeungeut*, aansteken (een lamp, enz.), opsteken (een sigaar en derg.), in brand steken, ontsteken, afsteken, afvuren; *diseungeut*; *njeungeutan*, meerdere dingen aansteken of in brand steken; *diseungeutan*; *njeungeutkeun*, iets doen branden of ontbranden, iets aansteken of ontsteken; *njeungeutkeun damar*, een licht ontsteken; *diseungeutkeun*. (Vgl. *sĕngĕt* en *soendoet*.)

**SEUNGGAH**, te verg. met *bangga* en *tanggĕl*, zwaar, moeilijk; ook: tegen iets opzien; *oelah dipake seunggah*, maak u daarover niet bezwaard.

**SEUNGHAP**, hetz. als *sĕnghap*, zie ald.

**SEUNGIT**, = *wangi*, welriekend, aangenaam van geur, lekker rieken, geurig, geuren; ook: geur; *minjak seungit*, welriekende olie of zalf; *seuseungitan*, reukwerk. (Vgl. *baoe*.)

**SEUNGKEUH** (Kad.), voll. *pare seungkeuh*, naam van een rijstsoort.

**SEUNGKEUR**, naam van een voorwerp dat men bij het weven gebruikt, om het weefsel recht te krijgen.

**SEUPAH**, ngbr.; *manoek seupah*, naam van een vogel die een rooden rand om den hals en een roode borst heeft; *menta seupah* (Z.-B.), naam van een *katjapi*-wijs; *njeupah* k., *ngalĕmar* l., sirih pruimen; *seupaheun*, de benoodigdheden voor het sirih pruimen; *sapangnjeupahan*, zoolang het kauwen van een sirih-pruim duurt [een korte poos].

**SEUPAN**, gaargestoomde groente; *njeupan*, rijst of groente gaarstoomen in de *haseupan*; *diseupan*; *njeupankeun*, rijst ter gaarstooming in de *haseupan* doen; *diseupankeun*.

**SEUR** (Z.-B.), = *soer* I. en *sor*. zie ald.

**SEURAT**, titel van het onmiddellijk op den *poeoen* volgend hoofd der Badoej's [de titel wordt veelal voorafgegaan door het vereerend toevoegsel *girang*]. Zie „De Badoej's", bl. 30.

**SEUREUD**, ngbr.; *njeureud*, steken met den angel; *diseureud*; *seungseureudan*, collect. benaming voor insecten die een angel hebben; *panjeureud*, angel.

**SEUREUH**, de sirih- of betelplant; *daoen seureuh*, betelblad; *wang-seureuh*, een sirihduitje, d. i. een fooi; *ngeujeuk seureuh* k., *heuleuran* l., (op den avond die aan een feestdag voorafgaat) sirih gereedmaken voor het pruimen, onder bijvoeging der *sambara*; *entep-seureuhna* (vgl. *entep*), zoo ordelijk als de sirih-bladeren [ontleend aan de orde of netheid waarmede de geplukte sirih-bladeren op elkander geschikt worden], de volkomen orde ervan, de regelmatigheid; *koemaha entep-seureuhna*, z.v.a.: eens zien hoe de vork in den steel zit; *seureuh beureum nanggeuj tangkaj*, verbl. uitdr. voor *etek* en speling op *tjetek*, onbeduidend (P.).

**SEUREUJEUH**, = *seureuweul*.

**SEUREUNG**, alleen in *paseureungan* of *piseureungan*, hetzelfde als *sĕring* II.

**SEUREUPEUT**, ngbr.; *njeureupeut*, te verg. met *njoeroewoek*, naar iemand of iets toekomen, nader komen, naderen. P.

**SEUREUWEUL**, = *solondong*, zie ald.

**SEURI** k., *goemoedjĕng* l., *kahatoeran* l. p., lachen; *seuri sadjĕroning pikir*, bij zichzel-

ven lachen; *seuseurian*, al maar of aanhoudend lachen, gelach; *piseurieun*, oorzaak om te lachen; *kaseuri* idem (P.); *soemeuri-seuri*, doen als iemand die lacht (een aap b. v.); *njeungseurikeun* k., *ngagoemoedjĕngkeun* l., iemand uitlachen; *diseungseurikeun*; *seungseurikeuneun*, ter belaching zijn. (Vgl. *imoet.*)

**SEUSEUH**, g. w.; *njeuseuh*, wasschen (z. a. kleederen), uitwasschen; *diseuseuh*; *seuseuheun*, goederen die te wasschen zijn, waschgoed, de wasch; *njeuseuheun*, iemand om te wasschen, die wasschen zal. (Vgl. *koembah*, enz.)

**SEUSEUL**, g. w.; *njeuseul* l. p., *njaoeran* l., *njarekan* k., iemand berispen, bestraffen, schelden; *diseuseul*; *panjeuseul*, berisping, bestraffing.

**SEUSEUP** k., *sĕsĕp* l., g. w.; *njeuseup*, zuigen, opzuigen, inzuigen, indrinken (b. v. de aarde den regen), inademen, insnuiven, uitzuigen (b. v. bloed), opslorpen; ook: rooken (tabak enz.); *njeuseup napas* (ook wel *mĕpĕg napas*), den adem inhouden, voor: zich inspannen; *diseuseup*; *njeuseupan*, meerdere dingen (b. v. bloemen) uitzuigen; *diseuseupan*; *seuseupan*, wel of bron van zoutachtig (mineraal) water [waar het gedierte gaarne komt drinken].

**SEUSEUT**, I. stroef (z. a. b. v. een vischhuid die van slijm ontbloot is; *njeuseutan*, iets stroef maken (b. v. een gladden weg of een gladden paal, ten einde dien begaanbaar te maken of er in te kunnen klimmen; *diseuseutan*. (Vgl. *sĕpĕt* I.)

II. (Vgl. *seuat*), met de grootste moeite, ternauwernood, nauwlijks; *seuseut mahi*, genoeg (maar ook niet meer), nauwlijks toereikend, mondjesmaat; *seuseut manggih*, ternauwernood vinden; *seuseut kabawa*, nauwlijks kunnen dragen (d. i. op het punt zijn van het niet te kunnen).

**SEUTI**, naam van een soort *salak* (een boschproduct). B.

**SEUWEU**, I. ong. = *siroeng*, loot, rijs, scheut, uitspruitsel; ook s. van *anak* k., *poetra* l., kind; *seuweu-poetoe*, = *poetra-poetoe*, l. van *anak-intjoe*, kinderen en kleinkinderen, nakroost, nakomelingen; *njeuweu*, loten schieten, uitstoelen (van rijst, bamboe, enz.); ook: meerderen (z. a. bij het nettenknoopen; *poepoet njeuweu*, klaar zijn met meerderen, niet meer meerderen.

II. Een voorwerp dat men in *boeboe*'s gebruikt, om de visch te beletten die weder te verlaten.

**SEWA**, huur (vgl. *seba*); in Z.-B. het bedrag waarvoor de dessa of belastingschuldige is aangeslagen in de landrente; *koeda sewa*, huurpaard; *imah sewa*, huurhuis; *padjĕg sewa* (Z.-B.), de landrente; *njewa*, huren; *beunang njewa*, gehuurd, in huur hebben; *njewaän*, iets huren; *disewaän*; *njewakeun*, verhuren, in huur afstaan; *disewakeun*; *sewaän*, huur, huurprijs.

**SEWAKA** (O.-S. en Skr.), dienstbaar, een dienaar; tegenwoordig: geschenk dat door of vanwege een zwangere vrouw, die over de derde maand is, gezonden wordt aan de vroedvrouw, opdat deze kome wanneer zij geroepen wordt (z. v. a. *panjangtjang*); ook: dat geschenk zenden.

**SEWANG**, elk voor zich, ieder voor zich, individueel; *hidji sewang*, ieder een; *meunang sapitjis sewang*, elk ontving een dubbeltje; *sareboe sewang baladna*, ieder had onder zich duizend man; *sewang-sewang pada dibagi*, aan elk en een ieder wordt zijn deel gegeven.

**SÉWEH**, = 't meer gebr. *séwek*.

**SÉWEK**, klanknab. van scheuren; verder = *soéh*, scheuren, gescheurd; *njéwek*, in stukken scheuren, verscheuren; *diséwek*; *diséwek-séwek*, in stukken gescheurd-, in stukken en flarden gescheurd worden; *diséwek-séwek awakna*, hun lichaam werd in stukken gescheurd.

**SEWEL**, = 't meer gebr. *serewel*, z. ald. P.

**SÉWÉNG**, = *sĕpi*, l. van *soewoeng*, zie *sĕpi*.

**SÉWIK**, I. = *séwek*, maar minder luid.

II. = *séwoek* (maar zachter, minder fel); *njéwik*, = *njéwoek*, maar van kleine dieren.

**SEWOE** (Jav.), = *reboe*, duizend; in Z.-B. benaming voor: veertig duiten; *damar sewoe*, illuminatie; *katja-katja damar sewoe*, een eerepoort met illuminatie; *tjaoe sewoe* (Z.-B.), naam van een pisangsoort.

**SÉWOEK**, verkl. met *naradjang tarik*, het met haast en felheid op iets aanvallen (b. v. een kip op witte mieren); *njéwoek*, met snelheid en kracht aanvallen of zich werpen op; *diséwoek*. (Vgl. *séwik*.)

**SÉWOENG**, met haast-, met een vaart doen. P.

**SÉWOER**, nab. van 't geluid van water, wanneer men het b. v. uithoost; *pating-saléwoer*, hetzelfde, maar op vele plaatsen en verspreid.

**SEWOT** k., *wĕra* l., boos, grimmig, vergramd, verwoed; ook: gramschap; *njewot*, aan zijn boosheid of gramschap lucht geven, woeden, tieren, te keer gaan, aangaan, uitvaren. (Vgl. *ambĕk* en *amoek*.)

**SI**, I. voorv. tot vorming van een kleine klasse van werkwoorden. (Zie Spraakk. § 71 en 72.)

II. Voorv. vóór eigennamen en titels (vgl. *ki*, *nji* enz.), en wel: 1° vóór namen

van lieden uit het volk, die geen eigenlijken titel hebben, b. v. *si Ali*; - 2⁰ vóór namen en titels van kinderen en jongelieden, b. v. *si Oekah*, *si Landjang*; - 3⁰ vóór namen van dieren, b. v. *si Poes*. - Ook bezigt men het 4⁰ wel in plaats van den naam, inz. uit minachting, b. v. *si Hanteu-boga-salaki*, zij zonder man. - Verder komt het 5⁰ vaak te staan vóór scheldnamen, b. v. *si Tjilaka*, *si Bodo*, *si Tjĕtoek-dawoek*, enz. - En eindelijk, 6⁰ gebruikt men het ook wel van zichzelven, nl. door het te plaatsen vóór den titel waarbij men zich noemt, b. v. *si Indoeng*, Moeder (ik); *si Nini*, Grootmoeder (ik). Tegen een meerdere sprekende, vervangt men dezen naamwijzer *si* doorgaans door *poen* (zie ald.), doch nimmer in het geval vermeld onder 5⁰. (Zie ook Spraakk. § 113.)

III. Tusschenw. om afkeuring en ook wel ontkenning uit te drukken; hetzelfde als *sih* II. (zie Spraakk. § 216 V); het dient ook wel om iets toe te geven, b. v. *ngigĕl si ngigĕl*, wat dansen aangaat, ja, hij danste, (maar...); dit tusschenw. wordt ook veel gehecht aan de woorden *anggoer* en *mana* (zie *anggoersi* en *manasi* en vgl. *sihoreng*).

**SIBAT**, alleen in *kasibat*, duizelig worden, een duizeling krijgen.

**SIDA** (Skr., siddha, voltooid, voleind); 1. = *sakti*, zie ald.; 2. = *seda*, overleden, voleind.

**SIDAKĔP**, zie *dakĕp*.

**SIDAT** (Jav.), een soort van aal of paling met ooren.

**SIDEJANG**, zie *dejang*.

**SIDĔKAH** (Ar., tsadaqah, aalmoes, eig. gerechtigheid, vgl. *sadik* en *sidik*) k., *hadjat* II. 1., liefdegave, aalmoes; verder: liefdemaaltijd, feestmaaltijd; ook: offer, offerfeest, lijkfeest; *sidĕkah ka sĕpoeh*, een liefdegave aan de ouders; *migawe sidĕkah*, aalmoes geven, een maaltijd aanrichten, enz.; *sisidĕkahan*, een maaltijd aanrichten of houden; *njidĕkahan* k., *ngahadjatan* l., aalmoes doen, aan iemand iets schenken of een offer brengen, bedeelen; *disidĕkahan*; *njidĕkahkeun* k., *ngahadjatkeun* l., iets aan iemand schenken, wegschenken (inz. aan de armen); *disidĕkahkeun*; *pangnjidĕkahan* of *panjidĕkahan*, gave, geschenk, offer.

**SIDĔM** (vgl. *idĕm*), ngbr.; *njidĕmkeun*, verzwijgen, voor zich houden, geheimhouden, veronthouden, verhelen; *disidĕmkeun*.

**SIDI** (Skr., siddhi, voltooiing), het laatste zeven van de rijst na het stampen (*noetoe*, zie *toetoe*). P.

**SIDIK** (Ar., tsidiq), waar, waarachtig, rechtvaardig, wezenlijk, echt; verder: vastelijk weten, duidelijk inzien, overtuigend gebleken; *sipat sidik*, waarachtigheid; *para sidik*, de rechtvaardigen; *disidik-sidik*, nauwkeurig opgenomen worden; *njidikkeun*, aangaande iets zekerheid zoeken, de waarachtigheid van iets (b. v. van een bericht) onderzoeken, zich ten aanzien van iets verzekeren, zich van iets vergewissen; *teu bisa njidikkeun*, zich niet kunnen vergewissen, niet kunnen onderscheiden *disidikkeun*. (Vgl. *telela* en *tĕrang*.)

**SIDKAH**, = 't meer gebr. *sidĕkah*.

**SIDOE**, ngbr.; *soemidoe*, hikken; *sisidoeĕun*, den hik hebben, aan den hik lijden. (Vgl. *tjĕkloek*.)

**SIDOEROE**, zie *doeroe*.

**SIGA**, = *djiga*, het voorkomen hebben van, er uitzien als, schijnen te zijn (wat men werkelijk is of niet is), het schijnt, alsof, als; *siga wani*, er uitzien als dapper; *siga-siga*, het schijnt wel, het (hij, zij) lijkt wel, het is waarschijnlijk, het zal wel; *siga-siga moal mahi*, het is waarschijnlijk dat er niet genoeg zal wezen, er (het) zal wel niet genoeg zijn; *sariga* (versterkte vorm), geheel gelijk; *sariga lajoeng*, geheel gelijk het avondrood; *oelabon sariga*, niet alleen (laat staan),... (maar ook), b. v. *oelabon sariga eta*, *dipaparin naon oge daek*, niet alleen dat (laat staan dat), wat gij mij ook geeft, ik neem het aan.

**SIGAJ**, een ladder van bamboe, voorzien van daarin gekapte treden (speciaal dienende tot het beklimmen van een *kawoeng*-palm), tap- of boomladder. (Zie ook *sogak*, *tjowak* en *panĕtĕg* bij *tĕtĕg*.)

**SIGARET**, het Holl. cigarette; idem. (Vgl. *oedoed*.)

**SIGĔG**, z. v. a. *toenda*, iets neerzetten om het straks weer op te nemen, voor een poos laten rusten (b. v. een onderwerp of het verhaal van een persoon in een geschrift), laten rusten om (vóór men verder gaat) eerst iets anders te doen, den draad van een verhaal afbreken (om eerst iets anders te beschrijven); *sinigĕg*, hetzelfde; ook z. v. a. *ngahoelĕng*, vóór zich staren, peinzen; *njigĕg*, verminderen, minder worden (b. v. de regens), afnemen; *sigĕgkeun*, laten we hier (het verhaal) afbreken.

**SIGĔR**, ook *nigang* geheeten, een hoofdsieraad van goud of koper, behoorende tot den bruidstooi, maar ook wel gedragen door een kind ter gelegenheid van zijn besnijdenis, als het in optocht wordt rondgevoerd.

**SIGEUG**, dial. voor *sigĕg*, zie ald.

**SIGEUNG**, I. = *senggol* I., ngbr.; *njigeung*, aanstooten, en duw of stoot geven (b. v.

met den elleboog of de zijde); *disigeung*; *kasigeung*, bij ongeluk tegen iets geduwd of gestooten worden of zijn; *njigeungan*, aanh. of gedurig tegen iets stooten; *disigeungan*.

II. (Z.-B.), naam van een grooten boom, dezelfde als *sigoeng* II.

**SIGI** (Z.-B.), 1. bloesem en vruchtknop van den *tangkil*; 2. volgens P. = *siki*, zie ald.

**SIGIT**, I. (Jav.), passend; *noe sigit aja di mantri*, wat passend is van een *mantri* te zijn. (Vgl. *sĕgoet*.)

II. Ngbr.; *njigit*, verkl. met *ngegel saeutik*, een stukje ergens afbijten (b. v. van een klontje of stukje suiker, of wel de punt van een sigaar); *disigit*.

**SIGOENG**, I. bunzing; ook naam van een zwarte tor, welke vervolgd wordende, stank uitlaat.

II. Naam van een grooten boom, voll. *ki sigoeng*.

**SIH**, I. (korte vorm van *asih*), liefde, genegenheid. [Zelden anders gebezigd dan in samenstell. met een ander-, liefst *lĕmĕs*-woord, b. v. *sih-piwĕlas*, medelijden; *sih-koernija*, genade; *sih-tĕrang*, vergunning, enz.]

II. Tusschenw. om afkeuring uit te drukken, ong. hetzelfde als *ih* en *hih*; soms ook z. v. a. *ijis:* foei! laat het! weg! *sih naha*, z. v. a. *wĕt kijeu*: wat! foei! *sih hanteu*: foei neen! wel neen! - verder soms = *beh*, zie aldaar (P.).

**SIHEUN** (Z.-B.), hetz. als *sijeun*, zie ald.

**SIHIR** (Ar.), tooverij [men verklaart het woord met *wisaja*, en het is de algem. naam voor alle soorten van tooverij; ook *paraboen*, *gĕndam* enz. zijn daarin begrepen, daar ze geschieden òf tot zelfverheerlijking, *ngingsoenkeun maneh*, òt tot verderf van anderen, door geheime middelen, en worden aangewend onder aanroeping van en in vertrouwen op wat niet God is]; *toekang* (of *ahli*) *sihir*, toovenaar, toovenares; *elmoe sihir*, de kunst van tooveren, tooverij; *ahli elmoe sihir*, toovenaar; *awewe noe sihir*, tooveres. (Vgl. *tĕnoeng*, *noedjoem*, enz.)

**SIHOENG**, oog-, hoek- of slagtanden van een dier; ook: de haaktanden van een paard (vgl. *mĕnoer*); *aja di sihoeng maoeng*, zijn tusschen de hoektanden van een tijger, sprkw. voor: in de gunst staan van een voornaam mensch; ook: een vaste positie hebben in de maatschappij (*hese dika-loewarkeunana*, *moal aja noe wani*, uit welke men niet licht verdrongen kan worden); *sihoengan*, oog- of slagtanden hebben; *soemihoeng*, (van zaad) reeds kleine uitspruitsels hebben, even uitgesproten zijn.

**SIHORENG**, zie *horeng*.

**SIÏH**, spoor of sporen van een haan.

**SIÏT**, een fabelachtig wezen, dat gezegd wordt te zijn een vrouw, aan wier begeerte tot een man niet voldaan is, welke vrouw ten gevolge daarvan is gestorven en die nu bij nacht hier of daar verschijnt, *si....t* roepende en plotseling een zwelling veroorzakende aan de geslachtsdeelen van dezen of genen man. Zoo zegt een vrouw ergens: „*Lamoen hanteu kĕrsa ĕngkang ka simkoering*, *kadjeun paeh djadi siït*", d. i. „Als ge mij niet neemt, dan wil ik maar sterven en een *Siït* worden". [Het is wel als zeker aan te nemen, dat er verband bestaat tusschen dit woord en *sirit*.]

**SIJA**, pers. en bezitt. voornaamw. 2de persoon: gij, uw; of liever: je, jij, jou, jouw [gebezigd door ouders en ook in 't algem. tegen kinderen en jongelieden uit de volksklasse, door kinderen onderling, door aanzienlijken of meerderen tegen geringen en minderen, door iemand die tegen een ander uitvaart of door twistenden onderling; zie Spraakk § 152, 1]; - *njisija*, iemand al maar *sija* noemen, vernederend tegen iemand spreken; *disisija*; *pasija-sija*, elkander *sija* noemen, elkander kleineeren, op elkander schelden, kijven (vgl. *paseja*).

**SIJAK**, zich scheiden (z. a. van wolken), doorbreken; ook: zich een weg banen door een volksmenigte; *sarijak*, zich verspreiden (inz. van het avondrood (*lajoeng*); *tingsarijak*, van vele dingen: zich van elkander scheiden.

**SIJAL**, oneens, niet van eenerlei meening, verdeeld; ook: onheilaanbrengend; *pasijal-sijal*, onderling verdeeld. (Vgl. *salija*.)

**SIJAM** (Ar., tsijam), = *poewasa* k., *saoem* l., vasten [doch uitsluitend van het vasten in Ramadan]; *boelan sijam*, = *boelan poewasa*, de Vastenmaand.

**SIJANG**, 1. van *beurang*, dag, bij dag; ook: schitteren; bij de Bad.: rood [*beureum* te zeggen is namelijk voor hen *boejoet*]; *sijang pĕpĕlakanana*, de aanplantingen schitteren; *boeka sijang*, = *braj beurang*, het aanbreken van den dag; *saboekasijang*, terstond na het aanbreken van den dag; *handjoewang sijang*, naam van een *handjoewang*-soort; - *sijang-sijang*, l. van *beurang-beurang*, ver op den dag; ook = *geuwat-geuwat*, spoedig, gezwind; *koedoe sijang-sijang eling*, ge moet spoedig (aan hem, haar, hen) denken.

**SIJAR**, g. w.; *njijar*, = *nejangan*, zoeken; *njijar kasalamĕtan*, vrede (zaligheid) zoeken; *disijar*; *barangsijar*, of *balangsijar*, (op

eenigerlei wijze) levensonderhoud zoeken; *sisijaran*, luizen zoeken (in 't algemeen, zonder bepaling van den persoon bij wien); *njijaran* k., *moendajan* l., iemand afzoeken, iemand luizen; *disijaran*; *-pasijar*, zie ald.

**SIJASAT** (Ar., eig. leiden, regeeren), kastijding, tuchtiging, zware straf.

**SIJA-SIJA**, ijdel, onnut; *kasija-sijaän*, ijdelheid.

**SIJĚM**, het koninkrijk Siam; *garoe Sijěm*, Siameesche *garoe; handeuleum Sijěm*, naam van een *handeuleum*-soort; *tjaoe radja Sijěm* (Z.-B.), naam van een pisangsoort.

**SIJĚNG**, = *sijěr*, nab. van het gonzend of sissend geluid van een vliegenden pijl of van een steen die met een *bandring* weggeslingerd is; het ruischen, fluiten of sissen van zoodanig voorwerp; *njijěng*, vliegen (van een pijl enz.); *tingsarijěng*, van vele dingen: snorrend-, gonzend-, sissend door de lucht vliegen.

**SIJĚR**, = *sijěng*, zie ald.; *tingsalijěr*, = *tingsarijěng*, zie *sijěng*.

**SIJĚT**, werkw. tusschenw. voor: stompen, stooten, en derg.

**SIJEUH**, een uitroep om kippen of ander gedierte weg- of van iets af te jagen: weg! marsch! *njijeuhkeun*, wegjagen, verjagen; *disijeuhkeun*.

**SIJEUN**, bang zijn, vreezen; *sijeun koe*, vreezen voor [men zegt ook, doch minder algemeen: *sijeun ka*, b. v. *sijeun ka Allah*, vreezen voor God]; *oelah sijeun*, vrees niet, wees niet bang (voor iets dat daar is); *oelah dek sijeun*, vrees niet (voor iets dat nog niet daar is); *oelah sarijeun*, of *oelah sararijeun*, weest niet bevreesd; *montong sijeun*, of *montong sijeun-sijeun*, gij behoeft niet te vreezen, vrees niet; *kasijeun*, vreeze; *kana paeh taja pisan kasijeunna*, voor het sterven koestert hij geen vreeze; *pikasijeun*, g. w.: vrees voor; *mikasijeun*, vreezen of bevreesd zijn voor; *dipikasijeun*, gevreesd worden; *pikasijeuneun*, oorzaak van vrees zullen zijn, te duchten, vreeselijk, geducht; *njingsijeunan*, vrees aanjagen, bang maken; *disingsijeunan*; *singsijeuneun*, de vrees in 't lijf hebben, bang voor iets ten gevolge van vroegere onaangename ondervinding van een of ander van zoodanigen aard, een afschrik ergens van hebben; *kasijeunan*, vreeze, bevreesdheid; ook z. v. a. *matak sijeun*, oorzaak van vrees, te vreezen; *panjingsijeunan*, wat vrees aanjaagt, verschrikking. (Vgl. *adjrih*, *borangan*, *inggis*, *rempan*, *risi*, enz.)

**SIJEUP**, symmetrisch, harmonisch, evenredig, smaakvol, sierlijk; *pasijeup*, met elkander in harmonie zijn, symmetrie der deelen; *masijeup*, een muziekinstrument stemmen, in harmonie brengen (van muziekinstrumenten; *soepaja oelah soembang*); *dipasijeup*.

**SIJEUR**, de eigenlijke naam van *koetoe hajam*, kippenluis of kippenvloo.

**SIJOEH**, naam van een klimplant, die lekkere zure vruchten draagt.

**SIJOEK**, g w.; *njijoek*, scheppen (water, zaad, rijst enz., hetzij met de hand of met eenig voorwerp), uitscheppen, uithoozen; ook: waterscheppen (zóó als door een hellend schip); verder: ontladen, lossen (van dingen die geschept moeten worden, b. v. zand); *njijoek koe leungeun*, met de hand scheppen; *njijoek sěpat*, *sěpat* scheppen; *njijoek tjai koe ajakan*, water scheppen met een zeef, sprkw. voor: vergeefsch werk doen; *disijoek*; *kasijoek*, 1. met iets anders (mede) uitgeschept; 2. leeggeschept, uitgehaald; ook z. v. a. *kaoedag*, er achter gekomen, door middel van onderzoek te weten gekomen; *njijoekan*, scheppen, uitscheppen (zóó dat men herhaaldelijk over iets schept); ook: afscheppen; *disijoekan*. (Vgl. *tawoe*.)

**SIJOER**, alleen in *kasijoer-sijoer*, z. v. a. *kaoedag-oedag*, achterna gezeten. P.

**SIJOS**, = *tjijos*, 1. van *toeloes* en *waka*, doorgaan (b. v. een plan), geschieden, plaats vinden, tot stand komen (b. v. een voornemen), met iets doorgaan, volbrengen; *oelah sijos*, doe het geen voortgang hebben.

**SIKAT**, I. pisangbos, pisangtros; *sasikat*, één bos pisang, enz.

II. Borstel, schuier, boender (ook *boendĕr* genoemd); *njikat*, borstelen, afborstelen, uitborstelen; *disikat*; *njikatan*, meer dan één ding borstelen, enz.; *disikatan*.

**SIKĚP**, I. z. v. a. *pantěs*, passend, op gepaste wijze, netjes, mooi; *sikěp mando*, netjes (voor een meerdere) zitten of gaan zitten; *sikěp katjida teuing*, het is hoogst gepast; ook spottend: *sikěp těmĕn!* het staat je (hem, haar) mooi!

II. G. w.; *njikěp*, iets houden of dragen (een *kěpět* of waaier, een zwaard, een geweer, enz., in 't alg. een *parabot*); gewapend zijn met; *disikěp*; *njikěpan*, zich wapenen, gewapend zijn met; *njikěpan diri*, zich wapenen; *disikěpan*; *kasikěp*, in zijn macht hebben; *sikěpan*, een buisje met twee rijen knoopen, dienstbuis; ook wel: aangestelde, beambte.

**SIKI** (vgl. *ese*), korrel, pit, zaadkorrel, zaad; ook hulpw. om te tellen: stuk, stuks (zie ook *panon*); *sasiki*, één korrel, één stuk, één (dikwijls in plaats van *hidji*); *doewa siki*, twee stuks, twee, enz.; *sabaraha siki?* = *sabaraha hidji?* hoeveel stuks? hoevele?

*sikian*, met zaad zijn, zaad hebben; *sisikian*, collect. meerv., zaden (verschillende soorten).

**SIKLAK**, ngbr.; *njiklak*, omliggen, omgeslagen zijn (b. v. een gordijn of de lippen eener wond), opengeslagen, openliggen; *njiklakkeun*, iets omslaan (zóó dat de binnenkant buiten komt), openslaan, openleggen; *disiklakkeun*.

**SIKLOEK**, bergstreek (P.); *sikloekna*, zie bij *bĕbĕs*.

**SIKOE**, I. elleboog; ook: maat van den elleboog tot de vingertoppen (vgl. *asta*); *sasikoe*, één zoodanige maat of el (vrij wel hetzelfde als *sadsta*); *sisikoe*, stuk hout hetwelk tot steun van een gebouw tusschen den hoekstijl en de plaat of bindbalk wordt aangebracht, schoor; *sikoe-sikoe*, 1. hetzelfde als *sisikoe*; 2. schrijfhaak, winkelhaak; 3. triangel, voll. *sikoe-sikoe beusi* [beter is echter *kiliningan*]; *njikoe*, 1. met den elleboog stooten; 2. een scherpe bocht vormen.

II. (Jav.), ngbr.; *njikoe*, iemand voor een vergrijp straffen; *kasikoe*, z. v. a. *katoelah*, voor een vergrijp gestraft worden of zijn.

**SIKOEP**, het Holl. schop; idem (nl. werktuig om mede te scheppen); ook: spade· (Vgl. *patjoel*.)

**SIKOET** (Kad., eig. Jav.), = *sikoe* I.

**SIKSA** (Skr., çiksâ, les, tucht), 1. (in Z.-B.) onderrichting, leering (P.); - 2. straf; ook g. w.; *pisiksaeun*, wat iemand als straf zal worden opgelegd; *njiksa*, straffen; *disiksa*, gestraft worden; *mandjing disiksa*, straf verdiend hebben; *njiksakeun*, een straf op iemand toepassen, iemand straffen; *disiksakeun*; - *siksaän*, straf; *meunang siksaän*, straf krijgen; *njandang siksaän*, straf lijden, straf dragen.

**SIKSIK** (zie *mĕlik*); *njiksik*, fijnsnijden, fijnhakken (b. v. boonen), kerven; *disiksik* (vgl. *tjatjag*); *njiksikan*, aanh. of wel vele dingen fijnsnijden; *disiksikan*.

**SIKSRIK**, ngbr.; *njiksrik*, een bamboe tot dunne stokjes splijten; *disiksrik*.

**SILA** (Skr., çilâ, platte steen als zitplaats), zitten met de beenen kruiselings onder het lichaam; *ngidjing sila*, in ongepaste houding *sila*-zitten (vgl. *sangkeloh*); overdr. voór: ontrouw in zijn dienst (*koemawoelana hanteu bĕnĕr*); *pahareup-hareup sila*, streven naar de voorste zitplaats; *ngoedar sila*, (van iemand die *sila*-zit) een andere positie aannemen; *mĕdal sila*, uit ontevredenheid heengaan (z. a. uit de stad of uit het land).

**SILAH**, verkl. met *sobat ande*, goed vriend, een goed vriend; *sisilahan*, met elkander goede vrienden of bevriend zijn.

**SILAÏNG**, pers. en bezittel. voornaamw. 2de pers.: gij, uw; of liever: je, jij, jou, jouw [inz. gebezigd tegen jongelieden van het mannel. geslacht uit de volksklasse, terwijl zulke jongelieden het ook wel onderling bezigen [het is waarsch. een samentr van *silah aing*, mijn vriend, vriendje]. Zie verder Spraakk. § 152, 2.

**SILALATOE**, sprank, vonk, inz. klein brandend stukje dat uit het vuur opvliegt (vgl. *petelt*); ook l. van *hoewis*, zie ald.

**SILANGKOB**, naam van een soort van *tĕpoes* (P.); zie *tĕpoes* I.

**SILANTANG**, zie *lantang*.

**SILAT** (vgl. *soelit*), valsch (z. a. iemand die er goed uitziet, maar inwendig slecht is); ook: slecht verstaan (uit onwil), iemands woorden verdraaien.

**SILATOE'L-RAHMI** (Ar., eig.: het in eere houden der betrekking van bloedverwantschap, vooral door zijn bloedverwanten te beschenken, te helpen, te verdedigen, enz.); op Java wordt de uitdrukking algemeen gebruikt voor: 1°. het bezoeken van bloedverwanten tot instandhouding der betrekking; 2°. het bezoeken van vrienden en bekenden, zonder ander doel dan hen weer eens te zien.

**SILĔM**, = *tilĕm*, in het water duiken, onderduiken (zonder opzet), zinken, verdwijnen; *njilĕm*, onderduiken (met opzet); *silĕman*, verkl. met *djĕlĕma teu poegoeh paehna*, iemand die niet zijn natuurlijken dood is gestorven; veelal echter in gelijken zin gebruikt als *siloeman*.

**SILĔP**, uit het gezicht zijn, uit het oog verdwenen zijn, in iets opgegaan of overgegaan zijn; *njilĕp*, de mindere zijn van iemand krachtens mindere eigenschappen (P.), het tegen iemand afleggen; *disilĕp*; *kasilĕp*, z. v. a. *kaelehkeun*, onder bedekt-, onder geraakt zijn (z. a. een klein ding onder een groot), in de schaduw gesteld, overstemd (b. v. één door velen); *njilĕpkeun*, z. v. a. *ngelehkeun* en *ngalindih roepa*, de overhand krijgen; iets dat is, bestaat of macht heeft er onder werken, van macht of heerlijkheid berooven; *disilĕpkeun*.

**SILEUNGLEUM**, het broeden; *njileungleum*, op eieren of jongen zitten, zitten te broeden; *njileungleuman*, uitbroeden; *disileungleuman*.

**SILEUR**, wormpje of mijt in *hoeoet* enz.

**SILIB**, of wel *silib-silib*, naar iets of iemand vragen alsof men er niets van weet [terwijl men er daarentegen goed van op de hoogte is], naar den bekenden weg vragen; *matoer silib-silib*, idem; *njilib*, z. v. a. *njindiran*, zie *sindir*.

**SILIH** (vgl. *silah*), vervanger, vervangster;

verder: de dag of maand, volgende op de tijdsbepaling welke genoemd wordt; ook: hulpw. voor den wederkeerigen vorm bij de werkwoorden (zie Spraakk. § 69 en 70); *sisilih*, persoon die in iemands plaats gekomen is, vervanger, vervangster; *kasilih*, ong. = *kalindih*, vervangen worden, raken of zijn; *djati kasilih koe djoenti*, *djati*-hout is vervangen door (minderwaardig) *djoenti*-hout, z. v. a. *menak kalindih koe tjatjah*, een edelman is vervangen door een man uit 't volk (zie ook *boedi*); *njisilihan*, iemands plaats innomen, in iemands plaats komen; *disisilihan*.

**SILING**, = 't meer gebr. hulpw. *silih*, z. ald.

**SILIR** (Jav.), een zachte verkoelende wind; *njilir*, zachtjes blazen, zachtjes waaien; *kasilir*, zachtjes aangewaaid.

**SILIWANGI**, voll. *Praboe Siliwangi*, de roemruchtige heerscher van Padjadjaran, veel genoemd in de legendarische verhalen (*pantoen*'s), welke nog in omloop zijn. (Zie o. a. Pleyte, „Raden Moending Laja di Koesoema", bl. 10.)

**SILO**, de dingen om zich heen niet goed kunnen zien (b. v. iemand die in het donker op weg een lantaarn of *obor* draagt, of die in het schijnsel van een licht loopt, of uit een verlicht vertrek in het donker komt).

**SILOEK** (Z.-B.), I. vlechtwerk van touw of draad (z. a. b. v. bij een staart van een Chinees), doch steeds in een even getal; *kodja siloek*, een *kodja* van zulk vlechtwerk (zie *kodja* II.); *njiloek*, vlechtwerk als het genoemde maken.

II. Hetzelfde als *sëloek*, zie ald. P.

**SILOEMAN**, benaming van een soort van geesten (naar het schijnt van gestorven menschen), schim, geest, spook (vgl. *silëm*); *njiloeman*, een *siloeman* worden.

**SILOENG**, verkl. met *njalahan*, niet „in den haak", niet recht, uit de lijn, afwijken van wat iets moet zijn of van het gewone; *teu siloeng*, niet afwijkend van wat het zijn moet of van het gewone, niet met de waarheid in strijd zijn.

**SILOEWAH**, alleen in *nonggong njiloewahkeun*, met een welving op het midden. P. [Een andere verklaring zie bij *loewah*.]

**SILOKA** (Skr., çloka, vers, couplet), spreuk, raadselspreuk, beeldspraak, paradox, verbloemde spreekwijs [omvat *babasan*, *paribasa*, *soewal* en *sindir*, maar wordt inz. gebezigd voor dingen van geestelijken of inwendigen aard: *pakeëun noe alim-alim*]; *ahli siloka*, spreukdichter, spreukschrijver; *njilokaän*, iemand op bedekte wijze iets door een *siloka* aan het verstand brengen; *disilokaän*.

**SIM**, verk. van *djisim*, zie ald.

**SIMA** (Jav. tijger), dat wat aan een mensch of dier te vreezen is, dat wat vrees aanjaagt; *simana*, zijn (deszelfs) vreesaanjagende eigenschap; *njima*, vrees aanjagen; *disima*; *kasima*, door vrees bevangen, van schrik verlamd (b. v. bij ontmoeting met een tijger, op 't hooren van een sterke stem, of van een gering mensch bij ontmoeting met een aanzienlijke).

**SIMABDI**, zie bij *abdi*.

**SIMADJAR**, zie bij *aing*.

**SIMAGONGGONG** (samengest. uit *sima*, zie ald., en *gonggong*, = *langgong*), een groot en onveilig bosch, een groot bosch waarin zich veel verscheurend gedierte ophoudt, voll. *leuweung simagonggong*.

**SIMAN**, zwelling van de voeten, beenen, armen of handen.

**SIMBA** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**SIMBEUH**, g. w.; *njimbeuh*, (water) scheppen (met de hand) en het naar iemand of iets toegooien; *kasimbeuh ombak*, gezegd van iemand tegen wien het water van een golf spat of slaat; *njimbeuhan*, iemand of iets met water bewerpen, water op iemand of iets hoozen; *noe titeuleum disimbeuhan*, een zinkende met water behoozen, sprkw. voor: iemands ongeluk nog vergrooten; *silih-simbeuhan*, elkander met water werpen of behoozen; *njimbeuhkeun*, water (z. a. met de hand) weg- of ergens heenhoozen; *disimbeuhkeun*.

**SIMBOER**, = *sëmboer*, zie ald.

**SIMBOET** k., *kampoeh* l., dek, deken; *disimboet* k., *dikampoeh* l., onder een deken gaan of liggen, zich met een deken dekken; *njimboetan*, een dek over iemand of iets leggen, met een deken toedekken; *disimboetan*; *njimboetkeun*, een dek, doek of deken spreiden op of over; *disimboetkeun*.

**SIMEUT**, sprinkhaan; *mata-simeuteun*, verkl. met *hanteu ngitjeup-ngitjeup*, stijfstaan van de oogen (z. a. van een doode); ook: met groote oogen staren.

**SIMKOERING**, zie bij *koering*.

**SIMPAJ**, band (z. a. om een bezem, scheede, blaaspijp of *soempit*); ook: hoepel; *njimpaj*, een band of hoepel om iets maken; ook: met rotan krammen; *salira disimpaj beusi*, zijn lichaam werd in een ijzeren band geklonken. (Vgl. *bëngkër*.)

**SIMPAK**, alleen in *kasimpak*, (niet er in, maar) er buiten vallen. P.

**SIMPANG** k., *sindang* en *singkah* l., het op zijde gaan, het uitwijken of ergens aangaan; *njimpang*, op zijde gaan, uit of van den weg gaan, ontwijken, van een onderwerp afgaan, ergens aangaan, inkeeren; *soem-*

*pang-simpang*, gedurig van den weg afwijken, nú hier dàn daar aangaan (vgl. *balasimpangan*); *teu soempang-simpang*, links noch rechts afwijken; *njimpangan*, voor iemand of iets uit den weg gaan, ontwijken; *disimpangan*; *njimpangkeun*, doen afwijken, uit den koers brengen; ook: verleggen (z. a. een weg); *disimpangkeun*; *kasimpangkeun*, zonder zijn wil van den (goeden) weg worden of zijn afgebracht; *simpangan*, voll. *djalan simpangan*, of wel *djalan sisimpangan*, zijweg (b. v. een pad dat van den grooten weg naar een dorp leidt).

**SIMPAR** (Jav.); ngbr.; *kasimpar*, z. v. a. *katoendoeng*, uitgestooten, verstooten. P.

**SIMPE**, z. v. a. *djĕmpe*, stil, doodstil, alles in rust zijn, eenzaam; ook z. v. a. *euweuh* en *soewoeng*, niet zijn, niemand aanwezig zijn; *ĕnggon noe simpe*, een stille-, eenzame plaats; *keur simpe djalma*, terwijl er geen menschen waren; *sisimpean*, in de stilte, iets in alle stilte doen.

**SIMPĔN**, 1. van *teundeun* en van *ampihan*, g. w.: leg weg! bewaar! *simpĕn dina djĕro manah*! leg het weg in uw hart! *njimpĕn*, bewaren, opleggen, sparen, opbergen, wegzetten, verbergen; *njimpĕn manah*, l. van *neundeun hate*, gedenken aan, verbergen wat in het hart omgaat, zich in- of goedhouden, wrok koesteren; *njimpĕn hate panastrenan*, een wangunstig hart verbergen (zijn wangunst niet openbaren); *njimpĕn dina djĕro manah*, wegleggen in het hart; *disimpĕn*; *simpĕneun*, iets om weg te zetten, te sparen, enz.; *simpĕnan*, bergplaats; *kasimpĕnan*, gezegd van iemand of iets waar iets is weggelegd, neergelegd of verborgen.

**SIMPEUREUM**, naam van een heester [de bast wordt voor het looien van leder gebezigd]; zie ook *anil*.

**SIMPING**, I. gebroken (b. v. het pootje van een krekel).

II. (Z.-B.), ngbr.; *sisimping*, de parelmoerschelp.

**SIMPOEL** (Mal.), knoop. (Vgl. *tjangreud*.)

**SIMSIM**, of wel *singsim*, = *dĕlĕs*, lampepit.

**SINA**, I. zie bij *sing* II.

II. (Ar.), de Sinaï, ook *Toersina* geheeten.

**SINAGAR**, voll. *tangkal sinagar*, naam van een soort palmboom (groote *djambe*).

**SINANANGKEUP**, naam van een zeer groote rups [waarsch. uit *si* en *nanangkeup* van *tangkeup*].

**SINANTĔNEUN**, = *sinarieun*. (Zelden.)

**SINAPEUL** (Z.-B.), een oerwoud waarin men geen *hoema*'s mag aanleggen, ja zelfs niet durft binnendringen, uit vrees voor booze geesten en gevaarlijke dieren, om welke reden het dus *roengsit* is; in de Preanger enz.: kleine terpen steenachtige grond in *sawah*-vakken, niet voor ontginning geschikt.

**SINAPOEL**, hetzelfde als *sinapeul*.

**SINAR**, uitstraling van licht; *kasinaran*, bestraald, met licht overstroomd.

**SINARIEUN**, of ook *sisinarieun*, z. v. a. *heubeul-heubeul tara*, in langen tijd niet; *sinarieun silaing ka dijeu, ajeuna ka dijeu*, in langen tijd zijt ge niet hier geweest, nu komt gij weer eens; *sisinarieun teuing*! hoe lang is 't geleden! ín hoe langen tijd! (Vgl. *sasari*.)

**SINDANG**, = *njingkah* (zie *singkah*) 1., *njimpang* k., op zijde gaan, uitwijken, ontwijken, ergens aangaan, inkeeren (bij iemand); ook: toeven; *sisindangan*, nú hier dàn daar aangaan, nú hier dàn daar een bezoek brengen.

**SINDIK**, speetje om *sasate* aan te roosten; ook wel *tindik* geheeten. P.

**SINDIR**, verbloemde spreekwijze, oneigenlijke of figuurlijke uitdrukking, verbloemde uitdrukking, toespeling [liefst voor uitwendige, wereldsche aangelegenheden, vgl. *sampir* en *soewal* II.]; *njindiran*, iemand in verbloemde taal of op bedekte wijze iets te kennen geven; iemand zijdelings-, bedekt of verbloemd de waarheid zeggen; op bedekte wijze een vermaning geven, een toespeling maken, een steek onder water geven, enz.; *disindiran*; *pasindiran*, verbloemde of figuurlijke spreekwijs, maar inz.: verzameling van *sindir*'s; *sisindiran*, 1. (van kinderen enz.); elkander op *sindir*'s onthalen; 2. meerv. van *sindir*; 3. een vier- of ook wel zesregelig versje, veelal dienende om verliefdheid of zinnelijke begeerte uit te drukken en daarop te antwoorden [de eerste helft bestaat uit verbloemde uitdrukkingen, die doorgaans weinig zin hebben, de laatste helft geeft de *eusi* of verklaring. Voorb.:

Nila dina tangan netes ragrag kana [pangkon,
Boewah madja djeung goela dina [amparan.

D. i.: Indigo in de hand valt druppelend [in den schoot,
Een madja-vrucht met suiker op het [holsblok.

Daarop de terugslag:

Lila nja nejangan djalan soepaja [kalakon,
Sĕdja koering rek ngawoela ka [gampaian.

D. i.: Lang heb ik een weg gezocht [ter vervulling
Van mijn voornemen om uedele [te dienen.

**SINDJANG**, l. van *samping*, rok of kleed door mannen en vrouwen om het onderlijf gedragen.

**SINDOEK**, I. een pollepel, uit een *batok* gesneden. (Vgl. *sendok*.)

II. *Oraj sindoek*, naam van een slangensoort.

**SINDOER**, naam van zeker zijden weefsel.

**SINĔDJA**, zie *sĕdja*.

**SINĔKĔL**, zie *tĕkĕl*.

**SINĔKĔM**, zie *tĕkĕm*.

**SINĔLIR**, zie *sĕlir*.

**SINĔMBAH**, zie *sĕmbah*.

**SINĔRAT**, zie *sĕrat*.

**SINEUREUT**, het vleesch dat bij een dier achter het nierbed ligt, haas.

**SING**, I. korte vorm van *pasing* (zie beneden), z. v. a. *oenggal*, ieder, iedereen, alleman, elk afzonderlijk, ieder voor zich, wie ook, wat ook; *teu sing djalma noe boga*, niet iedereen heeft het; *teu gawajah sing djalma*, niet ieder is zorgeloos; *oelah pĕrtjaja ka sing roh bae*, geloof niet aan elken (den eersten den besten) geest; *sing saha-saha noe*, iedereen die, een elk die; *sing-sing*, elk en een ieder, elk die er is, al wat er is; *sing-sing ditjokot*, elk voorwerp aanpakken; *sing-sing dilijeukan*, naar een ieder (of naar elk voorwerp) kijken; *sing-sing disorejang*, naar iedereen (of naar ieder vo rwerp) omkijken; -*pasing*, ngbr.; *masing*, eig.: ieder (der personen die ergens toe behooren) een deel (van iets, b. v. van een som gelds, van een arbeid) geven of opdragen (zie ook *sing* II.); *beunang masing*, verdeeld (onder een aantal personen); *masing-masing*, ieder voor zich, elk op zichzelf (b. v. hebben), elk zijn eigen deel-, zijn eigen land-, zijn eigen wil enz. hebben [in den regel duidende op verschil]; *pada djadi ratoe kabeh, masing-masing nagarana*, zij werden allen vorsten, en ieder hunner had zijn eigen land; *karĕpna masing-masing*, ieder heeft zijn eigen zin (wil); *masing-masing damĕlna*, elk had zijn eigen (onderling verschillend) werk; *dipasing-pasing*, aan ieder een aandeel gegeven worden; *dipasingkeun*, op zichzelf of afzonderlijk doen zijn, anders behandeld worden dan anderen.

II. Hulpw. voor de geb. wijze van spreken, om nl. iemand aangaande een ander (een derden pers.) of aangaande het een of ander iets te gelasten; of wel tot uitdrukking onzer aanv. wijs; hetzelfde geldt van de afleidingen *masing*, *masingna*, en de verkortingen van dit laatste woord: *singna* en *sina* [de volkomen vorm *masingna* wordt inz. in den deftigen en in den beleefden stijl gebezigd]; in 't alg: zeer, doe, laat, dat, zij, b. v.: *sing* (*masing*) *aloes*, laat het fraai zijn, zij het fraai; *sing* (*masing*) *datang ka poenahna*, dat de schuld geheel zij afbetaald; *sing* (*masing*) *kadenge koe aing*, zóó dat ik het hooren kan; *singna* (*sina*) *asoep*, laat hij binnenkomen, doe hem binnenkomen, dat hij binnenkome; *oelah singna* (*sina*) *njaho*, laat hij niet weten, dat hij niet wete; *eta tangkorek moegi masingna bisaeun ngomong*, wil dien schedel doen (laten) spreken; *mĕngkĕk letah, oelah masingna tjatjarita anoe hanteu poegoeh*, de tong bedwingen, dat zij geen dwaasheid spreke (zie verder Spraakk. § 102, VII en VIII). - Dit hulpw. wordt ook gebezigd om bij het werkw. 3de kl. de plaats van een niet bestaanden causatieven vorm te vervullen, maar daarvoor komen dan vooral de afleidingen met *di* in aanmerking; *eta tangkorek koe kami ĕnggeus sina bisa ngomong*, ik heb dien schedel reeds doen (kunnen) spreken; *disina leumpang*, doen loopen; *oelah disina bingoeng*, doe hem niet verlegen zijn, maak hem niet verlegen. (Zie Spraakk. § 51.)

**SINGA** (Skr., sinha), leeuw (z. ook *wĕrĕng*).

**SINGASANA** (Skr., sinhâsana), vorstelijke zetel, troon.

**SINGBARANG** (*b. p.*), = *sambarang*. P.

**SINGĔL** (Indr.), l. van *ikĕt*, hoofddoek.

**SINGĔR**, bekwaam, knap, bedreven, handig en vlug; *tambah singĕr koemawoela*, zij werden steeds handiger in hun dienst.

**SINGGAH**, = 't meer gebr. *singkah*.

**SINGGANG**, uitlooper van een rijstplant, waarvan de aren zijn afgeoogst; *njinggang*, inzamelen van de rijstaren welke zich aan zulke uitloopers hebben gevormd.

**SINGGĔT**, nauw, eng, smal (van een doorgang, een weg, een kanaal, enz.); verder benauwd, benauwd zijn, schuchter voor iets zijn; *lawang noe singgĕt*, een nauwe poort; *djalan singgĕt*, een smalle weg; - *singgĕtna*, in 't alg. = *soemawonna*, en ook, maar ook, vooral, bovenal, niet het minst, kort en bondig, zakelijk (vgl. *pondokna* en *djĕmbarna*); ook: de eigenlijke oorzaak van iets, b. v. *soekoe mah darma loemampah, singgĕtna mah dina ati*, de voeten voeren het uit, (doch) de eigenlijke oorzaak ligt (maar vooral ligt het) in het hart; *sisinggĕt*, nauwte of engte in iets, vernauwing (b. v. in een rivier); *njinggĕtkeun*, inkorten, bekorten, inkrimpen (b. v. een verhaal); *disinggĕtkeun*.

**SINGGIH**, verkl. met *sĕnang* en *ngeunah*, aangenaam, genoeglijk. P.

**SINGGOEGOE**, voll. *daoen singgoegoe*, naam van een plant met groote, langwerpige,

getande bladeren, waarvan het sap, vermengd met sirih-kalk, gesmeerd wordt op rheumatisch aangedane lichaamsdeelen.

**SINGGOKGOK** (Z.-B.), naam van een boschduif ter grootte van de *kadantja*, met bruine veeren.

**SINGIT**, (van een kleedingstuk) goed passen, sluiten. P.

**SINGKAB** (vgl. *kilab*), ngbr.; *njingkab*, openwaaien (b. v. een gordijn), opwaaien (b. v. de sarong), openslaan, opengeslagen, opengewaaid, opgewaaid; *disingkab-singkab*, opengeslagen-, opengedaan-, weggeschoven worden (b. v. gordijnen); - *sisingkaban*, lichten, flikkeren (z. a. de bliksem op grooten afstand), weerlichten (z. a. des avonds of des nachts, zonder donder); *soengkab-singkab*, nú dit dàn dat opslaan, alles opslaan (b. v. onder 't zoeken); *njingkaban*, iets openslaan, wegschuiven (z. a. een gordijn), alles onderstboven halen, alles overal halen (bij het zoeken naar iets); *disingkaban*; *njingkabkeun*, iets openslaan, opslaan, wegschuiven, omslaan, oplichten; ook: de menschen op zijde duwen (om door te kunnen gaan); *disingkabkeun*.

**SINGKAH** (vgl. *ingkah*), = *sindang*, l. van *simpang*, op zijde gaan, ontwijken, afwijken; ook: van den gewonen regel afwijken, buitengewoon, b. v. *anak singkah*, een buitengewoon kind; *poetri singkah*, een buitengewone prinses; *njingkah*, l. van *njimpang* en *njingkir*, uit den weg gaan, op zijde gaan, uitwijken; *njingkahan*, voor iemand of iets uit den weg gaan, ontwijken; *disingkahan*; *njingkahkeun*, doen afwijken, uit den koers brengen; *disingkahkeun*.

**SINGKAL**, het slijkhout van een ploeg [waaraan de *landjam* is bevestigd]; *tapak singkal*, hetzelfde als *tapak landjam*, vore.

**SINGKANG**, wijdbeens loopen.

**SINGKARA** (Z.-B.), een kiezelzure verbinding, welke men neergeslagen in de *awi apoes* vindt, en die volgens P. als middel tegen keelaandoeningen wordt aangewend.

**SINGKĔL**, ong. = *sengkol*, zie ald.

**SINGKIL**, de mouwen opstroopen, zijn arm ontblooten (*singkil leungeun*), de sarong opschorten, de pijpen van de broek omslaan (z. a. door iemand die iets zal gaan doen); in 't alg.: zich gereedmaken, zich bereiden, zich vaardig maken (tot den arbeid, om te vechten, enz.); *sisingkil*, verkl. met *moekadn papakean dek gĕloet*, zijn kleeren omslaan (opschorten, of wel zich van zijn kleeding ontdoen) om te gaan vechten; *sangkal-singkil*, de kleeren opschorten, omslaan of opbinden, zich in postuur zetten (inz. om te vechten). Vgl. *soengkal*.

**SINGKIR**, I. ngbr.; *njingkir* k., *njingkah* l., uit den weg gaan, wijken, de wijk nemen. afwijken; *sisingkir*, (meerdere voorwerpen) op zijde zetten, aan den kant zetten; *soemingkir*, wijken, de wijk nemen, van iemand wijken, hem niet meer willen volgen of dienen; *soemingkir ti Allah*, wijken van God; *njingkiran*, voor iemand of iets uit den weg gaan, ontwijken, iemand mijden; *disingkiran*; *njingkirkeun*, op zijde doen, uit den weg doen, van zich doen, wegdoen, zich ontdoen van, uit den weg ruimen *disingkirkeun*; *pangsisingkirkeun*, g. w.: ga voor hem (haar, ervoor) op zijde, maak voor hem (haar) plaats.

II. *Djoekoet singkir* (Z.-B.), het geneeskrachtig kruid, meer bekend onder den naam van *koemis oetjing*, zie *oetjing*.

**SINGKOEP**, ijzeren schop met houten steel (soort schoffel), tot wegruiming van asch enz. (Vgl. *sodok*.)

**SINGKOER** (vgl. *singkir*), achteraf, een eenzame, stille, verborgene plaats; *lĕmboer singkoer*, een eenzaam dorp, het achterland; *di noe singkoer*, in een eenzaam-, afgelegen oord; *njingkoer*, naar een eenzame plaats gaan, buiten het gewoel of gedruisch gaan ter zijde (in de stilte) gaan; ook: in een eenzame plaats zijn, verborgen zijn; *diadjakan njingkoer*, naar een eenzame plek noodigen; *ditjandak njingkoer* l., *dibawa njingkoer* k., naar een eenzame plaats-, buiten het gewoel en gedruisch medegenomen worden; *njingkoerkeun*, iemand of iets naar een eenzame plaats brengen, iemand afzonderlijk nemen; *disingkoerkeun*.

**SINGKRANG-SINGKRANG** (niet algemeen), waarsch. z. v. a. *gantjang-gantjang*, met haast doen; *singkrang-singkrang ngedjo*. met haast rijst stoomen.

**SINGLAR**, ngbr.; *njinglar*, verdrijven, wegmaken (van een plaag of ziekte); *disinglar*; *sisinglar*, pogingen aanwenden om iets (z. a. een ziekte) te verdrijven [b. v. door tegen de deur en in de hoeken van het huis te spuwen met speeksel uit het kauwen van *panglaj* verkregen, *djampe*'s te lezen, en derg.]; *panjinglar*, middel ter verdrijving van een plaag of ziekte (vgl. *panoelak* bij *toelak*); *njinglarkeun*, (een geest, plaag, ziekte) verdrijven of wegmaken; *disinglarkeun*.

**SINGLOER**, ngbr.; *njingloer*, = *ngaliron*, l. van *noekeur* (zie *toekeur*), ruilen, verruilen.

**SINGNA**, zie *sing* II.

**SINGRAJ**, ngbr.; *njingraj*, te verg. met *njoewaj* (zie *soewaj*), uiteengaan, naar weerskanten gaan (b. v. menschen voor een hollend paard of water waarin een steen valt);

ook: uiteendoen, splijten; *njingrajkeun*, uiteen doen gaan, uiteendoen, uitspreiden; *disingrajkeun*.

**SINGREUP**, of wel *singsreup*, g. w.; *njingreup*, of wel *njingsreup*, l. van *ngingsreuk*, water enz. opsnuiven (z. a. uit de hand); *disingreup*. (Vgl. *ingsreuk*.)

**SINGSAL** (vgl. *pingsal*), éénig, alleen; *njingsal*, hetzelfde; *kasingsal*, alléén geraakt, geïsoleerd, van iets afgeraakt, gescheiden geworden, afgescheiden; *pasingsal*, zich verwijderen van, afwijken van (b. v. een schriftelijk verhaal van het mondeling origineel); *njingsalkeun*, iets of iemand van andere dingen of van anderen afdoen, isoleeren, afzonderen, afzonderlijk stellen (b. v. een of ander voorwerp dat men houden wil van goederen die verkocht zullen worden), uitzonderen; *disingsalkeun*; *kasingsalkeun*, alléén gelaten of achtergelaten zijn.

**SINGSAT**, het oplichten, opstroopen of ophouden van kleederen; *garo-singsat*, al krabbende zich de kleeren bij de beenen optrekken; *njingsat*, de sarong met de hand ophouden; *singsatkeun*, g. w.; *njingsatkeun*, optrekken, ophalen, ophouden (van de sarong enz.); *disingsatkeun*.

**SINGSĔT**, goed sluiten (van kleeding), om het lichaam sluiten (een broek, baadje, sarong enz.); ook van de onderkleeren: bijeengenomen-, opgenomen en vastgemaakt zijn; *njingsĕtkeun*, de kleeren bijeen- of opnemen en vastsjorren; *disingsĕtkeun*.

**SINGSIM**, = 't meer gebr. *simsim*.

**SINGSIREUMEUN**, zie *sireum*.

**SINGSREUP**, zie *singreup* en *ingsreuk*.

**SINGSRING**, g. w.; *njingsring*, zich den neus snuiten (gewoonlijk met de vingers); *njingsringkeun*, uitsnuiten (van wat in den neus is); *disingsringkeun*.

**SINIGĔG**, zie *sigĕg*.

**SINJOEH** (van sinjo, de onder Europeanen gebruikelijke uitspraak van 't Port. sinho), benaming voor zoons van Europeanen en met deze gelijkgestelden, jongenheer. (Vgl. *nona*.)

**SINOEHOEN**, zie *soehoen*.

**SINOM**, naam van een *tĕmbang*-wijs. (Vgl. *nom* en *anom*, en zie Spraakk., Aanh.

**SINTIR**, een spel, bestaande in het laten draaien van een geldstuk, daarbij weddende of het stilhoudende *nangkarak* (wapen boven) dan wel *nangkoeban* (kopstuk boven) zal komen te liggen; *sisintiran*, een soort tolletje (b. v. een *moentjang*-noot met een stokje erdoor, dat men als bij *sintir* draaien laat); in 't alg.: tol, draaitol.

**SINTOENG**, de bloemscheede van de kokosnoot (welke, droog zijnde, als lont gebezigd wordt, om b. v. een sigaar of strootje aan te steken); *sintoengan*, een *sintoeng* of *sintoeng*'s hebben (van een kokosboom).

**SINTOK**, naam van een dikken woudboom. [De bast behoort tot de *djadjamoe* en wordt in- en uitwendig als geneesmiddel gebruikt tegen onderscheidene ziekten.]

**SINTREUK**, g. w.; *njintreuk*, iets wegknippen, van den vinger of laten spatten, tegen iets met den vinger spatten of knippen (b. v. tegen iemands oor); *disintreuk*; *silih-sintreuk*, zóó tegen elkander knippen; *njintreukan*, aanh. tegen iets knippen; *disintreukan*.

**SINTRONG**, naam van een onkruid met ondiepe wortels.

**SIPANDAK**, verkl. met *deudeul*, stut, steunsel. P.

**SIPAT**, I. voll. *batoe sipat*, paslood (vgl. *gantoeng*); *njipat*, richten, aanleggen, mikken, doelen; verder: in een rechte lijn zien langs, het paslood aanleggen, afschrijven (z. a. een maat op hout), afstrijken (van een maat), meten met een maat (b. v. rijst); *disipat*, gemikt worden op, aangelegd worden (van het paslood), enz.; *njipatkeun*, iets gelijkmaken of gelijkstrijken, iets met iets anders vergelijken; *disipatkeun*; *-sipatan*, richtsnoer; verder: voorwerp door de timmerlieden gebezigd om hout af te schrijven (vgl. *pamoelas* bij *oelas*).

II. Oogsmeersel [er uitziende als een stukje zwart krijt en dienende om de oogharen en wenkbrauwen te verzwarten en zoodoende aan het gelaat schoonheid bij te zetten]; *disipat*, zich de oogharen en wenkbrauwen met *sipat* besmeren; *pasipatan*, poëtisch voor wenkbrauwen.

III. (Ar., tsifat), hoedanigheid, attribuut, eigenschap; verder ook aanwijzer van den aard van eenig voorwerp, b. v. *sipat beusi*, van ijzer, ijzeren; *sipat kai*, van hout, houten; *sipat manoesa*, een menschelijk wezen, een mensch.

**SIPĔT**, = *sĕmĕt*, grens, tot aan; *sasipĕt*, tot aan, tot en met, met inbegrip van; *meudjeuh noe sasipĕt dinja*, het is voldoende als men (bij zijn onderzoek) tot daaraan toe gaat.

**SIPIR**, het Holl. cipier; idem, hoofd van een gevangenis.

**SIPIT** (eig. Mal.), Mongolen-oogen hebben.

**SIPOEH**, ngbr.; *njipoeh*, verkl. met *ngeuweuhkeun barang heubeul*, een metalen voorwerp vernieuwen, aan een metalen voorwerp een nieuw aanzien geven, een metalen voorwerp polijsten, bruineeren; verder: ijzer of staal harden; *disipoeh*; *panjipoeh*, wat men tot *njipoeh* bezigt.

**SIPOET** (vgl. *sapoet*), ngbr.; *kasipoet*, = *kalingkoeng*, omringd, omgeven.

**SIPTA**, dial. voor *tjipta*, zie ald.

**SIR**, beweging des gemoeds, inwendig gevoel, stem van binnen; verder: de gedachte krijgen of hebben, in zijn binnenste meenen, naar iets talen; ook: neiging, tocht, trek, tochten des gemoeds; *eta nji randa aja sir-sir bogoh*, bij de weduwe kwam gedurig een gevoel van verliefdheid op. (Vgl. *sĕr*, *ser*, *soer* en *sor*.)

**SIRA** (Indr.), pers. en bezitt. voornw. 2de p., en wel in de spreektaal: gij, uw. [te verg. met *sija* en *maneh*].

**SIRAH** (Skr., çiras), l. van *hoeloe*, hoofd; ook: iemand die aan 't hoofd staat; verder: hoofd ergens van (b. v. van de tafel), eereplaats; daarenboven: spreng, bron, oorsprong van een rivier; *nangkeup sirah*, zich het hoofd vasthouden; *siraheun*, het hoofdeneinde, aan het hoofdeneinde.

**SIRAM**, l. van *mandi*, zich baden, zich reinigen; eig. douche, stortbad; *njiram*, sproeien, besproeien, begieten; verder: besproeien van kuit met hom, bevruchten; ook k., *ngandĕg* l., zwanger worden, bevrucht, het begin der zwangerschap; van planten: het zich voordoen van vruchtzetting; *disiram*, besproeid worden (b. v. kuit met hom); *sisiram*, het besproeien; overdr. voor: het bewijzen van goedheid; *njiraman*, besproeien, begieten; ook: iemand baden of wasschen; *disiraman*; *pasiraman*, bad; *pangsiraman*, badkamer; *panjiraman*, gieter.

**SIRANG**, alleen in *sisirangan*, niet bij elkander passen (b. v. een kop en schoteltje, of een span paarden). Vgl. *ningnang*.

**SIRAP**, I. voll. *hajam sirap*, naam van een hoendersoort met korte veeren.

II. Plankje of stuk gespleten bamboe tot dakbedekking [ze worden als pannen op elkaar gelegd]; ook: dakbedekking van zoodanig materiaal; *hateup sirap*, een dak met zoodanig materiaal gedekt. (Vgl. *talahab*).

**SIRAROE**, vliegende mier (nl. de witte mieren of termieten in hun laatste gedaanteverwisseling; *kawas siraroe djadi*, als het uitvliegen van *siraroe*'s [uit de nesten in den grond, bij welk uitvliegen immer geheele zwermen naar buiten komen]; overdr. voor: in ontelbare menigte.

**SIRAT**, I. signalement; ook: bevel tot inhechtenisneming van een persoon, onder bijvoeging van zijn signalement; *njiratkeun*, iemands signalement bekendstellen (b. v. van een gevangene als hij ontvlucht is); *disiratkeun*.

II. Hetzelfde als *seurat*, zie ald.

**SIRATOE'L-MOESTAKIM**, zie *moestakim*.

**SIRĔP**, het in-slaap-maken met een toovermiddel; verder: dat toovermiddel zelf (zie ook *mĕnĕng*); *elmoe sirĕp*, kunst welke leert hoe men door tooverij kan doen slapen; *njirĕp*, iemand door een toovermiddel vast doen slapen; *djampe njirĕp*, een formule die tot *njirĕp* in staat stelt; *disirĕp*; *njirĕpan*, velen op de gezegde manier vast doen slapen; *disirĕpan*; *panjirĕp*, toovermiddel om vast te doen slapen.

**SIREUEUK**, naam van zeker fabelachtig hert.

**SIREUM**, de gewone mier (vgl. *rinjoeh*); *singsireumeun*, slapen van een voet, been enz. [zóó genoemd naar het prikkelend gevoel daarbij, dat veel overeenkomst heeft met het gevoel of mieren over het lichaamsdeel loopen].

**SIREUPEUN**, naam van een kleine bijensoort.

**SIRIB**, naam van zeker vischnet, kruisnet, totebel; *indit sirib*, overdr. voor: allen optrekken of vertrekken (vgl. *toembila*); *njirib*, met een *sirib* visschen.

**SIRIG**, trippelende of dansende gang van een daarop gedresseerd paard (in dwarsche houding); *njirig*, (van een paard) dansende-, trippelende gaan, traverseeren; *disirig*, (een paard) zoo doen gaan; *sisirig*, al maar traverseeren; *sisirigan*, als een paard trippelende gaan (b. v. van een jongen); *njirigkeun*, een paard laten traverseeren; *disirigkeun*.

**SIRIGIL** (Djamp.), een toestel om visch te vangen, ong. = de *posong*, zie ald.

**SIRIK**, = *pidik*, afgunstig, nijdig uit afgunst, naijverig; *njirik*, iemand afgunst betoonen, uit afgunst (iets) jegens iemand doen; *sisirikan*, afgunstig zijn of zich betoonen op iemand; in Z.-B. ook: prat zijn op (P.).

**SIRIKAJA**, naam van een vrucht; *tangkal sirikaja*, naam van den boom.

**SIRIKNA**, alleen in *ngan sirikna*, met uitzondering van, behalve dat, alleenlijk; *ngan sirikna tara maling*, alleenlijk stal hij nooit; *ngan sirikna hanteu njĕboetkeun*, behalve dat hij niet vermeldde.

**SIRILIK**, klein, weinig. P.

**SIRINDIL**, maar doorgaans *njirindil*, op af gaan, naar toe loopen, naderen (met snelle passen en voorovergebogen kop of hoofd, b. v. een ram, met het doel om te stooten, of van een ander dier, met het doel om te bijten).

**SIRING**, overbrenger (inz. van een brief); ook: overbrengen; *njiringkeun*, iemand (b. v. een gevangene, of iets, b. v. een

brief) van etape tot etape transporteeren of overbrengen (zóó dat bij ieder station de overbrenger of geleiders wordt (worden) verwisseld); *disiringkeun.*

**SIRIPIT**, springen, dartelen (van kleine visschen in het water); *tingsiripit*, idem, van vele visschen en verspreid; ook: wemelen; *sisiripitan*, een plat steentje zóó langs het water werpen of scheren, dat het verscheidene malen opspringt. (Vgl. *tjèlègok* en *soeroewoek.*)

**SIRIT** k., *pèlat* en *mamas* l., het mannelijk lid; ook (doch alleen 't k.-woord): tuit, kraan.

**SIRIWIK**, (van visch) spelen in het water; *patingsiriwik*, idem, van vele visschen: spelen, dartelen.

**SIRNA** (Skr., çirna, verwelkt, vervallen, verwoest), niet zijn, niet meer zijn; weg-, heen-, of overzijn; verdwijnen of verdwenen (moeite, zorg, toorn, een lust, een boos mensch, enz.); ook: van zorgen vrij, tevreden, opgeruimd (voll. *sirna ati*); *ĕnggon sirna*, z. v. a. *ĕnggon ngeunah*, plaats van genot, van vrede, enz.; *sasirnana*, na zijn (haar) verscheiden; *njirnakeun*, doen verdwijnen, verdrijven (b. v. zorgen), breken, lesschen (van den dorst), en derg.; *disirnakeun.* (Vgl. *moesna.*)

**SIROE**, ngbr.; *sisiroe*, een stukje blad, batok of iets derg., om er bij wijze van lepel iets mede op te scheppen; *panjiroe*, idem.

**SIROENG** (vgl. *seuweu*), uitspruitsel, spruit, loot, rijs, scheut (inz. uit den wortel); *siroeng ngaliwatan toenggoel*, de scheut groeit boven den tronk uit, sprkw. gezegd van een een kind dat zijn ouders (lichamelijk of in overdrachtelijken zin) boven 't hoofd groeit; *siroengan*, een uitspruitsel of loot krijgen of hebben.

**SIROP**, het Holl. siroop; idem (nl. siroop welke men met water aanlengt en alzoo drinkt), limonade. (Vgl. *sĕtroep.*)

**SIROROT**, onderstboven naar beneden schieten (van een vlieger); *disirorotkeun*, (een vlieger) onderstboven naar beneden doen schieten (*disina noetoeg madjoe ka handap*).

**SIS** (Ar., Sjisj), Seth, zoon van Adam [door de Mohammedanen *Nabi Sis* geheeten].

**SISI**, zijde, kant, rand, wal; ook: het platteland; *oerang sisi*, buitenmensch, boer, buitenlui, plattelandbewoners; *njisi*, naar den kant gaan, wijken, uitwijken, ontwijken; *disasa-sisi*, voor een buitenmensch-, voor plattelandbewoners gehouden worden; *pasisian*, het platteland, het onderhoorig gebied van een stad (om haar heen gelegen), voorstad, het land; ook: landelijk; *masisian*, = *milĕmboeran*, buiten gaan wonen, zich op het land ophouden.

**SISIG** k., *soesoer* l., tabakspruim; *njisig*, (een tabakspruim) tegen de tanden (tusschen de lippen) hebben, tabak pruimen; ook: zich de lippen bij het sirih-pruimen afvegen met een tabakspruim of een daartoe bestemd doekje (P.); *disisig.*

**SISIH**, I. ngbr.; *njisih*, spijs of spijzen opdoen of opscheppen (op schotels en borden) en vervolgens op de *rampadan* plaatsen, opdisschen; *toekang njisih*, persoon met *njisih* belast; *kapala njisih*, hetzelfde; *disisih*; - *sisihan*, rijst met de toespijzen (gerechten) geplaatst op een *rampadan* (vgl. *pamasangan* bij *pasang* I.); *panjisih*, opdoenster van de spijzen; *njisihkeun*, spijzen opscheppen, opdoen; *disisihkeun.*

II. *Sasisih*, gedeeltelijk of ten deele onderzoeken (b. v. alleen de getuigen die tegen iemand, en niet die welke voor hem zijn); *oelah mariksa sasisih*, ondervraag niet slechts de ééne partij.

**SISIK** (Jav.), = *sisit*, schub, schubben; zie *bĕtok* en *mĕlik.*

**SISIKOEDI**, ngbr.; *njisikoedi*, iemand de wet stellen, verbieden; ook: controleeren; *disisikoedi.*

**SISIL**, ngbr; *njisilan*, rijst of zaad pikken (op déze wijze dat de bolster wordt weggeworpen, gelijk sommige vogels doen, b. v. de *galatik*); ook: afschilferen, afknabbelen, doorknagen (b. v. een *djirĕt* door een rat); *disisilan.*

**SISILI**, naam van een kleinen zeevisch, op de *bĕrod* gelijkende.

**SISIP**, I. z. v. a. *leutik hate*, den moed verliezen, zich niet staande kunnen houden, het moeten opgeven; ook: slechts een weinig overig zijn, bijna opzijn; *koemaha teu rek sisip?* hoe zou men den moed niet verliezen? *obat pelor moal sisip*, kruit en kogels zullen er wel niet te weinig zijn, men zal wel geen kruit en lood te kort komen.

II. (Jav.), verkeerdheid, misdaad, schuld, = *salah*; *mawa sisip*, op den verkeerden weg leiden; *hanteu sisip*, = *hanteu salah*, niet mis-, niet verkeerd zijn, recht zijn.

**SISIR** k., *pameres* l., kam, haarkam; ook = *soeri* II., zie ald.; verder: bos (pisang); *tjaoe sisir* (Z.-B.), naam van een pisangsoort; *sasisir*, één bos (pisang), enz.; *njisiran*, zich of een ander het haar uitkammen; *njisiran bari leumpang*, zich onder het loopen kammen [wat men

*pamali* noemt: *matak katĕrka*, zie *tĕrka*); *disisiran.*

**SISIT**, schub, schubben (van een visch of slang); ook: het geschubde gedeelte van een hane- of kippepoot; *goreng sisit*, slecht van schubben, overdr. voor *goreng daradjat*, z. v. a. slecht bij iets varen; *njisit*, een visch schubben; ook: stroopen, afstroopen (van de huid), villen (vgl. *rasah*); *njisit onta*, een kameel villen; *disisit*; *njisitan*, een visch van zijn schubben ontdoen [over den vorm vergel. men *peudjit*]; *disisitan*; - *sisitan*, schubben hebben, geschubd.

**SISIWO**, ong. = *lalawora*, onbedacht, ondoordacht, niet ernstig gemeend, maar voor de grap (doen of zeggen); *dianggap sisiwo*, iets als een grap-, als een aardigheid beschouwen, pret in iets hebben, met iemand een loopje nemen; *oelah sisiwo*, wees niet onbedachtzaam, wees niet roekeloos, scheer er den gek niet mee; *lain sisiwo*, het is geen grap, het is geen gekheid, zoo maar niet voor de aardigheid, niet zoo'n beetje (b. v. iemand vereeren); *lain sisiwo gagahna*, zijn dapperheid is geen gekheid (is niet gering te achten).

**SITA** (waarsch. van 't Holl. citeeren), het gerechtelijk aanmanen; *barang sitaeun*, in beslag te nemen goederen; *njita*, gerechtelijk aanmanen; *disita.*

**SITATAROE**, naam van een dikke groene rups.

**SITI** (Ar., sitti, meesteres), titel voor voorname (buitenlandsche, Arabische) vrouwen, juffrouw, mevrouw, b. v. *siti Hadjar*, Hagar; *siti Aïsjah*, Aïsjah; ook: eigennaam.

**SITINGGIL** (Jav.), = *babantjong*, zie ald.

**SIT-INTJOEWING**, naam van een fraaien vogel, aldus genoemd naar zijn klaaglijk geluid [men houdt hem voor den aankondiger van een onheil, inz. van een sterfgeval, en daarom heet hij in het dagelijksch leven ook wel *manoek tjilaka*].

**SITOE**, waterplas, bergmeer of poel, door de natuur gevormd; *njitoe*, een *sitoe* maken; *disitoean*, tot *sitoe* gemaakt worden of zijn.

**SITOEËUN** (samentr. van *si itoeĕun*, vgl. *etaeun*), die en die.

**SIWAH**, ong. = *owah*, afwijkend, afdwalend; *siwah nijat*, = *owah nijat*, van stemming of gezindheid veranderen; *djalma siwah*, z. v. a. *djalma owah akal*, een krankzinnige, inz. iemand die in verbijstering ronddwaalt; *njiwah*, aftrekken (b. v. het hart van de wereld; *njiwah hate tina doenya*), afgetrokken, afgezonderd; *saliwah* = *siwah*, maar met verst. [*djaka saliwah* is in zeker sprookje de naam van een jongeling, wiens huidkleur aan de eene zijde van zijn lichaam blank en aan de andere zijde bruin was]; *njaliwahkeun*, van richting doen veranderen, doen uitwijken, doen misraken; *batoe teu keuna, sabab manehna tangginas, bisa njaliwahkeun*, de steenen troffen hem niet, want daar hij vlug was, kon hij ze doen misraken; *sagala omong kolotna koe manehna disaliwahkeun bae, soepaja oelah katangen dosana*, al wat zijn ouders zeiden wist hij langs zich heen te doen gaan, opdat zijn misdrijt niet aan den dag zou komen.

**SIWOER**, I. een andere naam voor *gajoeng*, zie aldaar.

II. *Kait-siwoer*, of ook *kait-gantoeng-siwoer*, het achtste geslacht in teruggaande orde, volgende op *wareng*. (Vgl. *oedĕg-oedĕg.*)

**SOBAT** (de gemeenzame uitspraak van het Ar. *sahabat*), vriend, vriendin; *dipake sobat*, iemand tot vriend nemen of hebben, met iemand als vriend omgaan; *njobat*, zich als vriend bij iemand aansluiten, met iemand vriendschap sluiten; *sosobatan*, met elkander vriendschap sluiten of onderhouden, vrienden zijn; *pasobatan*, vrienden, de vrienden.

**SOBONG**, I. (Tjar.), een Inlandsche klapperolie-fabriek; *njobong*, klapperolie bereiden in een *sobong.*

II. (Z.-B.), een huisje, ter besparing van kosten tegen een grooter huis gebouwd (= *imah gamlok*, zie *gamlok*); *njobong*, een *sobong* maken of bewonen.

**SOBRAH**, l. van *tjamara*, valsch haar, valsche vlecht.

**SODER**, naam van de salendang welke bij het tandakken wordt gebruikt; *njoderan*, iemand de *soder* overgeven; *disoderan.*

**SODIRAN** (waarsch. van het Holl. soldeeren), soldeerbout.

**SODOK**, schop of schoffel (om asch of derg. weg te ruimen), krabber; *sosodok*, idem; *njodok*, asch enz. met een *sodok* wegruimen; *disodok.*

**SODONG**, of ook *sosodong*, wat onder iets inloopt, b. v. een kuil of gat onder een wal, waar visch toevlucht zoekt, of z. a. de plek die in een graf ter zijde iets meer uitgegraven wordt en dient tot plaats voor het gelaat. (Vgl. *sedong.*)

**SODOR**, een voorwerp op een speer gelijkend, verguld, gepolitoerd of geverfd, en gebezigd bij een soort tornooi- of steekspel, *sodoran* geheeten; *njodor*, uitsteken, uitstrekken (inz. de hand), zich uitstrekken (b. v. een tak), uitgestrekt zijn; *sadar-sodor* nú dit dàn dat aanreiken; *njodoran*, iemand

iets toesteken of aanreiken; *disodoran*; *njodorkeun*, iets aan iemand toesteken of aanreiken; *disodorkeun*. (Vgl. *asong*.)

**SOEBAHA** (waarsch. van 't Ar. sjoebhah, twijfel, iets van twijfelachtigen aard), ong. = *aral*, ontevreden, onvergenoegd, ondankbaar, morren over zijn lot, in opstand zijn tegen God; *aral-soebaha*, hetzelfde, met verst.

**SOEBAJA** (vgl. *oebaja*), 1. van *djangdji*, belofte. afspraak; *djangdji-soebaja*, hetzelfde; ook: vergelijk; *pasang soebaja*, elkander beloven, een afspraak maken of hebben; *njoebajaän*, 1. van *ngadjangdjian*, iemand een belofte geven; ook: iemand een belofte of toezegging afvragen; *disoebajaän*; *pasoebajaän*, belofte, beloftenis.

**SOEBAL**, een bloem of bloemen in het haar; *make soebal*, of *disoebal*, bloemen in het haar hebben.

**SOEBASITA** (Skr., subhâsita, welsprekend), wellevendheidsvorm, eerbewijs, etiquette.

**SOEBAT** (Ar., sjoebhat), twijfelachtig, onzeker (inz. of iets *haram* dan wel *halal* is).

**SOEBER** (Ar. Sjoebair), naam van iemand die door de Mohammedanen profeet wordt genoemd, maar niet nader bekend is.

**SOEBHANA** (Ar.), geprezen, hooggeprezen (van God); *soebhana Allah*, of *soebhanallah*, hooggeprezen is God; *soebhana Allah wa tadla*, hooggeprezen is God en Hij is de allerhoogste; als uitroep (b. v. wanneer men over iets verbaasd of verslagen is), z. v. a. *teu njana!* of *heran!* wel verbaasd! dat had ik niet gedacht!

**SOEBHAT** (Ar.), hetzelfde als *soebat*.

**SOEBHI** (Ar.), = 't meer gebr. *soeboeh*.

**SOEBOEH** (Ar., tsoebh), het morgenrood, het aanbreken van den dag [later dan *padjar* en vroeger dan *braj beurang*]; ook: de morgenschemering; *waktoe soeboeh*, het aanbreken van den dag; ook: de tijd voor het morgengebed (ong. te 5 uren); *salat soeboeh*, het voorgeschreven morgengebed; *soeboeh-soeboeh*, zeer vroeg in den morgen.

**SOEDA** (Skr., çuddha, afgedaan), afnemen, verminderen; *soeda kana dahar*, geen eetlust hebben; *matak soeda*, oorzaak van vermindering, tot vermindering leiden; *teu soeda hasil*, niet in opbrengst achteruitgaan; *radja-brana noe teu pisoedaeun*, schatten die niet verminderen zullen; *njoedaän*, allengs verminderen, gaandeweg afnemen; *kasoedaän*, 1. aan vermindering lijden, achteruitgegaan; 2. vermindering.

**SOEDAGAR** (Perz.), koopman, groothandelaar; ook wel: waroenghouder, winkelier, waarvoor *toekang dagang* echter beter is. (Vgl. *dagang* en *poelijah*.)

**SOEDI** (vgl. *soeka*), genegen, genegen zijn, zin of lust in iemand of iets hebben, iets goedvinden; *hanteu soedi*, niet willen, niet begeeren, geen lust of zin hebben in; *hanteu soedi ngawoelaän*, er geen zin in hebben iemand te dienen.

**SOEDJEN**, braadspit; *rante soedjen*, een ketting met prikkels (een soort folterwerktuig); *tapak soedjen*, kuiltje in de wang of op de hand (van molligheid); *njoedjen*, aan 't spit rijgen; *soedjenan*, = *kĕmpot*, kuiltje in de wang, enz. P.

**SOEDJI**, stekel, de stekels (van een *landak* of egel).

**SOEDJOE** (Indr.), ook *djoe*, een vriendelijke benaming voor meisjes.

**SOEDJOED** (Ar.), zich eerbiedig voor iemand ter aarde werpen of buigen (met het voorhoofd den grond rakende), inz.: zich alzoo nederwerpen of nederbuigen tot het gebed, aanbidden; *soemoedjoed*, onderworpen, ondergeschikt; *pasoedjoedan*, de plaats waar men het gebed verricht of pleegt te verrichten.

**SOEDOEK**, degen, rapier; *njoedoek*, (met een degen) steken; *disoedoek*; *silih-soedoek*, elkander met den degen steken.

**SOE'ËB** (Ar.), de Moh. naam van Jethro (den schoonvader van Mozes), bijgenaamd *moersal*, van God gezonden.

**SOEGAL**, barsch, bits, norsch.

**SOEGAN** k., *manawi* l., misschien, mogelijk; *soegan teh*, hetzelfde (met nadruk); *soegan djeung soegan*, heel misschien, wel mogelijk, het zou kunnen zijn; *soesoeganan*, een misschien ten opzichte van iets bezigen, veronderstellenderwijs spreken, mocht het zijn, het mocht eens zijn. (Vgl. *boa* en *palangsijang*.)

**SOEGĔMA**, niets aan ontbreken, alles in orde, niets te wenschen overlaten; ook: zich voldaan gevoelen, welgemoed.

**SOEGIH**, = *beunghar*, rijk, in iets rijk zijn, van iets ruim voorzien zijn, rijkelijk; *soegih ewe*, vele vrouwen hebben; *soegih wani*, veel moed hebben, zeer dapper zijn; *soegih tjai*, rijk aan water of wateren, waterrijk; *njoegihkeun*, rijk maken, verrijken; *disoegihkeun*; *kasoegihan*, rijkdom.

**SOEGOE**, schaaf; *imah soegoe*, schaafblok; *njoegoe*, schaven, iets schaven, beschaven; *disoegoe*; *panjoegoean*, afschaafsel van hout, krul, krullen.

**SOEGOEH** k., *sĕgah* (doch zelden) l., spijze welke men een gast voorzet, onthaal; *njoegoeh*, (een gast) onthalen, spijzigen; *disoegoeh*; *sagah-soegoeh*, bij herhaling spijzigen of onthalen; *soesoegoehan*, spijzen, een gerecht uit verschillende spijzen bestaande

*njoegoehan*, iemand spijs voorzetten, onthalen, spijzigen; *disoegoehan*; *njoegoehkeun*, een spijze of gerecht aan iemand voorzetten; *disoegoehkeun*; *panjoegoehan*, onthaal; *teu lila hol panjoegoehan*, het duurde niet lang of er kwam een onthaal.

**SOEGRI**, I. l. van *sakoer*, al, allen, alles, degenen, al hetgeen, al wie, al wat; *sasoegrining*, de geheele menigte, allen die ergens bij behooren, al wat tot iets behoort.

II. Ngbr.; *njoegri*, verkl. met *ngala koetoe*, iemand luizen [maar met regelmatige verschuiving van het haar]; *disoegri*. (Vgl. *saliksik* en *sijar*.)

**SOËH**, een scheur krijgen, scheuren, inscheuren, gescheurd; ook g. w.; verder: scheur; *sosoëh*, herh. of aanh. scheuren; *njosoëh*, in stukken scheuren, verscheuren; *disosoëh*; *njoëhan*, uiteendoen (b. v. garen dat in de war zit); *disoëhan*; *njoëhkeun*, iets scheuren, doorscheuren, uitscheuren, afscheuren (z. a. het blaadje van een kalender); ook: verscheuren; *disoëhkeun*; *soëhan*, of ook *panjoëhan*, afgescheurd stuk. (Vgl. *soëk*, *sĕwek*, *sasadk*, enz.)

**SOEHADA** (Ar., sjoehada, mv. van sjahid, zie *sahid*), bloedgetuigen.

**SOEHOED** (Ar., zoehoed), onthouding, ascetisch leven, opzettelijke ontbering van lijfsbehoeften, met toewijding, toegewijd, met devotie, met het geheele hart; en zoo ook = *antek*, ten volle, volkomen; *ngesto soehoed*, met toewijding (of met het geheele hart) dienen; *antĕpan masing soehoed!* houd je daar geheel bij! *sarĕgĕp masing soehoed!* dat het met volkomen ijver (met volle toewijding) geschiede! *soemoehoed*, met toewijding volgen of dienen.

**SOEHOEN**, g. w.: neem-, leg-, draag op het hoofd! *sĕkar soehoen*, poëtisch voor *aprak*, zie ald.; *njoehoen*, op het hoofd nemen, leggen of dragen; verder: op zich nemen, aannemen te volbrengen (b. v. het gebod van een meerdere); *disoehoen*, op het hoofd genomen of gedragen worden, aanvaard worden om te volbrengen; ook: gevraagd-, gebeden worden; *njoesoehoen*, aanhoudend op het hoofd dragen; *disoesoehoen*; *kasoehoen*, met dank aanvaard worden of zijn; *sinoehoen*, voll. *kangdjĕng sinoehoen*, titel voor koningen, z. v. a. zijne majesteit; *njoehoenkeun* l., *nĕda* s., *menta* k., iets verzoeken, om iets vragen of bidden; *disoehoenkeun*; *kasoehoenkeun*; *soehoenan*, nokbalk, de nok van het dak, vorstbalk; ook wel eens voor: dak; *njeungeut damar di soehoenan*, een licht op 't dak aansteken, z. v. a.: van iets ophef maken; *adĕg-adĕg soehoenan*, stut van den nokbalk; *sasoehoenan*, het deel der nalatenschap van den man, dat aan de weduwe rechtens toekomt (P.); *soemoehoen*, een beleefd woord tot toestemmend antwoord op een vraag of een spreken van een meerdere, z. v. a.: ja wel! en in dezen zin l. van *ĕnja*; ook: toestemmen; *geus soemoehoen*, zij stemden daarin toe; verder dienende tot inleiding van een antwoord aan een meerdere, ingeval van ontkenning gevolgd door *hanteu* of een der andere ontkenningswoorden [niet zelden laat men, ten teeken van groote beleefdheid, *noen* vorafgaan]; *soemoehoen ijeu!* dit (deze) is het! *soemoehoen tatjan*, nog niet; *noen goesti, soemoehoen, sae pisan!* ja heer, het is wel! *njoemoehoenkeun*, ten aanzien van iets *soemoehoen* zeggen, d. i. het goedvinden, er in bewilligen, het op zich nemen te volbrengen, enz., toestemmend antwoorden. (Zie ook *noehoen*.)

**SOEJOEK**, schuin afloopen (van een dak); van een mensch of paard: loopen met het hoofd of den kop knikkend en naar den grond gebogen, sjokken.

**SOËK**, afgescheurd stuk of blaadje; verder = *soëh*, ook wat de afleidingen betreft; *soerat sasoëk*, een afgescheurd blaadje; ook z. v. a. *soerat saeutik*, een lettertje.

**SOEKA** (Skr., sukha), lust hebben in, genegen zijn tot; verder: lust, schik, pret, genoegen, behagen, eigen wil of keuze, vrijwillig, gaarne, graag; ook: lustig, vroolijk, welgemoed (vgl. *boengah*, *gĕrah* en *soedi*); *soeka sorangan*, eigen wil of keuze, vrijwillig; *soeka-soeka*, zich verheugen, pleizier maken, pret; *teu soeka*, geen lust hebben, onwelgevallig; *soeka teu soeka*, willens of onwillens (vgl. *daek*); *anoe baris pisoekaeun*, wat iemand tot vreugde zal zijn, hem genot zal verschaffen; *soesoekadn*, = *bobogohan* (zie *bogoh*); *pisoeka*, ngbr.; *misoeka*, lust-, welgevallen hebben in, in iets of iemand behagen hebben; *dipisoeka*; *kasoeka*, lust, genot, goedvinden, behagen, welgevallen, vreugd; *dipikasoeka* k., *dianggo kasoeka* l., gezegd van een zaak of persoon waaraan iemand een welgevallen heeft; een welgevallen hebben in; *eta djalma dianggo kasoeka koe Pangeran*, in dien man heeft de Heer een welgevallen; *njoekakeun*, genoegen aandoen, vreugde veroorzaken, verheugen; ook: iemand voldoening geven; *disoekakeun*; *kasoekadn*, 1. lust, vreugde, verheuging, vermaak; 2. = *kabogoh* (zie *bogoh*); *taoen kasoekadn*, jubeljaar.

**SOEKANG** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**SOEKAN-SOEKAN**, = *soeka-soeka*, z. *soeka*.

**SOEKATARIS**, het Holl. secretaris; idem.

**SOEKĔR**, = *soesah* (maar sterker), in

moeite, druk, kommer, ellende of nood zijn, benauwd zijn, in benauwdheid verkeeren, bekommerd zijn; *njoesoekĕr*, iemand kommer aandoen, onderdrukken, benauwen, verdrukken; *disoesoekĕr*; *kasoekĕr*, moeite, bekommernis; *njoekĕrkeun*, het iemand benauwd maken, iemand in nood brengen; *disoekĕrkeun*; *kasoekĕran*, moeite, nood, benauwdheid, bekommerdheid, verdrukking; *keur kasoekĕran ngadjoeroe*, in barensnood zijn.

**SOEKLA**, voll. *poë Soekla*, de oude benaming van Vrijdag. (Zie *Djoemaäh*.)

**SOEKLAK**, waarsch. een speling op *sikloek* (zie ald.); *ti soeklakna ti sikloekna*, overal vandaan. (Zie ook bij *bĕbĕs*.)

**SOEKMA** (Skr., sûksma, fijn, en ook: de onzichtbare algemeene wereldziel), in 't alg.: geest; in 't bijz.: de menschelijke geest (vgl. *lĕmboet* en *roh*); ook wel: geaardheid; *Jang Soekma*, een der oude benamingen van het Goddelijk Wezen, lett. God de Geest; *ngaraga* (of *miraga*) *soekma*, zich tot geestelijk wezen maken, zich boven de macht van het stoffelijke verheffen; ook: in den geest zich ergens heen verplaatsen; *ngaloewarkeun soekma*, den geest geven, sterven; *soekmaän*, een geest hebben.

**SOEKOE**, I. voet, been, poot; ook: voet van een berg; van een mensch k., *sampejan* l., *dampal* l. p. (vgl. *tjeker* en *tjokor*); *indoeng soekoe*, de groote teen; *tjinggir soekoe*, de kleine teen; *dampal soekoe*, de zool van den voet; *tonggong soekoe*, de wreef; *pigeulang soekoe*, het voetgewricht; *tapak soekoe*, spoor van een voet of poot; *ateul soekoe*, jeukende voeten hebben; overdr.: een liefhebber zijn van uitgaan, uithuizig; *leungeun-soekoe*, handen en voeten, de extremiteiten van het lichaam; *sinoekoe soekoe* (in *pantoen*'s), het rechterbeen onder het lijf hebben (zoodat men er op zit) en het linker met den voet op den grond laten rusten; *sinoekoe-toenggal*, idem; - *panjoekoe*, het letterteeken voor den klinker *oe* bij het Jav. letterschrift, welk teeken van onderen aan den medeklinker verbonden wordt (zie Spraakk., de tafel bij § 6).

II. De waarde van $^1/_4$ Spaansche mat of zes *oewang*, = 40 à 45c t.; *sasoekoe*, éénmaal deze waarde.

**SOEKOEN**, I. mond zonder tanden, vrucht zonder pitten.

II. Naam van een grooten boom, de broodboom; ook naam van de vrucht.

**SOEKOER** (Ar., sjoekoer), prijs, dank; ook: dankbaar zijn; als uitroep: dank! gelukkig! hoe gelukkig! dat is gelukkig! dat doet me genoegen! *koerang soekoer*, niet naar behooren dankbaar zijn; *moedji* (of *ngoetjap*) *soekoer*, dankzeggen, danken; *pamoedji-soekoer*, dankzegging, dank; *njoekoerkeun*, dankbaar erkennen; *njoekoerkeun kasihing Goesti*, de liefde des Heeren dankbaar erkennen. (Vgl. *noehoen*.)

**SOEKRA**, (van metaal) gedegen, onvermengd. P.

**SOEK-SĔK**, zie *sĕk*.

**SOEKSROEK**, g. w.; *njoeksroek*, in of door wildernis gaan; *tisoeksroek*, = *tikoesroek* (zie *koesroek*), vooroververvallen in of op.

**SOEKSROEK-SAKSRAK**, zie *saksrak*.

**SOEKTI**, voll. *giwang soekti*, de parelschelp, parelmoer.

**SOELAH** (*b. p.*), haar op 't voorhoofd. P.

**SOELAJA**, = *salaja* en *salija*, anders, verschillend; *njoelajaän*, afwijken (b.v. van zijn afspraak); *disoelajaän*.

**SOELAKSANA** (Skr., met goede kenteekens, gelukvoorspellend), verkl. met *pantjĕg*, *sĕdĕng kasep*, z. v. a. welgemaakt; *adoeh tedja soelaksana*! uitroep van verrassing bij de eerste ontmoeting met iemand wiens persoon indruk maakt, z. v. a.: hemel, wat een knappe jongen (of wat een knap meisje)!

**SOELAM** stiksel, borduursel, inz. met gouddraad (*bĕnang ĕmas*) doorgestikt werk [zonder uittrekken van draden, gelijk bij *songket* gebruik is]; in Kad. ook: inboeten, het planten van nieuwe stekken enz. ter vervanging van planten die dood gingen (vgl. *ajoeman*); *njoelam*, borduren, doorstikken, met gouddraad doorwerken; *disoelam koe bĕnang ĕmas*, doorstikt worden met gouddraad; *soesoelaman*, voll. *sipat soesoelaman*, geborduurde of doorwerkte stof, een kleed van geborduurde stof.

**SOELANDJANA**, eigennaam van den zoon van *Batara Goeroe* en hoofdfiguur in het landbouw-epos „Wawatjan Soelandjana" (P.); *djoekoet soelandjana*, of ook eenv. *soelandjana*, naam van een grassoort.

**SOELANGKAR**, voll. *ki soelangkar*, naam van een boompje.

**SOELANG-SALING**, zie *saling*.

**SOELANTÉNG**, = *wani*, zie ald.

**SOELAP**, goochelarij; *toekang soelap*, goochelaar; *lantera soelap*, tooverlantaarn; *njoelap*, goochelen.

**SOELATRI**, naam van een boom, voll. *tangkal soelatri*.

**SOELEMAN** (Ar., Soelaiman), koning Salomo [door de Mohammedanen *nabi Soeleman* geheeten].

**SOELIGA**, naam van een plant wier knol in de Inlandsche geneeskunde gebruikt wordt.

**SOELIGI**, een andere naam voor *linggis*, zie ald.; ook: een soort speer of spies.

**SOELIJAB**, alleen in *pasoelijab*, te zamen uitkomen of uitgaan in menigte en daarna zich naar alle kanten verdeelen, zich verspreiden, uitzwermen.

**SOELIKAT**, g. w.; *njoelikat*, de armen in elkander slaan, z. a. om iemand heen die ligt (b. v. om hem op te beuren); *disoelikat*.

**SOELING**, de gewone fluit; *njoeling*, op een *soeling* blazen, fluitspelen; *anoe disoelingkeun*, hetgeen op de fluit gespeeld wordt.

**SOELIT**, taai, hard (van hout), niet willen splijten; ook: (van een woord of gezegde) duister, onduidelijk, dubbelzinnig; verder: met tegenzin doen, wrevelig, knorrig, onbillijk, ontevreden; *mawa soelit*, tot ontevredenheid enz. leiden; *soelit ati*, een wrevelige stemming, onredelijk.

**SOELIWĔR**, alleen in *pasoeliwĕr*, door elkander of tegen elkander in loopen of vliegen (van een menigte menschen, van visschen in een vijver, van *papatong's*, van kogels, enz.).

**SOELOEDOEK**, g. w.; *njoeloedoek*, brutaalweg op een meerdere afgaan, hem brutaalweg passeeren en derg.; *saladak-soeloedoek*, herh. zoo doen.

**SOELOEH**, brandstof, inz. brandhout (vgl. *pantjar*); *moeloeng soeloeh*, brandhout sprokkelen; *ngala soeloeh*, brandhout halen; *toekang soeloeh*, kapper en verkooper van *soeloeh*; *njoeloehan*, van brandhout voorzien, brandhout op (het vuur) doen; *disoeloehan*, (van het vuur) opnieuw van brandstof voorzien worden; *dihoeroen-soeloehkeun* (vgl. *hoeroen*), goed en slecht in één bos als brandhout samengebonden worden, sprkw. voor: geen onderscheid maken tusschen personen van verschillenden rang of stand, maar hen bejegenen alsof ze aan elkander gelijk waren, „allen over één kam scheren".

**SOELOEK** (eig. Jav.), gezang dat gezongen wordt onder begeleiding van een muziekinstrument (b. v. een *katjapi*), ong. = *pantoen*.

**SOELOEMPOET** (vgl. *soempoet*), ongbr.; *salampat-soeloempoet*, zich al maar schuilhouden, zich al maar ophouden in het verborgene, zich niet openlijk vertoonen (b. v. iemand die een misdrijf begaan heeft en nu den rechter vreest); *soesoeloempoetan*, zich nú hier dàn daar verbergen, zich bestendig schuilhouden.

**SOELOER**, remplaceeren, vervangen; ook: remplaçant, vervanger; *ngadjadjapkeun soeloer kakang*, begeleid hem in mijn plaats (als mijn vervanger); *njoeloeran*, iemand remplaceeren, vervangen; *disoeloeran*.

**SOELOESOEP**, g. w.; *njoeloesoep*, ingaan, inkruipen (b. v. in *bala* of wildernis), zich in een wildernis of in een bosch begeven en verbergen, een schuilplaats zoeken in bosch of wildernis, binnendringen, binnensluipen, zich onder een menigte begeven of dringen; *tingsoeloesoep*, idem, van velen (vgl. *sĕlĕsĕp*); *njoeloesoepkeun maneh*, ergens inkruipende zich daarin verbergen.

**SOEL-SOL**, zie *sol*.

**SOELTAN** (Ar., soelthan, heerscher, heer, sultan.

**SOEMAÄH** (Ar.), verkl. met *poendoeng* boos, ontevreden.

**SOEMADI**, z. v. a. *manan*, eerder dan.

**SOEMAER**, zie *saer* II.

**SOEMAKEJAN** (Jav.), op zichzelf vertrouwen, vermetel, trotsch.

**SOEMAKTI**, zie *sakti*.

**SOEMAMBAT**, zie *sambat*.

**SOEMAMBOENG**, zie *samboeng*.

**SOEMANDING**, zie *sanding*.

**SOEMANGĔT**, z. v. a. *oesoem*. de tijd voor of van iets (b. v. van een soort vruchten).

**SOEMANGGA**, zie *sangga* II.

**SOEMANGGAR** (*b.p.*), verkl. met *enggalna*, spoedig. P.

**SOEMANGGOEP**, zie *sanggoep*.

**SOEMANGSANG**, zie *sangsang*.

**SOEMANTANA**, zie *santana*.

**SOEMANTRA**, (het eiland) Sumatra.

**SOEMAOET**, zie *saoet*.

**SOEMARAJ**, zie *saraj*.

**SOEMARĔGĔP**, zie *rĕgĕp*.

**SOEMARSANA** (Jav), z. v. a. *kĕmbang tjampaka*, de bloem van den *tjampaka*-boom.

**SOEMARTA**, zie *sarta*.

**SOEMAWON**, of *soemawonna*, ook wel *geus soemawonna*, en tevens, te meer, des te meer, nog veel minder, hoeveel te meer (of te minder), inzonderheid, vooral, noch; *koedoe ngaraksa badan, soemawonna anggahota maneh anoe toedjoeh*, bewaar uw lichaam, en vooral uw zeven ledematen; *soemawonna keur salat*, inzonderheid onder het gebed; *teu kakoerangan hakan, djoekoet soemawonna pare*, het ontbrak hem niet aan voer, gras noch rijst; *soemawonna moen*, noch ook, hoeveel te minder.

**SOEMBAJOET** (Z.-B.), alles wat men in een zakdoek over den schouder met zich draagt.

**SOEMBANG**, I. niet in de wijs of in de maat zijn, niet gelijkluidend, van de wijs zijn, de maat niet houden, valsch spelen of zingen; ook: wanklank.

II. Ngbr.; *njoembang*, = *ngeueum*, (van water) niet wegvloeien en zich zoodoende over een uitgestrektheid lands verspreiden; *kasoembang*, onder water staan.

**SOEMBAT**, = *mahi* en *tjoekoep*, voldoende, genoeg; *teu soembat*, niet voldoende, niet genoeg.

**SOEMBĔNG** (Kad.), naam van een mosselsoort, ter lengte en dikte van een vinger.

**SOEMBĔR**, I. een wel waar het water met kracht uitspuit; *soembĕran*, hetzelfde; *njoembĕran*, een gat in iets boren (b. v. in een been, om er een fluit van te maken); *disoembĕran*.

II. L. van *soewĕng*, zie ald.

**SOEMBI**, de metalen pen of tong uit een *katiman* of gesp.

**SOEMBIJAR**, zekere ziekte van het oog, waarbij de appel naar boven gericht is; ook: loensch.

**SOEMBOE**, lampepit, lampkatoen, lampekousje (vgl. *dĕlĕs* en *simsim*); *pasoembon*, zundgat van een vuurwapen (zie *soesoe*).

**SOEMBOEL**, een *boboko* met vier voetjes en een deksel; *disoemboelan*, (van rijst enz.) in de *soemboel* gedaan worden.

**SOEMBRAH**, zuur van smaak (z. a. in azijn gelegde vruchten, groenten, enz.); ook: zoet-zuur van smaak.

**SOEMĔBLAK**, zie *sĕblak*.

**SOEMĔDET**, zie *sĕdet*.

**SOEMĔDJA**, zie *sĕdja*.

**SOEMĔDOT**, zie *sĕdot*.

**SOEMĔGROEK**, zie *sĕgroek*.

**SOEMEJAH**, zie *sejah*.

**SOEMĔLANG**, ongerust, bezorgd zijn. (Vgl. *mĕlang* en *sĕmang*.)

**SOEMELEH**, zie *seleh*.

**SOEMELEKET**, zie *seleket*.

**SOEMEMAH**, zie *semah*.

**SOEMĔMI**, zie *sĕmi* III.

**SOEMĔNG** (Kad., eig. Jav.), koortsachtig verhit (van 't lichaam), koortshitte.

**SOEMĔRAH**, zie *sĕrah*.

**SOEMEREDET**, zie *seredet*.

**SOEMEREN**, zie *seren*.

**SOEMERENDET**, = *soemeredet*, zie *seredet*.

**SOEMĔRĔP**, zie *sĕrĕp*.

**SOEMERESET**, zie *sereset*.

**SOEMEUHAH**, zie *seuhah*.

**SOEMIHOENG**, zie *sihoeng*.

**SOEMINDAL** (Z.-B.), naam van zeker insect.

**SOEMIRAT**, uitstralen, stralen schieten, zich verspreiden (van stralen), weerkaatsen; ook: gloeien (z. a. het gelaat van iemand die rood van toorn is).

**SOEMOEDJOED**, zie *soedjoed*.

**SOEMOEHOED**, zie *soehoed*.

**SOEMOEHOEN**, zie *soehoen*.

**SOEMOEM**, het aandeel der weduwe in de nalatenschap van haar man, zijnde een-achtste na aftrek van *mas-kawin* en *tamlik*. B. (Zie ook *asabah*.)

**SOEMOENGKĔM** (van 't Jav. soengkĕm, diep voorovergebogen houding), zich hoffelijk voor iemand buigen, zich voor iemand eerbiedig nederwerpen, in ootmoedige houding aan iemands voeten zitten; ook: zich aan iemands wil onderwerpen; *soemoengkĕm bakti ka goesti*, eerbiedig hulde bewijzen aan den heer.

**SOEMOER**, put, waterput, wel (b. v. in een bosch); *tjai-soemoer*, bronwater, putwater; *toekang soemoer*, een waterputgraver; *soemoer katoeroeban njiroe*, verbl. uitdr. voor *ebeg*, en dit een speling op *baregbeg*, zie ald. (P.)

**SOEMOESOEL**, zie *soesoel*.

**SOEMOEWAT**, zie *soewat*.

**SOEMOGOL**, zie *sogol*.

**SOEMONO**, zie *sono*.

**SOEMOREJANG**, zie *sorejang*.

**SOEMPAH**, zweren, een eed afleggen, onder eede verklaren dat, zweren dat; *soempah ka Allah*, zweren bij God [doch zóó doorgaans in plaats van *ka: njĕboet* k., *njĕbat* l., dus: *soempah njĕboet Allah*]; *wani soempah*, een eed durven doen, durven zweren; *soempah bohong*, een valsche eed *soesoempahan*, aanh. zweren; *disoempah*, beëedigd worden, onder eede staan; *silih-soempah*, elkander zweren; *njoempahan*, iemand een eed opleggen, een eed afnemen; *disoempahan*; *njoempahkeun*, een eed zweren; *disoempahkeun*; *dipangsoempahkeun*, ter wille of ten behoeve van iemand een eed doen

**SOEMPANG-SIMPANG**, zie *simpang*.

**SOEMPĔG**, verkl. met *hanteu timoe pilakoeĕun*, ten einde raad, geen raad weten, radeloos zijn; *sĕsĕk-soempĕg*, geheel radeloos zijn, geen raad meer weten.

**SOEMPĔL**, stop, prop, kurk; *njoempĕl*, iets met een stop, prop of kurk sluiten; ook: de ooren sluiten (inz. met een prop); *disoempĕl*; *panjoempĕl*, prop, stop.

**SOEMPĔT**, in staat zijn tot, kunnen doen; *teu soempĕt*, iets niet kunnen doen, ergens geen kans toe zien. [Waarsch. het Mal. *sĕmpĕt*.]

**SOEMPING**, I. l. van *datang*, komen, aankomen; *njoempingan*, tot of over iemand komen; *disoempingan*; *kasoempingan*, gezegd van iemand, tot of over wien een meerdere gekomen is; ook gezegd van een mensch in wien een geest gevaren is.

II. *Soesoemping*, een oorsieraad, in gebruik bij *topeng*'s en voor *wajang*-poppen; ook

naam van zekere *djimat* of amulet, oudtijds achter het oor gedragen; *njoesoemping* en *njoesoempingkeun*, z. v. a. *disèlapkeun kana tjeuli*, iets achter het oor steken (b. v. een pen); *disoesoemping*, *disoesoempingkeun*.

**SOEMPIT**, blaasroer, vogelroer; *njoempit*, met een *soempit* blazen, een pijltje (*pasěr*) uit een *soempit* ergens op of naar toe blazen; *disoempit*, gezegd van iets (b. v. een vogel) waarop men met een *soempit* blaast of geblazen heeft; *soesoempit*, aanhoudend *njoempit*; *panjoempit*, iemand wiens bedrijf het is met een *soempit* te gaan jagen.

**SOEMPOENG**, den neus kwijt zijn, den neus missen, afgesneden zijn (van den neus); *disoempoengan*, iemand den neus schenden of afsnijden. (Vgl. *pěroeng* en *roempoeng*.)

**SOEMPOET** (vgl. *salindoeng*), ngbr.; *njoempoet*, zich verbergen, schuilen, zich verschuilen, verholen; *njoempoet ti*, zich verbergen van (voor); *njoempoet-njoempoet*, in het verborgen, verholen, in het geheim; *soesoempoetan*, (van kinderen) verstoppertje spelen; *njoempoetan*, zich verbergen voor; *njoempoetkeun*, iets of iemand verbergen of verborgen houden; *disoempoetkeun*; *panjoempoetan*, schuilplaats, plek om iemand of iets te verbergen of waar iemand of iets verborgen is, toevluchtsoord.

**SOEMSOEM**, ook *soengsoem* of *soengsoewam*, merg, het merg in de beenderen; *soemsoeman*, merg bevatten.

**SOEN**, in het Jav. korte vorm van ingsoen, pers. en bezitt. voornaamw. van den 1sten pers., gelijkstaande met 't Soend. *aing*; - *sampoera soen*, of *sampoera sapoen*, een uitdrukking waarmede men zich oudtijds aanmeldde als men bij bezoek niemand in het voorhuis vond [tegenwoordig zegt men in zoodanig geval *madp* of *pangapoentěn*]; ook: zich aanmelden, b. v. *Oemar Mahdi „sampoera soen"*; *djawab „soemangga" ti boemi*, O. M. meldde zich aan [door *sampoera soen* te zeggen] en van binnen werd er geantwoord: „Ja wel!"

**SOENAN**, titel van de oudste Mohammed. vorsten van Java, die ook *wali* genoemd worden; tegenwoordig duidt men met dezen titel uitsluitend den vorst van Soerakarta aan. (Vgl. *soehoen*.)

**SOENAT** (Ar., soennat, gebruik, handelwijze, regel), 1. overlevering aangaande de leer en het leven van Moehammad; 2. de besnijdenis [als overgeleverd gebruik; men bedient zich echter meestal van den werkwoordsvorm]; - 3. (van eenige handeling) goed zijn, verdienstelijk zijn [aangezien men er mede verricht iets waartoe men niet verplicht is, vgl. *amal*]; *soenat ab'ad* (eig. *soenat ab'âdl*) zijn zoodanige tot de *salat* behoorende aanbevolen handelingen, welke als men ze in acht neemt, de *salat* niet vergezellen, maar er deel van uitmaken; *soenat heat* (eig. *soenat hai'at*) zijn aanbevolen handelingen, welke tot de *salat* behooren en door den vrome niet licht zullen verzuimd worden; - *disoenat*, besneden (zijn); *bangsa disoenat*, de besnedenen; *njoenatan* k., *njěpilan*, en ook wel *nětěkan* l., iemand besnijden; *disoenatan*.

**SOENDA**, voll. *nagara Soenda*, *tanah Soenda*, of gelijk men ook zegt *Pasoendan*, de Soendalanden of West-Java, omvattende de huidige residenties Bantam (*Bantěn*), Batavia (*Batawi*), de Preanger (*Prijangan*) en Cheribon (*Tjirěbon*); [in onderscheiding van *Pasoendan* heet dan het overig deel van het eiland kortweg *Djawa*]; - *oerang Soenda*, Soendanees, de Soendaneezen; *basa Soenda*, de Soendaneesche taal.

**SOENDAL**, hoer. (Vgl. *dajang*, *djobong* enz.)

**SOENDANG**, g. w.; *simeut soendang*, naam van een sprinkhanensoort (P.); *njoendang*, het hoofd van een zieke, bewustelooze of barende in of op den arm houden of ondersteunen (vgl. *sangkeh*); verder: iemands last verlichten door er een deel van over te nemen; *disoendang*, ondersteund worden, enz.; *silih-soendang babawaän*, elkander den last helpen dragen; *kasoendang*, ondersteund (z. a. door iemand die een deel van den last op zich neemt); *pangnjoendangkeun babawaän*, help mij een handje dragen! draag mijn last eens voor mij!

**SOENDĚK**, laag (inz. van een deur).

**SOENDĚL**, z. v. a. *geuleuh*, een hekel krijgen of hebben aan.

**SOENDĚP** (eig. Jav.), voll. *hama soenděp*, naam van een ziekte aan de rijstplant.

**SOENDOEK** (Bad.), = *pananggeuj*, zie *tanggeuj*. P.

**SOENDOEL**, met het hoofd of boveneinde ergens van onderen tegenaan komen; overdr.: het hoofd stooten, niet vlotten, niet vooruit kunnen komen; *lampahna geus sararoendoel*, zijn handelingen stooten, stuiten, bereiken geen doel; *njoendoel*, met het hoofd of boveneinde van onderen tegenaan komen, stooten of tegenaan reiken; *njoendoel ka langit*, reiken tot aan den hemel; ook (nl. *njoendoel*): iemand in de rede vallen met een vraag of opmerking, het woord nemen, zich verstouten te zeggen of een opmerking te maken, voll. *njoendoel pihatoer*, *njoendoel pioendjoek* of *njoendoel oendjoekan* (vgl. *njěndal* bij *sěndal*); *disoendoel*, (met het hoofd of boveneinde) tegenaan gestooten worden; *teu kasoendoel*, van

boven niet reiken aan; *njoendoelan*, z. v. a. *ngangsonan* (zie *angson*), opstoken, aanhitsen; *disoendoelan*.

**SOENDOENG**, verkl. met *paragi ngala djoekoet*, bamboezen voorwerp waarin de grassnijders hun gras pakken en vervoeren, grasjuk; ook een daarop gelijkende schraag, waarop men de beide boomen van een rijtuig laat rusten; *njoendoengan*, (gras) in het juk doen; *disoendoengan*.

**SOENDOERHOET** (verb. van Sandelwood, = Sandelhout-eiland (Soemba); *koeda Soendoerhoet*, naam van een paardenras, van Soemba afkomstig; *Soendoerhoet titihanana*, zijn rijpaard was een Sandelwood. (Vgl. *sandĕl*.)

**SOENDOESIN**, naam van zekere kostbare stof (zijde of fluweel, met zilver of goud doorweven).

**SOENDOET**, g. w.; *njoendoet*, zengen, aansteken, in brand steken, in vlam zetten; verder: branden, inbranden (z. a. een merk); ook: ontbrand, in brand staan (b. v. een *doeroekan*, een huis, een bosch, enz.); *njoendoet koeda*, een paard een merk inbranden; *disoendoet*; *njoendoetan*, iemand of iets zengen, branden; ook: (meerdere dingen) in brand steken of aansteken; *disoendoetan*, aangestoken worden of zijn; ook: opgestookt worden of zijn. (Vgl. *seungeut*.)

**SOENGAPAN**, de monding of uitloop van een waterleiding, welke, uit een rivier afgeleid, een *sawah* besproeit [de plek waar het water uit een rivier in de waterleiding vloeit, heet *dawoean*; die waar het water de *sawah* bereikt, heet *soengapan*]; ook = *pangalap*, zie *alap* I. (Vgl. *tjoengap*.)

**SOENGE** (Mal., soengi), rivier. (Zie *waloengan*.)

**SOENGGING**, een knijper (praam), om aan de lippen van een paard te zetten, ten einde het machteloos te maken (B.); *njoengging*, met een gloeiend ijzer schroeien, met een gloeiend ijzer of gloeiende *haroepat* figuren branden in hout of bamboe; ook: tatoueeren; *toelisan disoengging*, ingebrand schrift, ingebrande figuren.

II. Voll. *goenoeng soengging* (Z.-B.), een lage berg. P.

**SOENGGOEH**, maar doorgaans *njoenggoeh*, z. v. a. *toengkoel* en *tjondong*, zich buigen naar. P. (Vgl. *soeoeh*.)

**SOENGKAB-SINGKAB**, zie *singkab*.

**SOENGKAL**, het opwippen van iets (b. v. een steen) met een hefboom; overdr.: oplichten, afzetten, aftroggelen; verder: kwaadwillig, ondeugend, slecht; *njoengkal*, iets met een hefboom opwippen of oplichten; *disoengkal*; *panjoengkal*, hefboom.

**SOENGKAN**, te verg. met *sangeuk* en *ĕmboeng*, onwillig (tot het goede, tot godsvrucht, om een last te volbrengen, enz.), niet willen, ongenegen; ook: verdrietig; verder: onwil.

**SOENGKAWA** (soms dient *sĕmang* als l.), bezwaard, bekommerd zijn; *soengkawa manah*, bezwaard van hart.

**SOENGKĔLANG**, l. van *gobang*, een soort sabel of houwer; *njoengkĕlang*, l. van *njoren*, (een *gobang*, *kĕris* of ander wapen) op zijde hebben in den gordel; ook = *njolegreng* (zie *solegreng*); *disoengkĕlang*; *njoengkĕlangkeun*, (zijn *gobang* of derg. wapen) aangorden; *disoengkĕlangkeun*.

**SOENGKĔRĔT**, g. w.; *njoengkĕrĕt*, iemand in zijn vrijheid belemmeren, onder de tucht of onder de plak houden; *disoengkĕrĕt*, in zijn vrijheid belemmerd worden, enz.

**SOENGKIL**, moeilijk, bezwaard, zich bezwaard maken; *oelah dek soengkil*, maak u niet bezwaard.

**SOENGKOEN**, maar doorgaans *njoengkoen*, iets geven, maar met tegenzin en ontevredenheid; iemand iets toeduwen of toegooien.

**SOENGKOER**, g. w.; *kĕdoek-soengkoer*, den bodem-, den grond omwerken, voor bebouwing geschikt maken; *njoengkoer* (vgl. *ngĕdoek* bij *kĕdoek*), de aarde omwerken, opwerken, opwroeten en van zich af schuiven [om den grond gelijk te maken], vuilnis of aarde voor zich uit schuiven, uitwroeten; (van een varken enz.) den snuit in den grond steken, met den snuit in de aarde wroeten, met den snuit opnemen; *disoengkoer*; *soesoengkoer*, = *njoengkoer*, wroeten-, werken in den grond (in het algemeen of aanhoudend).

**SOENGLON** (Kad., eig. Jav.), model, mal, vorm.

**SOENGOET**, mond, bek, muil; van menschen k., *bahan* l.; - *boeroek soengoet* (Kad.), = *baroesoeh*, spruw (bij kinderen); *ateul soengoet*, een jeukenden mond hebben (gezegd van iemand wiens mond niet stil staat), een babbelkous; *goreng soengoet*, hetzelfde als *goreng omong*, leelijke (vuile) praat; *baoe soengoet*, hetz. als *baoe babah* k., *baoe baham* l., stinkende adem (vgl. *babah* III).

**SOENGSANG**, onderstboven, op zijn kop; *digantoeng soengsang*, onderstboven gehangen worden; *njoengsang*, met het onderste boven zijn, iets onderstboven keeren; *njoengsang sirah*, hetzelfde; *njoengsang panonna*, zijn oogen staan kruiselings (scheef) in het hoofd; *pikir disoengsang pisan*, zijn gemoed staat op zijn kop; *njoengsangkeun*,

iemand onderstboven (aan de beenen) ophangen; *disoengsangkeun*.

**SOENGSIH**, g. w.; *njoengsih*, het spoor van iemand dien men zoekt volgen en hem zoo trachten uit te vinden; het spoor volgen van een dier dat men verloren heeft; overdr.: iets opsporen, naar iets onderzoek doen; *disoengsih*; *kasoengsih*, iets op het spoor zijn gekomen, er achter gekomen zijn.

**SOENGSOEM**, = 't meer gebr. *soemsoem*.

**SOENGSOENG** (Kad., eig. Jav.), ngbr.; *njoengsoengkeun*, een offer (gereedgezet op de offerplaats) met eerbiedige buigingen aanbieden aan den geest die geacht wordt daar zijn zetel te hebben; *disoengsoengkeun*.

**SOENGSOEWAM**, = *soemsoem*.

**SOENI** (het Mal. soenji), stil, eenzaam; ook = *boeni*, verborgen.

**SOENOEK**, hanger voor de *rĕngkong*, die, door deze heen en weer te zwaaien, het *indjoek*-touw, waarmede hij opgehangen is, daarover doet schuren en aldus een eigenaardig, knarpend geluid doet ontstaan. [Het topeinde draagt een *golek*-kop; aan het ondereinde wordt een *gedeng* rijst, met een hoes van wit katoen bekleed, bevestigd.] P.

**SOENTANG-SANTENG**, boos heen en weer loopen, slingerende met de armen en zijn woede koelende aan alles wat in den weg komt; ook: wegschoppen, nú dit dàn dat.

**SOENTAR-SĔNTOR**, = *sĕntar-sĕntor*, zie *sĕntor*.

**SOENTĔR**, = *gĕtĕr*, zie ald. P.

**SOENTOEK-SĔNTAK**, zie *sĕntak*.

**SOENTROENG**, ngbr.; *njoentroengkeun*, = *ngadjongklokkeun*, van zich duwen, van zich stooten, wegstooten, terugstooten, uitstooten, naar buiten stooten, uitdrijven, uitdringen, uitwerpen; *disoentroengkeun*.

**SOEOEB**, vochtig of nat zijn rondom iets waarin water of andere vloeistof is; verder: vloeien (van papier). Vgl. *saäb*.

**SOEOEH**, ngbr.; *njoeoeh*, vooroverliggen met het hoofd ergens op (op den grond, op een peluw, op iemands schoot, enz.); overdr.: op iemand vertrouwen; *brĕk njoeoeh*, zich op het aangezicht werpen voor iemand; *njoeoehan*, met het aangezicht liggen op; *disoeoehan*; *njoeoehkeun*, (het hoofd) voorover op iets leggen of neervleien; *disoeoehkeun*.

**SOEOEK**, voll. *katjang soeoek*, aardnoot of aardamandel (zoogen. olienootjes) waaruit men de katjang-olie (*minjak katjang*) perst; *panggelang soeoek*, een voorwerp dat men met zijn beiden over *soeoek* laat schuren [om die van de schil te ontdoen]; *kapĕlĕtoeng-soeoek*, een verbl. uitdr. (*pĕlĕtoeng-soeoek* is = *toge*), speling op *tjaroge*.

**SOEOEM** (Z.-B.), de naam van paddenstoelen welke zich op den grond ontwikkelen (zie *soepa*).

**SOEOENG**, naam van een groot soort paddenstoel [*amis pĕlĕm* van smaak], de kampernoeli.

**SOEP**, I. = *boes*, werkw. tusschenw. voor: ingaan, binnengaan, indoen (nader uitgedrukt door *asoep* en *ngasoepkeun*).

II. (Ar., tsoef), wol; *soep sakĕlat a'inoe'l-banat*, een staande uitdrukking (uit 't Mal. overgenomen en oogenschijnlijk aan het Ar. ontleend) ter aanduiding van een kostbare tapijtstof.

**SOEPA**, 1. algemeene benaming voor paddenstoelen; in Z.-B. paddenstoelen welke op boomen ontstaan (in onderscheiding van *soeoem*); - 2. een roode uitslag op rijstplanten, in witte schimmel overgaande [deze laatste heet *koelapĕngan*]; *ari diarah soepana, koedoe dirawatan tjatangna*, d. i. als men van iets nut wil trekken, dan moet men er goede zorg voor dragen.

**SOEPADOS**, soms gebruikt als 1. van *soepaja*, zie ald.

**SOEPAJA** k., *soepantĕn*, of ook wel *soepados* 1, 1. opdat, ten einde, = *sangkan*; - 2. z. v. a. *ngan* of *tatapi*, doch, alleenlijk, b. v. *geus kakoepingkeun, soepaja hilap deui*, ik heb het gehoord, doch weer vergeten; *boga karĕp rek hibĕr, soepaja ditjangtjang soekoena*, hij wilde wegvliegen, alleenlijk zijn pooten waren vastgebonden; - 3. als maar, b. v. *ari dagang kadjeun leutik modal, soepaja djalanna hade*, laat bij den handel het bedrijfskapitaal klein zijn, als de weg (dien men betreedt) maar goed is.

**SOEPANTĔN**, 1. van *soepaja*, zie ald.

**SOEPARABA** (Skr. soeprabha), zeer schitterend.

**SOEPATA**, ong. = *soempah*, iemand onder eede toezeggen; ook: vervloeken, eedvervloeking; *disoepata*, gezegd van iemand wien iets onder eede toegezegd wordt.

**SOEPI** (Ar., tsoefi, van tsoef, wol), mysticus, de Mystieken; *elmoe soepi*, het Mysticisme, de Theosophie.

**SOEPIT**, smal (van een weg) maar met een hoogte aan weerskanten, een nauwe doorgang.

**SOEPOE-SAPA**, zie *sapa*.

**SOEPRAH**, de oude benaming voor Vrijdag (vgl. *Djoemaäh*).

**SOER**, I. werkw. tusschenw. voor: schuiven, opschuiven, aanschuiven, vooruitschuiven (nader uitgedrukt door *asoer*). Vgl. *sĕr*, *ser* en *sor*.

II. L. van *pok*, *tjĕk* en *tjek*, zeggen [eig. hetzelfde als I., dus het naar voren komen.

van een woord]; *soerna*, hij (zij) zegt, zeggende.

**SOERA** I., alleen in *kasoera*, een wondje gekregen hebben aan den voet, zich licht aan den voet bezeerd hebben (b. v. aan een scherp voorwerp, door schuiven langs den grond).

II. Verb. van het Ar. Asjoera, de tiende, nl. de tiende dag van Moeharam; ook wel = *Moeharam*; *tanggal hidji boelan Soera*, de eerste van de eerste (Moh.) maand.

**SOERABI**, = 't meer gebr. *sorabi*, zie ald.

**SOERAGA**, een soort *djampana*, welke bij optochten wordt medegevoerd.

**SOERAH** (Ar., tsoerah, beeld, figuur), uitlegging, beteekenis; *soerahan*, idem; *njoerahan*, den zin aangeven, verklaren, uitleggen; ook wel: vertalen; *disoerahan*.

**SOERAK**, ong. = *sĕnggak*, juichen, jubelen; *soesoerakan*, aanhoudend juichen; *njoerakan*, iemand toejuichen; ook: iemand uitjouwen; *disoerakan*, toegejuicht worden; maar ook: uitgejouwd worden; *silih-soerakan*, een hoeratje over elkaar maken.

**SOERALAJA** (Skr.), de verblijfplaats van de goden en hemelingen.

**SOERAMBI**, bidcel; *dibawa ka djĕro soerambi*, in de bidcel gebracht worden.

**SOERANTOET**, verkl. met *disamping loehoer*, de sarong van boven op de gewone hoogte, maar van onderen slechts tot aan de knieën hebben.

**SOERAPARI**, voll. *oraj soerapari*, naam van een kleine vergiftige slangensoort, met een rood puntje aan den staart.

**SOERAPOENG**, ook wel *sarapoeng*, baak of baken, om de richting van een aan te leggen weg aan te duiden; verder: merkteeken tot inbezitneming of ontginning op een nog onontgonnen of weer woest geworden terrein; *njoerapoengan*, een baken of merkteeken (bakens of merkteekens) zetten tot zoodanig doel, uitbakenen; *disoerapoengan*.

**SOERAT**, I. k., *sĕrat* l., = *toelis*, schrift, brief; *awi soerat*, naam van een dikke bamboesoort van algemeen nut [eertijds ook gebezigd om erop te schrijven]; *njĕjeun soerat* en *noelis soerat*, een brief schrijven; *ngiriman soerat*, aan iemand een brief zenden; *soesoeratan*, brieven, geschriften, schrifturen; *pasoeratan*, brievenbode, postlooper; *njoerat*, = *noelis*, schrijven; *njoeratan*, schrijven aan iemand, iemand een brief schrijven, correspondeeren; *beunang njoeratan*, wat men op een schrijven of ingevolge een aanvrage per brief ontvangen heeft; *disoeratan*; *silih-soeratan*, aan elkander schrijven, met elkander correspondeeren; *njoeratkeun*, = *noeliskeun*, iets schrijven, opschrijven, beschrijven; *disoeratkeun*.

II. (Ar.), een soera of hoofdstuk van den Koran.

**SOERAWOENG**, naam van een plant, een soort van kruizemunt of pepermunt [de bladeren worden als *lalab* gegeten en uitwendig tegen kramp enz. aangewend].

**SOERĔM**, donker, beneveld, triestig (van een licht, van zon of maan, van een spiegel, van de oogen, enz.); ook: dof, beslagen, verdonkerd (de zon, de lucht, het oog, enz.); *njoerĕmkeun*, het licht of den glans van iets verdonkeren, verdooven of uitblusschen, voll. *njoerĕmkeun tjahja*; ook: ontluisteren; *disoerĕmkeun*. (Vgl. *poĕk* en *lamoer*.)

**SOEREN**, voll. *tangkal soeren*, naam van een klasse van woudboomen die deugdelijk timmerhout opleveren.

**SOERI**, I. voll. *bonteng soeri*, naam van een komkommersoort, bitter van smaak [het gebruik veroorzaakt buikpijn en diarrhee].

II. Naam van een voorwerp, behoorende tot het Inlandsche weeftoestel, verkl. met *paragi mereskeun kanteh* [het is een weverskam of weefkam, bestaande uit dicht bij elkaar gezette stukjes nerf van den sagopalm, van onderen en van boven verbonden door een latje van stevig hout; tusschen deze tanden haalt de weefster als zij met weven begint de gelijk afgesneden scheringdraden door, stuk voor stuk, waarna de uiteinden van de draden worden bevestigd aan de *galeger hapit*].

**SOERIDANG**, ngbr.; *njoeridang*, averechts, naar den verkeerden kant (b. v. kammen of roskammen); *disoeridang*.

**SOERILAM**, ngbr.; *njoerilam*, verkl. met *dioesap koe dampal soekoe*, met het plat van den voet een veeg ergens over geven (b. v. over iemands aangezicht, uit verachting); *disoerilam*.

**SOERILI**, naam van een apensoort met zwart haar en een witte plek op de borst.

**SOERINGKAB**, alleen in *pasoeringkaban*, opstaan en uiteengaan, opstaan en zich verspreiden (van een menigte die bijeen is).

**SOERJA** (Skr., sûrya), = *srangenge*, de zon.

**SOERJAKANTA** (Skr., suryakanta), brandglas, vergrootglas, handmicroscoop.

**SOERJANTAKA**, = *soerjakanta*.

**SOEROEBOEK** (Z.-B.), I. = *berak*, mest; *njoeroeboek*, bemesten; *disoeroeboek*.

II. Hetzelfde als *soeroewoek*, zie ald.

**SOEROED** (het tegenoverg. van *pasang* III.), eb, het ebben of dalen van het water; overdr.: afnemen (b. v. van vreugde), verminderen (b. v. in aantal); ook wel voor: sterven; *keur soeroed*, eb zijn, tijdens de eb;

*laoet oge aja soeroed aja pasang*, sprkw. voor: ook bij den rijke is het niet immer voorspoed; *ibadahna hanteu soeroed*, zijn godsvrucht nam niet af; *taja soeroedna*, er is geen vermindering, er is geen afnemen.

**SOEROEDOET**, nab. van het schurend geluid bij het wegschuiven van een *sorog* of sluitboom; *njoeroedoet*, diep ademhalen, een zucht slaken (z. a. b. v. iemand die iets vreeselijks ziet gebeuren); *patingsoeroedoet*, idem, van velen.

**SOEROEH** (Mal.), = *titah*, zie ald.

**SOEROEMBOENG**, 1. kleine pijpen van waterleidingen en derg.; 2. een bamboezen buis of koker tot het uitkooken van *lodong*'s, dienende voor *lahang* of palmwijn (P.); 3. een van bamboe of ander materiaal gevlochten cylinder, rond jong geboomte geplaatst ter bescherming tegen beschadigen; ook zoodanig voorwerp dienende tot tijdelijke bewaarplaats van steenen, enz.

**SOEROENG**, I. (vgl. *sorong*), het duwen; ook g. w. (zie *sapi*); *njoeroeng*, aanduwen, aanschuiven, voortduwen, voortschuiven, voortstuwen, voortdringen; ook: tegenaan dringen; *disoeroeng*; *disoeroeng-soeroeng*, of *disoesoeroeng*, al maar voortgeduwd of voortgestuwd worden, al verder en verder voortgeschoven worden; *kasoeroeng*, voortgestuwd-, voortgedreven worden of zijn, aangedreven; *kasoeroeng koe Roh soetji*, aangedreven door den H. Geest; *kasoeroeng koe napsoe*, aangedreven door de booze lusten; - *soesoeroeng*, een werktuig bestaande uit een stuk plank met een stok erin en dienende om uitgewied onkruid enz. langs den grond voort te schuiven; *njoeroengkeun*, iets of iemand aan- of voortschuiven, voortduwen, wegduwen, wegdringen; *disoeroengkeun*; *disoeroeng-soeroengkeun*, al verder en verder voortgeduwd of voortgeschoven worden, enz.

II. (Bad.), = *paloepoeh*, zie ald. P.

**SOEROENGAH-SERENGEH**, zie *serengeh*.

**SOEROENGKOEJ**, het stil, zonder gedruisch, schudding of derg. voortgaan (een ploeg, een vlot of schip, een zwijn, enz.); *njoeroengkoej*, stil voortgaan, drijven of loopen; *soesoeroengkoejan*, in alle richtingen uiteenstuiven; (van pijn) van de eene plek naar de andere schuiven (schieten).

**SOEROENTOEL**, een ploeg voor hooge gronden, waarbij men een houten kouter bezigt (vgl. *woeloekoe*); *njoeroentoel*, met kleine passen, maar snel loopende, op iets of iemand afkomen, aanstormen of aanvallen (b. v. een rat of een zwijn); *disoeroentoel bagong*, door een zwijn op gezegde wijze worden of zijn aangevallen.

**SOEROEP** (vgl. *soep* en *asoep*), ingaan in iets, indringen, b. v. water in den grond (vgl. *sĕrĕp*), ondergaan (van zon, maan of sterren (vgl. *bidjil*); verder: zich in iets verliezen, het met iemand eens zijn, bij iets of iemand passen, overeenstemmen; *ĕnggon soeroep panon-poë*, de plaats van den ondergang der zon; *salang-soeroepna* (zóó gewoonlijk voor *salah-soeroepna*), = *bĕnĕrhanteuna*, het juiste of onjuiste ervan; ook: evenredigheid, orde, maat, samenhang; *pisoeroepeun*, = *pihartieun*, wat de beteekenis van iets zal zijn; *njoeroep*, ingaan, invaren (b. v. een geest in een mensch); *disoeroep*, in overeenstemming gebracht worden of zijn, doen accordeeren; *kasoeroep*, overeenstemmend; *soeroepan*, 1. overeenstemming van onderscheiden dingen; 2. vermomming, een vermomd persoon; 3. de noten van een blaasinstrument (P.); - *soesoeroepan*, een wezen dat in een ander dan in zijn eigen lichaam huist, dat een andere gedaante heeft aangenomen, incarnatie; *njoeroepan*, = *njoeroep*, zie bov.; *disoeroepan*; *kasoeroepan*, 1. = *kadsoepan* en *katjalikan*, bezeten zijn; 2. *kasoeroepan panon-poë*, overvallen door het ondergaan der zon; *njoeroepkeun*, iets doen overeenkomen met, doen overeenstemmen met iets anders, doen beantwoorden aan; *disoeroepkeun*; *pangsoeroepan*, plaats van den ondergang (der zon, enz.).

**SOEROEPOET**, nab. van het geluid van slurpen. P.

**SOEROET**. zie *dĕmoeng*.

**SOEROETOE** (Tamil, soeroettoe), sigaar (gelijk inz. door de Europeanen wordt gerookt); *soesoeroetoean*, sigaren rooken. (Vgl. *oedoed* en *roko*.)

**SOEROEWOEK**, het zich bewegen of zwemmen van visch in ondiep water; ook: beweging van het water ten gevolge der beweging van visschen; *njoeroewoek*, (van een visch) door het water schieten; *tingsoeroewoek*, idem, van vele visschen. (Vgl. *siripit*.)

**SOERTI** (Skr., çruti, gehoor), z. v. a. *harti*, doorzicht, inzicht, een helder inzicht hebben; verder: verstaan, vatten; *titi-soerti*, scherpzinnig, oplettend, nauwgezet; *nitisoerti*, nauwkeurig opletten; *djalma soerti*, iemand met een helder inzicht of doorzicht; *kasoerti*, = *kaharti*, verstaan-, begrepen-, gevat hebben; *kasoertian*, inzicht, doorzicht, scherpzinnigheid, verstand. (Vgl. *djoedi*.)

**SOESAH** k., *ewĕd*, *ewoeh*, *baroebah* en ook wel eens *sĕsah* 1., moeite, zorg, bezwaar, tegenspoed, kommer, verdriet; verder: moeite hebben, verdrietig zijn; ook: be-

zwaarlijk, lastig, moeilijk; *kasoesah*, moeite, bezwaar, kommer, verdriet; *kasoesahan* k., *kaewĕdan*, *kaewoehan*, *karoegĕlan* en ook wel *kemĕngan* l., 1. in moeite zijn of geraakt zijn, verdriet hebben; 2. moeite, zorg, nood, verdriet; *njoesahkeun* k., *ngabaroebahkeun* en *ngewĕdkeun* l., iemand moeite-, last of verdriet aandoen, iemand hinderen of lastig vallen, bemoeilijken; *njoesahkeun maneh*, zichzelven moeite aandoen, zich in moeite brengen; *oelah njoesahkeun maneh*, doe uzelven geen moeite aan, neem de moeite niet.

**SOESOE** k., *inang* en *pinareup* l., borst-, de borsten eener vrouw; verder, doch alleen het k.-woord: uier, speen; ook: het schoorsteentje van een geweer of pistool (vgl. *pasoembon* bij *soemboe*); *hoeloe soesoe*, tepel; *tjai soesoe* of *tji-soesoe*, melk, zog; *sasoesoe*, voll. *batoer sasoesoe* of *doeloer sasoesoe*, zoogbroeder, zoogzuster; *tjaoe soesoe*, naam van een smakelijke pisangsoort; *njoesoe* k., *nginang*, *minareup* en *njĕsĕp* l., aan de borst zijn, zuigen; *tji-njoesoe*, bron, wel; *njoesoean* k., *nginangan*, *minareupan* en *njĕsĕpan* l., de borst geven, zoogen; *disoesoean*, gezoogd worden; *njoesoekeun*, een kind doen zuigen, aan de borst leggen; *disoesoekeun*.

**SOESOED**, het snuffelen, enz.; *koerang soesoed*, niet geroken hebben; overdr.: niet onderkend-, niet gemerkt hebben; *njoesoed*, verkl. met *mapaj oeroet*, op den reuk afkomen of afgaan, een nagelaten spoor volgen (z. a. een dier), ruiken (b. v. van een tijger: een mensch ruiken), snuffelen naar; *disoesoed baoena*, op den reuk worden (zijn) afgegaan. (Vgl. *oesoed*.)

**SOESOEDIK** (Z.-B.), naam v. een zeevisch.

**SOESOEG**, naam van een soort fuik; *njoesoegan balong*, een vijver met een *soesoeg* afvisschen; *disoesoegan*.

**SOESOEH**, I. voll. *hama soesoeh*, naam van een ziekte of schadelijkheid aan planten, en wel een witte schimmel.

II. Naam van een rivierslak, kleiner dan de *toetoet*.

**SOESOEK**, I. een kleine bamboezen doos, = *sosok* I.

II. G. w.; *njoesoek*, graven (een waterleiding, greppel, sloot, of ook wel een kuil, b. v. een graf); O.-S. ook: stichten, grondvesten (P.); *disoesoek*; *njoesoekkeun*, graven, uitgraven; *disoesoekkeun*; - *soesoekan*, hetzelfde als *sosokan*, een smal kanaal, waterleiding, sloot, beek, stroom [niet slechts van wat gegraven-, maar ook van wat uit de natuur ontstaan is]. Vgl. *sosok* II.

**SOESOEL**, g. w.; *njoesoel*, achternagaan vervolgen, najagen, nazetten (om in te halen); ook: nabijkomen (b. v. in grootte); *soemoesoel*, idem; *teu njoesoel*, niet nabijkomen, niet gelijkstaan (in grootte, in smaak, enz.); *disoesoel*; *kasoesoel*, achterhaald, ingehaald; *njoesoelan*, iemand of iets achternagaan of nazetten om hem (haar, het) terug te halen; *disoesoelan*; *njoesoelkeun*, iets nazenden, doen achternagaan; *disoesoelkeun*. (Vgl. *oedag*, *bĕrik*, *boeroe*, enz.)

**SOESOELOEMPOETAN**, zie *soeloempoet*.

**SOESOEMBAR**, uitdagen, uitdagend spreken, grootspreken; in hoogmoed-, verwaandheid of verwaten spreken, een groot woord voeren; *disoesoembaran*, gezegd van dengene die uitgedaagd of tegen wien op verwaten wijze gesproken wordt. (Vgl. *nangtang* bij *tangtang*, en *soewaban*.)

**SOESOEN**, g. w.; *njoesoen*, op elkander liggen, samenhoopen, ophoopen, zich ophoopen, opstapelen, zich opwerken; *disoesoen*; *njoesoen-njoesoen*, al maar opstapelen, opeenpakken, zich al maar ophoopen (ook z. a. iemands zonde of zonden, *dosa*); *disoesoen-soesoen*; *pasoesoen*, = *patoempang* en *patoempoek*, op elkander zijn of liggen, op een hoop liggen, opgestapeld.

**SOESOEP** (vgl. *soep*, *asoep* en *soeroep*), ngbr.; *njoesoep*, ergens inkruipen (doch zóó dat men aan den kant blijft van hetgeen waarin men gaat), zich (op gezegde wijze) ergens in verbergen, wegkruipen (in wildernis of *bala*, in een bosch enz., inz. uit vrees); *njoesoepkeun*, iets ergens indoen of in doen gaan, iets ergens in verbergen; *njoesoepkeun maneh*, zich in iets dringen, zich binnendringen; *disoesoepkeun*.

**SOESOER**, I. l. van *sisig*, tabakspruim; *njoesoer*, l. van *njisig*, een tabakspruim tegen de tanden (tusschen de lippen) hebben, tabak pruimen; *disoesoer*.

II. Zie *tanah* II.

**SOESOERI**, voll. *boeloe soesoeri*, maanhaar, nekhaar van een dier, de manen van een paard of ander dier; *soesoerian*, manen hebben.

**SOESOEROE**, voll. *tangkal soesoeroe*, een cactusachtige plant, die veel tot omheining (*pagĕr*) gebruikt wordt.

**SOESOER-SASAR**, zie *sasar* II.

**SOESOET**, het afvegen, enz.; *njoesoet*, vegen, afwisschen, droog afvegen; in Kad. ook: iets een weinig afschrappen of afvijlen; *disoesoet*; *tisoesoet*, = *tikoesroek*, vooroverVallen (zóó dat het voorhoofd den grond raakt); *njoesoetan*, wisschen, den mond enz. afvegen, iets afwisschen, afdrogen; *tji-mata geura soesoetan*! wisch

uwe tranen af! *disoesoetan*; *njoesoetkeun*, iets dat vochtig is (b. v. een natte hand) ergens aan afdrogen; *disoesoetkeun*.

**SOESTĔR**, het Holl. zuster; idem, nl. pleegzuster.

**SOET**, werkw. tusschenw. voor: ontsteken, afvuren (nader uitgedrukt door *njoendoet*, zie *soendoet*).

**SOETĔR**, hetzelfde als *soestĕr*.

**SOETJI** (Skr., çuci), rein, zuiver, heilig (vgl. *bĕrĕsih* en *setra*); *djalma soetji*, heilige; *para soetji*, de heiligen; *soesoetji*, zich heiligen; *njoetjikeun*, heiligmaken, heiligen; *disoetjikeun*; *ngamaha-soetjikeun*, zeer heiligen (b. v. God); *kasoetji*, heilige; *Kasoetji Allah*, de Heilige Gods; *kasoetjian*, 1. heiligheid; 2. heilige plaats, heiligdom; *doakeun ti kasoetjian*, bid voor hem (haar) uit het heiligdom, d. i. uit den hemel [woorden van een *paradji* tegen den hem verschenen geest van een voorvader eens zieken].

**SOETRA** (Skr., sûtra, een draad), zijde, zijden stof, van zijde. (Zie ook *dewangga* en *palangi*.)

**SOETRI**, springteugel; ook (nl. als het paard geleid wordt) het touw dat, na aan het gebit te zijn vastgemaakt en tusschen de voorbeenen door of er buiten langs te zijn gehaald, om het lijf van het dier wordt gewonden, ten einde het te beletten te steigeren; verder: opzetteugel van een paard dat voor een rijtuig is gespannen; *njoetri*, een paard een *soetri* aandoen.

**SOEWABAN**, verkl. met *hamboer omong* en *loba tjarek*, snoeven, bluffen, grootspreken, pochen, uit de hoogte spreken, een snoevende of laatdunkende taal voeren. (Vgl. *rahoel*.)

**SOEWAJ**, g. w.; *njoewaj*, rechts en links op zijde doen (b. v. *bala*, als men er doorgaat); *disoewaj*; *njoewajkeun*, iets rechts en links op zijde doen, op zijde duwen; *disoewajkeun*.

**SOEWAK**, splitsen. B.

**SOEWAK-SIJOEK** (Z.-B.), heen en weer sleuren of trekken. P.

**SOEWAL** I. (Ar.), vraag, vraagstuk, raadsel; ook: rekenkundig vraagstuk, opgave; in Z.-B. ook wel = *sindir*, zie ald.; *njoewal*, iemand een vraagstuk ter oplossing voorleggen; *njoewalan*, idem, maar bij herhaling (z. a. van meerdere vraagstukken); *disoewalan*.

II. Waarsch. z. v. a. „tegenstelling, het tegengestelde", te verg. met *balik* en *soewala* (zie *adab*); *soesoewalan* (Z.-B.), ong. hetzelfde als *sesebred*, *sisindiran* en *bangbalikan* (zie *sindir* en *balik*) en te verg. met de Mal. pantoens en de Jav. wangsalans, namelijk: versjes van vier of ook wel zes regels, elke regel doorgaans acht lettergrepen tellende; de eerste helft van zulk een versje bestaat uit verbloemde uitdrukkingen zonder veel zin, terwijl de regels der tweede helft, die min of meer op die der eerste helft rijmen, de *eusi* of beteekenis geven. De inhoud is meestal van zinnelijken aard. Voorb.:

Ka tjaï koering teu mandi,
Teu sibeungeut-beungeut atjan;
Pasini koering teu djadi,
Hanteu deukeut-deukeut atjan.

D. i.: Ik ging naar de rivier maar baadde [mij niet,
Zelfs wiesch ik niet mijn aangezicht;
Mijn samenspreking (met haar) [had geen resultaat,
Zij waagde zich zelfs niet in mijn [nabijheid.

Zie Meijer, Bijdr. tot de T.-, L- en Vk. van N.-I., 5de Volgr. V, en Pleyte, Tijdschr. voor Ind. T.-, L.- en Vk., deel LIV, bl. 257.

**SOEWALA**, = *sawala*, zie ald.

**SOEWAMI** (Kad., Skr. swâmî), gemaal, echtgenoot.

**SOEWAMINI** (Kad., Skr. swâminî, meesteres.

**SOEWAN**, neef, nicht (nl. zoon of dochter van een jonger broeder of zuster, vgl. *alo*).

**SOEWANGKOENG**, voll. *tangkal soewangkoeng*, naam van een boom als de *djambe*.

**SOEWAOS**, l. van *soewasa*, zie ald.

**SOEWAP** (waarsch. samentr. van *sahoewap*, zie *hoewap*), hap, een hap; *disoewap*, of *disoewapan*, gevoerd worden (z. a. een kind).

**SOEWAR**, g. w.; *njoewar*, iets breed uithangen; *disoewar*.

**SOEWARGI**, = *sawargi*, zie ald.

**SOEWASA**, ook *oesoe-asa* k., *soewaos* (maar zelden) l., zekere metaalspecie, bestaande uit twee deelen goud en een deel rood koper (*tambaga*), spinsbek.

**SOEWAT**, geruite stof met bloemen [welke onder het weven erin gewerkt worden door uitrukken en vervangen van de *djingdjingan*); *njoewat*, 1. *soewat* maken; 2. k., *njeuit* l., de huid openmaken (b. v. om een splinter te verwijderen), een wond openrijten, een zweer doorprikken; overdr.: kwaadstoken, iemand tegen een ander opzetten (b. v. door een verkeerde handeling van dezen in herinnering te brengen); *disoewat*, zich de huid enz. openrijten; *kasoewat*, in de herinnering opkomen, weer aan denken (b. v. aan een ondervonden smart of beleediging); *soemoewat*, hetzelfde als *njoewat*, openrijten; *oepat-soemoewat*,

achterklap (met het doel om te stoken), laster.

**SOEWAT-SEJOT**, zie *sejot*.

**SOEWAWI**, zie *sawawi*.

**SOEWE**, = *apĕs*, machteloos; ook: ongelukkig in het spel; *koering poĕ ijeu kataradjang soewe pisan, katinggang kai, datang ka raheut*, ik ben vandaag zeer ongelukkig geweest, ik heb een boom op me gekregen, die me verwond heeft.

**SOEWĔNG**, = *koeraboe* k., *soembĕr* l., oorknop, oorknoppen.

**SOEWER**, of ook *tjoewer*, boren. P.

**SOEWING**, een stuk missen uit de bovenlip (in het midden), een gespleten bovenlip, een hazenlip hebben. (Vgl. *sombeng*.)

**SOEWIR**, g. w.; *njoewir*, in reepjes of stukjes scheuren of trekken; *disoewir*.

**SOEWIT**, I. nab. van het geluid der fluit (*soeling*), een fluitend geluid, fluiten, gefluit; *soesoewitan*, een aanhoudend gefluit. (Vgl. *hejot* en *hoewit*.)

II. *Njoewit*, = *njoewat* (zie *soewat*), openrijten; *disoewit*.

**SOEWOEK**, volop (te eten hebben); ook g. w., b. v. *daharna oerang soewoek!* laten we hem volop te eten geven! *njoewoek*, verkl. met *dihabĕn bae koe kahakanan*, iemand volop eten toeduwen; *njoewoek hate*, het hart volop geven [geven wat het begeert]; *disoewoek*, z. v. a. *rosa diparaban*, volop te eten geven (b. v. een paard).

**SOEWOENG**, onbewoond, zonder menschen, ledig, onbebouwd, onontgonnen, woest; woeste-, onbebouwde-, niet ontgonnen grond; verder: eenzaam, van geen nut; ook, en dan k., *sĕpi* l., niet zijn, niet aanwezig zijn, afwezig, uitzijn, ontbreken; *lĕmah soewoeng*, woeste grond; *ijeu doenya loba keneh anoe soewoeng*, er zijn op deze wereld nog vele onbewoonde streken; *njijar lahan anoe soewoeng*, zoeken naar woeste gronden; *imah ditinggal soewoeng*, het huis werd woest (ledig) achtergelaten; *hanteu soewoeng*, niet woest, niet onbewoond; ook z. v. a. *hanteu towong*, zonder afbreking, zonder ophouden; *teu soewoeng-soewoeng*, idem, met versterk.; *djalma noe soewoeng koe eta pĕrkara*, de mensch bij wien deze dingen niet zijn; *njoewoengkeun*, = *ngosongkeun*, onnut maken, het gebruik van iets beletten (z. a. b. v. een onnutte boom den eigenaar verhindert de plaats, welke hij beslaat, voor een ander doel te gebruiken); zijn plaats onnut beslaan.

**SOGA**, roodachtig water (tegen 't gele aan) om stoffen te verven; *karembong soga*, een *soga*-kleurige *karembong*; *njoga*, aan een stof een *soga*-kleur geven; *disoga*.

**SOGAK**, voll. *sigaj sogak*, een *sigaj* met ingekapte treden (gaten), om er den voet in te zetten; *njogak*, een gat in iets kappen (b. v. in een *gombong*); *disogak*.

**SOGE** (Z.-B.), iets (een graf, boom enz.) niet ongestraft kunnen schenden (vgl. *roengsit*); volgens P.: beklemd door een verbodsbepaling, last, enz.

**SOGEK**, g. w.; *njogek*, graven, uitgraven; *disogek*; *kasogek*, bij ongeluk mede uitgegraven.

**SOGLENG** (Kad.; Jav. een loot of spruit), naam van een goede rijstsoort.

**SOGOK**, ngbr.; *njogok*, steken-, prikken-, pulken in (met een stok of puntig voorwerp), doorsteken, openen, vlijmen; overdr.: bits-, scherp-, krenkend-, beleedigend spreken, zoodat men met zijn woorden pijn veroorzaakt (te verg. met *heuras*); *omongan njogok*, vlijmende-, krenkende woorden; *disogok*, geprikt of gestoken worden in; *kasogok*, (met prikken of steken) opengereten; *njogokan*, aanh. pulken in, poken, oppoken; *disogokan*.

**SOGOL**, het verlengstuk van *djoengdjang* of *koeda-koeda* (ten behoeve van het afdak); *soemogol*, halfgaar (van een kooksel, b. v. *katjang*).

**SOGOT**, ngbr.; *njogot*, ergens in bijten of happen; van een dier ook wel: eten; *disogot*; *silih-sogot*, elkander bijten; *njogotan*, herh. in iets happen of bijten; *disogotan*.

**SOHOR** (Ar.), = *mashoer* en *kongas*, alom bekend, vermaard, beroemd; *kasohor*, vermaard, beroemd; *njohorkeun*, alom bekendmaken, aan iemand of iets algemeene bekendheid of vermaardheid geven; *disohorkeun dina sakabeh radja-radja*, vermaard worden (zijn) gemaakt onder de koningen; *kasohorkeun*, alom bekend of vermaard geworden.

**SOK**, I. k., *sĕring* l., nog al eens, gedurig, dikwijls; ook wel: in den regel; vóór een werkw. geplaatst duidt het aan, dat de daardoor uitgedrukte handeling bij herhaling, meer dan eens of gedurig plaats heeft, b. v.: *sok kapanggih*, gedurig ontmoeten; *sok ka pasar*, gedurig naar de markt gaan; *sok oge*, wel eens, soms, nog al eens, van tijd tot tijd; *sokan* (Z.-B.), = *sok oge*. (Vgl. *radjeun* en *mindĕng*, welke woorden veelal *sok* voor zich nemen.)

II. Werkw. tusschenw. voor: uit de hand loslaten, afgeven, geven, aangeven, neerzetten, neerleggen, enz.; ook = *seg*: ga je gang maar! het zij zoo! goed! fluks! schielijk! verder: hierop, daarop, daarna, vervolgens (zie ook *moen*); *sok-sok*, = *segseg*, spoedig! haastig!

**SOKO**, houten of bamboezen voet of rand onder een *boboko* en onder andere mandensoorten. (Vgl. *soekoe.*)

**SOKONG** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**SOL**, werkw. tusschenw. voor: het vooruitsteken of vooruitkomen van één (van beiden of uit een zeker getal); *soel-sol*, nú deze dàn die vooruitsteken, nú deze dàn die vooruit (de voorste) zijn.

**SOLASIH**, naam van een kruid, basilicum [de zwarte zaadjes zetten in water uit, worden slijmig en worden o. a. tot bereiding van *tjintjaoe* gebruikt (vgl. *tjamani*); ook gezegd van een zwarte kip met zwart vel, van een paard of hond met zwarte tong, enz.

**SOLAT** (Indr.), moedig, volhardend.

**SOLATRI**, maagpijn, maagkramp; ook: een zwakke maag hebben.

**SOLDADOE** (Port.), zie *sĕrdadoe*, gelijk het woord meestal wordt uitgesproken en geschreven.

**SOLEDAT**, ngbr.; *tisoledat*, uitglijden; *njoledatkeun*, iemand doen (laten) uitglijden; *disoledatkeun.*

**SOLEGRENG** (vgl. *olegreng*), het dragen van de kris op de na te noemen wijze; *njolegreng*, deze manier van de kris te dragen, waarbij het wapen een schuinsche richting heeft, terwijl de scheede ver uit den gordel steekt naar boven. (Vgl. *soengkĕlang.*)

**SOLEKAT**, z. v. a. *soren*, zie ald.; *njolekat*, op zijde doen, aangorden (b. v. een kris). P.

**SOLEMPANG**, bandelier.

**SOLENDANG** (eig. 't Jav. slendang), sjaal, omslagdoek; *njolendangkeun*, (een doek enz.) om den schouder slaan, iets omslaan; *disolendangkeun.*

**SOLENG**, I. (Z.-B.), een jonge djagongklos, geschikt voor *sajoer* of *atjar*; *sólengan*, djagong-aanplant, wanneer de vruchtzetting heeft plaatsgevonden.

II. (Z.-B.), het handvatsel van de *etem.*

**SOLENGKRAH**, z. v. a. *koesoet*, verward; *pasolengkrah*, verkl. met *hanteu beres*, onordelijk, verward.

**SOLOBONG**, koker, buis; inz. het kokertje waar de spil van de *koletjer* in draait, de koker waar de as van een wagen in draait, enz.; ook: scheepsroeper, scheepstrompet.

**SOLOGOTO**, verkl. met *wani sabab teu njaho di adat*, vrijpostig uit onbekendheid met de gewoonten, geheel onkundig, volstrekt onwetend.

**SOLOG-SANTOG**, het loopen van een blinde, die zich nú tegen dit dàn weer tegen dat stoot.

**SOLOJONG**, het zich voortbewegen in het water (van een visch, een krokodil of een voorwerp); *njolojong*, voortschieten, zich met den stroom afwaarts spoeden.

**SOLOKAN**, sloot, waterleiding, gracht, kanaal, vaart. (Vgl. *soesoekan* bij *soesoek* II. en *sosokan* bij *sosok* II.)

**SOLOMOT**, ngbr.; *njolomot*, branden (met iets heets of brandends); *disolomot*; *kasolomot*, zich aan een heet of brandend voorwerp branden.

**SOLONDO**, ngbr.; *njolondo*, iemand vrijpostig naderen, gemeenzaam doen jegens een meerdere; *soemolondo*, tot iemand gaan zonder geroepen te zijn.

**SOLONDONG**, het naderen, enz.; *njolondong*, naderen, na verbod toch blijven naderen; verder: (van iemand die een terechtwijzing of derg. heeft gehad) zijn best doen weer in de gunst te worden hersteld. (Vgl. *solondo.*)

**SOLONONG**, eig. = *solondo*, vrijpostig, driest, onbescheiden. (Vgl. *solondong.*)

**SOLOR**, hulpw. om te tellen, inz. van stukken *koenir* of curcuma; *koenir sasolor*, één stuk curcuma. P.

**SOMA**, de oude benaming voor *Sĕnen* of Maandag, voll. *poĕ Soma.*

**SOMAH** (van 't Jav. omah, = *imah*, huis), z. v. a. *koerĕn*, man en vrouw, echtpaar, gezin (behoorende tot den minderen stand); ook z. v. a. *tjatjah*, de mindere lieden, de volksklasse; verder: dienstplichtig gezin; *dibere somah salawe*, ik geef u vijf en twintig gezinnen (of wel hoofden van huisgezinnen); *njomah*, z. v. a. *ngoerĕn*, een paar zijn; *sosomah*, hetzelfde; *somahan*, echtelieden, gezinshoofd, gezin.

**SOMBENG**, = *rombeng*, gescheurd, aan flarden; ook: een stuk uit de bovenlip missen (maar meer op zijde dan bij *soewing*).

**SOMBONG**, 1. = *wadoel*, jokken; 2. = *agoel*, opgeblazen, hoovaardig. P.

**SOMEJAH**, = 't meer gebr. *soemejah*, zie *sejah.*

**SOMOREJANG**, = 't meer gebr. *soemorejang*, zie *sorejang.*

**SOMPANG**, ngbr.; *njompang*, wonen tegen het huis van een ander; *sosompang*, overdekt aanbouwsel aan een huis, hok, enz., uitbouw; ook z. v. a. *panambah* (zie *tambah*), bijvoegingen, toevoegselen; *njosompang*, een *sosompang* tegen iets bouwen.

**SOMPOK**, zie *ĕndog.*

**SONAGAR**, gepast vrijmoedig, onbeschroomd.

**SONDAJ**, rond, afgerond (b. v. de bovenhoeken van een *langlajangan* of vlieger, of ook iemands schouders); *njondajkeun*, iets afronden; *disondajkeun.*

**SONDARI**, voll. *tjatjing sondari*, een worm in bosschen, die een klagenden toon laat hooren; vandaar dat men den naam *sondari* ook geeft aan een overeindstaande bamboestaak met gaten, waarin de wind blaast en zoo een eigenaardig geluid teweegbrengt, Aeolus- of windharp.

**SONDOL**, maar doorgaans *njondol*, als een knobbel, bult of grootere verhevenheid naar buiten uitsteken; naar buiten uitbuigen, uitwaarts gebogen.

**SONDONG**, ngbr.; *njondong*, l. van *njampak*, aantreffen, vinden; in 't Gar. ook wel gebruikt in plaats van *aja*, als antwoord op de vraag, of iemand (iets) aanwezig is (B.); *kasondong*, aangetroffen-, gevonden worden of zijn; *pasondong*, samentreffen; *njondongan*, tot iemand gaan, zich tot iemand begeven; ook: iemand ergens mede voorkomen; *disondongan*; *njondongkeun*, iemand iets doen vinden of aantreffen (b. v. een onthaal bij zijn aankomst); *disondongkeun*.

**SONG**, 1. werkw. tusschenw. voor: aanreiken (nader uitgedrukt door *asong*); -2. = 't meer gebr. *tjong*, zie ald.

**SONGEK**, (van een aarden of metalen voorwerp, z. a. een pot of pan) een hoek uit missen.

**SONGGENG**, een achteruitstekend-, min of meer puntig achterste hebben (van iemand die ingebogen lendenen heeft).

**SONGGET**, alleen in *sosonggeteun*, pijn in den nek hebben (van 't gedurig omkijken).

**SONGGOM**, naam van een *kawoeng*-variëteit.

**SONGKET**, met zijde, gouddraad enz. figuren of bloemen in een weefsel enz. werken [uit het doek worden draden getrokken en in de plaats daarvan worden er figuren of bloemen ingewerkt], kunstnaaldwerk (vrouwenwerk); *songket ĕmas*, met goud doorwerkte stof, goudstof; *sindjang songket*, een sarong van aldus bewerkte stof; *njĕri beuheung sosongketeun*, een stijven nek hebben als iemand die *njongket*; overdr. voor: *wĕleh ngadagoan*, vergeefs wachten; *njongket*, stof of doek op de genoemde wijze bewerken; *disongket*. (Vgl. *soelam*.)

**SONGKO**, I. dienstpet van Inl. hoofden. II. Afdak.

**SONGKOL**, ngbr.; *adoeg-songkol*, zich (op den grond liggende) trachten los te worstelen onder het maken van veel rumoer; *sosongkolan* en *sangkal-songkol*, zich (op den grond liggende) om en om wentelen (b. v. iemand die pijn in den buik heeft) en te gelijker tijd huilen of schreeuwen; ook: zich om en om wentelen schaterende van lachen; *patingsarongkol*, idem, van velen.

**SONGKRONG**, het kijken naar; *njongkrong*, = *ngalongok*, naar iemand kijken, zien naar hetgeen iemand doet, iemand op de vingers kijken; *patingsalongkrong*, idem, van velen.

**SONGONG**, lomp, boersch, onbeleefd, onbeschoft.

**SONGOT**, voll. *oetik songot* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**SONGSOËNG**, ngbr.; *njongsoĕng*, = *ngalejong*, zie *lejong*. P.

**SONGSOJOG**, ngbr.; *njongsojog*, = *ngolojong*, zie *kolojong*. P.

**SONGSONG**, een bamboezen pijp om vuur aan te blazen, blaaspijp; verder = *sangkakala*, bazuin; ook: schoorsteen (van een locomotief, een fabriek of een huis); *tjeuli songsong*, ooren hebben als een blaaspijp, gezegd van iemand bij wien het gehoorde het eene oor in- en het andere uitgaat; *ngadijoekan songsong*, zitten op een *songsong* [wat men *pamali* noemt]; *njongsong*, z. v. a. *nodjo*, recht op iemand of iets neervallen (b. v. de zonnestralen); ook: tot iets neigen; *kasongsong*, bestraald, beschenen; *njongsongan*, door of op een *songsong* blazen.

**SONO** k., *onĕng* (maar niet algemeen) l., een sterk verlangen hebben naar iemand (b. v. naar een vriend of geliefde), of naar iets (b. v. naar rijst); naar iemand of iets smachten, verliefd zijn; *soemono*, hetzelfde; *sosonoan*, vriendschappelijk bijeenzijn (van vrienden), elkander liefkoozen, minnekoozen, vrijen; ook: mingenot; *mikasono*, iemand of iets zeer liefhebben, op iets bijzonder gesteld of verzot zijn, met het hart aan iemand of iets hangen, zeer begeeren te bezitten; *dipikasono*, zeer begeerd worden.

**SONTAK**, I. beschadigd, kapot (z. a. b. v. een bord waar een stuk uit mist); in 't alg. = *sĕmplak*, maar in erger graad.

II. (Z.-B.), in *doelang sontak*, naam van zekere plant, dezelfde als *antanan*, zie ald.

**SONTĔN**, modern l. van *sore*, zie ald.

**SONTOG**, I. = *pokek*, een korte broek (*sĕmĕt toeoer*).

II. (Van een dak) niet hoog, laag zijn; *disontogkeun*, (van een dak) laag gemaakt worden.

**SONTROL**, het bijten naar iets; *njontrol*, naar iets bijten, bijten aan (z. a. b. v. een kip of een *tjaktjak*); *disontrol*; *njontrolan*, herh. naar iets bijten (b. v. een paard naar het been van zijn berijder), herh. bijten aan (b. v. een visch aan voeder); *disontrolan*.

**SOP**, het Holl. soep; idem.

**SOPAK**, g. w.; *njopak*, het eind van iets een weinig schuins bijwerken (door van de eene zijde wat af te kappen), schuinen; *koedoe disopak sing neros*, ge moet het zeer schuins afsnijden.

**SOPAL**, (van een zwart paard of ander zwart dier) witte pooten of voeten hebben, witvoet; verder: ornament (b. v. een ring of beslag) aan een of ander voorwerp [tot de bestemming van dat voorwerp niets afdoende, maar alleen dienende tot versiering]; ook van een voorwerp: van zoodanig ornament voorzien zijn; *kĕndi sopal hatoeran ratoe*, de versierde waterkruik dienende voor den vorst; *njopalan*, iets (b. v. een piek) orneeren; *kabeh toembak disopalan ĕmas*, alle pieken waren met goud georneerd.

**SOPI**, het Holl. zoopje; jenever, sterke drank.

**SOR**, werkw. tusschenw. voor *madjoe*, vooruitschuiven, aanduwen, voortschuiven, naar voren schuiven, naar voren komen, toesteken, aangeven, enz. (vgl. *soer*, *sĕr*, *ser* en *sodor*); *sor mere doewit*, hij gaf geld (*sor* hier voor de uitstrekkende beweging der hand bij het geven); *sor-sor*, z. v. a. *sok-sok* (zie *sok*), haast je! spoedig! gezwind! *soer-sor*, het herh. plaats vinden van *sor*, b. v. *soer-sor noe sasalaman*, onophoudelijk schoof er een (schoven er) naar voren om afscheid te nemen.

**SORA**, korte vorm van *sowara*, en daarmede gelijk van beteekenis, maar minder deftig [waarom men het ook, liever dan *sowara*, voor het geluid van dieren of levenloozen voorwerpen bezigt], geluid, stem, toon, klank (vgl. *oeni* en *sada*); *njora*, geluid geven, zingen, spreken, klinken.

**SORABI**, ook wel *soerabi*, pannekoekje van rijstemeel.

**SORAGA**, voll. *Batoe Soraga*, naam van een befaamde rots tusschen Anjar en Pasaoeran, ver in zee stekend, en geacht te zijn de *patapaăn* of plaats der boetedoening van Ardjoena.

**SORAK**, ngbr.; *njorak* (Kad.), bij het jagen: met schelle, harde geluiden of schreeuwen het wild opjagen [een scheller-, grover geluid maken dan *njoerak*, zie *soerak*].

**SORAMBI**, = 't meer gebr. *soerambi*.

**SORANG**, g. w.; *njorang* k., *ngambah* l., gaan op, over of langs; zijn weg nemen over, passeeren, doorkomen, betreden, begaan; ook (doch alleen het k.-woord): doen, bedrijven, overtreden, ondergaan, lijden; *njorang tjai*, over water gaan; *njorang larangan*, een verbod overtreden; *njorang nalangsa*, droefheid hebben; *disorang*, begaan-, betreden worden, overtreden worden; *kasorang*, begaan, betreden, gepasseerd, overgeslagen (b. v. een dag), niet krijgen (b. v. een prinses die men ter vrouw verlangde); verder: overtreden, begaan; ook: ondergaan, geleden hebben; *kasorang pamĕpĕrih*, kastijding ondergaan hebben; *sorangeun*, te begaan, te betreden; *kasorangkeun*, over iemand gebracht of gekomen zijn [zoodat hij het bedoelde ondergaan heeft]. Vgl. *saba*.

**SORANGAN** (samentr. van *saoerangan*, vgl. *oerang*), 1. k., *njalira* l., alleen, één, nl. één persoon, b. v. *anoe njaring ngan sorangan*, slechts één was wakker; *dijoekna sorangan pisan*, hij zat geheel alleen; - *sosoranganan*, alléén, alléén zijn, gaan of doen; ook: eenzelvig, voor zich alleen; - *njorangan*, hetzelfde, maar ook: in zijn ééntje; - 2. = *maneh* en *diri* k., *pribadi* s., *andjeun*, *mantĕn* en *salira* l., zich, zichzelven, b. v. *njilakakeun sorangan*, zichzelven ongelukkig maken; soms door *diri* voorafgegaan, b. v. *napsoe ka diri sorangan*, boos zijn op zichzelven; - 3. = *koe maneh* k., *pribadi*, *koe andjeun* en *koe mantĕn* l., zelf, b. v. *noe rek njapih ka noe keur pada ngambĕk, radjeun tiwas sorangan*, die scheiden wil wie op elkander aangaan, wordt vaak zelf ongelukkig; - 4. = *maneh* k., *pribadi*, *andjeun* en *andjeunna* l., eigen, b. v. *lain akal sorangan*, 't is niet (mijn) eigen vinding; - 5. (Z.-B.), = *awak*, dienstdoende als pers. en bezitt. vnw. van den 2den pers. (Zie verder Spraakk. § 168-170 en § 152, 5.)

**SORATI**, verkl. met *noe poerah ngoeroes*, oppasser (inz. van een olifant); *saha soratina?* wie is de oppasser ervan?

**SORBAN** (Perz., sarband), = *dastar*, tulband; *disorban*, een tulband opzetten of ophebben. (Vgl. *ikĕt*.)

**SORE** k., *sontĕn* l., namiddag, avond; *sore-sore*, laat in den namiddag, of wel in den vooravond; *pasosore*, idem; *ka-sorenakeun*, naar den achtermiddag loopende, tegen den avond. (Vgl. *sare*.)

**SOREJANG**, zie *monjet*; *njorejang*, over den schouder kijken, achteromzien; *soemorejang*, idem; overdr.: bedroefd-, bekommerd om degenen die men zal achterlaten, bezorgd, het zijne of de zijnen nog niet kunnen overgeven.

**SOREKEH**, ngbr.; *njorekeh*, gespleten, gebarsten (z. a. b. v. een rijpe peul, *katjang*); *disorekeh-sorekehkeun*, gepeld worden.

**SOREN**, g. w.; *njoren* k., *njoengkĕlang* l., een houwer, kris of ander wapen op zijde hebben in den gordel; *salaksa noe njoren*

*kĕris*, tienduizend hadden een kris op zijde; *disoren*; *sosorenan*, = *njoren*.

**SORENDANG**, g. w.; *njorendang*, een zwaard of derg. wapen aan een bandelier over den schouder dragen; ook: een tasch of buidel aan een band of riem over den schouder dragen; *disorendang*; *njorendangkeun*, iets over den schouder hangen of dragen; *disorendangkeun*. (Vgl. *solempang*.)

**SORO**, 1. (Tjiandj.), = *hikeu* (Band. enz.), naam van een zoetwatervisch, die ook wel *soro djontor* genoemd wordt; - 2. *njoro*, na zijn eigen portie te hebben gebruikt, nu ook met of zonder vragen van eens anders portie gaan genieten; ook: dragen-, gebruiken wat door een ander is verzameld enz.; verder: aftroggelen, onderkruipen, iemand diens vrouw of goed afhandig maken; *disoro*; *sosoro* (Z.-B.), een afdak, vóór, op zijde of achter het huis.

**SORODOT**, maar doorgaans *njorodot*, naar beneden (van een hoogte) glijden of rollen; *tingsorodot*, idem, van velen; *tisorodot*, gezegd van iemand wien beide beenen onder 't lijf uitglijden naar voren, zoodat hij achterover valt; *sosorodotan*, al maar of gedurig uitglijden, b. v. een paard op een gladden weg; (van kinderen) glijbaantje spelen.

**SOROG**, sluitboom, schuif [het voorwerp is los, dus niet zooals een *toelak*, welke vast is]; in 't alg.: sluiting; in 't bijz.: sleutel; *sorog sawarga*, de sleutel des hemels; *sorog kasĕnangan*, de sleutel tot den vrede; *njorog*, op slot doen, de sluiting ergens op doen; ook: bij iemand komen om kaart te spelen, hanen te laten vechten of derg. [omdat dan de deur op slot moet]; *disorog*, een slot met den sleutel openen. (Vgl. *koentji* en *sosi*.)

**SOROH**, of wel *sosoroh*, in ruil brengen, in ruil geven, iets voor wat anders in plaats geven [gewoonlijk gebezigd van ruil tusschen een gegoede en een arme; voor ruil tusschen gelijken bezigt men gewoonlijk *toetoekeuran*, zie *toekeur*]; *sosoroh amoek*, of *sosoroh pamoek*, z. v. a. *ngabelaän ngamoek*, er een hevigen aanval of strijd voor overhebben.

**SOROK**, I. naam van een slingerplant.

II. Een kleine *roewas* of geleding bamboe, dienende om er uit te drinken en ook tot maat; *sasorok*, één zoodanige maat, enz.

**SOROLOK**, I. het zich naar beneden laten glijden (z. a. van iemand die in een rechtstammigen boom geklommen is); *njorolok*, naar beneden glijden, naar beneden vallen; ook: inregenen, z. a. door een gat in het dak (vgl. *sawer*); *njorolokkeun*, iets ergens in- of vóórschuiven, b. v. den grendel voor de deur; ook: de *taropong* door het weefsel doen glijden; *disorolokkeun*.

II. Nab. van het geluid van snorrende vleugels. P.

**SOROLONG**, = *sereleng*, zie ald.

**SORONDOJ** (Z.-B.), een afdak op zijde of achter het huis, waaronder soms de *lisoeng* staat. (Vgl. *sosoro* bij *soro*.)

**SORONG**, I. g. w.; *sorong-amoekan*, vechten, worstelen (waarbij nú de een dàn de ander zijn tegenstander voortschuift); *njorong*, = *njoeroeng*, voortschuiven, voortduwen (b. v. een kar of wagen, enz.); *disorong*.

II. (Z.-B.), = *tjalana komprang*, zie *komprang*.

**SOROPOT**, = *koekoerajeun*, kippenvel krijgen.

**SOROSOD**, ngbr.; *njorosod*, afzakken, zich laten glijden (van een helling); *tisorosod*, afglijden (zóó als bij ongeluk); *njorosodkeun*, doen (laten) afglijden; *disorosodkeun*. (Vgl. *porosod*.)

**SOROSOTI**, voll. *daoen sorosoti* (Kad.), naam van een plant. [Het uit 't blad geperste sap laat men in iemands oogen druppelen om slaap te verwekken.]

**SOROT**, stralen, uitstralen, lichten; verder: uitstraling, lichtstraal, lichtglans, gloed, glans, licht, luister; ook z. v. a. *sĕmoe* en *patoet*, voorkomen, gelaat; *hade sorotna*, een goed voorkomen hebben; *njorot*, uitstralen, omstralen, schijnen, stralen of schijnen op; *kasorot*, of *kasorotan*, beschenen, bestraald, omstraald; *kasorot koe lajoeng*, bestraald door het avondrood; - *sosorot*, een voorwerp dat de stralen van een lichtgevend lichaam terugkaatst, b. v. de spiegel van een muurlamp; *njongsorot*, = *moentjĕrat*, zie ald.

**SOROWODOL**, verkl. met *gagabah*, z. ald. P.

**SOROWOK**, = *sosowak*, schreeuwen; *njorowok*, idem; *sosorowokan*, = *gĕgĕroan*, aanh. schreeuwen, geschreeuw.

**SOSI** (Chin., sosji; Soem.), = *koentji* (Tjiandj.), sleutel; *njosi*, op slot doen, op slot zijn; *disosi* en *disosian*, op slot of achter slot doen. (Vgl. *koentji*.)

**SOSIS**, het Holl. saucijs; idem, worst.

**SOSODOK**, zie *sodok*.

**SOSOG**, een kokerachtig voorwerp, zijnde een stuk geheele-, op de zijden gespleten bamboe, aan het eene einde gesloten, inz. gebezigd om in de *kokotjoran* op een *sawah* te worden geplaatst, ter opvanging van visch, zoo die door het water mocht worden medegevoerd; *njosogan*, een *sosog* ergens in of onder plaatsen (z. a. in een *kokotjoran*, onder een tak met vruchten, enz.) *disosogan*.

**SOSOH**, g. w.; *njosoh*, rijst wasschen tot zij goed wit ziet; *disosoh*. (Vgl. *isik*.)

**SOSOK**, I. = *soesoek* I., een kleine bamboezen doos, grooter dan *pipiti* en dicht gevlochten (*kĕrĕp*); *sosokan*, hetzelfde.

II. = *soesoek* II., g. w.; *njosok*, 1. graven, uitgraven, uithollen; - 2. inloopen, ingekort zijn (b. v. een muur); - 3. op iets dat inloopt of ingekort is rusten (b. v. balken op een ingekorten muur); - 4. opscheppen door middel van een plat voorwerp (P.); - overdr.: een gat maken (z. a. in een kapitaal), invreten; *disosok*, uitgegraven worden; ook: uitgehaald worden (b. v. uit een zak); - *sosokan*, = *soesoekan*, een smal kanaal, greppel, waterleiding, sloot.

**SOSOMPANG**, zie *sompang*.

**SOSON**, g. w.; *njoson*, verkl. met *tĕmĕn makajakeun*, ijverig zijn in het verzorgen der zijnen; *disoson*; *soson-soson*, verkl. met *antĕp-antĕpan*, met alle vlijt, met allen ijver (b. v. *tapa* of boete doen).

**SOSONGKED** (Kad.), naam van een lange lichtbruine tor met bijzonder lange voelhoorns. [Wordt gebakken gegeten.]

**SOSOR**, ngbr.; *njosor*, 1. slobberen (van het eten van eenden en andere watervogels, zie *ngalodok*, bij *lodok*); - 2. z. v. a. *ngawawoehan*, met iemand kennis aanknoopen. P.

**SOSOROHOT**, belust op gaven of geschenken.

**SOSOWAK**, = *sorowok*, schreeuwen, een schreeuw geven; *sosowakan*, herh. of aanh. schreeuwen.

**SOT**, werkw. tusschenw. voor: afglijden, naar beneden glijden, loslaten, laten slippen, neerzetten (nader uitgedrukt door *lesot*); ook: uit de hand glippen, ontglippen. (Vgl. *sok*.)

**SOTEH**, een nadrukswijzer, z. v. a. wel... maar, of wel is waar... doch, b. v. *ngamoek soteh leuleutikan*, hij streed wel is waar, doch zoo maar in het klein; - soms doet men den nadruksw. *nja* voorafgaan, b. v. *nja soteh ibadah, ngan toetoeroet moending bae*, het is zoo, ik verricht de godsdienstplichten, maar slechts blindelings. (Zie verder Spraakk. § 233.)

**SOTJA** (Skr., çauca, reinheid), l. van *panon* en *mata*, oog, de oogen; *kasawat sotja*, l. van *njĕri panon*, oogziekte; *sosotja*, l. van *pĕrmata*, edelgesteente, juweel; *sotja-sotja*, = *mata-mata*, spion, geheime agent der politie, stille agent; *ngadamĕl keur sotja-sotja*, spionnen aanstellen.

**SOWANG**, het Holl. zwaan; idem, maar inz.: gans. (Vgl. *gangsa* II.)

**SOWARA** (Skr., swara) k., *gĕntra* l., stem, geluid; *njowara*, geluid geven, spreken (vgl. *sora*); *njowarakeun*, doen geluid geven, (een stem) zich laten hooren.

**SOWARI**, verb. van *kaswari*, de kazuarisvogel.

**SRAGĔNI**, = 't meer gebr. *saragĕni*, z. ald.

**SRANGENGE** (O.-J. sang hyang ngwe, de daggod), l. van *panon-poë* en van *mata-poë*, de zon; *kĕmbang srangenge*, zonnebloem.

**SRI** (Skr., çrî, schoon, schoonheid, luister), vereerend toevoegsel voor titels van vorsten, te verg. met *sang* en *kangdjĕng*, z. v. a. Zijn (Haar) Majesteit, Zijn (Haar) Hoogheid; *Sri Maharadja*, Zijne Majesteit de Koning; *Sri Bopati*, Zijne Hoogheid de Vorst (Regent). Zie ook *sĕri*.

**SRIKAJA**, = 't meer gebr. *sirikaja*, z. ald.

**SRIKANDI** (Skr., Çikhandî), naam der vrouw van den God Ardjoena.

**SROET**, werkw. tusschenw. voor: (iemand) ontloopen (van de ontlasting). P.

**SROG**, werkw. tusschenw. voor: naderen en zich bij lieden die zich ergens bevinden nederzetten; verkl. met *datang bari tjangogo*; *sasrogan*, verkl. met *barang gok*, na ontmoeting, na zich nedergezet te hebben.

# T.

**TA**, I. zevende letter van het Soend. alphabet.

II. Korte vorm van *atawa*, waaraan het in beteekenis gelijk is: of; vb.: *na ĕnja koeda ta lain?* is het werkelijk een paard of niet?

**TAÄDJOEB** (Ar.), het zich verwonderen, verbaasd zijn; inz.: ingenomenheid met zichzelven.

**TAÄLA** (Ar.), van God: Hij is hoog verheven; *Allah taäla*, de Allerhoogste God.

**TAÄNG-TOÖNG**, zie *toöng*.

**TAÄR**, l. van *tarang*, voorhoofd.

**TAÄT** (Ar., thaät), het zich onderwerpen, gehoorzaamheid, het gewillig of vrijwillig doen van iets (b. v. van een gebed); *hajang taät ka Pangeran*, zich gewillig aan den Heer (den wil des Heeren) onderwerpen;

*salat taät*, een vrijwillig (niet voorgeschreven en dus verdienstelijk) ritueel gebed; *naätan*, z. v. a. *mangnĕdakeun* (zie *tĕda*), voor iemand bidden; *ditaätan*.

**TABAH**, aan iets gewoon of gewend zijn, met iets vertrouwd zijn; *katabah*, het gewend-, het vertrouwd zijn met iets. (Vgl. *toeman* en *bijasa*.)

**TABAK** (Ar., tabaq), verkl. met *baki* en *rampadan*, (metalen) blad of blaadje, schotel, presenteerblad.

**TABAROEK** (Ar.), zegening, zegen; *ngalap tabaroek*, een zegen begeeren. (Vgl. *bĕrkah*.)

**TABE** (Mal., tabiq), groete, begroeting, compliment; als toeroep: gegroet! goeden dag! [inz. door Inlanders gebruikt tegen Europeanen, en door Inlanders en Europeanen onderling]; in 't alg.: iemand goeden dag zeggen; *patabe*, elkander goeden dag zeggen; *tatabean*, aanh. *tabe* zeggen; ook: elkander groeten, elkander goeden dag zeggen. (Vgl. *salam*.)

**TABEAT** (Ar., thabiat), verkl. met *adat*, natuur, karakter, aard, gewoonte, gebruik; *koewat mana, tabeat djeung ilmoe?* wat is sterker, natuur of leer?

**TABĔNG**, I. scherm. (Vgl. *tebeng*.)

II. Een soort net, dat dwars in een rivier uitgezet en aan beide oevers bevestigd wordt; ook: afsluiting, versperring (b. v. van een weg); *nabĕngan*, afsluiten (b. v. een weg, om den doorgang te beletten); *ditabĕngan*; *tatabĕngan*, = *kadjongdjonan*, zie *djongdjon* (P.).

**TABĔT** (Indr.), nagelaten spoor; *tabĕtan*, restant (b. v. van een maaltijd).

**TABEUH**, het slaan (z. a. van een klok), slag; ook g. w.; *djam geus tabeuh lima*, de klok heeft reeds vijf geslagen; *waktoe djam tabeuh dalapan*, met klokslag van achten (vgl. *poekoel*); *nabeuh*, slaan op een muziekinstrument of ander klankgevend voorwerp, spelen op een muziekinstrument, bespelen; *ditabeuh*; - *tatabeuhan*, muziekinstrumenten, muziek; *noe tatabeuhan*, lieden die muziek maken, muzikanten.

**TABIB** (Ar.), arts, geneesheer. (Vgl. *doekoen*.)

**TABIR** (Ar.), uitlegging, verklaring (z. a. van een droom); *nabiran*, (een droom) uitleggen; *ditabiran*. (Vgl. *baloekar*.)

**TABLEG** (Ar., tablig, het doen toekomen), verkl. met *ngadatangkeun piwarangan* (*Allah*), de bevelen (Gods) overbrengen of ten uitvoer leggen.

**TABOEHAN** (Indr.), in 't alg. = *tatabeuhan* (zie *tabeuh*), muziekinstrumenten; in 't bijz. = *gamĕlan*, zie ald.

**TABOER**, wat tot opleggen of inzetten gebezigd zal worden; ook: het opgelegde of ingezette; *naboer*, opleggen, bekleeden (b. v. een *kopejah* of muts), inzetten (b. v. edelgesteenten, in het midden en dicht op elkaar); *ditaboer*, ingezet worden. (Vgl. *tetes* I.)

**TADA**, een uitroep, = *manaha* (en evenals dat woord steeds door *teuing* gevolgd en soms door *sok* voorafgegaan): wat zal! hoe zal! hoeveel zal! wat zal zijn! b. v. *tada teuing saktina!* wat zal die sterk zijn! *tada teuing omong djalma!* hoe zullen de lieden erover praten! *tada teuing ngawĕwĕleh!* wat zal hij mij (erge) verwijtingen doen! *oerang Mĕkah sok tada teuing pinjeungseurikeuneunana!* wat zullen de Mekkaners u uitlachen!

**TADAH**, = *nandean* (zie *tande*), 1. het opvangen, onderscheppen (z. a. van iets dat valt); - 2. de samengevoegde handen opheffen (zie *amin*), ontvangen; - 3. voorwerp waarin iets wordt opgevangen; - 4. helen, verbergen (van gestolen waar); - 5. waken tegen, zich trachten te behoeden voor; *tadah pamojok*, waken tegen bespotting; *djalma tadah*, heler; *nadah*, opvangen, helen; *ditadah*; *katadah*, opgevangen, onderschept; *nadahan*, iets opvangen, gestolen waar verbergen; *ditadahan*; *teu katadahan*, het werk niet aankunnen, niet alles kunnen afdoen; *nadahkeun*, = *nandekeun* (zie *tande*), iets ophouden of omhooghouden, z. a. om op te vangen; *nadahkeun leungeun*, de handen (met de binnenzijde naar boven) opheffen of omhooghouden (z. a. tot of bij het gebed); *ditadahkeun*.

**TADAH-TOEDOEH**, dít aanwijzen dàt aanwijzen, allerlei aanwijzingen doen (zie *toedoeh*).

**TADAROES** (Ar., tadarroes), in den Koran lezen met zijn velen, om de beurt.

**TADI**, daar juist, zooeven, voor korten tijd, gepasseerde-, verleden-; *tadi peuting*, gepasseerde nacht, in de afgeloopen nacht; *tadina*, voorheen, te voren, eerst, vroeger; *satadi*, als eerst, gelijk voorheen, als te voren; *satadina*, voorheen, te voren; *ti tadina*, van voorheen, van vroeger af, van ouds of van den beginne af; *ti tatadi* en *ti tatadina*, = *ti tadina*, met verst.; - *katadian* (*b. p.*), z. v. a. *kaheubeulan*, te lang. (Vgl. *bijeu* en *tjikeneh*.)

**TADJALI** (Ar., tadjalli), het ontsluierd-, het geopenbaard zijn, verschijning met glans, epiphanie, openbaring (der Goddelijke geheimen).

**TADJAM**, voll. *kasakit tadjam*, dysenterie; *daoen tadjam*, zie *bĕrĕmik-merah*.

**TADJĔM**, I. niet treffen, niet baten (b. v. een *djampe*).

II. (Jav.), scherpzinnig; *panadjĕm*, het mes, of ook wel iets anders, dat men na de besnijdenis aan den *paradji* geeft.

**TADJEN**, voll. *tji-tadjen*, het nat van gekookte rijst, rijstwater [het wordt wel gedronken en ook soms tot stijfsel gebruikt; vgl. *darih* en *kandji*].

**TADJI**, mesje dat men den hanen aan de sporen bindt wanneer men ze wil laten vechten.

**TADJOEG**, I. *pagĕr* of heining van ijzer. (Vgl. *sarodja*.)

II. Een andere naam voor *langgar*, bid- of huiskapel; ook soms = *masigit*, moskee.

**TADJOER** (niet algemeen), = *pĕlak*, wat geplant is, aanplant; *nadjoer*, planten; *ditadjoer*; *nadjoeran*, beplanten, bebouwen; *ditadjoeran*; *nadjoerkeun*, iets planten; *ditadjoerkeun*; - *tatadjoeran*, = *pĕpĕlakan*, wat geplant is, aanplant, plantsoen, boomgaard.

**TADJONG**, g. w.; *nadjong*, tegen iets stooten met den voet; *ditadjong*, geschopt of verschopt worden; *titadjong*, zich (onder het gaan) den voet stooten, struikelen; *titadjongan*, geneigd tot struikelen, licht struikelen; *nadjongan*, herh. met den voet tegen iets stooten; *ditadjongan*; *nadjongkeun*, iemand zich den voet tegen iets doen stooten; overdr.: iemand in het ongeluk storten door hem over iets te doen struikelen; *ditadjongkeun*; - *tatadjongan*, dat waaraan de voet gestooten heeft of zich stooten kan, dat waarover men kan struikelen en vallen, aanstoot; overdr.: ergenis; *panadjongan*, struikelblok.

**TAEK**, ngbr.; *naek*, = *oenggah*, hooger worden of gaan, rijzen, stijgen, klimmen; ook k., *moenggah* l., opgaan, opwaarts gaan, klimmen, inklimmen, beklimmen; - *tataekan*, gedurig in (iets) klimmen, nú hierin dàn daarin klimmen; *naekan*, naar iets klimmen (b. v. om het te krijgen), ook: beklimmen; *ditaekan*; - *kataekan*, 1. in de hoogte gebracht-, opgebracht zijn; - 2. vooruitgaan (z. a. van iemands zaken), voorspoedig zijn, fortuin hebben, gelukkig zijn [in dézen zin dat het iemand meeloopt], een hooger stand of beter lot bereiken; *taja noe kataekan*, niets was fortuinlijk, d. i. alles liep tegen; *naekkeun*, iets ergens op zetten of brengen, omhoog doen gaan, doen stijgen, doen klimmen, optrekken, doen rijzen, opdrijven (b. v. den prijs van iets); *ditaekkeun*.

**TAGA** (Kw., = *sato*, dier), alleen in *walangtaga*, naam van een vloo (*koetoe andjing*), die op zeer stoffige plaatsen voorkomt.

**TAGAG-TOGOG**, zie *togog*.

**TAGAJOER** (Ar., tagajjoer, onbestendigheid), verstrooid van gedachten of zinnen; voll. *tagajoer pikir*.

**TAGĔN**, standhouden; *nagĕn*, staan (vast, onbewogen), wederstaan; ook (van een pot enz.): op het vuur staan; *nagĕnan*, standhouden ten opzichte van iemand of iets, iemand of iets staan; *ditagĕnan*; *nagĕnkeun*, iets ergens vast op of in zetten, een pot enz. op het vuur zetten; ook: doen standhouden; *ditagĕnkeun*. (Vgl. *tagon* I. en *tigin*.)

**TAGIGOEG** (Kad.), = *balelol*, moeilijk spreken.

**TAGIH**, I. g. w.; *nagih*, manen, aanmanen, om betaling vragen, eischen wat iemand schuldig is, vragen om hetgeen toegezegd was; *noe nagih ditilah ngarit*, sprkw., zie *arit*; *nagih pati*, iemand die een moord begaan heeft om zijn leven aanspreken; *ditagih pati*, om zijn leven worden aangesproken; *managih*, aanh. manen; *nagihan*, bij meerdere personen gaan of komen manen; *ditagihan*; - *tagihan*, wat invorderbaar is, schuldvordering, pretensie; *katagihan*, verkl. met *deudeuieun* en *hajang deui hajang deui bae*, aan iets, waaraan men zich gewend heeft, verslaafd raken of geraakt zijn (z. a. aan *madat*, *maen*, *ronggeng*, en derg.), niet meer buiten (iets) kunnen, tot een hebbelijkheid zijn geworden (vgl. *kasangon*).

II. Naam van een zeevisch.

**TAGIWOER**, ong. = *roesoeh*, in rep en roer zijn; verder: opschudding, rumoer, geraas; *roesoeh-tagiwoer*, in groote beweging zijn, groot geraas of rumoer maken, groote opschudding, misbaar.

**TAGOG**, I. verkl. met *bangoen* en *roepa* bouw, vorm, gedaante; *nagog*, 1. staan (van een eenigszins klein voorwerp, b. v. een kopje); 2. = *tjangogo*, op de hurken zitten; *nagogkeun*, iets neerzetten of laten staan; *ditagogkeun*.

II. Poststation, postloods.

**TAGON**, I. (Tjiandj.) = *tagĕn*, standhouden; *nagon*, staan (vast, onbewogen), wederstaan; *nagonan*, iemand staan of weerstaan; *ditagonan*.

II. (Soem.), = *bantjoel*, zie ald.

**TAH**, tusschenw. om op iets opmerkzaam te maken (nl. op iets dat zich in de nabijheid bevindt, vgl. *toeh*): zie! ziedaar! kijk! daar heb je het! enz.; *tah, kitoe!* zie, zoo is het! *tah, geuning*, kijk, daar is het (hij, zij)!

**TAHAJOEL** (Ar., tachajjoel), verbeelding (in alle goede en minder goede beteekenissen); vandaar ook: bijgeloof.

**TAHAN**, tegenhouden; overdr.: uitstaan, velen, verdragen, doorstaan, verduren, uithouden; *hanteu tahan*, niet kunnen uithouden, niet kunnen verdragen; *hanteu tahan ngarasakeun sakarat*, de stervensnood niet kunnen verdragen; *nahan*, tegenhouden, bedwingen, ophouden, zich bedwingen, zich onthouden; *nahan malĕs*, zich onthouden van te vergelden; *nahan hajang kiïh atawa hajang ngising*, een kleine of groote behoefte ophouden; *hanteu bisa nahan*, niet kunnen tegenhouden, zich niet kunnen bedwingen of weerhouden; *ditahan*; *hanteu katahan*, niet uit te houden, niet te doorstaan; *nahanan*, iets tegenhouden, bedwingen; *ditahanan*; *nahankeun*, of *nahankeun maneh*, zich dwingen uit te houden of te doorstaan, verduren; *nahan-nahankeun maneh*, zich geduiig of aanh. dwingen te verdragen; ook: meerdere dingen doorstaan; *ditahankeun* (vgl. *karĕkĕt*); - *tahanan*, aanbeeld (vgl. *talĕnan*); - *panahan*, wat dient om (iets) tegen te houden.

**TAHANG**, emmer, kuip, tobbe, vat, ton.

**TAHAR**, alleen in *tatahar*, voorbereidingen treffen, toebereidsels maken. (Vgl. *taheur*.)

**TAHEUN** (vgl. *tahan*), dat wat men gebruikt om te vangen (in den ruimsten zin), val, strik, vergift, enz.; *toekang taheun*, strikkenlegger, vogelaar, enz.; *naheun*, een val zetten, een strik leggen, vergift plaatsen (om een dier te vangen); *ditaheun*; *naheunan*, een val zetten of een strik leggen voor een bepaald dier; *ditaheunan*; *pataheun-taheun*, de een den ander (elkander) trachten te vangen; *naheunkeun*, z. v. a. *masangkeun taheun*, een of andere *taheun* plaatsen, zetten of leggen; *ditaheunkeun*; - *taheunan*, of *tataheunan*, geplaatste of uitgezette val, gelegde strik, knip, uitgespannen web, enz.

**TAHEUR**, g. w.; *naheur*, koken (van water en verder van al wat vloeibaar is of smelten kan); *timah beunang naheur*, gesmolten tin (lood); *ditaheur*; *panaheuran*, voorwerp om in te koken of te smelten.

**TAHIJAT** (Ar.), begroeting; eig.: tegen iemand zeggen of iemand groeten met de woorden *haijaka Allah!* God schenke u leven!

**TAHKIK** (Ar., tahqiq), verkl. met *bĕnĕr*, het juiste, het rechte, de juistheid, juiste bepaling (z. a. van den zin van een woord).

**TAHLIL** (Ar.), het loven of prijzen van God, inz. roepen of zeggen: *la ilaha illallah*, er is geen God dan Allah; ook: met elkander de *dikir* verrichten.

**TAHMID** (Ar.), lofprijzing (van God), inz. door te zeggen: *alhamdoe'l-illah!* God zij geloofd!

**TAHOE**, fijngestooten en vervolgens in een *kantjah* gekookte *katjang djĕpoen* [welk gerecht langs de straat te koop aangeboden wordt].

**TAHOEN**, hetzelfde als *taoen*, jaar; ook: blijvend; *kĕlĕr tahoen*, niet meer te verwijderen aanslag van den walm aan een pot (P.); *satahoen*, één jaar, enz.; *nahoen*, jaren geduurd hebben; *patahoenan*, het geheele jaar door in denzelfde toestand verkeeren (P).

**TAHSIL'OEL-HASIL** (Ar., tahtsil'oel-hatsil), verkl. met *ngadjadikeun noe geus didjadikeun* (*koe batoer*), doen of zeggen wat door een ander reeds gedaan of gezegd is.

**TAÏ**, vuil, drek, roest, zaagsel, schuim, slakken (van metaal), enz.; *taï-koekoe*, vuil onder de nagels; *taï-boedjal*, vuil aan den navel; *taï-tjeuli*, vuil van het oor, oorsmeer; *taï-ragadji*, zaagsel; *lijang-taï* k., *lijang-andoet* l., aarsgat, anus. (Vgl. *daki*, *nahi*, *tjadoek*, enz.)

**TAÏ-HIJANG**, zie *hijang*.

**TAÏL**, een Chineesch gewicht, zijnde eenzestiende *kati*.

**TAJA** (samentr. van *teu aja*), eenigszins l. van *euweuh*, niet zijn, er niet zijn, er is (zijn) niet.

**TAJAMOEM** (Ar.), het verrichten der voorgeschreven wassching (*woeloe*) vóór de *salat*, met reine aarde [bij gebrek aan water].

**TAJOEMAN**, = *oekiran*, zie *oekir*. P.

**TAJOH**, I. het schijnt (scheen), schijnen (scheen) te zijn, het ziet (zag) er uit alsof, naar het schijnt (scheen); *tajohna*, idem; *najoh*, ngbr.; *teu najoh*, niet verschillen, d. i. overeenstemmen; *teu najoh ti patoetna*, (zijn handelingen) verschillen niet van (zijn niet in strijd met) zijn voorkomen.

II. (Z.-B.) = *handap*, onder, beneden; *dina tajoheun*, idem (als voorzetsel).

**TAKABOER** (Ar.), genoemd *panggĕde-gĕdena panjakit*, de ergste kwaal, en verkl. met *ngagoengkeun diri sorangan*, groot doen, zichzelven verheffen, zichzelven in de hoogte steken, hoovaardig zijn; ook: hoogmoed, zelfverheffing.

**TAKADJAR**, grond welken men ontgonnen heeft en die langs dezen weg bezitting is geworden (inz. van een *hoema* of *sawah*); ook z. v. a. *pĕlak*, wat men geplant heeft, iemands aanplant.

**TAKBIR** (Ar.), als groot verkondigen, inz. God grootmaken door te zeggen *Allahoe akbar!* God is groot!

**TAKBIRATOE'L-IHRAM** (Ar., takbiratoe'l-ichrâm), het uitspreken der *takbir*, vergezeld van het opheffen der handen ter hoogte van de schouders [ter inleiding van de *salat*].

**TAKBIR INTIKAL** (Ar., takbir intiqâl), de *takbir* (zie boven) die van de eene handeling der *salat* tot de volgende overleidt.

**TAKDIR** (Ar., vgl. *kadar*), raadsbesluit (van God), voorbeschikking, voorbeschikt lot, noodlot; *nakdirkeun*, verkl. met *marĕngkeun*, tot iets voorbeschikken, bestemmen; *ditakdirkeun*, over iemand of iets voorbeschikt zijn. (Vgl. *pasti*.)

**TAKĔR**, maat (voor natte of droge waren); ook g. w.; *takĕr gĕtih*, bloedig strijden, een bloedige strijd; *satakĕr*, één maat, enz.; ook: naar de mate van, naar gelang van; *satakĕr tanagana*, naar de mate zijner kracht (naar zijn vermogen); *nakĕr*, 1. meten, iets meten (nl. den inhoud), toemeten; 2. (niet deftig) zeer, erg, uitermate; *loba nakĕr*, zeer veel; *goreng nakĕr*, erg leelijk, uitermate slecht; *ditakĕr*; *nanakĕran*, heel erg, buitengemeen, hevig; - *nakĕran*, iets meten (in dézen zin dat men herh. de maat vult); *ditakĕran*; - *takĕran*, maat; *nakĕrkeun*, iets toemeten; ook z. v. a. *ngaboektikeun*, zie *boekti*; *ditakĕrkeun*; *mangnakĕrkeun*, voor iemand iets meten, iemand iets toemeten.

**TAKIR**, een stuk pisangblad of *oepih*, gevouwen in den vorm van een schuitje en aan weerskanten met een bamboenaald vastgespeld (*diseumat*) om een vloeistof of vloeibare spijs in te doen.

**TAKIS**, het afwenden of afslaan van een slag, stoot of derg.; *nakis*, (een slag, stoot of derg.) afslaan, pareeren, afkeeren, afweren; *ditakis*; *katakis*, afgeweerd worden of zijn; *panakis*, voorwerp om af te weren.

**TAKI-TAKI**, z. v. a. *hade-hade*, op zijn hoede zijn, op aanval bedacht zijn; *hiroep koedoe taki-taki*, in 't leven moet men op zijn hoede zijn.

**TAKLEUK**, maar doorgaans *nakleuk*, vol (menschen), het bijeenzijn van een groote menigte; *nakleuk noe nongton*, het stond daar vol kijkers; *noe nongton nakleuk di tĕgalan*, er waren een menigte kijkers bijeen op het veld.

**TAKLID** (Ar., de overlevering volgen), op overlevering of gezag aannemen of aangenomen hebben; *taklid ka batoer*, op gezag van een ander aannemen, gelooven omdat een ander het zegt; *iman taklid*, een geloof dat men niet uit bevinding heeft, maar heeft overgenomen.

**TAKOAH**, zekere lekkernij, vervaardigd van boonenmeel [vierkante stukken deeg worden gelegd in het water van *koneng bĕnĕr* en vervolgens gekookt, geroosterd of gebakken].

**TAKOKAK**, naam van een plant op de *terong* gelijkende [de vrucht dient tot *lalab*].

**TAKOL**, g. w.; *nakol*, met iets ergens op slaan (nl. op een voorwerp dat klank geeft, b. v. een *goöng*, een *bĕnde*, enz.); *ditakol*; *nakolan*, aanh. op zoodanig voorwerp slaan; *ditakolan*; - *panakol*, het voorwerp tot *nakol* gebezigd.

**TAKON** (vgl. *tanja*), ngbr.; *nakon*, ondervragen; *ditakon*, ondervraagd worden; *teu ditari teu ditakon*, in 't geheel niet worden geraadpleegd noch ondervraagd (b. v. een *patih* in wien de vorst geen vertrouwen meer stelt); - *patakonan*, = *patanjaăn*, vraagbaak, raadsman.

**TAKRIB** (Ar., eig. naderbij brengen), titel van een werk van Ibn Qasim over de Mohammedaansche wet.

**TAKRIM** (Ar.), eerbewijzing, eerbetoon.

**TAKSI** (*b. p.*), = *sisi*. P.

**TAKSIR**, I. het Holl. taxeeren; idem; ook: taxatie, schatting, gissing; *naksir*, taxeeren, ramen, waardeeren, schatten; *beunang naksir*, geschat; *ditaksir*; *kataksir*, geschat, berekend, gegist, vermoed; ook: opgewogen door; *teu kataksir*, ongedacht, onverwacht; *naksirkeun*, iemand opdragen iets te schatten of te ramen; *ditaksirkeun*; - *taksiran*, schatting, taxatie, meening, gissing; ook: ik acht, ik meen, ik denk. (Vgl. *tĕgoeh*.)

II. (Ar., taqtsir), tekortkoming, nalatigheid; ook: in iets te kort komen, nalatig ergens in zijn.

**TAKTAK** k., *taradjoe* l., schouder, de schouders. (Vgl. *teukteuk*.)

**TAKTRAK**, g. w.; *naktrak*, een hond roepen; *ditaktrak*; *naktrakan*, honden roepen; ook: aanh. een hond roepen; *ditaktrakan*. (Vgl. *toektroek* en *toktrok*.)

**TAKWA**, een baadje met kraag, halsknoopen en lange mouwen.

**TALAB** (Ar., thalab), verkl. met *nejangan*, zoeken, najagen, jagen naar, streven naar; *talab Goesti*, den Heere zoeken; *talab elmoe*, naar kennis streven [waarvoor ook *talaboe'l-elmoe*].

**TALADJAK**, het zich voordoen, wijze van doen.

**TALAGA** (Skr., tadâga, vijver), groote plas, binnenzee, kratermeer.

**TALAGOEDAG** (Z.-B.), een groote *bĕdoeg*.

**TALAGTAG**, g. w.; *nalagtag*, duidelijk verhalen, geregeld en duidelijk mededeelen; *nalagtag nakĕr tjaritana*, hij verhaalde het geregeld en duidelijk; *nalagtagkeun*, iets duidelijk en geregeld verhalen; *ditalagtagkeun*.

**TALAG-TOLOG**, zie *tolog*.

**TALAHAB**, op de helft doorgespleten bamboe tot dakbedekking (vgl. *sirap*); - in Z.-B. ook: bamboezen hut.

**TALAK** (Ar., thalaq), echtscheiding; ook g. w.; *aing teh talak bae koe sija!* (van een vrouw tegen haren man) geef mij maar echtscheiding; *menta talak*, echtscheiding vragen (door de vrouw aan haren man); *ragrag* (of *tiba*) *talak*, het vallen vah de echtscheiding, d. i. het uitspreken der scheiding door den man over de vrouw; *soerat talak*, scheidbrief; *nalak* k., *ngeser* l., zijn vrouw een scheidbrief geven en wegzenden; *ditalak* wordt gezegd van de vrouw; *menta ditalak*, echtscheiding vragen (door de vrouw); - *tatalakan*, 1. aanh. scheiden; 2. doen als bij *talak*, van elkander scheiden, breken (b. v. twee vrienden); *soerat panalak*, scheidbrief. (Zie ook *pĕgat*, *pitjeun*, *potong* en *sĕrah*.)

**TALAKOP**, het omkleedsel dat de bamboe omgeeft aan de geledingen.

**TALAK-TILIK**, zie *tilik*.

**TALANDJOER**, maar doorgaans *katalandjoer*, iets gedaan hebben dat men eerst niet wilde, in iets te ver gaan of gegaan zijn, zich te buiten gaan of gegaan zijn; ook: onbedachtzaam; *talandjoer ngabohong*, in 't spreken te ver gegaan tot liegen toe, er toe gekomen zijn te liegen; *katalandjoer omong*, te veel praten, zijn mond voorbij praten, meer praten dan noodig is; *katalandjoer dahar*, zich in eten te buiten gaan; *pangmĕdangna katalandjoer*, hij ging zich in 't houwen met het zwaard te buiten, d. i. liet zich door het succes van zijn zwaard te dicht bij de vijandelijke gelederen voeren; *katalandjoeran*, in den toestand geraken of geraakt zijn van zich in een of ander opzicht (spreken, gaan, vluchten, enz.) te buiten te gaan of te ver te gaan; onbesuisd handelen, ondoordacht spreken, zich verklappen, in dolle vaart voorthollen, enz.

**TALANG**, I. goot, dakgoot, watergoot, waterleiding (hetzij van bamboe, blik, zink of ijzer, hetzij in den vorm van een uitgeholden *kawoeng*-stam, hetzij gemetseld, of hoe dan ook).

II. Iemand die in plaats van een ander iets doet of ondergaat, die voor een ander iets waarneemt, een ander in een of ander opzicht vervangt (vgl. *toeloeng*); *nalang*, in iemands plaats treden, iemand vervangen, voor iemand iets doen, waarnemen of ondergaan; *euweuh noe nalang kasoesah*, er is niemand die in zijn plaats de moeite draagt; *katalang*, gezegd van iemand voor wien een ander iets doet of ondergaat, b. v. *moal katalang njĕri*, niemand zal in mijn (zijn, uw) plaats de pijn kunnen dragen; - *tatalang*, z. v. a. *pangganti*, vervanger, plaatsvervanger, tusschenpersoon, zaakbezorger, makelaar, waarnemend (vorst b. v., *radja tatalang*); *nalangan*, in eens anders plaats zijn, iets voor een ander waarnemen, iemand vervangen, voor iemand doen of lijden, zich voor iemand in de bres stellen, voor iemand sterven; *ditalangan*.

III. *Patalangan*, lading (van een vuurwapen, eig. een deksel van de *tjarak* of kruithoorn vol).

IV. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**TALANGGONG**, voll. *ĕmas talanggong*, naam van een soort van goud. P.

**TALANGKE**, dralen, talmen, langzaam zijn; *hanteu talangke*, niet dralen, niet vertoeven te doen; *oelah talangke lamoen dek noeloengan*, talm niet zoo gij helpen wilt.

**TALANGSARA** (samentr. van *talang* en *sangsara*), iemand uit of van ellende verlossen [eig. door die zelf te ondergaan].

**TALAPAK** (vgl. *tapak*), = *dampal*, het plat van de hand, de zool van den voet; *talapakan*, idem.

**TALAPOENG**, ngbr.; *nalapoeng*, 1. z. v. a. *gaplah* en *teu hasil*, vergeefs, onnut; *pagawean nalapoeng*, een werk zonder nut of waarde; - 2. ook *gawe nalapoeng*, zich bemoeien met de zaken van een ander; - *tatalapoeng*, *nalapoengan* en *tatalapoengan*, verkl. met *pipiloeëun*, medepraten over of zich mengen in dingen waarmede men niet te maken heeft; *djaboeng toemalapoeng* wordt gezegd wanneer iemand wien het niet toekomt, bevelen geeft, b. v. een bediende in plaats van zijn meester.

**TALAPOK** (vgl. *tapok* en *talapak*), in 't alg.: de zool van den voet van een dier; in 't bijz.: hoef (van een paard, maar ook wel van een ander dier); verder: roof, korst (z. a. van een puist of van uitslag); *kasakit talapok*, klauwzeer; - *talapokan*, een hoef hebben, van een hoef voorzien zijn.

**TALAR**, I. maar doorgaans *nalar*, van buiten kennen of kunnen opzeggen; *ditalar*, uit het hoofd opgezegd worden.

II. *Nalar*, ong. = *mikir*, overwegen, wikken en wegen, bij zichzelven overleggen; *tanpa nalar*, zonder voorafgaande overweging, zonder aanleiding, zonder grond van handeling, ondoordacht; *ditalar*; - *panalar*, z. v. a. *pikiran*, het nadenken, overweging, nagedachte, beraad.

**TALARI**, voll. *talari kolot*, z. v. a. *paranti*, oud of algemeen gebruik, voorvaderlijke gewoonte of instelling.

**TALATAH** k., *sangsang-pioendjoek* l., een commissie opdragen aan- of een boodschap

medegeven met iemand die ergens heengaat; mondelinge boodschap; verder: opdracht (z. a. van een stervende aan een vriend); ook: bij vertrek een boodschap achterlaten; *nalatahan*, aan iemand een commissie opdragen of een boodschap medegeven; *ditalatahan*; *katalatahan*, een commissie voor iemand te volvoeren hebben, in opdracht hebben; *nalatahkeun*, iets aan iemand opdragen; *ditalatahkeun*.

**TALAWENGKAR**, brok van een gebroken stuk aardewerk (pot, pan, dakpan enz.), scherf, potscherf. (Vgl. *bĕling*.)

**TALAWOENGAN**, een opgerichte bamboestaak met een vogelkooi eraan in de hoogte geheschen voor het houden van vogels, met name voor de *poerkoetoet*.

**TALAWONG**, nab. van het geluid van de *goŏng*; *toemalawong*, ruischen (van de *goŏng*). P.

**TALEDOR**, z. v. a. *gagabah*, zorgeloos, onachtzaam, achteloos, onverschillig zijn. (Vgl. *tambelar*.)

**TALEJOT**, een fluitje van klei.

**TALEK**, 1. het zich verbinden tegenover iemand (b. v. om geen opium meer te schuiven); - 2. onderzoek; *tèmpat paranti talek*, plaats des onderzoeks; - *nalek*, 1. zich verbinden iets te doen of na te laten; 2. dreigen, bedreigen; *ditalek*, iemand een belofte afvragen, zich doen verbinden; ook: gedreigd of bedreigd worden; *panalek*, dreiging, bedreiging; *nalekan*, iemand een belofte van onthouding of derg. doen afleggen; ook: bedreigen op overtreding van een voorschrift; *ditalekan*; *nalekkeun*, iemand een belofte van onthouding of derg. afnemen (b. v. door den *panghoeloe* aan den man van een vrouw); *ditalekkeun*.

**TALEKTEK**, zonder doel op iets kloppen of trommelen; *talektekan*, idem.

**TALĚM**, bord, schotel of blad van geel koper, presenteerblad.

**TALĚNAN**, hakblok, vleeschblok, hakplank; verder: iets (b. v. eenige in elkander gestoken vellen papier) dat men legt onder het papier waarop men schrijven wil, onderlegger; ook: een soort drievoet (gebruikt b. v. voor het beslaan van een paard, om er den poot op te zetten).

**TALENGTENG**, g. w.; *nalengteng*, = *naliktik*, aangaande iemand of iets navraag doen of inlichtingen inwinnen, naspeuren, navorschen, uitvorschen; *ditalengteng*. (Vgl. *toengtik*.)

**TALENTA** (het Holl. talent), naam van een aanzienlijk gewicht en van een aanzienlijke geldsom bij de oude Israëlieten en bij de oude Grieken; *satalenta*, één talent, enz.

**TALEPA** (vgl. *tepa*), springen, van tak op tak springen (b. v. een *badjing* of eekhoorn); *tatalepa*, idem.

**TALETE**, duidelijk, helder (b. v. een verhaal; vgl. *tetela*); ook: in bijzonderheden verhalen; verder = *tetek*, dóórvragen, aan het antwoord dat men ontvangen heeft weer een nieuwe vraag ontleenen (*talete pangnanjana*).

**TALEUKEUM** (vgl. *tĕkĕn*), g. w.; *naleukeum*, leunen, rusten (met de hand of met de armen, b. v. op een staf); *naleukeuman*, op iets alzoo leunen; *ditaleukeuman*.

**TALEUS**, naam van zeker knolgewas; *deukeut-deukeut anak taleus*, sprkw. voor: wat in de onmiddellijke nabijheid voorviel niet weten; *ninggang tjai dina daoen taleus*, gelijk water vallende op een *taleus*-blad [waarop het geen vat heeft], sprkw. voor: vergeefsch werk doen. (Vgl. *bolang* en *ateul*.)

**TALI**, I. band, koord, touw, lijn, en in 't algem. alles wat tot bindsel dient of gebezigd wordt; ook: het touwwerk van een schip (zie verder *paranti*); *meuleum tali*, touw verbranden [wat men *pamali* noemt]; *awi tali*, naam van een bamboesoort die (gespleten) veel tot bindsel wordt gebezigd; *soeren tali*, naam van een *soeren*-boom; *njandang tali*, gebonden zijn, in banden zijn; *talining asih*, band der liefde; *talining karoentoetan*, band der eendracht of des vredes; - *tatali*, 1. meerv. van *tali*, banden (b. v. de banden waarmede iemand gebonden is); 2. band in overdr. zin, b. v. *tatali letah*, de band of banden der tong; ook tongriem; *nalian*, binden, *ditalian*; *katalian*, gebonden of verbonden zijn aan; *katalian koe doerĳat*, zie *doerĳat*; *nalikeun*, iets of iemand ergens aan binden, vastbinden; *ditalikeun*. (Vgl. *banda* II., *rara*, *tambang* en *tjangtjang*.)

II. Hetzelfde als *tiloe baroe*, d. i. 30 duiten, = 25 cents; meer gebruikelijk is *tatalen*; *satali*, of *satatalen*, een kwartje of 25 cents; *doewa tatalen*, twee kwartjes, enz.; *satalieun*, voor 25 cents.

**TALIKOENG**, g. w.; *nalikoeng*, iemand met de handen op den rug binden; *ditalikoeng*.

**TALIKOER**, = 't meer gebr. *toelaten*, zorgvuldig, zorgzaam.

**TALIKTIK**, g. w.; *naliktik*, = *nalengteng* en *nalingting*, aangaande iemand of iets navraag doen of inlichtingen inwinnen, navorschen; *ditaliktik*.

**TA'LIM** (Ar., ta'thlim), hoogachting of respect, betoon van hoogachting; ook: eerbiedig; *salam ta'lim* (aan het slot van brieven): eerbiedige groete, met hoogachting en groete.

**TALI-MĚNANG**, eigennaam van den broeder van Soelandjana (zie ald. en vgl. *měnang*). P.

**TALI-MĚNIR**, dezelfde als *Tali-Měnang*. (Zie *měnir.*)

**TALINGA**, ngbr.; *nalingakeun*, verkl. met *ngoeroes* en *ngaraksa*, verzorgen, beschermen, bewaken; *ditalingakeun*.

**TALINGEUH**, verkl. met *leuwih ti bodo*, erg dom, stompzinnig; *nalingeuhkeun*, bedriegen, vervoeren, van den rechten weg afleiden [met het doel om ongelukkig te maken].

**TALINGKOEP**, naam van een plant welker bladeren tot *lalab* worden gebruikt.

**TALINGTING**, g. w.; *nalingting*, = *naliktik*, navraag doen, inlichtingen inwinnen, navorschen; *ditalingting*.

**TALINTJANG**, krom, krom getrokken, niet vlak, niet gelijk (b. v. een tegel of een plank).

**TALIPAK**, slag met den voet; ook g. w.; *nalipak*, slaan of schoppen met het plat van hand of voet en op zijde uit; *ditalipak*.

**TALITI**, = *talete*, zie ald.

**TALIWANG**, I. (van buffelhoorns) rechtopstaand, met de punten binnenwaarts gebogen.

II. Verkl. met *teu poegoeh pikiran*, verslagen, verbaasd.

**TALKIN** (Ar.), het vóórzeggingsgebed bij het graf uitgesproken.

**TALOBEH**, z. v. a. *lalawora*, zorgeloos.

**TALOE** (Z.-B.), = *tiloe*, drie.

**TALOEK** (Ar., taloeq), zich onderwerpen, onderworpen zijn aan, onderhoorig, ten onder gebracht; *taloekan*, of *tataloekan*, onderworpeling, onderworpenen; *naloekkeun*, ten onder brengen, onderwerpen; *ditaloekkeun*.

**TALOEN**, 1. (O.-S.), nieuw-ontgonnen *těgal*; 2. voll. *doekoeh taloen*, nieuwe vestiging bij uitbreiding der dessa, landhoeve, huis met erf; ook: stuk grond met vruchtboomen beplant, boomgaard; *sawah-taloen*, = *sawah-kěbon*, rijstvelden en tuinen; *tataloenan*, landhoeve met alles wat daartoe behoort.

**TALOENG**, ngbr.; *taloeng-taloeng*, z. v. a. *měnding*, beter, verkieslijker, beter is het of zou het zijn; *taloeng-taloeng koe moesoeh, aing prijatna*, beter zou 't mij zijn met een vijand te doen te hebben, dan zou ik op mijn hoede kunnen wezen; *taloengane* (de uitgang is Jav.), en *taloenganan*, hetzelfde; vb.: *taloenganan sangsara tina sabab milampah běněr, ti batan sabab milampah goreng mah*, het is beter te lijden goeddoende dan kwaaddoende.

**TALOENGANE**, zie bij *taloeng*.

**TALOETOEG**, tak, stok, staak of paal, aangepunt en in den grond gestoken [dienende tot steun van een heining of dam, voor een tent, enz.]; *naloetoegan*, iets met een *taloetoeg* bevestigen, schoren, schragen, schoeien; *ditaloetoegan*.

**TALOKOM**, ngbr.; *nalokom*, met de holle zijde op iets liggen (b. v. een kopje), het platte van de hand ergens op leggen of houden; *nalokomkeun*, iets met de holle-, of (z. a. bij de hand) met de platte zijde ergens op leggen; *ditalokomkeun*.

**TAMADA**, schuld bekennen, de waarheid zeggen [gepaard met 't vragen van vergiffenis].

**TAMAH**, een nadrukswijzer, samengetr. uit *eta* en *mah*, en als zoodanig de beteekenissen van dat aanw. voornaamw. en van den nadruksw. *mah* (die een tegenstelling uitdrukt) in zich vereenigende. De plaats is achter het zinsdeel of den zin, waarop de nadruk moet vallen. Vb.: *ari njokot tamah ěnja, ngan teu nijat maling*, genomen heeft hij het, dat is waar, maar niet met het doel om te stelen; *ari těgěs noe maehan tamah lain ijeu*, die inderdaad den moord heeft begaan, is niet deze. (Zie verder Spraakk. § 230.)

**TAMAHA**, iets doen tegen beter weten in, verkl. met *poegoeh-poegoeh njaho dilampahkeun*, vermetel, roekeloos, willens in het gevaar loopen, zich willens aan gevaar blootstellen (*maksa pibalaieun anoe geus boekti*); en zoo ook = *bongan*, eigen schuld, door eigen schuld, door eigen roekeloosheid; *geus tamahana sorangan*, het is zijn eigen schuld.

**TAMAN**, lusthof; *patamanan*, een groote lusthof; ook: aaneenschakeling van lusthoven. (Vgl. *kěbon.*)

**TAMAR** (Ar.), = *korma*, dadel, dadelboom.

**TAMAS**, alleen in *ditamas*, l. van *sibeungeut*, zich het aangezicht wasschen; *namasan*, een ander het gelaat wasschen; *ditamasan*.

**TAMAT** (Ar.), ten einde zijn, geëindigd, uit; *namatkeun*, iets dat nog niet geëindigd-, nog niet uit is, ten einde brengen, eindigen; *ditamatkeun*. (Vgl. *anggeus*.)

**TAMBA** s., *oebar* k., *boerat* l., middel tot genezing, tot wegneming of ter voorkoming van iets, geneesmiddel, medicament, voorbehoedmiddel, middel ter voorkoming van of tot lessching van dorst, enz.; (van een zieke) geneesmiddelen gebruiken; *tamba tiris*, middel tegen het koud-worden; *tamba tjape*, middel tot wegneming van vermoeienis; *tamba tjitjing*,

middel ter voorkoming van stilzitten; *tatamba*, alle *doekoen*'s afloopen om genezing te vinden; in 't alg.: ergens genezing zoeken; *nambadn*, een middel of medicijn geven of ingeven tegen; *nambadn toendoeh*, de slaperigheid medicineeren (b. v. door wat te slapen); *nambadn hate*, het hart medicineeren (b. v. door zijn leed te verzachten); *ditambadn*; *nambakeun*, iemand onder geneeskundige behandeling stellen; *ditambakeun*.

**TAMBAG**, ngbr.; *nambag*, terugstuiten, afstuiten, afkaatsen; (van de gevolgen eener handeling) op den dader zelven neerkomen.

**TAMBAGA** (Skr.), roodkoper (vgl. *koeningan*); *tai-tambaga*, koperroest; *ki tambaga*, naam van een woudboom; *tambaga bodas*, een licht soort koper; *doewit tambaga*, kopergeld; *roepijah tambaga*, gulden koper (100 duiten); *saroepijah tambaga*, één gulden koper; *nambaga*, rood worden, kleuren; *dadana beureum nambaga*, zijn borst werd rood (van toorn).

**TAMBAH**, = *woewoeh*, toenemen, meerder worden, vermeerderen, vermeerderd, vermeerdering; *woewoeh tambah*, zeer vermeerderen, overvloedig worden; *tambah ... tambah ...*, hoe ... hoe ..., b. v. *tambah lila tambah loma*, hoe langer hoe gemeenzamer; *nambah*, iets vermeerderen, bijdoen, toevoegen tot, op iets toegeven; *ditambah*, vermeerderd worden; *katambah*, vermeerderd; *nambah-nambah*, aanh. toenemen; *ditambah-tambah*, aanh. vermeerderd worden; *panambah*, toevoegsel, supplement; ook: dessert; *tatambah*, wat ergens bijkomt of behoort, toevoegsel; *nambahan*, tot iets toevoegen, meerder maken, bijdoen; ook: allengs toenemen, aanwassen; *ditambahan*, vermeerderd worden; *katambahan*, vermeerderd; *nambahkeun*, iets ergens bijvoegen of aan toevoegen; *ditambahkeun*.

**TAMBAJA**, voll. *batik tambaja*, naam van een *batik*-patroon.

**TAMBAK**, wat tot afsluiting of afkeering van water dient; *nambak*, afsluiten, keeren (van water, met een dijk of dam); ook: op een hoop liggen ergens voor, zich ophoopen voor een uit- of ingang en dien alzoo versperren; *ditambak*, afgedamd-, ingedijkt worden; *nambakan*, indammen, indijken, bedijken; *ditambakan*; - *tambakan*, dam, dijk (vgl. *bĕndoeng*); - *tatambak* (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**TAMBAL**, 1. lap, stuk dat ergens op of in zit, inzetsel; ook g. w.; - 2. een groote vlek op het lichaam; - *nambal*, lappen, opzetten, inzetten; *ditambal*; *toemboel-tambal*, z. v. a. *reja tambal*, met of vol lappen zijn; *panambal*, lap of stuk (om ergens op te zetten); *tatambalan*, wat gelapt is, gelapte kleeren; *nambalan*, iets lappen; *ditambalan*; *nambalkeun*, een lap (of ook wel een stuk, b. v. hout) ergens op- of in zetten; *ditambalkeun*.

**TAMBALANG**, ngbr.; *nambalang*, voll. *ngomong nambalang*, iemand in de rede vallen, tusschen iemands spreken „invallen", interrompeeren; *ditambalang*.

**TAMBALOENG**, = *bogol*, een houten voorwerp, voorzien van twee gaten, door welke de handen van een gevangene worden gestoken om hem de beweging te beletten; *nambaloeng*, iemand alzoo verzekeren; *ditambaloeng*. (Vgl. *tjangkalak*.)

**TAMBAN** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**TAMBANG** (vgl. *tali*), min of meer dik touw, lijn, stuk touw, toom, teugel, enz.; *oraj tambang*, naam van een slangetje dat niet bijt, maar met den staart slaat; *nambang*, 1. *tambang* of touw maken; - 2. op sleeptouw houden, slepend houden, met iemand niet op een goeden voet zijn maar toch ook niet breken; - 3. overzetten, overhalen, overvaren (vgl. *peuntas*); - *ditambang*, op sleeptouw gehouden worden; *katambang-bejas*, een verbl. uitdr., = *kaoentoentipoeng*, zie bij *tipoeng*; *nambangan*, een touw aanleggen, met een touw vastbinden; *ditambangan*; *nambangkeun*, iets tot touw maken; *ditambangkeun*; - *tambangan*, veerschuit, huurschuit, huurkar (z. a. op den openbaren weg); ook: vracht, vrachtprijs; *tatambangan*, z. v. a. *laoetan* (zie *laoet*), aard, karakter (van een mensch of dier); *nambangan*, overvaren, met een kar vervoeren; *ditambangan*; *nambangkeun*, iemand (in een veer- of huurschuit) overvaren, overzetten; (in een huurkar) naar toe rijden; *ditambangkeun*.

**TAMBARAKAN**, onverschillig, zorgeloos (z. a. iemand die maar opeet wat hij heeft, of wat hij overhoudt niet wegbergt; niet denkende aan de toekomst); *nambarakan*, hetzelfde.

**TAMBĔL**, ngbr.; *nambĕl-nambĕl meuli*, voor een ander iets koopen [om diens kas te sparen]; *nambĕlan*, voor iemand het ontbrekende bijpassen; *ditambĕlan*.

**TAMBĔLA**, doodkist; *nambĕla*, (een doode) kisten; *ditambĕla*.

**TAMBELAR**, zorgeloos, onverschillig (b. v. jegens zijn familie of jegens zijn goederen). Vgl. *taledor*.

**TAMBI**, titel waarmede men een Bengalees en ook een Klingalees aanspreekt en waarbij men hen noemt.

**TAMBIJAS** (vgl. *bijas*), ngbr.; *katambijas*,

uit den koers geraakt zijn, met den stroom afgedreven zijn, verdwaald of verzeild geraakt zijn, afdrijven of afgedreven zijn.

**TAMBIR**, rand, kant (van een sarong, een tafel enz.), lijst (b. v. van een lei), boord, band (b. v. van een broek); ook: boeiplank eener prauw (P.-R.), verlengstrook (P.); in 't alg.: omlijsting; *tambiran*, van een rand-, lijst enz. voorzien zijn; *nambiran*, aan of om iets een rand of lijst maken, omlijsten; *ditambiran*.

**TAMBLĔG**, ngbr.; *namblĕg*, het staan van een min of meer groot voorwerp, onbeweeglijk staan, niets uitvoeren; *namblĕgkeun*, nederzetten, plaatsen (nl. een staand voorwerp); *ditamblĕgkeun*.

**TAMBLOG** (vgl. *temblog*), g. w.; *namblog*, werpen met een kleverige stof (b. v. met klei); *ditamblog*; *silih-tamblog koe lĕmpah*, elkander met pap werpen; *namblogan*, iemand of iets met iets kleverigs werpen of bewerpen; ook: bepleisteren (met kalk); *ditamblogan*; *namblogkeun*, stof als de genoemde naar iemand of iets werpen; *ditamblogkeun*.

**TAMBOEH**, in het onzekere, in het onbepaalde (b. v. doen of gaan), nutteloos of zoo goed als nutteloos; *tamboeh lakoe*, een handeling in het onzekere, een nuttelooze handeling; *tamboeh noe didjoegdjoeg*, op het onzekere afgaan (d.i. zonder bepaald doel voortloopen); *lain tamboeh*, niet in het onzekere, niet nutteloos; *tamboeh-tamboeh*, = *tamboeh*, met verst.: in het onbepaalde, in het onzekere; ook wel: vergeefs; *tamboeh-tamboeh leumpang*, loopen in het onzekere; *tamboeh-tamboeh mangpaätna*, nutteloos of zonder veel nut; *oelah dipitamboeh-tamboeh*, houd hem (hen) niet voor nutteloos.

**TAMBOEJAK**, maar doorgaans *namboejak*, den noodigen samenhang missend en ten gevolge daarvan slap en uitgezakt (b. v. een pudding waarin te weinig *agĕr* is).

**TAMBOEL**, iets, dat men gewoonlijk met iets anders gebruikt of behoort te gebruiken, zoo maar eten, zonder dat er bij, of het alléén eten (b. v. vleesch eten, zonder rijst); *namboel*, op gezegde wijze iets eten; *ditamboel*; *tatamboel*, voortdurend op die wijze eten.

**TAMBOER**, het Holl. tamboer; 1. tamboer, trommelslager; 2. trom; -*nabeuh tamboer*, op de trom slaan; *tatamboeran*, voll. *djangkrik tatamboeran*, naam van een *djangkrik*-soort met een zwaar geluid.

**TAMBOESOE**, de dunne darmen. (Vgl. *peudjit*.)

**TAMBOET**, g. w.; *namboet*, l. van *ngindjeum*, van iemand leenen; *ditamboet*; *namboetan*, van iemand willen leenen, ontleenen; *ditamboetan*. (Vgl. *andjoek*.)

**TAMBOLER**, alleen in *katamboleran*, verkl. met *tembong larangan teu dihadja*, (van 't schaamdeel) bij ongeluk bloot raken [hetzij in slapenden of wakenden toestand].

**TAMBROE** (vgl. *bro* en *gĕbro*), ngbr.; *nambroe*, nederploffen, nederzijgen, machteloos ineenzinken; *nambroekeun*, iets ordeloos of zoo maar op een hoop nederleggen (b. v. een kleedingstuk); *ditambroekeun*.

**TAMENG**, schild, beukelaar; ook overdr., b. v. *tameng dada ratoe*, (de *patih*) is het schild van 's vorsten borst. (Vgl. *kĕpĕng* en *paris*.)

**TAMEUH**, navelbandje, buikband, lijfgordel, ceintuur. P.

**TAMI**, maar doorgaans *tatami*, l. van *tamoe* en *tatamoe*, gast, logé, vreemdeling. (Zie verder bij *tamoe*.)

**TAMIJANG**, voll. *awi tamijang*, naam van een dunne bamboesoort (inz. voor *soempit* of blaasroer en voor *oelakan* of garenwinder gebezigd); *tamijang meulit ka bitis*, de *tamijang* slingert zich om het onderbeen (nl. van hem die ze kapt), sprkw. voor: het onheil dat iemand aanricht keert op hemzelven weer (*katĕmpoeh diri sorangan*).

**TAMIS**, verb. van *tamjis*, zie ald.

**TAMJIS** (Ar., tamjîz), onderscheiding, inz. gebruikt bij de bepaling van den „leeftijd des onderscheids", die met ongeveer het zevende jaar begint en waarop de geestelijke opvoeding van het kind een aanvang moet nemen.

**TAMLIK** (Ar., inbezitstelling), het huisraad enz. dat de man verplicht is bij het huwelijk mede te brengen. B.

**TAMOE**, I. maar doorgaans *tatamoe*, = *semah* k., *tami* en *tatami* l., gast, logé, vreemdeling; *toemamoe*, zich ergens nog niet thuis gevoelen, ergens nog maar kort zijn, uit oorzaak van nieuwigheid van iets nog het juiste begrip niet hebben; ook wel in 't alg.: weinig weten; *natamoe*, ergens als gast verkeeren, logeeren.

II. (Z.-B.), = *timoe*, zie ald.

**TAMPA**, = *tarima* k., *tampi* l., ontvangen, aannemen; verder: opvatten, opvatting; ook g. w.; *salah-tampa*, misverstaan, verkeerd opvatten, misverstand; *nampa*, ontvangen (ook z. a. een gast), aannemen (ook z. a. een vrouw, iemand die haar ten huwelijk vraagt); *ditampa*; *katampa*, ontvangen, aangenomen; *nampadn*, meerdere dingen ontvangen, enz.; *ditampadn*.

**TAMPA-DAKSA**, zie *daksa*.

**TAMPAH**, de breedte van de vijf vingers der hand, palm; *satampah*, één palm, enz.

**TAMPAJAN**, groote steenen waterkruik zonder hals. (Vgl. *boejoeng.*)

**TAMPANAN**, = *tampa*, g. w.; *tampanan langgoekanana*, neem zijn hoed aan; *nampanan*, iets aannemen, in ontvangst nemen; *ditampanan.*

**TAMPANG**, alleen in *bako tampang*, buiten-Preanger-tabak. (Vgl. *mole.*)

**TAMPARAOS** (eig. *tanpa-raos*), zonder gevoel, d. i. zonder genoegen, d. w. z. geen vrede met iets hebben) k., *tampiraos* l., verkl. met *teu ngeunah rarasaän*, gegeneerd zijn, met of over iets verlegen zijn, zich beschaamd gevoelen; ook wel: schuldgevoel hebben.

**TAMPĚK**, mazelen, de mazelen hebben.

**TAMPEKAN**, l. van *krĕnda*, sirihdoos, sirihmandje (bevattende de ingrediënten voor het betelkauwen).

**TAMPEL**, ngbr.; *nampel*, weigeren (b. v. een eerbetoon); ook: ontkennen (b. v. dat men met zeker persoon omgang heeft of had); *ditampel.* (Vgl. *tampik.*)

**TAMPELE**, naam van een soort kwabaaltje; *baleg-tampele*, hittig zijn als een *tampele*, d. i. wel begeerig naar vleeschelijke gemeenschap, maar als het tot de daad zal komen zich schuchter terugtrekken.

**TAMPĚR**, ngbr.; *nampĕr*, zakken, zinken, bezinken; *nampĕrkeun*, doen bezinken, laten bezakken (b. v. water); *ditampĕrkeun*; *tatampĕr*, zaksel, bezinksel, grondsop, droesem, heffe; *tampĕran*, idem; *panampĕran*, voorwerp waarin men laat bezinken.

**TAMPEU**, maar doorgaans *nampeu*, = *deukeut*, dichtbij, vlak bij (vgl. *tompo*); *nampeukeun*, naderbij-, dichtbij brengen; *ditampeukeun.*

**TAMPEUJ**, I. = *loba*, zie ald. P.

II. Hetzelfde als *tampeu*, zie ald. P.

**TAMPI**, l. van *tampa*, zie ald.

**TAMPIAN**, plaats waar men zich wascht of baadt, zijn behoefte doet en zijn drinkwater haalt (hetzij aan een rivier of aan een *pantjoeran*); *pagirang-girang tampian*, sprkw. voor: met elkander om den voorrang twisten; *pindah tjai pindah tampian*, sprkw., = ons: als het tij verloopt, verzet men de bakens, en verkl. met *koedoe bisa lolondokan*, d. i. men moet zich kunnen schikken naar de omstandigheden; *tampian nonggong ka langit* (zie *tonggong*), een verbl. uitdr. voor *soemoer*, put, en doelende op *saoemoer*, het geheele leven; *nampian*, een gegeven plaats tot *tampian* gebruiken.

**TAMPIK**, het weigeren, het ontzien; *kanteu tampik ka kijai*, een *kijai* (zelfs) ontziet hij niet; *nampik*, niet willen, niet aan willen, niet willen hebben, weigeren, afwijzen, afslaan (b. v. een verzoek of aanzoek), niet willen hooren, niet willen ontvangen, ontkennen; *nampik pasihan*, een geschenk weigeren; *ditampik*; *katampik*; - *tampikan*, 1. neiging hebben om af te wijzen; 2. wat geweigerd of afgewezen is (b. v. een man die door een vrouw afgewezen is, die dus een blauwtje bij haar heeft geloopen).

**TAMPILING**, g. w.: geef (hem) een oorvijg! als zelfst. naamw.: een slag om de ooren, oorvijg; *nampiling* k., *nanganan* (van *tangan*) l., iemand een oorvijg geven; *ditampiling*; *nampilingan*, herh. iemand om de ooren slaan; *ditampilingan.* (Vgl. *tjabok.*)

**TAMPING**, ngbr.; *namping*, hellend (z. a. een weg); ook: een eng pad, een helling (tusschen twee afgronden); *ditamping*, glooiend of hellend gemaakt worden; *nampingan*, 1. iets glooiend of hellend maken, een kant of wal afsteken; 2. naar de zijde van iets gaan; *ditampingan*; - *tampingan*, 1. aan den hoogen kant, aan de hooge zijde; 2. z. v. a. *pasisian*, het land, het platteland; - *panamping*, voll. *oerang panamping*, de buiten het heilig gebied wonende Badoej's (zie „De Badoej's, bl. 44).

**TAMPIR**, een groot, rond, plat voorwerp van gevlochten bamboe, in den vorm van een *njiroe*, gebezigd om er thee, koffie, *katjang* enz. op te drogen, een groote wan.

**TAMPIRAHOS** (Indr.), z. v. a. *teu sae, teu prajoga*, niet mooi, niet schoon, niet naar den eisch. (Vgl. *tampiraos.*)

**TAMPIRAOS**, l. van *tamparaos*, zie ald.

**TAMPLEK**, ngbr.; *namplek*, grenzen (z. a. b. v. een klein *sawah*-vak aan een groot); *namplekkeun*, een klein voorwerp (b. v. een huisje) plaatsen tegen een groot; *ditamplekkeun.*

**TAMPLOK**, uitgestort-, omgestort raken (en wel van den geheelen inhoud, vgl. *bahe*), omkantelen (b. v. een bak met rijst of een kop koffie), overgestort raken (b. v. water uit een sloot, op een *sawah*); overdr.: overgegaan zijn (b. v. de eigenschappen van den vader of de moeder op het kind); *namplokan*, (den inhoud ergens van) over iemand of iets uitstorten; *ditamplokan*; *namplokkeun*, iets omwerpen, omkantelen, den inhoud van iets uitstorten; *namplokkeun gĕtih*, bloedstorten, iemands bloed vergieten; *ditamplokkeun.*

**TAMPOE**, = *tampeu*, zie ald. P.

**TAMPOEJ** (Z.-B.), het verzuurde vruchtvleesch van de *kadoe*-vrucht, in die streek veel genuttigd als toespijs bij de rijst; *nampoej*, dat gerecht bereiden; *nampoej-*

*keun*, van *kadoe* dat gerecht maken; *ditampoejkeun*.

**TAMPOL**, g. w.; *nampol*, hout klooven, brandhout maken; ook wel klooven in ruimer zin, b. v. den kop van een dier klooven; *nampolan*, meerdere stukken hout tot brandhout maken; *ditampolan*.

**TAMPOLANA**, = 't m. gebr. *tampolanana*.

**TAMPOLANANA**, nu en dan, soms, somtijds, zoo tusschenbeide. (Vgl. *kadang* I. en *kapeung*.)

**TAMPOLONG** k., *pangloedahan* l., kwispeldoor, spuwbak.

**TAMPRAK**, ngbr.; *namprak*, op den rug uitgestrekt liggen (op een slaapplaats, in een stoel, enz.); ook z. v. a. *pasrah*, overgegeven zijn, eigen wil niet laten gelden; *oerang teh koedoe namprak*, wij moeten overgegeven zijn (nl. onderworpen aan Gods wil); *namprakkeun*, iemand of iets plat op den rug nederleggen; *namprakkeun leungeun*, de hand of handen ophouden (om te ontvangen (vgl. *tadah* en *tande*); *namprakkeun leungeun ka langit*, de handen naar de lucht (in de hoogte) houden, met den binnenkant naar boven (inz. bij het bidden); *ditamprakkeun*.

**TAMSIR** (Perz., sjamsjir), voll. *pĕdang tamsir*, slagzwaard; *tonggong tamsir*, rug van een slagzwaard.

**TAMTAMA**, lijfwacht; ook: iemand die tot de lijfwacht behoort; voll. *wira-tamtama*, en dan voor 't meerv. *para wira-tamtama*; *loerah tamtama*, hoofdman der lijfwacht; *pondok tamtama*, wachtkamer der lijfwacht.

**TAN**, poëtisch voor *hanteu*, niet; *awon tan kaoendjoek*, het zou verkeerd zijn (u) niet mede te deelen, d. i. ik mag niet nalaten u mede te deelen. (Zie *awon*, *tanwande* en vgl. *tanpa*.)

**TANAGA**, lichaamskracht; *gĕde tanaga*, groot van kracht, sterk; *toena tanaga*, zwak, krachteloos; *bejak tanaga*, verzwakt, uitgeput; *satakĕr-tanaga*, naar gelang der lichaamskracht, maar ook: met inspanning van alle krachten, uit alle macht; *katanagaān*, onder bedwang komen of zijn, overmocht worden of zijn; *teu katanagaān*, niet onder bedwang kunnen krijgen (b. v. een paard).

**TANAH** (vgl. *taneuh*), land, gewest, landgoed, gebied; *tanah Djawa*, Java; *tanah Arab*, Arabië; *toewan tanah*, landheer; *tanah pangset*, zilte grond; *katjang tanah*, een andere naam van *katjang Bogor*, ronde aardnoot; *njoesoer tanah*, voll. *hadjat* (*sikĕkah*) *njoesoer tanah*, naam van het lijkfeest op den dag der begrafenis; *patanahan*, een groot (uitgestrekt) land. (Vgl. *nagara*.)

**TANAPI**, of wel *atanapi*, l. van *tatapi*, maar, doch; ook l. van *atawa*, of, dan wel

**TANDA** k., *tawis* l., teeken, kenteeken, merk, aanduiding (zie ook *tangan*); *nanda*, een teeken zetten, onderteekenen; *ditanda*; *katanda*, geteekend, onderteekend; *nandaān*, een teeken aan iets doen, merken; *ditandaān*; *nandakeun*, 1. toonen, betoonen, aanduiden, het bewijs geven, bewijzen; ook: ten teeken zijn van; *nandakeun soekaboengah*, ter betooning van vreugde; 2. naar een bewijs voor iets zoeken; *ditandakeun*. (Vgl. *tjiri*.)

**TANDAK** (Mal.), = *ngigĕl*, zie *igĕl* (en zie ook *lantjan*).

**TANDANG**, I. houding, voorkomen; verder: beweging, wijze van doen, handeling, gedrag; *tatandang*, z. v. a. *ngigĕl*, dansen, ook wel van het dansen van een mug; inz.: dans vóór *oedjoeng* of vóór den strijd, een soort krijgsdans; *nandangan*, op iets uitgaan, naar iets toegaan (b. v. om te helpen); *toemandang*, l. van *noeloeng*, helpen, bijstaan; *pitandang*, l. = *pitoeloeng*, hulp, bijstand; *sih-pitandang* (eig. liefdehulp), bijstand, steun, protectie; *mitandang*, l. van *noeloeng*, helpen; *dipitandang*.

II. Een oude, in onbruik gekomen benaming voor wat tegenwoordig *djoeragan* heet; *panghoeloe tandang*, oude benaming voor iemand die tegenwoordig *pangawoelaān* heet (zie *kawoela*).

**TANDASA**, ngbr.; *ditandasa*, z. v. a. *diteungteuinganan*, gekweld-, geplaagd-, onderdrukt worden.

**TANDE**, wat tot *nande* gebruikt wordt; *nande*, iets ophouden of houden onder (om erin op te vangen); *ditande*; *katande*, opgevangen; *tinande*, alleen in *doelang-tinande*, de opvangende *doelang* (een uitdrukking waarmede men de vrouw wil aanduiden), z. v. a. opvangster, het voorwerp van 's mans lusten en de volbrengster van zijn lasten; *nandean*, iets opvangen; *ditandean*; *katandean*, opgevangen; *nandekeun*, iets ophouden of houden onder (om op te vangen, b. v. een emmer, de handen, enz.); *ditandekeun*. (Vgl. *tadah*.)

**TANDĔS**, op den grond komen, den bodem raken (b. v. van iemand die in het water valt en op den bodem terecht komt); verder: doordringen, z. a. tot op 't been (van een scherp wapen of werktuig, bij het treffen van een mensch of dier); ook: geheel op (b. v. het water van een put, zoodat de bodem bloot komt); *tandĕs teurakna*, scherpsnijdend.

**TANDIL** (Mal., uit 't Tamil), een ondergeschikte betrekking op een schip.

**TANDING**, I. gelijke, wedergade; *taja tanding*, zonder wedergade, geen weerga hebben; *lain tanding*, niet elkaars weerga zijn, tot elkander in ongelijke verhouding staan; *pilih tanding*, (eig. zijn weerga zoeken) zonder weerga zijn; *pĕrang tanding*, z. v. a. strijd tusschen gelijken, d. i. tweegevecht, kampstrijd van man tegen man; *satanding*, aan elkander gelijk, evengelijk (b. v. twee of meer stapels *tjabe*); *nanding*, gelijk zijn aan, gelijkstaan of overeenkomen met; *teu nanding*, niet gelijkstaan met; *ditanding*, vergeleken worden met, gelijk worden gemaakt met; *bĕkĕlna ditanding kana pimahieunana*, hun leeftocht deed men opwegen tegen hunne behoefte; *katanding*, vergeleken; ook: opgewogen (van iets waartegen iets anders opweegt); *hanteu silih-tanding*, (in den oorlog enz.) maar aanvallen op wie men voor zich heeft, zonder op kracht of afkomst te letten; *nandingan*, met iets of iemand vergelijken, ter vergelijking naast elkander plaatsen; verder: gelijkstaan met, evenaren; *nandingan ka*, gelijkstaan met; *ditandingan*; - *tandingan*, of *tatandingan*, gelijke, wedergade, tegenbeeld, evenknie; *taja tatandinganana*, ongeëvenaard, voorbeeldeloos; *toemandingan*, gelijke, wedergade; *nandingkeun*, iets met iets anders vergelijken; *ditandingkeun*. (Vgl. *banding*.)

II. (Zelden) = *sanding*, zie ald.

**TANDJAG**, = *tandang*, zie ald. P.

**TANDJAK**, ngbr.; *nandjak* (het tegenoverg. van *moedoen*, zie *poedoen*), een hoogte opgaan; ook (z. a. van een terrein): oploopen, rijzen, stijgen; *tandjakan*, oploopend terrein, oprit, „hol."

**TANDJAK-TOENDJOEK**, zie *toendjoek*.

**TANDJĔK**, 1. = *dĕdĕg*, zie ald. (zelden); - 2. z. v. a. *rĕpok*, zie ald. en vgl. *toendjoek*.

**TANDJĔNG**, touw of tros van gevlochten bamboe of rotan. P.

**TANDJEUR** (vgl. *tanggĕr*), staak, paal of derg. (tot teeken, *tjitjiren*, dienende); *satandjeur*, = *satangtoeng*, de hoogte van een rechtopstaand voorwerp; *satandjeur bejas*, de hoogte van een overeindstaande rijstkorrel, overdr. voor: niet van beteekenis, een sikkepitje; *teu bogoh satandjeur bejas*, geen sikkepitje verliefd zijn; *nandjeur*, overeind staan, rechtop staan (b. v. een boom of een banier); *tandjeuran*, het staan, de stand; *nandjeurkeun*, overeind zetten, oprichten (z. a. een staak); *ditandjeurkeun*.

**TANDJI**, een soort Turksche trom of pauk (als muziekinstrument gebezigd); *toekang tandji*, een persoon die gewoon is of wiens bedrijf het is de *tandji* te slaan; *nabeuh tandji*, op de *tandji* slaan.

**TANDJIDOR** (Port., tangedor), Europeesche muziekinstrumenten, die door een groote trom (*tandji*) begeleid worden.

**TANDJOENG**, I. = *oedjoeng*, landpunt, kaap; *nandjoeng*, ong. z. v. a. *djaja*, uitsteken, iemand van gewicht zijn, zijn schatten zien vermeerderen, in rijkdom toenemen, rijk worden of zijn; *tandjoengan*, kaap.

II. Naam van een bloemdragenden boom, voll. *tangkal tandjoeng* [het blad wordt tot *oebar sarijawan* gebruikt]; *kĕmbang tandjoeng*, of eenv. *tandjoeng*, de bloem van de *tandjoeng* [om haar aangenamen geur geliefd].

**TANDJOER**, = 't meer gebr. *tadjoer*, z. ald.

**TANDJRĔK**, voll. *djalma tandjrĕk*, het tegenoverg. van *djalma manoek*, dus: lieden die blijven waar zij zich gevestigd hebben, gezeten lieden.

**TANDO**, de vliegende maki (vosachtig lichaam met vier pooten, en hebbende het vermogen om van boom op boom te vliegen).

**TANDOE**, overdekt draagtoestel van bamboe, hangende aan draagstokken en dienende tot vervoer van personen [het wordt door twee of vier mannen gedragen]; *ditandoe*, in een *tandoe* gedragen worden; *tandoean*, hetzelfde als *tandoe*.

**TANDOEK**, I. hoorn; ook voelhoorn; *tjaoe tandoek*, naam van een pisangsoort met zeer groote vruchten; *soeren tandoek*, naam van een soort *soeren*-boom; *tandoekan*, een hoorn of hoorns hebben; *nandoekan*, met de hoorns stooten; *ditandoekan*.

II. Ong. = *tindak* (en veel in samenst. daarmede voorkomende, *tindak - tandoek*), manier van zich voor te doen, goede manieren, wellevendheid; *sapanandoekan*, op denzelfden trap, van gelijke waardigheid.

**TANDOER**, het in den grond zetten (bij overplanting) van rijstplanten; *nandoer*, planten (nl. rijstplanten van het kweekbed op de *sawah* uit- of overplanten); *ditandoer*; *nandoerkeun*, een rijstplant of rijstplanten (van het kweekbed) op het veld in den grond zetten; *ditandoerkeun*; - *tandoeran*, het veld dat met rijstplanten beplant is, het beplante; ook: het geplante, aanplant.

**TANDON** (vgl. *teundeun* en *toendan*), dat wat men deponeert als onderpand van de vervulling eener belofte enz., pand, onderpand; verder: voor iemand instaan, iemands borg zijn, iemands plaats vervangen; *radja tandon*, z. v. a. tijdelijk vorst (vgl. *gadang*); *djambatan tandon*, hulpbrug, noodbrug; *tatandon*, onderpand, verlovingspand; ook gijzelaar; *djalma tatandon*, gijze-

laar; *nandonan*, voor iemand instaan, voor iemand borg zijn, iemand vervangen, in gijzeling gaan; *ditandonan*; *nandonkeun*, zich of iets tot onderpand geven, in gijzeling geven; *ditandonkeun*.

**TANEUH** (vgl. *tanah*), aarde, grond, stof; *taneuh goreng*, slechte aarde, slechte grond; *haseum taneuh*, zure (slechte, steenachtige) grond; *sipat taneuh*, van aarde, aarden; *wadah sipat taneuh*, aarden vat of vaten.

**TANGAN**, hand (alleen in samenstellingen, zie b. v. *pangawasa* bij *kawasa* en vgl. *tĕngĕn* en *leungeun*); *beber-tangan*, een milde hand hebben; *lĕpas-tangan*, loon in geld, zonder toevoeging van rijst enz. [men zegt ook wel *poer-manoek*]; *di bawah tangan*, overdr. voor: onder de hand (b. v. beboeten); *tanda-tangan*, naamteekening, onderteekening; *nanda-tangan*, zijn naamteekening zetten, onderteekenen; *tangkĕp-tangan*, elkander de hand geven (b. v. tot afscheid); *nangan*, ngbr.; *teu nangan*, zwak, krachteloos; *nanganan*, 1. van *meupeuh*, *njabok* en *nampiling*, slaan (met de hand), stompen, iemand in het aangezicht slaan; *ditanganan*; *nangankeun maneh*, zich vermannen, zich tot iets dwingen; *natangankeun maneh*, zich vermannen om iets te dragen of uit te houden; *ditatangankeun*, gezegd van hetgeen men moet trachten te dragen of uit te houden; *panangan*, 1. van *leungeun*, hand, de handen.

**TANGAR**, ngbr.; *nangarkeun*, verkl. met *netelakeun*, uiting geven aan, met zijn kunde te koop loopen, enz.; *nangarkeun soemĕblak pikir*, uiting geven aan de ontroering des gemoeds; *katangar*, z. v. a. *katangen*, overal bekend.

**TANGARA**, alarmsein; ook: voorwerp waarop men alarm maakt (b. v. een *tĕnde*); *nabeuh tangara*, het alarmbekken slaan, de alarmklok luiden, alarm maken; *nangarakeun*, verkl. met *nandakeun*, acht geven op iets dat tot bewijs ergens voor strekken kan; *tjoba tangarakeun koe maneh!* geef daarop acht! neem dat als bewijs aan! *ditangarakeun*.

**TANGEH**, = *tanggĕl* I., lang duren of aanhouden (b. v. voor iets plaats vindt), lang moeten wachten; *tanggĕl keneh ngadjawabna*, het duurde lang voor hij antwoordde; ook als bepaling gevoegd bij *djaoeh*, ver; *djaoeh tangeh*, op grooten afstand, veraf, ver verwijderd, heel ver, onbereikbaar.

**TANGEN**, ngbr.; *nangen*, kennis van iets nemen, letten op, bezien, met het oog opnemen; *tatjan nangen*, nog niet weten; *katangen*, bekend raken of geraakt zijn, geweten, bemerkt, bespeurd, kenbaar, blijkbaar; *teu katangen*, niet geweten worden of zijn, niet opgemerkt, onmerkbaar; *nangenan*, z. v. a. *nendjoan*, bezien, gadeslaan; *ditangenan*.

**TANGGA**, 1. opstap (om een huis binnen te gaan), trede, stoep, = *golodog* (vgl. *hambal*); - 2. trap (van bamboe, hout of steen), trapleer (vgl. *taradje*); *imah-tangga*, oorspronkelijk: huis met een trap, heerenhuis; thans echter gebezigd als 1. van *imah*, huis, woning; *tatangga*, buurman, buurvrouw, nabuur, buren.

**TANGGAH**, (het tegenoverg. van *toengkoel*) opwaarts zien; *tatanggahan*, aanh. of gedurig opwaarts zien; *nanggahan*, naar iets zien dat zich in de hoogte bevindt; *nanggahan tangkal kalapa*, naar het bovengedeelte van een klapperboom zien; *ditanggahan*.

**TANGGAJ**, 1. van *koekoe*, nagel, de nagels van hand of voet.

**TANGGAL** (vgl. *toenggal*), nieuwe maan, de nieuwe maand; verder: maansouderdom, dag der maand, dagteekening, datum; overdr.: er bovenop komen, tot nieuwe kracht komen; *tanggal hidji*, de eerste der maand, ook *tanggal pisan* genoemd; *saban tanggal sahidji*, op elken eersten der maand; *dina tanggal salapan wĕlas*, op den 19den; *tanggal pindo*, op den 2den; *boelan tanggal*, nieuwe maan; *toemanggal*, nieuwemaanvormig; *tatanggalan*, bij datums (d. i. bij tusschenruimte van een zeker aantal dagen); *nanggalan*, den datum plaatsen, dagteekenen, dateeren; *ditanggalan*; *nanggalkeun*, tot een zekeren dag der maand (datum) maken, b. v. *tjeu poĕ naon nanggalkeunana?* de hoeveelste is het vandaag? *pananggalan*, de eerste dag der maand.

**TANGGALOENG**, naam van zeker dier, hetzelfde als *tinggaloeng*.

**TANGGAP**, g. w.; *nanggap*, in 't alg.: naar iets kijken, iets aanhooren, iets aanzien (b. v. een gevecht); in 't bijz.: voor zijn vermaak laten spelen, een vertooning aanzien, laten opvoeren, laten uitvoeren, laten vertellen, enz.; ook z. v. a. zich vergapen; *oelah naranggap ka omong bohong*, vergaapt u niet aan leugenachtige woorden; *ditanggap*, (van een vertooning, opvoering, of ook wel van iets anders) bijgewoond-, aangezien-, aangehoord worden; *ditanggap koe doewadn*, zij keken er met hun beiden naar (voor hun pleizier); *silih-tanggap*, elkander aankijken (zonder te helpen); *tatanggapan*, 1. vermakelijkheid (van welken aard ook), voorstelling, vertooning; - 2. een vermakelijkheid laten komen en vervolgens laten op- of uitvoeren.

**TANGGĔL**, I. lang duren of aanhouden, lang onderhanden zijn, lang op weg zijn; ook: ver zijn van, geen uitzicht bestaan op, geen kans hebben op; *tanggĕl pipinoeheun*, (nog) lang zullen duren eer iets vol is; *tanggĕl keneh pianggeuseun*, het zal nog lang duren eer het af is. (Vgl. *tangeh*.)

II. *Nanggĕl*, 1. van *nanggoeng* (zie *tanggoeng* III.), voor iemand instaan, zich borg stellen, borg zijn; *ditanggĕl*; *katanggĕl*, ingestaan worden voor iemand of iets; *tanggĕlan*, = *andĕlan* (zie *andĕl*), persoon op wien men vertrouwt; *pananggĕl*, de persoon die voor iemand of iets instaat of aansprakelijk is, borg.

**TANGGELONG**, g. w.; *nanggelong*, 1. = *maledog*, met iets werpen; 2. z. v. a. *neunggeul*, met iets slaan; *ditanggelong*; *nanggelongan*, 1. herh. werpen; 2. herh. slaan; *ditanggelongan*.

**TANGGĔNG**, I. ong. = *tjoeweut*, zacht glooiend, schuins afloopen.

II. Hier en daar in de volkstaal voor *tanggoeng*, ten halve.

**TANGGĔR** (vgl. *tandjeur*), ngbr.; *nanggĕr*, rechtop staan, loodrecht staan; *nanggĕrkeun*, rechtop zetten, rechtop in den grond zetten (b. v. een banier); *ditanggĕrkeun*; *tatanggĕr*, of *tanggĕran*, de *tihang* of staak van een *koletjer* of molentje.

**TANGGEUH**, het staan tegen iets; *nanggeuh*, tegen iets staan (b. v. een bamboe tegen een boom), hangen aan (b. v. een spiegel aan den wand), steunen-, leunen of rusten tegen; *gĕde goenoeng geusan nanggeuh*, sprkw., gezegd van iemand die, in dienst of in gunst zijnde bij een voornaam persoon, zich verkeerde handelingen veroorlooft, in het vertrouwen dat men hem om zijn patroon of beschermer niet aandurft; *nanggeuhkeun*, iets ergens tegen aan zetten, tegen aan doen leunen; *ditanggeuhkeun*.

**TANGGEUJ**, g. w.; *nanggeuj*, iets op de vlakke, omgekeerde hand dragen, ter hoogte van den schouder; verder: dragen z. a. de wortel den boom, steunen, schragen, ondersteunen, het hoofd van een kranke ondersteunen, iemand (steunend) in den arm nemen of houden; ook: iemand tot iets in staat stellen; *nanggeuj gado*, de kin met de hand ondersteunen; *ditanggeuj*; *katanggeujan*, op iets zóó als op de vlakke hand gedragen worden; *tanggeujan*, wat op de vlakke hand gedragen wordt; *pananggeuj*, draagbalk, schoorbalk, ligger waar de vloer op rust, vloerbalk (evenlang als de *pamikoel*).

**TANGGEUNG**, (van water) zacht afvloeien op een helling, welke een grooter snelheid zou doen verwachten, en wel, dewijl benedenwaarts een hoogte is welke de vaart van het water stuit).

**TANGGIHGOEL**, zwaargebouwd, corpulent (van het menschelijk lichaam), voll. *djalma tanggihgoel*; verder: groot van omvang, plomp; ook z. v. a.: voor de voeten staan (eig. door zijn grootte terstond in 't oog vallen); *tah geuning, tanggihgoel!* kijk, 't staat daar voor u, in zijn volle grootte! of: kijk, daar staat het bakbeest!

**TANGGINAS**, licht op de voeten, vlug, behendig (van de beweging der lichaamsleden), zich vlug kunnen bewegen, vlug in zijn bewegingen zijn, snel loopen, enz.; ook: vlug van begrip, gevat, voll. *tangginas nja pikir*.

**TANGGIRI**, naam van een zeevisch, de makreel.

**TANGGOEH**, I. deugdelijk, deugen (z. a. van zekere waar, of van een persoon tot zeker werk); *nanggoeh*, voor de deugdelijkheid (van iemand of iets) instaan (vgl. *nanggoeng* bij *tanggoeng* III.); *ditanggoeh*; *nanggoehan*, voor de deugdelijkheid van iemand of iets instaan; *ditanggoehan*; *tanggoehan*, = *andĕleun* (zie *andĕl*), iemand om op te vertrouwen, vertrouwbaar persoon.

II. = *naksir* en *nĕgoeh*, schatten, opnemen, denken; verder: zich door de aanschouwing van iemand of iets een gedachte erover (over hem of haar) vormen, een veronderstelling maken, veronderstellen; ook: een scherpen-, vooruitzienden blik op personen of zaken hebben, helderziend, helderheid van geest, menschenkennis; *lain tanggoeh*, niet als zeker of voor uitgemaakt houden (b. v. dat men ergens fortuin mee maken zal); *taja tanggoehna*, niet denken, geen uitzicht hebben op; *nanggoeh*, zich een gedachte ergens over vormen, bij zichzelven vaststellen, achten, denken, veronderstellen (op zekere gronden); *nanggoeh jen geus pada balik*, zij veronderstelden dat allen heengegaan waren; *ditanggoeh*, vooruitgezien worden, verondersteld worden; *katanggoeh*, z. v. a. *kataksir*, voorzien, geschat.

**TANGGOEL**, dijk, waterkeering, stuw of dam in een waterleiding (om het water te doen stroomen in een gewenschte richting); *nanggoel*, in een waterleiding een stuw of dam aanbrengen; ook: keering, sta in den weg, hindernis; (in de taal) beletsel tegen de duidelijkheid; *tanggoelan*, waterkeering, stuw.

**TANGGOELOEK**, ngbr.; *nanggoeloek*, een hoop vormen, op een hoop liggen (b.v. drek op den weg); ook: aan den weg zijn

gevoeg zitten doen; *nanggoeloekkeun*, iets op een hoop leggen (b. v. grind); *ditanggoeloekkeun*. (Vgl. *toenggoeloek*.)

**TANGGOELOEN**, voll. *tangkal tanggoeloen*, naam van een boom welks hout veel voor draaiwerk gebezigd wordt (o. a. worden er de knoppen der *gamparan*'s en de *pĕrbot*'s of draaischijven van gedraaid, *diboeboet*).

**TANGGOENG**, I. = *kapalang* (zie *alang*), niet tot het einde of tot het doel komen of komen kunnen, halverwegen blijven steken, ten halve doen, tusschenin zijn (b. v. tusschen vlijtig en traag, tusschen *menak* en *koering*); *katanggoengan*, of *katanggoengan lakoe*, door eenige oorzaak in den toestand van *tanggoeng* geraakt zijn.

II. Een maat voor rijst aan het stroo, zijnde vijftig *gedeng*, d. i. 1/4 *tjaeng* of 250 *kati*; *satanggoeng*, één zoodanige maat, enz.

III. G. w.; *nanggoeng*, 1. dragen over den schouder, aan een stok of derg. (zóó dat de vracht gedeeltelijk vóór en gedeeltelijk achter hangt); ook: dragen in algemeener zin, b. v. *nanggoeng Koer'an*, den Koran dragen; *nanggoeng dosa*, de zonde dragen; - 2. k., *nanggĕl* (zie *tanggĕl* II.) 1., voor iemand instaan, iemand of iets voor zijn rekening nemen, zich voor iemand (b. v. tot het betalen van een som gelds) verbinden, zich borg stellen, borg zijn; *ditanggoeng*; *katanggoeng*, 1. draagbaar (d. i. gedragen kunnende worden, te dragen zijn); 2. k., *katanggĕl* 1., ingestaan worden voor iemand of iets; *tatanggoengan*, al maar lasten dragen, sjouwerman zijn; *nanggoengan*, bij herh. dragen over iets, iets bij gedeelten op den schouder overdragen; *ditanggoengan*; *nanggoengkeun*, iets aan iemand opleggen te dragen, doen dragen; ook: toerekenen; *ditanggoengkeun*; - *tanggoengan*, 1. schoudervracht; 2. dat waarmede iemand belast is, waarvoor hij te zorgen heeft, wat voor zijn rekening ligt, waarvoor hij aansprakelijk is (b. v. kinderen, bedienden, ouders, enz.), opgelegde last, verplichting, aansprakelijkheid; - *pananggoeng*, 1. = *rantjatan*, de stok enz. waaraan men draagt, draagstok; - 2. drager, sjouwerman; - 3 k., *pananggĕl* 1., de persoon die voor iemand of iets instaat of aansprakelijk is, borg; - *pĕrtanggoengan*, het op zich nemen of zich aansprakelijk stellen, borgstelling.

**TANGGOH**, verkl. met *sanggoep* en *wani*, durf hebben, aandurven; *maneh masih keneh tanggoh?* heb je nog durf? ook = *tĕgoeh*, vastberaden, standvastig; *ditanggoh*, = *ditanggoeh*, voorzien worden, verondersteld worden; *nanggohan*, = *njanggoepan*, op zich nemen; *ditanggohan*.

**TANGGOLI**, naam van een boom welks schors men gebruikt om leder te looien, voll. *tangkal tanggoli* [het deugdelijk hout wordt o. a. gebruikt om er *bahoe toembak* van te maken].

**TANGGON**, = 't meer gebr. *tagon*, zie ald.

**TANGHI**, 1. van *hoedang*, zich oprichten, opstaan (uit zittende of liggende houding, uit den slaap of uit het graf, den dood), ontwaken, wakker worden, ontwaakt zijn, opgestaan zijn; *tanghi tina sarena*, opstaan uit den slaap; *nanghikeun*, wakker maken, wekken, opwekken (uit den slaap of uit den dood); *ditanghikeun*.

**TANGHOENDJAR**, ngbr.; *nanghoendjar* wordt wel eens gehoord in plaats van *njanghoendjar*; zie *sanghoendjar*.

**TANGIS**, ngbr.; *tji-tangis*, = *tji-sotja*, l. van *tji-panon*, traan; *pitangiseun ditahan sabeunang-beunang*, zooveel mogelijk zijn tranen inhouden; *nangis*, l. van *tjeurik*, weenen; *nangis ati*, in zijn gemoed weenen; *bangĕt nangisna*, zij weende hevig; *nangis djĕritdjĕrit*, zij weende en gilde; *nangisan*, l. van *njeungtjeurikan*, naar aanleiding van-, om-, over-, ter oorzake van of bij het zien van iemand of iets weenen [hetzij van droefheid of van vreugde daarover], beweenen; *ditangisan*; *silih-tangisan*, aan elkanders hals of over elkander weenen.

**TANGKAJ**, = *ranggeuj*, halm, tros, rist; ook (z. a. bij sirih of *seureuh*): een takje met de daaraan zittende bladeren; *satangkaj*, één tros, één zoo'n takje met bladeren, een bosje; *seureuh satangkaj*, één bosje sirih-bladeren. (Vgl. *tjandik*.)

**TANGKAL**, stengel (houtige stam van struiken en heesters), stam, boom (vgl. *ki* en *kai*); *tatangkalan*, geboomte (nl. boomen van onderscheiden soort).

**TANGKALAK**, naam van een boom uit welks vruchten (*boewah tangkalak*) men een vet of was bereidt waarvan kaarsen worden gemaakt, de talkboom, voll. *tangkal tangkalak*.

**TANGKAR**, het gebeente van den romp van een dier, ribbestuk.

**TANGKARAK**, maar meestal *nangkarak*, het tegenoverg. van *nangkoeban* (zie *tangkoeb*), op den rug liggen; *leumpang nangkarak*, zich op den rug voortbewegen, op den rug kruipen; *tatangkarakan*, aanh. of gedurig op den rug liggen; *nangkarakkeun*, iets of iemand op den rug leggen; *nangkarakkeun maneh*, zich achterover werpen; *ditangkarakkeun*.

**TANGKĔB**, ngbr.; *nangkĕb*, een vogelknip zetten; *pitangkĕb*, knip waarin men vogels vangt; *tangkĕban*, luikje of opge-

heven stuk van het dak tot uitlating van rook; *tatangkĕban*, vast luik, valluik [hetzij van hout of gevlochten bamboe, van een *waroeng*, en dat over dag, rustende op een stok, omhoog wordt gehouden]; *ditangkĕban*, van een luik of luiken voorzien worden; *nangkĕbkeun*, genoemd luik neerlaten en zoo de *waroeng* sluiten; *ditangkĕbkeun*.

**TANGKELE**, naam van een boom, voll. *ki tangkele*.

**TANGKĔP**, I. g. w.; *nangkĕp*, de hand aan iemand slaan, vangen, grijpen, vatten, gevangennemen, vasthouden; *ditangkĕp*; *katangkĕp*, gegrepen raken of geraakt zijn, gevangen genomen zijn; *nangkĕpan*, meer dan één persoon grijpen, gevangennemen, enz.; *ditangkĕpan*; *nangkĕpkeun*, doen aanvatten, doen vasthouden, doen omvatten (b. v. de hand een stok); *ditangkĕpkeun*; *tangkĕpan*, gegrepene, gegrepenen (van een of meer personen die gevangen genomen zijn); *patangkĕpan*, hetzelfde als *rĕpok*, zie ald. (Vgl. *tjĕkĕl* en *tjĕrĕk*.)

II. Ngbr.; *satangkĕp*, een kopje met schoteltje; *tangkĕpan*, l. van *tjaljangkir*, kopje (met inbegrip van het schoteltje).

**TANGKĔS**, g. w.; *nangkĕs*, voorzien, onderhouden, voor iemand zorgen; *ditangkĕs*; *katangkĕs*, in voorzien worden of zijn, ten uitvoer gelegd of gebracht worden of zijn.

**TANGKEUP** (vgl. *tangkĕp*), g. w.; *nangkeup*, zijn armen (of bij planten de wortels) om iets heenslaan, omstrengelen, omvatten, omklemmen; *ditangkeup*. (Zie ook *harigoe*.)

**TANGKIL**, naam van een boom, voll. *tangkal tangkil*.

**TANGKOD**, g. w.; *nangkod*, zich vastklemmen aan iemand of iets, omklemmen (b. v. een plank waarop men drijft), hangen aan (b. v. aan iemand dien men omklemd houdt), vastklampen; *nangkodan*, iets omklemmen, zich aan iets of iemand vastklemmen of vastklampen; *ditangkodan*; *nangkodkeun*, iets of iemand ergens aan bevestigen (b. v. iemand die zal worden gegeeseld, aan den paal); *ditangkodkeun*.

**TANGKOEB**, ngbr.; *nangkoeb*, onderstboven liggen (z. a. b. v. een emmer of een schuit); *malik nangkoeb*, idem; *nangkoeban*, (het tegenoverg. van *nangkarak*) k., *ngalanggir* L., op zijn buik liggen; ook: met de holle zijde over iets heen liggen; *leumpang nangkoeban*, zich op zijn buik voortbewegen, op zijn buik loopen; *ditangkoeban*, gezegd van iemand of iets waarover men iets omgekeerd legt; *anoe hees ditangkoeban njiroe*, men legde een *njiroe* over den slapende; *nangkoebkeun*, iets onderstboven leggen, omkeeren (met den rug of den bodem omhoog); *ditangkoebkeun*. (Zie ook *parahoe*.)

**TANGKOELAK**, I. verkl. met *padagang beunang meuli deui*, wederverkooper, kleinhandelaar.

II. Naam van een rond voorwerp om de pijlen in te plaatsen, pijlstander.

**TANGKOER**, het zeepaardje [het gedroogde vleesch wordt, na vooraf in water te zijn gezet, soms genuttigd tot het met gevolg uitoefenen van den bijslaap]. Zie ook *goenoeng*.

**TANGKOERAK**, k. p. van *hoeloe*, kop (inz. als scheldw. en in schimptaal gebezigd); *tangkoerak sija!* nog grover dan *hoeloe sija!* jouw kop! (Vgl. *tangkorek*.)

**TANGKOEWEH** (Chin.), gekonfijte *baligo* of *koendoer*, vóór het konfijten in reepjes gesneden.

**TANGKOLO**, voll. *tangkal tangkolo*, naam van een boom welks fraai gevlekte hout zeer gezocht is voor krisscheeden.

**TANGKORANG** (*b. p.*), = *tangkoerak*.

**TANGKOREK**, hoofdschedel, doodshoofd, bekkeneel, hetzelfde als *babatok* (zie *batok*); *tangkorek djalma*, de schedel van een mensch. (Vgl. *tangkoerak*.)

**TANGLONG** (Chin.), Chineesche lantaarn, lampion.

**TANGSĔL** (vgl. *angsĕl*), wat dient om op te vullen (inz. als een voorwerp staat in een ander voorwerp dat er te ruim voor is); *nangsĕl*, opvullen (van overvloedige ruimte), iets door opvulling vastzetten; *ditangsĕl*.

**TANGSI**, 1. barak voor militairen, kazerne; 2. pasarloods.

**TANGTAJOENG** (vgl. *tijoeng*), ngbr.; *nangtajoengan*, overschaduwen, beschaduwen, beschermen; *ditangtajoengan*.

**TANGTANG**, I. g. w.; *nangtang*, uitdagen, ten strijde dagen (zie ook *iwak*); *ditangtang*; *nangtangan*, iemand uitdagen; ook: herh. ten strijde dagen; *ditangtangan*; *panangtang*, uitdaging, oorlogsverklaring; *soerat panangtang*, schriftelijke uitdaging of oorlogsverklaring.

II. Zie *angin*. (Vgl. *tengteng*.)

**TANGTANG-TINGTING**, onophoudelijk heen en weer loopen; *ditangtang-tingting*, met iets (b. v. met een brief, dien medevoerende) heen en weer loopen. (Vgl. *parakatangtang-pirikitingting*.)

**TANGTING**, ngbr.; *katangting*, verkl. met *kadjaga* en *kaoeroes*, in orde gebracht worden, voor gezorgd worden.

**TANG-TING-TOENG**, nab. van 't geluid van de *tjaloeng*.

**TANGTOE** k., *tangtos* l., zeker, inderdaad, vast, gewis, stellig, bepaald; *tinangtoe*, poëtisch voor *tangtoe*; *toegoe-tangtoe*, een zeker teeken, een bepaald merk, een bepaalde zaak; *nangtoekeun* k., *nangtoskeun* l., bepalen, vaststellen; ook: bij zichzelven vaststellen, voor uitgemaakt houden, zich verzekerd houden; *manahna nangtoekeun bae jen eta Pandji Pamĕkas*, zijn hart stelde vast, dat die persoon P. P. was; *ditangtoekeun*; *katangtoean*, zeker, zekerheid, bepaaldheid, bepaling, vastgesteld deel, enz. (Vgl. *tanwande* en *poegoeh*.)

**TANGTOENG**, ngbr.; *satangtoengna*, = *saădĕgna*, de geheele lengte of hoogte ervan; *nangtoeng* k., *ngadĕg* l., staan, overeind staan, rechtop staan; *nangtoeng bĕnĕr*, recht overeind staan; *nangtoeng koe soekoe sabeulah*, op één been staan; *djalma nangtoeng dina panto*, iemand die in de deur staat, overdr. voor: een oppervlakkig mensch; *gĕring nangtoeng*, een uitterende ziekte welke iemands krachten ondermijnt, hoewel hij zich nog op de been kan houden, wegkwijnen; de teringziekte; *koerang nangtoeng*, niet geheel recht overeind staan; *nangtoengan* k., *ngadĕgan* l., bij iemand of iets staan; *ditangtoengan*; *nangtoengkeun*, doen staan, overeind zetten (b. v. een vlaggestok), oprichten; *ditangtoengkeun*.

**TANGTOS**, l. van *tangtoe*, zie ald.; *tinangtos*, l. van *tinangtoe*, zie *tangtoe*.

**TANI**, 1. in 't algemeen: landbouw; in 't bijzonder: rijstbouw (vgl. *ngĕbon* bij *kĕbon*); - 2. z. v. a. *tara dek njaba*, rustig-, stil-, kalm leven, zeer op zichzelven zijn, huiszittend zijn; *naha tani tĕmĕn, tara ka dijeu?* wat zit ge toch zoo altijd thuis, en komt nimmer hier? - 3. z. v. a. *ĕmboeng*, niet willen, geen lust hebben in, traag zijn; *tani kana pagawean*, niet houden van werken; - *djoeroe* (*ahli*, *toekang*) *tani*, landbouwer, inz. rijstbouwer; *milampah tani*, den landbouw uitoefenen; *didjadikeun tanina*, zijn landbouw (rijstbouw) deed God) gedijen; *tatani*, of *tatanen*, den landbouw (rijstbouw) uitoefenen, zich daarop toeleggen, daarvan zijn voorname middel van bestaan maken; *noe tatanen*, landbouwer; *iskola tatanen*, landbouwschool; *patani*, voll. *djoeroe patani*, landbouwer, rijstbouwer; ook wel = *pangĕbon*, warmoezier, tuinier.

**TANJA** k., *taros* l., g. w.; *nanja* k., *naros* l., vragen (z. a. om inlichting, vgl. *menta* bij *penta*), een vraag doen, iemand iets vragen; *malik nanja*, een wedervraag doen; *ditanja*; *barangtanja*, vragen (in 't algemeen); *tatanja*, aan meerdere personen vragen, omvragen, rondvragen; *silih-tanja* en *patanja-tanja*, aan elkander vragen; *nanjadn* k., *ngalamar* l., een meisje of vrouw ten huwelijk vragen; *nanjakeun*, naar iemand of iets vragen, iemand ergens naar vragen, ondervragen; *ditanjakeun*; *nanja-nanjakeun*, al maar naar iets vragen, uitvragen; *ditanja-tanjakeun*; *silih-tanjakeun*, elkander naar iets vragen; *pananja*, vraag; *patanjadn*, of *pananjadn*, 1. vraagbaak, raadsman, raadgever; 2. z. v. a. *panjangtjang*, zie *tjangtjang*.

**TANMEUREUN**, zie *meureun*.

**TANOEN** (Z.-B.), = *tinoen*, zie ald.

**TANPA** (alleen in oude-, staande verbindingen), zonder; *tanpa karana*, zonder oorzaak, zonder (bekende) reden; *tanpa dosa*, zonder zonde, onschuldig; *aja sora tanpa roepa*, er is een stem zonder gedaante, d. i. een stem hooren, maar geen gedaante zien. (Vgl. *tan*, *tanpa-daksa*, *tanpa-lĕbih*, enz.)

**TANPA-DAKSA**, zie *daksa*.

**TANPA-LĔBIH**, zie *lĕbih*.

**TANSAH**, poëtisch voor *poma-poma*, hulpwoord tot versterking van een gebod of verbod [zelden gebruikt].

**TANTJĔB** (vgl. *tjĕb*), g. w.; *nantjĕb*, ingaan, indringen (z. a. b. v. een doorn in den voet of een afgeschoten pijl in een boom); ook: zitten in (b. v. van een wig); *toemantjĕb*, hetzelfde; *nantjĕbkeun*, iets ergens insteken (b. v. een stok in den grond), inplanten; ook: inslaan, indrijven; *ditantjĕbkeun*.

**TANTRA** (Skr.), = *balad*, heir, leger.

**TANWANDE** (eig. samenst. van *tan* en *wande*, en niet algemeen), zie *wande*.

**TAOED** (Ar.), gebed tot bescherming tegen den duivel.

**TAOEN**, ook wel *tahoen*, jaar; *ari taoen*, in het andere (of volgende) jaar; *meunang taoen*, een jaar (of enkele jaren) duren, een jaar (nog) leven; *sataoen*, één jaar, enz.; *sataoeneun*, voor één jaar (b. v. genoeg); *sataoeneun leuwih keneh*, meer dan voor een jaar; *geus mangtaoen-taoen*, sinds vele jaren; *pĕpĕlakan tataoenan*, éénjarige gewassen; *meunang naoen*, na (enkele) jaren; *naoenan*, jaren duren, sedert jaren.

**TAOER**, betaald, voldaan (van schuld); *naoer*, betalen, voldoen; ook: vergelden, betaald zetten; *ditaoer*; *kataoer*, betaald, afbetaald; *panaoer*, betaling, afbetaling; ook: wat daartoe dient; *naoeran*, een deel of bij gedeelten afbetalen; *ditaoeran*; *naoerkeun*, iets tot betaling bezigen, in betaling geven, betalen met; *ditaoerkeun*. (Vgl. *bajar*, *impas* en *balĕs*.)

**TAOE-RASA**, ook wel *taoe rasa binasa*,

een toeroep, z. v. a.: wee jou! wee jouw gebeente! wee hem! en derg.

**TAOETJAN** (Chin.), de haarstaart van een Chinees.

**TAP**, werkw. tusschenw., 1. voor: aannemen, aanpakken, = *top*; *tap ditewak*, daarop pakte hij hem beet; *tap dirangkoel*, hij viel hem om den hals; - 2. voor: zich hechten aan, volgen op (nader uitgedrukt door *katema*); *tap katema*, daarop volgde, gevolgd door.

**TAPA** (Skr., tapas), in afzondering leven, boete doen, boetedoening; *ahli tapa*, kluizenaar, asceet; *tatapa*, boetedoening verrichten; *patapaän*, *pangtapaän* of *patapan*, de woonplaats van een kluizenaar, hermitage.

**TAPAJ** (Z.-B.), = *peujeum*, zie ald.; *napaj*, *peujeum* bereiden; *ditapaj*.

**TAPAK**, indruk (van den voet, van boeien, enz.), afdruk, moet, stap, spoor, voetspoor; verder: striem (z. a. van een slag), wond (z. a. van een zwaardhouw), snede, ploegsnede, vore, groef; ook: indruk, uitwerksel (b. v. van een vermaning); *ngalĕboer tapak*, het spoor van iets te niet doen, het spoor van zijn verkeerde handelingen uitwisschen; verder z. v. a. *ngiring ka mana anoe didjoegdjoeg*, iemand volgen waar hij ook heengaat, zich met onvoorwaardelijke trouw aan iemand toewijden om hem te dienen; *ngiring* (of *toemoet*) *tapak*, iemands voetstappen volgen; *ngalĕgokan tapak*, den indruk van zijn voet verdiepen, overdr. voor: *nambahan dosa*, zijn misdrijf vergrooten; *toenggal satapak*, in dezelfde voetstappen wandelen; *napak*, den voet ergens op zetten, met den voet een indruk in den grond maken, den voet of een voet verzetten, een indruk of teeken maken; *teu napak boemi*, niet treden op de aarde, gaan zonder met de voeten den grond te raken; *tatapakan*, een riviersteen of gemetseld onderstuk (neut) waarop de stijl van een huis rust; *pitapak*, strik van touw, stap; *napakkeun*, op den grond zetten, leggen of doen steunen; *ditapakkeun*.

**TAPAKOER** (Ar., van denzelfden stam als *pikir*), peinzen, nadenken, in ernstig gepeins verzonken zitten, mediteeren, in stilte bidden [wel eens verward met *tapak-toeoer*, knielen]; *tapakoeran*, g. w.: peins daarover! *napakoeran*, ernstig of biddend over iets nadenken of peinzen [om het te verstaan, om het of iets te verkrijgen, enz.], bepeinzen, overpeinzen; *ditapakoeran*.

**TAPAS**, het vezelachtig weefsel in de schil van een kokosnoot, voll. *tapas kalapa* [het wordt voor allerlei doeleinden gebruikt, o. a. om er mee te schrobben en te boenen].

**TAPEKONG** (Chin.), afgod der Chineezen; ook wel in 't algem. voor afgod, = *bĕrhala*; verder: afgodsbeeld (doch verg. *artja*).

**TAPĔL**, 1. z. v. a. *watĕs*, grens; 2. z. v. a. *asal*, oorsprong; *napĕl*, kleven, aankleven, aan vastzitten, aan vastgehecht zitten; *napĕlan*, op of aan iemand of iets 't een of ander vasthechten of zich laten hechten (b. v. bloedzuigers op de huid); *ditapĕlan*; *katapĕlan*, gezegd van iemand of iets waarop iets kleeft of zich heeft vastgehecht; *katapĕlan koe gĕtih*, op zich klevende hebben het bloed; *napĕlkeun*, doen kleven, iets hechten op, aanhechten; *ditapĕlkeun*.

**TAPEN**, voll. *tangkal tapen*, naam van een boom.

**TAPI**, I. g. w.; *napi*, wannen (met een *njiroe*, deze op en neer bewegende); *ditapi* (vgl. *intĕr*); *tatapian*, spelenderwijs wannen (door kinderen); *panapian*, kaf (vgl. *hoeoet*).

II. Korte vorm van *tatapi* k., *tanapi* of *natapi* en *nanging* l., evenwel, echter, maar, doch; *tapina*, hetzelfde.

III. Omzetting van *pati* III., zie ald.; *teu tapi*, niet zeer, niet bijzonder.

**TAPIH** (Gar.), het bamboebindsel om een *eundan*.

**TAPIR**, naam van een op Java niet inheemsch viervoetig dier met een kleinen beweeglijken snuit.

**TAPIS**, z. v. a. *bisa* en *pintĕr*, handig, vaardig zijn in iets; *patapis-tapis*, doen wie het handigst (met iets) is. (Vgl. *tawalo*.)

**TAPLAK**, het Holl. tafellaken; idem.

**TAPLOK**, ngbr.; *naplokan*, een geneesmiddel (inz. bladeren) ergens op leggen; *ditaplokan*; *naplokkeun*, (zulk een geneesmiddel) op een zieke plek leggen; *ditaplokkeun*.

**TAPOEK**, I. (te verg. met *poeoek*), ngbr.; *napoek*, te hoop komen, in menigte bijeenzijn, in menigte ergens op zijn (b. v. mieren op een stuk suiker), vol zitten; *napoek djasmani*, (van edelgesteenten) het lijf geheel bedekken; *ditapoek*, bedekt worden door een menigte, met een menigte dingen bedekt of bezet zijn; *ditapoek sireum*, met mieren overdekt worden of zijn; *ditapoek koe ĕmas-intĕn*, met goud en edelgesteenten geheel bezet zijn.

II. Ngbr.; *ditapoek*, (van een buffel) een touw aanhebben over de breedte van het voorhoofd, dicht onder de hoorns, terwijl de uiteinden boven op den kop, achter de hoorns, zijn samengeknoopt. (Niet algemeen.)

**TAPOK**, I. de groene dop onder aan de manggistanvrucht (vgl. *tjoepat*); - 2. slak-

kenhuisje; - 3. roof of korst (van uitslag of van een zweer; vgl. *talapok*); - *napok*, een korst worden, zich tot een korst vormen; *napokan*, klodders ergens op maken (b. v. met kalk), stukjes (b. v. papier) ergens op plakken; *ditapokan*; - 4. (nl. *tapok*) dial. voor *kěprok* (P.).

**TAPSIR** (Ar., tafsir), verklaring, uitlegging, commentaar; met name interliniaire vertaling van den Koran.

**TARA**, I. (vgl. *ara*), nooit, nimmer [sluit alle tijden in zich].

II. (Vgl. *rata*), te vlak, niet steil genoeg (b. v. van een dak); *tara teuing*, veel te vlak.

**TARABAS** (vgl. *tarawas* II.), ngbr.; *satarabasna*, verkl. met *hanteu djeung akal*, *hanteu djeung pangarah*, d. i. in oprechtheid, in eenvoudigheid, in waarheid; *sing satarabasna*, zij het (doe het) in eenvoudigheid (zonder bijbedoelingen); *lampahna satarabasna*, zijn gedrag was eenvoudig (eerlijk, oprecht, enz.); *tatarabasan*, recht door bosch of wildernis gaan, zonder zich om de afwezigheid van paden te bekommeren (P.).

**TARADJAG-TORODJOG**, zie *torodjog*.

**TARADJAL-TORODJOL**, zie *torodjol*.

**TARADJANG**, g. w., z. v. a.: val er op aan! *naradjang*, z. v. a. *ngadoepak*, met kracht tegen iets of iemand aanloopen of stooten, met kracht aanvallen op (b. v. in den strijd, of op iemand met het voornemen om hem te dooden), tegen aan loopen, loopen in, terechtkomen in, vallen in; *ditaradjang*; *kataradjang*, overvallen, geraakt, getroffen (ook z. a. door een ziekte); *tataradjangan*, mikpunt voor een of voor ieders aanval.

**TARADJE**, ladder; *oenggah kana taradje*, een ladder beklimmen; *hambal taradje*, sport of sporten van een ladder; *naradje*, als een ladder zijn; *naradje katjang*, als een ladder van boontjes zijn, een verbl. uitdr. voor *toetoeroes* en speling op *ngoeroes* (zie *oeroes*). Vgl. *tangga*.

**TARADJOE**, I. l., *taktak* k., schouder, de schouders.

II. (Perz., tarazoe) k., *wĕwĕrat* l., schaal, weegschalen; *timbang-taradjoe* (eig. gelijke schalen, zóó dat zij in evenwicht zijn), overdr. voor: toegeeflijkheid, consideratie; *gěde timbang-taradjoe*, groot van toegeeflijkheid; *njoehoenkeun timbang-taradjoe*, om toegeeflijkheid smeeken.

**TARAGAL**, = 't meer gebr. *taragas*, zie ald.

**TARAGAS**, g. w.; *naragas* (te verg. met *měntog*, zie *pěntog*), op iemand afgaan zonder vooruit kennis te geven, iemand overrompelen, onverhoeds bespringen of overvallen; *ditaragas*.

**TARAH**, g. w.; *narah*, = *narik*, aftrekken (in de rekenkunde); *ditarah*. (Vgl. *potong*.)

**TARAK** (Kw.), zich van zinnelijke genieting onthouden, boete doen.

**TARALI** (waarsch. het Holl. tralie), hekwerk van latten of tralies.

**TARAMPIL**, = *tangginas*, vlug, behendig, snel; *tarampil njoesoel*, snel achternagaan, snel najagen.

**TARAM-TARAM** (op zichzelf ngbr.); *kakara taram-taram*, verkl. met *kakara harti saeutik*, pas beginnen iets ergens van te begrijpen; *teu taram-taram atjan*, de eerste beginselen van iets zelfs niet weten, van iets volstrekt niets verstaan.

**TARANDJANG** k., *woewoeda* l., naakt (nl. geen *samping* aanhebben); *satarandjang*, geheel naakt; *balik satarandjang* wordt wel gezegd van een vrouw die scheiding heeft gevraagd en nu na toewijzing van haren eisch zonder man naar huis gaat; *ditarandjang*, zich naakt uitkleeden; ook: ontkleed; *keur ditarandjang*, naakt zijn; *narandjangan*, iemand ontblooten, iemand naakt uitkleeden; *ditarandjangan*. (Vgl. *boeroendoel*, *poeroetjoel*, enz.)

**TARANG** k., *taär* l., voorhoofd; ook: bovendorpel van een deurkozijn, of eig.: het geheele gedeelte boven de deur (zie ook *hawoe*); *datang katendjo tarang*, *oendoer katendjo poendoek*, toen ik kwam zaagt me mijn voorhoofd, toen ik heenging zaagt ge mijn nek, een sprkw. dat den zin heeft van: „ge weet er alles van" en dient om op den aangesprokene een beroep te doen, ten einde hij getuige dat de spreker onschuldig is.

**TARAPANG**, ngbr.; *narapang*, (edelgesteenten) inzetten, iets (in het midden) met edelgesteenten bezetten; verder: versieren, opleggen, bespijkeren (b. v. met koperen plaatjes); *ditarapang*, met edelgesteenten ingezet of bezet worden of zijn. (Vgl. *berendel* en *taretes* bij *tetes*.)

**TARAPTI**, gereed, gereed zijn of staan (b. v. spijzen); verder: vaardig, toegerust (Zie ook *parapti*.)

**TARASI**, het onder den naam van trassie bekende kwalijkriekende preparaat uit visch, dat tot de ingrediënten der kerriesaus behoort en waarvan ook wel *sambal* gemaakt wordt.

**TARATAJ**, zich verspreiden, van vuur. B.

**TARATAS**, zie *tatas*.

**TARATE**, naam van de lotusplant; *kĕmbang tarate*, lotusbloem; *djamang tarate*, een soort breede kraag, in plaats van een baadje gedragen door iemand dien men in optocht rondvoert.

**TARATĔPAN**, de onderste rand van het dak.

**TARAWANG**, open gewerkt (à jour), z. a. vlechtsel, borduursel, enz.; *panarawangan*, een ander woord voor *sangkala-bolong*, zie *bolong*. P.

**TARAWANGSA**, een muziek-, en wel een strijkinstrument, zijnde een lange *rĕbab*; *toekang tarawangsa*, persoon die gewoon is of wiens bedrijf het is de *tarawangsa* te bespelen, en die een *pantoen*-zanger of ook wel eigen zang op zijn instrument begeleidt.

**TARAWAS**, I. naam van zekere zelfstandigheid welke bij het verven van kleeren gebruikt wordt om het verkleuren tegen te gaan.

II. Het afbakenen-, het aanleggen van een weg, het nemen van een toepad; *narawas*, = *naratas* (zie *tatas*), afbakenen, een weg aanleggen; verder: een toepad of korter weg nemen; ook: een voorloopig onderzoek instellen tot bekorting van het eigenlijke onderzoek; *ditarawas*.

**TARAWEH** (Ar.), voll. *salat taraweh*, het *isa*-gebed in de Vastenmaand, gevolgd door lofzeggingen waaraan men algemeen deelneemt [en die zich kenmerken door luidruchtigheid].

**TARBOEKA**, in de volkstaal soms voor *tĕrboeka*, zie *boeka*.

**TARDJI'** (Ar.), verkl. met *malikan*, herhalen (b. v. een zinsdeel in de *adan*).

**TAREBAK**, een plant, meer algemeen bekend onder den naam van *salijara*, zie ald.

**TAREKAH** (Ar., thariqat, eig. pad), in 't alg. z. v. a. *akal*, verstand, rede, inzicht, raad, voorstel, vermaning; ook: middel, handelwijze; *geura pada tarekah!* geeft raad! of: doet een middel aan de hand! *bejak tarekah*, geen weg-, geen middel-, geen raad meer weten, ten einde raad; *ditoeloeng tarekah*, met raad bijgestaan worden; *tarekah-tarekah*, raadslagen, voornemens; *kijas-tarekah*, eig. gelijkenis en raad, z. v. a. *akal*, raadslagen, listen; *bejak kijas-tarekah*, ten einde raad, geen raad of list meer weten; *dikijas-tarekahan*, zoo goed mogelijk geholpen worden; *narekahkeun*, raad schaffen voor, zorg dragen voor.

**TAREKAT**, hetzelfde als *tarekah*.

**TAREKEL**, g. w.; *narekel*, bij iets opklauteren; *ditarekelan*, tegen opgeklauterd worden; ook gezegd van iemand door wien men tracht een plaats, post enz. te verkrijgen.

**TARENGTONG**, het liggen van steenen op de bedding eener rivier.

**TAREPTEP** (vgl. *tep*), naam van een onkruid dat bij aanraking jeukte veroorzaakt.

**TARĔTĔP**, langwerpig ronde gesp of gespen aan een buikbank [hetzij van edel metaal, hetzij met kostbare steenen: *tarĕtĕp nila widoeri*, *tarĕtĕp djoemantĕn adi*, *tarĕtĕp djoemantĕn hoeroeng*, enz.].

**TARETES**, zie *tetes*.

**TARI**, g. w.; *nari*, roepen om te raadplegen; *ditari*. (Vgl. *takon* en *tanja*.)

**TARIGOE** (Port., trigo), tarwe, weit; *siki tarigoe*, tarwekorrel.

**TARIK**, 1. g. w.: trek! - 2. = *kĕntjĕng*, snel, hard, vlug (b. v. loopen, varen of stroomen), vaart maken; - 3. = *bĕdas*, (van geluid) sterk, luid, hard, schel; - *narik*, trekken, voorttrekken, optrekken, hijschen; verder: uittrekken (z. a. een zwaard uit de scheede); ook: terugtrekken (z. a. b. v. de uitgestrekte hand); *ditarik*; *katarik*, meegetrokken-, meegesleept-, in iets betrokken worden of zijn; *patarik-tarik*, elk aan een eind van iets trekken, om 't langste eind trekken; ook: om 't hardst (b. v. loopen); *narikan*, 1. = *narik*, maar herhaaldelijk (b. v. iets met een kar in twee of meer keeren vervoeren); - 2. = *ngĕntjĕngan*, nauwer toehalen; *ditarikan*; *narikkeun*, = *ngabĕdaskeun*, de stem verheffen of uitzetten; *ditarikkeun*.

**TARIKO**, het Holl. tricot; idem.

**TARIKOLOT**, verkl. met *oeroet lĕmboer*, verlaten woonplaats, (en daardoor) vervallen, woest; een ruïne; *narikolot*, in bloei achteruitgaan (z. a. een plaats wier inwonertal afneemt of die in welvaart teruggaat); *sĕmoe narikolot goreng*, het ziet er leelijk vervallen uit.

**TARIMA**, = *tampa* k., *tampi* l., aannemen, aanvaarden, genoegen met iets nemen, berusten in, ontvangen, erkennen, bekennen, waardeeren, erkentelijk, dankbaar zijn, dankbaarheid, erkentelijkheid; ook g. w.; *tarima ka kĕrsa Allah*, Gods wil aanvaarden, in Gods wil berusten; *hanteu tarima*, niet erkennen, niet accepteeren, niet waardeeren, enz.; *hanteu tarima boga dosa*, geen schuld erkennen, niet bekennen; *ngomong tarima*, dankzeggen; *pamoelang tarima*, geschenk uit dankbaarheid; *toemarima*, erkennen (b. v. dat men schuld heeft); *narima*, aannemen, aanvaarden, ontvangen (ook z. a. een gast), erkennen, bekennen; *ditarima*; *katarima*, aangenomen-, ontvangen-, erkend worden of zijn; *panarima*, erkentelijkheid, dankbaarheid; *narimaän*, = *narima* (doch bij herhaling); *ditarimaän*; *narimakeun*, iets ontvangen, iets erkennen, erkennen als of voor; *ditarimakeun*.

**TARINGGOEL**, verspreid liggen op iets [van groote voorwerpen, b. v. groote stee-

nen op den weg; van één voorwerp zegt men *ngadjĕntoel*].

**TAROEGTOEG**, sterk hellen, sterk afloopen [en daarbij vol groote steenen zijn].

**TAROEH**, het wedden; *doewit taroeh*, het geld waarom men wedt of dat men inzet-, inlegt bij een spel; inleg, inzet (vgl. *djadjaban*); *tataroehan*, samen een weddenschap aangaan, wedden; ook wel zooals bij ons in 't dagelijksch leven, zonder dat nu juist hij die verliest iets geven moet; wint hij daarentegen, dan krijgt hij het beloofde; *naroehan*, een weddenschap aangaan, om iets wedden; *miloe naroehan eta?* wed je met mij daarover? *mangga oerang taroehan!* laten we wedden! *naroehkeun*, iets op het spel zetten, iets inzetten of inleggen, verwedden; *naroehkeun diri*, *naroehkeun pati*, *naroehkeun oemoer*, of *naroehkeun njawa*, zijn leven op 't spel zetten; *ditaroehkeun*.

**TAROEK**, g. w.; *naroek*, iets (b. v. een bloem of blad) afknijpen met den nagel; ook: toppen (een koffiestruik, een boom, enz.); *ditaroek*.

**TAROEM**, I. naam van de *nila*- of indigoplant, anijl; *panjijoek taroem*, schepper voor indigo, verbl. uitdr. voor *gajoeng* en dit een speling op *kajoengjoen*, zie ald. (P.)

II. Hetzelfde als *taroeng*, zie ald.

**TAROEMPAH**, lederen voetzolen of sandalen [welke met banden of *tali* aan de voeten bevestigd worden]; *ditaroempah*, voetzolen aandoen of aanhebben; *ditaroempahan*, iemand voetzolen aandoen.

**TAROENG**, ook wel *taroem*, = *gĕloet*, met elkaar vechten of worstelen; *taroeng djeung sato galak*, worstelen met een wild dier; *ngadjak taroeng*, iemand tot een worsteling uitdagen.

**TAROK**, g. w.; *narok*, met iets slaan (b. v. met een stok, niet met de hand); *ditarok*. (Vgl. *peupeuh*, enz.)

**TAROMPET**, het Holl. trompet; idem; *nijoep tarompet*, of *narompet*, de trompet blazen; *toekang tarompet*, trompettor; *tatarompetan*, een geluid geven als een trompet (b. v. iemands oksels); *narompetan*, bij of over iets de trompet blazen; *ditarompetan*.

**TAROPONG**, schietspoel, koker of scheede voor de *palĕt* waarop het garen zit [*awi saroewas*; aan het ééne einde is de *boekoe* of geleding erin gelaten en is de spoel eenigszins puntig bijgewerkt; aan het open einde is de spoel voorzien van inkervingen ter doorlating van den draad der *palĕt*]; *tataropongan*, naam van een grassoort als de *djoedjoeloek*.

**TAROS**, 1. van *tanja*, g. w.; *naros*, vragen (z. a. om inlichting, vgl. *nĕda* bij *tĕda* I.); *ditaros*; *tataros*, aan meerdere personen vragen, omvragen; *toemaros*, = *naros*; *panaros*, vraag; *naroskeun*, naar iemand of iets vragen, iemand ergens naar vragen; *ditaroskeun*; *patarosan* of *panarosan*, vraagbaak, raadsman, raadgever.

**TARTIB** (Ar.), verkl. met *parele*, orde, regelmaat, geregelde opvolging, met inachtneming der regeling of opvolging naar het voorschrift.

**TAS**, duren tot, voortduren of voortzetten tot; *tas ka beurang*, duren tot het aanbreken van den dag.

**TASAOEP** (Ar., tatsaoef), mystiek; *elmoe tasaoep*, het mysticisme; ook: stichtelijke lectuur; *ahli tasaoep*, mysticus, mystieken; in 't alg.: iemand (lieden) van een ernstige levensopvatting (vgl. *wara* II).

**TASBEH** (Ar.), 1. God prijzen door het uitspreken der woorden *soebhana Allah*, welke uitdrukking *kalimah tasbeh* genoemd wordt; - 2. bidsnoer, rozenkrans van honderd kralen of pitten, voor 't opzeggen van de 99 namen van Allah, welke men „de allerschoonste namen" noemt, die in een litanie vereenigd zijn en in den rozenkrans elk door een kraal of pit vertegenwoordigd zijn; *matja tasbeh*, den rozenkrans bidden; *dikir*, *dibilang koe tasbeh*, Gods namen enz. lofprijzend opzeggen, gebruik makende van den rozenkrans [wat steeds geschiedt]; - 3. naam van een plant welker zaden men wel tot kralen voor een rozenkrans bezigt.

**TASBLANG** (samenst. van *tas* en *blang*), op, ten einde, afgeloopen; verder: uitgeput (b. v. een *goeroe* die onderwezen heeft al wat hij wist); ook: volkomen (b. v. een onderzoek).

**TASDID** (Ar., tasjdid, het versterken), naam van een teeken bij het Ar. schrift, aanduidende dat de letter waarboven het staat moet worden verdubbeld, verdubbelingsteeken; *panasdid*, hetzelfde. (Zie Spraakk., de tafel bij § 7.)

**TASDIK** (Ar., tatsdiq, van sidik), voor waar houden, gelooven, voor waar verklaren, bevestigen.

**TASMA** (Perz., tjasjmah), bril (nl. voor de oogen).

**TASRIPAN** (van 't Ar. tatsrif, verbuigen, vervoegen), een leerboek voor *langgar* en *pasantren* over verbuiging en vervoeging in het Arabisch; *bada magrib koedoe tasripan nja ngadji*, na het *magrib*-gebed moet ge (men) de Arab. vormleer bestudeeren.

**TAS-TES**, zie *tes*.

**TASWIB** (Ar., tasjwib), invoeging, nl. in

de *adan* voor de *waktoe soeboeh*, van deze woorden: „Bidden is beter dan slapen".

**TATA**, I. (O. S., Skr. tatha), vervolgens, daarop.

II. (Vgl. *pěta*), orde, regel, wijze van doen, wijze van zich voor te doen, manier; ook z. v. a. *adat*, de door overlevering en voorschriften geregelde vormen der samenleving, ceremonie, formaliteit, zede; verder: geregeld, in orde; *teu ngoeroes tata*, geen praatjes (of omslag) maken; *nata*, regelen, ordenen; *tata-tata*, schikkingen maken, ordenen, gereedmaken, gereedzetten; *natadn*, iets regelen of ordenen; ook (= *njěboetan*) geregeld opnoemen, opsommen; verder: bij het opsommen van voorwerpen den klemtoon leggen op de achterste lettergreep der woorden, b. v. *lamari*, *korsi*, enz.; *ditatadn*; *natakeun*, iets regelen, ordenen, gereedzetten; *natakeun kadaharan*, de spijzen gereedzetten; *natakeun baris*, het leger zich in orde doen scharen of slagvaardig maken; *ditatakeun*; *panata*, *pěrnata* of *pranata*, regel, orde, regeling, ordening, wijze van doen, manier.

**TATAB**, ngbr.; *katatab*, verkl. met *kasorang* en *kapapaj*, bereisd of afgereisd hebben, doorreisd; *ngatatab*, doorreizen, door een streek of land heenreizen.

**TATABAN**, dikke plank of planken, planken vloer van een paardenstal, voll. *tataban koeda*.

**TATAG**, I. g. w.; *natag*, in de bast van een boom hakken om de gom te laten uitvloeien; *ditatag*.

II. (Vgl. *toetoeg*), ong. = *bejak*, ten einde zijn, afgeloopen (b. v. een handeling); ook: ten einde toe, grondig (b. v. ondervragen of onderzoeken).

III. Z. v. a. *hanteu goegoep*, bedaard, duidelijk (b. v. spreken).

**TATAH**, beitel; *natah*, beitelen, met een beitel hakken, inbeitelen (b. v. letters in metaal), beeldhouwen, steenhouwen; *ditatah*; *katatah*, met een beitel geraakt of gewond; *natahan*, iets met een beitel behouwen, inbikken, uitbeitelen; *ditatahan*; *tatahan*, wat gehakt, gehouwen of behouwen is; *batoe tatahan*, behouwen steen.

**TATA-KARAMA**, zie *karama*.

**TATAL**, spaander (nl. van 't kappen; van 't schaven, zie *soegoe*); ook: splinter; *barangdahar asa tatal* (of *natal*), 't eten smaakt als spaanders (droog als hout).

**TATALAPOENG**, verkl. met *pipiloeëun ngomong*, zonder noodzaak medepraten. (Vgl. *tělělěpek*.)

**TATALEN**, zie *tali* II.

**TATALOE**, het eerste spelen of bespelen der muziek bij de opening van een feest (de introductie); verder in 't algem.: een muziekuitvoering geven; ook z. v. a. *tatabeuhan*, muziek.

**TATAMAN**, naam van een zwarte mierensoort wier beet pijnlijk is.

**TATAMOE**, zie *tamoe*.

**TATANEN**, zie *tani*.

**TATANGGA**, zie *tangga*.

**TATAP**, I. g. w.; *natap*, met de hand het stof van iets afvegen; *ditatap*. (Vgl. *seka*.)

II. Ngbr.; *tatapan*, een stel van zes *angkloeng*'s welke verschillende tonen voortbrengen.

**TATAPAJ**, ring of band, ergens omheen gelegd (te verg. met *simpaj*); *natapaj*, een *tatapaj* ergens omheen leggen; *ditatapaj*. P.

**TATAPI** (vgl. *tapi* II., Skr. tathâpi) k., *tanapi* of *natapi* en *nanging* l., evenwel, echter, maar, doch.

**TATAR**, I. ngbr.; *tataran*, g. w.; *nataran*, verkl. met *ngĕndoran*, ten opzichte van iemand *kèndor* zijn, niet met kracht tegen iemand optreden of handelen, iemand laten begaan, met zachtheid jegens iemand handelen; *ditataran*.

II. Z. v. a. *pěrnah*, plaats, oord; ook = *latar*, zie ald.; *di tatar wetan*, in het Oosten. P.

**TATAROEB**, I. = *roeroeba*, wat men aan iemand (b. v. aan een hoofd) geeft om dezen voor zich te winnen. (Niet algemeen.)

II. = *ririboeg* (zie *riboeg*), ruw opgeslagen tijdelijk verblijf (hut of derg.), een voorloopige en tijdelijke woning; *tataroeb agoeng*, een voornaam (maar tijdelijk) verblijf.

**TATAS**, I. (vgl. *totos*), doorgeslagen, doorgekapt, opengehakt, open; ook g. w.; *natas*, doorslaan, een gat in iets kappen (b. v. in een wand, *bilik*, om in het huis te kunnen breken), doorkappen (b. v. een touw), openkappen (van een terrein); *ditatas*; *natasan*, = *natas*, doch herh.; *ditatasan*; - *taratas*, g. w.; *naratas*, = *narawas*, het voorbereidende werk verrichten voor het aanleggen van een nieuwen weg; een nieuwen weg uitzetten, een weg aanleggen; in 't alg.: iets voorbereiden; *ditaratas*.

II. Naam van een boomsoort. P.

**TATA-TITI**, zie *titi*.

**TATIT**, flikkering (b. v. van de sterren), weerlicht (zonder donder); *kilat tatit*, flikkerende bliksem, of 't flikkeren van den bliksem. (Vgl. *kilab*.)

**TATJAN** (samentr. van *teu* en *atjan*), nog niet; *satatjanna*, = *samemehna*, voor en aleer.

**TATOE**, I. van *raheut*, wond; ook: gewond.

**TATOENGKOEL** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**TATOH** (Z.-B.), I. = *andĕl*, zie ald.

II. = *borok*, zie ald. P.

**TAWA**, = *tawar*, het lezen van een *djampe* over een plek of stuk grond waarvan vermoed wordt dat het met een plaag behept is; *nawa*, een zuiverings- of verdrijvingsformulier over zulk een plek lezen; *ditawa*.

**TAWADJOEH** (Ar.), het zich heenwenden, zich begeven naar, voor iemand of voor elkaar verschijnen; inz. (van den leerling): verschijnen voor zijn leeraar; ook: zich heenwenden om te bidden (tot God) en in dezen zin overeenkomende met *soehoed* (zie ald.).

**TAWAKOEP** (Ar., tawaqoef), verkl. met *ma'loem*, vergiffenis, excuses; *nawakoep*, vergeven, niet toerekenen; *ditawakoep*.

**TAWALO**, = *tapis*, handig-, vaardig in iets, iets grondig verstaan.

**TAWAP** (Ar., thawaf, omheen gaan, omgang), de voorgeschreven omgang of omgangen om de *kabah* bij de bedevaart.

**TAWAR**, I. brak (z. a. het water in de nabijheid der zee); *ĕndog tawar*, een ongezouten-, versch ei. (Vgl. *asin*.)

II. = *tawa*, het lezen van een *djampe* over een plek of stuk grond waarvan vermoed wordt dat het behept is met een plaag; *nawaran*, een zuiverings- of verdrijvingsformulier lezen over zulk een plek, een middel aanwenden om slechten grond goed te maken; *ditawaran*; *panawar*, bezweringsformulier, middel tegen een plaag; *panawar baroewang*, of ook eenv. *panawar*, tegengift.

III. Dingen, afdingen, bieden, koopen; ook g. w.; *nawar*, bieden, op iets bieden, afdingen; verder: bespreken (b.v. een plaats voor zich), verzoeken, vragen; *ditawar*, geboden worden, afgedongen worden, gevraagd worden (voor zekere som), besproken worden; *panawar*, bod; *sapanawar*, overeenkomstig het bod; *nawaran*, iemand iets aanbieden, te koop bieden; ook: iemand iets voorleggen ter keuze; *maneh koe kami ditawaran tiloe pĕrkara*, drie dingen worden u door mij (ter keuze) voorgelegd; *nawarkeun*, iets aanbieden, iets te koop bieden; *ditawarkeun*.

**TAWAROEK** (Ar., tawarroek), voll. *dijoek tawaroek*, zekere manier van zitten aan het slot van de *salat*, hierin bestaande dat men op den linkerhiel gaat zitten (zóó dat het plat van den voet iets naar rechts uitsteekt), terwijl men het rechterbeen met de teenen op den grond laat rusten (vgl. *iptiras*).

**TAWAS**, toegeeflijkheid betoonen; *nawas*, idem.

**TAWE**, droog, uitgedroogd (z. a. kalk); *b. p.* = *rĕrĕb* (P.).

**TAWEHWOH**, verkl. met *katjida ompongna*, geheel tandeloos zijn.

**TAWĔKAL** (Ar.), het betrouwen of zich verlaten (op God), berusting (in Gods wil), vertrouwen, zich of iets vertrouwend (aan God) overgeven; in het dagelijksch leven veelal = *sabar* (waarmede het dikwijls verbonden wordt), berustend, overgegeven, onderworpen, lijdelijk; *sabar-tawĕkal*, geheel berustend, geheel lijdelijk; *nawĕkal*, op zichzelf wonen (*imah-imah sorangan*, *misah ti kolot*); *tatawĕkalanan*, een nagemaakt-, valsch betrouwen.

**TAWES**, naam van een witten zoetwatervisch, bliek.

**TAWEURAN**, de strook grond rondom een huis, vallende onder de *taratĕpan*.

**TAWING**, ngbr.; *nawing*, hangen op of aan (aan den wand, aan een kapstok, enz.); ook (z. a. een huis) gebouwd zijn op een *gawir* of berghelling; *nawingkeun*, iets hangen aan (b. v. aan den wand); *ditawingkeun*; *tangtawing* (Z.-B.), naam van zeker voorwerp dienende om wilde varkens enz. van een bebouwd veld af te houden (zijnde een staak waaraan een lap, stuk mat, stuk mand, enz.); *nangtawingkeun*, iets tot *tangtawing* maken of bezigen; *ditangtawingkeun*.

**TAWIS**, l. van *tanda* en *tjiri*, teeken, bewijs, onderteekening; *nawis*, onderteekenen; *ditawis*; *katawis*, l. van *katara* en van *katjiri*, zichtbaar, blijkbaar, openbaar, gebleken, aan 't licht gekomen; ook: bemerkt, opgemerkt; *panawis*, handteekening; *nawiskeun*, l. van *nandakeun* en *noedoehkeun*, toonen, betoonen, aanduiden, in het licht stellen, het bewijs geven, bewijzen, ten teeken zijn van; *ditawiskeun*.

**TAWOE**, g. w.; *nawoe*, uithoozen, uitscheppen (inz. van water); *ditawoe*; *nawoean*, ledigscheppen; *ditawoean*; *panawoe*, voorwerp om uit te hoozen, hoosvat.

**TAWOEAN** (Z.-B.), = *tiwoean*, zie *tiwoe*.

**TAWOER**, I. = *awoer*, g. w.; *nawoer*, strooien, uitstrooien; *ditawoer*.

II. (Z.-B.), naam van een soort van wan.

**TAWON**, naam van een bijensoort welke haar nest, dat soms een grooten omvang verkrijgt, aan een boomtak hangt.

**TĔBAK**, g. w.; *nĕbak*, = *ngadoepak*, met kracht tegen iets aankomen (b. v. tegen iets aanloopen, tegen iets aanwaaien, enz.), met kracht slaan tegen (z. a. de golven tegen de rotsen); verder: tegen een gebod of verbod aanloopen, d. w. z. het overtreden; *ditĕbak*; *katĕbak*, gezegd van iets of iemand waartegen de wind waait, waartegen

iemand aanloopt, waartegen de golven slaan, enz.; verder: omvergeloopen, omgeworpen, omgeslagen; ook: weggedreven, verstoven (z. a. door den wind).

**TĔBAL**, I. een hulpw. om te tellen, inz. van voorwerpen welke in lagen liggen (b. v. rijstbossen in een *leuit*, of ook wel stukken *bilik*), laag; *satĕbal*, één laag, enz.; *nĕbal*, verkl. met *ngentepan pare*, rijstbossen in de *leuit* in lagen leggen; *ditĕbal* (vgl. *ngĕlĕp* bij *ĕlĕp*).

II. (Tomo), ngbr.; *nĕbal*, voor de eerste maal het land omspitten (*matjoel*) ter beplanting; *ditĕbal*. (Vgl. *samboet*.)

**TĔBAR**, het uitleggen van rijsthalmen op de beddingen tot het verkrijgen der planten, [de oude wijze van doen, voor een aantal jaren vervangen door *sĕbar*, zie ald.]; *nĕbar*, rijsthalmen tot genoemd doel uitleggen; *ditĕbar*; *nĕbarkeun*, uitleggen van rijsthalmen; *ditĕbarkeun*.

**TĔBAS**, g. w.; *nĕbas*, = *ngabadjong*, bij een groote partij inkoopen [om weer te verkoopen]; *ditĕbas*; - *tĕbasan*, in één partij (van koopwaar); ook: bij groote partijen. (Vgl. *tetek* en *tĕboes*.)

**TĔBEH** (vgl. *beh*), kant, zijde, richting; *tĕbeh lĕbak*, in de richting van het dal; *tĕbeh kaler*, aan de Noordzijde; *ti tĕbeh kidoel*, van den kant van het Zuiden.

**TĔBĔNG**, een schut, beschot of in 't algemeen afscheidsel ergens in; *nĕbĕngan*, ergens een beschot of afscheidsel in of op plaatsen of maken (b. v. op een *tĕpas* of gaanderij, om een gedeelte af te sluiten); *ditĕbĕngan*. (Vgl. *tebeng*.)

**TEBENG** (vgl. *tĕbĕng*), iets om af te sluiten of te beschutten, iets wat afsluit (b. v. een boom het licht), afsluiting, afsluitsel; *nebeng*, afsluiten, hangen voor, het uitzicht beletten; *tetebeng* (te verg. met *pipinding*), los gordijn of schutsel om af te sluiten, voorwerp dat voor een lamp enz. gezet wordt ten einde het licht te temperen, scherm; ook: spatbord aan een rijtuig enz.; *netebengan*, iets met een *tetebeng* afsluiten, vóór iets een *tetebeng* plaatsen; *ditetebengan*; *nebengkeun*, (van een zeil) het zóó ophalen dat de wind erin blaast, het zeil naar den wind zetten; *ditebengkeun*.

**TĔBIH**, l. van *djaoeh*, ver.

**TĔBOEK**, g. w.; *nĕboek*, omstooten, afstooten; overdr.: het hebben over, spreken over (z. v. a. *njatoer*, zie *tjatoer*); *ditĕboek*; *katĕboek*, omgestooten-, afgestooten worden of zijn (zonder opzet).

**TĔBOES**, g. w.; *nĕboes*, lossen, inlossen, loskoopen, den losprijs voor iets betalen, terugkoopen, verlossen; *nĕboes maneh*, zichzelven los- of vrijkoopen; *ditĕboes*; *nĕboesan*, iets lossen, inlossen, loskoopen; *ditĕboesan*; *panĕboes*, wat tot lossing gegeven wordt, losprijs; *pipanĕboeseun*, prijs tot lossing; *pangnĕboes*, het lossen, lossing, verlossing. (Vgl. *tĕbas*.)

**TĔBOK**, ngbr.; *nĕbok*, iets tot stevigheid ergens tegenaan maken, naaien of plakken; voeren (b. v. den rug van een baadje of den kop van een vlieger); *ditĕbok*; *panĕbok*, wat tot stevigheid ergens tegenaan is gezet, voering.

**TĔDA**, I. g. w.; *nĕda* s., *menta* k., *njoehoenkeun* l., vragen, verzoeken, bidden; *ditĕda*; *katĕda*, verzocht, afgebeden; *katĕda*, *kasoehoen pisan*, of wel: *katĕda*, *katarima pisan*, wel bedankt! veel dank! *nĕda-nĕda*, of *nĕnĕda*, met aandrang verzoeken, ernstig (aanhoudend) bidden; *panĕda*, verzoek, gebed, bede; *nĕdadn*, iemand iets verzoeken, om iets vragen; *ditĕdadn*; *nĕdakeun*, voor iemand bidden, iemand toebidden; *nĕdakeun tjilaka*, iemand onheil toebidden; *silih-tĕdakeun*, voor elkander bidden; *mangnĕdakeun*, voor iemand verzoeken of bidden; *dipangnĕdakeun*; *silih-pangnĕdakeun*, voor elkander bidden.

II. S., *hakan* k., *dahar* l., g. w.; *nĕda*, eten, iets eten; *ditĕda*; *barangtĕda*, eten (den hoofdmaaltijd of het middagmaal gebruiken).

**TEDA**, = 't meer gebr. *tada*, zie ald.

**TĔDAK** (vgl. *tĕrah*), in 't algem. = *asal*, afkomst, afkomstig; - van bezielde wezens z. v. a. *toeroenan*, en dan inz. van voorname personen: afkomstig van, uit het geslacht of de dynastie van, behoorende tot het geslacht van; van goederen of voorwerpen z. v. a. *boewatan*, afkomstig van, fabrikaat; *tĕdak nagri Jogja*, afkomstig van Jogja; *tĕdak kanabian*, uit het geslacht van een profeet; *tĕdak Allah*, van Gods geslacht; *satĕdak-tĕdak*, het geheele geslacht, de nakomelingschap.

**TĔDAS** (Jav.), geraakt, getroffen; *pakarang hanteu tĕdas*, de wapenen raakten niet; *nĕdas*, raken, treffen.

**TEDENG** (Kad., eig. Jav.), het leunen tegen; *nedeng*, leunen tegen, staan tegen (b. v. een ladder tegen den muur. (Vgl. *sarande*.)

**TEDJA** (Skr. *tejas*, glans, luister), z. v. a. *tjahja*, licht, glans, schittering (vgl. *todjo*); zie echter *soelaksana*.

**TEDJEH**, g. w.; *nedjeh*, z. v. a. *njepak*, met den voet (den poot) of met de voeten (pooten) achteruitslaan of schoppen; *ditedjeh*; *ditedjeh-tedjeh*, aanhoudend alzoo geschopt of geslagen worden.

**TĔDOEH**, somber, triestig, donker (van de lucht), bewolkt, regenachtig; ook: regenlucht.

**TĔDOEN** (Kw.), = *toeroen*, zie ald; *nĕdoen*, (in iets) te gemoet komen; *sapangaboetoehna ditĕdoenan*, in al zijn behoeften werd te gemoet gekomen.

**TEËP**, = *tĕmpoer*, hulpw. om paren gordijnen te tellen; *reregan salawe teëp*, vijf en twintig paar gordijnen; *neëp*, z. v. a. *entep*, regelmatig; ook z. v. a. *pasĕsĕdĕk*, elkander dringen, dicht op elkander dringen; *pateëp*, dicht op elkaar staan, b. v. haren.

**TEËS** (vgl. *tes, toeoes* en *tetes*), doorsijpelen, uitdruppelen (b. v. vocht uit een opgehangen natten doek); verder: vochtig worden, smelten en zoodoende in gewicht verminderen (inz. van suiker en zout), spilleeren; *oejah tara teës ka loehoer, teësna ka handap*, zout druppelt niet uit naar omhoog, maar naar beneden, sprkw. voor: de verkeerdheden der ouders gaan over op hun kinderen.

**TEGA** (Skr. tyâga), verkl. met *hanteu njadh*, iets niet achten, niet om geven, gram zijn; ook: hardvochtig zijn jegens iemand, ongevoelig; *tega ka pati sorangan*, zijn leven niet achten; *tega pati goesti*, om het leven van zijn heer niet geven; *hanteu tega*, z. v. a. *njadh pisan*, achten, in waarde houden, liefhebben; *moal tega*, niet of geenszins gram zullen zijn van, er geenszins niet om zullen geven.

**TĔGAL**, vlak veld, vlakte, hoogland [hetzij woest, hetzij met gras, *eurih* of *kaso* begroeid]; *djahe tĕgal*, veldgember, d. i. in 't wild groeiende gember, wier eigenlijke naam *lampoejang* is; *ngadjahe-tĕgal*, zijn als *djahe tĕgal* of *lampoejang*, een verbl. uitdr. voor *poejang-pajingan*, (van het hart) van streek zijn; *tĕgal lĕga*, een uitgestrekt veld, een wijde vlakte; *bejak kabeh tĕgal djadi sawah*, alle velden waren in *sawah*'s herschapen; *tĕgalan*, vlak veld, hoogvlakte. (Vgl. *boeboelak*.)

**TEGANG** (eig. Jav.), hetz. als *tega*, z. ald.

**TĔGAR**, I. hard zijn, hard van oppervlakte zijn, een harde korst hebben.

II. Hard loopen, inz. van een paard; *tĕtĕgaran*, (van een paard) hard heen en weer loopen, rennen; *nĕgarkeun*, = *ngaloempatkeun*, hard doen loopen (b. v. een paard of buffel), doen voortsnellen, aandrijven, voortdrijven; *ditĕgarkeun*.

**TĔGEK**, g. w.: eet! eet op! *nĕgek* k. p., nog grover dan *njatoe*, en = *nĕlih* (zie *tĕlih*), eten, opeten; *ditĕgek*.

**TĔGĔL**, I. onderlegger om iets op door te snijden (inz. de navelstreng); *nĕgĕl*, de navelstreng doorsnijden; *ditĕgĕl*. P.

II. Verkl. met *tihoel noe panggĕdena*, een groot houtsblok, in de asch begraven om vuur te houden. P.

**TĔGEL**, ngbr.; *nĕgel*, of ook *nĕnggel*, verkl. met *koewat*, (iemand) aankunnen, kunnen staan; *katĕgel*, gezegd van den persoon dien iemand staan kan.

**TĔGĔP**, een ferme houding-, een flink postuur hebben, flink voor den dag komen; verder: evenredig gebouwd of afgewerkt zijn, welgemaakt, welgebouwd, elegant, bevallig, fraai, schoon; *tĕtĕgĕpanan*, een houding aannemen; pedant-, coquet-, verwaand doen; *nĕgĕpkeun*, aan iets een schoon, bevallig aanzien geven; *ditĕgĕpkeun*.

**TĔGĔR**, vaststaan, standvastig; ook: energiek, manmoedig, manhaftig, onbedeesd, onversaagd, onverschrokken; *nĕgĕr-nĕgĕr maneh*, zich moedig aanstellen, zich vermannen; *katĕgĕran*, 1. vastgesteld zijn, bevestigd zijn; ook: gesterkt worden of zijn tot, moed gekregen hebben tot; - 2. energie, manhaftigheid, onversaagdheid (z. v. a. *teu rarisi*); *nĕgĕrkeun*, vastmaken, versterken; *ditĕgĕrkeun*; *panĕgĕr*, stok of stuk bamboe, in den grond gestoken ter zijde van een bamboezen *pagĕr* en waaraan deze tot stevigheid bevestigd wordt of is, steunsel.

**TĔGER**, een korte hengel, dien men des avonds in den grond steekt aan den waterkant en den nacht over op vangst laat liggen; *nĕger*, met een *tĕger* visschen. (Vgl. *oeseup* en *pantjing*.)

**TĔGĔS**, = *awas*, duidelijk zichtbaar; ook: iets duidelijk zien, waarnemen of inzien; iemand herkennen of goed kennen (*hanteu pangling*); verder: helder, klaar; ook k., *jaktos* l., werkelijk, inderdaad; voorts = *harti* k., *hartos* l., beteekenis, bedoeling, namelijk, dat is, dat wil zeggen; *sing tĕgĕs*, zie nauwlettend toe, let nauwkeurig op; *panonna tĕgĕs*, zijn oogen waren klaar; *saderek tĕgĕs*, een werkelijke broeder; *tĕgĕsna*, het helder of duidelijk zichtbaar zijn of waarnemen ergens van, de beteekenis ervan, dat is, dat wil zeggen; *nĕgĕs* of *nĕgĕs-nĕgĕs*, iets nauwlettend gadeslaan; *nĕgĕskeun*, = *ngawaskeun*, nauwlettend beschouwen, aandachtig gadeslaan, zich overtuigen of vergewissen ten aanzien van een persoon of zaak; *ditĕgĕskeun*.

**TĔGOEH**, standvastig, onbeweeglijk, vastberaden; *nagri tambah tĕgoeh*, de stad nam toe in vastheid (welvaart); *nĕgoeh*, verkl. met *njĕboet noe tatjan boekti*, naar iets raden, iets oplossen, de beteekenis-, het geheim enz. van iets aantoonen; ook z. v. a. *norah* (zie *torah*), een veronderstelling maken of

uiten, veronderstellen; *ditĕgoeh*; *katĕgoeh*, z. v. a. *kataksir* (zie *taksir* I.), berekend, gegist, vermoed, verwacht; *teu katĕgoeh*, onverwacht; *elmoe katĕgoehan*, leer der onkwetsbaarheid (vgl. *wĕdoek*).

**TĔGOR**, ngbr.; *nĕgor*, (iemand) toesnauwen; *ditĕgor*; *nĕgor-nĕgor*, op iemand aangaan, iemand den mantel uitvegen; *ditĕgor-tĕgor*.

**TEGTOG**, ngbr.; *negtog*, = *madoek* (zie *padoek*), tegen iets stooten, z. a. een voorwerp tegen een ander.

**TEH**, I. een nadrukswijzer, veelvuldig gebruikt en dienende tot het leggen van een nadruk op het onderwerp, het gezegde of het voorwerp van een zin, of ook wel op een uitroep. De plaats is immer achteraan. Heeft een onderwerp, gezegde of voorwerp, dat dezen nadruk behoeft, een bepaling bij zich, dan komt *teh* achter die bepaling te staan. Dikwijls kan deze nadruksw. in onze taal teruggegeven worden door een aanw. voornaamw. of het bep. lidw., maar in de meeste gevallen kunnen wij hem alleen weergeven door den klemtoon. Ook neemt *teh* een eerste plaats in onder de zoogen. vul- of stopwoordjes (*tamba toegeug*). Zie verder Spraakk. § 227 en vgl. *teja*.

II. (Chin., tè), ook *ĕteh* of *ĕnteh*, thee; *tji-teh*, aftreksel van thee; *patehan*, klein kopje voor het drinken van thee; ook theeservies.

**TEHER**, verkl. met *djalma leutik* en *kate*, een klein persoon, dwerg.

**TEJA**, een nadrukswijzer, dienende tot het leggen van een nadruk op het onderwerp, het gezegde of het voorwerp van een zin. De plaats is immer achteraan. Heeft het onderwerp enz. een bepaling bij zich, dan komt *teja* achter die bepaling te staan. Het onderwerp, gezegde of voorwerp, van dezen nadrukswijzer voorzien, wordt daardoor voorgesteld als bekend. *Teja* is van *teh* hierin onderscheiden, dat het immer terugslaat, en wel op hetgeen min of meer verwijderd is of gedacht wordt. Vandaar dat in een zin met dezen nadruksw. geen hulpw. van den verl. tijd mag worden gebruikt. Evenals *teh* kan men *teja* in onze taal vaak weergeven door een aanw. voornw., maar het mag daarmede niet worden vereenzelvigd. (Zie verder Spraakk. § 228.)

**TEJAH**, hetzelfde als *tejoh*. P.

**TE-JAN** (Chin.), botje bij botje leggen, elk iets bijdragen. B.

**TEJANG**, g. w.: ga naar toe! haal! *nejang* k., *mĕndakan* l., op iets uitgaan, naar iets toegaan, opzoeken, halen, afhalen; ook: de beteekenis van iets zoeken, verklaren (z. a. een droom); *ditejang*; *silih-tejang*, elkander opzoeken; *nejangan*, iets of iemand zoeken, zoeken naar, nasporen, opsporen, trachten uit te vorschen; *ditejangan koe elmoe*, met het verstand nagespoord worden. (Vgl. *sijar* en *talab*.)

**TEJOH**, z. v. a. *handap*, onder, beneden; *tejoheun*, onder iets. P.

**TEKA**, verkeerd. aangenomen stam van *neka* (Skr. aneka), ngbr.; *sateka-teka*, of (gelijk 't behoort te zijn) *saneka-neka*, verkl. met *sadkal-akal* en *sakedah-polah*, zooveel mogelijk, zooveel in iemands vermogen ligt.

**TEKAD** (Ar., ittachadza), voornemen, begeerte, verlangen, onderneming, handeling; *tetekadan*, z. v. a. *lalampahan*, ondernemingen, handelingen; *nekad*, iemand vragen of ondervragen naar zijn voornemen of verlangen; *ditekad*; *nekadkeun*, zijn begeerte of verlangen ergens op vestigen; *ditekadkeun*.

**TEKAH**, alleen in *satekah-tekah*, zie 't betere *sateka-teka*, bij *teka*.

**TĔKAN** (Jav., van tĕka), ngbr.; *tinĕkan* en *tinĕkanan*, z. v. a. *boekti* en *kalaksanakeun*, tot vervulling komen; erlangen wat men wenscht, verwacht, enz.; geschieden; verder: vervuld zijn, verkregen hebben, geschied zijn; *tangtoe tinĕkanan*, het zal zeker geschieden, het zal stellig vervuld worden; *tinĕkanan sakahajang maneh!* u geschiede naar uw wensch! - *tĕkanan*, g. w.; *tĕkanan anoe dimaksoed!* volbreng uw voornemen! *nĕkanan*, nakomen, vervullen, volbrengen, ten uitvoer leggen; *nĕkanan djangdji*, zijn belofte volbrengen; *ditĕkanan*; *katĕkanan*, volbracht, vervuld, ten uitvoer gelegd.

**TĔKA-TĔKA**, de diamantkever [veel voor koppen van doekspelden gebruikt].

**TEKE**, I. verkl. met *tai-madat*, dat wat bij het rooken van opium in de pijp overblijft, staartje.

II. (Z.-B.), een stuk blad (van pisang, *pandan* of bamboe), gebruikt bij wijze van bord.

III. Ngbr.; *neke*, = *njintreuk*, zie *sintreuk*. P.

**TĔKĔL**, ngbr.; *nĕkĕl*, = *nĕkĕn*, drukken, nederdrukken (maar met het bijbegrip van *nikĕl*, zie *tikĕl*); - *sinĕkĕl*, ngbr.; *disinĕkĕlan*, gedrukt-, nedergedrukt worden; *disinĕkĕlan toeoer*, de knieën op iets of iemand buigen en dan drukken; *disinĕkĕlkeun*, ergens tegen aangedrukt worden (b. v. iemand met wien men vecht tegen den muur

drukken); *sisinĕkĕlan*, voorwerp (b. v. stuk hout) dat men bij hakken of snijden ergens op legt om beschadiging van dat waarop men hakt of snijdt te verhoeden. (Vgl. *sĕkĕl.*)

**TĔKĔM**, de breedte of lengte van een gesloten hand (vuist); *satĕkĕm*, van een vuist lengte [bij de meting klemt men het voorwerp in de vuist, maakt het einde gelijk met de hand, en meet dan het andere einde af]; *nĕkĕm*, vast met de hand omklemmen; *ditĕkĕm leungeunna*, zijn hand werd omklemd; *katĕkĕm*, omklemd houden, te pakken hebben, goed beethebben; *nĕkĕman*, iets vast omklemd houden, onder de hand houden; *panangan ditĕkĕman*, hij hield diens hand omklemd; *sinĕkĕm*, ngbr.; *njinĕkĕman*, 1. zitten op (b. v. op jonge vogels, op de jongen); 2. zich vastklemmen aan (b. v. een tijger aan een door hem besprongen paard); *disinĕkĕman*.

**TĔKĔN**, g. w.; *nĕkĕn*, steunen, leunen (z. a. op een staf), drukken op iets (b. v. om het vast te zetten); *ditĕkĕn*; - *tĕtĕkĕn*, 1. van *iteuk*, stok, staf, schepter; *poehoe tĕtĕkĕn*, het dikke einde (boveneinde) van een staf; *nĕkĕnkeun*, iets ergens op doen steunen, leunen of drukken; *ditĕkĕnkeun*. (Vgl. *taleukeum* en *teuteuh.*)

**TEKER**, g. w.; *neker*, vuur slaan (met steen en vuurslag); *diteker*, lijd. vorm, gezegd van den vuursteen; *pateker*, (van twee personen) met de voeten tegen elkander slaan; *patakar-pateker*, gezegd van het loopen van een mensch met korte beenen of een dier met korte pooten (*djiga paădoe soekoe*, d. i. alsof onophoudelijk de beenen of pooten tegen elkander slaan); ook: dribbelen, trippelen; *nekeran*, iets ergens uitslaan (b. v. een tand uit den mond); *ditekeran*; *nekerkeun*, met den vuurslag op den *gandawĕsi* of steen slaan, vuur uit den steen slaan; *ditekerkeun*; *paneker*, vuurslag.

**TĔKI**, voll. *djoekoet tĕki*, naam van een grassoort met diepe wortels [moeilijk van de velden uit te roeien]; *boewah tĕki*, de vruchten of zaden dezer grassoort.

**TEKIN**, het Holl. teekenen; idem; *toekang tekin*, teekenaar; *nekin*, teekenen; ook: inteekenen; *ditekin*; - *tekinan*, teekening. (Vgl. *gambar.*)

**TEKLAN**, naam van een welriekende plant, waarvan de bladeren wel gebruikt worden om aan waschgoed enz. een aangenamen geur te geven.

**TEKO** (Chin., tè kó, theeketel), in Tjiandj.: trekpot met een tuit; in Band. en Soem. = *tjere*, ketel, waterketel.

**TĔKOE**, dial. voor *dĕkoe*, zie ald.

**TĔKOEK**, g. w.; *nĕkoek*, een mensch of dier forsch in den nek pakken en het hoofd naar beneden drukken; een mensch of dier den nek breken; ook: toegeslagen, toegevouwen (z. a. de armen); *ditĕkoek, hos modar*, hij brak hem den nek, waarop hij stierf; *nĕkoekan*, meerdere personen of dieren den nek breken; *ditĕkoekan*. (Vgl. *tjĕkek.*)

**TĔKOER**, ook *toemĕkoer*, = *tjamoeloek*, zie ald.

**TEKTEK**, een of een paar sirih-bladeren, met kalk bestreken, en zóó gevouwen dat men in een kleine holte een stukje *djambe* kan leggen [zulk een *tektek* wordt gekauwd door den *toekang djampe*, waarna de patiënt door hem met het sap bespogen wordt; ook gebruikt bij *njalisihan*, zie *salisih*].

**TEKWAN** (Chin., tè koàn), trekpot. (Vgl. *teko.*)

**TĔL**, werkw. tusschenw. voor: met iets in aanraking komen, even tegen iets aan komen, aan iets hechten of kleven (nader uitgedrukt door *atĕl* of *antĕl* en door *tĕtĕl*); ook: een drukje ergens op; *tĕl njeungeut damar*, hij stak de lamp aan; *tĕl-tĕl*, of *toel-tĕl*, van meerdere dingen: op onderscheidene plaatsen of voorwerpen zich zetten, spatten, zich hechten, kleven, enz.; ook: zich verspreiden (b. v. van een besmettelijke ziekte).

**TĔLAH**, ngbr.; *nĕlah*, 1. den naam dragen van; 2. vernoemen, noemen; *katĕlah*, genoemd worden of zijn naar, heeten naar (b. v. naar zijn kind, *katĕlah koe anak*; naar zijn uitzicht of gedaante, *katĕlah koe roepa*; naar zijn handelingen, *katĕlah koe lampah*, enz.); verder: toegenaamd, bijgenaamd; *nĕlahan*, noemen of vernoemen naar; *ditĕlahan*; *nĕlahkeun*, den naam geven of bij den naam noemen van, toenoemen; *nĕlahkeun maneh*, zich noemen of toenoemen naar; *ditĕlahkeun*, als naam of toenaam gegeven worden.

**TĔLAS** (vgl. *tilas*), ngbr.; *nĕlasan*, 1. van *machan*, ter dood brengen; *ditĕlasan*; *nĕlaskeun*, (van een wapen) er mede slaan op; *ditĕlaskeun*.

**TĔLĔB**, I. = *keukeuh*, aanhoudend-, onvermoeid naar iets vragen of onderzoeken; ook: lang, zonder moede te worden, onder water blijven.

II. Met kracht op iets drukken of iets neerdrukken; *nĕlĕbkeun*, iets met kracht ergens op drukken; *ditĕlĕbkeun*.

**TĔLĔBOEG**, naam van een groote korf of mand.

**TELEDJEG**, werkw. tusschenw. voor: oprijzen, opstaan; *neledjeg*, van zijn zit-

plaats oprijzen, opspringen uit liggende houding.

**TĔLĔG**, = *tĕlĕn*, l. van *teureuj*, g. w.: slik in! slik door! *nĕlĕg*, inslikken, doorslikken; *ditĕlĕg*.

**TĔLĔGRAP**, het Holl. telegraaf; idem. (Vgl. *kawat*.)

**TĔLĔKIN** (Ar., talqin), het onderricht hoe de doode de engelen Kiroen en Nakiroen moet antwoorden; *ditĕlĕkinkeun*, (bij de begrafenis) den doode dat onderricht mededeelen.

**TĔLĔKOENG**, = *tijoeng*, doek om over het hoofd te dragen; ook: lange sluier van een vrouwelijke *hadji*, inz. bij de *salat* gebruikt [= *bĕrĕgo*, maar de *tĕlĕkoeng* laat het gezicht vrij]; ook: nonnenkleeding.

**TĔLĔN**, = *tĕlĕg*, l. van *teureuj*, g. w.: slik in! slik door! *nĕlĕn*, inslikken, doorslikken; *ditĕlĕn*.

**TĔLĔNDJĔNG**, = *tĕrĕlĕng*, hals over kop-, in aller ijl loopen. (Vgl. *tolondjong*.)

**TĔLĔNG**, voll. *daoen tĕlĕng* of *kĕmbang tĕlĕng*, naam van een plant met mooie blauwe bloemen, een soort korenbloem.

**TELENG**, I. naam van den klinker *e*, die in het Soendaneesch steeds scherp uitgesproken wordt; *neleng*, bij een medeklinker den klinker *e* voegen; *diteleng*; *paneleng*, = *teleng*. (Zie Spraakk., de tafel bij § () en vgl. *tolong*.)

II. Scheel, scheel zien. (Vgl. *tilĕng*.)

**TĔLĔNGĔS**, ong. = *sasangklĕng*, boosaardig, kwaadaardig, infaam, boosaardig handelen (ten aanzien van personen, dieren of dingen); *nĕlĕngĕsan*, met wreedheid behandelen; *ditĕlĕngĕsan*; *katĕlĕngĕsan*, hardvochtigheid, wreedheid.

**TĔLĔNGKOENG**, hetzelfde als *tĕlĕkoeng*; bij de Bad.: hoofddoek (vgl. *ikĕt*, enz.).

**TĔLĔPONG** (Indr.), uitwerpselen, inz. van viervoetige dieren.

**TELER**, ngbr.; *neler*, in Kad. z. v. a. treffen, vallen op (z. a. op een lot); *hanteu aja noe neler*, (op het lot) is geen prijs gevallen; *neler-neler*, laten blijven, laten staan, van iemand geen of weinig notitie nemen, veronachtzamen, doen alsof men iemand (b. v. een die iets komt vragen) niet ziet; *diteler-teler*; *kateler-teler*, zonder opzet veronachtzaamd worden of zijn.

**TĔLĔS**, I. alleen in *patĕlĕsan*, f. van *babasah*, badkleed.

II. Boosaardig, slecht van hart, genegen zijn naaste ongelukkig te maken.

**TĔLIH**, de krop of voormaag van een kip, of in 't algemeen van een vogel (vgl. *marji*); ook g. w.: pik op! eet op! *nĕlih* k. p., grover nog dan *njatoe*, eten, opeten (vgl. *nĕgek* bij *tĕgek*); *ditĕlih*.

**TĔLIK** (vgl. *tilik*), scherpziende; *toekang* (of *djoeroe*) *tĕlik*, spion, geheime agent der politie, geheime verklikker. (Vgl. *mata* en *sotja*.)

**TĔLOEH**, verkl. met *teu pajaĕn* en *teu kaop nendjo*, niet kunnen zien, niet kunnen uitstaan; *tĕloeh gĕtih*, geen bloed kunnen zien, duizelig worden of flauw vallen door het zien van bloed (vgl. *baradja*); *nĕloeh*, voll. *toekang nĕloeh*, iemand die heksen kan (hetzij man of vrouw), heks, toovenaar, toovenares; *nganĕloeh*, beheksen, betooveren [met het gevolg dat de behekste zijn ingewanden uitbraakt en gaat kwijnen, dan wel een uitwas krijgt aan zijn lichaam of op andere wijze in ellende wordt gedompeld); *ditĕloeh*, of ook *dinĕloeh*, behekst-, betooverd worden of zijn; *djampe panĕloehan*, formulier om te betooveren.

**TĔLOEK** (Mal.), inham, golf. (Vgl. *segog* en *lengkong*.)

**TĔLOER**, k. p. van *kontol*, de zaadbal, het scrotum.

**TELOK** (Z.-B.), hetzelfde als *tilok*, nooit.

**TĔLOS**, voll. *sireum tĕlos*, naam van een groote zwarte mierensoort.

**TEMA**, g. w.; *nema*, zich hechten aan, raken aan, volgen op (b. v. een legerafdeeling op een voorgaande); *katema*, gevolgd door, vervangen door (wat er op volgt); *tap katema koe tandoean*, daarop volgde een draagstoel; *katema koe kapal ratoe*, toen volgde het koninklijk vaartuig; *patema*, met elkander in aanraking komen; *maneh patema leungeun djeung eta*? is uw hand met de zijne in aanraking geweest? overdr. voor: hebt gij het aan hemzelven overgegeven? hebt gij 't hem overhandigd?

**TĔMAH**, gevolg, uitkomst, uitslag, afloop; *tĕmahna*, 1. de gevolgen van iets, wat er van komt; - 2. voorzichtig, op de gevolgen bedacht zijn; - *pitĕmaheun*, wat het gevolg van iets zal zijn; *saha noe oeninga pitĕmaheunana?* wie weet (kan weten, kan berekenen) welke daarvan de gevolgen zullen (kunnen) zijn? *nĕmah*, z. v. a. *njorang* (zie *sorang*), komen over, treffen; *balaï bakal nĕmah ka awak*, een onheil zal over mij komen; *nĕmahan*, 1. = *ngelingan*, iemand ergens tegen waarschuwen, door hem bij de mogelijke gevolgen te bepalen; - 2. ondergaan, ondervinden, oploopen, inoogsten; *mangke tangtoe nĕmahan lara djeung wirang*, later zal men er schade en schande van inoogsten; - 3. kiesch voor: (een vrouw) beslapen; *ditĕmahan*.

**TEMAH**, een nadrukswijzer, samengetr. uit *teja mah*, gelijk men ook wel zegt en schrijft. De plaats is altijd achteraan, even-

als bij *tamah*, aan welken nadrukswijzer deze in beteekenis gelijk is. (Zie verder *tamah* en Spraakk. § 230.)

**TĔMAH-WADI**, zie *wadi*.

**TEMBAL**, g. w.; *nembal* k., = *ngadjawab*, antwoord geven, antwoorden; *ditembal*; *nembalan*, iemand antwoorden, beantwoorden; *ditembalan*, beantwoord worden (met); *patembal-tembal*, elkander (als om strijd) antwoorden of beantwoorden; ook: om de beurt (b. v. losbranden van geschut enz.); *patembalan*, om de beurt roepen, schreeuwen, kraaien enz.; elkander antwoorden; *tembalan*, antwoord. (Vgl. *tempas*.)

**TĔMBANG** (vgl. *timbang*), de Inlandsche dicht- of versmaat; ook: stuk of geschrift in deze dichtmaat geschreven [zulk een *tĕmbang* is bestemd om op zangerigen toon te worden voorgedragen; zie over de zangwijzen en den bouw der verzen het Aanhangsel in mijn Soendan. Spraakkunst]; *disalin tĕmbang*, de *tĕmbang*-wijs verwisselen, overgaan tot een anderen zang; *ngarang tĕmbang*, een *tĕmbang* schrijven of maken (vgl. *goerit*); *nĕmbang* k., *mamaos* l., een *tĕmbang* zingen, een *tĕmbang* op zingenden (door de wijs aangegeven) toon voordragen; *ditĕmbang*, medegedeeld-, bepraat of besproken worden (inz. van een voornemen of begeerte, aan iemand als een geheim toevertrouwd); *katĕmbang*, door de woorden van een ander ergens van afgebracht; *tĕtĕmbangan*, een of andere *tĕmbang*-wijs neuriën; *nĕmbangan*, een muziekinstrument met *tĕmbang*-zang begeleiden; *ditĕmbangan*, gezegd van een instrument dat met zulk een zang begeleid wordt; *nĕmbangkeun*, iets op *tĕmbang* brengen, iets in dichtmaat beschrijven; *ditĕmbangkeun*.

**TĔMBE**, of wel *nĕmbe*, l. van *anjar* en *kakara*, nu eerst, nu pas, voor het eerst; *tĕmbe mĕndak* l., *kakara manggih* k., voor 't eerst ontmoeten; *nĕmbe ka loewar* l., *anjar ka loewar* k., nu pas naar buiten komen; *nĕmbean*, l. van *ngamimitian*, ergens aan beginnen; *ditĕmbean*.

**TĔMBĔJ** (te verg. met *tĕmbe* en *toemboe*), aanvullen, invullen, verbinden, vervangen; *pitĕmbĕjan*, ngbr.; *mitĕmbĕjan*, z. v. a. *mimiti* en *ngamimitian*, een aanvang maken met een of ander werk, aan iets beginnen, inz. een begin maken met de bearbeiding van het rijstveld; *dipitĕmbĕjan*.

**TĔMBEKE** (Indr.), voor 't eerst, nu pas. (Vgl. *tĕmbe*.)

**TEMBER**, verkl. met *tjitjing di sisi*, zich aan den kant ophouden.

**TĔMBING**, aan den rand-, aan den kant-, aan de zijde-, aan den oever van iets zijn; *eta boedak tĕmbing teuing, bisi ragrag!* dat kind is te dicht aan den kant, het mocht vallen!

**TEMBLOG** (vgl. *tamblog*), g. w.; *nemblog*, toebereide kalk, klei of derg. weeke stof ergens tegen werpen, om de stof er vast tegen te doen kleven (b. v. tegen de bamboewanden van een huis); *ditemblog*, alzoo beworpen worden; *nemblogan*, iemand of iets met klei enz. bewerpen; *ditemblogan*; *nemblogkeun*, kalk, klei enz. ergens tegen werpen; *ditemblogkeun*.

**TĔMBOES**, = *soeoeb*, vloeien (z. a. papier), doorvloeien; overdr.: zichtbaar worden, bekend worden; *heubeul-heubeul djadi tĕmboes*, *kaoeninga koe djoeragan*, ten laatste raakt het toch bekend en komt het mijnheer ter ooren; *kĕrtas tĕmboes*, vloeipapier.

**TEMBOK**, metselwerk, gemetseld; ook: muur; *toekang tembok*, metselaar; *nembok*, metselen; *ditembok*. (Vgl. *balaj*.)

**TEMBONG**, te voorschijn komen of gekomen zijn, zichtbaar, in het gezicht zijn, merkbaar; ook: uitsteken, uitpuilen (b. v. een hengsel of afgemagerde beenderen); *patembongan*, elkander in 't oog krijgen; *katembong*, in 't gezicht zijn, zichtbaar zijn of geweest zijn, gezien worden; *nembongan*, zich laten zien, zich vertoonen, verschijnen; *ditembongan*, lijd. vorm, gezegd van dengene wien de verschijning enz. geldt; *nembongkeun*, iets laten zien, ter bezichtiging stellen, vertoonen, ten toon spreiden (ook z. a. dapperheid); *ditembongkeun*. (Vgl. *tendjo*, *toedoeh*, *pinton*, enz.)

**TĔMBRAK**, ngbr.; *nĕmbrak*, gereedmaken tot gebruik; *geus nĕmbrak kedjo?* hebt ge rijst gereedgemaakt? *ditĕmbrak*. P.

**TĔMĔN** (te verg. met *ĕnja*, *estoe*, *toehoe* en *jakti*), trouw, oprecht, waar, betrouwbaar, nauwgezet, eerlijk, naarstig; ook: in waarheid, in ernst, bijzonder; *awi tĕmĕn*, een andere naam voor *awi apoes* [zie *apoes* I.; een bamboesoort, tot alle doeleinden geschikt]; *koneng tĕmĕn*, naam eener *koneng*-soort waarvan de wortel tot *sambara* gebezigd wordt en ook gebruikt wordt om (fijngestooten en dan als pleister) op het naveltje van kleine kindertjes te leggen; – *satĕmĕnna*, in trouwe, in waarheid, in oprechtheid; verder: geheel waar, waarlijk; ook: nauwgezet, oprecht; *satĕmĕn-tĕmĕnna*, in volle waarheid; ook: volkomen waar of betrouwbaar zijn; verder: waarlijk, werkelijk; *nĕmĕn*, verkl. met *rosa*, sterk, vast, terdege, flink, ferm, onverpoosd, hevig; *heës nĕmĕn*, vast slapen; *masing nĕmĕn dahar teh!* ge moet flink eten! *nĕmĕnan*, zich met ernst of vlijt ergens op toeleggen;

ook: in hevigheid toenemen, een ernstig aanzien krijgen; *ditĕmĕnan*, met ernst of vlijt ter hand genomen of behartigd worden; *katĕmĕnan*, nauwgezetheid, naarstigheid, vlijt, getrouwheid.

**TĔMOE**, I. naam van een wortel, op *koneng* gelijkende en gebruikt tot geneesmiddel. II. (Jav.), = *timoe*, ngbr.; *tinĕmoe*, = *pinanggih*, aantreffen, vinden, ondervinden, deelachtig worden of zijn; *panĕmoe*, = *panimoe*, ondervinding; *tĕmonan*, g. w., b. v. *geura tĕmonan!* ga tot hem (haar)! kom hier bij mij! *nĕmonan*, 1. = *nĕpoengan* en *ngahareupan*, tot iemand gaan, bij iemand komen; 2. z. v. a. *ngalakonan*, gevolg geven aan een uitnoodiging; *ditĕmonan*.

**TĔMON**, zie *tĕmoe* II.

**TEMOS**, (van een weg) een anderen weg snijden; ook van twee wegen: elkander snijden. (Vgl. *tengos*.)

**TĔMPAH**, vak, nl. gedeelte uit één stuk bestaande (inz. van een *pagĕr*).

**TEMPAS**, ngbr.; *nempas*, (een spreker of zanger) vervangen, volgen op (een vorigen spreker, zanger enz.), vervolgen wat door den vorigen spreker gezegd is, of van een zanger: zich laten hooren nadat de vorige zanger zweeg; ook wel: in de rede vallen; *ditempas*; *silih-tempas*, elkander vervangen of afwisselen (z. a. in het spreken of zingen), bij afwisseling, om de beurt (spreken, zingen, enz.); *patempas-tempas*, hetzelfde.

**TĔMPAT** (Mal., maar ook in 't Soend. veel gebruikt), = *ĕnggon*, plaats, plek, localiteit; ook z. v. a. *wadah*, voorwerp, vat, enz.; *aja keneh tĕmpatna*, er is nog plaats; *tĕmpat mangsi*, inktfleschje.

**TĔMPA-TĔMPO**, zie *tĕmpo*.

**TEMPEL** (vgl. *tapĕl*), wat dient om ergens op te worden geplakt of gespijkerd; *nempel*, hangen tegen, aan of op; geplakt zitten op of tegen iets; (van een aanbouwsel) tegen het hoofdgebouw aan staan; verder: iets ergens aan doen kleven, opplakken, aanhechten; ook: opspijkeren (b. v. een lat tot bevestiging van een *bilik*-wand); voorts: op vallen staan (z. a. een boom, of wel z. a. een kopje op den rand van de tafel); *ditempel*; *nempelan*, op het een of ander iets hechten, spijkeren enz., beplakken; *ditempelan*; *nempelkeun*, iets ergens op hechten, opplakken enz.; *ditempelkeun*.

**TĔMPLEK**, hulpw. om stukjes of brokjes te tellen, inz. van glas; *satĕmplek*, een brokje, een stukje (b. v. glas); *nĕmplek-nĕmplek*, beplakken, opplakken; *ditĕmplek-tĕmplek*.

**TĔMPO**, g. w.; *nĕmpo*, in gebukte houding ergens in- of onder zien, zien uit iets (b. v. uit een venster), gluren (z. a. door een gordijn of van achter een deur; slechte bedoeling behoeft niet bepaald te bestaan); *ditĕmpo*; *tĕmpa-tĕmpo*, links en rechts onder of achter kijken, rechts en links om een hoek kijken; ook: rondgluren; *nĕmpoan*, = *nĕmpo*, maar bij herhaling; *ditĕmpoan*. (Vgl. *tompo*, *intip* I., *toŏng* en *longok*.)

**TEMPO** (Port.), een bepaald tijdsverloop, tijd voor of tot iets, bedenktijd, uitstel, termijn; *nĕda tempo*, uitstel verzoeken; *nempoan*, iemand tijd of uitstel geven, aan iemand een termijn stellen; *ditempoan*; *nempokeun*, iets voor een zekeren tijd (tijdelijk) aan iemand afstaan of laten; *ditempokeun*.

**TĔMPOEH**, de plaats van het wezenlijke (tijdelijk) innemen; *nĕmpoeh*, zich werpen op, aanvallen, een aanval of inval doen op of in, bestormen, met geweld nemen; *hajoe, oerang tĕmpoeh eta leuwi!* laten we een aanval doen op die kolk! [ten einde de visch te bemachtigen]; *ditĕmpoeh*; *katĕmpoeh*, ten gevolge van een aanval bezweken, bemachtigd, vermeesterd, vernield door den vijand; *nĕmpoehan*, = *nĕmpoeh*, maar op meerdere personen of zaken; *ditĕmpoehan*; *nĕmpoehkeun*, iets op iemand werpen of leggen, iemand aansprakelijk stellen voor iets dat door hem is bedorven, gebroken enz.; iets op iemand verhalen; *ditĕmpoehkeun*, tot schadeloosstelling gegeven worden, vergoed worden; *katĕmpoehan*, onder de verplichting liggen van schadeloosstelling te moeten betalen, aansprakelijk gesteld zijn voor; ook: misgelden, ontgelden, het gelag betalen; *wani katĕmpoehan*, aansprakelijk gesteld willen worden. (Zie ook bij *mejong*.)

**TĔMPOER**, I. = *toempoer*, zie ald.

II. Hulpw. om paren gordijnen, zolderdoeken en derg. te tellen (vgl. *gĕbar*); *satĕmpoer*, een paar (*reregan* of gordijnen); *loeloehoer salawe tĕmpoer*, vijf-en-twintig stuks (of paar) zolderdoeken.

**TEMPONG**, ngbr.; *nempong*, = *noempang* (zie *toempang*), bij iemand inwonen en op zijn kosten leven; *noeroet nempong*, of ook *tetempong*, idem. (Vgl. *padjik*.)

**TĔNDAS** (Kw.), hoofd. (Vgl. *sirah* en *hoeloe*.)

**TENDJO**, I. k., *tingal* l., het zien; ook g. w., en als zoodanig soms tusschenw., b. v. *tendjo! geus hanteu aja*, zie! het is er niet meer (vgl. *deuleu* en *djeueung*); in Z.-B. naam van het aloëhout dat als reukwerk gebrand wordt (zie *garoe* I.); *tendjona*, het zien; *satoengtoeng-tendjo*, zoover het oog reikt; *satendjo-tendjona*, bij het uitwendige blijven staan; *nendjo*, zien, den blik op iets vesti-

gen; *ditendjo*, gezien of bezien worden; *katendjo*, gezien worden of zijn; *silih-tendjo*, op elkander zien; *patendjo-tendjo*, tegenover elkander staande elkander aanzien; *nendjoan*, = *ngilikan*, naar iets zien of gaan zien, zien waar iemand of iets is; ook: iets bezien, bekijken; *nendjoan beungeut dina eunteung*, zijn gelaat in den spiegel bekijken; *ditendjoan*; *nendjokeun*, 1. met aandacht naar iets zien of iets bezien; 2. iets laten zien; *nendjokeun noe dahar*, kijken naar iemand die eet [wat men *pamali* noemt]; *ditendjokeun*; *sapanendjo*, zoo ver men ziet, voor zoover men kan nagaan; *panendjoan*, gezicht ver; *pirang-pirang panendjoan*, vele gezichten ver; *tetendjoan* k., *titingalan* l., 1. = *nendjo*, zien, b. v. *naha maneh mana teu tetendjoan?* waarom ziet gij niet? - 2. gezicht, z. v. a. oogen, b. v. *sija teh teu boga tetendjoan, meuli ĕndog sakitoe gorengna!* je hebt geen gezicht (geen oogen), dat je zulke slechte eieren koopt! - 3. hetgeen te zien is (b. v. een vreemd dier), vertooning; - 4. een gezicht krijgen of hebben, iets in een gezicht zien, iets zien in den droom of voor de verbeelding, een gezicht; ook (z. a. een zieke of iemand met een zwak hoofd) dingen zien die niet bestaan, hallucinatie; *salin tetendjoan*, een ander gezicht krijgen (b. v. in den droom).

II. = *mĕnjan*, zie ald. P.

**TENDJRAG**, het stampen met den voet op den grond; *nendjrag*, met den voet op den grond stampen (b. v. uit boosheid of om bang te maken); *tetendjrag*, herh. zoo doen.

**TENDOK**, g. w.; *nendok*, doorboren (b. v. den neus van een buffel, voor de *kaloehan*); *ditendok*; *panendok*, puntig voorwerp om den neus van een buffel te doorboren.

**TĔNG**, werkw. tusschenw. voor: op den loop gaan (nader uitgedrukt door *loempat*); *toeng-tĕng*, idem, van velen en in allerlei richtingen; (van wegen of boomwortels) zich in allerlei richtingen of naar alle kanten uitstrekken. (Vgl. *tĕrĕngtĕng*.)

**TENG**, naam van een vogel; *teng, manoek teng, gĕgĕndjik anaking tjeleng, mana-mana anak mĕrak koekoentjoengan*, een breedsprakige uitdr., welke zooveel zeggen wil als: hij heeft een aardje naar zijn vaârtje.

**TĔNGAH**, half, helft; ook: het midden van iets; *di tĕngah*, in het midden; ook: op een goeden afstand van den kant (naar of in de richting van het midden); *di tĕngah-tĕngah*, z. v. a. *beh tĕngah*, ongeveer in het midden; *ka tĕngah*, van den kant af, naar het midden; *ti tĕngah*, van uit het midden; ook: zich in het midden bevinden; *rada tĕngah*, op goeden afstand van den kant, een weinig naar het midden, of z. a. op zee: naar de diepte; *pantja-tĕngah*, voll. *boewana pantja-tĕngah*, de aarde, als het middelpunt der wereld gedacht; *satĕngah*, een helft, de helft, gedeeltelijk, ten deele, eenigszins, eenigermate; *satĕngah djalan*, halfweg; *satĕngah meunang bĕbĕndoe*, gedeeltelijk was het hun tot straf; *satĕngah loempat*, op een drafje; *satĕngah pana*, in half bewusteloozen (van de wereld afgetrokken) toestand verkeeren; *tĕngahna*, het midden, op de helft (tusschen twee punten); *tendjo koe tĕngahna*, kijk (hem) recht aan; *tĕngaheun*, ongeveer in het midden; *tĕngahan*, in het midden; verder: middelsoort, middelmatig; ook: halve gulden; *pare tĕngahan*, middelsoort rijst (nl. die het midden houdt tusschen *leuir* en *gendjah*); *nĕngah*, een *sawah* door een ander laten bewerken voor de helft van de opbrengst; *nĕngahan*, het midden van iets zoeken, op de helft komen, op het midden plaatsen; *nĕngahkeun*, meer naar het midden gaan, naar het midden opschuiven, enz.; *panĕngah*, de (het) middelste, middelste gedeelte, middelstuk; *pĕrtĕngahan*, tusschenbeiden, het midden houdend (b. v. van de kleeding: tusschen *midang* en *boesik* in).

**TĔNGANGE**, = *tĕngari*, de middag; *nĕngange*, = *nĕngari*, het middagmaal gebruiken.

**TĔNGARA**, = 't meer gebr. *tangara*.

**TĔNGARI** (samentr. van *tĕngah* en (*h*)*ari*, eig. Mal., maar ook in 't Soendan. veel gebruikt), = *tĕngah poĕ*, het midden van den dag, de middag; *nĕngari*, het middagmaal gebruiken.

**TĔNGA-TĔNGO**, = *tĕmpa-tĕmpo*, maar k. p., rechts en links om een hoek kijken.

**TENGE**, zwak van stem (aangeboren); van schrift: klein, fijn, kriebelig.

**TĔNGĔN** (vgl. *tangan*), 1. van *katoehoe*, rechts, rechterzijde; *panangan tĕngĕn*, de rechterhand; *tĕngĕneun*, of *di tĕngĕneun*, rechts van; *ti tĕngĕneun radja*, ter rechterzijde van den koning; *nĕngĕn*, naar de rechterzijde, rechtsaf. (Zie verder *katoehoe*.)

**TĔNGĔR**, = *tjiri* en *tanda*, teeken, merk, doel; *tĕtĕngĕr*, hetzelfde; *tĕtĕngĕr astana*, grafteeken; *nĕngĕran*, aan iets een teeken geven, op iets een merk zetten; *ditĕngĕran*; *nĕngĕrkeun*, door een teeken beproeven, op de proef stellen; *ditĕngĕrkeun*.

**TĔNGĔT**, verkl. met *awas ati*, herkennen (z. a. een stem); van een klein kind: personen en dingen beginnen te onderscheiden, kennelijk worden; verder: goed verstaan-, goed begrepen hebben; *ditĕngĕtan*,

nauwkeurig waargenomen worden; ook: nauwkeurig aangeteekend worden.

**TĔNGGAK**, ngbr.; *nĕnggak*, het hoofd achteroverhouden (z. a. iemand die zit en naar boven ziet); van visschen: den kop boven water steken om naar lokaas enz. te happen; *ditĕnggak*, iets in den mond laten vallen terwijl men het hoofd achteroverhoudt; *nĕnggakkeun*, het hoofd van iemand achteroverduwen; *ditĕnggakkeun*.

**TĔNGGALOENG** (Indr.), = *tinggaloeng*.

**TĔNGGANG**, ngbr.; *nĕnggang*, afzonderlijk staan (b. v. een dorp), goed te zien zijn, boven anderen uitsteken of uitmunten; *patĕnggang*, de (het) een al hooger (erger enz.) dan de (het) ander; *nĕnggangkeun*, iemand of iets afzonderlijk plaatsen (b. v. om hem of het goed in 't oog te doen vallen); *ditĕnggangkeun*.

**TĔNGGĔK**, l. van *beuheung* en van *tĕnggok*, de hals.

**TENGGEK**, naam van een vrij groote slak met huisje (op planten levende); *tetenggek*, idem. (Vgl. *tjangkerek*.)

**TĔNGGĔL** (vgl. *teunggeul*), in Bant.: raken, treffen, getroffen; elders g. w.; *satĕnggĕl*, een stuk van iets dat in stukken verdeeld is, een moot; *nĕnggĕl*, afslaan, afhakken; verder: juist raken, juist treffen, getroffen, geraakt; overdr. z. v. a. *keuna* en *noedjoel*, slaan op, raken, van toepassing zijn op, toepasselijk; *nĕnggĕl ka indoeng ka bapa*, de ouders raken (b. v. wanneer men een kind *atah-adol* scheldt); *ditĕnggĕl*, afgeslagen-, afgehakt worden; verder: terdege geraakt worden; *nĕnggĕlan*, in stukken hakken, in mooten snijden; *ditĕnggĕlan*; *nĕnggĕlkeun*, = *nodjokeun*, richten-, doelen of mikken op; *bĕdil teh kana naon ditĕnggĕlkeunana? kana sirahna atawa kana harigoena?* waarop was het geweer aangelegd? op zijn hoofd of op zijn borst?

**TĔNGGENG**, = *dĕngkeng*, ingebogen van den rug, holte in de lenden.

**TENGGER**, ngbr.; *nengger* (niet algemeen), op 't vallen staan (z. a. een boom wiens wortels bloot raakten), dreigen te vallen (b. v. iemand die op den rand van een stoel zit).

**TĔNGGĔROKAN**, l. van *gĕnggĕrong*, het keelgat, de strot.

**TĔNGGOK**, = *beuheung* k., *tĕnggĕk* l., de hals.

**TENGGOR**, g. w.; *nenggor*, = *maledog* (maar onderhands), met iets werpen of smijten; *nenggor koe kĕmbang*, (zoo) met een bloem werpen; *ditenggor*; *nenggoran*, = *nenggor*, maar herh.; *ditenggoran*.

**TĔNGI**, voll. *baoe tĕngi*, zuur-, sterk rieken, rans (van vet, olie en derg.), een onaangenamen geur aan zich hebben (b. v. een man of vrouw), zuur rieken; ook: een sterken smaak hebben, sterk smakend.

**TENGKAS**, g. w.; *nengkas*, iemand den voet of de handen om de beenen slaan en die naar zich toe trachten te trekken (ten einde hem te doen vallen); *ditengkas*.

**TENGKEP**, g. w.; *nengkep*, een muziekinstrument met de hand vasthouden om het geluid te dempen (*soepaja oelah haroes teuing*); *ditengkep*.

**TĔNGKĔR**, = *tĕnggĕl*; *satĕngkĕr*, = *satĕnggĕl*; *nĕngkĕr*, = *nĕnggĕl*; zie *tĕnggĕl*.

**TENGKOR**, een bakje van blad of *oepih* gemaakt door de randen bijeen te nemen; *nengkor*, zulk een bakje maken; *ditengkor*; *nengkorkeun*, een blad of *oepih* tot zulk een bakje maken; *ditengkorkeun*. P.

**TENGOS**, afgeknot, te kort gemaakt, niet lang genoeg, niet genoeg vooruitstekende; *nengos*, afknotten, afronden, bijwerken (b. v. het eind van een balk); *ditengos*; *katengos*, afgeknot, afgesneden, afgebroken; *nengosan*, iets afronden, bijwerken; *ditengosan*; *nengoskeun*, beletten voort te gaan, tot stilstand dwingen, uit den weg doen wijken (b. v. een wagen); *ditengoskeun*. (Vgl. *teros*.)

**TENGTENG**, een soort *koeweh*, gemaakt van *aron*, welke gebakken en daarna met stroop van Java-suiker vermengd wordt. (Vgl. *tangtang* II.)

**TENGTET**, ngbr.; *nengtet*, verkl. met *tembong saeutik*, even uit het een of ander steken, even boven den grond zijn; *nengtetkeun*, een weinig uitdoen (b. v. een potloodstift uit den houder), een weinig doen uitsteken; *ditengtetkeun*. (Vgl. *tongtot*.)

**TENGTOG**, ngbr.; *nengtog*, afwijken; ook: afwijking, fout; *nengtogkeun*, doen afwijken (b. v. doen alsof men met een steen naar een boom werpen wil, maar hem in werkelijkheid werpen naar een mensch); *ditengtogkeun*.

**TĔNGTRĔM**, z. v. a. *tjitjing*, stil zijn, stil tehuis zijn, rustig, stemmig, vergenoegd, zonder zorgen, zorgenvrij; *tĕngtrĕm ati*, vergenoegd zijn van gemoed.

**TĔNOENG** (te verg. met *tilik* en *pĕlĕng*), het zien (nl. van een toovenaar of waarzegger), tooverij, waarzeggerij, voorspelling door middel van de planeten; *djoeroe tĕnoeng*, toovenaar, tooveres; *milampah tĕnoeng*, tooveren; *ditĕnoeng*, betooverd worden of zijn, gewaarzegd worden door tooverij; *katĕnoeng*, betooverd; *patĕnoengan*, of *karang patĕnoengan*, huis van een toovenaar. (Vgl. *sihir*, *noedjoem*, *petangan* bij *etang*, enz.)

**TENONG**, een ronde bamboezen mand of korf, van onderen plat, en met een plat deksel gesloten [de mand is meestal rood en zwart geverfd en dient om er iets in te bewaren, er iemand iets in toe te zenden, enz.]; *tetenong*, hetzelfde.

**TENTENG**, een andere naam voor *djingdjingan*, maar weinig gebruikt; zie *djingdjing*.

**TEOSOPI**, het Holl. theosophie; idem; men zegt ook *elmoe* (ja zelfs *agama*) *teosopi*. Vgl. *soepi*.

**TEP** (het tegenoverg. van *tjĕp*), werkw. tusschenw. voor: een heet voorwerp aanraken of aanvoelen, met den vinger tegen een heet voorwerp aankomen; ook: de pijn door zoodanig aanraken veroorzaakt.

**TĔPA**, l. van *tinoen*, hetgeen geweven wordt; *nĕpa*, l. van *ninoen*, weven; *ditĕpa*; *tĕpaän*, weefsel; *eta noe boga tĕpaän*, zegt men wel van een man, om hem aan te duiden als de verwekker van zeker kind.

**TEPA**, I. naam van een soort sirihdoos.

II. Overgaan, van den een op den ander overslaan (een ziekte, plaag, ongedierte enz., vgl. *talepa*); ook: kleurstof loslaten, afgeven; verder: overerfelijk, infectie, invloed; *panjakit tepa*, besmettelijke ziekte; *nepa*, van den een op den ander overgaan, zich mededeelen (van een ziekte of besmetting); *nepaän*, tikken (z. a. het eene kind het ander, bij het spel); verder: iemand aansteken, infecteeren, besmetten; ook: iemand of iets bezoedelen met vuil dat men aan zich heeft; *ditepaän*.

**TĔPAK**, g. w.; *nĕpak*, met de vlakke hand ergens op slaan; ook: met de vlakke handen tegen elkander slaan; *nĕpak kana leungeun*, in iemands hand klappen; *ditĕpak*; *nĕpaknĕpak dada*, zich op de borst slaan; *nĕpakan*, ergens herh. met de vlakke hand op kloppen; *nĕpakan dada*, of *nĕpakan harigoe*, zich herh. of aanh. op de borst slaan; *ditĕpakan* wordt gezegd van datgene waarop aldus geklopt wordt; *nĕpakkeun*, de eene hand doen klappen op de andere; ook: met zijn hand klappen in die van een ander; *ditĕpakkeun*; - *tĕtĕpak*, schouder, schouderstuk (van een dier). Vgl. *tĕpoek* en *tĕpok*.

**TĔPAK-TĔPOEK**, zie *tĕpoek*.

**TĔPANG**, l. van *tĕpoeng*, zie ald.

**TĔPAS**, gaanderij, galerij, warande [meest alleen vóór, maar ook wel voor en achter een huis, gelijkvloers met de woning en door het afloopende gedeelte van het dak of een afdak beschermd]. Vgl. *amben* en *emper*.

**TĔPI**, = *datang* k., *dongkap* l., reiken tot, bereiken, aankomen; verder: tot, aan, tot aan toe, komen aan of tot; *nĕpi*, hetzelfde; *katĕpi*, bereikt worden of zijn, te bereiken, bereikbaar, bekomen worden of zijn; *pitĕpieun*, zullen komen tot, zullen bereiken; *hanteu njana pitĕpieun ka ajeuna*, ik had niet gedacht dat hij tot heden zou leven; *nĕpikeun*, doen komen tot of aan, zijn bestemming doen bereiken, ten uitvoer leggen, volvoeren; ook: doen duren tot; *ditĕpikeun*.

**TĔPIS-WIRING**, z. v. a. *tĕpoeng-watĕs* en *tapĕl-watĕs* (zie *watĕs*), grensscheiding (van een stad of land).

**TEPLAK**, ngbr.; *neplak*, z. v. a. *noeroetan*, namaken (b. v. iemands handteekening), calqueeren; *diteplak*.

**TEPLOK**, ngbr.; *neplok* wordt gezegd van een bijgebouw of keuken, als dat (die) aan het woonhuis verbonden is (nl. tegen het hoofdgebouw steunt); *neplokkeun*, een keuken of ander bijgebouw van buiten tegen het hoofdgebouw maken; *diteplokkeun*.

**TĔPOEK**, g. w.; *nĕpoek*, naar omhoog slaan, in de lucht slaan, slaan naar een vlieg of derg., afslaan, wegslaan; *ditĕpoek*; *tĕpak-tĕpoek*, rechts en links slaan (z. a. b. v. een visch met zijn staart). Vgl. *tĕpok* en *tĕpak*.

**TĔPOENG** k., *tĕpang* l., ontmoeten, samenkomen, samentreffen, tot elkander komen (z. a. de twee uiteinden van iets dat rondloopt); verder: rondloopen, rond-zijn (van een kortere of langere tijdperiode), de terugkeer van den tijd die genoemd wordt, b. v. *tĕpoeng Ahad*, een week rond, of: aanstaanden Zondag; *tĕpoeng taoen*, een jaar rond, of: aanstaande jaar, over juist een jaar; *oenggal tĕpoeng boelan*, iedere maand om denzelfden tijd; *tĕpoeng pada radjin*, ze kwamen goed samen, gelijk zijnde in ijver (zie ook *kaja*); - *patĕpoeng* k., *patĕpang* l., samentreffen, elkander ontmoeten; ook: aaneensluiten; *patĕpoengan*, hetzelfde; *nĕpoengan* k., *nĕpangan* l., tot iemand gaan, iemand gaan ontmoeten, gaan opzoeken, tot iemand komen; *ditĕpoengan*; - *tĕpoengan*, samenkomen, samenkomst; *nĕpoengkeun* k., *nĕpangkeun* l., doen samenkomen, doen samentreffen, doen ontmoeten; *ditĕpoengkeun* k., *ditĕpangkeun* l.

**TĔPOES**, I. naam van een plant met groote bladeren.

II. Z. v. a. *oekoer*, slechts, maar; *ngan tĕpoes pandjang sasikoe*, alleen maar een elleboogslengte; *nĕpoes*, door berekening ten aanzien van een mensch, dier of wapen onderzoeken of het geen schadelijke eigenschappen heeft; *ditĕpoes*.

**TĔPOK**, g. w.; *nĕpok*, met de holle hand ergens op slaan; ook: de holle handen op elkander slaan; *ditĕpok*; *nĕpokan*, aanh. met de holle hand ergens op slaan (b. v. op de billen van een kind, als men het in slaap wil maken); *ditĕpokan*; - *tĕtĕpokan*, de holligheid ter zijde van de billen. (Vgl. *tĕpoek* en *tĕpak*.)

**TEPOK**, klappen (z. a. een klap op de bil); *tetepokan*, heup (iets hooger dan de *poehoe pingping*, of wel iets naar achteren, ter zijde van de bil). Vgl. *tĕpok* enz.

**TER**, of wel *ĕter*, het Holl. teer; idem; *ngĕter*, met teer bestrijken, teren; *diter*, geteerd worden.

**TĔRAH**, z. v. a. *teureuh*, *toeroenan en tĕdak*, afstammeling, nakomeling; *tĕrahing radja*, nakomeling van den vorst, van koninklijke afkomst; *asal tĕrahing ambija*, afstammeling van de profeten.

**TĔRANG**, licht, helder, duidelijk, klaar; verder: opgeklaard (van de lucht), over-zijn (van den regen); ook s. van *njaho* k., *oeninga* l., weten, verstaan, kennen; bovendien: goedvinden, in iets toestemmen; *manawi aja sih-tĕrang*, als u het goedvindt, als het uwe sanctie heeft; *satĕrangna*, z. v. a. *satĕgĕsna*, in waarheid; *tĕrangna mah*, daarentegen, maar integendeel; *aing lain oraj*, *tĕrangna mah malaikat*, ik ben geen slang, maar integendeel een engel; *pitĕrang*, = *soeka*, iets goedvinden, ergens mede instemmen; ook: toestemming, sanctie; *nĕrang*, aan een meerdere kennisgeven dat men iets doen zal; ook: hem verlof tot iets vragen; *nĕrangan*, op een verzoek ingaan, een verzoek inwilligen, sanctionneeren; *ditĕrangan*; *nĕrangkeun*, iets tot klaarheid brengen, ophelderen, duidelijk maken, inlichten, uitleggen, verklaren, toelichten; ook: de verklaring afleggen (b. v. dat iemand krankzinnig is); *ditĕrangkeun*; *katĕrangan*, inlichting, opheldering, verklaring, verantwoording; *aing menta katĕrangan*, ik eisch verantwoording.

**TĔRAP**, I. het aanbrengen, opbrengen, inbrengen, inhangen, inzetten enz. van iets ergens op of in (b. v. het hangen van deuren in de daarvoor geplaatste hengsels, het leggen van een fondament in de daarvoor gemaakte groeve, het doen van olie of verf ergens op, enz.; verder: toepassen (z. a. een straf), treffen (z. a. iemands toorn); van een aangewend middel: werken, helpen, baten (vgl. *teurak*); *toemĕrap*, hetzelfde als *tĕrap*; *katĕrap*, gezegd van iemand of iets waarop het een of ander is aangebracht of toegepast; *tĕtĕrap*, aanbrengen op of aan, inzetten (b. v. deuren en ramen aan een huis), toepassen (b. v. straf of belooning); *nĕrapan*, op iemand of iets het een of ander aanbrengen, iemand ergens mede bekleeden, iemand iets aandoen, op iemand ten uitvoer leggen, aan iets het een of ander hechten; *ditĕrapan*; *katĕrapan*, gezegd van een mensch op wien men iets heeft gedaan of toegepast, of dien men iets heeft doen ondergaan; ook gezegd van een voorwerp waarop men iets heeft aangebracht, ingezet, opgehangen, enz.; *nĕrapkeun*, iets aan of op een mensch of voorwerp doen; plaatsen, zetten, toepassen, inzetten (een ruit, ramen, deuren), enz.; *nĕrapkeun makoeta kana mastaka*, een kroon op het hoofd plaatsen; *nĕrapkeun hoekoeman*, een vonnis ten uitvoer leggen; *ditĕrapkeun*.

II. (Z.-B.), naam van een boom. (Zie „De Badoej's, bl. 87.)

**TĔRAS**, I. ngbr.; *ditĕras*, verkl. met *digĕntak*, met haast gedaan worden; *nĕrasan*, verkl. met *ngamimitian*, voor het eerst doen (b. v. trouwen of baren); *ditĕrasan*, van het begin af gedaan worden; ook: met haast gedaan worden; *tĕrasan*, 1. pas ontgonnen land; 2. (Z.-B.) naam van een zeevisch.

II. L. van *tĕroes*, zie ald.

**TĔRAWAS** (Z.-B.), g. w.; *nĕrawas*, (bij de *hoema*-bewerking) een klein plekje openkappen en schoonmaken, als begin van ontginning, om daarop *panglaj* als *toembal* te planten; *ditĕrawas*. (Vgl. *tarawas*.)

**TĔRBOEKA**, zie *boeka*.

**TERE** k., *kawalon* l., stief-, voor-; *indoeng tere*, stiefmoeder; *bapa tere*, stiefvader; *anak tere*, voorkind, stiefkind; *doeloer tere*, de betrekking waarin tot elkander staan de kinderen van een man en vrouw die, terwijl ze reeds die kinderen hadden, zich met elkander in het huwelijk hebben begeven; *doeloer patetereau*, elkanders *doeloer tere* zijn.

**TĔRĔB**, ngbr.; *nĕrĕbkeun*, (te verg. met *ngagoebroeskeun*) iets in het water gooien met een steen om den hals of op een andere wijze van bezwaar voorzien, om het te doen zinken; *ditĕrĕbkeun*.

**TĔRĔBANG**, hand- of beltrommel, tamboerijn; *nĕrĕbang*, op de *tĕrĕbang* slaan.

**TĔRĔDJĔL**, alleen in *tĕtĕrĕdjĕlan*, = *totorodjolan*, zie *torodjol*. P.

**TEREDJEL** (*b. p.*), een speling op *torodjol*.

**TEREH**, = *gantjang* k., *enggal* l., weldra, spoedig, haastig, met haast, grif; *soepaja tereh mariksa*, opdat hij (hem) spoedig onderzoeke; *tereh malarat*, spoedig arm worden; *moal majar tereh-tereh*, hij zal wel niet grif betalen; *teterehan*, = *gagantjangan*, haastig, met grooten spoed; *toemereh*, zich haasten; *ditereh-tereh*, haastig verricht worden; ook:

tot haast aangespoord worden; *nerehkeun*, = *ngagĕntakkeun*, zich met iets haasten, iets spoedig afmaken; *diterehkeun*.

**TĔRĔJĔK**, alleen in *patĕrĕjĕk*, z. v. a. *gĕrĕjĕk*, stampvol (menschen); *di aloen-aloen patĕrĕjĕk djalma lalaki-awewe*, op de *aloen-aloen* was het stampvol menschen, vrouwen zoowel als mannen.

**TĔRĔKA**, in 't alg.: vermoeden, meenen, in de meening verkeeren dat; in 't bijz.: kwaad vermoeden, verdenken, verdenking; *nĕrĕka*, verdenken, verdenking koesteren; *ditĕrĕka*; *panĕrĕka*, kwaad vermoeden, verdenking. (Vgl, *dirgama*.)

**TEREKEL**, het vlug omhoog klimmen; ook werkw. tusschenw. voor *naek*, klimmen; *nerekel*, als een kat omhoog klimmen, met handen en voeten klimmen.

**TĔRĔLĔK**, ngbr.; *nĕrĕlĕk*, (van een paard, inz. van een *koeda torolong* of pasganger) in den tel gaan; *tingtĕrĕlĕk*, hetzelfde, van vele paarden of ook van de berijders.

**TĔRĔLĔNG**, I. (vgl. *tĕrĕngtĕng*), hard loopen; *nĕrĕlĕng*, idem.

II. *Awi tĕrĕlĕng*, naam van een dunne bamboesoort, veel gelijkende op de *tamijang*.

**TEREMBEL**, I., voll. *koekoek terembel*, een jonge kalebas. P.

II. = *tjerewed*, kibbelen; *nerembel*, verkl. met *teu eureun ngomong*, *teu eureun njarekan*, zonder ophouden praten, zonder ophouden schelden, al maar doorpraten of doorschelden. (Vgl. *nembal* bij *tembal*.)

III. *Nerembel* (Kad.), = *nobros* (zie *tobros*), ergens inzakken, doorzakken (b. v. door den vloer).

**TĔRĔNGTĔNG**, snel loopen, met kleine passen (van een mensch of dier). Vgl. *tĕng* en *tĕrĕlĕng*.

**TEREPTEP** (vgl. *tep*), het prikkelend gevoel van de vingers wanneer men vuur aanraakt; ook: naam van een onkruid dat bij aanraking jeuking veroorzaakt; *nereptep*, verzengen, schroeien (van vuur of zonnehitte), gloeien (van zand, van den bodem); ook: verzengend, verschroeiend (van hitte). Vgl. *tjĕp*.

**TĔRĔS** (Buit.), = *estoe*, waar, juist, zeker; *nĕrĕskeun*, iets verzekeren, de waarheid van iets betuigen, instemming betuigen; *ditĕrĕskeun*.

**TĔRĔSNA** (Skr. trsnâ, dorst, verlangen), te verg. met *tjitĕrĕs* en *tineung*, genegen, welwillend, goedwillig, goedgunstig, welgezind jegens iemand; verder: genegenheid, goedwilligheid, goedgunstigheid; *pikatĕrĕsnaeun*, iemand om genegenheid toe te dragen.

**TĔRĔTĔT**, verkl. met *sereset*, pijn in 't gemoed.

**TERETET**, nab. van het schel geluid van een trompet enz., schal, geschal; *neretet*, dat geluid geven, schallen.

**TĔRGOS**, doek over 't hoofd, een soort muts, aan den hals vastgebonden [behoort tot de kleedingstukken van den man, maar op Java niet in gebruik].

**TĔRKA**, = 't meer gebr. *tĕrĕka*.

**TĔRKADANG** (Mal.), somwijlen. Vgl. *kadang* I.

**TĔROES** k., *tĕras* l., doorgaan, recht door, recht omhoogschieten; verder: overeenstemmen, gelijkloopen, gelijk zijn; *nĕroes*, doorgaan, recht doorgaan, doorheen gaan; *nĕroes boemi*, dwars door de aarde heengaan; ook: zich binnen in de aarde verbergen; *nĕroesan*, in overeenstemming brengen, in overeenstemming doen met; *ditĕroesan*; *katĕroesan*, gezegd van datgene waarmede iets anders in overeenstemming is; ook: op dezelfde wijze beantwoorden; *katĕroesan koe Kitab*, daarmee is in overeenstemming de Schrift; *nĕroeskeun*, doen doorloopen, doorgeven; ook: zien-, onderzoeken of iets ergens mede overeenstemt of naar waarheid is; *ditĕroeskeun*.

**TERONG** (vgl. *tjokrom* II.), naam van een plant, een nachtschade, welke zich in onderscheidene soorten splitst [*terong kopek*, *terong peuheur*, enz.; de vruchten worden rauw en gekookt gegeten]; *beubeulahan terong*, overdr. voor *sakaroepa*, zie *roepa*.

**TEROS**, naar het einde dun (schuins) toeloopende; *neros*, schuins-, dun-, smal toeloopen; *neroskeun*, naar het einde schuins (allengs dunner of smaller) doen toeloopen; *diteroskeun*.

**TĔS**, werkw. tusschenw. voor: knakken, breken, van kleine of dunne voorwerpen (nader uitgedrukt door *pitĕs*); als tusschenw.: knak, knap; *toes-tĕs*, het knappen of breken van meerdere dingen; *toes-tĕs pararotong*, zij breken (braken) alle stuk; *tatjan dipake geus toes-tĕs bae*, vóór ze gebruikt werden braken ze alle stuk.

**TES**, nab. van het geluid van het vallen van een druppel: tik; ook werkw. tusschenw. voor: druppelen, uitdruppelen, opdruppelen (nader uitgedrukt door *tetes*); *tas-tes*, gedurig of aanh. druppelen. (Vgl. ook *kĕtes* en *tĕĕs*.)

**TESI**, een steenen lepeltje, kleiner dan *tjentong*.

**TESPONG**, naam van een plant, op selderij gelijkend en in *rantja*'s groeiende [zij wordt als *lalab* gegeten].

**TETE**, I., g. w.; *nete*, met de teenen op iets staan; ook: met de punt van den voet op den rand van iets (b. v. een stoel) staan of steunen; verder = *netje*, ergens op gaan staan (b. v. op iemands schouders); *ditete*; *silih-tete*, op elkanders schouders staan; *netean*, ergens bij opklauteren (b. v. bij de kozijnen of de *galar's*); *panetean*, dat wat dient om er bij het opklauteren den voet op te zetten (b. v. de dwarsbalken van een steiger).

II. (Waarsch. het Holl. tet, vrouwenborst), min. voll. *baboe tete*. (Vgl. *rorok*.)

**TĔTĔBAH**, een vertrek in orde maken, een slaapplaats gereedmaken, het bed maken of spreiden, een kamer doen; verder: toerichting (z. a. voor een logé), slaapplaats voor een gast, logeervertrek; *nĕtĕbahan*, iets (z. a. een huis, een kamer of slaapplaats) in orde maken of inrichten; *ditĕtĕbahan*; *patĕtĕbah*, of *patĕtĕbahan*, logeervertrek, slaapvertrek.

**TETEDENG**, I. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

II. (*B. p.*), = *tetebeng*, zie *tebeng*. P.

**TĔTĔG**, vast, stevig, vaststaan, stevig op zijn beenen staan, met vasten gang loopen, vast te paard zitten, sterk genoeg zijn om erop te leunen (b. v. een staf), vast volgepropt zijn, vast in iets zijn, vast vertrouwen of steunen op, onwrikbaar, standvastig; *tĕtĕg manah*, standvastig; *tambah tĕtĕg nja ibadah*, bevestigd worden in de godsvrucht; *nĕtĕg*, stoppen, laden (b. v. een geweer, *nĕtĕg bĕdil*); *nĕtĕg gĕgĕmboeng*, zijn buik volproppen, vreten; *ditĕtĕg*; *nĕtĕgan*, meerdere dingen volproppen, meerdere wapens laden; *ditĕtĕgan*; -*panĕtĕg*, de steunbamboe van een *sigaj*.

**TETEH** k., *lantjeuk* l., oudere zuster.

**TĔTĔK**, I. ngbr; *nĕtĕk*, ong. = *neukteuk* (zie *teukteuk*), steil of loodrecht omhoog gaan; *nĕtĕkan*, l. van *njoenatan* en van *ngagoesaran*, zie *soenat* en *goesar*.

II. Gereede sirihpruim (zooals die bij offergaven behoort); *ditĕtĕk*, tot *tĕtĕk* gemaakt worden. P.

**TETEK**, z. v. a. *talete*, dóórvragen, al maar dóórvragen over een onderwerp (om er zoodoende achter te komen); verder: in bijzonderheden, in de details; *netek*, lieden (b. v. getuigen) een voor een ondervragen; ook: aanhoudend vragen, iets tot in de kleinste bijzonderheden verhalen, verklaren of uitwerken; verder: bij éénen tellen, bij kleine hoeveelheden (in het klein of wel per stuk) koopen of verkoopen (voll. *meuli netek*); *ditetek*, in bijzonderheden of in zijne deelen nagegaan worden, in kleine hoeveelheden gedaan of verkocht worden; *ditetek ti mimitina*, in bijzonderheden van het begin af verteld worden. (Vgl. *tĕbas*.)

**TĔTĔKAN** (Indr.), = *iteuk*, wandelstok. (Vgl. *tĕtĕkĕn*.)

**TĔTĔKĔN**, zie *tĕkĕn*.

**TĔTĔKON**, z. v. a. *lampah*, doen, handelen, zich gedragen; *anoe kitoe tĕtĕkonna*, die zóó doen, die zich aldus gedragen; *ajeuna maneh oelah kitoe nja tĕtĕkon*, gij moet u nu niet zóó gedragen.

**TĔTĔL** (vgl. *tĕl*), g. w.; *nĕtĕl*, met iets zacht ergens op drukken (b. v. met een doek op een plek waar vocht ligt, om dat te laten opzuigen); iemand met doekjes met heet zand zacht op den buik drukken (tegen buikpijn enz.); *ditĕtĕl*; *nĕtĕlan*, = *nĕtĕl*, maar herh.; *ditĕtĕlan*; *nĕtĕlkeun*, iets (b. v. een doek) zachtjes op iets drukken, zachtjes neerdrukken; *ditĕtĕlkeun*.

**TETELA**, duidelijk, helder, klaar; *neteladn*, iemand iets ophelderen, uitleg geven; *diteteladn*; *netelakeun*, 1. tot helderheid aangaande iets trachten te komen, een zaak onderzoeken of navragen (om te weten te komen of zij zoo is als men gehoord heeft, of hoe zij is); 2. iets duidelijk maken, verklaren, ophelderen; *ditetelakeun*. (Vgl. *pĕrtela*.)

**TĔTĔLAR**, = *sampalan*, grasveld, weidegrond; *tĕtĕlar lĕga*, een uitgestrekt grasveld.

**TĔTĔLĔPEK**, verkl. met *pipiloeëun ngomong*, meepraten in dingen van een ander, zonder noodzaak medepraten. (Vgl. *tatalapoeng*.)

**TETELO** (Kad.), naam van een slak, dezelfde als *limoes-sakeureut* (zie *keureut*); *kasakit tetelo*, ziekte van een kip of eend, die een *tetelo* in de keel heeft, verstikking; in de Pr. enz.: zekere besmettelijke ziekte onder eenden, kippen en ander gevogelte, ook wel genoemd *djoerig hajam* [het aangetaste dier sterft doorgaans spoedig].

**TĔTĔNGGĔLEUN**, eelt onder de voeten hebben; ook benaming van dat eelt.

**TĔTĔP** (het tegenoverg. van *owah*), in den bestaanden toestand blijven, vast, zeker, bestendig, bestaan blijven, volhardend, blijvend; ook: rustig, kalm; *pitĕtĕpeun*, bestendig zullen zijn; *nĕtĕpan*, 1. vast in iets zijn of blijven; ook: gestand doen, nakomen; *nĕtĕpan djangdji*, zijn belofte gestand doen; 2. l. van *salat*, zie ald.; *ditĕtĕpan*, gezegd van datgene waarin iemand of iets vast is of blijft; *katĕtĕpan*, 1. blijvend op zich hebben; *katĕtĕpan rahmat*, (Gods) barmhartigheid blijvend op zich hebben; - 2. zekerheid, rustigheid, voldaanheid, kalmte, rust; *nĕtĕpkeun*, vastmaken, be-

vestigen, bestendigen, onderhouden, bewaren (b. v. een gebod); *ditĕtĕpkeun*.

**TĔTĔR**, naam van zeker heestergewas, ong. = *takokak*.

**TETER**, verkl. met *teu koewat*, niet bij machte zijn (b. v. om weerstand te bieden); *kateter*, het afleggen, het onderspit delven.

**TĔTĔS**, = *tĕrang*, klaar, duidelijk; *tjatjarita tĕtĕs etes*, duidelijk vertellen.

**TETES**. I. (vgl. *tes* en *teĕs*), druppelen; ook: vloeibaar (nl. tusschen dun en dik); verder: druppel; ook: gevolg van bevruchting, vrucht; *tetes noe teu poegoeh*, een vrucht van verdachten oorsprong; *satetes*, één druppel; *satetes bae tjai tangtoe matak baseuh*, zelfs één druppeltje water maakt nat, sprkw., verkl. met *dosa leutik oge matak tjilaka*, zelfs een geringe verkeerdheid veroorzaakt onheil; *netes*, druppelen (van een traan of tranen); verder, doch zóó meestal *naretes*, inzetten (met edelgesteenten, inz. langs den kant, *toeroet sisi*); opleggen (z. a. met kleine ornamenten, stukjes hout enz.); *ditetes*, bedruppeld worden; *ditaretes koe sosotja*, met edelgesteenten worden bezet; *netesan*, op laten druppelen (b. v. gesmolten suiker op gebak); verder: opleggen, inzetten; *ditetesan*; *katetesan*, bedruppeld raken; *neteskeun*, op- of in laten druppelen (b. v. een geneesmiddel in den mond); *diteteskeun*; - *tetesan*, 1. natte aanslag; - 2. dat wat ergens af- of opgedruppeld is; - 3. wat ergens van afkomt, afstamt, neerdaalt, enz.

II. Duidelijk, helder; *tetes tjaritana*, zijn verhaal is duidelijk; *ditetes*, duidelijk verhaald of voorgesteld worden. (Vgl. *etes*.)

**TETJE**, g. w.; *netje*, ergens op gaan staan; *ditetje*; *netje-netje*, zijn voeten op iets zetten ten einde ergens bij te klimmen; *sija oelah netje-netje deui ka dijeu!* je behoeft hier geen voet meer te zetten! (Vgl. *tete* I.)

**TEU**, korte vorm van *hanteu*, niet, neen, zonder; *teu parĕkan teu pawarang*, zonder bijzit (en) zonder gemalin; *teu koe hanteu*, zonder uitscheiden (zie verder bij *hanteu*).

**TEUAS** (vgl. *teĕs* en *toeoes*), hard, niet zacht; *teuteuasan*, 1. voll. *barang teuteuasan*, of *roepa teuteuasan*, harde-, duurzame voorwerpen, inz. gouden en zilveren voorwerpen, of ook edelgesteenten; 2. z. v. a. *pakoekoeh-koekoeh*, hard tegen hard zijn, elk op zijn stuk staan, geen van beiden willen toegeven; *kateuasan*, hardheid. (Vgl. *heuras*.)

**TEUEUL**, een (flinken) druk ergens op; *teueul teuing*, te veel drukken op (b. v. op de pen bij het schrijven); *neueul*, drukken op, neerdrukken (b. v. met de hand), indrukken; ook: iemand voor den schuldige houden; *sakabeh oerang lĕmboer pada neueul ka nji Bogĕm*, alle lieden van de *kampoeng* hielden B. voor de schuldige; *diteueul*; *neueulkeun*, naar beneden drukken, neerdrukken, iets ergens op drukken of op laten drukken, toedrukken; *diteueulkeun*. (Vgl. *tĕtĕl*.)

**TEUHAK**, ngbr.; *neuhak*, = *neukteuk* (zie *teukteuk*), steil oploopen (van een helling); ook z. v. a. *hanteu dipadjoekeun*, iets niet (kunnen) voortzetten; *kateuhak*, ten gevolge van te haastig slikken een gevoel hebben alsof het genotene in de keel blijft zitten, of wel terugkeert; ook (van een paard): afgejakkerd zijn.

**TEUHANG**, alleen in *kateuhang*, niet durven (ter wille van iemand voor wien men bang is).

**TEUING**, een nadrukswijzer, dienende tot aanduiding van een overmatigen trap of graad, waarvoor wij bezigen: te, erg, volstrekt, volslagen, buitengemeen, te zeer, te erg, enz.; ook moet de bedoeling van dezen nadruksw. wel eens door den overtreffenden trap of door een sterker nadruk worden weergegeven; niet zelden gaat, tot versterking van den nadruk, *teh* vooraf; *mahal teuing*, te duur, erg duur; *aloes teuing*, buitengemeen fraai; *hade teh teuing*, 't is bijzonder goed; *teu njaho teh teuing*, dien ken ik volstrekt niet, daar weet ik in 't geheel niet van; *teuing matak tjoewa*, 't is allerafschuwelijkst; - *teungteuingeun*, ong. = *kabina-bina*, vaak nog door *teuing* gevolgd: heel erg, bar, hard (inz. van iemands optreden tegen een ander), het te erg (met iets) maken; *naha mana teungteuingeun teuing!* hoe kunt ge me zoo hard behandelen! *raden teungteuingeun teuing!* gij, *raden*, maakt het te bar met mij! - *teungteuingan*, ngbr.; *neungteuinganan*, z. v. a. *nganĳaja*, iemand geweld aandoen, tiranniseeren, onderdrukken, kwellen, pijnigen, knevelen; *koering teh neungteuinganan maneh koe kasalahan pirang-pirang*, ik heb mijzelven kwelling aangedaan door vele verkeerdheden; *diteungteuinganan* (vgl. *tandasa*); *paneungteuinganan*, onderdrukking, geweld.

**TEUKTEUK**, = *potong*, stuks (van afgehakte of afgehouwen voorwerpen); ook g. w.; *sateukteuk*, één stuk (b. v. brandhout); *doewa teukteuk*, twee stukken, enz.; *neukteuk*, 1. afslaan, afkappen, afhouwen; *neukteuk beuheung*, of *neukteuk hoeloe*, iemand het hoofd afslaan; *neuteuk mere anggeus*, met iemand breken, iemand de bons geven; 2. te kort van draai, den draai te kort nemen; 3. zeer steil, loodrecht of zoo goed als loodrecht; *di noe*

*neukteuk*, op een (ontoegankelijke) steilte; *neukteukan*, = *neukteuk*, maar zóó dat men bij herhaling kapt of houwt; van iets stukken afsnijden; inz. (een kip of vogel) kortwieken; *diteukteukan*; *paneukteukan*, het punt waar iets afgeslagen is, afgeslagen (afgehouwen) stuk; *paneukteukan iga*, ribbestuk (van een geslacht beest).

**TEULA**, voll. *taneuh teula*, verdroogde en gespleten kleigrond.

**TEULEUM**, zich onder water begeven, indompelen, zich dompelen, onderduiken; ook g. w.; *dibawa teuleum*, met iets onder water gaan; *wadah teuleum*, de koude blauwkuip; *neuleum*, onderdompelen, iets indompelen; (van weefsels) bepaaldelijk in indigo verven (vgl. *tjĕlĕp*); *titeuleum*, zinken, naar de diepte zinken, wegzinken, verdrinken; *noe titeuleum*, drenkeling; *teuteuleuman*, gedurig onderduiken en weer boven water komen; *neuleuman*, naar iets duiken, onderduiken om iets dat onder water ligt te grijpen; *beunang neuleuman*, opgeduikeld, met onderduiken verkregen; *diteuleuman*; *kateuleuman*, door onderduiken bereikt worden (van den bodem), tot op den bodem komen; *neuleumkeun*, iets indompelen of onderdompelen, onder water steken, laten zinken, doen verdrinken; ook: het getuigenis tegen een beschuldigde verzwaren om hem te doen zinken (d. i. opdat hij veroordeeld worde); *neuleumkeun maneh*, zich verdrinken; *diteuleumkeun*.

**TEULEUNG**, het *eu*-teeken, meestal *paneuleung* geheeten; *diteuleung*, van het *eu*-teeken voorzien worden of zijn. (Zie de tafel bij § 6 van de Spraakk. en vgl. *pĕpĕt*.)

**TEULOE** (Bad.), = *tiloe*, drie.

**TEUMBAG**, = *doepak*, g. w.; *neumbag*, met kracht tegen iets aankomen, tegen iets bonzen, botsen, stooten, slaan, klotsen, beuken (b. v. de golven tegen het strand, de vloed tegen een huis, enz.); *diteumbag*; *kateumbag*, gezegd van een persoon of voorwerp waartegen iets bonst, stoot, klotst, enz. (Vgl. *teunggar*.)

**TEUMOE** (Bad.), = *timoe*, zie ald.

**TEUNDEUN**, g. w.; *teundeun kana tjeuli!* leg het in uwe ooren! *neundeun*, 1. nederleggen, nederzetten, plaatsen, zetten; *neundeun pradjoerit*, (ergens) militairen plaatsen of stationneeren; 2. z. v. a. *ngampihan* k., *njimpĕn* l., wegleggen, bergen, opbergen, verbergen; *neundeun hate* k., *njimpĕn hate* l., verbergen wat er in het hart omgaat; *neundeunan*, in-, op of bij iemand of iets het een of ander nederzetten, nederleggen of deponeeren, ergens iets in- of opdoen, in- of op plaatsen of zetten; *neundeunan sĕrdadoe*, ergens militairen (een bezetting) leggen; *diteundeunan*, gezegd van een persoon of zaak waarop of waarin iets gedaan-, geplaatst of gezet wordt; *diteundeunan papakean*, op iets kleeren leggen; *lampoe diteundeunan minjak*, in de lamp wordt (is) olie gedaan; *kateundeunan*, gezegd van iets of iemand waar, waarin, waarop, waarbij of bij wien iets is nedergezet, gedeponeerd, enz., of wien iets is toevertrouwd; *teuteundeunan*, wat men nedergelegd of nedergezet heeft, wat men ergens bewaart, wat is weggelegd of weggeborgen, toevertrouwd-, gedeponeerd goed.

**TEUNDEUT**, g. w.; *neundeut*, heien, nederheien, geweldig slaan, beuken, aanslaan (b. v. den grond om dien vast te maken of om oneffenheden te doen verdwijnen); verder: in den grond zakken, inzinken (z. a. de stijlen van een huis); ook: plat nedervallen op den bodem; *diteundeut*; *titeundeut*, nederploffen, plat nedervallen; *neundeutkeun*, iets tegen den grond of in het slijk smakken (b. v. een kip); *diteundeutkeun*.

**TEUNEUNG**, = *teungteung*, moedig, dapper, onverschrokken; verder: moed, dapperheid; *teuneung ka gĕtih*, dapper ten bloede toe. (Vgl. *wani* en *loedeung*.)

**TEUNGGAR**, g. w.; *neunggar*, stooten (z. a. een buffel of bok, of ook z. a. een schip op een rots); verder = *neumbag*, bonzen, beuken (z. a. de golven tegen het strand); *sada ombak neunggar karang*, gebulder als van de golven tegen een rots; *kapal neunggar karang*, het schip stoot op een rots; *diteunggar*, gestooten worden; *kateunggar*, gestooten zijn (z. a. zonder opzet); *teuteunggar*, of *teuteunggaran*, al maar stooten; *paneunggar*, stormram.

**TEUNGGEUL** (vgl. *peupeuh*), g. w.; *siksaän teunggeul*, slaag, toegediend als straf; *neunggeul*, slaan (hetzij met de hand of met eenig voorwerp); *diteunggeul*; *toenggalteunggeul*, aanh. of herh. slaan; *teuteunggeul*, voorwerp om mede te slaan (b. v. een stok), roede; *paneunggeul*, hetzelfde; *neunggeulan*, = *neunggeul*, iemand een pak slaag geven, afranselen; *diteunggeulan*; *neunggeulkeun*, met iets (b. v. de hand of een hamer) ergens op slaan; *diteunggeulkeun*.

**TEUNGTEUINGEUN**, zie *teuing*.

**TEUNGTEUNG**, z. v. a. *teuneung*, moedig, dapper, onverschrokken; *pateungteung*, elkander aandurven.

**TEUPA**, het smeden (bewerken) van

metaal; *neupa*, metaal met vuur en hamer bewerken, smeden; *diteupa*, gesmeed worden.

**TEURA**, ngbr.; *neuradn*, verkl. met *miheuladn anoe boga milik*, den eigenaar vóór zijn; *diteuradn*. P.

**TEURAB**, een boer laten, boeren; ook: oprispen, oprisping.

**TEURAK**, = *keuna* en *mĕntal*, raken, treffen, werking doen, uitwerking hebben, ingang vinden, baten; ook: geraakt, getroffen; *teu teurak*, niet treffen, niet werkzaam, niet baten, onwerkzaam; *neurak*, treffen, raken; *neurakkeun*, doen treffen, doen raken (b. v. een wapen waarmede men een wond toebrengt); van vuur: het hout doen ontsteken, doen branden; *diteurakkeun*.

**TEUREUH**, = *tĕrah* en *toeroenan*, afstammeling, nakomeling.

**TEUREUJ** k., *tĕlĕg* en *tĕlĕn* l., g. w.; *neureuj*, slikken, inslikken, doorslikken; *neureuj boeleud*, of *neureuj boeleudan*, iets in zijn geheel in- of doorslikken, met huid en haar verslinden; *diteureuj*; *kateureuj*, bij ongeluk ingeslikt of met iets anders ingeslikt; *teuteureujeun*, al maar slikken willen, gulzig; ook: een gevoel in de keel hebben of men telkens slikken moet.

**TEUREUP**, naam van een gomhoudenden boom, voll. *tangkal teureup*; *leugeut teureup*, gom van den *teureup*, een soort vogellijm; *djingdjing teureup*, naam van een vogel, een soort mees.

**TEUREUS**, = *asal*, oorsprong, afkomst.

**TEUTEUH**, = *tĕkĕn*, g. w.; *neuteuh*, steunen, leunen op, rusten op (van de voeten, van de armen, of ook wel van het zitten); *neuteuh kana kapintĕran djalma*, steunen op menschelijke wijsheid; *diteuteuh*, wordt gezegd van het voorwerp, waarop men steunt of leunt; *paneuteuh*, voorwerp of persoon waartegen of waarop men steunt.

**TEUTEUP** (vgl. *tĕtĕp*), g. w.; *neuteup*, l. van *moerĕlĕng* (zie *poerĕlĕng*), iemand of iets met aandacht beschouwen of gadeslaan, aanstaren; *diteuteup*.

**TEUWEUL**, naam van een klein bijtje dat zich in hout ophoudt en was en honing maakt; *madoe teuweul*, honing van de *teuweul*; *malĕm teuweul*, was van de *teuweul*. (Zie ook *njiroean* bij *njiroe*, en *odeng*.)

**TEWAK**, g. w.; *newak*, grijpen, beetpakken (eig. van iets dat zich voortbeweegt, maar ook wel gebezigd van hetgeen in rust is); *ditewak*; *toewoek-tewak*, nú hier dàn daar grijpen, nú dit dàn dat beetpakken.

**TĔWAS**, aluin.

**TĔWĔK**, g. w.; *nĕwĕk*, steken (z. a. met een mes, kris of speer); *ditĕwĕk*; *nĕwĕkan*, = *nĕwĕk*, maar aanh. of herh.; *ditĕwĕkan*; *nĕwĕkkeun*, met een wapen in iets steken (b. v. in iemands buik); *ditĕwĕkkeun*, (van een wapen) in iets gestoken worden.

**TEWEWET**, een prikkelend gevoel hebben in de huid (bij warmte b. v.), of op de tong (door pepĕr b. v.); prikkelen; *newewet*, hetzelfde.

**TEWOK**, de eigenlijke naam van *anak taleus*, jonge *taleus*.

**TI**, I. voorv. tot vorming van een kleine klasse van werkwoorden, z. a. *tibalik*, omkantelen, omvallen, van *balik*, omkeeren. (Zie Spraakk. § 73 en 74.)

II. Voorz. van beweging: van, uit, bij of over (bij nacht, over dag), aan, dan (in vergelijkingen). Zie Spraakk. § 202, 4 en vgl. *tina*.

III. Verk. van *siti*, zie ald.

**TIBA**, I. = *ari* III., toen, ten tijde dat; *tiba tĕpi ka leuweung, gok papanggih djeung sahidji djalma*, toen hij aan het bosch kwam, ontmoette hij een man; *tiba-tiba*, hetzelfde, met verst.

II. In verbinding met *ngan*, maar even slechts even; *ngan tiba bae ngasadn*, ik heb er slechts even van geproefd; *ngan tiba saoekoer mahi*, maar even genoeg.

III. (Jav.), = *ragrag*, vallen; *tiba talak* (zie *talak*); *nibakeun*, doen vallen; ook = *mitĕnahkeun* en *ngistorikeun*, een verdenking op iemand doen vallen, iemand ergens van betichten; *ditibakeun*.

**TIBAN** (eig. Jav., afl. van tiba), = *tiba* III. en *ragrag*; *tiban talak*, = *tiba talak* (zie *talak*); *tiban parentah*, een bevel ontvangen hebben; *nibanan*, 1. iemand een bevel geven, bevelen; 2. iets aan iemand bewerken of toepassen; ook: te beurt vallen; *djalma noe ditibanan tanda*, de man aan wien het teeken bewerkt was (wien het teeken was te beurt gevallen); *nibankeun*, = *marentahkeun*, een bevel geven, bevelen uitvaardigen; *ditibankeun*.

**TIBAR**, voll. *bisoel tibar*, negenoog.

**TIBĔLAT**, = *kabeurat*, iemand of iets waaraan men gehecht is; *aja geusan tibĕlat*, een mensch of menschen (ook wel dingen) waaraan men zich hecht of kan hechten.

**TIBRA** (Skr., tiwra, hevig, buitengemeen, veel of sterk), = *djĕmpling* en verkl. met *hĕĕs ngeunah, teu lilir-lilir*, vast-, gerust slapen, in diepe rust zijn; overdr.: rustig, kalm, vredig, tevreden; *tibra pikir*, een kalm gemoed hebben, tevreden van gemoed; *manah radja woewoeh tibra*, het hart van den vorst werd te meer gerust.

**TIDARĔSA** (Kw., tidarsa), alleen in *katidarĕsa*, z. v. a. *katoeding*, onder verdenking komen.

**TIGAJOER**, = 't meer gebr. *tagiwoer*, z. ald.

**TIGAS** (vgl. *tilas*), afgesneden, afgehakt; overdr.: afgeloopen, ten einde, beslist; *tigas pangĕrsa?* heeft u niets anders te gelasten? *tigas lahiran?* heeft u uitgesproken? *nigas*, afsnijden, afhakken, neervellen; *nigas beuheung*, iemand het hoofd afslaan, onthoofden; *nigas moesoeh*, den vijand (de vijanden) neervellen; *ditigas*, nedergeveld worden, enz.

**TIGIN**, ong. = *tĕtĕp* en *tangtoe*, in iets vast zijn, van iets geheel verzekerd zijn, standvastig, onverzettelijk, getrouw; *ditiginkeun*, = *ditangtoekeun*, worden vastgesteld, bepaald worden.

**TIHANG**, stijl, post, mast, paal, staak; ook: de hals van de *tarawangsa*; *tihang bandera*, vlaggestok; *tihang lajar*, mast; *tihang agama*, steunpilaar van den godsdienst; *hoewi tihang*, naam van een aardvrucht; *djalma hedjo tihang*, man van groene stijlen, sprkw., gezegd van iemand die gedurig zijn huishouden opbreekt en verhuist, gedurig van vrouw verandert, enz.; onbestendig, veranderlijk; *ngadekan tihang*, hakken op een stijl of mast [wat men *pamali* noemt: *matak ditoeding djinah*].

**TIHOEL**, = *bontol*, een stuk hout, houtsblok, in de asch begraven om vuur te houden.

**TIHOTHAT**, zich bovenmate moeten inspannen om iets (b. v. levensonderhoud) te bekomen; zwoegen; doodmoede (z. a. van inspanning).

**TIÏR**, g. w.; *niïr*, doorheen steken, doorboren, doorsteken; *ditiïr*; *katiïr*, doorstoken (zonder opzet); *niïran*, rijgen (b. v. kralen aan een snoer, *djamboe*'s aan een rist, enz.); *ditiïran*; *niïrkeun*, iets ergens in- of doorsteken, opsteken (z. a. op een staak); *ditiïrkeun*; *paniïr*, priem. (Vgl. *tiroek*.)

**TIÏS** (vgl. *tiris*), koel, koud, frisch van smaak; ook: flauw van smaak (b. v. visch zonder zout), zouteloos, laf; verder: kalm, rustig van gemoed; *tiïs pikir* k., *tiïs manah* l., kalm, rustig van gemoed; ook: kalmte; *pikirna tiïs*, hij is kalm gestemd; *tiïs tjeuli herang mata*, frisch van oor en helder van oog, overdr. voor: kalm gestemd; *djalma tiïs*, *djalma noe tiïs*, of *djalma tiïs-tiïs*, een tevreden mensch; ook: een onschuldige; - *tiïseun*, stil, eenzaam, ontvolkt, verlaten, doodsch, uitgestorven (b. v. een stad); ook: ongezellig (het tegenoverg. van *haneuteun*); *niïs*, zich in de buitenlucht verkoelen; *niïsan*, afkoelen, koel maken; *ditiïsan*; *niïskeun*, 1. doen koel of koud worden, afkoelen, verkoelen; ook: bekoelen; 2. iemand verkwikken; *ditiïskeun*; *paniïsan*, een plek of plaats (b. v. een koepel) waar men gewoon is zich te verkoelen.

**TIJAP**, ong. = *saoekoer* en *sakadar*, even (b. v. genoeg), enkel (b. v. een eindje gaan), slechts even (b. v. zien); *tijap dilijeuk koe mata maneh*, gij zult hem (het) slechts even met uwe oogen zien; *tijap-tijap*, 1. = *oenggal-oenggal*, elk, ieder, een iegelijk; *tijap-tijap noe*, elk die, een ieder die; *tijap-tijap djalma*, ieder mensch, elk, al wie; *tijap-tijap poë koedoe baranggawe*, elken dag moet ge arbeiden; - 2. z. v. a. *oepama*, telkens als, zoo wanneer, bijaldien, zoo vaak als; *tijap-tijap aja kaom roeksak, geuwat koe maneh toeloengan*, telkens als een familielid gewond raakt, moet ge hem spoedig helpen; *tijap-tijap aja djalma*, zoo wanneer er iemand is; *satijap-tijap*, hetzelfde.

**TIJASA** (Skr., itiyaçah) s., *bisa* k., *ijasa* l., kunnen, vermogen.

**TIJEUR**, verkl. met *noetoerkeun pandeuri*, naloopen.

**TIJOENG**, wat dient tot overdekking van het hoofd (b. v. bij regen, z. a. een doek, een blad, enz.); ook: kap (van een wagen); *ditijoeng*, zich het hoofd dekken; *ditijoeng ĕnggeus hoedjan*, sprkw., = ons: den put dempen als het kalf verdronken is, of: mosterd na den maaltijd; *nijoengan*, iemand met iets het hoofd overdekken, iemand sluieren, omsluieren; *ditijoengan*; *nijoengkeun*, een doek of derg. ergens overheen of over iemands hoofd heen doen; *ditijoengkeun kana mastaka*, (het kleed) werd hem over het hoofd gedaan; *panijoengan*, dat wat iemand van boven dekt, troonhemel, baldakijn.

**TIJOEP**, het blazen; ook g. w.; *nijoep*, blazen (hetzij met den mond, op een muziekinstrument of van den wind), blazen in of op; *ditijoep*, geblazen worden in (b. v. een trompet) of op (b. v. op iemands voorhoofd); *nijoepan*, aanh. of herh. blazen, aanblazen; *ditijoepan*; *nijoepkeun*, iets blazen, naar toe blazen, uitblazen, inblazen; *ditijoepkeun*; *panijoep*, 1. het blazen, geblaas (z. a. van den wind), inblazing (z. a. van den duivel); 2. voorwerp tot blazen gebezigd.

**TIJOEWAN**, naam van een groote bij, die honing voortbrengt. (Vgl. *teuweul*, enz.)

**TIKAH** (verkeerdelijk aangenomen stam van het Ar. nikah), g. w.; *nikah*, l. van *kawin*, iemand tot vrouw nemen, huwen gehuwd; *akad nikah*, sluiting van het huwe-

lijk, gesloten (van een huwelijk); *ditikah*, (van de vrouw) getrouwd worden, tot echtgenoote genomen worden; *nikahkeun*, in den echt verbinden; *ditikahkeun*.

**TIKE**, naam van een grassoort met een knol (*beuti*) aan den wortel.

**TIKĔL**, = *lipĕt*, -voud, -dubbel, -voudig; *tikĕl opat tina eurih*, viermaal (duurzamer) dan *eurih*; *tikĕl gĕnĕp kali djeung*, zesmaal meer dan; *gandjaranana sapoeloeh tikĕl*, zijn loon zal tienvoudig zijn; *nikĕl*, toeslaan, toegeslagen, vouwen, dubbelvouwen, verstuiken (van hand of voet, z. a. wanneer iemand valt en zijn hand dubbel komt te liggen), krom buigen, krom gebogen, krom groeien (van een wortel); ook: zich verdubbelen of vervoudigen (z. a. een kapitaal); *toekal-tikĕl*, in vouwen en plooien; *nikĕlan*, dubbelvouwen, opvouwen, omvouwen; *ditikĕlan*; *- titikĕl*, zich verstuiken, zich den voet verzwikken (vgl. *misalah* bij *salah*); *patikĕlaneun*, voud (van iets); *toedjoeh patikĕlaneun*, het zevenvoudige ergens van; *nikĕlkeun*, iets ombuigen, dubbelvouwen, opvouwen; ook: iets verdubbelen, verveelvoudigen; *ditikĕlkeun*.

**TIKOEK** (Tjiandj.), een klapperdop met tuit en handvat. (Zie *bekom*.)

**TIKOEKOER**, de gewone torteIduif. (Vgl. *dĕdĕroek* bij *dĕroek*.)

**TIKOER**, klapperdop (lediggemaakt en nu tot watervat dienende).

**TIKORO**, keel, strot; *tikoro andon peso*, de keel gaat uit eigen beweging naar het mes, sprkw. voor: willens en wetens in zijn ongeluk loopen; *tikorona toehoereun*, hij had een droge keel. (Zie ook *kotok* en vgl. *gĕnggĕrong*.)

**TIKREUH**, ngbr.; *nikreuh*, verkl. met *ngeureujeuh* (zie *keureujeuh*), zachtjes voortstrompelen (z. a. een oud mensch); *tikreuh-tikreuh*, idem, met verst.

**TIK-TIK**, elk oogenblik, gedurig (b. v. iets mankeeren); *tiktikan*, gevoelig, aandoenlijk, licht gevoelig voor iets, vatbaar, teer van gestel (*babari gĕring*), lichtgeraakt (*sok poendoengan*), niets velen kunnen, op alle slakken zout leggen; ook: karig, vrekkig; verder in 't algemeen: kleingeestig, (b. v. als er zelfs geen overgeschoten brok weg kan zijn of men vraagt waar die gebleven is, of als de vrouw ook niet éven uit kan gaan zonder dat haar man vraagt waar zij geweest is, enz.). Vgl. *toengtik*.

**TIKTIKAN**, voll. *djangkrik tiktikan*, naam van een krekelsoort met een fijn geluid.

**TILAD**, ngbr.; *nilad*, l. van *noelad*, tot voorbeeld nemen, navolgen; *ditilad*; *tiladan*, l. van *toeladan*, voorbeeld ter navolging.

**TILALAH**, niet meer kunnen ontkomen, aan den dood of aan de straf niet meer kunnen ontsnappen; *asrah-tilalah*, in onderwerping komen.

**TILAM**, iets dat men ter beschutting over eenig voorwerp heen doet of er op legt (b. v. een mat of kleed, waarop dan weer gelegd of gezet wordt wat men eigenlijk in of op dat voorwerp plaatsen wilde), overtrek, overdeksel, kleedje, tafelkleed, enz.; verder nederig van hetgeen men aanbiedt (het kleedje, blad enz. waarop een gave ligt, genomen in plaats van het geschenk zelf), b. v. *tilam panjeumpal*, nederige uitdr. (in den zin van *loemajan*) voor: geschenk aan een kind bij zijn geboorte; *tilam sono*, nederig voor: blijk van hartelijke genegenheid; *tilam ngandjoek*, nederig van hetgeen men aanbiedt als men van iemand iets op crediet begeert, een onderpand; *titilam*, hetzelfde; *nilam*, inwendig nog verwijderd zijn van iemand met wien men onaangenaamheid heeft gehad [er zit nog iets tusschen], weifelen tusschen doen en niet-doen, aarzelen; verder: zich ergens niet op zijn gemak gevoelen, bedeesd of beschroomd zijn; ook: geen smaak in eten hebben, niet lekker eten (b. v. vanwege pijn); iets niet opnemen, niet ter harte nemen (b. v. onderwijs); *hanteu nilam*, zich ergens niet vreemd gevoelen, op zijn gemak zijn, ergens met genoegen zijn; ook: met smaak eten; *moal nilam*, z. v. a. *moal asa-asa*, niet weifelen, niet aarzelen; *nilaman*, iets overdekken, overkleeden, bekleeden, leggen op of in (b. v. een blad of een stuk papier in een mandje); *ditilaman*.

**TILAR**, l. van *tinggal*, achterblijven, nablijven, overblijven; *tilar doenya*, of ook eenv. *tilar*, de wereld verlaten, overlijden, sterven, gestorven; *nilar*, verlaten, heengaan van; *ditilar*; *titilar*, voll. *barang titilar*, nalatenschap; *nilaran*, iemand iets achterof nalaten; *ditilaran*; *nilarkeun*, iets achterof overlaten, nalaten, van iets afstand doen; *ditilarkeun*.

**TILAS** I. overblijfsel uit vroeger tijd, iets dat uit vroeger tijd afkomstig is en daaraan herinnert, voormalig, en als zoodanig soms l. van *oeroet*; *tilas-tilasna*, overblijfselen van vroegere toestanden, kenteekenen dat ter besproken plaatse eens iets gebouwd of geweest is; *patilasan*, z. v. a. *oeroet*, plek waar voorheen iets stond dat is weggehakt enz., ruïne.

II. K., *tĕlas* l., g. w.; *nilas*, doorhakken, doorkappen (een paal, een touw, een tak, enz.), afslaan, afkappen, afhouwen

b. v. iemands hoofd); *ditilas beuheung*, onthoofd worden; *nilasan*, z. v. a. *maehan*, ter dood brengen; *nilasan garwa*, zijn vrouw ter dood brengen; *ditilasan*; *nilaskeun*, van iets afhouwen; *ditilaskeun*.

**TILAWAT** (Ar., lezing, het lezen), het lezen van een stuk of stukken uit den Koran ten behoeve van een afgestorvene, op zijn graf; *soedjoed tilawat*, het bidden voor een afgestorvene, gepaard met Koranlezen; *hormat tilawat*, een afgestorvene door het lezen van den Koran en van gebeden op zijn graf eeren.

**TILĔM**, duiken, onderduiken. (Vgl. *teuleum* en *silĕm*.)

**TILĔNG** (vgl. *telĕng*), loensch, loensch kijken (nl. de ééne appel van het oog naar boven gericht hebben); *tilĕngan*, idem.

**TILĔP** (vgl. *lipĕt*), g. w.; *nilĕp*, dubbelvouwen, toeslaan; *ditilĕp*, gevouwen worden (b. v. een brief); *titilĕp*, meerdere dingen vouwen of opvouwen; *nilĕpan*, iets opvouwen; *ditilĕpan*; *nilĕpkeun*, iets toevouwen, opvouwen, omslaan, inslaan; *ditilĕpkeun*; - *tilĕpan*, opgevouwen goederen (sarongs enz.) welke door iemand die een meisje of vrouw ten huwelijk vraagt òf aan hare ouders, òf zoo zij deze niet heeft aan haarzelve gegeven worden.

**TILIGANTJA**, een verouderd woord, = 't hedend. *piligĕnti*, bij afwisseling; ook: onderscheid maken, b. v. *njaah hanteu tiligantja*, hij had ze lief zonder onderscheid te maken.

**TILIK** (vgl. *ilik*), z. v. a. *tĕlik*, scherpziende; *nilik*, aandachtig beschouwen, aanzien, gadeslaan, nagaan; *ditilik tina* (*kana*), beschouwd worden uit het oogpunt van; - *titilik*, = *alak-ilik*, om zich heen zien; *ditalak-tilik*, nauwkeurig of van verschillende kanten beschouwd worden.

**TILIL**, naam van zekeren vogel, watersnip.

**TILINGTING**, het aanhoudend geluid van de *kĕndang*, z. v. a. *nitir* van andere instrumenten; *nilingting*, aanhoudend roffelen (van de *kĕndang*); *nilingting bae kĕndangna*, zijn trom roffelde onophoudelijk; *tilingtingkeun*, g. w.: maak een roffel op!

**TILOE**, drie; *tiloena*, voll. *sidĕkah tiloena*, lijkfeest op den derden dag na het afsterven; *tiloean*, drietal, de drie; *katiloe*, derde; *noe katiloe*, de derde; *niloekeun*, er drie van maken, in drieën deelen; *ditiloekeun*.

**TILOK** (Z.-B., samentr. van *teu ilok*), nooit.

**TIM** (Chin.), voll. *nasi tim*, in een goed gesloten pot in kokend water gaar gemaakte (zachte) rijst.

**TIMAH**, lood, tin, hard ijzer; *timah bĕnĕr*, lood (vgl. *sari* en *radjasa*); *pakoe timah*, spijker van hard ijzer, draadnagel.

**TIMANG**, g. w.; *nimang*, schommelen (z. a. een kind, op de knieën); verder: liefkoozen, troetelen; *ditimang*; *nitimang*, aanh. alzoo schommelen, aanh. liefkoozen; *dititimang*; *panimang*, een of andere vriendelijke benaming voor een kind (*basa neneh*), troetelnaam.

**TIMBA**, voorwerp om water te putten (onverschillig van welk materiaal), puts; *nimba*, water putten; *ditimba*; *nimbaān*, herh. putten; *timbaān*, puts, emmer, enz.

**TIMBAL**, ngbr.; *nimbal* 1. verkl. met *nambah* (zie *tambah*), toevoegen, aanvullen, bijdoen; ook: overmaken, herhalen (b. v. een kuur tot genezing); - 2. l., spreken (hooger dan *ngalahir*, ook omdat *nimbal* spreken is op gebiedenden toon); *ditimbal-timbal*, keer op keer gedaan worden (b. v. juichen; ong. = *ajeuh-ajeuhan*); *timbalan*, het (door een meerdere) gesprokene, bevel, gebod, last; *nimbalan*, spreken (van een meerdere), gebieden, bevelen, gelasten; *ditimbalan*, gezegd van den persoon wien iets geboden wordt of is; *nimbalkeun*, iets spreken of uitspreken, een gebod geven, een last uitvaardigen; *ditimbalkeun*. (Vgl. *parentah*.)

**TIMBANG**, I. een maat voor rijst aan het stroo; *satimbang gĕde* is = 25 *gedeng*, of 5 *sangga*, of $^1/_8$ *tjaeng*; *satimbang leutik* is 2 *gedeng gĕde*; *satjaeng timbang* is = 10 *pikoel*.

II. (Vgl. *hisab*), overweging, inz. overweging van omstandigheden welke ergens toe hebben geleid; ook g. w.; *satimbang*, naar gelang van, in everedigheid met, even zwaar als; *njiksa satimbang dosana*, straffen in evenredigheid met de misdaad; *satimbangna*, idem; *nimbang*, wegen, overwegen, de omstandigheden in aanmerking nemen, consideratie gebruiken; ook: vergelijken; verder: passen bij; *hanteu nimbang ka diri*, niet passen bij hemzelven; *moal nimbang*, geen toegeeflijkheid zullen gebruiken, niet zullen ontzien of sparen (vgl. *ngabanding* bij *banding*); *ditimbang*; *panimbang*, beoordeeling, kritiek; *katimbang*, gewogen, mede gewogen; ook: opgewogen door; *katimbang koe mangpaātna*, (het bezwaar) wordt opgewogen door het nut; *tinimbang*, z. v. a. *ditimbang*, vergeleken met, gelijkstaan met; ook: opwegen tegen; *nimbang-nimbang*, wikken en wegen, overwegen, oordeelen; *ditimbang-timbang*; *narimbang*, begeleiden (b. v. zang of dans door muziek), accompagneeren, op de maat der muziek loopen (b. v. een paard) of dansen, iets te gelijk met

iets anders doen, gelijkgaan met, overeenkomstig met; *tjĕngkal ditarimbang sĕmbah*, opzien en te gelijk de *sĕmbah* maken; *katarimbangan*, met elkander in goede harmonie zijn (b. v. een man en vrouw), in goede verstandhouding tot elkander staan; *titimbangan*, = *tatandingan* en *bandingan*, gelijke, wedergade; *nimbangan*, 1. aanhoudend wegen; 2. opwegen tegen, gelijkkomen met, in evenwicht, overeenstemmen, overeenkomen met, geëvenredigd; ook 3. begeleiden (b. v. zang door muziek); *timbangan*, schaal of schalen, bascule, balans; verder: vergelijking, wedergade; ook: overweging, het in aanmerking nemen der omstandigheden, consideratie, clementie, toegeeflijkheid, welwillendheid, vergevensgezindheid; *anak* (of *batoe*) *timbangan*, weegsteen, gewicht; *hanteu make timbangan*, niet de omstandigheden in aanmerking nemen, geen toegevendheid gebruiken, iemand niet sparen, niemand sparen.

**TIMBĔL**, gekookte rijst, gerold in een pisangblad (zóó dat het een langen vorm heeft); *nimbĕl*, *timbĕl* maken; *ditimbĕl*.

**TIMBOEL**, I. rijzen, oprijzen, opduiken, uitschieten, te voorschijn komen, verrijzen, opstaan, komen in plaats van iets dat was maar nu verdwenen is; *geus leungit ngaran leuweung*, *timboel lĕmboer*, toen de naam van bosch (d. i. het bosch) verdwenen was, verrees er een gehucht; *leungit era timboel napsoe*, toen zijn beschaamdheid over was, rees zijn drift op; *katimboel*, te voorschijn gekomen, enz.; *teu katimboel*, niet te voorschijn gekomen; *nimboelkeun*, doen oprijzen, doen verrijzen, te voorschijn doen komen, doen aanwezig zijn in plaats van iets anders; *ngabasmi djalan roegi*, *nimboelkeun djalan rahajoe*, den schadelijken weg verdoen (en daarvoor in plaats) den weg van behoud stellen; *ditimboelkeun*.

II. G. w.; *nimboel*, = *maledog*, werpen, iets werpen; *nimboelan*, iemand of iets ergens mede werpen; *ditimboelan*; *panimboel*, dat waarmede men werpt; overdr.: een persoon dien men voor alle baantjes gebruikt, boodschaplooper; iemand die links en rechts, door dik en dun gezonden wordt, duivelstoejager.

**TIMBOEROE**, ong. = *salĕmpang*, een voorgevoel hebben dat er iets onaangenaams gebeuren zal, in zorg of angst over iemand zijn, aan de echtheid of waarheid van iets twijfelen, aan de trouw van zijn vrouw (of haar man) twijfelen, achterdocht koesteren, jaloersch; ook: achterdocht, jaloerschheid, minijver, ijverzucht; *boga timboeroe*, achterdocht koesteren, enz.; *timboeroean*, achterdochtig van aard, ergdenkend. inz. zijn (haar) echtgenoot verdenken of betichten van overspel [het woord duidt echter slechts vermoeden, gissing aan en wordt niet gebezigd als men zekerheid heeft]; *ahli timboeroean*, een achterdochtige, een jaloersche; *nimboeroekeun*, een gezindheid als de beschrevene koesteren tegen zijn vrouw (haar man); *ditimboeroekeun*.

**TIMOE**, ong. = *panggih* k., *pĕndak* l., vinden, gevonden; ook: begrepen; *boedak timoe*, vondeling; *satimoe-timoe*, zooveel men vindt, wat men vindt, zoover men kan verstaan of begrijpen, zooveel men kan vatten; *nimoe* k., *mĕndak* l., vinden; *katimoe*, gevonden, begrepen; *sakatimoe*, zooveel men er van verstaat, in zoover men het verstaat; *panimoe*, wat iemand gevonden of opgedaan heeft, vondst, ervaring, ondervinding, kennis; *titimoean*, = *papanggihan*, wat men vindt of gevonden heeft, vondst; *boga titimoean*, een vondst hebben gedaan; *patimoean*, samenvloeiing van rivieren, kruispunt van wegen (P.); *nimoekeun*, iets bepaalds vinden of uitvinden, voor den dag brengen; *ditimoekeun*.

**TIMOEN**, voll. *bonteng timoen*, klimkomkommer.

**TIMOER** (Z.-B.), Oost, = *wetan*; *bentang timoer*, de morgenster; *sotjana lir bentang timoer*, zij had oogen als de morgenster; *baloengbang-timoer* (zie *boengbang* I.), helder van hoofd (als de pas opgegane zon), vroolijk; *bawang Timoer*, Timoreesche ui, een kleine uiensoort, sjalot.

**TIMOES**, het krachtig uitvliegen van den stoom uit eten dat pas van 't vuur is; ook z. v. a. *asak*, gaar zijn.

**TIMPAH**, vooruit geld op iets schieten om zich van de levering te verzekeren (b. v. op den oogst van een nog te velde staand gewas); ook: bij vooruitbetaling, bij voorbaat-, van te voren (doen); *hampoera kakung geus timpah*, ik schenk u bij voorbaat mijn vergiffenis; *nimpah*, (van een vlieger) met zijn garen over dat van een anderen vlieger) strijken of daarop liggen; ook: iemands schuld verzwaren; *nimpahan*, op iets vooruit geld schieten; *ditimpahan*; *katimpahan*, bij vooruitbetaling gekocht; *timpahan*, vooruitbetaalde waarde of prijs; *panimpahan*, het geld dat vooruit op iets betaald wordt of is. (Vgl. *pandjĕr* II.)

**TIMPAL**, verkl. met *lawan*, gelijke, pendant, tegenhanger, evenknie.

**TIMPLIK**, naam van een klein vogeltje; *nimplik*, vermeerderen, zich vermenigvuldigen (b. v. de bewijzen van iemands

schuld); ook z. v. a. *leubeut*, zwaar beladen (van een boom); *katimplik*, z. v. a. *kaeleh-keun*, het van iemand winnen; *ditimplik-timplik*, z. v. a. *ditambah-tambah*, aanh. vermeerderd worden; *titimplik*, 1. = *timplik*; 2. wat ergens op toegegeven wordt, toegift; *titimplikan*, in grooten getale aan een boom hangen (van vruchten), zwaar beladen.

**TIMPOEG**, g. w.; *nimpoeg*, ong. = *maledog*, met kracht werpen, smijten; *ditimpoeg*, gezegd van datgene waarnaar geworpen wordt; *katimpoeg*, door iemand die wierp (zonder opzet) geraakt; *nimpoegan*, = *nimpoeg*, maar herh. of aanh.; verder: naar iets of iemand smijten; *ditimpoegan*; *nimpoegkeun*, iets smijten, met iets smijten; *ditimpoegkeun*.

**TIMPOEH**, I. (van een vrouw) z. v. a. *loenggoeh*, in nederige houding nederzitten (*emok*) met gebogen hoofd [een zeer geprezen wijze van zitten]; verder: nederig, zacht van gemoed, zachtaardig, zachtzinnig; zie verder *loenggoeh*.

II. Z. v. a. *bijasa* en *bisa*, zie ald.

**TIMPOELOENG**, hetz. als *tipoeloeng*, z. ald.

**TINA**, = *ti* II., van, uit, bij of over, aan, dan [voor een samenstelling wordt doorgaans het korte *ti* gekozen, b. v. *ti kentja*, aan de linkerzijde; *ti beurang*, bij dag]; verder: vanwege, uit oorzaak van; *tina sabab*, omdat, om reden; *koe tina*, *bawaning tina*, of *koe bawaning tina*, wegens, ter oorzake van, om. (Zie verder Spraakk. § 202, 4 en 6.)

**TINANDE**, zie *tande*.

**TINANGTOE**, zie *tangtoe*.

**TINANGTOS**, zie *tangtos*.

**TINDAK**, I. z. v. a. *indit*, gaan, op weg gaan, op reis gaan, voortgaan; *nindakkeun*, doen vertrekken; *ditindakkeun*.

II. Z. v. a. *adab*, manieren, inz. goede manieren; *milampah tindak noe hade*, goede manieren betrachten.

**TINDAK-TANDOEK** (samenst. van deze twee verwante woorden), vormen en manieren [gelijk men jegens ieder naar zijn stand heeft in acht te nemen; vgl. wat den vorm aangaat *adĕp-idĕp*].

**TINDĔS**, g. w.; *nindĕs*, een vloo, luis of ander insect doodknippen met de nagels; *ditindĕs*.

**TINDIH** (vgl. *tinggang*), g. w.: doe vallen op! leg er (b. v. nog wat geld) op! *soesoen-tindih*, of *patoempang-tindih*, op elkander liggen; *nindih*, vallen op; ook: doen vallen of neerkomen op; *ditindih*, gezegd van datgene waarop men iets doet neerkomen; *katindih*, op zich gekregen hebben (nl. iets dat viel), getroffen door (wat viel); *patindih*, op elkander liggen; *titindih*, wat ergens op drukt; ook: een bezwaar om ergens op te doen drukken, brievendekker; verder: aanvoerder, legerhoofd; *nindihan*, ergens op liggen, op drukken, bezwaren; *ditindihan*; *katindihan*, iets op zich hebben, door iets gedrukt zijn; *katindihan koe gawe*, te veel werk hebben, overwerkt-, overspannen zijn; *katindihan koe gawir* (Kad.), van een vluchteling: neerstorten in een diepte door welke zijn pad wordt afgesneden; *nindihkeun*, iets of iemand doen vallen of neerkomen in of op, iets doen neerkomen op iemands verantwoordelijkheid (z. v. a. *nĕmpoehkeun*, zie *tĕmpoeh*); verder: geld ergens op leggen (b. v. op een huis of een paard, om zich van het bezit te verzekeren, vgl. *timpah* I.); ook: zijn geld ergens in steken; *nindihkeun maneh ka soemoer*, zich in een put werpen; *ditindihkeun*.

**TINDIK**, de naald, door aanzienlijken voor het doorboren der ooren van een meisje gebezigd; ook = *sindik*, zie ald.; als g. w.: steek door! doorboor! *nindik*, (een meisje) gaatjes in de ooren maken; *ditindik*; *nindikan*, = *nindik*, maar herh.; *ditindikan*.

**TINDJA**, ngbr.; *nindja* (Indr.), = *ngising* (zie *ising*), zijn gevoeg doen.

**TINDJĔL** (vgl. *tindjoel*), g. w.; *nindjĕl*, iemand met de hand in de zijde stooten of steken; ook: een spijker dien men niet uit het hout trekken kan, naar binnen drijven; *ditindjĕl*.

**TINDJOEL** (vgl. *tindjĕl*), g. w.; *nindjoel*, zichzelven of een ander met de hand in de zijde stooten of steken (hetzij in ernst of voor de aardigheid); *ditindjoel*.

**TINĔKAN**, zie *tĕkan*.

**TINĔMOE**, zie *tĕmoe* II.

**TINEUNG** (vgl. *tĕnoeng*), het verlangen, begeerte, wensch; *ngaboentĕl tineung*, z. v. a. *handeueul*, spijt gevoelen (P.); *nineung*, groot verlangen naar iemand hebben (b. v. naar een kind dat men in lange niet zag, of naar een afwezigen vriend), bestendig aan iemand denken (b. v. aan een geliefde), iemand onuitwischbaar in zijn gedachtenis geschreven hebben (vgl. *kangĕn* bij *angĕn*, en *sono*); *dipitineung*, naar verlangd worden; *katineung*, verlangen, genegenheid; *pikatineungeun*, iets of iemand om er 't hart op te zetten, om er op te verlieven, om de harten te kluisteren; *nejangan pikatineungeun istri*, trachten de genegenheid zijner vrouw (vrouwen) te verwerven; *katineungan*, een verlangen hebben naar, met genegenheid denken aan (b. v. wanneer men aan een geliefd persoon indachtig wordt).

**TING**, korte vorm van *pating*, een voorvoegsel dienende tot vorming van een meervoud bij de werkwoorden. [Het voorv. wordt geplaatst vóór het stamw., en wel gewoonlijk vóór een drielettergrepig woord, dat in de tweede letterg. een *r* of *l* heeft of met een van die letters begint. Een tweelettergr. woord wordt door invoeging van *ar* of *al* eerst drielettergr. gemaakt. Mist een drielettergrepig woord de letter *r* of *l*, dan krijgt het eveneens den klank *ar* of *al*. Voorb.: *tingrĕnggĕnĕk* van *rĕnggĕnĕk*, *tingdjalĕrit* van *djĕrit*, *tingkarotjejak*, van *kotjejak*).] Zie verder Spraakk. § 95 en 96.

**TINGAL** l. (doch ook wel s.), *tendjo*, *deuleu*, *djeueung* enz. k., het zien; ook g. w.; *maro tingal*, verkl. met *doewa deudeuleueun* (vgl. *paro* en *deuleu*), twee dingen te gelijk in 't oog hebben; overdr.: verdeeld van hart, dubbelhartig; *tĕroes tingal*, een doorzienden blik hebben, helder van geest zijn, scherpziende; *satingal-tingal sotja*, zoo ver het oog reikt, afgaande op wat het oog ziet; *ningal*, zien; *ditingal*, gezien-, bezien-, aangezien worden; ook: nastaren; *katingal*, gezien worden of zijn; ook: in den geest zien; *patingal raraj*, elkanders aangezicht zien (bezien); *patingal-tingal*, op elkander zien, elkander aanzien; *paningal*, het gezicht; ook het zintuig; *ningalan*, aanzien, zien naar, zien op, bezien; ook: uitzien naar (b. v. naar een afwezige, of hij soms komt); *ditingalan*; *titingalan*, l. van *tetendjoan*, 1. zien; 2. gezicht, uitzicht; 3. hetgeen te zien is; 4. een gezicht krijgen of hebben, iets in een gezicht zien, verschijning, gezicht; *ningalkeun*, 1. sterk zien naar of op; 2. laten zien, toonen, vertoonen (aan een meerdere); *ditingalkeun*.

**TINGALI** (uit het Jav. overgenomen), 1. = *tingal*, zie ald., ook voor de afleidingen; - 2. (Soem. enz.) l., *oeninga* s., *njaho* k. (Tjiandj. enz. *oeninga* l., *wĕroeh* s., *njaho* k.), weten, kennen.

**TINGARA**, arm, behoeftig. P.

**TINGGAL** k., *tilar* l., overblijven, achterblijven, achterwege blijven, overschieten; ook: verlaten, nalaten (vgl. *kari*); *tinggal adat*, de gewoonte verlaten of nalaten; *hanteu tinggal*, niet zonder, met; *hanteu meunang tinggal*, niet mogen achterwege blijven, onontbeerlijk; *satinggal*, na het heengaan; *satinggalna*, het overblijvende; *ninggal* k., *nilar* l., achterlaten, nalaten (b. v. een gebod), niet houden, geen gebruik van maken; ook: overlijden, sterven; *geus ninggal*, overleden, gestorven; *ditinggal*, verlaten worden, nagelaten worden, laten blijven; *sapiwoeroek kangdjĕng rama hanteu ditinggal saeutik*, van alle lessen van vader heb ik niets, hoe gering ook, nagelaten; *katinggal*, achtergelaten, verlaten zijn (z. a. een overlevende door een afgestorvene), bestorven; *tinggaleun*, achterblijven, niet meekunnen; *katinggaleun*, achtergelaten worden of zijn, (ergens) vergeten zijn; ook: voorbijgestreefd, achteraan komen; *patinggal*, van elkander scheiden of gescheiden; *paninggal*, het verlaten; *sapaninggal*, na het verlaten, na het heengaan; *titinggal* k., *titilar* l., wat men achterlaat (z. a. bij het sterven), nalatenschap; *ninggalan*, achterlaten bij of aan, nalaten bij; *ditinggalan*; *ninggalkeun*, iets of iemand achterlaten of verlaten, iets overlaten of laten overblijven, iets nalaten (b. v. een gebod); *ninggalkeun maneh*, achterblijven (met opzet); *ditinggalkeun*.

**TINGGALOENG**, naam van een dier als de *dedes*, een soort marter, kleiner dan de *tjareuh*. [Het bezit een klier waaruit vocht (ook wel *dedes* genoemd) gedrukt wordt en dat, vermengd met waschwater, dient als voorbehoedmiddel tegen besmettelijke ziekten.]

**TINGGANG**, ong. = *tindih*, vallen of neerkomen op, op iets terechtkomen (van een vallend of dalend voorwerp); *koneng tinggang*, naam van een *koneng*-soort (zie *koneng*); *ninggang*, vallen op, neerkomen op, in aanraking komen met; overdr.: op een tijd vallen, in de termen vallen; verder: passen, gepast zijn, goed staan, een goeden zin geven, enz.; ook: wat aangaat; *ninggang bejas*, in de rijst vallen; *ninggang di oesoem tiris*, in den kouden tijd vallen; *ninggang pĕrnahna*, zie *pĕrnah*; *ninggang di djalma bodo*, wat de onwetenden aangaat; *teu ninggang*, niet vallen op, niet raken, het valt niet, het past niet, het staat niet, het geeft geen goeden zin, enz.; *ditinggang*, gezegd van datgene waarop men iets doet vallen of neerkomen; *katinggang*, op zich gekregen hebben (van iets dat viel), getroffen, geraakt zijn; *katinggang koe tjai*, *katinggang koe tjadĕh*, (van een veld) onder water zijn geraakt; *ninggangkeun*, doen (laten) vallen, nederwerpen; *ditinggangkeun*.

**TINGGAR**, een geweer met vuursteen, musket; verder: het schieten daarmede (zie ook *kalong*); *ninggar*, met een *tinggar* schieten; *ditinggar*; *paninggaran*, musketier, schutter, jager. (Vgl. *tjoeplis* en *bĕdil*.)

**TINGGARA**, I. = *toenggara*, zie ald.

II. Z. v. a. *kabalangsak*, zie *balangsak*. P.

**TINGGOER**, het kloppen van *kapas*, van den tapsteel van een *kawoeng*, enz.; ook g. w.; *ninggoer*, den tapsteel van een *kawoeng* klop-

pen (om het vocht te doen uitvloeien); ook: door drukking en wrijving de zogafscheiding opwekken of bevorderen; *ditinggoer*; *paninggoer*, 't stuk hout dat men gebruikt om den tapsteel van een *kawoeng* te kloppen.

**TINGKAH**, z. v. a. *lakoe* en *lampah*, handeling, wijze van doen, handelwijze, manier, gedrag; verder: luim, gril (zie ook *polah*); *ningkah*, z. v. a. *loba lelewa*, grillen of grimassen uithalen; *paningkah*, luim, gril.

**TINGKĔB**, = *tangkĕb*; *tingkĕban*, = *tangkĕban*, de luiken van een *waroeng*, enz.

**TINGKĔM**, = *kĕkĕba*, een mandje van bamboe of rotan, met vier over elkaar slaande kleppen tot sluiting; - ook l. van *toetoep*, sluit het! maak het dicht! *ningkĕm*, l. van *noetoep*, dichtmaken, sluiten (inz. van een brief); *ditingkĕm*.

**TINGKĔR**, g. w.; *ningkĕr*, ong. = *ngarijoeng*, een kring om iets of iemand vormen (b. v. om een tijger); nauwlettend een terrein (b. v. uit een boom) in het oog houden; ook: met de oogen als een kring om iets of iemand vormen (b. v. nauwlettend toezien op een worm, dat hij niet wegkruipt); *oerang tingkĕr koe baris!* laten we hem met troepen omringen! *ditingkĕr*; *ningkĕran*, iets (b. v. het spoor van een dier) nauwkeurig opnemen; *ditingkĕran*.

**TINGKÉS**, model voor een te weven sarong (bestaande in een bamboezen stokje, waarom de draden gewonden worden, zóó als men de sarong maken wil); *ningkés*, een *tingkés* maken.

**TINGONG**, g. w.; *ningong*, = *ngilik*, naar iets zien, bezien; *ditingong*; *katingong*, gezien, bezien; *paningong*, het zien; ook = *paningal* (zie *tingal*), het gezicht; *koedoe bĕnĕr nja paningong*, ge moet een goed gezicht hebben (terdege toezien).

**TINIMBANG**, zie *timbang* II.

**TINJOEH**, g. w.; *ninjoeh*, = *njitjian*, iets bevochtigen, begieten; verder: iets met vocht aanmengen of vermengen (b. v. een poeder met water); *ditinjoeh*, bevochtigd worden, water bij gedaan worden, begoten worden.

**TINOEN** k., *tĕpa* l., het weven; verder: weefsel dat onderhanden is; *parabot tinoen*, hetzelfde als *pakara*, weeftoestel; ook: een deel van het weeftoestel; *ninoen* k., *nĕpa* l., weven; *toekang ninoen*, weefster; ook wel wever (b. v. te Tjikalong); *ditinoen*; *tinoenan*, weefsel, het gewevene; *sijeu tinoenan saha?* van wie is dit weefsel? *paninoenan*, weeftoestel, weefgetouw, plaats waar men weeft, weverij.

**TINTJAK**, het neerzetten van een voet of poot, het treden of schrijden; verder: trede, stap, pas; *satintjak*, gelijken tred houden, in de pas loopen; *loehoer tintjak*, verwaand; ook g. w.; *nintjak* k., *ngadampal* l., den voet op iets zetten, treden, trappen, gaan op; ook (maar alleen het k.-woord), z. v. a. *ninggang*, te staan komen op, vallen op; *ditintjak*; *katintjak*, getrapt, vertrapt; *tintjakeun*, dat waarop men treden zal, kan of moet; iets om op te trappen, te betreden zijn, ter vertreding zijn; *silih-tintjak*, elkander trappen; *patintjak-tintjak*, de een op des anderen schouder staan (vgl. *tete* I. en *tetje*); *titintjakan*, trap of derg. om b. v. een helling af te dalen; ook: voetstuk, z. a. van een beeld; *nintjakan*, = *nintjak*, maar herh.; verder: betreden, vertreden, vertrappen; *ditintjakan*.

**TIPAR**, droog rijstveld dat beploegd of met den *patjoel* omgewerkt wordt [het is begrepen in *hoema*, vgl. *gaga*].

**TIPLĔK**, aalfuik (soort bamboezen mand) die in een rivier gezet wordt om *loebang* of ook wel andere visch te vangen [de fuik heeft een deurtje waaraan aas is bevestigd].

**TIPOE**, = *akal*, list, streek (zie ook *daja* II.); *nipoe*, een list of streek te baat nemen of aanwenden, bedriegen; *toekang nipoe*, een listensmeder, bedrieger; *ditipoe*.

**TIPOELOENG** (Z.-B.), hoofddoek, = *sabĕlit* en *romal*; ook wel = *tĕlĕkoeng*.

**TIPOENG**, meel; *bilatoeng tipoeng*, meelworm; *kaoentoen-tipoeng*, een verbl. uitdr. of *sindir*, meestal gebezigd te gelijk met *katambang-bejas*, wat dezelfde beteekenis heeft [*oentoen tipoeng* staat voor *laksa* II., en het geheel is een speling op *laksana*, tot vervulling komen, inz. van een wensch]; veelal volgt *soegan kalaksanakeun*, d. i. misschien zal in vervulling komen, nl. de wensch van haar of hem die spreekt, om door zeker iemand tot vrouw of man te worden genomen; - *nipoeng*, meel maken; *ditipoeng*.

**TIRAH**, ngbr; *nirah*, z. v. a. *gĕrah*, *ngeunah* en *soeka*, aangenaam gestemd, vroolijk, blijde; *nirah nja pikir*, vroolijk van gemoed; *titirah*, tot herstel van gezondheid in een ander huis of naar een andere plaats gaan wonen.

**TIRAKAT**, ong. = *tapakoer*, zich met godsdienstige overdenkingen bezighouden.

**TIRĔM**, oester.

**TIRIDJILAN** (Kad.), = *siki* (of *ese*) *kontol*, zaadbal.

**TIRIS** (vgl. *tiis*), koud zijn, het koud hebben; *mangsa tiris*, of *oesoem tiris*, de tijd

waarin men 't koud heeft, het koude jaargetijde; *panas-tiris*, koortsig zijn; *moerijang tiris*, de koude koorts hebben, koude koorts; *nirisan* (staat tegenover *manasan*, zie *panas*), koud worden, beven van koude (van iemand die de koorts krijgt); *ditirisan*, koud gemaakt worden (van iemand die besneden zal worden en om het pijnlijke der operatie niet te voelen eerst een poos in koud water gezet wordt); door aanwending van koude verdoofd worden. (Vgl. *badl.*)

**TIRKAH**, de waarde van alle nagelaten voorwerpen bij erfenis. B.

**TIROE**, g. w.; *niroe*, navolgen, nadoen, nabootsen; *niroe-niroe*, idem, met verst.; *niron* (samentr. van *niroean*), = *niroe*; *niron-niron*, = *niroe-niroe*; *niroe awewe*, een vrouw nabootsen, doen als een vrouw; *ditiroe*, nagedaan-, nagebootst worden; *lampah aing koe maneh koedoe ditiroe*, volg na wat ik doe; *ditiron*, = *ditiroe*; *katiroe*, nagevolgd, nagebootst; *tiroean*, nagemaakte, 't nagebootste, pseudo; *titiron*, ong. = *toeroenan*, navolging, namaaksel, reproductie, afbeelding, afdruk, copie, pseudo; *niroekeun*, doen gelijken op een gegeven voorbeeld, doen naar; ook: naar; *ditiroekeun*.

**TIROEK**, g. w.; *niroek*, met iets (b. v. met een naald) ergens in steken; ook: doorsteken, en op deze wijze dooden; *ditiroek*. (Vgl. *tiïr*.)

**TIRON**, en *niron*, zie *tiroe*.

**TISI** (Mal.), = *djaroemat*, zie ald.

**TISOEK**, I. het steken (vgl. *tĕwĕk*); *nisoek*, steken (z. a. met een kris); *ditisoek*.

II. Naam van een boom (voll. *tangkal tisoek*), die veel in de kampoengs gevonden wordt en een goede houtsoort oplevert.

**TITAH** k., *piwarang* l., g. w.; *nitah* k., *miwarang* l., bevelen, gelasten (te gaan), zenden; *dititah*; *titaheun*, iemand om gezonden te worden; *nitahan*, aan iemand gelasten, iemand zenden of afvaardigen; *dititahan*; - *titahan* k., *piwarangan* l., gezondene, bode, afgezant. (Vgl. *parentah*, *djoeroeng* en *oetoes*.)

**TITEN** (van *titi*, met Jav. uitgang), = *roemawat*, zorgvuldig, nauwlettend, oplettend, oplettend (vgl. *gĕten*); *niten*, in oogenschouw nemen, op iets of iemand letten, nauwkeurig acht geven op, nauwlettend zorgen voor; *dititen*; *katiten*, gadegeslagen, waargenomen; *nitenan*, iets of iemand gadeslaan, op iemand of iets nauwlettend acht geven; *dititenan*; *silih-titenan*, op elkander acht geven.

**TITI** (Kw., nauwgezet, oplettend), ngbr., maar zie bij *mangsa* en *soerti*; *tata-titi*, = *tindak-tandoek*, vormen en manieren; *pranititi*, achtgeving, opmerking, oplettendheid.

**TITIH**, I. g. w.; *nitih* l. p., *toenggang* l., *toempak* k., te paard (dan wel op een ander dier) of in een wagen stijgen, op een schip gaan, te paard of in een wagen rijden, op een schip zijn of varen; *nitihan*, varen, rijden enz. op, bevaren, berijden; *dititihan*; -*titihan*, l. l. p., *toetoenggangan* l., *toetoempakan* k., rijdier enz., zie bij *toempak*; *titihan kĕsit*, het vlugge rijdier, overdr. van het verstand; - 2. l. van *gamparan* (maar niet algemeen), holsblok; - 3. een onderdeel van het Inl. weeftoestel, zijnde een dunne vierkante lat, die tusschen de scheringdraden ligt, en wel tusschen de *galeger karap* en de *limboehan*; *titihaneun*, iets (een paard of vaartuig) om op te rijden of te varen; *nitihkeun*, doen rijden of varen op; *dititihkeun*.

II. Voorzichtig gaan, bedachtzaam voortgaan, bedaard maar met vasten tred loopen; ook in 't algemeen: voorzichtig.

**TITIK**, = *tjĕtjĕk*, stip, punt, komma, aanhalingsteeken; *nitik*, 1. een stip, punt enz. op of bij iets zetten; - 2. iets nagaan, onderzoeken, opsporen; *dititik*, nagegaan-, onderzocht worden; *katitik*, 1. van een punt enz. voorzien zijn; 2. z. v. a. *kadongdon*, onderzocht zijn; *nitik-nitik*, nauwkeurig onderzoeken, van stuk tot stuk nagaan naspeuren; *dititik-titik*.

**TITIMPLIK**, zie *timplik*.

**TITINGGI**, naam van een grooten maar niet schadelijken duizendpoot.

**TITINGKOEHEUN**, niet op zijn beenen kunnen staan (vanwege stijfheid of kramp, of z. a. iemand die lang in zekere houding heeft gestaan of gezeten); niet op zijn pooten kunnen staan (z. a. een kip die lang in een *tjalongtjong* gezeten heeft); ook: stijfkramp.

**TITIP**, het in bewaring geven; *nitip*, = *mihape*, in bewaring geven, toevertrouwen; *nitipan*, aan iemand in bewaring geven; *dititipan*; *katitipan*, in bewaring hebben, met de zorg voor iets belast zijn; *nitipkeun*, iets aan iemand in bewaring geven of toevertrouwen; *dititipkeun*; - *titipan*, wat iemand in bewaring heeft of hem is toebetrouwd, toevertrouwd goed; *narima njatoe goela titipan*, ik erken de mij toevertrouwde suiker te hebben opgegeten, d. i. ik erken schuld. (Vgl. *gadoeh*.)

**TITIR**, het slaan op een bekken, trom en derg.; ook: roffel; *nitir*, aanh. klinken (van een bekken), roffelen, geroffel (van een trom enz.); verder: snel op elkander volgen (van slagen, b. v. met een *gada*); ook: zeer dikwijls ergens komen; in 't alg. gebezigd

van alles wat dicht op elkander komt of snel op elkander volgt; *dititir*; *nitirkeun*, aanh. slaan of roffelen op, aanh. doen klinken, doen roffelen; *ditilirkeun*; - *titiran*, naam van een tortel [dezelfde als de *poerkoetoet*; ook *titiran* genoemd omdat het diertje aanhoudend kirt].

**TITIS**, 1. het doen van *nitis*; - 2. teelt; *titisna Brawidjaja*, teelt van B.; - 3. z. v. a. *mĕnĕran* en *keuna*, treffen, raken, vallen op; - *titis-toelis*, zie *toelis*; - *patitis*, z. v. a. *parele*, gereed, in orde, ordelijk; *poë patitis*, de dag waarop iets gereed is; - *nitis*, 1. bij kokende *lahang* vóór het gieten een weinig gestampte *moentjang*-noot doen ter bevordering van het dik-worden of stollen; iets aanmengen (vgl. *ngagoewis* bij *goewis*); 2. telen, verwekken; - 3. de pen op het papier zetten om te schrijven; - *poë nitis*, de dag vóór iemands geboorte (vgl. *leunggeuh* II.); *nitiskeun*, (gekookte *lahang* enz.) gieten in de gereedstaande vormen; *dititiskeun*; *patitis-titis*, door elkander gaan, zich met elkander vermengen; *panitisan*, het voorwerp (b. v. een plank) waarop de vormen staan in welke men de pasbereide suiker giet; *poë panitisan*, hetzelfde als *poë nitis* (zie boven).

**TITIT**, eenden- of ganzenkieken.

**TIWAS**, door ramp of onheil getroffen worden of zijn, omkomen, verongelukken; ook: ramp, onheil, val, ondergang; *niwasan*, iemand een ramp of onheil berokkenen; *ditiwasan*; *katiwasan*, 1. door een onheil of ramp getroffen zijn; 2. onheil, ramp, ondergang; *katitiwasan*, hetzelfde, met verst.; *niwaskeun*, iemand ongelukkig of rampzalig maken, doen omkomen; *matak niwaskeun*, voor iemand noodlottig zijn; *ditiwaskeun*. (Vgl. *balahi* en *tjilaka*.)

**TIWOE**, suikerriet; *kĕbon tiwoe*, suikerriettuin; *tiwoean*, naam van een groote honingvoortbrengende bijensoort.

**TIWOEAN**, zie *tiwoe*.

**TIWOEN**, = *djamak*, gewoon, gewoonlijk; ook: regel; *geus tiwoen kitoe*, 't is in den regel zoo.

**TJA**, derde letter van het Soend. alphabet.

**TJAÄH**, hoog water, watervloed, overstrooming; overdr.: in groote-, te groote-, erge-, hevige mate; *katjaähan*, overstroomd raken of geraakt zijn.

**TJAÄNG** (het tegenoverg. van *poëk*), licht zijn, helder (van de lucht), licht z. a. een plek welke niet door boomen beschaduwd wordt of waarvan de boomen zijn verwijderd; open, helder; verder: het licht; *ki tjaäng*, naam van een boom (vgl. *poëk*); *njaängan*, lichten over, beschijnen, verlichten; ook: licht aanbrengen (b. v. door boomtakken, welke het licht weren, weg te nemen), lichten; *ditjaängan*; *katjaängan*, door licht beschenen, bestraald of verlicht worden of zijn; *njaängkeun*, licht doen zijn, licht maken, doen of laten schijnen, ophelderen, opklaren; *ditjaangkeun*. (Vgl. *tĕrang*.)

**TJABAK**, = *ragap* k., *tjandak* l., g. w.; *tjabakna*, dat wat iemand aan de hand heeft, iemands beroep, bezigheid of ambt; *njabak*, aanraken, betasten, aanvatten, aanpakken, ter hand nemen; *njabak gawe* k., *njangking damĕl* l., een beroep uitoefenen, een ambt hebben; *ditjabak*; - *tjabakan*, wat voor de hand komt, wat te pakken is; *tjabakeun*, ter hand te nemen, wat ter hand te nemen is, wat te doen is; *satjabak-tjabakna*, ieder zijn eigen werk of taak hebben; *tjabak-tjibik*, of *tjabak-tjebek*, overal met de handen aanzitten, overal aankomen, alles betasten en bevoelen; - *tjarabakan*, verkl. met *sing-sing ditjokot*, alles oppakken en eten, van alles eten; *tjatjabakan*, werk, bezigheid, taak, beroep, werkkring, functie, ambt; *pada boga tjatjabakan*, elk heeft zijn taak, ieder heeft zijn beroep. (Vgl. *tjĕkĕl* en *tjangking*.)

**TJABAK-TJEBEK**, zie *tjabak*.

**TJABAK-TJIBIK**, zie *tjabak*.

**TJABANG** (Mal., tak, arm), ngbr.; *lampoe tjabang*, een lamp of kandelaar met armen, kroon; *lilin tjabang*, candelaber.

**TJABAR**, machteloos, onvermogend om iets uit te richten, lafhartig, zich vernederen, handelen zijn stand of persoon onwaardig. (Vgl. *tjambal*.)

**TJABE**, roode (Spaansche) peper (vgl. *sabrang*); *oraj tjabe*, naam van een slang met roode vlekken [niet vergiftig]; *tjatjabean*, naam van een plant, op *tjabe* gelijkende en groeiende in het wild; *njabean*, iets met *tjabe* toebereiden, *tjabe* in eenig gerecht doen; *ditjabean*.

**TJABIK**, V-vormig gevel-uitsteeksel.

**TJABOEK** (Perz.), zweep, karwats (vgl. *tjamĕti*); *njaboek*, met een zweep slaan; *ditjaboek*; *njaboekan*, herh. of aanh. met een zweep slaan; *ditjaboekan*.

**TJABOET**, = *raboet*, g. w.; *njaboet*, uittrekken, uitrukken, uithalen, uit den grond trekken (b. v. een plant), uit de scheede trekken (b. v. een zwaard); ook: de ziel uit het lichaam wegnemen (door den doodsengel); *ditjaboet*; *katjaboet*, uitgetrokken, uitgerukt (inz. bij ongeluk); *njaboetan*, meerdere voorwerpen uittrekken (b. v. planten uit den grond); *ditja-*

*boetan*; - *tjaboetan*, een uitgetrokken plant [zonder kluit aarde aan den wortel].

**TJABOK**, kaakslag, muilpeer; ook g. w.; *njabok* k., *nanganan* (van *tangan*) l., iemand een slag in 't gelaat (inz. voor den mond) geven; *ditjabok*; - *tjatjabok*, links en rechts kaakslagen uitdeelen; *geus heubeul aing hanteu tjatjabok*, ik heb in lang niet geklopt; *njabokan*, = *njabok*, maar herh.; *ditjabokan*. (Vgl. *tampiling* en *tondjok*.)

**TJABOL**, dwerg (met onvolwassen onderste ledematen). Vgl. *kate*.

**TJABOR**, ook *tjambor*, saprijk, waterig van vruchten).

**TJADANG**, iets voor of tot het een of ander, het noodige ergens voor; ook = *tjawisan*, voor iemand gereed staan of liggen; *ĕnggeus aja tjadangna*, het noodige was ervoor; *njadangan*, voor iemand gereedhouden, bestemmen of wegleggen; voor iemand reserveeren; *ditjadangan*; *njadangkeun*, iets wegleggen-, wegzetten voor, bestemmen voor [in zijn geheel, d. i. zonder, ingeval gedeeld moet worden, ieders deel afzonderlijk te nemen]; *ditjadangkeun*. (Vgl. *hantjĕng*.)

**TJADAS**, zandsteenachtige grond, zandsteen, rotsgrond; *batoe tjadas* (d. i. *tjadas* welke verhard is), rotssteen, rots (vgl. *karang* I.); *ĕmbe tjadas*, steengeit, klipgeit [niet op Java].

**TJADEL**, de r of l niet kunnen zeggen, krom praten; ook: stamelaar (vgl. *garap*); *tjatjadelan*, praten als iemand die *tjadel* is.

**TJADOE**, ong. = *moal* en *mohal*, geenszins, niet of geenszins zullen, met iets of iemand niets meer te maken willen hebben, ontzeggen, afzweren, verzaken (zie ook *herang*); *tjadoe aja noe mahi*, niemand zal (tegen hem) bestand zijn; *tjadoe bae mahi*, het zal geenszins voldoende zijn; *tjadoe moendoer*, niet zullen wijken (voor den vijand); *tjadoe kana oedoed*, verklaren zich voortaan van rooken te zullen onthouden; *toeroen tjadoe*, de gelofte van verzaking of onthouding uitspreken, de verklaring afleggen dat men met iets of iemand niets meer wil te maken hebben; *tjadoe toedjoeh toeroen* (of *patoeroenan*), zulk een verklaring afleggen voor zich en zeven geslachten van nakomelingen; *ditjadoe* (Z.-B.), = *disapa*, vervloekt worden; *patjadoean*, ontzegging, afzwering, streng verbod. (Vgl. *boejoet* en *pamali*.)

**TJADOEK**, k. p. van *tai* en = *podol*, uitwerpsel, drek; ook k. p. van *beuteung*, ong. = *gĕgĕmboeng*, buik; verder: ingewands-darmen; *gĕde tjadoek*, een grooten buik hebben.

**TJADOK**, een vooruitstekende kin hebben.

**TJADONG**, I. een karig maal (bij elkander of op een boomblad gelegd), een armenmaal (zonder toespijs of iets), het eten dat men aan gevangenen geeft; in Kad. bovendien: 1. door rijst te leenen zijn aanstaanden oogst opmaken; 2. zijn kapitaal opmaken; 3. iets in reserve hebben (b. v. een gummi-band bij een auto); *pikeun ditjadongan*, ter vervanging.

II. Ngbr.; *njadong*, iemand aan de kin vatten en er aan rukken; *ditjadong*.

**TJAE**, hetzelfde als *saga*, zie ald.

**TJAENG**, een maat voor rijst, zijnde 200 *gedeng* of 1000 *kati*; *pare sabeulah tjaeng*, verbl. uitdr. voor *samadeja* en een speling op *sĕdja*, zie ald. (P.); *satjaeng*, één *tjaeng*, enz.

**TJAG**, werkw. tusschenw. voor: van den rug glijden, neerzetten (nader uitgedrukt door *etjag*); *tjag etjagkeun!* laat het van den rug glijden! zet het op den grond!

**TJAGAK**, zich in tweeën verdeelen, gevorkt (z. a. de stam van een boom, een rivier, een weg, of ook z. a. een broek aan het kruis); tweesprong; ook: het kruis van een broek; verder hetzelfde als *bandil*, een vorkachtige bamboestok of doornvork, ook *toembak tjagak* geheeten [in gebruik bij de *gardoe*'s tot het opvangen van schelmen]; *djalan tjagak* (of liever *tjagak djalan*), tweesprong; *saroeng tjagak*, l. van *tjalana*, broek; *njagak*, zich vertakken, zich verdeelen (z. a. een rivier in armen).

**TJAGAP**, = 't meer gebr. *tjabak* en *ragap*, zie ald.

**TJAGEUR** k., *damang* en *waras* l., gezond, zich wel bevinden; ook: genezen, hersteld; *njageurkeun*, (een mensch of dier) genezen, herstellen; *ditjageurkeun*; *katjageuran*, genezing, gezondheid.

**TJAHAJA**, of wel *tjahja* (Skr., châyâ), zelfst. nw.: licht, een licht, glans, luister; ook: de glans op het gelaat.

**TJAHAK**, z. v. a. *kahajang*, wensch; *gĕde tjahak leutik tjohok*, veel begeeren maar weinig verkrijgen.

**TJAHARA**, z. v. a. *larangan*, verbod.

**TJAHEL**, I. g. w.; *njahel*, een paard (bij het berijden zonder *kadali*) een touw door den bek doen; *ditjahel*.

II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**TJAHEUM**, I. k. p. van *soengoet*, mond, smoel, bek; *njaheum*, den mond (den bek) opendoen, spreken (z. v. a. *njaploek*, zie *tjaploek*).

II. (Z.-B.), een soort vischfuik.

**TJAHJA**, hetzelfde als *tjahaja*, zie ald.

**TJAÏ** (vgl. *tji*), vocht, sap, nat, water, rivier; *ka tjaï*, lett. naar de rivier gaan of

zijn, = *mitjeun*, een groote commissie doen [in een rivier of op een andere plaats]; *oelah ka tjaï sareupna*, ga niet naar de rivier in de avondschemering [wat men *pamali* noemt: *matak dirampas sandekala*]; *tjaï gĕde*, groote rivier; *wahangan tjaï*, rivier; *goerat tjaï*, streep in water, gezegd van iemand wiens woord of belofte niet vertrouwbaar is, van zaken welker tot-standkoming onzeker is, enz.; zijn woord enz. niet houden (vgl. *batoe*); *toekang tjaï*, waterputter, waterhaler; *mitjeun tjaï panas ka taneuh*, heet water op den grond uitwerpen [wat men *pamali* noemt: *matak disapa koe boemi*]; *soempoer tjaï*, naam van een boom; *lĕmah-tjaïna*, z. v. a. *nagara asal*, geboorteplaats; *diandjing-tjaï* wordt gezegd van iemand die op stille wijze zijn prooi bemachtigt, zijn kwade oogmerken volvoert [een *andjing-tjaï* is een *sero* of otter; deze beweegt zich meestal stillekens om zijn prooi heen en bemachtigt die onverhoeds]; *njaïan*, vocht-, water doen op, bevochtigen, besproeien; ook: irrigatie; *ditjaïan*.

**TJAJA** (vgl. *pĕrtjaja*), wat men voor iets in de plaats, in ruil of ook tot pand geeft; ook wel: iets koopen onder belofte later te zullen betalen [van de opbrengst zijner velden, van een verkoop enz.]; *njajakeun*, iets ergens voor in de plaats enz. geven, voor iets in betaling geven (z. a. een bon); *njajakeun gadjih*, zijn traktement als onderpand of in ruil voor iets geven; *ditjajakeun*.

**TJAJOER**, naam van een woudboom, voll. *tangkal tjajoer*.

**TJAJOET**, naam van een mand, gevlochten uit het blad van den *gĕbang* (dienende b. v. om er *agĕr* in te vervoeren).

**TJAKAH-TJIKIH**, zie *tjikih*.

**TJAKAKAK**, I. naam van een vogel als de *djalak* [hij aast op visschen].

II. Nab. van lachen; *njakakak*, idem.

**TJAKAR**, g. w.; *njakar*, krabben (met de nagels), wroeten (in het stof of in den grond, met de pooten, b. v. een kip); *ditjakar*; *tjatjakar*, wroeten in den grond; overdr.: zich een woonplaats maken; *tjatjakar ngome lahan*, wroeten, den akker bearbeidend; *njakaran*, krabben (met de nagels); *njakaran hoeloe*, zich op het hoofd krabben; *njakaran awak*, zich het lijf krabben; *ditjakaran*.

**TJAKĔP** (vgl. *tjoekoep*), er goed uitzien, welgebouwd, kloek, strijdbaar, strijdvaardig, krijgshaftig, toegerust ten strijde.

**TJAKĔT**, l. van *deukeut*, nabij, dichtbij; *noe pangtjakĕtna*, wie (wat) er het dichtstbij komt; *njakĕtan*, in iemands nabijheid gaan of zijn; *ditjakĕtan*, iemand dichtbij zich hebben.

**TJAKEUTREUK**, zwart (dof), morsig, vuil.

**TJAKMAR** (Mal., tjoqmar), z. v. a. *gada*, strijdhamer, oorlogsknots.

**TJAKOENG**, naam van een boomkikvorsch, kleiner dan de *tjeuhaj*.

**TJAKOEP**, 1. = *balĕm*, zie ald.; - 2., maar dan doorgaans *njakoep*, zich sluiten (z. a. een barst of scheur); *njakoep leungeun*, de handen ineenslaan; *dipatjakoepkeun leungeun*, de beide handen in elkander slaan.

**TJAKRA** (Skr., cakra), een kruis of kruisje × (vgl. *djalak*); ook: radpijl; *njakra*, een kruis of kruisje zetten; *ditjakra*; *katjakra*, door een radpijl getroffen; overdr.: van zijn zinnen beroofd.

**TJAKRA-TJIKRI**, een welriekend bloempje, gelijkend op onze vlierbloesem. P.

**TJAKRAWATI** (Skr. tjakrawarti), voll. *pĕrboe tjakrawati*, wereldbeheerscher, alleenheerscher; *njakrawati*, heerschen, heerschappij hebben of voeren.

**TJAKROEB** (Bant.), = *antjĕloeb*, zie ald.

**TJAKTJAK**, de gewone huishagedis. (Vgl. *toke* en *kadal*.)

**TJAKTJLAK** (vgl. *tjlak*), druipen, afdruppelen, uitdruppelen, opdruppelen, indruppelen; ook: druppel; *satjaktjlak*, één druppel, enz.; *tjaktjlakan*, aanhoudend druppelen, druipen; *njaktjlakan*, in druppels nedervallen, afdruppelen, neerdruppelen; *Aminah njaktjlakan tji-sotja*, Aminahs tranen vielen in druppels neder; *kesangna njaktjlakan*, zijn zweet druppelde neer. (Vgl. *tjektjlek*, *kotjoj*, *kĕtes* en *tetes*.)

**TJALA**, I. het Holl. sjaal; omslagdoek, sjaaltje.

II. (Z.-B.), z. v. a. *watĕs*, zie ald. P.

**TJALADI**, naam van een vogel, de specht.

**TJALAGADAG-TJELEGEDEG**, z. *tjelegedeg*.

**TJALAGAG-TJOLOGOG**, zie *tjologog*.

**TJALAKAN**, = *hartian*, iets spoedig verstaan of begrijpen, vlug van bevatting zijn. (Vgl. *itjeus*.)

**TJALAKATAK**, houten geraamte van een zadel [zooals bij ouderwetsche zadels gebruikelijk was]; *tjalakatakan*, van een *tjalakatak* voorzien zijn.

**TJALAMAT-TJILIMIT**, zie *tjilimit*.

**TJALANA** (Skr.) k., *lantjingan* en *saroengtjagak* l., broek (nl. met lange pijpen); *soekoe tjalana* k., *sampejan lantjingan* l., broekspijp; *ditjalana*, een broek aantrekken of aanhebben. (Vgl. *pokek*, enz.)

**TJALANG** (Z.-B.), = *katjingtjalang*, zie ald. P.

**TJALANGAP**, mond of bek wijd openen, gapen; ook: mond of bek wijd openhouden

(z. a. b. v. een *boehaja* of kaaiman om vliegen te vangen); *njalangapkeun*, mond of bek wijd opendoen, zijn mond wijd openen, den mond opsperren; *ditjalangapkeun*. (Vgl. *ngangah*.)

**TJALANGTJANG-TJALONGTJONG** (vgl. *tjalongtjong*), overal naar gaan kijken, rondloopen te kijken (z. a. b. v. een kind dat ergens voor het eerst is).

**TJALATJAH**, de asch aan of van een sigaar of *oedoed*; ook: het verbrande gedeelte van een *soemboe* of lampepit, dat met een *tjatjapit* of op andere wijze verwijderd wordt; *wadah tjalatjah*, aschbakje (zie *tjĕpoek*).

**TJALATJAP**, de ijzeren rand van een *patjoel*. B.

**TJALATJIR**, een teeken of signaal, om ergens opmerkzaam op te maken.

**TJALA-TJOELOE**, een scheldwoord, waarvan de beteekenis duister is [het wordt meestal gevolgd door *gĕde hoeloe*].

**TJALAWAK**, ong. = *tjalangap*, wijd geopend (z. a. mond of muil); *tjatjalawakan*, aanh. of gedurig mond of muil opsperren.

**TJALĔBEK** (Z.-B.), verkl. met *kotakan leutik*, een klein stuk *sawah*; ook = *bebetjek*, zie *betjek*.

**TJALENGKA**, alleen in *awi tjalengka*, naam van een bamboesoort, geschikt voor beschutting.

**TJALENOD** (Buit.), = *kolojor*, zie ald.

**TJALĔTJĔR**, = *tjiri*, teeken (z. a. aan een weg), baken, wegwijzer. (Vgl. *tjĕtjĕr*.)

**TJALETJOT**, alleen in *katjaletjot*, verkl. met *kasalahan*, zich verspreken.

**TJALEUHAK**, maar meestal *tjatjaleuhakan*, veel en onbeschaamd eten.

**TJALEUJ**, slap, niet recht gezond.

**TJALIK** l., *dijoek* k., *linggih* l. p., zitten, gaan zitten, zich zetten; als g. w.: zet u! verder: ergens heengaan (met het doel er te toeven); ook l. van *tjitjing*, zitten rusten, verblijven, vertoeven, verblijf houden, vast ergens zijn, wonen; *diloeloengsoer tjalik*, genoodigd worden te komen, binnengeroepen worden; *njalikan*, ergens op zitten; *ditjalikan*; *katjalikan*, = *kasoeroepan*, bezeten zijn; *njalikkeun*, iemand uitnoodigen te gaan zitten, iemand een zetel geven, doen plaats nemen, doen nederzitten; ook: iemand bij zich aan huis noodigen; *ditjalikkeun*; *patjalikan*, maar doorgaans *pangtjalikan*, zetel, zitplaats.

**TJALIKONG**, ngbr.; *njalikong*, = *ngoetil* (zie *koetil*), iets wegnemen, een kleinigheid wegnemen; *ditjalikong*.

**TJALIMBAM**, maar meestal *tjoemalimbam*, verkl. met *bidjil tji-panon*, tranen in de oogen krijgen of hebben, over de oogen loopen (van tranen, inz. ten gevolge van aandoening); *poetra kabeh tjoemalimbam*, de kinderen hadden allen tranen in de oogen. (Vgl. *limba*.)

**TJALIMOED**, verkl. met *maling leuleutikan*, kleinigheden wegnemen, snoepachtig, diefachtig. (Vgl. *tjalikong* en *koetil*.)

**TJALINGTJING**, naam van een vruchtboom, ong. = de *balingbing* [de vrucht is zuur], voll. *tangkal tjalingtjing*.

**TJALOEK**, = 't meer gebr. *tjĕloek*, zie ald.

**TJALOENG**, I. een muziekinstrument (soort *gambang*), bestaande uit stukken bamboe, welke opgehangen worden en waarop met twee stukken hout wordt geslagen; *toekang tjaloeng*, *tjaloeng*-bespeler.

II. (Z.-B.), naam van een grooten boom met eetbare vruchten.

**TJALOENTANG**, onbescheiden, onbeleefd; *njaloentang*, zich onbescheiden jegens iemand gedragen, de vormen niet in acht nemen, onbeleefd zijn; *ditjaloentangan*, onbeleefd-, onheusch bejegend worden.

**TJALOETAK**, vrijpostig, brutaal.

**TJALONGTJONG**, naam van een voorwerp als de *kisa*, maar van bamboe gevlochten (dienende om een kip, eend, biggetje enz. in te vervoeren), krat; ook: muilkorf, muilband; *njalongtjongan*, 1. in een *tjalongtjong* doen; 2. zich als een *tjalongtjong* om voorbijgaande lieden sluiten (ten einde hen te stuiten, het voortgaan te beletten); 3. een muilkorf of muilband aandoen; *ditjalongtjongan*.

**TJAM**, kerfstok.

**TJAMAH** (vgl. *tjoemah*), ngbr.; *njamahan*, een middel aanwenden om een geest of derg. uit zijn zitplaats te verdrijven, of wel om iemand van zijn (haar) bovennatuurlijk vermogen te berooven; ontwijden, verontreinigen, gemeen maken; *ditjamahan*.

**TJAMANI**, donkerblauw, zwartachtig van vel, vleesch en beenderen (van een kippensoort); ook: naam van een kruid, hetzelfde als *solasih* [de bladeren worden als zogafscheidend middel wel door kraamvrouwen gebruikt].

**TJAMAN-TJEMEN**, eten met „lange tanden”.

**TJAMARA**, I. naam van een boom, tot de dennensoorten behoorende, de casuarisboom, voll. *kai tjamara*; *kai tjamara poetih*, een *tjamara*-soort.

II. K., *sobrah* l., valsch haar, valsche vlecht [algemeen door de Soendaneesche vrouwen van eigen uitgevallen haar gedragen, tot vergrooting van de *gĕloeng*].

**TJAMAT**, titel van een Inlandsch hoofd

(volgende op den wadana en in alle dienstzaken bij diens afwezigheid zijn vertegenwoordiger), onderdistrictshoofd, ook assistent-wadana genoemd.

**TJAMBAJ**, = *bakatak*, naam van een soort wilde sirih welke men in de bosschen vindt.

**TJAMBAL**, door een sterker invloed machteloos, van kracht beroofd, werkeloos, onnut, vergeefs; ook = *roentak*, in verval-, in discrediet zijn; *ditjambal*, onnut gemaakt worden, voor niets geacht worden; *matak njambalkeun*, veroorzaken dat iets *tjambal* wordt, in discrediet brengen.

**TJAMBAOEL**, bleek van kleur (z. a. van paars of groen); ook: naam van een *terong*-soort.

**TJAMBATOE** (Z.-B.), de vrucht van de *nipah* of *daon*.

**TJAMBĔROET**, verkl. met *baeud* en *sĕmoesĕmoe sewot*, er boos-, gemelijk uitzien, stuursch-, stug- of ook wel benauwd kijken.

**TJAMBĔROK**, het gezicht, of wel het geheele lijf, met lange haren bedekt; ruig.

**TJAMBĔTI**, = 't meer gebr. *tjamĕti*, z. ald.

**TJAMBOEK**, = 't meer gebr. *tjaboek*, z. ald.

**TJAMBOR**, = *tjabor*, zie ald.

**TJAMEJOT**, eenzaam of alleen nederzitten in een plaats waar veel drukte is (b. v. op een feest), sprakeloos nederzitten.

**TJAMĔROET**, = 't meer gebr. *tjambĕroet*.

**TJAMĔTI** (Tamil, samatti), karwats, zweep: *tjamĕti koeda*, zweep welke men bij het rijden gebruikt; *njamĕti*, met de karwats of zweep slaan; *ditjamĕti*. (Vgl. *tjaboek*.)

**TJAMEUBLEU**, (van water) zachtjes gaan, zachtjes vlieten of vloeien. (Vgl. *leuleuj*.)

**TJAMEUH**, (van de onderlip) uitsteken over de bovenlip; ook: een vooruitstekende onderkaak hebben.

**TJAMIHMIL**, bolle wangen hebben.

**TJAMOEÏL-TJAMOEÏL**, smakelijk eten, met smaak zitten te pruimen, lekker smullen; *tjatjamoeïlan*, idem, aanh.

**TJAMOELOEK**, *sila*-zitten met eenigszins opgetrokken knieën.

**TJAMPAKA**, I. (Skr., campaka), naam van een boom die welriekende gele of witte bloemen draagt, voll. *tangkal tjampaka*; *alak-alak tjoemampaka*, alleen overdr: zich met een mindere gelijkstellen.

II. *Ratna-tjampaka*, naam van een edelgesteente, de topaas.

**TJAMPĔDAK**, naam van een vruchtboom, een *nangka*-soort, ook genoemd *nangka boeleud*, voll. *tangkal tjampĕdak*.

**TJAMPĔGO**, hetzelfde als *tjampĕgog*.

**TJAMPĔGOG**, in gedachten verzonken roerloos nederzitten.

**TJAMPĔLAK**, verkl. met *omong goreng*, onbeschoft-, ongemanierd-, brutaal spreken, voll. *tjampĕlak nja omongan*; ook wel: ongemanierd zijn, ongemanierd handelen.

**TJAMPLANG**, = 't meer gebr. *tjamplĕng*.

**TJAMPLĔNG**, verkl. met *meudjeuhna*, zóó zijn als men het wenschen kan, juist van pas, juist van grootte, juist genoeg; ook: juiste duur, de geheele duur van een zekeren tijd (vgl. *djĕdjĕg*); verder: voltallig (vgl. *langkĕp*); *hanteu tjamplĕng*, onvolledig, enz.

**TJAMPOEH**, handgemeen (in den strijd), slaags zijn.

**TJAMPOER**, = *baoer*, mengen, vermengd, gemengd, ondereengemengd; ook: zich inlaten met (iemand of iets); *njampoer*, mengen, vermengen; *beunang njampoer*, vermengd; *ditjampoer*; *patjampoer*, met elkander vermengd, gemengd, dooreen, door elkander; *njampoeran*, iets ergens onder mengen of bijdoen, bijmengen; ook: zich mengen onder, zich voegen bij; *ditjampoeran*; *-tjampoeran*, wat gemengd is, mengsel; *tjatjampoeran*, wat ondereengemengd is, mengeling; *sipat tjatjampoeran*, kleed van gemengde stof; *njampoerkeun*, ondereendoen, door elkander doen, bijeendoen, doen onder, iets bijdoen, zich voegen bij of onder; *ditjampoerkeun*.

**TJAMPOLEH**, zorgeloos, achteloos, onattent, iets verwaarloozen, zijn plicht veronachtzamen of verzuimen; ook: geen manieren hebben.

**TJAMPRĔK**, saprijk (van vruchten). B.

**TJANANGGAR**, wonderbaar, miraculeus.

**TJANAR**, een tegen den grond liggende boom. (Vgl. *tjanir*.)

**TJANDAK** I. van *ala*, *bawa*, *tjabak* en *tjĕkĕl*, g. w.; *njandak*, met de hand aan komen, aanvatten, in de hand houden, vasthouden; verder: nemen, wegnemen, tot zich nemen, medenemen, medevoeren, enz.; *ditjandak*, aangevat-, vastgehouden-, weggenomen-, medegevoerd worden, enz.; ook: iemand ergens toe gebruiken, in iets betrekken, met iemand iets doen; *ditjandak pasaoer*, of *ditjandak sasaoeran*, iemand (een mindere) bij zich nemen om met hem te praten, zich met iemand onderhouden; *ditjandak soeka seuri*, met iemand pleizier maken of hebben; *katjandak*, aangevat-, aangenomen-, medegenomen worden of zijn; *tjandakeun*, iets om te worden medegenomen; *tjatjandakan*, wat iemand medebrengt of medegebracht heeft (b. v. van de reis); *njatjandak*, I. van *mamawa*, overal medevoeren, mede rondvoeren; *ditjatjandak raragĕman*, met iemand (een mindere) bestendig raadplegen; *njandakan*, = *njandak*, maar herh.; *ditjandakan*.

**TJANDANA** (Skr., candana), sandelhout; *ki tjandana*, de sandelhoutboom [de bast dient tot reukwerk].

**TJANDĔT**, g. w.; *njandĕt*, tegenhouden, betoomen, intoomen, in bedwang houden, bedwingen, inhouden (een paard, de voeten, de stem, enz.); beteugelen, matigen; *njandĕt napsoe*, zijn toorn bedwingen of inhouden; *ditjandĕt*; *panjandĕt*, voll. *tambang panjandĕt koeda*, breidel.

**TJANDI**, offerplaats [een ongevormde steen of iets derg., afkomstig uit den Hindoetijd].

**TJANDIK**, ong. = *tangkaj*, bosje sirihbladeren, afgeplukt met het takje waaraan ze zitten; *satjandik*, één zoodanig bosje.

**TJANDOE**, I. = *madat*, bereid opium, geschikt om te worden gerookt; *geus njandoe*, aan iets gehecht of verslaafd zijn, er niet meer buiten kunnen (vgl. *tagih*).
II. *Minjak tjandoe*, zekere reukolie.

**TJANDOENG**, het hebben van een tweede vrouw; *njandoeng* k., *ngawajoeh* l., een tweede vrouw bij zijn eerste nemen, twee vrouwen hebben; bigamie (vgl. *maroe*); ook: tweeërlei soort van werk hebben; *ditjandoeng*, tot tweede vrouw genomen worden; *dipangnjandoengkeun*, gezegd van de eenige vrouw bij wie door den man een tweede genomen wordt of is.

**TJANDOLI**, naam van de vrouw aan wie bij een feest het opperioezicht over de *pabejasan* is toevertrouwd en die tegen verspilling heeft te waken.

**TJANDRA**, zie *mawat*.

**TJANELA** (Port., chinella), slof, pantoffel, muilen.

**TJANEMBRANG**, gew. *tjanembrang herang*, helder glinsteren, schitteren. P.

**TJANEUT** (samentr. van *tji-haneut*), warm water, theewater; verder: ontbijt [bestaande uit een *kĕtan*-koekje of derg. en warm drinken, in den regel warm water]; *naheur tjaneut*, water koken voor het ontbijt; *njaneut* k., *ngarot* en *ngaleueut* l., ontbijten.

**TJANGAK**, voll. *bango tjangak*, een *bango*-soort (*hanteu ngagaloedra*, zie *galoedra*).

**TJANGEHGAR**, boschhoen (grooter dan de *kasintoe*), boschhaan.

**TJANGGAH**, I. de handen omhoogsteken, naar boven uitstrekken; ook: vorkachtige boomtak, mik; *tjoemanggah*, (van planten) de hoogte ingaan; ook: pas een weinig uitgekomen zijn, een weinig naar buiten gekomen zijn (van de hoorns van een hert).
II. (Jav.), = *bao*, oudovergrootvader of -moeder.

**TJANGGĔRĔD**, = 't meer gebr. *tjangreud*; zie ald., ook voor de afleidingen.

**TJANGGEUM**, handvol (de vingers naar boven omgebogen, vgl. *keupeul*), greep; *koelak-tjanggeum*, eig. veel of weinig (een *koelak*-vol of een handvol), overdr.: iemands lot, ong. = *boeboehan* [of hij veel dan wel weinig zal bezitten, rijk dan wel arm zijn enz., het ligt in het raadsbesluit Gods]; *gĕde teuing tjanggeum*, de hand te vol hebben, een te groote greep nemen of genomen hebben; *satjanggeum*, één handvol, enz.; *njanggeum*, een hand of de handen vol nemen; *ditjanggeum*.

**TJANGGOEGOEG** (Buit.), gehurkt zitten (*tjangogo*), met de handen of armen voor zich uit.

**TJANGGONG** (Z.-B.), = *langgong*, z. ald. P.

**TJANGKAKAK**, = 't meer gebr. *tjakakak*.

**TJANGKALAK**, ijzeren boeien door welke de handen op zekeren afstand van elkander worden omsloten [zij bestaan uit twee halve stukken, waartusschen de handen gekneld worden; van hout gemaakt heeten ze *tambaloeng*]; *njangkalak*, iemand gezegde boeien aanleggen; *ditjangkalak*, voll. *ditjangkalak leungeun*, alzoo geboeid worden.

**TJANGKALENG**, rijpe pit van de *tjaroeloek* of *kawoeng*-vrucht.

**TJANGKANG**, schil of bolster (van vruchten), huls (van peulen), dop (van een ei), schelp, schaal (van weekdieren).

**TJANGKAO** (Chin.), makelaar of makelaarster in preciosa [gew. tevens koppelaar of koppelaarster].

**TJANGKARAMA**, zie *tjangkrama*.

**TJANGKAROEK**, in de zon gedroogde *kedjo* [die zeer geschikt is en veel gebruikt wordt om op reis mede te nemen tot teerkost]; overdr.: wat men opgelegd heeft (b. v. voor den ouden dag); *njangkaroek*, *tjangkaroek* maken.

**TJANGKĔD**, een gehakte trede in een boom (inz. in een kokosboom, om dien beter te kunnen beklimmen); *tjatjangkĕd*, idem. (Vgl. *sengked*.)

**TJANGKEJO**, van warmte of vermoeienis zich ergens nederzetten of nedervlijen.

**TJANGKĔM**, k. p. (grover dan *soengoet*, maar niet zoo plat als *batjot*), mond, bek.

**TJANGKENG** k., *angkeng* l., het middel, de lenden; *njĕri tjangkeng*, pijn in de lenden (in den rug); *noelak tjangkeng*, de handen in de zijde zetten of houden; *beunang tjangkeng kaoela*, (van een kind) uit mijn lenden gesproten.

**TJANGKĔR** (vgl. *angkĕr*), vlug, behendig, levendig; *tjangkĕr bangoenna*, vlug, lenig van lichaamsbouw; *tjangkĕr deui*, versterkt, nieuwe kracht bekomen hebben.

**TJANGKĔRĔDONG**, de ruimte tusschen

de *padoeng* en het lijk in het graf, grafruimte, grafstede; *njangkĕrĕdong*, (van een gat in den grond) blind uitloopen.

**TJANGKEREK**, naam van een slak met huisje (kleiner dan *tenggek*). P.

**TJANGKEUL**, stijf, krampachtig, stijf-zijn in de leden of in eenig lichaamsdeel (ten gevolge van het lange zijn in een en dezelfde houding, lang te paard zitten, enz.), stram.

**TJANGKEUTEUK**, voll. *awi tjangkeuteuk*, naam van een kleine bamboesoort, ong. = *boenar*.

**TJANGKEWOK**, een hoekje grond; ook wel: klein armoedig huisje, krot; *lĕmboer satjangkewok*, een krotachtig buitenhuisje. (Vgl. *gewok*.)

**TJANGKIHKOEL**, voll. *beunteur tjangkihkoel*, naam van een *beunteur*-soort.

**TJANGKILOENG**, naam van de *oelam* in boomen.

**TJANGKING**, l. van *tjĕkĕl* en van *tjabak*, g. w.; *njangking*, in de hand houden, vasthouden, behouden; verder: macht hebben over, beheeren, besturen, regeeren; *njangking gawe* k., *njangking damĕl* l., een beroep uitoefenen, een ambt bekleeden; *njangking kawasa*, macht hebben; *njangking nagara*, over een stad of land macht hebben; *ditjangking*; *katjangking*, in de hand hebben, in zijn macht hebben; *patina ĕnggeus katjangking*, hij heeft diens leven reeds in zijn hand; *njangkingan*, over iets macht hebben, iets beheeren; *poerah njangkingan*, beheerder, bestuurder; *ditjangkingan*; - *tjangkingan*, l. van *tjabakan*, wat men onder zijn beheer, gebied of bestuur heeft, dat waarover men gesteld is; *tjatjangkingan*, l. van *tjatjabakan*, beroep, werkkring, ambt; *njangkingkeun*, aan iemand in handen geven, aan iemand toevertrouwen, onder iemands beheer of bestuur stellen; *ditjangkingkeun*.

**TJANGKIR**, doch doorgaans *tjatjangkir* k., *tangkĕpan* l., kopje (om uit te drinken); *satjangkir* of *satjatjangkir*, een kopje vol; *ngeusian tjangkir pinoeh teuing*, het kopje te vol doen [wat men *pamali* noemt: *matak disipat batoer*]; *ki tjatjangkir*, naam van een boom; *tjatjangkiran*, op een kopje gelijkend, den vorm van een kopje hebbend.

**TJANGKLEK**, houten haak, waaraan de *toekang njadap* zijn *lodong* hangt bij het beklimmen van den *kawoeng* (B.); *njangklek*, z. v. a. *ngaïtkeun*, aan een haak ophangen; *ditjangklek*.

**TJANGKOEDOE**, naam van een heester [uit de schors van den wortel bereidt men een lichtroode verfstof, de *kasoemba*, dienende tot het verven van garen]; *njangkoedoean*, met *tjangkoedoe* verven; *ditjangkoedoean*.

**TJANGKOERAWOK**, naam van een vogel.

**TJANGKOERILEUNG**, naam van een vogel, een soort mees.

**TJANGKOEWANG**, naam van een rietsoort van welke men o. a. mandjes vlecht, de zoogen. *krondjo*, terwijl het blad gebruikt wordt tot het inpakken van arensuiker.

**TJANGKOK**, I. afzetsel, stek; *njangkok*, een stek of afzetsel gewinnen [hetwelk geschiedt door onder om een tak aarde te doen, met een of ander omwonden, ten einde den tak te doen wortelschieten]; *njangkokan*, tot *tjangkok* maken; *ditjangkokan*; - *tjangkokan*, aflegger, afzetsel, stek (ook wel de reeds geplante aflegger).

II. Schild, rugschild (van een *keujeup*); de schil, buitenschil (van een noot); dat gedeelte van een vingerring, armband, oorknop of ander versiersel, waarin de steen gevat is, kas (vgl. *watang*); in Z.-B. ook naam van een zeevisch; *katjangkok*, bevestigd, vastgemaakt (z. a. een edelgesteente in een ring, een les in het hart, enz.); *tjatjangkok*, bekken, de bekkens eener weegschaal (*taradjoe*); *njangkokan*, een edelgesteente enz. inzetten, inkassen, invatten; *ditjangkokan*.

**TJANGKOL**, I. afspreken, overeenkomen, afspraak; *njangkol*, door middel van afspraak beslag leggen op, b. v. op een *sawah*; *ditjangkol*; *katjangkol*, gezegd van datgene waarmede iets anders in overeenstemming gekomen is; *tjatjangkol*, evenaar; *tjatjangkolan*, 1. tot overeenstemming-, in evenredigheid brengen; 2. de balans van een weegschaal, de evenaar.

II. *Njangkol* (te verg. met *mĕntog*, zie *pĕntog*), in de vaart stuiten, tegenhouden, verhinderen voort te gaan (b. v. een wagen); ook: zich hechten aan, zich winden om (b. v. een *heurap* aan een boomstam onder water); verder: aan iets blijven haken of hangen; (van een schip) vastzitten op een rots enz.; *katjangkol*, gestuit, tegengehouden, omslingerd, omvangen; *katjangkol dina ati*, (van onderwijs) zich vastgehecht hebben in het hart.

**TJANGKOLONG**, g. w.; *njangkolong*, afhouden, korten, inhouden (z. a. van een rekening of van arbeidsloon); *ditjangkolong*.

**TJANGKORANG**, zie bij *bongkang*.

**TJANGKOREH**, voll. *awi tjangkoreh*, naam van een dunne klimbamboe.

**TJANGKOWEH**, een kuil, kuiltje (b. v. in de aarde).

**TJANGKRA**, = *tjaäng*, licht, helder. P.

**TJANGKRAMA** (Skr., cangkramâ, het rondkuieren), in 't vrije veld of in het bosch een maaltijd houden, picknick; *patjangkrama*, ngbr.; *matjangkrama*, of wel *matjangkarama*, voor zijn genoegen uitgaan, een uitstapje maken, zich ergens gaan verlustigen.

**TJANGKRANA**, = *rantjana*. P.

**TJANGKRING**, voll. *dadap tjangkring*, naam van een *dadap*-boom met doorns.

**TJANGKROEB**, ngbr.; *tjai-tjangkroeb*, of *tjatjangkroeban*, geldstuk dat in een met water gevulde *bokor* gedaan wordt [bij een bevalling, zoo ook bij het vijlen der tanden en bij het voor-de-eerste-maal scheren van het hoofd van een kind].

**TJANGKROENG** (vgl. *kĕroeng* en *tjengkong*), holle plaats, holte; *njangkroeng*, zich hol buigen, zich tot een gootje vormen (b. v. de tong), hol gebogen, ingebogen, hol zijn; verder: aan een holte hangen (z. a. een zwaluwnest aan een gewelf of een traan in het oog; in dezen laatsten zin = *njalimba* en *tjoemalimbam*); ook: een plasje vormen (van water dat ergens op blijft staan); *njalangkroeng*, in de oogen komen of staan (van tranen), de oogen vol tranen hebben; *njangkroengkeun*, iets hol buigen, inbuigen; *ditjangkroengkeun*.

**TJANGOGO**, nederhurken, op de hurken zitten (met de stuit van den grond, vgl. *ngadjogo* bij *djogo*); ook: het zitten van een dier (een hond, kat, vogel, enz.). Zie *tagog*, *tjinoetroeng*, *tjindĕloek*, enz.

**TJANGOR**, halfrijp (van vruchten), hard blijven, niet zacht worden, niet zacht geworden zijn, halfgaar (van vruchten of knollen welke gekookt worden of zijn).

**TJANGREUD**, knoop (z. a. in een touw); *ngoedar tjangreud*, een knoop losmaken; *tjatjangreudan*, allerlei knoopen; ook tooverknoopen; *njangreud*, een knoop leggen; verder: knoopen in, in den knoop zitten, in elkaar verward zijn; *ditjangreud di toengtoeng ramboet*, in een punt van het haar geknoopt worden (z. v. a. ons: een knoop in je neus leggen); *ditjangreud di djĕro manah*, in 't hart geknoopt-, d. i. in 't geheugen bewaard worden; *katjangreud*, geknoopt zijn in, in den knoop geraakt; *katjangreudan kadorakaän*, geknoopt zijn in ongerechtigheid, d. i. er in vastzitten; *njangreudkeun*, een knoop ergens in leggen; *ditjangreudkeun*.

**TJANGRI** (Z.-B.), naam van een *lĕpoes*-soort.

**TJANGTJAJA**, twijfelen, over iets in twijfel zijn, twijfelen aan, in twijfel trekken, wantrouwen koesteren. (Vgl. *hamham* en *mangmang*.)

**TJANGTJALA** (Skr., onvast, onbestendig), verkl. met *tjatjad* en *anoe matak pikageuleuheun*, gebrek, verkeerdheid (in zedelijken zin).

**TJANGTJANG**, g. w.; bij de Bad. = *tali hateup*, *hateup*-bindsel (P.); *njangtjang*, ong. = *nalian*, binden, vastbinden aan, (een dier aan een lijn) vastleggen, aan banden leggen; *ditjangtjang*, vastgelegd worden; *ditjangtjang dina hate*, in het hart vastgelegd worden; *katjangtjang*, gebonden-, verbonden aan; *njangtjangan*, iets vastbinden, binden aan, aan vastleggen; ook: door uitkeering van zekere som gelds zich een meisje ten huwelijk verwerven; *ditjangtjangan*; *njangtjangkeun*, iets ergens aan vastbinden of vastleggen; *ditjangtjangkeun*; *tjangtjangan*, lijn (touw) waaraan een vogel vastzit of waaraan een ander dier is vastgelegd; *panjangtjang*, dat wat dient om te binden, bindsel; verder: dat wat bij het huwelijksaanzoek uitgekeerd wordt aan het meisje of hare ouders, om zich van haar te verzekeren (vgl. *panoekoeh* bij *toekoeh*, en verder *patoekon* en *toembas*); in 't algemeen: godspenning.

**TJANGTJAOENGEUN**, zie *tjaoeng* II.

**TJANGTJI**, een takje van een rijsthalm.

**TJANGTJOET**, = *tjawĕt*, doek, door mannen om de lenden geslagen, tusschen de beenen doorgehaald en van achteren er tot bevestiging ingestoken (in plaats van sarong of broek), schaamgordel; *tĕgoehtjangtjoet*, z. v. a. *keur baleg*, voor het eerst den schaamgordel aankrijgen, d. i. manbaar worden (P.); *ditjangtjoet*, een *tjangtjoet* aandoen of aanhebben; *njangtjoetan*, iemand een *tjangtjoet* aandoen; *ditjangtjoetan*.

**TJANIR**, uitwas op of aan den wortel van een ouden boom, worteluitwas; ook: het onderste gedeelte van den stam dat van uitwassen voorzien is [men maakte daarvan eertijds de schijfwielen van *padati*'s, waarnaar deze dan *padati tjanir* heetten]; van een mensch, b. v. een boetedoener: misvormde voeten of knieën hebben, platgegroeide knieën hebben [ten gevolge van te lang of te veel zitten met de voeten onder 't lijf]; *tjaniran*, van *tjanir* voorzien zijn, met *tjanir* behept zijn.

**TJANOETROENG**, = 't betere *tjindoetroeng*.

**TJANTEL**, twee in elkander sluitende haken (van hout, ijzer of ander materiaal); ook: een krul hebben in den staart (z. a. een hond of kat); *andjing tjantel*, een hond met een omgekrulden staart; *njantel*, inhaken, aanhaken, schakelen, hangen aan of in (vgl. *ngagawing* bij *gawing*); *njantel*

*dina ati*, in iemands hart hangen, d. i. er een plaats in hebben; *tjoemantel*, al maar in 't gemoed blijven hangen (van een gedachte); een gedachte, een vrees enz. maar niet kwijt kunnen raken; *patjantel*, in elkander gehaakt zijn, als haken in elkander sluiten; aan elkander verbonden-, in elkaar geschakeld zijn; *patjantel-tjantel*, aaneengeschakeld; *patjantel-tjantel leungeun*, (onder 't gaan) elkanders hand vasthouden.

**TJANTIGI**, naam van een plant, die o. a. voor heg gebruikt wordt.

**TJANTILAN** (vgl. *tjantel*), iets dat ergens als aanhangt (b. v. een klein gedeelte van een plas, 't land inloopend, maar toch tot den plas behoorend); een tot een dorp gerekend gehucht, ondergehucht of onderkampoeng (met een eigen-, doch niet officieel erkend hoofd).

**TJANTING**, een klein kopje of schepje van steen, blik of bamboe, met een steel eraan [men gebruikt het om olie enz. mede te scheppen of te meten]; *satjantjing*, één kopje (schepje), enz. Vgl. *tjentong*.

**TJANTJOET**, = 't meer gebr. *tjangtjoet*.

**TJANTOELA**, g. w.; *njantoela*, verkl. met *ngahoelag samemehna prak*, d. i. iemand van te voren waarschuwen, verbieden iets te doen (wat hij nog niet deed); *ditjantoela*.

**TJANTOENG**, voll. *beurit tjantoeng*, de mol.

**TJANTRIK**, leerling of dienaar van een kluizenaar.

**TJAO**, voll. *batoe tjao*, steen van zuiver water.

**TJAOE**, algem. benaming voor pisang of banaan; *tangkal tjaoe*, pisangstruik; *anak tjaoe*, loot of uitspruitsel van pisang; *dahar tjaoe sisina*, de pisangs die aan den kant zitten eten [wat voor kinderen *pamali* is: *matak kasingsal*, zie *singsal*]; *dahar tjaoe asak dibeuleum*, gebakken rijpe pisang eten [wat voor kinderen eveneens *pamali* is]; *oelah niroe kĕmbang tjaoe*, doe niet als de pisangbloem [deze staat eerst recht in de hoogte, buigt zich daarna om en eindigt met geheel naar beneden te hangen], d. i. ge moet niet goed beginnen maar slecht eindigen; *soerakna ngadahan-tjaoe*, een verbl. uitdr. voor *ponggol* (zie ald.), waarmede gedoeld wordt op *onggol-onggolan*, juichen (P.).

**TJAOENG**, I. naam van een riviervisch.

II. Z. v. a. *kapok*, zie ald.; *tjangtjaoengeun*, ontwaakt maar nog niet goed wakker; te verg. met *ngalindoer* (zie *lindoer*).

**TJAOR**, een deel van het Inlandsch weeftoestel, nl. dat hetwelk de vrouw onder het weven achter zich bevestigd heeft [het dient om het weefsel strak te houden en is daartoe met een touw of koord verbonden aan de *hapit*].

**TJAOS** (niet algemeen), = *saos* l., geven, het ter beschikking stellen, aanbieden; *njaoskeun*, iets aanbieden of ter beschikking stellen; *ditjaoskeun*.

**TJAP**, I. stempel, cachet, zegelring, afdruksel van een stempel, zegel, opschrift op een muntstuk, muntslag, brandmerk, enz.; *tjap tanda-tangan*, zegel als waarmerk der onderteekening; *tanda tjap*, afdruksel van een cachet of stempel; ook: ijk, keur; *beusi tjap*, brand- of merkijzer; *ngĕtjap*, stempelen, zegelen, verzegelen, brandmerken; *ditjap*; *ngĕtjapan*, toezegelen; *diĕtjapan*; *beusi pangĕtjapan*, brand- of merkijzer; *tjingtjin pangĕtjapan*, zegelring.

II. Korte vorm van *kotjap*, zie ald.

**TJAPANG**, I. zijwaarts uitstaande (b. v. buffelhoorns).

II. *Katjapangan*, = *paomongan*, algemeen gezegde, een gebruikelijke uitdrukking; *bala katjapangan*, z. v. a. *ngatjo* (zie *atjo*), ijlen, raaskallen.

**TJAPE** k., *palaj* l., moede, vermoeid, afgemat; ook: iets moede zijn, er geen lust meer in hebben; *hese-tjape*, inspanning; *ngeureunan tjape*, uitrusten; *njapekeun*, moede maken, iemand vermoeien, afmatten; *ditjapekeun*; *katjapean*, vermoeidheid.

**TJAPEK**, g. w.; *njapek*, 1. bijten op; 2. = *meuweung*, kauwen; *ditjapek*; *tjoepak-tjapek*, al maar kauwen (z. a. op een sirih-pruim); *njapekan*, aanh. bijten op, aanh. kauwen, op iets kauwen; *ditjapekan*; *tjatjapek*, = *oewang-oewang*, kaak, kakebeen (zie *tjatok* II.); *njatjapek*, een bek opzetten.

**TJAPETANG**, goed praten kunnen, rad van tong, vlot spreken, vlug ter tale zijn, welbespraakt. (Vgl. *bentes*.)

**TJAPEU**, een andere naam voor *sampeu*.

**TJAPGOME**, naam van zeker Chineesch feest.

**TJAPIJO** (Port., chapeo), de Europeesche stroo- of fantasiehoed (inz. door Chineesche mannen gedragen). Vgl. *topi*.

**TJAPIT**, I. wat klemt of insluit, tang, buigtang, enz.; *baloeng tjapit*, het onderarmbeen; *njapit*, met een tang aanvatten, nijpen, knijpen (zie ook *hoerang*); *ditjapit*; *tjatjapit*, tang; *panjapit*, schaar van een kreeft, de sprieten van een garnaal; in 't algemeen: voorwerp om mede te knijpen, nijper, tang.

II. Naam van vier *gedeng*'s rijst, elk bestaande uit vier kleinere bosjes, *eundan* of *potjong* geheeten [deze vier *gedeng*'s of bossen symboliseeren het gevolg van Nji Sĕri en

worden rondom de *Iboe*, het symbool der godin, in de *leuit* of rijstschuur geplaatst].

**TJAPLAK** (vgl. *tjaploek*), ngbr.; *tjatjaplak*, g. w.: houd het hem (haar) voor! bestraf hem (haar)! scheld hem (haar) uit! *njatjaplak*, verwijten, bestraffen, uitschelden; ook: kletsen; *ditjatjaplak*.

**TJAPLOEK** k. p., het openen van den mond, spreken; *montong tjaploek!* praat maar niet! houd je bek! *montong reja tjaploek!* je moest niet zooveel praats hebben! *njaploek*, z. v. a. *njantok*, den bek-, den muil of den mond openen, happen, toehappen, ophappen, verslinden, verzwelgen; *djangdji njaploek*, (eig. den mond niet dichtdoen) praats hebben, bluffen; *montong njaploek*, = *montong miwir* (zie *biwir*), je moet niet zoo snappen! houd je bek! *ditjaploek*, opgehapt-, verslonden worden; *tjatjaploek* (Z.-B.), k. p. van *soengoet*, smoel. (Vgl. *tjapek*.)

**TJARA**, I. = *sapĕrti* k., *sapĕrtos* l., gelijk, als, op de manier van; ook wel: wat betreft; *ajeuna tjara simkoering teu ngaboeroengkeun andika*, nu, wat mij aangaat, ik laat het aan uw wijsheid over.

II. Een soort *koeweh* als *apĕm*, maar vervaardigd uit *tipoeng*, *tjaoe*, *kalapa* en *goela*; *panjaraän*, voll. *sapoe panjaraän*, een voorwerp om de pan om te vegen; ook in 't alg.: veger, stoffer. (Vgl. *sapoe*.)

III. Een val voor tijgers, apen, vogels, enz., zijnde een hok met valdeur.

**TJARAÄH-TJIRIÏH**, = *tjarahal-tjririhil*, zie *tjirihil*.

**TJARABAKAN**, zie *tjabak*.

**TJARAGAH-TJIRIGIH**, zie *tjirigih*.

**TJARAHAL-TJIRIHIL**, zie *tjirihil*.

**TJARAK**, verkl. met *wadah obat*, *wadah mimis*, kruithoorn, hagelhoorn.

**TJARAM** k., *larang* l., g. w.; *njaram*, verbieden; *ditjaram*; *njaraman*, iemand iets verbieden; *ditjaraman*.

**TJARAMBANG**, ong. = *borontok*, zwart met wit (van kippen), zwartbont.

**TJARANG** (vgl. *arang*), van elkander af zijn, met tusschenruimte zijn, opengewerkt (z.a. een geldbeurs), doorzichtig; ook: schaars (schaarsch), weinig in getal, zelden; verder: tusschenruimte, afstand; *meungpeun-tjarang*, de hand of handen voor de oogen houden, maar met de vingers uit elkaar; overdr.: iets oogluikend toelaten, oogluiking; voor den schijn-, voor het uiterlijk doen; *pitjarangeun*, met tusschenruimte zullen zijn, zelden zullen doen; *tjatjarangan*, met tusschenruimten zijn.

**TJARANGKA**, een eenvoudige grof gevlochten mand van bamboe (om b. v. vuilnis in te doen); *ditjarangkaän*, in een *tjarangka* gedaan worden.

**TJARATAN**, l. van *kĕndi*, kleine aarden waterkruik of waterkaraf; in Band. ook: trekpot.

**TJARATJAH**, naam van een zeevisch.

**TJARATJAL**, ngbr.; *njaratjalan*, overal verspreid liggen; *njaratjalkeun*, overal verspreiden (b. v. voorwerpen over de tafel); *ditjaratjalkeun*.

**TJARAWAS-TJIRIWIS**, zie *tjiriwis*.

**TJARĔDIK**, zie *tjĕdik*.

**TJAREHAM** k., *waos* l., kies, de kiezen. (Zie *hoentoe* en *kotok*.)

**TJAREK** (vgl. *tjek*), = *omong*, een woord, een zeggen, dat wat men uitspreekt; *bahe tjarek*, veel praats hebben, babbelachtig; *boga tjarek*, een afspraak hebben; *tjarekna*, hij (zij) zegt of zeide, zeggende; *njarek*, berispen, verbieden; *andjing teu beunang ditjarek njatoe tai*, men kan een hond niet verbieden drek te eten, sprkw. voor: *djalma goreng teu beunang ditjarek milampah goreng*, het geeft niet een slecht mensch te verbieden te doen wat slecht is; - *mitjarek*, = *miomong*, iets spreken, bepraten; *dipitjarek*; *panjarek*, het verbieden, het bestraffen, bestraffing, berisping, rapplement; *tjatjarekan*, beloven, toezeggen; *njarekan* k., *njaoeran* l., *njeuseul* l. p., iemand beknorren, de les lezen, bestraffen, uitschelden; ook: uitvaren, op iemand of iets schimpen; *ditjarekan*; *njatjarekkeun*, verwijten, iemand verwijtingen doen (vgl. *wĕleh*).

**TJARĔM**, verkl. met *bejak kabeh*, d. w. z. allen omgekomen (z. a. door een brand, door verdrinken, door den oorlog, enz.); uitgemoord; verder: op, afgedaan, geëindigd.

**TJARĔME**, naam van een boom met kleine zure vruchten, welke gekonfijt worden en ook als toespijs worden gegeten; *tangkal tjarĕme*, de boom.

**TJAREMOT**, vuil, morsig, besmet (hetzij op 't gelaat, op het bloote lijf, of wel in zedelijken zin); *hanteu pisan tjaremot*, geheel zonder vlek, geheel zonder smet, onbesmet.

**TJARENTAM**, z. v. a. *napĕl* (zie *tapĕl*), kleven aan, ergens aan zitten.

**TJARERAM**, verkl. met *naon bae dipenta*, of *sok mentaän*, alles willen hebben wat een ander heeft; *tjareraman*, den aard hebben van zoo te zijn.

**TJARETJET** k., *salĕmpaj* l., neusdoek, zakdoek. [Men zegt ook *sapoetangan*.]

**TJAREUH**, naam van een klein roofdier, boschkat of steenmarter; *anak tjareuh disileungleuman koe hajam*, het jong van

een *tjareuh* wordt (is) door een hen uitgebroed, sprkw., overeenkomende met ons: „een adder aan zijn borst koesteren”.

**TJARI** (Mal., zoeken, zie *sijar* en *téjang*), alleen in *patjarian*, dat wat men doet voor zijn levensonderhoud, handwerk, beroep, bedrijf; *dipake patjarian*, als middel gebruikt worden tot het zoeken van levensonderhoud.

**TJARIJA**, = *geuleuh* en *ngewa*, een afkeer hebben van, haten, verfoeien.

**TJARIJANG**, naam van zeker knolgewas; *beuti tjarijang*, knol van de *tjarijang*.

**TJARIJOE**, naam van een slingerplant wier bladeren (welke den vorm hebben van lange breede peulen) veel door barende vrouwen gekookt worden genuttigd, om de afdrijving der nageboorte te bevorderen (zie bij *oeroe*); de vrucht dient mede tot geneesmiddel; *tjatjarijoean*, de knieschijf.

**TJARIJOS**, l. van *tjarita*, zie ald., ook voor de afleidingen.

**TJARIK**, zelf ontgonnen hebben; verder: akker-, tuin dien men zelf ontgonnen heeft; *sawah tjarik*, een rijstveld dat men zelf ontgonnen heeft [dus niet door koop heeft verworven].

**TJARINGIN**, voll. *tangkal tjaringin*, naam van den grooten en sierlijken vijgeboom, meer bekend onder den Jav. naam van waringin, welke bij de bevolking in hoog aanzien staat en daarom ook iedere *aloen-aloen* siert [de vruchtjes hebben geen waarde, tenzij als *manisan*, en het hout schijnt voor timmerhout niet te deugen]; *roembak tjaringin di boeroean*, de waringin op het erf is gestorven, sprkw. dat wel gezegd wordt als een der ouders of grootouders overleden is.

**TJARINGTJING**, op zijn hoede zijn, waakzaam zijn.

**TJARIPTJIP**, z. v. a. *salĕmpang*, bezorgd, bekommerd; *tjoemariptjip*, idem.

**TJARITA** (Skr., carita) k., *tjarijos* l., 1. g. w.: vertel eens! - 2. verhaal, vertelsel; *topeng tjarita*, een *topeng* waarbij de *tjarita* hoofdzaak is; *njarita*, iets verhalen, vertellen; *ditjarita*; *katjarita*, verhaald worden of zijn; ook: er wordt verhaald; *tjatjarita*, aanh. vertellen, rondvertellen; *tjoemarita*, zelfstandig zijn, een eigen huishouden hebben, op zichzelf wonen (en daarom meegeteld worden en mee te spreken hebben); *njaritaän*, aan iemand verhalen; *ditjaritaän*; - *tjaritaän*, verhaal; *njaritakeun*, iets verhalen, iets vertellen; *ditjaritakeun*; *katjaritakeun*, er wordt (is) verhaald; *panjaritaän*, verhaal, vertelling.

**TJARITJINGKAS**, voll. *simeut tjaritjingkas*, naam van een groote sprinkhaansoort.

**TJARIWOEH**, naam van een plant, behoorende tot de *oeroe-oeroean* (zie *oeroe*).

**TJARODOK** (Z.-B.), = *tjorogoh*, zie ald.

**TJAROELANG**, naam van een grassoort; *hedjo tjaroelang*, een huidkleur, iets donkerder dan *hideung santĕn*.

**TJAROELOEK**, de vrucht van den *kawoeng*, voll. *boewah tjaroeloek*; *langgari tjaroeloek*, de eerste bloemsteel van den *kawoeng* [dezen laat men doorgroeien; hij wordt dus niet getapt; zie *djeunah*]. Vgl. *tjangkaleng*.

**TJAROETJOET**, alleen in *katjaroetjoet*, gefopt, beetgenomen; *noe meuli teh teu harti, jen manehna katjaroetjoet*, de kooper had niet begrepen dat hij gefopt was.

**TJAROG**, bij een heet kooksel met de hand water voegen om het af te koelen. (Zie ook *nila*.)

**TJAROGE**, l. van *salaki*, man (nl. echtgenoot); *tjarogean*, (van de vrouw) een man hebben, getrouwd zijn; *tjarogean ka*, tot man hebben, getrouwd zijn met.

**TJAROTJOH** (Z.-B.), = *tjorogoh*, zie ald. (Vgl. *tjotjoh*.)

**TJAT**, I. werkw. tusschenw. voor: treden op, stappen op, bestijgen, naar boven gaan, opklimmen, opstappen (nader uitgedrukt door *oenggah*, enz.); *njat*, = *njaït*, opnemen, van het vuur nemen.

II. *Tjat ka ... tjat ka ...*, hetzij ... hetzij (of); *tjat ka hiroep tjat ka paeh*, hetzij ten leven of ten doode; *tjat ka hade tjat ka goreng*, hetzij ten goede of ten kwade; *tjat ka seubeuh tjat ka kĕntel*, hetzij verzadigd te worden hetzij honger te lijden. (Vgl. *boh* en *bagija*.)

III. (Chin.), vernis, lak om mee te vernissen, verlak; *ngĕtjat*, lak doen op een voorwerp, belakken, vernissen; *ditjat*. (Vgl. *tjet* en *tjeto*.)

**TJATAKE**, naam van een boom, dezelfde als *gandarija*. P.

**TJATANG**, voll. *tjatang kai*, een boomstam, van takken ontdaan en op den grond liggende, hetzij een geheele stam of een gedeelte [vaak wordt zulk een boomstam over een *sosokan* gelegd, om gelegenheid te geven tot het doen van een groote behoefte; vandaar het sprkw.: *moal tjatang nejangan noe ngising*, z. v. a. 't geluk loopt iemand niet in den mond]; *hoerang tjatang* (Kad.), kreeft; *bonteng tjatang*, een groot soort komkommer, reuzenkomkommer; *njatang*. zie bij *pinang*.

**TJATĔT**, g. w.; *njatĕt*, aanteekenen, opteekenen, nota van iets nemen, aanteekening houden; verder: opmerken, gedenken, in

gedachten houden, ter harte nemen; *njatĕt dina ati*, wegleggen in het hart; *ditjatĕt*; *njatĕtan*, allerlei opteekenen; *ditjatĕtan*; *tjatjatĕt*, aanteekeningen maken, herinneringen opschrijven; *tjatĕtan*, aanteekening, opteekening; *boekoe tjatĕtan*, opteekenboekje, notitieboekje; *tjatjatĕtan*, aanteekeningen, opgave, lijst.

**TJATIHAN** (Z.-B.), een blok *hoema*'s; *njatihan*, één blok of geheel vormen (van de aandeelen in een *hoema*, toekomende aan verschillende personen).

**TJATJAD**, een gebrek bekomen, getroffen raken, gekwetst raken, defect; verder: letsel, kwetsuur, beschadiging, beleediging, gebrek (ook in zedelijken zin), iets gebrekkigs, leemte, iets berispelijks; *teu tjatjad*, zonder gebrek; *taja tjatjadna*, geheel zonder gebrek of berispelijkheid; *matak tjatjad*, een gebrek veroorzaken, ontsieren, enz.; *pitjatjadeun*, wat berispelijk of te berispen is; *patjatjadan*, gebrek, berispelijkheid, schandvlek (vgl. *tjawad*, *tjangtjala*, *koetjiwa* en *tjĕla*); *njatjad*, z. v. a. *ngagorengkeun*, bekladden; *njatjadan*, aan iemand een gebrek, wonde enz. veroorzaken; *ditjatjadan*.

**TJATJADAN**, de boom van een eg, een ploeg, een *padati*, enz.

**TJATJAG**, g. w.: hak fijn! *djoeroe tjatjag*, = *toekang peuntjit*, scherprechter; *njatjag*, fijnhakken (b. v. stroo); *ditjatjag*; *njatjagan*, = *njatjag*, maar aanh. of gedurig; *ditjatjagan*; - *tjatjagan*, wat fijngehakt is.

**TJATJAH**, de geringe stand (ook wel genoemd *djalma leutik* of *anoe leutik*), de volksklasse; ook wel (gelijk *somah*), dienstplichtig gezin (onverschillig van welken stand); verder: iemand uit den geringen stand (vgl. *santana* en *menak*); *njatjah*, (van een lid van een hoogeren stand) als een *tjatjah* leven, zich aan een *tjatjah* gelijkmaken, of door omstandigheden aan een *tjatjah* gelijk geworden zijn; *tjatjahan*, staat, optelling (inz. van dienstplichtige gezinnen); *patjatjahan*, de onderdanen; *boekoe patjatjahan*, register van de volksklasse.

**TJATJAK**, zelfs, zelfs ook; *tjatjak eta sakitoe, sok komo moesoeh*, zelfs hij doet zóó, hoeveel te meer een vijand; *tjatjakan*, = *tjatjak* (soms versterkt met *ge*); *tjatjakan anak radja noe ngalamar wara-wiri*, zelfs vorstenzonen die haar ter huwelijk vroegen kwamen en gingen; *tjatjakan di oerang kapir ge teu manggih*, zelfs onder de Heidenen vindt men zoo iets niet.

**TJATJAKA**, pop (z. a. de overgang van rups tot vlinder), in den overgangstijd tot tot een nieuw leven zijn; *njatjaka*, zich inpoppen, een pop worden (z. a. de rups en de *kini-kini*). Vgl. *djadjaka*.

**TJATJALAKATAKAN**, nab. van lachen; *seuseurian tjatjalakatakan*, schateren van lachen.

**TJATJAMPAH**, het geringschatten van iemand; *njatjampah*, iemand op krenkende wijze behandelen, geringschatten, minachten, verguizen, beleedigen met woorden, iemand vernederend behandelen (b. v. van iemand die pijn heeft denken, zeggen of doen alsof hij geen pijn had, zeggen dat het wel zoo erg niet zal zijn; iemand die klein van persoon is deswege minachten en voor zwak houden, enz.); *ditjatjampah*.

**TJATJAN**, afwijkende uitspraak van *tatjan*, zie ald.

**TJATJANDRAN**, zinnebeeldige of verbloemde uitdrukking, inz. een spreekwoord of spreekwoordelijke uitdr. waarvan de bedoeling terstond in 't oog springt; ook: legende, mythe (Skr. candra, de maan).

**TJATJANGGIH** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**TJATJANGKIR**, zie *tjangkir*.

**TJATJANTAL**, naam van een schadelijk insect; overdr. z. v. a. *begal*, *bangsat*, d. i. roover, moordenaar.

**TJATJAP**, 1. z. v. a. *bejak*, ten einde gebracht, voleindigd, volbracht, ten einde, afgeloopen; 2. z. v. a. *moetoeh*, ter aanwijzing dat iets in hooge of in de hoogste mate geschiedt of wordt ondervonden; *tjatjap koe soeka*, uitermate verheugd zijn; *tjatjap koe teu ngeunah hate*, iets ten hoogste onaangenaam vinden; *njatjapkeun*, z. v. a. *mejakkeun*, ten einde brengen, tot volmaaktheid opvoeren; *ditjatjapkeun*. (Vgl. *antek* en *panteg*.)

**TJATJAPA**, g. w.; *njatjapa*, z. v. a. *rarampa*, iets doen met de hand, op 't gevoel of den tast doen (b. v. naar visch zoekend).

**TJATJAR**, I. g. w.; *njatjar*, = *ngababad*, omhakken (een bosch, een wand, enz.), weghakken; *ditjatjar*; *njatjaran*, = *njatjar*, maar van meerdere bosschen, wanden enz.; *ditjatjaran*; - *tjatjaran*, terrein waarvan het geboomte omgehakt wordt of is.

II. (Perz., de kinderpokken), het inenten, vaccinatie; *bibit tjatjar*, koepokstof; *mantri tjatjar*, Inlandsch beambte, door het Gouvernement belast met inenten; *njatjar* en *njatjaran* k., *ngoerisan* l., inenten; *ditjatjar*, *ditjatjaran*.

**TJATJARAKAN** (afgeleid van *tja*, *ra*, *ka*, de 3de, 4de, en 5de letter van het Soend. alphabet), het ABC, het alphabet.

**TJATJI** (Z.-B.), = *katimang*, gesp.

**TJATJING**, worm (aard- en ingewands-

worm); *koë tjatjing*, naam van een dunne rotansoort; *sija paeh mah dilĕbok tjatjing* (een verwensching), als ge dood zijt moogt ge dan door de wormen worden opgegeten; *tjatjingeun*, wormen hebben, aan de wormziekte lijden; *dikali-tjatjingkeun*, als naar wormen graven, z. v. a. ons: „spijkers op laag water zoeken".

**TJATOER**, = *omong*, een woord, een zeggen, dat wat men zegt; ook: redeneering, redevoering; *tjatoerna*, hij (zij) zegt of zeide, zeggende; *goenĕm-tjatoer*, samenspreken, keuvelen, raadplegen; ook: tweespraak; *njatoer*, spreken, over iets spreken, zeggen; *ditjatoer*, gezegd worden; *katjatoer*, gezegd-, besproken zijn; ook: er wordt gezegd, men zegt; *tjatjatoer*, aanh. praten, babbelen, kletsen; *bogoh tjatjatoer*, van kletsen houden; *mitjatoer*, iets spreken, bespreken; *dipitjatoer*; *kapitjatoer*, gesproken-, besproken worden of zijn; *njatoerkeun*, iets zeggen, uitspreken, bespreken, mededeelen; *ditjatoerkeun*; *katjatoerkeun*, er wordt (is) gezegd of verhaald, men verhaalt of heeft verhaald. (Vgl. *oetjap*, enz.)

II. Het schaakspel; *papan tjatoer*, schaakbord; *maen tjatoer*, of ook eenv. *tjatoer*, schaken.

**TJATOERANGGA** (Skr., caturangga), kenteeken of kenteekenen van deugdelijkheid of slechtheid, inz. bij paarden, maar ook wel in ruimer zin, de mensch niet uitgesloten.

**TJATOET**, haartangetje, dienende om de haartjes van den baard uit te trekken (vgl. *ambar* III.); *njatoetan*, met *een tjatoet* de baardharen uittrekken; *ditjatoetan*.

**TJATOK**, I. het kloppen van twee houten op elkander; ook: met iets tegen een boom kloppen (b. v. om er de kalongs uit te jagen); verder: vingerhuls, om de snaren (inz. van een *katjapi*) te tokkelen; *njatokan* (Kad.) inlasschen, ineenvoegen; *ditjatokan*.

II. K. p., het kauwen; *toelang tjatok*, onderkaak; *njatok*, kauwen. (Vgl. *tjapek* en *beuweung*.)

III. Een haak (z. a. aan den gordel, aan de binnenzijde van de eigenlijke sluiting); *tjatjatok*, idem; *njatok*, vasthaken; *ditjatok*.

**TJATROK**, in 't alg. = *tidagor* (zie *dagor*), zich stooten; in bijz.: den onderkant van de kin stooten. P.

**TJAWAD**, g. w.; *njawad*, aanmerking ergens op maken, afkeuren, berispen, laken, vitten; *ditjawad*, berispt worden; *katjawad*, 1. berispt-, afgekeurd worden of zijn; - 2. berispelijkheid, gebrek; - *tjawadan*, op alles wat te zeggen hebben, vitterig; ook: vitzucht; *tjawadeun*, of *pitjawadeun*, wat te berispen is of zal zijn, oorzaak van afkeuring, berispelijk; *njawadan*, op iets aanmerking maken, iets berispen, afkeuren; *ditjawadan*; *panjawad*, het afkeuren, afkeuring. (Vgl. *tjegek*.)

**TJAWANG**, I. (Z.-B.), de ijzeren haak, bevestigd aan den bamboestok (*galah*) waarmede men een vaartuig voortduwt.

II. (Z.-B.), die zijde van het muntstuk waarop de Arabische en Javaansche letters gestempeld staan. (Vgl. *gĕdong*.)

III. Kantteekening, noot (in een geschrift); ook g. w.; *njawang*, een kantteekening of noot maken; *ditjawang*.

**TJAWAT-TJIWIT**, zie *tjiwit*.

**TJAWEL**, g. w.; *njawel*, met kracht den arm om iemand heenslaan; of van een dier: zijn poot slaan om of aan de prooi; verder: de hand ergens inslaan (om er iets uit te nemen), een slag geven met den poot; *ditjawel*.

**TJAWENE** k., *landjang* l., jongedochter; ook = *parawan*, maagd; verder (maar alleen het k.-woord): in ongerepten staat verkeeren; *tjoemawene*, (van een *kawoeng*) als een *tjawene* zijn, nog in ongerepten toestand verkeeren, d. i. nog ongetapt zijn; *tjatjawenean* (bij de Bad.), idem (P.); *njawenean*, k. p. van *nĕmahan*, een maagd beslapen; *ditjawenean*.

**TJAWĔNGAH**, l. van *tjawokah*, zie ald.; ook: jolig, baldadig.

**TJAWĔNING**, poëtisch voor *sindjang*, l. van *samping*, de Inl. rok of sarong.

**TJAWERAN**, dun (van een kooksel), slap (van thee enz.) en ten gevolge daarvan smaakloos; overdr. (van een opstel of voordracht): dun, onbeteekenend.

**TJAWĔT**, = *tjangtjoet*, doek door mannen om de lenden geslagen, tusschen de beenen doorgehaald en van achteren tot bevestiging ingestoken [in plaats van sarong of broek], schaamgordel; *njawĕt*, (van den staart) door het dier tusschen de pooten gehouden worden; *biwir njawĕt*, zich op de lippen bijten; *ditjawĕt*, een *tjawĕt* aandoen of aanhebben; *njawĕtan*, iemand een *tjawĕt* aandoen; *ditjawĕtan*; *njawĕtkeun*, een doek, of wel de *samping*, tot *tjawĕt* bezigen; *ditjawĕtkeun*.

**TJAWIRI**, franje (b. v. om een zonnescherm); *pajoeng tjawiri*, een zonnescherm met franjes. P.

**TJAWIS**, I. bereid, gereed, toebereid zijn, klaar staan; *tjoemawis*, idem; *tjatjawis*, gereedmaken, in orde brengen, toebereidsels maken; *njawisan*, bereiden of toebereiden voor, geschikt maken voor, maatregelen nemen of regelingen maken voor; *beunang njawisan*, (voor iemand) gereedgemaakt;

*ditjawisan*; - *tjawisan*, toebereid, gereedliggen, gereedstaan; verder: wat voor iemand of iets bereid-, gereedgemaakt-, klaargelegd of weggelegd is; ook: bestemd voor, zullen dienen tot, voor, tot; *njawiskeun*, iets geschikt maken, iets ergens voor of voor iemand bereiden, toebereiden; *ditjawiskeun*.

II. (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**TJAWISTRA**, ngbr.; *ditjawistrakeun* (een *pantoen*-woord), = *didjodokeun*, zie *djodo*.

**TJAWOKAH** k., *tjawĕngah* l., vuil, onkiesch, liederlijk, zedeloos (hetzij van handelingen of van woorden); *omong tjawokah*, zedelooze taal.

**TJE**, werkw. tusschenw. voor *netje* (zie *tetje*), stappen op.

**TJĔB**, werkw. tusschenw. voor: insteken (nader uitgedrukt door *nantjĕb*, zie *tantjĕb*), en inz. voor: in den grond zetten of planten (nader uitgedrukt door *tandoer*); *satjĕb tandoer*, terstond na het planten.

**TJĔBAK** (Indr.), = *tjabak*, zie ald.; *njĕbak gawe* (ald.), werk doen, werken.

**TJEBLEH**, verkl. met *leungit kadloesanana*, *leungit kadhenganana*, verbleekt, vervallen, verminderd; ook: niet meer zoo aan iets hechten als vroeger.

**TJĔBLOK** (vgl. *tjĕb*), g. w.; ook: stek; *njĕblok*, met kracht in den grond steken of slaan; verder: in het zand-, in den grond zinken (b. v. de pooten van een paard of een zwaard dat geworpen werd); in Kad. ook 't volgende: A. komt overeen met B. dat, indien deze kosteloos voor A. rijst plant, hij het recht zal hebben bij den oogst de rijst te snijden tegen het gewone loon, in den regel een-vijfde; *ditjĕblok*, in den grond gestoken worden; *njĕblokan*, = *njĕblok*, maar herh.; *ditjĕblokan*; *njĕblokkeun*, iets in den grond steken, zetten of slaan, investen; *ditjĕblokkeun*.

**TJEBOJ**, kledderig, niet hard, niet gekristalliseerd. B.

**TJEBOK**, het reinigen van de billen na ontlasting (met water), de billen afwasschen; ook g. w.; *tjetjebok*, zich de billen alzoo reinigen; *njebokan*, iemand de billen afwasschen; *ditjebokan*.

**TJEBONG**, = *boeroej*, kikkerlarve. B.

**TJEBOR**, g. w.; *njebor*, 1. begieten (b. v. planten); 2. iemand baden of het lichaam wasschen; *ditjebor*; *panjebor*, begieting, overgieting, bad; *tji-panjebor*, het water daartoe dienende.

**TJĔBREK**, I. = *tjeubrik*, nat en vuil, modderig (van een plek op den grond, b. v. daar waar men de vaten wascht).

II. Stil, zonder gedruisch. P.

**TJEDA**, litteeken, een litteeken hebben; *tjeda dirangket*, litteeken of striemen van een geeseling; *tjarareda*, litteekens hebben.

**TJĔDIK**, met verst. *tjarĕdik*, maar meer *tjĕrĕdik* of ook wel *tjĕlĕdik*, z. v. a. *pĕrĕtjit*, slechts voor zichzelven leven, zelfzuchtig zijn; ook: gierig, vrekkig; *ditjĕdik*, z. v. a. *dikoretan*, op iets gierig zijn, iets niet willen afstaan, van iets niets willen missen.

**TJĔDO**, bedaard, voorzichtig; *teu boga tjĕdo*, z. v. a. *teu boga kira-kira* of *teu boga tĕmah-wadi*, geen voorzichtigheid betrachten, niet voorzichtig zijn.

**TJEDOK**, = *dat* I. en *tjong*, werkw. tusschenw. voor het maken van de *sĕmbah*; *tjedok njĕmbah*, de *sĕmbah* maken.

**TJEËH**, bestendig, duurzaam; *hanteu tjeëh*, verkl. met *hanteu pira*, zwak, machteloos, krachteloos, onvermogend; *taja noe tjeëh*, (van aangewende middelen) niet één baat (baatte); *njeëh*, z. v. a. *moendoengan*, op iemand boos zijn; *ditjeëh*, gezegd van iemand op wien een ander boos is.

**TJĔG**, = *tjeug*, zie ald.

**TJĔGAH**, dat waarvan men zich te onthouden heeft, verbod; *tjĕgah Allah*, verbod Gods; *tjĕgahna noe koemawoela*, dat waarvan dienstbaren zich hebben te onthouden; *tjĕtjĕgahan*, verboden dingen; *njĕgah*, weren, verbieden; verder: tegenhouden, bedwingen, beheerschen, beteugelen; ook: zich onthouden; *njĕgah napsoe*, de lusten (hartstochten) beteugelen; *njĕgah maneh*, zich bedwingen, zich verloochenen; *ditjĕgah*; *tjĕtjĕgah*, zich onthouden van alles wat niet hoog noodig is; matig-, sober-, ingetogen leven; ook: zich matigen; *tjĕgahan*, zich vrijwillig ontzeggen wat niet goed-, niet voegzaam-, niet nuttig is; matig zijn; matig-, sober-, ingetogen leven; *panjĕgah*, dat wat tot wering van iets dient (b. v. een verbod); ook: iemand die tegenhoudt, weert of verbiedt. (Vgl. *pahing* I.)

**TJEGEK**, ngbr.; *njegek*, = *njawad*, iemands woorden berispen, op iemands woorden aanmerking maken; *ditjegek*.

**TJEGER**, een klein open stuk grond in een bosch, met rijst beplant. (Vgl. *tebetjek* bij *betjek*.)

**TJĔGOEKAN**, z. v. a. *poendoengan* en *dĕlitan*, prikkelbaar van gestel of van humeur, knorrig (inz. van oude menschen).

**TJĔGOK**, = *tjangogo*, op de hurken zitten; *tjoemĕgok*, idem, maar aanh. P.

**TJĔHAK**, opensplijten (van bamboe). B.

**TJEHTJER**, voll. *tjehtjer sija*, ong. = *biwir sija* of *beungeut sija*, een scheldw., z. v. a. jouw bek! jouw bakkes!

**TJĔK**, hetzelfde als *tjek* I., = *pok* k.,

*soer* l., een zeggen, woord, gezegde; *tjĕkna*, hij (zij) zegt of zeide, zeggende.

**TJEK**, I. = *tjĕk*, een zeggen, woord, gezegde; *tjekna* (ook *tjena*), hij (zij) zegt of zeide, zeggende. (Vgl. *tjarek*.)

II. Werkw. tusschenw. voor: houwen, hakken, z. v. a. *plas*; *satjekna*, een houw in 't wilde (hoe die dan ook uitvalle); *nilas saplasna, ngadek satjekna*, er maar in 't wilde op loshakken, sprkw. voor: zonder omzichtigheid of verschooning iemands gebreken hekelen; te oprecht zijn; *tjek-tjekan*, houw op houw geven; ook g. w.: geef maar houw op houw!

**TJĔKAH**, het uitstaan der vingers van een volle hand; *njĕkah*, uit elkander zijn (van de hand, een waaier, enz.).

**TJĔKAP**, l. van *tjoekoep*, zie ald.

**TJEKAP**, z. v. a. *kop*, werkw. tusschenw. voor: eten; *tjekap bae dihakanan*, daarop wordt (werd) het opgegeten; *njekap*, bijten, bijten in (inz. van een hond); *ditjekap*; *tjetjekap* (Z.-B.), k. p. van *soengoet*, smoel, bek. (Vgl. *tjapek*.)

**TJEKAS**, helder, zuiver (van de lucht); klaar, helderziend, levendig (van iemands oogen of blik).

**TJĔKEK** (vgl. *tĕkoek*), g. w.; *njĕkek*, iemand, in den strot grijpen, de keel toeknijpen, worgen, smoren; verder: knellen (om den hals, om de armen, om het lichaam; sterker dan *sĕrĕg*); in Z.-B. ook: visch conserveeren (kaken) door den kop en de ingewanden te verwijderen, de holte te vullen met asch, den hals toe te binden en daarna den visch boven de rook te hangen of in de zon te drogen; *ditjĕkek*; *katjĕkek*, toegeknepen worden of zijn (van den strot), gesmoord, geworgd; *tjĕkekan*, voll. *laoek tjĕkekan* (Z.-B.), als boven geprepareerde visch.

**TJĔKĔKĔK**, klanknab. van lachen.

**TJĔKĔL** k., *tjangking* en *tjĕpĕng* l., g. w.; *njĕkĕl*, de hand aan iemand of iets slaan, grijpen, aangrijpen, vatten, met de hand vasthouden, in de hand houden, beheeren, besturen, regeeren; *njĕkĕl hoekoem*, de wet (het recht) houden, d. i. handhaven of te handhaven hebben; *ditjĕkĕl*; *katjĕkĕl*, gezegd van hetgeen iemand in de hand heeft of houdt, enz.; *patjĕkĕl*, elkander vasthouden, b. v. *patjĕkĕl djaridji*, elkander bij den middelvinger vasthouden; *njĕkĕlan*, iets of iemand grijpen of vasthouden; *papatah ama tjĕkĕlan saoemoer-oemoer*, houd vaders vermaningen vast uw geheele leven (d. i. onderhoud ze); *ditjĕkĕlan*; *njĕkĕlkeun*, iemand iets in de hand geven, met de hand doen vastgrijpen, laten vasthouden; *ditjĕkĕlkeun*; - *tjĕtjĕkĕlan* k., *tjangkingan* l., wat men onder zijn beheer of bestuur heeft, dat waarover men gesteld is, bediening, betrekking, ambt. (Vgl. *tangkĕp*.)

**TJĔKENG** (in de volkstaal, samentr. van *tjĕk aing*), ik zeg, ik zeide. P.

**TJEKER** (vgl. *tjokor*), hoef, inz. gespleten hoef, klauw, het onderste gedeelte van den poot van een dier [de geheele poot heet *soekoe*]; *dahar tjeker hajam*, 't onderste gedeelte van den poot van een hoen eten [wat men *pamali* noemt: *matak goreng toelisan*]; *tjeker hidji ge moal aja noe tinggal*, er zal geen klauw achterblijven, d. w. z. er zal niets achterblijven; *djegdjeg-tjeker*, lett. onophoudelijk de klauwen (pooten) heen en weer doen gaan, z. v. a. *oedjag-adjig*, al maar heen en weer loopen (zie ook *warang* II. en vgl. *tjakar* en *talapok*); *tjekeran*, een hoef enz. hebben.

**TJĔKET** (vgl. *tjĕkit*), een krakend geluid; *njĕket*, een krakend geluid maken (inz. van nieuw leder, een nieuw weefsel, en derg.); ook: met haak en oog sluiten; *tjoemĕket*, 1. aanh. kraken; 2. „koek en ei" met elkander zijn; *tjĕtjĕketan*, aanh. of gedurig kraken.

**TJĔKIP**, modern l. van *tjoekoep*, zie ald.

**TJĔKIT**, piepen (z. a. een ongesmeerd wiel); *njĕkit*, een piepend geluid geven.

**TJEKLAK**, te paard stijgen.

**TJĔKLOEK**, het klokken van den hik; *njĕkloek*, (van den hik) klokken. (Vgl. *sidoe*.)

**TJEKOL**, alleen in *tjetjekolan*, de holte achter de knie, knieholte.

**TJĔKONG**, hol, een holte; ook: niet gelijk zijn met den rand, iets uit missen; *tjĕtjĕkong*, holte.

**TJĔKOT**, hetzelfde als *tjĕket*, maar van een helderder klank.

**TJEKTJEK** (vgl. *tjek* II.), ngbr.; *njektjekan*, aanh. op iets hakken of houwen; *ditjektjekan*.

**TJEKTJLEK**, = *tjaktjlak*, druipen, afdruppelen, opdruppelen, indruppelen; *njektjlekan*, in druppels nedervallen, neer- of opdruppelen; *katjektjlekan*, bedruppeld raken, onder den drup zijn.

**TJEKTJOK** (vgl. *tjek*), aanh. praten, babbelen, gepraat; *tjarektjok*, idem, van meerdere personen; *noe tjektjok* of *toekang tjektjok*, babbelaar, babbelaarster; *patjektjokan*, met elkander een woordenwisseling hebben, driftig met elkander spreken, met elkander woorden hebben.

**TJEKTJREK**, ngbr.; *njektjrekan*, voll. *njektjrekan biwir*, met tong of lippen een klapperend geluid maken (z. a. van verbazing); *tjektjrekaneun*, iets om zoo over te doen.

**TJĔL**, werkw. tusschenw. voor: uitgaan, ontsnappen (inz. van iets dat ingepakt was), verkl. met *bidjil tina boengkoesan*; *tjoel-tjĕl*, idem, van meerdere dingen; ook: ongelijk zijn (b. v. van bloemen: hier open, daar nog niet; hier een vrucht hangen, daar niet; hier reeds rijp, daar nog niet).

**TJĔLA** (Skr., tjala), tegenzin hebben in, afkeer hebben van, zich afkeerig van iemand of iets afwenden, verachten; verder: afkeer, tegenzin, verachting, haat (in de laatst opgegeven beteekenissen te verg. met *tjeutjeub*); *matak tjĕla*, iemand tot een voorwerp van *tjĕla* maken; verder: tot misdraging leiden; ook: tot een blaam worden; *njĕla*, zich minachtend of verachtelijk over iemand of iets uitlaten, een blaam op iemand werpen, aanmerking maken op, bedillen; *njĕla-njĕla*, idem, met verst.; *ditjĕla*; *katjĕla*, een voorwerp van iemands ongenoegen, tegenzin, afkeer, verachting of haat zijn, onder den toorn zijn, in ongenade zijn (b. v. een ambtenaar wegens verkeerde handelingen); ook: verfoeilijkheid; *panjĕla*, het smalen op iets, vitterij, bedilling; *tjĕladn*, verkl. met *saeutik tjĕla saeutik tjĕla*, licht minachten of verachten, licht een afkeer van iemand of iets krijgen, bedilziek, vitlustig; *katjĕladn*, misdraging, berispelijkheid, smaadheid, smet; *sipat katjĕladn*, berispelijkheid; *tigoebrag kana katjĕladn*, in smaadheid (berispelijkheid) vallen; *patjĕladn*, wat iemand berispelijk maakt, berispelijkheid; *panjĕladn*, het verachten, verachting.

**TJELAK-TJELAK**, = *lapat-lapat*, zie ald.; *ti kadjaoehan tjelak-tjelak aja noe bodas*, in de verte werd zoo nu en dan iets wits zichtbaar.

**TJELE**, gestreept, = *saloer* (doch alleen van weefsels).

**TJĔLĔBĔK**, met groote happen eten; *tjĕtjĕlĕbĕk*, idem, aanh.

**TJĔLĔDIK**, zie *tjĕdik*.

**TJĔLĔDOES**, = *bohong*, liegen, leugen.

**TJĔLEGEDEG**, = *edeg-edegan*, aanh. met de beenen slingeren; verder: ongemanierd doen: *tjalagadag-tjelegedeg*, idem, aanh.

**TJĔLĔGOEK-TJĔLĔGOK**, zie *tjĕlĕgok*.

**TJĔLĔGOK**, springen, dartelen (z. a. een visch in het water); *tingtjĕlĕgok*, idem, van vele visschen; *tjĕlĕgoek-tjĕlĕgok*, (van visschen) aanh. dartelen; nú boven zijn, dàn onderduiken, dàn weer boven komen, enz. (Vgl. *siripit*.)

**TJĔLĔGON**, I. verblijf; *njĕlĕgon*, verblijven. II. Ngbr.; *njĕlĕgon*, doorzakken (z. a. de zitting van een stoel), doorbuigen; verder: inzinking (z. a. van den bodem), uitholling, diepte.

**TJELEH**, = *tjara* (P.); zie ald.

**TJĔLEK** (eig. een klanknab.), het neerkomen van iets dat valt of geworpen wordt; *ĕndog geus tjĕlek atawa tatjan?* is het ei er al (al gevallen, al gelegd), of nog niet? (Vgl. *tjĕlok*.)

**TJĔLĔKIT**, verkl. met *njĕri leutik*, tusschenw. ter aanduiding van een geringe maar plotseling ontstaande of onstane pijn (b. v. ten gevolge van een beet); verder werkw. tusschenw. voor: bijten, steken (van een klein insect); *njĕlĕkit*, doen als iemand die gestoken wordt, krimpen van pijn, enz. (Vgl. *tjĕlĕtit*.)

**TJELEMBENG**, iets zeggen met een omhaal van woorden, breedsprakig zijn.

**TJĔLĔMPANG-TJĔLĔMPOENG**, zie *tjĕlĕmpoeng*.

**TJĔLĔMPOENG**, naam van een muziekinstrument (soort luit) met snaren, die met behulp van een houtje getokkeld worden [te Soemĕd. is het instrument van bamboe met uitgesneden snaren; te Tjiandj. van hout, met 15 tot 25 snaren van *kawat* of metalen draad]; *tjĕlĕmpang-tjĕlĕmpoeng*, verkl. met *djangdji pok bae*, zoo maar wat praten, spreken wat wel; nig te beteekenen heeft (vgl. *tjĕmplang-tjĕmploeng*).

**TJĔLĔNG**, op zijde springen.

**TJELENG**, wild zwijn (vgl. *bagong*); *sawan tjeleng*, z. v. a. *toedjoeh koeriling*, (bij varkens, buffels enz.) stuip, een stuip of stuipen hebben; (bij menschen) duizelig, aan duizeligheid lijden; *tjetjelengan*, of *tjengtjelengan*, een gemaakt varkentje, spaarpot; *njengtjelenganan*, geld in een spaarpot vergaderen; *ditjengtjelanganekeun*, in een spaarpot gedaan worden.

**TJĔLĔNGANG**, = *dangah*, zie ald.

**TJĔLĔP**, het blauwverven; *toekang tjĕlĕp*, katoenverver, blauwverver; *njĕlĕp*, katoen (of wel andere stoffen) verven, inz. blauwverven; *ditjĕlĕp*.

**TJĔLĔPOT**, nab. van het geluid veroorzaakt bij het uithalen van een voet uit de klei of het uittrekken van een kurk; *njĕlĕpot*, zulk een geluid geven.

**TJĔLĔTET**, hetzelfde als *tjĕlĕtit*; *njĕlĕtet*, hetzelfde als *njĕlĕtit*; zie *tjĕlĕtit*.

**TJĔLĔTIT**, werkw. tusschenw. voor: bijten, steken (van een klein insect); ook: prik, steek; *njĕlĕtit*, een gestoken of gebeten lichaamsdeel naar zich toe trekken, krimpen van pijn (ten gevolge van een steek of beet); ook: doen als iemand die gestoken wordt; *tingtjĕlĕtit*, hetzelfde maar van velen. (Vgl. *tjĕlĕkit* en *tjĕlĕtet*.)

**TJĔLĔTO**, ngbr.; *njĕlĕto*, reeds half in

iets gedrongen zijn (b. v. een worm in het vleesch).

**TJĔLĔTOE**, het tijdperk in de ontwikkeling der rijstplant, als enkele halmen aren beginnen te schieten.

**TJĔLI**, z. v. a. *tjĕtjĕl*, zuinig zijn, het zuinig aan doen; ook: licht onderkennen.

**TJĔLIMIT**, = 't betere *tjilimit*, zie ald.

**TJĔLOEB**, werkw. tusschenw. voor: zich te water begeven (nader uitgedrukt door *antjĕloeb*).

**TJĔLOEK**, geroep; *tjĕloek-tjĕloek*, aanhoudend roepen, uitroepen (bekend maken); ook: klaaglijk roepen, weeklagen; *njĕloek*, roepen, uitroepen; *tjĕtjĕloek*, herh. of aanh. roepen; *ditjĕloek-tjĕloek*, aanh. geroepen worden; *tjoemĕloek*, aanh. roepen of uitroepen; *tjĕtjĕloekan*, herh. roepen; *katjĕloek*, z. v. a. *kasohor*, een roep van zich doen uitgaan, beroemd, befaamd, allerwegen bekend of vermaard; *njĕloekan* k., *njaoer* l., iemand roepen; *ditjĕloekan*; *panjĕloek*, geroep; *sapanjĕloek*, zoo ver een geroep gehoord wordt; *panjĕloekan*, geroep.

**TJĔLOEK-TJĔLOK**, zie *tjĕlok*.

**TJĔLOK**, of wel *tjlok*, werkw. tusschenw. voor: plotseling ergens komen of zijn; komen te staan, te liggen of te zitten; *tjĕlok ti loehoer*, bovenaan zijn of geraken; *tjĕlok di tĕngah*, in het midden zijn of geraken; ook: in het midden (b. v. van partijen) zijn of staan; *tjĕloek-tjĕlok*, het herh. plaats vinden van *tjĕlok* (vgl. *djlĕg*); *njĕlok*, iemand snappen, ontmaskeren.

**TJĔLONG**, niet vol meer, iets ergens uit missen; verder: diep liggen (van de oogen); ook: ingezonken (van een zieke); *piring tjĕlong*, diep bord (vgl. *tjeper*).

**TJELONG**, (van aardewerk) blauw met zwarte strepen of stippels; *piring tjelong*, een bord van zoodanig aardewerk.

**TJĔMBOEL**, zie bij *hoewis*.

**TJĔMĔK**, alleen in *katjĕmĕkan*, alles volop hebben, het ruim hebben, zich in overvloed baden.

**TJĔMĔNG** (Jav.), = *hideung*, zwart.

**TJĔMĔR**, ong. = *tjambal* en *tjamah*, zijn kracht, invloed of reinheid kwijt zijn, gemeen of onrein zijn geworden.

**TJĔMĔRA** (Kw., Indr.), hond. (Vgl. *andjing*.)

**TJĔMI**, verkl. met *saeutik hakan*, matig en eenvoudig eten, sober leven; *tjĕmi pisan*, zeer sober leven; *tjĕmi beuki*, bij beetjes maar lang eten [wat ten slotte gelijkstaat met *rĕwog*].

**TJEMOT**, het haastig opnemen van een (groot) kind; *ditjemot*, haastig opgenomen worden.

**TJĔMPA**, voll. *nagara Tjĕmpa*, Achter-Indië, Siam, zie echter *Sijĕm*); *hajam tjĕmpa*, naam van een kippensoort met kort lijf.

**TJĔMPAD**, bestrijden. B.

**TJĔMPAD-TJĔMPED**, zie *tjĕmped*.

**TJĔMPED**, reep bamboe, tegen den rand van *bilik* bevestigd, om de scherpe punten daarvan te bedekken; *njĕmped*, een reep bamboe zoo tegen *bilik* klemmen; ook: twee noten tegen elkander drukken en er dan op slaan, bij wijze van kinderspel (*paädoe-adoe*), samenklemmen; *ditjĕmped*; *tjĕmpad-tjĕmped*, allerlei vastklemmen, nú dit dàn dat vastzetten; *njĕmpedan*, meerdere dingen klemmen; *ditjĕmpedan*.

**TJĔMPLANG-TJĔMPLOENG**, zie *tjĕmploeng*.

**TJĔMPLOENG**, het plompen van iets dat in het water valt; als tusschenw.: plomp; *njĕmploeng*, zich in het water storten; *tjĕmplang-tjĕmploeng*, z. v. a. *ngomong teu poegoeh*, onbeduidende dingen zeggen, beuzelen, zotheid praten, kletsen; ook: zot geklap; *katjĕmploeng*, in het water plompen; *tikatjĕmploeng*, in het water plompen (zóó als bij ongeluk); *patingkaratjĕmploeng*, het plompen of geplomp in het water van velen; *njĕmploengkeun*, in het water nederplompen, in het water werpen; *ditjĕmploengkeun*.

**TJĔMPLONG**, = 't betere *sĕmplong*, zie ald.; *tjĕtjĕmplongan*, plukken (b. v. aan een matras).

**TJEMPRAG**, ngbr.; *njemprag*, op een rijdier stijgen of springen (zonder van stijgbeugels gebruik te maken).

**TJENA** (samentr. van *tjekna*, zie *tjek* I.), hij (zij) zegt of zeide, zeggende.

**TJĔNAH** (uit *tjĕk* en *na*, met achtergevoegde *h*), hij (zij, men) zegt of zeide, men zal zeggen, zeggende.

**TJENANG**, een puistje waarin zich etter bevindt; ook wel: zweren (van zoo iets).

**TJĔNDA** (*b. p.*), ngbr.; *ditjĕnda*, z. v. a. *ditjarek*, verboden worden. P.

**TJĔNDĔK**, = *pondok* II. (vgl. *tjindĕk*), kort van duur); *tjĕndĕk oemoer*, kort van leven [tot sterven komen]; *tjĕndĕk djodo*, kort van 't huwelijk [tot scheiden komen].

**TJĔNDĔKOEL**, of wel *tjĕndoekoel*, ineengedoken nederzitten.

**TJĔNDOEKOEL**, zie *tjĕndĕkoel*.

**TJENDOL**, zekere lekkernij, bestaande uit *sagoe* gekookt met klapperwater; *toekang tjendol*, een *tjendol*-verkooper, zoetelaar.

**TJĔNG**, in de volkstaal wel voor *tjing* I., zie ald.

**TJENG**, I. korte vorm van *atjeng*, zie ald.

II. Samentr. van *tjek aing*, ik zeg, ik zei; *tjeng oge sija geura mantog!* ik zeide je immers je gauw weg te pakken! P.

**TJĔNGAH-TJĔNGEH**, klaaglijk schreeuwen (z. a. b. v. een reetje om de moeder). P.

**TJĔNGAR-TJĔNGIR**, zie *tjĕngir*.

**TJENGEK**, voll. *tjabe tjengek*, naam van een *tjabe*-soort [klein, maar zeer prikkelend].

**TJĔNGĔNG**, I. z. v. a. *antĕp* II., *antek* en *hanteu aja ka gigirna*, standvastig bij zijn voornemen blijven; verder z. v. a. *awas pikiran*, scherp-, helder van verstand, scherpzinnig; ook: beoogen; *maksoed noe ditjĕngĕngan*, het beoogde doel, voornemen waarnaar men streeft.

II. (Mal.), verbaasd staan, verbaasd kijken.

**TJENGENG**. verkl. met *djalma leutik gĕde sora*, (van een kind) een keel opzetten, hard schreeuwen.

**TJENGER** (Kad.), g. w.; *njenger*, dichtknijpen (b. v. den neus van een kind dat niet wil innemen); *ditjenger iroengna*, zijn neus wordt (werd) dichtgeknepen.

**TJENGGEH**, misvormig (van de hand, den voet of den poot, b. v. door 't dubbel zijn van den duim, doordien de hand zes vingers heeft, of op andere wijze).

**TJENGHAR**, de oogen nog eens opslaan (van een zieke of hongerige); de oogen weder opslaan, opleven, herleven; ook: het herleven of levendig zijn van iemands geestvermogens.

**TJĔNGIR**, onwillekeurig de bovenlip en den neus optrekken (z. a. vanwege stank of door zenuwachtige aandoening); *njĕngir*, hetzelfde, maar met opzet; *patingtjalĕngir*, idem, van velen; *tjĕngar-tjĕngir*, veel praats hebben, bluffen, snoeven.

**TJENGKAD**, alleen in *patjengkadan*, = *pabentar*, het met elkander niet eens zijn, oneenig zijn met elkander.

**TJĔNGKAD-TJĔNGKED**, zie *tjĕngked*.

**TJĔNGKAL**, = *toemboek* (maar niet algemeen), vlaktemaat; verder: het meten of opmeten van een stuk grond; *toekang tjĕngkal*, landmeter; *soerat tjĕngkal*, meetbrief; *njĕngkal*, land meten; *ditjĕngkal*.

**TJĔNGKAR**, ngbr.; *sawah tjĕngkar*, in het Tjiandj. z. v. a. *sawah toehoer* of *sawah angar*, een droge-, dorre *sawah*; in het Band. z. v. a. *sawah lendo*, een *sawah* op goeden-, vochtigen grond.

**TJĔNGKAT** k., *toemĕnga* l. (het tegenoverg. van *toengkoel*), het hoofd opheffen, de oogen opslaan, opkijken; ook: zich oprichten z. a. uit een liggende of gebogen houding; *njĕngkatkeun*, iets (b. v. het hoofd) oprichten, een liggend voorwerp aan den eenen kant oplichten; ook: iemand zich doen oprichten; *harigoena ditjĕngkatkeun*, hij deed hem zijn bovenlijf rechtop houden.

**TJĔNGKED**, ngbr.; *tjĕngkad-tjĕngked* en *tjĕtjĕngkedan*, (van een mensch) hupsch loopen; (van een paard) dartel loopen, steigeren met het achterlijf.

**TJĔNGKEH** (Chin.), kruidnagel; *tangkal tjĕngkeh*, de kruidnagelboom.

**TJĔNGKIR**, I. een jonge kokosnoot; *tjĕngkiran*, (van een kokosboom) jonge noten dragen.

II. Naam van een *manggah*-soort, voll. *tangkal tjĕngkir*; *boewah tjĕngkir*, de vrucht van dien boom.

**TJĔNGKLAK**, ngbr.; *njĕngklak*, het hoofd achteroverhouden; (van een steilte) zeer sterk hellen; *titjĕngklak*, = *tikĕlaj* (zie *kĕlaj*), achteroverzwikken (z. a. een kind dat gedragen wordt).

**TJĔNGKLIK**, ngbr.; *njĕngklik*, naar boven omgebogen of omgekruld (b. v. de sporen van een haan).

**TJĔNGKOENG**, nab. van het geluid van de groote *goöng*.

**TJENGKOL**, alleen in *tjetjengkolan*, de knieholte.

**TJENGKRONG**, ngbr.; *njengkrong*, krom (z. a. b. v. een *arit* of sikkel, zóó dat de punt naar het handvat gericht is); *njengkrong ka sorangan*, op zichzelven doelen, zichzelven bedoelen. (Vgl. *tjangkroeng*.)

**TJENGTJANG**, ngbr.; *njengtjang*, op zijde gaan (b. v. water); *njengtjangkeun*, op zijde doen; *ditjengtjangkeun*. P.

**TJENGTJELENGAN**, zie *tjeleng*.

**TJĔNGTJĔNG**, voll. *djoekoet tjĕngtjĕng*, naam van een distelsoort te Bandoeng enz.; elders *tapak-liman* geheeten.

**TJENTAL**, alleen in *patjental-tjental*, op een afstand van elkander staande elkaar uitschelden.

**TJĔNTAL-TJĔNTIL**, zie *tjĕntil*.

**TJĔNTANG**, stijf uitstaan (inz. van den staart, hetzij in een bocht of rechtuit).

**TJENTANG**, g. w.; *njentang*, aanleggen op, mikken op; *ditjentang ti kaänggangan* er werd uit de verte op gemikt.

**TJĔNTE**, naam van een plant die veel tot *pagĕr* of heining gebezigd wordt, dezelfde als *salijara*, zie ald.

**TJĔNTENG**, waker, wachter; ook z. v. a. *mandor*, opzichter; *tjoemĕnteng*, een houding aannemen of men heel wat is.

**TJĔNTIK**, omgebogen, omgekruld; *sĕlop tjĕntik*, sloffen met omgebogen punten; *tjarĕntik*, z. v. a. *barĕntik* (zie *bĕntik*), gekruld, omgebogen (van de oogharen).

**TJĔNTIL**, ngbr.; *njĕntil*, uitsteken, uitpuilen (z. a. een wrat of wen, b. v. op iemands wang); ook: alléén staan (z. a. b. v. de laatst overgebleven tand in iemands mond); *tjĕntal-tjĕntil*, onophoudelijk in- en

uitloopen, komen en gaan, heen en weer loopen te draaien.

**TJĔNTOK**, span van den top des duims tot het middelste lid van den wijsvinger; *satjĕntok*, één zoodanige spannemaat, enz.; *njĕntok*, 1. iets tusschen de vingertoppen wegknippen; 2. een ruk aan iets geven, een paard met een ruk inhouden of optrekken bij struikelen, een hengel met een ruk ophalen, terugtrekken; *ditjĕntok*; *panjĕntok*, het (iemand) van iets terugtrekken, het iemand van iets terughouden (b. v. van het kwaad).

**TJENTONG**, lepeltje van aardewerk (vgl. *tjanting* en *tesi*); *satjentong*, de inhoud van één zoodanig lepeltje, enz.

**TJENTRANG**, = *lenglang*, helder, klaar, onbewolkt.

**TJĔNTRING**, een jongensspel gelijk *bantjoel*, maar met centen.

**TJEOR**, een witte vlek in het eene of in beide oogen hebben, mat zijn (van de oogen); ook naam van zekere oogziekte, nl. de grauwe staar.

**TJEOS**, g. w.; *njeos*, water op of door vuur doen om te blusschen, enz.; *ditjeos*; *tjeoseun*, wat gebluscht moet worden; *gamping tjeoseun*, te blusschen (ongebluschte) kalk.

**TJEOT**, ngbr.; *njeot*, (van water) sterk stroomen, snel afloopen, snelstroomend; *katjeot*, door een sterken stroom medegevoerd worden of zijn; ook: verminderd, afgenomen (b. v. een geldsom); *tjetjeotan*, 1. 1. van *poehoe-pingping*, het opperdijbeen; 2. aanh. het onder *njeotan* opgegeven geluid maken; *njeotan*, ong. = *naktrak* (zie *taktrak*), een hond roepen door de lippen op elkaar te drukken en dan een smakkend geluid te maken; *ditjeotan*.

**TJĔP** (staat tegenover *tep*), werkw. tusschenw. voor het aanraken of in aanraking komen met iets kouds, en tevens voor: koud-, koel-, kalm worden (*tiis*); *ati nangkoda tjĕp tiis*, het hart van den kapitein werd kalm. (Zie *njĕnjĕp*.)

**TJĔPAK**, platdrukken, neerdrukken van wat bol of opgezet is, platgedrukt, plat; *njĕpak*, inzakken (b. v. de grond als men er op trapt).

**TJEPEK**, het spatten met water; *njepek*, met water spatten, z. a. kinderen bij 't baden.

**TJĔPĔL**, I. kleverig, licht kleven, zich licht hechten aan.

II. (Indr.), ong. = *tjĕpĕt*, vlug, gezwind.

**TJĔPĔNG**, g. w.; *njĕpĕng*, 1. van *njĕkĕl* (zie *tjĕkĕl*), grijpen, met de hand vasthouden, besturen, regeeren; *njĕpĕng hoekoem*, het recht handhaven, het bewind voeren; *ditjĕpĕng*; *katjĕpĕng*, gezegd van hetgeen iemand in de hand heeft of houdt. (Zie verder bij *tjĕkĕl*.)

**TJEPER** (het tegenoverg. van *kĕroeng* en *kĕwoeng*), plat, ondiep (b. v. een schotel of een bord): *piring tjeper*, plat bord. (Vgl. *tjĕlong*.)

**TJĔPĔT**, steeds rechtuit gaan (vgl. *bĕnĕr*); *beungeutna tjĕpĕt noedjoe ka hareup*, zijn gelaat was strak naar voren gericht; verder: gestadig voortgaan; ook: handig, vlug, werkzaam, dadig, vlijtig, rap, fluks, gezwind.

**TJĔPET**, g. w., = *dĕmpet*, maar minder sterk; *pitjĕpet* (Z.-B.), een muizenval; *njĕpet*, klemmen, knellen; *ditjĕpet*; *katjĕpet*, bekneld-, beklemd geraakt zijn.

* **TJEPET**, maar doorgaans *njepet*, een kleinigheid wegkapen (hetzij eetwaren of geld).

**TJĔPIL**, 1. van *tjeuli*, oor, de ooren.

**TJĔPLAK**, I. = *ngĕplak*, zuiver wit.

II. = *tjĕpak*. P.

**TJEPLAK**, het smakken met den mond (nl. als men iets proeft of smaakt [men noemt het *pamali*]; *njeplak*, iets proeven of smaken (met den mond smakkende); *ditjeplak*; *tjoeplak-tjeplak*, of wel *tjetjeplakan*, iets lang in den mond houden om het te proeven (steeds met den mond smakkende).

**TJĔPLAS**, = *tjĕploes*.

**TJĔPLĔK** (Kad.), een andere naam voor *kĕmbang patjing*; zie *patjing*.

**TJĔPLEK**, het geklepper of geklikklak van sloffen of ander schoeisel, bij het loopen.

**TJĔPLES**, zijn alsof, er uitzien als, gelijken; *satjĕples*, geheel gelijk, evenbeeld; *njĕples*, geheel gelijk of gelijkend (b. v. een kind op zijn vader of moeder, of een afbeeldsel op het origineel), welgelijkend, sprekend gelijken op; *njĕples djadi djalma dagang*, sprekend gelijken op een koopman.

**TJĔPLEU**, een andere naam voor *teko taneuh*, aarden *teko*.

**TJĔPLOES**, ook *tjĕplas*, werkw. tusschenw. voor *aboes*, ingaan. P.

**TJĔPLOK**, voll. *dawoek tjĕplok*, een schimmel met vlekjes op de huid.

**TJĔPOEK**, potje of doosje (inz. gebezigd voor *gambir* of tabak); ook z. v. a. *wadah tjalatjah*, aschbakje; *tjĕtjĕpoekan*, een klein potje.

**TJĔPOT**, het zich vasthechten of vastzuigen; *njĕpot*, zich zuigende vasthechten, zich vastzuigen (b. v. een bloedzuiger of een *menga*); verder: zuigen van water dat in een engte tusschen steenen doorloopt; ook: zich sluiten om (z. a. vet om het mes dat men er in steekt); *tjĕtjĕpot*, zuiger onder den kop van de *menga*, waarmede deze visch zich kan vasthechten.

**TJĔPRAT-TJĔPROET**, nab. van het geluid

dat sommigen met het schoudergewricht weten te maken, als zij met den bovenarm tegen de zijde slaan.

**TJĔPRĔK**, = *tjepek*, zie ald. P.

**TJĔPRET**, nab. van het geluid van een terugspringend koord; *njĕpret*, terugspringen (van het koord der *sipatan*, waardoor een zwarte lijn op het hout komt); *njĕpretkeun*, een koord laten terugspringen; *ditjĕpretkeun*.

**TJĔRAH**, een groote barst, scheur, spleet; *tjĕtjĕrahan*, barsten en scheuren, met barsten en scheuren zijn. (Vgl. *rĕngat*.)

**TJĔRAKI** (Z.-B.), een mand, verdeeld in een aantal kleine hokjes, tot berging van allerhande snuisterijen (z. a. garen, naalden, spelden, spiegeltjes, enz. enz.), verder ook van specerijen en kruiderijen (*rĕmpa-rĕmpa*); *patjĕraki*, de persoon die een kleinhandel in dergelijke artikelen uitoefent.

**TJĔRE**, ngbr.; *pare tjĕre*, benaming van eenige witte en roode rijstsoorten met kleine korrel; *tjaoe radja tjĕre*, hetzelfde als *tjaoe radja sĕre*, naam van een fijne pisangsoort; *Malajoe tjĕre*, onverbasterd Maleisch.

**TJERE**, ketel om water in te koken. (Vgl. *teko*.)

**TJĔRĔDIK**, zie *tjĕdik*.

**TJĔRĔK**, = *tjĕkĕl*, g. w.; *njĕrĕk*, = *njĕkĕl* en *nangkĕp*, grijpen, vatten, vangen, gevangennemen, vasthouden, enz.; *ditjĕrĕk*.

**TJĔRĔLĔNG**, het uitvloeien, uitloopen (van een straaltje water enz.); *njĕrĕlĕng*, uitvloeien, uitloopen [staat tusschen *njaktjlakan* en *ngotjor* in]; met een straal of straaltje uitloopen.

**TJĔRĔLĔNGLĔNG**, = *tjĕrĕlĕng* (maar sterker), uitspuiten, z. a. een straal water uit een pijp.

**TJĔRĔME**, hetzelfde als *tjarĕme*.

**TJERENGEH**, het vertrekken van den mond tot lachen; *njerengeh*, den mond vertrekken tot lachen. (Vgl. *serengeh*.)

**TJERENGKEL** (Poerw.), = *galing* (Pr.), krullen, gekruld, krul; *njerengkel*, zich krullen (b. v. een blad); *tjetjerengkelan*, sterk gekruld, kroes zijn (van hoofdhaar of baard); ook van de blaadjes van jonge planten: zich krullen; *tingtjerengkel*, zich krullen, van vele dingen.

**TJĔRET**, klanknab. van schrijven, z. v. a. pennekras, haal met de pen; ook werkw. tusschenw. voor: schrijven, een teeken of streep zetten, opteekenen, een spoor ergens op nalaten.

**TJERET**, het spatten (z. a. van water); *nĕpak tjai malar tjeret*, met de hand op 't water slaan om het te doen spatten, sprkw. voor: iemand kwellen om hem boos te maken; *njeret*, spatten, op iets spatten, bespatten, bevlekken (nl. van kleine spatten of vlekken, vgl. *tjorot*); *katjeret*, bespat worden of raken, bespat geraakt zijn; *katjeretan*, idem.

**TJĔRĔTJĔS**, = *tjorotjos*, zie ald.

**TJEREWED**, kibbelen, krakeelen, ruzie hebben, harrewarren, kijven, twist zoeken; *tjerewedan*, kijfachtig; *njerewedan*, tegen iemand aangaan, iemand bekijven; *ditjerewedan*; *tjetjerewedan*, met elkander kibbelen, geharrewar; *patjerewedan*, met elkander woorden hebben. (Vgl. *paseja* en *harak*.)

**TJERONG**, = *tjoerang*, vlek, smet; *njerong*, met iets besmeren, een vuile vlek ergens op maken, bevuilen; *ditjerong*; *tjoerangtjerong* (samenst. van deze twee overeenkomstige woorden), vol vlekken en smetten, bemorst, erg of geheel bevlekt.

**TJES**, werkw. tusschenw. voor: niet afgaan (van een vuurwapen), op niets uitloopen (b. v. een standje); in 't alg.: met een sisser afloopen; ook: een sisser; *gĕlĕdoeg*, *tjes*: 't bulderde en... liep met een sisser af, of: uitgaan als een nachtkaars.

**TJET**, I. (Chin.), verf (vgl. *tjat* III.); *minjak tjet*, olie voor verf, lijnolie; *ngĕtjet*, verven; *toekang ngĕtjet*, verver; *ditjet*, geverfd worden.

II. Werkw. tusschenw. voor slachten en derg.; *hajang tjet bae meuntjit*, hij had hem wel willen dooden.

**TJĔTA**, I. de voorspelling of voorzegging van het lot dat iemand of iets overkomen zal; *ahli tjĕta*, voorzegger, voorspeller; *njĕta*, het lot van iemand of iets voorzeggen [bij gissing, zonder berekening, vgl. *norah* bij *torah*]; *ditjĕta*; *katjĕta*, uitgekomen (van een voorzegging); *panjĕta*, veronderstelling, voorzegging; *tjĕtadn*, voorstelling welke men zich ergens van maakt, gewrocht der verbeelding, phantasie, illusie, ideaal, inbeelding, ingebeeldheid, luchtkasteel.

II. Verkl. met *midang*, *sing saroewa soeroep*, d. i. fraai en met smaak gekleed zijn; *njĕta-njĕta*, zich fraai kleeden, oppronken, zich kleeden als (iemand nadoende); *tjĕtadn*, pronken (van iemand die in kleeding, inrichting van zijn huis enz. een ander wil nadoen, zonder zijn doel te kunnen bereiken, *teu katĕpi*); naäperij, pronkzucht; *reja tjĕtadn*, allerlei pronk.

**TJETEK**, onbeduidend; in Z.-B. ook = *deĕt*, ondiep (P.); *tjetek nja wawanen*, klein van moed zijn, gebrek aan moed hebben; *tjetjetekan*, klein, onbeteekenend, nietig.

**TJĔTI**, het „weer" in linnengoed.

**TJĔTIK**, I. voll. *djagong tjĕtik*, naam van een cultuurplant, op djagong gelijkende, en waarvan het rijpe zaad wordt gegeten als gierst.

II. Een gebogen houtje, bij *mĕteng* (het pluizen van katoen) gebezigd, pluishoutje. P. (Zie *pĕteng.*)

**TJĔTJĔB** (vgl. *tjĕb*), ngbr.; *njĕtjĕb*, indringen, inzinken (in 't hart); overdr. voor: iemand bijzonder bevallen (*bangĕt panoedjoe ati*).

**TJETJEG**, modern l. van *tjotjog*, zie ald. P.

**TJĔTJĔK**, = *titik*, stip, tittel, punt, komma; verder benaming van het *ng*-teeken (sluit-*ng*) bij het Javaansche schrift [een liggende komma of een punt]; *panjĕtjĕk*, hetzelfde.

**TJETJEK-BOTJEK**, zie *botjek.*

**TJĔTJĔL**, verkl. met *teu daekeun ngaloewarkeun doewit teu poegoeh*, zuinig zijn, zijn geld nuttig besteden; ook: karig, gierig; *tjĕtjĕlan*, van aard zuinig zijn, karig; *njĕtjĕlan*, zuinig en nuttig zijn geld besteden; *ditjĕtjĕlan.* (Vgl. *tjitjil* en *tjĕdik.*)

**TJETJEL**, beschadigd zijn (b. v. iets waarvan een stuk afgeslagen is); ook g. w., b. v.: *oerang tjetjel nagri anoe taloek*, laten we er buiten de steden die zich onderwerpen, d. i.: spreken wij daar niet van; *njetjel*, een stuk hout afschaven of afhakken (om het te verdunnen); ook: langzaam of bij kleinigheden afdoen (b. v. zijn schuld), inkorten, afkorten, kleiner maken; *ditjetjel*; *njetjelan*, iets inkorten, enz.; *ditjetjelan.*

**TJĔTJĔLĔMĔD**, = *tjĕtjĕrĕmĕd*, zie ald.

**TJETJEMPEH**, een kleine *njiroe* of wan.

**TJETJEMPRES**, twee bekkens van ijzer of geelkoper, die tegen elkander geslagen worden en zoo als muziekinstrument dienst doen; cimbaal. [In gebruik bij de *goöng renteng.*]

**TJĔTJĔNDĔNG** (Buit), verkl. met *pantar* en *koe bisa* (maar k. p.), gelijkstaan met, zoo knap zijn als (gezegd b. v. van een jongen die het werk van een volwassen man verricht).

**TJETJENDET**, naam van zekere kleine plant. (Zie ook *bade* II.)

**TJĔTJĔNGIK**, = *tjoetjoengik*, zie ald.

**TJĔTJĔNTONG**, ong. = *gĕgĕdoeg*, geoefend in den krijg, heldhaftig; ook: held.

**TJETJEOTAN**, zie *tjeot.*

**TJĔTJĔP**, I. (vgl. *tjĕp*), g. w.; *njĕtjĕp*, vergoeding geven voor aangerichte schade, aangedaan onrecht vergoeden, iemand schadevergoeding aanbieden en zoo zijn toorn afkoopen; verder: een geldstuk op een wond leggen om de bloeding te stuiten; overdr.: „een pleister op de wond leggen"; *ditjĕtjĕp*; *tjoemĕtjĕp* (eig. bloedstelpend), bedarend, kalmeerend; *panjĕtjĕp*, 1. vergoeding voor aangedaan onrecht; 2. het muntstuk dat tot *njĕtjĕp* gebezigd wordt of is; 3. potje met water, tot bevochtiging van den inslag bij het aandrijven daarvan, opdat hij zich goed hechte; *panjĕtjĕpan*, hetzelfde.

II. (Jav.), tuit (vgl. *sirit*); *tjĕtjĕp gading*, een tuit van ivoor.

**TJĔTJĔPAN**, l. van *koeraboe*, oorknop, oorknoppen.

**TJETJEPET**, de zij- en rugvinnen van een visch. (Vgl. *pepet.*)

**TJETJEPO**, g. w.: ding af! pingel! bied een spotprijs! *njetjepo*, afdingen, pingelen, een spotprijs bieden; *ditjetjepo*, op iets afdingen, enz. (Vgl. *tawar* III.)

**TJĔTJĔR**, teeken, merk. P. (Vgl. *tjalĕtjĕr.*)

**TJETJER**, hetzelfde als *itil*, zie ald.

**TJETJEREGE**, vieze dingen voorzichtig tusschen duim en vinger of op andere voorzichtige wijze aanvatten [men zegt ook *djedjereged*], P. Vgl. *njeumpal* bij *tjeumpal.*

**TJĔTJĔRĔMĔD**, = *tjotjorokot*, (kleinigheden) ontvreemden, onttrekken, zich toeëigenen wat aan een ander behoort, diefachtig.

**TJĔTJĔWIR**, k. p. van *tjeuli*, oor, de ooren. (Vgl. *rĕbing.*)

**TJETO** (Chin.), vernis, lak (vgl. *tjat* III. en *tjet*); *njeto*, met vernis bestrijken.

**TJĔTOEK**, zie bij *dawoek.*

**TJĔTOK**, I. een kleine *doedoekoej* of hoed.

II. Plat voor *njĕri beuteung*, buikpijn. P.

**TJĔTRAK**, met een bons tegen iets aan komen. P.

**TJĔTREK**, knip met duim en middelvinger (ook, gelijk bij ons, geste van verachting); *njĕtrek*, met duim en middelvinger knippen; *toekang tjĕtrek*, iemand die daarin bedreven is; *tjĕtjĕtrekan*, aanh. met duim en middelvinger knippen; *njĕtrekan*, tegen iets of iemand zoo knippen (b. v. tegen een vogel); *ditjĕtrekan.*

**TJĔTRI** (Kad.), = *koret*, gierig.

**TJĔTRIK**, hetzelfde als *tjĕtik* I.

**TJĔTROK**, werkw. tusschenw. voor bijten.

**TJEUBRIK**, I. = *tjĕbrek* I., nat en vuil, modderig.

II. = *tjeutjeub*, zie ald.

**TJEUDEUM**, ong. = *haleumheum*, betrokken lucht, bewolkt, triestig. (Vgl. *tĕdoeh* en *angkeub.*)

**TJEUG**, werkw. tusschenw., = *seg*, *tjag* en *sok*. P.

**TJEUHAJ**, naam van een boomkikvorsch grooter dan de *tjakoeng.*

**TJEUHIL**, dat wat bij het eten tusschen de tanden of kiezen blijft zitten; *njeuhil*, iets dat tusschen de tanden of kiezen zit verwijderen, uitpeuteren; *ditjeuhil*; *panjeuhil*, tandenstoker [om 't even wat].

**TJEUK**, I. dial. voor *tjěk*, zie ald.

II. Korte vorm van *atjeuk*, zie ald.

**TJEUKREUM**, = *tjeudeum*. P.

**TJEULEUK**, laat eens zien! ook: laten zien, toonen. (Vgl. *tjoereuleuk*.)

**TJEULEUKEUTEUK**, nab. van lachen; *njeuleukeuteuk*, voll. *njeuleukeuteuk seuri*, in lachen uitbarsten, schateren van lachen; *tjeutjeuleukeuteukan*, schateren van lachen.

**TJEULEUNGEUNG**, den hals uitrekken, het hoofd vooruitsteken (z. a. om iets beter te kunnen zien).

**TJEULI** k., *tjěpil* l., *gěgěběr*, *gěgěbing* en *tjětjěwir* k. p., oor, de ooren; ook (doch alleen 't k.-woord) oor of handvatsel van een voorwerp; *daoen tjeuli*, oorschelp; *lalangit* (of *langit-langit*) *tjeuli*, de binnenbovenzijde van het oor; *poepoe tjeuli*, het bovengedeelte van het oor; *poehoen tjeuli*, de holte achter het oor; *tai-tjeuli*, oorvuil; *katjeuli*, = *kadenge*, gehoord worden of zijn.

**TJEUMPAL**, g. w.; *njeumpal*, iets aanvatten met een blad, een tip van zijn kleed of iets anders [omdat de hand vuil of het voorwerp onrein is]; ook: een geschenk, bestaande in katoen, kleederen enz., geven aan (voor) een pasgeboren kind; *ditjeumpal*; *panjeumpal*, dat wat aan een pasgeboren kind gegeven wordt. (Vgl. *tjetjerege*.)

**TJEUNG**, = *tjing* en *hajoe*; zie ald.

**TJEUNGTJEUM** (bij de Bad.), = *angeun*, gekookte groente met haar saus; *njeungtjeum*, planten of stekken in een vochtige plaats inkuilen (om ze goed te houden tot men ze uitplanten kan, vgl. *děděr*); ook: weeken (P.); *ditjeungtjeum*.

**TJEURI**, I. naam van een vogel.

II. Naam van een wilde *manggoe*-soort.

III. (Bad.), = *tjoeri*, zie ald.

**TJEURIK** k., *nangis* l., weenen, schreien; *tjeurik sadjěroning ati*, in zijn binnenste weenen; *tjeurik kawas roda noe teu diminjakan*, schreien als een karrewiel dat niet gesmeerd is; *dipake tjeurik*, weenen over of ter wille van; *njeungtjeurikan*, naar aanleiding van-, om-, over-, ter oorzake van of bij het zien van iets weenen (hetzij van droefheid of van vreugde daarover), beweenen; *ditjeungtjeurikan*.

**TJEUTJEUB**, een haat hebben tegen iemand, een wrok jegens iemand koesteren, haten; ook: haat; *pitjeutjeuban*, voll. *djampe pitjeutjeuban*, tooverformule om haat jegens iemand te wekken.

**TJEUTJEUH**, het sap van *anak tjaoe manggala*, van jonge bamboe, van *koempaj*, enz.; *ditjeutjeuh*, zich met genoemd sap hoofd wasschen (tegen het uitvallen van het haar); *njeutjeuhan*, (met genoemd sap en tot gezegd doel) een ander het hoofd wasschen; *ditjeutjeuhan*.

**TJEUTJEUREU** (Z.-B.), = *tjitjiri*, zie ald.

**TJĚWIR**, ngbr.; *satjěwir*, een stukje (inz. papier); *kěrtas satjěwir*, een stukje of reepje papier; *soerat satjěwir*, een briefje.

**TJĚWO**, steenen potje, aschbakje, en derg.

**TJEWOH**, ngbr.; *tjektjok-tjewoh*, gepraat door elkander, gesnater.

**TJEWOK**, = 't meer gebr. *tjebok*.

**TJĚWOL**, ngbr.; *satjěwol*, een greepje (tusschen de vingertoppen, nl. van iets zachts of weeks, b. v. vleesch, pudding, klei en derg.); *njěwol*, 1. een handjevol nemen (meer dan bij *njomot*, zie *tjomot*, maar minder dan bij *ngeupeul*, zie *keupeul*); 2. de tanden zetten of slaan in, bijten in, een hap ergens uit nemen, een stuk uitbijten; *ditjěwol birit*, er werd hem een stuk uit zijn bil gebeten.

**TJI**, korte vorm van *tjai*, vocht, sap, water, rivier [alleen in samenstellingen, w. o. een menigte namen van stroomen en plaatsen]; *njitjian*, bevochtigen, vocht gieten op, laven, begieten; *ditjitjian*; *katjitjian*, begoten raken of geraakt (z. a. bij ongeluk); *njitjikeun*, iets (inz. water) gieten op of in, uitgieten, uitschenken, afgieten, overgieten, ingieten, opgieten; *ditjitjikeun*.

**TJIANEUT**, samentr. van *tji-haneut*, en dit weer doorgaans samengetr. tot *tjaneut*, zie ald.

**TJIBOEJ**, verward. B.

**TJIDOEH** k., *loedah* en *leueut* I. l., zeever, speeksel; *njidoeh*, spuwen; *njidoeh ka langit*, tegen den hemel spuwen, overdr. voor: iets onbehoorlijks doen tegen zijn meerdere; ook verkl. met *mapatahan saloehoereun*, zijn meerdere de les lezen; *tjoedahtjidoeh*, links en rechts spuwen, om zich heen spuwen; ook: herh. spuwen; *tjoemidoeh*, al maar spuwen; *njidoehan*, op iets of iemand spuwen, bespuwen; *ditjidoehan*; *njidoehkeun*, uitspuwen, inz. van speeksel; *ditjidoehkeun*. (Vgl. *boera*.)

**TJIDRA** (Skr., fout, gebrek), bedriegen, een belofte of afspraak niet houden, bedrieglijk handelen; verder: ontrouw, bedrog, bedriegerij, verraad (vgl. *palatjidra*); *toekang tjidra*, bedrieger; *njidra*, bedriegen; *ditjidra*; *njidradn*, iemand bedriegen; *njidradn ti djangdji*, een belofte schenden, een verbond breken; *ditjidradn*; *katjidradn*, bedriegerij. (Vgl. *bodo*, *djěbloeg*, *gělo*, enz.)

**TJIG**, = *djig* en *los*, gaan, er op uitgaan,

heengaan; *poma oelah darapon tjig*, laat het er je niet om te doen zijn om alleen maar heen te gaan.

**TJIGĔR**, het treffen van een pijl of *pasĕr* op een boom of ander voorwerp.

**TJIGTJRIG**, g. w.; *njigtjrig*, wannen [met korter bewegingen, dus vlugger, dan bij *napi*, zie *tapi*]; *ditjigtjrig*.

**TJIHEA**, naam van een landstreek tusschen Tjiandjoer en Bandoeng; *kawas badak Tjihea*, als een rhinoceros van Tjihea, sprkw. voor: lomp, ongemanierd.

**TJIHTJIR**, naam van een insect als de *tjongtjorang* [het vliegt in donker en geeft een schel geluid].

**TJIJANG-TJIJANG**, naam van een sprinkhanensoort.

**TJIJAT**, voll. *ki tjijat*, naam van een vijgeboompje, gelijkende op de *beunjing*.

**TJIJĔR** (Z.-B.), naam van een vogel.

**TJIJEUJ**, naam van een vogel die zich op eenzame plaatsen ophoudt; *tjoewaj-tjijeuj*, eenzaam en verlaten zijn.

**TJIJOEM**, g. w.; ook: kus; *njijoem* k., *ngamboeng* l., den neus aan iets of iets aan den neus brengen, ruiken, kussen, iemand een kus geven; *njijoem bari ngegel*, kussen en te gelijk bijten, spreekw. voor: valsch handelen; *ditjijoem*; *tjitjijoeman*, herh. ruiken, beruiken, al maar kussen; *njijoeman*, herh. aan iets of iemand ruiken, herh. iemand kussen, met kussen overladen; *ditjijoeman*. (Vgl. *ngok* en *tjingok*.)

**TJIJOENG**, naam van een vogel, ook *bejo* geheeten, een soort ekster [kan leeren praten].

**TJIJOET** (Z.-B.), = *teros*, zie ald. P.

**TJIJOS** = *sijos*, l. van *toeloes* en *waka*, zie ald.

**TJIK**, = *tjing*, tusschenw.: kom! komaan! welaan! geef hier! enz.; ook hulpw. voor de voorstellende wijze van spreken (zie Spraakk. § 108 *b*), = *hajoe* k., *soemangga* l.; *tjoek-tjik*, van meerdere personen, allen *tjik! tjik!* roepen.

**TJIKA**, I. maagkramp, koliek, voll. *kasakit tjika*.

II. Doorgaans *tjika-tjika*, kleine vuurvlieg, lichtkever, glimvlieg. (Vgl. *koenang-koenang*.)

**TJIKAL**, eerstgeborene, eerste-, oudste kind (vgl. *boengsoe*); verder: eersteling (b. v. de eerste klapper die uitgeperst wordt bij het maken van olie, de eerstspelende, de winnende, de eerste (z. a. bij *bantjoel*); *anakna noe tjikal*, zijn eerstgeborene; *tjikal pati*, degene die vooraangaat in den strijd, die het eerste valt in den strijd (*memeh paeh anoe reja, eta heula*); *njikalan*, als eerstborene ter wereld komen, de eerstgeborene zijn; *poetra njikalan*, eerstgeboren zoon (kind). Vgl. *loeloegoe*.

**TJIKENEH**, = *bijeu*, zooeven, pas, een oogenblik geleden (dichterbij dan *tadi*).

**TJIKIBOENG**, of wel *itjikiboeng*, plassen, ploeteren in het water (inz. van kinderen), in het water rondplassen.

**TJIKIH**, ngbr.; *tjakah-tjikih*, of wel *tjoekah-tjikih*, zich vaardig maken voor het gevecht of voor den strijd. (Vgl. *singkil*.)

**TJIKIKIK**, maar doorgaans *njikikik*, gieren van lachen, gieren van de pret; *tingtjarikikik*, idem, van velen.

**TJIKOER**, naam van een aromatische plant, van welker wortel veel gebruik wordt gemaakt; *nini doekoen maling tjikoer* (of wel *ĕndog*), een spreuk, opgezegd bij hik (*sisidoeĕun*), gelijk ons: „hik, sprik, sprouw” (P.).

**TJIKOT**, maar veelal *tjikot-tjikot*, (van menschen, dieren en dingen) zeer oud zijn, door ouderdom ongeschikt tot iets of onbruikbaar; *geus tjikot-tjikot*, z. v. a. *liwat saking nja kolot*, op hoogen leeftijd zijn, zeer oud zijn. (Vgl. *repoh* en *djompo*.)

**TJIKRAK**, een plat vierkant voorwerp, van bamboe of teenen gevlochten, om er met twee of vier man iets op te dragen, horde; *ditjikrak*, z. v. a. *digotong dina tjikrak*, (met twee of vier man) op een horde gedragen worden.

**TJIKROEH**, watertanden bij het zien van lekker eten of het zien hoe lekker iemand zit te eten; ook: met veel smaak eten, smullen; *anoe dahar leuwih tjikroeh*, de eter zat te smullen; *tjoekrah-tjikroeh*, idem, met verst., of wel: gedurig zitten smullen.

**TJILAKA**, ongelukkig, door een ongeluk of onheil getroffen, een ongeluk krijgen of gekregen hebben, ellendig, rampzalig; ook: ramp, onheil, ellende; *djalan tjilaka*, weg tot ellende of tot rampzaligheid; *anak tjilaka*, (eig. ongelukskind) slecht mensch, deugniet, losbol; *njilakakeun*, iemand ongelukkig maken, in het ongeluk storten, iemand door een onheil of ramp doen treffen; *ditjilakakeun*; *katjilakaän*, onheil, rampspoed, ellende, rampzaligheid. (Vgl. *balahi* en *tiwas*.)

**TJILEUH**, etterachtig afscheidsel van de oogen, oogvuil, zucht, slaap; *koeroe tjileuh kĕntel peudjit*, gebrek hebben aan slaap en aan eten.

**TJILEUK**, ngbr.; *njileuk*, liggen te staren (van iemand die zich te slapen gelegd heeft), liggen met open oogen, met open oogen liggen te denken; ook: uitzien naar, staren naar; *tjoelak-tjileuk*, (onder het liggen) naar

omhoog staren en daarbij onwillekeurig her- en derwaarts zien.

**TJILEUNG**, schuw kijken, een schuwe houding (van het hoofd) hebben, er uitzien of men er graag vandoor zou gaan.

**TJILI**, *b. p.* voor *tjeuli*, zie ald.

**TJILIMIT**, vlegelachtig, plaagziek, ondeugend; ook: deugniet; verder: brutaal-, astrant vragen (*pepenta*); *tjalamat-tjilimit*, gedurig vrijpostig optreden, zich gedurig ondeugende (brutale) dingen veroorloven.

**TJILINGTJINGTJAT** (vgl. *tjat*), onophoudelijk of rusteloos uit- en inloopen.

**TJIMPĔGO**, = *tjangogo*, op de hurken zitten. P.

**TJIMPLOENG**, naam van een soort *koeweh*.

**TJINA**, Chineesch, Chinees, de Chineezen; *oerang Tjina*, Chinees, de Chineezen; *woeloekoe Tjina*, Chineesche ploeg; *bawang Tjina*, een soort prei; *ki amis Tjina*, zoethout; *patjinan*, kampong der Chineezen.

**TJINABOETA** (verb. van het Ind. tjihnîbhuta), de persoon die met een gescheiden vrouw trouwt, om daarop weer van haar te scheiden, ten einde 't haar mogelijk te maken met den man van wien zij eerst scheidde te hertrouwen [zonder tusschenechtgenoot, die daarom ook *panjĕlang* heet, is haar dat door de Mohammed. wet niet geoorloofd].

**TJINDE**, een veelkleurig zijden weefsel, tegenwoordig nog door de hoogste Inl. ambtenaren als broek gedragen, en wel overeenkomstig hun rang van verschillend patroon (zie ook *poespita*); *katjang tjinde*, ook *katjang djogo* geheeten, naam van een peulsoort; *pare tjinde*, naam van een witte, behaarde rijstsoort.

**TJINDĔK**, 1. in 't kort, samengetrokken (b. v. een verhaal); 2. rust in het lezen of spreken, leesteeken; 3. zin, zinsnede; *tjindĕkna*, z. v. a. *pondokna*, de verkorte inhoud ergens van, kort begrip, om kort te gaan, in 't kort; *njindĕkan*, een verhaal samentrekken, bekorten; *ditjindĕkan*.

**TJINDĔKĔM**, = *tjinĕkĕm*, zie ald.

**TJINDĔKOEL**, = *ngadjĕntoel* (zie *djĕntoel*), stil of zwijgend neerzitten.

**TJINDĔLOEK**, = *tjangogo*, zie ald.

**TJINDĔNG**, = 't m. gebr. *tjindoeng*, z. ald.

**TJINDĔRA**, zie bij *wasih*.

**TJINDOEKDOEK**, voorovergebogen op de hurken zitten (ong. = *ngadĕkoel*, zie *dĕkoel*).

**TJINDOEL**, dik, gezwollen (van de oogen, z. a. na het weenen of na het slapen); *tjarindoel*, idem, bepaaldelijk van beide oogen. (Vgl. *bintit*.)

**TJINDOENG**, iets om het hoofd of wel om hoofd en aangezicht te bedekken (b. v. tegen de hitte of om het zien te beletten), sluier, hulledoek; *ditjindoeng*, of *make ditjindoeng*, zich een doek of ander bedeksel op het aangezicht leggen of over het hoofd doen; een doek enz. over het hoofd hebben; *njindoengan*, iemand (b. v. een kind) een doek of iets derg. op het gezicht of over het hoofd leggen; *ditjindoengan*; *katjindoengan*, alzoo overdekt zijn.

**TJINDOETROENG**, zie *tjinoetroeng*.

**TJINĔK**, = 't meer gebr. *tjindĕk*, zie ald.

**TJINĔKĔM**, of wel *tjindĕkĕm*, zitten (z. a. een kat, tijger, een vogel, enz.); *ditjinĕkĕman*, in Kad. = *disileungleuman*, op (eieren) gebroed worden, uitgebroed worden (van eieren).

**TJINĔNĔK** (verkl. met *pondok*, kort), alleen in *daek tjinĕnĕk nja oemoer*, (als het niet waar is) dan worde mij het leven verkort!

**TJING**, I. hetzelfde als *tjik*, zie ald.

II. (Tjiandj.), = *rok* (Soem.), de krijger; *tjing-tjingan*, = *rok-rokan*, krijgertje spelen.

**TJINGĔS**, (van het oog) onrustig-, angstig zien, schuchter kijken; *tjoengas-tjingĕs*, angstig naar alle zijden zien (b. v. een dief), angstig om zich heen zien, schuchter rondkijken. (Vgl. *roengas-ringĕs*.)

**TJINGEUK**, hetzelfde als *tjingok* I., zie ald.

**TJINGGIR** k., *djĕntik* (maar niet algemeen) l., pink, de pink; *satjinggir*, een pinkbreedte (een pinkdikte breed).

**TJINGKAT**, = 't betere *tjĕngkat*.

**TJINGKĔD**, kreupel zijn of hinken met het eene been (ten gevolge van een ziekte in het been, door verstuiken, door het kort zijn van het eene been, enz.). Vgl. *tjingkoed*.

**TJINGKEREHEL**, rond en klein (van vele dingetjes van dezelfde soort, b. v. schapenkeutels of klein gebak). Vgl. *perehel*.

**TJINGKOED**, kreupel zijn of hinken met het eene been of den eenen poot (vgl. *tjingkĕd*); *hajam djago loempat tjingkoed*, de haan liep hard weg, hinkend met zijn eenen poot.

**TJINGOGO**, = 't meer gebr. *tjangogo*, z. ald.

**TJINGOK**, I., ook *tjingeuk*, jong of jongen van de *bogo*.

II. G. w. (tegen kinderen): kust elkaar. (Vgl. *ngok* en *tjijoem*.)

**TJINGTJANG**, kruiselings tegenover elkander zijn; *ditjingtjang*, iets kruiselings maken of doen, in den vorm van een kruis of kruiselings bewerken (b. v. iemands rechter-wenkbrauw en de linkerhelft van zijn knevel wegscheren). Vgl. *palintjang*.

**TJINGTJĔT**, g. w.; *njingtjĕt*, op zijde springen, haastig ter zijde gaan of uitwijken, ontspringen; *tjoengtjat-tjingtjĕt*, z. v. a. *soempang-simpang*, nú naar rechts dàn naar links

uitwijken; verder: overal aangaan; *njingtjĕtkeun*, zijn aanvaller voorbij laten schieten; *ditjingtjĕtkeun*.

**TJINGTJIN**, l. van *ali* en = *lelepen*, vingerring.

**TJINGTJIRI**, zie *tjiri*.

**TJINGTJIRIHI**, ngbr.; *njingtjirihi*, zonder te vragen wegnemen, iets ontvreemden, iemand berooven; *katjingtjirihi*, = *kaoendoeran*, van iets of iemand beroofd zijn, nadeel ergens van hebben, bestolen zijn (inz. van kleine dingen: een bos pisang, een kip, enz.); ook: de dupe ergens van geworden zijn.

**TJINGTJIRINGIK**, naam van een vogel. P.

**TJINOETROENG**, ook wel *tjindoetroeng*, = 't meer gebr. *tjangogo*, zie ald.

**TJINTJAOE** (Chin.), een soort van koeldrank.

**TJIPEUW**, naam van een vogel.

**TJIPROEK**, doornat, druipnat (het hoofd, de kleeren, enz.). Vgl. *djibroeg*.

**TJIPTA** (Skr., zin, gedachte), verbeelding, het zich verbeelden of zich voor den geest roepen van iets of iemand; *njipta*, zich verbeelden, zich voor den geest stellen, het zielsoog gericht houden op, zich voorstellen, zich een voorstelling aangaande iets maken, zich vertegenwoordigen, verzinnen, verdichten, bij zichzelven vaststellen, slechts denken aan; ook: zich veranderen in, overgaan in (b. v. in een tijger), zich voordoen als, verbeelden of voorstellen; *djisimkoering arek njipta djalma dagang*, ik zal een handelaar voorstellen; *beunang njipta*, verdicht, verzonnen; *ngan aherat anoe ditjipta*, hij denkt slechts aan (houdt zijn geest gericht op) het toekomende leven; *katjipta*, voor den geest hebben, enz.; *taja noe katjipta ngan*, aan niets denken dan ...; *tjiptaăn*, ong. = *ingĕtan*, gedachte, wat men denkt of zich voorstelt; *tjiptaăn teh woengkoel kana kamoerahan Pangeran*, de gedachte zij alleen gericht op de goedertierenheid des Heeren; *tjitjiptan*, wat door *njipta* ontstaan is; *njiptakeun*, voor zijn geestesoog trekken (*noe djaoeh didjĭjeun deukeut*), in den geest vóór zich stellen; *ditjiptakeun*.

**TJI-RĔBON** (uit *tji*, rivier, en *rĕbon*, kleine garnaal), naam van de bekende hoofdplaats en van de residentie Cheribon.

**TJIRĔNG** (niet algemeen), een mandje dat o. a. bij het koffieplukken gebezigd wordt.

**TJIRI** k., *tawis* l., teeken, merk, kenmerk; *katjiri*, = *katara* k., *katawis* l., duidelijk zijn, gebleken, openbaar geworden, kenbaar, blijkbaar; *tjingtjiri*, teeken, blijk; *njirian*, een teeken ergens aan doen, iets merken; ook: op iets opmerkzaam maken; *ditjirian*; *njirikeun*, in 't geheim nagaan, iemand in 't oog houden; *ditjirikeun*; - *tjitjiren*, uitwendig teeken, onderscheidingsteeken; ook: wapen (van een geslacht, een stad, enz.). Vgl. *tanda* en *tĕtĕngĕr*.

**TJIRIGIH**, verwaand, ingebeeld, kwasterig, trotsch, grootsch, hoovaardig [uitkomende in manieren, houding, gang, kleeding, enz.]; *ginding-tjirigih*, pronkziek; *tjaragah-tjirigih*, = *tjirigih*, met verst. (Vgl. *tjorogoh*.)

**TJIRIHIL**, maar doorgaans *njirihil*, luid (schel) lachen; *tjitjirihilan*, aanh. zoo lachen; *tjarahal-tjirihil*, gedurig luid lachen, herh. in lachen uitbarsten.

**TJIRIT**, ngbr.; *njirit*, (van een geit enz.) een keutel of keutels kakken; *kapatjiritan*, een wind laten waarbij een weinig drek mee ontlast wordt. P. (Vgl. *boesĭjat* en *mentjĕret*.)

**TJIRITJIT** (vgl. *tjitjit*), piepen, gepiep (z. a. van insecten, inz. van krekels).

**TJIRIWIS**, verkl. met *tjolonos* en *tjilimit*, ongemanierd, onbeschoft; *tjarawas-tjiriwis*, of *tjitjiriwisan*, gedurig ongemanierd handelen.

**TJIROEK** (Bant.), vanghaak, een soort harpoen (Pr.: *koeli laoek*).

**TJIROERORT**, in elkander gehurkt zitten (z. a. van koude).

**TJIS**, I. tusschenw. om afkeer, verachting of afkeuring te kennen te geven: foei! (Vgl. *ih* en *hih*.)

II. Ook wel *ĕtjis*, een lange wandelstok met ijzeren punt, een soort kleine piek; ook z. v. a. priesterstaf, nl. een stok met ijzeren punt aan 't boveneinde, gelijk de voorlezer in de moskee onder 't lezen in de hand houdt.

III. Ook *ĕtjis*, een kleine dolk, tevens *pĕdang pondok* genoemd.

**TJIT**, nab. van 't geluid van kleine dieren: piep. (Vgl. *tjitjit* en *tjiritjit*.)

**TJITA** (Skr., citra, bont), gedrukte katoenen stoffen, sits; *soetra tjita*, gebloemde zijde.

**TJITAK**, vorm; ook: gegoten; verder: het drukken (van een boek of blad), boekdruk; ook gedrukt; als g. w.: druk! *pakoe tjitak*, ook *pakoe timah* geheeten, draadnagel; *toekang tjitak*, drukker; *kantor tjitak*, drukkerij; *njitak*, in een vorm gieten, iets in een vorm maken; ook: drukken (z. a. een boek); *paragi njitak*, drukpers; *ditjitak*; *tjitakan*, vorm waarin iets gemaakt-, gegoten of gebakken wordt, gietvorm, suikervorm, enz.; *satjitakan*, van één gietsel, van één vorm.

**TJITĔRĔS**, een deelnemend gevoel voor

iemand hebben, goedgunstig, toegenegen, minzaam; verder: goedgunstigheid, genegenheid, deelneming, hartelijkheid. (Vgl. *tĕrĕsna*.)

**TJITJIL**, ngbr.; *njitjil*, verkl. met *noengtoet*, bij beetjes afnemen, korten, bij beetjes afbetalen of afdoen, en in 't alg.: bij beetjes of bij gedeelten doen; *ditjitjil*. (Vgl. *tjĕtjĕl*.)

**TJITJING**, zonder beweging, zonder geluid, stil zijn, zich stilhouden, stilstaan, in rust blijven, niet doen, niets doen, rustig zijn, gerust (van gemoed), zwijgen (= *repeh*); verder k., *tjalik* l., *linggih* l. p., vertoeven, blijven, verblijven, wonen; *tjai tjitjing*, stilstaand water; *njitjingan*, zich ergens ophouden, ergens vertoeven, bewonen; *ditjitjingan*; *njitjingkeun*, stil doen zijn; *tara njitjingkeun diri*, hij gunde zichzelven nooit rust; *ditjitjingkeun*; *pangtjitjingan*, plaats waar men zich ophoudt, verblijfplaats, woonplaats.

**TJITJIP** (Jav.), = *itjip*, proeven, smaken; *piring ipis panjitjipan*, fijne borden om smakelijk te eten.

**TJITJIPTAN**, zie *tjipta*.

**TJITJIREN**, zie *tjiri*.

**TJITJIRI** (Z.-B.), naam van een klein vischje, gelijkende op onze voren.

**TJITJIT** (vgl. *tjit*), tjilpen, getjilp; *tjaritjit*, idem, van meerdere vogels; *tingtjaritjit*, idem, van vele vogels en verspreid.

**TJIWIT**, het knijpen tusschen het uiterste der toppen van duim en vinger; *satjiwit*, een vingergreepje, een snuifje, een vlokje, een ziertje; *kapoek satjiwit*, een vlokje katoen, een katoentje; *njiwit*, knijpen met de vingertoppen [hetzij met booze bedoeling of om iemands aandacht te trekken, of wel van pleizier]; ook: afknijpen; *njiwit koelit mawa daging*, sprkw.: het goede wegdoen met het kwade; *ditjiwit*; *tjawat-tjiwit*, al maar knijpen, overal knijpen; *silih-tjiwit*, elkander knijpen; *njiwitan*, 1. herh. een kneepje geven; 2. iemand een kneepje geven; 3. afknijpen met den nagel (b. v. een stukje visch); *ditjiwitan*. (Vgl. *djĕmbel*, *tjoebit* en *tjomot*.)

**TJLAK**, 1. klanknab. van het vallen van een druppel of druppels; *tjlak-tjlakan*, afdruppelen, opdruppelen, indruppelen, uitlekken (vgl. *kĕtjlak* en *tjaktjlak*); - 2. afdalen in, stappen in (b. v. in een boot of schip), instappen.

**TJLEG**, = *tjlog* en *gek*, werkw. tusschenw. voor: gaan zitten (*djoek*). P.

**TJLĔNG**, werkw. tusschenw. voor: springen (nader uitgedrukt door *atjlĕng*, enz.). Vgl. *pĕtjlĕng*.

**TJLIK**, = *tjlak*, neervallen van kleine dingen (druppels, kleine vruchten, en derg.).

**TJLINGAK-TJLINGOEK** (Indr.), z. *tjlingoek*.

**TJLINGOEK** (Indr.), ngbr.; *njlingoek*, het hoofd omdraaien; *tjlingak-tjlingoek*, het hoofd om en om draaien.

**TJLOENG**, nab. van het geluid van de *angkloeng*. P.

**TJLOE-TJLO** (vgl. *ĕntjlok*), hier en daar liggen, verspreid liggen (van dorpen onder het geboomte).

**TJLOG**, = *tjleg*, zie ald.

**TJLOK**, korte vorm van *tjĕlok*, zie ald.

**TJOBA** k., *tjobi* l., beproef! probeer! - ook tusschenw., doch alleen 't k.-woord: probeer eens! laat eens zien! kijk! welaan! komaan! zeg eens! eilieve! ong. = *hajoe* en *tjik*, en als zoodanig ook hulpw. voor de voorstellende wijze van spreken (k., *soemangga* l., zie Spraakk. § 108, 6); *njoba* 1. = *ngadjaran* en *mĕtjak*, beproeven, probeeren, aanpassen, de proef nemen; 2. = *ngadodja*, op de proef stellen, verzoeken, tot kwaad trachten te verleiden (vgl. *goda*); *ditjoba*; *katjoba*, beproefd; ook: goed de proef hebben doorstaan, beproefd bevonden; *tjotjoba*, beproeving, verzoeking; *njobaăn*, iets beproeven, iets probeeren; *ditjobaăn*.

**TJOBAN**, een soort van *tjarangka*; z. ald. P.

**TJOBI**, l. van *tjoba*, zie ald.

**TJOBLONG**, duiker, ondergrondsche leiding, riool, tunnel, mijn; *njoblong*, een duiker enz. maken; *ditjoblongan*, gerioleerd worden, enz.

**TJOBOR**, waterloop; *njobor*, = *botjor* zie ald. P.

**TJODEH**, = *tjĕmpad*, bestrijden. B.

**TJODEKAH**, kurig, grillig; ook: kuur, gril, treek.

**TJOEBIT**, g. w.; *njoebit*, tusschen den gesloten voorsten vinger en den duim knijpen; *ditjoebit*. (Vgl. *tjiwit*.)

**TJOEBLOEK**, val om dieren te vangen (ratten, tijgers, enz., vgl. *sĕnteg*); *ngadjak asoep kana tjoebloek*, iemand in de val lokken.

**TJOEDAH-TJIDOEH**, zie *tjidoeh*.

**TJOEDĔK**, bekrompen van verstand; ook: vrekkig, gierig.

**TJOEGAG**, = *tjohag* en *songong*, (van iemands taal) ruw, lomp, ongemanierd, onbeleefd.

**TJOEGAG-TJAGEG**, verkl. met *lalawora*, onachtzaam, onordelijk, ongemanierd, onbeschaafd.

**TJOEGAK**, ngbr.; *njoegak*, uit den grond steken (van een klein, puntig voorwerp); *katjoegak*, zich den voet of de voeten be-

zeeren (inz. door in een puntig voorwerp te trappen); *matak katjoegak*, oorzaak zijn dat iemand zich zoo den voet of de voeten bezeert; *tjoetjoegakan*, kleine puntige voorwerpen in den grond steken, zonder evenwel te bedoelen dat zich iemand daaraan steken zal; *njoegakan*, iemand steken of prikken in den voet of de voeten (van een scherp voorwerp dat ergens uitsteekt).

**TJOEG-TJĔG**, = *boes-bĕs*, aanh. of gedurig in den grond gaan of gestoken worden (b. v. de stok bij *aseuk*). P.

**TJOEH**, tusschenw. om een hond aan te hitsen. (Vgl. *hoetjoeh.*)

**TJOEHTJIH**, z. v. a. *roesoeh*, zich reppen iets te doen, ijverig in de weer zijn (b. v. om een kudde schapen bijeen te houden). Vgl. *tjakah-tjikih.*

**TJOEHTJOER**, I. naam van een aardkleurigen vogel, die zijn naam dankt aan zijn geluid.

II. Naam van een soort *koeweh* of gebak.

**TJOEKA**, azijn, hetzij Europeesche, hetzij Inlandsche [laatstgenoemde bestaat uit bedorven of verzuurde *lahang*].

**TJOEKAH-TJIKIH**, zie *tjikih.*

**TJOEKAL-TJOKEL**, zie *tjokel.*

**TJOEKANG**, vlonder, bruggetje (vgl. *djambatan*); *njoekang*, over een vlonder enz. gaan; in ruimer zin: over iets zijn weg nemen, over iets gaan; *njoekang goenoeng*, over een berg gaan; *njoekang pasir*, over een heuvel gaan; *njoekangan*, iets als brug gebruiken, gaan langs een stok enz.; *ditjoekangan*; *-tjoekangan*, brug.

**TJOEKANGKANG**, naam van een slingerplant.

**TJOEKE**, belasting, geheven van het rijstproduct, zijnde $^1/_{10}$ van de opbrengst; verder: invoerrecht, uitvoerrecht, doortochtsgeld, tol (vgl. *beja*); *toekang tjoeke*, tolbeambte; *njoekean*, belasten, belasting heffen of innen; *ditjoekean*; *panjoekean*, tolhuis, kantoor van invoerrechten, enz.

**TJOEKĔNG**, verkl. met *koekoeh*, en wel in dezen zin: *tara beunang dihiras*, *tara beunang diïndjeuman*, dus: bar, barsch, ongenaakbaar, onhandelbaar.

**TJOEKI** (Jav.), zwarte en witte boonen, gebruikt bij een soort van damspel; ook: dat spel spelen; *papan tjoeki*, het bij genoemd spel behoorende bord.

**TJOEKIL**, een schepje van hout of bamboe; *tjoetjoekil*, voorwerp dat voor *tjoekil* gebruikt wordt; *njoekil*, met een *tjoekil* opscheppen; *ditjoekil.*

**TJOEKIT**, toeroep tot een buffel die voor een eg of ploeg trekt, om het dier te doen zwenken; *njoekit*, zwenken (van zulk een buffel); *ditjoekit*, doen zwenken.

**TJOEKOEL**, in ruime mate-, rijkelijk of overvloedig voorhanden zijn, afwerpen, opleveren of opbrengen; *tjoekoel pirang-pirang tatangkalan*, daar waren in ruime mate voorhanden vele boomsoorten; *boewahan tjoekoel*, rijkelijk vruchtdragen; *beubeunanganana tjoekoel*, het gaf een overvloedige opbrengst; *katjoekoelan*, ruime opbrengst, overvloed.

**TJOEKOEP** k., *tjĕkap* l., = *mahi*, in voldoende mate, genoeg, voldoende-, toereikend zijn (vgl. *meudjeuhna* bij *peudjeuh*); *njoekoep*, in iets voorzien, inz. in iemands nooddruft voorzien; *ditjoekoep*; *panjoekoep*, wat dient om iets toereikend of genoeg te maken; *njoekoepan*, in iemands behoefte voldoende voorzien; *ditjoekoepan*; *katjoekoepan*, 1. voldoende in voorzien zijn; 2. toereikendheid, genoegzaamheid; *njoekoepkeun*, genoeg doen zijn, geheel vervullen, wat nog ontbreekt aanvullen; ook: genoeg hebben aan, vergenoegd zijn met; *ditjoekoepkeun.*

**TJOEKOER** k., *paras* l., het scheren; ook g. w.; *peso tjoekoer*, scheermes; *toekang tjoekoer*, scheerder, barbier; *njoekoer*, scheren, bescheren, afscheren; *ditjoekoer*, zich scheren; *njoekoeran*, meer dan één scheren; ook: afscheren; *ditjoekoeran*; *panjoekoeran*, afgeschoren haren. (Vgl. *koeroed.*)

**TJOEKOET-TJOKOT**, zie *tjokot.*

**TJOEKRAH-TJIKROEH**, zie *tjikroeh.*

**TJOEKTJĔLOK**, ong. = *atjak-atjakan* (zie *atjak*), nú hier dàn daar zijn, gedurig heen en weer trekken, gedurig van plaats veranderen. (Vgl. *tjĕloek-tjĕlok.*)

**TJOEKTJĔROEK**, g. w.; *njoektjĕroek*, langs een rivierkant gaan (nl. in het water gaande); ook in 't alg.: gaan langs (z. v. a. *mapaj*, zie *papaj*).

**TJOEK-TJIK**, zie *tjik.*

**TJOEL**, werkw. tusschenw. voor: wegloopen, vluchten (nader uitgedrukt door *ngĕntjoel*); idem voor: verlaten (nader uitgedrukt door *ninggalkeun*, zie *tinggal*); ook voor: loozen, zich ontdoen van, wegwerpen, afstand doen van, van iets of iemand afzien (nader uitgedrukt door *mitjeun* enz.); *tjoelkeun pangartian maneh!* sta af van uw vernuft; *ditjoelkeun*, geloosd worden, van de hand gedaan worden. (Vgl. *oetjoel* en *tjoetjoel.*)

**TJOËL**, het doopen van een greepje rijst in de *sambal* (*tjoël sambal*); *ditjoël*, ingedoopt worden; *njoëlkeun*, iets doopen in of ergens doorheen halen [zóó dat alléén het onderste gedeelte ingedoopt wordt]; *ditjoëlkeun.*

**TJOELA**, hoorn van den rhinoceros (*badak*)

en van den *rangkong* of rhinocerosvogel, neushoorn; ook: het rugje op den snavel van een haan (P.).

**TJOELAK-TJILEUK**, zie *tjileuk*.

**TJOELAK-TJOLOK**, zie *tjolok*.

**TJOELAN**, blanketwortel; *kĕmbang tjoelan*, naam van een heester; *patjar tjoelan*, naam van een heester, weinig verschillende van de *patjar kĕling*.

**TJOELANGGEUK**, verkl. met *hanteu toengtoel-toengkoel*, het hoofd flink rechtop houden; *ditjoelanggeukkeun*, (van kop of hoofd) rechtop gehouden worden.

**TJOELANGOENG**, onbeschoft, ongemanierd, onwellevend, onhebbelijk; verder: iemand met minachting-, uit de hoogte bejegenen; *njoelangoeng*, (van een hond) den kop bij 't blaffen opheffen, omhoogheffen (P.).

**TJOELANG-TJALING**, g. w.; *njoelang-njaling*, andere kleuren over de grondkleur heenstrijken, zoodat men een mengsel van kleuren verkrijgt; *ditjoelang-tjaling*. (Vgl. *tjoeling*.)

**TJOELANG-TJILEUNG**, = *tjoelak-tjileuk*, zie *tjileuk*.

**TJOELIK**, verkl. met *djalma noe sok njatoe pada djalma*, menscheneter, kannibaal; volgen de algemeene opvatting echter: iemand die moordt voor zijn genoegen, zonder de bezitting zijner slachtoffers te begeeren, koppensneller [men zegt wel dat, zoo een gestrafte te Batavia verlangt naar huis terug te mogen keeren, hem dit wordt toegestaan, op voorwaarde dat hij een mensch doode en het hoofd brenge, hetwelk de Hollanders dan tot *marepehan* (zie *parepeh*) gebruiken]; *njoelik*, een kop of koppen snellen, (in genoemden zin) moorden, vermoorden, ombrengen.

**TJOELIKA** (Skr., caurikâ, dieverij), z. v. a. *djoelig* en *bangkawarah*, ondeugend, boos, boosaardig, slecht.

**TJOELING**, g. w.; *njoeling*, = *njerong* (zie *tjerong*), met iets besmeren, iets ergens op smeren, een vuile vlek ergens op maken; *ditjoeling*.

**TJOELOEDOER**, = *tjolonos*, ongemanierd.

**TJOEL-TJĔL**, zie *tjĕl*.

**TJOEMAH**, onnuttelijk, nutteloos, van geen waarde, onnut; ook: vergeefs, slechts; *njoemahkeun*, niet achten, voor niets achten, verachten; *ditjoemahkeun*. (Vgl. *ajeh*.)

**TJOEMALIMBA**, hetzelfde als *tjoemalimbam*. (Vgl. *limba*.)

**TJOEMALIMBAM**, zie *tjalimbam*.

**TJOEMAMPAKA**, zie *tjampaka*.

**TJOEMANGGAH**, zie *tjanggah* I.

**TJOEMANGKIRANG**, voll. *sawat tjoemangkirang*, naam van een soort *batik*.

**TJOEMANTAKA**, z. v. a. *koemawani*, zie *wani*. P.

**TJOEMANTEL**, zie *tjantel*.

**TJOEMARIPTJIP**, zie *tjariptjip*.

**TJOEMARITA**, zie *tjarita*.

**TJOEMAWENE**, zie *tjawene*.

**TJOEMAWIS**, zie *tjawis*.

**TJOEMBOE**, = *lindeuk*, tam, mak.

**TJOEMĔGOK**, zie *tjĕgok*.

**TJOEMĔKET**, zie *tjĕket*.

**TJOEMĔLOEK**, zie *tjĕloek*.

**TJOEMĔNOS**, = 't meer gebr. *njanjahoanan*, zie *njaho*.

**TJOEMĔNTENG**, zie *tjĕnteng*.

**TJOEMĔRĔLANG** (Mal. tjĕrĕlang), schitteren, blinken.

**TJOEMĔTJĔP**, zie *tjĕtjĕp*.

**TJOEMI-TJOEMI**, naam van een zeevisch, nl. de inktvisch.

**TJOEMOENDOEK**, zie *tjoendoek*.

**TJOEMONGKOK**, zie *tjongkok*.

**TJOEMOROK**, zie *tjorok*.

**TJOEMPON**, hetzelfde als *tjoepon*, zie ald.

**TJOEN**, korte vorm van *antjoen*, zie ald.

**TJOENDAMANIK** (Skr., cûdâmani, een kroonjuweel), alleen in *si Tjoendamanik*, naam van een kris.

**TJOENDOEK**, = *nĕpi* en *datang* k., *dongkap* s., *doemoegi* l., komen tot, komen aan, aankomen, bereiken; *tjoemoendoek*, idem.

**TJOENDRIK** (Z.-B.), een soort dolkmes van Lampongschen oorsprong.

**TJOENEULEUK**, voor zich zitten staren met groote oogen; des nachts zitten waken met open oogen.

**TJOENGAKGOK**, = *tjangogo*, zie ald. P.

**TJOENGAK-TJINGĔK**, rechts en links zien, het hoofd heen en weer draaien (z. a. iemand die ergens over aangesproken wordt en van de zaak niet weet); ook: rondkijken of iemand ziet wat men doet, enz.

**TJOENGAP**, dat gedeelte van het hoofd waar de hersens het lichtst kwetsbaar zijn; verder: dat gedeelte van de kokosnoot waarmede zij aan den steel zit en dat de doorgang vormt van de nieuwe plant (vgl. *toemboeng*); *kalapa bidjil ti tjoengap*, de kokosnoot komt voort uit haar oorsprong, sprkw., verkl. met *rasijah bidjil ti sorangan*, d. i. zijn geheim zelf uitbrengen.

**TJOENGAS-TJENGOS**, hetzelfde als *tjoengas-tjingĕs*, zie ald.

**TJOENGAS-TJINGĔS**, zie *tjingĕs*.

**TJOENGGĔLIK**, ong. = *njorangan* (zie *sorangan*), alléén overgelaten zijn, alléén achterblijven, eenzaam neerzitten; *dijoek*

*tjoenggĕlik*, eenzaam- of in verlatenheid neergezeten zijn. (Vgl. *noenggĕlis*.)

**TJOENGGING**, ong. = *dojong*, een weinig hellen of overhellen.

**TJOENGKĔDANG**, het hoofd of bovenlijf een weinig achteroverhouden; *njoengkĕdangkeun*, iemand in die houding brengen; *ditjoengkĕdangkeun*.

**TJOENGKIR**, een vork in den vorm van een *patjoel* (dienende om wortels uit den grond te halen).

**TJOENGOENGOENG**, janken, blaffen, huilen (van een hond, inz. in den nacht); ook z. v. a. *tjoelangoeng*, zie ald.

**TJOENGOER**, de bovenlip van een dier; ook: snuit (z. a. van een varken, vgl. *bangoes*); in Indr.: neus; *tjoetjoengoer*, (van een mensch) bek, smoel (vgl. *tjotjongor*).

**TJOENGTJANG-TJINGTJEUNG**, ong. = *koentang-kinteung* en *loewak-lijeuk*, radeloos om zich heen zien.

**TJOENGTJAT-TJINGTJĔT**, zie *tjingtjĕt*.

**TJOENGTJOENG**, I. een peperhuisvormig koekje van rijstemeel met klapper en suiker; ook: peperhuisje (puntig papieren zakje); *njoengtjoeng*, recht omhooggaan en in een punt eindigen; in (Z.-B.), = *noenggiring*, zie ald.; *bale njoengtjoeng* (Z.-B.), een andere naam voor *masigit*, zie ald; *njoengtjoengan*, aan iets een vorm als den genoemden geven; *ditjoengtjoengan*.

II. Hulpw. om te tellen, inz. bloemen; *kèmbang malati satjoengtjoeng*, één *malati*-bloem. P.

**TJOENGTJOEROENGAN**, het stuitbeen, de stuit. (Vgl. *toenggir*.)

**TJOEPAK**, = *tjongo*, zie ald. P.

**TJOEPAK-TJAPEK**, zie *tjapek*.

**TJOEPANG** (Z.-B.), naam van een kwabaaltje, nagenoeg = *tampele*, zie ald.

**TJOEPAR**, z. v. a. *teu toeloes* en *bĕdo*, niets van komen, niet doorgaan, niet lukken; *lalaki tjoepar*, een janhen, een keukenpiet. P.

**TJOEPAT**, de dopjes op de schil (om den steel) van de *manggoe*-vrucht of manggistan waaraan men zien kan hoeveel partjes de vrucht heeft]; ook wel *tapok* geheeten.

**TJOEPĔT**, nauw, benauwd, bekrompen; ook verkl. met *heureut*, smal; overdr: bekrompen van verstand, beperkt van geestvermogens, kort van memorie (vgl. *roedĕt*); verder: zijn goede eigenschappen verloren hebben [gezegd b. v. van een oppassend man, die een dief wordt]; *tjoepĕt boedi*, gekrenkt in zijn geestvermogens.

**TJOEPLAK**, losgaan (b. v. soldeersel), afvallen (b. v. van het stompje van de navelstreng of een vingernagel (vgl. *tjoplok*); in Kad. ook: wisselen van tanden, voll. *tjoeplak hoentoe*; *njoeplak*, den hoofddoek, de muts of den hoed afnemen; *njoeplakkeun*, iets ergens afnemen of van af doen; *ditjoeplakkeun*.

**TJOEPLAK-TJEPLAK**, zie *tjeplak*.

**TJOEPLĔS**, lui. P.

**TJOEPLIS**, percussiegeweer. (Vgl. *tinggar* enz.).

**TJOEPOE**, een klein steenen potje (inz. voor tooverolie [het wordt geborgen in een *tjĕpoek*]; ook wel: doosje; *tjoepoe tandoek*, een beenen doosje, loddereindoosje; *noeroeb tjoepoe*, z. v. a. *terong dibeulah doewa*, bij elkander behooren (z. a. het deksel bij 't doosje en de beide helften van een *terong*), bij elkander passen, samen één geheel uitmaken.

**TJOEPON**, juist-, precies toereikend (b. v. een som gelds om een schuld mede te betalen); *moal tjoepon*, niet toereikend zullen zijn.

**TJOEP-TJOP**, zie *tjop*.

**TJOER** (vgl. *oer*), werkw. tusschenw. voor: vloeien, gieten, opgieten, ingieten, enz. (Vgl. *tjoetjoer* en *koetjoer*.)

**TJOĔR**, ngbr.; *njoĕr*, iets ergens mede naar zich toe halen; *ditjoĕr*; *njoĕran*, = *njoĕr*, maar aanh. of gedurig; *ditjoĕran*; *njoĕrkeun*, iets (met 't een of ander) van zich duwen of stooten; *ditjoĕrkeun*.

**TJOERAK**, ngbr.; *tjoetjoerak*, een maaltijd aanrichten of houden; *ngadon tjoetjoerak*, komen smullen; *tjoerak-tjoerak*, z. v. a. *borak-borak*, weelderig-, dartel leven, een ijdel leven leiden.

**TJOERANG** (Bat. en Buit.), vlek, smet; ook: vlek op iemands leven of karakter; verder: bedrieglijk, valsch (ook z. a. van maat of gewicht); voorts: slechtheid, leugen, bedrog. (Vgl. *tjerong*.)

**TJOERANG-TJIRĔNG** (Poerw.), = *peupeureudeujan*, met de oogen knippen (z. a. wanneer men uit het donker in schel licht komt).

**TJOERAT-TJORET**, zie *tjoret*.

**TJOERĔK**, aangenomen naam voor het boogje boven de toonlooze *ĕ* of *pamĕpĕt*.

**TJOERĔNG**, g. w.; *njoerĕng*, begluren, nagluren, nastaren; ook z. v. a. *kĕroeng*, iemand scherp of zwart aankijken; *ditjoerĕng*.

**TJOEREULEUK**, helder (van oogen), scherp (van gezicht).

**TJOERI**, scherp, kantig (van een steen, rots of klip); *karang tjoeri*, verkl. met *karang noe sareukeut*, een scherpe rots of kalkrots, rots of klip met scherpe punten of kanten [men zegt ook *batoe tjoeri* of eenv. *tjoeri*].

**TJOERIGA**, I. (Skr., churikâ), poëtisch voor *doehoeng*, kris.

II. Verkl. met *koedoe boga panasaran*, op ongeluk, onraad of andere derg. dingen bedacht-, daartegen op zijn hoede zijn.

**TJOERIHNGAK**, = 't meer gebr. *tjoeringhak*.

**TJOERINGAH**, = 't meer gebr. *tjoeringhak*.

**TJOERINGHAK**, groote oogen opzetten, verbaasd of verschrikt opkijken, met groote oogen of verbaasde blikken iemand aankijken. (Zie ook *morengah*.)

**TJOERINGHAS**, = *tjoeringhak*, zie ald.

**TJOEROEDOET**, werkw. tusschenw. voor: biggelen, langs de wangen loopen (van tranen); *njoeroedoet*, afdruppelen, afloopen, vloeien (inz. van zweet of tranen).

**TJOEROEG** (samentr. van *tji* en *oeroeg*), zich afstorten (van water), een waterval vormen, waterval; *njoeroegan*, water in iets gieten of storten, ingieten, opgieten (z. a. op een *teko* of trekpot); *ditjoeroegan*.

**TJOEROEK**, de voorste vinger, wijsvinger; *ngageulang-tjoeroek*, een verbl. uitdr. [*geulang tjoeroek* is = *ali*, en daarmede wordt dan gedoeld op *lali*, vergeten]; *teu pisan ngageulang-tjoeroek*, ik vergeet u ganschelijk niet.

**TJOEROELOEK**, ong. = *boeroeboet*, werkw. tusschenw. voor: het langs de wangen biggelen van tranen; *njoeroeloek*, (van vocht in 't alg.) met snel elkaar opvolgende druppels of een fijn straaltje loopen, vloeien, z. a. dauw; (van tranen) uit de oogen komen of loopen, langs de wangen biggelen; *tjaïna njoeroeloek*, het water (vocht) vloeit er druppelsgewijze uit; *njoeroeloekkeun*, doen af- of uitdruipen; *ditjoeroeloekkeun*.

**TJOEROELOENG**, nab. van 't geluid van de *angkloeng*.

**TJOEROETJOED**, maar veelal *njoeroetjoed*, in vloeibaren toestand zijn, wegsmelten, wegvloeien, afvloeien; ook: aangedaan zijn, tranen storten van ontroering.

**TJOEROT** (eig. *tjoer rot*), zoodra iets ingeschonken is het uitdrinken.

**TJOES-TJOS**, zie *tjos*.

**TJOËT**, een schoteltje, bakje of pannetje van aardewerk [om *sambal* of iets anders in te bakken of te braden].

**TJOETAK**, I. district, provincie; men zegt ook *distrik*; *kapala tjoetak*, districtshoofd, of anders gezegd *wadana*.

II. (Z.-B.), beambte op een particulier land, door den eigenaar aangesteld en door het gewestelijk bestuur van een aanstelling voorzien [hij oefent het politietoezicht uit].

**TJOETAT** (vgl. *tjatĕt*), g. w.; *njoetat*, ontleenen (nl. aan een geschrift), overnemen (uit een geschrift); verder: uitschrijven, afschrijven; ook: van een getal afnemen; *ditjoetat*.

**TJOETIK**, maar doorgaans *tjoetjoetik*, smal houten of bamboezen schepje (spaan) dat men in de *daloeng* gebruikt.

**TJOETJI-MOEKA** (Mal.), voll. *medja tjoetjimoeka*, waschtafel.

**TJOETJOED**, standvastig voortgaan in of met iets (hetzij ten goede of ten kwade), vooruitgaan, voortgaan, volhouden met zich ergens op toe te leggen, zich ontwikkelen, toenemen; ook: buitengewoon, uitermate; *tjoetjoedan*, de eigenschap vertoonen van vooruit te gaan, bestendig vooruitgaan; *ditjoetjoedkeun*, laten begaan, laten voortgaan, laten toenemen.

**TJOETJOEDOET** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**TJOETJOEK**, doorn, stekel, prikkel, graat; ook: doornplant, doornstruik; *haoer tjoetjoek*, een doorn-*haoer*, geschikt tot allerlei doeleinden; *doengoes tjoetjoek*, doornboschje; *leuweung tjoetjoek*, doornbosch; *pabeulit tjoetjoekna*, de doorns zijn in elkaar verward; *tjoetjoekan*, met doornen bezet, doornig; *terong tjoetjoekan*, een wilde *terong* welks stam en bladeren vol doornen zitten; *pagĕr koe kai tjoetjoekan*, doornheg.

**TJOETJOEL** (vgl. *tjoel* en *oetjoel*), zich ontdoen van iets dat men aanheeft; een kleed-, zijn kleeding of wel zijn wapenrusting afleggen; *tjoetjoel-tjoetjoel*, meerdere stukken afleggen; *njoetjoel*, een kleed of de kleeren uitdoen, zich ontkleeden; ook: afleggen (b. v. ketenen of wapenen; verder: onttuigen; *ditjoetjoel*; *njoetjoelan*, iemand de kleeren (of iets anders dat hij aanheeft) uittrekken, iemand ontkleeden of ontdoen van wat hij aanheeft; verder: onttuigen, ontzadelen, uitspannen; *onta koeda ditjoetjoelan*, de kameelen en paarden werden onttuigd.

**TJOETJOENDOEK**, een toevoegsel tot een *sigĕr*, het bruidspaar achter de ooren gestoken; ook: een vlokje (*djĕdjĕmboel*) bevestigd op een *kisi* en tot sieraad in den hoofddoek van een bruidegom gestoken.

**TJOETJOENGAH**, = *njaloentang* en *tjaloetak*, onbescheiden, onbeschoft, vrijpostig, brutaal.

**TJOETJOENGAK-TJOETJOENGIK**, = *tjoetjoengik*, met verst.; ong. = ons: kokkerd.

**TJOETJOENGIK**, de punt van den neus; ook k. p. van *iroeng*, neus (van den mensch).

**TJOETJOENGOEK**, kakkerlak.

**TJOETJOER** (vgl. *tjoer* en *koetjoer*), ngbr.;

*njoetjoer*, uitloopen (van water of ander vocht ergens uit); *njoetjoeran*, begieten, opgieten, ingieten; *ditjoetjoeran*.

**TJOETJOERAK**, zie *tjoerak*.

**TJOETJOEROET**, de muskusrat; *kawas tjoetjoeroet kaïboen*, als een bedauwde muskusrat, sprkw., verkl. met *djalma goreng patoet*, een leelijke tronie.

**TJOETJOET**, naam van een zeevisch, haai. (Zie *hijoe*.)

**TJOETJOETIK**, zie *tjoetik*.

**TJOEWA**, een afkeer hebben van, verachten, verfoeien, verafschuwen, afkeerig zijn van iemand of iets; ook: verachtelijk, verfoeilijk; *lampah tjoewa*, verfoeilijke handelwijze; *katjoewa*, 1. veracht-, verfoeid worden of zijn; 2. afkeer, haat; 3. voorwerp van afkeer of haat; - *mitjoewa*, haten, verachten, verfoeien; *dipitjoewa*; *patjoewan*, of *papatjoewan*, hulpw. voor de verbiedende wijze van spreken, soms tot versterking vóór *oelah* gevoegd en ook wel door *rek* of *dek* gevolgd (zie Spraakk. § 104 *d*), b. v. *papatjoewan rek oedjoeb*, wees niet hooggevoelend; *katjoewaän*, 1. verachting; 2. verachtelijkheid.

**TJOEWAJ-TJIJEUJ**, zie *tjijeuj*.

**TJOEWANG** (Tjiamis), samentr. van *tjing* en *oerang* (inz. in de voorstell. wijs gebruikt), laten we; *tjoewang oelin!* laten we wat gaan spelen! *tjoewang ka nagara!* laten we naar de stad gaan!

**TJOEWAT**, alleen in *katjoewatan*, z. v. a. *kasangsangan*, aan iets zijn blijven haken of hangen.

**TJOEWER**, hetzelfde als *soewer*, z. ald. P.

**TJOEWEUK**, het plonzen; *tjoetjoeweuk*, aanh. plonzen; *njoeweuk* en *njoetjoeweuk*, met plonzenden stap door het water schrijden. P.

**TJOEWEUT**, ong. = *tjoengging*, hellend, schuins afloopen. P.

**TJOEWIH**, ong. = *ngaboewih* (zie *boewih*), aanh. praten of vertellen.

**TJOGEH**, z. v. a. *lalawora* en *hanteu ati-ati*, onbedachtzaam, onvoorzichtig; *oelah tjogeh*, wees niet onvoorzichtig, d. i. *koedoe tjatna*, wees voorzichtig, wees bedachtzaam.

**TJOGREG**, ngbr.; *patjogreg*, doch doorgaans *patjogregan*, oneenig zijn, in meening verschillen, geschil met elkander hebben, twist hebben, in oneenigheid met elkander leven; *tara patjoegrag-patjogreg*, nooit oneenig zijn.

**TJOH**, nab. van 't geluid van spuwen.

**TJOHAG**, ruw-, onbeschaafd spreken, ongemanierd of boersch zijn in de taal; *basa tjohag*, het tegenoverg. van *basa lĕmĕs* en = *basa kasar*, grof woord, lage taal, de taal van het dagelijksch leven; *tjohagna*, in de gewone taal, in het grof gezegd, de overeenkomstige grove uitdrukking van een *lĕmĕs*-woord.

**TJOHOK**, een grof doosje (voor tabak enz.); *satjohok* (nederig van een veld of een erf gezegd), een zeer klein plekje.

**TJOHTJOH** (vgl. *tjoh*), spuwen (zie ook *tjorohtjoh*). P.

**TJOHTJOR**, een puntig voorwerp, prikkel; ook: scherp of puntig stuk aan een afgebroken of afgeslagen tak of stuk bamboe.

**TJOJOR**, mat zijn, droevig of fletsch zien (z. a. de oogen van iemand die smart heeft).

**TJOK**, werkw. tusschenw. voor: een pik ergens in geven, pikken (nader uitgedrukt door *matjok*, zie *patjok*).

**TJOKEKEK**, naam van een papegaaisoort; *djoerig tjokekek*, een grijpspook. P.

**TJOKEL**, g. w.; *njokel*, iets (eig. met een werktuig, maar ook wel z. a. met de hand) opbreken, uitbreken, uitwippen, uitlichten; *ditjokel*; *tjoekal-tjokel*, = *njokel*, maar van onderscheidene dingen; ook: in den grond werken, den grond bearbeiden, aan landbouw doen; *njokelan*, = *njokel*, maar herh., peuteren, uitpeuteren (b. v. *sambal* uit de scheuren van de pan); *ditjokelan*; *panjokel*, iets dat men tot *njokel* bezigt.

**TJOKLAD**, het Holl. chocolade; cacao, chocolade; *tangkal tjoklad*, cacaoboom; *boewah tjoklad*, cacao.

**TJOKOP** (Z.-B.), zeker werktuig om visch te vangen, een soort fuik.

**TJOKOR**, = *tjeker* k. p., poot, voet; *njokor*, de *samping* over de voeten dragen, zoodat zij sleept en de voeten niet zichtbaar zijn [wat men heel leelijk noemt]; ook in 't alg.: ongemanierd, onbeschaafd, lomp, ongepast; *boedjangga njokor*, een ongemanierd wijsgeer.

**TJOKOREGOH**, niet meer goed ter been zijn (inz. van bejaarde lieden).

**TJOKOT** k., *tjandak* l., g. w.; *barangtjokot*, nemen (zonder een bepaald voorwerp te bedoelen), wegnemen, medenemen, stelen; *njokot*, nemen, grijpen, wegnemen, tot zich nemen, in bezit nemen, halen, weghalen; *ditjokot*; *katjokot*, genomen, mee- of weggenomen (zonder opzet); *tjoekoet-tjokot*, dit en dat nemen, hier- en daarvan nemen; *tjoekoet-tjokot noe haram*, gedurig iets verbodens wegnemen; *njokotan*, = *njokot*, maar herh.; *ditjokotan*.

**TJOKRAH**, holte of uitholling, holligheid, uitkapping, inkeping; *njokrah*, uithollen; *ditjokrah*.

**TJOKREK**, ngbr.; *satjokrek*, de kleinste hoeveelheid (nl. *soeloeh* of brandhout); *tjotjokrekan*, klein brandhout; *hoewi tjotjokrekan*, anders gezegd *hoewi Walanda*, de Europ. aardappel (ook *koemĕli* geheeten); *njokrek*, = *ngarorotek*, hout sprokkelen; *ditjokrek*.

**TJOKROM**, I. omgebogen naar beneden (*kĕroeng ka handap*, 't tegenoverg. van *bangkroeng*), steil naar beneden hangen (b. v. het haar over het voorhoofd, de knevel over den mond, enz.).

II. (Z.-B.), = *terong*, zie ald.

**TJOKTJANGAN**, krijgertje spelen; = *rokrokan* (zie *rok*) en *tjing-tjingan* (zie *tjing* II).

**TJOKTJLOK**, zeker soort van hengel; *njoktjlok*, dien hengel in de hand houden en heen en weer bewegen; *ditjoktjlok*.

**TJOKTJROK**, ngbr.; *njoktjrok*, in Kad.: nat waschgoed met beide handen op een steen of plank drukken (bij wijze van ons: stampen in een kuip); *ditjoktjrok*; *njoktjrokan*, ergens aan zuigen, op- of inzuigen (z. a. b. v. een kind dat op zijn duim zuigt, of gelijk een visch), sabbelen; *ditjoktjrokan*.

**TJOL** (*b. p.*), = *djol*, zie ald.

**TJOLAT** (vgl. *tjerong*), vlek, klad, smet (ook z. a. op iemands karakter of leven); verder: streep, bles, merk; *tjolatna nĕpi ka paeh*, die smet blijft op hem kleven tot zijn dood, een uitdr. overeenkomende met ons: „die eens gestolen heeft blijft altijd een dief"; *njolatan*, iemand een veeg ergens mede op de huid of de kleeren geven (onverschillig met welke kleurstof); overdr.: een smet op iemand werpen, iemands naam bekladden; *ditjolatan*; *njolatkeun*, iets ergens op smeren, een vlek ergens op maken; *ditjolatkeun*.

**TJOLEJOS** (*b. p.*), = *tjol lejos*, zie ald. P.

**TJOLEK**, I. g. w.; *njolek*, met een stokje enz. ergens in steken of iets ergens uitnemen; *ditjolek*; *tjotjolek*, een staafje van bamboe, hout of metaal, kleine spit (om aan te braden), speetje, spaan, schopje, houtje om suiker af te strijken, enz.

II. (Z.-B.), = *tjolet*, zie ald.

**TJOLEN** (Buit.), = *tjorong* II., zie ald.; in Kad. = *obor*, flambouw.

**TJOLET** (vgl. *tjolat*), vlek, b.v. *tjolet mangsi*, inktvlek; *njoletan*, een vlek maken op (b. v. op een muur, z. a. met een vuilen vinger); met vuil ergens een streek op maken; *ditjoletan*; *njoletkeun*, iets ergens tegenaan houden (b. v. de soldeerbout tegen het lood en tegen het soldeersel); *ditjoletkeun*.

**TJOLODOK**, het uitstrekken van de handen naar iemand om hem te groeten; overdr.: zich ootmoedig gedragen; *tjolodok sasalaman*, de handen uitstrekken en elkaar groeten; *njolodok*, de handen uitstrekken tot gezegd doel.

**TJOLOGOG**, ongevraagd bij iemand komen of zich ergens bijvoegen, vrijpostig zijn; *tjalagag-tjologog*, zich onbeschoftheden veroorloven.

**TJOLOHOK** (vgl. *olohok*), met open mond naar iets of iemand staren, verbaasd of verslagen staan te kijken of iemand aanstaren; *tjotjolohokan*, herh. mond of bek opsperren (b. v. om te roepen).

**TJOLOK**, g. w.; *njolok*, z. v. a. *ngalamoen* of *lalamoenan*, al maar in zijn gedachten veronderstellingen maken (als eens dit, als eens dat gebeurde, enz.); *njolok*, prikken, steken, ergens in steken of prikken (z. a. met den vinger of met een stokje, b. v. in iemands oog of in een wond); overdr.: steeds denken aan; *njolok mata*, in 't oog prikken; *njolok koe tjoeroek*, den vinger steken in; *manahna njolok bae*, haar hart dacht steeds (aan hem); *ditjolok*; *katjolok*, gezegd van iets waarin het een of ander gestoken is geraakt of binnengedrongen; *njolokan*, 1. aanh. of herh. steken in, in iets porren; 2. opstoken, tot twist aanvuren; *ditjolokan*; *njolokkeun*, iets ergens insteken (z. a. in een wond of zachte plaats); *ditjolokkeun*. (Vgl. *sogok*.)

**TJOLOMONTOK** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**TJOLONG** (Jav.), ngbr.; *njolong*, stelen (zie *bade* II.); *nji poetri ditjolong*, de prinses is gestolen.

**TJOLONGTJONG**, hetzelfde als 't betere *tjalongtjong*.

**TJOLONOS**, = *tjilimit*, ongemanierd, vlegelachtig; ook: een onbeschofte vlegel.

**TJOLOTOK** (Z.-B.), verkl. met *boedah awi*. P.

**TJOMBLANG**, (van een gat) te groot, te wijd.

**TJOMBO**, g. w.; *njombo*, sussen (inz. een schreiend of ontevreden kind), stillen, tot bedaren zien te brengen; ook: iemands toorn trachten te stillen; *ditjombo*; *panjombo*, het middel dat tot sussen of stillen aangewend wordt of daartoe kan worden gebezigd; *panjombo panglipoer hate*, middel tot stilling, tot vertroosting van het hart.

**TJOMBONG**, z. v. a. *parat*, een gat of opening in de afscheiding hebben (b. v. van bamboe), doorloopend, doorboord; ook: het doorboord zijn van het maagdenvlies; (van een jongedochter) haar maagdom kwijt zijn, ontmaagd zijn.

**TJOMBRANG**, naam der bloem van de *hondje* [zeer gezocht voor *angeun*].

**TJOMBRANG-TJAMBROENG**, heesters en struikgewas.

**TJOMBREK**, kil; ook: flauw van smaak. B.

**TJOMEL**, veel praten, krakeelen, kibbelen, ruzie maken of hebben; verder: grommen, brommen; ook: grompot, brompot; *tjomel biwir*, gegrom der lippen, gekrakeel; *njomel*, knorren, grommen, bekijven; *ditjomel*.

**TJOMOT**, wat men tusschen de vingertoppen grijpen kan, inz. gezegd van iets korreligs of meelachtigs, z. a. zand, gestampte rijst, meel en derg.; *satjomot*, een greepje van zoo iets; *njomot*, iets nemen of opnemen tusschen de vingertoppen (b. v. suiker); *ditjomot*. (Vgl. *tjiwit*.)

**TJOMPLONG**, een klein kopje of kommetje, veel tot maat gebezigd [in Kad. iets grooter dan *menok*]; *satjomplong*, één *tjomplong* vol, enz.

**TJONDONG**, vooroverhellen, zich buigen, zich neigen; *tjondong ka*, zich neigen of overhellen naar; *tjondong ngaler*, naar het Noorden hellen (b. v. een boom); *ditjondongkeun*, doen overhellen, zich doen buigen naar; *ditjondongkeun pikir kana lampah salah*, het gemoed zich doen neigen naar verkeerde handelingen.

**TJONDRE**, naam van een soort *badi* of zwaard.

**TJONG**, = *dat* I. (korte vorm van *atjong*), werkw. tusschenw. voor het maken van een *sĕmbah*.

**TJONGE**, vloeiing uit de ooren.

**TJONGGAH**, 1. gemeenzame verhouding, z. a. tusschen personen die zichzelven *dewek* en den aangesprokene *silaing* noemen; 2. l. van *kadoega* (zie *doega*), durven, kunnen, bij machte zijn, in staat zijn, aankunnen, durven ondernemen; *katjonggah*, tot iets den moed hebben, iets durven of kunnen ondernemen, kunnen doen, aankunnen, aandurven, opgewassen tegen; ook: in bedwang hebben.

**TJONGGANG**, smalle opening of gat in den vloer, reet; *dahar deukeut tjonggang*, eten nabij de reet van den vloer [wat men *pamali* noemt: *matak hamboer rĕdjĕki*]; *njonggang*, door een reet of opening in den vloer wateren of kakken.

**TJONGKAK**, een stuk hout (plank, bord) met kuiltjes (uithollingen, potjes), tot spel gebezigd.

**TJONGKAR**, einde. P.

**TJONGKLANG**, in galop zijn (inz. van een paard), galoppeeren; ook: galop; *tjetjongklangan*, in galop loopen, galoppeeren; *njongklangkeun*, in galop zetten, doen galoppeeren; *ditjongklangkeun*.

**TJONGKOK**, naam van een plant met lange, geribde bladen [veel tot *boengkoes apoe* gebruikt]; *mejong tjongkok*, naam van een pantersoort; *tjoemongkok*, jonge *kawoeng*-plant met vier blaadjes (P.).

**TJONGKRANG**, een *golok* met ronde punt (*paragi ngababad*, d. i. dienende om heggen enz. af te kappen of te snoeien).

**TJONGO** (het tegenoverg. van *poehoe*), uiteinde, punt (van een zwaard, van een haar, van een tak, van den neus, van de vingers, van de kin enz.), top (z. a. van een plant of boom), boveneinde, opperste eind (b. v. van een ladder of van een brug); *rada tjongo*, naar het uiteinde-, naar de punt toe; *ka-tjongokeun*, in de richting van de punt (doende, enz.).

**TJONGTJAJ**, ngbr.; *njongtjaj*, te boven gaan; *katjongtjaj*, verkl. met *tjotjeng*, verminderd (in gewicht, hoeveelheid of aantal, nl. van iets waarvan men heeft afgenomen, of ook z. a. door een epidemie enz.), opraken (door gebruik enz.).

**TJONGTJONG**, ngbr.; *njongtjong*, steken, bijten (b. v. een *reungit*, vgl. *tjotjo*); in Z.-B. ook: pikken (van een vogel), bijten (van een slang); overdr.: van iemand willen profiteeren; *ditjongtjong*, gestoken worden, enz.; *njongtjongan*, = *njongtjong*, maar herh. of gedurig; overdr.: de menschen afhalen, schrapen; in Z.-B.: herh. bijten of pikken, iets of iemand pikken of bijten; *ditjongtjongan*; *panjongtjong* (Z.-B.), 1. bek of snavel van een kip of vogel (= *pamatoek*); 2. haak van hout, om iets naar zich toe te trekken (= *kakait*).

**TJONGTJORANG**, naam van een insect, tot de sprinkhanen behoorende en bekend onder den naam van „vliegend blad".

**TJONGTJOT**, gekookte rijst, zóó uit de *haseupan*, zonder *ngakeul* ondergaan te hebben [ze heeft dan den vorm van een kegel]; *asa ditotog tjongtjot*, een sprkw., verkl. met *keur boetoeh manggih rĕdjĕki*, *eukeur hajang ditawaran*, d. i. een meevaller hebben, het gevoel hebben alsof het geluk je in den schoot geworpen wordt.

**TJONTO**, = *toeladan*, voorbeeld, model, monster, plan, ontwerp; *dipitjonto*, tot voorbeeld genomen worden; *njontoan*, een voorbeeld geven, voordoen; *ditjontoan*.

**TJONTRENG-TJANTRENG**, kris en kras door elkaar strepen trekken. P.

**TJOÖ** (het tegenoverg. van *leuweung*, wild) tam, mak, gecultiveerd [zoo onderscheidt men b. v. tusschen *sapi leuweung*, wilde koe, en *sapi tjoŏ*, tamme koe; tusschen *ramboetan leuweung*, wilde *ramboetan*, en *ramboetan tjoŏ*, tamme *ramboetan*]; - *sato tjoŏ*, tamme dieren, vee; *njoŏ*, er op na

houden (b. v. een geit), verzorgen, verplegen, kweeken, zich met iets bezighouden, zich met iets vermaken, spelen met; *ditjoö; katjoö*, onderhouden-, verzorgd worden of zijn; ook gezegd van iemand van wien men veel houdt, dien men sedert lang als een trouw vriend kent en daarom gaarne lijden mag; *tjoöeun*, iets om er op na te houden, iets om er mede te spelen; *njotjoö*, met iets aanhoudend spelen, iets onophoudelijk in de handen hebben of door de vingers laten gaan, bevoelen, betasten; *ditjotjoö*; - *tjotjoöan*, dier dat men er op na houdt, tam dier, huisdier, vee [onder de Bad. veelal gebruikt voor *moending*, buffel]; verder: wat men tot vermaak, versiering enz. bezigt, speelgoed, speelpop, enz.

**TJOP**, werkw. tusschenw. voor: 1. bijten (z. a. een insect) of steken (b. v. een doorn), beet, steek; - 2. in 't gemoed oprijzen of opkomen, in den zin komen of krijgen, een zeker gevoel of voorgevoel; *sing koemaha tjopna dina hate*, zooals het in het hart opkomt; - 3. met iets of iemand instemmen, tevreden zijn met, aanstaan (*tjotjog*); *tatjan tjop djeung manah rama*, dat is nog niet naar vaders hart; *tjoeptjop*, steken, bijten (van meerdere doorns of insecten), herh. of gedurig steken of bijten.

**TJOPEL**, op zijn minst; *teu mahi koe sahidji, tjopel koedoe doewa tiloe*, men heeft aan één niet genoeg, op zijn minst moet men er twee of drie hebben; *pangtjopelna*, idem.

**TJOPLOK** (vgl. *plok*), losgaan, loslaten, afvallen (b. v. de hoef van een paard), uitvallen, van of uit zijn plaats vallen of rollen; *tjoplokan*, bij stukjes afvallen (b. v. kalk van den muur); ook: afgevallen stukjes; *njoplokkeun*, doen afvallen, doen uitvallen, uitdoen, uit zijn plaats verwijderen; ook: uitslaan (b. v. een tand uit den mond); *ditjoplokkeun*.

**TJOPLONG** (Kad.), naam van een boschplant, waarvan in den schralen tijd blad en wortel worden gegeten.

**TJOPONG**, doorloopend (z. a. een gat of opening), een doorloopend gat (z. a. in het oor of in een kleed); overdr.: een gat in iets zien, licht in iets zien, een oog op de zaak krijgen of gekregen hebben; ook: verlicht zijn geworden, opgeklaard zijn (van het gemoed); *tatjan aja tjopong*, er nog geen licht in zien; *teu aja pisan noe tjopong*, zonder éénige opening; *manah geus rada tjopong*, het gemoed is een weinig opgeklaard; *taja tjopong-tjopong*, er volstrekt geen licht in zien (vgl. *bolong*); *tjotjopong* (Kad.), = *tjotjok*, prop, stop, kurk.

**TJOR** (vgl. *tjoer*), werkw. tusschenw. voor: uitvloeien (nader uitgedrukt door *ngotjor*, zie *kotjor*).

**TJORELENG**, gevlekt, gevlamd, gestreept; *tjoreleng tjara maoeng*, gestreept als een tijger; ook z. v. a. *bělang*, bont. (Vgl. *boreleng*.)

**TJORENGTJANG**, I. naam van een zoetwatervisch.

II. Weinig in getal (b. v. menschen op een feest, of een gedund leger); dun geworden, gedund; *tjorengtjang pisan djalmana*, er zijn (waren) slechts weinige menschen (b. v. in de vergadering).

**TJORET**, g. w.; *njoret*, een streep door iets halen, doorhalen; *ditjoret*; *tjoerattjoret*, zoo maar gedachteloos of in het wilde strepen of lijnen trekken.

**TJOROB**, een goedaardige soort melaatschheid, bestaande in witte vlekken aan de extremiteiten van het lichaam.

**TJOROGOH**, driest, brutaal, ongemanierd zijn, de vormen niet in acht nemen. (Vgl. *tjirigih*.)

**TJOROHTJOH** (vgl. *tjohtjoh*), ngbr.; *ditjorohtjoh*, = *diboeradn*, bespuwd worden. P.

**TJOROK** (vgl. *tjěrěk*), g. w.; *njorok*, van-, af- of uitnemen (b. v. een buffel uit de kudde, een mensch uit zeker aantal, sommigen uit een troep, enz.); uit een zeker aantal zooveel leveren (b. v. zooveel van de honderd), pressen; ook: indoen, insteken (vgl. *tjoeroek*); vandaar (van den man): zich in het huwelijk begeven of in het huwelijk verbonden zijn (inz. met iemand van hooger stand); *ka saha nja njorok?* met wie zijt gij gehuwd? *njorok ka oerang kaoem*, ik ben gehuwd met een vrouw uit de *kaoem*; *ditjorok*, genomen worden, b. v. *ditjorok těngah pisan*, de helft (van den prijs) genomen worden; *katjorok*, genomen worden of zijn, geprest-, gedwongen worden of zijn, opgecommandeerd; *tjoroktjoemorok*, een vrouw nemen uit (een stam of geslacht), zich vermaagschappen met; *patjorok*, = *pahili* en *paboewis*, in elkander verward, op of over elkander liggen, verward dooreen of door elkander zijn; *njorokan*, iets ergens in- of tusschensteken (b. v. de vingers tusschen elkaar of in den baard); *ditjorokan*; - *tjorokan*, verkl. met *anoe beunang marentahan*, gepreste of gepresten tot zekeren arbeid.

**TJORONG**, I. trechter; *tjorongan*, idem.

II. (Pr.; *tjolen*, Buit.), een bamboezen stokje met een lap omwoeld, dat in olie gedoopt en dan aan 't uiteinde in brand

gestoken wordt, (inz. dienende om lampen te ontsteken), aansteekstokje.

III. *Tjorongan*, = *oentoepan*, moed hebben tot iets, iets durven ondernemen.

**TJOROT** (vgl. *tjeret*), ngbr.; *njorot*, spatten op (van groote spatten of vlekken), bespatten, bevlekken, bemorsen; *katjorotan*, bespat-, bevlekt-, bemorst zijn.

**TJOROTJOS** (vgl. *tjos*), = *djoeroedjoes*, het geluid, door gloeiend ijzer veroorzaakt, als men het in water steekt of er iets mede brandt of zengt; *patingtjorotjos*, idem, van vele gloeiende ijzers.

**TJOS**, werkw. tusschenw. voor: insteken, instooten, doorsteken (nader uitgedrukt door *nĕwĕk* (zie *tĕwĕk*), door *nïïr*, (zie *tïïr*), enz.; ook: por, prik (vgl. *gĕtjos*); *tjoes-tjos*, hier in prikken, daar in prikken; ook = *tjoelak-tjolok*, zie ald.

**TJOTAM** (Kad.), = *doedoekoej*, Inl. hoed. [Waarsch. foutief voor *tjotom*.]

**TJOTJĔLOK**, een groote hengel, die onder het visschen aanhoudend bewogen wordt.

**TJOTJENG**, I. naam van een soort uitslag. II. Gezegd van iets waarvan een schier onmerkbare hoeveelheid afmist; ook: in geringe mate beschadigd zijn; *ngan oekoer kakara tjotjeng*, er miste slechts een ietsje af; *hanteu lelet-tjotjeng*, onbeschadigd zijn; overdr.: standvastig blijven, niet van zijn punt afgaan; *katjotjeng-tjotjeng*, verminderd (b. v. een stapel geld, waarvan afgenomen is), niet meer compleet zijn; *njotjengan*, in geringe mate beschadigen; *ditjotjengan*.

**TJOTJO**, het prikken of steken ergens mede; *njotjo*, steken, bijten (z. a. van een insect), prikken, de nagels in iets zetten, krabben; *ditjotjo biwir*, in de lip geprikt worden; *njotjoan*, = *njotjo*, maar herh.; *ditjotjoan*.

**TJOTJOBEK**, een mengsel van specerijen met water, om vleesch of visch (gepoft) in te leggen; *ditjotjobek*, (gepoft) vleesch of visch in *tjotjobek* leggen.

**TJOTJOD**, ngbr.; *hoewi tjotjod*, naam van een knolgewas, ook *hoewi dangdeur* geheeten; *njotjod*, ergens uitkomen, uitsteken (b. v. de punten van iets, de kruk of greep van iets, enz.); ook: meer uit een som krijgen dan een ander; *njotjodkeun*, doen uitsteken, meer doen zijn (dan iets anders); *ditjotjodkeun*.

**TJOTJODOT**, naam van een kleine vleermuis (Mal. kampret).

**TJOTJOG**, overeenstemmen, samenstemmen, strooken met, het éèns zijn; *koedoe tjotjog djeung hoekoem*, het moet overeenstemmen met de wet; *hanteu tjotjog*, niet overeenstemmen, niet met iets instemmen, niet zijn zooals men zich had voorgesteld; *djeung adjĕngan moal tjotjog*, ik zal het met u niet éèns zijn (vgl. *soeroep*); *njotjog*, met een puntig voorwerp ergens in steken of prikken, zich prikken; *ditjotjog*, geprikt worden; *katjotjog*, gestoken raken of zijn; *panjotjog*, het voorwerp waarmede men ergens in steekt of prikt, puntig voorwerp, prikkel; *njotjogan*, aanh. in iets prikken, in iets porren; ook: zich aan zijn afspraak houden; *ditjotjogan*; *katjotjogan*, gezegd van datgene waarmede iets anders in overeenstemming is; *njotjogkeun*, iets ergens insteken (b. v. een stok in den grond; *ditjotjogkeun*.

**TJOTJOH-TJOTJOH**, het zich vermaken in eens anders leed; *njotjoh-njotjoh*, = *moepoewas* (zie *poewas*), zich vermaken of aan zijn vreugde lucht geven over iemands (zijn vijands) leed of ongeluk; iemand uitjouwen, uitfluiten; *ditjotjoh-tjotjoh*.

**TJOTJOK**, prop, stop, kurk; *njotjok*, stoppen (met een prop), sluiten (met een stop); *ditjotjok*; *njotjokan*, iets dichtstoppen of toestoppen (b. v. iemands mond met een prop of de ooren met de vingers; vgl. *pĕpĕt* I.); *ditjotjokan*; *njotjokkeun*, iets ergens indoen om het te stoppen, dichtstoppen met; *ditjotjokkeun*; *panjotjokan*, prop, stop.

**TJOTJOL**, g. w.; *njotjol*, instippen, indoopen, indompelen; *ditjotjol*; *njotjolan paĭsan*, *paisan*, indoopen [wat men *pamali* noemt]; *njotjolkeun*, iets ergens indompelen (b. v. een stuk brood in melk), soppen; *ditjotjolkeun*.

**TJOTJOLEK**, zie *tjolek*.

**TJOTJONGOR**, = *tjoetjoengoer* (zie *tjoengoer*), bek, smoel; *tjotjongor sija sok ngadjĕdog bae*, jouw bek blijft maar gesloten. P.

**TJOTJOPET**, naam van een insect dat in *paloepoeh* huist, en veel heeft van de *toembila*; *lijang tjotjopet*, gaatje van de *tjotjopet*.

**TJOTJOPONG**, zie *tjopong*.

**TJOTJOROKOT** (zie *tjokot*), overal aan zitten, gedurig iets wegnemen, snoepzuchtig, diefachtig.

**TJOTJOROT**, naam van een soort *koeweh* of gebak, gewikkeld in pisangblad.

**TJOTOM** (Indr.), hoed. (Vgl. *doedoekoej*, enz.)

**TJOWAK**, de spleet of het split ergens van, gaping; ook = *tjokrah*, inkeping (b. v. in een *sigaj*) en = *tjowal*, zie ald.

**TJOWAL**, ook *tjowak*, boomstam met een of meer uitkappingen, welke dwars in de *soesoekan* bevestigd wordt om het water gelegenheid te geven zich over meerdere leidingen te verdeelen. P.

**TJOWONG**, overschreeuwen.

**TJRAT-TJRET**, achteloos om zich heen spuwen.

**TJRĚK**, het lokken, inz. van een vrouw ten huwelijk; *tjroek-tjrěk*, herh. of aanh. lokken; ook: dikwijls een nieuwe vrouw nemen.

**TJROEB**, korte vorm van *antjěroeb*, z. v. a. *broes*, in 't water vallen of storten.

**TJROEK-TJRĚK**, zie *tjrěk*.

**TJROENG**, hetzelfde als *tjloeng*, zie ald.

**TJROET-TJROT**, = *tjrat-tjret*, maar grover.

**TOBAS** (Tjiandj.), = *alas* (Band.), plaats aan tafel, couvert; ook: etensnap, bord.

**TOBAT** (Ar., taubat), zich bekeeren, boete doen, schuldvergiffenis vragen of zoeken; *totobatan*, aanh. om vergiffenis vragen, om vergiffenis smeeken; *nobatan*, over iets of iemand (b. v. een kind) boete doen; *ditobatan*; *nobatkeun*, iemand doen boeten, tot boetedoening brengen, tot bekeering brengen; ook z. v. a. *ngeunaăn hoekoeman*, d. i. straf doen ondergaan tot boete voor een misdrijf; *ditobatkeun*; *mangnobatkeun*, voor-, over of ten behoeve van iemand boete doen; *patobat*, of *pěrtobat*, bekeering, boetedoening, het vragen van vergiffenis, verootmoediging wegens bedreven kwaad, boete.

**TOBEL**, een uitroep om verbaasdheid uit te drukken, ong. = *ambo*; *tobel, naha mana kitoe!* verbaasd, hoe komt dat zoo!

**TOBLONG**, ingezakt, een gat hebben aan den eenen kant (niet doorloopend); ook wel: een gat in een riool en derg.; *noblong*, uithollen (b. v. een blok hout, om daarvan een *paso* te maken); *ditoblong*; *noblongan*, opbreken (b. v. de straat), een gat ergens in breken; ook: doorloopend maken (b. v. twee wegen, die niet tot elkander reikten, naar elkander doen doorloopen en er alzoo één weg van maken); *ditoblongan*.

**TOBLOS**, = 't meer gebr. *tobros*, zie ald.

**TOBOS**, = 't meer gebr. *tobros*, zie ald.

**TOBROS** (vgl. *tjopong* en *totos*), een gat ergens in (*di noe laïn bakoe*, d. i. waar het eigenlijk niet in behoort, b. v. in den vloer); *nobros*, inzakken (van iets waarin een gat valt), doorzakken, doorslippen (b. v. door den vloer, vgl. *tiporos* bij *poros*); ook: uitbreken, doorbreken (door een heining, door een raam, enz.); *ditobros*.

**TODJAJAH**, verkl. met *teu tjotjog*, het niet ééns zijn.

**TODJER**, ngbr.; *nodjer*, den voet of de voeten tegen iets aanzetten om het vast te doen staan, of wel tot eigene stevigheid; *ditodjer*; *todjereun*, iets om den voet tegen aan te zetten, ten einde vast te staan, te zitten of te liggen; *totodjer*, steunsel waartegen een weefster onder haren arbeid de voeten zet; *nodjerkeun*, den voet of de voeten, de hand of de handen ergens tegen. aan zetten of doen leunen; *ditodjerkeun*.

**TODJI**, naam van zeker gerecht, gemaakt van *tahoe*, vermengd met suiker en *ketjap*.

**TODJO** (vgl. *toedjoe* II.), g. w.; *nodjo*, zich richten naar, afgaan of afkomen op, doelen op, in de richting zijn naar, schijnen of vallen op (van licht of stralen), schieten (van stralen), bestralen; *ditodjo*, beoogd worden, ten doel strekken; *noe ditodjo*, dat waarop gedoeld wordt, mikpunt; *katodjo*, beschenen-, bestraald worden of zijn; *katodjo koe kamoeljaăn*, bestraald worden door heerlijkheid; *nodjoan*, op iets afgaan (nl. op een bepaald voorwerp of persoon), zich tot bepaalde dingen of personen beperken; *ditodjoan*; *nodjokeun*, iets richten op of naar, aanleggen (z. a. een geweer) op, leiden heen (b. v. een weg naar zeker punt), zich doen uitstrekken naar; *ditodjokeun*.

**TODJOL**, = *toedjoel*, zie ald.; *oerang koe itoe ditodjol*, wij zijn door hem aangewezen, wij zijn door hem bedoeld.

**TODONG**, I. = *teura*, zie ald. P.

II. Het eten of gebruiken van iets (sirih b. v.) zonder het eerst uit zijn *wadah* in iets anders te doen of over te scheppen (vgl. *totor*); *nodong*, zóó eten [*dahar nodong* is echter *pamali*].

III. *Nodong*, z. v. a. *ngagampang*, iets licht opnemen; *ditodong*.

**TOE** (Z.-B.), korte vorm van *ratoe*, zie ald.

**TOEBA** (Ar., thoeba, welvaart, heil); *kai* (of *kajoe*) *toeba*, naam van een boom in het Paradijs; *daoen toeba*, het blad waarvan naar 't zeggen Moehammads kapje gemaakt is na 't afscheren van zijn haar.

**TOEBAGOES** (samentr. van *ratoe* en *bagoes*), de hoogste adellijke titel in Bantam [hij wordt gedragen door de mannelijke afstammelingen in de vrouwelijke linie der Bantamsche Sultansfamilie].

**TOEBLĚS** (vgl. *blěs*), ngbr.; *noeblěs*, steken, met iets steken (z. a. met een kris), insteken, doorsteken; *noeblěs diri*, zichzelven doorsteken; *ditoeblěs*, doorstoken worden; *noeblěskeun maneh*, zich in een zwaard of derg. wapen werpen.

**TOEBROEK** (vgl. *broek*), g. w.; *noebroek*, ong. = *ngarontok*, zich op iemand of iets storten of werpen, bespringen, te lijf gaan met drift aanvallen, met drift omklemmen; *ditoebroek*; *patoebroek-toebroek*, om het eerst zich met drift op iets werpen.

**TOËD**, naam van een vogel, van welken gezegd word: *bisa noeroetan sora batoerna*,

d. i. hij kan het geluid van andere vogels nabootsen; de spotvogel.

**TOEDAL**, = 't meer gebr. *bĕdel*, zie ald.

**TOEDING**, = *toedoeh*, aanwijzing (z. a. met den vinger); ook: aantijging, beschuldiging; *noeding*, = *ngadoedoeh* (zie *doedoeh*), aanwijzen, aantoonen; inz. iemand als den schuldige aantoonen of van schuld betichten; *ditoeding*, aangewezen worden (inz. als den schuldige), beticht worden, enz.; *noe ditoeding*, de beschuldigde; *panoeding*, of ook *pangnoeding*, aantijging, beschuldiging.

**TOEDJAH**, g. w.; *noedjah*, stooten (z. a. een buffel of koe tegen het achterdeel van een ander dier); verder = *noedjoel* (zie *toedjoel*), tegen iemand optreden, iemand aanbrengen, iemand verklagen of verklappen (b. v. een misdadiger zijn medeplichtige); ook: zich bezwaard achtende over arbeid of heerendienst welken men te verrichten heeft, wijzen op een ander die minder heeft te doen of uit gunst van den dienst is vrijgesteld; *ditoedjah*.

**TOEDJOE**, I. verkl. met *aja njĕri aja hanteu* en met *njĕri kakapeungan*, napijn of naweeën hebben (z. a. iemand die *djengkoleun* geweest is); van tijd tot tijd nog eens pijn voelen.

II. (Vgl. *todjo*), g. w.; *toedjoena*, richting, vaart; *noedjoe*, zich richten naar, afgaan tot, afkomen op, koers zetten naar, zijn loop nemen naar, in de richting zijn naar; ook z. v. a. *ninggang* en *parĕng*, treffen, aandoen (b. v. 't hart); verder: juist aankomen (b. v. op een feest), juist treffen op; *ditoedjoe*, beoogd worden, ten doel strekken (b. v. van een tocht); *noe ditoedjoe*, dat waarheen men zich richt, dat waarop gedoeld wordt, mikpunt; *panoedjoe*, instemming, bijval, sympathie; verder: ook zóó willen als een ander wil, instemmen, goedvinden, aanstaan, gaarne zien, behagen hebben in iemand of iets; *teu panoedjoe*, mishagen, ongevallig; *noedjoekeun*, iets richten heen, richten op; *ditoedjoekeun*.

**TOEDJOEH**, zeven (zie ook *koeriling* en *ladjĕr*); *toedjoehna*, voll. *sidĕkah toedjoehna*, lijkfeest op den zevenden dag na het overlijden; *katoedjoeh*, zevende; *noe katoedjoeh*, de (het) zevende; *toedjoehan*, zevental.

**TOEDJOEL**, het wijzen op of heenwijzen naar; ook: dat waarop gewezen of gedoeld wordt; verder: bedoeling (z. a. van een gezegde), beteekenis; voorts: gericht aan (z. a. een brief), geadresseerd aan; *teu toedjoel ka djalma hidji*, ik wijs niet op een enkel mensch; *toedjoelna pitjatoer kaoela*, de bedoeling van mijn rede is....; *noedjoel*, = *noedoeh*, op iemand of iets wijzen, iemand aanwijzen (z. a. ter verrichting ergens van), naar iemand verwijzen, iemand als den schuldige aanwijzen of van schuld betichten; verder: (een brief) adresseeren aan; *noe ditoedjoel*, de aangewezene, de geadresseerde; *katoedjoel*, aangewezen zijn, enz.; *noe katoedjoel koe soerat*, de persoon aan wien de brief gericht is (of was), de geadresseerde; *noedjoelkeun*, (een brief) richten of adresseeren aan; *ditoedjoelkeun*; *soerat toedjoelan*, brief of circulaire welke van een bepaald adres voorzien is.

**TOEDJOEM**, soms verkeerdelijk aangenomen stam van *noedjoem*, waarzeggen; *toedjoemeun*, iemand of iets om over te waarzeggen. (Zie verder *noedjoem*.)

**TOEDOEH**, ong. = *toeding*, *toedjoel* en *toendjoek*, aanwijzing, heenwijzing, verwijzing; ook: betichting, beschuldiging; *satoedoeh*, één aanwijzing, d. i. in één oogenblik; *noedoeh*, wijzen, toonen, aantoonen, aanwijzen, betichten, beschuldigen; *ditoedoeh*, aangewezen worden, beschuldigd worden, enz.; *pitoedoeh*, aanwijzing, inlichting, openbaring; *mitoedoeh*, aanwijzen, aantoonen, inlichting geven, openbaren; *noedoehan*, iemand iets wijzen, aanwijzen, iemand den weg wijzen; *ditoedoehan*; *noedoehkeun*, 1. iets aan iemand wijzen, iemand op iets wijzen, iets aantoonen; ook: iets tegen iemand inbrengen; - 2. k., *nawiskeun* l., toonen, betoonen, aanduiden, in het licht stellen, het bewijs geven, bewijzen, ten teeken zijn van; *ditoedoehkeun*; *panoedoehan*, aanwijzing.

**TOEDOENG**, = *langgoekan*, l. van *doedoekoej*, het Inlandsche hoofddeksel, hoed.

**TOEG**, werkw. tusschenw. voor: afdalen van, in den zin van afkomstig; *toeg ti karoehoen*, verkl. met *ti karoehoen nĕpi ka ajeuna kitoe bae*, van de voorouders tot nu toe is het zoo geweest. (Vgl. *toetoeg*.)

**TOEGAG-TIGÉG**, z. v. a. *roega-rogo* (zie *rogo*), met horten en stooten (lezen).

**TOEGAR**, g. w.; *noegar*, (met een voorwerp of werktuig) in den grond graven, een gat graven, uitgraven; *ditoegar*; *noegaran*, naar iets graven, uitgraven, uitdelven; *ditoegaran*; *panoegar*, voorwerp waarmede men graaft, graafwerktuig.

**TOEGĔL** (eig. Jav.), = *potong*, afgeslagen; *noegĕl*, = *motong*, afslaan, afsnijden; *ditoegĕl*; *toetoegĕlan*, = *popotongan*, afgeslagen stuk.

**TOEGĔNAH**, = *teu gĕnah* en *hanteu ngeunah pikiran*, treuren, treurig of bedroefd zijn, zich gekrenkt gevoelen, zielsbedroefd.

**TOEGEUG**, hortend, stootend (b. v. een volzin); *tamba toegeug*, middel om het horten of stooten van een zin te voorkomen

[waartoe inz. dienen de nadruksw. *teh*, het achterv. *na* en de inv. *al* of *ar*]; welluidendheidshalve.

**TOEGOE**, paal, pilaar, grenspaal, grensteeken; verder: bamboezen stijlen aan de binnenzijde der deurposten, dienende voor de sluiting; ook genoemd *djoegoel* (zie ook *tangtoe*); - *toegon*, = *toekoeh*, zie ald.

**TOEGOER**, 1. in heerendienst uitkomen of uitgekomen zijn, heerendienst verrichten (hetzij bij een hoofd, in een koffietuin, aan den weg, enz.); ook: ergens blijven, waken, de wacht houden (z. v. a. *ngadjaga*); 2. personen die in heerendienst uitkomen of bezig zijn; *ponggawa toegoer*, een wachthebbend hoveling, die zich in de nabijheid van den vorst heeft te bevinden tot het ontvangen en overbrengen zijner bevelen; *noegoeran*, heerendienst verrichten; ook: bewaken; *ditoegoeran*, in heerendienst verricht worden; ook: heerendienst ontvangen; verder: bewaakt worden; *toegoeran* en *patoegoer*, personen die heerendienst verrichten, uitschot tot het verrichten van heerendienst; verder: opbrengst aan het dessahoofd (*loerah*), bestaande in arbeid, rijst, geld, enz. (Vgl. *pantjen*.)

**TOEGON** (Jav. afl. van toegoe), zie *toegoe*.

**TOEH**, tusschenw. om op iets opmerkzaam te maken (nl. op iets dat zich op eenigen afstand bevindt, vgl. *tah*): zie! ziedaar! kijk! (Vgl. *atoeh*.)

**TOEHA** (Z.-B.), = *kolot*, oud; *pangtoehana*, de oudste.

**TOEHAN** (Mal.), Heer, de Heer. (Vgl. *toewan*, *goesti* en *Pangeran*.)

**TOEHOE**, werkelijk, wezenlijk, trouw, getrouw, betrouwbaar, waar, waarachtig, oprecht; *langkoeng toehoe*, (van God) hoogst getrouw; *hanteu toehoe*, niet getrouw; *toehoe ngawoela*, getrouw dienen; *satoehoe*, waar, wezenlijk, gewis, getrouw, waarachtig; *noe satoehoe*, een getrouw mensch; *pitoehoe*, =*toehoe*; *sĕdja soemoengkĕm pitoehoe*, ik hoop u getrouw te dienen; *mitoehoe*, getrouw zijn jegens iemand of iets, trouw betoonen, getrouw betrachten, in acht nemen of volbrengen; *dipitoehoe*; *katoehoean*, het getrouw zijn, getrouwheid.

**TOEHOER**, droog; *sawah toehoer*, =*sawah angar*, een droge, schrale *sawah*; *roti toehoer*, droog brood; *masak toehoer*, iets droog koken, d. i. koken tot het droog is; *noe toehoer* of *toehoerna*, het droge; *toehoereun*, droog geraakt, uitgedroogd (b. v. een vijver); ook: droog van de keel; overdr.: op een droogje zitten, niets te drinken krijgen; *noehoeran*, iets drogen; *ditoehoeran*; *noehoerkeun*, iets vochtigs doen (laten) drogen; *ditoehoerkeun*. (Vgl. *toeoes* en *garing*.)

**TOEJA**, een Chineesch wapen, zijnde een lange stok waarmede men batonneert.

**TOEJOEN**, l. van *toengtoen*, g. w.; *noejoen*, leiden (z. a. bij de hand); ook: leiden in overdr. zin, zóó als door onderwijs; *ditoejoen*.

**TOEJOENG**, ngbr.; *noejoeng*, = *ngawoewoehan*, toevoegen, meerder maken, bijvoegen; *ditoejoeng*.

**TOEKAL-TIKĔL**, zie *tikĕl*.

**TOEKANG**, I. k., *poengkoer* l., *pĕngkĕr* l. p., achter; *oendoer-toekang*, terugtrekken (z. a. een leger); *di toekang*, achter, achter zijn; *ti toekang*, van achteren, achter, achteraan (vgl. *pandeuri*); *ka toekang*, naar achteren, achteruit; ook: verleden, in het verleden, voorheen; *oendoer ka toekang*, teruggaan, ook in overdr. zin: achteruitgaan; *oelah loewak-lijeuk ka toekang*, zie niet om naar hetgeen achter is; *ti ka toekang*, (meer) dan voorheen; *ka toekang-toekang*, verleden, in het verleden, vroeger, voormalig, voorheen; ook: op den achtergrond raken; *tjara ka toekang-toekang*, als voorheen; *kalakoean noe ka toekang-toekang*, het voormalig gedrag; *nabi teh ka toekang-toekang*, de profeet geraakte op den achtergrond; *noekang* k., *moengkoer* l., den rug naar iemand of iets keeren of gekeerd hebben, achterwaarts; *panoekang* k., *pamoengkoer* l., persoon of personen toegevoegd aan of afgezonderd voor een beambte (om hem bij te staan en zoo noodig te vervangen); *noekangan*, iemand den rug toekeeren; *ditoekangan*; *patoekang-toekang*, elkander den rug toekeeren, elk zijn eigen weg gaan; ook: met de ruggen tegen elkander aan (staan of zitten).

II. Iemand die eenig bedrijf uitoefent [hetwelk in den regel door het volgende woord genoemd wordt], meester, baas enz.; *toekang ngarit*, grassnijder; *toekang djagal*, slachter; *toekang-toekang*, handwerkers, arbeidslieden, uitoefenaars van eenig bedrijf; *patoekangan*, meester (in eenig bedrijf).

**TOEKĔL**, streng van twee *oentaj* (garen of touw), kluwen; *satoekĕl*, één zoodanige streng, één kluwen.

**TOEKEUR**, g. w.; *noekeur* k., *njingloer* en *ngaliron* (zie *liroe*) l., ruilen tegen iets, verruilen, verwisselen; ook: verwisseld, verkeerd (b. v. een verkeerde *gamparan* aanhebben); *toetoekeuran*, met elkander een ruil aangaan; ook: ruil; *patoekeur*, (zonder opzet) met elkander verwisseld; *noekeuran*, ruilen (het een tegen het ander); *ditoekeuran*; *noekeurkeun*, iets tegen iets anders

ruilen of in ruil geven, wisselen, verwisselen; *ditoekeurkeun*; *panoekeur*, wat men voor iets in ruil geeft. (Vgl. *odjol* en *soroh*.)

**TOEKIL**, g. w.; *noekil*, = *njoetat*, overnemen uit een geschrift, ontleenen, een bloemlezing uit een geschrift samenstellen; *ditoekil*; *noekilan*, een uittreksel of bloemlezing maken; *ditoekilan*; *toekilan*, voll. *kitab toekilan*, uittreksel, bloemlezing.

**TOEKOEH**, vasthouden aan iets, volharden, vast in iets zijn of blijven (b. v. gelooven), vasthoudend, onverzettelijk; *koekoeh-toekoeh*, idem, met verst.; *panoekoeh*, = *panjangtjang* (zie *tjangtjang*), dat wat bij het huwelijksaanzoek aan het meisje of hare ouders gegeven wordt om zich van haar te verzekeren.

**TOEKOENG**, voll. *hajam toekoeng*, naam van een hoendersoort met bolstaart; *hajam toekoeng saba eurih*, een verbl. uitdr. voor *poejoeh* en speling op *oejoehan*; vb.: *bara-bara dibere, djadi oejoehan, sakitoe ge hajam toekoeng saba eurih*, z. v. a.: 't is nog een geluk dat ik je zoo iets geven kan, want ik ben maar een arme drommel.

**TOEKSĔL**, = *mindĕng*, dikwijls.

**TOEKTROEK** (vgl. *toktrok*), g. w.; *noektroek*, tot zich lokken of roepen (z. a. b. v. kippen doen), kippen enz. roepen; ook ten opzichte van menschen: tot zich lokken; *tjasaeun noektroekna*, hij verstaat de kunst de lieden te lokken.

**TOËL**, tik (met den vinger); ook g. w.; *satoël*, een maat, nl. zoo hoog als men, staande, met den top van den middelsten vinger kan bereiken; *djĕrona satoël*, zóó diep dat, wanneer men op den bodem staat, men met de toppen der vingers den rand kan raken (vgl. *lapoet* en *gas*); *noël*, iemand of iets licht aanraken, licht aanstooten, een tikje geven; *ditoël*; *katoël*, maar even aangeraakt zijn; *toewal-toël*, al maar zoo tegen iets stooten; *totoëlan*, gedurig of herh. iemand (elkander) aanstooten (b. v. verliefden); *silih-toël* en *patoël*, elkander aanstooten; *patoël-toël*, elkander gedurig aanstooten.

**TOELAD**, g. w.; *noelad* k., *nilad* l., tot voorbeeld nemen, volgen, navolgen (z. a. een voorbeeld); *ditoelad*; *katoelad*, nagevolgd; *toeladan*, voorbeeld ter navolging, iemand dien men zich tot voorbeeld heeft te stellen, exempel. (Vgl. *tjonto*.)

**TOELAH**, alleen in *katoelah*, bezocht zijn met een plaag, geslagen door een ramp [en wel als vergelding voor een gepleegde verkeerdheid, inz. ten gevolge van heiligschennis, b. v. wegens het-zich-gelijkstellen met God, ontheiliging van een heilige plaats, heilig graf enz., of van eenig voorwerp waaraan godsdienstige vereering toekomt, verder wegens ontwijding van een stand, z. a. wanneer een *tjatjah* zich bekleedt met vorstelijke waardigheid]; in 't alg.: een gepleegde verkeerdheid moeten bezuren; *paeh katoelah*, sterven als straf voor heiligschennis.

**TOELAJAH**, alleen in *patoelajah*, = *pagoletak*, ter aarde liggen (van velen), over den grond verspreid liggen (boomen, bouwmaterialen, lijken, bedwelmden door opium, verslagenen in den strijd, enz.).

**TOELAK**, 1. houten schuif om een deur te sluiten, schuifhout, sluitboom, wervel; 2. steunsel (b. v. om een boomtak op te houden), stut, schoor; *gagang toelak*. handvat (knop) van een wervel; *menta toelak*, vragen de deur te ontsluiten, vragen binnengelaten te worden; *toelak hamo dilaŭn*, de sluitboom zal niet worden weggenomen, er zal niet worden opengedaan; *noelak*, 1. sluiten (met een schuif, wervel, enz.); 2. een steunsel onder iets zetten, stutten, ondersteunen; verder: afsluiten, weren (voorbehoedend, beschermend), afweren, vrijwaren, weerstaan, tegenhouden, bedwingen (b. v. zijn mond of *biwir*); ook: niet ontvangen (b. v. een gast); *ditoelak*; *katoelak*, op den wervel gedaan of geraakt zijn, gesloten zijn (van een deur); verder: afgeweerd; ook: afgewend raken of geraakt zijn; *toetoelak*, 1. meerdere dingen sluiten of toesluiten; 2. middel tegen iets; *noelakan*, 1. een deur enz. sluiten door er den wervel op te doen; 2. = *noelak*, maar ten opzichte van meerdere dingen; *ditoelakan*; *panoelak*, 1. wervel, sluitboom; 2. steunsel, stut; 3. middel ter afwering van iets, voorbehoedmiddel; ook wel: middel om te verdrijven (vgl. *panjinglar* bij *singlar*); *pipanoelakeun*, iets dat dienen zal als middel om af te weren of te verdrijven.

**TOELALE**, de slurf of tromp van een olifant.

**TOELALĔNG**, = *toerĕlĕng*, buiten bezinning, van zijn stuk zijn, de kluts kwijt zijn; *katoelalĕngan*, zijn bezinning [niet bepaald zijn bewustzijn] verliezen, van zijn stuk raken, suizebollen, buiten zichzelven zijn (ten gevolge van een slag, van hitte, van droefheid, enz.).

**TOELALET**, = *kĕntel*, plat, ledig (van den buik).

**TOELAL-TOLOL**, zie *tolol*.

**TOELANG**, been, beenderen, gebeente; ook: struik van een vrucht (b. v. van de ananas), stronk van de kool, enz.; *toelangan*, een been in zich hebben, gebeend; *letah*

*hanteu toelangan*, een tong zonder been hebben, wordt gezegd van iemand die zijn tong niet in bedwang houdt. (Vgl. *baloeng*.)

**TOELANG-TALENG** (vgl. *toelang*), allerlei beenderen; ook: door elkander liggende beenderen.

**TOELAR**, ngbr.; *noelar*, overslaan, overerven (zoowel van goede als van kwade dingen gezegd); *katoelar*, gelijkend (z. a. een portret); *katoelaran*, lijd. vorm: 1. gezegd van iemand op wien iets is overgeslagen; geërfd hebben, erfelijk belast; - 2. geluk hebben bij iets (gezegd van iemand wien het medeloopt). Vgl *tepa*.

**TOELAS-TOELIS**, zie *toelis*.

**TOELATEN**, = *gĕten*, zorgvuldig, zorgzaam, nauwlettend; *gĕten-toelaten*, zeer zorgvuldig of zorgzaam zijn; *noelatenan*, steeds iemand of iets in het oog houden, nauwkeurig ergens op achtgeven, zorgvuldig zijn jegens iemand of iets; *ditoelatenan*.

**TOELEN**, = *pitoewin*, ongemengd, onvermengd, zuiver, echt, onvervalscht; *saderek toelen*, een echte-, wezenlijke broeder; *tjisoesoe noe toelen*, onvervalschte melk.

**TOELI** (Mal. doof, doofheid), = *torek*, maar ngbr.; *boeta-toeli*, lett. blind en doof; overdr.: dom, onnoozel; ook: onverschillig, zich er niet om bekreunen hoe het gaat, onvoorbedacht iets doen; *teu daekeun boeta-toeli*, hij wil niet onnoozel zijn, hij wil niet in 't onzekere handelen, niet iets doen zonder van welslagen of voordeel zeker te wezen; *toemoeli*, zich onnoozel aanstellen, onnoozel doen.

**TOELIS** k., *sĕrat* l., wat geschreven is of staat, het geschrevene, schrift, opschrift, geschrift; ook g. w.; *mawa toelis*, een opschrift hebben; *titis-toelis*, of ook eenv. *toelis* (vgl. *titis*), wat over iemand staat geschreven (nl. op de *loh mahpoel*), wat van eeuwigheid over iemand is besloten, dat waartoe iemand voorbeschikt is, lotsbedeeling, noodlot; ook z. v. a. *adjal*, zie ald; *noelis* k., *njĕrat* l., schrijven, iets schrijven; *ditoelis*; *toelas-toelis*, verkl. met *noelis teu poegoeh*, kris en kras door elkander schrijven, zoo maar wat door elkaar op schrift of lei krassen of krabbelen; *toetoelisan*, 1. verkl. met *ngadoedoekkeun leungeun*, d. i. zich in het schrijven oefenen, trachten een vaste hand van schrijven te krijgen; 2. wat geschreven is of staat; ook z. v. a. *titis-toelis* en *takdir*, wat ten opzichte van iemand geschreven staat, iemands lot of noodlot; verder: beschreven stof (b. v. van *batik*); *toetoelisan leungeun*, de lijnen in de hand; ook: wat in iemands hand geschreven staat (en wat door handkijkerij, waarzeggerij, aan het licht wordt gebracht); *noelisan*, schrijven op, beschrijven; *ditoelisan*; *noeliskeun*, iets schrijven, opschrijven, op schrift stellen, beschrijven; *ditoeliskeun*; *toelisan*, wat ergens op geschreven is of staat, opschrift, onderschrift; *make toelisan*, een op- of onderschrift hebben; *panoelisan*, schrijflessenaar, schrijftafel.

**TOELOEJ** k., *ladjĕng* l., vervolgen, voortgaan, voortzetten, doorgaan; ook: vervolgens, daarop; *noeloej*, voortduren; *toemoeloej*, voortgaan; *sarta* (of *djeung*) *satoeloejna* k., *sarĕng saladjĕngna* l., (bij 't opsommen van handelingen) en zoo voorts; *toetoetoejan*, verder gaan, steeds doorgaan, den tocht vervolgen; *katoetoeloejan*, = *kototolojoh* enz., heengedreven, voortgevoerd, te ver gevoerd, te ver gegaan; ook: blijvend, altijddurend; *teu katoetoeloejan*, niet te ver gedreven of gegaan; ook: geen voortgang hebben; *noeloejan*, met iets voortgaan; *ditoeloejan*; *noeloejkeun*, voortzetten, vervolgen, met iets voortgaan, bestendigen; *ditoeloejkeun*.

**TOELOENG** k., *pitoeloeng* en *pitandang* l., het helpen; ook g. w.; verder: hulp, redding; *noeloeng* k., *mitoeloeng*, *toemandang* of *mitandang* l., helpen, te hulp komen, redden; in Z.-B. ook: een vrouw bijstaan bij hare bevalling; *ditoeloeng*; *katoeloeng*, geholpen, gered; *silih-toeloeng*, elkander helpen; *toetoeloeng*, geduurig helpen; ook: meerdere personen helpen; *noeloengan*, iemand te hulp komen, iemand helpen, redden; *ditoeloengan*; *katoeloengan*, geholpen, gered, behouden, b. v. *bĕkĕl katoeloengan kabeh*, al de proviand was behouden; *silih-toeloengan*, elkander te hulp komen; *toeloeng-toeloengan*, aanh. om hulp roepen; *toeloengan* (verleende) hulp, medewerking, bijstand; *gawe toeloengan*, werk tot hulp of om te helpen; *panoeloeng*, hulp; verder: helper, redder; in Z.-B. ook = *paradji*, vroedvrouw, voll. *doekoen panoeloeng*.

**TOELOENG-TOEMPOEK**, zie *toempoek*.

**TOELOEP** (Jav.), = *soempit*, vogelroer.

**TOELOES**, = *waka* k., *tjijos* en *sijos* l., doorgaan, plaats vinden (nl. van iets waartoe voornemen bestond), voortgang hebben, voortduren, lukken; *hanteu toeloes*, niet doorgaan, niet plaats vinden, geen voortgang hebben, niet voortduren; *noeloeskeun*, doen doorgaan, voortgang doen hebben; *ditoeloeskeun*.

**TOEL-TĔL**, zie *tĕl*.

**TOEMA**, luis (nl. op de kleeren); = *koetoe*, maar witter van kleur; *noema*, naar *toema's* zoeken

**TOEMALAPOENG**, zie *talapoeng*.

**TOEMALAWONG**, zie *talawong*.

**TOEMAMA** (Jav., van tama), z. v. a. *keuna*, treffen, raken; *tapi hanteu toemama*, maar hij trof (hem) niet.

**TOEMAMBIRANG**, verkl. met *goembira* en *gagah*, fier, kranig. P.

**TOEMAMOE**, zie *tamoe*.

**TOEMAN**, gewend, aan iets gewoon zijn, met iets vertrouwd of gemeenzaam zijn, gehard tegen iets; ook: ervaren; *hanteu toeman*, niet gewoon-, niet gewend zijn; *dipitoemanan*, aan iets gewend-, tegen iets gehard worden; *katoetoemanan*, aan iets gewend raken of geraakt zijn, tot een hebbelijkheid worden of geworden zijn; ook: gehardheid. (Vgl. *bijasa* en *toetoer* I.)

**TOEMANDANG**, zie *tandang*.

**TOEMANG**, voll. *andjing toemang*, een zwarte hond met gele vlekken aan den kop of een gelen staart.

**TOEMANGGAL**, zie *tanggal*.

**TOEMANINAH** (Ar., thoemaninah, rust, pauze), 1. het onbeweeglijk staan of zitten tot rust bij sommige overgangen in de *salat*; 2. op zijn gemak doen, op zijn gemak zijn; vaak gelijk van beteekenis met *ngeunah*, aangenaam, genoeglijk; *toemaninah tjitjing dina pasanggrahan*, zij hadden een genoeglijk verblijf in de legerplaats; 3. overvloedig-, over zijn, ruim zijn (z. a. stof die ergens toe benoodigd is), b. v. *anoe paeh koedoe diboengkoes, sarta koedoe toemaninah*, de doode moet worden ingewikkeld, en (het katoen dat verstrekt wordt) moet ruim voldoende zijn. (Vgl. *sabatae*.)

**TOEMANTJÉB**, zie *tantjĕb*.

**TOEMARAH**, = *pasrah*, zich geheel ten dienste stellen; *paeh hiroep sĕdja toemarah ka kĕrsa*, in leven en sterven wensch ik mij te voegen naar uw wil.

**TOEMARIMA**, zie *tarima*.

**TOEMAROS**, zie *taros*.

**TOEMAS-TOEMIS**, toespijzen bij de rijst (gekruid en gebraden).

**TOEMBAK**, I. spies, piek, speer, lans; *bahoe toembak*, het benedeneinde van een speer; *manggoel toembak*, een speer op schouder dragen; *djoeros-toembak*, speerdrager, lansknecht; *noembak*, met een speer steken; *ditoembak*; *silih-toembak*, naar elkander met een speer steken, met elkander een lans breken of elkander met de speer steken.

II. Vlaktemaat van 12 Rijnl. voeten of één Rijnl. roede; *satoembak*, één roede, enz.; *toembakan*, een meetstok van 12 Rijnl. voeten lengte; *noembakan*, met de *toembakan* meten; *ditoembakan*; *toembakankeun!* meet eens met de *toembakan!*

**TOEMBAL** (vgl. *radjah*), bezweringsmiddel tot afwending of tot bevrijding van geesten, plagen, enz. [bestaande in het lezen van een formulier]; ook: het ophangen of schilderen van den naam Gods of dien van profeten en heiligen boven den ingang van het huis; verder: het branden van wierook, het ophangen van dingen welke men voor *matih* houdt, enz.; *noembal*, een *toembal* aanwenden; *ditoembal*, gezegd van een voorwerp of persoon waarover een *toembal* aangewend wordt; langs den weg van bezwering onoverwinnelijk worden gemaakt, enz.; *noembalan*, ten aanzien van iemand of iets een *toembal* aanwenden, belezen; *toekang noembalan*, belezer, bezweerder; *ditoembalan*. (Vgl. *djampe*.)

**TOEMBAS** (Jav., koopen), ngbr.; *noembas*, een geschenk (prijs) geven aan een meisje dat men huwde, nadat men bevond dat zij maagd was; *panoembas*, geschenk, als koopprijs in het genoemde geval. (Vgl. *patoekon*.)

**TOEMBEN**, z. v. a. Zondagsch ('t tegenoverg. van *sasarina*, alledaagsch).

**TOEMBILA**, weeg- of wandluis; *indit sirib gĕbrag* (of *rijab*, of *kirab*) *toembila*, allen optrekken, zich verspreidende als wandluizen [die uit een mat worden geklopt]; allen uittrekken (b. v. een geheele familie, met al wat er toe behoort); *noembila*, verkl. met *njoro ka semah*, van een gast zijn voordeel zoeken.

**TOEMBOE**, g. w.; *noemboe*, iets ergens aan verbinden, een stuk ergens aanzetten, verlengen, langer maken, lasschen; ook: op het door een ander gesprokene voortgaan (*noemboe saoer*); *ditoemboe*; *katoemboe*, ong. = *katema*, opgevolgd worden of zijn door; *panoemboe*, wat verbindt, verbinding, lasch, aanhechtsel, koppeling; *noemboekeun*, iets aan iets anders verbinden, langer maken, aaneenvoegen, aaneenschakelen; *ditoemboekeun*.

**TOEMBOEH**, opschieten (van planten); *toemoemboeh*, idem.

**TOEMBOEK**, g. w.; *noemboek*, stompen, stooten (z. a. met de vuist), vuistslagen geven, boksen; ook z. v. a. *mĕnĕr* en *ninggang*, treffen op, juist komen of vallen op; *noemboek di poë Ahad*, het trof juist op een Zondag; *ditoemboek*, gestompt worden, enz.; *noemboekan*, (zich of een ander) herh. met de vuist stompen, stooten of slaan; *ditoemboekan*.

**TOEMBOEL-TAMBAL**, zie *tambal*.

**TOEMBOENG**, I. het kiemgat van een kokosnoot (vgl. *tjoengap*); ook benaming

voor de vrouwelijkheid; *disibeungeut koe toemboeng*, zich 't gezicht wasschen met de vrouwelijkheid, 1. zeker bezweringsmiddel tegen de gevolgen van een stuip, waarbij déze *djampe* wordt uitgesproken: *sawan toemboeng, sawan (si Anoe), dimana aja toemboeng sawan, (si Anoe) ge moal sawan* (P.); - 2. *ronggeng*-taal.

II. = *djĕmbloeng*, naam van een groote kom.

**TOEMBOEROE**, dial. voor *timboeroe*. P.

**TOEMBROEK**, = 't m. gebr. *toebroek*, z. ald.

**TOEMĔDANG** (*b. p.*), = *toemandang*, zie *tandang*. P.

**TOEMĔKOER**, = 't m. gebr. *tapakoer*, z. ald.

**TOEMĔNGA** (eig. Jav. van tĕnga), l. van *tjĕngkat*, zie ald.

**TOEMĔNGGOENG**, titel van een regent die nog geen hoogeren rang (b. v. dien van *adipati*) gekregen heeft; *djagong toemĕnggoeng*, naam van een *djagong*-soort.

**TOEMĔRAP**, zie *tĕrap*.

**TOEMEREH**, zie *tereh*.

**TOEMOELI**, zie *toeli*.

**TOEMOELOEJ**, zie *toeloej*.

**TOEMOEMBOEH**, zie *toemboeh*.

**TOEMOENGKOEL**, zie *toengkoel*.

**TOEMOEROEN**, zie *toeroen*.

**TOEMOEROET**, zie *toeroet*.

**TOEMOET**, 1. l. van *noeroet* en *ngiring*, (een meerdere) volgen, achterna komen, nakomen, nareizen; 2. l. van *toeroet*, mede-; b. v. *toemoet agĕng*, mede grooter worden; verder: zich richten naar, volgens, naar, b. v. *toemoet tonggong koeda*, naar de rug van het paard is; *toemoet sakoemaha pangĕrsa Allah*, naar den wil van God; *noemoetkeun*, l. van *noeroetkeun* en *noetoerkeun*, met iemand (een meerdere) medegaan, iemand volgen, navolgen, nakomen, nareizen; verder: zich richten naar, volgens, naar; *ditoemoetkeun*.

**TOEMOETOER**, zie *toetoer* III.

**TOEMOEWOEH**, zie *toewoeh*.

**TOEMOKE**, zie *toke*.

**TOEMPA**, ngbr.; *aja toempa-toempana*, verkl. met *loehoer-handap pangkatna*, er is onderscheid in rang, er zijn van hooger en lager orde, rangorde, volgorde (te verg. met *oempak* en met *panta-panta*); *bisa toempa-toempana*, met ieder naar diensstand kunnen omgaan.

**TOEMPAK** k., *toenggang* l., *nitih* l. p., op iets zijn; op iets zitten, rijden of varen; *toekang toempak koeda*, ruiter, ruiterij; *balad anoe toempak koeda*, ruiterij; *anoe toempakna*, die er op zit (rijdt, vaart); *noempak*, klimmen op, bestijgen (b. v. een schip), rijden op, varen op of in; *noempakan*, op iets rijden, berijden, op iets varen; *ditoempakan*; *baris toempakaneun*, dier of schip om op te rijden of te varen; *noempakkeun*, op iets zetten (b. v. op een paard); doen rijden-, doen varen op; *ditoempakkeun*; *toetoempakan*, rijder, draagstoel, schip of ander voertuig waarop iemand gewoon is te rijden of te varen of waarin hij gewoon is zich te doen dragen; onder de Bad. veelal voor *koeda*, paard. (Vgl. *toempang*.)

**TOEMPAL**, streep of strepen, inz. in een *sarong*; *ditoempalan*, met strepen maken of gemaakt zijn.

**TOEMPANG** (vgl. *toempak*), op iets zijn of liggen; ook: inzet of inleg bij eenig spel; *toempang ngadoe hajam*, inzet bij een hanengevecht; *sila toempang*, een ongemanierde wijze van *sila*-zitten, waarbij het eene been ligt op de dij van het andere (vgl. *toetoeg* II.); *noempang*, op iets zijn of liggen (b. v. een pakje op de tafel); verder: met iemand mederijden of medevaren; ook: bij iemand inwonen; *noeroet oempang*, of wel *noeroet nĕpong*, in de volkstaal: bij iemand dienen (vgl. *madjik* bij *padjik*); *noempang ti*, te boven gaan; *patoempang*, = *pasoesoen* en *patoempoek*, op elkander zijn of liggen; *patoempang-toempang*, idem; *tjalik patoempang-toempang*, de een op den schoot van den ander zitten (b. v. verliefden, vgl. *tindih*); *panoempang*, wat men bij ruiling of koop ergens op toegeeft, toegift; *noempangan*, op iets zijn of liggen, op iemand of iets de hand leggen; verder: iemand zetten te doen, onder verwedden, iemand iets toezeggen voor het geval hij een zekere zaak kan verrichten; *ditoempangan*; *daek* (of *kadoega*) *ditoempangan*, iets op zich willen nemen te doen op voorwaarde dat men er voor beloond wordt; *katoempangan*, gezegd van een of ander waarop iets of iemand heeft gelegen; ook: aangevuld, bijgepast; *noempangkeun*, iets ergens op leggen (b. v de beenen op de tafel), opwaarts brengen, naar omhoog brengen, iemand of iets ergens op plaatsen, intillen, iemand of iets met een voertuig doen medegaan; ook: iets inzetten (bij eenig spel); *noempangkeun oemoer*, zijn leven inzetten, zijn leven op het spel zetten; *ditoempangkeun*.

**TOEMPĔK**, de oude benaming voor *Saptoe*, Zaterdag, voll. *poĕ Toempĕk*.

**TOEMPĔNG**, rijst (*kedjo*) die men toen ze gaar was vermengd heeft met *koneng* en vleesch [welke er binnen in gedaan worden, waarna de rijst weer in de *haseupan* wordt geschept, om vervolgens te worden voorgezet in den vorm van een suikerbrood]; *noempĕng*, *toempĕng* maken; *toetoem-*

*pĕngan*, een (z. a. door spelende kinderen) nagemaakte *toempĕng*.

**TOEMPĔS**, = *toempoer*, verdelgd, uitgeroeid, verdaan, vergaan (eig. van een zeker aantal, maar soms ook van één); *noempĕs*, uitroeien, verdelgen, verdoen, vernietigen; *ditoempĕs*; *toetoempĕsan*, = *bebejakan*, in de hoogste of hevigste mate; *ambĕkna toetoempĕsan*, hij was op het hoogst vertoornd (d. i. in een stemming om den boel kort en klein te slaan); *noempĕskeun*, verdelgen, uitdelgen, uitroeien, verdoen; *ditoempĕskeun*.

**TOEMPI**, naam van een soort *koeweh*.

**TOEMPLĔS**, = 't meer gebr. *toempĕs*, z. ald.

**TOEMPLOEK** (vgl. *tamplok*), alleen in *toetoemploekan*, z. v. a. *loeloewoekan*, (natte) plekken vormend. P.

**TOEMPOEK**, stapel, hoop; ook g. w.: doe op een hoop! stapel op! *toeloeng-toempoek*, naam van een baardvogel; *satoempoek*, een stapel; *toetoempoekan*, stapels, hoopen; *batoe toetoempoekan*, steenhoopen; *noempoek*, op een hoop liggen, opgehoopt, opgestapeld; *noempoekna*, het op een hoop liggen; *ditoempoek*; *toempoekeun*, wat op een hoop gelegd moet worden (b. v. bossen rijst); *patoempoek*, = *patoempang*, op elkander liggen; *noempoekkeun*, op een hoop doen, opstapelen; *ditoempoekkeun*; *toempoekan*, hoop, stapel.

**TOEMPOER**, = *toempĕs*, verdelgd, verdaan, uitgeroeid, vergaan, vernietigd (van een zeker aantal); *toetoempoeran*, wat vermorzeld is; *noempoerkeun*, doen vergaan, verdelgen, uitdelgen, uitroeien, verdoen; *ditoempoer*, *ditoempoerkeun*.

**TOEMPRA**, maar doorgaans *noempra*, ordeloos neerkwakken; ook: vuil laten vallen doordat men zijn voeten niet gereinigd heeft. P.

**TOENA**, zwak, verzwakt, krachteloos, zijn kracht verloren hebben; ook z. v. a. *hanteu nĕpi kana maksoed*, zijn plan niet kunnen volvoeren, niets van (iets) komen; *toena tanagana*, zijn kracht is vergaan, hij is machteloos geworden; *katoenaĕn*, in Z.-B. z. v. a. *kakoerangan*, gebrek hebben aan.

**TOENANG-TOENANG** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**TOENDA**, z. v. a. *sigĕg*, nederzetten om het straks weer op te nemen; verder: met iets opgehouden, er uitgescheiden, iets vaarwel gezegd hebben, afstand gedaan hebben; ook: den draad van het verhaal afbreken, of uitroependerwijs: breken we hier den draad van het verhaal af! laten we dit onderwerp eerst (voorloopig) rusten! [het weer opnemen van den draad van het verhaal kan dan door *ngagoegat* worden aangeduid]; *noenda*, even nederleggen, even (of voorloopig) laten rusten; ook wel: voor onbepaalden tijd uitstellen; verder: op zijde leggen, er mede ophouden; *ditoenda*; *katoenda*, nedergelegd-, ter zijde gelegd, met iets opgehouden zijn; *ibadahna geus katoenda*, hij was met de godsdienstverrichtingen maar opgehouden; *toetoendaĕn*, wat men ergens tijdelijk of zoolang men aan iets anders bezig is heeft neergezet of neergelegd (zie ook *toendan*).

**TOENDAK** (vgl. *oendak*), ngbr.; *satoendak* (te verg. met *sadjongdjongan*), één steilte, een eind weegs op een steigenden weg; *satoendak deui ka poentjak*, nog één steilte over en dan zijn we aan den top.

**TOENDAN**, I. (vgl. *toenda*), goederen welke getransporteerd moeten worden door elkander op bepaalde stations vervangende dragers of transportmiddelen; transport; verder: tot een transport dienen (b. v. een paard, ook *galadag* geheeten); transportmiddel; voorts: gereedzetten of gereedstaan onder weg (b. v. een paard tot vervoer van een reiziger); ook wel: een transport begeleiden; *noendankeun*, transporteeren op de genoemde wijze; ook: een transportmiddel of vervoermiddel ten behoeve van iemand of iets gereed doen zijn; *ditoendankeun*.

II. = *oempak*, laag. P.

**TOENDJANG**, 1. uitgestrekt-, uitgestoken zijn (van de beenen bij het zitten of liggen); - 2. stut, steunsel (b. v. onder een boom, vgl. *toelak*); *noendjang*, 1. uitstrekken, uitgestrekt hebben (van de beenen); uitgestrekt liggen; ook z. a. van een rivier: zich uitstrekken naar, stroomen naar; *ka mana noendjangna*? naar welken kant strekt hij (zij) zich uit? - 2. stutten, ondersteunen; *katoendjang*, getrapt worden of raken (door iemand in liggende houding); *toendjangeun* (het tegenoverg. van *siraheun*, enz.), voeteneinde; *toendjangan*, naam van een plank (ong. een meter lang) behoorende tot het Inlandsch weeftoestel en dienende om er de scheringdraden omheen te slaan en er onder het weven de uitgestrekte voeten tegen aan te zetten; *patoendjang-toendjang*, met de voeten tegen elkander komen (van twee personen die tegenover elkander liggen); ook: tegenover elkander nederliggen (b. v. twee strijders die beiden gevallen zijn).

**TOENDJĔL**, g. w.; *noendjĕl*, iets ergens onder leggen [opdat het hooger kome te liggen, te zitten of te staan]; *ditoendjĕl*; *panoendjĕl*, wat tot *noendjĕl* dient, onderligger.

**TOENDJOEK**, = *toedoeh*, aanwijzing, vingerwijzing; *sadjeungkal-toendjoek*, een span van den top des wijsvingers tot dien des

duims; *noendjoek*, met den vinger aanwijzen, aantoonen, wijzen op; *ditoendjoek*; *tandjak-toendjoek*, al maar wijzen; nú naar dit, dàn naar dat wijzen; *silih-toendjoek*, elkander wijzen op; *toetoendjoek*, 1. aanhoudend wijzen; 2. iets (b. v. een *njere*) gebezigd om te wijzen; *noendjoekan*, iemand iets wijzen of aanwijzen; *ditoendjoekan*; *noendjoekkeun*, = *noedoehkeun*, iets of iemand aan een ander wijzen, iemand op iets wijzen; *ditoendjoekkeun*.

**TOENDJOENG**, I. ngbr.; *toeroes-toendjoeng*, *noeroes-toendjoeng* of *nĕroes-toendjoeng* wordt wel gezegd van iemand wiens handelingen overeenstemmen met zijn gemeene uiterlijk, dus iemand van wien men zoodanige handelwijze wel verwachten kon, verkl. met *adat tĕroes djeung patoetna*, of *djalma goreng adatna goreng*, dus z. v. a. „je bent wat je lijkt".

II. Waterlelie, lotus met witte bloemen. (Vgl. *tarate*.)

**TOENDOEH**, slaperig, dommelig, vaak hebben.

**TOENDOEK**, ong. = *toengkoel*, het hoofd vooroverbuigen of vooroverhouden, 't hoofd nederig ter aarde buigen, nederbukken; ook = *taloek*, zich onder iemand buigen, zich onderwerpen, onderworpen zijn, onder bedwang staan; *noendoekkeun*, iemand zich (ten teeken van onderwerping) doen nederbukken, iemand tot onderwerping brengen; *ditoendoekkeun*.

**TOENDOEN**, naam van een *ramboetan*-soort; *tangkal toendoen*, de boom; *boewah toendoen*, de vrucht.

**TOENDOENG**, g. w.; *noendoeng*, iemand verstooten, wegzenden, wegjagen, uitwerpen, het land uitzetten; *ditoendoeng*.

**TOENGGAK**, z. v. a. *sesa* en *tinggal*, overblijven; verder: wat men heeft laten staan of overblijven (b. v. een boomwortel of stomp die even uit den grond steekt), overschot, restant, onaangezuiverd gedeelte van een schuld, enz.; *toenggak sabaraha deui?* hoeveel blijft (van de schuld) nog staan? *katjoegak koe toenggak*, zich den voet aan een *toenggak* bezeerd hebben; *noenggak*, overlaten, laten staan, laten overblijven.

**TOENGGAL** (vgl. *tanggal*), = *hidji*, één, een en dezelfde, een en hetzelfde; verder: met een ander één zijn, het ééns zijn, vereenigd zijn, gemeen hebben; *Batara Toenggal*, de éénige God of Godheid [eig. benaming van Brahma, Çiwa en Wisnoe, als het ééne Goddelijk Wezen]; *baloeng toenggal* wordt gezegd van bijzonder sterke personen, van wie verondersteld wordt dat zij slechts één been in den onderarm hebben; *toenggal keneh*, hetzelfde of dezelfde zijn, op hetzelfde neerkomen; *toenggal woedjoed*, één wezen gemeen hebben, eenswezend; *bangsa toenggal*, van één en dezelfde familie zijn; *toenggal djalma*, een gewoon mensch zijn; *toenggal saägama*, van één godsdienst zijn; *toenggal sapakarangan*, met elkander op hetzelfde erf wonen; *toenggal sagadoeh*, iets gemeenschappelijk bezitten, gemeengoed; *satoenggal*, één zijn het ééns zijn, solidair, vereenigd zijn; *noenggal*, op zichzelf of alleen (zijn, staan, enz.); verder: éénig zijn (z. a. God), éénig kind zijn, een éénige pit hebben (van een vrucht); *anak noenggal*, éénig kind; *katoenggalan djeung Pangeran*, één geworden zijn met den Heer, met den Heer gemeenschap hebben; *patoetoenggalan*, met zijn beiden zijn, man tegen man, onder vier oogen; *ngadjak gĕloet pada patoetoenggalan*, uitdagen tot een gevecht van man tegen man.

**TOENGGAL-TEUNGGEUL**, zie *teunggeul*.

**TOENGGANG** (vgl. *tonggong*), 1. van *toempak*, op iets zijn; op iets zitten, rijden of varen; ook g. w.; *koeda toenggang*, rijpaard; *satoenggang*, = *satoengkĕb* (zie *toengkĕb*), de geheele oppervlakte (b. v. van de aarde); *djalma-djalma satoengganging boemi*, al de menschen die de oppervlakte der aarde bewonen; *noenggang*, klimmen op, bestijgen (b. v. een schip), rijden op, varen op of in; *noenggangan*, op iets rijden, berijden, op iets varen, op iemand (b. v. een overwonnene) gaan staan; *ditoenggangan*; *noenggangkeun*, op iets zetten (b. v. op een paard); *ditoenggangkeun*; *toetoenggangan*, 1. van *toetoempakan*, zie *toempak*.

**TOENGGARA** (vgl. *gara-gara*), een gevaarlijke storm, noodweer, orkaan, een groote nood, bang gevaar, een bange tijd; *kadatangan* (*keuna*, *kataradjang*) *toenggara*, overvallen worden of zijn door een *toenggara*.

**TOENGGEU** (Z.-B.), naam van een keversoort welke gegeten wordt. (Zie *lege*.)

**TOENGGEUREUH**, naam van een soort *saninten* of kastanje. B.

**TOENGGILING** (Z.-B.), = *lamping*. P.

**TOENGGIR**, staartbeen, stuitbeen, stuit, hetzij van den mensch, van een dier of van een vogel [het stuitje van een kip te eten noemt men voor kinderen algemeen en voor volwassenen hier en daar *pamali*: die het eet krijgt licht een kippenstuit]. Vgl. *tjoengtjoeroengan*.

**TOENGGOE**, het bewaken, oppassen, bewaren, wachten; verder: bewaarder, wachter (vgl. *kĕmit*); ook g. w.; *toenggoe imah*, het huis bewaken; *toenggoe nagara*, de stad be-

waren; *toenggoe hoekoeman*, op zijn vonnis wachten; *toenggoe lĕbĕt*, bewaarder van het paleis; *anoe toenggoe*, de bewaarder, oppasser; *poerah* (*toekang* of *djoeroe*) *toenggoe*, oppasser, bewaarder, waker, wachter; *noenggoe*, = *ngadago* k., *ngantos* l., wachten, wachten op; *ditoenggoe*; *katoenggoe*, bewaakt worden of zijn; *toetoenggoe*, grafpaaltje [ook *paesan* geheeten]; *toetoenggon*, (van een aanstaanden schoonzoon) in afwachting van het tesluiten huwelijk [dat nog niet voltrokken wordt, b. v. omdat het meisje nog te jong is] maar vast bij zijn aanstaande schoonouders zijn ingetrokken; ook: voorloopig of tijdelijk verblijf; *noenggoean*, op iemand of iets wachten; ook: bewaken, op iemand of iets passen; *ditoenggoean*; *noenggoekeun*, doen wachten op, in voorloopige bewaring houden (b. v. tot de zitting van de rechtbank); *ditoenggoekeun*.

**TOENGGOEL** (vgl. *tinggal*), afgehouwen of afgeknotte stam, tronk, stomp (vgl. *toenggak*); *noenggoel*, 1. verkl. met *ngalaän toenggoel*, hout van een *toenggoel* afhakken tot brandhout; 2. roerloos (als een blok) nederzitten, zwijgend neergehurkt zitten; 3. letters op steen of hout, om welke heen de steen of het hout weggebeiteld is, zoodat ze als stompen boven het vlak uitsteken, relief, en relief; *toetoenggoel*, voetstuk, stander of staander, paal of palen aan den ingang van een erf, grafpaal, gedenksteen, monument; *toetoenggoelan*, 1. op een *toenggoel* gelijkend; overdr. voor *lisoeng*, rijstblok; 2. het stampen van de vrouwen op de rijstblokken, inz. ter opening van een feest, meest te zamen met andere geraasmakende middelen (P.).

**TOENGGOELOEK** (zie *tanggoeloek*), ngbr.; *noenggoeloek*, op een hoop liggen, opgehoopt zijn (b. v. zand); *noenggoeloekkeun*, op een hoop of op hoopen leggen; *ditoenggoeloekkeun*.

**TOENGGOELOENG** (samentr. van *itoeng*, rekenen, en *goeloeng*, oprollen), ngbr.; *ditoenggoeloeng*, iets gelijktijdig tellen en oprollen. P.

**TOENGGOEROEWISEUN**, een zweertje (strontje) op het ooglid hebben; ook de naam van zulk een zweertje.

**TOENGI**, verkl. met *teu hajang wawoeh djeung batoer*, zich op zichzelf houden, zich niet bij anderen aansluiten, eenzelvig; *djalma toengi*, een eenzelvig mensch.

**TOENGKAK**, 1. van *keuneung*, hiel, de hielen.

**TOENGKĔB**, 1. van alle kanten aankomen of toestroomen en zich op één punt vereenigen (van een menigte, b. v. in de maanden *Moeloed* en *Rĕwah*, als velen zich tot de hoofden begeven om geschenken te brengen); *toengkĕb salat*, in massa toestroomen of opgekomen tot het gebed; - 2. meestal *satoengkĕb*, verkl. met *sakabeh* en *sakoelijah*, de (het) geheele, geheel, de geheele oppervlakte; *toengkĕb nagara Soeara*, geheel het land Zoeara; *satoengkĕbing boemi*, het geheele vlak der aarde; - *noengkĕb*, z. v. a. *ngaroengkoep*, iets ergens overheen werpen (b. v. over een nest, als men het uit wil halen); *ditoengkĕb*; *noengkĕbkeun*, allen doen samenkomen, de menigte doen opkomen, de menigte afzenden op; *ditoengkĕbkeun*.

**TOENGKOE** (vgl. *oengkoe*), tijdelijke stookplaats, gemaakt uit drie steenen of drie stukken *gĕbog* (pisangstam), waartusschen het vuur gelegd wordt [de stukken *gĕbog* worden met pennen in den grond vastgemaakt]; *noengkoe*, (van drie dingen) bij elkander of met de bovengedeelten tegen elkander staan, schuins tegen elkander staan; verder: drielingen (onverschillig van welk geslacht, vgl. *dompo* en *kĕmbar*); *patoengkoe-toengkoe*, of *patoetoengkoe*, (van drie personen) bij of tegenover elkander staan of zitten.

**TOENGKOEL**, voorovergebogen (van het hoofd), het hoofd vooroverhouden, vooroverhangen, ómhangen (z. a. de top van een plant); het hoofd, den kop of den top laten hangen; ook: zich bukken, buigen, zich onderwerpen, onderworpen zijn (ong. = *taloek*); *toemoengkoel*, met gebogen hoofd (b. v. zitten); *katoengkoel*, 1. steeds boven zich hebben, of ook wel z. v. a. *katoenggoe*, bewaakt worden door; *hiroep katoengkoel koe pati*, men heeft in 't leven den dood steeds boven zich zwevende [gew. volgt op die uitdrukking: *paeh teu njaho di mangsa*, d. i. men weet niet den tijd van zijn sterven]; - 2. z. v. a. *kadjongdjonan*, met terzijdestelling van al het andere zich slechts met één zaak bezighouden [zooals iemand die over zijn werk gebogen zit]; *katoengkoel njadijakeun kaolahan*, zich uitsluitend bezighouden met het bereiden van spijzen; *toemoengkoel*, het hoofd naar beneden gebogen houden, in gebukte houding gaan; *noengkoelan*, over iets gebogen zijn, over iets waken, op iets toezien, onder zijn oog hebben of houden; ook: ergens bij tegenwoordig zijn, aan iets deelnemen (z. a. aan een feestviering); *koe simkoering ditoengkoelan*, ik stond daarbij (was er bij tegenwoordig, zag het aan); *katoengkoelan*, bij (over) zich hebben; *katoengkoelan koe djoeragan*, zijn meester bij zich (z. a. aan zijn sponde) hebben;

ook z. v. a. *kasaksian*, bij iets zijn of staan, ooggetuige zijn; verder: gedekt (z. a. de schrijver van een brief door dengene die hem geteekend heeft); *noengkoelkeun*, iemand of iets zich doen buigen, het hoofd of den top ombuigen; *ditoengkoelkeun*.

**TOENGKOEP**, g. w.; *noengkoep*, de hand op of over iets houden, inz.: een stervende met de hand de oogen toedrukken; *ditoengkoep*; *noengkoepan*, de hand over iets houden, met de hand bedekken (z. a. om het voor 't oog van anderen te verbergen); *ditoengkoepan*; *panoengkoep*, voll. *panoengkoep soengoet*, dat wat men aan iemand geeft opdat hij zwijge.

**TOENGKOES** (vgl. *boengkoes*), knoop in een punt of slip van een doek of kleed; ook g. w.; *noengkoes*, knoopen in (z. a. in een punt of slip van een doek of kleed); *noengkoeskeun*, een knoop leggen in (de punt of slip van een doek of kleed); *ditoengkoeskeun*.

**TOENGTĔK**, ngbr.; *noengtĕk*, verkl. met *deukeut* en *pondok lalakon*, ophanden, voor de deur; *noengtĕkkeun*, iemand het vuur nà aan de schenen leggen; iemand geen tijd-, geen ruimte laten; *ditoengtĕkkeun*.

**TOENG-TÉNG**, zie *téng*.

**TOENGTIK**, ong. = *talengteng*, g. w.; *noengtik*, het spoor van iets zoeken, het spoor volgen; verder: ijverig zoeken, nasporingen doen, navraag doen, navorschen, uitvorschen, punten van beschuldiging tegen iemand zoeken; *ditoengtik*, gevolgd worden (b. v. het spoor), nagevorscht worden, enz.; *djalan pitoewah koe oerang koedoe ditoengtik*, de weg der leering moet door ons worden nagespeurd; *noengtikan*, overal ijverig naar iets zoeken; *ditoengtikan*.

**TOENGTOEN** k., *toejoen* l., g. w.; *noengtoen*, leiden, heenleiden, geleiden, wegvoeren; *ditoengtoen*; *ditoetoengtoen*, overal rondgeleid of langsgeleid worden; *katoengtoen*, z. v. a. *kabawa*, medegevoerd- weggeleid worden of zijn; *panoengtoen*, leider.

**TOENGTOENG**, einde, uiteinde, uiterste, uiterste tip, punt, b. v. *toengtoeng iroeng*, de punt van den neus; *toengtoeng pada toengtoeng*, de beide uiteinden; *hanteu manggih toengtoeng*, het einde niet vinden, geen einde vinden; *hiroep manggih toengtoeng*, een geweldigen dood vinden (b. v. door beulshanden); *satoengtoeng*, tot aan het einde; *satoengtoeng-oemoer*, tot aan het einde des levens, levenslang; *toengtoengna*, het einde, het uiterste, ten laatste, eindelijk; *taja toengtoengna*, zonder einde; *noengtoeng*, ten einde toe, ten einde loopen, afloopen, ten einde zijn, ook in den zin van sterven; *poen anak rek noengtoeng oemoer*, met mijn kind loopt het af; *noengtoengan*, aan het uiteinde zich bevinden; de achterste-, de laatste-, de heksluiter zijn; *ditoengtoengan*, besloten worden met, iets eindigen met, b.v. *ditoengtoengan koe pamojok*, besloten worden met bespotting; *panoengtoengan*, = *panganggeusan*, einde, besluit, laatste, laatste maal, laatste keer, sluiter.

**TOENGTOENG-TENGTENG**, het heen en weer schommelen van een kind als men het sust; *ditoengtoeng-tengteng*, verkl. met *ditonggengkeun*, *ditjitjikeun* en *diboelakbalik*, onderstboven gekeerd-, geheel geledigd worden.

**TOENGTOET**, g. w.; *noengtoet*, één voor één komen of gaan, de een na den ander; ook: bij gedeelten komen, gaan of brengen; bij gedeelten betalen, opgaderen, gebruiken, enz.; *ditoengtoet*, de een na den ander-, het een na het ander gedaan of gebracht worden, gaandeweg of van lieverlede gedaan worden; *ditoengtoet-toengtoet*, idem, met verst.; *katoengtoet*, verkl. met *teu kaoer diteundeun*, bij beetjes verminderen en zoo opraken; iets niet onaangeroerd kunnen laten maar er nu en dan iets afnemen, zoodat het ten laatste opraakt; *katoengtoet balandja*, opraken aan uitgaven voor dagelijksche behoeften; *noengtoetan*, de een voor, de ander na (b. v. in het gezicht komen); bij gedeelten doen (b. v. krijgsvolk in een stad brengen); *ditoengtoetan*.

**TOENOEL** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**TOENOEN**, g. w.; *noenoen*, aan een draad rijgen (b. v. maïskorrels); *ditoenoen*.

**TOENTJĔB** (vgl. *tjĕb* en *tantjĕb*), ngbr.; *noentjĕb*, ingaan, indringen (b. v. een scherp stuk bamboe in een pisangstam), inzakken, inzinken (b. v. in het slijk); *ditoentjĕb*, doen ingaan, doen indringen, laten inzakken.

**TOEOER** k., *dĕkoe* en *dĕngkoel* l., knie, de knieën; *boengkoel-toeoer*, het kniegewricht; *tapak-toeoer* k., *tapak-dĕkoe* l., knielen; *nangkeup toeoer*, z. v. a. *ngahoeroen baloeng*, gehurkt zitten met de armen om de knieën geslagen; *boeloe toeoer*, haar van de knieën [dat er niet is], b. v. *ngabedjadn boeloe toeoer*, verkl. met *ngabedjadn ka noe geus njaho*, vertellen aan iemand die 't reeds weet (overbodig werk doen).

**TOEOES** (vgl. *tets*), uitdruppelen (z. a. een opgehangen natte doek), droog worden (z. a. een pot of pan op 't vuur, of z. a. een *sawah*); ook: naar de beenen zakken (van de sappen), dikke voeten hebben; *geus toeoes*, droog geworden, opgedroogd, uitgedroogd, droog zijn; ook: ten einde zijn, geëindigd, uit (en dan l., ong. = *paran-*

*tos*); *ari geus toeoes ngalahir*, toen hij uitgesproken had; *dĕmi geus toeoes barangtoewang* toen hij geëindigd had te eten; *noeoes*, laten nadruipen; ook: zich na het baden wat laten opdrogen vóór zich aan te kleeden; *noeoeskeun*, laten uitdruppelen, laten opdrogen (b. v. een vijver); *ditoeoeskeun*; *panoeoesan*, plek of voorwerp om er op te laten nadruipen, enz. (Vgl. *toehoer*.)

**TOEPAH** (Ar., Toehfah, eig. geschenk), titel van tallooze werken (*Kitab Toepah*) over verschillende wetenschappen. [In Ned. Indië is de meestbekende *Toepah* die van Ibn Hadjar al-Haithamî, commentaar op den Minhâdj, het meestgezaghebbende leerboek der wet voor de Sjafi'ieten.]

**TOEP-TOP**, zie *top*.

**TOER**, en ook, insgelijks, daarbij, bovendien, maar, doch, echter, en evenwel.

**TOERAES**, naam van een gevlekten boomkrekel, ong. = de *tonggeret*, maar terwijl men dezen alleen des avonds verneemt, laat de *toeraes* zijn schel geluid bij dag hooren, tegen den tijd dat de Oostmoesson begint, ongeveer in de eerste helft van April.

**TOERAJ**, alleen in *patoeraj*, zich van elkander scheiden, uiteenvallen (b. v. de deelen van het lichaam), van elkander gescheiden zijn.

**TOERALAK** (Z.-B.), naam van een boom [dezelfde als *boerahol*].

**TOERAS**, g. w.; *noeras*, = *njaring*, doorzijgen; *ditoeras*.

**TOERBAJAK**, voll. *manoek toerbajak*, naam van een aan den zeekant zich ophoudenden steltlooper, ter groote van een pauw.

**TOERĔLĔNG**, = 't meer gebr. *toelalĕng*, van zijn stuk zijn, de kluts kwijt zijn; *katoerĕlĕngan*, in den toestand verkeeren van *toerĕlĕng* te zijn. (Vgl. *toelalĕng*.)

**TOERI**, naam van een kleinen gomhoudenden boom, voll. *tangkal toeri*; *kĕmbang toeri*, de *toeri*-bloem; *ngĕmbang-toeri*, als de toeri-bloem. [Het hout van dezen boom deugt slecht voor *soeloeh*, of brandhout; het dikke, kleine blad is voor geiten en schapen een zeer gezocht voedsel.]

**TOERIH**, g. w.; *noerih*, een snede of sneetje geven in (b. v. in een gezwel), snijden (z. a. papier), insnijden, opsnijden; *ditoerih*; *noerihan*, insnijdingen ergens in maken; ook: kerven (b. v. visch); *ditoerihan*.

**TOERIJANG**, rijstloot of loten uit afgesneden *pare* (*djarami*), uitlooper van een vertrapte rijstplant of uit nagebleven korrels. (Vgl. *koerindang*.)

**TOERKI** (Ar.), voll. *oerang Toerki*, Turk, de Turken; ook: Turksch; *nagara Toerki*, Turkije.

**TOEROEB** (vgl. *toetoep*), deksel; *toeroeb sirah*, hoofdbedekking; *noeroeb*, bedekken, sluiten (van een deksel, z. a. de pan sluiten), gesloten zijn, dicht zijn (z. a. een pan of wel een deur); *noeroeban*, iets dekken, toedekken, bedekken, overdekken, met een deksel sluiten; *ditoeroeban*; *panoeroeb* (Bad.), vorstbedekking (van *hateup*), = *tjĕmpedwoewoeng* (P.).

**TOEROEBOEK**, vischei, vischeieren, kuit [ook gezouten en gedroogd verkocht in de *waroeng*].

**TOEROEBOES**, voll. *tiwoe toeroeboes*, hetzelfde als *tiwoe ĕndog*, naam van een soort suikerriet. [De bloem, *toeroeboes*, ziet er uit als kuit en behoort tot de toespijzen bij de rijst.]

**TOEROEDJOEN**, voll. *kalapa toeroedjoen*, een afgevallen kokosnoot.

**TOEROEGTOEG** (vgl. *toeroektoek* en *torogtog*), het geluid veroorzaakt door het slaan op een groote doffe trom; een donderend geluid (z. a. van elkander opvolgende kanonschoten, van steenen die van een hoogte afrollen, enz.); *noeroegtoeg*, onophoudelijk beuken, met groot geraas naar omlaag stroomen, donderen, bulderen (van kanonschoten), bombardeeren, onophoudelijk losbranden van geweren, steenen of andere dingen naar omlaag kogelen, met groot geraas op de vlucht slaan; ook van een menigte: met geraas een hoogte afkomen; *ditoeroegtoeg*, onophoudelijk met steenen enz. geworpen worden, gebombardeerd worden, bestookt worden, enz.; *noeroegtoegkeun*, steenen of andere dingen in menigte en met kracht naar beneden kogelen; *ditoeroegtoegkeun*.

**TOEROEG-TOEROEG**, vermeerderd met, nog bijkomen, waarbij komt (kwam), daarenboven; *toeroeg-toeroeg batoer taja hidji noe bisa*, waar nog bij kwam dat geen mijner ondergeschikten het verstond; *katoeroeg-toeroeg*, hetzelfde, maar bepaaldelijk van het object.

**TOEROEH**, dial. voor *teureuh*. P.

**TOEROEJ**, tros pisang, pisangtros; in Kad. ook hetzelfde als *toeri*; *satoeroej*, één tros pisang, enz.; *toeroejan*, pisangtros.

**TOEROEKTOEK**, het geluid van muziekinstrumenten (*tatabeuhan*) waarop geslagen wordt [minder sterk dan wat door *toeroegtoeg* wordt aangeduid]; het klinken, het roffelen, enz.; *noeroektoek*, (van een muziekinstrument) klinken; *tamboerna opat noeroektoek*, de vier trommen roffelden.

**TOEROELOENG**, nab. van 't geluid van de *tjaloeng*.

**TOEROEN** k., *loengsoer* l., ergens afgaan, afdalen, naar beneden gaan, afstijgen, uit het huis gaan, zich naar buiten begeven; ook: dalen (de dag, de prijs van een artikel, enz.); zie ook *tjadoe*; - *toeroen ti peuting*, bij nacht het huis uitgaan [wat voor kinderen *pamali* heet: *matak dirawoe kelong*]; *badjing-toeroen*, een manier van hoofddoek-dragen, waarbij het hoofd slechts aan 't voorhoofd door den doek is gedekt en bovenop niet [de doek wordt in den nek los met een knoop bevestigd en het haar hangt over den rug]; *noeroen*, afdalen; verder: zich voortplanten, overslaan (b. v. een ziekte), overgaan (b. v. de eigenschappen van een vader op zijn kind, vgl. *nambleg*), gelijken; ook: een afschrift of vertaling van een geschrift maken, afschrijven, copieeren, reproduceeren, naschrijven, ontleenen (z. a. aan een boek); *ditoeroen*; *noeroenan*, langs-, tot- of naar iets nederdalen; *djoerang djëro ditoeroenan*, in of naar den diepen afgrond nederdalen; *katoeroenan* wordt gezegd van iemand of iets waarop een of ander nedergedaald is; *satoeroen-toeroen*, al de nakomelingen, het geheele nageslacht, door al de nakomende geslachten; *toeroen-toemoeroen*, van geslacht tot geslacht; *toeroenan*, 1. k., *roendajan* l., nakomeling, afstammelingen; verder (doch uitsluitend 't k.-woord): van afkomst zijn; *asal toeroenan*, geërfd; *beungharna asal toeroenan*, geërfde rijkdom; *toeroenan koering*, iemand uit den minderen stand; - 2. z. v. a. *salinan*, afschrift, copie; - 3. bedrijf (nl. bij een vertooning, b. v. bij het *dëboes* spel); - 4. keer, maal (b. v. van het schatten der opbrengst van een *sawah*); *sabaraha toeroenan ngaloris teh?* hoevele malen is er reeds geschat? - *patoeroenan*, (na)geslacht, (na)geslachten; - *toetoeroenan*, van het voorgeslacht overgeleverd, geërfd, aangeboren; *banda toetoeroenan*, geërfd goed; *adat toetoeroenan*, overgeleverde-, overgeerfde-, aangeboren gewoonte; *noengtoeroen*, afdalen (z. a. van den oudste tot den jongste); *toengtoeroenan*, pad, weg of trap waarlangs men afdalen kan (b. v. naar een rivier), afloop; *noeroenkeun*, iets doen dalen, doen af- of nederdalen, afzetten, afleggen, nederhalen (b. v. een vlag), lossen (b. v. de lading); verder: (den prijs) verminderen, afslaan; ook: lieden in een veld zenden (z. a. om te oogsten); *ditoeroenkeun*.

**TOEROENDOEL**, kaal (z. a. een kuikentje, zonder staart en veeren); overdr.: ontbloot, arm. (Vgl. *boeroendoel*.)

**TOEROENGTOENG**, I. nab. van 't geluid van een met vel overspannen muziekinstrument (b. v. een *këndang*); als g. w.: doe de instrumenten klinken! *noeroengtoeng*, een dof geluid geven; ook: de instrumenten doen klinken; *ditoeroengtoengkeun*, (instrumenten) een dof geluid laten geven.

II. Slechts één oor hebben. P.

**TOEROEN-TOEMOEROEN**, zie bij *toeroen*.

**TOEROES**, I. staak, stok, tuinstaak (voor peulvruchten enz.), boonenstaak; ook: naam van een peulsoort, voll. *katjang toeroes*; *toetoeroes*, tuinstaak, boonenstaak; *sija mah tjara toetoeroes bae!* je staat daar maar als een staak! of: je staat daar zoo stijf als een staak! (gezegd b. v. tegen iemand die staat terwijl alle anderen zitten).

II. Zie bij *toendjoeng*.

**TOEROESI**, ook wel *troesi* (Tamil, toersi), een groen mineraal, kopergroen.

**TOEROET**, 1. zijn weg nemen langs of door, volgen, gaande langs; *toeroet leuweung*, zijn weg nemen door het bosch; *angkat toeroet sisi laoet*, zijn weg nemen langs de zee; *hanteu toeroet djalan*, niet den weg volgen; *tjeurik toeroet djalan*, weenen gaande langs den weg; *di toeroet sisi*, langs den kant; *satoeroet-djalan*, den geheelen weg langs; - 2. k., *anoet*, *ngiring* en *toemoet* l., volgen, medegaan, navolgen, opvolgen, gehoorzamen, dienen; - 3. k., *toemoet* l., mede, in den zin van: deelen in, b. v. *toeroet njëri*, mede lijden; *toeroet boengah*, zich mede verblijden; ook: zich richten naar, zijn naar, volgens, naar; *toeroet ënggon handap loehoer*, zich richten naar de plaats hoog of laag; *noeroet*, 1. k., *anoet*, *ngiring* en *toemoet* l., volgen, gehoorzamen, navolgen, opvolgen, dienen; ook: volgzaam, onderdanig zijn; 2. k., *ngiring* en *toemoet* l., bij iemand inwonen (vgl. *madjik* bij *padjik*), bij iemand op één erf wonen; ook: mededoen; *ka indoeng-bapana noeroet*, hij gehoorzaamde aan zijn ouders; *noeroet dijoek*, mede zitten, mede aanzitten; *noeroet baranghakan*, mede-eten; *ditoeroet*; *katoeroet*, verkl. met *djadian*, voorspoedig, gelukkig (van iemand wien het medeloopt); *toemoeroet*, gehoorzaam, volgzaam; *toetoeroet*, met ieder medegaan of medeloopen, volgen ieder die zich als leidsman voordoet; *toetoeroet moending*, volgen of medeloopen als een buffel, sprkw. voor: blindelings volgen; *noeroetan*, navolgen, nadoen, maken naar (een voorbeeld), nabootsen (vgl. *niroe* bij *tiroe*); *ditoeroetan*; *katoeroetan*, gezegd van datgene wat is nagevolgd; ook: navolgbaar, na te volgen; *toeroetaneun*, een voorbeeld ter navolging, navolgbaar; *noeroetkeun* k., *noemoetkeun* l., iemand of iets navolgen, ge-

hoorzamen, opvolgen, volbrengen; ook: naar of volgens iets handelen, zich richten naar, volgens, naar, naar gelang, naar verhouding; *ditoeroetkeun*, gevolgd-, opgevolgd-, gehoorzaamd worden.

**TOEROETJING**, een raadsel [nl. iets waarvan de beteekenis is te zoeken]; *toetoeroetjingan*, 1. raadsels; 2. elkander raadsels opgeven. (Vgl. *soewal*.)

**TOEROETOET** (*b. p.*), z. v. a. *njaboet*, zie *tjaboet*. P.

**TOEROEWAWAJ**, naam van een soort spook. P.

**TOERSINA** (Ar., thoer sina), 't gebergte Sinaï.

**TOERTA** (waarsch. samentr. van *toer* en *eta*), doch, maar, en wel, en dat wel, toch, en toch, hoewel, maar daarentegen.

**TOES** (Bant.), korte vorm van *toebagoes*, zie ald.

**TOESOEK**, 1. tand van een vork; - 2. tweetandige vork of krauwel; - 3. voll. *toesoek konde*, haarspeld (in de *gĕloeng* gedragen); - 4. naijverig; *noesoek*, aanporren, ophitsen, opstoken; *noesoekkeun*, = *njotjogkeun*, een puntig voorwerp ergens insteken; *ditoesoekkeun*; *panoesoek*, ophitsing.

**TOES-TÈS**, zie *tès*.

**TOET**, I. = *top*, werkw. tusschenw. voor: nemen, aannemen.

II. Werkw. tusschenw. voor 't laten van een wind, nader uitgedrukt door *hitoet*.

**TOETAS**, afgeloopen, gedaan, ten einde zijn, uit zijn; ook: aangezuiverd (z. a. een schuld); *toetas timbalan*, of *toetas dawoehan*, uitgesproken hebben, niets meer te gelasten hebben; *satoetas*, terstond na afloop van; *noetas*, terstond daarop, terstond daarna, na. (Vgl. *tigas*, *toeoes*, enz.)

**TOETOE**, g. w.; *noetoe*, stampen, met een *haloe* in een *lisoeng*, van rijst, koffie, peper, enz.; [van *noetoe* tot *njosoh* ondergaat de rijst een achtledige bewerking: *digoegoeran*, *ditapi*, *dibèbèk*, *ditapi deui*, *digesohan*, *dibèbèk deui*, *ditapi deui*, *disidi*, P.]; *beunang noetoe*, gestampt; *ditoetoe*; *toetoetoean*, spelenderwijs met een houtje stampen (van meisjes); *noetoean*, iets (anders dan rijst) stampen; *ditoetoean*; *panoetoe*, persoon met stampen belast, rijststampster; *toetoean*, het gestampte.

**TOETOEDJON** (eig. Jav. van toedjoe), verkl. met *tjiri-wantji*, merkteeken, kenteeken, grafteeken.

**TOETOEG** (vgl. *toeg*), I. te verg. met *antek* en *tjatjap*), tot het hoogste, tot het uiterste toe; het hoogste-, het top- of eindpunt bereikt hebben; ook: grondig; verder: vervuld, geheel bevredigd, geëindigd, gedaan, afgeloopen (z. a. een verhaal, een maaltijd, enz.); *noetoeg*, tot het hoogste opvoeren, het tot volkomenheid in iets brengen; *noetoegkeun*, tot het uiterste toe volbrengen, tot volmaaktheid toe doorzetten of doen, ten einde brengen, afdoen; *ditoetoegkeun*; *panoetoeg*, degene die (hetgeen dat) tot het hoogtepunt-, tot het eindpunt voert.

II. *Sila-toetoeg*, zitten met het eene been op den grond of de zitplaats rustende (in staande houding) en het andere er overheen geslagen op de wijze als bij *sila* [een ongemanierde wijze van zitten, vgl. *toempang*]; *noetoeg*, onderstboven staan (b. v. een *lodong*), met het hoofd omlaag, op het hoofd vallen of terechtkomen; ook: recht op iets of naar beneden vallen (van het licht, vgl. *nodjo* bij *todjo*); verder: steil naar beneden gaan of afloopen, steil zijn (vgl. *neuhak* bij *teuhak*); *di noe noetoeg*, op een (ontoegankelijke) steilte; *titoetoeg*, omduikelen (met het hoofd of het bovengedeelte naar omlaag), op zijn kop terecht komen; *noetoegkeun*, iemand bij de beenen naar beneden houden; *noetoegkeun maneh*, het hoofd diep naar beneden buigen (b. v. wegschuilende), het hoofd of den kop in of onder iets steken (vgl. *totog*); *ditoetoegkeun*; *toetoegan*, onder aan de helling van een berg (boven de *lamping*); *toetoegan goenoeng*, z. v. a. *soekoe goenoeng*, de voet van een berg; ook wel z. v. a. *lĕbak*, dal.

III. Gekookte rijst, dooreengemengd met gekookte *taleus* en gekookte of gebakken pisang; *noetoeg*, rijst met *taleus* enz. dooreenmengen; *ditoetoeg*; *noetoegan*, (het daartoe noodige) tot *toetoeg* maken; *di mana taleus? Bejak*, *ditoetoegan isoek-isoek*, d. i.: waar is de *taleus?* Op, ik heb er van morgen in de vroegte *toetoeg* van gemaakt.

**TOETOEH**, het hakken, houwen of kappen; ook g. w.; *noetoeh*, een tak van een boom afhakken of afkappen; overdr.: beantwoorden; eig. een argument ontzenuwen; *noetoeh pribadi*, verkl. met *njilakakeun sorangan*, zichzelven ongelukkig maken; *ditoetoeh*; *katoetoeh*, gehakt, bij het hakken geraakt, met een onheil bezocht; *noetoehan*, = *noetoeh*, maar van meerdere takken; *ditoetoehan*.

**TOETOEL** (vgl. *totol*), gevlekt, inz. voorzien zijn van bruine en lichte vlekken (z. a. b. v. schildpad); geplekt, gespikkeld; *awi* (of *haoer*) *toetoel*, naam van een gevlekte bamboesoort [waarvan o. a. fraaie sigarenkokers gemaakt worden]; *mejong toetoel*, naam van een tijger- of pantersoort, gevlekte tijger, luipaard; *oentjal toetoel*, damhert.

**TOETOENG**, zengen, aanbranden, gezengd, geschroeid, aangebrand; ook: verbranden, verschroeien (b. v. koren op het veld); verder: verbrand (van de huid, b. v. door een scherp vocht, z. a. *geutah binoes*); voorts: roode, blauwe of zwarte plekken of vlekken hebben op de huid (ten gevolge van een slangenbeet, van boeien, *tapak rante*, enz.); *manahna asa toetoeng*, het was hem als schroeide zijn hart (d. i. hij voelde een brandende pijn van binnen); *andjing toetoeng boentoet*, de hond schroeide zijn staart, sprkw., gezegd van iemand die elk oogenblik van plaats verandert, het in huis niet vinden kan of zich rusteloos betoont; *noetoengkeun*, doen schroeien, doen zengen (b. v. de zon het koren); *ditoetoengkeun*.

**TOETOENGGON**, zie *toenggoe*.

**TOETOEP**, gesloten, afgesloten, dicht, afgeloopen, geëindigd, voleindigd, vervuld, ten einde zijn, uit-zijn; verder: deksel, bedekking, dek; ook g. w.: doe dicht! sluit het! bedek! enz.; *toetoep sirah*, hoofddeksel; *batoe toetoep goeha*, steen welke den ingang van een grot toesluit (hetzij van boven of ter zijde); *moeka toetoep*, het deksel opendoen of afnemen; *ĕnggeus toetoep lalajaran*, na afloop der zeereis; *toetoep oemoer*, het einde des levens; *satoetoep-oemoer*, het geheele leven lang, levenslang; *noetoep* k., *ningkĕm* l., 1. toedoen, dichtdoen, toedekken, sluiten (een brief, de ooren, het hoofd, het gelaat, enz.); ook: opsluiten (z. a. in de gevangenis); – 2. (doch alleen 't k.-woord) dichtgaan, dichtslaan, zich sluiten, omsluiten, dicht zijn, gesloten zijn; *ditoetoep*, gesloten-, dichtgemaakt-, opgesloten worden; *katoetoep*, onwillekeurig in iets gesloten of opgesloten zijn; *panoetoep*, dat waarmede men iets sluit, sluiter; ook: iemand die zijn mond houden kan, zwijger; verder: sluiting; bovendien: einde, laatste, slot; *nabi panoetoep*, de laatste profeet; *noetoepan*, iets sluiten, toesluiten, dekken, toedekken, bedekken, verbergen; *noetoepan diri*, zich dekken (d. i. zich kleeden); *noetoepan koe*, toedekken met; *noetoepan ka*, bedekken voor (tegen); *ditoetoepan*; *katoetoepan*, toegedekt, bedekt, verborgen; *pĕrkara katoetoepan*, verborgen zaak (dingen); *toetoepan*, dat waarmee iets gesloten is, deksel, enz.; *noetoepkeun*, met iets dekken, iets sluiten, toesluiten, afsluiten; ook: eindigen, voleindigen, volledig maken, volkomen maken; *noetoepkeun djaman*, een einde maken aan den tijd; *noetoepkeun soeka-boengah*, de blijdschap volkomen maken; *ditoetoepkeun*.

**TOETOER**, I. = *bijasa*, gewoon aan iets, gewend, geoefend; *toetoer kana pĕrang*, geoefend ten strijde; *noetoeran*, doch meer *mitoetoeran*, zich of een ander ergens aan gewennen of oefenen, dresseeren, africhten; *mitoetoeran diri*, zichzelven oefenen, zich gewennen; *hate boedak eta koemaha dipitoetoeran bae*, het hart van een kind is gelijk men het gewend heeft. (Vgl. *toeman*.)

II. Opeenvolging van woorden, ong. = *papatah*, vermaning; *pitoetoer*, leiding, onderricht, vermaning; *sapitoetoer*, de geheele vermaning; ook: overeenkomstig de vermaning; *mitoetoer*, onderwijzen, vermanen; *mitoetoeran*, vermanen, betuigen; *dipitoetoeran*; *noetoeran*, vermelden, na elkander opsommen of mededeelen; *ditoetoeran*; – *toetoeran*, volgorde, geregelde volgorde, geregelde opgave, geregelde optelling van regelen of van wat ergens toe behoort, opsomming, opeenvolging, op-elkandervolging, genealogie, geslachtrekening, nageslacht; ook z. v. a. *poepoelih* en *tjarijosan*, mededeeling.

III. Richting, ligging; *noetoer*, zich uitstrekken in de richting van; *bela-toemoetoer*, zich vrijwillig (en geheel) aan iemand overgeven; *noetoerkeun* k., *noemoetkeun* l., iemand achternagaan, naloopen, achter iemand aanloopen of komen, volgen; *aja doewa djalma lolong naloetoerkeun*, twee blinden liepen hem na; *ditoetoerkeun*.

**TOETOEROEBOEN**, verkl. met *adjroet* (of *loentjat*) *ka handap*, van een hoogte springen, met een vaart ergens afloopen, zich van iets dat hooger is afstorten naar of in iets dat lager ligt (b. v. van een schip of van een boom in het water).

**TOETOEROETI** (Jav. afl. van toeroet), = *noeroetan* (zie *toeroet*), navolgen, nadoen, naäpen.

**TOETOES**, dun gespleten bamboe-bindsel waarmede men de *kiraj*-bladeren, of wat anders tot dakbedekking moet dienen, aan de *djadjalon* bevestigt (zie ook *kadjang* I.); *noetoes*, *kiraj*-bladeren enz. door middel van *toetoes* aan de *djadjalon* bevestigen; *ditoetoes*.

**TOETOET**, naam van een weekdier, een eetbare slak [men slorptze op, zie *kĕtjrok*]; *mijoeni toetoet*, doen als de slak, d. i. „in zijn schulp kruipen"; *loenggoek toetoet*, zachtzinnig als de *toetoet*, of ook *alim toetoet*, zoo slim als de *toetoet*, overdr. voor: zich gedwee toonen op 't oogenblik dat men vermaand wordt, maar als men den vermaner uit 't oog is zijn ouden gang gaan; verder: „ze achter den mouw hebben", zijn woord breken, terugkrabben.

**TOEWA**, naam van een wortel met bedwelmend vermogen [o. a. veel gebezigd

om visch te bedwelmen, ten einde ze gemakkelijk te kunnen vangen]; *ki toewa*, naam van de *toewa*-plant; *noewa*, in of op iets *toewa* doen; *noewadn*, idem; *ditoewadn*.

**TOEWAH**, z. v. a. innerlijk, inwendig (nl. boos of slecht), alleen voorkomende in *toewah dosa*, innerlijk slecht.

**TOEWAK**, in 't alg.: levenssap in planten, plantensap; ook: de sappen in het menschelijk en dierlijk lichaam (*toewak badan*); in 't bijz.: het in den vroegen morgen in planten en boomen rijkelijk aanwezige vocht [dat men door insnijding of hakken in de schors verkrijgt; als medicijn gebruikt moet het versch ingenomen worden, daar het spoedig bederft en dan onsmakelijk is]; *toewak bari*, bedorven plantensap; *toewakan*, van sap voorzien zijn, sap in zich hebben.

**TOEWAL-TOËL**, zie *toël*.

**TOEWAN** (Mal.), = *djoeragan*, heer, mijnheer; *toewan bĕsar* (Mal.), titel van den Gouverneur-Generaal van N. I.; *toewan-toewan*, een onbekend heer; *toetoewanan*, doen als een mijnheer, zich het air geven van een mijnheer te zijn.

**TOEWANG**, I. l. p., *dahar* l., *ngahakan* enz. k., eten, drinken, genieten; ook: spijze, maaltijd; *toewang tjai*, water drinken; *toewang seureuh*, betel kauwen; *ngaleueut-toewang*, eten en drinken; *barangtoewang*, eten, het middagmaal houden; *ditoewang*, gegeten worden; *katoewang*, gegeten-, genuttigd zijn (zonder opzet of met iets anders mee); overdr.: ter harte genomen-, behartigd worden of zijn; *katoewangan*, wat men eet, spijs, spijzen, maaltijd; *manggah katoewangan gamparan*, de *manggah*-vrucht welke speciaal voor mijnheer bestemd is; *patoewangan* l. p., *padaharan* l., *beuteung* k., buik.

II. Een woord waardoor men, sprekende tot een meerdere, vaak het bezitt. voornw. van den 2den pers. vervangt; *toewang boemi*, uw woning; *toewang djĕnĕngan*, uw naam; het woord dient verder, in denzelfden zin als *salira*, tot beleefd voorv. bij titels, b. v. *toewang pandita* (zie Spraakk. § 166).

**TOEWAR**, I. g. w.; *noewar*, omhouwen, nedervellen (nl. een boom); *ditoewar*; *katoewar*, omgehakt (z. a. bij ongeluk); *noewaran*, = *noewar*, maar van meerdere boomen; *ditoewaran*.

II. *Tji-toewar*, geelachtig water hetwelk men gebruikt bij het verven van wit garen; *noewar*, wit garen, na het gekookt te hebben, door *tji-toewar* halen [de lijd. vorm is *ditoewar* of *ditji-toewaran*].

**TOEWAWA** (waarsch. samentr. van *njatoe* en *mawa*), verkl. met *ongkoh njatoe ongkoh mawa*, eten en bovendien naar huis medenemen, een „etende en dragende gast” zijn. (Vgl. *bĕrkat*.)

**TOEWEUW**, naam van een zwarten vogel ter grootte van een duif, zoo genoemd naar zijn geluid.

**TOEWOEH** (Jav.), z. v. a. *djadi*, opschieten, groeien, leven; ook z. v. a. *djĕnĕng*, een ambt aanvaarden of bekleeden; *toewoeh ratoe*, koning worden of zijn; *tanĕm-toewoeh*, veldgewas, veldvruchten; *tĕngah-toewoeh*, de middelbare leeftijd (40 à 45 jaar); *tĕngah-toewoeh nja oemoer*, de middag des levens; *ahli sarwa toemoewoeh*, plantkundige.

**TOEWOEK-TEWAK**, zie *tewak*.

**TOEWOENG**, een aarden of houten kom, schaal of nap [hetzelfde als *djĕmbloeng*].

**TOGE** (waarsch. Chin., tau-ge), pas uitgebotte *katjang herang*, welke, de lengte van een pink bereikt hebbende, uit den grond genomen en als toespijs bij de rijst gegeten wordt.

**TOGEL**, ngbr.; *nogel*, ergens los inzitten of aanhangen (b. v. een sleutel in het slot of een kris in den gordel); *ditogelkeun*, ingestoken worden (b. v. een sleutel in het slot. (Vgl. *nagel*.)

**TOGENTJANG**, g. w.; *nogentjang*, iets aan een stok over den schouder dragen, zóó dat de vracht op den rug hangt; *ditogentjang*. (Vgl. *tanggoeng* III.)

**TOGOG**, wegnemen, bestelen; ook g. w.; *tagag-togog*, tot iemand komen, iemand komen opzoeken.

**TOH**, wagen, op het spel zetten, onder verwedden; *toh iman*, zijn geloof op het spel zetten (d. i. verklaren dat men, ingeval van ongelijk, met verlies van zijn geloof wil gestraft worden); *toh djiwa talang pati*, voor iemand zijn leven wagen.

**TOHAGA**, verkl. met *pohara* en *daekan djeung rosana*, krachtig, energiek, met kracht doen, met ijver en energie behartigen of verrichten; verder: van gewicht, gewichtig; ook: vast, stevig, sterk.

**TOHID** (Ar. tauhid), de eenheid Gods erkennen; ook: de eenheid Gods; *hanteu tohid ka Jang Agoeng*, de eenheid Gods niet erkennen; *nohidkeun*, de eenheid Gods erkennen, gelooven of handhaven; ook wel: met God één zijn.

**TOHOK**, I. een werpspies, voorzien van een koord om haar terug te trekken; *djoeroe tohok*, iemand die bedreven is in het hanteeren van de werpspies, spiesdrager.

II. Z. v. a. *kohok*, een gat ergens doorheen, een doorloopend gat; *nohok*, zulk

een gat in iets maken; *ditohok*; *nohokan*, een gat doorloopend maken; *ditohokan*.

**TOJOK**, (van buffelhoorns) achterwaarts gekeerd en puntig.

**TOK**, werkw. tusschenw. voor: tikken, kloppen; ook: tik, klop; *tok-tok*, herh. tikken of kloppen; *noktokan*, tegen iets aanh. tikken of kloppen (z. a. de *tjaladi* tegen een boom). Vgl. *kĕtok*.

**TOKE**, naam van een groote hagedis, zich ophoudende in de boomen en in huizen, de zoogen. gekko (vgl. *tjaktjak*, *kadal*, enz.); *toemoke*, nog niet geheel roode (nog niet rijpe) *tjabe*.

**TOKER**, het krabben of schuren met den voet, het achteruitschuiven van iets met den voet; *noker*, met den voet of den poot over den grond schuren (inz. van een paard); *ditoker*, gezegd van den grond waarover alzoo geschuurd wordt; *totoker*, het aanh. doen van *noker*; inz. van een paard: aanh. met de achterpooten in den grond graven; trappelen, z. a. van ongeduld (vgl. *kĕkĕdoek* bij *kĕdoek*).

**TOKETJANG**, naam van een zeker kinderspel, ong. = *kapoentjeng*, zie ald.

**TOKO**, I. naam van een wormpje, korenworm, kalander, mot; *koe toko pakean roeksak*, de kleeren zijn vernield door de mot.

II. (Chin.), winkel, gehouden door een Chinees of Europeaan; ook: magazijn. (Vgl. *waroeng*.)

**TOKOK**, voll. *doedoekoej tokok*, een soort Inlandsche hoed (hoog, spits toeloopend).

**TOK-TOK**, zie *tok*.

**TOKTROK** (vgl. *toektroek* en *taktrak*), g. w.; *noktrok*, roepen, lokken (b. v. kippen), bijeenroepen (van menschen, doch zóó beter *noektroek*); *noktrok kasintoe njĕĕeuhkeun hajam*, een berghoen roepen en daarvoor de kippen wegjagen, sprkw. voor: het zekere laten loopen voor het onzekere; *ditoktrok*.

**TOLAK**, ngbr.; *nolak*, weigeren (b. v. om iets aan te nemen); *ditolak*. (Vgl. *toelak*.)

**TOLEAD**, naam van een korte fluit, ong. = de *bangsing*.

**TOLENGAS**, verkl. met *taja aling-alingna* en *taja naon-naon*, zonder geboomte, zonder schaduw, zonder meubelen, kaal, berooid, in verval zijn, een vervallen aanzien hebben, er gehavend uitzien; ook gezegd van iemand die baard en knevel droeg, maar nu alles heeft afgeschoren.

**TOLIH**, acht geven op, zich om iemand of iets bekreunen, zich aan iets of iemand storen of laten gelegen liggen; *hanteu tolih*, om iemand of iets niet geven of zich niet gelegen laten liggen; *hanteu tolih moending oetjoel*, het zich niet aantrekken dat de buffel los is; *nolih*, zich tot iemand wenden (b. v. om hem aan te hooren), aanhooren (b. v. kwaadsprekerij), zich iemand of iets aantrekken, zich gelegen laten liggen aan; *hanteu nolih*, niet aanhooren, zich niet aantrekken, niet geven om, niet letten op; *oelah nolih kangeunahan pribadi*, zie niet op hetgeen u aangenaam is; *ditolih*, op iets niet achten, naar iets niet hooren, enz.; *teu aja anoe katolih*, op geen ervan (of op niets) acht slaan.

**TOLOG**, heengaan, naar toe gaan; *ka mana tologna?* waar is hij naar toe gegaan? *talag-tolog*, = *oetag-atog*, rondgaande voelen met de handen, rondtastend naar iets zoeken (z. a. een blinde naar een leidsman).

**TOLOK**, groote platte mand van gevlochten bamboe, met een bamboezen deksel gesloten [een tweetal wordt voor en achter aan een draagstok op den schouder gedragen en dient zoo tot vervoer van rijst, enz.]; *satolok*, een *tolok* vol.

**TOLOL**, I. g. w.; *nolol*, inkijken, naar binnen gluren; *toelal-tolol*, aanhoudend inkijken.

II. Klos of stronk van een maïskolf, waarvan de pitten zijn afgeplukt of afgeknaagd.

**TOLOMBONG**, naam van een mand als een *tjarangka*.

**TOLONDJONG**, het over den kop tuimelen; *nolondjong*, over den kop tuimelen, onderstboven tegen den grond slaan (b. v. iemand die in een vaart ergens op afgaat, maar struikelt of misgrijpt); *titolondjong*, over den kop of onderstboven tuimelen (b. v. door te struikelen).

**TOLONG**, de klinker *o*; *nolong*, bij een medeklinker een *tolong* voegen; *ditolong*, van een *tolong* voorzien worden of zijn; *katolong*, van een *tolong* voorzien zijn; *panolong*, = *tolong*. (Zie Spraakk., de tafel bij § 6 en 7, en vgl. *teleng*.)

**TOMADA**, zijn verontschuldiging maken, zich verontschuldigen, vergeving vragen.

**TOMBE**, roosschilfer of schilfertje op het hoofd; *totombeëun*, roos of andere vuiligheid op het hoofd hebben; ook: naam van dat euvel.

**TOMBOK**, = *olok*, verspillen, verkwisten, vermorsen, verkwistend, overdadig; verder: een buitengewone uitgave doen; ook: er bij inschieten; *koedoe bae daek tombok*, men moet een buitengewone uitgave durven doen; *olok-tombok*, = *tombok*, met verst., verkwisten, kwistig, spilziek; *hanteu*

*ngiloeng tombokna* (Kad.), de (buitengewone) uitgave niet in aanmerking nemen, iets kosteloos doen; *katombok-tombok*, buitengewone uitgaven lijden of dragen, tot een overdadige uitgave gedwongen zijn; *katombokan*, iemand duur te staan komen, veel kosten (b. v. aan onderhoud); *katotombokan*, zich buitengewone uitgaven getroosten; *nombokkeun*, z. v. a. *ngaroegikeun*, tot onnoodige of nuttelooze uitgaven dwingen of leiden (b. v. een bediende er op na houden, van wien men geenerlei nut trekt); ook: verbeuzelen. (Vgl. *hamboer.*)

**TOMO**, 1. aarden pot, van fatsoen gelijk de *seëng*. - 2. Naam van een district en zijn hoofdplaats op de Oostergrens van de afd. Soemĕdang; het grenst ten Oosten aan de Tji-Manoek (Noordwaarts) en aan de Tji-Loetoeng (Zuidwaarts); vgl. Karangsamboeng.

**TOMPE**, voll. *basa tompe*, het volksdialect van Serang, P. (Vgl. *kentasa.*)

**TOMPER**, (van tijd) nabij, voor de deur staan; *dina tomperna*, nabij, tegen den tijd dat; *dina tomperna taoen* 1596, tegen het jaar 1596.

**TOMPLOK**, alleen in *totomplokan*, verkl. met *bebĕjakan njadĕh* en *sadja-aja dibikeun*, alles voor iemand overhebben.

**TOMPO** (vgl. *tampeu*), dichtbij, dicht aan, vlak bij; *tompo kana tjeuli*, dicht bij het oor (spreken); *nompo*, ong. = *njanding* (zie *sanding*), dichtbij iets zijn of doen; ook z. a. van een bijziende: met de oogen op iets liggen; *nagara nompo kana tjai*, een stad vlak bij een rivier gelegen; *nompokeun*, = *njandingkeun* en *nodjokeun*, iets vlak bij iets anders brengen, iets direct ergens op richten, in een directe richting tot iets brengen; *pestolna ditompokeun kana tjeulina*, hij hield het pistool vlak bij diens oor.

**TONDA** (vgl. *toenda*), ngbr.; *nonda*, iets voorloopig ergens plaatsen, opslaan; *ditonda*; *panondaĕn*, plaats waar voorloopig iets geborgen wordt (b. v. voor verder vervoer), opslagplaats.

**TONDJOK**, g. w.; *nondjok*, met de vuist stooten of stompen; *ditondjok*; *totondjok* al maar stompen of stooten (ook z. a. in de lucht); *nondjokan*, = *nondjok*, maar herh.; *ditondjokan*. (Vgl. *tjabok.*)

**TONDJOL** (vgl. *djol*), ngbr.; *nondjol*, haastig ergens uitgaan of uitkomen, naar buiten springen of vliegen, op den loop gaan, het hazenpad kiezen; verder: (van een stroom) met kracht uit iets breken, uitstroomen, uitvlieten; ook: naar buiten of naar boven uitsteken; *totondjolan*, een uitweg zoeken om te ontkomen (b. v. een vogel uit de knip), trachten los te komen. (Vgl. *torodjol.*)

**TONG**, I. korte vorm van *ontong*, 't behoeft niet.

II. Het Holl. ton, idem, nl. vat, kuip, legger, teerton, enz. (Vgl. *tahang.*)

**TONGGAR**, vooruitsteken (van de tanden); *nonggar*, uitsteken, over iets heen steken (b. v. een stuk hout dat ergens ingezet is); buiten den rand komen, boven den grond groeien (van wortels); ook: het zeer erg of te erg maken.

**TONGGENG**, ngbr.; *nonggeng*, met het hoofd omlaag zich naar den grond bukken, zich vooroverbukken, in gebogen houding vooroverstaan, ong. = *dongko* (zie ook *njĕmplong* en *tampian*); *totonggengan*, bij herhaling of gedurig zich alzoo bukken; verder: vooroverloopen; ook: al maar vooroverliggen; *nonggengan*, iemand den rug of het achterste toekeeren; *ditonggengan*; *nonggengkeun*, een mensch of dier met het hoofd of den kop-, en zoo ook iets met het boveneinde naar omlaag houden; *ditonggengkeun*. (Vgl. *tonggong.*)

**TONGGERAK**, ngbr.; *nonggerak*, uit den grond komen, zichtbaar zijn (z. a. de wortels van een boom); *nonggerakkeun*, iets een weinig uit den grond doen komen; *ditonggerakkeun*.

**TONGGERET**, naam van een zwarten boomkrekel, die een zeer schel geluid maakt tegen en in den avond. (Vgl. *toeraes* en *pĕpĕngeng.*)

**TONGGOH** (het tegenoverg. van *landeuh*), wat hoogerop-, wat bergopwaarts ligt; *tonggoheun*, aan de bergzijde van; *di tonggoh*, aan de bergzijde, bergopwaarts; *ka tonggoh*, naar wat hooger ligt, bergop, bergopwaarts; *ti tonggoh*, van de bergzijde.

**TONGGOJ**, = *toeloej*, doorgaan, steeds met iets voortgaan, niet aflaten van, iets voortzetten, een bezigheid vervolgen; *nonggojan*, zonder rusten met iets voortvaren; *ditonggojan*; *katonggojan*, maar meestal *katotonggojan*, = *katoetoeloejan*, heengedreven, voortgevoerd, medegevoerd, te ver gevoerd, te ver gegaan, ook z. a. door een hartstocht waaraan men geen weerstand geboden heeft, gedachteloos voortvaren, doordraven, enz.

**TONGGONG** k., *poengkoer* l., rug (van een mensch); ook, maar alléén 't k.-woord: rug van een dier; verder: achterzijde (b. v. van een *tarawangsa*; *toelang tonggong*, ruggegraat; *tonggong soekoe*, wreef (van den voet); *tonggong boemi*, de korst-, het vlak-, de oppervlakte der aarde; *nonggong*, met den rug naar iets of iemand gekeerd; overdr.: gewelfd;

*patonggong-tonggong*, rug aan rug; ook: elkander den rug hebben toegekeerd.

**TONGGRE**, ngbr.; *nonggre*, = *nonggeng*, zie *tonggeng*. P.

**TONGKANG**, naam van een wilde hoendersoort.

**TONGKENG**, voll. *malati tongkeng*, naam van een klimplant met witte bloemen.

**TONGKOB**, te bol, niet plat genoeg (b. v. een deksel of een dak); *nongkob*, hetzelfde.

**TONGKOL**, I., ook wel *totongkol*, naam van een zeevisch.

II. Neusvormig uitwasje aan den *kawoeng* [nl. dat waaruit vervolgens de *langgari* of bloemsteel te voorschijn komt; te verg. met *ontjer*].

**TONGKRONG** I. (W.-P.), meestal *nongkrong*, naar beneden gericht; ook: gehurkt zitten, met de armen over elkaar (vgl. *tjanggoegoeg*); *nongkrongan*, zich naar iets of iemand buigen; *ditongkrongan*; *nongkrongkeun*, iets ergens naar toe buigen; *ditongkrongkeun*.

II. = *tjokot*, zie ald. P.

**TONGKRO-TONGKRO**, gebogen vanwege ouderdom. P.

**TONGO**, kleine zand- of aardvloo, welke ook veel op vuilnishoopen en op hoenders aangetroffen wordt en zich zóó vasthecht aan de huid, dat zij niet dan met moeite ervan verwijderd wordt [men onderscheidt roode en witte]; *oeteuk tongo dina pipi batoer kanjahoan, gadjah dĕpa dina tarang maneh teu karasa*, de kop van een zandvloo op de wang van den naaste bemerkt men, een olifant op eigen voorhoofd liggende voelt men niet, sprkw., = ons: den splinter in eens anders oog zien en niet den balk in zijn eigen.

**TONGTAK**, naam der bloem van de *lampoejang*; ook g. w.; *nongtak*, iemand aanvatten en rukken (op zijde, achteruit, enz.); ook: met iemand sollen; *ditongtak*; *silih-tongtak*, elkander van de plaats trachten te rukken.

**TONGTENG**, ngbr.; *nongteng*, op zijn hoofd staan; ook: een flesch onderstboven houden (om den inhoud te laten uitloopen of uitdruppelen); *ditongteng*.

**TONGTOJONG**, g. w.; *nongtojong*, van achteren iemand naderen, naar iemand toesluipen (b. v. om hem iets te ontnemen); een dier bekruipen (z. a. om het neer te schieten); *ditongtojong*.

**TONGTOLANG**, naam der knop van de *nangka*-vrucht [kleiner dan *pĕntil*]

**TONGTON**, ngbr.; *nongton*, = *laladjo*, te hoop loopen om naar iets te zien, naar een of andere vertooning of wat verder in 't publiek te zien is kijken of gaan kijken; *tongtonan*, wat publiek te zien is of tentoongesteld wordt, vertooning; *djadi tongtonan*, een schouwspel zijn of worden; *tongtonaneun*, tot een schouwspel of vertooning zijn, zóó zijn dat de menschen er naar komen kijken als naar een schouwspel.

**TONGTONGHOT**, naam van een soort spook. P.

**TONGTOROGONG**, zijn gevoeg doen van een brug of hoogte af.

**TONGTOT**, ngbr.; *nongtot*, uit iets of van onder iets uitsteken, een weinig ergens uitkomen of uitsteken (b. v. de tong uit den mond), uitpuilen (van de oogen); *nongtotkeun*, iets een weinig ergens uit doen steken (b. v. de tong uit den mond); *ditongtotkeun*.

**TONGTRONG** (vgl. *trong*), nab. van het geluid van de *kohkol* of derg. hol voorwerp; *tongtrong disadana kohkol*, de *kohkol* zegt *tongtrong*; *nongtrongan*, de lieden bijeenroepen-, bijeentrommelen (door slaan op de *kohkol*; *ditongtrongan*.

**TOÖNG**, g. w.; *noöng*, naar iemand of iets door een gat, scheur enz. kijken of gluren, begluren; *noöng tina bilik*, door den (bamboezen) wand gluren [wat *pamali* is]; *taäng-toöng*, herh. of aanh. zoo naar iemand of iets gluren; *panoöngan*, gat om door te gluren, kijkgat.

**TOP**, I. werkw. tusschenw. voor: aanvatten, aannemen, in de hand nemen, enz. (vgl. *toet*, *kop* en *retop*); *top-top*, herh. aanvatten; *toep-top*, = *top*, maar van meerdere personen, b. v. *toep-top bae pada njarokotan*, ze namen er allen in de handen.

II. Een Chineesch dobbelspel, ook *topan* geheeten; *patopan*, dobbelaar.

III. Voll. *prahoe top*, naam van een soort Indisch vaartuig.

**TOPAN**, I. (Ar., thoefan), een hevige wind met regen, typhon, wervelstorm, orkaan, voll. *angin topan*. (Vgl. *riboet*.)

II. Zie *top* II.

**TOPEK** (waarsch. 't Ar. tawfiq, bijstand van God), ong. = *boeboehan* en *papantjen*, het iemand toegewezen deel, lot, bestemming; ook: aanleg; *ingĕt ka topek pribadi*, gedenk aan uw bestemming.

**TOPENG**, naam van een vermakelijkheid, waarbij door een kleinen troep rondtrekkende kunstenaars, met maskers voor, onder begeleiding van muziek een vertooning gegeven wordt; kluchtspel; ook: kluchtspelers, potsenmakers. (Zie *dalang*, *ronggeng sarian* en *tjarita*.)

**TOPI**, het Holl. topje; hoofddeksel van Europeanen en Chineezen: pet, hoed, schako. (Zie ook *tjapijo*.)

**TOPO**, handdoek, droogdoek.

**TORAD**, kort, te kort (z. a. de mouwen van een baadje of de pijpen van een broek).

**TORAH**, het waarzeggen, waarzegging; ook g. w.; *nëda torah*, ik verzoek dat gij mij waarzegt; *djoeroe torah*, waarzegger; *norah*, (van een *doekoen*) waarzeggen, voorzeggen, voorspellen; ook: raden, gissen; verder: veronderstellen; *ijing, pangnorahkeun: sabaraha koela nja pibogaeun anak?* voorzeg mij eens: hoeveel kinderen zal ik krijgen? *ditorah*, voorzegd worden; ook: naar gegist worden; *totorahan*, raden, gissen, naar iets raden; *panorah*, waarzegging, voorzegging, aanwijzing van een *doekoen*. (Vgl. *bade* I., *petangan* bij *etang*, *ijëta* I. en *tanggoeh* II.)

**TOREK**, doof; *djalma torek* of *noe torek*, doove; *katorekan*, gesuis-, geruisch (zin kings) voor de ooren hebben; ook (van het gehoor): verdoofd; *notorekkeun* of *nongtorekkeun*, het oor sluiten voor, zich doof houden voor; *notorekkeun hadis-dalil*, het oor sluiten voor de openbaring. (Vgl. *toeli* en *pireu*.)

**TORELANG**, naam van een bont vogeltje, het wijfje van den *manoek haoer*. [Het komt in Z.-B. nog al eens voor in zoogen. *soesoewalan* (zie *soewal* II.), b. v.:

Torelang manoek torelang,
Manoek haoer lalakina,
Toëlan geura toëlan,
Meungpeung djaoeh salakina.]

**TORET** (Ar., taurat), de Wet van Mozes, de Pentateuch; *Kitab Toret*, het Wetboek van Mozes; *ahli toret*, wetgeleerde.

**TORO** (Port.), voll. *badjoe toro*, een lange kiel [gelijk veel door Inl. huisbedienden en koetsiers van Europeanen gedragen wordt].

**TOROBOS**, I. g. w.; *norobos*, gaan door of over hetgeen geen weg is; *norobos ka noe bala*, door wildernis gaan; *norobos ka leuweung*, door een bosch gaan; *ditorobos*; *totorobosan*, aanh. door *bala* enz. loopen. (Vgl. *tobros*.)

II. Het Holl. donderbus; idem. (Zie *pamoras* en *kalantaka*.)

**TORODJOG**, rechtstreeks tot een hoofd of vorst gaan [zonder tusschenkomst van een beambte], rechtstreeks (zonder zich te laten aandienen) bij iemand binnengaan, voll. *torodjog tanpa larapan*; *taradjag-torodjog*, hetzelfde, met verst.; *katorodjog*, gezegd van iemand die van alle zijden lieden bij zich krijgt, b. v. met bestellingen; *torodjogan*, verkl. met *teu kahalangan koe noe sedjen*, rechtstreeks onder iemand staan, onder direct gezag staan, iets uit de eerste hand hebben; ook: onmiddellijk ten gevolge van een scheppingsdaad Gods het aanzijn gekregen hebben [dus niet uit ouders geboren zijn].

**TORODJOL**, het met haast-, met snelle schreden ergens uit of af komen (uit het huis, van den zolder, van een *ranggon*, enz.); *norodjol*, met snelle schreden ergens uit of af komen, uitspringen, uitsnellen, uitschieten; *taradjal-torodjol*, = *norodjol*, maar met verst.; *totorodjolan*, spartelen om los te komen, om aan iemands handen te ontkomen. (Vgl. *djol* en *tondjol*.)

**TOROG**, op iets toegeven (bij ruiling); *norog*, (van een vrouw) aan een man een geschenk geven om hem voor zich te winnen (vgl. *mahoegi* bij *pahoegi*); verder: op iets toegeven, bijleggen; *teu norog teu ngemboh*, z. v. a. *meudjeuhna*, middelmatig, gepast; *ditorog*; *totorog*, 1. gedurig geven (van een vrouw aan een man, om hem voor zich te winnen); ook: meer vragen, er bij vragen; 2. = *torodjog* (P.); *panorog*, gift van een vrouw aan een man, om zijn liefde te winnen. (Zie *padjëg*.)

**TOROGTOG** (vgl. *toroktok* en *toeroegtoeg*), g. w.; *norogtog*, onophoudelijk op iemand of iets steenen of andere projectielen werpen; een regen van steenen, kogels enz. op iemand of iets afzenden; overstorten met steenen, enz.; bestoken, beschieten, bombardeeren; *ditorogtog*.

**TOROKTOK** (vgl. *torogtog*), het klapperen; ook g. w.; *noroktok*, aanhoudend slaan (b. v. met een zweep, of ook met een vinger); verder: klapperen (van de lippen, b. v. van iemand die koud is), bibberen; *ditoroktok*, aanh. geslagen worden (b. v. met een zweep).

**TOROLOK** (Z.-B.), werkw. tusschenw. voor: roepen, van velen (nader uitgedrukt door *alok*).

**TOROLONG**, dravend tellen, telgang (van een paard); *koeda torolong*, telganger; *norolongkeun*, een paard laten tellen; *ditorolongkeun*.

**TOROMBOL**, I. alleen in *totorombolan*, verkl. met *loeloewoekan*, pleksgewijs (b. v. rijp zijn, van een gewas), ongelijk (van hoogte, lengte enz.), slecht gedekt (z. a. iets dat gepolitoerd of geverfd is).

II. Het Holl. trommel; idem [men zegt er ook wel *lesnar*, het Holl. lessenaar, voor].

**TORON**, g. w.; *noron*, verkl. met *hanteu heuleut*, steeds door, aanhoudend door, zonder ophouden of verpoozing (waken, werken, schieten, enz.); *ditoron*, zonder verpoozing gedaan of voortgezet worden.

**TORONG-TORONG** (vgl. *taroeng*), ngbr.; *norong-norong*, op iemand aangaan, schel-

en, tieren of razen; *ditorong-torong*; *patorong-torong*, op elkander aangaan of schelden, tegen elkander uitvaren, hevig kijven met elkander.

**TOROS**, ngbr.; *norosan*, rolletjes (van iets) maken, in rolletjes pakken (koekjes, suiker, geld, enz.); *ditorosan*.

**TOROTOT**, nab. van het helder geluid van een trompet enz., schal, stoot op een trompet; *norotot*, dat geluid geven, schallen; ook: snel op elkander volgende geluiden; verder: snel lezen; *moal lila ge maneh norotot*, het zal niet lang duren of ge kunt vlot lezen.

**TORTA-GAWE**, zie *gawe*.

**TOTO** (staat tegenover *paranakan*), van ongemengden-, zuiveren oorsprong, „van vreemde smetten vrij", volbloed; *menak toto*, een edelman van zuiver bloed; *Walanda toto*, een volbloed Hollander. (Vgl. *sĕngkeh*.)

**TOTOAEUN**, uitslag hebben in de hoeken van den mond; ook: naam van dien uitslag.

**TOTOG**, het stooten ergens tegen; ook g. w.; *oraj totog*, naam van een vlugge, vergiftige slang, die zich in de bosschen ophoudt en groote sprongen kan doen (wel een *toembak* ver), springslang [in Kad. vereenzelvigt men ze wel met de *oraj laki*, zie *laki*]; *maen totog* (Kad.), een spel, waarbij men met een lans werpt naar een gegeven doelwit; *notog*, met een stuk hout of eenig ander voorwerp tegen iets stooten of slaan (b. v. tegen een spijker, om dien los te maken), stooten of stompen tegen; ook: reiken tot; (van een brief) bestemd voor; *ditotog*, gestooten worden met (*toembak*'s, bajonetten, enz.), zie ook *tjongtjot*; *katotog*, gestooten raken of zijn; *notogan*, = *notog*, maar herh.; *ditotogan*; *notogkeun*, iets ergens tegen doen (laten) stooten (b. v. de queue tegen den biljartbal), iets of iemand ergens in stooten (b. v. in een kuil), iets ergens in afstooten of afwerpen; ook: uitstooten; verder: aan iemand een brief richten; *notogkeun maneh*, zich op of in iets nederwerpen; *ditotogkeun*; - *totogan*, einde van een weg of rivierarm, kromming, bocht in een weg of rivier, uitgang van een weg (voll. *totogan djalan*), de plek waarop een weg uitloopt of waartegen een rivier aanstroomt; ook: een onderdeel van het Inl. weeftoestel, nl. de plank om welke de scheringdraden gewonden zitten; in Kad. daarenboven: het bovengenoemde *totog*-spel. (Vgl. *toetoeg* II.)

**TOTOK**, I. ngbr.; *notok*, ieder, elk, = *saoang*, maar geplaatst vooraan den zin; *notok saoerang sabaki*, elk voor zich een schoteltje hebben; *ditotokkeun*, zóó verdeeld worden dat elk voor zich een deel heeft.

II. (Soekap.), een vierkante metalen (gewoonlijk gouden of zilveren) plaat, vóór op een buikband.

**TOTOL** (vgl. *tĕtĕl* en *toetoel*), spat, stip, spikkel, vlekje; verder: met stippen of spatten, gespikkeld; *tarotol*, spikkels, vlekken; *oentjal tarotol*, damhert; *notol*, opleggen, garneeren, iets op een vlek doen om die onzichtbaar te maken; verder: een pas laten viseeren (laten merken); in Kad. bovendien: inschrijven, inboeken; ook z. v. a. *tjotjog*, zie ald.; *kabeh notol kana galih*, dat alles was naar zijn hart; *ditotol*; *katotol*, gestippeld, geplekt; overdr.: gemerkt, geteekend (b. v. als leugenaar); *notolan*, spikkels maken op, bespikkelen; *ditotolan*; *notolkeun*, iets even ergens ophouden of opdrukken; *ditotolkeun*.

**TOTOLOJOH**, alleen in *katotolojoh*, = *katoetoeloejan* en *katotonggojan*, meegevoerd, te ver gevoerd, te ver gegaan, gedachteloos voortgaan; ook wel: in hooge of in de hoogste mate; *oelah sok katotolojoh*, vaar niet gedachteloos voort; *bodo katotolojoh*, volstandig dom; ook: in domheid volharden; *hijanat katotolojoh*, in de hoogste mate verraderlijk.

**TOTOLOMBOK**, naam van een insect, pissebed.

**TOTOMBO**, een mandje voor naaigereedschap, naaimandje.

**TOTONDE** (vgl. *tanda*), z. v. a. *toeladan*, voorbeeld, exempel, inz. een exempel waaraan anderen zich kunnen spiegelen, waarschuwend voorbeeld; *ditotondean*, gezegd van iemand wien men ter waarschuwing een exempel voorhoudt.

**TOTONO**, naam van een zwaluw, iets grooter dan de *walĕt*.

**TOTOPONG**, = *ikĕt* k., *oedĕng* l., hoofddoek; *neunggeul koe totopong*, slaan met den hoofddoek [wat men *pamali* noemt: *matak koerap*]; *ngĕboetkeun totopong*, zijn hoofddoek uitslaan [wat eveneens *pamali* heet: *matak leungit pangabisa*]; *ngapoetan totopong*, den hoofddoek naaien [wat streng *pamali* is]; *ngirabkeun totopong*, zijn hoofddoek uitschudden, overdr. voor *ngaloewarkeun saboga-boga*, al wat men heeft uitgeven; *ditotopong*, den hoofddoek opzetten of ophebben.

**TOTOR**, g. w.; *satotor*, samen uit één voorwerp drinken of eten; *notor*, uit een groot voorwerp, zonder eerst over te schenken of te scheppen, eten of drinken (b. v. drinken uit een *gĕntong*); *ditotor*. (Vgl. *inoem* en *lodok*.)

**TOTOROPONGAN**, bies, biezen. (Vgl. *walini*).

**TOTOS** (te verg. met *tjopong*), een gat (b. v. in het hoofd), met gaten; ook z. v. a. *poetoes*, afgedaan, afgehandeld, beslist (b. v. een rechtsgeding); *notos*, door iets heen doen (nl. *ka noe lain bakoe*), een gat in iets maken, doorslaan, doorgraven (b. v. een wand), doorheen doen loopen (b. v. een weg door een bosch), laten doorsnijden; *ditotos*, gezegd van iets waarin men een gat maakt, enz.; *notosan*, 1. in iets een opening of gat maken, doorslaan, doorstooten, doorheen doen gaan; 2. een lichte vloeiing uit de ooren, een beginnende *tjonge*, zie ald.; *ditotosan*; *notoskeun*, iets doorboren, een opening ergens in maken; *ditotoskeun*.

**TOTOT**, ngbr.; *nototan*, z. v. a. *ngabĕtotan*, aanh. aan iets trekken of rukken, meerdere dingen uittrekken; *ditototan*.

**TOWA** k., *oewa* l., oom, tante (nl. oudere broeder of zuster van vader of moeder; vgl. *paman*).

**TOWEKSA**, poëtisch voor *toelaten*, zorgvuldig, zorgzaam.

**TOWONG**, opening, open plek (z. a. in een bosch), bres (z. a. in een leger), een vrije tusschenpoos of tusschentijd (waarin men vrij is van iets waarmede men anders behept is of wat men anders te doen heeft), vrije dag, vrije nacht; ook: stille dag (d. i. geen *pasar*-dag); verder = *soewoeng*, niet aanwezig zijn, van huis zijn; *teu towong*, zonder opening, zonder afbreking, zonder tusschenpoos; *taja towongna*, zonder aflaten, zonder tusschenpoos, van iets in 't geheel geen rust hebben; *poĕ towong*, een stille dag (tusschen twee *pasar*-dagen in).

**TRANG**, hetzelfde als *tĕrang*, zie ald.

**TRANGGOELI**, naam van een boom die goed timmerhout oplevert, de peul-cassia [hij wordt 20—25 voet hoog; de schors is een goed looimiddel].

**TREMEL** (van het Eng. tramway), tramweg, tram; *kahar tremel*, ook wel genoemd *anak tram*, een rijtuig op twee wielen, met twee aan de zijden tegenover elkander geplaatste banken.

**TRENGKAL** (Indr.), = *trĕwengkal*.

**TRĔSNA**, hetzelfde als *tĕrĕsna*, zie ald.

**TRĔSNAWATI** (O.-S.), naam van een godin. P.

**TRET**, het krassen van de pen; ook werkw. tusschenw. voor: schrijven.

**TRĔWENGKAL** (Indr.), = *talawengkar*, zie ald.

**TRIMOERTI** (uit Skr. tri, drie, en Skr. mûrti, lichaam, vorm, gestalte), Drieëenheid (nl. van Brahma, Wisnoe en Çiwa).

**TROEBOEK**, hetzelfde als *toeroeboek*, z. ald.

**TROEK**, of *ĕtroek* (Kad., waarsch. verb. van *troep*), rondgaande nachtwacht; *ngĕtroek*, 1. = *troek*; 2. een uitzwerming van gezinnen uit het hoofddorp; gehucht dat door één gezelschap (troep) wakers van drie personen kan bewaakt worden.

**TROELĔK**, naam van een vogel, loopvogel.

**TROEP**, het Holl. troep; een onderdeel van een district, bestaande uit eenige kampoengs met bijbehoorende gehuchten en hun grondgebied.

**TROESI**, zie *toeroesi*.

**TROEWOENGKAL** (Indr.), = *trĕwengkal*.

**TRONG**, nab. van het geluid van de *kohkol* of het alarmblok.

**TROPONG**, hetzelfde als *taropong*, zie ald.

# W.

**WA**, negende letter van het Soendan. alphabet.

**WAÄS** (te verg. met *kĕlar* en *kĕtir*), weemoedig gestemd, weemoedig zijn, droevig worden of zijn bij de gedachte aan vervlogen genot, het heimwee krijgen of hebben; *ngawawadsan*, iemand in een weemoedige stemming trachten te brengen; *diwawadsan*.

**WABIHI NASTAINOE BILLAHI** (Ar.), en Hem (Allah) roepen wij om hulp aan.

**WADA** (Skr., bespreking, aanklacht), aanmerking maken op; *diwada*, aanmerking gemaakt worden op, afgekeurd worden; *hanteu aja wadaeunana*, onberispelijk. (Vgl. *tjawad*.)

**WADAH**, elk voorwerp (onverschillig van welke stof) dat gebruikt wordt om er iets in te doen of op te leggen; *wadah dawoehan*, verbl. naam van den *patih*, als de ontvanger der bevelen van den vorst of den regent; *wawadahan*, collect. meerv., allerlei vaten, vaatwerk; *ngawadahan*, iets ergens op- of indoen; *diwadahan koe* (of *dina*), gedaan worden op of in; *ngawadahkeun*, iets doen in een voorwerp [dat dan zijn *wadah* wordt]; *diwadahkeun*.

**WADAL** (vgl. *badal*), verkl. met *ganti*, offer tot uitwissching van zonden, zoenoffer om bedreven kwaad goed te maken, enz. [van de apen valt, naar het volksgeloof, telkens in de maand Moeloed van elken

troep één ten deel aan de tijgers; ook dàt offer heet *wadal*]; *ngawadalan*, aan (een geest enz.) een offer als het gezegde brengen; *diwadalan*.

**WADANA** (Skr., aangezicht), hoofd van een district, ook wel *kapala tjoetak* geheeten, en met het hoogste gezag in bestuur en politie in een district bekleed; *kawadanan*, = *pakĕmitan*, de woning van een *wadana*.

**WADANG** (Pam., Cher.), middagmaal dat op iemand heeft staan wachten; ook z. v. a. *kedjo*, gaargestoomde rijst; *madang*, rijst eten, het middagmaal gebruiken; *hajoe, oerang madang!* laten we gaan eten! *ngawadang*, later dan gewoonlijk het middagmaal gebruiken; *piring pamidangan*, bord om van te eten.

**WADI** (Jav.), 1. bang, bevreesd; 2. verborgenheid; *tĕmah-wadi*, verkl. met *kira-kira*, omzichtig, voorzichtig, behoedzaam, bedachtzaam; ook: voorzichtigheid, beleid; *make tĕmah-wadi*, met bedachtzaamheid te werk gaan; *teu njaho di tĕmah-wadi*, van geen voorzichtigheid weten; *wawadi*, voorzichtigheid, behoedzaamheid; *ngawawadian*, iemand tot voorzichtigheid vermanen, waarschuwen; *diwawadian*.

**WADJA**, staal, inz. hard staal (zie *malela*); ook: van staal (vgl. *beusi*); *geus euweuh wadjana*, er zit geen staal meer op; overdr. van een voormalig of in ongenade gevallen hoofd, z. v. a.: hij heeft niets meer te zeggen.

**WADJIB** (Ar.), noodzakelijk, plichtmatig, verplicht zijn [maar minder bindend dan *pĕrloe*]; ook: verplichting, plicht; *ngawadjiban*, ten opzichte van iemand zijn schuldigen plicht vervullen; *diwadjiban*, verplicht worden of zijn, tot iets verplicht worden; *ngawadjibkeun*, iets als plicht of verplichting aan iemand opleggen; *diwadjibkeun*; *kawadjiban*, 1. tot iets verplicht zijn; 2. plicht, verplichting.

**WADJIR** (Ar., wazir), vezier, eerste staatsdienaar of minister, inz. onder de Turken.

**WADJIT**, rijstekoekje, gebakken van *kĕtan*-meel, met geraspte klapper en suiker; *ngawadjit*, *wadjit* maken; *diwadjit*.

**WADOEK**, ong. = *tjadoek*, uitwerpsel, drek (inz. van vee); *wawadoek*, 1. = *wadoek*; 2. mastdarm; *tĕmpat wawadoek*, kraal waarin men het vee drijft om het te laten mesten [zijn mest van zich te geven, opdat het de *kandang* met zijn uitwerpselen niet te zeer bevuile].

**WADOEL**, maar doorgaans *wawadoel*, praatjes verkoopen, jokken, liegen [niet zoo sterk als *bohong*, en niet voor kwaad gehouden]; ook verzachtende uitdr. voor *bohong*]; jokkentje, leugentje, leugentje om bestwil, noodleugen, verzinsel, drogreden; *ngawadoel*, praatjes verkoopen, jokken, enz.

**WADOENG**, = *balijoeng*, bijl; *tatah-wadoeng*, lett. beitel en bijl, samenvattende benaming voor *radja-kaja*, *sawah-kĕbon* en derg., d. w. z. dingen welke voordeel opleveren.

**WADON** (Kad.), de lange zijbalkjes van een *padati*. (Vgl. *dalikah*.)

**WADYA** (Skr., badwa, troep, menigte), krijgsvolk, leger, heer, heerschaar [veelal samengest. met *bala* of *balad*, zie aldaar].

**WAE**, hetzelfde als *bae*, zie ald. [*Wae* wordt inz. in de volkstaal gebruikt.]

**WAGĔLAN** (eig. Jav., van wagĕl), l. van *halangan*, verhindering.

**WAGOE**, ong. = *ngamaroe*, onhandig, ergens niet mede voortkunnen, tot niets geschikt; *wagoe ngoelangkeun patjoel*, ongeschikt om een *patjoel* op te heffen; *wagoe sapapandjangna*, levenslang ongeschikt voor iets zijn.

**WAGON**, het Holl. wagon; spoorwegrijtuig.

**WAH**, ong. = *euj*, tusschenw. om iemand te roepen, aan te roepen of toe te roepen [het is onbeleefd en wordt uitsluitend tegen minderen of onder gelijken uit de volksklasse gebezigd].

**WAHABIJAH** (Ar.), voll. *ni'mat wahabijah*, levensvreugde verkregen zonder eigen inspanning.

**WAHAM** (Ar.), waan, vermoeden, meening, verbeelding [het wordt veelal gebezigd in verbinding met *sak*, twijfel].

**WAHANGAN**, de bedding van een rivier, rivierbed; ook: rivier, bergstroom, voll. *wahangan tjai*; *njoempoet di wahangan tjai*, zich verbergen in de bedding der rivier; *pinggir wahangan*, aan den rivierkant; *pindah wahangan*, (van een rivier) haar bedding-, haar loop verplaatsen of verplaatst hebben.

**WAHDANIJAT** (Ar.), de zesde der twintig eigenschappen, door de Mohamm. Theologie aan Allah toegekend en verkl. met *sadatna djeung sasipatna djeung sadp'alna*, d. i. Hij (God) is één in wezen, eigenschappen en werken.

**WAHDAT** (Ar.), zie bij *martabat*.

**WAHIDIJAT** (Ar., *wahidijjat*), zie *martabat*.

**WAHJOE** (Ar.), Goddelijke openbaring; *ngawahjoekeun*, (van God) iets openbaren, door ingeving te kennen geven; *diwahjoekeun*. (Vgl. *hilapat* en *ilham*.)

**WAJAH**, I. k., *wantji* l., = *waktoe* in zijn algemeene beteekenis, nl. ure, stond, tijd, ten tijde van, ten tijde dat; *wajah koemaha?*

op welken tijd? *wajah soeboeh*, in den vroegen morgen; *teu meunang sagala wajah*, het mag niet op iederen tijd.

II. Poëtisch voor *poetoe*, kleinkind.

III. *Wajah-wajah* (Indr.), een toeroep om honden op te hitsen bij de jacht.

**WAJAHNA**, dragen, verdragen, gedoogen, verduren (b. v. leed, moeite, beleediging, enz.); geduldig, lijdzaam zijn in moeilijkheden, zich niet verzetten, zich schikken, zich getroosten, berustend, gedwee; *ngawajahnakeun*, iets verdragen, zich in iets schikken, enz.; *ngawajahnakeun maneh*, zichzelven ten opzichte van iets in den toestand van *wajahna* brengen; *diwajahnakeun*, verdragen worden, enz.

**WAJANG** (Kw.), schaduw, schim, = *kalangkang*; verder: tooneelstuk, tooneelvertooning met poppen en figuren (hetzij bij dag, hetzij - en zoo wel 't liefst - bij avond, door schaduwbeelden op een scherm); *kĕlir wajang*, *wajang*-scherm; *giringsing-wajang*, naam van een *batik*-patroon (P.); *nanggap wajang*, een *wajang* laten spelen, een *wajang*-vertooning bijwonen; *wawajang*, het slot (of ook wel de haan) van een vuurwapen; *ngawajang*, een *wajang* vertoonen; *wawajangan*, schaduw, schaduwbeeld, schim, schijnbeeld; *papatih eta djadi wakil, wawajangan goesti*, de *patih* is de vervanger, de schaduw van den vorst; *karo wawajangan* (Jav.), met zijn schaduw gaan, d. i. alléén gaan, zonder gevolg of gezelschap.

**WAJANG-WOEJOENG**, zie *woejoeng*.

**WAJOE** (bij de Bad.), *lahang* welke reeds een begin van gisting heeft ondergaan [zijnde de gewone drank van de *oerang kadjĕroan* en bereid met *babakan peuteuj* en *babakan tjajoer*].

**WAJOEH**, ngbr.; *ngawajoeh*, 1. van *njandoeng*, een tweede vrouw bij zijn eerste nemen, twee vrouwen hebben.

**WAK**, klanknab. van splijten of breken: knal, knap.

**WAKA** k., *tjijos* l., doorgaan met iets of van iets; ten uitvoer leggen, volbrengen, tot stand komen; ook: voorbarig, te vroeg; *waka ditjokot bati*, voorbarig over de winst beschikken; *hanteu waka*, niet doorgaan, enz.; *oelah waka!* ga niet door ermee! ga niet voort! laat 't geen voortgang hebben!

**WAKAP** (Ar., waqaf), een geschenk geven aan een godshuis of in 't algemeen tot eenig godsdienstig doel; legaat, schenking, donatie, vrome stichting; *pangwakap*, wat op zoodanige wijze aan een godshuis enz. gegeven is, gift, legaat, schenking, begiftiging, stichting.

**WAKIL** (Ar.), gemachtigde, vertegenwoordiger, vervanger, voogd, agent; ook: een (of tot) gemachtigde, vervanger enz. aanstellen; *wakil jatim*, voogd van een wees; *dipake wakil*, tot gemachtigde gebruiken; *wawakil*, vertegenwoordiger; *ngawakilan*, iemand vertegenwoordigen, als iemands gemachtigde optreden; ook: voor iemand inspringen; *diwakilan*.

**WAKOETOEBIHI** (Ar.), het derde van de zes Moh. geloofsartikelen, verkl. met *kaoela pĕrtjaja kana kitab kabeh*, d. i.: ik geloof aan de boeken (van God).

**WAKTJA**, zich uitspreken; ronduit zeggen wat er is, wat men meent, wat men gedaan heeft, enz.; de waarheid zeggen; *maktja*, hetzelfde; *ngawaktjakeun*, iets ronduit zeggen, zich zonder terughouding uitspreken, eerlijk met iets voor den dag komen; *diwaktjakeun*. (Vgl. *waleh* en *gĕblas*.)

**WAKTOE** (Ar., waqtoe), = *wajah*, tijdpunt, stond, ure, tijd, ten tijde dat, toen; in 't bijz. de tijd waarop de voorgeschreven gebeden moeten verricht worden, gebedstijd; *sahidji waktoe*, op een tijd, op zekeren tijd; *aja oge waktoe*, er is een tijd-, een stonde voor; *teu ganti waktoe*, geen volgenden tijd afwachten; *oelah dek lali sawaktoe ka awak kami*, vergeet mij geen oogenblik.

**WAKWAK** (te verg. met *tjektjok*), het babbelen; *ngawakwak*, babbelen, al maar praten, kakelen.

**WAKWAK-WIKWIK** (Z.-B.), het geluid van zekeren vogel, doorgaans *kandar-kasisi* of *manoek pangalitan* geheeten, die onder verdenking ligt onheil aan te brengen; ook wel naam van dien vogel.

**WAKWOK**, 1. klanknab., z. v. a. ons: krik, krak; 2. verward door elkander (schreeuwen, liggen, enz.).

**WALADJAR**, het beploegen van een *sawah* voor de eerste maal in het plantseizoen; ook g. w.; *ngawaladjar*, ploegen-, beploegen in genoemden zin. (Vgl. *woeloekoe*.)

**WALAGAR**, g. w.; *ngawalagar*, 1. = *ngababad* (zie *babad* III.), een *pikĕboneun* gereedmaken ter beplanting; - 2. met touw bevestigen (b. v. een *pagĕr* of heining); - 3. een zaak voorbereiden.

**WALAGRI**, gezond, geheel gezond, frisch en gezond, gezond en sterk; *teu walagri*, niet gezond zijn, d. i. krank of lijdende zijn. (Vgl. *waloeja* en *tjageur*.)

**WALAH** (vgl. *kalah*), alleen in *kawalahan*, z. v. a. *teu koewat* en *kadeseh*, overmand, overmocht, het onderspit delven (z. a. in den strijd).

**WALAKAJA**, arbeiden, werken, doen, inz. iets doen voor levensonderhoud; *taja*

*walakajana*, hij (zij) doet niets, doet er niets tegen. (Vgl. *pakaja* en *kipajak*.)

**WALANDA**, Holland (Nederland), Hollandsch (Nederlandsch), Hollander (Nederlander), Europeaan; *oerang Walanda*, Hollander, Nederlander, Europeaan; *adat Walanda*, Europeesche zeden; *kapoer Walanda*, krijt; *nangka Walanda*, = *mandalika*, zie ald.; *hoewi Walanda*, naam van een aardvrucht, de Europeesche aardappel, maar volgens anderen een andere naam voor *sampeu*; *katoentjar Walanda*, een andere naam voor *walang sangit*, zie *sangit*; *Walanda hideung sĕrdadoe*, lett. zwarte Hollandsche soldaat, een verbl. uitdr. voor Ambonneesche soldaat, en zóó een speling op *ambon*, liefde van één kant; *ngawalandakeun*, verhollandschen; *diwalandakeun*.

**WALANG**, I. (Jav.), = *simeut*, sprinkhaan; *wawalangan* (Jav. walangan), naam van zekere lekkernij.

II. Naam van een plant welker blad op 't oog vol kerven en insnijdingen schijnt [zij wordt wel bij *angeun* gevoegd, om daaraan geur te geven]; *ditjatjag diwalang-walang*, fijngekerfd worden als *walang*. (Zie ook *sangit*.)

**WALAT**, I. voll. *hoĕ walat*, naam van een rotansoort waarvan men matten vlecht.

II. Alleen in *kawalat*, z. v. a. *kapelet*, zie *pelet*.

**WALATRA**, ong. = *rata*, gelijk, allen evenveel, gelijk op deelen, gelijkelijk, naar evenredigheid; *ngawalatrakeun*, iets over een zeker aantal personen enz. gelijkelijk verdeelen, iets evenredig verdeelen; *diwalatrakeun*.

**WALAWAH-WEULEUWEUH**, zie *weuleuweuh*.

**WALA-WIRI**, = 't meer gebr. *wara-wiri*.

**WALĔD** I. (Soem. enz.), modder vermengd met fijn zand, slib [aangevoerd met of achtergebleven uit een overstrooming]; *walĕdan*, idem.

II. Bijeenzijn van velen; *ngawalĕd*, idem; *ngawalĕdkeun*, z. v. a. *ngoempoelkeun* (zie *koempoel*), bijeenverzamelen (inz. van vele menschen); *diwalĕdkeun*.

**WALEH**, = *waktja*, ronduit-, rondborstig spreken, zich eerlijk uitspreken, zich verklaren, eerlijk bekennen, de volle waarheid zeggen; *wawalehan*, iets rondborstig zeggen of vragen, met iets onbeschroomd voor den dag komen; *ngawalehan*, iemand iets rondborstig mededeelen; *diwalehan*; *ngawalehkeun*, met iets rondborstig voor den dag komen, iets eerlijk uitspreken, erkennen, belijden; *diwalehkeun*.

**WALEN**, voll. *kĭjara walen*, naam van een *kĭjara*-soort.

**WALĔS**. I. = 't meer gebr. *balĕs*, zie ald.; *walĕsan*, = *balĕsan*, zie *balĕs*.

II. L. van *pajah*, in hevigen graad ziek zijn of pijn hebben, ernstig ziek, in bedenkelijken toestand verkeeren; *walĕs teu damangna*, zijn ziekte is (was) zorgwekkend.

**WALET**, naam van een zwaluwsoort, de klipzwaluw of salangaan. (Vgl. *kapinis* en *totono*.)

**WALI**, I. (Ar., nabijzijnde, nabij (God) zijnde, vriend, vertrouwd vriend, weldoener, naaste bloedverwant), 1. benaming der eerste verkondigers van den Islam op Java, die als landvoogden het gezag voerden over de tot den Islam toegebrachte landen, onder den titel van *soenan* (zie ald.) en nog heden als heiligen worden vereerd; - 2. naaste bloedverwant, en als zoodanig naastbestaande voogd of curator, wiens toestemming tot het huwelijk van een meisje of vrouw vereischt wordt en die haar persoonlijk of schriftelijk bij de voltrekking van het huwelijk voor den geestelijke vertegenwoordigt; *soerat wali*, de schriftelijke toestemming van den *wali* tot het huwelijk van een meisje of vrouw waarover hij voogd is; *ngawalian*, als *wali* optreden.

II. In *wali kambing*, zie *kambing*.

**WALIK**, naam van een groene wilde duif (vgl. *pone*); *bilik mata-walik*, zeker algemeen gebruikelijk *bilik*-patroon (nl. wit met zwarte ruiten).

**WALIKAT**, schouderblad; *njĕri walikat*, pijn in den schouder of de schouders hebben.

**WALILIS**, zie *waliwis*.

**WALINGI**, = 't meer gebr. *walini*.

**WALINI**, bies, biezen; *wawalinian*, eig. een dun soort *walini*, maar doorgaans daarmede vereenzelvigd [men gebruikt de biezen voor matten en ander vlechtwerk]. Vgl. *totoropongan*.

**WALIOELLAH** (Ar.), vereerende titel van een *wali* (zie ald.), z. v. a. vriend Gods.

**WALIRANG**, zwavel.

**WALIWIS**, ook wel *walilis*, naam van een wilde eend, taling [gaat in den drogen tijd naar den zeekant]. Vgl. *bebek* en *mĕri*.

**WA'L-JAUMI'L-ACHIRI** (Ar.), het vijfde van de zes Moh. geloofsartikelen, verkl. met *kaoela pĕrtjaja kana poĕ panganggeusan*, d. i. ik geloof aan den jongsten dag.

**WALLAHOE** (Ar.), bij God! *wallahoe alam*, een uitroep, verkl. met *Allah anoe leuwih oeninga kana salah-bĕnĕrna*, d. i. God weet

of het waar is of niet; ook z. v. a.: God weet het, of: God alleen weet het.

**WALOEH**, voll. *areuj waloeh*, pompoen, kalebas [ook *ledjet* genoemd].

**WALOEJA** k., *wiloedjĕng* l., in goeden staat verkeeren; wel-, gezond zijn, welvarend zijn; *ngawaloejakeun*, gezond maken, herstellen; *diwaloejakeun*; *kawaloejadn*, welstand, gezondheid.

**WALOENGAN**, voll. *tji-waloengan*, rivier, bergstroom; *tji-* (of *tjai-*) *waloengan*, rivierwater. (Vgl. *wahangan*, *soesoekan*, *solokan* en *bangawan*.)

**WALOERAT** (Ar., dlaroerat), armoedig, kommerlijk, gebrek hebben of lijden, hulpbehoevend, arm, zwak, behoeftig, nooddruftig, onvermogend; *kawaloeratan*, armoede, armoedigheid, behoeftigheid, nooddruftigheid. (Vgl. *malarat* en *laïp*.)

**WALON** l., *wangsoel* s., *djawab* k., antwoord; ook g. w.; *ngawalon*, antwoord geven, antwoorden; *diwalon*; *ngawalonan*, iemand antwoorden, op iets antwoorden, beantwoorden; *simkoering geura walonan!* antwoord mij! *diwalonan*; *-walonan*, antwoord; *sĕrat walonan*, brief van beantwoording, schriftelijk antwoord.

**WA'L-QADRI CHAIRIHI WA SJARRIHI MIN ALLAHI TAÄLA** (Ar.), het zesde en laatste Moh. geloofsartikel, verkl. met *kaoela pĕrtjaja kana papasten anoe hade djeung papasten anoe goreng, kabeh didamĕl koe Allah tadla*, d. i. ik geloof aan alle goede en kwade beschikkingen van God den allerhoogste.

**WAMALAIKATIHI** (Ar.), het tweede van de zes Moh. geloofsartikelen, verkl. met *kaoela pĕrtjaja kana malaïkat kabeh*, d. i. ik geloof aan de engelen.

**WANARA** (Skr.), poëtisch voor *monjet*, aap.

**WANDA**, I. poëtisch voor *roepa*, gestalte, gedaante; *tingharoelĕng ningali wanda nji poetri*, zij waren perplex, ziende de gestalte der prinses.

II. Slecht (z. a. van iemand die zijn tijd verslapen heeft); verder: leelijk, verfoeilijk; *matak wanda*, z. v. a. *matak idjid*, oorzaak van afschuw.

**WANDE**, te verg. met *boeroeng* en *loepoet*, maar alleen in samenst. met *mangsa*, *tan* en *mo*; *mangsa wande*, zonder twijfel; *tanwande*, ook *mo-wande*, ongetwijfeld, absoluut zeker, volstrekt, bepaald [*wande* komt een enkele maal voor in de beteekenis van *tanwande*, terwijl *mowande* wel eens voorkomt in de bet. van *moal*, geenszins]; *ngawawande* (*b. p.*), z. v. a. *ngamomore*, zie *momore* (P.).

**WANDOE**, = *malawading*, in 't alg.: tweeslachtig, of juister geslachtloos mensch, zich kleedende als man of vrouw, maar geen vatbaarheid hebbende tot voortteling; in 't bijz.: een hermaphrodiet met vrouwelijke eigenschappen, in onderscheiding van *rodama*.

**WANG**, korte vorm van *oewang*, zie ald.

**WANGĔN**, z. v. a. *watĕs*, grens; alleen in *teu aja watĕs-wangĕnna*, z. v. a. *teu aja hinggana*, zonder grens, onbegrensd, onbeperkt, eindeloos (b. v. van de goedheid Gods).

**WANGI**, l. van *seungit*, welriekend, geurig; ook naam van een *manggah*-soort, voll. *tangkal wangi* of *manggah wangi*; *djoekoet wangi*, reukgras (ook *akar wangi*, *roempoet wangi* en *oesar* geheeten, zie *oesar*); *minjak wangi*, welriekende olie, reukolie; *wawangian*, ook *wawangen*, welriekende dingen, reukwerk.

**WANGKĔLANG**, verkl. met *bĕdĕgong*, halsstarrig, koppig.

**WANGKID**, I. z. v. a. *watĕs* en *sĕmĕt*, grens; *ti wangkid ajeuna*, van heden af, van nu aan.

II. Z. v. a. *timbalan*, gebod, last; *ngawangkid*, = *nimbalan*, gebieden, gelasten; *diwangkid*.

**WANGKILAS**, een afdak dat door middel van afzonderlijke *oesoek*'s aan een huis is aangebracht. (Vgl. *dokom*.)

**WANGKIS**, ngbr.; *diwangkisan*, z. v. a. *dipinggiran*, voorzien zijn van een rand van; *diwangkisan koe koeningan*, met een geelkoperen rand.

**WANGKONG** (Band.), = *angkong* (Tjiandj.), de versiersels op een vlieger; *ngawangkong*, 1. teekeningen op vliegers maken; 2. z. v. a. *ngomongkeun lampah noe sedjen*, praten over andere menschen, andere lieden over de tong laten gaan [verbonden met rondloopen, langs de huizen loopen]; in 't alg.: wauwelen, snateren, klappen; *ngawangkongkeun*, wauwelen over, klappen over; *diwangkongkeun*.

**WANGOEN** (vgl. *bangoen*), ngbr.; *wawangoenan*, gebouw, opstal, gebouwen, inz. de gebouwen die ergens staan of op iets staan; *oelah kakoeroeng koe wawangoenan*, men mag niet verblijven in eenig gebouw (in 'tgeen een dak heeft); *winangoen*, alleen in *sastra winangoen*, de letters van het schoonschrift (schoolterm).

**WANGSA** (*b. p.*), = *mangsa*, tijd, lang van duur. P.

**WANGSIT**, verkl. met *talatah* (of *papatah*) *djĕlĕma noe geus teu aja*, opdracht-, vermaning of mededeeling van iemand die niet meer aanwezig is (inz. van een over-

ledene, gegeven bij zijn (haar) leven of zijn (haar) aanwezigheid); *ngawangsit*, opdragen, vermanen, mededeelen; *kawangsit*, z. v. a. *kaoeninga*, geweten worden, van iets kennis dragen; *ngawangsitkeun*, iets mededeelen, verhalen of opdragen (b. v. door een stervende); *diwangsitkeun*.

**WANGSOEL**, 1. s. (Tjiandj.; *moendoer*, Band. enz.), *moelih* l., *balik* en *moelang* k., terugkeeren, naar huis gaan; - 2. s., *walon* l., *djawab* k., antwoord; - *wangsoelna*, 1. s., zijn (haar) terugkeeren (naar huis gaan); ook: zijn (haar) antwoord; - 2. l. van *pamoelang* (zie *poelang*), wat men van in betaling gegeven geld terugkrijgt; *teu aja wangsoelna*, l. van *teu aja pamoelang*, men (hij, zij) heeft (ik heb) niet terug; *sawangsoelna*, l. van *sabalikna*, omgekeerd, daarentegen, maar; *ngawangsoel*, antwoorden, op antwoorden, beantwoorden; *diwangsoel*; *kawangsoel*, beantwoord zijn; *wangsoelan*, antwoord.

**WANGWA** (Indr.), gloeiend (van houtskool en derg.).

**WANGWANG**, maar doorgaans *ngawangwang*, iets maken zonder een voorbeeld te gebruiken [hetzij uit de herinnering of volgens eigen vinding], ontwerpen, scheppen; *kawangwang*, gezegd van iets dat door iemand op genoemde wijze is vervaardigd.

**WANI**, I. k., *wantĕr* l., *wantoen* en *poeroen* s., durven, den moed hebben voor of tot iets, moedig, stout, dapper, heldhaftig, manhaftig, onversaagd, onverschrokken, driest, brutaal; *tĕboes poeroen*, *paradah wani*, tot lossing bereid, om het voor iemand op te nemen den moed hebben, een staande uitdr. voor: den moed hebben het voor een ander (al is deze strafbaar) op te nemen; *lagoe wani-wani* (Z.-B.), naam van een zangwijs; *kawanian*, het durven, moedigheid, moed; *wawanianan*, durven tegen recht en rede in, te veel durven, overmoedig zijn, zich verstouten tot; *koemawani* (van het ngbr. *kawani*, vgl. *poeroen*), zich verstouten, zich onderwinden, stout, driest; *wawanen*, 1. moed; 2. voor overhebben, zoo ver gaan (bij een bod), zoo veel (als genoemd wordt) willen of durven bieden.

II. = *datang ka* en *nĕpi ka*, of te zamen daarmede *wani datang* (*nĕpi*) *ka* k., *dongkap ka* of *wani dongkap ka* l., tot aan toe, tot een zekeren graad toe, totdat, zoodat, in die mate dat; *nja bangĕt eta gĕringna, wani datang ka tembong toelangna*, zijn ziekte was zóó hevig, dat zijn beenderen afmagerden; *kamari mĕlak, wani geus djadi*, gisteren plantte hij hem, en nu is hij reeds zoo ver dat hij opgeschoten is; *mani*, = *wani* (maar *doesoen*, d. i. niet beschaafd).

**WANOH** (Man.), l. van *wawoeh*, zie ald.

**WANTĔR**, l. van *wani* I., moedig, dapper, onversaagd, onverschrokken (vgl. *bantĕr*); ook: wakker, schrander.

**WANTI-WANTI**, ook wel *kawanti-wanti* en *tiwanti-wanti*, hevig, in hevige mate, op erge wijze, buitengemeen, uiterst, buitenmate; *mesĕm manis wanti-wanti*, zij lachte uiterst vriendelijk; *sarena kawanti-wanti*, hij sliep buitengemeen vast; *nangtangna kawanti-wanti*, hij daagde hem op erge wijze uit.

**WANTJEN** (Javanisme, afl. van *wantji*), ngbr.; *ngawantjen*, ong. = *njawad*, verbeteren, corrigeeren, aanmerkingen maken; *diwantjen*; *taja kawantjen*, niets op aan te merken; ook wel gebruikt in den zin van *kaoeninga*, geweten worden.

**WANTJI**, I. = *wajah* en *waktoe* (maar ook niet zelden als l. van deze woorden voorkomende), ure, stond, tijd, ten tijde van, ten tijde dat; *wantji tĕngah peuting*, om (te) middernacht; *wantji poekoel tiloe*, te drie uren.

II. *Tjiri-wantji*, = *toetoedjon*, kenteeken, merkteeken, grafteeken; *kawantji*, z. v. a. *kaoeninga*, geweten worden, bekend zijn met.

**WANTJIS**, hetzelfde als *watjis*, zie ald.

**WANTOE**, ook *wantoening*, *wantoe-wantoe* of *kawantoe*, daar, immers, daar toch, vermits, aangezien, naardien, zooals gewoonlijk gaat, ten gevolge van; *wantoe* (of *wantoening*) *di leuweung*, immers men was in het bosch, of: zooals dat in een bosch toegaat; *pada soeka pradjoerit, wantoe-wantoe moelang tina pĕrang meunang*, de soldaten waren in hun schik, vermits ze overwinnend uit den strijd terugkeerden; *kawantoe geus boga bĕkĕl*, aangezien hij levensonderhoud had, of: ten gevolge hiervan dat hij het noodige had.

**WANTOEN**, s. van *wani* I., zie ald.

**WAO** (Tjidamar), rand van een *lampit* of mat; *ngawao*, een rand aan een *lampit* maken; *diwao*.

**WAOS**, l. van *hoentoe* en van *tjareham*, tand, kies.

**WAPAT** (Ar., wafat) s., = *maot*, sterven, dood, gestorven, overleden; ook: wijlen; *ĕnggeus wapat*, gestorven zijn; *idah wapat*, zie *idah*.

**WARA**, I. = 't meer gebr. *waka* (zie ald.), doorgaan met iets, tot stand komen; *moal wara nikah ajeuna*, het huwelijk gaat heden niet door.

II. (Ar. wara', matig, ingetogen), serieus, ernstige levensopvatting; *noe wara*, of *djalma noe wara*, verkl. met *ahli tasaoep*, iemand van een ernstige levensopvatting.

III. *Wara-wara*, een loopend praatje of gerucht. (Vgl. *hawar*.)

**WARADONAN**, het verzorgen van een lijk [om vat alles wat er aan een lijk te doen is].

**WARAGAD**, kosten, onkosten [verbonden aan besnijden, trouwen, het bouwen van scholen, enz.].

**WARAGANG**, sterke of bedwelmende drank, inz. = *arak*, zie ald.

**WARAH**, vermaning, waarschuwing, berisping, bestraffing; *koerang warah*, iemand (zijn kind, zijn leerling) niet of te weinig vermanen of bestraffen; *sĕrah warah*, zijn vrouw bij haren vader (of naaste betrekkingen) terugbrengen, met de boodschap dat men haar teruggeeft (*sĕrah*) omdat zij niet naar vermaning (*warah*) luistert [de uitdr. beteekent dus hetzelfde als *pĕpĕgatan*]; *ngawarah*, vermanen, waarschuwen, berispen, bestraffen; *diwarah*; *winarah* (Jav.), 1. kennis ergens van hebben of gekregen hebben; 2. in Kad. ook z. v. a. *hate* en *pikiran*, zie ald.; *wawarahan*, voorschrift, les, medegegeven vermaning; *pangwarah*, waarschuwing, vermaning, bestraffing.

**WARAKAS** (Kad.), 1. voll. *daoen warakas*, een giftig boomblad, dat men op het water uitstrooit om de visschen te lokken en te bedwelmen [waarsch. 't Skr. wṛkṣa, een boom in 't alg.]; - 2. voll. *oraj warakas*, naam van een gevlekte, zeer vergiftige slang.

**WARANG**, I. = *besan*, mede-schoonvader, mede-schoonmoeder d. i. vader of moeder van schoondochter of schoonzoon; *wawarangan*, elkanders *besan* worden (door het kind van den een met dat van den ander te laten trouwen), elkanders *besan* zijn.

II. *Tjeker warang*, de derde teen achter aan den hoef van herten, reebokken, enz. P.

**WARANGAN**, rattenkruid, arsenicum.

**WARANGAS** (Kad., eig. Jav.), naam van een kleine lichtbruine mier, wier beet een brandende pijn veroorzaakt.

**WARANGKA**, houten scheede of koker van een kris, sabel, piek, enz. (Vgl. *sarangka*.)

**WARANG-WOEROENG**, zie *woeroeng*.

**WARAS**, = *damang*, l. van *tjageur*, gezond, welvarend; ook hersteld; verder: gekalmeerd-, bedaard zijn, niet meer weenen; *ngawaraskeun*, l. van *njageurkeun*, gezond maken, herstellen; *diwaraskeun*; *kawarasan*, gezondheid, herstelling. (Vgl. *kawarasan*.)

**WARA SOEPRABA** (Skr.), naam van een schitterend schoone *wedadari*, zie ald.

**WARATAH**, pas in 't begin zijn, pas aan iets begonnen zijn, in schets-, in 't ruwe opgesteld zijn; *ngawaratah*, iets opnieuw beginnen.

**WARA-WIRI**, (van vele personen) komen en gaan, gaan en komen, onophoudelijk heen en weer gaan; ong. = *poelang-anting*.

**WARÉG**, l. van *seubeuh*, verzadigd zijn, genoeg van iets of iemand hebben; *tatjan warĕg tĕpoeng*, nog niet verzadigd zijn van de ontmoeting met iemand; *ngawarĕgkeun*, verzadigd doen zijn, verzadigen; *diwarĕgkeun*.

**WAREH** (vgl. *paro*), ngbr.; *sawareh* k., *sapalih* l., een deel, gedeelte, eenige, sommige, ten deele; *sawareh-wareheun*, een bescheiden uitdrukking voor: een klein gedeelte, sommige, eenige (te verg. met *saeutik-eutikeun*); *wawarehan*, sommige nemen, andere laten blijven, gedeeltelijk.

**WARENG**, I. het zevende geslacht in teruggaande orde, volgende op *djangga*.

II. Naam van een boomheester, voll. *tangkal wareng*.

**WARGA** (Skr., klasse van gelijksoortige dingen of wezens), ook *koela-warga* l., *baraja* k., *wargi*, *koela-wargi* en *pangampih* l. p., bloedverwant, bloedverwanten, familie; *sanak-warga*, *kadang-warga*, ja zelfs *kadang-koelawarga* l., *sanak-baraja* k., *sanak-wargi*, *kadang-wargi* l. p., nabestaande, verwant, verwanten, maagschap, vrienden en betrekkingen.

**WARGI**, l. p. van *warga*, zie ald.

**WARGOE**, zie 't betere *wĕrĕgoe*.

**WARID** (Ar., eig. overgeleverd, voorkomend, nl. in een heiligen tekst), verkl. met *woeroek*, onderwijs, leering; *warid ti Djabaraïl*, onderwijs van Gabriël; *ngawaridkeun*, iets aan iemand onderwijzen of leeren; *diwaridkeun*.

**WARINGKAS**, maar doorgaans *djagdjag-waringkas*, frisch en gezond, krachtig van lichaamsbouw, krachtvol.

**WARIRANG**, hetzelfde als *walirang*.

**WARIS** (Ar., warits), erfenis, erflating (vgl. *hibat*); *kaoela noe boga waris*, ik krijg (of mij komt toe) de erfenis; *ahli waris*, erfgenaam; *ngawaris*, (bij erfenis) vermaken; *diwaris*, doen erven; *kawaris*, in erfenis bekomen, erven; *kawarisan*, iets in erfenis bekomen, beërven; *ngawariskeun*, iets aan iemand in erfenis vermaken of achterlaten; *diwariskeun*; *pangwaris*, wat men erft of geërfd heeft, erfenis; *warisan*, het geërfde, erfenis, nalatenschap.

**WARNA** k., *warni* l. (vgl. *roepa*), kleur voorkomen; verder: soort; ook wel: wijs, deuntje; *reja* (of *loba*) *warna*, veelkleurig;

*Talaga-Warna*, het Veelkleurige Meer, naam van een krater-meer op den Megamĕndoeng; *warna-warna*, van allerlei kleur, voorkomen of soort; verscheidene, onderscheidene, veelsoortig, velerlei, allerlei.

**WARNEM**, het Holl. waarnemend; idem; ook waarnemen; verder: tijdelijk vervanger; *wadana warnem*, waarnemend *wadana*; *ngawarneman*, tijdelijk een plaats vervullen, een ambt of betrekking waarnemen; *diwarneman*.

**WARNI**, l. van *warna*, zie ald.

**WARO** (vgl. *goegoe*), g. w.; *ngawaro*, hooren, luisteren, nl. ter harte nemen, doen of opvolgen (een vermaning enz.) aannemen, acht geven of achten op, gevolg geven aan, gehoorzamen; *taja noe ngawaro*, niemand die er acht op geeft (gaf); *ngawaro-waro*, hetzelfde, met verst.; *diwaro*, naar gehoord worden, gevolg gegeven worden aan; *teu diwaro*, niet geacht worden op, geen gevolg gegeven worden aan; *moen lain parentah Amjah, moal diwaro*, indien de last niet van Hamzah kwam, ik zou er geen acht op slaan.

**WAROE**, naam van een boom tot de wilgenachtigen behoorende en goed hout opleverende, voll. *tangkal waroe*; *lege waroe*, zie *lege*.

**WAROEGA**, lijf, lichaam.

**WAROENG**, Inlandsche winkel, kraam, stalletje, eethuis, gaarkeuken; *toekang waroeng*, *waroeng*-houder of -houdster; *ngawaroeng*, een *waroeng* doen; *wawaroengan*, (van kinderen) winkeltje spelen.

**WAROESOELIHI** (Ar.) het vierde van de zes Moh. geloofsartikelen, verkl. met *kaoela pĕrtjaja kana para rasoel kabeh*, d. i.: ik geloof aan al de gezanten (van God).

**WAROETAH**, het verwisselen; *ngawaroetah*, wisselen, veranderen, vervangen, van plaats of huis veranderen, een *pagĕr* vervangen door een andere, vernieuwen, opnieuw bouwen, herbouwen; *diwaroetah*.

**WARSA** (Skr.), poëtisch voor *taoen*, jaar, jaren [als l. komt soms *warsi* voor].

**WARSI**, l. van *warsa*, zie ald.

**WARTA** (Skr. wârttâ), = *bedja* k., *warti* en *wartos* l., gerucht, bericht, tijding; *meunang warta*, bericht krijgen, vernemen; *ngadenge warta*, een gerucht of bericht hooren of vernemen, ter oore komen; *wawarta*, berichten, kennisgeven; *ngawartaän*, aan iemand berichten; *diwartaän*; *ngawartakeun*, iets aan iemand berichten, een tijding brengen of zenden; *diwartakeun*; *pawarta*, bericht, tijding.

**WARTI**, l. van *warta*, zie ald.

**WARTOS**, l. van *warta*, zie ald.

**WAS**, korte vorm van *awas*, duidelijk [zoodat er niet naar te raden valt], heelemaal, volslagen; *leuwih hade was pisan ngadjadi satroe*, 't is veel beter met een volslagen vijand te doen te hebben; *was pisan kaoela paeh*, maak mij maar heelemaal dood.

**WASIH**, alleen in *tjindĕra-wasih*, de paradijsvogel.

**WASIJAT** (Ar., watsijat), uiterste wil, iemands laatste beschikkingen, legaat, testament (hetzij mondeling of schriftelijk); ook: de laatste vermaningen van een stervende; verder = *titinggal*, nalatenschap; als werkw.: vermaken, legateeren; *ngawasijat*, zijn testament of laatste beschikkingen maken; *wawasijatan*, zijn zaken regelen, zijn laatste beschikkingen maken; *ngawasijatan*, bij testament aan iemand vermaken, aan iemand legateeren; ook: aan iemand zijn laatste vermaningen geven bij het sterven; *diwasijatan*; *ngawasijatkeun*, iets vermaken; *diwasijatkeun*; *pangwasijat*, testament, legaat, laatste beschikking, laatste wil. (Vgl. *wĕkas*.)

**WASIL** (Ar., watsil), vereenigd, verbonden; *anoe wasil*, degene (degenen) met wien (wie) men verbonden is; ook: bereiken, komen tot aan, bereikt hebben; *oerang tatjan wasil*, wij hebben het nog niet bereikt.

**WASILAH** (Ar., nauwe verwantschap), verkl. met *panggonan di sawarga*, plaats waar de nauwverbondenen (Moehammad en zijn vrienden) zich in den hemel bevinden. (Zie *palilah*.)

**WASOEH** l. van *koembah*, ngbr.; *ngawasoehan*, l. van *ngoembah*, iets wasschen, afwasschen, omwasschen; *diwasoehan*.

**WASPA** (Skr.), traan, tranen.

**WASPADA** (Kw.) k., *waspaos* l., duidelijk, klaar, helder; ook: een helder uitzicht; verder: helder inzien, helderziend, goed verstaan, begrijpen, weten (vgl. *awas* en *tĕgĕs*); *ngawaspadakeun*, nauwkeurig opnemen, gadeslaan, met het oog nauwlettend onderzoeken; *diwaspadakeun*.

**WASPAOS**, l. van *waspada*, zie ald.

**WASTA** (Skr. awasthâ, stand, positie), s., *ngaran* k., *djĕnĕngan* l., naam, genaamd zijn.

**WASTOE** (Skr., het wezen), verkl. met *estoe* en *njata*, zie ald.

**WASWAS** (Ar.), influistering-, verzoeking des satans; ook (van de gedachten of zinnen): door influistering des boozen afgeleid of beneveld.

**WASWAS-WĔSWĔS**, verkl. met *popohoan kana baranghakan*, vergeten (of vergeten hebben) te eten, niet aan zijn middageten denken.

**WATANG**, de eigenlijke ring [zonder wat ingezet is]: ook: het achtereind van een *daljin* (nl. dat gedeelte waaraan men het gewicht hangt); verder: leuning of balie om een *paseban*; *bale-watangan*, de *paseban*, het lokaal waarin de rechtspraak geschiedt, rechthuis; *oenggah bale-watangan*, voor het gerecht verschijnen.

**WATARA** k., *watawis* l., ongeveer, naar gissing, omstreeks, plus minus; *sawatarana*, = *sakadarna* en *sameudjeuhnana*, naar behoefte, zooveel als noodig is, zooveel als vereischt is.

**WATAWIS**, l. van *watara*, zie ald.

**WATĔK**, natuurlijke gesteldheid of geschiktheid, aard, geaardheid, hoedanigheid, inborst, karakter, gezindheid, temperament; verder: gezind zijn, den aard hebben van; *pĕrwatĕk*, hoedanigheid, innerlijk vermogen; *wawatĕk*, aard, natuur, hoedanigheid (van dingen); *seuneu wawatĕkna matak toetoeng*, het vuur heeft den aard (de natuur) van te zengen; *ngawatĕk*, of ook *matĕk*, op de proef stellen, bij wijze van proef aanwenden; *matĕk djampe*, een *djampe* aanwenden (lezen); *ngawatĕk elmoena sirĕp*, hij wendde zijn middel om in slaap te maken aan; *diwatĕk*.

**WATĔS**, grenspaal, grens; ook: van af, tot aan (vgl. *sĕmĕt*, enz.); *ti watĕs*, van de grens, van af, van dat; *tĕpoeng watĕs* of *tapĕl watĕs*, grens [het punt waar twee landen elkander raken]; *tapĕl-watĕs Prasman djeung Sĕpanjol*, de grens tusschen Frankrijk en Spanje; *wawatĕsan*, meerv.: grenzen; *ngawatĕsan*, een grens of grenzen maken, de grenzen bepalen; *diwatĕsan*; *pawatĕsan*. grensscheiding, grensteeken, grens of grenzen; ook: maat; *liwat ti pawatĕsan*, buiten de maat.

**WATI** (Ar., wathi), = *djima'*, bijslaap, bijligging; *ngawati* l., *nĕmahan* s., *ngewe* k., den bijslaap uitoefenen; *ngawatian*, beslapen; *diwatian*.

**WATIR**, deernis hebben, met iemand te doen hebben, (iemand) ter harte gaan; verder: deernis, medelijden (vgl. *hawatir*); *kawatir*, 1. deernis, medelijden; 2. bezorgd-, bekommerd zijn; *mikawatir*, barmhartigheid betoonen, deernis bewijzen; *dipikawatir*; *silih-pikawatir*, elkander medelijden betoonen.

**WATJA** (vgl. *adji* I.), = *batja* k., *aos* l., g. w.; *matja* k., *maos* l., of wel *ngawatja* k., *ngaos* l., (hardop) lezen (vgl. *ilo*); *diwatja*; *watjaeun*, om te lezen, ter lezing voor, lectuur; *wawatjaän* of *wawatjan*, leesboek, geschrift, inz. geschrift in dichtmaat, *tĕmbang*; *diwatjakeun kana*, (van een *djampe*) gelezen worden over; *diwatjakeun kana tjai*, gelezen worden over water; *diwatjakeun kana sangoe*, gelezen worden over iemands rijst; *mangmatjakeun*, voor iemand lezen; *dipangmatjakeun*.

**WATJIS**, of ook *wantjis*, = *lĕpoes*, bekwaam zijn in iets.

**WATOE** (eig. Jav.), I. hetzelfde als *batoe*, steen uit de natuur; *wawatoe*, op *watoe* gelijkend, gruis (zie *gĕrĕgĕs*); *waton* (P.), rand, boord, lijst (van een *bale-bale*, *gagambang* enz., om de bamboe, planken enz., tot dek dienende, in te vatten).

II. (Z.-B.) = *widjen*, zie ald.

III. *Poejoeh watoe*, naam van een *poejoeh*-soort.

**WATON**, zie *watoe* I.

**WAWA**, ngbr.; *kawawa*, = *kadoega*, kunnen, vermogen, (tot iets) in staat zijn; *teu kawawa*, niet vermogen, niet kunnen uithouden, niet kunnen weerstaan; *paksakawawa*. zich dwingen-, zichzelven geweld aandoen iets te kunnen; *koemawawa*, = *koemawani* (zie *wani* I.), zich verstouten; *ngawawakeun*, het tegen iemand durven opnemen, iemand durven staan, zich tegenover iemand durven stellen (z. a. b. v. de vrouw tegen haren man); verder: verdragen, doorstaan, uitstaan; *ngawawakeun maneh* (k., *andjeun* l.), zich tegen iets inzetten, zich sterken, zich staande houden, zich zetten om te doorstaan. (Vgl. *tahan*.)

**WAWADĔRAN**, naam van een grassoort.

**WAWAHIS** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**WAWAJANG**, zie *wajang*.

**WAWALON**, theeplukster (P.); vgl. *djimpo*. [Niet algemeen.]

**WAWANGEN**, zie *wangi*.

**WAWARIAN**, alleen in *pesta wawarian*, feest waarmede een groot feest besloten wordt, nafeest, napret, slotfeest.

**WAWARON** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**WAWOEH**, bekend zijn met iemand, iemand kennen, weten wie iemand is (vgl. *wanoh* en *njaho*); *wawoehan*, kennis maken of onderhouden; *ngawawoehan*, met iemand kennis aanknoopen, zich met iemand in relatie stellen; *diwawoehan*; *kawawoehan*, een persoon met wien (wie) men bekend is, een kennis.

**WEDADARI** (Skr., wiyâdharî), nimf, fee; ook benaming van de paradijsnimfen of hoeri's van den Koran.

**WĔDAK**, = *bĕdak*, welriekend poeder van rijstmeel met rozenwater enz., dienende tot stuifpoeder of blanketsel; *diwĕdak*, zich met *wĕdak* poeieren; *ngawĕdak*. een ander met *wĕdak* poeieren; *ngawĕdakkeun*, *wĕdak*

ergens opdoen, op laten stuiven of op strijken; *diwĕdakkeun.*

**WĔDAL** (vgl. *pĕdal* I.), l. van *bidjil* en van *ka loewar*, uitgaan, naar buiten gaan, naar buiten komen; *mĕdal*, 1. naar buiten gaan, naar buiten komen, emaneeren, zich in 't openbaar vertoonen; - 2. ter wereld komen, geboren worden of zijn; - 3. = *ngowo*, ter wereld brengen, bevallen, baren; *hal mĕdal*, het uitkomen, enz.; ook: emanatie; *mĕdal lalaki*, een zoon baren; *mĕdal deui istrina*, zijn vrouw beviel wederom; *mĕdalna*, haar bevalling; ook: hij (zij) werd geboren (kwam ter wereld); *ngawĕdalkeun*, of *mĕdalkeun*, 1. l. van *ngabidjilkeun*, uitbrengen, naar buiten brengen; 2. = *ngowokeun*, l. van *ngadjoeroekeun*, ter wereld brengen, baren; *diwĕdalkeun*; - *wĕdalan*, of *wĕwĕdalan*, voll. *poë wĕwĕdalan*, geboortedag, verjaardag; *sawĕdalan*, of *sawĕwĕdalan*, van één geboorte (z. a. tweelingen).

**WEDANG**, I., voll. *hama wedang*, naam van zekere ziekte aan planten.

II. Palmwijn (*lahang*) even doorgekookt, *digodog* [een lekkere Inl. drank, als verversching gedronken, voorheen meer dan tegenwoordig]; *ngawedangan*, palmwijn voorloopig even doorkoken om hem voor zuurworden te bewaren, in afwachting dat men overgaat tot de eigenlijke suikermakerij; *diwedangan.*

**WĔDAR** (vgl. *oedar*), losgaan, loslating, opening, vrijlating; *mĕdar*, loslaten, ontbinden, openen, vrijlaten, opening van zaken geven, verklaring geven; *mĕdar sagala pĕrkara*, de zaken openleggen; *diwĕdar*. (Vgl. *pĕdar.*)

**WĔDĔT**, k. p. van *baraja*, bloedverwant, familie; *koela-wĕdĕt*, idem.

**WĔDI** (Jav.), vreezen, bevreesd, vrees. (Zie *sijeun.*)

**WĔDJANG**, het leeren, het onderwijzen; ook: onderwijs, les, leering; *ngawĕdjang*, leeren, onderwijzen, onderrichten; *piwĕdjang*, onderwijs, leering, vermaning, inlichting; *miwĕdjang*, onderwijzen, leeren; *dipiwĕdjang*; *ngawĕdjangkeun*, iets aan iemand onderwijzen of leeren; *diwĕdjangkeun.* (Vgl. *woeroek.*)

**WĔDOEK**, onkwetsbaar, het onkwetsbaar zijn; *kawĕdoekan*, onkwetsbaarheid; *elmoe kawĕdoekan*, de leer (of kunst) der onkwetsbaarheid.

**WĔDOES** (Jav.), schaap of geit. (Vgl. *domba* en *ĕmbe.*)

**WĔG**, werkw. tusschenw. voor *handeueul* en derg. woorden: een gevoel voor iemand of iets krijgen, een gevoel van deernis met of genegenheid voor iemand krijgen.

**WĔGAH**, z. v. a. *horejam*, tegen opzien, vreezen dat men iets niet zal kunnen volbrengen; *matak wĕgah*, om tegen op te zien, moedbenemend, moeilijk, bezwaarlijk; *oelah dipake wĕgah*, zie er niet tegen op; *kawĕgah*, z. v. a. *kasoesah*, moeite, bezwaar, moeilijkheid, nood.

**WEJA**, 1. (het tegenoverg. van *tjaringtjing*), niet op zijn hoede zijn, achteloos, zorgeloos; ook: den moed verliezen; - 2. z. v. a. *talangke* en *kĕndor*, dralen, talmen, traag zijn; *oelah rek weja*, wees niet achteloos, laat den moed niet zakken, wees niet traag.

**WĔJAH**, alleen in *sawĕjah-wĕjah*, er zoo maar op los- of voor de vuist weg praten (zonder bepaald doel).

**WĔKAS**, iemands laatste vermaningen; *ngarĕgĕpkeun wĕkas rama*, hij luisterde naar de laatste vermaningen zijns vaders; *wĕkasan*, einde, laatste, de laatste; *poë wĕkasan*, de laatste dag (vgl. *lĕkasan*); *wĕwĕkas*, zijn laatste beschikkingen maken, zijn uitersten wil mededeelen; in meer algemeenen zin: bestellen, opdracht geven; ook: laatste vermaning, uiterste wil, opdracht, bestelling, boodschap, vermaning, raad; *wĕwĕkas aing*, mijn laatste vermaningen; *piwĕkas*, laatste vermaning. (Vgl. *wĕling* en *wasijat.*)

**WĔKĔL**, arbeidzaam, werkzaam, bedrijvig, naarstig, nijver, vlijtig; *tĕmĕn-wĕkĕl*, idem, met verst.; *kawĕkĕlan*, arbeidzaamheid, naarstigheid, enz.

**WĔL**, I. tusschenw. om een kind te bevelen dat het eten moet, z. v. a. stop het in den mond! eet toch! (Vgl. *wĕwĕl* en *am.*)

II. Korte vorm van *owĕl*, zie ald.

**WĔLA** (Jav.) z. v. a. *boekti*, duidelijk, blijkbaar.

**WELA** (*b. p.*), = *kira*, zie ald. P.

**WĔLAH**, = *boseh*, pagaai; *ngawĕlah*, = *ngaboseh*, pagaaien. (Vgl. *bĕlah.*)

**WELAN** (Indr.), duidelijk, gezegd van iets dat men ziet of hoort. (Vgl. *wĕla* en *wela.*)

**WĔLANG**, = *bĕlang*, gevlekt (nl. zwart met wit), zwartbont; *oraj wĕlang*, naam van een zeer vergiftige zwartbonte slangensoort.

**WĔLAN-WĔLAN**, = *pirang-pirang*, zie ald. B.

**WĔLAS**, I. woord tot vorming van de benamingen der getallen van elf tot en met negentien, samengesteld met de eenheden, b. v. *sawĕlas*, elf; *doewa wĕlas*, twaalf, enz.; *wĕlasan*, onbepaalde benaming van een getal tusschen tien en twintig, in de tien.

II. L. van *karoenya*, medelijden-, deernis

hebben; verder: medelijden, deelneming, deernis, ontferming, erbarming; *wĕlasan*, deernis hebben, ontfermd zijn; ook: medelijdend van aard; -*piwĕlas*, deernis, medelijden, ontferming; *sih-piwĕlas*, hetzelfde, met verst.; *miwĕlas*, zich over iemand ontfermen, deernis met iemand hebben, iemand deelneming of ontferming betoonen, iemand barmhartig zijn; *kawĕlas*, ontferming, medelijden; *mikawĕlas*, ontfermd zijn over, zich ontfermen over, ontferming betoonen; *dipikawĕlas*; *silih-pikawĕlas*, zich over elkander ontfermen; *ngawĕlasan*, aan iemand genade bewijzen, ontferming betoonen; *diwĕlasan*; *kawĕlasan*, barmhartigheid, deernis, ontferming.

**WĔLĔD**, I. ngbr.; *ngawĕlĕd*, in de war, door elkander, verward (b. v. een troep krijgsvolk).

II. Ngbr.; *ngawĕlĕd*, ploegen op harden grond. (Vgl. *woeloekoe*.)

**WĔLEH**, vergeefs, vruchteloos, niet baten; *wĕleh nejangan*, vergeefs naar (iemand of iets) zoeken; *hanteu wĕleh*, niet ophouden, het niet opgeven, zonder ophouden, niet kunnen uitscheiden, al maar (iets) moeten doen; ook z. v. a. *hanteu bosĕn*, niet moede worden, iets niet zat zijn; *moal wĕleh*, (iets) niet zat zullen worden, niet zullen ophouden, niet zullen verzuimen; *wĕwĕleh*, het verwijten of voorhouden van iets; *ngawĕwĕleh*, iemand voorhouden dat hij door eigen schuld werd wat hij is, iemand verwijtingen doen (b. v. omdat hij zijn schuld niet betaalt), verwijten, berispen, laken, bestraffen; *diwĕwĕleh*.

**WĔLĔNG**, toestel om een tijger te vangen [bestaande in twee bamboezen *pagĕr*'s, evenwijdig loopend naar een omheinde ruimte, waarin zich het lokaas (*eupan*) bevindt, dat in verbinding staat met iets dat den tijger verwonden moet wanneer hij het lokaas grijpt]; *ngawĕlĕng*, zulk een toestel plaatsen om een tijger te vangen.

**WĔLING**, alleen in *wĕwĕling*, = *wĕwĕkas* (zie *wĕkas*), zijn laatste vermaningen geven; ook: laatste vermaningen; *sakitoe wĕwĕling ama*, zóó zijn mijne laatste vermaningen.

**WĔLIT**, bijeengebonden *eurih* (rietgras) of wat verder van zoodanigen aard tot dakbedekking zal moeten dienen; dekriet; *ngawĕlit*, rietgras enz. tot *wĕlit* maken; *diwĕlit*, tot *wĕlit* gemaakt worden. (Zie *djalon*.)

**WĔLOE**, I. (Jav.), niet helder, onduidelijk, dof.

II. Ngbr.; *ngawĕloe* k. p., = *modol* (zie *podol*), schijten. P.

**WĔNANG**, wat kan of mag, maar niet behoeft noch moet; kunnen, mogen, mogelijk, vermogen, vrijheid hebben tot, bevoegd zijn, geoorloofd; ook: vrijmacht (Gods); *wĕnang didahar*, mogen gegeten worden; *wĕnang njiksa*, vrijheid hebben te straffen; *lain sawĕnangeun*, niet naar eigen goedvinden; *wĕwĕnang*, z. v. a. *kakawasaän*, vrije macht; *sakawĕnang-wĕnang*, ook *make* (k., *nganggo* l.) *sakawĕnang-wĕnang*, geheel naar willekeur, eigendunkelijk, doen geheel gelijk men wil; *ngomong sakawĕnang-wĕnang*, spreken geheel zooals men wil; *noeroet sakawĕnang-wĕnang*, doen naar eigen willekeur.

**WENEH**, alleen in *kawenehan*, een groote zaak-, een groot geluk-, een groot voorrecht deelachtig geworden zijn (b. v. iemand die een schat vond, een stem uit den hemel hoorde, enz.), een onverwacht fortuintje of buitenkansje hebben, bevoorrecht zijn, boffen.

**WĔNGI**, l. van *peuting*, nacht; *ti wĕngi*, bij nacht.

**WĔNGKANG**, g. w.; *ngawĕngkang*, den haan (van een geweer enz.) overhalen, den haan spannen; *diwĕngkang*.

**WĔNGKĔR** (vgl. *bĕngkĕr*), ngbr.; *wĕngkĕran* en *wĕwĕngkĕran*, wat binnen de grenzen valt, wat door de grenzen ingesloten is, wat tot zeker gebied behoort, onderhoorigheid, grondgebied, landpaal, landstreek, gewest; *sadjĕroning wĕwĕngkĕran gamparan*, in uw gebied.

**WĔNGKOE**, rand of band om iets heen (b. v. om een mand), band om iets samen te houden of tot stevigheid; *ngawĕngkoe*, 1. een band om iets maken of leggen; 2. opperheer zijn over; *diwĕngkoe*, 1. van een band voorzien worden of zijn; 2. onder de opperheerschappij staan van; *biwir teu diwĕngkoe*, geen band om de tong hebben, d. i. zijn tong niet in bedwang houden, alles er uit flappen, z. v. a. ons: geen slot op den mond hebben; *kawĕngkoe*, onder de opperheerschappij staan van; *tarima kawĕngkoe*, de oppermacht erkennen; *wĕngkon*, alleen in *di wĕngkon*, in (binnen) het gebied; *ngawĕngkonan*, beschermen, vrijwaren (b. v. tegen beschaamdheid), iemands eer ophouden; *wĕwĕngkon*, onderhoorigheid, gebied, grondgebied; *make wĕwĕngkon*, zich in acht nemen; *sawĕwĕngkon*, de geheele onderhoorigheid, het geheele gebied.

**WĔNGKON** (samentr. van *wĕngkoe* en *an*, zie *wĕngkoe*.

**WĔNING** (Kw.), verkl. met *herang* en ong. = *bĕning*, helder, klaar, doorschijnend, zuiver; *kawĕningan*, ong. = *prasĕtya*, loutere bedoeling of gezindheid, louterheid.

**WĔNTAR** (vgl. *warta*), bericht, gerucht, bekendmaking; *kawĕntar*, bekend geworden, vermaard geraakt, alom geweten worden; *ngawĕntarkeun*, iets bekendmaken, verbreiden; *diwĕntarkeun*; *kawĕntarkeun*, bekend of vermaard zijn geworden.

**WENTĔN** (Indr.), l. van *aja*, er zijn, aanwezig zijn.

**WĔNTIS**, l. van *bitis*, het onderbeen, de onderbeenen.

**WER**, werkw. tusschenw. voor: iemand ontloopen (nl. van zijn water). P.

**WĔRA**, l. van *sewot*, grimmig, vergramd, verbolgen; ook: gramschap, verbolgenheid; *ngawĕra*, l. van *njewot* en van *ngambĕk*, zich vergramd toonen, aan zijn gramschap lucht geven. (Vgl. *wera*, *wira* en *weureu*.)

**WERA**, I. voll. *kĕmbang wera*, naam van een fraaie roode bloem, meer bekend onder den naam van „kĕmbang sapatoe."

II. *Pangwewera*, z. v. a. *pangbĕbĕrah* (zie *bĕbĕrah*) en *tamba keueung*, middel tot verstrooiing. P.

**WĔRAT**, 1. = 't meer gebr. *beurat*, zwaar, zwaarte, gewicht; *wĕrat sadjagat*, zoo zwaar als de geheele aarde; - 2. s. van *kadoega*, kunnen, aandurven, vermogen, in staat zijn te doen; *teu wĕrat*, niet kunnen, niet aandurven, niet vermogen; *tatjan wĕrat*, nog niet kunnen of vermogen; *kawĕrat*, 1. = *kabeurat*, bezwaar, wat drukt, wat iemand voor zijn rekening heeft; 2. s. van *kadoega*, kunnen, aandurven, vermogen; *teu kawĕrat*, niet kunnen, niet vermogen; - *wĕwĕrat*, 1. l. van *taradjoe*, schaal; 2. l. van *mihape*, aan iemand aanbevelen, in bewaring geven of toevertrouwen, opdragen, aan iemand een opdracht medegeven; ook: opdracht; *kaoela ajeuna wĕwĕrat*, ik draag u bij deze op; *ngawĕwĕratan*, l. van *mihape*, aan iemand aanbevelen, in bewaring geven of toevertrouwen; *diwĕwĕratan*; *ngawĕwĕratkeun*, l. van *mihapekeun*, iets aan iemand aanbevelen of toevertrouwen; *diwĕwĕratkeun*.

**WĔRĔDJIT**, ong. = *baroewang*, naam van een zeker vergift.

**WĔRĔDONAN**, = *waradonan*, zie ald.

**WĔRĔG** (vgl. *bĕrĕg*), ngbr.; *ngawĕrĕgan*, heendrijven, indrijven (b. v. visch in het net); *diwĕrĕgan*; *ngawĕrĕgkeun*, iemand of iets ergens heendrijven, naar toe drijven; ook: naar buiten dringen, uitdringen; *diwĕrĕgkeun*.

**WĔRĔGOE**, voll. *hoĕ wĕrĕgoe*, naam van een dikke *hoĕ* waarvan o. a. wandelstokken gemaakt worden.

**WĔRĔNG** (vgl. *boeroeng*), ngbr.; *boetawĕrĕng*, voll *poĕk boeta-wĕrĕng*, z. v. a. *poĕk mongkleng*, stikdonker; *singa wĕrĕng*, naam van een boomsoort.

**WĔRGA**, = 't meer gebr. *warga*, zie ald.

**WĔRIT**, onveilig (z. a. door tijgers of roovers); *hanteu wĕrit*, veilig.

**WĔROEH** (zie bij *oeninga*) s., weten, kennen; *wĕroeh sadoeroeng winarah* (een Javanisme), iets weten vóór iemand er kennis van geeft; *kawĕroeh*, kennis, kunde; ook: kennis van iets dragen; *pangawĕroeh*, = *pangabisa*, kennis, kunde; *ngawĕroehkeun*, doen (laten) weten, ter kennis brengen; *diwĕroehkeun*.

**WĔSI** (Jav.), = *beusi*, ijzer, ijzeren.

**WĔT** (vgl. *bĕt*), tusschenw. om verbazing, verwondering of bewondering, en ook wel afkeuring uit te drukken, veelal te vertalen met: zie! *wĕt! aja noe njowara*, zie! iemand riep.

**WET**, het Holl. wet; idem; ook: wetten.

**WETAN**, Oost, het Oosten; *beh* (of *tĕbeh*) *Wetan*, in het Oosten, naar het Oosten, naar den kant van het Oosten; *ti Wetan*, ten Oosten; *wetaneun*, ten Oosten van; *ngetan*, naar het Oosten gaan; *ngaler-ngetan*, zich naar het N. O. uitstrekken; *ngidoelngetan*, zich naar het Z. O. uitstrekken.

**WĔTĔNG** (eig. Jav.), = *beuteung*, buik; *wĕwĕtĕngan*, hetzelfde; *mĕtĕngkeun*, 1. zijn hengst uitleenen voor dekking, op voorwaarde dat het tweede jong van de merrie voor betaling zal gelden; 2. het nog ongeboren jong van een dier (inz. van vee) koopen; *diwĕtĕngkeun*.

**WĔTOE** (Jav.), = *bidjil*, uitgaan; *mĕtoe*, met iets voor den dag komen, leveren; *mĕtoekeun*, = *ngabidjilkeun*, iets uitbrengen, te voorschijn brengen, leveren van verkochte waar; *diwĕtoekeun*.

**WEU**, tusschenw. om schrik of verbazing uit te drukken.

**WEUDEU**, alleen in *teu weudeu*, z. v. a. *teu kapok*, niet afgeschrikt, iets niet afgeleerd hebben, niet aflaten.

**WEULEUWEUH**, verkl. met *roesoeh ti peuting*, nachtrumoer, rumoer maken in den nacht (b. v. omdat er een inbreker is, bij brand, enz.); *ngaweuleuweuh*, rumoer maken in den nacht; *walawah-weuleuweuh*, aanh. of gedurig rumoer maken in den nacht.

**WEUREU**, bedwelmd (inz. door te veel eten of drinken), duizelig (door overlading van de maag), meer dan verzadigd zijn, oververzadigd, dronken [erger dan *mabok*]; ook: zeeziek; *rada weureu*, rijkelijk gegeten of gedronken hebben, een beetje op hebben (zie ook *seubeuh*); *ngaweureukeun*, dronken maken; *diweureukeun*.

**WEUTEUH**, ongebruikt, nog niet gebruikt (en in dézen zin nieuw, vgl. *anjar*); nog

zuiver, onbeschreven (van papier), ongerept (van een maagd), geheel, ongebroken (van een getal), onbeschadigd, ongeschonden, nog niet in't vuur geweest zijn (van soldaten); *weuteuh keneh*, nog ongebruikt, enz.; ook: zoo goed als nieuw (van iets dat reeds in gebruik is, maar er nog goed uitziet); *ngaweuteuhkeun*, onaangeroerd laten, in zijn geheel laten, enz.; *diweuteuhkeun*.

**WĚWĚG**, sterk, stevig, hecht, vast, onwrikbaar, onveranderlijk.

**WEWEKA** (Skr., wiwika, oordeel, geest des onderscheids), voorzorg gebruiken, behoedzaam; ook: behoedzaamheid. (Vgl. *wiwaha*.)

**WĚWĚL** (vgl. *wěl*), ngbr.; *ngawěwělan*, iemand iets in den mond steken; *diwěwělan*; *ngawěwělkeun*, iets in iemands mond steken; *diwěwělkeun*.

**WĚWĚR**, ring om het gevest van een kris, bij de verbinding met dat wapen. (Vgl. *běběr* I.)

**WIBAWA** (Kw.), poëtisch voor *soegih*, rijk, rijkdom.

**WIDAK**, zestigtal; *sawidak*, zestig; *doewa widak*, tweemaal zestig; *widakan*, in de zestig.

**WIDANG**, g. w.; *ngawidang*, uitspannen, uitstrekken, vlak uitspreiden (b. v. een natte huid, om die te drogen); *diwidang*; *pangwidangan*, raam om iets (b. v. een huid) op uit te spannen; ook: borduurraam.

**WIDARI**, voll. *tangkal widari*, naam van een plant [de pitjes uit de kleine peulen worden gebruikt tegen wormen in de ingewanden].

**WIDE**, net- of vlechtwerk van bamboe, ijzerdraad (*kawat*) enz., rooster; ook: een roosterachtig voorwerp dienende tot afsluiting van een *leuwi*, bij *roempon*; zie ald.

**WIDI** (Skr., widhi, voorschrift, noodlot, voorzienigheid; ook naam van Brahma en van Wisnoe), één der drie personen van de Indische Trimoerti, voll. *Jang Widi*, God de albeschikker, de Voorzienigheid [nu niet onderscheiden van *Allah*, God]; *moedoe soedjoed ka Jang Widi*, men moet God aanbidden; - verder (nl. *widi*) = *idin*, verlof, vergunning; ook: toegelaten, niet verboden, vergund, mogen, geoorloofd; *ngawidian*, iemand iets vergunnen of toestaan; *diwidian*; *kawidian*, vergund zijn, vergunning hebben.

**WIDJAJA** (Skr., wijaya), overwinning, triomf (vgl. *djaja*); *goena-widjaja*, naam van zeker soort *batik*.

**WIDJAKSANA**, ='t meer gebr. *bidjaksana*.

**WIDJEN**, naam van een kruid, de sesamplant, uit welker zaad door *kampa* of persing olie wordt verkregen. (Zie ook *watoe* II.)

**WIDOERI**, = 't meer gebr. *bidoeri*, zie ald.

**WIDWID**, ngbr.; *ngawidwid*, een pijnlijk-, zwaar-, stijf gevoel hebben in den nek (z. a. iemand die erg bevreesd of hevig verschrikt is); verder: overeind staan, in de hoogte staan (inz. van veeren of van een hanekam); ook: wanordelijk zitten (van het haar).

**WIJAT**, = *titip* en *mihape*, toevertrouwen, in bewaring geven, medegeven, aanbevelen [van een aanzienlijke aan iemand van denzelfden stand]; *ngawijatan*, iemand iets toevertrouwen; *diwijatan*; *kawijatan*, gezegd van iemand aan wien iets is toevertrouwd of opgedragen; *ngawijatkeun*, iets aan iemand toevertrouwen; *diwijatkeun*.

**WIJOS**, ngbr.; *sawijos*, in *salah-sawijos*, l. van *salah-sahidji*, een ervan, een van beiden, een van allen; *teu sawijos*, l. van *teu naon-naon* en van *teu djadi koemaha*, het is niets, er is niets, alles is in orde; *teu sawijos-wijos*, idem, met verst.; *teu aja* (*taja*) *sawijos*, l. van *teu aja* (*teu djadi*) *sakara-kara*, en van *teu djadi naon naon*, het is niets, er is niets, het kan geen kwaad, enz.; *oelah djadi sawijos*, maak u daarover geen bezwaar, laat het u niet hinderen; *montong djadi sawijos*, hetzelfde; *wijosan* (Javanisme), = *wěwědalan*, zie *wědal*.

**WIKOE**, priester, geleerde, heilige, kloosterling; *kawikoean*, klooster.

**WILAH**, bamboelat (zijnde een stuk gespleten bamboe); inz. de staande latten van een bamboezen *pagěr* (zie *děmpet*); *pědang wilah*, een bamboelat tot zwaard gebruikt; *ngawilahan*, z. v. a. *meulahan* (zie *beulah*), klooven; *diwilahan*.

**WILAJAT** (Ar., eig. degene of degenen die voor of bij iemand is (zijn) tot zijn hulp of dienst), meest dienstdoende als l. van *abdi* en *koering*, dienaar, ondergeschikte, onderhoorige, beambte [in den regel familie van hem of haar die gediend wordt].

**WILANG** (vgl. *bilang*), ngbr.; *kawilang*, = *kabilang*, gerekend tot; ook z. v. a. *sakitoe ge*, al is het ook; *wilangan*, hetzelfde als *bilangan*, getal; *tanpa wilangan*, ontelbaar; *wiwilangan*, 1. = *wilangan*, getal; *taja wiwilanganana*, ontelbaar; ook: onberekenbaar, ongeëvenaard, onvergelijkelijk, allesovertreffend; - 2. = *omongan* en *babasan*, gezegde, uitdrukking, spreuk, b. v. *asoep kana wiwilangan*: *kadoehoeng teh ana datang ti pandeuri, ngan kari handjakalna*, dat valt onder het gezegde: als het berouw achteraan komt, dan blijft er niets over dan spijt te gevoelen; - 3. ook indien, zelfs wanneer

hoeveel te meer, b. v. *wiwilangan aja soerat sasoĕk, koela tangtoe indit*, hoeveel te meer als ik een lettertje (van u) krijg, dan ga ik zeker.

**WILĔT**, z. v. a. *beulit*, maar ngbr.; *kawilĕt*, omslingerd (z. a. een letter van onderen door een letter daarnaast staande, b. v. de *pingkal*); ook z. v. a. *kapelet*, omstrikt, ingepalmd (zie *pelet*); *pangwilĕt*, het *lĕ*- of *leu*-teeken bij het Jav. letterschrift (zie Spraakk., de tafel bij § 6).

**WILIS**, = *hedjo*, groen; *mahoek wilis*, naam van een groenen vogel; *laleur wilis*, een andere naam voor *laleur hedjo*, naam van een groene vliegensoort.

**WILOEDJĔNG**, 1. van *waloeja* en van *salamĕt*, gezond, welvarend; *kawiloedjĕngan*, gezondheid, welvaart; *njanggakeun* (of *ngatoerkeun*) *kawiloedjĕngan*, (aan een meerdere) zijn heilwenschen aanbieden.

**WINANGOEN**, zie *wangoen*.

**WINARAH**, zie *warah*.

**WINDOE**, cyclus of tijdkring van acht jaren; *sawindoe*, één zoodanige tijdkring.

**WINGIT**, poëtisch voor *soeka*, lustig, verheugd, schik; *seuri djadi tambah wingit*, lachte (zij) dan kreeg men nog meer schik.

**WINGKING**, ngbr.; *ngawingking*, ong. = *ngadingding* (zie *dingding*), groot zijn, een grooten omvang hebben (b. v. een pak dat iemand draagt, een haan, een golf, een leger, enz.); *ngawiwingking*, hetzelfde, met verst.

**WINTJIK**, ngbr.; *ngawintjik*, afzonderlijk in- of verdeelen, specialiseeren, in rubrieken indeelen; *diwintjik*, z. v. a. *diadjangadjangkeun*, vermeld-, bepaald worden wie dit en wie dàt moet hebben; in bijzonderheden opgenoemd of vermeld worden; *hanteu diwintjik roepana*, niet in bijzonderheden opgenoemd of vermeld worden; ook wel = *disĕboet*, vermeld worden; *kawintjik*, z. v. a. *karagoem*, inbegrepen; *wintjikan*, 1. g. w.: vermeld! noem in bijzonderheden op! 2. specificatie; ook: post op een rekening.

**WIRA** (Skr., wîra), uitstekend, krachtig, manhaftig; verder: krijgsman, held; *prawira* (Skr.), ook *pĕrwira*, heldhaftig, dapper; verder: held; *kaprawiraän*, of *kaprawiran*, heldhaftigheid.

**WIRAHMA** (Skr., wirama, pauseering), maat (z. a. van een gezang), wijs, harmonie; verder: aangenaam, streelend voor het gehoor; *ninggang wirahma*, naar den eisch van maat en wijs; (van muziek of zang) harmonisch zijn; *mirahma*, verkl. met *raos* en *ngeunah*, 1. aangenaam voor het gehoor; 2. aangenaam of lekker van smaak.

**WIRAHOS** (Indr.); ong. = *gĕndoe-raos*, beraadslagen, samen overleggen. (Vgl. *wiraos*.)

**WIRANG** (vgl. *era*, waarvan het soms l. is), te schande zijn geworden, zich schamen, beschaamd zijn; ook: schande, schaamte; *meunang wirang*, te schande worden of geworden zijn; *wiwirang*, schande, schaamte, schaamtegevoel; *hamo meunang wiwirang*, niet te schande zullen worden; *istri koedoe gĕde nja wiwirang*, een vrouw moet een krachtig schaamtegevoel hebben; *ngawiwirang*, iemand schande aandoen, beschaamd maken; *diwiwirang*; *pangawiwirang*, wat beschaamd doet zijn, beschimping; *kawiwirangan*, te schande-, beschaamd worden of geworden zijn; *ngawirangkeun*, iemand te schande maken, beschaamd maken, beschamen; *diwirangkeun*; *kawirangan*, schande, beschaamdheid.

**WIRANGRONG** (Kw.), z. v. a. *soesah*, naam van een *tĕmbang*-wijs. (Zie Spraakk., Aanh.)

**WIRAOS**, = *raraosan* (zie *raos*), gevoel, gevoelen; *ngawiraos*, z. v. a. *ngamanahan*, overdenken, overwegen; *diwiraos*, 1. overdacht worden; 2. z. v. a. *ditjarijos*, vermeld-, besproken worden.

**WIRASAT** (Ar., firasat), uitdrukking van het gelaat, voorkomen; ook: gelaatkunde, voll. *ilmoe wirasat*; *taja wirasatna awon*, zij had niets in haar voorkomen dat niet goed was; *wirasat kageulisan*, de physiognomie der (of van haar) schoonheid.

**WIREH**, = *reh*, zie ald.

**WIRJA** (Skr., wîrya), poët. voor *boengah*, blijde; *soeka-wirja*, verheugd en blijde.

**WIROE**, g. w.; *ngawiroe*, met een rijgdraad intrekken (b. v. een boordje), rijgen, inrijgen; *diwiroe*.

**WIROE MANANGGAJ**, naam van een *pohatji*.

**WISAD**, naam van de sluit-*h* bij het Jav. schrift; *diwisad*, (van een lettergr.) van een *wisad* voorzien worden of zijn; *pangwisad*, de sluit-*h*. (Zie Spraakk., de tafel bij § 6.)

**WISAJA** (Skr., wisaya, een voorwerp der zinnen), tooverij, bezwering, betoovering. [Het woord komt overeen met 't Ar. *sihir*, doch is minder dan dit laatste in gebruik.]

**WISESA** (Skr., wiçesa), sterker dan *kawasa* en *moerba*, machtig, oppermachtig, het oppergezag hebbend, doen en laten kunnen wat men wil; verder: vrijmachtig gezag, oppermacht, geweld; *moerba-wisesa*, oppermachtig, almachtig, almacht; *Noe Moerba-Wisesa*, de Almachtige (God); *ngeunakeun wisesa*, z. v. a. *sakarĕp-karĕp* en *sakawĕnang-wĕnang*, zijn oppermacht doen gevoelen, oppermachtig handelen, doen naar eigen willekeur.

**WISIK** (niet algemeen), influistering, fluisterende mededeeling; *ngawisik*, influisteren, in 't geheim mededeelen; *diwisik*. (Vgl. *harewos*.)

**WISNA** (*b. p.*), = *wisoena*. P.

**WISNOE**, voll. *batara Wisnoe* (Skr. Wisnoe), eigennaam van een *batara*.

**WISOENA** (Skr., piçuna, aanbrenger, kwaadstoker), twisten, ruzie maken, kwaad stoken; ook: oneenigheid; *radja-wisoena*, hetzelfde; ook: twiststoker, kwaadstoker; *ngadoe-ngadoe radja-wisoena*, verkl. met *njĕĕun piambĕkeun*, twist stoken, kwaad stoken; *ngaradja-wisoenan*, iemand aanstoken of aanhitsen tot twist; *diradja-wisoenan*.

**WISTARA** (*b. p.*, waarsch. 't Skr. wastra, kleed), zich kleeden.

**WIT** (Jav.), stam, boom, oorsprong, enz.; *sawitan* (een Javanisme), stel kleedingstukken van *batik*, nl. saroeng en hoofddoek van hetzelfde of bij elkander behoorende patroon. B.

**WIWAHA** (Skr., wiwâha, huwelijk), zijn verstand gebruiken, met bezinning handelen, omzichtig-, met overleg iets doen (b. v. zijn geld besteden); *tambah wiwaha soerti*, nog omzichtiger en schranderder worden.

**WIWIKI**, alleen in *teu direjakeun wiwiki*, verkl. met *teu diitjaritakeun kitoe-kĕĕuna*, niet in bijzonderheden verteld worden, niet met veel woorden verhaald worden.

**WIWINGKA**, naam van een soort *koeweh*.

**WIWITAN** (vgl. *awit*), l. van *mimitina*, het begin ergens van, de eerste ergens in of van (het tegenoverg. van *wĕkasan*).

**WIWIW**, nab. van het geluid van schreien; *ngawiwiw*, schreien, jengelen, huilen; *ngawiwiw tjeurik*, hij zette het op een huilen.

**WOEDA** (vgl. *woedoe*), ngbr.; *woewoeda*, l. van *tarandjang*, naakt; *sawoewoeda*, l. van *satarandjang*, geheel naakt; *diwoewoeda*, l. van *ditarandjang*, zich naakt uitkleeden; ook: ontkleed.

**WOEDJOED** (Ar.), wezen, het bestaan, zelfstandigheid; ook: de eerste der twintig eigenschappen, door de Moh. Theologie aan Allah toegekend; verder: bestaan, existeeren, in werkelijkheid aanwezig zijn; *sing woedjoed*, dat het werkelijk aanwezig zij; *toenggal woedjoed*, eenswezend; *koe Goesti Jang Widi diangkĕn toenggal woedjoed*, God de Heer beschouwde hem als eenswezend met Hem. (Vgl. *dat*.)

**WOEDJOEK**, het bepraten, verlokking, verleiding, verschalking; *ngawoedjoek*, = *ngamongan* (zie *omong*), iemand trachten te overreden, paaien, bepraten, overhalen, uitlokken, verlokken, verleiden; *diwoedjoek*; *kawoedjoek*, overreed, overgehaald, verlokt, verleid; *ngawoedjoekan*, = *ngawoedjoek*, maar ten opzichte van meer dan één persoon; *diwoedjoekan*; *pangwoedjoek*, middel tot *ngawoedjoek* gebezigd; overreding, verlokking, verleiding.

**WOEDOE**, z. v. a. *boentoe*, niet doorloopen, doodloopen (z. a. een weg); ook z. v. a. *loepoet*, niet deugend, niet geschikt, miserabel, mis, vergeefs, misloopen, van geen waarde, niet best te gebruiken, verwerpelijk, onbruikbaar; *woedoe lakoe*, = *boentoe lakoe*, zie *lakoe*; *djalma woedoe*, verkl. met *djalma taja gawena, ka kĕĕu ka kitoe teu madjoe*, d. i. iemand met wien men niets uitvoeren kan, met wien men niet kan opschieten, een ongeschikt mensch; *teu woedoe* (meestal gevolgd door *oge*), niet weinig, 't is niet verwerpelijk, 't kan wel, 't gaat wel, 't is wel, 't ziet er goed uit, redelijk, schappelijk, voldoende, wel te gebruiken, enz.; *teu woedoe oge radjin*, hij is nog al ijverig, d. i. hij is wel ijverig.

**WOEDOEK**, voll. *kedjo woedoek* k., *sangoe woedoek* l., rijst, nog eens doorgekookt met klapperwater, zout en een paar *salam*-bladeren.

**WOEH**, ook, en daarbij, en ook, weder, daarenboven. (Vgl. *rawoeh* en *woewoeh*.)

**WOEJOENG**, z. v. a. *bogoh*, verliefd, verliefdheid; *wajang-woejoeng*, z. v. a. *ngoeloewoei* en *liwoeng*, neerslachtig-, bezwaard-, bekommerd zijn. (Vgl. *ngoejoeng*.)

**WOEKOE**, I. (zelden), = *mangsa* en *waktoe*, de tijd voor of tot iets; *geus nĕpi ka woekoena*, de tijd is gekomen; *woekoe-woekoe taoen*, jaartallen; *ngawoekoe*, z. v. a. *koempoel*, in ruime mate voorhanden zijn.

II. = *boekoe* I., geleding (van bamboe).

**WOEKWOEK-WEKWEK**, zie *wekwek*.

**WOELANG** (eig. Jav.), = *woeroek*, onderwijs; *moelang*, = *moeroek*, onderwijzen; *pamoelangan*, inrichting voor onderwijs (b. v. van een *kĕjai*), school.

**WOELOE**, I. (Ar., woedloe), de voorgeschreven wassching vóór het ritueel gebed (*salat*); ook: die wassching verrichten.

II. = *panghoeloe* (zie *hoeloe*), het *i*-teeken bij het Jav. schrift.

**WOELOEH** (vgl. *boeloeh*), niet helder, niet geheel zuiver, eenigszins gekleurd [zoo tusschen rood en zwart in]; van de sterren: wel schijnen maar niet schitteren; *bentang woeloeh*, ook *bentang boeloeh*, het Zevengesternte [zelden verstaan]; *bejas woeloeh*, een lichtgekleurde rijstsoort; *awi woeloeh*, naam van een bamboesoort als de *tamijang*, maar iets dikker.

**WOELOEKOE**, ploeg; *boentoet woeloekoe*, ploegstaart; *bentang woeloekoe*, het sterrenbeeld Orion [zelden verstaan]; *moeloekoe*, maar in den regel *ngawoeloekoe*, ploegen, beploegen; *diwoeloekoe*. (Zie ook *soeroentoel*.)

**WOELOENG**, blauwzwart; ook: blauwzwarte stof; *awi woeloeng*, hetzelfde als *awi hideung*, naam van een donkerkleurige bamboesoort.

**WOENGKOEL**, = *dowang*, alleen, enkel, eeniglijk, ten eenenmale, slechts, uitsluitend; *woengkoel beusi*, enkel ijzer, geheel van ijzer; *anoe woengkoel teu keuna paeh*, (van God) Die alleen onsterfelijkheid heeft; *ngan woengkoel*, alleen maar, enkel maar; *ngawoengkoel*, alleen (met uitsluiting van andere dingen) doen; ook: onvermengd; *ngawoengkoelkeun*, iets alléén doen zijn, uitsluitend doen bestaan uit, alléén doen, alléén er op na houden (met uitsluiting van al het andere, b. v. in een vijver alléén goudvisschen houden); *diwoengkoelkeun*. (Vgl. *moehoeng*.)

**WOENGOE**, donkerrood van kleur, purperkleurig, violetkleurig, purper, paars; *barang woengoe*, waren (stoffen) van purper.

**WOERI** (vgl. *boeri*), ngbr.; *woeri-woeri*, onlangs; ook z. v. a. *ahir-ahir* en *kari-kari* (zie *ahir* en *kari*). Vgl. *kapingwoeri*.

**WOERIK**, verbrand (b. v. iemands rug, door de zon), verkleurd. [In 't Jav. gepareld, nl. zwart met wit van kleur, zooals van eenige soorten van kippen.]

**WOEROEH**, z. v. a. *teu tangtoe*, niet zeker, onzeker.

**WOEROEK**, onderwijs, leering, vermaning, leer; *moeroek*, maar in den regel *ngawoeroek*, onderwijzen, leeren; *diwoeroek*; *piwoeroek*, leering, onderwijs, leer; *miwoeroek*, onderwijzen, leeren; *pangwoeroek*, onderwijs, leer; *woewoeroek*, onderricht geven aangaande meerdere zaken, aanwijzingen geven (b. v. hoe men iets gemaakt wil hebben); *ngawoeroekan*, iemand in iets onderwijs geven; *diwoeroekan*; *ngawoeroekkeun*, iets onderwijzen, leeren of prediken; *diwoeroekkeun*; *pangwoeroekan*, of ook *pamoeroekan*, inrichting voor onderwijs, school.

**WOEROENG**, = *boeroeng*, niet doorgaan, verijdeld, verhinderd, belet; *warang-woeroeng* (Z.-B.), z. v. a. *hanteu boeroeng*, zonder mankeeren; *daoen woeroengan*, verijdelingsbladeren, d. i. zekere bladeren welke dienen om iemands booze voornemen te verijdelen (P.); *piwoeroengan*, wat dient om iets te verijdelen (inz. een *djampe*); *djampe piwoeroengan bobot*, een *djampe* om de gevolgen van zwangerschap af te wenden; *ngawoeroengkeun*, beletten dat iets doorgaat of tot stand komt, verhinderen, verijdelen; *diwoeroengkeun*.

**WOETA**, = 't meer gebr. *boeta* III., blind.

**WOEWOEDA**, zie *woeda*.

**WOEWOEDON** (Kad., een Javanisme), voll. *kasakit woewoedon*, een telkens terugkeerende ziekte; ook wel: slepende ziekte.

**WOEWOEH**, = *tambah* (soms als 1. daarvan optredende), toenemen, meer worden, vermeerderen; ook = *mingkin*, zie ald.; *woewoeh kolot woewoeh soesah*, hoe ouder hoe meer moeite; *ngawoewoehan*, tot iets toevoegen, meer maken, bijdoen; *diwoewoehan*; *ngawoewoehkeun*, iets ergens bijvoegen of aan toevoegen; *diwoewoehkeun*.

**WOEWOELOEH**, = *koetjoeboeng* II., het vooreinde of de loop van een schietgeweer.

**WOEWOENG**, de zijden of kanten van een dak; de hoek-, vorst- of nokbedekking van een gebouw; *woewoengan*, hetzelfde.

**WOEWOES** (Kw., = *oetjap*, een woord, een spreken), ngbr.; *diwoewoes* (Indr.), gestild worden (toorn, de lusten, enz.).

**WOGOT** (Z.-B.), naam van een zeevisch.

**WONDENENG**, verb. van *wondening*, z. ald.

**WONDENING** (Jav.), maar, doch, echter, evenwel; ook = *lamoen*, indien, ingeval.

**WONDO**, een vrouw die levenslang geen man gehad heeft.

**WONGATOEWA** (eig. Jav., samengest. uit *wong*, mensch, en *toewa*, bejaard), 1. van *mitoha*, en = *mërtoewa*, schoonvader, schoonmoeder, schoonouders.

**WONGKON**, ngbr.; *ngawongkonan*, of *ngawowongkonan*, iemand (b. v. een gast) ontvangen en onthalen; *diwongkonan*.

**WONGWONGAN** (eig. Jav., afl. van wong, mensch), beeld, inz. beeld van een mensch. (Vgl. *djadjalmaän* bij *djalma*.)

**WOT** (Jav.), een smalle brug over een water of ravijn, vonder.

**WOTAN** (Z.-B.), ook *hoeloe*, de plaats waar het leidingwater op de *sawah* vloeit. (Vgl. *soengapan*.)

**WOWOJ**, ngbr.; *ngawowoj*, zijn kind in alles diens zin geven, verwennen, vertroetelen, bederven; *diwowoj*.

# AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN.

---

**ABEWARA.** Bijvoegen: (Vgl. *bewara.*)
**ABRAK-ABRIK,** zie *abrik.*
**ADJĔNG,** reg. 4 staat: *diadjĕng*; lees: *diadjĕng-adjĕng*;
**AKANG-EKENG,** niet op te tillen, ontilbaar.
**ALIH,** reg. 8 staat: *ngalihkeum,* lees: *ngalihkeun,*
**ANGKA-ONGKO** (bl. 22) behoort te staan onder **ANGKANG-INGKING.**
**ANGRĔM,** reg. 1 staat: (Jav.), lees: (Jav. en Bant.), en reg. 8 staat: broeden, lees: broeden; *diangrĕmkeun,* laten uitbroeden.
**ANGSEU,** reg. 3 staat: bebruiken, lees: beruiken,
**APILAIN,** „ 6 „ op „ of
**ARAK,** „ 1 „ ngbr.; I. „ I., ngbr.;
**ARĔP,** „ 1 „ *harĕp*), „ *harĕp*), ngbr.;
**ARTI,** „ 5 „ *dileber* „ *dileler*
**AWĔR,** „ 1 „ *aber*), „ *abĕr*), en reg. 4 bijvoegen: *awĕran,* z. v. a. *pamin-ding,* beschutting-, beletsel tegen (b. v. tegen 't doen van kwaad).
**AWOEN,** reg. 7 staat: in wolken, lees: in de wolken.

**BAKSA,** „ 8 „ krijgdans; „ krijgsdans;
**BANDANG,** „ 1 „ ngbr.; I. „ I. (eig. Jav.), op hol gaan of zijn (van een paard); *tali-bandang,* bijvoegen in reg. 6: verder: koord z. a. door militairen van den schouder af schuins over 't lijf gedragen wordt; in scherts ook wel van een horlogekoord dat om den hals geslagen is;
**BANDEL,** lees: **BANDĔL,**
**BARAHA,** reg. 11 staat: *hamo sabaraha rejana,* lees: *hamo sabaraha lawasna,*
**BARONG,** II. reg. 1 staat: *bangka,* lees: *bangba,*
**BATĔTĔR,** z. v. a. *botoh,* vetjes zijn, mollig.
**BĔBĔR,** reg. 5 staat: winsel, lees: windsel
**BEKOM,** „ 2 „ tint „ tuit
**BĔLĔT,** „ 8 „ *njising,* „ *ngising,*
**BĔNDARA,** „ 8 „ de „ deze
**BENTOR,** ngbr.; *sakaboentar-bentor,* z. v. a. *sakaparan-paran,* (gaan, loopen, varen, drijven) zonder stuur, zonder koers, zonder bepaalde richting; *sabalong-bentor,* hals over kop wegloopen; ook: met een vaart iemand narennen.
**BĔRĔBĔJ,** met kracht uitvloeien (bloed, etter enz.), gutsen.
**BĔRĔJĔK,** = *kĕrĕlĕp,* zie ald.
**BEUREUM,** reg. 8 staat: en, lees: een
**BEWARA.** Bijvoegen: (Vgl. *abewara.*)
**BIBIT,** reg. 11 staat: afkomstig; lees: afkomst;
**BILANG,** „ 15 „ *balanganana,* „ *bilanganana,*
**BOEDJOENA,** reg. 4 staat: (Vgl. *boetiti*), lees: (Zie *boetjoe* en vgl. *boetiti.*)
**BOERIJAK,** = *bŏrĕjĕk.*

**BOJONG**, reg. 1 staat: ngbr.; I., lees: I., ngbr.;
**BOLONJON**, „ 1 „ tusschw. „ tusschenw.
**BONGBOJOS**, „ 4 „ slaan) „ slaat).
**BOROHOL**, „ 3 „ enge „ erge
**BOROKOH**, „ 5 „ allen „ alles

**DADAG**, flink van postuur.
**DASAR**, reg. 11 staat: pricipe; lees: principe;
**DĔDĔR**, „ 2 „ boomjes „ boompjes
**DĔLOEK**, „ 1 „ eenigzins „ eenigszins
**DEUHEUS**, „ 16 „ verhoor „ gehoor
**DIR**, „ 1 „ *edir*, „ *ĕdir*,
**DJAGOR**. Bijvoegen: (Vgl. *djogor*.)
**DJALANG-DJELENG**, her- en derwaarts stappen.
**DJALARAN**, reg. 1 staat: weg anleiding, lees: weg, aanleiding,
**DJĔBOEG**, „ 11 „ rijststamper; „ rijststamper);
**DJEG**, „ 1 „ *djeg*, „ *djĕg*,
**DJĔKOK**, „ 1 „ werk. „ werkw.
**DJĔNDOL**, „ 6 „ *bĕndol* „ *ĕndol* en *bĕndol*,
**DJĔRIT**, „ 1 „ een „ ook: een
**DJLĔG**, „ 1 „ werk. „ werkw.
**DJOEGANG**, „ 3 „ houden; „ te houden;
**DJOEHAL**, „ 8 „ *keuheul* „ *djoehal*
**DJOELAEU**, ngbr.; *ngadjoelaeu*, starend omhoogzien.
**DOJGLO**, bl. 145, lees: **DJOGLO**,
**DJOL**, reg. 1 staat: werk., lees: werkw.
**DJONDOL**. Bijvoegen: (Vgl. *dondol*.)
**DJONGKO**, een kleine *waroeng*.
**DJOPAK**, reg. 6 staat: idem, lees: = *ngadjopak*, maar
**DOEJOENG**. Bijvoegen: (Vgl. *dajang*.)
**DONDOL**. Bijvoegen: (Vgl. *djondol*.)

**ĔBANG**, reg. 2 staat: *ngĕbang*), lees: *ngĕbang*,
**ĔMBOL**, „ 5 „ bij iemand, komen, „ bij iemand komen,
**EMOET**, „ 5 „ gevoelen); „ gevoelen;
**EWĔD**, „ 4 „ *ngĕwedkeun*, „ *ngewĕdkeun*,

**GABIG**, „ 2 „ gooien; „ gooien);
**GANTET**, te zamen, met elkander (b. v. gaan).
**GĔRRO**, lees: **GĔBRO**
**GĔDJĔBOER**, = *kĕtjĕboer*, zie ald.
**GĔDJOS** I., reg. 1 staat: werk., lees: werkw.
**GĔGĔT**, reg. 1 lees: **GĔGĔT**, schietworpje, mijt; ook: mot (in stoffen); *ngagĕgĕt*, knagen, enz.
**GEJOT**, reg. 1 staat: *geget-gejot*, lees: *gejot-gejot*,
**GĔLANG** I., „ 2 „ cikel „ cirkel,
**GĔLĔNDROENG**, reg. 4 staat: *ngĕntroeng*; brommen, lees: *ngĕntroeng*, bommen.
**GĔMBLĔNG**, z. v. a. *djĕdjĕg*, zie ald.
**GĔMPĔNG**, reg. 7 staat: oppervlekte, lees: oppervlakte
**GENDJES**, lees: **GĔNDJER**,
**GENTET**, = *gantet*, zie ald.
**GĔRIH**, ngbr.; *digĕrihan*, verkl. met *disisit*, gevild worden.
**GIGIS**, z. v. a. *inggis*, een griezeling krijgen.
**GIMBLĔNG**, ngbr.; *ngagimblĕng*, vlak (glad) als een spiegel.
**GIRIDIG**, = *rigidig*, in beweging komen, zich voortbewegen.
**GIROE**, reg. 3 staat: grooten, lees: groote
**GIWIWING** (vgl. *giwing* en *giriwil*), hangende spartelen.
**GOEBROEG**, reg. 4 staat: *oebroeg*, lees: *goebroeg*.
**GOEDIG**, „ 2 „ haar), „ 't haar),

**GOEJAH**, g. w.; *ngagoejah*, z. v. a. *ngageuing* (zie *geuing*), wakker schudden, wekken; *digoejah-goejah*, aanh. wakker geschud worden. [Volg. P. ook: (van kleeren die ge wasschen worden) spoelend op 't water geslagen worden.]
**GOEJOEN**, ngbr.; *ngagoejoen*, hangen (z. a. een vrucht aan den boom of de plant). Vgl. *gajoen*.
**GOEMELA**, reg. 3 staat: *ke*, lees: *ka*
**GOENGGOENG**, „ 1 „ (vgl. *agoeng*), „ (vgl. *oegoeng*),
**GOEROENGGOESOEH**, reg. 5 en 6, staat: grooten, lees: groote
**GOLOKLOK**, lees: **GOLOKGOK**,
**GORONJOK**, reg. 2 staat: groote, lees: grooten
**GOTONG**, „ 4 „ *gotongon* „ *gotongan*,

**HABIL**. Bijvoegen: [Door de Mohammedanen *Nabi Habil* geheeten.]
**HAGÁL**, ngbr.; *dihagal*, verkl. met *didangkal* en *ditaragal*; zie *dangkal* en *taragal*,
**HANDAROE**, reg. 2 staat: *handoera*, lees: *handaroe*,
**HANJIR**, „ 3 „ slecht „ slechts
**HAREUDANG**, „ 3 „ *hereudang* „ *hareudang!*
**HAROEPAT**, „ 4 „ breken als „ breken (broos) als
**HĔNEH**, hetzelfde als *heh*, zie ald.
**HENTJA**, ong. = *molotot* (zie *polotot*), groote oogen opzetten.
**HILANG**. Bijvoegen: (Vgl. *ilang*.)
**HINA**, reg. 21 staat: *dihinaheun*; lees: *dihinakeun*;
**HINGKANG**. Bijvoegen: (Vgl. *kang* II.)
**HIRIS**, reg. 3 staat: *bankoewang*, lees: *bangkoewang*,
**HITOET**, reg. 3, invoegen achter enz.: *hoemitoet*, stinkend, walglijk;
**HOEKOEM**. Bijvoegen: (Vgl. *bĕnĕr*.)
**HOELOE**, reg. 1 en 2 te lezen: *sirah* s. of l., *mastaka* l. of l. p.,
**HOEMITOET**, zie bij *hitoet*.
**HORIS**, een toeroep, ong. = *hojah*, zie ald.

**ILANG**. Bijvoegen: (Zie *hilang*.)
**IPOEK**, reg. 6 staat: de zaden, lees: zaden
**ITOE**, „ 4 „ gindsche; „ die gindsche;

**KAÏ**, „ 4 „ *toewang* „ *toekang*
**KALOENG**, „ 10 „ *ngaloengkenn*, „ *ngaloengkeun*,
**KAMALIR**, „ 4 „ *sakoeliring* „ *sakoeriling*,
**KAMĔMĔGAN**, verkl. met *kokomoan* (zie *komo*), alles willen hebben, „'t onderste uit de kan willen hebben".
**KANTJANA**, reg. 4 staat: maar lees: naar
**KAROENYA**, „ 3 „ *karoenjaän* „ *karoenyaän*,
**KATAPANG**, „ 2 „ grooten „ groote
**KATĔLĔDJOG**, „ 5 „ in „ is
**KATELONG**, „ 3 „ *titingi* „ *titinggi*.
**KATJA**, „ 3 „ *ngatja*, *ngeunteung*, „ *ngatja*, = *ngeunteung*,
**KAWAL**, ngbr.; *dikawalan*, verkl. met *dipinijat*, vooraf overwogen worden of zijn, op (iets) gerekend hebben.
**KĔLEP**, reg. 4 staat: *kĕlap-kelĕp*, lees: *kĕlap-kĕlep*,
**KĔNTAR-KĔNTIR** (Z.-B.), = *kantjad-kintjid*, zie *kintjid*. P.
**KĔNTJLING**, werkw. tusschenw. voor: heengaan, weggaan.
**KEPRET**, reg. 3 staat: slobbert; lees: slobbert);
**KĔTAK**, verkl. met *boekti* en *adat*, zie ald.
**KINTJID**, reg. 3 staat: *kantjad-kintjĕd*, lees: *kantjad-kintjid*,
**KOEBOER**, „ 11 „ *koeboeran*, graf, „ *koeboeran*, = *astana*, graf,
**KOEKOEH**, „ 11 „ *pakoekoeh-koekoek*, „ *pakoekoeh-koekoeh*,
**KOEKOEPOE**, staat: = *koepoe*, lees: zie *koepoe*.
**KOEKOEWAHAN**, zie *koewah*.
**KOELIWĔD**, reg. 1 staat: meestaf, lees: meestal
**KOENJĔM**, ngbr.; *ngoenjĕm*, fluisteren, prevelen. (Zie ook *koenjam-koenjĕm* en *koewĕs-koenjĕm*, die beide onder *koenjĕm* verklaard hadden moeten worden.)

**KOENJEDJED**, lees: **KOENJENJED**,
**KOETJOER**, reg. 4 staat: *lji-mata*, lees: *iji-mata*,
**KOEWAH**, reg. 7, achter eten invoegen: *koekoewahan*, coll. mv., allerlei soorten van *koewah*;
**KOEWÉS-KOEJÈM**, lees: **KOEWÈS-KOENJÈM**, zie *koenjèm*.
**KOKOLA**, reg. 2 staat: *kikokolakeun*, lees: *dikokolakeun*.
**KONENG**, „ 17 „ veld, „ velde
**KOREH**, „ 2 „ voorwerp „ werktuig
**KOTAK**, „ 7 „ laadje; „ laatje;

**LA**, tiende letter van het Soendan. alphabet.
**LAKI**, reg. 26 staat: van een, lees: een
**LANTARAN**, „ 11 „ lemand „ iemand
**LEHAT**, „ 3 „ overschillig; „ onverschillig;
**LÈKÈTÈP**, wegzinken, onderduiken.
**LENGGANG**, II., reg. 3 staat: *herang* en *ngalenggang*, lees: *herang ngalenggang*.
**LIPOET**, reg. 16 staat: bet, lees: het
**LOBA**, „ 3 „ Tjiandjoer, lees: Tjiandjoer enz.
**LOEGINA**, verkl. met *salse* en *sĕnang*, in orde; een gevoel van voldaanheid hebben.
**LOEWAH**. Bijvoegen: [Een andere verklaring zie bij *siloewah*.]
**LORAK**, reg. 2 staat: *waroeng*'s, lees: *waroeng*'s),

**MABÈR**, „ 3 „ verschikkelijk? „ verschrikkelijk?
**MADYA**, „ 3 „ *madya* „ *madya-*, *mamadya* enz.
**MAJANG**, „ 22 „ V. „ IV.
**MAJANGGANG** (Kad.), = *majangan*, zie *pajang* II.
**MALANGPANG-MOELOENGPOENG**, het teeken = schrappen.
**MAOENAT**, reg. 2 staat: nut gewin, lees: nut, gewin;
**MENGGOK**, „ 3 „ zijn); „ zijn;
**MEUMEUT**, „ 4 „ Baboe'l-alamin „ Raboe'l-alamin,
**MOENTAB**, „ 1 „ woelen „ woeden,
**MOERKA**, „ 5 „ raas „ raar,
**MOEROED**, „ 4 „ verder „ vader

**NASARANI**, „ 6 „ wordt. „ wordt].
**NENGGEL**, „ 1 „ Tjidamer „ Tjidamar
**NGORA**, „ 6 „ tegenoverg. „ tegenoverst.
**NJAÏT**. „ ziet „ zie
**NJAJEUD**, „ 2 „ groote „ grooten
**NJAWA**, „ 10 „ ook „ och,

**OEMAT**. Bijvoegen: (Vgl. *bangsa*.)
**OEMPAK**, reg. 10 staat: plaats) „ plaatst);
**OEMPAL**, „ 2 „ golslag „ golfslag;
**OENOEN**. „ 1 en 2 lees: boven het vuur rooken, boven het vuur drogen, eesten
**OERAJ**. Bijvoegen: (Vgl. *oentaj*.)
**OEROET**, II., reg. 1 staat: lang lees: langs
**OETJAP**, „ 15 „ *kotjapaneun* „ *kotjapanan*

**PAGAH**, „ 12 „ blijkkaar „ blijkbaar
**PAIS**, lees: **PAÏS**; ald reg. 12 staat: *ngandìng*, lees: *njanding*
**PARABOE**, reg. 3 staat: monarch; lees: monarch,
**PARISIHAN**, lees: **PARISIHAN**, = 't meer gebr. *parisikan*.
**PASIR**, I reg. 1 staat: Zie, lees: (Zie
**PÈPÈT**, II., „ 3 „ § 6 „ § 6 en 7
**PÈRLENTE**, „ 2 „ uitdrukken „ uitdrukken),
**PEUREUT**, „ 2 „ wringen „ wringen;
**PINGGIR**, „ 3 „ *pingger* „ *pinggir*
**PITOEWIN**, „ 6 „ echt „ echt waar
**POEDOEN**, „ 9 „ *lĕmah* „ *lĕmah*);

**POENG-PĔNG**, reg. 1 staat: nit lees: uit
**POEPOEG**, „ 2 „ *bejak* „ *bejak*),
**POEPOER**, „ 2 „ vervaardigt „ vervaardigd
**POERABAJA**, „ 1 „ over „ van

**RADJIN**, II., „ 4 „ *boetja-radjin* „ *boeta-radjin*,
**RAI**, lees: **RAI**
**RANDAKAH**, „ 2 „ ten „ ken
**RANGGEUIK**, lees: **RANGGEUÏK**,
**RAT**, I., staat: *djajat* „ *djagat*,
**RĔNGĔS**, reg. 2 staat: boomen „ boomen),
**RĔNGKONG**, „ 1 „ banboestok, „ bamboestok
**RĔSĔP**, „ 21 „ door „ voor
**RIGIG**, „ 3 „ potsenmaken) „ potsenmaker);
**RIKRIK**, „ 2 „ vertwistend) „ verkwistend)
**RISI**, „ 7 „ *inggris* „ *inggis*,

**SA**, II., reg. 47 staat: (met al) lees: (al)
**SABAR**, „ 5 „ weer „ wees
**SAÏD**, II., „ *sajid* „ *sajjid*.
**SAJAGI**, „ 2 „ *disijagikeun* „ *disajagikeun*,
**SALIN**, „ 23 „ oek „ ook:
**SAMBĔT**, „ 1 „ klein „ klein
**SARAH**, I., „ 2 „ *ngambaj* „ *ngambang*
**SĔD**, „ 3 „ *sĕd*) „ *isĕd*);
**SĔMPLEK**, „ 6 „ dan „ den
**SENGGAL**, „ 3 „ *sĕnggal* „ *senggal*,
**SIGEUNG**, „ 2 „ en „ een
**SING**, II., „ 9 „ beleefd- „ beleef-
**SIROENG**, „ 5 „ een kind „ kind
**SOELTAN**, „ 1 „ soelthan „ soelthan),
**SOEMPOET**, „ 3 „ zlch „ zich
**SOENGOET**, „ 2 „ *bahan* „ *baham*

**TAGIH**, „ 8 „ *managih* „ *nanagih*,
**TAHOEN**, „ 6 „ denzelfde „ denzelfden
**TALAK**, „ 6 „ vah „ van
**TANGEH**, „ 3 „ *tanggĕl* „ *tangeh*
**TANGGAL**, „ 16 „ *tjeu* „ *ijeu*
**TAMI**, „ 14 „ God) „ (God)
**TARANG** „ 5 „ me „ ge
**TĔRAP**, „ 7 „ enz.; „ enz.);
**TILĔP**. Bijvoegen: (Vgl. *tikĕl*.)
**TINGARA**, waarsch. foutief voor *tinggara*; zie ald.
**TJANTING**, reg. 4 staat: *satjantjing*, lees: *satjanting*,
**TJARAÄH-TJIRIÏH**, „ 1 „ *tjarahal-tjririhil*, lees: *tjarahal-tjirihil*,
**TJATROK**, „ 2 „ in bijz., lees: in 't bijz.:
**TJĔKEK**, „ 1 „ iemand, „ iemand
**TJĔLĔMPOENG**, „ 9 „ wei; „ wei-
**TJĔTJĔK**. Bijvoegen: (Zie Spraakk., de tafel bij § 6.)
**TJEUTJEUH**, reg. 3 staat: hoofd lees: het hoofd
**TJOELIK**, „ 2 „ volgen „ volgens
**TJOETJOEL**, „ 7 „ wapenen; „ wapenen);
**TJOS**, „ 2 „ doorsteken (nader, lees: doorsteken, nader
**TJOTJOG**, „ 20 „ grond; lees: grond);
**TJOTJOL**, „ 8 „ *paisan*, „ *païsan*
**TOËD**, „ 2 „ word „ wordt:
**TOEMPANG**, „ 10 „ *noeroet oempang*, lees: *noeroet noempang*,

---

SOENDA
HOLLA
WOORD
D
S.CO